UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato In primam Codicis Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Bartolvs A Saxo Ferrato in Secundam Codicis Partem,

urn:nbn:de:hbz:466:1-96119

Visual Library

BARTOLVS
A SAXO FERRATO
in Secundam Codicis Partem,

Adnotationibus Alexandri Imolen. Barbatiæ, Parisij, Pomatis, Io. Franc. Rouer. & aliorum illustratus.

RECENS

*Adnotationes Claud. à Seissell. & quamplurimæ præter veteres ex ipsomet Alexandro, hac * nota additæ, & hæ cum antiquis in calcem cuiuslibet legis & §. reiectæ.*

In reliquis omnia præstita quæ desiderari possent, & fide, quàm Veneti, editione 1567. synceriore.

Secunda pagina primi voluminis Digesti veteris, qualis nostra fuerit diligentia demonstrat.

LVGDVNI.

Tituli hoc Volumine explicati.

ABolitionibus. 369
Acquirenda & retinenda possessione. 291
Acceptilationibus. 356
Accusationibus & inscriptionibus. 363
Ad legem Falcidiam. 279
Ad legem Iuliam maiestatis. 365
Ad legem Iuliam de adult. & stupro. 365
Ad legem Iuliam de vi publica vel priuata. 366
Ad legẽ Corneliã de sicariis. 367
Ad legem Corneliam de fal. 367
Ad legẽ Iuliã repetundarum. 368
Ad senatusconsultũ Trebel. 278
Ad senatuscõsultũ Orficianũ. 284
Ad senatuscõsultũ Turpillia. 369
Ad senatuscõsultũ Tertullia. 284
Adoptionibus. 357
Annali exceptione. 295
Appellationibus, & cõsultatio. 318
Administrat. rerũ publicarũ. 407
Agentibus in rebus. 425
Agricolis & censitis. 409
Alexandrie primatibus. 407
Annonis ciuilibus. 406
Annonis & tributis. 380
Apochis publicis, &c. 384
Apparitoribus magistrorum militum & priuilegiis eorum. 431
Apparitoribus præfecti vrbis. 431
Apparitoribus præfectorum prætorio & priuilegiis eorum. 431
Apparitoribus proconsulis & legati. 431
Aqueductibus. 409
Argenti pretio quod thesauris infertur. 399
Athletis. 395
Auri publici persecutoribus. 399
Auro coronario. 399
BOnis authori. iudicis pos. 329
Bonis proscri. vel damna. 369
Bonis libertorum. 227
Bonis maternis &c. 286
Bonis que liberis. 287
Bonorum possessione secundum tabulas. 230
Bonorum possessione cõtratabulas, quam pretor liberis pollicetur. 230
Bonorum possessione contratabulas liberti quę patronis liberisque eorum datur. 231
Bonis vacantibus, & de incorporatione. 377
CAducis tollendis. 281
Calumniatoribus. 369
Carboniano edicto. 233
Canone frumentario vrbis Rome. 406
Canõe largitionaliũ titulorũ. 384
Capiend. & distrahend. pignorib. tribut. 384
Capitatione ciuium censibus eximenda. 414
Castrẽsianis & ministerianis. 426
Castrensi peculio militum, & pręfecti anno. 428
Castrensi peculio omnium Palatinorum. 427
Classicis. 404
Codicillis. 265
Collationibus. 233
Cõmina. epistolas, program. 316
Cõmunia de successionibus. 286
Cõmunia de vsucapionibus. 291
Communi seruo manumisso. 291
Cõmunia de legatis & fideicõmissis, & de in rẽ missiõe tollẽ. 274
Cohorta. & principũ cornicu. 431
Collat. donato. & releua. &c. 385
Collatione eris. 386
Collatione fundorũ fisca. &c. 418
Collegiatis & chartopratis & numula. 405
Colonis Illyricanis. 414
Colonis Palestinis. 414
Colonis Thracensibus. 414
Comitibus consistorianis. 423
Comiti. & archiatris sacri pa. 423
Comitibus & tribu. schola. 423
Comitib⁹ q prouincias regũt. 423
Comitibus rei militaris. 423
Commeatu. 429
Conditionibus insertis tam legatis quam fideicommissariis libertatibus. 277
Confessis. 316
Contrahenda & cõmit. stipu. 349
Creditorem euictionem pignoris non debere. 357
Custodia & exibitione reorũ. 364
Conditis in publicis horreis. 385
Conductoribus & procuratoribus, &c. 418
Cõsulibus & nõ spargẽdis, &c. 422
Cõueniẽdis fisci debitoribus. 374
Cupressis ex luco daphnes. 418
Curiosis & stationariis. 426
Cursu publico. 430
DEbitorem venditionẽ pignorũ impedire nõ posse. 348
Debitoribus ciuitarum. 408
Decanis, constitutio Greca. 427
Decretis decurionũ super immunitate quibusbã cõcedẽda. 393
Decurionibus & eorum filiis. 386
Delatoribus. 378
Desertoribus & occultatorib. 429
Dignitatibus. 418
Discussoribus. 386
Diuersis officiis & apparitoribus. 431
Diuersis prædiis vrbanis & rusticis. 417
Distractione pignorum. 347
Donationibus. 361
Donationibus, que sub modo vel conditione vel ex certo tempore conficientur. 362
Donationibus causa mortis. 363
Duobus reis stipulandi. 350
Domesticis & protectoribus. 423
EDicto diui adriani tollẽ. 260
Emãcipationibus libero. 357
Emendatione seruorum. 367
Emẽdatione propinquorum. 367
Erogatiõe militaris annone. 428
Etiam ob chirographariam pecuniam. 347
Euictionibus. 356
Exceptionibus, seu prescript. 348
Executione rei iudicate. 315
Exhibẽdis & trãsmittẽd. reis. 364
Excoctione & translatione milit. &c. 429
Exactoribus tributorum. 382
Executoribus & exactoribus. 432
Excusationibus artificum. 398
Excusationibus munerum. 393
Expensis publicorum ludorũ. 409
FAbricensibus. 404
Falsa causa adiecta legato vel fideicom. 276
Falsa moneta. 368
Famosis libellis. 369
Fideicommissis. 270
Fideicõmissariis libertatibus. 291
Fideiussorib⁹ & mãdatoribus. 355
Fructibus & litium expensis. 312
Furtis & seruo corrupto. 223
Fide instrumentorum & iure hastæ fiscalis. 375
Filiifamilias & quemadmodum pater pro eis teneatur. 395
Fiscalibus vsuris. 377
Frumento Alexandrino. 407
Frumento vrbis Constantinopolitane. 406
Fugitiuis colonis patrimonialibus, &c. 417
Fundis limitrophis & terris. 415
Fundis patrimonialibus. 416
GRege dominico. 418
HÆredibus instituẽdis, & quę personæ hæredes institui non possunt. 241
Hæreditatibus decurionum. 290
His, quib. vt indig. hæreditas aufertur. 263
His, quæ pœnæ nomine in test. relinquuntur. 270
His, qui ante apertas tabulas. 282
His, qui propter met. iudic. non appel. 328
His, quæ sub modo legati vel fideicommissi relinquuntur. 277
His, qui in priorum credito. loco succedunt. 347
His, qui sibi adscribunt in testamento. 368
His, q latrones occultauerũt. 369
His, qui ex officio quod administrauerunt, conueniuntur. 408
His, qui ex publica collatione. 399
His, qui ex publicis rationib⁹ mutuam pecuniam accepterũt. 376
His, qui in exilium dati, &c. 395
His, qui nõ impletis stipẽdiis. 395
His, qui numero liberorũ, &c. 394
His qui se deferunt. 380
His, qui sponte munera publica subeunt. 393
Honoratum vehiculis. 405
IMmunitate nemini cõced. 385
Imponenda lucratiua descriptione. 391
Impuberũ & aliis substitutio. 245
Incolis, & vbi quis domici. ha. 392
Indictionibus. 382
Infamibus. 395
Indicta viduita. & l. Iul. Miscella tollenda. 269
Ingratis liberis. 357
In quib. cau. cess. lõgi tẽ. pręsc. 292
Institutionibus & substitutio. 243
Iniuriis. 369
Interdictis. 331
In quib. cau. pignus tacite contrahitur. 343
Inutilibus stipulationibus. 350
In quib. causis coloni cẽsi. &c. 414
Irenarchis. 399
Iure deliberandi, & de adeunda hæreditate vel acquirenda. 253
Iure dominij impetrando. 348
Iure fisci. 371
Iure Reipublice. 407
Iure aureo. anulo. 228
LAtina libertate tollenda. 291
Legatis. 266
Legitimis hæredibus. 284
Legationibus. 397
Libertinis. 195
Liberis præteritis vel exheredatis. 249
Libertis & eorum liberis. 228
Liberis exhibendis. 338
Litigiosis. 349
Litorum & itinerũ custodia. 429
Locatione prædiorũ ciuiliũ. 418
Lucris aduocatorum & concussione, &c. 432
Longi tẽporis Præscriptione. 292
Luitione pignoris. 348
MAthematicis & maleficis, &c. 367
Magistris sacrorum scriniorũ. 423
Mãcipiis & colonis patri. &c. 417
Mendicantibus validis. 406
Metallariis & metallis. 402
Metatis & epidemeticis. 429
Metropoli Berito. 405
Militari veste. 429
Mulieribus, quæ propriis seruis se iunxerunt. 366
Mulieribus, & in quo loco, &c. 396
Muneribus & honoribus, nõ continuan. 392
Muneribus patrimoniorum. 393
Municipibus & originariis. 392
Murilegulis. 402
NAtalib. restituen. 228
Naufragiis. 401
Nauibus non excusandis. 401
Nauiculariis seu naucleris. 399
Nautis Tyberinis 406
Necessariis seruis hęredibus instituendis vel substituendis. 248
Ne liceat in vna eademque causa tertio prouocare. 329
Ne rei dominice vel templorum vendicatio temporis exceptione submoueatur. 293
Nouationibus & delegationi. 356
Ne fiscus rẽ q̃ vẽdidit euincat. 376
Ne opere à collatoribus exigantur. 385
Ne quid oneri publico impo. 401
Ne quis liber inuitus. 408
Nulli licere in frenis & equestribus, &c. 404
Numerariis & actuariis & chartulariis. 430
OBsequiis à libertis patrono præstandis. 228
Operis libertorum. 227
Omni agro deserto. 414
PActis pignorum. 348
Patria potestate. 357
Palatinis sacrarũ largitionũ. 426
Pascuis publicis, vel priuatis. 416
Pœna iudicis q male iudicauit. 331
Pœnis. 369
Pœnis fiscalibus creditores præferri. 377
Periculo eorum, qui pro magist. interue. 408
Periculo nominatorum. 408
Periculo successorum parẽtis. 396
Petitionibus bonorũ sublatis. 379
Põderatoribus, & auri illatiõe. 399
Pignoribus & hypothecis. 338
Posthumis hæredibus instituendis, vel exheredandis. 252
Postliminio reuersis & redemptis ab hostibus. 357
Potioribus ad munera nõ vo. 398
Præbendo salario. 392
Præcario & Saluiano interdi. 338
Prædiis decurionum sine decreto, &c. 390
Prædiis & oĩbus rebus nauic. 400
Prędiis tãiacis, & de his q &c. 417
Præfectis prætorio siue vrbis. 422
Præpositis agentium in reb. 425
Præpositis laborum. 424
Præpositis sacri cubiculi, &c. 422
Præscriptione xxx. vel xl. ann. 293
Prætorio pignore. 347
Priuatis carceribus inhibẽdis. 364
Priuilegiis fisci. 330
Priuilegiis dotis. 330
Priuilegiis dom⁹ Auguste &c. 418
Priuilegiis eorum qui in sacro palatio mili. 427
Priuilegiis scholarium. 427
Primicerio & secundicerio & notariis. 423
Primipilo. 432
Principibus agentium in reb. 426
Professoribus & medicis. 394
Professorib⁹ qui in vrbe Cõst 423
Proximis sacrorũ scriniorũ. 424
Publicæ letitiæ vel consulum nũciatores. 432
QVando nõ petentium partes petentibus accrescant. 230
Quæ res pignori obligari possunt vel non & qualiter pignus contrahitur. 344
Quadriennij præscriptione. 293
Quando ciuilis actio criminali præiudi. 368
Qñ prouocare non est necesse. 325
Quando dies legati vel fideicommissi ced. 283
Quãdo & quibus quarta pars debetur ex bonis decurionũ &c. 391
Quæmadmodum ciuilia munera inducuntur. 393
Quæstionibus. 369
Quæ sit longa consuetudo. 358
Quæmadmodum testamenta aperiantur. 260
Qui accusare non possunt. 363
Qui testamẽ. face. pos. vel nõ. 237
Qui potiores in pig. hab. 345
Qui bonis cedere possunt. 329
Quibus non obiicitur longi temporis præscriptio. 293
Qui admitti ad bo. poss. 228
Quibus res iudicata nõ nocet. 316
Quomodo & quando iudex sententiam proferre debet. 295
Quorum appellationes non recipiuntur. 327
Quorum bonorum. 331
Quorum legatorum. 332
Quibus ad conductionem prædi. fiscali. 418
Quibus muneribus excusantur his, &c. 395
Quibus muneribus vel præstationibus, &c. 394
Qui ætate & professione se excusant. 394
Qui militare possunt, &c. 427
Qui morbo. 354
Quo quisq; ordine cõueniatẽ. 408
RAptu virginum. 367
Relationibus. 318
Remissione pignorum. 347
Re iudicata. 314
Repudianda bonorum posses. 233
Repudianda vel abstinenda hæreditate. 259
Requirendis reis. 369
Res inter alios acta. 317
Reuocandis his quæ in fraudem credi. 330
Reuocandis donationibus. 362
Reis postulatis. 395
Re militari. 427
SEntẽtiã passis & restitutis. 369
Sentẽtiã rescindi nõ posse. 312
Sententiis ex breuiculo recitandis. 301
Sentẽtiis & interlocu. om iud. 302
Sententiis, quæ sine certa quantitate prolate sunt. 307
Sententiis, quæ pro eo quòd interest, feruntur.
Sepulchro violato. 303
Seruis fugitiuis. 369
Seruis Reipublice manumit. [illegible]
Sententiis aduersus fiscum latis retractan. [illegible]
Si aliena res pignori data sit. [illegible]
Si à non cõpe. iudice iudica. est. [illegible]
Si antiquior credi. pign⁹ vẽdi. 347
Si aduersus creditorem. 395
Si communis res pig. data sit. 347
Si in cã iudicati pig. captũ sit. 347
Si pignus pig. datum sit. 347
Si pẽden. appel. mors interue. 318
Si quis omis. cau. testamenti. 269
Si ex falsis instrumentis vel testimoniis iudic. sit. 316
Si per vim vel alio modo. 317
Si reus vel accusator mor. fue. [illegible]
Si quis Imperatori maledixer. [illegible]
Si plures vna sententia condemnati sunt. 316
Si vendito pigno. agatur. 348
Si vnus ex pluri. hæredi. credi. vel debi. 348
Si pignor. conuen. nume. sequuta non sit. 348
Si quis aliquẽ testari ꝓhibue. 263
Si vnus ex pluribus appel. 318
Si de momẽtanea possessione fuerit appellatum. 318
Si quis, eã cuius tutor fuerit, corruperit. 366
Si in fraudem patroni de libertis alienatio facta sit. 228
Solutionibus & liberatiõibus. 318
Successorio edicto. 232
Suis & legitimis. 283
Silentiariis, & decurionibus eorum. 423
Si curialis relicta ciuitate rus habitare maluerit. 392
Si liberalitatis imperia. socius. 380
Si post creationẽ quis decesse. 398
Si propter inimicitias creatio facta sit. 398
Si seruus aut libertus ad decurionatum aspirauerit. 390
Solutionibus & liberationibus debitorum. 408
Spectaculis & scenicis & leno. [illegible]
Stratoribus. [illegible]
Studiis liberalibus vrbis Romę & Constantinopolitanæ. [illegible]
Sumptuum recuperatione. [illegible]
Sumptus iniuncti muneris [illegible] pertinere collegas. [illegible]
Successoribus, præpositis [illegible] riis. [illegible]
Superexactoribus. [illegible]
Superindicto. [illegible]
TAbulariis, scribis & logographis. 398
Tabulis exhibendis. [illegible]
Temporibus appellationum. [illegible]
Testamento militis. [illegible]
Testamẽtis, & quẽad. testa. [illegible]
Testamentaria manumiss. [illegible]
Thesauris. [illegible]
Tractatoriis & statiuis. [illegible]
Tyronibus. [illegible]
VAcatiõe publici muneris. [illegible]
Venatione ferarum. [illegible]
Vendendis rebus ciuitatis. [illegible]
Venditione rerum fiscalium cum priua. con. [illegible]
Vestibus oloberis & auratis. [illegible]
Veteranis. [illegible]
Veteris numismatis potestate. [illegible]
Verborũ & rerũ significatiõe. [illegible]
Vindicta libertate. [illegible]
Vnde vi. [illegible]
Vnde liberi. [illegible]
Vnde legitimi & vnde cogna. [illegible]
Vnde vir & vxor. [illegible]
Vsuris rei iudicate. [illegible]
Vsu. & fruct. leg. & fideicõmiss. [illegible]
Vsucapione pro empto. [illegible]
Vsucapione pro donato. [illegible]
Vsucapione pro dote. [illegible]
Vsucapione pro hærede. [illegible]
Vsucapione transformanda. [illegible]
Vt criminalis qõ intra cer. &c. [illegible]
Vt in possessionem legator. [illegible]
Vti possidetis. [illegible]
Vt dignitatum ordo. [illegible]
Vt nemi. lic. in empt. spe. [illegible] sare: & de mune. sit ocomic. [illegible]

FINIS.

BARTOLVS
AD SEXTVM LIB. CODICIS.

De seruis fugitiuis Rubrica I.

LEX I.

4 ☞Quis obligatur ex consilio fraudulento,
6 Prescriptio cadit in re mobili, sicut in immobili,
7 Due negationes quando faciant vnam affirmationem,
3 Seruus fugitiuus prescribitur spatio xxx. vel xl. anno.

Eruũ fugitiuuz.

Ista lex, z titulus cõsueuit multuz solẽnizari z, breuiter dicit, Seruus fugitiuus est res furtiua, ideo tpe nõ acquirit. h. d. Lectura hui⁹ leg. variat multis modis. Principium variat duobus modis, qũe variatio est in modo formãdi casum, nõ in iuris effectu, vt in prima gl. Vnde variat quatuor, vel quinq; modis, de quibus tres ponunt in gl. magna, duo alij addunt p doct. vt j. dicã. Finis variat duobus modis, vt in vlt. gl. pono casum in terminis simpliciter, z sub nube, Fin modus qui ponit in gl. Ho. †qs seruus fugitiuus facit furtũ sui. Hot. †q; qd non põt vsucapi, nec prescribi propter vitiũ furti. Nota †q; fuga seruozũ non dz esse dñis dãnosa. Ad primã †op. de l. si qs seruo. ff. j. de furt. Sol. dicit gl. ibi ideo. q; nemo ex cõsilio[a] obligat. Que sol. nõ est vera, nam qs obligat ex cõsilio, si est fraudulentũ. l. consilij. de re. iur. Hic ergo fin doct. z dñ. q; seruus fugitiuus facit furtũ sui, vt hic. tñ istud non est. ppriũ, z regulare furtũ, nam in furto regritur, q; sit differentia inter contrectantẽ, z rem contrectatã, vt l. j. ff. de furtis. sed hic est idẽ, vñ non est regulare furtũ, z iõ prestans opẽ huic furto regulari, non tenet furti, nisi furtũ regulare sequat, vt l. Sua. Item op. ad istud idẽ, z assumo gl. magnam post mediũ. Rei sub tracte dñs perdit possessionẽ, vt l. si rẽ mobilem. z l. rem, que nobis. ff. de acq. pos. Sed quis retinet possessionem serui fugitiui? ergo non fit sibi furtũ, vt l. j. §. per seruũ q in fu. ff. de acq. pos. Sol. z retineat possessionẽ ciuilẽ, [b] tñ pdit naturalem, z detentationẽ. Vel aliter, cõtraria loquũnt in furto regulari. Item op. de l. interdũ. §. cũ añt. ff. de fur. Sol. Hic loquit qñ seruus furripuit seipsum, z sic rem dñicã, vñ statim fit furtũ, 5 triqñ seruus furripuit res peculiares. †Ex pdictis ergo debes scire, z dicere, q; aut seruus furripuit seipsum. n, aut aliã rem: si seipsum, aut queris, an fiat furtũ quantũ ad opẽ prestantẽ. Sc̃do casu, quando furripuit aliam rem, distingue, aut dñicam, aut peculiarẽ, vt ex predictis pt̃z. Venio ad sc̃am partem, z opp. hic innuit, q; prescriptio locum habeat, nisi esset res furtiua. Cõtra seruus est res mobilis, sz in re mobili nõ cadit prescriptio, vt in Lin seruoz̃. j. in quib. cau. cess. lon. temp. prosc. Huius timore variatur lectura huius ver. tribus modis in gl. Primo q; hic erat seruus adscriptus glebe, vñ censet immobilis, vt l. iij. ff. de diuer. z temp. presc. z l. si qs inquilinos. ff. de leg. j. Sed contra hanc lect. opp. qz res immobilis non est furtũ, vt insti. de vsucapio. §. q; autem. z l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. Sol. gl. donec est in possessione, nõ est furtũ, sed si separet ab ea, tunc fit furtũ. Sicut dicimus de creta, que si euellat de terra, efficit res mobilis, z sic furtũ. Item opp. ad hanc lec. qz cũ non possit alienari sine possessione, vt quadrodin. de agri. z cens. li. xj. eadẽ rõne non poterit prescribi, vt ibi lex. de vsuca. Sol. gl. q; alienatio non cõcedit fraudulenter, vt ibi, sed tpe sic, vt hic. Ad idẽ de diuer. z tẽp. presc. l. longe. z q; ibi no. z l. iij. co. ti. ista lectura non est vera, qz incidere mus in aliud obstaculũ. Nam tunc non haberet locũ vsucapio triennij, de qua loquit ista gl. Ideo gl. legit alio mõ, vt dicat qs non dz locũ vsucapio, si possideat ab alio, neq; prescriptio, qñ ipse met vult se prescribere in libertate, vt l. j. z ij. j. de prescript. longi tpis, que aduer. lib. z ista est satis bona. Vel aliter, z est tertia lectura. Non dz locũ vsucapio contra dñm, neq; prescriptio z creditorẽ. Nã debes scire, q; per vsucapionẽ triennũ, non ledit ius creditoris, vt l. vsuca. j. de pigno. Sed requirit prescriptio longi tpis, ✻ vt j. si aduer. credi. l. j. Et iste tres lect. sunt in gl. quarum due satis bone sunt. Alij, vt Richar. Malumb. dicunt † sic, vt dicamus. In re mobili, nõ cadit prescriptio longi tpis, verum est de necessitate, qz sufficit vsucapio triennij. Sed si quis nõ vellet vti vsucapione, sed prescriptione, codẽ modo haberet locũ in re mobili, sicut in re immobili. Ita intellige hanc materiã. ista videtur satis bona. Alij, vt Jac. But. legũt aliter, quod hic Imperator locutus est quadam superabũdantia, quodãmodo deridẽs querentẽ vllo modo posse acquiri tempore, nec habet locũ vsucapio, nec prescript. o. Tene quãvis, qz non curo. Ex predictis potes colligere distinctionẽ, an in re immobili cadat prescriptio. Di
7 catis p vos, z patet ex predictis. Opponi, duc† negatiões faciũt
d vnam affirmatiuam, [d] vt l. duobus. ff. de verborum significa. sed hic sunt due negationes, quia dicit, non habent locũ nec vsucapiõe, nec longi tẽporis prescriptione, z sic cõcludit, quod habet locũ. quod est contra legẽ, que dicit, quod res furtiua nõ potest vsucapi. Huius timore dicit glo. qõd hic abundat vna negatio, q; satis placet. Alias dic qõd lex contraria loquitur quãdo plures negationes referuntur ad idez, secus si ad diuersa: sed hic ista duo nõ referunt ad diuersa. Sed certe pmo solutio melior est. Nã hic z dictio non, z dictio nec referũtur ad idem. Unde dicendũ est, qõd vna abundat. Item oppo. ad hanc partẽ. qõ ista consequentia non est bona, res est furtiua, ergo nõ potest vsucapi. Cõtra. ff. de vsucapionibus. l. sequitur. §. si rẽ. Hic dt, fallit ibi. Quod dic plene vt ibi. Itẽ opp. ff. de furtis. l. serui, z filij. in principio. Sol. Fateor quod non cõpetit actio furti, z tamen res efficit furtiua, vt hic, quod dic plene, vt dicta l. sequitur. §. si rem. His premissis
3 primo † quero, quis dicat seruus: Dic vt l. quis sit fugitiuus. ff.
9 de edil. edic. Quero, vtrũ seruus iste fugitiuus prescribatur tr
ginta annis, † Resp. quod sic, vt l. omnes. de presc. triginta annis. Itẽ quero, a quo tẽpore incipiũt isti xxx. anni. Hic est notabi
e lis gl. [e] Dy. facit de ista gl. magnum festũ, in c. fine possessiõe. de reg. iur. li. vj. vbi dicit gl. serui fugitiui domin⁹ retinet possessionem ciuilẽ, ergo donec ipse habet ciuilem, contra eum nõ currit prescriptio. Cũ ergõ desinat ciuiliter possidere, icipiet pscriptio currere. z vide gl. magnam circa fi. Si igit̃ tu incipis hodie possidere rem absentis, z ignorãtis, hodie non incipit pscriptio tua, donec ille retinet possessionem ciuilẽ animo, ergo oportet qõd la
f batur [f] longum tempus, [g] z sic presumatur obliuio illius absentis
g vt l. si id qõ. in pñn. de acqui. pos. [h] z ibi no. Et tũc tu incipies p
h scribere, quod est multum notandum. z Dy. facit multũ notare.
10 Venio † ad vltimam partẽ, z opp. quod fuga seruozũ sit dominis dãnosa, vt insti. de his qui sunt sui, vel alie. iur. §. fi. Sol. Timore huius ista particula legit duobus modis, vt illa verba, ex quacũq; regant ex parte subiecti, alia ex parte predicati, vt habes in gl. Ultimo op. q; fuga seruozũ omnino sit damnosa dñis, saltẽ quo ad operas. Sol. Fateor oppositũ, z q; dicit, ex quacũq; cã, intellige in cã, aduersus quam potest per hanc legẽ prouideri.

ADDITIONES.

a ¶ Consilio. Adde, q; Bal. late hic dicit qualiter quis teneat̃ de consilio, z inter cetera vnum, q; refert, z sequit̃ Pau. de cast. qui dicit illud habuisse de facto sez mandãs homicidiũ alias factu ro, non dz puniri tanquam homicida, z presumit̃ fin ipsum, qõ alias erat facturus, qñ nulla inimicitia erat inter interfectũ, z mandantẽ, sed inter interefectũ, z interficientẽ, vel si mandans erat inferior mandatario, vel si ab interficiente precesserint mine, alle. Jac. bu. in l. j. ff. de eo per quẽ fa. erit. z l. metũ. §. q; me. cã. Sed tu vide pulchre Ang. cõsi. xxij. vbi ponit de eo. qui iuit ad Titium, z dicit, ego volo Sempronij interficere, Titius rñdit, q; vis facere, cito facias, aliter res tua nõ bene succedet, iste iuit, z interfecit, qualiter teneat̃ sempronius. ibi vide. Et an teneat̃ consulens alias facturo, vide Bar. consi. clxv. per Bal. cons. cc xxij. ij. lib. Et qualiter teneat̃, qui secum ludẽtem ad taxillos interfecit, vide Ang. cons. xxvij. Et an stante statuto Mediolani, q; nullus corpoaliter puniatur nisi lege municipali caueat̃, z alio statuto, q; homicida capite puniat̃. ita qõ statim moriatur, an mandans homicidium debeat decapitari stantib⁹ predictis statutis? Bal. consuluit qõ non, eius consi. lxij. inci. casus talis, statuto caueat̃. Et an statutũ puniens dantem auxiliũ. consiliũ, z fauorem ad maleficium, habeat locũ in eo. qui dedit consiliũ, sz maleficium non sit secutum, vide Bal. consi. cclvj. iiij. lib. Et an statutum puniens dantem auxiliũ. habeat locum in eo, qui materiam veneni preparauit, per eundẽ Bal. consi. ciij. iij. lib. z ois nota. qz auro pretiosior.

b ¶ Ciuilem. Adde ibi fin Pau. de ca. quod ista gl. in hoc nõ potest procedere. qz statim quod alius occupat seruũ. dñs perdet ciuilem. per d. §. per seruum qui in fuga. z dicit mirari. qõ doct. non perpenderint.

c ALEX. ¶ Tpis. Sed regrit̃ pscriptio longi tpis. Prescriptio dz locũ in re mobili, velẽte possessore. Adde eũdẽ Bar. z Bal. in l. seruoz̃ ✻ in qb. cau. cess. longi temp. prosc. fin Bal. hic contra.

✻ CLAVD. DE SEISS. ¶ Sequitur Ure. cons. ciij. z in l. ij. §. ex pluribus. ff. de acqui. possess.

b ALEX. ¶ Affirmatione. Qualiter intelligat q̄ due negatiões faciant vnam affirmatione, adde tñ q̄ secus est in tribus, qz remanet in effectu negatio. l.j.§. finaute. sic. ff. de here. instit. fm verum intellectū. l.j.d. de cada. pu. Quandoq; vna negatio abūdat, vt hic habet, z vide Bar. in l. duobus verbis. j. de ver. sig. z mal tñ no. in l. qui se patris. j. vñ lib. z Bal. in prin. hic etiaz adde, q̄ due negationes affirmāt. hoc est verū, cū referunt coniunctim ad idē, secus si disiunctim. c. vt animarū. de constit. in vj. z ibi p Jo. and. in no. z probat. ff. de iureiur. l. si duo. §. marcellus. z in c. z si Christus. de iureiu. z no. hoc, z vide Bal. hic plene, z doct. post gl. in d.c. z si Christus. z aliqua etiā per Lud. in l.j.§. si qs ita. de ver. obl. ¶ Adde tu, z vide Bal. in proe. Justi. z Wod. in l. manifeste turpitudinis. ff. de iureiur.

c ALEX. ¶ Hic est no. gl. Adde ad istā gl. Pet. de Bel. in l. iij. §. ex Trio. de acqui. pos. z que habes in §.j. in amittēda. in ea. l. No. gl. ex qua etiam no. q̄ contra possidentē ciuiliter tm̄, currit prescriptio. Pro qua est tex. in l. locū. §. proprietarius. ff. de vsufru. z vide Bar. late in l. iij. §. ex contrario. ã. de acqui. pos. z Bar. in l. Celsus. de vsu. Sed Bal. hic z contra Bar. in presc. xxx. annorum. Et ad hanc gl. vide aliam in l. male agitur. j. de presc. xxx. annorum. ibi, est autem notandum.

d POMA. ¶ Oportet qs labatur. Vide Panor. consi. xvij. in fi. vol. ij. z consi. lxij. eo. vol.

e ALEX. ¶ Longū tēpus. Puta decē an. Et voluit gl. in l. lz. j. de acqui. pos. quam sequit ibi Ja. bu. Et idē voluit Dy. in regula sine possessione, z idē Ly. z Bal. hic, z Ang. in l. i de eo. §. j. ff. de acqui. pos. lz gl. aliter sentiat. l. furtū. §. fundi. ff. de vsuc. quā sequit ibi Jac. de Raue. Ang. z Imo. Jnn. in c. querelā. in gl. in ver. de nouo. de elec. z Ly. in l.j. C. vbi cau. sta. in j.q. z Bal. in l. ij. ã. de seruit. z aqua. ¶ Hoc tñ limitat in quibusdam casibus, vt per Bar. in l. si de eo. §. j. ff. de acqui. pos. in quibus non requirit tm̄ tempus. ad inducendam negligentiam.

f ALEX. ¶ De acq. pos. Et istud limita in prescriptione corporalū. secus in prescriptione incorporaliū. vt declarat Bal. in l. si qs diuturno. in fi. ff. si seruꝰ. vē. Imo. in l.j. § per seruū q̄ in fuga. ff. de acq. pos. dicit hanc gl. fm. fn Dy. in d.c. sine possessione.

LEX II.

g Pro re amissa, vel furto subtracta, ob publicam vtilitatē per quiritur in domo aliena.

h Si apparent indicia, qs in aliqua domo sunt res amisse, tūc officio iudicis perquiritur domus.

i Officium iudicis quando imploratur, non requiritur libellus.

a REquirendi. Per officium iudicis datur facultas dominō i alterius domiꝰ perquirēdi furtiuos. h. d. Op. Justi. de ob. que ex deli. §. sed he. Blos. in l.j. ff. eo. dicit, qs est

b speciale in seruo fugitiuo, secus in aliis rebus mammatis. † qs satis placet, quando perquisitio fit ad vtilitatem priuatam, secus si ad publicam vtilitatem, vt l. omnis. j. de aqueduc. lib. xj.

c facit. l. quosdam. de metallariis. eod. lib. † Ité predicta vera nisi

d appareant indicia, qs in dicta domo debuerint esse res. Tūc cū cum propter indicia perueniatur ad missionem (in possessionem personꝰ) multo magis ad perquisitionem domus. vt ff. de que l.

e j. z per totū. j. de que. † Quero, vtrū qñ imploratur istud officiū iudicis, debeat dari libellus. Respond. non, qz est officium iudicis. quod misericorditer imploratur, vt not. in simili. ff. de interr. ac. super rubrica.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Regrendi. adde que dixi in l. hoc amplius. §. de his. ff. de dā. infe. z qs ibi Bar. Adde fm Pan. de ca. idē esse in vxore fugientes quod in seruo.

b ALEX. ¶ Vera. Pōt perquiri in domo, vbi est suspicio, etiaz in alieno territorio. fm Bal. hic. Et vide etiam Ly. qñ possit perquiri in domo tua, si habeo suspicionem, q̄ ibi sit res mea, q̄ dicit in effectu quod Bar. hic, quem sequitur Petr. de anch. in clemen. j. de vsur. per Spec. de instru. edit. §. videndum. ver. pone instru.

LEX III.

i Est in electione iudicis amputare pedem serui fugitiui, vel illum damnare in metallum.

a SI fugitiui. Si serui in actu transeundi ad hostes deprehendant, pena pedis, aut metalli puniuntur. h. d. Op. ff. de pen. l. si quis aliquid. §. j. Sol. ibi perfecte transierūt, hic fuerunt capti in itinere. Oppo. pari pena sunt puniendi, vt l. si quis non dicam. C. de epi. z cle. Dicunt quidam quod fallit ista reg. Doc. Ultramontani dicunt, q̄ hic pervenit ad actū remotum, ibi venit ad actū propinquū. Quero, † in cuius electione sit amputare pedē, vel damnare in metallum. Dico q̄ est electio iudicis. vt l. j. §. expilatores. ff. de effra. z expi. Contra hoc vī glo. in l. quicunque. j. eo. z dicam incontinenti istam l. corrigi in eo dicit, pedis amputatio. vide auth. sed nouus iure.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si fugitiui. Et no. hic bonū tex. cū gl. de victū. alia aliud, q̄ est repetitiua similiū, vt hic no. Adde no. P. gl. in c. sedis. de rescriptis, qz nō semp verū, z ibi nota, maxime do adiceret dictio, quicūq; alius. Et videtur pbari sub in l. j. §. debitū. j. de constit. pe. allegatam d.c. sedes. Hoc habetur vt l. ij. §. cui dulcia, de vino trito, z oleo legato. Nec tat si multitudine, nisi sub ratiõe subiecte materie aliud iudicandum Jac. de Bel. in auth. vt defunctum. princi. z ibi g tio. v. z quando d. pi q̄ dictio alius implicat similitudinem idem, z Bal. in l. cōuentricula. de episcopis z clericis. Et sionem Bal. quod si ita tutu dicit, vel alia pena intelligitur mali. Et adde q̄ Bald. in l. ij. §. de probatio. dicit, quod si statu dicit q̄ si quis fecerit iniuriaz, puniatur in decem. Qui vero fecerit puniri ad mortē. z vide q̄ sit maxima pena, z adde hic in l. ij. j. de his qui a non do. Et idem in aduerbio aliter. Bal. l. ij. j. de suis z leg. Quid si dicat, quem alias. vide Cle. j. de re iudi. z ibi gl. in ver. alia quemis. Et quod dicit denotat similitudinē, adde tex. in c. cū nō ab homine. de sen. alio crimine. Et vide tex. cū gl. in l. in bone fidei. de rei tis. Et q̄ importet similitudinē, bene facit tex. in l. j. ff. de Hã vbicunq; vna pars alternatiue est dubia, alia alterna claratur habito respectu ad id q̄ est certū. Audiui allegari in clemen. ne Romani. de electio. z tex. in l.j. pre allega. pos. bal. ad hoc in l. conuentricula. de epis. z cleri. Et aliud q̄ quecūque alia, q̄ denotet similitudinem, vide glo. in l. iiij. C. de sac. eccle. Vide Bal. in latem nobis. j. de adul. z q̄ dictio rum, z alius. nō sit implicatiua, vide tex. z ibi gl. bar. in l. ult. §. querit. ff. de procu. que ita ex. a allegi. Dy. Just. de actio. in pum. j. qñ off. iudi. sit actio, in fi. Ad materia in adde Bal. in l. in poss. ff. ii. qs cam. ¶ Adde de dictione, alius. vide Barth. cōs. vij. z xxxviij. gal. z adde secundū Paul. de Cast. de verb. oblig. hendatur, quod necesse est quod inueniatur in iure fiat crimine, z nō sufficeret probare per testes, q̄ etiaz tenax Bug. z Rap. facit. l. palaz. §. que in adulterio. de riatu. sed si furtum diceret, q̄ si quis deprehensus fuerit in homicidio vz intendo probare nes legitimas vel confessionē. vt l.j. cum gl. s. vbi ve da. Jrn dicit per tex. hic in verbo dubitetur. quod stante statuto q̄ drū trans membrum, tali pena puniatur, q̄ punitur me demb tm. n. qz manus debilitatur, licet digitus non sit membrum ficiū mebri. l. nō sūt liberi. de ita. ho. z not. per Bar. ff. de pe tudi. l. ij. Dicit tamen secundum bal. q̄ accusator debet effe tus, q̄ non dicat, digitum debilitauit, sed manum. De qua ria per bar. cōs. ccj. inci. quæritur nunquid digitus. Et de ne, alius, alia, vide Ro. cōs. cl. Item per istum text. dicit Bal. Suza. vt refert Jo. And. in addi. ad Spe. in tit. de const. re statuto q̄ deferens bladum extra districtum, amittat z equum, q̄ repertus in via tenebitur, nisi dicat se ducere mum, vel ad molendinū. z ulta mut circa locum, vbi fuit Dicit tamē Jo. q̄ reuertendo fuit inuentus, ita quod debuit mutari. refert etiam quod Auber. de bobis remit tius puniendum, quam in maleficium perfecisset.

P. P A V. P. ¶ Si fugitiui. Hanc legem reperit Lepo. cū super addidi ad bar. P O M A. ¶ Si fugitiuus. in fi. vult q̄ dictio alius est repetitiua similium qualitatum, Lano. c. sedes. de reseri. Pro ista gl. adde aliam gl. in l. ltram. in ver. fi. in proemio D. gestorum. z bar. in l. c. de integ. restitu. De materia vide que posui in appo. ad Alegat alius, non sit repetitiua similium, vide quod dicit bar. in l. reprobari. in prin. ibi, contra hunc tex. ff. de excu. tut. repro in illis verbis. Christus. est crucifixus, z ea eo dno ali P. P A V. P. ¶ Si fugitiui. Ad apostil. primam Ale. de dictione aliꝰ, alia, aliud, vide pulchra verba Lone. ctione in cōs. xlvj. inc. pater filius. post prin. z vide omnia ba. qui reprobat gl. in terminis in hus legis, qz est adiecti quilibet. in l. cum acutissimi. de fideic. vbi p multa allega dictione, z ponit limitationez, vt non procedat, quādo a alia dictio. puta quilibet alius ꝛc. Ad quod vide etiam per Fel. in c. sedes. ver. qz declaratis. de reser. q̄. vbi bar. in contrarium. alias decisiões, z gl. z vide eundē ibi lar. siue loquentem. Ité vide not. ibi. dom. Anton. cons. dubio. q̄ semper non repetuntur similia. quod quando cū copula, nō intelliguntur de similibus, quod alia habe eundē cons. xvij. per totum. Item q̄ dictio alius, sit repe similium, licet adiceret dictio vniuersalis. quisq; vel alia vide Jas. in l. si vnus. ff. de pact. item in quantuz dictus sit dictio, alius, sit repetitiua similium, limitat nō procedere

a dicta dictio quilibet, vel similis. Bl. hic vult contrariū, quaz reprobat. Barb. vt habetur ff. sed cā defendit Soc. vt habes in L. in q. uoraz, vbi si esset alternativa, procederet gl. contraria: z allegara per Barb. z alios, de quibus & vide etiam que ipse post in l. quedam, eo. ti. An z quando sit repetitiua alius, z de distione ceteri, que non recipit istam restrictionem, vide are. in l. tandē. in fi. ff. ab. z de duobus reis. Itē de eo qđ dictum est quī contra dictionē alius, adiceretur dictio quisquis, an sit repetitiua similium, vide Jas. in l. qui scripsit C. qui admit.

AVTHENT.

a SEd nouo. a Querit qui sunt casus, in quibus de iure pro pena sequitur membri abscissio. gl. ponit hic aliqs casus, quos vide. Quero, dz, qđ dz abscindi manus, que abscindet, per

b 1 tra. vel ministra: Certe illa, in qua pot minus arbitrio interpretatio

2 ne. fi. de pe. Quero, z z reuoco in dubium qualiter fures debeāt puniri. Nos habemus de hac questione diuersas leges. nā de iu

reanthquo pro furto imponebatur pena extraordinaria. vt l. j. ff. de furt. nisi esset publicus, z famosus latro. qui furca suspendebatur. l. capitalium. §. famosos. ff. de penis. Et aduerte, qđ gl. intelligit publicum latronē, qui consuevit furari, z gl. non re vbi quę hoc dicunt, z ita obseruant. z tū proprie non dicit ds, nam ille §. loquitur de publico latrone, sed fur qui consuevit furari, est publicus fur, no est publicus latro. qz latro est ille q privatim accipit hic tex. postea supervenit quedam cōstitutio nova, de qua, tenet. §. quis quinqs solidos. x. coll. que dicit, qđ quicunqs subtraxerit valorem quinqs solidorum, furca suspendatur. Postea superuenit alia constitutio de pace iurata firmata. §. furtū. z ibi gl. multa dicit. Similiter de his habem⁹ hodie tractata in qualibet parte Jas., z illa obseruantur.

ADDITIONES.

6 ALEX. CSz nouo iure. Adde tex. qz gl. dt hic de notario faciente chartam falsam, pena magna puniri. Ldo intelligę in fin Bal. in c. j. de probi. feu. alias per Lo. ii erat leg. ne erratis, alias non imputatur eī manus, qz ille nō fecit instrumentum no esse re vera talsum, sed temere errauit, vt s. ii. adduer. de. b. iiij. z no. in auth. de nō alt. §. qz vero verisimile. x. coll. ij. Sz certe bal. loquit in notario conficiente instrumētum ea forma, qua cauetur in tex. j. z ibi subdit, vtrū per pena amputationis manus, que imponitur notario ita confficienti illa instrum. de quo non tollantur alie pene ibi deberi pre, z dicit Bal. qđ non, qz ipsa sola amputatio manus inducit priuationem offi. ei, z infamiam, qz ex causa famosa inducit infamia per legem imperialem. Adde qđ habetur in Authenticus. j. de tex. z qđ ibi dixi, z adde qđ Bal. in c. j. §. cauteles. de probi. feu. alle. per Fed. dix. z ibi ene casum in ver. scribā. ze. qđ tex. cit. in fin Bal. in rub. C. res inter alios act. in fi. Quod notarij scribunt instrumēta, que seruant conuicti in fraude viarum debent ab officio tabellionatus remoueri ob infamiā. Quę adde et habemus. §. fine. C. de sacrosanc. ec. z ibi Jac. bu. in fine, z bal. in non allegat. z adde Bal. in l. ii mandati. C. mandati. qui dicit quod tartus faciens instrumentum clandestinum. dz puniri. al l. fin. z vide in l. cum frattrem. C. de hęs qui. vt inde. Et vide qđ instrumentum sit falsum z per consequens notarius puniatur de falso, per bal. in l. post diuisionē. §. de in. z fac. igno. Et qđ notarius conficiens instrumentū super re illicita puniatur, vide bar. z bal. in l. ij. C. de pęti. do. suo. li. x. z ornato bal. in ru. de fi. iuste. veri. vt pręterito. Et ista adde ad intellectum no. per bald. in l. si quis obsequentes. de fal. z tex. z bal. in l. iii. §. de cui. z qđ reperitur in instrumento ad qua solemnitates in illa non interuenit, presumitur instrumentum falsum. in tex. no. in l. nulli. C. de nume. z actua. lib. xij. z ibi qua pena puniatur tuc notarius. Sz hoc dz intelligi vt per bar. in l. a. post. §. de iur. z fac. igno. z vide in l. ii bonus. j. de testi. z ibi bal. C Adde du bart. dicit qđ absindet illa manus que manus pot, qđ ide tenuit Pau. de Ca. hic q vult

Quę hz manu vnam aridam quod illa sit amputanda, z q

Defensas etiam in hoc facit penam. Et ita dicit determinasse

Jo. Andr. in mercurialibus in regula, in penis z Ange. hic alles

Sante pro hoc bonum tex. in l. xij. §. ij. arb. furtum cele. vbi appellat one arboris contractur arborem, quarū radices defecit viuere. Et ita punit per illū titulū, qui similes arbores incidit, donec siuat in pede, qđ admodū qui incidit alias arbores, quarū radices sunt viue. Itē adde fin Pau. de Ca. latro non dicitur nisi qui palam z in strata publica, z non dē famosus, nisi pluries facere consueuit, fm etiam mentem gl. hic, qđ dicit notandū ad statuta facientia mentionē de fur. bus, z latronibus famosis, qz pro vna vice non possunt dici famosi. An aūt statuto qđ pro tertio furto quis suspendatur, z quis facit furtū notabile z maximū, an debeat suspendi? dal. hic dicit qđ sic. Alij Z qz magis aggrauatur delicti ex frequentia, quam ex magnitudine rei sub tracte. Et hanc partē tz hic Raph. etiā quo transire videret Pau. de Ca. Quid aūt si primum, z fm furtum fuerit facta extra territorium, an iudex poterit aggrauare penam tertij furti committi in suo territorio? Et dicit Pau. de Ca. qđ sic, f. in doc. de quo vide inter consilia baldi quoddam consilium cccl xviij. fiij. lib.

b P. PAV. P. C Abscindi manus. In quo dz abscindi manus notario, intellige dūmodō fuerat is ann. xxv. fm bal. in c. j. de probi. feu. alie. per Lorh. Et istam autb. cū l. ii fugitiui. repetit Ce pol. Itē que pena imponi possit pro furto de iure cōi, vide Jas. in l. cum seruus. de condit. ob cau. z ibi etiam examinat dictū bal. qđ pro vno furto magno potest imponi pena mortis, tz a lege, vel a statuto requirantur tria.

LEX. IIII.

4 Vt in penis alternatiuis cuius sit electio.

5 Official. a. qui ignorauit delictum, excusatur in syndicatu.

QVicunque. Qui seruū fugitiuum sciens ter suscipit, pena hic statuta punitur. secus si ignoranter, z dns dolū commisse seruo primabil. h. t. Ho. ex hac l. penam eius, qui suscipit seruum fugitiuum. Scōdo no. qđ ex multiplicatione delicto-

1 rum. sequitur multiplicatio pene. Tertio not. qđ qui non pōt soluere in re, tunt in corpore. Quinto no. qđ ignorantia non punitur. Op. ad principale de l. j. §. qđ aūt ff. de ser. corru. Sol. Dec in telligitur fm illam, qđ suscepit dolo. Op. de colo. Thurcēsibus. l. j. Quidam habent de col. Illę. dicit gl. specialē est ibi. Tu dic melius vt ibi, nam hic loquitur qđ suscepit scies enim fugitiuū, z cuius erat. ibi sciebat fugitiuū, sed ignorabat cuius erat. Op. ī. de cō. ser. ima. l. j. Sol. Quo ad aliud ibi sit estimatio quę

3 Item op. z vt qđ ad multiplicationem delicti, non sequit multi-

2 tiplicatio pene, vt l. ei qui fi. de furt. qđ no. in l. vulgaris. in prin. eo. ti. Sol. vt in qualibet earum no. z dixi plene in l. unica qđ plura

b de priui. del. Et circa hanc. l. b quęritur hic imponitur pena alternativa, in cuius est electione. C Bl. vero dicit hic qđ est in ele-

c ctione rei, que est super verbo. rrr. an qđ no. b ff. Contrarium videtur no. per doc. §. j. prior. z videt tex. in l. j. §. expilatores. ff. de effr.

d Dico ergo sic. Quę nomina imponentia penam, dirigunt ad iudicem, qūqs dirigantur ad reum. quandoqs sunt dubia. Quando dirigantur ad iudicem, qz dicunt, puniatur, condemnetur. z similia, tunc est electio iudicis. vt Bl. prior. Quando dirigitur verba ad reum, z tūc est electio rei. Casus est hic. Si verba sunt dubia, vt puta dicit statutum, sit pena pedis. vel metalli non loquit iudici. neqz reo, tūc puto q ō in pena corporalib. sit electio

e iudicis, vt. l. j. §. expilatores. ff. de effr. in pecuniaria sit electio rei. arg. de iu. do. l. plerunqz. Ho. similem distinctionē facit gl. in legatis in l. Lucio. ff. de le. ij. Querit gl. qua actione petat illud.

5 Veritas est qđ condictione ex. l. ista pereur. Ultimo lego recordor qđ semel syndicabatur hic quidā ex Capitaneus, fuit ei data quedam pecunia qđ quidam ribaldus Perusinus ingressus fuerat palatium, z intrauerat mutatis vicibus contra formam statuti. Capitaneus excusabat se, qđ ignorabat eum esse Perusinum. Dicit Ly. qđ allegabat pro eo istum tex. qz loquitur de eo qui ignoranter suscepit seruum fugitiuum.

ADDITIONES.

a ALEX. C Multiplicatio pene. Vide bar. in l. is qui cū telo. §. de iuri. z in l. j. ff. de extraor. cri. z vide bal. in l. ii quis non dicā rapere. §. de epi. z cle. z in l. data opera. §. qui accu. post. z in l. arboribus. §. Iulianus. ff. de vsufr. z in l. qui aūt operas. ff. de iniu. z in d. l. is qui cū telo. z in c. j. §. iniuria. de pa. iur. fir. z hic. z vide do. aut. in c. j. de eo qui mit. in poss.

b POMA. C Et circa hanc l. In ista materia vide Ang. in trac. maleficiorum. gl. in verb. ii non soluerit intra decē dies. late Fel. in c. z inter ceter. a. de referi. cumulantem quid sit electio, sed limitatur decem modis, z adde Lepol. in repetitio. l. ii fugitiui. §. eodem.

c ALEX. C In cuius est electione. Et vide singulariter bal. in l. fi. §. de nup. z q no. Bar. in l. j. ff. vi bo. rap. z per Jnoc. in l. ij. ff. de pub. iud. per Ang. de Are. in tra. malef. in gl. in verb. quas si nō soluerit. z in ver. quid aūt si statutum imponat penaz alternatiuam. z q dixi post Bar. in d. l. de pupillo. §. pluribus. de ope. no. num. z adde late bal. in l. ii fugitiui. z in auth. ii. de nouo iure. §. o. Hinc potest dare iudex electionem mortis reo. l. aut damnū. §. j. z ibi gl. ff. de pen. Et hic adde Bal. in l. data opera. C. qui acc. post. z in liberatione penarum cuius sit electio, vide Bal. in d. l. ii. §. e nu. in fi. Et colligit Pet. de Mach. ex gl. in c. de cautis. de offi. de le. vt ibi referūt Moderni, q̄ est electio iudicis, vide ibi vnū verbum. C Adde fin Ang. vt refert Pau. de Ca. qđ Bart. consuluit, qđ si statuto cauetur qđ pro tali maleficio ponatur pena quinquaginta ducatorū, quam si non soluerit resso intra decez

dies,amputetur sibi pes,z reus cum de facili posset soluere,qđ iudex non dz amputare,sed compellere ad soluendū per l. cum duobus.§.idem respondet.ff.pro socio.qđ non placet Paul. lz Raph.dicat contra facere,qz nō est pena delicti, sz pena retardate solutionis,vt l.j.cū ibi no.de in lit.iurā.que retardatio manebit impunita,fm opin.Bar.qđ non videtur dicendum per l. nunquam plura delicta.de priua.deli.

d POMA. ¶Ergo sic quandoqz.vide plene Lepol.ff.in l.si fugitiui.co.ti.in iij.q.z Anna.cōsi.xxij.Feli.plene in c.inter ceteras. de reseri.in c.sicut Judei.de Jude.

e ALEX. ¶Electio iudicis. Vide Bart.in d.§.expilatores, vbi aliter vr sentire.Et vide Bal.hic z ff.l.prori.Sed istud hic seqtur Jnn.in l.ij.de publi.iudi.Et ista electio dz fieri per iudicem parte citata.fm Bal.in l.si fugitiui.ff.eod.Et de materia etiam per Bal.in §.pena grauior.Et qđ in pena criminali electio sit iudicis,vide gl.lxiij.dis.in summa.quam teneo,vbi nō cōstat ad quem verba referuntur,lz aliter Bal.sentiat hic.Et no.qđ in alternatiua iuris videtur qđ indistincte sit electio iudicis,fm gl. ordinariam functo tex.in c.a crapula.in fi.de vita z ho.cler.Vide omnino Bal.in l.Lucio.de leg.ij.¶Et tu vltra predicta ad de,z limita fm do.Mari.Soci.in c.ad liberādum.de accu.Primo si pena venit applicanda fisco,vt in c.Odoardus. per doct. de sola.De quo z per eundem in rub.de dila.articu.xx.questio. xxvj.ver.xviij.quero.Secundo limita vt per Jnn.in d.c.Odoardus.scz,si pena que veniret ex contractu vel quasi,ex quo talis pōt cedere bonis,z sic expectabit,donec perueniat ad pinguiorem fortunam.Tertio limita,vt per Bar.post Mar.Sil.in l.j. §.generaliter.ff.de penis.z ibi habes etiam quartam.Quinto, vt per Bal.hic,post Jnn.in d.c.Odoardus.

LEX. V.

a **Mancipia.** *Qui mancipia,z libertos ciuitatis sūscipiunt,pena huius legis tenentur,z etiā iudex,qui in eis perquirēdis negligēs reperitur,h.d.Quid vult tex.in fi.dum dicit nec vēdendū,&c.Bl. ponit multas expositiones.Tu tene primam,tanq̄ magis no.z

b vide gl.Op.z videtur,qđ alia pena puniatur,* vt ff.eo.l.j.§.hoc autem.Bl.soluit duobus modis.Secunda sol.est vera.Dic vt

1 in gl.Et ex his no.†qđ officialis negligens punitur,non illa pena actionis in factum,que descendit ex quasi maleficio,tanq̄ fecerit litem suam,sed alijs remedijs,vt hic,z in aut.vt diffe. iudi. z l.iij.§.in cum.ff.de dam.infec.z de magi.conue.l.j.Dixi in l.fi. ff.de variis z extra ordi.cog.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Mancipia. In ista lege allegatur vna gl.pro singulari qđ lex,vel statutum puniens delictum,z aliud presupponens delictum,nō verificatur in eo,in quo non verificat presuppositum.De quo vide late Feli.in c.nonnulli.in prin.de reser.in vers.amplia istam,vide in Bertach.in verbo,statutum.de deli. z Rom.omnino singulari cccexciij.inci.statutū puniens.Et sequitur Jas.in l.j.in vers.ij.adde.ff.de inf.z in,lz dicatur bar.hic contrarium tenere.

b ALEX. ¶Puniatur. Vide Bar.in l.j.§.quo z qñ iudex.z in l. qđ iussit.ff.de re iu.z Jo.An.in tit.de alle.z disp.in addi.Spe.z vide Bal.hic in l.j.§.quo z quando iudex.z in l.iubemus.§.de testa.z in l.qui accusare.§.de eden.z in c.super eo, quod met.cau.z Bar.in l.fi.§.de magi.conue.z in l.Pau.ff.de fal.

LEX. VI.

a **Cum seruum.** *Si contra agentē condictione ex l.quicūqz.§.eo.opponitur dominij exceptio,statim per torturā serui examinabitur.h.d.Quero,qua actione hic petebatur seruus.Bl. dicit,rei vēdicatione,z vide gl.primam.Non videtur verū istud, qz per rei vendicationē nulla pena imponitur.z iō dic,qđ repetebat per condictionem ex l.quicunqz.§.eo.z reus ad euitandā illam penam opponat exceptionē dominij,z hoc innuit sequēs glossella.Quero,de cuius ppietate ponit.Bl.dicit de proprietate ipsius rei cōmouentis,vel tertij dicentis rē alterius,z vide

1 gl.super ver.opponit.Et sic no,†qđ pōt opponi de iure tertij,*

b qđ videtur contra.l.loci corpus.§.cōpetit.si seruū vendi.Dominus Ly.ponit hic,ego pono longe melius in l.ij.§.de exce.rei iud.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Cum seruum.Et vide gl.hic,quam allegauī tibi in l.iij.§.in eum.de dā.infe.in fi.Et quando in casu huius legis,apud quem inuenio seruum meum fugitiuum,z opponit mihi,qđ ipse est dominus serui,an hoc casu sit incontinēti restituendus, vide plene bal.in l.ij.ad fi.ff.ad.ff.de cōdi.indeb. ¶ADDE fm Pau.de La.referentem bal.hoc dicentem per hunc tex.in fi.ibi,nec principali beneficio,qđ si datum sit aliqui bonorarium generale super bono statu Reipublice,qđ virtute talis arbitrij non possunt aliquē officiales liberare a fruct

tu,z istuz casum dicit Pau.addendū ad illos,quos ponit bo in l.ambitiosa.vbi istum non ponit.Ite adde fm bal. si semel repulsus ab officio,vel in syndicatu condēnatus, ad amplius non dz eligi,vt est gl.in auth.de armis.Adde etiā Jac.bu.vt referunt bal.z Pau.de La.ex gl.que inc.pur.vadat,ibi cum effectu dicit,qđ si statutum dicat qđ turbans quē in possessione puniatur,z possessionē restituat,qđ illud bum turbans,dz intelligi de turbatione expulsiua.propter bum restituat,non autem inquietatiua,de qua loquitur.Ju nius.ff.de vi z vi arma.Et sic euitabit penam statutiSz bald tione quantum ad penam.r.Et dum dicit,restituat,bñ illud fertur ad turbationē expulsiuam, vel etiam ad turbationē quietatiuam,qz quo iure turbat inquietādo,videtur ab eo se aduocare,si restituat,z turbatiōe desistat,z hoc forte dicit rius Pau.de La.refert tñ Raph.dicere bal.h.d. animo di,qz esset extēdere statutum penale.de quo latius hic per qui in effectu tranſit cum bal.cui adde quādo quis tenetur vi turbatiua.bal.consi.cccxxxj.j.lib.

b POMA. ¶De iure tertij.Limita qđ istud nō procedit teria beneficiali. Ita Anch.in cōsi.suo cexviij,ver.z illa P. PAV.P. ¶De iure tertij,vide que scripsi post bar.in de exce.rei iudi.z in l.fi.C.de rei ven.

LEX. VII.

Jquis. *Occultās seruū fisci,punitur pe ius legis.hoc dicit.

LEX. VIII.

Jqui. *Si seruus publicis operib⁹ deputatus contubernium cum ancillis contrahat ipse,vxor,z liberi in publicum trahuntur.h.d.

De furtis,& seruo corrupto. Rubr. II.

LEX. I.

5 ☞Judicia contraria que tolluntur electione,an tolluntur ipso iure,vel ope exceptionis.

6 Excipiendo an quis possit contraria allegare.

7 Agendo,z excipiendo,an quis possit contraria allegare.

a **Si pecunia.** *Ita lex est subtilis, z habet materaz vr

i ſ z breuiter dicit.† Allegans contraria non u

b litur,hoc dicit.vel aliter.† Quando sunt due

2 ctiones,que non contradicunt origine actionis sed in exercitio cōtradicunt,debet quis vnā re hoc dicit. Notabilia habes ex hac q̄ dixit tibi in summa z concordantie sunt in gl.Opponi.ad hanc l.furtum nō cōmit tur sine dolo,vt l.j.ff.de fur.z Jnstit.de ob.q̄ ex quasi delic prin.sz hic non habebat animuz lucrandi,ergo non cōmi tum.Bl.non signat istud contrarium.Breuiter furtum

3 rit animum lucrandi sibi,vel alteri,vt l.si quis peeferendus sed hic habebat animum lucrādi alijs,ergo &c.Opp.secūd qui emit,sed nomine domini non emit,sed nomine seruoti dominus non posset habere ratum illum contractū,vt l.fi li.§.sed si ego.de neg.ge.Dy.soluit.in c.ratum.de reg.iur. z dicit,quod non possum habere ratum tanquam gestū no

c mes,sed tanquaz gestū nomine serui sic.Modo intro gl. de l.si seruus.ff.cōmo.quam.l.gl.ij.parunla videtur hic allega

d pro concordia,quam vide.gl.raimē magna allegabat ē pro trario,cū multis alijs,tū debet separari.veritas est quod ver que actio oritur.nō enim sunt cōtrarie origine,sed oritur uersis principijs.propter cōtrectationē furti,z cōdictio ad ipsam pecuniam mandati propter contractam inter mandatarium. Ita loquitur l.contraria.sed qz in exercitio

e ritur contrarietas,ideo vnam eligere debet. Ita loquitur quod ambe sint nate.probat iste tex.si bene aduertatur dicit,eligere debes.Hā electio non potest cadere,nisi inter vt de optio.leg.l.si quando.ff.de lega.ij.l.si illud aut illud de necessitate concludit vtranque esse natam.ita tenet gl. in l.contraria.Oppo.§.depo.l.iij.ff.pro sol.l.rei.z man. l. dauero.§.si tibi.Bl.soluit tribus modis.Prima est ver contrarijs,dicte due actiones nō sunt cōtrarie origine. citio,vt predixi,z ex casu leguz contrariarū magis manife paret.Secunda solu.est,dicit gl.z clarius quod hic volebat re ex contractu alterius,ibi ex suo.Ista est quedā truffa. na.Quid enim si ex contractu alterius agendo,quis istis bus actionibus non esset sibi contrarius. Certe vtrāq; pos intentare.Exēplum,si ponas casum etiā in l.contraria.quod

tus deposuerit, societatem contraxerit, vel mandauerit. Tertia sol. ponitur in fi. gl. videlicet quod in contrario permittatur natiuitas istarum actionum, non autem exercitium, vt hic. Hec solu. est vera ad l. j. & l. seruus. cõmo. ad alias leges supra allegatas est falsa, quia in eis permittitur natiuitas, & exercitium, teneas ergo primam. Item opp. de l. j. ff. quia autem. j. quorum lega. Sol. Ibi erat dubius propter factum aduersarij, ideo admittitur proponens actiones contrarias, vt ibi.

Sumus †expediti de gl. tamen pro declaratione materie quero tria. Primo vtrum quis audiatur allegans contraria agendo? Breuiter doct. hic multa dicũt. Tu dic clarius quam ipsi dicant. Aut quis vult agere contra diuersos, & non repellitur allegans contraria, vt l. Papinian. ff. sed nec impuberis, de inoffic. testa. Aut contra eundem, & tunc ab initio vite actiones contrariantur inuicem origine. ita quod vna tantũ elevata, aut in origine non contradicunt sed in exercitio. Primo casu non cadit electio proprie, quia debet cadere inter plura, vt supra ori. Et ideo dicas. Quãdoque quis intentauit primo ius competens sibi cõpetens, & tunc ad aliud non potest redire ratione contrarietatis, vt hac l. tunc etiam, quia illud remedium in veritate non competit. ergo sine actione non experitur, vt l. si pupilli. ff. vi deamus. de neg. gest. Si vero eligit ius incompetens. hic aduerte. Aut ignoranter iusta ignorantia, & sibi non preiudicat. vt l. mater. ff. de inof. test. & de peti. her. l. here ditatẽ. & l. Lucius. ff. de inof. test. Leum qui. Fallit primo in l. si patronus. ff. de bo. li. Ratio est ibi, qz deliquit intentando actionem in factum. ideo iure sibi cõpetenti priuat, vt ibi dicit ter. licet Dy. ibi aliter intelligat, & male. fallit si eligendo ius incompetens in eo obtinuerit, qz non potest dicere sententiam inique prolatã pro eo in l. si seruus plurib. ff. de leg. j. fallit in l. vlt. ff. de cod. secundum quosdam, quod an sit verum. ibi dicam. Fallit in casu, quo potest vtrunqz remedium proponi, sub protestatione tantum. vt l. j. ff. qz autem quorum leg. Ratio est† quã ff. dixi, quia ibi causata erat incertitudo ex facto aduersarij. Quandoque quis eligit ius incompetens ignoranter ignorantia iusta, tunc de hoc multe fuerunt opiniones. & fuit opinio inter Iurisconsultum Pap. & vna parte, & Paulũ ex alia parte. Sed dic vt plene dixi in l. Claudius. de acq. her. Si vero eligit ius incõpetens scienter. preiudicat sibi in iure competenti. vt l. mater. & quod ibi no. de inof. test. Secundo casu quãdo vtrunqz remedium oritur. sed est contrarietas in exercitio. tunc aut intentando vnum in eo obtinet, & prohibetur aliud intentare, & hic est casus. Aut intentando vnum succubuit. & tũc põt ad aliud remedium redire, vt l. Aurelius. ff. si. & quod ibi no. de lib. leg. Quero, †circa hoc quando ista iudicia electione tolluntur, vtrum tollantur ipso iure an ope exceptionis? Ista questio est multum difficilis & examino eam late multũ in l. naturaliter. ff. nihil cõmune. de acqui. pos. Quero, an excipiendo quis possit allegare cõtraria. De hoc sunt opi. Dy. hoc tãgit in c. nullus pluribus. de reg. iur. lib. vi. in casu gl. nostre, & ego plenẽ ibidẽ examinaui in l. neimo. † de exceptio. Dicatis vt ibi notat. Quero † vtrũ agẽdo & excipiẽdo sibi possit esse contrarius. Videbitis in aut. itẽ possessor. ff. qui pot. in pig. hab. Et vtrũ excipiẽdo qs possit sibi esse cõtrariꝰ, dixi aliquantulũ. ff. de nõ nu. pec. aut. contra q proprie, & in omnibus teneo contra op. Dy. & leges. quas allegãt, faciunt cõtra eũ.

ADDITIONES.

a POMA. Si ex pecunia. Vide Are. consi. cl. & Aler. cc. vol. v. vbi loquitur in libello continente repugnantiam, etiam habentem clausulam. eo. melioꝛi modo &c.

b POMA. Allegans contraria nõ auditur, nisi alternatiue intentaret. quia tunc requiritur exceptio a parte. ad hoc vt teneatur eligere. tert. est. & ibi not. Ang. in l. Papinianus. ff. si inuitum. ff. de inoffi. testa.

c POMA. Modo intro. Aduerte qs Bar. videtur esse contrarius in ledita. in ij. regula cumulationis. C. de edendo. & ibi adverte. qz regula istius l. fallit vt non habeat locũ. qñ aliquis in alio iudicio succubuit. Nam poterit intentare iudicium contrarium. Primo in quo succubuit, puta intẽtauit possessionẽ & succubuit, potero intẽtare petitoꝛium. per Bar. in l. naturaliter. ff. nihil cõmune. in j. lect. ff. de acq. pos. Bar. in l. Papini. ff. sed neqz impuberis. ff. de inof. test. Idẽ Bar. per ter. ibi in l. Aurelius. ff. de libe. leg. & quomodo debeat puniri, qui de vno iudicio trãsit ad aliud, in expẽsis, tractat Feli. late in c. ad audientiam. el ij. extra de resc.

d ALEX. Bl. tñ mag. Et an libell' cõtrarius pceda. & quomodo, & parte nõ opponẽte, vide in ff. nihil cõe. & Bal. l. ordinarij. ff. de rei vẽd. Et si presens allegat sibi cõtraria, põt reus acceptare vnũ ex allegatis. Et istud prosequit Bal. in l. cum precũ. C. de lib. cau. Et iunta hũc ter. nisi datus esset ordo in procedẽdo, qz tũc libellus implicit' admittit. Bal. & ibi exẽplũ in l. si res. C. de ord. co.

e ALEX. Sed quia in exercitio reperitur contrarietas. Et hãc materiam no. limito vt hic dixi post Bal. Quid si iudex in sentẽtia est sibi contrarius. an valeat sententia? vide Bal. in l. duo iudices. in fi. ff. de re iudi. vbi dicit quod non. Et quando allegans contraria audiatur. vltra notata hic vide latius per Maria. Soci. in cap. dilecti. arti. xxx. de libel. oblatio.

f P. P A V. P. Sumus expediti. Ho. tamẽ quod allegans contraria in alio iudicio auditur. Ita Bal. in rub. quid sit inuest. Item no. quod actoꝛ replicando non potest contrariari suo libello. secundum Bal. in c. j. de cõtrouer. inter vasal. & empto. Item qõ libellus continens contraria seu repugnantia non procedat. nec iuuet clausula. ius & iustitiã ministrari. vide Aler. in cons. cxxxv. vol. Vide que dicit Aler. in cõsi. cxj. vol. j. Et de libello cõtinente repugnantiam eo qz comprehendit violentiam & clandestinitatem & interdictũ recuperãde & adipiscẽde & actionẽ & officiũ iudicis, & quedã alia vide per Ang. cons. clxj. inci. in causa q̃ vertitur.

g ALEX. Fallit primo. Cõtra hoc videtur ter. in l. Lucius. ff. de peti. here. ideo secundum Dyn. dic quod in l. si patronus. ista remedia erant contraria origine, & non effectu, quia tunc procedit dicta regula.

h P. P A V. P. Ratio est. Imo etiam incertitudo esset causa alio respectu quam ex facto rei vt audiatur contraria intentans. tert. in l. in controuersia. quem ponit ibi Ang. & Bar. ff. de transa. licet Fulg. ibi contradicere videatur. sed debiliter. pro qua communi facit etiam quod scripsi quomodocunqz est incertus, etiam si nõ ex facto rei conuenti in l. ij. ff. quod autem. ff. quorum legatorum.

LEX II.

a **Si ciuilem.** Qui emit a rem a fure, domino eã reddere debet pretio nõ restituto.

1 Ph. d. Mo. hãc legẽ. Bl. facit duas questiones. † quid si ille, cui res est subtracta. non erat dominus, sed erat bone fidei possessoꝛ. an habeat aliquod auxiliũ contra eum, qui emit a fure? videt dicere qõ sic, scilicet conditionẽ ex l. si colonꝰ. de agrico. & censi. lib. xj. Dicã vobis. j. eo. l. ij. ff. sed cum in secundã. Quero vtrum ille. q̃

b emit a fure presumatur sciens. & particeps fraudis. b Bl. dicit qõ

c non, propter vnã emptionẽ sed si hoc frequẽtaret c secus. Tu dic inspicie du esse pro quãto pretio emerit, & vtrũ emerit clã aut palam? Et sic ex istis indiciis dolus perpendit. vt l. dolũ. ff. de dolo.

ADDITIONES.

a POMA. Qui emit. Vnita hoc duobus modis, vt per Cepo. in caute. que incipit si quis emit. Adde Jaso. in l. si pretium. C. de procura.

b ALEX. Particeps fraudis. Quia dicit, aut sciẽter, aut ignoranter. l. eos. & ibi Bal. & qõ habet in l. ciuile. j. pri. Idẽ in recipiẽte pignus furtiuũ. l. seruus cuiusdã. de cõdi. inde. & Bar. in d. l. eos. & hic ad Bar. Adde Bal. & d. Jo. in l. si. ff. de her. inst. in q. an si reperitur res furtiua penes aliquẽ. presumat ipsum furasse, vel fuisse participẽ furti? Bal. in l. si. j. de quest. & qõ diri post Bar. in l. si qs ex argentarijs. ff. pe. ff. de edẽ. & Bal. hic & vide gl. in l. ciuile. j. eo.

c POMA. Sed si hoc frequentaret. Vide Rom. cõs. lxiij. Barb. consi. xlij. vol. j. Ro. consi. lxxvj. & Areti. clxij. & Ful. lxxv.

LEX III.

3 Sacre rei an committatur furtum.

a **Nondum.** a Rei non consecrate, sed ad cõsecrandum destinate committitur furtum. h. d. Vel aliter Actio furti datur contra virum. p. d. Op. secundum primum casum summarij, quod res sit statim effecta ecclesie. vt l. ij. ff. de sacros. eccl. Sol. Dicit gl. Hic solum destinauerat in animo. & vouerat. non autẽ ad actũ dedicãdi processerat. Et bene dicit, nam solo voto non trãsfertur dominiũ in ecclesiam. vt l. ij. & ibi no. ff. de polici. licet aliud sit in contractibus, vt d. l. fi. de sacr. eccle. † Quero. quod ii processerat ad actũ. & realiter tradiderat. vtrũ tũc statim efficiatur res sacra? Bl. videtur dicere quod sic. qõ nõ est verum, quia sacrũ non efficitur, nisi sit per pontifices sacratum. vt l. in ea. tit. ff. de rerum diui.

1 Quero, b vtrum rei sacre committatur furtũ. Bl. nostra dicit qõ

b est differentia inter nos & Canonistas. Nam nos dicimus quod committitur sacrilegium, si sacra, & auferatur de sacro. Canonistc dicunt quod sufficit alterum c tãtum, quod dic vt ad l. Jul. pecu. l. diuus & lxviij. q. iij. c. quisquis. ff. sacrilegium. Sed ad hũc casum

* op. ff. de dolo. l. si superiditie. Sol. Aliud in vitrico, *aliud in patre.

ADDITIONES.

a AND. BAR. Si nondum. Vide Bar. per l. nondum. in consi. ccviij. incip. quidam Martinus.

b P. P A V. P. Rei sacre. Vide circa hoc Roma. sing. cccxix. incipien. habes.

c Alterum. Adde quid ergo si statutum punit sacrilegiũ, an debeat intelligi secũdum ius canonicum vel ciuile. Dicit hic. Bal. quod cũ statuta ciuitatis sint de iure ciuili, debent intelligi secũdum ius ciuile: a quo confirmãtur, & habent authoritatẽ. vt ff. de noxali. lij. & ideo nõ habebit locũ pena statuti, nisi cõcurrẽtibus

illis duobus, quod etiã sequitur Bau. de Cast. addendo que ipse met Bal. notat in l. ij. ff. de successo. edi. An autem fures rerum sacrarum possint vbique cogi, & an debeant remitti ad loca rerum derogatarum. vide Bal. consi. cxviij. ij. lib.

* CLAVD. DE SEISS. Citrico. Istud est verum in distincte siue duret affinitas siue non in nouerca. vt l. de his. ff. eod. ita declarat Alex. post Fulg. in l. j. ã. de in ius voc.

LEX IIII.

Aduersus eum. Diuerse actiones ex diuersis delictis descẽdentes, possunt contra eundem per procuratorem intentari. h. d. Glo. hic querit primo quare hic dicit. duntaxat. Dic vt in gl. Quero secũdo ad quid datur serui corrupti, & furti actio. Dic vt in gl. Tertio quero, vtrũ iste tollantur vna p aliã. Dic vt in gl.

LEX V.

1 Indicare furem, quando quis teneatur.

Quile. Emptor rei furtiue debet ex vrbanitate reñ in iudicio nominare, nõ ex necessitate. Op. nemo cogitur dicere titulum siue possessionis, vt l. cogi. ã. de petitio. here. Sol. Non cogitur quis dicere de necessitate, vt
1 in contrario, sed ex vrbanitate sic, vt hic. Contra hoc opponitur extra eo. ti. c. qui cum fure. Sol. Dicit gl. aliud de iure Canonico, vt ibi. Videmus enim quod tota die Episcopi faciunt literas excõmunicationis, vt indicent fures. Aliud de iure nostro, vt hic. Certe Decre. illa nõ contradicit, nã ibi fit, vt res furtiue indicen-
a tur non vt fur indicetur, [a] & q̃ quis non teneatur indicare furem, probatur q: licet acceperim pecuniã vt indicium faciã, nõ teneor restituere, vt l. iij. ff. si tibi indicium. de condi. ob tur. cau. ergo ad illud quis non tenebatur. Facit ad hoc. l. qui vas. ff. furẽ. ff. de fur. Contra op. quod quis cogitur ferre testimoniũ, vt ã. de testi. l. nullum. ergo cogitur indicare furẽ. Sol. quandoq; agitur contra certam personam, tanquã contra furem, & tunc cogitur quis super illa actione testificari, nec dicitur tunc manifestare furẽ, sed magis debet fure manifestato indicem declarare, & certũ reddere. Quãdoq; furtum alicui persone non impingitur, & tũc iudex aut vult aliquem recipere in testẽ, forte super inquisitione generali. quã fecit de illo furto, & cogitur quis testificari, & furẽ indicare, vt l. cõgruit. de off. presi. Aut alias qs officiũ iudicis implorat principaliter, vt quis cogatur indicare furẽ, & hoc casu nõ cogitur, vt hic, & per ea que ã. diri. Sed rem furtiuam bene poterit quis cogi indicare de iure cõi. vt dictum est. ã. quandoq; contra aliquẽ agitur rei vendicatione p̃o re furtiua, tũc non cogitur furẽ indicare de necessitate, sed ex vrbanitate sic, vt hac l. Ultimo quero, an iste emptor de furto sit suspectus. Dic vt in gl. & ã. dixi ea. l. in ciuilem.

ADDITIO.

a ALEX. Non vt fur indicetur. Vide in l. si seruus. C. de his q ad eccl. confu. apostillam obtinendi distinguentẽ, an qs teneatur indicare furẽ. Sed si qs iuret nõ denũciare maleficiũ, & ita cũ iuramẽto promittat, an valeat iuramentũ? vide q̃ no. Inn. de iure iur. in c. ad nostrã. q: non debet aperiri via iniquitatis ad delinquendũ, nec ad impunitatẽ delicti. Hec est regula generalis. Et vide q̃ no. Inn. in c. q: pleriq; de offi. ordi. in vj. Bal. in c. j. ff. item sacramenta. de pace iur. fir. Et vtrũ qs teneatur revelare, quod fit qñ per taciturnitatem perit iustitia, no. Inn. in c. officij. de pe. & remiss. & vide no. per Bar. & quod ibi diri in l. vtrũ. ff. de parri. Adde Jo. An. in addi. ad spe. in rub. de fur. de eo qui fecit pactum cum eo qui erat sciens de liberando ipsum si alios indicaret.

LEX VI.

Alienum. Alienãdo alienum seruum, domino non p̃ciudicatur, & qui sciens cõtrectat, furti tenetur. h. d.

LEX VII.

a **Jis cui.** [a] Pecuniam, quam ad alium perferendam accepit sibi detinet. furtũ facit. h. d. Quero, & reuoco in dubium, cui competat actio furti, an ei qui mittebat, an ei cui mittebatur. Dic vt in gl. que optime distinguit. cui nihil addo.

ADDITIO.

a ALEX. Si is cui. Hec lex debet intelligi quando constat qs nuncio datur, & traditur non animo transferendi dominium. Ita dicit d. Jo. per illum tex. cuncta gl. in l. si tibi. ff. de don.

LEX VIII.

Etiam. Si publicanus aliquam speciem per vim abstulit, etiam furti tenetur. h. d. Op. ã. de his qui not. infa. l. ij. Bl. sol. hic. Tu dicas vt j. dicam, (& verius. hic publicanus accepit aliquam speciem etiam per vim, ideo furti tenetur. ibi fuit soluta pecunia, licet tũ debite, vide furtum non cõmisit.

LEX IX.

1 Vitium more purgatur per stipulationem.

Obtracto. Rei furtiue, vel vi possesse pertinet ad furem. & ad violentum. h. d. Dicitur hic quod mora purgatur per
1 oblationem. contra, imo & videtur quod purgetur per stipulationem, vt l. parui. ff. de condi. furt. Huius tñ more glos. hic intrat illam materiam, vtrum vitium more purgetur per stipulationem. De quo plene diri in l. eum qui ita. ff. de verb. oblig. & quoties. ff. vnde Marcellus. de noua. l. si rem. co. ti. Diri. ã. quod met. caut. l. j.

LEX X.

1 Actio furti an competat successori.
2 Furtum an possit fieri non possidenti.

Jabducta. Res furtiua non potest vsucapi. & res successori debet restitui. h. d. Op. & videtur quod vitium furti possit purgari, etsi in potestate domini non reuertatur, vt l. sequitur. ff. cũ in potestate. de vsucap. Sol. Intellige. reuertatur vere, vel interpretatiue, vt in contrario. Ita dicit gl. tua. & bene. Opp. de l. sed nec lo-
tarius. ff. de condi. fur. Sol. Ibi loquitur in successore singu-
1 hic in successore vniuersali. qui habet cõdictionẽ furtiuã, & quero, an successori competat actio furti. Hic aduerte. gl. nostra loquitur de successore vniuersali. tenet quod habet actionẽ furti ex cõtrectatione antiqua. ex qua erat nata actio furti do-
non ex noua. Sicut enim domino ex assidua contrectatione nasceretur actio furti, vt l. ei q. ff. de fur. ita heredi eius. Ita dicit gl. hic. Contrarium tenet gl. in l. sed nec legatarius. ff. de cõdict. furt. & ff. de fur. l. si dominium. Nam ex mutatione domini sequitur alia contrectatio. & noua nascitur actio furti. quod est notandum. & cadẽ ratione, mutatione territorii, noua nascatur actio furti. & sic ille, qui subtrarit aliquid Bononie, repert[a] hic Assisii cãre subtracta, hic posset puniri. De quo diri in d. l. si dominii. Sed cõ-
2 tra hoc dictum gl. op. rei. quam quis nũquam possedit. nõ fit sibi
a furtum, [a] vt l. hereditarie. ff. de fur. Sed hic heres nũquam possedit istam rem hereditariam. ergo non potest sibi fieri furtum. Gl. dicit quod ista est ratio. quia facto furis cõtingit. quod heres nõ possideat. & no. gl. nã etiam quãdo sibi subtrahitur res hereditaria propter factum furis, contingit vt heres non possideat. q̃ fi
b non cõpetit actio furti. Quid ergo dicemus? [b] Dic quod ofte contingit. quod res subtracta a nemine possidetur. tamẽ tam diu cessa fuerat. & ab eo, cuius est. desuit possideri. tunc cõmittitur furtum. vt l. qua ratione. ff. si. ff. de acqui. re. do. Quandoq; rei subtracte erat possessio apud aliquem tẽpore furti facti. & dominus postea perueniat ad eum. qui nunquã possedit. vt hic dictum est. Ofte contingit furti q̃ nemine possidebatur. dominium peruenit ad eum. qui nunquam possedit. vt in re hereditaria. & tunc nunquam contigit furtũ. vt l. hereditarie. ff. de fur. & l. si homo. ff. de vsucap. Sed successore vero singulari. vt in legatario. constat qs ex noua contrectatione datur actio furti. non ex antiqua. vt d. l. sed nec lega-
3 rius. ff. de condi. furt. & Quero, que est differentia inter furtum
c plagium. [c] Dic vt in gl. j. que optime dicit. preter quam in eo quod dicit. qs in plagio requiritur quod quis habeat consuetudinem hoc faciendi. quia hoc nulla lege cauetur.

ADDITIONES.

a ALEX. Non sit sibi furtũ. An & quando ei, qui non possidet possit fieri furtum? melius per Bar. in d. l. sed nec legatarius. sed hic heres nunquam. contrarium sentit Bart. in d. l. sed nec legatarius, videlicet q̃ quando fit per furem quo minus possessionem apprehendat, competat actio furti. Sed hoc non videtur. rum, quia eadem ratio esset in hereditate. quia per furem fit quominus heres adierit. postquam hereditatem non apprehendit possessionis rei surrepte. & tũ non cõmittitur furtum. d. heredi-
ric. Adde an ei qui nõ possidet, possit fieri furtum. Bal. cõ-
b Dicemus. Pro concordia. aduerte q̃ Bar. allegatur in contrarius in l. sed nec legatarius. ff. de condi. furt. vbi determinat heredi competat actio furti qñ res hereditaria subtrahitur. ditare iacente. & stat per furem quominus heres apprehendat possessionem rei. Cõtrarium allegatur tenuisse in hac l. & ibi ad-
vltimo membro siue distinctionis. Tu dic q̃ non est contra-
bene nã iniciatur. imo concordat cum his que dixit in d. l. legatarius. Et nõ obst. quod dixit in vltimo membro. quia tur qñ tempore furti adhuc non erat dominus. prout est in adita hereditate, sed postea dominium superuenit ad eum nunquam possedit post furtum. quo casu non competit actio. ti. & hic loquitur in valde diuerso casu.

c ALEX. Differentia inter furtum & plagium. Vide hic Bal. in summa de differentia inter furtum & plagium. & gl. in l. pen. ff. de plag. & ibi Bartolus.

LEX

LEX XI.

DEhis. *Quod post aditam hereditatē, & possessionem apprehensa, nouerca abstulit, in furti actione venit. h. d. Oppo. de l. quamuis. ff. eod. Solu. Ibi non erat adita hereditas, vel apprehensa possessio, vt l. contraria, quod not.

ADDITIO.

a ALEX. De his. Vide Fulgo. in l. j. ff. de in ius vocan.

LEX XII.

ANcille. Partus ancile edit⁹ penes furē, vel male fidei possessorē, est furtiu⁹, & nō pōt vsucapi, & pro eo competit actio furti, & cōdictio, & per secutoria nō tollitur per penalem. h. d. Dividitur. Primo ponit dictum. Secundo illationem. Tertio rationē illationis. Quarto probat dictum suum a maiori. Secūda ibi, quapropter. Tertia ibi, cum altera. Quarta ibi, cum etiam. Circa primum habetis notare puncipaliter tria. † Primo quod partus ancille furtiue est furtiuus. Secōo, quod pro eo cōpetit actio furtiua. Tertio qō nō possit vsucapi. Et super istis tribus fundāmentis iste gl. Quarto not. † qō per secutoria nō tollitur per penalē. Quinto nota † qō vbi cas⁹ legis est, nulla dubitatio est. Ibi probatur. ff. de cri. sacrile. l. ij. Vltimo nota † qō idē iuris videtur in male fidei possessore, qō in fure. Ante quā gl. intrem⁹ oppo. & ista est oppo. grāmaticalis, † qz vter, & alter secundum grāmaticos sunt disiunctiua duoz tantū, sed hic ponit dictio alter, vt sit distributiua plurium. scilicet triū, ergo male dicit gl. Fateor q est hoc notandū cōtra regulā cōmunē. Vide gl. Breviter quantū ad l. nostraz hec dictio altera, stat ppie, hnā hoc impotat q actio furti penalis, p vno, cōdictio furtiua & rei vēdica t. o, q sunt p̄secutorie ponūtur pro alio, vnde recte stat hic distributio altera, quasi dicat p̄secutoria nō tollitur per penalē. Hoc p̄missō venio ad materiā. Hic dicit. Partus ancile furtiue est furtiuus. Opp. & videt q nō sit furtiuus, vt j. p emp. l. si matrē. & l. si ego. ff. de publ. Sol. Ibi ptus cōceptus fuit & editus penes emptoē bōe fidei, hic vero penes furē. Cōtra hoc opp. de fine hu⁹ leg. Sol. Ibi loquit in male fidei possessore. Sz sol. precedēs loquit de bone fidei possessore. Tertio opp. ff. & vsu. l. si aliena. ff. Sol. secundū verā opīo, ibi fuit cōceptus, & edit⁹ penes heredē furis, qui erat bone fidei possessor. hic fuit cōceptus penes cū furē, vel male fidei possessorē. Et ideo cū queritur de part⁹ ancile furtiue sit furtiu⁹, dic aut iste cōceptus est, & edit⁹ penes furē, vel editus tātū, vel cōceptus tātū. Si apō emptorem male fidei, dic vt i hac l. si. Aut est cōceptus, & editus penes bōe fidei emptorē, & tūc no est furtiuus, vt l. si matrē. j. & vsuc. p emp. & l. si ergo. ff. de pu. Aut est cōcept⁹ penes furis heredē, tūc si quidē heres furis erat male fidei, idē q in ipso bone fidei possessore, vt l. si aliēa. ff. & vsuc. Modo habes primū. Venio ad sm. Opp. q pro partu ancile nō cōpetit actio furti, vt d. l. si matrē. j. de vsuc. pro emp. & d. ff. Sol. eodē modo, ibi fuit editus & cōceptus penes bōe fidei possessorē, hic penes furē. Cōtra hoc opp. & l. qui vas. ff. si ancilla. ff. de furt. Sol. Fateor q si ptus editus & concept⁹ penes furē, editus penes bōe fidei possessorē, est furtiuus, nō tñ cōpetit actio furti, vt lege cōtraria. Ita dicit gl. tenet bene, quā vi⁹, & est gl. magna circa principiū. Et ideo † ancompetat actio furti, dic breuiter, qō siquidē ptus nō est furtiuus non cōpetit actio furti, vt ff. proxime dixi. Si ptus est furtiuus, tunc regula est quod cōpetit actio furti. Fallit solū in vno casu, quādo cōceptus est penes furē, & peperit penes bone fidei possessorē, vt ex pdictis patet. Mirandū videtur istud, qō sit furtiuus ptus, & nō cōpetat actio furti, licet quādoqz hoc cōtingat, vt l. & tit. j. & d. ff. si ancilla. Hā ibi hoc cōtingit propter personā subrahentē, cōtra quā actio furti nō pōt dari. Sed hic cum persona furis sit habilis ad conueniendū, mirandū videtur cur nō cōpetat actio furti. Ideo do. Vltramō. dicūt, & bene. qō partus ancille nō fuit p se separatim cōtractus, & ideo pro eo separatim nō cōpetit actio furti, sz p ancilla, & in estimatione ancille habetur ratio melioratiōis, qz granida, vt l. si q ex Phamphila. & l. inficiādo. ff. infans. ff. de fur. Sz quero † quæ est ratio q ptus per se censetur furtiuus, nō tamē cēsetur per se quantū ad actionē furti, dicebat do. Jac. But. multū bene, ille q est in vtero quātū ad sui cōmodū habetur pro iam nato, nō quantum ad cōmodū alterius, vt ff. & ita. ho. l. qui in vtero, & ideo quātum ad vtilē furtiuitatis, vt sic impediat vsucapio, habet pro iam nato, qz sui cōmodū est, nō mutetur dominiū, sed quantū ad actionē furti, nō habetur pro nato, qz respicit mere cōmodū domini, & nullo modo ipsius partus. Venio ad tertiū. dicit hic q partus ancile furtiue nō pōt vsucapi. Cōtra in d. l. si matrē. j. de vsuc. pro emp. & l. si ego. ff. partus. ff. de pub. Sol. Ibi fuit cōceptus, & editus, pence bōe fidei possessorē, hic secus. Cōtra hoc opp. de l. sequi. ff. de illo, & ff. sequēti. ff. de vsuc. Sol. Pro † declaratiōe huius, an partus ancille possit vsucapi. dic pleni⁹ quā gl. Aut partus est furtiuus, q quādo est, apparet ex precedētibus, & tūc nō pōt vsucapi, vt hac l. & Justi. & vsuc. ff. furtiue. Aut nō est furtiuus, vt quādo est cōceptus, & editus, penes bōe fidei emptorē, & hic distingue, aut emptor incepit scire alienā ancillā ante partū conceptū, & editū, aut post conceptū, sed antequam pareret, aut post partū conceptū, & editum, & sic post vsucapionem ceptam. Primo casu impeditur vsucapio, vt d. l. sequit. ff. de illo. & vsuc. Secūdo casu, aut sciuit ancillā simpliciter alienā, & nō impeditur vsuc. Aut sciuit eā alienā, & furtiuā, & vsucapio impeditur, vt d. Iusto. ff. & possessionē, & l. nō solū. in pzin. ff. de vsuca. Tertio casu, aut sciuit alienā simpliciter, & nō impeditur vsucap. Si vero sciuit alienā, & furtiuā, tūc distingue, aut denunciauit, aut nō, vt plene distinguit tex. illius l. singularis. i. l. si. ancillā. ff. pro suo.

b Contra predicta opp. superueniens scientia rei alienę, nō impedit vsucapionem, & vt l. j. ff. de vsucapione transformande. Sol. Fallit in partu ancille. Ratio, qz oritur ex re furtiua, & idē putarem eadē ratione in quibuslibet fruc. qui perciperētur ex re vitio reali. † Quero, quid in vacca, vtrū partus vacce furtiue sit furtiuus, & cōpetat actio furti, & non possit vsucapi. gl. dicit idez q in partu ancille, vt l. qui vas. ff. si ancillas. ff. de furtis. gl. dicit verum in omnibus, preterquam in vsucapione, nam partus vacce est furtiuus, & competit actio furti eo casu, quo in partu ancille. sed non est idem quo ad vsucap. nam eo casu quo partus ancille vsucapitur, eo casu partus vacce, vel alterius animalis statim fit possessoris iure dominij, & ideo quia dominus, non tractamus de vsucap. Hic est tex. in l. seq. ff. lana. de vsuc. Ratio huius est, quia partus ancille nō est in fructu, & ideo non efficitur statim bone fidei possessoris, sed fetus, vel ptus animalū sunt i fructu. vt l. i pecudū. ff. de vsuris. ideo bōe fidei possessor statim fit suos. † Vlti. habem⁹ hic videre, quomodo vna actio tollat per aliam, de quo Hyn. posuit vnam magnam distinctionem in l. prouinciali. de oper. nouī nunciatione, &c.

ADDITIONES.

a ALEX. Bl. in trem. Hic ponitur dictio alter, & dictio vter. Vide latius Bar. in l. j. ff. quod enim in sententijs. ff. quando appel. fit. Facit l. apud vtrunque. & quod ibi habetur. j. de appel. & gl. in l. quicunque. de here. Alter dicitur de tribus. Quid autem differāt inter se, alter & alteruter, vide in l. si ex toto. ff. j. de leg. j. Adde tu Pan. de Cast. consil. xviij. quod iste dictiones alter & ambo, verificantur in pluribus, quam duobus, & de dictione alter. vide etiam Bal. consil. cxxix. j. lib. 20.

b ALEX. Non impedit vsucapionē. Ctrū superueniens sententia impediat vsucapionē, & dicit q̄ fallit i fructu, & partu. Et adde Bal. post gl. in d. l. j. de vsuc. transfor. Vide tamen Bar. in l. si ancillā. ff. pro suo, & ea que hic dicit Bar. intellige tamen, vt j. pzin. sequitur, & qō ibi dixi, maxime per not. per Bart. in l. & ex diuerso. in pzin. ff. de rei vendi. quia fructus facit suos, sed potest vsucapere, vt non teneatur restituere. l. sequitur. ff. fructus. secūdum vnam lect. & ibi Bartol. ff. de vsucap.

c ALEX. Nam eo casu quo partus. dicit tū Bar. hic q reliqui habent in lec. quod hoc est verum, de quib. quis non est locupletior factus, videtur habere locum vsucap. nam cum tunc teneatur bone fidei possessor ad illoz restitutionem l. fructus. cum ibi no. ff. de vsuca. posset vsucapi aduersus istud ius petēdi, in libello. ff. si quis seruum. de cap. & in l. sequitur. ff. fructus. est text. secundum vnam lec. & ibi Bartol. ff. de vsucap.

LEX XIII.

a POst decisionē. *Trāsactio ipedit quē agere, nō partis perce pto. h. d. Oppo. de l. si p furē. ff. de codi. furti. Solu. Hic fuit trāsactū sup furto, ibi sup cōdictiōe furtiua. vel sup actiōe furti. vide hic sup facto. ibi super iure. Opp. secūdo de iureiur. l. si duo patrom. & idē Jul. Dicit gl. aliud in iureiurando aliud in transactione. Et dic, & verius aut fuit iuratū sup facto aut sup actiōe furtiua, vt patet ex lege Zuia.

ADDITIO.

a ALEX. Post decisionē. Vide Sali. in l. si de certa. ff. de transa.

LEX XIIII.

a EOs qui. *Qui receptat res subtractas', pro eis furti, & condictione furtiua potest conueniri. h. d. in summa.

ADDITIO.

a ALEX. Eos qui. Adde que dixi ff. eo. l. inciuile. & ad intellectū huius l. omnino vi⁹ Bar. in l. furtū. ff. eo. vbi dicit isū talē receptantē non puniri, nisi tanquā prestantē opē. qō no. pro statuto, & vide eum in l. qui vas. & ff. eo. & qō not. in l. j. ff. de recep. & Bal. hic in text. in l. crimen & ibi Bald. C. ad l. Jul. de vi.

§. Furti actio.

Actio penalis non transit contra successores, secus in persecutoria.

LEX XVI.

SI seruum. Qui vēdit seruum alienū, cuz non cōtrectat, z furti tenetur. h. d. ¶ Opp. de l. si quis vxori. §. neque verbo. ff. eo. Solent gl. z bene, sola vēditione nō fit furtū, sed in cō trectatione, quae fit propter venditionem, committitur furtum.

LEX XVII.

a QUamuis, a Crimen expilate hereditatis non potest contra proxem intentari, sed rei vendicatio intentabitur, hoc dicit. ¶ Opp. §. eo. de h. s. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quamuis. Intentari potest actio negotiorum gesto rum. l. heres v. ri. ff. de nego. gest.

LEX XVIII.

IN eum. Qui ex naufragio surripit, tenet in tra annum ad quadruplū, post an num ad simplum, potest etiam criminaliter coerceri. h. d. Hic habetis auth. naufragia, que est noua constitutio domini imperatoris Fede. posita in x. coll. de stat. contra lib. eccle. Quero quo modo se habeat ista auth. ad leg. Codicis, Respō. edictū de incendio, ru. z nauf. non habebat locum de his que rapiuntur tempore incendū, vel naufragū hec etiam de his que rapiuntur post naufragium. Item hec imponit maiorem penam, z reprobat contrariam consuetudinem. ¶ Opp. ff. de leg. l. de quib. Solut. Fallit in consuetudine reprobata per leg. ita vi distis hic. ¶ Quero, quantum tempus debeat durare infrātia super bonis istis repetendis. Dic vt in glo.

LEX XIX.

z ut Fur manifestus, vt quis dicatur, requiritur visio cuz acclamatione.

2 Soluens falsō procuratori, in quo sibi preiudicet. vel non. nu. 4.

3 Contra procuratorem falsum recipientem solutionem a debitore. qua actione agatur.

4 Pro eadem re, quando possit cōpetere condictio furtiua, z cō dictio in debiti contra diuersos.

a ITem Falsus procurator. Ista est diffi cilis l. multū.

b Falsus procurator recipiēdo debitum furti manifesti, cōdic. fur. tenet. h. d. in summa ista lex multū difficilis, z iudicialis in imminēsum quā no. multū. ¶ Ante quā intrez istā materiā. q. ista l. est imperfecta, quero a quo cōuenitur furti, an a soluente, an ab eo cui debebatur. Hlo. breuiter dicit in primo casu, quādo recipit de positū, facit furtū creditori eidēque deponēti, q. ipsius erat pecunia. Sedo casu, quando exegit debitum facit furtū debitori soluenti, q. ipsius erat pecunia. Hoc tangit hic secunda gl. z gl. magna in princip. Dicam j. latius dicit hic

c furti nec manifesti. ¶ Opp. q. iste falsus procurator teneat actione furti manifesti. q. manifeste recepit pecuniā a soluēte. Dicūt quidā, q. hunc procuratorem fuit solutū o nocte, vel forte erat secus.

z Alii dicūt qō ad hoc vt sit fur manifestus requirit deprehēsio

d z nō sufficit sola visio. Truffa est. Dic qō ad hoc vt quis sit fur manifestus. requiritur visio cū acclamatione, vt l. si quis in seruitute. ff. eo. Unde hic licet visus fuerit tamē cōtra eū non fuit ac

e clamatum. ideo nō est fur manifestus. ¶ Opp. secundo. dicitur hic exigendo. Cōtra exigere est ab inuito extorquere, vt l. fideic. §. si rem. ff. de leg. iij. Sz falsus procurator nō potuit exigere. q. non habebat actionē, nec mandatū, ergo, ꝛc. Solut. Hic exegit de facto. Vel dic qō hoc ponitur impropriē. quia exigit a sponte

z soluēte. vt dictū est. ¶ Oppo. extra gl. † qui soluit scienter indebitū, videtur donare f vt de condictio. indebit. l. j. de reg. iur. l. cuius per errorem. Soluit gl. in l. si procurator falso. ff. de condictio. indebit. l. j. de regul. iur. l. cuius per errorē. Soluit glo. in l. si procurator falso. ff. de cōdict. ob causaz, z dicit qō hoc debet intelligi quando fuit solutum ab ignorante eū esse falsum procuratorem alias videtur dōnare. Et gl. j. Jac. de Aretio, reprehēdit istam gl. Nam tunc soluendo quis videtur donare, quando nulla alia presumptio potest esse, vt si soluerit scienter indebitum tā quam debitum, certe videtur donare. sed quādo soluit falso procuratori possumus presumere quod sibi soluerit, vt domino def, ideo donatio non presumitur argumen. l. cū de indebito. ff. de p bat. z l. elegāter. §. qui reprobos. de pignorat. actio. ff. de solutio. l. si cū aurū. Et hoc videt tenere glo. ff. de solutio. l. dispensatorem. Licet docto. nō allegauerint hic, certe quādo solutum procuratori falso tāquā procuratori, sine dubio videtur donare, vt l. si non sortem. §. qui filio. ff. de condictione indebiti. z ff. pro emptore. l. qui fundū. §. seruus. versicul. quod si sciuerit, z sic gloss. in l. si procurator falso. dicit verū reprobata glo. que est in l. dispensatorem. z ita sibi tenet Dyn. Non obstat. quod dicit Jacob. de Arret. q. potest esse alia presumptio, ꝛc. q. fateor quando soluere tur simpliciter, vt Titio, sed cum soluit titio, vt procuratori, cuz

sciat ipsum nō esse nō cadit dicta presumptio. Modo intro gl.

3 ¶ Oppon. §. de cōdict. indeb. l. creditoris, z l. si procurator fal so. ff. de cōdi. ob causam. que leges dicunt dari condictionem bi. vel condictionem ob causam, z sic videtur, quod dominium transiatum in accipientem, q. nemo conditit rem suam pretiā quā a fure vt l. vlti. vsuf. quemadmo. ca. ergo, ꝛc. Male dicit lex que dicit dari condictionem furtiuam, que soli domino competit, vt l. j. ff. de condict. furt. Huius timore dixit Mar. quod cet transferatur dominium, tamen cōpetit condict. furtiua. Sed hoc est falsum, vt d. l. vlt. vsufr. quemad. ca. z j. l. j. de condic. ob

5 Tamen doc. dicunt quod Mar. antiquus glossator illud non dixit, sed dixit qō furtū cōmittitur, z ideo contra furē datur condictio furtiua, z omnis alia, q. omnis condictio contra furē de generat, vt Insti. de actio. §. sic itaque. Et si sic dixit, bene dixit, z dixit verum. Hlo. tamen videtur pro solutione contrarium distinguere. Aliter dicit glo. aut solui procuratori falso credens me liberatum, q. credebam eum procuratorem esse in rem suam, z sic in eum transtuli dominiū, z tunc non habet locū actio ti, nec condi. furtiua, sed condictio indeb. vt §. de condict. indeb. l. creditoris. Aut non credebam esse eum procuratorem in rem suam, z tunc solui sibi tanquā simplici nuncio, vt potest addere tunc si non portat, cōmittit furtum, z tenetur condictione furtiua, z furti, z vt §. eo. l. si is cui, z l. falsus. §. ff. eo. Aut solui tanquā simplici nuncio. sed in eū transtuli dominium faceret liberari, tūc tenetur furti. sed neque condictione furtiua, sed tenetur condictione ob causam, nō secuta causa vt dixi. Aut procuratori falso. vel. nō. ff. de cōdic. ob cau. Vide gl. tuā. Ista ratione dicit, sed nō ad propositū. nā hec lex nō loquitur in procuratore in rē suā. Item secundū mēbra distinctionis loquitur in simplici nuncio. hec lex loquitur in procuratore nō vero. Item ista lex loquitur quādo fecit quendam contractū non nominatum. Facio tibi vt facias me liberari. Videdum est ergo quando solvitur procuratori falso. vt procuratori cōstituto ad recipiendam solutionem isto casu loquitur propriē ista lex. z l. si procurator falso. quo casu dico. qō contra procuratorē falsum datur actio furti. z cōdictio furtiua. z cōdic. ob caus. vt l. si procurator falso. qz omnes condictiones degenerāt contra furē vt Insti. de actio. §.

h sic itaque. Vel si dicerem hūc procuratorem falsum non habuisse annuū intercipiēdi pecuniā debitum tantum condictio ob cau. Nā ille qui accepit, vt procurator, tenetur ad duo alternative: vel vt se procuratorē ostendat: vel vt faciat dominū ratum habere. Si igitur neutrū istarū faciat quasi causa non secuta potest pecunia cōdici. Hic est casus i. d. l. procuratori falso. z hoc ciuiliter, in quo ego ignoro vtrū sit verus procurator vel falsus. nā non habeo necesse, opponere in libello: vtrū sit verus procurator vel falsus: sed dicā sic, qz nō docuisti ite procuratorē nec fecisti dominū ratū habere. z sic causa quare tibi solui cessat. quare petes. ex. d. l. si procurator falso. ¶ Sz cōtra hoc oppo. in simplici procuratore nō trāsfertur dominium. vt l. si ego. ff. de nego. gesto. ergo potest habere locū cōdic. ob caus. qz nemo condicit rem suam dictum est. Solu. dicas istā solutionē factam isti procuratori se reconciliatā cōsumptione. vt dicitur in mutuo debito. Vel cas qō cōdicitur possessio. vt in mutuo. l. indebiti. §. sed e mi. de cōdi. indebi. Vel dicas procuratorē habuisse animum intercipiendi. nā contra eum condictio omnis degenerat. ¶ mo oppon. ad idem. ff. de condi. ob eau. l. si procurator falso. vēdidero. §. Titius. de furtis. Solu. Ibi est secuta ratihabitio que extinguit actionē furti. z cōdictionē furtiuā hic secus. sumamus ergo quando solvitur procuratori falso. qui nūq habuit mandatū, aut est secuta ratihabitio (scil: aut nō est sequuta) iur fuit solutū ab eo: qui sciebat cum falsum auc ignorāt: aut solvitur tanquā procuratori in rē suā: aut tanquā simplici nuncio aut ei dedit vt faciat liberari: aut solvitur tanquā simplici procuratori: z hoc vltimo casu dicit vt §. proxim. Non habetis hic alia. Circa istam partem oppo. de l. eiqui. primo. ff. de solut. Solu. Et

4 que dixi: habēt locū in procuratore fundituus falso: qui nunq habuerit mandatū sed in l. contra fuit mandatū reuocatū in eo: qui habuit mandatū quo cessante liberatur incōtinēti. Aut habuit animum intercipiendi. solues nō liberatur ipso iure: sed ope exceptionis tenetur cedere creditori actionē furti: z condictionē furtuā quā habet contra illū procuratorē. vt ibi patet. In isto ergo procuratore qui habuit mandatū: sed fuit reuocatū: concurrūt quasi membra distinctionis: que ego dixi §. in procuratore fundituus falso. Quantū ad hoc: vt sciamus vtrū ipse teneatur condictione furtiua: vel furti debemus distinguere. Aut solutū est ei dolo aut ignoranter: vt dixi in procuratore fundituus falso. Aut solutū tanquā procuratori in rem suam aut non: illud merito non cadit hic. Nā in procuratore in rem suam nō cadit revocatio: vt l. illā. j. de dona. Si poneremus revocationē illam factam

esse ver-

esse vtroque sciēte vel consentiente omnia illa mēbra hic possunt adaptari per easdē leges,sed quantum ad hoc,vtrum soluens liberetur a creditore,vel non,est differētia, q2 in procuratore funditus falso soluēs nullo modo liberatur,vt l.qui hominē.§.si nul
h lo.ff.de solu.In eo vero h qui habuerit mandatū sed est reuocatuz adhibetur distinctio que ponitur in d.l.cū quis.ꝛ ṡ.dixi.¶ Op. ff.de fur.l.si vēdidero.§.si Titi⁹.Sol.†Omnia que dixi ṡ. habēt
i locū,quando falso procuratori soluitur debitum i, lex contraria loquitur quando solutū est indebitū, quo casu debes notare differentias tres. Prima,q2 quando soluitur debitum,ratihabitio sequens tollit actionē furti, ꝛ cōdictionem furti, vt l.si procuratori falso.ff.de condi.ob cau.Secus quādo soluitur indebitū, vt d.§.si Titius.Secūda,q2 quando soluitur debitum ratihabitio sequēs parit debitori liberationē.Sed quādo soluitur indebitū, sequens ratihabitio parit cōdictionē indebiti debitori, vt d.§.si Titius.Et ex his duabus differētijs resultat vnum mirabile qđ pro eadem re scōpetit condictio furti que datur domino.ꝛ cōpetit cōdictio indebiti cōtra diuersos.Huius ratio est, quia prima condictio fur.fuit data contra procuratorē falsuz contrectātem, que non tollit, licet per sequentē ratihabitionē dominium a debitore auferatur,q2 hoc fit absqz facto suo.vt l.ꝛ ideo.ff.de cōdi. furt.cōdictio vero indeb. datur contra illū, ad cuius vtilitatem fuit facta solutio cui per ratihabitionē q̄sita est pecunia. vt d.§. si Titius.Tertia differētia est,q2 in indebito non distinguimus, vtrū procurator sit funditus falsus,an ab initio habuerit mandatū. Ratio q2 nunquā videtur mandatum, vt indebitum recipiatur,nisi hoc esset expresse dictū.vt l.si procu.de cōd.indeb.Et si hoc esset dictū expresse,nō possumus tractare de liberando soluentez quādo indebitū est quod soluitur: sed si tractaremus de inducenda cōdi.inde.vel de dāda condi.furt.seu condi.ob cau.distinguem⁹ per omnia,prout est distinctū ṡ.quādo soluitur debitū,per easdem leges preterquā in eo quod ratihabitione condi.
6 fur.nō tollitur,nec etiam act.fur.vt dictū est ṡ.¶†Quero circa istā materiā, dixi ṡ.aut quis ab initio constituit procuratorem
k animo trāsferendi dominiū,aut nō,qđ in dubio.[k] Dicunt quidaz qđ in dubio videtur esse animus trāsferendi dominium. vt l.dotis fructus.§.si.cum l.seq.ff. de iure do. Contrarium puto in dubio.per l.si ego.ff.de neg.gest.Nō obstāt allegata in contrarium, q2 ibi precedebat titulus habilis, quare in eum dominiū transferatur,sed per eū in dominū. Item quero.†q2 ṡ.dixi,aut procu-
7 rator habuit bonū animū ab initio, aut nō, quid in dubio.[l] Respon.hoc perpēdemus esse ex gestis postea per procuratorē, aut enim portauit ad dominū statim,sed forte eū non potuit reperire,aut domino portauit,ꝛ postea interuertit, tūc presumitur ab initio bono animo fecisse,alias p̄sumatur animo malo, vt ṡ.eo.l.
8 si is cui.ꝛ ff.ad Maced.l.sz Julia.§.pinde si acceperit.¶†Quero,ꝛ reuoco in dubiū ꝑ perficiēda hac lege cū cōpetat actio fur. ꝛ condi.fur.in casu l.nostre.Respōd. prout loquitur in eo qui recepit depositum intelligendo depositum proprie,ita qđ dominiū non sit translatum in depositarium, tunc actio fur. ꝛ condi. fur. competit deponenti,non depositario, si non fuit in dolo, q2 non interfuit sua. Itē si fuit in dolo,non haberet actionē ex improbitate sua,vt dicit secūda gl.huius.l.in procuratore verō qui recepit debitum,debemus aduertere,aut soluit sibi vt nūcio, ꝛ dic vt habuisti is not. in l.si is cui.ṡ.eod. aut vt procuratori simplici, cū in veritate nunquā fuit procurator,ꝛ tunc actio furti cōpetit,ꝛ cōdictio furtiua debitori soluenti,vt d.l.si vēdidero.§.si Titius. ff. cod. Si vero fuit procurator sed reuocatus,tunc idē si ab initio habuit malum animū,sed si ab initio habuerit bonū animū,statim fuit quesitū dominium pecunie creditori,ꝛ si procurator postea interuertit ipsi creditori tenetur actione fur. vel cōdict.fur.
9 vt d.l.cum quis.§.j. Ex isto†casu insurgit vnum mirabile qđ per falsum procuratorem acquiritur domino dominium. Huius ratio est fauor liberationis. Cū enim lex velit debitorem soluentem falso procuratori liberari,per consequens vult per illū falsuz procuratorem queri dominium pecunie domino, vt not. in l. si quis seruo.ff.de solut.ꝛ l.cum quis.§.j.eo.tit.licet gl.videatur dicere cōtrarium in l.acceptum.ṡ.de vsuc.sed non bene.¶Quid si manda
10 tum†non fuit reuocatum expresse, tamen procurator condictionem suam mutauit,q2 est effectus quidam ribaldus, an per hoc videatur mandatum tacite reuocatum? Doct.dicunt quod sic, vt l.cum Cornelius.ff.de solu.ꝛ l.cum quis.in prin.eod.titu.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Falsus procurator. Hanc l.repetit Ange. Item quis dicatur falsus procurator vide aliqua per Jaso. in l.si procuratore falso.de condi.ob causam.

b ALEX.¶Manifesti.Vide gloss.in c.ex parte de rescrip. Bal. in c.j.§.iniuria.in versi.seu furtum.de pac.iur.firm.videtur facere festum de isto text.que dicit quod falsus procurator non dicitur facere furtum manifestum.

c ALEX.¶Falsus. Et quot modis dicatur falsus procu.vid hic ꝛ not.Bal.in l.licet.circa prin.ṡ.de procu.ꝛ ibi vide Alex.ꝛ vide Barto.in l.si autem.§.item si fundum.ff.de nego.gest.

d ALEX.¶Fur manifestus.Quis dicatur fur manifestus, adde Bart.in l.ij.ff.eod.ꝛ Barto.hic in iiij.oppo.qđ sufficit quod fuerit visus,ꝛ insultatus secundum acclamationem.Probatur in l.si quis in seruitute.Item sufficit quod solum apprehendatur, vt ibi,ꝛ in l.ij.cum seq.eod.titu.

e ALEX.¶Oppo.secundo.Vide ad hoc gloss.in l.j.ṡ.quod met. cau.ꝛ in l.si cum dotem.§.si post.ff.sol.mat.

f ALEX.¶Videtur donare.An soluens scienter indebitum videatur donare,vide qđ no,Bal.in l.si per ignorantiam.ṡ.de condi.inde.vult ergo hic Bar.quod soluens scienter indebitum non repetit.Vide Bal.in d.l.dispensatorem.ꝛ Bal.hic in versi.quarto queritur. intellige quando ad idem intendebat animus recipientis.alias non posset esse donatio,vt not. Bart.in l.j.ff.de dona.ꝛ Bal.hoc declarat versi.quarto queritur.

g ALEX.¶Tamen doct.dicūt.vid bar.i l.quoniā.ff.de cōdi. fur.

h ¶Vel si diceres hunc procuratorem.Bal.hic reprehendit bart. in vj.oppo.ibi ergo non potest habere locum condi.sed Bar.in l.si procuratori falso.in iiij.q.ff.de condi.inde. De hoc alleg.glos. in terminis.Vide ibi inquantum ad hoc,vt sciamus.Idem tenet Bal.in d.l.si procuratori falso.

i ¶In eo vero.Contra tenet Bar.in d.l.si procuratori falso, ꝛ ex his duab.ꝛc.vide omnino Bar.in l.quoniam.ff.de cōdi. furtiua.

k ¶Quid in dubio.Adde Bar.in d.l. si procuratori falso. ad fin.

l ¶Quid in dubio.Quomodo cognoscatur an falsus procurator acceperit pecuniam a debitore bono animo,vel malo.adde Bar. in l.cum quis.§.j.ff.de sol.ibi ex isto casu insurgit vnum Idem tenet Bar.in d.l.si procur.vide Bal.hic in vij.ꝛ viij.oppo.

LEX XX.

1 ☞ In delictis que trahi possunt de facili in exemplum, punitur factum,licet non sit perfectum.

a SI quis seruo.[a] In delictis que†trahi possunt facile in exēpluz punitur factum,licet nō sit perfectū.h.d. Diuiditur. Primo ponitur thema,ꝛ q.Scđo determinatio questiois.Tertio respōsio ad quedā iura que videbātur facere in cōtrariū.Secunda ibi,nobis.Tertia ibi licet enim.¶No.qđ puni
2 tur affectus,licet nō sequatur effectus Not. hic†qđ,cui non cōgruit diffinitio,nec diffinitū. Vides enim qđ illud non est furtū,
3 cui non congruit diffinitio furti. Tertio no.†casum in quo habet locū actio furti.nec factū est furtū.nec res est furtiua.¶Op. de l.j.in fi.ff.qđ quisqz iur. Potes dicere qđ istud est delictum atrox,ꝛ sic non habet locuz illud dictū.Non punitur affectus.ꝛc. vt l.si quis non dicā rapere.ṡ.de episc.ꝛ cle.alias videtur speciale hic propter rationē,que in fi.legis ponitur. ¶Quero,an id.qđ
b dicitur[b] hic de seruo,habeat locū in filio.Gl.dicit qđ sic[c] in l.ꝛ nō
c tantum.§.j.ff.de ser.cor.Vide gl.hic in fi.Vides ergo secundum hanc l.noua,ꝛ odiosa,ꝛ cōtra regulas iuris cōmunis inducta ex
d tenditur per identitatē rationis.[d] Et sic facit qđ†statuta recipiūt
4 interpretationem extensiuā,etiaz ad id,cuius contrarium est dispositum a iure cōmuni.Sed contrarium dixi tibi in l.precipim⁹. in fi.j.de appel.ꝛ in auth. quas actiones. cum gl. ṡ.de sac. sanct. eccle. Solut. Dic qđ non est nostrū hanc legem extendere ad filium.Sed lex antiqua est illa, que hanc legē extendit, nam dicit l.ꝛ nō tantum.§.j.ff.de ser.cor.quicquid dicitur de seruo,habeat locum de filio.Illa lex,ergo est illa que extēdit hanc,nō ergo ista se extēdit,sed extenditur,ꝛ sic interpretationē extensiuam recipit
5 passiue,nō actiue.¶Ex hoc dico,si†per statutū induceretur noua testādi forma,an haberet locū lex Fal.ꝛ Trebellianica,ꝛ materia de acqui.hered.ꝛ similia in illo testamēto?certe sic.¶Naz tūc patitur statutū interpretationē extensiuam passiue, q2 lex se ad statutū extendit nō statutum ad legē, vt l.j.§.j.ad l. fal. Dixi plene in l.omnes populi.in materia interpretationis extensiue.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Si quis seruo.Quid si vnus seruus psuasit alteri⁹. vt fugeret,vide hic Azo.i summa in l.q seruo.ff.eo.tit.¶Adde bal. de eo qui dedit cōsiliū ad maleficiū qđ si est subsecutū eius consi. cclvj.iiij.lib.ꝛ vide Pau.de Cast.cōsi.cxcij.AND.BARB.¶Si qs seruo.Vide Ludo.Ro.i cōs.ccviij.pro extensione de qua hic.

b P.PAV.P.¶Qđ dicitur.Adde circa intellectum regule istius tex.qđ duo casus equiparātur a lege antiqua,ꝛc.ꝛ ea que ponit mod.i §.ex maleficijs.in gl.in verbo.in iudiciū.institu.de actio.vbi limitāt procedere solū quando in eadē materia erant equiparata a iure antiquo:secus si in diuersa. Itē limita procedere vbi in eadē.Ro.cōsi.ccxx.Itē circa intellectū huius regule vid Ro. omnino in cōsi.clxxix.Item intellige eā procedere in materia etiā penali,ꝛ odiosa.Sec⁹ in correctoria vide singular.ter Jo.đ Anā. cōsilio ccvij.ad fi.In contrarium qđ imo procedat etiā in corre-
Bar.super secunda cod.

ctorijs. z penalibus, vide Jaſ. in l. tranſigere. C. de tranſa. Item duas nias. rationes, z ō regula vide Dec. in c. trālato de cōſtitu.

c ALEX. ¶ Nō ſic. Et ſic facit iſta gl. qō in criminal. pcedatur de ſimil. ad ſimilia qō dicas verū eſſe quo ad equiparata, ſiue loquamur in ſtatutis ſiue in cōſuetudinib. pēalib. tex. eſt melior ō iure ſecm Bal. in c. j. in ſ. porro. q̄ fuit prima cauſa beneſi. amit. Hoc dictū nō habet locū ſecundū eum, vbi due pene imponūtur habito reſpectu ad primi legiſ alicuius perſone, q̄ tunc nulla pōt fieri extēſio de ſimilib. perſonis ad ſimiles, de caſibus ad caſus iſta eſt gl. ord. ſing. Inſt. de actio. ſ. Itē miſta. que icipit. ſi in iudicio, quā gl. tene menti, ſim Bal. z adde ſimilē in l. ſi. in ver. aureos, de in ius voc. adde que dixi poſt bar. in l. iura. iſta. l. nō poſſunt. ff. de leg. z has extēſiones de ſimilib. ad ſimilia intelligas, pcedere, vbicunque in ſtatuto, vel lege meſt ratio ciuilis, vel naturalis ſim no. per Bar. in l. j. i prin. ff. vti poſſi. z per gl. z doc. ā l. j. eo. ti. z per eū in ſ. Extra. Item videtur velle Bal. in d. ſ. porro. Adde q̄ refert Bal. in c. j. an maritus ſiue vxor in beneſi. qō quādo heres trahe retur retro qō tūc trahitur de ſimilib. ad ſimilia quā leges trahi retro nō eſt equum. Allegat Joā. Mo. in c. deteſtanda. de concel. prebēn. li. vj. Itē adde qō in pena priuationis videtur q̄ non poſſit procedi de ſimili. ad ſimilia qz illa nunquā imponitur, niſi lex hoc expreſſe dicat, in auth. de nō eligen. ſecū. nub. ſ. ſinaute z non valuerint. not. bal. in auth. ex teſtamento. ā. de ſecū. nup. Itē adde qō no. voluit Bal. in l. de his. z s. eo. z in l. ſi fugitiui. ā. de ſer. fugi. Et reperio qō Jnno. in c. qualiter. z quādo de accuſa. tenet expreſſe, quod in penis criminalib. procedatur de ſimili. ad ſimilia, z vbi alleg. adde Bal. in l. illa in prin. j. de col. z qō not. glo. in d. l. fin. de in ius voc. z qō not. Bal. in l. de his. ā. eo. z quod dixi in l. Hallas. in ſ. z qd ſi tātū. de lib. z poſth. etiā qō in criminalib. pro cedatur de ſimilib. ad ſimilia, vide bal. in l. ſi quis nōn dicaz rapere. in prin. de epiſ. z cle. z vide Bal. in l. ſi te. ā. de inſa. z in l. trāſige re. ā. de trāſact. Et an ex idē tate rationis in penalib. fiat extēſio vide aliquid per Jnno. in l. infamē. de publi. iudi per Bal. in l. j. j. de interdi. vbi omnino vide. z hic per Bal. z qō procedatur etiā in criminalib. tenet etiam Bal. in lū. in princ. que fit longa conſue. z in l. data opera. Sed in ſtatutis penalibus ex orbitantibus nullo modo fit extēſio, ſed Bal. in l. ij. de pa. qui fil. diſtr. z ſtatutū loquēs in furto locum habet ex maiozitate rationis in ſacrileg. ● bal. in l. ij. ā. eo. z de materia per Jac. de bel. in l. ſi qō nō dicam. de epiſ. z cle. per. Jnno. in ſ. de viro. z ſecundū regulā, de qua hic, v● delicet qō lex noua ſuperueniēs in vno ex paſticatis. de iure ea. tiquo extēditur ad illud paſticatū. limita not. niſi tractemus ō remedio, aut actione cōcedēda. Bl. eſt ſing. in auth. preſbyteros. Vide que dicit do. mi. Abb. in ca. ō multa. de preb. in gl. i verſi. in cadē eccleſia ibi contrariam credo, ꝛc. vbi probatur, qō vbi ſunt duo a iure equiparata, pena addita in vno, videt addita in alio. Ter. cū gl. in c. ū poſtquā. in ſi. de cle. in vj. z no. ad materiam. qō quādo ſunt duo a iure cōmuni equiparata. qō ſtatutum in vno etiam cōtra regulā iuris cōmunis habet locū in alio, vt videtur velle gl. in l. qō vero. ff. de legib. z Bar. hic, z in l. Marcel. in prin. ad Treb. qō eſt verum, quando equiparatio eſt reciproca. ſecus ſi eſſent tantū in vno, vt ſi lex, vel ſtatutum dicat, quod diſpoſita in magnatibus, habeāt locū in popularibus, quia non erit econuerſo. l. ij. j. cōmunia de leg. not. Bar. in l. j. de leg. j. Itē eſt verum niſi lex loquatur taxatiue. Probatur in l. ſi. vbi eſt facta extenſio ciuilis, z vide in auth. quas actiones. in cor. vnde ſumitur de ſacroſanc. eccl. Et videtur de mente Lyn. in d. auth. quas actiones, z ibi refert Bar. in verſicu. modo quero. licet bal. z alij contra. z Bal. in d. l. fin. in j. q. Item fallit niſi patiens non eſſet in vtroq; diſpoſitum. l. j. ſ. ler. ff. ad legem Falc. z ibi Bart. z vide adi. Bar. hic omnino Bart. in l. ſi conſt iure. in iij. q. ſolu. mat. vbi videtur velle hoc verū. n etiam in diuerſa materia, adde Bart. in d. l. non tantum. ſ. j. Et de huius, z ciuilis legis intellectu vide inſtit. de actio. ſ. duplam. circa princip. per modernos a contrario ſenſu. ¶ Adde Roma, conſil. cc ccxcij. Et vide etiam tu Alexand. de Jmo. in conſil. cxxxvij. verſic. cō roborō. in j. volu.

d POMA. ¶ Identitatem rationis. Quid in caſu fauorabili, aut odioſo, an poſſit extendi ex identitate rationis vide late Rō. in repetitione authent. ſimiliter. in pric. ſpeciali pie cauſe inter vltimas voluntates. j. ad legem Falcidi.

LEX XXI.

2 ☞ Bone fidei poſſeſſor dicitur, qui cogitatione domini poſſidet putans ſe dominium.

Sed antiquos. Eius ſeruī gratia p quo qs pōt actione noxali cōueniri, pro eius facto noxali agere nō po teſt filio tēpore, ſed poſtea ſic, z p facto liberi hominis, actio noxalis nō cōperit. hoc dicit. Tota iſta lex diuiditur i duas partes principales. Prima loquitur de ſeruo. Secūda de libero

e homine bona fide poſſeſſo. Secūda ibi, de eo autē qui liber. Item hec prima ſubdiuiditur, q̄ primo ponit duas queſtiones, secundo ponit amplificationem ad illas queſtiones cuiuſdam regule iuris antiqui ſecundum antiquos. Tertio ponit amplificationem (coicte regule) ſecundum authorē huius l. ex qua colligitur quedam generali. Tertia ibi, nos autē, quarta ibi, ſi igitur. ¶ Hic ex text. iſto ibi, quidam ita per coniecturam, ꝛc. cum gl. ſua

1 argu. †a contrario ſenſu eſt ex interpretatione quod multi dicunt quod plene dixi in l. omnes populi. ff. de iuſt. z iure. allegan hunc tex. z vide tex. ibi, poſſeſſor domini cogitatione, ꝛc. ¶ Hic

2 †quod ille dicitur bone fidei poſſeſſor, qui domini cogitatione, ꝛc. ¶ Hic fidei putans ſe dominum, z hoc eſt in verſicu. cum igitur tex. ipſe ea teneri non poteſt melius formaret regulam ſecundum

3 ſ. formata eſt, z ſic directe adaptaretur ad predicta. ¶ Hoc.

a vulgariter dicitur*. Diſtingue tempora z concordabis ſcripturas. Hic in ſ. nos autem ibi, z ſic ex tempore.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Nō. quod vulgariter dicitur, vide Bar. in l. ſi cum filia ſ. ſed z qui. ff. qui ſat iſda. cogan.

1 ☞ Titulus excuſat a fructibus percipiendis.

§. Nos autem. Vltimo domin. Lyn. in fine. ſ. ad queſtionem. Titulus excuſat a fructib. percipiendis, ideo ſi poſſeſſor pro parte tenebatur habet titulum, pro parte non, tenebitur de percipiendo parte, pro parte non. Sic dicit do. Lyn. hic.

LEX XXII.

Manifeſtiſſimi. Primo ponit vnam regulam generalem. Secundo, determinat tres queſtiones iuris dictam regulam. Secunda ibi, poſt principium, ſed queritur, ꝛc. Item ſecūda ſicut determinat tres queſtiones, ita habet tres partes. Secunda ibi, ſed cum in ſecunda. Tertia ibi cū autem in confinio. Redeo ad primā partem, z prima eſt facilis, ideo non eget ſummario. Ad iſtam regulam examinandam opponit gl. de ſ. nus cui. z eum qui ſ. in prin. z qui vas. ſ. ſi quis. ff. eod. Hius tamore gl. tua limitat iſtam regulam, vt habetis in ea. quam vide. Aduerte iſtas limitationes poſſemus examinare, ſed eſſet multum longum, z dic vt plene dixi in lita que fullo. ff. eo.

2 ☞ Per electionem vnius iuris, quis non videtur alteri renunciare.

§. Sed querebatur. Si res cōmodata ſibi traditur, eſt in electione domini vtrum agat contra furem, an contra commodatarium, z vno electo, contra aliū agere nō poterit ſi ſciens fuerit: ſecus ſi fuerit neſciens, vel dubitans. Hoc dicit vſque ad ſ. ſed cū nihilo da. Diuiditur iſte ſ. in tres partes. Primo ponitur thema. Secundo opinio. Secundo determinatio. Tertio limitatio determinationis. Secūda ibi tales. Tertia ibi ſi autem nihil.

1 ¶ Not. ex hoc ſ. primo qō dixi in ſummario. ¶ Secūdo not. ex plicitatem placere. Et ſimpliciter dicitur quod eſt ſine ſolemnitate, quod not. facit ad queſtionem quam dixi tibi in l. j. in fi. vulga. z pup. z l. inter ſtipulantem. ſ. j. ff. de verbo. obliga. ſimpliciter amitti, z de verbo. oblig. l. j. ſ. ſi quis ſimpliciter. vbi ponit ſimpliciter, id eſt, pure. Facit ff. pro ſoc. l. coiri. facit.

2 deicom. l. eam quam. ¶ Not. etiam z tene menti. q̄ alibi

Qui eligit vnum ius, non videtur renunciare alteri iuri. ex

a rat ſibi competere, vt l. matri. de inoff. teſtam. ideo ſi dubitat.

b ſus eſt hic quod non videtur renunciare alteri iuri, quod

tat ſibi competere ibi, ſi autem neſciens, vel dubitans. ex

c neſcio alibi, z ideo tene menti. ¶ Ad legem noſtram eppo vt omnes. ſ. ſi ſeruus, z l. itaque fullo. ſ. ſi. ff. eod. Solu. hic tur in cōmodatario, qui nullū ius habet i re. Cōtrarium in creditore, z vſufructuario, qui habet ius in re, z ideo actio ti cōperit tā domino pro iure domini, quam creditori, z vſu etuario pro iure ſuo, vt l. contraria. ¶ Contra hoc oppon tur quod idem in eo, qui non habet ius in re, vt in fallone. que fullo. in prin. ff. eo. z Juſti. de oblig. que ex delict. ſ. fun lū. Aliud in fullone, z ſarcinatore, aliud in commodatario. q̄ fullo, z ſarcinator ineunt contractum ratione vtriuſque ſimpliciter ſubuenitur commodatario ratione ſui tantum.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Idem ſi dubitat. Not. tamē q̄ ſi in contra dubitās nō equiparatur ignoranti, ſecūdū Bal. in c. j. in petuū, per quos fiat inueſt. Vide etiam tex. i materia, z in

in c. vasallus feudum. si de feu. fue. controuer. Item adde quod
dubitans qui de facili potest certificari non excusatur, licet sit se
us in errante, vide Jas. in l. si per errorem. in iij. no. ff. de iurisdi.
om. iudi. vbi ponit rationem diuersitatis, & ibi etiam in j. amplia.
ponit concor. ad regulam hic positam, & latius de ista regul. q
dubitans, & ignorans equiparentur. vide Jas. in l. diuine. ff. de cō
di. inde. in l. iij. §. genera. de acqui. pos. aliqua ponit. vide que di
cit Aret. in l. domitius Labeo. ff. de testa.
b POMA. ¶ Casus est no. qui elegit vnum ius, non videtur alteri
renūciare quod sibi ignoranti, vel dubitanti competit. Facit glo.
in l. j. in fi. in verb. cessat. ff. de cōdi. inde. Uide omnino in l. iij. §. fi.
ff. de acqui. poss. & in l. quandiu. in princ. C. qui admi. Facit gl. fin.
in l. j. in verbo, cessat. ff. de cōdi. inde. & tex. in l. ij. ff. quis ord. in bō.
poss. ser. & aliquid p Jas. in l. cū quib. §. de iur. & facit. igno. & vide
ad istū tex. bal. in l. leges sacratissime. §. de leg. vbi vult per istum
tex. q ita parcatur dubitanti, sicut ignoranti, quē sequitur Jo.
de Ana. consi. lxxij. incip. visis, & consideratis que in facti narra
tione. Et pro hoc facit q vult Decius post do. Christopho. Ca
stellio. ibi. in l. j. §. de pact. in sol. & l. nec nos. §. de postli. reuer. quaz
intelligunt q ibi re vera mortua matertera, si tñ erat penes cō
trahentes debitū. Et sic volunt, & ex illo dicto potes notare q
de dubio aliquādo iudicamus, vt de sciente. q sicut ille qui scit
de vita alicuius, nō pōt super eius hereditate pacisci, ita nec du
bitans, & immo in dubio ita loquamur scdm subiectā materiam,
& vide Bal. in l. fi. ff. de condi. indebiti. & Bald. in c. j. §. personā. in
titu. per quos fiat inuest. vbi limitat vt non habeat locū in dubi
tante qualitatem persone cuz qua cōtrahit. q de eo iudicamus
non vt de ignorāte. Et vide aliquid per Alex. consi. xl. volu. v. &
vide text. & ibi bar. in l. j. §. de test. & Felin. in c. pastoralis. de exce.
& bar. cōsi. lxxij. & cōsi. lxxxviij. & Felin. in c. fi. de prescrip. & Barb.
consi. xvj. volu. ij. & vnum verbum per do. Prep. Alex. i c. non est.
§. is itaque. dist. vj. & in c. quo iure. dist. viij. & Jas. late in l. quādiu
§. qui admit.
c ALEX. ¶ Quod tene menti. Not. q eligēs vnū ius. nō videtur
renūciare alteri, de quo ignorat, q nescio alibi, & an ignorans, &
dubitās equiparātur, vide q no. §. de condi. inde. l. fi. & no. Bal.
sic allegantē istū tex. in l. leges sacratissime. & etiā dicit hic Cyn. &
Bal. quod omittens opponere exceptionem propter dubitatio
nem. potest eaz opponere cum primū est de ipsa certificatus. & in
telligit ista Bal. hic, nisi potuisset se certificare, & noluisset. Et vi
de q nō. dicit Bal. in l. j. §. de fal. causa. adie. Et ad dicta de igno
rāte. vide bar. in l. ij. i verbo. pcedo in gl. ff. si quis in ius vo. nō ie.
4 ☞ Pro possessione rei mobilis amissa, nullum interdictum pos
sessorium est introductum, sed alia remedia sic.

§. Sed cum in secundā. Breuiter dicit. Si commodata
rius a fure rem, & penam exigit, non tenetur reddere eam do
1 mino. h. d. ¶ Not. q † commodatarius exigit rem a fure, q qua
2 liter intelligatur dicā statim. ¶ Scdo not. †. q qui sentit onus
debet sentire, & commodū, & econtra q dic vt in regula iuris, &
per Dy. in c. qui sentit. de reg. iur. lib. vj. Circa primū queritur,
3 & istud est notabile valde. ¶ † Quero qua actione recuperabit
cōmodatarius rem a fure. Nā condictio furtiua soli domino cō
petit l. j. ff. de condi. fur. ergo cōmodatario non cōpetit. Sol. Di
cunt quidā q habuit condictionē incerti, vt l. & ideo. §. fi. ff. de
cōdi. fur. Ista nō est vera. q illa loquitur in creditore, qui habet
ius hypothece in re, ideo gl. tua distinguit. optime quatuor ca
sus. Quādoqz subtrahitur res domino, tunc sine dubio cōpetit
sibi cōdictio furtiua, vt l. j. ff. de condi. fur. Quandoqz subtrahi
tur ei qui habet ius in re, & tunc cōpetit sibi cōdictio incerti, vt
l. & ideo. in fi. ff. de cōdi. furt. ¶ Quādoqz subtrahitur ab eo, qui
nullū ius habet in re sed solū in bona fide possedit, tunc habet a
ctionē triticariā ad possessionē, vt l. j. in fi. cū l. seq. de cōdi. tritica.
Quandoqz subtrahitur ei qui nullū ius habet in re nec in posses
sione, sed detinet, vt cōmodatarius, & depositarius, & similes, tūc
eis datur actio in factū, vel officiū iudicis. Ita tenet glo. in l. non
tantū. in prin. de pet. here. & d. l. ideo. §. fi. de cōdi. fur. Subdit gl.
hic, vel habebat cōdictionē ex l. si colom. de agri. & cēsi. Istud nō
est verū. nā illa cōdi. cōpetit tantū ei qui possidebat, vt ibi patet.
4 ¶ † Contra ista gl. videtur gl. in l. rē que nobis. ff. de acqui. posse.
vbi dicitur q pro possessione rei mobilis amissa nullum est pro
ditum iudiciū possessoriū, sed intelligas nullum possessorium scili
cet, interdictū. Sed alia remedia de iure ciuili bene sunt prodita,
vt §. dixi. Uide gl. quā not. bene. gl. ista loquitur quod ista reme
dia dantur contra eum ad quē possessio peruenit cum vitio, quia
5 subtraxit. ¶ † Sed quero quid si ad aliquē peruenit possessio si
ne vitio eius rei, quā ego tantū possidebā, vel detinebam. Gloss.
in l. inciuilem. §. eod. dicit q habet locum condictio ex d. l. si co
loni. de agri. & censi. & ista gloss. videtur dicere contra casum l. siue
autem. §. si duob. ff. de pub. vbi argu. contra in eo qui habuit titu
a lum, & possessionem.[a] Dominus Inn. in c. sepe. de restit. spol. tenet
idem quod gl. in l. inciuilem, allegat c. reintegranda. iij. q. j. Ista o
b mnia videntur cōtra casum[b] dicte l. substinēdo tamē gl. nostrā, &
Inn. possumus dicere sic, q glo. loquitur in bone fidei emptore
quē cōstat emisse ab eo, qui fuit male fidei possessor, vt a fure, vn
c de mala[c] fides venditoris, aliqualiter afficit emptorē ab eo, vt in
aut. male fidei. §. de prescri. long. tēpo. alias si hoc nō cōstaret. cre
d do q nō[d] posset agi, vt d. l. siue autem. §. j. de pub. ¶ Querit glo.
6 quid si dominus † in huius l. casu non velit agere contra cōmoda
riū, sed cōtra furē, an poterit. Glo. dicit q sic, vt §. proxi. §. Sed
certe precedēs. §. loquitur ante furē exactū. Nam postquā exa
ctus est ab vno, non potest iterum conueniri, secundum Dyn. in
7 l. licet. §. fi. ff. nau. cau. sta. ¶ † Tertio querit gl. posito q contra
furē posset agere dominus, an fur duplici danno afficiatur? Gl.
non determinat. Tu dic q nō per dictā. l. licet. §. fi. ¶ Ultimo
querit gl. cum secus sit in creditore, qui tenetur reddere penam,
vt l. si pignore surrepto. ff. de pig. actio. quare aliud in eo quaz in
commodatario, & similibus? Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Possessionem. Uide omnino Moder. in §. sed
iste. Insti. de actionib.
b POMA ¶ Contra casum d. l. Alex. in consi. cc. volu. ij.
c ALEX. ¶ Afficit emptorem. Et hoc etiam tenet Bald. in effe
ctu, & bene dicit in d. l. ciuilez. Pro quo facit quod ipse Bal. not.
in l. ancille. §. eo. & l. eum qui. §. pretor. de Publicia. Adde do. Ab
ba. in c. si diligenti. de prescrip. & Pau. de Cast. in l. & ideo §. fi.
prealleg. ibi, tertio querit glo. Uide hic latius per Bald.
d POMA. ¶ Credo quod non Uide Alex. consi. cxviij. vol. ij. &
Barb. consi. lxij. vol. ij. & Alex. l. j. in prin. vol. j. & cxcix. vol. ij.

§. Cum autē. Si marito res commodata subtra
hatur ab vxore, vxor si eligatur a
domino furti conuenitur. Si eligatur maritus, maritus in factū
propter res amotas tenetur, nec poterit mulier eligi, si vir soluē
do extiterit. h. d. Oppo. quod actio rerum amotarum non datur
constante matrimonio, vt §. rerum amo. l. ij. Solut. expone. id est,
in factum propter res amotas. Oppo. ff. rerum amo. l. antepe.
Sol. Ibi ponitur casus econuerso ad istum. vt in gl. quam vide.

De operis libertorum. Rubrica III.

LEX I

2 ☞ Opere libertorum quomodo imponantur, & qua actione pe
tantur. nume. 4

In tempore. Diuiditur in tres par
tes. Primo ieqt quan
do opere sunt imposite. Secūdo an possit peti pre
tiū futurarum operarū, hec particula videtur ni
bi contradicere. Tertio, quādo opere nō sunt im
posite. Scda ibi, solet autē. Tertia ibi, cū, & sic o
pere. Breuiter dicit q opere pmisse debēt prestari, nō pretiū ea
rum, nisi ex causa necessitatis. h. d. ¶ Circa primam partē queri
1 tur, dicitur hic, si tempore manumissionis. ¶ † Quero quādo di
citur factū tēpore manumissionis? Dic vt in gl. j. vt si in illo tem
pore vel modicū ante, vel modicū post manumissionem, & sine in
2 teruallo fuerit actū, vide gl. ¶ † Quero qualiter opere[a] imponan
a tur liberto? Dicit gl. per stipulationē, vel iusiurandū, & est specia
le q pactum iureiurando vestiatur. Uide glo. ij. in prin. hic ad
uerte, & no. q pactū nudum non vestitur manumissione, seu co
3 herentia manumissionis, & est speciale fauore libertatis. † Not. q
regulariter pactū nō vestitur iureiurādo, scdm glo. dic vt dixi in
4 auth. sacramēta. §. si aduer. vend. † Quero secūdo qua actione pe
tutur opere. Dic breuiter, & hec est veritas. Aut opere sunt pro
misse per stipulationem, aut iureiurando. Primo casu, aut petū
tur opere, & agitur actione ex stipulatu, siue sint certe, siue incer
te. Aut deuenitur ad estimationem, & agitur certi cōdictione ex
stipulatu. Secundo casu, quando sunt promisse iureiur. agitur
in factum. Dic clarius, vt hac gl. Uenio ad secundam partem, &
ista secunda pars videtur sibi contraria. Nam primo dicit quod
solet conuenire, vt aliquid detur pro operis, postea dicit q pretiū
peti nō potest. Huius timore gl. exponit istum tex. bene quatuor
modis. Unumquenqz vide, q quilibet potest sustineri tamen il
la magis clara, vt dicamus, solet inter liberos & patronos conue
niri, vt pro operis preteritis aliquid prestetur, licet pretium peti
non posset, subaudi remanente saluo iure patronatus. ¶ Opp. &
videtur q in casu inopie enim alere non tenetur, vt ff. de lib. agn. l.
si quis a liberis. §. si quis a liberti liberto. Dic vt in gl. ¶ Uenio
b ad vltimā partem[b]. Ex hac † vltima parte, & precedente allegatur
5 ista lex q necessitas non habet legem[c], q lex vult q libertus nō
c cogitur ad prestationem pretij operarū, fallit in casu necessitatis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Qualiter opere. Et ad not. per gl. & Bart. in l. iurisiu
Bar. super secunda cod.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tandi. in fi. prin. ff. eod.

b POMA ¶ Ultimam partem. Aliquid permittitur causa necessitatis quod alias non permitteretur. Adde Barb. in c. nulli extra de pig. vbi ponit Ro. similia. vbi Alex. hic in apostil. ad bar. adde gl. in cle. ij. ad fi. de reg. adde quod probat tex. secundum intellectum Bul. in l. presides. in fi. ff. si cert. pet. & q ibi no. do. Alex quam legit cum l. precedenti adde tex. in l. alienationis. ff. fa. ercisc. Item adde quod not. Bar. in l. j. in fi. C. de naufra. lib. x. & tex. in l. Duis. ff. de pe. her. in versi. sed propterea adde Bar. in l. si is qui. §. fi. ff. de p'g. & Bal. in l. iubemus. in princ. C. de sac. san. eccl. & tex. in l. ij. C. de pat. qui fil. distrax. & quod Bart. in tractatu restitu. in ij. q. duim alle. l. pro herede. §. quid si tantum. ff. de acquir. here. Et vide q no. Bar. & do. Alex. in d. §. si tantum gl. in l. ij. ff. de offi. consul. Adde text. in l. ait pretor. §. dubitari. ff. de his que in fru. cre. Adde q not. Are. cõsil. cexix. monet, quod licet sit peccatum accipere pecuniam ad vsuram, tamen si causa necessitatis accipiat, non peccat. Adde glo. in l. nullus. versic. vltionem. C. de iudi. Et adde ad §. dictam regulam quam no. Jaso. in l. j. ff. de officio eius, vide etiam cepo. in authen. sed nouo iure. §. de ser. fug. Item adde rationem diuersitatis premisse positam per fel. in c. cum accessissent de consti. vbi postea remittit.

c P. PAV. P. ¶ Non habet legẽ. Vide de ista regula q̃ necessitas licitũ facit quod alias non liceret. Paul. de Leazar. in v. q. incipien. in Christi nomine in conclusione. Et vide Jas. in l. j. in prin. de offic. eius. vide multa per Felin. in c. querelam. de iureiur. & in c. ij. de spõsa. & per Jas. in l. principalibus. iij. falle. si cer. pet. & que scribit idem Jas. in repetitione legis, admonendi. de iureiu. Vide que dicit Barbat. c. j. in j. notabili. extra de pignoribus. vide late Fel. in c. cũ accesserit. de cõstit. in repertorio, in fine. necessitas.

LEX II.

Manumissionis. Qui manumittit ex necessitate, non habet per omnia ius patronat⁹. h. d. ¶ Opp. de l. Epanus. ff. eo. Sol. Fallit etiam in alijs casibus, vt hic in gloss. Oppo. ff. de bon. liber. l. etiã §. si quis numos Solu. Non habet ius patro. quantum ad ea, que dicuntur hac lege, sed quantum ad ius succedendi sic.

LEX III.

Si numis. Si qui manumittit acceptis nummis, ut debentur operæ, h. d. in summa ista lex.

LEX IIII.

Si quam. a Pretiũ operarum promissum potest peti tamẽ ex hoc exigens ius patronatus amittit. h. d. In hac lege fuit quedã opinio inter Azo. & Hug. de porta. Rauenna, & Hug. dicit q ex sola cõuentione de pretio, perditur ius patronatus. Azo dicebat q ex actione tantum, vt per hanc l. & ita cõmuniter tenetur. ¶ Ultimo, in ista materia distingue, vt distinguit hic plene p gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si quam. An ex sola conventione de pretio operaru perdatur ius patronatus, & an ius competat vide Bald. quod ex sola conuentione.

LEX V.

Mater tua. Eatenus. quatenus quis de necessitate manumittit operas imponere non potest, hoc dicit.

LEX VI.

Nec patronis. Pro operis futuris non licet mercedem recipere, pro preteritis sic. Item duo filij liberant libertum a prestatione operarum. h. d.

LEX VII.

Si tuis. Emptus propijs nummis, & manumissus, non debet suo patrono operas, & ab eo non reuocatur in seruitutem. h. d.

LEX VIII.

a **Si uxori.** Uxori non debet, vt liberta operas viro suo sed eo inuito non potest diuertere, tenetur tamen prestare operas viro suo, tanquam vxori, non tanquam liberta. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Liberte. Tu dic tamen quod si ista fuit manumissa ex causa fideicommissi, posset te inuito diuertere.

LEX IX.

1 ☞ Qui non honoratur honore pecuniario, non potest onere fideicommissi grauari.

2 Tempus adiectum libertati videtur repetitum ad limitandam prestationem in conditione libertatis adiectam.

Si tius. In toto Codice non est lex que incipiat Si tius, nisi ista, & legitur duob. mod. Secundum vnã lect. breuiter. h. d. ☞ Qui non honoratur honore pecuniario, non potest onere fideicommissario probatur in l. plane. la. ij. §. fi. cum l. seq. ff. de leg. j. Secundum aliam lect. breuiter hoc intendit. ☞ Tempus adiectum libertati videtur repetitum ad limitandam prestationem in conditione libertatis adiectam. h. d. secundum aliam lecturam.

LEX X.

a **Si uerti.** Vered. extraneis vel mariti, non debet tur opere h. d. ¶ Oppon. ff. de in ius. h. Sol. Ibi loquitur in operis, que consistunt in non faciendo, vt in non vocando in ius, & similia. Vide de his, quem faciendo consistunt.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Liberti. Adde not. Bartol. in l. si non sortem. §. Libertus. ff. de condict. indeb.

LEX

Quod ex liberta. Filij libertorũ sunt genui, & matrimonio liberat mulierem a prestatione operarum. h. d.

LEX XII.

Si manumittuntur. Liberti possunt mozari vbi volunt, nec possunt uocari in seruitutem, nisi ex causa ingratitudinis dicit. Non habetis hic alia.

LEX XIII.

In reddibitione. Qui alienum retinet libertus, tenetur ad reddendas operas. h. d. ista lex in summa.

De bonis liber. & iure patronat⁹. Rubrica IIII.

LEX I.

1 ☞ Publicatis bonis, veniunt ea iura in fiscum, que veniunt in extraneum heredem.

Multus interest. Datio pecunie, pactum de manumittendo cum futuro domino, perimit contractu secus cum presenti. Item fiscus succedit in ius patronatus. h. d. Oppo. de obseq. a lib. l. Titius. ff. rum. Sol. Hic loquitur quando seruus fecit pactum cum domino ibi dominus fecit pactum cum extraneo. po. secundo. de l. cum affirmes. de li. causa. & ff. si li. ing. esse dic. Sol. Non cogitur dominus manumittere precise, vt hic, sed tabitur, vt in contrario. ¶ Item oppo. & videtur quod ius tozum non veniat ad fiscu, vt ff. ad leg. Jul. ma. l. eorum. Sol. fuit condemnatus ex alijs capitulis. l. Jul. ma. hic vero ex aliquid contra principem commisit. ¶ Opp. de lij. ff. de inr releg. Sol. illa est vera, quando condemnatur ex alio crimine ea iura patronatus, que in extraneum heredem transirent, seunt ad fiscum: que vero ad extraneum heredem non transi nec ad fiscum transeunt. Ita dicit gl. quam vide. & not. & teneti que est verissima, quam tenent doct. ¶ Ex qua no. quando bona publicantur, non veniunt in fiscum ea, que non niunt in heredem extraneu, quod not. perpetuo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ex qua no. Bene. facit lex. Imperator. de fideicom lib. Adde Bar. in l. iura. ff. de iure pa. melior. gl. & Bartol. in qui. ff. de interd. & releg.

LEX II.

Si liberti. Si patronus patitur libertum ancilla principis habere consortium patronatus amittit. h. d.

LEX III.

a **Si quis.** Qui remittit ius patronatus ius perdit preter reuerentiam, reuocandi in seruitutem. ¶ Opp. ff. co. l. Paulus. patrõi. Sol. Aliud est remittere ius patronat⁹. est cõcedere liberam testamẽti factionẽ. Itẽ oppo. de eo. fiscu.

ff. eod. Solu. Ibi cōcedebatur a principe libera testamēti factio sec⁹ si a patrono vt dictū est. s. ¶ Ultimo habem⁹ hic tractare ius patronatus qđ gl. ponit in vltima gl. quam vide per ipsum.
1 ALEX. ¶ Preter reuerentiam. Fortius dicas quod iuri reue-
rentiali quis non potest renunciare. l. alia. §. eleganter. ff. sol. matri. hic. Bald. Et facit iste tex. vtrum si eclesia sit exempta, seu sublata per episcopum quod nihilominus ei ab ipso diocesano debet prestari reuerētia per casuz in cap. pastoralis. de do. in ca. cum venerabilis. de censi. Item faciunt predicta pro priuilegio l. ad egregias. de iureiur. vt nō possit ei renunciari de quo per Cy. in l. nec honore. s. de episc. ⁊ cle. Pro quo videtur tex. not. in c. ij. §. ceterum. de iureiu. in vi. vbi moniales non possunt renunciare illi priuilegio, videlicet quod iudex debet mittere tabelliones ad examinandum. Et dum dixi s. de eccle. adde tex. in l. sed si hac. §. patronum. in ver. sed si. ff. de in ius vocan. ⁊ ibi per domi. bald. ⁊ Ange. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matri. videtur tamen quod iuri reuerentiali quis possit renunciare in specie, per l. quamuis. in ver. inuitus. ff. de in ius vocan. iūcta l. Meuia. C. eod. tit. ⁊ not. docto. in l. fi. eod. titu. Et hoc ideo, qꝛ in ipso actu prestande reuerentie patronus consentiebat non prestari. ⁊ idē esset in casu. d. §. eleganter. in ipso actu exactionis videtur cōsentire reuerentiam sibi nō prestari probat in l. q̄ nomine. iuncta l. seq. de cōdi. inde. POMA. ¶ Preter reuerentiam. Per istum tex. Alex. ⁊ Bald. hic, qđ ius reuerentie nunquam tollitur per exemptionē de quo late per Feli. in cap. cum nō liceat. de prescri. ⁊ in hoc est singularis iste tex. secundum Rom. in sing. ccccxcij.

Si in fraudem patro. a libert. alienatio facta sit. Rubr. V.

LEX I

Si in fraudem. Alienata in fraudem patrōi, possunt per patronum reuocari, nisi ratum habuerit. hoc dicit. Diuiditur in tres partes. ¶ Primo dicit, quid possit reuocari per patronum. Secundo qua actione. Tertio ponit vnaz exceptionem, si patronus consenserit, ⁊ secunda pars incipit in l. ij. tertia ibi, verum. ¶ Opp. de peti. heredi. l. quod si in diem. §. pen. Sol. Non conceditur reuocatio per petitionem hereditatis, vt d. l. quod si in diem. sed per Caluisianā sic, vt hic, ⁊ in l. prox. ¶ Opp. ff. eo. l. j. §. j. Solu. Aut libertus alienat in vltima voluntate, aut inter viuos. Si in vltima volūtate non requiritur fraus, vt l. contraria si inter viuos, tunc requiritur quod in fraudem sit factum, vt hic. ¶ Item oppon. ⁊ videtur quod inter viuos non requiratur fraus, tamen videtur obstare quod habetur. ff. eo. tit. l. si libertus. ⁊ l. seq. Sol. Quatenus in contractu facto a liberto continetur donatio solus sufficit euentus, nec fraus requiritur, sed in quantum contineret aliū contractū onerosum, requiritur fraus, vt hic. Ideo Cy. ponit vnā distinctionē valde longā. ⁊ fuit Jacob. de Rauen. ⁊ summat totum titu. ff. si quid in fraud. pat.

LEX. II

1 Patronus succedit liberto ab intestato, liberis nō extantib⁹.
2 Frater liberti an excludat patronum ab intestato.
3 Patronus accusans libertum, quando amittat ius succedendi.
4 Filij diuersorum patronorum qualiter succedant liberto.
5 Patronus licet sit heres liberti, tamen reuocat alienata per euz.
6 Heres quando veniat contra factum defuncti.
7 Filius institutus in legitima licet hereditatem adiuerit, tamen potest alienata in fraudem reuocare.
8 Alienata in fraudem qualiter reuocentur.

1 **Defuncto.** No. hic, †quod liberto succedit
ab intestato patronus. ¶ Cōtra
istud. oppo. Insti. de suc. lib. in princip. Solu. scđm il-
2 lam intelligitur, scilicet quando non extabant liberti.
¶ †Pro hui⁹ declaratione q̄rit gl. primo an frater liberti exclu-
dat patronū. Quidā qđ sic, vt insti. de ser. cog. circa prin. Joā. cō
tra, vt ff. de suis, ⁊ leg. l. intestato. in prin. l. liberto siue liberis. ff. de
bo. lib. Itē queritur an per accusationē capitalē factā de liberto
3 succedendi ius perdatur. Distingue †duos casus. Aut qs accu-
sat libertū pprīū, aut libertū paternū, aut auitū. Primo casu nō
perdit ius succedendi, vt l. si filius. §. erit. de fideicō. li. Scđo casu,
quādo accusaret paternū, vel auituz, perdit ius patronatus. Ita
loquitur l. qui cū maior. de bo. li. p totā. l. ex eo. patet q̄ firmi⁹ ius
4 queritur a se, quā ab alio, vt d. §. erit. ¶ Quero, qualiter †filij pa-
tronorū succedāt. Gl. tua dicit, ⁊ bene tu debes scire q̄ illud q̄ de
iure. Auth. dicit, q̄ filij fratris succedūt vna cū patruo, habet
locū in successiōe ingenui, nō in successione libertoꝝ, nā filius pa
troni prefertur nepoti ex alio filio patroni. Itē vnus patronus
viuēs p̄fertur filio alterius patroni mortui. Uide gl. que hoc di-
5 cit satis clare. ¶ †Scđo habes notare ex hac lege q̄ licet patron⁹
sit heres liberti, tamen reuocat alienata per eum vide tex. ¶ Cō-
tra hoc opp. plus potest heres quam defunctus, cōtra l. heredē.

de reg. iur. Dicit gl. hoc ideo, qꝛ es alienum est, quasi dicat defun
cto non debebatur, sed heredi debetur. ¶ Cōtra hoc opp. heres
non potest reuocare factū defuncti, vt j. de lib. cau. l. si ab eo. ⁊ s.
de rei ven l. cum a matre. ⁊ l. venditrici. de reb. alie. non alie. Sol.
a gl. hoc speciale. Uel magis dicitur debitum accipere, quā heres
b esse tit. lucratiuo. Ita dicit gl. Solue istud contrarium †clarius
6 quam gl. duobus mod. Primo sic, q̄ heres nō venit cōtra factū
defuncti, nisi factū in fraudē ipsius heredis. Uel aliter, ⁊ melius,
heres nō venit cōtra factum defuncti. Uerū est in eo herede qui
ex hereditate dicitur lucrari, sec⁹ in eo cui hereditas est debita.
7 Hic est casus in l. nostra. ¶ Et ex hoc †patet, quod filius institu
c tus in debito bonorum subsidio, licet hereditatem adiuerit,
non prohibetur alienata reuocare per querelam inoffi. dona-
tionis vel inoffic. dotis, Tene menti. De quo dicam clarius vbi
glo. se extēdit in hoc s. de rei vēdic. l. cū a matre, ⁊ j. de iure deli-
8 ber. l. fi. §. in cōputatiōe. ¶ Tertio no. †qđ hec reuocatio fit per
actionē Caluisianam, Contra, immo per Fauianā, vt ff. eod. l. j. §.
d fin. Huius timore[d] dicit gl. quod debes scire quod quatuor sunt
actiones reuocatorie, scilicet Caluisiana, Pauliana, Fauiana, ⁊
in factum reuocatoria q̄ dic vt in gl. hic, ⁊ insti. de actionib. §. itē
si quis in fraudem, ⁊ ibi Dy. Doct. vero vltramontani dicunt q̄
non sunt nisi due reuocatorie, nā Caluisiana, ⁊ Fauiana est vna,
vt d. l. j. in fi. ff. eo. ti. hic, Et ideo habet duo nomina, qꝛ pretor, qui
eam induxit, fuit binominis, ⁊ ita que datur patrono Paulina, ⁊
in factū similiter est vna eadē. Nam in factū vniuersaliter dicitur
omnis actio descendēs ex edicto pretoris, vt l. fi. ff. de eo per quem
factū erit. Nā ista cognominatur in factū Pauliana, qꝛ pretor il
le cognominatus Paulus, Certe Jo. in arbore sua tenuit q̄ es-
sent quatuor actiones, ⁊ ideo fecit quatuor circulos, seu cellulas,
9 ⁊ nos ita cōmuniter tenemus. Uenio ad Ultimā. †hic habes q̄
ratihabitio patroni tollit istā actionē. Contra ff. eo. l. viuus. Sol.
Ibi donauit benemerenti, ideo nō potest reuocari, hic sec⁹. Que
ro, circa istam partē dicitur hic, q̄ pōt patronus post mortem li-
berti ratum habere. Quero, quid si ante mortem ratū habeat, an
possit? Et gl. arguit pro, ⁊ cōtra finaliter determinat, q̄ idē siue
10 ante, siue post, vt l. nō videtur. ff. eo. Ultimo †querit[e] gl. an iste tit.
e locum habeat in filio in cuius fraudem pater alienat, vt primet
eum legitima. Breuiter gl. tua[f] determinat sic, Aut loquimur in
filio arrogato, ⁊ habet locū ista materia, vt l. fi. ff. eo. Aut loqui-
mur in filio legitimo ⁊ tūc secus, vt l. nō vsque. ff. si quis a pa. fue.
manu. Ita dicit gl. ⁊ bene. Sed cōtra hoc videtur casus extra de
test. c. Ray. propter illam decretalem, dicunt quod hodie inuenta
est noua reuocatio, quia filius reuocat alienata per patrem in
fraudem. Solu. Ibi loquitur de quadam consuetudine ciuitatis
Tuscane, de iure communi dicit verum ista glo. quod not.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Sol. gl. No. qđ fili⁹ habet legitimā titulo lucra
tiuo. Uide gl. in l. emācipata. s. de iuris, ⁊ facti ign. alias. l. ij. ⁊ ibi
Bar. ⁊ Bal. vide qđ no. in l. si qs legatū. §. si vero. ff. de fal. ⁊ no. in
l. in suis. de lib. ⁊ posth. ⁊ l. fi. j. de cōdi. ⁊ l. j. j. de impo. lu. descri. li.
x. ibi ad Bar. multa no. Ange. hic, qđ hoc cōsiderato si filio relin
quit legitima a patre, ⁊ ab auo, nō debet habere nisi vnā, nc due
cause lucratiue incidāt i idē. Ita dicit fuisse iudicatū perusij. a. b.
b ALEX. ¶ Hoc speciale. An heres possit venire contra factum
defuncti, vide not. in l. cum a matre. C. de rei vend. ⁊ in l. si credito
ribus. j. de ser. pig. da. ma. ⁊ que not. Bald. ibi vide in l. Lucius.
sol. matri. ⁊ in l. cum vir. de vsuca. ⁊ hic etiam per Bald.
c ALEX. ¶ Ex hoc patet. Adđ bal. i l. j. đ inof. don. i §. ij. ꝯclu. vbi
idē tenet gl. ⁊ doc. i l. ij. s. đ inof. do. viđ i l. filio. j. que in frau. cred.
d ALEX. ¶ Huius timore. Quot sunt actiones reuocatorie. ad
de Bar. in l. hac in factum. ff. que in frau. cre. ⁊ ibi tenet q̄ sunt tā
tum due licet aliter hic, ⁊ adde q̄ inuenitur tex. qui dicit, q̄ Cal-
uisiana detur creditori, licet gl. hic illud dicat. ⁊ Fauiana, ⁊ Cal-
uisiana nō videtur esse idem. ff. si quid in frau. patro. vbi est copu
la, que ponitur inter diuersa. Itē est dare interdictū fraudatoriū,
de quo probatur in l. pupilli debitor. in prin. de sol.
e AND. BARB. ¶ Ultimo querit. Et facit tex. secundū Ange. in
l. lege Corne. ibi nulla bona in ciuitate relinquit. de vulg. ⁊ pupil.
ergo filius non potest conqueri, si pater alienat omnia bona sua.
Nam potest illa proijcere in mare. l. j. s. de inoffic. dona. l. cū a ma-
tre. s. de rei ven. per gl. hic, ⁊ Ange. ⁊ vide eundem, ⁊ ibi multa ad
didi in authent. de here. ⁊ Fal. post prin. Sed valde obstat glo. in
§. premium. in auth. de here. ⁊ fal. Ange. hic dicit illam glo. repro
bari, ibi autem saluat, ⁊ facit tex. singul. ⁊ per illum tex. potest ad
concordiam reduci. c. cum scimus. de reg. quem alleg. Bald. in
authent. ingressi. C. de sacrosanct. eccle.
f ALEX. ¶ Breuiter gl. tua. Uide plene per mo. insti. de act. §. itē
si quis in frau. ⁊ late per Bald. in l. j. s. de inoffi. do. sed placet qđ
emptor si participauit fraudem possit contra eum agi de dolo,
vt refert hic Bal. alias sit vera opinio Bartol.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

De obsequijs a lib. patrono prestandis. Rubrica. VI.

LEX I.

CONtra patronum. Quero vtrum hec lex dicat verũ siue nomine proprio, siue alieno libertus agat. gl. vacilat in hoc. Breuiter ista est veritas, qđ agere alieno nõe, potest intelligi duob⁹ modis. Uno modo nomine alieno, hoc est ex facto, qđ ex alterius pſona dependet, licet quis in iudicio agat
a suo nomine. & ita sumitur in l. furti. §. illud plane. ff. de his qui no. infa. Et isto modo libertus non potest intentare famosam actionem contra patronum, vt ff. si tu. non gess. l. j. ff. de iniurijs. l. non solum. §. quemquam. Alio modo alio nomine intelligitur. qui alieno nomine est in iudicio, vt procurator, vel curator, & similes. & tunc potest alieno nomine, vt l. questum. ff. de in ius vocan. Quero hic dicitur famosum. quid si tantum de facto infamat, & non de iure. & Respon. idem vt l. honori. ff. eodem.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Iudicio agat. Vide Bar. in §. qui alieno. d. l. furti.

LEX II.

LIberte. Legitime nupta liberta non prestat obsequium. hoc dicit.

LEX III.

TIam qui pactione. Dare pecuniam domino presenti pro liberatione, iuspatronatus non perimit. h. d.

LEX IIII.

a SI manumissor. Libertus non debet contra patronũ vim, vel audaciam inferre, vel eam in ius sine venia vocare. h. d. Videbitis de hoc ff. eod. l. ij.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Si manumissor. & not. secundum Ang. cõtra arrogantes & maxime doctores quos detestatur Joan. And. in proe. vj.

LEX V.

TIam liberis. liberis patronorum damnatorũ debetur obsequiũ & eis cõpetit ius reuocãdi libertos in seruitutem. h. d.

LEX VI.

LIberti. Liberti debent obsequium, & seruitium patrono portabile, non durũ & importabile. h. d.

LEX VII.

NEque libertis. Priuignis, & filijs patroni debetur reuerẽtia, alias punitur libertus. h. d.

De libertis, & eorum liberis. Rubr. VII.

LEX I.

NOn est. Qui ex necessitate manumittit, ius reuocandi in seruitutem non habet. hoc dicit ista lex.

LEX. II.

4 VAsallus committens feloniam, quod non noceat filijs antea natis.

a SI manumissus. a Pro leui iniuria in faciendo commissa, libertus reuocatur in seruitutẽ, qđ filijs postea natis
b turis nocebit. & reuocatus in seruitutem b absq; licen-
1 tia principis ad libertatẽ pro-duci non potest. h. d. Ro. † qđ quis
2 pro leui offensa reuocatur in seruitutem. Not. † qđ factum patris
3 non nocet filijs antea natis. † Tertio no. c qđ faculs est descensus
c auerni, sed reuocare gradũ. &c. Vel dic, difficilius resurgitur, quã cadatur. De hoc ponit gl. versum Vergilij qđ dic vt in gl. Opp. §. de lib. cau. l. sola. Sol. Ibi loquit̃ de leui offensa cõmissa in omittendo. sed hic in faciendo. Oppo. secundo in auth. vt liberti decetero. §. illud. d. Sol. Dicũt quidã, qđ illa auth. hodie corrigit istam l. Dic, cõtra qđ ibi loquitur quando patronus remisit ius patronatus. Opp. & videtur, qđ delictum patris non nocet filijs, quia filij non sequuntur conditionem patris, sed matris, vt l. parum. ff. de rei vendi. Solu. Intellige ibi de filijs, qui nascũtur ex ancilla ipsius patroni. Vel dic qđ erat talis conditionis qđ partus eũ sequebatur, vt vidistis ff. de ser. fugi. l. vlti. Ultimo gl. nostra si. numerat casus. per quos libertus reuocatur in seruitutẽ. Dic vt in
b gl. Ultimo glo. inducit in argu. qđ si pater, † qui habet feudum
4 committit feloniam, nõ noceat filijs aurea natis. Vide gl. istã su-

per verbo, nati, & dic plene, vt ibi, & que dixi in l. eum ratio. de dam. & in l. eum qui. ff. de inter. & releg.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si manumissus. Et facit gl. ad q. an offensa facta a pa-rib. possit remitti ab vno alijs inuitis, & vide glos. ma. in §. qui hac. §. quoties. alleg.

b POMA. ¶ In seruitutem. Ista l. loquitur de remittente in seruitutem. Quid autem in remittente in seruitutem ex debito fuit possit a domino manumitti, vide Roma. sing. decxiij. incipit lus. Item ad primum dictum vide Jas. in l. §. post operis. de per. noui. nun.

c POMA. ¶ Tertio no. vide ad hec aliquid per Feli. c. ex litteris de consti. & ibi Barb. in xxxj. ad fi. & Ro. cõsi. ccccliv. vbi in dubio per hanc l. dicit qđ ciuitas data aliquibus que propter superbientem guerram fuit extincta, non reuiuiscit, licet iterato superueniat amicitia,

d ALEX. ¶ Ultimo. glos. inducit. Delictum patris an noceat filijs in feudis plene. in l. eum qui ff. de inter. & releg.

LEX III.

1 ¶ Actio ingratitudinis an sit proprium nomen.

LIberti Reuerẽtia debetur heredibus eorum-
1 ingratitudine coercenda, h. d. Quero vtrum facti gratitudinis sit proprium nomen actionis? Dicunt quod sic. Sed tua determinat contrarium, quia iudicium officium iudicis quo coercetur ingratitudo liberti. quod nota dicit glos. hic, & §. tit. j. l. penul. & l. si manumissor. & ita communiter tenetur. Joan. ponit in arbore vnam cellulam in qua ponit ingratitudinis actionem tamen vt ipse dicit, hanc quidam dicunt non esse actionem, & illa est verior.

LEX IIII.

LIberti. Liberti, & eorum liberi propter ingratitudinem reuocantur in seruitutem. h. d. Opp. §. eo. de l. ij. Sol. propter delictum patris nõ reuocantur in seruitutem filij, sed propter delictum eorum proprium sic, vt hic. Oppo. de liberis. ff. de obseq. Sol. viuo liberto debent filij liberti reuerentiam patrono, secus eo mortuo, vt lege contraria.

De iure annullorum aureorum, & de natalibus restituendis Rubrica. VIII.

LEX I.

NAtales. Ciuitas non potest restituere natalibus hoc dicit.

LEX II.

AUreorum. a Jus annullorum aureorũ facit imaginarie natalium restitutionem, sed vere. h. d. Vide in l. j. huius tit. super quo a nobis quando filius spurius legitimatur, an debeant etiam nuptiæ, de hoc dicetur in l. nam ita diuus. ff. de ado. ibi glos.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Aureorũ. Ro. hic gl. pro no. que facit quod liberti laris habeatur pro ciue, hoc verum quo ad cõmoda, secus ad incommoda, vt not. in l. iij. §. si emancipa. ff. de contrahen.

a Qui admitti ad bono. possess. possint, & intra quod tempus. Rubrica. IX.

¶ Dictum est §. de bonis libertorum, in quibus competit patrono bonorum possessio contra tabulas. eius occasione premittit generaliter de bonorum possessione & ista rubr. generalis est ad quentem. Videndum est ergo quid sit bonorum possessio. Glosa hic, sed ego dicam super nigro.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Usque ad tit. de leg. inclusiue ab ista rub. qui admitti ad bo. poss. legit Alex. Padue anno Mcccclxix. ideo quia solita sunt scribi, vide in suis scripturis, & questionib. Sed qđ voluit Bal. in rub. vltra Alexan. cõsi. xlij. ij. lib. P. P. A. ¶ Qui admitti. Istam rub. repetit Bulga. vbi tangit quãdam questiones fundamentales in materia bonorum possessionis, & ser pulchra dubia, vt ibi potes videre. que sint illa dubia, & in prin. tangit quomodo pretores potuerunt inducere bonorum possessionem, cum non haberent potestatem legis condendi. Istam rub. & materiam bonorum possessionis late attingit per questiones quas solemniter tetigit hic Bal. in repe. huius rub.

LEX

LEX I.

1 Filius hodie adit hereditatem aduentitiam sine iussu patris, etiam eo inuito & ignorante. & nu.3.
4 Filiusfam. hodie etiam patre inuito & ignorante potest petere bon.possessionem. idem in Trebellianica restitutione.
5 In petenda bono.possessione sufficit sola agnitio coram iudice.
6 Bonorũ possessio quotuplex, & quid sit, & de qua loquitur hic titulus.
7 Filio agnoscenti bono.possess. an de iure isto Codicis queratur aliquod emolumentum.
8 Querela inofficiosi competit filio sicut actio iniuriarum, & actio in factum, sed emolumentum competit patri.
10 Ex longo tempore presumitur quod ab initio voluntas patris intercesserit, non tamen inducitur ratihabitio.
11 Ratihabitio potest fieri extra tempus, quando actus valet in persona gerentis.
12 Ubi iudicis officium imploratur non in forma iudicij, filius agit sine patris consensu.
13 Repudiatio tacita filij nocet patri.

a **Bonorum possessio.** [a] Ista est difficilis, & subtilis lex, & breuiter dicit. Filius ignorãte patre potest bono.pos. sibi delatam [b] agnoscere, & patri ratũ haben ti comodum queritur, & amittitur cursu tẽporis. h.d. Ista lex põt diuidi in tres partes, sicut dixi in summario, & tria premitte. De iure antiquo secundum l.xij.tab. nõ veniebãt ad successionẽ inuicem nisi agnati, & illi, inter quos nõ erat ius agnationis, nõ succedebãt inuicẽ de iure ciuili, ideo filius emãcipatus nõ succedebat patri. Itẽ cõiuncti per femineã lineã non succedebãt inuicẽ ideo pretor, qui semper mouebatur equitate naturali, non cõsiderato rigore iuris ciuilis, introduxit bonor. posses. per quã succedebat filius emãcipatus patri, & cognati inuicẽ inspecta potius natura quã rigore iuris ciuilis, vt patet Insti. de bonor. posses. Premitto etiã aliud, qđ de iure antiquo quicquid filius querebat, q̃rebat patri, vt l.placet. de acquirẽ. here. & l.j. si a pat. qs fu. ma. His premissis venio ad casum in terminis, qui clarus est. In prima pticula habes tria. Primo qđ filiofami. debetur bonorũ possessio. Scđo qđ ignorante patre potest peti. Tertio quod debet peti. Oppo. ad primũ qđ filio non defertur bonorũ possessio, q2 pater eum in ordine precedit, vt Instit. de leg. agna. suc. §.j. Huius timore facta est prima gl. huius. l. Aut tu intelligis de bonor. posses. ab intestato, & intelligas qđ decessit alius coniunctus filio per lineã maternã, vt mater vel alius, & sic pater in gradu filium nõ precedit. Si vis intelligere de bonorũ possessione ex testamẽto, tũc potest intelligi in agnatis, & cognatis quomodo vis & vide gl.j. Alterius oppo. ad secundum † qđ non potest peti patre ignorãte, immo debeat precedere iussus, vt l. si quis mihi bona. §.iussuz. de acquir. here. Solu gl. illud contrariũ in fin. vit. gl. multũ solenniter, & multũ notabiliter. Nam debes scire quod hereditatis aditio est de iure ciuili, ideo in ea multũ attenditur patria potestas, que similiter est de iure ciuili, vt l.nã ciuiũ. ff. đ his qui sunt sui vel alie iur. & Instit. de patr. põt. §. primo. ideo ibi iussus patris debet precedere. Sed bonorũ possessio est de iure pretorio naturali equitate inducta, ideo patria potestas ibi nõ attẽditur, hec est solutio vera, & vide gl. vit. in fi. que hoc notabiliter [c] dicit. Cõtra hoc opp. restitutio, que fit per Trebel. est de iure ciuili, & tamẽ in ea nõ debet precedere iussus, vt l. seruo inuito, in pñc. ff. ad Trebelli. Respõd. hereditatis aditio est actus magis solẽnis quã restitutio fideicõ. q2 per hereditatis aditionẽ acquiruntur iura directa, p restitutionẽ iura vtilia, vt ff. ad Treb. l.j. ideo non requiritur tanta solẽnitas. Cõtra opp. qđ etiã in hereditate non requiratur iussus patris, vt l. cũ nõ solũ. §.j.j. de bo. que lib. Sol. Fateor qđ hodie est immutatũ. Nam filius potest bo. poss. agnoscere patre inuito, vt l. cõtraria [e], ergo multo magis eo ignorante, [d] vnde † hodie nõ requiritur qđ iussus precedat, quod intellige verum in hereditate aduentitia, sed in profectitia remanent iura antiqua immutata, vt precedat iussus, vt not. in l. fi. in prin. ff. quis or. in bo. pos. ser. Assumatis ergo tria verba pro declaratione presentis materie, aut loquimur in hereditatis aditiõe, aut in bon. pos. aut in Trebellianica restitutio. Primo casu đ iure antiquo nõ poterit fili⁹ adire, nisi precedat iussus, vt l. si qs mihi bona. §. iussuz. de acq. here. De iure nouo si quidẽ loquimur ĩ hereditate pfectitia, vt puta si filius esset institutus contẽplatione patris, nihil est immutatũ, vt not. in đ. l. fi. ĩ prin. ff. qs or. in bono. pos. ser. † Sed si in hereditate aduẽtitia, tũc potest filius patre inuito, & ignorãte agnoscere, qđ patre inuito probatur in đ. l. cũ nõ solũ. §. j. de bonis que lib. qđ patre ignorante. probatur per rationes positas in hac glos. super verbo, ratam. In hoc tamen est differẽtia, q2 quando patre inuito sibi filio queritur plene, quã o patre ignorãte, tunc patri postea ratũ habenti queritur vsusfructus arg. huius l. Ita tenet hic gl. que loquitur notabiliter, quã vide predicta vera in filiofamil. maiore, ita qđ habeat legitimam personam: sed si esset filiusfamil. minor, quid iuris sit, dic vt đ. l. cũ
4 nõ solũ. §. j. j. de bõis que lib. & l. si infanti. j. de iure delib. † Si vero loquimur in bonorũ possessione, tunc de iure antiquo poterat peti patre ignorãte, vt hic, tamẽ non habet effectum nisi ratihabitio sequeretur, vt đ. l. fi. in prin. qs ord. in bono. possessio. sed hodie omnẽ habebit effectũ, etiã ratihabitione non secuta, quia patre recusante, & etiã inuito filius posset agnoscere, vt đ. l. cum non solum. §. finautẽ. Si vero queramus in Trebel. restitutiõe, dicas idẽ qđ dixi in bonorum possessio. Venio ad tertium dicitur hic qđ bonorũ possessio debet peti. Contra immo sufficit co
5 ram iudice agnosci, vt infra eodẽ. l. fi. Sol. † Fateor quod ista l. in hoc hodie corrigitur, q2 sufficit sola agnitio coram iudice absq; petitione, vel iudicis decreto. Item contra hoc oppo. q2 etiam de iure antiquo ista impetratio est sublata, vt l. j. & ij. s. de formu. Sol. & modo aduertas, q2 modo declaro tibi gloss. rubrice. debes
6 scire qđ tria sunt. † Primũ est bonorũ possessio, que est facti, & ista nobis acquiritur per corporalẽ apprehensionẽ, vt l. tertia in princ. ff. de acqui. posses. Et secundũ, scilicet bonorũ possessio, que est ius, de quo loquitur hic titulus & sequẽtes, & est ista bonorum possessio ius prosequendi retinendiq; patrimonij siue rei, qđ cuiusque fuerit, cũ is moritur. & ita dicit gl. hoc pbatur in l. in bonorum. ff. eod. Et est tertiũ scilicet bonorum possessoria hereditatis petitio, de qua loquitur titulus de poss. here. peti. & ista diffinitur sicut alie actiones, q2 actio est ius prosequendi, vt dicitur Instit. de actio. in prin. & differt ista bonorũ possessoria hereditatis petitione a bon. possessione, q2 ista est ius pter qđ prosequimur hereditatẽ. Ita dicit gl. tua, & bene. Videre gl. rubrice, vt intelligacis. premitto aliud exẽplum. Dominiũ est ius propter qđ datur nobis rei vendicatio, rei vẽdicatio autem est ius, quo vẽdicamus ita & bono. possessoria hereditatis petitio, est ius, quo petim⁹ hereditatẽ seu bono. poss. defuncti. Et est aliud iudiciũ petitoriũ, vt dicit gl. de quo nõ curo, q2 nõ est nostra materia. Et venio ad secundã partem, & in hac ij. parte dicuntur duo. Primo q̃ queritur emolumentũ principaliter etiã patri. & ex hoc q̃ dicit etiam, innuit qđ tam patri quã filio. Itẽ dicitur hic q̃ pater potest pe
7 titionẽ hereditatis ratã habere. Opp. † ad quodlibet, de iure isto q̃cquid fili⁹ querebat, q̃rebat patri, vt l. j. in prin. si quis a parẽ. fuerit ma. & de acq. her. l. placet. Sed hic innuit quod aliqđ cõmodum remanebit, filio, ergo male. Quidã fatẽtur contrariuz, & ideo dicunt quod hec dictio etiã, nõ ponitur hic implicatiue q̃ filio quereretur. Rich. mal. vt hic, refert Cy. & contrarium, quod de iure antiquo in bõis maternis filio querebatur proprietas, & patri vsusfructus, vt l. filius. ff. de inoff. test. Domin⁹ Cy. hic hoc reprehendit, q2 hoc fuit inductuz per iura noua. j. de bo. ma. l. j. & per totũ. Aduertite domini, parcat mihi do. Rich. & Cy. qui eum hic recitauit. Ista fuit opi. antiqua reprobata per gl. nostrã i l. is qui heres. §. fi. ff. de acq. her. & alle. l. filiusfa. ff. eo. ti. Ego allego vobis aliam l. s. si filius meus. ff. si quis omis. cau. test. nõ obst. l. fili⁹. ff.
7 de inoff. test. quia, fateor † quod querela competat filio, sicut actio iniuriarũ, vt l. filiusfamilias, & actio in factũ. l. i factũ actio. ff. đ act. & obl. sed emolumentum querele, & illarum actionũ querebat patri in totũ secũduz tempora antiqua hodie quo ad vsumfructum vnde prima sol. est verior. Alterius oppo. ad secundũ dicitur hic
9 quod pater põt habere ratuz. Contra, † quod meo nomine nõ est gestũ, ratũ habere non possuz, vt l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de neg. gest. Sol. Nõ possum habere ratum tanquam gestũ nomine meo sed tanquã gestũ a filio, sicut dixi tibi s. de fur. l. j. & per Dy. in c. ratum de reg. iur. lib. vj. Item oppo. dicitur hic q̃ pater potest habere ratum, & gl. intelligit etiam tacite per cursuz longi temporis Vide hic gl. super ver. ratum, dum alleg. l. si filius de peti. her. & l. qui in aliena. §. j. de acq. her. Cõtra hoc opp. ratihabitio dz fieri
f intra id tempus, quo res potest geri, vt l. bonorũ. [f] ff. rem rat. hab. est expressum in terminis legis nostre, vt l. fi. i prin. ff. quis ord. in
10 bon. pos. ser. Huius timore † quidã, vt Iac. & Bal. reprehendunt istam glo. vel limitant eam, scilicet, q̃ ista ratihabitio sequit intra tempus legitimũ, scilicet, intra annũ vel centu. dies. Doct. intelligunt eam valde notabiliter. Nã longũ tempus, de quo fit mẽtio in legibus all. in gl. non inducitur ad inducendũ ratihabitionez, sed ad presumendũ voluntatẽ ab initio intercessisse, vt in đ. l. plurimitur, ergo ab initio patris volũtas affuisse, nõ hodie, hoc est. i. fi. decennij inducitur ratihabitio, q̃ est notandum, & bene no. & tenementi perpetuo. Uel dic fm do Iac. But. quod ratihabitio debet fieri a tẽpore, quo res debet fieri qñ fit ad cõfirmandum actũ
11 qui factus est. Sz in proposito [g] actus iste ab initio fuit validus,
g ratihabitio patris solũ ad hoc tendit, vt sibi patri queraẽ, nõ vt actus validetur, & sic põt geri quocunq; tẽpore, q̃ intellige verũ fm iura hodierna, sed fm iura antiqua illud dictũ non procede-

ret,vt d.l.fi.in prin.quis ot,in bo.poss.ser. Venio ad tertiã partẽ, dicitur hic amittitur trãsacto tẽpore. Contra, vt l.fi.in prin.quis ot,in bon.ser. Dicit gl.qꝺ hec lex debet intelligi secundum illam, qꝺ amittitur trãsacto tẽpore, in quo filius sciuit z potuit patrẽ certiorare,vt l.cõtraria, qꝺ est verum secundum iura antiqua,z
h etiam secundũ noua in profectitijs,in quibus nihil est immutatũ. In aduentitijs vero hodie patris scientia vel certioratio non requiritur,qz potest filius petere absqꝫ patris cõsensu, Ita dicit gl.vlti.huius l. quã vide. Cõtra hoc opp.bono.possessio debet peti vel agnosci in iudicio, z filius nõ habet legitimã personã standi in iudicio sine cõsensu patris,vt l.cũ non solũ.§. necessitate.de bono.que libe.ergo apparet qꝺ patre ignorante non potest peti etiã hodie. ¶Huius timore est facta etiã secunda glo. huius l.z eodẽ modo potest opponi de l.j.in fi.de anna.exceptio. qz impedito agere non currit prescriptio,sed filius nõ potest petere patre
x ignorante,ergo,&c. ¶Ponit gl.multas solu. Ista est vera,z multũ
i menti tenenda,z qz §.necessitate.habet locum in his, que fiunt in iudicio in forma iudicij. sed bonor. possess. non petitur vel agnoscitur in iudicio in forma iudicij,vt l.seruus.ff. eod.ergo consensus patris nõ requiritur. Vide istã gl.z teneas ea menti, z nõ intelligas gl. qꝺ quandocunqꝫ indistincte indicis officiũ intentatur,filius poterit agere sine consensu patris,qꝺ videtur innuere. Sed intelligo hoc verũ,quãdo non in forma iudicij implorat officium iudicis,vt d.l.seruus.ff.eod. Ita debetis intelligere hanc materiam. Oppo.factum filij non debet nocere patri,vt l.filꝰ.§. de pact. Solu. Ibi loquimur in questis, hic in querendis. ¶Alterius opp.de l.j.§.decretalis. ff. ꝺ suc.edic. Sol. Hic loquitur in bonorũ possessione edictali,que potest perdi,ibi in decretali, que non potest perdi tempore vel repudiatione. ¶Sumus expediti de gl.Extra gl.opp. Bene vel de l.j.ff.de bono.possess.infan.z fu. de Solu. Sciẽtia patris nõ nocet filio,vt l.cõtraria, scientia filij nocet patri,vt hic. Contra hoc opp.de l. seruus.in fi.vbi scientia patris attenditur. Solu. Scientia patris attenditur quantũ ad commodum filij,vt ibi not.nõ ad eius incommodum. Alterius opp.de l.is qui heres.§.fi.z l.seq.ff.de acq.here.vbi,repudiatio filij non nocet patri neque patris repudiatio nocet filio. Ad idem j.de bo.que libe.l.cum nõ solũ.§.j.z §.seq. vbi repudiatio filij nõ nocet patri,neqꝫ patris repudiatio nocet filio. Propter quas leges dicebat Jac.But.qꝺ ista lex hodie in hoc corrigitur. Doct. nostri dicunt contrarium,quia etiam de iure antiquo repudiato filij expressa non nocebat patri,vt d.l.is qui heres.§.fin.z tamen repudiatio tacita,que ex cursu temporis inducitur,bene nocet,vt hic,z d.l.fi.in princip.quis ordo in bono possessio.ser.Simile quod quedam possint fieri tacite,que non possunt fieri expresse. Habuistis in l.j.§.de ser.fug. z in l.longe. de diuer.z tempo. prescript.de ser.vrb.predi.l.sed si inter.z in qualibet earũ nota.

ADDITIONES.

a ¶Bonorum possessio. Adde quod per istam l.Jo.And.in addi. ad Spe.in tit.de pac.z transact.refert Pil. tenuisse quod quãdo erat appellatum a sententia,licet constabat appellationem nõ tenuisse,quia princeps appellationes prohibuerat tamen fuit trãsactum,postea princeps appellationem ratificauit,quod non valeat transactio,si princeps ignorauit transactionem alias secus.

b ¶Delatam. Adde qualiter accipiatur hoc verbum delata in l. delata.de verbor.significa.z in l.qui heres.de acqui.here.per bar. in l.is qui putat.in le.noua.eod.tit.

c Notabiliter. Adde quod Ang.z Ro.dicunt vt refert Ale.qꝺ hec l.est sing.z venit limitanda secundum Bal. hic, nisi compareat z admittat aliquis contradictor,quia tunc procedit in forma iudicij quod requirit personas tres actorem, iudicem,z reum, ideo tunc est necessarius consensus patris. Et de hac gl.vltima Spe. z Jo.And.in tit.de actore,§.j.ver.sed quid si conueniat.

d P.PAV.P. ¶Ignorãte. Vide circa hoc Barb.in rub.huius tit. z Mod.hic,z que scripsi ad Barto.in simili in l.item si verberatum.ff.de rei vendi.

e AND.BARB. ¶Assumatis. Et vide Bar.in cõsi.cxxix. incip. qdã habuit vxor quãdo pater tenuit dotez vtrũ prescribat filie.

f ¶Bonorũ. Adde ad materiã ratihabitionis facte ex iterato allo. Fed.consi.cxxxviij.z ex dictis Bart.hic vide bonã limitationẽ ad l.bonorum.ff.rem ra.hab.z opin.Bar.hic tenent Cyn. Sali.licet Bal.videatur tenere contrarium hic. versi.sed quid si filius.

g ¶Sed in proposito. Adde tu ad hec dicta Bar.z vide Aret. in c.causam que.de iudi.Bald.in aut.hodie.j.de appel.z in c. vt circa de.elect.lib.vj.

h IOFR.RV. ¶In profectitijs. Adde dũ bar.cõcludit qꝺ in profectitijs nihil est immutatum,scilicet,qz non potest filius inuito,vel ignorãte patre efficaciter adire hereditatẽ profectitiã delatã filio contẽplatiõe patris.qꝺ idẽ tenent doct.cõmuniter hic, z in l.si qs mihi bona.§.iuniꝰ.ff.de acq.her.sed bar.sibi cõtrarius tenet cõtrariũ in l.fi.§.finalitꝫ modo.j.de bõn.que lib.vt not.Ro.Alex. in l.his qui heres.§.fi.ff.de acq.here. Imo,j.ꝺ.§.iuniꝰ. a qua sententia tranſietate conatur Jaſ.eũ saluare hic, qꝺ hic loquitur quãdo pater recusat prestat consensum filio volenti adire vbi vero quãꝺ pater repudiat hereditatem,an filius solus possit eã accepta-
i POMA. ¶Et multum menti tenenda. Vide Bar. consi.ix. ij. Vide etiã ad declarationem.ꝺ.§. necessitate. Rotam in rec. nouis.vj.in titu.de iudi.quam simpliciter sequitur Barb.in cet ex suscepto.de foro competenti

LEX II.

Si bonorum. Ad cognoscendam bonorum possessionem, rum possessionem, collatis fratribus statuuntur centum dies, descendentibus annus. h. ꝺ. cum l. emancipata. quas simul legatur ¶Opp.ad hanc l.de emancipata. Solu,ibi loquitur in ascendentibus,hic in transuersalibus,

LEX III.

Infantis. Bonorum possessio agnita infante transmittitur ad hedes.hoc dicit. Oppo. de l.j.§.furtosi.ff.de suc. edi. dam concedunt quod hic transmittitur hereditas, ad illos successores defuncti, non ad successores infantis. istud est contra casum l.ti.§.sed si infanti.ff.ad tertu. quia ad successores infantis. Ad contrarium respondeo quod quitur in furioso,hic in infante. Et que sit ratio diuersitatis vt in l.si infanti.j.de iure deliber.

LEX IIII.

a Emancipata. Ad hanc l.oppo.j.de bo. q ante apt.tab.l.j. ¶Dicunt quidã qꝺ illa lex nõ habet locũ in successione de iure prtorio,z hoc videtur velle gl.tua,qui vide,z not. Alij dicunt propter generalitatẽ illius legis qꝺ habet locũ in successiõe de iure ciuili,z de iure pretorio,z hoc cõmuniter omnes te-
b nent,z tũc ill a gl.debebit aliter intelligi,vt dicat licet de iure prtorio nõ sit inductũ vt bonorũ possessio. non transmittatur, tamen de iure ciuili inducitur,vt transmittatur hereditas z bonorum possessio ad suos,vt l.cõtraria. Et intelligas ista vt da alias quam in casu istius l. Nam hic loquitur in filia decedẽte post annum quo casu nec posset ipsa possessionem petere,merito non transmittit ad suos. Sed predicta procedũt filia decedente intra tempus agnoscendi bono.posses.quod not.

ADDITIONES.

a ¶L.j. Adde quod communis opi.est quod bo.possessionis ac-ta in hereditate ascendentiũ transmittatur ad liberos eꝰ cui lata erat bo.possessio,sicut transmittitur facultas adeundi re ciuili,per d.l.j.qz eadem est ratio vtroque casu ideo debet idem ius. Hanc tamen communem opi.limita secundũ Bal. pcedere in transmissione odiosa vt in bonorũ possessiõe cõtra quia talis bonorum possessio non debet dilatari,sed arctari publice interest testamentum confirmari. Alle.no.in l.galla lib.z post h.§.quid,si is.in gl.que incipit,aliter. Et cum Bal. fit Fulg.z Alex.cum quadam modificatione,de qua hic p-
b POMA. ¶Aliter intelligi vt dicat. Vide alex.consil.p j.z Soci.cliij.

LEX V.

Quandiu. Donec est locus successioni ex testamento non est locus successioni ab testato,nec tempora currunt.hoc dicit.

LEX VI.

Paris ignorantia. In lucris iuris ignorantia non prodest mulieri.hoc dicit. Intellige hanc l.si potuit consulere pa-
a ritiores,* vt dicit gl.

ADDITIO.

a ¶Peritiores. adde z intellige secundum Bald.Pau.z Fulg. solum si sint in loco remoto,sed etiam in loco vicino,quia quo moduꝫ vadunt ad nemus pro lignis,z ad indulgentias,&c. debent ire pro consiliꝭ.qz non est eis multum difficile, ut ci vicinitate per tex in l.iij.§.si tam vicinum.ff.de dãno in-Ro.alleg.tex.in l.diuus.ff.de tuto.z cura.da.ab his. z qua Bal.in l.continuus.§.item qui insulam,de verb. oblig. ant.de But.idem tenentez in c.ij.de constit.z idẽ tenuit in l.si suo.ff.de acq.her.vbi dicit hoc dictũ limitare,nisi ille bet consulere peritiores.lõge distaret a ciuitate vel propter

potuit. ℨ. alle. Et illa gl. alleg. bonũ ter. Sed hoc videntur velle allegare doct. dũ ponderant vicinitatẽ ꝛ facilitatem enndi. Et adverte q̃ Bald. in conclusione ꝛ ℣aul. de Last. in fi. vo. nit q̃ in his, que concernunt formã actus, vel rigorem iudiciorũ, non excusatur rusticus, vel alius propter iuris ignorantiã, vide si per errorem iuris similes persone fecerant testamentũ non seruata solemnitate, erit nullũ. alle. l. fi. ℨ. de testa. ℨdẽ si nõ faceret suas prorationes intra terminum a iudice vel itatuto prefixum. Et hoc etiam si esset in damno vitando. Tu adde etiã Rom. cõn. cexxv. P. P AV. P. ℂ Peritiores. Circa hoc quod teneatur quis consulere peritiores, alias non excusatur, limita singulariter non procedere in eo, qui facit actum coram iudice, ꝛ eo authorante. vide quescripsi ad Bart. in rub. C. de in. ꝛ fac. igno.

LEX VII.

1 ℣Bonorum possessio queritur pupillo, per tutorem.
2 Iudex quãdo supplet defectum tutoris, debet in actis dici, ideo iudex sciens, ꝛc.

℣Bonorum. Tutor potest agnoscere bonor. pos. pro pupillo, non pupillus sine tutore, nisi defectum tutoris iudex supplcat. h. d. ℂ Opp. de l. potuit. ℨ. de iur. deli. Dicit gl. quod hic debet intelligi secundum illam. vt possit tutor sine pupillo infante. Sed si est maior infante, requiritur eius voluntas, vt ibi.
1 Contrarium ✝tenet gl. in l. contraria. ꝛ l. impuberi. de tut. ꝛ cur. da. ab his. ꝛ illam tenet Dyn. ꝛ Cyn. ꝛ hic omnes eam tenent q̃ aliud in bonorum possessione, que indistincte potest queri per tutorem, aliud in hereditate, vt d. l. potuit. ℂ Ultimo ✝no. [a] hic ter.
a qui hic dicit sciens hoc competens iudex, ꝛc. ℨ Facit ℨ. de iur. deli. l. si infanti, in fin. quod dixi tibi plene in l. si curatorem. ℨ. de in integ. rest. Et sic mementote, quod cum iudex supplet defectum tutoris, dicat in actis, ideo dictus iudex sciens, ꝛc. vbi dixi.

ADDITIONES.

POMA. ℂ Ultimo not. Judicis presentia an sufficiat, seu an firmet contractum alias inualidum, vel rescindendũ, Barb. cõs. iij. vol. tangit q̃s presentia iudicis non informati nihil operatur. ℂ Sciens. Adde no. secundum ℣aul. de Last. quando sit actus coram superiore, qui de sui natura fieri non potest, sed superior potest dispensare, quod ipse debet expresse dicere quodillud facit ex certa scientia, non obstante tali defectu. alleg. l. seruus. ff. eo. An autem papa conferendo beneficium minori in presentia sua, ꝛ coram se, simpliciter videatur ipsum dispensare, vide Did. cõs. ccexxxix. cum tribus sequen. vbi pulchre examinat.

LEX VIII.

Quicunque. ℣Hec ll. legitur tribus mod. Secundum primum modũ dicit, Ignorantia facti impedit ne tẽpus bono. possessionis petende curiat. h. d. vel aliter. Nomobst. si bonor. possessio sit petita iudice nõ sedẽte, p tribunali, vel non seruata iuris solemnitate. h. d. Et sedm istã melius adaptatur lex sequens, pone casum secundũ vtranq; lec, ne habeam necesse his legere literam.

LEX IX.

Verborum. aBonorũ possessio nõ debet peti, sed sufficit coram iudice[b] agnosci. ꝛ tempus currit secundo statim, cum primus excluditur. h. d. Et iste ver. eo adito legitur duobus modis. ℣Posui tibi casum secundum lect. magis notabilem. Not. ✝ex isto casu, quod hodie sufficit bono. possessio agnosci coram iudice ideo non est hodie reperire possessionem decretalez, quia a iudice non decernitur, sed a patre agnoscitur. potest tamen dici bonorũ possessio iudicialis quia in iudicio agnoscitur. ℂ Ultimo not. versic. eo adito. ꝛ lectu. ipsius.

ADDITIONES.

a ℂ Et verborum. Adde tu. ꝛ vide glo. in l. fin. ℨ. de cur. fur. que intelligit istam habere locum in bono. possess. contra tab. quam glo. Bald. in l. ff. de iur. omn. iud. alleg. pro sing.
b P. P AV. P. ℂ Coram iudice. An autem sit necesse coram iudice hodie exprimere ex qua causa agnoscatur, vide ℣al. in l. quamdiu.

Quando non petentium partes petentibus accrescant. Rubr. X.

LEX. VNICA.

℣Bonorum possessio vnde liberi, quod habet locum in bonis maternis.
Bonorum possessio vnde legitimi, habet locum in successione matris.

3 Suus, licet non excludatur tempore, tñ excluditur repudiatione facta inter suos.

Quoties. Inter succedentes de iure pretorio, est locus iuri accrescẽdi. h. d. Glo. ℨ. laborat in positione casus. Tu pone casum secundum vltimã positionem, que verior est, ꝛ magis clara. Oportet vt recitẽ primam glossam, q̃ que multũ difficilis videtur iuuenibus, ꝛ doct. non declarant eam. Et oppo. Ablatiui absoluti resolumtur in cõditionem, vt l. a testatore. de condic. ꝛ demonstr. ꝛ de vsu l. eiectis. Sed hic dicitur, cessante legitima successione ergo resoluitur, si cessauerit legitima successio. Innuit ergo a cõtrario sensu, q̃ vbi est successio legitima, nõ est locus iuri accrescendi, q̃ est cõtra. l. ℨ. his ita, ℨ. de cadu. tollen. ꝛ ff. de suis ꝛ legit. l. si ex plurib⁹. ℣Huius timore gl. ponit hic casum quatuor mod. primo loquitur in pluribus liberis, qui venũt ad successionẽ matris, vel materne linee, ꝛ vide primã positionẽ casus in gl. quo casu vno expulso, vel exclusso ceteri admittũt, q̃ nõ esset, si esset locꝰ alteri successiõi legitime. Ratio, q̃ ipse repudiasset de iure pretorio, ꝛ posset ipsemet de iure ciuili succedere, ꝛ sic alij excluderẽtur, vt ff. de succed. edi. l. ℨ. ℨ domini videatis, illa lect. nõ est vera ꝓpter duo. ℣Primo, q̃ ipsemet nõ põt sibi succedere, quãdo est aliquis qui sit in primo gradu, a quo tẽpore ipse est exclusus. vnde donec est aliquis de liberis qui sit in primo gradu, a quo ipse est exclusus, nõ põt venire ipse per edictũ vnde legitimi, vt l. octaui. ff. vnde cog. Iusti. de here. q̃ ab inte. ℨ. admonẽdi. Et si tu dicas, ego intelligo hoc q̃ nõ supererat alius eiusdẽ gradus. Tu dices cõtra ter. qui dicit, pluribus liberis, ꝛc. ꝛ hoc vult dicere gl. ibi, ita tamẽ, si ceteri essent, ꝛc. Vide gl. ꝛ adde ibi, in remotionibus gradibus. q̃ in casu presentis legis, nõ põt dici. q̃ dicit, pluribus liberis, ꝛc. Et sic innuit plures esse in eodẽ gradu. Itẽ cõtra predictã lectio. opp. hec lex
1 loquitur de bonor. possessio. vnde liberi. ℨ ✝vnde liberi, nõ datur in bonis maternis, vt l. quoties. infra de suis ꝛ legiti. heredib. ergo. ꝛc. Respõd. dico q̃s hic nõ dicitur de bonorũ possessione, vnde liberi. sed de bonorũ possessione, que defert liberis. Unde intelligo hic de bõ. possess. vnde cognati. Et ab ista opinione bene de-
a fendit ista lectu. Itẽ oppo. cõtra istã lectio. nã ✝in successione matris est locus successioni legitime per Oficianum. ꝛ Tertullianum senatusconsul. ꝛ ita habet locum vnde legitimi, vt dicit gl. supra titul. ℨ. gl. ergo apparet, quod non cessat successio legitima, vt hic ter. requirit. Sol. hic, nolebat venire per vnde legitimi nec tanquam legitimus, sed per vnde cognati. Dicit glos. quam vide Secundum istam solutionem, hic cessat successio legitima, q̃ nec volunt. Sed si vellent succedere tanquaz legitimi, non esset locus iuri accrescendi. Ista sol. forte non est vera, quia ita renunciado successioni legitime, renunciaret successioni, q̃ ei defertur de iure pretorio. vt videbitis in l. puberem. ℨ. de iur. deli. ꝛ l. suum. ℨ. co. ti. ꝛ quod ibi vobis dicã, tamen defendendo istam lect. ab isto opp. dicamus, q̃ hic loquitur in successione linee materne, non in successione matris. Quia tamẽ ista lect. non bene defenditur a prima oppositione, ideo eam dimittamus, vt veniamus ad secunda lec. Secundo mõ legitur hec lex, in filijs emãcipatis, qui veniunt ad successionẽ per vnde liberi, in quibus nõ est locus successioni legitime. secundum ista tempora. Secus si essent sui, q̃ inter eos nõ est locus iuri accrescendi. ℣Assignat gl. duas rationes. ℣Prima, q̃ non potest excludi, cũ perpetuo duret aditio de iure ciuili. Item, q̃ iuniti accipiunt tanquã sui ꝛ vide gl. Ista lect. non est vera in
3 duobus. ℣Primo, ✝ q̃ licet filius suus non possit excludi tẽpore, põt tamen excludi postea repudiatione facta inter suos, ꝛ est locus iuri accrescendi. l. ℨ. si nemo. ff. ad senatusc̃. Tertu. Dicam in l. qui se patris, ℨ. vnde liberi. Et ideo omissa ista. lect. gl. legit tertio modo, quia erat sic hic de facto, q̃ legitima successio cessabat, idem si non cessaret, vide argu. a contrario sensu, q̃ ℨ. facit, non procedit. Hec lect. non placet, nam imperator non respondet adinterrogata, sed facit vnam regulã propria motu. Non est ergo hic dicendũ, sic erat hic de facto, quia imperator hic non interrogabatur super facto. Legitur ergo quarto modo vt dicam⁹ cessante legitima successiõe, hoc est, reiecta legitima successione. Ista est
4 vera, ꝛ secundũ hanc posui tibi casum, ex ✝quo habes, quod ius accrescendi inter eos, qui sunt in gradu primo, excludit eos, qui sunt in gradu seq. ꝛ non ✝patitur eos venire ad portionem deficientium. Venio ad glo. seq. ꝛ glo. hec intrat materiam iuris accrescendi, ꝛ facit quasdam questio. quod dic vt in ea. ꝛ vide eam. Et de hac materia facio vnam magnam repetitionem in l. re coniuncti. ff. de legat. iij.

ADDITIO.

a AND. BARB. ℂ Itẽ opp. Et vide Lu. Ro. i cõs. cxc. vbi all. gl.

sug. hic, quod ex narratione facti nō inducitur iuris dispositio, allegauit. Joan. And. in c. dilecto. de preben.

De bono. possess. secundum tab. Rubrica. XI.

LEX I

Pendente. Donec est dubiū de viribus testamēti, nō est locus successioni ab intestato. h. d. ¶ Not. qđ dixi i summario Ad l. nostrā opp. de l. cū falsum. aff. de acq. hered. Solu. Distinctio, que ponitur ibi, habet locū in additione hereditatis, q̄ cōsistit in solo animo adeuntis. Unde sufficit adeuntem esse certum, vtrum testamentum sit falsum vel non, hic loquitur in bonor. possess. que debet peti a iudice, z ab eo decerni. Unde est necesse, quod etiam iudex certificetur de viribus testamenti, z vide gl. z postea dicam tibi aliqua. Istud quod gl. dicit, procedebat de iure antiquo, secundum qđ iudex habebat necesse decernere bo. possess. Sed cum hodie sufficit sola agnitio sine iudicis decreto, vt l. fi. ſ. tit. j. puto esse idem in bono possess. quod in hereditatis additione.

ADDITIO.

a ¶ Falsum. Adde qđ Bal. hic ponit qualiter probet falsitas testamēti cū habeā, deponere super negatiua, remouēdo actum a sensu, non sensum ab actu, dicēdo ꝙ illa die z hora qua dicit testamentū fuisse factū in tali loco fuit factū, q̄ ibi fuerunt presentes z non potuisset fieri quin ipsi vidissent, z audiuissent. Et vide secundum Paul. de Cast. q̄ not. in c. iij. loco. de, pba. z bar. in l. j. de itin. actuq̄ prima. z secūdū Alex. gl. in Aut. de here. z fal. ſ. si vero ab sint. i ver. vidisse. z ibi not. Ang. z p bar. cōsi. inci. clarissi. do.

LEX II.

1 ☞ Quot testes requirantur ad probandum testamentum.

Bonorum Ex testamento in scriptis petitur bono. possessio secūm tabul. Ex nuncupatiuo petitur vtilis, vel bonō. pos. secūm nuncupationem. h. d. Opp. z videtur qđ signa tantum nō sufficiat. immo requirat subscriptio. vt Insti. de test. or. ſ. j. Sol. glo. fateor contrarium, z hoc est quod hec. l. suppletur per illam.

1 ¶ Querit gl. circa hanc l. †quot requiruntur testes ad probandum testamentū. Sol. dicunt Mdar. z Bu. duos testes sufficere per regulā. que est in l. vbi numerus. ff. de test. z est arg. l. fi. j. de fideic. z inſti. de fideic. here. ſ. fi. Nec obstāt leges, que dicunt qđ septē testes requirātur ad testamentū. Nam debes scire secūdum predictos doct. qđ quandoq̄ est cōtentio de volūtate. scilicet, an testator sic voluerit, z hoc debet probari per septē testes. Aut est contentio de solēnitate. hoc est, an septē testes fuerunt, z tunc per duos potest probari. Ita dicūt ipsi. Bl. videtur reprobare istaz opin. nam dicit gl. nō pōt esse contentio de solēnitate, quin sit de voluntate, cū non posset dicere testis qđ septem testes fuerunt in tali testamento, nisi etiam dicat de testamento, z tenore huius testa. Certe dicit gl. hoc videtur impossibile qđ possit esse questio ō solemnitate, quin sit de volūtate. Predicti doct. respōdent ad hoc qđ hoc potest esse isto modo, qđ legatarius petit legatū, vel heres hereditatē ex testamēto, aduersarius confitetur testatorem sic voluisse, negat tamē solenniter, voluisse, vel solennitatem. z sic erit contentio de solennitate, non de voluntate, quia confessata. Bl. istam responsionem reprobat, q̄ licet heres confiteatur sic testatorem dixisse, non tamen confitetur quod hoc dixerit animo testandi, vnde hoc nō potest probari, nisi per septem testes. Ista responsio non placet, quia ex eo quod heredem instituit, presumitur quod habuerit animum testandi, vt ſ. de test. l. non codicilli. Item quibuscunq̄ verbis legauerit, constat quod habuerit animum legandi. vt l. omne verbum. C. commu. de le. ¶ Unde constat quod ista reprobatio quam gl. facit, non est necessaria. Unū tamen facit magis contra. Potest esse quod de alia voluntate cōfitetur heres, de alia dicit testis. Licet enim heres confiteatur testatorē dixisse sic, z duo testes dicant hoc dictū fuisse coram septē testibus, forte hoc fuit alia vice, z nō fuit de illo, de quo tūc heres confitetur, z ideo ad hoc, vt ista probatio cōcluderet, esset necesse qđ esset tanta coarctatio loci z tēporis, qđ dictum testis, z confessio partis, de necessitate cōcluderet de eodem. vel fieret particulus hoc modo, ponatur. qđ talis vnum tantum fecit testamentū. Item cum tale testamentum fecit, septem testes interfuerūt, tūc de necessitate cōcluditur de eodē, vt extra de fide instru. c. cū Jo. Et si hoc modo probaretur, credo qđ haberet plenum effectum testamēti, alias si per duos testes tantum probaretur ipsuz fecisse testamentū. z de volūtate nō cōstaret, z de eius tenore, tūc eius probatio nihil relueret, nisi q̄ impediret bonorū possessionem ab intest. eo quod facit dubium an testamentū sit falsuz vel non, z pendente isto dubio non potest dari bono. possessio. vt ſ. l. proxi. Et ita debet intelligi gl. hic posita, quam vide bene, z hoc nota quod perpetuo non obliuiscaris.

De bono. possess. contratab. quam prætor liberis pollicetur. Rubrica. XII.

a ¶ Super rubr. querit gl. que est ratio qđ in ff. tit. de bono. possess. contratab. precedit, z in C. tit. de bon. possess. secundum tabu. Bl. respondet, imperator est nobilis, vnde considerauit dignorem, ideo premisit de bon. possess. secundum tab. que dignior est. Jurisconsulti sunt scientifici, vnde considerauerunt ordinem scientie, quia non potest peruenire ad secundum tabu, donec est locus contratabu. etc. dic vt in gloss.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Contrata. An z quando bono possess. contratab. ducatur ad causam intestati, vide Lep. cau. clxxxiij.

LEX I.

Iberi. Rupto testamento per contratab. quibusdam coniunctis personis relictum legata debētur. h. d. ¶ Opp. de l. j. z l. iij. prest. z l. virilis. ſ. fi. eo. tit. Sol. Hec suppletur illas, q̄ legata debentur liberis a parentibus quibusdam alijs. Item opp. de li. prete. aut. et Sol. Dicit gl. z not. hodie indistincte debentur legata omnibus rupto testamento ex causa preteritionis. Vide istā gl. z not. hic

1 glo. †que tenet quod aut. ex causa, habeat locum in preteritione paterna. Item quod habeat locum in preteritione filij emancipati, de qua loquitur hic titulus, quod qualiter procedat dicam tibi. Item opp. ſ. de fideicom. l. quidam. Dicit glo. fol. vt ibi. Vide.

2 Breuiter. †Quedam sunt legata, que non sunt relicta ab ipso filio preterito, z ista indistincte nō debentur, vt in contrario. Quedam sunt relicta ab instituto, z hec debentur perfecte de leg. prestan. z ita loquitur hic. ¶ Oppo. z videtur quod omnibus debeantur legata, vt l. si duo. de leg. prestan. Domini, intrare istam materiam esset valde longum, dic plene vt dixi in l. filium. ſ. j. de leg. prest. l. is qui in potestate. ſ. sed si scriptus.

LEX II.

1 ☞ Bonorum possess. contratabu. datur ei, qui non est institutus neque exheredatus.

3 Bonorum possess. secundum tabul. non cōcurrit cum bon. possess. contratab. z nu. 7. vbi quando.

4 Institutus habet bonorum possessio. contratabul. beneficio preteritionis.

a **Posthumo.** Posthumus preteritus dicere testamentū nullum. Pure per contrata. h. d. hec est difficilis ler. z notabilis. ¶ Ho. quod bon. possess. contratab. datur ei, qui

1 b est institutus, neq̄ exheredatus. Si enim est institutus, nō datur bonorum quod non haberet contratab. Item si esset exheredatus liter non haberet, sed veniret per querelā, vt ff. eo. l. non pu

2 prin. Secundo †no. ꝙ ille, qui potest dicere nullum potest

3 per contratab. † Tertio no. ꝙ bon. possess. secundum tab. non

4 currit cum contratab. bono. possess. † Ad ista opp. per ordinē detur ꝙ institutus habet cōtratab. vt l. si post. ſ. fi. ff. eo. Sol. teor ꝙ habet contratab. beneficio alterius preteriti, non beneficio sui. Ita debetis intelligere hoc. Secundo opp. z videtur qđ redatus habeat contratab. vt l. non putauit. ſ. non quem. ff. eo

5 Solu. Ibi loquitur in exheredatione non rite facta. Item opp. videtur qđ preteritus non habeat contratab. non videtur re. l. illud. ſ. ad testamenta. ff. eo. Solu. Ibi loquitur in preteri

c matris. eque habetur pro exheredatione, dimerito nō habet

d tab. hic vero loquitur in preteritione paterna. Habes expr istū passum, venio ad secundum. Hic dicitur quod testamentum est nullum, z poterit rumpi per contrab. Cōtra. quod non rumpi non potest, vt l. nam z si sub conditione, ver. post de ff. de iniu. testa. Sol. Dicit, ꝙ testamentum illud est nullum ciuili, sed de equitate pretoria est aliquod, merito eo iure

6 scindi. Ita dicit glo. quam vide. Innuit ergo ista glo. quo mētum, in quo filius est preteritus, interim est aliquod donec dicatur nullum. ¶ Item dicitur notari inſ. terito. ff. de iniusto rupto testamento. z ff. de testa. l. j. z

e vobis in l. j. Doct. nostri moderni dicunt quod hoc est sum. l. j. in ſ. ff. ſi tabule testa. nulle extab. q̄ testamentū est nul

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

omni iure, nisi approbetur per filium, qz tunc erit aliquod de iure pretorio. vt dicta l. filio. de inju. testamento. ¶ Qualiter ergo respondebimus ad contraria? Dicit Jacobus de Rauen. qõ per bonorum possessio, contratabu. rũpitur illa spes que erat, qz testamentũ poterit confirmari per filium. Ita est quedam truffa, nam spes nõ potest rumpi, nec potest tolli, nec habet effectũ, donec illa spes deducatur ad effectũ. vel ad actũ, vt l. si sub cõditione. ff. de solu. de nona. l. quoties. Quid ergo dicem? Breuiter dico, q filius preteritus petẽdo contratab. approbat testamẽtum tanquam factũ. non vt rite factũ. merito qz de iure pretorio subsistit, de iure pretorio rumpitur. Simile videbitis in co, q ti: appellat a sententia lata cõtra falsum procuratorẽ, vt l. ij. ff. fallis. ibi rem rat. hab. z habuisti is not. ff. de procurat. licet. Facit qõ not. in l. Pomponius scribit. ff. de nego. gest. z ideo si filius ante dixisset testamentum nullũ, vel petendo cõtratabul. protestaretur qõ hoc non fecit animo approbandi testamentum, dico qõ bonor. possessio contratab. non procederet per rationem factam, qz qõ nullus 7 est, rumpi non potest. ¶ Venio ad secundum. Dicitur hic qõ contra tabulas. z secundum tabul. non concurrunt. Contra. ff. de lega. prestand. l. is qui in potestate. §. sed si scriptus. Solu. glo. z bene, ibi non dicitur qõ petatur secundum tabu. sed qõ aditur hereditas de iure ciuili. Unde aditio hereditatis z bonor. possessio contratabul. bene concurrunt. Cõtra hoc oppo. de l. sed cum patrono. ff. de bono. possess. Solu. Dicunt quidã eodem modo, qõ ibi aditur de iure ciuili. Uel verius dicit glo. aliud in bon. possess. que datur patrono, qz illa concurrit cum secundum tabu. aliud in ea, que datur liberis, vt hic. Et est ratio in præpta, licet gl. nõ ponat. nam bonor. possess. contratabu. que datur patrono, non rumpit testamentũ in totũ, sed aufert legitimã solã de. 4 az patrono, vt j. titu. j. l. j. qz ibi not. merito bene cõcurrit cũ bonor. possessione secundum tabu. sed bono. possess. contratabu. que datur liberis, rumpit testamentum pro toto, vnde non potest concurrere cum bo. possess. secundum tabu. Contra hoc oppo. de l. si duo. ff. de lega. prestan. vbi etiam ea, que competit liberis, cõcurrit cũ bon. possess. secundum tabul. Dicunt quidam, quod ibi sunt adita hereditas de iure ciuili. Istud non videtur verũ, nam cũ ibi filius suus esset preteritus, licet approbauerit testamentũ, hereditas nõ potest adiri de iure ciuili, sed de equitate pretorio, vt d. l. fil. o preterite. ff. de inoffi. test. dicã j. vnde legitimã. l. fi. ¶ Dicendum est ergo, qõ vbi filius institutus. z preteritus sunt in eodem gradu, ponunt concurrere contratabu. z secundũ tab. qz per contratabu. non aufertur totum, z sic eadem ratio, que in bo. possess. cõtra tabu. que datur patrono. Ex pdictis ergo distingue per teipsum. Aut queritur verum bo. pos. contratab. concurrat cum aditione de iure ciuili. aut cum bo. pos. secundum tabu. z hoc secũdo casu, aut queritur de bono. possess. que datur patrono, aut de ea que datur liberis. Sed si queris de ea, que datur liberis, tunc aut eiusdem gradus, aut diuersi, vt habes ex predictis.

ADDITIONES.

a POSTHVMO. ¶ Pro concord. Aduer. si condito testamento pater decedit, z vnũ filiũ in potestate preterit, z aliũ emancipatum instituit, dicit Bar. quod iste emancipatus potest adire hereditatem ex testamento de iure ciui, in l. si duo. §. proinde. ff. de lega. prestan. Contrarius alleg. ibi hac l. posthumo. vbi d. Alex. in gl. n. 2 vbi qõ Bar. neutro istorum iurium loquitur in isto casu, de emancipato, immo potius aliter, qz expresse dicit quando sunt in eodem gradu, sed de iure antiquo non erant suus, z emancipatus in eodem gradu. Et ita potuit loqui bar. in sol. contra in hac l. posthumo. z hoc sensit etiam in d. l. si duo §. proinde. dum dicit, qõ fuit institutus vnus de venientibus ab intest. in d. §. proinde. ergo non emancipatus, qui erat incognitus de iure ciuili §. emancipati. de exher. li. z in §. emancipati. inst. de her. que ab intest. defe. sed suus occupat primum locum suitatis.

b ¶ Not. quod bono. possess. Ad declarationem vide Bal. in l. si pater. in noua oppositione. j. de inoffi. z sub tit. sub condi. fa. quam refert. z sequitur do. Jason. l. emancipato. §. que admit.

c ¶ Maris. Adde Ang. in l. j. §. de car. edict. z Ro. hic z Alex.

d ROMA. ¶ Pro exheredatione. Videretur ergo a cessante ratione, gl. z Bar. quod hodie debetur, contra testamentũ matris contratab. cum preteritio matris sine causa non habeatur pro exheredatione, iuxta gl. in §. exheredatos. in aut. de her. z fal. z istam opin. multi tenent. Alex. vero hic, contra fundamenta de quibus hic per eum. Cui addo quod in §. ad testamenta. assignatur alia ratio, que etiam militat hodie quod matres suos non habent heredes. sed pretor pollicetur bono. possess. contratab. z vnus liberi filius, qui fiat loco suorum, in turibus vulgaribus igitur, &c. cum contra testamentum datur contratab. licet Alex. velit. z vide Alex. in l. in suis. ad fin. ff. de lib. z posthum.

e Mort. nostri. Adde tu quod gl. saluari potest, quãdo in testamento instituit venientes ab intesta. qz tunc non est testamẽtum nullum ratione preteritionis, vt dicit Bar. in l. si duob. §. si pri⁹. ff. de contratab. De cuius veritate vide Jmol. in l. si filius qui in potestate. ff. de lib. z posthum.

De bono poss. contra tab. liberti, quæ patronis. liberisque eorum datur. Rub. XIII.

LEX I.

Licet ex causa. Patronus pret. ri tus per cõtratabu. 1 aufert scripto legitimam sus. h. d. ¶ † Hot. quod licet quis manumiserit ex causa fideicommissi, ni 2 hilominus habet contratab. Secõ no. † quod per bono. possess. cõtratab. patronus aufert legitimam 3 tantum. Tertio not. † qõ cõtra testamentum nuncupatiuum datur bono. possess. contra nuncupationem. sicut ecõtra datur bono. possess. secundũ nuncupationẽ. vt §. tit. §. l. §. Querit gl. in qb. casibus patronus excludatur ab ista bono. possess. dic vt in glo.

LEX II.

Patronus Qui recipit mercedem pro operis perdit contratabu. hoc dicit.

Vnde liberi Rubrica XIIII.

¶ Gloss. continuat. dictum est §. de bono. possess. que sunt contra tab. sequitur videre de bonor. possess. ab intesta. verum quia ista est prior, ideo de ea premittit Imperator.

LEX I.

Jaus. Filij emancipati succedunt equaliter patri per vnde liberi. h. d. Opp. Institu. de bono. pos. §. quod autem, vbi dicit quod pretor heredes facere non potest. Solu. qõ hic dicitur heredes extitisse, intelligas beneficio pretoris secundum bono. possess. qui vices heredum sustinent.

LEX II.

Ex testamento. Donec est locꝰ successionis ab intest. Item donec est locus successioni descendentium, nullus alius potest succedere. hoc dicit.

LEX III.

1 ¶ Repudians hereditatem patris, non potest habere hereditatem, aut, nisi de iure pretorio.
7 Successorium edictuz de iure ciuili. non habet locum inter suos.
10 Hereditas patris⁹ non agnita, transmittitur ad quemcunque.
12 Pater succedit filio per vtilem vnde liberi, seu vnde parentes.

a Qui se patris. a Rogo qõ aduertatis ad istã l. quia lex ista est ita difficilis sicut alia. q sit in toto C. z habet gl. valde difficilem, tamẽ reddam vobis eam satis clarã, si attenditis Bzem. et dicit. Qui repudiat hereditatẽ patris. non potest habere hereditatez aut, nisi de iure pretorio. h. d. Duo habes in hac l. principaliter notare. ¶ Unum quod dicit expressim, aliud qõ innuit a cõtrario sensu. ¶ † Primo. quod ille q repudiat hereditatez patris. non potest habere hereditatez aut, nisi de iure pretorio. ¶ Secundo ex eo quod dicit, qui se patris negat heredem, innuit quod si vellet esse patris heres, posset habere hereditatẽ aut. Ad 2 ista duo vadunt omnes opiniones, que hic fiunt. Not. etiam. † hec lex habet locum tam in filio emancipato, quaz in filio in potestate, q apparet ex eo quod litera dicit maxime emancipatus, z sic innuit idem in suo. hoc premisso venio ad gl. que multum difficilis. z intricata est, ideo more canonistarũ diuido vobis eã. Ista gl. diuiditur in duas partes principales. ¶ Hã primo ponit glo. Jo. ¶ Secũdo ponitur gl. Bug. Secũda ibi, Itẽ ideo dicit maxime, alia ratione. item prima pars subdiuiditur. quia primo format vnam opp. Secũdo examinat lectu. huius l. Tertio opp. ad illud quod hec lex dicit expresse. Quarto opp. ad illud quod hec l. dicit a contrario sensu. Secunda ibi, si ergo ponas. Tertia ibi, nisi in duobus. Quarta ibi sed in eo quod dicit, negat. Examinemus ergo primo primam particulam istius prime partis. Et primo † quero quibus casibus potest habere locum hec lex. Pro cuius euidentia habetis ponere quatuor combinationes. Quandoque pater z filius erant emancipati, quandoque pater in potestate, z filius emancipatus, quandoque econtra, quandoque

vterqꝫ in potestate. ¶ Primo casu, quādo vterque est emancipa
tus, sine dubio procedit ista lex, q: nullus eorū potest succedere
auo, nisi per bon. pos. de iure pretorio. ¶ Scd'o casu quādo pater
est in potestate, isto casu etiā sine dubio procedit ista l. q: iste fi-
lius emancipatus, qui quo ad auū est nepos, nō posset auo succe
dere, nisi de iure pretorio. ¶ Tertio casu, quando filius est in po
testate, ꝛ pater emācipatus, sine dubio ista. l. nō procederet, cum
iste filius, qui est nepos quo ad auū, sit in potestate, ꝛ sic suus, suc
cederet de iure ciuili, vt Insti. de her. qual. ꝛ diffe. §. sui. ¶ Quar
to casu, quādo vterqꝫ est in potestate, tunc ꝑcedit ista. l. q: iste fi-
lius, qui quo ad auū est nepos, nō potest admitti vt suus q: cum
ꝑcedit pater, vt Institu. de heredū qua. ꝛ diffe. §. sui. Et ista ratio
redditur in gl. Itē alia ratione non pōt admitti vt agnatus, q:
nō erat proximior tēpore mortis, vt Insti. de here. ab itesta. §. ita
demū q: pater eum precedebat tēpore mortis. Itē nō pōt admit-
4 ti per successorium edictū, † q: nō habet locum secundū ista tem-
pora i agnatis, vt Insti. de leg. agn. succes. §. placebat Et iste due
rationes addūtur in gl. Hug. vbi etiā repetitur non perfecte per
Io. s. q: pater tūc procedebat tēpore mortis, vide gl. Nunc habe
5 mus examinatas istas lec. ¶ Cōtra istā lec. op† qd' non requira-
tur ꝙ quis sit proximior tēpore quo defertur hereditas, vt ff. de
cōdi. insti. l. fi. ff. eo l. scripto. de suis ꝛ legi. l. j. §. sciēdū. Solu. Dicit
gl. fallit in casibus illarū legū. Ita dicit glo. ꝛ vide gl. per ordinē.
Tu dic clarius. Quādoqꝫ aliquis decedit nullo cōdito testamen
to, ꝛ tūc requiritur ꝙ succedēs esset proximior tēpore mortis, vt
d. §. ita demū. Insti. de here. ab intes. Quādoqꝫ decedit cōdito te
stamēto, ꝛ tunc sufficit ꝙ quis sit proximior eo tēpore, quo testa-
mentū destituitur, vt l. fi. ff. de condi. insti. Sꝫ contra hoc oppo. ff.
de suis ꝛ legi. l. ij. §. pen. Sol. gl. ibi itelligo testamētū fuisse condi-
tū. Opp. de l. itē pretor. §. j. eo. ti. Sol. ille, q non erat proximior tē
b pore mortis,[b] non pōt succedere vt agnatus. Verū est, si primio-
ri hereditas fuerit delata, secus si hereditas delata nō esset, quia
tunc ille admitteretur, qui reperitur proximior tūc, cū defertur
hereditas. Exēplū, decessit aliqs relicto ventre vxoris, ꝛ matre ip
sius defuncti, ꝛ alio agnato vlteriori, decedit mater anteꝙ part9
ille nascatur, vel deficiat posthumus. Certe ille qui tūc reperitur
proximior succedit, vt in l. cōtraria, q: matri, que erat proximior,
nunꝙ fuit delata hereditas, propter ventrē qui sperabatur, nō
vētri pōt dici delata, q: nō fuit in rerū natura, sed lex nostra ꝛ §.
ita demū. loquitur qñ primiori agnato defertur hereditas, tunc
enim nō pōt. succedere ille, q est in vltimo gradu. Ita debetis in-
6 telligere materiā istā. Opp. † q: hodie successoriū edictū habet lo
cū inter agnatos. Unde excluso primo admittit sequēs, vt insti.
de leg. agna. suc. §. placebat. Et sic i casu legis nostre prout loqui-
mur, qñ vterqꝫ fuit in potestate, si filius nō succedit patri suo, ne
pos poterit eodē modo suo auo succedere de iure ciuili. Iac. fate
tur opp. ꝛ dicit hodie esse correctā hāc l. ꝑ dictū. §. placebat. Idē
etiā dicitur in gl. Hug. ibi, sꝫ hodie, ꝛc. ¶ Cōtra istud opp. nā li-
cet inter agnatos sit loc9 edicto successorio, iter suos nō, cū ꝑm9
7 sit heres velit nolit, nō aūt pōt hereditas ōferri sequēti. So. † Di
cit Hugo, etiā hodie inter suos est locus successorio edicto, vt eis
detur beneficiū abstinēdi, vt insti. de here. quali. ꝛ diffe. §. sꝫ. ꝛ his
vide gl. in fi. Cōcludit ergo secūdū Iac. ꝛ Hug. qd' ista l. hodie sit
correcta, ꝛ qd' iste filius possit venire ad hereditatē aui sui de iure
ciui. Cōtra hoc insurgūt omnes nostri doct. ꝛ primo Iac. de Ra.
Petr. Cyn. Mar. Sinna. Iac. Butr. ꝛ omnes moderni, qd' in-
ter suos nō est locus successorio edicto de iure ciuili. Licet enim
per beneficiū ꝑtoris eis detur beneficiū abstinēdi, tamen de iure
ciuili remanēt heredes: sed eodē iure non possunt esse plures he-
redes insolidū, vt l. hereditatē. §. fin. de ca. pec. ꝛ l. si vt certo. §. si
c duobus. ff. cōmo. ergo, ꝛc. Cōcluditur ergo[c] qd' cum primus fuit
suus heres de iure ciui. patri suo, nepos nō pōt esse ille heres de
iure ciui. sed de iure ꝑtorio, ꝛ sic hec l. nō est hodie cor. Preterea,
8 dicunt ipsi † qd' non est dubiū quod secunda compilatio codicis
fuit facta post cōpilationem Instit. vt s. de emen. Iusti. cod. §. fi.
Ergo nō est dicendū quod lex. C. corrigatur per iura Iusti. Pre
terea dicebat. Iac. Butr. ꝛ eū sequebātur omnes doc Bononiē.
§. sed his. Instit. de here. quali. ꝛ differ. nō disposuit inducēdo
ius nouū. sꝫ recitat ius antiquum. Unde nō est dicendū, qd' cor-
d rigat legē istā. Ego credo,[d] quod gl. nostra dicat veritatē, ꝛ quod
9 illi dicant male, quod ostendo. Non est dubiū † qd' ille, qui est he
res per beneficiū restitutio. in integr. qd' est de iure pretorio, non
desinit esse heres de iure ciui. vt l. ꝛ si sine. §. sed quod Papinia. ff.
de mino. sed primo excluso per restitutio. in integr. sequētes ad-
mittuntur de iure ciuili, vt ff. ad. tertu. l. j. §. si quis adita. Prete-
rea, nō est dubiū, qd' donec est locus instituto, nō est locus substi
tuto, vt l. quādiu. ff. de acquir. hered. Sꝫ ego video quod si insti-
tutus abstineat per restitutionē in integrū, licet abstinens, rema
neat heres de iure ciuili, admittitur tamen substitut9 vulgariter
de iure ciuili, vt d. l. ꝛ si sine. §. sed quod Papini. ff. de mino. Pre-

terea, de hoc est casus rotūd9. j. de legi. here. l. defunctis. Nec vi-
deatur tibi impossibile, qd' duo sint heredes insolidum de iure ci-
uili. Nā hoc vides alibi in herede, ꝛ fideicommissario vniuersali
qui habet iura hereditaria insolidū vna cum herede per senatus
consultū, qd' est de iure ciuili, ꝛ tamē apud heredem sunt iura di-
recta, apud fideicōmissariū iura vtilia, vtrunqꝫ tamen de iure ci-
uili. Ita hic apud filiū erunt iura directa, apud sequentem iura
vtilia de iure tamē ciuili, vnde de iure ciuili dicitur succedere.
obst. qd' dicit, qd' codex fuit factus post cōpilationē Instit.
ceditur tamē qd' ista l. est hodie antiqua, alias iuris Codi.
qui, ideo corrigitur per dictū §. placebat. qui fuit post legem
factus. Ita debes intelligere hanc materiā. Non obst. quod dici-
tur qd' §. sed ꝛ his. non loquitur disponēdo, sed recitando iura an-
tiqua, q: fateor qd' l. ista non corrigitur per §. sed ꝛ his. sed per §.
placebat. Ita debes intelligere hanc materiam. Habemus ergo
hic videre quando esset locus edicto successorio, quod plene for-
mabo infra, titulo secundo. super rubric. vbi glo. summat. ¶ Op-
ponitur ad secundum notabile, quod hic colligitur a contrario
sensu, hic innuit quod si non negat se heredem patris, posset ha-
bere hereditatem aui. Contra, quia siue negaret se heredem, siue
non, nil ad propositum quod probo. Aut enim filius agn
hereditatem patris sui, ꝛ sic bona sunt commista, ꝛ nō posset ha-
bere nepos vnum patrimonium, quin haberet totum, vt l. si
plures. §. filio. de vulg. ꝛ pupi. ꝛ j. de iu. deli. l. quidā elogi
not. Aut filius prim9 se abstinuit, ꝛ tūc cū sint due here
potest vnam amplecti, ꝛ aliam repudiare, vel amplecti
nō est vis vnde quod hic dicit, qd' si negat se heredē, nil ad
situm. Solu. secundū Io. ideo dicit. se negat heredē, q: tunc
casu potest habere, nisi per bon. poss. Sed si concederet se he-
redē patris sui, ponitur alius casus. in quo de iure ciuili habere
vt puta si pater ei dimisit hereditatē aui, ꝛ sic ad ipsum nepotem
transiret de iure ciuili, tanquā bona cōmista cum hereditate pa-
tris, ꝛ hoc licet sit verū in se, tamen est extra casum huius l. que
loquitur quādo filius primus nō agnouit hereditatē patris sui.
Ita videtur dicere Ioan. vide gl. tuam ibi, sed in eo qd' dicit ne-
gat. Alij dicunt qd' istud argumentum, quod hic fit, fit a parti-
bus insufficienter enumeratis. Cuꝫ enim dicit. aut filius adiuit
hereditatem patris sui, aut repudiauit, certe est dare tertiū scili-
cet, quādo decessit deliberās. Quo casu si iste nepos vellet adire
hereditatem patris. sui. posset per ius deliberandi ad eū trāsmis-
sum agnoscere hereditateꝫ aui de iure ciuili. Sed si negat se here-
dem patris sui non potest agnoscere, nisi per bonorum possessio-
nem, ꝛ hoc veruꝫ, quando ille, qui est heres patris sui, ex iure deli-
berandi in eum transmisso nollet adire. Si enim vellet, excluderet
istum nepotem, vt l. cum antiquioribus. j. de iure delibe. ꝛ p
10 lam que est secundum opin. quam teneo † quod hereditas
non agnita transmittitur ad quemcunque, vt dicaꝫ in l. apud
stes. j. de suis ꝛ leg. ꝛ l. si infanti. de iure deliberā. Sumus ergo
de prima gl. ma. venio ad secundam que est multum facili
11 mat duas questiones faciles multum. Prima est, vtrū † filius
emancipati conceptus ꝛ natus post emancipationem sit
auo suo. Gl. arguit pro ꝛ contra, ꝛ finaliter determinat qu
est agnatus, ꝛ vide glo. Contrarias glos. habemus. ff. vnde
legitimis. ꝛ ff. de adopt. l. quem filius. Iste glo. dicunt contra ar-
gument. instit. de legi. agna. succes. §. fina. Credo istam glo.
dicere. nam in d. §. fi. dicitur quod perinde succedit filio. ac
e agnationis non essent sublata. Concluditur ergo quod su
lata, sed remanet ius succedendi perinde, ac si staret. Et
paret ex titulo de fid. tut. non enim illa appellatur legitima
duciaria, que a legitima differt specie. ¶ Alia q̄ formatur
12 † quando pater succedit filio, quo iure succedat. Et recitat op
Placen. quam reprobat. vide gl. Concludit ergo quod pater a
mittatur per vnde legitimi, alias per vtilem. vnde liberi seu vn
parentes. Doctor. vltramonta. hoc reprobant dicentes quod
de liberi vel etiam vnde parentes, non potest habere locum in
stione proposita. Primo, q: non licet addere, seu detrahere
edictis pretoris, vel in conuentionalibus. ff. de verborum obl
tionibus. Sed in edicto pretoris non fit mentio de parent
go, ꝛc. Preterea, dicunt ipsi quod non est dubiū quod ma
cedat filio per vnde legitimi, vt ff. vnde legiti. l. ij. in fine.
si pater succederet filio per vnde liberi ergo preferetur ma
illi, qui veniūt per vnde liberi excludunt venientes ab i
per vnde legitimi, vt l. j. §. j. si ta. test. nul. exta. Puto gl. ne
13 ne dicere. Et † quod dicitur, quod non debet addi verb
dico verū, nisi ex mente pretoris, vel ex identitate rationis
distis in l. j. j. de interdic. ꝛ s. de bonorū possessione secun
l. secunda, ꝛ supra, titul. j. l. j. vbi additur de bonorum pos
secundum nuncupationem, ita hic additur vnde parentes
est vtilis vnde liberi probo quod hoc sit de mente pretoris,
norum possessio vnde liberi datur illis, quibus datur bo

possel. cõtratab. vt l. j. in prin. ff. de cõtratab. & l. i. §. j. si a parẽ. qs fue. manumiss. ergo ei debet dari vnde parẽtes. qõ est idem quod vnde liberi. Non obst. q̃ dicis quod secundum hoc pater præferetur matri, & credo qõ sic de iure antiquo, licet hodie secus, per aut. de funct. j. ad Tertul. Hic dicitur. qõ per bonorũ possessio. Dicunt quidam, vnde liberi. Alij dicunt. vnde cognati. Tene primam partem. ¶ Vltimo est videndum de filijs natis post mortem aui, de quibus dicã j. de his. qui ante apertas tabu. l. j.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Qui se patris. Istã l. repetit do. Bened. & plũb. Item repetit. Ang. mag. Fran. de peru. Itẽ repetit do. Sign.

b P. PAV. P. ¶ Tempore mortis. Sufficit tamen quando alius probet se. esse coniunctum alicuius, quia præsumitur proximior nisi alius probetur proximior. vide Com. cõsil. xlij. incip. in q. Franc. vide in Bertach. in versi. hereditas ab intestato.

c ¶ Concluditur ergo. Adde tu & vide ad hoc quod dicit Paul. de Castr. in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pup. post Bar. in l. j. §. quæritur. ff. de suis & leg.

d IO. FR. V. ¶ Ego credo. Adde quod opin. Bart. quod ista litera correcta est communiter approbata. vt hic per Jas.

e POMA. ¶ Concluditur ergo quod sunt. Not. q̃ licet iste §. prima facie non videatur istud dicere. prout tenuit hic do. Aancel. tamen istud probatur in ver. nihilominus, & dixi etiam istud, ipse vero negauit esse dubium.

Vnde legitimi, & vnde cognati. Rub. XV.

¶ Continua vt in gl. Quærit gl. sup rub. qui dicantur legitimi. Certe omnes agnati. qui vocãtur ad successionẽ per l. xij. tab. vt Justi. de legit. agnat. succ. § j. Itẽ omnes illi, qui vocãtur ex antiqua lege. vel senatusconsulto. vt ff. eo. l. ñ. licet essent cognati. Et ẽ plũ patet in matre, quæ per senatusconsultũ Orficianũ succedit.

LEX I.

Consobrinorum. Nati ex duabus sororibus succedunt inuicem, per bonorũ possessionem vnde cognati. hoc dicit.

LE II.

Amproprionem. Ista lex dicit idem, quod, præcedẽs quia si ex consobrino natis, qui succedit per vnde cognati.

LEX III.

Epotibus. Nepotes succedunt auo materno de iure prætorio. hoc dicit.

LEX IIII.

¶ Possidens res hereditarias quando videatur adire.

1 **Non hoc.** Tota die † allegatur ista l. Non obstabit esse. h. d. Opp. & videtur † qõ ille, qui possidet res hereditarias, videat hereditatẽ adire, vt j. j. & l. ij. de rep. here. Solu. Prout hic loquitur i bo. poss. procedit cla. quia in ea requiritur agnitio cuiã iudicis, vel. fin. §. qui admit. ad bon. poss. & ideo sola rerum possessio non sufficit. In hereditate autem dico qõ non sufficit sola possessio ad probandum quẽ heredem, nisi appareat qõ sibi hereditas sit delata. Si enim sibi deferretur, per possessionem videretur adire, vt in cõtrario. Itẽ opp. quia eodem modo articulus, quem hic Imperator docet, nõ concludit. Nam posito quod quis apprehenderit hereditatem, vel bona, poss. non sequitur, ergo heres quia forte sibi non defereb atur. Resp̃deo, qõ hic dicit Imperator, qõ debet quærere an apprehiderit hereditatẽ. vel bonor. possessi. intelligendo cũ oneribus pertinentibus ad hoc scilicet vt queratur, an sibi delata fuerit, vel non aliter si solum hic poneretur, & probaretur qõ ipse adiuit hereditatẽ, posset cõuenirj tanquã hereditatis possessor. Cõfitetur enim quod tanquã heres possidet. Itẽ posset agere secundum formam l. finali. §. de peti. heredi. † Vltimo no. & bene tenent hanc l. qõ articulus seu positio debet de necessitate cõcludere, alias non probat hoc esse, qõ ab hoc cõtingit abesse, vt hic, & non nudis, & l. non epistolis, & l. neque natales. §. de probatio.

ADDITIO.

P. PAV. P. ¶ Seu positio. Istud pcedit in omni genere pbationis, siue fiat p testes, siue p instrumẽta, siue p cõfessionẽ partis, vt sentit hic Alexã. in vlti. vol. & probatur in hac l. & voluit Fel. in cũ omnes, versi. tertia declaratio. extra de cõfirm. & testibus loquitur ter. in c. in præsentia. de proba. vbi vide per Fel. quæstiõ limitationes ad hanc regulã. de instrumentis loquitur Bar. in l. si ex caut. ouerver. tu aduerte. C. de fid. instru. Alex. cons. vij. de confessio. loquitur etiam Bar. in d. l. si ex cautione. Jo. de Ana. cons. viij. & vide soci. in l. quæritur. ad fi. de reb. dub. Et Alex. cõs. lij. inci. viso themate illustrissimi. in iij. vol. & cõs. xlij. in v. vol. & in l. qui Rome. §. duo fratres. de verb. oblig. in iij. q. Bar. in fi. Et quod procedit ista regula etiã in instrumẽtis, vide Roma. sing. dcclxviij. inci. ad instrumẽtũ. & ideo per hoc dicimus quod inde finita non equipollet vel in materia probationũ, vide q̃ scripsi in l. si pluribus. de leg. ij. nec appellatiõe rei venit totũ, vide Soci. post Are. in l. quidam estimauerunt. in ij. no. si cert. pet. Aret. in l. serui electione. §. fi. in fi. de leg. j. Fel. in c. auditis. de rescr. Alex. consi. cx. in j. vol. In contrariũ facit q̃ scripsi ad Bar. in l. si pluribus. de leg. ij. & alias appellatione rei veniat totũ l. de pupillo §. q̃ nuncia. de oper. no. nũ. vbi Bar. & oẽs & in l. legatum vroi. per illũ ter. de leg. ij. & in l. siin rẽ. ff. de rei ven. & in l. si quis cũ totũ de excep. rei iud. Bon. ter. in l. tritia cũ testamẽto. § lucius. de leg. ij. Contrariũ tamẽ tenuit Are. quem vide omnino cons. cij. in ij. dubio. Et dixit vnũ singulare verbũ bal. in l. ab hostib. § q sem per. ff. ex qui. cau. maio. per dictũ ter. dũmodo possit aliquo mõ verificari. nunq̃ intelligendũ est taliter q̃ cõcludit intẽtionẽ pbãtis, nec ẽt appellatiõe partis cõtinet certa & simulata portio Alex. cõs. ccij. ij. vol. & cõs. cccxlv. ver. Nõ ob. q̃ instrm vt scripsi & d. l. si plurib. Et vide de ista materia q̃ pbatio debeat de necessitate cõcludere multas bõas decisiões p Dec. in repet. c. in præsentia. de pba. limita tũ istã regulã q̃ dubia, pbatio nõ relinat, nõ pcedere qũ pbaret & cõcluderet aliter de duob. quorũ vnum quodq̃ sufficeret ad victoriã, vid moder. i l. & si post tres. ff. si qs cautio. vide, latissime, p ampliatiõib. & limitationib. huius Jas. quasi p totũ. Itẽ qd de eo q̃ dictũ est §. an appellatione rei iteligat tota, vide Jas. i l. ait prætor. in prin. ff. & in reiu. & vnũ casum, in quo appellatiõe rei venitat solũ pars, põit Dau. ibi. La. & refert Jas. ibi & Jas. i l. plane. §. si eadẽ. de le. j. Itẽ circa istud q̃ dictum est an appellatiõe rei cõtineat tota i dictis testib. vide olim. foc. late i l. si qs cũ totũ. in prin. ff. de excep. rei iud. i ij. no. vsq̃ ad fi. vbi alleg. Are. & quo ñ. i lect. & in cõsilijs, & concludit q̃ cõtineat tota, & aliquid p ein i l. ij. in vlt. not. de acq. pos. An autẽ appellatione partis cõtineatur dimidia i testib. vide bal. q̃ sic. cõs. lxij. ij. pte. Itẽ de eo q̃ dictũ est §. cõ etiam pbatio quæ sumitur ex ppria cõfessione aduersarij, nõ relinat, nisi cõcludit vis Alex. in l. qui rome. §. duo fratres. in ij. q. Bar. circa fin. de ver. oblig.

LEX V.

1 ¶ Cognati hodie equaliter succedunt, ac si essent agnati.

3 Bonorum possessiones hodie non sunt sublate.

4 Bono. possessio secundum tabu. quibus casibus sit necessaria.

5 Bonorum possessio contra tabu. hodie est necessaria, quando filius est rate preteritus.

Certum est. Si quis vellet in hac lege insistere, staret per tres dies recitãdo omnes varias bo. possess. ¶ Nos recitabim. gl. & supplebim. vbi deficit. Breuiter dicit, Cognati inuicem nõ succedunt, nisi per bonorũ possessionẽ, ad quã petendam nemo cõpellitur. h. v. ¶ Opp. in aut. de, her. ab intesta. § nullaq.

1 † Solu. hodie cognati succedunt equaliter perinde, ac si agnati

2 essent. Quæritur, vsq̃ ad quẽ gradũ succedunt agnati. & cogn. Dicit gl. q̃ agnati vsq̃ ad decimum gradum, cognati vsque ad septimũ. & vide gl. Sed hic dubitat. cum hodie æquata sint iura agnationis, & cognationis, vtrũ agnati succedant vsque ad septimum gradus tantũ, sicut cognati, an econuerso, cognati vsq̃ ad decimũ, sicut agnati? Gl. determinat istam quæstionem. j. de suis & legiti. in aut. in successione. & in corpore vnde sumit, vide licet, quod succedant omnes equaliter vsq̃ ad decimũ. Itẽ quæritur. quot sunt bonorum possessiones. Dic vt in gl. quæ hoc dicit

3 multum clare. ¶ † Quærit gl. nostra, an iste bonorũ possessiones hodie sint sublate per iura noua? Et videt quod sic, q: sublata est hodie differentia emancipationis, patrie potestatis, agnationis, & cognationis, q̃ erant causa quare introducebatur bonorũ possessio. Contrarium dicit gl. & bene. Constat enim q̃ etiam hodie, si quis veniret per bono. pos. posset. q: nulla est l. præt. bitũ vnde ista iura non sunt correcta, q: quis potest vti eis voluntarie An autem iste bonorũ possessiones sunt necessarie, ista est alia q̃stio, in qua gl. tria dicit per ordinẽ. Primo, quod bonorũ possessio. fm tabu. In hoc nihil est inuocatum, nam neq̃ olim, neque hodie fuit necessaria, quia instituto poterat adire hereditatem de iure ciui. ex testamento. Fallit in tribus casibus quibus olim, & hodie bonorũ possessio erat necessaria, quos dic vt in gloss. Docto. addunt quartum in l. filio prætorio. ff. de inoff. testa. & l. posthumus. versi. idem. & circa eodem titul. quando filius præteritus testamentum confirmat, validatur de iure prætorio. addit

4 limitationes

quintū in l.cum heres,la j.ff.ad tre.vbi propter furorem non po
test adiri hereditas,ita quod tribuat ꝑ de iure ciuili,tamen pōt
peti.bon.possess.Addo tibi sextum,qñ testamentū est factū sub
conditione impossibili,ꝙ reiecit pretor,vt l.facta. §. si in vanda.
ff.ad treb.not.per Jac.de Are.in l.cum in secundo. de inuest.test.
Quedā tamē gl.que est in l.si duo.ff.de le.prest.videtur dicere ꝙ
in casu legis illius, filio preterito.de inis.test.qñ testamentū, in
quo filius est preteritus,cōfirmatur,possit adiri de iure ciuili. In
quadam gl.parnula,dum dicit,sed adiuit,vel bono.possess.petyt.
Sed illam gl.reprobaui vobis ibi. Itē bonorū possessio contra
5 tabul.†filia erat olim necessaria filio emācipato. Ista est hodie ne
cessaria.si ponimus preteritionē rite factam scilicet,cū causa,vt
6 videbitis in aut.ex causa,j.de libe.pret. ¶†Est z alia bo.†possef
sio vnde l.liberi.z vñ legitimi. Vnde liberi,erat olim necessaria filijs
emancipatis,hodie non est necessaria,qz succedūt de iure ciuili
per bon.possessionem,vnde legitimi,nec olim nec hodie fuit neces
saria secundū gl. Doc. Moder.dicunt,ꝙ immo hodie aliquo ca
su est necessaria vñ legitimi,z vñ liberi,vt in casu l.qui se patris,
§.tit.j. Ita dicunt illi dicentes illam legē non esse correctam. Sz
7 illud reprobaui vobis.Est alia†bo.possessio vnde cognati. Ista
8 fuit olim necessaria,hodie non,qz sublata est differentia agnatio
nis z cognationis. ¶†Itē est bo.possessio vnde vir z vxor.z ista
erat necessaria olim,sicut hodie,vt vñ vir.z vxor.l.j. Sunt etiam
bono.possessiones,ꝙ non tribuunt ius.z iste sicut olim erant ne
cessarie,ita hodie,quia nihil est innouatum.

De successorio edicto. Rubrica XVI.

1 ☞Successorium edictum, quando habeat locum in successiõe ex testamento.z nu.3.4.
2 Inter successores ab intestato,quando sit locꝰ successorio edicto.
6 Successorium edictum fuit introductum propter creditores.

¶Continuatur gl.tua sic.Quia in predictis bonorū possessioni
8 bus est locus successorio edictoꝝ,nō de eo dicit. Anteꝙ veniamus
ad nigrū exponendum gl.que est posita hic super rub.z eius ma
teriam, ēt credo quod intelligas clare istam materiā, per ea que
1 dixi vobis in l.ꝙ le patris.§.ti.ij. ¶†Primo quero,an in succes
sione ex testamēto sit locus successorio edictoꝝ.Rñ,aut queris in
successione ex testamento,ꝙ est ex testamento secundū testamen
tum,z defuncti voluntatē z nō est locus successioni,nisi quaten⁹
in eo.testator disposuit substituendo fm materiam substitutio
num tractatam vbiqz. Aut queris de successione,ꝙ est cōtra vo
luntatem defuncti,vbi per querelā inofficiosi,z per contrata.z in
hoc sunt opiniones.ff.de inof.test.z l.pater filiū. Veritas est qꝫ
est locus successorio edicto,vt l.si is qui.ff.de inof.test.z l.pater fi
lium.alias,si quis filiū.§.illo z eo ti. Idem bon.possess. cōtra tab,
vt l.ij.§.si emancipatus.de bo.pos.cōtrat.z no.per ☞y.in c.nō
2 debet aliqs:de reg.iu.li.vj. ¶Quero,†secundo vtrū inter succes
sores ab intestato sit locꝰ successorio edictoꝝ.Et hic aduerte.Qui
dā sunt successores de iure ciuili,qdā de iure ptorio,z illi,ꝙ de iu
re ciuili,qdā succedūt ꝑ l.xij.tab.vt agnati,z sui,z isti nō erat
locꝰ successorio edicto de iure antiquo,vt §.tit.ij.l.qui se patris,z
l.j.§.sciēdū.ff.de suis z legiti.hodie sec⁹,vt Justi.de leg.agn.suc
cess.§.placebat.Quidā succedebant ꝑ alias partes iuris,vt ꝑ se
natusc̄ōsultū,z inter eos erat locꝰ successorio edicto,vt l.j.§.si ne
āno.ad Tertul.Si vero erant succedentes de iure ptorio.Et hic
aduerte,aut primꝰ erat exclusus repudiatiōe,vel morte,aut erat
exclusus ꝑ restitutionē in integ. ¶Primo casu est locꝰ successo
rio edicto de capite in caput,qz excluso gradu liberorū remanēt
agnati,excluso gradu agnatorū,vocāt cognati,excluſis,cogna
tis,vocant vir z vxor. Itez est locus de gradu in gradū: nam
si plures sunt cognati, omnes dicunt esse in eodem capite, quia
omnes cognati. Tamē si sunt diuersi gradus,excluso eo,ꝙ est in
primo gradu,admittit ille,qui est in secundo gradu.vt ff.e.l.j.§.
quib. Si vero primus est exclusus ꝑ restitutionē in integrū, tūc
sequens in gradu nō potest admitti de iure ptorio,vt l.ſi.ff.e. Sz
3 de iure ciuili sic,vt l.j.§.si quis adita.ff.ad Tre.de re iu.l.z ex cō
tractu,Et aduerte,qz vbi dixi §.locū esse successorio edicto,non
semper propriè locutus sum,nā propriè tantuz locū habet inter
eos,qui succedūt de iure,pretorio. ¶Item inter eos,ꝙ succedūt
alio iure,bñ est locus successioni,hoc est,deficiente primo,vt dua
matur ad sequentem,nō tñ hoc dicitur esse ex edicto successorio,
sed ex constitutione iuris ciuilis,vt in l.§.alieg.tamē causa maio
ris facilitatis totū appellam successorium edictū.Quero vtrū sit
4 locus†successorio edicto in hoc vt veniētes ab intestato succedāt
remotis venientibus ex testamento:Rñ,sic,dum tamen scias ꝙ
donec est aliqua spes successionis ex testamēto,nullo modo pōt
gs venire ab intē.de iure ciui.Probatur in l.ꝙdiu.ff.de acq.he.
de.reg.iur.l.ꝙdiu.j.cō.mumia de succe.l.anteꝙ.De iure ptorio.idez
5 §.q admit.ad bo.pos.l.ꝙdiu,z ff.si tab.test.nulle⁹ exta.l.j.¶Sed
ꝙro,an eōuerso poterit esse locus successorio edicto,vt excluſis
venientibus ab intestato,sit locus ex testamēto:Rñ,ꝙ sic in vno
6 casu tñ,vt l.si ita quis ita heres.ff.de here.instit. ¶Quero,ꝙ
quare introductum fuit successorium edictum.Rñ.propter cre
ditores,ne nimium differatur,an habeant quem possint conue
nire,subueniturur eis etiam oando bonis curatorem.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶De successorio edicto. An in iure diceādi nulli de
beat locū successorū edictū,z quid in querela,vide d.Franc.de
Ilix. Itez an in seruituribus habeat locum.z in querela.z in bo.
poss.cōtra tab.multa alia vide late per Ang.de peregis in rub.
titione.l.in suis.de li.z poss.vbi etiam habes an in iure petendi
supplementum legitime habeat locum,z multa alia in materia,
etiam de querela inofficiose dona.

LEX I.

Jmater. Excluso primo,sequētes in gradu successorio edicto.h.d. ¶Opp.hic innuit ꝙ si mater posset hereditate patrui,ꝙ eā obtinuisset,ꝛc.Cōtra Bal.cura.furi.l.ij.§.pe. Sol.Dico ꝙ siue mater nō petijt,siue petijt curatorē,ide effet,vt l.cōtraria. Secus si petijsset ꝙ sciplas fuisse sane mētis. Ita debes intelligere. ¶Itez opp.z videt.ꝙ in
1 dicatur†patruus quo ad nepotē ex sorore,immo debet dici,ꝙ
culus magnus,ar.ff.de gra.co.l.iurisconsultus.§.patrui.Ideo
more dicunt quidā,ꝙ hic patruus impropriè ponit. Alij dicunt
ꝙ propriè potest dici auunculus magnus.Tene menti quia
qz non curo. ¶Opp.z videtur quod post matrem primo veniat
alij agnati,ꝙ iste filius matris,qui est cognatus,vnde videtur
obstare.ff.e.l.j.§.quib.instit.de suc.que ab intesta.§.admonend.
Sol.Dicit gl.intelligē hic,ꝙ alij agnati non erant,sed non pla
cet secundū ista tempora,secundū qꝫ nō erat locus successorio
edicto inter agnatos.Hodie esse verum.per §.placebat.instit.de
legi.agna.suc. ¶Opp.ff.co.l.j.§.furiosi.Sol.vt in glosl.

LEX II.

1 ☞Computatio graduum de iure ciuili attēditur in successione.in matrimonijs ius canonicum.
2 Una bonorum possessio conuertitur in aliam in filijs,non autē extraneis.

Jaute eorū frater. Aduerte, ista l. consuescit videri in quibusdam difficilibus,sicut alia,que fit intro Codice,qꝫ
computat gradus,z vide gl.j.que ponit casum. Secuter dicit
Si primus nō agnouit bo.pos.vel non agnouit vt debuit,pos
sequētibus. Secus si debito modo agnouit.h.d. ¶†Debet
1 re,qō differentia est inter ius nostrū z ius canonicū,qz nos
primus cōputationem gradus semper a stipite.Canonistę
si est pater z frater,qz in iure nostro i cōputatione gradu
per incipimus a stipite,vnde frater meus est mihi in secō gra
qz pater meus est mihi in primo gradu. Filius eius mihi in
do.nepos in tertio,z sic ō singulis,vt Liur.cōsultus.§.gra
ff.de gra.co. De iure canonico duo fratres dicūtur i gradu
lud obseruat in matrimonijs.i.successiōe cōputatio iuris
2 seruatur. Ita dicit c.ad sedē.xxxv.q.v. ¶Modo†aduerte
in terminis faciliter intelliges. Berta quedā habuit filiū,
premortuo nepotes. Itē fratrē superstitē habuit, ex alio
a premortuo nepotē. Decedit Berta,z postea nepos ex fi
bi succedit ex testamento frater Berte, ꝙ postea reperit fa
decedit vel repudiat dictus frater. Dicit hic,ꝙ bono pos
fuit petita per fratrē,poterit peti per istos nepotes.licet
v.gradu,z frater fuerit in iij. Do. Jac.de Are.legit.ff.de
z pōderat multum tex.qui dicit, ex testamēto adiri
Dicit ipse,ꝙ si petijsset ipse ꝑ bo.pos.sēm tab. sufficeret
illa bo.pos.ex testamēto,cōuertere i bo.ab intesta.z tic
tris,qꝫ sunt in quito,nō succederēt,qz fratri esset quesita
mō legit istā l.ꝙ i prin.adiuit hereditatē ō iure ciui.z
ditio nō pōt cōuerti in bono.pos.ab intest.finis loquit
uit bo.pos.ex testamēto,que cōuertit in bo.pos.ab intesta
3 de leg.prest.l. nōnunꝙ. Nō credo qđ dicat verū qz sōlū
hoc cōstitutū in filijs,qō vna bo.pos.in aliā conuertat
in extraneis.vt l.ij.§.si sub cōditione.ff.de bo pos.secun
b ideo no. ¶Ultimo scias,ꝙ Jac.Bur.disputauit vnā
4 statutū facit mentionē de gradibus,debeat fieri cōpu
re cano.vel de iure ciui.Et determinauit ipse ꝙ de iure
probat,qz gradus est de iure ciui. Dicitur enim gradus
litudinē scalarū,vt d.l.iurisc̄ōsultus.§.grad⁹. ff.de grad
iure vero canonico nō est ppriè gradus,sed est quidā
saltat de fratre in fratrem omisso patre. Ita determinat

ADDITIONES.

a ¶Repotem. Adde quod gl.hic vult,qō filius fratris

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nepos. Similis est glo. in l. post emancipationez. de leg. iij. in glo. ij. z multa iura alleg. Feder. de sen. cõsul. xxxix. quod dici possit nepos, tñ ex proprio significato nõ est nepos. Et ita cõcludit Bal. hic, qui dicit quod aut fit mentio de nepotibus vnã cum filijs, et intelligit de nepote ex filio. Aut mẽtio de fratribus z nepotibus z intelligit de nepotib. z fratribus. Facit secundũ Alexãd. in c. ij. de feud. mar. Aut per se fit mentio de nepote, z intelligit de nepote ex filio. Et cum hac decl. Bal. trãsit Pau. de Cast. qui dicit ita ẽ fuisse Dyn. maxime in penalibus, quod limitat ipse Pau. nisi ex aliquo adiũcto ẽ sumptio esset in contrarium, vt si diceret, quod frater carnalis z nepos excluderet matrem, qz tũc propter verbum frarrem, quod procedit intelligeretur de nepote ex fratre, quia talia sunt subiecta, qualia predicata demonstrant, arg. l. fi. ff. cui dulcia. de vi. tri. oleoque legat.

b ¶ Ultimo. Adde per eundem Bart. consil. ccxxiiij. incip. querit vtrum gradus per Pau. de Cast. consil. cccclvj. qui similiter trãsit cum Jacob. Butr.

De Carboniano edicto. Rubr. XVII.

LEX. I.

2 ☞ Possidens poterit petere possessionem sibi confirmari ex edicto dñi Adriani.

1 Bonor. possessio carboniana datur illi, cui datur contra tabu.

3 Bonor. possessio carboniana non concurrit cum ordinaria.

4 Filius in possessionem ex carboniano quam actionem intentare possit, z quando.

Tibi ac filio. Hec est pestilẽtio la l. z habet tulec. Et ẽ z vtrãq; lect. breuit ff. Si filio impuberi mouet q̃stio status, z bonoꝝ p carbo. dz q̃stio in puberratis ips differri, z satisdatioe pstita, si nõ possidet, possessor q̃stui, vel si possidet, eꝰ possessio cõfirmari, si nõ satisdat dz possessio ad alios trãsferri. hoc ff. ¶ Oppon, z videt quod text. sibi ipsi q̃radicat, dñ ff, filiꝰ tuꝰ vendicet restitutionẽ. Hã in eo quod ff, filiꝰ tuꝰ vẽdicat, innuit quod ipse erat actor. Jn alio quod subdit, restitutionem postulari, innuit quod ipse erat reus, z aliꝰ ab eo restitutione petebat. Huius tñ oꝛe sunt in glo. due lect. Una, quod hic filꝰ impubes possidebat, z alij ab eo petebãt hereditatẽ, tunc exponẽ text. filiꝰ tuꝰ vẽdicat, scilicet retinendo, quam lec. multum no. Habes tenum ex ea quod sicut quis potest petere se mitti in possessionẽ ex carbo. qñ nõ possidebat, ita ẽ qñ possidet, posset petere quod sibi talis possessio ex carbo. confirmetur. * Et pro hoc facit. ff. eo. l. iij. ẽ. missus. z ibi habi vobis, de cõtratabu. l. iij. ẽ, hi sub ea. Et sic † videt ẽt q̃ ille, qui possidet, poterit petere possessionem confirmari sibi ex edicto dñi Adriani, ostẽso testamẽto nõ abolito, nõ vitiato, vt l. fi. ẽ. de dec. d. Adri. tol. Alij vero legũt istam l. quod filius nõ possidebat, si petebat, z illi aduersarij excipiebãt illũ esse seruum, vel spurium. Consuluit imperator quod petat bon. pos. carbo. z tunc dz exponi text. dũ dicit, vendicat. stat propriẽ, dum dicit restitutionẽ potius, intelligit retinẽdo z defendẽdo, z sic stat ꝓprie. ¶ Op. de o. dñi. iudi. l. j. Sol. Jbi nõ expediebat pupillo cãm status deferri, hic sic. Vel aliter dic vt ibi dicemus. ¶ Oppo. de l. cuz sine. ff. eod. Sol. Hec intelligitur secundũ illam, nam debes intelligere hic, quãdo filius non est institutus, neq; exheredatus, sed pretestatus. Jnstitutus enim habet secundũ tabul. exheredatus, sed preterelam. preteritus vero dz carbo. possessionẽ bono. nã hec est regula. † Jll datur carbo. bon. pos. cui contratab. Probatur. ff. eod. l. j. ẽ. j. in prin. ¶ Oppo. ff. eod. l. j. ẽ. z generaliter, z l. de bonis. Sol. Jnfertur quitur in preteritione a matre cuius preteritio habet ꝓ exheredatione, z ideo quia eis non competeret contrab. nõ cõpetit carbonia. bon. pos. ¶ Opp. ff. eo. l. iij. ẽ. due Sol. Fateor quod dz sumariam examinari, an expediat pupillo cãs statꝰ differri vt nõ. Glo. formal hic quasdã q̃stiones. Primo q̃ro, si hic quod satisdatio dz dari. † ¶ Quero. de quo prestat ista satisdatio? Glo. ponit duas opi. Prima est restituendis bonis, si appareuerit eum possessorem iniustum. Alij dicunt vtendo, fruendo arbitrio boni viri. Bert. dicit, vnumquodque capitulum debere imꝑ satisdatiõe comprehendi. quod satis placet. Quero vtrum status questio differatur quo ad matrem? Glo. dicit quod non, vt ff. eo. l. j. ẽ. fi. Rõ. ro nunquid ista bon. poss. concurrat cuz ordinaria? Glo. ẽt quod non, vt ff. eo. l. fi pubes. in fine. Dic vt in gl. † Quero nunqd missus in possessionem ex Carboniano, possit actionẽ intentare. Glo. hoc tangit etiã in l. qui inofficiose testam. z ff. eo. l. pen. Jsta est vitas. Aut ipse non satisfecit, z tunc non põt intentare actionẽ. * aut satisfecit, z tunc aut vult intentare directam tãquam heres, z non potest. aut vult intentare tanquam bo. pos. Carbo. z potest, vt ff. eod. l. pen. z leg. iij. ẽ. missum, z ille declarat istam materiam.

ADDITIONES.

* Confirmetur. Adde q̃ cõmunis est opinio fm alexãd. q̃ peti possit confirmatio possessionis ꝓ quo dicit videndũ Bar. in l. de pupillo. ẽ. qui opus. ff. de oper. no. nuntiat. z Bal. in c. fi. de prohib. feud. alienat. cui in quantũ dicit q̃ est dare quartũ possessori, sez confirmande. adde Bal. cons. liij. li. v. z Bal. in addi. Spec. in ti. de test. vide etiã ibi in ẽ. sequitur. ver. q̃ si missus. Jo. and. post Spec. q̃ ponit an missus i poss. si cadat, debeat restitui: z an si heres oc ꝓpria aut hõitate bona hereditaria possit petere se per iudicem cupat cõfirmari. Jnquãtũ etiã alex. dicit, q̃ comuniter concludit q̃ datio tutele nulle poteſt peti vt confirmetur. dic q̃ Pet. de anchar. cons. ccxciij. q̃ ipse alleg. ccl xxxj. consuluit contrariũ. idez cõsuluit Rõ. na. cons. civiij. vbi alleg. Pet. de ancha. d. cons. idem cõsuluit Bal. cons. cix. v. ij. lib.

a Intentare. Adde, an filius, qui est adeptus simpliciter bo. poss. car in hereditate patris, possit possidere feuda patri concessa. quod Bal. concludit quod sic, in c. j. in titu. an agna. vel filius.

LEX II.

Carbonianum. Bonorũ possessio Carboniana cocedit ꝓbatis sũmarie his, q̃ hac l. diuidunt. h. d. Oppo. nã si hoc probaretur esse matrimoniũ indubitatũ, z partus legitimus, iste in petitione hereditatis vinceret, ideo frustra Carbonianũ sibi subuenit. Sol. intelligit quod in hac bon. pos. dz ꝓbari sumariẽ, z sc. plene. Jn petitione hereditatis, dz probari verẽ. Quero, intra quantum tempus debeat peti ista bon. poss. Bles. dicit intra annum, si cut alie, vt l. iij. ẽ. missum, verũ. hec autem possessio. ff. eo.

Vnde vir, & vxor. Rubric. XVIII.

LEX VNICA.

2 ☞ Casus in quibus vxor succedit, vel non succedit.

* 1 a **Maritus.** Non existentibus agnatis, seu cognatis coniuges mutuo sibi succedunt, z fiscum excludunt. * h. d. Ho. ex hac l. † quod per statutas, q̃ dicit quod mulieres vltimo nozes nõ possunt q̃trahere sine ꝙsensu duoꝝ proꝓinquiorum vel duoꝝ ꝙsanguineoꝝ, z similia vera. quod affines ex parte vxoris, vel viri, non admittunt. Vir z vxor nõ dicunt mutuo ꝓpinqui, nec ẽt affines. Vide text. ibi seu, ꝓpinquorum. z. Oppo. j. ff. imperialis l. soc. l. j. lib. x. Sol. Specialis b est in illo socio. qui ꝑcedit vxori. Op. j. de her. decl. j. Sol. Jbi sunt quẽdam alie persone, que excludunt fiscum, tamen ille persone excluduntur ab vxore, z viro. Jta dicit gl. hic, contrarium dicit glo. in l. j. ff. eo. scilicet quod ille persone de quibus, dicitur intit. de hered. decl. excludunt vxorem. Jsta glos. est verior. Casus est a in l. si quis ꝓtestatus. ẽ. de episcop. z cle. † Quero vtrum sint alij casus, in quibus vxor succedat viro. Glo. dicit quod sic j. de bon. ma. l. iij. Jtem est alius casus in authent. vt lic. ma. z aute. ẽ. quia vero, z vide authent. preterea. que inde sumitur.

ADDITIONES.

CLAV. DE SEISS. ¶ Excludũt. Et post eos etiã fiscum excludere tutoꝛ, fz gl. sing. in l. quo tutella. ff. de reg. iur. fz Bar. ibi videat cõtrariũ velle vide ibi alex. in apostil. Jte an fiscus de iure ciuili admittat, an de iure pretorio, vide per alex. in l. ex asse. ff. ad trebell.

a ¶ Statuta. Adde quod hic dicit Bal. quod ista statuta quod cõpromissum fiat inter affines. non includit virũ z vxorẽ, sed contrarium tenet ipse Bal. in l. affinitatis. j. cõmunia de suc. z idẽ tenet Pau. de Cast. hic, quia idẽ iuris debet esse de eo qui est principiũ affinitat. ẽ. quod est de affinibus. l. maritus. cum ibi not. de pcu. z rõnẽ. Hã ꝓpter vnũ quodq; tale, z illud magis. authent. multo magis. de epis. z cler. Dicunt etiam hic Salic. z Bald. q̃ si statutum disponat, quod vxor non possit testari sine ꝙsensu viri, z vxor vellet instituere virũ, quod nihilo minus poterit vir cõsentire de quo hic latius p eos. Tu dic quod Bal. ꝙsulit ꝙs. lxxvij. ij. vo. ꝓ quo facit. quod consuluit idẽ Bal. cons. xxij. incip. Jn Christi noie, hec est copia, z vol. quod statẽ statuto, mulier nõ possit testari sine cõsensu aliorũ, z vnus ex illis fuerit institutꝰ, quod per hoc non vitiatur dispositio. qz aliud est authoritas, aliud cõsensus, z pot consentire vt faciat. nõ vt sic faciat. z per hoc ẽt quod cõsuluit Rom. cons. ccccv. quod pater authorizari possit filio volenti ipsi patri donare cã mor. z ibi vide pulchre p eũ qualiter differãt authoritas z consensus. Idem consuluit Bal. consi. liij. incip. Jn Christi nomine factũ tale est. ij. vol. Qualiter autẽ intelligatur statutũ, quod mulier non possit contrahere sine cõsensu viri, z vir sit absens, vide eundem Bald. consil. ccccxliij. ij. vol. Si autem maritus institutus ab vxore eam occidat, successione priuatur, non ipso iure sed per sentẽtiam, z applicatur legitimis heredibus mulieris. Jta consuluit Bal. consi. ccxxiij. j. vol.

b ¶ Speciale. Adde tu, quod contrariū videt velle glos. ibi. Sz cū ista concordat glos. in l. j. ff. eo. tit. Et ad materiā huius tituli, vide Bal. in l. fi. §. vnde le. vbi quod vir, z vxor adinuicem non succedunt de iure ciuili, nisi in casu auth. preterea. Et adde quod hic titulus non habet locum; quando dos esset constituta in feudo, nec etiā dispositio auth. preterea, videtur tex. in c. j. de inuest. quā Titius accepit a Sempronio, z tenent ibi doc. communiter, z dicunt etiam Jac. de Aluaro. in c. j. an ma. succe. vxo. Et idem videtur dicendum in emphyteuta arguēdo de feudo ad emphyteusim. arg. procedit vt per Spe. in tit. de feu. §. quoniam. ver. xj. et vers. idem quoq; iuris. Bar. in l. vt iusiurandi. §. liberi. de ope. li. z in l. quod dicit. verb. inducō ad q. z ibi per Aler. de verb. oblig. Item non haberet locum quando dos esset constituta in vsufructu per predicta z quia finitur morte. §. finitur. Justi. de vsufruc.

AVTHENT.

1 ¶ Legatum factum simpliciter, quando videatur factum animo
3 cōpensandi.
Legatum factum per vxorem viro, computatur in lucro debitō viro ex forma statuti vxore premortiente.

a PReterea. *Nō, z signa bene finē hui⁹ auth. q̄ est valde notabilis. ibi, iputabis
1 tur legatum, tc. Oppo. ad istū finē extra glos. §. de rei. vxo. act. §. sciendū. Sol. tibi loquitur, quando erat debitum ex facto defuncti: tunc enim legatū facrū simpliciter, nō videtur factum animo compensandi, hic loquitur quando debitus erat ex dispositione legati, in quo imputatur legatum. Simile videtis in legitima, que debetur filio, vel patrono, seu parenti, vt l.
b quoniā nouella. ⁹ §. de inoffi. testa. Et per hoc apparet, quod † q̄n
2 vxor reliquit aliquid viro, cōputari debet in illa portione quā
t vir debet lucrari ex forma statuti. ⁴ Cabus est hic. Pro hoc ff. solu.
d mat. l. ii cu dotem. §. si pater. z ibi Jac. de Are. z ibi dicit. ¶ Que-
3 ro, † quis dicatur locupies, vel pauper. ᵉ * Bios. dubitat. Dicit
e hoc examinandum esse officio iudicis. Alibi dicit hoc ꝓbari per
* vulgi opinionē, vt habuistis not. §. de iure do. l. vbi adhuc. Aliter videtur not. Justi. de exc. tu. §. item propter paupertatem. quod dic vt plene examinaui ff. solu. mat. l. si constante. in princi. in rep.
4 quā feci de illa l. Ulterius quero, † quid si ascēdētes supersunt, et non descendentes. Glos. dicit idem quod descendentibus, q̄ eadem est ratio. † Quero, quid si nullus supereſt ascendens, vel descendens, sed alij collaterales. Opinsunt in gl. Putarem dicendū
f quod eo casu vxor lucraretur ᶠ proprietatem quarte portionis.
Ista enim l. videtur velle, quod ista vxor non habeat vitra quartam portionem, si bene inspiciatur.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Preterea. An locū habeat z pcedat in viro, z mu-
liere impoten. vbi Albam li. z est q̄stiū. ff. de lib. z posth. post Dy. Et nunquid etiā in terminis huius auth. sit locus iuri accrescendi. Vide Bal. in l. j. §. q̄si non per. par. Et an si cōiunx premoriturus aliquid alienasset in fraudem persone superuenientis illud possit reuocare, Lxo. hic tenet quod non, quia reperitur l. cautum, per text. in l. non vsqueadeo. in ratione sui. ff. si quis a paren. fue. mā. tamen not. quia ista materia non procedit de similibus ad similia. d. l. vsqueadeo. ff. si quis a paren. fue. ma. alium modum formādi istam authent. vide per Raph. Cu. cons. cxxxj. z vide ad hec iura etiam Pan. cons. i. volum. ij. z Soc. cviij. P. PAV. ¶ Preterea circa materiam huius auth. quando dicatur vxor inopia laborare, z quid si pater esset diues, z quo remedio debeat prouideri, ne habeat locum ista dispositio, vide pulchre omnino Lo. cons. cxxj. incip. duo fratres, quasi per totum. vbi etiam heres an possit maritus operari quod ab aliquo detur salua conscientia ad hoc, vt excludatur ab isto beneficio, notatur ibi.

b POMA. ¶ Qm̄ nouella. Melius facit l. omnimodo. ibi posita. C. eod. tit. Est tamen aduertendum quod Bald. allegat l. qm̄ nouella. quod sentit quod hec auth. et procederet quoties relinquerent aliquid inter viuos, quod colligit hic Bet. z seq. Decius.

c ¶ Computari. Adde plene de hoc per doct. in d. §. si pater. z per Bal. hic, z cons. lxviij. ij. vol. videtur perſistere in opin. quod non compensetur. dicit tamen communis opinio est in contrariū. Et illo casu, in quo cōsuluit dicit quod illa difficultas cessabat, quia expresse dictum fuerat quod compensaret.

b P. PAV. P. ¶ Ex forma statuti. Vide oīno pulchrū q̄si. Lo. in q̄s. xlviij. in c. statutū Florētie dicati, vbi q̄sulnit quod ſtāte statuto quod maritus lucretur dotem non extantibus filijs primi matrimonij. Si vero sint filij ipsius mariti succedit quod per hanc glos. non tenetur faciens testamentū relinquere filijs ipsius mariti vltra legitimam, licet si non essent filij mariti, in totum excluderet filios primi matrimonij, vide ibi subtiliter per eum. Adde etiam de materia huius statuti que scripsi in l. hac edictali. §. de secun. nupt. vide omnino z late Jas. hic. Item istam authen. z eius materiam dominus Franc. de Pepis late reperit. Item de materia hui⁹ auth. vide late Aret. in tract. de test. in glos. in verbo nolens ab intestato decedere. Item adde quod ista quarta, de qua in ista auth. non habet locum in feudalibus text. est z ibi Bal. in c. j. §. fi. de inue. de re. alie. fac. Bal. in c. j. an mari. succe. vxori ibi. quid aūt si vxor tpe mortis esset iops postea efficeretur ditues, an posset petere istam quartam, vide late Decium quod sic in consi. xxiij. Item de materia istius authē. z quod procedat, ērsi vxor haberet dotem paternam, vide Barb. consi. xxiij. vol. iiij. in j. dubio.

c ¶ Pauper. Adde per eundē Bar. in l. si cōstante. ff. sol. mat. per Aug. z Bal. in l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satis. cog. per Lanoistas in c. Odoard⁹. extra de sol. per Bal. in l. paupertas. de excu. tu. z in l. ad declinandam. de episc. z cler. no. in auth. de hered. fal. i §. si vero absint i verb. substātia. Et alias remissiones vide in d. l. si cōstante. z ibi p Alexan. et cui adde Bald. cōsi. cxcij. lib. ij.

*CLAV. DESEISS. ¶ Adde eūdē Bal. in c. ad aures. de rest.

f ¶ Lucraretur. Adde quod induxit istum tex. ibi circa medium dū dr, alterius⁹ve matrimonij. Ex quo patet quod liberi primi matrimonij non impediunt lucrū pueniēs ex ista authē. ad q. statur disponētis quod vir lucret dimidiam partē dotis vxoris premortue decedētis in matrimonio sine liberis, z vxor ex hoc matrimonio si habeat liberos, habeat tñ ex primo tres vel quatuor. Item dr, quod hec auth. facit quod maritus debeat lucrari dimidiā secundū dispositionē legis hac edictali. Pau. de Ca. repetitione dicens quod hec auth. nihil facit, quia hic in nullo minus exhoris conditionis quā vnus ex filijs, q̄ si sunt tres, maritus debebit quartam si est vnus, similiter maritus habebit quartam filius, alias tres partes. Mulier tñ habēs filios ex primo matrimonio non potest dare dotem marito cum spe lucrādi vltra quā vnus ex filijs primi matrimonij sit habiturus, pl. hac edictali. de sec. nup. z p hoc vltimo vide quod Bal. dixit eius cōsi. cxlvij. ij. lib. vbi dr quod si sēdo vir stipulat⁹ fuerit dotē p liberis suis, nō valet stipulatio. q̄ in fraudē l. hac edictali. z ita dr fuisse obtentū dō. Franc. de Al. do. Rich. de Sal. quanquam ipse teneret partē contrariam tunc. Et vide ad dictum Bal. quod ipse cōsuluit in terminis eius, consi. xviij. incip. q. formatur per Jac. Burr.

g ¶ Inspiciatur. Adde quod Bal. z Paul. de Cadicis. quod frē auth. habeat locum etiaz ex testamento, qm̄ maritus fecit testamentū, z instituisset alios, z nihil reliquisset ipsi vxori, q̄ vxor potuit petere quartam cōd. ex hac l. quā defunctus sibi auferre nō potuit arg. in auth. presbyteros. C. de epis. z cler. Idē tenet Sal. per ter. hic in versic. succedat. Idem tenet rom. hic. z in l. universi. fol. ma. Pro quo alleg. glo. in auth. de her. z fal. in §. si vero expresse. in ver. heredes dicebat hic. Sal. quod tamen testator legare vxori cum hoc quod plus petere non posset, licet minus quā non poterit agere. Del quo latius hic per Aler.

De repudianda bonorum possessione. Rubrica XIX.

LEX I.

MAncipatus. In repudiatione bonorum non requiritur presentia aduocati. Fallit in fisco in quo requiritur presentia aduocati. hoc dicit, etiaz in actibus extraiudicialibus probat glossella huius legis relata ad text.

LEX II.

FIlio. Pater non potest repudiare bonorum possessionem filio delatam. hoc dicit.

De collationibus. Rubrica XX.

¶ Quia succedentes inuicem conferunt quandocunque bona
a ideo ponitur titulus de collationibus.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ De collationibus. Circa istam materiam collationis nota quod obligatus conferre, ita demum teneat si fuerit appellatus vide Aler. consi. cccclxxix. Item pro cautela ad collationem, vide per Lepo. cautela. cviij. Item nunquid dos lucratur maritus ex forma statuti veniat in collatione, vide cōs. cccccvj. z cccclxxj. Bar. in trac. de duo fratri. vbi multa an ea que frater acquisiuit vivo patre, z q̄ ei donata fuerunt tranco vel a patre, conferre teneatur, vide Bal. in trac. fe. filiaūt lucrum ex officijs publicis habitum, sit cōmunicandū de expensa facta in vxor ducenda, vide rom. q̄s. cccclxxiij. Item dos data filie, computet nepoti in legitima in bonis aui materni vide Pau. de Castr. consi. lxij. Alex. and. consi. xxij. Paul. consi. ccxxiij. z omnino eundem late consil. cc. l. z seq. vbi etiā pone

testator illud expresse dispoſuit, z ſi ponit ibi an ſi teſtator mādat aliquid conferre, quod non poſſet expresse conferre. ¶Quid autem in localibus emptis per patrem nurui, an ſint conferenda per filios, vide Bau. conſ. clxxxiiij. ad fin. Item alia in materia vide ad Bar. in l. j. §. nec caſtrense. ff. de col. bon.

LEX I.

Emancipatos. Inter ſuccedētes ex teſtamento non eſt locus collationi, niſi aliud ſit a teſtatore expreſſum. hoc dicit Opp. de l. filius emācipatus. ff. de col. bo. Sol. Ibi ſuccedit ab inteſtato per errorem, ideo eſt idem ac ſi ex teſtamento ſucceſſiſſet. Op. ff. de inoffi. teſt. l. ſi non mortis. ij. reſpon. Sol. Illa concordat, ſi bene inſpiciatur. Oppo. in auth. de trien. z ſemiſ. §. illud. collat. iij. Sol. per illam auth. de triente corrigitur iſta lex, vnde vide auth. ex teſtamento. que hic ponitur.

1 ☞ Filius an teneatur conferre donationem ſibi factā per pfez.

a **Ex teſtamento.** a Hec auth. per oīa contradicit. l. j. C. z corrigit. In hac auth. ponit q̄dā opinio, vtrū ſimplex donatio veniat conferenda. In gloſ. nra fuerunt opi. Bo. Dy. poſtea diſputauit iſtā. q. z Ly. eam recitat hic breuiter omiſſis allegationibus quia ſunt multe. Bo. Syn. determ. nat ſic, z bene.

1 aut donatio ſit ſimpliciter filio emancipato, z illa confertur b, vt
b ſ. co. l. vt liberis. §. fi. Aut ſit filio in prāte, z iſta non cōferr c regulariter. Nō q̄ iſta donatio nō valet in vita, ſz aſſumit ſibi vim
c poſt mortē, z habeť vt legatū. fideicōmiſſum, vt l. in donationib. §. adl. fal. z l. donationes. ff. de don. inter vi. z vro. ſz legata, z fideicommiſſa non conf. runtur, vt j. co. l. a patre. ergo nec talis donatio. Fallit in caſibus. Primo quando emergit inequalitas, vt l. pen. j. eo. Secundo, ſcilicet quando pater hoc expreſſit. argu. l. ſi quando. §. fi. ff. de inoffic. teſtam. Tertio, quando dedit vt haberet in peculio, vt l. donatione. j. cod. ita communiter tenetur.

ADDITIONES.

POMA. ¶Ex teſtamento. vide Soc. cōſ. xcj. vbi in ſpecie tangit quid iuris. quando donatio eſſet valida in vita patris.

P. PAV. P. ¶Ex teſtamento. Circa materiam iſtius auth. an donatio facta filio emancipato ſit conferenda. quando conferende eſſent portiones inequales, vide late Decium conſ. lix.

¶Illa confertur. Adde vltra ea que hic dicuntur per Barto. z Bald. z Paul. de La. z alios. qui communiter tranſeunt in hoc cum Bar. Old. conſ. cxxxviij. inci. thema tale eſt Durandus.

¶Non confertur. Adde eundem Old. in terminis. conſ. clj. inci. ſi quis verba donat.

LEX II.

Vel pater. a Dos promiſſa confertur liberatione, vel cautione, de indēnitate interpoſita.

ADDITIO.

a POMA. ¶Si pr̄. Ad iſtā l. z ſimiles, vide Bal. i l. filia legato. rum j. not. j. de le. cū quo tenuit ibi Ful. z Decius, lz ibi ẓ Sali.

LEX III.

1 ☞ An valeat pactum factum cum marito, ne liberi ex eo matrimonio ſuccedant.

a **Pactum.** a Pactum quod filia dote contenta non ſuccedat. nō valet, ſz ſuccedit, et cōfert dotē. hoc ōt. Querit gloſ. vtrū iſtud ẓfirmetur
b iuramēto. Quidam quod ſic. Gloſ. contra per l. nō dubium. ff. de legibus. Veritas eſt quod iuramento confirmat. b vt
c in cap. ſine. c extra. de pac. lib. vj. quod plene declarauī ibi in l. fi.
1 ff. de pac. ¶Querit gloſ. vtrum pactum factum ab vxore cū marito ne liberi ex ea nati ſuccedāt, valeat? Gloſ. ōt quod nō. p l. trāſa
ctide miſs. §. de trāſa. lz ꝛrarium poſſet dici per l. imperiale. §. fi. de probi. ſeu. alie. per Feder. z. collation. Sed ibi de hoc nihil dr̄. ſed alibi habemus duos ter. Primus eſt de filijs natis ex matrimonio ad morganicam contracto. c. j. z ſi de feu. fue. controuer. §. filij, vbi expreſſe dicitur quod tale pactum de iure non valet, ſed vſus approbauit. Intellige vſus Mediolanēſis, vt ibi dr̄. Ubi au tē nō eſſet talis, ſtarē iuri cōi, ſcilicet q̄ tale pactum non valeat.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶Pactum circa materiam huius l. ad validandum tale pactum, vide Cep. cautela. cc.

b POMA. ¶Ex iuramento confirmatur. Vide pulchre p Bart. conſ. xxij. in j. vol. z vide Alexan. conſi. xlij. volum. j. z Lapa. xxix. in iij. dubio.

c ¶L. Quamuis. Adde Bau. de La. conſ. clxxvij. ad intellectū illius c. ſed melius per Per. de Auc. conſ. xxxvij. an autem filia renunciando prēiudicet neporibus z ſic filijs ſuis vide hic p Bau. de La. z in l. qui ſuperſtitis. de acq. poſ. z Old. conſ. xl. incip. breuiter. z Bau. de La. cccxj. An autem ſi filia renunciauit patri et fratribus ſi fratres moriantur abſque liberis, illa renūciatio noceat, vide Bal. conſ. cccl xix. iij. volumi.

LEX IIII.

2 **Filie dotem.** a Filia cōfert dotē p̄fectitiā, z aduentitiam ſuis, emancipatis profectitiam tantum. hoc dicit, iſta not. ler z multū aperit de iſta materia, z eſt clauis quaſi iſtius materie. Oppon. hic innuit quod filia, q̄ ſuccedit per contrata. non ſuccedit ab inteſtato. Sol. Hic voluit notare differentiam. Aut ſi lia ſuccedit nullo facto teſtamento, aut aliquo facto teſtamento, ſed rupto. Oppo. de l. ſi emancipati. j. eo. ſol. Circa hoc eſt magnū dubium, vt ibi examinabo. Querit gloſ. quid ſi teſtamentum fuit p̄z parte ruptum, z p̄z parte validum. Reſpon. gloſ. quod non eſt locus collationi, vt l. pater filium. ff. de collat. dotis.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶Filie dotem. Nunquid autem filius ſuccedens matri teneatur conferre dotem datam a matre eius filie, vide Alexan. conſ. xxvj.

LEX V.

1 ☞ Quando dos conferatur, z qualiter conferatur.

a **Dotis.** a Dos data conſtante matrimonio, confertur minus accipiendo, hoc ōt. Opp.
1 z videť quod dos conferatur liberando. vt §. eod. i. ij. vel re ipſa conferēdo, vt §. l. prim. ſo. ſ aduerte, z rogo vt teneas tres caſus. Quandoq̄ eſt p̄miſſa, z non ſoluta, tunc cōfertur liberādo. vel de indemnitate cauēdo, vt §. eo. l. ij. Q̄nq̄ dos eſt p̄miſſa, z ſoluta, z a filia recuperata. z tunc confertur re ipſa. ponēdo dotem in medio, vt §. l. pri. Q̄nq̄ dos eſt p̄miſſa, z ſoluta, z non recuperata, nec pōt recuperari. q̄ matrimonium durat. tunc confert minus recipiendo, vt hic, verum q̄ hodie eſt facta quedam cōſtitutio que eſt de qualitate dotis, z ante nuptias donationis. §. illud quoq̄ determinans iſtam legem, z ideo videas auth. quod locum, que ponitur hic immediate. hoc dicit.

ADDITIO.

a POMA. ¶Dotis. Dos quemadmodum conferatur, caſum potes addere licet videatur quod poſſit ſub primo compręhēdi. in l. j. §. ſi ſub conditione. ff. de colla. dotis.

AVTHENT.

1 ☞ Filia in dote aduentitia, ſine patris conſenſu agit.
2 Dos magna vel parua dicitur ſecundum qualitatē perſonarum.
3 Aut qualiter dicatur ad inopiam vergere.
4 S. filius, cui pater dedit pecuniam p̄z emendis libris, illam conſumpſit, debet illa ſibi in partem imputari.

Quod locum. Oppon. de l. cū non ſolū. §. neceſſitate. j. de bo. que lib. Sol. Specialis caſus eſt hic in hac auth. vbi filia pōt agere ſine pr̄is cōſenſu in ſtribus caſibus qui in hac
1 auth. notant. ¶Verūtū glo. tua dubitat in vno caſu tm̄, vez quando dos eſt aduentitia. Tu dic hoc caſu, quod patris conſenſus non requiritur. Hoc tenet gloſ. ſolut. matrim. l. ij. §. quod ſi in patris. ¶Oppo. quod actio dotis ſit cōis patris z filie, vt d. l. ij. §. quod ſi in patris ſolut. matrim. Sol. Fallit in caſibus. qui ponūtur in hac l. ¶¶Querit glo. que dicatur dos magna, vel parua.
2 Certe ōt glo. ſcdm qualitatē perſonarum. argum. ff. de iure ſdo. l. ſine gñalis. Quero, dicitur hic, viro ad inopiā vergēte. ¶¶Quero, qū dicať vir vergere ad inopiam? Certe dūi verba ter. in corpe hoc non dicunt, ſed dicunt, viro inchoāte male vti ſubſtātia ſua. Et inter iſta verba eſt magna diuerſitas, vt l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrim. ¶¶Ultimo hec auth. inducitur in argu. ad q̄
4 ſtionem, vt ſi pater dedit pecuniam filio a p̄z emendis libris, z
a ipſe luſit vel meretricatus eſt, vel quod peius eſt, decoxit. nō q̄rit,
b nunquid iſta pecunia ſic conſumpta veniat in collationem, vt ſit
b in parte ſuā cōputetur? Iſte ter. eſt in arg. quod ſic, q̄ cum poteſt imputari mulieri, que paſſa eſt dotem conſumi, computatur in partē ſuā, ergo q̄ pōt imputari filio, qui illam pecuniam conſumpſit, videtur quod ſibi computari debeat in collationem.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Pecuniam filio. Nūquid filius qui conſumpſit in malos vſus pecuniā, quā p̄ſ ſibi dedit p̄z emendis, ꝛc. Vide a.

her que ponit Alex.an.in l.si cum dotem.§.si post solutum.ver.z facunt predicta.quia si pater in vita.ff.sol.matrimo.

b ¶ In collationem. Adde quod contrarium tenet Lyn.z Paul. de La.qui Pau.dicit quod etiã si non cõsumpsisset, non computasset, per l.que pater filio.ff.famil.erciſc.ergo nec nunc,sed solum in hoc ponit quod pf iterũ sibi dare nõ cogit pter id quod no. in l.si cum dotem.§.j.ff.solut.matrim. Dotem tamen filia tenet conferre,etiaz si esset perdita sui culpa. Sed iudicio meo contra hoc facit quod dictũ est in l.j.ff.solut.matrim.per doc. quod causa dotis z studij a pari pcedunt. Si ergo hoc eſt,vt dos conferatur,eodem modo venit cõferendum quod datur causa studij. Pro hoc quod causa dotis,z studij parificantur, facit quod consuluit Ro. cons.cxlv. quod sicut socius omnium bonorum non põt filiã dotare de cõmuni sine licentia socij.l.si socius pro filia.iuncta glosella ibi.ff.pro so.ita quod nec socius põt emere libros pro filio,nec facere impẽsas studij,cũ onus ipsum studij filiale sit pter grãmaticã,ipsi pri voluntarij,vt not.p Bar.ff.de Lar.edi.l.de bo.§.non solũ. Pro quo dr Rom.videri casum in d.l.que pf. Et an pf possit compelli,vt filio studere volenti expensas impẽdat,z an libri sint conferendi,si fuerint empti,vide Pau.de Cast.cons.clxxiiij.

LEX. VI.

a **Ademum.** Filij emancipati conferunt bona sua deducto ere alieno,hoc dr.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Ea demum. Ad istã l.z similes vide Alex.in auth. ex testamẽto.ã.co.allegãdo l.pen.iuncta glos.ff.eo. Eam amplius,vt pecdat in qstis in vita defuncti revocabiliter,qz parificant cum quæstis post mortẽ que non conferuntur,z ibi sequitur Decius.

LEX VII.

Etiam testamẽto. Qui ex testamento succedit,dorẽ nõ cõfert.hoc dicit,z est correcta hec lex per auth. ex testamẽto.s.eod.tit.

LEX VIII.

1 ☞ Collatio quo iure fiat.

* **Isozo.** *Si diuisio est facta a partibus,vel a iudice,z collatio sit omissa, vt cõferat iterũ põt agi:hoc dr. ¶ Ad illud,quod dr de arbitro dato oppo.ff.famil.erciſc.l.cum putat. Sol. Dicũt quidã,ibi diuisio fuit facta a iudice,hic ab arbitro cõpromissario cuius sententie nõ pareſ,nisi metu pene,iõ hic põt agi ad penã. Vel veri hic petendo collationẽ,non venit contra diuisionẽ,z ista videt vera.

2 †Quero,quo iure fit collatio. Text.hic videt dicere,iudicis offõ. Vide text.z idẽ de collat.do.l.j.in pn. In cõtrariũ quod fiat per denegationẽ actionis,vt j.eo.l.posthu.z l.filie. Veritas est quod vtroque modo fit collatio. Aut cũ col petit ab eo, qui possidet partẽ suã hereditatis,tũc petit offõ iudicis, vt hic. Aut collatio petit ab eo qui non possidet,sz petit partẽ suã hereditatis,z tunc 2 fiet denegãdo sibi actionẽ. Non enim admittet ad petendũ,a nisi cõferat. Ita videtur glos.j.eo.l.posthu.z l.pretor.in princ.ff.eod.

ADDITIONES.

* CLAVD.DE SEISS. ¶ Si soror. Istam l.dicit Bal. in c. conquerẽte.de offi.ordinar.singularẽ ad hoc,q in iudicijs vniuersalibus exceptio que minuit bona,potest opponi post sententiam.

2 POMA. ¶ Ad petendum,nisi conferat. Vide ad istum tex. Vile. consil.ex.volum.xij.vbi dicit quod quis non tenetur conferre per eum,nisi ab ipso petatur.

LEX I

1 ☞ Emancipato an conferat suus profectitia.
4 Emancipatus emancipato confert etiam profectitia.
5 Nepotes qualiter conferant.
7 Emancipatus suo confert omnia preter castrensia,z aduẽtitia.
8 Suus emancipato que conferat.
9 Sui conferunt inter se.
10 Descendens succedens cum extraneo,illi non confert nec extraneis interse.

Si emancipati. Emãcipati inuicez nõ conferũt,sz emãcipati suus gferãt,si ab itestato succedũt.h.d. Hec l.est classis tor materie diuidit i partes duas. Primo loquit,qñ sunt oẽs emãcipati. Secõ qñ qdã sunt i ptãte, qdã emãcipati. Secã ibi,si aũt. Not. abilia sunt clarissima, q dixi i summario. Circa primũ veniam ad declarationẽ materie difficilis,et intricate. Primo fop.su gferit emãcipato pfectitia,vt l.filie dotẽ. 1

3.e.ergo multo magis emãcipato. hic dr Iuũ. quare male. Primo timore dr gl.fateor Iuũ.z qs hic dr,collatio cessat,cũ adueniẽs nã pfectitia iuicẽ gferũt emãcipati. Ita dr gl.tua prima.z vide pn.s.qs ẽt pfectitia emãcipati iuicẽ nõ gferũt. Frã.dicit,vt defendere gl.a Iuetate,addebat ad istã gl.vlt.dũ dr fz Bal. recitat opinionẽ aliorũ,z hoc videt tenere Ly.Jac. But.et opi.Bzo.posita i hac gl.vlt.scdz ista tpa.s.emãcipati pfectitia gferãt. Hec obstat l.filie,qz emãcipat gfert suo osz,vt hac lex. Ro equũ est,vt su sibi gferat pfectitia.sz emãcipat emãcipato gfert,ergo nec alter emãcipat sibi. Cũ aliud,quod glo. tra principio,si su gfert emãcipato,ergo multo magis emãcipat emãcipato. Istud nõ sequit:qz diuersa est rõ,vt dixi.z mihi placet j.dicã.Opp.ẽ.de l.j.§.pen.ff.de Iuũ.cũ emã.li.ei. Glos. solut bus mod. Primo quod emãcipatus gfert emãcipato.§.pfectitia. Sz ista est falsa,vt dixi,&c. Secõ solut qs ibi nepos fuit emancipatus a suo pre,non ab auo. Certe ista non placet,qz quacunq; iure non sit in ptãte,idẽ est,vt j.eod.l.liberos. Soluit certe qs ibi confert nepoti emancipato ex persona patris sui,qui erat in ptãte,z hoc non placet.qz ibi nepos succesit ex pmissione non vt heres patris sui,vt habuistis no.in simili,supra eod. super verbo nulla. Dic ergo quod ibi erãt duo nepotes, emancipatus,z alius in potestate. Confert ergo ille emancipatus propter fratrem suum.qui erat in potestate,qz ipsi ambo sentãr vnũ corpus,vt ff.eo.l.si nepotes. Ita debes intelligere materiã,z vide gl.tuã primã. ¶ Venio ad principij gl. nupe opp.ff.de contra ta.l.filiũ.§.videamus.z §.z hoc,vbi emãcipat non confert suo.Sol. Illud ideo,qz diuersoiure succedunt, vt de iure ciuili,alius de iure pretorio. Rationem tibi dicam.z premissis venio ad tractandam materiam nostram. ¶ Primo quero, quid sit collatio. ¶ Secũdo quo iure fit inducta collatio. ¶ Tertio, inter quos collatio sit facienda, z de cuibus rebus. ¶ Quarto,quo iure petatur collatio. ¶ Quinto quæritur sit col-
1 latio. ¶ † Primo quero quid sit collatio. Respon.est rei proprie in cõi latio facta,vt probatur supra l.pro.z j.eod.l.illam,in fin. z ff.eo.l.j.in prin. Ideo dixi,rei proprie.quia esset res cõmunis, non venit conferenda,sed diuidenda,vt j.eod.filie. ¶ Secundo quero.quo iure fit inducta collatio,et hic aduerte. Circa hoc re-
3 perio sex, vel septem iura. ¶ † Primo fuit edictum pretoris positum in l.j.in prin.ff.eo. De quo fit mentio in hac l.quod edictum habebat locum quando succedebatur per contra.vel ab intes vt hic,z l.filie.ã.eo. Item erat necesse,qs omnes eo dem iure lucrarentur, vt l.filium.§.videamus.ff.de contra ta. Ratio huius est de iure ciuili,filius in potestate admittebatur in totũ,cũ emancipatus esset incognitus. Aus pretoriũ admittit filiũ emancipatum filio in potestate,z sic facit iniuriã suo merito pretori motus,voluit quod emancipatus suo cõferat omnia. Et hoc ne sequitur,qõ si emancipatus nullã iniuriã faceret, non tenetur conferre,vt ã.eo.l.j.§.pater filium.z §.toties. Secunda ratio quia de iure antiquo quicquid q̃rebat filius, qui erat in potte querebat patri,vt l.j.in prin.ff.si a pa.quis fuer.manu.z licet de acquiren.hered. emancipatus querebat sibi. Ex hoc istud inconueniens,qõ filius emancipatus veniens ad successionẽ cũ fratre suo in potestate retẽto habebat partẽ de emptis fratris sui,qz erat patri quæsitũ,filius in potestate nihil habet de bonis emancipati,ideo fuit equum cõferre. Et quod hoc rum,apparet:quia ea que emancipatus lucratur,que non fuisset patri,si emancipatus non fuisset,ista non veniunt in tionem,vt l.j.§.sed nec Castrense.ff.eo.z l.filie.supra eod. quirebatur,quod succederent eodem iure,secus si diuerso iure. ratio huius est,qz quando diuerso iure succedunt equaliter non facient iniuriam inuicẽ,non magis vnus alteri,qui alteri. teri,ideo cessat ratio collatiõis.quam primo loco dicit.l.pri filiũ.§.videamus.de contra ta. Superuenit postea domina cula iurisconsultus,videns quod ex forma edicti requirebat eodem iure succederent,induxit qõ idem esset,siue succederent sent eodem de iure,siue succederent diuerso,vt l.si filius. istud est secundus ius.quod vocatur equitas Sceuole. fuit constitutio imperatoris diui Pij,de qua fit mentio.ff. la.do.l.j.in princ. Nam de iure ciu.nõ cõferebat suus emã Ratio,qz nihil suus habebat,omnia enim patri q̃rebat. rator diuus Pius considerauit q filia in potestate pote re aliquid,sz dotem,vt l.Pomponius Philadelphus. ciscund,ideo introduxit.q istam dotem deberet conferre colla.do.l.j.z per omnes leges huius tit.que loquunt de dotis,vsq; ad l.vt liberis. Superuenit postea dominus Iustinianus in rator Leo,qui fecit l.vt liberis.z considerauit qõ filius in potte põt habere aliquid aliud quã dotem,scilicet donationes propter nuptias,que de iure antiquo erat incognita. Ideo introduxit

donatio propter nuptias conferatur vt dos. vt l. vt liberis. ſ. eod. Conſiderauit etiã qꝫ emancipati inuicem non cõferebant, vt hac l. qꝫ inuicem non faciebant iniuriam. Imperator motus maiori equitate qꝫ poſſet eſſe, qꝫ vna haberet maiorẽ dotem quam alia, vnus filius maiorem donationem quã alius, vt oia procederent equaliter, induxit quod etiam emancipati conferant dotem, ⁊ donationem propter nuptias, profectitiam, ⁊ etiam ſimpliciẽ donationẽ, vt l. vt liberis. qꝫ fecit vt in oibus eſſet equalitas. ibi, hoc etiam equitatis, ꝛc. Conſiderauit etiam imperator quod de iure antiquo non erat prouiſum, qꝫ deſcendentes per lineã femineã conferrent inuicem, iſtud ipſe eadem equitate introduxit, vt dotẽ, ⁊ donationem propter nuptias profectitiam de bonis eius, de cuius hereditate agit, ꝫferãt. Et iſta cauſa induxit iſtud quar tũ ius. ſ. ſtitutio leonis in l. vt liberis. Habemus quintũ. Supuenit diꝰ Imperator Juſtinianus, ⁊ ꝫſiderauit qꝫ erat ſtatutũ, quod nepotes inuicẽ ꝫferrent, ſed nihil erat dictũ, quid iuris, qñ ſuccedebãt cũ patruis, ideo ſtatuit, qꝫ eo caſu patrui ſibi, et ipſi patruis conferant, vt l. illam. ſ. talem. Itẽ ꝫſiderauit quod l. vt liberis, prouidebat conferendam dotem, vel donationem ipſi nepoti, vel nepti datã, de dote vel de donatione, q̃ data erat eius matri vel patri, nil dicebatur, ideo ipſe ſtatuit hanc conferendam eſſe, vt d. l. illam. in fi. Sexto ſuperuenit idem Juſtinianus. ⁊ conſiderauit multum bene quod aduentitia, ſicut olim caſtrenſia, non querebantur patri, ideo non conferebantur, ita aduentitia non queruntur patri quo ad proprietatem, ideo ſtatuit vt aduẽtitia non conferantur, vt ſ. eo. l. ſi. Septimo ſuperuenit idem Juſtinianus in auth. ex teſtamento, ⁊ conſiderauit quod de iure antiquo facto teſtamẽto non eſt locus collationi. Ratio, qꝫ ſi teſtator voluiſſet, hoc diꝛiſſet, vt ſ. eo. l. j. ipſe vero conſiderauit, quod teſtator quare hoc non diꝛiſſet, eſt rõ. qꝫ mortis cogitatione turbatus, de omnibus non meminit, vt ſ. qui teſta. facere poſ. l. hac ſꝑultiſſima. ſ. at cũ humana. Ideo ꝫſiderauit, quod ſi teſtator de hoc cogitaſſet, collationẽ induxiſſet. Statuit ergo quod ex teſtamẽto, ⁊ ab intestato, ſit locꝰ collationi, niſi teſtator aliud diꝛiſſet.

Veniamus ergo ad gl. ⁊ quero, inter quas ꝑſonas, ⁊ de quibus rebus ſit locus collationi, qꝫ examinabo ꝑmultas cõnes, ⁊ tãgam oia mẽbra gloſ. ¶Primo ¶quero[b], vtrum emancipati conferant emancipatis. Bło. dt qꝫ non conferunt, etiam profectitia. Et vide gloſ. hoc eſt verum ſecundum iſta tempora. Hodie vero emancipati emancipatis conferunt ꝓfectitia, vt ſ. eo. l. vt liberis. aduentitia vero non, vt ſ. eo. l. ſi. ⁊ hoc tenent omnes, ꝛc. ¶ ¶ Secundo quero, quid in his quæ non ſunt ſui, neque emancipati, vt nepotes ex filia. Dicit gl. ideꝫ quod emancipatis, vt inter ſe nõ ꝫferant, vide gloſ. ibi, idẽ in his, ꝛc. Iſta gloſ. dicit verum, de iure antiquo, hodie vero iſti ꝫferunt inter ſe profectitia obuenta de bonis eius, de cuius hereditate agitur, vt ſ. eo. l. vt liberis. In hoc tamẽ differunt a b emancipatis. qꝫ emãcipati ꝫferunt ſimpliciẽ donationẽ. iſti nõ ꝫferunt niſi in caſu, qñ emergeret inequalitas, vt l. illam. ſ. fin. ſ. eod. Sed antequam procedam vlterius, qꝫ hic diꝛimus quando nepotes cõferunt inter ſe. Quero qualiter[c] ¶ nepotes ꝫferant patruis, vel patrui, nepotibus? Reſpon. quod hic examinabo tibi queſtionẽ quã dimiſi tibi inſolutã in l. illam. Patrui nepotibus ꝫferunt, ſi[a] ꝫferrent patribus ſeu matribꝰ nepotũ ſuorũ, hoc eſt fratribus ſiue ſororibus ſuis, vt d. l. illam. ſ. fi. Nepotes vero qualiter patruis ꝫferant, dubitaf. Et qꝫ dico in patruis idẽ intellige in auũculis, amitis, ⁊ materteris, ⁊ ibi diꝛi in d. l. illã. i fi. Et aduerte qꝫ dubiꝰ eſt iſte paſſus. Aut loquimur de dote, vel donatione data patri vel matri iſtorum nepotũ, ⁊ ſine dubio cõferunt, vt d. illam. in fi. Aut de dote, vel donatiõe data ipſi nepoti, vel nepti. ⁊ tunc gloſ. dubitat, vt d. l. illam. ⁊ merito, ideo dic. Aut eſt vnus nepos, vel vna neptis tm̃ ex eo. filio pre defuncto, ⁊ ſine dubio non ꝫferũt patruis ſuis, vel nepotibꝰ ſuis, ex alio defuncto filio, vt l. j. ſi ſit nepos. ff. de colla. dotis. Si vero ſunt plures nepotes tunc ſi quidẽ oẽs ſunt talis conditionis, qꝫ poſſunt ad collationẽ conſeruari, vt puta, qꝫ oẽs emãcipati. tunc cõferũt patruis ſuis perinde ac ſi eſſet vnꝰ, vt l. ſi nepotes. ff. e. ti. Si vero iſti nepotes erãt diuerſe conditionis, vt puta vnus in ptãte, alius non, exemplum, erat neptis dotata, ⁊ nepos, tunc illa qua non poteſt cogi ad collationẽ, nõ cõfert patruis, ſed cõfert alij fratri ſuo, vt d. l. j. ¶. ſi ſit nepos. de collat. dot. Ratio, qꝫ iſta neptis dotata patruo nullam facit iniuriã, qm̃ ipſo non ſuccedente ſubeſt nepos, qui tm̃deꝫ auferꝛ. Ita etiam intelligam ff. de coniun. cum emancip. lib. eius. l. j. ſ. ſi ſit filius. ¶ ¶ Procedo vltra gl. ⁊ quero vtrum emãcipati conferant ſuis? Gloſ. dicit quod ſic, omnia ſecundum hanc legem, et ſ. l. ea demũ. ⁊ ſ. eo. l. nec emancipati. Iſta gloſ. dicit verum, de iure antiquo, ſed hodie non conferunt aduentitia, ſicut nec caſtrẽſia. Ratio, quia ſi in poteſtate remanſiſſent, hoc patri non queriuſſent, vt ſ. eo. l. ſi. ⁊ hoc tenent omnes. ¶ ¶ Quero vtrum ſui emancipatis conferam? Gloſ. dicit quod ſui emancipatis conferũt, ſed non omnia, quia non aduẽtitia, ſed profectitia, vt ſ. eo. l. filie. ver. nec dubiũ. Sed hic aduerte, qꝫ ſuus põt habere ꝓfectitia diuerſimode. Mã põt habere, ꝓfectitia, dotẽ, ⁊ donationẽ ꝓpter nuptias, vel datũ cã militie, ⁊ iſta ſine dubio conferunt, vt d. l. filie. ⁊ l. vt liberis. ſ. eo. põt habere ſimpliciẽ donationẽ de qua an cõferat, diꝛ, vt in auth. ex teſtamẽto. ſ. eo. põt habere peculium profectitium, ⁊ iſtud non confertur, qꝫ cõmune eſt, ſꝫ diuidit, vt ſ. eo. l. filie. Ita debes iſtam materiam intelligere. ¶ ¶ Quero, vtrum ſui conferãt ſuis? Gloſ. dicit quod ſic, vt ſ. eod. l. filie. ⁊ eſt verum, quod conferunt inter ſe hodie ſui, ſicut emancipati. vt ſ. eo. l. vt liberis. ſolum ꝓfectitie, non aduẽtitia, vt l. ſi. ſ. eo. ¶ ¶ Quero vtrum quando aliquis de deſcendentibus ſuccedit cuꝫ extraneo, an ſit locus collationi. Bł. j. huius l. dicit quod non, ⁊ bene, vt l. cõia vtriuſqꝫ iudi. l. ſi. ſ. finautem extranei. Vide gloſ. eadẽ ratione plures extranei, alicui ſuccedentes, inuicẽ nõ cõferunt, qꝫ nulla l. cautũ eſt. Qꝫ ergo diꝛi ſ. quod aliqua differentia eſt inter emancipatos, ⁊ ſuos. Ad iſtud oppo. qꝫ hodie ſublata eſt differentia emãcipationis, ⁊ patrie poteſtatis, vt in auth. de here. que ab inteſta. ſ. nullã. Reſpon. ſcdꝫ gl. ¶ bene differentia eſt ſublata quantũ ad ſucceſſionẽ, non quantum ad collationẽ[d], ⁊ acquiſitionem. ⁊ iſta ſimilis ¶ ita dicit, ⁊ bene, licet Hugo aliter diꝛerit. Et vide iſtã gl. Opin. gloſ. eſt verior, quia quo ad ſucceſſionẽ ſolũ eſt ſublata differẽtia emãcipationis, ⁊ patrie poteſtatis. Fatẽor tñ, qꝫ modica differentia eſt in modo conferendi inter emancipatũ, ⁊ ſuum, ſed hoc nõ eſt per aut. ſed per l. vt liberis. ſ. eo. Solũ in hoc remanet differentia, in ſimplici donatione vt vidiſtis. ſ. eo. aut. ex teſtamento. Quarto quero, quo iure peratur collatio? Dic vt diꝛi. ſ. l. prim. ¶ Quinto quero, qualiter fiat collatio? Reſpon. Quandoqꝫ communicãdo, vt l. illã. ſ. fi. ſ. eo. Quãdoqꝫ liberando, vel cauendo, vt ſ. eo. l. ij.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Donationẽ. Et in iſta opinione quod emancipati inuicem ſibi conferant donationẽ ſimpliciẽ, eſt cõis, vt hic late per Alex. ⁊ moder. Peruſi. licet in puncto iuris altera verior, vt hic refert ⁊ ſequit Decius. Itẽ aduerte qꝫ Bart. videt ſentire dũ allegat. l. vt liberis, quod illa procedat quoties quilibet filiorũ habet dotem vel donationem propter nuptias, vnus tamen maiorẽ, ſed certe generalitas illius l. ⁊ ratio equalitatis de qua ibi, procedit etiam ſi vnus eam haberet, alter vero non.

b POMA. ¶ Primo quero. Aduerte tamen, quod circa iſta iura Bar. non facit mentionem de l. illud. ſ. eod. Et circa iſtam materiam collationis variam ⁊ ſubtilem, vide aliqua, que ego ſcripſi ad Bar. in l. pater filium. ff. de colla. do.

c POMA. ¶ Quero qualiter. Vide Bart. in l. j. ſ. ſi ſit nepos. ff. de collat. do. ⁊ Pau. de La. in l. illam. ſ. eo. qui aliter loquuntur, ⁊ melius, vide etiam Bar. conſ. clxxxiij.

d POMA. ¶ Collationem. Et vltra quatuor differentias inter filiũ ⁊ nepotẽ, ⁊ emancipatum, poſitas hic per glo. adde quintã, quam ponit hic Pau. de La. dum allegat not. in l. ſi fratris. ſ. de iure delib. Sextã ponit Bal. per illũ text. in l. cũ in adoptiuis. ſ. de adop. Septimã collige ex text. in l. cũ non ſolũ. quaſi per totum. ſ. de bo. que li. Octauam collige, quia donatio ſimplex facta emancipato valet. in poteſtate vero nõ. l. ij. ſ. de inofficio. donatio. Nonam, quia filius in poteſtate cenſetur eadem perſona cum patre, emancipatus vero non. Gloſ. eſt no. in l. ij. ſ. qui eta. lib. xj. Decima eſt que ponitur in l. fin. ſ. de repu. hered. que ſecundum magis communem opinionem habet locum in emancipato.

LEX X.

A Patre. Que in vltima, voluntate relinquuntur, in collationem non veniunt. hoc dicit. Rot. hanc regulaꝫ, quod de iure legati vel fideicommiſſi, que relinquuntur ex teſtamento non veniũt in collationem. Dicam vobis in l. ſi emancipati. ſ. eod.

LEX XI.

Poſthumo. Poſthumus preteritus, ſuccedens cum fratribus confert bona ſua. ⁊ nolenti conferre denegãtur actiones. hoc dicit. Rot, quod quis cogitur ad collationem per denegationem actionis. Diꝛi vobis ſ. eod. l. ſi ſororꝫ. quod nota.

LEX XII.

1 ¶ Quis cogitur ad collationem per denegationem actionis.

2 Peculium quod veniat in collationem; ⁊ quod non.

Filie licet. Et qui nõ ꝫfert dotẽ, denegãtur actiones ⁊ filiꝰ oia debẽt ꝫferre, excepto caſtrẽſi, ver. quaſi. hoc dt. ¶ Rot. quod ad collationẽ qs cogit ꝑ denegationẽ actiõis, vt ſ. l. prim. di. Bartol. ſuper ſecunda Cod.

a ri.z §.eod.l.si sor.z ¶Not.secūdo,quod peculiū pfectitiū venit di
uidendū.Et aduerte,qz textus nō dixit, quod veniat in collatio
nē,qz illud cōfertur quod in bonis patris non est,vt l. certum. §.
famil.erciscun. ideo nō pōt dici quod veniat in collationē sed in
3 diuisionē ¶Not.tertio,quod peculiū castrēse a,vel quasi, non ve
a nit i collationē.Et ex hoc ōt.Dyn.¶ quod si pr̄ emit filio libros,
nō veniūt i collationē qz videt peculiū quasi castrēse.Ita ōt Dy.
in l.j.§.nec est castrēse.ff.eo.Glo.tangit in l.filie.§.famil.erciscūd.

ADDITIO.

a POMA. ℂPeculiū castrēse.Vide Alexan.cons.cccclxxvj. in
cip.circa prima consultationem.Pau.de Ca.in cons.clxxxij. vide
ad fallen.Bartol.in l.Caio.in princ.ff.de ali.z cib.le.Bar. Vero
caute,clvj.quam restrin git Bar.in l.sacrosanctę.z in l.cū l. Leo
nina.C.de epis.z cler. Alex.in l.j.in fi.ff.sol.matrim.

LEX XIII.

1 ¶ Pater donans filio simpliciter,in dubio an videatur donas
se,vt filio,an vt benemerito.
4 Datum filio per patrem,qualiter z quo casu conferatur.

SI donatione. Quesita post mortez non
venit in collationē,z cō
cessum in peculio,venit diuidendū.hoc ōt. Opp. quod
donata a pr̄e filie in ptāte,nō veniāt in collationē, vt §.
famil.ercisc.l.filie,dixi in auth.ex testamēto.§.eo. Sol.Dicit glos.
hic pr̄ donauit cōcedenda in peculium,in l.cōtraria,donauit cō
frēs in supremū iudiciū.vel extraneo vel vt bene merito. Vide gl.
Ista sol.videtur cōtra textū,q ōt quod donauit inter vivos Sed
gl.voluit dicere quod donauit inter vivos q̄ donatio non valet in
vita sed cōfirmatur morte.tanq̄ supremū iudiciuz Ita intelligit
gl.hic cōcessit in peculiū.Cōtra istā sol.iterū oppo. qñ pr̄ donauit
filio.z dixit vt bñmerito statim valet donatio,vt not. §. de inoffic.
testamen.auth.vñ z si parēs.ergo nō pōt dici quod hz vim supre
mi iudiciū.Respō.quod hec gl.ōt veritatē,fz iura antiqua,sed fm
iura noua,fm que illud,quod q̄rit filius ex opera sua, ōf aduerti
tiū,vt l.cū oportet.in pr̄in.§.de bon.q̄ libe.ōt verum gl.Ista. Nam
ponamus filiuz pstitisse,tot operas pr̄i.suo.quod ēt si esset extra
neus,meruisset istā donationez,tūc pr̄ sibi donādo vt extraneo z
benemerito,statim valet donatio.q̄rit em̄ ex opa sua. z sic est ad
1 uentitiū,z nō pfectitiū. ¶Sed q̄ro,quid in dubio. qñ pr̄ donat fi
a lio simpliciter,vtrū videat donare vt filio,an vt benemerito? Di
a cit gl.notabiliter,debemus inspicere, si pcesserint merita a q̄us
interuenientibus nō esset donatio simplex,fz facta ob merita.ita si
2 nullū meritū pcesserit,videt simplex donatio. tertia si pr̄ dixerit in
instrumento.dono tibi vt extraneo,ppter merita illa talis em̄ con
b fessio fidē nō faceret,vt l.Castrēse.z l.si forte de La.pec.b vide istā
3 gl. Aduerte ¶ istud facit ad multa, specialiter qñ aliqs q̄sitet ali
q̄d in instrumēto vcz,dono tibi hāc pecuniā vt mercatori,artifi
ci,vel tibi q̄sitenti te artificez vel mercatorē, vt plene dixi in d.l.si
sorte.Cōtra p̄dicta opp.de l.finali.de pecu.leg.z l. quod fructua
rius ff.de acquirend.rer.do. vbi simplex donatio intelligit vt ha
4 beat in peculio. Buy gra ¶ debes scire quod aut pr̄ donat filio,
c aut simpliciter dat. Si donat,e tūc aut hoc exp̄sso, quod habeat
in peculiū.z nō ōf donatio,z venit cōmunicandū,vt hac l.fi. Aut
donat simpliciter,z tunc aut cōstat quod hoc facit ppter p̄ceden
b tia merita,z sic donat vt extraneo, z de iure antiquo nō valebat
statim donatio.sz morte cōfirmabat,vt l.filie.a §.famil.erciscz.z qz
hac l.notat.hodie vero statim valet.z not.i auth.vnde z si parēs.
§.de inoffic.testamē. Aut cōstat quod donauit vt filio. z tūc non
valet statim,fz morte cōfirmat,vt l.donationes.§. de dona. inter
virum z vxo.z §.de inoffic.dona.l.ij.z ideo nō venit in collationē,
vt dix. §.eo.auth.ex testamento. Aut dubitatur,z tunc inspicie
dū est,an precesserint merita,vel nō,vt dicit gl.Si vero pater dat
simpliciter,hic est aduertendum,aut emit nomine filij.postea sibi
simpliciter dedit,z videtur donare,vt l.filie.§.fam.ercis. z j. de ca.
pec.l.j.lib.xij Aut simpliciter tradidit,nec precessit emptio nomi
ne suo,z tunc in dubio presumitur tradere,vt habeat in peculiū,
c vt d. l. quod fructuarius. de acquiren. rer. do.de pec. leg.l. fin.
Fallit si aliqua causa precessit. propter quam pater tenetur do
nare.tunc presumeretur donatio.arg.l.si vero non remunerandi.
§.idem ¶ap.ff.manda.z l.cum quid.ff.si cer.pe. z dixi in l.j.§. sed
nec castrense.ff.eo.Quero vtrum quod hic dicitur de filio in po
testate,habeat locum in emancipato;Quidam dicunt quod sic.
Sed gl.dicit contrarium,per l.vt liberis.§.fi.§.eo.z ibi videbitis.

ADDITIONES.

a ℂSi merita precesserint. Adde quod gl.videt velle qs si merita
precesserint, lz in instrumēto nihil dicat.qs donatio valeat.Et ita
hac gl.cōiter trāseūt docto. ¶Pro quo facit l.fi vero nō remunera
di.§.idē ¶Papi.ff.mād.Bal. tū ōt quod in dubio dz intelligi quod
pocy donat filie ppter effectū naturalē,quā ppter merita.Et ita
Bal.tenet Roma.hic.tū fz do.Alex. necesse est intelligere dicta
Bal.qñ nō apparebāt merita pcessisse.¶Pro quo dicto Bal.facit
quod cōsuluit Pau.de La.cōs.cv.quod si pater donat filio, et in
instrumento dicat propter merita, z etiam affectione sanguinis
quod ista ratio prepondet, z ista attenditur. alleg.text. in l.
tor.§.qui tutoribus.ff.de excusa.tu. Et quod sic donatio non re
debit,z necesse sit merita apparere,tenuit Bal.cōs.cccevij.iij. vo
An autem donatio inter patrem z filium firmetur iuramento
Bal.videtur velle quod sic.cons.cccl.iij.volumine.de quo etiam
per Pau.de La.in dicto cons.
b P. PAV. P. ℂDe ca.pec. Vide quod ibi addidi.Et de hac cō
fessione,z qualia debent esse merita. Vide Alexan.cōs.iv.z cō
cj.vide Jas.hic late.z in auth.vnde si parens.de inoffic.testa. vi
ponit etiam quid si pater specificaret que z qualia essent merita
an crederetur ei,z quod si iurasset prout etiam ponit in l. frater
fratre.in lectur.de cond,inde. Vide Barb.late cons. xxvij. vo
mi.iij.vbi et.am ponit quid si adesset iuramentum.
c POMA. ℂSi donat. Tunc autem hoc,impropie hic dici
tur Bar.dum communicando dicit,debuit dicere dividendo.
d ℂV.fil.e. Adde iste intellectus est magis communis, vt tenet
net Franc.Tigri.hic,z Ba'.in auth.ex testamēto.§.eo. Sol.
ff.eo.l.j.§.nec Castrense.Bal.tamē,z Sal.in d.l.filie,voluit
quando pater emit nomine filij, licet non tradat, dato quod
videatur donasse inter vivos.tamen si non renocat,negz pote
rit ostendat,quod videtur voluisse filium illam rez habere po
mortem, z sic eo casu non dicitur donatio,sed legatum, vt ibi
gl.z secundum Sal. illa.l. filie, est singularis ad hoc.z idem tene
Jno. in l.continuus.§.fi.de verbor.ob.l.gation. cum modificatio
ne de qua ibi per eum.z an pater tradendo filio,videatur donare,
vel concedere in peculium,vide Bal.cons.liij.lib.v.
e ℂPeculium. Adde quod idem tenet Angel.qui pro hoc alle
gat in arg.l.quod fructuarius.ff.de acq.re. do.z l.fi.de pe.leg.z do.
Alex.i l.cū pr̄.§.pr̄ plurib.z ibi gl.j.z Bart.ff.de legat.ii. Et qz
vbi potest capi ratio conjectura,cessat presumptio donationis.Et
de indebito.de probat.z est vtile,quia si publicaretur bona pa
tris,non cōfiscaretur tale cōcessum in peculium,vt citer. in gal.
in l.in.§.sed vtrum,ver.sed co.ff.de mino.z hoc intelligas si non
potestate,non autem in emancipato.sed Ang. in quo non cadit
peculium,ideo videretur donatum. Et idem tenet Baldus la.j.
communa de leg.z Sal.in l.filie. an autem libri tractati a patre
lio studenti,videantur donati,z an statim valeat donatio irre
cabiliter,z an debeant conferri.vide Ly.z ang.in l.filie.§.eo.z
Bal.z Ray.hic per Bal.z in l.si filia.ff.famil.erciscun.z con
niter tene opi.Bar.in l.j.§.nec Castrense.De quo etiam vide
Bal.cons.cccxiij.z per ¶Paul.de Castr.cons.clxxij.

LEX XIIII.

IMaritus. Jus petendi collatio nez trā
ad heredes hoc dicit. vide
l.filiam.j.eod.

LEX XV.

NEc emancipati. Emancipati q̄sita
mortem non con
a.C Oppon.z videtur,quod post quesita veni
lationem,vt l.ij.y.ad quoquē.ff.eod. Solue. Querunt
post mortem patris,que retro trahi possunt,z hec confer
tus in his,que retro non trahuntur,vt l.que legata,de reg
turis. Videbitis in l.si vxor.j.de conditio.inser.

LEX XVI.

FIliam cū fratribus. Codicilli re
impedit
lationem cum fratribus.h.d.ℂOppon.de l.j.§.eo.Sol.testa
tum factum,bene impedit collationez,sed non codicillus
§.eod.l.a patre.

LEX XVII.

1 ¶ Succedens per contrabulas quando possit ex testamē
cedere.
2 Collatio an habeat locum,quando querela intentatur.
3 Emancipatus non potest habere peculium.
4 Emancipatus donationem sibi factam conferre tenetur
5 Emancipatus confert dotem,vel donationem propter
7 Donatio facta filio tempore emāncipationis dicitur dona
pier.z non ob causam.

VT liberis. Dos inter liberos in potes
vel emancipatos.ac donatio
a pter nuptias venit in collatio.z emancipati conferre

sibi in emancipatione collata. hoc dicit. Usque huc habu stis iura antiqua, ab hinc j. sunt iura noua, z noue ꝓstitutiõs, vt videbitis in l. fi emãcipati. j. eo. z ista est notabilis lex, z incipit ponere aliqd nouitatis. Hic innuit quod qñ succedit ꝓcontrata. hic succellit ab intestato. Cõtra. z opp. de l. fi. le. ff. eod. Sol. † Bl. distinguit, z bene, aut ꝓtrata, petit ante aditã hereditatẽ, z tũc qs succedit ab intestato, aut post aditã hereditatẽ. z tunc ille de iure cuiuli decedit testat⁹, vt l. illud. ff. de cõtratab. z ibi dixi de hoc. Alterius opp. Instit. de hered. q̃ ab intest. in prin. Sol. Fateor. quod in aliis modis, quam hic ponatur, efficitur quis intestatus. et in omnibus illis haberet locum ista lex. Itẽ opp. de l. ꝑ filium. ff. de colla. dot. Sol. † Dicit gl. illa lex corrigitur ꝑ istã. q. de iure antiquo, qñ ꝗrela intẽtabatur. nõ habebat locũ collatio quod nõ placet, sed ibi ideo erat, q. testamentũ erat ꝓ parte rescissum, hic vero in totũ, z ideo q. diuerso iure succedebat, nõ habebat locũ collatio. Ja hic tenet. Ly. vt ibi patet. C Itẽ opp. ad finẽ ipse l. z ista vltra gl. magnã. dẽ hic in fin. quod donatio ꝙferatur. Cõtra. nimo videt quod nõ cõferatur nisi in certis casibus. vt l. illud. ff. j. eo. *Vltra* facta est gl. magna hic posita. Dicunt quidã. quod *soluto* est bona, q̃ hoc ꝺt, quod tenore ꝑcedentiũ legũ tollit con*trariã*, quasi dicat eadẽ distinctio adhibẽda in emãcipatis. q̃ adhi*bẽda* sit, vt distinguamus, an datũ fuerit, vt habeat in peculiũ, *et* c. dixi. ff. eo. l. fi donatiõe. Ista solutio nõ est vera. qz primo ad hoc vt cõcedatur in peculio, prius ꝺs inspiciam sit ꝑsona, q̃ possit habere peculiũ. vt ff. de iure codicil. l. quidam referunt. j. j. ver. esse cũ debet. z l. iij. ff. de testa. Sed filius † emancipatus nõ põt habere peculiũ, vt ff. de inofficio. testamẽ. l. fi. ergo illa distinctio aut donauit, vt habeat in peculiũ vel nõ, cadit in filio emancipato. et vide gl. super verbo cõsequuntur. Secunda rõ nõ placet, qz illud quod datum est in peculium ꝓfectitium, nõ venit cõferendum, quia semper remansit in cõmunione, sed venit diuidendum, vt videtis ff. eo. l. filie licet in sacris. Ista lex loquitur de collatione, ergo, &c. Unde alij dicunt, quod verba hic posita, ꝑ tenore precedẽ tum legum intelligantur vt distinguatur, an hoc fuerit factum, seu dictum rẽpore donatiõis, z tũc ꝙferantur, aut nõ, z secus nisi in casu l. illud. ff. penult. j. eo. Bl. reprehendit istas solutiones, et bene, quia ille leges non sunt precedentes, sed sunt sequẽtes, nec reperiuntur leges de iure antiquo, que illud dicant. Leteri glosatores dicunt quod illud quod dicit, ꝓ tenore precedentium legum, intelligatur, hoc est donata tempore emancipationis, vel postea cõferatur. Certe illud nõ reperit aliqua l. cauẽ. ergo ista solutio nõ est bona. Dicit ergo alij, z hec opinio ponit in fine gl. quod l. fi. j. eo. loquit in suis, hec loquitur in emancipatis. † q debẽt donationẽ sibi factã ꝙferre, secundum tenorem precedẽtium legum, que volunt quod questa ab emancipatis conferantur, vt ff. eod. l. ea demum. talta est veritas. An autẽ de hac lege aliqd sit immutatum, dicemus in lectione seqnti in l. fi emãcipati. C Opponitur ad hanc. l. emancipati inuicẽ non cõferunt, vt j. eod. l. fi emãcipati. Sol. dico † quod illud nouũ inducit ꝑ hãc l. quod emancipati cõferant dotẽ, vel donationẽ ꝓpter nuptias. quod non erat. Dicam bene tibi latius in d. l. fi emãcipati. C Basnum nouum, quod per hanc legem inducitur aliud † est nouũ, qñ intẽtatur ꝗrela, quod nõ erat de iure antiquo, vt l. pater filium. ff. de collatio. do. Hoc non puto verum, vt ff. dixi in tertio contrario, quia in lege cõtraria, testamentum non fuit rescissum in totum, sed ꝓ parte, hic in totum. Habemus aliud nouum, secundũ quosdã, quod olim emancipatus ꝺa cõferebat, hic vero cõfert solũ dotẽ, z donationẽ ꝓpter nuptias per hanc legẽ, quod non est verum, qz de alijs hac lege non prohibebatur. Dicã in d. l. fi emãcipati. C Ulterius scias quod gl. hic dicit, quod per auth. tantum a patre data quis debet conferre. C Utruz hoc sit verũ, quod hodie emancipatus non conferat, nisi prescripta, dicam in emãcipati. preallegata. C Ultimo est sciendum quod dominus Bol. Ba. vt effugiat istã contraria, dicit quod † donatio, q̃ cõfertur in filium tempore emancipationis, non est simplex, sed ob causam, sicut dos, z donatio, ꝓpter nuptias, merito ergo venit in collationẽ. Cõtrarium loquit in donatione simplici. Doct. nostri hoc non tenẽt, qz ꝑ qñ emancipauit filium ipse est, qui amittit, qz perdit ius patrie potestatis. Unde si filio donat pater ꝓpter emancipationem, non donat ob aliquam causam, sed ꝺ sumer sua liberalitate, vt l. cum oportet. ſ. cum autem. de bo. que libi deo tanquam simplex donatio venit conferenda.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. C Conferunt. Vide Com. consl. xxviij. in prin.
b Ob causam. Adde quod istam tenuit Old. consl. cxxxvij. in c. thema tale est. dur andus. vbi dicit attendatur circa hoc quod to tal. vt liberis. loquitur etiam de donatione ob causam, z inter illa enumerat data emancipatis emancipationis tempore.
c P O M A. C Ex sua liberalitate. Vide Alex. consl. cxiij. in ij. vo. z consl. xxj. volu. iij. z Raph. Com. consl. xxvij. z Oldr. consl. cxxxvij. iij. q. z Panor. consl. cxvj. vol. ij. z Aret. xvij. z cij. in iij. du. vol. iij. z cxj. in fi. eo. vol. iij.
P. PAV. P. C Ex sua liberalitate. Vide Are. in l. vtrũ. de ver. obl. In contrarium vide que dicit Barba. in consl. xxviij. vol. iij. z habes ad Bar. in l. Aquilius. ff. de donationib.

LEX XVIII.

Iberos. Quocunqz modo liberi sui iuris efficiantur, ad collationem tanquam emancipati vocantur. hoc dicit.

LEX XIX.

Modus faciendi collationem. nu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Iam merito. C Primo ponit dubũ quoddã. z inserit vnum casum indubitabile. Secõ arguit ad ꝗstiones dubias ꝓ z cõtra. C Tertio illam determinat. Secũda ibi, superiniquous. Tertia ibi, taliem igitur, z h. d. Nepotes ex filia cũ patruis z nepotib. ex filio, vel filia, vel auunculo, succedunt cũ diminutione tertie partis z debent conferre dotem z donationem ꝓpter nuptias cozũ patri, vel matri cõcessam. h. d. Istud quod hic dicitur, quod nepotes succedũt cũ diminutione tertie partis,
1 corrigitur per auth. que tertie, quã vide. C † Primo no. modũ
a argumẽtandi, quod erubescem⁹ aliquid dicere sine lege.ª vt videtis hic, z l. fi. vñ vi. de trie. z semi. ſ. cõsideremus. C Secõ no. aliũ
2 modum argumentandi, † quod leges, que loquuntur in auunculis, non extenduntur ᵇ ad patruos, amitas vel materteras, nõ di
b co ꝙ iste modus sit verus. † Tertio nota quod quis cõfert nepo
3 tib. ꝓout cõfert fratri, vel sorori sue. C † Quarto no. quod nepotes coguntꝰ cõferre dotẽ, vel donationẽ ꝓpter nuptias datas ꝓ
5 patre, vel mre sua. C † Ultimo no. modũ faciendi collationem, qz
c omnia bona sua debent communicari. z postea fieri diuisio, vt hic expresse ꝺr tex. in' fi. libi, vt cõmissus huiusmodi. C Op. z videtur quod nullum esset dubium, quod ita tenetur conferre fratris filius, sicut ipse pr, vt ſ. eo. l. si maritus. Sol. Ibi loquitur quando frater ipse successit, z sic habuit ius petendi collationem. merito hoc transmittit ad heredes suos. Hic loquitur. quando pr primo decessit, z nepos ipse ex sua ꝑsona successit. C Oppo. de l. vt liberis. ſ. eo. Sol. Ibi loquit de collatiõe facieda iter se, nõ a nepotib. patruis z similib⁹. Postea ibi loquit de dote data ꝓ se. filio, vel nepote, sic loqr de dote data ꝑ prẽ, vel mre iam defuncti. Uenio ad
6 ꝗstiones. z hic formanꝰ due multum difficiles. C † Primo ꝗro, tu vides quod nepos cogitur conferre dotem, vel donationẽ datam patri suo, vel matri, qui dote data sibi ꝑ ipsi nepoti, an eam cõferre teneatur? Glos. hic dicit, primo quod de iure antiquo nepotes conferebant dotes sibi ꝑ ipsis, non patruis, vel auunculis, vel materteris, vt ff. de comun. cum emanc. li. eius. l. j. ſ. fi. fit. Sed cum ille titulus sit correctus, dicit glo. quod hodie confert nepos patruis. ꝑ l. vt lib. ſ. eo. Cõtrariũ videt tenere gl. in l. j. ſ, si tit nepos. ff. de collã. do. Ꝓ ista gl. facit. ff. eo. l. si nepotes. Quid dicemus?
7 Dicã in l. fi emãcipati. C † Quero, quid si istis nepotibus nõ dedit dotẽ auus. vel auia, sed dedit pr vel mr eozũ, an isti veniant in collationem? Bl. in hoc probitat. Vide glo. puto illam partem esse veram, quod illam dotem non tenetur cõferre patruis, nam illud equidẽ debet conferre, quod processit de bonis eius. de cuius hereditate agitur. vt l. vt liberis. ſ. j. ſ. eo. Sed hic tractatur de successione aui, sed dos processit de bonis patris, ergo in collationem non venit. Ultimo inducitur ista lex in argu. ad questionem de l. dos a patre. ſ. solut. mat. quod dic vt in gl.

ADDITIONES.

a P O M A. C Dicere sine lege. Vide do. Prepo.ª Alexã. in c. sed illud ſ. huic etiam. xlv. dist. z que scripsi ad Bart. in l. vt vim. ff. de iust. z iure. z do. Prepo. in c. lege. in ij. dist. nect. r. Sg. consl. ij. z non ab re. tex. in c. inter corporalia. de transl. episc. z ibi, z quod non est sanctorum patrum, &c.
b C Non extenduntur. Adde quod Bal. hanc l. inducit ad cõnem statuti disponẽtis, quod statibus agnatis masculis defuncti mater nõ succedat, quod si extãt agnati, z aliqui cognati, qui in gradu sunt magis primi quã agnati qui de iure cõi sunt preferẽdi in successione, quod isto casu cognati nõ excludũtur, qz statutum solum excludit matrez, z non alios agnatos, z mater hoc casu nõ extat. Et iste est casus omissus, z remanere debet in dispositione iuris cõis. l. cõmodissime. z de lib. z posth. Bis z alias rationibus reprehẽditur Bar. qui contrarium tenuit in l. ij. ſ. videndum. ad Tertu. Pau. de Ca. has opi. hic reducit ad concordiam, per eũ vide, z per Alex. sed quia melius ex indicio cõsulentium percipitur veritas, vide Bal. consl. clxiij. primo, vbi saluat opi. Bart. in d. l. ij.

ff.ad Tertullianum.in vno casu incipien.statuto ciuitatis Parmę vbi est statutum,de quo supra. Item vide eundem Bal.consi. lxxv.vo.vol.z per eundē cons.xcvj.z cōs.cccxxij.viij.lib. per Paul. de Cast.cons.ccclxxvi.fi.z cccxlvi.z per Rom.cōs.xxij.per Petr.de Anc.cōs.cccxxxv.in medio,incip.in Christi nose,si ab agnato,per Ange cons.cclxxj.z sequen.z Rom.ad materiam cons.cccxxix.

c POMA. ¶ Debent communicari. Et vide Alex.cons.cxj.vol. iij,vbi dicit,quod ille videtur satis conferre suum,qui extendit illud in necessitatibus communibus cum eo,cum quo tenebatur conferre.

LEX. XX.

1 ☞ Omnia,que computātur in quartam,veniunt in collationez
2 Lucrum factum per filium cum pecunia patris,an veniat communicandum.
3 Tria sunt que imputātur in quartam,scilicet dos,donatio propter nuptias,z datum causa militie.

Illud sine. ¶Primo ponit vnaz regulam, quā approbat. ¶Secundo ponit vnam regulam,quam improbat. ¶Tertio statuit simpliciem donationē nō venire in collationē nisi causa equalitatis seruāde. a Sed a ibi,hec autem. Tertia ibi,ad hoc.

a Breuiter dicit,Omnia,q̄ que computantur in quartam,veniunt
b in collationem,b sed non econtra,z simplex donatio non venit in collationem,nisi cā equalitatis seruāde,hoc dt.Opp.relicta in testamento computantur in quartā.vt l.qm̄ nouella.ff.de inoffi. testamē.z tamen non veniunt in collationem,vt ff.eo.l.a pfe. Solu. Regula hec posita habet locū in datis inter viuos,secus in relictis in vltima voluntate,vt in j.gl. ¶Opp.de l.j.ff.sed an id.ff. cod. Sol.Dico quod pecunia tota data pro emēda militie,nō venit in collationē.sed lucrum.quod ex ea pōt percipi tpe mortis,deducto labore persone militāris. ¶Opp.de lo.modo.ff.de inoffi. testamen.Sol.Fallit in militaribus,vt ibi dicitur.Vide gl.que est hic,quam multum not.ad viam questionem contra Spec. et est
a in gl.ij.Questio † consuevit esse,a vtrum lucretur cū pecunia pa
c tris,an illud lucrum veniat communicandum,Doct.z gl.dicunt quod sic.quia est profectitium.vt j.de bon.que liber.l.cum oportet.in pun.z Spe.in tit.de iudic.§.sequitur.vers.quid si alter.tenet idē recitādo opi.Jac.z Bal.Breuiter dico quod glo.z dicta doct.debēr intelligi de lucro quod fit ex pecunia pris,deducto la
b bore psone.Declaro,b cōis vsus in hac terra se hz.q̄ de eo quod quis lucratur cū pecunia alterius,medietas attribuatur,ppter laborem persone lucrantis,medietas attribuatur pecunie,vt vidit in s.p socio.l.j. Illud ergo quod filius acquirit.quod attribuitur persone laboris,est aduentitiū. Illud vero,quod acgritur pecunia profectitium. Opp.in auth.de trien.z semis.§.j.Sol.Hactenus q̄ hodie legitima est tertia,non quarta. Venio ad secundam partem,quero que sunt illa que veniunt in collationem,z nō cōputantur in quartam? Dicit glo.exēplum pone in donatione ppter nuptias. Alleg.l.quoniam nouella.s.de inoffic.testam. Illud exemplum contra illam leg. Ponit ergo exēplum in simplici donatione,que quandoque confertur,vt j.§.prim.non autem computatur in quartam nisi fit dictum,vt s.de inoffic.testamē.l.si qñ.
3 §.an. Tria † ergo sunt illa que computantur in quartam,scilicet dos,donatio propter nuptias,z datum causa militie,dona. simplex,non.sed bene confertur quandoqz. Venio ad vltimā partem querit gl.de vna questione,de qua dic vt plene in gl.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Seruande. Quod equalitas sit seruanda inter liberos,vide que dicit Soci.in l.si ita legatum,in princ.ff. de condition.z demonstra.
b P. PAV. P. ¶ Collationem. De hoc an ea omnia, que conferuntur,computentur in legitima,vide Lom.in cons.x.incip.in ciuitate Laude.z per Dec.
c P. PAV. P. ¶ Consuevit esse. Vide Rom.cons.cccclxix.
d ¶ Declaro. Adde de hac questio.hic Pau.de Cast.Ange.cons. lxxxiij.incip.pater habens plures filios.per Rom.cons.cccclxix. vol plene.z quid de officijs datis filio contemplatione patris, an lucrum sit communicandum.

De testamento militis. Rubt. XXI.

ADDITIO.

a ¶ Dicturus de testamentis,de testamento militis,z tanq̄ nobilioz,sed in ff.posit ponit,q̄ Imperator est miles, ideo premittit,sed Jurisconsulti posit posuerunt,ideo,quia non sunt milites,zc.
a P. PAV. P. ¶ De testamento militis. Not.quod testamētū militis habet clausulam illam annexā,quod si non valet iure communi valeat iure militari,vide do.Franc.cons.vi.

LEX I.

Frater tuus. Inter institutum a milite in bonis castrensibus non est locus iuri accrescendi h.d.Mo.finē hui? l. ¶Opp.j.co.l.prim.Bl.soluit pluribus modis,tene illā solutionē,quod eo ipso pbatur,quod contrarium non probatur. ¶Opp.de l.si certarū.§.Jul.in fi.ff.eo. Bar ius timore gl.que est hic,ponit quandam distinctionē,quā vi.

LEX II.

Miles. Institutio facta in castrensibus, non trahit ad se paganica.hoc dt. ¶ Not.quod miles pōt decedere pro parte testatus,z pro parte intestatus. Not.etiam quod dixi in summario.

LEX III.

Quanquam. Institutio facta a milite.i certa parte hereditatis,trahitur ad alia,que sunt eiusdem hereditatis,hoc dicit.

LEX IIII.

Si Rufinus. Priuilegiū militis,non tollegem que in eius fauorē propter imbecillitatem consilij inducta est,hoc dicit.

LEX V.

a Ex testamento. a Ex testamēto militis dentur legata,z fideicomissa.hoc dicit.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Ex testamento. Et an hodie ista lex sit correcta per cōsequens detrahatur Falcidia de testamento militis, facto inuentario,vide Alex.in l.j.§.hoc autem.in pun.ff.ad Trebel.

LEX VI.

2 ☞ Substitutio comprehensa in breuiloqua,vel compendiosa, non dicitur tacita.
3 Pupillaris tacita presumpta, non excludit matrem, sed tacita probata aliquibus coniecturis.
4 Substitutio compendiosa facta a milite post aditam hereditatem,non est fideicommissaria.

In testamēto quidem eius. Diuidit in duas partes. Primo ista lex ponit vnā dicēdo quod nō sunt que situ inferens ad questionē propositā. Secundo rūdet q̄stiōi proposite. Secūda ibi,iz cū ex testamēto. Breuiter hoc it edit. Substitutio breuiloqua facta p̄sone impuberi tinet vulgarē tm̄,nec cōtinet substitutionē.q̄ testator facere potterat ex priuilegio speciali,nisi de eius voluntate probet.hoc
1 primo q̄ dixi in summario. † Illo,secundo,q̄ qñ vnū verbū dictum ad duo vel plura,dz intelligi prout potest illa vnius formi.terminare,vt j.de inpub.z ali.sub.l.hereditatē.z l.quāvis.ff.eo. z pup.sub.l.iam hoc iure. His premissis,venio ad gl.z dicit q̄ tacita pupillaris excludit matrem. Contra del.placitā imp.z ali.sub. Bl.soluit duob.modis. ¶Primo,q̄ hoc potest est.l.q̄ testator hoc expresse senserit,vnde necesse est,quod
2 tur expresse. Vel dic† q̄ substitutio cōprehensa in breuiloqua compendiosa,non dicit tacita. Ita dicit gl.q̄ est verū,cum pressa generaliter,hoc ese,sub verbis generalib.nō specialib
3 ne dicam in l. precib. Tamen quantum ad † propositū dicta tacita pupillaris presumpta nō excludit matrē,vt d.l.precib. ti.j.de inoffi.z sub. Sed tacita pupillaris probata aliquib. coniecturis bene excluderet matrez,vt hic in fi.q̄ est notandum.z nota precib.in gl.super verbo,omnimodo. Sequit in gl.sed nunquid priuilegiū militis.q̄ gl.loquitur obscure,quia cōtrariū dicit de l.iam hoc iure.gl.signat contrarium semel tantū,et duo mo obstet,z ad vtranq̄ pōt sol.iō tu explica. ¶Opp.substituta uniloqua,seu recipro.continet,vulg.z pup.etiā si nihil probet l.iam hoc iure.§.j.de vulg.z pupil. Solut gl.q̄ hoc eo verū probare,q̄ erant alique presumptiones contrarie.Et hoc placet erat enim presumptio,q̄ testator hoc voluerit propter ritatem personarum. Alij dicunt,quod hoc probatur co non probatur contrarium.q̄ est contra legem istam.in fi tur primam. ¶Sed ad istud opp.immo hic est paritas q̄z vtrique poterat miles substituere post aditam hereditā hic apparet ex ter.ergo vtrique dz intelligi substituto. quidam,fatco.q̄ vtrique poterat miles substituere, sed pillariter.Istud nihil ad propositum,q̄ eadem ratione tellig: factam substitutionē cōpendiose,q̄ vtrique poterat liter fieri. Dic ergo,q̄ ista cōpendiosa non potest fieri, nisi ex tulegio speciali militi.j,z ista breuiloqua non comprehendit ex

ex pressis

ex priuilegio speciali veniunt. Ita loquitur iste tex. ¶ Op. secundo del. tá hoc iure. ff. de vul. z pu. naz hic vt dicete, q̃ probata voluntate admitteretur ex priuilegio militis. ¶ Contra, q̃ icẽ esset in quolibet pagano, qõ admitteretur volũtate probata vt l. iam hoc iure, §. j. ff. de vul. z pu. Sol. ☞ gl. voluntate non probata, nullum est priuilegium militis, vt hic, sed probata volũtate est priuilegiũ militis in hoc q̃ vz i milite iure directo, nisi mater sit in medio, vt l. precibus, de impu. z ali. substi. qõ intelligevt ibi dicam. z
4 dicam in continenti in alia queſt. Dicit tñ ☩ Pyl. † q̃ substitutio, quam fecit miles, post aditam hereditatẽ, semper est fideicommissaria. Sed non dicit verum, vt probat̃ in l. centurio. de vul. z pu. substi. Nam in fideicommissis non veniunt fructus interim percepti iudicio testatoris, vt ff. ad Treb. l. in fideicõmissaria. no. in l. ubenas. j. ad Treb. Secus in substitutione cõpẽdiosa facta a milite, vt d. l. centurio. Ergo apparet q̃ non est fideicõ. sed directa.
a Male ergo dicit Pyl. † Ulterius quero intra quantũ tẽpus
1 valeat hec substitutio. Bl. querit, z non soluit. vide eam. pro eius declaratione dicas, aut non constat qõ miles voluerit substituere post aditam hereditatẽ, z finit adita hereditate, vt hac l. Aut constat qõ substituere voluit post aditam hereditatem, tũc aut voluit substituere limitate, vsq; ad tempora pubertatis, z in filio pupillo valeret iure pupillari, in extraneo valeret iure compendiose, vt centurio. Quod intelligo, nisi mater esset in medio. s. in distinctio. quam statim dicaz. Si vero voluerit substituere simpliciter, z indeterminate, q̃cunq; decesserit, z tũc si mater nõ est in medio semper valeret iure directo, vt d. l. centurio. Si vero mater est in medio, tũc aut testator est vsus verbis directis, z vz iure directo, vt d. l. centurio. Si vero est vsus verbis communib. z tunc vz in fideicommissi, post tempora pubertatis fauore matris, vt l. precibus. §. de impu. z ali. subst.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Sed directa. Vale. vide pro declaratione Alexã. in l. centurio. ff. de vul. z pup. super tex. in ver. muentis.

LEX VII.

1 ☞ Verba enunciatiua emissa principaliter propter se, inducunt dispositionem, emissa propter aliud, non, nisi in testamẽto militis.

His verbis. Verba enũciatiua emissa propter aliud in testamẽto militis, inducunt dispositionem, secus in testamento priuati. h. d. ¶ Opp. de l. tale pactũ. in pr. in. ff. de pac. Sol. Ibi verba enunciatiua sunt emissa ad liberandũ, hic ad obligandum heredem. Vel intelligevt dicam in sequenti cõtrario. Item opp. de lege hac scriptura. ff. de do. Sol. Ibi verba † enũciatiua sunt emissa principaliter propter se. ideo dispositionem inducunt. Hic sunt emissa propter aliud. ideo non inducunt dispositionem, nisi in testamento militis. Hic vt plene dixi.

LEX VIII.

Certi iuris. Miles facere põt testũ ad tempus. h. d.

LEX IX.

1 ☞ Preteritio filij facta scienter a milite, hẽ pro exheredatione.
2 Miles legando filie, z non instituendo, videtur exheredare.

✻ CAVLD. DE SEISS. ¶ Sicut certi. Ex hac l. iuncta l. seq. colligit Bal. ppter verbũ exheredare in eis positũ, in l. in suis. ff. de li. z posth. q̃ infamia est filio exheredari a patre.

✻ Sicut certi. Nec ẽ notabilis lex. ¶ Pre-
a teritio filij facta a milite, q̃ se habere sciebat, habetur p exheredatione, secus si ignorabat. hoc dicit. cum l. seq. ¶ Op. preteritio filij
1 instituere rumpit testm, vt insti. de exhere. lib. in pr. ff. de inju. test. l. j. Solu. Fallit in milite preterenunte scienter, vbi preteritio pro exheredatione habetur. ¶ Opp. ad l. si cum vel in vtero. de l.
2 pr. j. de fideicõ. Sol. eo. modo, † speciale est in milite, vt legãdo filie, z non instituendo, videatur exheredare, alias videret preteri-
3 re, vt ibi videbitis. ¶ † Ultimo iste due leges faciũt ad opinionẽ, quamuis in aut. h. ex causa. j. de lib. prete. quod illa auth. nõ habet locum, quando facta est preteritio de filio, quem quis nõ credebat viuere, ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶ Ignorabat. Adde q̃ Bal. dicit quod q̃ pater filiuz preteriit, quem habere ignorabat, qõ hic filius nõ posset approbare testm patris, propter voluntatez defuncti deficientis, qz si scisset filiũ habere, alium non instituisset, z sine voluntate defuncti non põt habere institutus hereditatem, vt l. si. ff. de here. instit. qõ dictum Bal. de cast. dicit posse procedere, quando instituisset extraneũ desperatus de filio, ar. l. si vnquaz. de reuo. z inf. tale pactum. §. fi. cum ibi no. de pac. quod est singulare, sm ipsum ad limita. l. filio preteriti. ff. de iniu. irri.

LEX XI.

1 ☞ Institutio facta de pauperibus eligendis per priorem alicuius fraternitatis, an valeat.

a Captatorias. Captatoria institutio nõ
b vz in testamento militis. h. d. Vide gl. ¶ Op. de l. ille autẽ. ff. de her. insti. Solu. Ibi verba fuerũt collata in preteritũ, hic in futurũ. ¶ Op. de l. si quis Sempronii. ff. de her. instit. z de cond. z demõ. l. nonnunquã. Sol. Ibi non confert in voluntatẽ alterius expressam, sed in velatã. Ista lex inducit ad questionẽ. Aliqs † fecit testamentũ, z instituit pauperes Christi, eligẽdos per priorẽ talis fraternitatis, an valeat testamentum? Et hic videtur casus q̃ nõ, quasi sit institutio captatoria. Contrarium determinat Dy. in l. captatorie. ff. de le. j. Et hoc refert Ly. qz hic loquat̃ qñ substantia institutionis confertur in voluntatẽ alterius, ibi vero conferẽ in arbitrio alterius sola electio persone. Istud probatur de fideicõ. lib. l. fideicommiss. ia iij. in fi. z l. vtrum. §. j. de rebus dubijs.

ADDITIONES.

a ¶ Captatorias. Adde que dicaẽ vltra hec ficta. p doc. vide Bal. consi. cix. j. vol. z clxvj. ij. vol. Ang. consi. ccxx. inci. inter cetera. z Bar. consi. v. z seq. z p Bal. consi. j. iij. vol. z refert Bal. cõs. clxix. S. alleg. q̃ Ja. bu. tz. q̃ testator nõ possit dare potestatẽ executoribus commutandi legata in alias pias causas Zium ibi ipse tenet. P. PAV. P. ¶ Captatorias. An per statutũ induci possit, vt voluntas captatoria valeat, vide Are. l. ij. de vul. z pu. Itẽ an ad pias causas valeat, vide Bar. in c. cũ esses. de test. Vide ad Bart. in l. j. C. de sac. san. ec. Quid autẽ in contractibus, si quis stipulet̃ pro eo, quẽ nominabit, an valeat stipulatio nemine postea nominato in persona stipulatoris, vide Soc. in l. vtrũ. §. cum quidam. de reb̃ dubijs. Aler. in l. stipulatio ista. §. si quis ita. in j. prin. de ver. obli.
b POMA. ¶ Non valet. Et an possit induci statuto, vel consuetudine, qõ valeat dispositio captatoria, ponunt moderni in l. j. in prin. ff. de vul. z pup.

LEX XII.

a In testamento militis. In testamẽto militis cessat falcidia, sed potest fieri diminutio ppter facultatum defectum. hoc dicit.

ADDITIO.

a POMA. ¶ In testamento. ia ij. Moderni Mediol. in Rubrica ff. ad Treb. in prin. ibi adde etiam quod predicta opinio notatur ex isto tex. quod in quibus cessat falcidia. vide per eos.

LEX XIII.

1 ☞ Judex condemnans notarium de falso, potest sibi reseruare tus conficiendi instrumentum.

Militibus. Militi damnato potest reser-
uari testamenti factio, in cassi rẽbus z ei ab intestato succedit fiscus. h. d. ¶ Opp. de l. si quis in principio testamenti. §. ff. de leg. iij. Sol. Hec intelligit secundum illam, quia potest facere testamentum. si sibi est reser-
1 uatuz. Et hoc facit † ad questionem, an iudex in sententia quãdo
a condemnat notariũ de falso poterit sibi reseruare[a] ius cõficiendi
b instrumẽta, z certe posset causa cognita, [b] vt l. diuus. ff. de iniurijs.

ADDITIONES.

a ¶ Reseruare. Adde per ☩ Pau. de Castr. hic, z Bar consi. incip. queritur z in dubium renocatur vtrum Franciscus.
b P. PAV. P. ¶ Causa cognita. Que sunt iuste cause ponit Bar. in l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de ijs qui no. infa.

LEX XIIII.

Ja fratre. Ex testamento militis licet non solenni, licite capitur hereditas. h. d.

LEX XV.

1 ☞ Testes in testamento militis, quando debeant esse rogati.
2 Miles si testatur domi, testatur secundum ius commune.

a Milites. [a] Milites in expeditione degentes, pos-
sunt facere testamenta quomodo volue-
rint, nulla iuris solemnitate seruata. h. d. ¶ Opp. z videtur quod saltem duo testes requiruntur, vt l. Lucius. ff. eo. Sol.
1 Fateor quod † duo testes requiruntur, qui probent istum voluntatem, non tamen requiritur, quod fuerint rogati, z hoc quando testamentum est factũ in limine prelij, vt hic videtis. Si vero testamentũ fieret in militia non tanta necessitate rei coarctante, requi-
b runtur duo testes rogati, [b] vt l. diuus. ff. eo. Si vero fieret domi, re-
2 quiretur † obseruantia iuris cõmunis, vt infra eo. §. j. z ff. cod. lex
3 hos. † Dicit statutum in multis ciuitatibus quod in malefitijs ñ ob. si fuerit omissa solennitas iuris ciuilis, quid iuris? et ista verba. Certe q̃ omnis sit omissa solennitas iuris ciuilis, z remanea-

in iure gentium,sm illud quod in ore duorum,vel triũ stat omne verbum,vt dicit in Euang.Dominus.Hoc probat hic.Item des qõ in testamento militis remittit omnis solennitas iuris, tamen per duos testes debet probari.Dixi plenius in l.j.ff.eo.

ADDITIONES.

a ¶Milites.Adde qõ Pau.de ca.&t Speculato,allegare hũc tex.in tit.de instr.cau.z fide.ibi,in clypeo,qõ litere que reperiũtur sculpte in istis lapidibus marmoreis,probant cõsinia, qõ ipse dicit singulare.Tu dic hoc verũ.cũ ipis longinquitate, vt est gl.in c.cũ cãm.de prob.z in c.ad audientiã.el ũ.de presseri.z in c.cum olim.de censi,prtiũ.quest.ij.c.sane.Et ita tenet Bal.cõ si.ccccxlix.j.vol.

b ¶Rogati.Adde quod per hoc tenuit Ro.consi.cccvj.q in testamento ad pias causas testes debent esse rogati,qz eodẽ modo in testamẽto militis preter quz in cõflictu belli.Allegat Lapum ita tenere allegat.xxx.qui Lapus dicit esse tex.in c.relatũ. el ij.de testa.ibi conuocatus.

LEX XVI.

Criniarios. Ascripti in matricula militũ,si nõ sunt milites,nõ gaudent priuilegio militari.h.d.¶Opp.ff.eo.l.fi.z de bon. pos.ex test.mil.l.j.Sol.Ibi hz priuilegium testandi in expeditione tm hoc est in ipso actu belladi,alias nõ,vt hic.Ultimo no.q ascriptus in matricula militũ nõ gaudet priuilegio militari,nisi exerceat artẽ.De hoc habuistis ff.de sa.san.ec.l.q sub pretextu.

LEX XVII.

a **Equidam.** aMiles nõ militans,nõ gaudet priuilegio militari.h.d.Facit qõ habuistis ff.eo.l.i.ff.de testa.mili.l.vltima.

ADDITIO.

a P.PAV.P.¶Me quidam.Vide do.Fran.in consi.xũ.in prin.

LEX XVIII.

a **Licet.** aPupillus hz sit tribunus militum, non põt facere testamentum h.d.

ADDITIO.

¶Hz.Adde qõ allegatur hec lex per Jo.an.in ti.de tutore.q si pupillus est Rex nedum tpe pupillari regnum debet gubernari per tutores,sed etiam post pupillarem etatẽ per curatores. De quo pulchre per Old.a quo Jo.an.habuit consi,lij,inci. questio talis.an tutela regis.

a P.PAV.P.¶Hz.An autẽ possit esse notarius vel miles vide bar. in l.j.C.de mune.z hono.non continuan.lib.x.z an possit esse rex miles.vel imperator vide addit.Uler.in l.etiam.C.de mune.patri.lib.x.Item an princeps possit cum pupillo dispensare,vt possit testari,vide Jas.in l.rescripta.C.de precibus Impe.offe.an autẽ possit dispẽsare vt possit contrahere,vide Are.in l.mora.in prin. de acqui.here.

Qui testamenta facere possunt,vel non. Rub. XXII.

LEX I.

a **Quanquaz.** a†Qui hz bona cõmunia cũ alio,nõ prohibet facere testm.h.d.¶Opp.monachus hz bona in cõi tñ non testat,vt in auth.ingressi.ẽ.de sa san.ec.Rñ. Monachus hz bona in cõmuni,que cõis est omnibus,vt vniuersis, hic vero est cõmunio pluribus,vt singulis.¶†Ultimo no.ex hac lege qõ cõmune est, meũ est,quantum ad dispositionem partis mee.Dixi plene in l.ferui electione.ff.j.ff.de leg.j.

ADDITIONES.

a AND.BARB.¶In l.quanquã.vide Lu.Ro.consi.ccxix.vtrũ habens bona possit testari.

b ¶Quod cõe est.meum est.Adde q Bal.dicit qõ si statutũ punat in duplo pl9 vulnerantẽ aliquẽ in domo sua,z aliqs vulnera uerit aliquẽ,q habebat domũ cõem cũ alio q habebit locũ pena statuti,qz dz intelligi in domo sua,id est,sue habitationis.Si autem domus fuisset cõis inter vulneratũ z vulnerantẽ.non haberet locum statutũ rõne equalitatis.l.sed z milites.ff.quãdoqz autem.ff.de excusatione tutorum.Hoc idem tz Flo.de Bon.in l. Sabinus.ff.communi diui.Vlb.de Rol.in tracta.statu.in j.parte questio.clxxxij.z Pau.de ca.consi.,cccij.z vide Feli.qui hoc re assumpsit in dist.j.c.ius naturale.

LEX II.

Jis qui. Ex eo qõ quis se interfecit,testm̃ non irritatur,si hoc metu future pene nõ fecit.h.d.In ista materia glo.tua distinguit,z de bonis cozis.a qui mezt,sibi consci.l.j.z vide gl.tuam.

LEX III.

a **Senium.** aEtas,vel corporis infirmitas quamẽtẽ non alienat,testamẽti factionem non impedit.h.d.¶Opp.ad fi.z videt q filius.

1 l.tam his.ff.j.Sol.†hũ põt cã mor.donare,nõ aũt testari,vel codicillari,Ratio propria est.qz donatio cã mor.magis accedit cõtractui quam vltime volũtati,z no.in l.ij.circa.prin.de do.prate.

b Sed qz est rõ quod non põt testari.bDicit gl.qz testamẽti factio est publici iuris,donatio est iuris priuati.Ista ratio vt magis in Jtium.Nam in his que publici iuris sunt,non curat patria potestas,vt l.nam q.in prin.ff.ad Treb.Sol.dicunt doc.in his q publici iuris sunt,in quibus representat duplex persona,non curat patria potestas vt in Jtio.vt puta.filj põt esse iudex,põt esse testor.qz duplicem personam representat,vnam,vt priuatus.aliam vt iudex,vnam vt Ticius,aliã vt tutor.Sed in factione testamenti non representat nisi vna persona ideo patria potestas curat. Addit.gl.aliã rationẽ qz vltima voluntas non põt pẽdere(alius procedere)ex alieno arbitrio.vt l.captatorias.ẽ.ti.ff.Item Jetus in vt l.fi.ẽ.de contrah.emp.sed donatio causa mortis accedit cõtractui,vt ẽ.dixi,ergo,ꝛc.

ADDITIONES.

a ¶Senium.Adde an filiusfamilias possit testari ad pias causas pone per Pau.de ca.consi.ccj.Et an filius consentiẽte patre possit donare alteri filio z sic fratri.vide Dl.cõs,xxvj.Et an filj9 consentiens patris cõsentientis vpotius sue cã mortis,qui pater promiserit per stipulationẽ post mortẽ filij tradere vpotius mortuo filio,an per penitentia ductus possit revocare.vide Pe.de anc.cõsi.xxv.

b P.PAV.P.¶Testari.Ad faciendum qõ filiusfa.possit testari vocepolam cautela cxxxiiij.Et de materia an Galli,z Britanni filiusfamilias possint testari de aduẽritijs vide Bal.in ci.j.ti.suo fra. de benefi.inue.Jas.in l.fi.j.eo.z in discursu istius legis alia ponit in materia ista.z alia etiam in ista lege p eũ vide.an aũt possit filiusfa.testari ad pias causas de bonis aduẽtitijs patre cõsentiente vide latissime Barb.in q.sua ante rub.extra de testa.ponit qd de gallis,z Britannis filiusfa.eu possint testari.z qd de filijs Judeorũ,z multis aliis postea ponit quid de bonis aduẽtitijs,in quibus patri non queritur vsusfructus,an possit filiusfa.testari de vsufructu patris patre permittente.

LEX IIII.

Infrater. Minor xxv.annis non põt testari,sed ẽ.si sit maior.h.d.

LEX V.

Eunuchis. Eunuchus põt cõdere vltimã vel,ultatez.h.d.Que est rõ dubitandi in hac lege,vide gl.Ratio dubitandi est,quia docent doct.qz eunuchus non videt homo perfectus ideo videbatur quod testm̃ facere non posset.Hec ratio dubitandi non pz mihi,imperfectio corporis non impedit testamenti factionẽ.vt l.qui manus.ff.eo.Et ideo ratio dubitandi videt mihi qõ sit ista,qz ẽ.l.proxi.ostendi.quod etas est illa,que est impedimentum ad testandũ.nec curatur vtrũ sit impotens vel nõ.Ex colligitur aliud dubium de eunucho,z fit dubiũ qñ impeditur propter inhabilitatem generandi.

LEX VI.

Jquis Testm̃.in quo Imperator instituit,mutari,hoc dicit licet secus fecerit mune Perusinum.

LEX VII.

Umberedes. In testamẽto,cũ principe vel Augusta instituit cõmune seruatur.h.d.Vel melius Princeps z Augusta

1 in testamentis ius conseruant actiue,z passiue,h.d.¶Oppo. ff.de leg.ij.l.quod prin.z l.fi Auguste.Hi dicit qõ hoc est verũ, quo ad solennitatem testandi.Tu dic,vt ibi no.

LEX VIII.

a **Ac consultissima.** aCeci pist vinmaz voluntatem condere,observatis solennitatibus,bhac lege expb fis.hoc dicit.Rogo quod tu teneas menti ista lex, qz potest habere multum de honore ex ea,qz sepe homines cantur propter infirmitatem,vel alis accidentia,z faciunt de iure communi,z illud testamentum non valet,z ideo no.z menti.¶Oppo.quod istud videtur testamentum in scriptis, signatur a testibus,vt l.hac consultissima.in prin.j.tit.Solne habet similitudinem cuz testamento in scriptis,ex eo quod gnatur,sed est nuncupatiuũ,ideo qz testes sciunt ea que mẽto sunt,z ipsis testib.nuncupat.Op.j.tit.j.l.in testis.Solle est in testamento ceci,vt debeat fieri testibata ꝓductis.

ep.Jus

c op. Justi. de le. ff. ante heredis. So. speciale est in testa. ceci, vt oīa omnia debeat heres scribi. Quero hic de duab. quest. primo de
a hic q̄ dz exprimi nomen heredis cū alijs indicijs. Quero† quid
* si sit nomen ita singulare, q̄ nō reperiat alibi, vt Ballo. presus,* qui, fm Ly. hic fuit bidellus Bzo. certe tunc nō est necesse, q̄ alia nomina ponant, q̄ illud nomē sufficit. ¶ Quero dicit hic q̄ no-
b tarius habetur loco testis[d], q̄ debent esse septem testes, z nota-
rius, z si non pōt notarius haberi, adhibeatur octauus testis lo-
c eius. ¶† Quero, an hoc sit verū in quolibet instrumēto. Bl. tāgit hic, z videtur q̄ sic per hāc l. z per l. domitius Labeo. ff. de test. Finaliter gl. ponit quandam opi. Bul. glossatoris antiq. qui fuit pisanus, z dicit q̄ sic, distinguendo sic. Quinq; producit scriptura, vt per ipsam scripturam probetur tanquā per instrumentum publicum, z tunc notarius non habet in numero testiū. Satis em est q̄ ipse faciat scripturam esse publicam, vt in aut. de instru. cau. z fide. §. op. Quando q̄ producit scriptura non vt probet, sed vt probetur scriptura per testes, tunc octauus poterit examinari vna cū testib. Ita loquit hic. Ultimo not. fi. huius l. p
arengis, q̄ poteris allegare istum text. m consi. sicut iacet, ꝛc.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Hac cōsultissima. Ista forma etiā seruanda est in testamento inter liberos. Vide Com. consi. cxij. z in l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. j. ti. j. vbi scripsi.

b ¶ Obseruatis solēnitatibus. Adde an hec solēnitas debeat obseruari, q̄n cecus testat inter liberos. Bal. Ang. Bal. z Pau. de cast. dicunt q̄ non, sed fm dispositionem §. ex imperfecto, q̄ q̄n sunt due leges diuerse quarū vna est in vno specialis, in alio gnalis, altera econuerso, q̄ illa debet attendi que magis viget rone publice vtilitatis. Ita voluit Bar. in extraua. ad reprimēdum. in ver. non obstante, prope fin. An autem idem sit ad pias causas. Ang. dicit idem si faceret legata pijs venerabilibus locis nō aūt personis pauperibus priuatis, q̄ propter egestatē solent multoties ad delicta declinare. Alex. vero dicit se putare indistincte, q̄ possit iure cōmuni testari ad pias causas per c. relatus. z c. cū clerici. de testa. latius hic per eam formam siue practicā testamenti ceci. vide per Spe. in ti. de instru. edi. §. j. vers. id autē. donare etiā potest causa mortis absq; hac solennitate, vt est cōclusum in cōsiliis Bal. iij. vol. cccxxx. z seq.

c P. PAV. P. ¶ Justi. de leg. Vide Lepolam cautela sua ciij.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ballo. presus. Dicit Bal. in l. j. ff. de li. z post. q̄ latrones insignes habent cōmuniter hoc nomen. z ōt idem notare Jacob. de Are. in l. lucius. ff. de fideicōmiss. libert.

d ¶ Loco testis. Adde q̄ in simili consuluit Pe. de anch. cōsi. clxxvij. z cccxxxij. z in terminis de quibus hic Bal. cōsi. ccclxv. iij. vol. per Alex. consi. cliij. ij. lib.

LEX IX.

a Furiosum. [a]Furor impedit testa. inchoari, z inchoatū perfici, z vz testū[b] factū
b tempore quo quis habet dilucida interualla. ¶ Ho. mihil videtur fecisse qui partē indiuidui fecit.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Furiosum. Ad istam l. vide Bart. consi. lix. volu. j. z Anch. qualiter probet denunciatio, z similia, z cui incūbat onus probādi vide Soc. cōsi. suo. xlij. P. PAV. P. ¶ Furiosum. De materia huius legis, z qualiter probet furor vide in repertorio in verbo furor latissime Alex. consi. cxlj. z consi. ccxxvij. z seq. z consi. liij. vbi ponit differentiam, que est inter furiosum, z mēte captū, vide Are. in l. j. §. fi. de ver. obl. Alex. in l. si cum decem. §. si maritū, solucrit. Item q̄ actus factus a furioso, iz probetur ipsum habuisse dilucida interualla, non valeat, nisi probet quod tpe actus esset in dilucido interuallo, vide late Jaso. in l. patre furioso. in ij. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. Quid aūt si quis asserat vt quotidie fit ipse esse sane mentis, z talia verba an aliquā fidē faciant, q̄ econtra si assereret ipsum esse insane mētis, vide Jas. in l. senium. §. eo. Alia multa in materia furiosi vide p Ja. hic. Item de furioso, phrenetico, z ebrio q̄ non possunt testari etiā ad pias causas, z quali ter probetur furor, vide Barb. in c. fi. de succes. ab inte. item de modis probandi aliquem mente captū, vide Decium consil. lxxxvj.

b POMA. ¶ Et vz testū. Limita vt p Ro. in repe. aut. similiter. in
c fi. speciali, inter piam cām z vltimas voluntates. j. ad l. Falci.
POMA. ¶ Ho. mihi videtur. Q̄ furor superueniens non impedit testū prius factum valere, facit. in. simili. l. certi condictio. §. q̄n. in fine. ff. si cer. pet. vbi prodigus potest conuenire ex contractu prius celebrato cum eo ante bonorum interdictionem.

LEX X.

a Discretis. [a]Surdus, z mutus naturaliter nō
b testant b si secus si accidētaliter, z scribere sciant, surdus tamen testatur, z mutus, si scribere sciat, hoc dicit.

ADDITIONES.

a ¶ Discretis. Adde Ang. consi. cclvij. z ibi an testamentum fm factū a muto, renocet primuz factum in sana mente. notatur hic etiam quod qui non potest testari, non potest codicillari: quod inferunt doct. ad q. vsurarij qui non potest preter formam. c. quā quam. de vsur. in vj. An possit donare causa mort. dico breuiter quod Bal. consuluit quod sic, z ita refert consuluisse nostruz collegium Medio. eius consi. lxvj. j. vol.

b POMA. ¶ Non testatur. Vide ad istam l. per Feli. aliquid in c. in presentia. versi. quarto querit de probā. An autem tales prohibeantur donare, z sic contrahere, vide Alex. consi. xij. vol. j.

LEX XI.

a Nemo. [a]Filiusfamil. in aduentitijs non potest testa
ri. hoc dicit. Ho. quod dixi in summario. Hac scit no. ff. de test. l. qui in potestate. z ad Treb. l. j. §. in filij.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Nemo. Vide plenissime. Feli. Ro. in rep. aut. similiter. xij. speciali inter piam causaz, z vltimam voluntatem. C. ad l. fal.

LEX XII.

Omnes. [a]Filiusfa. potest testari in castren. vel quasi castrensi. nec tale testamentum querelatur. hoc dicit.

De testamentis & quemadmodum testamenta ordinentur. Rub. XXIII.

ADDITIO.

a POMA. ¶ De testamentis. Circa istam materiam testamēto[rū] vide pulchram questionem tactā per Ang. cōsi. ccciij. alias cccvj. incī. testatoz sua propria manu scripsit eius testamentum in aliquibus folijs. postea apparet ea folia dedisse cuidam notario. q̄ in fine apposuit annos domini, indictionem, z quibus presentibus, z locum, z idem tamen notarius postea moritur nec apparet aliter eum scripsisse in breuarijs suis hoc testamentū an possit sustineri. Item de Christiano faciente testamentuz apud Sultanum, vel alias gentes exteras, quam solennitatem debeat seruare, vi de iafo. in l. ius autem ciuile. ff. de iust. z iur.

LEX I.

1 ¶ Conditio testis inspicitur quando examinatur.
2 Testamentum in scriptis cōditum, z manu publici notarij scriptum facit fidem absque alia publicatione.
3 Testament um nuncupatiuū, an possit reprobari per scripturā.

Testes. Ista lex, iudicio meo est multum no. Et breuiter hoc intēdit. Communis opinio facit ius. Ad hoc allegatur vel aliter, debet inspici cōditio testis putatiua eo tēpore, quo adhibet ad testimoniū non post. h. d. ¶ Op. j. co. l. hac consultissima in prin. fol. fateor q̄ testes debent esse liberi vere vel putatiue. ¶ Opp. z nūc intro gl. magnam. †Conditio testis debet inspici tunc, cū examinatur, vnde licet tēpore testamenti iste haberet, vt liber, nūc vere scitur quod est seruus, ergo non potest examinari, vt l. q̄n liberi. §. de testa. Vnde timore est facta gl. magna hic posita, z fatetur gl. contrarium, quod iste examinari non poterit. Et si dicis, quomodo procedit hec lex, vt testamētū habeat aliquem effectū. Bl. legit duobus modis principaliter. Et prima subdiuidit in duas. Primo, q̄ loquatur in testamēto nuncupatiuo redacto in scripturam per tabellionē, q̄ probatur per ipsum instrumētum, absque aliqua testis examinatione. Unde probatur etiam q̄ si testes erāt mortui, infames, vel simules, z sic non erat necesse, q̄ iste seruus examinet, q̄ examinari non potest. Secundo modo legitur, de testamento nuncupatiuo, non redacto in scripturā, tamē confessato per aduersarium. Dicebat enim fateor instrumētū sic esse conditum tamen dico talē testem fuisse seruum. Certe ēt tūc valebit, q̄ non est necesse q̄ testes examinentur. Tertio modo legitur in testamento in scriptis. Ista lect. tertia nō videtur vera q̄ testamentū in scriptis non probat donec veniant testes cora iudice, z sua sigilla, z suas recognoscāt subscriptiones, vt l. iz si quis ex signatoribus. ff. quemad. test. ape. Facit. j. l. prori. z q̄ ibi dicā
2 vobis nisi diceremus † testamentū in scriptis cōditū, z manu publici notarij scriptū, tūc faceret fidez absque alia publicatiōe vt no. dicit gl. in l. ij. ff. quemad. test. aper. post princi. z vide gl. tuam
3 † An autem nuncupatiuū testamentū possit de iure probari per scripturā, dicemus in l. fi. de fideicom. Alij legunt istam legē aliter, z dicunt q̄ iste talis testis poterit etiam hodie examinari, ponendo hic casum, q̄ tempore isto quo producebatur, adhuc habebatur, loco liberi, z eius seruit[9] nō erat detecta. ¶ Vel aliter possumus legere secundum Bzo. vt ipse refert Justi. de testamē. ordinan. circa finem. Summa huius ti. quod etiam si eius seruus

tus est detecta,poterit examinari per hanc legē. Nam non ob.ff. de Larbo.edicto.l.iij.§.due autē sunt cause.q2 debes scire q3 qñque conditio alicuius mutatur sua culpa,vt q2 efficit infamis propter delictum,z tūc non poterit examinari. Aut mutatur nō sua culpa,vt in casu huius legis,detegitur seruitus sua absq3 aliquo suo facto,tunc isto non obstāte examinari pōt etiam hodie,tunc em̄ videtur examinatus,cum fuerit adhibitus testis,z in hoc videtur velle stare Dy.z Jac.de Are.in l.ad testium.§.j.ff.eo.z ibi
b dixi vobis. ¶Quero, quid de infami excōmunicato vel simili. Rñ.idem,qđ debet inspici cuius conditionis tūc reputabatur.p
c hanc legem.z no.ff.eo.l.j.alias.l.cū lege.in fi. ¶Ultimo no.*mirabilem legē ad p3acticam.†Hic habetis formā proponendi exceptionem contra testem,vel iudicē,vel contra sniam vel dictum te
d stis. Nō em* sufficeret si exciperes,dico qđ talis iudex erat excōicatus tunc,qñ tulit sniam vel erat infamis,* vel testis,cū tulit testimonium,erat infamis,vel excōicatus.*Sed debes scire q3 tunc tpis sic habebaf,z sic reputabaf.Hic est casus hic.Et eodem modo debes facere positionē.Nam si positio contineret tm̄ veritatē, esset,impertinens,hic est casus.Hic vide literam,z bñ inspicias,z dixi tibi in l.si arbiter.j.de sen.Item aduerte,q3 sufficit probari, q3 eo tpe quo fuit adhibitus,sic habebaf,z reputabaf,nec requiritur q3 probet de tpe anteriori,vel priori de necessitate, sufficit tm̄ qđ illo tpe p3obetur,z de illo tēpore est necesse p3obare. Vide tex.ibi,eo tempore.Item q2 vides qđ tex.requirit,q3 in positione ponatur de opinione,quo tempore requiratur.Item dicit tex.a
e quibus debeat reputari,scz ab omnibus* z vide tex.ibi omnium consensu,zc.Quem intelligas ab omnibus qui verisimiliter debent scire,vt puta a vicinis,z notis suis.Nam nō requirit qđ tota ciuitas sic crederet,vt l.cum quidam.§.qđ dicitur.z ibi not.in simili.ff.de acqui.her.Modo habes articulum formatū ab Imperatore melius quā a Speculatore,q3 debes dicere,qđ sic habebatur,z reputabatur eo tempore ab omnibus scientib9,z cognoscentib.eum. ¶Quero vtrū sit necessariū,qđ aliquis sit in quasi possessione libertatis.Hoc dico p3o tanto,q2 pōt reputari,z haberi,vt liber,z tū possidetur ab alio,vt si est seruus fugitiuus,vt l.j.§.per seruū qui in fuga.z l.iij.§.si seru9.de acqr.pos.z l.Barb. ff.de offi.p3eto.Et hec lex videt tollere istud dubiū,q2 non requiritur quasi possessio libertatis,sed quod sic habeaf ab omnibus.
§ ¶†Quero,quid si hoies de contrata de hoc dubitabant,vtrum esset seruus,vel liber,cum non habebant eum p3o seruo,neq3 p3o libertō* Rñ.non sufficeret ad habitandū eum ad testimoniū. Et hic est casus in fi.ibi,nec quisquam eis vsq3 adhuc status qstionem mouerit,quasi,dicat,si status eoꝝ iam esset reuocatus in du-
6 bium,non esset idoneus testis.Et ideo habes†practicaz solennē, qñ ex vna parte fit positio,qđ talis habebatur,z reputabaf ab omnibus cognoscentibus,cuz vt liber,vel vt homo bone opinionis,z fame.Tu ex aduerso potes facere articulū ẓrium duobus modis. Uno modo directe q3 ipse habebatur,z reputabaf seruus,vel homo male conditionis,z fame.Vel potes dicere qđ de hoc erat dubium inter hoies cognoscētes eum an esset seru9,vel
f non,illud em̄ sufficeret,vt hic videtis. Ad vnū tamen aduerte
§ q2 dixi tibi de†infame qđ non esset bona exceptio,dico,qđ talis
7 testis est infamis vel habetur,z reputaf infamis ab omnibus cognoscētibus eum,nisi addatur cā quare.q2 in istis exceptionib9 que continent crimen,debet crimen exprimi,vt extra de testib9. c.p3esentium.lib.vj.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Hac consultissima.De hoc qualiter procedat,vide Alex.consi.xxiij.ver.preterea non sufficit.vol.ij.Vide etiā Bal. in c.j.an remoueri debeant testes,qui pares esse deſierunt.

b POMA. ¶Excommunicato.Vide Feli.in c.veniens.el ij.in ver. in gl.fi.ibi,alias,z seq.de test.z in c.ij.testimonium.eo.tit.Bar.cō si.xxix.vol.j.

c ¶Ultimo no.Sed contrarium tz hic Fran.de Ram.z Joan.de Imo.in l.ad testium.§.j.ff.eo.Bal.hic.z Lud.idem tz hic Rap.z in d.l.ij.And.Bar.Adde tu Bar.sentire hic expresse q3 infamis occultus admittitur quo ad actus iudiciales.Ita etiā Bal.hic, z in l.j.C.de sum.trī.z fid.cath.z are.in c.cum non ab hoie.de iud. Et adde ad Barb.hic que no.in l.iij.ff.ad l.Jul.repet.Et adde q3 ignorantia est iusta causa faciendi inhabilem habilē,etiā in officijs priuatis vtilitate.Ita Are.in c.post cessionem,de p3ob.post Bar.hic quem vide ponentem exemplum in teste.

d ¶Non em̄ sufficeret.Adde qđ ẓrium tenet Bal.qđ sufficiat opponere specifice exceptionem qđ erat infamis ex tali causa absq3 eo quod dicatur reputabatur,per text.in c.p3esentium.§. testes. de testib.in vj.idem tenet Ful.Ro.z Pau.de ca.Adde qđ contra Bar.hic videtur etiam tenere Jo.And.Ant.de Bu.z Abb.in c.fi.extra de iusti.dum referunt questionem Alb.de Mantua.

e ¶Ab omnibus.Adde an sufficiat q3 p3obet a maiori parte testis reputatus liber.Spe.in ti.de teste.tenuit qđ sic.in d.§.j.ver. quid si tm̄ a maiori parte.arg.l.qđ maior.ff.ad munici. Ide tenet Ang.in l.ad testium.P3o quo facit gl.in l.iij.§.eiusdē.in ver. fama.dum gl.dicit,maiorem partē.ff.de test. Idem tz Rap.hic.z Ant.de bu.in c.quid per nouale.de ver.sig. Jmo.tamen contra
f AND.BARB. ¶Ad vnum.Et vide Lud.Ro.in consi.cc. lxxvj.vbi allegauit istud dictum Bar.allegauit ca.p3esentium.§. testes.de test.lib.vj.

g POMA. ¶Tamen aduerte.Vide oino Jal.in l.turpia.alias.Tatio testatore.ff.de leg.j.z vide Ro.consi.ccx.incip.in casu p3opo site consultationis.Pau.de caſt.consi.xxvij.facit q3 vult Bal.in l.si quis testibus,ad fi.ff.de test.de opponente exceptionē inimicitie,qđ debet speciem illius exprimere,alias non releuat,z q3 vult Bal.in l.turpia.ff.de leg.j.dū loquitur de diffamatione.Et multa alia possunt cumulari que tradunt de exceptione generali,z obscura.per doc.in l.turpia.in p3in.z in locis ibi adductis p3o Pan.in c.solite.de testi.spo.z Ant.de bu.in c.sup hoc.de renū. vide nō ab re Fel.in c.fi.de exce.z Bar.in c.finuāte.de of.dele.

LEX II.

1 ¶†Qualiter fiat publicatio testamenti,z an sit necesse qđ originale ostendatur.z nu.2.

a 1 Publicati.*Testamento publicato adhi- fides.Iz originale sit perditum.Ita dicit.Quero†qualiter fit ista publicatio.Eos debet scire qđ quandoq3 testū aperitur,quandoq3 publicatur.Aperitur,fit fm̄ solennitatem positam in l.ij.quād.test.aper.qđ non publicatur,debent citari oēs testes,z pars cuius interest,z quib9 dicta debet facere redigi index in publica documenta,z tunc faciet fidem perpetuam.Ita loquit hic,z ff.eo.l.sed si quis ex legatis
2 toribus. ¶†Quero vtrū fit necesse qđ originale ostendat.Hic videtur casus qđ sic,nisi p3obetur qđ sit amissum,z vide tex.ibi,in casu qui p3obatur intercidit,zc. Breuiter si fuit publicatū parte citata,facit fidem perpetuā,nec est necesse qđ ostendat originale,arg.j.de re iudi.l.fi.in fi.nisi quis diceret quod velit redarguere de falso,tunc em̄ debet p3oduci,vel p3obari quod sit perditus, saltem per iuramentum,vt l.fin.§.de fide instrumentorum.

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶Publicati.Que solēnitas requiratur in ista publicatione vel simili,vide Feli.in c.Albericus.in p3in.extra de testi.

LEX III.

Ex imperfecto.*Notabilitas instituti non facit,vt ex testamēto nullo capiatur hereditas,hoc dicit.

LEX IIII.

a In nomine.*Error in p3opio nōminis tutionez,non vitiat actū, p3opio nomine,scz alterius non loquentis,qz non fiat.l.ij.§.j.de here.instit.

ADDITIO

a AND.BARB. ¶Si in nomine.Et vide elegans consilium Alexi.incip.Mar.Barontij p3o ista l.vbi loquit de errore nominis. P.PAV.P. ¶Si in nomine.Quid autem in testibus,vide in rub.quid sit inuest.

LEX V.

Neque professio.*Quod relinquitur filio si filius nō fit
1 ritur,non vz.h.d.Et sic habes†hic duo ẓrium q3
a seueratio alicuius nō facit filium,eū qui non fit
2 Secundo no.†qđ relinquitur filio,vt filio,si non est filius vo
let. ¶Ad primū oppo.de l.fi.ff.de p3oba.Respon.ibi nō fa
b filium,sed facit p3esumptionē,* qđ sit filius,nisi p3obetur con
rium.Secundo opp.ad fm̄ contra.de hered.instit.l.nemo.§.j. hic loquitur in errante,credebat enim eum filiuz.cū non esset fratrem,cum non esset. Ibi enim loquitur in sciente.
3 †p3esumitur quis credere,quod voce expressit,vt l.Labeo vel l.eg.z no.in d.l.nemo.§.j.de heredi.instit.

ADDITIONES.

a ¶Asseueratio.Adde an p3osit,vel nocet filio asseuratio vel matris vide plene per Bar.in l.j.§.Julian9.ff.de li.agn. l.filium.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.per Ly.z Bal.in c.per nuus.C.de nupt.z in c.Micha.de filijs p3esby.z in c.per p3ob.z per Bar.in l.non pōt.ff.de adop.per Bar.consi.xxx.

b P.PAV.P. ¶P3esumptionem.Vide Soc.late.in l.falla.in p3in. ff.de condi.z demonst.

LEX VI.

1 ¶ Verba enunciatiua non disponunt in preiudiciū eius qui grauari non potest.

VErba. Verba enūciatiua non inducūt dispositionem eorum quos testator grauare non pōt. hoc dicit. Habunt fris in l. j. ꝛ. arbitrium tute. ¶ Opp. de l. j. j. de fal. cau. adie. Sol. † Verba enūciatiua inducūt dispositionem in preiudicium heredis, vel alterius, quem quis pōt grauare vt ibi no. secus in eo, quem grauare non pōt, vt hic. ¶ Oppo. donatarium cā mor. pōt quis grauare vt d. l. ab eo. j. de fideicommiss. ergo ista verba in eorum preiudiciū operantur. ¶ Timore huius contrarij hec lex legitur duobus modis. Uno modo in donatione inter vinos. ꝛ tūc propriē procedit summarium qd̄ vobis dedi. Alio modo in donatione causa mortis, ꝛ tunc talia verba non preiudicāt veritati, quin donatio fuerit facta, sed inducunt dispositionem. Ita dicit gl.

LEX VII.

1 ¶ Error scribentis, non vitiat testamentum.
2 Error notarij quomodo probetur.

a ERrore. "Error † scribētis non vitiat testū. h. t. d. Opp. ꝛ. de hered. instit. l. j. ꝛ. sinautē. Sol. Dicunt quidam secus esset si deficerent verba heres esto, sed solum diceret Titius. b Tu dic q̄ lex ꝛ ria loquitur qñ ipse testator omisit, hic loquitur qñ omisit notarius. Et eo modo pōt responderi ad vltimam l. ff. de iure codicil.
2 Sed † qualiter probabitur † hic error notarij forte per duos testes, ꝛ l. quoties. in prin. ꝛ ꝛ. i. ff. de here. instit. vel forte ex his que
c precedunt. vel sequuntur. Circa quod vide l. no. ꝛ qd̄ ibi no. ff. de
d le. ij. in l. cum proponebatur, in l. ij librarius. de reg. iuris.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Errore. Et vide Ludo. Ro. in consi. clxxviij. de errore testatoris.
b P. PAV. P. ¶ Diceret Titius. vide An. Bar. in l. j. ꝛ. ff. de heredib. instit.
c P. PAV. P. ¶ Probabitur. Vide Alex. consi. cxl.
d ¶ Per duos testes. Adde qd̄ quando agitur de probādo aliqd extrinsecum testamenti, sufficit probare per duos testes, vt hic p Paul. de cast. ꝛ clarius per Old. consi. cc. cvij.

LEX VIII.

USus. Propter necessitatem iuris dispositio sus-
pendit ad tempus, non in totum tollitur. hoc dicit.

LEX IX.

1 Non speciali. "Qñ sit testamentum. tes-
tes debent esse in conspectu testatoris, nisi ex priuilegio aliud sit concessum. hoc
a dicit. ¶ Ho. qd̄ testes debent esse in cōspectu testatoris, ꝛ sic nō
b sufficeret si esset coram in medio. De hoc videt tex. in l. ij. ꝛ. idem
c labeo. de aqua plu. arc. Ideo debes scire † qd̄ hic videtur casus. q
a testū factum in ciuitate ista, fm formam statuti huius ciuitatis, tenet vbi. ꝛ. Tene menti. dixi in l. cunctos populos. ꝛ. de sum. trī.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Si non speciali. Vide pro hac l. Bar. in consil. cclxiij. incip. fm consuetudinem Venetiarū. ¶ Si non speciali. Adde qd̄ inducitur hec lex ad questionē, an per statutū, vel consuetudinem possit induci vt valeat testū coram duobus testib⁹. ꝛ
do. Alex. dicit qd̄ magis communis opi. est qd̄ sic per hunc text. ꝛ per l. ij. quemadmo. test. ape. Bal. tamen hic quem sequit Paul. de cast. dicit. qd̄ nec per statutum nec per consuetudinem pōt fieri qd̄ in testamētis sufficiat minor numerus, quinq̄ testium vt l. ij. eo. ubi minus autem nullo modo concedimus, idem videtur voluisse Old. consi. cc. lvij.
b P. PAV. P. ¶ Testes debent. Vide Lepo. cautela. ccl.
c ¶ Cortina. Adde non sic in actibus inter vinos. qz non requirit qd̄ videant contrahentes. si vocem habent eorum notā. Ita hic Paul. de ca. videtur intelligere gl. in l. ij. ꝛ. ideꝛ Labeo. ff. de aqua plu. arcen. Fallit in quibusdam casibus no. per gl. in l. ij. ꝛ. finautem. de iure delib. in gl. que inci. no. arg.

LEX X.

IN testamentum. Testū validuꝫ pro-
pter rescriptū Principis, non debet rescindi. hoc dicit.

LEX XI.

NOn idcirco. Furtū testamenti nō irritat te-
stamentum. hoc dicit breuiter ista lex.

LEX XII.

1 ¶ Rasura vel cassatio quando attendatur, ꝛ reddat testū suspectum.
2 Cancellatio fauore libertatis, ꝛ in relictis ad pias causas, presumitur inconsulte facta.
3 Practica, quando instrumentum est interlineatum, vel rasum, vt notarius instrumentum conficiens de hoc faciat mentionem.

a SIvnus. "Defectus solennitatis facit testa-
mentū deficere. Rasura vero, vel interlineatio facit vt perueniatur ad veritatis indaginē. h. d. in summa. ¶ Opp. licet rasura sit in vno loco, alia pars testamenti suspecta non readit, vt l. ij ex facto. ꝛ. de transac. Solu. intelligas qd̄ hic erat rasura in aliquo loco suspecto circa annos Domini, vel heredis institutionem. ¶ Opp. de ꝛ. ij. j. de edi. dixi. Edri. tollen. vbi testamentum rasum reputur, vel cancella-
1 tum. Solu. † Et hic aduerte, qz aut agitur pontio, ꝛ testū rasum, ꝛ interlineatum respuntur nec perueniatur ad veritatis indaginem, vt l. contra. Aut agitur pertotio, ꝛ tunc si quidem rasura non est in loco suspecto, no curatur, vt ꝛ. de transl. l. ij ex facto. Si est in loco suspecto, peruenitur ad veritatis inuestigationē, vtrū factū fuerit consulte, vel non, vel volēte testatore, vel non, vt hic.
2 ¶ † Sed quero, quid in dubio, apparet cancellatio, sed nō appet qualiter fuerit facta. Lex videt dicere qd̄ fauore libertatis in dubio presumitur inconsulte delectuꝫ. alias secus, vt l. pri. ꝛ. ff. de his qui in testamē. delen. Et idem eadem rōne in relictis ad pias causas. Et ita consului hoc anno in quodam testamento, in quo erant relicta ad pias causas, ꝛ in parte erat cācellata, ꝛ in parte non.
3 Propter tollēdas aūt † tas dubietates, introduxit cōis practica, vt facientes instrumenta vel testamentū dicant, ꝛ qd̄ ꝛ. interlineatum est in tali loco, ꝛ q̄ rasum est in tali loco, vel quod cancel
b latum est in tali loco, mea propria manu. b fecit, vt l. j. de his que in test. delen. ꝛ tene menti hoc.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Si vnus. Iste tex. allegatur p doc. in l. nemo pōt. ff. de leg. j. pro illa opi. q̄ numerus septē testiū sit solennitas ꝛ specialis non probatoria, ꝛ ibi allegatur per Ho. Mediolane. ꝛ vide ista ꝛ l. si vnus. per Alex. consi. cxxxiij. vol. iij.
b ¶ Mea propria manu. Adde q̄ Bal. limitat verum quādo illa attestatio est de corpore instrumenti, qz facta ante subscriptionē notarij, vel appositionē sigilli, quia tunc habet diez ꝛ testes. si c⁹ li post, vel in margine, qz caret die, ꝛ testib. ꝛ ipse idem notarius potuisset facere ex interuallo, ꝛ fallo, ideo nō tenetur, quod dicit. dicit Paul. de Cast. menti tenendum. Idem voluit Jo. Lin. in tit. de instru. edi. ꝛ. Ostēlo in add. ad me. Dicit Bladinus, ꝛ idem tenet Alex. hic in fi. ꝛ clarius Paul. de Ca. consi. cxxviij. in fi. vbi refert Joan. And. vbi ꝛ. ꝛ Bal. in l. nostram. ꝛ vide etiam Pet. de Anch. consi. cc. xij. Bald. consi. cxj. ij. lib.

LEX XIII.

TEstandi. Nemo pōt facere ne leges in suo testa-
mento locū habeant, hoc dicit ista lex. De hoc dic vt in l. nemo potest. ff. de leg.

LEX XIIII.

a NOn codicillum. "Ex anteriorib⁹ p proba-
tur vltima voluntas, et si aliter. Qui heredem facit, videtur velle testari. h. d.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Non codicillum. Istum. tex. allegauit Bar. in l. j. ꝛ. si quis ita. ff. de verb. oblig. circa medium.

LEX XV.

a QVoniam indignū. "Verborum † so-
1 lemnitas in testamēto reticit. h. d. Premitte ad euidentiam, quis est casus rectus ꝛ quis obliquus, vel reflexus, secundū grāmaticos. Hot. quod † verbum volo est verbum directum, licet Jacob. de Bret. dixerit contrarium in l. Scevola. ff. ad Treb.

3 No.vltimo ſin quacunq; materia ſcribatur teſtamentuz, ſiue in membranis, ſiue in charris, de papyro, ſiue in tabulis nó eſt curá dum, vt l.j.in prin.ff.de secun.tab.

ADDITIO.

a P.PAV.P.¶Qñ. Circa decisionē huius l.qó balbutiens possit testari vide Alex.late consi.ccccxiv. Vide que habes ad Bar.in l.iubemus.j.eo.

LEX. XVI.

1 ☞Agnitio vnius legati qualiter intelligatur esse facta.

2 Agnitio vnius legati, an preiudicet in alijs legatis non agnitis.

a NOn dubium. *Dignitas honorati nō facit inutilem dispositionem, z approbatio heredis cogit euz ad legati prestationē. h.d. Que est ratio dubitandi primi dicti, dicit gl. qó videtur esse homo nó sane mentis, qui heredē instituit Imperatorē. Vel aliter, z melius, ratio dubitandi est q; sicut pōt contrahi cū istis hominibus in dignitate positis, vt ff.de contracti.iud.l.j, ita videbat qó non possent heredes institui, non curo. Dicitur hic in fi. qó si heres agnouit legatū inualidū cogitur prestare. ¶Quero qualiter intelligatur esse facta ista agnitio gl. dicit duobus modis soluendo, scz vel promittendo. Jn eo ¶ dicit, soluendo, dicit verū in se, sed non vt congruere huic legi, que dicit impleuerint, liberatus est ab omni necessitate z hz. Nam cum iam soluendo impleuerint, liberatus est ab omni necessitate, nihil dicas, qó cogitur pro futuro tempore in legatis annuis, vt l.j.ff.de fideicommiss. sed illud non hz locum, nisi in legato alimentorum. Tene ergo illam, qó agnouit promittendo, vt l.fi.j.

2 ad l.fal. ¶Quero vtrum agnitio vnius legati preiudicet in alijs legatis non agnitis. Videt qó sic, vt j.ad l.fal.aut.sed cum testator. Sic determinat Jtem, z nihil allegat. Ad auth. respon. q; ibi testamentū valebat, lz heres esset nimis grauat. vide gl. vltimā, z aduer. Quāq; testm, vel legatum deficit propter fauorem alicui. Exemplū, filio preterito, testm est nullū fauore filij, certe ipse filius pōt approbare testm, si vult, vt l.filio preterito.ff.de inuisto test. dixi vobis in l.posthumo.de bon.poss.Grab. Item, qñ legatū defalcatur per fal. istud est fauore heredis qó legatū vltra dodrantem non valeat: certe heres, si vult pōt approbare testm. vt in auth. sed cum testator, ita vult dicere gl. dum dicit, qó ibi loquit, &c. qñq; est testamentum nullum, propter defectū solemnitatis, tunc illud testamentum non approbatur, vt testamentum, sed bñ pōt heres se obligare ad soluendum, z teneri obligatione noua, non autem pōt testamentum approbare. hic est tex. z gl.

ADDITIO.

a AND.BARB.¶In l.non dubiū. Adde Lu.Ro.in cons.ccxix.

LEX XVII.

a TEstamentum. Solennitas omissa, vbundans cautela non nocet. hoc dicit. No. qó abundans cautela non nocet.

ADDITIO.

a POMA.¶Non nocet. Dñ in personis de vsura z malitia suspectis, q; tunc cautela adhibita magis de vsura ipsum redarguit. Ita Anch.con.ccvij.incl. in Christi nomine repetito in fi. consilij, z vide ad istam regulam Cepol.consi.xxij.

LEX XVIII.

a * TEstamenta. *Jnsinuatio facta coram non competenti iudice vitiat insinuationem. hoc dicit.

ADDITIONES.

* CLAVD.DE SEISS. Ad materiam huius l. vide aliquid per Bal.in l.ij.in pe.col.ā.de iure dot.

a ¶Jnsinuatio. Adde qualiter fiat insinuatio donationis. Ol.cōsi.celiij, z q; dicitur qó hec insinuatio debet fieri coram iudice, secularj, quid si in eo casu quo est necessaria citatio partis, altera pars est clericus, qūo poterit fieri coram iudice seculari, qui non pōt clericum citare, Bal. post multa concludit, qó imo poterit clericum citare qz non citat vt ipse precise compareat, quo casu non posset. Et ita debent intelligi Jtia, sed citat, vt comparet si vult aliquid dicere in Jtium, quo casu si comparet aliquid dicturus in Jtium dicitur potius actor quā reus, q; dicitur reus voluntarius post quam non cōpellitur comparere, z ita dicit Paulū consuluisse Florentie, lz non vidisset Bal. hic, idem tz Sali. vt refert Alex.in l.consulta.j.eo. z Ang.in l.j.ff.hec stipulatio videt idem voluisse.ff.si cui plus quam per l.Falc.

LEX. XIX.

a OMnium. *Testm factum coram Principe, vel coram alio iudice pōt probari coram duobus testibus. hoc dicit. Primo ponit vnū dictū. Secundo illud probat per argumentū a minori. Tertio remouet vnum dubium. Quarto remouet aliud dubiū. Quinto Imperator exhibet se omnibus. Sexto statuit per duos testes posse probari. Partes videbitis legendo literā. Secunda ibi, sicut ergo. Tertia ibi, nec sane. Quarta ibi, omnibus'em. ¶Hoc.

1 testm factum coram principe pōt probari duobus testibus. q;

b 2 cundo no. idem in testamento facto coram iudice. * ¶Tertio no.

c Quarto* hz testm sit factum de cōsensu pncipis pōt bñ reuocari sine eius consensu. Qó facit ad questio. vt statuta que fuerunt in

d 3 ducatu Spoletano confirmata per rectorem ducatus, possint fieri

e ne eius* consensu reuocari. De hoc dixi plene in loc. positis. vide

4 insti. z iur. ¶Vltimo no. *q; probatur testm esse vltimū eo ipso, qó non detegitur aliud postea esse factū in ver. nec sane. sup verbo. cōprobetur, z vide gloss. in ver. comprobet. quam tene menti.

¶Opp.ff.eo.l.publicati. z ā.l.proxi. Sol. Quicquid dicat gl. hoc est veritas. Qñq; loquitur de testamēto fiendo, z istud pōt fieri coram Principe, z coram quolibet iudice. Qñq; loquit de testamento iā facto in fi. nuando, z ita loquit contra. Item no. ista ruinē ex hac l. in tertia particula. qó sufficit q; testamentū producat coram iudice cā insinuandi lz iudex nihil dixerit. Et ita in hiq; practicent hic aduocati, ex forma cuiusdam statuti. vide gl. super ver. completum, z tene menti tu inuenis.

ADDITIONES.

a POMA.¶Omnium. No. q; pro principe, z iudice presumitur, z vide aliqua in simili per Alex. consi. lxviij. vo. in. z cōsi. lxxxvij. fi. vol. iij. z aliquid ad istum tex. per Barb. consi. j. vo. z vide et aliquid per Fel. in c. in causis. de re iud. Extende istam gl. vt per Fel. in c. cum nostra. in iij. coīrollarió de rescrip.

b ¶Coram iudice. Adde qó Pau. de ca. vult hic qó testamentus factum apud acta coram iudice ordinario absq; testibus valeat sicut alia acta per iudicis presentiam l. in dona. de do. Bal. aut. vult qó sit speciale in testamentis q; requirant ad minus tres p l. sancimus. j. eo. sed Pau. dicit qó probatur Jtium cū tex. divicit, non minus tribus, vel inter acta ministrauerit, z sic loquendo alternatiue vult, qó acta habeant vim tot testium quot requirūtur, z hoc dicit placere Raph. adde, qó dōnatio facta a principe, non eget insinuatione. vt consuluit Bal. consi. clxvij. lib. vi. refert Bar. ita consuluisse in casu domi. de vrsinis.

c P.PAV.P.¶Sermio pectoris. Secus tñ presumitur in statutis vel consuetudinibus de quo cum duabus limitationibus vide Jas. in l. scripture. C. si contra ius vel vti. pub.

d AND.BARB.¶No. quarto. Vide tex. pro hoc dicto. in casu cessissent. de consti. z ibi do. Ab. qui te ducit ad cōcor. vide Bal. z Sali. in l. si vt proponis. ā. de nup. z ibi remisit late ad Bal. vide Bal. z vide Bal. in ti. de pace Constan. in prin. z ibi latemissi, z vide que dixi in d.c. cum accessissent.

e ¶Sine eius cōsensu. Adde q; Jtium tenet Bal. hic, q; ea demum solennitas requiritur in destructione, que in constructione. vt proponis. ā. de nup. cū opi. Bar. trāsit Ful. Sal. z Paul. qui per hoc alleg. in simili qó voluit Jo. an. in nouel. in c. z que si. amalo. parte cap. qó si canonici iurant seruare statuta, intelligitur quousq; durabūt, z possunt statuta reuocare, nec periuri, cum de natura ipsorum sit qó reuocari possint. sic testamenta. Adde qó pro hoc etiam facit qó ipse Bal. cōsuluit c. c. iij. lib. qó si sit data certa forma in testando, quod illa non requiritur in cancellando.

LEX XX.

NOlumus. Testamentum primū non rumpitur per aliud minus solēne. licet fuerit scriptus heres, Imperator, vel alia persona magnitate posita, hoc dicit.

LEX XXI.

a TAc consultissimi. *Forma testamenti traditur hac lege. hoc dicit vsq; ad j. ex inde. Secundo, z aliter congrue summari non potest. Opportet, z aliter congrue summari non potest. Opp.

b non* requiritur quod testes sint rogati, vt supra, de testa.

c milit. l. milites. Solut. Specialis casus est ibi. ¶Opp. quod

d non requirantur septem testes*, vt supra. eodem l. omnium. fra. eod. l. fin. Solu. regula est ista, sed fallit in casibus, in quibus

pau-

paucio2es quandoq; sufficiunt, q dic vt in gl. ¶ Oppon. ad illud quod dicit quod nullo actu, contra. j. eo. l. cum antiquitas. Solu. Illa istam determinat.

ADDITIONES.

a P. P A V. P. ¶ Hac consultissima De materia huius testamēti in scriptis ad prouidendū ne si vnus testis moreref ante testatorē, testamentum annullatur, vide Cepol. cautela cij. Item ad faciendū qd legata debeantur ex dispositione facta coram duob⁹ testibus, vide Cepo. caute. clij. Item in materia regule, qd omnino solennitas requisita a iure faciat actum esse nullum, vide Feli. in c. qm̄ frequenter. ver. attende ad me. extra vt lite non contes. ⁊ nota biliter limitat. Itez an septē testes requisiti sint de forma substātiali vide Iaso. in l. ij. de bon. pos. secun. tab. Et ibi postea ponit duos casus in quibus sufficiūt duo testes. Item qn̄ requiritur aliqua solēnitas in actu, si fiat ea omissa sit nul⁹, nec sufficiat si postea interponatur, secus si requirif post actū. Vide, ⁊ declara vt p Ias. late in l. vniuersis. C. de precibus. imper. offer. ⁊ ibi vide alia ad Bar. Itē regula de qua hic q forma nō seruata, ⁊c. limitaf nō procedere qn̄ forma omissa non esset magne importantie, vide Ias. in l. vniuersis. C. de precibus Impe. offe. vbi etiam ponunt exemplū, faciunt ea que de omissione leuis solēnitatis habes ad Bar. in l. j. §. fi. de vē. inspi. Item quod omissio solēnitatis requisite a cōsuetudine ita dicitur sicut a iure, vide Feli. c. j. in iij. no. de spon.

b POMA. ¶ Opp. qd non, vide per Roma. in repetione auth. similiter. in xj. speciali pie cause inter vltimas volūtates. j. ad l. Fal. in l. Bar. sciendum. in ij. q. ff. de verb. obl.

c ¶ Rogati. Adde qd in dubio omnes tenent cōiter qd non presumantur rogati, ⁊ per hoc Bar. in l. diuus. ff. de tes. mili. dicit qd testis deponens qd fuit presens quando talis fecit testm̄, ⁊ non dicat qd fuit rogatus non probat, q potuit esse fortuitus de quo plene per Alex. consi. xxiij. iiij. vol. ⁊ Bal. consi. xlj. iiij. vol. ⁊ Paul. de ca. consi. cciij.

b POMA. ¶ Septem testes. Adde idem esse ad probandū coniecturam voluntatis gio. no. in l. cum proponebatur. vbi multa per Alex. ff. de leg. ij.

☞ Testamentum imperfectum an ⁊ quando valet inter liberos. Testm̄ inter liberos probatur duobus testibus etiam feminis.

§. Ex imperfecto. [a] Quod ammodo sequitur est notabile, q singulare est, breuiter, hoc dicit. Testamentum † imperfectum ratione solennitatis vz quo ad liberos tm̄.[b] hoc dicit. Teneas bene menti hunc §. qd imperfectum testm̄ inter filios valeat. Facit de iu. delibe. l. si suus. ¶ Opp. ff. de confir. tu. l. qui a patre. Sol. dicunt quidam hāc scripturā testamenti imperfecti esse codicillū, non testm̄. Truffa est. glo. dicit, illa l. qui a patre. corrigitur per hanc l. ⁊ per l. inter oēs. §. fami. erc. Idem videtur velle gl. in l. ij. §. de cōfir. tu. Contrarium videtur tenere gl. §. de test. tute. l. j. in gl. magna. ⁊ illa est vera, qd illa lex non corrigatur. Nam tutor est extranea persona ⁊ priuilegium filiorū non debet redundare in preiudicium tutorū vt l. impuberi. ff. de administr. tuto. ¶ Item op. de l. peto. §. mater. ff. de le. ij. Sol. vera est illa qd ibi testm̄ erat imperfectum in omnibus preterquā quo ad dationem tutoris. Quero circa istū no. §. qd † si testamentū alia rōne, quā ex defectu solennitatis esset imperfectū, vt puta, q antequā compleuerit superuenit furor, vel mors, vt §. ti. j. l. furiosum. Rn̄. tunc nō vz[c] aliquo modo. Ita determinat gl. in l. si is qui testm̄. ff. eod. Si ergo testator nominasset heredes filios suos, tn̄ antequā testm̄ cōpleret, superuenit furor, certe tale testm̄ non valebit, q testm̄ deficit ratione voluntatis[d] imperfecte, nō ratione solennitatis omisse. † Quero, istud testamentum * imperfectum inter liberos qualiter debet probari. Respond. duo. testib. maribus vel feminis,[e] non curo, sufficit hoc pbari. Et no. j. proxi. auth. Facit §. fami. erc. l. fi. probatur per rationem. Cum em̄ solennitas iuris ciuilis, quantum est inter liberos, sit remota, remanet in pristino iure gentium, fm̄ quod in ore duorum, vel triū stat omne verbum, nec distinguo marem a femina. Item debetis intelligere hanc materiam. Facit quod dixi de testa. in. li. l. milites.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Ex imperfecto. Adde videndū Alex. cōsi. cxxvj. alias xxj. ad fi. vol. ij. ⁊ consi. clxvj. eo. vol. ⁊ cōsi. cv. vo. iiij. ⁊ Panor. cōsi. xj. in j. dubio, vol. j. ⁊ Feli. in c. in presentia. de proba. ⁊ Barb. cōsil. xix. vol. j. ⁊ cōsi. xxxij. vo. eo. ⁊ Ro. cōsi. clxxix. Alex. in l. ex facto. §. si qs rogatus. ff. ad Tre. Et circa hoc quero an legata alijs relicta in testamento, quod est validum inter liberos sint valida. Iste tex. facit quod non. In 2rium tn̄ facit q consuluit Alexā. cōsi. suo. xij. vol. j. vide ad istū text. etiā Ang. in l. milites. §. de test. mil. ⁊ Alexā. consi. xc. vol. ij. ⁊ pulchre ⁊ late Alex. etiam xcvj. vol. ij. Pau. de ca. consi. clvj. vbi tangit hoc de legatis factis alijs in testamento qd valet iure specialitatis inter liberos, an valeāt ⁊ an ex tali testamēto detur bon. pos. secundū tab. ⁊ vide Alex. in l. j. circa fi. ⁊ §. de bo. pos. fm tab. vbi videtur inclinare quod sic. ⁊ ibi eam tz Corne. alleg. §. sunt autem. Insti. de bo. pos. vbi generaliter videf dari fm tab. omnibus iure scriptis: ergo ⁊c. ⁊ mouetur alijs fundamētis, vt ibi per eum. Vide etiam que scripsi ad Bar. in l. fideicommissa. §. quoties. in fi. ff. de le. iij. Secundo aduerte tex. in l. j. iuncta gl. ff. de bon. pos. ex test. limi. vbi ex testamento, lz imperfecto daf fm tab. ergo idem in casu nostro. Sed hic argumenta cessant quoties filij non essent scripti, sed nuncupati, q est approbatū a iure ciuili, certe, ⁊ superueniens casus debet extendi ad casum nostruz, ex quo etiam forma huiusmodi testamēti, ⁊ similium est approbata a iure ciuili, ⁊ tm̄ hic operatur numerus testium requisitus, quantum ibi septē, ergo, ⁊c. Et pro hoc videtur facere gl. in l. sed cū patrono. §. fi. in fi. gl. ff. de bo. pos. An autem iste tex. haberet locū in filio legitimato, vide Bal. in c. de causis. de offic. dele. ⁊ vide Ja. in d. l. ij. Et an habeat locū in filijs naturalibus tā in testamento patris, quam matris, vide Are. in §. item furiosi. Insti. eo. ⁊ in l. q testamento. ff. eo. Et an iste tex. habeat locū qn̄ precessisset aliud testamentum, maxime a ceco factuz cum clausula derogatoria, vide Soc. consi. clxiij.. P. P A V. P. ¶ Ex imperfecto. Iste text. pcederet etiam in filijs legitimatis, vide Jas. in l. ij. de vul. ⁊ pu. Item q etiā si nō apparet de rogitu notarij, valeat, tz Car. in consi. cxxxiij. An autē in testamento impuberis sufficerent testes femine, vide Barba. in c. relatum. el j. de test. Item an dispositio huius §. procedat in patre naturali, vide Bal. singulariter decidentē qd sic in l. parentes. ff. de in ius voc. quam forte legit cum precedenti. ⁊ Bal. in l. humanitas. C. de natur. lib. ⁊ Alex. hic, ⁊ Are. de quo habes ad Bar. in l. fi. C. fami. erciscū. de tutore dato in testamento imperfecto, vide Alex. consi. cxl. Quod etiam in testamento patris inter liberos requiratur titulus institutionis, vide Alex. cōsi. ccccxlix. declara hoc, vt per Alex. consi. cxlviij. vol. v. quē omnino vide. Item istum tex. dum loquitur de admissione extranee psone, limita vt p Alex. consi. dxciij. Itē no. qd in substitutionibus admissio vnius persone faciat vt substitutus non excludaf, alias fuisset exclusus, vide domi. Fran. in consi. liij. Item an in testamento patris inter liberos sint omisse omnes solēnitates iuris ciuilis, ⁊ seruetur merū ius gentium, vide Romanum. consi. clxxix. ⁊ ibi. dicit dispositionē huius §. procedere in matre. Et quid in patre adimēte. Et signanter dicit dispositionem huius §. non procedere, nisi pater omnib⁹ equaliter prouideat, de quo per eundem consi. ccclxxxv. Itē illud quod dicitur de admissione extranee persone limita nisi adessent quinque testes, quod sufficeret ad probandum legatum vide singulariter Paulum de Castro, consilio cxlvij. circa princi. Circa tamen illud quod dicit roma. §. quod debeat dispositio esse equalis inter liberos, alias non procederet iste §. cōtrarium sentit expresse Comen. consil. cxiij. in versi. pro parte affirmatiua ibi, nec prorsus est eadem ratio dum allegat istum §. ex imperfecto. ⁊ fi. §. fa. ercisc. vide Mod. hic, ⁊ Decium consi. cv. vbi etiam ponit quod ista regula non procedat existente nullo testamento ex preteritione alicui⁹ solennitatis. Et quod iste §. habeat locum in legitimato, vide Bal. in c. de causis. extra de offici. delega. Item an testamentum inter liberos dicatur ad pias causas adeo vt gaudeat pie cause, vide do. anto. disputantem, ⁊ concludentem quod non nisi respectu legitime, consi. xxv. quomodo intelligatur illud. Qui vult ecclesiam instituere, ⁊ filium exheredare querat alium pro consilio, quam augustinum. Et quantum ad legitimaz quod sunt magis priuilegiati liberi, quam pia causa, circa ista vide que habes post bar. in l. n quis ad decimandam, ad fi. §. de episco. ⁊ cleri. Item quod inter liberos non valeat testamentum nutu conditum, licet valeat ad pias causas, vide Jas. in l. licet. C. de procura. Et quod non valeat etiam inter liberos, nisi probetur volūtas seu scriptura, saltem per duos testes, idoneos, ⁊ quod non valeat, si scriptura non habeat diem, vid Panormi. consi. xcviij. vol. iiij. Quomodo valeat testamentum imperfectum ratione solennitatis, vel voluntatis inter liberos, ⁊ qd si non sit lectum, vide ad bart. in l. si is qui. ff. de testa. ⁊ in l. fideico. §. quoties. de leg. iij. an autem dispositio huius §. ⁊ auth. seq. locum habeat, vbi esset institutus filius ex filia, stante cōmuni vsu loquendi, quod appellatione liberorum vel filiorum non comprehēdatur filius ex filia, vide barb. quod non consi. lxxxviij. vol. iiij.

b P. P A V. P. ¶ Ad liberos tantum. Ista dispositio nō procedit in ceco testante non seruata solennitate, de qua in l. hac consultissima §. tit. j. Item non procedit vbi processisset aliud testamentuz inter liberos, vide Com. consi. cxij. incip. ⁊ si testator.

c P. P A V. P. ¶ Non valet. Quid autē in pia causa, an valeat testamentum imperfectū ratione voluntatis, vide Pau. consi. ccj. circa fi. ⁊ consi. ccclxvij. Et an dispositio huius §. habeat locū in pia causa vide Pa. cōs. xj. ⁊ vide omnino in repetitione l. cum acutissimi. C. de fideic. Itē q valeat testm̄ inter liberos sine recitatiōe cū trib. testi. vide pau. cōs. ccclxviij. ⁊ cccclj. in prin. Et ibi etiā ponit an i tali testō possit fieri substitutio pupillaris, an vero requiraf quinq; testes, prout in §. si qs autem. Et circa illud quod dixi de imperfectione

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ratione volũtatis in pia causa,vide Barb.in repe.l.cũ acutissimi.

d ¶ Rõne voluntatis. Adde qs facit ad questio. quid si testator scripsit in schedula totaz volũtatẽ suam,in qua filios instituit,forte in disparibꝫ partib. Itẽ extraneis fecit legata,deinde in capsam reposuit ipsa non lecta,q vz,qz est perfecta rõne volũtatis,lz nõ solennitatis. Ita tenẽt Bul.de cu.Bal.Sal.Bar.in l.is cui.ff.co. z Bar.in l.fideicom.ff.de leg.iij.z est tex.quando est scripta manu testatoris in auth.qs sine.j.eo.z ibi Bal.z Pau.de castr. Sñ autem esset scripta alia manu,quam testatoris,Bal.z Pau.vbi ꝫ.tenent contrarium. Dicit Alexã.posse saluari Bar.qñ pꝫ duos testes posset probari qs esset scriptura testatoris,iunctis his que proxime ipse est dicturus. Tu vide Bal.in terminis cõsi.cccxvij. vol.seq,Bar.idem voluit Abb.consi.clxvij.ij.lib.dũmodo conti neat diem,z nomen principis. Ita dicit tenere Bal.in auth.qs sine,z vide qs Bal.consi.lxx.iiij.lib. consuluit qs si testator asserat inter liberos,se certo modo testatum,qs illa verba probãt testm, an autem hec lex habeat locum in liberis naturalibus Spec.tenuit qs sic in tit.de inst.edi.ꝫ.compẽdiose.ver.quid si pater.arg.l. naturali.de confirma.tu. Item tz Pau.de ca.hic qz satis rõnabilis opi.z idem Pau.in l.fi.ꝫ.fami.ercis. Roma.consi.cxxix. Ang.dicit quod ocẽs do.Bon.no.consuluerunt contrariũ Bal.tz qs in patre nõn habeat locuz dispositio huius legis in matre sic nili sit illustris.idem tz Alex.tamẽ vt refert Ro.in dicto cõsi.clxxix.bal. in l.si qua illustris,j.ad Orfi.z in l.humanitatis,de natu.libe.z in l.fin.ꝫ.de confirma.tut.tz q etiam hz locum in liberis naturalib. simpliciter. An aũt filius in minus solenni voluntate possit parẽtes instituere. Spe.q non eo.ꝫ.ver.quid si filius. Et q testm imperfectum rõne voluntatis non valeat inter liberos,consulunt Abb. consi.cv.ij.lib. Vide tñ inquantũ dictũ fuit ꝫ.qs hic ꝫ.habeat locũ in liberis naturalibus q voluit Spe.in ti.de statu mo.ver.ij. An aũt valeat pupillaris substitutio in testamento imperfecto, vide Pau.de castr.consi.cclxij.z ibi transit cũ Bar.in l.ij.ff.de vul.z pu. An aũt mutus testari possit pꝫ inter filios, Ang.tenuit q non, ſ vz loqui,consi.cclvij.an aũt testm primum solenne,in quo testator filiam vnam vniuersalem heredem instituit,z alteri fecit legatu,z in eo apposuit clausulam qs si secundũ faceret,voluit nullius esse momenti,z secundo facit testamentũ in quo filias predictas equaliter instituit,z probatur per quinqz testes,qs primuz reuocauit, sit primum reuocatum. Ro.consuluit qs sic,consil. cccixxxvj.vbi de hac materia,z per Bal.consi.cclxv.z cccxxij.ij.lib.z consi.xxij.z rõsil.ccxlij.ij.vo.z consi.lxx.z cxcvij.iiij.vo.per Old.consi.cxix.p Alex.consi.clvj.ij.vo.z consi.cxxij.j.vo.z consi.cxxv.ij.vo.z consi.lxxvj.ij.vo.per Pau.de cast.consi.clxxxix.z cclij. Adde etiam fm Pau.de cast.consi.cclij.quod si testator infirmitate grauatus,vocatis testibus z notario,faciat scribere suam volũtatem,z de parte in partem notarius sibi legat audientibus testibus vsqz ad heredis institutionem inclusiue z sic ponat annum,mensem,diem z actũ.&c.z cuz vellet relegere testator expirauit,z dicta scriptura nõ reperiatur in protocollo notarij.qs per testes pbari poterit.

* GLAVD.DE SEISS. Istud testm. An aũt hec habeat locũ in legitimatis. vide Bal.in c.de cautis.in pen.col.de offic.deleg.

e P.P AV. P. ¶ Feminis. Quod aũt debeant esse testes idonei, vide Alex.consi.cccxl.ad fi.

AVTHENT.

i ☞ An probet instrumentum,in quo notarius posuit x.pro decẽ z c.pro centum.

a b **Quod sine.** a Ista auth.hz se ad ꝫ.b istũ de termi nando, seu corrigendo cũ in testamẽto facto in scriptis. Quero qualiter se hz ista auth. ad ꝫ.ex imperfecto. Quidam dicũt q istũ ꝫ.corrigit ex toto. Glossatores nostri dicũt q quando testm ut sine scriptis, in nullo immutatur per hanc aũt. Sed qñ in scriptis,imminutatur in duobꝫ, qz requiritur testatoris subscriptio,z põt legari extraneis. Quero qõ ista auth.se hz ad auth.ſ modo.ꝫ.fa.ercis. Bl.dr z bñ,q cũ illa continuatur. † Quero,qñ notarius facit aliquod instrumẽtum,z in eo ponit pro cẽtum literam.c:pro decẽ literam.x.z similia,hic queritur vtrũ istud instrumentũ probet. Vide videtur casus quod nõ. Pro hoc etiã videtur casus in l,sed cũ patrono.ꝫ.fi.ff.de bo.pos. ¶ Ad idem facit in secunda constitutione.ꝫ.ante fi.vbi dicitur qs isti libri debent scribi per literã extensiuam,non per signa. In cõtrariũ videtur casus in l.quoties.ꝫ.ij.ff.de here.inſti. Bre uiter ista est veritas. Quedã sunt note inusitate,z incognite,c per istas instrumẽtũ non probaret,vt l.sed cum patrono.ꝫ.fi.ff.de bo.pos. Exẽplum videmus in notarijs,qui faciũt vnũ.q importat nomẽ suũ,z hoc faciunt in vna litera alijs intermissis. Aliud exemplum in duabꝫ literis ff.designatur digestum. Si vero est signum consuetum,vt pro centum ponatur vnum.c.z similia,dico tunc quod tale instrumentum probaret,vt d.l.quoties.ꝫ.ij.de here.inſti. Fallit in casu istius auth. Item fallit in libris iuris ciuilis,qui debẽt scribi per congeriẽ literarũ non per signa,lz hodie non seruetur vt in dicta constitutione.ꝫ.de emen. Justi.Co.&c.

ADDITIONES.

a P.PAV. P. ¶ Quod sine. Nunqd autem in ista scriptura imperfecta in qua pater testatur inter liberos,requiraꝫ expressio annꝰ mẽsis,diei,z loci,vide Cur.in sol.l.admonẽdi,de iureiu. Et de materia huius auth.vide Alex.cõsi.cxxvij.latissime consi.cccxlix.& vide circa istam materiam late Barb.consi.lxxxvij.

b POMA. ¶ Hz se ad ꝫ. In text.ibi,z tẽpus z liberorum. Ad hos iusmodi autem declarationem vide Alex.in consi.iiij.alias incip.ponderatis,in iij.vol.vbi allegat tex.in ꝫ.illud.in auth. bus modis natu.cessi.legi. Sed certe hic allegatur aliter intel tex.qui de solo tempore facit mentionem. Ad istam authent.vide Alex.consi.cxxiij.in j.vol.

c POMA. ¶ Et incognite. Istud fallit in instrumẽto,seu testamento militis,qz lz sit scriptum per ziphyas inconsuetas,tamẽ vz net,dummodo intelligatur. Ita Ang.in l. Titius,vbi est tex. testm.mili. Bl.in l.sed pro patrono.ꝫ.fin.de bonorum pos. Item instrumento ad pias causas. Ita Ro.in repetitiõe auth. ter.cxvij.speciali.pie cause.j.ad l.Fal. Adde Alex.in cõsi. vo.z Barb.in c.cum accessissent.de consti.z Vic.c.cum tum mo notabili.co.titu.

AVTHENT.

a **Hoc inter liberos.** a Ista auth. cisper ad rescripta.qs non valent,nisi in eis expresse Tali lege non obstante,qs no,in l.ñ.ꝫ.fi cõtra ius vti.pub.z ibi plene per doc.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Hoc inter liberos. De intellectu hui⁹ auth.Barb. in cõsi.ij.in j.vol. Itẽ vide Alex.in consi.cxlvj.in ij.vol.z in cõsi. Bar.cõs.ij.vo.j.vo.ij. Alex.vo.ij.P.PAV.P. Hoc inter liberos. Circa istam auth.an procedat qñ primum testm est nuncupatum, vide late Barb cõsi.ij.in j.parte. Pro limitatione,z declaratione huius auth.vide Alex.cõsi.dxcviij. Itẽ de materia huius auth.an procedat tam in prolatione particulari quam totius,& an procedat in filios,qui reputantur extranei z de quibusdã aliis vide Roma.consi.clxxix.

ꝫ. Per nuncupationẽ.

Habuistis de testamento in scriptis nunc prosequitur de testamento nuncupatiuo. Testm nuncupatiuum debet fieri coram septem testibus,a voluntatẽ testatoris audientibus.hoc dicit.

ADDITIO

a POMA. ¶ Fieri coram septem testibus. An in hoc requiratur congregatio testium. Ro.in repeti.auth.similiter.in ij.speciali.pie ca in vltimis voluntatibus. C.ad l.Fal. Bar.consi.xxxjx.in j.vol.

i ☞ Testes deponentes de reuocatione testamenti,debent testatoris iudice deponere.

z Testamentum secundum imperfectum ratione preteritionis do tollat primum.

3 Substitutio pupillaris directa facta in testamẽto de extra reuocatur in codicillis,qñ sunt substituti venientes ab in

a b **ꝫ. Siquis autẽ.** a Hic est no.ꝫ.Testm per non tollitur per subsequens perfectum,nisi in eo fuerint scripti venientes ab intestato,

c testes affuerint.b hoc dicit. ¶ Opp.qs idem esset de nuncupatiuo vt l.ij.ff.de inin.rup.irri.test. Sol.istud ibi fuit aditum ribus nouo iuris,Secundo oppo.de l.eius militis.ꝫ.fi.ff.de Sol.fateor qs sicut est hic,quod testamentum perfectum per imperfectum,ita sunt etiam quidam casus olim,z nũ vt l.sanctimus.ꝫ.eo.qs dic vt in gl. ¶ Item oppo.de l. de his qui.vt indig. Sol.Ibi primum testm non tollitur redes reputentur indigni. ¶ Item opp.de l.cum quida qui.vt indig. Sol. Dic vt ibi. Item opp.de l.pe.ꝫ.fi.ff.de fi. Sol.dic qs ibi testator cogitauit in vanum. ¶ Quero hic,quod quinqz testium depositiones,&c. ¶ Quero nunciat quod dicti testes deponant coram notario. † Bl testibus,non sed est necesse quod examinent coram iudice. c Dicit stibus,non testimonijs esse credendum,vt l.iij.ꝫ.idem testib.vide gl.tuam no.z claram,quam no.perpetuo,z ¶ Circa istum ꝫ.quero duo. Primo,hic loquitur quando est imperfectum ratione solennitatis. † Quid si est imperfectione preteritionis? Bl.videtur velle quod tunc primi tur per secundum,z l.ſi filius qui potest.de liberis z contrarium facit tex.in l.ſi duobus.ꝫ.ſi primus.ff.de cõrati vt ibi. ¶ Ultimo,c scias quod per hãc legem defendi

reditatem hoc modo.† Testator filium instituit in testamento.& ei quosdã extraneos pupillariter substituit,demũ in codicillis illam substitutionẽ reuocauit.& substituit venientes ab intestato.& omnes sapientes dicebant quod illa substitutio directa non potuit reuocari
f in codicillis,ego dixi contrarium :quia quando in codicillis sunt substituti venientes ab intestato,hereditas data extraneis in testamento potest tolli.Casus est hic. Et si responderes, hic loquitur quando voluit testari,questio nostra loquitur expresse quando voluit codicillari.Dico quod nihil ad propositum,vt l. militis codicillis,in princ.ff.de test.mil.

ADDITIONES.

a ¶Si quis autem. Ad intellectum §. vide Aler.consi.cxlvj.in ĩ.volumi.Roma.consi.cccvi.

b P. PAV. P. ¶Per subsequens. Nisi primum esset inter liberos, quia per secundum imperfectum non tollitur etiam si in eodez instituantur filij.vide Dom.consi.suo.cxĩj.

c P. PAV. P. ¶Testes affuerint. Ex autem dispositio huius.§. Q per secundum imperfectum tollatur, primum habeat locuz, si secundum esset imperfectum ratione alterius defectus,quam numeri testium,puta rogitus notarij.& testium.& similes vide Ro.consi.cccvj. Plunquid autem secundum testamentum ad pias causas cũ duob. testib.tollat primum etiã ad pias causas solenne.vide Panor.consi. cclxvj.Plunquid autem secundum imperfectum, in quo sunt instituti venientes ab intestato,tollat primum solenne in quo fit institutio pia causa.vide Panor.consi xj.Et de materia huius §.vide etiã Joan.consi.clxxix.

d ¶Iudice. Quod limita vt hic per Aler.

e ¶Ultimo. Adde quod idem tenet Pau.de Cast.hic Ful.etiam dicit quod contra Bar.non auderet iudicare,quia opin.Bart. fauet voluntati testatoris. Idem tenet Raph.Cu.in l.i.& ĩ.de iniust.testa.& Fran.Tigri.hic Bal.& Sali.in l filiũ.§.fami.erciscund. tenent contrariũm.latius hoc vide per Aler.and. P. PAV. P. ¶Ultimo vide Aler.consi.cclxxxix.

f POMA. ¶Ego dixi contrarium. Hoc sequitur Aler.consi. cxlvj. vo.ĩ.& seq.& ibi etiam declarat istum tex.

LEX. XXII.

DIctantibus. aDictantibus & testibus potest in testamento relinqui. hoc dicit.

ADDITIO.

P. PAV. P. ¶Dictantibus. Circa istam legem an habens causas generalem possit esse testis.vide do.Franc.consi.lxxvij. Et de materia per eundem in l quit testamento.in prin.de test. Item an rector vel canonicus possit scribere in fauorem ecclesie,vide Mat. notab. lxxij. Item pro solutione ad l.omnib.C.de testi.vide do.Mellus in tracta.de test. Et quid si omnib.testib.esset legatum,vide Soci.in l. si quis ita.in ĩ.not.de reb.dub.

LEX. XXIII.

Consulta. Insinuatio facta coram iudice incompetenti vel coram rectore ecclesiarum est ipso iure nulla. hoc dicit.

LEX. XXIIII.

Ambiguitates. Verborum ambiguitas, vel ordinis peruersio testamentum non vitiat.hoc dicit,cum l.seq.

LEX. XXVI.

In testamentis. Testatoris predictio testib' facienda tollitur hac l.h.d.

LEX XXVII.

a **C**ancimus. aHec est notabilis lex & singularis
b casus. Testamentuz perfectum non tollitur per imperfectum,nisi cursus decẽũ subsequatur. b hoc dicit. ¶Opp de ho.pos.secundum tab.l.pe.§.testamẽto gl.ponit multas sol. Illa sol.est vera que ponitur circa fi.ibi vel loquitur ibi cum testator.& quod hec loquitur quãdo testator venit ad actũ verbi illa quando testator venit ad actum facti.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Sancimus. Adde alex.consi.ciĩj.in ĩ vo.barb. Et de materia huius l.vide alex.consi.xxxj.in ĩ.dubio.volu.iĩj.& consi.cv. vol.iĩj.Panor.consi xj.in j.dubio.vol.i.& Bart.consi

P. PAV. P. ¶Sancimus Circa istam legẽ quid si esset in secundo instituta pia causa,vide,alex.cõsi.dxciĩj vide etiam pro declaratione huius legis.Pa.omnino cõsi.xi.vide late Bar.cõ.lxxxix.vo.iĩj.

b ¶Subsequatur Testamẽtum ergo primũ tollitur per secũdũ. nisi in primo sit clausula derogatoria secundi,vt habet plene inl.si quis in prin.testamenti.de leg.iĩj.quia de illa clausula est facienda mẽtio specialis.quod Bal.quez ceteri sequuntur intelligit verum, nisi ex aliqui.cõiecturis potest apparere quod voluit illud tollere, scilicet substitutũ. Item si iurauit secundũ testamentum valere,itẽ si ipsum fecit apud act3,item si lapsum est decẽniũ,& qualitercũque aliter pos-

set constare.Et ista dicit Pau.notanda,quia alibi non reperiuntur. Adde tu ad hoc que ipse Bal.consuluit consi.clxxviij.in ĩ.volu.vbi testator dixit in primo velle illud prevalere omnibus.nisi in secũdo esset scriptus psalm9 miserere,sua manu.& deinde fecit aliud,& dixit illud velle prevalere cuicunque alio testamento a quouis notario facto quod per ista verba primum est sublatum.quia non figura verborum,sed sensus intellectualis testatoris est attendendus.

LEX XXVIII.

a **C**Amantiquitas. aCodicum interpretatorius ex necessitate nature interueniens testatori,vel testi, testamentum non vitiat.hoc dicit.

ADDITIO.

a POMA ¶Cum antiquitas. Nec etiam verba iniuriosa inserta in testamento vitiarent. Ita ampliat alex.in l.iĩj.in prin.ff.de liberis,& posthumis.

§. Cum autem. Testator post testamentum manu propria scriptuz bodie se subscribere non tenetur.hoc dicit.

LEX XXIX.

2 ¶Testamentum quãdo valeat in ea parte,in qua solennitas fuit observata.

3 Si testator articulate respondeat notario interroganti an velit Citium esse suum heredem,valet testamentum.

a **T**Abemus. aTestator debet sua manu nomen heredis scribere vel eum voce propria testib.nunciare.quod in testamentis per banc legem condendis locum obtinet.hoc dicit. ¶Mo.ex hac l.a per
b petuo tene mẽti† quod ille qui nõ potest articulate loqui mortuo
c est similis,& ideo cũ testator loquitur balbutiendo5 cum primo fuerit homo recte lingue,si facit testamẽtũ,nõ valet.Et semel faciebam exceptionẽ ad impugnandũ quoddã testamentũ,q̃ erat factũ ab eo
d qui non poterat articulate6 loqui. Ideo tene mẽti.q̃ est melius quã habeamus in hac lege.¶Dicitur hic quod in ea parte in qua fuit solennitas obseruata,valet testamentũ,in alijs non,& facit contra ff.
2 eo l.si is qui testamentum. Olo.se inuoluit.† Veritas est ista,quando testamẽtum in aliqua parte deficit ratione volũtatis imperfecte,vt puta testator voluit nominare tres heredes.incepit,& nominauit vnum postea alium,antequã nominauit tertiũ.expirauit.tũc testamẽtum non valet in aliquo,vt,§.ti.j.l.furiosum. Quãdoq; volũtas perfecta,fuit q̃ testator fecit quicquid voluit,tamẽ in certa parte fuit omissa solennitas tunc testamentũ valet in ista parte,in qua fuit seruata solennitas,vt hic. ¶Itẽ opp. & videt quod vltima voluntas possit fieri nutu.vt ff.de leg.iĩj.l.nutu. Sol. Dic in institutione,ibi in legatis. ¶Querit gl.quid si notarius exprimat nomina
3 e heredũ & testator respõdeat & dicat se velle esse heredes,an valeat. Bl.videtur dicere quod sic.vide glo. Doc.dicunt quod ista glos.dicit verũ in testatore,qui articulate potest loqui:alias non,vt hac l. Ultimo.quod hic dicitur de hac subscriptiõe,corrigit per hãc auth:

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶Inl.iubemus in prin.Vide Do.Pet.in c.ĩ.de consti Ad quod allegauit istam l.& vide que dixi.Et pro gl.ista vide Lud.Ro.in consi.cccĩj.consuluit apud Delphinatum.

P. PAV. P. ¶Iubemus. Istud quod nõ trabatur lex nouas ad testamenta prius facta limita singulariter,vt per Felin.in c.ĩ.de constit.u.Jas.hic.

b POMA. ¶Perpetuo tene menti. Vide Roma.consi.cccv.

c P. PAV. P. ¶Balbutiendo. An iste nõ valens articulate loqui virtute tamen polens scribendi possit testari ad pias causas.vide Ange.Are.in trac.testamentoruz,in versi.scimus per dei gratiã. Quid autem si dicitur alicui,si vis me heredẽ instituere,stringe mihi manũ vide Feli.in c.in presentia.extra de proba.Barba.in repe.l.cuz acutissimi.de fideic. Item an balbutiens, & semunecis possit testari, vide late alexan.in consi.c.Vide text.in l.quoniam.§.eo.qui videtur velle contrariũ eius quod no.hic Bar.& vide que hic & ibi scribuntur per Jas & alios Item quod cõstitutus in extraneis possit testari,donare.& adire,& alia facere vide per Barb.in rub.C qui admit. Vide de constituto in articulo mortis qui interrogatus an ita velit testari,respondet sic.an valeat vide Soc.in l.i.§.si quis ita.in i. notabi.de verb.obli.vide Bart.in c.cum tibi.de testa.ponit an valeat testamentum si victuz fit.si vis me heredem facere stringe mihi manum,vel quid simile & an ad pias causas saltem statiz valeat institutio heredis metu solo facti,vide etiam Barba.in consi.xliĩj.volum. iĩj.vbi etiã ponit quid inter liberos.& an possit metu revocare primum testamentum maxime inter liberos. Item an constitutus in extremis possit testari,& in testem examinari & an cum duob.testib. possit codicillari.vide per Barb.in c.Ray.de test.vbi quedam alia de constituto in extremis.Et vide eum late in consi.xliĩj.volu.iĩj.de eo qui interrogatus respondit quod sic qui non poterat articulate loqui.& de constituto in extremis qui possit predicta,& alia habe-

re, vide Decium in c.ſi.pro debilitate.de offi.dele.

d ¶ Articulate. Adde q̃ ang.dicit hoc eſſe verũ inter liberos.quid quia licet ſit remiſſa ſolennitas teſtiũ.vt in ℌ. ex impersecto.nõ tñ eſt remiſſa ſolennitas voluntatis teſtatoris.que debet exprimi p̃ ſcripturã vel per loquelã.Alle.l.in fraudẽ ℌ.i.cum ibi no.ff.de teſ. milli. ℑn relictis autem ad pias cauſas dicit dominus Aller.quod magis cõmunis eſt opi quod nõ habet locũ hec ler per gl.in c.cuz tibi.per illum ter.ſecũdũ vnum intellectũ extra de teſt.quam cõmuniter ſequũtur doc.& Bal.in l.ℌ.ſ.de ſacroſan.ecc.& Jm in l.capta rozas.ſ.de teſt.mil.tamen dicit quod Bal.& Ang.hic.& Pau.de Caſt.in l.a in epiſtolã.de fideicom.tenent contrariũ in alijs ſtat firma concluſio gl.quod ſufficiat teſtatorem reſpõdere ad interrogationem notarij.ſi articulate loqui poteſt.Quod etiã ſequit bal. Ang Saly.hic.& Fran. Cigri.& Jo. And.in tr. de teſt.ℌ.i.ver.quid ſi is. ℑmo.& Ant.de But.in d.c.cũ tibi. Ro.in l.i.ℌ.ſi quis.de ver. ob.& in conſi cccvi.vbi dicit quod ſingulariter hec ſunt limitãda ſecundum Jo.an.in loco prealleg.niſi aliquis de teſtatoris volũta te informatus,vel prudenter meditatus quid illic agendum eſſet fecit ſcribi teſtamẽtũ.vt ipſe voluerit:quo ſcripto notarius legit in ſtitutionem heredis.& teſtator reſpõdit q̃ ſic. Tunc enim talis inſtitutio eſt inualida.quiſte modus teſtandi nõ eſt inuentus a iure, & ſic ſuperſtitio improbanda eſt illũ inuenire de translato.prel.c.ℌ. in v. quod non eſt. Hoc idem tenuit Pau.de Ca.conſi.cccl xvj.& Bal. cõſ.xxiij.li.x cõtra op.ſer.quod teſtamentũ ratione voluntatis imperfecte non valeat inter liberos,nec ad pias cauſas, tz Abb.cõſ. cv inci.caſus talis proponitur,vbi alle.Pet.de anc.in c.ℌ. de teſt. dicere quod ſi teſtator incepit pauperes inſtituere,& ſuperuenit frenesis ita quod teſtamentum non potuit perficere,quod nullius momenti eſt teſtamentum.Eſt in ſecunda parte conſiliorum.

e P. PAV. P. ¶ Nomina heredum. Vide Aler.conſi.xij. poſt med. & conſi.clxxij & conſi.lxxxiij.& late cõſi.xl vide omnino Ro.diſtinguentem.conſi.cccvj.circa fi.vide omnino pau.multipliciter loquẽtem conſi.cccl xij.vide etiam Ang.de are.in tracta.teſtamentorum in glo.in verbo item reliquit Titio centum nietu.

LEX XXX.

1 ☞ Si teſtator incidit ſigna teſtamenti,ant teſtamentũ tollatur ipſo iure.vel ope exceptionis.

Noſtraz promiſſionez ſi ſigna ſũt incisa teſtatore volente,rumpitur teſtamentum,alias ramanet valida hoc dicit. ¶ Oppo.nuda † voluntate non tollitur teſtamentum.vt l.ſancimus.ſ.eod.ſed hic dicitur contrarium, quia incidendo ſigna tollitur teſtamentuz.quare male.Sol.quidã dicunt quod nõ collitur ipſo iure:ſz exceptionis.vt bicin ptinc.gl. & ita dic q̃ hic pernenit ad actum,facti,ubi peruenit ad actum verbi. Ita autem iſto caſu tollatur ipſo iure.vel ope exceptionis vt in d.l.i.ff.de his que in teſtamento delẽ.& l.ad teſtium.ℌ.ſi ſigna.ff.e.

2 ¶ Oppo.dicunt hic † quod inciſis ſignis inconſulto teſtamentũ remanet vtendum contra ff.de bonorum poſſeſſione ſecundũ tabulas l.i.ℌ.ſemel.& ℌ.ſi linum. Solu.dicit gloſ.fateor quod non põt peti bono.poſſeſſ.ſecunduz tab vt in contrario ſed bene poteſt adiri hereditas de iure ciuili.vt hic. Tu dic aut nomen heredis nõ eſt deletum,& tunc poteſt adiri hereditas,& peti bo.poſ.de iure pretorio,vt hic,& l.i.ℌ.ſi linũ.ff de bo.poſ.ſecundum tab. Aut nomẽ heredis eſt deletũ.tunc ſi quidem tabule nunquã in iudicio fuerunt producte idem quia poteſt peti bon.poſ,ſecundum tab.vt l.i.ℌ. ſemel.ff.de bo.poſ.ſecũdum ta.alias poteſt adire de iure ciuili,vt hic

a non tamen poteſt peti ſecundũ tab.vt in cõtrario ¶ Ultimo quere

3 rit gl.quando teſtamentum irritatur,† per inciſionem cui debetur hereditas? Gloſſ.hic diſtinguit aut teſtato,incidit vt decedat iteſtatus,aut quia reputauit heredes indignos,aut dubitatur. Primo caſu venit ad venientes ab inteſtato ſecundo ad fiſcum,tertio idem quia in dubio venit ad fiſcum,ita dicit gl.quã vide. Idem videtur tenere gl.in l.cancellauerit.de bis que in teſtam.delẽ.quam glo.Byn.reprehendit.& omnes doc.illum ſequuntur,quod in dubio non videatur reputare heredes indignos,& ſic admittũtur venientes ab inteſtato. Eſt tertiz alius caſus,quando teſtator incidit teſtamentum volens decedere cum primo teſtamento, quod dic vt l.qui ex liberis.ℌ.teſtamento.ff.de bon.poſ ſecundum tab.

ADDITIO.

a ¶ Ultimo.Adde poſt Paul.de Caſtr.Bald.& Alerã.plene Old. qui voto ſatiſfaciet,circa hoc conſil.clxiij.incipien.circa materiam propoſite queſtionis,& aliquid per Bal.conſ.c.iij.volumi.

LEX XXXI.

1 ☞ Rustici quomodo teſtari poſſunt.

2 Tab antiquis Permiſſum eſt rusticis facere teſtamentum coram quinque teſtib.ſi plurium copiam habere non poſſunt,hoc dicit hec bona lex.† Quero,vtrum iſta lex ba-

3 beat locum in teſtamento in ſcriptis.& nuncupatiuo? Glo.dicit quod ſic,& ita obſeruatur communiter,licet glo.aliud videatur ſen-

z tire in l.qui teſtamento.ℌ.ſi.ff.eo. ¶ Circa hanc legẽ quero ſi quidam ciuis fecit teſtamentum in comitatu vtrum poſſit teſtificaram quinque teſtib? Cy.hic videtur dicere quod ſic. Jac.de Ar. diſputauit quãdam queſtionem in qua determinat contrarium

✳ ter.eſt in l.conficiuntur.ℌ.i.de re codicil. Hoc etiã probatur iſto ter.ſi bene aduertatur hic nõ conceditur priuilegium loco perſonis in loco,hoc eſt.ruſticis in comitatu. Si enim non eſſent

b ruſtici,non haberent priuilegiũ. Item ſi eſſent ruſtici,& iſtum teſtamentum in comitatu,non valeret teſtamentum.& vide terrũ,& ibi pondero multum in l.cunctos populos.de ſumma.trinit.& fid.cath.

3 Et ideo ſi ſtatutũ diceret hic,quod quilibet ruſticus poſſit facere teſtamentũ coram quinq̃ teſtibus,& faceret hic forensis teſtamentum taliter non valeret q̃ ſtatutũ eum non cõprehendit.Secus ſi diceret,qõ quilibet poſſet hic facere teſtamentũ coram quinque teſtibus. De quo dic vt.d.l.cũctos populos. Item hec ler

4 probatur ſtatutis,quod teſtamentum coram quinque teſtibus valeat ciozibus valeat. Nam hic erat cõſuetudo quod nõ valeret niſi probaretur per hanc legẽ.vt hic vides in ter. Non poteſt reduci per conſuetudinem vel legem,quod liceat teſtari coram pluri numero teſtium,quam ſeptem. Jac.de Aret.diſputauit coriũ,& determinauit in l.cũctos populos.& ad hãc,reſpõdet

5 vt ibi. Item facit hec ler.† quod hec ler generalis tollat cõdines ſpeciales locorũ. Nam leges precedentes que dicebãmenta fieri coram ſeptẽ teſtibus,tolleb? cõſuetudines rum,niſi per hanc legẽ eſſent reſtituti. Ad idem l.ſi.ℌ.diuus ſepul.viola.& dic vt ibi,& de hoc plene in cap.i.de conſtitu.libro

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ In l.ab antiquis. Vide prol.Bart.in conſil. ccxliij.inci.ſecundũ cõſuetudinem Venetiarũ. P. PAV. P. Et ab antiquis Aduerte circa hanc legẽ q̃ licet per eum diſponatur de numero teſtium non tamen diſpenſatur circa honeſtatem:ideo femine non admittentur vide Alex.ind.conſil.ccxij.& conſil.ccxcv. Item an in caſu huius legis teſtamentum ſtrumpatium,an in ſcriptis.vide. Ang. Are.in tract.teſta.in gloſ.in verbo ſine teſtamentũ numpatium,& ibi multa alia ponit circa materiã huius l.

✳ CLAV. DE SEIS. Probatur contra iſtud q̃ imo priuilegiũ hoc concedatur ratione loci,eſt text.in ℌ.pen.verb.hec omnia in auth.de ſid.inſtru.ad dem etiam facit text.ſed nono tenet.in ℌ. ſi cert.pet.& quod not.doctor.maxime Bald.in ſi non ſpeciali ℌ. eod.ſufficit tamen quod tempore teſtamenti ſunt ruſtici licet poſtea fiunt ciues.ſecundum Bald.in l.ſi quis heredem.ff.ad.

¶ In comitatu.Adde ſecundum Alerã.Bald.& Sal.ſequitur

b Lyn.quia ratio finis huius videtur fundata in inopia teſtium,& ter.in verſi.ad Dei bum mitatem.quaſi tert.videatur habuiſſe ſpectum ad ius diuinũ.ſed reſpondetur quod verum eſt quantũ ſticos,nõ quo ad alios,ſed ſpeciale eſt in eis.ergo in contrarium commune l.i.in fin ff.ad munt.Et per hoc dicit Paul.non poſſe procedere,quod in ea Bart.dicebat quod teſtamentum factum in carceribus tyranni.v.teſtibus valebat.& Bal.hic quod factum tempore peſtis valebat eo numero teſtiũ.quo gelus non tenet in d.l.conficiuntur.per illum tertũ & dicit Angelus in authen.de non alienan.ℌ.quod autẽ,peregrinantes Romam pro indulgentijs,ſi infirmantur in aliquo hoſpvel aliquo caſtro & ibi faciunt teſtamenta cũ duobus teſtibus plures ibi non eſſent,valebunt eorum teſtamenta,q̃ ſi infirmi expeditione degentes poſſunt teſtari coram duobus teſtibus.magis illi,qui ſunt in expeditione ad ſalutem animarum Dei. Plus voluit ipſe Ang.in auth omnes peregrini.l.omnia de ſucceſ.per illum text.in verſi.liberam habeant facultatem quod poſſint teſtari,ſicut milites indiſtincte non habita conſideratione an plures haberi poſſint,vel non.Et cum Ang.tenet Paul.de caſt.in l.nutritoribus.ℌ.communia de ſucceſ.& Alex. Lui adde quod Bal.conſi.cxxxij.iij lib.tenet quod teſtamentum factum in rure coram quinque teſtibus non valet. Quid ergo ſi ſtatutum,quod in villa facit teſtamentum coram quatuor teſtibus,& preſbitero & quidam factũ teſtamentum ſecundum ius commune,an valeat.vide Bald.conſi.cccci.iij.volumine.

De hæredibus inſtitu.& quæ perſonæ hæredes inſtitui non poſſunt.&c. Rubr. XXIII.

LEX.

1 ☞ Si deportatus eſt inſtitutus heres, hereditas non venit fiſcum ſed ad venientes ab inteſtato.

2 Deportatus habetur pro mortuo.

3 Banitus noſtri temporis,quando poſſit heres inſtitui.

1 QUi deportantur [a] Deportati non possunt ex testamento hereditatē capere. h. d. Not. quod dixi in summario. Opp. q peregrini, & ignoti possunt instituī. vt. j. eo. l. extraneū. Huius timore dicit. gl. quod potest intelligi duobus modis. vno modo, q faciat similitudinem quandam per cōtrarium. q. d. Deportati non possunt instituī tanquam peregrini, quia instituī possunt. & sic dicit q deportati non equiparantur peregrinis. Vel aliter. quod faciat similitudinem directo, & tunc est addendum, tāquam peregrini. scz mala peregrinatione. Oppo. de. l. si cognatis. ff. de reb. dub. Glo. soluit optime. ibi loquitur de cognatione ciuili. q̄ sublata fuit per emancipationē, & sic per nimā capitis diminutionem. hic loquitur quando interuenit media capitis diminutio. scilicet de mortatio. Tertio. opp. b & videtur quod hereditas non veniat ad veb nientes ab intestato. sed veniat ad fiscum quia omnia que auferuntur ab indigno, applicātur fisco, vt l. hereditas. j. de his qui. vt indi. Et videtur fateri contrarium. & vide gl. vlt. in fi. ocs. doc. cōmunit. recitat. bant hāc gl. per l. fi in metallum. ff. de his qui pro non script. de iur. fil. in metallum. Sed gl. videtur dicere aliud in condemnato in metallū. qui perdit libertatē, & ciuitatē, aliud in deportato qui perdit ciuitatem tantum. Certe domini ista resp̄ōsio non est bona. nā hereditas de iure ciuili est, vt l. lege obuenire. de verb. signifi. sed deportatus perdit ciuitatem, & ea que sunt iuris ciuilis, ergo hereditatem non capit. Et istam rationem tangit gl. secunda, quam vide. Et hoc sic refertur, Si heres deportatus est incapax. ergo nō potest ab eo auferri tanquam ab indigno. quia auferri dicitur ab eo qui cepit, licet nō habeat quantum ad effectum, vt l. ex facto. §. fin. de vulg. & pup. & l. aliud est capere. ff. de verb. sign. Ergo eadem ratio est in deportato que est in damnato in metallū. Preterea, & deportatus habetur pro mortuo. vt l. j. §. pen. ff. de cōtra tabu. & l. si necem. §. si deportatus. de bon. li. Sed si mortuus est instit tutus. hereditas esset pro nō scripta. vt l. i. §. ij. de cad. tol. ergo eodem modo hic. Et hoc videtur tenere glo. Instito. de leg. §. legari autem. vbi ponit deportatum inter non capaces. ¶ Contra predicta facit fortiter. ff. de lega. ij. l. si deportati seruo. in principio. vbi acquiritur fisco, quod seruo deportati relinquitur. Sol. Aliud cum relinquitur seruo deportati, aliud cum relinquitur ipsi deportato. Et si tu dicas. Capacitas serui inspicitur ex persona domini. vt l. debitor. § seruo alieno. ff. de lega. ij. Si ergo deportatus non est capax. ergo nec seruus eius. & sic nō acquiritur fisco. Sol. Dico quod c illa regula nō habet locum in seruo eius qui est penitus incapax. vt d. l. si deportati. Sed haberet locū in seruo eius, qui in quibusdam est capax. & in quibusdam non. vt l. contraria. ¶ Vltimo solet queri. quid in erbannito. d vtrum possit heres instituī. Gl. Institu. quib. mod. ius pat. potesta. solu. §. relegati. dicit quod quando bona auferūtur erbannitis, equiparantur deportatis ideo tanquā deportati instituī non possunt. Quidam doctor & aduocatus Bononien. qui voc⁹ fuit do. Fed. de Scalis. disputauit contrariū, & dom. Ly. hic aliqualiter tangit. tamen modicum vterque dixit. Ego disputaui quandam questionem. que incipit. Statuto Lucane ciuitatis. in qua tractaui materiam erbannitorum. Et breuiter determino vbi quod erbanniti, qui possunt impune offendi, dicuntur hostes ciuitatis. vt l. amissione. §. qui deficiunt. de capi. dimi. & perdūt ea, que sunt ciuitatis sue. Sicut enim deportati perdūt ea que sunt ciuitatis Romane. item hostes ciuitatis Romane perdūt intra omnia Romanorum. ita hostis ciuitatis particularis perdit ea que sunt illius ciuitatis. & ea, que sunt iuris communis retinet. Ita videt velle Jac. de Aret. in l. ex facto. §. ex facto. ad Treb. Ex hoc cōcludo, q̄ si testamentū fieret secundū formā statuti ciuitatis. vel e ex speciali. quod erbannitus talis ex tali testamēto capere nō possit. quia perdit ea que sunt illius ciuitatis. Idem dico de hereditati. que deferūtur ab intestato. ex forma statuti illius ciuitatis. Sed si testamētum est validum de iure communi. vel hereditas deferatur ab intestato de iure communi. cum ipse retineat ea que sunt iuris communis. posset capere forsan tamen posset cōmune sibi auf ferre tanquam ab indigno. sed cur capere non possit. cum sibi remaneant ea, que sunt iuris cōmunis. Modo hic nō habentur alia.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Qui deportantur. Banc. l. repetit Domi. Benedictus de Plumbino. Item circa illud. quod hic dicitur. quod deportati sunt incapaces successionis ex testamento. vide multa que habes ad Bart. in l. si mādauero. §. is cuius ff. mandati. Circa deportatos & bannitos. quomodo & in quibus sunt incapaces. Item an sint incapaces successionis ipso iure, an solum in effectu. vide Are. in l. si seruus. de acqui. hered.

b P. PAV. P. ¶ Tertio oppo. Circa hanc materiam vide omnino Bart. consi. xxvj. Item circa illud quod dicitur quādo relinquitur incapaci non venit ad fiscum. sed ad venientes ab intestato. procedit vbi palam relinquitur. Secus si tacite. secundum Bar. in l. j. C. de delator. lib. x. Et ibi etiam an spurius dicatur indignus vel incapax. & quod aliquando relictum non incapaci palam applicatur fisco. Item quid de relicto mendicantibus qui sunt incapaces. cui applicetur. vide Domi. Anto. consil. xxxiij. incipi. Jesu Christe. &c. vt. S. solenniter est consultum post princ. Item adde quod si statutum inhabilitaret ad succedendum aliquem ipso iure, quia fiscus non potest tunc auferre tanquam ab indigno, iuxta hic notata. tale statutum veniet strictissime intelligendum, cum per ipsum excludatur fiscus. licet admittātur venientes ab intestato, ideo si loqueretur de homicida, non comprehēderet parricidam. vide Jo. de Ana. consil. lxiij.

c ANO. BARB. ¶ Deportati. Vide Bal. post Hul. de Cu. in l. si qua. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi limitant istam legem.

d ¶ Erbannito. Adde. Ale. consil. xxv. i. volu. per Bald. consil. xxiij. ij. volumi. & per Paul. de Castr. consil. xxxij. & ibi an bona. que obuenūt bannito post publicationem bonorum, sunt fisci vel sua, & quid de legitima.

e ¶ Idem dico. Adde tu Ange. in l. Gallus. §. ille casus ff. de lib. & posth tenentem quod bannitus potest succedere ab intestato de iure communi. & idem Bart. in l. amissione. ff. de cap. dimi. vbi vide per eum & per Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum. & in l. si qua. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vide Bal. in l. fin. C. si pen. appella. mors interue. & hic. & Gali. post eum. & Jmo. in l. ex facto. §. ex facto. ad Trebellianum.

f POMA. ¶ Sed cur. Istam opin. secutus est idem Bart. in l. ij. ff. solu. matrimo.

LEX. II.

1 ☞ Spurius quomodo instituī possit.

a b 1 PAter tuus. [a] Appellatio residui [b] potest ad totum referri. h. d. Vide gl. ex eo quod exēplificauit de nato ex nefario coitu. Not. † ex hac l. formam testandi quādo quis vellet instituere spurium [c] suum. & esset certus quod nō deueniat ad fiscum. quod sibi substituat aliquem pro ea parte quam capere non posset. & hoc feci iam fieri in quodam. qui habebat spurium suum legitimatum per quendam Comitem. qui dicebat se habere priuilegium, tamen quia legitimatio posset reuocari in dubio. consului quod eum instituet, & substitueret secundum formam huius legis.

c

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Pater tuus. Circa intellectū huius regule. & an procedat quando procederet dispositio certe partis postea sequeretur in residuo, &c. an tunc possit comprehendere totum. & quid si non procederet ex toto dispositio certa, sed certissima, vide omnino Lomen consi. cxiij. inci. Antonius. in i. dubio. per totū. Vbi etiam quid si dispositio precedens de certa portione non consequeretur effectum. & vide de ver. de residuo. Alex. and. in l. item probibemus. §. sed si. ff. de bere. inst. in apostil. & Com. in d. consi. loquitur de verbo superflus. vide late Jas. hic.

b ¶ Residui. adde quod voluit Ale. in l. item quod Sabinus. ff. eod.

c ¶ Spurium. Adde de modo instituendi spurium, vide Bal. consi. cxxxj. ij. volu. & Roma. consi. cvj.

LEX III.

3 ☞ Filio repudiāte hereditatē, pater adit. & prefertur substituto.

4 Heres. cui fuit transmissum ius deliberandi per institutū qui non adiuit, prefertur substituto.

6 Hereditas delata monacho. q̄rit monasterio sine facto monachi.

8 Substitutus repellitur etiam quando seruus coacte adiuit.

9 Si liber est institutus tanquam seruus, sibi acquiritur hereditas.

10 Si filiusfa. est institutus credens eum liberum. vel monachus credens eum non monachum, cui acquiratur hereditas.

1 CUm proponas. Ista est fortis lex. Breuiter dicit. Si testator instituit seruum communem. credēs eum liberum. quod ei vulgariter substituit ex testatoris voluntate dominus

a admittitur. vel totaliter repellitur. hoc dicit. Not. ex hac l. [a] † quod

1 effectus substitutionis vulgaris pōrigitur in duos casus. scilicet, si heres non erit. vel heres esse non poterit. vide ter. Et ex hoc q̄ dicit. non poterit. apparet quod quocunq; modo veniat illa impotentia. locus est substituto. siue nō possit per incapacitatē heredis. vt. §. l. proxima. siue per errorem defuncti. vt hic. siue quocunq; mo

2 do substitutus admittetur. Item nota quod † verba substitutionis vulgaris. si heres nō erit. prolata a testatore nō errāte intelliguntur. si heres non erit. vel aliū heredem non fecerit. vt hic. & l. si pater. ff. eo. & Jastit. de vulg. sub. §. fin. Ex hoc ego infero ad questiones multas quotidianas in materia vulgaris substitutionis. Bal.

3 ma.† cum de iure hodierno,filio repudiãte, b potest pater adire,vt
b l.cum non solum.§.j.j.de bon.que lib.vtrum preferatur pater, vel
substitutus si filius habuit substitutum. Glos.tangit ibi. Ego dico
patrem preferendum per regulam predictam,quia licet filius non
sit heres facit tamen alium heredem,ergo cessat substitutio vulga-
4 ris.Eadẽ† ratione dico quod licet institutus non adiret,& decesse
rit,si tamẽ transmisisset ius deliberandi ad heredem suum, ꝙ hե-
res audiens ex virtute illius iuris deliberãdi prefertur substituto.
Licet enim heres institutus non fuerit, tamẽ facit heredẽ aliũ mi-
nisterio suo trãsmittẽdo ius deliberãdi, ergo cessat substitutio vul-
e garis. Nota tertio.† quod si hereditas est delata seruo non po-
5 test queri domino, nisi per seruũ adeat. Vide ter. ibi, potuit enim,
6 &c. Vide glo.super hoc verbo. Quid in monacho,† cui defertur
hereditas, an possit queri monasterio sine facto monachi? Ista
questio pendet ex hoc vtrũ potestatẽ Abbatis in monachũ equi-
paremus potestati dominice, vel potestati patrie. Mã pater potest
adire filio nolẽte vt d.l.cũ non solũ.§.j.sed nõ dominus nolẽte ser-
uo,vt hic. Quid dicemus? Dixi in l.j de vulg.& pup.subst.vbi tra-
ctaui materiam vulgaris substitut. Et finaliter quãtum est in pro-
posito,dico ꝙ equiparatur patrie potestati nõ dominice. In here-
ditatibus enim monachus nõ habeẽ vt seruus,sed vt liber homo.
qõ apparet qꝫ capit vt suus,& vt agnat⁹,& propinquus, vt l. Deo
nobis.ẽ.de epis.& cle.que iura legitime nõ cadũt in seruo. Cetera
dic plenius vt dixi in l.j.de vul.& pup. Hoc expedito venio ad ap-
paratũ nostrũ. Opp.& videtur ꝙ testamẽtum istud nõ valeat,vt l.
nec ꝙ.§.fi seruum.de mili.testa. Solu. Ibi erat seruus proprius. hic
cõmunis. Vel aliter,nec hic. nec ibi valet testamentũ quo ad insti-
tutionẽ serui. Opp.secundo Instit.eod.in princ.& j.tit.iij.l.pen.
Solu.& ibi testator sciebat ipsum esse seruũ, vnde instituendo eum
videtur illi relinquere libertatẽ, hic vero errabat. Alterius oppo.
de l.seruus alienus.& l.fi alienũ seruũ.ff.eod. Solu. Distingue ple-
ne,vt not.ff.eo.tit l.sed & in conditione.§.fi seruum, vlterius oppo.
7 † institn.de vulg. subst.§.fin. Sol.glo.optime hic imperator ponit
duos casus certos,quando de volũtate cõstat. In dubio loquitur
lex cõtraria,qz hereditas diuiditur inter dominum,& substitutum,
& sic erit casus mirabilis in quo admitteretur cõcursus instituti.& sub
stituti,vt ibi & l.fi pater.cum l.seq.ff.eod. Alterius opp.de l.fin.
in princip.de vulg.& pupil. Solu. Ibi institui seruum communem
8 duorũ scienter. Querit gl.† quid si seruus coactus adiuit, d an
d substitutus repellat.& determinat ꝙ sic.& bene. vt l.j.§.j.ff.si quis
9 omis.cau.test. † Querit glo. Justi.de vulg.& pupil.substi.in fin.
quid econuerso si instituit eum tãquam seruum. tamen in veritate
erat liber, Glo.dicit ibi,quod acquiritur sibi libero, & verũ dicit,
quicquid dicat Jaco.de Aret.nã cũ hereditas queratur sibi,si es-
set manumissus ante additionem,vt l.si pater.ff.eod.ergo multo ma
10 gis queritur sibi existenti libero. † Quero,quid in filio,si aliquis
instituit monachum credẽs eum liberum hominem vel aliquis in-
stituit monachum credens eum nõ esse religiosum,vel monachũ?
Doct.tangunt hic,& non allegant gl.que tangit eam, vt hic patet
per Lyn. Istã q.tangit glos.in.l.si quis filiussa.in prin.ff.de acquir.
hered. Dic vt tibi per gl.& ibi plene dixi.

ADDITIONES.

a POMA Nota.ex hac l.Adde intellectum nouum ad istum text.
vt per Bolog.in sua theorica.volum.ij.

b Filio repudiante. Adde vtrum filio repudiante vel monacho,
admittatur pater vel monasterium,an substitutus,vltra doct.in l.
j.Ang.consi.cxxxij.& consil.cc.Bald.cõsi.cccix.ij.vol.Et quod mo
nachus retineat iura suitatis, voluit Petr.de Anc.consi.cccc.vbi
dicit quod fit iniuria monacho nõ renouando sibi emphyt.finitam.

c POMA. Nota.tertio quod si. Vide Bar.in l.qui liberos.§.hec
verba.ff.de vulg.qui inducit illum §.cõtra vnum quod dicunt. Ja-
cob.de Aret.& Pet.hic.

d P. PAV P. Coactus adiuit. An sicut seruus potest cogi, ita
etiam filiusfamilias,vide Are.in l.si quis m.bi bona.§.iussum.ff.de
acquir.end.heredi.

LEX IIII.

i Quod auferetur ab indigno absque eius delicto, non applica-
tur fisco.& nu.2.

2 Falsa demonstratio quando vitiat dispositionem.

a Si pater. a Nec l.& l.nec apud.breuiter dicunt,
Si instituitur vt coniunctus, ille qui
non est a testatore errante institutus, non capiet cum
t effectu. hoc dicit. vel aliter. Quod † aufertur ab indi
gno, absque delicto, non applicatur fisco. hoc dicit. Domini l.si pa
ter,& l.nec apud.in hoc differunt. quia in l.si pater.testator errauit
errore facti,in l.nec apud.errauit errore iuris. Item l.si pater, lo
quitur de agnatione naturali lex nec apud.loquitur de agnatione
ciuili. Item lex si pater,loquitur quãdo erratur in descendẽtibus,
& lex nec apud.quãdo erratur in transuersalibus. Op.† falsa demon-
stratio non vitiat dispositionẽ,vt l.demõstratio.in prin.ff.de cõdi
& demon. Sol. Fallit in demõstratione, que continet cõiunctionẽ,
vel charitatem sanguinis. In qua debet distingui,aut testator er-
rauit,aut sciuit,aut dubitatur. vt dixi in l.neque professio.ẽ.titu.x.
3 eodẽ.† Ulterius queritur, dicitur hic, in l.si pater,quod filii auferu
tur hereditas,quero cui applicetur. Dicũt quidam fisco.per regu
lam generalem positam in l.Papinianus.§.meminisse.ff.de inof.
testa.& in l.j.de iure fis. Contrarium est veritas,vt l.nec apud.non
obstat regula contraria,quia,que ab indigno auferuntur,applica
tur fisco,verum est,si est dignus culpa sui.sed hic frater non erat in
dignus sui culpa,sed testatoris errore, ideo venit ad venientes ab
intestato,quod not.& tene ment. perpetuo.

ADDITIO.

a P. PAV. P Si pater. Et idem esset,si quis instituere aliquem
vt filium adoptiuum vel legitimatum,& re vera esset adoptiuus &
legitimatus.sed nulliter,quia non valet institutio, etiam si fit de
ctor qui crediderit legitimationem valere errore iuris ductus,vt de
notata per Jas.in l.tanquam.C.de fideicom.& filio spurio institu
tanquam filio, vt sit erronea, si natus fuit ex coniugata habitante
cum marito,propter quod presumitur filius mariti iuxta nota
l.miles.§.defuncto.C.de codic.vide Barba.consil.lviij.de quo
babes ad Bart.

LEX V.

Si ideo minus. Appellatio
tatis facta ad
re sciẽte,institutionẽ non vitiat.* b.d.Vel aliter.Quod
iuris † est de aliquo,idem de eius princ.b.d. Facit d.
1
2 † Emo aliquid vno nummo,an sit emptio? videtur quod non,qua
in emptione requiritur pecunia numerata, sed in emptione vnius
nummi, non est pecunia numerata. ergo,&c. Facit hic quod sit emp
ptio,quia vnus est principium numeri,ergo idem iudicatur de eo,
sicut de numero. De quo dic vt l.si quis ante.de acquirẽ.possess.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. Non vitiat Adhoc,maritus,& quod
ibi not. Paul.de Cast.ẽ.de procurator.

LEX VI.

Si compensandi. Institutio facta vnius
cõpensandi excludit in
stitutum a petitione debiti. hoc dicit.

LEX VII.

Ec apud. De hac l.dic vt.ẽ.eod.si pater.& ibi lo
gi eam.

LEX VIII.

a Collegium. a Collegium nõ approbatum
potest institui. b.d. Querit gl.
dicãtur collegia approbata. Breuiter regula est,quod
lum collegium est approbatum,nisi reperiatur approbatum
dic vt in l.j.circa prin.quod cuiusque vni.not. Ego plenissime
in fin.ff.de colle.illic.

ADDITIO.

a P. PAV. P. Collegium Quid de fratellicijs siue seruitio
vide Pau.consi.clxxx.

LEX. IX.

Extraneum. Hecler habet duas le
rias, secũdum vnam
b.d. Institutio facta sub die incerto valet,& d
ctatur euentus. b.d. Illi qui habent in litera
Opp.de l.hereditas ex.die.ff.eo.Sol. Dicit gl.quod hec
cum illa,quia vitium tẽporis remouetur. Alij vt Azo.dicit
hec.l.contraria loquitur de die certa,hic de die incerta
de conditio.insti.& l.si ita.§.fi.de libe.& posth.ff.eo.l.in
hoc videtur tenere Dyn.in c.actus legitimi.de reg.iur.lib.
concor.vtranque lectu. Aut quis instituit, cum ipse institutus
a rietur,& tũc institutio habetur pro pura,quia certũ est dies
venturum viuo instituto,quoniam ipse viuens,morietur.
instituitur cum morietur quidam extraneus, & tunc quia
esset illum extraneum decedere post mortẽ heredis institu
expectatur euentus diei,quia possibile esset hanc hereditat
stituto non deferri. Et ita loquitur alia opi.& huic bene ad
litera,cum quis,vt quod im habent. Opp.de nouatio.l.
§.qui sub conditione.vbi cõditio necessaria habetur pro
necesse est,aliquem mori,ergo &c. Huius timore Pe.& Cy
ferunt,& dicunt esse distinguendum,an aliquis instituerit
ditione si morietur, vel cum morietur,& primo casu habeat
pura, secundo non. Ista distinctio inter si,& cũ,est falsissima
tra casum l.quibus diebus.§.quidam Titio.ff.de condit.& d
l.quodcunque.§.fin.de verbo.oblig. Dic ergo,quod l.contra
quitur in contractibus,hic in vltimis voluntatibus. Ratio
ret Justitu.de verbo,obl.§.ex condition.li,& quod not.

inser.l.si vxor.de reg.iur. l.que legata.oppon.ff.de con di.ꝛ demon. l.heres meus.ꝛ quando di.le.ced.l.si cum heres. Solu. Aliud in legatis,aliud in hereditate. Nam legatum recipit diem,quem non recipit hereditas.

ADDITIO.

a ¶ Cũ moriatur. Adde quid si testator dixit,instituo mihi Titiũ vsq ad decẽ annos.cum hoc quod non possit esse heres alterius, an valeat institutio? Bal.ꝛ Sali.concludũt quod valet institutio, ꝛ prohibito vitiatur,arg.l.si quis ita heres institutus fuerit,excepto fundo.ff.de her.insti. Et per hec reprehẽdũt Bart.qui tenuit contrarium.ff.eo.in d.l.hereditatis. Et cũ Bal.trãsit Pau.de Cast.in l.ij.§.de testa.mili.de quo per eũ etiã consi.ccij.vbi consuluit de eo qui vxorem in vita sua tãtum instituit,nullo alio herede instituto.

LEX X.

Neque per se. Qui non potest per se succedere neq per seruũ eius. hoc dicit. Vel aliter.ꝛ magis generaliter. Qui non potest per se,neq per alium.hoc dicit. Materiam huius l.dic vt dixi in l.Labeo.§.j.ff.de vsuc.ꝛ per Dyn.in c.quod alicui non licet.de reg.iur.lib.vj.

LEX. XI.

Extraneum. Incognitus potest institui. hoc dicit.

LEX XII.

Hereditatis. Vrbs Romana,ꝛ alie ciuitates,possunt capere relictũ
1 in vniuersali,ꝛ particulari.h.d. Not.† quod hec dictio, peruenire,refertur siue perueniat iure directo,siue iure fideicommissi,siue titulo fideicommissi vniuersalis vel singularis. Quod facit ad ea que dicã in l.presb⁹.§.de impube.ꝛ aliis substitu.

LEX. XIII.

1 ☞ Institutus in re certa habetur loco legatarij quando alius reperitur vniuersaliter,vel in quota institutus.
2 Institutus in re certa nullo dato coherede, non est heres, neque legatarius,sed tertia species.

a **Quoties.** a Institutus in re certa,habetur loco legatarij,quo ad hoc vt oneribus hereditarijs nõ teneatur, ꝛ actionibus hereditarijs b vti nõ possit h.d.hec no.lex. Oppo.de l.j.§.si ex fundo.ff.eod. Veritas est, quod institutus in re certa habetur loco legatarij, quãdo alius reperitur vniuersaliter,vel in quota institutus, vt hic.secus si nullus alius institutus, fit, quia tunc ex re certa institutus habebit totam hereditatẽ,vt l.cõtraria. Item opp.§.de inof.test.auth.nouissima. ꝛ quod ibi not.vbi filio debet relinqui certa res iure institutionis, nec habetur loco legatarij,alias testamentũ est nullum. Gloss.hic c signat cõtrarium, ꝛ non soluit, quam vide in l.si quis priore c.ff.ad Treb.ꝛ dicit quod ibi est speciale odio querele. Quidam alij doct. vt Iaco.de Rau.dicunt ecõuerso ad glo.quod institutus in re certa,habetur loco heredis in omnibus, vt d.auth.nouissima.preterquam quo ad onera, ꝛ iura hereditaria, vt hic. Certe domini licet Cyn.hic dicat,quod hec fuit opinio dictorũ doct.tamen istam opi. recitat glos.in l.ex facto,la grande.ff.eo.que op.est omnino falsa,vt statim dicam. Antequã reprobem,oportet nos videre effectũ istarum opin. Si vero est opi.glo.quod habetur loco legatarij,quo ad omnia,preterquã quo ad querelam,sequitur hic quod institutio ex re certa,transeat ad heredes sine agnitione sicut legatũ. Item patietur Falcidiam,sicut legatarius. Item non habebit remedia.l.fi. §.de edi.diui Adria.tol. Item agnitione istius instituti ex re certa, non confirmaretur testamentum,quia in omnibus habetur loco legatarij preterquam quo ad querelam. Si est vera opin.aliorum sequeretur quod ista institutio ex re certa non transmitteretur ad heredes hereditate non agnita. Item non patietur Falcidiam,ꝛ habebit locum regula.l.fin.§.de edi.diui Adri.tol.ꝛ agnitione confirmaretur testamentum,vt l.testamẽto liber.ff.de manu.test.ꝛ sic valerent omnia legata,ꝛ validaret substitutionem pupillarem,ꝛ operaretur multos alios effectus. Ego inuenio ꝙ institutus ex re certa patitur Falcidiam vt l.quoties.§.fami.ercisc.ꝛ l.ex facto.§.vnde scio,ver.ꝛ si forte.ff.eod.ergo non est verum dicere, quod habeatur loco heredis in omnibus,preterquã ad ea,que hic dicuntur, Item ego reperio.quod herede repudiante accrescit hereditas instituto in re certa,vt l.j.§.si ex fundo.ff.eod.ergo non est verum, quod dicit gl.quod habetur loco legatarij,quo ad omnia,preterquam quo
d ad restitutionẽ quia habet d ius accrescendi,vt heres. Marti.fil. dicebat aliter, Aut loquimur in filio,ꝛ tunc institutus in re certa habetur loco heredis,vt in contrario.quod apparet,quia succedit loco legitime, que est tertia eius quod quis habiturus esset. Aut in extraneo,ꝛ habetur loco legatarij, vt hic. Sed parcat mihi dominus Marti.ipse non bene dixit. Legitima dicitur tertia eius, quod quis habiturus esset ab intestato , deducto ere alieno, vt l. Papinianus.§.quarta.de inof.test.ergo apparet quod ista legitima non est hereditas,quia non cõtinet debita,ꝛ credita. Sicut dicimus in eo,cui legatur certa pars bonorũ,vt l.non amplius.§.fi.ff. de leg j.ꝛ l.si quis seruũ.§.fi.ff.de leg.ij. Ergo nõ est ratio,quia loco
1 legitime succedit,ꝛ habetur loco heredis.† Quid ergo est? Dico
e sic, e ꝛ credo dicere veritatẽ, quia heres institutus ex re certa,non est heres vniuersalis, nec legatarius, sed est tertia species scilicet, heres singularis institutus ex certa re, vt probatur in l.ex facto.ff. eo.ꝛ l.si alterius.ff.eo.tit. Tũc queritur que est natura istius here-
2 dis singularis? Respon.† ista institutio ex re certa, partim habet de natura institutionis vniuersalis, ꝛ partim de natura legati, ꝛ illud, qđ habet de natura vniuersalis institutionis,nunquã respicit ipsam rem seu quãtitatẽ, in qua institutio est facta, sed extrinsecus, habet enim ius accrescẽdi cũ instituto vniuersali. Itẽ excludit querelam,licet quo ad ipsas res semper est legatarius. Hoc vult ista l. que dicit quod loco legatariorũ sunt. Hoc probatur in d.l.si alterius. ꝛ l.ex facto. ff.eo.vbi res relictas habuit prout relicte sunt, tanquã essent primo legate. Aliam hereditatẽ partiuntur equaliter,rerũ valore non inspecto. Et hoc statim sequitur,quod patitur Falcidiã in rebus vt §.probatũ est. Item trãsmittit ad heredes illas res,quia in eis sapit naturã legati singularis non autem transmittitur sine agnitione in eo illud ius accrescẽdi, in quo sapit naturã institutio-
f nis vniuersalis f. Item cõfirmantur tabule pupillares. Et ex hoc sequitur,quod cõfirmatur testamentũ hac agnitione,quia non potest testamentũ deficere,quin ceteris repudiãtibus sibi accrescat.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Quoties. Istam legem allegat Mat. notabili suo quarto,incip.no.quod si testator.in ver.secus forte esset.

P.PAV.P. ¶ Quoties. Vide pro intelligẽtia omnino Cõ.consil. cviij.incip.testator instituit.vbi vult quod si testator instituisset aliquem in dimidia bonorum immobilium. Item in bonis mobilibus ꝛ actionibus,quod per hoc iste secundus non erit vtilis heres.sed ambo,habebit tamen iste secundus iure prelegati mobilia ꝛ actiones. Item circa istam materiã vide pulchrum casum per Ro.singulari.clv.vbi allegat tex in l.pater.§.si.ff.de lega.iij. Vide Ro.in consi.clxxix. Item not.quod respectu bonorum extrinsecorum que non sunt in corpore hereditatis, verbum, heres verificetur in herede ex re certa secundum Bald.in c j.ad fi.princ.de suc.feu. Item quid si testator legat centum heredibus titij. an ad istud legatum veniant heredes instituti in re certa, vide Bald.in l.liberti.C.de oper.liber.Alex.in l.quedam.§.nihil.ff.de edendo. Item not.quod quantum ad detrahendum duas quartas non habetur in loco heredis, ꝛ sic solum detraheret legitimam secundum Bal.singulariter in l.filium quem habentem.C.fam.ercisc. Item an habeant beneficium iuris accrescendi,vide Barba.late in c.Rayn.de testa.

b POMA. ¶ Et actionibus hereditarijs. Vide ad hec Ro.consil. lxxix. ꝛ vide Alex.consil.xxij. volu.v.vbi ponit, an appellatione hereditatis intelligatur de vtili.ꝛ Ang.consi.lxiiij.in fi.vbi ponit, in quo habeatur loco heredis, tollitur institutio.ꝛ Bald consilio cxxxiij.alias liij.vbi ponit quid in filio exheredato cui pater postea aliquid reliquit iure institutionis in secunda parte. vide etiam Barb.consi.l.volu.ij.vbi ponit an talis patiatur Falci.d.

c P.PAV.P. ¶ Si quis priore. Vide Bart.aliquid dicentem consilio ij.in j.parte.

d AND.BARB. ¶ Quia habet. Et de prohibito plus petere,an possit habere ius accrescendi, vide Bar.in consil incip. Nellus Falopi.in fi.

e POMA. ¶ Quid ergo. dico sic. Vide aliquid ad hec per Paul. de Cast.consi.j.ꝛ Ro.consi.lxxxj.ꝛ consi.clxxix. Et an appellatione heredis vel successoris veniant heredes particulares vide Alex. consil.cxcij.vol.ij.ꝛ vide etiam Alex.consi.liiij.vol.iij.vbi ponit, an appellatione heredis confirmetur testamẽtum, ꝛ an mortuo ipso, si postea coheres vniuersalis sibi datus moriatur, ꝛ an aliquo modo sit exclusus ab hereditate, an transmittat ad heredes suos ius sibi cõpetens in parte coheredis vniuersalis,ꝛ sic ius accrescendi.

f ¶ Institutionis vniuersalis.adde quod hãc opi.tenẽt hic Odof. Cyn.Guliel.de Cun.Fran.Tigri.Ang.Sali.Paul.de Cast.Bar. ꝛ Bal.in d.l.ex facto.ꝛ Ang.ꝛ Imo.in d.§.si ex fundo,quia paria sunt coheredem a principio non fuisse institutum, ꝛ repudiare.l.ij. §.sed si sunt sui.ff.ad Tertul. Et in terminis consuluit Rom.consi. lxxxj. Quid autem si testator instituit Titium in fundo, iussit que illũ plus petere nõ posse,nec habere nullo alio instituto, an possit prohibere ius accrescendi, ꝛ talis prohibitio faciat deficere testamentum ꝛ succedant venientes ab intestato? Bartol.in l.quoties. §.si duo.ff.eod.tenuit quod sic. Contrarium tenet Dy.in l.si quis ita heres instituatur excepto fundo.ff.eo.ꝛ ibi Bal ꝛ Sali.Rom. in l.j §.quando non pe.par.ꝛ per Bald.in repe.l.in suis.de li.ꝛ posth.Angel.in l.si quis priore ff.Ad Treb.per Ang.ꝛ Paul.de Cast.in l.si post.in princ.ff.de lib.ꝛ posth.per Barto.consil.incip. Matthe.Gratioli Feder.de Sen.consi.cxxxj. Angel.consi.cxliiij. Bald.consil.lxxxiij.v.lib.vbi pulchre vide.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

LEX XIIII.

a CUm in libris. *Si testator aliquem esse heredē tertie persone disposuit, valet si testator illius tertij heres fuerit, vel tertiū heredē
1 instituit. h.d. Not. primo † determinationem omnium legum dicen-
b tium, ꝙ error in proprio nomine nō vitiat, vt l. si in nomine, C. tit.
✻ j. t l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. j. quia intelligitur de erro-
re in nomine proprio scilicet alterius non in suo loquētis. Secun-
2 do no. † illam regulam, qui heredis est heres, testatoris est heres
c quod facit ad questionē, ‡ quod si aliquis est heres patris sui pro
parte, t pro parte ex persona fratr suorum postea mutuoram pro
d alijs partibus, recte dicit in libello * le patris sui heredē insolidum
e simpliciter, quia qui heredis * est heres, testatoris est heres. Facit
ad hoc. ff. de vulg. t pup. l. ante pen. t quod not. ff. de peti. here. l. ij.
f t ij. Nota tertio ‡ hic casum, in quo † vulgaris sit verbis affirmati-
3 uis, vt Sempronius Ploty heres esto, t istam substitutionem gl.
appellat vulgarem dubiam, vt ff. de vulg. t pup. l. verbis ciuilibus,
4 in fi. † Not. quarto ꝙ substitutio pupillaris facta extraneo, conti-
net vulgarem. Casus est hic, nam hec verba, Sempronius Ploty
heres esto, in pupillarem substitutionem sonāt per quam succedi-
tur ipsi pupillo instituto directo, non ipsi defuncto, vt Inst. de pu-
5 pil. substit. § in princ. tamen hec facta extraneo resoluitur in vulga-
rem, licet quidam dicant contrarium per §. extraneo. Insti. de pu-
pilla. substit. sed de hac lege non faciunt mentionē, vbi est casus. Al-
timo not. quod quis heredem extraneum facere non potest.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Cum in libris tu vide Bart. in consi. inci. nul-
lus, ꝙ est xviij. in ordine meo, quod pupillaris expressa facta extra-
neo continet tacitam vulgarem. ad hoc allegauit istum text. Sul. in
l. precibus. C. de impub. POMA ¶ Cum in libris istam l. fi. pon-
derat pro vna notabili deci. Alb. Dom. Jas. in l. j. in ver. adde pro
ampliatione, quā fecit in ij. lect. ff. de vul. t pu. P. PAV. P. ¶ Cum
in libris. Circa regulam huius l. quod error nominis testatoris
an filij sui vitiet testamentum, vide Rom. consil. lxxix. in princip.
b ¶ Error in proprio nomine. Adde plene per Rom. consulentem
in facto, super materia huius legis consil. lxxix.
✻ CLAVD. DE SEIS S. Intelligitur. Adde ad huius ampliatio
nem Felyn. in c. significauit de rescript.
c P. PAV. P. ¶ Ad questionem. Vide in simili Comen. consil. xviij.
incip. viso compromisso. in prin. Vide duas questiones circa istam
regulam per Aret. in l. si quis filium. §. fin. ff. de acqui. heredi.
d P. PAV. P. ¶ In libello. An t quando appellatione heredis ve-
niat heres heredis vide Bertach. in tract. de gabellis in secunda
parte. Vide etiam Jas. in l. paterfamilias. de vul. t pupi. Item quod
si heres heredis succedit heredi ab intestato, ipse autem heres suc
cesserit ex testamento defuncto, an heres heredis dicetur heres te
statoris ex testamento vel ab intestato, vide Bar. notabiliter in l.
veluti. ff. de pet he. Item quod illud, ꝙ dicitur de errore nominis fi-
lij. patris, vel vxoris, vide Jaso. in l. si quis in nomine. ff. de verbo-
rum obligationibus.
e ¶ Qui heredis Adde an appellatione heredis vltra posita in l.
Gallus. §. etiam si parente. Oldrad. consil. xvi. Ange. consil. clxxv.
Petr. de Anch. consil. xviij. t Bald. hic qui dicit quod si testator
mandauit heredi sub pena quod faciat monumentum t heres de
cesserit hereditate non adita tamen per ius deliberandi transmisit
hereditatem ad heredem suum, iuxta l. cum antiquioribus. j. de iu
re delib. quod iste heres heredis non incidit in penam. alle. l. mul
cta. in princ. ff. de cond. t demonst. t dicit esse notabile. de quo cla
rius per Bart. cōsil. xviij. incip. Andr. Martini cōdidit testamen-
tum. Et quod procedit libellus, de quo hic per Bart. voluit Ang.
consil. cclxvi.
f ¶ Not. tertio. Adde quid si testator dicat instituo mihi heredem
fratrem meum t adhūc iat, quod si is moriatur, instituo mihi here-
des eius filios vide Bald. consi. cli. j. lib.
g POMA. ¶ De pupillari substi. Et istum text. ponderat ad quod
not. Jas. in l. j. in prin. ff. de vulg. t pupil.

De instit. & substit. Rubr. XX.

LEX I.

1 ✻ Conditio mista si deficiat, quando deficiat dispositio. t nume. j.
2 Conditio potestatiua si deficit, quando habeatur pro impleta.
a CUm auum. *Conditio mista consistens ex
impleri, vel ex facto alterius impediri vt institutus pos
sit adire. h.d. Opp. j. de cad. tollend. l. j. §. finautem sub
conditione. Solu. Ibi loquitur in conditione casuali que quocun
que modo deficiat, impedit dispositionem, hic loquitur de condi-
tione mista. Et intelligatis mist i, ex potestate instituti, t alterius.
Aliud esset si esset mista ex potestate instituti, t viribus forum, ve
no. ff. de cond. t demonst. super rub. Horum est ratio, licet Ti. sic
querat t nō soluat, nā quando aliquis instituitur sub cōditione ca
suali testator solū casus euentum respexit, t nullo modo factum in
stituti, ideo quocunque modo conditio deficiat, dispositionem im
pedit. Contra hoc opponi. de l. que sub conditione. §. quotes. de
conditio. instit. Solut. ibi loquitur in conditione potestatiua, que
quocunque modo deficiat, absque dolo, seu facto instituti, vel alte
rati, non impedit dispositionē. Ideo quia conditio sit mere po
testatiua, testator non respexit nisi factū instituti, quod per eum non
stat, vt ibi patet. Et si tu dicas, Imo illa cōditio est mista. Si seruum
manumiserit, pendet enim ex potestate manumittētis, t manumis
si. Dico quod nō est verum quia manumittēdus non potest libera
tatem recusare, vt j. de manumis. test. l. fi. Preterea, nec est verisimi
c le, quod recuset. t c. Opp. tertio de. l. legatū. j. de cond. inter. Sed
est valde difficile contrarium, t gloss. soluit pluribus modis, quo
quedam dicūt, hic erat alias relicturus, ibi non. Nec est diuinatio.
Alij dicunt quod ibi fuit in mora, hic non. Diuinatio est. Alij
quod hec est vera, quam gl. ponit hic in fin. vltim. gl. a hic in prin.
Tu debes scire quod conditio mere casualis quocunq; modo de
ficiat, dispositio deficit vt supra diri. Conditio mere potestatiua,
lo modo vitiat dispositionem, nisi quando staret per factum ipsius
instituti vt modo dixi in precedenti contrario. In conditione mi
ro mista, que pendet ex potestate instituti, t alterius, eligen
dam media via inter predicta, quia siquidem deficit facto alterius,
non vitiatur dispositio. vt hic, t l. in testamēto. de cond. t demo.
sed si deficiat casu fortuito, vitiatur dispositio, vt dicta l. legatum.
1 † Circa id quod dicitur de conditione potestatiua. oppo. de l. inde
Neratius. in princ. ff. ad legem Aquil. Sol. Ibi fuit impeditus fa
cto alterius, t iniuste. Unde contra eum competit actio, per quam
succurritur instituto, t ideo non est necesse quod cōditio habeatur
pro impleta. Sed si per illam actionem nō succurreretur instituto,
vt puta, quia ille impeditus non esset soluendo tunc conditio pro
impleta habetur. l. fi. ff. de eo per quem factum erit. l. Titio. §. fi. de
condi. t demonst. Contra istud iterū oppo. de. l. Titius. de cōdi. t
demonst. Bloss. hic signat contrarium, t non soluit. Sed videte,
d ibi fuit impedita conditio potestatiua, facto tertij &c. ita quod
contra eum actio non potest dari, merito habetur conditio pro im
pleta. Et ideo circa istam conditionem potestatiuam habes notare
gueretria verba. Aut deficit casu fortuito, aut facto alterius. Si ca
su fortuito, tunc aut ille, in cuius potestate erat, fuit in mora, aut
Si facto alterius, tunc aut ex eius potestate dependebat, aut alte
rius tertij. Et si ex alterius tertij, aut licite, aut illicite. Si licite
erat soluēdo, aut non, vt patet ex predictis. Venio ad aliud. Si
2 † ad cōditionē mistam, de qua loquitur lex nostra. t oppo. ff. de
l. si fundū per fideicom. §. j. alias. l. si Titio, vbi si deficit per cā
e nib: lominus dispositio valet. Solut. Ibi erat modus institu
conditio. Contra hoc oppo. de l. Titio, versic. sed cum aut
ptias. de condi. t dem. Istud cōtrarium est valde difficile
cunt, quidam quod ibi loquitur de modo, quādo est causa
licti. sed l. fundum per fideicommissum. §. j. loquitur de mo
nō est causa finalis. Ista solutio tenetur per multos doctos
dixi vobis aliter in dicta l. versicu. sed cum ante nuptias. Ite
quod ibi est idē quod hic. si recte ille text. inspicitur. Opp
yter er fratribus. de condi. nstitu, Solu. Illa concordant
quia ibi fuit impeditum matrimonium facto alterius non
tuito. Oppo. de l. cum ita legatū. ff. de condi. t demonst. Sol
telligē hic quando honeste potest nubere alias secus. Ite
stingue plene in ista materia, vt habes hic per Lyn. t
guntur in c. imputari. libz. vi. Ego plene tractaui in lectura
la ij. de condi. t demonst. vbi gloss. tractat. sicut hic.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Cum auum. Vide aliquid per Anto. de Bar
lvij. Item istam legem repetit Domi. Signor. de Homed. p
vide Sozi. in l. si Titius ff. de condit. t demonst.
✻ CLAVD. DE SEIS S. cum auum. Quia hic lex. loqui
conditione nubendi, vnum nota quod conditio nubendi
appositā, debet impleri intra tres annos post pubertatem
Bart in l. meminimus. §. i j. quand. t quibus quart. pa
Bald. in l. placet. ff. de lib. t posthu. Item an determi
ponitur in hac l. habeat locum in donatione, Roma. cons.
b POMA ¶ Opponitur. j. Aduerte quod videtur quod
ditio debet dici mista ex potestate instituti, in viribus forum
quod differentia, quam facit hic Bart. sit verbalis. Nam
tio simpliciter depēdet a facto tertij, quod quo ad hoc
citur casualis. Igitur t c. nisi dicas quod habuit respectum ad
ctum qui repugnat. vide gloss. in dicta l. suus quoque. §. pup
raliter. ff. de heredib. instituend.

POMA.

c POMA. ¶ Op. tertio. Aduerte quod immo videtur quod hec solutio non diuinet, primo quidam not. quia licet in contrario esset coniuncta persona, tamē erat de transuersalibus, in qua non presumitur tanta affectio vt in descēdentibus & fuit hic. Loquitur enim in auo materno. Secunda etiam licet diuinet ad contrarium no. ad ter. nostrum: quia si hic in mora fuisset, conditio non haberetur pro impleta, tamen mihi videtur quod constituat differētia inter ascēdentes & trāsuersales, licet sit maior presumptio in vno quā in alio fit statutum per ea que habētur in l. cū rem alienā. ff. de leg. Et credo quod ibi valuisset legatum ratione cōiunctionis, nisi ibi cōditio fuisset appposita fauore filij quem verisimiliter amabat magis. Istā tamen gl. vt pote no. vltra Alex. hic adduxit Are. ad istā gl. pro notabili allegat Aret. consi. xcij. quod conditio mista deficiens casu fortuito nō facit deficere legatum ad pias causas, tanquā testamentum fauore animę, que cunctis rebus est preferenda. Iancimus. ff. de sacrosanct. eccl. & alias etiā esset relicturus. Pro quo opi. est ter. in l. cunctā dat. ff. de cond. & demon. argumēto a libertate ad piā causam, quod valeat argumentum, vt per Bart. in l. si vnus. ff. de test.

d Facto tertij iuste. Adde quod ex hoc infert Bal. quod si testator instituit heredē, si edificauerit ecclesiā in domibus suis & ep'co pus nō vult dare licentiā edificandi, nihil hominus heredit as debet instituto. Pro quo facit quod cōsulunt Ro. cōsi. cccix. quod si testator iubet heredi, vt emat domū intra annū pro cōstruendo hospitali, sub pena priuationis heredit atis, & episcopo nō consentiēte non incurrit penā. alle. o. l. si Titius. Subdēs tamē, si episcopus in alio loco per se electo cōcedere velit facultatē hospitalis cōstruendi, coguntur heredes hoc facere quoniā cū volūtas testatoris non pōt prout vult, debet impleri prout potest, vt ff. de cōdi. & demō. l. testamēto. & melior est ter. ad propositū in aut. de. eccle. tit. §. si quis edificationē. & itā dicit tenere Bald. in l. i. C. de his que pen. no. qui Bald subdit quod dicto casu heres non construendo, non incidit in penam priuationis heredit atis, vt ex testamento, eo q; cum dispositio testatoris cōmutat in aliū modū quā ab eo expressum, propter aliquā causam, nō intelligit ea cōmutata vel alterata dispositionis pena, adiecta repetitio per casum fin. in l. multa. de cōd. & demō. Et hoc idē no. bar in d. l. testamēto. licet Ro. nō alleget. Dicit etiā ibi Ro. cōsi. episcopus nullū aliū locum eligat, nec in electo dare velit licentiā cōstruēdi, quod debēt heredes. vt pie volūtati testatoris, prout possibile est pareāt; locū illū emptū vel emendum deputare ad pauperū receptionē hospitalę, ibi cōstruere, non tamē habēs ecclesie formā; cū hoc non possint etiā sine episcopi licētia. Allegat ita determinare Inn. in c. ad hec. de reli. domi. per ter. in ca. clericos. &c. vnicuiq;. de cōse. dis. i. Quid autē si aliquis donat bona sua alicui, cūhac cōditiōe, qō cōstruat vnā eccle siā in domib' prefati donatoris in qua morari debeant duodecim fratres minores, & si hoc fieri nō posset de iure, nec de facto, illa clausula habet pro nō appposita, an heres debeat expectare & fratres habeant licentiā, vel debeāt estimatio, & qd iuris. vide Fede. consi. clxxx. de cidentem quod donatio remanet pura.

1 POMA. ¶ Modus mistus. Sequitur Anton. de Butr. consi. viij. post princ.

LEX. II.

1 ☞ Libello precum statur contra producentem.
2 Quando cōditio non impletur, sed pro impleta habetur, qua actione agatur.

a **Conditioni.** [a] Si conditioni m ste non parecum habere non potest. hoc dicit. Ex ista lege no quod † statur libello precū contra producentem, ad idem de liberali causa.
b cum precū. Circa hanc l. quero duo. † Primo quando cōditio non impletur, sed quādo pro impleta habetur, qua actione agatur: dic videtur casus, quod agitur extraordinario auxilio, hoc est iudicis officio. sed quando esset impleta, ageretur ex testamento, vide istam glo. Cu vero dic de hoc vt dicit ter. in l. si peculium. §. is cui. de statuliber. Ego plenissime dixi in l. in testamento. in fi. de conditio. &
3 demon. Quero secundo † quid in matrimonio spirituali vt si instituo monasterium heredem, si recipiat talem in monachum, an valeat: Breuiter veritas est, quod non valeat conditio. immo rēputatur tāquam turpis. & institutio remanet pura, quia mutare monasterium ad recipiendum aliquem sub spe lucri est simonia, vt extra de simo. non satis. Nec obstāt ille leges, que loquūtur in matrimonio carnali, in quo admittitur, vt sub spe lucri, aliquis inuitetur, vt
c l. Titio. §. i. de condit. & demonstr. Et cum hec questio occurrisset de facto semel, ita fuit hic cōsultum per do. Recuperium de sancto Dionato, & ita sensimus nos omnes. Facit ad hoc ff. de heredib. instituē. l. ille autem. & quod ibi not. &c.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Conditioni. Intra quantum tempus debeat impleri conditio ista, si nupserit, vide tert. & ibi Bart. in l. §. ad filiorum. i. quando & qui, quarta pars deb. li. x. quem refert. & sequitur Alexā. reputans not. dignum in l. hec conditio. in princip. in apost. ff. de condi. & demost. vide etiam ad istam l. Bart. consi. cxix.

b POMA. ¶ Exista l. Vide Alexan. cōsi. cxvij. in ij. volum. & consil. cxxj. eodem volu. Ciura. consi. ccxcij. & Raph. Cu. consil. lxxvij. & Alex. consi. liij. volumi. iij. Barba. cōsi. ij. volu. ij. & cōsi. v. ij. eodem volumi. & Paul. consil. lxxj. volumi. i. & consil. lxxij. eodem vol. Barba. consil. xj. volumi. ij. Alexād. in l. edita. in princ. §. de edendo. Vide bonum tertium in l. litem. §. de procu. Roma. cōsil. xvij. in j. dubio. & consil. lix. in vlti. dubio. & Alexand. consil. xiij. volumi. v. Angel. Aret. in §. si minus. Inst. de actio. Panorm. consi. xxxvij. vol. ij. & consi. vlt. eodem volu. Felin. in ca. cum venerabilis. Bart. consi. xvij. volumi. ij. & consi. ccv. volumine ij. & cōsi. xxxvij. volu. ij. & consil. xlij. eod. & consil. lix. volumi. ij. & consil. lxx. volumi. ij. & Roman. cōsi. xci. in fi. cōsi. cxxxv. & cōsi. ccccxxix. in fi. Pan. in ca. exmissa. in ij. not. ab. de iud. & in c. fi. de cōfessis. Gemin. in c. fin. de iureiur. in vi. & que ibi adit Anto. Aret. & Felin. in c. quoniam cōtra. de probat. Bal. in l. i. §. de cōfes. & in l. si magnum. C. qui accusa. nō possunt. Alexā. consi. viij. vol. ij. & consi. lvi. vo. ij. & Imo. consi. cxvij. Ang. lxxj. in fin. & Alex. consi. lxxiij. vol. i. & consi. cxxxij. eodem. & Aret. xij. in vlti. dubio. & Bald. in capi. ex parte decani. de rescrip. & Aret. consi. lxvij. & Alle. lxxx. vol. ij. vbi ponit quid in capitulante. & Alex. consi. clxj. vol. ij. & Feli. in c. ex parte b. de foro cōpet. & Alle. consilio xxx. & consilio cxcj. eodem volum. ibi loquitur in minore faciente positiones. vide etiā Alexand. consi. xvij. volumi. iij. vbi pōnit quid in respondente positionibus & capitulis. & in l. Gallus. §. idem credēdum. in fin de liber. & postbu. ff. & consi. lxxi. vol. ij. vbi loquitur in ponente per imperitiam, vel malitiā. & ibi etiam dicit. an libellus probet pro producente. & Alexand. consi. cxj. volumi. v. vbi loquitur in excipiēte. & Soci. xli. vbi declarat pulchre hic hanc legem in hoc.

c ¶ L. Titio. §. i. Adde quod ibi Bar. aliter loquitur. tādem dicit, quod cautela est quod relinquatur monasterio pro alimētis illius monachande. nam tunc bene valet. per gloss. in d. capit. non sati. & hoc ibi sequitur Pau. de Castr. sed eum reprehēdit de eo. quod dixit in cōsi. incipien. Domi. Stupta Pau. quod si sit legatum alicui, si ingrediat monasterium quod illa conditio reūcitur. q; inducit vidutatem. & perpetuam māsionem in certo loco, quia dicit Pau. licet auferat carnalem viduitatem non aufert spiritualem dignitatem carnali, & vita actiua est altior. quam tēporalis. nec reputatur contra Rempublicam, quia anime sunt preferende corporibus. l. sancimus. C. de sacrosan. eccl. tunc bene induceret perpetuā viduitatem si testator diceret, nec nubat, nec monasterium ingrediatur. & eo casu conditio esset reūcienda, quia esset vita bestialis secundum ipsum, latius ibi vide.

d POMA. ¶ Alle autem. Dum Bar. pro ista opin. hic alle. Alle autem. dic quod illum ter. tenet ipsemet Bart. in l. Titio centum. §. i. ff. de condi. & demonst. hic alle. vt hic per d. Alexan. pulchre.

LEX III.

a **Imater.** Non refert quid ex equipollentibus fiat. [a] b. d. Bel aliter. Institutio collata in vnum casum, refertur ad alium sibi similem b. d. Martian. Bunus l. tractant doct. & ego in l. Gallus. §. & quid si tātum. ff. de liberis & posthumis.

ADDITIO.

a PPAV. P. ¶ Fiat. vide Ange. consi. lxxxviij. inci. in dei nomine. ad finem.

LEX IIII.

2 ☞ Testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, valet. sed conditio reūcitur.
3 Si post buma fuit instituta, si intrauerit monasterium, si nata monasterium non intrauit, testamentum est nullum.
4 Filius institutus sub conditione mista, si nō stet per eum, quo minus impleatur, institutio vitiatur.
5 Hereditas ex testamento, in quo filius fuit institutus sub conditione casuali, quo iure adeatur.

a **Ispater.** [a] Nec est difficilis l. & habet materiā, in qua q plus scit, plus dubitat. Breuiter dicit, Si filius instituitur sub conditione casuali vel mista, non valet testamētum nisi in cuius defectum fuerit exheredatus. & hereditas potest adiri ab intestato, hoc dicit.
1 ¶ Mo. q; filius non potest institui sub conditione casuali, vel mista, nisi in eius defectum exheredetur. Ratio, qz non esset dare casum in quo reperitur preteritus. nec institutus, nec exheredatus. Oppo. & modo intro gl. de l. suus quoque. in prin. de hered. instit. Solu. Sub conditione potestatiua potest institui. vt ibi, & probatur ex sequentibus. §. filius l. sed non sub conditione casuali, vt hic. Contra hoc opp. & hic aduerte quia est subtile, ego reperio in, con-

ditione potestatiua, eandem rationē quam in casuali, quia erit dare tempus, in quo filius reperiretur, & teneretur, vt si est institutus, sub cōditione potestatiua, que nō potest impleri vltimo vite spiritu, nam illo tempore, hoc est vltimo vite spiritu, reperiretur preteritus ergo testamentum est nullum. Huius timore. dicit quidam, quod hoc debet intelligi de conditione potestatiua, que potest impleri vltimo vite spiritu, vt si dederis centū Titio. Jaco. de Rauē. reprehēdit istos in l. si libertus. §. si libertinus, de bon. liber. & bene. Nō obstat si dicis, quod in aliquo casu reperiretur preteritus, quia imputet sibi, quia hoc facto suo cōtingit. Op. dicitur hic, & in defectum cōditionis debet exheredari. contra, exheredatio debet fieri pure vt l. iij. §. pure. de libe. & postu. Sol. Verū est, quod debet exheredari pure, non quando esset institutus sub cōditione. nam tūc potest exheredari sub conditione contraria vt hic. Item oppon. de l. si sub conditione. de bono. possess. cōtra tabu. Sol. Ibi loquitur in filio emancipato, hic in suo. Que est ratio? Do. Cyn. hic tangit, non tamen declarat. Ratio est quia filius emancipatus preteritus non dicit testamentum nullum, sed oportet quod veniat per cōtra tabulas. Sed cum pēdente conditione habeat secundū tabulas, vt ff. de secundis tabul. l. §. §. si sub cōditione, merito sibi competit cōtra tabulas. Ulterius oppo. de l. quoniā in prioribus. de inof. testa. & vbi dicitur, quod etiam grauamen reijcitur de institutione filij, quantum ad legitimam, ergo videtur quod hodie valeat testamentum, quia saltem in legitima videtur pure institutus. Glo. hic tāgit nec firmat, sed in l. suus quo §. ff. de here. instit. tenet hoc expresse, quod iste leges hodie cōseruantur. Guliel. de Cu. in d. l. quoniam in prioribus. dicit, quod hoc non est verum, quia in d. l. quoniam in prioribus. loquitur in istis casibus, in quibus aliquis vocatur ad quereland & sic filius stabat in dubio, quoniā litis euentus dubius est, ideo eius fauore statutū est, vt habeat legitimam sine grauamine sed eo casu quo testamentum est ipso iure nullū, iura antiqua non mutātur, quia hic nō esset fauor filij. Idem hic videtur tenere do. Jaco. de Rauen. Idem tenebat dominus Rayner. Ego iā hic in cursu lectionum sic recitādo processi secundum opin. Moderno-
b rum. postea cū casus hic occurreret de facto. volens melius & inu-
c tilius videre, adhesi opinio, glos. quod ista iura sint correcta, & dico quod casus est expressus §. de inof. test. l. scimus. §. cum autē quis. Nam ibi loquitur quando filio relicto, cū heres institutus moritur. Constat enim q̄ quando legatū, vel institutio, confertur in tēpus mortis heredis est cōditionale. nec pēdet ex filij potestate, & sic de iure antiquo testamētū esset nullū ipso iure & tamē cōditio illa reijcitur vsq; ad legitimā. vt ibi patet. Nec obst. q̄ dicitur, quod istud est introductū fauore filij: quia fateor quod istud est in fauorem filij & etiā heredis instituti, & testatoris, vt eius dispositio valeat. vt expresse dicitur in dicto §. cum autem. Iuxta hoc formo
f questionē de facto mihi occurrētem. Testator dixit sic, † Instituo posthumam, que ex vxore mea nascetur, si intrauerit monasterium, in ducentum, nata est posthuma, nec intrauit monasterium, queritur an testamentum sit ruptum tanquam sit preterita. Dixi sic ista videtur instituta sub cōditione, que nō pendet ex eius potestate, & ideo testamentum sit nullum, sunt opinio, quia glos. in l. suus quoque. tenet quod ista iura sunt hodie correcta per l. quoniā in prioribus. quod tamē in proposito nō examino, sed dico hic simpliciter testamentum esse nullum. Aduerte glos. que dicit quod ista lex est correcta, loquitur quando filius est institutus sub cōditione. Sed in questione, nostra, dicta posthuma nō fuit instituta, neque pure, neque sub conditione, ergo testamētum est nullū, nam testator instituit illam posthumā, que nasceretur & monasterium intrauerit.
d Ista nō est illa posthuma, ergo nō est instituta. Ista fuit verba text. in l. cōmodissime. de li. & posth. licet Ray. de foliuio consuluerit cōtrarium, & non intellexit illud quod ego dixi. Quero circa hanc l. quid de nepotib⁹. Dic vt in glos. aut filius precessit eos, aut nō.
g † Quero quando filius instituitur sub conditione mista, & stat per eū nō per casum, an institutio vitietur. Bul. dicebat q̄ nō. Et u dic
f cōtra. vt in gl. & bene, quia ab initio nō valet institutio. Ultimo quero. hic dicitur † q̄ potest hereditatē adire, quo iure debet adire? Jr. dicebat. ex testamento glos. dicit ab intestato, & bene dicit. Subdit tamen glos. vnum verbum ibi, vel dic quod ex testamēto & quod si vellet adire ex testamēto, posset quod non est verū, quia si vult adire ex testamento oportet quod testamētum approbetur, & testamento approbato valeret de iure ciuili. De iure autē pretorio deberet petere secundum tabulas, non adire hereditatem. Preterea aut pendet condicio, & non est dubium, quod hereditas non potest adiri. Aut deficit, & idem, quia est contra dispositionem defuncti & ideo teneas quod sibi succedat ab intestato.

ADDITIONES.

a P. Si pater. Pro concordia aduerte, quando sub conditione casuali, vel mista, filius est institutus & sic non sub conditione potestatiua, & in defectum conditionis, non reperitur exheredatus an debeat reijci cōditio de institutione in legitima, & Bar. in l. suus quoque. ff. de heredib. instit. videtur tenere negatiuam, quod non reiciatur, quia dicit testamentum esse nullum. Et hec fuit sententia Ray. de Fozli. qui fuit precepto⁹ Bartoli, & cōmuniter tenebatur ante Barto. Affirmatiuā videtur tenere, scilicet, quod sit reiecta in hac l. si pater. Et ex hoc Rayne. appellauit ipsum Bartolum. Sed quo ad concordiam dic quod non fuit sibi contrarius, quia ipsum emendat in hac l. si pater. imo sapientis est mutare cōsilium in melius. l. manifestissimi. C. de furt. cum similib. Et hec sufficiant pro saluatione Barto.

a P. PAV. P. Si pater. Vāc l. repetit Jul. & de materia vide Bar. consi. xiij. & consi. cxxxi.

b Moderno. Adde quod sic consuluit consi. xiij. incipit. Per firmo proposito. & Ang. consi. cxvij. inci. do. Catherina quondam Et Contrariam opin. q̄ iura sunt correcta. tenuit etiam Jmo. in l. suus quo q̄. de her. instit. sed melius in. l. fin. ff. de condi. instit. Salic. Bau. de Cast. qui dicit. quod per opi. Bar. sustētatur & prouidet filijs, & contraria operatur contrarium. Et hanc sequitur Alegr. consi. xciij. inci. Utinianus de Montepulciano.

c P. PAV. P. Volēs melius. In istis verbis allegatur Bar. q̄ magis credendū est doctori in conscribendo, quam in legendo. presumitur quod melius consideauerit. Adde q̄ dicit idē B. in consi. inci. Lapus. dicēs quod illud quod docuit suos scholares legendo, reducitur ad practicam consulendo.

POMA. Volens melius. Et quod qui melius considerat quando consilium mutat, est elegans ter. in l. duo fratres. ff. soluto matro. Et ista opi. Bar. hic est cōmunis, vt inquit Petr. & Dom. Et vide Aler. consi. lvi. vo. iij. Barb. consi. xiij. ij. & consi. licitum sit mutare cōsilium in melius. vide Bar. consi. vos & consi. lvij. eod. vol. & consi. lxij & cōsi. seq. eo. vol. & Bar. in l. qui duo fratres. in fi. q. ff. de verborum obligatio. Barba. consil. cxvij. volum. ij. & consi. xx. eod. vol. & cōsi. xxij. eod. vol. & consi. xxxvij. eo. vol. & consi. lv. eod. vol. ij. & in ecclesia sancte Marie. de cōsti. & in ca. examinata. de iudic. & Aler. cōsi. cxxxiij. volu. ij. Vide etiam Bar. consi. x. volu. j. Limita tamen istud dictum Bar. vt non procedat quando doctor esset sibi cōtrarius tuitum vel cōsulendo tantum. quia tunc non debet audiri. Ja. vbi Bar. & de iuris. Limita tamen istud. vt non proceda. inter diuersas personas. & in diuersis iudicijs, quia tūc admittitur cōtrarietas. Pomponius. §. sed nec impuberis. vbi gl. & de inoffi. testa. per Cyn. in l. C. de fur. per dominos de Rota decisio. viij. in titulo de testim. Et adde etiā quod doctor potest cōsulere. licet nō inueniat decisionē in terminis, dummodo inueniat rationē naturaliter ab equitate naturali nō abhorrētē, vt per Pau. de Cast. in l. claudius. ff. de acquir. her.

d Ray. de Fozl. Adde quod paulus de Castro dicit quod melius consuluit ipse Rayne.

LEX V.

a Reprehendenda. Institutio facta sub cōditione turpi nō tenet pura, & valida cōditiōe reiecta. hoc dicit. Tel. Cōditio impossibilis de iure, ex institutiōe reijcitur. habes de condtione impossibili, de qua feci tibi vnā repetitionem in l. j. de condi. inser.

ADDITIO.

a P. PAV. P. Reprehendenda. Circa regulam huius legis facto datur voluntas intelligi, vide Rom. alia iura allegata. fil. xxv. ij.

LEX VI

a Generaliter. Nec est notabilis lex, sed vnam tantū, vel duas concordantias. Breuiter dicit, Fauore liberorum, si facta proposita inter plures conditiones resolutiua cum alia
b quod ad extraneos est extēsum. hoc dicit. vsque ad §. cum autem. concor. huic l. ff. de here. instit. l. Lucius. facit. ff. de re. dubia. si quis
c ducent. & §. pe. Opponi. de l. si heredi plures. de condi. inst. Speciale est propter presumptam voluntatē defuncti. que non ratificatur in qualibet parte alternatiue. quid dicemus in aliis conditionibus? Pone testator dicit. si nauis ex Asia venerit, aut Titius consul fuerit, aut imperator in Italiam venerit, talem instituo. Dico quod vbicunque inter istas conditiones alterna-
d est illa si decesserit sine liberis. quod assumitur pro conficta niam apparet quod testator liberos institutos voluerit substitutis, vt d. l. Lucius. secus si illa cōditio nō apponeretur aliter potest dici, quod quandocūque cum disiunctiua adiecta ctio etiam, tunc habet vim coniuncte seu copulatiue, secundum Paulum, & est casus hic. Hoc non dico pro constanti.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. Fauore liberum. Vide que dicit Barb. consi. vol. xiij.

b POMA. Est extensum. Vide Aler cōsi. xxvij. volu. ij. vbi dicit

banc l.& simles exorbitare a iure e'timo non deberet extendi.& con
fi.xcij.vol.iij.vbi declarat,& ibi etiam ponit quando esset substituta
pia causa,& consi.sequen.
c AND.BARB. Opp. adde Bal.in l.j.in prin ff.de iusti.& iure.
d Pro coniuncta. Adde Oldr.consi.clxxxvj.inci.de insti.& substi.
a §. Cum autem. [a]substitutio facta liberis legiti
mis & naturalib[9], postmortē eor
b intelligitur, [b]si decesserint sine liberis legitimis.b.d.† Pot. primo
1 quod substitutio,facta posteris post eorum mortem intelligitur si
decesserint sine liberis.Ex hac responsione Papiniani, propter oc
currentia tempore mortalitatis.feci multas questiões in l.cū au[9].
de cond.& dem.& dicā tibi forte in l.cū acutissimi.j. de fideicō.& in
teras facio vnā talē questionē. Dicit testator, si filius meus
decesserit sine liberis.filijs masculis,qd'si decesserit cū filiabus fe
2 minis:† Fo. filij naturales,nō legitimi,substitutū nō excludūt.[c]
c Opp.de.cū pater.§.volo & l.Lucius.§.fi.ff.de leg.ij.Sol. Ybiqui
quitur in filijs natis in seruitute,& sic in figura matrimonij. qui sub
stitutum excludunt, alias secus, nisi de mente testatoris aliud ap
reat,que mens dignitate personarum colligitur,& alijs indicijs.vt
lex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Tre.vbi de hoc dixi plenissime,
d & de hoc multas questiones.[d]

ADDITIONES.

1 AND. BARB. Cū aūt. Et an legitimatus a patre filio suo le
gitime nō citato,succedat vna cū legitimo & naturali.do.pau. in cō
fi.q incipit. habēs spuriū filiū naturalē,& legitimū.tenet quod non
lex facto. de vulg.& pupi.per Modi.in l. Gallus ff.de lib.& post. Et
an appellatione filij veniant naturales. Et an appellatione nepo
tis veniat naturalis tantum.vide Bar.in consi.xxxviij.cauetur sta
tuto.& in consi.xxxix.& eundem Bar.in consi.lxxxij. inci.in facti con
tingentia.
b POMA. Intelligitur. Vide ad istū ter.l.filiussa.§.cū quis.& ibi
que scripsi.ff.de leg.j. Et amplius istum ter. vt procedat etiā si filius
grauatus,esset simul institutus cū extraneo in quota.nā nō subau
dit ur ista cōditio si sine liberis decesserit,vt per glo.hic.in verb.fi
lius probatur,qz rō in l.cū acutissimi.& in l.cum auus,milita etiam
in casu nostro,& quādo cum filio grauatus est extraneus.in istis ter
minis consuluit Cuma.vt refert,& sequitur.d. Jo.bap. in l.in testa
mento.la.ff.de test.milit.licet ibi referat Pet. tenuisse oppositum
per regu.l.quamuis.& hereditatem.§. tit.j. Sed dic,quod illa re
gula non procedat.quādo est diuersa ratio in vno determinabilitū,
vt per doc.& maxime Aler.in l.iam hoc iure ff. de vulg.& pup. Pro
opi.do.Jo.Bap.facit quod in simili vult Bar.in l.Titia cuz testa
mento.§.Titia.ver quero.pone quod.ff. de leg.ij. In autem quod
hic dicitur.habeat locum tantum in filio legitimato, grauato. Qui
dam tenent.quod sic.licet videatur quod in eo non militat ratio in
d.l.cum acutissimi.qz filius filij mei adoptiui non dicitur mea poste
ritas.Sed sup hoc considera.& maxime qū esset talis.qui transferit
in potestatem patris adoptantis etiā dispositio huius §. in quocū
que grauato descendente.etiam si esset vltra pronepotem, propter
rationem.d.l.cum acutissimi.maxime ibi vel in rescriptis aliam po
testatem.& nūquid dispositio huius §.procedat,etiā si esset substi
tuta ecclesia,vel alia pia causa.vide Feli.in.c.in presentia.de prob.
& ibi in l.seq.ponit an procedat.etiā si habeat filios tantum natura
les,vel spurios Reliqua circa materiam hui[9] §. vide per doct. hic
in d.l.cum acutissimi.& in d.l.cum auus.& in l.ex facto. §. si quis ro
gatus.ff.ad Treb.
c Excludit. Adde quid si aliquis est institutus.& si decesserit sine
filijs legitimis.& naturalibus,est sibi datus substitutus,decedat q̄
institutus cum filio legitimato,an excludatur substitutus. Commu
niter tenetur quod sic,vt tenuit Joan. An. post Ja.de are. in addi.
Spe.tit.de suc.ab inte.§.si.in fi. Albe.de Ro.& Bar.suo consi.inci.
vlo instrumēto locati. Bart.in l.Gallus.§.seruus ff.de lib.& post.
Ant.de Butr.in c.per venerabilē.post medium.qui.fi. sint legit.
Pet.de Anch.consi.cxv.& cclxxix.& Pau.de Ca.consi.ccc.& ccxxij.
Ale.consi.lvij.& xcviij.i.volu. Si tamen dictum sit sine filijs,ex legi
timo matrimonio procreatis,licet legitimati per subsequens matri
monium, non excludunt substitutum. Jta consuluit Bald.consil.
cccxcij.libr.
D Questiones. Adde quod Pau.de Ca.& do. Alerā.propter illa
verba que sunt in ter.inte status,& aut sine testamēto.multa dicūt,
maxime.d.aler.tu veritatē collige ex Bal.consi.xxxiij.inci.in c bis
si nomine.de iur.cōmuni.i.vo.& eo,vo consi.xxij.inci.in c bisti no
mine.quidā nomine Blasius.& consi.lij.eo.vo.nec communis opi.
& eo.vo.consi.lxxvij.& consi.cccxcvij.ij.vol.& consil.cclxvi.ij.volu.&
consi.lvij.i.vo.& ij.vol.consi.ccxxxij. Pau.de Cast.consi.cclxxxij.
Ro.consi.xij.& xxxij.alias consi.Alle.d.Alleg.per Ang.consi.xxvj.
per Libba.consi.lxxv.i.volumi.

LEX. VII.

a Conditio quando possit impleri post mortem,& ante mortem te
statoris.

5 Relictum alicui,si intr.uerit monasterium,an illud habere debeat,
si intrauerit,sed non perseueret.

a [a]Si quis heredem. [a]Conditio casualis,
siue potestatiua,non
facile potest viuo testatore impleri. hoc dicit. Oppo. de
1 l.ij.ff.de cōdi.& demonstr.† Sol. Aut conditio cōsistit in
dando & debet impleri post mortem testatoris.vt l.contraria. Aut
consistit in faciēdo.& tunc aut conditio est potestatiua, aut casualis,
Si potestatiua.& est facilis.tūc idem,vt l.cōtraria. Si difficilis est,
tunc ante mortem,vt hic.& idem in casuali.& vide glo.tuam Et not.
2 etiam ex hac l.& quod sufficit cōditionem semel impletā esse, [b]licet
b non duret. Et hoc facit ad q. relictum fuit alicui sub tali conditio
c ne,si tale monasterium intrauerit, ille intrauit postea exiuit,an de
beat habere relictū? Dic videtur casus quod sic, sicut in eo que nu
psit,& postea diuertit. In contrarium videtur casus.§. eodem l. re
prehendenda. si bene inspiciatur, vbi fuit relictum sub conditione,
si diuerterit. Certe si rediret ad maritū suum non haberet legatum,
nisi ideo quia cōditio esset turpis. Et vide d.l.reprehendenda. Ex
eo quod dicit.ab eo.&c.innuit quod si diuertisset nupta,& diuortium
nō duraret quod hereditatem non haberet. Modo relinquo eam
sub dubio.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. Si quis heredem. Vide in materia Ang. consi.clij.
incip.Conradus.Albe.
b P. PAV. P. Impletam esse. Et sufficit quādoque impleri.si non
fit determinatum certum tempus. Vide Dom.cōsil.clxxij.in ij.du
bio. Vide in l.ij.ff.de cōditio.& demon. Item dum dicitur hic quod
sufficit conditionē semel impletam fuisse,licet non duret,vide not.
Jac.hic & vide omnino eundem in l.si.de indi.viduita.vbi quedam
not.ponit post Pau.de Cast.
c POMA. Ad questio. Utrū filō mortui excludāt substitutū stāte
dispositione testatoris,si habuit liberos.vide late Jas.in l.si substi
tutus.ff.de vul.& pu.& vide etiā ad hoc Feli.in c presentia.de prob.
& Ang.consi.clix.& vide Aler.consi.xlij.vol.ij. & Ang.consi.xxxij.
vbi ponit pulchrum casum a contrario, quod relictum alicui, cum
vidua erit,ei debetur,licet postea nubat.
d Dubio. Adde q̄ Paul.de Cast.dicit non esse dubitandum,nam
aut non fecit professionem,& non videtur intrasse,quia verba testa
toris debent intelligi de ingressu,qui fit faciendo professionē & tūc
legatum fuit purificatum. & acquisitū monasterio, & licet postea de
facto egrediatur.professio non irritatur, & sic legatū remanet apud
monasterium quinimmo etiā si ingrederetur aliud monasterium licē
te de licētia superioris remaneret legatū penes primum monaste
rium.arg.§.de vsufr.l.inter antiquam.& in l.vide Bal. cōsil.cccvij.
iij.vol. vbi consuluit.an legatum si vidua remanserit,requirat per
petuam viduitatem,& quod bona ingressi remaneāt penes primū
monasterium tenuit Ang.consi.ccxxxv. quando non fuit obtēta li
centia. Aler. Jo. And.in c.j.de stat.reg.in l.vj. & ad plenā claritatē
huius l.vide eundem Angel.consil xxxiij.cui se subscripsit domin.
Pbili.de Curtinis.& consi.xlix.vbi soluit questionem formatā hic
per Barto.

LEX. VIII.

1 Conditio apposita in quacunque parte testamenti, reddit te
stamentum conditionale.

[a]Testamentum. [a]Valet testamentum, li
cet testator non inserat
conditiones quas inserere pollicitus est, in quacunque
parte testamenti conditio inseratur, redditur institutio cōditiona
lis.b.d. Opp. ff. de here.inst.l.quoties.§. tantundem. Dicunt
quidā q̄ ibi est dictum Marcelli q̄ est male dictū,non placet,quia
debemus euitare correctionem. Alij vt Joan.dicunt quod ibi de
stinauerat. & morte preuentus non inseruit, hic secus. Ista solutio
posset esse bona in se. vt fi sic intelligatur q̄ fuit morte preuentus,
antequam testamentum haberetur pro completo,vt l. furiosum.§.
titu.iij.& l.si quis cū testamentū.ff.de testa.Alij dicunt.quod hic di
cit secundum cōditiones infrascriptas,ibi dicit, si cōditionem &c.
1 que est bona solutio & not. Ex qua nota † quod dictio secundum non
a facit conditionem secus in dictione.si. De hoc habemus casum ex
tra de verb.sign.c.Abbate sancti Siluani.circa medium. Jta vide
tur ubi quod incipiat. Et de ista dictione,secundum, dicam tibi a
liud alibi hoc anno & nota. Vel dicas quod nō est heres ibi.vt vo
luit testator scilicet sub cōditione,sed est heres pure.vt hic. Alij di
cunt,quod nō est heres pure,sed est heres cōditionalis sicut testa
tor sensit.si eius voluntas probetur, vnde hic voluntas de quibus
conditionibus senserit, non potest probari, ibi secus. Tu teneas
2 quam vis de istis solutionib. quia quelibet potest esse bona. † Cir-

ea hanc legem volo te facere notare tria. ¶Primo qō ista verba fm
conditiones infrascriptas. Iz conditio non sit adiecta, non de-
clarant voluntatem esse imperfectam, qz si esset imperfecta volun-
tas, testū esset nullum, vt d.l.furiosum, ſ.nt.ūḣ. & d.l.ſi quis cū testa-
3 mento.ff.de testa. ¶Secō no.qō vicus, terra, seu castrū, hz pro-
prios fines. Ex hoc dico, qō si factus est exercitus contra illud ca-
strum, vel contra aliquam terram, vel facta est aliqua causa cōtio p
territorū. & illi qui fecerunt, accusantur quis locus cōsiliabitur in
4 accusatione? Vel pone, † aliquis occupauit vnam terrā, de hoc p-
creditur contra eum, quis locus cōsiliabitur contra eū in accusa-
tione, cū.l.libellorū.ff.de accus. dicat qō debet poni locus, vbi ma-
leficium est factum? Respondeo, qō debēt poni cōfinia territorū,
qū fit in ipso castro vel vico, vt hic. Nec debet poni locus particu-
laris, vt l.libellorū, qō est verum, qñ maleficium respicit illū locum
b particulariter, secus si totū locū respicit vniuersaliter vt l.de pupil
5 lo. ḣ q nunciant. de ope. no. nun. Dixi plene in l.libellorū. ¶Alt.
no. ex ista l. qō in testamētis in quacūq; parte cōditio adiciatur,
totam dispositionem reddit cōditionalē, vt hic in fi. & importat na
turam illorum verborum, fm conditiones infra scriptas. argum. l.
Modestinus. ff. de sol. hoc etiam facit natura vltime voluntatis,
vt l.quibus. diebus. ḣ. quidā Titio. de cond. & demon. Iz secus esset
quandoq; in contractibus, vt no. in l.ḣ. circa fin. glos. magne de in
diem addic.

ADDITIONES.

a ¶Condictionem. Adde qō hic facit. ¶ si aliquis concessit mihi
rem aliquam in feudū vel emphyteusim, fm formam, & modū qui-
bus antecessoribus meis erat concessum, Iz non appareat quibus
modis, vel formis concessum erat eis, non vitiatur concessio mihi
facta, imo illud verbum fm, ponitur potius casualiter, & exponit id
est, qz meis antecessoribus erat concessum, vt est casus in d.c. Alb
bate sane, vt habetur per Bul. de Cu. & Bar. in l.eū qui. ḣ. Julia. de
consti. pec. Tangitur in l.admonendi. de iureiur. and. & decidit p
Pan. de castr. hic, & consi. cccxvij. in causa decem.li. Bald. consil.
cccxl.ij. libr.

b POMA. ¶Secus. Opponi. contra ter. de l.ita stipulat⁹ in prin.
secundum vnam lectur. vt ibi per Bartol. ff. de verborum obligat.
Solut. vt ibi per eum.

LEX. IX.

1 ☞ Tacita pupillaris comprehēsa in expressa vulgari, non admit-
titur contra matrem.
2 Tacita vulgaris cōprehensa in expressa pupillari, admittitur con-
tra matrem.

a ¶Am quidā. ª Breuiter dicit secundū com
munem opinionem ista no.l. & tacita
pupillaris non admittitur contra matrem. b. d Secū
dum communem opinionem dicitur hic ¶ tacita pupillaris
non admittitur contra matrē. Contra. ff. de vulg. & pup. l. Lucius.
Dicunt quidam, hoc ideo, qz mater fuit substituta. Nec est falsa. vt
1 l.precibus. ſ. titul. Alū dicunt, & hec est melior, qō hic loquitur in
tacita pupillari, que continetur in breuiloqua. Ista est bona, vt vi-
2 debitis in l.precibus. ſ. titul. & ibi dicam. ¶ Querit gl. quid ecōuer
so, vtrum tacita vulgaris, que continetur in expressa pupillari, ad-
mittatur contra matrem. Bl. dicit ¶ sic, quia per eam non succedi-
tur pupillo, & optime dicit, quam glo. vide. Secundum istam lect.
gl. sume ex hac lege vnū notabile qō forte nescirem tibi alibi inue-
3 nire quod † vulgaris expressa in vnum casum tantum continet ta-
b citam pupillarem, nisi quādo mater est in medio, vt hic declaro.
Vulgaris habet in genere in confuso vnum casum tantū, si heres
non erit, hic casus subdiuiditur in plures, si heres non erit qz no-
luit vel qz non potuit. illud, quia non potuit, diuiditur in multos ca
sus, vel non potest, quia non nascitur vt hic, vel non potest, propter
impotentiam iuris vt supra titu. ſ. ḣ. vel propter errorem testato
ris, vt l.cum proponas. eodem titul. vel propter alios casus, quos
omitto hic fuit facta, ergo vulgaris in vnum casum particularem
tantum scilicet si non nascetur, & tamen ista continet tacitam pu-
pillarem, secundum lectur. glos. quam not. Licet istius glos. lectu.
sit communis, & vera in se tamen non placet quantum est ad istam
l.nam. vt videtis in dubio. istius. l. dubitauerunt Vlpia. & Papi. vi
ri excellentiores, sed de ipso dubio est casus in l.precibus. ſ. titul. ſ.
que lex fuit antiqua ante istam, vnde non est verisimile, qō de casu
legis dubitauerint Vlpia. & Papi. Unde videtur glos. nostra a-
liud dicere, quam doc. nostri loquēdo intellexerunt, & secundū istā
lectur. breuiter dicit, Vulgaris expressa in vnum casum porrigitur
ad alium non expressum, nisi mater sit in medio, que fuit coheres
data instituto hoc dicit, super vel, decessit post aditam hereditā-
tem secūdum hanc lect. gl. Tu dic ante aditam hereditatem secun
dum hanc lect. quod ista lec. sit vera, probatur, quia nō est verisimi
le, quod Papinianus dubitauerit de casu l. precibus. titu. Item
quidicit debere hereditate filiū vel primi testatoris. Item pro hac lec
ter. qui dicit substitutionem quidem in huiusmodi casu, & sic loqui
tur de vna substitutione, scilicet vulgari, quā in vno casu admitti
scilicet cum nō nascetur posthumus, in alio respuit scilicet cum nā
scetur & morietur. Si enim intelligeretur de tacita pupillari, vt gl.
dicit, tunc substitutionem vulgarem in omnem casum admitteret,
pupillarem vero tacitam contra matrem repelleret, & sic loquere. in
de diuersis speciebus substitutionis, cuius cōtrarium aperte dicit
tert. loquitur enim de vna substitutionis specie, que certo casu ad-
mittitur, certo casu respuitur fauore matris. vide text, ibi, nos tra
4 que. vsq; in finem. ¶ Ex ista lect. nota † quod vulgaris expressa in
c vnum casum, porrigitur ad omnes alios casus, ex quibus quis bo
5 res non efficitur. ¶ Secundo nota quod † vulgaris in casum ta
citum, non admittitur contra matrem ¶ Contra istud opponi. de
gloss. fina. istius legis que dicit, quod tacita vulgaris admittitur
contra matrem. Respon. fallit hic, nam non admittitur contra ma
trem coheredem dotam pupillo, per rationē posita in text. ¶ Se
contra istam lecturam oppo. vulgaris substitutio habet locū si he
res non erit, sed hic pupillus fuit heres testatoris statim, quan
natus fuit, quia suus heres erat ego, &c. Respondeo, quando
instituitur cum extraneo existentia sui heredis non operatur
circa eos que ex testamento dependent, vt lege. apud Julianū.
Julianus. & ibi per Byn. ff. ad Trebelli. Ita hic in propo
fuit institutus pēter vna cum matre, que est extranea, ideo dic
stentia sui heredis, non potest aliquid operari, quod autem here
ditas fuerit adita, hic expresse non dicit Tene menti.

ADDITIONES.

a POMA ¶ Cum quidam. Vide vnum nouū intellectum ad istum
ter. per Bolog. in sua theoric. & ista ponit casum Bartol. in l. ff. de
vul. & pu. & ibi vide verissimum intellectum additum l. per Domi.
Jaſ. & vide Alexand. consi. j. volu. j.

b POMA. ¶ Hic declaro. Idem etiam est in fratre secundum
Ange in consi. cclvij. incip. ex serie testamenti. in verū hoc proba
tur. not. conditionis.

c ¶ Porrigitur. Adde tu ad Bar. hic. & vide Alex. de Imo in cōsi.
iij. in ij. volumine.

De impub. & aliis subst. Rubr. XXVI.

a ¶ Cōtinuatio patet ª per seq. quia de instit. in primo gradu refe
videre de insti. in secundo gradu.

ADDITIONES

a POMA. ¶ Cōtinuatio patet. Quero quis melius rubricam
Imperator hic, an iurisconsultus in fin. ff. de vul. & pup. De hoc
Jaſ. in rub. ff. de vulg. & pup. in princ. in ō lect. vbi etiā ponit q
differentia est inter substitutionem, & institutionem. Item cum
quinque substitutiones, tamē Jurisconsultus in fi. ff. non facit mēti
nisi in duabus. vide per eum.

LEX. I.

1 ☞ Partes adiecte in institutione, intelliguntur repetite
stitutione simplici.
2 Verba preteriti temporis non extendun tur ad futura.

¶ Am heredes. Ista est clara, partes
tione simplici intelliguntur tacite repetite. b. d
tene menti, quod partes adiecte in institutione, intelli
petite in substitutione simplici, & hoc ex interpretatione
tiua, quia sic testator sensit. Adde de leg. j. l. si ſerus
fin. ¶ Item contra facit l. talis scriptura. ḣ. fin. eod
2 quod ex interpretatione extensiua. † Solu. Illud ide
natura verbi preteriti temporis non patiebatur vt extende
ad futura, ideo non potest dici ex interpretatione declara
vero patitur natura verborum. Uenio ad glos. nostram
l. nonnunquam. ad Treb. Sol. Istud est verum. nisi exp
voluntate defuncti aliud appareat, quia in substitutione
minamur nominibus propriis, vel eos grauitonere equa

LEX II.

1 ☞ Ista verba vos inuicem substituo, non continent nisi
tantum, scilicet vulgarem, & pupillarem, nisi repugnaret
tas personarum.

Ereditatem. Substitutio breuiloq
a rigi ad eū casum, in quo vtriq; potest pariter insti
d. Mancl. habuistis in l. testamento. ē. de testa. mil. vbi tractā
bi de ista materia. Sed, vnū volo, quod scias, quod nūquam

1 fuerã dicere, qõ p̃die iudicaui siue consului in q. de facto. ¶Nonne cuilibet extraneo potest substitui post aditam here. per fideicõmissum: ¶Certe sic. vtrum ergo debet intelligi dum dicit, vos inuicem substituo, scz. si vnus heres non erit, alter sit heres, & quandocũq; heres decesserit, vnus restituat alteri. Dico qõ illa verba, inuicẽ substituo, non continent nisi directas tantum scz. vulgarem. & pupillarem. & nisi repugnaret disparitas personarum. ad fideicõmissarium non porrigitur. vt hic. & l. ult. hoc iure. §. j. & l. qui duos impuberes. ff. eo. & ibi per Dy. ideo tene menti. qz consului, vt dixi.

ADDITIO.

a ¶Pariter substitui. Adde qõ hoc fallit. nisi cũ substitutione breuiloqua esset iuncta substitutio cõpendiosa, vt quando testator dixit quandocunq; alter vestrum decesserit, vos inuicẽ substituo. nã tunc propter illud verbum compendiosum comprehendetur. posse dihere. fideicommiss. substitutio. que in compendiosa continetur. l. precibus. in fi. & c. Ray. de test. Et ita dixit Alexã. velle Bar. in l. Lucius. in antepe. & pe. q. ff. de vul. & pup. & in repe. l. si arrogator. fi. eod. & in l. centurio. ff. eo. per Ray. Fic. de nea. & Bal. in l. iaz bolare. §. fi. eod.

LEX III.

Heres instituta. Quí repudiat ex testamẽto vulgari, qui excludit venientes ab intestato. b. d. Heres si heres non erit, in pupillari substitutione comprehẽsa, taliter debent intelligi, si heres non erit ex testamento.

LEX IIII

1 ☞ Substitutio vulgaris expressa quando non porrigatur ad tacitam, pupillarem.

a **Quamuis.** a Nec est no. l. valde. Substitutio vulgaris porrigitur ad tacitã pupill. nisi testatorem aliud voluisse probetur, vel propter imparitatem persone institute cum pupillo, aliud presumatur. b. d. Oppo.

1 ad prin. ff. eod. l. iam hoc iure. in prin. Sol. Vulgaris expressa porrigitur ad tacitam pupil. nisi testator aliud expresserit. vt in l. cũ ex filio. §. fi. ff. eo. vel nisi aliud voluisse probetur. vt hic in prin. vel nisi

b si aliud presumatur voluisse. vt hic in fin. Secundo no. ex hac l. quod habeo pro singulare multũ. & nescio alibi ita clare, nec forte aliquo

2 modo. † Ro. qõ quando substitutio vulg. est facta duobus simul, & copulative, qõ non habet locum in persona vtrius, nisi habeat locum in persona vtriusque. & ideo in casu huius l. si firmianus heres non esset, sed esset heres Delia, vel ecouerso, substitutus vulgariter non admittetur. Vide ter. & gl. super ver. in eum. Et ergo ista gl. manifeste. qõ in casu huius l. ista substitutio non potest habere locum. nisi haberet locũ in persona vtriusque. Sic etiam intelligebat Dom. Jac. bu. Ad istam lec. op. de l. falsa. § fi. de cond. & demonst. Bl. dicit hic. fallit hec regula. hoc non est verũ. & contra l. heredes. mei. §. cum ita. ff. ad Treb. de leg. ij. l. fi. §. filium. & ad Treb. l. 2 uci⁹. §. Caio. ff. de iniu. test. l. pen. & l. pater filium. §. fi. ad l. fal. Sol. Breuiter quantum ad propositum dico aliud in substitutione vulgari, vbic aliud in substitutione pupil. vel fideicommissaria, vt in contrario. rationem huius dicam vobis in l. pen. j. eo.

ADDITIONES.

a ¶Quamuis. Vide Bal. cons. cciij. & sequẽ. P. PAV. P. ¶Quãuis. Circa materiam huius l. qõ vna determinatio respicies plura determinabilia, &c. vide Alex. cõs. clxxxvj post med. Vide per nouissimos in l. fi. ad litem. in prin. ff. sol. ma. in l. in testamẽto C. de test. mil. Jaso. in l. in testamento. & vide eundẽ in l. contra maiores. post prin. de inof. test. vbi etiam dicit qõ aliquando secus. Et pro limitatione quam ponit Alex. in d. l. in testamẽto. & in l. hoc iure. all. Bene de plũ. in l. si ita scriptum. de ma. test. vide Soci. in l. quoties. in fi. no. de cõd. & demõst. Item adde qõ vbi plures determinationes respiciunt vnũ verbum, quilibet per se determinat. nec inter se inuicem determinantur. vt declarat Bal. per illũ text. in l. prætor. §. si quis adauctu. ff. vi bo. rap.

b ANDRAR B. ¶Scõo no. Sed aduerte diligenter, qõ trãsmissio hereditatis non peruenit ex testamẽto, scz ex l. prouisione. Bar. met. in l. si fratris. C. de iure delib. l. si filius heres. de libe. & posth. & sic in casu nostro, vel quando mater est premortua. filius vigore suitatis deberet transmittere etiam non aditam, ad quoscunq;, vt in d. l. si fratris. Et sic substitutus deberet excludi datione coheredis extranei. & sic nullo modo procedit ista lectu. Et si dicatur, substitutio impedit suitatem. certe nõ est verum qz tacita. l. si pater. ff. de pu. cre. Et an clausula in fi. posita referatur ad omnia, & ea determinate qualiter, vide Bar. in consi. xxxiij.

LEX V.

Post aditam. Vulgares substitutiones adita here. expirant. hoc dicit.

LEX VI.

4 ☞ Jus accrescendi operatur quod accrescit inuitis, & quando.
5 An quis possit repudiare ius accrescendi vno iure, & habere alio.

Testamẽto. Inter institutos, & inuicem substitutos est locus iuris accrescẽ.

1 Hoc dicit. vel Breuius, substitutio ius accrescẽdi imp̃dit. hoc dicit. † Not. hic quod ad hoc q̃ ius accrescen. locum habeat, oportet quod testamentum sit iure factum. dicit enim ter. iure factum Quod intelligo quod accrescat ex virtute testamẽtarie successionis, potest enim ab intestato, vel rup. test. esse locus

2 iuri acc. vt l. j. §. quãdo non pe. par. petẽ. accre. † Not. quod ad hoc q̃ sit locus iuri accresc. oportet quod multi sint instituti, vt dixit text. multis institutis, &c. Quod intelligo quod sit locus ex cõiunctione dominis, nam est etiam quedam legalis cõiunctio. vt quãdo vnus instituitur, cui persona eius deuenitur ad plures. vt si instituatur vnus seruus plurium dominorũ. tũc vtrum inter illos dominos sit locus iuri acc. tũc dic vt l. & proculo. ff. de le. ij. & l. seruus communis

3 ab erte. de acq. here. de le. ij. † Ro. quod si substitutio nõ impedit ius accrescẽdi. Dicit enim ter. inuicẽ substitutis. Quod intelligo. inter eosdẽ nã testatos substituẽdo eos inuicẽ. noluit ius eorũ diminuere. sed magis augere. & sic ius accresc. nõ sustulit. Secus si extraneũ substituisset nam substituẽdo extraneũ. tollit inter heredes ius accresc. vt l. pen. ff. de iniust. test. & hic est casus illius l. difficilis. Quod

a dixi plene in l. re cõiuncti. de leg. ij⁰. ¶Ro. quarto[a] quod accrescit in-

b uitis, &c. Contra hoc oppo.[b] del. cum hereditate. ff. de acquir. here.

4 red. † Bl. dicit quod accrescit inuitis. verũ est. si voluerint suã portionem retinere. Tu dic melius, q̃ quando est ius acc. simpliciter, absq; substitutione. tunc glo. dicit verum. Sed quãdo est substitutio. vnde portio alterius debet ad alium coheredem ex dispositione peruenire accrescit ei inuito, velit nolit postquã partem suam agnouit & tũc habet locum d. l. cum hereditate. & l. si tu ex parte. ff. de acquir here. Circa hãc l. quero vos videtis hic. quod ius accre-

5 scendi concurrit cum iure substitutionis. quero † vtrum possit repudiare vno iure. & habere alio? Glo. dicit hic quod sic. Idem not. in l. nec his. §. heres. ff. de acquir hered. Contrarium not. in l. si quis heres. eo. tit. Tu dicas quod postquam agnouit partem suã. & alia portio inuito accrescit ex substitutione. Si autem nõ agnouit potest tamen primo partem sibi ex institutione delatã repudiare. & ex substitutione iure accrescẽdi habere. Istud probatur in d. l. si tu ex parte. ff. de acqui. ber. si quis bene inspexerit.

ADDITIONES.

a ¶Glo. quarto. Et an illa lex hic alleg. cũ hereditate. habeat locum in eo. qui est institutus. & pupillo substitutus. allegatur Bart. sibi contrarius in l. fina. ff. de acqui. heredi.

b POMA ¶Oppo. not. quod quando ius accres. simpliciter est de per se, absque substitutione in his, qui adierunt portionem suam, tunc necesse est ei, si voluerit retinere suam partem quod etiam ipsis inuitis sibi accrescat portio eorum, quia voluerunt agnoscere. Si vero est adiunctum cum substitutione, ex quo semel portionem suam agnouerunt, siue velint siue nolint, portio eorum, qui non adierunt, ipsis inuitis sibi accrescit. quod not.

✳ CLAVD DE SEISS. potest. Istud videtur contra istum text. nã hic adierat iste cui accrescit. qz text. dicit. adeuntibus, & tamen habet iure accrescendi. cogita.

LEX VII.

Testamento. Per substitutionem pupil. succeditur pupillo ex testamento, & venientes ab intest. excluduntur. b. d. que requiruntur ad pupilla. substi. ponit text. & glo. in l. ij⁰. ff. de vulg. & pupilla.

LEX VIII.

6 ☞ Pupillaris, que continetur sub compendiosa, vel breuiloqua, an sit tacita vel expressa.
9 Substitutio cõpendiosa facta a milite post aditam hereditatem, est species substitution. ab alijs distincta, facta a pagano est adiecta.
11 Effectus substitutionis compendiose, in milite, & in pagano.
12 Substitutio compendiosa facta per verbum commune an sit fideicommissaria.

a **Principibus.** a Diuiditur in partes duas. Primo ponit hema, & ponit questio. Secũdo ad questio. respõdet per ordinem. Secũda ibi, nã non est incerti iuris. Breuiter. b. d. Substitutio vulgaris expirat adita hereditas. nec per tacitam pupilla. in ea cõtentam mater excluditur, sed ex substitutione pupilla. vel cõpendiosa facta a milite substitutus in totum iure directo intra tempora pubertatis admittitur, postea vero si mater in medio est, obliquatur.

1 hoc dicit. modo habes literam claram. Not. ex hac l. primo: quod

Imperator male querenti,benigne respõdet.Quod dic vt dixi in
2 l.vt responsum.§.de tran.Scdo no.†qd vulgaris expressa expirat
3 adita heredi.Tertio no.†qd pupillaris expressa excludit matrem
4 in totum.No.quarto† q̃ cõpendiosa facta a milite intra tẽpus pu
bertatis,valet iure directo,postea obliquatur.His premissis ve-
nio ad apparatum,⁊ videtur qd in primo casu quãdo est facta sub-
stitutio vulgariter,mater repellatur,nam†expressa vulgaris,conti
net in se tacitam pupil.vt l.hereditatem.supra eodem.⁊ l.iam hoc
iure.ff.eod.sed pupillaris excludit matrem,vt hac l.⁊ l.Papinia-
nus §.sed nec impuberis.ff.de inoffi.test.ergo,⁊c.Sol.Dicit glo.
qd ille leges contrarie loquuntur in pupillari,expressa,nam tacita
pupillaris cõtra matrem non admittitur.Ita tenet hic,⁊ in l.fi.su-
pra,titu.j.⁊ vbique.Tamen in hoc est varietas vtrum quando ma
ter est in medio in vulgari expressa insit tacita pupillaris.Nã alibi
videtur dicere gl.quod bene continetur illa tacita pupillaris, sed
non haberet effectum contra matrem.Alibi videtur dicere, qd ta
cita pupil.tunc non continetur in expressa vulg.Ista variatio col-
ligitur ex gl.hic posita,⁊ §.titu.j.l.fin.⁊ glo.in l.centurio ff.eo.Veri
tas est,quod continetur in expressa vulgari,sed non habet effectũ
fauore matris,vt §.titu.j.l.fin.vbi casus est.Nam ibi dicitur, quod
si mater decedat antequam pupillus,substitutus admittitur,ex vi
gore tacite pupillaris.Quod non esset verum si ab initio in ea nõ
contineretur,quia quod ab initio,⁊c.vt in reg.iuris,que ab initio,
⁊c.Contra hoc oppon.de l.in testamento.in fin.§.de testa.mil.So
lu.Tacita pupil.non admittitur contra matrem nisi voluntas de
b functi probetur coniecturis aliquibus.Ita tenet glo.not.vide eã
c super verb.omnimodo.Contra hoc oppo.c de hac ea,l.in fin.nam
substitutio compendiosa habet in se tacitam pupil.⁊ tamen matrẽ
excludit,vt hac l.Idem in substitutione breuiloqua,que continet
in se pupillarem,⁊ tamen matrem excludit vt l.Lucius.eo.Huius
6 timore est videndum hic †vtrum ista pupillaris, que continetur
sub compẽdiosa vel breuiloqua sit expressa,vel tacita.Glo.j.ma
gna hic post prin.videtur tenere quod sit tacita.vide eam alibi.in
fin.glo.tenet quod in compendiosa,⁊ breuiloqua contineatur pu-
pillaris expressa.Vide eam,que est verior.Dico quod vtraq̃ põt
esse vera diuersis respectibus nam quedam est tacita pupill.que
nullo modo exprimitur,nec verbis generalibus, nec specialibus,
vt illa,que continetur in vulgari expressa, nam verbum vulgaris,
nullo modo ex virtute verborum continet pupillarem , sed subin-
telligitur ex presumpta volũtate defuncti.vt d.l.iam hoc iure.⁊ §.
tit.j.l.fin.⁊ ita matrem non excludit vt hic.⁊ §.titu.j.l.fi.Quedã est
pupillaris tacita,expressa tamen verbis generalibus vt ea,que cõ
tinetur in compendiosa,⁊ breuiloqua.Nam ibi sunt verba genera-
lia,apta comprehendere in se pupillarem,⁊ illa matrem excludit,
vt hic.⁊ d.l.Lucius.ff.eod.Potest ergo substitutio pupil.conten-
ta in cõpendiosa,⁊ breuiloqua,vno respectu dici tacita scz,speciali
ter,nõ enim fuerũt specialiter verba pupi.substi.expressa,⁊ ista ea-
dem substitutio potest dici expressa,scz generaliter.Fuerunt enim
expressa verba generalia apta pupillarem sub generalitate cõpre-
hendere.Et ita saluantur iste glo.Vel dic ad l.Lucius.secundum
istam glo.quod ibi tacita pupillaris admittitur contra matrem,ex
presumpta voluntate defuncti,q2 frater pupilli erat sibi substitu-
d tus,quod est valde no.d vide istam glo.que est gloss.vlti.Et no.qd
7 †quando frater impubes est impuberi substitutus, presumendum
est quod testator voluerit matrem excludi.Tene menti istam glo.
e ⁊ similes,quod voluerit valere iure directo.Vlterius op.e dicitur
hic,q̃ compendiosa vltra tempora pubertatis obliquatur contra,
imo videtur quod omni tẽpore valeat iure directo in milite,vt ff.
eod.l.centurio.ff.de testa.mili.l.milites etiam his.Solu.Dicebat
Pi.quod miles impuberi non potest directo substituere,per hanc
l.quod est falsum,per leges alleg.in contrarium.Glo.dicit,speciale
est fauore matris,quando mater superest,vt d.compendiosa post
pubertatem obliquetur.modo habes princip.gloss mag.Sed con
tra hoc oppo.quia nihil refert,siue iure fideicommissi siue iure di-
recto valeat in testamento mili.nam in testamento mil.non potest
detrahi Trebellianica,vt infra,ad leg.falci.l.in testamento.⁊ ff.ad
Treb.l.j.§.denique.Vnde nihil refert,an iure directo,vel iure fi-
deicommissi teneat.Quidam dicunt,etiam in testamento mili.de-
trahi Trebellianicam,vt §.in filij.ad Treb.quod est falsum,q2 lo-
quitur quo ad alia remedia Trebellia.nõ quo ad detractionẽ quar
8 te.Dicit ergo gloss.† quod est commoditas matris in hoc,primo
quia si restituit iure fideicommissi,apud ipsam matrem remanẽt iu
ra sepulchrorum,vt l.quia perinde.ff.ad Trebelli.Item bona filij
non veniunt in fideicommisso vt l.coheredi.§.cum filie.ff.eod.Cer
te in primo dicit verum,in hoc etiam,secundo dicit verum,sed non
differt in hoc compendiosa directa a fideicommissaria,q2 in com-
pendiosa non veniunt nisi bona testantis,vt ff.eodem.l. centurio.
Vnde dicit gloss.quod est vtilitas matris in alio,quia in restitutio
f ne Trebellianice non veniret legitima filij.Sed f an sit verum,du-
bito.Nam in primo testante,hoc verum est sine dubio sed miles
potest grauare in legitima.quod potest ideo,quia exheredatus nõ
potest intentare querelam secũdum ista tempora, vt l.fin.supra de
inof.testa.in quo erit vtilitas matris, vt valeat iure fideicommissi.
Respond.in hoc quia in fideicõmissaria restitutione non veniunt
fructus percepti iudicio testatoris,secus esset in cõpendiosa dire-
cta,vt dicta lege,centurio. ¶ Item si mater deberet aliquid perci-
pere a filio naturaliter obligato, antequam restituatur fideicõmis-
sum posset illud retinere,vt l.Stichum.§.aliquãdo.ff.de solu.quod
secus esset,si substituti iure directo venirent. Summus expediti de
omnibus gloss.excepto fin.magne glo.que tractat materiam com
pendiose, pro qua materia declaranda quero, que est substitutio
compendiosa.Secundo quare dicatur compendiosa,Tertio,quis
9 sit eius effectus? Respond.compendiosa † substitutio quandoque
est substitutionis species distincta ab alijs, vt quando fit a milite
post aditam heredi.⁊ valet iure directo,vt l.centurio.ff.eo. Quan-
doq̃ non est substitutionis species,sed est quedã adiectio vt quan
g do fit a pagano.g Illa enim nihil valet iure pupillaris directe post
pubertatem, ⁊ aditam her.sed iure fideicõmissi, vt infra, videbitis.
Vnde tunc non est substitutionis species per se, sed adiectio que-
10 dam. Quare dicitur compendiosa? † Dic quia fit sub compendio
verborum,⁊ continet tempus scilicet,quandocunque decesserit.
11 ¶ † Quero quis sit eius effectus? Respond.si quidẽ fit a milite,⁊
mater non sit in medio, omni tẽpore valet iure directo, vt l.centu
rio.ff.eod.⁊ l.milites etiam his.ff.de test.mil.Si vero mater est in
medio pup.eta.valet iure pupillari, postea iure fideicommissi, vt
hic nisi de volũtate defuncti aliud probetur,vt supra,de testa.mil.l.
in testamento.in fi.Si vero hec substitutio est facta a pagano,tũc
regulariter in quolibet testamẽto,tunc gloss.distinguit tres casus.
b Primo,aut fit per verba directa,h vt quandocunq̃ decesserit talis
sit heres,⁊ tunc intra pupil.eta.valet iure directo, postea totaliter
expirat,vt l.verbis.⁊ l.in pupillari.ff.eod. Aut fit per verba mere
obliqua, vt quandocunq̃ decesserit, tali restituatur hereditas.⁊
i tunc omni tempore valet iure fideicommissi. Et istos casus gloss.
ponit tanquã indubitabiles,⁊ idem tenent omnes nostri doc.Ego
super hoc moui infinita dubia, que non recitarentur in vna die.
Que dic vt plene dixi in l.centurio.ff.eo.⁊ ibi multa dixi, que per
alios leuiter transeuntur, ⁊ hoc ideo propter multos casus, quos
12 me docuit mortalitas.vide istam glo. Si vero † fiat ista substitutio
k per verbum commune, k vt est verbum,substituo.vt quandocunq̃
decesserit talem substituo:tu dic, vt gloss.ego interpretor quod sit
fideicõmissaria, vt ista substitutio intelligatur eo modo, quo omni
tẽpore valere potuit,⁊ sic perinde fit, ac si per mera verba obliqua
l fieret, vt l.quoties.ff.de reb.dubi. Quia de isto dubio l in hoc do-
ctor.nostri multa senserũt,an hec gloss.verum dicat? videtur quod
sic. Nam quando substitutio fit paribus personis, intelligitur eo
modo quo potest omnibus congruere, vt l.hereditatem,⁊ l.quar-
uis.supra eod.⁊ l.in testamento.de testamen.mili.⁊ l.iam hoc iure
ff.eod.ergo ita in tempore, substitutio facta diuersis, ⁊ imparibus
temporibus intelligitur eo modo quo omni tempore potest con
m gruere,⁊ sic semper intelligitur fideicommissaria.m Et ita tenet
hic,⁊ ff.eo.l.centurio. Azo in summa huius titu. Odof. Iaco.Bal.
Mare.Sil.⁊ Bertran.de testamen.ca.Rayn.Andre.de testam.
c.j.lib.vj.in glo.antiqua. Contrarium videtur tenere glo.infra
§.qua ratione.in gl.magna videlicet quod intra pupill.etatem va-
let iure directo:post iure fideicommissi,quod probatur sic,substitu
tio,que variatur per tempora, debet intelligi secũdum varietatem
temporis , vt l.pretia rerum. §.nonnullam.ad legem Falci.
Pro hoc videtur casus in l.pater Seuerinam.§.cõditionum ver-
ba.ff.de conditio.⁊ demonstra.⁊ istam opin.tenent multi docto.
Secunda fuit opinio Iacob.de Aretio, qui dixit sic. Aut ista sub-
stitutio fuit facta simpliciter, si filius meus decesserit, ⁊c. Nec ibi
fuit appositum verbum distributiuum,quandocunque,tunc vera
sit opinio.glos.vt valeat omni tempore,tãquam fideicommissaria,
quia est vna, ergo pro toto tempore debeat vno, non diuerso iure
censeri,argumen.l.eum qui heres.ff.de vsucapi. Sed si apponere-
tur verbum distributiuum, quandocunque, tunc perinde est,ac si
tempora singulariter enumerarentur, vt l.sicut in annos.in prin.
quibus modis vsusfruct.amit.sed si tempora essent sic singulariter
enumerata intra pupilla.etat.valeret iure directo, postea iure fi-
deicommiss.vt infra dicam ergo,⁊c. Et hanc opinio. videtur te-
Cynus ⁊ ita dicit se consuluisse. Quid dicemus? domini,in hoc in
ueni notulas multas. Et dico quod debemus primo aduertere
an ex presumpta voluntate defuncti possit apparere quid volue
rit. tunc enim stamus voluntati sue,etiam contra matrem, vt l.in
testamento.§.de testamen.mili.⁊ habuistis not.§.eodem.l.ingra-
3 super verbo, omnimodo. ¶ † Quid enim si testator n substituit
n fratrem fratri? Certe presumptio est quod voluerit matrem exclu
4 dere,vt not.hac l.in fi.vlti.glos.magne. ¶ † Item quid si o testator
o dixit,volo quod ad talẽ veniãt omnia sine aliqua diminutione vel
totam ⁊ integram hereditatẽ,vel similia verba tunc enim hoc non
potest

pōt esse, nisi per substitutionem directam, ergo de directa intelle-
15 xit. No. de hoc in l. iul. in prin. ff. de leg. ij. ¶ Quero, quid si dixit quod ad talem perueniant. & quod ipse possit accipere sua authori tate: Certe ex hoc videtur voluisse quod valeret iure directo intra tempora pubertatis, vt l. Titia cum testamento. §. i. de leg. ij. Vel
16 quid si dixit volo, quod ad talē peruenīāt bona mea libere? Vi
p detur velle quod capiat de manu sua, non per alium. arg. ad hoc. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. Vel quid si ex precedētibus, vel sequentibus aliud appareat, tunc esset recurrendū ad opi. staremus enim illi, vt d. l. in testamento. in fi. §. de tes. mili. Sed si nihil apparet, ex quo de voluntate testatoris perpēdi posset, tunc remanet dubiū. In quo dico aut mater est in medio, & tunc verbum dubiū debet interpretari in casum magis fauorabilem pro matre, vt l. qui duos. §. i. & quod ibi no. ff. de reb. du. & sic omni tempore erit fideicommissaria, nec obstat lex. qz hic satis habet facere lex in milite q̄ omni tempore potest substituere iure directo. Sed eam facit obliquare fauore matris post tempora pubertatis. Si vero mater non est in medio nec aliqua persona, contra quam non admittitur tacita pupillaris personas plene dixi in l. ij. ff. eod. tunc ego dico qō ista substitutio est vna, non dico pro toto tempore, sed dico vna secūdū quod casus attulit. Nam si filius decesserit in pupil. eta. interpretabitur quod semper fuit pupillaris, sed si filius decesserit post pupil. etatem, interpretabitur, quod semper fuit fideicōmissaria. Pro
17 bo, verbum, quod potest in pluribus temporibus verificari, in dubio debet intelligi secundum quod casus attulerit. vt l. ij. in prin. ff. de adi. leg. & l. hec conditio. §. fi. cum l. seq. de cond. & demon. Ita in proposito, ista verba, si filius meus decesserit, sunt apta referri ad filium decedentem in pup. eta. & ad filium decedentem postea, & ideo ante aditam hereditatem vel etiam ante mortem defuncti, secūdum quod casus attulit, ita referuntur, & fm hoc, si decesserit, postea cōtinet fideicommissariam, si decesserit ante aditā hereditatē, continet vulgarem. Facit ad hoc de lib. & posth. l. Gallus. §. i. ita intelligo istam
18 materiam. ¶ Quero ergo si testator dixerit si filius meus decesse-
q rit sine liberis, talem substituo. Et. hic videtur dicere quod p hec verba videtur testator velle quod semper valeat iure fideicōmissi.
r Nec gl. reprehēditur per c. fi. pater. de test. lib. vi. ¶ Quero. qd
s si testator substituit sub distinctione tēporis, vt si filius meus de-
19 cesserit in pup. eta. vel postea. Certe dicit glos. qō intra pupil. eta. valebit iure pupillari, postea vt fideicommissaria, hoc autē omnes probant, vt l. si frater. §. de fideicommis. ¶ Ultimo qr dixi §. distinguendo, an substitutio fiat verbis directis an obliquis an communibus. esset videndum quę sunt verba directa, & que obliqua, & que communia, & sic esset videndum de verbo habeat, & de verbo, accrescat, & de verbo moriatur, & de verbo, succedat, que plene examinaui in l. centurio. ff. eodem.

ADDITIONES.

a ℣ Precibus. Pro concordia aduerte qō substitutio compendiosa facta a milite per verba directa, trahitur ad fideicōmiss. post pup. eta. quando mater filij instituti est in medio. Ista fuit opi. gl. iuncta in l. centurio. ff. de vul. & pup. Also in sum. Bar. Bald. in hac l. precibus. & doc. antiqui secuti sunt hanc opi. Contrariū tenere alle. Bar. in l. in test. C. de te. mil. Tu dic. ista q. solet in scholis disputari, & plures intellectus dantur ad hanc l. precibus. & complures possunt dari solutiones, sed illa magis placet, que etiam est cōmunis. vez quod aut talis substitut. fit per verba directa directissima, puta, si testator dicit, directo substituo. & tunc etiam si mater sit in medio, non obliquatur, & tunc procedit ij. opi. Aut fit per verba directa non directissima. & procedat i. opi. Et hoc sensit Bald. dū facit differentiam, an sit facta per verba directa directo seu directa cum illis, & qr mens testatoris predominatur in omnibus. l. in cōditionibus primum. ff. de condi. & demonstra. cum si. Ideo attendenda sunt verba ipsius.

a P. P. A. V. P. ¶ Precibus. Istam. l. repetit d. Bap. Caccialu. de san. Seuer.

b P. P. A. V. P. ¶ Voluntas defuncti. vide Bart. consi. li. Item limita nisi esset facta substitutio ad pias causas, vel pro eoneratione cōscientie. vide Jas. hic & in simili que habes ad Bar. in authenti. ex causa. ff. de liber. preter.

c ANDR. BARB. ¶ Contra hoc opp. Adde Bar. in consi. inci. nullus. q. est vij. in ordine, vbi consuluit qō pupil. facta extraneo cōtinet tacitam vulgarē hic, & ter. in fi. §. de here. instit. Et si tacita vulgaris requirit additionē, & illa substitutio facta per verbum q̄cumque, que est compendiosa, si continet vulgarem, & illa verba quādocunque, que important siue moriatur ante mortem testatoris. siue post. vide que dixi in consi. comitisse Sclaphani. in regno Sicilie, & vide Bar. in consi. inci. in q. proposita & vide eundē in consi. inci. Ang. in authent. in ordine est quintum. Vide ibi omnino, vbi alle. glo. in cap. si pater de test. libr. vi. contra gl. huius l. Bar. in consil. clxxiij. inci. vir. quid am. Et vide Bar. in consi. xlij. inci. homo Accursuli. Barto. consi. cix. incip. Minoraldus. vbi dicit testator diris quādocunque decesserit, dicit quod intelligitur siue viuo testatore, siue mortuo, & hic est cōpendiosa. Bar. in consi. clv. inci. cecus habens filiam. Et vide Aud. Rom. in cōsi. cxxix. quomodo alle. Bar. hic. & vide consi. ciij. inci. pupillus. cui extraneus erat pupillariter substitutus, & vide Bar. in cōsi. inci. pater filio impuberi, vbi loquitur. de glo. ist. & vide ibi omnino. & vide Aud. Ro. in cōsi. cxxxvij. et in consi. cxxxvi. & vide Bar. in consi. cclxxij. inci. Titius condidit testamentū. & vide Bartol. in consil. cclxvij. inci. Thebalducius. vbi egregie tangit, quando substituit pupillo per verba, quādocunque substitutio fit, & si decesserit viuo testatore. Bar. in cōsi. cclxxv. inci. Vanutius, & de verbis directis in pupillari. & de verbo obueniat. vide Bart. in consi. xxij. incip. homo Accursuli.

d ¶ Quod est valde notā. Adde aliam coniecturam secūdum Ang. si testator substituisset vulgariter pauperes Christi, vel ecclesiam, nam etiam tunc tacita pup. excluderet matrem, quia verisimile est testatorem plus dilexisse animam suam quam vxorem. quoniam prima charitas incipit a seipso l. preses. §. de serui. & sequitur Pau. de Cast. hic. aut adde per Bald. consi. lxx. v. lib.

e POMA. ¶ Ulterius opp. Aduerte q̄ vltra multas sol. que dantur ad l. centurio. hic, & ibi est considerādum, quod ibi compendiosa facta ad certum tempus, & sic tempore limitato, hic vero non. Unde cogitabis de ratione diuersitatis, cum bonum sit argu. de parte. & l. que de tota. ff. de rei vend.

f ¶ Sed an sit verū dubito. Adde quod Ang. quem Pau. de Cast. refert, & dicit non esse dubitādum, qr verū est, quando expresse exheredat, sed quando grauat de restituendo hereditatem, non censetur grauare in legitimam. Et hoc dicunt velle istam gl. argu. l sequens. q. ff. de. le. ij. Certe dicit Pau. videtur, q̄ idē sit in substitutione directa, cū per eam non succedatur filio, sed patri, ideo nō potest dici prouisio si ij. sed magis grauamen, & maius quam illud. qō resultat ex fideic. cum faciat ipsum desinere esse heredē ipso iure & ideo vt qō sicut in fideicōmissaria etiā facta a milite nō venit legitima filij, & ita nec directa, & sic in directa remanebit filius heres directus etiā heres ei, & in residuo desinet. & substitut? incipiet esse.

g POMA. ¶ A pagano. Et hoc est verū cōsiderato effectu. cōsidera ta vero fama verborū. sub qua concipif. pōt dici species de per se.

b POMA. ¶ Directa. De isto casu, vide plene per Alle. in l. centurio. ff. de vul. & pup. & Bar. cōsi. ij. q. cxxxvj. P. P. A. V. P. ¶ Directa. De hoc primo casu vide Paul. de Cast. consi. xxxiij.

i POMA. ¶ Omni tempore valet. Hoc tantum limita. vt per Bal. in l. prori. ver. mirabile est dictum.

k P. P. A. V. P. ¶ Per verbum commune. Vide de isto articulo plenissime Bar. in l. si arrogata. ff. de adop. vbi hic vel alibi. Vide late do. Franc. consi. clv. vide Bart. consi. cxxxix. vide Paul. de Cast. consi. cx. vbi ponit quod si sit statutum quod de iure non succedat, nunquid autem substitutio cōpendiosa facta pupillo de bonis testatoris tantū per verba cōmunia, matre ipsius testatoris, & matre ipsius pupilli existentibus in medio per tēpora pupil. eta. sit directa vel obliqua, vide Pau. de Cast. consi. cccxlvj. Item de articulo an cōpendiosa facta a muliere per verbum cōmune fauore matris post pubertatem obliquetur vide omnino Pau. consi. cccxxix. vbi tangit pulchre intellectum huius l. in hoc passu. Item vi dem materia quando est facta a pagano matre extante in medio. Anto. de Butr. consil. iij. per totum. Item de compendiosa facta a pagano per verbum cōmune in omni tēpore sit fideicōmissaria, vide Ang. late disputatē consi. cxvij. inci. in hoc testamento Petri. Et quādo mater est in medio, quod omni tempore sit fideicom. vide Jo. de ana. consi. lxxix. dicentē istam esse cōmunem, & Bal. ibi. in addi.

l POMA. ¶ De isto dubio. In quo dubio cōmunis opi. est q̄ intra tempora pubertatis valet iure directo, etiam si mater sit in medio, vt per Aler. l. in centurio. ff. de vulga. & pup. & consil. lxxij. in ij. vo. & consi. xvij. in i. vol. & consi. xij. in iij. volum. Paul. consi. ccxlvij. & ccxxxvij. & consi. ccclxij. Barto. consi. xlvj. ij. volu.

m ¶ Fideicōmissaria. adde q̄ substitutio facta impuberi, per verbum cōe sit oi tēpore fideicōmissaria, voluit Bal. cōsi. ccc. incip. in cōsuledo semp tenui cōem opi. iij. & eo. lib cōsi. cc. in dicta subst. & cōsi. ccclxxxvi. inci. quidā noie. An. & cōsi. clxij. inci. pater fecit. ij. li. & ibi etiā intra si soror sit in medio, & cōsil. ccclxix. inci. premissis. ij. li. vbi pulchre. quādo mater est in medio, & ibi nō vult firmare pedes, qr fratres testatoris, & mater pupilli cōcurrebāt. Eandem opi. tenet Ang. cōsi. xij. & consi. cxxv vbi refert Bal. ita cōsuluisse idē voluit Bar. consi. lij. incip. Ang. Mat. & cōsi. ij. incip. homo Accursuli, q̄ vero infra pupillarem etatem valeat iure directo, postea iure fideicōmiss. voluit Pau. de Cast. etiam si mater sit in medio. cōsi. cxxxvj. & consi. cx. & consil. ccc. Oldra. consil. cxxv. Ro. idem videtur sensisse consi. clxxxv. & Aler. consi. xij. vbi vide que hic dicit eius lib. ij.

n ¶ Quid enim si testator. vide pulchrum consi. Bal. consi. cclx. ij. li. Bal. consi ccxvij. incip. quidam Pe. j. lib. & ibi vnum verbum, quid si frater fuit substitutus tanquam minister pauperum.

¶Item quid si. Adde Bal.cõsi.cclxxviij.iij.vo.& cõsi.ccliij.i.vo. Ang.consi.cxxv. Ro.consi.cxxx. Bar.consi.xv.inci.in Dei nomine pater habens.

POMA. ¶Bona mea libere. Quid importat istud verbũ libere, vide ter.in c.de multa.in ver.libere,de preb.vbi Alb.no. Adde bal. in c que in ecclesiarũ.in ver.liberũ.de cõsi.& ibi do.Lint.in iij.no. Adde etiam ter.in c.i.in verb libere.& vide Jo.an.de re.tur.in vi. & clarius Hemi. Adde tñ q̃ in contrarium cõsuluit Rap.cu.in cõ si.cv.inci.Ant.sed q̃ opi.hec q̃ libere exponatur idem, ppria au thoritate,est ter.in c.cum episcopus.p expositionem Ere.& Joã. and.de officio.ordina.in v.notab.gl.in c.i.in ver.libere.de testamẽ. in vi. Facit q̃ no gl.in c.cum plures.in ver.libere.de offi.dele.in vi.& gl.in cle.oudum.in versũ.libere.de sepul.ubi Lar.inc.ad hec. de relig.dom.facit q̃ no.gl.in expositio.ibi cõmuniter approbata in c.latores.de bo.volun.ponit Eler.de ista dictione in consil.xij. inci.viso thema.in j.& ij.vol.Barb.in c.i.de'off.& do.Ant.de Bu. consi.xij.in ij.vol. Facit q̃ no.Ana.in l.hic si res.ff.de rei ven.vbi inquit q̃ si testator voluerit quod legatarius non molestetur per heredem in re legata,videtur data licentia capiẽdi propria auth o ritate,& de ver.libere.vide Mod.i.l.§.de fa.fan.ec.& in v.q. prin. in prin.ibi Eler.in apostil.vide de verbo libere, Jaso.in l.cẽturio. ff.de vul.& pup. De verbo autẽ plena potestas,& libera, vide Sel. ic.auditis,de prescrip.Barb.inc.preterea,de offic.delega. Adde etiam quod statutum dans potestatem plenam,vel liberam proce dendi super maleficijs non poterit tamen ponere aliquem ad tor turam,nisi precedentibus indicijs. Vide Jas.in l.fi.miles.in fi.

p P.PAV.P. ¶Bona mea libere.vide Com.qui hoc sequitur in cõsi. ij.inci.testator Bar.instituit.circa med.& idem in ver.pleno iure. secundum Ant.de Bu.consi.liij.de quo.ẽ.

q P.PAV.P. ¶Sine liberis. Vide que scripsi in l.centurio.ad Bart. & in l.in populari.ad fi.& in l.ij.in prin.de vul.& pup.

r ¶Reprehenditur. Adde vt per Bal.consi.xlvi.& ccl.iij.vol.& cõ si.cc) in ij.vol.per Old.consi.cxcix.inci.factum tale quidã testator.p Bar.consi.xvij.in c.homo Accurs.per Bald.consi xlvj.& cccl.vij. vol.& consi.clxxvij.& cxliij.lib.ij.& consi.cliij.i.vol. Pe.de anc.consi. xxvj & Bal.consi.cclv.iij.lib.

s P.PAV.P. ¶Lib.vj. De intellectu huius c.si pater.vide do.Fran. consi.clv.

LEX IX.

1 ☞Mente captis quomodo substituitur,& que species substitutio nis sit.

a b c **H**umanitatis a Parẽtibus vtriusque sexus permittitur b filijs mẽ te captis, saltẽ in legitima institutis, substituere que substitutio finietur,si ad sanam mentem peruenerint,& si habet filios,vel fratres,alterum ex eis debet substituere. hoc di cit. Primo ponit dictum,qualiter põt fieri substitutio exemplaria, Secundo ponit qualiter finitur hec substitutio. Tertio ponit limi tationem primi dicti. Secunda ibi,ita tamen. Tertia ibi,si filij. Ad uerte q̃ hec est quedam constitutio,& in tribus tantũ locis habe mus de hac materia,hic,& inst.de pub.substi.§.qua ratione.& ff.eo dem.l.ex facto. ¶Not.quod mente captis potest substitui dire cto,que substitutio dicitur exemplaria ex eo quod est inducta ad exemplum pupillaris,vt hic dicit text.& Justit.eod §.qua ratione.

2 ¶Not.secundo quod parentibus vtriusque sexus,licet hanc sub
3 stitutionem facere. ¶Tertio not.q̃ hec substitutio finitur,cũ per
4 uenerit ad sanam mentem. ¶Quarto not,quod quando ille,cui fit substitutio habet filios vel fratres,dz ex eis substitui. ¶Not.& quod ad hoc vt fiat hec substitutio,requiritur,quod ille cui fit,in
p stitutus sit,saltem in legitima. ¶Et oppo.per ordinẽ ad primum, & videtur quod hec substitutio non potest fieri absque rescripto Principis,vt l.ex facto.ff.eodem titu. Solu.Fateor quod de iure antiquo hec substitutio non poterat fieri absque rescripto Prin cipis,vt ibi,hodie potest fieri auctoritate huius l.& insti.eo.§.qua ratione. Secundo oppo.quod non licet matribus substituere,vt l. si mater.ff.eo.Sol.Fateor quod non potest substituere pupillari ter vt ibi,sed exẽplariter sic,vt hic.¶Et in hoc differt pupillaris ab exẽplari,Ratio est secundũ Domi.Guli.& q̃ substitutio exempla
5 ris est introducta ex quadam humanitate vt hic dicit text.sed pu pillaris est introducta secũdum iuris rigorem,vt ff.eo.l.ij.in prin. que humanitas habet locum,ita in patre,sicut in matre. Vel pos sum dicere quod ratio est,quia vbi maius periculum imminet,ibi cautius est agendum,sed in substitutione exemplaria est maius pe riculum ex parte eius,cui fit substitutio,quod forte non speratur, quod ad sanos mores vnquam perueniat Sed in pupillari est cer tum quod finiretur impedimentum aduenięte pubertate,ideo non permittitur parentibus ita large substituere. Item ex parte eo rum,qui substituuntur,non est ita magnum periculum,nam debet substitui descendentes vel fratres,vt hic in fin.merito permittitur magis patri,& matri,quod faciant substitutionem. Oppo.fi.non tur hic,& debent esse instituti saltem in legitima. Oppo.fi.non eod.vbi potest substitui etiã filijs exheredatis. Solu.Illud in pu pil.subst.vt ibi,aliud in exẽplaris,vt hic,que potest esse pratice.Ex te nulla magis potest assignari, quam quia sic placuit statuenti. Vel dicas quod illa substitutio permittitur ex humanitate qui dam,que cessat quando quis exheredat filium,merito tunc nõ per mittitur hec exemplaria,sed ila permittitur secundum iuris rigo rem. Oppo.dicitur hic,quod hec substitutio cessat cum ad famos mores peruenerit,contra de l.ex facto,in princ.ff.eod.Sol.Fateor
6 † quod hec suppletur per illam scilicet,quod cessat. cum talis per
e sona liberos substulerit. ¶Oppo ad fi.f hic dicitur quod debet
f substitui ex fratribus,f vel filijs.si sunt. Contra.ff.eod.l.si plures.
7 §.quos possum,vbi indistincte quilibet potest substitui.† Sol.Ju hoc differt exemplaria a pupillari. Ratio vrgens non potest red di,sed datur persuasio illa, quam supra diximus,quod hec procedit humanitate,vel humanitas cessaret,nisi substitueret vnũ ex filijs vel fratribus,illa vero pupillaris conceditur secundũ iuris rigor ¶Ultimo opp.hic dicitur quod potest vnum substituere ex filijs contra,si illos preterijt.testamentum esset nullum,vt j.tit.§.si ex
g maximum. Sol.g Huius timore dicit gl.cõcedo quod debeat ex redari. Doct.communiter tenent contrarium,quia alij nõ possint conqueri,per l.Papinianus.§.sed necimpuberis.ff.de inoffic. Hic non habetis alia circa hanc l.Cyn.hic modicum in istoria dixit. Bul.multa,& ego plenẽ in l.ex facto.ff.eo.dicit vt vi.

ADDITIONES.

a Humanitatis. Aduerte Domi.Eler.in hac l.humanitatis.alleg. Bartol.sibi contrarium,sed pro saluatione Bar.vide concordiam quam posui ad l.ex facto.in prin.ff.de vulg.

POMA. ¶An ista lex habeat locum in furioso,vide Matthe. notat.clxxiv.

b POMA. ¶Permittitur,& cogita quid si essent filij ex diuersis maritis. vel vxore, qui deberent substitui, an vtrique conuenit, vel etiam alij secundum quod testatori videtur. Ex dictis lec. Barto.colliget aduertens lector tres differentias inter exemplas riam,& pupillarem,tu vero aduerte quartam, quia pupillaris ad uenięte pubertate in totum expirat,exemplaria vero recedente fu rore cessat,vt hic in tex.& Jmol.iterũ subueniente furore habetur locum,vt hic per doctor.licet contra faciat text.in §.qua ratione.& versicu.confirmant. Justitu.eod.tit.iure cognita quia aliqua alia inde potest induci.

c ¶Mente captis. Adde,quid si mutus vel surdus, vel prodi cus bonis est interdictum. Doctor vt refert Paul.de Cast.con niter dicunt idem esse. Ang.tamen contra,vt nec etiam furiosus fit substitui, quia lex loquens de mente captis, non extenditur furiosos nisi per Principem,vel habentem potestatem legi dende, vt supra.de nuptijs.l.si furiosi.vbi dicit esse casum dubitanter loquitur,Tu dic quod pro opin. Paul.de Cast.con sulsisse Bald.consi.cccxj.lib.incip.quidam Pet.vbi con vide ad hanc l.Quid autem si mente capto filio fit relictum legitima an possit ei substitui pupillariter, Bartol.in l.ex fa eod.tenet quod sic,& Ang. Sal. Paul.de Castr.hic quia petere supplementum legitime,& Jmola.in c.Raynal.de opin. Bartol.est magis communis,& equior.licet ipse ibi in d.l.ex facto,& Raph.& Ang.& Jo.Fab.in §.qua ratione eod. Sed quid si mater substituendo post mortem filie mentis voluit sua bona distribui & dari per suos fideicõ. pro anima testatricis,an erit exemplaris,vel fideicommissaria vide Anch.consil viij.tenentem quod sit fideicommissaria.

d POMA. ¶Ordinem. Sunt qui dubitant ad istam lectionem pater habet plures filios mentecaptos, fit necesse. si vult stituere,quod omnib.substituat,& dicit ipse quod sic,& probare quod sic, ibi ei vel eis. Jsta verba sunt posita cum mysterio,quia exemplaris substitutio est inducta ad exem pilaris.vt hic & in §.qua ratione. Justit.eo.sed in pupil tor potest si habet plures filios vni.vel quibus vult substi qui plures.ff.de vulg.& pupil.igitur,&c.

e POMA. ¶Opp.ad fi.l.Appellatione fratris intelligan soror. Et vltra adducta hic per doct.probatur iste text. proles descendentium iunctã.l.j.ff.de verborum significa ditur. Sed certe videtur quod eadem ratione inducta sit laris.§.qua ratione. Justitut.eod. Sed dicit quod ille text. quod imperator exemplo pupillaris sunt excitatus,super fideiuss pietate inductus, vt hic videtur,illam introduxit pietas fuit causa prori.

f ¶Ex fratribus. Adde quod Paul.de cast.dicit hic q̃ in ma gna contentio,quia cuidam mẽte capto habẽti sorore in

substitutio, ⁊ sibi fuit substitutus extraneus. Nã dicebatur quod illa erat substitutio exemplaris, ⁊ per illam excluderetur mater etiã a legitima filii per istum text. qui parificat exemplariam, pupil. tamen dicit ipse quod consuluit contrarium, quia illa substitutio tãquã exemplaris non poterat valere, ex eo, quia soror non fuerat substituta. Tenet ergo Paul. quod mater posset per substitutionẽ exemplarẽ substituere. Idẽ tenuit bar. in l ex fac. ff. eo. §. Jo. fab. insti. eo qua ratione. Ang. hic ⁊ Im. in ca. Ray. Et de materia, an pupillaris sit similis exemplari, vide Alexand. consi. xxviii. volu. ii.

6 P.PAV.P. ¶ Solut. Circa istam solutio. vide Jaso. in l. ex facto. versic. circa questio. an testator. ff. de vulgari ⁊ pupill.

LEX X.

2 ☞ Substitutio quando est facta per nomen collectiuum sub conditione non habet locum nisi conditio substitutionis euenerit in persona vtriusque.

3 Pluralitas respiciens vnum finalem effectum, non resoluitur in singularitates, secus quando diuersos effectus.

a CUm quidam. a Quando duobus impuberibus fit substitutio cum adiectione nominis collectiui, ita demũ substitutioni locus est, si in vtraque persona cõditio substitutionis verificatur. h.d. hec l. cũ l. seq. ⁊ magis habent difficilia contraria quã sint in corpore iuris.
1 ¶ † Op. ergo. vterque est dictio collectiua, vter, ⁊ alter sunt dictiones distributiue, ⁊ verificantur in altero tantũ vt dixi in tract. istorum distributiuorũ, in l. hoc articulo. de here. inst. ¶ Secundo.
2 no. † quod substitutioni nõ est locus, nisi in vtriusque persona conditio substitutionis euenerit. Ad istud opp. de iniust. test. l. pe. vbi vno decedẽte statim fuit vocatus substitutus. Sol. dicit gl. ibi fuit facta substitutio separatim, ⁊ nominatim, hic vero fuit facta cum
b adiectione nominis collectiui. b ista est vera. alii dicũt quod hic loquitur in filio, ibi in extraneo. Tene precedentẽ. Sic debet intelligi. ff. ad l. fal. l. pater filia. §. fi. ⁊ ibi not. ¶ Alterius. opp. ff. ad treb. l. heredes mei. §. cum ita. vbi fuit facta cum adiectione nominis collectiui ⁊ tamẽ sufficit quod in persona vnius existat cõditio. Sol. gl. vno modo hic, ꝙ hic sit speciale in filiis. Et nõ placet, quia ibi etiã loquitur in filiis, ⁊ nepotibus. Uel dicit gl. ibi decessit fideicõ. conditionalis, ante conditionis euentũ. Hoc nihil ad propositũ, quoniam ibi instituti non erant inuicem grauati, vel si erãt grauati nil ad propositũ. Nõ enim querimus de virtute substitutionis inuicẽ facte, sed querimus qualiter admittatur ille, qui substitutus est, cũ adiectione huius nominis collectiui. In hoc illa lex discordat ab ista, Illa enim admittit eum, si conditio extiterit in persona vnius, hic eum repellit. Sol. gl. alio modo, quod hic deficit cõditio in persona primi morientis, ibi ecõuerso extitit in persona secundi. Pro cuius declaratiõe debes scire quod quãdo substitutio est facta cũ adiectione nominis collectiui vterq; secundũ rigorẽ verborũ non est locus substitutioni, nisi conditio substitutionis extiterit in persona vtriusque, vt hic, ⁊ in l. cõtraria. Sed an aliud debeat interpretari secundum voluntatem testatoris, est aduertẽdum, quia quando conditio extiterit in persona vnius, si quidẽ superest alius, qui ex presumpta volũtate defuncti substitutũ excludit, nõ est locus substitutioni. hic est casus quãdo vnus decessit in pup. etate, superuiuẽte vno alio filio testatoris, ⁊ hic vult tex. si bene inspiciatur ibi cogitasse enim patrem ⁊c. Quãdoq; extitit conditio in persona vnius, ⁊ non superest alius qui ex presumpta voluntate defuncti substitutum excludat, tunc admittitur substitutus, vt l. contraria magis ex mente quã ex verbis. vide gl. in sol. pe. alias fi. ⁊ hanc sol. teneatis. Ponit glo. aliam quod ibi in fideicom. substi. hic in directa. Istam tangit gl. in d. l. pater filiam. §. fi. ff. ad l. fal. ⁊ quidam habent hanc approbatam per Dy. Breuiter quãdo substitutio est cũ adiectione nominis collectiui, non est differentia inter directã ⁊ fideic. sed illud solũ habemus aduertere ꝙ dixi in proxi. prece. so. Sed quãdo substitutio fieret simpliciter, hoc modo, si filii mei decesserint, ⁊c. non dico vterq; vel omnes, tũc est differẽtia inter directã, ⁊ fideicom. Nam directa non habet locum nisi in vtriusq; persona conditio extiterit, vt. s. eo. l. quãuis, que loquitur in directa vulgari, sed
c in fideic. haberet locum in persona cuiuscunq; c qui primo euenerit, vt l. lucius. §. caio. ff. ad treb. ⁊ l. filium de lega. ii. Ratio huius est,
3 † quia quando pluralitas respicit vnum finalem effectum, eo, sed in substitutione vulg. inspicitur vnus finalis effectus scilicet, defuncti hereditas, quoniam per vulgarem solũ defuncto succeditur, ⁊ a defuncto solũ capitur. Sed quãdo pluralitas respicit diuersos effectus resoluitur in singularitates, vt l. falsa. §. fin. ff. de condi. ⁊ demon. hoc autem cõtingit in substitutione fideicommissaria, nam in persona cuiuslibet heredum est fideicõ. singulare per se, ⁊ a quolibet herede capitur per se, nõ a defuncto immediate, merito in persona cuiuslibet continetur seu verificatur, quia quilibet per se videtur esse grauatus, ideo in subst. pup que respicit diuersos effectus, sicut fideicommissaria quia per eam succeditur pupillo, nõ defuncto, est idem quod in fideicommissaria, vt. s. dixi. Et de hoc plenius dixi in d. l. heredes mei. §. cum ita, ad Trebelli. ⁊ ibi vide, ⁊c.

ADDITIONES

a ☞ Cum quidam. Pro concordia aduerte, si nomen collectiuũ non fuit expressum per testatorẽ, qui duob. hered. institutis, per fideic. ipsis substituit Caium simpliciter, ⁊ sic sine expressione nominis collectiui. s. vterque, vel omnis, ⁊c. queritur an altero decedente, debeatur pro dimidia fideicom. substituto, an tunc demum vtroque moriente. ⁊ Pet. de Castr. consil. ccxxxvi. incip. dubitatio vertitur. dicit ꝙ Bar. vnum tenet in hac l. cum quidã. que est l. pen. s. affirmatiuam quod debeat fideicom. altero viuẽte, per l. lucius. §. caio. ff. ad Treb. Sed contrarium alleg. tenere Bart. in l. heredes mei. §. cum ita. ff. eo. titu. in l. quidam testamento. ff. de vulg. ⁊ pup. Sed pro sol. Pau. de Cast. in d. cõsi. dicit, ꝙ Bar. in hac l. pen. in aduertentia, ⁊ in cursu lectionis fuit hic locutus, ⁊ nõ ex proposito. Sed hoc non placet do. Anto. de Nicel. ideo dic. secundum eum, quod Bar. loquitur loquendo in fideicommissaria substitutione, quia in directa vulgaris non habet locum, nisi vtroq; defuncto, sed communiter omnes in locis predictis dicũt in fideicommissaria. quod vera est opi. quod debeatur fideicommissum substituto, altero decedente, vt d. §. Caio. nisi alia sit mens testatoris. non enim voluit intelligere Bartol. in dict. §. cum ita. quod eo ipso quod est filius, excludat substitutum nisi sit alia coherens coniectura: illa tamen bene coadiuuat, ⁊ in hoc si inspiciatur Bart. nullibi sibi cõtradicit.

b ¶ Collectiui. Adde quod Paul. de Castr. querit quid si frater superstes non poterat succedere fratri premorienti ab intest. quia erant ex diuersis matri. ⁊ extabat mater primi morientis q̃ pferebatur fratri ex latere patris tantum coniuncti, vt j. ad tert. Sol. dicens quod cũ cessat ratio huius l. substitutus statim vocabitur ad hereditatem primi moriẽtis: quia postquam per eius exclusionem non faueretur fratri superstiti, non debet induci exclusio, prout etiam hoc dicit not. Bald. secundum Nic. mat. in subst. fideicom. in pe. questio. huius. l. Et hoc dicit tenere etiam Rap. hic, ⁊ idẽ esse si quocunque alio modo frater a successione legitime fratris repelleretur, sed quid si in substitutione nõ fuit apposita dictio collectiua, sed dixerit, si filii mei in pupil. eta. decesserint, talẽ substituo, ⁊ vnus in pupil. eta. altero superstite decesserit, an substitutus statim admitteretur: Dicit Paul. videtur quod sic. arg. huius. l. a contrario sensu. Item per l. lucius. §. caio. ff. ad treb. ⁊ Barto. videtur sentire in dicta l. heredes mei. Bald. dicit ipse, tenet hec contrarium pro quo alleg. gloss. ord. in dict. l. si pater impuberis. ff. eod. quoniam hoc casu etiam subest ratio que ponitur in isto text. Preterea etiã copulatiua requirit cõcursum vtriusq; copulati, ad verificationem sui l. si heredi plures de cond. institu. quod est verum in primo moriente, sed si pupillus mortuus esset post pup. eta. ⁊ sic expirasset substitutio pupil. quo ad eum in persona secundi morientis, extaret conditio tunc quia non extaret persona, que ex presumpta mente defuncti excludit substitutum, admitteretur de equitate, ⁊ etiam de rigore ad hereditatem vltimi morientis, sed si foret apposita dictio collectiua, tunc non de rigore sed de equitate, per d. §. cum ita. Sed quid si substitutus est filius maior testatoris, duobus fratribus impuberib⁹, ⁊ vnus moriatur in pupillari eta. an solus substitutus vocabitur ad hereditatem illius excluso superstite pupillo: Breuiter dicit Pet. quod ambo vocabuntur ab intestato, quia non est verisimile quod testator fratrem impuberẽ voluerit excludere a parte hereditatis illius premoriẽtis. Pro hoc l. cum auus. ff. de condi. ⁊ demon. Tu adde dum Barto. alleg. d. §. caio. volens quod si fit facta substitutio fideicom. sine adiectione nominis collectiui, quod non est necesse quod cõditio existat in personam omnium etiam si superfit persona que ex presumpta mente testatoris excluderet substitutum quod ipse contrarium tenet in l. quidam testamento. ff. de vul. ⁊ pupil. ⁊ in l. heredes mei, §. cum ita. ad trebel. ⁊ id quod in d. loc. dixit sequitur Paul. de Castr. consi. ccxxxvi. vbi dicit, quod licet alias dubitauerit, quia Bart. erat cõtrarius, quod sibi tutũ non videtur recedere in consulendo ab opi. Bart. ibi. ⁊ ꝙ hic locutus est per inaduertentiam, sed aduerte, quia idem Paul. consil. ccclv. incip. si contingit. circa fi. transit cum Bart. hic, ⁊ dicit ꝙ Bart. in d. §. cum ita, male loquitur, tamen de Bart. mentionem non facit in d. l. quidam testamento. vnde est presumendum, ꝙ maturius cogitauerit. in d. cõsil. ccxxvi. licet prius in ordine, ⁊ vide ad materiam Bald. consi. cccxc. i. vol. ⁊ consil. cxvii. cxix. ii. volumi. per Ang. consi lxxx ⁊ cix. per Alexan. consi. cxii. ⁊ seq. iii. vol. ⁊ melius consi. cviii. in j. vo.. per Pau. de cast. consil. ccclv. ⁊ per Abba. cons. viii. ii. lib. ⁊ per Bal. consi. lxxxii. v. lib.

c P.PAV.P ¶ In persona cuiuscunque. in contrarium in hoc vide Paul. de Cast. alleg. eundem Bar. in duobus locis consi. ccxxxvi. ⁊ ibi etiã ponit alle. prepositum. quod substitutus non admittetur, apud quẽ debet remanere portio deficientis, ⁊ sic an superuiuens intelligatur ipse substitutus, vide etiam eundẽ Paul. consi. ccclvii.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

LEX XI.

a Plures instituti cum adiectione nominis distributiui, quilibet vocatur in virilem.

SI quis duobus. a Ista est mirabilis lex. Breuiter dicit cum plurib.instituitis,tertius substituatur cum adiectione nominis distributiui,vocatur quilibet in virilẽ,& si patre,& filio, simul instituitis tertius adiungatur, pater & filius loco vnius habentur,& vnam portionem accipiũt.b.d.& habet difficilima contraria hec lex. ¶Et not.quod quando plures instituuntur cum adiectione nominis distributiui, quilibet vocatur in virilem, ac si essent singulariter nominati ¶Et not.secundo quod pater & filius cẽsẽtur vna persona,b modo sicut hic sunt duo dicta,ita ista lex habet duas glo.difficiles.Contral.nostram opp.directo.ff.eo.l.si pater in pri.Sol. D cũt quidã.q; hec corrigit illa,sed euitãda est legũ correctio.Aliꝫ dicũt,q; hec lex loquit in bonis paternis, illa in bonis filij.Hec est truffa.Aliꝫ dicunt q; hic ideo habet virilẽ in substitutione, quia ad eã sdẽ partes fuerũt admissi in institutione,vt j.eo.l.i. Ista est quedã diuinatio.Tu dic quod hic fuerũt instituti heredes,cum adiectione nominis distributiui,quisquis,ibi secus. Istã sol.tenent omnes doc. Ultramon.& Citramon.Et audiui semel a quodã antiquo aduocato de Floren.quod ipse interrogauit do.Bar.de Fano de isto contrario,cũ vidisset eum fratrem predicatorẽ,& dixit sibi, q; hec dictio quisquis soluebat istud contrariũ,licet gl.non poneret. ¶Opp.ff.de vsufr.accr.l.si quis Titio. j.respon Dicit glo sed expone ibi, Titio & heredibus suis scilicet Titij legatarij.Sed certe gl.vlt.in cõtrariũ, tenet quod ibi loquatur de heredib.testatoris non legatarij.Sed gl.ergo,vt dixi in precedenti cõtrario,hoc cõtingit propter naturam istius distributiui quisquis,quod inducit,vt videatur quilibet singulariter nominatus,ibi secus.Contra hãc sol.opp.de l.lucius.§.lucius.ff.de leg.ij. vbi quilibet in virilem vocatur. Do.Dicunt Ultramon.ibi nõ fuit nomen distributiuũ, licet fuit appositum relatiuum, quis vel qui, vt puta relinquo seruis,quos testamẽto manumisi,vnde est perinde,ac si distributiuũ fuisset appositum.Ista sol.est falsa per.l.si pater.in prin.ff.eo.vbi apponitur dictio quis,tamen non vocãtur in virilem,non enim ponitur ibi in aliqua illarũ legũ distributiue,sed magis relatiue.Et ideo solue ad d.l.lucius,quod ibi ex presumpta voluntate defuncti propter rationẽ,quam hic ponit glo.quã Bar. sequitur & Bar,ita hic tenet.Sumus expediti de prima parte, vemo ad secundã. ¶Op.venio ad gl.si,& eam intelligas,scias quod ista gl.signat cõtrarium vniꝰ,& vnã q;formam permistim,& ideo erit tibi laboriosum,si non intelligas,& legas eã dico tibi. ¶Oppo.de l si quis d Titio.§.respõ.de vsuf.accr,sol.verbũ vna, hic positũ tollit contrariũ. Istum so.reprobat glo. per l.Titius fundi,& per l.liber homo.§. Titius.& l.interdũ.j.respon.de bere.instit. Unde dicit glo.ibi,dicit Titio,& heredibus suis,scilicet defuncti,hic dicit,Titio & filijs scilicet ipsius Titij.& ista est vera sol.Quod autẽ sequitur in gl.intrat in quandã q.vide & signa ibi qualiter inter se. Modo intrat in quandã q.qualiter inter se diuidat cõiuncti ibi,vel ibi, hic redit ad contrariũ quod primo fecerat.Sequitur ibi vel refert. redit ad q.quã.s.fecerat.siue tetigerat,non enim hoc est de sol.contrarijs,Procedo ergo in recitatione gl.soluit alio modo, quod hic dicit filijs,ibi heredib.quod glossa reprehendit per aut de iureiu.a e mor.pre.mã sicut pater & filius e censentur vna persona,& ita heres & defunctus,tene ergo precedentẽ sol.quod ibi loquitur de heredibus testatorũ. hic de filijs ipsius heredis instituti,vel legatarij. ¶Quero ergo,& modo intro q.quã gl.format. Isti heredes simul coniuncti qui vocãtur in vnam portionem qualiter diuidãt illam portionem inter se? Dicit glo.quod eam diuident pro hereditaria portione,vt l.quicũ plures.ff.eo. Uel verius est videndum,quando Titius misceretur cum pluribus,heredibus. Aut heredes fuerunt nominati singulariter,aut non. Si fuerunt nominati, habebunt viriles, alias habebunt hereditarias. Hic non sunt alia.

ADDITIONES.

a P.PAV.P ¶Si quis duob.Quid autem quando plures vocantur cũ alio tertio sub nomine collectiuo,an habeantur loco vnius, vide Ro.consi.xcix.vide pul. bri. in questionem,quam ponit Soc. in l.vtrum.ad fi.prin.de reb.dub.substitutione facta fratrib. nominatis nomine proprio, substituendo vnumquemque pro quarta parte quomodo intelligatur.

b POMA. ¶Una persona.vide Barb.consil.x.volu.§.vbi limitat etiam aliquid consi.xvi.in j.volum.Ad id quod no.non ab re Bar.in l.j.§.his qui.ff.de leg.iij.& Bar.consi.x.volum.ij. Felin.in cap.j.de magist. P.PAV.P ¶Una persona.An autẽ in societate pater & filius censeantur eadẽ persona.vide. An.cõsi.cx.alias.cvj. incip.& Aut Et quod in multiplici alia materia, vide Fel.in c.afferte.extra de prescrip. Jas.hic late. Item quod vbi vnus nominatur ratione maioris preeminentie, vel dignitatis,puta Titius.et socij talis negotiationis & Caius promittit centum,Titius,& socij capiuntur pro vno.Vide D ec.in cap.pastoralis,in prin.de resci. vbi quedam alia.& vide que dicit Fel. quando plures vocãtur sub nomine collectiuo.vel tanquam duo corpora.

c P.PAV.P. ¶Ad secundam. Circa istam secundã partẽ vide que dicit Areti.in l.discretas.ad fin.de vul.& pupi.vbi etiam ponit in procederet in fratre substituto sub nomine proprio cum alio. Item sub nomine appellatiuo coniunctim & instituto alio extraneo.

d ANO.BARB ¶Opp.de l si quis.Et sic facit q; si condẽnatur Potestas cum ancianis in centũ. Potestas, tenetur in quinquaginta & in residuo anciani. Pro quo vide in l.plane.de leg.ij.indici.coniuncta gl.in ver.multe.de appel.& solet tangi.l.non ambigitur.de leg.hic.& l.si quis Titio.de vsufr.accr.& l.interdum.de her. instit.& vide Bartol.in consil.lxxx.incipien,factum tale est presentem statuti cauentis quod nullus habeat officium in ciuitate, nisi habeat estimum centum librarum.an si filius nõ habeat estimũ, & pater sic sufficiat vt filius possit habere officiũ.Bal.consuevit allegare gl.singu.in l.ij.infra.qui eta.lib.x.quod libra & estimum patris prodest filio etiam seorsum habitãti a patre. Ita dicit ipse in l.preterea §.sed si filius.ff.de edẽd.De qua questione vide aliquid per Bal. & Ange.hic ad finem per. Bald.in cap.filius de ca.qui cu.vxore & in l.non plures de sacrosanctis ecclesijs & in l.sciendum.qui ciuitatẽ.cog.Barto.in l.cum scimus.C.de agri.& censi.libro xi.

De necessariis seruis hæredibus instituendis, vel substituendis. Rubr. XXVII.

LEX. I.

SI qui. Breuiter dicit. Ille,qui non est solundo, potest vnum seruũ sibi facere necessarium, nisi esset specialiter obligatus. hoc dicit.

LEX. II.

Cum serui. In institutione, que enuntiatiue alicui quem dicit esse liberum, videtur libertatem relinquere, secus in legato.hoc dicit.

LEX III.

Tutor. Tutor non potest seruos pupilli sibi necessarios heredes instituere.b.d.

LEX IIII.

Cum quidam. Seruus potest ab institutore libertatem consequi,& pro lo necessarius heres existere.b.d.

LEX V.

Quidam. Si seruus fuerit heres institutus to vel in parte,sine libertate, vel datus, erit heres tutor, vel liber. hoc dicit vsque alio. ¶Oppo instit.de heredib.instit.§.seruus.Solu.ibi in vita hic legaut in vltima volun. ¶Item opp.quod ptura debeat valere & sic cũ legatum post institutionẽ fuerit prevalet legatum,vt l.si quis eum.ff.de vul.& pup.de leg.ij. bi.§.legatum.Sol.speciale est h c fauore institutionis.

a §. Alio. Alias, Illo. Si legatum seruo tate relinquitur,heres prestare non cogitur,sed ad prestandum hortabitur. hoc dicit Oppo. vel seruus.infra.de leg.Solu.Non valet legatum vt heres cogatur de necessitate prestare, tamen de equitate sic vt hic. Oppo. del.seruos.de ali.lega. Solu,speciale est in legatis alimentorum

ADDITIO.

a POMA ¶Si legatum. Istud fallit in casu naturali.l.naturalis de testamen.milita.

§. Queiuris. Si seruus a.j.gradu legatur & pariter substituatur,si cõditio subsit exteriterit,heres erit,& liber:si defecerit,legatum valebit.b.d.

LEX VI.

Decisione. Si seruꝰ pure instituatur,sub tione libertas datur,si quis cõditio potestatiua defecerit,hereditate, & libertate prebitur,si casualis,libertatẽ cõsequitur, & hereditatem

bitur, si soluēdo fuerit testator, alias vtramq; habebit. h.d. Op. de l. cū seruus. ff. de cond. instit. vbi cōditio apposita in libertate. videtur in hereditate repetita. Sol. illud, qō hic dicit, pure instituit, intellige hic expresse. Alias si simpliciter videt institutio facta sub conditione, fm Rich. Malumb.

De liber. præter. vel exhæredatis. Rub. XXVIII.

¶ Sl. continuat, qz in testamentis liberi exheredantur, vel pretereuntur. ideo de h.d. Vel aliter. Dictum est de institutione, vel substitutione, verum qz exheredatio fit quandoq; a gradu instituto, quandoq; gradu substituto, ideo de his ponit hic.

LEX I.

1 ☞ Testm̄ an possit incipere a secundo gradu, quando primus gradus est nullus ex causa preteritionis.

a **Empost.** Si exheredatio fit ab omnibus gradibus* tacite vel expresse, vz testm̄. h.d. Vel aliter. Clausula in fi. posita, refert ad omnia precedentia, si non est ratio quare magis ad
1 vnum referatur, quam ad aliud. h.d. Ro. †q exheredatio debet fieri ab omni gradu, ad hoc vt valeat gradus ille. Ro. secūdo, qō
2 dicit in secundo summario, qō ꝙ clausula in fi. posita, ꝛc. Op. ff. eo. Liū. ſ. ante heredis. Sl. huius timore hic distinguit, ꝛ ponit totā
3 distm̄, quam fecit ibi tex. ideo dic vt in gl. ¶ Ex qua no. †in pnc.
b sub q clausula in pnn. posita, refertur ad oia sequēntia, sicut hic dicit tex. de clausula in fi. posita, q refertur ad oia precedēntia, si
* non pōt reddi ratio, *quare magis, ꝛc. ¶ † Itē ex secūdo memb.
4 no. q clausula in medio* posita, refert ad precedentia, ꝛ sequēntia,
c q intellige fm limitationē, que sequitur in gl. qī sit intra gradū, ꝛc. Ro. q illud, qō dī, clausula posita in medio, refertur ad oia, dz intelligi in medio, hoc est, inter diuersa capitula. Sed si ponit in medio vnius capituli, ad illud tm̄ refert, q perpetuo tene menti. Et ista, que dico, sunt vera qī tractamus de repetitione vnius clausule substituentis per se, de qua loquit l. talis scriptura. ff. de leg. j. †Sed si loquimur de repetitione alicuī* qualitatis, vel modificationis respicientis aliud, tunc an intelligat facta repetitio, nō est nostra materia hic sed est materia in l. que cōdi. ff. de cōdi. ꝛ demon. instit. l. cū seruus. Justi. de l. Aquil. ſ. ex hoc tm̄ capite, ꝛ de le. iij. l. in repetēdis. Dixi plene vi bon. rap. l. pretor. ſ. eritq;.
6 Pro declaratione huius †gl. sunt querēda duo. Primo vtrū contra presūptionē huius legis admittatur probatio in ☞ iū. Si, hic in pnn. dicit qō non. Unde ista gl. communiter reprobat, qz imo pōt probari contrarium, vt l. iij. ſ. fi. ff. eo. ꝛ arg. ā. de test. mil. l. in testamento, ꝛc. † Quero ergo secūdo, quid si primus gra-
7 dus est nullus ex causa preteritionis, vtrum testm̄ possit incipere a sequenti gradu. Sl. hic videt dicere, qō sic. Tu vero distinge, an primus gradus rumpatur preteritione posthumi, an vero preteritione iam nati. vt no. in l. iij. in fin. ff. eo. ꝛ probatur in l. nam ꝛ si sub conditione. ff. de iniust. rupt.

ADDITIONES.

a ¶ Ab omnibus gradibus. Adde an exheredatus inter gradus institutionis ꝛ substit. intelligat exheredat* ab omni gradu, ꝛ an ipsius exheredati super existentia faciat deficere fideicōmissum, si sine filijs, ꝛc. ꝛ an exheredatus certa cā expressa, que postea nō redditur vera, faciat exheredationē nullam censeri, ꝛ an filius exheredatus veniat in generali nominatione filiorū, ꝛ an nati ex filio exheredato excludant substitutum, vide Ro. cōs. cccexxxvj.
b POMA. ¶ Ro. in pnn. sui. Nz omnes hic teneant, q clausula in pnn. posita facilius trahit ad sequēntia, quā clausula in fi. posita refertur ad precedentia, ꝛ per gl. in l. quisquis. ff. de leg. iij. sed contrarium decidit tex. in c. inquisitioni. extra de appel.
*CLAVD. DE SEISS. ¶ Reddi ratio. Istas duas regulas limita non habere locū z in beneficijs principū in quibus clausula in principio vel in fine posita non potest restringere precedentia vel sequentia. tex. est valde singularis in c. cum dilecta. secund ū vnum intellectum Jmol. ꝛ aliorum, de donat. sequitur Alex. cons. cccexxxj. incip. super ex citatione de qua queritur.
c ¶ In medio posita. Adde tu qd qī ponitur inter diuersa capitula, qz tunc clausula posita in medio, non refert ad oia. Tex. est in c. inquisitioni. de ap. ꝛ dicit d. Alex. de Jmo. in cōs. xcv. in v. vo.

LEX II.

a **Jauus.** Nepos, qui per mortē patris incipit tenere primū locū, si reperit preteritus, rumpit testm̄, per l. Uellei. h.d. Op. de l. si qs posthumo. ſ. j. ff. eo. Sol. Ibi decessit filius institutus post mortem aui, hic eo viuente. Op. secundo, dicit hic, sine impedimēto l. Uelleie. Contra, imo Uelleius hic permittit q nepos aui. q
1 tz primum gradum, si reperiatur preteritus, rumpet testm̄, vt l. Gallus. ſ. nunc. ff. eo. Huius timore sunt hic in gl. nostra multe expositiones, ꝛ quelibet est bona. Tu tene primam, qz est magis clara, ꝛ eam tenēt Ultramon. ꝛ qō dicit, sine impedimēto l. Uel-
1 leia. hoc est l. Uelleia concedente. ¶ No. ex hac l. †vnum q tz nepos succedat in locū patris sui, vt dicit hic tex. cū ex persona sua succedit, non ex psona patris sui, q apparet, qz institutio patris sibi prodest, vel nocet, sed si inspicitur institutio, vel exheredatio facta de eo. Nō ergo dicit, nepos, succedit in locum patris intelligē, hoc est, in gradu, vt sicut filius tenebat gradū primū, ita hodie tenet nepos filio subducto, ex persona sua tamen succedit.

ADDITIO.

a ¶ Rumpit testm̄. Adde qō Bal. extra gl. querit de difficili q. Si statuto cauetur, q filia dotata non succedat patri dotanti, quousq; vel donec masculus superuixerit, ꝛ contingat patrē filiū instituere, filiā vero dotatā preterire, ꝛ deinde mori ab. pater, ꝛ succedat filius sine liberis masculis, an filia preterita possit tūc dicere testm̄ nullū? Bal. hic dicit q sic, post mortuus est frater, ꝛ sic filia consequatur dimidiā quam habitura fuisset ab intest. ꝛ hoc operant illa verba donec vel quousq;, ꝛ istā opi. sequit Bar. in l. fi. ad tert. Bal. ꝛ Bug. in d. l. Gallus. Bal. ꝛ Jmo. in l. si qs post. Hug. Ang. ꝛ Jmo. in l. ei q soluendo. de her. instit. vbi dicit qō ita consuluit collegiū Bon. consi. inci. proponit. ꝛ Bal. cōs. ccix. inci. doc. man. gra. ij. vol. ꝛ eo. vo. consi. cclxxvij. An aūt testm̄ retrogatur fuisse nullū, vel solū de presenti, maior pars vt melimare q demū tunc sit nullū, cum filia reperit se preteritam, qz statutū potest quē facere heredē ad tēpus, ꝛ postea eū desinere esse heredē. Et ita dicit Bal. consuluisse, Fran. Tigri. ꝛ collegiū Flo. de quibus omnibus pulchre per Pe. de anch. cons. ccxxj. inci. In Christi nom. hic questio vulgaris est per Abb. consi. xcij. lib. ij. vbi dixit, qō si statutū dicat qō masculo superstite femina nō succedat, nec audiatur agendo, vel excipiendo q ipso mortuo admittetur propter illa verba addita, nec audiatur agendo, vel excipiendo, latius ibi vide, ꝛ per Bal. consi. xcix. lib. v.

LEX. III.

1 ☞ Filius cui factum est legatum, dicitur preteritus.

a **Jquis.** a Qui iubet esse alienus a substātia defuncti exheredatus vī. h.d. ¶ † Ro. q
1 b qī sensus est clarus non est recurrendū* ad interpretationem. ¶ Op. ad hec de l. si alij. ff. de vsu. leg. Sol. ibi non constat de mente. hic sic. Opp. secūdo de l. in summa. ff. de re iud. Certe illa concordat cum ista. ¶ † Quero quid est preterire, dicit gl. Preterire, est de filio nullam mētionē facere. Vide gl. Ex hac gl. vī qō si aliquis filio aliquid legauerit, qō non videt preterire*, qz de eo facta est mentio. Sed hic est contra casum in l. pe. j. de fidei. Et ideo ad istam gl. addebat Fran. Accur. Preterire, est nullam mentionem facere de eo, sez instituendo, vel exheredando. Fallit in milite, cuius silentium habetur pro exheredatione, vt l. si cum vel in vtero. ff. de testa. mili.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Si quis. Circa regulā huius l. q semp sit attendenda voluntas testatoris sicut venator leporem, vide etiā ad istam reg. oīno Alex. consi. dxcj. in princi. ꝛ consi. dxj. Itē adde q non solus z hz locū in vlti. volun. sed etiā in ☞ctibus etiam stricti iuris. l. fi. C. que res pign. obl. pos. l. si in venditione. cū gl. pe. ff. cōia predio. Pau. de ca. hic bo. tex. in l. ita stipulatus. la grande. cū gl. in ver. ex sūia. ff. de ver. obl. Vide bo. tex. xxij. q. v. c. humane. Alex. cō si. xxxiij. in fi. in ij. vo. Limita tū hoc qī testator non stetit in terminis mere voluntatis, sed processit vltra disponēdo. Sec* ſ stet in terminis solius voluntatis, est ꝛ exēplum in l. quidā cū filium. de her. instit. ꝛ ibi Bal. ꝛ Jmo. Sed o limita non procedere qī verba nec ppie nec impropie possint deseruire volūtati. Ita Bar. in l. in ambiguo. in ij. rū. ff. de reb. dub. Alex. cons. ccccxxij. Are. in l. Titio. de ver. obl. Vide ad predicta late Jas. hic circa istam l. que habes, in l. in conditionibus. primū locū. de cond. ꝛ demō. ad Bar. Itē q necessarius sensus scripture omni menti prevalet. vide Bal. in c. j. de contro. inuest. Item in omni materia qūo sit stādū verbis vel menti, vide doctri. Abb. in c. ad audientiā. Item qō non est recurrendū ad tex. pro intētione, qz verba probata inspiciunt, ꝛ q nullum est mentis maius testimoniū quā inspecta qualitate verborū, verba sunt notanda Bal. hic in c. j. de cōtro. interme. ꝛ do. de poz. fra. Vide oīno circa hoc que habes ad Bar. in l. Labeo. in pnn. de sup. leg. Itē q nedum in vlti. volun. sed etiā in ☞ctibus ꝛ ideo in alia materia potius attendit mens quā verba, vide multa p Jas. in l. iurisgentium. ſ. pretor ait. ff. de pact. vbi ōt Bar. super secunda Cod.

istud esse magis expeditum in vlt. volū. de quib. vide que habes ad Bar. in d. l. in conditionibus. ff. de cond. z demō. Itē de rōne, qz magis attendit mens quam verba, vide per Bal. pulchre in l. etiam. in j. not. C. de in. delib. Et ibi etiam ponit declarationē ad regulam istam, vide eum. Item qō in vlti. vol. precipue attendat voluntas testantis, vide Jo. de Ana. consi. iij. incip. viso testamento, vbi etiā, ait omnia iura ad hoc reclamare. Item quod ideꝫ sit in statutis qō magis attendatur mens, vide Ang. consi. clxvij. in ci. viso the. z q. circa medi. z consi. clxxxiij. incip. in aduertentia. Et ad regulā. z ad predicta vide Jas. hic. Itē qz voluntas testatoris sit seruanda etiā si actus redderet nullus, vide Jas. in l. verbis ci. uilibus. in vj. no. de vul. z pu. vide que habes ad Bar. in l. nō aliter. de leg. ij. Are. in d. l. verbis ciuilibus. in iij. no.

b POMA. ¶ Non est recurrendū. vide Barb. cōsi. viij. vo. j. z cōsi. xx. eo. vol. z consi xxvij. eo. vo. z aliqd consi. xxx. z seq. eo. vo. z cōsi. xlij. eo. vol. z consi. lxiij. z v. vo. z consi. x. vo. ij. z cōsi. xxx. eo. volu. z consi. j. eo. vo. z consi. lxxvij. vo. ij. z cōsi. cxxx. eo. vo. z xj. vo. iij. vbi multa adducunt. z attenditur mens. z xxj. vol. iij. z lv. vo. iij. loquitur in testatore. z ibi declarat qualiter intelligat hoc qō debet attendi mens testatoris. z consi. xx. vol. iij. ibi decidit qō attenditur mens disponentis. z qō in dubio fit interpretatio longa in fauorabilibus. sed in penalibus stricta.

LEX IIII.

¶ Maximum. Hec est multum difficilis lex inuolubus. Breuiter dicit, Masculi z femine equaliter ex testamēto, z ab intest. succedūt, z debent nominatim, z equaliter exheredari. Et eodē modo dicunt nullum, z petunt cōtratab. z idē in filijs, z in nepotibus, z natis, z in nascituris. h. d. Diuiditur in tres partes prin. Primo, ponit quatuor vitia iuris ant. Secō illa corrigit. Tertio, ponit quintū vitium, z illud corrigit. Secunda ibi, sancimus ita. Tertia ibi, ſz qz z aliud. Itē prima subdiuiditur. Nam primo ponit tria vitia. Secundo ponit exēplum primi vitij. Tertio ponit duas persuasiones ad ostēdendū qō p̄dicta sunt vitia. ¶ Quarto ponit quartum vitium. Secūa ibi z si preteritus. Tertia ibi, quidem. Quarta ibi, cum etiā. ‡ No. q non debemus esse accusatores nature. No. secundo, ‡ querela inofficiosi testamenti est auxilium sub fidiarium. q habet locum, vbi aliud non cōpetit. Not. tertio ‡ qō magis est habēdus odio exheredat⁹, quā preteritus. No. quarto, ‡ q preteritus pōt dicere nullū, vel venire p contratab. His premissis opp. ad primū de l. femine. de reg. iur. z l. in multis. de sta. ho.

§ Sol. Quantū ad succedēdi modum, non debet esse diuersitas, ſz quantum ad officia publica, sic, vt in contrario, ꝛc. Ad fm opp. z videtur qō etiam hodie reperiatur istud vitium, qō exheredatus habeat plus quam preteritus. Nam preteritus præstat legata coniunctis personis per titu. de leg. præstare exheredatus euertit per querelam in totum, vnde legata coniunctis personis non præstat, vt l. titia. de inoff. testa. Sol. dicit gl. qō istud vitium erat olim de iure antiquo, tū hodie corrigitur per aut. ex cā, q an sit verum, ibi dicam. Itē opp. qō etiam de iure authē. illud idem vitium superfit. Pone eū qō pater meus me exheredauit absque causa z mihi dedit legatū. Certe testū euertitur quantū ad institutionem, legata remanent firma. aut. ex cā. j. eo. Et [sic] habebit plus iste exheredatus, quam ipse institutus. q. habebit legatus, vt in gl. An hoc sit verum, ponit opinio. Qō an sit verum, dicam tibi in aut. ex causa. Tene menti.

ADDITIO.

§ ¶ Non dz esse diuersitas. Adde, z sic facit, q statuta que excludunt feminas a successione, de iure cōi sunt odiosa, z restringenda. Ita decidit Bart. p istā l. in l. cunctos populos. C. de summa tri. z fi. cat. z ibi p Bal. z Bal. z Ly. z Bal. in l. nō sine. de bo. q lib. p Bal. in l. sancimus. C. de nu. z in l. lege. de leg. z in l. certū. C. vñ le. per Pe. de anch. in c. canonū statuta. de consti. maxime in versi. igitur. Bal. vñ in l. j. C. de in ius voc. dicit, q respectu masculorū sunt fauorabilia, z respectu feminarū sunt odiosa, vel simpliciter loquendo possunt dici fauorabilia, qz debet inspici id, q principaliter agitur non id, q in consequētiam, z a primo fit denominatio. iuxta no. in l. si quis nec cām. ff. si cer. pe. z in l. qui excep. de cōdi. inde. Ex parte ergo masculorum, quorū fauore fit vt salua sit agnatorū dignitas vt no. Ly. i l. j. de adul. ex parte ipsorū pōt fieri extensio, vt statutū excludēs filiam propter filiū, excludat etiā propter neptē ex filio, econuerso videt qō ꝛ excludat filiam non excludet neptem. qō videt verū de nepte ex filio, que procedit ex radice non exclusa, sed neptis aut nepos ex filia bene excludit, qz non pōt venire, nisi ex persona exclusa. Et hic dicit Bau. de cas. tenere oēs doct. Sed attenta ratione statuti, q hereditas remaneat in familia. videtur etiam fm ipsum qō neptis ex filio excludatur, qz transiturus in aliam agnationē. Tū se remittit ad Bar. in d. l. liberorum. de qua materia vide per Ang. consi. xiij. Bau. de cast. consi. clxix. z cccxxiiij.

AVTHENT.

a ¶ Non licet. a Ista auth. sumit ex auth. vt cibos. appella. cog. Et que hic sunt, vide in glo.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Non ꝛ. Vide aliqua circa istam auth. in Bertr. in verb. exheredatis. vbi habes an vltra causas hic expressas si reperiat alia similis possit exheredari. Et q si filius faciat penitentiā de delicto, z quedā alia. z an habeat locū ista auth. in preteritis posthumi, vide Jo. de Ana. cōsi. xxvij. z Bolo. ibi in additionib.

AVTHENT.

3 Exheredatio tripliciter assumi potest.
6 Legata an debeantur rup. test. ex causa preteritionis.
9 Testamēto rescisso ex causa exheredationis, an legata debeant.
11 Testū ex causa preteritionis, vel exheredationis quomodo irritetur.
12 Testū quomodo irritetur, quando descendentes sunt preteriti vel exheredati, z quid in ascendentibus.
14 Si collaterales sunt in testamēto preteriti, vel instituti, testis irritatur per querelam.
15 Institutio in re certa, an remaneat valida testamento irritato causa preteritionis, vel exheredationis.
19 Filius qui rumpit testū. ex causa preteritionis, vel exheredationis habet legatum in testamento sibi factum.
22 Si in testamēto irritato fuit appositā clausula codicillaris legata debeantur ab intestato.
23 Clausula codicillaris quid operetur.

a ¶ Ex causa. a Multū est difficilis materia huius auth. Itē est breuis hic sed in corpore vñ sumitur, satis est lōgus. Lalum in terminis pone sub nube, vt litera iacet. Circa auth. hāc primo

1 est videndum, qūo se hz ad l. Codicis. Quidam dicunt corrigēdo, qz in lege Codicis dicebatur quod nitus exheredatus non solueret legata, z fideicommissa. qō corrigitur p istam auth. qz quibusdam non plz, vt j. dicam. Ego tamē puto hoc esse falsum. Alij dicunt quod se habet determinado, nā in l. Codicis simpliciter dicebatur de exheredatione, z preteritiōe, sed hic addit. qz fieri exheredatio, vel preteritio. cū causa. qō colligitur ex illo verbo cum dicit de insertione cause, quod non placet. q hoc, q dicit de insertione cause, non est per istā auth. sed per auth. non ſ. p ori. positā. tene ergo primam. ¶ Veniamus ad contrarium. opp. videtur q ex causa preteritionis, rupto testamento non

2 beantur legata, vt l. filio preterito. ff. de iniust. test. Du⁹ primi sunt opiniones. nam quidam dicunt, q lex contraria, z omnes sibi corriguntur per istā. Pro hac opi. facit primo hec auth. quia aliter loquitur in corpore vnde sumitur, in ſ. sine igit. Item loquitur generaliter, vbi loquitur de testamento facto antequā teriit, vel exheredauit parentes. Hanc opi. tz gl. in multis locis. ſz in l. contraria. z in l. vxorem. ff. de manumiss. test. in vlti. glo. aut. vnde hec sumitur. ſ. si tales. z ſ. de codici. l. j. Preterea videtur ratio in preteritione, q in exheredatione. Nā testamentum ipso iure annullatur per preteritionē, ita quod exheredationē, causa non inserta, secundum omnes. Hoc tenent omnes gl. quas. ſ. allegabo, que dicūt q hec auth. habet in preteritione posthum, ꝛc. Alij sunt in cōtraria opi. quia

b q hec auth. non habet locum in filio preterito a parte. Hoc dz intelligi de preteritione materna, q pro exheredatione habetur. Ita tenet gl. in corpore vnde auth. hec sumitur. ſ. aut quoque capitulum. Et idem Azo in summa. Dy. etiam in authentica gna, q fecit in l. Ballus. de lib. z posth. dicit iura antiqua non per hanc auth. nō esse correcta. Ita videbat tenere do. Jacob. q hec opi. probatur in corpore vnde hec sumitur. ſ. sinautem obseruata non fuerint nullū exheredatis liberis. Et postea nullam fecit mentionem de iure, hoc est q iura non corrigit nisi quatenus exprimūtur in lege nous corrigente, vt hic precipimus. in fine. Preterea, istud est ius nouum, q videductum in filij fauorē. sed hic nullus est fauor filij, immo tenetur ad legata, ad que alias non tenebatur. ergo ꝛ. ius sit in fauorē filij, probatur in d. ſ. sinautem. hec obiecit fuerūt, ibi ne filij falsis accusationibus, ꝛc. Hoc etiā tenet

c Bet. do. Ly. erat in contraria opi. tamen non rūdet ad rationes in cōtrarium, nec nouas facit. ¶ Quid dicemus. Dubitat

3 pter opi. tantorum. Finaliter ego dico, z pro declaratione questionis, exheredatio potest tripliciter assumi. Uno modo z sic exheredatio est ab hereditate exclusio expressa, z solemnis

⁊ sic loquitur titu. iste, prout de exheredatione loquitur, scz si est facta nominatim ⁊ in testamēto interuenerunt omnia, q̄ habuistis no. s. eo. l. j. Alio mō assumitur exheredatio large, ⁊ tunc exheredatio est ab hr̄ditate exclusio facta tacite, fm testatoris voluntatē. Et isto casu hoc nomē exheredatio, comprehendit preteritionem factam a testatore sciente se filium habere. Hoc probat in l. patronus testamēto, in prin. ff. de bo. libe. ⁊ l. Paul⁹. §. fi. ⁊ l. si cum vel in vtero. ⁊ l. sicut certi. s. de testa. mil. Ille em̄, qui dat hereditatē suam alteri, ⁊ de filio nullam fecit mentionē, tacite exheredat eum. Et si tu diceres, leges ille loquunt in milite, in quo est speciale, quod preteritio habetur pro exheredatione, concedo quod speciale est in hoc, qd preteritio militis vz, tāquam exhr̄datio, qr sic voluit, in pagano vero non valet. Tamen ista fuit voluntas pagani, qd illa preteritio habetur pro exheredatione, sicut voluntas militis, tamen in milite valet, propter priuilegium suum in illo non vbiqz. Ergo pōt dici qd exheredatio sit in vno valida, in alio inualida. Sicut dicim⁹ in exhr̄datione, que fit sine cā, nā exhr̄datio est, sz inualida. Tertio mō potest dici exhr̄datio largissime, ab hereditate exclusio, ⁊ hec comprehēdit preteritionem factam a testatore sciēte, vel ignorante, se filium habere, que preteritio pro exheredatione est, vt l. si instituta. §. fi. cum l. seq. ff. de inoff. test. Et si tu dicis, ibi speciale est in matre, cuius p̄teritio habetur pro exheredatione valida concedo ꝙ habet pro exheredatione valida, ita ꝙ opus est querela, sed in alio pro exheredatione inualida tantum, qr lz verba testamenti talem filiū excludāt, tamen voluntas testatoris non affuit, vt d. l. si cum vel in vtero. s. de test. mil. Et sic breuiter triplex est exhr̄datio. Una largissima, quando ex verbis testamenti ad hereditatē non admittitur, licet expresse non excludatur, neque tacite, secundum voluntatē. Qn̄qz large assumitur, vt qn̄ non excluditur expresse fm verba, sz tacite fm voluntatem. Qn̄qz sumitur stricte, ⁊ proprie exheredatio, vt qn̄ expresse excluditur fm verba, ⁊ secundum voluntatem. Nunc ad † questionem propositam dico qd hec auth. hz locum in exheredatione largo mō sumpta, nō dico largissime. Et sic distingue, aut filius est preteritus a testatore sciente, ⁊ habet locū hec aut. quia testamentum rumpitur, quantum ad heredis institutionē, cetera firma manent. Aut est preteritus a testatore ignorante, ⁊ tunc iura antiqua remanent incorrecta, qr testamentum nullo iure valebit.[d] Et ꝙ hec distinctio sit vera, primo probatur ex corpore vn̄ sumitur. §. finautem. Nam ex eo ꝙ dicit nullum exheredatis liberis, intelligo exheredationē large, vt comprehēdat preteritionem a sciente factam. Et hic probatur ex rationibus, que istatim in textu annectuntur. Dicit enim, ne filij falsis accusationibus condemnentur, ⁊c. Et ista verba comprehēdunt filium exheredatum, vel preteritum cum causa, lz non vere a sciente. ⁊ j. sequitur, vel aliquam circunscriptionem in parentum substantijs patiantur, ⁊c. Circunscriptio † sēm est deceptio facta ab aliquo p dolum, vt l. j. ff. de in integ. rest. ⁊ ibi no. lz ille, qui preterijt aliquē scienter dolose, eum circūscribit, ergo ⁊c. Ex rationibus ergo annexis apparet, qd verbum exheredationis, dz large sumi, vt cōprehēdat preteritionem. Hoc etiam pbatur in §. si tales igitur. ⁊ §. finaūt hec obseruata non fuerint. ibi loquit generaliter, nec de exhr̄datione, vel preteritione facit mentionem. Hoc etiam probatur in §. ⁊ hec quidē exhr̄dationis, vel preteritionis pena, ⁊c. ⁊ j. in seq. §. sequitur. Sola enim nostre serenitatis est intentio a parentibus, ⁊ liberis, iniuriam preteritionis, vel exheredatiōis auferre. Apparet ergo ꝙ Imperator intellexit in precedentibus tā de preteritione, quam de exhr̄datione. Ex predictis apparet responsum ad ea, que in contrarium allegantur, vcz ꝙ in corpore non fit mentio de preteritione. Imo falsum est, quia fit mētio expresse in versiculo, ⁊ hec quidem. Item dum dicit, exhr̄datis, intellexit large, vt comprehēdat preteritionem factam a sciente, merito iura antiqua corriguntur. Nec obst. qd isti dicunt, qd ius nouum inductum est in fauorem filiorum, quia fateor qd fauor filij est in hoc ꝙ in exhr̄datione vel preteritione debet inseri causa, sed fauor testantis est ꝙ testm̄ non irritetur in totum, sz remaneat validum quo ad alia capitula. Probatur in corpore, in versiculo, hoc autē disposuimus, vt ⁊ parentes, ⁊ filios, ⁊ testatores ab iniuria liberemus, ⁊ in eo. §. vn̄. ⁊ cōstat ad vtriusqz partis voluntatem, vtilitatem, atque cautelam hanc presentē legem fuisse prolatam, ⁊c. quibus verbis apparet ꝙ non est factum ius istud in fauorem tantum exhr̄dati, vel preteriti, sed etiam in fauorē testantis. Et isto modo intelligēde sunt vere omnes gloss. que tenēt, qd iura antiqua corriguntur per hanc authenti. Sed si acciperes exhr̄dationem largissime, vt comprehenderet preteritionem factam ab ignorante, tunc in hac preteritione iura antiqua non corriguntur, quia tex. in corpore, non intelligit nisi de preteritione facta a sciente, vt s. dixi. Preterea, hoc probo per rationez, sicut hodie voluntatem defuncti pretereuntis filium lex tuetur quantum ad legata, ita olim tuebatur voluntatem militis pretereuntis filium in totum, sed in milite adhibetur illa distinctio, vel preterijt filium scienter, aut ignoranter, vt d. l. sicut certi. cum simi. s. de testa. milit. ergo, ⁊c. Et isto casu intelligo veram etiam opin. aliorum, qui dicunt iura antiqua non corrigi. † Scdo opp. ad l. ⁊ videtur ꝙ legata non debeantur testamēto rupto ex causa preteritionis posthumi vt j. titu. j. l. j. ⁊ de lega. ij. l. si quis in testamento. de fideicommis. lib. l. si pater. in prin. cuz simili. Huius timore sunt hic alie op. Dicunt quidam, ꝙ ille leges corrigantur per istam. ⁊ hec fuit olim opin. Pla. que probatur pluribus rationibus. Primo, qr hec aut. loquitur generaliter ergo, ⁊c. Preterea, lex ⁊ iura allegata in contrariuz loquuntur in posthumo, cum lex parificat posthumum, ⁊ iam natum. vt l. maximum. in fi. s. eo. Sz in iaz nato preterito iura antiqua corriguntur, ergo ⁊c. Preterea, sicut olim quando testamētum rumpebatur per contratab. debebantur legata certis personis per edictum de legat. prestan. ita hodie debētur legata vniuersaliter p hanc aut. sz in illo iure antiquo non fiebat distinctio inter posthumum ⁊ iam natum. vt l. j. in princi. ff. de contra tab. ergo nec de isto iure. Alij dicunt, ⁊ videtur qd fuit opin. Azo.[e] ꝙ leges contrarie non corrigantur, sed ille loquuntur in filio posthumo,[f] ista in filio iam nato. Ista opinio fundabatur plurib⁹ rationibus. Primo, quia in corpore non fit mentio de posthumo, ergo ⁊c. Preterea, qn̄ filius iam natus est preteritus testamētum statim est irritum quātum ad institutionem, ⁊ sic legata nunquam habuerunt depēdentiam ab ea. Sed qn̄ est preteritus posthumus, tunc ab initio valuit testamētum, ⁊ legata ab eo dependere ceperunt, merito rupta institutione vitiantur legata, vt dicitur in simili, vt hic, de iniust. rup. ⁊ irri. test. l. nam ⁊ si. §. fi. ⁊ no. de lib. ⁊ posth. l. iij. §. fi. Jac. de Are. ⁊ do. Cy. tenēt primam opin. scz. qd leges contrarie, ⁊ similes corrigantur. Allegant qd sit glo. de fideicōmis. lib. l. generaliter. §. ex testamento. Allego tibi plures alias gl. que in posthumo loquūtur. ff. de cap. ⁊ postli. reuer. l. bona. §. fi. ⁊ de fideic. lib. l. si pater. in prin. ⁊ de test. tut. l. j. de leg. ij. si quis testamento. ⁊ j. de codicil. l. j. Audiui do. Rayn. tenere contra istā opin. ⁊ sic pluries consuluisse. Audiui etiam do. Jac. Bu. super hac aut. tenentem contrarium, per istam rationē. hec aut. loquitur qn̄ preteritio fit a matre. Sed hanc opi. s. proxi. reprobaui. Preterea, dicebat ipse, qd hic loquitur qn̄ preteritio fit a matre ex causa qd placet: qr textus dicit ex causa preteritionis, ⁊c. sed in posthumo nō cadit cā, vt l. si quis in suo. §. legis. s. de inof. testam. Quid dicemus? Dico idē qd s. Aut preteritio posthumi est facta ab eo, qui sciebat se habere vxorē pregnantem, ⁊ est vera prima opi. qd iura antiqua sint correcta, hoc probatur ex tex. in corpore, vt s. dixi. Et lz ibi nulla mentio fiat de posthumo, tamē loquitur generaliter de qualibet preteritione. Aut preteritio est facta ab eo, q nesciebat vxorem esse pregnantē, ⁊ tunc non corriguntur, qr tex. in corpore de hoc non loquitur. Hec opin. probatur in simili. s. de test. milit. l. si cum vel in vtero. ⁊ l. qui iure. ff. de testa. mili. Preterea, hoc probo per rationē efficacem. Certum est qd donatio inter viuos nititur maiori firmitate, quam legata. qr consensu duorum fit, ergo, ⁊c. no. in l. j. ff. de pac. Item non pōt reuocari sine causa, vt j. de reuo. do. per totum. Sed donatio inter viuos propter superuenientes filios, de quibus testator non cogitauit, irritatur, ergo multo magis irritantur legata, vt l. si vnquam. infra, de re do. Facit ad hoc ff. de pac. lege, tale pactum. §. fin. Preterea, hoc tenere esset cōtra voluntatem testatoris. Pone enim qd testator non habēs filios fecit magna legata fratribus consanguineis, qd non est verisimile eum fecisse, si de liberis cogitasset, non enim pretulisset extraneos soboli sue, vt l. cum auus. de conditio. ⁊ demonstr. ⁊ de fideicommiss. l. cum acutissimi. Idem iuris est si aliquis filios habebat[g] tempore testamēti. Nam presumit lex, qd si cogitasset plures filios habere minora reliquisset legata. vt l. is qui. in fine. ff. de iure codicil. ⁊ sic vno casu est vera opinio. Placent. ⁊ sequaciū. Alio casu est vera opinio. Azo. ⁊ sequacium. ¶ Redeamus ad quasdaz rationes, quas fecit pro Placen. inquantū concludunt contra Azo. ⁊ specialiter ad illam, quam fecit de tit. de lega. prestan. Nā dico, ꝙ ibi nulla est differentia inter posthumum, ⁊ iam natuz, siue scienter, siue ignoranter testator preterierit. Ratio qr in vtroqz est eadem ratio. Quare autem pretor conseruauit legata coniunctis personis. Certe, qr pretor rumpebat testamētum, qd de iure ciuili erat validum, ⁊ in hoc iniuriam faciebat legatarijs omnibus ideo ex equitate sua reseruauit legata coniunctis personis, vt l. j. in princ. de lega. prestan. ⁊ ista est ratio vniformis ad posthumum, ⁊ iam natum. quoquo modo preteritum, sed hic legata conseruant propter tuendam voluntatē defuncti, que voluntas defuncti cessat qn̄ preteritus est ab ignorante. ¶ Nūc respondeo ad rationes factas per Azo. contra Pla. non obst. qd dicitur, qd legata ceperint dependere ab institutione, vt dicam j. in contrarijs, super verbo, exheredationis. Nec obst. ꝙ dicebat do. Jac. but. qd hic loquitur de preteritione, que fit ex causa, qr

hoc falſum puto,q2 imo loquitur indiſtincte de omni preteritio
ne,per quam preteritus circunſcribitur,vt dixi in precedẽti con
trario.Et ꝙ tex.hic dicit,ex cã preteritionis,dz exponi,ideſt, ex
ipſa preteritione,ꝛ ſic trãſitiue loquit.Simile habuiſtis ſ.de co
di.inde,in l.j.Uel dic ꝙ verba hic poſita ſunt Guarnerij,in cor
pore aliter iacent.¶Sed contra iſtam opi.quam tenui,tã in pre
cedẽti contrario,quam in iſto,opp.de caſu l.vlt.ff.de her.inſtitu.
vbi qñ preteritio eſt facta ab ignorãte,vitiatur inſtitutio,ꝛ lega
ta firma remanent.Sol.Ibi loquitur quando preteritus eſt ali
qs,cuius preteritio teſtm̃ non rumpebat,ſed inſtitutio rumpitur
propter defectũ cauſe,quam teſtator adeſſe putabat,que cã reſ
piciebat inſtitutionẽ ſolaz,non legata,merito legata firma rema
nẽt.q2 in eis non eſt defectus voluntatis defuncti,hic ſecus,vt ſ.
dixi.¶Contra hoc etiam fortiter opp.de l.cũ mater.ff.de inoff.
teſt.vbi vr̃ ꝙ debeat diſtingui totũ ecõtra ad illud,ꝙ ego dixi ſ.
Aut preteritio eſt facta a ſciẽte,ꝛ ſic re,ꝛ cõſilio,ꝛ legata tũc nõ
debeant.Aut ab ignorante,ꝛ tunc debeantur.Ita videt tenere
gl.ibi poſita,ꝛc.Rñ.rationes ꝛ opin.gl.non ſunt vere,p rationes
quas ſ.dixi.Uñ tene opin.Azo.ibi poſitam ꝙ dictum in princi.
legis corrigatur p id ꝙ ſequitur.Et tunc facit pro opin.quam te
neo,ꝙ ſatis placet.Uel dic ſubtilius,quãdo mater p̃terijt filium,
quẽ non credebat ſe habere,ꝛ alios inſtituit,filius hz duplicem
viam.Uno modo,ꝙ dicat teſtm̃ nullum,ſeu inſtitutionẽ nullam,
propter defectum cauſe,q2 mater ideo inſtituit extraneũ,q2 puta
bat ſe filium non habere,quare erit falſa,ꝛ tunc vitiabit inſtitu
tio,ꝛ remanent legata,vt d.l.cum mater.in princ.ꝛ d.l.vlt.de he.
inſtit.Aut vult irritare inſtitutionẽ tanquam preteritus,ꝛ veni
re per querelam olim,vel hodie,dicẽdo nullũ ipſo iure,ꝛ tũc lega
ta totaliter non valebũt.Sic loquitur finis dicte l.cũ mater.ꝛ id
ꝙ ſ.dixi vobis.¶Op.de l.ij.ſ.eo.ti.ꝛ ff.de lib.ꝛ poſth.l.Gallus.
h p totam l.Huius timore h †poſſunt hic eſſe alie opi.Una, qđ hec
7 auth.habeat locũ in p̃teritione poſthumi,q nõ eſt ꝓprie poſthu
mus,ſz per l.Velleia.ſubducto eo q tenebat primũ locũ,ſequẽs
incipit tenere locũ primi,ꝛ gl.in l.j.ff.de teſta.tute.vr̃ tenere,ꝙ in
tali poſthumo locũ habeat hec auth.In contrarium videt.nam
talis poſthumus nonfuit per machinationẽ preteritus.Nam te
ſtator ideo eum non inſtituit,q2 alter eum precedebat,ꝛ ſic lici
te fecit.Teneo gl.Ad contrarium reſpondeo,ꝙ hec machinatio
videt.Sicut enim qui habet vxorem pregnantem,ꝛ ventrem non
inſtituit,ita ille,qui hz nepotem,ꝛ de eo non facit mentionem ſm
conſilium l.Velle.ſaltem re ipſa circunſcribit eum.Huic opi.con
ſonat voluntas defuncti.Si enim filium ſuum,qui erat in primo
i gradu,grauauit legatis i,multo magis eſt preſumendũ ꝙ grauaſ
ſet nepotem,q2 erat in vlteriori.¶Opp.ſupra de bonorum poſ
ſeſſio.contra tabul.l.j.ꝛ de legat.preſtan.l.j.vbi teſtamento irrita
to per contra tabul.ex cauſa preteritionis,legata non debentur,
niſi certis perſonis,hic vero dicitur ꝙ omnibus.Huius timore
8 †ſunt hic opin.nam gl.in d.l.j.ſ.de bonorum poſſeſſio.contra ta
bu.tenet qđ ille leges hodie corriguntur per iſtam,vt no.in glo.
ij.in fin.ff.de vſufruc.l.ſi extraneo.Alibi videtur tenere gl.quod
hec authẽ.non loquatur de preteritione filij emancipati,vt not.
ff.de mino.l.ſi filius.Et ſecundum hanc ſolue cõtraria,quod ibi
loquitur in emancipato,hic in ſuo,vel in eo qui nõ eſt ſuus,nec
emancipatus,ſicut deſcendẽs ex linea materna.Pro prima opi.
facit,q2 tunc videtur ſublata differẽtia emancipationis,ꝛ patrie
poteſtatis,quando nullũ factum eſt teſtamentũ,vt not.ſupra de
colla.l.ſi emancipati.ꝛ in hac authẽ.in gl.ij.ꝛ in l.Gallus.ſ.ꝛ qđ
ſi tantũ in glo.emancipatus.prope fin.Iac.de Aretin.licet ſit de
illis qui tenent,ꝙ in filio preterito iura antiqua non ſint corre
cta,tamen in filio emancipato tenet ꝙ iura antiqua corrigãtur.
Nam tex.in corpore in ſ.cauſas.ver.ſi quemlibet de predictis,lo
quitur de liberis,qui poſſunt ab inteſtato ſuccedere:ſed quantũ
ad ſucceſſionem ab inteſtato,nulla eſt differentia inter emancipa
tum,ꝛ ſuũ,vt in auth.de hered.ab inteſt.ſ.ſi nullam.ergo ꝛc.pro
bat per rationẽ,q2 hic eſt fauor filij emancipati,qui dicit ipſo iu
re nullum,nec habet neceſſe ſub dubio litis pendentie intentare
k cõtratabulas.Et iſtam opinionem puto verã k ſi ponimus prete
l ritionem factam l a patre ſciente,alias ſecus.¶Oppo.ff.de lega.
iij.l.ij.Sol.Secundum Dy.ꝛ bene,ibi loquitur quando legata re
linquũtur ab ipſo preterito,a quo ab initio relinqui non pote
rant,ꝛ ſic hereditas deuenit ad eum ex quodam caſu,non ex iu
dicio defuncti.vt l.ſed ꝛ ſic.ſ.j.ff.de legatis tertio hec authen.lo
quitur,in legatis relictis ab inſtituto,a quo ab initio poterant
relinqui,que conſeruantur beneficio huius authen.Ex hoc ha
bes ꝙ Dyn.hic videtur tenere,quod hec authen.habet locũ in
preteritione filij ſui,quod dixi ſupra ꝛ dic de hoc,vt dixi ſupra.
9 ¶Sumus †expediti de contrarijs,circa verbum preteritionis.
Nunc veniamus ad verbũ exheredationis,ꝛ videt quod reſciſſo
teſtamento per filium exheredatum,cetera vitiantur.vt l.Papi
nianus.ſ.ſi ex cauſa.ff.de inofficio.teſtamen.Huius timore ſunt
in hac materia multe opin.Nam Mart.dicebat quod cõtrarius
habet locũ ſecundum illa tempora ſm que hz locum querela,ho
die vero non habet locum querela.Cuius opin.reprobatur hic,
in gl.ꝛ in l.j.ff.de inofficio.teſtamen.Ego dixi plene in l.j.ff.de te
ſtamen.¶Alij dicunt,quod lex contraria corrigitur per iſtã au
thẽ.nam hodie ſi teſtamentum rumpatur per querelam,vel alio
modo filio exheredato legata debẽtur,vt hic.Et hoc tz gl.in l.cõ
traria.ꝛ ff.de inoff.teſta.l.nam ꝛ his.ſ.j.de teſt.tut.l.iure noſtro.
ſ.j.ꝛ de leg.ij.l.cũ filius.in princ.in gl.placuit.ꝛ in iſtis locis glo.
tz iſtam opin.Et differt hec opinio ab opin.Mar.q2 ſecundum
hanc hz locum querela,ſed legata remanent firma:ſed ſm Mar.
non habebit locũ querela.Tertij dicunt vt Azo in ſumma.Aut
teſtamentũ eſt nullũ ipſo iure,ꝙ eſt quando cauſa non eſt inſerta
in exheredatione,vt j.dicam,ꝛ tunc habet locum iſta aut.Aut
cauſa fuit inſerta,ꝛ tunc q2 oportet teſtamentum irritari p que
relam,ſm communem opi.legata,ꝛ cetera ſimiliter irritantur,ꝛ
iura antiqua non corriguntur.Iſta opin.probatur,q2 quãdo te
ſtamentũ eſt nullum,legata non habent dependentiam ab inſti
tutione,ſed quando eſt aliquod,ꝛ irritatur,ſecus,vt dicitur in ſi
mili in l.nam ꝛ ſi ſub condi.ſ.fi.ff.de iniuſt.teſt.ꝛ l.iij.in fi.de lib.ꝛ
poſth.ꝛ ibi no.Iſta opi.placuit Hug.tñ diſplicuit eius rõ.Nam
in eo ꝙ dicit,quando teſtamentum eſt nullum legata valent,eſt
contra.l.is qui in poteſtate.in princ.ff.de leg.preſtan.In eo
quod dicit,quod quando ab initio valuit,legata irritantur p
pter dependentiam,eſt contra.l.ſi miles.ff.de iniuſt.rup.Quidã
volentes ſuſtinere rationem,multũ laborant ad reſpondendũ ad
dictas leges.Tu dic breuiter ꝙ non obſtat l.is qui in poteſta.
m q2 ibi loquitur m ſecundum tempora antiqua,ſm que legata nõ
poterant valere,niſi ex teſtamento adiretur hereditas.hodie ſe
cus in caſu huius,aut.Non obſt.l.ſi miles,q2 ibi valuit teſtamen
tum ab initio de iure ſpeciali.Unde licet tollatur non eſt tãte po
tentie,ꝙ ad ſe trahat acceſſorium.Unde ratio Azo.adhuc rema
net viua.Hug.tamen aſſignauit aliam rationem,q2 quando teſta
tor inſeruit cauſam,deliquit in duobus,ſcz,in exheredãdo,ꝛ fal
ſam cauſam inſerendo,ſed quando cauſam non inſeruit,deliquit
in vno tantum merito mitius punitur,vt ſic quo ad inſtitutionẽ
tantum irritetur teſtamentum.Iſta ratio reprobatur per doct.
Quid enim ſi teſtator inſerit verã cauſam,ſed heres tamen nõ pro
bauit?Certe in nullo delinquit,tñ ſecundum opi.predictam non
valeret legatum.Unde alij,vt Iaco.de Are.tenent opi.iſtam per
aliam rationem,ſcilicet,quia hic dicit tex.irritum,ꝛc.In corpore
dicit,euacuato,ꝛc.Et ſic intelligitur quando eſt irritũ ipſo iure,ſz
iſta opi.non placet.Nã verbũ irritũ,nõ eſt in corpore,ſed in vno
ſ.dicit,euacuato,in alio dicit,reſciſſo.ꝛ gl.intelligit ibi,euacuato
* ſcilicet,per ſententiam,ꝛ ſic agebatur querelã.*Quod autẽ dicit
euacuato teſtamento,ꝛc.ꝛ ſic ſunt ablatiui abſoluti,ꝛ reſoluũt
conditionem,ſcilicet,ſi euacuabitur,ſcilicet,per querelã,vt l.Te
ſtatore.ff.de condi.ꝛ demon.ff.de vſu.l.euictis.ꝛ eodẽ mõ in
ſ.vbi dicit,reſciſſo teſtamento.Unde alij tenẽtes hanc opi.di
quod quando teſtamentum irritatur per querelam,legata nõ de
bentur,q2 irritatur iudicium tanquam dementis,vt l.Titia de
inof.teſt.¶Et iſtam opi.vidi quandoqz tenere do.Iac.But.
legeret legẽ contrariam,ꝛ poſtea dum legebat hanc aut.videbam
vacillare,ꝛ nil firmare.Sed iſta ratio non placet,nam licet olim te
ſtamentum irritaretur per querelã,quaſi colore dementie,vt
lore.ff.de inof.teſt.tamen hodie non irritatur illo colore,ſed irrita
tur teſtamentũ per querelam,quaſi cauſa inſerta non fuerit.
Non enim poteſt dici demens,qui.filiũ ſuuz exheredauit cum
cauſa inſerta.Sed poteſt dici ꝙ cauſa nõ ſit vera,ꝛ iſta rõ
colligit ex dictis Iac.de Are.in iſta materia circa alium p
Unde alij,vt Dy.ſunt in alia opi.totum econuerſo ad preceden
tem.Dicit enim,aut cauſa legitima eſt inſerta,ꝛ per heredem nõ
approbata,ꝛ habet locũ hec aut.vt licet teſtamentũ irritetur per
querelã,legãta firma maneant.aut cauſa non eſt inſerta in exhe
redatione,ꝛ tunc irritatur teſtamentũ in totũ,ꝛ ita dicebat ipſe
ꝙ colligitur ex corpore vnde ſumitur hec aut.do.Cy.Et hic,ꝛ au
diui eum dicentẽ,cum legeret iſtã aut.quod pluries ipſe reſpi
in corpore,ꝛ nunquã ſciuit colligere ex aliquo tex.illud quod
Dy.videtur mihi tamen ꝙ Dyn.hoc collegerit ex tex.in corpo
re,ex altero de duobus locis,primo ex ſ.ſin autẽ.hec obſerua
fuerint,ibi,ne filij falſis accuſationib9,ꝛc.Nã dicitur eſſe fal
cuſatio,quando cauſa ingratitudinis inſeritur,q̃ vera non
ret.Vel poſſumus dicere,ꝙ ipſe collegit hoc ex ſ.ſin autẽ h
ſeruata non fuerint,alias in ſ.hec autez,ex fi.ſ.in ver.ali
negotio,ꝛc.vbi tex.hoc expreſſe videtur dicere.ideo eũ vi
Hec opi.Dy.nõ placet.Nã licet vna ſit ratio in corpore,n
accuſationibus condẽnentur,ꝛc.q̃ cõgruit exheredatis cum
ſa,ſtatim annectitur ibi alia.vel aliquam circũſcriptionẽ in p
tum ſubſtantia liberi patiant,ꝛc.Que ratio cõgruit exheredat
ſine cauſa,ꝛ etiam preteritis a ſciente,vt ſupra dixi.Preterea

dicit,si autem hec obseruata non fuerint,⁊ sic loquit̃ gn̄aliter.si-
ue non fuerit obseruatum illud,ꝙ percepit de insertione cause,
siue non fuerit obseruatum illud qd̓ percepit,qd̓ causa probare-
tur per heredem. Non obst.tex.in ver.in aliquo autē negotio,⁊c.
Nam Imperator ideo sic pronunciauit,q2 reperit testm̄ esse fal-
sum dolo,⁊ machinatione quorundā extraneorū vel fratrū ⁊ sic
non deficiebat ex causa preteritionis vel exheredationis, sed ex
cā falsitatis,vt ibi tex.expresse dicit,dolo ⁊ machinatione quorū
dam cōpositam fuisse comperimus. Preterea,posito ꝙ text.hoc
expresse dixerit illa fuit pronunciatio principis antequā emana-
ret cōstitutio,vn̄ hec aut.sumit̃,q̄ erat iusta tunc,hodie post hāc
legem esset iniusta. Teneo ergo opi.gl.ꝙ iura antiqua hodie sunt
correcta,vt in testamēto rescisso p querelam,vel aliquo quoquo
mō ex cā exhr̄dationis legata,⁊ fideicōmissa firma remanēt. Hoc
tz gl.in multis locis que s̄.dixi. ¶ Expediti sumus de 2iis.cir-
ca verbū exhr̄dationis. Oppo.cōtra illud ꝙ dr̄ hic,cetera firma
manent. ¶ Contra,ex testamēto,ex quo non aditur hr̄ditas, non
possunt deberi legata,vt l.si nemo.ff.de testa.tute.⁊ ff.de reg.iur.
l.si nemo. Sol. Ibi loquit̃ qn̄ testm̄ vitiatur ex alia causa quā ex
cā exheredationis,vel preteritionis. Ratio pōt esse,q2 quādo ex
alia causa hereditas non aditur,ad alios peruenit hereditas.pre
ter ipsem,⁊ voluntatē defuncti,ideo testator eos grauare non co-
gitauit. Sed qn̄ irritatur ex causa exheredationis,vel preteritio
nis,testator cogitauit grauare eum,quē exhr̄dabat,vel preteri-
bat,in quantū poterat. Sicut enim eū priuabat tota hereditate,
que sibi debebatur,ita presumit lex ꝙ multo magis voluerit euz
esse grauatum legatis,ideo legata confirmauit. ¶ Opponi.s̄.de
test.l.hac consultissima.§.ex imperfecto. Solu. Ibi testm̄ erat ex
alia ratione imperfectum,vcz propter defectum solēnitatis,hic
ex causa exheredationis,vel preteritionis.

10 **Expediti** sumus de 2iis, veniamus ad questiones,
Primo quero,† hic dicit̃ ex cā preteritiōis
vel exheredationis. Quid est exheredare vel preterire? Certe qd
sit exheredare,qualiter posset intelligi supra dixi in primo 2io.
Preterire vero quid sit,de hoc est opin. Nam Iac.de Are.dicit,
ꝙ preteritio est,nullam mentionē facere de filio,⁊ idem videt̃ te-
nere gl.in l.iij.s̄.eo. Ex hoc sequitur,ꝙ si quis aliquē preterijt.cā
ingratitudinis inserta,vel ei aliquid legauerit ꝙ iste diceret̃ exhe
redatus,non preteritus. Istud tz Pet.⁊ Cy.in d.l.iij. Sed Mar.
tz contrarium,⁊ dicit veritatem. Id enim probat̃ ex tex.in l.ma
ximum.ib.in institutione preterijt,⁊c.quasi dicat. Ille preteritus
dicitur,de quo in institutione non est facta mentio. Pro hoc vi-
detur casus j.de fideicommiss.l.pe.⁊ ff.de lega.iij.l.ij. Et hoc vult
dicere tex.in corpore,prout nos accipimus preteritionem, pro
specie distincta in §.aliud quoqz capitulū,vbi dicitur ꝙ exhere-
dare,vel preterire,dz fieri cū causa. Et predicta vera,prout nos
accipimus preteritionem pro specie distincta ab exheredatione
stricto modo sumpta. Nam si tu acciperes exheredationē large,
tūc talis preteritio videret̃ exheredatio,vt s̄.dixi in primo cōtra
11 rio,⁊ probatur s̄.de test.nul.l.si cū vel in vtero. ¶ † Quero,secun-
do,quomodo irritatur testm̄ ex causa preteritionis,vel exhereda
tionis. In hoc sunt opi.q2 quidam dicunt hodie non esse locum
querele,ꝙ hic non examino. Dixi in l.j.ff.de test. Tenendo opin.
gl.ꝙ hodie sit locus querele,in questione preposita,dico sic. Qn̄-
que queritur de descēdentibus preteritis,vel exheredatis,quan
doqz de ascendētibus,qn̄qz de collaterialibus. Circa primum dic.
12 † Aut fuit exheredatus,vel preteritus a patre,vel a linea pater-
na,auo paterno,⁊ similibus,aut a matre,vel a linea materna. Si
a patre,vel a linea paterna,aut erat in potestate,aut erat emanci
patus,⁊ tunc si in potestate,⁊ fuit preteritus.tunc est testm̄ nul-
lum ipso iure. Pōt etiam petere contratab.vt l.maximum.§.san
cimus.⁊ l.j.s̄.de bo.pos.cōtrata.siue fuerit inserta cā in preteri-
tione,siue non,⁊ legata prestant̃ omnibus,per hanc aut.ꝙ est ve
rum,nisi causa preteritionis inserta probata ab herede fuisset,
q2 tunc valet,nec rumpitur. Si vero fuit exheredatus,tunc aut
fuit inserta cā legitima,⁊ tunc oportet eum venire per querelā.
Et si cā probabitur per heredem,omnino repellit̃,vt in auth.de
here.⁊ fal.§.exhr̄datos. Si vero non probabit̃,tunc testm̄ rescin
detur quo ad institutionē,vt s̄.dixi. Si vero cā non fuit inserta,
tunc pōt dicere nullū,vt in aut.vn̄ hec sumitur.§.aliud.q2 inser-
tio est de substantia,vt no.in l.j.ff.de test.⁊ p doct.s̄.eo.l.j.⁊ iiij.ff.
eo. Per querelam aūt non posset venire,q2 non hz locū,vbi hz
locum aliud remediū,vt vidistis in l.maximū vitiū. Per contra
tab.etiam puto ꝙ possit venire,lz sit exheredatus.q2 non exhere
datus rite,vt l.nō putauit.§.nō quevis.ff.de contrata. Si vero
o queris de filio emancipato,tūc aut fuit exhr̄datus,⁊ idē ꝙ in fi-
lio in potestate,q2 aut fuit cum cā,aut sine,vt supra dixi. Si vero
fuit preteritus,⁊ tunc aut cum cā,aut sine causa. Si sine causa,
tunc idem ꝙ in filio in potestate,q2 potest dicere nullum,⁊ veni-
re p contrata. ¶ Aut fuit adiecta cā in preteritione,⁊ tūc in hoc
est differentia inter emancipatum ⁊ suum,nam suus dicit nullū,
⁊ pōt venire p contrata.emancipatus vero hz necesse venire per
contratabu.vt no.in d.§.exheredato.supra in aut.de here.⁊ falc.
Secundo casu,quando preteritio,vel exhr̄datio fit a matre,vel
a linea materna,tunc nulla differentia est inter exheredationē,⁊
preteritionem,cum preteritio sit pro exhr̄datione. Aut ergo est
preteritus,vel exheredatus cū cā,⁊ oportet eum venire per que-
relam,vt Insti.de exher.lib.§.mater. Si vero sine cā,tunc est nul
lum,q2 causa est de substantia exheredationis,⁊ preteritionis,vt
s̄.dixi. Et predicta habēt locū in filio iam nato. Nam in filio nas-
cituro non pōt inseri cā,vt l.si quis in suo.§.legis.s̄.de inoff.test.
Ex predictis pz,ꝙ gl.que est in §.aliud quoqz capitulū, que vi-
detur illam legē intelligere solum in preteritione materna, non
dicit verū,q2 hz locum etiā in pteritione paterna,facta filio emā
cipato Et hoc tz Iac.de Are. Quantū ergo ad modum rumpen
di est differētia inter filium emācipatum,⁊ suū,sed quātū ad pre
statione legatorū rupto testamēto,nulla est differētia. Que autē
sit ratio diuersitatis in modo rumpēdi inter suū ⁊ emācipatum,
inter preteritionē paternam ⁊ maternā,dixi vobis in l.in suis.de
lib.⁊ post. Sed 2 predicta videt̃ s̄.de inof.testam.l.si maritus.vbi
suus preteritus venit p querelam. Sol.expone ibi preteritus,id
13 est exhr̄datus,vt ibi dicit glo. ¶ † Circa fin,scz,qn̄ querimus de
ascēdentibus preteritis,vel exhr̄datis. Aut loquimur de matre,
vel eius linea,aut de patre,vel eius linea. Primo casu,aut ꝑtereū
tur,aut exheredant̃ sine cā,⁊ testm̄ est nullum,q2 deficit in substā
tialibus,vt dixi s̄. Aut cum cā,⁊ tunc siue exhr̄dent̃,siue preter-
eantur,idē est,q2 semp habēt intentare querelam,q2 eorū preteri
tio habet̃ pro exhr̄datione,vt insti.de exher.lib.§.mater. Lz ibi
loquat̃ in descēdētibus preteritis,tū idē est in ascēdētibus,vt s̄.
de inof.test.l.cum filiū.⁊ no.ff.de inof.test.l.j.⁊c. Secūdo casu, qn̄
queris de patre,vel eius linea,tūc aut est preteritus,aut exhr̄da
tus a filio emācipato,tūc si sine cā,testm̄ est nullū,q2 defecit i sub
stātialibus,vt s̄.dixi. Si cū cā,aut est preteritus,⁊ hz contratab.
vt l.si quis a pa.fu.ma.l.j. Aut exhr̄datus,⁊ hz querelā,vt ff.de
inof.testa.l.j.⁊ l.pater filiū.cum si. Si vero loqueris de filio in po
testate constituto,tūc aut testat̃ extra castrēse,vel quasi,⁊ testm̄
est ipso iure nullum,q2 non pōt testari,vt l.pe.s̄.qui test.fa.pos.⁊
l.qui in potestate.de test. Si vero testatur in castrēsi vel quasi,ꝙ
pōt,tunc gl.variant. Nam qn̄qz dicunt,ꝙ tale testm̄ nullo iudicio
suppositum est,nec pōt irritari,vt s̄.de inof.te.l.de inof. Alibi di-
cunt gl.quod testm̄ non rumpitur,sed agitur ad legitimā condi-
ctione ex l.vt no.s̄.de epis.⁊ cleri.aut.presbyteros.⁊ l.cuz lege.eo.
titu.⁊ in aut.de sanc.epis.§.presbyteros. Alibi vero dicunt,ꝙ iu
ra antiqua corrigant̃ in hoc,ꝙ hodie testm̄ filij super castrēsi,sub
iacet querele,vt no.s̄.de inof.testa.l.si.j.ad Tertu.aut.in testamē-
to.ff.de inof.test.l.Papinianus.§.Papi.⁊ si quis a pa.fu.ma.su
per rub. Et hanc opin.tz Iac.de Ra.quod mihi plz,q2 text.⁊ in
corpore huius aut.loquitur in filiofa.in casu quo pōt testari,qd̓
non est nisi in castrēsi,vel quasi. Dic ergo,ꝙ aut filius in potesta-
te preterit,vel exheredat patrē,sine cā,⁊ testm̄ est nullum,q2 defi-
cit in substantialibus,vt dixi. Aut cum cā,⁊ tunc aut preterit, ⁊
p ita dicit nullum,p aut exhr̄dat,⁊ habet querelam,vt s̄.dixi in fi-
lio preterito,⁊ hoc quantum ad modum rumpendi. Quantū au
tē ad prestationē legatorum,est idē in vno quod in alio,vt proba
q tur ex corpore vnde hoc sumitur. ¶ Circa tertiū q quando queri
14 mus † de collateralibus,⁊ tunc,aut de fratre,r ⁊ sorore,aut de vt
r terinis. Primo casu,aut de vterinis ⁊ tunc nullo modo admit
tuntur,vt l.fratres.in prin.s̄.de inoff.testa. Aut de cōsanguineis,
vel de vtrinqz coniūctis,⁊ tunc siue sint preteriti,siue exhr̄dati,
semper veniunt p querelam,duobus concurrētibus scz si turpis
persona sit instituta,⁊ cesset cā ingratitudinis,ꝙ dic vt dixi in d.
15 l.fratres. ¶ † Quero,dicitur hic,irritum est testm̄ quo ad hr̄dis
s institutionē,quid de institutis s ex re certa vtrum remaneat vali-
da,vel vitietur? Rn̄.quatenus institutio ex re certa sapit naturā
institutionis vniuersalis,in eo quod habet ius accrescendi vitia
tur,quatenus sapit naturā legatorum,remanet firma,quod dic
16 vt dixi in l.quoties.s̄.de her.insti. ¶ † Quero,quid de substitu-
tione,an vitietur,vel remaneat firma? Per istam aut.dic aut lo-
queris de substitutione directa,⁊ ista pōt esse duplex,q2 quando
que per substitutionē succedit̃ defuncto,vt in vulgari. Et ista di-
co ꝙ irritat̃,q2 si quis bene aduertit istā aut.⁊ in corpore vnde su
mitur,intētio Imperatoris est irritare omnē actum,per quē pro
hibetur successio ab intestato,sed substitutio vulgaris est huius-
t modi,ergo ⁊c. Si vero queris de substitutione,t p quam non suc-
v cedit defuncto.sed ei,cui facta est substitutio,vt in pupillari, v ⁊
exēplari,tenet gl.si.in l.j.§.si.ff.de vul.⁊ pup.quod illa conseruan
x tur, x nec irritant̃ p istam aut. Quam gl.puto verum dicere, arg.
ff.ad Treb.l.nam quod.§.si quis cōpulsus.⁊ ff.de vul.⁊ pu.l.ij.§.
plane.lz Dy.dicat contra. Quod dic vt dixi plene in d.l.j.de vul.
y ⁊ pu. Si vero loqris de substitutione fideicōmissaria, y ⁊ loquor

de fideic.vniuersali,tūc dico quod non irritatur,sed per hāc aut.
cōfirmatur,sicut legata particularia.Hoc probat in corpore,vn
de hec auth.sumitur ibi legat.ꝛ fideicōmissa,ꝛc,Pro hoc.ff.si qs
omis.caus.test.l.si seruū.§.j.ꝛ gl.in l.ita tamē.§.quoties.ad Tre.
vbi dixi de hoc.Per hāc enim substitutionē, non impeditur suc-
cessio ab intestato,succedit enim,lʒ restituat.¶Sed circa hoc du
17 bitatur.Pone†ꝙ heres institutus rogatus est de restituendo,si
decesserit sine liberis institutione euacuata ex causa p̄teritionis,
vel exheredationis,ita ꝙ tota hereditas pertinet ad filium pre-
teritū,vel exheredatum,ꝛ oneratur fideicommisso, vt dixi debe-
z bitur ne dictum fideicommissum,[z] quando ipse filius,ad quē de-
uenit hereditas, decesserit sine liberis, an vero qn̄ decesserit ille
aa primo institutus?Resp.cum talis conditio[aa] cohereat persone
eius,qui primo institutus,tunc fieret restitutio,cum ille decesse-
rit,sine liberis.arg.in l.necessario.§.fi.de peri.ꝛ cōmo.rei ven.ꝛ de
iure do.l.cū in fundo.§.quod si mulier.ꝛ l.vsufruc.sol.mat.Et est
casus expressus in l.peculium.§.fi.ff.de leg.ij.licet sit arg.cōtra in
l.si qs vsumfructū. ff. de vsufr. sed de facili tibi bene apparebit
18 sol.si diligēter aduertis.¶Quero,dicit hic†cetera nāqꝫ firma p-
manent,quid continetur appellatione ceterorum. Respo.substi-
tutiones directe,per quas non succedit defuncto vt s̄.dixi.Itez
fideicōmissum vniuersale legata ꝛ fideicōmissa particularia,liber
tates,ꝛ tutele dationes,vt expresse dicitur in anth.vnde hec sumi
tur.Ex hoc apparet,quod non est vera opi.Dy.quam ponit i l.j.
ff.de vulg.ꝛ pupi.cum dicit,ꝙ ea,que non possunt relinqui,nisi in
testamento,non remanent valida per istam auth.quod est falsum.
Nam tutele datio dʒ fieri in testamento,vt l.j.de testa.tutel.ꝛ ta-
men remanent valida per istā auth.Item ex hoc dico,quod con-
stitutio executorum vltime voluntatis , remanet firma.Dico etiā
ꝙ illud,quod est relictum in vim modi,remanet firmum,cum vim
legati obtineat,vt l.fi.j.de his que sub modo.Item ea que relicta
sunt in vim condititiōis,remanent in eodē statu,in quo ante erāt
bb per istā auth.An autē illud quod causa[bb] conditionis implende
debebat dari heredi instituto debeat dari filio preterito vel exhe
redato ad quē transfertur hereditas.Dic vt colligitur ex no.in l.
is cui.ff.de condi.inde.ꝛ l.ꝙ conditionis.de dona.cau.mor.ꝛ l.qui
19 heredi.§.j.de condi.ꝛ demon.Quero†quid si aliquid erat legatū
filio p̄terito,vel exheredato,qui rumpit testamentū,nunquid ha-
bebit legatū,ꝛ succedet cuʒ alijs fratribus institutis?Gl.in ver.
substantie,mouet istud dubiū in l.maximum.s̄ proxi.do.Cyn.po
suit super hac aut.Mar.Sil.disputauit questionē,ꝛ tenuit ꝙ ta-
le legatum non debet per istam aut.Hoc probat primo,qꝛ nō est
verisimile,quod testator hoc voluerit.Preterea,qui iudiciū de-
functi impugnat indignus est omni relicto facto in eo,vt ff.de in-
offic.testa.l.Papinianus.§.meminisse.ꝛ l.quesitum.de acqui.her.
ꝛ l.post legatum.ff.de his qui.vt indig.Preterea,aut primo exi-
git legatum,ꝛ non pōt postea testm̄ impugnare,vt s̄.de inoffi.te-
sta.l.parentibus.ꝛ l.fin.in prin.ff.eod.Aut petit postquam impu
gnauit,ꝛ non pōt,qꝛ indignus est eo.vt s̄.dixi. Preterea,absur-
dum esset,ꝙ exheredatus,seu preteritus,haberet plus,quam in-
stitutus,vt dicitur in l.maximum.§.cū em̄.Nec ob.ista aut.qꝛ ve
rum est,ꝙ legata valent quantum ad extraneos,non tamē quan
tū ad preteritos,vel exheredatos.Et ita de eqtate tenuit Mar.
Sil.Cy.hic videtur tenere ꝯtrarium,ꝛ dicit ꝙ fuit opin.Hug.p istā
aut.nam ista authen.facit valere legatum,ꝛ filius est capax lega-
ti,ꝛ alia concurrunt,ex quibus debet valere legatum,ꝛ deficiunt
ea,que vitiant.Non obstat hoc qd filius est indignus aliquid cō
sequi ex testamento,sed hic non potuit ista legata tanquā ex te-
stamento,seu actione ex testamento consequi,sed condictione ex
hac aut.Ita dicit ipse,ꝙ est falsum,vt j.dicā.Non obstat ꝙ plus
habet preteritus,vel exheredatus,ꝛc.qꝛ hec absurditas qnqꝫ to
leratur,vt no.in d.l.maximum.Ego teneo opin.Mar.Sil.per ra
tiones supra dictas,ꝛ maxime per illam,qꝛ indignus est cōsequi
ex testamento,quod impugnabat.Cum autem ex testamēto aga-
tur,vt j.dicam.pro hoc etiam videtur.ff.si quis omis.cau.testa-
men.l.si non solus.§.j.vbi legata que conseruantur per titu.si qs
omis.cau.testamenti.non conseruantur ei,qui nixus est testm̄ im
pugnare.Expressius videtur casus.ff.de lega.prestan.l.filium.§.
20 omnibus.ꝛ istam opi.puto veram.¶†Quero,qua actione petā
tur legata ex isto testamento rupto ex causa preteritionis,vel ex-
cc heredationis?Quidam dicunt,ex testamento,alij condictione[cc]
ex hac lege.Et ista,vt videtis,fuit opi.Hug.ꝛ do.Cy.eam tenet.ꝛ
gl.vlti.hic tangit.Quod agatur condictione ex hac lege,probat
qꝛ quando id quod per se est inutile,confirmatur,agitur ex con-
firmante,non ex confirmato,vt ff.de iniust.testam.l. posthumus,
§.fin.ꝛ ff.ad Trebel.l.si quis priore.de here.insti.l.asse,cum simil.
ꝛ hoc videbatur tenere Pe.Dyn.ꝛ alij,vt Jac.de Ra.dicunt ꝙ
agitur ex testamento.hoc etiam tenebat Jacob.Butr.ꝛ ego hoc
dd puto[dd] verissimū.[ee] Pro hoc etiam videtur tex.in aut.vnde hec
ee sumitur.§.siue igitur.versi.sin autem hoc,vbi dicit,tanquam non

rescissum obtineat testm̄.Ex quo aperte vult,quod testm̄ sit va
dum quo ad legata,vt sic non nascatur actio ex l.propter t
sed ex ipso testamento lege corroborato,vt l.lege obuenire
verb.signi.Simile videmus in omnibus contractibus bo
dei,qui confirmantur lege,vt l.legitima.ff.de pact.ꝛ tamen ac
oritur ex contractu,non tamen ex l.Pro hoc do tex.expressum
de heredib.instit.l.fi.Non obstat quod dictum est,ꝙ agitur ex
firmante,non ex confirmato,qꝛ ille leges loquuntur quando c
firmatum non poterat validari per se.Nam si quis non pōt v
dere per se,duobus testamentis,ideo secundū testamentū nō p
21 test confirmare primum,vt per se fiat validuʒ ex secundo.¶Ex
ex hoc colligitur determinatio questionis.Dicit statutū,ꝙ te
menta mandentur executioni,sicut sententie diffinitiue.Mo
petunt legata,que remanent firma,vigore huius aut.Certe si
peterent a preteritis condictione ex lege,non merentur execu
nem,secus si peterent actione ex testamento,qꝛ tunc merent ex
cutionem ex forma statuti.Et ita determinatum fuit per dom
Thaddeum de Pepol.Bononiē.legum doctorem,qui in sua
ff uentute fuit valens homo in iure.¶Quero,de clausula[ff] si
non vʒ in iure testamēti.de qua gl.querit hic.Et vt scitis de ho
ego iam feci vnam repetitionē in l.j.de iure codicil.Ideo breu
transiēs,tanquam ea que erunt necessaria ad expeditionē g
22 tius videbitis ibi.¶Quero ergo,†quid si testator dixit,si
leat iure testamēti,valeat iure codicillorū,an tunc petent l
ex vigore illorum verborū tāquam ab intestato,an petent
authē.testamēto rupto ex cā preteritionis vel exhdationis.G
hic non bn̄ declarat,nec do.Cyn.veritas est hec.ꝛ nota ꝙ
ba,si non vʒ iure testamēti,intelligunt,id est,quatenus non v
re testamēti,ꝛc.probat in l.Stichū quisi meus erit.ff.de lega.j.E
ergo illud valeat quantū ad legata,quantū ad institutionē no
valeat,dico ꝙ quantū ad institutionem non valebit iure codicillo
rum,quantū ad legata remanent firma,per hanc auth.¶Que
23 ro,†vtrū ista clausula,si non vʒ iure testamēti.ꝛc.habeat locū ru
pto testamento p querelam.Gl.hic videt dicere ꝙ non,per l.Ti
tia.ff.de inoff.testa.ꝛ de lega.iij.l.patronus.§.fi.que gl.dicit verū
fm tēpora antiqua.fm que in querela rūpebat testm̄.quesito co-
lore demētie.Sed cū hodie ille color non queratur vt supra dixi.pu
to ꝙ illa clausula operetur rupto,testamento per querelam.ꝛc.
24 ¶†Quero,vtrū illa clausula,si non vʒ iure testamēti.habeat lo
cū rupto testamento ex cā preteritionis.Gl.hic videt tenere ꝙ
non,sed solum habet locū quando testm̄ est nullum ex defectu so
lemnitatis,ꝛ gl.singula.hic,ꝛ est additio.quam gl.tenent oēs doc.
Sed videt contra casum l.si patroni.§.fina.ff.ad Treb.fm vna
lectu.ꝛ l.ex ea scriptura.§.fi.ff.de testamē.Et hoc tenent om
gg doc.[gg] quando preteritus est iam natus,sed quando preteri
est posthumus.tunc est necesse,fm Dyn.ꝛ alios quod dica
non valet,vel valebit.Nam si diceret,si non valet.tantū.ru
pto testamento per natiuitatē posthumi nullius esset effec
clausula,qꝛ certum est.testamentum valere,quum testato
tur,licet postea irritetur,ꝛ sic cōditio deficeret.ergo ꝛc.vt
* scripsisset.ff.de lega.ij.ꝛ l.cum stipulamur.*de verb.ob.
hh si diceret,si non valet[hh] iure codicillorum.ꝛc.dic vt dixi in
25 iure codicil.¶†Quero,an ex vigore istorū verborum.si n
let.ꝛc.venientes ab intestato videant rogati ad restituend
reditatē heredibus scriptis.Gl.hic videtur tenere ꝙ no
trarium est verum,vt l.posthumus.§.fin.de iniust.testam
ra hic,ꝛ alia infinita circa hanc clausulam,dic vt dixi in
iure codicil.

ADDITIONES.

a P.PAV.P.¶Ex cā.Hanc aut.repetunt do.Ben.de plum.Fre.a
ista aut.conseruatiua legatorum ꝛ aliorū relictorum in testam
to procedat quando testm̄ rumpitur per querelam intentat
per fratrem turpi persona instituta,vide Pau.de ca.consi.l
ca med. Nūquid autem habeat locū conseruatio istius aut.q
do essent duo testamēta quorum primum esset inualidū.fm
dum ex causa preteritionis,vel exheredationis,vide Ang
clxxxij.incip.Bert.habens vnū.Item ꝙ conseruetur fi
missum vniuersale,vide ad Bar.An autē ista aut.debeat
gi,vt legata conseruentur,ita,tamē ꝙ legatarij non plus
quam filius preteritus,vide omnino que habes ad Ba
rium.ff.de lega.prestan.

b POMA.¶Ex cā.Authentice,vt dicit Bal.in proemio
rens in aut.cassa.s̄.de sac.sanc.eccl.fuerunt posite in isto
Fed.iunioris,vt sic possint ab Imperatore Romano co
ri,ꝛ ad decisionem causarum adduci.licet alij alia in hoc
Et adde ꝙ ista aut.satis clare procedit.quando esset fact
vnum testamentum.sed quid si sint facta duo,quorum p
validum,secundum non,ipse secundo sint relicta legata

commissa, an ipsa conseruentur, vide Anch. cõsi. cciij. inci. in pre dicto themate.

b ¶ In filio preterito a patre. Adde q̃ hanc tenet Old. cõsi. clxxj. incip. thema tale est. Titius condidit testm̃. z consi. cxxxviij. in c. rhema tale est. Durandus. Sed communis opin. est in cõtrariũ. tamen dicit Pau. de ca. notandum esse, q̃ in corpore vñ ista aut. sumitur, tria sunt consideranda in effectu. Primum q̃ si inseratur causa ingratitudinis, testamẽtum habeat suam firmitatem, dum modo probetur, vt patet in ſ. siue igitur. Secundũ q̃s si cã nõ inseratur vel non probetur, testm̃ irritetur, quo ad institutionem, tertiũ est q̃ eo casu quo irritetur, cetera firma permaneãt. Si ergo queritur, an habeat locum in preteritione paterna (dicit ipse Pau.) dicendũ est q̃ aut querimus quantũ ad vltimum effectũ, scz. eo casu, quo irritetur, cetera firma maneant. z tunc tenẽda est distinctio Bar. cuius limitatione tamen, q̃ eo casu quo ignorabat se filium habere, an credebat se certum non habere. z tunc inspiciatur que, z qualia legata sint an magna, ita q̃ verisimile sit patrem talia non feciſſe, si sciuisset filium habere, z tũc habeat locũ opin. Bar. Aut sunt talia, que ver. similiter feciſſet, z tunc conseruabuntur per istam authẽ. Si vero dubitabat, z tunc ſm Ang. similiter valebunt omnia legata indistincte. q. creditur etiam de casu isto cogitaſſe, z voluiſſe q̃ etiam si viuat legata debeantur. l. qui iure militari. ff. de testa. mili. Si autem querit quantũ ad primum effectum q̃s inserta causa testamentum valeat dic q̃s nõ loquitur in preteritione paterna, q. inserto cause non facit vt preteritus habeat̃ pro exheredato, quoniam talis insertio cause congruit exheredationi non preteritioni, z ideo non obstãt tali inserti, si preteritus sit filius in potestate, testamentũ erit nullũ, tã de iure ciuili, quã ptorio, z poterit cõtra tabulari, sicut olim erat, est tamen verum, q̃ si causa inserta per heredem probet̃, talis filius excludit̃ a iure dicendi nullum, vel contrata. sicut excluderet̃ a querela, sicut dicit ipse Pau. in l. iij. ſ. eo. ſm Ang. q̃ notandum est, ex qua colligitur q̃s ista aut. z in corpore vnde sumit, habeat locum quando est inserta causa solum in preteritione materna, z hoc dicit. Paul. de cal. tenuit opin. do. Rapha. qui tz istam aut. non habere locum in preteritione paterna, dicens q̃ non minus putat hanc opinionem veram, quã q̃ Deus sit in celis, suadẽdo tamen q̃s opinio comunis seruetur. Sed dicit salua pace do. Rapha, non consideraſſe perfecte. nã, vt ex verbis suis apparet, ipse non habuit respectũ, nisi ad illum primũ effectum, dũ ibi dicit q̃s si causa fuerit inserta z probata testamentũ habeat suam firmitatem, ipse autem dicit, q̃ illud non põt procedere in preteritione paterna, q. tunc non, posset habere suam firmitatem propter insertionem cause ingratitudinis, q. illa est impertinens ad preteritionem. sed ſm Ang. dicendum est, q̃ nemo põt habere suam firmitatem, si cã fuit inserta, z probata, non q̃s a ptin. testamẽti sit validũ, imo est nullũ, z perpetuo põt dici nullum, sed quãtum ad effectũ. q. si probabitur, excludet ab intẽtione sua, z a iure dicendi nullo, per illum ſ. sueṽgit. sed dicere q̃ quo ad vltimũ effectum, vt legata non conseruentur, q̃ non habeat locũ in preteritione paterna, est loqui sine intellectu, z ipse non põt agere quin posito quod testamentũ sit nullum, z q̃ filius obtineat, q̃ cã non probetur quin teneatur ad legata fideicommiſ. Dicit Pau. miror q̃s tantum Rapha. in hoc deficit. Adde q̃ Ang. consi. lxxvj. dicit opin. quam tenui legendo, z nunc teneo q̃ authen. ex causa habeat locum in preteritione paterna filij iam nati. Casus est in l. Thais. ſ. Splendophorus. ff. de fideicommiſ. lib. consilium incipit. in Dei nomine preſuppoſita, z idem videtur voluiſſe consil. clxxiij.

P. P A V. P. ¶ A patre. sequitur Fulgo. Vide eum in consi. ciij. in subscriptione in consilijs Comensis.

c POMA. ¶ Tenebat do. Pe. Et hoc tenet Old. consi. cxxxviij. in primo dubio.

d POMA. ¶ Nullõ iure valebit. Et ista opi. Bar. hic est cõmunis, vt per Alex. in consi. xlj. inci. viso tenore allegati, z producti testamenti, ver. j. q. z in j. vol. vbi dicit istam opinionem esse cõem, vide et eundem in consi. xlviij. in j. vol. z Bar. cõsi. xiij. z cõsi. clxij. z cõsi. ccviij. z Barb. cõsi. lx. vo. ij. Ro. consi. cxxij. z cõsi. clxxxj. z Lar. cõsi. xx. Ena. consi. xxviij. Are. cõsi. xxiij. vbi limitat. in ij. dubio. Pau. de ca. in l. sicut certi. ſ. de test. milit. z ibi etiam Alex. in l. j. z Ang. z Barb.

e POMA. ¶ Et videtur q̃s opi. Azo. istã opinionem tenet Oldr. consi. clxlix. z ibi eam limitat.

f P. P A V. P. ¶ Posthumo. In filio posthumo ignorãter preterito non conseruantur legata, fallit nisi essent facta pro anima, vel pro exoneratione cõsciẽtie, vide Jas. hic, vide Barb. in repe. l. cũ acutissim. C. de fideic. vide Jas. in l. precibus. ſ. de impub. vbi etiã dicit q̃ tacita pupillaris excludit matrem q̃ est substitutio facta pro anima. Et pro primo dicto vide Fran. Are. in consi. xxvij. de lib. z posth. Dũ autem requiratur q̃ fuit pro restitutione vsurarum vel male oblatorũ vel an sufficiat simpliciter pro anima relinquere, pondera que dicit Jas. in l. precibus. z Jo. de Ana. in d. cõsi. tz idez vtroq; casu Bar. aũt in l. j. in ij. q. v. principalis tz legata ad pias causas non conseruari preterito filio ignorãter, z q̃ si relinquatur simpliciter pro anima, per hoc nõ censet testator pro aliqua obligatione vel onere suo reliquiſſe, vide Bar. in c. dolus. de testa. Scripsi ad Jas. hic. ¶ Posthumo. Adde q̃ Old. consi. clvij. inci. super. j. q. tz, q̃ hec auth. non habeat locũ in preteritiõe posthumi. An aũt legata debeantur posthumo preterito. Ange. alle. priori. consi. lxxv. dicit q̃ aut preteritus filio ignorãter, z legata debeantur. Aut ignorãter, z illa debeanẽ, que verisimiliter testator tuiſſet facturus si posthumũ sciuiſſet, per l. pe. ff. de iure co. Bal. vero consi. cccxl. inci. in Christi nomine dicit q̃ aut testator in aliqua parte sui. test. fecit mentionẽ de filijs, z nõ testrinxit se per nomẽ proprium, z indiffinitine locutus est z tũc habeat locũ hec auth. Aut in nulla parte test. fecit mentionẽ de filijs, z tũc nõ videt̃ cogitaſſe de his, presertim si legata exhaurirẽt hereditatis vires, q. non est verisimile q̃ testator contra naturalem charitatẽ voluerit grauare liberos, ar. l. Lucius. ff. de her. inſt. Et in hoc vltimo videtur cum Ang. concordare, q. videt velle, q̃ si fecit aliqua legata que nõ exhaurirẽt vires hereditatis, q̃ illa debeanẽ. Bar. aũt in sua opi. perseuerauit consi. cciij. inci. factũ tale est, cuius. z consi. ccx. inci. omne illud q̃ alias cõsului, z auditores meos docui. z consi. ccxxxv. inci. Lap. z dixit Alex. q̃s Bal. in l. filio preterito. sequitur opi. Bar. nisi legata essent facta pro male ablatis q. illa prestabuntur etiam si filius esset ignorãter preteritus, q. est verisimile, q̃s etiam si testator sciuiſſet, idem feciſſet, cuius prima charitas incipiat a seipso. l. preses. de serui. z aqua. z anima cuncta rebus est preponenda. l. sancimus. C. de sac. ſan. ec. Tu vero dic q̃s Ro. consi. cxxij. inci. circa predicta refert Bal. in l. Titius. ff. de lib. z posth. saluare Bar. in casu proxime relato nõ aũt q̃s ipsum sequatur. z Ro. in d. cõsi. tz q̃ si testator in genere cogitauit de posthumo, vt q. dixit, si non vz, vel valebit q̃ legata debeãtur. Item dicit Alex. q̃ Bal. dicit opi. Bar. verum, quando testator nullum alium filiũ habuiſſet, z instituiſſet, tũc q̃ oia legata debeantur, q. verisimiliter postquam vnũ grauat, aliuz grauaſſet si habere sciuiſſet. arg. d. l. Titius. z hoc nisi nominatim reliquiſſet a filio instituto, q. tunc haberet locũ tex. in l. pen. de iur. cod. Tu etiã ad hoc vide Bal. consi. ccccxxi. ij. lib. z Ro. consi. clxxxj. An autem posthumo preterito tacente fratres possint declarare testamentum nullum, vide Ro. q̃ sic. consi. xxiij.

g POMA. ¶ Filios habebat. Istam opi. Bar. tz non reperiatur qui communem dicat, tenet Jo. de Ana. cõsi. xxviij. z vide ibi Lu. Bol. in addi. Ista verb a posita vide per Azo. Are. cõsi. xciij. vbi in ista materia fecit pulchrum consilium.

h; POMA. ¶ Huius timore. Considera nunquid hoc sit verum, q̃s sentit Bar. q̃ nepos subintret in locũ patris, ex dispositione Vel lei, q̃s quidem clare sentit gl. in d. l. ij. hic alle. Sed hoc videt̃ contra. in ſ. sui. Insti. de her. quali. z differ.

i POMA. ¶ Legatis. Ex isto articulo collige q̃ idem esset, si esset etiam ignorãter preteritus. z opi. Bar. est communis, vt inquit Poz. z Imo. in d. l. filio preterito. qui ponderat Bar. hic esse contrarium, dũ dicit de exceptione posse fieri absq; dolo. Quium cui?. ſ. in j. opin. in diffinitione ipsius exceptionis. Lo.

k ¶ Puto veram. Adde q̃ ita communiter tenet, ne melioris conditionis sit emancipatus quam suus.

l POMA. ¶ Factam. Cogita tũ, nunquid isto casu saltem debere tur coniunctis personis, de quibus in d. l. j. de leg. prestan.

m AND. BARB. ¶ Tu die breuiter. Vide Jo. de Imo. in cõsi. ccxxviij. vtrum legatum extendatur ad liberos, quos ignorabat, vide ibi, q. pulchre loquitur.

✱ CLAVDDE SEISS. ¶ Querela. Vide, p hoc bonã gl. in c. auditis. in ver. ex post facto, z in verb. cassatum. de elect.

n POMA. ¶ Et Ly. in d. l. iij. Ista opin. probatur in l. si cum vel in vtero. in fi. ſ. de test. milit.

o POMA. ¶ Si vero queris. Qñ preteritio filij emãcipati, hodie reddat testm̃ nullum, vide concor. per Alex. in consi. cxlij. in j. vol. z in consi. ciij. vol. iij.

p ¶ Et dicit nullũ. Adde vt hic per Alex. qui formal qu andã opositionem. Sed quid econtra, an testator miles scienter filiũ preteriens quando testat̃ de castrensibus, vel eum exheredãs faciat testamentũ subiacere querele. Ly. vt refert do. Alex. dicit q̃ communis opi. est q̃s sic. Tenet gl. in l. fi. ſ. de inoffi. testa. z rubri. ff. si quis a pa. fu. ma.

q' POMA. ¶ Circa tertium. An autem isto casu deberent̃ legata rupto testamento per fratres ex dispositione huius aut. Bar. vt hic sentire quod sic iunctis precedentibus, z tenent hoc hic Ly. Bal. z Lor. Et facit q̃ si debentur p filiũ vt hic per omnes, tanto magis per fratrem. Secundo q. semper vult ratio, q̃ est iustum, z cõsidera nunqd ista aut. sit correcta, vel sit limitatoria iuris an

tiqui,Zitum tamen tenet hic Jmo.sed magis placet prima opin.

r ¶De fratre.Adde an hec aut.locũ habeat,si frater per querelã inofficiosi rescindat testũ fratris turpi persona instituta vt tunc legata conseruentur.Ang.in aut.vt cum de app.cog.§.fi.concludit q̃ non,q̃ tex.in corpore non loquit nisi de preteritione,vel exheredatione ascendentium,vel descẽdentiũ,ergo in transuersalibus remanent incorrecta iura antiqua volentia q̃ rescisso testamẽto quo ad hẽdes instituntos legata non prestent.l.ſBapinian⁹.§.si ex cã,de inof.test.z l.filio preterito.z ex idẽtitate rõis vel maioritate,in correctoriis nõ fit extensio ad alium casum,iuxta no.in aut.quas actiones.§.de sacr.san.ecc.Idem tenet do.Franc.de Ramp.z Jmo.in d.l.filio.Et cũ his transit Alexã.Bal.vero in l.fratres.§.de inoff.test.tz contra.z Sgli.hic vide per eos quibus adde ſBau.de La.consi.lvj.vbi refert vnum dictũ Bul.de Lu.in quo non fit mentio.z post vide omnino Ang.consi.cxxj.

s ¶De institutis ex re certa.do.Alex.dicit q̃d communis opi.est illa quam tenet Bar.

t POMA.¶Queris de substitutione.An p istam aut.conseruet substitutio pupillaris,vide Ro.consi.cvj.alias lvj.z Alex.clvij.j.vol.Rom.consi.cviij.adde etiaz Bar.in l.j.in prin.z Alex.z Jaſ.fi.de vulg.z pup.quid aũt de substitutione exemplari,vide Ang.consi.cxlv.

v P.PAV.P.¶In pupillari.Quid autem de pupillari tacita, que continetur in expressa vulgari,an conseruetur in expressa aut,vide de Fulg.in quadem dispositione.in iij.dubio.

x P.PAV.P.¶Conseruantur.Sequitur Ant.de bu.consi.cviij.ante medium.

y P.PAV.P.¶Fideicommissaria.An autẽ debeatur fideicommissum,anteq̃ eueniat dies vel conditio,vide Bar.in l.peculiũ.§.fi.de le.ij.ſBau.consi.cxx.Item q̃ conseruentur fideicõmissa per hanc aut.vide do.Ant.consi.xv.ad fi.qui sequitur Bar.hic.Item de fideicõmisso vniuersali vide Ang.consi.xciij.inci.ſDe.de vibe.ad fi.vbi etiã alia in materia.Item de fideicõmisso vniuersali.vide Jo.de Ana.consi.ccxvij.z Bolog.postea in addi.vide Decij in consi.lxxxv.

z ¶Fideicõmissum.Adde an fideicommissum vniuersale conseruetur per istam aut.ideo q̃ filij succedẽtes ab intestato rupto testamento,teneantur fideicõmissum restituere.Communis opi.est q̃ sic,vt per gl.z doc.in l.si ita tamen.§.quoties.ff.ad Tre.z gl.fucto tex.in l.eam quã.j.de fideic.cõsuluit ſDe.de auc.cõs.clxij.inci.prefatis nominibus,Vide tñ Ang.cõsi.j.allegato.clxxxij.z q̃ fidei commissum vniuersale conseruetur,tenuit Bal.cõs.cix.ij.vo.vbi dicit q̃d pro hoc est tex.sing.no.z Ja.de are.in l.gsaliter.de fidei commiss.ii.§.ex testamento.tenuit etiam Ro.consi.cj.pro ri.alleg.clxxxj.

aa P.PAV.P.¶Talis conditio.Vide do.Ant.consi.ccv.dicit istud esse dubium.

bb ¶Causa conditionis implende.Sal.dicit q̃ debet dari preterito,a quo legatarius debet legatũ recipere.ſPro hoc dicit esse tex.apertum in l.is qui in potestate.§.j.de lega.prestan.z idem tenet Jmo.in d.l.filio preterito.per d.l.is qui.quam dicit singularem.

cc P.PAV.P.¶Condictione.Adquam vtilitatem resultantem ex hac inuestigatione,vide per Angel.consil.lxxxj.incip.Bert.habens,zc.

dd POMA.¶Hoc puto.Etiam tenet ſBe.de auc.in consi.cciij.in dubio.vbi ponit pulchre in materia huius authen.

ee ¶Puto verissimum.Adde q̃ Alex.dicit etiam communẽ cõclusionem per tex.in d.§.siue igitur.cũ seq.in ver.tanquã non rescissum,z per alias rationes,de quibus hic per Bal.z Ang.consil.clxxiij.ver,secundo restat igitur.

ff P.PAV.P.¶Clausula.Vide omnino que habes ad Bar.ff.de iure codicillorum.

gg P.PAV.P.¶Omnes doc.Sequitur Comen.cõsi.cxxvj.inci.visa copia.post prin.limita tamen nisi ille,qui esset institutus,elegisset viam testamenti adeundo,q̃ priuatur via fideicommissi.l.fi.C.codic.vide ibi.Est tñ communis sententia contra Bar.In alio casu vide Ale.z Mod.hic Alex.in consi.cxxiij.nic.discussis hesitationibus,Vide Ang.consi.cxij.inci,ista q.presens hz duo pũcta.z in primo casu contra gl.hic vide etiã que habes ad Bar.in l.j.in v.q.ff.de inre codic.

✻CLAVD. DE SEISS.¶L.cũ stipulamur.Vide Alex.plene consi.cxlij.vol.ij.in j.dub.vbi refert communẽ opinionem esse contra Bart.

hh POMA.¶Si non vz ꝛc.Quid si iguoranter preterit pater,an habeat locũ clausula codicillaris? Bar.tz q̃ non.Et pro ista opo.Bar.hic Alex.lz dicat hic communẽ esse in Zitum,tamen pro Bar.consuluit Are.consi.suo vlt.per l.cum acutissimi.de fideic.z l.cũ anus.ff.de cond.z demõ.Barb.in consi.lx.in ij.parte.Ang.in l.ij.ff.de iure codi.dicit q̃ pro Bar.consuluit collegiũ ſDeru.Bau.in d.l.j.z ij.supra eodem,z quoddam consi.alleg.per Alex.

De posthumis heredibus instituendis, vel exheredandis. Rubrica. XXIX.

LEX I.

SI post testamẽtum, Vbi posthumi preteriti.testamentum rumpitur.z tale postho.l debetur.h.d.Opp.de aut.ex causa.§.ij.vbi pro testamento ex causa preteritionis debentur legata.do.Quidam dicunt quod hec corrigitur per illam.Alii dicunt quod hic loquitur in preteritione posthumi, ibi in preteritione iam nati,quod est valde forte dubium,quod an sit verum, dixi ibidem in aut.ex causa.

a

ADDITIO.

a ¶Jam nati.Adde Bal.consi.ccxxiij.j.vol.z Paul.de Caſtr.consi.53 de clausula apposita in testamẽto posthumi preteriti.vide Bar.consi.cciij.inc.factũ tale est.secus.z consi.ccx.in Dei nomine.omnes q̃ alias cõsului,z auditores meos docui,z cõsi.ccxxiiij.inc.Lap.ſBau.de La.consi.lxviij.cum duobus sequentibus.Bal.cõs.xx.z cccxl.j.vol.z Ro.cõs.cxij.vbi refert Bar.in incip.viso testamento domine Lucie,per Barb.cõs.lxj.j.vol.Ang.consi.x.z consi.cvij.pienissime.

LEX. II.

1 ¶Filius preteritus,tacendo videtur approbare testamentum.

2 ſPosthumus preteritus,z quando iam natus,rumpat testamentum

VOris. Abortivus partus testamẽtũ non rumpit.p.t,secus si nascitur vitus.licet statz de ceteris.h.d.Istud quod hic dicitur,in prin.de abortivo.qualiter intelligatur,videbitis in l.j.prin.ad istud autem,quod dicitur,si natus illico decedat,testamentus rumpitur nec confirmatur.¶Opp.z videtur quod testamentum confirmetur,vt l.posthumus.in prin.ff.de inju.tes.Solet et veritas,q̃ ibi posthumus fuit natus,z decessit vivo testatore,vide testamentum confirmatur ex equitate pretoria,z ex ea parit pti bonorum possessio secundum tabu.hic vero est natus,z decessit post mortẽ testatoris.Unde non cõfirmatur,neque de iure ciuili,neque de iure pretorio.Ita debetis hoc intelligere.Ad due solutiones que sunt hic in gl.sunt vere simul iuncte,vt videtis.z vide gl.Et sic est vna de causibus.q ponuntur in lege cõtraria in quibus a

a necessaria bon.poss.secundum tab.et habuistis no per gl.in §.vñ legi.z habuistis duos casus,aut decedit vivo testatore,z firmatur testamentũ,aut post mortẽ,z tunc secus,ad veritatem istorum opp.q̃ si decedit vivo testatore,non cõfirmatur testamentum,vt ff.eo.l.ij filius q̃ in potestate.Sol.Dicit q̃d illud intelligitur,q̃ pre cessit primũ testamentũ validum de iure ciuili.quod nunquam accidit.Hic ergo q̃ precedens distinctio est vera in posthumo filio,secus in filio iam nato preterito,qui si decedat et testatore,testamentus nõ cõfirmatur,vt Justi.de exhe.in prin.Et differentiã inter iam natũ z posthumũ tz glo.in ver.herumque,in d.l.posthumus.de inuf.test.z in l.in hereditatibus.§.in gl.iij.de test.tute.z in l.fi.§.pe.ff.de dona.z in l.omnia.ff.circa.ij.ti.licet cotrarij videatur tenere gl.z non bene,in reg.Cato,misi etiaz intelligas.secundũ quod statim dicam.Istaz distinctionẽ videtur tex.in d.l.posthumus.ver.ad hoc.Sed net idem in iam nato,q̃ in nascituro.Sol.dicunt quidam cum le.§.idẽ,zc.loquitur in casu l.filio.eo.ti.Et hoc videtur velle

b gl.Ultramontanus dicunt,z melius quod est in prin.§.filius.natus preteritus decedit vivo testatore,aut si filius vel erãt scripti venientes ab intestato,z tunc testamentum confirmatur vt ex eo possit peti fim tab.de iure pretorio.Ita loquitur tex.in ver.idẽ,zc.Et ibi tex.hoc exprimit.si bene aduertatur,aut si instituti extranei,z tunc secus.Ita loquitur Just.de exhe.in prin.ad aliud mẽbrũ,z quando filius decedit post mortẽ patris,z sic ad casuz.hui⁹ l.op.de l.filio preterito.ff.de inuff.testa.Ibi loquitur in iaz nato,hic in posthumo preterito.Ita hoc nihil est dicere.q̃ facilius cõfirmatur,quãdo preteritur posthumus,q̃ quando preteritur iam natus,vt dixi §.Unde hic de rigore,ibi de equitate.Innuit ergo quod hec lex per illam,cum equitas scripta prefertur rigori,vt l.j.§. quod non est verum.Dico ergo,z ita tenent doc.nostri.Et tamen,z hec est veritas,quod ibi loquitur in filio preterito tempore,q̃ habuit potestatem approbandi vel improbandi testamentum,vnde non improbando approbare videtur vt ibi.hic loquitur in eo,qui statiz decessit,vt expresse dicitur de illo nõ pot cadere approbatio,ista est veritas.Sup-

solutio † quod filius preteritus tacendo approbat testamentum. Doct. ibi ramon. f. met Quia per l. j. in fi. ff. si quis omis. caus. test. & in hoc relidet, do. Cyn. Jac. non examinabat. Ego teneo opi. gl. nostre, & dico quod tacendo testamentum approbet, & dico quod cum testamentum in illud confirmetur de equitate pretoria, vt d. l. filio, quod si filius tacet per annum, & sic tanto tempore, quo excluderet a bono. poss. que competit de iure pretorio, videt approbare testamentum. Idē est in l. impubes. §. fi. ff. de Carb. vbi est text. Rotundus, cum glos. nec potest aliter intelligi, vt ibi dixi vobis.

1 C Ex his ergo debes distinguere † precipsum. Aut preteritus decedit vivo testatore, aut mortuo. Si eo vivo, aut fuit posthumus preteritus, aut iam natus, & si iam natus, aut erant instituti venientes ab intestato, aut alii. Si eo casu, quo decedit testatore mortuo, aut decedit testatum, ita quod non habuit tempus ad reprobandum, vel ad probat dum testamentum, aut ex intervallo. Si ex intervallo, aut expresse approbauit, aut tacuit, & si tacuit, aut post annum aut post minus tempus, vt ex predictis patet. Lene mēti hanc materiam quia est difficilis, & quotidiana.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. C Illico decedat. quis dicatur illico decedere, vide Bal. in c. j. §. j. in tit. Epis. opum vel Abbatem. Et an illico decedens habeatur in consideratione ab exclusione alterius, vel vt dicatur impleta conditio, vide quod dicit Barb. in c. j. de testa.

b C Ultramōtani. Adde de materia ista plene p Alex. in l. posth. 5. de contrata. Sed quid si pater fecit donationē omnium bonorum, vel maioris partis, quia non habebat liberos, postea suscepit filios, qui mortui sunt vivo ipso donatore, an donatio reconualescat, que fuerat renocata, per l. fi vnquā. §. de renoc. do. Bart. dicit quod non, quia non reperitur iure cautum nisi in testamento, quod est magis fauorabile quam contractus. l. in testamētis. de re. iu. Et sic debem⁹ istare regule, quod ab initio. de reg. iu. Bal. vero in l. §. de inoffi. do. dicit, q si sciuit eum moriturum, & potuit aliter disponere, & non disposuit, recōualescat, quasi videatur voluisse decedere cū eadē donatione. Si aūt sciuit, & interim effect⁹ est furiosus, & non potuit disponere de iure, aut non habuit rempus, & sic non potuit disponere de facto, & tūc procedit opi. Bar. & cum ista opi. transit Pan. de Cast. hic. Tu dic, quod Bal. cons. cccclxj. lib. ij. tenet simpliciter quod si posthum⁹ decedat vivo testatore, quod donatio irrita non reconualescat, & ad materiā b. ius legis vide Bal. cons. cix. iij. vol. & melius cons. ccccvij. lib. ij.

LEX III.

a **Quod certatum.** Si posthumus nascitur viu⁹, licet postea statum decedat, rumpit testamentum, secus si nascitur mortuus. b. d. C Not. text. ibi, pfecte natus, &c. Item q dicit. totus. &c. quia nil aliud addit hec lex precedenti.

1 Et Canonisse hoc † ponunt in tit. de baptis. & dicunt quod sufficit quod aliquod membrum baptizetur, vt ff. Ebuktiannis.

ADDITIO.

a C Quod certatū. Adde quod Paul. de Cast. dicit, quod si posthumus nascatur vivus, tamen certum sit, ipsum nō posse viuere, puta quia natus sexto mense, nec tetigit de septimo. quod si postea moriatur, quod non rūpit, per l. septimo mēse. Hā partu sunt nasci viuū, & viuere non posse. Et cum q. de facto fuisset in ciuitate dicit quod contrariū allegatū fuit d. Aug. hic. quod immo rūperetur, & dicit se non inuenisse. Verum est, quod Angel. hic non dicit. si in l. pen. de impu. & aliis substi. Idem voluit Bal. de nato in octauo mense, qui similiter viuere non potest, vt rumpat testamētū. q. sufficit quod viuat momēto. eius gl. cxiij. incip. ad intelligendum. iij. vol. & idem voluit ipse Bal. cons. cccevij. vol. ij.

LEX IIII.

Vidam. Duas lect. habet. Breuiter dt Institutio facta de posthumo in vnum casum, porrigitur ad alium, ad quem testator verisimiliter promisisset, si de eo cogitasset, a hoc dicit, secundum vnam lect. vel aliter. Verba ambigua interpretantur, vt testamētum non rumpatur. h. d. C Opp. de l. commodissime. de liber. & posth. Sol. prima est, quod hoc testator voluit eos esse heredes, sine nascerēturi vera. siue post mortē, ibi voluit eos esse heredes in vnum casum tm. ista Solu. Placet, & hoc coniectura sumitur ex eo, quod dixi vobis ponendo casum, si testator infirmus * purās se non posse euadere. protulit ista verba, * Alij dicūt quod b illa corrigitur per istam Alij dicunt econtra b, vt hic in gl.

ADDITIONES.

a C Cogitasset. Adde quod Pet. de Ancha. consi. c. xx. dicit hunc text. facere ad decisionem q. in qua consulit, quod si testator legauerit vxori centum. si nubat intra certum tempus, puta hinc ad pascha, & testator tantū supermiuat quod mulier nubere non potuit, quod debet habere legatum, quia si interrogatus fuisset testator de hoc casu si militer respondisset.

* C LAVD. DE SEISS. Ista verba. Facit optime l. mulier. in fin. princi. ff. ad Treb.

b C Econtra. Adde quod Bali. querit. vt refert do. Alexā. quod si testator instituit vētrē vxoris sue, si masculum pariat, & addat, si in pupillari etate decesserit, substituit Caii. si vero pareret filiā, & certū quid reliquit, mortuo testatore vxor pregnans moriatur & exfecto vētre puer masculus extrahatur, qui post aliquos menses moritur an substitutus admittet. Breuiter decidit quod sic, secut⁹ Bal. in quodā cōsi. & nullus alle. vbi sic. Ego inueni Bald. cons. cvij. iij. vol. incip. In Christi nomine. verba testamenti. vbi dicit hec formalia verba, falsum est dicere quod illa peperit, que aūpartū decessit. vt ff. de verbo. signifi. l. anniculus. §. falsum. In contrariū est veritas. q peperisse dicatur in puerperio decessit, vt ff. de sta. ho. l. Brethusa. cū seq. Sup hoc casu dubitant aduocati Lucane ciuitatis. Ego alias cōsului. quod dicta substitutio venderet sibi locū, & consiliū meū est ipsa veritas nō obstātibus quibuscunque opin. cōtrarijs. q. frucle sunt. Et considerandū est, quod qñ testator dixit. instituo vētrē, ille qui est in vētre institutus est, siue nescatur vita matre, siue ex vtero excidatur. Hā cum testator dicit vētrē. perfecta est oratio, & quicquid adiungit quedam demonstratio est que non habet vitiare, licet per aliam modum demonstratum rei demonstrate veram notitiam habeamus. Iste est casus ff. de libe. & posth. l. Titius. §. Lucius. Sed hoc probatur. quia interdum fit mentio de partu respectu viri generantis, interdum respectu mulieris concipientis. Primo casu verissimū est dicere. q ex semine patris partus productus est, vñ siue vxor decedat in puerperio, siue post. partus ille eo mō descendit a pre, cā naturaliter quā quo ad affectionē paternā, vt ff. de inoffic. test. l. posthumus. & l. quod dicitur. eo. tit. Si vero referat ad matrem. tunc aut ipsa mater profert sermonem. aut quidam tertius de ipso primo casu dicit peperisse. licet exfecto vētre puer viderit solē. vt C. de inoffic. testa. l. in. Et est ratio naturalis, quia eadē est affectio secundum naturam & idem testandi cōsilium & necessitas, vt testamentum non rumpatur. vt hac l. Tertia ratio est. cū tractatur de commodo posthumi, & in eius fauorem habetur. p iam nato etiam dum est in vtero quo ad cōsequendu institutionis effectū maxime propter fauorem testamēti, vt no. ff. de lib. & posth. l. si a primo herede. l. Gallus. §. instituens. & sic iuris benignitate, primo ille fingitur natus. quam mater decesserit. Hoc ts expresse Odof. in d. l. aūsculus. §. falsus. sup verbo extractus. dicit Odof. id est. sectus, & extractus de vētre. & filius p iam nato habet, vt ff. de inof. test. l. posthum⁹. Odof. in lec. sua. quā ego habeo & si expedit mittā. tū mihi allegauit auth. doc. debet credi. & cum simus in filio. qui habetur p iam nato, manifeste concluditur ex hoc eum institutū esse & consequitur q institutio valeat. Hō ob. §. falsum. in text. q. ille §. debet intelligi in extraneo, non in filio. Verbi gratia. q testator reliqueret matri, vel amico suo, sub eadē conditione, sed qñ instituit filium, non habet locū ille §. preter ea, ibi testator non disposuit circa vterus, hic sic, hec eiusdē bal. verba formalia, & notanda maxime in fin.

De iure deliberandi, & de adeunda, vel acquirenda hæreditate. Rubrica. XXX.

C Dictum est s. de testamentis, & de institutionibus, & substitutionibus, verū q. ex his acquiritur hereditas, & in acquisitione hereditatis precedit deliberatio. Ideo primo premittit in rubri. de iure delibe. post deliberationē sequit aditio, vel acquisitio hereditatis, ideo annectit in rubrica de adeunda, & acquirēda hereditate. Quæ sequitur repudiatis hereditatis, ideo in sequēti ti. titulo ponit de repudianda hereditate. C Quærit gl. quare hic dt, de adeunda, & acquirenda hereditate? Respondet gl. q hoc verbum acquirere, est magis generale, q. ptinet ad suos, & ad extraneos.

LEX I.

Ja patre. Qui non pōt esse heres, nisi de iure pretorio, per actus extraiudiciarium non videt hereditatem agnoscere. hoc dicit. Oppo. de l. Julianus. §. vult. ff. de acqui. heredi. Hic loquitur de filia emancipata, ibi de filio in potestate. Ratio huius est euidens. nā emancipata isto tempore non vocabat, nisi de iure pretorio, & ideo per actum extraiudiciarium non inducebatur agnitio. si filius in potestate venit de iure ciuili, & ideo nuda voluntate heres efficit. vt §. eo. l. potuit. & l. si auia. Unde hodie cum per iura Authenticorū

sit sublata differentia emancipationis,z patrie potestatis,z quislibet succedat de iure ciuili,per istum actum extraudiciarium, de quo lex loquitur,induceretur aditio. Oppon.de l. Julianus.ff. vlt.ff.de acqui.her. Sl.dat duas solu. Tu tene vltimam,quia ibi loquitur de eo,qui prius abstinuerat. Vel aliter secundum Dyn. ibi filius non manum fit seruum hereditarium,sed proprium emptum de castrensi peculio, quem manumittendo non videtur se immiscere,quia potest fieri citra ius,z nomen heredis.

LEX II.

Cum debitum. a Qui aliquid facit,vt heres, videtur hereditatem
b adire hoc dicit.vel aliter. Qui solvit debitum b heredis tarium,impliciter videtur adire.hoc dicit.Rot.quod de hoc semper interrogo rusticos,&c.

ADDITIONES.

a POMA. Cum debitū. Ad materiā huius legis vide Paul. de Cast.cons.cxx.cum precedente. Adde duas cautelas, quibus iudicatur heres ad adeundum,vt per Cepol.in cautel. suis. Iste tert.est sing.secundum Mathes.no.xxxv.incip.not.quod z heres in iij.z vide Imo.cons.viij.vide Alexan.cons.lxxj.vol.ij.z lxxxix. eo.vol.z Socin.cons.lxxxix.vbi etiam loquitur in recipien.credi tum hereditarium.

b P. PAV. P. Qui solvit debitum. Vide Mathes.no.xxxiij.

LEX III.

1 ☞ Filius potest hereditatem adire,clausis tabulis.
2 Existentia sui heredis operatur transmissionem hereditatis patrie,etiam non agnite,ad quoscunque.

a **Si fratris.** a Hec est subtilis lex. Filius in postestate hereditatē patris non agni tam transmittit ad quoscunque,secus in emācipato.hoc dicit secundum veram lect.secundum lect. Glo.dicit aliter. Hereditas adita per filium transmittitur, secus si non fuit adita.hoc dicit secūdum lect.gl.licet non bene. Diuiditur in partes duas. Prima loquitur in filio in potestate. Secunda in filio emācipato. Vel secundum gl.prima loquitur hereditate adita.scda in hereditate non adita. Scda ibi,q si cum iuris sui.| Oppon.ff.de
1 iur.z fac.ignor.l.j.ff. Solu.Speciale † est in filio in potestate,q etiam clausis tabulis potest adire,si est heres ex parte scdm iura antiqua. Hodie vero indistincte est verum,vt j.de cadu.toll.ff.cū
b igitur,z in ff.in nouissimo. Opp.scdo b hereditas non adita nō transmittitur,vt l.j.ff.in nouissimo.de cadu.tol.z j.co.l. quoniam. Sz hic in prin.non presupponitur hereditas adita. Huius tñ more dicit gl.quod speciale est in filijs suis, qui hereditatem ascendētium transmittunt ad heredes posteriores. Vide gl. Ita.solu. displicet.propter multa. Primo q presupponit q ante filius decessēs habebat posteros,q est diumare. Preterea, est falsum, q si haberet posteros, siue esset emancipatus, siue non,iste frater excluderet,eo q isti posteri succederent auo suo fratre excluso,q est contra finem nostre legis. Preterea,scdm hoc hec rō esset.q posteros habebat.sz hec lex.expresse dicit,q hoc tō est,q erat in potestate.nā si haberet posteros indistincte, siue sit in prāte, vel non hereditas ascendentis transmittetur,vt j.de his qui ante aper.tab.l.j.Sol.gl.alio mō q hic in primo casu huius l. adiuerat hereditatē,q est verum.dicit gl.|quam vide. Immo istud est omnino falsum,q si dominus hereditatem aditam nulla est differētia sit in prāte,siue emācipatus.quā hec lex no.facit. Est ergo hic
2 rō,q erat de suis.† existentia sui heredis operatur trāsmissionē hereditatis paterne,et nō agnite ad quoscunqs. Hic est casus hic,licet gl.dicat contrarium,in l.si infanti.ff.j.j.eod.z male vt ibi dicam. Sz contra hoc opp.qñ,quis habet ce heredem existentia sui heredis nihil operat, vt l.apō. ff. idem Jul.ff.ad Treb.sz hic habebat coheredem,cum dicat text.siue ex asse siue ex parte,ergo,&c. Sol.in his,que dependent ex testamēto existētia sui heredis,non habet locum,qñ quis habet coheredem extraneum,vt l. Itia,z quod not.p Dy.sz in his,que veniunt extra testamētum, vt est transmittere hereditatē,datio coheredis non impedit existētiam sui heredis,z eius effectum,hic est casus in hac lege nra.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. Si fratris. Hanc leg.repetit Franc.de Aretio. Et repetit etiam do. Franc.de Plumbino.
b AND. BARB. Opp.ij. Vide Bart.in cons.xcij.incip.homo Accursuli.

LEX IIII.

Filiofami. Sufficit prem adire volente filio vt inducatur solēnis aditio.h.d. Que fuit ratio dubitādi in hac lege. Pōt esse dupler. Primo,q in hereditate querenda per filium,dz precedere iussus,z seq aditio qui non probatur in casu huius l.sz per hāc legē psumitur,z tō dicit satisfactum videri, quasi dicat,presumitur q iussus pcesserat, z aditio sit secuta.vt l. si qs mib. Domo. ff.iussum.de acq.her.z l.si filius.ff. de peri.here. z l. qui in absentia. post princ.ff.de acq.her. Vel potes dicere q rō dubitādi erat,q hereditas nō pōt adiri p filium,vt l.p pcuratorē.ff.eo.ergo videbatur q filius nō potuisset p,pcuratorez.quod remouetur hoc. Nō obst.l.p pcuratorē,q ibi loqtur in his,q nuda volūtate possunt adire,vñ ifit.tuēdo,pcuratorē ad adeñdū,videtur adire. Si filius scdz illa tpa nō pōt adire nuda volūtate,niū pcedat iussus. Patris,iō ad hoc potest constituere procuratorem,vt hic videtur

LEX V.

1 ☞ Voluntas pupilli requiritur, quando tutor hereditatē adit z quando sola voluntas absque actu.
3 Tutor solus p pupillo q rit bonorū possessi.non tamen hereditatē
4 Pupillus infans potest adire tutore authore.
6 Pupillus solus adire non potest,nec cuz authoritate curatoris.

a **Potuit.** a Pupillus potest adire hereditatē tutore authore,non tutor solus sine pupillo.h.d. Hos habetis hic tres gl. Arbitror quod prima gl.fuerit noua,quia continet de alijs que continentur in aliis quiquis,ideo recitabo primo gl.antiquas.z quod postea pius
1 etiā nouas. Opp.de l.pupillus.ff.eo. Solu.† Fateor quod voluntas pupilli est necessaria, vt hic dicitur licet non recte intelligo quo iure deferatur sibi ex testamento,vel ab intestato, vel nullo iure. Nam defectus intellectus ipsius suppletur per auctotuto. Item opp.hic dicitur,actus z voluntas sufficit. Cōtramo sola voluntas sufficit,vt l.pro hered.in princ.ff.eo. Sto dicit, z bene,quod siquidem incipias a primo,scilicet ab actu.est necessaria voluntas,z actus. Si incipias a volūtate,actus non requiritur. Ita videtur tenere gl.in l.contraria, z istud tenent doctores Moder.z est veritas.alij dicebant vtrunque requiri. quod hunc gl.non placet, licet hoc videatur innuere,vt l.mutum.ff.eo. Opp.
2 † z videtur,quod tutor solus possit adire. Sz ct.l.si infanti.ff.j.Solu. Ibi loquitur in infante.z hec est veritas,z ideo hoc anno cum decessisset quedam filia infans, z quereretur vtrum agnouisset hereditatem maternam.ego feci videri inuentarium factum a tutoribus infantis in quo ipsi asserebant se inuenisse in bonis infantis ius petendi hereditatem maternam. Ego dixi quod ex hoc inducebatur aditio hereditatis,quia tutor solus habet hoc posse pro infante,secus si esset pupill⁹,vt hic vides. Opp.ff.ne bene poss.l.si pupillo tutor.z l.tutor. Solu. Dicit gl.hic in vlt.gl.z cit
3 in j.gl.†noua,aliud in bono. poss. quam potest querere solus tutor,aliud in hereditate,vt hic,z istud est verum.licet glo.videatur dicere contrarium in l.bonorum.S qui admit.ad bon. poss. ibi dixi vobis,vlterius contra predicta opp.ff.ad Trebell.ff. ipsi. Solu.aliud in Trebellianica restitutione.quam in bona
4 ita dicit gl.vlt. hic,z etiam gl.noua. Circa † legem nostram rit gl.primo quid si pupillus infans adijt tutore authore sufficiat? Certe sic. Casus est in l.seruo inuito. ff. si pupill
5 Trebel.sz quidam contra. Querit gl.quid † est dictum berede. Respon.idem est quod gerere pro domino: nā hereest dicere quod dominus.vt instit.de her.quali.z diffe.ff.
6 ro vtrum pupillus † possit b adire solus sine tutore.here.
b cit quod non,z bene,vt instit.de auth.tut.ff.negz. Quere pupillus possit adire cum auth.curatoris. Glo.dicit quod bene,vt l.cum in vna.ff.tutor.ff.de app. Secus in adulto. administra.tut.l.cum quidam.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. Potuit. Quid autem si tutor possit bona ne expressa aditione,vide Barba.cons.v.vol.iij. Ioā.de Imo.in cons. xcix. vbi consuluit quod tutor potest adire hereditatem pro pupillo.antequam conficiat inuētarium. Barba. Et tu pro intellectu huius l.vide glo.in l.pupillus. acqui.her.que dicit quod non solum habet locum, si pupillus instit⁹tus.sed etiam seruus eius. Contrarium tamen dicit ibi esse de iure verius. z reputat notabile pro limitatione
b Pupillus possit. Adde tu z vide dom. Aler. in l.bonum qui cd nit. ponentem quatuor pulchras limitationes. text.in l.cum vna.ff.ff.de appel.z ibi gl.vbi pupillus pot re cum authoritate curatoris.

LEX VI.

Savia. a Solo animo additur hereditas. animum ex vltima voluntate offert dicit. Rot. quod hereditates potest adiri solo animo quod sufficit animum declaratum esse in vltima voluntate

ta bene quia milies feci hoc fieri tempore mortalitatis.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Si auia. Circa regulam huius l. quod relinquens aliquid in vltima voluntate de hereditate sibi delata dicatur adire, vide omnino Ang. consi. lxvj. incip. duo fuerunt fratres, vbi ponit an idem sit, si talis res legata esset communis, et concludit quod non.

LEX VII.

a **Quoniam.** a Hereditas extraneorũ non adita non transmittitur. hoc dicit. Rot. quod dixi summario. Rot. quod hic dicit, aliquid hereditatis, er quo potes colligere, quod heres institut⁹ ex re certa, illud ius hereditatis, quod est illa in institutione non transmittit nisi agnouer.t. quod dic vt dixi in l. quoties. ff. de here. instituend.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Quoniam. Regula istius tex. fallit si fuerit impedit⁹ adire. l. venire. ff. de acqr. here. l. illud. §. fi. de bon. pos. contrab. talis fallentias ponit Ang. in repe. l. qui se patris. C. vide lib. 2 vide Alex. consi. cxxj. vol. j. & Capra. in ij. principali dubio. & Alex. xxviij. ad fi. vol. ij.

LEX VIII.

a b **Jcet.** a Juri adeundi hereditatẽ, non præscribitur longo tempore b. h. d. In eo quod dicit ignorantes sub. maxime. nam idem si scientes, vt l. fi. j. de pscr. long. temporis.

ADDITIONES.

1 AND. BARB. ¶ Licet. Adde quod Joan. de Imo. in cõs. lxxx. de ista pscriptione. ¶ Licet adde quod Bal. querit an si filia erat instituta a matre, & stetit per xxx. ann. antequam adiret, & sic fuit exclusa ex testamento, an habebit alios xxx. annos ad adeundum ab intestato. Et tenet quod sic. & plus dicit q8 Bar. consuluit, quod filia ab intestato habebit xxx. annos ad adeundum de iure ciuili ex capite liberorum, & alios xxx. ann. ad adeundum ex capite legitimorum, arg. l. j. §. fi videndũ. ff. de succes. edic. Et idẽ voluit. Ang. hic, & Pau. de Cast. & Rap. b. de Cu. in l. ꝓdiu. la. j. ff. de acq. her. & refert Bal. etiam ex predictis, quod si lapsus est primus annus filie in hereditate matris, ad deliberandũ quẽ habet filia, tanꝯ de liberis, & decedat in sc̃o anno hereditate matris non adita habebit sc̃m annum ad deliberandum, vt de numero legitimorum, intra quem sc̃m annum transmittet ad, quoscunq; heredes adeundam per eos intra reliquam partem illius sc̃i anni, iuxta l. cum antiq. §. eo. Et idem dicit in emancipato qz post primum annum, quem habet, vt vnus de capite liberorum, ij debebat in sc̃o, transmittit ius deliberãdi, quod reputat not. digniss. Ad materiam huius l. vide Bal. consi. xij. & sequẽ. ij. vol. & ad primam partem apostille Bart. consi. ccxxviij. incip. quidam habuit vxorem, & Pau. de Cast. consi. cccxxx.

b POMA. ¶ Longo tempore. Adde quod hic communiter tenetur, quod ius adeundi hereditatẽ præscribitur xxx. annis, & late per Fely. in c. de quarta. de præscript. Bart. consi. cxxv. Roma. consi. cxlix. Sz quid iuri immiscendi? Jas. in l. si filius qui patri, in ij. notabili. ff. de vulgari tenet contra communem & Aret. cl. & Alexan. iij. vol. ij. & clxij. vol. ij. & lxxxvi. vol. ij. vbi dicit quod ius accrescendi præscribitur triginta annis. Vide etiam Capra. consi. xl. vbi loquitur qñ hereditas spectabat alicui monasterio, et vide Socin. consi. lxxxj. in fi. & Bal. consi. clxviij. in v. parte vbi loquitur, an habeat locum in legato hec lex.

P. PAV. P. ¶ Longo tempore. Anno. xxx. Vide Com. vltra ea que hic dicuntur per doct. consi. xxix. incip. quidã Bizotonus. vbi dicit posito quod iuri adeundi vel immiscendi non præscribetur xxx. annis præscribitur rebus particularib. possessis lõgo tempore, puta x. vel xx. ann. licet hoc non bene formet. Et dicunt docto. hic in hoc non consentire. Item adde quod etiam tenendo quod esset facultas & non ius istis, potestas adeundi tamen præscriberetur. Vide Ang. consi. cclxxvij. incip. dominus Bernardinus. Ex cuius verbis habes limitationem ad illam regulã, quod facultas non præscribitur. De quo etiam vide in l. cum notissimi. ad Bar. C. de præscript. xxx. anno. Item quod præscribatur xxx. ann. iuri adeundi, vide remissiue. Fely. in c. de quarta. vers. fz scias. extra de præscript. Vide late Aret. in l. ij. ff. de acquir. here. et ibi etiam an filius exclusus a primo capite per triginta annos, habeat alios triginta annos ad adeundam tanquam agnatus, de quo per Jas. hic. & Alex. consi. lxxxviij. vol. ij. vbi etiam quod exclusus a capite agnatorum per triginta annos, potest venire tanꝯ agnatus intra alios xxx. annos.

LEX IX.

Jf curatoris. Is cui defertur hereditas, eam potest adire, & si de additione nõ
a constat, interrogabitur, & petenti tempus ad deliberãdum a dabitur. b. d.

ADDITIO.

a ¶ Tempus ad deliberandũ. Adde quod Pau. de Cast. hic vele videtur quod si statuitur terminus extraneo ad instantiã substituti, quod non debet dari minus centum dierum. Et ita dicit procedere posse dictum Bar. in l. prætor. ff. de iure delib. quia sic continetur in edicto de bono. possess. Et si erat de suis here. debet dari vnus sicut durat bono. possess. vnde lib. Si vero terminus statuitur ad instãtiam creditorum, quod tempus semper est arbitrarium, quia per lapsum eius non perditur ius adeundi, sz prouidetur creditoribus, eo modo, quo quando nullus contrahe ret. & hec opin. Bal. & Ang. quia dicit patere exprisse in fi. istius l. in verbo. moderatum. Nam si deberet dare tempus legale, non committeret iudici quod moderaretur tempus. De predictis vide Bal. §. de suc. edi. super rub. & Bar. in l. si quis instituatur, de here. instit.

LEX X.

1 ☞ Heres vltra vires hereditarias non tenetur legatarijs. Creditoribus tenetur insolidum.

2 Spoliatus omnibus bonis suis, vel maiori parte, potest conueniri de iure ciuili, antequam restituatur, secus de iure Canonico.

a **Jte bonis.** a Inopia defuncti vel iniuria terrij non excusat heredẽ, quin creditoribus teneatur. hoc dicit. Et sic opponebat duas exceptiones, scil cet quod pater non erat soluendo, nec ipse heres ditatem possidebat. Ad primum oppo. & videtur, quod quis non teneatur vltra vires hereditarias, vt l. j. §. si is qui quadringen-
1 ta. ff. ad Trebel. & j. de leg. l. si vniuerse. Solu. Fateor † quod non tenetur legatarijs, sed creditorib. tenetur insolidum, secundum ista tempora, quod intelligitur hodie verum, nisi inuentarium
b fecerit, vt l. fi. j. eo. Ad secundum oppon. b ad id quod hic dicitur,
2 de secunda † exceptione, de restitutione spoliatorum. c. j. libz. vj. vbi spoliatus omnibus bonis suis, vel maiori parte a nemine potest conueniri, donec restituatur. Solutio aliud de iure Ca-
c nonico c vt ibi aliud de iure ciuili, vt hic. Nescio tibi dicere plus, tene, menti, quia nescio alibi quam hic.

ADDITIONES.

a ¶ Si te bonis. Adde quod inducitur per Bal. ad q. debitor. bãnitorum expulsorum, soluentib. communitati id quod debent ipsis, an sint liberat. a bannitis expulsis, remissis, vide hic per Alexand. cui adde Bal. consi. cccxiij. ij. volu.

b AND. BARB. ¶ Ad secundam oppo. Tu pondera quomodo Barto. intelligit c. j. de restitutione spoliatorum. libzo vj. quia ibi loquitur in causa criminali, vt spoliatus omnibus bonis a, tertio possit excludere accusatorem. Sed a contrario sensu, probatur q in causa ciuili non possit excludere, sed hic est causa ciuilis, & non excludit. Iste tex. concor. cum illo a contrario sensu, & hic Barto. male intellexit illum tex. & miror quod nullus ponderet. Sed ponderа, quia forte hic habebat, alia bona, ibi non. vide c. olim. ij. §. de restitutione spoliator. & ibi domin. Abb. & alios, qui non allegaut istum text. vide que ibi remisi.

c POMA. ¶ Allud de iure canonico. Hoc reprehẽdit Math. not. cxciij. vide in hoc gen. in repet. c. primi de accu. in xiij. differen. inter ius ciuile & canonicum.

LEX XI.

Penitente. Contradicente filio, pater non potest hereditatem filij delatam repudiare, vel seruos hereditarios manumittere. hoc dicit.

LEX XII.

Puberem. a Hic est notabilis casus q agnoscit iuri adire, si potest. Opponitur, & videtur, quod liceat vno iure agnoscere, altero repudiare, vt j. l. prox. & l. is qui in potestate. ff. de legat. præstand. & l. filio pterito. de iniusto ru pto irrito que testam. Solut. Concedo contrarium quod si aliqs primo repudiauit de iure ciuili, & postea agnoscit de iure ꝓtorio

b non est heres de iure ciuili. Idem si alio modo b de iure ciuili, non defertur hereditas, ſz ſi ſibi defertur de iure ciuili, z de iure pretorio, agnoſcendo de iure pretorio, videtur adire de iure ciuili, vt hic, z tene menti.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Puberem. Vide Oldrad. conſi. cccxlij, ad fi.
b POMA. ¶ Sed ſi alio modo. Bart. hic reprehenditur. vide Lepol. cautel. xxvj.

LEX XIII.

Cum heredem. Qui repudiauit de iure pretorio, poteſt adire de ciuili. hoc dicit. Oppon. de l. iij. §. de impnb. z alijs ſubſti. Gloſ. intelligit hanc legem qñ ſubſtitutum non habebat. Doct. noſtri communiter reprehendunt iſtã gl. Ultramonta. dominus Jac. Baldu. z dominus Jac. Butr. dicũt quod lex cõtraria loqtur qñ repudiauit ex teſtamẽto, z vult venire ab inteſtato, qꝫ non põt, donec eſt locus ſubſtituto, hic vero repudiauit vno iure ex teſtamẽto, z vult venire alio iure, ẽt ex teſtamẽto, vnde cũ ſit inſtitutus, precedit ſubſtitutum, vt l. quandiu. de acqui. here.

LEX XIIII.

a **Si forori.** Hereditas poteſt queri, licet bona nõ poſſideantur. z poſtea poterũt a poſſeſſorib. vendicari, h. d. in ſumma hec lex.

ADDITIO.

a ¶ Poſſideantur. Adde an ſtante ſtatuto quod poſſeſſio defuncti continetur in hereditate, z bona hereditaria detinẽtur p tertium, poſſeſſio vero qne eſt ins. eſt penes heredem ex forma ſtatuti, vtrum talis heres interdictum adipiſcende poſſ. contra detentores habeat ex edicto. ſ. de edi. diui. Adria. vel interdicto quorũ bonorum. Dicit Pau. de Caſt. quod non: quia non dicitur habere perfecte, quouſque etiam habeat detentionem corporalem. Et ita dicit determinare Cyn. ſecundum Petr. in l. ea. l. ſ. de condictio. ob cauſam. Bene facit, quod habetur in ſimili in l. in bello, §. ſi quis ſeruum. ff. de captiuis. z inſtitutio. de legatis. §. ſz nſa.

LEX XV.

Non est dubium, In acquir. here. tẽpus aditiõis inſpicitur, hoc dicit, Opp. de l. ſi filius. ff. de verb. obligat. Solu. Aliud in ſtipulatione, alind in legato, vel hereditate. Probatur in l. que legata. de re. inr. rationem videbitis. in l. ſi vxor. ſ. de condit. inſer. Querit gl. quid in ſeruo. Certe idem, vt inſtitut. de here. inſtitu. §. ſeruus autem, facit ff. de ſtipulat. ſeruo, l. finali.

LEX XVI.

a **Nec emere.** Non cogitur quis inuitus contrahere, vel quaſi contrahere adeundo. hoc dicit. Not. ex hac l. tres regulas, vt in ea habes per ordinem, que regule fallunt in caſib. qui hic notantur in gloſſ.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Nec emere, Nemo cogit emere, ſic nec locare. l. inuitos. §. locati. l. neque ab initio. §. de nupt. quib. probat iſta regula fallit in caſu. l. Julianus. §. idem Celſus. ff. de actio. empti. z in l. penult. §. ſi. §. eo. titu. z §. non ſolum. Inſtit. de leg. not. p gl. in l. ſi. j. de fideicom. lib. Item, nemo cogitur vendere l. inuitum. ff. de cõtrahen. emptio. Iſta regula fallit, vt in caſibus §. alleg. j. in l. ij. §. de patribus qui filios diſt. z in l. vnica, de communi ſer. ma. in l. ſi quis ſepulchrum. ff. de religio. z in l. z ſi equo. de leg. §. §. ſi. Inſtit. de his qui ſunt ſui vel alie. l. j. §. cura carnis, vbi Bart. ff. de offic. preſe. vrb. z per Bal. in l. §. de epiſc. aud. z in l. vendtor. §. ſi conſtat. ff. commn. pred. z ibi Bar. z idem alibi per illum tex. in l. §. de nũdi. p Jmo. z Aug. in l. Poponius. in ſi. de re iudi. z in l. ſi locus. §. ſi. quemad. ſer. amit. z in l. ij. §. de commu. re. ali. z in l. ſi fundum. cum ſeq. mand. ff. vt per gl. in l. non enim. ff. rerum amotarũ, vbi Dyn. z Bar. licet Albericus ibi teneat contrarium. Sz melior eſt opinio Bar. item in caſu. l. in bello. §. ſi quis ſeruum. ff. de cap. z in l. ij. de nundi. Item fallit in caſu per Dyn. in l. certi condictio. §. ſi. cum l. ſeq. ff. ſi cert. petat. in re eſtimata data ad vẽdendum. Adde Ludou. Rom. in l. ij. in prin. ff. ſolu. matri. vbi enumerat quam plures caſus in quib. quis cogatur vendere, z ſic contrahere de ſuo. Alius eſt caſus in re communi cum Principe, qz Princeps poterit vendere, z ſic contrahere de ſuo. Alius eſt caſus in principe qui poterit vendere dando tamẽ partẽ ptij. Fel. in c. que in eccleſiarũ. de cõſti. Item fallit in caſu. l. ij. in prin. ff. ſol. matr. z ibi Jaſo. in v. notabili. Fallit etiam in caſu l. ſi quis ſepulchrum. ff. de reli. z ſumpt. funer. Vide Fel. in c. j. de re iud.

LEX XVII.

Retionum. Hereditas poteſt adiri quolibet tempore, hoc dicit.

LEX XVIII.

4 ¶ Pater qñ poſſit hereditatẽ adire ſine filio, vel filius ſine pre.
5 Pater decedens ante agnitam hereditatem, infantis illam non tranſmittit, quia capit vt heres filij.
7 Qui poteſt adire, poteſt repudiare, ſcilicet qui adijt nomine proprio, non nomine alieno.
8 Authoritas patris quando ſit ſufficiens ad obligandum filium.
9 Pater vel auus infantis emãcipati, licet non ſit eius legitimus adminiſtrator poteſt pro infante adire.
10 Hereditas patris non adita tranſmittitur per filium in poteſtate. ad quoſcunque.
11 Si minor decedit hereditate non adita, heres eius, poteſt petere reſtitutionem in integrum, ex eius perſona.
12 Scientia tutoris, non inducit tranſmiſſionem iuris deliberandi z adeundi hereditatem minori delatam.
13 Judex an ſuppleat defectum tutoris in aditione.

a **Si infanti.** a Iſta eſt vna notabilis lex z diffinitio noua. Hereditatem delati infanti aſcendens per lineam maſculinam poteſt adire. z ante aditam infante defuncto, ex proprio priuilegio ſibi querere, j aſcendente nonj exiſtente tutor poteſt pro infante adire. ſz ex non adita non tranſmittitur in maiorẽ infante, aſcendens dictus priuilegium non conſequitur, z tutoris defectum inder ſuppler. hoc dicit iſta not. z ſingularis lex. Diuide. primo loquitur in infante conſtituto in poteſtate. ¶ Secõ in infante ſui iuris habente tutorem non aſcendentem. Tertio loquitur in habente aſcendentem. Quarto in pupillo maiore infante. Sexta ibi, parente vero. Tertia ibi, ea vero. Quarta ibi, ſi autẽ ſeptem. Ex prima parte not. quod † infans dicitur quis minor ſeptem annis. Secundo not. † quod pater poteſt nomine infantis hereditatẽ adire. z ſic fis cautus quando pater infante viuẽte hereditatẽ adit, quod dicat, quod hoc facit nomine infantis tanquam eius legitimus adminiſtrator. Tertio not. † quando hereditas non adita, per infantem tranſmittitur ad patrem, z iſto caſu quando infante mortuo pater adit, non debet dicere nomine infantis, ſed debet dicere quod proprio nomine adit. z iure ſibi competenti, per mediam personam infantis. Qr expediamus primo iſtam particulam

1 te not. quod † infans dicitur quis minor ſeptem annis. Secun-
2 do not. † quod pater poteſt nomine infantis hereditatẽ adire. z ſic fis cautus quando pater infante viuẽte hereditatẽ adit, quod dicat, quod hoc facit nomine infantis tanquam eius legitimus
3 adminiſtrator. Tertio not. † quando hereditas non adita, per infantem tranſmittitur ad patrem, z iſto caſu quando infante mortuo pater adit, non debet dicere nomine infantis, ſed debet dicere quod proprio nomine adit. z iure ſibi competenti, per mediam personam infantis. Qr expediamus primo iſtam particulam

b ponendo b. z videtur quod in pupillo maiore infante eſt idem pater adit pro eo, vt not. j. ead. l. §. fi. Solu. in hoc differt pupillus ab infante quia in infante non eſt neceſſarius ipſius infantis

c conſentiat c, argu. §. eo. l. potuit. z j. ead. l. §. fi. Contra hoc mi
de bonis que liberis. l. fi. §. vbi autez puerilis, vbi indiffincte
mittitur patri pro puero adire hereditatẽ. Solu. exponendo
rum, id eſt infantem, ſecundum glo. z bene. Cõtra hoc oppo
j. de bonis que liberis. l. fin. vbi apparet quod nullus conſe
pupilli requiratur, quia etiam ſi eſſet maior, eo inuito pater
teſt adire, vt l. cum non ſolum. §. primo. j. de bonis que liber
4 lutio. z hic † aduerte. Quandoque pater vult adire pro filio
iſto caſu non poteſt adire ſine conſenſu filij, ſi eſt maior infan
- vt ſupra proxime dixi. Quandoque vult adire proſe. et tunc
quidem filius adijt adhuc non eſt excluſus, non eſt dubium quia
pater non poteſt, quia ipſi filio pater preiudicare non poteſt. vt
ſupra eo. l. renitente. z §. de repud. bonor. poſſeſſ. l. filio. filius qui de
res. §. fi. ff. eo. Si autem filius eſſet excluſus, ſi quidem repudiat
ne dubio pater poteſt adire ſuo nomine, z per ſe pro iure filio
ſito, propter perſonam filij quantumcunque repudiauerit re
ſpoſitione illius l. cum non ſolum. §. j. j. de bon. que liber. Sed
filius eſſet excluſus, mortuo filio infante poteſt pater adire
hic. In maiore infante quid iuris ſit, dicemus in d. l. cum non
lum. §. j. j. de bonis que liberis. Vidiſtis ergo modo, an pater
ſit adire ſine filio, an vero filius ſine patre. Vidiſtis in l. j.
admit. ad bonor. poſſeſſio. Secundo dicitur hic, quod filius
te defuncto pater capit inre patrio tanquam infanti que
hoc inquit quod non ſit opus noua aditione, ſed pater ac
5 iure peculij. ¶ Sed contra, † quia infans habet hereditatem
omnis filiusfamil. hodie per authent. de heredita. ab intestato
ſitam j. ad Tertulia authent. defuncto Gloſſ. dicit fatere quod
hodie pater capit. vt heres filij. z ſic in hoc corrigitur iſta lex
de gl. ſuper verbo, infanti queſita. Iſtud eſt vtile ſcire. quia
per

ter caperet hic non,vt heres,non esset opus aditione,z tunc ēt ip
se decedens antequā agnosceret,transmitteret: sz si pater debet
capere,vt heres infantis,opus est aditione,z ideo ipse pater de-
cedens antequam agnoscat non trāsmittit,z casus occurrit hoc
d anno de facto,z sic tenuimus,z iudicauimus.d Sz contra hoc fa-
cit tex.huius l.j.eo.§.ea vero.vbi dicitur. quod illud,quod dictū
est hic in filio in potestate,habet locum in emancipato, q̄nquidē
emancipatum constat de iure antiquo habere heredem, z tamen
capit iure patris,sicut q̄n est in potestate.Sabstinendo gl.respō
det tex.hic si bene inspiciat̄,qz dicit iure patrio. quasi dicat text.
iam infanti quesita capere ius patrium, scd'm ista tempora in fi-
lio,qui in potestate erat,quod occuparet iure peculij, vt l.ij.ff.de
castrensi pe.in filio emancipato erat,vt caperet tanquam heres,
z ideo puto quod in emancipato de iure antiquo erat necessaria
aditio,hoc enim erat ius patrium,vt tanquam heres caperet.Et
idem dico hodie,de eo,qui est in potestate.vt tanquam heres e-
ius hereditatez capiat pater,vt s.dixi. ¶ Opponitur,quod dies
hereditatis relicte infanti,non cedit in infantili etate,vt ff.de bo-
no.poss.infanti dela.l.j.Solu.Dico quod non dicitur quod ces-
serit dies in preiudicium infantis,vt ibi,sz in preiudiciuz ipsius
patris sic,vt ipse possit agnoscere,z si non agnoscit, ipse exclud a-
tur,non infans. Item opp. q̄n hereditas defertur ei,qui non ha-
bet intellectum,non potest ei queri,vt l.fi.§.tali itaqz in fi.s.de cu-
rato.furio. ¶ Solutio. Aliud est in furioso, aliud in infante, di-
6 cit gl.quam vide ibi,sz qualiter,vt sibi,zc. ¶ †Que est ratio dif-
ferentie inter infantem z furiosum.Nā per tutorem queritur in-
fanti,sz per curatorem non queritur furioso.Docto.dicunt hic,
quod ratio est,quia magis fauetur infanti,quam furioso,naz in-
fans restituitur,furiosus non. Istud est falsum, quia vterque re-
stituitur q̄n leditur,vt l.Marcellus.ff.de fideiusso.licet enim fu-
riosus non restituatur, vt minor, tamen restituet̄ ex clausula ge-
nerali,si qua m hi iusta causa esse videbitur. Ita enim propter im
becillitatem cōsilij,ipse regit̄ per aliū,sicut infans.Que est ratio
Dico quod tutor habet plus iuris in pupillū, quā curator in fu-
riosum.Naz tutela est ius ac potestas in capite libero,zc.vt ff.de
tute.l.j.z ideo dicitur quod tutor datur persone principaliter,
curator principaliter bonis, vt s.de nup.l.in copulandis. Sz in
hoc remanet dubiū mihi.Nam scd'm hanc rationem pater posset
adire pro filio furioso,qz habet ius potestatis in persona filij, et
est eius legitimus administrator,quod forte esset verum,quātum
ad aditionē que fit quantū ad querendū ipsi patri, sz hoc nō di-
cerem,qz hoc solum reperitur in infante,cōtra regulas iuris cō-
munis,ergo non est extendendum,vt l.quod vero.ff.de legibus.et
l.si vero.§.de viro.ff.soluto matrimonio. ¶ Alterius opp.hic dr̄
quod pater pōt adire infante ignorāte.Contra pater non pōt re-
pudiare infante ignorante,vt s.eo.l.renitente. ergo non pōt adi-
re eo ignorante,vt l.is potest.ff.eo. ¶ Solu.dicit gloss. hic fallit
7 † illa regula,que dicit,is potest adire, qui potest repudiare. Tu
dicas clarius quod illa regula habet locum in his qui suo iure
adeunt,z tunc procedit regularis potest adire qui potest repu-
diare,sz in eo,qui adiuit nomine alieno, vt in casu nostro, regula
non procedit,vt l.ait pretor.§.j.ff.de iure deliberandi. ¶ Itē op.
patria ptās non est sufficiens ad obligandum, vel liberandum fi-
lium,vt l.fi.§.j.ff.de verborū obligatio.z Instit.de inuti.stipula-
tio.§.furiosus.Sz per aditionem filius obligatur creditoribus,
quamuis hereditas non sit soluendo,vt l.si te.s.eo. ergo non pōt
filius adire patris authoritate.solut.Dicit gl.hoc est magis com
modum,quam damnum.Vide gl.quasi circa finem. ¶ Si ista so-
lutio esset vera,posset pupillus solus sine tutore, z sine patre ac-
quirere,vt Instit.de authorit,tuto.circa princ.z l.obligari.circa
principium.ff.de author.tuto. hoc autem est falsum,vt Instit. de
autho.tuto.§.neque.s.eo.l.potuit.z j.eo.l.fi.ergo ista non est bo-
8 na solutio. ¶ †Solue ergo quod quedā sunt per q̄ filius iure non
obligatur,z tunc patris authoritas,non est sufficiens,vt in con-
trario,z ideo aduerte in causis criminalibus,in quibus constat
quod nihil potest queri patri, pater non potest legitime presta-
re authoritatem filio minori, quia eius authoritas non est suf-
ficiens ad obligandum,vt supra. Item constat in causis spiritua
libus,in quibus patri nil potest queri, vt extra,de iudic.c.fi.lib.
vj.circa finem.sz erit necesse,quod detur, curator ad illam litem.
supra,de author.prestan.l.clarum. Dicam in l.cum non solum. §.
necessitate.de bonis que liberis. Quedam sunt, in quibus patri
potest queri, vel est dubium, quia potest esse commodum, et in-
commodum,vt in hereditate, z tunc potest esse legitimus admi-
nistrator filij in potestate, z eius authoritate filius obligatur,
vt hic. Et ita loquitur ista gl. facit j. de bonis mater.l.prima.
9 de bonis que libe. l. cum oportet. z l. cum non solum,z per † om-
nes illas leges. Vnum tamen speciale et singulare est hic, quod
pro infante emancipato , quanquam pater vel auus non sit legi-
timus administrator,nisi detur tutor, tamē authoritate huius l.
vers.ea vero consequitur causam legitimam administrationis,vt
possit pro eo adire hereditatem,quod est notandum. ¶ Oppo.j.
ad Orfi.l.ij.Solutio,dicit gl.ibi,iam excesserat infantiam,qui z ce-
cessit. Sumus expediti de ista prima parte,circa hanc partez for-
mo tibi vnam questionem de facto, quam habeo pro difficili.
Hereditas infantis secundum iura, hodierna defertur patri, et
matri,z fratribus infantis,vt in auth. defuncto.infra ad Ter-
tullianum. Modo pone,decessit infans hereditate non adita,su-
perstite patre,z matre,z fratribus, pater iure patris authorita-
te huius legis vult capere totam hereditatem illa non adita , et
vult excludere matrem,z filios,quia hec lex solum patri, z auo, et
ascendentibus per lineam masculinam dat istud priuilegium. In
contrarium dicunt mater z filij.Tu pater potes capere tanquaz
quesita iam infanti,sz si hereditas esset ifanti quesita per te,nos
admitteremur vna tecum,ergo nos debemus habere partem, si-
e cut si iam esset infanti quesita.Quid dicemus? Cogitabitis.e Ve-
nio ad secundam partem.dicitur hic quod tutor potest adire pro
infante. ¶ Contra ff.de appel.l.cum in vna.§.tutor. ¶ Solut.ibi
loquitur in curatore pupilli, hic loquitur in tutore pupilli, licet
secus esset in curatore adulti,vt l.cum quedam. supra de admini-
stra.tuto. ¶ Opponitur secundo,dicitur hic,quod si infans de-
cedit hereditate non adita, non transmittit eam, z hoc habet lo-
cum in omni hereditate.Contra s.de cura.furio.l.fi.§.tali.z in §.
finautem perpetuus. z s.eo. l.iij. Huius timore dicunt quidam,
quod ista generalitas que dicit omnes,restringitur, vt non com-
f prehendat hereditatem paternam.Alij dicunt quod hic f intelli-
gitur de omni hereditate,z in hoc videtur hic residere glo. super
verbo,omnes hereditates. Contrarium huius videtur determi-
nare glos.j.eo. l.penult.vbi videtur tenere quod hereditas pa-
tris non adita transmittitur. quid dicemus? De hoc sunt opin.
magne cōtentionis. Domin. Iac.de Bel.disputauit questio. de
10 hoc quam ponit in authen.de trien.z semis.circa prin. ¶ †Omis-
g sis truffis,ego consului g infinitis vicibus,z in ciuitate ista sic iu-
dicatur per omnes,z sic fuit collegialiter in collegio isto determi-
h natū,quod hereditas patris non adita,indistincte trāsmittit̄ h in
filium in ptāte.Hoc probatur in infinitis legibus,non violādo
tex.in d.l.fi.§.finautem perpetuo.de cur.fur.z supra eo.l.iij.infra
de suis z legi.l.apud hostes.z ff.de testa.mil.l.ex militari.§.si.cum
l. sequen.de stipul.ser. l. liber homo. §. primo.de iure fisci. l. Lu-
cius.de cast.pecu.l.hereditate.§.filius.de reb.dub.l. quiduos.§.
cum in bel.o.ad Tertullia.l.prima.§.si quis adita.secundum ve-
ram lect.Ego hoc probo per rationem,cui iudicio meo impossibi
le est responderi.de iure ciuili non est dubiū quod filius in potesta
te est heres,velit nolit,sed per pretorē concessum est sibi beneficiū
abstinendi in sui fauorem,ne oneribus hereditarijs teneatur inui-
tus,vt institu.de her.quali.z diff.§.sui.vbicunque ergo est fauor
filij,nec existentia sui heredis operetur aliquid,tunc habet locuz
edictū pretoris de beneficio abstinendi,sed vbicunque esset incō
modum filij,beneficiū abstinendi nihil operatur,sed remanet ius
ciuile,z antiquum in terminis suis. Ita dicit tex.ad literaz in l.si
filius qui patri.ff.de vulga.z pupilla.Sed nullum est dubiuz qd
hereditatē non aditam, hoc est ius adeundi hereditatem nō adi
tam,transmittere est priuilegiū,z commodum: Nam quibuscun-
que personis conceditur priuilegium.zc.nullum potest habere in
commodum,qz heres habet in potestate adire,vel nō adire, vt l.
si quis.filium.§.primo.ff.de acquiren.heredita.Concluditur ergo
quod beneficium abstinendi inductum a pretore,nō impedit trās
missionem hereditatis,scilicet propter existētiam sui heredis.Nō
obstat ista lex,que dicit omnes hereditates,qz intelligitur de he-
reditatibus extraneorū,in quibus est necessaria aditio.Et hoc di
cit tex.hic primo ex eo quod dicit deuolutas.Nam hereditas pa
tris non dicitur deuolui ad filium,sed magis cōtinuari,vt l.nihil
infra.pro herede.Item ex eo quod dicit agnitas.naz in heredita
te patris non requiritur agnitio de iure ciuili,loquitur ergo.de he
reditate extraneorum.Non obstat.j.l.proxim.in prin.vt ibi dice-
mus.Non obstat infra de cadu.tollen.§.in nouissimo,qz illa etiā
loquitur de hereditate extraneorum.Alterius oppo.ad hunc §.
z videtur quod deuoluatur ad heredes infantis,vt supra.ea.l.in
prin.Solut.dicit gloss. ibi speciale in patre. Ratio specialitatis,
quia heredes infantis possunt habere regressum contra heredes
tutorum.sed pater contra nullum.Gl.rationem istam reprobat,
quia tex,hic loquitur etiā quādo nullus est tutor.Dicit gl quod
est speciale in patre priuilegio patris.Vltimo aduerte ad istā par
tē.hec lex prima facie videtur cōtra duas opiniones quas teneo.
11 ¶ †Vna est q̄ si minor decedit hereditate non adita heres eius
ex persona minoris potest petere restitutionē in integrum ad ad
eundam hereditatē,vt l.j.s.d restit.mili.z ibi dixi tibi.ff.de acqui.
her.l.Pannonius Auitus.Sed hoc videtur contra istum text.
qui dicit omnes hēditates ita debere intelligi, quasi non essent de
late,sed si non essent delate nō competeret restitutio,ergo,zc. Et

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hoc quod restitutio non cõpetat,tenuit do.Jac.de Bel.circa fi.

a Dic quõmodo disputatur,quã ponit in corpore de trie.z semis. Jac. de Aret.tenuit cõtra,z bene,vt est casus in l.qui duos.in princ.ff. de rebus dubijs.que lex non potest aliter intelligi. Nam ibi frater hereditatem fratris impossibile est quod transmittat aliter quam per restitutionem in integrum.S.eodem. l. qm̃ soloze. Ad istam legem respondeo,quod hic dicitur quasi ab initio, non essent ad eum delate,fateor de stricto iure, sed petita restitutione er equitate edicti pretoris, perinde erit ac si ab initio adiuisset.

Ad primum tamen aduerte,quod ista restitutio,de qua loqmur, non datur mero fauore minoris etatis. Nam in minori etate non contingit lesio,sed datur, quia contingit lesio propter minorẽ etatem,z mortis casum,vt dicta l.Hanonius. z sic est vt arbitror, partim ex edicto de minoribus, partim ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videtur. Et ideo si iste heres minoris

i posset habere aliud remedium,l quia posset agere contra tutorẽ negligentem,vel si huic heredi posset imputari negligentia, quod curatorem illi minori tutorem non habenti non petierit. tũc non daretur restitutio sibi,quia non est iusta causa,quare debeat dari,sed perinde sit tãquam hereditas delata non esset. Ita loquitur iste text. z ita intelligat opi.domini Jac. de Bellou. z si nulla potest imputari negligentia,tunc competit ei restitutio in integ. vt d.l.qui duos.de reb.dub.Et hoc casu idem sit in minore quod in absente.quod tenebat Jac.de Aret.vt dixi,z do.Oldr.sequendo eum,z do.Jac.de But.licet transiret multum sub nube, et de

12 hac lege mentionem non faceret. Secundo teneo † quod scientia tutoris inducit transmissionem iuris deliberandi, z adeundi hereditatem,vt l.prori.dicam.quod videtur contra istum text.dum dicit ita intelligi quasi ab initio non essent delate, sed responde, vt dicam ſ.l.prori.Tenio ad tertiam partem,scilicet ad §. ea vero.Hunc §,nota,z examina,vt dixi in prima parte. Venio ad quartam partem z ad id quod hic primo dicitur quod potest autoriari filio pupillo,dic vt dixi supra eadem l.in princ. Illud vero

13 † quod hic dicitur vltimo,quod inder supplet defectum tutoris,dic vt plene dixi in l.si curatorem.ã.de in integ.restit.mino. z habuistis tactum,in l.bonorum.S.qui admit.ad bono posses.

ADDITIONES.

a AND. BARB. Si ifanti. Adde Bar,in cõs.cccxxxv. incip. Tanutius. P. PAV. P. Si infanti. Vide Co. consil. lxxx. vbi vult quod si fuit delata hereditas materna filio infanti, z p̃ possederit.p̃sumatur adiuisse,p filio,lz nõ exp̃resserit. Item quod ista delatio que fit p̃i,excludat substitutũ vulgarẽ datũ filio,vide Co.cõs.cxix.in prin. Joãnes instituit Joãnem,Quod autem beneficium huius l. non habeat locum in matre, vide Com. cons.cxix.in princ.incip.nobilis domine,circa med,z fi. Item si pater vroze matre filij mortua eo relicto,retineat dotẽ, videatur hereditatem filij agnoscere iuxta tenozem huius l.z nunquid pater post mortem filij retinendo dotem predictam videatur agnoscere hereditatem ipsius filij,vide Ang.cons.cccxiij.incip.an pater. Vide Are.cons.clxj.z seq. z ibi etiaz ponit late de materia huius l. Et an vxor transmittat beneficium restitutionis in integrum circa additionem hereditatis. Item quid,si infans reliquit patrem,matrem,z fratres,an solus pater admittetur an omnes.tãgit hic Alex.vide Ang.cons.lxxx.incip.hereditas materna. Item an solus pater possit adire hereditatem de linea infantis,z ita solus possit eam repudiare.vide Jas.quod non in l.penitente. ã. eo. Item quid si pater adeat hereditatem infantis,tãquam eius tutor cum non esset,cuius quidem vigore tanquam tutor adire poterat,vide Socin.in l.multum,de condi.z demonstr. Item quãdo tutor non adiuit hereditatem delatam infanti, quomodo postea possit adire hereditatem vide Socin.in l. si duos.de reb.dub. Irẽ circa istam l,an in tali hereditate succedent mater z fratres simul cum patre,vide Decium cons.lxxxvij.

b AND. BARB. Opponendo.z videtur Joan. de Imo,in cons.xcix.vbi consuluit tutorem posse adire ante confectionẽ inuentarij. Vide Bar.in q.incip.proposita. Bar.in cõs. homo Accursij.quod est in ordine xcij. vide Bar.in cons.cxxvj.incip.in q. vertente inter sciam de ciuitate Aretij,z vide Ludou. Roma.in cons.lvj.incip.visis narratis. vtrum hereditas non adita transmittatur ratione suitatis,dicit quod sic secundum omnes excepto Bal.allegauit dicta in hac l.v de ibi,z vide Ludou.Rom.in cons.lxij.in transmissione,respectu suitatis.

c P. PAV. P. Pupillus consentiat. Requiritur tamen eius consensus per modum authoritatis, secundum aliquos. Vide Aret.cons.clx.

b' Judicauimus. Adde quod Bal.ita voluit cons.lxij.libro secundo,incip.factum tale.vbi etiã quid si hereditas ipsis sit'delata infanti,q̃ h̃s p̃rem qui non adiuit.habetq̃ auum paternum z maternum.isq̃ infans mortuus sit,similiter z pater nulla facta ad

ditione,an hereditas huius infantis pertinebit in totũ ad auum paternum,vel maternum,an vero debeat diuidi inter ipsos Bal. consuluit diuidenda. quia cum iure hereditario deferrũt, pares in gradu debent equaliter succedere,z ita dicit tenuisse.hoc dicit eius cons.lxij.lib.ij.Quid autem si hereditas materna infanti relata sit,qui habet patrem z auum paternum qui auus superuiues repudiet hereditatẽ maternã,an ad illũ admittetur [illegible] tes in gradu aui.an proximiores matris,vide Ang.cons.[illegible] P. PAV. P. Et iudicauimus. Vide Com.ad istam gõ. et requiratur aditio per patrem,z quid si non adiuit spãtio [illegible] filius habeat aliqua alia bona.q̃ pater tenuit ep̃ possedit,an [illegible] ciat vt dicatur adiuisse, z sic etiam istam quesiuisse, vide eund. cons.cx.incipien.domina Lucretia.per totum,z ibi etiam nõ [illegible] tur.posito quod pater non adiuerit,z moriatur,an trãsmittat ad proximiores ipsius infantis.quasi esset sibi acquisita,vt dicit ter.hic.Et concludit quod non,licet habebit locum ius accrescendi,z si alius tract.insti,ad ipsum infantem vel ad proximiores ipsius qui instituit infantem,vide ibi per eum.

e Logitabitis. Adde,vt hic per Pau.de Ca.z late per Alex. quib.adde que posui in precedenti apostilla.

f AND. BARB. Alij dicunt quod hic.Vide Bar.in l. tre.ff.de acqui,here,z ibi Joannes de Imol. z Ludou. z Salic.in l.apud hostes.Bal.in l.ij.C.ad orfi.z in l.j. C.de bo ante apertas tabulas,sed dubium est, quid si supererrat alius,z mater,an p̃teriti veniant,vide Bal.in d.l.ã.z in Doctor.in d.l.ventre.

g Consului. Adde de infante in quo est maius dubium.Bar. cons.cccl.xxxij.ij.volumine,z ibi an transmittat benefic.restitutionis integr.z cons.cclxxvij.eo.vol.incip.in Christi nomine,puerus cum se talis est,z ibi etiam trãsmittat beneficium restitut. in integr. z cons.cccxcvij.eo.vol.z cons.xxj.vol.j.z cons.xcv.z cc.eo.volu.z cons.cccl.xxxvij.z cccc.xij.eo.vol.z ibi an furiosus impune capras transmittat benefic.restitutio.per Rom. quitamen se intelligere non simit cons.cccc.xcv.sed cons.lvij.clare tenet contrarium opin. vide per eundem pulchrum dictum ad hoc cons.cccclij.et per Ang.cons.cclxj.z cclxxxvj.Pau. de Cast.cõsilio.Bar.de Alicha.cons.cclxxxix.

h P. PAV. P. Indistincte trãsmittitur. Sequitur Com. cõs. cxv.in prin.Anto.de But.cons.lxvij.circa medium.

i P. PAV. P. Minor decedit. De ista dicit Com.consil.cxix. post prin.quod adhuc est dubium vide quod scripsi.in l.Pãponius.ff.de acqui,here.vbi etiam Bar.z alij.Sed idem Com.cons. cix.incipiente,nobilis dña. expresse tenet contrarium eius quod tenuit Bar.hic,z alibi.Et posito quod transferat heres ei dicta suis,z ibi circa finem ponit duas limitationes,vide ibi per eum ponderat,vide etiam late de hoc Are.cons.clxj. an z quando non transmittat beneficium restitutionis in integrum circa tutionem hereditatis. Jas.hic Soc.in l.qui duos. ff. de reb. in prin. Are. in l. Pannonius.de acqui,here.

k POMA. Illius q̃stionis. Istud tenuit Anch.cons.cccij. de viribus additionis.

l P. PAV. P. Aliud remedium. Et ideo si ad eum trãsteretur.ius deliberandi ex beneficio.l.fi. in eo non haberet. Com.cons.cxxix.circa finem.Et si heres peteret aliud tempus bi,non posset ad istud redire,vide ibi per eum.Socinus. duos.in prin.de rebus dubijs,versi. quinta difficultas,z consilio clxxvij.

LEX. XIX.

1 Filius deliberans decedens quod transmittit hereditatem patris ad quoscunque.

2 Dus adeundi quando finiatur anno,quomodo transmittur. Practica quomodo scribatur aditio ex virtute iuris deliberandi.

3 Ad inducendum ius deliberandi, sufficit scientia patris pupillo,pupilli non habentis tutorem,z tutoris pro pupillo.

a Um in antiquioribus. [illegible] tem sibi delatam,ius deliberandi, et adeundi hereditatem,intra annum a tempore scientie, transmittit ad quos heredes.hoc dicit. Primo ponit quis dedit causam [illegible] gis condende. Secundo ponit suum statutum. [illegible] lud recapitulat,z declarat. Secunda ibi,ideoque. Tertia si quidem. Nota ex prima particula quod de iure antiquo

1 liusfamilias, deliberans, † paternam hereditatem transmittit ad posteriores. Contra videtur ad illud quod determinatur p̃ia l. proxima. vel dixi quod transmittit ad quoscunque

Solu. Hic est dictio, & que est implicatiua, & ponitur pro etiã. sed cũ hodie ille color non queratur, vt ff. dixi. puto quod illa dictio alias, clausula est ampliatiua, quasi dicat, & in suã posteritatem, & in extraneos potest trãsmittere. Vel aliter licet Paulus cõcederet trãsmissionem in posteritate, non tñ negabat in extraneos. Venio ad secundã partem dñ hic ex testamento, vel ab intestato, vt aliter, &c. Cõtra, quia impossibile est quod deferatur alio modo quam ex testamento, vel ab intestato. Sol, soluit vno modo quia possibile est q̃ aliquis decessit nec testatus, nec intestatus, vt ille qui non põt facere testamentũ. Tu dicas quod illa verba, vel aliter, respiciũt sequentia, quasi dicat, si testamentũ fuerit insinuatũ, vel ab intestato, vel aliter ei cognitũ, seq̃ quã per insinuationem testamenti. Opp. & videtur † quod ius adeundi nõ finiatur anno, nec etiam decennio, vt ff. eo. titu. j. l. licet. Pla. videt velle quod hec lex corrigatur. Tu vero dicas clarius, aut loquitur in suo herede, & tlle perpetuo potest adire, & transmittit ius adeundi in suos successores, vt hac l. in princ. & dixi ff. prim. Eodem modo dico in infante qui trãsmittit ad prẽm ius adeũdi ppetuũ. Aut eñ ius patrium non coarctatur anno, sicut istud. Si loquimur in herede extraneo, si quidẽ decessit ignorãs ius adeũdi non trãsmittit, vt ff. eo l. q̃ſi. & l. si infanti. j. j. Si decessit sciens, transmittit ius deliberandi intra annum per hanc constitutionẽ. vide super his sis cautus quando facies scribi additionẽ ex virtute istius iuris deliberandi, quod tu narres, quomodo defunctus scivit talem hereditatem forte sibi delatam & merito istud probatur, alias de facili succumberes. Quomodo hoc probatur, dixim. l. qui duos. in prin. de reb. dub. & ibi tractaui istã materiam. Si vero nõ decessit, & ipse vixit, põt adire, vt l. 3. ff. eo. Pla. i his aliter dicit. & male. Cõtra hoc opp. & videtur quod heres habeat quatuor menses vltra defunctum, vt j. si pẽden. appella. mota in. l. si. ff. Sol. Secundum quosdam ibi non loquitur de tẽpore quod datur ad deliberandum, & in hoc videtur residere gloss. Alij dicunt quod istud tempus suppletur per illam legem. & hoc tenent quidã docto. Expeditis gl. circa istam materiã essent tractãda infinita que occurrerũt hic, pter mortalitatẽ. † Primo an ad inducendum ius deliberandi sufficiat sciẽtia patris pro filio minore. Item an sufficiat scientia pupilli non habentis tutorem. Item an sufficiat scientia tutoris pro pupillo infante, vel minore infante. Et breuiter in omnibus istis qõnib. determino quod sit argumentum ad istud vltimum. l. seq̃tur. ff. si pupillus. de vsuc. & hoc tangit hic Bar. Sil. Dixi multum late in dicta l. q duos. & puto quod est no. q̃ sufficiat scientia tutoris, etiã qui inventariũ non fecit, & ei administratio decreta non erat, vt dixi tibi in l. vlt. supra de tu. & cur. qui sa. non ded. Sed contra hoc videtur. ff. l. pr. ff. j. vbi dicit ita intelligi, quasi ab initio non esset delata, ergo nõ transmittit ius deliberandi. Solu. Hec est veritas. & ita cõsuluimus hoc anno do. Fran. & ego, quod l. si infanti. fuit facta p vnum Imperatorem Theodosium, ante quã esset facta constitutio cum antiquioribus. Vide de ista lege non cogitabat. q̃ non erat, hodie vero per legem istam est inducta transmissio iuris deliberandi, & sic per hanc in hoc rogatur illi. Circa hanc materiam dic, vt aliqui duos. ff. de reb. dub. &c.

ADDITIONES.

a Cum antiquioribus. Vide Bar. in conſ. ſcũ. incip. dña Tadea decessit, & vide Bart. in conſ. cxxj. incip. factum proponitur sub hac forma, & vide Bar. conſ. cxxvj. incip. in q. vertẽte inter Stum de ciuitate Aretij, vbi tangit, si tutor non confecit inuentarium, vide Bar. in conſ. ccix. incip. quidam nomine Ray. & vide Lud. Rom. in conſ. cxvij. POMA. Cum antiquioribus. Ita ista lex precedat in bono. possess. vide Ale. in l. emãcipata. ff. qui admit. P. PAV. P. Cum antiquioribus. Not. circa istã materiam quod ad hoc vt aliquis possit acquirere hereditatem. Item quod decesserit intra annum a die a quo sibi delata fuit. vide Aler. cõſ. cxxj. Item aduersus talem ignorantem detur restitutio in integrum. vide Aler. conſ. cccvj. quod autem si statutum diceret quod hereditas delata, licet non adita transmitteretur, an intelligatur in vita. vide Auto. de But. quod non. vide quo habes ad Bart. in l. vnica. C. in nouissima. j. de cadu. tollen.

b P. PAV. P. Filio minore. Vide etiam Lo. quod sic cõſ. cxix. post prin. inc. Joãnes instituit Joannẽ, & ibi etiã habes q̃ ista trãsmissio impediat substitutum in vulgare datum defuncto ante additionẽ mortuo. Idem tenet Lod. consil. cxxix. circa med. dicit q̃ vtrumque opin. firmat in hoc, sed tunc q̃ ibi nõ impediebat & ibi etiam circa principiũ de eo q̃ dictum est de sciẽtia pris. an prosit filio, & quid si postea moriatur pater, vide Bar. conſ. ccxx. Item an sufficiat scientia tutoris, vt prosit infanti, & pupillo, & de remedio q̃ in ignorantia vide Bar. cõſ. clxxij. vide etiã in materia multa per Soc. in l. qui tunes, ff. hinc. de reb. du. & ibi vij. q. an si possunt, & an trãsmittit in suum heredẽ si ipse decedat ignorãs. & quod ista decisio predat ẽt vltra primam heredem, licet alleget Ange. velle solum quod procedat in prima parte l. bone. ff. hoc sermone. de verb. signifi. sed Ange. hic hoc non dicit.

c Sufficiat. Adde an scientia tutoris vel pupilli, vel patris sufficiat. Bar. conſ. incip. Berusinus. mu. clxxviij. & conſ. cxxij. incip. domina Cecilia. & vide Bal. in l. si infantis. ff. priori. qui tenet contrarium in patre pupilli, & tutore. Paul. de Cast. trãſit cum Bar. & doct. Alexan.

LEX XX.

1 ¶ Quando plures portiones ex testamento vnius alicui deferuntur, an si vnam agnoscat, cogatur alias agnoscere.

2 Si alicui fiunt plura legata in testamento, quando possit vnum acceptare, & reliqua repudiare.

3 Qui adiuit hereditatem paternam, quãdo cogatur accipere pupillarem.

4 Existentia sui heredis non operatur dato coherede extraneo, secus quando habet fratrem.

QUidam. Institutus pluribus vicib. ex diuersis partib., si vnã agnoscat, cogitur vtranq; accipere, & qui agnoscit institutionem, cogitur agnoscere substitutionẽ pupillarẽ. h. d. Tres hẽptes. Primo ponit vnã qõnẽ. Scõo ponit aliã. Certio determinat vtranq;, Scõa ibi, similiq; modo. Tertia ibi, vtranq; igitur. Notanda sunt que in summario dixi. Venio ad gl. que est difficilis. & primo glos. inculcat duo contraria. Vnum de l. si tu ex parte. ff. Aliud de l. quesitum. cod. titu. De acqui. here. & solutionem eorum prosequitur permixtim. ex quo scholares inducuntur in dubietatem. ideo tu separa. Et opp. primo ad primã partẽ huius l. de l. si tu ex parte. ff. j. de acqui. here. Sol. istud cõtrarium nõ soluit statim, sed j. in medio glo. hic loquitur quando plures portiones deferuntur † iure institutionis, & sic eodẽ gradu ibi loquitur quando portiones plures deferuntur diuersis gradibus, vt puta, vna iure institutionis, alia iure substitutionis. Vide glos. ibi, si autẽ ex testamẽto vni. Tu habes in hac sol. duo mẽbra, aut plures portiones deferunt eodẽ gradu, aut diuersis. Ad primum opp. de l. liber hõ. ff. Titius. l. iij. ff. de here. instit. & l. cum heres. ff. j. ff. de acquir. here. Respondeo. quando plures portiones deferuntur eo. gradu, pure, precedit ista lex, & similes, sed q̃ vna defertur pure alia sub conditione, si quidẽ in portione cõditionali, nõ habet substitutum, nec coniunctũ, idem, sed si habet substitutũ vel coniunctũ tunc secus, vt l. contraria. Jeez contra hoc oppoui, de l. si solus. circa finẽ. ff. de acqui. her. Sol. quando plures portiones deferuntur alicui in eodem gradu est videndũ an deferatur vtraque per seipsum, an vna per se alia per aliam vel vtraque per alium. Primo casu procedit q̃ ff. dixi quod vna aquita statiz habetur. Alia. Secũdo & tertio casu est differentia, qr vna aquita nõ habetur alia sine noua additione, vt d. l. si solus. Ratio hui. est qr subest persona filij, vel serui qui ante aditionem partis pot effici sui iuris. & sic sibi ipsi acquirere põt, & sic diuersa alia additio opus est. Contra istud opponitur dicens q̃ vna aditio sufficit quando eidem vtraque defertur. Contra in l. ij. ff. de acqui. here. Sol. aliud in repudiatione, quia vna portione repudiata, non videntur alie repudiate, immo non valet repudiatio partis, secus in additione q̃ est fauorabilior, qr trahit ad se omnes alias partes, vt no. in d. l. & hoc apparet. Venio ad secundum membrum, quando vna defertur iure institutionis, alia iure substitutionis. Oppo. omne substitutio est conditionalis institutio, vt l. coheredi. ff. coheredes. & vulga. & pupil. & in l. ratione. ff. si filio. ad l. Fal. ergo illud q̃ ff. dictum est q̃ vna portio defertur pure, alia sub conditione. Dicendum est hic, quando vna defertur iure institutionis, & alia iure substitutionis. male ergo fecit gl. que istam separationẽ fecit Sol. Ista separatio gl. habet locum quando in vna parte quis est instutus pure, & in alia sub conditione, nullo dato substituto, ita q̃ non subest persona respectu cuius acquisitio defertur, sed q̃ defertur vna iure institutionis, alia iure substitutionis, substitutio presupponit institutum cui põt primo quer. & ideo eius respectu acquisitio defertur. sed si ponis institutũ illius partis iã defecisse, tunc adhuc est alia differentia. Nã ipse substitutus succedit in locũ alterius, vt l. si. ff. de her. instit. Sicut ergo ille poterat repudiare, ita & iste, qr quoties plura iura cõcurrunt in persona vni. perinde est ac si concurrerent in persona diuersorum, vt l. tutorẽ ff. de hijs quibus vt indign. Et ideo de institutionibus pluriũ repudiatio partis non nocet, vt ff. dixi, hic valet repudiatio substitutionis, si a repudiatione inciptas, tamẽ si postea adit ex substitutione aliam partẽ repudiatã habebit iure accrescẽdi, & econuerso. sed si inciperes ab additione, tũc aditio traheret ad se totũ. Ita probat in d. l. si tu ex parte. in prin. & in fi. Reassume ergo istã primum passum, & distingue sic. Quãdo ex testamẽto vni. plures portiones

deferuntur distingue. Aut omnes eodem gradu, aut vna iure institutionis, alia iure substitutiõis. Primo casu, aut oẽs pure, aut vna pure, alia sub cõditiõe. Si oẽs pure, tũc aut oẽs per se, z vna adita videtur adita alia, vt hic, sed vna repudiata, nõ videt repudiata alia, neque valet repudiatio, vt l.ij.ff.de acqui.hered. Aut omnes per aliũ, z tunc idem eadẽ ratione. Aut vna per se, alia per aliũ, vt puta per filium vel seruum, z tunc opus est noua additione si vna3 agnouit.ff.de acquir.hered.l.si solus. Si vero vna pure, alia sub conditione, tunc aut in partem conditionalem habet substitutũ, aut cõiunctũ, aut nullũ. Si habet substitutũ, vna agnita nõ videt alia agnita, vt l.liber hõ. §. Titius, z §.seq. ff.de here.instit. z l.cum heres. §.j.ff.de acqui.hered. Sed si habet cõiunctum, tunc idem in illa parte que potest accrescere coniuncto, vt d.l.liber homo §. Titius. Si nullũ hz, tunc aut omnes deferũtur per se, z tũc vna agnita videtur agnita alia, vt d.l.liber hõ. §. Titius. Aut deferuntur omnes per aliũ, vel vna per se, alia per aliũ, z tunc agnita vna, non videtur agnita alia, sine noua additione, vt d.l.si solus. in fi.ff.de acquir.hered. Secundo casu principali quando vna defertur iure institutionis, alia iure substitutionis, aut incipit a repudiatione, z põt vnã repudiare, z aliã adire, tamen per additionem alterius habebit partem repudiatam iure accrescendi. Sed si incipit ab additione adeundo, vnã partẽ videtur agnoscere aliã, vt l.si tu ex parte. in prin. z in fi.ff.de acqr. hered. Modo habes expeditum istum passum. Item opponitur ad hanc primam partem de l.cum hereditate.ff.de acquir.hered. Solut. Lex nostra loquitur quando vni deferuntur plures positiones ex dispositione defuncti, contraria loquitur quando vna ex dispositione defuncti, alia ex dispositione legali per ius accrescẽdi. Quo casu est distinguendũ, aut ante additionẽ propie partis defertur, alia per ius accrescẽdi, z tunc qui adiuit vnã, cogit adire aliam. vt l.si duo.ff.eod.z j.de cadu.tol.l.unica. §.is ita. Aut post additionẽ sue ptis alia deficit, z tũc aut vna deficit de iure cõmuni, z habet locũ l.cum hereditate. §. allegata. Aut de ipso iure speciali, vt puta per restitutionem in integrum, z habet locum l.si minor.ff.de acq. hered. Habes expeditum istum primum passum. Item pro sequendo gl.ad istam primam partem opp.de l.iij. z l. seq̃n.ff.de leg.ij. Solu. Dicit gl.aliud in legatis, aliud in institutionib.in quibus legatis † distingue breuiter. Aut sunt plura legata re, z noie, vt qñ legãtur diuerse res noiatim. Aut sunt plura legata re, vnum tamen nomine, vt quãdo aliquid legatur sub nomine collectiuo, vt puta grex, z similia. Aut sũt plura legata nomine, vnum tamen re, vt quando relinquuntur plura legata sub contemplatione vnius oneris. Que mẽbra ꝑsequere. vt l.ij. z l. nemmem. z l. seq̃n.ff.de leg.ij. z hec tãgit hic gl. Sumus expediti de prima parte istius l. Veniamus ad secũdam partem, que recepit pncipiũ z finẽ istius gl. z est multum subtilis. Ad istam l.opp. † z videtur quòd si hec paterna agnoscatur, nõn tamen cogitur pupillarem acciperc, vt l.quesitum.ff.de acquirẽ.hered. Solu. dicũt quidã, speciale est in patre, quod non placet. Alij dicũt quod hec corrigit illas. Tu dic, vt dicit gl. quod si quidem substitutus primo adiuit paternã, cogitur adire pupillarem, vt hic. Si autez non adiuit paternã, z vult adire pupillarẽ, si quidẽ pupillus abstinuit se ab hereditate paterna recusando eam ab initio, potest substitutus habere pupillarẽ, si pupil.ꝰ habeat coheredẽ, cuius aditione confirmetur testamentum, alias non. Ita dixit glo. Sed si pupillus nõ abstinuit se, sed se immiscuit, non põt separare paternã a pupillari, licet pupillus potuerit, quod est not. secundus Joã. z non allegat aliquid aliud. Rõ est, qz paterna z pupillaris, incipit esse vna hereditas. Casus est in l.sed si plures. §.filio.ff. de vulga. z pupillar. Subdit gl. predicta vera, nisi hic substitutus sit frater impuberis, hic em z si pupillus abstinuit. Alij habent in gl. iz non abstinuit, ipse tamen abstinere potuit, vt d.l.quesitũ. Vide gl. ꝓout ista gl. dicit, z si pupillus non abstinuit, ipse tamẽ abstinere potuit, intellige per in integrum restitutionem ex persona minoris, vt l.si filius qui patri.ff.de vulga. z pupillar. de acqui.here. l. Julianus. alias si pupillus, secũdũ vnã lectura. Si vero habes in glo. quod si pupillus abstinuit, ipse tamen abstinere non potuit, tunc gl. est falsa, qz existentia sui heredis cõfirmat tabulas pupillares, vt j.dicaz. Et ideo, vt tibi liqueat ista materia assume finem glo. z distingue quando ex testamẽto vnius plures deferuntur hereditates, vt puta paterna, z pupillaris, an possit vnã habere z aliã repudiare? Distingue, aut pupillꝰ cui facta est substitutio, fuit institutꝰ, aut exheredatꝰ. Si fuit institutꝰ, aut agnouit paternã, aut abstinuit. Si agnouit nõ põt substitutꝰ habere pupillarẽ sine paterna. Una em hereditas cepit esse, vt l. sed z si plures. §. filio. ff. de vulga. z pupil. Aut pupillus abstinuit, z tũc aut coheres, z idẽ substitutus sibi datus est extraneus, aut frater suus. Si extraneus, tũc aut nõ hz coheredẽ alium, cuius aditione cõfirmetur testamentũ, z non potest habere pupillarem sine paterna, vt d.l.quesitum. ff. de acquirẽ. hered. z l.ij. §. adeo. de

4 vulg. z pupillar. Rõ, † qz existẽtia sui heredis nihil operat. quando hz coheredẽ extraneũ, vt l.apud Julianum. §. idez Julia. ff. Trebel. Si vero est substitutus frater suus, tunc potest habere pupillarẽ, repudiata paterna ab vtroqz, vt ꝓbatur p text. in l. filius qui patri. de vulga. z pupil. z de acqui. hered. l. Julia. Rõ, existẽtia sui heredis operat qñ hz coheredẽ fratrẽ suũ, nõ extraneum, vt dictis legib. Si vero erat exheredatus, tunc aut interno testamento fuit institutus alter filius suus, aut extraneus, si filius suus potest abstinere a paterna, z habere pupillarem. Nam licet abstineat existẽtia sui heredis confirmat tabulas pupillares, arg. l. cum quasi. §. sed z si quis. ff. de fideicõ. lib. licet in casus non sit omnino expeditus. dicit gl. tamen ego habeo ꝑ pedito, quia text. est expressius. in l. filius qui. ff. de acquirẽ. hered. Facit ff. ad Trebel. l. ita tamen. §. si pater. z d. l. si filius qui part. ff. de vulgar. z pupillar. Si autem erat substitutus extraneus, non haberet coheredem, cuius aditione testamentum cõfirmatur, non posset habere pupillarẽ sine paterna, vt d.l. quesitũ. Et acqui. here. Vide glos. in fi. Hec hz locũ ex testamento vnius. Quero, quid si ex testamento diuersorum, diuerse deferãtur hereditates. Certe tunc non est dubium quod possunt adire vna z aliã repudiare, vt dicit glo. z plene dixi in l. si. ff. de acqui. here.

LEX XXI.

1 ☞ Quando in relicto facto filio fit mẽtio patris, an videatur relictum patris contemplatione.

Cum aliquis. Cum aliquis instituerit heres cũ adiectione alterius qualitatis, que si vera esset, alteri quereretur hereditas, illius cõtemplatione videtur esse institutus, hoc dicit. Hot. quod in summario dixi. † Hot. quod seruus cogit per iudicem hereditatẽ adire, Cõtra hoc opp. de l. cũ apponas, Ad de red. instit. vbi dicitur quod seruus potest nõ adire. Sol. qd dicat gl. veritas est hec, ibi loquitur quando institutus est ille, quez constabat esse seruum. Tunc em̃ sufficit protestas dominica ad cogendum eũ ꝓout potest. hic qñ erat dubium an esset seruus, vel liber, quo casu de necessitate recurritur ad potestatem iudicialẽ, vt eum cogat. Ita loquitur hic. Blos. inducit hanc legem. vt arg.

2 † ad gõnem a vtrũ fines plebanatus b ꝓbentur per testimoa tum. Dicitur in instrumẽto actum, in tali lõco plebanatus in domo talis, vtrum ꝓbetur ex hoc illam domum esse in tali plebe natu. Certe per instrumenta inter alios confecta, c hoc non probatur inter eosdem sic, arg. huius l. z l. optimam. ff. de contrahen. cõmit. stip. Facit l. prezdijs. §. Titio. ff. de leg. ij. ¶ Ultimo. Dinducit hãc l. in arg. quod qñ relinquitur aliquid filiola, si fit tio patris. d videtur relinqui contemplatione patris. z sic fit ctitium. Ego dico contra dictum Ly. procedere quãdo fieret

* tio patris, z patrie potestatis, * ita loquor hic. Sed qñ fit mẽ patris simpliciter, tunc videtur addere magis causa demonstrationis, quam quod eius intuitu faciat, vt l. fi. §. de vsufru. ꝓbeta latius dixi in l. filio. de condi. z demon.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Ad questionẽ. Vide Dan. qsi. lxij. vol. ij. z conf. vj. vol. ij. z conf. xviij. vol. ij. z Aret. xlij. z aliqd xxxvi. xxxiij. vol. v. z Felin. in c. causam. de ꝓb. z Alexã. cons. declarat. z Soc. cclxvj. vbi z ipse declarat. z per eũdẽ clxxxvj. vbi etiam declarat. z lxxxix. vbi dicit quod ad confines antiquos sufficit semiplena ꝓbatio. z quod tur testes de auditu, z ibi etiam ponit an ꝓbentur per instrumenta antiqua, z vide Barba. cons. xiij. vol. vbi ponit quid iuris si talia verba essent geminata.

b ¶ Plebanatus. Adde quod Dan. de La. hic sup. tra. dicit hic, quod ista videtur verior. z speciale in quibus ꝓbantur per indicia, z sic leuius quam alia. vt in c. cum tra de ꝓba. z not. per glos. in c. si papa super verbo. ꝓbat xiij. vol. in vj. dicit tamen quod Bal. hic videtur requirere plura instrumẽta de hoc attestantia, quoniam ex illis relata blica fama, que sufficit in antiquis ad ꝓbationem pot vt not. ẽ. de ꝓba. l. ꝓpzietatis. z ff. de neg. gest. l. at qui ra. §. cum me absente. z per eundem Bal. l. cum super v rei vendi. ẽ. Tu de hoc vide pulchre per Bal. cons. cccliij. cons. cccly. alias cons. cclxxxvj. nu. 2. z cons. cccx. ij. lib. vbi litere sculpte in marmoribꝰ. ꝓbant. si sunt iuncte cum re longinquitate. alleg. gl. in d. c. cum causam. z in c. ad audi el ij. de prescrip. z c. cum olim. de censi. z xviij. q. ij. sane.

c P. PAV. P. ¶ Alios confecta. Istud non procedit qñ instrumenta de antiquo inter alios confecta z posita in cursum illius, z quo modo ꝓbentur confinia, z quomodo

testamenta inter alios de antiquo confecta. vide Barb. consil. xxij. volum. iij.

¶ Dentio patris. Adde eundem Bar. in l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pac. per Andr. de Iser. in c. j. in prin. de succes. feud.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Patre potestatis. Istud facit ad de cessionem quest. quam ponit Alex. post Imol. in l. si ita stipulatus §. Chrysogonus. de verb. oblig.

LEX. XXII.

SImus. [a] Ista lex tota diuiditur in quinq; partes. ¶ Primo ponit proœmiū. ¶ Secdo cōsulit heredibus & formā inuentarij ponit. ¶ Tertio ponit effectū inuētarij, & cōsulit creditoribus. Quarto loquit de eo, q petit ad deliberādū tēpus. ¶ Quinto vltī, ponit suā cōclusione. Scda ibi, cū igitur. Tertia ibi, & si voluerit. Quarta ibi, & hec quidē. Quinta ibi, circa finem notissimum. Ista prima pars que ponit proœmiū non eget summario.

1 Nota, [b] milites magis arma, quam leges scire debent. & ex hoc
b dicet magis, nō excludit quin debeāt scire leges, que constringunt
hominū vitā & puniunt maleficia, vt l. leges. §. de le. & sic cessat
2 contrariū. ¶ † Not. de hominibus formidolosis, qui curāt ea
que nulla sunt suspicione digna. Facit. ff. si cui plus quam per legem falcid. l. iij. in prin. & l. si quis ab alio. in princ. ff. de re iu.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ In l. scimus. In princ. & vide Bar. in cōsil. in cp. literas vestre magnificētie. vbi loquitur de inuentario. & eundem Bart. in cōsil. cxlv. vbi singulariter de inuētario. & ibi etiam querit, quid in muliere que tractat de dāno vitando quādo fit inuentariū minus solenniter, & vtrum valeat quo ad psentes. De validitate inuentarij, vide Ludo. Roma. in cōsil. lxxxij. incip. circa quid de quo queritur. Et vide Ludo. Roma. cōsilio cclxxij. de eo qui non posuit omnia bona hereditatis in inuentario.

P. PAV. P. ¶ Quod milites. Qualiter istud procedat, vide Alle. cōsil. ciij. & in quibus excusetur iuris ignorantia, vide Rom. consil. lvj. vbi ponit quid in militibus nostri temporis.

¶ Hereditas ex cursu trium mensiuꝫ dicitur repudiata, si heres dixit eam respuendam credo.

Tempus ad conficiendum inuentarium, an currat heredi a die notitie vel adite hereditatis.

Forma inuentarij.

Testes quando debeant cognoscere contrahentes.

§. Cumigitur. Sequitur secūda pars Certus & viribus hereditatis potest adire vel repudiare. dubius, vt sit certus[a] ne dānū substineat, debet inuentariū[b] cōficere intra tēpora, & ea forma que traditur hac l. hoc dicit. Dicitur hic in prin. qō qui spōte adiuit tenetur omnibus creditoribus, quasi dicat nō legatarijs. cōtra §. ea l. §. si quis autem temerario. fol. dicunt quidā qō hic deficit, suppletur per illam legē, vel verius dicit gl. ibi loquitur quādo deliberāt legē, & creditores in dilatione petēda, hic secus. Et hoc est verū secundum illas leges. hodie vero etiā legatarijs teneretur insolidū, vt §. ad Falc. auth. sed cū testator. Opp. hic dicit. quod intra tres menses debeat repudiare. cōtra ā. de innoff. testa. l. scimus. §. si. Sol. ibi statuitur tēpus ad petitionē filij, volens agere querela, hic ad petitionē creditoris. Opp. iij. §. ea. l. §. sed qz quidā. Sol. Hic heres instit̄tus nō repudiauit, neque adiuit, sed indubitanter dixit eam respuendā credo, que verba cū cōcursu triū mensium inducunt repudiationē, vt hic, quod est not. Dicā plenius in d. §. sed qz quidā. Opponitur quarto, hic dicitur quod inuentarium incipi debet intra mēsez a die notitie[c]. Cōtra, immo a die adite hereditatis, vt j. eo. §. si vero post quā. Bl. fatetur cōtrarium, & hoc
1 supplet, a adite hereditatis. & vide glo. Richar. Malum. videtur
2 quod debemus sic dicere † Si quidē heres malitiose protulit adi-
c tionē hereditatis currat sibi tēpus etiā ante aditā hereditatem.
* Si vero in nulla mora*, in nulla culpa, in nulla malitia est, tunc
currit sibi tēpus post aditā hereditatē, vt glo. dicit. Licet enim
tex. dicat a die notitie tamē subaudi, & adite hereditatis, text. est
no. ad hoc in l. statu liberos. §. si quis heredi. ff. de statu li. Ibi est
valde singularis tex. ad hoc. Itē opp. & videtur quod immō inuentariū debeat inchoari statim, vt l. tutores. §. de admini. tu. sol. ibi loquitur in inuentario tutoris, hic in inuenta. heredis. Opp. dicitur hic sub presentia tabellariorū. & sic innuit, qō plures sint notarij. Cōtra, immo videtur qō vnus tantū sit necessarius, vt not. in d. l. tutores. §. de admiñist. tutor. & j. ad l. Cor. de falsis. l. si quis decurio. Sol. exponе ibi, tabellariorū. id est tabellarij, vt dicit gl. licet aliquādo sint necessarij duo notarij, vt statim videbitis. Itē opponitur & videtur qō illa solēnitas exigatur in inuētario, vt j. ad l. Falcid. auth. sed cū testator. Sol. concedo qō per illam authentic. additur inuentario hec solennitas, quod loco absentium tiū adhibeātur tres testes illius ciuitatis locupletes, & bone opi
3 nionis. Erit ergo [f] forma inuentarij heredis hec, vt ante omnia si
f gnū venerabilis crucis fiat manu heredis, citentur creditores. & legatarij, qō veniant tali die in tali loco, ad videndū confectionē inuētarij, vt habes hic, & in auth. sed cum testator. & in corpore vnde sumitur, que citatio fiat nominatim, si sint certi, alias
g sufficit mittere proclamationē per ciuitatē, [g] scdm Richa Mal. vt j. de remiss. pign. l. si eo tēpore. quo facto adhibeatur vnus notarius, qui inuentariū totū cōficiat, & adhibeantur duo testes,
h qui heredē cognoscant, & ad confectionē inuentarij. vt hic. Adde quod in eorū presentia res videantur, vt possint deponi apud heredē nullius malignitatis conscij. Item in subscriptione dictus heres, vel pro eo scribens, debet ponere qualiter dolum, vel fraudem nō commisit in huiusmodi cōfectione inuētarij. & vide in Speculato. formā huius inuentarij. Itez adhibeantur tres alij testes eiusdem ciuitatis locupletes, & bone opinionis loco creditorum, vel legatariorū absentium. & in eorum presentia inuentarium cō scribatur. premisso venerabili signo sancte crucis manu heredis, quo facto heres se subscribat secundū formā huius l. si scit scribere, vel si nescit, vel nō potest scribere, tunc adhibeat vnū alium notarium ad hoc tantū ad subscribendū pro se, qua subscriptione facta, ille notarius qui fuit adhibitus ad confectionē totius
i inuentarij illud publicabit. ¶ Hec est forma inuentarij. in qua si quid deficeret, inuentariū nō valeret. preterēq; si omitteretur signuꝫ sancte crucis. Illa enim est leuis solēnitas. & minoris preiudicij, que omissa nō vitiat, vt l. j. in fi. ff. de vent. inspic. & ita tenent omnes doc. Ulterius opp. dicitur hic, qō testes debēt cognoscere
4 heredē. Cōtra [i] in auth. de testib. §. & licet Bl. dicit speciale est hic Tu dicas clarius, aut aliquid debet phari per testes in iudicio aut per instrumēta. ¶ Primo casu, aut testes adhibentur ad testificandū super cōtractu. & debēt cognoscere cōtrahētes. Aut adhibētur ad testificādū super aliquo facto, vt q Titius possideat & sufficit qō cognoscāt eū, de cuius facto testificātur, licet aduersarij nō cognoscāt. Ita not. in l. iij. §. j. ff. de test. Et puto qō sufficiat si illos vel illū cognoscāt secundū nomen, pronomen, & personam, tēpore quo testimoniū reddit, licet tempore quo cōtractus fuit celebratus, nō cognouerāt nisi personā. arg. ff. de pub. l. cum si exhibuissent. §. ij. & qō no. ff. de testi. l. iij. §. j. l. Jul. & l. ad testium circa prin. ff. de test. Si vero debet probari per instrumēta, tunc non est necesse qō testes cognoscant contrahentes, vt d. §. licet. Fallit in inuētario, & quādo instrumentū fit in scriptis, & ab imperitis literarū, vt gl. dicit hic. Ultimo dicitur quod quando res sunt absentes debet inuentariū perfici intra annū. Quero intra
5 quantum tempus debeat incohari? Dic vt in gl. † Ultimo not. q inuentarium potest confici per procuratorem.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Ut sit certus. Vide de materia Felin. in c. cū Mar. Fer. de constit. & Alexand. consi. xl. vol. iij. vbi ponit an testator possit renunciare confectioni inuentarij.

b ¶ Inuentariū. Adde qō Alexād. & Paul. de Castr. hic referūt Ang. in l. j. §. hec stipulatio. ff. si cui. plus quā per le fal. dicere q si simpliciter expresse vel tacite heres adit, & no protestetur de cōfectione inuētarij, vel nō dicit qō sit dubius de viribꝰ hereditarijs, qō nō poterit postea cōficere inuentariū, quia spe certissima & sine dubio videtur adiisse per istū §. ver. non indiget. iuncta expositione Ly. qui dicit nō indiget, vt sibi prosit. Quod dictū reprehenditur, vt hic per Paul. de cast. de quo latius vide per Alex. eius consil. cccij. incip. In Christi nomine passus. de quo q̄ritur.

c POMA. ¶ A die notitie. Adde que not. Barb. in consil. l. volu ij. Adde tamen multos casus in quib. ignoranti vel impedito nō currit tempus. & per Barb. consil. viij in j. vol.

d ¶ Mihi videtur. Adde qō opin. Richar. Malū. tenet Spec. & Joā. Andre. in tit. de instru. edit. §. fi. in verbo secūdū Uber. & gl. in auth. sed cū testator. in ver. statutū. j. ad leg. Falc. Sal. hic quia inuentariū fieri potest circa additionem hereditatis, vt j. §. si autē aliquis. Item quia rationes que mouerunt Justinianum, hę fuerunt, ne deficeret aditio, vt patet hic, & in dicto. §. sinautē hoc. Sz si vera esset opin. gl. sequeretur totum contrarium. Tamen opinio huius gl. est magis cōmunis, & eam tenet Lyn. Rayn. Jac. Butr. Angel. Bald. in l. filiū, quē habentē. famil. ercisc. & Bald. hic. Paul. de Castr. approbat opin. Bart. hic Angel. Ful. idem faciunt, & cōtra opin. Joan. And. dicit Alexand. facere text. hic dum dicit, signo crucis, ante manu heredis propositō. & sic text. requirit qō faciens inuentarium sit iam heres. l. pro herede. §. j. ver. heres esse. ff. de acquir. here. ergo antequā sit heres, nō currit tēpus, dicit tamen qō in puncto iuris verior est opi. Rich. Mal. & sequacium. & suo motiuo facilis est responsio. & primā opin. videtur sequi Bald. consil. cccxxxj. iij. vol. incip. In christi nomine, queritur an signum crucis. Roman. tamen sequitur opinio. bar. eius consil. lxxviij. ibi dicens esse communem.

e POMA. ¶ Malitiose protulit. Vide Roma.cōsil.xxxiiij. sequitur Com.consil.cxxviij.incip.vtrum inuentarium. & ideo fideicō missario datur tempus ante factam sibi restitutionem.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Nulla mora. Istam distinctionem sequitur & probat Roma.consi.lxxxiij.

f POMA. ¶ Erit ergo forma inuentarij. De ista forma vide Pan. consil.lxxiiij.ij.dubio.volum.ij.& aliquid per bar.consi..clxix. vbi multa ponit in materia huius l.& quid si aliq ex creditorib⁹, vel legatarijs essent, an possent corā iudice seculari citari, & qualiter, vide Ias.in l.testamētū.& l.omniū.supra.de testa.& Paul.de Cast. consil.ccv.vbi ponit an testes debeant se subscribere. & Aliquid per Bal.cōsil.xvj.in ij.parte,& Barb.in c.cū causā.de offic.dele.

P.PAV.P. ¶ Ergo forma. Vide Angel. ponentem omnes formas inuētariorū. Itē vide per Mod.hic circa ista requisita & singul. adde quod si in confectione inuentarij non obseruarētur omnia requisita per hanc l.sed solū seruarētur ea que solent de cōsuetudine opponi, sustineret inuentariū. Ita singulariter Bal. in hac l.in fi.princip. Itē nota qd in confectione inuentarij nō requiritur subscripto testium, vide Panor cōsi.ccv. Itē circa hanc materiam inuentarij adde & primo an prosit fideico. & an prosit circa obligationes hereditarias, & quibus est transactum vel cō promissum, vide Angel.cōsi.xxxij.incip.viso laudo.vide etiā Ang. cōsil.lxiij.incip.queritur.ad fi.vbi dicit qd circa grauatum restituere hereditatē non immutet beneficium inuentarij, sed quando testator promisit non cōuenire trāsactioni sub certa pena & iurauit, heres autē contrauenit, an possit cōueniri ad penam vltra vires hereditarias, vide Angel.consil.ccxxxvij.inci.testator transigit, vide Barb.in c.j.de testa. Quid autē sit in adeunte hereditatem, in qua sint bona feudalia, & alodiolia si adeat cū beneficio inuētarij, an satisfacere debeat creditoribus de bonis feudalib⁹, vide pratic.pa.in forma libelli, quo agitur ad reuocationē feudi, in ver.nec superstitibus. Nūquid autē non conficiens inuentarium perdat legitimā & tre. vide ale.cōsi. dlvij. vbi etiam nunquid non conficiēs inuentariū teneatur prestare alimenta relicta vltra vires patrimonij. vbi subijcit singulariter verbū qd si testator mandet legata nō prestari vltra vires hereditarias, qd eo casu heres non cōficiens nō teneatur vltra vires. Itē qd minori detur in integrū restit. aduersus non confectionē inuentarij, vide Alexand. consil.dcxij. Et quosdā casus, in quibus nō nocet omissio inuētarij, vide per d.Frāc.cōsil.cxlviij. Itē cautelā ad excusandum eū, qui non confecit inuentariū, vide per Ce. cautela. xix. Nunquid autem inuentariū tutoris de rebus pupille prosit in materia huius l.vide Cep.cau.ccxlvj. Nunquid autē per non confectionem inuentarij perdatur Tre.vide Bar.cōsil.ij.& consil.l.& Paul.de Castr.consil.xcij.vbi etiā ponit de legitima.& cōsil.clxiij.& consil. ccx.& de vtroque vide Ioā.de Anna.consil.lxj. Nunquid autem mulieri non cōficienti inuentariū succurratur, & an legatarij sint in specie citandi, an in genere, & an sufficiat denūciatio. Itē si sine citatione. Itē si aliqui fuerint citati, aliqui non, an valeat quantū ad citatos, vide Bar.cōsil.clxix. Quid autē si filia, que debeat dotari a fratre ei successit, & ita cōfecit inuentariū, an poterit retrahere dotem, & an ius retinēdi cōpetere possit heredibus eius, vide Paul. consil.cxiiij. Itē an & quando non conficiens inuentarium possit deducere debitū propriū, vide Paul.cōsil.clxiij.& cōsil.seq.& consil.ccxj. Itē qd in confectione inuentarij non requiretur subscriptio testiū, vide Paul. consil.ccv. Nunquid autem minor non conficiens possit conueniri vltra vires. vide Paulum consil.ccx. Itē an proficiat in legatis ad pias causas, & an credatur heredibus dicentibus alia bona nō fuisse in hereditate, quā cōprehensa in inuentario. Itē quid si in inuentario sunt dscripta bona mobilia, & eorū valor nō sit inscriptus, & quid si heres non obstāte inuētario soluerit aliqua legata integre, an sibi preiudicet in alijs, vid Paul.de his omnibus cōsi.ccxj. vide & in cōsil.seq. vbi ponit si heres adeat simpliciter hereditatē, vel faciat actum per quē inducitur tacita aditio, vtrū videat renūciasse beneficio inuentarij, si de ipso non fuit protestatū. Item adde.qd de iure canonico cōfectio inuētarij non operatur qd heres teneatur insolidum vide Bar.in tractatu differentiarū inter ius ciuile & Canonicū. Item qd ecclesia non conficiēs non teneatur vltra vires, vide Panor.cōsi.xxxiiij. An ecclesia teneatur coficere, vide Barb. in cap.j.de testa.in c.de his.eod.ti.de quo ī.item qd si quis adeat hereditatē sine confectione inuentarij, & ipse postea vendat hereditatem alteri, vel aliter in aliū transferat, restituuntur sibi actiones sue, vide Frāc.consil.cxlviij. vbi etiam ponit multos alios casus, in quibus non noceat cōfectio inuentarij. Itē an bonorum possessor teneatur conficere inuētariū ad hoc, ne teneatur vltra vires hereditarias, vide Barb.late in rubrica. C.qui admi. Itē an bona que nō erāt dfuncti, puta cōmodata vel deposita, an sint ponēda in inuētario, vid are.in l.si de eo.§.si forte.de acquir. pos. itē quid si ecclesia sit instituta, & adeat nō confecto inuētario, an teneatur vltra vires, vide Barb.in c.de his.extra de test.

g POMA. ¶ Alias sufficit mittere proclamationem per ciuitatem. Citatio generalis hoc casu sufficit, de quo per Barb.consil. j.vol.& Barb.consil.cliij.incip.maritus fecit. Adde quod Bar. in l.si eo tempore.ī.de remis.pig. tenet cōtrarium eius quod hic & vult sufficere citare creditores, & sic illos quorum secundum interest per proclama Sed melius est hic loquutus Bartol. per doc.in c.exhibita.de iudi.vbi nouissimi.

h ¶ Duo testes. Adde quot testes & quales esse debeant, & quod tabelliones an sint citandi creditores, & quomodo, vide Bal.consil.xxxv.iiij.volum.& ibi etiam dicit quod signū crucis non est de substantia in confectione inuentarij.& idē per plura tenet consil. proxime allegato.ccxxxj.vbi alleg.dictū Apostoli, quicquid facitis in nomine Christi facite. & tamen illa verba non sunt de substantia, quia sufficit dicere, heres esto. Item beneficium inuentarij prodest Iudeis, & Saracenis, & tamen ipsi non faciunt signum crucis. Latius ibi, vide etiam an citatio sit de substantia inuentarij, & an sit necesse quod testis se subscribat & cognoscat testatorem, vide Paul.de Cast.consil.ccvj.& ccij.

i POMA. ¶ Hec est forma inuentarij. Istum tex.alleg.Bart. vide per doc.in l.sciendum.§.de verbor.obli.vbi querit an notarius presumatur rogatus ad conficiendum, si in instrumento nihil dicatur. Et per istum text.dicit quod non presumitur.

☞ Emens ab herede vendente pro satisfaciendis hereditarijs creditoribus & quibus & quando possit molestari.

3 Quis eligat pro satisfaciendo creditoribus hereditarijs, vel vendere hereditariam, vel ex rebus satisfacere.

4 Hypothecaria quando competat, & quando condictio indebiti.

a §. Et si prefatam.

Hic incipit tertia pars, qua ponitur effectus inuentarij iā cōfecti, & prouidetur heredibus & creditoribus & breuiter dicit. Qui fecit inuentariū solēniter, vltra vires hereditarias nō tenetur, & Falcidia vtetur, & illis satisfaciat qui primo veniūt, de pecunia, vel de rebus hereditarijs, quibus deficiētibus & creditoribus cōtra legatarios qbus prius solutū est vel cōtra creditores posteriores in tēpore oportunis remedijs succurritur ḡ ipsi vero heredē vel emptorē, ab eo regressus nō datur. hoc dicit vsq ad §.cōputatione. Hec est notabilis pars multum. Diuiditur, & primo prouidetur heredi. ¶ Secūdo prouidet creditoribus cōtra legatarios. Tertio prouidet creditoribus contra creditores posteriores in tēpore. Quarto reepilogat quedā que §. dixit prouidēdo heredib. Secūda ibi, licētia. Tertia ibi, sin vero heredes.
1 Quarta ibi cōtra ipsum tamē. No. † qd qui fecit[b] inuentariū nō
b tenetur vltra vires hereditarias. Ad istud opp.§.col.si te bonis & l.que dotis.sol.mat. Sol. illud est hodie innouatū in herede conficiente inuentariū legitime, vt hic videbitis. Opp. secūdo, hic dicitur, heres habet hereditatē sine dāno. Contra immo heres patitur damna qr periculū rerum hereditariarū post aditam hereditatem pertinet ad eū. vt l.in ratione.la ij.in prin.ff.ad l.fal. sol. quod illa lex sit hodie correcta per istā in herede conficiente inuen-
c tarium qui omnino debet esse sine dāno.[c] Ita debetis intelligere hic. Opp tertio dicitur hic quod debet satisfacere eis, qui primo
d veniunt.[d] contra ff.ad l.Falc.l.in dolo. Sol. Intellige hoc de satisfaciēte bona fide, qr alios creditores potiores ignorabat, alias esset in dolo, si cautiones non exigeret, vt l.cōtraria.
e dicitur hic qd licet satisfacere de pecunia, vel de reb. Cōtra pro alio inuito creditore solui non pōt, vt l.ij.§.j.ff.si cer. speciale est hic in herede cōficiente inuentariū, vt hic vi[des]. Tamen qr tex.hic loquitur alternatiue vel ex rebus, vel ex conditione, posset hic dubitari cuius sit electio vendere, vel ex re satisfacere. Ad cuius declarationē est sciendū qd vos habetis hic duo dicta. ¶ Primo qd heres debet habere hereditatē sine dā-
2 no. ¶ Scdo † qd si heres vēdit, emptor nō potest inquietari. Tamen hoc secundū debet intelligi cum heres vendidit, vt heres pro satisfaciendis debitis & legatis, vt hic in ver. sin vero creditores. & in versi.cōtra ipsum. Sz si vēdidit tanqnam propriam simpliciter, tūc emptores possunt molestari, arg.ī.cre.eui.pig. l.j. Facit qd habuistis in l.iij.§.de pred.mi.& l.si quis domi. ff.loc. Itē illud qd hic dicitur qd emptores nō possunt molestari est verū a creditorib. vel legatarijs. sed si alius vellet euincere dominij, istud hac l.nō prohibetur, nō enim potest facto he-
3 redis preiudicare ei qui est domin⁹. † His pre missis[e] in
e proposita sic dicas, Aut est certū rem fuisse in hereditate in domino defunct. aut nō. Primo casu aut heres reperit rem qui velit emere ab eo tanquā ab herede pro satisfaciendis legatis & debitis absque aliqua obligatione propria de euictione,
f tūc cogitur vēdere[f] qr ex hoc nullum damnum patitur, & subest qd aliud pro alio, &c. Si vero talē emptorem non reperit tunc potest satisfacere de rebus, nā vendendo res posset incurrere damnū vt §.dixi, sed hec lex vult eum esse sine damno, ergo

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Si vero non constat rem esse vel fuisse in dominio defuncti, tūc nō cogitur vendere, qz posset pati damnū per obligationem de euictione, vt §. dixi, tene menti. Venio ad versic. licētia. Dicitur hic qō plus subuenitur creditoribus, quam legatarijs. Contra. ff. de transactio. l. cū hi. §. plane. Sl. non soluit. Tu dic qō hic m exigē do plus fauetur creditori, ibi in remittendo plus fauetur legatarijs duplici fauore, scilicet vltime volūtatis, z alimentorū. ¶ Item opp. dicitur hic quod creditores reuertuntur contra legatarios. Contra. §. de here. acti. l. fi. Dicit gl. ibi quando hereditas est soluē do, hic non. ¶ Preterea hoc casu non subuenitur creditoribus contra legatarios ea actione qua tenebatur defunctus, sed alia actiōe, vt hic probatur, scilicet hypothecaria, z cōdictiōe indebiti. Juxta hoc pōt dubitari, qz hic ponūtur actiōes due alternatiue. ¶ Quero quādo cōpetit hypothecaria, z quādo condictio indebit.ª Respōdeo, hypothecaria habet locū quādo creditores habēbāt hypothecā z res soluta legatarij extabat. cōdictio indebiti habet locū quādo nō erat res hypothecata, vel res soluta nō extabat, sed erat cōsumpta, z eam legatarij in suam vtilitatem conuerterent, cū enim legata non debeantur, sed vniuerse facultates assumuntur, vt videbitis in l. si vniuerse. §. de legi. tamē est sōlitū indebite, ideo cōuenitur cōdictione indebiti. Hec est nouū qō licet heres soluat, alius repetat, vt ff. de cōdictio. indebit. l. nec nouum. ¶ Venio ad versi. sin vero heredes. Dicitur hic qō priui creditores agunt cōtra secundos, immo videtur, qō debeant agere contra emptores. si res extat hypothecata, non condictio ex lege, non habet locū quādo habet locum alia actio, vt l. j. ff. de cōdict. ex lege. Sol. Quidam fatebantur hic contrarium. Sed hoc est contra istum tex. in quo dicitur quod contra emptores non potest agi, z sic cessat contrarium, qz habet locum condictio ex l. ideo qz non competit ista actio. ¶ Oppo. secundo de his que in fraud. credi. l. pupillus. in fi. Sol. quicquid glo. dicant, hanc l. debes intelligere in casib⁹ in quibus anterior creditor potest a creditore posteriore auocare, quod est quādo anterior habet hypothecā. vel secundus forte extorsit, vt dicitur in contrario. ¶ Quero, dicitur hic, quod habet hypothecariā, vel condictionē indebiti ex lege, quero igitur quando cōpetit vna actio, z quando alia? Respond. hypothecaria, habet locū, quādo res erat hypothecata, z data insolutū extabat. Cōdictio ex lege habet locum, quando res erat data insolutū, z nō extabat, vel non erat hypothecata. tamen reuocationi locus erat, secundū ea que dixi. §. proxim. ¶ Sed contra hoc opp. re perempta subsidium competit actio negot. gestor. vt l. mater. §. j. §. de rei vendicat. ergo nō est recurrēdum ad condictionem ex l. Sol. ibi loquitur quādo venditur res mea, hic nō, qz loquitur quādo venditur res mihi obligata. quod non placet, vt not. in l. j. ff. de distrac. pi. Dic ergo qō l. mater. loquitur de actione negot. gestor. danda cōtra ipsum qui vendidit, non tamē prouidet contra eū cui facta est vēditio, vel insolutum datio, ideo necessaria est cōdictio ex l. vt hic videtis. ¶ Venio ad ver. cōtra ipsum. Dicitur hic qō creditores nō possunt venire cōtra ipsum heredē, vel emptores ab eo. ¶ Quero quis habeat probare heres vel emptor quādo istā exceptionem proponit, siue opponit? Respond. heres habet probare se fecisse inuentariū, z hereditatē vendidisse pro satisfaciēdis debitis, z legatis, z creditoribus, z legatarijs de illa pecunia soluisse. Hoc probatur in tex. §. in §. sin vero creditores. Hoc etiā probatur in isto versic. contra ipsum tamen. Hoc autē qō pro soluēdis debitis vēdiderit, appareat eo ipso qō debita vel legata postea sunt soluta, argu. l. §3 Jul. §. z proinde. ff. ad maced. Item hoc qō dicta pecunia sit soluta creditoribus, z legatarijs, probatur eo ipso qō constat propter hoc rem venditam esse, z apparent debita vel legata soluta. presumitur enim ex illa pecunia, vt l. si ventri. §. fin. ff. de priui. credit.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ In §. z si prefatam. Vide Ludouī. Ro. in cōsil. cr. deco qui fuit sollicitus, vt sibi soluatur.

P. PAV. P. ¶ Et si prefatam. Vide Cō. consil. cx viij. in princip. et vtū inuentarii de quo per Bart. z alios in l. ratione. §. quod vulgo. ante ff. ad l. falcid. z ista exceptio facit inuentariū ita qō heres non teneatur vsque ad vires hereditarias posse opponi etiam post sententiam in executione, vide Aretin. in l. moze. in princ. de acq. hered.

b POMA. ¶ Nota qō qui fecit. Adde tamē cautelā excusandi heredē nō cōficiētē inuētariū p Cepol. cautel. vij. ici. heres si nō fecit.

c ¶ Sine dāno. Adde quod hoc putat verū Paul. de Castr. si ante acitam hereditatē petierunt, qz nōdum erat obligata legatarijs insolidū, secus si post, quia per additionez cepit eis insolidum obligari ex quo vires hereditatis patiebantur: ideo nō liberetur in tutu rerum, si legata consistebant in quantitate. l. incēdium. §. si cer. per. secus si in specie.

b ¶ Primo veniūt. Hoc etiā limita vt refert Paul. de Castr. secundum Arch. xliij. q. v. c. nō sane. nō habere locū in herede vsurarij qui nō debet soluere primo venientibus, nisi recepta cautiōe de restituendo, qz scit vel scire potest alios subesse, z si esset in dolo nō haberet locū beneficiū huius §. z idē est secundū ipsum Paul. si testator reliquisset certam quātitatē pro male ablatis, de quo vide in fi. cōsi. sui ccxj. z Abba. consi. lxxxiij. ad hanc ij. opp. Bart.

e AND. BAR. B. ¶ His premissis. Adde Bal. in l. si pecunia. ff. de lega. ij. z ibi do. Joan. de Imol. qui dicit de facto se dixisse, quod heres tunc non cogitur exbursare pecuniam, z quid erit in dote restituēda si in hereditate nō sint nisi bōa immobilia, z mulier repetit dotem in pecunia quam dederat viro. per hoc quod dicitur hic, cogitur accipere res hereditarias, si heres conficit inuentarium, ista questio nunc pendet de facto in ista ciuitate.

f ¶ Cogitur vendere. Vide etiam per Joan. And. in tit. de instru. edi. §. fi. super ver. nunquid dicemus. in addi. magna per Angel. in l. j. §. hec stipulatio. ff. si cui plus quā p l. fal. z ibi p Jo. & Imo.

1 ☞ Detrahere que debeat, aut possit heres.

a **§. In computatione.** ª Hic est vna glo. que cōsueuit reputari dif ficilis. Expēsa funeris, testamēti, z inuētarij, z aliarum causarum

b necessariarum, z qō debetur heredib, vt es alienū deducitur. hoc

1 dicit, vsque ad §. licētia. ¶† Nota qō expēse funeris ante omnia deducūtur. ¶ Simile habetis in l. Papinia. §. quarta. ff. de inof ficioso testamento. ¶ Secō nota †quod illud quod expenditur in testamēti recollectione z insinuatioe, detrahitur vt es alienū, vt hic, qō nota. Pro hoc habes determinatam questionē de qua sepe dubitat, heres qui recolligit testamentū, vult quod legatarij cōtribuant in recollectione testamenti. Certe hic habes textū. ex quo colligitur qō si quidē hereditas est soluēdo, debeat soluere totum ipse heres sicut es alienū, sed si hereditas non esset soluēdo tunc diminuerent legata propter istā expensam, sicut propter aliud es alienum, qō perpetuo tene mēti. ¶ Not. tertio quod illud

3 †quod expēditur propter alias necessarias causas detrahitur

c vt es alienū, z propter hoc de facto pluries vidi vēdere res hereditarias pro satisfaciendis debitis, z legatis, in hoc fit expensa in subhastationibus, soluitur gabella pro ista subhastatione, in vēditione promittitur vices vt pecunia que promittitur alliciendo emptores vt plus promitterēt, expenditur in proxenetis z similibus, hec omnia deducūtur vt es alienū. Casus est hic, z i l. j. in fi. z l. ij. ff. ad l. falcid. Et eadē ratione dico de his que heres expēdit vt habeat instrumēta quietationis, videlicet de eo quod soluit. Hec est tota expēsa in causis necessarijs, vide textū, casus est hic.

4 ¶ Quero dicitur hic, probauerit, †qualiter hoc debeat probare gl. valde notabiliter dicit qō debet, pbare testibus, vel forsan suo sacrameto. Vide gl. quā not. z signa. Docto. alibi in simili dicit qō si quidē est expēsa magna, hoc debet pbare per testes, vel instrumēta. Expēsas minuras debet, pbare suo sacramēto. argume. l. si quis pro redēptione. de donatio. Idē refert Cyn. in l. id qō

✱ pauperibus. §. de epi. & cleric. Ultimo *possum⁹ dicere qō si expēsa facta est magna, fit probatio eo modo quo habuistis in simili. supra, de alī. pu. pref. l. ij. Vel forte etiā iudex taxaret ispecta qualitate cause, in qua expēditur, vt dicitur in expēsis litis. Modo habetis primū ¶ Venio ad gl. magnā. †quero quid si defun-

5 ctus Titio tenebatur de euictione in duplum, z illum Titium re uicta fecit heredē, vtrum, contra creditores computabitur duplum. ¶ Videtur qō non, vt ff. ad l. facid. l. cū emptor. sed forte i si non fecerat inuentariū. Dicit glo. z in hoc doc. residens, certe ibi sine dubio inuentarij non fecit, qz inuentarij confectio ab herede erat incognita, secundū illa tēpora. Unde puto quod solum si ipla debeat cōputare, nā vere per additionem actio cōfunditur, sed fingitur nō confusa, ne heres in dāno moretur. Non autē videtur pati dānum, si nō consequitur penā, que est lucrū odiosus. Et pro hoc facit ff. de euict. l. si eo. Unde d. l. cum emptor. non est

6 correcta. ¶ Item quero, quid si defunctus vendidit fundū filij sui, z eundē filium fecit heredē, qui adiuit cum beneficio inuentarij, vtrū iste filius poterit istū fundum a patre venditum vendicare ab emptore? Sl. in ista q. hic, licet inordinate procedat. sic distinguit. Aut hereditas est soluēdo, aut non. Primo casu aut filius fecit inuentariū, aut non. Si fecit inuentariū, aut habet debituz bonorū subsidiū tantum, z tunc poterit suum rem vendicare, qz illud debet habere sine onere. Aut habet vltra debitū bonorum subsidiū z tūc vēdicans repellitur exceptione eatenus quatenus habet vltra debitū bonorū subsidiū facta computatione, respectu quantitatis, z nō respectu quote. Et hoc prosequitur gl. tua vsque ibi. Item quid si est extraneus. ibi omitte z assume. j. ibi, vbi vero nō fecit. Si vero inuentariū nō fecit, tunc aut habet tantū bonorum debitum subsidiū, z insolidum, repellitur, vt hic in gl. secundum vnam lect. Alij dicunt quod in nihilum repellitur vt hic in glos. secundum aliam lect. que sit verior. §. dicam. Si vero

habet vltra debitum bonorum subsidiũ.tũc patitur exceptionẽ respectu quote in qua est heres,non respectu quantitatis que sit vltra,dicit gl. Secundo vero casu quando hereditas non est soluendo,non est tractandũ de debito bono.subsidio, quia illud intellig.ere alieno deducto,vt l.papinia.§.quarta.j.de inoffic.testamẽ.Nec obst.ff.de inoffic.testamẽ.l.papinia.§.si qs impubes. qꝛ ibi debet intelligi quãdo est soluẽdo hereditas,ꝛ hoc casu sine dubio si fecit inuentarium,totũ fundũ vendicat.Ita dicit gl.tua. Contra istã gl.habes aliam gl.ĩ.de rei vendi.l. cum a matre. ꝛ illã communiter tenent doctor.Nam illud quod hic dicitur,qꝺ quando habet legitimam, non repellitur exceptione, quia eam debet habere sine grauamine,non est verum:nam legitimam debet habere sine grauamine scilicet legatorũ ꝛ fideicom. Debita autem ꝛ credita deducũtur ante,vt l.papi.§.quarto.de inoffic.testamẽt. Preterea non est dubiũ qꝺ legitima potest a filio euinci,licet possit habere regressum contra alios heredes,vt sibi reficiant,vt l.scimus.§.j.ĩ.de inoffic.testamen. Jac.tamẽ volens sustinere istã gl. dicit sic,ꝛ optime,ego intelligo istam glo.quando pater vendidit fundum filij.hoc acto qꝺ de euictione non teneatur ad pretij restitutionem.Uel pone qꝺ donauit.ꝛ licet expresse gl.dicat vendidit, verbum vendidit.est generale. Unde emptor filium agentem nõ nitebatur repellere tanquã creditor hereditarius per illam relatiuam,quem de euictione tenet actio.ꝛc. Sed nitebatur eum repellere per illã relatiuã.Ex qua persona lucrum sentio,ꝛc.vt l.ex qua persona.de regu.iur.ꝛ l.si cum dotem.§.si pater.sol.matr.Et hoc satis placet mihi. Si vero emptor haberet regressum de euictione,tũc haberet locũ gl.que est in l.cũ a matre,ꝛ opinio doctorũ que est cõtra istã gl. ¶Modo venio ad illud mẽbrum. quando alius nõ fecit inuentariũ,ꝛ habet debitũ bonor. subsidiũ. secundum vnã lect.in totũ repellitur,secundum aliam in nihil. Dico qꝺ si poneremus emptorẽ habere regressum de euictione, in totũ repelleretur.Si poneremus eũ nõ habere regressum de euictione,in nihil repelleretur nõ obstante quod est heres defuncti. Istud probatur in l.j.ꝛ ij.si in fraud.pat.Non enim videtur sen-
d tire lucrũ ille qui habet debitũ suum tantũ,[d] vt ibi vidistis.Possumus etiam istam gl.sustinere alio modo quod hic loquitur quã do filius est institutus in debito bonorum subsidio, non sub nomine quote.tunc enim sicut non potest conueniri a creditoribus, vt l.quoties.ĩ.de here.instit.ita non posset repelli illa exceptione, Quem de euictione tenet actio.ꝛc.quare ipse de euictione teneatur,vt not.in d.l.cũ a matre. Tamẽ nõ est verisimile gl. istam hoc casu loquutam esse,cũ de inuentarij confectione mentionẽ faciat. ꝛ etiam proprie in heredem particularẽ non cadit,cum onera nõ
7 subeat.†Querit gl.quid si est institutus heres extraneus cuius rem defunctus vendiderat.Dicit gl.quod tunc etiã si faciat inuentariũ,ꝛ habebat quartam tantũ debitã iure institutionis,repellitur exceptione pro ea quarta.qꝛ illa quarta potest dari cum onere,vt ff.ad trebel.l.lucius.§.maritus.ꝛ ad l.falcid.l.si debitor. licet si arg.cõtra ff.de leg.ij.l.cum pater.§.titio.Dicit glos.ꝛ non soluit.Sed certe ille.§.concordat si bene inspiciatur.Uide gl.ibi, item quid si est,ꝛc.Ista questio potest intelligi quãdo emptor habebat regressum de euictione, tũc nõ est dubiũ qꝺ dicitur in hac gl.sed si emptor non haberet regressum de euictione.ꝛ heres haberet quartam tantum iure institutionis,patietur exceptionem, etiam in ea quarta,ita demũ si testator hoc dixit. Et ita loquuntur leges allegat.in gloss.alias secus. In eo vero qꝺ habet vltra
8 quartam non est dubiũ qꝺ exceptionem patietur.†Uenio ad vltimam questionem positam in gl. pone qꝺ statutum est in ciuitate,quod nemo veniat cõtra instrumentum factum a se,nec heres eius ꝛ testator obligauit fundũ eius,quem postea fecit heredem, qui adiuit ꝛ fecit inuentariũ,nunquid poterit vendicare fundũ a creditore? Gl.dicit qꝺ sic,vt hic,ꝛ infra.§.proxi. Quidam doct. putant verba statuti esse interpretanda stricte,ne qs indebite dã-
e num patiatur[e],vt l.ij.ĩ.de nox.ꝛ l.adigere.§.quãuis.ff.de iu.pa. ꝛ de publi.l.Cesar.Sꝫ hic si heres qui facit inuẽtariũ de suo proprio grauaretur pateret dãnum indebite,ꝛ contra hanc l. Ideo verba generalia statuti,que dicũt,nullus veniat cõtra,ꝛc.vel heres eius intelligo de herede eius,qui inuentariũ nõ fecit.Ita intelligit gl. ista notabilis. quã vide. Et per hoc tota die practica-
f mus,[f] si statutũ dicit quod executio instrumenti fiat cõtra heredem,sicut cõtra defunctum,intelligitur, nisi heres fecerit inuentarium,vt hac gl.ꝛ per rationes predictas. Tene menti rogo te.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶In computatione.Uide Lud.Roman. consil. xviij.incip.visa facti narratione,vbi cõsuluit quod licet filius cõfecerit inuentarium tamen videtur confirmasse conuentionem facta n per patrem inmiscendo se here.

b P. PAV. P. ¶Debẽtur heredi.Ideo si essent obligata bona feudalia.que ad heredem pertinent ex inuestitura maiori, non esset in talibus bonis satisfaciendum creditoribus facto inuentario, vide Com.consil.clxiij.in iij.du.Item inquantum dicitur hic q habenda est ratio eius quod debebat heredi per defunctũ.add quod potest heres pro credito suo petere a iudice sibi assignari aliquam rem de qua possit libere disponere secundũ Paul.post Bal.in l.debitori tuo.C.de pact.ꝛ ibi vide Jas. Item ad illud q dixi.ĩ.de bonis feudalibus quando factum est inuentarium.vide Alexan.consil.xviij.in v.volum.ꝛ consil.xix.eo.vol.

c ¶Causas.Adde qꝺ si heres accepit pecuniã mutuo a mercatore,ꝛ postea incõtinenti mortuus est,ꝛ expense de qbus hic,reperiuntur facte per heredẽ, sed non cõstat quid de pecunia mutuo accepta fecerit,creditores petũt bona hereditaria sibi assignari mercator petit deduci pecuniã quã mutuauit,dicens quod ex illa facte fuerunt expense ꝛ qꝺ ipse succedit loco heredis, arg.l.huiusmodi,qui po.in pig.hab. creditores replicant quod nõ cõstat queritur quid iuris.bar.vt hic refert Paul.de Cast.in l.si vetri de pri.cred.dicit qꝺ quando quis facit aliquam expensam pro se vel suis q pertinebat ad ipsũ, si aliud nõ probetur presumitur qꝺ fuerit facta de pecunia quã ille mutuo accepit.l.fi.j.de pi. vbi dicit esse casum sing.secus si illa expẽsa ad se non pertinebat.tũc ille mercator deducere poterit sicut poterat heres. idẽ not. ipse Bart. in l.imper. in fi.ff.de leg.ij. qꝺ Paul.hic limitat verum si tempus ꝛ quantitates patiuntur, alias non.per l.fin.ff.de …

* CLAVD. DE SEISS. ¶Ultimo.Uide ad pdicta gl.in … liter ꝛ quando.ij.in ver.redde rationẽ. de accusat.ꝛ quod ibi … doct.maxime Are.

d ¶Debitum suum tantum. contra hoc doc. hic volunt communiter,facit,qꝺ etiam quando emptor nõ erat habiturus regressum de euictione, repellatur filius pro tota parte pro qua est heres. non autẽ solũ quatenus vltra legitimam habeat. Dicit Alexan. proba.in d.l.cũ a matre.in versicul.sciẽte, iũcta l. si fundũ sciens. j.de euict.ꝛ hoc tenet Fulg.hic,voluit Bal.in d.l.cum a matre. ꝛ ipse refert.pro quo facit,qꝛ etiam pro legitima debet obstare filio exceptio fundata in regula tradita in d.l.ex qua persona.qꝛ de legitima iudicatur regulariter,vt de lucro.l.ij.cum.gl.ꝛ ibi bar. ĩ.de iur.ꝛ facit ignor. Non ob.quod habetur in d.l.ij.ĩ.si quid in fraud. pat.quia vt dicit Cyn.ꝛ alij ibi post glo.quod aliud et eo quod donatio facta fuerat a defuncto in fraudem heredis. ꝛ alia responsio data ibi per gloss.esset contra d.l.cum a matre, vt dicit Cyn.in l.ij.ꝛ cum hac opin.transit Alexand.

e P. PAV. P. ¶Dannum patiatur vide Cur. in l.properandum. §.sin autem alterutra.C.de iudic.ꝛ Alexand.post alios ibi in illo articulo quod si statutum dicat quod victus victori condẽnetur etiam in expensis,procedat etiam si habet iustam causam ligandi,vide etiam in alio subtili casu Com.consil.cviij.ad fin.ꝛ cõsil.cxxxvj.per totum maxime ante medium.incip.visa copia. Item pro intelligentia ꝛ limitatione huius dicti vide do.Franc.con cvj.ꝛ eundem in consil.cxxxiij.ad fin.vide Jas.hic.

f POMA ¶Tota die practicamus.Facit que not.Barb.in co si.xl.ij.volumine.

ı ☞Qualiter probetur hereditatem non esse soluendo.ꝛ de … ctione per heredem.

a §.Licentia danda.

[a] Creditores ꝛ legatarij possunt probare … esse substantiã heredita.quã in inuentario sit conscriptum. etiã de domo heredis.probatio assumitur. Et si heres …
ı rit,ad duplũ refunde,hoc dicit vsque ad.§.donec. ¶†Nota
b [b] questio ego volo probare hereditatẽ nõ sufficere ad debi… liter probabo, cũ ista sit negatiua mere? Glo.in l.cũ de … de probat.de modo probandi,vt dicat heres.tantũ esse in hereditate,qui vult dicere,qꝺ in ea sit plus.hoc pbat. De hoc est casus hic,heres ostendit inuentariũ,dicens, hoc est in hereditate legatarij.ꝛ creditores,si velint dicere plus esse in hereditate,ipsi pro-
c bẽt[c],vt aperte dicit hic tex. ¶†Scdo not.qꝺ ad probandum se-
2 creta patrimonij,possunt assumi testes de domo aduersarij,vt hic. Ratio qꝛ bene per alios probari nõ potest.qꝺ habuistis in l.ij. de nat.li.de repud.l.cõsensu.§.sup plagis.ꝛ de naufragijs.l.quoties,lib.xj.Not.de purgationis mora,cõcord.sunt in gl. ¶Ter-
3 tio not.†qꝺ heres,qui celauit res hereditarias, punitur, vt plũ refundat. ¶Cõtra hoc opponit. quod solũ in hoc pu… qꝺ in eis perdit falcidiam,vt ff.ad leg.falcid.l.beneficio.ꝛ l… lus. ad trebel. Sol. circa hoc debes notare tria iura. Pri… ius Digestorũ,quo contra amouentẽ statuebatur pena … tantum perinde,vt in contrarijs,ꝛ si erat suus heres, per… ius abstinendi,vt l.si seruũ.§.amouisse.ff.de acquir.here. Se… est ius codicis.qꝺ duplum refundat.Tertiũ.est ius authentico-
d rum, quo propter suã subtractionẽ vnius rei perdit[d] falcidiam in totũ,vt in auth.de heredi.ꝛ falcid.§.sancimꝰ igitur. ꝛ ibi not. per glo.ꝛ per Jac.de bel.licet Cyn.videatur reprehendere illam gloss.scilicet qꝺ tantũ in illa re perdat falcidiam, vt j.ad l.falcid. auth.

cauth, sed cum testator, & ibi dicã vobis. Ult. scias, † q̃ semel ante mortalitatem, & semel postea, cum quidam peteret restitutionem fideicom. in persecutione causę posuit quod tales & tales res fuerunt in bonis eius, qui fideicōmissum reliquerat, & sic subiacent restitutioni, aduersarius negauit, fuit probatū contra eum, ipse postea volebat deducere quartã Trebel. dicebatur q̃ propter illam negationem ius detrahendi illã quartam Trebel. siue falc. perdiderat. Primo per hunc tex. ibi, vel celauerit, & per text. in l. beneficio. ff. ad l. falcid. vbi dicitur, quando quis facit aliquid vt fideicommissum minuat, vel vt fidem euertat in ea re perdit bene ficium falcidie sed negando rem fuisse in hereditate, facit vt fideicommissum minuatur, ergo &c. Induco ad idem. §. sancimus igitur. in authent. de here. & falcid. Teneatis menti, si vultis.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Licentia. Vide Ludouic. Roman. in consil. xxxij. incip. in causa nobilis, & an quis possit probare sua interesse per iuramentum, vide Ludouic. Roman. in consilio lxxx. incipiente re communi. & vide Ludouic. Roma. in consil. c. si admittatur ad iurandum heres debitoris.

P. PAV. P. ¶ Licentia. Circa regulam huius §. q̃ creditores prefertur legatarijs, limita vt procedat quãdo hereditas nõ est soluendo, alias secus. vide Paul. consil. cclv. Itẽ circa modum, quem hic ponit Bar. ad probandum plura bona non extare, vide Angel. in addit. ad Bar. in l. quoties. C. de discus. lib. x. vbi dicit illud procedere, etiam si cõtra me scriptura ferretur, q̃ patrimonium valeat q̃ producenti scripturam, puta de extimo patrimonij, incumbit etiam onus probandi. In contrarium tamen vide que habes per Alexand. hic in gl. in l. cũ de lege, de probat. reprobat Aretin. in l. cum ille. ff. de verbor. obligat. vide omnino Jas. hic qui plura alleg. pro confirmatione dict. glo. tandem concludit vt Alex. hic. & gl. in l. cum de lege. quẽ bar. in l. j. § . si vsufr. fad l. fal. refert & Jas. hic. vide omnino Alexã. in rub. ff. de oper. nou. nunt. vbi etiam tenet contra Bart. licet dicat quod propter eius authoritatem sit tenenda, tamen in puncto iuris sibi non placeret. Jas. quem ibi sequitur Bar. in illa decisione, sed ex alio fundamento quam ex gl. in d. l. cum de lege. sequuntur etiam alij Moder. ibi vide Alex. in l. si cõstante. in princ. ff. solut. matrimo. vbi nota. Item vide Jaso. in §. item si quis in fraudem. Instit. de ac. post. Aretin. ibi, vide etiam Rom. consil. cclxxvj. ad fi. quãdo est tactum inuentarium. Item vnum modum probandi facultates alicuius si per suspectam scripturam liberorum defuncti dubium sit, vide per Areti. in l. Aristotel. in j. not. de acquir. hered. vide circa gl. in d. l. cum de lege. Alex. in rubri. de ope. nou. nunt. POMA. ¶ Hor. casum. Vide Alexand. consil. xxxiij. volum. iij. & Rom. consil. ccxxj. & cõsil. cclxxvj. in fi. & Felin. in c. ad aures. in ver. expressione. de rescrip. & Alexand. consil. xlvij. volumi. j. & lv. cod. Archa. in auth. de iureiurand. a moriente præst. & Areti. cxx. & Alexand. in simili. lxxxij. volu. ij. & cij. volum. ij. & in l. cũ ex causa. quam legit cum l. tempus. ff. de reiudic. & aliquid per Bal. con filio ccccxiij. alias. dxxiij. in vlt. par. & vide no. Alber. & Felin. in cad aures. de rescrip. in ver. iij. conclusio. Alex. consil. xlj. volum. Iaudi ponit quod ille, qui vult probare se non inuenisse merces pro onerando galeas, sufficit quod dicat se non inuenisse, nisi tanti ponderis, quod qui vult dicere contrariũ probet, & cxx. alias. cxl. volumin. iij. vbi dicit quod qui allegat aliquem habere aliquid plus quam expendit, habet illud probare,

b ¶ Ipsi probent. Adde quod idem voluit Bar. in l. si constante. nisolut. matr. & in l. decem. de verbor. obliga. in l. conficiuntur. §. codicilli. de iur. codicil. Angel. & Imol. in l. mutuum. de acquirend. hered. Jacob. Butr. in l. acto. tenuit contrarium, de quo hic & in d. l. si constante. & per Alexand.

c ¶ Perdit. Adde Rom. consil. cclxxvj. circa. fin. vbi etiam quod heres rogatus restituere, si occultat res hereditarias, priuatur commodo trebellianice. Bal. vero consil. clxxix. videtur voluisse, quod priuetur beneficio totius inuentarij, vide etiam Abbat. cõsilio lxxx. libro iij.

1 ¶ Exceptio quod quis est intra tempus conficiendi inuentarij, que impediat.

2 Heres pendente tempore conficiendi inuentarij, potest alios conuenire.

a **§. Donec tamen.** a Intra tempus cõficiendi inuentarij, nõ potest heres a creditoribus, vel legatarijs cõueniri, & cõtra eos interim tempora non currunt, hoc dicit. ¶ Not. q̃ hec exceptio, q̃ quis est intra tẽpus conficiẽdi inuentarium impedit litis contestatio. vt apparet ex tex. ibi ad iudicium vocare. Itẽ apparet ex hoc text. q̃ exceptio impedit sententie executionem, q̃ apparet ex eo quod dicit eos iniquitare, q̃ per hoc tota die practicatur hic quod exceptio instrumentorũ non fit contra heredes intra tẽpus conficiendi inuentarium. † Iuxta hoc queritur, licet heredes non possint conueniri, an possint ipsi alios conuenire intra tempus? Videtur q̃ non per titul. quod quisque iur. ff. &c. Tamen in contrarium videtur veritas b. quia ille titulus habet locum, quando alicui conceditur priuilegium ad sui postulationem, sed priuilegium huius §. non est huiusmodi, ergo, &c.

b

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Donec tamen. Nunquid autem tempus conficiendi inuentarium currat a tempore sententie, an a tempore adite hereditatis, vide Com. consil. lxxv. vbi ponit de eo, qui non potest esse heres & gessit se pro herede, sine confectione inuẽtarij, & postea efficitur legitimus heres. & conficit inuentarium, an sibi preiudicet, puta in patre filio instituto contemplatione patris.

b ¶ Veritas. Adde quod idem tenent An. Pan de ca. hic. & Alex. & Paul. de Cast. dicit in hoc. §. esse casum contra Bal. in l. naturaliter. ff. de vsucap. qui dicit, quod de iure ciuili non reperitur q̃ prescriptio, inchoata domnat. Et hoc etiam Jac. But. quia immo in casu huius §. prescriptio, que viuente defuncto inceperat contra creditores, desinit currere tempore confectionis, inuentarij, & postea eo finito recipit.

4 ☞ Si heres inuentarium non incepit intra mensem, sed perfecit intra tempus, gaudet commodo huius constitutionis.

§. Sin vero postquam. Qui inuẽtarium solẽniter

a nõ facit creditoribꝫ tenetur insolidũ, & falcidiã nõ detrahit. ¶ Nota hic q̃ dicit, si vero post q̃ adierit, &c. Ex quo colligitur † quod

b tẽpus cõficiendi inuentarij currit a die adite hereditatis, dixi. §

2 ea. l. §. j. ¶ † Secundo no. penam heredis non conficientis inuentarium, que hodie est augmentata. nam legatarius tenetur insolidum, vt §. ad l. falcid. auth. sed cũ testator. ¶ † Ulti. no. q̃ ille, qui incidit in l. nõ debet gaudere beneficio illius. l. cõcordantie sunt

4 ¶ in gl. Queritur, quid si heres inuentarium non incepit intra primum mensem, tamen incepit, & perfecit postea intra tres menses. an habeat beneficium huius constitutionis? Et quidam dicunt quod non per hunc tex. ibi ex eo ipso quod inuentarium secundum formam presentis constitutionis non fecerit sed iste non fecit secundum formam presentis constitutionis, ergo, &c. ¶ Alij dicunt contra, per hunc tex. ibi, & datum tam a nobis tẽpus ad inuentarij confectionem effluxerit, non enim sufficit q̃ effluxerit datum ad inchoationem inuentarij, sed ad perfectionem, & ita vi-

b detur magis equa opinio, probo. omissio modice solennitatis nõ substantialis non vitiat, vt l. j. in fin. de ven. inspi. Item, illa dicitur modica solennitas non substantialis, cuius omissio est modici, vel nullius preiudicij, sed hec est huiusmodi, ergo, &c.

c

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Non detrahit. Immo hodie supplet de suo, vt legata integra soluat. §. si non fecerit. in auth. de here. & fal. & vide Cõ. consi. xxx. incip. statuto caurum in effectu. vbi ponit casum singularem, in quo non cõfecto inuentario hodie es alienũ diminuit lega. Ubi etiã ponit an heres, qui non cõfecit inuentarium, presumatur subtraxisse bona, intantum q̃ differatur inuentariũ, in l. item. versic. cũ, vbi etiã ponit an penã non cõficientis inuentariũ habet locũ, si primus heres fecit, vide Com. consil. xlv. vbi ponit an per non cõfectionem inuentarij perdatur legitima, sicut perditur, falcidia, vbi etiam ponit quomodo perditur trebellianica, sicut falcidia. Itẽ quid si sint plures heredes non cõficientes inuẽtarium, q̃ inter se non possint hoc opponere, q̃ dolus cum dolo, vel culpa compensatur. & vide etiã ibi. Quid autem per non confectionẽ inuentarij, an perdat quis illud q̃ habere debebat a defuncto, vide Com. consi. cxxv. incipitur per Bar. in ij. dub. Et q̃ perdatur Trebel. vide eundẽ consi. cxlj. in princ. itẽ circa ea, que dicta sunt q̃ non conficiens inuentariũ teneatur insolidum creditoribus & legatarijs limita vt per Bal. in l. voluntatẽ. versic. quero nũquid. Itẽ quid si constaret ex confectione credito ri vel legatario, q̃ res non sufficiebant, an heres nõ cõficiens inuentariũ nihilominus teneat insolidũ, vide Bozinum, q̃ sic in l. j. §. si quis, ad Trebel. contra Bal. & alios vt per eum, qui etiam ponit an fideicommissarius vniuersalis insolidũ teneatur nõ confecto inuentario. Itẽ an ecclesia vel fiscus teneãtur cõficere inuẽtariũ, vt hic, & an in foro cõscientie non conficiens teneatur, vide Barb. in c. j. extra de sol. De istis vid Aretin. late in rub. de acqr. here. vbi etiã an heres non conficiens inuentariũ teneatur vltra vires ad restitutionem ablatorum, vel alias ex delicto debitori, & quid de patre vel monasterio, in quem transeunt bona ex persona. f. lij vel monachi? & quid si defunctus habebat beneficium ne conueniretur, nisi in quantum facere possit, & quedam alia vide ibi per eum per discursum. & per Soci. in l. debitori. C. de fur. an grauetur per fideicom. post tempus si adduxit nõ confecto inuẽtario posset adducere sibi debita & quid de doribus maternis.

b POMA. ¶ Tēpus conficiendi. Quid autem sit in herede vsurarij,an ipse propter non factum inuentarium teneatur in restituendis vsuris vltra vires hereditarias.vide de hoc Bal.consil. cclxxviij,in j.par.vi.de Lu.consil.lxxiij.z aliquid per Fely.in c.j.de cōstit,z in c,qm̄.vers.fallit quinto.de pba.in c.v.vers.fallit primo. de prescript.iRom.consil.cclxxvj.in x.dubio.ancha.in c.canonum statuta.de constit.elig c,possessor malefidei.de regul.iur.in vj.z in c.peccatum.eo.tit.z vide Felin.in c.cum contingat.de offi.deleg. are.cxlviij,z ange.in l.in testamento.§ de testament. milit. Lepol. caur.sua.cxliij.Pau.de Ca.consil.clxiij.in j.dub. vltimo.ait,an heres non conficiens inuentarium,teneatur fideicommissario vltra vires hereditarias.vide Rom.in consil.cclxxvj.in x.dub.

c POMA. ¶ Secō not.penam.Not.tamen quod iste pene non haberent locum contra heredem vsurarij non conficientis inuentarium,quia non tenetur vltra vires hereditarias.Ita ancha.consil. cccxij.incip.prima facie videtur quod sic,z Fed.cōs.xxj.z ad istud not.Bar.hic vide Ale.consil.xx.vol.iiij.

d ¶ Wages equa.Adde quod idē voluit Bal.consil. cccxxiij.iij. vo.z ibi etiam ponit quod si heres nescit scribere, quod sufficiat generalis subscriptio notarij pro ipso herede. Adde etiam quod Bal.consil.clxj.lib.j.consuluit, si mos patrie est non seruare lagos legum,innouando heredes per imprudentiā,scilicet,non subscribere inuentarium, z quod non sint testes adhibiti loco legatariorum,z creditorum,z quod non fuerint nominatim citati,quod non tenentur heredes vltra vires hereditarias,si alias fuit fraude fecerint inuentarium secundum morem patrie.

e P. PAV. P. ¶ Modica solemnitas. Vide que habes ad Bar. in l.j.in fin.de vend.inspi.

§. Et hec quidem. Hic incipit iij. pars principalis istius l.Qui vult tempus ad deliberandum a principe, consequitur annum ab alio iudice,non nouem menses ad plus,nec sepius conceditur.h.d. Op.de l. cum antiquioribus ff.eo.Solu.ubi quidaz dicunt,quod hec corrigit illā,vt videbitis in vlti.gl.presentis.l. Tu vero dicas,quod q̄n deliberatio non petitur,illa l.in nullo corrigitur.secus q̄n deliberatio petitur,quia per illam statuebatur annus,hodie vero iudex inferior a principe non potest dare vltra nouē menses, per hunc §.Opp.z videtur quod ista deliberatio sit sepius concedenda. vt l.j.§.si cui.vt legat.not.canea.Sol. Illud, quia testatos sic disposuit.Oppo.tertio de l.iij.ff.de iure delibe.Solu.quidam dicunt quod hec corrigit illam. Vel dic z ista est vera, quod intra tempus statutum hoc §.potest tempus sepius cōcedi, ita tamen quod vltra istud tēpus non excedat,z sic debet intelligi ista l.&c.

1 ☞ Tacens quando habeatur pro adeunte,vel repudiante,

2 Heres quando teneatur vltra vires hereditarias.

3 Tempus conficiendi inuentarij,currit a die adite hereditatis.

§. Sin autem hoc aliquis. Qui petit tēpus ad deliberandum, licet inuentarium cōfecerit,z hereditatē adierit vel non repudiauerit,creditoribus insolidum tenetur. nec falcidiam detrahit,si repudiauerit res hereditarias, perfecte restituet.h.d.vsque ad §.notissimum. † Dicit hic,quod qui non adiuit,sz tacuit intra tempus datum ad deliberandum.habetur pro adeunte, contra ff.de acquiren.here.l.quamdiu. Quidam dicunt quod istud habet locum quando in concessione tēporis hoc fuit adiectum,vt tacens habetur pro adeunte. Alij dicunt,quod illa corrigitur per istam,z hoc tenetur hic in gl. In l.contraria Bio. dicit quod si est tempus statutum ad petitionem creditoris tunc tacens habeatur pro adeunte.Hic est casus hic. Ratio,quia creditoris interest, vt habeat quem conueniat. Sed si tempus statutur ad petitionem substituti,tunc si tacet, habetur pro repudiante,vt l.contraria. Ratio,quia substituti interest, vt habeatur heres prius pro repudiante vt ipse possit adire. Et hanc sol. tenet Dyn.z etiam Cy.hic,quod puto verum,z notabile. ¶ Sed contra hoc oppo.quod immo per cursum temporis trium mensium,habeatur pro repudiante,vt ff.ea.l.§.j. Solu. quod hic dicitur non habetur pro repudiare,loquitur in herede,qui tacuit,sz si aliq̄d dixit,puta credo quod mihi non expediat,vel similia verba,tunc habetur pro repudiante concursu triū mensiū, vt in contrario,z hanc materiam plenissime expedit in l.si quis.ff.de iur. deliber. Secō opp.de legat.i.l.si vniuerse.Sol.tria sunt iura.f. quedam sunt iura antiqua,z secm illa tenetur heres creditoribus insolidum.legata vero non debētur , nisi vsq̄ ad vires patrimonij, vt d.l.si vniuerse.Quoddam est ius codicis,z secm hoc si non petit tēpus ad deliberandum z inuentarium confecit , non tenetur creditoribus nec legatarijs vltra vires hereditatis,vt ff.ea.l.§.z ij. pr.fatā.Si vero petijt tēpus ad deliberandum,z inuentarium fecit,tunc habent locū iura antiqua.vt creditoribus teneat insolidum.cōtra legatarios vtatur falcidia vt hic,in vers.finaurē hoc aliquis. Si vero inuentarium non fecerit , siue petierit tempus ad deliberandum.siue non,creditoribus teneatur insolidum,z contra legatarios non vtitur falcidia,vt ff.eo.l.§. sin vero post quam. Et in ver.quis autem temerario,tamen legatarijs nō tenetur vltra vires hereditarias,vt j.d.l,si vniuerse.cum ff. Tertium est ius authenticorum,quo iure si inuentarium non fecit,tenetur creditoribus z legatarijs insolidum,vt j.ad leg.falcid.authent. ff.

3 testator. ¶ † Querit gl.quando quis petit tempus ad deliberandum , vtrum tempus concessum ad confectionem inuentarij curat,elapso tempore dato ad deliberandum,quicquid glo.dicit veritas est,quod istud currit a die adite hereditatis,vt ff.in vltimo post quam.Unde si intra tempus datum ad deliberandū adiuit intra illud tempus,quo adiuit incipit currere,&c.

§. Notissimum. Hec est vltima pars, in qua imperator ponit vnam suam constitutionem,breuiter dicit. Hec l. omnia que in aliis constitutionibus continebantur, complectitur, z priuilegium multum in

1 roboze remanet,hoc dicit. ¶ † Quero,vtrum per hanc constitutionem sit derogatum.l.cū antiquioribus ff.eo. Veritas est,quod non quando tempus ad deliberandum non est expresse petitum vt dixi vobis ff.in §.proxim.z probatur j.de cad.tollend.§.in

2 fine. ¶ † Quero,vtrum quod hic dicitur, quod priuilegium minorum litis durat,hodie sit correctum.? Bio.videtur dicere quod sic per authent.de her.z falcid.§.fin.Quod an sit verum,dicam vobis in authē.sed cum testator j.ad l.falcid, Istud est vtile scire pro

a ecclesiasticas[a] personas,quia ecclesiastice persone debent habere priuilegium militis,vt l.sacrosancta.ff.de ep.&clē.nec in l.miles.in princ.ff.de re iudi,z secundum hoc,si ecclesia, vel pia

b byter[b] adiret hereditatem sine beneficio inuentarij,non teneret vltra vires hereditarias,sicut miles.ideo est videndum an ler sit correcta. Dicam tibi in authen.sed cum testator,si recordabor.

ADDITIONES.

a ¶ Ecclesiasticas. Adde Alexand.hoc in effectu vult quod ecclesia non conficiens inuentarium non teneatur vltra vires.z quod possit petere restitutionem in integ.quod contrarium voluit Bal. consil.xxxviij.i.vol.z ij.vol.consil.lxxiij.in fi.in quo consilio dicit etiā clericū teneri ad confectionem inuentarij.ff. tñ videtur ter.in c.ecclesia.vt lit.pend.z ibi probare Joan.And.z Host.quod cōstitutiones legales generaliter disponētes ly pena adiicitur bonū locū in foro canonico etiā cōtra clericos z ecclias,et quod contrarium non reperitur cautum de iure canonico,z præsertim dicit hoc procedere,quādo l.penalis pōt se habere,quo ad clericū fi ā quo ad commodū z incommodum,z qō ill.loquentes de notario habeant locum de iure canonico,dicit esse ter.in c.Raynaldus,de testa.vt dixi.dicit esse speciale in ecclesia,vt non teneatur ea q̄ hereditas intelligitur delata ecclesie,in quantum nō sit profusa.ne indirecte alienentur bona ipsius, argumen.auth.ingressi ff.de sac.sanct.eccl.

b P. PAV.P. ¶ Vel presbyter. Vide Barb.in c.j.de test.

---

a De repu.a vel abstinen.hæreditate. Rub.X XII

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶ De repudiāda. Circa materiam nota casum qui repudiat hereditatem non solum patitur hereditatem etiam omnibus bonis quocunq̄ titulo ad eū deuolutis.tuentem fauore fisci,vide Bar.per illū tex.in l.heredes.ni agro deser.lib.xj.z ibi etiam Aler.in addi.ponit an repudiata hereditate,intelligatur tacite repudiatum officium executoris vel econtra.

LEX I.

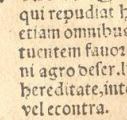

I paterna. Filius,qui abstinuit,

a ratur nō videtur suam abstentionē revocare

Ro.q̄ filius habitando in domo patris,

gerere pro herede,nisi probetur q̄ ex alia

b rit[b].Contra hoc oppon.ff.ti.j.Et dicit hoc

le est in filio suo,secus in extraneo,seu filio emācipato. Alii est verum sic simpliciter. Nā ille actus,q̄ in extraneo

tionem,ille actus in suo inducit immissionē,vt Lelī

ff.eo. Ān possidere domū.codē modo in suo,z in herede

inducit pro herede gestionē. Nō ob.l.j.ff.ti.j.q̄ ibi loquitur

cipato,qui non poterat adire de iure ciuili,vñ per

extraiudiciarium pōt induci agnitio bono.possessionis

ri.Opp.post quam,filius repudiauit,nullo modo pōt

vt l.sicut.j.eo.Sol.Contrariū loquitur in extraneo.

pōt suam abstentionem renocare,vt j.eo.l.fin.z

dubiū in l.nostra.Opp.ad l.nostram,de l,si seruū.

Sol. Ibi loquitur in filio, qui aliquid surripuit, propter quod priuatur beneficio abstinendi, secus si non surripuit.

ADDITIONES.

a ¶ In domo patris. Adde qđ Odofr. & Bal. exemplificauit in filio, qui tenebat domũ obligatã p̃ dote matris qđ Pau. de Last. intellexit verũ si filius propria authoritate poterat accipere, vt quia esset data licentia apprehendendi in instrumẽto iuxta Liũ. ff. de pignor. secus si non poterat qz tunc videtur tanquam heres fecisse, & vt creditor occupãdo, propria authoritate deliquisset. l. qui rationario. ff. de pigno. actio. Sed quid si fit statutum prout est Florentie, qđ si ille, cui delata est hereditas etiã paterna, si aliqua bona tenuerit, etiam ex alia causa. & non obstante qđ aliam causam habeat. dicatur adiuisse, dicit Paul. hic qđ debet adire iudicẽ, & facere fidi per iudicem assignari, nec tunc incidit in statutũ, quia esset sibi iniuriosum si vellet hoc auxiliũ, auferre, tamẽ ipse Pau. in fi. verum. in vltimis verbis. ff. de acquir. hered. dicit qđ debet fieri repudiatio ad obuiandũ fraudibus, & hoc facto poterit occ*apere bona hereditaria & non nocebit statutum, qđ etiam occ*aparet authoritate curie antequã repudiaret expresse, & ibi dicit esse casum expressum, & menti tenendũ. Ad hanc l. facit quod consuluit Bald. quod licet auus alimentet nepotes, non tamen per hoc videatur adiuisse eorum hereditatem maternã, eius consilio cccc.xxxiiij. vol. iij. Et quando filius habitando domum patris dicatur gerere se pro herede, vide Bald. consil. clxxxvij. iij. vol. & omnino vide Ang. consil. lxiij. inter consilia Bald. v. lib.

b P. PAV. P. ¶ Causa fecerit. Ad hoc faciunt not. per Alexand. per illum text. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. hered.

LEX. II.

1 ☞ Filius, qui se abstinuit ab hereditate paterna, si postea emit fundos paternos, quando videatur suam abstentionẽ reuocare.

2 Filius qui primo emerat fundos paternos, si se postea immiscuit hereditati paterne, potest hypothecaria conueniri.

SI paterna. Qui post abstentionem bona paterna bona fide emit, non videtur suam abstentionem reuocare. hoc dicit. Opp. eo. ff. l. si is
1 qui in bonis. Solu. Si. † filius se abstinuit ab hereditate paterna emendo postea res paternas bona fide, non videtur suam abstentionem reuocare, vt hic. secus si mala fide, vt ibi a contrario sensu colligitur, que mala fides p̃sumitur ex tribus. Primo si emit
a omnia bona, vt d. l. si is qui bonis. ff. eod. & l. omnes. §. lucius. ff. de his que in fraud. cred. Item si emit per interpositã personam, vt ibi, & arg. §. de na. lib. l. iij. Item si hoc factum fuerit incõtinenti post abstentionem, vt l. si ventri. §. fin. ff. de priui. credi. Tenementi, quia quotidiana sunt ista. ¶ Quero quid si immiscuit se paterne hereditati ille, qui fundos paternos antea comparauerat a creditoribus. Glos. arguit pro & contra. finaliter determinat quod possit hypothecaria conueniri, quia in proprio nulla fuit emptio, vt l. sicut. §. illud. quib. mod. pig. vel hypo. sol. Certe il
2 ler modicum facit, nisi eam intelligas sic, quod heres qui adis
a presumitur retro fuisse dominus a tempore mortis, vt l. heres quoque. ff. eod. & l. si ex re. §. fi. de stipul. ser. de reg. iur. l. omnia fere. Ergo apparet fictione harum legum, quod ipse emit rem propriam, plene dixi in l. si is qui bonis. ff. eod.

ADDITIO.

a ¶ Omnia. Adde quod Angel. idem dicit. sed solum melior. allegatur. in l. summa cum ratione. in princ ff. de pecu. sequitur Ful. hoc idẽ no. Ang. in l. omnes. §. lucius. ff. de his que in frau. cred. & melius probatur ex not. per gloss. & Bart. in l. nomen. §. j. de leg. iij. & per Bald. in l. j. §. si quis in fraud. pa. & in l. si vnquam. de reuocat. do. & in l. j. qui bo. ce. pos. vbi concludunt, quod per alienationem maioris partis bono. etiam particulariter factam, resultat suspicio in casu que resultaret per alienationem omnium bonorum. Et de istis fraudibus, vide per Bald. hic. & per Bartol. in l. post contractum. de donat. & per Bald. consil. cxxxiij. iij. vo. vbi etiam dicit, quod per venditionem omnium bonor. vel maioris partis inducitur fraus.

LEX III.

QUus heres. Qui dicit testamentum nullũ,
1 videtur adire & inutilis transactio nõ habet vim pacti. hoc dicit. † No duo, que dixi in summario. Primo. quod qui dicit nullum, videtur adire. Cõcor. sunt. ff. de bon. pos. l. cum quidã. quod plene dic, vt ibi dixi. Secũdo not. quod transactio, que non valet iure transactionis, nõ ha-
2 bet vim pacti. Adidistis §. de transac. l. si causa cognita. Oppon. † de l. post☞ liti. §. de pac. Hl. ponit hic plures solu. Breuiter text. soluit contrariũ ibi renũciauit volens remittere & donare, hic vero voluit transigere, que transactio cum non valeat, non habet vim pacti, vt d. l. si causa cognita, & quod ibi Lyn. not. §. de transac

LEX IIII.

1 ☞ Repudiatio quando p̃iudicat repudianti.

a SIcut a maior. Sicut hereditatem repudiatam non potest quis adire, ita nec aditam repudiare. hoc dicit. Hec subtilis l. propter hoc vtilis. † Quero, que est ratio differentie inter repudiationem & confessionem. Si. assignat plures solut. tenet illam. quia confessio fit contra se confitentem, ideo sibi p̃iudicat. Secus si fieret pro se, vt l. de etate. §. primo. de interroga. actio. Sed hec repudiatio, de qua loquitur hic, fit pro se repudiante, ideo non sibi p̃iu-
2 dicat. Ita loquitur hic. † Hoc premisso oppon. ad primam partem. j. eo. l. si. Sol. hec est regula, quod qui repudiauit, non potest adire, fallit in filio suo. vt j. eod. l. fin. Item fallit fauore vniuersalis fideicommissi, vt l. nam quod. §. j. ff. ad Trebel. Item fallit ex speciali priuilegio, per restitutionem in integ. vt § si min. ab here. abstin. l. j. & per totum. Item fallit in casu l. cum hereditate. ff. eo.
3 habuistis not. §. tit. j. in l. quidã elogio. ¶ Demo ad secunda partem, & videtur quod hec repudiatio p̃iudicet repudianti, vt l. post quam l. ti. §. de pact. Sol. Bloss. fatetur contrarium, quod ei p̃iudicat, respectu eius, cum quo litigabat, cui renunciabat, vt in extraneo vt in contrario. secus respectu aliorum creditorum, Alde gl. & eam Jac. de Are. reprehendit. Aliud enim est renuncia re liti, vt l. Ztia, aliud repudiare hereditatem, vt dic. Tu dicas esse aduertendum ad quid fit hec repudiatio, nam si quidem fit hec repudiatio ad commodum repudiantis. puta ne conueniatur a creditoribus. interrogatus an esset heres, dixit no, immo dixit repudio: tunc non p̃iudicat. Non enim voluit sibi p̃iudicare, nec alijs prodesse, vnde vim pacti non habet. Ita loquitur hic qđ apparet ex q. glo. quam supra dixi. Sed si ipse repudiat ad commodum aduersarij, vt puta agebat petitione hereditatis, & pendente iudicio dixit, renuncio huic hereditati, certe videtur pactum, sicut renunciare liti, vt d. l. postquam liti. & ita loquitur gl. hic posita. Ratio, quia hoc facit ad commodum aduersarij, nam aduersario prodest, & sibi p̃iudicat. ¶ Ité oppon. de l. si filius. ff. de interrog. actio. vbi cõsitẽdo se heredem sibi p̃iudicat, licet prius repudiauerit. Sol. Ibi confessio fuit facta ad commodum aduersarij, ideo sibi p̃iudicat quantum ad aduersarium. hic vero fiebat repudiatio ad commodum sui repudiantis. Ita etiam debetis intelligere quod not. in l. vltim. ff. de interrog. actio.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Sicut. De materia huj⁹ l. vide Lepol. caut. cclix. ¶ Sicut adde quod lex est bona, secundum Pau. de Last. pro pueris que maritantur a fratribus, qui faciunt sibi renunciare hereditatem paternam in locis, in quibus femine succedũt, sicut masculi, nam si filia adierat vel se immiscuerat, nam si postea dicit repudio ad instantiam fratris, nihil valet repudiatio. & ea nõ obstante potest partem suam a fratre auocare, sed si dicat renuncio, & dono tibi partem meam, & omne ius quod habeo in hereditate paterna, bene tenet renunciatio. & hoc dicit menti tenẽdum. Et idem voluit in l. si actione. §. de pact. & in l. pactum. §. de colla. vbi dixit, quod si sunt plures fratres, & vnus renunciat alteri, quod per illam renunciationem videtur adiuisse & successiue donare arg. l. illud. ff. de acquir. hered. & idem voluit consil. cccvij. incipit. in Christi nomine, viso puncto. sed in hoc vlti. dicit Alex. quod Joã. And. sentit contrarium in addi. ad Spe. in tit. de test. §. j. in. addit. inci. Ubertus. & idem sentit Bal. in l. si defunctus. §. de suis & leg. per l. fuit questions. ff. de acqui. her. Tu de primo dicto Pau. de Last. vide bal. cõsi. xlvj. iij. li. inci. verba istitutiõis.

LEX V.

PUpillorum. Pupillus sine tutore repudiare non potest. hoc dicit. Opp. l. cum pupillis. j. respon. ff. de condi. & dem. Sol. Ibi loquitur de repudiatione tacita, hic de expressa.

LEX VI.

1 ☞ Hereditas materna repudiata per filium, an possit reuocari sicut paterna.

2 Filius emãcipatus, an habet in repudiatione bñficiũ sicut suus.

a SI quis suus. Suus heres maior repudiãs,
pot̃ suã abstẽtionẽ reuocare intra triennũ ante bona vẽdita, sꝫ minor, vel in vtili tẽpore cõstitutus, pot̃ etiã post triennium & post bona vẽdita, hoc dicit hec notabilis, & singularis lex. ¶ Opponi, de l. doli exceptio. §. fi. diuersum ff. de nona. Solut. Regula est, qđ de eo qđ quis facit intra quadriennium. qđ datur ad restitutionem petendã nõ potest restitutio peti. fallit in casu huj⁹ legis qui cas⁹ singularis est secun

Bart. super secunda Cod. ff iij

1 dum Dyn. ¶ Quero hic dicitur de hereditate paterna. quid de materna? Bl. dicit, quod ille qui repudiauit, potest reuocare intra annum, vt ff. ad tertul. l. filij. communiter tenemus cõtrarium nam ibi loquitur quãdo non repudiauit, sed dixit, nolo adire, que verba sunt extensiua, & inducunt repudiationem cursu anni. Secus si simpliciter repudiaret, vt vidistis ſ. de iur. & fac. ign. l. ij.

2 ¶ Item quero quid in filio emancipato. Bl. tua dicit idem, vt ff. de col. bo. l. nonnunquam. Veritas est in contrarium, vt l. iij. de iur. & fac. igno. Non obst. l. nonnunquam. quia ibi non loquitur in repudiatione, sed in eo qui nolebat adire, vt ibi dixi. Quero,

3 hic loquor de hereditate paterna, † quero quid in hereditate aui ta. Bloſſ. videtur dicere idem, vt d. l. nonnunquam. de coll. bo. & ego idem teneo, quia l. ſi quis. ff. de iur. deli. loquitur generaliter in quolibet suo, vt ibi plene dixi, & materiam huius l. explicaui tibi, ergo dic vt ibi.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Si quis. An ista facultas reuocandi transmittatur ad heredes, vide Alex. in l. ſi filius qui patri. ff. de vulga. & pupillare Jaſ. in l. qui ſe patris. C. vnde li. & hic Aret. in l. ventre. de acquir. hered. quod ad inducendum hanc reuocationem abstentionis sufficiat actus qui fieri non potest contra ius & nomen heredis, non autem requiritur expreſſa reuocatio. Vide Alexan. & Mod. in l. j. ſ. de iure deliberandi contra Ange. & Pau. de Caſtr. Item an post terminum potest reuocari quantum ad legitimam vide Alexan. in l. quia poterat. ad Trebellia.

Quemadmo. testa. ape. &c. Rub. XXXII.

LEX I.

a **VT testamentum.** Testamentum[a] peti tur aperiri, per offi cium iudicis. hoc dicit. Materiam huius l. dic vt tibi dixi ſ. de edend. l. prima.

ADDITIO.

a Testamentum. Adde quod Pau. de Caſt. hic dicit quod notarius rogatus de testamento nũcupatiuo potest compelli per iudicem ostendere testamentum illis qui petunt si est retinens. dũmodo iurent quod putant sua interesse & allegent aliquã iustam causam, ita quod non petunt animo calumniandi vt j. co. l. iij. & dabitur eis particule copia pertinentis ad eos, vt lege iij. & iiij. de fi. inſtr. & hoc quia putat habere locum saltem vtile remedium huius edicti, cum sit eadem ratio.

LEX II.

2 ¶ Quando testamentum in scriptis aperitur, testes adhiberi debent, si haberi possunt.

3 Testamentum an scriptis, quam fidem faciat, si testes sunt mortui, vel aliter haberi non possunt.

TEſtamenti. Testamentum debet aperiri secundum consuetudinẽ fori, vbi sit apertio & absentibus testibus fit cora viris honeſtis.

1 hoc d... † Ad euidentiam debes scire quod aliud est publicare de quo loquitur l. publicati. ſ. de testam. aliud est aperire, de quo

2 loquitur hic. † Primo quero hic vtrum testes quãdo apertio fit, debeant adhiberi. certe sic si possunt haberi, vt l. ſed ſi qs ex signa

3 torib[9]. ff. eo. tit. ¶ Quero quid ſi testes haberi nõ possunt, quia mortui sunt. Respond. istud non probat aliquid, quia est priuata scriptura. vide gl. videte, vt alias dixi vobis, testamentum factum in scriptis antequam veniant testes, & cognoscant sua sigilla. & deponant se interfuisse. est priuata scriptura, & nihil probat: sed post q̃ testes venerint. & fuerit facta publicatio scdm formam l. publicati. ſ. de test. tunc semper probat. Predicta sunt vera, si testamentũ est scriptum manu priuata, secus si manu publica, lis

4 cet sit in scriptis, vt ff. eo. l. tabularũ. † Vltimo not. qõd ſolẽnitate te

a ſtamentorum inſpicitur locus, an quo fit ille actus, de cuius ſolennitate queritur. Dixi plene in repetitione l. cũctos populos. ſ. de ſum. tri. & fid. cath. Dixi etiam ſ. de testa. in l. ſi non speciali.

ADDITIO.

a ¶ Inſpicitur locus. Adde qõd Bal. & Ange. tangunt an in testamentis cõditis extra romanum imperiũ requirantur septem testes prout requirunt ll. romanorum, ſi testator erat ſublectus romano imperio, an vero ſufficiat esse seruatos mores illius loci. Bar. in l. qui a latronib. de reſt. dicit qõd testamentum factum in loco hoſtili Rom. imperij, vt inter saracenos, non valeret scdm illas cõsuetudines, niſi ſolennitas iuris, ciuilis perficeret. Sed Bald. dicit hic ſe conſuluiſſe super quodã testamento facto inter saracenos dummodo habeat illa que sunt de iure gẽtiũ qõd vbique viget qz ius gentium vbique est bonum & equũ. Et cum hoc trãsit Pau. de Caſtr. nec alle. cons. Ego inueni vbi ipſe Bald. consuluit super quodam testamento facto in damaſco a quodã anchonitano cum sex testib. vbi dicit primo videri qõd testamentum valeat, deinde domi. Jaco. de Are. & Dld. dicunt qõd aduena, qz casu inter fideles testatur, debet fm ius Ro. testari, si de imperio Ro. eſt. Ideo hũc paſſum dimitto, & dico qõd vbi negatur testamẽtum factum, non ſufficiunt sex testes, nec quo ad testamentũ, nec quo ad legata testa. &c. latius ibi vide, scilicet conſi. clxiij. iij. li. incipit. in Christi nomine, in damaſco non seruatur ius Romanum.

LEX III.

IVs quod. Facienda est copia eius partis testamenti que pertinet ad petẽ tem ſine die & conſule. hoc dicit.

LEX IIII.

O dicillos. Codicilli petuntur aperiri eodem modo, quo testamenta. hoc dicit.

De edict. diui Adria. tol. Rub. XXXIII.

¶ Post apertum testamentum, & aditam hereditatem, petit

a prius heres se mitti in poſſeſſionem, qõd olim fiebat ex edicto diui Adria, quod est ſublatũ, ideo ponitur hic tit. de edi. diui Adr. toll. & quemadmodum scriptus heres in poſſ. mittatur.

ADDITIO.

a POMA. ¶ De edicto. Adita hereditate restat, vt heres instrumentus mittatur in poſſeſſionẽ rerũ hereditaria. & ſuper tali misſione tractat edictum diui Adria. toll. Imperator tamẽ nõ ponit hic de cõſeruando, ſed tollẽdo. dicebat, niſi ſcriptus heres poſtulaſſet ſe mitti in poſſeſſionẽ, nõ aliter fieri, niſi republice daretur vndecesima pars hereditatis, & multe essent interpretationes, & distinctiones circa dictũ factum. hodie ſublato edicto fit miſſio in poſſeſſionem rerum hereditariarum, ſub distinctione ff. l. iiij. cod. tit.

LEX I.

QVz inter. Inſtitutus mittẽdus eſt in poſſeſſionẽ antequam ſubſtitutus,

a hoc dicit, vel aliter. In adipiſcẽda poſſeſſione inſtitutus ſubſtituto preferꝛ. hoc dicit. ¶ Opp. itrutus, ſub conditione habet bonorum poſſeſſionem ſecundum tab. ſed ſubſtitutus eſt ſub cõditione inſtitutus, ergo debet habere bonorũ poſſeſſionem. probatur in l. ij. ſ. ſi ſub cõditione. ff. de secund. tab. Solutio, ibi loquitur in eo, qui eſt inſtitutus ſub conditione in primo gradu, vnde non eſt aliquis, qui eũ precedat. Facit ad hoc l. ſi quis inſtitutus, circa princip. ff. de here. inſt. ¶ Opp. de l. iij. ſ. fi. de lib. & poſth. vbi ſubſtitutus inſtituto preferꝛtur. Solu. Dicit gl. ibi primus gradus inſtitutionis erat ple

lus preteritione, hic secus. ¶ Contra hanc ſoluto. opp. qõd vna preteritionis, nõ impedit miſſionem in poſſeſſionẽ, vt j. l. pri. etiam a primo gradu filius sit ꝓteritus, tamẽ inſtitut[9] in primo gradu deberet mitti i poſſeſſionẽ. Sol. l. pri. j. loqtur, & debet ligi, niſi vitium preteritionis appareat ex ipſo teſtamẽto. vt tum dicam j. l. proxim. & j. l. ſi. ſed in caſu. l. contrarie, ex ipſius mento apparebat, qõd ex primo gradu erat preteritus, & filius erat exheredatus. vnde in ipſo testamento fiebat mẽtiũ, & ſic apparebat filium preteritũ a primo gradu. ¶ opponi. Inſti. de vulga. ſubſtit. ſ. ſi. vbi admittitur inſtitutus ſubſtitutus, vt l. ſi paterfa. ff. de heredi. inſtituen. Sol. Ibi ſpecialis caſus, in quo admittitur concurſus inſtitu. & ſubſtitutio ibi patet, & dixi in l. cum proponas. ſ. de heredi. inſtituẽ. rea ibi loquitur in petitorio, hic, in poſſeſſorio. Quero quid in proprietate? Dicit gl. certe idem, qz quandiu locus eſt inſtitutioni, nõ eſt locus ſubſtitutioni, vt l. quãdiu. ff. de acquirẽ. hereditate. Quid in legato? Dic idem vt habes in gloſſa nu.

ADDITIO.

a ¶ Inſtitutus. Sed quid ſi primo eſt ſcriptus ſubſtitutus quã inſtitutus. Specu. dicit, nihilominus heredem primo mittendum in titu. de teſta. ſ. fin. verſi. quid ſi primo.

LEX II.

2 ¶ Falſi exceptio, non impedit iudicium poſſeſſorium.

VAmuis. Hec eſt notab. lex. Licet ginem, non impedit ſcriptum heredem mitti in poſ

✳ nem*. h. d. Contra l. noſtram oppo. Primo ad primum. de iur. c. dolo facit. ff. de doli excep. l. dolo. Sed ſi teſtamenti falſitatem ex cauſa preteritionis ſcriptꝰ heres deberet reſtituere bona, ergo dolo facit, qz petit. Sl. optime ſoluit. hoc eſt verum

a vbi filius sit paratus incontinenti probare. a Iſte enim quasi

1 b que requirunt altiorem[b] indaginem, non impediunt iudi cium

cium possessorium, quando agitur summatim, vt l. iij. §. ibidem. ff. ad exhib. z l. si is a quo, in princ. ff. vt in pos. leg. Habuistis no. ĵ. quo. bono. l. fin. z in l. cũ querebatur. vnde vi, vbi etiã habuistis
2 not. facit l. ille a quo. §. si de testamento. ad trebel. ¶ Secundo opponitur, quod exceptio falsi, habeat impedire. vnde videtur obstare. §. de ordin. iudic. l. pe. z fin. z l. diuus. §. fin. z l. sequen. ff. de peti. hered. Solu. Ibi cum agitur petitorio, hic quando agi
c tur possessorio. Alterius oppo. de l. papi. §. si filius. ff. de inoffic. testa. vbi querela potest oppoi in modum exceptionis. Sol. ibi quando agitur petitorio, hic quãdo agitur possessorio. Alterius opponi. de l. ĵ. priori. vbi etiam in possessorio potest opponi de vi
tio testamenti. Solu. Ibi loquitur de vitio visibili, quod apparet ex ipso testamẽto. hic vero de vitio inuisibili, quod requirit altiorem indaginem. Opp. §. de pet. here. l. liber. Sol. eodem modo, ibi
d opponebatur de statu defuncti, in iudicio petitorio, hic in possessorio. Ad hoc oppo.[a] vel. si res. ĵ. de ordi. co. Sol. z habes optimam gl. ibi dicebatur seruus ille, cum quo agebatur, z sic erat in
e iudicio. Unde persona, cum qua litigatur, ante omnia debet legitimari.[b] Sed presens lex loquitur quando defunctus dicebatur
f seruus. ¶ Ex hac solutione nota quod in iudicio quantumcunq; summario, psona cum qua litigatur, debet plene legitimari, licet
g ipsa causa requirat summariam cognitionem[c]. quod tene menti

ADDITIONES.

✳CLAVD. DE SEISS. ¶ In possessionem. Nunquid autem exceptiones litis finite, seu alie impedientes processum possint opponi z debeant admitti, si requirant altiorem indaginem. casus quod non in l. ille a quo. §. si de testamẽto. cũ ibi no. per Alex. ff. ad treb. In contrarium tamen facit quod dicit Bar. in extraua. ad reprimendum. in ver. figura.

a P. PAV. P. ¶ Paratus incontinenti probare. Vide Ange. in consi. cxxviij. in ij. dubio.

b ¶ Altiorem. Quando exceptio dicatur requirere altiorem indaginem, z que possit probari incontinenti z quenõ, vide p Bart. in dicta l. si is a quo, z in extraua. gan. ad reprimendum. in verbo summarie. per Bald. in l. iij. ff. ad exhiben. z in l. j. j. vt in pos. lega. in l. si ex fallis. §. de transac. z in l. fin. ĵ. de ordin. cog. z Ange. in l. ille a quo. §. si de testa. ff. ad Treb. per cano. in c. veniens. de test. per dominum Card. Flozen. z Joan. de Imol. in ca. cum in iure. de offici. delega. per Ro. consil. ccxliij.

c ¶ Possessorio. Adde hoc etiã procedit, quando questio falsi esset mota ante aditam hereditatem secundum gl. in l. cũ falsum. in fi. ff. de acquir. hered. quam sibi appropriant Bar. Ang. z Fulgu. hic volentes hoc esse speciale in possessorio, vt istud non impedia tur propter dictã questionẽ falsi notarij ante additionẽ, quoniam talis questio requirit altiorem indaginẽ. z non debet impedire, vt hic, z dicit Paul. de Cast. in dicta l. cũ falsum, qđ istud est singulare. Et pro opin. Bar. z sequacium dicit. Alex. qđ gl. singu. in l. heres institutus. de acquir. hered. qui similiter illud dicit, qđ illud qđ dicitur in ter. de exceptio. per quam opponebatur cõtra testamentũ qđ testatoꝛ erat seruus, procedat etiam si de hoc dubium erat apud heredem a dicto tempoꝛe, qꝛ licet talis dubietas impediat heredem adire, quo ad hoc, vt possit effici dominus, vt dicta l. heres institutus. in fin. tamen quantũ ad petendum istam missionẽ non obstat per illũ ter. z illã gl. sequitur Bald. z Raph. cu. ibi. qui Rapha. hic dicit esse singulare, z mirabile, qđ institutus inducatur in possessionẽ, z prius efficiatur possessoꝛ quam heres. Et cum hac opin. transit Alexan. licet Cyn. z Imol. in l. cum falsum. velint quod illud, quod dicit ter. hic cum glo. solum procedat quando mota est questio falsi post aditam hereditatem.

d ¶ Ad hoc oppo. facit textus de isto dicto dominus Flozen. in l. ij. §. sciendum. ad exhi. z vide qđ habetur, z ibi dixi in c. exhibit. de iud. cap. j. de accus. z vide Joan. de Imol. in l. si queramus. in princ. ff. de testa. vbi non allegauit istam glo. And. Barb.

e P. PAV. P. ¶ Debet legitimari. Adde qđ debet a principio legitimari. nec sufficeret legitimatio superueniens. vide Alex. consil. cccxiij. Et ad istud dictũ, vide dominum Franc. cons. lxxij. z que scripsi in rubꝛi. de eden. in princ. maxime. in apostil. vide Bartol. in l. ad oportet. de lega. ij. vide que scripsi in l. iudices. C. de iudic. vide Alexan. in l. a diuo pio. §. si super rebus. C. de re iudica. Itẽ quod istud procedat solũ in personis, ex quibus fundatur indicium. non autẽ in aliis, que incidenter veniũt in iudicio. vide bar. cõsil. xvij. Itẽ adde qđ a sententia iudicis pronũciantis super legitimatione persone, potest semper appellari. l. ait pretoꝛ. §. pmittitur. ff. de minoꝛ. quẽ allegat Angel. in l. arbitrio. ff. qui satisd. cogan. sed vide Jas. in contrarium in d. l. arbitrio. vide ad istud dictum Bart. hic Modern. in l. iudices. C. de iudic. z vide Bal. qui ponit exẽplum in filio in l. ne quicquam. §. de plano. in vlti. queſt. de offi. pro cõsul. z leg. Alex. consil. ccj. incipien. viso processu. Et quod in quocunq; iudicio etiam extraoꝛdinario, z impropꝛio sit

semper legitimanda persona, vide Bar. in rubꝛi. qui admit. Itẽ, quod in omni iudicio etiã criminali, prius sit legitimãda persona, vide Aret. in c. j. de accu. in j. no. an ista exceptio inhabilitationis persone opponi possit post litem contesta. quãdo ante pꝛobabiliter ignoꝛabatur, z an processus sit nullus, si non opponatur,

f ¶ Legitimari. Idem voluit Bart. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo figura. z Bald. in l. iij. §. ibidem. ff. ad exhib. z in l. nec quicquam. §. de plano. ff. de offic. procur.

g POMA. ¶ Cognitionem. Adde no. Aret. in ca. j. in princ. de accus. z Jason. post Barb. in rubꝛi. §. qui admit. in princ. z non abre in l. j. de testa. vide etiam Bar. in extrauagan. ad reprimendum in verbo summarie. z Bal. in l. iij. §. ibidem. ff. ad exhiben. Felin. in c. veniens. lo. ij. ad medium, de testibus.

LEX III.

✳ab **EDicto.** [a] Ista est singularis l. z non est alibi, [b] Edictũ diui adria. cum sua vicesima est sublatum, z scriptus heres ex sola inspectione testamenti mittitur in possessionem, si non apparet legitimus contradictoꝛ. z si apparet, mittitur causa cognita, z angustie temporis sunt sublate, nisi res legitime sint prescripte. hoc dicit Istam l. nostram hoc modo diuide. ¶ Primo, tollitur edictũ diui adria. cum sua vicesima. ¶ Secundo, ponit vnum dictum, quando non apparet legitimus contradictoꝛ. ¶ Tertio ponit aliud quando apparet. ¶ Quarto, angustie temporis tolluntur. ¶ Quinto, z vltimo, ab isto edicto exceptionem ponit. ¶ Secunda ibi, sancimus. ¶ Tertia ibi, sinautem aliquis. ¶ Quarta ibi, nullis angustijs. ¶ Quinta ibi, nisi tantum temporis. Legã tex.
1 per particulas. Ad euidentiam prime partis, debes scire quod sicut hodie faciunt Florentini z alij Italici quando sunt guerre, ipsi imponunt magnas gabellas. Ita fecit diuus adria. qui statuit, vt quandocunq; heres scriptus mitteretur in pos. solueret vicesimam partẽ heredi. fisco, qđ idem est ac si diceret, soluat xij. denarios pro libra, per illam gabellã erant facte multe ll. forsan qualiter fiet estimatio, z per quos, z de penis fraudantiũ, z similia. Istud ergo edictũ, ista gabella, z omnes ll. pertinentes ad ista per hanc l. tolluntur. hoc dicit. Primo vide literam z no. z aduerte, quia ista materia non est alibi, ideo est aduertendum. ergo, &c.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Edicto. in prin. Et vide Bar. in consi. ccij. incip. quidã magister Jo. instituit heredẽ. Et pro intellectu huius l. vide Bart. in consi. inci. dyambza porreperint. z in consi. xxj. z in prealle. consi. inci. in[a] questio. vertẽte, vide an iudicium habitũ cuꝫ clerico coꝫã iudice seculari sit nullus, an clericus non incedens in habitu clericali, condẽnatus a laico, non opponens in principali fiappellauit, an sententia sit nulla? vide Bar. cõsi. xx. inci. clericus non sub nomine. an beneficiũ huius l. habeat fideicõmissarius vtilis. Bar. in cõsi. xxj. inci missus in possessionẽ. z an indirecte admittatur distinctio, an habeat expressum errozẽ iuris vel non, vide ibi. z quando decretũ est nullum, non est necesse quod iudiciuꝫ nullitatis intẽtetur, vt ibi, z ibi vide si qs ingreditur possessionem alterius vigoꝛe iniusti decreti, an excusetur, z vide Jo. de Imo. in consi. cx. z vide Bar. in consi. cj. inci. in q. vertente in curia domini capitanei. z in consi. missus in possessionem. est ccxxxix. z vide Ludo. Roꝛ. in consi. ccxvij. vbi dicit, quod immissio huius legis reuocatur sine libello. vide ibi z in consi. ccxlj. z vide Bart. in consi. ccxciij. incipiente visa quadam petitione.

✳CLAVD. DE SEISS. ¶ An autem hec lex habeat locum in feudo vide Bal. §. j. an agnat. vel fil. defunc.

P. PAV. P. ¶ Edicto. Adde ad hanc l. repet. Bal.

b POMA. ¶ Edictum diui. Ad istam l. vide Bar. consi. lv. vol. ij. z Imo. consi. cv. z Bal. in c. scisitatus. de rescriptis. z consi. in vltima parte. An autem ista lex habeat locum in causa testamen. vide Ludoui. Roma. consi. xliij. Ad istam legem etiam vide Roma num consilio ccxxv.

☞ Beneficiũ edicti diui Adriani quibus casibus habeat locuꝫ.

1 Ex qua prescriptione causatur dominium directum, ex qua vtile, z ex qua paratur exceptio.

2 Defectus preteritionis filij, apparẽs ex testamento, impedit missionem in possessionem.

3 Rasura, vel cancellatio in instrumento, quando vitiet instrumentum.

11 Fideicom. vniuersalis quando sit legitimus contradictoꝛ.

13 Quando apparent duo testamenta eadem die confecta, nec apparet de pꝛiozitate, quid iuris.

14 Missio in possessionẽ debet probari per instrumẽtũ, non p testes.

a ¶ Sinautẽ aliquis. [a] Hic incipit iij. pars. ¶ Ad
1 eius euidentiam debetis scire, quod quedam est prescriptio, que causatur ex vna parte tãtum, vt puta fauoꝛe prescribentis, qui titulum habet, z bonam fi-

dem,vt vsucapio triēnij.Quedā ex alia pte tantum,vt puta odio negligētis,vt prescriptio xxx.anno. q̄ currit tantū ex negligētia non petētis in qua nō requiritur nec titulus,nec bona fides possidentis:currit enim solū ex negligētia nō petētis. Quedā est prescriptio,que oritur ex vtraqȝ parte,scilicet fauore possidentis, ⁊ negligētia nō petentis,vt p̄scriptio x.vel.xx.anno. ¶Per primā queritur dominiū directū.vt l.traditionibus.de pac. ¶Per secundam non queritur dominium directū,nec vtile,sed paratur ei exceptio,vt l.si quis emptionis.de prescriptio.xxx.anno.¶Per tertiā queritur dominiū vtile,vt videbitis not.j.de bo.ma.auth. nisi.no.per Dyn.in c.possessor.de regu.iur.lib.vj.⁊ hoc colligit ex tex.⁊ gl.¶Quo premisso,pone casum sic.Quid si contra eū,qui petit se mitti in possessionē authoritate huius legis opponat exceptio prescriptionis? Rñdet imperator, ⁊ dicit qd siue sit prescriptio,que causatur ex vna pte,siue que causat ex vtraque, exceptio admittitur, vt patet ex tex.quē no.⁊ tene mēti. Notabilia collige per te.Venio ad 2ria,⁊ prima pars non habet,ideo venio ad secundā partem,⁊ op.qd ex vitio testamenti non impediatur missio,vt s.l.proxi.Solu.ibi loquitur de vitio inuisibili preteritionis,vel simili,hic de visibili,vt si esset abolitū, vel cancellatū.⁊ si-
2 milia ⁊ ideo puto† qd si apparet preteritio ex ipso testamēto,forte qr de filio facit mentionē in ipso testamēto nō instituēdo, neque exheredando,talis defectus impediret missionē ex hac l.ar.de fi-
3 deicōmiss.l.pe.dixi.s.l.j.†Cōtra hoc opp.videtur qd vitium visibile no impediat,vt l.si ex fal.s. de trāsact. Solu. intellige hoc,
b quod erat vitiū rasura,vel cācellatio[b] in loco inspecto,vt puta circa annos Domini,vel circa institutionē heredis.secus si esset vi-
c tiū in loco non suspecto,[c] vt puta in aliquo legato,arg.l.2rie.Ita dicit gl.Itē secus,si illa rasura esset bene correcta.ita qd omnino appareat de manu eiusdē notarij,vt hic dicit gl.super verb.prima figura,vel si notarius in sua publicatiōe dixisset,qd s.rasum vel cancellatū est,vel additū in tali loco manu mea propria feci, vt probatur in l.j.ff.de his que in test.delen.Vel si illa rasura,vel cancellatio sic deberet stare,vt ex precedētib.vel sequētibus colligitur,vt pbatur extra de rel.doc.c.cū venerabilis.⁊ ī gl. que hoc ponit ad literā.si enim illud,qd deficit,ex precedētib9 ⁊ sequentibus subintelligit,vt j.de fideicom.l.verbū,volo.no.ff. de le.ij.l.cū pater.§.cū imperfecta.multo magis illud qd est aliqualiter vituperatum potest coadiuuari,arg.l.j.post princip.s.de rei vxo.acti. Habetis expeditas duas gl.videlicet gl.super verbo,vitiū.⁊ glo. super verbo,prima figura.¶Opponitur.dicitur hic,qd dispositionibus testiū,⁊c.Cōtra,testes debent examinari parte citata, ⁊ causa plene cognita,vt l.si quādo.s.de test.⁊ habuistis no. s.de test.l.hac cōsultissima.§.si quis antē.Sol.Intellige hic de depositionibus,hoc est qd solennis numerus testiū appareat subscriptus in testamēto.Non enim loquitur hic de testiū examinatione fienda corā iudice,qr tunc haberent iura contraria locū. ⁊ habetis expeditū principiū gl.super verbo.depositionibus. ¶Itē
d opp.dicitur hic[d] earū rerum,que testatoris mortis tempore fuerant,⁊ sic videtur qd hic querendum sit de proprietate defuncti, sed causa proprietatis requirit plenā cognitionem, vt l.iudices. s.de iudic.ergo non debet fieri missio ex sola inspectione testamēti.Sol.Dicit quidā,qd debet mitti in possessionem rerum, que a defuncto possidebātur.tēpore mortis. Et pro tanto hic dicitur fuerant qr possessor presumitur dominus.Hoc autē an sit verum vidistis in l.ij.s.de proba.Vnde tu expone h̄ o: aliter,que testatoris mortis tēpore fuerunt,scilicet quo ad possessionem vel deten-
4 tationem.Sic ergo† ista verba accipiūtur improprie,ratione materie,in qua plata sunt,sic enim fit in petitione hereditatis,vt l.⁊ non tantū.in principio.ff.de petitio.heredita.⁊ ita tenet gl.hic habetis expeditā gl.super verbo,fuerūt. ¶Item opponi.ad istam partem,in iure nostro nihil debet esse superfluū,vt s.in j.constitutione.§.quibus.Sed ista lex est superflua, qr habemus aliud iudiciū possessorium,scilicet interdictū quorū bonorū.quare male.
5 Huius timore† gl.hic ponit differentiā inter hāc legē,⁊ illud interdictū,vt ex hoc apparet hanc legē,non esse superfluā Prima differentia est secundū. Old.qr hec lex est generalis in omni successore,sed interdictū quorum bonorū, solū in successore, de iure pretorio.Hec nō est bona differentia, qr illud interdictum competit successori de iure ciuili,vtile tamē,vt vidistis in l.j.j. quorū bonorū.⁊ no.ff.quorū bonorum.l.j.Item est alia differētia secundum quosdā,qr illud interdictū est temporale hoc est perpetuū, quod gl.reprobat,qr illud est rei persecutoriū, ergo perpetuum vt l.in honorarij.ff.de actio.⁊ obli. Est ⁊ alia differentia, qr illud non datur nisi aduersus eum,qui possidet pro herede,vel pro possessore.hec l.datur aduersus omnes, etiā qui titulo possident hec potest esse bona differētia,vt j.videbitis.Adde qd beneficiū huius legis cōpetit,etiam nemine possidente, qd non est illo interdicto.Item est alia differentia secundū gl.quod hic obtinet quis possessionem,etiam si non doceat se heredem, ex sola testamenti

ostēsione,ibi vero oportet qd doceat se heredem, licet summatim vt dixi in l.j.quorum bonorū.Item est alia differentia secundum quosdam,qr per hanc non efficitur possessor,licet in possessionem mittatur,per illud interdictū efficitur possessor.Et hoc nō placet glosse,qr per vtrunque possessor efficitur,qd apparet ex isto versi.sinautē aliquis cōtradictor.ibi,⁊ ei possessio acquiritur,qui potiora iura,⁊c.¶Opponi.eodē modo,quod hec lex videtur super-
6 flua per petitionē hereditatis.Huius timore gl.†ponit differentiam inter hanc legem,⁊ petitionē hereditatis,nā in hac veniunt corporea tantum,in illa etiam incorporea. Itē illud petitorium, istud possessorium, Modo habetis expeditū finē gl. magne que est super verbo,legitimo. ¶Venio ad tertiam particulam, scilicet ad ver.sinautem aliquis.dicitur hic,quod quis venit ad contradicendum ei qui missus est.Contra, postq̄ quis est missus in possessionē,aut quis vult cōtradicere de facto,⁊ nō potest,vt l.ad dictos.j.de appellatio.aut de iure,⁊ similiter nō potest, qr cū sit ista causa momētanee possessionis,nō pōt.appellari.vt j.si de momenta.pos.fuer.appella.l.j.⁊ casus est in l.fi.ff.de appella.recipē. ¶Huius timore tex.iste legitur duobus modis. ¶Vno modo vt exponam9,missus est,id est,mitti desiderat,⁊ sic apparet cōtradictor ante missionem. ¶Secūdo modo vt stet pprie, ⁊ tūc exponitur,contradicendū putauit,scilicet verbo,dolendo se quan missus est,non qd ista contradictio aliquid operatur. ¶Glo super verbo,missus.qd potest esse verū, si iste fuit citatus,si v citatus non esset,etiā post missionē posset contradicere,vt j.ead. Modo habes expeditū principiū gl.illius super verbo,missus. ¶Venio ad quartā partē,⁊ illa non habet cōtraria,vnde transseamus ad quintam.Et oppo.contra. Petitio hereditatis prescribitur spacio xxx.annorū,vt l.hereditatis.supra de petitio.heredita. Male ergo hic dicit tex.qui dicit eam exclud. spatio lōgi temporis.Solu.dicit gl.quādo ille qui cōuenitur petitione hereditatis,nō possidet titulo,tunc procedit lex cōtraria,sed si possidet titulo,petitio hereditatis excedit suos terminos, qr cū eius natura sit,vt nō detur cōtra titulo possidentē,⁊ tunc datur cōtra possidentē,ideo excedit a suis terminis,qr contra eam prescribitur spatio lōgi tēporis. Ista satis bona solu. vel alias dicūt quidā,ibi loquit de directa petitione hereditatis,hic de vtili.¶Ista est eadē cū prima,qr semper cū petitio hereditatis datur contra titulo possidentē,datur vtilis.Alij dicunt,qd hic loquitur de rei vendicatione, quod non placet, ideo tene primam. ¶Sumus expediti de 2ijs huius legis,veniamus ad questiones,⁊ ex his declarabitur ista lex,⁊ est vtilis materia multū,⁊ p questiōes po-
7 terit apparere.¶†Quero,quo iure petatur missio in possessionē, p heredē? Gl.dicit,duplici iure pōt peti.¶Primo condictione ex l.ista.¶Itē ex edicto diui Adriani.Illud enim nō est sublatū nisi in eo qd male dicebat.Ita dicit gl.secūda huius legis,quam vide.In eo qd gl.tenet illud edictum non esse sublatum, reprehēditur per Modernos.primo per rubricā,que dicit,de edicto diui adriani tollend.⁊ gl.prima super rubrica hoc videtur tene secundo per istū textum,ibi,penitus quiescente,innuit in toto se sublatū.¶Item ex eo qd tex.dicit ibi,⁊ in alijs omnibus circa repletionem,⁊c.¶Istud cōmuniter tenetur,qd sit sub istud edictum.¶Item in eo qd gl.innuit missionem fieri per dictionem ex l.ista:videtur male dicere,nam condictio ex l sonalis actio,⁊ sic presupponit alium obligatum, qd non posse dici hic,eo casu quo nullus est contradictor,⁊ ideo do.Iac.But.quod proprie condictio ex lege habet locum
e do est cōtradictor,alias nō esset cōdictio ex lege,sed esset
8 iudic.author.huius l.q̄ satis placet.†Scdo[f] quero,vtrum
f habeat locū in herede instituto ex re certa vt ipse habeat bñficiū huius l.Gl.tua hic in prin.dicit q̄ nō,qr habetur loco legatarij, nisi qn̄ alius nō sit heres institutus in testamento,vt l.quoties.s. de here.insti.istā gl.intelligo verā qn̄ alius heres institut9 vniuersaliter iā hereditatē adiuit.Si vero adhuc nō adiuit,tunc qr illa heredis institutio sapit naturā heredis vniuersalis.ppter iuris accrescēdi,vt dixi in d.l.quoties.Itē qr non est alius,de cuius manu capiat,satis putarē qd authoritate huius legis posset mit-
9 ti in possessionē illius rei.†Itē querit gl.quid de fideicōmisso vniuersali,vtrū posset mitti in possessionem authoritate huius legis.Gl.dicit qd non,⁊ nihil allegat.Pro hoc videt casus fina.j.de cōdi.vbi videtur dici quod ille,qui petit bonorum possessionem ex hac lege,videtur se asserere heredem directo.
g ro dicas[g] secundum nostros doc.Aut restitutio non est que re,neque verbo,⁊ tunc non habet beneficium istius le non hȝ ius in bonis.Aut est facta restitutio in re,⁊ tunc locum beneficiū huius legis,vt constituat possessor,qr iam stitutus,sed posset habere locū hoc beneficiū.vt possessor metur,vt l.j.s.de Carbonia.⁊ l.iij.§.missuȝ.de Carbonia. facta restitutio verbo tantum,⁊ tunc habet locum bñficium ius legis saltem vtile cum ex psona heredis,ad ipsum fideicō transfert

trasserint omnia iura & actiones, vt l. j. circa prin. ff. ad Treb. Ita tenebat do. Mart. Syl. & do. Jac. But. Addo etiã quod quando nulla est facta restitutio in casibus, in qbus trãseunt iura & actiones, sine restitutione. ques videbitis j. ad Treb. l. pe. §. fi. cõperit beneficium huius legis fideicõmissario vniuersali, eadem ratione quam §. proxi. dixi. Ad vnum tamen aduerte. q in quibus casib⁹ dixi. fideicommissario vniuersali beneficiũ huius legis cõpetere, illud non habet ex sola inspectione testamẽti. Licet enim primus heres ex sola ipsa testamẽti inspectione habeat, illud est ĩ qꝫ per ipsum testamentũ sit notoriũ iudici ipsuꝫ ponendo in possessionẽ q non est in fideicommissario, & ideo habet ostendere sibi factam restitutionẽ, vel aliquem de casibus esse in quo restitutio nõ sit necessaria, & dicam statim in proxi. questione. † Quæritur, vtrũ substitutus pupillariter competat beneficiũ huius legis. Et dicit q sic iam substituto directo, siue vulgariter, siue pupillariter, vt colligitur §. eo. l. j. Dicit glo. hic aduerte, q hoc non consequitur substitutus ex sola testamenti ostensione. Ratio, quia per hoc nõ constat iudici siue liquidum iudici substituti⁹ mittendum esse in possessionem, imo instit⁹ preferri debebit, ergo substitutus vulgariter ostendere dꝫ testamẽtuꝫ in quo substituit⁹ est, & repudiatio primi heredis, vel aliquid aliud propter q sit exclusus primus heres. Ad hoc dico in substituto pupillariter. Debet enim ostendere testamẽtũ, in quo est substitutus, & mortẽ impuberis & hereditatem esse adĩtã ex testamento patris, ita q sit locus substitutioni pupillari, alias non esset certum notoriũ iudici ipsum esse ponendum in possessionẽ. Et videm dico in herede heredis, qui potest se mitti in possessionẽ ex vigore primi legis. Nam dꝫ ostendere primum testm. se esse heredẽ primi instituti, & primum institutum adiuisse eo casu, quo esset necessaria aditio ad transmissionẽ, & ita quod iudici liqueat ipsum esse ponendum in possessionem. Sꝫ dices tu, ergo eadem ratione ex sola inspectione testamenti non liquet iudici, primum heredem mittendum in possessionem, nã nõ apparet ex testamento, testatorẽ esse defunctum. Respondeo, q ex eo ipso quod heres habet testamentum, ista est quedã ꝓsumptio quod testator sit defunctus, nam non daretur viuo testatori, vt l. ij. §. si dubitetur. quemadmo. testa. aper. Quidã tamen etiã cõtra hoc obseruant, qui querũt probationem de morte defuncti, saltẽ per iuramentũ heredis. puto tamẽ q sit necesse. † Quero, quid in episcopo, quando sunt instituti pauperes, vtrũ habeat locũ beneficium huius legis. arg. li. quis ad declinandã. §. de epis. & cleri. Babetis expeditã tertiam gl. venio ad seq. gl. dicitur, competens iudici, † quero quis sit competens iudex. Dicit gl. quod competens iudex inspicitur circa duo. Primo circa iurisdictionẽ quia est necesse q sit talis iudex, qui habeat merũ imperiuꝫ, non enim potest hoc expediri per magistratũ municipalẽ, vt l. iubere caue re. de iur. om. iudic. Item inspicitur circa territorium, q oportet q sit ille iudex, qui habet in suo territorio iurisdictionẽ, alias non posset mittere in possessionẽ, sed pronũciare de mittẽdo scribere ad iudicẽ loci, vt ff. de bo. aut. iud. poss. l. cum vnus. §. pe. de re iudi. la duo ꝓ Pio. §. j. ꝓ Primum dictũ gl. que dicit qõ requirit, quod habeat merũ imperiũ, debet intelligi saltem mistũ, vt de l. iudere cauere. põt etiam esse quod potest expediri per quẽlibet magistratum, & etiam per iudicem delegatũ, vt puta quando superuenit legitimus contradictor. cuius persona subest illi iudici, qui pronũciat. tũc rat. one persone põt pronunciare, & executionem remittere ad iudicẽ loci. Ita dicit gl. Facit §. vbi in rem act. l. fi. Sed si nullus esset contradictor. nõ video quomodo iudex vnius territorii posset de rebus alterius territorii pronũciare. Nõ enim ratione plone litigatis qꝫ nulla est persona, contra quam petitio dirigatur. Item nec ratione rei, in qua fienda est missio, qꝫ nõ est de suo territorio, & ideo erit necesse quod pronuntietur per iudicem loci, in cuius territorio res est. Sum⁹ expedit. Hoc glossa, que est super verbo, cõpetẽ. facit tra gl. ꝓxi. quando ordine tertius. † quero dicitur hic, cognouerit iudex testamẽtum offenderit, vtrum sit necesse q super hoc detur libellus. Videtur quod sic, qꝫ hic agitur cõdictione ex lege §. qua actione quis velit agere, cã prius edere dꝫ, vt l. j. ff. de cæd. Hoc omnes communiter tenent contrarium. Nõ enim est iudicium ordinarium illud quod ex lege ista descendit, illimo petitur executio testamẽti respectu cuiusdã notorij siue cuiusdã liquidi, qõ sit iudici ex ostensione test. non vitiati, vt hic dicit tex. competenti iudici testamentũ ostenderit. Unde cõmunis practica obseruat, vt instrumentũ testamenti producatur & petat se mitti in possessionem. cõ satis placet. † Uides ergo differentiam inter tria media, que competũt heredi scripto, nam in hoc iudicio nõ datur libellus, & proceditur summarie. habet enim illud testamẽtũ quãtum ad hoc paratã executionem, vt videtis hic. & §. l. proxi. Sed in terdicto vero quorum bonorum est necesse quod detur libellus, & lis contestetur & fiãt probationes, ꝫ summarie, vt vidistis in l. j. quorũ bonorũ. in petitione hereditatis datur libellus, procedit ordinarie, requirunt probatiões plene, vt §. tetigi circa cõtraria, & clarius dixi in d. l. j. quo bon. Est etiam quedam alia differentia necessaria, qꝫ in iudicio siõ si testamentũ esset in aliqua sui parte vitiatũ, cum nõ possit veritas probari nisi per eandem scripturã vt §. dixi circa contraria, hic enim heredis missio ex notorio, q resultat ex testamenti inspectione, vt §. dixi. & ex isto tex. apparet, ꝫ in aliis iudicijs predictis, scilicet que bo. & in peti. hereditatis, posset veritas aduiuari per alias probatiões extrinseces, vt vidistis §. de test. l. si vnus. † Item extra gl. quero vtrum cum hec missio petatur, sit citanda pars. Reperitur vna additio Fran. accu. que dicit quod sic saltem generaliter, vt in auth. si omnes. §. si minor se ab her. abstĩ. Ego puto, sic dicendũ, si quidem bona a nemine possiderentur tunc non requiritur citatio partis, nã posset, etiã si vellet authoritate ingredi, vt l. cum heredes. in prin. ff. de acq. poss. Facit ad hoc optime quod no. per Inno. de concess. preben. c. posuit. Si vero res ab alio possidentur, tunc siue iuste siue iniuste, non posset concedi hec licentia nisi parte citata, vt l. meminerint. j. vide vi. & ꝓ per vim, vel alio modo. l. fi. Facit ad hoc, quod notatur per Innocentium de concessione prebẽ. de capitu. licet episcopus, tamen non bene recordor. ¶ Procedo vlterius, dicit hic testamentũ ostenderit, quero vtrũ habeat locum beneficium huius legis in testamento nuncupatiuo. gl. respon. quod sic, & bene, si illud testamentum ex redactum in scriptis per notarium, facit enim fidem vt habuistis no. in l. j. §. de testa. Videbitis. in l. vltima. j. de fideicom. sed si testamentum non esset redactum in scriptis, tunc haberet locum istud notorium, quod sit iudici ex inspectione scripture, de quo loquitur lex ista. Esset ergo necesse, q priuarum testes examinarentur, & publicarentur secundum formã l. publicati. §. de test. tũc illa scriptura posset postea produci & ex ipsa inspectione ipsius fieret notorium iudici, & haberet locum ista lex. † Quero quid est in testamento imperfecto, quod in aliquibus casib⁹ valet vt l. hac ꝓsultissima. §. ex imperfecto. & §. si quis aũt. §. de test. Resp. quod haberent locum remedia huius l. & bene fm glo. quia ꝓ perfecto habetur in illis casibus, & non pro vitiato. † Quero quid de testamento quod valet tm de iure pretorio. Videtur q non habeat locum, hec lex. Nam text. dicit ex asse vel parte, heres institutus, sed ille non põt esse heres, sed bonorũ possessor ergo &c. Contrarium videtur tenere gl. quam §. recitaui circa contraria cum assignat differentiam inter hanc legẽ, & interdictum quorum bonorum, dicit quod hec lex habet locum in omni successore, de iure ciuili & pretorio, & hoc putoverũ, arg. ad hoc ff. ad Treb. l. j. §. bonorũ. de condi. & dem. l. in condi. §. ij. Nõ obst. hec lex, qꝫ non dicitur hic, quod ad hoc vt habeat locũ ista lex oportet quod sit heres, sed sufficit qõ sit heres institutus a testatore & non curatur, vtrum possit adire de iure ciuili vel de iure pretorio. Preterea heredis appellatione continetur bo. poss. vt dictis legibus, &c. ¶ Procedo vlterius, dicitur, quod non aũt legitimo modo ab alio detinetur. † Quero quis sit ille legitimus cõtradictor. in hoc pẽdet tota vtrũs istius legis. Me hoc sunt opiniones in gl. nostra. Item Adri. dicebat quod legitimus contradictor est ille, qui habet titulum, si tamen habet similem titulo petentis, vt qꝫ profert aliud secundum testamentum solenne. Et hoc probatur ex litera sequentis ver. sinautez aliquis contradictor. ubi, qui potiora ex legitimis modis iura ostenderit, &c. Ego vero dicit indistincte legitimũ contradictor esse, quicunque habet titulum a defuncto, vel ab alio, & si res possidebatur tẽpore mortis defuncti, ab ipso defuncto. domi. Jac. But. dicebat opinio. Ego non esse veram in eo qui detinet rem, quam defunctus possidebat tẽpore mortis, nam remedium huius legis est quoddam possessorium, quasi recuperãdo possessionem, quaꝫ defunctus habuit tempore mortis, qua spoliatus est, sed spoliatus ante omnia est restituendus. vt l. si qs ad fundum j. ad legem Julia. de vi. & si per vim. vel alio modo. l. j. & l. momentanee. infra vnde vi. Unde in his tribus allegatis sufficeret. Et ita dicebat ipse, quod tenet aut aduocati Bononienses. Hoc in hi non placet. Si enim dicamus istud esse iudicium adipiscende pos. q videtur verius, sicut interdictũ quorum bonorum, tunc posset obiici exceptio dominij, vel alterius iuris, si tũ quis paratus sit probare incontinẽti, vt habuistis no. in l. j. §. quorũ bono. & §. l. proxi. Si vero dicamus hoc esse interdictũ qui si recupe

rande possessionis,scilicet vacantis,tūc in tali iudicio possunt opponi exceptiones,que impediunt restitutionē,si aliquis est tuēdi uenti paratus probare vt habuistis no.ſ.vnde vi.l.cū querebar. Ergo patet qđ illa regula,qđ spoliatus ante omnia est restituendus,nō est vera in casu,huius,l. vbi quis sit paratus incōtinēti probare,ꝛc. ¶Quid ergo dicemus? Aduerte tres casus. Quandoq; quis venit ad contradicendum,antequā sit data licentia de ingrediendo possessio. Quandoq; post datā licentiā ante ingressum. Quandoq; post ingressū. ¶Primo casu est aduertēdū, Aut queris an quis sit legitimus ꝯtradictor ad impediendū executionem,ꝛ suminariā cognitionem,que fit ex ostensione testamenti,vigore huius l. Aut queris an sit legitimus cōtradictor,nō ad impediendū solum istā summariam cognitionē, sed ad impediēdum etiam effectū eius,scilicet immissionē. ¶Primo casu,aut ille,qui venit ad contradicendū,nō asserit se possidere,sed dicit prius immittendum quā qui postulat,ꝛ tunc illa summaria cognitio non impeditur,sed summatim de iure vtriusq; cognoscitur,ꝛ ille immittitur, qui potiora iura habet, vt ſ.eo.l.j. Aut comparet aliquis, qui dicit se possidere,ideo illū,qui petit,immetendū non esse, tūc siquidē producit aliquem titulū simile titulo petētis,vt puta,aliud testamentū,tunc iudex statum pronūciabit nō esse locū huic summarie cognitioni,ex virtute istius legis, sed agendū esse ordinario y iudicio, ꝛ illum debere obtinere qui potiora iura habet, vel probauerit. Ita loquitur opinio Aldrici. Hic est casus in hac l. in ver. sinautē aliquis cōtradictor, ꝛc. Vide l.terā.ibi,i iudicio comparenti,ꝛc. Non autē dicit in secūdo. Si vero allegat aliū titulū, tunc ista summaria cognitio nō impediret, sed super ea de viribus ist.us tituli allegati cognosceretur. Que autē effectum habet,statim dicā. Sēdo casu* quādo queritur,an aliquis sit legitimus cōtradictor,quantū ad impediendū missionē in pos.ꝛ cognitionem summariā dico aut quis ostendit titulū a defuncto,vel ab herede,ꝛ tūc sine dubio impeditur missio,vt l.j.j.que.ic.ꝛ ff.quo.lega.l.j.ſ.rediguntur. Aut allegat titulū, ꝛ idē habet possessionē ab alio,quā a defuncto,tūc siquidē habet possessionē ante mortē defuncti,est legitimus cōtradictor,vt hic,ibi earū rerum, que tempore statoris mortis tempore fuerūt,ꝛc. Si vero allegat possessionem post mortē defuncti,[3] tunc si quidem probet possessionē,vel titulum solū,non est legitimus cōtradictor,qꝛ per hoc nō excluditur ius agēdi. Sed si probaret possessionē ꝛ titulum, forte probaret se vel authorē suum fuisse dominū, tunc esset legitimus contradictor, ꝛ impediretur missio,qꝛ in hoc iudicio potest opponi exceptio,dolo facis,vt ſ.dixi,ꝛ l.prox.i.ſ.not. tamen qđ ab initio non est admittendus ad probandū,nisi sit paratus probare incontinenti,vt supra dixi. Si vero probat titulū, ꝛ possessionē, verū defunctus possederit tēpore mortis,vel nō,dubitatur,tunc non esset mittendus,nō propter contradictionē aduersarij tantum,sed qꝛ a'a heres nō probat illud[a1],qđ est causa suę intentionis,scilicet defuncti possedisse tēpore mortis,qđ requiritur a lege. Quandoq; quis venit post iussum de mittendo ante missionē, tunc si quidem ipse fuit citatus,hic est aduertendū. Si enim primus iussus fuit factus citata parte,tūc si superuenit quidā tertius non citatus, puta aliquis,qui dicit se heredē,ꝛ se potius mittendū,quā illum, pro quo pronunciatum est,dico qđ est retardanda,ꝛ de iuribus istius cōtradictoris erit cognoscendū,vt l.ita tamen.ſ. quoties. ad Treb.ꝛ ibi dixi. Facit extra,de testamēti.c.veniens. ꝛ toi per Inn. Quandoq; tēpore primi iussus nullus est citatus,ꝛ tūc idē multo magis,qđ audiatur ille cōtradictor superueniens, ille vero,qui fuit citatus tēpore primi iussus, si quidē cōparuit, ꝛ eius contradictio fuit repulsa,non est dubiū,qđ non potest audiri,cū nec possit appellari in hoc iudicio momentanee possessionis,sed iuxta sua cōtumacia,talis licentia fuisset cōcessa,tunc ipse, veniens audiretur refectis expēsis,secundū formā authē. ꝛ qui iurat.j.de bono.authē.iudi.pos. Quādoq; cōtradictor apparet post multum iam factā.ꝛ hic aduerte. Quandoq; nō venit directo ad contradicendū primę immissioni, sed ipse principaliter postulat se mitti,apportans suū testamentū, tunc ire primo missus audiretur secundū cōtradictionem legitimā,sēdm ea,que ſ.dicta sunt. Si vero venit directo petēs cassari illā immissionem iam factam si quidē allegat se possedisse,ꝛ citatu non esse,statum illa sententia pronūciabitur nulla,tanq; possessore non citato,vt l.memmerint. ſ.vnde vi.ꝛ si per vim vel alio modo.l.fi. Si vero nō allegat se possedisse,vel dicit se possedisse,tamē fuit citatus,tūc si quidē allegat aliquid,quod est exclusiuū beneficij ist.us cōstitutionis,vt quia dicit testamentū,cuius vigore facta est immissio,habuisse vitium * sibile,vel dicit testatorē,non possedisse tēpore mortis*, tunc immissio retrahitur,vt l.j.ſ.hec verba. ne vis fiat ei.l. cum vero.ſ. subuertum.ff.de fideic.li.ꝛ l.Fulcinus[3].ſ.qđ si in die.qui.ex causa.in pos.ea.ꝛ in hac contradictione non erit necessarius libellus, sed procedetur summarie iudicis officio secundum formam l. a diuo ¶Pio.ſ.si super rebus.ff.de re iud. Si vero non allegaret aliquid, quod esset exclusiuum iuris agētis,tunc non fieret reuocatio. Si quidem ius haberet,deberet recurri ad iudicium petitorium, ꝛ ordinarium. Dices tu, quomodo, si fuit citatus, ꝛ contumax, postea auditur aliquo modo,nonne istud est contra l.si contumax.ſ.de remiſ.pi? Respon.ibi vterq; creditorum habebat ius,sed vnius ius erat potentius alio,hic vero vnius ius habebat,alius non,vnde per contumaciam non videtur eius concessum quod 22 non habet,ꝛc. Quero,vtrū fideicommissarius vniuersalis sit legitimus contradictor? Bl. hic videtur dicere qđ sic, Tu die bene ter. Aut fidei cōmissarius nō possidet, ꝛ nō est legitimus contradictor,vt ff.ad Trebel.l.filiam fratrib. Aut possidet, ꝛ tunc aut est paratus de iure fideicommissi probare incontinenti, ꝛ est legitimus cōtradictor. Ita debet intelligi ista gl.ꝛ ar.eius,quod no.ſ.eo.l.prox. Aut non est paratus incontinenti probare,ꝛ tūc est cus,vt ſ.l.prox.ꝛ no.in d.l.filiam fratribus.ff.ad Treb. Quarto 23 † quid si comparet alius, cum alio testamento eodem die scripto, nec apparet de prioritate,vel posteritate, Bl. formal hic illā questionem super verbo, missus. ꝛ clarius dicit ff.de bonorum possessione secundum tabul. l.j.ſ.j.per Rofred. in titulo, de bonorum possessione secundum tabu.per Lyn. Hic plenius. vt no- 24 in dicto.ſ.j. ¶Ultimo† dicit hic tex.ꝛ eam cum testificationē publicarum personarum accipiat, ꝛc. Ex quo nota, quod ille qui possidet ex licentia iudicis,debet probare immissionem per instrumentum, nec videtur quod sufficiat probare testes,vt hic dicit text.sicut cetera acta debēt probari per scripturam.

bb rambᵇ,vt ca.qm̄ ꝛextra de probat. Vidistis ſ.de erb.ſi vnus.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Sinautē aliquis. An vt effectū huius l.habeat in cum in ecclesia vel monasterio nondū cōstructo,sed ad cōstruendū instituto ab herede vel eius nomine antequā cōstruat possit peti missio in possessionē ex hoc edicto,vide Ang.simpliciter.cōsil. cxxviij.in j.dubio.ibi pulchre loquitur. Itē qđ istud beneficiū cōpetat etiā curatori dato bonis,vide Ale.in cōsi.iij.in ij.vol. Item no.qđ tantū operatur existētia sui heredis, quātū ad hoc vt qđ mitti debeat in possessionē quantū operat beneficiū huius l. per testamēto,nunqđ autē beneficiū huius l. habeat locū in feudis,vide bal.in c.j.an agnat.vel filius Alex.hic in fi.Jaſ.in fi. Item quod stante statu,qđ possessio cōtinuatur in herede an petitio venias ab intest.mitti in pos.ex hoc edicto vide q̄ scripsi.in cā.heredes.ff. de acqui.pos.ad bar.ibi etiā preced.cū decisionibus bal.habes. Item quid si asserat de instrumentis testamenti quorū vnus esset cancellatum,aliud non,an habeat locū hoc edicto vide Bal.cōsi. cxviij.in iij.parte vbi etiam quid si protocollum esset cancellatū.

b ¶Cancellatio. Adde videndum Bal.in terminis consi.j.incip. punctus.ij.lib.

c P.PAV.P. ¶Non suspecto. Vide Jaſ.in l.si vnus ſ.de test.

d P.PAV.P. ¶Dicitur hic. An autem sufficeret probare animum fuisse possessum per defunctum vide que dicit Are.cōsi.cu. mentem loquitur in petitione hereditatis,in isto autē remedio contrario contrarium videt velle Bar.hic vt ponit ipse Are.in ponus.ſ.accessiones.ff.de acqui.pos.

e ¶Officium iudi. Adde q̄idem tenet Bal.hic in vj.q.primo Pau.de ca.Sali.ꝛ Alex.ꝛ vide Spe.in ti.de test.ſ.sequitur. viti.sequitur.cum duobus ver.seq.

f P.PAV.P. ¶Secundo. An sūt habeat locū in veniente statu si stet statutū qđ possessio continuetur in heredē ipsi vide Com.sentientem qđ sic,consi.xliij.ad fi. Et qđ filius mares ab intestato possit petere se mitti in possessionē ex omnicut si esset in testamēto instituꝰ propter fraternitatē, vide in consi.j.de contro.inter mascul. quid si possessio vacat ille ex hꝫ locum in vemētibus ab intestato, vide Are.hic. ¶Sequitur. Adde qđ cum decisione Bal.dicit Pau.de cas.frustre dotationibus,de quib.per Bar.ſ. an filius instituꝰ in legitima habeat būficium huius l. Bal.tenuit qđ sic,sicut hꝫ vim actionem familiæ ercis,vt l.ij.ſ.si quarto.fa.ercis.ꝛ vide Spe.ꝛ Joannadi.in ti.de test.ſ.ſi.ꝛ ver.sed nunqđ is. Bal.consi.xxxiij.vol. an possit cedi si semel possederit ꝛ fuerit introimissus per prętq; mordinate procedit.an habeat beneficium huius l. qđ si possessorium est,non solum adipiscendę sed confirmandę.ꝛ cū nuande,multa pulchra ibi vide.

g POMA. ¶Tu vero dicas. Vide Ang.consi.iij.vol.ꝛ ibi cie tangit,qñ sit restitutio ipso iure,de quo.ſ.p Bar.ꝛ vide consi.xl.vol.iij.ꝛ vide Are.consi.xxxvij.

h ¶Vniuersali. Adde Bartolum consi.inci.in curia capitis in consi.inci.inissus. Ang.consi.cxxxvij.inci.in deci.ꝛc.premissa eundentiam.

i ¶Queritur. Adde eundē Bar.consi.inci.visa quadam petitione per ser Lechum.

k POMA. ¶Queritur vtrū substituto. In fideic. nō habent locū beneficium huius l.vt per Bartol.consi.xcj.alias ix.incip.in

mine Domini amen.

l POMA. ¶ Substitutio pupillariter. An beneficium huius legis habeat locū in causa intestati. videlicet, cōsi. xlvij. ad istā l. z Ro. cccxxv. Et an beneficiū huius legis habeat locum in substituto vulgariter aut compendiose aut fideicommiss. vide Bart. cō. sil. incip. visa quadam.

m ¶ Respondeo. Adde quod Raph. Fulg. dicit quod non probatur opi. Bar. in dicta l. ij. quod putat debere probari. salte. z de iuramento calumnie. vt in casu. l. pe. §. ti. j. qui casus secundum ipsum equiparatur isti l. quisquis. j. quorū app. non reci. Aler. etiam dicit. quod requiritur aliqualis probatio. Tu vide Bald. consi. xxvj. iij. lib. Sed quid si testator possedit. an heres nō possedit. an heres heredis possit petere se in illius possessionem mitti? Spe. quod sic. in ti. de teste. §. fi. versi. pen.

n ¶ Episcopo. Vide etiā per Bal. in addit. Spec. in tit. de teste. in rub. l. si quis ad declinandā. s. de epis. z cler. Quid autē in filio infanto iurta casum. l. iij. §. de inof. test. bal. ibi tenet qs sic. Et ad hoc adde tu Aler. de Imo in consi. iiij. versi. retēra. in ij. vol.

o POMA. ¶ Sumus expediti. An autem ista lex habeat locum in causa intestati. vide cum consi. xliij. z Rom. consi. cccxxv.

p ¶ Satis placet. Adde hoc verū secundum Pet. Cy. Ang. Fulg. Pau. de Cast. nō cōparente cōtradictore, qi nō est pars cui detur. sed vbi cōparet cōtradictor, teneat offerre libellū. iurta aut. offeratur. s. de his conteſt. z Alle. z Cy. gl. in l. ij. §. dies. ff. quis ordo in bono. poss. ser. z Fulg. dicitur facere isti ū text. ibi competenti iudicio. Et ita Aler. dicit tenere etiā Imo. in ca. j. de lib. ob. Spe. in tit. de lib. cōcep. §. nūc dicendū. versi. xvij. quib? omnibus etiā adde qs idē tenet Bal. consil. cxiij. incip. licet filia. iij. lib. Et an sit necesse iurare de calum. Joā. And. post Spe. in addi. in tit. de test. §. fi. z versi. sed nūquid refert. Mar. Sil. tenuisse idem, quod Spe. quod sic. etiā si non apparet legitimus cōtradictor.

q ¶ Ciranda. Adde vt per Pau. de Cast. z Aler. z quod pulchre consuluit Bald. consi. xxv. iij. lib. Adde, z vide Aler. de Imo. in consil. v. in ij. volum.

r P. PAV. P. ¶ Dosset cōcedi. Ideo si posset, debet revocari de facto sicut de facto fuit cōcessa. ad qd vide q habes ad Bar. in l. iuste possidere. ff. de acqui. pos. adverte tū. qr potest ille cui concessa est licētia nō citato possessore quādo cōparet possessor petēs eam revocari petere vt illa cōfirmetur vel de novo concedatur probatio. quod etiam in casu in quo de novo cōcedi debeat vide Aler. late in l. si finita in prin. ff. de dam. infec. in gl. in verbo liberetur. post Ange. vide Jas. in l. si pacto quo penam. C. de pac. Alc. in l. j. §. de carbo. edi. vbi etiam habes maxime in l. si finita. per Aler. an confirmari debeat illa prima licentia nulla, an vero de novo cōcedi, z concludit qs potest illa nulla confirmari. vide per eum.

s ¶ Nuncupatiuo. Nota adde quod cum glo. transit Jac. Bur. Bal. Ange. z Sal. Bal. z Jaco. But. in l. fi. §. de fideicōm. Spec. z Jo. And. in addi. in tit. de teste. §. si. ver. quid de nuncupatiuo, tamen vide Bald. consi. cccvij. lib. j.

t ¶ Imperfecto. adde quod Spec. idē tenet in tit. de test. §. si. ver. quid si filius. Joan. And. ibi, in add. dicit quod Jac. z Bal. dicebant quod cum pater testatur inter filios. in actu de l. hac consultissima quod illa voluntas seruatur non vt testamentum, sed vt quedam diuisio. l. fi. §. fami. ercis. z ita transit.

v P. PAV. P. ¶ Lex. An remedium huius l. habeat locum in bono. pos. vide late Barb. in rub. C. qui admitt.

x P. PAV. P. ¶ Legitimus contradictor. Quis dicatur legitimus contradictor z an eo ipso quod quis citatur. dicatur legitimus contradictor. Vide in Bartol. in versicu. contradictor, vbi habes multa pulchra.

y ¶ Ordinario iudicio. Adde Petr. de Ancha. consil. cccj. z seq. An autem beneficium huius legis competat pro rebus incorporalibus. z an cum filia heres instituta a patre vasallo in omnibus bonis si petat se mitti in poss. bon. feu. agnati sint legitimi cōtradictores, vide Joan. And. in addi. ad Spec. in tit. de test. §. fi. ver pe. in fin. addi. vbi refert. Buli. de saza. hic.

* CLAVD. DE SEISS. Secundo casu. Istud intellige z limita nisi probaretur de antiquiori possessione istius defuncti. z iste contradictor nō probaret de aliqua causa sue possessionis. ita declarat Alex. consi. xxxiij. vol. iij.

3 POMA. ¶ Defuncti. Vide Aler. consi. iiij. vol. ij. z ic. cod. vol. z ad hoc etiam Bal. in rub. de causa pos. z proprie. vbi ponit. an tirentanus remedium huius legis possit opponi exceptio dominij, maxime stante statuto. ad confessio defuncti. ic. z Aler. ci. volu. vbi ponit. an d. ceus testamentum nullum. vel falsum, sit legitimus contradictor.

aa P. PAV. P. ¶ Non probat illud. z ideo videtur dicendum quod non sufficeret probare defunctū possedisse in vita sua, nec hic videtur habere locum reg. l. si possidetis. C. de probat. ita ponderat Aret. bar. velle hic in l. pomponius. §. acce ssiones. de acquir. pos. ad Barto. in l. ista. §. fin.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Tempore mortis. Contra hoc videt quod idem Bar. dicit in l. Pomponius. in fi. ff. de acquir. possess. z ibi vide Areti. z aliquid per eundem in l. j. §. fi. de verb. oblig.

bb POMA. ¶ Per scripturam. Similiter commissio data familie ipsius iudicis, si fit facieda aliqua executio realis. seu personalis, nō valet. nisi sit in scriptis. Ita Bald. in c. cū parati. de appel. per tex. in l. missi. C. de exact. tribu. lib. x. z multa alia notabi. circa hoc casus in quibus requirit scriptura. posuit Deci? in l. pactū. qs bona fide. C. de pac. vbi tangunt doc. z plene Rom. singu. suo vj.

Si quis aliquem testari prohibuerit, vel coegerit. Rubr. XXXIIII.

¶ Cōtinua vt in gl. vel aliter. Dictū est §. de acqui. here. verum quia quandoque hereditas acquisita auferetur ab herede, vt ab indigno. ideo se quit videre de his qui. vt indi. Sz qr vna est causa specialitatis quare quis reputatur indignus, scilicet si quis

a aliquē a testari prohibuerit, vel coegerit, idcirco de ista premittit.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Si quis aliquem. Circa hāc materiam adde quod si aliquis volebat me substituere heredē, vel aliquid mihi relinquere z tamen prohibuisti, teneris mihi ad omne dānum z interesse, ita Paul. de Castr. z Aler. per illū tex. ibi in l. edicti. §. quandoque. ff. de condic. ob causam. docto. Ange. in l. iiij. ff. de inoffic. testa. de qua non meminit etiam Lepol. cautel. lxiij. sed allegat Angel. in l. fi. ff. de eo. z voluit Ang. in dicta l. iiij. quod etiā si bonis verbis eū induxisset quod teneretur mihi, ad qs facit glo. in c. quisque. lo vlti. xvj. q. contrarium tamen dicit Bar. in l. Lucius. §. sempronio. ff. de lega. ij. vide quomodo teneatur ille qui prohibet aliquē testari. Ant. de But. cōsi. lxxviij. incip. inquātū Paulus. vbi concludit quod possit actione de dolo teneri ad interesse ei cui nocuit. vide aliqua in materia ad Bar. in rub. ff. eod. tit. in l. fin. An autē possit agi ad penā de qua in auth. vt nulli iudi. §. penul. ponit Anto. de But. in d. consil. vide ad Bar. in l. j. §. eo. Itē in materia vide Barb. in ca. ij. de pecu. cle. quādo quis inducit aliquem ad ibi relinquendum qs alij erat relicturus, vide etiam in materia Jas. in l. de die. §. quanquam. ff. de condic. ob caus.

LEX I

1 ¶ Pena prohibentis aliquem testari, extraordinaria est, arbitrio iudicis.

Iuli. Qui aliquem testari prohibuerit, vel coegerit criminaliter punitur. z hereditas lei vt ab indigno aufertur. hoc dicit cum l. seq. ¶ Circā ista

1 l. quero? que est pena istius compellentis aliquem ad testādum. Glo. respondet, z bene, pena extraordinaria arbitrio iudicis cuz pena non sit limitata, vt l. sanctio legum. ff. de pen. z quod ibi not.

2 ¶ Secundo quero, circa istam legem. que est ista actio ciuilis? Respon. de duplici ciuili pōt intelligi. Primo de petitione hereditatis. per quam hereditas defertur in fiscum. vt videbitis. j. ti. j. l. j. Itē potest intelligi de actione, que datur ad duplū ei, cui testator

a relinquere volebat. de qua habes in auth. vt nulli iud. §. z hoc prevenit. z nota. per doc. s. arbi. tute. l. quicquid.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Et nulli Judicū. An ista pena solū procedat in administratore ciuitatis de quo loquitur tex. in illo §. pen. an vero in quolibet prohibēte, vide omnino Jas. hic post prin. concludentem qs habeat locum in quolibet prohibēte. sed de hoc dubitat Ant. de bu. z sentit contrarium consi. lxx. incī. in quantum.

LEX II.

Eos qui. Opp. z videt quod hereditas non applicet fisco. ff. e. l. ij. §. fratris. So. quandoqz aliquis impedimentum prestitit alicui, vt non faciat testamentum. tunc si quidē est proximior in gradu. qui succedit ab intestato. auferēr ab eo hereditas. z applicatur fisco, vt hic. Si vero erat viterior. z alius eū precedebat, non applicatur hereditas fisco. vt l. contraria. Si vero compulit aliquem ad testandū. si quidem fecit seipsam instituit, non est dubiū. quin applicetur hereditas fisco. vt l. proprī. z ff. eod. l. j. z ff. his quib. vt indi. l. si scriptis. Sinautez fecit aliū instituit. tūc est quēstio. vtrum ab illo auferatur hereditas. tāquam ab indigno. Hugo tenet hic quod non. Bl. ff. eo. super Rub. tenet contrarium, z illam tenet ibi Dy. z hic Spe. z Cy. ic.

LEX III.

a Iudicium. Licet blanditijs provocare testātem, vt sibi prouideat. hoc dicit. Vide plene glo. ibi, z de inoffi. testa. l. non est. Sed ibi circa prohibita. hic circa permissa. ibi. j. ij. z ff. in princip. sed ibi constante matrimonio, ne alter efficiatur pau-

rior, hic vero dispositio cõfertur post mortem, ibi ẽ. de stat. z ima ff. l. j. ibi circa prohibita. Ibi l. captatoriaꝫ. sed hic nulla est deceptio. Non enim confert ipsa vxor supremam voluntatem in arbitrium alterius, sed ipsamet declarat. ꝛc.

ADDITIO.

¶ Bladitijs. Adde qõ Paul. de Last. dicit hanc legẽ procedere nisi probarẽtur minæ prius factæ per maritum, qꝛ tunc licet postea per blanditias instituerat maritum, qꝛ adhuc durat causa metus, censeretur fuisse coacta, z haberent locum quæ dicta sunt superius in dicta l. fi. z in l. j. ff. que onerande. quarũ rerũ act. nõ datur. z qõ not. Jnn. in c. tãta est vis matrimonij. qui fi. sint legi. Tu dic, qõ in terminis idem cõsuluit Bal. consi. cc.xxiij. j. vol.

De his quibus vt indig. hereditas auferꝫ. Rubr. XXXV.

LEX I.

1 ☞ Hereditas tunc aufertur ab indigno, z applicatur fisco, quãdo quis est indignus propter suum delictum.

2 Quantum tempus debeat transire, vt vindicta dicatur omissa.

4 ☞ Dispositio legalis magis equiparatur vltimæ voluntati, quam contractui.

a HEredes. *Quinecem testatoris nõ vlcisci tur, hereditatem cũ fructibus restituat, z ad vsuras tenetur a tẽpore mote litis. h. d. Diuiditur in duas partes. Primo loquit de rebꝰ ex quibus fructus percipiũtur naturaliter. Secundo loquit de rebus, ex quibus nõ percipiũtur fructus nec possunt percipi, nisi vsure. Scda ibi, ex hereditate auth. hec est difficilis lex, z habet gl. multũ inuolutã. totus titulus est difficilis. ¶ Oppo. hic dicitur qõ debet vlcisci mortem. Contra vindicta nõ est permissa, vt l. scientiã. ff. qui cuꝫ aliter. ad l. Aqui. Solu. Intelligitur hic ꝺ vindicta, que fit accusando homicidas, vt l. j. ẽ. de præci. Jmper. offer. non autẽ licet sua authoritate occidere. Alterius opp. dicit hic, qõ ista hereditas aufertur, z applicatur fisco. Cõtra. ẽ. de her. inst. l. si pater. z l. nec apõ. Dicit gl. fallit. Tu dic qõ nõ est propriæ fallere. sed est regula per se. Nam qꝛ
1 aufertur ab indigno, applicatur fisco, quando quis est indignus propter suum delictũ. vt hic, z ẽ. tit. j. l. ij. z per totũ istum ti. z ff. e. z gl. tenet qõ quando quis est indignus absque suo delicto, non applicatur fisco, vt l. cõtraria. ¶ Itẽ opp. j. de legat. l. pen. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic qꝛ illa lex nõ facit exceptionẽ a regula, sed facit aliã regulam per se, que est quãdo quis est indignus, z respicit offensam certe persone, tunc qõ aufertur ab indigno, applicabitur illi persone, nõ fisco, vt lege cõtraria. hic vero loquitur quãdo certã personã nõ respicit. ¶ Alterius opp. ff. de petitio. here. l. itẽ veniũt. ff. cũ prædixi, Sol. Dicit gl. hic loquitur in eo qui sciuit, ꝰ z sic est male fidei possessor, lex contraria loquitur in eo. qui
b ignorauit, qꝛ cũ sit bone fidei possessor, non tenetur, nisi in quãtũ locupletior factus est, vt in contrario. Jsta gl. dicit veritatẽ in genere, non autẽ referendo ad casum huius legis. nã ille, qui ignorauit occisores defuncti, ideꝫ aliquez esse occisum, nõ tenetur, vt ff. ad Syl. l. ij. ff. qõ ad causam. z l. si ante. z j. eo. l. si ideo. Item opp. ad secundã partem, dicitur hic, qõ tenetur ad vsuras post motã litem. Cõtra. immo videtur quod a tẽpore mote, vt l. item veniũt. ff. petitam. ff. de peti. her. Sol. vt in gl. tenementi. Quero dicit hic heredes, quos necem testatoris inultã omisisse cõstiterit. Quero,
2 quantũ ☨ tẽpus debeat transire, vt dicatur omissa vendicta. ꝰ Di-
c cunt quidã. tẽpus est statuendũ a iudice. Simile in auth. de here. z fal. ff. illud. z in auth. hoc amplius. j. de fideicommiss. Alij dicunt quod sufficit quod tantum tempus trãsierit. intra quod potuerint occisores accusari. arg. ff. de verbo. obli. l. ita stipulatus. Alij
3 de istã gl. ij. z nota ☨ qõ in maleficijs [a] negatiuis, seu que committuntur in non faciendo, non est necesse qõ quis desinat posse facere, vt maleficiũ dicatur perfectũ, sed sufficit quod transeat tan-
4 tum tẽpus, qõ facere potuit, vt hic. Et sic ☨ dispositio legalis ma-
e gis equiparatur vltimæ voluntati, quã cõtractui, ꝰ vt colligitur ex hac gl. cõiuncta. dicta l. si ita stipulatus. Tene mẽti perpetuo. ¶ Sed quero, postquã quis omisit necẽ testatoris inultam, quomodo aufertur sibi hereditas. Jsta gl. videtur velle, quod de hoc accusatur, vt puniatur in amissione hereditatis. Et dicit qõ ista accusatio potest fieri intra quinquennium, vt l. in cognitione. ff. ad Syllã. z vide istã gl. in fi. Erit ergo cõclusio libelli, vt innuit ista gl. dico qõ omisisti inultam necẽ defuncti, quare peto te condemnari in amissione hereditatis. Jstud nõ videtur de mẽte illius legis, immo videtur qõ hoc sit iudiciũ ciuile, z ista est veritas. Erit
f ergo practica hoc modo, qꝛ cũ heredes negligerint accusare, occisores, alius eos accusauit coram præside prouincie, quibus occisoribus condẽnatis de homicidio, illa sentẽtia lata contra homicidas habebit effectum confiscandorum bonorũ. cõtra heredes negligentes intra quinquennium, vel perpetuo, vt dicta l. in cognitione. ff. ad Syl. quo facto, debebit agi petitiõe hereditatis, contra heredes, in qua habetur ratio fructuũ. z vsurarũ, vt hic dicitur in text. z ista causa agitabitur coram procuratore Cæsaris, quod dicit inter fiscũ, z priuatum, vt l. j. ẽ. vbi cause fiscales. z hoc videtur tenere gl. ij. huius l. z in gl. pe. z l. j. ẽ. tit. j. vide glossam.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Heredes. An ista materia procedat vbi occisorem penituit, vide Panor. in c. accusasti, extra de accu.

b ¶ Qui sciuit. Adde qõ Paul. de Last. refert Bal. de Lu. dicit per hunc tex. qõ si vasallus cõmisit felonam. propter quam potuit priuari feudo, vel clericus delictum, propter quod beneficio priuandus, licet habeãt ius in re quousque sint priuati, post quam tamen erant priuandi, tenentur restituere omnes fructus, quos percepерunt a die felonæ commissæ, vel quos percipere potuerunt, qui extenduntur sunt consumpti siue sint effecti locupletiores, siue non quod Paul. de Last. r. dicit singulariter notandum, quia melius alibi vix reperietur.

c ¶ Vindicta. Vide qõ ex gl. quæ vult qõ vindicta accipiatur pro accusatione licito, accusando in iudicio infert Paul. de Last. ad q. dicit qui recepit iniurias, z dicat famulo, si redeas domũ, nisi feceris vindictã, vel ipsemet dicat, ego facia vindictam de illa iniuria, z postea ille moriatur reperiatur, qõ per hanc gl. nõ præsumatur dolosus, qꝛ illa verba possunt intelligi de vindicta licita, secundum Bal. de Lu. ipse vero dicit qõ in dubio ex qualitate personæ, habetur æstimare, arg. l. famosi. ff. j. ff. ad l. Jul. ma. Facit l. j. si quis furem male. nõ qõ ex dictis verbis possit eũ condẽnare, sed facit indicium ad torturã, tamẽ Bar. in l. fi. quis mihi bona. de ac. petat. eo qui dixit famulo, vade, ꝛc. tenet qõ dominus tenetur de homicidio mãdato. Idem tenuit Paul. de Last. consi. celr. quod limitant Ro. z Lu. nisi offensa illata domino fuisset vna alapa, z non offensa cũ ferro, qꝛ verba domini debẽt intelligi de simili offensa. arg. eorũ que no. in l. j. j. vnde vi. z vide ad hoc Bald. cõsi. xxxvi. vol. ij. Sed quid si mortaliter vulneratur a fratre, filios fratris vulnerantis instituat, an tenebũtur necem testatoris vindicare contra patrem vulnerantem. Joã. And. in add. ad Specu. in rub. de suc. ab intest. decidit quod non. alle g. l. filius. ff. de condi. instit.

d P. PAV. P. ¶ Ex malencys. ex quo infert Lig. hic qõ pena est apposita per statutũ syndicis nõ denunciatibus malicia cõmissi, etiam quam primũ potuerũt denunciare, z non denunciauerunt.

e POMA. ¶ Quã contractui. Vide etiã in hoc Bar. in l. si ita stipulatus ff. de verb. obli. z in l. ea demum. ẽ. de coll. z Alex. cõsi. xxxvi. vol. ij. Ro. consi. lxv. Barb. cõsi. lxvi. vo. j. Ro. cõsi. cccij. z Bar. in c. cũ omnes. de constit. z in rub. Are. in consi. xxi. z xxxix. Item vide Bal. in c. inter ceteras. de rescrip. vbi dicit qõ litere gratiæ equiparantur tam vltimis voluntatibus quã ꝑsonis. Are. consi. xiv. Felt. in c. j. de sponsa. ad fi. Are. lxxxix. z Alex. cc.xxxij. vol. ij.

LEX. II.

6 ☞ Accusans testũ de falso, z succumbens, perdit ea quæ fuerat testatorem sunt relicta.

7 Qui dicit testamentum nullum, vel non iure factum, si succumbat, perdit relictum in testamento.

* POlla. *Factum defuncti maioris, non remittit in accusatione falsi succumbat, pupillũ heredem instituere facit, z ipse ei tenebitur, z de calumnia punietur. h. dicitur in partes tres. Primo, ponit vnũ dictum. Secundo ponit aliud dictum, de illo qui fuit a defuncto maiore. Secundo ponit aliud dictum, de illo qui fuit a defuncto minore. Tertio

tallionis,sed debet quis se inscribere nomine proprio. Nec est nouũ
qd alterius nomine quis accuset, ⁊ alterius nomine se iscribat, vt
j.de iniur.l.fi.⁊ ista est veritas. Et per hoc notabilis fit questio,
b an syndic⁹ possit accusare syndicario nomine, vel nõ. De quo vi
debitis,in l.ij,qui accu.nõ pos. ¶ Alterius opp.⁊ intro glo.mag.
de l.tutore.ff.eo. Solu.nõ perdit, qd relictũ est ipsi tutori, vt ibi,
sed qd relictũ est pupillo,vt hic. Sed contra hoc opp. factum tu
toris nõ debet nocere pupillo, vt l.neque inter.ff.de regul.iur. ⁊ l.
meminerint.j.vnde vj. Solu.vt in dicta l.neque.⁊ in l.si dolo.ff.si
quis omis.cau.test. ¶ Itẽ videtur qd etati pupillari parcatur,
vt l.post legatũ.§.etati.ff.eo. Gl.videtur hic ponere quatuor solu
tiones,sed in veritate nõ sunt nisi due. Prima est,concedo quod
pupillus habet duo remedia, vel restitutionẽ in integrũ, si vult,
* vt lege cõtraria* vt agere contra tutorem pro indẽnitate,vt hic,
arg.ş.si tutor vel cura.interue.l.j.⁊ l.etiã. Secũda sol.est qd hic lo
quitur quãdo potest habere regressum cõtra tutorem, ibi vero,
quando contra tutorẽ nõ potest habere regressum. Hoc autẽ po
test cõtingere tribus modis,vel propter defectũ facultatũ, quia
tutor nõ est solvẽdo,vel qr tutor fecit instigãte matre, ⁊ consan
guineis,vel qr pupillus perdidit instrumẽta,propter que pote
rat agere cõtra tutorẽ. Tamẽ gl.facit de istis tribus casibus, de
quolibet per se vnã sol.tamẽ omnes isti tres casus cõprehendũ
tur in vna sol.tripartita,placet sol.qd potest eligere pupillus,vel
c remedia istius legis vel illius. ¶ Alteri⁹ † opp.dicitur hic quod
tutor de calumnia punietur,cõtra.ff.eo.ti.l.tutorẽ. Sol intellige,
qd punitur de calumnia euidenti, nõ alias. ¶ Itẽ opp.de princ.
istius l.ad fi. Nã in princip.dicitur contrariũ,qd non potest retra
ctare gesta per maiorem. in fi. dicitur contrariũ ibi, cum retra
ctas ea,⁊c. Sol. Gl.exponit retractas,id est,iterũ tractas. Que
ro,dicitur hic,qd perdit qs partẽ pupilli, quero, quid de patre.
Polle. Tex.innuit qd.no. In cõtrariũ facit.ff.de bon.que libe.l.
quia seruitute.⁊ de his quib⁹ vt indig.l. post legatũ.§. si pater.
⁊ l.si filius. Sol.† Veritas est hec,quãdo quis accusat testamẽtũ
de falso,⁊ succũbit,ea que post testatorẽ sunt relicta in testamẽto,
perdit,⁊ ideo si erat relictũ filio,vel seruo eius,videbatur sibi re
lictũ in testamẽto,qr ex dispositione defuncti,sibi debet acquire
re,merito illo priuatur,vt in l.allegata in cõtrario. Sz hec portio
Polle,nõ debetur pupillo ex testamẽto defuncti,sed ex eo, quod
Polla pupillũ fecit heredẽ, arg. pro hoc,qd habes in l.etiam. ff.
g de inofficio.testamẽ.⁊ ibi no. ¶ Quero,† quid si aliquis dixit te
stamentũ nullum,vel nõ iure factũ,⁊ succumbit, an perdat reli
ctũ in testamento. Dic vt plene in l.post legatũ.in prin.ff.eo.titu.

ADDITIONES.

*CLAVD. DE SEISS. ¶ Polla. Ista lex.ad hoc allegatur ꝙ
ita facto voluntas declaratur sicut verbis. ad quod. vide plures
concord.in c.dilecti filiũ.in glo.de appellat.
a ¶ Priuilegio. Adde qd gl.reprobat Pau. de Cast. inquãtũ vult
qd Abb.succedẽs laico in iure patronatus, nõ habeat nisi qua
tuor mẽses ad presentandũ,prout habet laicus, qr immo vtetur
priuilegio suo,⁊ habebit sex mẽses,vt habet ĩ c.j.de iur.patr.ĩ vj.
b ¶ Syndicus. Adde an syndicus possit accusare nomine vniuersi
tatis. Ioan. And.in tit.de actore.in addi.ad Spec.§.j.versi.item
excipitur.⁊ procurator habens mandatum ad accusandum.non
potest accusare,nisi in mandato sit tempus ⁊ locus commissi de
licti,vt consuluit Rom.consi.xl.
*CLAVD. DE SEISS. ¶ Lege contraria. Quid autem si te
stator apposuit penã minori instituto si aliquid faceret, quo casu
voluit eũ priuari hereditate ⁊ alij applicari,an tunc si contraue
nit,possit restitui in integrum:vide Areti.consil. lxvij.⁊ in simili
Alex.in l.fi.ş.de repud.heredit.

LEX III.

SI ea questio. Si ante habitã questionẽ de seruis,tabule sunt aper
te,⁊ hereditas adita,aufertur ab heredibus tanquã
indignis,nisi essent pupilli.h.d. ¶ Opp.de l.si quis in
grauescente.§.non tantũ.ff.ad.Sy.⁊ l.necessarios.§. nõ alias.eo.
titu. Sol. Istã intellige, secundum illam, quia supple hic aperte
sunt tabule,⁊ hereditas adita. Opp.quod sufficiat apertura tan
tum,vt l.lege Corne.§.fi.ff.eo. Sol. quantũ ad penã centũ aureo
rum,sufficit sola apertura,vt lege cõtraria,sed quo ad amissionez
hereditatis requirit apertura ⁊ aditio,ita loquitur hic. ¶ Que
ro qualiter debeat haberi ista questio de familia. Gl.que est hic,
dicit i domo, nõ in iudicio. Vide gl. Istã gl.semper reprobaui,qr
immo ĩ iudicio cũ debeat esse publica questio,vt ff.ad Sy.l.j.ĩ pñ.
Preterea ante aditam hereditatem non potest seruus torqueri
a futuro herede,vt ff.si quis testa.li esse ius.l.j.§. quid tamẽ si sub
conditione. Unde de necessitate debet haberi questio in iudicio.

☞ Incapax quando non capit,aut capit.

LEX IIII.

Hereditas. Ista lex consueuit reputari dif
ficilis. Breuiter dicit, Heredi
tas nõ potest adimi in codicillis,sed si in ea heredes re
putãtur indigni,hereditas applicatur fisco.h. d. Ad
literam opp.⁊ videtur qd hereditas possit dari in codicilis , vt j.
tit.j.l.ij. Sol.potest dari per fideicommissum,vt ibi,directo, nõ vt
hic. ¶ Opp.ij.d.l.pe.§.fi.de condi.inst. Sol. Ibi in vanũ cogita
uit. ¶ Opp.iij.⁊ videtur qd hereditas possit transferri ad aliuz,
vt l.ex parte.ff.de adim.leg. Huius timore gl.que est hic,exponit
istam literã tribus modis. Tu tene vltimã expositionem,que di
cit,non videtur ad alium translata,id est, nullo modo translata.
Nunc intro gl.magnã,⁊ est vtilis,⁊ difficilis, ⁊ opp. qd non ap
plicatur fisco,sed remaneat penes heredes , vt l.ex parte. ff.d adi.
le. Sol.plures sunt. Primo,qd hic expsse adimit, ibi tacite. Ista
non est vera,qr etiã quãdo adimit expresse, remanet apud eũ, vt
vt l.militis.§.veteranus,de test.mil. Dic ergo qd hic adimit ex
presse,⁊ eũ dixit indignũ. Et secundũ hoc collige tres casus. Aut
adimit tacite,⁊ habet locũ l.ex parte. Aut adimit expresse,⁊ tunc
heredẽ dixit indignũ, ⁊ habet locum ista lex. Aut non , ⁊ habet
locum l.militis.§.veteranus.de testa.milita. ¶ Oppo.ff. si ta. te.
nul.exta.l.j.§.pe.vbi dicit deferri veniẽtibus ab intestato. Sol.
dicit gl.aut ille,qui reputat indignus,erat in primo gradu, aut
non. Ista sol.nõ est vera,neqz bona,nam sine dubio gradus insti
tutori⁹ est prior grad⁹,vnde nõ cadit ista distinctio,aut erat,⁊c.
Unde dicit gl.distingue, aut mutauit volũtatẽ circa omnes , aut
circa vnũ tantũ,⁊ etiã ista est vna truffa. Tu dic, qd hic peruenit
ad actum verbi,reputando eos indignos,ibi peruenit ad actũ fa
cti,incidendo tabulas , vt decederet intestatus,⁊ ita videt senti
re gl.tua infra,in distinctione quã ponit. Itẽ opp.ş.de test.l. hac
consultissima.§.penul. ¶ Sol. Ibi primo heredes non reputauit
indignos,sed ad alios nõ trãstulit. Itẽ opp.⁊ modo intro distin
ctionẽ gl.⁊ videtur quod non veniat fiscus, sed primo vocentur
quidã cõiuncti,vt ş.de secun.nup.l.j.§.preterea.⁊ §.omniũ.de in
cest.nup.l.si quis incesti.de na.li.l.j.in fin. Sol. Ibi loquitur quã
do heres institutus ab ipso initio est indign⁹ defectu testatoris,
hic vero loquit quãdo ab initio erat dign⁹,sedpostea p testatorẽ
reputatus est indignus. Vide istã gl.in l.j.distinctione Antequã
veniamus vlterius. Pro ista distinctione declaranda quero
1 † si testator instituat spuriũ,qui omnino est non capax,vt habui
stis in auth.lz.in fi.ş.de nat.lib.⁊ de incest.nu. auth. ex cõplexu.
cui deferatur hereditas. Gl.hic videt dicere,ꝙ primo quibusdã
personis,postea fisco. Et ita sentit Azo in Summa.in ti.de natu.
lib. Reperi quod Richar. Malum.consuluit contrarium, ⁊ ego
a etiam consului alias,ꝙ quando ille,qui est omnino incapax,insti
tuitur heres palam,hereditas apud coheredẽ remanet,vel apud
venientes ab intestato,vt l.non intelligit.§.si quis palam.ff.de iu
re fisci. Hoc etiam notabiliter dicit gl.in l. Lucius.§.in testamen
to.ff.de leg.j. Sed nullus spurius est capax portionis,⁊ preponi
tur ꝙ sit institutus palã,ergo ⁊c. Facit de iur.fisci.l.in metallũ.⁊
de his que pro non scrip.l.si in metallũ.⁊ ꝙ vidistis in l.j.ş.de he
redib.insti. Facit l.ij.eo.tit.⁊ quod ibi habuistis notatũ. Preter
ea,posito ꝙ spurius dicatur indignus,tamen est indignus absqz
suo delicto,vt l.legem.ş.de nat.lib. Sed istud,qd aufertur ab in
digno absqz suo delicto,remanet apud veniẽtes ab intestato,vel
coheredes,si sunt,vt l.si pater.⁊ l.nec apud.ş.de hered.insti.not.
in l.aufertur.in prin.ff.de iur.fisc.ergo ⁊c. Non ob.l.j.de sec.nup.
⁊ de incest.nup.l.si quis incest.⁊ de nat.lib.l j.qr in specialib⁹ ca
sibus loquuntur in natis ex coitu incestuoso,vel improbato,rõ
ne dignitatis,vnde non est extendendum ad alios non capaces,
sed standum est regul.s precedentibus Reintro glos.⁊ ad istud
2 dictum glo.oppo.† qd quando quis est non capax,propter defe
ctum testatoris,videtur quod pertineat ad fiscũ indistincte , put
vidistis in l.eius.§.j.ff.de test. Sol. Tres casus debes aduertere.
Aut quandoqz heres non potest capere,propter testatoris defe
ctum,⁊ tunc est ideo,qr testator cum nullo potest facere testm̃, ⁊
tunc si quidem bona sua non sunt publicata,est locus venienti
bus ab intestato,vt l.j.§.plane.ff.de suis ⁊ legi. Si vero bona sua
essent publicata propter delictuz indistincte succederet fiscus,vt
l.eius qui.§.j.ff.de testamen. Si vero cum quibusdam potest face
re testamentum,cum quibusdam non,vt in eo, qui habet filium
spurium,cũ eo non habet testamenti factionem,cũ alijs sic. Re
gula est qd si relinquitur palã,debet remanere apud coheredes,
vel venientes ab intestato. Fallit in quibusdã casib⁹,vt supra di
xi. Modo habetis expeditum principiũ huius distinctionis,⁊ fi.
gl. ¶ Quero pro declaratione secundi membri distinctionis glo.
3 † qñ heres non est capax propter defectum sui,vtrum applicetur
fisco,vel veniat ad venientes ab intestato. Glo.hic plene non de
clarat. Tu vero dicas, aut instituitur heres omnino non capax,

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

aut instituitur capax, sed est indignus. ¶Primo casu, locus est ve-
nientib⁹ ab intestato, vt l. prima, supra, de heredibus instituēd.
secundū opin. verā, l. ii in mettallum. ff. de his que pro non script.
de iure fisci, l. in metallum, qđ debet intelligi, si fuit institutus pa-
lam, vt ꝛ. dixi. Si vero instituatur heres capax, tamen indignus,
tūc aut indignus est absq; sui defectu, vel delicto, ꝛ nō est loc⁹ fi-
sco vt l. ii pater, ꝛ l. nec apud, ꝛ. de here. instit. Aut est indign⁹ suo
delicto, ꝛ tūc aut illud delictū respicit iniuriā certe psone, ꝛ nō est
locus fisco, sed applicabitur illi persone, vt l. pe. ꝛ. de leg. Aut non
respicit offensaz, seu iniuriā certe persone, ꝛ tūc regula est, quod
illud, qđ aufertur ab indigno applicatur fisco, vt l. Papinianus.
ꝛ. memnisse, de inof. test. ꝛ ꝛ. co. ti. l. j. cū multis similibus. ¶Que
4 ro, pro declaratione ꝓtertij mēbri distinctionis glo. quid si heres
non est capax propter defectū testamēti, cui applicabitur heredi-
tas? Distingue, aut fuit defectus testamēti ab initio, qꝛ testator
non obseruauit solennitatē testamenti, ꝛ tūc veniūt venientes ab
intestato, vel qui erāt alias instituti, in alio testamento solenni, vt
Inst. de here. que ab intest. defe. in pn. ꝛ ff. de ad. leg. l. ex pte. Aut
testamentū deficit ex post facto, ꝛ tūc aut deficit propter casum
aut propter factū testatoris, circa ipsuz testamentū. Si propter
casum vt puta propter posthumi natiuitatē vel qꝛ dedit se ad ar
rogandū testatori, vel simile, tūc sine dubio veniūt venientes ab
intestato, vt ꝛ. de posthumis here. instit. per totū. ꝛ ff. de li. ꝛ posth.
per totū. ꝛ j. titu. j. l. j. Secūdo casu dico, aut testator peruenit ad
actū verbi, faciēdo aliā voluntatē, aut ad actū facti cancellando
primū. Si testator peruenit ad actū verbi, tunc si quidem in alia
volūtate valida, de iure cōmuni, vel de iure speciali, venit ad illos
quibus in secūda volūtate reliquit, vt l. hac cōsultissima. ꝛ. si qs
aute. ꝛ. de testi. Si aute in alia voluntate inualida, tunc aut here-
des reputauit indignos. ꝛ est loc⁹ fisco, casus est hic, aut eos nō
reputauit idignos, ꝛ tūc aut postea supuixit per decennū, ꝛ est lo
cus veniēti⁹ ab intestato, cū primum testamentū iritetur, vt l.
sancimus, de testa. Aut nō supuixit per decennū, ꝛ tunc remanet
apud primos institutos, vt l. imli. ꝛ. veteranus, de testamen. imli.
Secdo casu, qū peruenit ad actū facti gl. tangit hic plenius, ꝛ in l.
nostrā. ꝛ. de testa. ¶Dic vt plene dixi l. ii. de his quibus vt indig.

ADDITIO.

a ¶Ego cōsului. Adde Bar. in consi. inci. Dominicus, ꝛ cōsi. inci.
thema tale, legatū factū est. ꝛ, Bal. ꝛ Jo. de Imol. in l. ij. ff. ꝛ test.
per Bar. in l. ii pater. ꝛ. de here. instit. si filius aute occidit patrē,
dicit Lyn. qđ hereditas nō ibit ad venientes ab intestato, sed ad
fiscū. in l. cū ideo ꝛ. fi. ꝛ dicit esse casuz. ff. de bo. dam. Adde l. soro-
rem. ꝛ. eod. ꝛ tex. no. in l. Lu. ff. de in. fisc. vbi etiā probatur qđ ne-
dum occidens prohibetur cum effectu succedere occiso, sed etiaz
heredi eius. De his etiam vide per Bal. in l. codicillis. ꝛ. matre. ff.
de lega. ij. Vide Bald. consi. ccxxiij. in j. vol. An autem substitu-
tus alicui in causam mortis admittatur, si interficiat illum, cui
fuit substitutus ꝛ si non: quis succedat vide Bal. consi. i. iij. vol.

LEX V.

1 ☞Quando quis non implet voluntatem defuncti circa funus,
quomodo cogatur.

NOn oportet. Qui expēsas funeris nō fa-
cit, quas imunxit testator
nō remouetur vt indignus. h. t. ¶Quero circa l. nō-
tram. ¶Primo vtrum hoc sit verum, siue testator imū-
xerit heredi. Bloff. tua determinat quod sic, vtroque casu, ꝛ sic hec
non est iusta causa quare vt indigno auferatur hereditas alicui.
¶Sed quero quando quis nō vult implere voluntatē defuncti
1 circa fun⁹, qualiter cogatur ꝛ. Bl. dicit, ꝛ bene quod per cohere-
des si sint plures, vel authoritate pōtificali, vt l. hereditas. ff. de
pet here. Itē pdicta vera, nisi testator hoc expressisset, vt si hoc he-
res non obseruauerit, caderet a relicto, vt ꝛ. de fideicommis. l. fin.

LEX VI.

1 ☞Qui accusauit quando teneatur causam appellationis pseq.
3 Principales, ꝛ mandatores possunt accusari.

MInoribus. Crimē iulte necis, nō obest mi-
noribus. Item qui accusauit,
debet causam appellationis prosequi. h. t. Ad legem
nostram vltima glo. opp. de l. propter veneni. ꝛ. fi. ff. ad
2 Syllania. Bl. dicit⁹ ibi excusatur propter inopiam. argumentuz
ff. manda. l. si procurator. ꝛ. si ignorantes. Ista solutio continet di
1 uinationē. Dicas ergo sic, ꝛquandoque ille qui accusauit obti-
nuit, ꝛ reus qui succubuit, appellauit. tunc tenetur appellationē
prosequi, nisi si minor. hic est casus. Ideo quia presumitur quod
habeat bonam causaz scilicet, quod sententia sit iusta. Quādoq;
ille, qui accusauit, succubuit, ꝛ tunc nō tenetur appellare, nec ap-
pellationem prosequi, ꝛ ita loquitur lex cōtraria. Ratio. qꝛ ista
presumitur iusta, argumento eius qđ no. in l. hereditas. ꝛ. cata. ff
1 de cuic. ¶ꝛQuerit gl. vtrum ille qui appellauit, debeat causam
appellatiōis ponere in appellatiōe, ꝛ hic tex. facit qđ sic, Tu die
de hoc plene, vt ff. ꝛ appella. l. j. ꝛ l. seq. qđ hodie de iure cauetur
est expeditum, vt extra de appella. c. cordi. libr. vi. Quero qđ si
b pote quo accusauerunt, erāt minores⁹, tēpore vero appellationis
sunt maiores. Dicit gl. quod inspicitur tūc tum, vt l. in. ꝛ. Sed
3 de mino. ¶Ultimo ꝛfacit iste tex. in ar. quod principales, ꝛ man-
c datores, ꝛ possunt simul accusari. De hoc videbitis in l. j. ii tres,
vel accu. inoz. fu. ff. de adul. l. nihil.

ADDITIONES.

a ¶Gl. dicit. Adde quod Ly. vt refert ꝛ sequitur do. Ulex. si quis
citer dicit quod hodie pmuaretur heres, scīm formā aut. hoc au
plius. Jac. But. probat vltimam sol. gl. per quā dicit limitari a
quod habetur in dicta auth. hoc amplius, scilicet, quod heres
non implens voluntatem defuncti pmuatur hereditate solum,
quando voluntas concernebat cōmodum pecuniarium alias re
cus, vt hic. Idem tenet Raph. putās norandū pro limi. d. anto.
b ¶Minores. Adde qđ Ly. ꝛ Old. tenēt cōtra gl. qꝛ priuilegium
est etati concessuz, ergo vltra durare non debet. l. ii tutor. ff.
in prin. ff. de tut. ꝛ ratio. dictra. l. non solū. ꝛ. fi. libertus. ff. de cu
tut. l. Titia Seio. ꝛ. vturas. de leg. ij. Itē quia duo videtur esse
cepta. Unū qđ heres vindicet necē defuncti, secundū qđ vin
cet antequam adeat. Licet ergo minor excusetur a secundo
excusatur a primo, ar. l. Celsus. ꝛ. j. de ar. ꝛ c. cum dilecti. de
contu. Non ob. ꝛ. illud. alleg. in gl. quia respondet. quod si non
quitur in priuilegio certe etati concesso, tamen Bal. Bru
li. ꝛ Fulgo. tenent cum gl. quā Paul. de Cast. inducit ad
nem de matre que tēpore mortis mariti erat minor. quo
cusatur, si nō petūt tutorē filijs, vt adu. del. l. ij. am facta mino
excusetur. si adhuc filij sunt impuberes. glos. hic plesat arg.
excusetur. Ibi dicit quod contrariū tenuit Ald. quē credit dice
re veritatem, tamen Bal. in auth. si captiui. tenet quod minor ex
cusetur per istam gl. ꝛ ita dicit se consuluisse, ꝛ Spe. dē determi
nasse in tit. de restī. in inte. ꝛ. ij. versi. sed quid si ipsa mater, erat erā
fit do. Alex. Tu adde Ro. in terminis consulendo consi. celeberri
inci. in Christi nomine, visis thematis narratis, vbi alleg. Spec. ꝛ
Bal. vbi ꝛ. ꝛ gl. hic ꝛ aliam gl. in l. i. ꝛ. in qui. cau. in int. restī. nō
est necessaria. ꝛ Bal. cōsi. cxj. inci. in Christi nomine. mater. iij. di
qꝛ vbi lex non cauet. quod excusatio debeat esse temporalis spe
uilegium debet esse perpetuum, alleg. ꝛ. illud in aut. de sig. ad di
ctum Spe. idē tenet Pet. de Anch. cōsi. dni. Ang. consi. xvij.
c ¶Principales, ꝛ mandatores. Adde qđ Bal. Sal. ꝛ Pan. de
La. dicunt quod si syndicus tenetur ex forma statuti denunciare
delinquentes sub pena, ꝛ plures cōmiserūt delictū, syndic⁹ omit
vnum delinquentibus denunciare, tenetur ad penam pcunie.
si nullum denunciasset. Adde etiaz Bal. in l. eum epm iuuenē.
ii. ff. de pub. ꝛ l. ii. ff. ad l. Cor. de sica. ꝛ in l. ordinan. ꝛ. de re. ve.

LEX VII.

a SIdeo. Si occisores non reperiuntur, nor
1 Ista lex est argu. ad questionem, ꝛ imo quasi cō
syndico comitatus, qui tenetur denūciare malefi
res, vt eo casu quo reperiri, seu denunciari non possunt, cr
leficium est occultum vt furtum, ꝛ similia, non puniūr. si
b nunciauit⁹. De hoc dixi plenius in l. diuus. de cu. reo. ꝛ
hoc, l. annus. ff. de cal. ꝛ l. semper. ꝛ. annus. ff. quod vi aut cla

ADDITIONES.

a ¶Si ideo. Et vide eund. Barto. in l. j. ꝛ. occisorum. ad S
consil. xlj. inci. Rucerini, ꝛ in l. diuus. de cust. reo. ꝛ in Lan
ff. de nox. ꝛ Bald. hic, ꝛ Bar. in l. j. ꝛ. fi in villa. ff. ad Syll.
consulo Bitxie. Andreas Barba.
b P. PAV. P. ¶Si non denunciauit. Licet hoc casu nō
denunciare maleficium commissum, secundum Aug. hic necessa
sepius se ita practicasse Perusij.

LEX VIII.

a AUia causa. aHumanū est peccare. scribi
licum perseuerare. h. t. ¶Opp
l. post legatum. in prin. ff. de his qui. vt ind. Sol. Bar
est dicere testamentum falsum irritum. ¶Opp
Lucius. la ij. ꝛ. Sempronia. ff. de leg. ij. solue vt in gl.

ADDITIO.

a POMA. ¶Alia causa. Vide Bal. in ver. sed pone. vbi
de illo qui confitetur referendo se ad instrumentum p
peritur non solenne, an preiudicetur sibi. Et concludit
quod idem Bal. videtur voluisse oppositum prima facie
tex. in l. ij. ꝛ. de erro. aduo. quod dictū magnifacit. Aler. cons
vol. iij. tamen pro concordia vide plenissime Roma, consi. cc
incip. omnipotentis dei postulato suffragio.

LEX IX.

CUm fratrem. Si defunct⁹ egerit ꝛ
potest hꝛēditas actio
eam aditam vindicari. h. t. ¶Opp. de l. si ea questio. ff.

fuit mortuus a familia, & debet ante aditam hereditatem haberi
questio de ea, vt l. contraria. Si ab alio, tunc statim potest adire,
& postea vindicari, si fuit mortuus clam. si vero palam. & primo
debet vindicari, vt l. propter veneni. & §. occisorum. ff. ad Sylla. Et
ista est vera opin. Azo tamen non distinguit clam, vel palam, qñ
ab extraneo quis dicebatur occisus, immo dicebat quod potest
ante adiri. & postea vindicare, quę opi. est contra casum l. inno-
nobius, in fi. §. eo. Alij vero dicunt, quod qñ a familia fuit occi-
sus, debet primo haberi questio de familia, quã hereditas adea-
tur, licet accusatio possit deferri, sed certe accusatio nõ differtur,
vel, necessario. §. ff. eo. Tene ergo distinctionẽ gl. Ultimo quero,
quid prouidet senatusconsultum Syllanianum. Dic vt in gl. que
recitat ter. in l. j. ff. eo. ad Syllanianum.

LEX X.

2 Ve Si heres institutus post mortem defuncti concubuit cum
eius vxore, aufertur ab eo hereditas tanquam ab indigno.

a **Socrem.** a Nõ imputatur heredi, qui non ac-
cusauit, si ab alio fuit preuẽtus. h. d.
Op. ff. ad Tertu'. l. ij. §. fi. mater. & §. confestim. de iure fi-
sci. electo. §. cum ante. Solut. Intellige hoc, quando vxor non
1 fuit in mora accusandi, sed fuit preuenta. Per hoc habes defen-
sionem pro syndico † comitatus, qui tenetur denunciare malefi-
cia, nam si a principali offenso, vel ab alio fuerit preuentus, qui
accusauit, non imputetur sibi, si non accusauit. Hic habes fert.
2 Ultimo hic habes † vnam glos. & no. & sepe venit de facto. Tenet
b hic glos.b quod si institutus heres, post mortem defuncti concu-
c buit cũ vxore defuncti, auferẽ hereditas ab eo, tãq; ab indigno.
Vide gl. de hoc videbitis §. de fideicom. l. fideicommissum.

ADDITIONES.

a POMA. Socrem. An autem ista lex & similes habeant lo-
cum in voluntate tacita, vide Aret. cons. clv.

b POMA. Tenet hic gl. Hanc gl. approbat in l. fi. ff. eod.
c Concubuit cum vxore. Adde quod Ioan. de Lastr. dicit, quod
glos. optime facit, quod si vidua committat stuprum, durante vi-
duitate, debet perdere dotem, quia dicitur esse in priori matri-
monio, vt colligitur §. de bo. ma. l. fi. ibi dum dicit, in priori matri-
monio, quod dictum Alexan. non placet hic per eum, tamen ipse
Paulus licet hic non dicat ita consuluit cons. cxxj.

LEX XI.

1 Dilatio legalis, nemini debet esse damnosa.

a **Am Sillanianum,** a †Dilatio le-
1 galis, nemini
debet esse dãnosa, h. d. Nota primo, quod dixi i summario. Facit quod habuistis in l. fi. §. donec. §. de iur. delib. & l. ij.
§. legatis. ff. de iud. Scõo nota casum, in quo sibi seruꝰ acqrit.
Quarto nota casum, in quo seruus habet heredem, nam ista
sunt specialia in hac constitutione. Ultimo glo. fi. signat vnum
contrarium, & non solut. quem vide ibi furtim, §. & si non tota.
Sz hic in statutis ciuitis sapientie, ibi in delictis, in quibus suf-
ficit, si voluntas deducat ad aliquem actum, licet non pficiat, &c.

ADDITIO.

a P. PAV. P. Cum Sillanianum. Circa regulã hic positam
quod non dicitur aliquid perfectum, donec aliquid supereſt ad
agendum, vide multa que cumulat Felyn. in c. ecclesia de re-
scrip. Faciunt ea que habes in l. contractus. ad Barto. C. de fide
instrumentorum.

LEX XII.

1 Qui stant in eodem loco, in quo possit clamor exaudiri, di-
citur sub eodem tecto.
2 Impuberes ceduntur ferula, ad inquirẽdum, non ad puniendũ.

a **Alis.** Sub † eodem tecto dicuntur, qui stant
in eo loco, in quo possunt clamorem do-
mini exaudire. h. d. Oppon. de l. j. §. impubes. ff. ad
Syllanu. Sol. Hic loquitur de seruis malioribus, ibi
2 de minoribus, & impuberibus, qui † impuberes solent ferula ce-
di, ad inquirendum, non ad puniendum. vide gl. tuã, quam nota.
3 Nota quod licet impuberes nõ sint idonei testes in maleficijs,
vt lan. testimonium. ff. de testi. hoc eſt verũ ad plenã pbationẽ, sz ad
iudicium dñi possunt examinari. Et sic nota quod dictus impuberis
est sufficiẽs iudicij. Nota qõ esi dictũ sub eodẽ tecto, facit q. q
b ca. tur vic. in. & illi dicunt vicini, quosdusqz vox põt audiri. De
hoc dixi p. ene il. si tertius. de aqua plu. arce. & ibi scripsi, & est tra-
ctatus valde lõgus, quia ista dictio, vicini, accipitur diuersime
de. quia aliter accipiuntur vicini in ciuitate, aliter in rure. Item
aliter vna ciuitas est vicina alteri. &c. Item facit ad questionẽ
4 † de campana. quod si statutum dicat, quod post primam pulsa-
tionem campane, pene duplicentur, quid si maleficium committi-
tur in comitatu, in tali loco, ad quem sonus campane non proté-
ditur, quid iuris. istam questionem disputauit do. Jac. But. & cã
dixi in l. j. §. eo. autem tecto. ff. ad Syllan.

---

a De codicillis. a Rubr. XXXVI.

ADDITIO.

a P. PAV. P. De codicillis. An & quando rumpatur rupto
testamento, vide Alex. cons. cuij. Item quod tutius sit aliquid re
linquere per codicillos quam per testamentum, vide Lepo. cau-
tela cj. & clxxx. Item quod sit differentia inter codicillos expresse
factos & clausulam codicillarem que fit per illa verba si non va-
let iure testamenti, & vide Bar. cons. ccxxiij.

LEX I.

2 Voluntas inualida coram quinque testibus confirmatur, vo-
luntas obscura coram duobus testibus declaratur.

Ppto. Posthumi agnatione rumpitur testa-
mentũ, & codicilli testameto cõfirmati,
& qui testamentũ ruptum coã quinqz testibus confir
mat, facit iure codicillorũ valere. h. d. Op. de l. si quis
cum testamentum nullũ. ij. respon. ff. eo. & l. qui grauj. & l. ab intestato.
So. Qñqz quis facit codicillos, qui non dependent ex testamẽto,
quod est qñ nullum factum est testamentum, tunc posthumi na-
tiuitate non rumpuntur, vt in contrario. Qñqz quis facit codicil
los pertinentes ad testamentum, quod est qscunqz testamentum
est factum, siue precedat, siue sequatur, tunc rupto testamẽto rũ
puntur codicilli. Ita loquitur hec lex, & l. si quis cum testamentũ
nullum. ff. eo. Op. ñ. & videtur, quod rupto test. debeant legata,
vt in auth. ex causa. §. de li. & posthu. Sol. Dicit gl. hodie corrigi-
tur ista lex, quia quo ad legata remanet firmum testamentum, et
1 codicilli. Et de gl. tenet ergo † ista gl. quod auth. ex cã. hz locũ in
preteritione posthumi, & in preteritione paterna, quod qualiter
intelligatur, dixi in auth. ex causa. Itẽ opp. & videtur quod testa-
mentum non possit confirmari coã quinqz testibus nimo requi-
runtur septẽ, vt l. hac consultissima. §. j. §. de test. Sol. Dicit gl. hic
debetur vt ex codicillis, non vt ex testamento. Contra istud dictũ
glo. op. duobus modis. Ad confirmandum primũ testamentum
requiruntur quinqz testes, & gl. idẽ tenet in liqui ex liberis. §. te-
staxmento. ff. de bono. pos. secundum tabu. Cõtrarium dicit alibi,
quod sufficiant duo, vt l. heredes palam. §. j. ver. quod vero qs. in
2 verbo. posse. de test. † Sol. qñqz quis vult confirmare voluntatem
nu alidam, tunc requiruntur quinque testes, vt hic. & not. in d. §.
testamento. Quandoque quis vult voluntatem obscurã validam
tñ declarare, tunc sufficiunt duo testes. Ita intelligatur in d. ver.
quod vero quis. & ibi per Oyn. quod tene menti perpetuo. Sed o
opp. ad hanc gl. dicit ista gl. quod agitur ex voluntate cõfirman-
te, tanquam ex codicillis. Contra videtur in d. l. qui ex lib. §. testa
mento. videlicet quod agatur ex voluntate cõfirmata, vt est test.
Sol. Sñque testamentum primum fuit ruptum propter defectũ
superuenientem in persona testatoris, quo defectu cessante con-
firmatur primum, tunc agitur ex voluntate confirmata, de iure
pretorio, vt l. contraria. Quandoque testamẽtum rumpitur pro-
pter aliud casum superuenientem extrinsecum vt propter nati-
uitatem posthumi, tunc si impedimentum durat, qua pos. bi-
mus vinit, non põt confirmari vt testamentum, sed agetur ex hac
voluntate confirmante, vt ex codicillis, vt hic. Sed & impedimen-
tum cessaret, quia viuo testatore posthumus decederet, cõfirma-
retur ipso iure, absque confirmatione expressa, vt l. posthu. in
pñ. ff. de iniust. test. Dixi tibi in l. ij. §. de posthu. here. instit.

LEX II.

* b a **Hereditatem.** a Hereditas nõ potest dari,
neque adimi, b in codicillis di
recto, sed per fideicommissum. hic. h. d.

ADDITIONES.

a AND. BARB. Hereditatẽ. Et vide Bar. in cõs. ccxxiij.
incip. factũ est tale, sub annis. & vide And. Rom. in cõs. clxxxviij. an
possit revocari hereditas in codicillis & de nullitate codicillorũ.
* CLAV. DE SEISS. Hereditatem. Citie ad propcsi. nam
Alex. consil. lvij. vol. ij.
b Dari neque adimi. Adde quod Alex. querit an institutio fa-
cta de re certa in testamento quo alius est vniuersaliter institu-
tus possit i codicillis adimi. Resp. ff. Bal. in l. omnodo. in princ.
ij. q. §. de inoffic. test. qõ sic si extraneus erat institutꝰ in re certa,

secus si filius & dicit notandum diligenter. Sed quid si fuit filius
instituens heres vniuersalis, & filia excluſa a statuto in re certa
instituta, an poterit pater in codicillis institutionem factam filie
[de re certa reuocare, & confirmare testamentum, quo ad reliqua,
videtur dicendum quod sic, secm Alex. quia filia excluſa a statu-
to habetur pro extranea, quia preterita non rumpit testamentū,
vt habetur in l. maximum vitium. ff. de lib. prete. & extranea institu-
ta in re certa, potest reuocari institutio in codicillis, vt ipse di-
cit, & tamen consuluit Rom. cōs. clxxix. in ca. amplissime do. quod
institutio rei certe, filie excluſe per statutum nō possit in codici-
lis adimi. Et hoc not. quia fere vbique doct. tenent, quod filia ex-
cluſa a statuto habetur pro extranea.

LEX III.

2 ☞ Si in vno legatur fundus Titio, in alio sempronio legatur,
debetur ambobus.

Cum proponas. Per sequentes codicil-
los non derogatur pre-
cedentibus, nisi quatenus inuicem sunt contrarij. h. d.
Nota quod dixi tibi in summario, per sequentes codicillos, &c.
¶ Opp. de l. querebatur. de test. mil. Sol. Aliud in testamentis,
quia per secundum tollit primum indistincte, aliud in codicillis,
vt hic. Ratio est propter heredis institutionem, que est dispositio
1 vniuersalis. Queritur, quid si † reperiātur duo codicilli, in quo-
rum vno dicatur, fundum lego, in alio, fundum non lego, nec repe-
ritur quis prior, vel posterior. Dicit gl. quod propter incertitu-
dinem non debetur, ar. l. si fuerit. de reb. dub. & bene dicit. Querit
2 gl. † quid si in primo codicillo fundus legatur Titio, in scō le-
gatur Sempronio. Domini certe isti codicilli non sunt contrarij,
sed diuersi, ideo non tollitur vnus codicillus per alium, sed am-
bo admittuntur, & faciunt sibi partes per concursum, vt dicit gl.
& bene. Tene menti.

LEX IIII.

Non idcirco. Mater potest facere codicil-
los absente filio. hoc dicit. In
multis ciuitatibus tamen sunt statuta in cōtrarium, scili-
cet quod mulieres non possunt testari, sine presentia comun-
ctorum.

LEX V.

1 ☞ Qualiter quis probetur non sane mentis, & quis hoc proba-
re debeat, & qualiter fiat formādi articuli, ad probandū furorem.

Ne codicillos. In negatiua qualitatis na-
ture, vere ei, qui negat incūbit onus probādi. h. d. ista. l. ¶ Opp. quod negatiua nō
potest p̄bari. vt l. actor. & ff. de proba. sed affirmanti incūbit pro-
batio. vt l. ij. ff. de prob. Sol. Hoc ideo, quia ista negatio habetur
pro affirmatione, tantum enim est dicere, ipsum non esse sane mē-
tis, quantum est dicere, ipsum esse furiosum. Ista est vna truffa,
ideo non curo, vtrum in oratione fit negatio, vel non, sed solum
vtrum oratio significet priuationem, vel positionē, illa que signi-
ficat priuationem, est negatiua, illa que significat positionem est
affirmatiua, vt l. fin. & ibi not. ff. de doli except. probatur in l. inter
stipulantem, in prin. de ver. oblig. Dicendum est ergo, quod ideo
neganti incumbit probatio, quia pro aduersa parte est presum-
a ptio nature, scilicet quod quis sit sane mentis, a ☞ Probatur autē
1 quod quis non sit sane mentis, ex sermonibus, & actibus, & simi-
libus, vt l. quidam in suo. ff. de cōdi. instit. & de tu. & cu. da. ab his.
l. his qui. §. fi. Et hoc anno feci articulos ad probandum aliquē
esse furiosum, & feci, vt dixi vobis & de bon. pos. secundum tab. l. ij.
scilicet quod testes dicerent, quod ipse fecerit tantum semel istum
actum testandi, & quod tunc non erat in recta, & sana mente, & di-
cebat, &c. quia postea faciliter probatur. & hoc sic feci, quia testes
vt plurimum de die non recordantur, & sic non probarent: quia
posset esse, quod aliud testamentum fecisset.

ADDITIO.

a ¶ Sane mentis. Adde quomodo probetur quod quis non sit
sane mentis. vltra loca vulgaria, vide Pet. de An. cons. v. & Alex.
cons. clx. j. volu.

LEX VI.

Iue in initio. Codicilli possunt testamēto con
firmari, ante & post. hoc dicit,

LEX VII.

a **Si idem codicilli.** a Diuersitas per-
sonarum inducit diuersitatē effectus. h. d. ¶ Nota rationes, quare
in codicillis non potest institui heres, & in testamento sic. Item
meliozem reddit Iurisconsultus in l. quod per manus. ff. de cō.
¶ Opp. diuersitas nominum non inducit diuersitatem effectus,
vt dixistis, vt & de test. l. testamentum. Sol. dicit, diuersitas nomi-
num, & diuersitas contractuum, bene habet inducere diuersitat
in effectu, secus in diuersitate nominum tantum.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Si idem codicilli. Circa hoc an codicillus ef-
fectu sint idem quod testamentum vide pulchram quest. tactam
per Ang. cons. ccc. alias. cccij. incip. Ludou.

LEX VIII.

1 ☞ Possessorium quomodo preiudicet petitorio.
2 Si in testamento est clausula, si non valet iure testamenti, vale
iure codicillorum, quid iuris.
5 Legatum ex codicillis petitur actione vtili ex testamento.
7 Femina potest esse testis in codicillis.

a **Si quis agere.** a Ista est bona lex ciuis-
laris. Nō potest quis vna
dem scriptura petere hereditatem vt ex testamento, vt
ex codicillis, & iste vie electione tollūtur, nisi sit de cōmuni cen-
sonis. & testamentum imperfectum non habet vim codicillorum
nisi sit dictum, & in omni vltima voluntate excepto testamento
sufficiūt quinq; testes. hoc dicit. Diuiditur Primo ponit dicti.
Secundo, illud declarat. Tertio, ponit aliud dictum. Quarto po-
nit exceptionem a primo dicto. Quinto ponit vnum dictum ge-
nerale ad omnes vltimas voluntates. Secunda ibi. tantum enī.
Tertia ibi. illud quoque. Quarta ibi, si quis vero. Quinta ibi, in
omni autē. ¶ Modo venio ad apparatum prim. habes quod
b qui eligit petere hereditatem b directo, non pōt agere ad pos-
sitionē fideicōmissi. contra, quando est diuersa causa agendi, vna
actio non tollitur per aliam, vt l. & an eadem, in prin. & §. actiones.
ff. de except. rei iudi. Sol. Non obstat exceptio rei iudi. hic. sz excep-
tio contrarietatis. vide gl. super verbo. cupiens. Ad istud opp.
fortiter extra gl. de l. Aurelius. §. fi. de liber. lega. vbi etiam nō ob-
stat, si aliquis sit sibi contrarius in iudicijs diuersis. Sol. & istud
teneas pro fundamento omnium dicendorū infra. hoc ideo, quia
hic nititur contrarijs modis ex eadē scriptura, vel ex eodē fon-
ibi erat sibi cōtrarius in diuersis iudicijs habentibus origi-
ex diuersis fontibus. ¶ Opp. & de inoffi. testa. l. eum qui, gl. re-
det, ibi quolibet modo impugnabat testamentum. hic vtrobi
do dicebat valere. ¶ Que est ratio huius? Ratio est, quia ibi
propter quas testm impugnatur, veniunt ex testamēto. & hic
originem ex diuersis principijs. hic verō ex eodem facto tm.
tamen contrarijs modis. ¶ Alterius opponitur, dicitur vt
secunda particula. qō cogitur eligere vnam. Contra. ff. quan-
l. i. §. qz autem. Sol. plures ponuntur hic in glo. & plures
nunt in l. qm in heredem. §. eligere. de tributo. Illa est vera.
quis erat incertus facto aduersarij. hic secus. ¶ Opp. &
red. l. hereditas. Solue eodem modo quo dixi & ibi petit a
mento. postea petit ab intestato. & sic non nititur contra
dis eodē actu. seu eadē scriptura. hic petit primo directa. &
ea per obliquū ex eadem scriptura, sed si peteret ex diuersa
ptura, tunc pōt optime, arg. legis contrarie. Sed contra predicta
solu. facit ff. de except. rei iudic. l. si mater. in prin. & ibi scribit. So-
lu. Ibi loquitur quando petijt hereditatem simpliciter absque
mendo ex testamento, vel ab. intestato, vnde totū ius suum vide
in iudicium deduxisse, qō & dixi mus, loquitur quando expri-
causam quare petebat. ¶ Oppo. de peti. here. l. legitimam. So-
ue eodem modo hic ideo, qz nititur contrarijs modis ex eadē
scriptura. ¶ Alterius oppo. dicitur hic, qō qui petit pos-
nem, preiudicat sibi, si postea vult petere iure fideicommissi
tra possessorium non preiudicat petitorio. vt l. & an eadem.
1 de except. rei iudi. hic dicitur contrarium. Sol. Possessorium
preiudicat petitorio, ratione exceptionis rei iudicate. sed ex-
ctionis sic. Nam cū istud possessorū sit preambulum pe-
que sit iure directo. nam fideicommissarius non pōt ire di-
re bonorū possessionem, vt l. fi. supra de edi. diui Adria. nisi
preiudicat iuri electionis. ita loquitur hic. quod nota. qz pre-
do preparatorium alicuius. videor illud eligere. cuius est pre-
ratorium. seu preambulum. De hoc tamen videtis contra
de repudi. her. l. suus heres. plenius in l. cū quidam. ff. de bo-
pos-

possess. ¶ Venio ad quartam particulam, ille, cui relinquitur debitum, non pōt onere fideicōmissi grauari, vt l. iij. ff. si rem. ff. de legā. iij. Si ergo ista hereditas est debita personis hic enumeratis, ergo no possunt onere fideicommissi grauari. Hoc antē est falsum, quia possunt grauari in eo, quod est vltra debitum bonorū subsidium, vt supra de inofficio. test. l. qui in prioribus. Solut. hic intelligit debitum impropriē. Simile habuistis no. in l. iij. §. de iur. & fac. igno. ¶ Venio ad quæstio. Ista lex loquitur quando testator dixit valere iure testamenti, & codicillorum. ¶ Queritur quid si dixit, si nō valet iure testamēti valeat iure codicillorū. an erit tūc locus huic legi? Videtur quod non, q̄ isto casu nō pōt valere, nisi vno iure tm. ergo non hz locū electio, de qua loquit lex, q̄ electio cadit inter plura, vt l. cum illud. ff. qū di. leg. ced. Sed. tua determinat contrarium, quod sit locus isti legi, & hoc tenet gl. huius l. in gl. super ver. precluisse. in fi. & vide glo. ¶ Pro declaratione istius l. debetis scire differētiam, que est inter istas duas clausulas. † prima copulatiue ponit, quod valet iure testamēti, & iure codicillorum, illi videtur continere repugnantiam: quia est impossibile: quod valeat iure directo, & iure fideicom. vt hic vidistis, & ita ofo equitur, resoluitur in disiunctiuā, vt l. si Titio fundus. de vsufru. & g. valet ergo iure testamenti, vel iure codicillorū. & est electio heredis istituti quā viā eligēt, vt l. recusare. §. Titi. ff. ad Treb. vnde si eligit vnā, nullo mō ad aliā potest redire, ita loquitur hic.

Scias vero clausula que dicit, si non valet iure testamēti, valeat iure codicillorum. facit vno iure tātum valere, nec est in electione heredis instituti, sed in potestate iuris. quia si potest valere iure testamēti, non valet iure codicillorum. Isto casu si quis elegit viā competētem, non est dubium quod non potest transire ad viam incompetētem, sed si eligit viam incompetētem, seu ius incompetēs, posset redire ad ius sibi competēs non ipso iure, per hāc l. cū tis gl. sed per viam restit. in integ. & ex causa iusti erroris, arg. ad hoc ff. de inoffi. testa. l. mater, & l. eum qui. §. eo. tit. Ita debetis intelligere hic. ¶ Quero, qū ga petit legatū ex codicillis, qua actiōe petat? Rūdeo quod petit vtili actione ex testamento. Ultimo venio ad fi. huius l. Et isto fi. ¶ not. qui dicūtur testes rogati, & qui non, illi qui ad hoc adhibiti sunt, dicūtur rogati quod apparet, quia illi dicuntur non rogati qui sunt fortuiti, & transeuntes.

¶ Quero, † circa istam partē, an femina possit esse testis in codicillis. gl. hic no. determinat quod sic, q̄ non reperit iure prohibitū. Vide gl. quā no, & tene mēti. Ultimo, de ista clausula, & si non valet iure testamenti. &c. tangitur in auth. ex causa. §. de liberi. & posthu. & feci vnam tm lectionem de hac clausula in l. §. ff. eo. &c.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Si quis agere. Circa materiam huius l. et an mulier excusetur vide omnino Rom. cons. cxxv.

b P. PAV. P. ¶ Petere hereditatem. Circa principium huius l. an habeat locum in legato cum loquitur de hereditate vide Lom. consi. xciij. & ibi etiam an procedat in iure quesito, siue inquirendo dum ponitur quedā limitatio ad istam l. vt per Alexā. hic quod non procedat in iure quesito siue inquirendo. ité dū ponitur quedā limitatio hic ad istam l. vt per Alex. hic quod non pedat qū volēs agnoscere, est icert⁹, an ex testamēto, an ab intesta to experiat, vide Jas. in l. 2 trouersie. ff. de trāsac. q̄ reprobat eam.

c ¶ Restitutionis in integ. Adde quod Bal. Jac. But. & Ange. hic volunt, quod si fuit error probabilis facti, non requirebatur restitutio, vt d. l. mater. Si aūt fuit error iuris, tunc dicit Ange. quod habet locum lex ista contra Bar. etiam tenet Fulg. & etiā Alex. contra Bar. facere tex. hic, in ver. nup. vbi videtur voluisse quod fiat preiudicium scientib. tolerantib. in iure, quia facit differentiam inter illos, qui tractant de lucro, & illos qui de damno, inter quos bene est differentia ita quo ad errorem iuris. l. j. & l. error facti, & l. iuris. ff. de iur. & fa. igno. Et cū ista lex specialiter non loquatur de errante in facto, videtur secundum ipsum dicēdum hāc. esse intelligendā secundum reg. positā in d. l. error. Paul. de Cast. tamen hic. & in l. clodius. de acquir. her. transit cum Bart.

d ROMA. ¶ Testes rogati. Ex quo infertur vnum quod si testator dixerit in presentia horū quinq; testium non rogatorum, volo relinquere. Titio decem. quod tale verbum non induceret dispositionem, ex quo enim' non sunt rogati testes non censetur deliberate fecisse codicillos. quod requirit ad hoc, vt verbum inducat dispositionē: secus esset in testamēto, in quo testes rogant.

e ¶ In codicillis. Adde quod idem tenuit Bal. cons. cclxxxiij. iij. volum.

De legatis. Rubrica. XXXVII.

¶ Continua vt in gl. quia in testamento, & codicillis, legata relinquuntur, ideo de his dicit.

LEX I.

Quamuis verba. Breuiter dicit. Conditio mista deficiens per casum, non facit relictum alimentorum deficere. h. d. Oppon. & videtur quod legata nō debeantur, vt l. Seio. in pne. de an. leg. Sol. Dicit gl. distingue, cui? cōtemplatiōe ista legata sunt relicta. Aut contemplatione legatariorum, & hz locū ista lex sine dubio. Aut contemplatione heredum, & tūc habet locum lex contraria. Aut dubitatur, & habet locum etiam hec lex. quia in dubio legatariorum contemplatione videntur relicta. Ita dicit gl. optime hucusq;. Contra hoc opp. qū conditio mista deficit p casum, legatū nō debet, vt l. legatū. j. de cōdi. & demō. Sol. dicit quod non est verum, quia iste dictiones faciunt conditionē, casus est in l. pater Seuerinam. §. fideicommissa. de cōdi. & demō. no. in l. iij. in gl. magn. de ser. Et hic ista sol. non est vera. Pro hoc facit tex. in l. pe. ff. de excu. tut. Dixi plene in l. j. ff. de cōdi. & demō. Sol. ergo solum alio mō, quod hic sit speciale fauore alimētorum. Dyn. extra de re. iur. c. imputari, non tenet gl. immo idem dicit esse in quolibet alio legato. Et ideo distinguit ipse. Aut cōditio mista apponitur fauore legatariorum. aut fauore heredum, aut dubitatur. & hoc dicit in omni legato. Petr. vero hic distinguit aliter, aut est conditio successiua, aut momentanea. Si successiua, loquitur hec lex. si momentanea, loquitur l. legatum. Quicquid dicat Petr. & Dyn. gl. dicit verum, † nam dictum Dyn. non procedit. Nunquam enim est reperire, quod ista conditio fauore legatariorum apponatur, sed semper fauore heredis, q̄ facilius * est heredem præstare alimenta in domo sua, quam præstare extra domum, vt l. iij. in fi. de ali. & cib. leg. l. ij. in fi. cum l. seq. ff. de in diē addic. Hoc etiam apparet, quia testator grauat heredē per ista verba, ad restituendos, seu recipiēdos legatarios, in domo sua, quia hoc ponit in conditione, vt l. si quis sub conditione. ff. si quis omiss. causa test. Unde parcat mihi Dyn. ista dist. Aut conditio, apponitur fauore legatariorum, aut heredū. non est vera, sed illa distinctio, quam gl. facit, aut legatum est fauore legatariorum. aut heredum, ista est vera. vt vidistis in precedenti contrario. Preterea quod Dyn. nec Petr. dicant verum. hoc probo per casum l. qui concubinam. §. vxori. de le. iij. vbi si istud legatum per hec verba, non esset factum in causa alimen. non deberetur. Vera est ergo sol. gl. quod speciale est fauore alimentorum. Dixi in l. illis liberis. ff. de condit. & demonst. Vide vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Fauore heredis. Post Alex. vide Bal. cons. cccexxxiij. in fi. ij. lib. And. cons. cl. Abba. cons. lxxviij. q. lib. Petr. de Ancha. consi. clxxxv. & cexxxviij.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Quia facilius. Vide in materia Alex. cons. c. vol. j. quod est repetitum cons. xcix. vol. iij.

LEX II.

Quamuis heres. Additio hereditatis heredem non liberat, licet contra emptorem regressum habeat. h. d. ista lex.

LEX III.

Qui post. * Per constitutionem pignoris rei legate non extinguitur legatū. h. d. Op. de l. fideicōmissaria. §. si rem. ff. de leg. iij. Sol. Distinctio illius l. procedit in alienatione a hic loquitur in pignore. Contra hoc opp. de do. inter vi. & vxo. l. cū hic status. §. si maritus. & §. de don. inter virū & vxo. l. si maritus. Sol. Aliud in donatione facta inter coniuges, que cum sit contra ius commune, facilius irritatur.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Qui post. Vide limitationes ad hāc l. per Alex. in pl. §. per seruum corporaliter. ff. de acq. poss.

a ¶ In alienatione. Vide secundum Dyn. in l. Stichū qui mens erit. in princip. de leg. j. quod sicut inducitur reuocatio legati per alienationem a testatore spōte facta, ita dicitur reuocatio donationis causa mortis que legatis comparatur. l. Marcellus. §. j. ff. de dona. causa mor. quod dictum Bald. in d. l. Sichum. dicit mirum, & illud sequitur Rom. cōs. cexxix. qui pro hoc dicit casum in l. marcellus. §. Paul. de dona. causa mortis.

LEX IIII.

Cruis. Quando legatum est nullum mista consideratione legantis, & legatarii. regula cato. impedit confirmari illud impedimento cessante hoc dicit. Oppo. de l. quidam. §. j. de necess. serv. hered. instit. Sol. vt ibi. Item opp. quod per hoc videatur seruo relicta libertas. vt lex h. o. §. de

test.mꝰ.Solu.Fallit in milite,qui in legato facto seruo enunciatiue appellauit eum liberum. Item op.de l.seruus legato,ff.de leg.j.Sol.Intelligе illud verum n.si, seruus alij legaretur vel manumitteretur.Alterius opp.de l.non intelligitur.ſ.diuus, alias qñ autem.ff.de iur.fis.ꝛ de leg.prest.l.interuenit.Sol.Dicit glos.hic, quod hoc ideo,quia impedimentum cessauit post mortem, secus si impedimentum cessauit in vita,quod non placet, per regu.catouta.vt l.j.ff.de reg.Cato.ꝛ l.cetera.circa prin.de leg.j. Nam reg. Cato.hz locū qñ legatum est nullum missa consideratione legantis ꝛ legatarij,Quod intellige,vt dixi,in d.l.j,de reg.Cato.

LEX V.

a b **Non est dubium.** a Si legatarius rem legatam capit b cum vitio perdit legatum.hoc dicit.Opp.de l.j.ſ. redigitur, ff. quo.le,ꝛ j. quorum legat.l.j.Go.Quidam intelligunt hic in herede subtrahente qui perdit Fal.ꝛ Trebellia. quod dic, vt dixi in l.scimus.ſ.illo.ſ.de iu. delib. Alij intelligunt in legatario subtrahente,ꝛ tunc obstant contraria.Sed intelligunt.✳ quādo accepit rem vacantem,ꝛ sic sine v.tio, hic quādo accepit rem iam ab herede possessam,

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Non est dubium. Secus tamen est in herede instituto sub conditione si propria authoritate apprehendat, vt dicit Bal.in l.inter oēs.ff.qui sat.cog.ꝛ sequitur Jaſ.ibi ꝛ Ange. Item non videtur procedere vbi detractio falcidie prohibita est, vt per Lom.cons.vj.in vlt.dub.vbi habes ad Bart.in l.j.ff. quam leg.in l.tittia.ſ.lucius.ff. de leg.ij. alias limitationes vide per Jaſ. hic. aduerte tamē quod non loquitur quo ad penam huius l.sed quo ad interdictum quorum leg.ꝛ in casu suo erat facta apprehensio ante aditam her.vel apprehensam possessionē. vt in casu consilij apparet.ꝛ idem est in fideicommisso vniuersali tex.in l. pau.la.j vbi Bar.Alexā.ꝛ alij.ff.ad tre.de quo vide Soc.consilio xxxiij.vide in materia c.iij.in fi.vbi etiam an habeat locum in preiudicium ecclesie si prelatus apprehenderet propria authoritate legatum.

b ¶ Legatam capit.Sz quid de fideicōmissario generali. an possit propria authoritate sibi soluere. Jo.And.quod sic,in ſ. compend.ose.in ver.sed pone quod finita.ꝛ vide Old.cons.cvij.

✳CLAVD. DE SEISS. ¶ Sed intelligunt. Aliter intelligit hanc l.Ro.cons. cccxij.in j.dub,vt procedat quando claim occupāt,secus si palam.

LEX VI.

Si legata. Substitutio facta in legato, extinguitur per agnitionem primi.h.d.

LEX VII.

Ifortidianum. Cōiuncti re sibi partes faciunt per concursum, hic primo,ꝛ error sententie non nocet, si constet de errore,h.d. Opp.instit.de adi.le.ſ.transferri. Sol. Cū res vni legata legatur alteri,aut testator habuit animum adimendi a primo,ꝛ loquitur l.contraria.aut non habuit ꝛ tunc faciunt partes per cōcursu. Ita loquitur hic. Aut dubitatur,ꝛ tunc Dy.dicit,aut secundum legatum fit commemoratione primi. ꝛ v detur adimere, vt l.sicut.de adi.leg.aut non,ꝛ tunc secus,vt hic,cum sim. Et ista distinctio videtur approbari secundum eum,in l.non ad ea.de cōdi.ꝛ dem.Ego tamen renui istud in repetitione l.re coniuncti. ff. de leg.iij.ꝛ dixi in d.l.sicut.de adi.ꝛ transf.leg.Item op.ꝛ videtur, quod cuilibet debeatur insolidum.vt l.si plurib.ff.de leg.j. Solu. Illud est verum,quando testator hoc expressit,vt ibi dixi,in tex.

LEX VIII.

1 ¶ Conditio impossibilis, in contractibus vitiat dispositionem, in vltimis voluntatibus vitiatur.

a **Administratione.** a Conditio ipossibilis de iure legatum non vitiat.h.d. Audistis simile in l. reprehendenda.de instit.ꝛ substit. Opp.de l.si militem.ſ.de condi.ob
1 cau.Sol.Bl.ponit † plura verba,illa vera, ibi loquitur in cōtractibus,in quibus conditio impossibilis vitiat dispositionem, et sic facit locum conclictioni ob causam,quasi causa cessante,hic vero in vlt.volun.in quibus conditio impossibil.s vitiatur,et non vitiat,vt ff.de condi.inst.l.j.

ADDITIO.

a ¶ Ab administratione. Adde in fi.l.ibi,cum etiam si vellet.doc, notare,qō non nocet nolle ei,q nō posset velle.Ex quo Jac. But, infert ad q.quod ſtāte ſtatuto,quē n qn.s declinauerit iurisdictionem cius declinet,non erit extra protectionem cōis.qz si voluisset non potuisset vt c.ſi diligenti.de for.comp.d.Alexā.dicit,quod Jac. But.in auth.ſtatuimus.plenius tangit istam q.ibi dicens, quod clericus debet cōparere ꝛ dicere,domine ego libenter consentirem litigare coram vobis,ſz qz Decretalis phibet,non possum.allegando argu.istum tex.ꝛ l.cum filius.ſ.non iur.de le.ij.Sz Bart.contra dicit ibi,cum quo transit ſPau.de Cast.ꝛ vult quod eo ipso quod se alle.clericū.dicat declinare,vñ ſt ipse, cautela est quod compareat in habitu,ꝛ tonsura,qz tunc non excipit,lz habitus tāen demonſtret esse clericum.c.ſi iudex laicus.de sen.exc.Vel alia cautela,quod episcopus eum reperat a iudice seculari. Hanc hic nō est declinare,qz nō est in ptāte clerici facere,quod episcopus eū repetat,vel non repetat.fz est in arbitrio superioris, cui iudex.Et idem dicit do.Alexā.vel Bal.hic,ꝛ in l.ſi.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Sz contra hanc cautelā consulit Ang.cons.xlvij.incip.ſtatuto ciuitatis Flo.vbi ſt quod er quo vel officio literarum episcopi.videtur declinare,ꝛ si nolebat declinare,debebat cōtradicere literis episcopi. ꝛ ex illo cons.pōt colligi decisio huius q.ſtatutum enim est Flo.quod declinātio intentionē cōis florentie per se,vel per aliū,non reddetur ius. Contra fuit quidam pbyter pro excessu,episcopus sentiens se gravari, ras inhibitorias ſPotestati quatenus dictum pbyterum faceret laxaret. ſPotestas relaxauit,deinde dictus pbyter fecit sibi debitorem carcerari, ille debitor dicebat pbyterum non posse diendum,qz declinauerat iurisdictionem cōmunis Flo. ipse recipiebat quod episcopus ipsum reperet.Consulunt Angel.quod byterum non audiendum,ꝛ illum debitorem relaxandum.volunt ergo Ang.quod siue sit clericus,siue laicus,ligetur statuto, et concordare videtur cum Jac.But.in auth.ſtatuimus, cum quo concordat Saly.ꝛ idem videtur velle Alex.licet Ang.hic non vide Ang.cons.clxvj.

LEX IX.

Jn fraudem. Cautio hereditate cuicta legata reddi præstat si cōrouersia mouetur.Sz cautio reddi quod vltra l. falcidiam accipitur, interponitur,etiamsi controuersia non mouetur.h.d. Ita tex. vbi quitur de duplici cautione,vt vices.quod not.

LEX X.

1 ¶ Legatum rei aliene valet.
5 Heres quando teneatur legatarijs de euictione.
6 Coniuncta persona que dicatur.ſtatur indicis arbitrio.

a **Cum rem alienam.** a Legatū re
1 te,vel coniuncte persone.h.d. Ro.ꝙ vz legatū re
ne. Not.qō ipsa res legata peti pōt quanquam aliena,
2 iste tex.ꝙ ista res possit peti. Secus no.ꝙō legatū rei le
coniuncte persone,debetur. Ad primū op.ꝙ sine vlla di
valeat legatū rei aliene,vt l.vnū ex familia.ſ.ſi rē.ff.de le
Ibi legauit rem alienam,sz heredis instituti,hic legauit
nam simpliciter,sz cuiusdē extranei. Item opp.de l.seru
ne.ſ.fi.ff.de leg.j. Sol.ibi testator legauit rem cōem.vn
bio videt relinquere partē suam quam habebat,hic re
3 pliciter predicta ꝙ vera in dubio. Secus si dixisset totū
etiam si esset cōmunis cum alio totus debet,vt l.iulius
b leg.iij. Alterius opp.de l.si domus.b ſ.ff.ff.de leg.j. Sol.
tor habebat ius in re,vñ illud vt legare. Idē si nō habuit
habere credebat,vt j.e.l.vlt.ꝛ ibi vidistis. Alterius qñ ibi
res peti pōt. Contra imo vt ꝙ heres teneat reddere,
4 ſibellus dz concludere.peto ꝙ heres cōdēnet,vt redd
vt l.non dubiū.ſ.fi.ff.de leg.iij. Bl.vñ hic tenere qō petam
modo,qō cogatur redimere,vel præstare,ꝙ si non pōt.
mationem:qō satis pot sustineri. Sed quando ipse legatar
demisset ꝛ sic rē haberet,quid sit in peritione,variat gl.
ſ.si res.dicit vnū in l.plane.ſ.qō si rem.de leg.j.dicit aliud
ibi dixi. Opp.ff.ad Treb.l.quidam.ſ.si quis filium.de
lib.l.Paulus respondit.Sol.Ibi speciale fauore liber
opp.de l.cum pater.ſ.eum.ff.de leg.ij.gl.dicit speciale
cat inimicia inter fratres.Doc.Ultramon.ꝛ Citramon.
ibi sit speciale inter coheredes,non curo si sint fratres.
xime qñ testator legauit rem quā possidebat,vt ibi patet.
5 poni,ſz videtur quod heres teneatur de euictione in
l.si domus.ſ.j.de lega.j.Sol.ibi loquitur.quādo testator
rem in genere simpliciter,nam tunc tenetur heres eā
pliciteris:alias non,vt l.si a substituto.ſ.heres.de leg.i.
g.i uit rem in specie,An autē teneatur tpe de euictione,

vt plene dixi post gl. in d. l. si domus. §. j. ff. de le. j. Item opp. de l. si is qui. de euic. Sol. Ibi loquitur quando testator legauit rem alienam, quam non possidebat, ibi legauit rem, quam possidebat. An autem de euictione teneatur, dic vt d. l. si domus. §. j. † Quero que dicatur communcta persona. Ultramont. dicunt secundum formã l. cetaui, ff. vnde cog. z secundum ea que habuistis nor, an l. vlti. §. vnde leg. Bl. dicit aliter, z melius, iudicio meo, quod in hoc stat̃ arbitrio iudicis. † Quod magis placet, quia tex. non requirit nisi, quod sit communcta persona, sed quod sit talis, cui testator reliquisset, si scisset, vt hic videbitis.

ADDITIONES.

a ¶ Cum rẽ alienam. Adde Lu. Rom. cõs. cccxxxij. And. Barba, POMA. ¶ Cum rẽ alienam. Limita vt per Rom. sing. clv. itẽ late vr p eundẽ in repe. auth. similiter. in x. speciali pie cause, z vitiarum voluntatum. §. ad. l. fal. z pro declaratione huius l. vide Paul. de Castr. in l. si a substituto. §. j. ff. de le. j. Pan. cons. xiv. in j. dubsol. ij. Rom. cons. cccxxvj. z Bologn. in addi. ad tertium cons. Ana. arguit tertio, in fcõo princ. dubio, z iij. in iij. dub. prim. du. bytanc. z Rom. sin. cccxxiij. z qualiter probetur, quod testator sciuerat esse alienam vide Alex. cons. xix. vol. ij. P. PAV. P. ¶ Cum rẽ alienam. Limita istam reg. quod heres teneatur saltẽ ad estimationẽ qñ legatur sciẽter res aliena vt non procedat qñ quis legaret rẽ quã potest sperare futurã ex casu mortis alterius, vide Rom. singu. cccxxiij. incip. lex. an autẽ ista lex procedat in legante rẽ feudalẽ quam legare nõ pot, vide prae. pa. in forma libel. quo agitur ad reuocationẽ feudi. in ver. nec suplitiibus. z ad hoc vide q̃ habes ad l. vlt. ad Bar. §. eo. Itẽ quod valeat legatũ rei aliene facti z ecclie sine a sciẽte nec ignorante fiat vide Ro. cons. cccxxv. quid aũt si fiat legatum rei aliene vide Bar. in trac. differ. inter ius ciuile z canoni. Barb. late in capite fin. de test. Itẽ quod illud quod hic dr̃ de communcta psona habeat locum in ecclesia dicit Bal. in additio. ad cons. iij. Joan. de Ana. z ibi etiã quod in dubio testator psumitur scire quod habeat in patrimonio suo. Itẽ limita istam regulam non procedere qñ quis legaret rẽ alienam quam ipse legans bona fide possidebat, q̃ completa postea prescriptio per heredẽ debetur legatario indistincte, nec isto casu seruatur distinc. huius l. vide Ang. Pan. z Jas. post eos in l. vij. §. fi. prope fi. ff. de eo per quem fac. erit.

b P. PAV. P. ¶ Si domus. Vide Comen. cons. xxix. per cuius verba limitatur ista lex in quantum loquitur de legato facto coniuncte persone, quod etiam si credebat testator rem esse suam debeatur vt non procedat quando ex aliqua certa causa putabat esse suam, que causa erat erronea, quod etiam voluit Bar. in d. l. si domus. §. j. circa fi. ff. de leg. j.

c POMA. ¶ In hoc statur arbitrio iudicis. Adde multos casus, in quibus statur arbitrio iudicis, per Bar. cons. xxij. vol. ij.

LEX XI.

Filia. Si pater primo legauit, z postea dotauit, legatum extinguitur. h. d. Op. z videtur quod ad istud bene hec est veritas. Si testator legauit primo specie z sibi postea dedit in dotẽ, sine dubio extinguitur legatum, Ita põt loqui, Si vero legauit quantitatẽ, si quidẽ expressit cãm, quia dixit pro dote, tunc dotando eam extinguitur legatum, vt l. Lucius. §. impuberẽ de le. ij. Si autẽ reliquit quantitatẽ simpliciter, tunc dotando eam postea, simplex legatum non extinguitur, vt d. l. quinquaginta. Op. de l. cum pater. ff. de iure do. So. hec lex loquitur, quando primo pater legat, postea dotat eam. Contrariũ loquitur, quando primo dotat, z postea legat. Illo casu quid iuris sit, dic plene vt l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de leg. j.

LEX XII.

Cum responso. Heres, qui hereditatẽ repudiat, integrum prelegatum consequitur. h. d. Materiam huius l. vide in l. qui filiabus. §. fi. z in l. filio. ff. de leg. j.

LEX XIII.

a **Proprias.** a Quod meum est, non potest amplius fieri meum. h. d. Intelige pure, vel vbi testator non haberet aliquod ius in re.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Proprias. vide Rom. cons. cccviij. in princ.

Monumenta. Res religiose non possunt relinqui, sed ius quod habet quis in eis, hoc dicit.

LEX XV.

Juniuerse. Val da chi non ha. h. d. la cãpana de san Pedro. hodie antequam factum esset inuentarium debentur sola legata, vt vidistis in auth. sed cum testa. j. ad l. fal.

LEX XVII.

Datum. Sicut potest legari, ita potest adimi. h. d. An autem legatum extinguatur per ademptionem ipso iure, vel ope exceptio. gl. dicit hic bene z ideo dic vt in ea.

LEX XVIII.

a **Ex legato.** a Ex legato nominis non transeunt directe, z vtiles actiones competũt. h. d. Hot. quod dicit, vtilibus suo nomine, quia directe intentantur nomine alieno. Dixi tibi in l. qui stipendia. §. de pcu. z sic ex libello potest colligi, vtrum intententur directe, an vtiles. Ultimo not. hic in glo. sex casus, in quibus transeunt vtiles. fine cessione, b quã gl. vide z signa. c Videbitis in l. j. §. de act. z oblig.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Ex legato. Ad quid autem heres tali legatario, vide Rom. cons. cccxix. z quod teneatur tradere instrumenta crediti, vide ad Bar. in l. instrumenta. j. de fideicommiss. l. si nomẽ, ff. de her. vel act. vend.

b P. PAV. P. ¶ Sine cessione. Not. tamen, quod si legaretur solum modo vsufructus nominum, quod tunc non transiret vtilis actio sine cessione. Et iste tex. procedit solum modo, quãdo legantur nomina debitorum pleno iure. Ita Anch. cons. cccl xix. incip. dubiũ principale est vide aliquid per Ancha. cons. iij. z ibi quaerit, an legatarius, de quo hic, vel vniuersalis, id est cui debentur legata siue omnia nomina debitorum, vt ille, cui legatus est vsufructus omnium bonorum possit agere contra debitores sibi legatos, absque illa cessione heredis.

c ¶ Et signa. Adde Bal. cons. cccl ij.

LEX XIX.

a **Non tantum.** a Breuitas temporis, quo matrimonium durat, non impedit maritum capere ad vxore.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Non tantum. Vide bon. text. z ibi Pan. de Cas. in l. cum fuerit. ff. de condi. z demonst.

LEX XX.

1 ☞ Legans fundum emphyteuticum, legare videtur ius, quod habet, non quod heres teneatur illum redimere, si emphyteusis finiebatur.

a **Vxor.** a Qui legat res, in quibus habet ius, quod morte finitur videtur voluisse illud ius legasse, vt vltra heres non teneatur. h. d. Per hanc l. di

1 ri post mortalitatem. † quidem reliquit alicui fundũ,

b b quem habebat in emphyteusin, z illa emphyteusis finiebatur morte testatoris. dicebat legatarius heredi, redime fundum. z da

c mihi, quia testator legauit mihi rem alienam. Certe non bene c dicebat, Casus est hic, z in l. quid in reñ. §. j. ff. de lega. j. z l. Sticho. ff. de vsufruct. lega.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Vxor. Vide §. j. ff. de leg. j. ibi Alex. Are. z Mod. z vide Alex. ibi limitat istud in cons. incip. viso thema. in Spe. vol. ij. Are. cons. clv. vbi ponit rationem huius tex. z cons. seq.

b P. PAV. P. ¶ Alicui fundum. Vide Alex. cons. xxx. z latius in materia eundem cons. ex. ij. vol. vide etiam aliquid in l. alimenta. ad Bar. §. eo.

c ¶ Non bene. Adde quod idem tenuit Bar. Bal. z Pan. de Ca. in l. quid in rerum. alleg. z Bal. el. de cug. in l. si domina. de vsufru. z Bal. in l. habitatio. co. tit. Bal. z Ang. in l. dotalem. ff. de testamẽ. in. Bal. in ca. j. §. donare. in tit. qualiter olim feudum. z Jun. in ca. patrialis. de bona. licet in l. quod in rerum, tenuerit cõtrarium, z ibi Rapha. cu. vide ibi per nouissimos.

LEX XXI.

In legatis. Non est curandum quibus verbis exprimantur legata. h. d.

LEX XXII.

a IN annalibus. a Appellatio heredū, in dubio,intelligit de omnibus heredibus in perpetuum.h.d. De ista mātēria facio alibi longam filateriam, vtrum appellatione heredum intelligatur de filijs tantum, vel de primis heredibus, vel de omnibus heredibus. Dixi in l.gallus. ff. etiam.ff.de libe.ꝛ posibum.

ADDITIO.

a POMA. ¶ In annalibus. De ista materia vide Bar.cons.lxij, ꝛ seq.ꝛ Feli.per totum,in j.vol.Alexan.cons.cxxxij.volu.ij.ꝛ consi, clxxxviij.eo.volu.vbi loquitur in emphyteusi ecclesiastica concessa prose,ꝛ heredibus.ꝛ cons.cxxxvj,vol.iij.vbi loquitur in eo ,qui substituit heredes tertiū,ꝛ pluꝫ.vol.iij. vbi loquitur in eo, cui aliꝫ quid cōceditur,ꝛ vel relinquitur sibi ꝛ heredibus suis ex se descendentibus.

LEX XXIII.

CUm questio. Quādo vni relinquitur totuꝫ,alteri pars,illud, quod scdo relinquitur, videtur a primo ademptuꝫ.h.d. Ad euidentiā huius gl.debetis scire,quod † omne totum diuisione legali,diuiditur in xij.uncias,que habēt nomina distincta,vt in §.hereditas. Justit.de here.inst.ipsum autem totum vocatur as,seu pondus,vt ibi patet. Item scias,quod quando transitur ad dipondium,quod diuiditur hereditas in plures uncias, quia diuiditur in xxiij. qñqꝫ transitur ad tripondiū,ꝛ sic de singulis. Hoc premisso,debes scire quod ista gl.immiscet tria cōtraria,sꝫ sol.non recte veniunt ad omnia tria.nam opp.de l.Marcellus. ꝛ l.qui quadringenta. ad Tre. Sol. vna illarum concordat cum ista ꝛ alia discordat.gl.j.videtur soluere, quod ibi primo reliquit minus,scdo plus.hic econuerso, que solutio non est vera, quia ibi primo reliquit totam hereditatē.scdo reliquit quantitatē. Dicēdum est ergo quod hic primo reliquit totum scdo partez per quotas seu per nomina quotitatis,ibi vero primo totuꝫ scdo partē per nomina quotitatis,ꝛ differentie,ratio est,quia si primo relinquo totum,scdo dimidiam vel tertiaꝫ,in hoc cadit error,scio enim quantum adimitur a primo,sꝫ qñ relinquo primo hereditatē,scdo relinquo cētum,vel ducēta, in hoc pōt esse error, qñ forte credebam hereditatē esse maiorē, non relicturus tantum, si sciuissem minorē,arg.l.in fraudē.ff.qui ꝛ a quib.Opp.ij.del.si ita.§. quidam.de her.instit.de liber.ꝛ post hum.l.si ita in princ. Ex ista gl.non colligitur recta solu.ad illas ll.Vera solu.est, quod hic euenit casus a testatore expressus,ideo decidit,scdꝫ quod ipse expressit,vt hic dicit Imperator. In illis vero legi. euenit casus a testatore non cogitatus, nam ipse prouidet in casum,qñ nascatur masculus tantum. Item qñ nasceretur femina tantū. Euenit quod natus est vterqꝫ.ideo recurritur ad aliam interpretationē voluntatis. Item opponitur de l.interdum. §.sꝫ ꝛ si excesserit. ff. de heredibus institu,ad illud contrarium vadit solutio.gl. Aut constat quod testatoꝛ noluit transire ad dipondium,sꝫ voluit quod illud, quod scdo relinquebatur,adimeretur a primo,ꝛ non est dubiuꝫ, argu.l.qui non militabat. §.fi.de her.instit. vt puta, si dixerit, relinquo Titio fundum,ꝛ de eo relinquo Seio dimidiam. vel instituo Titiū in xij. uncias, de quibus relinquo Seio ser.in b s eum instituo.Qñqꝫ constat,quod voluit transire ad dipond.ñ.vt puta, Titium instituo in xij. uncias Sempronium instituo in alijs ser. Nam ex eo quod dicit,in alijs, constat quod voluit adimere a primo,tunc fit diuisio hereditatis in xvij.uncias, de quibus habebit primus xij.alius vj.vt d.l.interdum.ff.de her.institu. Qñqꝫ dubitatur vtrum voluerit transire ad dipondiū vel non, tunc distinguo. Aut primo legauit totum,scdo legauit partē,ꝛ tunc videtur a primo ademptum,quod datur scdo,hic est casus. Si vero contulit primo partez, scdo contulit totum,tunc presumetur quod voluit transire ad dipondium,argum.d.l.interdum. ꝛ l.qui quadringenta.ꝛ l.Marcellus.ff.ad Treb. ꝛ Inst.de her.instit.§. videamus. Ratio huius est, quia qñ primo relinquitur totum, scdo pars pōt pars adimi de toto, sꝫ qñ primo relinquitur pars, scdo relinquitur totum, non potest totum adimi de parte , nam presumēdum est quod voluerit transire ad dipōdium,ꝛ istud est veritas. Contra distu oppo.cum tota hereditas diuidatur in xij. uncias,non potest facere testatoꝛ quod xij.sint xvij.vel xxiij, hoc enim non stat in facto suo,ergo,ꝛc.vt l.verum.ff.de regul.iur. Bl. solvit optime,licet se Dyn. multum involuat in intellectu huius gl. dico quod testatoꝛ potest facere maiorē numerum unciarum, non tamen potest facere maiorem quantitatē hereditatis, quam sit,quasi dicat qñ testatoꝛ facit plures uncias erunt uncie minores in quantitate,licet plures in numero. Exemplum pone.in hereditate sunt xxiij. solidi, si eam diuidis in xij, uncias quelibet uncia erunt duo solidi. Si hereditatem diuidis in xxiij. quelibet uncia erit vnus solidus.vñ numerus unciarum erit maior quantitate minores. Ista gl.tua optime. Quero,nos dicimus quā relinquitur totum,ꝛ alteri pars,sꝫ quid si vni relinquit partē alteri partē,vel vni totum,ꝛ alteri totum? Respondeo vt colligitur ex text.in d.l.interdum.de her.institu.ꝛ §.eo.l.fi. Fortelitum. prim.ꝛ de leg.j.l.si plures. Modo expeditum habemus primo. Ultimo querit gl.quid si primo reliquit totum,secundo dimidium,tertio fortē,an ista pars,que relinquit tertio remanet adepta primo,an secundo,an vtriqꝫ. Et hoc probabiliter dicit gl.que non alleg.aliqd.ar.pro hoc.§.de impu.ꝛ alias fi. l.j.ꝛ hanc glo.assumpsit Accur. quasi de verbo ad verbum. Azo.§.de her.instit.

§. Sed ꝛ aliam. Plures nominationes de eodē vniformiter facte,non faciunt eum vocari ad plura ītatem portionum.h.d. Opp.de le.inj.ff.de ꝛ. ser.vbi plures nominatus,plus capit. Quidam dicit qđ illa rigitur per istam,ꝛ non placet,qꝛ eligenda est legiꝫ correctrix l.j.de inof.do. Alij distinguunt,aut est expressum proprium nomen alicuius,aut appellatiuum.quod gl.non placet,quia ibi expressum proprium nomen. Alij dicunt,illa in cōtractibus voluntatis,voluntas hoc non placet,arg.j.tit.j.l.cum quid.in fi. dicunt quod ibi voluit seruus expresse, Certe istud est. Tu tene ergo scdam sol.que hic ponitur,si recte intelligis. h.e finit plures nominatus vniformiter, vt patet ex text. plures nominatus diuersimode, primo sub nomine appellationis scdo sub nomine ppio,vt puta promittis domino meo centum hoc forte voluit dicere scda sol.hic ponit. Et hanc sol.tenēt nostri moderni, Jaco.de are.ꝛ etiam do. Oldꝛ facit ad questionē

1 eo qui reliquit †omnibus fratrib.cappam, ꝛ Priori bibliam, vtrū Priori debeat habere cappam, ex vigore prime nominationis. De hoc dic,vt d.l.quarta,ꝛ l.tritia.§.qui marco.ff.de am.leg.ꝛ habes hec per Ly.Alterius oppo.de pecu.leg.l.communis.§. communis. Sol.ibi est manifesta testatoris voluntas.h.e dubia.

LEX XXIIII.

QUidam. A substituto impuberis ex heredati, non potest legatum, vel fideicom. relinqui.hoc dicit. Opp.quod a filio qđ hereditato,cui relinquitur,vel legatum est relictum, potest legari, vel, coheredi.§.eam.ff.e.de vulg.ꝛ pupil.si potest legari ab illo.ergo ab eius herede i si fuerit.§.j.ff. de leg. iij. Sol.specialiter hic, substituto ex heredari,nec poterit bene reddi ratio specialis.

LEX XXV.

a JN legatarius. a Qñ causa quare quis indignus,relicta certe persone,quod auferatur ab indigno,applicatur illi persone.h.d. Opp.ꝛ de l.in fraudem §.eo Sol. Ibi de fraude constabat,preterea poterat penitere vsqꝫ ad sententiam.vel §.de his qui.b.vt indi. Alterius opp.de l.ab administratoribꝰ Sol. Ibi fallit in milite,quia tutor non poterat eis. Opp. senni. ff.de exc.tut. Sol.fallit ibi. Ratio,quia alias cessaret

b relictur. ¶ Ego reperio b quod do. Jac. de Bel.in aut. de falci.§. his omnibus. tenet quod heres etiam si alias erat ille,qui contemnit implere illud,quod testator iussit, omnem commodum sibi relictū in testamento. ꝛ loquitur se de casu huius l.Oppo,de l.cum filius.§. non iure.ff. de Sol.ibi fallit ideo,quia tutor esse non poterit.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Si legatarius. Vide quod pulcher dicit Lu.Ro.in §.ccxxxij.vbi singulariter loquitur, qñ res aliena legatum.alleg. Jac.de Bel.ꝛ Bar.ꝛ refert antiquos.

b ¶ Ego reperio. Adde quod idem consulendo tenuit Ron.cons. ccvj.ꝛ ccxxxv. Quid autem si fiat legatum tutori testamentario qui sit coniunctus,ꝛ creditoꝛ testatoris, vide pulcher.in cons.cclviij.iij.libro.

LEX XXVI.

a ILud quod. a Proprietas potest ad rēpus,vt post tempus deat ad heredem.h.d. Opp.legatum non potest tempore,vt l.obligationum fere.§.placet. de al obi.ff.de lega.j.l.nemo pōt. Dicit gl.quod ibi relinquebatur titas annua,hic certa res, vel dic quod h.e post tēpus in exceptio.non ipso iure,ꝛ sic cōcordat cū contrario. Item ista est veritas,qꝛ in legato subest prima obligatio ꝛ tēpore non finitur ipso iure,sꝫ opē exceptī,vt in contrario.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

transfertur dominium in legatarium, cui relinquitur species, et istud potest ipso iure finiri, vt sicut ipso iure transit in legatariū, ita ipso iure post tempus trāseat in heredem. Nam iura realia non ita inhærent ossibus nostris, sicut personalia, ff. de pe. l. quis ergo, casus, & ti. pro. soc. l. ij.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Illud quod. Vide aliquid per Cō. cons. xxxiij. ante fi. vide quod dicit Bar. in l. Titia. §. fi. de legat. ij. quid si heres primus reperiretur mortuus eo tempore.

* CLAVD. DE SEYSS. ¶ Iura realia. Vide Bar. in l. qui absentem. §. j. ff. de acq. possess.

De verborum, & rerum significa. Rubr. XXXVIII.

LEX I.

a **Redijs.** a Legato fundi instructi non cedunt ea q̄ ibi sunt ad tps & que sunt cā ppetui vsus. h. d. Op. de l. j. §. fi de funct. ff. de reb. eo. Sol. ibi erat ꝓsumptio tacite volūtatis, cui nō statur in ꝓiudiciū pupilli, hic vero statur in preiudicium legatarij, vel heredis. Vltimus op. de l. fi ita. §. domo. de fundo instr. quidam distinguunt, quod aut fructus cōsiguntur ex illo fundo, aut aliunde. Istud mihi est dictum. Tu vero dic, vt gl. dicit in secunda sola.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Predijs. Limita legē istā nisi in legato esset signū vniuersale secundum Bar. in l. generali. §. vltimo. ff. de vsuf. leg.

LEX II.

1 ☞ Legatum factum de fundo instructo, de fundo & instrumento, & de fundo cum instrumento, in quo differant inter se.

Fundo. Legato fundi instructi, cedūt instrumenta fundi, & instrumenta patrisfamilias. b. d. gl. hic formal vnā q. quā in veritate non bene declarat.

a Queritur enim, verum a inter ista tria legata † sit differētia. lego fundum instructum, & lego fundū & instrumenta, & lego fundum
1 cum instrumento. & gl. hic nihil boni dicit, melius declaratur in l. si cui fundū. ff. de fun. instr. & ibi plenissime dixi. Hic breuiter dico, & assumo primo, duo dubitabilia inter hec duo legata. fundum & instrumētum, & fundū cū instrumēto. est duplex differētia. Primo, in plenitudine accessionis, quia quando lego fundū & instrumentum, cedit legato instrumentum fundi, & instrumentum patrisfa. Sz qñ lego fundum cum instrumento, cedit instrumētum fundi tantum non patrisfa. Istud probatur in l. quesitum. §. sed si fundus. & §. seq. de fun. instr. Secōo, est differentia, in mō durationis. Nam qñ lego fundum, & instrumentum, alienato fundo p testatorem remanet legatum instrumenti, sz qñ lego fundum cū instrumento, alienato fundo, extinguitur legatum instrumenti, vt l. si cui fundum. ff. de fund. instruc. Ratio, quia dictio, &, commungit principal ter, & dictio cum, commungit accessorie, vt l. i. & ij. & iij. ff. de pec. lega. Videamus de tertio mō legandi, lego fundum instrucum, vel sicut instructus est, cui equiparetur. Text. in d. l. si cui fundum. videtur quod equiparetur illi legato fundum, & instrumentu. In contrarium videtur tex. insti. de leg. §. si quis ancilles. Bl. in dictis legibus variāt in solu. dictorū cōtrariorum. Finaliter Bal. ait, & hec est veritas, quod quantū ad plenitudinē accessionis equiparetur illi legato, fundū & instrumētum, qz cedit instrumētum fundi, & patrisfa. sz in mō durationis, quantū ad instrumetum patrisfamil. equiparantur illi legato, id est lego fundū & instrumentum, vt d. l. si cui fundum. ff. de fun. instruc. Ratio, qz instrumentū patrisfamil. non est ꝓprie accessio fundi, quantum ad instrumentum fundi equiparatur illi legato, fundum cum instrumento, quia instrumentum fundi ꝓprie accedit fundo, vt d. §. si quis ancillas. Dixi pleyne in dicta l. si cui fundum. ¶ Queb to⁹ qñ fundus simpliciter venditur, & vtrum cedant instrumenta
2 fundi. gl. hic videt dicere quod l. c. Vide gl. circa med. Tū posset intelligere istam gl. quod fundi instrumentum sequitur alienationem fundi, hoc est, alienato fundo sicut extinguitur legatū fundi & extinguitur legatum instrumenti. Et b. c. est bonus intellectus, vt probatur in l. quam gl. alleg. Item potest intelligi superficialiter, vt iacet, vt alienato fundo videantur instrumenta alienata & tunc esset falsum, vt l. fundi in princ. ff. de act. empt. & de fun. instruct. l. ij. §. dotes. Tamen in ciuitate ista, est ista consuetudo in vineis, quia vendita vinea, cedunt ea que sunt instrumenta vince, quod de iure communi non est. Item hoc est verum in vēditione ꝓprietatis, sz si venditur vsusfructus fundi cedunt instrumenta fundi, vt l. sz si quid. §. ꝓprietate. & ibi not. ff. de vsufr.
3 Item secus, qñ fundus locatur, quia fundo locato cedunt instrumenta fundi, vt ff. loca. sed addes. §. illud.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Queritur enim verum. not. differentiam inter, & cum, adde Bar. in l. titie textores. §. j. de leg. iij.

b ALEX. ¶ Quero qñ fundus, &c. an alienato fundo transeant instrumenta. quid autem si publicatur domus, an veniant suppellectilia, que ibi sunt ad vsum domus, vide Bal. in l. cum ancillis. de instr. & inp. & adde que habentur in l. iij. qñ. & ibi Bar. de bo. va. li. & vbi quid si vendo, vel lego rem cū integro statu, quid importet. & Bal. ponit hic. & adde istis Bar. in l. ij. de fun. instr. & qd si vendo fundum cum iurib. suis, an videantur vēdita ea que sunt de natura rei vendite, an ea que per accidens ibi sunt, ita voluit Imo. in c. ex literis. de iure pa. alle. l. si mercedem. de ac. empt. & l. fundi, in ꝓm. eo. tit. que verba alleg. Bal. in ru. §. de contrahen. emp. & reputat elegātia verba Bal. in l. a procuratore. C. māda. & si vendo castrum cum suis pertinentijs v. de in l. ij. ff. de ver. sig.

ADDE An legato cāpo, videat legata domus, que est in cāpo. Bal. cōs. ccxxviij. ij. vol. & vēdito castro, vel villa cum pertinētijs, quid vēditum intelligatur, vide pulchre per eundē cons. cccxlvj. j. vol. incip. villa vel castrū, & vide et de vēditione facta per Regem Calabrie de terra sanc. Lucidi. cum omnib. angarijs perāgarijs, passagijs, bācho iustitie, piscationibus, & quibuscunq; iuribus, an veniant iura exiture pontelantie per Rom. cons. cclxx.

LEX III.

1 ☞ Verbum, cautio, ꝓlatum a lege ciuili intelligitur de nuda: a pretore cum fideiussore.

a **Sancimus.** a Verbum cautionis, prolatum a testatore, vel a lege intelligitur de nuda: nisi aliter sit expressum. h. d. Bl. j. huius l. intelligit eā duob. mod. in verbis ꝓlatis a lege aut a teste atore, vide gl. Op. de l. si mandato Titij. §. ij. ff. man. Sol. Ibi est verbum, idonea. hic
b vero dicit de cautione sufficienter. Opp. ff. de coll.⁹ bo. l. j. §. cauet. & §. de procu. l. j. Sol. Eius † verbum cautionis profertur a lege
c ciuili, & intelligitur in dubio de nuda, vt hic. Aut profertur a iure pretorio, & intelligitur cum fideiussore, vt in contrario. vt l. pretorie. la vlt. ff. de pretio stipulat.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Sācimus. Et de aliqd ꝓ Bar. in l. v. ff. de verb. obli. P. PAV. P. ¶ Sācimus. Quid autem iuris qñ fit mentio de cautione sufficienti. Vide Alex. cōs. cxxiij. vbi dicit qd intelligitur cum fideiussorib. nisi ꝓferatur in tali materia in qua non esset necessaria cautio cum fideiussoribus vt ibi per eum. que aute hypotheca non dicatur idonea cautio, vide Paul. de Castr. consilio cclxxxvij. quis ante ꝓprie dicatur seruus & quo intelligat promissio de asseuerando vide Franc. cons. clx. quis autem dicat idoneus fideiussor vide Roma. cons. lxij. Item quid importet, primo faciendi aliquem securum, vide Jaso. post Bal. & Alex. in l. j. in princ. ff. qui sat. cogant. vbi etiam quid importet verbum satisfacere. Item an in canb. in quib. teneatur quis prestare fideiussorem si ipse sit multum idoneus facultatibus relcuetur ab ista necessitate prestandi fideiussorem. Alex. funt ibi contrarius in lecturis. & consilijs suis, vide Jaso. in l. j. ff. qui sat. cog. & in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. matrimo. concludentem quod tūc relcuatur, & respondet ad fundamenta eorum qui tenent contrarium: dicit tamen quod circauendum isto casu de hypotheca bonorum, & ibi etiam super gl. in verbo datis fideiussoribus post alios, ponit an qui teneatur satisdare liberetur dando pignus. Item in materia ponit multa Jas. hic, & vide multa etiam per Felin. in cap. ad nostram. de iureiur. quo verbum cautio, intelligatur de nuda promissione. & de verbo facere securum, de quo §. vide late Bart. quo intelligatur rub. extra de fide. & ibi etiam quod cautio non debet esse nuda voluntate obligatorum bonorum.

b ALEX. ¶ Opp. ff. de col. Adde Bar. in l. diuortio. interdū, sol. mat. ibi sequēdo Pet. videtur tenere quod verbū, cautio, ꝓlatum a. l. cuncti, non intelligit de nuda promissione. Lui oibus. ff. de iud. & in l. si creditori. ff. de ꝓmi. cred. Cui⁹ cōtrarij tenēt b. c. gio. Bar. Ang. hic idē. Sz tu dic, secūdum Imo. in d. §. interdum. quod opin. de qua hic, est verior. fallit secūm cum, nisi lex vltra procedat. l. in constante. §. quot. es. secūdum vnam lectu. ff. sol. matr. Secōo fallit, si dicatur causa cognita cauendum. d. l. in omnibus. & si hoc indicet videbitur, vt ibi, si secūdum vnum intellec. qui tamē potius facit pro eo. Tertio fallit, h proferatur cum ed. iuncto, vt sufficienter, vel idoneed. si debitori. cum ibi no. de iud. & l. si mandato. Tim. §. fi. ff. mand. Et aduerte l. dñi cum, q̄ licet ꝓferatur de nuda qñ ꝓfertur a lcuncti, tamē tenebitur cum pena promittere, quia est sibi facile, vt no. gl. si. §. reputata, secūm Auge. in l. ij. §. si debitetur. de iud. & no. Bar. in l. fin. de pret. stip. & Imo. in l. ij. ꝓmis. de ope. no. nunc. circa fi. tenebitur et sub hypotheca, vel obligatione bonorū, promittere, cū si militer sit facile, per ea que habetur in l. filio. ff. vt lega. no. ca. Et ex hac patet q̄ vbi fit mentio de cautione idonea, nō sufficit tm hypotheca, nisi detur fideiussores, vel pignora

actualiter.licet gl.sentiat cõtrariũ in l.si mãdato Titij.ff. & male, & vide Bar.in l.pretorie,ff.de stip.ser.ad fi. Quid aũt si dicat, recte caueat. Dic qõ non intelligit de nuda.l.ij.ff.iubet.ff.de col. bono,ibi Bart.& communiter intelligitur qõ sit speciale in cautione pretoria.Et dum dixi ff.in verbo.idonee,vide text.not.in l. ergo.ff.adẽcitur.de fideicõ.ibi,in l.j.ff.pen.quo.lega. Sz adde qõ pro opi.Pet,in d.ff.interdum.vez qõ verbũ,cautio.prolatum a l.ciuili,intelligatur de non nuda,vt def text.in heredes.ff. caution.de verb.signi.licet contra ibi teneat gl.Quid aute si dicatur, caueatur mediocriter.Ter.in l.filie,prealle.ga.videtur dicere,qõ sufficit cautio cum hypotheca bonorum.qõ non credo.quia imo requiritur pignus, vel fideiussor, sicut in cautione sufficienti vel competenti dictum est.cum mediocriter nihil aliud sit dicere.nisi sufficienter & competenter.Et hoc videtur tenere Bart.in d.l. pretorie,vbi dicit qõ cautio cum hypotheca dicitur nuda. ergo non mediocris.nec ter.in d.l.filio recte intuenti hic probat.Quid aũt si dicat caueat,vel satisfle? dic qõ intelligitur caueat,si nõ est psona suspecta,satisfiet,si est psona suspecta.Hic ter.est not.ficta gl.in ver.cũ res.ff.de pet.her.& ia l.pen. Adde gl.iuncta text.in l. ij.ff.si dubitetur.de iudi.qõ not.Quibus omnibus adde gl.magistrã.in c.fi.de pig.Quid in cautione statutaria,vide Bar.in l.stipulationum.in fi.ff.de ver.obli.Et adde ad predicta qõ not.pulchre Bar.& qõ ibi no.in l.illiteras.ff.ne potentiores.ff.de offi.pf.& in l.j.circa fi.ff.qui sat.co.quid aũt si promitto te facere tutũ,& securum,vide Bar.& qõ ibi no.ff.de pt.ff.l.fi. Adde ad ea, que in hac l.tangit Bar.& doc.& qõ dixi.ff.in pn.adde no.Bar.in l.si pupil. in iij.q.de ope.noui nũ.& ibi vide qõ verbum cautio.prolatum a l. ciuili intelligatur de nuda, & ibi vult qõ.ff. dixi.per d.l.filio, ver. qõ obligatus ad cauendum nude,debet obligare bona sua. Sz Jm.ibi dicit,qõ si illa l.filio. bene ponderetur, videtur facere in oppositum,quia videtur aliquid specialitatis inducere in patre, vel domino.Et videtur innuere triplicem speciem cautionis.nudã.cautionem sufficientem.& mediocrem,& videtur illam appellare mediocrem. Adde sufficiẽs cautio, appellatur tam pignoratitia. quam iuratoria,& fideiussoria.sẽm Jnn.in c.ex transmissa.de rest. spol. Quid aũt si statutũ facit mẽtionẽ de cautione idonea? dic qõ intelligit arbitrio iud. sẽm Bal.in l.vniuersa. de preci.impe. offe. Quid in cautione competenti? Dic cum fideiussore.l. si debitori, & ibi Bal.de iud.& Bal. in l.pe.de exce.rei iudi. Et de, ista materia vide plene per doc.in l.j.ff.qui satisda.cogã. & ibi dixi & p bal. in l.j.ff. de pen. Quid si promittit ad sensum sapientis,vel cũ solenni cautel.? Bal.in l.executorẽ.de exce.rei iudi.& qõ not.dicit de ver. idonee.adde text.iuncta gl.in vb.idonea in l.Fusio.ff.de pig.actio.

ADDE Old.cõsi.xix.incip.noie cautionis regulariter sola promissio intelligitur.vbi dicit, qõ dum Papa semel esset in consistorio,& fuisset oppositum de l.quicunque.de omni agro deser.qõ cũ dicitur idonea cautione,sufficit hypotheca,vt ibi dicit Papa respondisse,qõ ista lex non faciebat,quia ibi est speciale. & ibi dicit obligatis fundis idonee cautum.non tamen dicit, qõ idonea cautio sit obligare fundos.Facit.l.quicunque.de fun.pa. ibi vide ad apostillam.& quid de sufficienti cautione, & quid de competenti, & an stante statuto.qõ inter affines fiat compromissum, recepta securitate,debeat intelligi cum fideiussore,vel pignore,vide Bal. consi.clxviij.v.libro.

c POMA. ¶ In dubio de nuda. Limita ista ut per Alexan. in fi.in l.stipulationum.la j.ff.de verbor.obligat.& vide Felin.in c.ad nostram.de iureiur.

LEX IIII.

1 ☞ Disiunctiua,quando ponitur pro coniuncta.

Cum quidam. Disiunctiua posita inter personas honoratas, resoluitur in coniunctiuam,& posita inter res stat in propria signi-
a ficatione tam in contractibus,quam in vlti.* volum.b.d. tota ista lex diuiditur in partes quatuor. Primo ponit. q. & opin. antiq. Secõ determinat.q. Tertio ponit dictum,qñ disiuncta ponit inter res. Quarto hãc lex tenet. Secũda ibi,melius. Tertia ibi, sin autẽ. Quarta ibi,qõ etiã in cõtractib. Opp.de l.si ex toto.ff. j.de
1 leg.j. Sol. Ibi † alternatiua cadit inter psonas grauatas, hic inter personas honoratas. Cõtra primam partem huius sol.op.de ter. huius l.vbi non cadit in personas grauatas,sz inter tutores,& tamen resoluitur in cõiunctam. Sol. Spãle est fauore pupillorum in officio turele. Cõtra secam partẽ sol.op.de l.cum pater.ff.pen. ff.de leg.ii.vbi etiã inter psonas honoratas,disiunctiua stat pro
* prie. Sol.* Ibi loquit inter personas,in quas ordinata affectio cadit. Ité op.ad hanc partẽ de l.si titio aut seio.ff.de leg. ij. Sol. ibi testator dixit plus. Dixit em vtri heres vellet,&c. Ulteri⁹ op. ad ij.partẽ legis qñ ponitur inter res, q resoluitur in cõiunctam. vt l.quintus.in fi.de aur.& ar.le.gl.dicit.q ibi est spãle. Alij dicũt, q ibi est alternatiua legis,non hoc. Jtẽ tenent doct.hic. ego ibi aliter dixi.op.ad idẽ de l.si qs ita.in fi.de aur.& ar.le.Sol. ibi spe-
2 ciale in dictione † seu, que videtur ampliatiua,vt ibi dicit ter.& tracto huius alternatiue materiã plenissime, vltra quam &c. ad
* ctaueras hic,in l.fi his qui ducẽta.ff.vtrũ.de reb.du. Tertio ad
3 vlti,par.legis.ff hic,idẽ in Jctib⁹. † Cõtra.ff.de stip.ser.j.ff. ff.fi.cũ l.seq.gl.hoc videt velle q hic dr, idẽ in Jctibus, sed verũ, dictũ est de alternatiua posita inter res,non de alternatiua posita inter personas. Alij,vt pet.dicit.q ita corrigit illas,& hoc si
* suem tenere.* Opinio hoc de l.fundus.ff.de fideius. Sed non erant ambo contrahentes presentes,sz vnus tantum. Opp. cum qui ita.ff.qui sibi.ff.de ver.obl. Sol. Ibi cum vno tantũ contrahebat. Predicta sunt vera, qñ contrahebat cum vtroque.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Quãm vltimis voluntatibus. Limita,vt per Bal. in manum in singula.cccc.

* ALEX. ¶ Demo. Vide Bar.& doc.in l.annos.solut.ma.& text.& Bal.de eo qui sibi & here.suis masculi.

* CLAV.DESEISS. ¶ Sol.& eodẽ mõ limitat p.Bal.in
* ff.peto.ff.ad Treb.& ibi Ale.i vl.no,vbi et ponit aliã limitationẽ.
* CLAVD.DESESS. ¶ Tenere. Sequit Bal.in cõsil. quoras.de rese.vbi ponit in quibus casib⁹ habeat locũ lex,& ex ipo

LEX V.

1 ☞ Un bastardi dicantur de domo nobilium.

2 Mulier popularis nupta in domo nobilis,dicitur nobilis ea effecta vidua.

3 Si popularis accipit in vxorem nobilem,non efficitur nobilis.

a Aggestioni. a Relictum familie debet dari pfonis,q appellatione familie continẽtur,licet qñq nomen familie peringatur ad res.ff.de.Op.de l.omnia.ff.si.de l.ij. Sol. ibi erant certe persone specialiter numerate,hic secus. Op.ff.de leg.ij.l.peto.ff.fratre.el. cum pater.ff. pe.co.cit. Sol.ista debet intelligi sedm alios, vt ibi
b propinqui vocentur b gradatim. Jsta lex facit ad questionẽ,
1 Statuta sunt per Tusciam, qõ illi qui sunt de domo nobilium,
c puniantur maiori pena. Mõ queritur vtrum c bastardi sint de
d domo nobilium,& vt intelligatur questio,appellatio domus po-
c nitur qñq p familia vt ff.ad syl.l.j.in pn.dicit text.cum aliter nulla dom⁹ põt esse tuta,&c. Exponit Ja.de Rauc nulla domus, id est,nulla familia. Pro hoc vidistis ff. nel.pola.Jm.petitionã domorũ op.bus.&c. Sz appellation. familie continentur ois proprinqui,vt hic,ergo bastardi continentur appellatione familie.qz sunt propinqui. Jn contrariũ videtur,qz appellatione familie cõtinentur omnes,qui sunt de eadem agnatione.vt pronunciatio. ff.familie.de ver.li.g.Sz bastardi non habẽt agnationẽ,vt infra de succes.cog.ff.vulgo.Ergo apparet q non sint de familia siue de domo. Et ibi ad vt verius sit propriam significationẽ ff.? dicimus familie,non ob.hac lex hic large accipitur ex presumpta voluntate defuncti,& ideo si cõmunis modus loquendi esset.q appellatione domus continerentur etiam bastardi.sint mihi
nt in ciuitate istra,& in aliis ciuitatibus Tuscie,sic sine dubio
stardi continẽt.arg.ad hoc.l.cum de lanionis. & animam.de
instru.& l.libro rum.ff.qõ tamen Lassus.de leg.iij. Alibi tamen
in ciuitate Pisarum,vigi verba statuti aliter composita,vide
eũ qõ si quis esset de nobili patrimonio,&c. Jtẽ quoq; cadit
dubitarem bastardum contineri verbis statuti. Nam appel
familia,intelligitur pro agnatione,qõ est nomen iuris ciuilis
agnatio non cadit in bastardum,vt dixi. Sz cum dico de
patrimonio,hic significatur natura,q.d.ex patre nobili
tris & matris nomina sunt significatiua nature,vt dicit
tutelas.ff.de cap.dimi.sz sm naturam,ita bastardus est
eius pater est pater,sicut legitimus,cũ iure naturali ois
gitimi,vt in auth.quib.modis.effic.legi.& licet.verũ
2 ¶ † Quero,popularis mulier nupta in domo nobilis
tur nobilis. Ar indubitanter,qõ sic,vt l.femine.ff.solu.Sz
si effecta est vidua. Hic vr casus.qõ idem. Nam de iure
mortuo viro,adhuc dicitur de familia viri,ibi si matrimo
te,&c. Pro hoc videt ter.in l.filij.ff.vidua.ad munic. ¶ Tem
3 dubitatur,an popularis accipiens in vxorem nobilem
nobilis siue de domo nobilis,hic vt text.qõ sic,qua signi
pit filiam alicuius,videtur de familia illius. Jta videtur
vt dixi,non est verum de propria significatione.vt d.l.
tio.ff.familie.de verborum significatio. Non ob.hec lex
4 est ex presumpta mente defuncti. ¶ † Item facit ista lex
ta,que dicunt qõ minor non possit contrahere sine licentia
rum propinquorum,vtrum dicantur propinqui affines
consanguinei vroris.hic est text.quod non,ibi non sol
pinquos,sed his deficientibus,&c. Apparet ergo, quod
nurus.& alij affines,non dicuntur propinqui,vt videtur
5 vroris.l.j. ¶ † Ultimo est videndum quomodo cognoscatur
appellatio familie referatur ad personas, an referatur ad

Respondeo quod qñ proferatur a testatore, aut dispositiõ sit familie aut de familia. si sit familie, refertur ad personas, vt hic in j. parte. si de familia refertur ad res, vt hic, in scõa parte, vt l. nã qõ. ff. cum. l. fe. ad Treb. ita etiam colligitur in. d. l. pronunciatio. de ver. sig. Predictorum ratio, est quia de familia prout refertur ad personas, non potest testator disponere: nam cum libere persone sint non possunt reliqui alteri, sed si appellatio familie proferẽ a lege que potest non solum disponere familie sed etiã de familia, tunc eliet necesse quod recurramus ad antecedentia, z sequentia, z sic intelligemus qualiter lex intellexit, vt l. si seruus plurium. ff. ff. de le. j. z debemus accipere intellectuz qui esset sine vitio. vtil. ambiguo. ff. de reb. dub. z de reg. iu l. quoties.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Suggestioni. vide Bar. in l. pronũciatio. ff. ea in l. tutelas. ff. de capi. diim. Consulo contra Bart. in illis de ptholomeis.

ALEX. ¶ Suggestioni. Quid si dixerit aliquis, relinquo liberis eiusdẽ Ang. consi. xxxvm. cum duob. seq. videtur idem dicere.

b POMA. ¶ Cocetur. Interpretatiõe ergo legãs semper interpretatur, vt testator sensisse intelligatur de eo, qui est sibi maioris ancione coniunctus. Ad quod vide Ro. conn. cccevij. z multa que posui ad Bar. in l. si cognatis. in ver. quero ordine. ff. de re. du.

c P. PAV. P. ¶ Facit ad q. vide de hoc z alias ad Bar. in l. pronunciatio. ff. familiã. ff. de ver. sig.

d ALEX. ¶ Modo qrit vtrũ. An bastardi contineãtur appellatione familie, vel domus: Et vide doct. in l. generaliter. ff. si. de instit. z sub. Bar. in l. tutelas. de cap. di. Bar. in l. pronũciatio. de ver. sig. Et an ad eos transeat nobilitas, vide Bar. in l. j. C. de di. li. xij. Sibi quid p Flo. in l. qui testamẽtũ. in fi. ff. de prob. z idẽ Ang. in consi. ccxj. Sed an vroz veniat appellatiõe familie, est bo. text. & sic in l. quicunqz. z ibi Bar. C. de re imi. li. xj. z in ru. in aut. de rest. hodie. Et an bastardi possint portare insignia, z arma domus, vide bar. in l. filiũ. de his q sunt sui, vide bal. in l. liberali. de suis. z leg. Adde q bastardus est infamis. Azo. in ti. de infa. Bal. in l. bone fidei. C. de iur. z vide Bal. in preal. l. generaliter. Et ad materiã vide Spe. in ti. de loca. ¶ nũc aute. z Bal. in aut. si quas rumas. de sac. sanc. eccl. Et an bastardus cõtineat appellatiõe filij ad hoc vt puniat pena. l. quisquis. ad l. iul. maiest. z ibi pulchre vide Bal. z vide Bar. in l. ij. de ver. sig. ff. z Bal. in d. l. generaliter. z vide gl. in c. j. de bap. in clc. Adde an bastardus sit de familia. z an possit portare arma domus. Ang. cõsi. xxx. z xci. z p Spe. de Alic. consi. cccxc. Ite adde ad materiã legitimationis bastardorũ, q dicit Pau. de Cas. in l. pactum. C. de coll. pto quo facit Ang. in ¶ si ab vno. ti. de leg. her. Et ad materiã, vide omnino bal. in preal. l. generaliter. z Mod. in l. iij. de in ius voc. Et vtrũ si statuto cauetur, quod capiens filiũ rebellum consequatur certum premium, vtrum capiens spuriũ cõsequatur, vide Bar. in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. in prin.

e POMA. ¶ Utrum bastardi. Quid autem si sint legitimati, vide Alex. consi. n. z vol. iij. z per eundem in l. ex facto. ¶. si quis rogatus. ff. ad tre. An. cõ. si. xlvj.

f ALEX. ¶ Propinqui affines qui dicañ propinq. vide ẽt in l. C. vñ vir. z vro. Qui dicañ coniuncti. vide in l. cui eorũ. ¶. affinitatis. z ibi Bar. ff. de post. Et scias q vroz est coniuncta psona. l. fi. ¶. fi. z ibi Bal. ti. de fur. Dixi in l. cũ alienam. ti. de leg. An autem sol. mat. dicantur adhuc affines. vide l. cui eorũ. ¶. j. z quod ibi no. de post. z gl. no. in l. sed hoc ita. ff. de re iu. z quod vroz dicatur cõiuncta tenet bal. in l. fi. j. de indi. vid. z vide in ver. progenie, qui dicãtur affines. adde an ſtãte statuto, quod inter affines fiat cõpromissum si so. ma. mulier litiget cum affinibus viri teneatur ad cõpromissum. Pau. de Cast. consi. lxviij. vbi de statuto Verone.

Si omissa sit causa testamen. Rub. XXXIX.

Continua. vt in gl. z in quibus casibus habeat locum edictũ, a si quis omissa causa testamenti, vt in gl. non est verum, q edictũ, si quis omis. causa test. non est inductũ, nisi solum qñ quis omittit ex testamento. z adit ab intestato. Illud autem q est introductũ quando vadit ad substitutum. vel vadit ad legatum. z qa est per edictum si quis omis. cau. test. sed est per constitutiones Principis, vt apparet ex legibus hic alle. z hoc est vtile scire propter formationem libelli. &c.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Si omissa. Circa materiam huius tit. vide omnino Fran. consi. clx.

LEX I.

Jn fraudem. Si instituta dimittit hereditatem, vt vadat ad substitutum, legata debentur a substituto, z si pecuniã, ob hoc instituus accepit etiam ipse tenetur. h. d. ¶ Opp. qñ aliquis dat substitutum vulgariter videtur instituto permittere, q repudiet vt l. cornelius. ff. de her. inst. no. in l. Pap. ¶. quarta. ff. de inoffic. Si ergo permittit repudiare, ex voluntate defuncti, non incidit in hoc edictum, vt l. qui autem, in prin. ff. eo. Sol. concedo q testator videtur hoc permittere q fiat bona hãc, non autem quod fiat in fraudem legatorũ, arg. l. j. ¶. denicq. ff. de aqua plu. arcen. ¶ Opp. z videtur q indistincte relicta ab instituto, debeantur a substituto, etiam si nulla sit fraus, vt licet, de re. j. Dicit gl. z bene, intellige q hic testator noluit, quod essent repetita a substituto, z dt bene intelligo testatorẽ noluisse hoc quando ab instituto nominatum reliquit. vt l. si plures. de leg. iij. z l. j. ¶. ad quod ex substitutione ad l. fal. ¶ Querit gl. in primo casu huius. i. q instituta 1 pudiauit, nec accepit pecuniam, vtrum etiam ipse in subsidium teneatur. Finaliter gl. determinat q non, z hoc communiter tenet doc. d. Ja. bu. sic simpliciter recitando contrarium tenuit. Hãc ei ipse repudians participauerit fraudem, debet in subsidiũ teneri, a vt l. si in prin. de eo per quem fact. erit. Sed hoc non placet, quia hic loquitur de dolo commisso in acquirendo, sed dolus commissus in non acquirendo nõ facit in subsidium quem teneri, vt l. qui autem in prin. ff. que in fraudem creã. teneas ergo gl. ruã. Demo ad secundam partem z opp. de l. si a substituto. ff. eo. Sol. Dic plene, vt hic in gl. Alti. hic distinguitur, z Ly. hic refert distinctionem magnam, quam Dy. ponit. ff. eo. t. adeo vide Ly. hic, vel Dyn. ibi tamen ista distinctio eget suppletione in multis, z in alio anno incepi, z non perfeci.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ De eo per quẽ fa. erit, adde q si ille tex. bene põderet non facit ad hoc propositum. Nam ibi ille contra quem agitur in subsidium, non fuerat in dolo, sed agebatur in subsidium contra illum ad quem lucrum peruenit ex dolo alterius.

LEX I'.

Tam qui. Si omittitur ex testamento, vt adeatur ab intest. legata z libertates debentur, sed si ex testamento non potest adiri ex defectu a testamenti, vel heredis instituti, tunc secus. h. d.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Instituti. Et ideo si aliquis instituatur qui fuit capax ex testamento poterit ab intest. succedere per istum tex. dicit Com. consi. lxxxiij. qui loquitur de ipsensi.

LEX III.

Jproculiana. Etiam si legata debeãtur ex hoc edicto, est locus Falcidie, hoc dicit.

De indicta vidui. & lege Iul. Miscel. tollen. Rub. XL.

LEX I.

Legatum. Indictio viduitatis in psona tertij non reprobatur. h. d. Habes hoc in l. mulieri z Titio. ff. de condi. z demon. Opp. de l. auia. ¶. Titio. ff. de condi. z dem. l. heres. ff. eo. Sol. in prima legatum erat peruentum ad mulierem, in secunda erat legatum relictum cuidã coniuncte persone mulieris, in cuius fauore presumebatur mulierem desistere a matrimonio, ideo conditio spernitur.

LEX II.

1 ¶ Lex iulia Miscella quid indicebat.

Obliuitates. Conditio que viduitatem induci, spernitur, z lex iulia Miscella, z cautio, z iuramentum, quod per eam indicitur, est sublatum. h. d. Debetis scire, quod de iure antiquorum, z codicis communis conditio, que indicit viduitatem, spernitur, z legatum capitur tanquam purum. Post illud ius nouum superuenit ¶ Julius Miscellus, qui fecit legem circa hoc per qñ statuit quod mulier, cui ne relinquitur, quãdo accepit legatũ, nõ tenetur iurare de non nubendo, vt hic tangitur p gl. z pe- 2 nius per Azo. in sum. ¶ Nõ. quod sperniture conditio que videtur a tem in licit. Hoc. quod in dubio presumatur mulierẽ habere animum procreandorum liberorum. ¶ Nõ. quod nõ debet aperiri via malitiose. Pro declaratione legis, qritur quid indicebat lex iulia Miscella, dic vt dixi. ti. ad euidentiaz, vt tangitur hic per gl. z clarius per Azo. in sum. huius ti. ¶ Quero, quid indicebat cautio Mutiana. Quia domini, ille tractatus de cautiõe Mutiana, est satis lõgus, habetis in l. Mutiane. de cond. z dem. z gl. hic tãgit.

f dic vt in ea que bene dicit. ¶ Quero, vtrum cautio Mutiana in omnibus sit sublata per hanc l. Si. hoc dicit, z bene quod non nisi in casu huius legis.

ADDITIO.

g P. PAV. P. ¶ Viduitatē indicit. Limita istā reg. nō pcedere qñ in casu quo nuberet esset relictum legatū alij psone magis primo legiate, ex, est sing. in l. titio vsusfructus. §. seruī. ff. de cond. z dem. vbi Bar. post Bul. de cu. infert idem esse qñ esset relictum legatū alicui ecclesie vel pie cause q̄ bene probatur in illo text. arguendo a libertate ad piam causam, vt p Bar. z alios in l. si vinus. §. de te. de hoc etiā vide Fran. cons. lxvij. z ibi etiam dicit quod conditio temporalis potest apponi. vide Jas. hoc ti. in l. j. quid autez si fiat legatum alicui cum hoc q̄ intret religionē, an talis conditio reiciatur, vide Bart. cons. cxxvij. contra quem tenet Pau. de ca. in aut. nisi rogati, in viti. ver. C. ad treb. Sequitur Dec. in repe. c. in presentia. ver. z qñ supernus dicta. extra de prob. vbi alia alle. z sequitur Pau. de Ca. vide Jas. in aut. cum relictuz, in ffo ti. vide ad Bar. in l. Titio centum. §. titio centum, ff. de cond. z demon.

AVTHENT.

g ¶ Si relictum. a Ista aut. corrigit leges antiquas in aliquib. Opp. cōditio que viduitatē indicit. spernitur. vt l. ij. huius ti. z ff. de cōd. z dem. l. cū ita. z l. hoc modo. Sol. dico quod ista aut. corrigit istas leges, in nuptijs secundis, non in primis nupt. hoc est, in virgine
* vel in ea, que nunquam habuit virum. Illa lex immutata reperit ideo est standū est secundum opi. Jo. quam Azo. in sum. huius tit. asserit firmiter esse verā. Iz Buar. dixit contrariū, z hoc tenēt doc. etiam post mortalitatem. ita cōsului. Vide gl. tuam in fi. Et q̄ ista
f opi. Jo. sit verior probatur, q̄ legum † correctio non inducitur p ident. ratē rationis, nisi quatenus in l. sit expressus, vt l. precipim⁹ in fi. de app. Dixi in aut. quas acti. §. de sac. sanc. eccl. sed in aut. nostra solum exprimitur de sec. nup. ergo, ꝛc. vt dicam j. l. proxi.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶ Cui relictū. ¶ Cui relictū. Quid autem si relinquitur mulieri sub conditione, si monasteriū ingrediatur, an dicatur indicere viduitatē, z spernatur. Bar. quod sic, in cons. incl. domina Miniata. z Bal. hic ad istam auth. in se. nu. an relictum indicēs viduitatem teneat vide Bar. in l. j. ver. sed pone, prior. de se. nupt. z no. hic quod quando quis non potest cauere, statur iuratorie cautioni. Vide gl. z Bar. z doct. in l. vsusf. §. de vsuf. ibi dixi. z qd dixi §. tiū. l. sancimus. z adde, q̄ si quis non pōt dare fideiussorem excusatur a tutela. l. si quis inter. §. Imperator. de excep. tut. z l. fi. in fi. ff. de susp. tu. fm bal. in l. j. in fi. §. quod cū eo. z per cōsequens tunc nō sufficit iuratoria cautio. Ad idē vide q̄ no. bal. in l. fi. §. qz cum eo. z habes post Bar. in l. frater. §. de erc. tu. Adde quod hic dicitur, in j. parte apostille, quod illud per Pau. de Cas. reprobatur in l. Titio centum. in prin. qz illa nō indicit spiritualem viduitatē, Iz auferat carnalem, quia vita contemplatiua, altior est quam temporalis nec reputatur contra Reimp. qz anime sunt, preferende de corporibus. l. sancimus de sac. sanc. eccl. z do. Aler. in apostil. in d. l. Titio. dicit Bononie fuisse iudicatum contra Bar. in casu d. cons. incl. domina Miniata. ¶ AND. BARB. Vide Bar. cōs. cxxviij. vbi alleg. hanc auth.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Nunquā habuit. Istud q̄ conditio nubendi repellatur in virgine, est verū, nisi in defectū conditionis vocaretur pia causa. ita Bar. in l. titio vsusfructus. §. fi. per illuz tex. ff. de condit. z demonst. z illud sequitur Aret. cons. lxvij.

LEX. III.

g ¶ Legem Juliam. a Conditio que viduitatē indicit, sicut in femmis permittur, ita in masculis, secus si relictum in tempus, viduitatis conferatur, non vt in ea permaneat. h. d. No. ex hoc prin.
1 † quod si l. corrigitur in vno de correlatiuis, intelligit* esse correcta in alio, licet nō exprimatur, contra hoc videt. §. de ap. l. precipimus. in fi. z quod dixi in auth. prior. in fi. So. ¶ Lex non corrigitur
b nisi in expressis, vt in Ztio. Illud in correlatiuis, vt hic. Nam maritus z vxor sunt correlatiua. Sicut ergo lex corrigitur in vxore, ita in marito, vnde in simili, emptor z venditor sunt correlatiua, pone quod emptor liberat venditorem certe statim intelligitur liberatus ipse emptor a venditore, z econtra. c Hoc est casus in l. cū emptor. ff. de resc. ven. z l. fi. ff. de acce. † Per hoc semel dixi in q. de
2 facto dicebat statutum Pisarus, quod nulli liceat vendere frumentum nisi in platea, sub certa pena, de emptore in hil dicebat, quero
c vtrū puniatur emptor. Ego dico in istis correlatiuis qd statuitur in vno, videtur statutum in alio, vt hic, z in alijs legibus, z alleg. Azo hoc facit. j. de cupiel. l. j. lib. xj. vbi videtur casus. Predicta vera, nisi diuersa sit ratio emptionis, z venditionis, argu. §. de rescin. ven. l. fi. z quod ibi videbitis.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶ Legem iul. No. q̄ in correlatiuis, vno correcto, corrigitur. z reliquū, vide tū de hoc Pe. de Anch. in c. canonū statuta. ver. vlterius quero vtrū ista correctio, z ibi refert bal. hic, quā quitur. Vide tū no. per gl. bar. z bal. in aut. qui semel, j. qui z qui do iu. Et in correlatiuis, quid sit prius, an actiuū, vel passiuū, vt Bal. in ru. de re. cre. z ad materiam correlatiuorū vide quid dixit Bar. in l. ij. ff. q̄ me. causa. vbi dicam post cum. z vide de hoc in l. liberorum. §. notanter. ff. de his qui no. infa. z adde vnum. q̄ dicit bar. in l. multū interest. de ver. ob. ¶ Adde q̄ in correlatiuis dispositū in vno, dispositū intelligit in alio. Bal. cons. xviij. lib.
b POMA. ¶ Intelligitur. Etiam circa illud nota. de correlatiuis vide copiosius quam alibi Feli. in proe. Decre. Et quod dispositum in vno correlatiuorum non sit dispositum in alio. facit qd no. doc. in l. ij. §. fi. z ibi Jas. in v. not. in l. lec. ff. so. ma. respōde vt ibi per eum, qui satis assignat rationem diuersitatis.
e POMA. ¶ Econtra. Hic vide Anc. in c. canonū statuta. de cōs. z pan. ibi addita. in c. j. de loc. z captā con. j. z Fel. in c. fi. de in. Bo. l. ij. in iij. no. ff. de in ius. vo. Bar. in c. ceterum. de iud. ro. cōl. cer. Bal. cōs. vj. in v. part. Bar. in l. fi. z qd ibi addidi. de ac. Aret. cons. lvij. Pan. i c. ex multa. in ver. vlt. quero. de voto Are. cons. 3. in c. de iudi. z Jas. l. qui se patris. §. qui admit. cum l. si emācipati. Feli. in c. debitores. de iur. Are. in l. si filiū. §. patri de vsu. in rub. ff. de ac. poss. Bal. nouel. in tra. de do. in vj. par. in fi.
d ALEX. ¶ Per hoc semel dixi in q. de facto. Item no. q. ista bar. in l. fi. de acc. z l. j. de cupiet. li. xj. z no. i l. si cū venerit. ff. de pu. ¶ In contrarium facit, q̄ no. Bar. in l. minitus. §. i. de re. cre. z no. de q̄ ibi dixi. z adde no. per Bal. in rub. j. de re. iur. z adde tex. Bar. in l. si ab eo. j. de le. he. z facit, an si statutū excludat sororē a successione fratrum, an idem erit econtra, Bal. quod non. in l. lege. in fi. j. de le. her. z vide de materia Bal. in rub. 3. de reg. iur.
e P. PAV. P. ¶ Sumatur emptor. Pano. in c. j. extra de tempore et pteste contrar. iuz. q̄ in penalibus non fiat extensio z correlatiua ad aliud, vide Jas. hic qui formal contrariam sententiam, z late tangit hanc materiam correlatiuorum per tres principales cōclusiones, vide eum, z vide late de materia Felin. proe. grego. z quod etiam in penalibus habeat locū hec reg. videt declara vbi Jas. in l. j. C. de in ius. voc. Item ad reg. z quatuor limitationes vide Fe. li. in c. fi. extra de iudi. ¶ Quero vtrum puniatur emptor. No. ista, z adde Bar. in l. fi. de acce. z etiam vide que dixi in superiori apostil. z dicit do. Dom. in c. j. de temp. or. q̄ ecclo quod ex facit eemptum monasterium a vendendo, facit ereemptus emptor ab emendo. Item gl. in c. j. de confes. in vj. quod pena imposita actori videtur etiam imposita reo, z econtra. quid si statutum compelleret aliquem emere, an compellat vendere. Dicit Bal. quod non in l. j. §. de commu. seruo man.
1 ¶ Si relinquuntur vxori centuz, quamdiu in domo testatoris manserit, z ad secunda vota non transierit, an videatur indicere viduitas.
2 Mulier que nupsit dicitur caste. z honeste viuere.
g §. Sed quia apud. a Dummodo cum pactis tibus. Circa legem vide
1 † querit gl. quid de eo, quod quotidie relinquitur mulieri, vt delicet quādiu in domo mea remanserit, z ad secūda vota non fierit, an per hanc conditionem videatur indici viduitatē. respondet. Vide gl. fi. in fi. Et aduerte, dicunt doct. q̄ per ba. non inducitur viduitas, immo dictū legatum pro filio poze est purum, pro sequenti cōditionale, vt donec erit viduus, piat sine satisfactione, cum defierit esse vidua, desinet capere de an. le. l. filie. Facit de cōd. z dem. l. pater Seuerinū. §. fi. Bal. tū aduertas, ne decipiaris. Bl. hic formādo q. ponit verba tiōis sic. Quādiu in domo mea caste, z honeste vixerit Titia.
2 † que accepit virum, dicitur viuere caste, z honeste, vel uxorie,
b cum proponeretur. ff. ad Treb. Unde consilium est vt dicatur in verbis testamenti, illud, z q̄ ad secunda vota non transierit, aliter per, hec verba mulier non impediretur transire ad secunda vota capere relictum, ꝛc.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶ Sed quia apud. Hanc l. pro singulari allegatur. Et similiter j. ad leg. falc. q̄ quando vna lex corrigit aliam de specialis mentio de l. quam corrigit. Ibi gl. non respondet. contrariū videt velle gl. in l. cū tale. de condi. z demon. z ibi prior, z vide Jac. de Bel. in §. qz vero. in fi. auth. de nup. z in prin. in l. cum filius. §. qui Mutianam. de leg. ij. Item ad aduerte no. quod mulier transiēs ad secūda vota dicitur viuere, z honeste, aut. hic locum. si secūdo nupsit. mū. v. de tutor. contra z Imo. in l. cum filius. §. qui mutianam. de leg. ij. z ibi Deo nobis. de epis. z cle. z ibi an dicatur vacuus vinere si ingre tur monasteriū, z quid habeat facere hic mulier, vide Bal.

decreto.§.de infam/.& hic adde Bal.in l.j.§.de rap.virg.& ibi gña liter ponit,qño sumatur pudicitia,per Bal.hic, & ad materiã addedictum Bal.in l.voluntatis.C.de fideicom.& vide repertoriũ in verbo,castissima. ADDE Quod nec legatũ amittit mulier secundo nubens,si testator dixerit,donec in hospicio meo vixerit, & virum fm ducat in hospicio primi,vt consuluit Old.cõs.ccxiij.

b POMA. ¶ Dicitur viuere caste & honeste. Istud cons.bal.hic reprehendit Pau.de ca.in l.eum qui probabilem,C.de epis.& cle. qꝛ maritus nõ presumitur cogere de tali castitate,cũ dicat lex ꝙ eius anima tristatur per secundas nuptias, sed intellexit de castitate viduali,vide etiam Fel.ex isto consi.Bar.hic in princ.declaratur sup gl.j,ibi,& Imo.& in Greg.ĩ prin.Vide pulchra verba Bal.in l.Deo nobis,de epis.& cle.Et quota lex sit castitas,vide Nic.de lyra Matt,xiij,in gloss.in ver.& dabatur,Barb,consi,vj.volu.j.

De his quæ pœn.no.in testa.vel codic.relinq. Rub.XLI.

LEX I.

1 ¶ Pena adiecta legato,si excedit debitum modum vsurarum reducitur ad legitimum.

2 Legatum sub conditione impossibili,& turpi,quando valeat.

a Superuacuam.ª Quod pene nomine relinquitur valet,nisi turpis vel impossibilis dispositio precedat, h.d.Opp.ff.de condi.& de.l.mulcta in prin.& ff.e.l.j.sol.dicit gl.hec corrigit illas. Ista sol. nõ est bona quia etiaʒ de iure antiq.poterat relinqui nomine pene,& valebat vt l.j.§.item si ita.ff.ad l.fal.& l.j.ff.de pen.leg.& l.si penam.quando di.leg.ced.& l.iij.§.fi.de ann.leg. Propter hoc debetis distinguere tria iura.Nam primum fuit ius ffõrum,per quod valebat relictum nomine pene,vt d.l.nisi precederet dispositio turpis,vt l.j.ff.eod.vel qñ nihil poterat grauato imputari,vt l.mulcta.ff.de condi.& demon.Secundum ius fuit,per quod fuit statutuʒ indistincte,ꝙ non valeret relictum nomine pene.Fuit tertiuʒ ius scilicet huius l.per ꝙ illud ius medium tollitur,& ad primũ reditur & est hodie idem,quod de iure antiq.Digestorum.Circa istã par-
1 tem† quero dicitur hic,quod valet relictum nomine pene,quid si pena excedat legitimum modum vsurarum,an reducetur ad legitimũ modũ,sicut dicimus in contractibus,vt l.iul.§.idem Pap.
b ff.de act.emp.& §.de vsur.l.cũ allegas:ᵇ Respondeo sic.d.l.ij.§.fi. de an.leg.Venio ad secundã partem,dicitur hic,quod vitiatur re-
2 lictum,quando precedit iussus turpis vel impossibilis.†Contra insti.de her.insti.§.impossibilis.ff.de condi.& dem.l.obtinuit.§.de insti.& substi.l.reprehendenda.Dicunt quidã,ꝙ hec intelligitur fm illas,vt valeat reiecta conditione.Certe istud est contra istuʒ tex.qui dicit,sine vllo damno,&c.nam si relictum prestatur heres erit in damno,vnde gl.sol.distinguendo.aut conditio impossibilis opponitur in persona grauati,& nõ valet relictũ.vt hic,aut in persona honorati,& valet relictũ,vt in contrario.Istaʒ opi.tenet gl.ff.de cõdi.& dem,super rub.& l.obtinuit.eo.ti.Istud nõ placet qꝛ est cõtra.d.l.obtinuit.que simpliciter dicit turpes conditiões
c esse remouendas.Que est ergo vera sol.ᶜ dicunt Ultramon.& bñ licet sit dictum gl.alibi ꝙ hic non fuit apposita conditio impossibilis,imo conditio necessaria. Cum em̃ precedit dispositio turpis,vel impossibilis,vt puta,iubeo ꝙ patrem tuũ occidas.Istud est turpe,& impossibile de iure.Sequitur,& si non occidas des Titie centũ.Ista cõditio,& si non occidas,est necessaria,qꝛ cõtraria est impossibilis,vt l.in illa.circa fi.ff.de ver.obli.Et istã sol.tangit gl.in l.j.ff.de cõdi.insti,vbi plenissime tractaui istã materiã impossibilitatis.Sed contra hoc opp.si precedit conditio necessaria,ergo statim debetur,& pure,vt d.l.in illa.in fi.de v.ob.& l.si pupillꝰ.§.qui sub conditione.ff.de no.So.ibi loquitur,quãdo nõ precedit dispositio turpis.hic vero qñ precedit dispositio turpis. Facit ad hoc.ff.de ver.ob.l.si homo mortuus.cõiuncta l.in illa.in prin. eo.ti.Op.gl.de l.si mihi & tibi.§.si quis.de le.j.vbi etiã p̄ceptũ impossibile valet.Dicit gl.ibi non erat impossibile,qꝛ testator poterat superuiuere & eo viuẽte serui poterãt peruenire Ro.Ista nõ
3 est bona so.qꝛ est contra reg.Cato.ideo dic,†quod sicut angustie temporis subducuntur de contractibus bonefidei,vt l.insulã. §.j.ff.loca.ita subducuntur de vlti.voluntatibus que habẽt instar bone fidei,vt vidistis l.in minorum.§.in quib.cau.in integ.resti.
4 nõ est neces.¶† Quero circa istã partẽ.ꝙ est preceptũ legibus interdictũ,vel improbatum.Gl.dicit,qñ testator relinquit legatum non capaci,vel precepit se sepeliri cum vestibus.Uide gloss. Istud vltimum probatur in l.seruo alieno.§.fi.ff.de leg.j.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Superuacuã. Adde Bar.& doc.in l.j.de condi.& dem. & l.testamẽ.la j.e.ti.& in l.heredibꝰ.vide omnino Bar.ĩ l.p̄familias.ff.de condi.insti. P.PAV.P. ¶ Dispositio precedat. Uide eũ pro limitatione,& ꝙ dicit Pau.cons.ccxxxiij.quod si prohibitus filius sub pena priuationis hereditatis,lʒ nõ valeat prohibitio quantum ad legatũ:si tñ alienaret priuaretur hereditate vt per eum de quo habes ad Bar.in l.qm̃ in prioribus.C.de inoffi.tes. Iteʒ an ignoranti currat tempus positũ in priuatione hereditatis a rectore,& nõ currat nisi ab adita hereditate, & an requiratur interpellatio. Uide Bar.in aut.hoc amplius.j.de fide inst.& de interpellatione vide in repe.in ver. interpellato & in ver. cõditio.

b ALEX. ¶ L.cũ alle,Et adde materiã d.l.cũ al.& l.iul.de act.em.p.

c ALEX. ¶ Que est ergo vera sol.adde,ꝙ ista pena adiecta conditioni predicte,nocere nõ dʒ.l.si homo mortuus.de ver.ob.qñ impossibile,vel turpe erat in j.dispositione,quod occidens patrem, &c.& adde Bar.in d.l.si homo,& doc.in c.fi.de condi.appo.

De fideicommissis. Rubrica XLII.

LEX I.

a b Si probaueris.ª Ista est singularis lex & satis notab.forte non est alibi.Breuiter dt.Prestatio triẽnalisᵇ facit vt alimenta etiã in futurũ debeantur ex inutili voluntate,h.d.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶ Si probaueris.Circa hãc l. quod debitũ annuũ põt de presenti induci in iudicium,vide ale.cons.xcv.Item quod ista lex loquens in alimentis habeat locũ in dote debita ex vl.vo. vide bar.in q.vj.per eum disputata inci,mulier habens amplum matrimoniũ.vide in materia que dicit Ias.in l.certis annis.C.de pac.& hic etiam late aduerte tamen quod si quis peteret solũ pro vno anno,& obtineret,qꝛ reus nil in iudice opponeret si postea reuersus eũ cõueniat ex aliis,ann.poterit opponere contra insĩ fm non ob.sententia lata pro primo anno.vide Ang.in §.in his, ad fi.& in auth.de inst.cau.& fi.Are.in l.ista stipulatio.de ver.ob.vbi dubitat an idem sit in stipulatione annua.

b ALEX. ¶ Triẽnalis. Item operatur illa triennalis p̄statio aliaʒ p̄sumptionẽ,quã habes in casu singulari.l.quicũqʒ.j.de apo.pu. li.x.Et ad gl,& ad tex.istũ adde Bar.in l.si id.in prin.ff.de iu.om. iud.Adde ꝙ ista singularis lex de cuius materia vide Bart.in l. proxi.& signat Bal.in l.aduersus.C.de vsuris.Et sic istud triennũ operatur in casu fauorabili,ad inducendũ liberationẽ, vt ibi iũcta gl.& limita hãc l.pluribus modis,vt p Ang.in repe.l.si certis annis,§.de pactis.& ibi dixi.Et hãc l.extẽdit Bar.& vide.Et hoc ꝙ dicitur in l.putat.Bar.in l.si certis annis,& in l.cum de in rem verso.ff.de vsur.procedere etiã in legato dotis,& in legato ad refectionem vie,& in aliis similibus fauorabilibus,vt ibi per eũ.& idẽ tenet bal.in d.l.si certis annis.cũ Bar.transit Ang. & Fulgosius in d.l.si certis,Et idẽ tenet Bart.in quadã disputatione incipiẽte,mulier,Ant.de But.in repe.c peruenit.de censi.Ioã.de Imo. in l.si vero.in §.de viro.ff.sol.matri.& Fulgo.in d.l.cũ de in rẽ verso.& Matth.de Mat.in suo tracta.extẽsionũ.Et subdit Ang.in repet.l.si certis.qd idem erit in legato facto pro redẽptiõe captiuorũ,vel piis locis.cũ hec tanquã pia dispositio sit fauorabilis allegat.l.si qs pro redẽptiõe.§.de dona.& l.si qs ad declinãdam.§. de epi.& cl.Pietatis em̃ cã mouit hic legislatorẽ ad ita statuẽdũ ex quo dicit An se nouissime inferre,ꝙ hec l.nõ habeat locũ in legato alimẽtorum relicto diuiti.qꝛ tũc cessat ratio pietatis,vt no.gl. in l.illud.in ver.aliã cãm.§.de sac.eccl.& declarat Bar.optime in repe.l.j.in ij.q.secũde partis pri.e.ti.Nõ obstat l.cũ hi.§.nihil. ff. de transac.vbi nõ põt trãsigi incõsulto p̄tore super legato alimẽtorum relicto pauperi,vel etiã diuiti, quia tñ dicit An. qd illud ex extẽsione Iurisconsulti,in casu illo,ꝙ nõ reperitur in casu isto. Hanc tñ limitationẽ reprehendit Ale.de Imo.in d.l.si certis annis.Hãc tñ Flo.in d.l.cũ in rem verso.simpliciter ponit illã limitationẽ,& alias duas,quas j.recitabo,& eas approbat,lʒ nullã de An.faciat mentionẽ.Secũdo limitat An.hãc l.non habere locũ, qñ testamentum esset inutile eo,quia testator nõ erat habilis ad testandũ,qꝛ tunc lex resistit testandi potentie,& sic ex eo testa. nõ oritur naturalis,nec ciuilis obli.l.nõ dubiũ.§.de legi.& l.cũ lex.& ibi notatur per Bar.ff.de fideiu.Quã limitationẽ intellige verã qñ testator erat inhabilis ex defectu iurisgentiũ.secus si a iure ciuili tm̃,quia tũc bene oritur naturalis,l. cum naturalis sit inuenta de iure naturali seu gentiũ l.cũ amplius.in fi.de reg.iur.Et hoc verificatur ex no.per Bar.in repe.l.ij.in ij.q. prin.quam expedit per v.q.§.de sacr.sanc.eccl.vbi cõcludit quod relicta ad pias causas debentur,licet testator esset inhabilis ex defectu surgẽte a iure ciuili tm̃ & ibi ponit qui sunt isti defectus.Tertio limitat ang.in predicto loco hanc legẽ nõ habere locum,vbi testamentũ esset inutile,propter imperfectionẽ voluntatis,eo qꝛ volũtas imperfecta non est voluntas.l.si is cui,& ibi no.ff.de test.& ideo debet intelligi hec lex imperfecta, ratione solennitatis deficiẽtis, quo casu oritur

naturalis obligatio.vt no.gl.l.si post diuisionē.cum si.ſ. de iuris
z facti ignoraū. Hic q illud pendet ab illo,an testamentum imper
fectū ratione voluntatis valeat ad pias causas,vel inter liberos,
de quo.ꝛc. Item aduerte ad illud.q dixi in prin.quod licet com
muniter extendatur hec lex ad legatum dotis,z refectiōis vie,nō
secundū Salicetum in d.l.si certis annis.ſ. de pact. illud non vr
ersū,quia ea que fiunt contra ius cōmune, non debent extendi,
l.ius singulare.z l.q vero.ff.de leg.z presertim cum non sit ratio
in dote,q: legatum alimentoꝝ dicitur pium. Ter.est optimus
in l.Mela.post prin.ibi pietatis intuitu.ff.de ali.z cibaria.lega.no,
Bar.in l.alio.eo.ti. Item super eo non pōt transigi pretore incō
sulto,l.cum.hi.ſ.in his.ff.de transac.q non reperitur in dote. Et
per multas alias rationes,de quibus ibi per eū. Tamē tene opi,
Barto,que est communis, Primo,q: dici pōt,q: causa dotis sit
cā pia.l.cū his,ſ.si mulier.ff.de cōdi.indebi.z no.Bar,p illū ter.
in l.si ego in prin.ff.de iure dotiū.z Bal.in repeti.l.j.de sacrosan.
eccl.z in l.sicut.de act.z obl.in l.mandatū.ſ.mandati.z equipara
tur causę alimentoꝝ,vt colligitur ex no.p gl.in l.ob es.ſ.de pe
dijs minoꝝ.z no.Bar.in l.si.ff.de his qui.vt indig.cum simi.z pro
bant iura allegata per Bar.in d.l.si certis annis. Et respondēdo
ad alia qui dicit z obijcit Salice.vide per Alex.de Imo.in d.l. si
certis annis in ver. preterea ego video in libertatibus, Nota q
libertates sunt ita fauorabiles,sicut alimenta,vt probat ter.in c.
causam matrimonij.de offi.dele. Adde latius videndum per Ale
x.in d.l.si certis annis,z que ibi posui.

LEX I.

1 Legatum annuum solutum in presenti,quādo obliget ad sol
uendum in futurum.

Si inutiliter. Ex inutili voluntate, le
gatum a sciente solutum
non pōt repeti,h.d.ita tam,l.lege cum precedenti,q: mul
ta sibi contradicunt.z l.j.est notabilissima,z perpetuo tenenda
menti. Opp.de hac.l.ij.ad primā.nā sibi preiudicat,si prestit
tie per triennium,vt ibi,sed hic preiudicat.si prestitit statim. Ru
ius timore hec l.ij.legitur hic,in ij.gl.duobꝰ modis. Primo.q in
l.j.ille,qui soluit.fuit ignorans.hic fuit sciens. Hec nō est vera,
vt ſ.videbitis. Alij dicunt,q in l.j.z ij.fuit soluta a sciente.que so
lutio statim preiudicat,in eo q soluit,in eo vero q est soluendum
non piudicat,nisi fauore alimentoꝝ,qñ precessit prestatio per trie
nū,vt l.j.z ista est vera opi,quā tenent omnes doc. fm hoc.l.j.in
telligitur,qñ solutio est facta a sciēte, Item intelligit gl.l.ij.an sol.vl
tim: cōtrarij.in alijs variat,vt statim dicaꝝ. Nemamus ergo
ad gl.l.j.z opp.a diuisione. Nā aut hec voluntas fuit solēnis,z tunc
sine dubio statim pōt peti,nec curatur de prestatione triennij. Aut
ista voluntas fuit inutilis,z tunc aut solutio fuit facta a sciente,
z statim preiudicat,nō expectata solutiōe triennij,vt ſ.l.prima.
Aut ignorauit,z tūc ēt si infinitis vicibus solui̇sset,in futurū nō
piudicaret,vt l.obligationū fere.ſ.placet.de actio.z ob.z sic vide
tur,q ista lex nullo casu locū habeat, Sol. Dicit gl.q hic non ag
gnouit sciēter,sed est speciale,vt soluendo tanto tempore videat
agnouisse.z sic intelligit ista gl.in eo qui soluit ignoranter,qō est
cōtra illud q tꝫ hec eadē glo.in ſi.z ſ.l.proxi. Preterea ego video
in libertatibus,q̄ sunt ita fauorabiles sicut alimēta,q: prestatio
per errorē non preiudicat,vt l.cum testamentum.ſ. de iur.z fac.
igno.ergo nec in alimentis. Unde alij soluunt,qō hic fuit volun
tas solennis,z q: hic dicitur de prestatione triennij,subaudi,ma
rime. Istud non est verum,q: secundum hoc lex non esset facta in
casu dubij. Dic ergo q: ista est veritas,quod hec solutio fuit fa
cta a sciente q̄ preiudicat statim in eo q: soluitur,sed in eo,qō est
soluendū in futurum,non preiudicat,nisi precedat prestatio trie
nij,z est speciale fauore vl voluntatis,z alimentoꝝ,vt statim di
cam. Item opp.ſ.de vsur.l.creditor. Solu. Ibi loquitur in cōtra
ctibus,vbi prestatio triennalis non piudicat,hic falsit fauore vl
a time voluntatis,z alimentorum. Item oppo.ff.ad leg.Fal.a§.qō de
bonis.ſ.ij. Sl.dicit q: ibi non soluit tribus annis. Tu dic quod
hic est speciale in alimentis,ibi loquitur in alio relicto, quam ali
mentoꝝ. Item opp.ſ.de pac.l.si certis annis. Sol. Dicit gl. q: ibi
constabat pactū nudum interces.esse,z sic dispositionem esse etiā
inualidam,hic autem erat dubiū vtrum voluntas fuerit solēnis
vel non. Unde in dubio presumitur solennis. Vide ergo istam gl.
que intelligit hanc legem qñ erat dubium, vtrum voluntas fue
rit solennis aut nō.z sic gl.in seipsa variat istam legē tribus mo
dis. Una,quod intelligatur in nesciēte,alia,quod intelligatur in
dubitante,alia,quod intelligatur in sciente, Ista sol.non placet,
quia nesciens.z dubitans pari passu ambulant,vt l.fi.ſ. de cōdi.
inde.z l.manifestissimi.ſ.sinautem.ſ. de furt. Solue ergo qō hic
est speciale fauore alimentoꝝ,z vltime voluntatis,z lex cōtrari.
loquitur in contractibus,non in vltimis voluntatibus,z hec est
vera. Item opp.z videt quod maius tempus requiratur,scz decem
annorum,vt l.cum de in rem verso.ff.de vsur, Sol. Hic contrahit
voluntatem esse inutilem,tamen propter prestatione triennij va
lidat,vt in futurū prestetur,ibi erat dubium,an tantus posset,
ad cuius probationem inducebatur prestatio longi̇ temporis. Ad l.
oppo.vltimo modo,dicitur hic qō agitur vt in futurū prestetur.
b Contra iudiciū non pōt esse in futurū, vt l.non quicquam.ff.
de iud.z de vsur.l.j.ſ.j. So. Hic p futuro agit ex iure presenti,non
ex iure de futuro. Vide gl. Istud dictū non vr procedere in om
gationibꝰ ex testō,sed in obligationibus que ex facto precedunt
stipulatio annua vna est pro toto tpe,z statim nascit actio,z obli
gatio,vt l.si Stichū.ſ.stipulatio.de ver.ob.z l.cum quidam.ſ.j.de do
cau,mor. Qui merito pōt dici,qō ibi agitur ex iure de presenti,sed
in obligationibus annuis,vel mēstruis ex testamento quot sunt
tpa,tot obligationes,vt d.l.senatus.ſ.si.z l.cū in annos.de annu
leg. Qui non pōt dici,qō pro futuro tpe agatur ex iure de presen
ti,cū de presenti nulli sit ius de tpe futuro. Sustinendo gl.quę
sunt dicere q: in hac l.non agitur ex testamēto,sed agitur ex re
gest. hoc est,ex vltima voluntate inutili,cū prestatione trien
tur quedam obligatio,z agitur condictione ex hac l. Ubi vi
videtur ex contractu quā ex testamēto. Vel aliter z pute
qō illud,qō gl.dicit hic,qō agitur ex iure de presenti,hoc
casione iuris de presenti,agitur etiam pro futuro tpe,adeo
gatur singulis annis,vel singulis mensibus agere de iure su
l.male agitur.ſ. de preser.xxx.annorum.z hoc plus plz. Ratio
ista prestatio triennij ꝛ inducat vt magis sit cautū,non tñ in
cit vt plus debeatur,quā primitus debebatur,arg.l.Titius ro
gatus.ff.ad Treb. Sed primitus naturaliter debebant alimēta
pro primo tpe pure,pro secundo tpe sub conditione,ex hac mu
li voluntate,tunc propter prestationem debebit cuilibet eoꝝ
modo. Fateor tñ,vt arbitror,qō hic sit agendū cōditione ex ista
2 lege,ar.l.si peculiū.ſ.j.de statulib. Qualiter fuit pro futuro tpe
possit agi,dixi tibi in l.j.ſ. de sen.que sine certa quan. Dic hoc ibi
dixi hoc anno,z ibi ter.z gl.tangit. Dixi etiam alias de dā.
l.si finita.ſ.fi.cum l.seq. Tu singulariter nostrū.in obligatio
nibus annuis,z mensſruis,q: pōt quis petere vt aduersarius cō
demnet ad prestandū de presenti,z vt prestet in futuri. Expecta
l.j.super.l.ij.gl.facit vnā questionē,vtrum ei,qui soluit vnū,pro
dicetur in alijs. Sl.determinat qō non.z dic vt in ea habes.

ADDITIONES.

a ALEX. Op.ff.ad leg.Fal.Bal.in d.l.si certis annis.videtur
dicere qō expediatur officio iudicis.dic vt ibi.

b ALEX. In futurū. Au quis possit agere pro futuro et in
presenti,ad hoc vide Bar.in l.aūt.ſ.pe.de ver.ob.z qō not. B
per illum tex.in l.libertos quos.in fi.ſ.j.de ali.lega.z probat
z ibi not. Bar.in l.male agitur.de prescriptio.xxx.annoꝝ.q
no. Bar.in l.pecunie.ff.de alimen.lega.per Imo.in l.si stipu
ſ.cum stipulamur.de ver.obl.per Ly.z alios in l.j.ad finem
z Bar.z Bal.hic,z in l.j.ſ.de sent.que sine certa quanti
in repetione,l.ſ.ſ.de iure do. Bar.expresse tenet,qō agatur
ctione ex hac lege,vide que ibi dicam.

LEX. III.

1 Fideicommissum vniuersale transmittitur ad heredis
stitutionem,

Cum secundū. Fideicommissum vniuersale
trāsmittitur ad heredes ex
te restitutionem,z si debitor creditori sucrit legatum
tur actiones.h.d. Vide ergo,qō dixi tibi in summario qō fideic
commissum ꝛc. Simile videbitis.ſ.eo.l.si in persona. Item
ſ.vtrum.ad Treb.z l.cogi.ſ.idem Mecianus.eo.tit.ſ. Gl.
cat contrarium,z male,in l.a testatore.de condi.z demon.
filio.de le.j.z ibi reprobatur per Dy. Quero.an ista pub
rat cogere istos heredes adire hereditatē. Sl.que elit
guit. Aut testator relinquit libertatem z hereditatem per
missum seruo heredis,aut seruo testatoris. Et si seruo
aut ab omnibus relinquitur libertas z hereditas,aut
bertas,z ab alio hereditas. Adde ibi,z sibi restituere,
ge finem istius gl.ibi secus tamen si ab vno,ꝛc. Querit
quid si testator vnū instituit ex duodrante,alium ex qua
tamen sunt heredes puelle equaliter. Certe isto casu,
qui fuit institutus in maiori parte,cogetur restituere
tem sue partis,vt in gl. Istud qō gl.dicit,pōt procedere
mus istam puellā fuisse seruā heredis pro equali portione
cū ad eos equaliter ptineat ius patronatus, equaliter
Si si ponimus ipsam fuisse seruā testoris,tunc ad

illa serua pro hereditaria portione, hoc est ad vnũ pro nouẽ ptibus ad fm pro tribus, z easdẽ partes videtur habere in iure patronatus, vñ non succedit equaliter, sed respectu portionum dominicarũ, z iurispatronatus. arg. Iustꝰ pro soc. ſ. illud. Et ita dicebat Ja. But. z sic reprobat hanc gl. Quero licet fideicõmissus
2 transmittat fideicommissario defuncto ante aditam hereditatem, sicut transmittũtur legata particular. ar. Bl. videtur tenere quod non, in l. quidam. ff. ad Treb. Ego tamen consueui tenere contrarium, quod plene examinabo in l. cum filio. ff. de leg. j. vbi vide &c.

LEX IIII.

a 1 **VOluntas.** [a] Prohibitio alienatiõis extra familiã non impedit alienationẽ
b 2 q̃ fit in familia, h. d. No. primo q̃ dixi i summario. No. secundo illud, q̃ prohibita vẽditione, videt prohibitio donatio, [b] q̃ apparet hic, z ideo donatio non est prohibita, qz fiscus, secus si fieret extra familiã, vt hic vides in tex. z gl. videt tenere expresse. j. de vsuca. pro emp. l. ij. Quẽrit gl. vtrũ ista soror cui hec portio est donata poterit illã extra familiã vendere, z videtur tenere q̃ sic, ar. l. pater. ſ. quindecim. ff. de le. iij. sed forte illa
c lex non facit, nam ibi fuit facta prohibitio simpliciter. sed hic quilibet fuit prohibitus ne venderet partez suam, dic vt ibi. Item o gl. formatur vnum arg. contra. z non solum. de l. cum hi. ſ. sed si pluribus. sed ibi ratio prohibitionis habet locum etiam in alienato ne que fit inter eos, hic secus &c.

ADDITIONES.

a ALEX. Voluntas Circa hãc l. vide cino Bar. in l. pr̃. ſ. j. de le. iij. P. PAV. P. Voluntas. Quod sit interpretanda defuncti voluntas ex bono z equo, z quod vbi verba sunt clara, standũ sit verbis. vide Soc. in l. pus. ff. de condi. z demonstr.

b ALEX. Videtur prohibita donatio. Adde meliorẽ text. in l. statu liberi a ceteris. de statuli. iz aliter videat obstare in l. pr̃. ſ. quindecim. de leg. iij. vbi vẽdere, donare, z q̃ ỹ intelligas verum quando inhibetur contractus respectu pretij redimenti ex re, qz tunc prohibitio contractus vẽditionis, non impedit donationẽ, est tex. no. in l. fi. j. de pre. cur. lib. z ad p̃dicta adde tex. no. in c. j. ſ. donare, qualiter feu. olim po. alie. iuncto prin. illius c. z vide q̃ not. in l. fi. ã. de iure emphyt. z Bal. hic. Adde pulchrã limitationẽ fm Pau. de Castr. hic ad id quod dicitur, quod prohib. tus alienare non dicitur prohibitus alienare rem, quã emit a coherede, quia h. d. esse verum cum prohibitio facta est personaliter, sciret vt nullus alienet partẽ suam. sed si prohibitio esset ne alienet fundus extra familiam z sic ad rem, tunc licet vnus emat ab alio illam partem, quam emit, vendere tñ non potest, z ita alias de facto consultus dicit respondisse. Adde etiam q̃ per istam l. dicit Bal. quem sequitur Pan. de Castr. q̃ si sint plures feudatarij eiusdem rei q̃ vnus potest partem suam alteri vendere, z donare, sine consensu domini, qñ feudum est antiquum, z mutuo succedunt in eo, vt est casus in c. j. de alt. feu. pa. in ver. si fe. secus in feudo novo pluribus concesso in quo vnus alteri succedit. Item facit fm Bald. quod episcopus qui prohibetur vendere bona mense sue, possit tamẽ donare capitulo cathedralis ecclesie, quia faciunt vnum corpus. de quo est gl. in cle. si vna. de reb. eccl. nõ alie. Et quo ad primum fm Pan. de La. vide Bal. cons. cccl. xxx. ij. li. quo vero ad secundum z de feudatarijs, vide eundem Bal. cons. xvj. iij. li. z quod volunt idem Bal. cons. xxvj. v. li.

c ALEX. Vltimo gl. Quid si testator mãdat heredi, q̃ res nõ exeat manus suas, q̃ importet, vide Bar. in l. manumiſſ. de iustit. in. Tene mẽti qz facient tibi honorẽ. Circa hoc adde Bal. in l. peto. ſ. fratre, z per leg. iij. z Imo. in l. nilius. ſ. diui de leg. j.

LEX V.

SI frater. Pupillaris directa, aduenientepubertate expirat, secus in fideicommissaria simpliciter facta vel cum temporis distinctione, h. d. Vide quandam gl. que est hic, que tollit quoddam magnũ dubiũ, vide gl. pe. Et vt intelligas melius opp. qñ pupillaris substitutio videtur iure fideicommissi, illud fideicommissum expirat aduenientepubertate, vt l. si fundum per fideicõ. alias si titio. ſ. fi. cũ l. ſe. ff. de
a 1 j. z ibi per Dy. z ad Treb. l. Scevola, z ibi per Dy. Sol. huius timore. dicit gl. quod hic fuit confirmata pupillaris substitutio per hec verba, quandocunque decesserit, secus si testator simpliciter diuisset, dictam substitutionem volo valere iure fideicommissi, arg. l. contrarie.

ADDITIO.

a ALEX. Scevola. Vide no. p Bart. in d. l. Scevola. z hic adde que no. Bar. in l. stipulatio ista. ſ. in stipulationib⁹, de ver. obl. z in l. si quis a filio. ſ. j. de leg. j.

LEX VI.

PRedia. Si res obligata legetur a sciente, vel cõiuncte persone, heres eã luere cogitur, vel pretiũ soluere, si a creditore alienetur. h. d. Opp. de l. si res obligata. ff. de le. j. Sc. q̃ hic deficit per illam suppletur, scilicet q̃ etiam in alio casu heres cogatur luere, videlicet qñ legatario luente apud alium nihil remaneret. Vltimo aduerte ad vnum, q̃ ego dico, quod nec reperio aliuz dicere, z credo dicere veritatẽ. Ego intelligo istam l. z similes, que loquuntur de re obligata, qñ res est obligata pro debito alterius, quam testatoris, vel heredis eius. Nã si res esset obligata pro debito testatoris vel heredis eius, absq; distinctione aliqua heres luere cogit. Nã ad legatariũ creditor peruenire nõ potest per hypothecariã actionem, nisi prius debitore principali existente in mora, vt l. debitores. j. de pig. vnde non euincerentur a legatario, nisi ex culpa eius scilicet heredis, hoc videtur gl. velle non cauillando eam in l. qui solidum ſ. fi. ff. de leg. ij. dixi tibi in l. si res. de leg. j. no. ibi q̃ habeo istam limitationem pro notabili.

LEX VII.

a **VOluntatis.** [a] Seipsam summat. gl. op. a divisione dic vt in ea z plenius p Dy. in ca. inspicimus. de reg. iur. lib. vj.

ADDITIO.

a ALEX. Voluntatis, Adde. Bar. in l. stipulatio ista. ſ. in stipulationibus. de ver. obl. z in l. si quis a filio. ſ. j. de leg. j.

LEX VIII.

QVi fideicommissariam. Seruo p̃rio potest relinqui legatum, si ei relinquit libertas. h. d.

LEX IX.

a **VEo.** [a] Quem non honoro, non onero, hoc dicit ista lex.

ADDITIO.

a ALEX. Ab eo. Hec lex procedit nõ tm in eo, qui directo per cepit a testatore fructuũ cõmodum, sed etiã si per obliquũ. l. cũ filio. cum ibi plene no. per Bar. z doc. de le. j. Itẽ an habeat locũ in executore vltime voluntatis, qui nihil p̃cepit a testatore. l. si quis i p̃in. de leg. iij. Dic vt habes ex no. per Bar. in l. Firmo. cũ remissionibus ibi. ff. qñ dies lega. cedat. Et not. q̃ honoratus cõmodo non pecuniario non põt grauari. l. Titius fm vnã lect. z ibi doc. ſ. de ope. libe. z l. ij. de le. j. z Bar. in l. si mulier. ſ. si. de leg. iij. z not. Bar. ad hanc l. vide Bar. in l. alio in p̃in. de ali. z cibaria lega. P. PAV. P. Ab eo. vide Aleran. cons. cccxxvij. z an propter hoc quod testator aliquem grauet, videatur ei relinquere illud, in quo eum grauat, vide Alex. cõs. ccccxj. z cons. cccclxiij. an aũt ista reg. procedat, si iste non honoratus esset presens z nõ contradiceret, vide Bar. cons. cccij. Itez limita multiplicitẽr reg. huius l. vt per Alex. in l. cum filio. de leg. j. z ibi vide Socy. Item nisi esset relictum ab honorato communitum: quia debet in totum ab honorato, vide Jas. in l. si duobus. ſ. heres. in j. no. de lega. j.

LEX X.

VErbum Si in oratione deficiat verbum, subintellig' tur verbum, per quod dispositio valeat h. d. Vocantem verbum nolo, ideo non subintellig' tur in hac lege, quia per hoc dispositio vitiaretur.

LEX XI.

1 ☞ Quando preceptum de non alienando dicatur nudum.

a **QVoties ab omnibus.** [a] Alienatio a testatore
1 phibita, põt fieri cõsensu oĩm quorũ fauore respicit prohibitio, h. d. hec notabilis lex. Opp. de le. j. l. filiusfa. ſ. diui. Sc. ibi p̃ceptũ fuit nudũ. hic nõ, iz cõsensit cãm tacitã vel expressam.
1 Ita dt gl. Huius rei videndũ est qñ dicatur preceptum nudum. Respondeo, qñ prohibitio alienationis fit fauore prohibitoris, tunc preceptũ dicitur nudum, nisi expresse dicat, quod alienatiõe facta deueniat in talem, vt l. Titio. in p̃in. de condi. z demon. z l. pater. in p̃inc. de leg. iij. z d. l. filiusfa. ſ. diui. cod. tit. Si vero pro-

hitio fit fauore aliorum quã persone prohibite,vt cum volo domum non alienari extra consortes,tunc non videtur preceptum nudum,sed ille persone,quorũ fauore fit prohibitio,poterunt revocare alienationem factaz.Ita debet intelligi hec gl.dum dicit tacitam,vel expressam,arg.l.seruo legato.ff.j.de leg.j.z fideicommissa.ff.interdum.ff.de leg.iij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Quoties.Vide Bart.in l.j.ff.de pactis.

LEX XII.

1 ¶Fideicommissum relictum ad diem incertum,quod ante diez restitui potest,z nu.3.z5.
2 Executores rogati post mortem heredis distribuere bona inter pauperes,quod non poterunt herede viuente pauperes eligere.
4 Heres restituens ante diem quando possit a creditoribus conueniri.sicut donans vel vendens.
6 Restitutio fideicommissi facta existenti in potestate, queritur si in cuius potestate est.

a **Post mortem.** Ista est pulchra l. Fideicõmissum relictũ ad diem
1 incertam potest ante diem restitui.h.d.† Op.de l.cũ pater.ff.hereditatem.de le.ij.Hl.soluit duobus modis tamen prima solu.adaptatur ad prin.ff.secundi.ad ff. Dic ergo b q non cogitur restituere ante diẽ,vt in ff.hereditatem. sed potest si vult,vt hic. Ité hoc est verum,quando est rogatus restituere certe persone,secus si incerte,vt puta illi persone,quam eliget,vt d.l cum pater.ff.a filia.Ratio huius est,qz forte tempore mortis eli geret aliũ.q modo ideo interest aliorum,vt non restituat. vel forte tempore mortis alij . qui mõ supersunt,non supererunt. Per
2 hoc dixi hoc anno pluries,de facto testator instituit heredem,z voluit bona sua post mortẽ heredis,distribui inter pauperes eligẽdos per suos fideicõmissarios.vtrũ isti fideicõmissarij z executores possunt pauperes ante mortẽ heredis eligere? Certe nõ.casus est in d.l.cum pater.ff.a filia.ff.de leg.ij.vbi est tex.z gl.q perpetuo tene menti.ad idem op.ff.ad Treb.l.sed z si ante.vbi ante
3 diẽ nõ põt restitui. Solut gl.tibi instituitus pure erat rogatus
c restituere sub cõditione casuali,hic sub cõditione,q erat omnino extitura,esset verũ,si poneremus heredẽ rogatum restituere,cũ moreretur fideicommissarius.Sed si ponimus heredem rogatũ restituere post mortem suã heredis,vt tex.sonat,cũ ista conditio nõ esset omnino extitura,quia põt fideicõmissarius decedere añ heredẽ,ideo nec nunquã veniret dies fideicommissi.vt l si cum heres.ff.qñ di.leg.ce.Et hoc tenet gloss.tua.j.hic posita. Solue ergo,z hec veritas est,ad hoc vt facta restitutione trãseãt actiões per Treb.ita q heres non possit conueniri,oportet quod hec restitutio,secundum quod testator voluit.Sed si restituit ante diẽ vel cõditionis euentum,non restituit,vt testor voluit ideo actiones per Treb.non transeunt.vt hic est casus,z in l.fed z si ante.
b ff.ad Treb.Sed bñ põt fieri restitutio vt habeat vim cuiusdam
4 donatiõis.d z hic est casus in l.nostra. Cũ fateor,q hic heres,q restituit añ tempus,poterit conueniri a creditoribus, sicut alius vendens vel donans hereditatẽ testatore non disponẽte.vt l.j.ff.
5 de her.ven.z l.hereditatem.ff.de dona,z istud est verum. ¶† Sed contra predicta iterum opp.extra gl.videtur etiaz q si certe persone debeat fieri restitutio,nullo mõ possit fieri añ diẽ,vt l.milesfam.ff.dixus Seuerus.ff.de le.j.Solu.illud,q hic dicatur,habet locum quando quis est rogatus restituere vni certe persone tantũ tunc omnis restitutio interim facta , valet iure donationis.vt dixi,z adueniente conditione cõfirmatur per Treb.z transeunt actiones.Sz qñ restitutio debet fieri pluribus,licet personis;certis,restituens non liberatur quia poterat esse q tempore existentis cõditionis,ex illis pluribus non supererit nisi vnus, cui dz fieri restitutio insolidum,nec reperitur facta nisi pro parte,vt in
6 d.ff.dixus Item hoc.† quod dicitur hic,habet locũ qñ restitutio fit vni certe persone sui iuris. Nam si fieret persone , que esset in potestate alterius,vt puta seruo,filio,monacho,statim qritur ei, in cuius potestate est,z possibile est q tẽpore existentis cõditionis,ille reperiretur sui iuris,vnde deberet hodie fieri restitutio. Cum ipse non habeat,nec potest confirmari per Trebellia. ideo restituens non est liberatus. Hoc etiam probatur in d.ff.dixus Seuerus. Tene menti rogo te.

ADDITIONES.

ALEX. ¶Post mortem.In materia huius legis adde not.casum in l.vxorem.ff.Seia.de leg.iij.

b ALEX. ¶Dic ergo.Adde hic plene no.p Imo.post Bar.il.stipulatio ista.ff.inter cetera.de ver.obl.Et idẽ q tz hic Bar.tenet ipsemet in l.cuz pater.ff.a filia.de leg.ij.hic alle.per Bar. q est dicrum valde notabile.Aduerte tamen,quod cõtrariũ potest dici duobus modis.Nam licet ante mortẽ restituatur,non tñ fit contra volũtatẽ testatoris vt hic in ter.ibi defuncti iudicio.Potest ea,istud tẽpus erat appositum in fauoreż heredis,cui oportet nunciari põt Cogita. Dicit tamen quod iste ter.nõ obstat.q loquitur qñ fuit rogatus certe persone restituere,sec? si incerte. Et vide hic per bal.maxime,z per An.z Imo.in l.filiusfa.ff.donat. de le.j.Bal.z Bin.hic tenent contra Bar.

c ¶Sub conditione.Adde videndum.Vide Bal.cons.iij.lib.
d ALEX. ¶Et habeat vim cuiusdam donationis.Vide Bal.in addi.Spe.de instr.edi.ver.merus executor.Adde quod Paul.de Ca.hic dicit hanc q.Bar.accidisse Padue,tamen nihil certius. Tu vide Bal.cons.cccevj.z cons.xxv.in.lib.z melius per Pet.de Ane.cons.ccij.qui aperte tenet contra Bar.quia hoc fit fauore anime testatoris,non pauperum z quanto citius fit,tanto melius. Ro.dicit,quod ipse tenet contra Bar.eius cons.ccij.tamen videtur cum Bar.Ab.cons.xj.ij.lib.sentit idem,quod Pet.de Ba.z dicit esse casum in l.cum proponas.ff.de pact.

LEX. XIII.

Quoties principali. Relicta legata gradu vel non debentur si illis gradibus locus non est.h.d.

LEX XIIII.

1 ¶Casus in quibus si hereditas non adeatur ex testamento legata non valeant.
2 In testamentis quando sunt relicta ad pias causas,an requiratur ad tio hereditatis.vt legata debeantur.
3 Hereditate non adita ex delicto heredis,an legata debeantur.
4 Heres heredis quando cogatur adire,si heres potuit adire,z nõ adiuit.
5 Si est institutus heres,qui non est capax,z rogatus restituere, an cogatur adire.
6 Si capax instituꝰ nõ cogit adire,z restituere,an ille,apud quem remanet hereditas,remanet cum onere istius fideicommissi.

a **Tm quam.** Hec lex reputatur secũda differẽ
cialis ex legum Codicis. Sed non
est verum,vt vobis j.patebit. Ulpianus habet duos seruos,z diuiditur in partes tres. Primo respondet quærenti.Secundo respondet tacite obiectioni. Tertio suam rationem adaptat ad q.propositam.z hoc secundum vnam lect.Secunda ibi.tunc non. Tertia ibi q referipsimus. Dominus hec lex habet duplicẽ lect.Una est lect.antiquorũ.que ponitur in j gl.que ponit celsus. Secũda est lec.Bz.que ponit in gl.in.q est super ver.simpliciter. Utraqz lec.est vera in se Bl.simul prosequitur vtrãq;Ego sequar primo lec.antiquorũ,secũdo lect.Ezo.que est verior.Ad intellectum ad text.legis nostre.premitte ad euidẽtiã,q est ar.ad vsq; lect.quod qñ testator errat in cõiunctione persone,vt puta quod filium putat,vel fratrẽ alium.qui non est, siue erret in cõditione naturali siue ciuili.z nõ valet institutio,vt habetur in l.si pater nec apud.ff.de her.instit.Hoc premisso secundũ lect.antiquorũ debeatur hoc inter dit. Legata z fideicommissa ab intestatore relicta debent ab instituto.si adiuit,alias a venientibꝰ ab intestato.secundum lect. Bla.casum in terminis ponit gl.j.Secundus status non habetis notare aliud,nisi fm quod dixi in summario.ff.de l.veritas.z l.ex testamento.j.eo.Sol.istud cõtingit.quia remissum est repetitus ab intestato,secus si non esset remissum.Et contrario.Et q hoc sit verũ.probatur ex textibus ibi allegatis locum hz.Dominus,ista lect.est verissima in se,vt l.ex testamento.j.e.z l.ij.j.de codi.i.j.ff.eo.cũ multis si.Unde per hanc lect. nihil minus aliquid noui,fm istã lect.nec fuisset consulendus Papinianus cum de hoc multi casus essent tam de iure Digestorum quam iure Codicis.Preterea ista lect.non congruit huic loco.Tunc enim tex.cum tamen simpliciter ante rij.cratis animadversio.q dicit.fideicommissum relictum est simpliciter,sed semel sit antiquorũ esset relictũ dupliciter.hoc est in duplici casu videlicet to,si adeatur hereditas.a venientibꝰ ab intestato,si non adeatur sic diceret dupliciter,vt l.j.ff.de vul,z pup.z sic nõ congruit huic lec.z tex.huius l.in ij.parte non probat.q fideicommissum sit repetitũ ab intestato,sed aliqui intellectum hz.vt j.dicã go casum secundum lec.Ezo.veram,secundũ quaz breuiter intendit.Quando hereditas non põt adiri ex testamẽto propter errorem defuncti in cõiunctiõe persone,legata z fideicommissa pliciter relicta,debentur a venientibus ab intestato.h. lec.Ezo.not,nec est alibi,z est singularis,z est veritas. in contrarijs. ¶Ito.quod dixi in summario ad istã lec. veritas.z l.ex testamento.j.eo.Solu.Hic loquitur qñ hereditas nõ põt adiri ex testamẽto,propter errorẽ defuncti in cõiunctione persone.Secus si in alio casu non fuerit adita hereditas. trario,secundum lectu. Ezo. que ponitur in u. glos. super bo, simpliciter, quam vide. Sed quero de ratione huius

doctores dicũt. Ratio est, quia si defunctus voluit legata deberi ab instituto, quem plus diligebat, multo magis debentur a venientibus ab intestato, quos minus diligebat, arg. ab hoc ff. de cõd. ⁊ demon. l. Publius. §. fi. Istud non placet, quia secundum hoc vbicunque nõ adiretur ex testamento, deberentur legata a venientib⁹ ab intestato, eadem ratione, quod est contra l. ij. s. si quis omis. cau. testa. cum infinitis similibus. Ratio igitur vera secundum ꝙ puto,
a est hec, nã ab eo, ad quem hereditas vadit casu, non debent legata, neque fideicõmissa, vt l. si fuerit. §. fi. ff. de le. iij. Credo quod sit lex quinta in ti. sed debent legata ab eo, ad quem vadit hereditas ex dispositione defuncti, vt ibi⁹ dt. Modo quãdo testator erat in coniunctione persone, quia putat filium eum, qui non est, hereditas aufertur ab eo, ⁊ transit ad venientes ab intestato, ex presumpta voluntate defuncti, quia lex presumit quod testator voluit potius habere venientes ab intestato, quã ille institutus, vt s. de her. insti. l. si pater, ⁊ l. nec aps. merito ab eis debent legata ⁊ fideicõmissa. Sed quã testamentum alias deficit, quia heres non vult adire, vel non potest, hereditas vadit ad venientes ab intestato, ex quodã casu, merito ab eis nõ debentur legata nec fideicõmissa, ⁊ ita loquitur regula generalis, que dicit, si ex testamẽto non adeat relicta non deberi. Et hoc clare dicit tex. hui⁹ l. dum dicit ibi, tunc enim ⁊c. In quo tex. patet vtrunque membrum, ⁊ per hoc patet ꝙ iste tex. nõ facit pro lectu. antiquorum. Et ꝙ lectu. sit vera, probatur per tex. in simili. ff. de her. insti. l. fi. ¶ Oppo. de l. fi. s. de condi. ⁊ ff.
1 de leg. secundo. l. codicil. §. fi. Sol. Dicit gl. † quod illa regula, si ex testamento non adeatur hereditas, legata nõ valere, fallit in xiij. casibus, quos gl. ponit per ordinem, ⁊ nos videamus eos. Prim⁹ casus est istius legis, secundum lec. Azo. Rationem modo vidistis. Secundus, quando legata fuerunt repetita a venientib⁹ ab intestato, vt in contrarijs modo signatis, ⁊ hac l. secundũ lect. antiquorum. Tertius casus est quando omittitur ex testamento in fraudem, vt s. si quis omissa causa testa. per totum. ⁊ ff. eod. ti. per totum. Quartus casus est, causa preteritionis, vel exheredationis, vt in auth. ex causa. de lib. ⁊ posth. ibi videbitis. Quintus est in legatis, que debentur exceptuatis personis, petita bonorum
b possessione contrata. per ti. de le. prestan. Sextus b per casum in l. cum pater. §. fili⁹. ff. de le. ij. Sed possumus dicere, quod hic casus est idem cum secundo casu. s. posito. Nam propter iuramentum videntur rogati venientes ab intestato. Septimus, quando testator cancellauit tantum institutionem, vt l. proxi. ff. de his que in testa. delen. quod intellige, quando cancellauit heredes reputãdo indignos, vt habuistis no. in l. nostrã. s. de test. ⁊ l. hereditas. s. de de his quib. vt indi. Octauus, in casu legis vltime. ff. de her. insti. ⁊ habet illa lex eandem rationẽ, quam ista, si bene inspiciatur. Nonus casus est fauor libertatis. vt l. Antonius. ff. de fideicommis. liber. ⁊ Insti. de eo cui bo. libert. cau. addic. §. j. ⁊ per totam illam constitutionem. Decimus fauore pietatis, vt ff. de fideicom. li. l. in testamento. Et eadem ratione possumus addere ad glo. casum l. j.
c s. eo. vt ibi vidistis. Undecimus c quando hereditas aufertur ab indigno, ⁊ applicatur fisco. Sed certe possumus dicere, ꝙ hec hereditas aditur, vel ab ipso indigno, cui aufertur, vel a fisco, qui succedit in locum eius. Duodecimus est ff. si quis ali. te. prohi. l. j. §. sed si legatũ. ⁊ iste videtur quasi idem cum precedenti. Tertiusde
d cimus casus d est in hac l. sed certe istum casum s. numerauim⁹ p primo. Addit Odo. tres alios casus. Primus s. de epis. ⁊ cle. aut. si capti. Scds s. de epi. aud. aut. liberi furiosi. Tertius de he. aut.
e idẽ de Nesto. Ego addo alium casum e no. ⁊ menti tenendũ, qñ testator vetuit detrahere Falcidiam, ⁊ propter hoc heredes omiserunt hereditatẽ, hereditas vadit ad personas enumeratas. j. eo. aut. hoc ampli⁹. ⁊ de her. ⁊ fal. §. si vero expssim. Adde aliũ casum l. ij. s. eo. Possumus secundũ quosdam addere tertium, scilicet in
f legatis ad pias causas. f † Ita tenet Spe. in ti. de testa. §. j. ver. po
2 ro quod nullus, ꝙ probo. Quando vetuit testator detrahi Falci. legata debentur, hereditate etiam non adita, vt modo dixi. Sed in legatis ad pias causas inest tacita illa clausula, ne detrahatur Falcidia, vt in authen. similiter. ⁊ ibi no. j. ad le. Fal. ergo ⁊c. Pro
g hoc etiam potest induci g s. de sacr. san. eccl. l. j. vbi dicitur, liber sit stylus, ⁊ licitus, quasi dicat. Iudicium ad pias causas sit liberum ab alijs iuris solennitatibus, ⁊ sic nõ requiritur hereditatis aditio. Tutius tamen putarem, quod sicut libertatum seruandarum causa fit bonorum addictio, per tit. Insti. de eo, cui bo. libe. cau. ⁊ per l. vltimam, j. de manu. te. ⁊ ff. de fideicommiss. lib. l. iiij. ita hic causa conseruandorum legatorum ad pias causas fiat bonorum addictio, quando nemo reperitur qui velit adire, ꝙ est notandũ. ¶ Op. ꝙ error in qualitate persone, institutionem non vitiet, vt l. cũ proponas. s. de her. inst. Sol. Hic erratur in coniũctione persone, ibi errabatur in aliqua qualitate, videlicet vtrũ sit seru⁹ vel no, inter quos errores magna est differentia, l. iusto. in prin. ff. de vsuca. ¶ Opp. ad Trebellia. l. cogi. §. hi qui in solidũ. Istud con
3 trariũ venit examinandum, j. in questionibus, ideo omitto hic. †

Venio ad questio. ⁊ primo quero, hic loquitur quãdo hereditas non potuit adiri, propter errorem in coniunctione persone. quid si non potuit adiri propter aliũ casum, vt puta propter delictum heredis? Glo. hic dicit, quod idem in gl. que est super ver. hereditas. vide gl. illud quod glo. dicit, quando non põt adiri delicto heredis, intelligas tali delicto, quo hereditas auferatur tanquam ab indigno, vt innuunt hic leges allega. in gloss. Secus si propter delictum auferatur hereditas, tanquã a non capace, vt l. si in metallum. ff. de his qui pro non scrip. hab. ⁊ de iure fisc. l. in metallum. Quero secundo, quare hic non valuit adoptio istius filie. Gloss. hic super ver. adoptata, ponit triplicẽ casum, vel propter defectum ipsius filie adoptate, quia erat liberta aliena, vel propter defectum iudicis coram quo. vel propter defectum istius adoptantis, quia erat femina. Vide gl. super a ver. ado
4 ptata. † Quero tertio, quando heres institutus b potuit adire, si
h ipse non adiuit, an heres eius possit cogi ad adeundum. Gl. determinat quod possit cogi, si ad eum transmissum fuit ius deliberandi per l. cum antiquioribus. s. de iure delib. alias secus. Nec ob. ff. ad Trebell. l. nam quod. §. j. quia ibi fuit exclusus repudiatione. Uñ adhuc est persona, que potest cogi, secus in eo qui excluditur morte. Tu vero latius dic, aut loquimur in casibus, in quibus hereditas non adita transmittit, qui ponuntur in l. ventre. ff. de acquiren. here. ⁊ tunc non est dubium, quin possit cogi heres, sicut poterat defunctus, vt l. heredẽ. ff. de reg. iur. ⁊ ad Treb. l. postulante. in princ. Aut loquimur in alijs casibus, ⁊ tunc aut defunctus fuit iussus adire, non tñ adiuit, ⁊ heres eius poterit cogi. l. non iustam. j. ad Trebellia. aut non fuit iussus, nec adiuit, ⁊ tunc aut transiuit ius deliberandi ad heredẽ, ⁊ põt cogi adire, vt hic in gl. Eodem modo puto, si ad heredem transiret ius petendi restitutionem in integrum ad adeundam hereditatem, deberet cogi illã intentare, vt sic adeat, arg. ad hoc in l. Pannonius. de acquiren. here. ⁊ l. j. s. de in integr. restit. coniuncta l. cum plures. §. messem. ff. loca. ⁊ l. ij. §. idem Labeo. ff. ne quid in loco publico. vbi quis cogitur agere propter alium. Si vero ius deliberãdi, vel petendi restitutionem in integrum non transiret, tunc non cogitur adire, imo fideicommissum extinguitur, vt l. ille a quo. §. si de testamẽto. ff. ad Trebell. nisi in casibus, in quibus valent legata, ⁊
5 fideicommissa etiam si non adeatur hereditas, vt s. dixi. † Quero
i quarto, i quid si institutus k ⁊ de restituẽdo rogatus, nõ est capax
k ⁊ sic non põt adire? Gl. hic facit tres rationes pro, ⁊ tres contra, finaliter determinat, quod non cogitur adire, ⁊ respondet ad cõtraria. Alij distinguunt inter fideicommissum vniuersale ⁊ singulare, ⁊ hec distinctio non est bona, quia idem in vtroque, quia relictũ a non capace non valet, vt no. in l. codicil. in princ. ff. de leg. ij. ⁊ videbitis. j. de ca. tollen. l. j. §. in primo. Distingue ergo istam materiam sic. Aut ille a quo fideicommissum relinquitur, est capax, sed ab eo aufertur, tanquam ab indigno. ⁊ tunc cogitur adire, ⁊ restituere, vt l. Marcellus. §. fin. ff. ad Trebel. Aut non est capax, ⁊ tunc aut pro parte, ⁊ tunc idem, quia cogitur adire, ⁊ restituere, vt l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. Aut non est capax in totũ, ⁊ tunc fideicommissum dicitur pro non scripto, nec cogitur adire, nec restituere, vt l. si in metallũ. ff. de his qui pro non scrip. habentur. ad legem Corneliam de fal. l. filius. §. fin. Sed hic insurgit
6 dubium, licet † ipse non cogatur adire ⁊ restituere, an ille, apud quem remanet hereditas, remanet cum onere istius fideicõmiss. Dic sic. Aut ipse non est capax propter delictum suũ cõmissum circa istud testm̃. ⁊ remanet cum onere suo, vt l. fina. ff. de his qui pro non script. haben. ⁊ dicta l. filius. §. fin. ad legem Corneliam. de falsis. ⁊ ff. si quis ali. test. prohi. l. j. §. sed si legatum. Si vero nõ est capax propter errorem defuncti, idem vt hac lege. Si vero nõ est capax propter delictum suum commissum circa aliud. tũc non cogitur adire, nec restituere, ⁊ a nemine debet, vt l. si in metallum. de his qui pro non scrip. de iure fisci. l. in metallũ. Quod tñ intellige de hereditatibus, sm quod dicam j. de ca. tollen. l. vnica. §. his ita, ⁊ dixi de conditio. ⁊ demon. l. que cõditio. Item illud, quod dixi in casu huius legis, quando hereditas non potest adiri propter errorem defuncti circa conditionẽ persone, quod legata, ⁊ fideicõmissa debentur. intellige de legatis, ⁊ fideicõmissis simpliciter relictis, vt dicit textus in prin. legis, quasi dicat, si nominatim a persona instituti, nam si nominatim esset relictũ, non deberet, arg. de lega. iij. l. j. §. fi. ⁊ de leg. ij. l. Celsus. §. fi. ad leg. Falci. l. j. §. id. ꝙ ex substi
7 tutione. ⁊ ff. de leg. iij. l. si plures. ¶ † Quero vlterius, pro declaratione huius legis que dicantur verba directa, ⁊ que dicant verba obliqua. Gl. vult declarare hic satis bene. verba directa dicuntur, quã dirigunt ad certã psonã instituti seu substituti, vt ipse de manu sua capiat. Uerba obliqua, seu precaria dicunt, que dirigunt ad aliũ. vt sic ille, cui relinquit, capiat de manu alteri⁹. Hoc videt velle gl. hic super verbo, directis. Uide textum ⁊ gl. Plene
8 de hoc dixi in l. cẽturio. ff. de vul. ⁊ pup. ¶ † Ultimo posset hic dici, de significatione hui⁹ verbi simpliciter, dixi in l. manifestissimi.

in pncip. supra de fur. ibi simplicior sententia placuit.

ADDITIONES.

a PP AV. P. ¶ Eam. quam. Circa materiam huius l. vide omnino Bard. in repet. c. Raynald⁹. extra. de testa. vbi ponit. xxj. lim.

b ALEX. ¶ Sextus. Adde Bar. in l. si quis in prin. test. de le. iij. i fi. vbi p illū ter. i §. filius multa pulchra &. Et pro intellectu illi⁹ §. vide que dixit Bar. in l. ij. §. cōmu. de le. Et ad id, quod hic dicit Bar. adde eum in l. si quis pro co. ff. de fideius. in ver. septem. z no. Bar. in l. omnes populi in iij. questio. in princ. in vers. sed an instrumentum. vbi omnino vide. z per illum ter. dicit Bal. in l. verbis ciuilibus. de vul. z pup. quod dispositio instrumenti que non vz iure directo, vz iure obliquo, lz alias regulariter secus. l. centurio. z l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. z pup. z idem Bal. in d. l. si iure. §. de testa. manumis. z Bal. hic. de illo ter. vide etiam Bar. in l. §. §. si qs ita de verbo. obl. g. z ibi per mod.

c ¶ Undecimus. Adde videndum Old. consi. xxxix. incip. thema.

d ALEX. ¶ Tertiusdecim⁹ casus. Et vltra hos xiij. Bar. hic addit alii casuz si testator hoc exp̄sse puidit in testamēto. De quo. per Bal. in l. j. C. si quis omis. caus. testa. z sic perinde, ac si essent repetita ab intestato, quo casu debetur. vt §. in secūdo casu, in tantuz quod requiritur aditio. no. ff. de here. instit. in l. qui filio. §. seruus.

e ALEX. ¶ Ego addo alium casum. Idem dicit bar. in aut. sed cuz testator. in prin. z ibi dixi. ad leg. fal. z bal. in l. nemo pōt. de le. j. z i l. j. C. de sacr. sanc. eccl. in iij. questio. v. questio principal. vbi addē alium. Vide de hoc bart. in l. j. §. eod.

f P. PAV. P. ¶ Ad pias causas. Vide Roma. consi. ccccxxvj. in prin. z consil. ccccxcvij.

g ALEX. ¶ Pōt induci. Adde quod idem tz bar. l. j. §. de sa. san. eccle. in lec. ordinaria. sed in eius repetitiōe tz cōtra i iij. q. v. q. prin. Sed tenendum est q tenet bar. hic. quia hoc communiter non impugnatur. Dixi late post bar. in d. l. j. in repe. z bal. hic. z no. equi parari causam libertatis. z legatum ad piam causam. Contra hoc tamen indistincte videtur ter. in l. j. in prin. §. si quis omis. cau. test. ¶ Vide que posui in d. l. j. de sacrosan. eccl. post alexan.

h ¶ Instituto. Vide in l. non iustam. j. ad Treb. vbi videtur casus contra istam distinctionem. z ibi bart. non tamen est contra, q ibi decessit heres. z post iussuz transmisit ius deliberandi, sec⁹ si decessisset ante iussum. q tunc non transmisit ius deliberandi.

i P. PAV. P. ¶ Quero quarto. Vide vnum casum per d. aut. cōs. xviij. quod si legatarius sit incapax legati, omne onus inuentarij est sibi soluendum per heredem vt per eum ibi.

k ALEX. ¶ Quid si instituto. an heres non capax possit cogi adire hereditatez, z fideicommissario restituere, vide bal. in l. ab eo. §. eo. z vide in l. in tempus. ff. de he. inst. per ang. z Imo. z doc. in l. hi qui insolidum hic allegg.

LEX XV.

a ¶ Iamuis. a Qui vult antecedens, vult consequens, sine quo consequens nullius est effectus. h. d. ¶ Not. quod dixi in summario. Facit ff. de iur. rusti. prae. l. ult. & sic. §. qui habet. z §. fi. ¶ Quero an pater rogatus de emancipando. possit cogi emancipare? Dic vt in glo. z melius in l. cogi. §. si pater. ff. ad Treb.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Quamuis. Inquantum solet ponderari gl. in ista l. quod vbi vnica ratio potest assignari habeatur expressa, vide q habes ad bart. in l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebel. quem exclamat Ro. singu. clxxv.

LEX XVI.

a ¶ Iam virum. a In fideicommisso verbis generalibus relicto veniūt pie gata. h. d. ¶ Opp. ff. de lega. ij. l. vnum ex familia. §. fi. z l. seq. Sola. ibi loquitur in donationibus, hic loquitur in legatis. Dist. ngue ergo. vt in gl. z plenissime dic vt in l. marcellus. §. quidam. ff. ad Trebel. ¶ † Ulti. nota ex hac lege vnum, quod licet intentio alicuius sit ipso iure fundata, si tamen illud vult clarius probare per testes, vel instrumēta, debet admitti ad hoc faciendum. Casus est hic, nam preceptiones veniunt in fidei commissum, tamen ipse admittitur ad probandum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum virum. Limita, nisi prelegata prohibita sint alienari. l. Lucius. §. pluribus. ad Treb. Ego dico q ibi nō est ió, q prohibentur alienari. §z q recipit legata illius fundi solū ppter prohibitionē alienationis factā. vt ibi patet. ¶ Adde an plegatum veniat in fideicommissum vniuersalem bal. cons. ccccliij. uij. li. Old. consi. xij. incip. thema tale.

P. PAV. P. ¶ Limita. vt per bar. in l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebellia. quem exclamat Ro. singula. dcclxxv.

LEX XVII.

¶ Si creditoris. Ex legato liberationis paratur exceptio reo, ante liberationem fact am hoc dicit.

LEX XVIII.

¶ Cum necessitatem. Testator potest remittere on⁹ reddi de rationis. h. d. Quid importat relictum de rationibus non reddendis, est longa questio. Dixi, z feci vnam lectionem in l. aurelio. §. Caius. de libe. leg.

LEX XIX.

¶ Vari z aperti. Posterior volūtas valet hoc dicit.

LEX XX.

¶ Etiam. Quod relinquitur ab administratore reddet relictum ab eo, cuius bona administratur. hoc dicit.

LEX XXI.

¶ Si in personam. Fideicommissum mittitur ad heredē nō attinentē defuncto. ante restitutionē, z si creditor succedit, a possessore hereditatis hereditatem debet vendicare, nō debitū petere. h. d. Ro. illud, q dixi tibi in l. iij. §. eo. q fideicommissum vniuersale ante restitutiones transmittitur ad heredem. etiam non attinentē defuncto, vt colligitur hic in eo quod dicit istum filium natum post mortem testatoris.

LEX XXII.

a ¶ Etin epistola. a Fideicōmissum reliqui potest, quolibet voluntatis in dicio legitimis testib⁹ approbato. h. d. Hereditas autē non potest relinqui nutu, vt §. de testamen. l. nubentes.

ADDITIO.

a ¶ Epistola. adde quod Pau. de Ca. dicit hic quod institutio inter liberos. z in piam causam potest nutu fieri, per id quod no. gl. in l. in fraudem. §. i. de test. mil. vbi etiam miles in hoc nō est privilegiatus, z quodam modo ad paria procedunt.

LEX XXIII.

¶ Si veritas Ex voluntate non solemni, heres non cogitur, nisi soluendo vel promittendo, post ea se adstrinxerit. h. d. Fallit in casu. l. vltime. j. ad dic vt ibi. Fallit etiam in casu. l. j. §. eod.

LEX XXIIII.

a ¶ Si instrumenta. a Heres non debet instrumenta rei legate, sed debet cauere de exhibendo cum fuerit. h. d. ¶ Ho. hunc casum bene. Cōtra han

1 z videtur † quod instrumenta debent esse apud eum ad quem timet, vt l. si quis ex argentarijs. §. pertinere. ff. de eden. Instrumenta pertinent ad legatarium, ergo debent esse apud Huius timore dixit Pla. q̄ō hic ista prędia erant legata non in totum, ideo debent esse apud heredem pro sua parte gl. Idem videtur tenere Spe. de instrum. edi. §. nunc vero. et queritur an heres. Doc. tenent contrarium. p l. Titius ac. emp. Nam interest heredis quod instrumenta fi est de casibus, in quibus heres de euictione tenetur

b bium q ad eū pertinent. propter periculum euictionis. non est de illis casibus, saltē interest heredis, vt instrumenta apud eum, vt ex illis possit probare quod defunctus illam credidit esse suum, z sic de euictione non tenetur, vt l. cum rem. §. de leg. Opp. de li. can. l. sicut datam. ¶ Quidam dicunt le vel verius, ibi loquitur in instrumento manumissionis. vi

c glos. Not. ar. ex hac glos. † quod per instrumentum quie

1 z † liberationis videntur esse in totum liberati debitores notarius nō deberet id restituere creditori. Et dico quod ad illud.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Instrumēta. Nam interest heredis, apud quem esse instrumentum. adde bal. in l. si prediorum. j. ad leg. Fal.

b P. PAV. P. ¶ Periculum euictionis. Ista tñ decisio non dit in legato nominis debitoris, quia originalia instrumenta tradenda, secundum bal. hic quem sequitur singulariter Ang.

Lomen. hic. Sed declara, vt per Jas. & Alex. in l. seruũ. §. cum qui chirographum. de legatis. primo, vt habes ad Bar. in l. §i nomẽ. ff. de here. vel actio. vend.

a ALEX. ¶ Ex hac gl. Adde Bar. in l. prætor. §. j. ff. de eden. nisi tñ de interesse creditoris apparet, vt qz sub pena erat obligatus liberare. & vide Bar. & Bal. in l. si plures. §. de fide instr. & Bar. in l. cõtrouersia. ff. de transac. ¶ Adde fin Pau. de La. q̃ hec gl. facit q̃ si testator legauerit liberationem debitori suo, quod instrumentum debiti sit tradendum debitori, allegat legem dissolute. §. de condi. ex lege.

LEX XXV.

Hereditas. Potest quis legare rem heredis, vt pro priam. h. d. in summa.

LEX XXVI.

Ex repudiatione. Repudiatione perditur legatũ, & repudiatio patris non nocet filio, h. d.

LEX XXVII

1 ¶ Ex sola penitentia testatoris, legatum reuocatur, & quomodo probetur penitentia,

2 Si legatarius aliquid commisit, qñ si testator sciuisset non legasset, quando repellatur exceptione.

Fideicommissum a Ex sola † testatoris pœnitentia, reuocatur legatum. h. d. Quero qualiter debet probari ista pœnitentia. Resp. Aut tu vis probare penitentiam expresse, vt sic. vltima voluntas tollat per aliam voluntatẽ, & est necesse, quod probetur per solennem numerum testium, vt l. hẽdes palã. §. j. ff. de test. Si ergo velles, probare aliquos actus ex quibus psumat vt puta, qz interuenit inimicitia, sufficeret pbatio p testes duos.

b arg. l. iij. §. fin. & l. seq. ff. de adi. leg. Querit gl. & est notabilis. q.ª qd si legatarius commisit aliquid, quod si testator sciuisset, † sibi non legasset tñ ignorauit, vt quia vxorem eius adulteravit, an legatarius repellatur exceptione. Hec gl. videtur dicere q̃ sic. Vide gl. Si nos ponimus legatarium hoc commisisse viuo testatore, tunc hec gl. procedit siue scrupulo. Sed si ponimus eum hoc, commisisse post mortem testatoris, tunc habet magis dubium, quia non põt dici quod testator reuocauit tacite, cum causa non fuerit cõmissa eo viuo, & ideo tunc puto dicendum quod legatũ tunc nõ extinguitur, sed a legatario aufertur, tanquã ab indigno, vt habuistis no. in l. fœtorem. §. de his qui. vt indig. Et q̃ ex delicto commisso, post mortẽ testatoris, quis efficiatur indignus, habetis in l. j. §. de secun. nup. & §. de his quib. vt indig. l. j.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Fideicõmissum. Qualiter probet voluntas mutata vide de hoc plene p Bar. in l. heredes palã. §. si qs post. ff. de test. vbi per Pau. de La. qui dicit q̃ ista opinio quã ponit hic, est verior quam illa, que ponitur in d. §. si quis post.

* Pro concordia aduerte q̃ Pau. de La. allegat in l. heredes palam. §. si quis post. ff. de test. Bart. ibi velle quod inimicitie debẽt probari per quinque testes. Contrarius allegatur p ipsum Pau. hic in l. fideicõmissum. vbi vult quod possunt etiam probari per duos testes. Solutionem dat ipse Pau. vt loquatur bar. in d. §. si quis post. qñ agitur de reuocando legatũ ex presse propter ipsas inimicitias, & sic circa vltimas voluntates, iuxta no. in l. cum proponitur. ff. de leg. j. Secus in dispositionibus inter viuos, vbi regulariter sufficiunt duo. l. vbi numerus. ff. de testi. cum simil.

b ALEX. ¶ Notabilis. q. Adde bar. in l. j. ff. de his quib. vt indig. Quid aũt si nõ adulteravit. sz eã duxit in vxorẽ. bal. q̃ nõ. in aut. ite testamento. de secund. nup. Adde Pau. de La. quod ista gl. facit quod sicut mulier debet perdere dotem propter adulteriũ, ita propter stuprum. & ita consuluit Ang. cons. cxx.

LEX XXIX.

Ex testamento. Ex inutili testamento non debentur legata, nisi sint re pœnita a b intestato. h. d. Vide glo.

LEX XXX.

a **Ex acutissimi.** Descendentes rogati restituere post mortem, intelliguntur si decesserint sine liberis. h. d. Respons. Papiniani habemus in l. cum auus de conditio. & demonstr. & dixi multa circa illud responsum.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Cũ acutissimi. Adde bar. in cõsi. lxxiij. incipi. facti cõtingentia. & in cons. cxxvj. inc. proponitur q̃ Jo. Festutij. ALEX. ¶ Cum acutissimi. Hunc tex. singulariter limita p l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. vbi vide. Adde quod Pau. de La. dicit bal. tenere in l. quod stante statuto, quod masculo extãte femina non succedat, qz masculus legitimatus femmam excludit, & eo modo filius legitimatus excludet substitutũ. Cuius contrariũ ipse dicit esse verius, in vtraque quæstione, qz verba testatoris vel statuti loquentis de filio masculo, debẽt intelligi in potiori significatu, de illo qui est legitimus & naturalis origine, non ex accidẽti, vt l. fi. §. de his, qui veniam et a. impe. Quid autem si pater instituit filium, & post mortem ei substituit nepotes, moritur q̃ filius relicto illo nepote, & aliis filijs, & hic nepotibus auo, an nepos, sol' habebit omnia bona, dicit Pau. de Last quod si tẽpore testamẽti habeat alios nepotes, vel non habeat, tamen habebat vxorem fertilem & aptã generare liberos, & tunc solus habebit omnia bona. Aut non habebat, nec verisimiliter habere sperabat, & tunc si a. ij nascãtur, videt cessare volũtas testatoris, & noluisse q̃ ille solus habeat, & iõ deficit fideicõmissum. ar. l. tale pactũ. §. fi. de pac. & pro primo dicto Pau. quãdo testator sit grauat' habere filios habeat locum dispositio huius l. vide Ro. cons. cccliij. & ad hãc legem vide Pau. de La. cons. cccl v. Pet. de Anch. cons. clv. Et an dispositio huius legis habeat locum cum vxor est instituta, & grauata restituere post mortem, vide Bal. cons. lj. v. lib.

P. PAV. P. ¶ Cum acutissimi. Hanc l. repetit latissime Barb. Itẽ, p limitatione huius l. vide pulchrũ cõs. Raphael. Lu. qs. ij. & in j. dub. vbi cõcludit trãsuersales ex linea masculina excludere descendentes ex linea femmina qũ testator substituit filio, & dixit quod sibi deberent succedere & hereditare linea masculina, quod non solũ intelligitur de linea masculina descendentium, sed etiam transuersali descendentium ex linea femmina, vide ibi no. per eus. Item pro limitatione huius l. vide Alex. cons. xxxviij. Itẽ quod non procedat in transuersalibus, vide Alex. cons. xxxviij. Item q̃ procedat in legato particulari vide do. Fran. cons. clvj. Itẽs que sit ratio huius l. vide domi. Fran. cons. vlti. Item quod non procedat vbi testator sciret institutum filios habere, & illi simpliciter substituere vide Ro. cons. clxx. vide omnino Lom. in l. generali. §. cum autem. §. de insti. Item quando testator haberet filias & faceret talem substitutionem filio instituto non verificaretur cõditio si institutus haberet filiam feminã. Vide Pau. cons. cccliv. Item q̃ ista tacita conditio intelligatur etiam in donatione causa mortis. Item an ista dispositio procederet, qñ filij postea suspecti remanerent diuites, vide Fel. in ca. ecclesia sancte Marie. extra de cõsti. Item an ista conditio subintelligatur quãdo grauatus relinqueret filios ex dispositione statuti excludẽtur ab honorato vide Soc. in l. heredes mei. §. cũ ita. ad Treb. an aũt habeat locũ hec substitutio in substitutione pupillari, quid aũt si pater filio instituto substituat ei post mortẽ nepotis ex eo tunc nato demum nascantur alij an deficiat substitutio. vide hic no. Pau. de La. quid si esset substituta pia causa, an intelligatur cõditio si sine liberis. Pet. de Anch. consuluit quod non cons. clvj. & istam opi. sequi videtur Jas. in l. generaliter. §. cum autem. §. de Inst. poss Barb. in repeti. huius l. Contrarium voluit Bal. & Paul. hic, & istam opi. tenet Soci. in l. cum auus. de condi. & demon. Lomen. hic Fel. in ca. presentia, in prin. de probat. vbi id breuiter tangit.

LEX XXXI.

Quidam. A preterito non possunt legata, vel fideicommissa relinqui. h. d. Quero, vt rũ

1 sit † correcta per auth. ex causa. Resp. non, nam legata remanent firma. scilicet relicta ab instituto. sed relicta a preterito,

2 nullo modo valent, vt hic, & l. ij. ff. de leg. iij. Ultimo no. † quod licet testator faciat mentionem de filio, tamen dicitur preteritus ex eo quod non est institutus, vel exheredatus. Dixi tibi §. de libe. & pret. l. ij.

LEX XXXII.

4 ¶ Testamentum nuncupatiuum probatur per instrumentum.

a **Questionem.** a Ista est singularis lex, nec habet nisi vnam concor. Instit. de fideicom. her. §. fi. diuiditur in partes tres. Primo ponit dictum. Secundo responsionem. Tertio resp. tacite

b obiectioni. Secunda ibi, cum ergo. Ipse. b Tertia. ibi, cum enim. Iste tex. habet duas lect. & qualibet est bona. Et no. fm primam breuiter dicit. Qui primo negauit relictum, non potest postea cõfiteri relictum esse, & se tueri ex minus vtili voluntate. h. d. primo. Secũ alia lec. breuiter dicit. Qñ testator noluit solenniter testari, sed in fide heredis ponere, heres dz iurare nõ esse relictũ, vel soluere. h.

1 d. † Ro. q̃ ex volũtate minus solenni debent legata, vel fideicommissa. Opp. §. eo. l. si veritas. & l. ex test. amẽto. Sol. Multe dantur sol. inter alias ponunt due, quarũ qlibet põt esse vera, Prima est Jo. quod hoc sit in odium heredis. primo negantis. Et istam tenet gl. hic, & §. eo. l. si veritas. & Inst. eo. §. fi. quod videtur probari ibi per tex. Pro hoc ẽt facit text. istius l. in fi. ibi, cũ & in leges, &c.

quasi dicat, hic statuitur in penā heredis negantis, sicut olim in
a eum penaz statuit, cum voluntatem testatoris non implet. †Sed
c practica[c] istius leg. s erit hec, quod primo heres interrogabitur, si testator reliquit fideicōmissum, vel legatuz, & si quidē ipse negauerit, tunc iterū defertur sibi sacramentum, & si quidem ipse iurauerit non esse relictum, vel se nō audiuisse relictū esse, erit securus, & liber. Si vero noluerit iurare, tūc fideicōmissarius dabit libellū & aget conditione ex l. ista. In quo libello narrabit sic. Dico qđ talis heres interrogatus negauit, & quod delato sibi sacramento prestare recusauit, quare peto euz condemnari, &c. Et ista est vna lect. no. & solēnis. Alij nō exigunt illud quod heres ab initio negauerit, sed dicūt quod hec lex loquit quando testator noluit solēniter testari, sed voluit ponere in fide heredis. Et istud videt probari per tex. Insti. eo. §. fi. & hanc lect. gl. hic non firmet eam. approbat Fran. Accur. Mar. Sil. & alij Moderni doc. Secundū hanc ergo erit practica istius l. hec, quod ab initio nulla negatione precedente, fideicommissarius deferat heredi iuramentū, si testator in fide sua posuit quod daret sibi tantū nolens solēniter testari. Si quid. z heres iurauerit, erit securus, sed si recusauerit, tūc agitur contra eū conditione ex lege ista, & cōdictione ex dicto §. fi. Inst.
3 eo. † No. multū istā lec. quod quādo testator noluit solēniter testari, sz cōdidit de fide heredis, heres tenetur ad prestationem illius legati ciuiliter & naturaliter, vt vides. Inter istas duas lec. est differentia, qz in prima heres cogitur in penā suam, & sic in iponenda ratione legis falcid. alijs legatarijs hoc non imputaret. l. cum pater. §. j. ff. ad l. Falci. Et in secunda non est in penā, & ideo debet in cōputatiōe falcidie alijs legatarijs imputari. Alie so. sunt truffe. Venio ad secūdā partē, & opp. q nemo possit esse testis in causa propria, nec iudex, vt §. de testi. l. omnibus. & ne qs in sua causa. l. j. Sol. hic impropriē dicit iudex & testis. Venio ad tertiā partem, & primo assumo finē nostre legis, & opp. quod quis non priuet tota hereditate, vt l. si quis in suo. ff. de inof. test. Sol. Multe solutiones dant in hac gl. Illa est vera quod ibi loquitur in casu speciali, in quo habet locū pena certa ibi statuta, hic loquitur vniuersaliter. Quero q̄ sint iste ll. antique que priuant illum qui nō implet volūtatē defuncti omni loco. Certe nescio istas ll. de iure antiquo nisi de lucro ob hoc relicto. Si em̄ aliquid relinquit alicui, vt gerat tutelā, vel aliud simile faciat si istud non facit, perdit lucrum, vt vidistis §. de leg. j. l. peu. Probatur in l. Nesennius. ff. de excu. tu.
c cū l. seq. & de leg. j. l. etiam si partis. cum si. Hodie vero hic est aliter declaratū per aut. hoc amplius quam statim videbitis. Que
4 rit gloss. de vna questione subtili, † vtrum testamentum nuncupa
d tiuum possit probari per instrumentum. & opi. sunt inter Ioan. & Azo. Breuiter opi. Io. est a consuetudine approbata, quod nūcupatiuum testamentum probetur per instrumentum. Dy. dt, q etiam de iure. opi. Io. est vera, quod satis potest sustineri, arg. l. fi. & aut. ibi posite. §. si cer. pe. Facit ad hoc, quod habuistis in l. j. §.
5 de test. † vltimo hec lex secundum secūdam lec. quam §. posui, facit
e in arg.[e] ad questionem illam, de eo, qui iussit prestari omnia illa, q continentur in schedula, quam reliquit apud guardianum fratrū minorum, cum enim noluerit solenniter testari, videtur vel e. quod illa debeantur. Istam q. disputauit do. Iac. de Belui. ego tetigi in l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon. & tangitur in l. heredes palam. de test. in fi. &c.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Questionē. Et fm istam lec. determinantur omnes ll. mundi, disponentes q nemo pōt facere q leges in suo testamento non seruentur, q vbi voluntas non est solennis, ex ea nihil debetur, etiam si sit relictum ad pias causas, cū saltem tunc requiratur presentia duorum testium, vt §. eo. l. si veritas, & l. ex testamēto. l. nemo pōt. de leg. j. limita secūdo. ff. de test. l. codici. §. fi. de leg. ij. q omnia predicta vendicant sibi locuz, nisi testator noluerit disponere solenniter, sed suam intentionem puram ponere in voluntate heredis, qz tūc heres obligatur hac voluntate non solenni, q est no. dignum. Et Allego hanc l. pro singulari, quod de iure ciuili non dicitur decedere intestatus, qui vltimam suam voluntatem committit in alterius dispositionem expressam. Non credo esse alibi, doc. aduerterunt secundum vnā lec. & ideo male dicunt ad cap. cum tibi, quod secus est de iure canonico, vt hic.

ALEX. ¶ Questionē. No. istā lec. fi. & vide no. p Bar. in l. nemo. in prin. de leg. j. q dat aliū intellectū ad l. istā, & ibi p Im. & adde bar. in l. post legatū. in prin. ff. de his q. vt ind. in ver. itē oppōi. de hoc.

b ALEX. ¶ Scda ibi cū ipse, & pro intellectu istarū lecturarum sumas cōclusionē, aut heres a principio cōfitet relictū, sz vult se tueri ex inutili volūtate, & pōt, & tenet fideicōmissarius seu legatari9 probare solēnitatē voluntatis. Aut a principio negat esse relictū de quo delato sibi iuramento iurat, & confitetur sibi relictū esse, sed vult se tueri ex inutili voluntāte, & nō pōt in odiuz negantis. Hec habentur ex gl. hic in ver. subire. in vlt. sol. & inst. eo. §. fi. quādo testator noluit solēniter testari, sed ponitur in f. de heredis, tūc nullo casu potest heres se tueri ex inutili voluntate, cum testator noluerit solenniter testari. Ad hanc lect. glo. vide Pau. de Cas. hic.

c ALEX. ¶ Sed practica. No. practicā huius legis, no. ad quē vide, q no. Bar. alias Bal. in l. ex hac stipulatione. & q ibi dicit. ff. de dona. Et ad hoc vide quod no. Bal. in l. actor in prin. §. de proba. Et hanc materiam huius legis diffuse examinat Ia. de Bel. hic.

f ALEX. ¶ Testamentū nuncupatiuū. Vide no. in l. heredes palā. ff. de test. p Bal. post Bar. in l. j. in ix. q. §. de testa. vbi idē tenet.

g ALEX. ¶ Facit in arg. Et Vide Bar. in auth. qđ sine. §. de test. & Bar. in l. si ita scripsero. de condi. & demon. & ibi vide Imo.

AVTHENT.

2 ☞ Tempus, quod habet heres ad implendam voluntatem defuncti quando incipiat currere.
3 Heres monitus a iudice implere voluntatem defuncti, qua pena puniatur, & que monitio requiratur.
8 Agens condictione ex hac lege debet primo prestare cautionem de implenda voluntate defuncti.

a **Hoc amplius.** [a] Ista est no. aut. valde, & ideo bene no. eā. Opponitur hic q substitut9 admittit. Cōtra. §. de imp. & alijs substi. l. post aditā. Solu. hic nō admittitur substitutus ex vi substitutionis, sed admittit ex vi istius cōstitutionis condi
b ctione ex hac l. Secundo oppo.[b] q de ordine non curatur, vt l. nec
1 enim. ff. de sol. Sol. † Quādo voluntas disponētis est certa, nō curamus de ordine, sed qū est dubia, ita loquit hic. Primo quero, quid est hoc dictū, iudicium defuncti lege non representatū. Dic
2 vt in gl. Quero † secundo, quando incipiat currere tempus positū in hac cōstitutione. Gl. dicit & etiaz tex. a die monitionis facte p iudicem, vt hic, & in corpore vū sumitur, & istud videtur verū. Cō
3 tra hoc opp. & videt † q nominatus a iudice negligens. puniatur pena dupli, nō in amissiōe totius hereditatis, vt insti. de act. §. itē mista. de obl. que ex quasi contractu na. §. fi. Item videtur q non sufficiat vna monitio, sed requirant due, vt in auth. de eccl. ti. §. si quis autē. & aut. licet. posita super l. nulli. §. de epi. & cle. Sol. Aduerte, rogo te, aut loquimur in relictis ad nō pias causas, & loquit hec aut. Aut in relictis ad pias cās, & tūc aduerte. Aut qs vult niti negatione sola, in qua heres stetit vsque ad sententiā, tūc heres punietur solum pena dupli, vt insti. de ac. §. itē mista. de obli. q̄ ex quasi cōtractu nascun. §. fi. Aut quis vult niti cōtra heredē ex negligentia tm̄, non ex negatione, tunc aut negligētia committitur minori tempore quā sit annus, & requiritur trina monitio, vt in d. aut. lz. & in corpore vnde sumitur. Aut fuit negligēs p annum, & tunc sufficit vna monitio. Casus est istius aut. possit etiaz cōtra heredē exerceri remedium, vt interdicatur sibi administratio bonorum hereditatis, vt in c. si hēdes. extra de test. Quero, vt c. f. hic, q non perdit bonorum subsidium, quid in eo, qui omisit inuentarium? Gl. tua dicit idem dicemus in auth. sed cum testator
4 j. ad l. fal. Querit gl. hic, † de exheredato, vtrum admittatur inter venientes ab intestato. Dic q non, vt in gl. Itē an admittatur et extraneus. Gl. videtur quod sic. Doc. cōmuniter tenēt q nō, nec etiam, vt extraneus possit admitti, ratione cōtrarietatis, q testator voluit ipsum hereditate esse priuatū. Habere ergo hereditatē
5 & priuari hereditate, ista sunt contraria. Expeditis † gl. circa aut. quero, quid si persone iste, ad quas defertur hereditas, nolint eam, an remaneat hec hereditas apud heredes. Gl. videtur dicere q sic, qz hoc constitutū est in penaz heredis. Unde non potest hoc allegare in sui fauorē. Ita no. in corpore vū sumitur hec aut. de leg. j. l. si seruus plurium. §. j. & ita tenet Odof. & habetur de he.
c insti. l. si quis solidū. Extra gl. † quero quid si testator dedit spe
6 cialem executorē ad ea, q in testamento reliquit, vtrum heres nō implens incidat in penā huius constitutionis. Dico q non, tex. expressus. in l. multa. in prin. de cond. & dem. Et pro hoc facit, quia testator dando specialem executorem, vt volūisse q de hoc heres se non intromittat, vt in auth. de eccl. ti. §. si quis aūt predicta vera, nisi heres fuerit monitus a iudice, postquam primus executor desijt esse executor, renunciatione, vel morte, vel alio modo, tunc
* enim perinde est, ac si datus non fuisset. arg. pro hoc j. ti. j. l. si. §. j
7 & si qs.* † Quero, quis hz probare iudiciū non esse impletū, an
d ille, qui agit cōtra heredē negligentē condictione ex l. ista.[d] an ipsius intentio sit ipso iure fundata, & ille contra quem agitur debet probare se impleuisse, & breuiter ille, qui agit, dz probare
e negatiuam.[e] vt no. Inno. in simili extra de accus. c. super his. & p Cy. in. l. ij. §. de iure emphy. Probabitur autem ista negatiua per exploratores, qui interrogabūt hos, quibus erat relictum, vel iudex mittet aliquos ad explorandu z an eis sit solutū vel non, quod explorabit ab eis, qui verisimiliter scire dicūt, vt l. hoc iure. de ver. obl. & ibi hunc passum de probatione istius negatiue plene examī
8 naui. Itē memērote, † cum agetis condictione ex hac auth. quod ille

ille qui agit, debet primo prestare cautionem de implendis his, q̃ testator iussit, alias non posset obtinere, vt hic, & in corpore, vñ sumitur, vbi clarius est. Vltimo quero, heredes diuiserunt hereditatẽ, & renũciauit alter alteri, omni iuri, q̃ hz, vel habere possit in parte alterius, vtrũ si vnus ex heredibus est negligens, posta secundũ formam istius auth. alter, cui defertur, an repellatur ex vigore pacti, vel renunciationis. Dico quod non: q̃a ista renunciatio non refertur, ad illud, q̃ quis postea amittit culpa sua, & negligentia, vt l. damni. §. j. ff. de dam. infect. & in l. qui Rome. §. duo fratres. ff. de verb. ob. & ibi plene dixi in ista materia, & ista omnia habui semel de facto, super ista auth.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Hoc amplius. Et pro ista auth. vide Bart. in consil. cxxvij. inc. statuto cõmunis. & in cõs. cclxvj. ici. testator post institutionẽ dixit, Si p̃dicta nõ obseruent, priuet heres hereditate. Quodo heres tenuit bona hereditatis, & anteq̃ obseruaret, & mortuus, an sit priuatus hẽreditate? Decidit q̃ sic, & vadit ad coheredes, vel institutos, vide ibi, & vide eundẽ Bar. in consil. inci. testor fecit certa legata. cxxv. vbi pulchre loquitur, & vide eũdẽ in consil. cxxvij. inci. statuto cõmunis Bualdi. pro ista aut. & an accusetur heres propter executores datos in testamento, vide ibi.

a ALEX. ¶ Hoc amplius. In materia huius aut. qualiter punitur heres, qui nõ adimpleuit voluntatẽ defuncti, vide q̃ no. xj. q. j. Siluester. & c. si heredes. de test. & de voto. c. licet. Itẽ limita aut. ista, nisi preceptũ testatoris pecuniarium non esset nullum respiciens cõmodũ alterius. l. nõ oportet. & ibi gl. §. de his qui. vt indi. Vide tamẽ hic Bar. cum gl. tranſuit ibi But. nisi reſpiceret forte interesse animę testatoris. c. l3. de epi. & cler. Et de materia huius aut. vide per Bar. in cõsi. statuto cõmunis Bualdi. & ibi colligit an requiratur monitio, vel iussus, & que sit differẽtia inter ista, & vide Ang. in corpore. & Paul. de Cas. in cõs. clxij. ¶ Adde Bar. cõs. inci. statuto castri & plebis. & Bal. consil. ccccxxvj. iij. vol. Et ibi an requiraẽ monitio, & an si heres1 veniat priuãdus hereditate, an hereditas debeat applicari institutis in re certa, cũ hoc q̃ petere possit, an vero ad illos, in quorũ2 fauore est apposita pena, & vide ẽt per Abb. ad hãc aut. consi. xl. ij. lib. & per Ro. consi. cccciv. Ang. cõs. clxvij. p Abb. cõs. lvij. vbi dicit q̃ annus datus ad exequẽdũ nõ currit nisi negligẽtibus, & ad hãc aut. vide quod pulchre cõsuluit Ang. cõsi. clxix. P. PAV. P. ¶ Hoc amplius. Limita reg. hic posita, q̃ heres non implẽs voluntatem defuncti priuatur hereditate, vt solũ procedat qñ est pressus facere aliquid q̃ concernit commodum pecuniariũ alicuius, alias secus. gl. est sing. in l. non oportet. §. de his quib. vt indig. que tamen limita, vt ibi per Paul. & Moder. hic ex verbis quorũ habes etiam aliã limitationẽ, vide Mod. hic qui limitant, & quãdo hereditas est luctuosa, secus si damnosa. Itẽ de materia & an applicetur talis hereditas, vide do. Franc. consi. lxvij. vbi etiam ponit an & qñ, ille qui venit cõtra voluntatẽ defuncti, nõ solum priuetur parte sua ibi relicta sed etiam fideicõmisso relicto in parte alterius, qui similiter cõtrauenit volũtati defuncti, & ibi etiã in fi. dicit q̃ non requiritur monitio episcopi p̃ suas cõstitutiones synodales monere executores exequãtur vltimas volũtates, & de predictis, & an & qñ interpellatio, vide Bar. consi. xxviij. Itẽ an pupillus & ignorans executentur ab hac pena priuationis etiã quãdo testator expresse priuauit in testamẽto, vide Paul. de Ca. consi. xx. vbi etiam ponit an & quando lapsus termini expressi in testamẽto constituat gratiã in mora & de effectu huius monitionis, & an & qñ super ea requiratur pronunciatio, & multa alia de materia vide Paul. de ca. consi. iij. & consi. lix. ad fi. vbi dicit quod annus nõ currit nisi negligẽtibus. Ideo si aliq̃s ex aliqua iusta cã impeditus non exequatur, nõ incurrit haspenas. Item quod ignoranti non currat tẽpus, & quid si quis sit iussus aliquid facere intra certũ terminũ a die mortis, subintelligaẽ adite hereditatis, vide Ro. consi. cccciv. in j. vers. Item circa illud quod dictum est §. an sufficiat monitio generalis episcopi ad incurrendam penam huius auth. vide late Barb. in c. nos quidẽ. extra de test. vbi etiã alia de materia, & aliqua dicit & de monitione vide eundez in c. tua nobis. propefi. eo. ti.

Item q̃libet possit petere, vt legata pia executioni mandent vide Barb. in c. si heres. de test. & postea an q̃s iudex ecclesiasticꝰ possit se intromittere de legatis nõ pijs & multa alia in materia, & per eundẽ in c. tua no. & eo. ti. & ad illud de monitione generali an sufficiat, vide quod dicit Com. cõs. xij. in ij. du. vt habes ad Bart. in l. alio. de alimen. & ciba. leg. circa fi. apost. Itẽ circa materiã huius aut. quomodo requiritur monitio, & quid si tẽpus faciendi expressus a testatore, & multa alia vide per Barb. late cõs. xxij. in ij. vol. Item quod tempus possit prorogari ex causa & quedã alia vide per Abb. cõs. xl. de quo infra. Item vide de materia omnino annus gene. vbi inter cetera ponit si statutũ dicat q̃ lapsus anni habeat pro interpel. quo ad incurrẽdas penas huius aut. nec ob monitionẽ adeat, nihilominus heres nõ incurrit penã nisi anno elapso, patet primum vt per eum, & ibi etiã quod si sint deputati executores an heres eximit. & q̃ debet seruari negatiua. §. nõ impleta voluntate defuncti per allegantẽ, & quedam alia, vt per eũ & pena huius auth. etiã locũ habet in legatario si facta monitione non obseruat voluntatem, vide Alex. in l. sed legatarius. ad fi. C. de leg. Adde Bar. in l. post legatum. §. j. de his quib. vt indig. & circa illud consi. Bar. cxxxvij. vide omnino Ro. consi. cxxviij. Itẽ quod vbi tempus est prefixum a testatore cuius priuatione, non requiratur alia monitio, nec etiam restituatur in integrum minor vel ecclesia, vide Barb. consi. xxxij. volu. iij.

b ALEX. ¶ Secundo opp. Ad intellectũ horũ, vide hic Bal. late prosequentẽ, & vide Mod. Inst. de act. §. ex maleficijs. circa fi. & vtrum sufficiat vna monitio. vide gl. in corpore. de her. & fal. §. si quis autẽ nõ implẽs. que incipit. s. semel, &c. quã alleg. Bal. in l. qui crimẽ. in vij. q. j. qui accu. pos. & q̃ pro negligẽtia, de qua hic, in aut. hac nõ perdat legitima. ista est no. gl. hic, & doc. in c. si heredes, extra de test. & gl. in ver. expedit. Adde q̃ de hoc est gl. no. in l. ea sola. ff. de reg. iur. quã alleg. Bal. in l. eam. §. eo. itẽ adde, q̃ iste heres negligẽs nõ desinit esse heres, si hoc esset sibi bãnosus. s. habe rehẽditatẽ. Ita no. voluit Bal. de Anc. in c. intelleximus. de iudi. Facit l. si quis insolidũ. ff. de her. inst. & ibi hoc expresse Bar. & Jm.

c ¶ Extra gl. Adde q̃ dictum Bal. esset verum quando heres nihil facere poterat sine executore, vt q̃ precepto erat incertũ declarandũ per executorem, puta q̃ distribueret inter pauperes arbitrio executoris. Sinautẽ erat incertũ poterat heres exequi, & executorẽ preuenire. l. si libertus sub cõditione. §. j. de bo. lib. pmittur pena huius aut. fm ipsum Bal. quẽ Paul. de Cast. sequitur.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ §. sed & si quis. An autẽ si relictus est a testatore factũ nõ respectu oneris iniuncti, puta officij, legatario impositi, an priuetur relicto si non acceptat officium, vide Bar. in l. j. ff. de leg. ij. & alios post eum marme Alex.

d ALEX. ¶ Ex lege ista. Adde Bar. in l. hoc iure. in fi. ff. de verb. obli. & vide late Bar. in l. in illa. ff. de ver. obli.

e P. PAV. P. ¶ Istã negatiuã. Contrariũ tenet Bal. consi. xciij. in iij. vol. sed ad Bar. tenet Paul. de Cast. consi. xx. ad fin. & doct. hic.

Communia de legatis, & fideicommissis, & de in rem missione tollenda. Rub. XLIII.

¶ Continuatio ponitur in glo. q̃ dictum est §. de leg. & fideicom. singulariter, verum quia hodie legatarij & fideicommissarij sunt equaliter equati, ideo ponitur hic titu.

LEX I.

1 ☞ Pro legatis & fideicomissis competunt tres actiones, si natura rei legate hoc patitur.

2 Legatarius particularis quando detrahat Falcidiaz, quod nõ est ex persona sus.

3 Ille, cui aliquid commodi affertur, quando possit onere fideicommissi grauari.

4 Res heredis quando sint obligate pro legatis.

a b Cum hi.[a] Reiectis legãdi varietatibus, p[b] legato competũt tres actiones, scilicet personalis in rem & hypothecaria, in rebus tantum, que a testatore ad grauatum peruenũt. h. d. Diuiditur in partes quinque. Primo ponit proemiũ. Secõ ponit statutũ. Tertio ponit rationẽ sui statuti. Quarto suũ extẽdit statutũ ad certas personas, a quibus relinquit. Quinto restringit circa res, in quibꝰ hypotheca cõcedit. Sexta ibi, omnibus vero. Tertia ibi, cũ enim. Quarta ibi, & hoc disposuimus. Quinta ibi in omnibus aũt. Ad euidẽtiã debetis scire, primo q̃ antiquitus erat quedã differẽtia in modo legãdi, aut enim relinquebatur per sinendi modũ, aut p alios modos, vt hic dicit in secũda gl. Itẽ debetis scire, q̃ antiquitus pro legato nõ cõpetebat rei vendi. Pro legato cũ primo fiebat missio in rẽ, hoc est, in rei possessionẽ. Hoc premisso, satis patet casus in prin. prima pars nõ hz cõtraria. Veniamus ad secundã opp. & vr q̃ omnia legata non sunt exequata. Nã legata ad pias causas differũt ab alijs, vt inst. de act. §. itẽ mista. & vide obl. que exquasi cõtra. §. fi. Sol. Hic ponit genera singulorũ nõ singulis generũ, quasi dicat, omnia genera legatorũ, siue per vendicationẽ, siue per sinendi modũ, siue alijs generibus legatorũ, exequata sunt non aũt eq̃parat omnia legata singularia: nã quedã differũt inter se, vt §. vidistis. Itẽ opp. q̃ pro fideicommissis nõ cõpetit vendicatio, nisi facta restitutione, vt l. facta. in prin. ff. ad Treb. & pro legatis cõpetit incõtinẽti adita hereditate, vt l. si tibi homo. §. cũ seruus. ff. de leg. j. male ergo vt. Sol. dicit gl. q̃ hic equiparatur legatum

ta,z fideicommissa particularia.nō legata particularia.z fideicō missa vniuersalia. Ita dicit gl. Tū dic breuius duobus modis v no mō exequata sunt legata fideicōmissis particularibus,z pe cuniarijs z cessabūt omnia ꝯtraria.fm Dy. Nā ideo dico.particu laribus,vt excludā fideicōmissuz vniuersale. Itē iō dico,pecunia rijs,vt excludam legata libertatis,vt videbitis no,j.l.prox. Alio mō dicas,exequata sunt legata fideic.in quib⁹ circuitus erat inu tilis,in quibus vero circuitus erat vtilis,adhuc differētia durat. Erat autē vtilis in fideicōmisso vniuersali,qz heres poterit retine re quartā,merito recta via nō trāsit in fideicommissariū. Idem in libertatibus propter ius patronatus qestī remansurū penes ma numittentē. Opp.de l.cū rē alienā.ff.de leg.Sol.q hic dicit & cō petit actio in rē,intellige cū res legata erat testatoris, sec⁹ si erat
* aliena,vt plene j.l.prima i fi. Opp.de l.j.ff.si debitori. *ff.vt in pos sessionē legato. Sol.Speciale est i legato liberatiōis,i quo nō has betlocū actio in rē,nec hypothecaria. Rō.est,qz iure quodāmodo fit executio. Nā legatario incōtinēti cōpetit exceptio,vt ff.ti.j.l.fi
c creditoris,vel dicas breuiꝰ,vt tollas multa cōtraria. †Pro lega
1 tis z fideicōmissis.cōpetūt tres actiōes, si natura rei legate hoc patiat,secꝰ si natura rei legate repugnet. Ita debetis intelligere istā materiā,z propter hoc dico.q qñ est legatū quātitatis,vel ge neris,nō pōt competere rei vēdicatio,qz nō est res certa que vēdicetur. Idē qñ legatur res alienata,vel legatur certū factū,vt l. fideic.ff.de leg.iij.z eo modo quādo legatur liberatio. Naz rei legate repugnat,q cōpetat rei vēdicatio,qz nō habet amplius q querat pro sua cautela. Itē opp.pro eadē re nō pōt cōpetere pso
b nalis,z in rē,ꝰvt Insti.de actio.ff.sic itaqz,Sol.gl.Insti.eo.ff.no stra aūt.dicit q si eligitur personalis,nō habet locū actio in rē,si eligitur in rē.nō habet locū personalis,z sic pro eadē re vtraque nō cōpetit simul. Alij,vt do. Alb.de Salinis,qui fuit quidā doc. Ultramon.qui fecit quasdā suas distinctiones.dicebat q nō cō petit pro eadē re personalis,z in rē qñ quis habet dominium de iure cōmuni,sed qñ quis habet dominium,seu vendicationem ex speciali priuilegio,sicut est in legatis in quib.dominiū trāsit recta via sine possessione,tunc rei vēdicatio actionē psonalē de iure con mmni non tollit,vt l.in bello.ff.si quis seruū.de capti.z postli. re uer. Facit j.de cōd.q sub modo.l.quoties. Oppo. res suaenemini
e pōt esse obligata,ꝰvt l.neqz pig.ff.de reg.iur. Sed hic cōcedit ac tio in rē,z hypothecaria,q presuppont q res propria sibi ipsi sit obligata. Soluit gl.optime,q actio in rē cōpetit pro re legata actio hypothecaria cōpetit pro alijs reb.testatoris. que ad gra uatū peruenīūt,z sic nō pro eadē re. †Procedo vlteriꝰ,dicitur hic,
2 †q nō pōt onere fideicōmissi grauari ille,ad quē aliquid lucri nō afferr. Cōtra,qz legatarius cogit aliquid restituere.s.legata,etiaz nulla deducta Fal.vt l.lex Falcidia.ff.nūquā.ff.ad leg. Fal. Et sic apparet q apud eū nō remanet aliquod lucrū. Huius timore gl. recitat opi. Mar.z alioz doc.vtrū legatariꝰ particularis detra hit Falcidiā,hoc no intēdo examinare hic,qz esset multū lōgum. Dic vt in d.l.lex Falcidia.ff.nūquā.z l.j.ff.ante.ff.ad Treb. veri tas est breuiter,q legatariꝰ pticularis nūquā ex psona sua dedu cit. Nec ob.iste tert.nā est necesse,q aliqs habeat lucrū ab initio, nec est necesse,q apud eū remaneat.vt possit grauari. Contra hoc
3 opp.de l.plane.la ij.ff.si.ff.de leg.j. Sol.ille,cui†aliqd relinquit,po test onere fideicōmissi grauari.est verū.si relinquat cōmodū pe cuniariū,alias secus. Nā ei ad quē ius patronatus puenit,ex dis positione defuncti.nō pōt onus imponi,qz non peruenit commo dū pecuniariū. Idē in alio casu.l.iij.ff.si rem.ff.de leg.iij.vbi legā tum affert commodum non tū tale,q ex hoc possit grauari. Item illud q hic dicit,q est necesse q habeat aliquod lucrū ille,qui po test grauari, intelligatis q hz ex dispositione defuncti,vel in mo dū dispositiōis.vt l.ab eo.ff.ti.j.z hic vel in modū cōditionis,vt l.quidā.ff.si.ff.de leg.j. Fallit in casu l.cū quidā.ff.de leg.in substi tuto erheredati. Secus si ad aliquē peruenit cōmodū defuncti ca su fortuito,vt l.j.ff.de leg.iij. Dixi in l.eā quā.ff.ti.j. Opp.ad
f fi.nostre legis,z videtur q nostra hypothecaria cōpetat insolidū diuersis cōtra quēlibet heredū,vt j.si vnus ex plurib.he.l.ij. Sol.
4 Specialis casus est hic. Simile in l.fi.j.de debi.ciui.li.xj. Opp.
g vltimo z videtur q etiā res heredis sint obligate,vt j.vt in pos. leg.l.certa est forma,Sol.gl.fatet cōtrarū,q post sex menses bona her edis sint obligata. Vide gl. Tu dic q hinc ad mille annos bōa heredis nō erunt obligata obligatione tacita pro legatis q̄ inducunt per legē istā,sed bene fateor q post sex menses potest in rebus heredis fieri immissio,z sic obligate erūt pignore pretorio.

ADDITIONES.

a ALEX. Cū hi. Adde q pōt peti legatū sub cōditione relictū ex causa.secundū Spe.de actio.z peti.ſ.sequitur,ver.illud no.dig num.cum seq. vbi ponit causam de istis actionibus z formam libelloruz in ri.de testa.ſ.j.in prin.z aliquid per Bal.hic. z potest etiam interdum implorari iudicis officium,vt hic per Bal.z per Bar.in l.j.ff.de leg.j.ibi tu dic breuiter. Vide Bar. in l.traditio-

b P.PAV.P. Tres actiōes. Circa istā materiā vide Alex.cōs.iij. in ij.vol. Ita no.q hypotheca specialis data per testatorem non derogat hypothece generali date per hanc l.fm Roma,fing.dec rix.incip.legatarius.

* ALEX.Opp.de l.j.ſ.si debitori. Adde q Cy.hic tz contra gl.ſz do. Jo.in l.j.de leg.j.tenet gl.z vide gl.in l.proxima in verb.actio nes.z eam not.

c ALEX. Breuius. Adde Bar.in l.j.ff.de leg.j.

d ALEX. Et in re. An actio ex testamento concurrat cū rei vē dicatione Bar.in l.nemo rem suam.ff.de ver.ob.z Imo.tz Jnus in l.j.de leg.j.in Spec.in ti.de actio.z peti.ſ.sequi.ver.illud vero no,dignū,z conse.Et no.q̄s ista actio in rē,videt vtilis vt est glo. in l.si.in verbo,etiam in rem.ſ.de sac.san.ecc.Et adde no.q Bar. in l.j.ff.de dona.z Bal.in l.ea lege.in j.q.

e ALEX. Obligata. Adde Bar.in l.si.ſ.de sac.san.ecc.sed con trarium videtur tenere in l.j.in fi.de lega.j.z vide Bal.in d.l.si.

f P.P AV.P. Specialis casus. Vide Are.in l.ij.ſ.ex his.de verb. obl.in.l.iij.C.de neg.gest.regulariter autem contra vide Bart.in l.apochis.in prin.ff.de iure fisc.allegat tex.in l.creditores.ff.de ſtra.pigno.

g P. PAV.P. Res heredis. Vide etiam Com.consil.lviij.z idem etiam in bonis heredum tutoris,vt ibi per eum ad Bar.in ver perandū.ſ.fi.ſ.de iud.etiaz si defunctus bona heredū obligāt, vt habes ad Bar.in l.oblig.generali.ff.de pigno.

LEX II.

4 Quando legatur res heredis,vel legatarij,non cōpetit actio in rem.

5 Ad legatum relictum in codicillis,competit vtilis ex testamēto.

6 Legatum vniuersale,vel quādo legantur omnia bona,vel maior pars bonorum,an equiparetur fideicommisso vniuersali.

1 a b **Wne verbum.** Verborū reiecta varie tate exequata sunt le gata z fideicōmissa adeo q sunt effecta quasi synony ma.h.d. †Hoc.q̄s verbum,ª mando,ᵇ non est verbū preceptiuum,z sic habes q̄s est longa differentia inter iubeo,z mando,vt hic patet,z gl.ponit in l.sepe.de offic.pref.vbi dicitur, q̄s mandatum est gratuitum:secus in verbo,iubeo. Opp.q̄s ad huc remanet differentia inter verba directa,z obliqua,vt ſ.tit.j. l.eam quam,z gl.coheredi.l.cum filie.de vul.z pu. Solutio debes scire†q̄s verba directa,z obliqua sumuntur in iure nostro trib⁹
2 modis. Primo dicunt verba directa illa,que sunt preceptiua nō directa,verba precatiua,vt hac l.in prin. Et ista differētia est ho die sublata,vt hic. Quandoq̄s dicuntur verba directa.ea que pro nuntur in nominatiuo casu,obliqua,q̄ in alijs casib⁹,vt videtis in l.quādo indignū.ſ.de test. Tertio mō dicuntur verba directa, q̄ſ sonant,vt quis capiat de manu sua,obliqua,vt quis capiat de manu alterius. Et ista differentia in relictis vniuersalib.adhuc hodie durat,vt d.l.eam quam.z l.coheredi.ſ.cum filie.z plenius me dixi,in l.ceturio.de vul.z pu.z tetigi ſ.de impu.in l.precibus. In legatis vero particularibus,est relicta ista differētia,vt hic. Quo ad id tū possum⁹ dicere,q̄s adhuc hodie durat.sez.quo ad modum nanciscendi possessionem,vt l.Titia cum testamenti ff.de leg.ij.fm tertiam lectu.ibi positam. Opp.q̄s adhuc fir ferentia vtrum legata relinquant per iuramentū.vel non.vi pater.ſ.filius.de leg.ij. So. Quicquid gl.dicat,ibi loquitur
c ramento defuncti q̄s adhuc hodie differentiam impora. tum q̄s vidistis ſ.de proba.auth.q̄s obtinet.hic loquitur q̄ testator iussit heredem iurare de cuius heredis iuramento.dic vt plene in l.que sub conditione.de condi.inst. Ulterius oppo.z videtur q̄s etiam ista differentia sit hodie sublata de iure antiquo.vt l.j. ff.de leg.j. Varie solu.dantur ibi,tene illā.q̄s ibi loquitur fm me diam iuris prudentiam,hic fit mentio de iure antiquo.ante tem
d poza affozum. Oppo.de l.cum vero.ᵇ Japparet.ff.de fideicom.lib.
3 Blo.que est hic in sol.istius contrarij,videtur variare.†Nā pri mo videtur dicere.q̄s in libertatibus sit sublata illa differēt a li bertatis directe,z fideicommissarie,postea dicit contrariū.Ver tas est,q̄s non est sublata. Nec ob.ista lex,qz exequata sunt lega ta fideicommissis,in quibus circuitus erat vtilis.vt dixi ſ.
4 ri. †Quero primo,quid si testator legauit,rem heredis e gatarij.an cōpetat actio in rem. Bl.hic tenet q̄s sic. Unde illa que est singularis. Contraria glo.habemus in multis locis.ut seruū.l.Papinianus.de leg.j.l.si heredis seruus.ad l.Fal.l.hono tatū.ſ.fin.ille contrarie sunt vere,z iste reprobantur ab omni. Facit l.si quis inquit.ſ.j.ff.de le.j.z l.si tibi homo.ſ.cū fundū.ne
5 leg.j. †Quero,quando legatum est relictum in codicillis,quo actio competat.Quidam dicebant officiū iudicis. Blo.determi
6 nat,z bene,q̄s competat vtilis ex testamento. †Ultimo,esset vi dendum in hac materia vtrum legatum vniuersale,vt quādo le gantur

ſtinia bona, vel maior pars bonorum, equiparetur fideicommiſſo vniuerſali. De hoc dic, vt l. ſtatu liberum. §. fin. cum l. ſeq. ff. de leg. ij. ꝛ l. mulier. §. fi. ff. ad Treb.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quod verbum. Vide Bar. in l. ſeruꝰ. ff. de leg. j.

b P. PAV. P. ¶ Verbū. mādo. Vide Alex. in l. more. ff. de iuriſdic. omn. iudi. Jaſ. hic. gl. ꝙ Bar. in l. ſepe. ff. de offi. preſi. glo. in c. cum aliquibus. in ver. concedimus facultatem. de reſcr. in vj. ꝛ vide omnino que addidi ad Bar. in d. l. ſepe. ff. de offi. preſid.

c ALEX. ¶ Juramento defuncti. No. hic intellectum l. cum pater. §. filius matrem. de leg. ij. Sed Bar. in d. §. filius matrem. tenet, quod habet locum tam in iuramento heredis, quam teſtatoris, ꝛ ſic eſt ſibi contrarius, ꝛ illum tex. t. alle. Bal. in l. j. §. commo, quod iuramentum habet vim caſus expreſſi.

d ALEX. ¶ Oppo. de l. cum vero. Adde Bart. in l. legatorum. in prin. de lega. ij.

e ALEX. ¶ Quero primo quid ſi teſtator. No. hāc gl. que repro-batur per Bar. cuius opi. verioꝛem credo, ꝛ cōtra iſtā gl. eſt etiā alia gl. per diuerſas. in verbo ſeu res. §. mand. ꝛ illud etiā ſequitur Bart. ꝛ Bald. in l. heredum. §. de fideicom. per Bal. in l. j. §. eo. ꝛ ſunt gl. alie. quas hic Allegat Bar. in contrarium. ff. de ſer. l. pa. no. ꝛc. Et in quantum dicit gl. hic quod ſi legatur a legatario eadem res ſibi legata ſecundo legatario an primo legatario immediate cōpetit ibi rei vendicatio, vide per Bal. in l. j. §. eo. ver. quoſi a legatario. ꝛ ſequitur But. hic etiam reprobat gl. reprobatā per Bal. ¶ Adde quod Bald. conſ. cclxxij. iij. li. in fi. dcit q̄dam gl. que eſt. in l. ij. C. communia de lega. dicit quod teſtator legando rem heredis tranſfert dominiū, quaſi herede adeundo hereditatē, videatur in hoc conſentire, ꝛ ratificare. Et pro hoc arg. optimum. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. l. ſicut. §. venditionis.

LEX III.

1 ☞ Incertitudo, ſeu varietas inter plures quando ſorte dirimatur.

a **Si duobus.** [a] Incertitudo, ſeu varietas inter plures, que in cōmodū ipſorum agentum reſpicit, ſorte dirimit. h. d. Videtis hic

b quod iſta cōtentio ſorte dirimitur. [b] Cōtra j. de dona. l. ſancimus. §. ſinaute in huiuſmodi. Solu. Fateor q̄ hic loquitur quādo omnes habebant equale ius. Sec⁹ ſi vni eſſet relicta pars maior ſeu portio, quam alteri. ¶ Opp. ꝛ videtur quod aliter diri

1 matur, vt l. huiuſmodi. §. fi. ff. de lega. j. ꝛ inſti. de ſatisda. tuto. §. fin autem, Solu. ✝ Quandoq; actores plures diſcordant inuicez in

* prēiudiciū rei, ꝛ tunc non dirimitur ſorte. * ſed per prætorē cogūtur concordare ad petitionē rei. Quandoq; concordant in prēiudicium eorum propriū. ꝛ tunc habet locū materia noſtra. Nam ſi quidē pōt apparere ex iuris diſpoſitione, qualiter hec cōtentio dirimatur, vt q̄ vni plus relinquitur quaz alteri, tunc illo modo debebit dirimi, vt l. ſancim⁹. §. ſinaute in huiuſmodi. j. de donat. Et ſi non apparet, ꝛ tunc aut neuter actoruz petit q̄ dirimatur ſorte ꝛ nō dirimet, ſz inuicē ſe impediunt, vt ff. quib. mod. vſusfru. amit. l. ij. §. fi. Si autē alter eoꝝ petit, tūc ſorte dirimatur, vt hic.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Si duob. Circa iſtud an ꝛ q̄ poſſit decidi ſorte. vi de late Feli. in c. capitulū. extra de prob. vide ter. quē pōt Ang. ꝛ alij ibi in l. a diuo pio. §. ſed ꝛ illud. in prin. ff. de re iud. Item materia ſortis, ꝛ an poſſit appellari a diuiſiōe facta p ſortes. vel peti reſtitutio in integrū, vide Phili. de Per. in rub. extra de appel.

b ALEX. ¶ Sorte dirimit. Quod remediū vertat inter ſimul diſcordes, ꝛ adde q̄ vbi eſſet timoꝛ ne venirent ad arma, vt q̄ iudex poſſit compellere ad concordiā. Aduertas tamen quod tunc aliquid dirimitur ſorte, cum incertuz eſt de iure, ſecus ſi ſit incertū de facto. Ita eſt glo. elegans. in l. j. in ver. prohibebit. j. vt poſ. q̄ eſt valde no. ꝛ no. Jm. in l. huiuſmodi in fi. de leg. j. ꝛ in l. in trib. ff. de iud. Die tamen, vt per Archi. xxviij. q. j. circa prin. ꝛ predicta etiam ponit Bar. in l. duob. ff. vti. poſ. ꝛ Bal. in i. iubemus. de ſa croſ. eccl. an electio ✝ Pape poſſit committi ſortib. Bal. hic q̄ non Et vide ſe adde hic Bal. in l. meminim⁹. j. quādo ꝛ quib. quar te pars debe. ꝛ de materia vide Bar. in l. duobus. de leg. j.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Non dirimitur ſorte. Jn iſta materia quando dirimi poſſit queſtio ſorte, vide per Fely. in c. capitulum. de reſcript. ꝛ in rub. de treug. ꝛ pac.

1 ☞ Electio, quando eſt commiſſa in tertium, ſi tertius non eligit quando tranſfertur ad arbitrium boni viri.

1 Jus eligendi conſpetens alicui, quando perdatur anno,

§. Sed ꝛ ſiquis. Hic eſt bonus ꝛ ſingularis caſus. Si relinquitur res eligēda

a per tertiū illo nō eligēte, vel negligēte per annū, tranſfertur electio in legatariū, [a] omnimodo eligat rem mediocrem. No. ✝ quod in le-

1 gatis receditur a perſona, ſecus in cōtractibus, vt §. de contrah. emp. l. ſi. quod plene dixi in l. ſi quis arbitratu. de verb. obligatio.

2 ¶ Opp. ꝛ videtur quod electio trāſferatur in arbitriū boni viri, non in ipſum legatarium, vt l. j. ff. de leg. ij. Sol. Hic loquitur quādo relinquitur electio rei certe, conſiſtentis in ſpecie. Jn cōtrario loquitur quando relinquitur quantitas eſtimāda per aliū, vnde declaratio quātitatis nō cōſiſtētis in ſpecie, remanet in arbitrio

3 boni viri. Item opp. ꝛ videtur quod ille, ✝ qui habet ius eligendi non perdat illud per curſum anni, vt l. cum quidā. ff. de le. §. ſolu. Quandoque committitur electio alicui perſone ſeu aliquib. perſonis, quibus legatur, ꝛ tunc nō perditur ius illud p curſum anni ſed perdit, cū ille talis fuerit ſup hoc per lit. cōteſt, interpellatus vt l. cōtraria. Et ideo dixi plurie⁹, qū relinquitur aliquibus, pau-

b peribus eligēdis per talē tūc illud ius eligēdi non perdit anno. b Si vero perſona legatarij eſt certa, ſed alicui cōmittitur electio rei tunc illud ius eligēdi permittitur anno. Tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In legatarium. No. tū quod ſi duo poſſunt eligere. ꝛ vnus negligit vel latitat, alius poterit eligere l. ſi legatario. ꝛ ibi Bar. ff. de fideic. l. ꝛ no. hunc §. non habere locū in perſonarum electione, ſed rerum tantum. Bal. no. in l. ſi. §. de contrahen. emp. videtur velle quod duret donec partes ab eo velint recedere per auth. ſi tamen. j. de temp. appel.

b ALEX. ¶ Perditur anno. Adde Bar. in l. executorem. j. de exec. rei iudi. ꝛ Bal. in l. captatorias. §. de teſt. mil.

a **§. Sed quia.** [a] Legata ꝛ fideicōmiſſa pura. vel ſi die certā relicta, non poſſunt alienari, vel obligari. h. d. ¶ Opp. de l. Titius. ff. ad Treb. de pet. her. l. ſed. ꝛ ſi lege. §. q̄ autē. Bl. dicit ille ſunt veteres leges, que permittebāt alienationē, que per hanc legē ſunt correcte. Jn quantum innuit glo. dictas leges corrigi, male dicit, q̄ ibi loquitur, quando quis erat rogat⁹ reſtituere quicquid impererit ex hereditate, quo caſu erat olim prohibita alienatio. Hoc vero hodie eſt limitatu ꝛ vt in auth. cōtra cum rogatus. j. ad Treb. ſed hec lex loquit q̄ quis erat rogatus reſtituere quicquid peruenit. Expone ergo ter. iſti⁹ l. ſm veterē diſpoſitionem. ꝛc. q. d. q̄ etiam veteres diſpoſitiones alienationē prohibebāt. Opp. ff. ad Treb. l. Par. §. res que Sol. dantur plures. Illa eſt vera, q̄ poteſt alienare de reb. que ſubiacent reſtitutioni vſque ad Treb. Opp. de l. ſi heres inſtitutus. §. ſi heres. ff. ad Treb. Sol. Fateor q̄ in rebus alienatis non eſt neceſſaria reſtitutio, vt videbitis. j. proxi. §. iſti alienatio nō tenuit. vt hac. l. Opp. ad Treb. l. quidā. §. ſi quis filiū. Sol. iſta eſt vera. hec l. loquitur, q̄ ſeruus ſubiacet reſtitutioni nominatiū, ꝛ alienat, lex contraria loquit, q̄ ſubiacet reſtitutioni ſub vniuerſitate, nō nominatim, ꝛ alienatur per vltimam voluntatem nō inter vivos. Unde fauore vltime voluntatis valet alienatio, vt ibi arg. l. ab e. j. de ſeruo pig. dato. manu. Et hunc articulum examinatu plene, vt ibi no, ꝛ de manu. l. ſeruum qui. ſecundum Jaco. de Aret.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sed quia. adde ad materiam huius §. Bar. in l. qui dam. §. fi. ff. ad Treb.

2 ☞ Res ſubiecta reſtitutioni poteſt alienari ab herede ignoāte.

3 Conditio in legatis, q̄ trahatur retro conditione adueniente.

4 Fideicommiſſarius vniuerſalis quo caſu habeat rei vendicationem, etiam reſtitutione non facta.

a **§. Sinautem.** [a] Res. q̄ ſubiacent reſtitutioni, ſub conditione, vel die incerta, poſſunt alienari, ꝛ obligari interim, ſed aduenīente cōditione fingitur factū retro nullū. h. d. vſq; ad §. emptor. Oppo. de l. ſeruo legato. §. j. ff. de leg. j. gl. dicit fateor quod interim valet alienatio, ſed fingitur nulla condictione aduenīente. Contra hoc opp. videt non valeat, vt in auth. res que, ꝛ in corpore vnde ſumit. Ita tenet gl. hic, ꝛ in l. pierunq; ff. de reg. iur. circa fi, ꝛ l. ſeruo leg. §. j. ff. de leg. j. Contra §. quod iura antiqua non ſint correcta, hoc tenet gl. in l. cuz pater §. liberis. ff. de leg. ij. ꝛ in corpore vñ ſumitur hec auth. de reſt. ꝛ ea que pa. §. quamobrē, ꝛ iſta vltimā approbant omnes doc. ſ. Dy.

b ✝ Set. ꝛ omnes alij. Iſtud eſt vtile ad q. dicit ſtatutum⁹ quod ſi quis

1 alienauerit rē, ✝ ꝛ non ſoluerit gabellā perdat eaz, quid ſi eſt alienata res, que ſubiacet reſtitutioni. Si diceremus q̄ interim valet alienatio, nō eſt locus pene ſtatuti, vt l. ea quidē. §. ſi manci. ita fue. alle. Si vero dicim⁹ interim valere, eſt locus pene. q. interim

2 fuit facta alienatio. Item opp. de l. ſi. §. ſi. ff. de leg. ij. Sol. Ille caſus eſt ſingularis, ꝛ multum notandus, quia res que ſubiacet reſtitutioni, non poteſt alienari, verū eſt ab herede ſciente, ſed ſi ab herede ignoꝛante. ſecus, vt ibi. Item opp. extra gl. dicitur quod fingitur retro nulla venditio ✝. Cōtra in legatis, adueniente cōditione ſiet ita nō trahitur retro, vt l. j. §. ſi. ff. ad Sylla. Sol. Verū eſt, q̄ retro non trahitur, quantum ad dominium. ꝛ ad cōmodum rei legate, vt ibi, ſed quantum ad reſcindendā venditionem ſic vt hic.

4 ¶ Opp dicitur, ✝ q̄ ille cui debet reſtitui, poteſt rem alienatam vendicare. Contra. fideicommiſſarius vniuerſalis non ꝛz venditio

Bart. Secunda ſuper Cod.

nem,nisi facta sit restitutio vt l.facta.ff.ad Treb.Sol.Fateor cō trarium regulariter,sed in rebus alienatis,non est restitutio necessaria,& sic est hic casus specialis,vt gl.dicit,& bene. Uidebitis no.j.ad Treb.l.pe.§.fi.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Si autē. Circa materiā huius §.q res subiacēs fideicommisso nō possit alienari quid si testator instituat fideic.& aliū,an videat intellexisse in alijs bonis nō aūt in subiacentibus quasi subiacētia voluerint esse fideicōmissarij,an in parte quasi sibi debita vide Jo.de Ana.q non cons.xxx.inc.viso testamento,p totuz,an aūt substitutus pupillaris possit reuocare alienata per pupillum,& tutorē.si casus substi.postea euenit,sit institutio aut alienatio si cū causa aut sine.vide Jas.in l.si arrogator. ff.de ado. vide eundem in l.inter omnes.ff.qui satisda.cog.vbi dicit sec⁹ esse in vulgari,& fideicōmissaria substi.vide eundē in l.si a substituto in prin.de le.j. Itē quod in istis non sit necessaria aliqua restitutio realis,vel verbalis.vide Joā.de Ana.cons.xiij.an aūt si fideicōmissa.esset presens alienationi,& nō contradiceret sibi preiudicaret vide Jas.in l.cum proponas.C.de pac. Item limita reg. huius §.non procedere.in condi.potesta.scdm Jmo.in l.qui heredi. §.si pars.de condi.& demon.vbi vide Soc.in l.fi.& in l.Marcel. §. res que.ad Treb.& ibi etiā quid si subiaceat resti.per substitutionem pupillarē.& multa alia in materia alienationis rei prohibite alienari,vel expresse,vel quia subiaceant restitutioni. Itē quid si res sit prohibita alienari an ille cuius fauore est prohibita alienari,possit propria authoritate apprehēdere vide Jas.in §.diui.de leg.j.& ibi ad Bar.quid aūt si ille q alienauit esset soluēdo,an possit agi contra pos.bo.vide Aug.in auth.de resti. Item dum dicit q non prescribitur res taliter alienata,limita vt per Jas. in aut. res que.j.eo.in prin.vbi etiam alias limitationes,vide Com.in materia huius.§.cons.lxxvj.vbi loquitur etiam de hypotheca,an autem agatur rei vend.vel petione her.vide Aug.cons.cclxij.

b ALEX. ¶Dicit statutū. De cōtractu nullo.nō soluit gabella. idē tz Bar.in l.nō dubiū.§.de legi.in prin.& in l.ij.in fi.§.de eunu. vbi est tex.& per Bal.hic in §.pe.& Bar.in §.si testator.alleg.hic & Aug.in l.Marcellus.§.res que.ad Treb.

c ALEX. ¶Itē opp.extra gl.No.quod fictio non trahitur retro, & licet gl.hic dicat q trahit retro,etiā quo ad fructus,communiter reprobatur,q illi fructus spectant ad heredem, vt hic plene dicunt doct.& gl.sing.in l.emptor.de rei vendicatio. in l.in fundo. eo.ti.post Bar.& vide hic.in l.pe.& Bal.& Jmo.in l.insulam.ff.sol. matr. Unum tene menti quod ista bona subiecta restitutioni, in a q̄uē euentū possunt capi per creditorē ex primo decreto. & etiā ex secundo. Et ita possit dari fraus,& cautela. Ad omnia ista iura tex.est no.in l.peto.§.predium.ff.de leg.ij.& ibi hoc Bar.& Bal.& Jmo. Itez hanc regulam quod subiecta restitutioni sub euentu conditionis non possunt interim alienari,hoc est verū.si talis cōditio erat casualis.secus si potestatiua,q tunc imputatur nō impleti,& interim alienatio valet. Ista est no.limitatio, quā forte nō reperies alibi.in l.qui heredi.§.si pars.cuz gl.in verbo vsucapta. de cond.& dem.& ibi hoc multū no. Jmo.in d.§.predium. Item tex. istum limita.vt post Jmo.in l.cū pr.§.libertis.de lega.ij. ¶Adde secundum Pau.de Ca.aliam vtilitatem que resultat ex isto §. dū irritat alienationem que est nūc. Nam non solūm conditione pēdente cessat vsucapio,vel prescriptio.q adhuc fideicommissarius agere non pōt.& nō valenti de iure nulla currit prescriptio.l.j.in fi.de anna.exce.sed etiā postquam cōditio extiterit.nō poterit emptor incipere vsucapere.vel prescribere longo tēpore q in tali prescriptione requiritur ti.l.nullo.§.de rei vendica.& huic fingitur nunquam interuenisse tit. Et ita debet intelligi iste tex.fm ipsuz,licet poterit incipere prescriptio lōgissimi tēporis. Dicit etiam aduertendum ad vnum in quo ipse consuluit,q licet verum sit quod illa res non posset prescribi,quando est facta p psonam prohibitā alienare,& per ipsum grauatū de restituendo. Quod tamē alius extraneus,qui non cōtinetur sub prohibitione,qui forte rē tenebat vt suam,potest alienare,& alienatio tenebit,& sic ex causa tribueretur titulus ad prescribendum contra illuz,qui agere posset & sic post euentum conditionis,vel quando fideicommissum esset purum vel in diem certum. Allegat Badl.in l.ij.j.de vsucap.pro emp.& dicit fuisse dictum,Pet.& Cy.in l.fi.in vj.opp.§.in quibus causis.in integrum resti.non est neces.

AVTHENT.

1 Dos,& donatio propter nuptias,dicitur congrua secundum qualitatem personarum.
2 Res,que subiacent restitutioni quando possunt alienari,vel obligari.
4 Mater tenetur alere filios,quando pater esset inops,& ipsa esset diues.
5 Pater potest dotare filiam in testamento,in rebus prohibitis alienari.
6 Filia si est maritata,sed non dotata,an pater teneatur eā dotare.
7 Pater potest alienare de rebus,que subiacent restitutioni pro filia quam vult ponere in monasterio.
8 Filia si tempore mortis patris dotem a viro recuperauit,an veniat in restitutionem fideicommissi.
9 Sumptus alimentorum an possint fieri de rebus, que subiacent restitutioni.

a RES que subiacent. [a] Ista auth.venit ad l.C determinādo eā,in casu. Nā cū simpliciter prohibet alienatio,& obligatio hoc casu permittitur. Circa istaz auth.
1 ¶†Querit primo que dicat dos,& donatio propter nuptias. Cōgrua respōsio est,fm qualitatem personarum vt dixit hic tex.me
2 lius in l.quero.ff.de iure dot. ¶†Quero, an hec l.loquat in dote, quaz aliquis dat,an in dote,quā aliquis recipit,que postea exigitur,cū erit casus restitutionis. Gl.dicit,& bene intellige hoc vtro
3 que casu tam in dote constituenda,quā in dote restituēda. †Quero vtrū ista l.habeat locum quando quis constituit dotem pro se ipso,aut etiam quando constituit pro alijs. Respō. Quandoque quis cōstituit dotē vel recepit pro persona,per quā hoc facere tenetur,vt pater pro filia. Tenetur enim eam dotare,vt l.fi.§.de do. promis.de ritu nup.l.qui liberos. Itē pater pro filio tenetur dotē recipere,& posset ad hoc cogi,vt notatur per Dy.in l.si cū dotē. §.transgrediamur.ff.so.mat.& isto casu lz alienare,& obligare res, que subiacent restitutioni,vt hic,& in l.mulier.§.cum proponeret. ff.ad Treb.& l.filia in prin. Quandoqz constituit dotem pro personis pro quibus nō tenetur,vt mater pro filia. Non enim est officium maternum dotare filias,vt dixi §.& isto casu non lz alienare res que subiacent restitutioni. Ita tenet glo.in l.a filia.in prin. ad Treb.& Petr.tenet hic.puto tamen,quod si pater inops esset,nec
b haberet vnde dotaret filiam,quod tunc esset officiū maternū [b] do
4 tare filiam sicut dicimus in alimentis,†quod mater tenet alere filios quādo pater esset inops,& ipsa esset diues, vt l.si quis a liberis,quasi per totā l.ff.de libe.agno.& habuistis tractatum in l.alimenta.§.de neg.ges. & isto casu crederem q mater posset alienare res,que subiacent restitutioni. Et eodē modo dico in fratre,in casu quo frater cogeretur de iure dotare sororez,eo casu posset res que subiacent restitutioni,alienare. Quando autem frater cogat habuistis tactum in l.non omni.§.de admi.tut.& in l.cum plures. §.pe.§.de admi.tut. Illud tamen quod hic dicitur, quod possunt alienari res,que subiacent restitutioni in istis casibus, non hz lo
c cum nisi in liberis,qui sunt grauati [c] a parētibus non eīn permi
5 titur alijs,vt vidistis in hoc tex.& in corpore vñ sumit. ¶†Que
d ro similiter extra gl. [d] quid si pater non dotauit filiam quando viueret sed dotauit eā in testamēto,an possit hoc facere de reb. que subiacent restitutioni. Istū passum non tangunt scriptores hic de facto tenuit q sic. Nam in eo quod ipse habet necesse pro constitutione dotis dare,nunquam videtur fuisse in fideicommi.vt l.mulier.§.cū proponeretur.ff.ad Treb.vnde videtur quod si ipse nō dotasset posset deduci per filias,vnde se dotēt,sicut deducit legitima debita lege nature,vt in tex.aut.huius. Preterea sic dici pōt alienatio,assignatio que fit in testamento,vt §.de secū.nup.
6 l.si quis prioris.§.certū esse,& ibi vñ casus, †Quero, [e] quid si pa
e ter habet filiā maritatā,non tñ dotatā an possit eam dotare. Videtur q sic,q pater est obligatus dotare filiā fm gl. que dicit obligamur.§.lege.ff.de act.oblig. Cōtrariū est veritas. Nā non est obligatus dotare filiā,sed ad illud faciendū compellitur iudicis officio,vt d.l.qui liberos.ff.de ritu nup. Et sicut non pōt cogi alimētare filiū si hz vnde se alat,ita nō cogit dotare filiā nuptā, q iam nupta est,vt l.si a liberis.§.ij.de li.agno. De hoc tāgitur p
7 Bul.in l.cū is.ij.de cōd.inde. ¶†Quero,an pro filia,quā pater
f vult ponere in monasterio,posset alienare de rebus,q subiacēt restitution. [f] Certe puto q sic,q introitus monasterij est fauorabilior dote,vt apparet in auth.de san.epis.§.sed & hoc pñti,& ad
8 Treb.aut.nisi,&c. Redeo ad glo.†qd si tpe mortis pris.filia que dederat dotē a viro recuperauit,an veniat in restitutionē fideicommissi. Glo.dicit,respondeo,nō,scdm Hug.nil allegat. Probatur ff.ad leg.Fal.l.pater filiū.in prin.& ad Treb.l.mulier.§.cum proponeret,& l.a filia.ff.eo.in prin.& ita tenēt Mar.Sil. Ja.Cy.quasi omnes. Uerū tñ dicit Jac.de Bel.in corpore vnde sumitur aut.q si dos illa esset recuperata per patrē viuentē,q veniat in restitutionē,q nō placet,donec filia viuit,q pater cogitur do
9 tare,vt in aut.sed quāuis.§.de rei vxo.act. ¶†Querit glo.
g sumptus [g] alimentorū possint fieri de reb.que subiacēt restitutioni,si aliūde non habet Gl.dicit q nō hoc casu.secus si esset rogatus restituere quicquid supererat,vt in aut.§.cum rogatus.ff.ad Treb. Doc. Communiter dicūt contrarium,q pro alimentis possit fieri
* alienatio,sicut p dote. Et hoc mihi placet,* nā sicut est officium paternū dotare, ita est officiū paternū alere. Pro hoc vide glo.

h que quasi hoc determinatb .in l.ob eas.de pred.mi.que est notãda
20 ad hoc.†Et idem puto quando filius caperetur a latrombus.qõ
possent pro eo redimendo i alienari bona que subiacent restitu-
u tioni.†S3 qd si propter delictũ k ipse sit condemnatus,an pro re
k dimendo sibi vitam,vel membrum possunt alienari res que sub
iacent restitutioni. Ifrud est dubiũ,quia sua culpa incidit in hoc
delictum,ideo cogitabis.

ADDITIONES.

g AND.BARB. ¶Res que subiacent. Ro.q hec aut. h3 locum in dote restituẽda,s3 quid si vir cõsumpsit tm̃ de bonis,q sufficit ad legitimã,& Treb.an vxor poterit recuperare dotẽ in istis bonis subiectis restitutioni. Do. Pau. dicit hic,q sic,& ita vidit cõsul.& iudicari,q3 illa cõsumptio viri nõ d3 preiudicare vxori. Itẽ quista auth.etiã emanauit in fauorẽ mulierũ,& vide Lud. Rom. in consi.cexxix.& in cõsi.cclxiij,vbi cõsuluit,si alimẽta,& dos equi parantur in casu isto.

ALEX. ¶Res que subiacẽt. Vide Alex.in l.q. Rome.§.cohere de re verb.oblig. An autem heres rem subiectam restitutioni, possit sibi eligere in quartam. Dic quod non, quia debet eligi, arbitrio iudicis.secundum Bal.in l.iubemus.ad Treb.& in l.si pater.de inst.& substit.& in l.non amplius.de leg.j.& in l. filium quem habentẽ.§.fa.ercis.dixi in l.Marcellus.§.res que.ad Treb. Rot. tamen q ista auth.non procedit in re prohibita alienari per contractum,q3 talis res nõ poterit dari in dotẽ.3.secundũ gl.& Bal. in l.nulla.in fi.§.de iur.dot. Facit q dixi.§.in alia apost.& de materia huius apost ille vide p Ang.in l.fi.§.de dot.promis. adde ẽt & sing.dixit Bar.in c.j.§.donare.qualiter feu.olim alie.pote.vbi dicit.q ista aut.nõ habet locũ in re feudali,vel in alia,q de sui natura nõ possit alienari,vt emphyteusis,&c. Et adde Bal.in c.j.in prin.de proh.feu.alie.per Feder.& quãuis feudum nõ possit dari vel promitti in dotẽ,per mulierẽ pro alia,vt d.§.donare. pro se tñ põt,vt in c.a Sẽpronio.de inuest.quã Titius.de re alie.fecit.& in c.j.an maritus vxori,& ibi Bal. ¶Predictis adde ẽt text.in c.j.de eo qui sibi & her.suis,& vide in c.nuper.de dona.inter virũ, & vxo. Sed contra do. Bar.in d.l.donate.tenet ipse Bal.& Sali. in l.nulla.§.de iure do.& vide Pau.de La.in consi.clxij.incip.visa facti narratione.& Ang.in l.fi.C.de dot.promis.gl.& Bal.in d.l. nulla.q res prohibita alienari per cõtractũ nõ põt dari in dotẽ & idem in re expresse prohibita alienari,secundum Pau.de Last. consi.xlij.in c.q3 per supta scriptum. Et ad hanc auth.vide vnã limitationẽ per Bar.in l.si locus.ff.de rel.& sump.fun. ¶Adde q ẽt Ro.cõsuluit.q res restit.subiecta,sicut põt alienari pro dote,ita & pro alimẽtis,eius cõs.cclxvij.quẽ plene.vide ad hãc apostillã cõs.ccccl viij.cũ Bar.vult q filia nupta nõ possit petere dotẽ in bonis restit.subiectis. Adde q Bal.& Ang.tenẽt cõtrariũ.& etiã Pau.de La.qui dicit si cõtra Bart.consuluisse.et ita si dota esset,nõ congruo tẽpore donationis.si tamen statutum diceret q staret contenta dote paterna,si nõ esset congrue dotata, sufficeret,secundũ Bar.qui etiam dicit q mulier gravata restituere, si cõgrue,& sẽm qualitatem persone non potest nubere. poterit bona dare in dotẽ. Et q maritus de omnibus lucrabitur partẽ, vel totũ ex forma statuti,sicut si non esset restitutioni subiecta,q3 cessat phibitio hoc casu.q probatur,q3 si maritus nõ lucraret.p tineret dos ad heredes mulieris,nõ autẽ rediret ad fideicom. vt est casus sẽm Pau.de ca.fing.in l.mulier.§.cum proponeretur. ff.ad Treb. Adde etiã q idem consuluit Bal.cons.lxxij.ij.vol.sed ibi dicit.q non existentibus liberis ,vel lucro statuti q dos redit in fideic.q3 cessante causa.&c.& idẽ voluit cons.cexxxiij.ij.vol. & ccciij.eo.vol. dicit etiam Pau.de Last.q si gravatus recipiat dotem vxoris,& consumat tãtum quantum est detrahendum vigore fideic.q nõ nocet mulieri.quin pro rest. dotis sint alia bona hypothecata. Et ita dicit fuisse cõsultũ per multos doc.& inueni ipsum ita consuluisse eius consi.x.& cexx.tamẽ Ro.cons.cexxxij. aliter sensisse vr.& q res prohibita alienari possit pro alimentis alienari,voluit idem Bal.consi.cccxxv.xiij.li. P. PAV. P. ¶Res que.Vide Com.con.lvj.qui loquit de filia gravata:q3 si legitima nõ sufficit.pro dote cõgrua põt dari de bonis subiacentibus rest. & hanc aut.repetit Jas.vide Com.consi.xiij.inc. Titius instituit circa fi.& cum nulla interim currit prescriptio,vt isto tex.& ibi p eum,extende tñ exhibitionem huius authentice nedũ in exhibitione expressa,sed etiam in tacita. Ita Pau.de Cas.consi.xiij.allegat notata in l.cũ pater.§.liberis.in gl.allegat postea l.seruo legato.in prin.de leg.j.& circa illud & dicit hic de dote vide Alexã. cõs.lxj.& an pcedat in repetitõe dotis habita post prohibitionẽ vide Alex.cõs.ccccl vij.Jo.de Anan.cõs.lxj.in ij.dub.limita decisionem hic posita nisi res esset privata.vide per Alex.in l.pro here & vide casus sing.in materia Alex.consi.cxxv.ad fi. Item habui casus mirabiles.vbi ponit quid si maritus decit fideiussorẽ pro dote restituenda sẽm formã alicuius statuti,an ista datio fideiussoris in casu dotis restituende facit cessare beneficiũ huius aut. Itẽ q debeat solui dos portius de bonis fideiussoris.& de bonis subiectis fideicommisso.vide Pau.cõs.de quo j. Itẽ qñ talis alienatio fieret ignorante fideic.valeret,& solum pretium veniret in restitutione.vide Alex.consi.iij.in ij.vol.& consi.cccxxxvij.ad fi. vide omnino Pau.de La.consi.x.& omnino.consi.xvij. Item limita hanc materiã in prohibitiõe facta in vltima voluntate:secus si inter vivos.vide Alex.cõsi.cexlvj. Itẽ q si in tempore date dotis marit⁹ fuisset solvẽdo,& dedisset fideiussores,& nõnulla alia,vide per Pau de La.consi.cxxx.& an ista auth.loquẽs. de phibitione tacita habeat locũ in expressa.vide Pau.cõs.xiij. Itẽ qd si grauatus habuit tantum legitimam vel in propio matrimonio fuerit sufficiẽs ad restitutionẽ dotis sine cautione,an procedat ista dispositio. Vide Ro.cõs.cexxxij.vbi etiã põt qd si tot fructus pceperit q potuerũt sufficere ad restitutionẽ dotis. Itẽ an ista ꝓuisio facta fauore dotis,intelligat ẽt facta fauore alimẽtorũ, vide Ro. cõs.cexlvij. Itẽ dũ dicit in ista materia q alienatio interim v3 donec euenerit conditio,limita non procedere qñ alienatio esset exprẽ se prohibita sm Bal.in c.j.de proh.feu.alie.per Loth.an autem pro redemptione psone possit quis vẽdicare bona subiecta rest. fideic.vide Bar.in l.quemadmodũ.C.de agri.& censi. lib.xj.vide Bar.in ista aut.ad fi.& que habes ibi. Itẽ q prius fit danda dos de legitima,& Treb.potest detrahi que si nõ sufficiãt poterũt capi bona subiecta fideic,& quid si fructus cepisset,& cõsumpsisset, vide Alex.in l.mulier.§.cũ ꝓponeret.ad Treb.post Ang.& Imo. ibi & Pau.hic. Itẽ quid si simul cõcurrãt fideic.subst.& phibitio alienatiõis,an facta alienatiõe statim possit revocari,& qd si priꝰ moriat qui fuit institutus,an heredes sui possint revocare, vide Pau.de La.cõsi.xij. Itẽ quid si tẽpore cõstitutionis dotis grauatus haberet tm̃ in legitima,& Treb.& quid si cõsumpsisset postea vel ante,vide Pau.de La.cõsi.xiij.& seq,vbi ponit etiã an pro restitutione dotis vxoris talia bona sint obligata, vide etiã eundẽ cõs.cxxx. Itẽ nepti,cui auꝰ religt dotẽ, an possit detrahi legitima ex persona patris de bõis que pr erat obligatus restituere, vide Pau.cõs.cexxv.in prin.quid aũt si pater phibuit sua bona alienari per filios vsq ad triginta annos,& si ẽtra fecerint q dimidia istorũ bonorũ pueniat ad Titiũ,quẽ ibi dicto casu substituit,qd iuris,si filij intra dictũ tẽpus cõtra volũtatẽ testatoris alienauerint vsq ad legitimã,aliqui partẽ proprią,aliqui partẽ pdecessorũ suorũ,vide Pau.cõs.cxviij.& in casu huius aut.an valeat alienatio fei inter facta per heredes,vide Bar.in trac.de gabe.in iij. parte viij.partis prin.& ibi etiam singulariter.quod causa renunciationis potest alienari rei subiecte restitutioni.

b ALEX. ¶Officiũ materni. Mater tenet dotare filiã,si pater sit inops. Adde latius Ly.& ibi aliqd p Bar.in l.mater.§.de iure do. & Bal.hic sequitur.sed Ange.contra.in l.a filia.in prin.ff.ad Treb. & in l.fi.§.de dot.promis.

c P. PAV. P. ¶Brauati. Vide de hoc Franc.consi.xxxvij.

d ALEX. ¶Extra gl. Adde Bar.in l.a filia.in prin.ff.ad Treb. & l.quesitum.ff.de privil.cred.

e AND. BARB. ¶Quero.quid si pr. Adde dicit Bal.in l.obligamur.§.i.ff.de act.& obli.cõtrarium t3 ibi Ang.vide ibi notatu ad Bar. Et qd si pr ispõte illã dotauit de bõis subiectis restitutioni.postquã est maritata an possit. Videt q sic ex quo spõte fecit. Et põdera q3 Bar.loquit in eo casu.quo filia est maritata,nõ loquitur eo,casu.quo pater illam maritauit.

f ALEX. ¶Quero an pro filia. Facit qõ no. Bar.in l.fi.in fi.§.de dot.promis.& idẽ Bal.hic intellige qñ monasteriũ nõ haberet redditus sufficiẽtes ad alimẽta,alias secus.& esset simonia. c. nõ satis. cum gl.de simo.per doc.in l.Titio centum.§.j.de condi.& demon.

* CLAV. DE SEISS. ¶Alienare. Et quid pro tenendo filiũ in studio,vide Alex.post Pau.de ca.in l.j.ad fi.sol.mat. Item qd si trebellianica vel legitima sufficiant ad dotem,vide Pau.de ca. cons.xiij.in ij.dub & cons.seq.

g P. PAV. P. ¶Utrum sumptus. Vide Ro.cons. cclxvij. de quo habes§.in apostilla magna,vide per Alex.& mo.hic.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Ex hoc mihi placet. Jstud sequitur Ro.cõs.cclxvij.etiã si illud fideicõmissum esset in piã causam.

h ALEX. ¶Determinat. Cui adde no.per Ang.in l.Marcel.§. res q.ad Treb.& q no.gl.in aut.cõtra in ver.gl.vltima qrit.&c.& super ter.in ver.captiuo. ¶Jn aut.res que. Quero,vtrũ qñ pupillo est facta substitutio pupillaris,an res subiecte restitutioni, eo casu possint alienari p pupillũ. Ang.in l.Marcel.§.res q.t3 q fic,qñ substitutio pupillaris sit testamenti pupilli.l.ij.ff.de vul. & pup. Sed qñ testator facit testamentũ filio pupillo, nõ videtur adimere sibi aliena potestatẽ ipso filio viuẽte,ergo,&c. Sed i hoc Bal.melius loquitur.in l.nec ei.§.eorũ.de adop.& d.§ substitutus pupillo nõ poterit revocare alienata p impuberẽ,si alienata fuerint iusta causa.l.j.§.sed nõnullos.ibi,vel subtilius.ff.de tute.& ratio.distra.& Lud.in l.Marc.§.quidã.ad Treb.& ista opi. magis

mihi placet.per dictū tex.l.j.Ad istā q.potest pōderari tex.in l.ij. §.sed q3 nostra.in ver.substitutionū.Et hoc etiam vt tex.in l.si a substituto.in prin.de leg.j.z l.q filiū.in fi.vbi pupilli educa.debe.

f P.PAV.P. ¶Redimendo.Vide Alex.late in l.quamuis.ff.sol. mat.in cons.cxviij.in fi.z in l.Marcel.§.res que.ad Treb.Bar.in l.quemadmodum.C.de agri.z censi.lib.xj.

k ALEX. ¶Sed qd si propter delictū.Hāc q.reliquit do.bar.inde cisam.Sed vide dominū bal.decidentē q nō in aut.cōtra cū roga tus.Ad Treb.Et adde q in filio videt q possit se redimere captiuū ex suo delicto, q3 id verisimiliter pr cōcessisset.arg.l.isti §. dē.ff.q me.cau.Facit l.Lucius.§.Lucius.de li.z posth.vbi id ser uādum est.qō testator verisimiliter disposuisset.Et adde Ang.z Jm.in l.Marcel.§.res que.vbi tractat de preiudicio tertij, nō dz ex suo delicto se redimere.Facit tex.lxxxvj.dist.nō satis.lz in con trariū facit gl. xij. q.ij.sacro.cūj suis iurib. allegatis in ea vbi res eccleſie possunt alienari,pro redemptione captiuorū ex suo delicto.Et adde q scripsi ad Bar.in l.Stichus.de pec.leg.in l.Quis. sol.mat.z ibi alle.tex.pro hac opi.z ibi scripsi. ¶Adde q Bald. cōs.clxxvj.ij.vol.et dicit q filius ob maleficium, vel ob debita sua culpa cōtracta.nō pōt res subiectas restitutiōi alienare,nisi vsq3 ad legitimā.Idē vult Pau.de La.hic.Si aūt pater dixit in testa mēto q posset propter suas necessitates alienare,z semel alienaue rit prodigaliter,q si iusta necessitas superueniat,nō impedit de nuo vendere,ibi vide incipit quid importet.

* a **§. Emptor.** *aEmptor rei que subiacet restitutiōi scie ter re euicta habet actionem ad pretiū, nō ad duplū etiam si fuerit stipulatus.h.d.Not.q dixi in summario. ¶Op.j.de euict.l.si fundū scies.z cōmunia vtriusq3 iud.l.si fra tres.vbi qui scies stipulatur h3 actionē de euictiōe,hic secus.Itē ibi si sciēs stipulatur,h3 actionē pront stipulat eſſ,hic ēt Jtū. Sol.Speciale est hic, Jsta est bona l.solu.z vera.Alij dicūt q hic qs sciebat rē subiacere restitutiōi,nō autē sciebat alienam,ibi lo quitur qūlqmis sciebat alienā.Et istā sol.tenent quidā z gl. videt tenere hic,sed nō est vera,q3 §.fit mentio de eo q subiacebat resti tutioni pure,vt in d.§,sed quia nostra. quo casu non constat rem esse alienā3.Dic ergo q hic est speciale,&c.

ADDITIO.

* ALEX. ¶Emptor.Vide Bar.in l.qui Ro.§.fi.in xj.z xij.quest. de verbor.oblig.

a P.PAV.P. ¶Emptor.Vide omnino circa istum §.Lom. consil. xxxiij.vbi ponit an iste §.procedat in re subiacēte restitutioni de presenti,z dicit esse cōmunē sententiā cōtra Bar.in fi.Itē ponit an iste §.locū habeat si ille cui debeat fieri restitutio succedat ei qui emit an talis heres quasi emēs semel possit repetere pretiū,z que dā alia in materia,vide Lomē.late consi.xx.vol.iij.vbi etiā an firmetur iuramento pactum in terminis huius §.

De falsa causa adiecta legato vel fideicōmisso. Rub. XLIIII.

¶Quia in legatis.quandoque modus.quandoque demonstra tio.quandoque causa adjicitur,ideo in sequenti tn.ponitur.Quid autem sit,gl.tangit de his in rub.de cond.z dem..z ego de quoli bet istorum feci vnam repetitionem,vide ibi per me.

LEX I.

1 ☞¶Cōfessio facta in testamēto parte absente.an probet solutionē
2 Qualiter excipiet debitor,contra quem agitur.
3 An ista confessio preiudicet intra triginta dies.
4 Falsa causa quando vitiet legatum.

a **Verba.** aVerba enunciatiua principaliter pro pter se emissa dispositionem inducūt nisi probetur testatorē errasse.h.d.hec lex si dotem.j. eod. ¶Opp.z videtur.quod verba enūciatiua dispositio nem non inducant in testamento pagani,vt l.ex his.§.de test. mil.Huius rumor gl.j.huius legis dicit.q hic fuerūt verba dispo sitiua.l.z ideo exigi nolo.Vide gl.j.Certe fm hoc nullum est du bium.Tu dicas.q hic fuerūt verba enūciatiua, q3 testator dixit sibi solutū esse.Quo casu nō ob.lex cōtraria,q3 ibi verba enūcia tiua fuerunt emissa propter aliud.hic principaliter propter se.

1 ¶Opp.ij.z vtt.q cōfessio facta in testamēto,nō probet solutio
b nē,q3 fuit facta absente parte,ergo.&c.vt l.certū.§.si qs absente. ff.de cōfessis.z de interrog.actio.l.fi. Sl.hic vt faceri cōtrarium. Dicas qō huius alternatiue secunda pars est vera,scz quod ista verba inducūt fideicōmissum,nō qō probent solutū.Hoc dicit se cūda gl.huius l.quā vide per l.si donationibus.j.de don.z l.Lu cius.§.quisquis.de lega.ij.qō mihi placet.lz quidā aliter dicāt,in
a l.generaliter.§.de nō num.pecu.† Unū tñ nolo omittere.arbitror qō debitor cōtra quē agit possit sic alternatiue excipere.dico qō dicta pecunia fuit soluta,fm qō testator dixit in testamento vel si soluta nō esset,vt mihi relicta liberatio.arg.istarū duarum le gum qō tenet mēti.Facit ad hoc ff.de exce.l.nemo,z qō ibi no,fe
3 esset in agēte,vt l.Aurelius.§.fi.de lib.leg. ¶†Alterius opp.cen tro gl.magnā.z vt qō ista confessio non preiudicet intra xxx.dies vt l.in cōtractibus.§.super.§.de non nu.pec.Sol.Illud habet lo
c cū in contractibus.non in vltimis volūtatibus.¶Item opp.de l. Titia.§.Caius.ff.de leg.ij.Sl.variat.in sol.huius cōtrarij. Illa est vera.qō ibi res nō erāt penes vxorē,lz essent in eius potestate. vnde ibi verba enunciatiua nō inducunt dispositionē vltra illud quod natura verborum prolatorū significat.vt ibi dixi Marcā de istis verbis enūciatiuis tractaui i l.ex hac scriptura.ff.de do.
4 ¶†Ulti.op.ad fi.huius legis.Istud cōtrarij non tangitur per nostros doct.maiores,nec modernos.de quo miror. Dicitur hic quod falso causa non vitiat legatū,nisi testator erraverit. Cōtra, non debemus inspicere si erraverit,vel non.sed si alias esset legatarius vel non,vt l.cū tale.§.falsam.de cond.z demō.Bzeuiter dicas sic. ¶Quedā est causa,que inheret legato,q3 er ea illud cōue nit in dispositione,sequit de necessitate,vt si dico mihi solutum est,de necessitate sequit.si hoc est verū,ergo non petatur.tūc er solo errore vitiat dispositio.Casus est hic.Quedā er causa,que non inheret legato,vt qñ ex necessitate dispositio non sequit ex causa. Verbi gratia,q3 mihi seruiuisti.ideo lego tibi centū.Uel ex tali quid feci.ideo lego tibi centum,non sequitur de necessi
b te,quia licet hoc feceris,debebam tibi aliquid dare,nō ideo sed causa est falsa,non curatur de errore testatoris,sed an alias legatarius fuisset,vel non,vt in contrario.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Verba testamēti.De materia huius legis vide l.verba.§.de testamen.

b ALEX. ¶Solutionem.Ad hoc vide quod no.Bar.in l.ex hac scriptura.i prin.ff.de do.vt no.gl.hic,que est singula.vt dixi post Bar.in l.si cautione.§.de non numer.pecu.z sequitur Bal.hic.

c P.PAV.P. ¶Voluntatib.De hoc vide Alex.in cons.clv.

d ALEX. ¶Dare.Adde Bar.in l.demōstratio.§.j.de cō.z dem.

LEX II.

Etiam si. Falsa demonstratio q̄ non perimit subst̄ātiā rei legate,legatū nō vitiat.

h.d. ¶Opp.de l.sic.§.j.ff.de leg.j.de libe.lega.l.legaui.

Hic tria distinguit hic. Aut testator locut est in prima psona, vt lego decē,q̄ debeo,z pcedit ista lex. Aut locut est in se cūda,vel tertia persona.vt lego tibi qs debes,aut lego tibi quod Titius dz z tunc legatum vitiatur. Jta loquuntur contraria, z gl.dicit verū,tamen hoc non inducit prima,secunda vel tertia per sona,sed inducit illud qō dixi in summario.Si ergo relinquo ti bi decē que debeo,siue notarius scribat in prima,vel secunda.vel tertia persona.non curo,tūc falsa demonstratio non vitiat. Ra tio q3 legat cētū z sic ipsa quātitas.Utrū ergo sit debita, vel non debita ipsa quāstitas p hoc subst̄ātia nō alterat. ¶Sed qñ testā legat tibi qs ei debes.quocūq3 modo notarius scribat,non curo, tunc falsa demonstratio legatū vitiat,q3 tunc non legat quantum tem,sed liberationē,liberatio autem non potest reperiri,si debitū non est.ergo falsa demonstratio vitiat substantiam rei legate,me rito legatum non valet.Idē quando testator legat centum, que Seius sibi debet,non legat q̄ntitatē,sed legat actiones.Ergo actio non reperitur,non valet legatum,q3 relinquit illud quod non est in rerum natura.Quando autem non exprimeretur quantitas,tunc non esset dubium,quod talis demonstratio vitiaret legatum.Et de hoc dixi plene in d.l.si sic.§.j.de legatis. gaui.de lib.lega.

LEX III.

1 ☞¶Quando dos est legata, an ille qui tenetur restituere possit expensas deducere.

a **Non designata.** aFalsa demōstratio, quātitate nō expressa,vitiat dispositionem,secus quantitate expressa. h.d. ¶Opp.z videtur q legatum non vz quando debitor legat creditori meo.Sol.Hic vz propter representationē,q3 cum debe ret restitui annua,bima,trima die olim.hodie post annum,propter legatum amodo debebitur incontinenti.Item opp.de l.j.§.fi.de si dotem.de dote preleg.Sol.vt in gl.Opp.ff.de lega.pre.l.vnica
1 §.si quid vxori.Sol.vt in gl.† Querit gl.vtrum qñ dos est legata ille qui eam restituere tenetur,possit facere deductionem impensarum.Sl.hic distinguit quis protulit verba,an maritus an extraneus,vt l.Mevio.§.a me.ff.de leg.ij.Bzeuiter non est bona stinctio,q3 idem est in marito,z extraneo.Sed est distinguendum an quis legauerit dotem simpliciter,z intelligitur deductis expensis,an quis legauerit quicquid ad eum pervenit,z tunc intelligitur sine deductione impensarum,vt d.§.a me.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si ñ designata.Et no.gl.fi.dū soluit l.virilis.q3 er ea di

ẽt hic Ang. sub dubio forte, & quod cum legata debentur aliquo iure speciali non intelligitur de legato facto sub falsa demonstratione, vt hic & gl. ex quo dubitatiue tñ dicebat, quod auth. ex cã non confirmat legata sub falsa demonstratione, quod an sit verũ vide Flozia. hic, & Dod. & Ly. tenet id quod dixi ẽ. per istam gl. Bal. aliter solut contrarium Jacob. But. hic etiam sequitur gl. vide Bartol. in l. is qui in potestate. ff. ei qui. de lega prestan.

¶ Si non. Limita vt per Alex. con. fi. xlv.

LEX IIII.

Idotem. Hanc legem tibi legi ff. eo. tit. l. j. Dic vt ibi dixi.

LEX V.

Refert Ista lex dicit idẽ, quod l. si non designata, sed in modico differt, & Breuiter & Falsa demonstratio quãtitate non expressa vitiat legatum, secus si quantitas exprimatur expresse, vel per relationem ad aliud instrumentum.

De his, quæ sub modo legati vel fideicom. relinquuntur. Rubr. XLV.

LEX I.

a **In legatis.** [a] Modus, & cõditio equiparãtur ẽm quid. h. t. Op. & videtur quod modus, & conditio non equiparẽtur, vt l. si tibi, ff. de leg. iij. & l. si fundum per fideicommissum. ff. j. ff. de leg. j. Dicit gl. modus, & conditio equiparantur ẽm quid, qz sicut in conditione ea deficiente legatum quis non capit, ita in modo eo deficiente quis legato p̃natur. ¶ †Quero quid differt [b] conditio a modo. Dicit gl. conditio fit per, fi, causa per, qz, modus fit per, vt, vide gl. Istud quod gl. ẽt, vt plurimum est verum, sed non semper, vt plene dixi in repetitione l. j. de condit. & demonst. & ibi de conditione tantum. de modo dico plene in l. quibus diebus. ff. eo. tit. De causa dico plene in l. demonstratio. ff. j. eo. titu. de demonstratione dico plene eadem. l. in principio, quod not.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In legatis. Ex his, que hic dicuntur, collige aliud esse conditionem, aliud esse modũ & sic aliud est esse tale. aliud haberi p̃o tali. l. sinautem. la ij. ff. j. de adulte. & ibi vide Bart. not. hic adde quod conditio, & modus equiparantur in contractibus innominatis l. periculi de nau. feno. secundum Bald. in l. petens. ff. de pact. Et vide de materia ista inter modum, & conditionem Bal. in l. cum nemo. ff. de acquir. posses.

b ALEX. ¶ Differt. Vide Bart. in l. qui absenti. ff. fi. de dona. alias de sent.

LEX II.

Ex his [a] Hec est bona, & not. lex, & Breuiter ẽt, illud quod in vim modi relinquitur potest peti, & vltra quam bonoꝛetur, non potest grauari. h. t. Opp., quod etiã ẽm veteres leges nascebatur actio, vt fideicõmissum in p̃in. de leg. j. & l. Imperat. in p̃inc. de leg. ij. Sol. Qñq; simpliciter relinquitur legatum seu fideicõmissum, & certum est, quod in omni tpe nascebatur actio qñq; relinquebatur in vim conditionis, vt lego fundum, si decem dederis Titio, tũc nec olim, nec hodie nascebatur actio, vt l. si quis sub conditione, si quis omiss. causs. testa. Qñq; relinquitur in vim modi, & tunc olim non nascebatur actio nisi in libertate. hodie sic per hanc l. quod plene dic vt clarius dixi in d. l. quibus diebus. ff. eo. de condit. & demon. Op. ad hanc l. de ver. vt ff. j. eade, vbi innuitur quod relictum in vim cõditionis possit peti, sed expone, siue, p̃o, & vt dicit gl. in sua ij. dis. & sic non obstat.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ex his vide not. per Imo. in l. huiusmodi. in p̃inc. de legat. j.

De conditionibus insertis, tam legatis, quàm fideicommissis, & libertatibus. Rubr. XLVI.

LEX I.

Am testatorem Non videtur fine liberis decessisse, qui vnicum nepotem relinquit ex filia. h. t.

a ¶ Quero, quidã aliquis decedit cum filio, quem non instituit heredem, an videatur cum liberis [a] decessisse. Bl. dic in j. gl. ẽt quod sic, quam vide per l. filiusfam. ff. cum quis. ff. de leg. j. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a ¶ Liberis. Adde quod si aliquis dicit, si decesserit sine liberis masculis, an nepos ex filia continebitur. Videtur quod nõ, qz de liberis vt hic. Item masculus, vt in vlt. fen. in tit. de his qui. ibi & heredi. suis masc. & femi. Contrariũ voluit specul. in tit. de emptio. ff. nunc vero aliqua. versi. clxvj. propter illud verbum masc. Pau. de La. dicit quod in concessione feudi, & emphyteutis. tenẽda est sententia Spec. in terminis autem huius l. tenenda sit prima sententia, quod comprehendatur nepos ex femina. Quid autem si fiat concessio feudi vel emphyteutis p̃o se, & suis descendentib. vsque in tertiam generationem & ille decedat cum nepote vel nepte ex filia, an dicatur ex sua generatione. Pau. de Cast. dicit se consuluisse quod sic, quia ita tenet Spe. in tit. de emphy. ff. nunc vero aliqua. versi. clv. seu vlt. & per rex. in verbo, susceperat. per quem dicit Bal. si testator diceret si decesserit sine lib. ex suo corpoꝛe descendentib. quod non comprehendetur nepos ex filia, quia auus dicitur ipsum susceꝑe ex filia, sicut instrumentum facit domum, nihilominus est faber. Latius hic vide per ipsum Pau. aliquas rationes eoꝝ qui contrarium consuluerunt. Quid autem si testatoꝛ instituit filium heredem vniuersalem, & seminam in re certa, filio autem substituerit locum pium, si decesserit sine liberis. filius decessit cum nepte ex filia, an pius locus admitteretur, an vero filia p̃opria testatoris Pau. de Cast. dicit q̃ collegium Florentinum, & aduocati Romane curie consuluerunt p̃o pio loco, & Roma. cur. Bono. vero, & Perusini consuluerunt p̃o alia parte ideo facta fuit transactio. Et in secunda parte videtur residere ipse Pau. quia dicit quod postea fuit requisitus, & noluit consulere. P̃o qua parte facit quod consuluit Bald. super quodam testamento, in quo testatoꝛ instituerat sibi heredem fratrem, & filias p̃opias instituerat in certa quantitate easque substituerat fratri si decederet sine liberis masculis, ille decessit relicto nepote ex filia filie, similiter testatores decesserunt relictis nepotib. ex earum filijs vel filiab. querebatur, an nepos ex filia fratris testatoris excluderet nepotes ex filiabus p̃prijs testatoris. Cõsuluit Bal. q̃ nõ excluderet, qz nullus prudẽs testatoꝛ filios ex femina fratris p̃oneret filijs. & filiab. p̃opꝛijs, vt ipse cõsuluit cons. cccxxxviij. j. lib. Et hoc etiã melius facit p̃o sententia Spe. primo relata. Sed Pau. cõtra. & facit etiã q̃ ad ẽ. dicta cõsuluit Ro. consi. clxiij. quod si testatoꝛ instituit filium, & si decederet sine filijs ex p̃prio coꝛpoꝛe natis, & etiã eius filijs substituit hospitale, q̃ si decedat filius cũ nepote ex filia q̃ hospitale non admitteretur, & qñ appellatione liberoꝝ veniant nepotes ex femina, vide bal. cons. ccxxvj. in fi. p̃inc. vol. & q̃ appellatione filiorum ex coꝛpoꝛe natoꝝ veniant filij ex femina voluit; bal. cõs. xlix. quarto lib.

LEX II.

* **Cum patremfamil.** * Argumẽtum a p̃io sensu non põt sumi, quando resultat p̃ianus intellectus. h. t.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Cum patrẽ. Est hic vna gl. quã p̃o sing. Bar. alleg. in l. quicunqz. de apoch. pub. j. lib. x. ad hoc q̃ instrumẽtũ contines clausulas non consuetas p̃esumit falsum. non video, tñ que gl. hoc velit. tñ p̃o hoc facit tex. & qs ibi not. bal. in c. j. in ti. qualit. vasal. iurare deb. fideli, vbi vult q̃ iuramẽta & pacta insolita p̃esumunt̃ eꝝorta ab eo qui habet potestatem cogendi, sicut est p̃estatio seruitioꝝ indebitoꝝum vel insolitoꝝum.

LEX III.

Lea. Si cõditio mista deficit facto eius, cui relinquitur non debetur legatum. h. t.

LEX. IIII.

Legatum. Si conditio mista deficit per casum, non debetur relictũ. h. t. Op. de l. j. ẽ. de misti. & sub fri. Sol. Ibi conditio deficit facto alteri⁹, hic casu, & vic plene vt ibi.

LEX V.

a **Iuroꝛẽ** [a] Quo ad acquisitionẽ legati inspicit tempus quo dies legati cedit. hoc ẽt.

1 †Not. quod ls aliqua sit vxoꝛ alterius, tñ dicitur in potestate mariti quo ad illa, que sunt necessaria viro, vt gl. hic dicit. & Justi. ad Treb. ff. j. in fi. p̃in. qs no. Opp. de l. si filius. de verbo. obli. Sol. Aliud in contractibus, aliud in vltimis, voluntatibus. Rationem ponit gl. quam vide & no. Sed aliter dicam in d. l. si filius. de verb. oblig.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si vxoꝛẽ. No. q̃ filia nupta, remanet in potestate patris, & vide gl. in l. sicut patronus. de ope. lib. q̃ dixit, qs vxoꝛ moꝛtuo viro debet alimentari in domo viri, & ibi operari ds q̃ not. Et de Bald. in c. j. an mari. fac. vxoꝛ. in bene. inue. vbi dicit q̃ licet de iure Lõgobardoꝝ vxoꝛ sit in potestate viri tamen secus est de

iure Ro. nisi ad debitum carnis, vt hic not. & notatur Institu. ad Tertul. in prin. & ff. de ser. fug. l. ii. & vide Bar. in l. j. §. fi. per illum tex. ff. de in. nur. & Bal. in l. si in minita. de nup. & vide Bar. & Imo. in l. rei iudi. §. f. cum l. seq. ff. sol. matr. & vide tex. not. in l. pen. ff. de his quibus, vt ind. g. vbi videtur esse etiã in potestate soceri quo ad reuerentiam.

LEX VII.

1 ☞ Conditio que sit, & que indiuidua.
2 Conditio indiuidua relata ad plures, quando diuidi possit.
3 Cõditio indiuidua adiecta pluribus qñ debeat per oẽs impleri.
4 Implementum vnius quando prosit non implenti.

a Iplures. a Pluralitas geminat singularitates, & implemẽtum cõditionis prodest implenti, & non alij. h. d. Ad euidentiam scias † quod quedam est conditio diuidua qui cõsistit in dando quantitatem, & de ista non loquitur ista lex. Est quedam alia conditio indiuidua, & de ista loquitur hic. Tamen cõditio ista indiuidua potest assumi duplici modo. Primo conditio indiuidua, que potest esse vna, & communis omnibus exemplum, si feceritis domũ, lego centum. Quedam conditio est indiuidua, que est proprie in persona cuiuslibet, quia non potest fieri pro parte, sed est proprie in persona cuiusque, quia alius est ascensus tuus, alius ascẽsus meus, & de istis duabus potest intelligi hec l. Et Cy. hic recitat petitionem Det. que est multum subtilis, vtilis, & pulchra. Oppo. de l. si quis legata. §. fi. de condi. & demon. Sol. hic loquitur in conditione indiuidua ibi in ea que est diuidua in † qua dic, aut ab initio apponitur in personis plurium, & potest diuidi, vt l. in cõtraria. Aut op. in persona vnius, licet ex post facto deueniatur ad plures, & non potest diuidi, vt l. cui fundus. §. fi. ff. de condi. & demon. Fallit quando legatum scinditur, quia tunc scinditur conditio, vt l. Plautius. de condit. & demon. Fallit quando ex post facto cepit esse impossibile impleri totam, vt l. pen. circa princ. ff. de condit. & demõ. † Circa conditionem indiuiduam adiectam pluribus quero pri. no. an debeat per oẽs impleri. Breuiter dic, aut constat de mente testatoris, quid senserit, & stamus certo. In dubio psona vnius non habet impedire vt implentem, vt l. si ita fuerit. de manu. test. † Quero secundo, vtrum si vnus adimpleat prosit alteri non impleri. Dic aut constat de mente testatoris, & stamus certo aut non. & in dubio videtur velle quod prosit tantum impleri, vt hic, & d. l. si ita fuerit. de manu. test. Vide gl. j. in fi. dic ibi diuidua, & separatim tamen cẽsetur in persona cuiuslibet, ipsa tamen de se est indiuidua, & de hoc tamen potest intelligi ista lex.

ADDITIO.

a ¶ Si plures. Circa istam materiam vide omnino Barto. consil. clxxxv. vj.

LEX VII.

1 ☞ Cõditio de dãdo, si deficiat per casum, qñ habeat pro impleta.
2 Conditio de dando pecuniam, vel aliam rem dicitur in ista.
3 Si creditor est in mora recipiendi quando possit iterum petere.

a Cum quidam. a Conditio in dando libertatem adiecta, si casu vel facto eius, cui debeat dari deficiat pro impleta habetur, secus si facto serui, seruus tamen ad dandum remanet obligatus, qñ
1 casu defecit. h. d. † In primo dicto habetis quod si illa cõditio deficit per casum habetur pro impleta contra. §. eo. l. legatũ. Bl hic videtur dicere, quod speciale est hic in libertate, & vide gl. super verbo heredem, & vide etiam gl. que incipit, aliud est in contractibus que videtur idem dicere, & hec est specialitas in hoc, qz conditio mista regulariter deficiens per casum, facit dispositionẽ deficere, vt l. in testamento. de condi. & demon. & l. legatũ §. eo. Doct. Ultramon. dicunt, quod hoc non est verum, nec est cõditio mista, sed potestatiua tm̃, nam cum consistat in dando lex hz pro certo quod ille, cui debet dari recipiet, vnde debet dici potestatiua, et ideo si deficit per casum, debet haberi pro impleta, vt l. que sub conditione. §. quoties. ff. de condi. insti. & habuistis not. in l. j. §. de instit. & substit. sub condi. fac. Sed gl. dt melius, quã differunt ipsi
2 † qz cõditio in dãdo pecuniã, vel aliã rẽ dr̃ mista. Casus est in l. cũ ita datur. de cõdi. & demõ. Secus in cõditione de dãdo libertatẽ, vt d. §. quoties. Opp. sc̃o dr̃ hic in vltima parte leg. quod seruus remanet obligatus heredi. Contra §. an serv⁹ ex suo facto. l. j. Sol, causa libertatis potest seru⁹ obligari dño, vt l. promisse. §. an seruus ex suo facto. Sed contra hoc instatur illud quod est in cõditione, non est in obligatione, vt l. si quis sub conditione. ff. si quis omiss. caus. rest. habuist. s not. §. tit. j. l. fi. Sol. Specialis casus, est hic, vt illud, quod est in cõditione, fit in obligatione. Ratio, quia seruus consequitur libertatem fauore speciali contra regulas iuris communis, in hoc grauatur, vt teneatur conditionem implere contra regulas iuris communis. Item op. ad hoc casus fortuitus liberat debitorem speciei, vt l. contractus. ff. de reg. iur. & l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commo. hic in fi. dicitur contrarium. Sol. similiter casus specialis est, hac cadẽ rõne qua. §. Ulterius op. dr̃ hic quod qñ stetit per heredẽ, ipse non poterit decetero pe-
b tere. Contrarium. ff. de statu. libe. l. si peculium b in prin. Sol. Illa l, nihil ad propositum, quia ibi loquitur quando dandum erat alteri, non heredi impedienti. Item opp. ad hoc, & ista ratio est mag s
3 no. si creditor est in mora recipiendi vna vice, nihilominus potest iterum petere, vt l. qui decem. in princ. ff. de sol. & l. si debitor. Solu. dicunt quidã, aliud in contractibus vt ibi alind in virimis voluntatibus vt hic, & hoc tenebat Jo. Alij dicũt qz immo, ibi, & hic qz heres, qui semel recusauit, iterũ poterit petere, misi res sit amissa, & in hoc videtur residere glo. tua. Istud cõiter reprobatur per nos doc. & bene. Nam debes scire quod qñ aliquid est in obligatione, tunc si creditor est in mora recipiendi nõ extinguitur obligatio, ppter hoc, & ideo volẽs iterũ petere, potest, nisi res sit amissa, vt in contrario, siue ponamus debitum ex cõtractu, siue ex vltima voluntate, non curo. Sñqz aliquid non est in obligatione, sed in conditione, tunc offerẽdo ei, cui dari debet statim est impleta cõditio. Sñ nmc̃ ille, cui debebat dari, poterit decetero petere, hic est casus hic. Rõ, qz deficit actio, & obligatio. Sz an vi-
* exceptionis * possit illud cõsequi, est aduertẽdum, nã. vt dixi, cõditio habetur pro impleta, si stat per eum qui non vult recipere.
c Aut ergo pro impleta habita cõditione disponitio trahit ipsum
executionẽ, quo ad ius, & quo ad factum, ita quod nõ exp̃untur aliqua executio alia hois, vt in libertate, & tunc ẽt per exceptionẽ non põt sibi cõsulere hic est casus hic. Sz si dispositio egeret alicuius hois executione, puta testator legauit mihi librum, si darẽ decẽ, licet herede nolente recipere, & cõditione habita pro impleta, fiat executio per ius, qz transit in me dominium libri, tñ adhuc est necessaria executio hois scilicet, quod mihi tradat. & tunc forte ope exceptionis potest heres consequi illud quod semel reputdiauit. & hoc casu potest dicere verum ista gl. argu. d. l. qui decem
d de sol. Istud quod ego dixi videtur contra istum text. * nam hic, quod relinquitur in vim conditionis, est in obligatione, vt dixi. Respon. in obligatione ex vno casu tantum, scilicet, quando seruus fuit impeditus casu fortuito, alias non.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum quidam. Circa not. hic per Bar. Adde Bar. in l. in testamento. la ii. de condit. & dem. & Bal. hic & in l. j. §. de instit. & substit. sub condit. fact.

b ALEX. ¶ Si peculium. Ad intellectum huius legis vide Bar. in l. cui fundum. ff. de cõdi. & demõ. & quod no. in l. pr̃. §. fi. eo. tit. per Cy. in l. si plures. & ibi Bal. & Bal. post Bar. in l. acceptã. in v. & vj. q. de vsu. & hic. Adde Bal. in l. j. ad fi. de instit. & substit.

* CLAVD. DE SEYSS. ¶ Alia exceptionis. Secus esset si in modo, puta quia legatur ita quod legatarius debet heredi, licet semel stet per heredem, tamen si postea petat, & legatarius recuset, priuabitur legato ita consuluit Alex. consi. cij. in j. vol.

c P. PAV. P. ¶ Pro impleta. Casus est in l. si heres cui. ff. ad leg. fal. fm Roma. exclamantem sing. dr̃xij. inci. est magna quẽ.

d ALEX. ¶ Istum text. In contrarium l. si heres cui. circa fin. tit. & ibi per Imo. ff. ad l. falc.

---

a De vsu. & fru. a leg. vel fideicom. Rubr. XLVII.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ De vsu. & fruc. Vide in hac materia Franconsi. clxvj.

LEX I.

Legatorum. In legatis, & fideicommissis tenetur heres de vsuris, & fructibus a tempore more, si iustam causam non habuit litigãdi, h. d. eo. tit. op. de lib. i. si quis seruo. l. Titia Seio. §. vsuras. Sol. intellige hic a tempore litis contest. non quãdo mora precesserat quia tunc tenetur a tempore more, vt in gl.

LEX II.

Auersus. Teneatis mẽti hãc l. a modum ciendi istas estimationes, & has calculationes, qz qñqz eliguntur arbitri ad hoc faciendum a partibus, vt l. hac edictali. §. bis illud. de secun. nupt. vbi dixi vobis. Sñqz eliguntur a iudice vt videtis hic, & tunc pone terminus partibus. Facit ff. si cui plus, quã per leg. falc. l. ij. tur. Ad istum modum estimandi facit de iure do. impe. l. fi. De dando isto arbitro ad calculationẽ facit l. Labeo. §. iulianus. Facit etiam §. de fide instrn. l. comparationes.

LEX IIII.

a In legatis. a Op. de l. grege. de leg. j. & de lib. peculium. Sol. Ibi loquitur in legato vniuersali, in quo fructus qui augent gregem seu aliud vniuersale legatum, cedunt legato a tempore testamenti, hic loquitur in legatis particularibus. ¶ Oppo. secundo quod fructus

ẽt hic Ang. sub dubio forte, & quod cum legata debentur aliquo iure speciali non intelligitur de legato facto sub falsa demonstratione, vt hic & gl. ex quo dubitatiue tñ dicebat, quod auth. ex cã non confirmat legata sub falsa demonstratione, quod an sit verũ vide Flozia. hic, & Dod. & Ly. tenet id quod dixi ẽ. per istam gl. Bal. aliter solut contrarium Jacob. But. hic etiam sequitur gl. vide Bartol. in l. is qui in potestate. ff. ei qui. de lega prestan.

¶ Si non. Limita vt per Alex. con. fi. xlv.

LEX IIII.

Idotem. Hanc legem tibi legi ff. eo. tit. l. j. Dic vt ibi dixi.

LEX V.

Refert Ista lex dicit idẽ, quod l. si non designata, sed in modico differt, & Breuiter & Falsa demonstratio quãtitate non expressa vitiat legatum, secus si quantitas exprimatur expresse, vel per relationem ad aliud instrumentum.

De his, quæ sub modo legati vel fideicom. relinquuntur. Rubr. XLV.

LEX I.

a **In legatis.** [a] Modus, & cõditio equiparãtur ẽm quid. h. t. Op. & videtur quod modus, & conditio non equiparẽtur, vt l. si tibi, ff. de leg. iij. & l. si fundum per fideicommissum. ff. j. ff. de leg. j. Dicit gl. modus, & conditio equiparantur ẽm quid, qz sicut in conditione ea deficiente legatum quis non capit, ita in modo eo deficiente quis legato p̃natur. ¶ †Quero quid differt [b] conditio a modo. Dicit gl. conditio fit per, fi, causa per, qz, modus fit per, vt, vide gl. Istud quod gl. ẽt, vt plurimum est verum, sed non semper, vt plene dixi in repetitione l. j. de condit. & demonst. & ibi de conditione tantum. de modo dico plene in l. quibus diebus. ff. eo. tit. De causa dico plene in l. demonstratio. ff. j. eo. titu. de demonstratione dico plene eadem. l. in principio, quod not.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In legatis. Ex his, que hic dicuntur, collige aliud esse conditionem, aliud esse modũ & sic aliud est esse tale. aliud haberi p̃o tali. l. sinautem. la ij. ff. j. de adulte. & ibi vide Bart. not. hic adde quod conditio, & modus equiparantur in contractibus innominatis l. periculi de nau. feno. secundum Bald. in l. petens. ff. de pact. Et vide de materia ista inter modum, & conditionem Bal. in l. cum nemo. ff. de acquir. posses.

b ALEX. ¶ Differt. Vide Bart. in l. qui absenti. ff. fi. de dona. alias de sent.

LEX II.

Ex his [a] Hec est bona, & not. lex, & Breuiter ẽt, illud quod in vim modi relinquitur potest peti, & vltra quam bonoꝛetur, non potest grauari. h. t. Opp., quod etiã ẽm veteres leges nascebatur actio, vt fideicõmissum in p̃in. de leg. j. & l. Imperat. in p̃inc. de leg. ij. Sol. Qñq; simpliciter relinquitur legatum seu fideicõmissum, & certum est, quod in omni tpe nascebatur actio qñq; relinquebatur in vim conditionis, vt lego fundum, si decem dederis Titio, tũc nec olim, nec hodie nascebatur actio, vt l. si quis sub conditione, si quis omiss. causs. testa. Qñq; relinquitur in vim modi, & tunc olim non nascebatur actio nisi in libertate. hodie sic per hanc l. quod plene dic vt clarius dixi in d. l. quibus diebus. ff. eo. de condit. & demon. Op. ad hanc l. de ver. vt ff. j. eade, vbi innuitur quod relictum in vim cõditionis possit peti, sed expone, siue, p̃o, & vt dicit gl. in sua ij. dis. & sic non obstat.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ex his vide not. per Imo. in l. huiusmodi. in p̃inc. de legat. j.

De conditionibus insertis, tam legatis, quàm fideicommissis, & libertatibus. Rubr. XLVI.

LEX I.

Am testatorem Non videtur fine liberis decessisse, qui vnicum nepotem relinquit ex filia. h. t.

a ¶ Quero, quidã aliquis decedit cum filio, quem non instituit heredem, an videatur cum liberis [a] decessisse. Bl. dic in j. gl. ẽt quod sic, quam vide per l. filiusfam. ff. cum quis. ff. de leg. j. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a ¶ Liberis. Adde quod si aliquis dicit, si decesserit sine liberis masculis, an nepos ex filia continebitur. Videtur quod nõ, qz de liberis vt hic. Item masculus, vt in vlt. fen. in tit. de his qui. ibi & heredi. suis masc. & femi. Contrariũ voluit specul. in tit. de emptio. ff. nunc vero aliqua. versi. clxvj. propter illud verbum masc. Pau. de La. dicit quod in concessione feudi, & emphyteutis. tenẽda est sententia Spec. in terminis autem huius l. tenenda sit prima sententia, quod comprehendatur nepos ex femina. Quid autem si fiat concessio feudi vel emphyteutis p̃o se, & suis descendentib. vsque in tertiam generationem & ille decedat cum nepote vel nepte ex filia, an dicatur ex sua generatione. Pau. de Cast. dicit se consuluisse quod sic, quia ita tenet Spe. in tit. de emphy. ff. nunc vero aliqua. versi. clv. seu vlt. & per rex. in verbo, susceperat. per quem dicit Bal. si testator diceret si decesserit sine lib. ex suo corpoꝛe descendentib. quod non comprehendetur nepos ex filia, quia auus dicitur ipsum susceꝑe ex filia, sicut instrumentum facit domum, nihilominus est faber. Latius hic vide per ipsum Pau. aliquas rationes eoꝝ qui contrarium consuluerunt. Quid autem si testatoꝛ instituit filium heredem vniuersalem, & seminam in re certa, filio autem substituerit locum pium, si decesserit sine liberis. filius decessit cum nepte ex filia, an pius locus admitteretur, an vero filia p̃opria testatoris Pau. de Cast. dicit q̃ collegium Florentinum, & aduocati Romane curie consuluerunt p̃o pio loco, & Roma. cur. Bono. vero, & Perusini consuluerunt p̃o alia parte ideo facta fuit transactio. Et in secunda parte videtur residere ipse Pau. quia dicit quod postea fuit requisitus, & noluit consulere. P̃o qua parte facit quod consuluit Bald. super quodam testamento, in quo testatoꝛ instituerat sibi heredem fratrem, & filias p̃opias instituerat in certa quantitate easque substituerat fratri si decederet sine liberis masculis, ille decessit relicto nepote ex filia filie, similiter testatores decesserunt relictis nepotib. ex earum filijs vel filiab. querebatur, an nepos ex filia fratris testatoris excluderet nepotes ex filiabus p̃prijs testatoris. Cõsuluit Bal. q̃ nõ excluderet, qz nullus prudẽs testatoꝛ filios ex femina fratris p̃oneret filijs. & filiab. p̃opꝛijs, vt ipse cõsuluit cons. cccxxxviij. j. lib. Et hoc etiã melius facit p̃o sententia Spe. primo relata. Sed Pau. cõtra. & facit etiã q̃ ad ẽ. dicta cõsuluit Ro. consi. clxiij. quod si testatoꝛ instituit filium, & si decederet sine filijs ex p̃prio coꝛpoꝛe natis, & etiã eius filijs substituit hospitale, q̃ si decedat filius cũ nepote ex filia q̃ hospitale non admitteretur, & qñ appellatione liberoꝝ veniant nepotes ex femina, vide bal. cons. ccxxvj. in fi. p̃inc. vol. & q̃ appellatione filiorum ex coꝛpoꝛe natoꝝ veniant filij ex femina voluit; bal. cõs. xlix. quarto lib.

LEX II.

* **Cum patremfamil.** * Argumẽtum a p̃io sensu non põt sumi, quando resultat p̃ianus intellectus. h. t.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Cum patrẽ. Est hic vna gl. quã p̃o sing. Bar. alleg. in l. quicunqz. de apoch. pub. j. lib. x. ad hoc q̃ instrumẽtũ contines clausulas non consuetas p̃esumit falsum. non video, tñ que gl. hoc velit. tñ p̃o hoc facit tex. & qs ibi not. bal. in c. j. in ti. qualit. vasal. iurare deb. fideli, vbi vult q̃ iuramẽta & pacta insolita p̃esumunt̃ eꝝorta ab eo qui habet potestatem cogendi, sicut est p̃estatio seruitioꝝ indebitoꝝum vel insolitoꝝum.

LEX III.

Lea. Si cõditio mista deficit facto eius, cui relinquitur non debetur legatum. h. t.

LEX. IIII.

Legatum. Si conditio mista deficit per casum, non debetur relictũ. h. t. Op. de l. j. ẽ. de misti. & sub fri. Sol. Ibi conditio deficit facto alteri⁹, hic casu, & vic plene vt ibi.

LEX V.

a **Iuroꝛẽ** [a] Quo ad acquisitionẽ legati inspicit tempus quo dies legati cedit. hoc ẽt.

1 †Not. quod ls aliqua sit vxoꝛ alterius, tñ dicitur in potestate mariti quo ad illa, que sunt necessaria viro, vt gl. hic dicit. & Justi. ad Treb. ff. j. in fi. p̃in. qs no. Opp. de l. si filius. de verbo. obli. Sol. Aliud in contractibus, aliud in vltimis, voluntatibus. Rationem ponit gl. quam vide & no. Sed aliter dicam in d. l. si filius. de verb. oblig.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si vxoꝛẽ. No. q̃ filia nupta, remanet in potestate patris, & vide gl. in l. sicut patronus. de ope. lib. q̃ dixit, qs vxoꝛ moꝛtuo viro debet alimentari in domo viri, & ibi operari ds q̃ not. Et de Bald. in c. j. an mari. fac. vxoꝛ. in bene. inue. vbi dicit q̃ licet de iure Lõgobardoꝝ vxoꝛ sit in potestate viri tamen secus est de

iure Ro. nisi ad debitum carnis, vt hic not. & notatur Institu. ad Tertul. in prin. & ff. de ser. fug. l. ii. & vide Bar. in l. j. §. fi. per illum tex. ff. de in. nur. & Bal. in l. si in minita. de nup. & vide Bar. & Imo. in l. rei iudi. §. f. cum l. seq. ff. sol. matr. & vide tex. not. in l. pen. ff. de his quibus, vt ind. g. vbi videtur esse etiã in potestate soceri quo ad reuerentiam.

LEX VII.

1 ☞ Conditio que sit, & que indiuidua.
2 Conditio indiuidua relata ad plures, quando diuidi possit.
3 Cõditio indiuidua adiecta pluribus qñ debeat per oẽs impleri.
4 Implementum vnius quando prosit non implenti.

a Iplures. a Pluralitas geminat singularitates, & implemẽtum cõditionis prodest implenti, & non alij. h. d. Ad euidentiam scias † quod quedam est conditio diuidua qui cõsistit in dando quantitatem, & de ista non loquitur ista lex. Est quedam alia conditio indiuidua, & de ista loquitur hic. Tamen cõditio ista indiuidua potest assumi duplici modo. Primo conditio indiuidua, que potest esse vna, & communis omnibus exemplum, si feceritis domũ, lego centum. Quedam conditio est indiuidua, que est proprie in persona cuiuslibet, quia non potest fieri pro parte, sed est proprie in persona cuiusque, quia alius est ascensus tuus, alius ascẽsus meus, & de istis duabus potest intelligi hec l. Et Cy. hic recitat petitionem Det. que est multum subtilis, vtilis, & pulchra. Oppo. de l. si quis legata. §. fi. de condi. & demon. Sol. hic loquitur in conditione indiuidua ibi in ea que est diuidua in † qua dic, aut ab initio apponitur in personis plurium, & potest diuidi, vt l. in cõtraria. Aut op. in persona vnius, licet ex post facto deueniatur ad plures, & non potest diuidi, vt l. cui fundus. §. fi. ff. de condi. & demon. Fallit quando legatum scinditur, quia tunc scinditur conditio, vt l. Plautius. de condit. & demon. Fallit quando ex post facto cepit esse impossibile impleri totam, vt l. pen. circa princ. ff. de condit. & demõ. † Circa conditionem indiuiduam adiectam pluribus quero pri. no. an debeat per oẽs impleri. Breuiter dic, aut constat de mente testatoris, quid senserit, & stamus certo. In dubio psona vnius non habet impedire vt implentem, vt l. si ita fuerit. de manu. test. † Quero secundo, vtrum si vnus adimpleat prosit alteri non impleri. Dic aut constat de mente testatoris, & stamus certo aut non. & in dubio videtur velle quod prosit tantum impleri, vt hic, & d. l. si ita fuerit. de manu. test. Vide gl. j. in fi. dic ibi diuidua, & separatim tamen cẽsetur in persona cuiuslibet, ipsa tamen de se est indiuidua, & de hoc tamen potest intelligi ista lex.

ADDITIO.

a ¶ Si plures. Circa istam materiam vide omnino Barto. consil. clxxxv. vj.

LEX VII.

1 ☞ Cõditio de dãdo, si deficiat per casum, qñ habeat pro impleta.
2 Conditio de dando pecuniam, vel aliam rem dicitur in ista.
3 Si creditor est in mora recipiendi quando possit iterum petere.

a Cum quidam. a Conditio in dando libertatem adiecta, si casu vel facto eius, cui debeat dari deficiat pro impleta habetur, secus si facto serui, seruus tamen ad dandum remanet obligatus, qñ
1 casu defecit. h. d. † In primo dicto habetis quod si illa cõditio deficit per casum habetur pro impleta contra. §. eo. l. legatũ. Bl hic videtur dicere, quod speciale est hic in libertate, & vide gl. super verbo heredem, & vide etiam gl. que incipit, aliud est in contractibus que videtur idem dicere, & hec est specialitas in hoc, qz conditio mista regulariter deficiens per casum, facit dispositionẽ deficere, vt l. in testamento. de condi. & demon. & l. legatũ §. eo. Doct. Ultramon. dicunt, quod hoc non est verum, nec est cõditio mista, sed potestatiua tm̃, nam cum consistat in dando lex hz pro certo quod ille, cui debet dari recipiet, vnde debet dici potestatiua, et ideo si deficit per casum, debet haberi pro impleta, vt l. que sub conditione. §. quoties. ff. de condi. insti. & habuistis not. in l. j. §. de instit. & substit. sub condi. fac. Sed gl. dt melius, quã differunt ipsi
2 † qz cõditio in dãdo pecuniã, vel aliã rẽ dr̃ mista. Casus est in l. cũ ita datur. de cõdi. & demõ. Secus in cõditione de dãdo libertatẽ, vt d. §. quoties. Opp. sc̃o dr̃ hic in vltima parte leg. quod seruus remanet obligatus heredi. Contra §. an serv⁹ ex suo facto. l. j. Sol, causa libertatis potest seru⁹ obligari dño, vt l. promisse. §. an seruus ex suo facto. Sed contra hoc instatur illud quod est in cõditione, non est in obligatione, vt l. si quis sub conditione. ff. si quis omiss. caus. rest. habuist. s not. §. tit. j. l. fi. Sol. Specialis casus, est hic, vt illud, quod est in cõditione, fit in obligatione. Ratio, quia seruus consequitur libertatem fauore speciali contra regulas iuris communis, in hoc grauatur, vt teneatur conditionem implere contra regulas iuris communis. Item op. ad hoc casus fortuitus liberat debitorem speciei, vt l. contractus. ff. de reg. iur. & l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commo. hic in fi. dicitur contrarium. Sol. similiter casus specialis est, hac cadẽ rõne qua. §. Ulterius op. dr̃ hic quod qñ stetit per heredẽ, ipse non poterit decetero pe-
b tere. Contrarium. ff. de statu. libe. l. si peculium b in prin. Sol. Illa l, nihil ad propositum, quia ibi loquitur quando dandum erat alteri, non heredi impedienti. Item opp. ad hoc, & ista ratio est mag s
3 no. si creditor est in mora recipiendi vna vice, nihilominus potest iterum petere, vt l. qui decem. in princ. ff. de sol. & l. si debitor. Solu. dicunt quidã, aliud in contractibus vt ibi alind in virimis voluntatibus vt hic, & hoc tenebat Jo. Alij dicũt qz immo, ibi, & hic qz heres, qui semel recusauit, iterũ poterit petere, misi res sit amissa, & in hoc videtur residere glo. tua. Istud cõiter reprobatur per nos doc. & bene. Nam debes scire quod qñ aliquid est in obligatione, tunc si creditor est in mora recipiendi nõ extinguitur obligatio, ppter hoc, & ideo volẽs iterũ petere, potest, nisi res sit amissa, vt in contrario, siue ponamus debitum ex cõtractu, siue ex vltima voluntate, non curo. Sñqz aliquid non est in obligatione, sed in conditione, tunc offerẽdo ei, cui dari debet statim est impleta cõditio. Sñ nmc̃ ille, cui debebat dari, poterit decetero petere, hic est casus hic. Rõ, qz deficit actio, & obligatio. Sz an vi-
* exceptionis * possit illud cõsequi, est aduertẽdum, nã. vt dixi, cõditio habetur pro impleta, si stat per eum qui non vult recipere.
c Aut ergo pro impleta habita cõditione disponitio trahit ipsum
executionẽ, quo ad ius, & quo ad factum, ita quod nõ exp̃untur aliqua executio alia hois, vt in libertate, & tunc ẽt per exceptionẽ non põt sibi cõsulere hic est casus hic. Sz si dispositio egeret alicuius hois executione, puta testator legauit mihi librum, si darẽ decẽ, licet herede nolente recipere, & cõditione habita pro impleta, fiat executio per ius, qz transit in me dominium libri, tñ adhuc est necessaria executio hois scilicet, quod mihi tradat. & tunc forte ope exceptionis potest heres consequi illud quod semel reputdiauit. & hoc casu potest dicere verum ista gl. argu. d. l. qui decem
d de sol. Istud quod ego dixi videtur contra istum text. * nam hic, quod relinquitur in vim conditionis, est in obligatione, vt dixi. Respon. in obligatione ex vno casu tantum, scilicet, quando seruus fuit impeditus casu fortuito, alias non.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum quidam. Circa not. hic per Bar. Adde Bar. in l. in testamento. la ii. de condit. & dem. & Bal. hic & in l. j. §. de instit. & substit. sub condit. fact.

b ALEX. ¶ Si peculium. Ad intellectum huius legis vide Bar. in l. cui fundum. ff. de cõdi. & demõ. & quod no. in l. pr̃. §. fi. eo. tit. per Cy. in l. si plures. & ibi Bal. & Bal. post Bar. in l. acceptã. in v. & vj. q. de vsu. & hic. Adde Bal. in l. j. ad fi. de instit. & substit.

* CLAVD. DE SEYSS. ¶ Alia exceptionis. Secus esset si in modo, puta quia legatur ita quod legatarius debet heredi, licet semel stet per heredem, tamen si postea petat, & legatarius recuset, priuabitur legato ita consuluit Alex. consi. cij. in j. vol.

c P. PAV. P. ¶ Pro impleta. Casus est in l. si heres cui. ff. ad leg. fal. fm Roma. exclamantem sing. dr̃xij. inci. est magna quẽ.

d ALEX. ¶ Istum text. In contrarium l. si heres cui. circa fin. tit. & ibi per Imo. ff. ad l. falc.

---

a De vsu. & fru. a leg. vel fideicom. Rubr. XLVII.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ De vsu. & fruc. Vide in hac materia Franconsi. clxvj.

LEX I.

Legatorum. In legatis, & fideicommissis tenetur heres de vsuris, & fructibus a tempore more, si iustam causam non habuit litigãdi, h. d. eo. tit. op. de lib. i. si quis seruo. l. Titia Seio. §. vsuras. Sol. intellige hic a tempore litis contest. non quãdo mora precesserat quia tunc tenetur a tempore more, vt in gl.

LEX II.

Auersus. Teneatis mẽti hãc l. a modum ciendi istas estimationes, & has calculationes, qz qñqz eliguntur arbitri ad hoc faciendum a partibus, vt l. hac edictali. §. bis illud. de secun. nupt. vbi dixi vobis. Sñqz eliguntur a iudice vt videtis hic, & tunc pone terminus partibus. Facit ff. si cui plus, quã per leg. falc. l. ij. tur. Ad istum modum estimandi facit de iure do. impe. l. fi. De dando isto arbitro ad calculationẽ facit l. Labeo. §. iulianus. Facit etiam §. de fide instrn. l. comparationes.

LEX IIII.

a In legatis. a Op. de l. grege. de leg. j. & de lib. peculium. Sol. Ibi loquitur in legato vniuersali, in quo fructus qui augent gregem seu aliud vniuersale legatum, cedunt legato a tempore testamenti, hic loquitur in legatis particularibus. ¶ Oppo. secundo quod fructus

fructus pertineāt ad legatariū a tpe mortis. seu adite hereditatis, vt l. herennius. ff. de vsur. Sl. hic & quod ista l. debet intelligi quando legauit testator rem alienam, secus si rem propriā. Tunc enim cum statim transeat dominium in legatarium, statim heres tenebitur de fructibus. Vide gl. Istud nō videt verū p hunc ter. qui dicit sine is rē. siue in persona agatur. Si eñ esset legata res aliena, non posset agi in rē. vt diximus in l. j. & ij. ff. cōia de leg. ergo loquitur qñ legauit rem propriam. Dicunt * ergo vltra. q ad fructus percepros tenetur heres a tpe adite hereditatis, vt d. l. herennius, de percipiendis vero a tempore more. Ita loquitur hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In legatis. De intellectu huius ter. vide Bar. in l. seruo legato. ff. de leg. j. & ibi per Imo. contra Bar. per istum ter. & gl. in l. Herēnius. ff. de vsu. ¶ Iurta hic not. per Bar. adde que not. in l. si quis bonorum. de leg. j per Bar. late in l. in fideicom. ad Treb. & vide Bal. in l. fi. ff. sed qz. §. communia de leg. & Bart. in l. gregē. ff. de leg. j. & Ang. in d. l. si quis bonorum. tenet opi. Ly. hic, quod adita hereditate fructus rei testatoris debeātur nisi heres ignorans fructus consumpserit. Alleg. hic not. per Lyn. & an ista materia procedat in fructibus seminatis a testatore, vide Bal. & Imo. in fi. l. si quis bonorum.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Dicūt. Limita istud vt per Alex. in l. pen. per illum ter. §. de his quib. vt indig.

Ad senatusconsl. Treb. Rubr. XLVIII.

LEX I.

1 ☞ Qua actione repetat solutum creditoribus ille qui hereditatem restituit.

a [S]I ex senatusconsl. a Qui hereditatē restituit, repetit quod creditoribus soluit. h. d. † Querit glo. qua actione possit repeti. & gl. videtur dicere actiōe negotiorum gestorum. Vide glo. Doct. hoc non videntur sequi, niſi quando heres soluisset post restitutionem. Nā si ante factam restitutionem, tunc non gessit negotium fideicommissarij, sed suum proprium, ideo deberet repetere per actionem in factum, vt l. pretor in princ. ff. de bon. aut. iud. poss. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si ex senatusl. Vide Barto. in l. sed & si posses. ff. de iureiur.

LEX II.

1 ☞ Heres an possit cogi ad soluenda legata, si portio fideicommissario non sufficit.

2 Heres an teneatur restituere, quando es alienū absorbet totam hereditatem.

[D]eum. Onera hereditatis inter heredem, & fideicommissarium diuiduntur pro rata. h. d. Op. & videtur quod heres non debet sustinere onera legatorum, imo quartam suam debet habere sine aliquo onere, vt ff. eo. l. j. §. pen. Sol. Intellige quod hic restituit rem, vt puta dimidiā hereditatis. Unde apud heredem remanſit vltra quartam, et hec potest esse satis bona, & de necessitate oportet sic intelligi. vt dicam. j. Si vero dicas quod quartam tantum retinuerit heres, tunc dicas quod apud heredem remanerent onera debitorū. pro rata portionis, non legatorum: tamen ter. non pōt intelligi sic, qz

1 expresse dicit de oneribus legatorum. † Quero vtrum heres possit cogi ad soluendum legata. si portio fideicōmissaria nō sufficit. Bto. videtur dicere quod sic, quod intellige dum tamen apud he-

1 redē remaneat quarta integra, sine onere. ¶ † Itē querit gl. quid

a si tantum est es alienum, quod totam hereditatē absorbet. Sl. dicit quod tunc nihilominus valet fideicom. vniuersale. Iz heres possit cōuenīri insolidum. Hoc aduertite, vos debetis scire quod legata, & fideicōmissa particularia, si es alienū absorbet totā hereditatem extinguntur, vt §. de leg. l. si vniuerse. Fideicommissum vero vniuersale an extinguatur. gl. videtur hic dicere quod non. Ter. tñ videtur contrarium dicere in l. successores. j. tit. j. Possumus dicere, quod si quidem heredis interest illā hereditatē quātumcunqz non soluendo non restituere, vt puta. qz ipsemet heres erat creditor. vel solueret creditoribus. tunc nō cogatur ad restitutionem, vt d. l. successores. alias secus. Ita intelligitur ista gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hereditatē. an. & qñ es alienū abstulit patrimoniū extinguatur fideicōmissum vide Rom. in l. Marcel. in princ. ff. eod. dicit quod per istam gl. est casus in l. fi. heres ab eo. ff. eo.

LEX III.

[P]er fideicommissum. Fideicom. Repi. relictum a venientibus ab intestato, minuitur per Treb. h. d.

LEX IIII.

a [O]n iustam. a Ista est bona lex & habeo ego istam l. pro singulari, & nescio huic legi dare concordantiam, & h. d. Herede rogato decedente ante aditam hereditatem post iussum, fideicommissum potest peti tanquam ab eo adita fuisset hereditas. h. d. Op. quod iste fideicommissarius non poterit cogere aut iam adire, qz sua non intererat. Nam eodem modo poterat petere a substituto, quemadmodum ab ea. vt hic in fi. dicitur. Respon. immo intererat sua, quia forte substitutus erat grauatus debitis. Item substitutus poterat legitime retinere ex persona sua quartam quod non posset institutus, vt hic in fi. dicitur. Opp. ille qui habet substitutum vulgare, potest repudiare ex presumpta voluntate testantis, vt l. quia autem. ff. si quis omis. cau. testa. Sol. Hic repudiauit in fraudem, vt videtis in l. j. §. si omis. caus. test. Item op. dicitur hic, quod relicta ab instituto videntur tacite repetita a substituto cōtra ff. de leg. ij. l. Celsus. §. pen. Sol. Ibi hereditas fuit p̄ non scripta quod dic, vt dicam j. de cadu. tollē. §. his ita. ¶ Item op. ff. de legat. ij. l. j. §. fi. Sol. Ibi hereditas venit ad alios ab intestato. nō ex dispo-

b tione defuncti. b ¶ Item op. & videtur quod hic substitutus potest adhuc retinere quartā ex sua persona. qz ipse nō fuit coactus. Sl. soluit, quod coactio facta de instituto, nocet huic substituto. ¶ Contra hoc op. qñ institutus decedit ante aditā hereditatē, fideicommissum non potest deberi ab eo, vt l. ille a quo. §. si de testamēto. ff. eo. Si igitur non debetur ab eo ergo eius persona nō nocet substituto. Rñ. quod illud quod dicitur, q̄ herede decedēte ante aditam hereditatem fideicommissum extinguitur, est verum ante aditam hereditatem. & ante iussum de adeundo. secus si post iussum, licet ante aditā hereditatē vt hic. & dixi tibi in l. eam quam. §. de fideicom. in illa q. quando heres heredis possit cogi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non iustam. An semper preferatur fideicommissarius substituto, vide Bar. & Doct. in leg. ij. de vulg. & pupil. sub. sti. in iij. qō. in princ. & in verbo. dubitatur.

b P. PAV. P. ¶ Ex dispositione defuncti. An ille qui tempore mortis non est proximus sed post mortem defertur, dicatur venire ex voluntate defuncti. vide que scripsi ad Barto. in l. si quis cum nullum. ff. de iure codicillo.

LEX V.

[E] sine. Etiā ab intestato pōt relinqui fideicommissum & locus est deductioni quarte. h. d. Querit gl. qua actione cogatur quis restituere. Breuiter ista est veritas. Per officiū iudicis cogitur quis adire. p actionem ex testamēto restituere. Ita tenent gl. hic & ff. eo. l. si legatus. in princ. & l. postulante.

LEX VI.

a [V]olumus a Ista est no. l. valde. & singularis, volo eam legere p particulas. Breuiter dicit. Quando filij rogati pro hereditate restituēda fratribus, vel eorum filijs fructus non computantur in quartam Treb. sed eam debent habere de defuncti substantia. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Jubemus. An dum in hac l. dr fratrem non restituere fructus nec in quartam cōputare, aduerte per casum in l. in fideicō. §. cū Pollidius de vsu. iucta l. qō his de leg. iij. & q̄ no. Bart. & Imo. in l. cū filio circa fi. Ja. de Arc de leg. j. hanc l. limita no. secundū gl. in c. Ray. super ver. lite contest. de test. An aūt isti fructus computētur in legitimā vide no. in l. Papinia. §. vñ. ff. de inoffi. te. quid isto casu in relicto cā cōditionis implende vide bar. in l. filium. §. fami. erc. in lectura Bso. & ibi Bal. & an idē sit in parentibus primi gradus dicq̄ non. vt l. filius fra. ff. ad l. Falci. & ibi doc. & hec lex procedit etiam si filius fam. fuit in mora restituendi fm gl. no. & ibi Jno. in l. in fideicōmissariam in prin. ff. eo. vide ibi in c. Ray. in gl. in ver. a tempore lit. contest. & ad istam l. vide Imo. in l. scribit. ff. eo. Bal. in l. balista. Bar. in l. in fideicōmissariam. & in l. postulante Stycho. §. j. ff. eo. ¶ Vide dum hic dicitur q̄ qñ filij sunt rogati restituere hereditatem filijs non computant fructus, qō Pau. de ca. dicit idē puto. & multo fortius quādo extraneus, nam si aduersus proprios liberos habent hoc priuilegium, multo magis debent habere aduersus extraneos. & dicit mirari qō doc. hoc non tangant, sed hoc suum dictum non videtur procedere ab ea que consuluit Abb. consi. lxxxviij. lib. j. quod licet filijs rogatus restituere, filijs non presset satisdationem, tamen si sic rogatus restituere patruo, debeat satisdare, cum contrarium videbatur dicēdum ex maiori ratione. qz extraneus erit ingratus ingratus. & ibi refert. qō hoc motuum fecit vacillare Ly. hic, & qō respondet quod lex non debet extendi vltra personas nominatas. pro qua opin. ipse Abb. allegat duas gl. vnam in l. j. ff. vt clg. nomine in verbo, semper aliam in l. filio. eo. tit. Scias etiam

quod illud quod dicitur quod filius rogatus de restituendo sub conditione, detrahit duas quartas, illud est verum nisi filio de legitima sit prouisum per patrem. Ita dicit Bald. intelligenda esse iura de hoc loquentia, eius consi.cxxxviij.lib.j.

P. PAV. P. ¶ Iubemus. De intellectu huius l. & an hodie sit correcta, vide omnino Comē.cons.xxv.vbi plura dicit, q iste tex.nō habeat locū in legitima, & q ēt sit correcta vide pulchre Comen. cons.lij.incip.ad primū quesitum. Itē quod fructus percepti per filiū ante aditā hereditatē cōputentur in Trebel.vide Paul.hic in l.in fideicōmissariam ad Treb. vbi ēt aliā limitationem ponit. Itē dum dicitur hic q fructus non cōputentur in Treb, in liberis primi gradus, limita non procedere, qū fuisset in mora restituēdi scdm Sal. Pau. & Bal. & Alex.in l.in fideicōmissariā. ad Treb. gl.ord.in c.Rayn.in verb.cōtestata.de test.ad fi. quid autem ēt in fructibus perceptis per heredes filij grauati ante morā, & lit.contest. sine tū negligētia fideicōmissarij quo casu regulariter cōputantur in treb, vt no.in d.l.in fideicōmissariā.videretur.quod nō cōputētur, qz heres detrahit Treb, ex psona filij, ideo eo iure vti debet, in cōtrarium facit q non. Host. Abb. & Ant.de But.in d. c.Ray.sup gl.prealle.dū dicit q ibi fructus nō fuerunt pcepti p filium, sed heredes suos. & sic voluerit q ēt si verum esset q filius nō cōputaret fructus perceptos post morā, heres tū computabit, et sic nō pcedit arg.de fructib.pceptis p filiū.ad pceptos per heredes, & istud sequitur ēt Alexā.in d.l. fideicōmissariam ēt per hoc bene facit q dicit Sali. hic dum dicit q ideo filius cōputat fructus perceptos post morā, qz isto casu non loquitur ista lex. que non potest extendi vt hic in fi. dicitur qz solum non loquitur ista lex in fructibus perceptis ab heredibus sed aduerte, quia regulariter nō computantur in Treb.fructus percepti ante moram, ēt circunscripta negligentia fideicom.vt per Cyn. & Sali. hic & Alexā. in d.l.in fideicom.ideo cessat difficultas, & hoc satis probatur in d. c.Raynutius iuncta gl.prealleg. & que super ea notantur.

§. In supradictis.

Inter fratres & inter pātrez, & filium, cessat satisdatio de fideicommisso prestando adueniente conditione, nisi testator iusserit vel parens ad secunda vota migrauerit.h.d.

§. Si autem.

Is nō videtur sine liberis decessisse, qui vnicū filiū, vel nepotē relinquit.

1 ☞ Obligatio ciuilis quod hodie cadat inter patrem, & filium.

2 In liberis primi gradus, fructus non computantur in quartam,

a b §. Illud.

a Que supra dicta sunt vltra casus in hac lege expressos, nō extēdunt.h.d. Op. & videt b quod fructus cōputantur in quartā, vt l.Papinia.§. si cōditioni. ver. vnde si quis.ff.de inoff.test. Plures sol.dātur. dicit gl. q ibi testator certum tempus apposuit hic secus, & istam communiter gl.nostri ibi tenēt, & vbiqz, tū in veritate lex cōtraria loquitur in debito iure nature nō in quarta Treb. Dicā hoc in l.scimus.§. repletionē de inoffi.test. Op.ij.de l.in fideic.ff.eo. Sol. qualiter fructus cōputantur in quartā, hic gl.distinguit aliqualiter, plenius tū in contrario, & dic vt ibi. Itē opp. & videtur q qū pr cogatur restituere filio, nō sit locus detractioni quarte, vt l.cū filio de leg.j. Sol. Hic loqtur qū pr instituitur, & de restituēdo filio rogatur ibi loqtur qū instituit ipse filius, & pr cui querit, rogatur de restituēdo sibi. Venio ad secundā partē dicitur hic q in casu cauet pr filio. Cōtra inter patrē, & filiū nō cadit obligatio, vt Insti.de inuti.stipu.§. itē inu-
1 tilis. Sol. Dicit gl. q hic est speciale. Tu † dic quod hic loquitur in aduentitijs, in quibus inter patrē, & filium hodie cadit obliga-
c tio ciuilis. c Hic est casus hic & l.pactum.§.de pact.conuen. Dixi in l.si quis pro eo.§.j.ff.de fideiuss.no.in l.frater a fratre. de cond. indeb. Et sic nota tu iuuenis q inter patrē & filiū cadit obligatio ciuilis per hūc tex. Itē op.ad fi.nre l. & videt q ēt nepotes nō cōputēt sibi fruct9 in quartā legitime, vt l.q de bonis.§.q auus,
d ff.ad l.fal. Sol.vt in gl. Ro.ergo hūc finē, d quod solum in liberis
2 †primi gradus est, q fructus non cōputantur in quartā, in alijs secus, quod perpetuo tene mēti.qz faciet tibi magnum honorem.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Illud. An dispositio huius §. procedat solūm qū vnus filius est grauatus alteri filio restituere, an ēt sit grauatus extraneo, vide Ro.cōs.ccxxij. Alex.in §. cum auus.de quo.j. & in l.in fideicōmissariā.ad Treb. Itē q nō pcedat vbi filius detrahit duas quartas vide Pau.cōs.xcij.ad fi.in l.scimus in pnci. C.de inoff.test. Tertium vide Alex.in l.quod de bonis.§.cum auus. ff.ad leg.Fal.an vero isti fructus cōputentur in dotē succedētem loco legitime vide Pau.cōs.cxiiij. Item quod dicitur in liberis primi gradus nō pcedat in parētib.primi gradus vide Barb.in rep.l. cum acutissimi.de fideicō. sz postea 2dicit. Itē de materia huius l.an hodie testator possit phibere Trebel in filijs primi gradus, vide oino Alex.in l.Marcel.in pnc. & que ibi scribūt nouissimi.ff. ad Treb.vide picum.late in l.in quartam.ad leg.Fal.vide Alexā. cōs.lix.vol.v.an locum habeat ista l.solum qū filius detrahit vnā quartam, an vero si duas, & etiam an sit correcta. Vide Alex.in l. quod de bonis.§.cū fideic.ad leg.Falc. & etiā quod nō possit prohiberi in filijs primi grad9 tenet Ant.de mōtefer. in l.nemo pōt. de leg.j. & in c.Rayn.de test.p opi.cōtraria vide Ro.sing.cxcij. inci.est dubiū.vbi alle. Bal. & reprobat dictū illius hic.sz p opin. Bal.hic vide Deci.cons.xviij.in iiij.dub. & pro ea vide Ias.in d.l. Marcel. & p qua ēt ipse cōsuluit in causa d.Philip.de Pe. & opi. Bal.sequitur Alex.in cons.v.vol.iij.prope fi. Sz idē Alex. consi. lxxvij.vol.j.dubitat, & ibi cōcludit not.aliud, quod vbi verba grauaminis sunt simpliciter prolata post mortem filij grauati heredis sui, ideo tūc valet phibitio Treb.si aliqs ex liberis ei succedat, cū reperiatur facta liberis vlterioris gradus vt ibi not. per eū, sed in cōtrarium facit quod notāt Bar. Pau. & alij in l.si fundum per fideic.§.fi.de leg.j. & in l.ex trib.C.de inoffi.test. vbi cōcludunt quod post pubertatē heredes filij non possunt grauari in legitima sicut nō possit fili9, ergo idē dicitur in Treb.vbi in ea filius non posset grauari vt hic notatur, & tollitur ratio Alex.in dicto cons.xlij.verū est quod heredes filij in genere possunt grauari, sz non in plus, quā posset ipse filius etiam de principali articulo, an possit phiberi in liberis primi gradus vide que habes ad bar. in aut. sz cū testator.j.ad leg.fal. aduerte tū quod fundamentum tenētium quod nō possit phiberi stat in hoc, qz l.noua generaliter loquens non trahitur ad casus qui a lege antiqua erāt specialiter priuilegiati in illa materia vt p Bar.in d.c.Ray. & alios mod, sz istud fundamentū in isto c.Raynu, tollit per limitationē quam ponit Alex.ad illā reg. cōs.cccclxix.ad fi. & l.sciēdum.ff.qui satisd.co.post. Imo. & sequitur ēt Ias.ibi dum limitat non procedere quando apparet de mente l.nō velle corrigere iura antiqua, vt per eum, & similiter ex alia limitatione ibi posita dum dicit nō haberet locum vbi in l. noua derogaretur legibus antiquis generaliter vel specialiter disponentibus quod dicitur esse in materia ista per text.cum gl.in §. fin, in aut.de here. & falc.dum dicitur ibi quod ea que dicta sunt ibi procedunt in omni vltima voluntate, & gl.intelligit etiam si fiat inter filios iuxta §.ex imperfecto, & similiter dicitur ibi quod habet locum in omni persona, & alia gl.ibi intelligit etiam similiter in alijs in quibus de iure antiquo erat aliquid speciale.vt potes ponere particulariter ibi in glo. & tex. Item ista l.non ponit aliquid speciale in prohibitione Trebel.in filijs, qz hoc regulare erat ibi in omni herede, sed solum ponit specialitatem in cōputatione fructuum in Treb.de qua non queritur in ista difficultate, ideo dictum fundamentum non videtur facere ad casum istum, & cessante fundamento videtur solidior opin, contraria propter generalitatem legis noue, ideo cogita bene.

b ALEX. ¶ Videtur. Illud op. Bar.in l.in quartā ff.ad l.Fal.

c ALEX. ¶ Ciuilis. Not.inter patrē & filium posse cadere obligationē ciuilē in aduētitijs, lz Bar.in l.cū filio.de leg.j.in vno verbo dicit contra, allegando l.frater a fratre, & ideo Imo.ibi dicit, quod vbi dubitat vtrum opi. Bar.hic extra istam causam sit vera. quod aliter non decidit, sed opin. Bar.non videtur obstare l.frater.quia loquitur de iure fratrum, illa lex, quo iure etiam aduentitia querebantur patri, Bal.aliter not.in l.frater a fratre.

d ALEX. ¶ Finem. Vide Bar.in l.filiusf.ad l.fal. & Bart.in l. quod de bonis.eo.ti.

AVTHENT.

a **Nisi rogati.** a Ista aut. venit ad derogationem legis codicis in
b cit ista aut. quod monasteriū habetur loco filij. Tu
1 iuuenis not. quod monasterium habetur loco filij, vide in corpore vnde sumitur, & extra de probat.c. in presentia. Quero, que est ratio huius aut. Gloss. videtur dicere quod monaste-
c rium c habetur loco filij, videte domini, nulla l.est in mundo, vel decretalis, que hoc dicat. Nā decretalis.in presentia. dicit quod habetur loco heredis, non quod loco filij habeatur. Ratio est secundum Rich.mal. & ista est vera conditio nuptiarum vel liberorum, voluit lex, quod non esset impedimentum vite contemplatiue, vt eius timore quis non omitteret ingredi religionem, & ideo ista conditio respuitur in ingrediente monasterium nisi esset rogatus restituere alteri monasterio, & ista est vera ratio. quam ter. po-
d nit in corpore, de sanc.episc.§.sed & hoc presenti. Quero. quid dixerit, si decesserit sine liberis ex se natis. Istam quest. omittit Dy.in l.si ita quis.§.j.ff.de leg.ij. & ibi dixi. Querit glo. quid capellam secularem intrat, vel quid si instituit monasterium vt intrat foic vt in gl. & bene.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nisi rogati. Adde Bar.in l.si ita.§.is cui.de leg.ij. & Bar.hic & Bal.in l.Deo nobis.circa pn.de episc. & cler. Et qd habeat loco heredis.vide Bal.in authē.ingressi. C.de sacro sanctis eccle. & ad Bar.hic vide Ang.in disputat.sua incipient.nobilis quidam genere.in iiij., dubio & de eo quod habetur loco filij ex suo

ex suo corpore descẽdẽtis, vt tenet hostien. Joã. And. in c. Raynald. de testamẽ. ⁊ Bald. in d. l. deo nobis. ⁊ vide in l. Lucius. la ij. ⁊ ibi vide Imol. ff. de hered. instit. vide post Bart. aliud in l. liberorum. de verb. signifi. vide Bal. in l. filium. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. ⁊ Ang. in l. cum acutissimi. §. ⁊ vide Ang. in consi. lxxviij. incip. in Dei nomine tamen. hec q. subtilis est, vide Bal. in aut. si qua mulier. C. de episc. ⁊ cler. ⁊ in l. ij. C. de iure aure. annu. ⁊ in l. deo nobis. de episc. ⁊ cle. in aut. hodie. C. de repu. ⁊ in c. in presentia. ⁊ mod. in repeti. l. cum acutissimi. C. de fideicom. ⁊ ad hanc aut. vide Bal. in cons. incip. hac q. contrarie sunt opin. limitat vt per Bal. ⁊ Imo. in l. hoc demõ. ⁊ per eam in l. si ita quis. §. is cui. de leg. ij. plene per Ant. in disputatio. incip. nobilis.

b P. PAV. P. ¶ Loco filij. Uide omnino que habes ad Bar. in aut. si qua mulier. C. de sacr. sanc. eccl. ⁊ ibi in l. j. ff. de his que pe nomine.

c ALEX. ¶ Monasterium. An monasterium habeatur loco filij, hic vide plene. Itẽ habet loco heredis, qd itellige scdʒ aliquos hic si succedit in vniuersum, secus si succedit spãliter in res particulares, p tex. in l. si peculiũ seruo. ff. pec. le. quod not. gl. i l. si peculium. §. j. ff. eo. tit. Et hoc qualiter intelligat, vide Bar. in aut. si qua mulier. §. de sacr. san. eccl. Et an monasterium excludat substitutum, dicẽtum sit, si sine liberis legitimis ⁊ naturalibus decesserit, vide. Adde an monasteriũ habeatur loco heredũ, Bart. consi. j. incip. Parmensis quidam. per Barb. plene consi. lx. lib. ij.

b AND. BARB. ¶ Quero quid. Et vide Bar. in cõsi. incip. parmensis filium instituit, vbi tenet quod monasterium succedit in locum liberorum, si testator dixerit sine liberis ex se natis, vbi omnino vide.

AVTHENT.

a **Contra cum rogatus.** a Alias cõtra cum rogatus. Habes in l. codicis qñ rogatus restituit dodrantem ⁊ retinuit quartam, hic econtra, quia potest retinere dodrantem, ⁊ restituere quartam, ideo dicit contra rogatus. Op. primo de l. iubemus. Sol. Dicunt quidam illam corrigi per istam. Breuiter in nullo corrigitur, nec in eo q dicit de restitutione quarte, sed ibi fuit rogatus restituere hereditatem simpliciter, hic vero illud q supererat. Item nec in eo q ibi dicitur de cautione. nã hic debet intelligi qñ erat rogatus restituere tam alteri quã descendẽti, vel fratri. Op. ff. ad treb. l. titius rogatus. ⁊ l. sʒ ⁊ si. l. §. quod aũt. de pe. her. Sol. Oẽs ille leges debẽt determinari per istã aut. quod non potest hodie diminuere, nisi secundum modum hic traditum, ⁊c. Op. ⁊ videtur q iste qui petit cautionẽ, sit solicitus de hereditate viuẽtis. Cõtra l. interdũ. de vul. ⁊ pup. Sol. dico quod hic est solicitus de hereditate mortui hoc, est illius, qui fideicõmissum religt, ista est vera. Quero qd si heres hʒ tñ, quod potest aliunde dare dotem, ⁊ donationẽ ppter nuptias, vtrũ poterit diminuere quartam. Dic vt in glo. ⁊ in aut. res que. §. cõia de lega. vnde qñ nihil diminuitur statur iuri antiquo. Ultimo not. istum §. de eo quod expenditur in redemptionem captiuorum, vel in alimentis. Dixi vobis §. commu. de legat. aut. res que.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Cõtra cum rogatus. Uide quod dt Imol. circa istã aut. nã q ẽt si hodie taliter grauatus alienaret in fraudẽ fideicom. non valeret, vsqʒ ad dodrantem, in contrarium pondera Bar. i l. Imperator. §. fi. Alex. late i d. l. si titi. qd aũt si alienatio fieret in testamento, non inter viuos Bart. hic tenet q, tale relictũ nõ venit in fideicõ. vide in ꝯtriuʒ Comen. hic ad fi. pro opi. bal. Uide Alex. in l. a filio ad fi. ff. ad treb. ⁊ aliquid per eum in l. si titius. eo. tit. ad fi. vbi videt tenere cõtra Bal. vide etiã q dt Alexã. cons. xxxvj. vol. ij. vbi dt quod tres partes põt alienare ẽt dilapidando, ⁊ q vbi haberent facultatẽ alienandi a testatore etiam in totum non haberet locum ista reseruatio quarte vt per eum.

LEX VII.

1 ☞ Restitutio fideicommissi quando fieri possit soli tutori, ⁊ simplici procuratori.

Sancimus. L. tutori infanti, vel absentis, ⁊ curatoris furiosi recte fit hereditatis restitutio, ⁊ ipsi alteri recte restituunt sine cautione. h. d. Oppo. de l. si mulier. §. ex asse. de in. do. Sol. † Soli tutori potest fieri restitutio in casibus hic positis, etiam cuilibet simplici procuratori vt l. restituta. in princ. ff. eo. Non autem procuratori in rem suam,

2 vt d. §. ex asse. vide istam gl. quia ille §. ex asse. non est alibi. † Not. quod procurator in rem suam nõ potest cõstitui ad recipiendam restitutionẽ fideicõ. q not. Ita tenet gl. hic, ⁊ ita dt gl. in l. restituta, circa pn. ff. eo. Itẽ l. quis. ⁊ l. seq. ⁊ l. q ita. §. j. ff. eo. ⁊ multis alijs locis tene mẽti. Op. ff. eo. l. seruo inuito. §. si pupillo. Sol. Fateor, q ẽt infanti cum authoritate tutoris potest restitui hereditas. Op. de l. restituta. §. pupillus. ff. eo. Solu. ibi erat presens hic erat absens. Alterius opp. dr hic q tutor ⁊ curator solus potest restituere alteri contra. ff. eod. l. j. §. fuit quesitum. Sol. tutor potest restituere, alteri, non autem sibi ipsi, vt legibus contrarijs.

3 ☞ Decedere sine herede dicitur, qui statim, cum moritur, non habet heredem.

§. Cum autem. Per Trebel. transeunt actiones in fideicõ. sine restitutione, in tri-

a bus casibus a hic expressis. h. d. Primus casus est in eo, qui se contumaciter absentauit. Cõtra lit. nõ cõtesta. nõ põt fieri diffinitiua, l. fi. §. illud. j. de tẽpo. appel. Dicũt quidã, quod hic est casus specialis, in quo peruenitur ad diffinitiuã sñiam, ⁊ hoc sentit gl. que est sup verbo illo, per contumaciã, secũdum istum modum legendi, habes hic casum. quod illa opi. quam dixi §. si minor se ab

1 her. absti. auth. si omnes, † quod quãdo petitur aliquid, ad quod non põt esse cõsultum permissionem ex primo, vel secundo decreto, vt puta liberationẽ, vel cessionẽ actionis, vel cassationẽ instrumẽti, ⁊ similia, tũc iudex in cõtumacem debet diffinitiue pronunciare, hic videtur casus secundũ istã lec. quod an sit verũ, dixi plenius in l. si finita. §. iulia. de dã. infec. ⁊ est vnus modus practicã-

b di b hãc l. in isto casu. Uel aliter scdm gl. ⁊ melius dico, quod non

2 aufertur diffinitiua in casu huius l. sʒ iudex † facit redigi i actis, qualiter, ⁊ pro quo, ⁊ ad cuius petitionẽ ille est vocatus, ⁊ scdm hoc absqʒ aliqua pnunciatione trãsibunt vtiles actiones authoritate huius l. ⁊ iste est secũdus intellect. vide gl. Ista practica est melior. Tñ, vt non decipiaris, oportet te inspicere tex. in quo dr, q dolo malo se cõtumaciter celauerit, vnde sis cautus, quod ipse citetur personaliter, vel quod appareat in actis qũo citatio ad eius notitiam peruenit, ita q iudex possit pronunciare ipsum latitare, vel dolo malo se occultare, non tñ sufficeret, si iudex pnunciaret simpliciter contumacem, sed debet esse verus contumax. Uenio ad scdm casum. Alterius, secundus casus est, quãdo quis

c de restituendo rogatus decessit sine herede. c Contra, videt quod non possit esse quin saltem fiscus succedat, vt l. j. §. vñ vir ⁊ vxor. et j. de bo. vacan. l. j. lib. x. ⁊ l. j. ff. de iur. fisc. Solu. Dicit gl. hic, quod hic fiscus nolebat hereditatẽ, ⁊ secundum hoc esset necesse quod constaret, quod oẽs propinqui, ⁊ etiã fiscus istam hereditatem repudiant, ⁊ ista est practica multum certa, sed est dura. Unde alij

3 dicunt, ⁊ hoc dt gl. † quod ille dr decedere sine herede, qui statim,

d cum moritur, d non habet heredem. Uide istam gl. not. super verbo, nullo herede, quod puto verũ, puto tamen quod ad hoc quod debeat aliqua discussio fieri, vt fiat saltẽ aliqua proclamatio, si est aliquis, qui velit esse heres talis, argu. j. de remis. pi. l. si eo tẽpore,

e tunc nemine comparente e transeunt actiones ipso iure authoritate huius l. Uenio ad tertium casum, tertius casus est, qñ primus fideicommissarius est rogatus de restituẽdo. Opp. qd tunc sit necessaria restitutio, vt l. j. §. de illo. ff. e. Gl. hic, ⁊ ibi ponit multas solu. Quidam dicunt, qd hic loquitur quando primus fideicommissarius fuit in mora, ibi secus. Istam reprehendit gl. q secundum hoc non esset differentia inter primũ fideicommissarium,

4 ⁊ heredem, qd vult hec lex. Petrus sustinet istam, ⁊ dicit q † differentia est inter heredem. ⁊ fideicommissarium primum, q in herede non sufficit simplex mora, sʒ debet latitare dolo. in primo vero fideicõmissario sufficit simplex mora. Alij dicunt. qd hec lex corrigit illã, ⁊ ista plʒ magis. Modo habetis contraria particularia

5 huius l. Sʒ dices tu, † que est ratio differentie inter heredẽ, ⁊ primum fideicommissarium? Gl. dicit. Primus fideicõmissarius solum habet vtiles, quas transfert per restitutionẽ, sʒ heres habet directas, ideo in fideicõmissario primo non est necessarius ille circuitus. Istud nihil ad propositum, q etiã heres vtiles transfert. Alij dicunt, ideo est, q heres põt restituere quartam, nõ primus fideicommissarius. Sʒ certe hoc, qd de primo fideicõmissario dicitur, simpliciter non est verum, q saltem in casibus retinet, qui not. in l. j. §. inde neratius. ff. eo. Tu dicas, qd ratio potest esse, qd etiam restitutio postquam est facta semel, ⁊ sic actiones ceperũt transire de vno in alium magis de facili transeunt, vt l. pater. §. quindecim. de leg. iij. ⁊ q restitutio facta primo per heredẽ, prodest secundo, vt videatur heres restituisse sibi primo pro se, ⁊ pro secundo, cũ casus secũdi fideicommissi aduenerit. arg. l. j. §. de illo.

6 ff. eo. ⁊ l. cogi. §. metianus. ff. e. ¶ Quero, † vtrum sint alij casus in quibus transeunt actiones sine restitutione. Glo. ponit aliquos, primo qñ rogatus de restituendo alienat, tunc eñ in rebus alienatis non est necessaria restitutio, vt habuistis in l. fina. §. finaũt sub conditione. §. cõia de leg. Item est alius casus. ff. eo. l. j. §. sʒ ⁊ quoties. Item est alius casus sm quosdam. ff. eo. l. ita tamen. §. si

7 pater. Sʒ certe ibi fit restitutio, si bene inspiciatur. † Ultimo no. qd in omnibus istis casibus, in quibus actiones transeunt sine restitutione, indubitanter puto, quod fideicommissarius habet remedium l. fi. §. de edic. diui Adria. tollẽ. vt ibi dixi, Tene menti ista, q sunt bona.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Casibus. Adde his tribus aliũ casuʒ, vcʒ in fideic. ad

pias causas.est tex.mirabilis secūdum Bar.in l.fi.in verb.vēdi cari.ff.de sacr.sanc.eccle.z ponit Bal.hic cum con.cord.
P. PAV. P. ¶ Tribus casibus. Vide Soc.in l.j.ff.de quoties. ad Trebel.in princ. Item de istis casibus vide in l.j.in ff.sed quoties.ad Trebel.vbi etiam ponit mod.

b ALEX. ¶ Practicandi. Not.istam practicam.z not. Bar.in l.si finita.ff. Julia.de dam.infec.z nota istā gl.pro singu.in ꝫ. lect. quia facit ad questionem positam in l.stipul.ff.hic aut.ff.de oper. no.nuncia.per Modern. Instit.de actio.ff.si quis.z vide Bal. in authen.sed hodie.de actio.z obligatio.

c ALEX. ¶ Herede. Not.hic quando quis dicatur decedere sine herede.z adde quod ille non dr decedere sine herede, vel succes sore,cui fiscꝰ succedit.vt habere hēre.de cui.vbi est tex.aureus, quem perpetuo not.licet Ang.in l.ergo.ff.de fideic.li.contrariam partem secutus sit.z male,z vide tex.cum gl.singu.in l.ex facto. ff. si.ff.ad trebel.z dr Bal.qō vniuersitas,z cōmunitas,que non po test habere heredem secūdum eum in l.generaliter.in princ.de re. decre.Et de ista practica,quando constet bona defuncti vacare. Vide not.Bar.in l.si bona.ff.de bo.auth.iud.poss.

d P. PAV. P. ¶ Cum moritur. Vide Jo.de Ana.consi.x.in pn.

e P. PAV. P. ¶ Hemine comparente. Vide Are.cons.xxxvij.

LEX VIII.

a **Quidam.** a Legata,z fideicōmissa relicta simpliciter,in dubio a fideicommissario sunt prestāda. Op.ff.eo.l.cogi.ff.inde queritur. Solu. Ibi iussit restitui deductis legatis. Item op.de l.marcellus.in pn.ff.eo. Sol. Ibi reliquit legata ab herede nominatim, hic simpliciter. Dic vt ibi. Op.iij.de leg.ij.ff.eo. Soln. Ibi fuit rogatus restituere partem,hic totum.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Quidam. Et vide Lud.Ro.cōs.cclxxij.

Ad legem falcidiam. Rubr. XLIX.

LEX I.

Sire debes. Si falcidia non detrahitur,donatio non videtur, imo iussus impletur. Hic est casus,z ponitur p glo. nostram,z eam allegani in l.eum quis.ff. de iur.z
a fac.igno. Ex hac l.coligitur a secundum vltimam
1 rationem dubitationis positā in gl. ꝫ quod illud, quod per falcidiam defalcatur,est naturaliter debitum,si eīm nullo iure deberetur solutio, esset donatio, sed si naturaliter debeatur solutio,non est donatio,vt l.hoc iure,ff.pen.ff.de don.z l.donari.de reg.iur.z l.cuius per errorem.ff.eo.tit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Colligitur. Vide quod not.in l.cum quis.ff. de iur. z fa.igno.

LEX II.

Falcidie Falcidia resecat omnia legata pro rata.hoc dr.Bl.querit in hac l.vtrū falcidia possit detrahi de vna re.z disputat hic,z Cyn.etiam, z etiam dico in in l.in quartam.ff.eo.tit.forte dicemus in l.filium quem habentem.ff. famil.ercisc.

LEX III.

Etiam Etiam quando hereditas aufertur ab indigno,locus est falcidie.h.d.

LEX IIII.

In legatis. Contra principem est locus falcidie.h.d.

LEX V.

1 ¶ Falcidia an detrahatur de mortis causa capione.

In mortis De mortis causa donatione detrahitur falcidia. h.d. Hoc est clarum,
a quod de mortis causa donatione detrahitur falcidia. a Sz quid
1 de mortis causa capione, vtrum detrahitur falcidia? Bl.dr melius quam alibi in l.qui pretio.ff.de dona.caus.mor.z ibi ego plene dixi,etiam dixi multum plene.in l.j.ff.item si ita.ad l.falc. et ibi recitaui etiam opin.Moder.contra glo.z Dyn. finaliter hoc teneas tu inuenis,quod de mortis causa capione proficiscente ab herede,de voluntate defuncti detrahitur falcidia,vt ff.eod.l.pen. Secus si absque volūtate defuncti procedit,vt d.l. qui pretio. de dona.causa mor.Tu vide in d.l.j.ff.item si ita.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Falcidia. An de mortis causa capione detrahatur falcidia,vide omnino in l.pen.ff.eo.

LEX VI.

In imponenda. In ratiōe legis falcidie es alienum deducitur et quod heredi debetur.h.d.

LEX VII.

a **In testamento.** a In testamento militis.cessat falcidia, non autem cessat deductio eris alieni.h.d.Et oppo.ff.ad Trebel.l.j.ff. hoc aut. vbi in testamento militis habet locum Trebellianica.Sol.gl.et bene,quo ad remedium deducendi quartam non habet locum in testamento militis,vt hic cum simi.sed quo ad alia remedia sic.vt ibi. Que autē sunt remedia trebellianice,gl.melius hic dicit, quā alibi,z vide gl.quam tene menti.z not. dixi ibi in l. non iustam.ff.
b ti.j.Quero vtrum sint alij casus,b in quibus,Falcidia cessat,quā in testamēto militis.gl.hic enumerat. Vide z not. Sequitur aut. sed cum testatoꝛ,quam legam in fin.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In testamēto. Hec lex est hodie correcta. P. PAV. P. ¶ In testamento. Authenticam similiter positam supra l.repetit late Rom.

b ALEX. ¶ Alij casus. Et inquantum hic dr gl.de legato dotis detrahi falcidiam,est contra gl.in l.talis.ff.de iur.dot. Pro illa facit quia legatum dotis equiparatur legato ad pias causas,ꝫ de leg.ad pias cau.ꝛc.aut.similiter.j.eod.tex.est bonus in l.is cui.ff. de condi.z demon.alias de condi.inde. Hoc tamen verum est qñ dos constituitur pauperi persone,z immo in omnibus.nō equiparatur. De quo vide l.cum dotem.alleg.in gl.z per Bal.in l.iij. j.de fal.caus.z vide in l.cum dotem.z in l.vlti.ff.eo.

AVTHENT.

1 ¶ Testatoꝛ potest falcidiam prohibere.
3 Trebellianicam prohibere potest testatoꝛ.
8 Inuentarij vires que.
11 Legitima non perditur per non confectionem inuentarij.
12 Trebellianica non perditur per non confectionem inuentarij.
13 Ecclesia heres instituta non conficiens inuentarium, an incidat in penas statutas.contra non facientem inuentarium.
14 Inuentarium factum ab herede an prosit fideicommissario.

a **Sed cum testatoꝛ.** a Primo ponit qñ Falcidia cessat propter defuncti prohibitionem. ¶ Secundo ponit pnam propter heredis cessationem. ¶ Tertio dicit falcidiam cessare propter solidi legati prestationem. ¶ Quarto addit solemnitatem testium ad inuentarij confectionem. ¶ Quinto limitat tempus statutum instantie. Secunda ibi,z si heres. Tertia ibi,item si heres quidā. Quarta ibi,hac quoque. Quinta ibi,nulla enim ērpe-
1 diamus primā partē,z videtur †quod testatoꝛ non possit prohibere falcidiā,vt ff.eo.l.quod de bonis.ff.j.ij.z fi. Sol. Aliud dim. aliud hodie,z sic illa iura coniunguntur. Istud est certum, sed nō fecit me iam dubitare,scilicet ratio d.l.quod de bonis.ff.quod ideo testatoꝛ non potest prohibere,qꝛ contra est publica vtilitatē,si illa rō esset vera,videtur quod adhuc hodie non
b sit prohibere. Dñ,p certo ista nra iura moralia b variātur exīg. secundum morum varietatem.l.quod de bonis.fuit facta ꝛe quo erant pagani,nec vita in alio seculo sperabatur,sed aliud cogitabant,nec aspiciebant merita anime,z ideo cogitauerunt, quod si heres non lucraretur ex aditione hereditatis,omitteret hereditatem,z sic testamentum remaneret nullum,quod esset cōtra publicam vtilitatem, vt l.vel negare.ff. quemadmo. testamen.aper. postea tpe huius auth.Romanum imperium erat christianum,z Imperatoꝛ Justinianus fuit christianus,z sic ipse cōsiderabat
c aliud scīm,z saluti,z merita aie, vñ cogitauit c quod licet heres non lucraretur aliqd cōmodi pecuniarij, tñ ex eo solo quod fecit istum pium actum, quod adimplet voluntatem defuncti, habet meritum apud Deum,z propter lucrum istius meriti,cessat qꝫ nō omitteret aditionē hereditatis. Preterea Imperatoꝛ
d tuit d quod in casu isto,qñ testatoꝛ prohibuit detrahi falcidiam, si heres repudiat hereditatem, nihilominus testamētum manet validum,z vadit ad personas enumeratas in auth.hoc amplius. ff. de fideicommiss.vt ꝛpreisse dicit tex.in auth.de hered.z fal.ff. vero expressim. z ideo hodie hec prohibitio nō est cōtra publicā vtilitatem,qꝛ nō tēdit ad interitum testamēti,quod tene menti, iste fuit vnus de casibus,quem addidi vobis ad gl.in l.ea quam. ff. de fideicōmiss.quod valent legata,z debentur ex testamento,ex quo nō aditur hereditas. ¶ Opp.ff. de inofficio.testamen.quoniam

tiam in prioribus. & l. scimus. Solu. Ibi loquitur in debita iure
e natura, q̃ nõ põt phiberi, [e] hic in falcidia debita iure institutio-
2 nis. Et hoc † etiam verum apparet, q2 etiam portionem debitam
patrono non poss̃ testator prohibere. vt in authẽ. de here. & fal.
§. penul. Opp. de l. si vt allegas. §. eo. Instit. de fideic. here. §. sz q2
3 dicit gl. hic ibi loquitur in Trebel. hic in falcidia quasi dicat † te-
f stator [f] non potest prohibere Trebel. idem not. in d. l. si vt alle-
gas. §. eo. Contrarium tenet gl. in aut. eadem, vnde sumitur. & in-
stitu. de fideicõmis. here. §. sz q2 domi. Iac. de Belui. in auth. ea-
dem, tenet istas gl. q2 non est nostrum legem extendere. Preterea
non inducitur legis correctio, nisi in eo quod est in l. corrigẽte ex-
g pressum. l. precipimus. in fi. §. de appellatio. Ego dixi [g] semper cõ-
4 trarium, quod etiam Trebel. posset prohiberi. Et si dicas, † non
est nostrum legem extendere, concedo, sz lex antiqua bene potest
extendere legem nouam, vt habuistis l. si quis seruo. de fur. Cla-
rius not. in l. sz & posteriores. ff. de leg. Sz legẽ habemus. que di-
cit, quod in quibuscunq3 testamentis cessat falcidia, in illis cessat
Trebellianica. vt in testamẽto militis, & si qui sunt alij. vt l. Mar
cellus. circa princ. vers. quod autem. ff. ad Trebel. ergo, &c. Que-
5 rodr̃ hic sz cum testator hoc expressit, &c. non ignarus, &c. † quid
h in dubio vtrum presumatur [h] scire testator vires sui patrimonij,
an ignorare? Gl. dt, qd psumitur scire. vt §. de rescin. ven. l. quis-
quis. licet sit arg. contra Instit. qui manu. nõ poss. §. in fraudẽ. vi-
de primam gl. Circa hoc dicas. Aut loquimur in actibus moriẽ-
i tium, & generaliter testator [i] presumatur ignorare vires sui pa-
trimonij, vt in aut. ea. §. si vero. vers. hoc autẽ. & Insti. qui manu. nõ
pos. §. in fraudem, & arg. §. qui testa. face. poss. l. hac cõsultissima. §.
at cum humana. Aut in actibus viuentium, & tunc aut iste ha-
bet bona, que ad eum de nouo peruenerunt, & presumitur ignora-
re vires, vt §. de her. ven. l. qui nondum. Aut peruenerunt ab an-
tiquo, & tunc aut erant bona immobilia, & presumitur scire, vt l.
quisquis. §. de rescind. vẽdi. Aut erãt mobilia, & tunc si quidẽ erãt
presentia, presumitur scire: sz absentia psumitur ignorare. vt l. in
fraude. ff. qui & a quib. Predicta que dixi quod in actibus mo-
rientiũ psumitur ignorare, intelligo, nisi ex aliqua qualitate aliud
presumatur, vt puta si detrahi vetuit falcidiã ex hoc presumitur
6 sciens, vt hac authen. cum gl. sue. † tamen consilium est, quod in
testamento ista verba ponantur qñ testator vetuit detrahi fal-
cid. sciens vires sui patrimonij, & non ignorans. Item in ciuitati-
k bus [k] istis, in quibus sit catastrum debet quis assignare omnia
bona sua mobilia, & immobilia, de his soluuntur collecte. Ego in
his presumerẽ scientiã, nõ enim esset tolerabilis ignorantia facti, in
suo proprio, quod ita sepe reuideret. Venio ad secundam parti-
culam, que nõ habet cõtraria, ideo transeo ad tertiã. ¶ Opp. §.
ad fideicommis. l. ij. vbi non preiudicat, nisi in solutis. Solut. Ibi
legata erãt inutilia. ex alia causa, quã per falcidiã. Op. de l. error.
7 §. eo. Solut. distingue, † qñ legatum est in [l] debitu per falcid. si qui-
dem heres soluit ignoranter ignorantia facti, in nullo preiudi-
l cat, quia etiam solutum repetit, vt d. l. error. Si vero soluit sciẽs
indebitum ignorantia iuris nocet in eo quod soluit, & nõ in alijs.
vt d. l. error. Si vero soluit sciens ius & factum preiudicat in eo &
in alijs, vt h c. sed si esset indebitum per aliam causam, quam per
falcidiam solutio facta in vno non preiudicat in alijs, vt l. fi. §. ne
vxor pro mari. & b ibuist s no. §. de testa. l. non dubium. ¶ Opp.
de l. quod de bonis. §. nõ idcirco. ff. eo. Solut. Illa corrigitur per
istam. ¶ Op. de l. si ex pluribus. eo. tit. Solut. Ibi nullũ legatum
fuit integre solutum in secunda parte illius legis, in prima parte,
m per istam corrigitur. Venio ad quartã [m] partem in qua no. mul-
tum quod dixi illam solennitatem istorum testium, qui adhibẽtur
8 loco absentium. † Item not. quod inuentario non cõfecto, non po
test detrahi falcidia, sed prestantur solida legata, etiã si excedant
substantiam. ¶ Op. de l. successores. §. eo. tit. & de lega. l. si vniuer-
si. & ff. ad Trebel. l. j. §. pen. Sola. Iura antiqua in hoc corriguntur.
Huius ratio est, quia quando heres non facit inuentarium,
presumitur quod res hereditarias subtraxerit, & sic hereditas es-
set soluendo, vt probatur ex tex. in authẽ. eo. vñ sumitur. ¶ Que-
9 ro circa istam partem de pluribus, primo hic dicitur † qd debe-
n rent citari legatarij, quid de creditoribus? Glo. dicit idẽ, & bene [n]
10 dic vt in gl. Sed quero, ecce quod heres non adhibuit testes lo-
co absentium, de quibus dicitur hic inuẽtarium est nullum, an
sit nullũ quo ad oẽs ẽt presentes an tñ quo ad illos absentes, in
quorum locum debuerunt adhiberi testes? & text. hic videtur so-
nare quod sit nullum in totum. Cõtra videtur in l. de vnoquoq3.
in princi. ff. de re. iur. & l. falcimus. §. quod si aduersus. ff. quib[us] ex
caus. post. & in l. non idcirco. de iu. sic. & sic forte dz intelligi ste
11 tex. salua meliori deliberatione. Quero verum per non confect-
o nem[o] inuentarij perdatur debitum iure nature. Dicit gl. in ver.
naturali. quod non, in authen. hoc amplius. §. de fideicom. quod
puto verum per tex. in corpore eo. §. pen. vbi dr. quod debita pa-
trono non perduntur. Diceres tu, quid releuat hoc cũ ipse de-
beat prestare solida legata ẽt de suo proprio, vt hic dr. Rñ. dicũt
doct. hic Rich. mal. & ẽt Cyn. quod legitima diminuet legata, et
ista legata sic diminuta per legitimam prestabuntur solida, etiã
si excedunt vires patrimonij. Ita intelligunt istam authent.
12 ¶ † Quero, an per non confectionem inuentarij, pdatur trebel. [p]
p Ita questio non mouetur a nostris gl. sz a Moder. doct. sic. do.
Cyn. videtur hic tenere quod perdatur. do. Iac. de Bel. videt te-
nere contrarium, principaliter per illam rõnem, non est nostrum
legẽ extẽdere. Ego alias de facto dixi pluries, quod trebellianica
non perdatur propter non confectionem inuentarij. Ratio, quia
non debet induci correctio legum, nisi in casu legis corrigẽtis, vt
§. de appel. l. pcipimus. in fi. sz hoc nõ reperit expressum. ergo, &c.
dices tu, immo videt expressum in d. l. marcellus. §. quod autẽ, in
eo quod dt, in omni testamento, in quo cessat falcidia cessat Tre-
bellianica, vt in testamento militis. & si qui sunt alij. Rñ. illa lex lo
quitur, quando falcidia cessat ratione ipsius testamenti, sz in ca-
su nr̃o, non cessat propter testamẽtum, sed propter delictum here-
dis postea commissum, in non conficiẽdo inuẽtarium, & nos non
habemus regulã dicentem, in quibus casibus heres perdat falci
diam, propter delictum perdat trebellianicam ergo non est nr̃m
13 legem extendere, & ita obseruatur cõiter. ¶ † Quero circa istam
q partem quid si ecclesia q vel aliquod hospitale instituitur heres,
an patiatur penas statutas contra non facientem inuentarium.
Text. videtur quod sic, in authen. ea. §. fin. vbi dr. istas penas ha-
bere locum, siue sit institutus Imperator, siue persona aliqua po
sita in clericatu siue pupillus, licet pupillus possit petere restitu
tionem. In contrarium facit de iure fis. l. i. §. an bona. l. nõ possunt.
vbi fiscus non potest teneri nec creditoribus nec legatarijs vltra
14 vires patrimonij. nescio qd dicã, dubito mõ. Cogita l. §. ¶ † Que-
ro, circa istam partem, vtrum inuẽtarium factum ab herede pro-
sit fideicommissario, & vtrum fideicommissarius teneatur facere
inuentarium, & vtrum inuentarium factum a pupillo, prosit sub-
stituto suo, dic vt plene vt dixi in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. eo.
Opp. & videtur instantia litis debeat esse triennium, vt l. prope-
randum. ff. de iud. Solut. Specialis casus est hic, quod not. & te-
ne menti ista, quia vtilia sunt.

ADDITIONES.

☞ Pro concordia aduerte, quod doct. querunt in pluribus locis in
iure, an ignorãtia in rebus suis presumatur. & Bar. tã in l. ij. quã
in l. quisquis. C. de rescin. ven. tenuit quod sic. Contrarium tamẽ
tenere allegatur in hac aut. sz cum testator. v. sñ. quero, dicit hic.
volens hanc regulam solum procedere in vltimis volũtatib[us] non
in actibus inter viuos. Et hoc sequuntur nouissimi in §. item si qs
in fraudem. Insti. de act. Tu dic indistincte Bar. non sibi contra
dicit. si videatur cõcordia sua in sua distinctione in hac aut. quã
subijcit post specialitatem predictam, q2 sunt bona nobis de pro-
ximo obuenientia, & presumitur ignorãtia vel maxime si sunt mo
bilia, & ista loquat in d. l. quisquis. & in d. l. ij. Si autem sunt bona
nostra de antiquo, & maxime immobilia & tunc presumaẽ scietia.
a P. PAV. P. ¶ Sed cum testator. Adde circa illã aũ prohibitionem
falcidie quod requiritur qd expresse prohibeatur, vt per Angel.
in §. si vero expressum. in aut. de here. & fal. adeo qd non intelligere
tur prohibita si testator inberet solui legata omni exceptione re
mota. vide Comẽ. consi. cxxx. inci. magister Io. ad fi. Itẽ circa istã
materiã detractionis falcidie, vide Fran. consi. xij. vbi ponit an in
testamento militis donabatur, & quid de relicto facto filijs, & qd
de legato facto matri paupercule, & quid qñ est dictum relinquo
omnia mea bona, nunquid autẽ de donatione cã mort. & de alijs
donationib[us], que firmantur morte detrahi debeat falc. vide Ro.
consi. lxxv. quid autẽ si testator instituit aliquẽ in vsufructu, & gra-
uetur post mortẽ restituere hẽditatẽ, an poterit detrahere Treb.
vide Ro. consi. ccvj. Item no. qd si extraneus sit institutus vt sit
custos nomine filij. illius ipse dicitur institutus, & ideo non detra
hitur Treb. fm Bal. in c. j. in titu. an agna. vel fil. repe. here. pos.
quid autem si testator institutus pluribus inuicẽ substituit vlti.
loco & deficientibus de domo sua substituat piã cãm. an eueniẽte
casu prime substi. possit detrahi Treb. vide Alex. cõs. ccclxxxvij.
ad fi. Itẽ qd ille qui negat fideicom. vel legatũ vel negat aliquam
rẽ subiectam esse fideicommisso. vel aliter querit subuertere fidei-
commis. priuetur iure detrahẽdi falci. vel Treb. vide not. Bar. in
l. rescripta. in prin. ff. de his quibus vt indignis.
b ALEX. ¶ Iura moralia. Adde Bar. post gl. in l. pactũ inter he
redem. ff. de pac. & Bar. in l. nemo potest. de leg. j.
c ALEX. ¶ Nõ cogitauit. Istud fuit nouũ si ig. dictũ Iac. de bel.
in aut. de her. & fal. §. hinc nõ dis, & querit ibi Bal. nunquid isto ca-
su sicut legatum tz, teneat etiam fideicõ. vniuersale, & dicit qp non,
cum sit in potestate fideicommissarij cogere heredem adire.
d ALEX. ¶ Statuit. Et vide qd dixi in l. eam quã. in ver. ego addo
aliam casum, &c. Et addit Bal. in l. filium.

ALEX.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

e ALEX. ¶ Prohiberi. Adde Bart. & doct. in l. nemo potest. de legat. j. vbi tenent contrarium per Bar. d. l. Marcellus. hic al leg. Sed quid si altera quarta, que debetur alicui ratione consuetudinis, vel statuti, an possit prohiberi per testatorem? Bal. in l. fina. in vers. de materia queritur. ff. fam. ercis. alleg. c. Raynutius. de test. & ibi per Bal. de questio. gl. hic.

f P. PAV. P. ¶ Testator. Vide Bar. cons. vj.

g P. PAV. P. ¶ Ego dixi. Ad apostil. Alexã. ibi positam, vide etiã Com. cons. xxv. incip. Frãc. instituit. & in l. marcellus, vbi etiã Bar. ad Trebellianum, in princ. vide Bar. cons. vj. & Ro. singul. dcc xciij. incip. est dubium vbi dicit qd ista dubitatio cessat in filio qui habet duas quartas, posito qd in alijs sit dubium, retento tamen qd possit prohiberi. licet solenne dubium in dicẽdo grauo te restituere totam hereditatẽ, videatur prohibere trebe. vide Ale. cons. v. in ij. vo. Rom. cons. lxxvj. vbi etiam ponit quid si dixit pleno iure. & vide omnino eundem cons. lxxix. & ccxxxix. & ibi dicitur scdm communem opin. qd possit testator prohibere treb. vt non procedat in filio. de quo vide Alex. exclamantem cons. lxvij. Quid autem si testator dixit restituas integram hereditatem. an videatur prohibere treb. vide Ang. in add. ad Bart. in l. ij. C. quõ & qñ iiij. pars deb. li. x. Alex. in l. cẽturio. de vul. & pupil. & latius Aret. quid autẽ si iussit solui legata, omni exceptione remota, vide Cõ. cons. cxxx. de quo habes s. in alia apostil. parua. Itẽ per q̃ verba dicatur prohibita falc. vel treb. vide signanter Pau. cõs. ci. & hic. vbi etiam ponit an possit prohiberi in dona. causa mor. Itẽ p que verba videantur prohibita, & quid de verbo totam, vide Paul. cons. clxiij. Item de eo qd dictum est qñ testator dixit totam hereditatem vel similia verba, an videatur prohibita. vide Aret. in l. centurio. de vul. & pu. faciunt que habes in reper. in verbo dicto circa dictionem integre vel integraliter. que vide omnino.

h P. PAV. P. ¶ Utrum presumatur. Vide omnino contra hoc Are. in cons. xlvij.

i ALEX. ¶ Testator. An regulariter testator presumatur ignorare vires patrimonij sui, vide per Bal. in l. ij. in ij. q. s. de rescind. ven. & per Iac. de Bel. in d. l. quisquis.

k ¶ In ciuitatibus. Adde tu ad Bart. hic do. Alex. in cons. iij. incip. in ij. vol.

l ALEX. ¶ Preiudicat. Sed quid in legato annuo qd solutum est per vnum aut duos annos, & non plures, an sibi preiudicet in alijs prestationibus annuis eidem fiendis, vide singulariter bal. distinguentem in l. non dubium. C. de testa.

m ALEX. ¶ Venio ad quartã. Sed an hoc sit verum vide omnino Bar. in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. eo. & singulariter Bal. in l. filium. s. famil. ercisciund.

o ALEX. ¶ Et bene. Et idem tenuit Bal. in l. si omnes. C. si vt se ab here. absti. & Inno. in c. quoniam frequenter. in fi. princ. vt li. non contest. & Bal. hic, & in l. fi. s. de iur. deliber. & per Ang. in l. j. §. hec stipulatio. ff. si cui plus q̃ per l. falci. per Lud. in l. j. §. pen. de verbor. oblig. per Bar. in cons. incip. maritus fecit.

p AND. BARB. ¶ Quero, vtrum per non confectionẽ. Adde Bal. in l. j. in fi. §. pen. ff. de iur. deliber. & in l. filium. C. famil. ercisc. Ang. in auth. hoc amplius. C. de fideicõmis. Salic. contra in l. fi. §. j. de iur. delib. & vide Ioan. de Imo. in l. j. ff. si cui plus.

p ALEX. ¶ Cõfectionẽ. Adde Bal. in l. cũ a mre. s. de rei vẽdic. & in l. j. de bo. author. iud. pos. & in l. fi. in fi. vbi p gl. s. de iur. deliber. & Iac. Butr. in d. authẽ. hoc amplius, & ibi etiam ponit quid refert, & plene per Pau. de Cast. in consi. cx. & Spec. & Ioan. Andr. in tit. de instr. edit. §. fi. versi. qd de suo. P. PAV. P. ¶ Confectionem. Sequitur Ioan. de Ana. cons. xlij. in fi.

q ALEX. ¶ Perdatur Trebel. Communis opi. omnium, est, qd per non confectionẽ inuẽtarij Trebel. non perdatur. Cõtrarium consuluit Bar. in cons. qd incipit, Nico. Mat. & hoc idẽ tenet Lud. in auth. similiter. j. eo. alleg. tex. in authen. de here. & fal. §. si vero non fecerint. ibi & fideicõmissa, qd perpetuo not. & ita vidi de facto seruari & pauci habent, illd consiliũ optime facit, sed reperio eundem Bart. consuluisse in alio cons. incip. Quesitum est an heres, qui omisit inuentarium. qd non perdatur Trebel. Dixi post Inno. in l. j. §. hec stipulatio. si cui plus quam per l. fal. ¶ Adde an per non confectionem inuentarij perdatur Trebel. qd Bal. pulchre examinat, cons. xxvij. ij. li. & dicit. qd de iuris rigore pdat, nõ de eqtate canonica, de qua vide p eũdẽ cõs. clxxxix. iij. li. Old. cons. cxxxiij. Pau. de Ca. cons. cc. & Ro. cons. cclxxvj.

r ALEX. ¶ Quid si ecclesia. Vide Bar. in l. j. s. de sacr. sanct. eccles. & l. fi. §. fi. j. de iure deliber. vbi hoc firmatur, licet hic dubitauerit. & vide Mod. in c. j. de sol. & in rubric. ff. de acquir. her. & vide Ino. in l. j. §. hec stipulatio. ff. si cui plus quã per l. falc. & Bar. etiam in auth. de here. & falc. tenet primam partem in fin. Adde Abbat. cons. xxxiij. j. li. & lxxiij. ij. li. tenuit speciale esse in ecclesia, qd non incurrat penas statutas contra non conficientes inuentarium quia esset indirecte alienare bona ecclesie. Clericos autem dixit subijcere penis illis, quia ille pene habent locum de iure canonico, vt dicit ipse per capi. Raynaldus. de testamen.

AVTHENT.

a ☞ In legatis ad pias causas, cessat falcidia, & est onus heredis, & legatariorum.
3 De fideicommisso vniuersali non detrahitur Trebellianica.
4 Legata ad pias causas, ob que diminuuntur.

a **Similiter.** [a] Opp. ff. eo. l. j. §. ad municipiũ. Dicunt quidã, qd ibi fuit relictum pro aĩa, non autẽ fuit relictum ad pias causas, q2 pia causa est, qñ relinquitur ad fabricam ecclesie,
1 vel ad pontem, vel ad aliquid aliud simile. Breuiter. † quicquid relinquitur pro anima, dicit ad pias causas, vt not. in l. si qs titio. ff. de lega. ij. Unde vera solu. est q hec lex corrigit iura antiqua.
2 ¶ † Quero in istis legatis ad pias causas cessat falc. an hoc pertineat ad onus heredum, vel ad onus aliorum. Vide gl. in l. ex asse. ff. eo. & in l. si testamẽto. Tu dic qd onerat heredes, & legatarios, q2 ista legata debẽt añ oĩa detrahi vt es alienum. l. sed si non seruus, & l. eris alieni. ff. eo. & sic ex hoc heres habebit minorẽ quar-
b tam, & alij legatarij habebunt minus de legato. ¶ Quero, vtrũ
c de fideicõmisso vniuersali [c] relicto † ad pias causas detrahatur Tre-
3 bellianica. Istã q. format Spec. in tit. de instr. edi. §. compẽdiose. versic. sed cum deductio. & eam format gl. de test. c. si pr. li. vj. Quãuis gl. dicat ego pluries consului qd cessat Trebellianica per regulã positam in d. l. marcellus. ver. qd autem ad Trebel. vbi hoc not. & ego ibi examinaui. ¶ Quero, legata minuuntur qñqz ppter defectum patrimonij, vt si testator legauit plus quam habebat. Item
4 minuuntur qñqz per falcidiã, vt l. in quartam. §. j. ff. eo. ¶ † Quero, an legata ad pias causas recipiant diminutionem ppter defectum patrimonij, sicut alia legata, & videtur quod nõ, quia detrahitur vt es alienum, vt s. dixi. Contrarium puto, sicut dicimus in testamento militis, in quo licet cesset falcid. tamẽ diminuitur propter patrimonij defectũ, que diminutio fit equaliter in testamento militis, etiam non militantis, vt dicit text. expresse in l. si post missionem. ff. eo. Nec ob. quod dicitur, quod detrahitur es alienũ, intelligo quo ad quid, scilicet quo ad cõputationem falcidie, non quo ad alia. Quod apparet ex eo, quia talia relicta ad pias causas minuuntur propter debitum iure nature. videbitis not. in l. si quis ad declinandam. s. de episc. & cleric.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Similiter. Not. ad hãc authẽticã similiter. q si relinquitur vni cẽtum ad [a] pias causas p aĩa, non tñ detrahit falcidia, si tñ relinqtur ei, puta equus, de illo detrahit tñ qd sufficeret ad vtrunqz. l. si seruus, cum seq. & ibi not. Ang. & Imo. ff. eo. & in l. si post missionem. eo. tit. Et hãc [a] authen. similiter limitaui. si locus pius esset institutus, quia legatis pijs detrabitur falcidia, secundũ Ang. sed si non singulariter. in §. sed hoc presenti. in fi. in authẽ. de sanc. episc. faciunt not. per doct. in authen. quas actiones. C. de sacr. sanc. eccles. Item limita singulariter, vt per Ang. in l. decem, de fideicommis. lib. Et ad illud quod dixi secundum Ang. in §. sed hoc presenti. Adde Abba. in c. in presentia. de probat. Adde an si testator legat ad pias causas, & alias personas. plus quam habeat in patrimonio, debeat solum fieri detractio de alijs, non de factis ad pias causas, vide Old. cons. cxj. vbi dicit, qd de omnibus. P. PAV. P. ¶ Similiter. Circa has duas authẽ. quas Bar. solenniter legit. Adde primo circa authẽ. sed in ea, quod procedit etiam in Trebel. secundum Bal. hic. Itẽ procedit in prohibitione expressa: secus in tacita, que fit per grauamen de restituendo scdm Ro. cons. ccvj. quem reprobat Alex. hic in apostil. ad Bal. vide etiam de materia do. Franc. cõsi. xviij. Item secundum Ro. vbi non procedit in filijs de quo vide Alex. in l. Marcellus. in princ. ad Trebel. & ibi per nouissimos. nũquid autem ista verba respiciant legitimam. & quid in Trebel. vide do. Franc. cons. xix. ista auth. vi. detur singulariter limitanda vt non procedat qñ ille qui vellet detrahere, esset de familia. Ita probatur in simili ex his que scripsit Ias. in prelud. feu. Circa vero auth. Similiter, an de relicto ad pias causas Trebellia. detrahatur, vide Ro. consil. ccxxxix. Pau. de Ca. consi. lix. vide in materia Alex. cons. xij. ad fin iij. vol. Franc. cons. lxvij. vbi fortius dixit istud vidi procedere eo quod immediate relinquitur pauperibus. Item an & quãdo relictum non mediate, sed immediate peruentum est in piam causam impediat detractionem Trebel. vide Ro. cons. cvj. . . . Itez quid etiam si relinquatur alicui hospitali nõ pio loco quod tamen non detrahitur Trebel. nec falcid. vide Pau. cons. . . . Item an de legato facto a filio patri vel extra tanqz sit piũ possit detrahi falc. vel Trebel. vide Are. cõs. xij. vide Crem. singul. . . . Item an pia causa aduersus piã causam detrahat Treb. vel falci. vide Bar. in §. sed hoc presenti. in auth. de sanct. episc. Item quod qñ in priuilegium alicuius persone impeditur detractio quarte, tale priuilegium non perdit si illa persona sit grauata alteri restituere.

tuere,vide Rom.sing.dxj.nunquid autem de legato male ablatorum incertorum possit detrahi Trebel.vide Barb.in tracta.de gabel.in v.par.viij.partis principa.circa finem. Item an ecclesia aduersus aliam ecclesiã gaudeat priuilegio isto,vide late Barba. quod sic.in consil.xv.volu.iij.

b ¶Quero vtrum.Vide Ludoui.Rom.in cons.cciij.si cessat Trebellianica,vide omnino.Andr.Barb.

c ¶De fideicommisso vniuersali. Vide omnino Ang.in d.l.Marcellus,versic.quod autem.

LEX VIII.

Critum. Grauatus de restituendo, impeditur testari, licet fideicõmissum, vt ex alienum,veniat deducendum,hoc dicit.

LEX IX.

Qroz. Indebitum per falcidiam solutum per facti errorem reperitur,secus si scienter, vel aberrante in iure soluitur.

LEX X.

1 Filius pure de restituẽdo grauatus detrahit vnam quartam autem sub conditione,detrahit duas.

a **Quanquã.** [a] Frater grauatus de restituendo quod potest detrahere per Trebellia,a,d suos heredes trãsmittit.hoc dicit. ¶ †Quero vtrum sint detrahende due quarte.hoc est.legitima debita iure nature,z Trebellianica? Glos.disputat hic.z ff.de inoffi. testa.l.Papinia.§.meminisse.in fi.in authen.de here.z fal.§.si quis autem non implens.Hodie habemus casum in decre.in c.Raynutius,z in c.Raynal.extra de test.z hoc est verum,z cõsuetudo obb seruat,[b] quod possent due detrahi,zc. illa loquuntur quãdo quis est rogatus de restituendo sub conditione, si decesserit sine liberis,vel alia,nam tunc legitimam habet ab intio. Trebellianicam detrahit.cum restitutioñ est locus. Sed quando rogaretur de restituendo pure, tunc est standum iuri communi.[c] hoc est, iuri nostro, secundum quod in veritate non detrahitur nisi vna quarta, vt l.j.§.pen.si cui plus quam per l.fal. Preterea.in legitima computatur quicquid peruenit ad aliquem de bonis defuncti, vt l. quoniam nouella.§.de inof.testa. Ergo si detrahetur primo Trebellianica,illud quod habet iure Trebellianice.computatur in legitima,vt ibi. Illud autem, quod pure rogatur,sepe accidit propter clausulam appositam in testamento. si non valet iure testamenti, valet iure codicillorum, tunc enim si ex aliqua causa testamentum est nullum videntur rogati venientes ab intest.de restituendo pure,ideo filius seu filia non detrahit nisi legitimam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Quanquam. Et ad istum text.qui probat quod ius defalcandi transit ad heredes vide z adde simile in l.j.§.quo.lega.

AND. BARB. ¶Quanquam. Vide Ludo.iRoma.in consil. cclxxij.z consi.cccix.vbi loquitur de duabus quartis detrahendis.

b P. PAV. P. ¶Et consuetudo obseruat.Vide Alex.consi.clxxxv. ad fin.Fran.consi.clx.Roma.consi.ccvj.

c ALEX. ¶Communi. Adde Bar.in l.j.§.interdum.ff.si cui plus quam per l.fal. Sed quid in ascendentibus:quia c.iRaynu.loquitur in descendenti.Bald.dubitat in l.si a milite.§.pater.ff.de testamili.z hic adde in l.inbemus.in prin.per illum text.§.tut.j.z latius per Old.in consil.clvij.incip.factum tale.z Ang.in consi.cxxviij. z Oldr.in consi.cxv.z hic vide Barto.in l.papinia.§.meminisse.de inoffic.testa.z Bald.in l.filie.in fi.§.fami.ercis.vbi vult quod filius possit detrahere vnam quartam, z alteram, quatenus in ea plus esset. Idem vbi esset rogatus sub conditione, non detrahit duas quartas, z que debet si est grauatus sub conditione, si testamentum non valet,vel non valebit iure testamenti,valeat iure codicillorum.Et vide Bal.in d.l.papinia.§.meminisse,videtur extendere id, quod dicitur in treb. ad omnem quartam que accipitur iure institutionis,z sic ad Falc. Adde quomodo filius detrahat duas quartas. Bald.consil.cx.j.volu.Oldr.consil.ccv.Pet.de Anchar. consi.xxv.in eo.vo.quod oo. Eller.in decisum reliquit,in ascendentes possint detrahere duas quartas.dicas tu quod iRo.consulut ascendentes duas quartas detrahere posse.eius consi.ccxxxix.

LEX XI.

Ivrallegas. Si testator pro falcidia species reliquit, sunt species estimande,z quod ad falcidiam deficit, est heredi supplendum.hoc dicit.

LEX XII.

*a **Adonationibus.** *[a] In donationibus, que morte cõfirmentur,locus est falcidie.hoc dicit.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶In donationibus. Pro hac l.vide Ludo. Roma.in consil.lxxiij.an detrahatur falcidia.z in consil.lxxvj.an de donatione causa mortis possit detrahi falcid. incipit totum fundamentum.

* CLAVD. DE SEISS. ¶In donationibus. In quibus iste donationes conueniant vltimis voluntatibus.z habeant vim relicti z in quibus non, vide per Bald.in authen. ex testamento. ℈.de collat.

LEX XIII.

Jea. Glo.tua prima hic ponit casum.z nihil aliud facit. Relictum pro libertate, vsque ad serui pretium, non defalcetur, sed in residuo, z qui relictum agnouit,seruum suum cogitur manumittere.hoc dicit.

LEX XIIII.

Jcet. Per successionem extinguitur actio pro hereditaria portione, tamẽ in ratione legis falcidie,vt ex alienum deducitur.hoc dicit.ista l.leuissima.

LEX XV.

Jprediorum. De instrumentis prediorũ falcidia non detrahitur.vel aliter.De chartis relictis falcidia non detrahitur.h.d.

LEX XVI.

Accessores. Quod relinquitur vltra vires patrimonij.non valet.h.d.

LEX XVII.

Coheredibus. De legatis relictis incerto coheredi, detrahitur falcidia.hoc dicit.

LEX XVIII.

Si quis quadringẽtorum forte. De mortis causa capione,que proficiscit ab herede testatoꝛe disponente,detrahitur falcidia.h.d.hec singularis lex.Circa legem nostrã venirent querenda duo,vel tria. ¶Primum, verum iste heres posset adire hereditatẽ.antequam istã conditionẽ pro solido impleat. Ter.hic videtur dicere quod sic.ibi sancimus heredem si adierit.Pet.dicit contrariũ.nam conditiones debent ante omnia impleri in forma specificata.secundum iussum testatoris,vt l.qui heredi.in princ.de condi.z demonst.z l. mulier.§.j.de condi.insti.Nec obstat ter.qi glo.exponit, adierit.id est.adire voluerit. Contrarium huius tenet glo.in l.hmodi.in prin.de leg.j.vbi videtur dicere quod post aditam hereditatẽ,siue post aditionẽ, ista conditio adimpleatur. sed hoc non placet. per ter.hic.ibi.prius eo dato.vel retẽto,zc. Dic ergo quod hoc videt de mente glos.hic,quod si quidẽ illud,quod debet dari causa conditionis implẽde,non excedit dodrantẽ.ante omnia debet dari,vt ibi.prius eo dato.zc. Si vero excedit dodrantẽ,tunc illud in quo excedit non debet dari,sed per heredẽ retineri,vt in ter.ibi.vel retento.zc. Nec est verũ quod dicit Pet.quia imo debet primo totam conditionẽ implere, z postea residuũ repetere. quod est contra istum ter.ibi,retento. Preterea,sicut legata resecãtur per falcidiam ipso iure,ita istud relictum in vim conditionis in eo quod excedit falcidiam resecatur ipso iure,zc. ¶Secundo est querendum,an de mortis causa capione detrahatur falcidia,tetigi in l.si mortis.ff.eo.z plene in l.j.§.item si ita.ff.eo.tit. ¶Tertio esset querendũ.an illud,quod datur heredi causa cõditionis implẽde computetur in falcidiã.Glo.tangit hic z plenissime.ff.eo.l.in quartam.

LEX XX.

a **Cum certum.** [a] Paria sunt promittere,z dare, hoc dicit. Hot. vbi est eadem ratio,ibi est idem ius.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Cum certum. Vide Bald.hic per istum ter.infert ad no. q. quando promittit maritus restituere integram dotem. an possit retinere partem que sibi defertur ex forma statuti. qualiter hec l.intelligatur, vide Bart.in l.quod nomine.ff.de cond.indeb. z ad supra dictam questio. Bald.vide glos.z ibi Ang.in d.auth. de here.z fal.§.si vero expressim, z que dixi in l.si patronus.ff.de dona.Bartol.in l.centurio.

P. PAV. P. ¶Cum certum. Vide hac reg. Felꝛ.in c.veniens. extra.de testa.

b ¶De fideicommiss.vniuersali.Vide omnino Angel.in d.l.Marcellus,versic.quod autem.

De caducis tollendis. Rubr. L.

¶Glo.continuat,quia legata,z fideicommissa,multis modis efficiebantur caduca,z inualida,seu perdita. Imperator tollit multa casus,in quibus fiebant caduca,z ideo ponit de cad.tollend.[a]

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶De caduc.tollend. Circa istam materiam, quid

sit non scriptum, quid caducum, & quid quasi caducum, & de ratione in omnibus, vide Lep.cau.sua.lxxj.

LEX VNICA.

Etnomen. Primo ponit suum proemium. Secundo illud exequitur. Secunda ibi, & cum lex papiu. in isto suo proemio Imperator primo ponit causam, quare fierunt introducta ista caduca. Secundo ponit vnam rationem iniquitatis eius, quia d. l. erat odiosa. Tertio ponit aliam rationē iniquitatis, quia erant contra voluntatem defuncti. Secunda ibi, & quemadmodum. Tertia ibi, sed & ipsi. In isto principio non habetis alia.

1 ☞ Dies legati, quibus casibus cedat.

§. Et cum lex. Hereditas potest adiri a morte testatoris, dies legati, & fideicommissi pure vel in diem certum relicti, a die mortis cedit quo ad trāsmissionem, sublata iniquitate legis papie. Secundo illam corrigit. Secunda ibi. primum hoc corrigentes. ¶ Oppo. ĵ. eo. tit. §. finautem[a] sub cōditione. Sol. Hic loquitur in legatis relictis pure, vel in diem certum. ibi in legatis relictis sub conditione. ¶ Oppon. ĵ. eo. tit. §. in nouissimo. Sol. fallit in casibus ibi positis. Oppon. de l. heres meus. ff. de cōditio. & demonst. Sol. licet ibi dies incerta sit, tamen quia omnino extitura in vita legatarij, habetur pro pura. ¶ Oppo. de l. si dies. §. fi. ff. quando di. leg. ced. Sol. Ibi erat conditio tacita, que non habet suspendere legatum. ¶ Venio ad glo. super verbo, cedere, que est difficilis, & seipsam male explicat. ¶ Oppo, & videtur quod dies legati non cedat, nisi ab adita hereditate, vt l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. j. & l. & eleganter. §. item si seruum. ff. de dolo. Glo. que est hic, dicit quod istud, quod hic dicitur, quod dies cedit a tēpore mortis. est verū quo ad transmissionem. non quo ad inducendā obligationem. vel transferendū dominium. vide gl. si dicit hoc. ¶ Opp. de l. eum qui calēdis. ff. de verb. oblig. Sol. dicit gl. aliud in cōtractibus, aliud in vltimis voluntatibus. Sed certe hoc non est verum simpliciter, quia quo ad obligationē idem est in contractibus. quod in vltimis voluntatibus. vt statim dicam. Tria sunt ergo hic examinanda. ¶ Primo,

1 † quādo cedat dies leg. quo ad transmissionē, & in hoc non est dubium. si quidem legatū est purum, vel in diem certum, cedit a tempore mortis, vt hic. Fallit in casibus, qui ponuntur ĵ. eo. §. in nouissimo. Si vero legatum est cōditionale. vel sub die incerta. cedit ab euentu conditionis, vel dici incerte, vt ĵ. §. finautem sub conditione. Fallit. quando dies est incerta omnino extitura, viuente legatario, vt l. heres meus. ĵ. responso. ff. de condi. & demonstr. Item fallit in cōditione. que tacite inest, vt l. si dies. §. si. quan. di. leg. ced. & l. cōditiones extrinsecus. ff. de condit. & demonst. & l. iij. ff. de leg. j.

2 ¶ Secundo est videndū, † quando cedat dies legati quo ad obligationem. Respond. ante aditam hereditatem non potest cedere quoad obligationem. quia non est persona, que obligetur. Item obligatio illa oritur ex quodam quasi contractu. qui contrahitur aditione. vt instit. de obliga. que ex quasi contractu. §. heres. & l. ex maleficijs heres. de actio. & oblig. & l. apud Julia. in fin. quibus ex cau. in pos. ea. vnde ante celebratum illum quasi contractum, non potest dici obligatio. post aditam vero hereditatē si quidem legatum est purum. statim contrahitur obligatio: quia heres obligat. Si vero legatum est in diem certum, & tunc idem regulariter. quia statim nascitur actio. licet obstet exceptio. l. j. in fin. ff. quando dies vsufruct. leg. cc. Fallit in vsufructu. vt ibi dicitur, & sic quo ad obligationem est idem in cōtractibus quod in legatis. vide gl. hic, in hoc non bene dicit. Si vero legatū est sub conditione, vel die incerta, tunc cedit quoad obligationē adueniente conditione, vt l. cedere diem. de verbo. signific. etiam si conditio sit tacita. vt not. in l. item

3 quia. ff. de pact. Tertio est † videndum. quando cedat dies legati quoad translationē dominij. Respon. siquidem legatū est purum cedit ab adita hereditate vere. a tempore mortis ficte, vt l. si tibi homo. §. cum seruus. de leg. j. & l. a Titio. in fi. ff. de furt. & ibi no. Si vero est relictum in diem, tunc non transfertur dominium, nisi die aduemente: vt l. sempronius attalus. de vsufruct. legat. & l. si serui, vsufruc. quemadmodū ca. Si vero est relictum sub cōditione, non est dubium quod non cedit, nisi conditione aduemente, vt l. fina. §. finautem sub conditione. & commun. de leg.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sinautem. Sed iure digestorum, ante l. Papin. quo tempore cedat dies leg. vide Bartol. post. gloss. in l. eum qui. de condit. & demonstrat.

§. Et cum triplici. [a] Legata aut sunt pro non scripta, aut quasi caduca, aut vere caduca, hoc dicit.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Et cum triplici. Circa declarationem istorum omnium quid sit pro non scripto, quid caducum, & quid quasi caducum vide Lepo. caute. lxxj. de quo scripsi in rubr.

1 ☞ Legatum pro non scripto, quando accrescat coniuncto.

a **§. In primo.** [a] Hic incipit exponere primum, & dicit, Pro non scriptis vadunt ad substitutum, vel coniunctum, vel remanent apud eum, a quo relinquuntur sine aliquo onere, hoc dicit. ¶ Oppo. de l. si quis eum. ff. de condit. & demonstrat. Solu. Ibi legatum primum valebat, sed onus ei iniunctum erat inutile. Oppon. ff. de legat. ij. Eo. dicit. in princ. Solu. eod. modo. Oppon. de l. si duobus. §. fin. ff. de legat. j. Plures sunt solu. Illa est vera, quia ibi persona eius, cui relinquitur, licet in rerum natura non esset, tamen sperabatur esse. hic non erat, nec esse sperabatur. ¶ Oppon. ff. de legat. j. l. plane. §. si coniunctim. Gloss. que est hic, dicit † quod regula est, quod pro non

1 scriptum accrescit cōiuncto. Fallit in quibusdam casibus in quibus non accrescit cōiuncto. Glos. ponit hic tres casus, quos vide. Dyn. in d. l. plane. §. si cōiunctim. ponit vnam suam distinctionem per vnum modum. Distinguit enim aut legatum est inutile ratione persone legantis, aut legatarij, aut mista consideratione vtriusque, &c. que distinctio infert varietatem casuum, non tamen eorum, & ideo sic ex ea nil vtilitatis potestis perpendere. Ergo dicas sic, Quando legatum est omnino pro scripto, coniuncto accrescit, ita loquitur hic: sed quando legatum est aliquo respectu validū, tunc non accrescit, coniuncto. ita loquitur omnia contraria. Primo, quando testator legat Titio, & seruo suo. nam legatum serui licet mero iure non teneat, tenet tamen de quadam equitate, quia non debet esse heres ita impius, quin det. Ita loquitur l. pen. §. de necessa. ser. here. instit. Item, secundus casus, quando testator legat mihi & Titio seruum meum legatum remee, non est inualidum. quia saltem ego habeo ius retentionis in parte mea. Tertius casus est, quando legat mihi, & non capaci, non est omnino inualidum, quia debes intelligere in tali incapace, a quo auferatur tanquam ab indigno, & applicetur fisco. alias dictum gloss. non procedit. Plane dixi in d. l. plane. §. coniunctim. ¶ Oppon. ĵ. eodem. §. his ita, & ff. de legat. j. l. cauētibus. §. lucius. Solu. vt dicam d. §. &c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ In primo. Hunc §. notanter limita per text. in l. fin. & ibi not. Bart. ff. de his que pro non scrip. haben.

a **§. Pro secundo vero.** [a] Quasi caduca vocant ab substituto, vel coniunctum, vel remanent apud eum, a quo sunt relicta cum

b onere suo [b] hoc dicit. ¶ Oppon. ff. de adi. leg. l. filio. §. marti. Dicunt quidam, quod illa corrigitur. Alij dicunt quod ibi mater fuit electa, vt nuda ministra. quod esset contra illum text. licet glos. sic videatur tenere vbique. Dicit Petr. quod ibi. ideo quia deficit ibi legatum ex voluntate testatoris, hec lex loquitur quod deficit casu. ¶ Item oppon. & videtur quod substitutus non admittatur. vt ff. de capti. l. quod si filius. Solu. Ibi loquitur in pupillari substitutione, que non potest habere locum in filio decedente in vita patris, nam cum pupillaris substituto sit testamentum filij oportet quod filius sit talis conditionis, quod possit testari. si impediretur propter etatem, sed si decedit in potestate, aliud impedimentum, merito non potest habere locum mortuo decedente in vita patris, hic loquitur in substitutione vulgari. & videtur quod non sit de nouo inuentum, quia erat de iure antiquo, vt l. si titio & memo. §. Julian. ff. de leg. ij. Bzouter. quicquid gloss. dicat [b], dic quod hoc fuit inuentum de iure antiquo digestorum. postea erat correctum per l. Papin. hodie vero per hanc constitutionem reditur ad ius antiquum digestorum. Oppon. de here. instit. l. sub conditione casuali, que non dicitur onus. Et vide clarius, ibi loquitur in conditione, cuius existentia non habetur alteri inferre. commodum, hic vero erat talis conditio, que alteri commodum inferebat. merito intelligitur repetita. Oppon. & celsius. §. pen. & fin. de legat. ij. Solu. vt dicam ĵ. eodem. §. his ita. Vltimo querit gloss. quid si legatum tenet. sed non tenet onus inmerum? Dic plene vt l. eodicil. in princ. ff. de legat. ij. vbi glo. ibi ego plene dixi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Pro secundo. Limita istum text. in eo quod vt. quod substitutus prefertur coniuncto per casum l. quamuis. ff. in pub. & l. quidam testamento. de vulg. & pup. vide Barto. in l. in princ. in vlti. q. ver. item quero. ff. de vulg. & pup.

AND. BARB. ¶ Pro secundo. Et de iure accrescendi. vide Ludo. Rom. in consi. lxxix. incip. quod reliqua hereditas.

P. PAV.

b P. P A V. P. ¶ Cum onere suo. Vide late Soc. in l. que conditio. ff. de cond. & demon.

c ALEX. ¶ Decedit in potestate. Adde Barto. in l. si duobus. in prin. de leg. j. & gl. & doc. in l. si. in ver. dabitur. ff. si pars here. pet.

d ALEX. ¶ Dicat. Vic Bar. & contra. in l. si sub conditione. & in l. que conditio. ff. de condit. & demonst. vide hic Lyn. & j. cad. l. §. vbi autem.

1 ☞ Legata in quibus casibus transmittantur hereditate non adita.

a Quare in casibus hic expressis non cedat dies legati, nisi ab adita hereditate.

a **§. In nouissimo.** a Legatū pure, vel in diē certū cedit a tempore mortis quo ad

transmissionem, exceptis casibus hic expressis, hereditas vero nō

b adita b non transmittitur. hoc dicit. † Op. ff. ad Syl. l. si quis ingra

1 uiscente. §. eleganter. Sol. Fallit in casu illo, in quo hereditate, nō adita transmittitur, & in alijs, qui no. in l. ventre. ff. de acqui. hered.

2 Quero † que est ratio, quod in casibus hic expressis nō cedit dies, nisi ab adita hereditate. Ratio est, q̄ quando legatario non expe

dit quod cedat dies a tempore mortis, non cedit. Hoc autem con

gruit in istis tribus casibus, nam libertas non pōt transmitti ad heredem, & ideo non potest dici, quod cedat dies quo ad trāsmi

ssionē. Item, quando relinquitur aliquid seruo, non expedit sibi q̄ cedat dies legati a tempore mortis, q̄ cum reperiret ipsum seruum acquireret domino suo, & sic ipsi hereditati, que interim est loco dñi, merito expectatur hēreditatis aditio, q̄ tunc erit liber, vel alte

rius. Item in vsufructu. q̄ vsufructus non transmittitur, merito non dicitur quod cedat dies eius quo ad transmissionem. Ex quo

3 apparet solu. cuiusdam q. quam facit glo. † Quid in seruitutibus realibus. Sl. videtur dicere quod cedit dies sicut in vsufructu, q̄ est falsum, q̄ cessat illa ratio, que est in vsufructu. Facit ad hoc ff. de ser. lega. l. si fundum. Vide circa hoc q̄s no. in l. j. & ij. ff. quā. dies legat. ced. vbi gl. dicit idem quod hic.

ADDITIONES.

1 ALEX. ¶ In nouissimo. De ista dictione nouissime, vide Bart. in ru. ff. de no. ope. nū. AND. BARB. ¶ In nouissimo. Adde bar. in consi. clx. incip. proponitur quod dña Luciarella. & vide Lud. Roma. in consi. cclxj. de legato non agnito transmisso, vtrū legatum debeatur a substituto si relinquitur ab herede, & vide eundē Ludouicum Roman. consil. cxxxij. P. P A V. P. ¶ In nouissimo. An autē ista regula quod hereditas non adita non transmittatur, habeat locum in monacho ita, quod si non adeat, ecclesia prāetur, vide Ang. cōsil. xxvj. incip. in Dei nomine, super j. puncto. in iij. du. & de hac trāsmissiōe hereditatis, vide Aler. cōsil. cccclviij. nunquid autem fideicommis. quod debebatur ex clausula codicillari rupto testamento transmittatur non aditum, vide Bar. consi. xij. & in consi. seq. circa fi. vbi ponit quid de fideicommis. Item plures casus in quibus transmittatur hereditas non adita, vide per Bar. & alios in l. ventre. ff. de acquir. hered. Item quid si statutum diceret quod quelibet hereditas delata transmittatur non adita, que intelligatur, & an opus sit quod ipse sciat sibi delatā, & quādo delata dicatur si forte erat relicta sub cōditione, que in rerum natura sub conditione, erat purificata sed institutus ignorabat, vide Ant. de Butr. consi. lxxix. vbi concludit quod sufficit esse delatam licet heres ignoraret, & multa alia vt per eum. Item de materia & pluribus rationibus an hereditas non adita non trāsmittatur, vide Jas. in l. emancipata. vbi per discursum multa alia ponit de materia transmissionis hereditatis vel bon. poss. &c. C. qui admit.

b ALEX. ¶ Non adita. Et que sit ratio, vide Bal. in l. si auia. ā. de iur. delib. & Salic. in l. apud hostes. ā. de suis & leg. quod limita vt per Bart. not. in l. ij. in fi. ff. de vulg. & pu.

a **§. Sinautem aliquid.** a Legata relicta sub cōditione, vel in diē

incertū, cedunt a die aduenientis conditionis, vel diei incerte, & si efficiātur caduca, vadunt ad substitutum, vel substitutos, vel co

iunctos, vel remanēt apud eos a quibus relictū est. si sunt heredes

gravati pro hereditaria portione. si sunt alij pro virili cū onere suo

hoc dicit. Op. de l. heres meus. in prin. ff. de condi. & demonst. & l. si

cum heres. ff. quādo dies leg. ced. Sol. Breuiter, quod hic dicitur de cōditione, intelligo nisi sit talis cōditionis, que insit tacite, vt l.

iij. de leg. j. & conditiones extrinsecus. de condi. & demonst. vel nisi

sit omnino extirpata in vita legatarij. vt in legibus cōtrarijs. Opp.

ff. de acquir. here. l. qui patri. Sol. Ille est mirabilis casus, & singularissimus ibi. Ratio, quia ius substitutionis erat vnitum cum iure accrescendi, vt ibi plene dicitur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sinautem aliquid. Quando legatum sub cōditione transmittatur, vide Bald. in l. j. ā. vt ac. ab here. & contra here. Ad intellectū istius tex. vide Bar. in l. quandiu. la iij. ff. de acquir. here.

P. P A V. P. ¶ Sinautem. Circa istam materiam quod legata sub conditione nō transmittantur, si ante purificatam conditionē moriatur legatarius, limita signāter procedere quādo esset conditio momētanea, secus si esset successiua, puta si habitauerit cū tali vsquequo matrimoniū contraxerit, vel mortuus fuerit. quod si legatarius ceperit habitare, licet postea moriatur ante tēpus limitatum in conditione habeat legatum integrum. vide Joan. de Ana. consi. viij. incl. viso puncto. & eundē not. consi. lxxv. Item quod vbi constat de volūtate testatoris expressa vel tacita cōditione transmittatur. & ecōtra, nisi de volūtate cōstat, vide Soc. in l. iiij. de leg. j. & ibi etiā quod legatū de se non efficitur conditionale, vbi apparet de mente. & de eo quod dictū est quādo constat de mēte conditionale trāsmittitur, vide Soc. in l. heredes mei. §. cū ita. ad Treb. AND. BARB. ¶ Sinautē. Vide Bar. in cōsi. clxx. incip. proponitur quod dña Luciarella. & in cōsi. clxx. incl. Rich. cōdidit testa.

a **§. Neautem hoc.** a Quod dictum est quod legata transeunt, vel remanent

cum onere suo, intelligitur de onere quod consistit in dando. vel faciendo, id quod potest per alium explicari, secus si consistat in

b facto, quod certe persone coheret b.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nec hoc autē. Vide eū in l. si decesserit. qui satisd. cog. quando aliquid videatur commissum conscientie alicuius, presumitur ex qualitate facti vel persone, vt est ter. licet in alijs terminis quā hic, qui ter. videtur melior de iure, in c. fi. vbi hoc declaratur per gl. & doct. de offi. deleg. ¶ Plus dicit hic Imol. quod si papa in literis delegatorijs dixit & in hoc tuam conscientiā oneramus, quod videtur electa industria persone tert. est vbi not. d. Cardi. in cle. j. de iureiur. Facit l. probatorias. j. de diuer. offic. lib. xij. & l. per hanc j. de ero. milit. lib. xij. Sed vide gl. in l. eos. in prin. j. de appel. que intelligit ter. istum, qui dicit, prima sententia habet locū, sicut fuerit lata per delegatum. vide ter. l. vel singulos. ff. de test. in versi. proprio chirographo. cum gl. que videtur dicere contrariū. Item si requiritur quod aliquis interfit, & requiritur presentia in aliquo actu, non potest vices suas alteri committere. vt dicit Bal. in ca. quamuis. de offi. deleg. & ibi aliquid per Moder. & Bal. in l. j. in fi. C. qui admit. ¶ Adde quādo testator cōmisit, quod stetur cōsciētie alicuius. quid importet. Rom. consi. ccclxx. per Ang. consi. xciij.

b P. P A V. P. ¶ Persone coheret. Vide in materia legatorū quod quando testator apposuit aliquod onus alicui, quod censeatur onus coherere persone, nec transit ad successorem. vide Anto. de But. consi. clviij. incip. absque diffusione allegationum.

1 ☞ Legatum pro non scriptum, non transit cum onere.

2 Jus accrescēdi habet locum. etiā si ille cui accrescit. sit defunctus.

3 Portio vnius ex heredibus deficiens, quare accrescat coheredibus inuitis, & quod aliud sit in legatis, & inm. 1.

4 Coniūcti verbis, dicuntur illi, qui in vna & eadē oratione ponūtur.

5 Disiūncti verbis, dicūtur illi, qui ponūtur in diuersis orationibus.

6 Quando copula cadit inter duas orationes, non inducit coniunctionem verbalem.

§. Hisita. Ista est bona materia. ¶ Portio vnius ex he-

redib. deficiens, coheredib. inuitis, accrescit pro hereditaria portione, si omnes sunt cōiuncti vel disiūncti, coniunctis primo, postea disiunctis accrescit cū onere suo, hoc dicit. Hot. istū ter. ibi, hoc ita tam varie, &c. qui dicātur cōiuncti verbis, & qui disiūncti, de quo facto magnū festum in l. re cōiuncti. de leg. ij. Discitur hic, quod portio hereditatis, quocunq; modo desiciens,

1 vadit ad coheredes cum onere. Contra † pro non scripta a non

a transeunt cum onere, vt ā. eo. §. in j. Sol. Dicit gl. aliud in legatis, vt ibi, aliud in hereditate, vt hic. Ratio, quia legatū pro non scriptum ab initio est nullum, cum non sit persona, in qua fundetur, neq; vere, neq; ficte, ac hereditas habet personā representatā, vt l. noua. ff. de noua. & l. heres quādoq; de acquir. here. & l. si ex re. §. si. de stipu. ser. & l. omnis hereditas. & l. omnia fere. de regul. iur. Sed contra hoc oppo. ff. de leg. ij. l. celsus. §. pen. & fi. glo. videtur dicere, quod hic corrigit. Tu dic, quod ibi hereditas fuit pro nō scripta, tamen legata erant relicta ab herede, cuius portio deficit in totū merito quia tunc est eadē ratio, que in legato accrescit sine onere, & istum passum gloss. examinat. & ibi plene dixi in l. que conditio. in

b prin. ff. de cond. & demonst. Opp. de l. j. §. fi. de le. iij. b Sol. Ybi vadit hereditas ad aliū venientē ab intestato, preter spem defuncti, hic vero vadit ad coheredes succedētes ex dispositione defuncti. Se-

2 cundo habes hic, † quod ius accrescendi habet locum. etiā si ille, cui accrescit, sit defunctus. Simile de condi. & demonstr. l. hec scriptura. §. si. & ff. de suis & legi. l. si ex pluribus. Insti. ad orti. §. fi. Contra istud opp. ff. de vulg. & pup. l. sed & si plures. in prin. & ā. ea. l. §. in nouissimo. vbi dicitur, quod hereditas non adita non trāsmittitur sine sit institutio sine substitutio. Solu. Aliud in iure accrescendi, vt hic, & similibus, aliud in iure institutionis, vel substitutionis.

Ratio,quia ius accrescẽdi in omnibus,preterquam in vsufructu, dicitur inesse portioni, nõ persone,vt l.titio,§.j.de vsufruc.z l.z an eadẽ.§.j.z ibi no.de excep.rei iud.merito trãsit istud ius ad quemcunq; transit portio hereditatis, vt l.si totam.ff.de acquir.hered. Jus vero institutionis z substitutionis inest persone,vnde merito
3 ante additionẽ non trãsmittitur.† Tertio habes hic quod accrescit
c inuitis.ᶜ Contra j.prori.§. Sol. Aliud in legatis,aliud in heredi-
tatibus.Ratio pater,nam non potest quis decedere pro parte testatus,z pro parte intestatus,vt Lius nostrũ.ff.de reg.iur.quod nõ accidit in legatis,etiã nemine volẽte legatũ,cũ sint heredes,apud quos remanet. Et istũ passum,vtrũ hereditas accrescat inutilis, dic vt dixi ẽ.de iur.delib.l.quidã eulogio.in illa q.quãdo vna portio deferatur a testatore,alia ex legis dispositione. Ad vltimũ dictum opp.z habetur hic,quod primo vocãtur,coniuncti,quã disiuncti.Contra ff.de here.instit.litẽ quod sabinus.§.j. Istud est difficile contrariũ.Breuiter ista est vera sol.quod ibi omnes sunt dis-
4 iuncti,z nullus est ibi coniunctus.† Ultimo rogo te quod teneas mẽti istas duas regulas,que ponũtur hic in versi.hoc ita tã varie, quod illi dicuntur cõiuncti verbis,qui in vna z eadẽ oratione po-
5 nuntur.illi † dicuntur disiuncti verbis,ᵇ qui ponuntur in diuersis
b orationibꝫ,quia alibi nõ habet ita clare.† Ex hoc dico ego,quod
6 quãdo copula cadit inter duas orationes,nõ inducit cõiunctionẽ verbalẽ.Ter.est in l.sicut in annos.§.j.ff.quib.mod.vsusfruc.amit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Contra pro non scripta. Et est differentia inter §. istum,z §.in j.ẽ.eo.quia hereditas iacens representat personã defuncti,z sic si heres institutus est mortuus, hereditas manet iacens, quia tenetur ad omnia onera ad'que tenebatur defunctus, cum ipsum representet,vnde ad quemcunq; transit cum onere.legatum vero,defunctum in aliquo non representat. Et ita vult hic sentire Baid.z melius in l.re coniuncti.de leg.iij.vbi dicit hanc rationem esse nouam,nec tactam ab aliquo alibi.

b ALEX. ¶De leg.iij. Vide Bar.in l.si duob.§.j.de leg.j.z ista lex celsus,hic allegata facit magnã limitationẽ ad ea.que dicuntur in d.l.si quis a filio.in prin.de le.j.vbi relicta ab instituto cẽsentur relicta a substituto. Illud est verũ nisi nominatim ab'herede fuerint legata.vt puta a te titio lego.quo casu ita videnᵗ relicta solũ.si ille sit heres.d.l.celsus.vide Bar.in l.non instã.ad Treb.adde Bart. in terminis in l.titia.la iij.de leg.ij.z in §.j.z ibi per gl.insti.ad l.falc.

c ALEX. ¶Accrescit inuitis. Ad istũ §.vide Bart.in l.j.ẽ.quãdo nõ pet.part,z vide Ly.melius loquentẽ z Bal.in prori,§.in prin.

d ALEX. ¶Disiuncti ꝟbis.Vide hic per Bal.in §.prior.per Bar.

2 ℣ Legatarii quando sunt coniuncti verbis,z disiuncti re, tunc portio vnius deficiens,remanet apud alios,sine onere per ius accrescendi.

3 Quando plures sunt coniuncti verbis tantum,tunc est locus iuri accrescendi cum onere,z nume,r.

4 Quando plures sunt re coniuncti tantum,tunc est locus iuri non decrescendi sine onere.

5 Si sunt coniuncti re,z verbis, an crescat, seu non decrescat cum onere vel sine onere.

a **§. Vbi autem.** ª In legatis portio deficiens accrescit coniunctis cum onere suo,sed si legatarij sunt disiuncti verbis,z coniuncti re,z omnes acceptant, sibi partes faciunt per cõcursum,nisi testator aliud expresse dispo-
1 suit.z si vnius portio deficit,apud alios remanet per ius nõdecrescendi,sine onere.h.d.Ex isto §.no.singulariter istud,quod † illi dicũtur re cõiuncti,quibus expressa dispositione testatoris tota res assignatur cuilibet.Vide ter.quia sermo testatoris,ꝛc.Simile habetis in lidẽ neratius,de vsufruct.accrescend.Opp.ad istud prin. z videᵗ quod nõ accrescit cũ onere.vt ẽ.eo.§.j.Sol.Vbi in pro non
2 scriptis hic in caducis,vel quasi.† Opp.j.eo.versi.sinautẽ ad deficientis,quẽ modo legi.Sol.ibi loquitur in cõiunctis verbis,z disiunctis re, qui cũ veniãt per ius nõ decrescẽdi, remanet apud eos sine onere.Oppo.dicit hic,volẽtibus,cõtra ẽ.prori.§.Sol.Aliud
b in heredib.aliud in legatarijs. Venio ad §.sinautẽ ᵇ ad deficietis, z oppo.ẽ.eo.§.pro secũdo.z §.in nouissimo.Sol.vt modo dixi, hic veniunt per ius non decrescẽdi,ibi per ius accrescẽdi. Circa hanc
3 l.formo q.nos habemus † quãdo plures sunt cõiuncti verbis tan-
4 tum,tunc est locus iuri accrescẽdi cum onere. Item † quando plures sunt re coniuncti tantũ, tunc est locus iuri non decrescẽdi sine
5 onere.¶Quero, † quid si sunt cõiuncti re,z verbis vtrum accrescat seu non decrescat cum onere vel sine onere.Glo.hic dicit,cum onere. Vide eam super verbo,non sentiat.in fi.Bet.de Bel.perti. dicit contrarium.Cum enim sunt coniuncti re z verbis,ex eo quod sunt coniuncti re.veniunt per ius non decrescendi. apparet quod debet remanere sine onere.dicit ipse.Glo.tenet cõtrarium,z ego, vt videtur mihi,teneo glo.nostram in l.re coniuncti.de leg.iij.

ADDITIONES.

6 AND. BARB. ¶Vbi autem. Vide Bar.in consil.clxxxj.incip. pro examinanda veritate pro.§.vbi autem.si habet locum ius accrescendi in fideicommiss.

b P. PAV. P. ¶§.sinautem. Circa istum §.dum dicitur in eo,z alega.quod si testator idem voluisset in vno quod in alio vtiqz expressisset.vide Alex.consi.clv.volu.ij.z consi.cij.volu.iij.ad fin.

§. Que autem. Que dicta sunt de hereditatibus, que auferuntur ab indignis,in tacta per manent.hoc dicit.

§. Cum autem. Hereditas non adita non transmittitur.sed vadit ad coheredes vel ad venientes ab intestato,vel ad fiscum.

a **§. Hec autem omnia.** ª Hac lege statuta lo- cum habent in testamentis,codicillis,z donationibus causa mor.hoc dicit. ¶Not.ex
1 isto text. † quod in donatione causa mortis habet locum ius accrescendi,quia formam questionẽ de hoc.quando repetũ.l.re coniuncti.de leg.iij.z eam dimisi indecisam,sed hic habes ter. Ultimo
2 not. † que prosunt omnibus, debent preferri vtilitatibus priuatorum,vt in authen.res que.ẽ.commu.de leg.ꝛc.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Hec autem omnia.Et vide Bar.in l.si mihi z titio.z verb.oblig.z Bal.in l.j.in fi.ẽ.quando non pet.par.z Bar.in l.ultimo.in princ.ff.de transact.

De his,qui ante apertas tabulas. Rubr. LI.

LEX VNICA.

1 ☞ Filius, vel alius in potestate decedens, hereditatem sui parentis non aditam,z ignorans.transmittit ad quoscunque.

2 Descendentes, qui non sunt in potestate,hereditatem ascendentium non agnitã transmittunt ad descendẽtes,non ad extraneos,

3 Hereditas non adita,an etiam transmittatur ad descendentes.

4 Fideicommissum conditionale relictum ab ascendentibus non transmittitur ad descendentes,fideicommissario defuncto conditione pendente.

a * **Per hanc.** ª Hereditas ascendentiũ non adita.transmittitur ad descendentes, nisi repudiata sit. Idem in legato non agnito.h.d. Dividitur in tres partes. ¶Primo ponit vnum ita tutiũ, quod continet ius speciale. ¶Secundo ponit aliud.quod continet ius cõmune. ¶Tertio ponit rationem. ¶Secunda ibi.quod scilicet. ¶Tertia ibi.si quidem. Hec est singularis constitutio.z noua.Opp.ẽ.de iur.delib.l.iij.Dicunt quidam.quod hic loquitur de filio, qui erat in potestate, ibi de emãcipato.hoc est falsum per istũ text.qui loquitur de matre.z alia. Dicas ergo quod hoc speciale in descẽdentibus vt hereditas ascendentiũ non adita transmittatur ad descẽdentes. Contra hoc opponẽ.quia descendentes transmittunt hereditatẽ ad quoscunq;.vt l.hereditate,§.filius.z
1 castrensi pecu.dixi plene ẽ.de iur.delib.l.si infanti.Sol. Filius vel alius in potestate decedens, hereditatẽ sui parẽtis non aditam,z ignorans trãsmittit ad quoscunq;.vt dixi in l.si infanti.z hoc quod
2 ratur existẽtia sui heredis.vt videbitis j.ti.iij.l.apud hostes. Descendẽtes vero.qui non sunt in potestate,hereditatẽ ascẽdentium non agnitã transmittũt ad descẽdentes.non ad extraneos.Hic casus singularis.illi vero qui non sunt de descẽdentibus hereditatem non aditã non transmittũt regulariter,vt in d.§.in nouis. ẽ.tit.j. Item.qui sunt de descendentibus,z non in potestate habent descẽdentes ex se hereditatẽ non aditam non trãsmittere secundũ regulã in d.§.in nouissimo. Ita debetis istam materiam intelligere. † Contra predicta opponitur ᵇ, z videtur, quod
3 descẽdentes hereditas non adita transmittatur,vt j.ti.iij.apud hostes. Hl.que est hic.hoc fatetur,z male,quia contra casum ll. §.si quis ex liberis.ff.ad Tertul. Non obst.l.apud hostes,ti.ꝛc. quia ibi loquitur de suis,qui trãsmittunt ad omnes. Quero quid si isti descẽdentes, non sunt instituti heredes ab illis quorum fuit delata hereditas non agnita. Dicit glossa non admittuntur arg.ad hoc de comm.cum emancipa.lib.j.§.ij. Item quero.quid si hereditas nõ fuit delata ex testamẽto,sed ab intestato. Dicunt
* idem,* quia eadẽ est ratio,hoc tenẽt omnes. Queritur circa
4 legem ᵇ, vtrũ fideicõmissum cõditionale ᶜ relictũ ab ascẽdentibus transmittatur ad descẽdentes fideicõmissario defuncto, cuius pendente. Certe glo.tua determinat quod nõ,z bene. Dicit glo.
5 Quero, † vtrũ ista lex habeat locũ sine isti descẽdẽtes sint in vita illius,z de cuius hereditate agitur,sine poste.a. Dicunt quod sic,z Cyn.hic ponit eam,z facit de ea magnũ festũ quando in magna distinctione, z ponit ipse hic.z in l.qui se patris.ẽ.eo. li.z l.si quis filiũ.ẽ.de inoffi.testa.z gl.ordinaria hoc videtur velle. referẽdo illam gl.ad illum text.ẽ.de fideicommiss.li.in personam.ꝛc.

ADDIT.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Per hanc. Vide Bar. in l. si auia, per totā. l. ā. de iu. dot. sed verum ista l. habeat locū in transmissione bo. pos. de iure prætorio, gl. & Bar. in l. emancipata. §. qui admit. dicūt qđ sic. sed bal. ibi dicit, q̄ fallit in bo. pos. contrata. & ibi post bald. dixi quid in iure dicendi testm̄ nullum. de quo per Imo. in l. filio preterito.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Per hanc. Vide magnā vtilitatē huius ti. per Alex. qui declarat qñ datus est substitutus in l. si filius heres. ff. de libe. & posth. & istud intellige q̄ vterq; vult admitti ex transmissione, vt est casus vbi hoc no. bal. & alij in l. si auia. §. de iur. deliberand.

P. PAV. P. ¶ Per hanc. Beneficium huius l. hz locum etiam si tractetur de hereditate non adita per descendentem transmittēdā in nepotes, vide Roma. cons. ccccxlij. ad fi. quid autem si statutum diceret qđ existentibus masculis femina non succedat, an filius isto casu transmitteret totā hereditatem non aditam ad filiā suam feminam, an vero transmitteret que sibi de iure cōi spectāt. vbi vero non esset tale statutū quasi in ea sola sit suus heres. non ipotione femine que ei a ufertur in masculum. vide omnino & la. q̄. Jaſin l. si arrogator. ff. de adop. An autem ex beneficio huius transmittatur bonor. pos. non agnita. vide Jaſlate in l. emācipata. C. qui admi. AND. BARB. ¶ Per hanc. Vide Bar. in cons. clij. incip. proponitur, domina Luciarella.

b P. PAV. P. ¶ Cōtra predicta opponitur. Vide in l. ij. §. ad Orfic. ALEX. ¶ Contra predicta oppon. Vide hic Cōpo. & Hic. Mat. quem refert Bal. in l. cum antiquoribus. de iure deliber.

c ALEX. ¶ Querit gl. Vide Bar. in l. j. ff. de leg. j.

* CLAVD. DE SEIS. ¶ Bl. dicit idem. Sequitur Bal. in l. si filius heres. ff. de lib. & posth. & vide Alex. post alios in l. cū' ex filio. in prin. in vlt. no. ff. de vul. & pup. & consi. cj. in ij. vol. Jul. cons. xxiij. & consi. seq. Rom. consi. ccccxlix. in ij. dub.

d P. PAV. P. ¶ Circa hanc legem. Sequitur do. Jaſ. in l. cum filiāſſamil. ff. de leg. j.

e ALEX. ¶ Fideicommissum conditionale. Vide glo. & doc. in l. is cui. ff. de act. & obl. Adde qđ gl. sequutus est Bald. consi. ccccix. ij. vol. & eod. vol. consi. ccccrrr.

f ALEX ¶ Habeat locū. Vide ter. no. in l. titius. ff. de suis & legi. & ter. in l. Paulus. §. pe. & ibi gl. ff. de bo. lib. & hoc sequitur bal. in d. l. is qui filium. vide qđ no. Bar. in l. fin. in ver. quero quid si filia. ad Treb. & Bal. in l. qui se patris. ad finem. & qđ no. Bar. in l. ite prætor. ff. de suis. & legi. & Bal. in l. si in personam. Bar. in d. l. si quis a filio. de inju. testa. & ibi Ang. & Ly. in l. si. j. ad Orfi. & ibi vide glo. & Bar. alias in l. si quis filium. §. de inof. testā. & per Bar. in l. si cui. in prin. ff. de leg. j.

Si testator dixerit, si filios non procreauerit, vel ei non nascantur, & nati sint, & mortui viuente ipso grauato, & substituto, euanescit substitutio. Et ita consuluit Bald. consil. cccxiij. ij. vol. vbi ex eius verbis potest colligi confirmatio huius dicti. ¶ Paul. de Cast.

LEX V.

EX his verbis. Cum tēpus certe etatis adijcitur prestationi legati, legatū conditionale non facit, & legatarius decedens trāsmittit, expectabitur tamen dies. h. d. Opp. de leg. j. l. si cui legetur,

a in princ. Sol. Ibi dies fuit apposita legato. hic prestatiom [a], vt d. l. si cui. de leg. j. & ibi plene dixi. & Lyn. ponit hic vnam distinctionē Jacob. de Aret. quam ponit hic. & de manumi. testamen. l. si ita. & illa distinctio deficit in multis, sed supple vt dixi in d. l. si cui.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Hic prestationi. Sequitur Com. consil. cxxvij. vide omnino eundem consi. clxiij. in ij. dub. vbi ponit quod quādo aliquid adijcitur executioni, suspēditur exequutio. secus si verba expresse non suspendant exequutionē, sed inducāt necessitatē solum aliquid faciēdi, vide ibi exēplum per eum. vide per Bar. in l. j. ver. tertia est differentia. ff. de condi. & demonst. quid iuris quādo conditio adijcitur dispositioni, & quid quando exequutiom, & quando per distinctionem cum, & quid in vltimis voluntatibus, & quid in contractibus, vide not. ¶ Paul. de Castr. in l. quibus diebus. §. quidam titio. ff. de condit. & demonst. vbi vero loquitur, & assignat rationem differentie inter contractus: & vltimas voluntates vide etiam omnino Bart. in d. §. quidā titio. qui etiam aliter loquitur.

LEX VI.

IFideicommissum. Legatum a legatario ignorā te ab intestato relictum, transmittitur. h. d.

Vt in possessionem legatorum. &c. Rubr. LIII.

LEX I.

QVoniam. Cum petitur satisdatio, debet adhiberi summaria cognitio.

LEX II.

a **IPsis.** [a] Cautionem de legato prestando, potest testator remittere. h. d. Querit gloss. vtrum testator possit remittere hypothecam? & dicit quod sic, arg. huius l. & bene, dic vt in gloss.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Ipsis. Vide Bart. in consil. cxlix. incip. literas magn. vestre. quomodo allega. istam l.

LEX III.

IPostquam. [a] Quando concurrit pignus prætorium, & conuentionale, qui prior est in tempore potior est in iure, hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si postquam. Not. hic casum quod pignus prætorū per dominum alienari potest. Ad idem est ter. quem ibi not. doct. secundum vnam lec. in l. si quis missum. §. fin. ff. de dam. infect.

LEX IIII.

a **QVm Archimedoram.** [a] ante euentum diei in certe, non potest fideicommissum peti, sed cautio de eo prestando. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum Archimedoram. Vide in materia l. inter omnes. & ibi doct. ff. qui satisd. cog. Sed vtrū hodie heres cogatur cauere fideicōmissario de fideicōmisso prestando iure nouissimo Aurhen. vide glos. & doct. omnes in l. cum tale. §. j. ff. de condit. & demonstra. Adde. & intellige secundū ¶ Pau. de Cast. quod Archimedora non erat filia testatoris, alias cū habuisset restituere fratribus nō potuisset compelli ad prestādam cautionē, vt §. ad Treb. l. iubemus.

LEX V.

a **QVi legati.** [a] Missio in possessionem causa legatorum, solum pignus constituit, & actionem ex testamento impedit. hoc dicit.

ADDITIO.

a ¶ Qui legati. Adde quod ¶ Paul. de Cast. dicit quod per hanc legem patet quod si statutum dicat, quod habens instrumentum possit petere executionē realiter & personaliter ad sui voluptatem, quod si creditor fecerit se mitti in poss. bon. debitorū. & debitor nō solut. quod pot est facere personaliter ipsum detineri, & econuerso. quia per electionem vnius vie non præiudicauit sibi in alia. alega. l. j. §. quid ergo. de vendi. insp. & quod not. Barto. in l. consentaneo. §. quomodo, & quādo in. Arch. in rub. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. lib. vj. & l. inter. §. creditor. cū ibi not. de fideiuss. Aliqui

Quando dies legati, vel fideicommissi cedit. Rub. LII.

LEX I.

SIcompetenti. Dies annui legati, etiā quo ad exactionē cedit in principio cuiuslibet anni. hoc dicit. ¶ Oppon. de l. qui anno. ff. de verb. oblig. Sol. ibi debebatur anno, vnde erat annua prestatio, hic debebatur singulis annis. Oppo. de llecta. ff. si cert. petat. Sol. Ibi dies fuit adiecta causa differende solutionis, hic vero causa multiplicāde obligationis. Plenissime dixi in l. qui hoc anno. de verb. oblig.

LEX II.

ABrum. Substitutio facta quod deueniat in superuenientes, non habet locum in persona vltimi superuenientis. hoc dicit.

LEX III.

IPontionilla. Dies legati relicti in tempore certe etatis, cedit adueniente etate.

LEX IIII.

a **QVm vxor.** Dies relicti in tempore liberorum cedit statim cum filius nascitur [a], hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Nascitur. Et si legatarius moritur vxore pregnante, valet legatum nato posthumo. ff. eod. l. is cui. ¶ Nascitur. Adde quod ¶ Paul. de Cast. querit quid si grauo heredem de restituendo, si liberos non habuerit, ipse autē habuit & mortui sunt eo viuente, an habebit locum substitutio. Videtur quod non. per istū text. quia verū est dicere ipsum liberos habuisse. contrarium dicit ipse: quia illud est in casu huius l. cum habuerint liberos. quia statum purificata est conditio, aliud est grauare sub cōditione negatiua, si non habuerit, quia debet intelligi tēpore mortis, siue sicut si diceret, si decesserit sine liberis, quo casu non sufficeret habuisse si tempore mortis liberos nō habebat. l. ex facto. §. pen. ff. ad Treb.

tamen tenent contrarium per l. rescriptum. §. fi. de dil. pig. & l. que specialiter. §. eo. titu. & le. fideiussores magistratum. §. pro aurelio. ff. de fideiuss. tu dic qđ primam partem tenuit Ro. consil. cxxvij.

LEX VI.

Certa est forma. Legati cā potest fieri missio in res hȳditarias, quas heres possidet, vel dolo desijt possidere, & in res proprias post sex menses. h. d. Nouū † est qđ dicitur, & no. legem. Dicunt doc. p istam l. & similes, lz non allegent istam, quod si est lata sententia in rei vendicatione contra possessorem, fit executio contra alium possessorē, quādo primus possessor dolo desijt possidere, vt hic, & l. is cui. §. qui in possessione legatorū, & l. si legatorum. ff. eo. Ita refert Cy. in l. j. ā. de ali. iu. mu. cau. fac. in vū. q. per l. j. ff. si mu. ventris nomi. in pos. missa fuer. & eadem poss. do. ma. ad alium trāsmi. esse di. Dico ibi plene in §. necessario, & in repetitione. l. creditores. §. de pig.

LEX VII.

a **Scire debetis.** [a]Cautio legatorum potest remitti per testatorem, nō cautio fructuaria. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. Scire debetis. De hac materia vide Bar. in l. pactū inter heredē. ff. de pac. & in l. nemo pōt. de leg. j. circa prin. & p Bar. in l. j. ā. de vsufructu. P. PAV. P. Scire debetis. Vide Alex. ā. consil. cccc xxv. Pau. consi. cxcj. in prin. vbi etiam ponit de remissione inuentarij.

LEX VIII.

Contra eos. Administratores Reip. potērūt conuenīri, si satisdatione de legato prestando non exegerunt. h. d.

De suis & legitimis. &c. Rub. LIIII.

Dictum est ā. de successiomb. & testamento, sequitur videre de successiombus ab intestato, verū qz primus gradus est liberorū, ideo ponit de suis & legitimis, verum qz in nepotibus ex filia seruantur quedam specialia merito annectitur, & ex filia nepotibus, &c.

LEX I.

Si fratri. Succedenti de iure ciuili non est limitatum tempus centum dierum.

LEX II.

Nepotes. Nepotes succedunt auo in stirpes, non in capita. hoc dicit.

LEX III.

Intestato. Nepos ex filio defuncto, succedit equaliter auo cū superstite filio. hoc dicit.

LEX IIII.

Intestato. Filius etiam posthumus, prefertur sororī. hoc dicit.

LEX V.

Si te parens. Filius adoptiuus succedit cum filijs naturalib. & legitimis. hoc dicit. & hoc videbitis in l. cum in adoptiuis. §. de adop.

LEX VI.

Ex libera. [a]Conceptus ex patre seruo est spurius, & ei non succedit. h. d. ista lex.

ADDITIO.

a ALEX. Ex libera. Ad hanc l. vide no. insti. de ser. cog. in prin. Adde quod Paul. de Cast. refert hoc Cyn. consuluisse per l. Pau. de Stat. ho. quod licet super matrimonio a principio inualido forte ratione consanguinitatis. Papa dispenset, quod filij primus concepti. licet postea nati nō efficiuntur legitimi. Et cum hac decisione transit ipse de cuius decisionis veritate. & in fortioribus terminis vide Pet. Anc. consi. cccc. inci. viso & diligēter inspecto.

LEX VII.

Filium. Libertus potest habere filium in potestate, & eum potest habere suum heredē. hoc dicit.

LEX VIII.

a **Auchostes.** [a]Hec est bona lex. In primo anno, quo legi Codicē, tractaui materiam fuitatis, quam tractaui postea plenius in l. si filius qui patri. de vulga. & pu. Existentia sui heredis operatur transmissionem [b]hereditatis non agnite, etiam in filio ignorante. hoc dicit. De hoc dic vt diri in l. si infanti. ŝ. de in. deli. Ratio huius est, vt dicit hic text. quia est sua,

ADDITIONES.

a ALEX. Apud hostes. Istam l. limitat Bal. in l. qui se patris. ŝ. vnde li. quod an sit verū, ibi vide Alex. & Sali. & vide etiā Bald. in l. qui se patris. & vide etiam de materia ŝ. in l. fi. de acquir. hered.

b P. PAV. P. Operatur transmissionem. Istam regul. quod vigore fuitatis transmittatur hereditas adita ad quoscunque limita nisi filius haberet filium, qui non vellet sibi succedere, sed auo suo, & alius extraneus succederet filio, quia in hereditate aui non adita per filium preferretur nepos. vide Jas. in l. patris C. vnde liberi, & latius. de materia & pluribus seq. vide eundem in l. si infanti. ŝ. de iur. delibe. etiam ponit an vigore fuitatis etiam transmittatur ius dicendi nullum testamentum.

LEX IX.

a **Si defunctus.** [a]Nepotes ex filia succedit cū diminutione certe partis siue ab intestato siue contra testamentum veniant. hoc dicit. Est hodie hec lex correcta, vt habuistis ē. de colla. auth. que tertie portiones.

ADDITIO.

a ALEX. Si defunctus. Ad intellectum huius text. adde in authen. de trien. & semiss. §. neque illo. Et ex isto text. possit probari quod exheredatio possit fieri ab intestato, contra l. filium. §. sed si exheredatio. ff. de contrab. licet glos. hic intelligat aliter.

LEX X.

Biuiarum. In successione feminarum, emancipatio non attenditur. hoc dicit.

LEX XI.

Si matre. Descendentes excludunt ascendentes. hoc dicit. Iste text. aure ipso sucedunt, non intelligatis ipso iure, quod non sit opus actione, quia hoc non est verum in hereditate materna. videbitis §. titu. ij. l. ij. & ff. ad Tertul. l. ij. §. si quis ex lbe. Sed intelligatis ipso iure, si volunt sicut dicimus in compensatione que fit ipso iure, scilicet si opponatur ab homine, vt no. in l. si constat. ŝ. de compen. & l. si quid a fideiusso. ff. de compen.

LEX XII.

Quoties. Descendentes, licet non habeāt vnde liberi ceteros agnatos in toto excludunt. hoc dicit. Ad euidentiam scias quod cum tractatur de successione feminarū, non habet locum bon. pos. contratab. nec bon. pos. vnde liberi. vt l. illud. §. ad te. ff. de contrata. & ff. ti. testā. mu. exta l. j. §. recte. & §. liberos. hic habemus vnam authen. cui stamus potius, quam toti isti titulo.

AVTHENT.

1 ☞ Filiusfamil. hodie in aduentitijs habet heredem.
2 Edictum de cōiungendis cum emācipato liberis, an sit correctū.
3 Cognati vsque ad decimum gradum admittuntur.

a **In successione.** [a]Not. quod hodie † filiusfamil. habet heredē. Cre
1 hoc erat etiam de iure Codicis, vt videbitis §. de bon. qui lib. l. iij. in prin. quod est verum in aduentitijs. In profectis non reperitur hodie immutatum, vt not. in authen. vnde hec sumatur tamē an hoc sit verum simpliciter, & sic an filiafamil. possit dari heredem in dote profectitia, plene dixi in l. post dotem. ff. dot. Quero, quid est hoc dictū, sola naturali causa inspecta, dicunt quod remouet adoptiuos. Alij dicunt, & istud verum, quod remouet distinctionem emācipationis, & patrie potestatis,
2 Iuxta hoc † queritur, an edictum de comun. cum emancipatis de hodie sublatum? Glos. que est hic, dicit quod sic. Dec. Ultramont. dicunt cōtrarium. Videtur mihi quod ego teneam vobis
3 magna. Quero †, vsque ad quem gradum admittatur cognatio. Respondet glo. & bene vsq; ad decimū, cum ex equati sint cognatis
b agnatis. Querit glos.[b] vtrum † dominus succedat cognato fratris
4 sui. Dic vt in gl. & bene, quod non, quia nullo iure reperitur cautum.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. In successione. Vide Com. consi. cxvij. in c. equaliter circa med. & con. lxxxviij. circa fin. & ideo etiā in eo requiritur cautio sicut in extraneo, vt ibi per eum.

b ALEX. Querit glos. Vide in simili Bart. in l. j. ff. de vsufr. & glos. & Bart. in l. fin. ŝ. vnde cogna.

Ad senatusconsultum Tertullia. Rubr. LV.

Vidistis qualiter succedant descēdentes ascendentibus, restat videre qualiter succedant ascendentes descendentibus, verū quia hoc fuit introductum per Tertullianum, ideo de hoc ponit titulū.

LEX

LEX I.

Licet. Mater succedit filio, etiam infanti. hoc dicit.

LEX II.

In successione. In successione liberorum pater præfertur matri. hoc dicit. Ista lex est hodie correcta per authen. defuncto positam ſ. cod. l. fin.

LEX III.

Matres. [a] In successione filij puberis non obstat matri exceptio non petiti tutoris, hoc dicit hec bona lex. Not. ergo hic casus in quibus mater nō petens tutorem excusatur, quos casus ponit glo. quam vide. Omnia hoc quod hic dicit glo. quod mater excusatur [b], si pupillus habet alium tutorem, puta legitimum, procedit secūdum tempora huius l. vt in l. ij. ff. de his qui pe. tu. secundum que tempora mater nō poterat esse tutrix, & ideo succedebat c uni legitimo. sed cum mater hodie [c] si vult præferatur omnibus. nimbus legitimis & datiuis, vt in authen. matri & aue, non posset dici quod mater excusetur propter legitimum, quia non est legitimus locus, misi ipsa prius declararet se nolle. text. est, qui hoc dicit in l. ij. ſ. si mater, ff. eo. tene menti bene, rogo te.

ADDITIONES.

a ALEX. Matres. Vide Joan. And. in addi. Spec. in ti. de tu. versi. an matri. & Imol. in c. er parte. de appel. Bald. hic & in l. precibus. versi. quid si mater. ſ. de imp. & aliis subſtrik. & ibi vide plures. q. in hac materia per Bal. & vide Bal. in l. sanctimus. de admi. tut. P. PAV. P. Matres. Ista materia de matre non petente tutorem non habet locum si intra annum moriatur pupillus. Item est articulandum & probandum hoc quod nō petierit, vide Lom. consi. cxv. post princ. incip. domina Catharina. quid autem si mater esset minor, tamen efficeretur maior ante annum & non petierit, vide Jaſ. in l. minoribus. ad finem. C. de his quib. vt indig.

b ALEX. Mater excusatur. Et quid in matre tutrice transeunte ad secunda vota, an etiam per hoc excuſetur, vide Bald. in authentic. iſidem. ſ. de secun. nupt. & vide in d. l. ij. ſ. quid si pater. ff. ad Tert. & ad glo. hic bene facit text. in l. cum mater. & ibi Bal. ſ. qui pet. tut. & his adde Bart. in l. ij. ff. qui pet. tut.

c ALEX. Mater hodie. Vide omnino Ludouic. in rub. ſ. vnde lib. vbi pulchre probat quid etiam vbi tractatur de successione feminarum competit bonorum possessio vide liberi. Adde pet. de an. consi. xiij. Bal. consi. cccl. xvij. lib. ij. & an si mater fuit negligēs priuetur aula, vide etiam Pet. de Ancha. consi. cclij.

LEX IIII.

Iqua mulier. Hec lex modicum valet. Si mulier intra tēpora luctus ad secunda vota transierit, est infamis, & si reijcitur, si filius non succedit, quousque alius superueniat. hoc dicit. Iste pene hodie sunt correcte per ius canonicum, vt dixi vobis in l. ij. ſ. de secund. nup.

LEX V.

Mater. [a] Mater, que ad secunda vota non trāsiuit, eorum que per filij mortem quesiuit, siue acquisierit, si fuerit [b] paterna, vsum fructum. si aduentitia retinet plenum ius hoc dicit. oppo. in authen. de non eligend. secun. nuben. ſ. cum igitur. Sol. illa authent. corrigit istā l. sed postea illa authen. corrigitur per authē. de ſnup. ſ. huic nobis. vbi reditur ad distinctionem huius l. Ita dicit glo. quod intellige verum in his, que matri obueniunt ab intestato, in his vero, que obueniunt ex testamēto non reditur ad distinctionem huius. Immo ista lex remanet correcta, vt in authen. ex testamento ſ. de secund. nup. quā authen. tenere debes in ista materia.

ADDITIONES.

a ALEX. Mater. Sed an ista lex habeat locum in patre, vide glo. Bart. & do. in l. fin. ſ. de secund. nupt. Adde an habeat locum in patre, que posui in d. l. femine.

AND. BARB. Mater. Vide pro intellectu huius l. mater. Bar. dicit hic quod est correcta per d. authē. ex testamento. & istud dicit esse verius hic Bal. Sed hic Ang. dicit eam non esse correctam. & alleg. ſ. hic nos. in auth. de nup. & idem voluit in d. auth. ex testamento. sed pendet nunc de facto. Pater instituit duos filios sibi heredes. & natū ex alio filio defuncto. & substituit sibi matrem, decessit iste filius relicta ipsa matre, que post secundo cōtraxit relictis ipsis patruis, modo d. ſ. hic nos. dicit quod proprietas remanet penes fratres ipsius filij defuncti, stat dubitatio quid in istis manet penes patruis, & vtrū sit idem dicendū. Et videtur quod sic, quia cōcurrunt duo in odiū matris transeuntis ad secunda vota. ipsa lucratur bona venientia ex substantia patris. concurrit aliud, quia ista bona relicta sunt ab auo paterno illorū patruorum, & ista mater contra voluntatem ipsius aui lucratur dicta bona. & licet d. ſ. hic nos. loquatur in fratribus fuit facti frequentia, idē erit si sint patrui. arg. l. pactum. ſ. ſ. ff. de pa. & maxime si iste auus cogitauit dictam mulierem non transituram ad secunda vota. vt singulariter dixit Bal. hic. & ista pars est equior, ne bona trāseāt in extraneos.

b P. PAV. P. Si fuerint vide Joan. Dama. consi. lxxiij. in iij. du. vbi dicit illud procedere quando extarent sorores. vel fratres defuncti. in tract. sic. ab intest. ver. Item omnia predicta. & vide eundem consi. xciij. in iiij. dub.

LEX VI.

Omnem. [a] Mater, que assumpta filij tutela ad secunda vota trāsierit antequam alium tutorem dari fecerit, & rationem reddiderit, ab omni filij b successione excluditur [b]. hoc dicit. Querit glo. vtrum ista lex habeat locum. si mater est tutrix in testamento. Tene opin. Joan. quod sic, vt in glo.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. Omnem. circa materiam huius l. vide Lom. consi. xciij. vbi vult quando mater transit ad secunda vota, & petit tutorem dari filio iudex debet dare illum quem mater petit, & sic locus est dationi, etiam si adessent legitimi, qui etiam non sunt de necessitate citandi, & talis potest dari sine inquisitione, & ibi etiam quod si mater non redderet rationes, priusquam transeat ad secunda vota iuxta formā huius legis, per hoc vitiatur datio tutoris. vide in auth. sacramenta. quando mul. offic. tut. fung. potest. per Bart. & alios cui sit locus datiuo, & an debeat de necessitate, quādo mater petit. Item ista lex procedat etiā de iure canonico, secundum Panor. in c. ecclesia sancte Marie. extra de constit. limita not. per Paul. consil. cclxviij. quando vero habuisset penes se aliqua restituenda. an autem quemadmodum si mulier tutrix secundo nubat non petito tutore, priuatur successione. vt hic, & patitur alias penas de quibus ſ. ſ. si autem tutelam. in auth. de nup. & in auth. eisdem. ſ. de secun. nup. Item sit si stuprum committatur. videē quod sic. & quod communiter stuprū incurrant omnes. C. de reuoc. don. Abb. no. in c. vrozatus. extra de conuer. coniug. no. Ang. & Mod. in l. cum quedam puella. ff. de iurisd. omn. iud. in princ. Feli. in c. pastoralis. de iud. & per hoc videtur decisio Bart. post gl. in auth. sacramenta. in princip. C. quando mulier tut. offic. vbi sicut secundo nubens perdit tutelā, ita etiam si stuprum committat. vide Ange. Aret. in ſ. actionum. inſt. de act. & idem Abba. in c. vrozatus. & alij in d. auth. sacramenta. & idem Bald. in consi. ccxcix. in tertia parte. in contrarium est gl. in d. ſ. ſi. in auth. de nup. tamen aduerte quod quantum ad hoc, vt desinat esse tutrix videtur procedere decisio Jac. de But. & seq. quod sit eadē ratio, scilicet quia illa est suspecta quando cōmittitur stuprum in tutela filij, sicut si secūdo nuberet, vt declarant Bar. & alij in auth. matri. & aue. C. quando mul. ture. Sed quantū ad alias penas presertim vt priuetur successione filij videtur militare fundamentū gl. in d. ſ. fin. sed quia nulla l. cauetur ideo priuatio iudicij non potest. ſ. cum igitur. in auth. de non eligendo secundo nub. pro quo vide Alexan. & Jaſ. in l. fideicommiſſ. C. de fideicommiſſ. contra Paul. de Caſt. nec militat eadem ratio, que in secundo nubente quod talis potuerit prouideri facere filio de tutore, vt dicit ter. in d. ſ. si autem tutelam. quod stuprum committens non debuit allegare turpitudinem suam & potuit pudori suo parcere. l. queritur. ff. mandata. non detegēdo stuprum, quod detegere oportuisset si voluisset. & propter illud prouidere debet tutori filio. videtur tamen quod mater excludatur propter stuprum etiam si non fuisset tutrix vt decidit Jac. de But. quem sequi videtur Bar. in l. ij. arg. a contra. ſ. cum igitur. in fi. in auth. de non eligen. secundo nub. sed istud non puto verum, quia in cōtrarium est lex. vbi no. Ang. in ſ. ſ. in auth. quibus modis naturales efficiūtur legitimi. vbi etiam si esset meretrix succedit quocunque iure priori tutoris licet practi. Papin. in for. libel. quando petitur hereditas ab intestato sequatur simpliciter dictum Jacob. de Bellapertic. de quo. ſ. sed in contrarium stringit. & ratio. Barto. allegata vbi ſ. contra opin. Jacob. de Bellapertic. Sed opinionem primā tenet Ludouic. Bolo. in additione ad Mathe ſi. in tra. succes. ab intest. in ij. artic. princ. qui tamen non loquitur in matre tutrice, sed generaliter excludatur, prout excluderetur, si secūdas nuptias contraxisset. eandem opinionem tenet Barbat. consi. xj. vol. iij. in j. dub.

b ALEX. Excluditur. Et alias penas subit mater in isto casu, que ponuntur in authentic. eisdem. de secun. nup. & ibi vide Bald. in materia huius l.

LEX VII.

Iquis. Ista lex est hodie correcta, misi in vno casu tantū, & ideo nescio quid dicat. habet tres partes. Primo quando decedens reliquit matrē & fratrem. Secundo quando decessit superstite matre & sororibus. Tertio loquitur quādo quis decessit superstite patre, & mater, & erat emancipatus. Quarto loquitur quando decessit superstite patre,

& matre,& erat in potestate. Secūda ibi.ita tamen. Tertia ibi.sin autē defuncta. ¶Quarta ibi,sin vero defuncta.& hoc tibi sufficit
1 pro summario. ¶Not.hic quod † per mortē filij non extinguitur vsusfructus competens patri,quod hodie non est correctum,licet oia,que hac l.dicūtur sint correcta. Habetis hic tres authēticas.

AVTHENT.

ET cum. Ista authē.corrigit legem Codicis que dicebat, quod cum sororibus defuncti mater habeat maiorem portionem.

AVTHENT.

IN testamento. Ista auth.nō venit ad legem Codicis corrigendo, sed magis addendo. Et aduerte,& forma casum sic, vt ad aptes ad text. Video q̄s pater succedit filio ab intestato,sed vtrū possit pater venire cōtra testamentū filij,ad hoc respōdet Impe-
a ratores ibi,in testamēto quoq;,&c. Oppo.aut tu dicis [a] filium fuisse testatum de aduentitio,& non valet,vt ſ.qui test.fac.pos.l.pe.aut de castrēsi,vel quasi,& tunc tale testamentū non subiacet retractationi,vt l.fi.ſ.de inoffi.testa.Sol.prout loquitur hic de filio emācipato, potest stare, sed prout loquitur hic de filio in potestate, dicas
b quod leges antique sunt hodie correcte [b]. Ita tenet glo.hic,& q̄ sunt gl.cōtrarie,dicam tibi plene in auth.ex causa.de lib.preterit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Tu dicis.Vide Bar.in rub.ff.si quis a pa.fue.manu,
b P.PAV.P. ¶Sunt hodie correcte.Vide in authent.successione ſ.de suis & legiti.

AVTHENT.

1 ☞Auus in successione excludit fratrem defuncti.
a **DEfuncto.** [a]Nec authenti.magis practicatur,
1 quam alia.Glos.querit.dicitur hic, vocantur cum ascendentibus in gradu proximis† vtrum frater defuncti excludat auum defuncti? Quidam dicūt quod sic, per hunc ter.qui dicit in gradu proximis. Alij dicunt cōtra,quia proximus est ille, quem nemo precedit.hec est opinio, Joan.que communiter tenetur.

ADDITIO.

a ¶Defuncto. Ad intelligendum hanc auth.secundum Paul.de Cast.de patre naturali,& legitimo,vt concurrat in successionē filij cum matre,sed si pater est adoptiuus,prefertur matri,vt l.ij.ſ.obijcitur.ff.eo. Ité intellige in successione hereditaria,sed in feudali, vel emphyteutica non succedunt parentes,sed descēdentes,vt in ca.j.de gra.suc.in feu. P.PAV.P. Defuncto, Not.quod in casib, quib.fratres succedūt vna cum parentib.vel filijs,nunquā partiū attingentiū eos acquiritur vsusfructus parentibus in quorū sunt potestate,vide Ang.Aret.in tract.de test.in glos.in verbo, volens intestatus decedere,& idem est vbi relinquitur simul patri & filio, vide eundem in d.tract.in verbo, item relinquitur Seio filio Caij decem libras bo,vide que habes in auth.recipitur infra.de bonis que lib.ad Bart. Item circa illud quod vult Jac.Butr.hic quod mater non prefferatur auie paterne,vide in contrarium Jo.Bam. consi.lxviij.& late Bart.consi.l.vol.iij.vbi etiam de auo paterno,& ibi etiam ponit de interpretatione cujusdam statuti.

Ad senatusc.on.Orficianum. Rubr. LVI.

LEX. I.

IN testate Filij excludunt patrem & fratres, hoc dicit.

LEX II.

NOn pro. Hereditas ascendentis in cuius potestate quis non est, non adita non transmittitur, etiam ad descendentes.h.d. Et ista lex loquitur magis clare quam possit,nisi quod glo.destruit eam.Opp.& videtur quod hereditas nō adita penitus trāsmittatur,vt l.j.ſ.de his qui ante aper.tab.Solu.Fateor quod transmittitur ad posteros: sed hic nō erat posteritas,vnde merito non potest trāsmitti. Ista
a est prima sol. [a] que ponitur in glos.& est veritas. Alij dicunt quod hec corrigit illam,que est prior.alij dicūt,quod ibi loquitur de hereditate obuenīēte ex testamēto,hic ab intestato. Ista est falsa,vt ibi diri vobis, alij dicunt quod hic filij defuncti repudiauerunt. Istam tenet hic glo.in fi.Nam prima sol.ei non placet. quia ita fit transmissio secundum glo.ad ascendentes, sicut ad descendentes, sicut hic erat pater,qui erat de ascendentib.ergo &c.vt l.apud hostes.ſ.de su.& ista gl.non placet mihi,quia est contra istum text. qui vult quod propter hereditatē non aditam excludātur illi,& de repudiatione nulla fit mētio.Non obst.l.apud hostes.quia ibi loquitur in filia sua,que transmittit hereditatē non aditam,hic vero loquitur in filijs, quib. defertur hereditas matris, quam constat non habere suos heredes.Oppo.de l.cum antiquioribꝰ,ſ.de iure delib. Solu. Fateor quod hic transmitteret ius delibe.si scisset. Opp.ſ.de bon.que libe.l.cum non solum,ſ.j.Sol.vt ibi dicam,&c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Prima sol.vide Bart.in l.si matre.ſ.de suis & legi.

LEX III.

MAtri. Matri succedit filius per Orficianum,hoc dicit.

LEX IIII.

QVoties. Filij excludunt patrem & matrem. hoc dicit breuiter.

LEX V.

1 ☞Spurij qualiter succedant matri.
a **SI qua illustris.** [a]Illustri mulieri nō succedit filius spurius,ex tribus legitimis, secus si ex coitu concubinario filium habuerit.hoc dicit. Quero † vtrum filij spurij succedant matri? Ad
1 hoc respondet glos.tua not.quam tene menti,quia semper remittitur ad eam.Quidam sunt spurij qui habent patrem incertum,vt natus vulgo ex coitu meretricario. qui coitus non est damnatus, isti succedunt equaliter cum legitimis, vt inst.de suc.eog.ſ.vlgo fallit in matre illustri vt hic facit insti.eod.ſ.nouissime. Si vero
b spurius natus ex coitu reprobato [b] vt adulterino, vel incestuoſi,
* tunc isti tales non succedunt,neque patri,neque matri,* vt authent.quibus modis.na.effic.sui.ſ.fin. Nati vero ex concubinato coitu succedunt matri cum legitimis,vt hic.patri vero non succedunt nisi secundum,formam positam in authen.licet.ſ.de natib.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶Si qua illustris.Nec ex testamento,nec ab intestato no.probatur in c.ſi.de clan. despon.&c. cum haberet de eo qui dur.in vxor.quam po.& ibi Zabar.hoc dicentem & per Bar. P.PAV.P. ¶Si qua illustris ista l.repetit late do. Joan.Bap. cacialup.& ibi latissime tangit materiam spuriorum & naturalium & eorum successionē, & qui dicuntur spurij,& qui naturales, & multa alia in materia naturalium vide omnino ibi per eum.& perquire in tabula directa repe.vbi habes per ordinem materiā positam per eum in ista l.vbi etiam late ponit quomodo punitur communitas inter omnes personas. Item quid de natis ex damnato coitu & incestuoſis vtrum succedant, vide Joan.de Bama.consi.xcv.
b P.PAV.P. ¶Ex coitu reprobato. Vide Paul.de Cast.consi.cc& xvij.vide Soci.in l.Gallus.ſ.quid si is.de lib.& posth.vbi ponit pulchram q.de qua vide latissime eundem consi.clxviij.vide not. Alex.consi.clxviij.vol.v.vbi etiā dicit quod nati ex eo qui tenebat duas concubinas,vel ex concubina alterius non dicātur ex damnato coitu, cuius contrarium hic vult Cacialup.de Matheſin tract.suc.ab intesta.& idē videtur sequi Ang. Aret.in ſ.nouissime. ad fi.inst.de atil.adde do.Nicol.de Ubal.in tract.suc.ab intest.
* CLAVD. DE SEISS. ¶Neque matri. Ad huius declarationem vide Soci.in l.gallus.ſ.quid si is.in fi.ff.de liber.& posth.

LEX VI.

QVidam. Nati ex ancilla mortā passa in libertate sunt ingenui,& tam matri, quā filijs succedunt.hoc dicit. Glo.querit hic vnam q.vtrum nepotes concepti post mortem auie possint succedere auie? Et determinat quod nō,quod intelligo verum ex persona sua,ex persona patris vel matris sic,vt per tit.de his qui ante aper.tab.Dicit ibi

---

a De legitimis heredibus. [a] Rubr. LVII.

a P.PAV.P. ¶De legitimis heredib.Statutum faciens nemonem de legitimis heredibus quomodo intelligatur,vide Alexan. consi.cxcviij.incip.viso processu.

LEX I.

IN successione Fratres,& sorores ad successionem pariter admittuntur.

LEX II.

EIus. In hereditate querenda tempus aditionis inspicitur.hoc dicit.

LEX III.

CONsanguinitatis. Frater germanus excludit fratrem consanguineum,vel vterinum,
1 nos primo mortuum tam de iure ciuili quam de canonico.h.d. Ista lex est hodie correcta per auth.cessante.qui.

AVTHENT.

1 ☞Filij diuersorum fratrum qualiter succedant.
a **CEssante.** [a]Queritur hic vtrum filij diuersorum
1 fratrum succedant in stirpes vel in capita. Azo.dicebat quod in capita.domi. Accur.quod in
b stirpes, [b] & fuit vna de opinio.suis.in qua consuluit. Credo dom. Accursium, dicere veritatem: probatur in authentic.eodem,vbi de hic

de hic sumitur, ver. illud, qui precedit §. si vero, vbi dr. ꝙ etiã qñ sunt soli sine patruis, succedũt in locũ patris eorum. Ego istũ pũctum examinaui multum clare, ꝛ late in l. post consanguineos. §. j. ff. eod. ꝛ super habui consulere, c ideo scripsi multum late.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cessante. Et no. in hac auth. sublatam esse differentiã agnationis, ꝛ cognationis, ꝙ est verũ in modo succedẽdi ab intestato, non quo ad modũ rumpendi testm̃. l. fratres. ꝛ ibi hoc Bal. post Odof. §. de inof. test. ꝛ illud qđ dicitur hic, ꝙ filij succedant ex persona patris, ꝛ dicas quantũ ad gradũ, quo ad alia, non. Ita dicit Bar. in l. j. §. si tibi. de col. do. Adde ꝙ idem qđ Accursius. consuluit Bal. consi. lxxij. ij. vo. ꝛ cõsi. cccxcviij. ꝛ ibi quid de bonis feudalibus ꝛ quomodo succedant, ꝛ quomodo patrueles. j. vol.

AND. BARB. ¶ Cessante. Vide Bar. in cõsi. lxxxj. inci. factum proponit sub tali forma, vide eundẽ in consi. lxxxvj. vbi de filio fratris non est dubiũ, dicit per istam authẽt. sed de nepote vr̃ secus, ubi dicit ꝙ amita succedit, vide ibi Lu. Ro. in consi. xviij. inci. visa facti narratione, ꝛ vide eundẽ. Lud. Roma. consi. cxciiij. de auũculo, quomodo succedat cum nepotibus defuncte persone.

b P. PAV. P. ¶ Quod in stirpes. Vide Alex. consi. dxliiij. ꝛ Alexã. hic in apostil. dum dicit ꝙ est sublata differẽtia agnationis, ꝛ cognationis limita. vt scripsi. Ad Bar. in auth. de here. que ab intesta. in prin. Itẽ ꝙ lz sit sublata talis differẽtia, tñ statutũ loquẽs de agnatione, non haberet locũ in emancipato, vel nato ex eo. vide Are. consi. xiiij. ver. filios sororis, lz iura cognationis, vide Jas. in repe. l. oẽs populi. ad fi. ff. de iusti. ꝛ iure. Item non hz locum in ciuiliter coniunctis, puta in agnatione vel adoptiõe, fm Aret. in trac. testimoni. j. in ver. volens intestatus decedere. Item hz locuz in successione ab intestato, secus ex testamẽto, vide Bar. in auth. de heredi. que ab intest. in iiij. no. in prin.

c P. PAV. P. ¶ Habui consulere. Vide ad istam. Alex. cõsi. v. in fi. vol. iij. Dec. consi. j. ꝛ consi. lxxix. in ver. ij. principaliter Bar. in l. cũ ita §. in fideicommis. ff. de leg. ij.

AVTHENT.

a **Post fratres.** a Ex ista auth. habes qđ filij succedũt in locum patris sui tm̃, quando tractatur de successione patrui, vel aui, vt in aut. in successione. §. de su. ꝛ le. si tractatur de successione aliorum, b secus, vt in auth. post fratres. † Ex hoc põt dici c ad questio* que fuit inter Regẽ Vngarie ꝛ Regem Robertũ, Rex Vngarie fuit filius Caroli Martelli, qui erat primogenit⁹, * Rex Robertus fuit sequens post eum, querebatur vtrũ regnum deberetur filio primogenito vel Regi Roberto, qui nũc videbat primogenitus legitime. Et certe cum regnum Apulie d sit feudũ ecclesie Romane, nõ habetur iure successionis, sed ex cõcessione dñica, vt in ti. de suc. feu. c. j. Ideo cum non tractetur de successiõe aui vel patrui, e ille nepos nõ assumit locũ patris sui, vt hac auth. merito debitum fuit regi Roberto. Istam rõnem ego feci, quam non faciunt alij doc. per istum modum, nec tangunt eam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Post fratres. Vide ꝙ dixi post Bal. in auth. cessante. §. eo. ꝛ ibi per Cy. in fi. Bal. in l. ij. §. eo. ꝛ vide Bar. in l. j. §. sed si qs. de suis ꝛ legi. Et semper tene menti qđ in istis regibus, ꝛ dignitatibus semper seruanda est consuetudo. Textus est notab. in c. fi. de alie. feu. quem ita no. allegat Bal. in c. j. de feu. mar. in hac questione. ita concludunt in capit. de nat. suc. feud. in questio. que incipit. querit gl. nũquid nepos. ꝛ in c. j. §. preterea. de prohi. feu. alie. p fẽder. ꝛ in c. j. de succes. feud. ꝛ in c. j. de eo qui sibi, ꝛ heredi. suis. ꝛ Archi. xxiij. questione prima. c. fi. ꝛ Imo. ꝛ domi. dominicus in ca. grandi. de supplen. negl. prela. ꝛ Pau. de ca. in cõsilio ꝙ incipit in Christi nomine videtur clarum dictum minorem debere preferri victis masculis. Et vide Bal. in auth. cessante. §. eo. ꝛ in l. quoties. de suis ꝛ legi. ꝛ per Pau. de ca. in l. si post. ff. de acqui. here. ꝛ adde Cy. ꝛ Bal. in l. Imperialis. §. de nup. ꝛ ibi Cy. tenet pro nepote. ꝛ Bal. in l. iiij. §. de suis ꝛ legi.

b P. PAV. P. ¶ Successione aliorũ. Et ideo vide Comẽ. consil. cvj. inci. mulier instituit. per totũ, vbi vult quod vocentur ad aliqđ fideicommis. per testatorẽ isto modo ꝙ mortuo filio sine liberis herede instituto filie femine succedatur, vel eorũ filijs, qđ si mortuo filio superstit vna filia premortua, quod sola filia admittitur, exclusis filijs alterius, nec in tali fideicommis. habet locum reg. quod si filius succedat in locũ patris, vel matris, de qua vide in §. cũ fili⁹. de here. que ab inte. defer. in insti. vbi etiã posui an procedat si nõ sunt filij ex filio, vel nepotes vel inferiores ex eo ꝛ an succedãt in locum ipsius filij. Itẽ circa istam materiam quid si filia sit exclusa, an nepos ex ea admittatur cũ patruo, vide Alex. cõs. lxxv. Itẽ de materia quando venient filij fratrũ, vide Alex. cõsil. lxxxviij. vide etiam de materia Alex. consi. v. ad fi. vol. iij. ꝛ consi. cxxiij. ꝛ quod in successione fienda ex dispositione hominis nõ veniãt, vide Ale. consi. cccxlvij. vide etiã de materia Alex. consi. cccxciij. etiam quod filij qui succedũt in locũ patris, dicũtur succedere ex propria persona, vide Alex. consil. ccccxciij. vide do. Fran. cõsi. clxiij. vbi declarat. Itẽ quod tunc filius solũ succedat in locũ patris, quando succedit cum fratribus defuncti. alias non, vide Joã. de Dama. cõsil. liiij. ad fi. Roma. consi. cxcvj. Paul. consi. cccxlj. nunquid autẽ pronepotes admittantur cum patruis, vide Paul. cccxlij. Ange. in §. reliquũ. in aut. de her. que ab inte. quod nõ. Item quod non attendatur vtrũ quis sit vtrinqz cõiunctus, vel ex vno latere tãtum nisi quãdo tractatur de successione fratris vel patrui, vide Pau. consi. ccclxij. ꝛ Alex. consi. clxvj. vol. v. Itẽ quomodo procedat reg. quod filius succedat in locũ patris, ꝛ an idem sit in materia feudali vide in Bertach. in versic. nepos. Jaso. in l. ij. C. de succes. vbi vide oĩno.

c P. PAV. P. ¶ Potest dici. Circa istũ articulũ adde quod opinio Bar. hic ꝙ adiciatur patruus tenet ad hoc Andr. de Iser. in c. j. de eo qui sibi ꝛ hered. Jo. de Imo. ꝛ Dom. de san. Gemi. in c. grandi. de supplen. negli. prela. in vj. Nap. Cu. in l. cũ ita. §. fi. de le. ij. contrariũ tenet Jo. An. in addi. Spe. in ti. de feu. super rub. per rationes que ante fuerunt Old. cõsi. xciiij. incip. eleganter. vide Pet. de Anc. cõsi. lxxviij. inci. dicta facti narratio. ꝛ in c. licet, extra de voto. Pau. de cast. cõsi. clxj. inci. in presenti causa, ꝛ ita hic refert se cõsuluisse Pau. cõsil. lxxxvj. inci. in presenti quest. vide latissime Bal. in l. cũ antiquioribus. C. de iure delibe. vbi post multa concludit, soluat apollo, vide etiã Alex. in l. is potest. de acq. he. ꝛ ibi Are. Bal. Cy. in l. si viua matre. C. de bonis ma. vide Alex. cõsi. cxxiij. vbi etiã loquitur in alia materia successionis, quod ius primogeniture nõ transmittit vide Alex. de hoc arti. consi. ccccxciij. ꝛ latissime Fran. consi. clxiij. Item circa istam materiam primogeniture, vide multa que addidi in Bertac. in ver. primogenitus, vbi etiã habes de isto art. de quo vide hic Alex. in quadam sua disputatione in c. sigismundus. in iij. dub. ꝛ circa istam materiam succedendi in regno, vide etiam aliquid per Bertac. in ver. regnum. ꝛ quod addidi, ꝛ de quest. Barto. hic, vide Jas. in l. maximum vitium. in iij. no. C. de lib. prete. vbi multa refert ad partes, ꝛ non decidit.

* CLAVD. DE SEISS. Ad quest. De ista quest. vide per Alex. consil. iiij. in iiij. col. vol. iiij. Barbat. consi. xj. vol. ij. Prepos. in c. j. de feud. march.

b ALEX. ¶ Apulie. Regnum Apulie est feudũ Rom. eccle. vide Bar. in l. is potest. de acq. her. in illo art. quod ius succedendi liberorum dicitur separatũ a iure filiationis, ꝛ per Bal. in l. cũ antiquiorib. §. de iure delib. Sed in quibusdã lec. non habetur, ꝛ Bal. in l. liberti liberteqz. §. de ope. lib. ꝛ videtur inclinare in partem nepotis. Et etiam pro ista parte refert Paul. de castr. se consuluisse, ꝛ adde Cy. secundum Rich. Malum. in l. si viua matre, ꝛ ibi Bald. C. de bo. ma. ꝛ adde quod no. Bald. in l. is qui in potestate. C. de in ius voc. ꝛ quod no. Bart. in l. ij. §. videndum. ff. ad Tert. ꝛ Cy. in l. j. j. que sit long. consue. ꝛ in d. l. maximum vitium, ꝛ ibi late per do. Paul. ꝛ Bar. in l. liberorum. ff. de verbo. signi. Adde Bal. in c. j. per illum tex. de fili. na. ex li. ven. ad mor. contra. Bald. in l. iij. §. de suis ꝛ leg. Bal. in l. ex hoc iure. in vj. q. ff. de iusti. ꝛ iud. Bal. in l. j. j. quãdo non peten. par. Pet. de Anch. in c. licet de voto. ꝛ in cõsilijs, consil. cclxix. Bal. in l. tutela. ff. de legi. tu. Old. consil. ccxxiiij. Adde Bal. cõsi. cxliiij. j. vol. vbi similiter tractat an succedat fili⁹ primogenit⁹. vel secundo genitus, in Marchion. Ducatu, ꝛ in alijs dignitatib. ꝛ Pet. de Anc. in cõsi. xxj. inci. in Christi nomine dicta facti narratio. illud ꝙ alle. d. Ale. in meo est cccxlj. Vide etiã Old. consi. xciiij. ꝛ no. secundum Jac. de Bel. in corpore vnde sumitur ista aut. quã Pau. de cast. hic refert, ꝛ sequitur dicit illum tex. ꝛ hunc, ꝙ pluralitas vinculorũ, de qua loquitur aut. cessante, non attenditur vltra fratres, ꝛ filios fratrum, quia tex. in vlteriores non considerat, nisi propinquitatem gradus, ꝛ illa pluralitas facit quẽ esse in propinquiori gradu, ꝛ ideo si quis decesserit sine ascendentibus, ꝛ descendentibus, ꝛ sine fratribus, ꝛ filijs fratrum, superstite vno patruo, vtrinqz coniuncto, ꝛ altero patruo vno parẽte coniuncto tantum, vtrinque coniunctus non excludit alterum non vtrinque coniunctum, sed concurrũt, ꝙ Pau. dicit perpetuo mẽti tenẽdum. Idem voluit Bar. in l. post consanguineos. §. hereditas. ff. de suis ꝛ legi.

e P. PAV. P. ¶ Aui vel patrui. Vide Joan. de Dam. consi. lxxxix. in contrarium, vide Bart. in l. ij. §. j. ff. de suis ꝛ legi.

LEX. IIII.

Si autem. Paria sunt, non esse, vel non esse legitime, hoc dicit ista lex.

LEX V.

Ad intestati. Agnati preferuntur cognatis hoc d. Est correcta hec l. quia sublata est differẽtia agnationis, ꝛ cognationis, vt habuistis. in aut. cessante. §. eo.

LEX

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

LEX VI.

a **Defunctis.** [a]Hic est casus iudicio meo cui nō pōt respōderi pro opi.gl.que est in l.qui se patris.§.vnde li.vbi suis repudiantibus sequēs in gradu non potest succedere de iure ciuili.h.d.

ADDITIO.

a ¶Defunctis.Et vide Bar.in cōsi.cxxvij.inci.in questione vertē te inter Senū de ciuitate Arim. And. Barb.P.P A v.P. ¶Defun ctis.Clarios intellectus ad istū ter.ponit Soza.in repe.l.q se pa tris.C.vnde libe.

LEX VII.

Patruo. Ista lex idem dicit. Patruus vel agna tus,pferatur matertere cognate. h.d. co rrecta hec lex.

LEX VIII.

Jhis de quorum. Decedentibus apud hostes succeditur per legem Lor.h.d.

LEX IX.

In successione. Soror vel agnata prefer tur ante materne.h.d.z est correcta ista lex.

LEX X.

1 ¶An tutor statim sit petendus,vel sufficiat,quod intra annum.

a **Sciant.** [a]Ista est bona lex,z menti tenenda. Qui tu tempore pupillo intra annū non petit ex cluditur ab eius successione iure intestati,vel substitutio
1 nis pupillaris.h.d.Et aduerte.q2 tota die occurrit de facto.† Op. quod non detur ad tutorem petendum tempus,sed confestim de bet peti.vt l.ij.§.confestim.ff.ad Tert.Sol.Dicunt quidam q ꝑ la l.loquitur in matre,hic in aliis.Hoc non plz.q2 text.hic dicit. Tutorem enim secundum legem non petierit intra annum,vnde modo petendi a iure antiquo non recedetur.Unde Rich. Ma
b lum.[b]dicebat,quod est petendus confestim,hoc est,quatenus cō mode potest,dum tamen non transcendat annū,vt d.§.cōfestim.
* In dubio autem dicebam intelligi eos negligentes* intra quin quaginta dies,sicut dicimus in tēpore proponēde excusatiōis,vt l.scire oportet.§.j.ff.de excu.tu.Op.dicitur hic,iure substitutiōis. Contra.ff.qui pe.tu.l.ij.§.si vero maritus. Dicit glabi loquitur in fideicōmissario singulari,hic in substituto vniuersali. Tu dic qd hic loquitur in substitutione directa,per quā pupillo succeditur, merito ea priuatur. Ibi loquitur in substitutione fideicōmissaria, per quā succeditur defuncto,z tanquam de bonis defuncti capi tur cōtra quē fideicōmissarius non delinquit,ideo ea nō priuatur.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Sciant.Istam legem mirabiliter limita p Spe.in' tit' de tu.§.nondū.in ver.quid si māter suscepit tutelā.Ubi dicit, q*si mater assumpta tutela sui filij transit ad secūdas nuptias.sic pri nata est tutela,z successione,z dōio.Item cum effecta vidua velit istā tutelā reassumere,qs pōt hoc facere,si res est integra,quasi pupillo non sit prouisum de tutore,alias aūt secus.p text.in l.ij.de rep.her.Ite dico,si steterit per annū qs non petijt tutorem.Et dixi in auth.matri.z auie.z Bal.in auth.sacramentum.qū mul.tu.off. fun.pōt.Item singulariter limita,nisi alleget se non petijsse tuto rem.co q2 filius habet multa debita,z nolunt petere tutorem,vt fi lius remaneret indefensus.z sic non posset condemnari,z contra eum non agi.seu aliquid fieri tanquā indefensum,quod excusatur mater,nec perdit successionē filij sui.vt est casus multū singularis in l.ij.§.tractari.ff.ad Tert.quod not.perpetuo. ¶Adde,quid si nubit intra annū,tamen antequam carnaliter copuletur,petat tu torē,an priuetur successione filij,vide Bal.consi.cclxvj.lib.iij.Ad materiam vide bal.consi.cclxvj.lxx.z cciij.ij.volu. Diu autem pena non petiti tutoris transeat de gradu in gradum,vide p bal.cons. xc.ij.vol.p Pau.de ca.hic,per bart.in quest.incip. habens filium. Adultum,p Pe.de anch.consi.cclj.z Aug.consi.cxxvij.z p Petr. de anch.consi.cciij.vbi de limitatione vltima hic posita per Alex. P. P A v. P. ¶Sciant.Pro intelligētia oīo vide sing.decisionē bart.in l.interdum.ff.de iud.z in l.ij.y.confestim.ff.ad Ter.vbi vl tra dicit requiri nomen,dies,vide aliam decisionem p Alex.in l.si decesserit.in fi.ff.qui satisd.cog.vide aliam in l.sciendum.§.possessor. el ij.ff.qui satisd.cog.per eund.vide Ro.singu.cvj.vide etiam Ro. sing.cccxiij.inci.Tu habes.vbi ponit quid si mater tpe mortis te statoris sit minor,deinde efficiatur maior,an excusetur per l.ij.§.si aduer.delic.Item vide de materia huius l.plenissime bart.in l.ij. ff.qui pet.tu.bal.in l.precibus.C.de imp.vide sing.consi.xxxvij.vbi limitat istam l.procedere in illis qui ad successionē pupilli intesta ti vocantur,tamen propter imbecillitatē perpetuā,vt quia mulie res excusantur:in alijs aūt dicit impossibile esse hāc l.loqui.quod bene no.vide tamen in hoc in contrariū eundē Aug.consi.cii.inci. in Dei nomine. Ista questio habet duo puncta ad si,vbi allegat Bar.hoc expresse dicentē in Luepotibus.C.qui petāt tutores.vi de Romanum consi.ccvij.vide etiā Aug.consil.cxj.incip.auia pro nepte vbi etiā ponit quid in substitutione,de quo etiā vide Rom. consi.ccvij.quid aūt si mater sit perēpta,quia alius assumpserit tutelā.dic quod mater nō excluditur,secundū Aug.consi.cliij.inci. an legatarij.circa finē.vide plac.Pap.in forma libelli in quo agi tur ad reddendū rationem tutele in ver.sic in suo vlt.vbi dicit pe nam huius l.procedere etiā de iure canonico. Itē extende istā dis spositionē etiā procedere,si mater esset expresse substituta filio in testamēto paterno,text.est expressus in §.finaliter tutelā.in authē. de nup.Quid aūt sit in auia paterna vel materna,vide Bar.cōl. xvij.nunquid aūt procedant in matre non ponente curatorē ven tri,z vtrū procedat quando sunt legitimi tutores,vide Bar.consi. xxj.circa fi.in consi.xxic.quid aūt si mater nō petat,an auia,z alij teneantur petere,ad quos non pertinet prima causa successionis, vide Bar.consi.xxvj.nunquid aūt mater nō petens incurrat infa miam vel aliā penā,vide Rom.consi.clxxxv.z quid si filius mo tur intra annū.vide Joā.de dama.consi.rlv.z vide Rom.consi. vij.z latius in consi.cccxxj.vbi ponit de substituto.quid aūt si mu lier tēpore mortis sit minor,z effecta maior nō petat,an priētur successione,vide Roma.consi.cclxxic.de quo etiā habes §.in pu apo.quid aūt si pupillus moriatur intra annū,sed tamē superfit tantum tēpus quod potuisset mater petere tutorē,vide Paul.de Cast.consi.lxv.vbi etiam ponit si fit mater vel auia,an annus cur rat in ambabus petendi tutorem,z nunquid mater z alij habeant integrū annū.an vero teneantur petere intra quinquaginta dies, si non sunt impediti.vide late Paul.consi.cccxcviij.z latius consi. cclxxvj.An autem onus probandi incumbat dicenti matrem vel auiam fuisse negligentes vel temporis probare diligentiam,vide Jo.de Dama.de quo scripsi ad Bar.in aut.matri z auie.C.quādo inul.tut.offi.Item quod etiā auia priuetur sicut mater si nō petijt etiam si mater erat viua.vide Joā.de Dama.consi.ci.Item quod non priuentur substit.fideicom.cum per hoc non succedant filio, vide Joan.de Dam.consi.cij.Barto.in d.q.vlti.in princ.fol.Item quod etiam si priuetur pater,quando mater erat in eius potesta te,z fuit negligens,vide Bar.in l.quid ergo.§.ff.de infa.

b ALEX. ¶Richar.Malum.Idem tenet Bart.in d.§.confestim. Sed Bart.est contrarius in l.ij.qui pe.tu.vbi facit differētiam in ter matrem.z alios,vide Jmo.in c.ex parte.de appellatio.

* CLAVD.DE SEIS.Negligentes.Quid aūt si nondum est finitus annus sed tamē modicū restat,vt amplius non possit pe ti z dari.z moritur pupillus,an priuabitur ista successione:vide Aler.in l.cum stipulatus sum mihi a proculo.de verb.ob.z Paul. de Castr.ibi,z per eosdem in l.si decesserit.ff.qui satisdar.cog.

LEX. XI.

Jabeo. Si ius agnationis reseruatur emanci to,videtur reseruatum emācipans.cō teris agnatis.h.d. Facit hec lex ad illud quod dixi vlti.de indicta viduitate,quod dispositio facta in vno de cō tiuis,videtur facta in alio.

LEX XII.

Jmaior. Natus er quinquagenaria legi mus,z succedit.h.d. Opponi que raro contingunt,non debet fieri lex,vt l.nam a.t. ff.de legi.Bio.non solut.Bzeuiter † dicunt hoc.Etsi
1 dam contingunt raro,naturaliter tamē,z de his debet fieri lex,vt hic.Quedam contingunt raro,z miraculose,supernaturaliter,vt quod mortuus resuscitatur,z de his nō debet fieri lex.Contra.Se cundū hoc sequeretur quod beatus Jo.Baptista non fuit natus
2 miraculose.Theologi dicunt contrarium.Breuiter † Jo.Bapti sta secundum naturam miraculose natus est,vt dicit Euan.Et ju.c.Erat enim Helizabet sterilis,z processerat in diebus suis.vide in ea erat duplex impedimētum,quia erat sterilis,z processit in an nis suis.hec autem processit in diebus suis,non tamen erat ste rilis,z ideo naturaliter potest contingere.

LEX XIII.

De emancipatis. [a]Hec lex elocu cta nisi in vno ꝑ hic singulare,nec est correcta. Emancipatis contra fiducia,succedunt fratres in proprietate.z pater in vs fructu fratres vterini in bonis quesitis a matre preferuntur frat cōsanguineis.h.d.[b]Prima pars huius l.corrigitur per autē sta cto. Secūda remanet incorrecta.z [illegible]

seruauit, siue ad secũdas nuptias migrauit. Facit quod pene que notantur in casib. qui ponũtur in l. femine. de sec. nupt. nõ habeãt locum in patre, secũdas nuptias contrahente. tamen contrarium est verum, vt ibi dixi. & allegaui tibi hunc text. ibi. Not. ex isto tex. quod in reb. maternis preferuntur vterini, in reb. paternis preferuntur consanguinei, in reb. aliunde quesitis succedunt equaliter. Hoc non est hodie correctum. Ita habuistis no. ff. eo. aut. post fratres. C. de. iu. li. auth. itaque. ibi plene per glos. & plenius in corpore de consang. & vte. fra. ff. questio igitur. versi. fi. col. vj. & etiam ff. fin.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ De emãcipatis. No. singulariter, & vide in auth. itaq; & per hanc legem limita ff. reliquum. in auth. de here. ab inte. Nec mireris quia iura noua debent limitari, & distingui, per iura vetera, vt no. est nouũ, & l. seq. de leg. & aut. offeratur de litis contestatio.

b ALEX. ¶ Isto tex. Adde not. per Bart. in l. ij. in ff. legitima. ff. de suis & legitimis.

LEX XIIII.

Legerũ. tabula. [a] Femine iure agnationis succedũt sicut masculi, sublato iure, quod contrarium inducebat.

1 Item filij sororis [b] consanguine, vel vterine. ius legitimum agnationis huius l. authoritate nanciscuntur. h. d.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Lege xij. tab. Et facit ad questionẽ de qua dixi in leg. j. post Bar. ff. ad tertul. Adde quod Bal. hic dicit si statutum loquitur de agnatis. in materia successionis nõ debemus ipsum extendere ad filium sororis germane, vel vterine, licet per istã l. equiparentur agnatis, quia propterea non dicuntur agnati, licet dicamus, quod statutum debeat intelligi secundum ius commune, vt no. ff. de iu. deli. ff. in cõputatione. illud debet intelligi de iure communi. ordinarie disponente nõ autem extraordinarie. vt hic, quia ista lex extra ordinem statuit quod persone, que non sunt agnate, sed cognate, habeant iura agnationis.

b P. PAV. P. ¶ Filij sororis. Si succedant tanquam agnati ex dispositione huius l. tamen dicitur improprie agnatus ideo non comprehenderetur in statuto, quod; agnati vsq; ad quartum gradum preferantur cognatis. Ita practi. Papi. in for. lib. quo agitur petitione hered. ab intesta. vbi allegat duas authoritates.

LEX XV.

Eminimus. Lex precedens hic confirmatur, & filij emancipati tanquam sui succedunt inuicem, & pater, & frater, & sorores vterini, iura agnationis legitima nanciscuntur, & inter agnatos est locus successorio edicto, quod locum habet etiam in tutelis. h. d. ista lex.

1 Nota † ex hac l. quod filius emancipatus succedit ad similitudinem suorum de iure ciuili. Ex quo † no. quod non est necesse, quod nepos ex filio emancipato instituatur, quia filius tanquam suus precedit. dixi plene in l. Gallus. ff. & quid si tantum. ff. de li. & posth. Ille. not. † quod inter agnatos est locus successorio edicto, vt habes Inst. de le. agna. suc. ff. placebat.

Communia de successionibus. Rubr. LVIII.

LEX I.

Sire. Ad successionẽ fratris emancipati, alius emancipatus, & in potestate retentus, pariter admittuntur hoc dicit ista lex.

LEX II.

Ipater. Qui est heres heredis, potest hereditatẽ primi defuncti vendicare. h. d. ista lex.

LEX III.

Itrico. Vitricus, & priuignus, sibi inuicem non succedunt. hoc dicit.

LEX IIII.

Eruus. Seruus non potest habere successorẽ. Habilit in casibus hic positis in glos. hoc dicit.

LEX V.

Wite. Priuignus non potest succedere nouerce per se, sed per mediã personam filij, qui priuigni sit frater. hoc dicit.

LEX VI.

Uunculo. Hec est bona lex, neest correcta. Auunculus prefertur consobrino. hoc dicit.

LEX VII.

Affinitatis. Inter affines nulla est successio. h. d. Fallit in viro, & in vxore, sed ipsi non sunt affines, sed principium affinitatis, vt ff. vnde vir. & vxor. lj.

LEX VIII.

Antequam. Quandiu est spes successionis ex testamento non habet locum successio ab intestato. hoc dicit.

LEX X.

Utritoribus. Gl. quedam singulis. que est in l. quo tutela. ff. de re. iur. dicit quod in omnibus deficiẽtibus, vltimo succedit ille, qui fuit tutor pupilli. Illa gl. non probatur, immo credo quod sit contra hanc legem, & rationem, quia si iste, qui nutriuit pupillum ratione huius nutrimenti non potest vendicare successionem, & multo minus ille qui administrauit tantum patrimonium eius.

AVTHENT.

a **Omnes peregrini.** [a] Per hoc quod dicit peregrini, & aduene,

1 libere hospitentur vbi voluerint. dicitur † quod peregrini, qui vadunt in peregrinatione, non possunt capi pro repressaliis, quia vult Imperator. quod libere hospitentur, vbi velint, quasi dicat nullus potest eis inferre molestias, & ideo in signum peregrinationis, portant scarsellam, & burdonem.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Omnes peregrini. Idem tenet Ang. in l. ij. ff. legatis. vbi etiam dicit glo. ff. de iud. ¶ Omnes peregrini. Not. ibi liberã habeant facultatẽ, secundum Ang. quẽ refert Pau. de cast. quod peregrini possunt testari cum duobus testibus. sicut milites propter liberam facultatẽ eis datã. quod intelligit Pau. de cast. si ibi moriantur. Si autem alibi, dicit ipse cessare causam priuilegij.

LEX XI.

Sancimus. In bonis maternis frater succedit fratri patre excluso, vsufructu sibi integre reseruato. h. d. & est correcta ista lex per auth. de defuncto. ff. ad Tertul. quia pater succedit vna cũ fratribus. Habemus hic duas auth. vna incipit. omnes peregrini. & fuit facta per Romanos, licet ipsi teneant contrarium, & maxime anno Jubilei, & fuit constitutio Federici.

AVTHENT.

2 Parentes ex linea paterna, preferuntur in bonis paternis, in maternis parentes ex linea materna.

3 Filij ex diuersis matrimonijs succedũt in lucro habito ex illo matrimonio.

a **Itaque.** [a] No. quod due rationes † vincunt vnã,

1 & tota die allegatur in aut. de cõsang. & vte. fra. vnde hec sumitur, Glos. que est hic, distinguit & addit ad istam distinctionẽ l. de emãcipatis. ff. tit. j. li. ij. [b] Ultimo do. Dy. facit vnã suã distinctionẽ in materia de suc. ab intest. quam d. Cy. refert hic de verbo ad verbũ, & illa distinctio in aliquibus deficit. specialiter in vno, scilicet quãdo veniũt ad successionẽ fratres vterini & fratres cõsanguinei, in bonis maternis preferun-

2 tur vterini. in bonis paternis preferuntur cõsanguinei, ita † quãdo veniunt ad successionẽ parentes, parentes ex parte matris preferuntur[c] in bonis quesitis ex materna linea, parẽtes ex parte pa-

c tris. preferũtur in bonis quesitis ex latere patris, [d] vt ff. tit. j. li. ij. qui

3 casus singularis est. Ité deficit distinctio Dy. in alio, † quando parentes transeunt ad secũda vota, & habẽt filios ex diuersis matrimonijs, quia tunc filij preferuntur in lucris habitis ex illo matrimonio, vt vidistis. ff. de secun. nup. l. cum alijs. deficit etiam in quibusdam alijs, & credidi eam supplere, sed non potui scribere.

ADDITIONES

a P. PAV. P ¶ Itaque. Ad reg. huius aut. quod duo vincula magis ligant quam vnum, adde ca. j. de treu. & pac. ca. & si Christus. de iureiu. ter. fing. in c. ij. de preben. in vj. vbi consuetudo concurrens, cum iure communi non dissoluit illud vinculum nec ius ex cõsuetudine proditum per quem tex. confunditj gl. Joan. And. in c. j. de constit. in vj. in versi. facti. post med. & illum tex. contra illam gl. ponit Bem. in d. c. ij. de preb. in vj. tenentes cõtra predictam gl. cum faciunt mentionem de illo text. nec etiam doc. in d. ca. j. de consti. in vj. faciunt etiam c. concessis. de test. c. venissent. de insti. ca. venerabilem. de elect. vbi concurrens consuetudo cum iure communi, fortificat ius commune vide etiam pro reg. que dicit Jas. in l. cohered. ff. qui discretas. in. ij. not. de vulg. & pup. & in l. filiusfa. ff. dijudi. de leg. j. Item quomodo & quando in successione cõsideretur pluralitas vinculorum, vide Ale. consi. clxvj. volum. v.

b ALEX. ¶Supra tit.j. Hoc sequitur Fran.de Curte in l.quesitū. que est l.iij.⁊ male,in tract. de suc.ab intesta,addens quod idem est in bonis quesitis a matre, quibus prefertur vterinus, vt est casus sing.in l.de emancipat.§.ti.j.hic alleg.⁊ ibi per Bar. Quid in duobus paternis, quorum vnus est vtrinque coniunctus alter non, quis prefertur? Vide in l.post consanguineos.§.legitima.ff.de suis ⁊ legiti.

c P. PAV. P. ¶Matris preferuntur. Vide omnino Cū.late reprobantem istam opinionem Bart.in consil.cxxij.per totum. vide ad Bart.in l.iij.j.de bonis que libe.Bart.in consi.xvij.

d ALEX. ¶Latere patris. Et sequitur Bar.in cōsi.in causa nauis. Adde. Bar.in l.post dotē.in fi.ff.sol.mat. ⁊ scripsi post Bar.d.l.iij. Adde Roma.cōsi.xl.⁊ dicit Pau.de Cast.se cōsuluisse qd stāte statuto qd frater ex latere patris preferat vterino,⁊ frater defunctus habeat bona quesita a iure cōmuni, cōmunia inter ipsum ⁊ vterinum, quod in his bonis frater ex latere patris tātum nō excludet vterinum,quia resultat magna iniquitas ⁊ sufficit qd statutū preferat fratrem cōsanguinei, vt ipse solus succedat in bonis aliunde quesitis,absque eo quod extendat vires ad bona materna, latius vide per ipsum.

De bonis maternis, & materni generis. Rub. LIX.

¶Continua vt in gloss.duobus modis,dictum est §.de iure quod habemus in bonis mortuorum,⁊c.vt habes in gloss.

LEX. I.

1 Pater potest constituere procuratorē in bonis filij,etiam ante litem contestatam.
2 Quando pater agit,vel conuenitur nomine filij, in cuius persona formabitur libellus.
3 Pater litigans tanquam administrator filij facit expēsas litis de fructibus.
4 Maritus exigens dotem,vel debitores dotales,si expendit,tales expense minuunt dotem.

a RES QUE. [a]Not.est lex ista. in rebus maternis filio competit proprietas,patri vsusfructus,cū plena administratiōe excepta alienatione. hoc dicit. Diuiditur. Primo ponit,quod ius habeat pater, ⁊ quod filius in bonis maternis. Secūdo,ponit cui competat administratio. Tertio interdicit alienationem. Secūda ibi,parentes autem. Tertia ibi.ita vt Opp.quicquid querit filius,querit patri, vt ff.de ac.her.l.placet.⁊ si a pa.quis fue.ma.l.j.in prin. inst. p quas perso.no.acqui.in prin.Sol.illud est ius antiquū,istud est nouum, secūdum qd in bonis maternis patri nō queritur proprietas: fuerunt tamē quidam qui dixerūt hoc etiā fuisse de iure antiquo per l.filius.in prin.ff.de inoffi.test.quorū opin.reprobat glos. in l.is qui heres.§.fi.ff.de acq.her.dixi vobis. ⁊ ibi Cyn. refert in l.j.§.qui admit.ad bo.pos.licet non alleget istam glos.in l.is qui heres. Op.§.
1 ij.de proc.l.neqz.d.glos.fateor,quod pater †non potest constituere procuratorem in bonis filij,nisi post lit.cont.sicut tutor.vide gl.ij. quam no. Ista gl.reprobatur per omnes doc.immo pater pōt cōstituere procuratorem ante lit.conte.sicut dicimus in episcopo,vt
b no.in l.j.in prin.ff.de proc.habet enī plus iuris[b] pater,quam tutor quia habet vsumfructū.Ego reperi, quod do. And.de pisis semel
c consuluit istā q.⁊ determinauit contra istā gl.⁊ bene iudicio meo,[c] tribus rationibꝰ quas sumebat ex isto tex. ¶Primo,ex eo ꝙ dicit per se,vel per procuratorē posse petere,nam istud petere, seu poscere,fit in ipsa cōtestatione,vt l.amplius.ff.rem ra.ha. Si ergo nō posset dare procuratorē,nisi post lit.conte.non posset poscere per procuratorem,quod est contra istum tex.Secundo in isto tex.qui dicit,⁊ omnia agere,tanꝙ solidum perfectumqz dominium haberet ⁊c. Nam nō est dubiū quod si perfectū haberet dominiū quod posset cōstituere ante lit.cotest. Tertio,hoc probat ex eo qd dicit, personam gerat legitimā,vnde authoritate huius l. est legitimus administrator,etiā ante lit.contest,⁊ istud puto verum. Opp.⁊ videtur,quod non possit exercere actionē, qui nō potest alienare, vt l.ait pretor.§.est enim.ff.de in.deli. Glo.nō soluit,sed regula q̄ posita est in l.contraria loquif in eo qui agit nomine suo,sed in eo qui agit nomine alieno,nō pcedit,⁊ ita loquitur hic. Alterius op. hic Imperator docet mentiri contra.l.ij.in fi.ff.de indi.vidu.Sol.Fallit hic,ita videtur velle gl.tua nam si pater vult vēdere rem filij debet mentiri,⁊ dicere ipsam esse suā. Iste intellectus non placet nostris doc. immo aliud vult dicere tex. hic quasi dicat,pater si ipse vēdit eā tanquā propriā tenebitur de euictione, cū debeat in causa euictionis docere rem fuisse propriā. Opp.ff.de eui.l.illud.Sol. quis nō cogitur dare fideiussorē de euic. fallit hic,quasi immineat euictio in limine cōtractus,vt l.si post.j.de euic. Ita dicit gl. Doc. reprobant istam glo. Nam cū filius est in potestate,nō potest agere,vt l.j.in fin,de an.exce,ergo nō potest imminere euictio.aliud ergo vult dicere iste text.scilicet quod pater in causa euictionis tenebitur docere rē esse propriā. Itē ab ipso initio potest emptor conuenire cum eo quod sibi det fideiussorē de euictione. Circa legem
d [d]nostram queritur,quādo pater agit,vel cōuenitur nomine filij,in
2 cuius persona formabitur libellus.† Glo.arguit pro ⁊ cōtra,allegat optimā l.vt habes in ea,quam vide. Breuiter ista est veritas, si quidem filius est infans, in personā patris debet cōcipi libellus administratorio tamen nomine filij,vt hic dicif in tex. Si est maior infante,⁊ absens,idē.si vero est presens,potest fieri quomodocūqz vult,vel vt formetur libellus in personam filij,cū auth.patris,vel in personā patris administratorio nomine filij , vt dicta l.j.§.sufficit.ff.de admi.tu.⁊ auth.causa de epis.⁊ cle. Cōmunis practica obseruat,quando agitur cōtra filiumfa.⁊ contra patrem,⁊ similes,ꝙ ponatur vtraqz persona,ago contra talem filium, ⁊ cōtra patrem eius administratorē legitimum. Quero , quis iurabit de calūnia?
3 dic vt in glos. Vltimo,no.† ⁊ teneas menti istū text.quod pater de-
e bet facere expensas[e] litis de fructibus ibi,⁊ sumptus ex fructibus impigre facere,⁊c. Simile habetis j.ti.j.l.cū non solum.§.vbi autē
4 in vnum voluntas.Et hoc facit† ad questionem,vtrū maritus qui exigit debitores dotales,teneatur facere expēsas de suo pprio,seu de fructibus dotis,vt ille expense minuant dotē, ⁊ hic videtur casus,quod de fructib.dotis. Istam q.tangit gl.in l.j.§.j ff.de impen. in re.do.fac.Spe.ponit eā in ti.de do.inter vi.⁊ vxo.post diuo.rest. §.fin.ver.illud etiam.Finaliter videtur mihi,qd teneat,qd sit idem in marito quod in patre. Ego determinaui contrariū in d.l.j. Primo,quia expense necessarie minuunt dotē,vt l.qd dicitur.ff.de impen. Preterea expense que fiūt in exigendo nomina,faciunt videri tāto minus esse in nomine,vt §.man.l. per diuersas,ibi no. in vl.gl. magna.nec obst.quod dicitur de patre, nā maritus habet fructus dotis propter onera matrimonij,pater habet fructus istorū bonorum ex causa lucratiua,non propter onera filiorum.

ADDITIONES

a ALEX. ¶Res que. Ad materiā huius l.vide que no.in l.fi.§.j.de verbo.obli.vbi apparet.in quibꝰ pater vt legitimus administrator possit,⁊ adde qd in tantū dicitur pater legitimus administrator filij in aduētitijs,quod poterit in illis filio preiudicare,vt voluit gl. no.⁊ ibi doc.in l.de re.ff.de transa.⁊ alibi etiā dixit glo.multum no. in l.legati.ff.de pig.quod in talibus,ex cōtractu patris acquiritur vtilis filio, qd no.mater autem nō est legitima administratrix bonorū.tex.est no.in l.filie.ff.de sol. adde an pater possit filio preiudicare in bonis,in quibꝰ ipse habet vsumfructū? Bald.cōsi. ccclxxxiij.volum.

b ALEX. ¶Plus iuris. Pater habet plus iuris in bonis filij,quā tutor in bonis pupilli.ideo potest ante lit.contest.procura.constituere. Et idem tenet Bal.hic Imol. hoc dictū limitat quoties pater agit cōsensu filij maioris infante,cōsentientis,ita dicit de proc. c.accedēs.⁊ sic saluabitur ista glos. Potest etiā dici secundū Bal. quod ista glos.est vera,quādo pater agit nomine filij,non cōmuni, vt puta,qz pater possidet naturaliter , filius ciuiliter, ⁊ cadit a ciuili ⁊ pater recuperat ⁊ hoc quia in iudicio nō venit ventilandum nomine patris. Et vide Bal.in l.j.⁊ ij.cū l.seq.ff.de procu.secūdum Spe.in tit.de proc.§.j.ver. si qū.⁊ etiā Jaco.de Aret.tangitur hic etiā per Cy.⁊ Sul.alleg. Pau.⁊ in l.oēs.de epis.⁊ cle. Spe.in loco preallē.videtur dissensisse,ꝙ super vsuf.loquatur opi. Bar.hic super proprietate loquatur opi.glo.⁊ Ray.de for.vt refert Bal.in l.fi.§.vbi autē.j.ti.j.tenet dictū Inn.secundū Bal.hic,⁊ ibi Ang. tenet cōtra. Inn.secundū Imo.in l.fi.ff.de ver.ob.tenet pro glo. pro eo dicit esse casum in d.§.vbi autē. Pro opi.bar.⁊ sequentium facit id ꝙ dicimus in prelato hoc videtur equiparari,vt no. Bar.in l.neqz.§.de proc.⁊ quod ibi dixi. Et posset dici ad dictum §.autem, vt ibi no.per gl.⁊ doct. Item quod possit cōstituere procuratorem ante lit.contest. Fateor tamen quod postea requireretur in agendo consensus filij.§.vbi autem.⁊ aliquid per mode.in §.actionum. insti.de act. Et istam gl.dicit esse falsam Bald.in l.j.de tu.⁊ cu.bo. dan.⁊ an requiratur consensus filij. Bald.tenet quod non. Sed an pater tanquam legitimus administrator bonorū filij minoris, possit interponere authoritatē,vt diuidat bona cōmunia,vide Bald. in l.generaliter.§.de sec.nu. Sed an in alienatione rerū filij, quam facit pater requiratur decretum iudicis,vide l.iij.⁊ vide Bal.ibi pred.mino. Sed an filius cum consensu patris vendere possit patre viuo.in l.fi.§.filij autem.j.ti.j. Immo videtur,quod solus pater vendere possit.in ver.si pater.in §.vbi autē.⁊ vide Ang.in cōs. Itē,pater potest alienare pro vtilitate filij. Gos.esse no.⁊ in Bald. in l.quicunqz.j.tit.j.⁊ an bona aduentitia filij,⁊ filie,possit filius viuo patre vendicare,vide Bal.in l.fi.j.tit.j. Et an si pater alienauit res filij,possit filius viuo patre vēdicare,vide Bar.in l.fi.§.in computatione.§.de iure delib. Et quod dixi, an requiratur decretum iudicis,vide que scripsi in l.fi.§.vbi autē.j.co. Bal.in alleg.§.cōsi. ccclxxx.iij.volum.laudat quod decretum iudicis interueniat, not.

etiam

iudicis interueniat, no. etiam ¶Bau. de ca. ex hac l. dum dicit, nullā
prescriptionem iuncta glo. qđ si statutū dicat nulla possit opponi
prescriptio qđ debet intelligi de prescriptione minoris tpis, quam
xxx. annorum, allega. ter. in vsib. feu. in tit. de l. Contra. ¶. preterea. z
de prob. feu. alie. per Fed. post principiū. Et adde qđ ¶Jo. an. in ad
ditio. Spe. vbi ŝ. refert Odof. Jac. de Are. ¶De. Ly. Di. z Bul. de
Suza, quos ipse sequitur, qđ etiam super proprietate, pater ante
litem contest. potest procu. constituere.

z P. PAV. P. ℂ Judicio meo. Debet tū interuenire consensus filij, a-
lias non valeret sīn Roma. consi. cclxj.

b ALEX. ℂ Circa legem nostrā. Fallit nisi pater esset dissipator. De
quo vide Bar. in l. fi. ¶. qđ si in patris. ff. sol. ma. z in l. fi. ĵ. de sen. z in
l. Imperator. ff. ad Treb. z qđ ibi dixi. z in l. gñaliter. in fi. princi. z
vbi Bal. ŝ. de secun. nup. ℂ Adde qualiter sit formandus libellus
cū pater agit, vel conuenit nose filij. Spe. in ti. de libel. concep. ¶. iā
nunc circa prin.

c ALEX. ℂ Expensas. Adde ter. in l. fi. ¶. vbi aūt in vnū. ĵ. ti. j. Quid
autē expensis, vide Bal. omnino in auth. ercipitur. ĵ. ti. j. in ver.
fide adhuc ter. in veritate que habes per Bar. in l. Imperator.
ff. Treb. vbi habetur an p istam venditionē perdat pater vsum
fructum aliarum rerum maternarū. Aliqui ponunt in l. si constan
te. in ix. quest. ij. q. princ. sol. mat. z in l. fi. ¶. ne autem. ĵ. de bonis que
liber.

AVTHENT.

1 ☞ Prescriptione an acquiratur dominium.

a **Si tricēnale.** [a]Quere in auth. ista an per prescriptionē aliqs efficiatur dñs [b]Bl. hic distinguit. aut loquimur de pre
scriptione triū annorum, z efficitur quis dñs. Aut de
prescriptione xxx. vel xl. anno. z efficitur dñs. si habeat bonā fidē,
alias non. Aut de prescriptione longi tpis, z tunc acquiritur do
minū vtile. Idem tz Dy. in c. ij. de reg. iur. lib. vj. vbi optime decla
ratam gl. ¶De. videtur dicere, qđ per qualemcūq; seu per quāli
bet prescriptionem acquiratur dominū directū, z est vna de nouī
tatibus suis, contra cōem opi. propter plures rōnes, quas hic re
fert Ly. quas nō curo referre, qz de facili rūdetur. ¶Pro opi. nostra
videtur casus in l. ĵ. ¶. fi. de aqua plu. arc. Dy. inducit illa ad hoc.

A DDITIONES.

a P. PAV. P. ℂ Tricennale. No. tū qđ licet ex prescri. non acqui
ratur possessio, vide omnino in materia Aler. in l. si finita. ¶. Julia
nus. ff. de dam. infe. Fel. latissime de quo scripsi ad Bart. in l. pen. ĵ.
de prescriptione xxx. annorum. vol. xiij.

b ALEX. ℂ Efficiatur dñs. Vide Bar. expresse in l. fi. ŝ. qui. ex cau.
ma. z Bald. z alios post glo. l. traditionib. ŝ. de pac. Imo. in c. fi. de
preser. z p Bal. hic. z Sal. plene in d. l. traditionibus per Jo. and.
in regula possessor. in merc. per gl. z docto. in l. vsusca. de vsuca. Et
idem hic dicitur, qđ per prescriptionem longi tpis acquiritur vti
le dñium, tamen limita, nisi quis prescriberet ex forma statuti, qñ
vt statutum aliquid operetur, acquiritur directū dñium sīn Bar.
singulariter in l. ij. ff. de vsuc. Ité limita nisi prescriberet indicis au
thoritate. sīn Bal. in l. possessio. ¶. fi. de bonis auth. iu. possi. Et ita
intelligatur l. si finita. ¶. Julianus z qđ notat Bar. in l. pretor. ff. de
dam. infe. Item limita, sīn aliquos, nisi prescriberetur contra scien
tem, qñ scientia z presentia, inducunt consensum, z cōsensus dire
ctum dñium, qđ tū non confirmo, item limita, nisi quis prescripsis
set tanto tpe, cuius in ĝnium memoria non existeret. Ter. est singu
laris hoc iure. ¶. ductus aque. ff. de aqua quoti. z est. vbi longin
quitas temporis habet viz constituti, z constitutū habet vim con
sensus z consensus inducit directum dominium. Facit in si. c. super
quibusdam. ¶. preterea. de verb. signi. z vide Bal. z doct. in l. tradi
tionibus. C. de pac. z Lud. z Bal. in l. possessionem ĵ. de bon. autho
rate iudi. poss.

LEX II.

Quicquid. Que ŝ. dicta sunt proxime in bonis ma
ternis, locum habent in bonis ma
terni generis, hoc dicit. Hic dicitur, defuncto eo, queritur
de quo loquitur, an de patre, an de filio. ¶Bla. dicebat de filio,
et mortuo filij, dicebat extingui vsumfructum patris. Bl. determi
nat contrarium, z quod hic dicitur, mortuo eo, scilicet patre. Nec
morte filij nō extinguitur, allegat glo. ŝ. ad Tertu. l. fin. in auth. de
her. ab intest. circa princ. z ŝ. titu. j. l. fi. adde lxxiij. titu. j. z l. ij. z iij.
quod no.

LEX III.

Juiua. In bonis maternis filijs emancipatis de
latis, pater succedit in vsufructu pro virili
Ita sunt in potestate, in totum idem in nepotib. h. d. tota lex
ista z singularis. Tene menti.

LEX IIII.

Onem. Per transitū ad secūda vota non per
dit pater vsumfructū in bonis filij que
a rum. hoc dicit. Not. ter. quod ille, qui non transit ad se
cunda vota, dicitur stare in primo matrimonio. [a] de hoc
etiam no. glos. in l. j. ¶. exactio. ŝ. de rei vxo. actio. ꝛc.

ADDITIO.

a ALEX. ℂ In primo matrimonio. Qui ad secunda vota nō trā
sit, dicitur stare in primo matri. z idem post bar. in l. duo ortio. post
princip. ff. soluto matrimonio in l. vnica. ¶. exactio. ŝ. de rei vxo. act.
unmo inuriantur consanguinei viri defuncti si vidua committit
stuprum, sicut si committeret adulterium. l. si mulier. z ibi bart. ĵ.
de adulteriis. limita vt hic per bartolum, nisi mulier luxuriose vi
uat. quia tūc non gaudet primilegio primi matrimonij. Tert. est,
quem ibi ponderat bald. ad hoc in l. his solis, ĵ. de reuo. do. Vide
Aler. in l. cum quedam puella. ff. de iurisdictione omnium iudicū.
Adde quod ¶Paul. de Castr. consuluit, quod vidua committens
stuprum perdit dotem, quēadmodum si esset in matrimonio, eius
consil. cxx.

De bonis que liberis. Rubr. LX.

LEX I.

1 ☞ Aduentitium est, quod lucratur filiussa. ex dote, vel donatione
propter nuptias, ex forma statuti, z sic non venit fratrib. conferen
dum.

Cum venerāde. Sicut bona ma
terna, ita lucra nu
ptialia filijs, quo ad proprietatem, patri quo ad
vsumfructum queruntur. h. d. Opp. j. l. primi. Sol.
ibi loquitur in lucris nupt. q̄ a patre processerūt,
vt statim dicam. Ult. per istam legem ego dico. qđ
1 portio, quam lucratur filiussa. ex dote vel donatione propter nu
ptias, ex forma statuti ciuitatis illud est aduentitium, z per conse
quens non venit fratrib. cōferendū, vt ŝ. tit. j. l. ij. in si. z ŝ. de colla. l.
fin. non obst. eo quod dicit Dy. in l. si cum dota. ¶. trāsgrediamur.
ff. sol. mat. z ibi dixi. non obstante eo quod dixit Ly. in l. j. ŝ. fami. erc.
z dixi vobis in l. dotem. ff. de Last. nec vbi ter. z glo. tangunt. Que
a ro filiosa. data est dos, [a] queritur vtrum constante matrimo. patri
queratur vsusfructus. dixi vobis in l. contra iurum. ¶. j. ff. re. amo.
vbi glos. tangit. Et de hac q. nihil reperies in hoc titulo.

ADDITIO.

a ALEX. ℂ Data est dos. Per istam legem dos quam filius lucra
tur, a statuto dicitur aduentitia. Idem not. Bald. in auth. ex testa
mento. supra de colla.

LEX II.

Onstitutionis. Lucra nuptiala, ex bo
nis patris profecta, ple
no iure quis cogitur filijs reseruare, vt in auth. sed quam
uis. ŝ. de rei vxo. actio.

ADDITIO.

a ALEX. ℂ Constitutionis. Et adde l. fin. ŝ. cōmunia vtri. iud. quā
tum ad versi. nullius positum hic.

LEX III.

a **Quod scitis.** [a]Hec lex habet duas partes
z secunda pars est multum sin
gularis, nec scio alibi, z breuiter dicit. Filio decedēte suc
cedunt liberi, nec patest pater bona eius occupare iure
1 peculij. h. d. Tene menti hanc l. † quia secūdum iura codicis filius
fa. habet heredem, vt vidistis in l. fina. ad Tertu. z ŝ. titul. j. l. ij. ꝛc.

ADDITIO.

a ALEX. ℂ Quod scitis. Utrū secūdum ista iura filiussa. habeat
heredem: de qua per Bar. in l. post dotem. in ij. q. ff. sol. mat. z Bar.
in l. pater qui. ff. de cast. pec. P. PAV. P. ℂ Quod scitis. Quomo
do istud procedat de iure C. z quid addatur de iure authen. vide
Com. vtscripsi in auth. in succes. C. de suis z legi.

1 ☞ In successione morientis, pater prefertur auo.
2 ☞ Pactum de lucrando dotē viro predecedente, sicut non valet, ita
eodem modo nec pactum de lucranda donatione ante nuptias
predecedente muliere.

a **ℊ. Sinautem.** [a]Breuiter dicit, secundum quam lec.
quam gl. videtur ponere. Nepote de-

cedente,in bonis quesitis a matre,vel linea materna auus maternus prefertur paterno, hoc dicit. Iste est singularis casus,de quo
* nullibi glo.facit ibi mẽtionem.*¶No.istum casum,quia nescio eum alibi,nec scio in ter.nec in glo.nec per aliquos doc.diri tibi ṡ.tit.ij. auth.itaqꝫ.Alij legũt istũ ſ.alio modo,ꝫ secundũ eos hoc intẽdit.
1 †In successione moriẽtis,pater prefertur auo. hoc dicit.¶Idem habetis in auth.defuncto.ṡ.ad ter.secũdum istã lec. sic forma casum. Quod vir filiussa.cedit vxori donationẽ, ꝓpter nup.pacto apposito qꝺ siue predecederet ipsa, siue predecederet vir, lucrareꝰ partẽ ipsius donationis,decessit ipsa,ꝫ sic lucrata est,queritur quis preferatur in successione. Et dicitur quod pater,aliter non posset hic
2 poni tenẽdo istã lec.Sed cõtra oppo.† quod pactũ de lucrãdo dotẽ,viro predecedẽte nõ valet,vt ff.de pact.dota.l.j.ꝫ ij. ergo nec pactũ de lucrãda donatione ante nup.predecedente muliere,cũ inter eos debeat esse equalitas,vt ṡ.de pac.conuen.aut.equalitas.¶Huius timore tene primam lec. que videtur rationabilis fundata ratione l. de emancipatis,in fi.ṡ.de leg.he. Si velles tenere secundã,
* dicas quod in hoc est inequalitas.*per hanc l.nõ bene probatur.

ADDITIO.

a ALEX.¶Sinautem. Et vide quod fin.per istũ ter.dicit Bar. in l.post dotẽ.in fi.ff.ſol.mat.vide per Bald.in auth. defũcto.ad ter.ꝫ Cy. hic declarauit.¶Adde melius per no.consi.xl.ꝫ vide Bald. consil.cxij.
P.PAV.P.¶Sinautem.Istum intelle.reprobat Lomen.vt scripsi in auth.Itaqꝫ.ṡ.tit.j.vide ad intellectum huius ſ.Roma.consi.xl. vide dom.Pet.Phi.cor.qui tenet cõtra Bar. Aler.in l.post dotẽ. prope fi.ff.ſol.mat.non firmat, sed ipse in cõsi.cl.vol.ij.dicit istũ esse magis cõmunem intelle.ꝫ in dicta l.post dotem.per totũ.circa veritatẽ istius opin.contra Bar.vide Lom.consi.clxvj.pro opi.Bar. vide Ancha.cõsil.cccxlix.vide Cardi. in tra. dotis in iij.part.q.vbi decidit,sed refert verba Aler.in dicta l.post dotem.ad fin.eo.tit.de clarat tamẽ ꝫ restringit opin.Bar.vt per Pau.in aut. post fratres l.j.ṡ.de leg.her.vt non procedat nisi casibus a iure expressis.
* CLAV. DE SEISS. mentionem.Vide Bart.in l.post dotem. in fi.ff.solut.mat.ꝫ quod ibi not.
*2 CLAVD. DE SEISS. Inequalitas. Ista inequalitas aliquando toleratur:vt in auth.eo decursum. cum gl. fi. ṡ. de donat. ante nupt.

LEX. IIII.

a **Quecunque.** [a]In bonis,que patri nõ querũtur moriẽs trãsmittit primo ad filios,secundo ad fratres,tertiõ ad parentes.ḥ.d.

ADDITIO.

a ALEX.¶Quecunque. Glos.in hac l.male intellexit istum text. ꝫ eam reprehendit Bartol.in l.post dotem. ff. ſol. mat. in ij. q.
P.PAV.P.¶Quecunque. Intellige vt per Jaso.in l.ij.ſ.quod si patris,ff.ſol.mat.qui intellectus fuit Cor.in auth. quod locum.C. de col.vt refert Lanc.Deci.consil.clxj.

LEX V.

Nisi ratione. Appellatione vxoris cõtinetur sponsa,ex interpretatione extensiue.hoc dicit.

LEX VI.

3 ¶Filius,si ex pecunia patris fecit vsuras,vel aliam mercantiam an hoc dicatur profectitium,
ſ Filius an presumatur diues ex bonis patris,vel aliunde.

a **Cum oportet.** [a]In aduẽtitijs queritur filio,ꝓprietas, pãtri vsusfructus[b] perceptis castrẽsibus. hoc dicit vsque ad ſ. nõ autem.¶Opp.ff.de acqui.her.l.placet.ꝫ ff.si a patre quis fuc. ma. l. j. Sol.aliud de iure anti. aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptũ est a bonis maternis,finaliter deuẽtũ est ad omnia aduẽtitia,ne patri querãtur,vt hic videbitis. Venio ad q.ꝫ intro glo.mag.[c]hic posita que est valde not.dicitur hic,quod in profectitijs nihil mutatur. † Et profectitia dicuntur,que ex substãtia
b patris proficiscũtur. vide ter.ibi,non ex substãtia eius in cuius potestate,ꝛc.Quero ergo,qualiter intelligatur ex substãtia [b] proficiscĩ:Glos.dicit,quod hic accipitur dictio ex,large,vt comprehẽdat omne qꝺ occasione patris aduenit, vt l. aditio.ff.de acquir.her.de vul.ꝫ pup.ꝫ l.sed si plures.ſ.in arrogato. Et sic hec dictio ex,ponitur large. Alibi accipiẽ ex substãtia stricte,vt l.sacimus.ſ.repletionem.ṡ.de inoff.test.De significatiõe ꝓpria istius dictionis ex,re
c tigi vobis in l.nõ dubiũ.ṡ.de leg. Juxta illud formo qstio. [c]Pone quod pater dedit filio fundũ, vt inde se aleret, ipse ex fructib⁹ fundi lucratus est,an istud dicetur profectitiũ:Glos.dicit quod sic,qꝫ dicitur ex re patris,ꝛc.ff.ad Treb.l.balista.de vsur.ꝫ fru.leg.I.in fi. ligo istam gl.in fundo qui datur colono. Nam si filius ipse suis manibus coleret,pars quam ipse lucraretur ex fructibus,vt ex opera
2 sua esset aduentitium,† quomiã illud quod quis querit ex laboribꝰ est aduentitiũ, vt hic dicitur in ter. ¶Preterea, istam legẽ intelligo de illo quod filius acquirit de fructib⁹ simpliciter.Si enim de fructibus illis quãdam negotiationem fecit,ꝫ ex hoc lucratus est,tũc esset lucratus ex sua industria, nec diceretur profectitiũ, vt l.terna
* in principio.ff.ad legẽ falcidiã, ita hic intelligo.*¶†Quero si pa-
3 ter dedit filio pecuniam,ꝫ ipse filius deinde fecit vsuras,an hoc dicatur profectitium.glossa hic videtur dicere quod sic,quã vide ibi. Sed quid si istud quod glo.de vsuris dicit si procederet secundum
f iura ista,secundũ que iura,vsura est permissa,sed secundũ iura ho-
g dierna,[f]secundũ que vsura est prohibita,nihil queritur patri, quia de his que acquirũtur ex delicto [g] per filiũ. nihil acquiritur patri, vt l.quod seruus.ff.de acquirẽd.possessio. ff. ꝓ socio.l. quod autem furto.Nisi poneres filiũ fecisse vsuras iussu patris, tunc enim ex
vtercꝫ teneatur ad restitutionẽ,queritur patri semper tamen deducto eo qꝺ ipsi filio debetur ꝓ operis,ꝫ idẽ dico in alimentis
cantia,quã filius fecisset de pecunia patris.Nã lucrũ, qꝺ attinet
tur pecunie,esset profectitiũ,vt videtis,in l.illam,ṡ.de collatio.vbi
4 feci te notare. ¶†Quero,quid si filius faciẽs mercãtiam,[h] putet
h Franc.ꝓ mercãtia cũ pecunia patris,ꝫ eius occasione captauit benuolentiam Regis,qui sibi donauit quedã.an hoc erit profectitium:Spec.in titul.de iudic.in materia de iudi. vniuersaltibus,ſ.sequitur.versi.quid si isti.vbi tractat materiam,videtur tenere quod sit profectitium. Credo quod dicat ipse cõtra casum l. socius qui in
ſ eo,ſ.fin.ff.ꝓ.soc. ¶†Quero quid iuris [i] in dubio reperit filius
i diues nescitur, vnde habuit, vtrũ presumatur ex bonis patris, vel aliunde.glo.dicit quod ex qualitate personarum presumitur,aut filius erat industriosus,vel artifex,vel non,vide glo.licet secus sit in vroze.Contra determinationẽ gl. videtur ṡ.arb.tu.l.si defunctus. Breuiter dicas sic vt soleo dicere alias.Quãdoqꝫ si presumerem⁹ aliquem lucratũ esse aliquid ex bonis alterius,induceret presumptionẽ delicti,tũc illud non debemus presumere, hic est casus in l. ij defunctus.ṡ.arb.tut.Nam si illud,qꝺ habet tutor,presumeretur ex bonis pupilli,videtur quod dolo subtraxerit pupillo.Quãdoqꝫ si presumatur qꝺ quis sit lucratus ex bonis alterius,effugitur presumptio delicti,tunc istud debemus presumere.exemplum in vxo-
k rẽ.ṡ.de do.int.vir.ꝫ vxo.l.etiã,ꝫ ff.eod.Quintus Mutius. Quamdoque presumitur qꝺ si quis sit lucratus ex bonis alterius,non inducitur presumptio delicti,neque effugitur, vt in filio si filius habet de bonis patris,non mirũ est,nec est mirandum etiam si aliunde habet,tunc recurrimus ad coniecturas que ponuntur hic,ꝫ in
auth.ṡ.de episc.ꝫ cler.vbi dicitur de prelato,vt in hac l. in princ.
6 Querit glos.[l] quid dicatur peculium profectitium.quid aduentitium,ꝫ de hoc ṡ.dictũ est. Sed quod est castr. pec. vel quasi. dicit in gl. quam vide ꝫ not. maxime de eo quod dicit de quasi castrẽ pecu.de quo videbitis in l.fin.de mossic.testa.ṡ.

ADDITIONES.

a ¶Cum oportet, Circa istam l. quod pater potest in istis aduentijs propria auth. apprehendere ꝫ possidere,ꝫ si nepos illis resisteret,potest pater propria authorita. ipsum coercere.non pollet,potest adire iudicẽ qui ipsum coercebit,vide Comm.cons. lxxviij. in ver.ad tertium.ꝫ circa istam materiam de lucro mercatorum,aduocatorum,notariorum,ꝫ similium personarum que succumbunt aduentitia vel castrensia vel quasi, vide que scripsi in l.ij.ṡ. de mossi. test. ¶Peru.in c.licet.ſ.j.de sep. in vj. Item quod vsusfructus
acqui.patri ꝫ antequam apprehendat,vide Ant.cõsi.vij.circa fin.
b ALEX.¶Patri vsusfructus.Quid si pr̃ est Abbas vel epꝰ.an filius acquirat per l.vsumfru.vide Bal.qꝺ sic in l.ſ.j.in prin.ff.
c ALEX.¶Bl.mag.Quod dicatur profectitiũ,adde Balm.l.ditẽ ṡ.de col.ꝫ Bar.in d.ſ.in arrogato.
d AND. BARB.¶Quero ergo qualiter.¶Põdera bñ d.Bar.hic qui dicit qꝺ ſ.repletionẽ.ver.ex substãtia patris.intelligitur prout non veniant ea,que filius acqrit occasione patris.Et hoc in cã illozũ de Rangonibus.ꝫ cõsului ego ꝓ illis.Et allegat Bar.dixi qꝺ idem Bar.tenet contra in l.iij quadã.ad l.Lucius fi.Bisbe.ꝫ adduxit Ang.in d.l.in quartã,vbi dicit se ꝓpterea suluisse.ꝫ ponderauit ter.in d.ſ.repletionẽ,in ver. aduentitia.Contra ver.autem,quod est aduersatiuum,vide excludit proxima per id qꝺ volunt Bar.in l.hoc amplius.ff.de dã.infe.allegatis ibi no.de dictione,ꝛc.vide que no.in d.ſ.repletionẽ,ꝫ vide d.Alex.in consi.cxxx.ꝓ dictũ.Bar.

c ALEX. ¶ Homo questio. Vide Bal. in l. certum. §. fa. ercis.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Intelligo. Adde Bart. in l. illud. §. de colla. & ibi Blera. remissiue. Contrariū in hoc vltimo vī velle idem Bar. in l. si patruus. §. cōmu. vtriusq. iudic. vide Are. cons. xxxj. vbi transit cum Bar. hic. & Roma. cons. xij.
f ALEX. ¶ Hodierna. Vide Bar. in l. qō seruus. de acq. pos. & Ly. & Bal. hic. & vide Bal. in l. j. ff. de his q sunt sui vel alie. iu. vide Joā. And. in addi. Spe. in ti. de ac. §. j. sup ver. aduentitiū. & Bal. hic. & Pau. de ca. in l. ij. §. j. ff. qs quisq; in. ¶ Adde Ang. cōs. cc vij. in fi. & vide Bal. vbi. §. q tenet q diuum pecunie vsurarie trāseat in patrē, qi soluens vsuras a se abdicat dominium. & filio queri non pōt. cr go patri queritur Jo. and. vbi. §. & Ang. concor. dat cū opi. Bar. & Jo. and. clarius in addi. ad Spe. in ti. de in. §. sequntur. vers. quid si alter filiorum. vbi refert Ly. ita tenere in l. per seruū. de acquir. re. do. quia cum tale lucrum sit restituendum, non queritur patri.
g P. PAV. P. ¶ Ex delicto. Vide de hoc z quibusdā aliis Ang. cons. viij. ante med. vide Are. in l. qō seruus. de acquir. pos. & ibi etiam de acquisitis in ludo.
h ALEX. ¶ Faciens mercātiam. Adde omnino no. Bart. in l. si tibi dec. §. si pactus. ff. de pac. & in aut. vñ si pares. §. de minis. te. & vide Bal. in l. certū. in fi. §. fa. erc. & in tra. duorū fratrū. Bart. in l. §. si plures. §. in arro. de vul. & pu. In ver. gro quid in dubio. vide p Spec. in tit. de ac. §. j. ver. quid si de peculio quāsi. & adde bal. in l. ij. C. de pa. po. & late Bal. in auth. ex testamēto. de colla. & ibi etiā cui incūbit probare. & bal. in l. iubemus. §. j. §. ad Treb. & ibi etiam dicit qō confessio patris in hoc nihil operatur.
i ¶ Quero quid iuris. Adde vt pulchre per Abb. consi. xxxv. incī. in De nomine. circa primū dubiū. ij. lib. P. P AV. P. ¶ Quid iuris. In hac qde filio vide omnino. Alex. cons. xviij. in prin. & consecce / lerr. & dxr. q qō presumatur ex armis patris. vide Alut. consil. lx. in ij. dub. & ibi circa argumenta secundi dub. & de istis qs presuma tur acquisiusse de terris alicuius. vide per Barb. in c. ad nostrā. extra de emp. & vē. & de elect. eund. in c. cū in officij. de testa. & vbi j.
k P. PAV. P. ¶ In vroze. De vroze vide multa que habes ad bart. in Lv. ff. de do. inter vir. & vroz. quid autē in officio reipu. & prelato, vide Bar. in l. facultas. ad fi. C. de iur. fisc. lib. x. Barb. late in c. j. de pecu. cleri. & in c. j. in ij. vol. extra. de test. vbi etiam de vroze. filiastra. & aliis similibus. & de clerico, vide Jo. de dama. cōs. lxxxvij. Bart. in dj. de test. & consi. xxxix. vbi etiam de aliis similibus.

AVTHENT.

a ☞ Conditio vt patri non acquiratur vsusfructus, non pōt adiici in legitima.

a **Excipitur.** [a]Nos vidistis qs pater hz vsumfructum in omnibus bonis questis
Exceptis duob. casib. qui ponuntur in tex. & aliis positis hic in aut. excipitur. Querit glo. [b]in aut. vt lic. ma. & aute. in prin. vide hic sumitur, an ista cōditio possit adiici in legitima: videtur dicere quod sic. Veritas est in contrarium, vt proba tur ex ter. vnde sumitur, & etiam ex ratione posita in ter. cuz enim mater. vel auus maternus habeat filio istam legitimam relinque re de necessitate, non pōt sibi istam conditionē adiicere. vt not.
l pater in ter. ¶ Quero quid[a] si relinquatur monacho sub condi
m tione hac, ne queratur monasterio. Istud videtur, qō cōmeat im
b possibile. & repugnātiam. Has monachus nō pōt habere aliquid, sed totū est monasterij vt in aut. ingressi. §. de sac. san. ec. vide si dicitur. q si monachi, & non queratur monasterio, est quedam contradictio. & quedā in scipso perplexitas. que hz vitiare legatum, & contractum, vt l. si Titi[a] de cōdi. inst. & l. vbi repugnantiā. ff. de re. iu. Puto autē ista verba sic debere intelligi, relinquo monacho sub conditione ne queratur monasterio, hoc est, qō monasterium patiatur illud habere eo mō, quo pōt cōmuniter. ocalis, vt l. ij. in pu. fine manu. sic nihil grātur monasterio. sez facti. Facit ad hoc ff. Treb. l. lucius. §. tres heredes. & qō ibi no. Sed quid si exprēsse
n ver. [a]quod nihil iuris queratur monasterio, respondeo codē mo
do. nihil iuris, scilicet alterius vtilitatem sibi, sed vt patiatur monachum illud ius exequi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Excipitur. Vide tex. cum gl. in l. si vsufruc. §. si ita. ff. de vsufr. legā.
P. PAV. P. ¶ Excipitur. Non habet etiā vsumfr. quando succedit pater cum filio, de le. j. vbi vult quod requiratur expressa prohibitio testatoris, sed cū reprehendit ibi Sozi. qué vide. Jtē inquantum gl. in aut. Jtē hereditas. seq. concludit quod quādo pater instituitur cum filio, non habet pater vsumfructū in parte illi. adde quod eam reprobāt late Sali. & Pau. de Cast. hic. Bar. cōi. cr vij. vide etiam glo. in §. igitur. in ver. vsumfr. insti. per quas perso. & ibi Are. in trac. de test. in glo. in ver, Jtē reliqui Seio filio Caij. li. xj. ad quod vide etiam que scripsi ad bar. in auth. defuncto. §. ad Ter. vide Anto. Rosel. in arboze cōsang. quid autē in clerico, si acquirat aduentitia, an vsusfruct. acquirat patri, vide omnino barba. in c. tua nos. de test. vbi loquitur etiā in clerico prime tonsure, cōcludit qō non acquiritur vsusfructus patri, & multa refert vt per eū.
b ALEX. ¶ Querit glo. Et ideo si filius paciscitur ne a patre petatur, patri nihil acquiritur. Ex. est secūdum vnum intellectum gl. in l. filiusfa. de do. aliās. de dam. infec.
* CLAVD. DE SEISS. Non potest. Istud limitat Alex. in l. cum ex filio. in princ. in vltimis verb. Item ad ampliationem huius auth. & sen. vide Bart. in l. si vsusfructus. §. pen. ff. quando dies leg. ced.
c ALEX. ¶ Conditionem adiicere. Utrum possit imponi legitime granamen hic. videlicet quod patri non acquiratur vsusfructus? Bal. tenet contra. in l. filiū. §. fa. ercis. in fi. & adde bar. in tra. de duo. fra. in versi. quero. & Ang. in corpore, sequitur opu. bal. etiam in l. filius matrem. ad fine si bene ponderetur, videtur velle cōtra bar.
d AND. BARB. ¶ Quero quid. Vide bar. in consi. cc. incip. quidam donant aliquā rē monacho. Et vide pro hoc educto o. Abb. in c. ij. de sta. mo. sequitur Angel. hic. bal. in c. clerici. de iu.
e ALEX. ¶ Exprēsse dicit. Adde quod vbi filio ceditur actio cōtrā patrē. pater non acquirat vsumfruct. secundū bal. in l. iubemus. §. j. §. ad treb. Adde de q. monachi. extra de sta. mo. vbi limitat hic dicta. & ibi quid si Abbas nolit cōsentire, an efficiatur caducum legatum, & tenet. quod sic.

AVTHENT.

* a **Item hereditas.** *[a] Hic ponitur alia exceptio, hoc forte melius staret in fin. precedentis leg.

ADDITIO.

a ALEX ¶ Hereditas. no. quod de portione, in qua succedit frater fratri cum ascendente, nō acquiritur vsusfructus patri, & adde gl. & ibi Flora. in auth. defuncto. per illum tex.
AND. BARB. ¶ Item hereditas. Et sentit bart. quod licet pater ingrediatur religionem, tamen propter hoc non potest petere bona tanquā pater sit mortuus. & sic videtur velle quod nō possit petere legitimam. & idem tenuit in auth. si qua mulier, ad fin. §. de sacrosanct. eccle. Contrariū tenet ibi Bald. vide que diri in c. cum sciunus. de reg. vide Bart. in l. j. §. idem rescripserat. ff. de libe. agnos. vbi alleg. Spe. vide omnino. & vide Bal. in aut. nouo iure. C. de adul. vbi dat eandem doctrin. nulla facta mentione de Bar. & vide que diri in eo. in presentia. de prob.
P. PAV. P. ¶ Item hereditas. Circa istam auth. vide pulchrum casum per Are. con. lxvij.
* CLAVD. DE SEISS. Item hereditas. dicitur hic quando pater succedit vna cum filio quod non habet vsumfructum &c. sed quid si postea perderet partem suam quantū ad proprietatem, an tunc in parte filij habebit vsumfructum. vide per Aret. consi. lx vij. in ij. dub.

AVTHENT.

1 ☞ Pater ingrediens monasterium, an retineat vsumfructum in bonis filij. & nu. 2.
2 Patria potestas, quando perimitur absque facto patris. tūc non extinguitur vsusfructus in bonis filij.

a **Item est.** [a]Circa hanc l. primo † queritur, [b]an
1 pater ingrediēs monasterium reti-
b neat vsumfructum in bonis filij? Glos. dicit, Etur pater ingreditur monasteriū non vt efficiatur monachus, sed ibi forte ponitur in penam propter adulterium commissum, vt in auth. sed nouo iure, j. de adul. tunc retinet vsumfruc. in omnibus rebus. preterquam in his que queruntur filio, quando matrimonium
c dissoluitur, vt in hac auth. Si vero ingrediebatur monasteriū vt monachus efficiatur, tūc videtur quod extinguatur vsusfructus, quia habetur pro mortuo, vt §. de episc. & cle. l. Deo nobis. in fin. sed nō quoad comodum. Dicit gl. ideo determinat, quod vsusfructus non finitur. Certe in vsufructu debito simpliciter procedit ista gl. quia potest esse vsufructuarius seruus, codē modo monachus, vt l. vsusfructus. de stip. ser. & l. fi. §. de vsufru. Sed in vsufructu debito ratione patrie potestā, est dubiū, nam per ingressum monasterij liberatur filius a patria potest. vt no. in l. si ex causa. §. nūc videndū. ff. de mu. Ratio patet. Nā cū ipse efficiatur alteri' potestatis, nō potest al. u habere in potestate, vt ff. de adul. l. ic enemit. Finth. de pa.
2 po. §. fi. Sed quādo patria potestas perimitur absq; facto patris, tunc est certū quod vsusfructus nō extinguitur, vt habuistis plene no. §. ti. j. l. ij. Quādo vero vsusfructus extinguitur facto patris, tūc ipse debet habere medietatē vsusfructus, & medietatem perdit. vt j. co. §. cum autē. Sed quādo pater monachatur, perditur. patria
d potestas[a] facto suo, ergo videtur quod peratur dimidia vsusfru-
3 ctus. ¶ Ultimo querit glo. quot sunt casus, in quibus patri non queritur vsusfructus. Et glos. enumerat decem, & vide z not. totam
e istam glos. & signa eam.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶Idem'est. An autē morte filij finiatur vsusfruct. z quid si pater trāseat ad secūda vota. vide Fran.cōsi.lxxij.in prin.

b ALEX. ¶Primo queritur. Item ad hanc q.adde quod Cy.in l.cum filio.de leg.j.dum ibi tenet opi.z maxime Aug.quod si filius instituitur heres ab extraneo, est heres nomine.z tamen emolumētum hereditatis acquiritur patri.d.placet.cum si.de acquir.hered.dic.Cy.istud facit ad questio.de vsufructuario ingresso monasterium vt vsusfructus non extinguatur. licet monachus nihil possit habere proprū c.ad monasteriū.de sta.reg.auth.ingressi.ℌ. de sacrof.eccl.quia nō est sibi.quod monachus retineat vsumfructum.cum cōmodum transeat ad monasteriū. Ita tenet gl.hic.de quo per docto.auth.ingressi.z in c.in presentia.de proba.nec plus dicunt docto. in dicta l.cum filio.z Bart.in d.auth.ingressi.in fi.z Spec.in tit.de sta.mona.in versic.quinto queritur.z versic.xlvij.

c P. PAV. P. ¶Ingrediatur monasteriū vide Aler.cōsi.cclxxxij.

d P. PAV. P. ¶Patria potestas.vide Aler.cōsi.cclxxxij.in prin.

e ALEX. ¶Istam glo. Et circa pe.casum hic no.in gl.vide quod no. Imo.in l.possessiones.ℌ.ff.de acquir.poss.z adde glo.in auth. vt hic.ma.z ame. Adde alium casum secundum Bald.si pater fuit bannitus de ciuitate vt rebellis.z filio obuenat hereditas durāte rebellione quod pater restitutus non recuperabit vsumfructum, quia illum non perdit, cum tempore rebellionis nō haberet z per restitutionem non recuperet que non perdidit.post restitutionem tamen habebit vsumfructum.de quo eius consi.cccxxxix.lib.iij.

1 ☞Filius potest corrigere patrem in iure.

2 Administratio an possit interdici patri dissipanti bona filij.

3 Pater, qui est talis conditionis.quod ei administratio bonorum filij interdicitur in vita.ei non poterit pupillariter substituere.

ℌ. Non autem. Administratio paterna est libera ab hypotheca.ab onere reddende rationis ab omni contradictione z alienatio est ei tantummodo interdicta.z de eo,quod querūtur de fructibus. potest tāquam de

a proprio disponere,h.d. Oppom.ℌ.co.[a] l.fi.ℌ.sinautem es alienum. Solu.ibi le quitur de mala administratione dolosa:hic de mala administratione culpabili.vel aliter.vt dicam ibi. Item op.ea.l.ℌ.fin. Solu. Filius non habet hypothecam pro mala administratione culpabili.vt hic:sed si pater res filij non redderet.secus,vt in con-

1 trario. Opp.z videtur † quod filius possit corrigere patrem,vt ff. de condi.ob caus.l.iij.ℌ.si quis quasi. Solu.filius corrigit patrem in iure. vt ibi, non in administratione vt hic. Contra hoc op.ℌ.de

b sen.pas.[b] l.fi.z istud est bonum contrarium,z vide gl.super verbo,

2 patria potestas.in fi.vbi glo.dicit. fallit ibi.† Tu dic,vbicunqz pater dissipat bona filij. si quidem filio ad ipsa bona posset dari regressus, quia vendit res immobiles. que non consumuntur.tunc

* filius nō potest reprehendere patrem. Ita loquitur hic.* Si vero dissiparet res mobiles.que nō possunt apparere.vt pater soluendo non esset,z esset homo male vite, tunc potest ei administratio interdici.vt d.l.fi.ℌ.de sen.pas.facit ff.ad Treb.imperator. Et per

c hoc dico[c] in materia substitutionis pupillaris,quod pater † qui

3 est talis cōditionis,quod ei administratio bonorū filij interdicitur in vita, quod ei non poterit pupillariter substituere eadē ratione vt sicut nō potest de reb.disponere in vita nec in morte. Querit gl. vtrum interitu rei extinguatur vsusfructus patris. Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Op.ℌ.co.l.fi.]Pater non tenet reddere administrationem,vide Bal.in l.si superstite.ℌ.de don.z Bal.in l.vsufru.z quod dixi in l.imperator.ad Treb.in l.filie.ℌ.fa.ercis.z ibi etiam quid in matre,z de vtroqz vide gl.z ter.z Bar.in l.si quis prious.ℌ.illo.de sec.nu.z Bal.in l.gallus.ℌ.institues,z in l.licet.ℌ.ad l.fal. Et an teneatur pater facere inuentariū, vide Cy.hic tenentem quod non.z Bald.idē tenet hic.Et quid si pater est tutor filij,an teneatur reddere rationem,vide Bal.ℌ.ea.l.ℌ.fin.z ibi etiam quid in matre.

b ALEX. ¶Op.ℌ.de sen.pas. Adde Bart.in l.si constante,in ir.q. ū.q.princ.fol.ma.vide tamen Bal.hic. Adde Bal.consi.lxxv.lib.v.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Ita loquitur hic. Vide Aret,aliter loquentem in materia in consi.lxxij.z ibi etiam ponit,an propter malam administrationem pater perdat commodum fructuum.

c ALEX. ¶Hoc dico. Vide Bal.in auth.ercipitur.ℌ.eo.

a **ℌ. Sinautem.** [a] Si pater patitur filium tenere,z vsumfruc percipere de rebus,qui-

b bus ipse patri queritᵛ vsusfructus,ei videt fructus donare.[b] h.d. Ter.hic nō aperit.an teneat remissio,vel ita diutina donatio.sed dicit q morte cōsumetur.nec gl.declarat. Quid dicemus? Breuiter puto quod teneat remissio ista diutina.hoc est,quatenꝰ patris voluntas viuentis durat.arg.l.ex annuo.ff.de do.inter vi.z vxo.z ideo postea dicit morte cōsumari,qū non potest postea reuocari.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶Sinautem. Quod istud non procedat in profectitijs z rebus patris,vide Pano.consi.ru.

b ALEX. ¶Donare.Hoc casum,in quo valet donatio inter patrē z filium.absqz confirmatione mortis,qui est sing.secundum Bal. hic,z vide Bart.in l.fi.ff.de condi.inde.z quod not. Bart.in l.fi.in prin.ff.de do.z in l.j.z ij,ℌ.de inoffic.do.post glo.ibi.z videtur ter. in c.ij.de alie.feu.paterni.recte inducendo, vt post Bald.in auth. er testamento.de colla,versic.nouum,etc. vide Bald.in ℌ.prorim. ¶Adde quid dicendum si pater filio donanti rem in qua pater habebat vsumfructum,cōsensit,z videatur remittere vsumfructū, z an illū possit remittere in preiuditciū creditorū,z an valeat donatio talis facta socero ipsius patris,vide Pet.de Ancha.consi.cv.

1 ☞Donatio facta filio in premium emancipationis, est simpler donatio.

a **ℌ. Cum autem.** [a] Si pater emancipauit filium in premium emancipationis sibi re-

1 tinet dimidiam vsusfructus.nisi aliud sit expressum.hoc dicit.Ho. † quod pater, qui emācipauit filium,debet a filio premiari,z ideo verba,que opponuntur quotidie in emācipatione,quia pater donat filio in premio emācipationis, ponuntur impropprie,quia ista est simplex donatio,vt dixi in l.vt liberis.in fi.ℌ.de colla.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Cum autem.Contra hoc vide ter.in l.j.in fi.de testamen.alias offic.pret.z adde Angel.z Imol.in l.vtrum.ℌ.de verb.oblig.

AND. BARB. ¶Cum autem.Not.quod Bul.de Lug.limitat hunc ℌ.si coactus.propter delictum emancipauit, non habet dimidiam.arg.l.si lenones.ℌ.de epis.aud.

P. PAV. P. ¶Cum autem.Istud procedit si pater emancipat filium sponte, secus si cogatur, quia male z contra pietatem tractat filium.vide Com.consi.lxxij.incip.casus talis est.

ℌ. Sed cum. ¶Bro rebus filij in quibus pater est legitimus administrator. habet filius hypothecam a tempore administrationis inchoate.h.d.Oppo.ℌ. cod.l.non autem.Solu. Dic vt ibi. Vel dic quod hic loquitur in mala administratione dolosa,ibi in culpabili,etc.

LEX VII.

Cum multa. Augusta donat filiosa.patri vsus fructus non queritur.h.dicta l.

LEX VIII.

1 ☞Filius in aduentitijs adit hereditatem patre ignorāte,z etiā inuito.

2 Filio hereditatem repudiante,cui datus fuit substitutus.pater supercrescente,pater ad hereditatē admittitur.excluso substituto.

3 Si filius moritur, antequam adeat,pater non potest adire.

Cum non solū. Si hereditatē, vel alias res, que filio deferūtur

a filius adire nō vult.pater potest ea pleno iure acquirere.[a] z econtra.si pater recusat, filius sibi pleno iure

1 acquirit.h.d.† Opp.z videtur quod filius non possit adire sine patris,vt l.si quis.ℌ.iussum.ff.de acqui.here. Sol. In aduersitijs iura antiq. sunt hodie correcta. Nam filius potest adire contradicente.vt hic,z etiam patre ignorante,vt habetur in Li.qui admit.ad bo.pos. Oppo.dicitur hic,idē in contractibus tra, quia in contractibus pater obligatur per filium impuberem, si quis filium.ℌ.etiā.ff.de pec. Solu.obligatur in actus de peculio, vt ibi.non in solidū.vt hic.nec vt legitimus administrator. Immo tunt actiones,vt l.filiusfa.z in l.factum.ff.de act.z obli. Solutio bes hoc intelligere, Item op.quia solum in ser casibus filius adquirit hodie additum ab isto nouo iure. Quero,pone[b] qꝰ filio instituto

b datus[2] est substitutus vulgaris.filius recusat hereditatē.quaeritur.an pater authoritate huius l.an substitutus. Videtur ferendum esse patrem,q̄ censetur vna persona cum filio.vide gl. super verbo.recusante filio. Ego tracto istam materiam in materia substitutionis vul.in Li.ff.de vul.z pup.z teneo idē qꝰ glo.ibi. Nam effectus substitutionis vul.est,quod si instituta heres adierit,vel alio ministerio suo heredem non fecerit.admittatur substitutus. vt l.si pater.fa.ff.de her.instī.sed hic filius,licet nō fecerit men ex persona sua facit patrē heredem,ergo substitutus admittitur.]Preterea de hoc videtur casus in ℌ.similque modo.ibi. dicit.perinde est,ac si ipse pater esset ab initio substitutus. Item

3 secūdo.† si filius moritur antequam adeat,verū pater posset adire. Quidā quod sic.sicut hic dicitur de filio recusāte.licet Ruf. Pis. lum.tenebat contrarium,[c] quia quando filius moritur,nic nō vlla est persona.qū possit repreſentare patrem,sicut dicimus in simili. Sed illud est heredem repudiare hereditatem,quo casu potest expleri

per fideic.vt l.nā qd.§.j.ff.ad tre. Aliud est mori heredē ante adi. here.vt l.a quo.§.si de testamēto.eo.tit. Ego idem dico esse. Pro hoc est casus in l.si infanti.s.de iure delib.vbi p filiū morientē ante aditā heredi.nō querit patri hereditas, nisi fuerit filius ifans vt s.ad orfi.l.ij. ¶†Quero,an illud.qd hic dicit,habeat locū si filio deferatur hereditas ab intestato.gl.dicit q sic,& bene. Itē an illud.qd hic dicit in filio,habeat locū in serue.gl.dicit qd nō, vt l.cum proponas.s.de here.insti. Itē an hec lex habeat locū in querela. Dic vt in gloss.

ADDITIONES.

ALEX. ¶Acquirere. No.qd ista lex habet locū in contractibus,secundū gl.no.hic,qd facit,quod si per stipulationem quesita est actio filio pro consequenda donatione,& ipse filius nolit eā acceptare,acquiritur patri actio, quod est notan. licet videatur quod talis actio ex stipulatu debeat reuerti ad stipulantem, renuente filio per l. absentie. & q stipulatio personā extraneā non comprehendit.l.si ita stipulatus.§.Chrisogonus.de verbo.obl.& l.ipso te.s.de do pmis. Quinimmo ista lex est correctoria, ideo fortiū debet extēdi de vlti.volūta. ad cōtractus. & vide gl.hic, in verbo,cōtractu.& tex.j.eo.ad fi. Adde Bart.in l.cū proponas. s.de here.inst.& ibi Flo.sequit opi.Bart.hic.& ibi vide Bald. Et pro ista opi.bene facit tex.j.ea l.§.simili quoqz modo. i ver.quasi ab initio institutus & ibi pōderat Bar. Sed an pater possit repudiare hereditatē sine filio delatam filio cōtemplatione patris vide glos.qd non,in l.is qui heres.§.ne filius.ff.de acqui.hered.sed Bal.ibi dubitat. Et adde qd ista lex in princ.nō habet locum ad pias causas secundū bal.in l.j.in ver.sup vno.C.de sac.sanc.eccl.

P.PAV.P. ¶Acquirere. An autē istud habeat locū in hereditate pfectitia cū loquatur solū hic tex.in aduentitia,vide Com. cōs. lxxiij.& ad regu.de aduen.vide aliquid per Com.cōsi. lxxxvj. ante fi.& ista lex pcedit etiā in filia maritata,q si mortuo marito relicto filio,moriat postea filius & eius hereditas deferat matri que habet patrē,si repudiat hereditatē filij pater, pōt tū adire beneficio huius.l.vide Com.cōsi.cxv.licet filia maritata videat esse in potestate mariti, sz illd est quo ad debitū carnis & opera, itē in quantū dicit hic qd patre nolēte se intromittere pōt filius adire, & ei decerni curator. adde q debet istud cōstare euidenter, q in dubio presumit qd pater vellet administrare,vide Bar.cōs.xviij. post prin. An autem pater possit adire filio in extremis existēte, quando filius nō expressisset voluntatē suā, an vellet ipsam hereditatem adire,vide Bart. in rubr.qui admit. An autē hodie ex quo pater pōt inuito filio adire,& ecōtra filius inuito patre,poterit eorū iussu adire,ponit ibidē.Barb.& pont gl.bar.& Mod. in l.j.s.qui adm.vbi vide. & videbis. Jas.qui tenet opi. Ang.cōtra omnes alios,itē an aliud qd dicitur hic patrē posse adire inuito filio,locū habeat in abbate vel prelato inuito monacho istituto, vide late Jas.in l.cū proponas.C.de her.inst.cōcludit qd sic. Itē an illud qd hic dicitur in hereditate habeat locum in contractibus,si contractus fieret nomine filij,qui non vellet eum acceptare,vide Are.in l.qui aliena.in princip.ff.de acquiren.her.

ALEX. ¶Quero pōe. Adde qd Ange.vt refert Paul. de Cast. in l.ij.de her.inst.i hac q.tenet cōtra Bar.dicēs qd hic tex.loquitur qn institutus adeūdo facit alium heredē,tūc est verum.quod excludit substitutū. Sed in q.ista repudiat,& non facit patrē heredem per suam repudiationē,sed aperit viā,cum pater veniat ex dispositione l.substitutus.non ex dispositione testātis,debet fieri quod prouisio hominis tollat prouisionem l. & etiam potentior in his,que homo pōt,vt l.fi.s.de pac.cōuen.vbi substitutus preferetur cōiuncto qui venit per ius accrescē.ex dispositione l. i l. iij. §.si duo.in fin.de bo.pos.scdm tabu. Et credit do. Paul.qd ista opi.sit de iure verior,vt not.licet cōmunis opi.sit in cōtrarium, a qua non est recedendū.dicit tamē cōsuetudo,& per Imo.in l.si pater.de her.instit.& hic plene per Jac.de bel.in disp.sua. qui etiam tenet cōtra opi.Bar.per bar.i l.iij.s.de here.inst. Et certe verior videtur opi.Jac.de bel.& Ang. p predicta & p alleg.per Jac.de bel.hic,licet vtraqz opi.videtur substātialis,q filius ita dicitur facto suo facere patrē heredē iuris dispositione, sicut quando heres institutus decedit,& transmittitur ius deliberandi.quo casu secundum communem opin.excludetur substitutus,vt in d.l.ij.

c ALEX. ¶Tenebat cōtrariū. Credo tū patrē posse adire bñficio iuris deliberādi,per filiū in vnū trāsmisso. Nō p istud ius deliberandi excludit substitut9 vulgaris,vt tenet bart.in l.cū pponas. s.de her.insti. Et adde qd no.Bal.in l.j §.qui adm t.i viij.op.& alle.in l.si infanti.& Bal.in l.j.de vul.& pup.in q.iiij.princ.& Bal.in l.ij.s.ad orfi.& Imol.in l.si is qui heres.§.neqz filius.de acq.here. & hic late p Jac.de bel.in sua disputa.& p Cyn.in d.l.j.§.ad Orficia. Adde vt per Old.cons.xxxiij.incip.quidam accepit vxorem.

2 ¶Consensus patris,an requiratur in omni iudicio.
3 Patri nolenti consentire,quomodo imponatur necessitas.
4 Si pater noluit gsentire,& iudex pcedat i causa qn,valeat iudiciū.
5 Filius si agit vt procurator,consensus patris non requiritur.
6 Filius tutor ag.t sine patris consensu.
9 Filius an possit esse coram arbitro sine patris consensu.
11 Si pater ab initio nō cōsensit,sed postea,an iudiciū cōualidetur.
12 Filius in casu castrensis pec. vel quasi agit sine patris consensu.
13 Fili9 in publicis criminalib9 pōt esse i iudicio sine patris gsensu.
14 Filius agens contra patrem,agit sine eius consensu.
15 Pater potest consentire filio per epistolam,vel per nuncium.

a **§. Necessitate.** [a] Hic est nota.§.& etiā singularis secundū lec. quam reputo verā, breuiter.hoc dicit. In rebus, in quibus patri non queritur vsusfruc. quia nō vult,cogitur pater filio in iudicio cōsentire. Hoc dicit secundum lec.quam intendo tenere. Vel aliter scdm lec.cōmunem
1 Filius nō pōt esse in iudicio sine cōsensu patris.hoc dicit.†Not. quod pater tenetur filio cōsentire in iudicio. No.qd iudicium sine patris voluntate est nullū. Ad primū opp.quando quis compellitur litigare,non valet iudiciū , vt l.ij. in prin ff.de iudi. Sol. Pater hic nō cogitur litigare,sed cogitur litigāti consentire. Ad
b secundū opp.[b] videtur qd filius possit agere sine consensu patris,vt s.de colla.auth.quod locum. Solu. ibi est casus specialis. Opp.ff.de mino.l.denique.§.sed vtrū.vbi fit executio fil ofa. sine
c consensu.patris. Glo.dicite aliud in actione in factū,que dat pro executione,aliud in actione principali. Ratio,q cū pater primo consentit,& postea videt cōsentire in executione.certe nec ibi,nec in aliqua l.digestorū reperitur qd pater teneatur filio cōsentire, vnde poterimus soluere,vt soluā inferiora contraria. Opp. ff.de noxa.l.si noxali.& seq.& Insti.de noxa.§.fi. Sol. Gloss.nostri com
2 muniter dicunt†qd in omni iudicio requiritur patris cōsensus, & sic illa iura corrigūtur per ista. Et est ratio,quam gl.ponit hic, circa princ.q filiusfa.non videtur integer homo, & ideo reqritur
* patris consensus ad eum integrandum*. Quidam alius glossa-
d tor[d] antiquus, qui vocatus est dominus Otto, intelligit istam l. aliter,& eius lectu. ponitur in gl.mag.in fi. & dicit qd hec lex non dicit qd in omni iudicio requiratur patris cōsens9, sed dicit hic, quod in rebus,in quibus patri nō queritur vsusfructus,q non vult,potest aduersarius dicere filio agēti,vel defendēti, volo qd pater tu9 cōsentiat iudicio i signū repudiatiōis, ne possit postea venire,& dicere iudiciū nullū.q sibi competat vsusfructus,& exercitium,cum de repudiatione in iudicio nō constet,& dicit Imperator qd cogetur pater in hoc filio consentire,in signum huius repudiatiōis. Hic est verus casus huius l.& probatur primo ex cōtinuatiōe tex.vt potes videre aperte,& secundū hoc iura antiqua remanēt incorrecta. Probo de iure antiquo poterat agere filius sine consensu patris,vt d.l.si noxali.& insti.de noxali.§.fi.de iudic. l.omnem,& l.tam ex cōtractibus,& sic de iure antiquo erat iteger homo filiusfa.sed per iura Codicis persona filij nō est diminuta, nec ius eius,immo aucta q sibi queritur pprietas,que olim non querebatur. Vnde non est dicendū qd hodie non sit integer homo,cū olim esset. Per hāc rationē tenebat Jac. Butri.opi. Otto, quam tenebat Jac.de Are.do. Rich.mal.& do. Cyn.eā videntur tenere,& ego puto esse verā. Probo primo per §.sequentem, vbi quādo filius est minor,& patri nō queritur vsusfructus, datur filio curator,qui pōt actionē exercere. Videte tex.in §.sin autem.in secūda. Sed si esset verum qd filiusfa. non esset integer homo, requireretur consensus curatoris, qui suppleret defectum etatis. Itē cōsensus patris,vt reintegraretur persona filij diminuta per patriam potestatē,requiretur. Sed hoc est falsum, q consensus solius curatoris sufficit. Ratio,q quādo datus est curator hereditati illi9 filij,cōstat de patris repudiatione,ideo nō est necessarius eius cōsensus in signū istius repudiatiōis. Pro hoc est tex. in auth.vt lic.mat.& auie,in princi.vbi in rebus, in quibus patri non queritur vsusfructus,q non potest,filius maior habet omnimodā administrationē,ergo nō requirit patris cōsensus in omni iudicio.sed solū in isto,vbi patri nō queratur,q non vult,requiritur cōsensus in signū repudiationis. Pro hoc est tex.in auth. vt lice.ma.& auie.pro hoc etiam est casus extra de iudic.c.j.lib.vj. vbi in casibus nō qritur patri vsusfructus,q nō pōt,non requiritur patris consensus,& sic puto opi. Otto.esse verā & verissimā. Dic ergo,aut loquimur de iure antiquo,aut hodierno. Primo casu aut loquimur in casibus,in quib.actiones per filiū qruntur patri pleno iure,tūc nō potest fili9 agere sine cōsensu patris qui nō habet actionē,vt l.si pupilli.§.videam9.de neg.gest. Posset tamen agere tanq cōiuncta persona patris,vt l.sz & he.in princ. ff. de pcur. Aut loquimur in casib9,in qb. actiones remanēt apud filium.sed exercitiū patri cōpetit.tunc aut pater est presens & nō potest filius sine cōsensu patris. Aut est absens.& tūc secus vt l.si longi9.ff.de iudi.& l.si vn9.§.si filio.ff. de mino. Aut loquimur in casibus,in quibus actiones remanēt apud filiū pleno iure. & tūc patris cōsensus nō requiratur,vt l.miles.§.j.ff.de cast.pec.& hoc in agēdo.sed defendere potest fili9 sine cōsensu patris indistincte, vt l.iij.§.sed vtrum.de min.& l.omnē.& l.tā ex contractibus.de iu-

di.⁊ d.l.si noxali.⁊ l.sequen.ff.de noxa.Si vero loquit de iure hodierno, tūc aut loquimur de pfectitijs, ⁊ iura antiqua nō sunt immutata, vt l.cū oportet.in princ.§.eo. Aut loquimur in aduētitijs, ⁊ tunc aut patri querit vsusfruc.⁊ filius nullo modo potest agere nec defendere, q: sibi nō competit administratio, sed patri, vt s. tit.j.l.j.⁊ j.eod.l.vbi autē.⁊ §.filij.Aut patri nō queritur vsusfr.⁊ tunc aut q: non valt, ⁊ requiritur patris consensus in signum repudiationis, vt hic, Sed si de repudiatione alias non costaret in iudicio, vt q: esset datus tutor, vel curator, propter patris repudiationē non requiritur patris consensus, vt j.§.proxi.Si vero patri non queritur vsusfr.q: non potest sibi q̄ri tūc patris cōsensus non requiritur.vt j.§.proxi.⁊ in auth. vt lic.ma.⁊ auie. in princ.⁊ extra de iudic.c.fi.lib.vj. Hoc etiam apparet in castren-
e sibus, vel quasi, in quibus patri[e] non potest queri vsusfr.nec eius consensus requirit.vt l.j.§.j.ff.de castr.pecul. ⁊ s.de episc.⁊ cler. l.sacrosancte. Idē in alijs iudicijs, que agitantur super rebus, in quibus nullus cadit vsusfr. vt d.l.si noxali.ff. de noxa. ⁊ in alijs casibus, in quibus ipse filius conueniretur. Ita debes intelligere hanc materiā. His opi.expeditis, veniamus ad gloss. nostras.
3 ¶†Primo quero, qualiter imponetur ista necessitas patri. Dicit gl.pignoribus captis, ⁊ mulcta indicta, ⁊ alijs remedijs pretorijs, vt l.j.§.qd ergo.de ven.inspi.in contrariū facit Instit.de acqui.per arro.§.fi.Sol.ibi pater nō cogitur defendere, sed bene co-
4 gitur filio consentire, ita loquitur hic. ¶†Quero scdo, quid si pater interpellatus non cōsentit, ⁊ iudex procedit in causa, an valeat iudiciū? Videtur qd sic, quasi sufficiat interpellatio sup hoc, vt l.j.§.exegit.vt in pos.leg. In contrariū videtur, qd nō sufficiat quia debet cogi cū effectu cōsentire, vt d.l.j.§.fi.ff.quod quisque iur. Gl.non determinat. Dicunt quidam qd debet cogi cum effectu consentire. Nā interpellatio bene sufficit ad constituendum quem in mora, nō ad inducendum cōsensum, mihi videt ꝙ debeamus sic dicere. Aut filius agit, aut cōuenitur. Primo casu requiritur cōsensus verus, nec sufficit patrē sup hoc interpellari. Nam cum ipse pater sit legitimus administrator, vel saltē de hoc dubitetur, nisi filius legitimet suā personā, non debeat audiri, cū ante omnia debeamus inquirere de persona, vt l.si queramus.ff.de testamen. Sed si pater esset vilis persona, tūc putarē interpellationem sufficere, vt l.si dotē.§.eo autē tēpore.ff.soluto matrimo. Idē si ipse esset absens tāta absentia, qd haberi non possit, argumen. l.si longius.ff.de iudicijs. Sed si filius cōuenitur, tūc puto interpellationē factā patri sufficere, siue dicamus, patris cōsensum requiri ad perficiendū personā filij secundū opinio.gl.argumētum d.§.eo autem tempore.siue dicamus eius consensum requiri in signum repudiationis, nā non veniendo videtur repudiare, vt l.si
5 eo tempore.infra de remissio.pigno. ¶†Quero tertio, quid si filiusfami.agit vt procurator, an requiratur patris cōsensus? Gl. videtur dicere qd sic, ⁊ secundum hoc esset correcta l.filiusfami.§.
f ipse quoque.ff.de procurato. Sed omnes docto.tenēt contra[f] istā gl.⁊ est hodie cas⁹ extra de procurato. capitu. qui generaliter.§.
6 primo.libro sexto. ¶†Quero, an filiusfamilias tutor possit agere
7 sine consensu patris. Glo.determinat qd sic, ⁊ bene. ¶†Quero,
g quid si[g] preceptū est factū filiofa.tanquā in confessum sine cōsensu patris, an valeat. Gl.distinguit. Aut fuit preceptū in confessum ante lit.cōtest.⁊ valet, aut post lit.contestat. ⁊ nō valet, quia dicitur sententia. Tu vero sic dicas. Aut quis vult agere cōtra filiūfa. ex cōfessione sola, ⁊ tūc potest, q: illa confessio magis est cōtractus, quā iudicium, secundum. Azo. q: etiam minor, qui non potest esse in iudicio, obligatur confitendo, vt l.certū.§.minorem. ff.de confes.⁊ filiusfa.contrahendo habet legitimā personā, quantum est in sui preiudicium.vt l.fi.§.j.ff.de verbo.obliga.⁊ l.omnē. ⁊ l.tam ex contractibus.ff.de iudi. Si autem vult agere ex precepto sibi filio facto, tūc si quidē tenemus opin.gl.quod ipse filius non sit integra persona, certe nō posset agi contra eū, q: non habet legitimam personā. Si tenemus opi.quā tenui, qd consensus requiratur in signū repudiationis, debemus distinguere causaz
8 super qua processit cōsensus, vt s.dixi. †Not.tamen ex ista gl.qd
h ex sententia interlocuto.[h] que cōtinet aliquid dari vel fieri, oritur actio in factum, vt plene dixi in l.a diuo pio.circa princip.ff.de re
9 iudi.⁊ vide istam gl. ¶†Quero, an coram arbitro possit esse fili⁹ sine patris consensu. Gl.dicit qd sic, per l.iij.§.sed si filius.ff.de pecu. Tu dicas, Aut queris an filius ipse possit compromittere, ⁊ certe potest, q: cōpromissum est contractus. Ita intelligatur glo. Aut queris an acta per eum valeant, ita qd sortiantur effectum, ac si essent facta corā iudice, vt l.cum ante.s.de arbit.⁊ tūc tenendo opin.gl.qd filius non est integer homo, non valeant acta per eum, sicut nec corā iudice, vt l.j.ff.de arbi. sed si teneamus opin. quam tenui, est distinguendū super qua causa fiat cōpromissum,
10 vt s.dixi. ¶†Quero, quo tēpore requiratur consensus patris.
i [i]Certe videtur quod ab initio, vt l.momentanee.s.qui leg.person.
11 ¶†Quero, quid si ab initio[k] pater nō consensit, sed cōsensit post-
k ea, an iudiciū validet. Gl.dicit hic quod nō, vt habes in ca.Breuiter si tenemus opi.gl.quod ratio huius.§.est, qd filiusfa.nō sit integer homo, gl.dicit verum. Nam si negotiū peccat in aliū, quā in consensu, per sequentem ratihabitionē non cōfirmatur retro, vt l.obseruare.in fin.ff.de offic.proconsul.⁊ leg. ⁊ no. per Dyn.in cap.ratihabitionē.extra de regu.iur.lib.vj.per Cyn.in l.fin.supra ad Macedo. Si teneamus opin.quam tenui, dico qd quotiescunque, ⁊ quandocunque de patris repudiatione constat, satis est.
12 ¶†Quero quid si filiusfami. agit in causa castrensis peculij, vel quasi, an possit sine patris cōsensu. Gl.dicit qd non, ⁊ sic sunt cor-
l recta iura antiqua. Contrariū tenui[l] vobis, ⁊ ita tenent communiter docto.vt l.miles.§.j.de castr.pecu.est casus hodie in dicto ca.
13 fin.de iud. ¶†Quero, an in actionibus publicorum criminum, filius possit esse sine cōsensu patris in iudicio? Glo.videtur dicere quod non, ⁊ sic sunt correcta iura antiqua. Contrarium tenent omnes docto.in l.post.§.j.ff.de his quib.vt indig. Maxime enim, cum hec sit causa, i qua pater, nec habet, nec habere potest vsum
14 fructū, secundū ea que dixi supra. ¶†Quero, quid si filius agit contra patrem, an requiratur patris consensus. Gl. dicit quod non, dic vt in ea. Sumus expediti de tota gl.quero, si requiritur patris consensus, an requiratur in quolibet actu, an sufficiat ab
m initio[m] cōsentire, ei⁹ vt agat vel dfendat. Puto sufficere si ab initio consentiat. Idē videtur hic velle gl.in solutione cōtrarij.Lo.
15 §.vtrum.de min. ¶†Quero quando pater consentit filio an pos-
n sit cōsentire per epistolā[n] vel per nuncium. Videtur quod non sicut dicimus in tutore, vt l.obligari.§.tutor.ff.de auth.tuto. Contrarium puto verum, argu.l.honores.circa.fi.ff.de decurio. Nec obst. qd dicitur de tutore, q: aliud est authoritas, aliud consensus. Nam consensus potest adhiberi per epistolā, secus in autho-
o ritate,[o] vt dixi in l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acquir.hered. qd not.per gl.⁊ Imol.plene in ca.dudū.de reb.eccle.nō ali.lib.vj. Multa alia essent querenda circa materiam istius.§.que ponit Spec.late in tit.de actio. §.j. versic. item excipitur qd est filius.⁊ seq. Tamē ex his, que supra dixi, apparet solutio omniū, ⁊ apparet in qbus bene dixit, ⁊ in quib⁹ male. Licet tenuerim vobis in hoc.§.op.Otto.qui sine dubio verior est, ⁊ de iure, tū consulo qd in istis opi.nō ponatis vos, sed adhibeatis patris consensum qū potestis, q: tutius est, ⁊c.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Necessitate. Vide etiā pro limitatio.huius.§.Ang. Are.inst.de tuto.in prin.in gl.j.⁊ in §.in personā.insti.de act. Item circa materiā istā adde primo an ista exceptio, tu nō potes esse in iudicio sine consensu patris, potest opponi ante litem contesta. an vero potest semper opponi, vide Alexā.in l.sed si de sua circa fi.ff.de acqui.hered.no. tamē qd licet filius nō possit esse in iudicio sine cōsensu patris, posset tamē impetrare scriptū, ⁊ obtinere iudicē delegatū sine consensu patris, dūmodo postea in agendo prestetur consensus, ponit ad hoc tex.quem ibi no. Abb.ad illud propositū simile in cap.causam que.extra de iudi.⁊ de ista materia maxime i exequutiuis requiritur cōsensus patris, ⁊ de pluribus alijs maxime si filiusfa.sit minor, vide Alex.cons.cxj.ipri. ⁊ an separatus a patre possit esse in iudicio sine patre, vide Bal. in l.ij.§.ꝙ obseruari.C.de iura.cal.in l.j.ad macedo. Itē not.quod in casibus in quibus minor potest stare in iudicio sine cōsensu authoritate tutoris vel cura.in illis potest filiusfa.sine patre gl. sing.in ca.fi.in ver.regulariter.de iud.in vj.nunquid autem consensus patris prestito filio in aliquo instrumēto operetur [illegible] possit patri obligare, vide Baldū pulchre in l.j.C.qd cum [illegible] an requiritur consensus patris in his in quibus patri [illegible] ritur vsusfruc.vide Francis.cōsil.lxxij. Item qd etiam in [illegible] rijs requiratur tenet Bald.in l.nec quicquam.§.de plano [illegible] fi.ff.de offic.procon. ⁊ leg. Itē an ipse filius possit dicere iudiciū nullum tanquā agitatum sine patre, vide Paul.cōsil.[illegible] Item si filiusfa.in instrumento dicit se patremfam. an per hoc reddatur obligatio efficax sine consensu patris, vide Paul.consil.[illegible] Item adde qd si fuerit agitatū iudiciū cum filiofa.sine consensu patris est ipso iure nullum, nec fideiussores qui se obligāt aliquo modo tenentur ad expensas, vide Anto cons.xviij.post prin.[illegible] loquitur etiam si per errorē fuisset decretus curator illi filiofa. quia omnia sunt nullius momenti. Item qd filiusfa.possit imporare officium iudic.sine licentia patris, ⁊ qualiter istud intelligatur vide Ias.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de offic.proconsul.⁊ leg.in l.j.C.qui admit. Item an sufficiat in fi.iudicij [illegible] quem filiusfa.vt iudicium reddatur nullum licet aliter [illegible] betur qd sit filiusfa.quasi eius pater presumatur [illegible] vide Cepol.cautel.cxliiij. Are.late in l.sed si sua.de acqui.[illegible] an vbi proceditur summarie ⁊ sine figura iudicij requiratur [illegible] in §.de plano.de quo supra, tenet qd sic, sed cōtrarium [illegible] in l.iij.§. sed vtrum.de mino. vide Ratam in d.l.sepe.in §.sing.in v.q.prin.ad fin. Item quod de dote aduentitia filiusfam.possit esse in iudicio sine consensu patris ⁊ idē in his in quibus non requiritur vsusfr.patri, vide Iaso.in l.ij.§. quod si in patris.ff.sol. matrimo. Item quod in peculio profectitio possit filiusfa.esse in iudicio

iudicio sine consensu patris, vide Bart. in cap. quod quibusdaz, de fide instrumen. Item quod in materia dotis filiafa. possit esse in iudicio sine consensu patris, vide Barb. in consi. xlvj.

a ALEX. Precessit. ate. in materia huius §. dicas istum. §. nō habere locū, quando filius habito consensu patris in iudicio, fuerit demū conuenatus, z actio in factum tēpe cōtra eū pro exequēda sententia, quo casu nullus erit necessarius cōsensus in hoc iudicio. Secūdo gl. est de hoc multū not. in l. iij. §. sed vtrū. in gl. olim. alias in gl. non fraternale. ff. de minō. z ibi dixi. Itē limita, nisi in re extraordinario ageretur, secundū gl. in l. j. z ibi bar. ff. qui admit. Facit l. si filius. si cer. peta. Itē limita in omnibus casibus in quibus minor potest esse in iudicio, sine cōsensu patris, secundū. Spe. in tit. de actore. §. j. ver. sed nūquid in casibus de quibus in ca. fi. de iudi. in vj. vide gl. ibi in verbo, regulariter. Et de materia huius §. vide Ja. de Bel. in sua disp. in summario ibi, cōsentire, non sufficit in hoc casu presentia cū taciturnitate, secundū Jo. Andr. in ca. fi. de iud. in vj. Adde qō Bal. quem sequitur Paul. dicit. dicit qō pro opinio. gl. z Alexā. z antiquorum est casus. per. cap. fin. de iudi. Hā ibi datur regula quod filiusfamil. non potest esse in iudicio sine consensu patris, z illa regula generalis non potest intelligi, nisi in casibus in quibus ipse filius agit, z age re potest, qz sibi competit exercitium actionis. Et sic quando pater non habet vsumfr. qualitercunqz non habeat, siue qz nolit, si acquirere non possit, qz si haberet, exercitium actionis competeret patri, nō sibi, vt §. eo. §. vbi autem. z postea ab illa regula excipit casum scilicet in causis beneficialibus, de quibus pater non habet se intromittere, qz non habet vsumfructum. Et ratio est, quia talia censentur potius castrensia, vel quasi, z illis dicitur militare deo, nec requiritur consensus patris in aliis non beneficialibus, que nō reputantur castrensia, z in quibus filius nō militat posito qō pater non habeat vsumfructum, nec sit legitimus administrator, saltem debet intervenire ad interrogandum eius personā, per illud ca. fi. z dicit Paul. de Castr. se vere putare quod hec fuerit mens Imperatoris, de quo vide per eum, eius consil. lv

b ALEX. Ad secundam oppo. vide Bartol. in l. j. §. qui admit. Doct. in l. qui in alienam, de acqui. here

c ALEX. Glos. dicit aliud. vide insti. de act. §. actionem autem de pecu. alias est. §. actiones autē de pe. per. bart. in. l. ne quicquā. §. de plano. ff. de offic. pro cons. in fi.

d ALEX. Quidam alius glossator. Vide Bald. in auth. quod locum. de colla. Et in materia huius §. scias qō vbicunque filius constituitur curator alicuius adulti, z huic constitutioni pater predicti curatoris consensit, z tunc sine consensu patris poterit dictus filius agere. Ista est glo. multum singu. in l. Lucius Titius Latum. ff. de admi. tut. in gl. ij. secundum Bald. in hac l. fin. quod tene menti perpetuo. Item limita hunc §. procedere in peculiaribus quando est concessa ipsi filio administratio per patrem. Ista not. dixi Ange. in l. filiusfa. ff. de dā. infec. facit in argu. ap. qui generaliter. de proc. in vj. Itē alias dixi, qō iste §. limitatur non procedere in filiofa. xxv. anno. qui in iudicio fuisset, z sententiam contrariam esset in fauorem eius, quoniam nō redderetur, processus, vel sententia nulla propter defectum consensus patris: qz in hoc sunt priuilegiati minores vt cōsensus, vel authoritas, que alias non erat necessaria, nō requiratur in his que sunt fauorabilia eis, vt not. Lyn. Sali. Ful. in l. non eo minus. §. de procu. glo. in l. j. qui legi. perso. Et hanc limitationem in specie ab aliquo scriptam nō inueni, z est de mente Spe. in tit. de act. §. j. versicu. sed nūquid in casibus. in quibus minor, ꝛc. iuncta dec. Lyn. prealleg. Adde dictum Dom. Alexan. dicit quod hanc limitationem ab alio scriptam nō inuenit, qz

hoc facit vt extraneus, & cogitur satisdare vt l. si filius. qui satis. cog. vbi gl. hoc dicit. Idem videtur tenere Dyn. in c. ratum. de regu. iur. lib. vi. Contra hoc facit ff. soln. mat. l. ij. §. voluntate. Ideo. do. Jaco. Bur. distinguebat tres casus. Aut agit pater vt legitimus administrator, aut hoc facit vt extraneus, & dic vt in ista gl. aut agit nomine proprio, non vt legitimus administrator, sed requiritur consensus filij. propter communionem actionis, & tunc cogitur cauere de rato, vt d. §. voluntatem. Sed contra hoc opp. de isto text. qui dicit, adhibeatur etiam filiorũ cõsensus, ergo apparet q; debet caueri de rato pro eo, alias non est tutum aduersus parti, sicut in d. l. voluntatẽ. Sol. q; hic dicitur, adhibeatur filiorum consensus. do. Jac. de Bel. dicit scilicet tacitus. q; satis placet. Nã eo ipso qõ filius ab initio consentit patri adeũti, videtur consentire ei qõ semper actionem moueat, & defendat tanquam si perfecte esset dominus, vt l. j. §. tit. j. Preterea, non animaduerto,

c quomodo ista cautio de rato posset committi. Nam aut filius non habet ratum, & pater tenetur ipse tanquã filio repudiante, & sic iudicium est validum, vt in sua persona. Aut filius veniẽs habet ratũ, & tũc nõ potest cõmitti. Alia, q̃ sunt in hoc. §. sunt clara.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Ui antẽ. Sed de vno quero, an in his, & alijs casibus, quib⁹ pater alienat bõa filij, q̃ est minor, in tali alienatione requiratur decretũ iudicis. & Azo in sum. huius tituli, tenet qõ nõ. & doc. in l. de rebus. ff. de trau. vbi etiã dicunt qõ pater potest etiã super relictis cõpromittere, super rebus aduentitijs filiorum, si loquamur in compromisso necessario ex forma statuti, secus dicit in rutore, l. si plures. & ibi dixi. Et illud dictũ Azo. refert bald. in l. preses. §. de trãsac. & per istum ter. deciderur facti q. qõ si quis est obligatus ad quinquaginta annua, habens duo milia in bonis, instituit vxorẽ in vsufructu omnium bonorũ. & Titium heredem vniuersalẽ, non debet ante omnia deduci de hereditate quantũ valet actio ad q̃ quaginta, sed salua debet remanere duorũ milium, & de fructibus soluendũ est ante omnia debitũ annuũ, & de reliquis vxor percipiet vsumfru. & ita etiam sequitur Barthe. in vij. no. & vide not. Bartol. in l. cum alimenta. ff. de alim. lega.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Excepta alienatione. Nunquid autem in casibus in quibus permittitur alienare, requiritur decretum, si filius sit minor. vide Alex. in l. preses. C. de transact.

b P. PAV. P. ¶ Administratione. Quid autem si pater facit aliquas impensas in talibus rebus. an filius teneatur, an vero censeatur pater donare. vide Bartol. in trac. de duob. frat.

c ALEX. ¶ Committi. An pater agens pro filio caueat de rato. Et aduerte, qõ in hoc vltimo casu, in quo Bar. videtur dicere. qõ si agit nomine proprio, tenetur cauere, nisi hoc inducat communio actionis, vt in dote. Adde qõ hoc non videtur posse procedere in terminis istius l. & similium, q̃ impossibile est qõ agat nomine proprio. Nã ille sol⁹ potest actionẽ nomine pprio mouere, qui potest alienare, & non alius. l. ait prætor. §. est enim. ff. de iur. delib. sed pater non põt alienare. l. j. §. de bo. mat. igit. &c. Sed hoc videtur sensisse bar. in d. l. j. §. tit. j. & ideo hoc simili modo posset intelligi. qũ pater esset reus, q̃ quilibet põt defendere etiã inuitũ. l. j. ff. de solu. §. in agẽdo nõ video. Et ita videt intelligi qõ no. bar. in d. l. si filius. qui satis. cog. vel nisi intelligas res in casu. d. §. voluntatẽ. propter communionẽ actionis. qõ hic videtur velle barto. & plene per istũ text. dicit hic notan. Ang. qõ in aduentitijs nihil potest facere pater sine cõsensu filij. qõ intelligit, nisi forte esset ifans per ea, que dixi. §. tit. l. j. & text. hic. & adde bart. in l. j. tit. j. ergo, &c. Et aduerte ne hec apostilla te decipiat, q̃ non est regula illa. qõ qui non potest alienare, non possit agere, sed loquitur in suo casu scilicet. cum heres deliberatam adeat hereditatem, nõ potest alienare rem hereditariam. nec eam in iudicio deducere. Dicendum est ergo generaliter, qõ quicunq; habet de consuetudine, vel ab ipso, vel alio iudice ordinario administrationẽ, is potest agere, & conuenire sine consensu alterius. vt ff. qõ cuiusq; vniuer. nomine. l. fin. & vij. q. j. q̃ sunt. Et, vt meis detur audacia scriptis. hec sunt verba Spec. in ti. de act. §. fi. versi. quid de clericis. vbi specifice de patre mentionem facit, & dicit qõ potest actionẽ mouere per se, data opin. Alexan. pro vera sequeretur qõ sacerdotes capellarum. qui non possent alienare, non possent agere sine cõsensu episcopi. cuius contrarium est verum. vt per Specula. vbi supra.

c **§. Filijs autem.** a Filij nõ possunt de aduentitijs

b re in contractu⁹ nec in vltima volũ. h. d. Bl. mouet hic aliquas questiones satis faciles. ¶ Ultimo gl. signat grariũ. & nõ soluit. Vide gl. super verbo, dominium. in fi. gl. Sed hic loquitur, quando alienatio erat prohibita propter alium ibi, propter seipsum, vt patet in o. l. si pignus. Quero licet filius nõ possit alienare, an

c possit suã personam obligare obligatione personali. Tex. & glo. videntur quod sic, in l. heredi. §. filia. & §. seq. ff. de pact. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Filijs autem. vide bar. in l. iij. ff. solu. ma. An filio possit solui sine patre in casibus, in quibus patri nõ acquirit vsufr. & adde bal. in l. qui aliena. §. vno. ff. de nego. gest. & in l. j. in princ. ff. ser. vẽd. Adde qõ Dyn. cõs. xxj. refert Joã. And. in addi. ad Spec. in ti. de cess. act. §. j. ver. sed numquid minor. dicit qõ si filius actionem questam ex suo contractu, sine consensu patris cedat patre, postea ratificãte. qõ valet cessio. licet in prin. nõ valeret. q̃ cedere est alienare, & alienare nõ potest. vt hoc §. & ratificare a principio & ex post facto. sunt paria. cum confirmet etiam a iure prohibito vt l. fi. C. ad Maced. & l. Iulianus. §. pe. ff. eo. & q̃ pater facta per filium confirmat non solum expresse, sed etiam tacite, vt ff. de acquirẽ. heredi. l. qui aliena. secundo & tertio respond.

b P. PAV. P. ¶ Disponere in contractu. Circa istã materiã in quãtum gl. hic fozmat q. an talis alienatio firmetur iuramẽto. adhibete q; bal. Ang. Soci. & Paul. de Cast. in l. & heredi. §. filiusfa. ff. de pac. & ibi vide Cur. & alios Mod. faciunt que dixit Pau. cõs. cccxvj. & ista videtur vera sententia licet aliqui senserint contrarium. vide in d. §. filiusfa. & procedere etiã ista pars. si staret statuti q̃ filiusfa. separatus a patre posset ex quolibet cõtractu se obligare tanquam paterfa. q̃ deberet intelligi de cõtractu valido. Sed bal. in l. j. C. de euic. & ita alias cõsuluit Curtius, & q̃ etiã glosores dati in tali alienatione non teneantur. Item qõ ista donatio non reconualescit mortuo patre s. dm. bal. hic Paul. de Cast. consil. cxxv. & alias cxxvij. Item cũ filiusfa. possit talia aduentitia donare causa mortis sine consensu superioris. vide Rom. consil. Item de materia. & an filiusfa. possit dõare ex ista causa. vide Paul. consil. cxxvij. Item an lata sententia cõtra filiũ possit fieri executio in bonis aduentitijs. Ro. consi. cliij. quid autẽ si pater consentiat filio donanti causa mortis rem pleno iure, in qua ipse habeat vsumfruc. an videatur renunciare & illa extinguatur, ac si iã fuisset alicui creditori delegata & in ea authoritate iudicis p̃ vendo vsufructu. quousque esset sibi satisfactũ. vide mirabiliter Anto. de Butr. in cõs. viij. per totũ. Item qõ quando filius disponeret in vtilitatẽ suã, & patris valeret, vide bal. in l. quecunq; §. eo. & per gl. ibi Jas. in l. iusiurandum. qõ er conuentione. §. pupillus. in fi. de iureiu. & de eo qõ dictum est §. de patre consentiẽte. an videatur renunciare vsufructui. vide Anch. cõs. cxvij. in j. dub. ad uerte tamen qõ si filiusfa. debite contraheret. posset fieri executio in talibus bonis aduentitijs. etiam in pleno iure cũ vsufructus. cũ sit data administratio talium bonorum filio per patrem. vel in proprietate tantum si non concessit administrationem. vt per Alex. post bar. in l. si finita. §. fi. si de prætigalibus. de dam. infec.

c ALEX. ¶ Obligare. An filius possit suã personã obligare obligatione personali. & sensit bar. in l. fi. §. ibe verbo. obliga. Alexander in l. §. fi. §. communia de leg. & Alex. in cõs. xviij. in ij. volum.

§. Ubi autem puerilis Hereditatem in ita

pater pro infante adire, vel repudiare, rest. in integ. filio restituta, & se nel restituto. iterum non restituetur. hoc dicit.

a **§. Inseruis** a In his que momento permanent

sunt penes filium, patri non remanetur vsufructus. hoc dicit.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ In seruis. Vide in simili que habes ad Barto. l. qui sic. ff. de solu. vide Jaso. in l. quoniam contra. circa finem de testa. & que ipse ponit in l. non tantum. C. de lega. propria de etiam ibi alia in contrarium. & ibi in fin. quid dicatur mutum. Item an & quando ius momentaneum habeatur mutatione. vide bald. in c. j. extra de causa pos. & proprie.

Dehæreditatibus decurió. nauiculariorum. &c. *Rub. LXI.*

LEX I.

a **Si quis nauicularius** a Decurió. cius

corũ. qui in hac rub. nominãtur, si successores habuerint nõ habent. queritur illis qui sunt de eorum collegio. h. d. totus. iste tit. Hoc, quod dicit de decuriombus. an quod quando decedit aliquis de consiliarijs sine herede alterius status, non succedit fiscus. sed ordo consiliariorum de illo ciui-

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si qs nauicularij. Si decedit aliquis de collegio sine herede. Et facit ad no. in l. j. §. vnde vir & vxor. & p Mynsing. successionis ab intestato. in vlt. artic. princi. Item adde quidam Bal. in l. repetita. in fin. §. de constit. pecu. qõ si decedit aliquis de vniuersitate sine herede. alij succedũt sibi in bonis. quæ habet ibi. non in alijs. & allegat. tex. in argumentũ optimum in l. vnus. ff. de iure fisc. Et quid de nobilibus qui habent homines foros decedentes ab intest. an eis succedant, bald. hic notat q̃ non Bar.

BARTOLVS
Ad Septimum Lib. Cod.

De vindicta libertate. Rubr. I.

LEX I.

¶ Decretum interpositum ex falsa causa, fauore libertatis non rescinditur.

Quumqui. Uno modo legitur. in decretis interpositis, ex causa falsa in iure, vera tamē in facto, alio modo legitur cōtra, & secundum vtranq; lect. breuiter hoc videtur dicere, Decretū ex falsa causa interpositū fauore libertatis[a] nō rescinditur. hoc dicit. secundum vtranq; lecturam.

ADDITIO.

a ¶ Libertatis. In qua rub. nihil dicit ideo sequit alia videlicet.

De testamentaria manumi. Rubr. II.

LEX II.

1 2 3 Ex testamento. Quero[f] vtrum ad cōfirmationem codicillorum requiratur, quod sit hereditas adita.[a] Text. est in l. fi. in prin. ff. eo. & est ter. in l. iiij. ff. de fideic. lib. ¶ Quero vtrum appellatione reliquorum[b] contineatur liber rationum. Text. est in l. si ita fuerit. ff. questio. de fideicommiss. liber.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Adita. vtrū ad confirmationē codi. requiratur adito hereditatis. vide Bar. in l. is qui in testamen. de fideicommiss.
ALEX. ¶ Reliquorum. vide Bar. in l. fi is cui in libertate. de condi. indeb.

De fideicommiss. libertatib. Rubr. IIII.

LEX VI.

Deberi. Hec est bona lex. quid si discordant in pretio? Certe iudicis officiū debet interuenire in concordia. Casus est in l. alieno. ff. fina. de fideicom. lib. & de communi ser. manu. l. j. circa princ.

LEX VIII.

Cum proponas. Opponitur & videtur, quod istud relictum libertatis sit captatorium, vt l. nonnunquam. de condition. & demonstrationib. Sol. hic confertur in voluntatem heredis. ibi in voluntatem extranei. Item oppo. & videtur q; in voluntatem heredis non possit conferri, vt l. senatus. ff. legatum. de. j. Sol. ibi fuit collatum in liberam voluntatem heredis. si voluerit. hic non in liberā voluntatem, licet fuit dictum si placuerit. nā intelligitur arbitrio boni viri. casus est in l. Thais. ff. soro. de fideic. lib. qui est no. ad hoc. Facit pro statutis, cōsueuit dari libertas certis hominibus faciendi quicquid placuerit. ibi est ter. no. de aliis vbis. putauerit, & simile habetis l. si fic. ff. & leg. j.

LEX XVII.

Cum quidam. †Quero qd si heres preuenit[a] in soluendo legata ad pias causas, an executor habeat actionē. Text. est no. in. si libertus sub cōditione. ff. j. de bon. liber. & ibi Dyn. tangit.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Preuenit. vtrum heres possit preuenire executorem, vide quod no. Bar. in l. si seruus. & ff. eod. & etiam potest preuenire executorem, secundum Bald. in l. nulli. de epis. & cle. per Specu. vers. si tu. edi. ff. nunc vero. ver. denuo. Adde quod Bald. ibidem, quod heres potest preuenire executorem, eius consil. cxxxvij. volumi.
b ALEX. ¶ Not. dicit gloss. quod ex l. cotrectoria potest argu. sumpta per Bartol. & ibi dixi. ff. ad sylla. l. fi quis.

De latina libertate tollenda. Rubr. VI.

LEX VNICA.

Cum dedititi. No. gl. sup verbo imaginē, que dicit †q; ex l. correcta potest argu. sumi, si sit in corpore iuris inclusa, non alias, vt gl. in l. j. in prin. de coniun. cum emancip. libe. eius. & in c. authoritate de eccl. preb. li. vj.

De communi seruo manumiss. Rubr. VII.

LEX I.

1 Communes. Not. bene regulam l. nec emere †. & iur. delib. qs qs non cogat emere, nec vēdere. Ista regu, fallit hic fauore libertatis. Simili ratiōe fallit in l. fi. in fi. de pat. qui fil. distr. Item fauore vltime voluntatis. vt l. si equo. secundum vnum casum. ff. de leg. j. Facit etiam in odium domini atrocitantis seruum, vt in fitu. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fin. Item fallit in odium mentientis, vt ff. de act, emp. l. iulia. §. si Titius. Item fallit etiam in l. quamuis. ff. de pig, act. sed improprie, nam fallit, quia creditor ibi non cogitur vendere, sed ostendere pignus debitori, qui vult illud vendere. †Alia vero regula. vt quis non cogatur inuitus emere, fallit in casibus specialibus. Primo in l. iulianus. §. idem Celsus. ff. de act, empti. & l. communi diuidendo. §. fi. ff. communi diui. & in l. eum in fundo §. fi fundus. de iur. do. Et in istis casib. est ratio, fallendi, ne quis inuitus in communione viuat, contra l. si non sortem §. si centum. ff. de condictio. inde. & l. fundus ille, cū gl. sua ff. de cōtrahē. emp. Fallit etiam fauore vltime voluntatis in dicta, l. si equo, secūdum aliam intelle. Institu. de legat. §. non solum Fallit fauore ecclesie, in authen. de alie. emphy. §. si vero secundum predictum. Item fallit fauore fisci. vt l. cotem ferro. ff. de publica. quod not.

De seruis Reipub. manumitten. Rubr. IX.

LEX I.

2 Vita. Lego hanc l. & l. ij. de decur. in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersita. nomi. Not. †q; in creatione syndici vniuersitatis, debet interuenire authoritas superioris. Aliter dixi de hoc in l. actor. ff. rem rat. habe.

De vsucapio. pro emp. vel pro transactio. Rub. XXVI.

LEX II.

1 2 Si contra. [a] No. ex hac leget † quod res que non possunt ex dispositione l. alienari, vel ex dispositione defuncti non possunt vsucapi. Nota etiam primam glossam huius l. quam allegauit, quod prohibita venditione per testatorem, videtur prohibita donatio. Ita tenet gloss. hic Ita videtur tenere text. in l. voluntas. de fideicom, vt ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si contra. Vide qs habes in l. voluntas. supra. de fideic. vide que dixi in l. vbi lex. ff. de vsuca. & ibi bart. & hic not. in l. filiusfa. §. dimi. de lega. j. & vide hic. an appellatione vēditionis, veniat omnis cōtractus, adde Bald. in cap. j. de contro. inter do. & emphyteu. vbi vide. & ad qs habetur. in l. vniuersos. infra, ne rei do. vel temp. & in l. statuliberi a ceteris. de statulib. & gl. not. in fi. C. de predi. curia. libr. x. & not. in l. fi. qs ibi dixi supra, de reb. alie, non alienā. & in l. j. C. si aduer. tran. & in l. alienationis. de verbo. significa. & que not. Bar. in l. filiusfa. §. dimi. de leg. j. & ibi Imol. cōsulait Bal. in cons. incip. in Christi nomine, quidam habuit vxorem Domi. Joā. qs statutum vetat mulierem vel minorem alienare, vel modo aliquo vendere, seu obligare, non habet locum in restitutione seu libertate. C. de pred. cur. libr. x. l. ij. quo casu stabimus iuri cōmuni. Hec plus dicit Bal. Tu adde ad hec que dixi post Bar. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. Et an phibita alienatione, sit prohibita pignoratio vide in l. quorū. ff. de pigno. Abb. Sic in cap. j. de his que fiunt a prel. sine cōsen. cap. dicit no. quod verbum, venditio, non cōprehendit in se donationem neque permutationem per Bar. in l. fi. C. de pred. cur. lib. x, contra l. statuli. & l. voluntas. de fideic. concludit quod vbi fit commemoratio pretij, verificatur tantū in venditione vulgariter. & stricte sumpta, vt l. si. de predi. cur. Sed vbi non fit mētio pretij, tunc capitur largo modo, nisi in materia odiosa. Sed propter communem vsum loquendi, qui regulariter attenditur, & contra propriam vocabuli significationē. l. libellorum. §. qd tamen Cassius. & l. labeo. de supellex. cap. ex literis. de spon. capietur verbum vēditio. pro specie distincta ab alijs cōtractibus. vt capitur ibi, & in d. ca. Ethistis adde Bald. hic. & qs post eum scripsi. ad hoc qs not. Bal. in l. j. & de re. permut. ¶ Adde circa prin. apostille, cū alleg. bal. qs pro illa parte facit. qs consuluit Rom. consil. cclxxx. & cccxciij. qs stante statuto qs mulier non possit alienare sine consensu duorum propinquorum, qs nihilominus poterat quietare maritum de fructibus bonorū paraphernalium. Et adde quod Bal. cōsilio cccxciv.

quod l.ij. huius tit.ij. quod preceptum factum filijs minoribus ne diuidant, non est nudum, ideo non valet diuisio si contra fiat.

LEX IIII.

VEnditioni. Hic nota primo, quod probo, non reprobo. Secundo nota quod vsucapio absorbet dominium, hoc dicit.

LEX V.

SIpartem. No. ex isto fine, quod res vi possessa, non potest vsucapi, donec in potestatem domini reuertatur. hoc dicit. Hoc tamen quod dicit, domini, intelligo, id est, eius qui est expulsus, vt probatur ff. de precar. l. certe. §. penultimo.

LEX VI.

CUm sit. Istam legem intelligo, quod res est furtiua, secundum ius creditoris, & isto respectu nō potest vsucapi. Sed si extraneus surripuisset, esset furtiua, etiam respectu domini. Ita probatur. ff. pro socio. l. fi. & de vsuc. l. sequitur. §. si rem.

LEX VIII.

EXcausa. Intellige secundū veram opinionē de eo, quod datur ex causa transactionis, nō de eo, quod ex causa transactionis retinetur, tunc in eo non transfertur dominium. nec vsucapiendi cōditio, vt l. si pro fundo. ff. de transac. quod tamē intellige, vt perfecte dixi. ff. eo. l. j.

De vsucapione pro donato. Rubr. XXVII.

LEX III.

REctam. De ista materia vide plene in l. Celsus. ff. de vsucap.

De vsucapione pro dote. Rubr. XXVIII.

LEX VNICA.

1 PEs. Et hac lege apparet, †q; maritus est dominus rei dotalis, quia si in eum non transferretur dominium, & nec vsucapiendi conditio secundum regulam positam in l. claudius. ff. de contrahen. emp.
2 l. Pompo. §. si iussu. cum sua gl. de acqui. pos. Item apparet, †q; maritus possidet rem dotalem. Si enim non possideret, non vsucaperet. Probatur in l. Pompo. §. si in dote. de acqui. pos.

De vsucapione pro herede. Rub. XXIX.

LEX II.

a * NIhil. *a In suis heredibus cessat vsucapio p heredē. hoc dicit tex. & gl. Rationem ponit glo. & pot gloss. ibi item hoc dicunt quidam, &c. In hoc vtrū existentia sui heredis operetur aliquid, quando habuit coheredem. Dyn. tangit in l. apud Iulianum. §. idem Iulian. ff. ad Treb. in l. ij. supra. de iure. deli. plenius in l. si filius qui patri. de vulga. & pupilla. Querit gloss. an mala fides defuncti trāseat ad
b heredem. b Dyn. de hoc plene in cap. possessor. de regu. iur lib. vj. Ego tetigi vobis, & gloss. tangit in l. Pompon. §. cum quis. de acquirend. possessione.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. CNihil. Istam l. limitat singulariter Bal. in rub. extra de presc. quem refert Alex. in l. j. in pe. col. 3. qui admitt. & in l. in suis. ff. de liber. & posth.
a ALEX. CNihil. Iste text. est singu. secundum Bal. & adde fi. nium in l. ij. §. fin.
P. PAV. P. CNihil Vide Alex. in l. si filius q patri. ff. de vulga. & pupilla. & il. q se patris C. vnde li. Iaf. i l. j. in prin. C. qui admit.
b ALEX. CAd heredem. Utrum mala fides authoris noceat successori, tu vide Bartol. in l. cum heres. & que ibi dixi. ff. de diuer. & temp. presc.

Communia de vsucapion. Rubr XXX.

LEX I.

1 CUm conducto. Hic intrat materiam hic, † vtrum colonus possideat. Et cōstat q3 nō. sed nunquid amittatur possessio, si colonus deijciat, videbitis in l. fi. §. de acquiren. possessione.

LEX II.

IAmpridem. Res fiscales non possunt vsucapi. hoc dicit.

LEX III.

IMala. Mala fides authoris, nocet successori vniuersali. hoc dicit.

De vsucapione transformanda. Rubr. XXXI.

LEX VNICA.

1 * Ad prescriptionem & quod requiratur titulus, & bona fides & possessio continuata, & quod idem sit in vsucapione.
2 Mala fides superueniens non interrumpit prescriptionem. Secus de iure Canonico.

CUm nostri. Reiectis aliorum temporum curriculis, vel circulis, res mobilis vsucapiebatur triennio, a possidente titulo & bona
a fide, nec superueniens male fides eam interrumpit, & sublata est
1 differentia rerum Italicarum, & prouincialium, hoc dicit. Tex
2 menti. Quod † ad prescriptionem requiruntur titulus & bona fides, & possessio continuata idem in vsucapione. Item no. quod
b † mala fides b superueniens non interrumpit prescriptionem. Se-
c cus de iure Canonico, c vt in c. ij. de re. iu. lib. vj.

ADDITIO.

a ALEX. CEt bona fide. Et de ista bona fide, quomodo intelligatur, vide Bartol. in l. indebiti. §. sed si nummi. ff. de condict. Vide Bartol. in l. si de eo. §. j. ff. de acquirend. posses.
b ALEX. CMala fides. Et sic videtur q3 gl. in l. item si res. de alie. iudi. mu. cau. fa. per quam solet limitari auth. male fides non procedat iure canonum vt hic in gl. vide Insti. de act. in fine.
c P. PAV. P. CDe iure cano. Aduerte tamen quod licet iure cano. mala fides superueniens interrumpat prescriptionem, secus est si superueniat dubietas, vide Alex. & Aret. in l. in §. generra. ff. de acquirend. possessio.

De acqui. & retinenda pos. Rubr. XXXII.

LEX I.

a PEr liberam. a Per liberam personam que ritur possessio ignoranti, vsucapiendi conditio demum scienti. hoc dicit. Gl. tua tractat quandam materiam, & essent due materie. Primo, qualiter debet hoc intelligi, an vtraque gerente in animo ab altero tantum. an queratur domino. Habuistis tex. in l. §. si quis alteri, vel sibi. & probatur in l. qui mihi donatum. ff. de dona. Secundo gloss. intrat hic materiam, quomodo possessio quedam habet multum facti, & parum iuris, quedam multum iuris, & parum facti, &c. q plene examino in l. si is qui pro emptore. ff. de vsu.

ADDITIO.

a ALEX. CPer liberam. Not. istū tex. qui videtur requirere fi
etum eius cui per prescriptionem acquiritur. De quo in ca. ac
dens. in gl. de preben. quod not. Ioa. And. in tit. de teste. §. nu
videndum. versicu. ad hoc opponitur, & que sit ratio. quod reic
conditio hec non acquiritur ignoranti. vide Rap. & Dd. in l. i
per procuratorem. ff. eod. & per Imo. in l. possessio. § fin. ff. eo
LEX II.

1 CPossidens sciente venditore, presumitur quod ei fuerit possessio tradita.
2 Si precedit titulus, postea sequatur possessio, in dubio presumitur possidere ex titulo precedenti.
3 Testis interrogatus de possessione, recte assignat rationem dicti per hec verba, dico Titium possidere, quia vidi eum fructus recolligere, & alia, vt dominus facere.
4 Traditio possessionis, an possit probari per instrumentum.

a MInus. a Dic est bona lex. In his, ad que quis tenetur, patientia habetur pro consensu
dicit. Opp. de l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. vbi in dubio
1 quis presumitur contradicere. Sol. hoc est verum, nisi in his, qu
b sciente venditore, presumitur quod ei fuerit possessio tradita, & c
hic. Et istud, quod tex. dicit, diu, denotat facti accidentia non a
tris ministerium, secundū. gl. & bene, hodie tamen in instrumen
venditionis ponuntur illa verba, quam rem constituit se suo no
mine possidere. Item q3 dedit ei licentiā apprehendendi, &c. q3
c debes scire c quod † si precedit titulus, & postea sequatur possessio
2 in dubio presumitur possidere ex tit. prece. vt no. in l. quesitum
de rei vend. Not. illa verba que dicit tex. omniaq; vt dominus
3 fisse. Et ex hoc habes, q3 † testis interrogatus de possessione, re
assignat rationem sui dicti, per verba, Dico Titium plura
d quia vidi eū locare, d fructus recolligere, & alia, vt dominus fa
* re solet, * arg. huius l. facit. ff. de fol. l. Titia. Plus dicit gl. ibi
hic, q3 etiam si non sit dominus, in dubio isti actus presumun
e, fieri tanquā a domino, e † Queritur hic, vtrum possessio tradita
4 possit probari per instrumentum. Vide ter. facit q3 sic, dum dicit,
licet enim instrumēto, &c. Tu dic q3 traditio possessionis contra

bene potest approbari per instrumentū, dū dicit, constituit se suo nomine possidere: sed traditio possessionis naturalis, seu corporalis ita demū pōt probari per instrumentū, si instrumentum esset confectum in cōspectu fundi. Ita posset intelligi l. prædia. ff. eod. & ibi dixi post Jac. de Are. & doc. hic tāgunt. Ex illis ergo verbis instrumenti, quæ dicūt, vēdidit, tradidit, nō probatur possessio: extra dicta, nisi in conspectū fundi tunc essent prolata illa verba, Vide Dom. Jaco. de Are. in d. l. prædia, qō est notandum, quod per illa verba, tradidit, vendidit, videtur concedere authoritatē, seu licentiam accipiendi possessionem sua authoritate, vt d. l. prædia.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Minus. Et de hac l. minus. vide quæ habētur in l. iij. in princ. ff. de acquirend. possessio.

b ALEX. ¶ Tradita. Quo ad probandum traditionem possessionis, sufficit probari me possidere, sciente venditore. Adde Bald. in Inducias. supra de rei vendi. vbi idē post Jac. de Aret. Secus si eo non habuisset titulum, per nota. per Bal. in l. solennibus. de rei vend. per Bar. in l. celsus. de vsuc. & vide Bald. hic. & quod si dixi. Vide Bartol. in l. pen. de execu. rei iudi.

c ALEX. ¶ Scire. Per bar. in l. cum solus. & in l. Celsus. de vsuc. Ita intellige si possidens pro parte sua adimpleuit contractū, alias secus. Ita nota dixit Bal. in l. super lōg. de præscr. long. tēp.

d ALEX. ¶ Eum locare. Nota pro teste, & hāc regulā intellige, vt per bar. in l. qui vniuersas. §. qui colonum. de acquirēd. possessio. & qō noluit bar. in l. ad probationē. supra locati. & ad probandum dominiū. dixi, falsē remissiue, in l. rem quæ nobis. post Bart. ff. de acquirend. possessio. & vide no. Inst. de act. §. sic itaque. & dixit Bal. in Iudicia. ff. de rei vend. qō non tamen per perceptionē fructuū probatur possessio. sed etiam probando qō ego iui per locum possessionis agendo aliquid. l. postulatio. §. hoc quoque. de verbo. obli. Item dicit Bal. pro gl. ibi, quod si probo qō feci seminare, arare, & colere, qō probata est possessio in l. si quis. C. fi. regu. licet nō probetur de recollectione fructuū. Dixit tamē Bal. in l. post sententiā. C. de senten. qō per ire in possessionem, non probatur possessio. sed p recollectionē fructuū. ¶ Adde qualiter probetur possessio. Bald. cons. lxxiij. & cons. cccixxvij. & Qualiter antiqua possessio probatur cons. ccccxlij. Et qualiter receptio pensionis probet possessionem cons. cclxxx. omnia. iij. volu.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ut dominus facere solet. Quid autem si probauit quod coluit fundum, & seminauit, licet de perceptione fructuum non probetur, vide per Bal. & Paul. de Last. C. finium regundor.

e P. PAV. P. ¶ A domino. Vide Alex. consil. cxxxvj.

f ALEX. ¶ Possesso. Et adde quæ habes in l. creditorem. §. de pignor. & in l. si ex stipula. ff. eodem.

LEX III.

a **Donatarum.** Infanti queritur possessio rei sibi tradite. h. d. Oppo. de l. j. §. adipiscimur. in fi. ff. eo. Multe sol. dantur. sinaliter Dyn. dicit. Quedā sunt res in quibus infantis cadit affectio. vt in aliquo locali. & tūc ei queritur possessio. vt hic. Quedā sunt in qbus nō cadit eius affectio, & tūc fit e contrario.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Donatarū. Per hoc dicit. Lud. in l. j. in prin. de verbo. obliga, quod in localibus infans potest stipulari, si fari possit. & quo circa ea habet affectionem. Et vide Bart. in l. quamuis. §. infans. ff. eo. tit.

LEX IIII.

Licet. Possessio nudo animo nō queritur, sed nudo animo retinetur, & qui ad possessionē non accedit metu persone, possessionem non perdit. h. d. Circa legem nostram esset videndum, quid sit possessio. & quotuplex, & qualiter acquiratur, & qualiter perdatur, & quid sit possessionis effectus. Ista omnia examinantur ff. eod. l. j. in princ. in illis gloss. nag. Qui volunt repetere, trahunt hic, & ibi ego dixi plene.

LEX V.

b Vt bona fides a colono, qui rem tradat, præscribat.

a **Tamen nemo.** anemo potest sibi causā possessionis mutare, nulla causa superueniente legitima h. d. Hec lex legitur in glo. nostra duobus modis vel tribus. Primo qō colonus meus rem meā alteri vendidit, qō non placet. qz per hoc dominus priuaretur possessione, vt per gre. §. quibus. eod. tit. Secundo modo legitur, qō sibi primo voluit possidere, postea alteri vendidit, & tradidit. Ista lectio erat eodē modo cum precedenti. Alij dicunt qō hic colonus emit ab eo, quem sciebat non dominum terre. licet habeat titulū, non tamen habet possessionē. nō enim potest mutare causam possessionis sue. Hic est verus casus. & not. in hac l. Circa ista lectum primo est querendum, quot modis mutetur causa possessionis.

c Dic vt in gl. Secundo quæritur, quid si aliquis emit a colono, colonus sibi tradidit, verum iste talis emptor poterit præscribere? Et determinat gl. o. tua quod sic per l. non solum. §. qz vulgo. ff. de vsucap. Difficultas huius questionis pendet ex hoc, quia ab vno habet titulum, vt a colono, ab alio habet possessionem, vt a domino. & text. in l. eum qui §. pen. ff. de publi. videtur requirere quod quis habet titulum & possessionem ab eo. Bloss. tangit ff. de vsucap. l. cum solus. & ibi perfectissime examinauit.

ADDITIO.

a ¶ Cum nemo. Adde quod de iure cano. mutans sibi causam possessionis priuatur iure suo, vide Bartol. in trac. differentiarum inter ius ciui. & canonicum.

LEX VI.

Si nulla. Qui occupat possessionem sine causa, tenetur eam restituere. hoc dicit.

LEX VII.

Approba. Possessio vitiosa non prodest ad vsucapionem. hoc dicit.

LEX VIII.

Per procuratorem. Hanc legem habuistis supra, eodem l. j. Dic vt ibi.

LEX IX.

Nec vera. Justus titulus & improba possessio ad vsucapionem non sufficit vt l. si ex stipulatione. ff. eodem.

LEX X.

Nemo. Possessio non prodest ad vsucapionem. hoc dicit.

LEX XI.

a **Vitia.** a Vitia transeunt ad quemlibet successorem. h. d. Hoc est verum in vitijs realibus, & quasi realibus, vitia vero personalia. vt est mala fides, trāseunt * cum vniuersali successore, non ad singularem. * Videbitis §. tit. j. lj. de iure tamen canonico videtur aliud, vt not. per Dyn. in c. possessor. de regu. iur. lib. vj.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vitia. De hoc vide quod habes post Bartol. in l. cum hec res. de diuer. & temp. præscri. Canonistas omnes. inse. virgin. in capitu. fin. de præscri. vbi vide, & adde Imo. in l. si qua. §. tūc aliās, & §. sequen. ff. de vsucap.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Non ad singularem. De hoc vide per Alex. consil. lxxxvij. vol. j. & consi. xxxix. volu. ij. & eundem Alex. & d. Claud. in l. Pomponius. ff. eo. tit.

LEX XII.

a **Ex libris.** a Ista est vna de constitutionibus, quas Roma. commendat. Opponitur de l. iij. §. quod si seruus. ff. eod. & l. peregre. §. quibus. eodem tit. Solu. quatuor sunt casus. Primus quando seruus vel colonus deficitur. Secundus quando seruus, vel colonus vendidit, & tradidit. Et istis casibus dominus possessione priuatur, vt legibus contrarijs. Quandoque seruus vel colonus dereliquit possessionem, vel perdit, & istis casibus non priuatur dominus possessione. Ita loquitur hic. &c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ex libris ad hanc legem vide omnino Guliel. de Cu. in l. licet supra eodem. P. PAV. P. ¶ Ex libris. An autem & quando præscriptio contingens ex fratre coloni noceat domino, vide Roma. consil. ccccl xxij. ad finem.

De longi temporis præscriptione. Rubr. XXXIII.

LEX I.

r Vitium litigiosi purgatur transactione facta super re, seu super causa, secus si super instantia.

Tam post. Perēpta instātia, remanet vitium litigiosi, quo ad singularem successorē nō transit, qui admittendo authoris nō vtitur. hoc dicit. Opponitur, vitia transeunt a ad successores, vt §. tit. j. l. vitia Sol. Ibi de vitijs realibus, vt not. in dict. l. vitia. Oppone. §. de pact. l. postquam liti. Solu. & est not. Si quidem instantia perit triennio, vel cōsensu partium, quæ renunciauerunt tantum instantie, & erat vitium litigiosi, vt hic, secus si renunciauerunt liti. Hic est casus in dict. l. postquam liti. quia tunc res definit esse litigiosa. Ita tenet ista gloss. quam vide, & signa. Nec. ergo, quod per transactionem super re, seu super causa, purgat vitium litigiosi, secus si tantum fiat super instantia. Facit ad hoc qō habuistis not. §. de iudi. in l. properandum. §. si quidem. & quod habuistis not. infra, de fructib. & lit. expen. l. ij. Opponitur. de auth. vt spon. largi. §. rursus. vbi videtur quod vitium personale nocet singulari successori. Solu. Fateor quod in hoc est illud innouatum per dictum §. ideo v. de auth.

ADDITIO

q ALEX. ¶Transeunt. Nota limitationem ad id quod dicitur, quod vitium litigiosi durat peremptа instantia, & est sententia gloss. hic. Et adde quod licet duret vitium litigiosi, quo ad quedam peremptа instantia, tamen res potest alienari, vt hic, & not. Bartol. in l. fin. infra, de litigio. & ibi vide melius per Angel. in §. primo in fin. ad Bartol. in l. cum mota. §. de transactio.

AVTHENT.

* q MAle fidei, *[a] prionem longi temporis requiritur scientia eius, contra quem prescribitur, quod est contra regulam super, eodem. l. fin. Cetera dic vt ibi in gloss.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Male fidei. Ad intellectum huius auth. vide Bald. in Lancille supra, communia de suc. & Cano. in cap. si diligenti. de prescr. & Bar. in l. Pomponius. in princ. de acquiren. poss. Felin. vbi vide Alex. ¶Adde huic auth. quinque limitationes, que hic dat Bau. de Last. & que pulchre voluit Oldr. consi. xix. Et an prescriptio liberet conscientiam, vide Bald. consil. ccxxix. cum duobus sequen. tertio volumine.

P. PAV. P. ¶Male fidei. Vide Aretin. in §. iste, in secunda columna Institu. de actio. ponentes decem seu duodecim limitationes. & Are. in consil. lviii. vbi vult quod ista dispositio non habeat locum in debitore qui hypothecauit alteri rem suã, & postea alteri eam vendit sciens & dolose, vide per eum. & circa istam materiam vide Bartol. post Alexand. in l. pomponius. §. cum quis. ff. de acquirend. possessio. vbi ponit octo limitationes ad hanc authen. vbi ponit an procedat de iure canonico. vide Alexand. in l. rem que nobis. de acquirenda possessio. Item qõ ista auth. non habeat locũ in rebus mobilibus, vide Alexã. cons. cclxxvij. circa fin. in materia. Felin. in cap. si diligenti. de prescri. Item aliqua in materia huius authenti. vide per Aretin. in l. ancilla. C. de iur.

AND. BAR. B. ¶Male fidei. Et pro ista authenti. vide Barto. in consil. clxxxv. incip. quidam nomine Titius vendidit, vtrum quis possit vti tempore sui authoris in prescrip.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Male fidei. Utrum ista auth. corrigat iura antiqua nedum quoad vsucapionem, sed etiam quoad publicianam vide late Alex post bar. in l. rem que nobis. ff. de acq. poss. cum aliis remissionibus ibi datis.

LEX IX.

! ¶ An exceptio prescriptionis impediat litis ingressum.

EXpto. *[a] Hec est bona lex. Exceptio prescriptionis potest opponi inmitio, & post lit. contesta. probari, hoc dicit. Hic videtur casus, & qõ exceptio prescriptionis[a] non impedit litem contesta. In contrarium dicunt doct. quia prescriptio est inuenta, vt sit litium finis. ff. pro suo. l. fin. ergo impedit lit. contest. vt supra, de transa. l. fratris. & ibi retigi. & ff. de verbo. significa. l. transacta finita. & per Buliel. in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condi. inde. Non obstat hec lex quia non opponebatur ad impediendum processum. sed ad istãm causę. Postulabat enim se absolui a petitione, non ab instantia. hoc dicit. text.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Exceptio prescriptionis. An exceptio prescriptionis impediat litis[a] ingressum. & vide que dixi post Bartol. in l. fi. ff. pro suo. & vide Barto. in l. non solum. §. morte. de oper. no. nun. & hic adde Bart. in l. fin. supra, de allegata.

LEX X.

NEc bona. *Memento quando facis articulos super probanda prescriptione. quod concludant tempus prescriptionis, ante litis contest. vt hic dicit text. & dixi plene de hoc de vsucapio. l. Celsus. & per docto. hic.

LEX XI.

g VPer. *[a] Illud quod dicit gloss. nostra, verum est. Bona fides probatur eo ipso, quod non probatur contrarium, sed possessio debet probari. Qualiter autem probabitur possessio continuata. docto. dicunt hoc probatur ex presumptionibus, nam si possederam iam sunt xx. anni, & possideo hodie, presumo medio tempore possedisse, quia possessio solo animo retinetur. Dixi plene in dict. l. Celsus. de vsuca. & ibi per doct.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶Super. An autem in prescriptione incorporalium presumatur bonorum possessio, vide practicam Papi. in forma libel. in act. confess.

LEX XII.

q VIm longi. *[a] Presentes dicuntur, qui sunt de eadem prouincia, & debet inspici vbi partes habent domicilium, non vbi res est sita.

Item ad prescriptionem, scientia eius, contra quem prescribi-
b tur[b], non requiritur, hoc dicit hec lex que est multum notabilis.
c & singularis. ¶Not. glo. super verbo id est, in vna prouincia. in prouinciis vero, que adhuc regũntur hodie per presidem, habet locum hec lex. In locis vero, in quibus ciuitas habet sua regimina, habet locum quod dicit hic not. gl. quam vide & signa. Ibi eodem obseruando, quantum ad tempus, non quantũ ad substantiam, vt §. de seruit. l. ij.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Cum in longi. Vide Alexan. in l. cum filius. §. in hac de verb. obl.

b P. PAV. P. Contra quem prescribitur. Verum est quantum ad hoc vt mero iure currat prescriptio sed ignoranti datur restitutio in integ. super quo vide omnino que habes ad Bart. in l. j. §. si quis autem propter inundationem. ff. de itin. actuq; priua. & ibi vide. Item istam l. repetit Bal. in qua plura tãgit de materia prescri. Item quando istud qõ hic dicitur quod contra ignorantem currat prescriptio, vide Felin. in cap. vigilanti extra de prescript. & multa que addidi ad Bar. in l. j. §. si quis autem propter inundationẽ. de itin. act. pri. & adde circa illud qõ dicit gl. in fin. quod ciuitates Lombardie habent ius ad instar prouinc. vt tenet etiam Lyn. & Sal. hic adde Bal. per gl. ibi in capitu. hic finitur lex corradi. Bald. in cap. j. §. ad hec. de pace iur. in authen. & omnino. C. ne vxor pro mar. Item in quantum in bal. fin. tãgit de prescriptione vsufructus. ponit late in l. iij. §. e contrario. de acquirend. possess. vbi vide Are. qui dicit qõ requiritur titulus[b] in prescriptione vsufru. licet secus sit in in aliis seruitutibus predialibus. Item in quantum dicitur quod decem an. inter presentes & xx. inter absentes, adde qõ fundans se in prescriptione decem ann. debet probare possessionem cum illa qualitate inter presentes, alias succumbit. Vide Alexand. omnino. consil. xcij. in v. vol. ad fi. & omnino in cons. cxviij. contrarium tenet Bal. & Ang. in l. emptor. §. eod. vide omnino in rep. in ver. prescrip.

c ALEX. ¶Not. gl. Et ad gl. que est hic, vide no. verba Bart. in l. infamem. in finalibus verbis. ff. de pub. iu. & Bar. in l. j. §. fi. circa fi. ff. de metrop. libr. x. & Joã. de Imo. in l. si heres. §. vlt. de lega. j. quod ibi scripsi. & dum dicit hic, de prescriptione qõ currit contra ignorantem, fallit in prescript. annali, que nõ currit cõtra probabiliter ignorantẽ. l. cum ser. de edil. edic. & qz vbicunq; lex notat culpam, annus non currit, nisi a die sciẽtie, vt not. in nouel. la, in cap. seruorum. de ser. or. dixit Bal. in l. j. §. si quis propter. de iti. act. pri. Adde no. in l. fi. ff. si quis test. lib. esse iussus fue. & plene Bald. in l. j. C. qui admit. Et hoc limita notabiliter per text. & ibi Bar. in l. j. §. si qs. p pter. de itin. act. prin. ¶Adde an prescriptio currat ignoranti, bal. consi. cccclv. iiij. volumi. & consi. xij. iij. volu.

In quibus causis cessat longi temporis prescriptio. Rubr. XXXIIII.

LEX II.

a IN seruorum. *[a] Vide glo. super verbo. eum. Banc gl. intelligi legitur causaliter, tunc innuit quod in rebus mobilibus non potest habere locum prescriptio longi temp. quia habet locum vsucapio. Si legitur temporaliter cum pro quando, tunc dicit quod non habet locum vsucapio. sed habet locũ prescriptio. & tunc, secundũ istã regulam non negatur, quin res mobilis possit prescribi lon. temp. tamen non est necesse post vsucapionem, vt hic vidistis de ser. fugi. l. j.

ADDITIO.

a ¶In seruorum. Circa l. j. huius titu. vide Aret. in l. si de eo. §. seruum. de acquiren. posses.

LEX III

MVs. *Hanc legem intellige, quãdo possidebat tantum fundum, tamen non habebat titulum nisi immediate, nam si titulum, & bonam fidem habens in totum, & per consequens repelleretur cõmuni diuidundo, ut prescriptione, sed exceptione dominij.

LEX IIII.

a HEreditatem. *[a] Que sit ratio, quare hereditatis non detur titulo possidentem, dixi §. de petit. ber. l. hereditatem. & hic ponit illam rationem.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Hereditatem. Ad hanc l. adde Ang. in fin. & vide gl. ff. de leg. vbi tenet quod petitio hereditatis quo ad rem mobilem tollatur triennio, quo ad rem immobilem tollatur longo tempore.

quin. ca

Quibus non obiicitur longi temporis prescriptio. Rub. XXXV.

LEX I.

EMPVS. Iste totus titulus ponit quasdam personas, que iuuãtur prescriptione x. vel xx. ann. propter absentiam vel aliam causam vt sunt minores, milites qui fiant in prelio ad curandas plagas, z similes, z hec sufficiant modo.

Si adue rsus creditorem. Rubr. XXXVI.

LEX I.

a DIuturnum. *Contra hypothecam prescribitur lõgo tempo. a quolibet possidente, excepto debitore cum eius herede, hoc dicit, cum lege sequenti. Querit gloss. que est ratio quod vsucapio triennij non impedit hypothecam. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucapio. de pignorib. l. vsucapio. Rationez dicit in gloss. que est notabi.

ADDITIO.

1 P. PAV. P. CDiuturnum. Vide Bald. cons. clxxxviij. volumi. in. sequen. Bart. in l. cum notissimi. in fin. princ. infra. de prescriptio. xx. ann. vbi videtur velle contrarium. vide ibi. Item adde pro extensione. Lom. cons. lviij. incip. Leonardus. circa med. vbi vult quod ista prescriptio contra hypothecam habeat locum etiam si statutum dicat, quod possit creditor petere rem sibi hypothecatam a quocunque possessore, perinde ac si alienata non esset, z sine aliqua excussione principalis, z sic tale statutũ ad hoc tribuit actionem personalem, vbi vide per eum vsque ad fi. z pondera Crem. de quo infra, contrarium, z vide fing. cautel. ad finem quod non currat ista decennalis prescriptio contra creditorem, quam ponit Cremen. fing. lxij. Item quod hodie attenta dispositione iuris nouissimi, scilz quam non põt agi cõtra ternos possessores, niſi prius excussa principali. authenti. hoc ſi debitor. de pigno. vide Alexand. cons. lvij. in j. volum. circa istud vide Moder. Bonon. in repe. l. ſi is qui pro emptore.

* CLAVD. DESEISS. CDiuturnum. Forte dispositio huius l. non procedit hodie, cum non possit agi contra extraneum possessorem non excusso debitore principali. auth. presente. j. de fid. iuss. Regula est quod non valenti agere non currit prescrip. l. j. in fi. ff. de animal. except.

De quadriennii prescriptione. Rubr. XXXVII.

LEX I.

VOtum est. In quibus rebus fisco denuncietur habet locum prescriptio quatuor annorum. hoc dicit.

LEX II.

a OMnes. *Qui emit a fisco aliquam rem, tanquam fisci, non potest, pro ea re conueniri, sed conueniendus est fiscus intra quadriennium, nõ postea.

ADDITIO.

1 P. PAV. P. COmnes. Adde si quis emat a vicario generali principis. vide Lomen. consil. cliij. ad fin. incipient. ad primum respon sum, quod sic,

LEX III.

BEne a Zenone. Qđ. §. proxime statutum est in hijs, q emerũt a fisco, habeat etiam locum in his, qui emunt, vel alio titu. recepe- a runt ab Augusta, vel principe, vel eorum procuratoribus[a], bocvict. Arguitur quod rescripta principis non valeant ante confirmationem. Vide de hoc hic per Cynum z Speculator. titu. de rescriptis presentand. §. ratione autem cause. verſiculo, item quod dominum. Sed hoc non est nostrum disputare, sed quod Imperator velit dici.

ADDITIO.

a P. PAV. P. CVel principe, vel eorum procuratoribus. Circa istum l. vide Helm. ponentem. v. limi. in ca. ecclesiarum. extra de rescrip. Jas. in auth. §. quas actiones. C. de sacrosanc. eccle. Barba. cons. xxvij. volum. iij. Item an ista l. habeat locum in re ecclesie, vide Cano. in cap. j. extra de reb. eccle. non alien. vide Rom. sing. cccccxl. incip. lex. bene a zenone. vide bar. in tract. dif. inter ius ciuile. gen. Barb. in dicto consil. xxviij. Item an ista l. habeat locum in vicariis pape, vide Ro. consil. cccx. faciunt que habes in Berlach. in verſicu. locum tenens seu in verſic. vicarius. Itẽ quod in dubio princeps presumatur rem putare suã esse, vide Romanus consil. cccx. ad fin. Item qõ ista lex nõ habeat locum in rebus dotalibus tenet Bal. in cõsil. cccxxij. z cclix. in iij. volumi. incip. quemadmodum imperator. ad quod vide nouissimos in l. j. in ij. nor. ff. sol. matrimo. Item adde pro restitutione qđ requiritur quod princeps aliquid tradat do. nuio in cõpensatione rei sue, vide Ang. cons. cxxxix. incip. visis omnibus statutis. vbi ita restringit ista l. allegat aliquas defensiones vt per eũ, que tamen nõ videntur bene probare eius decisio. Imo bene, vide z cõsidera. vide etiã pro limita. j. Roma. consil. ccxcviij. vbi dicit qđ non procedit in principe vel donãte duobus. facitq; que habes p Moder. in l. quoties. C. de rei vendi. vt volunt Bal. in pace constitu. in verſic. detrimentum. z in ca. j. §. ad hec. de pace iur. fir. Item qđ requiritur quod princeps possideat tempore alienationis, secundum Cyn. in l. omnes. in addi. huius. tit. Bal. in l. ij. C. de hereditate vel actione vendita. in l. ij. C. de cõmunij rerum alienatione. z ibi etiam Angel. post Petrũ. niſi princeps alienaret etiã de plenitudine potestatis secundũ Bal. in d. l. ij. C. de cõmunium rerum alienatione circa med. Adde qđ ista dispositio huius l. procedit etiam in ciuitate obtinente vim principis, secundũ Rom. consil. cccx. in princip. z in fin. z sing. decimj. incipien. ann. preterito dedi tibi. in l. bene a Zenone. Item aduerte qđ ista dispositio non videtur procedere, quando princeps donasset alicui primo propter benemerita, secũdum Paul. de Cast. in cõs. lv. incip. casus est iste. Federi. de sensi. in cõs. vij. qđ tamen non videtur procedere, vbi esset clausula concessa ex certa scientia, z de plenitudine potestatis, etiam plena facti narratione, z hoc per notata per Alex. cons. ccccij. incipien. in causa que vertitur. Item aduerte qđ requiritur traditio ad hoc vt procedat ista dispositio secundum Bald. in cap. j. §. j. de noua fo. fidel. de quo tamen vide not. ad Bar. in l. Cesar. ff. de publice. Item vide aliquid de materia per Bart. in ca. ij. de reb. eccle. non alie. vbi ponit an habeat locũ de iure com. in rebus donatis ecclesie, z an procedat de suprema potestate principis. Itẽ quãdo habeat locum in duce mediolani donãte ecclesie, z an procedat in suprema potestate principis, vide Rom. sing. xxxj. incipie. lex bene a zenone. Itẽ in ista materia aduerte ad gl. in l. j. C. ſi aduer. fisc. que solet allegari vt non procedat ista lex in rebus minorũ. sed ibi gl. hoc non dicit, licet in alio constituat differentiam inter res minorum z maiorũ, ideo vide ibi Bal. z Modern. z melius Cyn. Item an procedat ſi donatur res ecclesiastica vel eccõra ſi donet ecclesie, vide Jas. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. ecc. Item an procedat in rebus ecclesie z quid in inferioribus ab Imperatoze, z quedam alia circa istam l. vide per Barb. cons. xxvij. volu. iij. Item qđ non procederet ista lex quando princeps ex aliqua iusta cã mouetur ad dandum vel ad alienandum, fm Cy. in addi. in hac l. z in Lomnes presiden. ad qđ aduerte, qz in principe videtur semper presumi iusta cã. ꝛc. Item q procedat in duce mediolani, vide Bal. consi. ccclix. in iij. parte post principium. videſ semper procedi iusta cã. ꝛc. Item quod non procedat in principe sciẽte rem esse alienam, vide Abb. in capi. ij. ad finem extra. de rebus ecclesiastic. non alien. z in preiudicium doris procedat hec lex, tãgit Baldus in dicto consilio ccclx. vide Jason. in l. j. in tertio notabili. ff. solu. matrimo. in dicto consilio. dicit etiam Bald. quod habet locum in procuratore Cesaris alienantis.

Ne rei dominicæ vel templorum vendicatio, temporis exceptione submoueatur. Rub. XXXVIII.

LEX II.

VNiuersas. Ego dico q hic est casus expressus cõtra gl. in fi. de in. emphy. que dicit q, prediũ emphyteuticũ, ꝛ non possit vendi, possit donari. Que gl. posito q alias esset vera, tamen in re emphyteutica ecclesie communiter non est vera, qz nullo titulo pot alienari, vt hic videmus. z hic nullus tangit.

a De præscrip. xxx. vel xl. an.[a] Rub. XXXIX.

ADDITIO.

a P. PAV. P. CDe prescri. xxx. vel xl. an. Plura in materia prescriptionũ habes per Bal. de Ubal. qui repe. l. ſi filia. ff. de prescrip. temp. z ibi habẽs ad Bar. habes etiam multa p Alex. in quadã sua disputatione incipi. figismundus. in j. z ij. dubitatur. maxime circa iura in terpolita. de quibus iuribus maxime in vsufr. vide que scripsi in l. ſi. C. de prescr. long. tempo. ad Bar. circa ſi. apostille magne.

LEX I.

1 ☞ Quot requirantur vt valeat venditio propter tributa.

a **Tamasseueras.** [a]Res vendita, propter tributa non soluta, non obseruatis omnibus solemnitatibus, vēdicatur, nisi xxx. an prescrip. interuenerit. hoc dicit. Quero, †quot sunt necessaria
1 vt valeat venditio propter tributa non soluta. Dicit gl. quinq; quam vide, z figua. Solum ergo hic videtur quod retractetur
b venditio, quia facta est vili pretio. Contra, quia[b] si res fuit subhastata, hic videtur presupponi quod non pro vili pretio, quia
c fuit vendita pro eo quod reperiri potest, sed non sequitur, subhastata est. ergo iusto pretio vendita, vt vidistis, casum in re mobili, in l. si quos, ff. de rescin. vend. Item oppo. ille, qui emit a fisco, est securus. vt ff. rit. ff. l. vlt. z l. bene. Sol. Illud est verū in fisco vēdente rem, vt propriam hic vendidit vt alienatam. Item opp. de l. iij. supra. quod metus causa. vbi oportet quod ille, qui vendicat, res sit tua pretium. Sol. Ibi pretium fuit conuersum in eius vtilitatem, hic non, z eodem modo solue contrarium, j. si vend. pigno. l. j. z l. emptor. ff. de rei vend. z l. vtere, supra de prędi. mi.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ Cum assueras. Et quomodo vendicatur, vide eum in l. a diuo Pio. ff. in vendi. de rei. vnd.
b AND. BAR. ☾ Contra, quia Et not. quod sequitur. res subhastata, ergo iusto pretio vendita, contrarium tenuit Aug. in l. sciēdum. ff. de verb. obli. licet non alleget Bartol.
c ALEX. ☾ Res fuit subhastata. Hoc idem voluit Imo. in l. prętia rerum. ff. ad l. Falcid. Lud. in l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obligatio. licet Aug. hic in l. prętia, z in l. sciendum. de verbo. obligatio. aliter dixerit Et vide ad materiam Bald. in consil. quod incipit queritur quod aliter debeat estimari.

LEX II.

1 ☞ Feudatarius, vel emphyteuta, licet proprio nomine possideat, tamen contemplatione alterius.
2 Possidens precario quando possideat.
3 Colonus si per xxx. an. non soluit pensionem, non prescribit.
4 Colonus licet non prescribat rem, prescribit tamen actionem personalem.
5 Debitū annuū vna prescriptione peti pōt. p presenti, z p futuro.

g **Male agitur.** [a]Qui pro alio possidet, nullo tēpore prescribit. h. d. Lex l. nostram queritur, dicitur hic precario possidentibus, de quibus intelligitur? dicit gl. ego intelligo large de omni eo qui possidet nomine alieno, vt puto colonū, emphyteutā, feudatarium, z similes. Dices †tu hoc nō est verum in
1 emphyteuta, z feudatario, qui possident nomine proprio naturaliter tantū. Solu. Fateor. qō licet nomine proprio possideant, cōtemplatione tamen alterius possident q; semper alium in dominum recognoscūt. Quero, quid in eo qui precario, ppne accepto
2 possidet? Sed dic ſt nō ut. †aut recipit precario, vt detineat, vel naturaliter tantum possideat, z idē, aut vt possideat naturaliter z civiliter, z tunc prescribit. Docto. nostri dicūt cōtra istam glo. Hā licet precario possidens, vtroque iure possideat, tamē semper dominum recognoscit. vt nō prescribatur. sicut dicimus in emphyteuticario colono. Preterea talis recognitio interrūperet prescriptionē tam ceptā. vt infra. eodē l. cū notissimi. §. pe. multo magis in hoarie ea impedit ab initio, z tūc dico †qō si colonus p xxx.
3 an. nullam pensionem solueret, nō prescriberet. licet Mar. antiquus glossator dixerit contrariū. Hoc tenet hic gl. *pe. qō est verum. nisi colonus interuerterit possessionem, non admittendo dominum venientem. z ceperit sibi possidere, tunc enim q; non recognoscit dominum, ista prescriptio incipit currere. z hoc sentit. gl.
b viti. huius legis. Quero, licet colonus[b] non prescribat rem, †tamen
4 prescribat actionem personalem, ne ab eo possit peti pensio, seu merces. Certe gloss. dicit quod sic xxx. ann. a die qua peti potuit, quod puto verum. vt infra. tit. proxi. Ultimo nota istum text. quia non est conueniens. vt quis cogatur super iure suo singulis annis publice protestari, z sic facit quod in debito annuo, vna pe
5 titione potest peti, vt pro presenti, † z pro futuro tempore condemnetur, vt vidistis. §. de fideic. l. j. vbi feci te notare.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ Male agitur. Et an Emphyteuta, feudatarius, z similes possideant. vide gloss. z Bartol. in l. iij. §. ex contrario. de acquirē. possess. o. z an prescribant. vide Bartol. in l. comperit. j. eod. Adde an emphyteuta possideat. Bald. consil. cxlij. lib.
* CLAVD. DE SEISS. ☾ Hoc tenet hic gl. Vide Jas. in l. vlt. C. de iure emph. z Ure. in l. si de eo. §. j. in fi. ff. de acq. pos.
b ALEX. ☾ Quero Licet colonus prescribat solutionem mercedis, adde quod no. Bartol. in l. comperit. j. eodem.

LEX III

1 ☞ Officium iudicis tollitur spatio xxx. annorum sicut actio. z numero. 3.
2 Prescriptio quotuplex sit.
3 Possidens bona fide, respectu dominij, sed in mala fide, quia credit rem obligatam, an dicatur bone fidei, vel male fidei.
4 Hec prescriptio currit contra adultum, z contra absentem, licet restituatur.
5 Prescriptio xxx. annorum an requirat possessionem respectu prescribentis.

a * **Sicut.** [a]Omnes actiōes, *que minori tempore tēpore pupillaris etatis cessat z dominit. h. d. per l. 6
1 de gl. super verbo. pfecutiōe. Et qua not. †qō officii
b iudicis tollitur spatio xxx. an. sicut actio.[b] Oppo. z videtur ego per
c missionē executoris.[c] actio nō perpetuetur, vt ff. de eo per quem
d fac. erit l. fi. in prin. z ff. quib. eau. maio. l. ait prętor. in fi. seq. Sol. Bl. dicit hic, aliud de iure antiquo, aliud de iure hodierno. Illi soluūt alio modo. nec ibi gl. soluit bene istud contrarium. Ita ac-
2 Are. soluit optime, z etiā do. Jac. Butr. †Quedā prescriptio odiosa, que currit solū ex negligētia nō petētis, nullo alio fa-
re pscribētis: nā pscribit, siue sit bōe fidei, siue sit male fidei, vide interrūpitur p solā executoris missionē, vt hic, z l. cū notissim. in princ. §. eo. Ratio, q; cū sola negligētia currat, cessante negligentia, debet cessare pscriptio, ista autē negligētia cessat per solā executoris missionem, ergo, &c. Quedā est prescriptio mere fauorabilis, vt prescriptio trienniū, que currit fauore possidentis, ppter tutelū z bonā fidem, z ista non interrumpitur per citationem, nec per litis contest. nisi in effectu, vt l. si post acceptū. de rei vēd. Materie: q; litis contesta, non tollit fauorē rei. Ita loquitur l. si post acceptum. ff. de rei vend. Quedam est prescriptio mista, que currit tam fauore possidentis, quā odio negligentis, vt prescriptio x. vel xx. ann, z in ista eligitur quedā media via, vt non interrumpatur per solam executoris missionem, sed per lit. cōtesta. Ita loquitur iura allegata in ☞ium hic per glos. z l. more. §. de rei vēd. z ff. pro
e empt. l. vlt. §. fi. Quero, que sunt actiones[e] in rem, z que in ploram, z que sunt vniuersales, z que speciales, dic vt in gl. Quero, an vus
3 dicis officium prescribatur: †Certe sic, f vt hic patet in text. dum
f dicit persecutione. Dic vt in d. l. licet. §. de exceptio. Quero, aliqs possidet bona fide respectu dominij, q; putat se dominum, §z mala fide respectu creditoris, q; putat rem obligā, an iste dicat bone fidei, aut male fidei, gl. dubitat hic. Tex. est ff. qui por. in pign. hab. l. qui balneum. §. fi. Dixi vobis in l. si quis fundū. in ff. de
4 acq. pos. vbi etiam istud tāgitur. Quero, dicitur hic. † q prescriptio currit cōtra adultum, z cōtra absentem, an restituatur. Et tenet q; sic, z bene, per tit. §. si aduersus vsucapio. Quere gl. q; sunt isti casus in quibus hec prescriptio locum nō habet. Dic vt in gl. Quero, an † ad istam prescriptionem triginta annorum
5 quiratur, possessio ex parte prescribentis. Bl. dicit q; sic. Et ita dicis, qūo ergo debitor nō prescribit contra actionem personalē, cū nihil possideat. dicit gl. imo quasi possidet. Hoc dicit g. super verbo. vel ius. Dic dū, ad prescribēdum rem, vel aliqd requiritur possessio. vel quasi, q; sine possessione prescriptio procedit. vt l. fine possess. ff. de vsuca. no. in c. fine poss. de reg. vj. sed ad prescribēdam liberationē ab aliquo iure, vel ab actione, non requiritur aliqua possessio vel quasi, §z sufficit modo negligentia non peten. vt l. sequitur. §. si viam. ff. vsu.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ Sicut rē. Et lz regulariter actio p̄sonalis duret spatio xxx. an. l. j. §. de cōsti. pe. tū fallit in actione personali scripta in rem. Ista est gl. z ibi Bar. in l. j. §. q; met. cā. Quid in prodigo an ei currat prescriptio, vide Jo. and. in addi. Spe. super rub. vbi dicit quod non.
* CLAVD. DE SEISS. ☾ Omnes actiones, Anuz nota quod si instrumento dicitur quod promisit nunquā in aliquo contravenire facere vel venire aliqua ratione vel causa, tunc nunquam poterit aduersus illam obligationem prescriberē. Ita singulariter An. i. l. j. ff. de vsur. p tex. i. l. q; si nolit. §. si qd ita. vbi Bal. Bar. ff. de edil. edic. z Ful. in quodā cōs. q; refert z sequit Lancelotus Ivitij. in fi. Ad hoc vide q; no. bar. z alij i. l. nemo pōt. ff. de reg. p Aler. Item si qs iurauit soluere certo die, lz alias de iure non posset prescribi. in hoc casu nō poterit. q; la. §us dicit. in mora z mala fide. Ita Host. i sum. ti. de psc. §. q; res prescribitur. ver. opinio tū est. Quid aūt qū qs promisit soluere in certo loco, abinde ī antea qūcūq; ad mei petitionē, an tūc possit prescribere. Aler. post Are. in l. cū stipulatus sim. in hi. a. pculo. ff. de verb.
b ALEX. ☾ Sicut actio. Nō intelligo officio iudicis, q; comperit pro alio

pro aliquo preterito, secus si pro aliquo futuro, ita limitat Bar. in l. pretor. §. hoc interdictum, ff. de noui oper. nuncia.

a ALEX. ¶ Opp. & videtur. Vide per gloss. & Ioan. in c. j. de libe. obl. & dixi in l. cum notissimi. in prin. §. eo. Et hanc l. sicut vide quod habes per moder. in rubr. de in ius vocan.

b P. PAV. P. ¶ Missionem executoris. vide post Bartol. in l. ex edicto ff. de eo per quem fac. erit. vbi etiam habes an interruptio contra principalem operetur etiam contra fideiussorem. Quod autem hodie quelibet scriptio interrumpatur per solam interpellationem vide ad Bartol. in l. ij. §. si rem alie. ff. pro empt. vbi etiam habes quid si citatio esset nulla.

c P. PAV. P. ¶ Que sunt actiones. Actiones autem personales in rescripto tolluntur eo tempore quo actiones mere reales. vide Lom. consi. litj. & que scripsi in l. omnes.

d ALEX. ¶ Certe sic. Hic ergo habes, qd officium iudicis prescribitur xxx. ann. hoc fallit in officio iudicis, qd datur ad restituendum fructus, quoniam spatio trium annorum illi prescribitur pio. Hec est gl. singularis in l. sequitur. §. fructus. ff. de vsuc. & alle quod quotiescunque verba diriguntur ad iudicem, semper datur officium iudicis. Bl. est multū singu. in l. si forte. §. de collatio. l. si res obligata. in fi. de leg. j. Querela tamē que intentatur, vt no. gl. & Bar. in l. post humus. §. si quis ex his. ff. de in of. test. in fi. Item iuri, inquirendi, licet fiat per officiū iudicis non prescribitur eo modo quo regulariter prescribitur officio iudicis, vt no. dixit bar. in l. querela. j. de fal. & not. glo. ibi limitat hanc regulam quod officio iudicis prescribatur xxx. ann. Singulariter limita vt per Bar. in l. pretor. §. fin. de oper. no. nuncia. videlicet qd sibi non prescribatur, quando nō habet causam de iure pretoris. sed ex iure quod semper instat, vt est videre in nūciatione noui operis. Sic & da per emptore, & similes. qd tene mēti. Adde etiā casum, in quo anno prescribitur, vt si vole petere catastrum emendari, qz in eo sui lesus. Ita dixit not. in l. forma. ff. de censib. per l. qui se grauatos. lib. xj. Item videtur qd finiatur anno, a die tamen scientie. & taciturnitatis, in casu quādo cōsanguineus vult reuocare feudū alienatū a cōsanguineo per ter. no. in c. Titius. si de feu. fue. contro. Et idē per hoc videtur dicendum in vicino volente reuocare rem alienatā in vicinum remotiorem, ex forma iuris, vel statuti, & idem in emphyteusi vel ecclesiastica incidente in cōmissum, quod ea finita per generationē extinctam, possint vt descendentes petere cā sibi cōfirmari, intra annū tātum. Et ita intelligitur q dixit Bar. in l. j. §. sumitur. ff. de aqua quotidiana & estiua. & in l. j. in fi. ff. de priui. credi. & videtur velle. Bar. in d. l. pretor. §. fi. de oper. no. nun. Adde qd quando officiū iudicis prescribitur spatio decem dierū quādo succedit in loco appellationis vt in casu l. arbitrio, secundum vnā lect. ff. qui satisd. cog. & ibi voluerūt aliquid, licet secundum opinionē istam ibi relatam in prin. per. gl. Bal. videtur qd non prescribatur spatio decē dierum, prout in appellationibus, immo videtur diuersificare, de quo ibi per doct. ad qd bene facit. qd not. dicit Ange. & ibi per doc. in l. j. §. si quis tutor. ff. quādo appellā. sit & dicit bar. in l. qd iussu. ff. de re iudica. & intra quantum tēpus possit interlocutoria reuocari, & hanc gl. allegat pro singulari Bal. in l. etiā. j. de exec. rei iud. Quanto tēpore prescribatur iuri dicendi sententiā nullam, vide bal. hic, & latius in l. data opera. Adde inquantum Domi. Aler. hic in apostilla dicit quod in casu, in quo cōsanguineus vult reuocare feudum a consanguineo alienato, quod taciturnitas vnius anni ei prescribit, quod hic Bal. non videtur simpliciter fateri, sed esse considerandum, an agnati veniant ex successione, vel non. Ita dicit ipse eius cons. cxvj. in fine. primo vol. & quod officium iudicis prescribatur spatio. xxx. ann. tenuit Bald. consil. cccxv. secundo volum.

LEX IIII.

1 ¶ Exceptio prescriptionis xxx. vel xl. annorum impedit contestationem, & nume.

2 Obligatio hodie tollitur tempore.

a **Omnes.** †Omnes actiones, que xxx. an. spatio tolluntur. hoc dicit. Hic videtur expressus casus,
1 †qd exceptio prescriptionis xxx. vel xl. an. impedit lit. contestationem, nullum ius priuatū vel publicū, &c. qd extincto eum est
mandato, & sic impedit moueri in iudicio litē, & super eo agitur,
esse mouit ter. §. eo. l. prior. in fi. ibi nulli, mouendi. Item per hāc
3 legem dicunt Ultramon. †quod hodie obligatio tollitur tempore
relicta olim secus, vt l. obligationum fere. §. placet. ff. de act. & obl.
& hoc colligitur ex ista lege ibi, sit liber, & ex presentis saluberri-
me legis plenissima munitione securus. ¶ Pro hoc supra. l. prori,
circa prin. ibi viuendi, vlterius non habent facultatem. quod dic
vt plene dixi in l. ij. ff. rem ra. hab. Letera die vt in gloss. &c.

ADDITIO.

1 ALEX. ¶ Omne. Adde tū, qd actio, que oritur ex varijs figuris causarū, tollat longo tēpore. Idem in actionibus realibus, & in rem scriptis. Idē in actione personali iuncta reali. l. ij. & ibi hoc Bald. qd metus causa. P. PAV. P. ¶ Omnes. Circa hoc qd actio personalis in rescripto tollatur intra decem vel viginti an. sicut mere realis. & rationem vide per Lom. in consi. lxij. incipien. Leonardus Merzarius. officio autem iudicis prescribitur xxx. ann. vel tempore vite. Jaso. in l. pretor. §. fi quando. de oper. nou. nūci.

LEX V.

1 **Prescriptionem.** †Curiales non prescribunt libertatem quadraginta ann. h. d.

LEX VI.

a **Comperit.** †Prestatio tributi, que fit in re-
1 cognitione vniuersalis dominij, tempore non tollitur, hoc dicit. Est argumen, q contra
b prestationem decimarum non possit prescribi. b Querit gl. an idē
2 sit in emphyteuta. †Dicit gl. quod sic, vt j. eo. l. cum notissimi. in fine. Ista questio potest intelligi duobus modis. Uno modo, an emphyteuta non soluendo pensionem, liberationem prescribat, & tunc si gl. diceret quod non, male diceret, quia omnis actio, & omnis petitio tollitur tanto tempore, vt §. eo. l. sicut. Nec obstat
* hec lex. quia loquitur de prescriptione, que fit in recognitionē* vtilis dominij. Item posset intelligi hec questio, an idem sit in emphyteuta, soluēte pensionem, vt non prescribat dominium. Hoc modo gl. diceret verum. Itē posset intelligi, an idem sit in emphyteuta scilicet, an soluendo canonem per xxx. an. vel xl. prescribat ius emphyteuticum, licet ab initio iura emphyteutica non fuerunt ei concessa, & tunc diceret verum sicut hac lege permittitur prescriaere dominum salua prestatione tributi, ita emphyteuta potest prescribere ius emphyteuticū, salua canonis prestatione. Hoc nota. §. de iure emphyteuti. l. ij. in. fine magne glosse.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Comperit. Quomodo ista l. intelligatur, vide Alexan. consi. xxx. vol. v. Perus. in c. ad audientiam. de prescripti. vbi etiam per Felin.

b ALEX. ¶ Nō posset prescribi. Sicut nō prescribitur in trib. vide casum in c. cū nō liceat. de prescri. & xxvj. q. ij. cleri. per gl. Ioan. §. res fisci. Inst. de vsuc. & gl. in l. pen. de fundis limitro. li. xj. Et an emphyteuta prescribat. vide in l. male. & qō ibi dixi posteā. §. eo. & Bald. in l. cū notissimi. §. fi. j. eo. & vide bal. in l. neque. §. de vsufr. & Bar. in l. ij. §. ex prio. ff. de acq. pos. Adde post apostillam an emphyteuta soluendo canonem pro re. que non erat emphyteutica, sibi preiudicet. vide Bal. consi. xx. ij. vol. & ibi etiā an talis emphyteusis prescripta sit realis sicut pactū, & quam naturā habeat, & an possidens bona emphyteutica vt in spatio quinquaginta annorum prescribatur vide eundem Bal. consi. cccxl. ij. vol.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ In recognitione. Nō aūt ius dius supremi dominij possit prescribi, vide plures remissiones p Fel. in c. cum non liceat. & in c. cum nobis. de prescrip.

LEX VII.

1 ¶ Quando prescriptio interrūpitur per actionem, an actio perpetuetur in xl. annis. & nu. 1.

3 Creditor possidet pignus, preterquam quo ad prescriptionem.

4 Eu iuri offerendi possit prescribi.

a **Cum notissimi.** a Hec reputatur bona l.
1 †Actioni hypothecarie ab extraneo possessore xxx. annis prescribitur, nisi fuerit interrupta a debitore, vel eius herede xl. an. a secūdo vero creditore, vel a debitore similiter xl. an. Idem eo mortuo, si eius admiculo vtatur, alias xxx. Idem in iure offerēdi. l. d. vsq; ad §. illo. Dicitur hic in fi. q prescriptio per solam cōuentionē interrūpit. Cōtra, imo etiā per executoris intimationē, & vt §. eo. l. sicut. fol. gloss.
b ■ Hoc verbū solam, excludit lit. cōtest. non executoris missionem, &
2 dicit bene, &c. Querit gl. quādo prescriptio † interrumpit per citationē, vt tunc actio perpetuetur in xl. annis, an de beat inchoari de nouo prima prescriptio? & hic dicit diligēter aduertendū, qz per solam lit. conte. actio perpetuatur in longius tēpus, vt j. eo. l. fi. non per citationem, qd est notandum. licet gl. de hoc dubitauerit, §. eo. l. sicut. in fi. gl. que est super verbo. per executorem, & illud qd gl. dicit, est verū ex parte actoris, sed ex parte rei, eo casu quo exceptio est temporalis, exceptio perpetuatur per solam cōuentionem, vt l. si intra. §. de non nu. pec. & hanc gl. tenuit dñs Richar. & Ioan. in quadā questione, quam disputauit. Et facit ad questionem, que fuit in ciuitate ista, antequam veni huc. Sta
c tuto hic cauetur, qd qui non petijt debitum per decennū, non audiatur vlterius. Modo quidam petijt debitum per solam citationem, & exinde sunt elapsi decem anni, an sufficiat? Certe nō sufficit creditori, qz illa citatio interrumpit prescriptionem primā, non autem perpetuat. & vide glo. super verbo. Solam conuentionem, quam nota & tene menti. Querit glo. quomodo potest dura-

re actio hypothecaria, cũ psonalis extinguat xxx. annis. Dic vt
3 in l. intelligere. de lui. pig. Quero, † vtrum[d] creditor possideat pi-
d gnus. Glo. hic disputat. Ueritas est, qd possidet preter quã quo
* ad prescriptionẽ, * vt l. serui nomine. ff. de vsuc. Quero, [e] † vtrũ iu-
e ri offerend.[f] possit prescribi. Tex. est hic qd sic Gl. videtur hic te
4 nere contrariũ, et gl. in l. si rem. §. omnis. de pig. act. Docto. nostri
f communiter dicũt, qd est quoddã ius offerendi, qd competit per
g modum iuris, vt puta secundus creditor habet ius offerendi[g], et
confirmãdi sibi pignus, hoc tollitur spatio xxx. vel. xl. ann. vt hic.
Quoddam est ius offerendi, qd cõpetit per modum cuiusdam fa
cultatis. Uerbi gratia, debitor potest quandocunqz vult, offerre
* debitũ creditori, et pign[us] reluere. Ista facultas * nunqȝ potest pre
scribi, sicut nec illa facultas, eũdi p viã publicã. qr licet per mille
annos nõ iueris, semp poteris ire, vt ff. de via publ. l. viã publicã.

ADDITIONES.

a ¶ Cum notissimi. Pro intellectu huius legis facit vnũ dictum in clem. ij. vt lite pend. vbi dicitur qd per citationem inducitur litis pendentia. Sed ibi querunt doct. vtrũ etiam citatio inducat pendentiam, licet nuncius citans non fecerit relationẽ iudici. Et concludunt qd non. Et hoc dicebat esse singularissimum dictum Petr. de Ancha. per quod arguebat illud, quod hic dicitur, interrumpi prescriptionem per nuncium, est verum, si de citatione fit relatio iudici, et redigatur in scriptis. Et istud dictum dicebat se audiuisse a domino Bald. qui allegat Guliel. hoc tenuisse, et dicit Bal. in quodam repertorio super Inno. qd prescriptiones, que sunt mere odiose interrumpuntur per solã citationem l. sicut. §. eo. nisi citatio secũ nõ poterit trahere suũ effectum. vt quia circunducatur propter contumaciã actoris, tũc enim est perfecta citatio, qr non constat ex suis partibus, sed est in causa caduci. Allegat Guliel. in dicta l. sicut. et facit qd not. i l. pater. supra, ne de statu defun. et in auth. offeratur. §. de lit. contest. et idem Bal. in l. fi. de eo per quẽ fac. erit et in l. et post edictũ. de iudi. Sed an propter exceptionem obiectam perpetuetur actio, vide Bar. in l. omnes. de regu. iur. Et de hac q. de qua hic, vide Ang. in l. sicut, in prin §. eod. et vide que hic post Bal. circa interruptionem, que fit per litis contest. Item casum adde, in quo quelibet interruptio, etiam extraiudicialiter perpetuat actionẽ, puta si tẽpus sit appositũ causa limitãde obligationis, et ex hoc conuenit pro tanto. Ita dicit Paul. de Castr. in l. eũ qui ita. de verbo. obli. per tex. in l. si mandato. §. ille. ff. mand. Adde huic apostille Bar. consil. cixvij. j. volu. inci. in Christi nomine, proponitur. vbi videtur velle quod sola citatio nõ sufficiat ad interrumpendum prescriptionem, licet appareat de relatione, nisi statutum diceret, qd relatio in nuncij stetur, tunc licet non appareat de commissione iudicis, quia presumitur pro officiali, dicit citationem interrumpere prescriptio, licet etiam esset generalis, et indiscreta. Et an ex legato debiti interrumpatur prescriptio, vide Bal. consil. cxxv. iij. volu.

b ¶ Querit gl. quando prescriptio. Uide Bar. et Mod. in l. edicto, ff. de eo per quem factum erit.

c ¶ Statuto cauetur, per decennium, etc. An si per solam citationem perpetuetur? an illud statutum valeat, vide Bar. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsuc. et de questione per Bal. in q. statuto cauetur qd feneratori in fi. etc. et per bar. i l. is qui repu. circa fi. ff. quib. ex cau. ma. et facit l. si is qui pro empt. cũ ibi not. per Bar. ff. de vsuc. et idem tenet quod hic bart. in l. fi. in prin. de eo per quem fac. erit. et Ang. et Imol. in l. si seruũ. §. sequitur. de verb. obli. et Salic. in l. fin. j. eod. Adde an stante predicto statuto, si contra aliquem de restituendo grauatum ecclesie sit prescriptũ vigore talis statuti, an ecclesie erit preiudicium, vide Pet. de Anch. consi. cclix.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Prescriptionẽ. Itẽ ipse creditor qui is bõe fidei acciperet rẽ alienã pignori, credẽs eã esse debitoris, nũqȝ pôt pscribere ius hypothece. vt dt no. bal. i l. si siue. §. ad vellei.

d ¶ Quero vtrum. Utrum creditor possideat pignus. Adde per gl. et doc. in l. sciẽdum. §. creditor. ff. qui satisd. cog. Et videtur qd si loquamur respectu ipsius pignoris, creditor possidet ciuiliter, et naturaliter, quod patet, qr ei competit seruiana, seu hypothecaria, que possessionem auocat, in l. cum venditor. de euic. secus si respectu dominij. l. si vendidero. §. cum autẽ. de furtis. et l. si mulier. §. in posses. quod met. cau, sed representat imaginem debitoris, vt hic. et vide Bal. pro hoc vide l. j. et ij. §. si aduersus creditorem.

e ¶ Quero, vtrũ iuri offerendi. An iuri offerẽdi, vel facultati, prescribi possit? qd facit an iuri adeundi, etc. si cum sit quedam facultas secundum quosdã, vt Sali. et Bal. in l. pignori. ff. de vsuc. Et adde qd quãdo in pignoribus est appositum pactum legis commissorie, tunc odio creditoris iuri offerẽdi nõ prescribit. Ita singulariter no. tex. et bal. i co. j. de feu. dato in vicẽ l. cõmissorie. licet aliqui, vt ipse refert, apponãt illũ tex. aliter, qui dicũt qȝ prescribitur iuri offerẽdi xxx. annis, si creditor est in pos. Sz si debitor est in possessione et cõueniatur hypothecaria, iuri offerẽdi nũquam prescribitur. l. pure. §. fin. ff. de doli. exce. Alij dicunt aliter, vt ibi, etiam per bal. dicit etiã Inn. in c. nõ est consue. in vj. qd illa, que sunt in mera volũtate nõ sunt prescriptibilia, dic vt ibi per eum. Faciunt ad hec, que no. gl. in l. fi. de anna. excep. vbi arbitrio non prescribitur, secundum bal. in l. petẽs. §. de pact. vbi etiã dicit, qd stipulationi nõ liquide vnquam prescribitur. Ad questionẽ bar. hic vide per Moder. in §. actionum, Instit. de actio. Adde huic apostille Bal. consi. xiij. primo volu. P. PAV. P. ¶ Offerendi. Uide de Ang. cons. lv. inci. Guliel. vide quoddam consilium Frã. post cons. Ang. incip. diligenter. et consi. sequen. Bart. inci. In Christi Saluatoris nostri nomine, vide Berta. in versi. prescriptio. vide de Bal. in c. j. de feud. da. in vi. l. commisso. et in c. fi. ad fi. eod. titu. et in c. j. §. porro. qualiter olim feud. ali. vide pro limitatione regule, quod facultati nunquam prescribitur Ang. in d. cons. de quo habes ad bar. in l. licet. C. de iure delib. Itẽ an facultati seu iuri declarandi aliquid prescribatur, vide Ias. in l. petens, C. de pac. vide quomodo facultati seu iuri declarãdi aliquid prescribatur, vide Ias. in l. petens. C. de pact. Are. in l. ij. et iij. de acqui. hered. Felin. in ca. cum accessissent. de cõsti. vide qd iuri offerẽdi nõ prescribatur, de quo p bart. hic et in l. pignori. ff. de vsuc. vbi assignat pulchram rationẽ, vide etiã Aret. in §. actionum. Inst. de actio. de Petr. Aluar. in repe. §. si pac. et in l. rescriptum. de pac. Item iuri offerendi vel implendi conditionẽ potestatiuã prescribatur, vide Are. in l. quandiu, vlt. de acqui. her. et dum supra dicitur de iure offerendi in pacto de retrouendendo, de quo loquitur Angel. in cons. lv. etiam vide que habes ad Barto. in l. j. ff. de vsucap.

f P. PAV. P. ¶ Habet i[us]. Uide de hoc ad bar. i l. j. §. si aduer. cre.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ista facultas. In cõtrarium vide bal. in c. pastoralis. de offi. ordi. Sz idem Bal. tz istã opinionẽ bar. in rub. de consti. et vide ad materiã aliquid per Aret. in l. iij. ad fi. ff. de acqui. posses.

1 **§. Illud autem.** † In obligationibus * in diem, vel sub conditione incipit currere tempus adueniente die, vel conditione, [a] et per possessionẽ rei obligate, per secundam cautionẽ, vel debiti agnitionem, fit interruptio prescriptionis. h. d. Gloss. hic querit, quot sunt modi, et de effectu interruptionis, de qua feci tibi vnam petitionem in l. naturaliter. ff. de vsuc. et ibi vide, et not. hanc glossam

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ In obligationibus. Istud limita vt p Imo. in l. qui bis idẽ. de verb. obl. et vide Alex. in l. scire debemus. §. si a fure. in ij. col. eo. tit.

a P. PAV. P. ¶ Uel conditione. Uide Areti. in l. quandiu, vlti. de acquir. heredita.

1 ☞ In obligationibus annuis, vel menstruis a quo tempore incipiat prescriptio currere, et num. 2.

a **§. In his etiam.** [a] In obligationib[us] annuis, menstruis, non initiũ obligationis,
2 sed initiũ tpis, in quo obligatio cessat, inspicitur. h. d. Quero, et reuoco in dubium, in obligationibus istis annuis, vel mẽstruis, a quo tempore incipiat currere prescriptio. In hoc sunt tres vel quatuor opiniones, vna est qd a die cessationis incipiat currere pro illo anno, in quo est cessatũ, in secũdo, pro secũdo, in tertio, pro tertio, et sic de singulis, et sic quot sunt prestationes, tot sunt tpa. qr ab initio, quo cepit cessare, incipit currere pro toto tpe. et pro sequẽtibus annis. Alia est qȝ omnium annorum currat a tempore quo est cessatum. Tertia qd distinguitur, et ista est opinio et glo. etiam, qd ista opinio secunda sit vera in stipulatione, stipulatio annua sit vna pro toto tempore, in legatis vero vera precedẽs opinio, qr quot sunt anni, tot legata. Doctor. vltramontani reprehendunt hanc opinionem. Nam lz stipulatio annua sit vna, tamen constat quod pro sequẽtibus annis est in diem, ergo ante diem non currit prescriptio pro annis sequẽtibus. vt §. eod. l. §. illud.
b Ego volens[b] sustinere opinio. glo. nostre dico qd lz pro annis sequentibus obligatio sit in diẽ, tamen qr pro eo qȝ est de presenti, potest agi etiam de futuro, vt l. j. §. de fideic. et dixi §. col. male agitur. in fi. qd currit prescriptio pro toto tempore, sicut pro toto tẽpore potest agere. Nec obstat §. illud qr ibi loquitur de obligatione in diẽ, qȝ non poterit statim agi, in legatis vero dico idem qȝ gl. qr cum ante diem non sit nata actio, non potest tolli. Sed pones ante diem natam actionem, sed executionem esse dilatam vt §. qñ di. le. ce. l. ex his. et ff. qñ dies leg. ce. l. si cũ prefinitio dico idem in legatis, qd in stipulationibus, et ita pôt intelligi hic.

ADDITIO.

a ¶ In his etiã promissionibus. Uide quod no. Bar. in l. sicut in annos, qui. mod. vsuf. ami. latius in l. de pupillo. §. si pluribus post gl. ibi. de ope. no. nun. et qd no. bald. in c. j. inter parco. §. j. de lege cõ. vide per Spe. in ti. de loca. §. nunc aliqua. ver. cxij. et Ann. in l. si Stichum. §. stipulatio. de verb. obl. vbi limitat ista procedere in

si in

si in promissione annua est adiectum distributiuum, quia tunc sunt plures. Et in legatis limita notabiliter per Bal. in l. j. ad fin. in ver. modo quero. j. de sent. que sine certa quantit.

b P. PAV. P. ¶ Ego volens. Vide Alexand. late in l. de pupillo. §. de pluribus. de ope. no. nun. z alios post Bart. ibi vide Fel. in c. auditis. de prescrip. post Abb. ibi vide Barb. late consil. lix. volu. iii. in j. dub. vbi loquitur in statuto inducente prescriptionem per decem annos vel viginti, z in secundo dubio ponit an per solutionem factam alicui annis precedentibus sit perpetua actio ista, vt talis prescriptio locum habere non possit.

c **§. Nulla scilicet danda.** [a]Emphiteuta, [*]vt colonus, nullo tempore prescribit. hoc dicit. Idem dicit. l. male agitur. §. eod.

ADDITIO.

a ¶ Nulla scilicet, danda. Adde l. neque. z ibi Bald. §. de vsufruc. z Bart. in l. competit. §. eodem.

LEX VIII.

Iquis. [a]†Per prescriptionem longi temporis [*]queritur ius vendicandi, idem per prescriptionem longissimi temporis bona fide factam, sed male fidei possessor solam exceptionem acquirit. † Item violentus inuasor non potest reierre questionem dominij. hoc dicit vsq; ad [*]sed z si quis. No. istum ver*. sed hec contra. super verbo, iste quia nescio alibi, z singularis est. Tene menti hanc legem, quia tota ista lex est singularis, z notabilis. z distingue vt tex. dicit.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Si quis. Hoc procedit in violento, nō in clandestino. Casus est sing. in l. si de eo. §. fin. ff. de acquirend. poss.

P. PAV. P. ¶ Si quis. Ar requiratur decretum vel vtile dominium. vide latissime Fel. in rub. extra. de prescrip. vide etiam que habes ad Bart. in l. fi. §. de presc. long. temp. z in auth. nisi trienale de bonis mater. Item quod dominium acquiratur, vide Ja. in l. traditionibus. C. de pact. z in l. iij. §. iij. de verbo. obli. z ibi etiam an habeat locum contra heredem.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Ho. istum ver. Istuz tex. dum dicit q agenti interdicto vnde vi nō obstat exceptio dominij, limita z intellige vt per Alex. post alios in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss.

a **§ Sed si quis.** [a]In reali, ille contra quem est facta missio ex primo decreto, eam recuperat intra annum, post annum nō auditur, nisi de proprietate. [*]hoc dicit.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Sed z si quis. Hoc verū nisi primo latitauit, secundum gl. mirabilē coniunctā cum l. si priusquam. de ope. no. nū. vbi alia singularis limitatio datur ad hūc §. qō nō audiatur intra annū ad renouationē cautiōis sic missionis ex primo decreto, que est modici pretij dicit. ¶ Sed z si qs. De intellectu huius singularis versi. vide que no. bar. in l. sciendum. in prin. ff. sol. mat. z Jun. in c. ad aures. de presc. z bal. in l. si quis ad se. in ij. not. j. ad l. Jul. de vi. vide qs dixi in l. fin. in prin. ff. de eo per quē fac. erit bal. in l. ij. in vers. ij. quero. de serui. z aqua, z in l. vis eius. C. & proba. z Alex. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. de acqui. pos.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Proprietate. Istud vltimum limita vt colligit Alex. post alios in l. si prius. ff. de oper. no. nuntiat. ex verbis glo. z Bar. ibi.

LEX IX.

Epe. [*]Per litis contestationem actio in xl. annis perpetuatur*. hoc dicit.

ADDITIO.

a CLAVD. DE SEISS. ¶ Perpetuatur. Istud est verum nisi actor malitiose litē prosequi distulisset. Nam tunc nec actio perpetuatur, nec prescriptio interrumpitur. ita dicit gl. notab. in c. plaeuit. §. potest. xv. q. ij. Item istud quod hic dicitur in tex. habet etiam locum quando iuratū est, vt est tex. in l. nam z postea. §. si is qui. de iureiu. vbi Bar. z doc. ponunt singularem cautelam, qō contractu durat semper xl. annis. scilicet quod deferatur iuramentum inter contrahentes. Item adde quod si reus dilatet per eum stat quominus lis contestatur, habetur pro contestata quantum ad effectum perpetuationis, vt dicit Paul. de Ca. in l. si cum §. qui iniuriarum ff. si quis cautio. z ibi plene per Alex. Itē ad idem quod primo loco notaui vide Bar. z doc. post. gl. in l. cuz mora. §. de transac. z quod scriptum est post Bar. in l. cū lite mora. ff. sud. fol. Nunquid autem percapturam z sic per citationem realem interrumpatur prescriptio sicut per verbalem, vide Ang. Are. in quodam suo cons. quod est insertum iurer consilia Alex. in cons. xxxvij. vol. ij. Item nunqui ista lex habeat locum stante statuto quod si debitor non petierit intra decem annos, nō audiatur postea, seu priuetur iure suo vide alex. in l. si quis priore. ff. ad Trebellia.

De annali exceptione. Rubr. XL.

LEX I.

1 ¶ Si prescriptio fuerit interrupta per inundationem, cessante inundatione bonefidei possessor prescribens non restituitur in integrum. z nume. z.

3 Actio cōmuni diuidendo. z fami. erci. nascit ex quasi contractu.

4 An actionibus communi diuidendo. z famil. erci. prescribatur.

5 Quando nascatur actio pro socio. pignoratitia z depositi.

a **Super annali.** [a]†Exceptiōe annali sublata omnes psonales a-
1 ctiones triginta annorū spatio tolluntur. nisi sup his lis fuerit contestata. hypothecaria vero quadraginta ann. z illi qui non potest agere, [b]non currit prescriptio [c]. hoc di-
b c cit. Dicitur. hic. qō omnes actiones personales tolluntur xxx. an. excepta hypothecaria. contra. §. tit. j. l. omnes. Solu. Fateor qō sunt aliqui casus in quibus prescriptio xl. ann. habeat locum. vt in l. contraria. z qō no. in duabus legibus sequentibus ad illam.

b Circa hanc l. [d]formant gl. multas questiones †quero, quid si bone
2 fidei possessor prescribens pdidit possessionē per inundationem. z sic fuerit interrupta prescriptio, an in integrū restituatur in ūdatione cessante. Bl. determinat qō non. z bene. q. non debet quis restitui ad lucrū faciendū cū aliena iactura. vt l. sciendū. ff. ex quibus causis ma. de furtis. l. si is qui. Unde qō finis istius glos. que
3 dicit, sed arguitur contra. &c. Illud est verū. †Quero, vnde nascatur actio cōmuni diuidendo z familie erciscun. Mar. dicebat q
c 4 ex volūtate. Bl. ex quasi cōtractu. ista est vera. Quero, †vtrū illis
f actionibus prescribatur [f]. Mar. dicit qō demum ei prescribitur, qui non possidet. Bl. videtur dicere cōtra. z sic. si ego steti in communione tecū xxx. annis, nō potero agere cōtra te, vt dividam [g], scōm gl. Doct. moder. sunt in cōtraria opi. Tā donec stamus in cōmunione. z si simul possidemus, vnus aliū recognoscit in socū z sic cessat prescriptio. vt §. tit. pri. l. cum notissimi. §. sed z si quis. Preterea actio cōmuni diuidūdo. z familie erci. cōpetit etiam ratione doli vel culpe. sz nō est dubiū. qō ea die qua tu vis dividere, committis dolū, ergo eadē die nascetur ista actio. z ei nō esset prescriptū. z istud doctores cōmuniter tenent. Quero †quādo nascatur actio pro socio. Bl. pōit hic. Dic vt. l. eo ruptionē. §. de vsuf. z §. pro socio. tandiu. Quero, †qd de pignoratitia actiōe. Dic vt
5 in l. si rē. §. omnis. ff. de pignoratitia actiōe. Quero †qd de actiōe
6 7 depositi. dic vt in l. si stipulatus sum mihi. §. j. ff. de sol. z ibi plene per me.

ADDITIO.

a ¶ Super annali. Qualiter intelligas hec regu. nō valenti agere, non currit prescriptio vide notabiliter Bar. in l. Senat. [h]. de offic. presi. z Bal. in l. in rebus. de iur. dotium.

b P. PAV. P. ¶ Potest agere. Vide que habes post bar. z Alex. in l. senatusconsul. ff. de offic. presi. z bar. vbi habes. quid si qs impeditus facto suo.

c ¶ Non currit prescriptio. Intellige est impedimentū iuris. secus si facti. q. tunc currit prescriptio. Ita dicit bal. in l. j. in xxij. opp. §. qui admit. allega. iura. que vide per eū in xxiij. z xxiij. oppo. Et primam limitationem sequitur Bart. in l. j. §. si quis autem. ff. de itine. actuq; priua.

b ¶ Circa hanc l. z an quis restituatur propter impedimentū facti, vide Bal. z Ang. in l. sicut. z qō ibi dixi. §. eo. z bal. in l. rebus. §. de iure dotium.

e ¶ Nascatur actio communi diui. Vide qō not. in l. si non sortem. §. si certum. ff. de cond. inde. Et adde similem glo. in l. fi. §. communi dividun. z Bal. in l. fin. §. finium regun. tenent idem q Barto. hic, z vide per Mod. in §. quedam. Justi. de ac. z Jo. an. in addi. tio. Spec. in tit. de iudic. in quarta parte. in §. sequitur. in addi. one que incipit. in §. ad hec, &c.

f P. PAV. P. ¶ Actionibus prescribat. Adde tamen q in casu in quo prescribitur xxx. anno. istud fallit in feudis. vide Rom. sing. ccccc xxviij. incip. actione communi diuid.

LEX II.

a **Vt perfectius.** [a]Si possessor prescribēs est absens, vel furiosus, vel infans, vel in potestate positus, pōt ei fieri interruptio prescriptionis. p denunciationem factam presidi, vel episc. h. d. aduerte. qz hec tota lex loquitur in reali. Opp. vsucapio triennij. z prescriptio longi temporis. non interrumpitur, nisi per litis contestationē. vt l. si post acceptū. ff. de rei ven. Sol. Corrigitur in quatuor casibus hic expressis in alijs remanent iura antiqua. in correcta. Querit, an per hanc legē tollatur beneficiuz restitutionis. q. in istis quatuor casibus competit. Dic vt in gl. que dicit q non. Idem no. in l. Julianus. ex quibus causis maio.

ADDITIO.

a ¶ Ut perfectius. Vide ad legem istam, que habentur per doctores ꝛ Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi, ff. de oper. noui. nũciat. ꝛ in l. non solum §. morte. eodem titu lo. Et hanc legem limita per gloss. sing. ꝛ ibi Bartol. in l. cum heredi. ff. ad Trebellia. ꝛ Bald. ꝛ Angel. hic, in princip.

LEX III.

5 ¶ Faciens aliquem citari generaliter, hoc modo vt veniat ei respõsurus de iure non interrumpit prescriptionem.

1 Lex multis. Hec est sing. lex. † Citatio facta, seu libellus, sup vna summa, vel super obligatione, non expressa causa, vel summa, sufficit ad interrumpendum omnem prescriptionem, que sub illa
a lius petitionis generalitate a potest cõprehẽdi, h. d. notabilis, ꝛ singularis lex. Not. q̃ procedit † libellus si exprimatur quantitas, licet non exprimatur causa. Secundo not. procedere libellum, lli
b cet nõ exprimatur quãtitas b neque causa, si tamen simpliciter dicam aduersariũ mihi obnoxium. Tertio not. † q̃s qui in persona
3 lẽ libellũ generaliter producit, videtur omne ius suũ in iudicio deduxisse. Hodie multũ clare est declaratum per text. c. abbate sane,
4 de re iud. libr. vj. Ulti. nũ. † q̃s generalis petitio sufficit ad interrumpendum prescriptionẽ in omnibus, que sub illa generalitate
c comprehenduntur. Oppo. q̃s talis libellus incertus c non debet admitti, q̃ per eum non redditur certus aduersarius, an velit cedere, vel concedere. Sol. Fateor quod non debet procedere. do nec declaretur, tamen quãtũ ad interrumpendã prescriptionẽ
d sufficit, vt hac lege. Querit gl. d quid si quãtitates essent diuerse, vt puta, ex vna causa decẽ, ex alia xx. ꝛ ex alia xxx. ꝛc. tũc die vt in
5 gl. ¶ Quero. † pone aliquis fecit aliquẽ citari gñaliter vt veniret ei respõsurus de iure, vtrum sufficiat hoc ad interrumpendam prescriptionem. Puto q̃s non, quia necesse est quod dicat quãtitatem sibi debitam, vel eũ dicat sibi obligatum. Vide de hoc saltem debet esse certus reus, vtrũ agatur personali, vel in rem, vel vtrum agatur de quantitate, vel de specie, vt ex hac l. colligitur.

ADDITIO.

a ¶ Generalitate. Adde tamen, q̃s non procedit libellus generalis productus coram aliquo, cui attributa est iurisdictio, in certo ꝛ determinato casu, q̃ non procedit libellus coram eo productus, nisi in eo fiat specificata mẽtio de illa qualitate iurisdictionis. Et ita consuluit Auge. in consilio, data est sentẽtia ꝛ tenet Joã. An. in cap. cum sit generale. de foro cõpe. ꝛ dixit Bal. in l. edita. ꝛ libellus generalis cõcludit iudici, dũmodo probationes sint specifice. Et adde i materia que dixi ff. de rei vẽdicatio. l. j. §. armenta. ꝛ etiam executio instrumẽti generaliter petita valet, vt hic secundum Bal. in l. age cũ Beminano. supra. de transactio. ꝛ quod dicitur libellum defectiuũ nõ procedere vbi opponatur, intelligo, lite non contest. secundũ Bal. in l. exceptionem. ã. de probationibus. Et ista lex nõ procedit in criminalibus. secundum Bal. in l. j. de conf. ſ. ꝛ vide not. per Jac. de Belui. in disputatione, quã ponit in l. fin. j. de requi. reis. ꝛ hac l. no. in l. edita. circa princi. ã. de edend. ꝛ habetur in capit. ij. de lib. ob. Vide Bald. in i. per hanc. C. de tẽporibus appellationũ. l. cum quidam. vbi est, post eum. de fideicom. lib. ℨ quid si libellus est incertus, per relationẽ ad aliud vt puta, petijt q̃ sibi debetur ex testamento, an debeat admitti. Paulus de Castr. q̃ non, si est oppositum. Ita dicit ipse in l. v. §. si iudex. ff. de re iud. Sed q̃ si dico, peto omnes res meas, quas possides, vide Bar. in l. rei appellatione. ff. de verbo. significa. ꝛ Paulũ de Castr. in dicto §. si iudex. vbi dicit illud, q̃ libellus incert? non valet, si opponatur, est verũ in re principaliter petita, secus in accessoriis, vt puta, peto domũ cum massaritijs, vel funduin cum fructibus. Allegat Bar. in l. iij. §. armamẽta. de rei vendi. ꝛ ibi per eum. ꝛ vide Cyn. ꝛ Bal. C. de secũ. nup. l. j. seu authen. ibi posita, ꝛ ibi querunt, nũquid procedit libellus, peto castrum cũ suis pertinentijs. Itẽ valet iste libellus, dico te esse meũ consanguineum. licet non exprimã gradum cõsanguinitatis. Est tex. in cap. series. de testa. dicit tamen Specu. in tit. de lib. cõcep. §. fina. ver. caueat. q̃ si quis opponit non esse procedendum in causa, quia libellus est obscurus, quod tunc iudex debet libellũ reijcere. Probatur in capi. fin. de lib. ob. Et istud ibi voluit Aut. de Butri. secus si petitur declarari, quia tunc potest super tali libello procedi. ꝛ est declarandus, ꝛ ita intelligit ipse. Et vtrum libellus incertus procedat, quando incertitudo pendet a tertio, vide in l. vbi autem non apparet. §. an illud. de verb. obliga. Ad primum dictũ vide Alex. in l. j. ff. de edend. An iudex officio suo possit petere sibi declarari, vide post Bar. in l. iij. §. hoc autem. ff. de damno infecto. Et hanc limita non habere locum in criminalibus, nam? ꝛ si non opponatur, non valet. l. libellorũ. in prin. iũcto ver. q̃ si libelli. ꝛ ibi Bar. ff. de accu. ꝛ Alexand. in l. j. ff. de edẽn. Item valet rescriptũ incertum, in nomine rei, vt voluit Jo. And. in addi. Specu. in tit. de cita. §. j. verſicu. quid si ego. Et in citatorio debet post exprimi. vide Moder. in ca. cõsuluit. de offic. delega. ꝛ istũ tex. qui loquitur in actione generali. q̃s nõ procedat ad exceptionẽ, vide Bar. in l. j. §. Labeo. ff. de stu. Adde de libello generali Bald. consi. xiij. xiij. volumi. De incerta ratione rei. ꝛ quãtitatis. ꝛ quando a iudice sit lacerandus, vide etiam Bald. consi. cxj. j. volumine.

b P. P. A. V. P. ¶ Exprimatur quantitas. Extende istã regu. quod procedit libellus incertus parte non opponente, vt procedat etiã si libellus non excludatur de iure cõmuni vel municipali, sed foro competenti. Itẽ dtos casus in quib. non procedit libellus generalis, etiam parte non opponente, vide per Alex. cõsi. cccxcvij. an autem in executiuis, ꝛ in quib? proceditur sine figura iudicij procedat libellus incertus seu petitio seu preceptũ, vide omnino que habes addita in Bertachi. versi. clausula rescriptorum. ꝛ in versicu. sine figura iudicij. vbi multa habes Item multos casus in quibus procedit libellus generalis. ꝛ de regu. huius l. de Jaſ. in l. j. in prin. ff. de edẽd. Item quo? d possit iudex etiã parte non petente cogere actorem declarare libellum suum. ꝛ similiter reum declarare exceptiones, vide Jaſo. in l. age. in iti. not. C. de transactio. Item quod si opponatur partem non posse sequi sententiam suam, licet declararetur, secus si petatur declarari vide Socin. in l. edita. ꝛ Jaſo. ibi in ij. not. vide ad reg. etiam proxi. tione Dec. in cap. Dilecte. de iudic. vide late Felin. in cap. i. de libel. obla. vbi etiam quid in criminalibus.

c ¶ Incertus. An libellus incertus procedat, vide Bar. in l. edita, supra, de edend. ꝛ ibi Bar. in primo. genere cumulationis. vi de Bar. ꝛ ibi gloſſ. in l. j. in princi. de oper. noui. nuncia.

d ¶ Querit glo. An autem libellus sit nullus, licet generalis, vide gl. not. ibi debebit. in l. si rem. ff. de rei vendica. ꝛ ibi hoc tenet Jacob. Butri. videlicet quod sit nullus. ꝛ ibi vide Angel. ꝛ respõd. huic legi. q̃ hic loquitur de libello captatorio. ad interrumpendam prescri. sed cõtra. est verum quod tenet Specu. in tit. de instrũ. incit necessitatem. §. de seruitu. versi. quid si libellus est de elect. ꝛ in cap. de ordi. cog. Inn. in c. j. de libel. oblatione. Andr. Barb.

Quomodo & quando iudex sententiam proferre debeat. Rubr. XLIII.

¶ Hec rubrica continuatur per gl. vel aliter. Quedam sunt solemnitates, que precedunt sententiam, quedam requiruntur in ipso actu sententie, quedam sequuntur post sententiam. De primo loquitur iste tit. De secundo. j. titu. proxi. De tertio infra de execptio. rei iudicate.

LEX I.

1 ℨ Negatio proposita signo vniuersali facit equipollere cõtradictorio suo. ꝛ nu. 2.

3 Judex an ꝛ quando cogatur pronunciare contra absentẽ. ꝛ nume. §. 6.

4 Subscriptio principis probat quando redacta est in corpe ris, alias secus.

5 Judex male iudicans facit litem suam.

7 a Verbum solere, in quot vicibus verificetur, ꝛ an inducat necessitatem. ꝛ nu. 8.

a * Non semper. a † Quicquid iudicis prudentia committit, necessitati aliter non
citur. h. d. vel aliter. Verbũ solere in his, que habent
nem diffo rmem, non inducit necessitatem. h. d. Diuide. q̃ primo
ponit solutionem questionis tacite intellecte. Secũdo ponit mẽ
oziebatur dubiũ questionis. Tertio ei respondet vel illud solui.
Secunda ibi propter subscriptionem. Tertia ibi sic enim. ¶ Hoc
q̃ dixi in summario. concor. l. quicquid. ff. de iudi. Secũdo not. q̃
b verbum, solere, non importat necessitatẽ. ¶ Tertio no. q̃ dicit
2 non semper, coniuncto cum gl. † q̃s negatio prepõsita signo vniuersali, facit equipollere contradictorio suo. Simile habes in li gitimos. §. an ergo. ff. de leg. tuto. ꝛ l. in bello. §. j. de ca. ꝛ posti.
3 uer. Venio ad contraria, ꝛ oppo. † q̃s iudex cogatur pronunciare contra absentẽ, vt ã. de iud. l. properãdũ. §. finante ex glo. ibi Dicit glo. hec lex potest intelligi in reo absente. ꝛ tunc dicitur semper, ponit casualiter, sed temporaliter. q. d. illum non cogetur, puta si contra reum absentem liquet de cã. secus non liquet. vt hic. ꝛ l. contraria. Potest etiam intelligi in actore absentẽ, ꝛ tunc non semper ponitur casualiter, vel temporaliter. Limiliter eo modo quo ã. compellitur enim quando de cã liquet contra absentẽ. ꝛ secus si nõ liquet. Temporaliter. q̃ compellitur solum iuxta finem triẽnij. ꝛ non ante, vt l. properandũ. §. j. ã. de iud. ꝛ ibi not. Opp. de l. absentem. ff. de pe. Sol. glo. hic loquit in civilibus, vbi in criminalibus, in quib. distinguit, an pena sit maior relegationis, vel?

vel ſ. vt ibi, & l. ſeruum quoque. ſ. publice. ff. de procura. Oppo. tertio & videtur qđ ſubſcriptio principis nõ probet, vt ſ. de le. ij. cij. Reſpo. Hic loqtur qñ redacta eſt ſubſcriptio in corpore iuris quia tũc probat. alias ſecus. Extra gl. recitabat domi. Jac. Bu. gloſ. l. ſepe. de officio pꝛeſid. ſed eã omitto. ¶ Venio ad quedam alia dicit hic & iudex quãdoque cõpellitur iudicare quero per quem compellitur iudicare. Reſpond. quedã eſt cõpulſio propꝛie verecundie. eſt enim ſibi verecundia ſi nõ facit qđ debet, & de hoc loquitur l. Quint. ff. mãdat. & l. pecunie. ff. de aliment. & cibar. lega. Quedam eſt compulſio vera. que afficit perſonam, & ſic dico quod cõpellitur per ſuperiorem, impoſita pena, ſi neglexerit. De hoc habetis rubꝛi. ſpecialem, vt diffe. iudices. ſ. primo in princi. pio. Quedã eſt alia compulſio cauſatiua, ſi enim iudex non iudicat, tenetur parti ad intereſſe. Non dico qđ faciat litẽ ſuã, quia illud habet locũ in iudice male iudicante, nõ negligente. Item loquitur Inſtitut. de obligationib. que ex quaſi delictis naſcũtur. in pꝛinc. & l. ex maleficijs. ſ. ſi iudex. de actionib. & obligation. & de pœnis, & extraor. cog. l. vlti. & de iud. l. ſi filius. Sed cõtra negligẽ imꝛodita ſunt remedia in caſibus ſpecialib. vt videbitis vnum & mãcipia. de ſer. fugi. alia in l. ſi quando. ſupra de teſt. & l. ppe. mdum. ſ. ſinautẽ vtraque. ſ. de iudic. de magiſtrat. conue. & per etum tit. de dam. infe. l. iij. ſ. in cũ. ¶ Quero ſcdo. dicitur hic ſolere, quot vicibus inducatur iſtud ſolere, nunquã fui bene clarus de iſto verbo conſuetũ eſt, vel vſitatus eſt determinatum in l. de quibus. ff. de legib. & infra. que ſit longa cõſuetudo. Sed iſtud ſolitum eſt, vel ſolere. eſt nomẽ vniuerſale, qđ verificatur ex vno actu tantum Ter. eſt in l. Adela. ſ. j. de ali. & cib. lega. quod tenementi. ¶ Quero, & reuoco in dubium vtrũ verbũ, ſolere, pꝛoꝛa tum alegeinducat neceſſitatem, vel non, breuiter quãdoque verbum ſolet. ſi induceret neceſſitatem a lege incideremus in contrarietatẽ. & tunc exponitur ſolet. id eſt poteſt, vt l. poſt. edictũ. ff. de iudi. Si vero in contrarietatem non incideremus, & tũc aut illud cui adijcitur, habet rationẽ vniformem in qnolibet ſui caſu. & inducit neceſſitatem. vt not. ff. de ali. & cibꝛa. lega. l. j. & ne quid in loco public. l. ij. ſ. merito. Si vero habet diffformẽ tunc exponitur, ſolet, id eſt. poteſt. Hic eſt caſus hic. nã in quolibet caſu abſentie, non eſt eadem ratio, vt ex pꝛedictis apparet.

ADDITIO.

a ¶ Non ſemper. Vide cum Bar. in l. qđ iuſſit. de re iudica. vnum dixit ſingulariter bal. in l. Gallus. in pꝛin. de libe. & poſthu. & ibi l. vel ſtatutum pꝛocedit dando formam, vel regulam que importat neceſſitatem per illũ ter. vide facit ad ſtatuta diſponentia. qđ poteſtas poſſit inquirere de maleficijs, q tenetur hic facere. alias puniatur. quod non videtur verum, vt l. non quicquid. ff. de iudi. & ibi expreſſe Ange. videtur tenere contrarium, non obſt. text. quia ibi non inducitur per illum tex. ſed per alias leges.

P. P. A. V. P. ¶ Non ſemper. Iſta lex vnum dicit ſingulariter, ſed contrarium dicit Bart. in conſ. vij. incip. viſo cõpromiſſo. & refert Bal. dicere contrarium, & ita ipſe tenet, & vide ibi in ſubſcriptione fulg. vbi vult vnum ſingulare pro limitatione in l. non quicqd. & in hac l. quod quando aliquid committitur poteſtati iudicis, vel arbitri qui alias tenebatur facere. illa verba inducunt, vt intelligatur remiſſa neceſſitas. alias talia verba nihil operarentur vide ibi per eum. vide etiam eundem com. in conſi. lxviij. incip. in preſenti queſt. ante fin. vbi ſing. vult. allegando etiam Bal. in dicta l. Gallus. quod quãdo iudex ex poteſtate ſibi attributa a lege vel a principe non arctatur. tamen negari non poteſt ipſum errare ſi mentẽ ſtatuti diligenter non obſeruaret, ſuppoſita enim poteſtate. ſequitur neceſſitas dicendi. &c. vt ibi per eum not. & vide eundem conſi. clxviij. incip. venerabilis vir. in ij. dub. vbi allegat etiã Bald. d. l. Gallus. quia quãdo lex vel ſtatutum aliquid inducit pro forma inducitur etiam neceſſitas. ſi vtatur verpoſt tamen. poſtea arguit in contrarium in illo caſu vide p eum. Item q8 verbum poſt relatum ad iudicem importat neceſſitatem. vide Jaſ. in l. ad egregias. ff. de iureiu. & per eundem. l. Balthus in pꝛin. de lib. & poſthu. vbi etiam quid in alia materia.

b ¶ Quod dicit. Adde Bal. in l. ſi neceſſarias. ſ. ſi annua. de pignoꝛatio.

c ¶ Quedam alia Vide Bar. in l. j. in pꝛin. ff. de iuriſ. om. iud. Poſter eum compelli iudex pꝛopter finem inſtantie ferre ſentẽtiã, ſe cundũm. in extrauagan. ad reprimẽdam. in verbo pꝛocedatur allegat hic not. Facit quod habetur in l. ſeius. & augeri. ad le gem Fal. & quod ibi diri & ad quod ſ. diri adde Bal. in l. quid er go. ſ. pena grauior. ff. de infamibus. & vide Bal. hic & in authen. et qui. de temp. appel.

¶ Compulſio cauſatiua. Vide Bal. in l. manci. ſ. de ſer. fu. & in l. ſi ff. de va. & extraor. cogn. & ibi diri in l. quod iuſſu. ſ. de re iudic. vide Joan. And. in additio. Spe. in tit. de diſpu. & alleg. ſ. fin. & vide Bal. in cap. j. ſ. iudices. de pace iura. firman. & hic. & in l. manci pia. C. de ſer. fugi. & vide bar. in l. ſi. ſ. de magiſt. conue. & bar. ff. de fal. l. Paul. & Bald. in l. iubemus. ſ. de teſta. & in l. qui accuſare. de eden. & Inn. in cap. ſuper eo. quod met. cau.

e ¶ Solere. Et dicit Ly. in l. ij. ſ. de reb. cred. quod ſi quis bis. vel ter blaſphemauit. non dicitur cõſuetudinarie blaſphemare. Facit quod habetur in l. capitalium. ſ. famoſos. ff. de pœnis.

f POMA. ¶ Mels. Vide ibi per Alexand. in apoſtil. quod etiam addidi ibi.

g Neceſſitatem. Adde ea que not. Bar. in l. creditores. ſ. de pign. in rep. Vide Bald. in cap. ſ. de milite vaſ. qui contu. eſt. vbi dicit, non habere locum in feudis. Au. Barba.

LEX II.

1 Monitio facta a iudice habet vim peremptorij licet nõ expꝛimatur. nume. ſ.

4 Quando fiunt tres citationes. que habent vim peremptorij non eſt neceſſe quod in vltima dicatur, & peremptorie.

5 Monitus a iudice ſi non venit, eſt vere contumax, nec auditur appellans.

6 Dilationes que dicantur peremptorie.

7 Una citatio tantum, non habet vim peremptorij, niſi dicatur, & peremptorie, vel equipollens.

8 Peremptorium debet dari ad petitionem partis.

1 Eſſante. Valet ſentẽtia, licet perẽptorio nõ pꝛecedat, ſi. tamen pꝛecedat alia monitio, tantumdẽ imꝛportãs hoc dicit hec lex ſecundum cõmunem lect. ¶ In glo. noſtra legitur iſta lex quatuoꝛ modis. Primo ſecundũ vltimã lec. que eſt veriſſima, nec ſcio eã alibi & qđ dicit admoniti, ſcilicet a iudice, ſecundũ vltimam lectuꝛã magis not. ¶ Hoc. qđ monitio a facta a
a iudice habet vim peremptorij, licet no expꝛimatur. Facit optime extra de offi. deleg. cap. conſuluit. ¶ Venio ad apparatum. opp.
3 ſententia nõ valet niſi pꝛecedat peremptorium, vt. ff. de iudic. l. ad perẽptorium. cũ l. ſeq. hic dicitur cõtrarium, quare male. Huius timoꝛe ſunt hic in gl. quatuoꝛ lect. Una qđ nõ pꝛeceſſit peremptorium, per edictũ poſitum in albo, ſed fuit ei citatio peremptoꝛia miſſa per nũcium. Iſta eſt bona ſolutio. ¶ Secũda quod
4 non fuit per edictum peremptorium, ſed fuerunt facte tres monitiones que habent vim peremptorij, & iſta eſt bona. Ex qua habes qđ quãdo fiunt tres citationes, nõ eſt neceſſe qđ in vltima dicatur, & peremptorie. Tertia, qđ non fuit pꝛopoſitum peremptorium, hoc eſt tres citationes, vna poſt aliam, ſz vna pꝛo omnib, & iſta etiam eſt bona, vt ſ. de iudi. l. nonnunquã. ¶ Quarta, & vltima eſt illa, quam poſui. qđ non pꝛeceſſit peremptorium p modum
5 peremptorij, vel citationis. Sz monitus fuit a iudice, qđ habet vim peremptorij. Et dicit gl. qđ eſt, ſi non venit, eſt vere cõtumax, nec auditur appellãs, vt ff. ex quibus cau. in poſſeſſionẽ ea. l. Fulcinius. ſ. fi. vide gl. ¶ Quo not. ex iſta lege. vnum q in monitione que fit a iudice nõ eſt neceſſe qđ in actis deſcribatur, & peremptorie. ¶ Op. q etiã pemptorij non requiraf, vt l. ſi. ff. de fer. Solut.
6 ¶ Quedã ſunt dilationes. que dant ad pꝛobandũ, & ibi omnis
b dilatio eſt peremptoꝛia, vt l. Zia. etiam ſi nõ dicatur. Quedã eſt dilatio que daf ad allegandũ, & iſta nõ eſt pemptoꝛia niſi dicaf, vt ſ. de iud. auth. iubemus. Quedã eſt dilatio expectatoꝛia ad veniẽdum, & hic aduerte, ſi quidẽ iſta dilatio datur a iudice. ſemp intelligitur peremptoꝛia. etiam ſi non dicatur, vt hic fm vlti. lectu. Si vero datur per nuncium. per epiſtolam vel per edictum, tunc ſi quidem ſunt tres monitiones, & habent vim pemptorij, etiam ſi
7 non dicatur, vt j. co. l. tres. & hoc fm vnam lect. Si vero pꝛecedit vna citatio tantũ, non hꝫ vim peremptorij, niſi dicatur, & perem
c ptorie, vel equipollens, vt hic in iſta gl. & ff. de iudi. l. ad pemptorium, cum l. ſeq. Equipollens aũt dictio eſt, vt ſi dicat iudex, cito te hac vna citatione pꝛo omnibus, vt l. nõnunquã. ff. de iud. & hoc fm vnam lec. vel ſi iudex dicit in citatione. Alias pꝛocedam contra ad ſententiam vel ſimilia verba, ex quibus pars certificat qđ iudex non expectabit eum, vt pꝛobatur ex tex. in l. ad peremptorium. cum l. ſeq. Sis ergo cautus. qđ in citationibus apponatur
8 peremptorie, quando expedit. Item aduerte & non obliniſcaris, qđ iſtud peremptorium detur ad petitionem partis alias nõ va
d let, vt pꝛobat tex. in d. l. ad peremptorium, & ideo memento te, qđ ſcribatur, talis iudex ad petitionem talis.

ADDITIO.

a ¶ Monitio. De monitione iudicis, que habet vim pemptorij, qđ not. vide etiam quod notatur in cap. ſi poſt pꝛeſtitum. de confeſſis. & de iſto etiam eſt glo. communiter approbata in ca. conſuluit. de officio delegat. qz non allegat iſtum textum. idem dicit hic Bal. eſſe, ſi nuncius citat partem preſente iudice apud acta mandato ipſius iudicis ipſa parte citata preſente, q hꝫ vim peremptorij, fm id q not. in d. c. cõſuluit. in l. ſi pꝛocurato. ff. de verbo.

ob.z qs ibi not.z adde qs ibi not, Bald.in cap.j. de mil. vas. qui cõm.est super.ver.termin at.z dicit Jmo.in c.tua nos.de coh.cle. z mul.qõ monitio iudicis,qua monet, qs satisfaciat,nõ habetur pro citatione. Dic vt ibi per eũ late,z not.qõ non solum iudex potest citare.sed etiam notarius secundum Bald. z Ange. in l. vt perfectus,de anna,exceptio. Bart. in l.si finita.ff. Julianus.ff.de dam. infec. Adde quod citatio peremptoria requiritur in tribunalibus,vel quatuor secundũ Paul.de Castr.cum pertenitur ad diffinitiuam.l.peremptorium.ff.de iudi, Item cum ad interlocutoriam ab obseruatione iudicij, vt l.properandũ.ff. si quidem.ff.de iudi. Item cum ad missionẽ ex primo,vel secũdo decreto, vt l.presenti.ff.de his qui ad eccle.cõfug.in alijs autẽ actib.non requiritur peremptorij,immo vnica citatio sufficit,vt in dilatione data ad probandũ,z alios actus. Ita Jmo.in ca.ad petitionẽ. de accu. Item adde secundũ Paul.quod Bal.dicit in processu qui fit coram Principe nõ est necessaria citatio,qs Sali.reprobat. Adde qs melius locutus est ipse Bal.cons.cclvj.j.vol. Et de virtute peremptorij,z quomodo differat ab edicto,vide Old.cons.iij.

b ¶ Peremptoria. Utrũ omnis dilatio sit peremptoria,adde bar. z ibi est tex.in l.j.ff. de dilatio.z quod dixi post Lud. in l.si finita. ff. Julianus.in addi.

c ¶ Vel equipollens. Sed quid si dicat,alias procedemus quantum de iure poterimus,an habeat vim peremptorij.vide Bald. in rub.ff. commina.vel epistolas. Et in simili add: bal. in l. non ignoscat.in fi.ff. de fru.z lit.expen.

d ¶ Non valet. Not.bar.in l. Julianus.in prin.sui.z sequit Petr. de Anc.in c.j. de foro cõpe.z vide bar.in auth.qui semel.j.cod. in princ. ¶ Pro saluãdo Bar.in hac l.ab eo.z in quo videatur contrariari,vide concor.positam ad l.cum quis. C.de iur. z fac.igno.

LEX III.

3 ☞ Absens,contra quem fuit pronunciatum,quãdo restituatur ad appellandum.z quando ad toram causam.

4 An ex sententia condemnatoria oriatur obligatio naturalis.

5 Qui non appellat,ficte consentit.

Abeo. Hec lex est aliquantulũ difficilis. Nõ potest infirmari sentẽtia ab eo q cõgruo tẽ-
1 pore nõ cõqueritur.hoc dicit lex. ¶ † Not.qs qui non appellat intra decẽ dies videtur consentire sententie.
2 ¶ † Not.etiã qs sententia lata cõtra eum,qui est citatus ad domum,valet licet ad eius notitiam non peruenerit,vt colligitur ex hac l.z dicã in solutione contrariorũ. In hac lege habetis dictionem querelam. Querela potest intelligi tribus modis, Uno modo per modũ nullitatis.vt dicendo sententiam nullam, z isto modo non potest intelligi hic,qz sententia nulla, taciturnitate non confirmatur,vt ff. de appel.l. si expressum. Jtẽ potest intelligi de querela, que proponitur p modũ restitutionis in integrũ. Item de querela,que opponitur per modũ appellationis.z istos duos intellectus insequuntur vne iste gl. Primus nõ procedit sine difficultate,secundus est clarus. ¶ Opp.sentẽtia cõtra non citatũ non valet, vt l.cessante.ff. de re iudi.l. vnoquoqz. Solu.intellige quod hic fuit citatus,scilicet ad domũ,z non fuit inuentus. Ita intelligit hic tex. ¶ Secũdo.cõtra absentem ante lit.cõtest. non potest pronunciari diffinitiue vt l.fi.ff.illud.j. de tẽp.appel. Sol. Intellig.qd hic se absentauit li.cõtest. Jtẽ intelligit prima glo.z bene. Jtẽ opp,prout loquitur de querela , que proponitur p modum restitut.olis in integrũ. Item opp.absens nullo modo restituitur,vt ff.quãdo appellan,fit. l.j.ff.fina. † Sol. Ibi loquitur in
3 absente,qui fuit defensus per procuratorẽ,z tunc si procurator nõ appellauerit nullo modo restituitur , hic loquitur in absente ex causa,pbabili,qui nullo modo fuit defensus. Et intellige qui non reliquit procuratorẽ,vel reliquit,z non defendit vnde de iure cõmuni nõ potest appellare,nisi defendatur. Posset intelligi in absente ex causa,pbabili,z necessaria,qui ad totã causaz restituitur. Jsta lec. nõ videtur bona,qz absenti ad petendũ restitutionẽ curr it tẽpus finita absentia.non a tẽpore scientie,vt l.fin.ff. de temp. in integ.rest. Sed hic loquitur a tẽpore qs currit a tẽpore scientie,vt ibi,cognouistis,&c.z sic de tẽpore, qs currit a tẽpore scientie,ergo non est tẽpus restitutionis in integrum,qz illud currit a tempore absentie. Sed sustinẽdo istam lec.debemus dicere, cum primũ cognouistis,scilicet,z in reuersiõe fuistis. Melior ergo est alia lec.vt hic loquatur de querela,que proponit per modum appellationis. Et secundum hoc opp.absens ex causa voluntaria,z probabili,nõ põt appellare,nisi restituat, vt l.fi.ff. de in inte. rest. ergo sibi nõ currit tẽpus ad appellandum a die notitie. Sol. Intelligitur hic de absente ex causa volũtaria, qui potest appellare suo iure statim cũ scit.vel intellige de absente ex causa probabili, qui non potuit relinquere procuratorem, alias si potuisset relinquere,z non reliquisset.haberet necesse petere restitutionẽ vt plene not.in dicta l.fin.de in inte.restitu. ¶ Extra gl.per doc. indu-

4 citur in argumen.† vtrum ex sententia condẽnatoria oriatur obli-
b gatio naturalis. Et dicunt quidam quod sic, per istum tex. quia
c qui nõ appellat a sententia,cõsentit, vt hic,z l.cum antea. supra de arbit.sed ex consensu oritur naturalis,vt l.j.ff. de pac.ergo,&c. Sol.dicebat do. Jac. But. quod quando quis appellare potest, z non appellat,videtur consentire,z ideo, oritur obligatio naturalis,vt hic. Sed si appellat semel,z bis,z succumbit, non potest plus appellare.tunc nõ oritur naturalis.quia tacet inuitus. Ita dicebat in l. Julianus.de condi.indebit. Dominus Lyn.in l.cum
* quis.ff. de iur.z fac. igno,ibi alle.hanc l. Ego credo* quod ex sententia nunquã oriatur obligatio naturalis vera. Probo,sententia non tollit naturalem obligationem,vt l. Julianus.ff. de cõdi. inde.ergo eum non inducit,quia facilius tollitur.quã inducatur
5 vt l.si vnus.ff. pactus ne peteret.ff. de pact. † Ad illud,quod dicitur quod qui non appellat,videtur consentire , respon,z dico qs qui non appellat,videtur consentire ficte.non tamen cõsentit vere,quod apparet ex eo,quia non sponte facit , non enim commode quis appellare potest,z appellationem prosequi iniustam. Ita est enim causa,qua quis non appellauerit propter vexationẽ iudiciorum,seu quia quis vexationem iudiciorum timet. Hic est text.in l.item si res.in fin. de ali.iudi.mut.cau.fa. Unde presumendum est,quod nõ appellauerit propter vexationem iudiciorum. Facit ad hoc ff. de his quibus vt indign.l.minoribus.

ADDITIONES.

a ¶ Querelam. Quot modis dicatur querela,vide que habes in l. si arbitrio.ff. qui satisda.cog.vbi habes questionem de statuto dicente quod querele banmitorum non audiantur.

b ¶ Obligatio naturalis. An ex sententia oriatur naturalis obligatio,adde Bart.z gl.in l.ij.ff. de iureiur.z Bart. in l.j.ff. de condi.inde.z in l.cum quis ff. de iur.z fac.igno. Sed contrarium ipse tenet in l. Julianus verum debitorem,z ibi dixi.ff. de condi.indebi.z cum opin. Bartol. tenet Bald. hic.

c P. PAV.P ¶ Consentit. Vide Are.in l.j.C. de postul.

* CLAVD.DESE SS. ¶ Ego credo. Vide Feli.in c.qs ad cõsultationem.de re iudic.

LEX IIII.

4 ☞ Causa nullitatis deuoluit totam causam ad iudicem superiorem vt possit sententiam reformare,sicut causa appellationis.

5 Judex,cui causa committitur de nouo,an debeat iudicare ex eisdem actis.

6 An debeat pronũciari prima sententia nulla,vel saltẽ de eius nullitate cognosci,ante quam sententietur super causa principali.

a Sjut proponis pars. Hec est no.
1 b Breuiter di-
† Sinia nulla iudicis delegati iurisdictionẽ extinguit,
2 cã poterit delegari alteri.h.d. ¶ † Not.qõ sententia lata die feria-
ta.est nulla. ¶ Not.secundo qõ sententia nulla extinguit iurisdi-
c ctionem iudicis delegati. ¶ Ad primum oppon,* vt l.j.ff. de fe-
Intellige qõ hic fuit dies feriata,ob honorem dei,vel ob neces-
tatem hominum cum pars nõ fuisset presens,ibi vtraqz pars ce-
sensit. ¶ Opponitur qõ ipse primus iudex debeat iudicare,qua
sententia fuit nulla,z ideo debet haberi perinde,ac si lata non
d set,vt l.quoties.ff. qui satisd.cog. Sol. Fateor qõ sententia nul-
la quantum ad partem,sed quantum ad extinguendum iuris-
dictionem iudicis,est aliqua. ¶ Contra hoc opp.qõ ipse iudex
2 l.j.in fi. † Sol. Sentẽtia extinguit* iurisdictionem iudicis dele-
e ti,vt hic,non ordinarij,vt in contrarijs legibus. Ad primũ,dico
ri de iudice delegato,oppo.de l.quid tamen.circa prin.ff. de arbi.
f Respondeo,hic iudex erat perfecte functus* officio suo,qz iudi-
cauerat super toto,qõ erat ei permissum,vnde eius iurisdictio ex-
tinguitur,in contrarijs erat functus non perfecte officio suo,qz
non iudicauerat super toto,idcirco potest iudicare. Ad aliud
gl. dicit de iudice ordinario,opponitur,z videtur q debeat haberi
g iudex maior,non ipse iudex ordinarius,* vt l.absentem.ff. de ap-
satio.gl.in l.ij.j. de accu. dicit qõ potest adiri* ipse idex ordi-
superior. Jac. de Are. hic,z in l. iudex.ff. de re iudic. z Lyn hic
fert,dicit. Aut sententia est nulla propter iniquitatem iudicis,
debet adiri superior,vt d.l.absentem. Aut est nulla alias,
ipse idem iudex debet adiri,vt legibus allegatis. Dominus
butr.dicebat indistincte verum,qõ iudex superior potest
l. Carmelia ff. de iure patr.z l. quedam mulier. famil. Et
tunc opponitur dicebat ipse,nonne regula est , qõ vbi acceptum
est semel iudicium,ibi finem accipere debet,vt l.vbi acceptum
iudi. Quomodo ergo cum his fuerit cepta coram vno iudice ordi-
nario,faciet transitũ ad maiorem iudicẽ. Ideo dicebat ipse,si vo-
lo ire ad superiora,vt pronuncietur sententia nulla tũc possem. Ita
loquitur

loquitur quod §. dixi. Sed si vellem, quod pronuncietur snia nulla, ⁊ iterum iudicetur, debeo facere corā eodē iudice, vt d.l.si pses. cum similib. Que verba quāq3 mihi placuerint, modo cum diligēter inspexerim, non videtur mihi forte verum ⁊ puto, quod indistincte possit adiri superior vt pronunciet sniam nullam, ⁊ iterum iudicet. Hoc probat tex.in d.l.absentem. j. de accu. que dt quod sniam reformabit. Hoc probat tex.in l.j.§.j.ff.que sen. sine appel. re. Ex quo habes,h quod † sicut causa appellationis deuoluit totam causam ad iudicem superiorem, ita quod potest primā sniam reformare etiam ex causa noua, vt l.j.in prin.ff.de appel. ⁊ ff.quod cum eo.l.fi.j.de temp.appel.l.per hanc, ita etiam causa nullitatis deuoluet totam causam ad iudicem superiorem, vt possit sniam reformare * quod sentit. Innoc.in c.cum contingat extra de offi. deleg. quod not. ⁊ tene menti, qz nunq̄ audiuisti a me tale verbū. † Quero vtrum iudex, cui de nouo causa cōmittitur, debeat iudicare ex eisdem actis. i Gl. dt hic quod sic, vt l. si expressim. de appel. Contrarium not. in l. cum querebatur. de re iudi. k Veritas dicta. Quāq3 defectus, ex quo snia est nulla respicit vniformiter sicut sniam, verbi gr̄a, Si litigatum est cum minore non habente curatorem, certe tunc omnia acta debent reintegrari. Ita potest intelligi d.l.cum querebatur, cum sua gl. Quāq3 cā nullitatis respicit solum sniam, vt hic, qz die feriata fuit snia lata, tunc iudicabitur ex eisdem actis vt hac gl. quod not. in l. si expressim. Quāq3 est talis defectus, qui respicit sniam, ⁊ partē actorum, verbi gr̄a. Decessit reus post lit. contest. ⁊ processum est contra mortuum vsq3 ad sniam, certe snia est nulla, ⁊ oia acta a die, qua mortuus est, vt l.pe.⁊ fin.ff.que sentē. sine appel.re. Et ideo acta que sunt nulla, debent rescribi, seu recēseri. Ita potest intelligi dicta, l.cum querebatur, queritur alias, vtrum acta facta in vno iudicio, probent in alio dicemus in l.is apud.§.de eden. ¶ † Quero vtrū anteq̄ sententietur super causa principali, l scdo debeat pronunciari prima snia nulla vel saltem de nullitate cognosci videtur quod non, vt §.eo.l.ij.⁊ j.tit.iij.l.fi. In contrarium videtur. d. l.cum querebatur. de re iudi. hic aduerte. ¶ Quāq3 nullitas snie apparet manifeste, nullo probato extrinsecus. Exemplum qz lata die dominico, vt hic, vel qz lata presente procuratore, ⁊ condēnatus est dn̄s, vt j.tit.a.ij.l.j. vel qz in snia non apparet quota, vel quantitas, ⁊ tunc iudex poterit de nouo iudicare, sine alia cognitione, quia notum est sibi, ex dicta sententia, vt dictis legibus.

¶ Quāq3 nullitas snie non apparet ex ipsa nisi probetur extrinsecus, vt si esset lata contra minorem, vel mortuum, quod non apparet ex snia lata, vel si contra infirmum, aut laborantem morbo sontico, vt l. quesitum de re iudi, tunc debet precedere cognitio de nullitate, anteq̄ sententietur, iterum probo primo per text. in d.l. cum querebatur. de iud. Scdo probo per rationē. Iudici debet liquere de causa, anteq̄ proferat sniam, vt j.tit.j.l.ij. Si quis hoc excipiat, non liquet sibi, ergo ista cognitio de necessitate dz precedere. Pro hoc etiā facit, j.eo.l.si preses, ⁊ quod ibi videbitis. Dixi, ⁊ debet precedere cognitio, sz an debeat precedere sniam sup nullitate? Respondeo, modus pcedendi potest esse duplex. Primo quod petat sniam principaliter pronunciari nullam esse, tunc super hoc debet primo pronunciari esse, vel non, vt l. de qua re, ff. de iudicijs. Si vero hoc non peto principaliter, sed peto principaliter sniam ferri de nouo, qz prima fuit nulla, tunc cognoscitur incidenter, ⁊ super hoc incidēti non est necesse quod pronuncietur nulla, vt l.j.de ordine cognitio. De materia nullitatis dicam plene in l.j.j.quando prouoca.non est necesse.

ADDITIONES.

¶ Si vt proponis. Vide que dicit Bar. in l. properandum. §. de iudicijs. per istum tex. post Cyn. ⁊ Old.

P. PAV. P. ¶ Iudicis delegati. Istud procedit etiam in delegato principis, licet Ang. tenuerit contrarium, vide Alexan. in rub. ff. de offic. eius cui mādata est iur. ⁊ que scripsi in l. si expressim. de appel. ad Bar.

P. PAV. P. ¶ Ad primum. Adde ad hoc quod iudex delegatus non possit amplius iudicare, nec suam sniam dicere nullā, sed nec quidem alius ordinarius admitti potest super illa causa q̄ princeps delegauit, sz habere dz recursum ad pncipē, vt alij delegerunt fm Bal. hic in versic. quero papa. vide que scripsi in Berta. in versi. delegatus a principe, ad fin. vbi vide que scripsi de appel. vbi habes limitationem ad hoc, ⁊ alia in ista materia. ¶ Ad primum op. Idem Bar. arguit ex isto tex. in l. quod iussit. ff. de re iudic. Sol. vt ibi.

¶ Quod sententia. Vide Bar. in l. si expressim. ff. de appel.

¶ Extinguit. Hoc limita esse verum nisi delegatus sit ad vniuersitatem causarum, secundum Ang. in l. iudex postq̄. ff. de re iud. ⁊ do. Anto. ⁊ Imo. in c. qualiter. extra de accus. ⁊ idem Bal. hic licet Imo. videatur tenere contrarium in d.l.si iudex, ⁊ ibi vide ad hanc materiam Alex.

f ¶ Ex hac responsione collige quod snia lata a delegato quantumcunq3 nulla, finitur officium iudicis delegati, nisi tulerint eā cōtra formam mandati delegatarii, tunc non dicitur functus officio suo. Ita voluit Oldr. ⁊ Iac. de Aret. fm Ang. in l. iudex. ff. de re iud. ⁊ ibi hoc etiam tenuit Imo. ⁊ idem tenet Sal. hoc idem voluit Iac. Butr. Cy. ⁊ Sal. in l. si accusatoribus. j. de acc. ⁊ Cy. ⁊ Iac. Butr. ⁊ Bald. ⁊ Ang. hic, ⁊ Bald. in l. arbiter, ff. de arbi. ⁊ Imo. in l. si expressim. ff. de appel. Paul. de Ca. in l. cum querebatur. ff. de re iud. licet Ioā. Cal. i c. qualiter extra de accus. ⁊ Pet. de Anch. in clem. j. extra de re iud. ⁊ Imol. in c. in literis de offic. delegat. cōtrarium tenent, ⁊ minus bene. Adde an per sniam nullam delegatus sit functus officio suo. Bal. cons. cccv. lib. vj.

g ¶ Ordinarius. Sz in eo casu quo ordinarius male iudicauit pura absoluēdo poterit iterum iudicare condēnando. Text. est no. quod sic fm Bald. ibi in l. si, j. de senten. que sine cert. quan. ⁊ de materia ista per doct. in c. j. de re iudic. ⁊ ibi per do. Abb. p Bal. in addi. Spec. in tit. de senten. prola. plene per Imo. hic in c. in literis de offic. delega. Sed vtrum si delegatus nulliter iudicat iterum possit sibi committi. Gl. ⁊ ibi Bal. in l. infra, tit. j. tenet quod non. Vide not. Aug. ⁊ Imo. in d.l. si expressim. de appel.

h AND. BARB. ¶ Ex quo habes. Adde Bart. in l. si expressim. ff. de appel. ⁊ cons. xxvj.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Reformare. Vide Alexan. consil. lxxviij. volum. ij.

¶ Ex quo habes. In causa nullitatis, etiam tota causa deuoluitur ad superiorem, secus in causa appellationis, ⁊ dicit hic Bart. quod nullus alibi dixit vnum verbum in d.l. si expressim circa fin. ⁊ in l. j. circa fi. j. quando prouoc. nō est necess. ⁊ vide not. do. Ant. in c. dilecti. de appel. ⁊ ibi sequitur hic do. Abb. in c. cum Io. eremita in fi. de fide instru. ⁊ limita vt per Pet. de Ancha. ⁊ Imo. in c. cum dilecti de empt. ⁊ vend. in princ. Hoc dictum etiam reassumit Imo. in l. iudex. postq̄. de re iudi. ⁊ hanc limitationem quam ponit Imo. in d. c. cum dilecti, sensit etiam Bal. in l. ij. in xuij. q. §. de rescind. vend. vide Mod. in d.l. iudex postquam.

i ¶ Iudicare ex eisdem. Vide Bal. in d. l. edita in vj. ⁊ vij. qō. qui sequit hec dicta Pet. de Anch. in clemē. j. de re iud. ⁊ adde Spec. in tit. de sentē. §. iuxta versi. si causa, ⁊ vide Bal. in l. j. j. de sentē. ex breuic. reci. ibi quid si perempta erat instantia. Et vide que not. in l. si expressim. ff. de appel.

k ¶ De re iudica. Per Bar. ⁊ Spe. ⁊ Io. Andr. in tit. de senten. §. iuxta, versi. sed si causa doct. post gl. in c. ad probandum. extra de iudi. do. Anto. ⁊ Imo. in c. in literis de offic. deleg. quod ibi omnino vide ad limitationem dictorum hic per Bart. ⁊ vide in l. iudex postquam. ff. de re iudic.

l ¶ Causa principali. Vide Bar. in l. cum querebatur. ff. de re iudi. ⁊ Iac. Bar. in l. si accusatoribus. j. de accus. ⁊ Salic. in l. si preses. j. eo. ⁊ Bal. in l. j. de sentē. ex breuic. reci. ⁊ Bal. in l. si aduersus. §. si aduersus rem iudicatam.

LEX V.

1 ☞ An in citatione debeat inseri locus.

a **Si vt proponis preses.** a Mutatio loci, excusat quem a contumacia, ex qua redditur snia nulla. h.d. Dr̄ hic per obreptionē, quero cui obreptio. Due sunt opiniones. Vna quod obreptio fit iudici, secundum istam posui casum, ⁊ ista est vera. Alia, quod obreptio fuerit facta parti, quia actor iuit ad reum, ⁊ dixit, ⁊c. ⁊ propter mēdacium pars inde iuit ad locum, vñ snia est nulla. Alleg. gl. l. arbiter. in fin. de arb. Et ista scda lect. non placet, quia mēdacium dictum a parte parti, non facit processum nullū licet pariat exceptionē, vt l. j. §. si reus. ff. de eo per quē factū erit. Sz mēdacium dictum a parte iudici facit nullum processum contumacis. Hic est casus quod not. in l. si pretor. §. Marcellus. ff. de iudic. Non obst. l. arbiter in fin. de arbi. quia ibi loquitur in arbitro quod totum a partis voluntate dependet secus in iudicio, argumē. pro hoc in l. j. §. fin. ff. de pro. stip. ⁊ ibi dixi. ¶ † Quero, an in citatione debeat inseri locus. b Respon. quidam est iudex ordinarius, qui habet locum maiorum deputatum ad reddēdum ius, tunc non debet inseri locus. sed de illo intelligitur, vt l. pen. de iustitia, ⁊ iure. Quidam sunt iudices, qui non habēt locum maiorum, quales sunt iudices delegati, tunc si quidē ab initio deputatus est locus in citatione non debet inseri locus. quia de illo intelligitur. Casus est hic, ⁊ ideo practica est, vt quādo tibi delegatur questio, vel assumeris arbiter, primo debes assumere locum. ⁊ deputare locum determinatum, ⁊ tunc omnes citationes intelligūtur relate ad illum locum. Ita intelligitur tex. hic. Si vero locus non esset deputatus, ⁊ tunc aut loqueris de loco vniuersali ciuitatis, ⁊ ille non debet inseri, quia ibi intelligitur, vbi compromissum est factum, vel in quem facta est delegatio, vt l. si cum dies. §. si arbi. locus vero particularis ciuitatis debet inseri * argu. l. heca stipulatus in princ. ff. de verb. obligat.

ADDITIO.

a ¶ Si vt proponis. Vide ad materiam huius legis, & intellectum Raph.in l.iudex postquam.de re iudi.& ibi do.Ang.

b ¶ Inseri locus. Et adde quod no. Bar.in l.j.§.de senten.ex breuic.recit.& hic adde gl.pe.iuncto tex.& no.extra de rescript. Bal. & Angel.in l.vt perfectius.§.de anna.excep. Sed quid de iudicibus, qui non habent determinatum locum, sed vbi inueniunt malefactorem suspendunt. Dicit tamen Inno. quod si per principē est eis determinatus locus.non possunt eum mutare, subde, nisi de partium voluntate. Vide Inno.in c.cum contingat.de foro competen.& vide gl.no.de heret.in vj.in c.cum per hoc. Et quid de arbitris iuris qui succedunt in iurisdictione iudicis ordinarij, vtrū debeāt sedere pro tribunali in audientia illius iudicis, dic quod non, sed possunt sibi eligere locum sicut alij arbitri. Adde gl.no.j. de senten.in l.consentaneum, & aliam gl.no.in materia in l.ij.j.de senten.que sine cert.quanti.& vide etiam text.in l.si quis duas. de excu.tuto. Bal.in c.j.§.preterea.de prohi.feu.aliena.per Fed. ibi larius per eundem & habetur in l.pen.de iustit.& iure. Bal.hic & gl.in l.cum suia.j.de sentent. Et ibi quid de consensu partium adde an arbiter possit prorogare compromissum in alio loco vbi factum est. Bal.cons.ccxviij.lib.j.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Inseri. Adde ad hunc articulū prepos.in c.cū parati.de app.vbi etiā ponit an requirit dies & hora. Et ad Bar.hic adde d.Claud.in l.pe.ff.de iustit.& iur.

LEX VI.

a **Ipreses.** [a] Breuiter dt. Suia nulla non impedit ordinarium iterum super eodē cognoscere.h.d. Ad euidentiam premitte tu iuuenis quod quando aliquis est tutor.vel curator.& impeditur administrare aliqua de causa sibi datur coadiutor, vel constituitur actor.l. decre.ff.de adminstra.tut.& l.solet.ff.de tute.& instit.de cura.§.fin.& habes tit.specialem.ff.in quibus causis tut.hab. Not. ex hac l. primo quod dixi tibi in summario. ¶ Not.sēdo text.qui dt, repetitus notionem suam exhibe. cum enim constat de nullitate suie ex ipsa suia.qz in ea non apparet, minores non habere curatores, apparet quod iudex debet cognoscere de nullitate, vt dixi in l.si vt proponis.ff.eo. Et hoc modo potest intelligi hec lex, pōt etiam intelligi quod cognoscatur de principali. ¶ † Ao.quod suia absolutoria ab obseruatione iudicij, per quam pronunciatur appellationem esse desertam, non potest ferri [b] contra minores indefensos, [c] vt no.in l.cum.& minores ff.si aduer.rem iudic. illud est verum in interlocutoria, per quā peruenitur ad primum, vel ad secundum decretum, secus in alia interlocutoria, vt hac l. qne hoc probat duobus modis. Nam suia absolutoria ab obseruatione iudicij est interlocutoria, secundum vnum modum intelligendi, vt gl.tangit in l.Titia.de accusatio.& ibi plenissime dixi. Item hoc probat tex.ex generalitate, quia dicit quicquid eo tpe, &c. & sic ex generalitate patet. ¶ Opp.quod iste idem iudex, [d] non possit cognoscere, vt ff.eo.l.si vt proponis. Sol. Ibi in delegato, hic in ordinario, vt ibi plene dixi. ¶ Quero.quomodo attingit hoc, quod isti adulti non habeant curatorem. Dicit gl. pluribus modis, vel qz nunq̄ minori fuerunt dati, vel qz mortui. Dices tu. Si nunq̄ fuerunt dati.quando fuit datus coadiutor vel actor. Respond. Coadiutor seu actor fuerunt dati tutoribus, & tutela finita est. Hoc modo oportet intelligi, si dicas quod curatores nunq̄ fuerunt dati. ¶ Quero, vtrum actor possit prosequi post causam appellationis, si vult. Bl.dicit quod non, per l.si actor.j.de appella. & ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶ Si preses. Not. quod per istum text. & per l.ij. vt intra certum tps dt Bar.in l.properādum.§.illo, quod licet instātia sit peremppta, tū officium iudicis durat, vt possit partem per quā hoc contingit in expensis condemnare, & not. & idem tenet in d.l.ij. & bald. in hoc dt singulare verbum, in materia appellationis de quo vide quod scripsi post Bar.in l.j.j.quando pronocat. non est necesse, & hanc legem limita, & declara.vt per Bal.in l.ultam.de test.

b P. PAV. P. ¶ Potest ferri. De hoc vide Barb.in cons.xxxj. vol.iij.in j.dubio.

¶ Minores indefensos. An suia lata cōtra minores indefensos

c valeat vide Bar.in l.cōtra pupillum.ff.de re iudicata, & ibi doct. si iudex pronunciat appellationem esse desertam, an sit interlocutoria.vide domi.Aud.in rub.de re iudic.post Bal.hic, & Bal. in l.ij.ff.de episc.audi.& ibi an ab ea possit appellari. Et not. hic quod sententia lata contra minores indefensos non valet. Item valet sententia diffinitiua in causa appellationis minores indefensos nota.in l.alienam.ff.de procu. Adde an sententia lata contra minores indefensos sit nulla. Ang.cons.cclv.

d ¶ Idē inder. Adde quod in casu huius legis etiam delegatus possit cognoscere super causa principali, quia suia lata ab obseruatione iudicij, vel rōne perempte instātie, non iurisdictio etiam delegati quominus possit super negocio principali cognoscere. Ita voluit Specul.in ti.de offi.iud.§.deseruit.vers.quid si proponens, & Ang. & Imo. Pan.de Ca.in l.iudex.ff.de re iudi.& Bal.in l.j.j.si a non competen.iud. Joan.Andr.in c.examinata.de iudi. & ibi per do. Ant. & Inn.in c.cōsuluit.in prin.de offi.deleg. & Paul. de Leaza.in cle.j.de re iudica, & do.de Rota in conclu.lxvj.

LEX VII.

1 ☞ Suia lata pro absente non legitime citato, non valet. & nu.
3 Contumacia ficta eius, qui ad domum citatus non venit, sufficit vt sententia lata contra absentem valeat.
4 Sententia lata contra absentē infirmum, legitime citatum quem iudex sciebat febricitare, est ipso iure nulla.

1 **Eaque** † Suia lata contra absentē, non solēniter
2 citatum, est nulla.h.d. ¶ Circa hāc l. queruntur tria. Primo † quid si est lata pro absente. Bos.
a dicit idem notabiliter, quod non valet, vt l.furioso.[a] ff. de re iudi. & vide gl.no.ibidem no.in l.quesitum.ff.de re iudi. Contra hoc videtur ff.de iudi.l.2 post edictum, circa prin. ff.de iud.l.properandum.§.finautem reus. Respondeo, pro absente non legitime citato non valet, vt ista glo. & probatur in l.furioso. Sed pro absente legitime tamen citato, bene valet, quia rei absentis repletur per Dei presentiam, vt ff.de iudic.l.properandum.§.finaute. ¶ Item cōtra hoc facit, qz quod quis citetur est in eius fauorem: ergo non debet retorqueri in eius lesionem, vt l.non eo minus. de procuratoribus, & l.quod fauore.de legi. Respon. istud non est inuentum principaliter in fauorem absentis, sed ad rigorē iuris conseruandum, quia rigor est, vt per actus ciuiles alteri per alterum non queratur, nisi sit presens. Cum igitur non fuerit presens pro eo id sibi non queritur. Facit ad hoc l.quesitum.de re iudica.ff. dicta
3 j.titu.ij.l.j.& tene menti istam gl. ¶ † Quero secundo que contumacia requiratur ad hoc vt valeat suia, an vera contumacia, qñ inuentus fuit, & non venit an ficta qñ nō fuit inuētus. Hic q̄ dicat vera cōtumacia, & que ficta examinat gl. latius in l.ij. de in integ. restit. & l.ex cōsensu.ff.de appel. Doct. ponūt in l.properādum.
4 §.finautem reus.ff.de iudic, & ibi dico. ¶ † Quero tertio, quid si absens erat infirmus, fuit tū legitime citatus. Bto.dt quod tunc sentētia est ipso iure nulla. Illud intellige verum, quando iudex sciebat absentem febricitare, sed si ignoraret, valet tunc suia, vt
b no.in l.quesitum.de re ind.idem in qualibet absentia necessaria, [b] vt dicam vobis in l.pen.j.eo.

ADDITIO.

a ¶ Furioso. Vide ibi dicta, & circa prin. huius legis adde q̄ si furiosus esset terminus in quo debet ferri sententia, non requiritur citatio, vt dicit Bal.in aut.ei qui.C.de tempo.app. & in c.j.§.fin. cimus. quo temp.mil.q̄ sequitur Pau.de cas.in l.admonendi.de iureiur. Bene facit qđ dicit Bal.in l.admonēdi, vbi dicit q̄ hoc minus prefixus dicitur peremptorius an sentētia lata pro absente, vel febricitante valeat, vide Bar.in l.2 post.ff.de re iudic. Bal. etiam tenet quod etiā si non est legitime citatus nō valeat. Quando autem quis est presens, nō requiritur peremptorii, fm Bal. in l.j.in fi.§.eo.adde auc.si omnes, & ibi per bal.& ff.si vt se ab hoc absti. Ang. autē in l.j.& de long.temp.prescri. tenet q̄ sententia interlocutoria, lata in fauorem absentis, etiā non citati, tenet no.alleg. Inno, in c.audi.de procur. Et qđ valet sentētia lata absente non citato, tenet bal.in l.si accusatoribus.de accusat. bal. & Ang.in l.properandum.§.finautem reus, fallit in illis rijs iudicijs, fm bar.in extrauagan.ad reprimendū.in vers. in fi.adde do.Anto.in c.causam.de iudi.gl.in d.§.finaute. inveto, contradicturi, & in §.finautē alterutra.in ver.vter, tenent contrarium eius q̄ hic no, gl. inquantum opin. procedere posse in criminalibus qz etiam in accusatore absente, possit pro eo non citato ferri sententia. l.quamuis indubitati.j.de adnl. Ita no. Ange. d.§.finautem reus, & bal.in l.si accusatoribus.de accus. Item ista communem opin. per Ang. & Imo.in l.de vno.in prin.ff.de iud. vide Ly. & Jac.bu.in d.§.finautē reus.in iij.quest. ibi Bal. & gl.hic vltimo no. Fed.de Se.in consi.lxxx. & Old.in lib.5 dec. autem iudicium.de dam.infec.ff. Adde que requiratur ad hoc vt sententia ferri possit contra absentem, tāquam contra contumacem. Ant.consi.viij. & qualiter sententia lata contra absentem sit retractari, per eundem consi.clxxvj.

b ¶ Absentia necessaria. Vide bal.in l.ij.in fi.in j.questio.inveto, reo. & Bar.in extrauag.ad reprimendum.in verbo negligentia.

LEX VIII.

8 ☞ In interlocutorijs non ponderosis, non debet precedere per emptorium.

Deleg

12 Delegatus non potest realiter citare capiendo personam.
14 Actore presente, quomodo procedatur contra reum absentem.
15 Reo reuerso qualiter succurratur.
16 Citatus ad vnū actū, nō pōt p suā contumaciā in aliis grauari.
17 Actor si elegit mitti, ꝛ missus est ī possessionē bonorū rei, cōtumaciter absentis, sibi nō p̄iudicat qn possit facere reū psonalit' capi.
18 Absentia contumaciam inducens, que requirat.

Consentaneum. Ista lex est difficilis iuuenib⁹ in text. ꝛ in gl. ꝛ materia est quotidiana, ꝛ vtilis. Breuiter hoc intendit secundum veram lec. Reus conuentus reali absens post litē contestatam debet in contumaciam solenniter constitui, ꝛ tunc contra eum poterit alterum de tribus remediis exerceri, vel persone captio, vel possessionis translatio, vel sniē diffinitiue prolatio. h.d. ¶ Diuiditur in tres partes. Primo, quando ꝛ qualiter debet in contumacia constitui. Secundo per quem. Tertio quid sit iudicis officium contra absentem. Secunda ibi quod vel successor. Tertia ibi, a quo ter citatus. ¶ Item debetis scire quod ista lex intelligitur per quosdam in cōuento, actione reali cōtumace post litem cōtesta. ꝛ istam teneo, quidam intelligūt in conuento reali, vel personali. Quidam intelligunt in absente ante litē cōtesta. vel post. Quidā alii intelligūt in reo absente siue in actore. Istas lec. tangam, primam prosequar, ꝛ aduerte casum in terminis. Egi cōtra aliquē reali lit. contestat. ille se absentauit, iudex post eius absentiam semper tenuit me in verbis, quero a vobis, dn̄e Imperator, qualiter iudex debet procedere. Respon. Imperator consentaneum iuris fuit, hoc est cōueniens iuri, vt ei absenti statuātur tpa ad veniēdum, ꝛ respōdendum solēniter, quod fit expresse eo citato tribus literis, vel vno peremptorio, p omnibus in quo ponatur quod veniat, ꝛ sciat quod si in eadē contumacia perseuerauerit iudex procedet contra eum secundum allegata, ꝛ petitiones presentis. hoc dt prima pars instat querēs ille maledicus iudex, vel mortuus est, vel recessit, vt puto poterit ne hoc facere successor suus? Respondet Imperator quod vel ipse, vel successor suus hoc facere curabit, si hoc non est factum. Sequitur a quo ter citatus. Instat querēs si erit reus iste in contumacia, qualiter prouidebitur mihi contra eum. Respondet Imperator iudex officium suum cōtra talē cōtumacē exercebit, quod est vt faciat alterū de tribus vel quod mittat familiā, ꝛ faciat eum psonaliter venire, vel quod rei petite possessionem, quam reus habebat transferat in autorē, ꝛ efficiat de possessore petitor, vel iudex examinet oīa acta,
1 ꝛ pferat diffinitiuā sniam. h.d. ¶ † Not. quod debēt absenti statui tpa ad veniēdum decem dierum pro quolibet termino vt hic
2 tex. cum gl. de iudi. l. nonnunq̄. ¶ † Not. quod quis citatur per li
3 teras. ¶ † Not. quod in peremptorio fit comminatio,ᵃ vt si nō veniat procedetur contra eum ad vlteriora, secundum partis petitionem. ¶ Not. quod non est expeditum per primum iudicē, potest expediri per eius successorem.
4 ¶ † Not. vltimo tria remedia, contra contumacem. ¶ Veniamus ad gl. op. ꝛ videtur, quod dilatio sit xxx. dierum, vt in aut. qui semel. ī. eo. Gl. dt quod iura antiqua in hoc corriguntur quod an sit verum dicam tibi. ¶ Opp. scda in fine. dt quod pōt perueniri ad diffinitiuam sniam. Cōtra,
5 lite non contestata non potest ferri diffinitiua snia, vt l. fin. §. illud. de tempo. appel. sed hic non dicitur, quod fuerit contestata ergo, ꝛc. Solu. dicit glo. quod hic intelligitur post litem contesta. Alii dicunt quod hic ante litem contest. loquitur questio, ꝛ quod in fine dicitur, loquitur de sententia interlocutoria, propter quā peruenitur ad primum, vel ad secundum decretum. Gloss. tenet primum, fatetur tamen quod ante litem contesta. debet fieri citatio, eodem modo quo hic dicitur fieri post litem contestatam, et vide gl. examinabimus incontinenti, ꝛ est scda gl. quam notabis. Pro examināda ista gl. habemus videre duo. Primo, an hec lex posset intelligi in absente, ante litis contestationem? Respon. non. Nam ante litem contestatam in reali fit missio, tamen reus absens auditur intra annū de possessione, vt l. si quis ᵃ emptionis. §. pen. s. de prescrip. xx. anno. Sz hic dr̄, quod transfertur possessio, ꝛ fit de possessore petitor, ꝛ sic nunq̄ auditur, nisi de proprietate, ex quo apparet, quod ante litem contestatam non loquitur. Scdo est videre, an ante litē cōtestatā debeāt p̄cedere citationes, ꝛ peremptorium eo modo quo hic dicitur. Gl. hic tenet quod sic. Dominus Jacobus Butr. dicebat quod hoc non reperitur lege cautū oēs eñ leges, que loquuntur de peremptorio, loquuntur quando quis vult peruenire ad diffinitiuam sententiam non quando ad interlocutoriam primi, vel secundi decreti, vt patet ex omnibus legibus huius tit. ꝛ ad l. peremptorium. ff. de iudi. ꝛ l.
b cōtumacia de re iudi. Mihi videt quod gl. dicat veritatē.ᵇ Pro hoc habemus tex. in l. presenti. §. sed si hoc faceret de his, qui ad eccl. cōfu. Hoc tenet in l. si finita. §. Julianus de dāno īfecto in gl.
6 magna hoc et obseruat cōsuetudo, ꝛ oēs tenēt. ¶ Aduerte tū ꝛ notabis quod † hāc gloss. intelligo qū āt citatio vt pueniatur ad diffinitiuā, vel ad iterlocutoriā. hoc est ad primū, vel ad fm decre-
c tū. Sz qū qs citaret ᶜ ad aliquā interlocutoriā sup aliquo icidē-
7 ti, vel emergēti, est aduertēdū. † quod si quidē illa interlocutoria quasi exhaurit vires totius negotii, vt qz erat pferēda snia absolutoria ab obseruatione iudicii, vel alia simili, puto quod debeat
8 p̄cedere perēptoriū, argu. s. eo. l. si pses. ꝛ l. Titia. ff. de accu. † In
d his aūt interlocutoriis ᵈ non ita pōderosis, vel qū quis citaretur ad aliquem actum, vt ad videndum iurare testes, vel publicationē testium, tunc non debet precedere peremptorium. Sufficit eñ quod fuit requisitus, vt s. de test. l. si qū arg. ad hoc. j. tit. j. in aut. nisi breuiores. ff. de accus. l. leuia. ꝛ ita communis practica obser-
9 uat, quod tene menti perpetuo. ¶ Op. ad aliud † quod dr̄, quod citatio fit literis, contra in aut. de lit. §. omnem, ꝛ s. de iudi. l. sancimus. in fi. Respondeo, quedā est citatio verbalis, que fit per nuncium, vel per epistolam vel per seipsum iudicem admonentem, ꝛ
e ista potest fieri, a quolibet iudice ordinario, vel delegato, ᵉ vt hic. Quedam est citatio verbalis, que fit per edictum propositum in albo, ꝛ ista non potest fieri per delegatum. quia album non habet. Ita loquuntur contraria. Citatio vero realis non potest fieri, nisi per ordinarium vt in aut. de exhib. re. §. si etiam vero quidam. Tangam ī. ꝛ hoc modo loquitur hic. ꝛ hoc modo habetis
10 aliā gl. sup vers. literis. ¶ Alterius opp. † dr̄ hic, quod debeat ter citari, contra qz sufficit semel, vt l. Fulcinius. §. fi. ff. quib. ex caus. in posses. ea. Sola. Ibi dicit expresse, nolo venire vnde amplius
f non debet citari ᶠ hic nihil dixit. Et vide gl. super ver. contuma-
11 cia. ¶ Op. ad secundam partem, † dicitur hic, vel quod successor eius facere curabit. Cōtra, immo successor debet nouum edictum proponere, ꝛ etiam nouam citationem facere, vt ff. de re iudi. l. edictum. Solu. Ista debet intelligi secūdum illam, qz si primus perfecit omnia edicta, successor dabit nouam citationem alias ipse perficiat primas citationes, ꝛ vide gl. ¶ Sequitur tertia pars. dicitur hic quod cogetur personaliter venire. Cōtra in aut. de exhi.
12 reis. §. si vero etiā quidā. Sol. ¶ † Ibi loquitur in delegato, qui non potest realiter citare, capiēdo personā. hic loquitur in ordinario. ¶ Contra hoc op. de l. j. ꝛ authē. ibi posita. s. de offi. diuer.
13 iud. ff. de in ius voc. l. pleriq3. de reg. iur. l. nemo de domo. Sol. † Dicit gl. regulariter ordinarius pōt capere psonā qū vult. Fallit ra-
g tione persone, vt si est mulier, ᵍ que non potest capi personaliter, vt d. l. ij. de offic. ciui. iudic. ꝛ aut. ibi posita. Item ratione loci, vt
h si est in domo ʰ vt in aliis legibus s. allegatis in cōtrarium. Idē not. in d. l. pleriq3. ꝛ sic innuit ista glo. quod iudex potest semper quē facere capi personaliter, nisi in duobus casibus hic positis. ¶ Istud videtur contra istum text. in quo dicitur, quod debet
i prius in contumacia cōstitui, ꝛ tunc pōt personaliter capi.ⁱ Sol. Hic loquitur, si de vrbanitate velit, quod tene menti perpetuo. Ista est veritas quod semper qū iudex vult, pōt quē facere capi personaliter, sed non pōt cogi a parte, nisi prius reus in cōtumacia cōstituatur solēniter. Hic est casus in hac l. ꝛ ideo si pars petit a iudice familiā, ꝛ iudex denegat, pter hoc nō pōt iudex tpr sindicatus conueniri de hoc, quia licet posset, tamen non cogebatur. sed postq̄ pars est contumax, vt hic dicitur, tunc si iudex denegaret familiā tunc posset cōqueri pars tpe sindicatus, quia cogitur tunc, quod no. Alias autem quando posset quem facere
* capi * personaliter dixi. ff. ad l. Jul. pec. l. sacrilegii, ꝛ ibi plene dixi, ꝛ etiam qū quis posset facere detineri. Alterius opp. dicitur quod secundum remedium est transferre possessionem, cui reus incumbit in actorem. Contra, si est absens, ꝛ non inuenitur quomodo possessioni incumbit. ¶ Huius timore gl. exponit duobus modis. Primo incumbit animo, qz retinetur animo, vel incumbit per familiam suam, ꝛ vide glo. Possemus etiam dicere quod incūberet possessioni corpore suo, ꝛ qd hic dicitur q̄ est absens, ꝛ contumax, intellige a iudice tamen in posses. reperiebat. ¶ Venio ad gl. magnam, ꝛ Opp. dicitur hic, quod hic loquitur reo absente. Actore presente. text. videtur contra. in eo quod dicit auditis defensionibus tuis, ex eo quod dicit, defensionibus innuit q̄ reus erat presens. Sol. tenēdo lectu. quam teneo, expone defensionibus, id est, intentionibus. Ponuntur eñ ista, quandoq3 vnum pro alio, vt l. j. s. de iur. ꝛ facti ignor. Alii timore huius contrarii dicunt, quod hec lex nostra ponit tres casus, vt loquatur quādo agitur reali, prout dicit possessionē transferri. Item loquitur qū agitur personali, in eo qd dicit auditis defensionibus. Item prima duo remedia habent locum ante litem contesta. Tertium post litem contesta. Item prima duo remedia loquuntur reo absente. Tertium in actore absente, ꝛ ideo ponitur hic bene hec authēt. qui semel. que loquitur in actore absente. Domini, licet iste lectu. possint esse vere in se, tamen ad istam l. non adaptantur. Nam hic continuatiuum responsum Principis factum vni super vna questione, ꝛ ideo omnia ista remedia debent adaptari ad vnā, ꝛ eandem cām. De alio interrogabitur princeps, ꝛ ideo posui causam in conuento reali, actore absente post lit. contestatio. ¶ Proces-

do vlterius in gl. dicitur hic quod fit de possessore petitor. Cōtra,
immo videtur quod audiatur de possessione intra annum, vt l. si
qs. §. penultimo. de prescrip. xxx. annor. Huius timore glos. ponit
vnā suā distinctionē, ꝛ distinguit tres casus. Aut reus abest post
lit. cōtesta. aut añ lit. cōtesta. vel quasi, vt patet in gl. quā signa ꝛ
not. ¶ Circa primum membrum habemus aduertere duo quan-
k dō est absens post lit. ɔtesta. k Primo, qualiter succurratur pre-
senti cōtra absentē. Scdo, qualiter succurrat absenti reo, contra
14 psentē. ¶ Uenio, ꝛ assumo † quod reus cōuētus reali est absens,
isto casu psenti cōtra eū sunt pdita tria remedia alternatiue, q̄ po
nuntur in hac lege. Absenti autem reuerso, si quidem actor elege
rit primum modum, quia fecit eum capi personaliter, remanēt in-
tegra omnia sua iura. quia est purgata contumacia. tamen expē-
sas reficere debet, vt l. sancimus. de iudic. si actor eligit secundum
modum scilicet de translatione possessionis, reus non audietur,
nisi de proprietate, vt hic, ꝛ l. ij. vbi in rem actio. ꝛ gl. dicit hoc est
verū, nisi sit interpositum sm decretū, per quod statuatur reo ab-
senti certum tempus, intra quod de proprietate doceat, qꝛ tunc
elapso tempore nullo modo auditur, vt l. a quo fundus. de dam.
l infect. si vero actor eligit tertium modum, l scilicet quod pronun-
cietur, pronunciatum est contra absentē, tūc eo reuerso p appel-
lationē, succurritur per restitutionē in integrū sm gl. que hic est,
ꝛ in l. fi. ff. de integ. resti. si vero reus erat conuentus personali, tūc
etiam actor habet tria remedia. Primo quod capiatur persona-
liter per hanc legem, ꝛ erit per omnia idem quod in reali, si actor
istum modum elegerit. Item habet secundum remedium scilicet
quod mittatur in possessionem bonorum ex primo decreto, vt su-
pra de iudic. l. properandum. §. sinautem. ꝛ illud non est illud re-
mediū, de quo ponitur hic, qꝛ fit de possessore petitor, in casu ve-
ro, quem pono non efficitur possessor immissus, ꝛ reus reuersus
semper auditur refectis expensis, ꝛ recuperat possessionem, vt in
authē. ei qui. de bon. aut bo. iudi. possef. Itē habet tertium reme-
dium, quod proferatur diffinitiua sniā, si liquet de causa, vt d. l.
15 properādum, ꝛ hic in fi. ¶ † Reo autē reuerso, qualiter succurra
tur est aduertendum si quidē reuersus vult petere quod sibi suc-
curratur contra ipsam sententiam, non potest, nisi per appella-
tionē, vel restitutionē, vt not. in dicta l. finali. de in integr. restitut.
Si vero vult petere quod sibi succurratur cōtra missionē factā
ex vigore sniē, hic est aduertendum, si quidem sniā lata est cōdem-
natoria in quantitate, ꝛ pro quantitate fuit facta missio in pos-
sessionem, ꝛ tunc semper auditur ad recuperandum possessionem
a te interpositum secundum decretum, vt d aut. ei qui. Ita dice-
bat do. Iaco. Butr. Ad quōd aduerte. Est tamen differentia, qꝛ
qñ missus est ante sententiam, veniens paratus defendere recupe-
rat possessionem. Ideo enim erat facta missio, quia non defende-
bat, vt de aut. ei qui. Sed quando missio fit post sniam. non recu-
perat possessionem. nisi soluat. Ideo enim facta est missio. qꝛ non
m soluit. Hic est tex. not. nec est alibi, vt l. si pecunie. m in fi. ff. vt i poss.
leg. quod perpetuo tene menti, si vero lata esset, sniā condemna-
toria super aliqua specie si missio esset facta in alio, quā ipsa spe-
cie, idem quod supra. Si vero missio esset facta in ipsa specie, tunc
ipse, nō posset recuperare possessionem, vel proprietatē, nisi face-
ret rescindi sniam per appellationē. vel restitutionem, secundum
formam l. fi. de in integr. restitutio. Scds vero casus est hic quan
do reus est absens, lite quasi contestata in causa. Dicam de hoc
plene in l. ij. § vbi in rē actio. Tertio casus est, qñ fuit absens ante
litem contestatam. vel quasi, ꝛ ista est propria materia primi, vel
scdi decreti, quā Cy. ponit in l. cum proponas de bon. aut b. iudi.
posti, ꝛ ego latissime tractaui in l. si finita. §. Julianus. de damno
n infecto. Uenio ad quedam extra gl. ¶ Op. vno n modo extra gl.
16 ꝛ quero duas qō. ¶ Opp. † sic. Citatus ad vnum actum, non po
o test grauari o in alijs, per suam contumaciam, vt l. aut qui aliter.
in princ. ꝛ §. j. ꝛ §. sequen. quod vi aut clam. Facit s. eo. l. si vt pro-
ponis. la ij. Sꝫ hic in peremptorio fuit dictum, vt veniat, ꝛ si non
venit, iudex audiet allegationem presentis. Unde videtur quod
contra absentem non potest procedi ad aliquid, nisi vt audiātur
allegationes partis, sed j. dicitur quod ad instantiam istius iu-
dicialiter proceditur, secundum ista tria remedia hic posita, ergo,
ꝛc. Solu. Dico quod hic dicitur allegationes intellige petitio-
nes, seu positiones, ꝛ allegationes omnes, que hoc vocabulo com
prehenduntur, ꝛ hoc de iure communi. Sed communis consue-
p tudo iudiciorum se habet quod hoc vocabulum allegationum, p
intelligat tm̄ de allegationibus iudiciorum ideo hodie perēpto-
q rium debet aliter proponi, q vt dicat, si non veniat, procedetur
contra eum ad sententiam. iustitia intercedēte, vel procedetur ad
vlteriora iustitia mediante, ꝛc. ¶ Quero, hic ponuntur tria reme
dia, in cuius erit electione eligere. ¶ Respōdeo, in electione pre-
r sentis actoris r vt l. qui in heredē. §. eligere. de trib. ꝛ l. ij. §. si qs.
de eo quod cert. loc. Hoc etiam apparet ex l. ad peremptorium.
ff. de iudic. que dicit, vt primo quis petat, ergo debet precedere
17 partis petitio. ¶ Quero secundo. † si aliquis vnam ex istis vijs
s elegit vtrum per hoc preiudicetur sibi qu n possit redire s ad
alias. Uerbi gratia. Fuit in actorem translata possessio, nunc
vult facere reum capi personaliter, poterit ne. Text. videtur vel-
t le quod sic, t in l. j. §. quid ergo. de vent. inspi. Facit l. nemo carce-
rem. j. de exact. lib. x. ꝛ quod not. dixit Archidiacon. extra de co
v qui mit. in possessio. causa rei seruan. cap. j. libr. vj. ¶ Quero v ter-
tio, dicitur hic, a quo tempore citatus, si contumaciter presentiā
18 sui facere neglexerit. † ¶ Quero quid requiritur ad hoc, vt dica-
x tur quis contumaciter x abesse. Responde requiruntur primo
tres citationes, vel vna pro omnibus vt hic. Secūdo requiritur,
vt pars, scilicet, actor, presentet se in termino. Nam si actor se nō
presentaret, ꝛ reus se non presentaret, non esset contumax, vt l. ij.
in fine, si quis in ius voca. ꝛ l. arbiter calen d. s. ĝ. de arbitr. ꝛ de iu
dic. l. properandum. §. j. ibi parte instante, ꝛ eius absentiam incu-
y sante, y ꝛc. Et ideo est practica. Talis contra talem. qui se in ter-
mino presentauit ꝛ eius contumaciam accusauit. Item requiri-
tur aliud quod illicentiatus non recedat, ꝛ ideo ponitur in pra-
z ctica, ꝛ licentiatus recessit, z hoc ideo si enim me presentarem, et
non starem per totam horam, quam habet reus ad veniendum, ꝛ
tunc non videtur venisse. qui non stetit vnde debet stare tota ho
ra, vt innuit l. ꝛ post edictum. ff. de iudic. nec sufficit venire, ꝛ rece-
aa dere statim vt tex. innuit in l. quesitum. ff. aa de re iudi. ꝛ Innoc.
ne dicit in c. calumniam. de pen. extra quod not. ꝛ tene menti to-
to tempore vite tue.

ADDITIONES.

a ¶ Cominatio. Adde in l. ad peremptorium. ff. de iudic. ꝛ no. glo.
ꝛ doct. in cap. causam que extra de rescript. vide tamen Bart. in
l. si finita. §. Julia. de damno infecto. in verbo quero vtrū postꝙ
est contumax peremptorie, ꝛ Bar. j. ea. l. vbi tenet contrariū eius
quod ipse ponit in §. Julia. ꝛ idem in qualibet citatione nō pem-
ptoria, que fit quando proceditur ad sententiam contra absentē,
secundum gl. Bar. in l. si apparitor. C. de appari. lib. xij. sed Bal.
hic videtur tenere cōtrarium, cogita, ꝛ plures formas perempto-
rij vide per gl. in c. constitutus. de sentē. excom. in sexto, in verbo,
vna pro omnibus.
b ¶ Dicat veritatem. Uides ergo quod in istis requiritur perem-
ptorium, scilicet, in diffinitiua missione in possessionem, etiam ex
primo decreto ꝛ sniā ab obseruatione iudicij, sed ad alia merita
cause quelibet citatio dicitur peremptoria, vt hic per Bartol. hic
tenet Egid. ꝛ post eum Ioan. And. in c. consuluit de offi. delegat.
ꝛ sequen. Ioā. And. in c. ad petitionem de accus. ꝛ Bar. in §. Jul.
ꝛ in extrauagan. ad reprimendum in versi. super dicto crimine. ꝛ
Ang. in l. j. §. stipulatio. ff. si cui plus quam per legē falc. Sꝫ Spe.
in tit. de dilat. §. vidēdum. post princ. in versic. termini dicit quod
non meminit se elegisse quod citatio ad merita dicatur perēpto-
ria ad alios actus partis, vel vilioris preiudicij. illis qui supra no-
mo sunt expressi, vt puta in sniā de citatio. bono. l. j. ff. de requir.
reis. vel in sententia. qua pronunciat iudex se iudicem incōpeten-
tem. vel libellum esse ineptum eadem ratione, ꝛ vide Spec. in tit.
de citatione. §. viso vers. dicunt prout videtur referre Bart. in §.
Julianus in princ. Sed quod in sententia annotationis bonorum
requiratur peremptorium tenet Inno. in c. ad petitionem de ac-
cusa. quod satis hic videtur sequi Bar. ꝛ refert domi. Ioan. in
§. Julia. ibi omnino vide eum quando duo iudices requirun-
tur, an requiratur tertia requisitio. Bal. in l. fi. ff. de fer. id
de except. quod sequitur Inno. in c. cōsuluit de offi. delega.
in l. tres denunciationes. s. eo. ꝛ Bal. in l. properādum. [illegible]
dem. l imita per Bar. in aut. qui semel. Sed in quantum [illegible]
eam tenet etiam in qualibet interlocutoria grauis preiudicij. do.
Ioan. Andr. in d. §. Julianus. videtur tenere contrarium [illegible]
de Bal. in l. eos. j. de appel. vbi tenet idem in sententia super [illegible]
tione, ꝛ videtur velle Bart. hic dum dicit alie similes per l. [illegible]
Et de absolutoria ab obseruatione iudicij, quod requiratur perem-
ptorium, tenet Bal. per illum tex. in l. properandum. §. ꝛ si eo-
dem. Et istis adde Bal. no. in l. tres. j. eo. Et predictis adde Bal.
j. cōmi. vel epistolas in rubr. ꝛ que dicta sunt in l. si opus de oper.
noui nunc. ꝛ per Bal. in addi. spec. in tit. de senten. In causis et
summarijs non requiritur peremptorium ad audiendum senten-
tiam. Ita dicit Abb. in c. cum olim. de testib. de quo vide [illegible]
in clement. sepe. de verbo. signific. in verb. peremptorie, [illegible]
in c. consuluit. de offi. deleg.
c ¶ Quis citaretur. Adde Bart. in l. si finita. §. Julianus. quod
ibi dixi de damno infecto.
d ¶ Interlocutorijs. Not. an in interlocutoria requiratur perem-
ptorium. ꝛ vide Inno. in c. ad petitionem. de accu. ꝛ vide quod di-
xi post Bar. in l. si opus. de oper. noui nunc.
e ¶ Vel delegato. An delegatus possit citare. Adde Barto. in l.
plerique. post gl. ibi, cum se. ff. de in ius vocan. ꝛ in d. c. ad repri-
mendam. in ver. per edictum, ꝛ vide in aut. qui semel.

Citari

f ¶ Citari. Adde quod idē voluit Bar. in l. fi. ff. de in integ. restitu. & Spec. in tit. de leg. §. j. Imo & Hostien. in c. ad petitionē. de accu. & Bart. in l. si finita. §. Julianus. de damno infecto. & domi. Ant. in c. fi. de eo qui mittitur in possess. caus. rei seruande. & Spec. in tit. de citatione. §. viso. in ver. itē potest testari. & in versi. sit ergo peremptorium. Sed Petrus. & Lyn. in auc. qui semel. j. codē & Joan. And. in additio. Spec. in tit. de procu. in §. j. tenuit contrarium. & Angel. in l. ad peremptorium. ff. de iudic. & do. Anto. in c. consuluit. de officio dele. & Imo. in dicto §. Julianus. & adde bal. Ang. & alios sequen. Bar. opin. in l. tres. j. eo. & etiam Imo. in l. ex consensu. §. eum qui. de appel.

g ¶ Mulier. Mulier non potest citari. Limita. vt per Bart. & ibi dixi in auc. ma. & auie. §. quando mu. tu. offi. fungi potest.

h ¶ In domo. Sed Imo. videtur tenere contrarium in dicta. l. a diuo Pio. §. in venditione. de re iudi. & idem not. Institu. de actio. & etiam hic. Bal. tenet contra ipsum. per istum tex. quod etiam videtur sequi Aud. in l. iiij. §. pretor. de damno infec. licet vt ipse refert ibi domi. Franc. de Rampo. tenuerit opin. Bald. allegando actum §. pretor. a cōtrario sensu. Sed opin. Bal. forte est verior, quam etiam tenuit Jac. Butr. vt ipse refert hic. Adde Bal. in l. §. de iuris. & fact. ignor. & facit ad not. per Bar. in l. a diuo Pio. §. in venditione. de re iudicata. dixit Bald. in l. plerique. ff. de in ius vocan. quod ante capturam debet citari personaliter in ciuili. sicut videmus quod requiritur missio in possessionem. quod est minus in criminali requiritur secundum eum arbitrio iudicis in authent. vt nulli iudices. §. si quis. vero comprehēsorū. Facit quod notat. Innoc. in cap. verum est de senten. ex communi. & vide bal. hic in prima questione. & adde Bal. in l. si quis curialis §. de episcop. & cler. in princ. & in l. quod euitandi. ad finē. supra de condi. ob. turpem causam. & ipse Bar. idem tenet. cum l. ea. §. eod. & dicit Dan. de Cast. in d. l. plerique. in fine. quod iudex non debet per capturam cogere ad comparendum personaliter nisi ex causa. per l. fi. cum ibi not. §. de procu. ADDE Qualiter iudex possit facere capere debitorem. & quando creditor propria authoritate capere possit debitorem Bal. cons. xij. lib. j. & que requirātur ad hoc vt quis dicatur legitime carceratus. per eundem eodem lib. cōsi. xj. & consi. xlix. eo. lib.

i P. PAV. P. ¶ Capi personaliter. Contra istud consulit Lom. late consi. clvij. incip. in causa benedicti.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Facere capi. De hoc vide per Pau. cast. & Imol. in l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect.

k ¶ Post litem contesta. Et sic not. ex isto tex. quod potest peruenīri ad primū decretū post litem contest. Et hoc firmat glos. in l. properandum. §. sinautem reus. §. de iudicijs in verbo, absente & Bar. in l. si finita. §. Julianus. ff. de damno infect. in ver. quero. dixi. quod regulariter, & vide concordantias per Alex. inductas in §. sinautem reus.

l ¶ Tertium modum. Ex his not. quod in actionibus realibus habet locum secundum decretum. Ad quod vide Bal. in l. ij. ff. si ex noxal. caus. aga. & in auc. ei qui. de bon. aut. iud. posses. & vide Ang. in l. a quo. ff. de damno infect. licet in contrarium videatur gl. in l. iij. §. genera. ff. de acquir. posses.

m ¶ Si pecunie. Et ibi vide Bar. & idem tenet Bar. in l. properādum. §. sinautem reus. §. de iudi. & l. si finita. §. Julianus. de dam. infect. vbi vide. Quam sententiam limita vt per Ang. & Mod. in l. si finita. §. item videamus. ff. de damno infecto.

n ¶ Oppo. vno & not. hic quod cōtumacia in vno articulo non nocet in alio. Idem tenet Bar. in l. si prius in j. oppo. secunde partis de oper. noui nunc. De quo est gl. not. in c. j. de do. & contu. in vj. Et facit quod no. gl. in d. c. eo tit. Jo. And. i c. ecclesia. el. ij. de elec. Quod limita secundum Ang. nisi citatio sit generalis. l. qui ante. de verbo. oblig. vbi vide And. Barb.

o ¶ Sauari. Ad hoc bene facit quod dixi post Bar. in l. de vnoquoque. de re iudi. Tu vide not. Bar. in l. statuliberos. §. sanus. de statulibe. & que dixi in d. l. aut qui aliter. & quod not. Bart. in li. prius. in princ. secunde partis de oper. noui nunc.

p ¶ Allegationum. Quid contineatur in ver. allegationibus tene mentā ad hoc, quod not. do. Anto. in c. pastoralis. de causa posses. & propria Ang. in auc. iubemus. §. de iudi.

q ¶ Oller proponi. Vide Bar. §. in ea. l. & Bar. in d. §. Julianus. Sed hic loquitur Bar. quando erat trina citatio in vno verbo, & peremptoria.

r ¶ Presentis actoris. Et istis adde Bal. in l. ij. in prin. ff. si quis ius. dicen. non obtempe. & ibi vide per Bar. & omnes doc. in fi.

s P. PAV. P. ¶ Possit redire. Idem tenet hic Bald. in l. qui legati per illum text. C. vt in posses. leg. & in auc. que supplicatio. C. de preci. imper. offer. melius in l. qui restituere. C. de rei vend. vbi limita nisi pignora essent data in solutum. vide Alex. in l. si finita. §. Julianus. ff. de damno infect. in l. j. §. j. circa fi. ff. si quis ius. dicen. non obtemp. & consi. lxxix. vide Ang. & Alexā. in apostil. in l. nemo carcerem. C. de ex acto. Jas. in l. j. in princ. ff. si quis ius. dic. vbi allegat alias concordantias ad doct. Bart. hic. & vide Jas. in l. j. in princ. ff. si quis ius dic. & vide eundem limitantē in ea. l. j. §. j. in primo not. Item vide eundem in l. nulli. in ij. fal. C. de iudi. vbi etiam ponit an possit coram diuersis iudicibus in exequutiuis agi. vide etiam in ij. reperto. ver. exequutio.

t ¶ Velle quod sic. Not. bene. & adde quod dixi in l. heres. §. pen. ff. de fideiuss. & not. Bald. in l. iguoiare. §. de test. nulli. dixit tamen Bald. in l. si creditor. ff. si cert. petat. quod heres pignori non pōt impetrare capturam. sed forte non procedit in peremptorio suie. Item forte hec intelligenda sunt quando procedit contra contumacem. vt voluit Bal. in l. sancimus. ff. de iudi. & ideo dicit Bald. in l. j. post gl. de probi. seq. quod contra contumacem quis nō pōt vti missione in possessionem. & sequestrationem. & vtrobique vide bal. in auc. que supplicatio. §. de preci. Imper. offer. vide bald. in l. qui legati. C. vt pos. leg. & Ang. in l. nemo carcerem de exact. trib. libr. & adde quod creditor. licet elegerit vnam viam, tamen possit debitorem facere detineri. Rom. cons. cxxxiij.

v ¶ Quero tertio. Adde Jo. de Lig. in c. ij. de dolo & contu. & Jos. And. ibi, vbi alleg. bar. hic And. barb.

x ¶ Contumaciter. Quid requiratur ad hoc. vt quis dicatur contumax, adde bar. & ibi dixi in l. qui ante Calendas. ff. de verb. obli. & in d. l. si finita. §. Julianus. vbi optime.

y P. PAV. P. ¶ Absentiam incusante. Circa hoc an necessariū sit quod accusetur contumacia non cōparens, vide Jas. in l. properandum. §. j. in v. not. C. de iudi.

z P. PAV. P. ¶ Licentiatus recessit. Vide Dec. in c. j. in v. notabili extra de iudic.

aa ¶ Quesitum. ff. de re iudi. & ad hoc vide ibi dicta. Adde pro hoc dicto bar. & voluit Bet. de Ancha. cons. xvj. quod stante statuto, quod reo non comparente intra terminum habeatur pro contumace, & exbannito quo ad missionem in posses. & captura. quod si actor non accusauerit contumaciam, quod non habebitur pro contumace.

AVTHENT.

4 ☞ Contumax in primis dilationibus licet veniat intra terminū vltime dilationis, tenetur tamen expensas reficere.

5 An quis possit emendare, & mutare libellum, ante litem contestat, & num. 6.

6 Agere nemo cogitur ante correctionem libelli, sed post correctionem cogitur, nisi renunciet.

7 Citatio per edicta fieri nō pōt, nisi ab ordinario, & delegato principis.

8 Actori absenti post litem contestatā, & liquidato negotio, dꝫ statui tempus decem dierum pro singula dilatione, & dari annus antequam perueniatur ad diffinitiuam. & nu. 13.

10 An lite non contestata possit peruenīri ad diffinitiuā contra actorem absentem.

15 Absens pōt citari per nuncium, vel per literas personaliter, vel ad eius domum.

18 Reo absente, non est aliquid immutatum.

19 Reus presens non pōt cogi litem cōtestari, ſz peruenitur ad missionem in possessionem, ex primo decreto, & qñ possit pro motu iudicis puniri.

21 Quod tunc non requiratur nouus libellus, sed ex officio iudicis deseruiente prime actioni proposite hoc fiet.

a **Si semel.** [a] Dictum est in lege Codicis de reo contumace. est videndum de

b actore contumace, qualiter reo succurratur [b] contra

1 eū, ideo posita est hic hec auc. Et diuide eā sic. † Primo ponit quid debeat facere actor. Secūdo, qualiter constituat actor in contumacia. Tertio per quem iudicē. Quarto quo casu. Quinto, qō sit officium iudicis, actore constituto in cōtumacia. Secunda ibi, qui si causam. Tertia ibi, que citatio. Quarta ibi qō, & locum. Quinta ibi, qō si vocatus. Ista quinta particula subdiuiditur in tres partes. Primo qō sit officiū iudicis actore nullo modo veniente. Secundo quid sit officium iudicis actore [c] veniente. Tertio quid sit officium iudicis actore veniente admisso, & postea desistente. Secunda ibi, sed nec. Tertia ibi his quoque.

2 Et ista diuisio sufficit pro summario. ¶ † Ho. quandocunqꝫ pro

c ceditur contra contumacem, [c] debet fieri ad petitionem presentis, vt hic, ibi reo postulante. Simile in l. properandum. §. j. & de

3 iudic. & l. ad peremptorium. ff. eo. titu. ¶ Secundo not. † quandos

* cunqꝫ potest peruenīri ad diffinitiuam, * contra aliquem absentem tunc iudex pōt supplere de facto. & perquirere veritatem inducendo testes, & alias probationes. Tex. est hic ibi, & pquisita veritate, &c. Pro hoc facit quod videbitis j. de app. l. ampliore. §. j.

4 sēm verum intellectum, & ibi dicam. Ho. tertio, quod † contumax

d reuersus non auditur, nisi refectis expensis, [d] vt hic, & l. sanci

mus.ſ.de iud. ¶Et aduerte ad vnum quod hic not.quod lz omnes dilationes non ſint elapſe,ſed forte venit intra terminum vl-
e time dilationis,tñ tenetur expenſas reſicere,ᵉ quia fuit cõtumax in alijs primis dilationibus.Text.eſt hic rotundus. Nam venit intra terminũ,qui eſt vltima dilatio.¶Tenetur eñ reficere expenſas factas ante,alias non audiatur,vt hic patet in tex. Op.primum. ꝛ videtur quod quis poſſit mutare libellum. vſqz ad litis cõteſta.vt l.edita.ſ.de edend.hic dicitur contrarium,quare male.Bl.ẽt,p iſtã authen.derogatur in hoc illi legi:cumulatio tñ p̃mittitur ho ꝛie ſicut olim.Et vide gl.ſup verbo,ad fin. Odoffred.
f ẽ cõtrariũ.¶Pro huius declaratione ſcias † quod ſi aliquis vult
r emendare libellum,ᶠ addendo vel detrahendo aliquam qualitatem,ex qua non mutatur actio,hoc eſt licitũ omni iure,vt l.in de-
* lictis.ſ.ſi detracta.* ff.de noxali.ꝛ d.l.edita,p̃out dicit emenda re.Quandoqz vult quis actionem mutare,hoc eſt,renunciare p̃ me actioni p̃poſite,ꝛ p̃oponere aliam.ꝛ iſtud etiam poteſt omni iure,vt l.edita,p̃out dicit mutare,ꝛ ſupra de pact.l.poſtq̃ liti.
6 †Quandoqz quis vult differre,ᵍ nec proſequi nec renunciare,et
g iſtud non poteſt per iſtam authen.in l.edita mihi immutatur,ſecundum eum,ꝛ bene,ꝛ tenent Gl.hrad.hic,ꝛ domi.Jac. de Arre-
* tio.ꝛ Jaco.Butr.ꝛ omnes. ¶Op.ſcdo * ſupra,vt nemo innuit. l.prima.Solu.Non cogitur quis agere ante p̃rectionem libelli,ſed poſt libellum p̃rrectum cogitur,niſi renũciet vt hic,ꝛ hoc dicit gl. ¶Venio ad ſecundam particulam.hic dicitur quod vo-
7 cetur tribus edictis. †Cõtra, videtur quod per edicta h nõ poſ-
h ſit citari,vt l.ſancimus.ſ.de iud.Solu. Ordinarius poteſt citare per edicta,hoc poteſt etiam delegatus ℘incipis, vt in hac authent.alius autem delegatus hoc non poteſt,vt lege contraria. Et hoc ſent.ꝛ glo.ꝛ bene eſt ſuper verbo,delegatus. Fateor tñ, quod hodie proponere iſta edicta non eſt ſic in vſu,ſed magis eſt in vſu citatio,que fit per literas,vel per nuncium,vt audiuiſtis l. cõſentaneum.ꝛ hoc ſentit hic gl.ſuper verbo,tribus. ¶Opponitur in eadem gl.vbi eſt ſemel ſcriptum,ibi non poteſt iterum ſcribi,ſicut vbi ſedeo,ta nõ potes ſedere,vt l.ſi vt certo.ſ. ſi duobus vehiculum.ff. cõmodati. Quomodo ergo in eodem dealbato deſcribitur,vt innuit hec authen. Reſpondet glo.ſ.vel quod prima ſcriptura deſtruatur, vel dealbatorium erat ita magnum, quod terant deſcribi tria edicta citatoria. Hodie autem quando iſta edicta p̃ponũtur,affigitur aliqua ſcriptura in alqua colũna,
i vel in muro.ꝛ vide gl. ¶Opponitur dicitur hic, ⁱ quod per interualla triginta dierum. Contra,immo decem dierum.vt l. conſentaneum.ſ. eo.ꝛ ſ.de iud.l.properandum.ſ.j. dicit gl. quod ille leges in hoc coꝛriguntur per iſtam authen.quod hodie ſtatuuntur maiores dilationes. Alij,vt Odoffr.dicit quod ille leges loquuntur in reo contumace,hec in actoꝛe,quod gl.non placet, q̃ non debet eſſe melioꝛ conditio actoris, quam rei,vt l.non debet. ff.de re iudi.vide gl.domi.Jac.Butr.tenet opin. Odoffre.per rationes ſuas.prima quod non mutatur,ꝛc.vt l.precipimus.in ſi.ſ. de appellat.ᵍ Scdo ex identitate rationis nunc̃ inducitur legum coꝛrectio,vt not.in aut.quas actiones.ſ.de ſacro ſanc.eccl.p̃batur in l.ſi vera.ſ.de viro.ff.ſoluto matrimo. ℘Preterea non eſt eadem ratio in reo,que eſt in actoꝛe. Nam contra actoꝛem peruenitur ad diffinitiuam ſuiam lite non conteſtata, merito ſibi dantur maiores dilationes,ſz cõtra reum nõ ꝓceditur ad diffinitiuã, lite non cõteſt.ideo dantur minoꝛes dilationes.Et iſtud mihi placet, licet multi tenuerint opi.Joan.Sed contra hoc videtur.d.l.ꝓperandum.ſ. ꝛ ſi quidem. vbi etiam authoꝛe abſente, ſtatuitur tempus decem dierum.Sol.Actoꝛe abſente,poſt litem conteſtatã,ꝛ liquidato negotio,habent locum dilationes poſite in l. ꝓperandum.†Sed actoꝛe abſente, negotio non liquidato, ad hoc vt
8 liquidetur eo abſente,debent dari dilationes,que in hac authen-
9 tic.ponuntur,vt hic vides. ℘Procedo vlterius.†dicitur quod hoc locum habet,ꝛ ſi lis cepta non ſit.Contra,lite conteſtata nõ peruenitur ad diffinitiuam,vt l.ſi.ſ.illud.de tempo.appellat.ſed hic dicitur contrarium. Huius tinoꝛe dicebant quidam. vt Bulg. quod hic dicitur quod locũ habeat,ſcilicet talis citãdi modus,licet ad diffinitiuam non poſſit peruenirι. niſi lis eſſet conteſtata. Omnes alij noſtri gl.ꝛ Moder. doct.dicunt contrarium.q̃ hoc in odium actoris,etiam lite non cõteſtata, peruenitur ad diffini-
k tiuam ᵏ ſecus in reo cõtumace. Ita loquitur * lex contraria. Et
* †notes hic vnum.quod idem eſt dicere,lis cepta eſt, quod lis eſt
10 cõteſtata.ꝛ ſ̃ in quibuſdã partibus dr̃,quod lis eſt cepta p negationem,ꝛc.vt ſit ℘Duis. ꝛ probatur per iſtam authen. ℘Procedo vlterius,ꝛ venio ad quintam partem,dr̃ hic, aliud anni ſpatium indulgetur,ꝛ ſic innuit quod alium annum habet, quod eſt contra iſtã auth.q̃ primo nõ habuit niſi tres menſes.Bl.dicit quod hic nõ implicat vt alibi,vt in l.non ſolum.ſ.queritur.ff. de pcur. Item op.ꝛ videtur quod non debeat dari annus,ſed decem dies, vt in authen.quod fieri.ſ.de dilatõib.Solu.plures dãtur in gl.
11 Una ibi,in odium eius,† qui impetrauit reſcriptum ad iudicem extraoꝛdinarium. Hec non eſt bona,quia hoc licite fuit impetratum ad iudicem extraoꝛdinariũ. Alia eſt vera ibi volebat abſolui ab obſeruatione iudicij,hic diffinitiue.ꝛ hec vera. Item oppoꝛ-
citur hic,quod auditis ꝛ refectis expenſis.contra. imo debet ſatisdare,vt in authen.ei qui in.ſ.de bon.authoꝛitate iudi.poſſ. Sol. Hec lex ſuppletur per illam,quia debet reficere expenſas.ꝛ ſatisdare,vt ibi dicitur.

12 **Expeditis** Contrarijs venio ad queſtiones. Primo quero.† quid debet facere actoꝛ.q̃ impe-
l tranit iudicem delegatum? Reſpondeo,debet ſecundum formã tare l iudici, vt hic, ꝛ ſtatim p̃ſentationem facere debet intra annum,vt extra,de reſcript.cap.plerunq;. tunc iudex debet citare reum,ꝛ etiã in citatione dz ei mittere copiã reſcripti,vt hic patet in principio, ibi, ꝛ per eum aduerſario cognitis. Et per hoc dicũt Canoniſte quod ſi reus poſtea veniens peteret copiã reſcripti,nõ dz habere,q̃ eã habuit in citatione, vt extra de dila. cap.
13 ij.vbi p Jnno.ꝛc. Ulterius,venio ad ſcdam partem, † q̃ quæ eſt practica actoꝛe cõtumace. Et hic aduerte,reus veniens q̃q; eſt contentus ſolum quod caſſetur citatio facta de eo ſcilicet p̃rem ptorium factum de eo,hoc obtinebit indubitanter ſine aliatione,ſeu ſine aliqua cognitione, eo ipſo quod actoꝛ nõ reperit in die termini. Hic eſt tex.in l.ꝛ poſt edictum.ſ.j.ff.de iudic. Sed iſtam caſſationem non plene cõſultum eſt reo, q̃ actoꝛ vnacum
m lo,ᵐ vt l.ſancimus.ſ.de iudi.ꝛ ideo q̃q; reus petit plus.ſcilicet, quod abſoluatur ab inſtantia,ꝛ iſtud non poteſt fieri, niſi actoꝛ iterum citetur intra talem terminum, alias reus non abſolueretur ab inſtantia iudicij. Ita dicit Jnno.in cap.conſulunt.extra de offic.delegat. quod eſt verum, quia abſolutoria ab obſeruatione iudicij non debet fieri,niſi precedentibus citationibus. argu.ſi p̃ſes.ſ.eo. Hoc tamen intelligo ſecundum communem vſum eu-
n riarum. Sed ſi actoꝛ p̃miſſet ⁿ exercere litem, ſecundum formam illius authent. offeratur.ſ. de litis conteſtat.tunc non eſſet opus noua citatione, quia ſufficeret expectare eum actoꝛem per decem dies, quibꝰ elapſis,reus abſoluetetur ab inſtãtia iudicij, vt dicta aut.ben.quod fieri.ſupra de dilat.Sed q̃ per hoc non eſt plene conſultum reo,q̃ poteſt actoꝛ de nouo dare libellum.ꝛ incipere nouam inſtantiam, ideo reus quãdoqz petit plus.ſcilicet, quam p̃nuncietur diffinitiue:tunc habemus practicare eſt ſã authenticam, iſto caſu debent p̃cedere tres dilationes, ꝛ poſtea dz dari annus,ſecundum formam huius authentice,elapſo anno non debet plus citari actoꝛ.ſed iudex debet veritatem perquirere vt hic dicitur. Iſtud autem quomodo faciet requirendo amicos, ꝛ notos rei abſentis , quod hodie practicatur per proclama generale.videlicet quod quicunq; vult aliquid dicere vel allegare p̃ro tali,ꝛc.vt l.hec aũt.ſ.j.ff. ex quibus cauſis in poſſeſſione eatur.Facit l.ſi eo tempoꝛe.ſ. de remiſſione pignoꝛ.Et ſi iudex p̃terit liquidare negotium , quod inuenat actoꝛem habere iuſtiam, vel non habere p̃nunciat diffinitiua,ſecundum quod inueniet,alias abſoluet ab obſeruatione iudicij.ſecundum formi-
14 ꝓperãdum.ſ.ꝛ ſiquidem.Hec habẽtur in gl.magna. ¶Quæ-
ran iſte dilatiões poſſint abbreuiari? Jacobus de Arretio,dicit poſuit vnã ſuã diſtinctionem. ſ. de dilat.l.j.ꝛ ibi eam refert,ſed quam poſuit idem Jac.in l.ij.ff.de re iud.ꝛ ibi plene dixi. Quantum ad propoſitum dico quod gl.dicit verum, quod minuit teſt de iure,quia text.in coꝛpoꝛe dicit,nõ minus triginta dies, quod intellige cauſa cognita , vt l.ij.ff.de re iudicat. Ad cauſã cognitionem puto ſufficere illud,quod dicitur in gl.ſcilicet ad
o conſuetudo ° hoc obſeruet, quod minuat iſtas dilationes. Non debet enim obſeruari conſuetudo p̃out eſt in foꝛo, vt ff. tutila. l. ij.in fine. Ulterius op.dr̃ hic,quod debet citari per edictum nõ
* per preconem, * † an poſſit citari per nuncium vel per literas?
15 Puto quod ſic,quia ceſſat ratio,que ponitur in hac authen.Nã cius eſt,ꝛ litere deſtinantur ad perſonam p̃priam, vel eius domum. Sed preco hoc clamando dt in platea, vel maiꝰ publicis locis,ꝛ ita de facili non venit ad eius notitiam.Et iſtud cõmodo obſeruat,vt gl.videtur innuere.Ex hoc nota vnum, quod
16 teſt hic colligi † differentia ᵖ inter manifeſtum,ꝛ notoꝛium, q̃
p tangitur per gl.in l.ciues.ſ.de appellatio. Nam notoꝛium p̃ transit illud,quod habeat cauſam manentem, vt edictum poſitum ſtat ibi,vt omnes tranſeuntes poſſint illud legere. Sed ꝛ ſi pupillus.ſ.proſcribere.ff.de inſtito. Manifeſtum dici,quod habet cauſam tranſeuntem,licet fiat coram multis ne getimus,vt puta preconium.Et ita colligebat dominus Butr.ex hac authen. Ego autem dicam in ſ.eiues, vbi innuit
17 de hoc. ¶† Quero, iſta authentica quid immutat de iure anti quoꝛ? Reſpõdeo,actoꝛe abſente reperimus tria iura. Primum Digeſtoꝛum , ſm quod per abſentiã actoris non contrahebant eremodicium , nec poterat peruenirι ad diffinitiuam ſententiam, etiam eo abſente poſt litem conteſtatam, vt l.ꝛ poſt edictum. ff. de iudi.

de iudi. Hoc fuit immutatum per legem, properādum, per quam eo absente post litem contestatam contrahitur eremodicium, et potest perueniri ad diffinitiuam sententiam, si negotium eo tempore fuerit liquidatum, vt l. properandum. §. ⁊ siquidem. sed per illam legem nihil disponebatur actore absente ante litem contestatam. Item eo absente post litem contestatam, si negotium non erat liqdatum, illa lex non permittebat liquidari actore absente, ideo superuenit illud ius tertium istius aut. Secundum, quod actore absente, ante litem contestatam, siue post, negotio non liquidato, permittitur liquidatio eo absente, ⁊ contrahitur eremodicium, vt perueniatur ad diffinitiuam sentētiam, vt hic habetis.
18 Procedo vlterius, ⁊ quero, † nunquid reo absente ante litē contestatam, per istam aut. sit aliquid immutatum? Mart. dicebat quod sic. Omnes nostri doctores ⁊ alij doctores. Mod. tenēt contrarium, quod in reo nihil est immutatum, q sicut apparet per l. cōsentaneum. que per istam aut. in nullo corrigitur, sed additur,
19 q illa loquebat in reo absente, hic in actore absente. † Quero, quid si reus est presens, ⁊ non vult contestari litem, an poterit cōpelli? Gl. dicit quod non, sed peruenitur ad missionem in possessionem ex primo decreto. Vide istam gl. magnam post mediū ibi, eidem dico, si reus est presens, ⁊c. Quod not. valde bene, qr iam feci verecundiam aduocatis multis iuuenibus. Et ideo si iudex precipit partibus, quod contestentur litem, antequam recedant, si reus recedat, poterit contra eum interponere primū decretum, sine alia citatione, quia eo ipso apparet quod non descendit, velut in glo. ⁊ tex. not. in l. quoties. §. pretor. de noxa. ⁊ l. nemo. ff. de regul. iur. Tene menti perpetuo. Dices tu, quare sunt necessaria tot remedia, nonne sufficit remedium illius tit. l. si quis ius dicē. non obtempe. qr iudex potest mulctare reum? Respondeo, fateor quod iudex potest hoc facere, vt gl. hic subdit, tamen illud remedium non tāgit negotium, de quo agitur. Si enim mille florenos solueret ille pro mulcta, tamē actor non haberet suum, ideo sunt prodita ista alia remedia, vt actor ad suum perueniat. Venio ad vltimam partem, dicitur hic in fine, post edictorum trium ⁊ anni vnius obseruationem, ⁊c. Quero, vtrum proponantur noua edicta, ⁊ noue dilationes. In gl. sunt opin. Odoffr. tenet illam. quod proponantur noua edicta, ⁊ noue dilationes, ⁊ sic isto casu ha-
20 bebit duos annos, ⁊ sex menses. † Vltimo quero, dicitur hic, ab instantia cadet actor, an hoc fiat ipso iure, vel per sententiā doct. tenent quod per sententiā, quia dicit, cadat in futuro. non in preterito, vel presenti. Facit quod not. in l. iubemus. ij. §. sane. l. economus. de sacrosan. ecclesi. vbi tangam. Dixi plene. ff. de iur. fis. l.
21 imperator. † Quero, vtrum ad hoc vt pronuncietur ipsum perdere actionem, requiratur nouus libellus, ⁊ noua instantia. Puto quod non, sed ex officio iudicis, deseruiente prime actioni proposite hoc fiet, argum. l. ediles. §. item sciendum. de edili. edict. quod not. in l. fin. de rei vend. ⁊ quod not. de trien. ⁊ semis. §. illud quoque. vnde sumitur aut. item possessor. j. qui pot. in pign. habe. et ibi dicam.

ADDITIONES.

a ¶ Qui semel. Hec aut. allegatur quod iudex debet iudicare ex verisimilibus plene per Pet. de Anch. in cons. cccxviij. quod incipit in causa que vertitur. Et de materia huius aut. vide plene in c. prout. de do. ⁊ contu. ⁊ aliqua per Inn. in c. j. circa fin. vt lit. non contest. Et ad hanc aut. vide bar. in l. si prius. in iij. oppo. tertie partis de oper. no. nunc. Dicā statim. Hanc aut. limita inquantum necessitatem imponit, quod fiat prosecutio per actorē super libello porrecto, quia procedit quando actor est contumax vt patet in d. l. si prius, ⁊ ibi hoc voluit bar. in vj. oppo. tertie partis, ⁊ clarius Imo. Item limita aut. per id quod habetur in c. pastoralis. de caus. posses. ⁊ propri. ⁊ ibi per Joan. And. ⁊ Inn. quia fallit in casu illius ca. quando quis vult per authoritatem iudicis suspendere petitorium primo incohatum, ⁊ vult transire ad possessorium quod limita secundum Imol. in d. l. si prius, ⁊ vide bart. in l. ij. ff. de preto. stipul. ⁊ ibi vide Imo. Spec. in tit. de petitorio ⁊ possessorio. §. j. ver. potest etiam agi petitorio, ⁊ bald. in l. ij. §. de fal. caus. ⁊ barto. ⁊ Imo. in l. si quis stipulatus. in princi. de verb. obl. ⁊ vtrum not. ad intellectum huius aut. quod quando datur reo terminus ad deliberandum, qualiter debet comparere, vide omnino bar. in l. j. in princ. ff. de edend.

b P. PAV. P. ¶ Reo succurrat. Vide que scripsi in l. nō ignorat. j. de fruc. ⁊ lit. expen. Item aliquas limitationes ad istam aut. vide per Alex. in l. si prius. ff. de oper. noui nunc. ⁊ in l. edita. C. de edend. ⁊ Feli. in c. ij. de libel. oblat. Item an dispositio huius aut. procedat de iure cano. vide Ro. cons. ccccx. incip. aut. qui semel. ⁊ inquātum dr in ista aut. Limita, ⁊ declara, vt p Aret. cons. cx. Item ad declarationē huius aut. inquātum vult quod vno porrecto libello debeat in eo pseuerari, nō aūt in alijs dari. vide Paul. cons. xvij. Itē an excōmunicatus possit practicare dispositionē huius aut. vide Feli. in c. cum inter priorē. extra de excep. Itē nō pcedit ista reg. qn̄ reus esset conuentus. vide Alex. in l. Quis. ff. de edend. vide, ⁊ limita reg. huius aut. per Feli. in c. ij. de lib. oblat.

c ¶ Contumacem. Adde bar. ⁊ bald. in d. l. properādum. §. j. ⁊ hic Adde bar. no. in l. ij. j. de sent. ex breui. re. ⁊ in d. l. si finita. §. Julia. aut. ⁊ tex. ⁊ ibi bar. in auth. ei qui eum. aut. item si appellationem. de temporibus appellat. ⁊ bar. in l. j. in fi. §. eo.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ad diffinitiuam. Fallit in causis fiscalibus, vt est tex. ⁊ ibi no. Bar. in l. ij. §. senatus. ff. de iur. fis. sequitur Alex. in l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect.

d ¶ Expensis. Adde bar. in l. cōtumacia. ff. de re iudicata. ⁊ quod ibi dixi.

e ¶ Expensas reficere. Adde quod idem bart. in l. sancimus. §. de iu. ⁊ in l. contumacia. ff. de re iudi. in l. j. §. is videtur. ff. si quis ius dicē. non obtemp. ⁊ in l. qui ante calēdas. ff. de verb. oblig. ⁊ Spec. in tit. de cita. §. viso. vers. quid si tres. ⁊ Angel. in l. ij. C. de annali exceptione. ⁊ d. Ant. post Inn. in c. si litibus. de dol. ⁊ contumacia. ⁊ vide Imo. in l. si finita. §. si plures. ff. de damno infect. ⁊ in l. qui ante calendas. ff. de verb. oblig. Adde limitandum per bar. ⁊ per Ang. in l. debitores. C. de pign. quem etiam sequitur Imol. in cap. ij. extra de accus. in fine.

f ¶ Emendare libellum. Vide de emendatione libelli in dicta l. edita latius.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ §. Si detracta. Quid autem si vult mutare modum agendi de ordinario in summariū, vide per Roma. consi. cxxxiij. in fi.

g ¶ Differre. Spec. in tit. de peti. ⁊ pos. §. j. ver. potest etiam agi petitorio. ⁊ bal. in l. ij. §. de fal. caus. dicunt quod ista aut. procedit in contumace in non prosequendo, ⁊ vide que dixi supra.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Opp. Secundo. Requiritur ergo quod libellus sit porrect9, nec citatio sufficeret. ⁊ istud et assentit Bar. in l. quesitum. ff. ad turp. ⁊ in specie ita intelligit ⁊ limitat hāc aut. Are. in c. l3 de ac. aliā limitationem vide per Pau. de Ca. cons. vij.

h ¶ Edita. Qui possunt citari per edicta vide gl. ⁊ bar. in l. pleriqz. cum seq. ff. de in ius voc. ⁊ an realiter citari possit vide bart. in l. ij. ff. de iurisd. omn. iudi. ⁊ bart. in d. l. pleriqz. Adde quod habes in l. contumacia. ff. de re iudi.

i ¶ Dicitur hic. Vtrum aut. corrigat, vt reo dentur dilationes triginta dierum. vide bar. in l. consentaneum. ⁊ quod no. bar. in l. inter accusatorem. de publi. iudi. ⁊ gl. in l. ad peremptorium. ⁊ vide Salic. in l. properandum. §. sin autem reus. in prin. ⁊ ibi Cyn. in j. questio.

k ¶ Diffinitiuam. Lite nō cōtestata peruenitur ad diffinitiuā contra actorem, nō contra reum. Adde gl. in l. qui absente. ⁊ ibi doct. §. de peu. dixi post Bar. in rub. §. de in ius vocā. ⁊ assignat Bar. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. multas rationes, de acq. pos. ⁊ vide Bar. §. de lit. contest.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Preconē. De ista citatione p preconem vel per sonū cāpane, vide bar. ⁊ Alex. in l. ij. de decurio. li. x. j. Feli. in c. quoniam frequenter. §. porro. vt lit. non contest.

l ¶ Rescriptum presentare. Et hec presentatio rescripti, h3 vim productionis libelli, fm Inn. in c. dudum, ⁊ tex. hic, ⁊ §. de dilationib. l. ij. ⁊ adde inquantū bar. dicit in copia rescripti, qr Inno. in c. qm̄ contra. de probationibus. dixit q delegatio pōt probari per sigillum delegantis. Et de eo q dixit hic bar. adde omnino ipsu3 in l. ij. §. si quis in ius vocatus nō ierit. Adde q Pau. de Cast. dicit audiuisse semel dominum Paulum fratrem domi. Bal. allegare istum tex. quod ex quo iudex in citatorio apposuit copiam rescripti, non est amplius clausus terminus parti ad dicendum contra.

m ¶ Libello. Quid si reus fuit cōtumax in tota causa, an postea in sentētia debeat citari? Dic quod sic, fm Inn. in c. cum olim. in fi. de test. not. gl. in c. ij. de dolo ⁊ contu. lib. vj. ⁊ videtur gl. etiam in aut. iubemus. in verbo, expectetur. §. de iud. Et vide pulchre Innoc. in c. ad petitionē. de accu. Si quis autem a principio cause sit citatus ad totū processum. ⁊ postea feratur interlocutoria, q̄ alias requirit citationem, isto casu nō debet citari, fm Inn. in c. consuluit. de offic. dele. Et predictis adde gl. no. in l. fi. de in integ. rest. ⁊ q no. Bar. in l. iij. ff. de app. reci. ⁊ per dictum Inn. in c. consuluit. ⁊ hoc sequitur Bar. hic ⁊ in l. statuliber. §. stichus. de statuli. ⁊ per bar. in extrauag. ad reprimendū. in verbo dicto crimine. ⁊ hic adde Bar. in l. nō ignorat. de fruc. ⁊ lit. expen. ⁊ in l. certa ratione. ⁊ per bal. j. quando prouo. non est neces.

n Promisisset. Nota singularē tex. in quo fertur sn̄ia absolutoria, absqz citatione. ⁊ sequitur do. Ant. in c. cām que. de dolo ⁊ contu.

o ¶ Cōsuetudo. De cōsuetudine dilationes expecratorie diminuūtur, adde bal. ⁊ Ang. in l. vt pfectius. de anna. excep. ⁊ hic latius.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Is loquit. Istud singulariter ampliat Pan. ex mente Jo. and. in c. pe. de cau. pos. ⁊ propriet. vt pcedat nedum super intentione actoris vt ab illa reus possit absolui sed super reconuentione vt in illa possit condemnari.

p ¶ Colligi differentia. Pro declaratione huius artic. vide hic bal. olino in fine, adde dt Butr. ꝛc. differētiā iter notoriū ꝛ manifestū, quam etiā ponit in l. si vero, §. primo. ff. qui satisdat. cogant.

q ¶ Immutatum. Per authentic. nihil mūcitur in reo, nec corrigitur. l. consentaneum. Vide que dixi post Salic. in l. properandum. §. j. ad fi. §. de iudicijs.

r ¶ Poterit compell'i. An quis possit compelli litem contestari? ꝛ adde quod dixi post bar. in l. j. §. de lit. cōtest. bar. in d. §. Iulianus. ꝛ no. Ly. in l. j. ꝛ ibi bar. §. de lit. contest. Tenet ergo ista singularis glo. que non est alibi, quod non potest quis compelli precise ad contestandum litē. sed ratione contumacie possit aliquis multari. Et per hoc videtur quod errant iudices, qui mandant partibus quod non discedant de palatio ante, quam lis cōtestetur. Et hoc etiam videtur fuisse de mente bar. Sed contra hoc facit, quia iudicium redditur in inutum. Respōde vt per Imo. in dicto §. Iulianus. ꝛ in c. fi. in fi. de litis contest. Et vide bal. hic, ad fi. ꝛ dominum Jo. And. in c. exceptio. de reg. iuris. in mercuria. et bal. in c. si vasallus, si de feu. defun. fuer. controu. dicit, vassallum precise cōpelli ad contestationem litis. Et vide aliquid per Mod. de r. post bal. in cap. preterea. de offi. deleg. Adde quod Paul. de Ca. in consi. ccxij. incipien. in Christi nomine Amen. In causa, que vertitur in curia domini Potestatis. videlicet quod quis possit precise compelli, adde tex. in l. j. §. quid ergo de ven. inspic. Adde quod consul. Pau. de Ca. in limita. ccxiij. ꝛ do. Ale. ran. se alieno vellere induit, dū addit tex. in l. j. de ven. inspic. quia in dicto cōsi. Paul. de Ca. dicit Bart. dixisse contra casum illius §. quid ergo. Opi. tamen Bar. tenet Jo. And. in addi. Spec. tit. de lit. contest. §. j. ver. ꝛ not. in addi. incip. an iudex precise.

LEX IX.

1 ☞ Post tres denunciationes, que habent vim peremptorij, an debeat etiam sequi peremptorium.

2 Si reus in vna denunciatione dixit, nolo venire, non citabitur vlterius ad sententiam.

3 Quod de hoc credatur relationi nunciꝰ.

a † Tres denunciationes habēt vim peremptorij. b * h. d. Dp. ꝛ videtur quod post tres denunciationes dz sequi peremptorij, vt lege ad peremptorij, cū l. sequti. ff. de iudi. Sed ibi dt, quod iudex pōt hoc facere, nō rū hz hoc necesse. Sz istud cōiter obseruatur, ꝛ istud teneatis. Alij dicūt quod hic loquit qū citat⁹ fuit inuētus. Secus si nō esset inuētus, tūc dz vltimū peremptorū apponi, vt lege ẓtia. quod diuinare est. ¶ † Quero, quid si reus inuētus dixit, nolo venire, c Rñ. nō citabit vlterius, vt l. Fulcin⁹, §. fi. quib⁹ ex caus. in pos. ea. Ita tenet hic gl. ꝛ ś. l. proxima. ꝛ l. si. de in integr. restit.

c

3 † Et puto, quod de hoc credatur d relationi nunciꝰ. * Contra hoc tamen facit ś. de iud. l. iudices. ꝛ aut. iubemus. Sed. non solvit. sed dic quod ibi citatus non dixit se nolle venire, ꝛc.

d

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Tres. Dum dicitur hoc quod potest fieri vna pro omnibus, vide Felin. in c. consuluit. de off. deleg.

b ¶ Peremptorij. Ad materiā huius legis, videlicet, que habeāt vim peremptorij, vide bar. ꝛ doct. ꝛ que ibi dixi in l. si finita. §. Julianus. de damno infec. Quibus adde quod no. Jnn. singulariter in cap. ad petitionem. de accusa. quod vbicunq; aliquis fuit citatus personaliter, siue respondit, non veniam, siue nihil respondit, illa dicitur citatio peremptoria. quod dictum videntur sequi domini de Rota, ꝛ Franc. de Rampon. hic, qui dicit se ita cōsuluisse. Sz istud dictū cōiter solet reprobari in eo, qui nihil respondit, per istum tex. ꝛ in l. contumacia. §. j. de re iudica. ꝛ cap. consuluit. de offi. delega. ꝛ patet ex nota. per bar. in dicto §. Julianus. ꝛ per Joan. And. in addi. Spe. in tit. de contu. §. j. super vers. ꝛ not. In eo vero, qui dicit nuncio, se nolle venire, communiter tenetur dictum Jnno. quod tale amplius non est citandus pro illo actu, qui non habet vim peremptorij. Et cum Jnno. tenet gl. xxxiij. qō. iij. de illicita. ꝛ lex consensu. §. fi. ff. de appella. ꝛ l. si. ff. de restitu. in integ. ꝛ gl. Post hoc reperio domi. Joan. in dicto §. Julianus. dicēs tem quod pro dicto Jnno. in prima parte facit argu. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obliga. videlicet quod inuentus personaliter, non debeat amplius citari. Et hoc ibi refert tenuisse recolende memorie Franc. de Rampon. sed dicit quod communiter tenetur cōtra. ꝛ bene, secundum eum, quando citatus nihil dixit, vel dixit se venturum, vt patet per gl. ꝛ doct. in l. fi. Et est ratio, secundum eum, q; in dubio non debemus presumere in detestationem partem, sed in benignionem. Cum ergo possit esse, quod ille non venit, q; etiā sciebat se vlterius debere recitari, ꝛ sic vlterius habere alā citationē, nō dz dici quod dicatur fecisse eo animo, q; nullo mō velit cōparere. imo q; potius sciebat ius suū salvum vbique durare. arg. l. licint. §. neu autem. ꝛ l. si debitor. §. j. qui pot. in pigno. habe. ꝛ per cōsequens cū alia coniectura possit ea pi, non debet capi coniectura contumacie. arg. l. si cum aurum. ꝛ ibi no. de solu. Et ita circa hoc transit dominus Joannes. ꝛ vide ad supra dicta. Moder. in l. ex cōsensu. §. fi. de appellatio. Adde et differentiam esse inter citationem hominis, ꝛ legis. Primo, quia nunq; citatio hominis arctat citatum ad diffinitinam audiēdam nisi specialiter de ea sententia in citatione fiat mentio. in c. consuluit. de offi. deleg. de iudi. l. ad peremptoriū. ꝛ ibi bar. est tert. in clementina sepe in verbo, ad id §. fi. de verbor. significatio. ꝛ ibi no. ꝛ ideo citatio ad audiendum iudicis voluntatem, ꝛc. cū verbo peremptorio, non valet ad hoc vt ferri possit diffinitiua, ꝛ hoc et tenent domini de Rota in conclusione xxxiij. Sed citatio legis peremptorie non sufficit ad omnia acta vsque ad diffinitiuā inclusiue. Probatur in cap. sepe. de appellatio. ꝛ ibi per domi. Butr. in c. j. de elec. in vj. iuncto eo quod ibi no. per Joan. Andr. in nouella. in verbo, procedat, ꝛ in cap. cozdi. de appel. in c. in sexto, iuncto eo quod ibi habetur per Jnno. in fin. apparatus.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Peremptorij. Istud peremptorij nunquam est necessarium vbi quis citatur ad actus extrajudiciales vt per Panor. in c. cum nobis. de elect.

¶ Item secundo differt citatio hominis ꝛ legis, quia prima vel secūda citatio iudicis, cum hac cōminatione, quod si non cōparuerit, procedetur quantum de iure poterit non habet vim peremptorie citationis, ita quod sufficiat ad missionem in possessionem ex primo decreto. in d. §. Julianus. ꝛ Speculator. in §. viso. vers. queritur an clausula de citatione. Sed citatio iuris cum tali cominatione hz vim peremptorij, hz in citatione nō dicatur, ꝛ peremptorie, vel equipollens, vt probatur in dicto capit. cozdi. iuncto quod no. per Innocentium in fine, in capitulo primo. de electio. in sexto. Sed hoc non videtur, q; mitius agitur cum lege, quam cum homine. lege. Celsus. de arbitris. Sed hoc dico. q; citatio legis fit solum in certis casibus specialibus ex magna causa, ꝛ cum magna deliberatione. quod no. facit quod dicit Ang. ꝛ doctor. in l. ex cōsensu. §. cum qui. ff. de appellationibus. Et an quodlibet tēpus statutum a iure, habeat vim peremptorij, vide in dicto capitulo sepe. ꝛ in dicto capitulo accedens, vt lite non contestat. vbi dt quod sic, ꝛ bartolus no. in authentic. iubemus. supra de iudic. Facit quod dicit in l. magnam. de contrahenda ꝛ committenda stipulatione. Et hoc no. gl. in Clementina prima. de dolo ꝛ cōtumacia. ꝛ vnum dixit Joannes Andreas, in nouella. in dicto capitulo. de cetero. de re iudicat. quod citatio generalis nominatorum, non nominatorū, ꝛc. Sequitur baldus in capitulo primo. de mis. lit. vasal. qui contu. est quod not. Item ad predicta vide dominum Antonium in capitulo, quoniam frequenter. §. quia vero. vt lite non cōtestata. Et dum allegaui supra, in Clementina. sepe. in verbo, ad id. Adde quod idē voluit Ludouicus in suis no. ccc. xx. Allegat pro hoc l. aut qui aliter. §. si quis. quod vi aut clam. ꝛ dictam decisionem Rote prealligatam. cccl v. ꝛ facit tex. in capitulo olim. de testibus. in verbo, ad audiendam sententiam. ꝛ in capi. ij. de dolo ꝛ contumacia. lib. 2o primo. ꝛ dominus Antonius in cap. sepe. de appellat. ꝛ dominus Dominicus in c. cum communia. de hereti. in vj.

ADDE Quod citatus, qui dixit se nolle venire, nō est amplius citandus. Oldr. consi. lxj. incip. hic de duobus.

c ¶ Dixit nolo venire. Vide quod scripsi circa hunc articulum eo. ꝛ in l. consentaneum.

d ¶ Credatur relationi nunciꝰ. Not. quod creditur relationi nunciꝰ. probatur in l. j. §. cura carnis. ś. de offi. prefec. vrb.

ADDE An credatur relationi nunciꝰ. Rom. consi. ccccxl. Pau. de Ca. consi. cclxxv.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Vide per But. Jmo. Panormitan. in c. cum parati. de appel.

LEX X.

1 ☞ Sententia lata contra eum, quem iudex sciebat abesse cum necessaria, est ipso iure nulla.

a † Sententia lata contra absentem ex causa probabili, ꝛ necessaria non debet ei nocere. h. d. Dp. ꝛ videtur quod ibi nocet ipso iure, sed restituatur, vt l. finali ff. de in integrum restitu. ad

1 Qam non.

2 Bl. fatetur contrarium. † Tu dic, si iudex ignorauit absentiam necessariam verum dicit gl. Sed si iudex sciebat absentiam talis sententia esset ipso iure nulla, sicut diximus de sententia lata contra infirmum, vt no. gl. ś. eo. l. ea que. ꝛ l. quesitum. ff. de re iudi. Et

b ideo est consilium, ᵇ vt vadat ad iudicē aliquis, ꝛ ei notificet iustam causam absentie, quam iudex debet audire, ꝛ sententiam tardare, vt l. penult. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. ꝛ illec est remissus. De quo facit mentionem gl. in l. seruum quoq; §. publicus. de procurat. ꝛc.

ADDITIONES.

a ¶ Cum non. Vide que dixi in l. ꝛ qui data opa. ff. ex quibus caus. maio.

maio. Hã dico quod id, quod dicitur, ibi ꝛ in l. vniuersi. C. de leg. lib. xj. secundum vnam lectur̃ videlicet quod absens causa Reipblice ex affectata causa, non gaudet priuilegio concesso ambasiatoribus, ꝛ alijs absentibus, tamen scio, quod ille qui abest causa Reipublice in officijs per viam valoris, presumitur affectasse causam absentie Text. est singularis in l. spadonem. ff. ff. de excus. tur. Idem tenuit Bar. in l. fi. de in integrum resti. ꝛ Bal. hic in fi. & vo. Ant. in c. querelam. extra de proc.

b ¶ Consilium. Vide Bar. in l. quesitum. ff. de re iudi. ꝛ in extraua gan. ad reprimendam. in ver. neglexerit. ꝛ vide Imo. in l. inter accu satorem. in fi. de publi. iud. ꝛ vide Bar. ꝛ Bug. in l. ij. ff. si quis cautioni. ꝛ vide d. Ant. in c. querelam. de proc.

LEX. XL.

Cum presentibus. Hec lex dicit idem, quod l. ab eo. ff. eod.

1 † Non potest venire contra sententiam qui de pronuncio legitimo tempore non conqueritur. h. d. Examinatur hanc legem, ꝛ dixi ff. eo. l. ab eo. ergo, ꝛc.

De senten. ex breui. recit. Rubr. XLIIII.

¶ Continua vt in glossa.

LEX I.

1 † Non sufficit sententiam edi in scriptis, sed debet recitari in scriptis.

2 Sententia nulla non impedit quin sententietur.

3 Sententia lata a iudice non sedente, ꝛ in qua non dicitur, sedente, non valet.

4 Iudex timens partes. ꝛ qui non habet locũ maiorum deputatus ꝛ ab initio certum locum non determinauit, nec ei determinatur, potest sedendo pro tribunali super curru vel equo pronunciare. Iudex si propter aliquam infirmitatem sedere non potest, sedeat prout potest, ꝛ pronunciet.

Arbitri. a Sententia debet scribi, ꝛ in scriptis b recitari, ꝛ per iudicẽ proferri. nisi sit de maioribus, qui poterit proferre per aliũ. si aliter fiat sententia est ipso iure nulla. h. d. totus ti. † Ho, q non sufficit sententiam edi in scriptis, sed debet recitari in scriptis. Ho, secundo c quod † sententia nulla non impedit quin sententietur. Vide plene in l. si vt proponis. ꝛ l. presses. ff. ti. j. Modo aduerte hic pro declaratione tex. hic dicitur, arbitri. que ro de quo iudice loquatur. Bl. dat tres responsiones. Una quod dicit arbitri. iudicis ordinarij. Simile i l. q si quis. ff. de postu. Et secundum hanc vides casum quod quando sententia iudicis ordinarij est nulla potest adiri superior, vt iterũ pronuntietur, ꝛ vide gl. dixi in l. si vt proponis. ff. ti. j. ꝛ ibi plene. Secundo potest intelligi de iudice delegato. tunc hec l. procedit sine scrupulo. vt d. l. si vt proponis. ff. ti. j. Tertia potest intelligi de arbitro cõpromissario, ꝛ secm hoc frustra dicit omnia prouocationis mora, quia ẽt teneret sententia, non posset appellari ab arbitro, vt ff. de arbi. li. Opp. de l. quisquis. in fi. ff. de postu. ꝛ in auth. vt ab illustr. ꝛ qui super eam sunt dignit. ff. j. † vbi requirit quod iudex debet sedere, alias non valet. Sol. Dicit gl. quod hec l. suppletur per illas, quia iudex debet sedere. Alij dicunt, quod iudex debet sedere in cognoscendo, non in pronunciando. Et in hanc opi. vr inclinare Bet. cõmuniter tenetur contrarium, scilicet, quod debeat sedere etiam in pronunciando. Nam quiescendo, ꝛ sedendo, homo fit prudẽs, ꝛc. Item, quia hoc pertinet ad iudicis honorem, vt l. quisquis, ff. de postu. ꝛ ff. vbi sena. vel cla. l. fi. ꝛ ideo sis cautus, quãdo proferetur sententia quod facias scribi, iudice pro tribunali sedente. Si enim non dicit, sedente, non valet, vt l. a proceden te, ff. de dila. ꝛ hac. glo. d tenementi. † Quero, quid si iudex timens partes ascendit curr vum. vel equũ, e ꝛ ibi sedens pro tribunali pronuntiat, an valeat? Dicit quod sic, super verbo, recitauit, ꝛ illud dictum intelligo verum in iudice, qui non habet locum maiorum deputatum, quez debet iure, alias illum debet seruare, vt l. pe. de iusti. ꝛ iure. Itez f intelligo in iudice, qui ab initio certum locum non determinauit ad hoc, nec ei determinatur, nam alias deberet illum seruare, vt l. g si vt proponis. la ij. ff. ti. j. † Quero, quid si iudex propter aliquam infirmitatem non potest sedere. Respõ, sedeat prout potest. Ita no. Jo. And. in c. fi. de re iudi. lib. vj.

ADDITIONES.

1 P. PAV. P. ¶ Arbitri. Ho. tamẽ q̃ oportet notariũ. in presentia iudicis tãquam ministrũ suũ legere sententiã, ꝛ dicere lecta fuit per iudicem. arg. l. si proc. presentis. de ver. obli. ꝛ ita obseruat consuetudo secundum Bal. ꝛ adde quod istud etiam procedit in sententia principis gl. in auth. ne in medio, ꝛ in ea, iussio. non fieri. in ver. declarationem. Itez aduerte quod super incidenti potest ferri sententia per alium puta notarium. vide Ellez. ꝛ Moder. in l. hac cõsultissima. ff. qui testa. facere pos. Jo. de Dama. cons. xliij. Item in eo quod dixi ff. de principe, videtur in contrariũ gl. ꝛ ibi Panor. in c. cuz nos. extra de his que fiunt a prela. sine consensu cap. Itẽ quod ista reg. non procedet de iure cano. in causa matrimõnij, vide Bar. in tra. differ. inter ius ciui. ꝛ cano. Item quod hec solennitas de consensu partium potest remitti, dicit Bal. in l. quoties. C. de priui. scho. lib. xj. vide etiam in materia Alng. cons. cclxxxiij. vbi ponit de eo qui dixit pronuncio prout in consilio continetur. an valeat, sequitur Jas. in l. nec quicquã. ff. vbi decretum. in prin. ff. de offi. proconsul. ꝛ ibi in precedenti ponit late de sententia interlocutoria an debeat proferri in scriptis. de quo vide ad Bar. in l. ij. ff. eo. ti. vbi ponit etiã aliqua in materia diffinitionis, quod debeat proferri in scriptis nisi aliter consentiant partes, quod autez sententia ꝛ laudum arbitrato. proferri possit sine scriptis, secus tamen in sententia arbitri vide Jas. in l. morte. in fi. no. C. de transac. an de iure sententia possit legi per alium, dummodo iudex dicat ita, pronuncio, vide Hel. in c. super questionum. in prin. de offic. deleg. an aũt sententia possit proferri in sermone vulgari an vero in latino, vide Jo. de Imo. in l. j. ff. ad finem. ff de ver. oblig. Item quod si notarius legat sententiam ꝛ iudex solvz dicat, ita pronunciamus an valeat. vide Barb. late in cons. xlviij. in ij. dubio.

b ¶ In scriptis. Et fallit hec lex in sententia lata super re matrimoniali in qua non requiritur scriptura, sed sufficiunt testes, secundum Inn. in c. Albericus. de test. Idem in sententia super incidẽti, vel emergenti secundum Bal. in l. si defendere. de autho. tu. Et de primo vide Abb. in c. dilectus. Sed an consensu partium possit ferri sententia sine scriptura. Bar. quod sic post gl. in l. quot. de priuile. schola. li. xj. Et adde auth. generaliter. in fi. de episc. ꝛ cler. ꝛ quod ibi Bal. ꝛ vide aliquos casus per Abb. in c. j. de libe. obla. in quibus non debet sententia in scriptis recitari, ꝛ intelligit dũ dicit, quod sententia debet in scriptis recitari, non tamen requiritur quod illa scriptura sit publica. Et ita dicit Jo. And. vt refert ꝛ sequitur Abba. ibi vide c. Albericus. de test. Et si sit sententia principis, debet in scriptis recitari. Tex. est ꝛ ibi gl. in auth. ne in medio litis.

c ¶ Ho. secundo, quid in sententia lata super notario. vide Joan. And. in c. ex parte. de verb. sign. ꝛ do. Ant. in c. pe. de cohab. clc. ꝛ mulie. ꝛ Bal. etiam in l. presbyteri. de episc. ꝛ cler.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Compromissario. Secus in arbitratore secundum bald. in l. fina. C. de contrahend. empt. Anum not. quod quando iudex habet consilium sapientis secundum quod vult iudicare non sufficit dicere. pronuntio prout in hoc consilio, nisi legat consilium, vel ponat illa verba in scriptis ꝛ lega. ita ang. cons. ccxlij. sequitur alex. in l. j. c in ea fi. ff. si aduers. libert.

d ¶ Vel equum. an iudex. possit super equo sedere pro tribunali. ꝛ similibus. Et his adde omnino que dixi post bart. in l. de pupillo. ff. si quis ipsi pretor. in pvj. q. de ope. no. nun. sed quid si non sedet super tribunali, sed itinerat, vide spec. in tit. de fer. ad fi. Et not. in fi. de re. iud. lib. vj. adde spe. in tit. de senten. prols. ff. iuxta. vers. hec sunt in argu. vbi dicit Janue fuisse sententiatum super equo. Et determinare videtur quod sedere debeat iudex. ꝛ idem Jo. and. ibi in addi. sed stans super equo dicitur baiulari.

LEX II.

1 † Non debet quis esse subitus in respondendo, pronuntiando, vel dicendo.
An iudex possit sententiam emendare, aut interpretari? ibidez, ꝛ numero 4.

2 Maiores iudices possunt per alios sententias recitare.

3 Sententia, in qua libelli tenor non inseritur, non vitiatur.

5 Interlocutoria etiam sine scriptis valet.

6 Si interlocutoria requirit causę cognitionem, debet fieri iudice pro tribunali sedente.

a **Ac lege.** a Summam eam tibi in precedẽti. l. Et primo ponit, qualiter sententia debet proferri. secundo ea lata prohibet eam corrigi. Tertio a predicto dicto excipit maiores iudices. secunda ibi, sed nec. Tertia ibi exceptis. † Ho. quod quis non debet esse subitus in respondendo, pronunciando, vel dicendo. Ho. secundo, quod sententiam latam, siue datam, non licet corrigere. Tertio no. † quod maiores iudices possunt per alios sententias recitare.

Opponitur. ad primum, ꝛ videtur q̃ debeat dari sententia subito, vt l. j. ff. de dã. inf. sol. Dicit gl. ibi est speciale. Tu dic q̃ nec sentẽtia datur subito, sz

acceleratur cognitio.Circa istã primã partẽ quero.quid est dictũ hoc ex libello partiũ legerẽt.Bl.dicit,ppter duo.Primo qz hec tabellio scribit in libello suo.Secũdo,quia libellus datus in cã ponit in sententia.Dicunt enim iudices, talis cognitor. ꝛc. viso
3 infra scripto libello,cuius tenor talis est ꝛc.¶Qd libelli inseratur in sententia,licet obseruetur cõmuniter tamen si omittatur, vt puto,non vitiat sententia.Nam hic non loquitur de libello dato a partibus,sed de libello ipsius sententie.Ité debes scire quod propter istud,ꝙ sententia debet ferri super eo quod petitur est in libello,vt l.vt fundus.cõmu.diuid.z l.Pomponius scribit,in nẽgotiis,in fi.ff.de neg.gest.Dicimus quod in causis summarijs,vbi nõ est necessaria libelli oblatio,quelibet petitio debet ꝓcedere vt hodie habemus expressum.in c.sepe contingit.de verb.sign.in cle.Sciatis etiã quod si non apparet ex actis,quod iudex primo sententiam fuit scripserit,z eam emendauerit,si tamen appareto in scriptis est lata sufficit,hoc enim approbat cõsuetudo.Et ista verba,que hic sunt,ꝙ iudex debeat sibi ante formare, est magis consilium datum iudici,quam sit preceptum,ꝙ vero sequitur,ꝙ ipse debeat legere istud est preceptum,z ita obseruatur.Venio ad
b secundam partem,bdicitur hic quod non potest corrigere, contra.ff. de re iudi.l.actorum.Sol.Verum est quod potest corrigere quo ad latinitatẽ,z verba,nõ quo ad substãtiam,ita loquit.hic.¶Opp. de l.ab executore.ff.de app.Solue vt in gl.¶Item opp.de l.Iuicitas.§.fi.ff.de offi.presi.Dicit gl.fallit in multa Tu dic.quod sententia ibi non mutatur,sed multa remittitur a preside auctoritate legis,sicut quilibet homo posset remittere quantitatẽ,in qua quis sibi esset obligatus.z hoc forte voluit sentire gl.¶Opp.de l.Paulus.ff.de re iud.Solue vt in gl.,Item opp.de l.diuus. ff.de in integ.resti.Sol.Dicit gl.fallit ibi. Veritas est,quod ibi non fallit, non enim corrigit iudex ex offitio suo.sed petita restitutione
c in integrum.Et ideo ꝓ declaratione cistorum debes scire,† Aut
4 iudex vult suam sententiam emẽdare,aut interpretari. Si emendare,aut circa verba tm.z potest,vt l.actorum.ff.de re. iudi, Aut circa substantiã.vt puta addendo,vel detrahendo,z tunc aut circa accessoria.z pot eadẽ die addere,vt l.Paulus,ff.de re iud. Aut
d circa alia,z tunc regula est ꝙ non potest.vt hic, nisi per viam restitutionis in integrum,vt ff.de in integ. resti.l. diuus.z per totũ ultimum ti.z ẽ.si aduer.rem iud.per totum. Item per viam supplicationis,vt in auth.que supplicatio.ẽ.de preci. Imper.offe.z ẽ.ti.ij. l.j. Item per viam propositę exceptionis.in casibus,in quibus exceptiones possunt operari post sententiam,vt no.plene in l.j.ẽ.de iur.z fact.ignor. S vero queris,an possit interpretari, distingue, aut est iudex.qui hz merum imperium,z potest.alias nõ,vt l.ab executore.ff.de appe. Venio ad tertiam partem.dicitur hic exceptis tam viris. ꝛc.Quero,a quo fiet hec exceptio. Dicunt quidã a ꝓximo.quasi dicat,isti maiores iudices possunt istam suaz sententiã corrigere.Hoc non est verum,non enim permittitur nisi principi, vt l.j.§.de qua.de poss.z l.j.in fi.ff.de questio. Dicendum est ergo, ꝙ hic intelligitur ꝙ fiat exceptio a primo dicto.quod non legant
5 per se.sed per suos ministros,hic loquitur de sententia diffinitiua. Quero †quid in sententia interlocutoria,edebet necrari in
e scriptis Breuiter puto ꝙ non,nam sententia diffinitiua est positus iste ordo.in aliis ergo remanet regula.quod tantum valet.si fiat sine scriptis,quantum in scriptis.vt ẽ.de pact.l.pactum. An autẽ iudex debeat sedere ꝓ tribunali.quando interlocutoria fertur,
6 est distinguendum. Aut illa interlocutoria requirit cause cognitionem,z debet fieri iudice sedente ꝓ tribunali.alias non, vt l.a procedente.ẽ.de dilat.z ff.quis ord.in bo.poss.ser.l.ij.§.dies,z no. per Dy.in l.quod iussit.ff.de re iudi.

ADDITIONES.

a ¶Hac lege. Adde ꝙ dicit Bo.in l.his qui.ff.de testa.quod sin actorum camera reperitur sententia nec sunt ibi verba infra.scilicet, lecta,z publicata.quo casu non valet. Ad idem qd ipse no. hic in l.j.

b P. PAV. P. ¶Secundam partem. Vide Alex.cons.xx.in princ. volum.j.

c ¶Pro declaratione.Quando iudex possit emendare vel interpretari sententiam iam latam,vide in l.dicere.de arb.vide etiã ad hoc Bal.in l.error.de iur.z fact.ignor.in l.quia arbiter.ff.de arbi. z in l.j. sentent. rescin.non poss.z vide text. in c.qualiter.et j.de accus.z ibi gl.vide Ang.z Imo.in l.iudex.de re iudi.

d ¶Ista regula est. Limita singulariter hoc esse verũ,nisi pro quo lata est sententia,conteatur sententiam esse iniquã, qz tunc ipsemet iudex poterit ipsam retractare,vt voluit Ian.in c.quia plerique, de immu.eccl.z Bal.in auth.ad hec.de ẽ.su. Item limita nisi post sententiam,que in rem iudicatam trãsiuit,admisse essent probationes in contrariũ.parte non opponente.quia tunc idem iudex poterit sententiam retractare. Ita voluit Ioan in c. cum dilecti.de rescri.in c.cũ Bertoldus.de re iudic.z in c.fraternitatis.de frigi.z maleficiis. Item limita,nisi sententia excommunicationis,vt in c.sacro, extra de sentent.excommu. Adde quando iudex possit suam sententiam corrigere.Spe.z Joã.And.in addi.in ti.de sent entia.§. qualiter.versi.hoc quoque.

e P. PAV. P. ¶Sententia interlocutoria.Circa istud an in sententia interlocutoria requiratur rescripti recitatio.vide Ias.in l.nec quicquam.§.vbi decretũ.de offi.procon.sul.vbi ponit quid de sibi cõdemnationis expensarum, an requiratur.vt feratur in scriptis vt dicit Alex.hic apostil.quod tamen limitat quando fit condemnatio expensarum iudicis officio, secus si principaliter peteretur iure actionis.vt ibi per eum.quem vide, z de interlocutoria quod non sit necessario fienda in scriptis,vide Joannem de Imo.consilio xciij.

Interlocutoria.Vide Bart.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.z ibi dixi ff.de offi.procons.l.z vide Bal.in l.terminato.j.de fruc.z lit.expen.z vide Bal.z Ang.in l.patris z filiũ.ff.de vulg.z pupil.z vide gl.fing.in c.fi.in ver.inanes.de elec.lib.vi.,z vide Bal.ẽ.l.prori.z vide Bar.in l.iij.ff.de app.recl.z vide plene Bal.in l.ẽ. eo.z vide Imo. in d.l.patris z filiũ.vbi dicit quod si condemnatio expensarum non requirit scripturam,in ea non requiritur iudicem sedere ꝓ tribunali.z ponit Bar.hic etiam in fi.in taxatione expensarum idem secundum Bal.in l.iij.de fruct.z lit. expen.Vide aliquid per dom. Alex.in l.iuste.ff.de aco. poss.z vide in l.fi.Cod pitur.scho.lib.xij.z vide que habes in l.Paulus.ff.de re iud.

LEX III.

2 ¶Interlocutoria, que non requirit cause cognitionẽ,potest ferri per alium iudicem.

3 An laici illiterati possint esse iudices.

4 Si in sententia non dicatur,in his scriptis,an presumatur in scriptis lata.

5 Sententia in qua non apparet aliquod verbum,ex quo colligatur quod fuerit lecta,est nulla.

Statutis. Summaui in precedenti.Primo recitat legem precedentem. Secunde li addit.†Not.quod sententia debet ferri,z in scriptis re-
a citari.aSecundo not.quod quando sententia est nulla, non habet nomen neque effectum sententie. Et ideo dicunt aduocati, contra talem sententiam.si sententia dici potest, quod tamen negatur.vel contra tale instrumentum. si instrumentum dici pot,
2 Circa†hanc legem querit gl.vtrum sententia interlocutoria possit
b si ferri per alium.bBl.dicit quod sic,vt l.diem.in pun.ff.de arbi, z l.sed z si interpellatur.§.j.eo.ti.Quod intellige quando sententia non requirit cause cognitionem,alias secus,vt no.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.de offi.procon.z leg.z l.omnia quecũqs.ff.
3 de regul.iur. Secundo querit glo.†vtrum laici illiterati cpossint
c esse iudices.Videtur quod non cum enim ipsi habeant ferre sententiam ex scripti recitatione,si nesciunt literas, nõ poterũt legere, nec iudicare. Bto. determinat contrarium.vt videmus totaliter quod ¶Potestates terrarum sunt milites illiterati.z hoc verum, in his, qui videntur esse de maioribus iudicibus.qui recitant per alios.vt l.ꝓpri.in fi.¶Preterea, ciuitas eligendo talem illiteratum videtur velle qd per alium legat.vt l.quidam consulebat.ff.de
d iudi. Et propter predicta dicebã semel in ciuitate ista in sententia erat scriptum data lata sententia.per dictum iudicẽ iustitie.lecta per me notariũ.de mandato dicti iudicis.ꝛc.an valeat? Dico ꝙ sic.Nam iudex iustitie huius ciuitatis.iudex est appellatus z a ¶Potestate appellatur ad eum,ergo ipse est superior potestate sed potestas habetur de maioribus iudicibus.vt hic in glo.
4 ꝛc.Sed quero.†quid si in sententia non dicat.in his scriptis, presumatur in scriptis lata.Spe.ponit istam questionem.de sentẽn.§.iuxta.ver.non valet ibi distinguit,an prolata essentia
5 in prima persona,an in tertia?z dic vt ibi.†Quero, qd si indi-
e catur,lecta.csed dicitur solum,data fuit dicta sententia per dictum dicem. Breuiter puto.quod nisi appareat aliquod verbũ,ex quo colligatur quod sententia fuit lecta,erit nulla,vt ẽ.eo.z alias quidam sententiã,vbi non erat appositum nomen, lecta fuit
6 erat ibi dictũ sententialiter promulgata.† ¶Promulgare est sententialiter legere ex scripti recitatione.vt hic videtis.Ille verba sic prolata hoc important,vt in l.sciendum.de verbo.oblig. z ibi plenissime scripsi.

ADDITIO.

a ¶Scriptis recitari. Idem tenet in l.j.ff.de iudi.

b ¶Per alium.Et vide hic an possit committi alteri,vt legerem tiam.vide Bal.ẽ.eo.in l.j.ad fin.z in interlocutoria,vbi sunt Bal.hic.

c ¶Illiterati.Utrum illiterati possint esse iudices z potestates.ad qz est tex.z ibi Bar.in l.ex parte.j.de decur.lib.x.z an per illiteratos possint promulgari,adde Bar.in l.j.§.j.de postu.z per Dy. in l.certi iuris.ẽ.de iud.z ibi gl.z vide gl. authen.de iud.§.i.z alia quid per Ang.z Imo.in l.quidam consulebant.ff.de re iudicata.de

Spec.

Spec. tl. de iud deleg. §. excipitur. vers. item quod est illiteratus.

d ¶ Diebam. vide Jaco. Butr. & dictum eius refert Bal. in l. hac consultissima. & ibi vide do. Alex.

e ¶ Non dicitur lecta. Quid si non dicitur lecta, sed solum data, fuit vel sententia literis promulgata. Idem dicit Bar. in d. l. sciendum. in fi. de ver. obli. vide etiam Bal. in l. j. §. eo. & Bal. in l. si is qui. ff. de testamen. per Spec. in d. §. iuxta. vers. non valet glo. in c. in princ. in verbo, iniustam. de reg. iur. in vj. & vide Bal. in l. fideicommiss. §. j. de leg. iij. & doc. in c. fi. de re iudi. & Ang. in repe. l. sciendum. in fi. de verbor. obliga.

AVTHENT.

4 ☞ Breuiores cause, que.

1 **Isi breuiores** † Primo quero que sunt iste
a cause breuiores. a Bl. ponit multas opi. Illa, est vera, quod inspecta qualitate persona rum, hoc committatur arbitrio iudicis, arg. ad hoc in l. sed & si su
b sperit. §. ij. ff. de iudi. Quero, dicitur hic, b & maxime vilium. quid sit hoc dictum. Quidam exponunt, vilium scilicet personarum. Alij vilium scilicet rerum. Alij vilium scilicet causarum. Tene quam vis. Quero vtrum sint alie cause, in quibus debeat procedi, c cognosci sine scripto. Glo. dicit quod sic, vt in auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. necessitatem colla. ij. Tu adde casum in l. lecta. ff.
2 de accu. & quod ibi no. † Quero, hic dicitur quod sententia debet ferri sine scriptis, quid de processu? ter. videtur dicere idem quod sine processu scripto cognoscatur, vt in d. l. §. necessitates, & in aut. vt cler. apud prop. epis. §. j. Quod potest intelligi duobus modis. Uno modo sine scripto. hoc est, qð non detur libellus in scriptis secundum quod alias requiritur, vt in auth. offeratur. de lit. con
3 testa. tamen bene redigatur in scriptis per notarium. Sed hic intellectus non placet, † quia excepto libello & sententia, in qualibet graui causa proceditur sine scriptis. Iz postea in scriptis redigatur vt in c. quoniam contra. extra de proba. & l. scire oportet. §. oportet. ff. de excus. tuto. Et ideo intelligo sine scriptis, q̃ inde nul
4 la fiat scriptura* † Creditur simplici informationi iudicis. & in
c spectis causis breuioribus. Nec est mirũ, c q̃ alias creditur soli re
c lationi nunciꝫ, secundum ea. que no. in l. quidam. j. de accus. & l. magis puto. §. non tñ de reb. eo. multo magis creditur ipsi iudici, in
b istis breuioribus. & hec no. pro cõpromissis. b que fiũt, in quibus da tur potestas redigendi, seu cognoscẽdi in scriptis, vel sine scriptis
e quia p hoc videntur partes velle quod eius simplici informatiõi & relationi credatur, quod tenet menti perpetuo.

ADDITIONES.

a ¶ Breuiores. Secundum Bal. in l. ij. ẽ de peda. iud. Intellige de causis a centum aureis j. Vide Bar. in l. diuus. ff. de bo. dam. Et fama in istis causis habet vim plene probationis, vt per Barto. & habes post eum, in l. de minore. §. tormenta. ff. de q. & ad hanc aut. adde no. dictum Matheſi, in suis no. primo & secundo, & Bal. in l. Imperium. ff. de iurisdic. omn. iud. post Bar. in l. iubemus. §. sane. in fi. ẽ. de sacro. anc. eccle.

b ¶ Dicitur hic. Adde quod no. gl. magna. in §. sancimus. in auth. de exhib. re. & no. gl. in c. fi. de reg. iur. in vj. adde quod no. Bar. in l. mediterranee. C. de anno. & trib. lib. x. & quod no. glo. & doc. in c. ap pellationibus. extra de app.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Scriptura. Seruare tamen ordinem iudiciorum nunquam nocet secundum Imol. in c. nouit. de iudic. quem refert Bal. in l. quod fauore circa princ. ẽ. de legib. sequitur Alex. in l. creditores. j. de pign. post Bar. ibi & Bal. in c. cum dilecta. de reser. & in l. testamentum. ẽ. de testa. & est tex. in cle. sepe. §. fi. de ver. signi. & ibi gl. inver. partibus. vide Felꝫ. in d. c. cum dilecta. de rescript.

c ¶ Nec est mirum. Et adde quod hoc dictum refert Bal. in consi. inci. citatio cum sit facti iusti. Et per hoc vide que dixit Bal. in l. iubemus. C. de sacrosc. eccl. adde quod de partium consensu sententia potest ferri sine scriptis, vt voluit Jo. And. post Spec. in ti. de sent. §. iuxta. ver. non valet etiam quod alle. Bur. de Suza. ita tene
d ver per Iudicem. ff. commu. diui. & l. fi. j. de temp. appel.

d ¶ Pro compromissis. Et istud dictum Bar. alle. per no. Lud. in suo volu. no. mirabile dictum quod quando datur potestas arbitratori procedendi in scriptis, & fine, statur eius simplici relatio
ni de gestis coram eo, & sic poterit esse testis. Et de hoc dicto facit magnum festum domi. Ant. in c. cum ad sedem. de resti. spol. & in c. quintauall's. quod tene menti. Sed an ista potestas dari possit ar
bitris. Vide Bar. in auth. offeratur. in fi. ẽ. de lit. contest. Sed ad
uerte, quia contra illud notabile dictum Bar. tenuit hic Lud. in l. sciendum. de ver. obli. & dixit Bal. in l. fi. ẽ. de contrah. emp. quod arbitrator non tenetur pronunciare in scriptis. Contra istud dictum Bar. tenet Ang. hic, quia propter hec daretur modus, q̃s quis nunquam obtineret in causa reductionis.

¶ Item quia vbi acta requirunt scripturaꝫ, non possunt probari per testes, nisi probẽt acta facta & deperdita, in c. cũ olim. de priu. in c. Alber. de test. & contra Bar. tenet d. Ant. in c. Quintauallis. de iureiuran. & Lud. in l. sciendum. de verbo. oblig. & Angel. ibi in repetit. sequitur dictum Bart. hic vide Alexan. in d. l. sciendum. & vide Pet. de Ancha. in c. cum a nobis. de test. vbi dicit do. Ant. & Abb. in c. ex literis. de probatio. & Imo. in c. j. de iudi. Adde an acta presumantur intercessisse, Pau. de ca. cons. liij. & an per testes probari possint, consi. ij.

e P. PAV. P. ¶ Simplici informationi. Adde ci ca istam defensionem Bar. quod credatur arbitratori, sequitur Lo. in consi. vij. inci. viso compromisso. & ideo si dicat in laudo quod partes sepe & sepius audierunt ex decisione negotij, sibi creditur, & ibi postea dicit aliud notabile, quod etiam posito quod non credatur arbitratori, tamen opus est quod apponatur hoc per pactum reductionis, alias incumbit. & ibi habes quod credatur, per do. Flor. de sancto Gemi. in subscriptione sua. Quod tamen credatur arbitratori intellige quantum ad ea que ex iguntur, quantum ad modum procedendi ad solemnitatem, secus quantum ad continentiã meriti & instantiam cause quia non creditur sibi, nec presumitur nisi appareat, puta si dicat, visis testibus & habitis informationibus & talibus, &c. Vide Lom. cons. l. inci. ſtãte statuto ciuitatis Uincentie. Ant. de But. cons. xxiij. & de hoc an & quando credatur arbitratori, vide in l. ne in arbitris. ẽ. de arb. vbi etiam scripsi de veritate istius singularis decisionis. Bar. hic, an credatur simplici dicto arbitratoris, &c. vide no. Fel. in c. quoniam contra falsas. extra de proba. post Abb. ibi, qui dicit quod communiter non tenetur istud dictum & ponit vnam saluationem ad ipsum, vt ibi per eum, quez vide omnino & ibi etiam in prin. ponit q̃s in causis breuioribus de q̃bus, hic, non requirit solẽnitas, & que dicunt cause breuiores & lenes, vt per eum ibi quem vide postea, super gl. Secundo dicit quod in istis causis requiritur saltem qualis qualis fides actorum, & quod relinquitur arbitrio iudicis que dicantur cause breuiores. Vide que dicit Barb. in c. fi. de do. Fel. in c. j. de libel. oblatio. & vide Ant. cons. cccxxj. qui sequitur simpliciter dictum Bar. hic. ideo vide ibi circa medium, & vide ad Bart. in §. arbitrorum. Item istud quod dicitur hic quod iudici, intelligem actis ord narijs, secus in, pbatorijs. vide Fran. cons. cxiiij. vide Fe. in c. j. de lib. obla. vbi etiam dicit quod in istis iudex notarius, potest esse rogatus de actis coram se.

De sententijs, & interlocutionibus omnium iudicum. Rubrica. XLV.

¶ Continua vt in glossa.

LEX I.

4 ☞ Procurator si fuit semper in iudicio, verba sententie debent referri ad eum, si tenor sententie patitur.

5 Si dominus litem contestatus sit postea iudicium agitat per procuratorem, an ipse debeat condemnari, vel procurator.

6 Litigium si agitatum sit per procuratorem & dominus est presens tempore sententie in quem debeant proferri verba sententie.

7 Si dominus presens, sententie tempore, vult vti iure instantie vtili sibi competenti ipso iure poterit in eum ferri sententia. & nu. 10.

9 Si lis est agitata per procuratorem, & tẽpore sententie nõ fuit citatus procurator: sed dominus qui fuit contumax, sententia nõ vz.

a **Non videtur** a Hec est bona lex & singula
1 risvalde, breuiter ꝺt. † Sẽtentia, in qua non cõdemnatur procurator, sed dominus, qui in iudicio nõ interfuit, est ipso iure nulla. hoc dicit.
2 † Nõ. primo q̃ si sententia est nulla, debet iterato cognosci. Sed no. q̃ ꝺz condemnari procurator, qui litigauit, non dominus. Ad primũ opp. † dicitur hic, q̃ re integra ꝺz cognosci. Contra, immo ex eisdẽ actis, vt ẽ. ti. ij. l. si vt proponis. la j. Sol. Fateor, & intellige vt ibi diri. Ad sẽm opp. j. de inim. l. fi. Sol. Ibi tenet, sententie nõ patitur, vt verba referantur ad procuratorẽ, & ideo referuntur ad dominũ licet absentẽ, vt no, in l. nihil. ẽ. de procuratoribus, & bene.
4 Ex predictis sumas aliquos casus indubitabiles † si tenor sentẽtie nõ patitur, verba non referuntur ad procuratorẽ, si tenor sentẽtie patit, & procurator fuit semper in iudicio, verba sententie debent referri ad eum, vt hic, alias sententia est nulla. Si aũt non semper fuit in iudicio verba sententie debent referri ad dominum, & hoc ẽt nõ est dubiũ. Sed si in iudicio partim fuit dominus, & partim pro
b curator, tunc est dubiũ. Pro cuius declaratione b quero, † quid si
5 dominus contestatus est litem per se, postea iudicium agitat per procuratorem, vtrum ipse vel procurator debeat condemnari. Et videtur quod dominus, vt l. furti. §. si quis alieno. ff. de his qui notantur infamia, hac lege a contrario sensu. Bulgarus, & Joãnes, contra quia siue dominus fuit contestatus litem, siue non debet condemnari procurator, qui est presens tẽpore sententie. Et allegat. ff. de neg. gest. l. liberto. §. fi. l. licet. §. si plures. ẽ. eo. ff. & proc. &

l.nihil.§.eo.Et iste allegationes sunt hic in gl.allegatur etiam.ff.
de procu.l.si quis cum procu.in pri.⁊ l.qui proprio.in prin.eo ti.⁊
in qualibet earum no.Non obstat l.furti.§.si quis alieno.quia ibi
subaudi maxime.Non obst.hec lex,quia hic notatur facti accidē
tia,quod dominus nunquam fuit in iudicio.Uel expone,non fuit
in iudicio,scilicet aliquando.Subdit gl.qđ de consuetudine vter
que condemnatur,vt opi.omnium seruetur.Sed de iure commu-
ni teneo opi.Jo.⁊ Bul.que est vera,sicut deus est in celis,⁊ osten
do rationem.Regula generalis est quod quecunque gerimus,nisi
in nostra persona initium sumant,etiam inutilem actum efficiūt,
vt l.quecunque.ff.de actio.⁊ obl.⁊ ideo in cōtractibus,si procura
tor est presens,⁊ tu promittis domino,non procuratori presenti,
cōtractus est nullus,vt not.in l.stipulatio ista.§.si quis insulā.ff.
de ver.obl.⁊ de stip.ser.l.j.Tex.est in l.eum qui.§.Juli.iij.de const.
c pecu.Jta in proposito c cum iste quasi contractus,qui celebratur
per sententiam,vt l.iij.§.idem scribit.ff.de pec.⁊ ibi no.Ideo si a-
gatur per ipsum procuratorem,requiritur quod in eius persona
initium sumat alias actus est inutilis.⁊ ista est veritas.Modo in
telligitis hanc legē.⁊ propter hoc dico in quolibet actu,qui cele
bratur in ipso iudicio,idē dicendū est.Nam si fiat litis contesta.in
qua lit.contest.etiam quasi contrahitur,vt no.in l.ij.§.fi.de preto.
stip.verba litis contestationis debent referri ad personas ipsorū
contestantium litem ⁊ sic in quolibet alio actu,⁊ hoc est fundamen
6 tum istius materie.Modo quero,quid econuerso,†pone quod liti
d gium est agitatum d per procuratorem,tamē dominus est presens
tempore sententie,in quem debent proferri verba sententie.Uide
tur quod in dominum,vt hic videtur sentire glo.respondendo ad
hanc legem,in secunda responsione.Jn contrariū facit l.procura
toribus.§.de procu.⁊ ff.de procu.l.mutari.vbi dicit gl.quod domi
nus superueniens omnia ex integro debet agere vt in eum transfe
ratur iudicium,ad idem ff.de procu.l.in cause.si ex parte,vbi dicit
glos.quod procurator debet cedere domino ius instantie,vt ipse
possit litigare.Breuiter,pro huius declaratione debetis scire qđ
ad hoc vt sententia valeat requiritur quod verba sententie refe-
rantur ad eum qui tunc est presens vt supra dixi.Jtem requirit
quod ille,in quem fertur sententia,habeat ius instantie,alias re-
periretur sententia lata sine instantia,que esset ipso iure nulla,vt
l.prolatam.j.eo.Hoc premisso scias,quod dominus superueniēs
quandoque vult habere ius directū instantie nomine suo,⁊ tunc
oportet,quod omnia de nouo fiant,secundum gl.que est in d.l.mu
tari ꝙ fiat vnico actu dicendo sic,do libellum prout dedit procu-
rator,litem contestor,vt fecit ipse.⁊ similia.⁊ sic vnico actu omnia
repetētur.Quādoq; dn̄s directū ius instantie vult habere ex perso-
na procuratoris,⁊ tunc oportet qđ fiat cessio,secundum qđ not.
7 in d.l.in cause.ff.de procu.§.si ex parte.¶†Quandoq; dominus
vult vti iure instantie vtili sibi competenti ipso iure.Nam scias,
ꝙ omnium que in iudicio agitantur,queritur domino vtilis sine
cessione,vt l.in cause.in fi.de procu.⁊ in l.in omnibus.de preto.sti
pu.Facit optime ad predicta ꝙ not.in l.iij.§.si ex conuētione.vlt.
gl.ff.de re iudi.tunc si dominus vult ex vigore istius vtilis instan
tie,poterit in eum ferri sententia,⁊ valebit,⁊ sic verba sentētie in
eius persona debebunt proferri,per rationes predictas.Nō ob-
stat l.procuratoribus.§.de procura.qr fateor.quod inuito procu
ratore,non pōt dominus assumere iudicium,sed eo volente ⁊ ta-
cente,sic,vt l.que omnia.in prin.⁊ ibi no.ff.de procu.Jtem nō ob
stat mutatio,que fit de directo iure instantie ad vtilem,vt l.quan
e quam.§.Julianus.de aqua pluuia arc.⁊ ꝙ ibi no. e per Dy.Jux-
f ta predicta f quero,†retento eo themate,procurator prosecutus
8 est litē,dominus tempore sentētie mittit nouum procuratorem.
Certe idem in ipso procuratore nouo,qđ dixi in ipso domino per
easdem rationes,qr ille erit in iudicio procuratorio nomine dn̄i,
pro illo iure vtili instantie ꝙ competit domino.¶Jtem quero,
9 retēto†eodem themate, g lis est agitata per procuratorem tpe sen
g tentie fuit citatus dominus ad audiendam sentētiam,non pro-
curator,⁊ dominus fuit contumax,an valeat sentētia?Uidetur ꝙ
sic,qr contumax pro presenti habetur,vt l.properandū.§.sin au-
tem reus.§.de iud.Sed in presentem valeret,vt dixi,ergo,⁊c.Cō-
trarium in cōsulendo determinat dominus Lābertinus de Rā-
ponibus,antiquus aduocatus Bononieñ.⁊ egregius doctor,p
l.procuratoribus.§.de procur.Hoc ostēdo per rōnem,quādo qs
mittit procuratorem ab initio,videtur dicere qđ ipse non vult li-
tigare per se,vt l.j.circa fi.ff.de procu.Jtem quis non potest cogi
personaliter venire,vt l.fi.§.de procura.Dominus igitur,qui ab
initio misit procuratorem,videtur dixisse quod non vult litigare
per se,ergo non debet citari ipse,imo procurator,sed procurator,
qui erat dominus litis,non fuit citatus.apparet ergo ꝙ talis ci
tatio non fecit dn̄m contumacem,merito sententia in eum lata,
10 est ipso iure nulla.†Quod igitur dixi,qđ sententia potest ferri in
dominum presentem ex vigore vtilis instantie,est verū,si ipse vult
vti illo iure vtilis instantie,non enim pōt compelli,vt est dictum.

Et ideo in questione precedēti oportet intelligi,ꝙ dominus erat
ibi presens ad sententiam audiendā,alias esset necesse ꝙ ex aliis
actis colligatur,ꝙ ipse vtebatur illa instantia.alias simplex pre-
h sentia.non sufficeret,per ea,que sunt dicta supra. h Uenio ad illud
i quod dictum est §.in gl.vt omnium seruetur opi.vterque condem
netur,vtrum hoc sit bene dictum Dominus Ray.dicit quod nō,
immo ex hoc omnino destruitur opi.quia per hoc tollitur reo be
neficium.l.furti.§.si quis alieno.ff.de his qui not.infa.vbi dicitur
quod qui condēnatur per procuratorē,non est infamis.Hic igi-
tur infamaretur dominus,quāquā litigauerit per procuratorem.
k Et in hoc residet domin.Cy.Pro eis induco k equiparādo senten-
tiam ad contractū,si aliquis stipularetur Titio absenti,⁊ sibi va
leret stipulatio pro parte,⁊ pro parte,non vt l.si mihi ⁊ Titio.de
ver.obl.ergo qn̄ procurator condemnatur,⁊ dominus,valet pro
parte presente,⁊ pro parte absente non.Cōsuetudo obseruat opi.
gl.⁊ ego eam sustineo de iure,⁊ dico quod verba ista debent sic
intelligi,quando procurator est presens,condemno procuratorē,
⁊ dominum,hoc est,procuratorē ⁊ dominū in persona procurato
ris.Pro hoc itellectu facit l.aduersus.⁊ l.si duo.ff.de arb.⁊ p hoc
11 cessant obiectiones facte in contrarium.¶†Quero,quid sit cō-
tra in procuratore actoris procurator actoris est in iudicio,reus
cōdemnatur in cuius personā debent referri verba condemnatio
nis.Resp.in personam procuratoris,quia reus debet condemna-
ri ipsi procuratori,vt l.licet §.si plures.ff.de procu.⁊ l.accipientis.
de auth.tut.⁊ hoc per rationē predictam.quecunque gerimus ⁊c.
Aduerte quod hoc,quod dico,est verum in verbis condemnato-
riis,verba autem executoria debent referri ad dominū,non ad pro
curatorem,verbi gratia condemno Titiū tali procuratori actoris
ad dandum,⁊ soluendum centum.petita ipsi domino,non procu-
l ratori nisi haberet ad hoc speciale mandatum,vt l.hoc iure. l ff.de
sol.⁊ l.sed si tm̄.ff.de pac.Et idem dico in coniuncta persona,q̄ a-
git pro cōiuncta,qr verba condēnatoria referuntur ad ipsum,ver
ba exceptoria condēnationis debent referri ad dominū,quoniā
ipsa coniuncta persona nō pōt solutionem recipere,vt l.iij.§.j.iud.
sol.⁊ l.vero procuratori.de sol.⁊ l.iij.ff.sol.mat.Ex hoc habes qua
liter tu procurator actori,formes libellum,qr debes petere condē
nari reum tibi procuratorio nomine,ad dandū,⁊ soluendum do-
12 mino,non tibi,nisi de hoc habeas speciale mandatum.†Quero,
m quid in defensore m rei.Breuiter,quidam est defensor,qui venit ad
allegandū causas absentie ⁊ ille non condēnatur,vt l.liberto.in fi.
ff.de neg.gest.Quidā defensor venit ad plenam defensionē,⁊ tunc
aut venit ad defendendum animo nouādi,⁊ tūc sine dubio ille cō
demnatur,vt l.delegare.de noua.⁊ de neg.gest.l.soluendo.de sol.l.
solutionem.Quandoque vero venit non animo nouandi,⁊ tūc si
quidem domino presente,⁊ patiēte,vr̄ habere mandatū,vt l.qui
patiatur.ff.manda.⁊ ideo est idem quod supra dixi in procura-
tore,si dominus est ignorās,ita ꝙ non habet mandatum tacitum
vel expressum,tūc condēnatur ipse defensor,⁊ in eum fiet executio
vt l.Plautius.ff.de proc.⁊ condemnatur ipse defensor nomine Ti
13 tij.Jta no.Jnn.in c.causam.qui filij sint legi.†Quero quid in tuto
re,⁊ curatore,⁊ similib9.Breuiter expedio.Nos dicimus ꝙ vbi
n cōtractus celebrati debent referri ad pupillū.l.eum.§.si actor n
de consti.pe.Ex hoc concludo ꝙ si verba sententie referantur ad
ipsum pupillum,licet iudicium agitetur per ipsum tutorē,quod
o valet eadē ratione,⁊ per hoc idem dico etiā in syndico o ecclesie
si verba sententie referantur ad ipsam ecclesiam lз litigium agi-
tur per procuratorem,quod valeat,⁊ hoc de iure ciuili,nec vt
est discordia inter ius canonicum,⁊ ciuile,per rationē predi.
quod plene examinaui in l.stipulatio ista.§.si quis insulam.de
verborum obligation.

ADDITIONES.

a ¶Non videtur.De materia vide Alex.in l.j.ff.de re iudicata in
l.j.ff.de verborum obligatio.
¶Non videtur.Uide Bar.in consilio cxlvij.incipiē.procurator
in iudicio litigauit,vbi disputat de casu huius l.j.⁊ vide quod ibi
loquitur.And.Barb.
P.PAV.P.¶Non videt.Circa materiam huius legis adde pri-
mo ꝙ ista reg.non procedit de iure canonico,quia non considerat
istam subtilem differentiam,an condemnetur dn̄s vel procurator
secundum meram veritatem ⁊ effectum ipsum,tex.est in c.que-
relam.de elec.vbi late Panor.vide Angel.consil.xcij.incipit [illegible]
nomine,procurator litigauit.secundo adde ꝙ ista lex non proce-
dit etiam in foro ciuili,quando proceditur sine figura iudicii secun
dum Joan.de Jmo.in d.c.sepe.de verbo significat.quod [illegible]
Roma.sing.xxj.incip.quod lex prima.C.de senten.vide que dicit
Alex.in l.furioso.ff.de re ind.Quid autē in iudicio vniuersitatis vel
in tutore,vide Pau.cōsi.cccxx.An autem in sentētia absolutoria
debeat preferri particularis persona vide Ro.concludentē quod
sic.singu.cccclij.incip.tex.in l.j.
b ¶Declaratione.Sed si in iudicio partim fuit domin9 ⁊ partim
fuit

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fuit procurator, tunc est dubiū. Vide Baldum, z Salice. in l. pro curatore. Adde quod Ioannes Andre. in additionibus ad Spec. in tit. de sententia. §. qualiter, versi porro, dicit tutius esse sententiam concipi in personam vtriusque.

c ¶ In proposito. Itē fallit hic in summariis, z no. Bar. in extraua ganti ad reprimendum, in verbo, figura iudicij. ad fin. Sed vtrum ista lex procedat de iure canonico, dic qđ nō, vt legitur z no. in c. querelam. de elec. z quod dixit gl. in c. cum causam, de dol. z contu. z Bar. in l. stipulatio ista. §. pe. de ver. obli.

¶ Agitatū. Si iudicium est agitatū per procuratorē, z dominus est presens tempore sententie. vide Bar. in l. si furioso. ff. de re iud.

¶ Ibi not. vide omnino Bar. in l. si procurator presentis. ff. de verbor. obliga.

1 Iurta predicta. vide Bar. in l. liberto. ff. de neg. gest. z in l. furti. §. liquis alieno. ff. de his qui no. infa. z in l. qui proprio. z in l. si quis cum procuratore. ff. de procur.

s ¶ Themate. Quid si agitatū fuit iudiciū cū procuratore, postea tur dominus ad sententiam audiēdam, an valeat talis sententia hoc q. tenet idē Bar. ff. de re iud. l. furio. z hāc legē limita vt per Bal. in l. nihil. C. de proc. vide q no. Bar. in l. mutari. in fi. ff. de pc. z quod dixi in l. meminerint. §. vide vi. z adde bart. in l. stipulatio ista §. si stipuler. de ver. obli. z vide gl. z Bar. in d. l. nihil. z no. bar. in l. mutari. ff. de procu. adde Pet. de anch. consi. cxcj.

b ¶ Dicta supra. Vide pro intellectu huius legis, vide Bart. in l. furi. ff. de re iudi. z Bal. hic omnino.

l ¶ Venio ad illud. Hanc legē limita non procedere in criminalib. casus est no. in l. fin. §. de in in. Sed de illius intellectu, vide Bar. in prin. huius legis. z quid in criminalib⁹ z in delictis, vide Bal. hic.

k ¶ Induco. z illud quod tenet gloss. hic tenet etiam gloss. in c. que relā in gl. iij. de elec. secundum quod vterque debeat condemnari.

l ¶ L. hoc iure. adde q vnus casus est specialis, in quo procurator potest agere iudicati, vt est tex. z ibi Bar. in l. actor. ff. de proc. z vide Lud. in l. iiij. in prin. ff. de re iud. vt ibi habes clare per moder.

¶ In defensore rei. Quando quis venit vt defensor sine mandato, quis debeat condēnari adde Bar. in l. liber. in fi. ff. de neg. gest. ad de an valeat sententia lata contra syndicum, qui litez contestatus non est. Pau. de Ca. consi. cccxvij.

n ¶ Si actori. adde q d. §. si actori. non videtur bene probare hanc opi. qui ille tex. loquitur in stipulando pro pupillo, vel adulto. Sed melior est, secundum Bal. hic tex. in l. si ideo. §. j. ff. de euic. qui text. est singu. secundum bald. hic.

o ¶ Syndico. Vtrum verba sententie referantur in personam tutorum curatoris, z syndici ecclesie, z vide in d. l. stipulatio. §. pe. z ibi ang. z communiter doc. tenent contra bar. z vide que dixi post Imo. in lex contractu. ff. de re iudic. z d. §. pen.

LEX II.

2 ✠ In defectibus non publice notis, ex quibus detegitur aliquez non esse iudicem, sufficit eum esse in quasi possessione illius iurisdictionis, vt sententia valeat.

Exceptio contra iudicem, qualiter debeat formari.

Iarbiter Ista lex habet duas lecturas. Secūdum primam h. d. †Communis error erat, secundum secundam, h. d. Casus superueniens in personam iudicis, sententiam non extinguit. h. d. Oppo. z videtur q ex hac electione effectus sit liber, vt l. barbarius. ff. de offic. preto. Sol. Ibi propter publicam vtilitatem, quia multa gestit, z multa facit. hic solum vnam sententiam dedit. Iurta hanc legem †quero quid in iudice excommunicato, an eius sententia valeat. Resp. debemus distinguere, vt ex hac l. colligitur. Aut publice reputabatur⁸ non, excommunicatus, aut erat excommunicatus publice. Primo casu valet sententia. Secūdo casu non, vt extra de re iud. cap probandum. Et idem possemus querere in iudice infami, an eius sententia valeat. Et distingue aut erat publice infamis, aut habebatur ab omnibus hominibus bone fame. Primo casu non valet, secundo sic, per hanc legem. Et quod no. per gl. ff. de test. l. cum lege. in fi. extra de refer. c. sciscitatus, fidem in alijs defectibus, ex quibus detegitur aliquem non esse iudicem, sufficit quem esse in quasi possessione iurisdictionis, z illum defectum non esse publice notorium. hac l. cum l. §. alleg. †Et ex his apprehende, ᵇ qualiter debeat formari exceptio contra iudicem, non enim sufficit dicere, dico te non esse iudicem meum, sed debeo adijcere, z te non esse in possessione iurisdictionis, vel te ab omnibus reputari non iudicem, vt hac lege probatur. z de testa. l. j. z quod ibi notatur.

ADDITIONES.

a ¶ Reputabatur. An valeat sententia iudicis infamis, z excōmunicati, adde q bart. in l. quidam consulebant. de re iud. allegando istam legē, videtur fortius dicere q valet sententia, z q ista ud de infamia, intelligitur de delegato, non in ordinario, vt per doc. in c. cū super. de off. deleg. Circa gl. xiij. q. j. in sum. z in q. viij. videtur dicere q ista sent. intie late ab excōmunicato valeant donec detegatur infamia, post non. Vide tex. in c. ad probandum. de re iudi. in ver. publice. Et cum opi. Bar. hic videtur transire Jo. An. z do. Ant. zabb. in c. fraternitatis. de test.

b ¶ Apprehende. adde Bartol. in l. j. §. de testi. z dic quod exceptio hic posita non esset congrua nisi deponeretur causa quare est infamis, vt extra de testi. presentium. in vj. z quod no. bar. in l. iij. ff. de testi. z in l. testium. §. quod dictum. ff. de test.

LEX III.

1 ✠ Preses †Sententia, que non cōtinet ª absolutionem, vel condemnationē, vel equipollens a est ipso de iure nulla. h. d. Opp. de l. in summa. ff. de re iudi. z de arbi. l. quid tñ. §. j. Sol. Ibi continebat equipollens ad condemnationem, vel absolutionem. Oppo. de l. cos. j. de app. Sol. Ibi eodem modo continetur equipollens. Iam cum iudex confirmat primam sententiam, si primus condemnauit, videtur damnare, si primus absoluit, videt absoluere. Et per hoc vidi b in ciuitate ista ᵇ quandam sententiam huius tenoris, talem reū absoluimus, victum victori in expensis, sed ibi non fuit adiectum cōdemnamus. Certe illa sententia est nulla, quātum ad condēnationem expensarum, per hanc legem. In contrariū facit §. de fideic. l. c verbum, volo. Sed aliud in vltimis voluntatibus, que fiunt a testatoribus, mortis cogitatione turbatis, vt l. hac consultissima. q test. face poss. Sed sententia debet fieri deliberate, z scribi. z emendari, vt §. ti. j. l. ij. ideo non subauditur verbum ibi, condemnamus, nisi precessisset sententia condemnatoria hoc modo, reum condemnamus, z victum victori in expensis, tunc condēnatio valeret. Nec est necesse quod verbum subintelligatur, sed omnia ista veniūt ad determinationem istius verbi condemnamus. quod precessit arg. pro hoc. ff. de publica. l. j. circa prin. z l. j. ad leg. Jul. de vi.

ADDITIONES.

a ¶ Continet. Imo hic non obst. dicimus q, valet sententia lata sim pliciter super facto, seu simpliciter facti declaratoria nō cōtinens condemno vel absoluo, z hoc in criminalibus criminaliter intētatis. l. j. §. j. ff. ad Turp. Idē etiam in criminalibus ciuiliter intētatis. l. viro z ibi bart. ff. sol. matr. Idem esset in actione personali ex cōtractu. l. quid tñ. §. j. ff. de arb. z l. si pretor. in prin. ff. de iud. Idē in reali. l. z ex diuerso. §. j. de rei ven. l. Pomponius. §. sed z is qui. ff. de procu. que no. ad intellectum huius legis. Quando aut ē sententia sustentetur, si non est verbum condemno, vel absoluo, vide bal. hic, z dixi in l. in summa. ff. de re iud. Adde secundū Jo. and. in add. ad Spe. in ti. de sentent. §. qualiter, ver. quid si iudex, quod valeat sententia, si iudex dicat pronuntio prout talis iudex pronūtiauit in tali causa. De eo qui dixit pronuntio secundum consiliū sapientis vide ang. consi. ccxxix.

b ¶ Ciuitate ista. A de Imo. no. in l. iudex post quam. de re iud. z vide bal. in l. errori. §. de iur. z fac. igno.

c ¶ In contrarium facit. adde quod idem tenet bal. z ang. in l. j. in fi. ff. de her. instit. bar. ibi tenet contrarium, z vide Lud. in l. j. ff. de re iud. z bal. hic, z per Moder. in §. curare, iust. de actio. z per Imo. in Iudex. de re indic.

LEX. IIII.

4 ✠ Substantialis ordo iudicij si omittitur, violat id quod agitur.
7 Cause cognitio fit partibus presentibus, vel absentibus, per contumaciam.
8 Sententia lata sine cause cognitione, est ipso iure nulla. z nu. 10.
9 Sententia si est lata parte presente, vel contumaciter absente, presumitur lata causa cognita, nisi ex temporis brevitate aliud presumatur.

a Prolatam. ª †Sententia lata contra ordinem
1 iudiciorum est nulla. h. d. Et pone exemplum, si fuit omissa litis contestatio, vel omissus libellus, z sic sententia est nulla. Modo aduertatis. opp. j. de appe. l. j.

2 Huius timore †debetis scire quod quidam est ordo vnius cause ad aliam causam, z iste si peruertatur, non reddit sententiam nullam, vt l. contraria. ad hoc §. com. d. iij. z l. si mācipiū. §. j. ff. de euic. Et ideo ex hoc habes q si prius esset cōuentus fideiussor, quam principalis, vel prius possessor. & debitor principalis, nec de hoc esset opposita exceptio, teneret sententia, q̄ puerit ordo vnius cau
3 se ad aliā. nō vnius cause ad seipsam. †Quidam alius ordo est vnius cause ad seipsam, z hic est multiplex, nam quidā est ordo sentētie,
b z iste si peruertitur, ᵇ reddit sententiā nullam, vt §. ti. j. l. ij. Idem si peruertatur substantia sententie, q̄ nō continet absolutionē. vel cōdemnationē, vt §. l. proxi. Et de istis nō pōt poni exemplū in hac l. Et ideo gl. in prin. sui reprehendit opi. quozundam, z bene. Quidam est ordo instantie ad sententiam, seu formam iudicij. tunc loquitur lex nostra, z ideo ponunt exemplum, q̄ omissa fuit litis contestatio*, qui ordo peruertus sententiā reddit ipso iure nullā. Quero, pro huius declaratione, quis est ordo iudiciorū. Hic tua ponit hic multa, quam vide, z vtrum bene dicat, statim dicam, ibi solenni

tas omissa, in ipsa sententia, non in iudicio. Pro gl. huius declara
4 tione debetis scire † quod ordo substantialis[d] si omittitur, vitiatur id
d quod agitur. secus in ordine, qui non est de substantia, vt l. j. circa fi.
5 de ven. inspi. C. de test. l. preposteri. Modo videndū est, † an omnia,
e que ponuntur in gl. sint de ordine substantiali.[e] Spec. in secunda
parte sui libri, in prin. & Host. in Sum. de re iud. vñ dicere quod nō
sint omnia illa substantialia. sed de substantia est libelli oblatio,
litis cōtestatio, & iuramentū de calūnia, citatio, & postea quod sententia
feratur in scriptis cōgruo loco, seruatis solennitatibus positis §. ti.
j. Sed testium examinatio, & publicatio, non sunt de ordine substā
tiali, licet hic glo. aliter dicat. Quid dicemus? Dico quod illud dici
f tur esse de substātia[f] illius rei, quo cessante res esse nō potest, vt l.
pacta. ff. de contrah. emp. vbi dicitur quod res & pretiū sunt de sub
stantia emptionis. Nam emptio sine his esse nō pōt, & euictio est de
naturalibus emptionis, alia aūt dicuntur accidētalia. Modo ad
g propositū. si remoueremus[g] examinationē testiū, vel publicationē
sententia est & esse pōt. Nā nō est de necessitate quod probetur per te
stes, quia multa possunt probari per cōfessionē, & instrumēta, q suffi
ciūt ad sententiā. Et ideo si testibus nō scriptis, vel nō publicatis,
est sententia lata, tunc dr lata cōtra ius litigatorū nō contra sub
stantialem ordinem iudiciorum. Idem tenebat do. Jac. de Butr.
& idē dico in iuramento calūnie, cū ipsum possit omitti, vt l. ij. §. sed
quia veremur. de iura. ca. & extra. de iura. cal. c. j. li. vj. merito nō est de
ordine substātiali, quicquid gl. & dicti doc. dicant, & ideo puto quod si
prius iuret de calumnia postea cōtestetur lis, nō erit sententia nul
la, cū enim nullo modo esset iuratū teneret sententia, vt dictis iuri
6 bus. Quero, † vtrū citatio[h] sit de solennitate substātiali. Predicti
h doc. dicūt quod sic, dixi §. & credo quod habeant bonū intellectū. Vos au
tem aliter dicatis, de substantiali solēnitate iudiciorū est cause co
gnitio. Nā sententia lata sine cause cognitione, est nulla, vt j. eo. l. ex
7 stipulatiōe. & commi. vel episto. l. fi. † Cause autē cognitio[i] dicitur
i fieri,[k] quā sit partibus presentibus, vel partibus contumacibus, &
k absentibus, vt ff. de mi. l. in cause. §. causa cognita. Et ideo si par
tes semper essent spōte presentes, nō requireret citatio, Et illud quod
dicti doc. dicūt, quod citatio est de necessitate est verū, ad hoc vt par
te absente cōstituat ipsa in ɔtumacia, vt l. cōsentaneū. & aut. semel.
8 §. quomodo & quā iu. Quero, iuxta predicta † reperitur libellus li
te cōtestata, iuramentū de calūnia, citatio ad sententiā, & sententia
lata opponit quod sententia est nulla ipso iure, quia non precessit cause
cognitio, an sit iusta ista oppositio. Videt quod sic, ex predictis, quia cau
se cognitio nō apparet, quia nō apparet datus terminus ad probā
dum, nulla data dilatione ad iuriū productionē, & non cognitū de
9 causa. † Cōtrariū puto.[l] sufficit enim, sententiā esse latā pñte par
l te, vel cōtumaciter absente, vt dicat factū causa cognita, alias cau
10 se cognitio presumet ex hoc, vt d. l. in cause. §. causa cognita. † Pre
dicta vera, nisi ex breuitate tēporis aliud presumatur. Quid enim
si statim post lit. cōtest. intra modicos dies, iudex dedit diffiniti
m uā sententiā? Certe ex hac breuitate tēporis pōt presumi quod iudex
* nō fuit instructus,[m] & tunc puto istā sententiā nullā,* tāquā latam
n subito, & sine cause cognitiōe, vt §. ti. j. l. ij. † & determinar. deberet
11 cū cause cognitiōe, vt j. e. l. ex stipulatiōe, & d. l. fin. cōmi. vel epist. de
o hoc plene.[o] extra de resti. in integ. c. cum ex literis. circa med.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Prolatam. Circa istam materiam adde primo quod
non esset bona cōsequentia, istud non est expressum in l. prolatam.
ergo non est de substātia iudicij. vide Rom. consi. clxxvj. vbi etiam
ponit an conclusio sit de substantia, an autem publicatio testiū sit
de substantialibus, vide Bar. in trac. de iud. d. Nellum in tracta.
Vide que habes in repe. in verbo sententia. Quid autem si iudex
proferat sententiā parte testiū publicata & parte non, vide Bald.
in c. j. §. j. de controue. inuesti. Itē de materia, an publicatio testiū
sit de substantia iudicij, vide late Fely. in c. cum J. & A. extra. de re
iud. & vide ēt Bal. de publ. in c. j. si de inuesti. inter dom. & vasa. lis
oria. Item in quibus casibus requiratur litis cōtestatio, & in qui
bus non, vide late Bar. in tract. de Sabel. in ix. parte. Itē adde quod
peremptoriū non est de substantia quando partes sunt presentes,
secundum Bal. in l. j. j. quomodo & quando iud. & in aut. si omnes.
C. si vt se ab her. absti. Item no. quod iure cognoscere ordine non
seruato, est ius alterius auferre, vt dt Bal. in c. j. §. iniuria. de pace
iur. fir. An autem ista requisita requirantur in sententia arbitri.
vide Ang. cons. ccxv. inci. testator quidam. Item no. quod ista que
requiruntur de solennitate iudicij non requiruntur quando cau
sa vertitur coram iudice seu officiali ignorāte leges seu ius. Vide
Bal. in auth. nisi breuiores. §. de sent. ex breui. recit. & circa istā ma
teriam quando agitur contra prelatum tutorum vel curatorum
tanquam dilapidatorem bonorū ecclesie pupilli vel adulti possit
procedi ad receptionem testium lite non contestata, & etiam ad dif
finitiuam sententiam, vide Ro. sing. ccccxj. Item in notarijs obser
uandus est ordo iudiciarius & quando, vide Egi. de quo habes in
Bertachi. in vers. notorium. Item quod sicut omissio ordinis iudi
ciarij vitiat in ordinarijs, vide Feli. in c. ecclesia sanc. Marie, in v.
no. de consti. ¶ Prolatam. De hoc etiam dicit Bar. in auth. hoc
si debitor. j. de pign. Fallit[b] nisi iste ordo esset datus a principe. Ita
singulariter dicit hic Bal. quia tunc omnino seruari debet. Et an
sententia non visis actis sit nulla, vide Bald. in l. ij. C. de eden. & vi
de in l. j. ff. de fer. per Alex.
b ¶ Et iste si peruertitur. De peruersiōe hac vide etiā quod no. scripsi
post Bar. in aut. si qs. §. de test. no. Bar. in l. si quramus. ff. de testi.
c ¶ Et ideo gl. Vide Bar. in l. properandum. in prin. C. de iud. Ad
de tamen. quod in causa liberali, & monachali non est necessaria lit.
contest. Tex. est, & ibi Bal. in l. iusta. §. de libe. cau.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Litis contestatio. Vnum dicit Bal.
in c. j. de rescr. quod vbi non requiritur litis contestatio, valet pro
cessus inordinatus. quia ex quo non requiritur fundamentum to
tius ordinis, quod est litis contestatio. ergo nec reliqua. In con
trarium vide Felyn. in c. ecclesia. de consti. Vnum aliud bene nota
quod ordo circa preparatoria iudicij non est substantialis nisi
quo ad libelli oblationem. dictum est Archid. & Jo. And. in c. j. de
accus. lib. vj. quod sequitur & cōfirmat alijs authoritatibus Are.
in c. inquisitionis. §. j. de accus. ad quod vide Bal. notab. loquentē
in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condi. indeb.
d ¶ Ordo substantialis, si omittitur, vitiat processum, alias hoc nō
est verum in ordinario. Si enim certus ordo datus sit. debet ad vn
guem seruari, licet non sit substantialis, secundum Innoc. ex
tenore. in gl. j. circa prin. de app. & est gl. no. in cle. j. de iure pat. & est
tex. in l. certe. j. quando prouo. & ibi per doct. per bal. in l. prescrip
tiōe. C. si cōtra ius vel vtili. publ. Dixi in l. vniuersa. & bal. hic. Ad
de an ordo vitiet processum. bal. cōs. cccxxviij. iiij. vol. Et adde quod
voluit Spec. in ti. de peti. & pos. §. j. ver. quid si primo. vbi tenet quod
licet lata sit prima sententia super proprietate. quod non per hoc
est, quin valeat. Et hoc clarius sequitur Abb. in l. cum dilectus. ex
tra de causa possess. & proprieta.
e P. P. PAV. P. ¶ De ordine substantiali. An publicatio testium
omissa reddat processum nullum, vide Fel. late in c. cum J. & A. ex
tra de re iud. Alex. in l. diuus. ff. de re iud. quod non etiam si sit petita
publicatio testium, vide barb. consi. lxxxiij. in iiij. vol.
f ¶ De substantia. Vide notata per bal. de vindi. lib.
g ¶ Remoueremus. no. quod omissio publicationis processus, & te
stium non vitiat processum. Os limita secundum gl. in c. fi. de he
reti. in vj. in verbo, iudiciali. nisi fuerit petitum quod videtur tenere
Jnn. in c. cū J. & A. extra. de re iud. quod no. & adde quod bal. in c. j. si
de inue. inter do. & vasal. lis oria. cōcludendo dicit, quod publicatio te
stiū omissa. nō reddit iudiciū nullum, secundum gl. sed tamē sente
contra hic. Nā sine illis testibus sententia lata est aliqua, & maxime
absolutoria. & l. cum putarē. famil. ercis. & l. eo tēpore. de pecu. & l. si
non sortē. §. here. & quod ibi gl. de cond. indeb. & vide bal. in pre all.
loco concludentē, quod vna pars potest cogere aliam ad concluden
dum in causa & multa allegat & inter cetera alle. Jnn. in c. pastora
lis. de caus. pos. & alia iura, que ibi vide per eum late. & maxime quod
est de ordine iudiciario. in c. quoniā cōtra. de prob. & late vide per
do. ant. in c. pastoralis. Et de dicta publicatione adde ea, que
in l. j. §. fi. de preto. stipu. vide tū ad predicta gl. & bart. in l. solam.
de testi. & vide barto. in extraua. ad reprimendum. in verbo, figu
ra iudicij. & ibi etiam de conclusione in causa. & per doc. in c. cum
J. & A. & per Jmol. in l. diuus. ff. de re iud. & an publicatio testiū
sit de substātia. & vide gl. in l. solam. §. de test. & ibi bar. & bal.
sta. j. de re iud. & quod no. bar. in aut. at qui semel. §. de pro
circa tertium. Et de istis publicationibus vide quod no. Jo.
albericus. de test. & vide que dixi post bar. in l. j. ff. de in ...
& no. Jnn. in c. j. de iud. & abb. in c. cum dilectus. de fid. instru. adde
quod omissio publicationis testiuz, non vitiat sententiam maxime
si aperte non fuerit petitum. consuluit Petr. de anch. consi. ...
omissio publicationis.
h P. PAV. P. ¶ Vtrum Citatio. adde aliud substantiale videlicet
dilatio ad deliberandum, vel cedere vel cōtendere. que si nō datur
petenti iudicium, iudicium erit nullum. glo. no. in c. vxor felicis
vij. questio. & in cle. sepe. in ver. necessario. & melius in ver. litis con
testatio, de verbo. signifi.
i P. PAV. P. ¶ Cause autem cognitio. adde bar. in l. cū iudex. Con
cons. l. incip. stante statuto ciuitatis Florentie. in iij. dub. vbi dicit
idē esse in arbitro, & arbitratore, quāuis habeat plenissimā pote
statē. in dubio tū presumit interuenisse cause cognitio ...
tore sin eū sentit. gl. secus tū est in iudice per rationē ...
gnat. quicquid dicat, nō discedas a bar. & quod probationes ...
de substātia, licet sine eis reddatur sententia iniqua vide ...
cij. in v. dubio. & quod idem sit in arbitratore vt propter ...
temporis reddatur laudum nullum, tenet Lanfr. in trac. de arb.
ver. xxij. Item in quinto, an sententia sit nulla quando non ...
sit cause cognitio vide lat. ss. me Fel. in c. ecclesia san. Marie ...
de const. vbi latissime ponit de materia eius quod sit sine cause co
gnitione.

vel non admissis probationibus sit nulla, vel saltē retractāda, vide Ant.consi.xxvij.prope fi. Itē de sentētia lata non visis actis, vide Ias.post alios in l.si is apud quē.C.de in ius vocan.& in l.iudices.C.de iudi.vbi etiam loquitur quando tā pro breui tēpore,&c. & vide in c.si pro deliberato.de offi.dele.vbi idē dicit in ɔsilio pstito ab antiquo,precipitāter cōtra limitatiōes vt ibi. Uide p eum. & adde q si iudex in sententia attestaretur se summarie cognouisse etiam vitietur sententia, cum requiratur plena cognitio, vt per Bar.in extrauaganti,ad reprimendum.in versi.summario.ad fi.& quod non sit in laudo, vide Barba.consi.xxxix.

k ¶ Dicitur fieri. An presens debeat citari, adde que dixi in l.j.ff.de in ius vocan.& dixit Bal.in c.j.de mill.vasal.qui contu.est, q si presens sit & instructus,& alias comparuit,non est citandus,alias potest declarare mandatum quod sit sibi ex prouisione. Allegat Ioan.Andr.in nouel.in c.j.de iudi. Et ad Bart.hic adde eum in l.cum iudex.j.eo.& Bal.in l.cum fratrem.in fi.de his quib.vt indig. Et adde in rub.s.de in ius voc. Adde quod presentes,ad sententiā sunt citandi,laudat Io.And.in addi.ad Spec.in tit.de sententia.§.vt autem.versi.& not.

l ¶ Contrarium puto. In fi.ver.& ver.seq.& sic de substantia iudicij non sunt probationes,vt est text.in l.posthu.§.si quis ex his.ff.de inof.test.& in l.cum putarem.fami.erci.que iura ad hoc alleg.bald. in l.si & minores.C.si aduer.rem iud.& in l.ij.C.de eden.no.doc.in c. eccl.san.Marie.de const.& reprobata in glo.in contrarium.& vide Abb.in c.afferte.de presum.& Bal.in l.iudices.s.de iud. An citatio sit de solennitate iudicij,& in cuius fauorem sit inducta citatio, vide Bar.in l.ea.q.C.quomodo & quando iud.

m ¶ Instructus. No.ex breuitate temporis,presumitur non interuenisse cause cognitio. Istud dictum sequitur d.Ant.& Mod.in d.c. ij.de re iudi.& in c.electionē.de cōce.preb.& in c.vestra.post mediū de cohab.cle.& mul.& in c.eccl.S.Marie.de cōst.per Pet.de Anc. in c.j.de re iud.in vj.& vide aliqua pulchra dicta in simili in c.si pro debilitate.de off.deleg.per Mod.in l.eum qui.ff.de iur.om.iu.vide omnino Bal.in cons.inci.dominationibus magnificis,& illustribus.circa fi. Adde Bal.cons.ccccliij.j.vol.inc.longum thema.vbi dicit,quod sententia lata breui tempore in confessum,etiam nullis dilationibus precedentibus,tenet. Pet.de Anch.consi.cclvj.& de sententia lata breui spatio,vide Pau.de Cas.consi.cxcviij.

* CLAVD.DE SEISS. ¶ Sententiam nullam. In contrarium puto:sufficit enim sententia ad hoc,vt per Fely.in c.cum venerabilis.de exce. Quid si iudex in sentētia vsus est verbo forte,an tunc dicatur nulla, tanquam iudex sit dubius & male instructus, vide Alex.post Bal.& Cuma.in l.in substitutiōe.ff.de vulg.& pupil. Et nūquid habeat hoc locum in interlocutoria,vide Alex.cons.ccxx. Pet.de Anc.cons.xxv.& cons.clxxxviij.Roma.cons.cccclviij.Pau. de Ca.cons.cxcviij.Alex.cons.cxxij.vol.iij. Quid autem si vidit acta alterius partis tantum,vide Pan.in c.dudum.de elect. Idem dicas in sententia arbitri secundum Rom.in l.sciendum.de verb. obl.vbi alle.c.cum ex literis.de rest.in integ.& de arbitro etiam ponit Are.in d.l.sciendum.ad fi. De arbitratore vide Bal.in c.sane. de renunciat. Item in decreto vide Alex.cons.xxij.vol.ij. Uide per Bar.& doc.maxime Alex.in l.ij.C.de eden.eūdem Alex.in l.properandum.§.j.& in l.iudices.s.de iud.& quod per h.d.Alex.cons.xc. vol.j.& Fely.in c.ecclesia S.Marie.de constitu.

n P.PAV.P. ¶ Latam subito. Uide Alex.multa ad hoc alle.cōs. cclxj. Item vide Iaso.in l.properandum.§.j.in ix.nota.vbi limitat non procedere in actis probatorijs,& iudiciarijs.

o ¶ Pro hoc plene. Pro hoc etiam facit,quod no.Bal.in l.captatorias.s.de test.mil.quod si executor testatoris,vel legis, festinanter exequat,detrahet. Ideo dicit Io.And.in c.si pro debilitate. de off.deleg.quod si consultor repente consultat, consilium est nullū ipso iure. Limita tamen,nisi predicta fierent in confessum,quoniā tunc nulle sunt partes iudicis,vt no.in l.proinde.ad legē Aquil. ij.q.j.nos in quēquam. His adde quod glo.in c.ecclesia sanc.Marie.in gl.fi.de const,dicit,quod sententia lata non precedente probatione est nulla,quam ibi tenet do.Ant. Et si feratur per iudicē non visis actis,per ca.cum Bar.de re iud.vel non expresse sit denegata defensio. Facit ij.q.j.primates. Idem dicit,si reijciatur exceptio peremptoria,non subsistente presumptione cōtra opponentē vel si subsistat,offeratur probatio incontinēti,per no.in c.post electionē.& per Inn.de concess.preb. Sed alias videt tenere,contra dictū gl.quod extra predictos casus sentētia sine probatione teneat & imputet sibi pars,que non appellauit,& q etiā probatio non vr de substātialibus iudicij pro hoc facit,quod actore nō probāte fert diffinitiua.l.qui accusare.s.de eden.& quod no.in c. causam. & in c.prout.de dolo & cōtu.& in c.vt nostrū.vt eccl.benefi. Sed do. Io.And.in d.c.ecclesia san.Marie.tenet q etiā in predictis casibus,in quibus tenet do.ant.esse sententiā nullam,nisi precedēte probatione q sit falsum.per no.per Bar.hic. Et respōdit ad primū casum,in quo alleg.c.cū Bertol.q ibi non dr sentētia nulla,

sed inepta. Itē ad fm casum,in d.c.primates.ibi dicit,sniam iniustam. Et pro hoc etiā,q iudex pōt interdum denegare iustitiam, seu audiētiam.l.sz & si per pretorē.§.sed & si dum decreto.ff.ex qb. cau.ma. Et ideo non vr q ex illo reddatur sentētia nulla,sed potius videtur imputandū parti,q non appellauit. Uide Ang.in l.iudices.de iud.& p hoc etiam ptz responsum ad vltimum casum, qñ expresse apparet q nō visis actis,pnūciasset,q tūc pōt dici,q ab inexperto,& non precedēte deliberatiōe debita,prout debuit, iuxta l.j.& ij.s.de sent.ex breuic.reci.vnde satis tunc dr apparere eam latā sine cause cognitione,& tunc esset nulla. Et possumus exponere tunc ver bū,irritandū,id est,irritū nūciandū d.c.cū Bertol.sicut qñqz fit,vt patet ex his que habētur in c.auditis.de ele. in l.j.in ver.infirmāte.ff.de ferijs.secundum do.Io.in d.c.eccl.sanc. Marie. Et ad no.per Bar.& hic vide d.Ant.in c.vestra.de coha. cle.& mulie.& in d.c.post electionē.de cōces.preb.& Inn.in c.ad audientiam.de ap.& doc.in c.ij.de re iud.& Bal.in l.cum & minores.s. si aduer.rē iud.& in l.pe.s.de temp.in integ.rest.& in l.ij.s.de iud.& in l.properandū.§.& si quidē.in lect.& in sua addi.s.de iudi.& in l. cū non omnis.s.de dila.& in l.ij.de edē.& Bal.hic & ad Bar.hic adde gl.in l.sed si p pretorē.§.quoties.ff.ex qui.cau.ma.& no.Cy.ar. illius text.ibi Bal.in proe.digest.§.in secundo vero anno.in fi.& tex.no.in c.cū ex literis.de in integ.resti. Facit xxx.q.vlt.iudicantem.& l.dist.pōderet.& vide no.in c.fi.de ele.in vj. Et cū Bar.transit hic Ant.de But.in c.iuramentum.vbi vide de iureiur. Idē tz Pet.de Anch.in c.cū eterni.de re iud.in vj.& per d.Ant.& Imol. vbi vide in d.c.ecclesia san.Marie.& in c.cū ex literis.& sequit ant. de But.in c.vestra.post mediū.vide Inno.in d.c.post electionē,& Ang.in l.iudices.s.de iud.vbi dicit,q sententia est iniqua. Pro hoc facit tex.in l.si finita.§.notādū.ff.de dā.infec. Et ista faciunt ad id q singulariter dicit Cy.& Bal.in l.j.s.si aduer.do. De quo per Mod.Insti.de act.§.triplici. Itē ad hoc bū facit,q no. Inn. in c.j.in fi.& no.Ang.in l.ij.§.sed si dubitet.per illū tex.ff.de iudi. & Bart.in l.ex stip.j.e.& hic hac l.q quedā est sententia diffinitiua quedā interlocutoria,& quedā preceptiua,& quelibet istarum reqrit iuris ordinē,que si fuerint late omisso ordine,dic,vt no gl.ij.q.j.in prin.q autē nullus Et de materia huius l.j.dicit Host.in Sūma de sent.& re iud.§.qualiter proferri debeat,versi.vel potes distinguere,q iudicialis substantialis est,quod partes citentur, quod libellus offeratur,quod lis cōtestetur,iurent de calumnia, qd sententia sit absolutoria,vel condemnatoria,lata cōgruo loco,& tpe, & competenti iudice sedente, in scriptis, & gratis,rite,id est,non expresse cōtra iura pronuntiet,alias sententia est nulla. Ordo vero iudiciarius,& iudicialis videtur consistere in his,que aguntur inter iuramentū calūnie,& sententiā,s.q fiāt positiones & etiā respōsiones,itē testiū & instrumentorū productiones,publicationes renūtiationes,cōclusiones,& allegationes. Et si quis iudex nō seruauerit hec mero iure vr sentētia tenere potius contra litigantis ius,quā cōtra ius commune. Nā si nihil est probatū,vel semiplene,iudex,ex quo lis est cōtestata,& iuratū de calumnia,cōdemnare pōt,sed appellādū est.j.qñ prouo.nō est neces.l.ij.in fi. Nā & nō appellare facit ius inter partes. Et subdit Host.q mistū,siue anomalū pōt dici id quod dicit, quod in presentia partiū pcedatur,que no. Et de dicto Host.facit mentionem Bar.hic. An datio dilationis sit de solennitate,vide Bald.quod non,in l.petende.C. de temp.in integ.restit.

LEX V.

1 ☞ Questio priuatorum si dependeat a causa fiscali, procurator Cesaris est iudex.

a **Cuneorum.** a Valet sententia lata sub modo, nisi per appellationem rescindatur h.d. Opp.sententia nō debet ferri sub cōditione,vt l.j.§.biduum.ff.quando app.sit. Gl.soluit. Hic fuit data sub modo, vel causa,ibi sub cōditione. Quero,vtrū iste iudex bene pronūciauerit. Gl.dicit q sic,q sic debuit facere. Uide gl.super ver.prestarēt.si est verū dictū gl.hec sentētia nō posset rescindi p appellationē,vt hic tex.videtur innuere.& fm hoc ista lex nullum habet dubiū. Pro huius sol.debes scire q hec lex pōt habere duplicē lec.

1 Primat q qstio fuit inter duos priuatos. Nā pcurator Cesaris primo cōdemnauit fideiussorē fisco,in prima instantia. Scdo q cū ipse fideiussor peteret,q pignora debitoris sibi traderent ab ipso creditore,ipse pcurator hoc pronūciauerit. Et si tu opponis,quo modo procurator fisci erit iudex inter duos priuatos,imo dz esse preses prouincie,vt l.ij.s.si aduer.fis. Rndeo,si questio priuatorū dependeret a causa fiscali,procurator Cesaris est iudex, vt l.cū vēdēte.s.vbi cau.fisc.fm hoc hec lex nō haberet dubitationē. Secūdo modo pōt intelligi,q questio erat iter fiscū & priuatū hoc mō, petebat fiscus a fideiussore quātitatē, fideiussor dicebat, sum paratus soluere,si pignora mihi tradant,iudex pnūciat sibi pignora tradēda,& fisco indemnitatē prestet. Ista sentētia est lata cōtra

ius litigatoris,nã procurator eõuerso debuit pronunciare,scz cõ demnare fideiussorẽ fisco,z iubere q̃ sibi tradãtur pignora,vñ pos set sentẽtia per appellationẽ rescindi,q̃ nõ rescindit,si nõ fuit ap pellatũ. Sed adistud opp,qũo sentẽtia lata inter fiscũ,z fideiusso rẽ preiudicat illi debitori,cuius erãt pignora? Resp,ista pignora a fisco possidebãtur,vel ille debitor erat presens,ar.l.sepe.de re iud.

ADDITIO.

a ¶Cũ eorũ. Ex hac lege dicit But,q̃ si fideiussor capitur pro debito,poterit per eundẽ iudicẽ facere capere reum principalem, lz alias nõ esset suus iudex,q̃ Bal.limitat hic esse verũ in fideiussore iudicij,secus autẽ in fideiussore cõtractus,qui forte minus bene lo quitur propter leg.cum vẽdente.ff.vbi cau.fisca.nisi saluando eam dicas ibi esse speciale in eo,qui fideiussit ibi apud fiscum.

LEX VI.

1 ☞ Officiales,an debeant esse presentes,qñ profertur sententia.
2 Acta cause debent scribi per officiales.
3 Officialis,qui incipit scribere causam ab initio,debet scribere vsq; ad finem.

a 1 **¶Am sententiam.** a†Sententia,que non est lata in loco maiorũ, nec presentibus officialibus,est ipso iure nulla.h.d. Ho.q̃
b non valet sententia,que est lata in alio loco[b],quaz in loco maiori,
2 quod dic vt dixi in l.ũ vt proponis.la ij.ff.ti.j.l.j. Quero. tan offi ciales debeãt esse presentes,quãdo profertur sẽtẽtia? Hi.que est hic dicit.quod nõ dicebat d. Jac.de But.forte quod officiales de iure debent esse presentes,nõ dico omnes:sed quod notarij,q̃ scri
3 buunt in causis.†¶Nã acta debent scribi per officiales, vt colligi tur in l.precipimus.j.de app.Sed officialis,q̃ incipit scribere cau sam ab initio.debz scribere vsque ad finem, vt probatur ex l.j. z ij.ff.
4 de sportu.Ergo apparet †, quod officialis debet esse presens,scz qui scribat in causa.Certe licet hoc sit v.rũ de iure,tamẽ in hoc pu to seruandam consuetudinẽ loci,qz in quibusdam locis est nota rius,qui scribit quẽ iudex elegit,z ille erit presens, alibi obseruat aliter vnde puto obseruandam consuetudinem loci. Et tene mẽti.

ADDITIONES.

a ¶Cũ sententiã. Vide in hac parte.C.de prox.fac.scri. Faciũt no. in l.duus.ff.ad Senatus.defal. Dixit tũ Bal.in l.si lõgus.per il lum tex.q̃ si notarius,din abfuturus.esset,z periculũ esset in mo ra,pot alius subrogari.Et no.Bal.in l.quedã.in f.nihil.de eden. z ad Bar.hic,adde Bal.in l.ij.quomodo z qñ iud.z in l.gesta.z ad de quod.no. Jnn.in c.qm̃ de proba.tenet quod acta valeãt.licet nõ sint scripta a notario,si comprobatur de consensu partis. vel pro testatione,vel alio modo,z quod dicit de officio,dicit But.de Su za,in l.ij.C.de eden.quod priuata persona potest facere acta.&c.

b ¶Alio loco. Hoc limita esse verum, secundum Bal.hic not,nisi de consensu partium talis iudex ferat sententiaz in alio loco,quia tunc vigore prorogationis talis sententia valebit, dum tamen lo cus sit honestus,que tamen prorogatio non habet locum, nisi in actibus iudicij,in ceteris vero secus,vt hic per Bal.no.

LEX VII.

¶Xstipulatione. Verba iudicis,plata cau se cognitione non prece
1 dente,non habent vim sententie.h.d.†Ho. quod non om
2 nis vox iudicis est sententia.†Ho.secundo quod sententia lata nõ precedente cause cognitione,est nulla.Circa istud oppo. sententia lata partibus presentibus,videtur lata causa cognita,vt l.in cau se.ff.cã cognita.ff.de minu.z dixi ẽ.e.l.proxim.sed hic fuit huiusmo di.ergo,&c.Sol.ideo super hoc,hic non presumitur cause cognitio qz hic nõ precessit petitio.Non enim petebatur a preside per libel lum,vt faceret eos pacisci. Itẽ forte ex breuitate temporis colli git hic,quod non precesserit cause cognitio,vt dixi ẽ.eo.l.prolatam.

LEX VIII.

¶Ibera. Sentẽtia per quã res euincitur,nõ rescin
1 ditur nisi appellatione,sed ei qui perdit cõ
a tra suũ authorẽ succurritur h.d.†Ho.q̃ sicut emptor dz
2 deuñciare venditori litẽ esse motã,ita ille,qui recipit rẽ in solutũ[a], q̃ tene menti,qz alibi non habes ita expressi†. Nota secundo q̃ re data in solutũ.z euicta,durat actio primo ad debitũ.¶Cõtra hoc opp.immo vt agendũ vtili ex empto,qz in solutum datio similis est emptioni,vt l.elegãter.in prin.de pign.act.z l.ij.ff.pro empto.So. duobus modis.¶Primo hic fuit actũ,vt a priori obligatione nõ re cedat,nisi res pfecte fuerit creditoris.vide istã sol.Ho.ista sol.est vera in se.lz diminutionẽ contineat,quam no.pluries dedi consiliũ
b per istam gl.z no.similem in l.si quis aliam.ff.de sol.dixit creditor[b], quando res accepi in solutũ,ergo nolo perdere ius meũ, si res eum ceretur. Jdeo dixi appone illud partum,quod alio modo non vis recedere ab actione tua,nisi res sit tua irreuocabiliter,quod not. Dat gl.aliam solu. Ista vera est.z veritima,quod hic fuit data in solutum species pro specie,ideo emptio esse non pot. Jn contrario fuit data in solutum res pro pecunia,z vide hanc sol. Sed contra hoc oppo.extra glo.quod etiam vbi datur res pro pecunia,durat actio prima,vt l.si rem.ff.de solu. Solue vt ibi plene tractaui istam materiam in l.si quis alienum.ff.de solu.

ADDITIONES.

a ¶Jn solutũ. Nota quod accipiens rem in solutuz,debet ita de nunc agere litem fore motam,sicut emptor,quod alibi habes, Vide Bar.in l.litis estimatio.ẽ.pro emptore.

b ¶Creditor. Vide plene Bar.in l.si quis aliam.ff.de sol.&c.

LEX IX.

2 ☞ Sententia lata in causa momentanee possessionis est diffinitiua.
3 Interlocutoria per quam causa principalis non deciditur potest reuocari,secus si tota causa per eum deciditur.

¶Post sententiam. Hi.ponit casum in terminis,z breuiter
h.d. Sententia diffinitiua nõ potest retractari,secus in interlocutoria.h.d. Primo ponit dictum.Secundo re spondet duabus obiectionibus.Secũda ibi,nã nec. oppositione
2 due sunt in ter.z soluuntur,vt vidistis.ideo non insisto.†Quero q
a trũ sententia lata in causa momentanee[a] possessionis sit lata diffi nitiue an interlocutorie? Respondeo,diffinitiua est.vt tange gl.a l.j.ff de mo.pos.fu.app.Quero quare dicitur hic plenius. Dic gl.h.d.propter iudicium momentanee possessionis quod non pos cet.quia tunc est diffinitiua,vt ẽ.dixi, vel aliter videtur dicere gl. Quedam est sententia interlocutoria,que nullam causam decidit, vt si datur alicui dilatio,si testes publicantur,z simili. Quedã sunt interlocutorie,per quas aliqua causa deciditur, vt puta aliqua e mergẽs,Exemplũ. Actor produxit vnum testem,reus dicit nõ esse admittendum vel reus petit dilationem,dicit actor eas non esse nã dam.tunc interlocutoria,que super hoc fertur,decidit illã causz, hoc est illã incidentem.seu emergentem questionem. Item videtur
b velle gl.vlti.l.hic posita. Videte.non concedo quod fuerit de mẽ te litere.sed credo quod fuerit[b],z ista est veritas,sicut Deus est.
3 †Sententia interlocutoria per quã causa principalis non decidit, illa potest reuocari.sed interlocutoria,per quaz causa ipsa tota de ciditur,non potest reuocari,sicut nec ipsa diffinitiua,hic est text. Hoc etiã probatur in l.dicere.ff.de arbi.z plene dixi in l.quod iusta fit.de re iu.z ideo sentẽtia,iudicis per quã absoluit aliquem ab ob seruatione iudicij,vel pronuntiat non esse procedendum,vel se nõ esse iudicem,istã non potest reuocare,qz perimit causam principa lem,cuius est is. Sed si perimeret quandam causam incidentem seu emergẽtem,optime posset reuocari,qz adhuc durat iudicis of ficium.in illa causa,vt d.l.dicere.z de pretor.stipul.l.j.in fi.

ADDITIONES.

a ¶Momentanee. Per Mod.in rub.ff.de re iud.
b ¶Quod fuerit. Que interlocutoria possit reuocari,adde Bal.in l.dicere.ff.de arb.z vide Bald.in l.si presens.ẽ. quomodo z quando iud.z adde dictum Bar.in l.j.ẽ.de pretor.stipul.z vide Bart. ml. terminato.in ver.quoties.in gl.j.de fru.z li.exp.

LEX X.

¶Nlli. a Not.quod qui non habet merum.vel mistum im
a perium non potest aliquem relegare.

ADDITIO.

a ¶Nulli. Vide Alexand.in l.j.ff.de iurisd.omn.iudic.

LEX XI.

1 ☞ Snia potest ferri sub cõditione intrinseca,que tãgit ipsum negotium.
2 Sententia.per quam iudex condẽnat reum actori,si probauit intentionem suam,an valeat,z nu.5
3 Sentẽtia lata sub conditione extrinseca,que continet in se certũ, valet,nisi rescindatur per appellationem.

a **¶Am iudex.** a†Sentẽtia que non continet
2 absolutionẽ,condẽnationẽ,vel equipollens,est ipso iure nulla.h.d. Opp.ẽ.de re.cr. l.generaliter.ẽ.j.Sol.dicit gl.ista l.corrigitur per il legem.vel aliter,si iuramentũ est prestitũ,statim post diffinitiua sniam valet,vt l.Gzo.Secz si ex interuallo ñt prestitũ.vt dic.Do mini,mens istius legis fuit dicere,q̃ snia sit nulla,qz non continet absolutionẽ,vel cõdemnationẽ,non ideo qz iuramentũ precedit sententiam,vel sequatur. Jstud tamen quantum ad hoc de mento debes scire,aut precedit sententia interlocutoria,aut iudex mandat iurari,z postea sequitur iuramentũ.vt videtur generaliter.ẽ.de iureur. Aut precedit diffinitiua snia,z non iudex nihil declarat,quid agatur secuto iuramento,z sententia non valet vt hic. Aut declarat hoc,z tunc aut iuramentum re quitur statim post,z valet vt d.l.generaliter.ẽ.j.ex interuallo nõ valet,vt hic,secundum gloss.hic positam.z bene. Item opponi
c tentia non debet ferri sub conditione[c],vt l.j.ẽ.de iurisdi.quãdo ap
3 pellan.sit Sol.†Sentẽtia non debet ferri sub conditione extrinse

ca sed

ca, sed sub conditione intrinseca, que tãgit ipsum negocium, bene potest ferri, vt hic, z vide gl. not. quam menti tenebis, z not. bene. Contra hoc oppon. de l. a diuo ¶Pio. §. in venditione. de re iud. vbi proferetur sententia sub conditione, vt primo capiantur mobilia, si mobilia nõ appareant, deueniatur ad immobilia, ergo &c. Sl. pone hic multas solu. inter alias ponit vnam. quod ista est conditio de presenti. que non suspendit, vt l. cum ad presens. ff. si certũ peta. Induco in argum. ad questionem Iudex dicit sic, cõdemno reum, si actor probauerit intentionẽ suam, si non probauit, absoluo reũ, valet ne ista sententia? Certe valet, quia conditio est de presenti, vt d. a diuo ¶Pio. Item tangit negociũ, de quo agitur, vt in hac glo. Secundo quero, † pronunciat iudex, condemno reũ actorẽ si probauerit intentionẽ suam, valet ne ista sententia? videtur quod sic, quia tangit negocium, de quo agitur, vt hic. In contrarium videtur q ista conditio non venit verificanda statim post sententiam, quod requiritur in hac lege, secundum glo. Dices quod hoc non obstat, nam sententia lata sub conditione, valet nisi rescindatur per appellationem. Respond. verum est, quando sententia continet in se certum, z est conditio extrinseca, vt si nauis ex Asia venerit. † Sed si contineret quandam conditionem intrinsecam, non valeret, nisi impleatur statim post sententiam, vt §. diri. z glo. hic tenet. Item ex hac lege patet, quod ad sententiam sufficit partem fuisse presentem, vt dicatur factum causa cognita, vt apparet, z hoc quia primo iudex fert sententiam per iuramentum postea liquidatur, an sit debitũ. † Vltimo quero, quid si iudex dixerit per verba futuri temporis, si viceris, sententiam pro te dabo, vel aduersarium ibi condemnabo, an valeat? Glo. hic videtur innuere quod sic, quam vide in eo quod dicit absoluam, videtis, ista sententia est interlocutoria, non diffinitiua, quia verba prolata de futuro, dispositionem non inducunt, vt l. Titia cum testamento, in princip. de lega. ij. z l. si quis stipulatus fuerit Stichum aut Pamphilum, verum ipse volet. ff. de verborum obligation.

ADDITIO.

P. PAV. P. Cum iudex. An autem z quando sententia lata sub conditione valeat, vide Felin. in c. cum ad cõsultationem, in princ. extra. de re iudi. z que habes ad Barto. in l. j. §. biduum. ff. quando appel. fit, secus aute est in laudo arbitratoris, quia proferri potest sub conditione, ter. est in c. quintaualis, z ibi Abb. in iij. not. extra. de iure. de quo etiam vide Lar. cõsi. xxix. Item quod potest iudex in sententia reseruare ius cõdemnato, casu quo appareat de iure suo in futurum, per aliquod instrumentum, vide Docto. consi. xlij. in vlt. dubio.

b Sententiam. Istud tamen an iuramentum possit prestari post sententiam, vide Bartol in l. generaliter, in prin. z in l. admonendi. ad fin. ff. de iureiur. z ibi plene per Iudo.

c Sub conditione. Vide eundem, in l. ait pretor. §. j. ff. de re iudi. P. PAV. P. Dicto: probauerit. Vide Alexa. consil. cccxl. vide Felin. ca. quod ad consultationem. extra de re. iudi. vide not. Ant. com. l. vt etiam presuppono quod possit iudex app. pronunciare sententiam nullam z si sit aliqua iniusta.

d Secundo. Cum versi. eq. contrariũ videlicet hec sententia, scilicet condemno si actor probauerit, tenet. z voluit Specu. in tit. de exec. sent. §. iuxta. versi. sed etiã. z in. §. species. versi. quid si iudex, vbi Joã. And. in addi. z hic alleg. ter. in c. cum venissent. de restit. z voluit Ange. in l. iudex. ff. de re iudi. Bal. in l. non dubiũ. C. de legi. Et quod valeat sententia sub cõditione intrinseca, vide no. exemplum per Jmo. in c. S. perpetuus. de fid. instrumen. z reassumpsit Bald. in l. j. §. vt lit. pend. z vtrum valeat ista sententia, condemno ad centum, que si non solueris intra tẽpus, mando quod patiaris talem penam. Bald. tenet quod sic in l. iij. §. de insa. Dixi in l. j. in fi. §. si quis ius dic. no obtem. Adde que not. Jmo. in l. iudex. ff. de re iud. Et en dicto Bart. hic, quod non valeat sententia sub conditione si probauerit, &c. transit Paul. de Ca. in l. continuus. in princ. de verbo. oblig. z Jmo. in l. qui ¶Rom. §. augerius. de verbo. obli. licet Angelus contra. z Jmo. z adde ad materiã que habes post Bart. in princ. ff. de fru. z lit. expen. z adde ad Bart. hic, quod habes per Bolan. aut pretor. §. si iudex. ff. de re iud. Adde inquantũ Alex. dicit quod Joan. And. alleg. ter. in c. cum venissent. dic verum sed Joan. And. ibi dicit, quod non facit, quia loquitur de interlocutoria, tali, que nõ cõtinet dari vel fieri. z de apostil. vide per ipsum consil. xxij. in fi. iij. lib. quod nõ valeat sententia, si reus fuerit absolutus saluo q si actor probauerit, tunc sit condemnatus, tenuit Bald. eius consil. cccl. xxv. iij. lib. z Jo. Andr. in loco prealleg. dicit quod tutius est differre sententiã, z an valeat sentẽtia lata sub cõditione, vide Paul. de Cast. consi. xv. z Abb. consil. lxxiij. lib. j. Sed quid si iudex absolut reum, si iuret se non debere, vide Jo. Andr. in addit. ad Specu. in. §. iuxta. versi. sed ecce iudex. z inquantum Alexan. tangit an valeat sententia, nisi tale quid feceris, incurras in talem penã. adde Spec. in tit. de senten. prola. §. j. versi. sed nunquid iudex.

f Respon. verum est. Adde q idem tenuit Bar. in l. j. §. biduum. quando app. fit. z Sali. hic. z Lyn. in l. non dubium. ff. de legib. z Ang. in l. a diuo ¶Pio. §. in vend. ff. de re iud. contrarium tenuit hic Bal. z Pet. z Barto. in l. non dubium. ff. de legib. z Bald. in addi. Spec. in tit. de senten. prola.

* CLAVD. DE SEISS. Nisi impleat. vide Alex. cõsil. lxxj. vo. iij.

LEX XII.

1 ☞ Sententia inter vulgares debet ferri in vulgari, tamen seruandus est mos iudiciorum.

a ¶Iudices. Non eget summario. Debes intelligere glo. Latinam inter Latinos, a Bitecam
1 inter Grecos, ita quod intelligatur. Sed quero, † an inter Grecos debeat ferri sententia in vulgari. Videtur quod sic, quia debet proferri verbis intelligibilibus, vt hic in gl. Facit ad hoc in l. decreta de re iud. ¶Puto tamen in predictis seruandum morem iudiciorum, arg. ff. de testi. l. iij. cir ca fi.

ADDITIO.

a Latinos. Sed an sentencia inter vulgares debeat proferri vulgariter. adde doct. in l. j. §. fi. de verbo. oblig. z Bartol. in l. decreta. ff. de re iudi.

LEX XIII.

3 ☞ Sententia diffinitiua an faciat ius.

1 ¶Nemo iudex. *¶Non exemplis a sed legibus est
* iudicandum. h. d. Diuiditur in
a Duas partes. ¶Primo loquitur de exemplis Imperatorũ. Secundo de exemplis aliorum iudicum. Secunda ibi nec cogni-
a tionales. ¶Ho. quod nõ debemus sequi consilium Imperatorum, si videtur nobis quod nõ sit bene latum, z hoc est contra eos qui iudicant secundũ dicta nostrarum glo. Vnde non est mirum, si recedatur a dictis glo. si veritas est in contrarium. aut ratio, vel lex. Oppo. de l. ij. §. de legi. z §. tit. ij. l. j. vbi rescriptis Imperatorum est credendum. Solut. Ibi erant inserta in corpore iuris, hic non. Oppo. secundo z videtur quod hic ter. habeat superfluum. ¶Iam primo dicit sententias eminentissimorum prefectorum. In secundo. in fin. repetit. illud idem, sed in isto Codice nõ debet esse superfluum, vt in j. cõstit. §. §. quibus. Sol. ¶Primo loquitur in sententijs ¶Principis latis ad consultationem prefectorũ pretorio. Secũdo loquitur in sententijs ipsorum prefectorum. Ité oppo. z videtur, quod sit iudicandum exemplis, vt ff. de postu. l. j. §. casum. versicul. nunquid ergo z magistratus. Sl. non soluit. Dic quod ibi non inducuntur exempla, vt exẽplis iudicetur. sed vt ex eis veritas com
b probetur. Opp. ad fi. b huius legis z videtur q sententia diffinitiua
3 faciat ius, vt §. de legib. l. fi. Sol. hic est sententia diffinitiua ¶Principis, hic in fine alterius iudicis, z prin. huius legis loquitur de responso, seu consultatione ¶Principis, non de diffinitiua sententia.
c Opp. de lege minime. z l. si de interpretatione. ff. de legi. Solu. Ibi iudicatur ex cõsuetudine inducta per exempla, non exẽplis ipsis.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Nemo iudex. Regula huius l. fallit in eo qui impetrauit ius iniquum, seu obtinuit sententiã iniquã, quia in alia causa iudicatur in eo casu cõtra eum. l. j. §. j. z ibi Bar. ff. quod quisq. iur.

a ¶Non exemplis. Intellige, nisi sint exempla principis approbata. Text. est no. quem Abb. in c. afferte. de presump. z adde gl. xxx. dist. c. fi. z vide Abb. in d. c. afferte. qui dicit quod exemplis veteris testamenti recte iudicamus, maxime si sint diuina. alle. c. qualiter, z quando. el ij. de accu. z ij. q. j. dominus omnipotens. Adde quod not. Bald. in l. j. j. quando prouo. non est necess. z not. Mod. in l. fi expressim. ff. de appel.

b ¶Opp. ad fin. Hoc. quod iudicari oportet secundum sententiam diffinitiuam ¶Principis, secus in alio actu principis. Vide Bal. z doct. in l. ij. §. de leg. Bart. z Jmoc. in l. apud Julia. §. vtrum. ff. ad Treb. plene. in c. in causis. de re iud.

c ¶Oppo. de l. minime. Vide Bal. in l. j. in versi. extra quero. j. quãdo prouoc. non est necess. z glo. z Bal. in rub. que sit long. consue.

LEX. XIIII.

1 ☞ Iudex non potest pronunciare de eo, quod non est petitum.

¶Cum Papinianus. In causa recõmentionis non habet locum exceptio iudicis incompetẽtis. hoc dicit. Primo ponit dictum ¶Papiniani. Secũdo illud extenuat. Tertio ratione annectit. Secunda ibi, huiusmodi sententiam.

Tertia ibi.cuius enim in agẽdo.No.quod dixi in summario. No.
secundo regulam positam in fine ibi.cuius enim in agendo.Opp.
1 videtur,† quod iudex non possit[a] pronunciare de eo,qd non est pe
2 titum,vt l.ediles.§.item sciendum.ff.de edil.edic.Solu. Fateor cõ
trariũ & intellige hic, quod reus petebat. Quero, in quo augetur
dictum Papinian.respondet gl.Papini.permittebat reconuen-
tionem ex eadem causa tantum,vt tutele vel negot.gest.sed Justi-
nianus hic permittit reconuentionem ex alia causa, preterea ra-
tionem annectit.Examinemus,primo dicit gl.quod Papi.solum
in eodem negotio permittebat reconuentionem, sed contra.ff.de
iur.om.iud.l.idem cũ eo.§.quod si mutue.de iud.l.ij.§.sed & si agãt.
& l.si non cogitur,vbi etiam in alia causa permittebatur reconuen
tio de iure antiquo.Sed possumus dicere, q ibi fuerũt alij Juris.
a quibus fuit inuentum vt in alio negocio fiat reconuentio,non a
Papin.verius quod etiam & Papini.permittebat reconuentionẽ
in alio negotio.argu.dictarum legum.sed in quolibet iudice addit
Justinia.& extendit dictum Papi.respondet gl.in eo quod dicit,
nulla opponenda exceptione. In contrariũ facit hic text.in fi.qui
dicit in eodẽ negotio.& sic videtur, quod nõ in omni negotio per-
misit Justini.sed solum rationem addit quod non placet, quia vt
dixi per iura antiqua.erat reconuentio permissa in alijs casibus.
Nec obst.tex.qui dicit hic in eodem negotio,quia idem negotium
dicitur,ex quo sunt eedem partes,& idem iudex secundum q glos.
tua not.hic dicit,quid ergo Justinianus addit Papiniano? Re-
spondeo.iure antiquo permittebatur reconuentio, coram iudice
reconuenti in totum vel in partem. declaro.Conuenio te corã iu-
dice qui habet cognitionem causarum vsque ad centũ libras non
vltra. Tu coram eodem potes me conuenire ad ducentum, quia
in cẽtum erat meus iudex,vt d.l.si idem.§.q si tue.& sic erat iudex
reconuenti in partem.non in totum.Uerbi gratia,ego,qui sum le-
gatus conuenio te Rome,tu potes me ibi reconuenire, ideo quia
es meus iudex,licet ego haberẽ exceptionẽ propter priuilegium
legationis.Sed quando erat iudex penitus non suus.hoc non re
peritur permissum de iure antiquo, vt possit reconuenire in alio
negotio.Istud addit hic Justinia. vt corã iudice penitus non suo
possit reconueniri. dum dicit, nulla opponenda exceptione. Ita
debetis intelligere hanc materiam. Oppo. & videtur, quod istud
statutum non fuerit necessarium, quia potest reus obijcere com-
pensationem.vt Justi.de actio.§.j.in bone fidei.& ℥.de compensat.
l.si.Sol.Hoc est verũ,quando hincinde debebatur quantitas.sed
etiam tunc est vtile habere plura remedia per viam actionis, ista
est reconuentio.& per viam exceptionis,& ista est cõpensatio. Ult.
esset videndum quomodo aut.& consequenter.habeat se ad hanc
legem,quod dicam super ea.licet glo.vlt.hoc tangat.

ADDITIO.

a ❡Non possit.Uide in l.est receptum.& ibi Ange.ff.de iurisdictio.
omn.iudic.

AVTHENT.

a ❡Que sit natura conuentionis,& reconuentionis.

a ET consequenter[a] Ista authen.sumi-
tur in authẽ.de exe-
cutoribus,& de his qui conueniuntur & recõueniuntur.
§.fin.colla.vij.Et diuiditur in tres partes. Nam primo
sicut per legem Codicis aufertur actori exceptio declinatoria iu-
dicis si reconueniatur,ita per hanc authen,confertur actori priui
legiũ.ne possit coram alio iudice interim conueniri a reo.Secun-
do permittit reo.ab initio recusare iudicem.Tertio dicit quid iu-
ris.quãdo non vult recusare,nec reconuenire coram eo, & istud sit
pro declaratione text.Secũda ibi.q si displiceat. Tertia ibi. alio-
quin.Casum in terminis pone per te,notabilia sunt clara.Pro de
claratione huius materie,est videndum. quomodo habeat se ista
authẽ.ad iura antiqua.& doct.nostri minus perfecte tradiderunt.
1 † Sciẽdum est igitur.quod quando conuentio.& reconuentio fiũt
super eodem negotio,vel super eadẽ re,& tunc omni iure est idem,
quia coram eodem debet fieri,nec debet cause continentia diuidi,
2 vt ff.ex quib.cau.ad eun.iud,ea.l.j.supra de iudi.leg.nulli. † Quan-
doque conuentio.& reconuentio fit super diuersis rebus, vel cau-
sis.& tũc aut actor conuenit reum coram iudice ipsius actoris in
certa quantitate,& tunc idem omni iure,quia reus poterit recon-
uenire actorem coram eo iudice,de illa quantitate vel maiori, non
autem potest corã alio,vt l.si idem cũ eodem.§. quod si mutue.ff.
de iuris.omn.iud.Quandoque actor conuenit reum coram iudice
ipsius actoris,alias rei quem tamẽ reus potest aliquo priuilegio
declinare,tunc idem est omni iure,quia apud eundem potest fieri
reconuentio,vt l.ij.§.sed & si agant.& l.qui non cogitur.ff.de iudi.
Quandoq3 actor conuenit reu3 coram iudice penitus non suo sed
ipsius actoris,tunc de iure antiquo non permittebatur reconuen
tio sed per legem Codicis, per l.cum Papin.℥.eo.permittebatur
reo cõuenire volenti,nõ autẽ imponebatur ei necessitas, nec pro-
hibebatur ire ad alium iudicem.Hodie per iura Authenticorum
imponitur ipsi reo necessitas vt corã eodẽ iudice recõueniat,si ve-
lit agere lite pẽdẽte vt hic vides,Secũdo quero,que est ratio ista-
rum cõstitutionũ.Respõd.vna est ratio pro reo contra actorẽ que
3 ponitur in l.cum Papinianus.†vt actor cõtra reũ recõuenientem
non possit opponere exceptionẽ declinatoriã iudicij,qr ipse actor
eum in agendo eligit.ergo non d3 dedignari habere eum iudicẽ
contra se,vt manifeste dicit tex.l.cũ Pap.Est ergo hoc cõtra acto
b rem[b],qr ipse iudicem eligit.Ubi ergo ipse actor nõ elegisset.s3 de
necessitate ad aliũ iudicẽ iuisset,tũc cessaret ista rõ.Idẽ si de volũ
tate vtriusq3 partis vt ĩ.dicam.quam rationem no.bene.& ponde
ra.solum eñ actori tollit exceptionem,qd non sit competẽs iudex
ipsius agẽtis.& vult qd ipsius actoris persona ipsum iudicem nõ
dedignetur.Sed si natura cause.super qua recõuenitur.dedigna
retur talẽ habere iudicẽ,hec exceptio per tex.non tolleretur.vt ĩ.
dicã.Scda ratio est contra reum reconueniẽtem pro actore recõ
uento,vc3 ne reus possit trahere actorẽ ad alia iudicia.& sic eum
perturbare.ne coram primo iudice agat.& litẽ prosequatur. Hãc
rõnem ponit tex.in l.si idem.§.qd si mutue.ff.de iurisd.om.iud.& in
corpore vnde sumitur hec auth.Iste sunt rationes finales huius
4 materie recõuẽtionis & conuentionis. Tertio est videndũ.que
sit natura conuentionis.& recõuẽtionis. Ad hoc resp.natura eius
est,vt q prior appellat.prior agat.Et sic prius respõdebitur libel
lo actoris,quam libello rei in cã recõuẽtionis,& eodem modo lis
prius contestabitur.Et idem in quolibet actu simili cõprobatur,
hoc est eodẽ tpe facto vno actu.statim deuenitur ad aliũ.Itẽ vna
c cte cause eadẽ sñia terminabũtur[c].hoc est,primo vna sententia.&
statim alia.vt ff.que sen.sine app.re.l.j.§.fin.℥.de cõp.l.neq3.℥.rerũ
amo.l.j.no.ff.de iud.l.qui prior.notatur etiã in hac auth.tex.est ex
tra de mu.pe.c.j.de ord.cog.c.cũ dilectus.Huius rõ est.fauor rei,
ne prius condẽnetur actori.quã actor sibi,vt l.neq3.℥.de compẽ.&
l.j.℥.rerum amo.Huic ergo fauori posset ipse reus renunciare ex-
presse,vel etiam tacite.q apparet,qr si iste ordo nõ fuerit obserua
tus,non est sñia nulla,sed venit annullanda per appellationem,vt
d.l.j.in fi.q sen.sine ap.re.Non tñ posset reus facere quo priuilegiũ,
qd h3 actor qui h3 vt qui prior appellat,prior agat. illud perderet
in cã recõuentionis.per l.qui prior.ff.de iu. Põt eñ reus preiudi
care priuilegio suo,non priuilegio partis aduerse,vt ĩ.videbitis.

His Premissis pro fundamẽto,& substantia totius materie
veniamus ad questiones,que tãguntur hic p gl.& doct.
5 Primo † quero,[d]vtrũ reus possit reconuenire actorẽ de cã preiudi
d ciali.de qua alias idẽ iudex cognoscere non posset,vt l.ij.in fin.℥.
de pe.iu.Gl.dicit q sic,vt ℥.de iud.l.quoties.Uide gl.super ver.
eundem.Innoc.Hosti.& Ber.& alij Mod.extra de mu.pet.c.j.te
nent contrarium.Idem Spe.in ti.de conuẽ.& recon.& dicunt q
conuentio nunquã põt fieri in cã.de qua alias iudex cognoscere
non põt.Et sic conuentus coram iudice laico de cã pecuniaria
non posset reconuenire actorẽ in cã spirituali. Allegat extra q
fi.sint legi.c.lator.de ordi.cogni.cap.tuam.cũ simi. Ad l.quoties
respon.Spec.qd iudex incidenter cognoscit.non aũt de hoc pro
nunciat.Pro gl.nostra videtur casus ff.de iur.om.iud.l.si idẽ.§.
si mutue.vbi potest reconueniri actor in maiori summa.quã alias
sit iudicis iurisdictio.Item videtur pro hoc tex.in cor.vnde hec
sumitur,qr ibi lex eum competentem facit iudicẽ,in vtraq3 cã.
Quid dicemus? Respondeo.Quandoq3 reus reconuenit actorẽ
super eodẽ,de quo iudex non poterat alias cognoscere.nisi parti
bus volentibus prorogare iurisdictionẽ,tunc recõuentio pote
rit,vt d.§.q si mutue.& l.ij.§.sed si agant.de iud.Ratio,qr per
ctionẽ actor sibi preiudicat,d3 igitur pati eum esse iudicem
6 se,vt dicit tex.in l.Cod.Sed hoc casu pati põt.ergo.&c. Si
reconuenitur actor super re,vel causa.de qua iudex nõ potest co
gnoscere,etiam vtraq3 parte volente:tunc non est locus recõuen
tioni.Et ita loquitur opinio.Canonistarum,que est vera.& tũc
cessat ratio conuentionis,& reconuentionis. Ult.enim ... quod
actor patiatur ipsum esse iudicem contra se.Sed hic l3 actor pa
tiatur,non patitur natura cause,& sic cessat ratio posita in l.cum
Papinianus,& ℥.dixi.& per hoc in questione proposita.de cã pre
iudiciali,statim non poterit fieri recõuẽtio corã iudice pedaneo
qr priuilegiũ cause est,vt cognoscatur.a maioribus iudicibus
priuilegium persone.tex.videtur in l.non distinguemus.§.de libe
rali.ff.de arbi.Non ob.tex.in corpore vnde sumitur ista auth.vbi
facit eum iudicem vtriusq3 cause.quod intelligo.sc3 remota
exceptionẽ,qd non sit iudex actoris.Secus si natura cause non
patiatur secundum qd dicit l.cum Papi.non enim est verisimile
ex illo verbo Princeps voluisset,quod propter naturam recon
uentionis iudices cognoscerẽt de causis maximis: ...
res magni preiudicij.Possent enim partes inuicem compromittere &
habere super cã status,vel monachatus , vel matrimonij
iudicem minimum,qui sententiaret secundũ eorum voluntatem,
qd esset absurdum,vt d.§.de liberali.Preterea,natura conuentio
nis,& reconuẽtionis est,vt simul tractetur,& eodẽ tempore finia
tur.Si intelligerẽs de actione preiudiciali,per quã impediretur
exercitiũ aliarum actionum interim,vt in questione seruitutis
libertatis,vt l.ordinata.ff.de lib.caus.non posset habere locũ re
conuentio.

conuētio,qꝛ simul tractari non possunt Istius auth.ratio melius
7 j.declarabitur.Secūdo quero,†vtrum possit actor recōueniri de
e causa criminali.Dicit glo.[e] quod sic,eadem ratione,qua s.dixi de
preiudiciali.vide gl.super versi.eundem. Pro declaratione istius
q.est vidēdum,qꝛ aut actor accusauit criminaliter,⁊ tunc an reus
possit ipsum reaccusare,est materia l.is qui reus.de pu.iud.⁊ j.qꝛ
accu.non pos.l.neganda.Ad vnum tamē aduerte,qꝛ tota illa ma-
teria loquitur,quando quis accusatorem reaccusaret coram iudi
ce suo,sed si per modum reconuentionis vellet accusatorē suum
accusare coram iudice non suo,hoc nō posset. Ratio,qꝛ actor illū
iudicem non elegit,nec spōte iuit ad eum,imo quadam necessita-
te,scꝫ propter maleficium,vel iniuriam sibi factam,vt l.ij.§.sed si
agant.ff.de iudi.Unde non est conueniēs vt malignitas aduersa-
rij mei,propter quam cogor eum accusare,faciat vt ego possim re
accusari coram iudice non competenti,vt d.§.sed si agāt.Que rō
cessat in eo qui agit contra aliquem ex aliquo contractu celebra-
to ab ipso agēte,vel ipsi⁹ facto,sic eo casu quo accusat,cessat rō l.
cū Papi.qꝛ ipse accusator iudicē non elegit sponte.Si vero agat
actione ciuili descēdēte ex aliquo maleficio,vel facto cōuēti,absqꝫ
scientia vel consensu accusatoris,tunc idem eadē rōne,vt d.§.sed
si agant.Que dicta sunt tam in ciuili,quam in criminali,intelligo
qn̄ actor conueniret reum corā iudice ordinario.Si em̄ ꝯ eum iu
dicem delegatum impetraret,tunc crederem qd posset fieri recon
uentio.per hanc authē.⁊ in cor.vnde sumitur.⁊ qꝛ subest ratio,qꝛ
ipse eum elegit,⁊ cessat ratio impedimenti.de qua loquitur §.sed
si agant.Si vero agit actor actione ciuili descēdente ex suo facto,
vel ꝯtu,tunc si reus vult eum reconuenire ciuiliter,siue actio de-
scendat ex crimine,siue non pōt indistincte.per istas leges.Sed si
per modum reconuentionis velit eum criminaliter accusare,
tunc si iudex ille,coram quo fit ꝯuentio,alias de illa cā criminali
cognoscere non posset,non fiat reconuentio,qꝛ hoc est priuilegiū
cause non persone.Et hoc non posset fieri etiam vtraqꝫ parte vo-
lente,vt l.non distinguemus.§.Julian.ff.de arbi.Sed si iudex pos
sit cognoscere de illa cā criminali,tunc vr̄ qd posset fieri reconuē-
tio,sicut posset fieri prorogatio,per l.j.s.vbi de cri.agi opor.Hoc
etiam videtur tenere Inno.tamen in hoc est aduertēdum. Nam
causa criminalis habet istud priuilegium,vt ea pēdente superse-
deatur in qualibet ciuili,vt l.fin.s.de ordi.cog.Modo siquidē il-
le,qui reaccusat p modū reconuentionis,vult vti hoc priuilegio,
quod interim sup ciuili primo proposita supsedeatur.non posset
conuenire,qꝛ hoc non patitur natura ꝯuentionis,⁊ reconuentio-
nis,que est vt simul procedatur.⁊ simul terminetur.Et qꝛ p hoc
preiudicaret actori cuius est priuilegiū,vt qꝛ prior appellauit,pri-
mo agat.Hoc tamē casu non puto reum ꝯuentum impediri,quin
actorem accuset coram alio iudice competēte,nec impediretur p
exceptionem,que introducitur per auth.hanc.Nam hec auth.au
fert reo suos iudices ideo,qꝛ dat sibi alium,scꝫ hunc in cā recon-
uentionis.Eo ergo casu,quo non pōt reconuenire,vel non pōt sine
priuilegio,⁊ preiudicio sui iuris,vel sue cause,tunc nō aufert ista
auth.iudices suos,vt hic manifeste colligitur ex tex.⁊ in corpore
qui vult ꝙ reus tunc debeat supersedere,nec agat corā alio,quin
ei liceat agere coram eodē,alias secus,vt probatur ff.eū qui ap.in
f prouin.debe.def.n.l.pen.⁊ j.dicā.Querit gl.[f] quid†si actor recon-
8 uentus velit reum per modum reconuentionis recōuenire?Glo.
dicit quod non pōt,vt in ea habes.Idem tenēt omnes Legiste ⁊
9 Canoni.Quero.vtrum liceat actori in cā reconuentionis recusa-
re iudicem.coram quo reconuenitur? Quidam dicunt qd sic.Et
ita intelligunt istam auth.glo.nostri,sed omnes doc.dicunt ꝯtrariū,
qꝛ postquam actor semel elegit eum,non potest eum recusare,vt
l.cum Papin.⁊ in authē.offeratur.s.de lit.contest.Quam intelli-
go,quod actor non potest eum recusare priuilegio aliquo,qd exi-
mat personam actoris ab illa iurisdictione , sed priuilegio cause
bene potest recusare reconuentionē.Uerbi gratia.Ille , q agit de
g spoliatione[g],⁊ petit restitutionem,si reconueniatur,pōt oppone-
re,ꝙ non pōt reconueniri donec restituatur,vt l.si quis ad se fun-
dum.j.ad l.Juliā de vi.⁊ extra.de ordin.cog.ca.cū dilectus,⁊ c.su-
per spoliatione.Idem in cā depositi.l.j.supra depositi.Idē in cau
10 sa criminali † , quia accusans criminaliter non potest interim re-
conueniri.s.vt l.fin.de ordin.cognit.In istis priuilegijs cause ex-
cluditur reconuentio.Procedo vlterius secundum ordinem glo.
11 Quero†vtrum ista authentica habeat locum.[h] in iudice ordina-
h rio,⁊ delegato.Et dicunt quidam quod solum loquitur in dele-
gato,quia hic loquitur de recusatione,⁊ ordinarius recusari non
potest.Sed omnes gloss.⁊ doct.dicunt quod habet locum tam in
iudice ordinario,quam in delegato,⁊ lꝫ iudex ordinarius recusa-
ri non possit,petitur tamen qd alius ei associetur,vt in authen.si
* vero contigerit.s.de iudi.Querit gl.quomodo* iste cause tracta-
buntur simul,⁊ eadem sententia terminabūtur.Dic vt dixi supra
12 circa prin.⁊ j.declarabo clarius.Sed iuxta hoc quero † , quando
i debet fieri ista reconuentio.In hoc sunt opinio.[i] in glo.Quidam
doct.dicunt quod ab initio incontinenti, vt innuit text.in ista aut.
⁊ in corpore vnde sumitur.Alij dicunt,ꝙ potest reconueniri quā-
docunqꝫ vsqꝫ ad sententiam,vt dicimus in denunciatione, que fit
venditori.Et istud vltimū tenet Bar.de mu.petit.c.j.⁊ dicit quod
est casus extra de rescr.in c.dispendia lib.vj. Idem videtur tenere
Inno.Hosti.autem videtur tenere contrarium.Dicerem sic,Ra-
tio reconuentionis,que facit pro reo contra actorem,est,qꝛ actor
qui illum elegit iudicē in agendo,habeat illum in defendendo.di-
k cit tex.Sed ista ratio habet locum[k] quandocunqꝫ pendente iudi-
cio.ergo quandocunqꝫ pendente iudicio possum ipsum recōueni-
re.Sed huic obstat natura conuentionis,⁊ recōuentionis,que est
vt.s.dixi,vt simul tractetur,⁊ eadē sententia terminetur.Quomo-
do ergo possunt simul tractari , ⁊ terminari, cum lis prima iam sit
prope finē ⁊ ista incipit? Respondeo vt.s.dixi , scilicet quod istud
quod simul tractatur,est in fauorē rei reconuenientis.Aut igitur
vult reus reconuenire cum suo priuilegio,vt simul tractentur, ⁊ si
mul terminentur,⁊ hoc non potest nisi ab initio, vt hac auth.⁊ in
corpore vnde sumitur.Sed si eū vult reconuenire, ⁊ non vti priui-
legio tunc poterit , nec est quid repugnet. Diceretur tamen forte
tunc magis causa conuentionis , quam reconuentionis. Et ideo
Inn.in d.c. dispendia. dicit quod quandocunqꝫ pendente iudicio
primo agitur contra actorem per modū conuentionis vel recon-
uentionis,⁊ tunc dicatur cōuentio simplex,quando omittitur na-
tura reconuentionis,que est vt simul terminentur.Sed pro tanto
ego appello istam reconuentionem,quia alias iste non esset cōpe-
13 tens iudex nisi propter reconuentionem.Juxta hoc quero,† nun-
l quid in causis summarijs[l] sit locus reconuentioni. Text.videtur
quod sic in l.sed he.§.nō solum.ff.de procurator.vbi dicitur,quod
etiam in causa damni infecti,habet locum recōuentio.Et constat,
quod causa,damni infecti sit summaria,vt.l.j.ff.de dam.infec.Inn.
contra.⁊ idem tenet Petr.⁊ alleg.l.j.s. vbi cau.stat. Preterea est
ratio,qꝛ causa reconuentionis debeat simul tractari ⁊ terminari.
Sed si vna esset ordinaria,alia summaria,hoc fieri non posset. ego
dico quod in summarijs habet locū recōuentio. Quid enim si re-
conueniatur alia summaria? Certe non est dubium, sicut dicemus
de conuento super spoliatione,qui pōt reconueniri super alia spo
liatione,vt dixi in l.si quis ad se fundum.j.ad leg.Juliā de vi. Pre
terea,tunc non impedimentum nature recōuentionis, quia vtra-
que potest simul tractari,⁊ terminari.Sed si causa recōuentionis
esset ordinaria,⁊ prima summaria,tunc idem dico quod habet lo-
cum reconuentio,si reus vult illud priuilegiū remittere.nec curat
* quod eadem sentētia terminetur, *vt s.proxi.dixi, probatur in d.
legibus,que dicunt quod in causa damni infecti,locus est recon-
14 uentioni †. Quero nunquid quando agitur officio iudicis, sit lo-
cus reconuentioni.Text.est quod sic,in l.j.in fi.ff.de var.⁊ extraor.
15 cog.†Quero.nunquid in causa appellationis[m] sit locus recōuen-
m tioni? Spec.tractat istam q.⁊c. Cyn.ponit eam in l.per hanc.j.de
tempor.appellat. Breuiter omissis verbis eorum,veritas est ista,
quod quando ille,qui appellauit,appellat de necessitate propter
iniuriam,quam arbitratur sibi factam a iudice,⁊ sic ipse sua spon-
te iudicem non elegit,non potest corā iudice appellationis recon-
ueniri,sed debet in prouincia sua apud suum ordinarium iudicem
conueniri,vt ff.eū qui appel.in prouinc.defend.d.l.j.⁊ l.ij.§.ei quo-
que.ff.de iu.Ex quo patet,quod ista aut.solum impedit reum age
re coram alio iudice,quando dat sibi iudicem in causa reconuen-
16 tionis , alias cessat ista exceptio. † Quero quid si reus conuenit
actorem coram alio iudice,contra formam huius authentic? Re-
spondeo,si quidem coram iudice delegato,processus est ipso iure
17 nullus.† Si coram iudice ordinario processus est aliquis,nisi op-
18 ponatur,vt d.c.dispendia.de rescrip.lib.vj.† Utrobique tamen si-
ue processus est nullus,siue quando opponitur exceptio,reus vo
cans actorem coram alio iudice condemnatur in expensis,vt d.c.
dispēdia.⁊ qꝛ temere eum vocauit.⁊c.l.eum quem temere.ff.de iu.
19 †Quero,vtrum clericus agens[n] contra laicum coram iudice lai-
n co possit reconueniri? Glos.in c.at si clerici.extra de iu.tenet quod
sic.Quidam doct.iuris ciuilis,vt Petr.⁊ Jac. But. tenent quod
non,quia hoc non potest fieri per modum prorogationis in c.si di
ligenti.extra de fo.comp.⁊ s.de episco.⁊ cleric.authen. statuimus.
Breuiter puto contrariū,scilicet quod possit recōueniri. Nec ob.
quod non potest fieri prorogatio,qꝛ fateor scilicet ab homine, sed
a lege hoc fit,vt omne priuilegium.per quod persona subducitur
a iurisdictione tollat in causa recōuentionis,vt l.cum Papinia. ⁊
in corpore vnde sumitur hec aut.Nec obst.si dicas,ille est fauor to
tius cleri.quia fateor,eodem modo priuilegium,ne legati conue-
niantur,est fauore publice vtilitatis,⁊ tamen cessat in causa recon
20 uentionis,vt d.§.sed si agāt.†Quero,vtrum coram arbitris sit lo-
* cus reconuentioni.*Text.est ꝙ non,extra de arb.c.cum dilectus.
quod est verū,quia tunc cessat ratio.l.cum Papi. Non enim actor
illum arbitrum elegit magis quam reus, immo vterque simul. Et
21 ideo † puto ꝙ si aliquis esset delegatus de consensu vtriusqꝫ par-

tis,coram illo delegato non esset locus reconuentioni eadem ratione,qua de arbitro ſ.dixi.

ADDITIO.

a P.P A V. P. ¶Et consequenter. Circa istam materiam inquātum dicitur in ea q̄ coram iudice delegato habet locum reconuentio, an ille qui impetrauit possit renūciare, vide Aller.late in l.iij,circa fin.ff.quod quisq; iur. ¶Et consequenter, Istam authē. Bul.habere locum,si solum rescriptū impetratum est, vt quis possit conueniri corā iudice aliquo,puta deleg. Nam tunc etiam antequam conueniatur impetrans potest recōueniri,Ita dicit ipse in l.iij.in princ,per illum text.ff.quod quisq; iur.vide omnino in Alexand.z quid si conuentio nō tenuit aliqua de causa,an quis possit recōuniri.Bloſ,q̄ non,in c.j.de rescrip.in vj, Ad materiam huius auth. vide aliquas remissiones, quas habes in l.si idem cum eodem.ſ. quod si mutue.ff.de iurisd.om.iud. Aliqua in materia conuentionis,z reconuentionis,vide per Bal.in c.j.de controuer.feu. apud pares termi.z vide Bald.in c.j.ſ.preterea,vlti.de prohit.feu,alie, per Fed.vbi quesiuit,an corā paribus habeat locum reconuentio super re non feudali.vbi vide omnino.Et ad intellectū huius authen.vide cap.dispendia de rescrip.lib.vj.z no.in ca.fin.eod.titu.in antiquis,z in c.ij.de mutu.pet.Et ad intellectū huius materie vide not.p Bal.in l.edita.in versi.rj.queritur an possit cumulari ꝛc, quando reus possit super exceptione reconuenire actorē z contra eum petitionem porrigere.Et nota q̄ reconuentio est species exceptionis,z recōpensatio est species reconuentionis,vt not.Bal. in l.si constat.de compen.z vide eū in l.eius.eo.tit.vide tamen in l. in rebus.ſ.fi.z ibi Bart.ff.commo.z in quo differat exceptio compensationis a reconuentione.Dicit Bal,in l.cum Papin.in fin.ſ. eo,quod cōpensatio deducitur per modū exceptionis, reconuentio per modum actionis.Et quod cōpensatio sit species recōuentionis est gl.in l.neque.ſ.de cōpen.not. Bal.in l.j.ſ.de arbi.z bal, hic z in l.cum Papi.versi.quero numquid exceptio.ſ.eo,Et an coram iudice,cuius iurisdictio prorogata est,habeat locū reconuentio vide glo.z Barto.in l.est receptum.ff.de iurisd.omn.iud.alleg. Bal.in l.nam postea.ſ.sinauem,ff.de iureiu.z quod compensatio sit species recōuentionis.ponit Bal.in l.si cum dies.ſ. sed si forte, de arbitr.z dicunt doc.in c.ij.de mu.peti.quod si impetrauit iudicē,cū hac qualitate q̄ cognoscat summarie de plano, quod ego possum reconueniri eo modo.Vide glo.in cle.sepe.de verbo.signi, z idem si aliquis impetrauerit iudicē appellatione remota, q̄ eo modo potest reconueniri,vt est rer.in c.ij.de mutu.pet. ¶Quid si peniteat,quem conuenisse aliquem coram iudice z desistat a lite,an locum habeat hec aut,vide Lyn.hic,in penult.q.z Joan.Andr.in addi.Spec.in tit.de reconuen.ſ.fi.in fin.cum concordantijs quas habes per Aller.in l.iij.in fi.prin.ff.quod quisq; iur.z ibi vide.Sed dubitatio est si per viā reconuentionis aliquis cōueniri possit qui alias non possit,an possit ab oibus conueniri an a conuento vide gl.in l.ij.ſ.sed si agant.ff.de iud.tenet quod ab omnibus, per l.qui non cogitur,eod.ti.z per suam rationem, hanc opi. sequitur Jnn. in c.fi.de fo.comp.alia fuit opin.Buli.in d.ſ.sed si agant.quam sequitur Lyn.Jac,But,z Byn.quod solum fiat reconuentio a conuento per text.in ſ.reuer.alleg.in glo.predicta. Pro eis bene facit in l.fulcinius.in ſ.quod si aduersus.ff.ex. quib.cau.in poſſ.ea Sed Ang.in d.ſ.sed si agant.tenet primam opi.gl.z Jnn.per l.non distingue.ſ.si quis.z ibi exp̄resse gl.de arb.nisi talis reconuentio fuerit coram arbitro,vt not.ibi gl.Non obstat secundum eum d.ſ.reuereren.quia respondeo vt dicit gl.in d.ſ.sed si agant. Item nō ob. d.ſ.quod si aduersus.quia ibi tractatur de conseruando iure communi,sed in casu nostro loquimur in priuilegio concesso cōtra ius cōmune z in casu.d.ſ.sed si agant.ideo per abusum tale priuilegiū perditur in totū.z ad hanc sol.vide Bart.in l.fi.ff.de constit.princ, z adde quod Jac.de Aretio in d.ſ.sed si agant.dicebat quod op. pro Jacob.Butriga.faciebat,quia pena non debet excedere delictum.l.rescriptū.ff.de his qui.vt indig.z facit l.loci corpus.ſ.competit.ff.si seruū vendi.Sed pro opi.gl.Jnn, facit l.ij.ſ.illud.ff.quod quisque iur.nec plus dicit. Adde quod contra opin.glo.z Jnnoc, Ang.z sic pro opin.Jacob.But.z sequacium.videtur quod certe considerandus sit text.uncta glo.in versic.experitur,z ibi not.in l. si quis.ſ.hec pena.ff.quod quisque iuris.De quo not.glos.in d.ſ. illud.eod.titu.z hic non bene video responsum,cogita.z hec opin. Jacob.Butr.est equior,z forte verior.Et ad materiam queritur, aliquis impetrauit iudicem,super reconuentione,postea impetrationi renunciauit,vtrum renunciatio talis sufficiat ad faciendum cessare reconuentionē coram eodem iudice,Et text. in l.ij.in prin. vbi sufficit impetrasse,licet non vtatur.ff.quod quisq; iuris. videtur facere quod nō possit reconueniri. Ad quod probandū iuncto d.text.facit l.si quis posthumos.ſ.j.z quod ibi per Bart.ff.de lib.z post.Raph.in d.l.ij.tenet contrarium,quod nō possit recōueniri, z dicit non esse discedendū a verbis loquētibus de recōuentione, ibi autem z conuentio,non autē reconuentio,igitur,ꝛc.Et dicit q̄ non obstat ille text.quia loquitur in rescripto iniquitatis,z iniustitie,z sic in casu speciali,ratione cuius habet locū recōuentio.Sed istio autem nostra loquitur in rescripto iustitie,que ergo opi.sit verior.ibi vide doct.Et d.Flozia.in d.l.ij.z latius z melius in Larbitrium.famil.ercisciund.videtur approbare primam opin.vt verior rem,maxime quando talis impetratio fuerit contra iuris formā facta.tūc si fuerit apposita illa clausula,que solet apponi,scilicet nō obstante,ꝛc.Sed vbi fit impetratio secundum formam iuris.tunc sit vera opin.Rayne.secundum Ang.in d.l.ij.z ipsum vide.z vide glo.in d.c.ij.z Jmo.hic,z d.Jmo.in d.c.ex cunquestione, de restispo.z vide Bal.in l.ij.ſ.j.z que no.do. Anto.in c.j.de rescrip.in vj. in nouel.Item ad materiam not.secundum Lyn.in auth.habita. quod si cōuenio scholarē corā rectore,ex necessitate,ego non possum ibi reconueniri,Quod sequitur.d.Jo.in c.j.ad fin.de mu.pet. Quid autem quando artifex cōuenitur sub suo massario per aliū, qui non est de sua sorte,Et dixit.do.Jo.in d.c.j.secus esse,immo sequit etiam contra dictum Lyn.de quo etiam vide Bald.in auth. habita.in versi.quero.vbi hoc limita,nisi recōuentio fieret ex eo negotio,ita q̄ ventilario sit connexa.per l.j.de quib.reb.ad eum

iudicem eatur.quo casu,dicit etiam quod clericus potest coram co reconueniri.Et alle.ibi Bal.quia talis actor sponte non elegit iudicē secularē,sed nō trahitur ex necessitate que non est sua. lis.Et vide quod no.Bal.in l.cum Papinia.in fi.ſ.eod.vtrum petitio in causa reconuentionis habeat vim exceptionis in principali.vide not.Bal.in l.viro.in fi.ff.sol.matr.z ibi Pau.de Castr.

b ¶Contra actorem.Not.an reus habeat necesse reconuenire actorem coram eodem iudice,Et vide Bal.in l.cum Papinia.ſ.eod.z limita per Bartol.ſ.eadem z quod ibidem dixi tenet tamen processus in ordinario,si non opponatur.

c ¶Terminabuntur. Adde quod dicit Bal.in l.viro.solut.matr.q̄ quādo causa cōuentionis,z recōuētionis, semper vnitur in casu d.l.viro.secundum intellectum. Jaco.de Aret.z Bar.ibi, tunc reconuentio habet vim exceptionis z est necesse simul pronūciarisi per vtraque.secus si non vniuntur,sed sunt separate ita q̄ ex vna non inducatur exceptio in alia,nam tūc secundum eum nō est necesse,quod vna sententia diriматur.De quo per Jmo.in l.in fi.que sent.sine app.resciss.Et adde.quod licet debitū tuum sit liquidum, non tamen procedetur incontinenti,ad exactionem,si reconuento te,sed debet expectari finis vtriusque cause, per sententiam quod est verum,si de facili,z cito reconuentio potest liquidari. alias,secus,secundum Bal.not.in l.neque.ſ.de comp.z tenet Jnn.in c.ij. de ord,cog.in gloſſ.vicissim. Ad quod etiam vide quod not.Bald. in l.fin.ſ.qui ad li.procla.non lib. Adde quod not. Bart.in l.naturaliter.ſ.nihil commune,in vlt.q.de acquir.possess.z Bal.in l.cum Papinia.ſ.eodem.

d P. P A V. P. ¶Primo quero.Circa istam materiam reconuentionis not.primo,q̄ reconuentio non habet locum in causa que debet derat celeritatem,vt per Roman.singul.dcccv.incip.recōuentio de Spec.tit.de reconuentio.ſ.effectus.vers.sed nūquid corā illo Rom.sing.dcccxvij.incip.reconuentio.Item si per statuti fuerit putati aliqui iudices qui habeāt cognoscere de causis pauperum agentiū,an si pauperes agant in ipsos iudices possint reconueniri,vide Bal.in c.j.de contro.feud.z ibi etiam quod nullus agens de iniuria vel de furto vel de alio malo pōt reconueni corā alio nō suo iudice. Nūquid autē corā partibus curiarum locū reconuentio in materia feud.vide Bald.in c.j.ſ.fin.tit. feud.alie per fed.z ibi etiam ponit iudex q̄ est recōuentio quasi prēiudicialis z ostentatiua,quedā secundaria z simplex vt per eum.Item quod reconuentio habeat locum corā iudice prorogato,vel cui maior vel equalis se submisit,z q̄ non coram arbitro. de actione diuersitatis.z pro limita.eius q̄ dicitur de arbitro vel de Jas.in l.est receptum.in gl.fin.de iur.om.iudi.Item si princeps dedisset iudicem alicui motu proprio,an tunc possit fieri reconuentio coram eo,vide Jas.per illum text.ponderantem quod notat. si quis iniquum,prope fin.ff.q̄ quisq; iur. Item quod cauſa reconuentionis eadē instātia terminari debeat,qua causa conuentionis z eisdem priuilegijs z prerogatiuis gaudeat.vide Joā.de Plano consil.xciij.z ibi etiam per Bolog.in addi.q̄ si clericus conueniatur laicum coram iudice seculari,poterit coram eodē ipse clericus conueniri,vide Aret.in c.si cleric.extra de iudi.z ibi Jan. Item quod quis petit imponi perpetuum silentium super aliqua re,q̄ procedatur solum super recōuentione,vide Bern. c.in presentia.de proba.z ibi etiam Feli. Item vide in materia conuentionis late Maria.Soci.in ri.de mut.peti.vbi coram no. z inter quos.z de quibus causis locum habeat,z multa alia.Item an procedat reconuentio coram arbitro vel arbitratore,z quando vide Barba.consi.iij.volum.iij.

e ¶Dicit gloſſ.Et hic per Bald.in l.j,in prin.qui accu.per Barto.

z Jmo

z Jmo. in l.is qui reus.ff.de publi.iudi.

f ¶ Querit glo. Nota quod actor conuentus non potest reconueniri, sed quid si actor impetrauit iudicem delegatum super fundo, reus recõuenit ipsum super domo, quo casu vult etiam actor coram eodem iudice reconuenire super vinea, an audiatur? Et text. videtur ꝙ non. ibi ita tenet Bal.in l.j.ff.quod quisque iur. z Spe. in tit.de rep.§.fin.versi.nunquid possim. z quod not. Jmo.in auth. habita. Et hoc modo videtur mihi quod sit intelligendus text.in d.l.fin. z not.glo.hic, z expresse Specul.in titu.de reconuen.§.nunc dicamus.versi.fin.

g ¶ Spoliatione in interdicto spoliatorio, z in causa depositi, non habet locum reconuentio, contrarium videtur no. Bar.in l.naturaliter.§.nihil commune.in pen.q.ff.de acquir.pos.iuncto eo quod dicit text.in l.j.vltra medium.infra quo.bo. z in l.ij.§.fi.ꝫ.vbi in rem acti. Adde quod primam opin.tenet Spec.in tit.de reconuen.§.nunc videamus.in prin.

h ¶ Habeat locum. An ista auth.habeat locum in ordinario, z in delegato, licet Bal.in l.cum Papinia.aliqui habent in l.nemo.ꝫ.iud.in versicu.quero vtrum per ius antiquum videtur velle quod solum habeat in locum in delegato. Adde tamẽ quod si talis delegatus fuisset datus de non consensu, non habet locum ista aut. secundum Bartol.hic, ad fin.

i ¶ Sunt opin. Et enim opin. Ho.contra Bartol. z Jnn.tenet glo. Joan. Andr.in cle.sepe.de verb.sign.in versicu.exordio.secundum Joan. And.in addit.Spec.in tit.de reconuen.versi.quando fit reconuentio.non habet locum priuilegium prorogationis iurisdictionis, contra Bartol.hic, sed d. Anto. z Jmol.in ca.j.de mu.pet. tenent opin.Bart.hic, licet Joan.Calde.teneat opin. Joan. And. z vide Bal.hic.

k ¶ Habet locum. Sed quid si reus confitetur delictum, an possit reconuenire actorẽ, vide Bal.in l.j.in fi.C.qui.ad li.procla. non lic.

l ¶ Summarijs. Sed quod nõ fit locus reconuentioni, tenet Bal. in l.j.ꝫ.vbi cau.stat.vbi idem dicit, quando vna causa esset preparatoria alterius.quod not. Adde.gl.in cle.sepe.de verb.sign. z plene per do. Ant. z Jnn.in c.j.de mu.peti. z Bald.in l.naturaliter.§.nihil commune.in pen.q.de acqui.pos. z ibi per Jmol. z quod not. Bald.in l.si fine.ꝫ.ad Treb.

m ☞ Pro concordia aduerte, in reconuentione debet procedi secundum formam conuentionis, z vna sententia terminari, quãdo agitur petitorio, z reconuenitur possessorio, vel econtra pro eadem re, intellige in illis casibus vt in possessorijs requiritur lit. contest. habetur per Bart.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir. posses. Contrarium tamen alleg.in authen. z consequenter.iuncto eo, quod voluit ipse Bartol.in l.j.C.quo.bon. z in l.fi.C.vbi in rem act.vbi voluit quod omnia iudicia possessoria sint summaria, z in extrauag.ad reprimendum.in verbo, summarie. Tu dic, Bart.non negat in dictis suis, in hanc auth.si bene videatur, tenet affirmatiuam, versi.sciendum est igitur.versic.iuxta hoc quero. Et sic non meretur argui de contrarietate.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Eadem sententia terminetur. Uide aliquid per Aret.post Bald. z Jmol.in l.naturaliter.§.nihil commune ff.de acquir.possess.

n ¶ Appellationis. Sed quid si appelletur in causa conuentionis prime an possit iudex procedere in causa reconuentionis. Dic secundum Jnno.quod sic, in c.cum nobis.de elect. z vtrum in causa appellationis habet locum reconuentio, Cyn.videtur tenere ꝙ in d.l.per hanc.in sexta questione. Jdem Jnnocen.in c.j.de mut.pet. Pro hoc text.in l.ad cognitionem.ff.ex quib.caus.in poss.ea. Sed Spe.in tit.de conuen. z reconuen.§.nunc dicamus. Sed nunquid coram iudice restringit hoc dictum in appellatione ab interlocutoria, secus in appellatione a diffinitiua. Sed tamen non respondet ad text.in l.ij.§.legatis.versic.ei quoque.ff.de iudic.qui probat indistincte opi.primam. Sed Angel.in d.§.legatis.dat aliam limitationem ad hoc, z veram nam debet, secundum eum, limitari nisi appellatio exercetur in domicilio appellationis, quia tunc cessat ratio.d.§.legatis.quod not.vide Bald.in d.l.per hanc. z vide glo. in l.sed si restituatur.ff.de iud. z Bald.in l. z fine.ꝫ.ad Trebel.

n ¶ Clericus agens. Et hec est communis quod clericus possit reconueniri, z tenet etiam gloss.in c.j.de mu.pe. Sed aliqui, quos sequitur d. An.in d.c.tenent contrarium, z cum communi tibi transit d. Jo.facit etiam quod sing.not. Jmol.in l.si eum hominem.de fideius.vbi instantia transit in clericum.etiam coram seculari.vno tamen casu posset clericum conueniri indistincte, quoties reconuentio fieret ex eodem negotio, z ventilatio esset connexa, secundum Bald.in authen.habita.in versi.queritur. Alij ibi inducunt arg.contra opi.bar.sic, Reconuentio procedit virtute conuentionis, fundatur enim super electione facta a iudice, vt patet in c.cuius in agendo, sed prorogatio nõ potest fieri de specie ad speciem penitus diuersam, sicut est iurisdictio clerici, z laici, vt patet xcvj. distinc. z l.ij.§.j.ff.de iudic.ergo talis reconuentio fieri non potest.

Confirmatur ista ratio ab ipsis, z ꝙ non posset fieri expresse, non potest fieri tacite, vt l.non intelligitur.§.fin.ff.de iure fisci. Sed aliquis clericus non potest expresse prorogare iurisdictionem in laicum, ergo nec tacite. Sed huic rationi respondet Jo.Cald. z alij. quod ista ratio non concludit, quia sequeretur ex ista ratione vltima, ꝙ sicut clericus non potest expresse cõsentire in iudicẽ ecclesiasticum non suum, vt c.significasti.de fo. comp.ita non possit reconueniri corã non ecclesiastico. Hoc arg.est cõtra.c.j. z ij. z ibi no. de mu.pet. Sed ab hac impugnatione defendit d. Ant.dictã suam opi.dicens quod illa prorogatio fit secũdum naturam iuris, z tũc aliquid permittitur fieri tacite, z in cõsequentiã, ꝙ non permittitur fieri expresse, vt patet in d.c.dilecti.de fo.com. Unde dicit Bal. not.in l.nulli.C.de iud.ꝙ in conuentione cognoscit iudex in incidenti ad causam principalẽ, z cõtra naturam ipsius.nec principaliter. z expresse, nec tacite, sed in consequentiã potest iurisdictio in alterũ prorogari, vt patet in c.tuam.de ord.cog. z in c.lator.qui filij sint legiti. Hoc autem est contra materiã iurisdictionis ecclesiastice, quod clericus subsit seculari iudici, vel ꝙ iudex secularis habeat talem iurisdictionem, maxime per rationẽ, que redditur xcvj. distin.in c.deniqꝫ.ergo nec tacite in consequentiã potest ista iurisdictio prorogari. Tunc autem cõtra istam rationẽ, que est difficilis, dicas ꝙ assumptum est falsum, quia licet subiectum, in quo est iurisdi.verbi gratia, clericus nil prorsus pertinet ad iurisdictionẽ seu iudicem temporalẽ, cum tamen ipse dicatur esse temporalis, z secundum naturam suam nõ est bonũ simile de causa spirituali, in qua habilitas ratione persone, non faceret actũ proprie cõtra naturã facientis, sicut inhabilitas materie, vt patet in l.is qui duos. in fi. z quod ibi Bar.ff.de lib.leg. z licet clericus non sit de iurisdictione iudicis secularis, tamẽ propter hoc ratione subiecti, nõ debet dici quod prorogatio, que fit in iudicẽ secularẽ fit cõtra naturam iurisdictionis, sed contra priuilegiũ persone, que nullo modo pertinet ad laicũ. Sed per Bart.adducas nouam rationem, nam actor z reus sunt persone connexe, vnde ꝙ statuitur in vno maxime vbi ratio est expressa in l.extenditur ad alterum.l.fi.C.de fru. z li.exp. z text.in aut.de exec.§.j.cogit reum inuitum agere corã eodem iudice, ne propter diuersitatem tribunalis lites implicẽtur, z nõ possint finiri, z hoc circũscripto omni cõsensu actoris, in persona ipsius, habet locũ ratio predicta, z cogitur in iure respondere. Cum ergo lex generaliter dicat, ꝙ agens tenetur respondere reconueniẽti, ergo, zc. Adde quid iuris si clericus accusat laicũ coram iudice laico, z accusatus ipsum clericum corã episcopo dicẽs quod falso fuit accusatus per clericũ, an episcopus poterit inhibere iudici seculari ne interim procedat. Uide Fed.de Sen.consi. xxij. Et quod clericus poterit recõueniri coram laico, videtur tenere Spe.in tit.de conuen. z reconuen.§.j.ver.sed quid si laicus.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Locus reconuẽtioni. Ex hoc etiam sequitur quod si statutum cogeret ad cõpromissum habet locum reconuentio ex arbitrio. Jn contrariũ tamen facit, quia licet compromissum fiat eo inuito, tamen electio arbitrorum sit communi consensu.

LEX XV.

1 ☞ Ante litem cõtestatam potest in aliquibus casibus appellari.

3 Recusatio iudicis potest fieri quãdoque post litem contestatam, si noua causa superuenit.

4 Nemo nisi princeps, potest committere causam remota appellatione a diffinitiua, sed bene ab interlocutoria.

5 Appellatio z recusatio iudicis, quãdo simul ponũtur, appellatione remota ante litẽ contestatam etiã recusatio remoueri videtur.

6 Si in literis delegationis remoueatur solum appellatio, non intelligitur remota recusatio.

CUm solitum. Jsta est singularis lex, nec scio esse eam alibi. Breuiter
1 dicit †. Quando[a] veniunt ad determinationem eiusdem
a verbi, debent intelligi vt vniformiter operentur.h. d. Primo imperator repetit illud sup quo dubitatur. Secũdo quorundam ponit opin. Tertio dat consilium. Secunda ibi quidã putabant. Tertia ibi caueant. Not. ꝙ dixi in summario. Jdem habes in l.testamento.ꝫ.de test.milit. z de impu. z ali.sub.l.hereditatem. z l.quamuis.de vulg. z pu.l.iam hoc iure. Dicitur hic, caueat itaqꝫ. Quero, qua distinctione debẽt vti iudices? Bl.dicit, quod debent verbum appellationis accommodare post sententiam, z verbum refutationis, seu recusationis ante lit.contest. Uide glo.super ver. fine certa. Uult ergo glo.ad hoc vt ista clausula aliquid operetur, quod opponatur eo tẽpore, quo inducat aliquid contra ius commune, sed de iure cõmuni post sentẽtiã potest appellari, ergo post sententiã remoueatur ante li.contest. potest recusari, ergo ante lit. conte.remoueatur recusatio. ista op.non est vera, qr nullus iudex preter principẽ põt appellationẽ post sententiã remouere, vt l.j.§. fin.ff.a qui.app.non li. Do.Rich. Malum.intelligit totum ecõtra, vt iudices remoueãt appellationẽ ante sentẽtiã, z recusationẽ post

lit.cont. Et est hec distinctio, quā tenere debēt iudices, secundū eā, vt hic, z hoc placet. Sed cōtra hoc op. expressio eius, q̄ tacite inest nihil operatur. vt ſ. de fideiuſſ. l. non recte. z ff. de lega. ſ. l. iij. ſed istud est etiam tacite, de iure communi, ergo ꝛc. Sol. Dicit Rich. fateor contrarium quod nihil operatur, sed fit causa dubitationis tollende, vt l. qui mutuam. ff. man. z l. que dubitationis. ff. de reg. iur. Hoc
2 non placet, quia vanum esset consilium Principis hic, † z ideo dico, quod ante sententiam z etiam ante lit. conte. quandoq̄ potest appellari, vt puta si iudex pronunciauerit se esse, vel nō esse iudicem, vt not. in auth. habita. ſ. ne fil. pro pa. z in casu. l. arbitror. ff. qui satisd. cog. z de minu. l. intra vtile. Item recusatio potest fieri quandoque post lit. conte. si noua causa superuenit, vt l. non distinguemus. ſ. cum quidam. ff. de arb. Unde cum iudex remouet appellationem ante sententiam, ista remotio operatur illis casibus, in quibus poterat appellari, z cum remoueret recusationē post lit. contest operabitur secundum quod dicemus de ordinario, vt ſ. de iudi. auth. ſi vero contigerit. Et secundum hoc si oppo. nemo †
4 potest committere causam appellatione remota, nisi Princeps, vt l. prima. ſ. ſi. a quib. appella. non licet. Respond. verum est remota appellatione a diffinitiua, sed bene potest remoueri appellatio ab interlocutoria. Et hic est casus nota. hic, z hoc sentit gl. tua in ſi. mul
5 tum not. quam vide. Secundo, quero, † quando ista verba simul ponuntur, qualiter intelligantur prout in princ. l. presuppon̄tur. In hoc sunt opin. Quidam dicunt quod ante lit. cont. non poterit recusari. Et quod hic dicitur in ter. quod minime vetitum est, scilicet a lege, z hoc tenuit Joan. Alij dicunt contra, z dicunt quod dictis verbis non obstantibus poterit recusari, per hunc ter. dum dicit, quod minime vetitum, ꝛc. Ego teneo opin. Jo. per rationem quam diri in summario, scilicet quando duo vocabula veniunt ad determinationem vnius verbi, debent intelligi vt vniformiter operentur. Sicut ergo appellatio est remota ante lit. cōtesta. vt diri.
6 ita eodem modo recusatio. † Quero, quid si in literis[b] delegatio
b nis remoueatur solum appellatio an ex hoc videatur remota recusatio? Sl. hic tenet sic Alle. extra de appel. super eo. In contrarium facit ſ. ne lic. in vna ea. cau. l. ſ. in ſi. Ibi loquitur quādo remouetur a iure. hic quando ab homine. Contrarium huius determinat. gl. ind. l. ſ. ſi. ff. a qui appel. nō lic. Et istam opi. sequūtur communiter doct. quia quando sunt duo iura separata, remoto vno, non sequitur remotio alterius, vt l. si vnius. ff. de ser. vrba. pred.

ADDITIO.

a P. P A V. P. Duo vocabula. Vide Jaſ. in l. contra maiores. post princ. ff. de inoff. test.

b P. P A V. P. Quid si in literis. Not. quod immo remota appellatione non intelligitur remota nullitas, quia sunt diuerse. Vide Comen. cōſ. xvij. z an remota appellatione z contradicatur sublata nullitas. vide Comen. cōſil. ſr. incip. in Christi nomine. vbi etiā ponit an intelligatur remota reductio in laudo, z q̄ etiam si remouetur appellatio, z querele supplicatio possit dici de nullitate, vide practic. Sapien. in forma exec. sententie diffi. Item q̄ remota appellatione, non censetur remota appellatis ratione euidentissime iniquitatis z q̄ nō videatur remota nullitas, vide Abba. cons. lv. in n. parte. Item q̄ remota appellat. non censetur remota querela vel supplicatio, vide Barba. in c. ſ. de offic. dele. Jaſo. in auth. que supplicatio. de precip. imper. offer. z quedā alia vide per Are. consil. xv. z in c. dilecto. in ſr. q. de appel. Item an statutum remouens appellat. in aliqua causa, an censeatur solum a diffinitiua nō ab interlocutoria vel grauamine, vide Pau. quod sic. in c. pastoralis. in primā vi. q. de appel. Item an remota appellatione dicatur remota querela apud eundem iudicem, vide Alex. in l. ſi. ſ. de edicto dim. adri. tol. post Pau. de Caſt. ibi.

De sententijs, que sine certa quantitate prolatæ sunt. Rubrica. XLVI.

LEX I.

1 Jus mere de futuro, non potest deduci in iudicium.
2 Si ius est de presenti habens dependentiam de futuro, venit in iudicio quando actori nihil potest imputari.

Cum iudicem. Valet sententia de futuro, si dependeat a iure, quod est de presenti. h. d. secundum vlt. lect. hic positam in gl. que est vera. Oppo. z videtur, quod cursus futuri tem-
a poris[a] non spectat ad iudicem, vt ff. de vſur. l. ſ. ſ. Huius timore sunt in glo. quinq̄ lect. quatuor prime tendunt ad hoc, vt ostenda tur iudicem pronunciasse de vſuris preteritis, Ult. ad hoc tendit, vt iudex pronunciauerit de futuris. Prime quatuor lec. non habent dubitationem, ideo non prosequor eas. vide gl. Ad quintam lect. quam posui vobis obstat fortiter. l. ſ. ſ. ff. de vſuris. Respond.

Quādoque nihil est, quod possit imputari creditori, vt puta, repeto sortem, z facio quantum possum in ea exigenda, tūc tractus futuri temporis, in quo currit vſure, inuito actore, spectat ad iudicem vt hic. Quandoq̄ est aliquid q̄ potest imputari creditori, vt puta, non curat sortem habere, sed vult quod debitor condemnetur sibi de futuro ad vſuras. z hoc non spectat ad iudicē, vt l. contraria. Oppon. de l. non quemadmodum. ff. de in. Sol. Ea que sunt mere de futuro, z habent dependentiam a iudice, vt l. contraria, sed ea, que sunt de futuro, z habent dependentiam a iure de presenti, sic, z ita loquitur hic. Nam sors petebatur de presenti, z ad illo debito sortis habēt dependentiā vſure. z hoc spectat ad iudicem, z ita loquitur hec lex. Contra hoc oppo. de. l. an lege Aquilia si de
1 letum. ff. ad leg. aquil. Huius timore debes scire breuiter, † quod quandoq̄ est ius mere de futuro, z hoc non potest deduci in iudi-
2 cium, vt d. l. non quemadmodum. † Quandoq̄ est ius de presenti, quod habet dependentiam de futuro, z tūc distingue vt diri. Aut potest actori aliquid imputari, z non venit in iudicio, vt hic. ſ. Aut nihil potest ei imputari, z non venit in iudicio, vt hic. ſ.
3 ſ. de fideicom. z l. male agitur, de prescript. xxx. an. † Quandoque est ius de presenti. propter interesse, q̄ speratur de futuro, z tunc ut illud interesse speratur propter culpā. z loquitur l. in le. Aquil. deletum. ff. ad leg. Aquil. Aut propter dolum loquitur l. si
4 condemnatio. de tab. exh. † Quandoq̄ est aliquod ius de presenti, quod speratur recedere in futuro, z tūc casu loquitur l. ſi furioſus in princ. de condit. fur. Istam materiam tetigi in d. l. docum. ſ. condemnatio. plenius in l. ſi finita. ſ. fin. cum l. seq. ff. de dam. infec.

ADDITIO.

a Futuri temporis. Quando tractatus futuri temporis spectat ad iudicem, vide per Bartol. z doct. in l. vbi autem. ſ. qui sortem. ff. de verb. obligation. Quid in fructibus futuris, vide Bald. in l. ſi ſe. nupt. mu.

LEX II.

i Quando proponitur actio vniuersalis, vel generalis, tunc precedit petitio incerta, z sententia incerta, sed in executione certificatur. z mum, z.

3 In obligatione alternatiua, si electio est creditoris, debet dari libellus certus, z sententia certa sequi.

4 In simplici obligatione, quando procedat petitio incerta, z sententia certa, quando etiam sententia incerta.

5 Sententia incerta habebit executionē paratā, facta liquidatione.

a] Quanquam[a] pecunie Vbi petitum incertum, vtrum, valet sententia. hoc dicit, Vides ergo quod
1 b sententia incerta[b] valet. Contrarium vides in l. prope l. ſi. Sol. gl. Quandoq̄ petitur incertum, z tunc valet sententia incerta, vt hic. Sed si petitur certū, z tunc debet ferri sententia certa per se, vel per relationem ad acta. vt l. seq. Contra istad opp. Ju
c de act. ſ. curare. Huius timore gl. intrat hanc materiam vetitus
2 Quandoq̄ proponitur actio vtilis, vt petitio hereditatis. Quandoque actio generalis, vt petitio tutele, vel neg. gest. z in ista precedit petitio incerta, z sententia incerta, sed in executione certificatur. Ita tenet hic gl. magn. z plenius in l. j. in gl. magn. ff. de edi. plene per Jnn. in c. conquerente. in glo. pen. de offi. ord. Quandoque proponitur actio singularis, z ista propie est materia. z tūc aut obligatio erat alternatiua aut simplex. Si est alterna. tua, procedit libellus, z petitio alternatiua z incerta, vt dixi. z de verb. obl. l. eū qui certaru. in fin. Quod intellige, quando vr.
3 electio debitoris. † Si enim esset electio creditoris, cum in eius potestate, debet dare libellū certum, z sententia sequitur certa. t.
4 vbi, ſ. qui illud aut illud. de verbo. obl. Quandoque obligatio simplex. Et hic aduerte, aliquādo in libello nō pōt declarari
d quantitas, sed potest declarari in sententia, vt cū petitur interesse quod interesse istat in estimatione iudicis, vt ſ. t. j. l. ſ. tunc potest libellus incertus, secundum veram opi. z tunc sententia erit secundum veram opinio. not. per gl. in l. certi condictio. in princ. ff. ſi cert. petat. dicain ſ. tit. j. l. j. Quandoque non potest declarari, nec in petitione, nec in sententia, z tunc precedit libellus incertus z sententia incerta. Hic est casus in l. nostra. Ita debes intelligere
e re[c] quod aliquis promiserat indemnitatē. z iam ipse incurrit aliquod damnū. z maius damnū poterat incurrere in futurum cum nō possit certificari id, quod depēdet ex futuro. Iudex habebit indemnitate super futuro tempore, z hic pro presenti
5 demnabitur, vt l. proxima. Sed quero, quis est effectus huius sententie incerte? Respond, quod habebit paratam executionem facta liquidatione, que fiet hoc modo, q. actor petet sententiam executioni mandari, in qua talis est condemnatus ad indemnitatem prestādam. Ad probandum quod sit damnificatus, faciet in-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tinenti articulos, nec est necessaria libelli oblatio, nec lit. conte, z sic procedetur summarie fm formam l. a diuo pio. §. si super reb⁹, de re iudic. Sicut dicimus in simili, in sentẽtia lata in iudicio vniuersali, in qua est condẽnatus ad restituẽdum hereditatẽ simplici ter. quid autẽ sit in hereditate, in executione declarabitur. Et no. clare glo. in d. l. j. de eden. ¶ Et ista est practica hodie⁶ in partibus istis, quod instrumenta, que sunt guarentigionata, vel confessiona ta, merentur executionẽ sicut sententia diffinitiua. Si ergo est aliquod instrumentum non liquidum, peto executionẽ summarij, z facto articulos ad probandum id secundum ea, que dicta sunt s.

ADDITIO.

a P. P A V. P. ¶ Quanquam. Vide que habes ad Bar. in l. j. in fi. ff. de leg. ij. z in l. proinde. ff. ad legem aquil.
¶ Pro saluatione. Bart. in hac l. j. z in quo videatur involutus vno contradictionis. vide concordiam, quã posui in l. j. ff. de edẽ.
b ¶ Sentẽtia incerta. An valeat sentẽtia, z libellus incertus, vide nam Inn. in c. fi. in gl. in ver. omni. de excel. prelat. vide Inn. in c. de lib. obla.
c ¶ Cererem. Idem tenet in l. ait pretor. §. j. ff. de re iudi.
d ¶ Interesse. Iudex dz in sentẽtijs tarare interesse, adde l. cũ prospicia, z ibi Bal. s. si quis alte. vel sibi. idem dicit in fructibus.
e ¶ Intelligere. in his, z in vtilibus vide etiam no. Bal. in l. filium. ver. alterius querit. s. fami. ercis. per gl. z doc. in §. j. de re iud. z in no. in c. fi. z Bal. in l. iij. de re iud. z Inn. in c. fi. de excel. prela. Et adde q⁹ valeat condẽnatio expẽsarum etiam incerta, sine reseruatione tacitionis fm Bar. in l. terminato. ver. venio ad quartum. j. de fru. z lit. exp. z ibi per Bart. qui tenet hoc esse verum in omnibus accessorijs, z idem dicit in arbitratore.
f ¶ Practica hodie. vide Bar. in l. j. ff. de eden.

LEX III.

¶ Sentẽtia quãdo fertur per relationẽ ad aliqua acta, valet, si in illis continetur certa quantitas, nõ distinguẽdo que sint illa acta. z nume. 2.
2 Sententia simpliciter prolata, vt condemno te ad id, q⁹ debes valet, si certa quantitas reperiatur in actis probatorijs.

a 1 HEc sententia [a] Suia. que nõ cõtinet certũ p se, vel relationem ad aliud, est ipso iure nulla. h. d. Nota istum[b] ñ. huius legis pro declaratione glossarũ hic positarũ. ¶ Que rom quibus actis debeat cõtineri certa quantitas, vt sua valeat, dicit gl. in attestationibus, vel cõfessionibus. In Zuum videtur q⁹ sufficiat contineri in libello, vt l. quid tñ. de arbit. z de re iud. l. ait
2 pretor. §. j. Sol. breuiter quandoq⁹ sentẽtia fertur per relationẽ ad aliqua acta, tunc vz sententia si in illis actis ad que sentẽtia refertur, contnetur certa quãtitas, nõ habita distinctione, que sint illa acta, vt l. contraria. ¶ Quãq⁹ sententia proferatur simpliciter, sez condemno te ad id q⁹ debes, tunc est necesse q⁹ certa quãtitas reperiatur in actis probatorijs, vt in dictis testium confessionib⁹, vel instrumentis. nec sufficeret contineri in actis assertorijs, vt libello, z positionibus. ita loquitur hic glo.

ADDITIO.

a P. P A V. P. ¶ Hec sua. Quod sentẽtia incerta non valebit, nisi certificetur p relationem ad aliud. vide Com. consil. vij. non dicit q⁹ vbi sentẽtia est incerta super eo de quo principaliter non disputatur non vitiatur. Vide per eum. z subtiliter loquitur, z ibi etiã pone q⁹ recipit declarationem partis, etiam quo ad ipsos expresse se non refert. z vide Com. consi. xxxij. in prin. Item vide etiam q⁹ in sua incerta que non declaratur per relationẽ ad acta non vz, lz se eius sit si declaratur ex certificatiõe nisi in certis casibus quos ad
Bar. habes in l. Paulus. la j. ff. de re iud. z quando incertitudo vitiat sententiam. vide Felyn. in c. cum venerabilis. extra de excep.
b Obscurum. Idẽ quod hic dicitur, quod sentẽtia lata per verba obscura debet declarari p verba probatoria, etiam si ad alia non fiat relatio, expresse dz intelligi, q⁹ sua esset nulla propter obscuritatem, nisi declaretur p ipsa acta probatoria. Sed vbi sua põt in se valere, verba eius, tunc debẽt stricte intelligi per acta probatoria. Et ter. in l. j. §. si plu. vna sen. z l. Pau. la ij. ff. de re iud. q⁹ tenet. z vide Barto. in l. ait pretor. §. j. de re iud. z quod no. Bar. in l. §. si plures vna sen. Et an incertitudo temporis vitiet, vt puta si iudex dicit relego te ad tempus, z non dicit quãtum tẽpus. Ter. est quod non in l. si sine prefinito tempore. ff. de pe. vbi vide quomodo intelligatur ad tempus. Et aduerte, quia ille text. loquitur in criminalibus. adde z Bal. consi. xxxvij. dicit in l. sine prefinito, esse vnicum in iure. z facere, quod si iudex simpliciter bannat aliquem quod intelligatur bannitus vsque ad decennium.

LEX IIII.

a 1 HEc sententia. [a] Sententia nulla ratione incertitudinis nõ impedit aliam ferri sententiam, h. d. ¶ Hoc. quod etiam in dote
2 non valet sententia incerta. ¶ Secũdo non. quod potest ferri alia sententia, etiam antequam pronũcietur de nullitate prime. vt hic. in fine. ¶ Et de hoc dixi in l. si vt proponis. §. quom.
3 z quando iud. ¶ Tertio nota quod qui non appellat confirmat sententiam. vidistis in l. ab eo. supra quomodo z quando iudex.
b ¶ Nota quod dixi in summario, quia alibi nõ reperies, ideo tenete. ¶ Oppon. contra hoc iudicium de dote[b] est iudicium vniuersale. sicut in petitione hereditatis. z similib. Ita probatur in l. quod dicitur. in princip. ff. de impen. ergo procedit libellus incertus, z sententia incerta. sicut in petitione hereditatis. Et ita determinaui vobis soluto matrimon. super rubrica. ¶ Hic videtur
4 casus in contrariũ. Sol. Hic fuit sententia omnino incerta. ¶ Hã pronunciauit iudex, q⁹ bona fide accepisti, solue. si enim pronunciasset hoc modo, condemno te ad restitutionem dotis, quia constat eam te habuisse. licet nõ declaretur quãtitas, vel qualis esset dos, valeret sententia, sicut in petitione hereditatis. Et quod hoc sit verum, videtur velle hic text. in eo quod dicit, quod petitio incerta procedit super dote. Et ita intelligo hanc legem.

ADDITIO.

a ¶ Hec sententia. Not. ex isto text. secundum Bal. quod iudex potest in sua diffinitiua esse sibi contrarius. si prima sentẽtia per eum lata erat nulla, quod est notan. secundum eum.
b ¶ Iudicij de dote. Procedit libell⁹ generalis in dote. vide Bar. etiam in l. j. de edend. post gloss. z vide. s. eodem. l. iij. z Bald. hic tenet contra Bar. quando res particularis est data in dotem.

De senten. quæ pro eo, quod interest, proferuntur. Rubr. XLVII.

¶ Continua Rubricam ad precedẽtem hoc modo, supra dictum est de sententijs, que sine certa quantitate proferuntur, verũ quia super interesse proferuntur quandoq⁹ sententie incerte. ideo subijcitur Rubrica de sententijs, que pro eo, quod interest. Ista continuatio nõ est vera, q⁹ super interesse debet proferri sentẽtia certa, vt instit. de actio. §. curare. z dicemus infra in processu materie. Debet ergo aliter continuari, z sic dictum est supra de sententijs in genere, z in specie de sententijs, que sine certa quãtitate, verum quia in ferendis sententijs super interesse, consueuerunt oriri plura dubia, ideo ponitur hic rubric. de sententijs, que pro eo, quod interest, proferuntur.

LEX VNICA.

10 ¶ Interesse triplex, scilicet singulare commune, z conuentum, z quas vires habeat.

a CAm pro eo. [a] Domini, hec lex est vna de difficilioribus toti⁹ Codicis,
b z habet materiam[b] profundissimam, z lõgissimam. Diuiditur in partes quinque. ¶ Primo ponit proemium suum, ¶ Secundo ponit statum suum. ¶ Tertio illud probat per reductionem ad absurdum. ¶ Quarto illud probat a simili. ¶ Quinto ponit duo alia dicta generalia ad alia precedentia. ¶ Secũda ibi sancim⁹ itaq⁹. ¶ Tertia ibi. nedũ. ¶ Quarta ibi. cum scimus. ¶ Quinta ibi, z hoc non solum. Breuiter hoc
1 intendit. ¶ Prolixitates antique circa interesse cessant per hanc legẽ. z in casibus certis venit interesse singulare vsque ad duplum interesse communis, in casibus vero incertis venit in totum q⁹ interest. z habetur ratio lucri, z damni hoc dicit tota lex. ¶ Ceterum ad casum in terminis, z aduertant iuuenes, q⁹ hec lex in princ. videtur facilis, sed postea videtur difficilis, z expedire non possem hoc mane, expedia hoc sero totã legẽ, ideo incipio per particulas. Et primo oppo. quod infinitas tolleretur, de dol. exceptu. l. plures. §. fin. Sol. Ibi loquitur seu tractatur de obligatione tollenda, quo casu tolleratur infinitas, hic vero de obligatione inducẽda. Item ad hoc ardum recitat hic Cyn. z Dyn. in l. qui bona. §. fina. ff. de dam.
2 infect. z ibi ego plenius examinaui, ideo hic non insisto. ¶ Ceterum ad secũdam partem, z ex ea habes notare quod in casibus, qui habent certam quantitatem, vel naturam, interesse non potest excedere duplum. In casibus vero incertis, præstatur totum interesse.

§ ¶†Venio ad contraria.Antequam faciam aliqua,videamus q sunt casus certi.z qui incerti Gl.dicit.Dicuntur certi secundum quod ponuntur in l.certū.ff.si certum peta.vt puta si est in obligatione certa q̄titas vel certa species,quando certa quantitas,dicitur habere certam quantitatem,quando certa species,dr habere certam naturam.Istud non videtur verum glo.nostre.Nā appellatione certe quantitatis,continetur certa species,vt l.qsqs.ff.de lega.iij.z l.cum stipulamur.de verbo.obl.ideo gloss.intelligit aliter.vt illi casus dicantur continere certam quantitatem,in quibus venit certa quantitas,vel certa species.Ubi vero promittitur aliquid in genere,vt homo,vel equus,tūc dicatur habere certam naturam.Et hoc est qd textus dicit,certā quantitatē,vel naturam,vt hic.Et vide glossam no.in versiculo.certam quantitatem,vel naturam.Incerti vero casus sunt,dicit glossa,quando in obligatione venit factum,que sunt incerta,vt ff.de verboꝝ obligation.l.vbi autem.§.quid id quod.z ita dicit gl.in verbo,in alijs autē casibus.Ita etiam dicit Innoc.in titulo de sentē.excommunication.in capitul.sacro.vbi tractat materiam interesse.Dy.idētz quod ista glossa in capitu.mora.de regu.iuris libro vj. Quidā,vt domin.Francis.Accur.cum semel fuisset aduocatus pro rege Anglie in studio Tholosano,repetijt istam legem,z recitauit, z tenuit opin.patris sui,prout iacet,domin.Jacob.de Rauenna.q erat ibi magnus doctor,in forma discipuli surrexit contra eum,z oppos.sic.Istud dictum gloss.videtur contra tex.huius l.Nā tex.dicit quod contractus emptionis,z venditionis,habent certam quantitatem,vel naturam.Sed in actione empti venit factum,vt l.ex empto.in princip.de ac.emp.z l.si stipulatus.de vsu.ergo falsum est dicere,quod obligatio facti dicatur incerta,contra hāc l.Et istud retulit.Pe.de Bel.pertic.dum in anno Jubilei veniret Romam ad indulgentiam,tanquam peregrinus,z Bono.repetijt istam l.Domi.Cyn.etiam refert hic.vnde Jaco.de Rauen.in expositione istorum verborum recedit ab opin.gloss.z dicit quod illi dicuntur casus certi,qui habent interesse commune,vt scribere mihi librum,facere mihi domum,z similia.Et illi dicuntur casus incerti,qui non habent interesse,commune,vel communē estimationem,vt ire pro me Romam.Nam tantum potest mea interesse,ita quod non alterius.sed liber iste,apud quemcunqz esset,valeret tantum.Petrus de Bella pertic.non stat in eius opin.qz dicit quod loquitur sine lege.Preterea ego reprobo quod ipse non dicit verum aliter,nam possibile est quod in contractu locatiōis,z conductionis,ex parte conducentis,non reperiatur estimatio communis.Verbi gratia,conduco operas tuas,vt vadas p me Romam pro centum licet ex parte eius,qui locat operas,sit certum quod debet habere centum,si istud interesse habet certā quātitatem ex parte conducentis,non est certum,qz forte alterius nihil interest,vnde non reperitur estimatio communis,z sic iste cōtractus esset incertus secundum eum quod est contra istum text.quare Pe.de Bella perti.exponit ista verba,vt dicamus sic.Illi contractus dicuntur habere quantitatem certam,vel naturam in quibus hincinde oritur obligatio,z sic cōtrahentes obligātur propter mutuam relationē,vt in emptione,venditione,z in alijs contractibus.Contractus incerti dicuntur,in quibus contrahentes obligantur absqz mutua relatione,vt promitto tibi per stipulationē ire Romam,lz iste proprie non dicatur contractus, vt l.Labeo.§.contractus.de verb.signifi.z ideo Imperator non repetit in contractibus,sed dicit,in alijs autem casibus,zc.qz ille proprie non est contractus.Sed ista opin.Pe.non videtur vera.qd enim si ex vtraqz parte promittatur mutue,vt puta,promitto pro te ire Romam,z tunc tu promittis pro me ire Parisios:hic obligantur contrahentes propter mutuam relationem,tn̄ certum est qd iste contractus ex vtraqz parte continet incertum. Jacob.de Are.reprehendit glo.nostram per aliam rationem in princip.vbi dicit,quod certa quantitas vel incerta continetur,quando promittitur homo in genere,quomodo potest hec esse vera,cum hic tractetur de singulari interesse,ꝙ non pōt excedere duplū interesse cōis in homine debito in genere;interesse singulare non pōt cadere,qz non est res ad quā habeam affectionē:Nam dicit Jac.de Are.in eo quod dicit glo.in contractibus incertis,sto cū ea.Cum ergo dr certā quantitatē,vel naturam.dicit ipse,intelligo vt dicamus certā quantitatem;scz facto hominis,vt domus, fundus,z similia,vt l.quod in rerum.§.ij.ff.de leg.j.Certam naturā,vt quando debetur aliqua species que hz certitudinē a natura,vt homo,z equus,z similia,que habēt certā speciē.Certe ab ista obiectione pōt defendi gl.nostra.Nam quando debetur homo in genere,videtur deberi homo mediocris,vt ff.de lega.j.l.legato generaliter.Nā non est aliquod imaginatū,in quo non cadat affectio.Preterea,interesse singulare nō est affectionis tm̄,sed vtilitatis tantū vt j.dicā.Unde in homine debito in genere nō soluto,pōt cadere interesse singulare,hoc est aliqua vtilitas singularis deficiēs,vt videbitis j.alia fuit opinio do.Nico.de Mat.qui dicit sic.Illi dicūtur casus certi quādo ab initio non venit in obligatione interesse sed ex postfacto venit in obligatione,vel condemnatione,propter moram vel propter aliud, vt apparet in omnibus contractibus,vt hic.Ubi vero interesse ab initio debetur.Exemplū in delictis,dedisti mihi damnū,statim teneris mihi ad interesse. Uel intulisti mihi iniuriam,vel vim,z similia,tunc illi casus dicuntur continere incertum,z sunt incerti,vt dicebat ipse.Ista sua opinio non est vera,nam duplum non potest dici,vbi non reperitur simplum,vt l.in testamento.ff.de condit.z demon.l.quidam.§.si tibi.ff.de leg.j.sed vbi debetur factum,non est illud simplex certū, ergo duplum non potest esse certum.Dom.Jac.But.tenebat opin.Pet.domi.Cyn.tenet opin.gl.nostre ad rationem Jac.de Rauen.respōdet sic.In contractu emptionis.z vēditionis,venit factum,dicit ipse,verum est,sed non est merum factum,est enim tale factū,ꝙ vno momento expeditur scilicet tradere.Glo.in l.nostra loquitur de factis,z que habent causam successiuam,vt ire pro me Romam,z similia.Ista solutio,posito quod concludat in contractu emptionis,z vēditionis,tamen in contractu locationis, z cōductionis non concludit.Nam in eo,qui locasset operas suas,ille debet factū,ꝙ habet causam successiuā.¶Itē ille,qui locauit fundum debet factū,scilicet patientiam,id est pati, scilicet vti frui,vt l.ex cōducto.ff.loca.z sic habet causam successiuam.Quid dicemus? Dico quod in contractu emptionis,z venditionis,defendendo gl.nostram aliter quam Cyn.z sic dicit Jac.de Are.in contractu emp.z ven.venit factum.Dico quod nō est verū simpliciter,Nam venditor tenetur ad tradendum,z ad faciendū emptorem dominum,z sic est datio,si ipse est dominus.Si nō est dominus,debet trāsferre vsucapiendi conditionem,vt l.in conuentionalibus,in fin.ff.de verb.oblig.ibi,causam bonorum,zc.Et hoc etiam videtur tenere gloss.mag.in l.certi condictio.in princ.ff.si cer.pet.idem dicit quod in vend.z emp.non est factum merum.tamen ista defensio non sufficit ad euadendum de contractu locationis,z conductionis,vbi venit merum factum.

c Et ideo ego dico sic,[c] gl.nostra dicit verum,coniuncta tamen opi.

4 Pet.hoc modo,† Illi contractus dicuntur certi, qui habent certam quantitatem,vel naturam respectu sui,vel respectu adiuncti,z alij dicuntur incerti,qui non habēt certam quantitatem, vel naturam respectu sui,vel respectu adiūcti. Declaro istud, Respectu sui,continet certam quantitatem vel naturam,vt in exemplo glo.quando promittitur certa quantitas, vel certa species in genere,vel in specie respectu adiuncti,vt in contractibus respectiuis, vel correlatiuis.Verbi gratia,in locatione z conductione,in emptione,z venditione,licet enim factum,quod venit in contractu,sit incertum,tamen pretium seu merces est certa,z ideo tantum videtur illud factum cōtrahentes estimare,vnde ratione adiuncti, di-

5 cuntur continere certum.† Incerti dicuntur, qui non habent certam quantitatem,vel naturam,respectu sui,vel adiuncti,vt quando promittitur simpliciter factū,vt ire pro me Romā.Uel etiam si promittatur simpliciter ex vtraque parte,vt promittis pro me ire Romam,ego promitto pro te ire Parisios, quia nullum est adiunctum,cuius respectu certificentur,z ideo isti contractus dicuntur incerti. Modo habes expeditum istum textum. ¶Ulterius quero pro declaratione textus dicitur hic,dupli quantitatem mi-

6 nime excedere,zc, ¶†Quero,quod non est istud simplum,cuius non potest excedere duplum? Gloss.prima hic dicit quod hic debet intelligi duplum,scilicet interesse communis, z vide glossam hic,sed alibi in glossa super versicul.dupli.glossa ponit Quidam, vt Placen. dicunt quod non potest excedere duplum pretij conuenti. Alij dicunt, non potest excedere duplum communis,vt dictum est.Finaliter glo.determinat quod non potest excedere,nec vnum nec aliud neque duplum pretij conuenti,neque communis.Et vide glossam,vt intelligas quid ista glo. vocat,dicas quod loquitur in diuersis casibus. Nam vbi reperitur interesse commune,nō potest excedere duplum huius communis interesse,de interesse conuento non curatur eo casu,quia illud potest excedere. Sed vbi non reperiretur interesse cōmune,sed conuentum,tunc non posset excedere duplum interesse conuenti.Et ita debet intelligi ista glo.alias diceret male, vt in contrarijs dicam. ¶His expeditis veniamus ad aliqua contraria pro declaratione l.postea intrabimus materiam.¶Opponitur,dicitur hic in casibus,qui habent certam quantitatem, venit interesse.Contra, immo nunquam succedit obligatio ad interesse,sed semper ipsa quantitas,vel species debita debet peti,vt.l.si seruum.ff. de verborum obligationib.z l.vbi autem.§.fin.eodem tangitur in gloss.super versic.contractibus.circa finem quod debet intelligi,quando in obligatione est rem tradi contractibus rem dari.quo casu non succedit obligatio ad interesse,sed in contractibus,scilicet innominatis,sic. Reassumam fra tamen quantum ad propositum dico etiam,vbi est rem dari in obligatione,venit interesse non iure actionis,vel obligationis,sed officio iudicis, vt l.vinum.ff.si certum petat.z l.in hac.de tritica.

Tangam

Tangam infra in illa questione, qualiter interesse in iudicium deducatur. ¶ Secūdo oppomtur, z hic aduerte. z iste opposit. quas formabo, tanguntur in gl. super versiculo dupli. poit prin. ¶ Opponitur igitur de l. ratio. §. si per venditorem. de act. emp. vbi quis tenetur quanti plurimi res fuerit. Hue solutio. dantur hic in glos. Prima quod ibi, subaudiatur, dum tamen excedat duplum. Alij dicunt, quod ibi loquitur de interesse commuui, quod totum est simplum z ideo potest excedere pretium rei in multum, z ista est vera. Ex qua solutione illud habes quod dixi tibi in secunda questio. † quod interesse singulare non potest excedere duplum interesse conuenti, sed quando non reperitur cōmune interesse, sed conuenutum tantum. nam ipsum cōmune interesse potest excedere interesse conuentum. ¶ Oppo. tertio d de l. Julia. in prine. ff. de act. empt. Dicunt quidam, quod ibi loquitur de interesse extra rem, quia potest excedere duplum, hic loquitur de interesse circa rem. Istud non placet glo. nostre. nam si interesse circa rem, non potest excedere, multo minus extra rem, quia tarditas venit, z in minori quantitate. z ideo gl. e soluit eodem modo quo precedēs contra. um, quia ibi loquitur de cōmuni interesse, licet extra rem. quod totum est simplum. z ideo pretium potest excedere in multā quantitatem. z vide glo. super versi. dupli, ibi, Item in eo, ꝛc. Dices tu, quomodo in casu l. Julia. loquitur de cōmuni interesse. imo in singulari. pone exemplum. Emi a te tignum vitiosum, posui in domo domus propter vitium tigni cecidit. Certe agam contra te ad totum interesse meum domus destructe, quod excedit pretiū tigni venditi in multam quantitatem. Illud est interesse singulare, quia alius, qui non emisset tignum, non fuisset passus, vel si emisset, non habebat domū istam vel fuisset vsus ad alium vsum. z sic videtur quod ibi loquitur de interesse singulari. Respōdeo, glossa videtur hic intelligere interesse singulare illud, quod venit propter aliquā qualitatem inherentem persone, tanquam ad aliam transire non posset. Verbi gratia, habui librum in quo habui memoriā meam, z posui additiones de manu mea, z audiui in illo libro, propter hoc liber iste est mihi carior singulari estimatiōe, que nō posset trāsire ad alium, non enim mea memoria potest esse alterius. z studium meum factum in hoc libro, non posset esse alterius, vt l. j. §. ne autem. ff. de cad. tollen, z de duobus reis. l. nemo est qui nesciat. Sed illud quod potest ad alium transire, dicitur interesse commune, vt in exēplo proposito. Si enim domus, in qua illud tignum apposui, nō erat mea. illud idem damnū posset esse alterius, z ille alius, qui habuisset, fuisset passus idem damnū, ideo quia est transibile, dicitur cōmune interesse. z non singulare. ¶ Alterius opponitur f ad illud quod dixi, quod venit interesse extra rem. f Contra de lege si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de actio. empt. Solutio. aut interesse petitur propter malefactum, z venit interesse extra rem. vt dictum est supra quando tradidisti mihi tignum vitiosum. Aut propter non factum. z tunc non venit interesse extra rem. vt d. §. cum per venditorē. ¶ Item opponitur dixi supra quod non debet excedere duplum, scilicet interesse cōmunis, potest tamen excedere duplum, scilicet interesse conuenti. contra in lege, cum fundus vti optimus. ff. de euict. Solutio. Dicebat Placen. quod ibi interesse cōmune erat minus, quam interesse conuentū, vel melius secūdum glossam ibi non agitur actione ex empto ad interesse. sed agitur de euictione ex stipulatione duple, que refertur ad duplū pretiū conuenti, vt ibi. ¶ Item opponitur de l. Titius g. §. fin. cum lege sequenti. de actione empti. vbi dicitur quod interesse non potest excedere duplum pretij conuenti. Solutio. Dicunt quidam, quod illa lex corrigitur per legem sequen. que incipit idemque z Julianus, quod placet mihi, quando traditio facta est a sciente, sed quando est facta ab ignorante, non corrigitur, vt dicta lege, idemq; Julianus. §. in omnibus. Dicendum est ergo, quod illa lex eo casu continet vnum casum singularem. z mirabilem, vt infra dicam in distinctione. Sumus expediti de prima parte circa cōtraria, modo veno ad questiones, z intro istam materiā, quam expedio per quinq; queſt. vt j. patebit. Primo quero, quid sit interesse. Secundo, qualiter interesse diuidatur. Tertio, vsq; ad quā quantitatē possit interesse ascēdere. ¶ Quarto, qualiter interesse in iudiciū deducatur. ¶ Quinto, z vltimo qualiter interesse probetur.

8 ¶ Ad primum quid sit interesse. Glo. dicit quod interesse singulare, rei pretium est. secūdum quosdā. Non est bona diffinitio, quia non comprehendit nisi interesse singulare. Vide gl. dicit. interesse, damnū est emergēs, z lucrum cessans, ex eo, quod aliquid fieri cessatur, z vide Inno. in d. c. sacro. de sent. excom. vt s. dixi. Sed istam etiam diffinitionem ponit gl. in verb. possibile. Jacobus de Raue. insurgit contra istam diffinitionem sic, Tu dicis quod interesse est damnū, ergo qui petit interesse, petit damnum. ego dabo damnum quantum voles. Preterea dum gl. dicit, ex eo quod fieri cessatur, male dicit, quia venit interesse quādoq; ex eo quod fit, quod fieri non debet. Unde Jacobus de Rauen. ipse diffinit aliter, z sic dicendum est quod interesse secundum Jacob. de Rauen. est estimatio damni emergētis, z lucri cessantis ex eo, quod non fit, quod fieri debet, vel fit, quod fieri nō debet, vel non datur, quod dari debet, vel datur, quod dari non debet. Ista est diffinitio sua. Docto. nostri communiter dicunt quod diffinitio est bona. z Jacobus de Rauenna bene dicit, tamen etiam glosſ. bene sentit. z reprehensio Jacobi est verbalis magis quam effectualis. Quod enim gl. dicit, interesse est damnum emergens. ita locuta est secundum communem vsum, z modum loquēdi. Dicunt enim homines, emenda, vel restitue damnū meum. z intelligitur de estimatione dām. ¶ Item ex eo quod gl. dicit, quod fieri cessatur, comprehendit etiam illum qui facit, quod facere non debet, quia faciendo quod non debet, cessat facere quod debet. Et ita tenet Ly. opin. gl. nostre declarata per Jacob. de Rauen. Et ita Jacob. Butrig. tenet mihi videtur, quod nullus tetigit quid sit interesse. Pro huius ergo declaratione debes scire, quod ipsi dicūt interesse est estimatio, ꝛc. contra ego reperio quoddam interesse inestimabile, vt ff. solu. mat. l. j. z ibi no. per glo. z l. non est singularis. de reg. iur. z l. libertas. Unde ista diffinitio non congruit cuilibet parti sui diffiniti. Preterea, ipsi dicunt quod interesse est estimatio damni emergentis. z lucri cessantis. Ego reperio totum ecōuerso. quod damnum cessans. z lucrum emergēs, dicitur interesse. Exemplum, hostis vel alius mihi dat damnum in fundo meo, z interest mea damnum non fuisse datum, est interesse. vt instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fin. l. ij. ff. eo. tit. z legatū tibi relictum dicitur interesse, quia interest tua habere, vt l. si creditor. ff. de leg. j. z l. si fideius. z ff. de leg. ij. si cui fundo. Pro huius declaratione scias, quod est quoddam interesse in genere generalissimo, quod diuiditur in suas species, vel in genere subalterno. In genere generalissimo interesse est iusta alicuius vtilitas. z hoc probant omnes leges s. alleg. contra doct. z gl. z istud interesse subdiuiditur, nam quoddam est interesse inestimabile, quoddam estimabile. Inestimabile interesse. est alicuius iusta vtilitas inestimabilis, vt ff. de his qui deie. vel effude. l. j. §. sed cū liber. fol. mat. l. j. de reg. iur. l. nō est singularis. in fi. z l. libertas. Interesse etiā estimabile subdiuidit. Nam quoddā est nō petibile, z quoddā est estimabile petibile. Interesse nō petibile estimabile diffinit sic, Est iusta alicuius vtilitas estimabilis nō petibilis. habita vel non habita. sine alicuius facto iniusto, vel cessatione iusta. Quare dixi alicuius vtilitas iusta? qz si habes iniustā, non dicit propie contiuere alicuius interesse, vt l. itaque fullo. ff. de fur. Quare dixi estimabilis? Ad differentiā interesse inestimabilis, de quo dixi s. Non petibilis. dixi ad differētiam petibilis, de quo j. dicam. Habita. dixi, vt cōprehendā omnes illos casus in quibus aliquis habet aliquod estimabile, qđ habere sua interest. Vel nō habita. dixi per l. Proculus. ff. de damn. infect. vbi obscurantur lumina domus vel aufertur aqua putei mei, z sic dāmificor. z perdo quod mea interest habere, tamē hoc petere nō possum, quia prouenit mihi absq; alicuius facto. vel cessatione iniusta. ideo nō est interesse petibile. z de istis nō loquitur materia ista. est quoddam aliud interesse estimabile, z istud potest accipi duob⁹ modis. Uno modo large, z tūc est iusta alicuius vtilitas petibilis estimabilis, nō habita propter alicuius factum iniustum, vel cessationē iniustam. Ista diffinitio omnia comprehēdit, vt euidenter patet. Dic tamen aduerte, quia aliquando sumitur interesse large, vt si peto quādoq; rem mihi debitam. peto interesse meū. Nam dicit l. quod stipulatiōes sunt facte, vt quisq; stipuletur quod sua interest, vt l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. obli. z Justi. de muti. stip. §. alteri. z de ver. obli. §. vlti. Unde si stipulor libū. stipulor quod mea interest. vt est ille liber. ille ergo liber est interesse meum largo modo. ¶ Item si stipulor factum, istud factum est interesse meum. z hoc modo hic non sumitur. Secundo modo sumitur illud interesse stricte. z proprie in nostra materia. z illud sic diffinitur. † Interesse est estimatio alicuius vtilitatis non habite propter alicuius factum iniustum, vel cessationem iniustā. Ideo dico estimatio, vt differat a precedēti interesse, quod respicit ipsam rem debitam, seu factum debitum. Nam de interesse prout in quātitate deducitur, loquitur ista tota materia. Istud est vtile scire ad diffinitionem. Ideo dixi estimatio vtilitatis non habite, vt comprehendam damnum emergēs. z lucrum cessans. Dis ergo visis, venio ad secūdam questio. † z quero quotuplex b sit in h teresse. Glosſ. tua dicit, quod triplex est scilicet singulare. cōmune, z conuentum. Et appellat singulare interesse, singulare pretium rei. Commune interesse cōmune pretium rei. Conuentum interesse pretium conuentū circa rem ex partium conuentione. z hoc tenet gl. j. z gl. alia super verbo, dupli. Idem tenet. glo. ff. de act. empt. l. j. circa prin. z fundat se per illū tex. d. Jac. de Rau. tenet cōtrarium, quod nō sit nisi vnicū interesse. z istud etiā tenebat d. Jac. de Bu. z do. Dy. disputauit istā q. solēniter, z posuit cum multis solēnibus rationibus illam disputationē in c. moza. de re. iur. lib. vj. Quod sit vnicum interesse tantum, probat primo ex hac lege, excedēs. z excessum, non sunt idem, sed interesse non potest excedere duplū estimationis cōmunis: ergo estimatio cōmunis nō est interesse, vt hic

Inducitur eodē modo de act.empt.l.j.Dy.tenet contra gl.in vno, quod dicitur per glo.quod pretium rei cōmune,est cōmune interesse,ꝛ pretium conuentū est conuentū interesse, singulare interesse est,quod singulariter interest.Sed falsum dicit Dyn.Nam pretiū

i rei ⁱ non est interesse. hoc probatur in l.hec verba quāti eam rem. ff.de verb.signific.ꝛ l.j.§.considerandum.de tut.ꝛ ra.dist.ꝛ ff.de fur. l.in furti actione. Sed Dy.dicit quod triplex est interesse.nam interesse estimatum singulariter,est singulare interesse,vt l.libertus qui.circa fi.de bo.lib. Interesse estimatum cōmuniter,est cōmune interesse.vt l.j.de act.empt. Interesse estimatum conuentione partium,vt quando partes conueniunt in certa quantitate pro interesse,est conuentum interesse.vt l.si.de pret.stip.ꝛ l.procurator ad exhib.§.fin.rem ra.habe.Ita dicit Dy. Jacob.Butrig.vt dixi,tenebat opi. Ultramon.quod vnicum sit interesse.Nam interesse semper refertur ad personam actoris, vt de act.empt.l.j.ibi emptoris rem habere interest,non venditoris,ꝛ sic de singulare interesse loquitur ꝛ de reg.iur.l.quatenus.ibi,cuiusqꝫ,ꝛc. Nota ibi,cuiusque. nam in persona cuiusque est singulare interesse.ꝛ illud quod dixit Dy.quod quādo promittitur certa quantitas pro interesse est interesse conuentum,non est verum probo reducendo in practicam, promisisti pro interesse centum,si petam illa centum,quia mea interest,succumbam,quia illud instrumētum promissionis non probat quod mea intersit, sed quod pro interesse promissum est, vt l. stipulatio ista.§.alteri.de verb.oblig.Instit.de inutil.stipula.§.alteri.vbi dicitur quod quādo promittitur certa quantitas,non inspicitur,an intersit. Unde quātitas promissa pro interesse non est interesse. sed promissa pro interesse. ¶Ego dico quod dominus Dyn.dicit veritatem ꝛ puram, si bene intellexistis distinctionem, quam supra dixi, quoddā est interesse largo modo sumptū, quod comprehendit illud quod debetur, ꝛ hoc modo non loquitur nostra materia, nec dictum Dy. Aliud est interesse,hoc est estimatio eius quod interest, ꝛ hoc modo hic sumitur interesse pro estima-

11 tione eius,quod interest generaliter sumendo.†Nunc ad propositum,illud quod interest, potest estimari singulariter,ꝛ est singulare interesse,ꝛ potest estimari cōmuniter,ꝛ est cōmune interesse. Et de hoc est casus l.j.ff.de act.empt.recte intelligendo.dicit tex.si res vendita nō tradatur ad id quod interest,agi potest.Sed dicet aliquis, ergo petetur ipsa res, quia ipsa res est illud quod interest. Respon.ibi Iurisconsul.hoc est quanti emptoris rem habere interest singulariter quod excedit quādoqꝫ pretium cōmune,quanti res valet.pretium conuentū,vel quanti res empta est. Nunc ad rationes domini Jacobi de Rauenna.Dicit ipse,interesse semper refertur ad personam actoris. Concedo,sed persona potest cōsiderari cōmuniter,tanquam quilibet,ꝛ potest cōsiderari singulariter propter aliquam singularē qualitatem inherentem sibi,tunc si consideretur cōmuniter,erit interesse cōmune,vel singulare,si singulariter. Ad illud quod dicitur de pecunia in §.alteri.vbi pecunia promissa pro interesse nō est interesse,dico quod pecunia promissa pro interesse non est interesse generaliter sumptum, quia est aliquid distans ab eo quod erat promissum,sed est estimatio illius interesse prout hic sumitur in materia nostra,ideo si illam quantitatem tanquam interesse peterem,ego vincerem.vidimus ṡ.quod

12 triplex est interesse,scilicet singulare,cōmune,ꝛ conuentū. † Iuxta hoc quero, vtrum interesse singulare sit affectionis, vel vtilitatis. Et videtur quod affectionis tantum,vt l.libertus.in fi.de bo.libe. In contrarium,quod sit vtilitatis, seu affectionis,cōtinentis vtilitatem,vt l.videamus.§.j.de in lit.iur. Et ideo circa hoc dicas si queris de interesse affectionis,ꝛ non vtilitatis,aut queris,vtrum ex eo condemnatio augeatur,ꝛ dic quod non,vt l.si seruum.ff.ad l. Aquil.ꝛ l.pretia rerum.ad l.Fal. Aut queris,vtrum actio detur, que alias nō daretur, ꝛ tunc in cōtractibus bone fidei datur,vt l. cum seruus.ff.mand. In contractibus vero stricti iuris,regula est quod nō datur, vt l.indemnisores.ff.de pact.ꝛ ibi no.in quadam gl. Fallit,si minor etas interueniat,vt l.si in empt.ff.de min. Si vero queris de interesse affectionis,quod cōtinet vtilitatē,ꝛ tunc actio datur,ꝛ condēnatio augetur,vt l.videamus.ff.de in lit.iur.ꝛ hac l. per totam l. Debet ergo hec l.intelligi de interesse singulari,quod continet vtilitate pecuniariā. Item quero iuxta predicta,vtrū interesse diuidatur in intrinsecum ꝛ extrinsecū,seu intra rem ꝛ extra rem.ꝛ certum est quod sic,vt l.si sterilis.§.cum per venditorem.de act.empt.ꝛ glo.in multis partibus.h.d.ꝛ maxime hic in glo.super

13 verb.dupli. Circa hoc est vidēdum, † quid sit interesse intra rem ꝛ

k extra rem.ᵏ Ultramon.dicunt qd illud dicitur esse intra rem quod sequitur rem penes quemcunqꝫ vadat.Et ideo si seruus est heres institutus, tota hereditas videi interesse intrinsecū,vt l.venditor. ff.de euict.ꝛ l.inde neratius.in prin.ad l.Aquil.Sed si nō sequitur rem penes quēcunqꝫ vadat,vt in tigno vitioso,cuius vitio domus emptoris perijt,ꝛ tūc dicetur interesse extrinsecū, vt l.Jul.in prin. de act.empt. Idem in lucro,quod aliquis facit tanquā mercator, vt d.l.si sterilis.§.cum per venditorem.de act.empt. Sed domini, illud interesse de seruo herede instituto,per gl.vocatur extra rem, seu extrinsecū,vt ff.de euictione.l.venditor.ꝛ hic in glo.super verb. duplic. Dico quod glosse nostre melius loquantur.Cuius gratia debetis scire, sicut dicimus in dictione ex,que denotat causā proximam,dictio vero propter,ꝛ dictio ob causam remotam,vt l.non dubium.ṡ.de leg.ꝛ l.j.ṡ.si seruus extero se emi mandaue.ꝛ l.eo tempore.circa fi.ff.de peculio.ita in proposito,intrinsecū interesse debet dici illud,quod est ipsa res,seu eius estimatio,prout accipit in hoc tit. Itē illud,quod est inmediate ex ipsa re,vt fructus,ꝛ par-

14 tus,ꝛ similia.Ea vero † que veniūt occasione rei,non ex ipsa re debent dici extrinsecum, ad similitudinē eius, quod dixi in dictione ob,ꝛ de dictione propter,ꝛ ideo verum dicit gl.quod hereditas ex qua seruus est heres institutus,est interesse extrinsecū,quia nō ex ea re,sed occasione rei contingit.Nec est verū quod dicunt Ultramontani, quod ideo dicatur extrinsecū, quia sequitur rem penes quemcunqꝫ vadat. Nam seruitutes sequūtur rem,penes quēcunque vadant, tamē non dicūtur in bonis,vt l.j.ff.de vsufructu lega. l.rem in bonis.de acquirendo rerū dominio.Hoc premisso,videndum est vtrū debeat haberi ratio in iudicio huius interesse extrin-

l seci.ˡ Gloss.quam modo legi tibi,dicit duo verba tantū,Aut agit propter non factum,aut propter male factum,vt vidistis.Doctores hoc minus perfecte examinant.ꝛ est meo videre passus valde

15 difficilis. † Ideo dic,quoddā est interesse intrinsecū,hoc est ipsius rei estimatio, ꝛ ista semper venit,vt l.ratio.§.si per venditorem.de

16 act.empt.ꝛ l.vinum.si certū petatur,ꝛ l.in hac.de triti. ¶†Quoddam est interesse ex ipsa re, vt fructus, ꝛ partus,ꝛ de hoc dic.vt l. stipulatus.ꝛ l.videamus.per totam legem. ff.de vsur.ꝛ l.si filius.§.

17 j.de verb.oblig.vbi dixi.ꝛ l.si fundum certo die.eo.tit. ¶†Quod-

m dam est ᵐ interesse extrinsecū,ꝛ in hoc dic, aut igitur propter non

n factum, ⁿ aut propter malefactum.Primo casu,aut est tale interesse, quod sequitur rem penes quemcunqꝫ vadat,ꝛ eius habetur ratio ,vt l.penultima, supra, de his quibus vt indignis,ꝛ facit.d.l.

18 venditor. ff.de euictio.ꝛ l.inde. Neratius.§.j.ff.ad l.Aquil. † Aut non sequitur rem penes quemcunqꝫ vadat,ꝛ tunc aut petitur talis res,in qua non potest cadere affectio.seu interesse intrinsecum; vt in pecunia, in qua non cadit affectio,ꝛ tunc venit interesse extrinsecum, vt l.nummis.de in litem iuran.ꝛ l.ij.§.fi.de eo quod certo loco.l.si penam.de verb.oblig.l.liber homo.§.fin.eo.tit.Aut petitur res,in qua potest cadere interesse intrinsecum.ꝛ tunc nō habetur ratio interesse extrinseci,vt d.l.si sterilis.§.cum per venditorem.de act.empt.quod tamen intellige secundum distinctionem, quam infra ponam in vltima parte , an interesse habeatur ratio

19 lucri , vel non. † Si vero agitur propter malefactum, ꝛ tunc aut fuit malefactum sciēter,aut ignoranter. Si scienter,venit interesse extrinsecum,vt l.Juli.circa princ.ꝛ l.idemqꝫ. §.in omnibus.de act. empt.Si vero ignoranter, ꝛ tunc aut agitur contra aliquem quia res est euicta,ꝛ isto casu venit interesse extrinsecum,non tamen in totum,sed vsque ad duplum pretij conuenti,vt l.Titius.in fin.ꝛ l. sequen.de actio.emptio.ꝛ est singularis casus:aut agitur propter aliud damnum , ex ipsa re emergens, ꝛ tunc aut loquimur in contractibus, ex quorum natura consueuit transferri dominium,vel vsucapiendi conditio,ꝛ tunc non venit interesse contra ignorantē, sed agitur quando minoris,vt l.Julia.in princi.de action.empti. ꝛ ibi gloss.dicit, fallit in vase vitioso vendito,sed in l.tenetur.§.fi. si vas.eod.tit.dicit quod debet seruari eadem distinctio. Et illā tenebat dominus Jacobus Butrigarius. Si vero loquimur in

o contractibus , ex quorum natura non tranfertur dominium, tunc aut ille contractus celebratur gratia vtriusque, vt locato, tunc si tradatur res inanimata , distinguitur. Aut est res talis conditionem quis non poterat probabiliter ignorare,vt conditionem vasis, ꝛ tenetur etiam ignorans ad interesse extrinsecum. Aut probabiliter poterat ignorare, ꝛ tunc secus, vt l.sed addes. §.j.ff.locati.Aut locatur res animata, vt puta seruus,ꝛ non tenetur ad interesse extrinsecum, nisi fuerit sciens,vt l.cum in plures. §.seruum ff.locati.Ratio est in promptu.quia rei animate vitium potest probabiliter ignorari magis, quam alterius rei. Si vero contractus celebratur gratia alterius tantum,scilicet gratia recipientis,in commodato, tunc si tradat rem inanimatam,non tenetur nisi fuerit sciens,vt l.in rebus.§.item qui sciens.ff.commodati. Si vero tradatur res animata , ignorans tenetur quatenus damnum emendet , vel seruum pro noxa dimittat , vt l.penul.ff. commodati. Si vero contrahitur gratia dantis tantum,vt in deposito,ꝛ in mādato,ꝛ tunc in deposito dico teneri dantē

p sciens, siue ignorās,ad istud interesse extrinsecū, ᵖ vt l.si seruus.§. quod vero.ff.de fur. In mandato vero distingue,vt l.inter causas. §.si cum seruus,ff.māda. Iuxta predicta quero,vtrū istud interesse dicatur singulare,vel cōmune.circa hoc dic,vt dixi supra circa contraria. Sumus expediti de ista secūda parte,venio ad tertiā par-

20 ticulam. Ex qua nota † interesse non potest ascēdere in infinitum. Contra de in litem iurand. l.videamus. §.j. vbi dicitur, quod in infinitum

infinitum iuratur. Sol. Fateor qd in infinitum iuratur, sed iudex
taxat ita q duplum non excedat per hanc legē. Uenio ad quartā
particulam, ex qua no. qd pene sunt in iure limitate. Cōtra Iusti.
de inuti. stipula. §. alteri. & l. stipulatio. §. alteri. de verborū obliga.
Solue. Huius timore est hic posita gl. in versicu. proferūtur, que
21 ponit opinio. Finaliter gloss. distinguit, quod † pena legalis non
potest excludere quadruplum. Pena vero conuētionalis aut po-
nitur per verba multiplicatiua, vt duplum, triplum, quadruplū,
& similia, & idem. Aut per nomina simplicia, & tunc etiam in tm̄
potest ascendere inquantum contrahentes voluerunt. vide gloss.
que hoc dicit, & est clara. Ultramonta. reprobant istam glossam
que facit differentiā, vtrum pena apponatur per nomina multi-
plicatiua, aut per nomina simplicia qr dicunt, quod est imponere
legem verbis. Ego dico sic breuiter. Aut ista nomina duplū, tri-
plū, & similia, referuntur ad certā & taxatam quantitatem, & tunc
pōt ascendere pena, inquantū voluerint contrahentes, qr eadē est
ratio, sicut qn̄ profertur p nomina simplicia, tm̄ enim est, dicere sub
pena mille, quantum si dicerem sub pena quintupli, cum ducenta
sint promissa. Si vero ista verba referuntur ad quantitatē incer-
tam, sub pena dupli, vel quadrupli, eius quod res plus valuerit,
vel sub pena dupli, vel quadrupli, tunc interesse nō pōt excedere
quadruplum, fm quod glo. dicit, imo forte quod plus est, nō po-
test excedere duplum, arg. huius l. qr forte multum vltra ascende-
q ret, quam senserint contrahentes, arg. huius l. q ibi, ne dum in infi-
nitum, &c. Hūc articu. plenius examinaui in l. stipulatio ista. §. al-
teri. de verbo. obli. ¶ Uenio ad vltimam partem, dicitur hic, qd
r interesse habetur loco lucri, r contra l. si sterilis. §. cum per vendito-
rem. ff. de ac. emp. Glo. dicit quod olim non habebatur ratio lu-
cri, nisi in quibusdam casibus specialibus, qui hic per glo. enume-
rantur. Ultramon. reprehendunt istam glo per tex. ibi, qr ex eo ve-
teres, quod interest statuerunt, quasi dicat, qd antiquitus in in-
teresse habebatur ratio lucri. Solu. glo. poterat respondere, istud
olim in quibusdā casibus, hodie generaliter. Docto. nostri tenent
communiter circa, hoc quod per hanc l. non sit immutatū de iure
antiq. Ideo Cy. posuit olim dictum Pet. in ista materia, fm quod
ipse inuenit. Postea superuenit Guli. de cu. q de hoc posuit vnā
distinctionē in l. ij. §. vlti. ff. de eo quod cer. loc. postea illam addidit
Cy. de verbo ad verbum, licet de eo mentionē non faciat. Jac. de
Are. etiam circa hoc posuit vnam suam distinctionem. Ego autē
22 visis omnibus in ista materia, dico sic. ¶ Quoddam † est lucrum,
qd contingit circa istam rem, vt modo valet corbes frumenti de-
cem, hinc ad quinq menses valebit xx. & istud lucrū de iure antiq.
& de iure hodierno semper venit estimatiōe interesse, vt l. vnum. ff. si
cert. pet. & l. in hac. de trit. & d. l. ratio. §. si per venditorem. de actio.
empt. Quoddam est lucrum cōtingens ex re ipsa, vt partus & fru-
ctus. & de hoc nō pertinet ad nostram materiā. Dic vt l. si stipula-
tus. & l. videamus. de vsu. & l. si filius. §. j. & quod ibi no. ff. de ver. obl.
23 Quoddam † est lucrum quod venit ex re. & tūc quandoq illud lu-
crum venit cum alterius iniuria, vt lucrum vsurarii vel vsucapio-
nis. & nō habet ratio hu9 nec de iure antiquo. nec de iure hodier-
no, vt l. si is qui rem. §. fi. ff. de fur. & l. si quis vxori. §. pe. co. ti. & ibi no.
Aut non percipitur cum alterius iniuria: & tunc aut illud lucrum
comitatur rem penes quemcunq vadat & habetur ratio eius tam
de iure antiquo, quā de iure nouo, siue sit iudicium bone fidei, siue
sit iudicium stricti iuris, vt d. l. venditor. de euict. & l. si quis vxori. §.
pe. de fur. & l. inde. Neratius. in princ. ad l. Aquil. & l. pe. de his qui-
24 bus vt indi. † Quoddam est lucrum, quod nō sequitur rem penes
quemcunq vadat, vt lucrū quod percipitur ex mercantia, vel ex
alterius hominis industria. Et hic aduerte, nam quoddā est lucrū
in quo natura rei plus operatur, quā hominis industria. vt in lu-
cro, quod percipit ex fundo, si colatur, & eius ratio habetur, vt l. si
25 fundus. §. j. ff. loc. & l. si in l. §. colonus. eo. tit. † Quoddam est lucrū,
in quo industria vt plurimū operatur, tunc quandoq illud lucrū
est incertum, quia ille, cui debebatur, non consueuit mercari, & tūc
non habetur ratio istius lucri, vt l. si sterilis. §. si cum per vendito-
rem. de acti. empt. Si vero consueuit mercari. & ex eo quod ex alia
sua pecunia cōsueuit mercari, apparet quasi pro certo, qd ex ea lu-
cratus fuisset, tunc habetur ratio lucri eius. vt d. l. ij. §. vlti. de eo
quod cer. loc. & sic videtur quod iura antiqua ab isto iure in aliquo
26 discordāt. ¶ † Quero iuxta predicta, vtrū illud, quod hac l. dicitur
quod interesse nō potest excedere duplū, habeat locum in malefi-
s ciis. s Glo. hic tenet quod sic. Una est glo. paruula. super versi. ca-
sibus. in princ. l. Alia glo. dicit idem super verbo contractib. circa
med. Contra istud videtur. l. inficiādo. §. j. ff. de furt. propter quam
legem aliqui excedunt ab ista gl. Tu dic istam gl. bene dicere. per
generalitatem istius litere. Non ob. l. inficiando. §. j. ff. de furt. quia
ibi nō petitur interesse, sed petitur pena, que est vt ipsum interesse,
etiam extra rem duplicetur, & etiam si est singulare. dum tamē vti-
27 litatē contineat, vt l. in furti. in princi. & quod ibi not. de furt. Nunc
t venio ad tertiam q. prin. † & quero vsq ad quantitatem t interesse
potest ascendere. Istam q. tangit gl. hic super ver dupli. Tu vero
dicas latius, aut queris de interesse conuento. & venit inquantum
est conuentū, vt l. si. de pret. stipul. & de verb. oblig. l. stipulatio ista.
§. alteri. Aut queris de cōmuni. & tunc regulariter totum venit. vt
l. Julia. in prin. ff. de act. empt. Fallit in casu singulari, vt l. Titius,
in fi. cum. l. seq. eod. titu. vbi non potest venire vltra duplum pretiū
conuenti. Aut queris de interesse singulari, & tunc aut illud, quod
debetur continet certam quantitatem, vel naturam respectu sui
vel adiuncti, & nō ascendit vltra duplum interesse communis vel
interesse conuenti, intelligendo in diuersis casibus, vt dixi s. circa
princ. secunde partis. Aut non continet certam quantitatem, vel
naturam, respectu sui nec respectu adiuncti, & venit inquantum in-
quantum illud fuerit, vt hac lege, in versiculo sancimus. ¶ Quero
u circa hoc, que est ratio differentie u ? Glos. tangit hic, super versi-
culo damnum. & ponit duas rationes. Prima est, quia in contra-
ctibus, qui habent certam quantitatem vel naturam, facilius po-
test apparere simplum, quam in cōtractibus qui continent incer-
tum. & ista ratio placet. Alia ratio ponitur, quia facilius est alicui
facere, quam dare, & ideo plus grauatur, argu. l. he opere. de oper.
liber. Uide gl. super versiculo damnum. Ista ratio secunda repro-
batur per doc. quia non procedit nisi in hominibus auaris. qui fa-
cilius sustinerent omnem laborem, quam darent aliquid de pecu-
nia. nam de iure cōmuni & de natura facilius est dare, quia omnis
labor corporalis quātumcunq paruus, maior est aliqua datione
pecuniaria. arg. l. in seruorum. in fi. ff. de penis. ¶ Uenio ad quar-
28 tam. q. princip. scilicet † qualiter interesse in iudicium deducatur.
Cynus tangit hic, & in multis errat. Aduerte ergo, & primo est vi-
dendum. an deducatur in iudicium per viam actionis. an per offi-
x cium iudi. x Et per hoc apparebit declarata glo. tua que ponitur
hic super versiculo, contractibus, circa fi. Et quedam glos dicunt,
quod per officium iudicis, vt l. si quis ab alio. in fi. ff. de re iudic. & l.
cum stipulatus sim. §. fin. ff. de verb. oblig. Dy. reprobat illam glo.
in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. & extra de reg.
iur. lib. vi. in mora. Ideo glos. hic videtur dicere, Aut in obliga-
tione est fieri, & interesse venit iure actionis, vt lege, stipulationes
non diuiduntur. §. Celsus. de verb. obli. l. si quis stipulatus sit Sti-
chum. §. fin. & l. quoties per alium. eo. tit. & l. fin. ff. si quis in ius voc.
non ierit. Aut in obligatione venit dari, & tunc si quidem in con-
tractibus nominatis. interesse venit officio iudicis. vt l. promissor.
de constituta pecunia. l. vnum. si cert. pet. & l. si seruum. in fi. de ver-
bor. obligation. Si ex contractibus innominatis, tunc venit inter-
esse per viam actionis. vt hic in glo. per l. primam. §. fin. ff. de rerum
permutatio. Assignat Cynus rationem: quia sicut illi contractus
innominati, non sunt faciles in obligatione contrahenda, quia re-
quiritur quod impleatur ab aliqua partium, nec implentur solo
consensu, & ita de facili non contrahitur obligatio, ita nec de facili
sustinetur. Petr. contra, vt refert Cynus supra, de rerum permu-
tatio. l. cum precibus. Sed veritas est illud, quod dicit Cynus,
probatur in l. naturalis. §. j. ff. de prescriptis verbis. Sed contra
y predicta oppon. etiam in obligatione dandi y ex contractibus no-
minatis. succedit obligatio ad interesse, vt l. liber homo. in fin. ff. de
verbor. obliga. glos. in l. Julianus. in magna glos. de actio. emptio.
dicit, Aut quis stipulatur dari sibi, & non succedit obligatio ab
interesse. Aut stipulatur alteri. & succedit obligatio ad interesse.
Petrus aliter dicit, cuius opinio. recitaui in dicta l. liber homo.
in fin. ff. de verborum obligationibus. Et Cynus ibi refert in illa
questio. circa fi. de interesse intrinseco. & extrinseco. Ego dico quod
gloss. tua dicit veritatem cuius occasione debes videre rationem.
Que est ratio. quod in obligatione facti succedit obligatio ad in-
teresse, in obligatione dandi non. Dico tibi stipulationes sunt in-
uente, vt vnusquisq stipuletur sibi pro eo quod sua interest, modo
in obligatione dandi, si promitto equum, interest tua habere equū
simpliciter. quantum valet, & ideo illud sine dubio est in obligatio-
ne. sed si promisi tibi aliquid facere, forte non interest tua, quātum
illud factū valeat, nisi constaret, & ideo non potes me precise com-
pellere ad factum, quia sic compelleres me vltra quam interesset
tua, ideo succedit obligatio ad interesse, quare dando tibi inter-
esse, liberor. Nunc ad propositum, si ego reperio obligationē dan-
di talem rem, in qua sit eadem ratio que in facto, succedit ibi obli-
gatio ad interesse, sicut in obligatione faciendi. Exemplum, vt si
stipulatus sum alij dari, nō interest mea forte in totum, forte, quia
non sum debitor illius, nisi in modica quantitate, ideo succedit
obligatio ad interesse, vt l. liber homo. in fine. Item si stipulatus
sum pecuniam mutuari, & non mutuetur. Nam licet mutuare, sit
dare, quia mutuum est, quod de meo sit tuum. vt l. ij. §. appellata.
ff. si certum petatur. non tamen interest mea simpliciter, & in to-
tum, ideo succedit obligatio ad interesse, vt l. si penam. de verbo-
rum obligationibus. Et circa ista dic plene, vt dixi in l. stipulatio-
nes non diuiduntur. de verbor. obligatio. Ueniamus ad contra-
ria secunde partis. Iuxta predicta est videndum, quando succe-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

dit obligatio ad interesse, an succedat statim post morã, an expe-
ctetur interitus rei. Dic vt in d.l.stipulationes non diuidūtur. in
quinta, ⁊ sexta question. ¶ Itē esset videndum vtrū succedat ob-
ligatio ad interesse, ita qd prima tollatur, alias duret vtraq;. Et si
duret, vtrum alternatiue, vel copulatiue, vel quomodo? Dic vt d.
l.stipulationes nō diuiduntur. de verborum obligation. in septi-
ma questione. ¶ Item esset videndum, vtrum quis precise possit
compelli ad factum. Istam questionē tangit hic gl. super versi. in
alijs ⁊ male loquitur. Dic vt d.l.stipulationes non diuiduntur. in
octaua questio. Item esset videndum, qualiter super interesse for-
metur libellus. Istam questio. ponit gl. ff. de act. emp. l.j. in princ. ⁊
ibi ponit gl. triplicem formam libelli. ⁊ hoc ponit etiam in l.ij. §. itē
si in facto. de verbo. oblig. Ego plenissime examinaui in lege stipu
lationes nō diuiduntur. in nona questio. Modo restat videre de
3 v. ⁊ vlti. questio. sc; qualiter interesse probetur[3]. Circa quod breui
29 ter dic, † quoddam est interesse conuentum, ⁊ istud probatur p in-
30 strumenta, vel per testes, vt l.fi. de pret. stip. † Quoddam est inter-
esse cōmune, ⁊ istud probatur per testes qui dicunt qd res cōmu-
niter tm̃ valet, ⁊ quod communiter cuiusq; interest, tantū dictam
rem habere, vt l.ij. §. de rescin. ven. ⁊ quod ibi not. Aduerte tamen
ad duo, q2 posito qd non faceres nisi articulum de communi va-
lore rei, per hoc nōn probares interesse directo, sed probares rei
valorem seu pretium, nam pretiū rei non est interesse, vt dixi. Tū
ex hoc sequitur pbatio interesse, q2 si res communiter tm̃ valet, er
31 gō cuiusq; communiter tanti interest eam habere. ¶ † Item ad-
uerte ad vnum, ⁊ videtur quod si vis probare pretiū, vel interesse
aa temporis preteriti, [aa] non debes te referre ad vnū diem, vel duos
dies, sed ad quamplures. Et ideo si faceres articulum, qd frumen
tum valuit isto anno, die primo Januarij tantum, nō est probata
intentio. Non enī debet probari ex momento, sed debes ponere in
bb articulo, ⁊ ante, ⁊ post, ⁊ per plures dies, vel ante diem tm̃. [bb] Ista
probantur in l.pretia rerum. §. nonnunquā alias. §. nonnullam. ff.
ad l.fal. ⁊ ibi plenissime. Itē aduerte. qd in articulo ponas etiā de
loco publico vbi talia consueuerunt vendi, vt plene dixi in d.l.pre
32 tia rerum. in prin. ⁊ in fi. † Est etiam secundum interesse singulare.
Et hic est aduertendum qd quidā sunt casus, in quibus iuratur
in litē, vt in actionibus arbitrarijs, ⁊ in bone fidei cōtra dolosum,
⁊ tunc probatur per iuramentum in litem, vt lege. in actionibus.
de in lit. iur. contra non dolosum. dic vt dicā ī. an alijs. Quāq; sunt
actiones neq; arbitrarie, neq; bone fidei, ⁊ tunc quandoq; veni-
tur ad petitionē interesse ppter contēptam iudicis authoritatē,
⁊ idē, quia probatur interesse per iuramentū in litem, vt ff. ne quis
eū. qui in ius voc. l.pe. §. j. ⁊ l.qui restituere. in fi. de rei ven. Quan-
doq; vero non venit cōtra eam ex iusta causa, ⁊ tunc contra dolo-
sum probat per iuramētum. vt l.super. §. an hoc interdicto. ff. quod
vi aut clam. ⁊ l.si quādo. ī. vnde vi. Si vero agitur cōtra non dolo-
sum, tūc oportet quod interesse vere probetur, vt hac l. Sed qua-
cc liter [cc] probatur glo. que est hic, hoc nos docet in glo. super versi.
subtilitatē. ⁊ vide gl. istam. Glos. vult qp dictum testis referatur ad
homines, qui essent eiusdē conditionis, cuius est ille qui petit in-
teresse, ⁊ sic sunt contestes ⁊ optime dicit glo. Et habemus pro ea
rationem no. in l.continuus. §. cum ita. de ver. obli. Sed si quilibet
testis interrogatus, quomodo scis? Respon. quia tantū mea inte-
resset, si essem illius coditionis, tunc quilibet testis esset singularis
in dicto suo, ⁊ quilibet deponeret de seipso. Debet ergo deponere
in genere, de quolibet hoie, qui esset illius conditionis cuius ipse
est. Jac. tamen de Aret. videtur dicere. qd si quilibet testis depo-
dd neret de seipso, probatus esset articulus, nā propter identitatē [dd]
artis, videt deponere de eodē, argu. l.nemo est qui nesciat. de duo.
re. Sed certe hoc non placet mihi, quia illa lex, que dicit qd iden-
titas artis facit videri idem factū, non habet locum, nisi quando
inter contrahētes sic est actum. alias eiusdē hominis factū, quan-
tumcunq; simile, nō videtur idem, vt l.si non sortem. §. libertus. ff.
33 de condand. † Ideo aduerte, in ista materia ad duo [ee] quādo for-
ee mas articulum de interesse singulari, tūc referas te ad vtilitatem,
non ad affectionē tantum hoc modo quod considerata qualitate
tui actoris, tibi vtile est habere dictum librum plus quam habere
ff centū. Non enim procederet [ff] articulus, qui diceret qd nollet ca-
rere dicto lib. pro centū, quia illud concludit in affectione, non in
vtilitate. Et illud interesse singulare ad hoc vt deducatur in con-
demnationē debet continere vtilitatē, vt §. dixi. ¶ Item aduerte,
quādo tu facis artic. super interesse singulari, quod tu facias arti.
de interesse cōmuni, vt sic liqueat iudici quod interesse singulare
quod petis nō excedat duplū interesse cōmunis, vt hac l. ¶ Vlti-
gg mo debes scire, [gg] quod etiam si de interesse nil esset probatū dire-
cto, sed tamen ex aliquibus coniecturis, ex officio suo iudex per-
penderet illud interesse, posset in isto interesse facere condemna-
tionem. hoc tenet Cy. ⁊ hoc probatur hic in tex. in ver. in alijs au-
tem casibus. Hoc probatur ī. de fruct. ⁊ lit. expen. l.non ignoret. ⁊
in fi. expressissime in l.super. §. an hoc interdicto. ff. quod vi aut clā.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Cum pro eo. Circa materiam interesse mercato-
ris quod iuste petatur ⁊ statutū possit illud estimare, vide Com.
consi. cxxxix. incip. Laicus. circa fin. Item not. quod interesse lucri
cessantis debet iudex estimare ex suo officio, secundum Barto. in
l.j. C. de colle. illici. lib. xj. ad quod vide Jas. in l.iij. §. fi. ff. de eo quod
certo loco. vbi etiam dicit quod tale interesse probatur per conie-
cturas ⁊ verisimilitudines.

b ¶ Materiam. Et de materia huius legis, vide Innoc. in c. sacro
de senten. excommunic. ⁊ hoc statim allega. Barto. in versi. exem-
plum. dedisti mihi damnum. ibi, ad rationem. Jaco. de Aret. tunc
concludit, an in cōtractu emptionis, ⁊ venditionis veniat factum?
per Bart. in l.stipulationes non diuidun. de verbor. obliga. ⁊ in l.j.
de actio. empt. ⁊ in l.certi condictio. in princip. si cer. pe. ⁊ vide no.
per Baldum hic.

c ¶ Dico sic. Opponit Bartolus, in premissis ad istū textū. Quid
tamen de hoc sentit. Bald. vide per ipsum.

d ¶ Oppo. tertio. Vide Bald. hic in versic. iiij. oppo.

e ¶ Glo. sol. Interesse singulare non potest excedere duplum con-
uenti, interesse conuentum, interesse conuenti. ⁊ ī. proxim. in versic.
item oppo. dixi etiam latius ī. ea. l. in ij. questio. princip. ⁊ per Bal.
hic, in versic. quero vtrum ista ratio. ⁊c. cum versi. seq. interesse non
tantum intra rem, sed extra rem, non potest excedere duplū. Bal.
hic in versic. oppo. ⁊ vide Bald. hic in versic. quanto.

f ¶ Extra rem. An veniat in cōsideratione interesse extra rem, vide
latius per istum ī. ea. l. Et an isto casu quando res male traditur,
interesse possit excedere, vide Bald. in vj. oppo.

g ¶ Lege Titius. Vide ī. ⁊ aliter videtur illum text. intelligere
Bald. hic in versic. vj. oppo.

h ¶ Et quero quotuplex. Quotuplex est interesse, cōcludit sequen-
do opin. Dyn. triplex, scilicet singulare, commune ⁊ conuentum.
Quomodo autem distinguatur interesse singulare ab interesse
communi, vide Bald. §. ead. l. Et quotuplex sit interesse, vide hoc
in princip. per Bald. ⁊ Bald. in l.traditio. in iiij. quest. §. de actio.
empt. ⁊ ibi de quo interesse intelligatur, si in libello peto interesse.

i ¶ Pretium rei. Bald. hic saluando glos. dicit quod largo modo
dicitur interesse, per eundem in l.j. §. de his qui a non do. Item an
expense dicantur pretium, vide Barto. ⁊ ibi scripsi in l.quidam. §.
quibus. de condit. ⁊ demonst. in §. quidam ita. ⁊ Bald. in l.termi-
nato. infra de fruct. ⁊ lit. expend.

k ¶ Extra rem. Not. quomodo cognoscatur interesse intra rem, seu
intrinsecū ab extrinseco, ⁊ Bal. hic in versi. iij. opp. ⁊ ibi ponit quid
differt interesse intrinsecū a qualitate intrinseca. Ponit etiam ibi
in ver. quero igitur quid dicat interesse extrinsecū. quod no. ⁊ vide.

l ¶ Extrinseci. Vtrum debeat haberi ratio in iudicio interesse ex-
trinseci, adde quod not. ea. l. ⁊ per Bald. hic.

m ¶ Quodam est. Ex his que hic Bart. dicit, colligūt quidam mo-
derni duo valde not. quod l.liber homo. §. fi. hic allega. non habet
locum in specie debita, sed solum in quantitate. Secundo d.l.j. §.
fin. de eo. quod totus ille titulus non habet locum, quando certa
species esset certo loco reddenda, sed solum quando quantitas;
sic interesse ratione loci, non habet locum in interesse extrinseco in
specie, sed solum in quantitate, quod not. And. Barb.

n ¶ Non factum. Adde l.nummis. de in lit. iur. ⁊ hic adde Bart. in
l.si pena. de verb. oblig. ⁊ not. etiam Bald. in l.cum alleg. §. de rei
vide Bald. hic in verb. quero quare gloss. ⁊ Bart. in l.iulianus [illegible]
actio. empt.

o ¶ Transfertur dominium. Vide plene Bartol. in l.rebus [?]
qui. ff. commo.

p P. PAV. P. ¶ Interesse extrinsecum. Et quod non habeatur ra-
tio talis interesse extrinseci, nisi in pecunia, nō in frumento ⁊
similibus, vide Jason. in l.nummis. de in lit. iur. ⁊ per hec decidit
questio de eo, qui erat debitor alicuius in corbes centū frumenti
certo die ⁊ quia nō soluit creditor eo recidit de iur. emphy. q. non
potuit eos soluere dño vt tenebatur non potest tale interesse pe.

q ¶ Arg. huius. l. vide gl. ⁊ Bart. in l.stipulatio ista. ff. de verb. obl.

r ¶ Lucri. Vtrum in interesse habeatur ratio lucri, vide quod no.
Bal. in l.fi. in princ. §. de fur. ⁊ per Bar. hic ver. sequit gl. super ver.
veteres. Bar. in l.nummis. de in lit. iur. ⁊ hoc etiā Bal. in [?]
adde quod Pet. de Anch. in cle. j. de vsur. §. sane. refert quod Lau.
ibi querit, si quis tenetur mihi dare centū in termino, ⁊ nō soluit
an damnū emergens possum petere ratione more? Et [?] quod
sic non autem lucrum cessans. Subdit etiam dominus Pet. quod
imo etiam credit lucro cessante, si talis erat mercator, qui cum pe-
cunijs cōsueuit negotiari, alias secus si persona esset talis que re-
tinuisset in arca. alleg. no. per Cy. in aut. ad hec. §. de vsur. Et vide
no. hic, ⁊ quando habeant rationes lucri cessantis adeo quod agi
possit, vide per Bart. in l.si constante. §. quoties. ff. sol. mat. ⁊ vide
casum no. in l.sociū qui in eo. ī. pro so. qui forte non est alibi secun-
dum Jmo. in l.insulam §. vsuras. ff. soluto matrimon. Joan. Cal. in
repe. c.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

repe. cap. nauiganti. de. vsur. Et adde hic, que habes in l.iij. §. labeo. de acqui. pos. & vide l. si is. §. fin. vbi heres. ff. de vsur. adde vt per Rom. consi. cj.

s ¶ In maleficijs. Utrum in criminalibus & maleficijs interesse possit excedere duplum facit quod no. Bal. hic in ver. restat querere.

t ¶ Quam quantitatem. Usque ad quam quantitatem interesse possit ascendere, adde quod not. istud §. in ead. l. ad hoc vide Bal. hic, & vide in versic. quid si promitto, & ver. quero si centum.

u ¶ Ratio differentie. Rationem differentie quare interesse non possit ascendere duplum in gloss. ibi, continentibus certam quantitatem, vel scientiam de quibus hic in text. sed in contract. continentibus certaz quantitatem & naturam potest excedere.

x ¶ Officium iudicis. Un interesse petatur per actionē vel officiū iud. adde quod no. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in r. & rj. op. de ver. obli. & vide oino in l. j. ff. de ac. emp. & que ibi Bar. & doc.

y ¶ Obligatione dandi. An in obligatione dādi succedat obligatio ad interesse, per Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in rj. & rij. app. cū seq. de ver. obl. per Bal. hic, in ver. ij. queritur. ver. sed opp.

z ¶ Probetur. Vide Bal. hic ver. quero quomodo probetur interesse. & adde in hac materia, quod aliud est interesse, quod etiā contra non dolosum probatur per iuramentum, vt not. Bar. in l. j. in prin. in v. q. ff. quemad. te. ape. vide quod ibi scripsi. & per Bart. hic.

aa ¶ Temporis preteriti. Ad probādum valorem frumenti in preteritum, adde Bart. in l. ij. §. de rescin. ven.

bb ¶ Actiones. Qualiter autē probetur lucrum cessans, vide Bal. hic in versi. vj. queritur qualiter probetur, &c.

cc ¶ Sed qualiter. No. de interesse singulari probādo per testes. adde Bar. in l. nemo. in fi. de duo. re. & vide qō no. post bar. in l. in hac. ff. de dam. infec. & dicit hic Bal. quod reddere debet testis causam sui dicti etiā non interrogatus. Facit quod no. Bar. in d. §. cū ita.

dd ¶ Identitatem. Adde Bart. in l. ij. §. de rescin. ven. & sequitur hic etiam Bald. in verb. quero qualiter probetur singulare interesse. Vide tamen eundem Bald. in vj. q. in versi. pone.

ee ¶ Ad duo. Et tenet Bart. hic, quod licet interesse sit probatum per vnum testem, non poterit deferri iuramentum in supplementum probationis.

ff ¶ Procederet. Contrarium videtur sentire Barto. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ultimo. Istud dictum sequit' Are. consl. xxiij. & vide eundem Are. in l. cum seruus, ad fi. de ver. oblig. Adde ter. sing. in l. j. C. de colon. illyric. lib. xj. & ibi no. Bar. & refert Are. in l. diuortio. §. si merces. ff. solut. mat.

gg ¶ Scire. Not. quod licet non probetur directo, tamen iudex ex officio iudi. potest condemnare, quod bene not. & sic not. quod vbi difficilis est probatio, sufficit per coniecturas. Et ita alleg. Bal. in auth. quas acti. C. de sacr. sanct. eccl. Imo. & dicit Bald. in l. si quis in hoc genus. de episc. & cle. quod tortura facta in camera, probatur per indicia & coniecturas. Imo alibi videtur dicere Bal. quod vbi est magna difficultas probationis, statur iuramento. maxime si est parui premidicij secundum eum in l. qui accusare. de eden. Et ad dictum Bar. bene facit l. si id quod ex Pamphila. §. fi. de leg. ij. & ibi Bar. & idem Bal. in l. traditio. §. de acti. empt. vbi vide. & etiā probatur interesse per cōiecturas, vt not. Bal. in l. super. per Bal. hic in ver. vj. qualiter. vide tamen quod dicit Bal. hic. in fi. an vltimis verbis. & dixit Bal. in l. fi. ad fi. de fru. & lit. expē. quod interesse etiam fructuum, probatur per coniecturas predictas. Adde per Fed. in consi. crir. adde no. per Bar. per illum text. an l. non ignoret. de fruc. & l. t. expen. & tex. & Bar. in l. si traditio. §. de act. emp. & Bal. ibi aliter loquit. Adde quod per vnū testē de visu & plures de auditu probat metus seu impressio, secundum Bal. consi. xiij. lib

---

Si à non competente iudice iudic. esse dicatur. Rub. XLVIII.

LEX I.

z ☞ Sententia lata a iudice, nō super eo quod est sibi commissum, sed super alio quod pertinet ad causam, incidenter valet.

a **Iudex.** [a] Continua Rubr. quia quandoque sententia est nulla propter defectum iudicis incompetentis, ideo de hoc hic ponit. Dominus, totus iste titulus istud intendit. † Sententia a non suo iudice lata, est ipso iure nulla, hoc dicit. Oppon. de. l. ediles. & item sciendum. de edil. edic. & §. de ordi. iudi. l. j. de iudi. l. quoties. Huius timore gloss. dicit hic, † quando iudex iudicat super alio, quam super eo, quod est sibi commissum, est aduertendum, quia quandoque illud pertinet ad causam commissam incidenter, vel per modum antecedentis, vel per modum sequentis, & tunc iudex de istis potest pronūciare, vt l. contraria. & hoc est, quod vult hic text. dicere ibi, quam quod ad eam rem pertinet, sufficit enim, vt pertineat ad rem sibi commissam. † Si vero est prorsus extranea, tunc iudex non potest cognoscere, nisi in duobus casibus, per modum reconuentionis. vt l. cum Papinianus. authen. & consequenter. C. titu. iij. Item per modum prorogate iurisdictionis, vt l. ij. §. sed si iudex. §. de iudic. & l. de qua re, §. j.

ADDITIO.

a ¶ Iudex. Limita totum istum titulum, nisi captus suspectus esset de fuga. Ita dicit Alexā. vbi vide in l. cui iurisdictio. de iu. om. Adde secundum Paul. de cast. quod si delegatur causa appellationis, censetur delegata causa nullitatis sententie, vt dicit not. Arch. in cap. j. de capel. mo. lib. vj. super verbo, partium. non sic econuerso. Et predicta habent locum in sententia diffinitiua. Sed si appelletur ab interlocutoria, & cōmittatur alicui causa appel. non censetur cōmissum negotium principale, nisi si dicatur expresse, & ita dicit se vidisse seruari in Romana curia.

LEX II.

Si militaris. Sub precedendi summario continetur, & reuoco in dubium.

a † An iudex delegatus super proprietate posset cognoscere super possessione. Inter gloss. nostros fuit contentio. Finaliter gloss. determinat & bene, dic vt in gloss. not.

LEX IIII.

1 ☞ Litigantes coram non suo iudice credentes ipsum esse suum iudicem. prorogatio iurisdictionis impeditur.

2 Confessio facta coram non suo iudice an valeat.

a **Et in priuatorum.** [a] Sub eodem summario continetur.

1 † Oppon. litigando coram non suo iudice, videtur prorogari iurisdictio, vt l. ij. circa princi. ff. de iudic. ergo valet sententia. Solu. intellige quod hic litigabant credentes ipsius esse suum

2 iudicem. & sic error impedit prorogationem, vt d. l. ij. ¶ † Quero

b quid in confessione facta [b] coram non suo iudice, an valeat? De hoc habemus text. in c. at si clerici, extra de iudi. & dicit quod non

3 gloss. inducit hanc l. in argu. ad questio. † quod ille qui est excommunicatus ab aliquo iudice, & appellauit, desinit esse excommunicatus, quia per appellationem desinit esse suus iudex, sententia ergo eum non adstringit, vt l. j. in fi. ad turp. Nec obst. quod dicit

c gloss. [c] quodquidam dicunt, quod sententia excommunicationis trahit secum executiones, & ideo non potest appellari, quia etiam sententia vltimi supplicij trahit secum executionem, & tamen potest appellari, & extinguitur effectus sententie, scilicet quo ad istum, vt l. qui vltimo. ff. de pe. Et ff. de inuff. test. l. si quis filio & heredato. §. irritum. de test. l. j. Ista gloss. dicit contra casum c. pastoralis. [d] extra de appel. Non obst. quod dicit gloss. de sententia vltimi supplicij, que trahit secum executionem, sicut sententia executionis, quia natura eorum est diuersa, quia sententia excommunicationis non est perpetua, sed dicitur cōditionalis seu medicinalis donec quis purget contumaciam, vel emendet offensam, vt in c. cū medicinalis. de sent. excom. lib. vj. Sed sentētia vltimi supplicij est perpetua, & mortalis, ideo facilius permittitur appellatio.

d

ADDITIONES.

a ¶ Et in priuatorum. Innoc. in c. per inquisitionem. de elect. limitat quod tenetur illi stare, nisi probet errorem. Joan. And. limitat, iurisdictio illius iudicis erat talis, que non poterat prorogari, alias secus in tit. de contu. §. sequitur, versic. quinto credo de ista confessione. Andre. Barb.

b ¶ Confessione facta. Probatur in l. diuus. de cu. reo.

c ¶ Dicit gloss. vide Bart. in l. cum stipulatus sim mihi a proculo de verb. oblig. latius per Bart. in l. qui vltimo. de pen. & adde ca. si cui. de senten. excommu. in vj.

d ¶ Pastoralis. Et ibi per Inno. & Joan. And. in c. preterea. eo. tit.

De pœna iudicis, qui malè iudicauit. Rub. XLIX.

¶ Continua vt in gloss. Sicut Rub. habet duas partes ita in text. ponuntur due leges. De secunda parte rubri. loquitur l. j. & l. ij. loquitur de prima parte rubric. sed authen. nouo iure. loquitur de vtraque. ideo legimus eam in fin.

LEX I.

1 ☞ Aduersario principali, potest dari pecunia, vt patiatur contra se ferri sententiam, si litiget per calumniam. & num. 2.

3 Reus corrumpens iudicem, vel procuratorem actoris, amittit causam, sicut econtra in actore.

a **Constitit.** [a] Hec est lex subtilis & vtilis Bre-

1 uiter dicit. † Qui corrumpit iu-

b dicem, [b] vel aduersarium non principalem, perdit actionem. hoc dicit. ¶ Not. quod qui corrumpit iudicem vel aduersarium non principalem, amittit causam.

c ¶ Opponitur, quod idem sit causa publica, & fiscalis. [c]

ergo hoc superfluum contra. §. quibus. in j. constitutione huius libr. Huius timore exponit gl. publica ciuitatis alicuius. Ista expositio videtur contra l. cū qui vectigal. de verbo. signific. vbi publica ponitur impropprie. vel dicūt quidam, publica ciuitatis Ro. que differt a fiscali, postq̄ fuit trāslata potestas in principē. aliud est Respublica Rom. scilicet Ciuitatis, aliud est res fiscalis, scilicet totius Imperū, vel hic ponitur publica, ad est, criminalis, tene
d quamus. Ulterius op.ᵇ †z videtur qꝺ licet dare aduersario meo
a pecuniā vt l. fratris. §. de trāſ. Due sunt sol. in gl. Una, q̄ ibi loquitur de aduersario p̄ncipali. hic vero nō loqtur de aduersario principali, sed de proc. vel aduoc. quē nō licet corrūpere, z ista est verissima. Alia ponitur in fi. vt distinguamus. Aut datur aduersario, vt a lite recedat, z desistat. z licet, vt in contrario. Aut vt patiaſ se succumbere, z nō licet, vt hic, z vide glo. Est ne vera ista solu. Azo. in tit. de collut. detegē. tenet qꝺ regulariter licet corrūpere aduersarium p̄ncipalē. fallit in causa libertatis, vt in illo titu, z tit. ad l. visel. Itē fallit in causis popularibus, vt l. cū qui. §. in popularibus, de iureiur. Itē fallit in causis spiritualibus, vt extra in tit. de collut. dete, in alijs casibus licet aduersariū corrūpere, vt patiatur contra ferri sentētiā, immo debet iudex ferre sententiā secundum quod partes volūt. Text. est in l. si cōuenerit. ff. de re iudi. z predicta vera in ciuilibus, in criminalibus. j. tangam. Redeo ad ordinē. z gl. opp. quod aduersario p̄ncipali nō licet dare, vt l. in summa. ff. de cōdi. inde. Sol. illud, qꝺ dixi, est verum secundum gl. nisi aduersarius litiget per calumniā. quia tunc sibi licet dare, z vide gl. ista solu. z contrarium nihil ad hanc legem. Nam si quidem queritur vtrum

doque inter omnes opinio.est vna, que ab omnibus communiter
d approbatur^r & communiter obseruatur,z tunc si elegit aliaz opi. non bonam punietur eo modo,quo dictum ſ.q; minime sunt immutanda.ꝛc.vt l.minime.ff.de leg.z l.ſi de interpretatione.ff.eod. ti.si vero sunt opin.ita fortes quod quandoqz obseruatur vna,z quandoqz seruatur alia,vt in opinione que est in materia compẽdiose facta per verbum commune.tunc iudicem putarem excusandum,quia errauit errore probabili.imo propter opin.lex dicitur incerta.vt habuistis no.in prima const.C.ſ.gbus.Et pro hoc tunc facit quod not.in l.j.ſ.de iur.z fac.igno.Ultimo querit gloſſ. an istud,quod datum est iudici possit repeti,dicam statim super ista authen.que sequitur.

ADDITIO.

a ¶De eo qui pretio.Et adde ꝙ error ex causa probabili,facit ꝙ iudex non tenet^r in aliquo,parti lese.gl.est no.r.q.iij.c.temerarium.
b ¶Oppo.Et videtur no.quod si iudex interponat decretũ actui ipso iure nullo,non facit litem suam,fm Bal.in l.j.de tu.z ra.dist. nde tamen quod no.Bal.in l.erigendi.de procur.
¶Religioni iudicantis.Hoc est verum,niſi illius sententie facta esset executio,quo casu tenebitur etiam in toto interesse,z in tota estimatiõe litis,per id qđ no.Bal.in l.obseruare.ſ.pficisci.in xvi. q.ꝙ diri in l.j.ff.de app.posuit z Bal.in l.pe.ſ.de pac.qũ iudex teneatur,si eius sentẽtia est nulla,z vide ſ.z ibi not.z vide Bald.z Bar.si iudex exceptionem admittat debite,vel indebite pũctiat se iudicem cõpetẽtem.an teneatur ad interesse totius cause.¶De dictis adde qđ dicit Bar.in consi.incip.in questione presenti considerandum.z per interlocutoriam ipso iure nullam dicitur pars grauari.saltẽ de facto,z per appellationẽ ab ea,cã deuoluntur ad superiorem.alleg.Inno.z Jo.And.in c.delicto.de appella.z diri ſ.quando sententia est nulla,vide Bald.in l.ſi vt proponis,quo.z quando iudex.Et adde hic qđ vbi sunt opi.non est recedendũ ab opi.gl.saltem in consulendo z in iudicando,z ob hoc dicit Bald. in l.j.de vulg.z pup.z ibi Jnno.sepius consuluisse pro gl.z no.Ja. Buc.in l.ſ.qui pro sua iurisdictio.z Bal.hic in l.ſi.z ꝙ no.Cy.in l.j.C.de act.z obl.in j.opp.in fi.z Ang.in l.ij.ff.de accuſ.z Bart.in consi.incip.Andreolus.z Jo.And.in c.j.extra.de const.z Inno. in c.ne innitaris,eo.ti.Et dicit Bal.in l.ij.in prin.ſ.de sen.que sine cer.quantita.ꝙ in dubijs ordinaria opinio est tenẽda.Et de materia vide p do.Abb.in c.j.de re iud.Et adde Bal.in c.j.ſ.iudices. de patr.fir.Multa ponit in hac materia,vide,z adde ꝙ in dubijs cõis opinio est sequenda,niſi notorie male dicat,vel rationabiliter cõuinci possit,ꝙ iudex bonus acutissimi ingenij estimabit, secundum Jo.And.in c.j.de consti.per c.capellanus.de feri.z ibi ad hoc.Abb.Mod.a'leg.Li.C.de veter.in.enucl.z quod no.Inno. in c.cum speciali.de appel.quam partẽ tenere debet iudex quando sunt opin.hinc inde.quod dicit Bar.in l.quod Neruа.ff.depositi.z adde Bart.in l.cuin prolatis.ff.de re iud.z latius per Bart. in questione sua iudex per imperitiam.adde ad hoc quod not.dicit Barto.quod sententia lata inter opiniones dubias,valet,sed per appellationem rescinditur,si contrariam conscientiam iudex appellationis habeat.ita dicit not.Bart.in l.iij.ſ.hoc autem iudicium.in vlti.versic.ff.de damn.infect.Bene facit.l.fin.z ibi glos. Bart.z Bal.ff.quod cum eo.z adde quod not.dicit in l.cum prolatis.post Jnnoc.in c.ne innitaris.de consti.z not.Mod.in l.ſi expressim.de appel.Adde que not.Mod.z do.Abb.in c.j.de re iud. dicit Joan.And.in c.capellanus.de ferijs.per ter.tamen tenet ibi glo.quod ille,qui facit contra legis preceptum.in cuius intellectu sunt opin.non peccat, immo excusatur ab omni culpa.quod not. z hic adde Bal.in l.mãcipia.ſ.de ser.fugi.Et id quod diri ſ.quod sententia lata inter opi.dubias tenet. Dic quod etiam tenet,etiam si post constitutionẽ fuerit declaratum talem opinionem malam esse. Jta dicit Bal.in l.ſi.ff.de iust.z tur.Et dum diri opin.sequendam.allego primo illud Catonis, Judicium populi nunquã contempseris vnius.l.j.ff.de officio questo.in ver.ſi crebrio. apud veteres opin.est.z in l.j.ff.de na.z l.athletas.ſ.j.ff.de his qui no.infa. cin charitatis.xxvj.distinct.ca.de quibus xx.distinct.c.quidam.de penitẽ.z remiſ.z Jnnoc.in c.ne innitaris.de consti.glos.in c.j.de postul.z ela.in vj.Bald.in l.observare.ſ.proficisci.ff.de offic.pro con.z in l.athletas.z Ange.in l.cum prolatis.ff.de re indic.Et in dubio est tenenda opinio,per quam omne cuitatur peccatum,cle. grim.de verb.signific.z inuenis.de sponſ.ca.vnico.de seruti.z dum dictum est, quod tenenda est opin.glos.adde quod de accuſ.dicit. Bart.in l.j.ff.de concuſ.z ibi diri post eum.z vide de communi opin.in consi.lij.z consil.cccl xvj.z etiam de limitatione communis opin.quando non sit tenenda,vide in consi.collegij Pap.Et adde quod licet Bart.in l.ambiguo.ff.de re.dub.quod quando vna lex habet plures lect.non licet sumere arg.ab ea.niſi ab alia l.vel opi. firmetur.tamen dixit Bart.in prima constit.Cod.ꝛc.in versi.item oppo.dicitur hic,ceteras quod iudex sententiando secundũ opin. non dicitur continere expressum iuris errorem.vide per eum,

d P. PAV. P. ¶Communiter approbatur. Qualiter istud procedat vide ono multa que habes addita in Berta.in versi.cõmune.

AVTHENT.

1 ¶In delictis non est locus penitẽtie,niſi sint occulta,vt facilius manifestentur.
2 Periurium non potest argui,niſi iuramentum fuerit necessarium.
3 Qui dedit pecuniam iudici vt iudicaret pro se,vel vt eum secundum iustitiam expediret,non potest eam de iure nouo repetere.

a ¶Quo iure. [a] Diuidit in duas partes principales. In prima loquitur, qñ aliquis arguit iudicẽ de corruptela z probat.Secundo quando arguit,z non probat.Secunda ibi,sed si datũ. Prima subdiuiditur in duas partes, quia primo dat modum arguendi.Secundo punit corruptum.Secunda ibi,sed qui accepit. Secũda pars subdiuiditur in tres partes. Primo,ponit qualiter puniatur ille,qui non probauit. Secundo qualiter puniatur ille, qui sacramentũ purgationis subire noluit. Tertio,permittit partes post sacramentum de nouo conuenire. Partes videbitis in litera. Secunda ibi. Sed si persona. Tertia ibi,sed si quis litigantium. Primo oppo. † quod in delictis non sit locus penitentie.vt de fur.l.qui ea mẽte.Sol. Fallit in casu huius authẽ.vt ista delicta ita occulta manifestentur facilius. Item opp.dicitur hic confiscatis bonis,contra de bon,dam.authẽ.bona damnatorum.z in authẽ. vnde sumitur.vnde dicit glos.fallit hic. Tu dic quod ibi loquitur in his, qui post sententiã mouentur. hic in alijs qui superueniunt post sententiam.vt j.dicam z diri in l.j.ſ.de bon.dam.Item oppo. dicitur hic,quod ille,qui probare nõ potuit, punitur.contra a.ff.ad
2 Tur.l.j.ſ.j.Sol.vt in glos.Ultimo glo.opp.z videtur † quod periurium nõ possit arg.vt l.j.ſ.de reb.cre,ſo.hic fallit in isto iuramẽto necessario.Simile in l.admonendi.ff.de iureiur. ¶Ultimo quero,
3 † vtrum pecunia data iudici possit repeti. [b] Hoc examinat glos.in l.iij.in fin.ff.de cond.ob turp.cau.Tu dic tria verba,si loqueris de iure antiquo, aut quis dedit pecuniam iudici,vt iudicaret pro se, z nõ potest repetere, quia etiam ex parte sua versatur turpitudo, vt l.ij.Si pecuniam dedit iudici,vt eum secundum iustitiam expediret.tunc turpitudo versatur ex parte iudicis,sed ex parte dãtis, non, merito repeti potest,vt l.penult.ff.de condi.ob tur.cau. Sed si queris de nouo iure,tunc nullo casu habet iudici dare,vt in authẽ.vt litigantes iurent.circa princip.tunc non liceret repetere.[c]
c quia etiam ex parte sua versatur turpitudo.Hic dicitur,dedit.vel
4 promisit. † quero, quid si non dedi vel promisi pecuniam.sed pro
d misi eum seruare indemnem [d] tempore syndicatus? Cogita tu de Digesto nouo, quia hoc anno diri z forte in l.ſi quis vroi.ſ.ſi furtiuũ.de furtis,diri in l.ſi a reo.ſ.illud quod vulgo.ff.de fideiuſſ.

ADDITIONES.

a ¶Nouo iure.Vide Bart.in l.transactio.C.de transac.z per illum text.dicit Barto.in l.iij.ſ.fin.ff.de condi.ob turpem causam.z in l. non omnes.ſ.fin.ff.de re indic.z quod potest fieri statutum, videlicet quod pena remittatur consortis.
b ¶Possit repeti. Et quid in testamento,vide Bartol.not.in l.j.in princip.ff.de fal.adde glos.in l.ij.ſ.eod.
c P. PAV. P. ¶Non liceret repetere. In contrarium vide Jaſ.in l.j.ff.de condi.ob turp.cau.vbi etiam ponit de eo quod dicit Bar. in fi.de promissione constet iudeum iudicem.
d ¶Seruare indemnem.Tene meum singulariter dictum quod iudex potest petere sibi cauere de indẽnitate, propter syndicatum. vide Bald.in l.j.ſ.de condi.ob turp.cau.z ibi habes post Barto. remissiue.ff.de condi.ob turpem.causam l.j.

Sententiam rescindi non posse. Rubr. L.

LEX I.

a ¶Neque suam. [a] † Sententia, per quam re
1 scinditur propria sententia vel predecessoris,est ipso iure nulla.hoc dicit. ¶Opp. supra,si aduer.rem iudic.per totum de precib. Imper.
2 offer.authẽ.que supplicatio.Dic † quod quandoque quis vult reuocare sententiam proprio motu,z tunc non potest. Et ita loquitur niſi sit sententia interlocutoria, vt l.post sententiam, supra de senten.z ff.de re iudi.l.quod iussit. Sed si vult omnia reuocare,remedijs proditis a iure, potest. Sunt autem illa remedia, in integrum restitutio, supplicatio,z appellatio,z nullitas, z exceptionis obiectio. Et vide gloſſ.que hic ponit notabiliter.

ADDITIO.

a ¶Neque suam. Istum titulum limita secundũ Jnno.in c.sacr.de sent.excom.z diri post Bar.in l.qđ iussit.ff.de re iud.z limita quod sententia.que est lata ex priuilegiatis probationib^9 nunquã transit in rem iud.Ita dicit Ang.hic alleg.Inno.in c.tua nos.de cohabitatio.cler.z multe.Idẽ si lata ex presumptione.l.ſi quis adulterii.ſ. de adult. Rom.ponderat esse casum in l.admonendi.ff.de iureiur.

z vbi vide. Adez si sit talis que si seruaretur, verteretur in periculū anime, Bl. est sing. in c. inter monasteriū, de reiud. z Ro. vbi. s.

LEX II.

1 ¶ Exceptio peremptoria potest opponi vsq; ad sententiam z nu mo 2

1 PEremptorias. †Exceptio peremptoria si non admittitur, sententia
a non rescinditur, a nisi restitutionis, vel appellationis re
2 medio. hoc dicit ista ler. ¶ † Ro. quod exceptio peremptoria po
3 test opponi vsq; ad sententiam. ¶ Not. quod † si omittatur, ꝓpter hoc sententia non est nulla, nisi rescindatur per appel. vel restitu tionem. Ro. quod dixi in summario. ¶ Opp. de l. fi. ff. de except. de l. Pomponius, §. rati. ff. de proc. Sol. Aliud in exceptione dilato ria, vt ibi, aliud in peremptoria, vt hic, qđ dic vt plene dixi in l. ex
b ceptionem. s. de proba. ¶ Secundo oppo. b z videtur qđ post de dicita testificata non possit opponi exceptio, vt in auth. at qui se mel. s. de testi. Bl. fatetur, z hoc est verum in exceptione, que pba tur in instrumēto, sed si deberet probare per testes, nō admitteretur post dedicita testificata. vide gl. Hec gl. non dicit verū, qz ex ceptio siue debeat probari per testes. siue per instrumenta potest opponi post dedicita testificata. Nec obstat auth. at qui semel. qz verum est. qđ post dedicita testificata non admittuntur testes sup eisdem articulis, sed in alijs sic, qz non est ibi timor subornatiōis, vt dicam ibi. z l. per hanc. ſ. de appellatio. ¶ † Quero quid si op
4 c posui exceptionem, z in ea succubui, an illud idem possim post in iudicio deducere. per modum actionis? gl. z Cy. tangunt hic. ego dixi plenius in l. qui Rome. §. duo fratres. ff. de verborum obligationib.

ADDITIONES.

a ¶ Rescinditur. An sentētia possit rescindi, vide in l. qđ iussit. ff. de iudi. in prin. z in l. eleganter. §. si post. de cond. indeb.

b ¶ Secūdo op. An exceptio peremptoria possit opponi post sententiam, vide Bar. z ibi diri. l. si duo. §. si quis iurauerit. de iureiu. vide Spe. in ti. de. exceptio. z replic. §. d. ver. post suiam. cū seq. z ad hunc potest opponi de l. si queramus. ff. de testi. vbi vide not. z qđ debet opponi exceptio peremptoria, ibi vide. z no. verbū p Bart. in l. prescriptio. de excep. Adde Pet. de anc. consi. vj. vbi de excepptione inuentarij. z Pau. de cast. consi. clxij.

c ¶ Opposui exceptionem. Vide Bar. in simili. per istum text. in l. properandum. in prin. s. de iudicijs. z adde Bart. in l. officium. de rei vendicatio.

LEX III.

a IMpetrata. a Nota quod per rescripta nō possunt rescindi sententie iam late. Simile habetis in l. causas. s. de transactio. Et per
tuta in ciuitate, z postea additur in fin. quod habet locum in preteritis. presentibus. z futuris. illud non extenditur ad ea. que per sententiam sunt determinata. per hanc l. z per similes. Plene dixi in l. omnes populi. ff. de iusti. z iu.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Impetrata. An autem si lata sententia que transiuit in rem iudicatā petatur remissio, z princeps concedat. sine tamen clausula non obstāte. an valeat remissio. quod in supplicatione fit significatū principi eam transiuisse in rem iudicatā. vide omnino que scripsi ad Barto. in l. idem Vlpianus. §. fin. ff. de excusat. tutor. Vide Felyn. in c. super literis. de rescrip.

De fructibus & litium expensis. Rubr. LI.

¶ Continua vt in gloss.

LEX I.

1 FOc fructuum. Nota, quod fructus intelligūtur deductis
a expensis. † Quid dicam? Aliquis locauit fundum colono, a z ille promisit reddere medietatem fructuum, an colonus ante omnia deducat expensas? Hic videtur casus quod sic. Contrarium est veritas. Iam hoc videtur actum, vt illam medietatem fructuum habeat pro opere, z labore suo. vt l. cum duobus. §. si in cocunda. ff. pro soc. z tangitur hic per Jacob. de Aret. z in l. in fructus. ff. de rei vendic.

ADDITIO.

a ¶ Colono. De colono adde Bart. z Bald. in l. fructus. ff. solmat. z Spec. idem sequitur in tit. de lo. §. postquam. ver. quid si tibi locaui. alleg. Bald. in d. l. fructus. in fi. z adde Bald. in l. si in addenda. in repet. antiquis. z in l. si a domino. §. fi. de peti. here. z Cy. in l. §. pro soc. in fi. z quod ibi Bal. in l. iij. q. z Jmo. in c. tua nos. de decimis.

LEX II.

4 ☞ Instantia perempta, qui effectus durent. z qui pereant?

LItigator. Hec est not. l. breuiter dicit,
1 tenetur de fructibus perceptis. z percipiendis. Idem in herede eius hoc dicit. Hor. er hac l. quod dixi tibi in
2 summario. ¶ Secundo not. † quod heres vniuersalis succedit in malam fidem defuncti, habes in l. cum heres. de diuer. z temp. prescri. z no. s. de prescri. long. temp. l. i. Opp. de l. fructus. ff. de rei vend. Solu. Ibi loquitur in eo qui semper fuit male fidei. hic in eo. qui ab initio fuit bone fidei. vnde post contestationem efficitur male fidei. Secundo opponitur dicitur hic. tenetur de fructibus quos ipse percipere potuisset. Contra immo de fructibus quos percipere potuisset actor. vt l. si nauis. de rei vend. huius timore glosa
a exponit. hic percipere potuisset. scilicet actor a. vt concordet cum contrario. prout habes in litera. potuisses. procedit hec glo. Sed si habes in tex. potuisset. de necessitate intelligitur de reo. nec glos. posset procedere. quid dicemus? Breuiter possumus dicere quod quandoque aliquis est male fidei possessor vere. z tunc loquitur l. si nauis. Quandoque est possessor male fidei ficte per lit. contes tunc loquitur hec ler. quod satis placet. Facit ad predicta co mmuni. s. de rei vendica. Mihi videtur quod debeat inspic quod potuisset percipere reus: sed ibi dicam. Item oppo. de lu bata commiss. in princip. ff. de vsur. Solu. dicit glossa. fateor quod unra quadrimestre tempus non tenetur de fructibus. z sic concordat cum contrario. vide gloss. Hoc. quod dicit de quadrimestri tempore, non habet locum in actione reali. de qua loquitur ista ler. tunc enim habet tempus officio iudicis. vt inst. de offic. iudicis princ. not. j. titu. ij. l. fin. Et ideo illud quod gloss. dicit excepto tempore quadrimestri. intelligas excepto eo tempore, quod ei datur officio iudicis post sententiam. Jta debetis hoc intelligere. Oppon. quod per contestationem non efficitur male fidei. vt l. si post acceptum. ff. de rei vendi. Sol. quantum ad fructus restituendos,
b efficitur male fidei. vt hic. quantum ad vsuras. z alia nō efficitur b male fidei sine distinctione quam dicam vobis inconuenient. vna questione premissa. ¶ Quero igitur primo. z hic aduerte multū,
3 † lite contesta. perempta est instantia prima. post demum de nouo iudicatur super eadem re. vtrum habeat tanquam male fidei possessor in nouo iudicio? Glos. dicit quod non. z vide glos. valde no. z singu. z est prima. Breuiter pro ista glos. facit Bar. Iol. l. cum lite mortua. In contrarium facit l. fiscus. in q. ff. de iur. fisc. secundum vnam lect. secundum aliam non facit. Item contra istam glo. facit
c quod alibi determinatur. quod peremptā instātia adhuc durat c
d vitium litigiosi d inductum per contestationem. Idem no. glos. in l. properandum. de iudi. §. siquidem. in glos. super ver. iudici. Idem tenet Innoc. extra de test. c. causam que. z istam partem ego puto veram. † Pro huius declaratione debetis scire, quod cōtestatio
4 e nis quidam sunt e effectus iam cōsummati z perfecti. ¶ Quidam sunt consummandi in futurum. Effectus perfecti quidam sunt. qui respiciunt ipsam causam. quidam respiciunt instantiam. Causa
f respiciūt. vt puta quod efficiatur male fidei, f z sic tenetur de fructibus quod res sit litigiosa. quod prescriptio sit interrupta. actionis etiam perempta instantia duret effectus iam consummatus. prout ibi. s. alleg. z s. de prescrip. xxx. ann. l. cum notissim. per totam gem. maxime in §. sed z si quis. z in l. fin. eod. tit. Jam in alia causa vel inter alias personas illa contestatio seu effectum non pro ceret. vt d. l. cum notissimi. §. sed z si quis. z est casus in d. l. fisc. q. de iu. fisc. z secundum veram lec. quam ibi tenui. quod pro ratione. quia sicut sentētia diffinitiua non habet effectum nisi tur ex alia causa. vel inter alias personas. z ita contestatio ex vna causa vel ex vna persona. vt l. cum queritur. ff. de exerc. iudi. Quidam sunt effectus. qui respiciunt instantiam. vt non pa tantur cautiones post contest. quod non concedatur dilatio. cum similib. vt l. Pomponius. §. rati. ff. de proc. z de proba. l. excepta. Et isti effectus quanquam cōsummati. iam extinguuntur perempta instantia. vt l. hos accusare. §. hoc beneficio. ff. de accusat. obsit. s. de procur. l. ita demum. quia ibi non fuit peremptā instantia. sed fuit iudicatum. z appellatū. vt ibi patet. Quidam sunt effectus consummandi in futurum. vt quod ex vigore contestationis peruenitur ad diffinitiuam. Isti effectus perimuntur perempta
5 instantia. vt l. cum lite. ff. iudi. sol. † Quero. vtrum g per omnem
g tionem quis efficiatur male fidei quo ad omnia. Respon. ad queris quo ad fructus. aut quo ad periculum interitus. aut quo ad vsucapionem. vel prescriptionem. Primo casu. aut quo ad fructus faciendos suos. z non videtur male fidei. quia eodem modo facit suos post lit. contestat. sicut prius. vt l. qui scit. §. z fide vsu. z de acqui. rerum. do. l. quesitum. Aut quo ad hoc. an teneatur ad restitutionem fructuum. z eodem modo tenetur post lit. contest. ac si fuisset ab initio male fidei. vt hic. cum si. habita in perpetuo illa distinctiōe. an potuerit percipere reus vel actor. vt s. dixi. Sed cum

eundo casu, de periculo interitus, dic aut habuit iustam cām litigandi, vel nō, dic vt l. illud. de petitio. here. & de rei vēd. l. itē si verberatum. §. fi. cum l. seq. vbi no. Tertio casu, scz de vsucapione, & prescriptione, dic qd prescriptionem longi temporis interrumpit, vt l. more. §. de rei vēdicatione. vsucapionem vero triennij interrumpit quo ad effectum, nō ipso iure, vt l. si post acceptum. de rei vendi.

ADDITIONES.

¶ Scz actor. In hac materia vide Bar. plenissime in repetitiōe l. ex diuerso. de rei ven. & Bar. in l. apud Iul. §. fructus. de leg. j. cum concord.

¶ Non efficitur. Omnia tamē ista limita, & intellige vt not. dixit Bar. in l. cum mota. j. de transact.

P. PAV. P. ¶ Instātia adhuc durat. Vide are. in l. ij. ff. de duo. reis. Ias. in l. ij. C. de eden. declara vt per Alex. in d. l. ij. & p Bar. in l. fi. j. de litig.

¶ Vitium litigiosi. Intellige tñ, vt not. per gl. & Bart. in l. j. ff. de prescrip. longi temp.

¶ Quidam sunt. Vide Bar. in l. ij. & ibi no. §. de edē. & limita hec dicta vt per Bar. in l. cum mota. §. de transa.

P. PAV. P. ¶ Efficiatur male fidei. sequitur Are. in cons. cix.

¶ Quero vtrum. Et vide bonam gl. in d. l. qui fi. §. fi. ff. de vsur. p Bar. in l. ex diuerso. ff. de rei ven. vbi plene quo ad fructus.

LEX III.

☞ Reseruatio expensarum fit in sentētia, si iudex condemnet in expensis, licet non taxet quantitatem.

Post sentētiam interlocutoriam, que totam litem dirimit, nō durat petitio expensarum.

Iudex si dicat, cōdemnamus in expēsis, reseruata nobis taxatione, poterit eius successor taxare.

Delegatus, qui pōt exequi sentētiam, potest in sententia sibi reseruare taxationem expensarum.

TErminato. [a] † Post diffinitiuā sñiam nō est de expēsis tractādum, nisi iudex hoc in sñia reseruauerit. h. d. Primo ponit dictum. Secūdo exceptionem. Tertio rationem. partes patēt in litera. No. quod dixi in summario. op. j. quādo prouo. nō est neces. l. fi. dicit gl. dico q nō potest peti per actionem, vt hic, sz officio iudicis sic, vt in cōtrario. Ista est falsa per l. iiij. §. depositi: qz officium iudicis nō durat post sentētiam. Vel dic qd ibi negotium non erat finitum, qz erat appellatum, & etiā hec vera. Opp. de l. Paulus. ff. de re iu. Sol. hec intelligitur fm illā, qz potest pnūciare eod. die de sumptib. vt ibi nō potest vt hic. Op. de l. q in diem. §. si rationem. ff. de compē. Respōdeo, potest oriri post sentētiam noua lis, que non attinet prime, vt in cōtrario: hic vero phibetur oriri ex natura prime litis. Venio ad questiones, [b] † quero qualiter fiat ista reseruatio. gl. ponit duos modos. Primus modus est, q cōdemnet in expēsis lz non taxet quātitatem. Secundo, q pronunciet posse peti expensas in futurum. Primus q cōdemnet in expensis, lz quantitatem non taxet, est indubitabilis. Nam cum expense certe in iudicio non sunt petite, pōt ferri sñia incerta in expēsis, vt §. de sen. que sine cer. quāti. l. ij. & lz iudex nō reseruauerit sibi taxationem, postea potest taxare, vt ibi dixi, cōmunis tamen practica est [c] quod reseruet sibi taxationem. † Secūdus modus est, quādo non cōdemnat, sed reseruat petitionē expēsarum, est dubitabilis. pro gl. ista facit l. modestinus. quā allegat. Facit etiam idem Labeo. §. j. ff. fa. erc. & q ibi not. in glo. parua [d] In 𝔠rium facit, qz iudicis officium post sñiam extinguitur, vt l. iiij. §. depo. ergo nō potest sibi reseruare petitionem, cū nulla superest actio. Preterea iudex nō potest sentētiare pro parte, [e] & pro parte non. vt in l. in hoc iudicio. fa. erc. Sed hic pro parte sñia sumptib. nō diffinit negotium: ergo, &c. Istam opi. tenet dom. Ex. & Inn. in c. finē litib. extra de dolo, & cōtuma. Debet ergo fm eum in expensis condemnare, & seruare sibi taxationem. Sz si reseruet sibi petitionem, vel cōdemnationem, hoc non vz fm eum. Ego puto q gl. dicat veritatē. Primo per tex. huius l. vbi est casus ibi, nisi iudex. Preterea hoc esse verū apparebit in rñdendo ad 𝔠ria. Modo ob. q dr, iudicis officiū non durat lata sñia, qz illud, q erat in officio post iudicis pronūciationē, incipit posse petiturae actiōis. Tex. est in l. si finita. §. elegāter. de dā. infe. & hic est casus in hac l. † Nō ob. q iudex pro parte pronūciat, & pro parte nō, qz illud est verum, quando iudex cognouit de omnib. debet pronūciare de omnib. sed si de aliquo casu nō cognouit, pōt de illo non pronūciare, vt l. licet. §. de iu. ita hic plene nō cognouit de expēsis. Fateor tamen quod prima practica est cōmunior & seruetis eam. Quero extra gl. vtrum † post sentētiam interlocutoriam duret petitio [f] expensarum. Respondeo, si post illā speratur diffinitiua, & sic durat officium iudicis, super illa re vel causa, semp poterit de expensis pronūciare, & non est dubiū. Sed si esset talis interlocutoria, que dirimeret totam litē, esset idem quod in diffinitiua, vt l. post sententiam. §. de sen. & interloc. de hoc vide per Inn.
g in c. sepe. extra de app. Quero † quid [g] si iudex dicat condemnamus in expensis reseruata nobis taxatione. Quero an poterit taxare successor eius. Dico q sic. ar. ff. de iud. l. proponebatur. Sed cōtra hoc facit. ff. de rei ven. l. idē Pompo. scribit si frumentū. in fi. vbi dicit, q declaratio voluntaria non transit ad hedem, vt l. inter sti-
* pulantem. §. si Stichum. & quod ibi no. de ver. ob. Sol. Hec decla-
h ratio* reseruatur iudici, non vt priuate persone, ideo reseruatur [h]
7 scz quia idem iudex, & eadem dignitas, vt l. proponebatur. † Ibi vero non vt iudici, sed vt priuate persone, nec distingue, vtrum reseruauerit expresso proprio nomine, vel non expresso, vel vtrū precedat propriū nomē, vel sequatur, qz l. si cōmunis seruus. de stip. ser. loquitur, quando dispositio procedit super aliqua re, super qua pōt haberi respectus ad personam, & ad officium. Sed si non potest haberi respectus nisi ad officium tm, tunc illa distinctio nō
8 habet locum, vt l. cum post. §. j. de adm. tu. † Quero iudex delegatus reseruauit sibi taxationē: vtrum possit reseruare. Item an eo mortuo possit taxare delegans. Ad primum dico, quod quidam est delegatus, qui pōt exequi sententiam, & ille potest sibi reseruare taxationem, cum hoc veniat in executione, vt dixi §. in l. ij. q sen ten. sine certa quanti. Sed si ei non competit executio, nō valet reseruatio, & sic illa verba debent intelligi reseruata sibi taxatione, hoc, est iurisdictioni sue. Sua enim iurisdictio est vna, & eadē cū iurisdictione delegantis, vt l. j. §. qui mādatā. ff. de offi. eius cui mā. est iuris. & ideo delegans poterit taxare postea, sed si delegatus taxa-
i ret, illa taxatio nihil valeret, cum taxatio expensarum [i] competat ei, ad quem cōpetit executio de iure communi. Quando autē delegatus possit exequi, & quando non no. in l. a diuo Pio. in prin. in
9 gl. magn. ff. de re iu. † Circa illud an eo mortuo delegās possit taxare. Istam questionem disputauit dominus Iac. de But. tamen ex predictis credo, quod habeat modicum dubium. Nam eadem est iurisdictio delegantis & delegati, vt §. dixi, & no. in l. vbi ceptum, ff. de iu. Facit §. de iu. anth. ad hec. Preterea, vt dixi, posito quod nulla esset facta reseruatio, ad eum competit.

ADDITIONES.

a ¶ Terminato. Pro cōcordia aduerte ius declarandi sententiā obscurā, nō trāsit ad successorē in officio Bar. & Alex. in l. inter stipulātē. §. si Stichū. ff. de ver. ob. allegatur Ang. in l. ex facto. ff. de vul. & pu. Berta. in suo repertorio alle. Bar. tenere contrarium in hac l. terminato. & in l. ab executore. ff. de appe. alle. bal. in l. fi. ff. de leg. Ang. in d. §. si stichū. vbi Io. de Imo. & Raph. & d. ale. concordant opi. & and. & Imo. in d. l. ab executore. vt j. opi. procedat in interpretatione sententie late ex mera volūtate iudicis, vt si condemnat in amputatiōe manus, qz non pōt declarare successor, de qua manu sensit iudex, quo casu debet intelligi de manu minus vtili. Alia autem opi. procedit quando declaratio est fienda ex actis.

¶ Terminato. Vide bar. in l. nā postea, in §. si damnetur. ff. de iureiu. & bart. in l. properandum. §. sin autē. §. de iud. & limita no. per Ang. & Imo. in l. Paulus. la ij. ff. de re iud. Vide bar. ad illum tex. in l. j. §. fi. ff. si quis ius dicenti nō obtē. Et de quibus expensis, ista lex intelligatur, vide bar. in l. j. §. fi. prope. fi. ff. de alie. iudi. mu. cau. fac. post gl. vide in l. j. §. si quis ius dicen. nō obtem. & vide gl. & bar. in l. properandum. §. fi. de iu.

AND. BARB. ¶ Terminato. Et vide doc. in c. j. de plus peti. vbi dixi ad limitationem huius l. si statutum dixit, quod victus cōdemnetur victori in expensis, quod poterit peti condemnatio expensarum post latam sententiam super principali condemnatione statuti, vide bar. in l. iij. §. si rē. de le. iij. ang. in aut. de exhi. re. in prin. & vide plene. d. Ab. in c. j. de sequest. pro eo q hic dt bar.

b ¶ Venio ad questiones. Adde q licet expense, que debentur ratione victorie, non possunt peti nisi lite finita, vt hic, quia debētur iudicis officio, secus tamē in his que debent ratione cōtumacie, qz ille petuntur actione in factū. Ita tenent do. per ea que habentur ibi in l. j. §. fi. ff. si quis ius dicen. Facit quod no. in l. iij. §. si rem de leg. iij. vbi idem in expensis conuentionalib. & statutarijs.

c ¶ Practica. Et de reseruatione taxationis expensarū, vide bar. in l. ab executore. in prin. de app. & per do. Anto. in c. j. de seq. po. & fru. & vide bald. hic in prin. & idem quod hic primo modo expresse tenet Inno. in fi. de dolo & contu. & bal. in add. Spec. in ti. de sen. & ang. in l. si homo. ff. de re iu. & que dixi post Imo. in l. paulus. la j. ff. de re iud.

d ¶ In gl. parua. Que voluit tenere si iudex sententiā dicat. pronūcio sic saluo eo qd j. dicam. Item dicit Spe. & Io. an. in ti. de sen. §. species. ver. quid si iudex percepit, quod tenet sententia, cōdēno te in cētum, nisi intra decē dies probaueris te soluisse, licet tutius sit expectare, per c. suborta. de iu. per hoc q no. dixi bart. in l. quid tamen. §. idem si arbiter, & que dixi post bar. in l. ille a quo. §. fi. de testamento. ad Treb. & in l. ait ptor. §. si iudex. ff. de re. iud. Et ad predictam q. Spe. & Io. an. optime facit qd no. gl. & ibi bar. in l. obli-

gationum fere.§.cond.ff.de act.& obl. Idez ad no.per Bar.in l.iu
dex postquã.propeȝ.ff.de re.iu.& que no.in §.curare.Inst.de act.in
fi.& quid in reseruatione pene,vide quod not.in auth.iterdicim⁹,
per Bal.ad fi.§.de epis.& cle.& hic per eũ quid in reseruatione fru
ctuum. Adde an valeat sententia lata sub conditione. Paul.
de Ca.cons.xv.Bal.cons.ccclxxv.lib.iij.Abb.consi.lxxxiij.lib.j.

e ❡Sententiare pro parte.Ego puto q glo.contra.tenet ipsemet
Bar.in l.Paul⁹.la j.ff.de re iu.& Bal.in aut.generaliter & hic in
prin.in fruct.limitat tamen nisi non liqueret.adde Imo.in c.fi.de
do.& cõtu.Et vide Bal.in l.iij.§.de sen.que sine cer.quãti.& hic ad
de an iudex possit addere,vel mutare sententiam,respectu expen
sarum.Ro.cons.ccclxj.& Pe.de anc.cons.cixxxij.Et an iudex pos
sit sibi aliquã reseruationẽ facere vide Paul.de Ca.cons.ccclxx-
vij.& an possit sibi reseruare declarationem,seu interpretationem
sue sententie,vide eum in consi.cccxviij.

f ❡Duret petitio Adde Bar.in l.sancimus.§.de iud.Et no.q li
cet iudex in interlocutoria non cõdemnet,tamen semper põt ante
diffinitiuam sententiam,& vide quod dicit Bar.in alia q.in l.fi.in
princ.l.fi.de pi.ac.& ad hoc q no.Abb.in c.ex parte.in fi.extra de
rescr.& Bal.in l.j.in fi.ff.si quis ius di.non ob.bene facit q no.vo
luit Cy.in l.properandũ.circa fi.§.de iud.& cũ bar.hic post Inn.
cõcor.spe.de exce.§.viso.ver.aliud quoqȝ.& per Arch.ij.q.j.certũ
& latius per doc.in l.eum quẽ temere.de iud.Et cum Inn.trãsit
Bal.in l.properandum.§.finautem alterutra.§.de iud.& ibi vide
no.an in expensis interlocutorie habeatur ratio nũquid habeat
istam causam vel non,etiam expensis interlocutorie,& de condẽ-
tione,vide bar.& bal.in l.sancimus.§.de iud.

g ❡Quero quid.Istud dictum est contra Hosti.& Jo.And.in c.
nouit.de officio le.& Ab.ibi allegauit hoc cõtra eos.And.Barb.

* CLAVD. DE SEISS. ❡Hec declaratio.Vide Bal.in c.cu-
mana.de elect.

h ❡Ideo reseruatur.Vide Bar.in d.l.ab executore.& Ang.& Im.
in l.inter stipulantem.§.j.de ver.ob.

i ❡Taxatio expensarum.An autez arbitri possint reseruare sibi
taxationem expensarum,vide gl.sing.in l.quia arbiter.ff.de arbi.

LEX IIII.

1 ☞Proponens aliquam exceptionem,vel replicationem dilato
riam,vt differatur iudiciuz debet condemnari in expensis,& dam
nis que probantur iudici.
4 In causa criminali victus victori condemnatur in expensis.
5 Succumbens in interlocutoria condemnatur victori in expẽsis.
6 Actor contumax,quando condemnatur in expensis,an debeat ci
tari ad audiendum sententiam expensarum.

a 1 * **Non ignoret.** [a] Breuiter dicit,†cõtra actorem nõ prosequẽtẽ*,vel dif
ferentez,vel perdentem,profertur sententia calumnie,
damnoruz,& expensarũ.h.d.Ro.quod habuisti in sum
mario,quedam alia notabilia colligã prosequẽdo. Op.§.de dila.
auth.quod fieri.Sol.Ista debet intelligi secundũ illam.Op.& vi
b detur[b] q ille,qui non probat,eo ipso videatur calumniari vt l.j.§.
j.ff.ad Turp.Sol.Hoc dȝ intelligi prout ibi no. Pro declaratio
tione tex.quero,quid vult dicere hic cõsiderata quantitate postu
2 latorũ,vel medio tẽporis interuallo.†Respondeo.nam quedam
sunt expense quedã sunt damna,que probantur iudici,& in illis si
3 ne dubio iudex condẽnat.†Quedam sunt que non probantur iu
c dici,[c] vt de qualibet minima expensa quã faciebat in hospitio ille
qui litigabat,non poterat docere.Item de qualibet pecunia quã
dat aduocatis,vel notarijs,tamen iudex ex officio suo cõsiderata
quantitate postulatorum poterit considerare quantitatez,quan
d tum potuit expendere in aduocatis. Itẽ cõsiderata prolixitate[d]
temporis,poterit considerare quantum potuerit expendere in ex
pẽsis,& tunc tm̃ condemnabit.Et vide tex.qui dicit,& tene menti,
qz notabilis casus est multum,& perpetuo no.cum dominus Ja.
4 Bu.disputauit vnã q.†vtrum in causa criminali[e] victus victori
e condemnet in expensis determinauit quod nõ.Inter alia induce
bat hanc l.pro casu,vbi in criminali cõdemnatur quis de calũnia
non aũt condemnatur quis ad expẽsas.& vide tex.qui dixit.Ego
istam suam determinationẽ non teneo,vt plene dixi ad Turp.l.j.
§.j.Et est casus in contrariũ ĩ l.proxi.secundum vnã lect.Nõ ob.
hec lex qz licet dicat condemnari de calumnia,non tñ denegat cõ
5 demnationem expensarum.†Quero quando[f] aliquis in interlo-
f cutoria[g] succumbit,vtrum debeat condemnari in expensis.Vide
g tur q non,quia victus victori condemnatur in expensis,vt l.pro
perandũ.§.si quid.de iud.que loquitur de vltima victoria.que fit
post diffinitiuam sententiam.Contrarium dico,casus est hic.q si
aliquis est presens & opponat vnã exceptionem,per quã lis diffe-
* ratur,si in illa exceptione succũbit,condemnatur in expẽsis.*Ca
sus est hic Ultimo quero quando actor contumax condẽnatur
6 in expensis,vtrũ†debeat[h] citari ad audiendã sententiã expensa-
h rum.Ego tetigi de hoc in fi.in auth.qui semel.quomodo & quan
do iud.Doc.breuiter tenẽt sic.Aut prima citatio,in qua quis cõ
stituitur in cõtumacia,emanauit simpliciter,vt veniat ad defendẽ
dum,& tunc debet iterum citari,qz illa prima citatio non habuit
suum effectum,nisi ad illud,ad q fuit citatus,vt l.aut qui aliter.
ff.quod vi aut clam.Sed si in citatione fuit dictum,alias procede
tur ad vlteriora,tunc non est necesse quod citetur plus,postquam
est admonitus.Tex.est in l.consentaneum,scđm illum modum eli
gẽdi,quẽ tibi dixi §.quomodo,& quando iud.De hoc per Inn.in
c.finẽ litib.de do.& contu.& hoc ẽt Spe.tz in tractatu de expẽsis.

ADDITIONES.

a ❡Non ignoret.Uide quod per istum tex.dicit singulariter Cy.
in l.j.§.post prin.vt que desunt aduo.
P. PAV. P. ❡Non ignoret Cõtra actorem non prosequentẽ ad
hibita instãtia prouidet etiam statutũ habes in xviij.statuto vbi
etiam disponitur q condemnatur in damnis,interesse & expensis
reo fatigato, & quod de iure cõmuni deberet producere aliquod
instrumentũ vel aliquas exceptiones teneat in expẽsis,vide Ias.
in l.properandum.§.finautez alterutra.ver.secundo quo.C.de iu.
loquentẽ de productione instrumenti,de qua loquitur etiã Bal.
in c.excep.in prin.de excep.de non opponente exceptionem loqui
tur tex.in dicto c.excep.& ibi Abb.& alij vide que dicit Fel.ibi in
prin.de clerico differente opponere excep.clericatus.

* CLAV.DE SEISS.❡Non prosequentem.De eo qui non op
posuit clericale post sentẽtiã,vide Fel.in c.exceptioni.circa prin.
de exce.& de eo qui sero produxit instrumentuz,vide ibi in fi.vide
etiam quedam alia dicta per eundem in c.ad audientiaz.de rescr.
Quid autem si propter contumaciam non sit impeditus proces
sus,vide Alex.in l.j.§.is videtur.ff.si quis ius dicẽ.non obtemp.

b ❡Et videtur.& vide Bart.in l.edita.§.de eden.& vide Bart.in l.
properandum.§.si quidem.§.de iud.

c ❡Probantur iudici.Adde que no.Bar.post gl.in l.j.§.fi.circa
finem.ff.si quis ius dicen.& clarius in l.j.de alie.iu.mu.causa fac.&
in l.eum quem temere.ff.de iud.& ad hoc quod no.Bart.in l.j.in
fi.§.de sen.que pro eo quod interest.in l.eum seruus.de ver.oblig.
cum concor.& de materia expensarum vide gl.ij.q.j.in prin.& adde
Bar.in l.ab executore.in vl.ver.prin.ff.de app.

d Prolixitate.Per Fed.in cons.cxviij.inci.nulli dubium per Bar.
in l.j.§.fi.circa fi.ff.si quis ius dicen.non obtemp.

e ❡Criminali.Et de Ange.in l.si vacantia.in vlt.q.de bon.vac.Et
scias quod condemnatus in cõtumacia in causa criminali non te
netur parti ad interesse,ex tali sententia.l.cunctos populos.post
medium.§.de summa trinit.

f P. PAV. P. ❡Quero quando.vide omnino Fel.in c.ad audientiam.
ver.cogitabã.extra.de resc.vbi per sex notabilia dicta cõprobat
istam decisionem,q vbi aliquis in aliquo articulo succũbit debet
statim in expensis condemnari,non expectata sententia diffiniti
ua,etiam minor si nõ allegauerit,vt per Bar.hic vide bal.in l.san
cimus.in iiij.op.§.de iud.& ibi Iasonẽ circa finẽ.& idẽ Ias.in l.pro
perandum.§.finautez alterutra.vj.q.§.de iud.& vide etiam quod
dicit ibi in vij.quest.vide Fel.in c.ij.de libel.obla.

g ❡Interlocutoria.Utrum qui succũbit in interlocutoria debeat
condemnari in expensis,vide bar.& bal.in l.sciendum.ff.de [illegible]
que dixi §.eo.l.terminato.& in l.qui in alterius.ff.de re.iu.per [illegible]
Ant.in c.fi.de do.& contu.& Sali.in l.properandum.§.finautem
alterutra.an quando actor cõtumax condemnatur in expensis debet
citari ad audiendum sententiam expensaruz,vide q dixi in l.san
cimus.§.de iu.& ibi per Cy.in xij.q.&c.Quid autem de alia [illegible]
cta vide bart.no.in l.j.circa.fi.ff.si quis in ius vo.non [illegible]
fi.prin.ff.si quis ius dicen.non obt.& pulchre per bar.in l.j.§.
ad diem.ff.de re mil.& facit q no.Joã.in c.quoniã.§.porro [illegible]
prin.magne gl.vt lit.non conte.in pena autem excommunicatio
nis dicit quod potest fieri contra contumacem ex antiqua contu
matia sine noua citatione.Tex.& ibi per doct.in c.j.de iud.[illegible]
gante post bar.in d.§.si ad diem.per Inn.in c.si calumniaz.de pe[illegible]
Jo.an.in c.fi.liti.de dolo & cõtu.Bal.§.l.prox.& tex.in c.cõstitu.
& in l.querelam.de proc.& vide ad hoc que habes post bartol[illegible]
l.statuliberos.§.stichus annua.ff.de statuiibe.

* CLAVD. DE SEISS. ❡Condemnatur in expensis. Et [illegible]
pense sunt reficiende statim,vt no.bal.& Sali.in l.generaliter.§.
his de presentibus.§.de non numerat.pec.

h ❡Utrum debeat.vide Cy.& bal.in l.sancimus.§.de iu[illegible]
quod non.& vide d.ant.in c.j.de iu.vbi tenet quod [illegible]
in c.querelã.& c.constitut⁹.de proc.vide d.abb.in [illegible]
allegauit bar.hic.Jo.de Imo.reducit ad concordiaz [illegible]
nino.and.barb.

LEX V.

1 ☞Restituto minore in integrum,restituitur aduersarius.
3 Priuilegium respiciens litis ordinationem concessum vni,trans
sit ad aduersarium.& nu.2.
5 Heres,qui ex priuilegio non potest intra tempora confectionis inuentarii [illegible]

inuentarij conueniri a creditoribus, an possit alios conuenire.
6 In criminal. hus, victus victori condemnatur in expensis.
7 Aduocatus, qui vicit in causa propria, an possit petere salarium quod habuisset in simili causa.

* a 1 CAm quidam. *a Secundū primam lect. breuiter h. d. † Priuilegiū concessum super litis expensis porrigitur ad aduersarium, propter equalitatem seruandā in iudicijs. h. d. secundum secundam lec. hoc intendit, victus victori condemnat in expensis quas fecit non in his, que ex priuilegio remittūtur. h. d. hec singularis l. nec habet contrarium, secm primam le. conoz dat. ff. de pror. sa. scri. l. in sacris. ii. rij. Circa hoc opp. qz ex hoc sequitur q labor iudiciorum nō remunerabitur, quod est iniquus, CBl. dicit, fateor quod est iniquum quod non remuneraret labor iudiciorum, tamen maior iniquitas esset facere contrariū, & ideo de duob. malis eligitur minus malū, vt l. quoties. de re. iu. itē op. Iust. de iure natu. gen. & ci. §. quod principi, vbi priuilegiū nō creditur personam. Tres so. dantur in gl. & quelibet mala. Prima, q hic priuilegiū fuit concessum ad partis postulationem. in q trario secus. Ista est contra hanc legem, que loquitur de priuilegio concesso per legē, quod constat non esse ad postulationē partis. Secūda est, *q nō egreditur personā, vt in contrarijs, nisi ad aduersarium, vt hic. Ista sol. est falsa, per l. iij. §. hec pena. ff. quod quisq; iu. vbi transit ad quamlibet personam, nedum ad aduersarium, Tertia sol. est q priuilegium non transit ad aliū, verum est in preiudiciuz eius, cui conceditur, sed in preiudiciū alterius, vt puta iudicis, vel notarij quibus debebant solui iste sportule sicut hic. Ista solutio est ẓ l. petende, in fin. de rem. in inte. rest. vbi transit ad aduersarium ira in preiudicium eius, cui cōceditur, & sic nulla est bona. Quid dicemus. Sol. ergo quod contraria loquūt in priuilegijs, que respiciūt litis decisionem, hic vero litis ordinationem vel eius executionem, do. Ey. reprobat istam sol. per l. si iudex circumuēto. ff. de minori. ẓ ś. de rep. que fiūt in iud. in inte. resti. l. j. ẓ ij. & si aduer. transa. l. j. ẓ ij. † vbi priuilegium datum b minori, circa litis decisionem datur aduersario, qz restituto minore restituitur aduersarius. Sed puto hāc solutionē esse veram. Ad hoc respondeo, q ibi loquitur quando verba priuilegij hoc sonāt & hoc volunt, vt trāseat ad aduersariū. Cū enim concedam tibi restitutionem in integrū, restitutio nihil aliud est quā in pristinum statū repositio, vt l. q ii minor. §. restitutio. de minor, meritoc transit ad aduersarium, qz verba hoc volunt. Reassumo ergo breuiter, † Si queris an priuilegium vni concessum, transeat ad alium, dicas sic. Aut priuilegium respicit litis ordinationem seu executionē, & transit ad aduersarium, vt hic, & l. Perende de rem. in inte.
4 re. † Aut respicit litis decisionē, & tūc aut verba rescripti hoc sonāt, q ad aliū transeat, & tunc ad aliuz transibit vt in l. j. & l. q. ś. si adue. transi. & l. j. ś. de re. que fiunt in iud. in inte. rest. & l. q ii minor §. restitutio. ff. de minor. & hac l. in fine, prout loquitur quādo est expressum. Si vero verba hoc nō sonant, tunc aut priuilegiū cōturbat ius iniquum, & tunc distingue aut priuilegium fuit cōcessum absq; postulatione ẓ ad alium non trānibit, vt l. iij. in prin. ff. quod quisq; iur. Aut postulationem eius, & tunc aut tu queris vtrum
d transeat ad alium in eadē causa d, & nō transibit nisi ad aduersarium, vt ff. l. iij. §. j. ff. q quisq; iuris. Aut in alia cā, & etiam transibit, ad alium. d. l. iij. §. hec pena. Si vero non cōtinet ius iniquū,
* tunc nō transit * ad aliū, nec egredit personam, vt d. §. quod principi, vt l. iij. §. hec pena. q quisq; in. Et hoc facit ad q. † Cōcessum
e est priuilegiū heredi, vt intra tempora inuentarij confectionis e non conueniat a creditoribus an ipse possit alios cōuenire, hec lex est mar. q non. Diximus in l. scimus §. illo. de iu. deli. Tamen vt ista cōtraria cessent, gl. legit istam legem secundo modo secundum quam posui casum qui est multum notabilis, & vide gl. Ista lex est notabilis. Primo sm hanc lec. est casus contra Jac. But.
f q in criminalibus victus victori condemnet in expensis quas fecit, qz ter. loquitur de criminali, & ciuili, de quo tetigi ś. l. pror.
7 tc. Item facit ad aliam questionē, † Aduocatus f habuit causam propriam, & vicit, reus est condemnatus in expensis, vtrū debeat computare in expensis salarium suum proprium, quod habuisset i simili causa? Iste ter. facit quod nō, Dic vt dixi in l. stipulatus es,
g fide fideiuss. Item facit ad q. quod si habui aduocatuz g vel notariū gratis, quod istas expensas non possum recuperare ab aduersario meo. De his dic vt ponit Spec. in tit. de expensis.

ADDITIONES.

1 CCūquidam. Et iste ter. ibi, quoniaz non est ibi seruandū tc. qua liter seruanda facit ad no. q. de qua dixi post Bar. in l. Pōp. scribit, si de metis. in prin. ff. de ar b. & adde. l. die sabbati. & q ibi bar. & doc. ś. de iude. & extra c. ij. de mutu. peti. & facit ad no. per bal. in l. quidē ea de accu. in ver. Item quero dicit statutū. Item secunduz vnā lec. facit ad questionē de, qua per Bal. & Ey. in l. neq; & seq. ś. de here. inst. & de materia huius l. vide bar. & bal. in l. properādū. §. j. ś. de iud. P. PAVL. CCum quidam. Regulam huius legis q equalitas sit seruanda in iudicijs. limita vt procedat quo ad personam actoris. & rei. secus in testibus. & gl. & Jo. an. in cle. j. ver. in cōtrarium. de test. de quo vide Fel. in c. nostra. extra de testi. Itē ampliat, vt non solum procedat in iudicibus sed etiam in arbitratoribus vide Pau. de ca. consi. cccxvj.
* CJ. AVD. DE SEISS. CCum quidam. Vide ad ampliationem huius l. quedam similia per Felꝛ. in rub. de reser. circa prin.
* CLAVD. DE SEISS. CSecunda est. Nunquid aūt priuilegium concessum in vno correlatiuoū transeat ad aliud, vide L. ma. & Alex. in l. non tantum. ff. de re iudic.
b CPriuilegium datum. vtrum priuilegium cōcessuz vni extendatur, transeat ad alium, & quid si ille cui cōcessum est al, noller coti, dic idem, vt per Bal. in l. ij. §. in quib. de confue. rec. seu, & vide Dy. in regula, in iudicijs non est. de re. iur. in vj. tc.
c CMerito. vide bar. in l. die sabba. ś. de iude. & in l. si. §. donec. ś. de in. deli, & vide Bal. in c. sacramentum. §. in quib. de consue. rescen. vide Dy. in regula. quod ob gratiam. de re. iur. lib. vj.
d CEadem cā. Contrarium no. doc. in c. ij. de mu. pe. de quo p glo. etiam ibi sed certe ibi non loquitur in decisorijs.
* CLAVD. DE SEISS. CTunc non transit, Predicta limita vt per Bar. in l. j. §. nuntiatio. in fi. ff. de no. ope. nunt.
e CInuētarij confectionis. Vide bar. in l. si. §. donec. ś. de iur. deli, & ter. & ibi Bar. in l. die sabbati. ś. de iude.
f CAduocatus. Atrum aduocatus in cā propria recuperet salarium sue aduocationis per bal. in addi. Spe. in tit. de sen. prota.
g CAduocatum. Vide Bul. in l. si vero non remunerandi. in fin. ff. mand.

De re iudicata. Rubr. LII.

CDictum est ś. de sentētijs. sequitur videre quando dicatur res iudicata & de eius autho. Ita dicit gl. pro declaratione huius ru-
1 brice † habemus videre in quibus. sententia differat a a re iudicata.
a Canonistę dicunt qō res iudicata dicitur, post quam transiuit tempus datum ad appellandū, ante dicitur sententia. Glo. tāgit ff. eo. l. j. & litigatoribus. j. de ap. Veritas est ista, sententia dicitur res iudi-
2 cata propie, † illud autem, qō est determinatum in sententia, & effectus ille dicit res iudicata, ideo ponitur hic rubrica de re iu. qz dictum est ś. de sententia, & modis sententiādi, hic de effectu ipsi⁹ sententie qui continetur in ea.

ADDITIO.

a CDifferat. Quomodo differt sententia a re iudicata, vide Bar. in l. j. ff. eo.

LEX I.

1 REbus. † Contra sentētiam pōt opponi exceptio, q petis intus habes. h. d. Ho. q dixi, in summario. Quereꝛ gl. quid si ante solutiones. & post solutionem res peruenit ad dominum? Bl. respondit & bene dicit, hic est casus in l. in cōmodato. §. ii. ff. cōmoda. Habes de hoc per Dy. in c. possessor. in q. v. de regu. iur. li. b. vj. gl. tua tangit satis bene in l. si fullo. ff. de condi. sine causa.

LEX II.

1 CSi in vno capitulo sententie est expressus erroꝛ, valet sententia aliis capitulis.

a REs iudicate. a Dp. de l. j. §. j. ff. que sententie sine appel. re. Sol. Ibi loquitur quando fuit erroꝛ in sententia, hic non. Sed tunc
1 quero qū † est expressus erroꝛ an valeat sententia in eo, in quo nō est erroꝛ tum? Et gl. videtur hic dicere quod sic ar. ś. de don. l. sanccimus. Pro hac gl. facit, quia sententia potest valere in vno capitulo. & in alio non valere, vt l. Carmelia Pta. de iure. pat. & l. quedam mulier. fam. erc. Contrarius huius gl. habemus in l. ii. ff. de iurisdi. om. iud. Pro illa gl. facit j. quando prouisio nō est necessi. certa. Quid dicem⁹. Veritas est ista. Quādoqz sententia cōtinet plura capitula, & tunc pōt in vno capitulo valere, & in alio nō valere vt l. quedā mulier. & l. Carmelia Pta. & hoc mō potest intelligi hec
2 gl. † Aut cōtinet vnum capitulum tantū, & tūnc in totū est nulla, qz nō potest valere pro parte. vt d. l. certa. j. quando prouisio nō est necessi. & l. in hoc iudicio. fa. erci. Ita intelligitur glo. l. si. ff. de iurisdi. om. iu. Non obstat l. sanccimus. quam gloss. sic allegat, nam loquitur in his, que diuidua sunt. sed sententia licet cōtineat quantitatem diuiduam. ipsa tamen a in se dicitur indiuidua, vt in l. in hoc iudicio. fami. erciscu.

ADDITIO.

a CRes iudicate. An possit sententia p pte valere, & pro parte nō valere, scilicet in qua est erroꝛ tū adde bar. in l. j. ś. si aduer. rem iud.

z l.i. si tutor vel curator. z Bal. in li. ẽ. de erro. calc. vbi vide Aler. Idde Spe. z Jo. An. in addi. in ti. de sen. ſ. iuxta. ver. item est nulla ratione quantitaris. Fed. de senis consi. cxxviij.

LEX III.

a 1 IPecuniam. a† Etiam si sententia continet penam, standum est ei. nisi appelletur, hoc dicit.

ADDITIO.

a ¶ Si pecuniam. Hanc l. cum gl. intellige, quod per istos actus videtur appellationi renunciatum. est verum si inder, a quo istos casus acceptaꝝ ſalias secus gl. est perpetuo mẽti tenenda, z ibi d. Ant. in c. gratum. de off. dele. quod no. nec obliuiscaris, rogo.

LEX IIII.

a 1 b SIb specie. a Opp. de l. imperatores. ff. eo. Dicit gl. falsit in republica z in ecclesia z in pupillo. vt in gl. habes. Opp. de l. admonendi. b de iureiur. Solu. Fallit ibi quando sententia est lata pretextu iuramenti delat. seu quod debet fieri in defectum probationum. Fallit ad hoc quod habuistis in aut. nouo iure. in fi. ẽ. de pe. iud. ſqui ma. iu. z tene menti hanc sol. licet gl. ponit aliaz, que non est vera.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Sub specie. no. tamen quod licet sentẽtia non possit retractari per instrumenta nouiter reperta, poterit tamen peti restitutio ex clausula generali aduersus eam. vide Alex. in consi. lxxxiij. z consi. cccxxxvi. z consi. lxix. no. iij. volu. iij.

b ¶ Admonendi. Intellige, nisi per confessionem partis, quia tũc probatur contra sententiam. Item videtur tenere z sentire Inn. in c. quia plerisque. de immunita. ecclesie.

LEX V.

a 1 AD solutionem. a† Qui petit dilationem ad soluendum, videtur approbare sententiam h. d.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Ad solutionem. Pro declaratione z limitatione huius. l. vide Alex. in l. iij. ſ. si quis condemnatus. ff. de re iudic. z nunquid etiam in hoc renunciaretur nullitati. vide ale. in d. l. iij. ſ. condemnatus. ver. tertio limita. ff. de re iu. Item de materia huius. l. vide late Fel. in c. quod ad consultationem. extra de re iudi. Per. us. in c. solicitudinem. versic. sed pro declaratio. de appel. ¶ Ad solutionem. Limita istam l. per Jmo. in l. iij. ſ. si quis condemnatus. ff. de re iud. que tamen limitatio est contra gl. hic, z cõtra dominum Ang. z magis cõmuniter omnes in c. quod ad cõsultationẽ. per illuz tex. de re iu. de quo vide no. p do. in c. significauerunt. de test. z in c. solicitudinem. z quod ibi Jnn. de app. z do. An. in c. querenti. de off. deleg. z do. de Rota. decisione. cccl xxj. z circa istam legẽ adde quod si quis videtur renunciare appellationi per talẽ petitionem dilationis ad soluendum, sed an istud sit verum ꝙ videatur per tale pactum renunciare appellationi, etiam interponendo, z nondum interposite. Tenet hic quod sic, secũdũ Jnn. in c. solicitudinẽ de app. z in c. quod ad consultationem. de re iud. z in c. significauerunt. de test. z ibi Jo. And. tenet qõ solũ habeat locum in appellatione interposita. Sed contrariũ tenunt do. Pet. in l. cũ ex ea. ff. de app. Item intellige hanc. l. si hec dilatio petita fuisset ex certa scientia secus si per errorẽ. vt l. ſz si quis cum ibi no. ff. si quis cau. Et idem in similib. casib. secundũ Bal. z Sal. hic, z adde que dixi post Bar. in l. si quis separatim. in fi. ff. de app. idẽ limita hanc. l. quando terminus ad soluendũ fuisset petitus post appellationem interpositam, secus si intra decem dies appellandi, qz tunc poterit bene appellari, secundum Jnn. in d. c. quod ad consultationem. Quod dictum no. est secundum dominum Ant. in c. gratuz. ad fi. de off. deleg. z no. Jmo. in l. iij. ſ. si qs condemnatus. ff. de re iu. Et an per obligationẽ cautionis de stãdo iuri, videatur appellationi renunciatum, dic ꝙ non in c. cum venissent. de eo qui mit. in poss. causa rei ſ ruan. z vide aliquos casus cumulatos p d. An. in d. c. gratũ. per quos quis videt appellationi renunciare, z per Jnn. in d. ſ. si quis cõdemnatus. Et p gl. hic facit. qz vbicunqz facio aliquid ꝙ est incõpatibile cũ actu sequenti vel precedenti, videor renunciare illi actui, qui senõ compatitur cum ꝓ. c. de mulcta. de prebendis. Bene faci ꝙ no. Bar. in l. naturaliter. ſ. nihil cõmune. ff. de acq. poss. Sed hic iste terminus sol. non se cõpatitur cũ appellatione, vel iure appellandi, ergo videor illi renunciare. z vide Host. in c. significauerũt de res. q dicit ꝙ si pendente appellatione intra tempus decem dierum, iudex dat mihi terminũ z ego accepto, ꝙ videor renunciare facultati appellandi, z sic concordat. de quo se remittit Abb. ad no. per Jo. And. in c. fi. de re iu. in sexto. z adde dominos de Rota. decisi. clvij. Adde, z limita secundum. Jnn. vt refert Dau. de Ca. hic, nõ habere se etiam locum in eo, qui obtemperat sententie excommunicationis late post appellationem, quia non censetur appellationi renunciasse, sed cẽsetur fecisse ex scrupulo cõscientie z ad cautelam magis quam animo renunciandi. Alde ꝙ habes per Jo. an. in c. significauerunt. de testi. de illo qui intra terminum appellãdi a grauamine recepit aliquẽ terminum a iudice. ad aliquid aliud faciendum. an videatur acquieuisse. vide etiam quod no. in c. gratum de off. cio delegati. per Moder. An soluens videatur sententiam approbare vide Ang. consi. cccxvij.

LEX VI.

2 ¶ Acta que fiunt in occulto. z secreto, non faciunt fidem, nisi facta publicatione per pronunciationem iudicis.

4 Dicta testium non publicata coram iudice, qui eos examinauit, poterunt publicari ab eius successore, non ab alio.

5 Acta scripta a notario coram iudice lz non sint publicata per notarium, faciunt fidem coram eodem iudice.

7 Publicatio actorũ debet fieri parte presente, vel legitime citata.

8 In actis per notarium in curia, non requiritur presentia testiũ.

1 GEsta. † Acta publica faciunt fidem, etiam quo tuo iudice h. d. ¶ Pro declaratione huius legis quero quomodo ista acta publicentur seu in publica documenta redigantur, quod idem est. Ang. due sunt opiniones contrarie. Est z tertia que eas reducit ad distinctionez. Hic aduerte quia est effectus vnius opinionis, quod acta dicantur publica eo ipso quod sunt scripta a tabellione, coram iudice, z vide gl. in prin. Alij dicunt, quod ita demum dicuntur publica, si iudex mandat ipsa esse publica, dicens. fio, vel similibus dictis actis, pronunciamus ipsa esse publica. vel mandat notario vt publicet, z vide gl. primaz. Tertia opinio est quod eo ipso ꝙ scripta sunt a notario, nõ facta illa noua publicatione per sententiam in iudicio, faciũt fidẽ coram eodem iudice. vel eius successore. vt in prima opinione posita in gl. non coram alio. vt in secunda opinione, z sic reducunt ad concordiam. Pro huius declaratione debes scire † quod quedam sunt acta a que fiunt cotidie in iudice publice, z palam, z ista non requirunt nouam publicationẽ, sufficit enim ꝙ sint scripta per notarium ad hoc deputatũ. ita loquitur prima opi. hic posita. ¶ Probatur in c. quoniam contra falsam. extra de proba. vbi de don. l. in donationibus. ¶ † Quedam sunt acta, que fiunt in occulto, z in secreto examinationes testiũ, que in secreto recipiuntur a iudice, z a notario scribuntur, z ista nõ faciũt fidẽ nisi facta publicatione per pronũciationẽ iudicis. Ita loquitur hic, secundum secundam lec. facit. ẽ. de proba. aut. qui semel. z ꝙ nõ. per Jnn. extra de test. c. albericus. z in ca. constitutus. z ita obseruat consuetudo. Modo habes vnum modũ le

b gendi, b puto tamen, qõ † si dicta testium non sunt publicata coram

4 iudice. qui examinauit eos, poterũt publicari ab eius successore, nõ aũt ab alio, vt ẽ. in tertia opi. gl. z extra de test ib. in c. constitutus. Et hoc pro vt tu intelligis hic publicationem, de illa iudicis pronunciatione de qua ẽ. dixi. posset etiam intelligi de publicatione hoc est, de subscriptione notarij, quando suũ signũ apponit z

c scribit se publicasse. si illo modo intelligimus, c procedit tertia lec.

5 hic posita. in gl. Nã † acta facta coram iudice, lz nõ sint publicata

6 notarium. faciunt fidem coram eo, coram quo facta sunt, secundum alio non facerent fidem, nisi haberent subscriptionem. vel signum alicuius officialium qui positus est ad acta publica cudenda, vt ẽ. de fide instr. aut. ad hec. z omnia ista procedunt, quando loquitur de actis factis in iudicio, posset etiaz intelligi hec lex, quod loquitur de actis factis extra iudicium publicãdis in iudicio. videtur sentire gl. dum allegat l. publicari. ẽ. de test. tunc quando fiat illa publicatio. non dico hic, sed dicam in d. l. publicari. vel in l. ij. ff. quemadmodũ test. ape. Jnn. extra de testi. in d. c. alberi.

7 † Quero de duob. Primo quando fit publicatio, vtrum requiratur partis presentia. b Bl. hic videtur dicere parte presente. vel

b legitime citata, vt l. si quando. ẽ. de testib. z l. nam ita diuus. ff. adop. Item querit glo. † vtrum in actis scriptis per notarium in

8 curia requiratur presentia testium. Dicit glo. z bene quod non. vt l. in donatio. j. de donationib.

ADDITIONES.

a ¶ Sunt acta. Vide Barto. in l. secunda. ẽ. de eden. z no. Bal. in bonefidei. versi. dubitatur de exemplo. de reb. etc. z adde Barto. in l. solam. de testib. z Barto. z que ibi dixi. de testib. l. prolatam.

b ¶ Legendi. Sed Bar. videtur tenere quod a quocumque possint publicari. vt ipse no. in l. ij. ff. ind. so. z illud est secundum Jmo. in c. causam. de testi. ne probandi facultas negetur. l. quoniam. ẽ. de her.

c ¶ Intelligimus. adde tamen quod in casu fidẽ faciunt alterationes. etiam sine publicatione. De quo vide Barto. in auth. quas ab aliquo. ẽ. de testibus.

b ¶ Partis presentia. In publicatione testium requiritur presentia partis vide glo. in l. solam. ẽ. de testib. z Bald. in l. si quis hic legat. z Bal. hic

Dixi.

c ¶Quod non. Sed gl. in l. solam. §. de testi. vult, quod in publicatione testium coram iudice requiratur presentia aliquorum testium. Sequitur Bal. in d. l. iurisiuran. in fi. §. de test. & Bal. hic & vide, Abb. in c. coram. de test.

---

a De executione rei iudicate.[4] Rub. LIII.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶De executione rei iudicate. De duplici modo quo modo peti potest executio sententie, vide Bar. in l. pe. de auth. tu. vide Alex. in apostil.

¶Continuatio patet de se vt in glo.

LEX I.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

ribus,quos elegerit Titius,quem fecerit suũ executorẽ, Titius cessauit per annũ.queritur an post annum possit eligere pauperes.[a] Videtur quod non.per constitutionẽ, Ego dicebam,quod aliud est off.ciũ exequendi,aliud est officiũ eligẽdi pauperes. Officiũ exequẽdi bene aufertur ei post annũ,electio vero nõ.q2 nõ est de executione.q2 alius est iudicãs alius est exequens vt hic dicit tex.clare.Quero, an sit de iure cõmuni ei interdictũ post annũ Videt casus.ff.cõmunia de leg.l.fi.§.sed,z si quis.Contrarium tñ determinat tex.in l.cum quidã.de leg.iij. vbi facultas eligendi personas non perimitur,donec quis non sit constitutus in mora,per contestationem,z de hac.q.est ibi tertus.

ADDITIO.

a ¶Eligere pauperes. Adde Bal. in l.captatorias,ff.de test.mili.

LEX IX.

1 ¶Quando agitur ad pecuniam, adl'speciem actione mere personali,z actiõe reali z personali in rẽ scripta,z actione,quod metus causa.z mixta quod tempus condemnato ad soluendum prestituitur.z nu.3.4.5.6.7.8.

2 Vendit opignonis intra quantum tempus fiat.

Eos quos.[b] †Post lapsum temporis,quod data z distrahi.h.d. Op,z videtur,q confessus debeat cõdemnari,vt j.de confe.l.j.Sol. Dicit,condemnari,referas ad cõuictã personam. Dicam in d.l.j.Circa istam.l.queritur duo,que expediuntur in gl.†Quero primo,quantum tempus habeat cõdemnatus ad soluendum. Scdo quanto tempore debeat differri vẽditio[b] pignoris. Hl.que est hic mirabiliter loquitur. Circa primum dic aut agitur ad pecuniam,aut ad speciem. Ad pecuniaz.habet quadrimestre tempus,vt j.ti.j.l.iij.nisi per iudicem causa cognita abbreuiet. † non enim potest,nisi causa cognita,vt l.iij.ff. de re iu. z l.iij.§.si quis condemnatus. †Si vero agitur ad speciem, tunc agitur actione reali,aut personali,si reali,habet tempus arbitrio iudicis,vt inst.de off.[b] iud.in prin. Si personali, hz quadrimestre tẽpus,vt l.in fideicomissi.in prin.ff.de vsur.z quod met. cau. l.si cũ excẽ.§.q si homo. Hoc dicit prin.glo.iuncto fine ibi hoc in simplici personali,zc.Contrariũ huius videt notari in d.§.quod si homo. Vide quidam doc.[c] dicebant q vbicunqz agit ad speciẽ potest ueri executio incontinenti. Sed hoc est cõtra.l.in fideicõmissi.in prin.de vsur. Et ideo, quando† agitur ad speciem,dic aut agitur actione reali,z tene q dictum est ꝫ.per gl. Aut agitur mere personali.z habet quadrimestre tẽpus,vt d.l. in fideicommissi,

6 † Aut agitur personali scripta in rem,vt actione ad exhibendũ, d que est personalis in rẽ scripta,[d] vt l.de eo.in fi. melius in l.iij.§. eit ante ii personalis ff.ad exhibendum.tunc idem quod in reali, * vt inst.de off.iud.§.j.† Et idẽ dico *in actione quod metus causa, 7 nam z ipsa est in rem scripta,vt l.metum.§.fi.ff.quod me. cau.tũc habet tempus off.cio iudicis,sicut in reali,vt d.l.si cũ exceptionẽ e §.quod si homo.z quod ibi no.in gl.[e] melius quam hic.† Si vero 8 agitur actione mista,vt in'petitione hereditatis, tũc pꝛout in ea venit vendicatio rerum,sapit naturã realium,pꝛout in ea venũt personales prestationes.sapit naturam personalium,vt l.heredi tatis.ꝫ.de peti her. ¶† Quero,intra quantum tẽpus pignoris f fit venditio.[f] Hl.dicit q ita tum post quadrimestre tempus. Et vide gl.quando pignus pretorium venditur ex diffinitiua post lapsum quatuor mensium debent expectari duo alij menses,vt l.de bitoribus ff.de re iud.ꝫ.clare dicit q dant duo mẽses post lapsuz primi termini,lz gl.dicat eaz corrigi.j.ti.j.l.iij. sed non est verũ,vt ibi dicã. Quando vero vẽditio fit ex interlocutoria,dicam in l.cũ proponas,de bo.autho.iudi.pos.

ADDITIONES.

a ¶Pro concordia. Aduerte incontinenti dz fieri,executio, sicut in actione reali in actione personali in rem scripta,vt est actio q me.causa. Ita Bar,alle.in hac.l.fi.Contrarius tamen inuenitur in l.si cum,exceptione.ver.quod si homo.ff.quod metus cau. Tu dic Bar.in d.ver.quod si homo loquitur in actione mere personali,prima autem opi.loquitur de personali,in rem scripta. vt hanc sol.voluit de directo ipse Bar.in hac.l.fi.ideo recte ponderari debent verba ipsius Bar.

a ¶Differri venditio. Quantum tempus habeat condemnatus ad soluendum adde quod habetur.j.ti.j.z l.iij.z quod ibi dixi per Bal.hic que ponit etiam quod in criminalib.z in obligato ad faciendum. Spe in ti.de dila.§.j.in ver.executore.gl.z Inn.in c.querenti.de off.dele.Ly.in l.j.§.de dila.in ver.ix.quid si quis fideiussit in causa criminali pro titio,z condemnatus soluit incontinenti, qui a in criminalibus non habet locum quadrimestre postea agit contra titium, z obtinuit an titius habeat quadrimestre vide Bal.in addi.Spe.in ti.de sen.

b ¶De offi.iudi. Sed contrarium tenuit gloss.in l.iij.§.de fru. z ll. expen.de quo ibi vide Bar.

c ¶Quidam doc.Et no,quod si tempore executionis reus cõdemnatur in aliquo vltra id quod venit in j.sententia, pro illa habet nouam dilationem,que datur iudicatis. Vide Bar.in l.si cum exceptione.§.quatenus.ff.quod me.causa.quod no.

d ¶Scripta.Contrarium tenet Bar.in l.si cum exce.§.quod si homo.vide Bal.in l.defensionis facultas.j.de iure fisci.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Et idem dico. Idem in interdicto recuperande possessionis.l.j.in fi.z ibi no.Salic. C.si per vim vel alio mod.

e ¶In glos. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l.debitoribus.de re iud.

f ¶Venditio. Vide Bal.in l.ordo.ꝫ.eo.z ibi dixi.z hic adde Bal. in addi.spe.in tit.de senten.

De vsuris rei iudicatæ. Rubr.LIIII

¶Bl.tua continuat, z ideo continua vt habes in ea. dictum est ꝫ.de except.rei iud.sequitur videre de pena imponenda morosis, qui nõ soluit. Pena enim sibi imponitur,quia tenetur ad vsuras rei iudicate,ideo ponitur hic iste titulus.

LEX I.

1 Es,qui bona.[a] Breuiter dicit, qui sententie intra tempus datur ad vsuras centesimas.h.d.ista lex breuiss.ma.

LEX II.

a Eos,qui.[a] †Condemnatus ad soluendum has 1 me,si non fuerit appellatum,z vel a die confirmationis, si fuerit appellatum.h.d. Op.de l.debitoribus.ff. de re iud.Sol. Illa corrigitur per istam. Dicit gl.non placet vt dixi ꝫ. ti.j.l.fi. Nam quoddam est tempus,quod datur ad soluendum condemnato, z de isto loquitur hic, Quoddã est datum ad vendẽdã pignora capta post primã dilationẽ, z de illo loquitur lex contraria. Op ff.de app.l.negotiorum.de vsur.l.tutor. Dicit gl.ibi loq

b tur qñ frustratorie[b] appellau t. Tu dic z ibi loquitur de vsur.pri c, me actionis,que vsure currunt pendente iudicio primo,nec extinguntur per sententiam,a qua est appellatũ. Fateor tamen, quod d illud quod gl.dicit,quod si fuerit appellatum frustratorie,quod * currunt vsure centesime lapsis quatuor mensibus * a die prime sententie,z intellige frustratorie,quando euidenter calumniose appellauit,per dictam regulam.

ADDITIONES.

a ¶Eos qui. No.istuz tex.dum dicit quod datur quadrimestre, limitat bal.in l.quoniã nonnulli.j.de ap.quem sequitur Ro.in l. j.§.qui pñs,de ver.obl.z ibi vide Alex. Ista iura dicentia q datur quadrimestre fallunt in agentibus actione in rem.gl.est in.in l.in fideicõmissi.in gl.iij.in fi.ff.de vsu.z late diti in l. debitoribus post bar.ff.de re iu.ad id quod dixi,vide no. Jmo.in e.querenti de off.dele.vbi omnino vide. Ad materiam huius quadrimestris depositis,ponit etiam plene gl.bar.z doc.in l.fi.ꝫ.ti.j. prox.

b ¶Frustratorie. Per hoc bal.multum no.in l.iij.ꝫ.ti.j. dicit quod si in sententia apponitur terminus,z interiz appelletur,quod currit termi nus appellanti, licet desistat,nisi appareat frustratorie appellatum,z in mora,vide eum notabiliter.

c ¶Tu dic. Vide bal.hic,qui dicit quod talis vsura potest peti hodie,z de iure diuino. adde bar.z Jo.de Jmo.in l.si insuper vsuras.sol.mat. And.barb.

b P. PAV. P. ¶Si fuerit appellatuz frustratorie. vide Alex. rcv.in iiij.vo.z consi.cciij.e.vo.j.z consi.ccccxxviij.vbi etiã de oppo. Item no.quod istud quadrimestre non datur nisi pro satisdatione,vide Fran.cons.cxxxij.z de materia quadrimestris an z quando cõpetat,vide Fel.in c.quod ad consultationẽ.ima dere iu.ponit an iudex possit arctare vel prorogare.z vide quos tuor limitationes ad pdicta reg.de quadrimestri p Jasiñ Ital gatoz.ff.de adop.z ibi etiã in pcedenti ponit quid si iudex quadrimestre statuerit,an diceretur terminus z dilatio legalis,an iudicialis.z effectus est magnus vt ibi per eum. Item ser fili vide per Fel.in c.querenti.extra de offi.deleg.an autem hoc quadrimestre habeat locum quando agitur ad aliquam specialem actionem.l.continuus.§.illud.de ver.obli.

* CLAV. DE SEISS. ¶Lapsis quatuor mensibus [illegible] quod istud tempus datur ei qui appellationem [illegible] vbi hec no.bal.in l.quoniaz nulli.j.de app.de veritate [illegible] dicti vide alex.in l.j.§.si quis condemnatus.in j. nota.[illegible] l.debitoribus.ff.de re iud. Item nota quod istud tempus [illegible] ei contra quem est iudicatum,vt dicit bal.in l.actor.ꝫ.de [illegible] dit.refert alex.in l.ij.ff.de iureiurando.

LEX II.

7 Fideiussor iudicatum solui,qui exactus est pro domino, habet executionem paratam contra dominum.

Sanctus

Sancimus. Bona lest, breuiter dicit. Quadrimestri tempore elapso, currunt vsure legitime sortis tantum z non vsurarū, z dicatio, que dat rei, prodest fideiussori. h. d. Diuiditur in duas partes principa. In prima, dicit vsuras currere super sorte tantum. In secūda relationem porrigit ad fideiussores. Secūda ibi ceum antiquitus. Item prima subdiuiditur, q1 primo ponit dictum. Secundo probat per rationem a remotione generis. Tertio per rationem a remotione absurdi. Quarto per rationez a materia. Secunda ibi, cum enim. Tertia ibi, si enim sine. Quarta ibi, si eam ei indicari. ¶ Quinta ibi, si enim nouatur. Nota, ex prima partis, q currunt vsure sortis tantū, non vsurarū. † Secundo not. illud, a quo remouetur genus, z quelibet eius species. Tertio no, et quinta particula, scilicet q† sententia nouat primam actionez, interrūpit cursum vsurarum. Venio ad primum dictum. Op. de [a] fem quidam. ſ. in tacito. ff. de vsu. Sol. vt in gl. Alterius opp. vetur hic quod per sententiam nouatur prima actio. Cōtra. ff. pig. l. grege. ſ. etiā veritas est quā ponit Dy. in l. aliam. ff. de no. ue gl. z Ly. tāgunt. ſ. de iudi. l. j. † quod nouatio assumitur trib. no. Uno modo, prime actionis in secundū transfusio, z de ista lo. quitur. ff. de noua. l. j. Secōo modo accipitur nouatio, hoc est, noue qualitatis additio, z ista fit per li, conte, vt l. aliam. ff. de noua. sit enim actio prima perpetua, z transitoria in heredes sed non erit noua. Tertio modo accipitur nouatio, hoc est noue forme adhetio z ista fit per sententia. non adquitur noua actio per sententia. Ité impedit primas vsuras per cētū nas. nō tū quod prima actio tollat. Ita loquit hic. Venio ad secam partē ex qua no. duo, Primo, † quod exceptio competens principali, porrigitur ad fideiussorem. Secōo notat quod sententia lata contra principalem, mandatur executioni contra fideiussorem. Ad primum op. ff. de exce. l. exce. sol. Quod hic dicit. Fallit in exceptionibus cohærentibus persone, vt l. contraria. Ad secundum op. z videtur q contra fideiussorem. l. non potest fieri executio, [b] contra quē nulla preesset stantia, nec sententia, vt j. qui, res iudi. nō no. per totū ti. z ſ. ti. l. j. ff. de pig. l. grege. ſ. si eum defensore. Sol. Odof. intelligit ista in fideiussore iudicato soluendo, licet gl. loquatur simpliciter. Legis contrarie loquuntur in fideiussore contractus, lz gl. pe. loquatur hic simpliciter. Ista materia, vtrum executio fiat cōtra fideiussorem. est valde longa, quā plenissime tractaui in l. j. z in rub. ff. in. solu. Tamen quantum ad propositū doc. dicunt, Aut loquimur in fideiussore contractus, z loquuntur contraria. Aut loquimur in fideiussore iudicatū solui, z loquitur hic. Et quod iste tex. loquatur de executione que fiebat in fideiussorez patet ex eo q ibi statim, vt ibi dixi. ¶ Item inducebam [c] hanc l. ad aliud, scilicet † q fideiussor iudicatū solui, qui exactus est pro domino habet executionem paratam contra dominum nec habet necesse contra eū da re libellum in actione mandati, nec procedere ordinate, vt hoc tex. ibi statim pecunia s, ꝛc. Plene vide in l. j. iud. sol. Bul. tangit hoc in l. ij. ſ. fi. cum l. seq. ff. qui satisf. cog.

ADDITIONES.

¶ Opp. de l. cum quidam. An per sententiam fiat nouatio, vide ff. l. j. de iudi.

¶ Fieri executio. An sententia executioni mandetur cōtra fideiussorē sine nouo processu ēt omnia ista intelligo, nisi sententia ferat contra principalem, contumacem ex ficta confessione, quia nocet fideiussori, per no. per Bar. in l. cum filius. de ver. obl.

¶ Idem inducebam. Vide gl. in l. fideiussor. ff. de re iud.

Si plures vna sententia condemnati sunt. Rub. LV.

LEX I.

a ℣ Libellus, in quo conuenuntur plures simul, z quilibet insolidum procedit si adijcitur quod vna soluto sufficiat.

Si non singuli. † Plures simpliciter cōdēnati, intelligūt in partes equales, nisi aliud sit expressum. h. d. tot[a] isteti. Ho, q dixi in summario. Op. tu dicis q libellus sic precessit, q1 petebant centū simpliciter ab omnibus, z tūc no est verū, q1 sententia dz conformari libello, vt in l. fundus, cōmuni. dicit ideo nullū dubiū habet tex.

a q1 petebat. † Aut tu dicis, quod debatur libellus insolidum contra plures, z tunc videtur quod libellus non procedat[a] z p cōsequēs nec sententia, vt ſ. de fideiuſ. tut. l. j. vbi dicit expresse quod non procedit libellus qū conuenit fideiussores z tutores pupilli insolidum. Sed pōito q procedat libellus, adhuc videtur quod non valeat sententia, q1 pro parte tantū iudicauit, z pro parte nō, [b] tantum petebat a quolibet insolidū, cōdēnauit quemlibet pro parte, ergo sententia est nulla, vt no. ſ. si aduer. rem iud. l. j. Dico q non est intelligi duobus mod. hec. l. Uno modo, q petebā simpliciter cētum, z dubiū facit in lege, q1 vbi obligatio precedit insoli-
b dum deberet intelligi. q hac. l. remouetur. Sed [b] potest intelligi q conuenieban plures simul, z quemlibet insolidū, hoc adiecto, q vna solutio sufficiat. Iste libellus procedit, vt j. de duo. re. auth. hoc ita. z l. in executione. ſ. insolidum. ff. de verb. ob. Habes in gl. no, que dicit in l. si mandato Titij. ſ. Paulus respōdit. ff. man. z
c tunc dubium facit hic, q1 videbatur q verba sniē [c] deberēt intelligi secūdum verba petitionis, qđ hic remouetur. Hā verba sententie debent intelligi fm se, z secūdum q ipsa important, non per relationem ad libellum, nisi ad libellum expresse se referāt, vt vidi ſ. in l. fi. ſ. de sen. que sine cer. quāt. Non ob. l. j. de fideiuſ. tu. q1 fateor q non possunt cōuenīri insolidū si exigant. Ita loquit ibi. Ita sentit ibi gl. parunula. Sed si adijcitur in petione, q vnius solutio sufficiat, bene procedit, vt dictum est. ſ. Nō ob. q pro parte
d pronūciat, z pro parte non, q1 imo pronūciauit super toto [d] in eo qđ est petitū, lz illam qualitatem an insolidum, vel pro parte, omi
3 serit, q nota † q1 illud, qđ dicitur, q debet pronūciari super toto, intelligatis super toto quod petitur, nec vitiatur sententia, si omitteretur pronunciatio super aliqua qualitate, quod tene mēti.
e ¶ His premissis [e] venio ad gl. Op. z videtur q sniā condēnatoria prosit cōdēnato, cōtra l. euidēter. ff. de excep. rei iudi. Dicit gl. hic vt condemnatus in parte, z in parte absolutus. Ista est falsa, vt no. in l. j. ſ. si aduer. rem iud. Vel dic, q nō prodest ei, q1 adhuc prima actio durat insolidū, ideo sniā non tz, nisi pro parte, si est vera.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non procedat. Hic adde que habes in l. Paulus. la ij. ff. de re iudi.

b ALEX. ¶ Secundo. vide per Bar. latius. l. iij. ſ. j. ff. de duo. reis.

c ALEX. ¶ Verba sniē. vide bar. l. j. ſ. de erro. cal. z bar. in l. Paulus. la ij. ff. de re iu. verba sniē debent intelligi secundū sequentia. vide tamen Bal. in l. fi. ſ. commum diui.

P. PAV. P. ¶ Verba sniē. Vide que habes in Bertach. in versi. sniā interpreta, z adde q si iudex condemnet aliquem, sniā intelligitur sine die vel conditione, lz instrumentū vigore cuius proferē sententia. cōtineat diem vel cōditionē. vide Are. in l. j. C. si ad libe. z ibi etiā vide sali. aliter distinguentē vide ad doctrinā bar. hic eū dem in l. Paul. la. ij. ff. de re iu. vide Alex. in l. miles. ſ. decē eo. ti. de re iudi. ista tū reg. non procedit in sententia adiudicatoria iuris regalis, q1 intelligitur pro rata domini cōpetētis. l. iij. ſ. si alter. ff. ti. regund. vbi Bal. z Flo. no. z Are. in l. si speranti. ſ. quoties. ff. de acq. poss. Jo. de Imo. z alios in prin.

d ALEX. ¶ Sup toto. Facit q no. bal. in l. pe. de sent. que sine cer. quanti. z expresse Bal. in l. ij. de re iud.

e ALEX. ¶ His premissis. De intelligentia huius, l. vide doc. in l. repetita, z quod ibi Bar. de fi. iustr. z vide Alex. in l. j. C. de iudi.

LEX II.

Quoties. Opp. si vnus ex pluribus ap. l. j. Sol. Vnius appellatio prodest alijs, vt ibi no. tamen non nocet vni, nisi alter non sit soluendo.

Quibus res iudicata non nocet. Rub. LVI.

LEX I.

a ℣ Frater admittitur ad defensionem rei fratris sine mandato.
3 Sententia lata contra fratrem, preiudicat eidem fratri si nō vult habere ratum.

1 a Jneque. † Breuiter ōt totus iste titu. Res iudicata cōtra vnū, non nocet alijs sine sit cōiuncta persona, sine nō, sine in cā ciuili, sine in criminali, sine sit in eadem cā, sine in simili. h. d. totus
2 iste ti. ¶ † Opp. quod frater [b] est persona, que admittitur sine mā
b dato, vt l. sed z he. ff. de procu. † Sol. Ex hoc non sequitur, qđ sen-
3 tentia, lata contra eum preiudicet, si non vult hoc ratuz habere,
4 Fateor tamen q † ipse frater, qui litigauit teneatur ex cautiōe, z de rato, si eam interposuit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si neque. Vide Bar. in l. neque. ff. de cri. expil. here.

b ALEX. ¶ Opp. q frater. Idem tenet Bar. in l. sepe. in ij. z ff. de re iud. z vide in l. ij. in fi. z ſ. de eden.

LEX II.

a Res inter alios. [a] Op. de l. Papinia. ſ. fi. de inof. test. Bl. que est hic dicit. q est regula, que fallit in casibus, quos gl. ponit hic, quos vide. Jo. Lyn. oēs casus speciales inducit per modum cuiusdam distinctiōis. vide longe, quā omitto pro modo, licet ista distinctio egeret multis suppletionibus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Res inter alios. Per Inn. in c. quamuis. de re. iudi. Bart. Secunda super Cod.

Comminationes,epistolas,programmata. Rub.LVII.

¶Ista rub.ponit summarium totius tituli,continua vt in gl.

LEX V.

1 a **Iudex** †No.quod mandatum de mittendo aliquē in possessionem,non precedente cause cognitione,non valet,[a]vt hic, quod no. Dicemus in l. memmerunt.j.vnde vi,quod tene menti.¶Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Non valet. Idem de mandato de discutiendo de possessione secundum Bal.qui dicit hanc esse singularem.

---

a Si ex falsis[a] testimonijs, & instrumentis iudicatum sit. Rubri. LVIII.

ADDITIO.

a P. P AV. P. ¶Si ex falsis.¶No.quod licet testes producti in causa probarentur falsi,non tñ retractaretur sententia,nisi cōstaret quod iudex motus fuisset propter illos,z qualiter istud procedat vide Fel.in c.inter cetera.extra de re iudi. vide latius de materia quomodo post sententiā possit opponi exceptio falsitatis,z quid debeat probari,vide Fel.in c.lz causam.extra de prob.' Itē an sufficiat probare testē fuisse corruptum,vide Fel.in c.sicut. extra de test. Itē q̄ pendente cognitione talis falsitatis obseruari dz sententia,vide Fel.in c.acceptamus.extra de fide.instr.

LEX I.

a **Si tabulas.** [a]Hic totus tit. breuiter hoc intendit, Sētentia pretextu falsorum instrumentorum lata,rescinditur tribus cōcurrentibus,seu conueniētibus.Si falso sunt producta,z de falso nō sit cognitū.Et propter illa falsa sit iudicatum,q̄ prodest ad tria,scilicet ad sententiam rescindendā, ad executionē impediendam,z ad solutum repetēdum.h.d.totus
b ti.¶Postea examinabimus inde.l.ad l. ¶Opp.[b]de fid.instr.l.vlt. Sol. Ibi fuit de falso cognitum in primo iudicio,hic non.Si ergo in primo iudicio est cognitum de falso,non nocet in alio,quod intellige si ad eundem finem querarur de falso, in eo. iudicio, iuxta ea,que notantur per Lyn.in l.peremptorias.ff.senten.rescin. non pos.¶Habemus in l.qui rome.ff.duo fratres.ff.de verb.obli.Item oppo. Instit.qui man.non pos.ff.semel.Solu.ibi exponitur causa falsa,id est,non vera.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si tabulas. Adde Bar.in l.diuus.ff.de re iud.
b ALEX. ¶Oppo.ff.idem dicit in l.diuus.ff.de re iud.adde Bal. in d.l.vlt.z per hoc in l.ij.cum ibi no.ff.de falsis.

LEX II.

1 ¶Sententia lata pretextu falsorum instrumentorum,z sic rescindenda,non firmatur per appellationem.
2 Probato falso,sententia rescinditur per restitutionem in integrum,z quando id fallet.

1 **Et qui.** Dicitur hic,z qui nō prouocauerūt. Quero quid† si apellassent,an suia firmaretur? Videtur quod sic.ff.rem ra.ha.l.cū minor.ff.falsus. Cōtrarium est verum, per l.expressim. ff.de appel. Non ob. ff.fallus. q̄ ibi sententia solum deficiebat propter defectum consensus,hic
2 vero propter falsitatez instrumētorū.¶Quero.probato falso, qualiter sententia rescindatur,gl.hic dicit per restitutionē in integ,vt l.diuus,de re iud.Fallit in casu.ff.si ex fal.alle.l.j.¶Hoc quod
a gl.dicit.[a]est verum,quando sententia propter falsa instrumenta, est lata contra presentē.Sed si esset lata cōtra absentem,esset ipso iure nulla,vt l.ff.pretor.ff.marcellus.ff.de iud.z ibi no. Istam materiam plene examinaui in d.l.diuus.ff.de re iud.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Bl.dicit. Adde Bar.in l.nam postea.ff.minor.ff. de iureiur.z hic adde Bal.j.eo.in l.ff.z Bar.in d.ff.marcel.z in l. j.ff.de aduo.di.iud.
ADDE quid iuris si testis corruptus dixerit verū. Jun.in c. ficut.de test.c.cū dile.de don.dicit q̄ suia nō tz,sed in c.cū causam. de proba.tz cōtra. Adde gl.in l.j.ff.j.ff.de fal.cui cōiunge glo. in l. damus.C.de falsi.ponit quid iuris,in d.casu.And.Barb.

LEX III.

2 ¶Quando committens falsitatem in iudicio,perdat causam.

1 **Falsam.** Circa istam l.est examinandum vnum,de quo est opi.†verum sufficiat probare testes dixisse falsum z illis attestationibus iudicem motū, ad hoc vt rescindatur sententia.¶Hic videtur quod sic. In contra
a rium,[a]videtur,q̄ debeant probari duo,scilicet q̄s dixit falsum z quod corruptus pecunia,vt l.diuus.ff.de re iud.alias nō rescindatur suia,z hoc tenuit Bla.Bl.videtur tenere contrariū.quod non requiratur quod iudex sit corruptus pecunia,q̄ idem est in testibus, z in instrumentis.sed in instrumētis nō adhibet illa distinctio an sit corruptus,vel nō ergo, &c. Veritas est illa.q̄ aliquis se astringit in positionib.suis,vel in libello,q̄ dicit testis falsum dixisse corruptos pecunia.Certe si ad hoc se astringit debet vtrunque probare,alias nō.Secus si ad hoc se nō astringit.
Illud probatur extra de prob.c.licet.Et ibi vide de hoc per Bar.
z Inn.Ego plenius in d.l.diuus.Opp.quod qui falsitatem com-
b mittit *in iudicio,perdit causam,vt ff.de pe.iud.qui ma.iu.l.j.et
* de iure fis.l.in fraudem.ff.quoties.Sed hic dicitur,quod causa restauratur in pristinum statum.ergo male. Breuiter, quandoquis committit falsitatem circa acta iudiciaria falsificādo z fraudando,z tunc perdit causam,vt d.l.in fraudem.Quandoq̄ committit falsitatem corrumpendo aduersarium vel iudicem.z tunc perdit causam,vt ff.de pe.iud.qui ma.iudi.Quandoque committit fraudem circa testes,vel instrumenta, z tunc non perdit causam. Ita loquitur totus iste titulus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶In contrarium. An vt suia rescindatur sufficiat probare,testes falsum dixisse,an requiratur et q̄ probet eos fuisse corruptos.per Bal.in l.ff.j.eo. Adde Spe.z Jo.an.in repetit.ff. qualiter,verf. item oppo.z an tunc sententia retractetur vide ver.seq.Et an si post terminum testes non possunt reprobari an iudex possit inquirere,vide Bar.cons.xcix.
b ALEX. ¶Opp.quod qui.z scripsi post. Jm.in d.l.j.de re iud.
* CLAVD. DE SEISS. ¶Falsitatem committit. Jmo plus non est necesse qs ille qui produxit falsa instrumenta fuerit in dolo.glo.est quam ibi no. Barto.z doc.in l.ff ex falsis.ff.de transac. Bar.z Jmo.post gl.in l.ff.is ad quem.ff.de acq.her.

LEX IIII.

1 ¶Exceptiones opposite post sententiam contra actionem primam,z alie que possunt incontinēti probari impediunt executionem sententie.

a **Iudicati.** Vides hic quod ista exceptio [a]impedit executionem.Contra.ff.de ordi.co.l.fin.
1 Sol, Breuiter, †quedaz exceptiones[b] opponūtur post sen-
b tētiam,nō cōtra sententiā,sed cōtra actionem primaz,z vite impediunt executionē,vt l.j.ff.de iur.z fac.ign.z ibi dicā istud. ¶Quedam exceptiones opponūtur post sententiā,cōtra ipsam sententiā non contra actionē primam,z hic aduerte.Aut de illa exceptione liquet nullo alio probato extrinsecus,vt q̄ fuit prolata nulla precedente instantia,vel fuit condemnatus dominus,vbi deberet dēnari procurator,z similia.tūc etiā impeditur executio. vt l.ff. de execu.rei iud.z l.ff cū nulla.ff.de re iud. Si vero requiritur alio probatio extrinsecus,tunc ant ista probatio requirit alioqui ginem,z tūc nō impedit executionē,vt l.ff.ff.de ordi.cogn. z l. fal.l.ij.z extra de in integ.rest.c.auditis. Si vero illa exceptio sit probari in cōtinēti,tūc impediret executio.z hic est casus nostra nā hic loquit q̄ iam in alio iudicio instruēta erāt ta falsa,ita q̄ de falsitate probatio erat pro aperta.z manifesta. vide ter.qui dicit,q̄ ista distinctio sit vera,probatur per Ham vos scitis,q̄ in executione sentētie adhibetur cognitio maria,vt l.a diuo Pio.ff.si super reb.ff.de re iud,sed in summ rūs cognitionibus admittunt exceptiones.q̄ possunt probari cōtinēti,nō ista,q̄ requirunt indaginē,vt l.ij.ff.ibidem,ad ad treb.l.ille a quo.ff.si de testamēto.z l.a quo.in prin.vt in
c fio.leg.ex hoc habes practica[c] quādo formas exceptionē contra executionem sententie,quia debes dicere. quod paratus sum continenti probare,quod si non posset probare incontinenti,iudex posset eam respuere,quod no.z tene menti.

ADDITIONES.

e ALEX. ¶Exceptio. An ista exceptio falsi impediat executionem de ēt Bal.in l.ij.cū ibi no.j.de fal.z Bal.in add.Spe.de exec.
b ALEX. ¶Exceptiones.que exceptiones possunt opp. in executione sententie,vide eum in l.ij.ff. condemnatum.de rei.vin. eum in l.diuus.co.tit.in fi.
c ALEX. ¶Practicam.No.hanc practicam contra executionem sententie.

De confessis. Rubrica LX.

¶Contínua vt in gl. Dictū est ff. de vere condemnatis,quid videre de quasi cōdemnatis,qui dicuntur confessi.¶Item quomodo differt hic titulus,a titulo de interrog.actio.Dicq̄ quod hic titulus habet locū post lit.cōtest.Et vide gl.de quo no. de interrog.actio.super rub.de procu.l.non solum.in prin.cler
tas et

tas est ista,quod hic titulus habet locum ante lit.cõtesta.ꝛ post,
quia etiam nullo precedente libello, vel litis contesta.fiunt con-
fessiões,vt ĩ.videbitis,ꝛ differt ab illo,quia ibi de interrogation.
que fiunt in iudicio ad litis ordinationem,hic de his que fiũt ad
litis decisionem,dixi ff.eo.super rubrica.

LEX VNICA.

5 Que pertinent ad iurisdictionem voluntariam iudicis,pos-
sunt in quolibet loco expediri.
7 Confessiones facte in iudicio quid damni afferant cõfitenti.ꝛ nu.
8.9.13.14.15.16.17.18.19.20.
10 Positioni iuris,non tenetur quis respondere,ꝛ in causa capita-
li confessio spontanea preiudicat.
11 In criminalibus,quando quis habetur pro iudicato, per con-
fessionem debet sequi sententia diffinitiua.
12 Idem in causa ciuili,quando confessio emanauit post litem con-
testatam.

1 Confessos.[a] Hec est nota.lex,ꝛ habet no-
tabilem gl.Breuiter hoc intẽ-
dit.†Confessus in iure,habetur pro condemnato,et
contra eum potest fieri executio.h.d.Iste tex.habet
duas partes,vt patet in summa.No.quod cõfessus
2 in iure habetur pro condemnato.Simile in l.j.ff.eo.†No.quod a
confessione sua quis non potest recedere.quod dicam in l.error.
3 de iur.ꝛ fac.igno.ꝛ dixi.ff.eo.l.ij.†Tertio not.quod confessio ha-
bet executionem paratam.Ita dicit hic text.ꝛ l.post rem.ff. de re
iudi.ꝛ l.debitoribus.eo.tit.quod no.ꝛ tene menti.Et propter hoc
b in ciuitate ista,instrumenta confessionata [b] mandantur execu-
c tioni,sicut snie diffinitiue,[c] quia per statutum si sit cõfessio facta
coram notario,videatur facta coram iudice, in Tuscia vocantur
instrumenta guarentigionata.quod not. Uenio ad gl.que est ma-
gna.Uides quod gl.ponit regulam ꝛ multas limitationes ad eã.
Ego pro declaratione gl. formabo pro qualibet limitatione vnã
oppositionem.¶Op.quod cõfessio non preiudicet.vt l.si ex cau-
tione.ꝛ l.ex contractibus.§.de non nume.pecu.vbi dr̃ quod intra
biennium potest obijcere exceptionem non nume. pecu. lz fuerit
confessus.Huius timore dicit gl. quod hic dz intelligi confessus
sez in iudicio. Nam ibi loquitur de confessione extra iudicium,
que non prodest ad obligandum,sz ad deliberãdum, dt gl. Sz de
hac confessione extra iudicium,nil dicam hic. sz materia eius est
in l.generaliter.de non nume.pec.ꝛ ibi dicam. Tetigi in l. nõ so-
4 lũ.§.liberationes verba.de lib.leg.iuxta hoc est videndum,†qñ
d dicatur fieri confessio in iure.[d] Glo.hic dt,in iure vbicunq; fit iu-
dex,vt ff.de interroga.actio.l.voluit.§.ꝛ ait.In contrarium vide-
tur quod iudex debeat seruare locum maiorum, vt l. cum sñiam.
5 §.de sen.ꝛ l.pen.§.fi.ff.de iusti.ꝛ iure.Propter quod dic.quod† q̃-
dam sunt,que pertinent ad iurisdictionem voluntariã,ꝛ ista pos-
sunt expediri in quolibet loco vt l.ij.ff.de offic. procon. ꝛ le. ꝛ sic
6 seruatur in emãcipationibus,ꝛ similibus casibus.†Quedã per-
tinent ad iurisdictionem contentiosam , ꝛ tunc si quidem debent
expediri summarie,ꝛ de plano,possunt expediri in quolibet loco,
vt l.nec quicquam.§.de plano.ff.de off.procon.ꝛ l.ij.§.dies. quis
e ordo in bon.possess.ꝛ ibi gl.¶Quedã vero requirunt plenariam [e]
cause cognitionem,tunc si quidem quod agitur pertinet ad litis
ordinationem,pôt expediri in quolibet loco,vt d.l.voluit.§.quod
ait.de interro.actio.Si pertinet ad litis decisionem,dz seruari lo-
cus maiorum,vt d.l.cum sñiam.§. de senten. cum si.seruata distin-
ctione,quam dixi in l.si vt proponis.la ij.qnõ,ꝛ qñ iudex. ꝛ l.j.de
7 senten.ex breu.reci.†Iste ergo confessiones que pertinent ad li-
tis decisionem,debent fieri in loco maiorum. Fallit ex causa quia
propter qualitatem persone potest mitti ad eam.vt respõdeat. ff.
de iureiurando.l.ad egregias,modo habetis primum.¶Opp.de
etate.§.primo. ff. de interrogat. actio.ꝛ §. de probationibus.l.
exemplo. Dicit gl.intellige hoc , quando confessus est contra se,
secus si pro se , vt in contrarijs. Hoc quod confessio facta pro se
non prosit fallit in casibus:quandoq; propter delictum aduersa-
rij,vt l.si quando.ĩ.vnde vj. ¶ Item quando defertur iuramen-
tum in litem,in casib.qui ponuntur in l.in actionib.§ de in litẽ iu-
ran.¶Item vbi defertur iuramẽtum in defectum probationis,
vt l.admonendi.ff.de iureiuran.ꝛ l.in bonefidei.§.de iureiuran.
¶Circa predicta est videndum , quid si confessio contineat ali-
quid contra se ꝛ aliquid pro se,vtrum in eis que sunt cõtra se ste-
tur,ꝛ in alijs non.Istũ passum examinaui in l. Aurelius. §. idem
quesijt.ff.de libe.lega.gl.tãgit in l.si quidem.ĩ.de excep.ꝛ ibi dice-
* mus.¶Op.tertio de l.certum.* ff.eo.Solu.gl.†quod hoc debet
8 intelligi,quando certum cõfessus est,alias si incertum,cogitur ad
certificãdũ,vt in ?uo.Ego intelligo,ꝛ in oibus casib9 in qbus va-
leat sñia icerta,vt l.ij.de sentẽ.q̃ sine certa quãtita.in illis valet in
confessio icerta. qꝛ eqparant' confessio ꝛ sñia,vt hic videtis, ꝛ eo modo
meret' executionẽ confessio icerta,sicut sñia incerta, ꝛ in executione
declarabit'.Quid enĩ si esses confessus te esse heredẽ Titij,ꝛ me pos-
sidere hereditatẽ,quare nõ valet ista cõfessio, vel me gessisse nego-
tia tua,per decem annos,ꝛ simi. ¶ Ulterius op. de l.confessioni-
9 bus.ꝛ l.si is.ff.de interroga.actio.Soluit gl.†quod hic dz intelli-
gi quod sit confessus id quod ius,vel natura,non respuit, alias
non valeret,vt in contrario.¶Ex qua glo.nota quod positioni-
bus iuris non tenetur quis respondere,qꝛ in eo responsio nihil re-
leuat.Si enĩ ego responderem contra ius,nil valeret,ꝛ fm ius nõ
releuat ponentem.Notatur de hoc in l.ij.ff.eo.ꝛ ibi dixi. ꝛ est tex.
in l.ornamentorum.ff.de auro ꝛ argento legatis. ¶ Op.ff.ad le-
gem Aquiliam,l.inde Neratius.§.fi.cum lege seq̃n.ꝛ l.qui stichũ.
ff.eo.Huius timore,limitatur ista regula, quod hoc debet intelli-
gi de eo,qui confitetur factum , cuius noie cũ alio posset esse actio.
Nam si ego essem confessus,me occidisse hoiem viuentem.non va-
leret, qꝛ huius noie non pôt esse actio cum alio. Sz si essem con-
fessus me occidisse Titium,quẽ occidit Seius,ego tenerer, qꝛ hu-
ius noie cum alio posset esse actio.¶Opp.ff.de q̃onibus.l.j.§.di-
uus.ꝛ §.si quis vltro.Huius timore dt gl.quod ibi dz intelligi cõ-
fessus in cã pecuniaria,nam in cã capitali confessio simplex non
10 preiudicat,nisi pseueret.Ita vult glo.†hic.Uidete domini,quod
hic dt gl.quod in criminali non statur confessioni statim,esset ve-
rum si confessio esset extorta metu tormentorum.vt in contrario.
Nam si confessio esset spõtanea,statim ei staretur,vt ĩ.de penis.l.
cum reis.ꝛ tangitur per gl.vbi dixi.ff.de custodia reorum.l.j.ꝛ ibi
vide.Ueruntamen lz confessioni eius stetur, non tamen pro iu-
dicato habebitur,nisi requiratur sñia,vt statim videbitis ĩ. dum
f loquar in criminalibus. ¶Op.dr̃ hic,pro iudicato habebit'.ꝛ sic
innuit quod non dz ferri alia sñia contra.ff.eo.l.certum.§.fin.ꝛ l.
11 iulia.Gl.que est hic dicit optime,quã mẽti tenebitis. ¶†Quã-
doq; quis confitetur in criminalibus, ꝛ tunc sine dubio dz sequi
sñia diffinitiua:alias non habetur pro iudicato,vel condemnato,
12 vt l.si cõfessus.ff.de custo.reo.†Aut in causa ciuili,ꝛ tunc aut con
fessio emanauit ante litis contestationem, qꝛ nullo dato libello,ꝛ
tunc habetur pro cõdemnato. Et ita loquitur hic. Aut post lit.
contesta.tunc dz sequi sñia,vt l.contraria.Item dicit gl.tua hic,
ꝛ bene.Contra hoc videtur l.si debitor.de iudi.Sol. illud prece-
ptum quod ibi fit,non est sñia diffinitiua,sed magis ad executio-
nem pertinet,quam ad condemnationem. Opp.ꝛ videtur, quod
confessus non habeatur pro condemnato,vt ff.eo.vt l.certum.§.
sed an.Solu.Intellige quando confessus erat maior,secus si mi-
13 nor,vt ĩ.Et hoc intellige in minore,sz in pupillo. †Nam confes-
sio adulti tenet,sz restitueretur,vt d.l.certum.§. minorem. Et est
hic vnus de casibus,in quo differt sñia a confessione, qꝛ sñia lata
contra minorem indefensum,est ipso iure nulla,secus in confessio-
ne minoris. Rationem assignat Dyn. qꝛ sñia fertur in inuitum,
confessio in volentem.Circa hoc tamen quidam sunt in contraria
opi.vt Mar.Syl.Cy.refert hic opi.Dy. ꝛ in l.clarum.de autho.
prestan.ꝛ dixi in d.§.sz an.Op.iterum de ipso §.sz an.Sol. Ibi lo-
14 quitur in cõfessione tutoris,hic in cõfessione principalis.† Istud
habet magnum dubium, quando confessio tutoris, ꝛ curatoris,
preiudicet domino. Breuiter doc.videntur incidere in hãc sñiaz.
Si quidem confessio ista emanauit per modum voluntarie iuris-
dictionis,qꝛ iuit corã iudice tutor,curator,vel procurator,ꝛ spõ-
te confessus est,tunc non preiudicat domino,vt in §.sed an. Aut
per modum cõtentiose iurisdictionis,qꝛ habebat necesse respon-
dere positionibus,vel interrogationibus, tunc talis cõfessio pre-
iudicat dño,vt l.nõ solũ.in prin.ff.de pecu. Ita dz intelligi l.j. dixi
latius in d.§.sz an.gl.dicit late.Op.de l.j.§.diuus.ꝛ §.si qꝫ vltro.
de qõ.Solu.intellige qꝫ hic fuit confessus sponte,secus si coacte,
vt in contrario.Item op.de l.error.de iur.ꝛ fa.ignor.ꝛ l. non fate-
tur.ff.eo.Sol.Dicit gl.hic quando confessus fuit scienter,secus si
per errorem,vt in contrario,dicit gl Ad hoc op.qꝛ error facti nõ
potest reuocari post sñiam,vt d.l.error.si confessus habetur pro
iudicato incontinenti,ergo videtur quod talis confessio reuoca-
ri non possit.Solu.vt dicam in dicta l.error.Op.de l.certum.§.si
quis absente.ff.eo. Solu. intellige hic de confessione facta in iu-
15 dicio parte presente,alias nõ valeret.†Ideo sis memor facere po-
ni semper confessionem in actis.Idem habes in l.fi.de interroga
toria actio.¶Op.§.de lib.cau.l.interrogatam.ꝛ l.parentes.Sol.
Intellige ibi quando confessio fit circa id circa quod quis nõ po
test sibi preiudicare.Op.de l.ij.ff.de his que in frau. cred. Dicit
gl.quod regula est vera, nisi fiat in fraudem. Certe ista limitatio
non est necessaria , qꝛ etiam tunc valet , sed reuocatur per Pau-
lianam,vel Caluisianam actionem. ¶Ultimo gl.ponit quosdam
16 versus qui omnia predicta comprehẽdunt. ¶Querit gl.†vtrum
confessio valeat sine interrogatione.Dic vt in ea.Casus est in l.f
17 fine.de interroga.actio.¶†Querit gl.[g] quo iure possit compell
g respondere.Glo.dicit officio iudicis.ꝛ bene.Et de hoc dicemus
in l.ij.§.quod obseruari.de iura.ca.ũ.ꝛ vide gl.ꝛ leges quas gl.al
leg.¶Circa hoc quod dicitur hic,quod confessio meretur exec
18 tionem,†quero vtrum confessio facta coram iudice mãdetur exe

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

cutioni per alia.Breuiter idē quod in sua dico, vt l.a diuo P.o.
19 §.j.ff.de re iud'.z ibi de hoc. ¶Quero,f vtrū confessio b facta co-
h ram iudice incōpetenti,mereatur executionem. Respōdeo quod
nō,sicut nec sua,vt ē.si a nō cōpe.iudi.per totum z extra de iud.
20 c.at si clerici. ¶Quero,f an confessio facta coram arbitro p̄ciu
dicet,sicut facta coram iudice.Petr,de bel,perti. tenet quod nō,
quia sententia arbitri non habet vim sententie, vt l.j.ē. de arbi.
ergo nec confessio.Contrarium hodie puto. Cum enim hodie est
data vis suis arbitris,quādo est emologata: ideo omnibus actis
coram eo creditur,vt l.cum antea,ē.de arbi.ergo z confessioni.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Confessos.De differentia inter hunc titu.z titu.de
interro.act.vide bar.in ru.ff.eo. Et an cōfessio vnius noceat alij,
vide bar.in l.ij.ē.de eden.z doc.Que differētia sit inter confessum,
z conuictum,vide doc.z maxime abb.in c.at si clerici. de iudic.z
statutum faciens mentionem de confesso. Item dicit bal. in l.ij.j.
quo.ap.vbi dicit,quod esset verum in materia actorum,z statutū
faciens mentionem de confesso. similiter intelligitur de vero non
de ficto. Ita no.dom. Anto.z alij,in c.at si clerici,de iudic. z bene
facit text.in l.quoniam.z quod ibi bald.ff.de his qui not.infa.vbi
dicit, quod bannitus qui ex forma statuti habetur p̄ confesso
efficit infamis.Et vide quod singulariter tradidit Buli. in Spe.
de cōfes.§.nunc videndum.cum concord.quas habes per Alex.
in l.ij.§.pe.de eden,vbi dixit quod quamuis cōfessio facta in vno
iudicio,faciat p̄bationem in alio,nunq̄ tamen hoc est verum si
sit facta per p̄curatorem, r̄cipit tamen dictum statutum in-
terp̄tationem passiuam.vt habetur post barto.in l.ij.j. quo ap.
Quando autem statutum dicit habeas aliquem p̄ confesso.de-
bes intelligere de confessione iudiciali,z solenni,secundum bal.in
l.quoniam.in p̄in.comment.ff.de his qui no.infa. quod dixi te-
nendum,z scias quod ille,qui confitetur videtur p̄mittere da-
re,Bar.in l.ex facto.de here.instī.vide post Bar.in l.publia.§.fi.
ff.depo.

AND. BARB. ¶Confessos. Et de confessione erronea vide
Bar.in consi.cxxij.inci.in causa Jo.Patrochij.

b ALEX. ¶Instrumenta confessionata. Que est ratio quod
hodie instrumentum cōfessionatum habet executionem paratam
de iure communi,vide bal in l.j.ē.de execu.rei iudic.per Pau.de
elea.in commento. c.ex parte. de confess. z ibi etiam aliquid per
doc.Ant. Adde Pau.de Ca.consi.lxxij.

c P. PAV. P. ¶Sententie diffinitiue.Vide Bar.in l.cum hu-
ius.in fi.in p̄in.ff.de bo.aut.iud.poss.

d ALEX. ¶Confessio in iure.Et quid fiat coram notario, vide
gl.in l.iubem°.ē.de li.cau.z quod no.bar.in l.possessio.§. z si pos.
ff.de acq.pos.Sz qd si est facta coā arbitrō Petr.z Ly.hic con-
cludūt q̄ nō dicat facta in iudicio.Sz tu vide bar.j.ea.l in fi.qui
videt tenere cōtrarium,per Pau.de Eleaza.in c. ex pte de confes.

e ALEX. ¶Plenariam.Tu melius per b.r.in l.ij.§. hoc autē.
in ij. z v.oppo.de dam.infecto.

* CLAVD.DE SEISS.¶L.certum.Vnquid autem debeat
pars acceptare,vide per Alex.in l.ij.C.de repud.hered.

f ALEX. ¶Habebitur.An confessus habeatur p̄ condem-
nato,per bar.in l.j.ē.eo. Idē tenet Jnn.in c.querenti.de offi.dele.
scilicet quod in crimnalib,licet quis cōfiteatur,nō mādatur exe-
cutioni,nisi ferat sua.Alle.l.si cōfessus. hic alleg. z ij.q.j. c. nos in
quem°.&c.sicut. Secus in ciuili,vbi videt velle ibi dū dt currit ēt
confessio a die confessionis.ff.de confes.l.certum.Et dicit Jnn.in
2.qualiter.el ij.de accusa.quod si aliquis confitetur crimen in iu-
dicio sine alio processu,fertur sua diffinitiua quantumcunq; pe-
na grauior imponi possit.Allegat.ē.ad l.aquil.l.pinde.de constit.
c.ij.z ij.q.j.c.j.z ij.z vide gl.in c.nos in quēq°.Ad materiam huius
adde bar.ē.p̄ori.z an cōfessus possit appellare,vide post bar.in
l.ij j.quo.appel.non recip.Adde an confessus habeatur p̄ con
dēnato,z quid si metu tormentorum.Petr.de Anch.consi.xxij.

g ALEX. ¶Querit gl. Vide bartol.in l.diuus.de cust.reo. per.
Pau.de Eleaza.in c.ex parte.extra eo.

h ALEX. ¶Utrum confessio.Utrum confessio facta coram iu-
dice mandetur executioni per alium. Idē tenet Jnno.in c.per in-
quisitionē.de elect.z Jo.And.in tit.de cōfes.§.sequitur ver.v. nō
valet in addi. Ité tenet do.Fede.de scalis disputādo,z concludit,
quod vbicunq; iurisdictio iudicis incōpetentis, nō pōt p̄rogari
per cōfitentē,ibi cōfessio facta est nulla. Sz ibi iurisdictio sua pōt
p̄rorogari,cōfessio facta tenet.Quod dictum sequit Ang.in l.j.ff.
de ẓfes.Dicit tamē Jnn.in d.c.quod ẓfessio clerici facta coā iu-
dice seculari nō valet, vt possit ẓdemnari, tamē cler cus tractus
coā iudice incōpetenti, potest cōpelli ad confitendum quod q̄
prius fuit ẓfessus.Hoc ēt sequit Ang.in d.l.j.z ibi ponit,qd si ta
lis ẓfitens mortuus est.Alleg.Jnno.in c.fi.de success. ab intesta.
Et istis adde singulare gl.in l.quid ergo.§.ex p̄promisso.de infa.
quā ad hoc alle.Angel.z Jmo.in l.infamē.ff.de publ.iudi.z dicit
Lap.ad literā i c.docet.de immu.eccle.quod valet ẓfessio facta in
loco phibito,Alleg.quod scribit Archi.xxx.q.vlt. iudicantem.et
Bu.de pen.c.auditis.quod est verum,si fit coram iudice nō p̄o-
hibito.Sz no.per Jnn.in d.c.per inquisitionem alias secus.d.c.at
si clerici.de iudi.Et sm hoc tenet,quod valet ẓfessio a subdito facta
coā suo iudice Sz extra territorium.Quis processus alias non va
leret.d.c.decet.z adde bar.z que ibi dixi.ff.de cust.reorum. Et de
cōfessione facta in ciuili,an p̄iudicet in criminali,vide bar.in l.ū.
ff.vi bono.rap. Adde bal.in consi. aliquis cōfitetur coram iudice,
dic quod confessio facta coram incōpetenti iudice valet,non quo
ad cōdemnationem,Sz vt cogat̄ p̄seuerare. Alleg. nouum dictum
Jnn.in c.cū super.de ẓfessis.z in c.per inquisitionē.de elec. Pro
quo alle.bal.in l.capite quinto.z ibi gl.de adulte, Sz dicat in gē-
rium.d.c.at si clerici.tū tenet dictū Jnn. ¶Adde an ẓfessio facta
in iudicio nullo,absente parte valeat? Bal.ẓsi.crlix.iij.lib. Et an
ẓfessio facta sup inepta inquisitione valeat, vide pulchre Angel.
ẓsi.clxxvij.Unū tamen scias,quod vbi ex ẓfessione alicuius mo-
tui ante ẓdemnationē,agi nō pōt extra eius heredē, quod hoc nō
habet locum in famoso latrone, qz Sz nō moriatur ante ẓdemna-
tionem, potest agi contra eius heredes. Voluit Jean. And.in
addi.ad Spec.in titu.de accusatio iij.par.§.j.versi.quid si latro.

¶AND. BARB. ¶Quero vtrum cōfessio.Vide do.Ant.
z ibi dixi post alios in c.presentata.de test.

---

a Res inter alios acta.a Rubr. L X.

ADDITIO.

g P. PAV. P.¶Res inter alios acta. Limita istam reg.nō pro-
cedere in sua declaratoria,ius.s.alicui competere,vide Ro.consi.
cccclvij.ad fi. Item quod sua inter alios lata p̄obet inter oēs q̄
sic fuit lata.vide Pau.ẓsi.cccl.xxx.in p̄in. Item q̄ sua lata inter
alios sufficiat in possessorio ad colonū expellendū, vide Fel. in c.
q̄uis.z Jas.limitantē reg.plurib.modis.in l.j.C.de eden. Item q̄
testes recepti inter alios si sunt mortui
semiplenā p̄obationē faciūt inter alios.vide Jas.in l.admonēdi,
de iureiur.in lect. z in repe. vide aliqua in materia per Sor.in l.
modestinus.ff.de exec.rei iud.vide Deci.cons.xlij.in vi.rub.ad fi.
Item quō sua p̄iudicet tertio, quando ipse fuit citatus, vide
Alex.in l.sepe.ff.de re iu.quando alteri p̄iudicet.

LEX I.

a

Inter alios a Nō ēget summario.qz̄ru. summat totum ti. Istū ter. habuistis ē.qui res iud.nō nocet. Differt tū hic titu lus ab illo,qz ille loquitur de sententia tantum, hic de omnibus actis.

ADDITIO.

g ALEX.¶Inter alios. Vide limitationē per Jnn.in c.quāuis.de
rei iud.z in l.sepe.per doc.ff.e.tit.vbi satis dixi.Bl.in l.j.ē.de cē,
dubitaut an acta in vno iudicio valeāt in alio,z cōtra eaſdē per-
sonas,z cōtra diuersas.Et cōcludit quo ad quale quale p̄iudi-
cium faciunt fidem in alio,nō ad plenam probationem.Et q̄ va
le quale p̄iudiciū fiat,est casus in l.si duo patroni in p̄inc.fin.
iureiur.maxime si per sonam in hoc secūdo iudicio interueniens,
fuit in primo. Idem si sit nō conueritatis personarum,vt in l.res
hereditarias.ff.de cri.ex pil.her.Bone ergo regulā in actis,z dic
q̄ res inter alios acta,aliꝫs nō prodest,neque nocet.z l.j.ē.quid.
res iud.nō nocet in isto titu.q̄ tamen intelligo in actis.post que
nulla est secuta sua,que regulat ius dispositum,siue,actionum, a
si ex actis non oriatur actio,vt est gl.in l.z si, possessori.§.pen.ff.de
iureim.preterquaz in cōfessione z iuramēto,vt de cōfessio est ter.
in l.proinde.§.j.ff.ad l.agl.z de iuramēto in toto tit.de iurem.Si
nō bene fuit locutus Jnn.in d.c.causam que.de test.dum voluit
q̄ quādo nocet sententia,noceant facta,qz intelligo in actis,&c.qd
ē.non equiparādo acta ipsi sententie,sed referēdo singula singulis
quam limita nō habere locum in l.sepe.de re iudica.vbi p̄ceri-
dito patiens debitorem experiri,perdit iura sua ex actis facta
per posteriorem.secūdo limita,nisi sententia faciat ius.l.inquisi-
ff.de statu hominum.quatuor interuenientib.Primo qñ sit legiti-
mus defensor,z hoc ab imit.o.l.cum nō iusta.ff.de collusio.cum
secūdo in processu,qñ causam defendat.l.qui repudiante.ff.
de inof.test.Tertio in sententijs,que ferantur ver.b.ē.affirmans
l.dim fratres.ff.de li.cau.Quarto post sententiā,qñ nō appareat
collusio.Quinto limita in casib.in q̄bus quis debet cāmare a
quo sententia lata fuit,qz sententia talis prodest.l.heredibus
scribit.ff.fa.erc.z vide in l.si superatus.ff.de pig.Sexto limita
tractamus quod sententia noceat illi qui ex transfusione in medio
comparuit p̄ interesse suo,vt l.a diuo P.o.§.si super rebus.ff.
de re iud.in l.si suspecta.ff.de inof.te.Septimo fallit in casu gl.
ij.§.hec pena.ff.q̄ quisque iu.vb.quā impetrauit ius inquisitionis

gra vnum patietur retorquutionem ab omni. Octauo limita,in materia feudali,in qua ex facto vasalli,dummodo fraudem nõ cõmittit,preiudicatur domino scienti vel ignorãti,vt in c.j.§.vasallus.vlt.si de feu.fue.contro.inter do.& agn. Sz & hoc fallit in casu l.ij.§.de pac. Nono fallit in casu,quem ponit Cyn.in l.desiderium.§.deposi.vbi instrumentum inter titiũ & stichum probat,etiã contra Mar. Fallit decimo,in processu facto cõtra reum principalẽ, nã ex isto aperit via cõtra fideiussorẽ,in §.j. & in §.sz neqz,i auth. de fideius.l.sancimus.§.pen.§.ad treb.in glo. Debitum autẽ principale debet probare contra fideiussorem. Aliter enim potuisset fideiussor cõdẽnari,nisi fuisset fideiussor iudicij.l.fi.§.si aduer. rem iud.vel nisi in patre condemnato in filio,in quem patrem fit executio in peculio,vt l.si cõdemnatus.ff.de noxa.l.si filio.ff.sol.mat. late p Dy.& Bar.in l.cum filius.de ver.ob. Undecimo fallit in casibus in quib.acta sunt facta cũ pcuratore,& pcurator ex aliqua iusta cã remotus est a iudicio,nã ista acta fidem faciunt contra dominum.l.in causę.§.si ex parte.de procur. Quod singulariter limito,nisi remotus esset procurator ab instãtia rõne suspiciõis, & tunc oporteret omnia de nouo actitari.l.que omnia. de procu. Duodecimo fallit,vbi inquisitus confitetur furtum.nam ex hac confessione tenebitur etiã parti,cuius interest.dt Inno.in c. cum oporteat. Bal.in l.ij.C.de eden.& vide Ang.ff.de iurisd.om.iud.in l. imperium. Tertiodecimo fallit in casu quo resultat confessio vera contra defunctum:nã ista nocet heredi,per casum singularem.ff. de iure fis.l.eius qui delatorem,& per Bar,& per eum in l.manifeste.§.de iureiur.& singulariter limita habere locũ in confessione resultãte in vita cõfitentis. Si autẽ resultaret ficta cõfessio cõtra eum,qui seipsum interfecit,& ficta confessio noceret heredibus.l.ij.& ibi per Bar.qui testa.fa.pos.& vide Bald.in l.j.§. ne ex delic. defun. Item fallit in casibus, in quib.prima cã,& acta inde facta, habẽt se ad secundã cãm,& scda acta,& qñ absolutoria lata in prima,parit exceptionem rei iudicate in alia,& iudicia sunt eiusdem nature,scilicet qr ciuilia omnia, preiudicabitur. l. fundi.& l.fundũ.ff.de exce.secus vbi cause sunt diuersi gñis,puta vna ciuilis,& alia criminalis,fallit in casibus quos ponit bar.in d.l.ij.de edẽ.

De relationibus. Rubr. LXI.

LEX I.

a **Si quis.** [a] Iste tit.est satis bonus,& hz quãdã bo.Gl.cõtinuat vt habes in ea.
b Diuiditur. Primo ponit quale sit offm iu. [b] facta relatione. Scdo quale sit offm iudi.in ipsa relatione facienda. Scda ibi,sz nec ad nos. Breuiter hoc intẽdit.
1 †Facta relatiõe dz offi.iudi.cõquiescere, alias appellabitur. Itẽ relatio dz fieri plene,& examinatione eius facta
c cum partib.h.d.no.hunc casum. Scdo no. gl. positã [c] sup verbo,
2 sniam. †Dicit statutum quod iudex dz cõmittere cãm cõsilio sapiẽtis,parte petente,quid si post cõmissionẽ factã , ante habitum cõsilium,vult iudex pronunciare? Respon.snia tenet, licet possit per appellationem rescindi. Casus est hic,secundum intellectum
3 huius l.quod perpetuo tene mẽti. †Not.ex hac l.quod sapiẽs cui cã committitur consulenda,non potest recipere nouas probationes,nã ei debet mitti cã plene instructa,que alia dilatione nõ
4 egeat. Hic est casus in l.cum a nobis.§.de dil. †Not.quãdo com
d mittitur cã consilio sapientis, & formatur punctus, [d] debet hoc fieri cõsensu partium,& hoc dz apparere apud acta. Sz si partes discordãt in puncto,videbitis j.l.proxi. Ulterius no.ad id, quod
5 ego dixi pluries,quod †quãdo in snia cõtinetur lit.cõte. receptis cõfessionib.partiũ,facta publicatione testiũ,& iuramẽto de calum
e nia,& similia,si quidẽ snia est lata partibus presentibus, [e] & nõ reclamãtibus,dico quod snia ista pbat acta sic precessisse. Hic est tex.nisi pars cõtradicat,qr si displicet sibi,dz contradicere,alias consentire videtur,vt hic,& de hoc vide Cy.in auth.si quis in aliquo.§.de eden.& quod relatio fiat ita summarie narrãdo, videbitis.§.eo.l.fi. De hoc per Inno.extra de offi.dele.c.cũ in iure,& per
f eundẽ in c.qm cõtra falsam.& no.in c.cum Joã. [f] extra de fid. inst. & per Cy.de non nu.pe.l.si ex cautione.& l.cũ aliquis.de iur. deli. stipẽdijs.ff.de leg.iij.& c.cum olim. extra de cẽ. Dixi de hoc de re iud.l.acta.in princ.tãgit p Cy.in auth.si qs in aliquos. §.de edẽ. & melius in emãcipatione.de fid.instr. Dixi de hoc.ff. de re iud.l.
g acta.in prin. Ulti.no. [g] q †quãdo iudex facit aliqd parte pre
6 sente [h] cui displicet,dz cõtradicere. Jo facias poni in actis,parte
h presente & cõtradicente,alias innuit hic, quod videat consentire.
* quod ppetuo tene mẽti. * Attamẽ in sentẽtijs causarum diffinitiuis,& interlocutorijs,vbi appellationi locus est, nõ videt consentire,nisi taceat p x.dies,vel alium actũ exprimat,vt l.labeo.§. quõ & quãdo iu.& §.de re iu.l.ad solutio. Uenio ad apparatũ.op. quod relatio nõ possit fieri,vt §.de peda.iudi.l.placet. Dicit glo. quod ibi loquit in iudice delegato.hic in ordinario.tu dic, quod ibi erat certum de iure, hic non. Et circa istã materiã, an relatio
7 permittatur fieri,distingue vt hic in gl.j.clara. †Quero,vtrum
i a relatione [i] possit appellari? Gl.hic videtur dicere quod sic,et iste frustratorie dicuntur appellatiões. Alij dicunt cõtra quod non est appellatio,sed contradictio quedã. Et istam tenent doct. do.Jac.de Are.& alij no.in l.j.§.quesitum.ff.de appella.

ADDITIONES.

a ALEX. Si quis. Quo casu licet contradicat,& licet non appellet,non sufficit.no.Inno.in c.quod ad consultationem.in verbo,incipit.de re iudi.

b ALEX. Offm iudi. Uide q scripsi in l.aptissimi.§.de iudi.

c ALEX. Positã. Adde Bar.in l.j.ff.nil noua. & vide q̃ not. in l.qr poterat, Ad treb.& in l.ad principẽ.ff.de appel. & aduerte inquãtum hic dr,quod iudex ferẽs sniam,postq cã est cõmissa cõsilio sapiẽtis,valet,per id,quod no.Bartol.in l.j.§.si plures.ff.de exerci. Et in materia huius l.vide tex.no.& Bart. in l.ex illo.§.de appel.& Bart.in l.j.de appel.vbi quid in iudice,an possit recipere nouas probationes? Adde quod dictum Bar.hic dicẽtis quod snia lata pẽdente cõmissione cõsilij valet, limitatur, nisi statutum diceret quod iudex deberet sequi cõsilium sm Bal.consi. cliiij.iij. vo.qui alle. Bar.ita voluisse in l.si cõuenerit.ff.de re iudi.& vide in d.cõsi.qd si cõsultor intra certũ terminũ dz dare cõsilium,& tamen non facit,sed elapso termino mittit iudici,& iudex pronũtiat an valeat snia? intellige etiã dictum bar.vt hic per Pau.de Ca.

d ALEX. Pũct9.qñ partes dissentiũt in pũcto,qd faciẽdum est,vide i l.iusiurãdũ,& ad pecunias.§.si de qualitate.ff.de iureiu. & in l.in vẽditiõe.§.fi.de bo.aut.iudi.pos.& bar.in l.j.§.de ven. ispi.

e P.PAV.P. Partib.psentib.vide Frãc.cõsil.lxviij.quod limita vt p eun.ibi.vide late Barto.consi.xcvj.vide Spe.in tit.de sen.ad fi.vide cano.in c.in psentia.extra de renuncia.qd autẽ de snia lata a probatissimis viris vide Ro.cõsi.cccxxxiij.ad fi. Item quot requirãtur ad hoc vt acta presumãtur,vide Pau.de Cast. consi.iij. Itẽ vbi snia est lata inter presentes,quod presumatur iudex babuisse iurisdic.vide Pau.consi.lj.quãdo dicatur factũ antiquum quãtum ad impugnandum sniam de nullitate vel respectu ordinis,& q quãdo antiquitas nõ releuat vbi defect9 expresse probatur,ad q vide que habes ad Barto.in l.de vno quoqz.ff. de re iudi.& pro predicta singulari limitatione q in snia de antiquo presumãtur oĩa acta solenniter,nisi probetur defectus, vide Pau.cõsi.l.Frãc.de Are.cõsi.lxij.ad fi.Barto.in l.is qui.§.de appella.vide Cep.cau.cxlviij. vide etiã quõ & quãdo presumatur citatio,& qd in snia ab antiquo,& qd post lapsa ipsa tpa data ad appel.que habes Bar.in l.furioso.& in l.de vnoquoqz. ff. de re iud. & que dr snia de antiquo vide Jas.in l.cum aliquis.C.de iur. deli. vbi generaliter ponit quãdo aliquid dicatur de antiquo. Ange. Aret.in l.fi.quãdo appel.sit. Item q post biennium presumatur pro ea,vide Cal.in c.j.de mil.vasal.qui cõtu.est. Itẽ q si snia est lata presentib.partib.pro ea presumat vt dt hic Bart.vide Anto. cõsi.xxxij. Itẽ circa illud quod dictum est de snia de antiquo, vide omnino Barb.consi.xviij.in j.part. Itẽ quõ credatur iudici dicẽti visis actis,& quid si partes essent presentes,& plura alia,vide per Fel.in c.quoniam contra falsam.versi.quinta conclusio.

f ALEX. C.cum Joã. Et vide Bar.in l.fi.ff.quãdo appel.sit.

g ALEX. Ult.no. Quid operetur practica,parte presente nõ cõtradicente,limita,vt per Bar.in l.põponius.§.rati.de procur. Adde l.ne in arbitris.& ibi in fi.Bal.de arbi post Barto.& vide Bart.in l.si separatim.ff.de appel.& quod ibi dixi. Adde quando presumitur pro processu & snia. Jo.And.in addi.ad Spe.in titu. de sent.§.fin.versi.in summa.& snia lata presentib.partibus,& non contradicentib.presumitur lata a iudice habente iurisdictionem, secundum Ang.consi.cxcviij. Et an relatores debeant iurare, et an eorum relationi sit standum, vide Bal.consi.ccccxxviij.iij.lib.

h P.PAV.P. Parte presente. Uide multa per Jas.in repe.l. admonendi.de iureiuran.

* CLAVD.DE SEISS. Tene menti.ad istud adde multa similia per Jas.in l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur, de etiam bal.in l.ne in arbitrarijs.in fi.§.de arbi.gl.& doc.in l.si fideiussor.in prin.ff.qui satisd.cog.& bal.in c.i cumana.de elect. Et illud quod hic subijcit,consentire videtur contra ea que ipsemet dixit in l.fi.ff.quando app.sit & in l.acta.ff.de re iud. de quo vide Ro.in l.sciendũ.ff.de ver.obl.& ibi alex.ad no.quod consensus i vno articulo in preiudicialibus non preiudicat, nec extenditur ad alium,vide Fel.in c.accedens.ij.vt lit.non contest.vide etiam are.in c.tuis.de test.

i ALEX. A relatione. Uide que dicit Bar.in l.j.§.j.de appellatio.in l.fi.in fine.§.eodem.

LEX II.

a **Super delictis.** [a] †Quando pars contra
1 dicit puncto formato, iudex debet ei dare terminum ad allegandum quicquid vult, contra illum punctum, et si iudex pronunciauerit non obstantibus

allegationib.partis, z habendum esse consilium super hoc puncto perinde est ac si pars consentiret vel ergo pars debet consentire, vel iudex super hoc pronunciare, z videre. qui dicit, quod no. pro practicis.

ADDITIO.

a ALEX. ☾ Super delictis. Vide bar. in auth. si quis in aliquo. §. de eden. Et quãdo z quibus casibus possit referre cãm ad superiorem. secundum naturam huius tituli. Vide notat. per Petrum z Baldum in l. ex legato. §. de legatis. z quod notat glos. et ibi Bal. in l. iudices. §. de iudicijs.

LEX III.

1 ☞ Relatio iudicis debet continere breuiter totã seriẽ actorum.

g **Si quando.** [a]Adde ibi, ratio, id est rationabilis metus, quia in iure dubitat. Ibi aut necessitas. quia sibi erat commissa cause cognitio, sine sententia. gl. tua intell g t istam l, quod debet mitti copia actorum, z etiam originalia, † Tu intellige quod relatio debet continere breuiter totam seriem actorum, postea mittantur acta, facit ad hoc l. vlti. §. de preci, impe, offe.

ADDITIO.

g ALEX, ☾ Si quando. Vide que not. Barto. in l. acta. ff. de re iudic.

De appella. & consulta. Rubr. LXII.

LEX I.

1 g **Prius** breuiter dicit. † Quando peruertitur ordo [a] vnius cause ad aliam, sententia tenet, licet possit per appellationem rescindi. h.d. Op, qr imo videtur quod sententia sit ipso iure nulla, vt l. prolatã. §. de senten. Solu. hic peruertitur ordo vnius cause ad aliã, ibi vnius cause ad seipsam, quod dic vt ibi, z huius l. casum ponit glo. quatuor modis. Tene tertiam lec.

ADDITIO.

g ALEX, ☾ Peruertitur ordo. Quando [a] ordo peruertitur, an turbetur iudicium, vide quod no. §. communi diuidũ. z quod no. bar. in l. ed ta. §. de eden. in q. an si non apponatur de cumulatione prohibita, ꝛc. z licet hac lege dicatur quod peruersio ordinis possessorij ad petitorium, non reddit processum nullum, sed iniustum, istud est verum, nisi talis ordo sit transfusus in formã mendacij hominis, nam tunc vitiat processum. c. cum dilecti. ad fi. iuncta glo. in verbo, iuris ordi. Et hic vult do. Ant. z sequũtur doc. ibi post eum. z tenet hic bal. per istam l. Et hoc no. alleg. bart. in l. fi. ff. si cer. pe.

LEX II.

1 **Quum** † A sententia lata secundum consiliũ principis, põt appellari. h.d. Hoc qualiter, itelligatur, gl. examinat hic. Ego examino plenius in l. j. §. quesitum. ff. de appell. Breuiter dicas, aut pars non consentit relationi et potest appellari, vt §. eo. tit. l. j. Aut consentit relationi, z tunc aut vult appellare, quasi male imperator consuluerit, z non potest, vt l. j. quis z a quo. Aut quia dicit se habere aliquid de nouo, quod intendit probare, z potest, vt l. eos. §. eo. z l. per hanc. j. tit. j.

LEX III.

a 1 **Appellatione.** [a] † Appellatione interposita, iudicis officiũ cõquiescet. h.d. Op. l. imperator. §. fi. ff. eo. Sol. Quod hic dicitur, fallit in casibus qui ponuntur in gl. quam vide, quia clara est.

ADDITIO.

g ALEX. ☾ Appellatione. Vide quod hic dicit bald. per istum textum quod nil potest nouari, donec declaretur, an appellatio sit admittenda, sicut appellatione pendente. Adde legem constitutiones. z ibi doctores. ff. eo.

LEX IIII.

1 ☞ Cum quis nominatur ad officium publicum authoritate, et vtilitate, nominatio valet, z potest appellari.

f **Si ad scribatum.** Opp. ff. quãdo appel. sit l. j. §. solet. Sol. breuiter. † Quãq; qs nominatur ad officia publica authoritate, z vtilitate, z tunc si nominatio est facta secundum ordinem debet appellari, vt hic, alias nominatio esset ipso iure nulla, vt §. eo. l. nominatones. z ff. eo. l. si constat. Sed si nominatur ad officium publicũ authoritate tantum, sed vtilitate priuatum, vt tutela, z tunc debet se prius excusare, z a sententia reprobatoria excusationis debet appellare, vt l. contraria.

LEX V.

2 ☞ Casus emergẽs in psona nũcij, excusat dominum mittentem.

5 Terminus datus a iudice super eo quod spectat ad iurisdictionem alterius non valet.

6 Minor si non est prosecutus appellationem, coram quo debet petere restitutionem in integrum.

1 **Preses.** Breuiter st. † Si appellatio non fuit producta in termino, absq; culpa appellãtis appellati succurritur. h.d. hec no. l. ☾ Ex hac lege ista habetis in primo notare secundum gl. † quod ex

2 g sus emergens in persona nuncij, excusat dominum mittentem. Simile habetis in l. cum matribus. §. qui petãt tut. z tenẽ mente. Sed contra hoc oppo. de l. si procuratorem. §. si tutores. ff. ma. Sol. ibi in persona nuncij non contingit casus, imo ex culpa hoc accidit, videtur enim dominus ipse negligere quando negligit nuncius eius, hic vero fuit casus fortuitus. Et aduerte ad vnum verbum quod ad hoc quod iste casus non noceat, oportet quod probetur quod iste nuncio successit taliter quod compare

* ret eum. Habetis not. ff. de re iud. l. penul. Quero secundo de quo tempore loquitur hic in ista lege. Quidam dicunt quod loquitur de tempore xxx. dierum quod datur ad petendum apostolos, vt §. eo. l. iudicibus. Alij dicunt quod hic loquitur de tempore quod datur parti ad comparendum coram iudice appellationis, z ista est vera. † Debes enim scire quod iudex a quo appella-

3 b tur, debet statuere terminum [b] appellãti intra quẽ cõpareat coram iudice appellationis, vt l. contraria. vel intra quẽ iter arripiat.

4 extra eo. c. personas, z c. seq. z c. oblati. † non autẽ posset statuere ad prosequendã appellationem. vt pbatur in d. c. psonas, z c. seq. quod probatur per rõnem quã statim dicam. Pone ergo quod qñ proponitur aliqua exceptio coram iudice seculari, que debet remitti ad ep. scopũ, iudex coram quo opponitur, statuit terminum

c parti, [c] ad comparendum coram episcopo. z ad habendum probatam illã exceptionem intra x. dies, valet ne talis constitutio termi-

d nus? Certe in quãtum [d] statuit terminum ad comparendum coram eo valet, vt hic, z dictis iuribus. In quãtum statuit terminum ad

f habendũ probatam illam exceptionem nõ vz. qr statuit id q̃ pertinet ad alterius iurisdictionem. † Et sicut dispositio de qua cõfertur pro tempore quo res non erat in bonis disponẽtis nõ vz. vt l. ff. chus seruus meus. de manu. testamẽ. ita terminus dat[b] sup per eo q̃ spectat ad iurisdictionẽ alterius non vz. Cum igit probatio debeat fieri, coram episcopo ad eũ spectat dare terminũ ad probãdum, z limitare tempus intra qđ̃ fiat probatio, sicut est dicendum §. de termino ad prosequendam appellationẽ, qđ̃ tenebitis

6 mẽti. ☾ † Ult. Jac. de are. inducit istam legem, ad questionẽ. Nam non est lesus in eo in quo est prosecutus appellationem, coram quo debet petere in integrum restitutionẽ, an coram iudice ad quem, an coram iudice a quo? ☾ Respõ, si quidẽ minor appellauit, z iudex prosecutus. ista lesio cõtingit coram iudice ad quẽ, coram quo z prosequutio fieri. ideo ipse restituet. Casus est in hac lege. Sed si minor nõ appellasset, z vellet restitui ad appellãdum, tũc ista lesio cõtingit coram iudice a quo. qr coram eo deberet appellari, ideo coram ipso restitutionẽ in integ. peter. Ego puto qđ̃ etiam coram superiore possit peti restitutio hoc casu, vt §. si sepius in integra resti. postu. l. j. vbi ille tex. videtur hoc directo probare. Tenearis menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ Nuncij. Adde casum in c. significãte. de pig. ita alleg. Bar. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. obl. z in l. j. §. si procurator. z §. tutor. ff. de manumis.

* CLAVD. DE SEISS. ☾ Nõ excusaret. Adde bar. Ang. Alex. in l. ij. §. qđ̃ diximus. ff. si quis cautio. z Imo. in c. ex rescripto app. z ibi Decio. in ij. q. prin. z late Alex. in l. de pupillo. §. si ipsi prætor. ff. de no. ope. nunt.

b ALEX. ☾ Terminũ. Istud est verũ q̃ põt statuere terminum iudex appellationis defert. Si autem aufert nõ potest. Simile habetis in c. fi. prioficit, nulliter agit. Dictũ est singulare Imo. in c. fi. de ordine cog. ita seruat curia. Spec. in ti. de app. in ij. parte. in forma [illegible] pit, reuertẽdo. ver. sanctissimo. z contrarium, non tamen allegat Imo. z tenet Dominicus de app. in vj. c. j. Sed qd si iudex a quo defert appella. z statuit terminum ad se presentandum coram iudice ad quẽ, z iudex ad quem statuit alium intra quẽ faceret fidem qualiter se presentaret coram iudice ad quẽ. qd si intra fin terminũ nõ fiat fides de presentatiõe, an videatur appellatio desert? hic tangit, z dixit quod non, potest in tali casu iudex a quo etiam post terminum sententiam executioni mãdare, nõ obstante pos-

dentia appellationis,adeo quod illa executio non reuocatur per tit.nil.no.appel.pen.Dictum fuit Fede.de sen.cōfi.xxvij.refert.d. Ant.in c.ex insinuatione.Puto tamen quod si ipse iudex a quo distulerit lapso termino exequi, pars tamen non obstante lapsu termini poterit fidem facere de introductione appellationis,z poterit impedire executionem,per no.per Bal.in l.si quis instituat. de here.insti.Et circa id quod hic dicit bart. de iudice statuente terminum appellāti vt compareat coram iudice ad quem, z etiā dū subdit de iudice seculari.z bar.in l.ij.ff.de reg.iur. adde Ang. in l.ij.§.sed si dubitetur.ff.de iudi.z per hoc not.habes cautelam, si appellatur a sñia tua,quod ita de facili poteris facere quod appellatio remaneat deserta. Alia est quod apostolos petitos non tradas incontinenti,licet respondeas te traditurum die penultima termini iuridici, hora puta. xij.tunc si appellans dicta hora non comparet pro apostolis accipiendis quod appellatio est deserta,vt cle.quamuis.de appel.z bal.in l.iudicib.j.eo.Item quod prefigat appellanti terminum, intra quem habeat se presentare iudici ad quem apostolos delatorios, vel refutatorios obtinuit, quod si non fecerit,appellatio est deserta.text.est hic not.iuncta gl.si tamen iudex a quo statuisset appellanti simpliciter terminū, puta mensem integrum ad inchoandum, tamen non sufficit intra terminū arripere iter,sed oportet quod se presentet iudici ad quē appellauit.c.cum sit romana.z ibi not.extra eo.per do.Ant.in c. ex insinuatione.extra eo.quod fit officio iudic.ad quem appellat, vide in spec.de sen.§.nunc tractemus.ver. si iudice authore. cum vers.seq.z intit.de ap.§.de offi.ver.j.z versic.debes sententiam. et adde bar.hic,z bal.in l.appellat.§.eo.z in l.ij.ff.de re iud.Et ad pdicta vide plene d.Abb.in c.personas.extra eo. ¶ Adde vt plene per ipsum Alex.in d.c.personas.z Old.consi.ij.

c P.PAV.P. ¶ Terminum parti.Vide omnino circa hoc Feli.in c.cum sit romana.extra de appel.

d ALEX. ¶ Inquantum.Idem tenet bart.in l.ij.ff.de re iud. et ibi vide Imo.z Aug.z Pau.de Ca.in l.titia.sol mat.

LEX VI.

Si appellans ab interlocutoria, in illa succubuerit, tunc cognitio cause principalis remittitur ad iudicem a quo.

6 Iudex a quo si successit in locum iudicis ad quē fuit appellatum, ipse non debet cognoscere,sed eam cognoscendam delegare.

8 Si appellatio est deserta,debet pronunciare appellationē fuisse desertam,z sic absoluere ab obseruatione iudicij.

10 Si prima sententia confirmatur expresse,agitur ex secūda confirmatione.z nu.11.

Nos qui. Hec lex habet quinque vel sex partes, et per particulas legā. ¶ Prima pars bre-
1 uiter dicit.† Iudex ad quem appellatur,debet de causa cogno-
scere,z iudicare,nō autem eam ad primum iudi. e remittere.h.d.
2 ¶ Not.quod dixi in summario.Item † no.a modum sententian-
a di in causa appellationis. ¶ Op.§.de iud.auth.ad hec., Solu.ibi iudex delegatus remittit ad delegantem.non autē iudex ad quē remittit ad iudicem a quo. Itē op.z videtur quod ipse iudex qui iudicauit,debet de causa appellationis cognoscere, vt l. prefecti. ff.de mino.Sol.ibi loquitur in causa restitutionis in inte. hic in causa appellationis.Ratio,quia in causa appellationis pars cōqueritur de iniquitate sententie,vt l.j.in prin.ff.eo. in causa restitutio.in integ.de sua facilitate conqueritur. ¶ Op.de l.si preses. §.quomodo z quando iudex.Sol.ibi loquitur de nullitate,hic ve-
3 ro de iniquitate sententie per appellationē. †Et sic videtis quod habet tres casus, quia quandoque quis de iniquitate sententie conqueritur per appellationem,z tunc primus iudex non cognoscet,vt hic.Quandoque conqueritur de nullitate sententie,tunc dic vt l.si preses.z l.si vt proponis.§.quomodo z quando iudex. Quandoque conqueritur de sui facilitate,z tunc ipse idem iudex cognoscit,vt l.prefecti.de mino. ¶ Quero,hic loquitur quando
4 appellatur a diffinitiua, † quid si ab interlocutoria appellatur, vtrum possit remitti causa ad iudicem a quo? Gl.que est hic,di-
b cit quod possit fieri per papam b vel principem,tum quia hoc facit de certa scientia,tum quia hec lex non loquitur nisi de appellatione diffinitiua,z vide glo.Alij dicunt quod etiam si papa vel imperator faceret, non valeret,nisi diceret non obstante tali lege. argu.extra de rescri.c.dilectus filius el ij. quod placet satis per ea que dixi vobis §.si contra ius vel vtili.publi.l.si. Et secūdum hoc concluditur manifeste, quod de iure nostro etiam in illis casibus in quibus potest appellari ab interlocutoria,iudex infe-
c rior c a principe non potest illam causam remittere ad iudicē primum.Quod intellige verū,scilicet quod cognitio illius cause ap-
5 pellationis non pot remitti ad iudicem a quo. †Sed si pars appellās ab interlocutoria succubuit in illa, tūc cognitio cause principa.remittit ad illū iudicē a quo fuit appellatū,vt extra eo. c. vt debitus z eo.tit.c.cum appellatio.zc.non solum.lib.vj. Et colli-
d gitur si bene aduertatur d de iure nro ex l.intra vtile.ff.de mino.

6 ¶ † Sedo quero gd si iudex a quo fuit appellatū,successit in locū iudicis ad quem fuit appellatum? Certe ipse non debet cognoscere,sz eā cognoscēdā delegare,vt l.pretor.ff.de iuris.om.iud.§ de
e offi.asses.l.si.Ita dicit gl.z bene. ¶ Quero,z,intro glo.e magis m
7 † vtrum iudex ad quem appellatur, tempore quo fertur sña, z ebet addere in sña.z ideo condemno vel absoluo.Quidam dicunt quod sic,z arg.l.qui ex liberis.§.testamento. de bono.pos.secundum tabu.ff.de pact.l.tale pactum.§. qui prouocauit. Alij dicūt quod nil debet addi.Ita tenet gl.hic.l. chirographis. §.j. de admi.tuto.Alij dicunt quod aut iudex pronunciauit confirmando sñiam primā,z tunc non est necesse quod aliquid addat. Aut pnunciauit cōtra primā sñiam,z tunc siquidem prima sña fuit condemnatoria,z ipse pronūciauit eam esse iniustam,satis est. Si vero fuit absolutoria, z eam pronunciat esse iniustam, debet addere,z ideo condemno reum,alias ista sententia non contineret absolutionem,vel condemnationem,z nō valeret,vt §.de sent.l.preses. ¶ Istam opi.ponit glo.in l.offidius.ff.de lega.iij. Quid dice-
f mus? Communiter tenet doct.f quod etiam si nihil addatur,sententia valet,quia sufficit quod in ea sit verbum cōdemno,vel absoluo,vel equipollens,vt d.l.preses.§.de sent.z l.j.ff. de re iudi. z l. in summa.eo.tit.Unde quando sententiam absolutoriā pronunciat iniustam,idem est ac si pronunciaret reum condemnandum esse,z eum condemnaret.Declarat enim ipsum debitorem esse,vt l.si pretor.in prin.ff.de iud.z l.quero.in prin.ff.de edil.edi. z §.ex quib.caus.infa.irrog.l.si te explicasse.z l.in ratione.§.cū quidam. ad l.fal.Istas leges alegant doct.Pro hoc facit optime.§.de iureiur.l.generaliter.§.iudex.z l.qui rome.§.penult.d. verb.obli. et d.l.offidius.ff.de le.iij.Pro hoc videtur casus hic,ibi, cum super omni causa,zc.Ex eo enim quod dicit omni, apparet quod quecunque sententia processerit, sufficit iudicem appellationis pronunciare primam sententiam iustam vel iniustam. ¶ Quero an iudex appellationis possit addere in sententia, z ideo cōdēno vel absoluo. Respōdeo sic.Text.est expressus in l.cum apud sempronium.ff.iud.sol.z l.creditor.§.j.de sol.Et hoc etiam est quod gl.s.
8 tua dt cōsulcius tū fecerit,zc. ¶ † Quero quid si tpa appellatio-
g nis,g cucurrerunt,ita quod appellatio est deserta,h an iudex ap-
h pellatiōis habeat pronūciare.Gl.dicit quod non,imo est perinde ac si non fuerit appellatum. Uidete,gl.dicit verum quod non est pronunciandum diffinitiue,scilicet absoluo vel condemno, sed debet pronunciare appellationem fuisse desertam, z sic absoluere ab obseruatione iudicij.Tex.habuistis §.quomodo z quando iu-
9 dex l.si preses. ¶ †Quero quid si actor in prima causa non pro-
i bauit,i z sic contra eum bene fuit iudicatum. In causa appellationis probauit qualiter sñiam feret iudex. Non enim potest dicere primā sñiam iniustā,imo fuit iusta. Respōdeo, imo pōt pronunciare primam sententiam iniustam respectu iur s partis, li-
10 cet nulla fuerit iniquitas iudicis.† Quero quid si iudex appella-
k tionis cōfirmat k primam sñiam,ex qua orietur actio, an ex confirmante vel ex confirmata? Dicunt quidā quod ex prima,qz iudex secundus non iudicat,sed primam confirmat,arg.ff.de verb. sig.l.lege obuenire.Unde no.distinctionem,an prima sñia confir-
11 met expresse,z tunc agatur ex secūda.† vel tacite per lapsum tpis, z tunc agatur ex prima.Ita dicit gl.tua.z alle.leges suas, z ista gl. dicit optime.Nam quando confirmatur per lapsum tpis, videtur non appellatum,vt l.fi.in fi.de temp.ap. Sed quando confirmatur per sñiam,tunc debet agi ex confirmante,non ex confirma-
l to.l quod probo.Quandocunque illud quod confirmatur,nō potest confirmari vt ipsum,agitur ex confirmante, non ex confirmato,vt ff.ad Treb.l.si quis prior.Inst.quib.mod.te infir.§.sed z si quis priore.vbi primum testamentum nō potest confirmari per secundum,quia quis nō potest decedere cum duobus testamentis.ita in proposito,z eodem modo ferri non possunt due sententie diffinitiue,vt quando prouo.nō est neces.l.j.merito agetur ex secunda confirmante, non ex confirmata. Distinctionem pleniorem vtrum agatur ex confirmato vel ex confirmante, dicemus
12 ff.de pac.l.legitima.z in l.tale pactum.§.qui prouocauit.† Que-
m ro,quis mandabit m sententiam appellationis executioni, an iudex appellationis confirmans,an iudex primus. Respond.iudex appellationis,vt in gl.l.precipimus.verū.in his autem omnibus. z versi.officijs.z ibi dicam vobis plenius.j.eod.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶ Item not.Vide Feli.in cap.cum Joannes heremita.extra de fid.instr.

b ALEX. ¶ Per papam. Utrum papa possit causam appellationis ab interlocutoria latam committere iudici a quo. et vide hic que dixi post Bal.z tenet Bal. hoc idem in diffinitiua. In interlocutoria vero posset alius quā etiā princeps eidē committere.

c ALEX. ¶ Iudex inferior. Adde Bar.in l.iij.in fi.de appel.reci.

d ALEX. ¶ Aduertatur. Vide Bal. Adde Bar.in l.j.§.pen.ff. cod,in versi.quero quod si compromisit,z per Bal.hic.

e ALEX. ¶ Et intro gl. ac̃a: quod no. Bal. per illum text. in l. cum apud iudi. sol. Et ad istud facit quia semper sententia super causa appellationis necessario refertur ad primam sententiam, vt no. Bar. in l. j. §. de erro. cal. & adde quod dicit Bar. §. in auth. si quis episcopus. de episc. audi. & ad confirmationem sententie non debet sibi vendicare locum.

AND. BARB. ¶ Quero & intro gl. Et vide Bart. in l. j. §. libelli. ff. eo. & in l. cum apud. ff. iudic. sol. vbi tenet contrarium, quod dicit an iudex debeat addere verbum, absoluo vel condẽno. vide host. & Jo. An. & ibi plene dixi. in c. Ray. de test.

f P. PAV. P. ¶ Tenẽt doc. Vide Feli. in c. cum Joã de fi. in fin. Alex. in l. in suia. ff. de re in. circa fi. Feli. in c. cum causa. de re iud.

g ALEX. ¶ Cucurrerunt. Sed quid si post biennium & sic de cursu fatalib. a die appellatiõis introducte apparet suia lata cõtra primã, nunquid prima mandabitur executioni. Hostie. quod non in c. relata. extra. eo. sed Inn. tenet ibi quod sic. & sequit Bal. in c. statuimus. quo tempore mil. & gl. alle. Bal. in l. ij. C. vt lit. pen. quod per desertionem appellationis ipso iure transit suia in rem iudicatam. & ad id quod dicit Bald. vide eum in l. fi. §. sen. rescin. non pos. dicit tamen not. Bald. in ea. l. §. fi. quod deserta appellatione condemnatio expensarum spectat ad iudicem ad quem, et adde quod iudex qui pronunciauit appellationem esse desertam, non habet pronunciare supra prima suia, vcz bene iudicatum, fz Bal. in l. ante. in fi. §. quo. ap. Et hic adde Bal. in l. furti. in princ. in versi. venio ad tertium ff. de insa. ¶ Adde an sit necesse appellare super desertione appellationis, antequam mandetur executioni. Bal. consi. 1. lib. v.

h P. PAV. P. ¶ Est deserta. Vide Alex. cõsi. ciij. vo, v. in prin.

i ALEX. ¶ Non pbauit. Vide Bal. in l. j. in pn. §. eo. & late per moder. in l. j. ff. de re iudi. & ibi Lud. & l. in summa. eo. tit. & Bal. hic, & est gl. hic.

k ALEX. ¶ Cõfirmat. An agat ex suia cõfirmãte, an ex cõfirmata, & gñaliter an agatur ex cõfirmãte, vel cõfirmato. vide plene Bal. in l. ex placito. §. de re. p. Et ad hoc no. Adde Bar. & doc. in l. j. §. j. de re iu. Adde quod Bar. & in l. j. in §. fi. in prin. ad Turp.

l P. PAV. P. ¶ Non ex confirmato. Vide Alexan. in l. si quis prioze. ff. ad Trebellia.

m ALEX. ¶ Quis mandabit. Vide Bart. in l. a diuo pio. et ibi doct. de re iud. & Lyn. hic adde Spe. & Joan. And. in addi. in tit. de execu. senten. §. nunc dicendum. versi. sed pone quod iudex.

§. Si quid autem. In cã appellatiõis nõ probatum, probabo, nõ allegatum allegabo.[a] h. d. Sed o hoc videtur quod post dicta testificata possunt fieri probationes cõtra auth. qui semel. ff. de prob. Sed dicũt quidã hãc legẽ in hoc corrigi. Alij dicunt aliter, quod plene examinabo in l. per hãc. j. tit. pri. Scias tamẽ[b] vnũ, quod hec lex nõ hz locũ, quando appellatur ab interlocutoria, qz tunc debet probari ex eisdem actis, vt in c. appellanti, de appel. in cle.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Allegabo. Intelligas in his que fiunt post litem contestatam, sicut in his que ante, vide Bar. in l. ita demum. §. de procur. Et intellige istam legem quando habuit istam causam ignozantie, secus si fuit in culpa, & non opposuit. Alnt. de But. in c. ad audientiam. de rescript. alleg. Joan. Andr.

b ALEX. ¶ Scias tamen. Vide Bar. in l. ij. ff. de ap. reci. & in l. per hanc. in princ. j. tit. j. & Bart. in l. societatem. §. arbitrorum, &c. in versi. quero vtrum arbitramentum possit. ff. pro socio.

§. Si quis autem. Qui testes facit ad iudicem euocari, eis debet expensas facere. h. d. De hoc videbitis in l. si quando. §. de testib.

1 **§. Super his.** †In causis capitalibus qui idoneos fideiussores nõ dat pendente appel-

a latione detinetur in carcere.[a] h. d. ¶ Not. quod in causis capitalibus, qz nõ põt haberi idoneus fideiussor, qs detinet in carcere. Et intellige hoc quod detinet in carcere ad petitionẽ iudicis,

* ad quẽ est appellatũ. *Quod apparet, qz cã appellatiõis in istis causis capitalibus nõ põt agitari per alium, vt ff. an per aliũ. cau. ap. re. l. j. Item apparet ex eo, quod iudex appellationis dz mãdare suiam executioni, vt dixi in prin. istius legis. Item no. ex hac. l.

b cum glo.[b] sua, que est super verbo. & exempla. †quod originalia

2 acta nõ dz dare iudex, fz dz dare exẽpla. Ex quo not. quod actis exemplatis, debet dari fides dum tamen sint exemplata aut bonitate iudicis, coram quo facta sunt. & eis fidem sua aut bonitate imponat. Facit. §. de fide instr. auth. ad hec. Item no. ex hac. l. cũ gl.

3 que est super verbo, scrinia. †quod productio actorũ, & instrumẽto-

c rum põt fieri [c] coram notarijs banchi. Facit quod habuistis §. de pcibus Imp. offe. aut. que supplicatio. j. tit. j. aut. appellatione.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ In carcere. Et si nõ esset, dz poni pẽdẽte appellatione, vide Joã. de Dam. cõsi. j. in prin. dicẽs non adiri fideiussores & si tractaret solũ de pena perpetui carceris, in aliis autem corporibus non est dubium, vt hic. & vide postea latius Bolo. in vij. addi. & ibi etiam ponit remissiue quando appellatur ab interlocutoria super captura carceris, & quando debeat detineri per iudicem ad quem vel a quo, qui etiam ibi dicit quod si extaret cõsuetudo quod possit interuenire per iudicem ad quem, vel a quo, vbi esset imponenda pena mortis, & deberet relaxari, & ibi etiam quod ille qui semel aufugit de carcere minquam venit relaxatus datis etiam fideiussoribus. licet alias venisset eis datis.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ad quem est appellatum, Vide de hac materia remissiue per Alex. in l. i. ff. de custo. reor.

b ALEX. ¶ Cum gl. Et adde ad hoc gl. no. in c. cum cãm. in glo. j. de pbat. & no. Ang. in auf. si quis in aliquo. vbi dr quod archivi publici fidẽ faciũt ad hec, qz acta ex archiuis publicis notoriũ inducũt. fm Inn. in cã. ex insinuatione. de appel. & Bal. in l. §. quõ & quando iudex. & quod not. ipse in l. gesta. §. de re iudi.

c ALEX. ¶ Fieri cõrã notarijs. Bar. in l. si finita. §. Julia. et in dicta aut. q̃ supplicatio. fz Bal. in d. l. ij. §. de edẽ. & in aut. q̃ supplicatio. videt tenere cõtra. & pl. in star. j. de iure fis. lib. x. & quod not. in c. qm̃, de pb. vbi Jo. dr scriptura factã a notario, non habere vires, nisi fiat pducta corã iudice. Ita, qz pbatio est fidẽ audicium notario, l. iubem[a]. de li. cã. cũ si. adde gl. il. hac 2 sultiss. ma. §. pe. de test. Ang. in d. §. Julian. tenet ꝫ Bar, fz Jmo. ibi dr quod relatio terminj seruar de 2suetudine, quod fit notario, & ide fit vera opi. Bar. & tenet Bal. in l. pcipim[a]. j. de app. vbi Bart. fz pductio instrumẽtorũ fit corã iudice. Forte tñ fz eũ pot saluari dicta Bar, si pductio esset facta ab aduersario, aduersa parte psente & cõsentiẽte, alias forte nõ sufficeret pductionẽ notario fieri. Facit quod no. i Spe. de instr. edit. §. restat, circa principiũ. Et similiter forte sufficeret pducere acta prime cause, corã notario iudicis appellationis, ex quo alias sunt actitata inter partes, qz nõ faceret fidẽ, nisi vocata fuisset pars in ex hibitione actorũ, iurta l. j. & ij. §. de rela. Et sic posset itelligi iste tex. de quo vide lar[a] ibi pcũ. post Ang. Et adde Bar, i l. ij. circa fi. j. de iur. fis. li. x. Facit ad hoc qs no. Bar. i l. multũ. de cõdi. & demõstr. & adde quod dr Bal. i l. ad tea. §. finalit. p illũ tex, §. de arbi. quod sufficit cõditionẽ notificari iudici, vel parti, quod no. & adde Bal. in l. ij. in prin. ff. de iurem. & cũ opi. hac tenet Bal. i l. pcipim[a]. j. eo. & ibi et Bar. i §. ij. fz cõtra Bar. hic videt tenere Bal. in l. si ea. in fcõ no. j. qui accu. per tex. qui videtur hoc probare bene in l. Sempronia. ff. de iur. & idẽ tex. & q ibi Bar. & Bal. in l. si quis se. j. de accu. & vide p bald. in l. hac consultissima. §. si qs aũt. de testa. in fi. Bal. tñ hic in fi. tráit cum Bar. cõcord. qõ productio testium, & probationum, que nec pũt fieri nec cã cognita ex parte citata. l. iudices. C. de fi. instr. l. si qui. C. de testi. non possunt produci notario per alleg. pro ista parte, sed relatio nuncij & alia, que non requirũt cause cognitionem fit per allegata in contrarium. Vide Alex. in l. ij. §. de eden.

1 **§. Ne autem temere.** †Qui frustratorie appellauit, extra ordinem punietur. h. d. Quero, quam penam sustinebit. Dic vt in gl. hic.

1 **§. Si autem in iudicio** Breuiter dr, quod appellãdũ in propria causa datur biduum. in aliena triduum datur. h. d. Ho. quod pus appellãdi in propria cã. est biduum. in alia triduũ, fz hodie

2 corrigatur, vt statim dicam. Item no. qõd appel. debet interponi in scriptis. q apparet ex isto tex. qui dicit appellatorios libellos. Vpp. contra hoc. ff. eo. l. j. §. fi. & l. fi. & l. seq. So. Ibi permittit

3 qõ appellet viua voce, illo die, iudice sedente pro tribunali. † post autem non licet appellare, nisi in scriptis. Ab interlocutoria aut semper debet appellari in scriptis, vt in c. j. extra eo. ti. vlt.

AVTHENT.

1 ☞ Absens condemnatus, qui non est vere contumax, pot appellare. & tempus appellandi currit a tempore scientie.

a **Hodie.**[a] Hec auth. corrigitur. Opp. ff. qui app.

1 sit l. j. §. dies. Dicit gl. q ibi dicitur a tempore sententie, subaudi, & a tempore scientie, si fuit absens condemnatus qui non est vere contumax, pot appellare, & tempus appellandi currit a tempore scientie, vt fuit & dixi in l. ab eo. §. quomodo & quando iudex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hodie. An iudex possit istud tempus sez dierum dator. ad appellandum abbreuiare, vide eu in l. ij. Et vide ibi doc. an possit reuocari, & intra quantũ tps, vide eos qs hic quamuis. ff. eo. Intelligile legẽ hodie. quando appello ab actu incidentaneo. secus si ab actu successiuo, vide Bar. in l. iudicium. fur. ff. Et an istud tẽpus possit consensu partium prorogari. vide hic qs non, & in auth. ei qui. §. de temp. appel. & Dan. de Loza. & alij in clemẽ. quandiu. extra eo. & sequitur Rom. & Dan. de ca. in l. ij. ff. de re iudi. vide post Bar. in auth. ei qui. j. tit. j.

P. PAV. P.

P. PAV. P. ¶ Hodie. De materia decendij dati ad app. vide late Felin. in c. ad cõsultationẽ, extra de re iud. vide aliquid de materia in auth. ei qui appellat. ff. de temp. app. ad bar. in prin. Item quod tempus app. currat de momento ad momentum, & idem de tempore compromissi, vide Bal. in l. fi. §. ij. ad fi. C. commu. deleg. quo autem fiat ista computatio de momento ad momentum, vide omnino Joã. de Dama. cõs. xciij. Item quod licet de voluntate currat de momento ad momentum, tñ secus est in anno dato ad prosequendum: iura dicunt in annum a die interposite appellationis que dictio a, excludit illã diem, secus in decendio dato ad appellationem, q̃ iura dicunt quod currit a recitatione snie, vt est text. in corpe, vide Jnn. in ca. quod ad cõsultationem. de re ind. Pro qua diuersitate vide omnino, Abba. in cap. super eo. el ij. de appellatio. & sequitur ibi Perus. contra istã diuersitatem videtur in terminis nostris text. in l. j. §. biduum. ff. qñ appellan. sit, vbi dr esse appellandum intra biduum a die sententie, & tamen intelligitur de momento ad momentum, secundum gl. in §. dies. & ibi ang. aret. ponit verum esse quod Ang. de Perus. in d. §. biduum. & in dicto §. dies. tenuit quod de iure Digestorum non currat tempus appellationis de momento ad momentum per illum text. sed cus in decendio dato de iure nouo, q̃ iura aliter loquuntur, vt S. dixi. Sz Ang. Aret. in d. §. biduum. & in dicto §. dies. illum reprehendit post Rapha. Cuma. sz opinio Ang. aret. videtur verior, & Alex. in d. l. j. §. si quis cautio. reprobat bar. in d. §. dies. & a veritate illius dicti pendet veritas predicte opinionis, alias nõ esset data ratio diuersitatis inter tempus interponende appellationis & tempus prosequendi, & generaliter male diceret gl. in d. l. sicut. de appellationi. que tamen approbatur vt dixi, & per ista infero quod in terminis decreti de ordine cause ciuilis, fm quod debet appellari intra quatuor dies non currit tempus de momento ad momentum[a], ex quo dr in ipso decreto a die late snie.

a ☞ Si pars non petit apostolos intra tempus debitum, appellatio habetur pro deserta.

§. Apostolos. † Judex debet dare apostolos, etiã nõ petenti,[a] & cautio de rato, de ex-
1 crenda appellatione, non interponitur. b. d. † Hoc est verũ quod apostoli debent dari a iudice, etiam parte non petente, tñ si pars non peteret intra tempus debitum, appellatio haberetur pro deserta. ff. de lib. dimis. l. j. & j. eo. l. iudicibus. & ibi videbitis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non petenti. Sed videtur quod hodie apostoli debeant peti, in cle. quamuis. de app. & dixit Joã. Andr. in nouel. in c. j. de appel. in vj. secundum Hostien. quod iudex admittens appellationem debet dare apostolos etiam non petenti, vt hic, non admittens non debet dare, nisi petãtur. Et an per dationem apostolorum simpliciter videatur iudex appellationẽ deferre, vide bal. no. in l. ij. j. eo.

LEX VII.

☞ Appellatione interposita omnia manent in eo statu in quo erant ante latam sententiam.

Iquiad ciuilia. [a] Breuiter dr. † Electi [a] ad munera pu-
1 blica authoritate vel vtilitate, debent appellare, & suã appellationem iustã ostendere, alias videntur consentire. h. d. ¶ Hot. quod ab istis electionibus [b] ad officia debet appellari. Vidistis ff. eo. l. si ad scribatum. † Sed o no. quod qui non appellat, videf cõsentire. Simile, quo & quãdo iudex. l. ab eo. ff. de
2 postulãdo. l. j. † Tertio no. quod ille qui appellat, dz pbare se iuste appellasse, vt hic in fi. Opp. j. eo. l. notationes. Solu. vt in gl. q̃ ibi notatio peccauit in forma. hic nõ. Op. sco in auth. de defen. ciu. §. interim. Sol. vt in gl. Item op. de l. j. §. si quis tutor. ff. quando app. sit. Sol. Hic loquitur in munere publico authoritate, & vtilitate, ibi loquitur in eo quod est publicum authoritate tãtum, vt
c tutela, & cura. Reuoco in dubium quis debet pbare [c] in causa appellationis. Hic inter glnãos fuit dissensio. Tu vero breuiter vides sic. Quãdoq̃ queritur quis dz pbare se iuste appellasse,
b dicit appellationem rite interpositam esse cõgruo loco & tpe, &
d apostolos petitos esse, & similia, & tunc sine dubio [d] ille qui appellauit debet pbare, vt l. litigatoribus. & l. si quãdo. j. eod. in l. eos in
4 prin. & §. pe † Quãdoq̃ queritur quis dz pbare de iustitia cause, & tunc aut altera pars tãtum prosequitur appellationem alio existente cõtumace, & ille dz pbare iustitiam pro se, qui prosequitur app. & vult sententiam, vt in auth. de his qui ingre. ad ap. §. illud quoq̃, & l. ampliorem. j. eo. tit. Quãdoq̃ vtraq̃ pars psequitur. Et hic aduerte quedam est probatio que fit per modum abnegationis, v. g. dico latam fuisse me non citato, non precedente tali cognitione, hoc volo pbare per inspectionem actorum, q̃ in eis non continetur citatio, neq̃ terminus ad probandum, & sic arg. l. fi. §. de re. credi. Et isto modo el qui appellat incumbit probatio. iudex enim habet inspicere acta. Et sic not. quod licet
* presumatur pro rectitudine processus * non apparẽtibus actis, si tamen appareant acta, & reperiatur ibi aliquod solenne defe-
e cisse, tunc ex actis probatur defectus [e] solennitatis contra illam presumptionem que erat pro actis in scriptis, & de hoc habetur extra in c. j. de lit. conte. & pro his que no. Jo. And. in c. cum ad sedem. de resti. spo. & in c. quoniam contra. de prob. j. eo. l. ne causas. & ff. de edẽ. l. is apud quem. Si vero queritur [f] de pbatione que fit
f directo per testes, & instrumenta, tunc ille habet pbare in cã appellationis, qui habebat pbare in prima vt hic l. & ff. eo. l.
g eos. §. j. & j. tit. j. per hãc. † Nã interposita appellatione oia manẽt in eo statu, in quo erant ante latam snìam, vt ff. eo. l. appellatione.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Hi qui ad ciuilia. Et ad hanc legem vide que dixi post Bar. in l. Jmperatores. ff. de publica. & per Jnn. in c. j. de his que fi. a maio. parte capitu.

AND. BARB. ¶ Hi qui ad ciuilia. Vide Old. in consil. xviij. vbi decidit per istam legem, quod si episcopus reprobat aliquem ne admittatur ad beneficium, non dicitur sententia diffinitiua, sed est certum reprobatorium. Allegauit hanc legem. limita in c. constitutis. in gl. de appel.

b ALEX. ¶ Electionibus. Vide Barto. in d. l. ab eo. & in l. ij. ff. de iureiuran.

c ALEX. ¶ Debet pbare. Cui incumbat onus probandi, in causa appellationis, vide barto. in l. fin. ff. si tu. vel cu. app. & glo. & Bar. in l. j. si aduer. credito. & Jnn. in c. bone. el j. in glo. j. in verbo, sumitur. de elect. Et scias quod semper appellans videtur sustinere quasi actoris vices. in c. significauerunt. & ibi, no. de excep. & in c. cõstitutus. vers. insuper. de elect. & no. in l. de pupillo. §. si procurator. ff. de ope. noui nuncia. Vide gl. in c. presentia. de renun. & in cap. qm̃ contra. in verbo. presumatur. & d. Ant post gl. in c. cum speciali. §. j. de appel. & quid ibi in appellante ab interlocutoria, & hic adde Bal. in l. per hanc. ad fi. de tẽp. app. Adde. tamen quod si in arbitrarijs appellatur, incumbit onus probandi appellãti, vt colligitur ex no. per Jnn. in c. ad petitionem. & ibi doct. de accus. ad quem se remittit bart. in l. ij. de re iud. & not. do. Abb. in c. quod ad consultationem. de re iudi. Adde quid si appellatum sit, nec ex actis apparet, quod iudex appellationi detulerit, quid presumendũ, si notarius attestetur. Vide Pet. de Anch. cõs. cxxv.

b P. PAV. P. ¶ Sine dubio. Vide Lano. in cap. in presentia. de renun. Spe. tit. de sententia. ad fi.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Rectitudine processus. Istud improbat Alex. in l. de vnoquoque ff. de re iud. quatenus vult quod lata sententia a qua fuit appellatum, presumitur lata pendente legitima citatione.

c P. PAV. P. ¶ Probatur defectus. Vide que habes ad bar. in l. de vno quoq̃. ff. de re iud. quod licet in sententia de antiquo presumatur citatio, si tamen ex inspectione actorũ apparet contrarium, tollitur illa presumptio, & seruatur decisio Paul. de Castr. cõs. l. 2 vide Fran. con. k. xij. ad fi. & que habes ad Bart. in l. j. §. de rela. vide Felin. in c. quoniam contra. vers. limita vno modo.

f ALEX. ¶ Queris. Adde Bal. in l. proxi. & Joan. Andr. in c. quoniam contra. de probat. super gl. fi.

LEX VIII.

Jcontra. [a] Breuiter dr. † Si appellatio de-
1 bito modo non est prosecuta pẽdente appellatione sententia executioni mãdatur. h. d. Hot. quod nisi quis ostendat prosecutam appellationem debito tempore, sententia a primo iudice potest mandari executioni.

ADDITIO.

a ¶ Si contra. Adde quod Ang. consuluit eius consi. cxxx.

LEX IX.

Dominus. Breuiter dicit, † Dominus potest
1 prosequi appellationem a procuratore interpositam, h. d. An ipse procurator possit causã appellationis prosequi, videbitis plene in l. mutuus. §. de procuratoribus, vbi est materia.

LEX X.

Jactor. [a] Breuiter dr, † Appellationem interpo-
1 sitam ab actore curatoris, curator prosequitur, vel minor factus legitime etatis. h. d. hec bona. Hot.
2 quod actor datur a curatore. Sed o not. † q̃ actor datus ad litem non potest prosequi causam appellationis interpositã in eadem lite & eodem modo in procuratore. Quod dic vt dicemus [a] plene de procura. l. mutuus. Op. ad primum, & videtur quod actor detur a iudice, non a curatore, vt instit. de curato. §. fin. & ff. de his qui not. infami. l. furti. §. mandati. Bl. fatetur contrarium & quod hic dicitur a curatore id est a iudice postulante curatore, & vide glo. quod not. perpetuo propter formam qua constituitur actor

3 Tamen quicquid glos.dicat † veritas est quod duplex est forma cõstituendi actorem. Una quod cõstituatur a tutore seu curatore iudice authorizãte, ita loqtur hic, z ff.de tut.l.solent.z l.neqz.§.
4 de proc.† Alia forma est quod cõstituatur a iudice curatore postulãte, z ita loqtur Justi.de cura.in fin.cũ si. Effectũ aũt istarum formarum, z materiã de isto actore, dic plene in l.actor.ff.rem ra. ha.z habemus rubricã spãlem §.de tuto.z cur. ad li.dã.l.j.quod
c not.in gl.ma. Has formas tetigi §.de pcu.l.neqz.† Quero vtrum
b actor[b] possit cãm appellationis pseqi si velit: Sl.dt quod potest,non vt actor.fz vt quilibet extraneus.z vide gl.vlt. Ista glo. dt veritatem,fz ad eius intellectum aduerte.aut hic minor sustinebat partes rei,z pcedit sine dubio,qz quilibet est idoneus defensor,sine mãdato cum satisdatione,vt ff.de procur.l.minor. Sed si sustinebat iste minor partes actoris, oportet quod intelligamus quod iste actor erat coniuncta persona que poterat admitti sine mãdato,alias non procederet.Et secundum hoc habes hic solutionem illius questionis. de qua dubitari consueuit, an pro minore admittatur coniuncta persona ad agendum.videtur eñ quod non, cum ipse minor non sit legitima persona, ergo nec ille qui agit nomine eius.cum non sit legitimus administrator. Slo. tamen videtur tenere contra hoc in l.tutor qui post. circa princ. de admi.tut.z ibi glossella. Jac.de Areti.z Cyn.tangunt in l.exigendis.§.de procu.z ibi dicam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si actor. Et adde cautelam quã dat Ant. de but. in c.dilecti.el ij.de rescrip.vbi dicit, quod si lapsus est terminus decem dierum a die late interlocutorie,quod tu habes petere eã reuocare.si iudex non reuocat appellare ab hoc grauamine, que cautela videtur esse cõtra mentem Bar.in l.j.C.sen.rescin.nõ pos.
b ALEX. ¶ Actor. Et de actore adde tex.no.in l.item eorum.§. si ita.ff.quod cuiusqz vni.no. Adde an actor possit ad vnam litem dari ab vniuersitate z a tutore,vel curatore,plene Jo.And.in ti. de actore.§.illico.ver.actor ergo. An autem pro minore admittatur coniuncta persona ad agendum,vide per Joan.post Spe.in ti.de coniuncta persona.§.i.versi.item is pro quo agit.

LEX XI.

1 a **Jues.** † Que manifesta sunt, probatione nõ indigent.[a] h.d.Oppo.de l.nominationes.j.eo. Sol.Ibi non tenuit electio.Op.de l.veteranus.j.quando prouoca.non est necs.Sol.Ibi speciale.Op.de l.ea quidem.j. de accu.aduertatis. Dicit gl.quod est differẽtia inter manifestũ, 2 notorium. † Nam ea que sunt notoria,probatione non indigẽt, vt l.cõtraria. Et que sunt manifesta,indigent probatione,vt hic. z vide gl.quã tene mẽti,z no. Ad pdicta facit quod no.in l.si vero pro condẽnato.§.qui pro rei,ff.qui satisda.cog. tũ ego[b] p declaratione q̃ro que differẽtia sit inter notorium z manifestũ. De hoc in Spec.de noto.crimi.§.j.z iam de manifesto. Aliq Canoniste ponunt extra de cohab.clerico.z mult.c.vestra. Do.Ly. aliqd
c tangit in d.l.ea quidem,de accu.d. Jac.Bu.dicebat breuiter,[c] z hoc sufficit vobis,quod differẽtia inter notorium z manifestum, colligitur ex his que dicuntur in aut.qui semel.quomodo z quãdo iud. Nam ea que nunquam habuerunt actum permanentem, non possunt transire in notorium,vt puta,vox preconis. Ea vero que habuerunt actum permanentem, vt edicta in albo propositi transeunt in notorium: z quod in plateis sit notus, z similia. Sed quod sit preconizatum,non transit in notorium. Jn modo autem probandi differunt hec,nã in notorio non est necesse quod probetur notorium esse. Jn manifesto debeo probare ipsum factum,quod dico manifestum,vt hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Indigent, Notoria probatione non indigent, debent tamen allegari,vt not.glo.in cle.appellanti. de appel. et dixi post bar.in l.j.§.vt que desunt aduo.z voluit no,Bart.in l.j.ff. de excep.z Jmo.z Anto.in c.ij.vt lit,non contest. z quid sit manifestum z notorium.Adde Barto.in l.heredes palam.in princ.ff.de test.z d.§.qui pro rei.z vide aut.qui semel.C.quomo.z quan.iud. Adde tamen, si exceptio est notoria iudici, nunquam est necesse vt opponatur.sed equitate suadẽte,iudex potest absoluere ex suo officio.l.fi.ff.de iu.no.gl.in l.vbi pactum.§.de transa.z §. de iudi.l. properandum.§.finautem. Si tamen iudex non vult, non arctatur. Alias si non esset notorium vt iudici,debet opponi,vt l.ij.in prin.si quis cautio.vbi est tex.Facit l.j.§.vt que desunt aduoc.secundum Ang.in d.l.j.ff.de exce.dicit Bal.in l.j. quomodo z quãdo iudex.quod notorium non requirit oppositionem, sed allegationem. Potest tamen in notoriis ipse iudex supplere,vt no.bald. in l.ea quidem de accu.z in l.j.in fi.§.qui z adner.quos. Adde tamen quod in notoriis requiritur citatio partis,ij.q.j. Deus omnipotens.vt habes post Bart.in l.j.§.nunciatio. in apostil. que incipit,que gl.vult,zc,de operis no,nuncia.z post Bal.in l.empto rem.ff.de actione empti.Adde vt per Oldr.cons,xviij.

b AND. BARB. ¶ Tamen ego. Vide do.Anto.in contra.in c. in nostra,de coha.cle.z mulie.
c ALEX. ¶ Dicebat breuiter. Adde l.ab accusatione.§.nũcia. tores.ff.ad Tu rp.z ibi habes post eum.z Bar.in l.de minore.§. tormenta.ff.de questionib.

LEX XII.

a **Minime.** [a]† Condemnatus in ciuili, non debet in
1 carcere detineri.secus in criminali, si fa deiussores non habeat,h.d. Pro euidentia debes scire quod in causis ciuilibus seu pecuniarijs,condemnatus non potest detineri in carceribus pro debito.j.qui bo.ce.pos.l.j.Hoc.ter. facit etiam istud principium contra rectores terrarum qui faciunt appellantibus iniuriam ex eo quia appellant. Videbitis in l.z in maioribus.j.eo.z quod ibi no.nota hanc legem.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Minime. Vide ad Bar.in l.eos.§.super his.§. eod.titu.

LEX XIII.

2 ☞ Postquam causa est commissa consilio sapientis, iudex non debet admittere nouas probationes.

1 **Ex illo tempore** † lite pendente per appella tionem vel consultationẽ.nõ debet aliquid innouari,etiã ex rescripto Principis. h.d. Habes hic nouum casum. Secundum lec.gl.ista lex posset intelligi etiam alio modo, z magis notabiliter, breuiter dicit secundum istam, Lite pendente per appellationem vel cõsultationem, non debet iudex admittere instrumenta,vel alia que coram eo producẽtur, sed iudici appellationis vel consultori, acta prima remitter.h.d.
2 Et secundum hoc habes notare,quod postquam † causa est cõ
a missa consilio sapientis,[a] iudex non debet admittere nouas probationes,quod tenebis menti perpetuo. Sed quero,quid si amiserit,z processerit,valebit ne? Vidistis.§.ti,j.l.j.die vt.ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cõsilio sapientis. Qñ cã est cõmissa cõsilio sapiẽtis, iudex non admittit nouas probationes,vide per Moder. z post Bar.in l.ad principem.ff.eo.z Bar.in l.in offerẽdis.j.eo,idem in grauamine fm Bar.in l.per hanc.in prin.j.tit.j.
P.PAV.P. ¶ Consilio sapientis. Vide Bar.in l.j.§.quesitum.supra,de appella.

LEX. XIIII.

1 **Litigatoribus.** † Statim lata sniа pro
a 2 test viua voce[a] appellari.h.d. No.istũ text. † z sic innuit q̃ res iudicata di
intra decem dies,intra quos potest appellari.hoc.n
3 † Opp.dt hic illico. Contra,imo videtur q̃ possit appellari viua voce,donec iudex sedet pro tribunali,fz ad actus extraneos pertinentes,vt ff.de in integ.resti.l.diuus. Sol.fm opi.Hug.que citer tenetur,ista lex suppletur per Jtiam,vt hic dr q̃ illico.i.iudice sedente pro tribunali,z hoc tz gl.in l.ij.ff.eo. Quero,an dr res iudicata intra illos decẽ dies,qui dant ad appellandũ. Hic vt tex.qñ sic. Idẽ vt velle gl.ff.de re iud.l.j.Canoniste vident dicere Jtem extra de re iud.c.q̃ ad consultationẽ.dicũt eñ suam tranire in rem iudicatam,qñ appellari non potest. Pro hoc videtur text.in l.si fundus.§.si plures.ff.de pig.Ego dixi vobis §.de re iudi.sup
4 rub.† q̃ differentia est inter sententiam z in rem iudicatam, nam sententia dicitur ille actus sententiandi. Res iudicata dicitur effectus suus,vt in toto ti.de re iu.† Si ergo queratur,an sententia habeat effectum intra decem dies,qui dantur ad appellandũ. Respondetur. Quedã est executio que fit a iure,sine facto hominis, vt q̃s condemnatus furti sit infamis,z similia,z tunc hs effectus incontinenti,vt l.furti.in prin.ff.de his qui.no.infa.ff.de pen.l.j. ad statum.z l.qui vi.z ff.de iniust.test.si quis filio exheredato. irritum.Quedam sunt que requirũt executionẽ hominis,z que ad illa non dicitur res iudicata,qz interim executioni mandari non potest,vt ff.nil no.appel.penden.l.j.z ibi nota.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Viua voce. Vide Bar.in l.inuitus.§.de proc.Sed q̃ si qs appellauit viua voce,post appellauit in scriptis,[a] appellatio teneat,vide Bar.in l.cũ pcu.§.si dñs.ff.de ope.no.nunciatio net,quod prima tenet. De quo vide ibi per eum.z que dixi. Sed da fuit Ang.ibi contraria, quod secunda teneat,z nõ prima.Nã modo vtraqz fuerit facta intra tempus appellandi, dicetur, quia re integra licitum fuerit recedere a prima,z per secundam intelli

intelligitur recessum a prima. alleg. l. si quis libellos. ff. c. & hec dicitur vera, quando vna sola sentẽtia emanauit. ff iudex primo tulit interlocutoriam a qua ego appello. & sic per eam fui ereptus a iurisdictione sua, sed demum fert sentẽtiam diffinitiuam nõ ppter ea intelligo renunciasse appellationi ab interlocutoria. alle. no. p Jo. and. post Jmo. in c. dilecto. ad fi. De hac. & pro hac opi. Aug. & posset allegari fin Jmo. ibi, qõ no. Bar. in d. ff. si dominus. in vers. sed an personam appellantem. Et adde quod hanc opi. tenet do. Ant. in c. dilecto. de app. Alia fuit opin. Abb. antiqui cũ quo trãsit Jo. And. in c. bone. de app. sequuntur do. de Rota in suis antiquis decisiombus. decisi. cccclxviij. quod vtraq; appellatio teneat, & esset in potestate partis quam prosequi vellet. Et hec opin. fin Jmo. in foro Canonico forte seruatur in practica, ppter opi. doct. cano. & decisiones Rote. in foro aũt ciuili non libenter discedunt assessores a Bar. tamen de iure etiam forte verior est opi. Bar. p rationem suam, & vide no. in c. bone. xxj. q. ij. c. Lotharius. & p. do. Jo. in d. ff. si dominus. & ibi scripsi post Bar. & vide gl. in cle. si aliud. de app. & hec vera quandocunq; appellationes interponũtur & interuallo. secus si eodem tpe. q; tunc appellatio non esset nisi vna per no. per gl. & ibi dixi in l. si conuenerit. ff. de pig. ac. Et ita videtur transire Jmo. Adde tamen qõ cum opin. Jo. And. & sequuntur videtur transire Bal. in c. j. quo. temp. mil. & in l. appellationes. j. co. Et vide omnino Lud. in d. ff. si dominus. & in d. l. si quis libellos. & vide que dixi post Bar. in d. ff. si dominus. marine ad fi. adde Pau. de ca. consi. xxv. qui tenet opi. Bar. in d. l. cum procurator. & vide Bal. consi. cviij.

LEX XV.

1 **Ne causas.** †Breuiter dicit. Que retractatio, in non subiacẽt. diligẽter sunt agẽda. & iudex qui consultor. omnia acta non miserit, infamatur. h. d.

LEX XVI.

Os etiam. †Breuiter dicit. A legato principis põt appellari. h. d.

LEX XVII.

Japud. †Breuiter dicit. A pretore appellatur ad prefectum. h. d.

LEX XVIII.

a **Quia nonnulli.** a † Breuiter. & t. Si
1 ta ppter apostolos nõ petitos, vel non presentatos, vel propter prosecutionem omissam, sententia executioni mandatur. hoc dicit. † Not. quod qui non petit apostolos debito tempore, vel eos non presentat iudici ad quem, videtur appellationem deferre, idem si non venit ad prosequendam appellationẽ tempore debito. &c. Vidistis ff. co. l. preses. Dicit hic refutatorie preces. &c. † Quero, que dicuntur refutatorie preces. Quidam dicunt quod intelligitur de ipsis apostolis. Alij dicunt quod intelligitur de libello, qui datur super prosecutione appellationis. Alij intelligũt de ipsa appellatione. Tene quam vis, quia non curo.

ADDITIO.

a ALEX. Quoniam. Ad intellectum huius l. vide Bart. in l. j. ff. de lib. dimis. & Bart. in l. eos. ff. super. eod. tit.

LEX XIX.

A proconsulibus. † A quolibet iudice
1 excepto pfecto pretorio potest appellari, & si appellatio non recipitur, appellans potest prosequi, a ac si recepta fuisset, si succubuit punitur. si obtinuerit, iudex mulctabitur. hoc dicit. ista not. ter. † Not. quod licet episcopus b esset priuilegiatus, vt a sua sentẽtia non appelletur. tamen potest appellari a sententia sui vicarii. c Et vide text. ibi. & his qui vice prefectorum. &c. Et vide glo. d Ide dico in Potestate & Capitaneo. si diceretur in statuto quod a sententia eius non possit appellari, tamen a sententia eius vicarius possit appellari. Oppon. ff. a qui. appel. non licet. l. j. Solu. Licet regula sit, quod a quolibet iudice possit appellari, tamen fallit in casibus qui ponuntur in hac glosſ. quam vide & not. Oppon. & vide tamen quod ille qui frustratorie appellauit. puniatur alia pena, vt 4 Eodem. eos. ff. ne temere. Solu. † Quandoque quis appellauit frustratorie, & appellario non recipitur, & tunc habet locum pena huius legis. Quandoque quis frustratorie appellat, & appellatio recipitur. & habet locum l. eos. ff. ne temere. Quandoque quis appellat ab executione sententie, & tunc habet locum pena que ponitur in l. ab executione. j. quo. appel. non reci.

ADDITIONES.

ALEX. Potest prosequi. Not. appellationem esse deferẽdam. limita in casibus not. per glosſ. in authen. de iudi. in ff. nostros. & in alliga. vt per Innocen. in c. pastoralis. de offic. deleg. & vide j. quo. appel. li. vide omnino in l. sciendum. de appel. recip.

P. PAV. P. Licet episcopus. Adde simile quod si in actis aut thonitas episcopi nõ sufficeret, authoritas vicarij illo absente sufficeret. Aug. in l. adoptio non iure facta. ff. de adopt. sic & licet episcopus extra dioceſim possit instituere potestatem. ca. patronus. non istud possit vicarius. Bald. in l. ij. ff. de offic. proconsul.

c ALEX. Sui vicarij. Si vero non possit appellari a sententia Potestatis. potest tamen appellari a sententia sui vicarij. Adde quod not. Bart. in l. j. ff. qui & a quibus. & ibi dixi.

LEX XX.

1 **In maioribus.** † A sententia lata in
* qualibet summa, & in quacunque causa. potest appellari. hoc dicit.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. Et in minoribus. Et sic regulariter appellatio est permissa, nisi sit specialiter a iure prohibita. & e. quo est gl. in l. qui restituere. in gl. si. in fi. ff. de rei vendic. & de hoc adde tex. ibi ponderat Prepos. in rub. extra de appel.

LEX XXI.

1 a **Quoniam iudices.** † Si iudex appellationi tue non recipit, ipse punitur a tempore sui syndicatus. &
* eius officialis. hoc dicit. † Not. quod quando appellatio * interponitur a diffinitiua, b iudex debet ei deferre, & iam practicaui.
3 † Not. quod officiales c debent resistere rectori, quando male faceit, sicut & subditus prelato. Glosſ. signat quedam argu. contraria. & vide eam ibi l. si quis id quod. ff. doli. ff. de iurisdi. iudi. Sol. Nõ punitur illo edicto, quia requirit dolũ. sed alias mulctabitur. arg. vi bo. rap. l. ij. ff. hac actione. & de pens. l. absentẽ. in fi. Sed hec cõstitutio non requirit dolũ. Sed contra. de san. epis. ff. j. Sol. bene debet eligi doctus, ita quod nõ debeat doceri, vt ibi, sed si eligitur indoctus, vel alias male doctus, potest sibi resisti, vt hic sequitur a in gl. vt in l. quanquam. Sol. no. per gl. in l. non videtur. ff. qui iussu. de reg. iur. & per Dy. in c. quod quis. extra de reg. iur. lib. vj.

ADDITIONES.

a ALEX. Ipse punitur. Not. quod tantum punitur principalis rector, quantum omnes alij quos secum habet, & hoc verum nisi officiales resistant pretori. De hoc per Bal. in l. penult. ff. de proc. & per ea que habentur in cap. j. de his. que fi. a mato. par. ca. & vide Bart. late in tract. repetita. in vj. q. & que dixi in l. j. ff. quo. appel. non reci. in fi. & Bart. in auth. sed omnino. ff. ne vxor pro marito.

* CLAVD. DE SEISS. No. quod quãdo appellatio. Si nõ obstante appellatione exequatur, qualiter puniatur in causa ciuili, habes hic. In cã vero criminali, vide text. & ibi Bar. & alios i l. lege Jul. ff. ad l. Jul. de vi publ. & Aug. Are. an l. non tantũ. ff. de ap.

b P. PAV. P. A diffinitiua. Adde quod idem est si ab interlocutoria. vide Rom. consi. cccccj. circa princ.

c P. PAV. P. Officiales. Vide Aleran. in consi. j. in iij. vol. Jas. in l. j. ad fin. ff. de offic. assel. vbi dicit opus esse, vt assessores protestentur quod ipsi non consentiant, nec satis esse in actis non apparere quod ipsi consenserint.

LEX XXIIII.

1 **Judicibus.** † Judices debent appellationem
a recipere, & apostolos tradere, alias mulctabuntur. a hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. Mulctabuntur. Et dicit Joan. Andr. in c. j. de appel. in vj. in nouel. quod ista mulcta fuerit arbitraria, cum non sit determinata a iure, & vide ff. eod. l. quoniam iudices. & hic in l. a pro consulibus. ff. eod. & per Aret. ij. q. vj. Decium super glosſ. fin. text. & ibi Bart. l. Julia. ff. ad legem Juliam de vi public.

LEX XXV.

1 Appellari potest ab iniquitate iudicis ex eo quod nimis magnam mulctam imposuit.

1 **In multis.** Oppon. de l. si qua pena. ff. de verb. signific. Sol. † Aut quis vult appellare ab iniquitate iudicis, qua nimis magnã mulctam imposuit, & potest, vt Lista. Aut ab iniquitate sententie, & non potest, vt l. contraria.

LEX XXVI.

* **Cum post.** *a † Breuitas cause, & itineris lon-
a gi*quitas, facit vt iudex appellatio-
1 nis causam in patria litigantium b delegare cogatur. h. d.
b Not. hanc legem, quia notabilis valde, nec minus vtilis.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEIS S. Cum post. Vide ad intellectum huius l. Fel. in c. nonnulli. de reser.

a P. PAV. P. Cum post. Vide etiam Bartol. dicentem, quod licet istud dicatur esse nouum dictum Petr. de Anchar. tamen est etiam dictum aliorum.

b ALEX. In patria litigantium. Et per hanc l. dicit Petr. de Ancha. in c. nonnulli. de rescript. quod licet ordinarius possit red-

dere ius in qualibet parte sue diocesis. c. cum episcopus. de. offic. did. li. vj. tamen si de causa nimis parua vellet cognoscere in loco nimis remoto a litigatoribus. possunt petere partes, vt cā cōmittatur in loco magis propinquo eis ad hoc, vt laboribus z expensis parcatur. Et p hunc no. tex. z iij. q. vj. ad hec. z per d. c. nōnulli. Et istud dicit esse nouū dictum, z equum, z idem ipse voluit in l. canonum statuta. z in c. finem litibus. de do. z contu. z Bar. in l. mediterranee. ff. de anno. z tri. lib. x. z in l. ij. de re iud. z audiui q Petr. de anch. indistincte dicit iudicem debere committere cām, siue sit magna siue parua. z fuit originale dictum Inno. in c. sane. de for. compet. z ibi reprehenditur. Adde etiam Pe. de anch. in c. cum te consulente. de off. deleg. z in c. j. de offi. iud. z in c. cum cām. de testi.

LEX XXVII.

Nominationes. Breuiter dicit † Ab electione inualida non est necesse appellare. h. d.

LEX XXVIII.

2 ☞ Appellans non potest penitere inquantum illa appellatio facit pro aduersario.

*1 **Si quis libellos.** *† Qui appellat pōt penitere. h. d. Duob⁹ modis intelligit gl. hanc legē. Primo qñ vult penitere se a totaliter appellasse. Secundo quando vult penitere se a tali iudice appellasse, z vult ad alium reuerti. quelibet lectu. est bona. Ad hanc lectu. opp. extra eo. c. j. lib. vj. Sol. Appellans potest penitere inquantū appellatiō facit pro se. ita loquitur hic. † Sed unquantum ista appellatio facit pro aduersario, ista penitentia nō admittitur. Hic est casus in contrario. z ī. quando prouo. nō est necessfina. † Appellatio autem facit pro aduersa parte in duobus. b Primo, qz ille contra quem appellatio est interposita. pōt ea appellatione vti, vt rescindatur sententia, si in aliquo eū lesit, vt ī. eo. l. amplioꝛem. in prin. z d. l. fi. ī. quando prouo. non est necesse. † Item pro dest in alio quando appellatur ab interlocutoria. requiritur q̄ totum ad iudicem deuoluatur ad quem est appellatum. z sic renunciando appellationi appellans non posset reuerti ad iudicem primum multo aduersario, vt d. c. j. extra eo. tit. lib. vj. Ultimo Sul. de Lug. inducit ad q. si emphyteuta vendit rem iuscio domino. z eam reemit, vtrum incidat in ffi. ff. de iure emphy. Videte quendā tex. in l. sequitur. ff. idem Labeo. de vsucap. z dic vt ibi dixi.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. Si qs libellos. Hec lex facit ad quē, positam in materia appellationis per Pau. de ca. z Alex. in l. ij. ff. qui admit. z ibi hanc halleg. Alex. in fi. cum gl. quam hic dicit Angel. singularem.

a ALEX. Penitere. Vide Bart. in l. minitus. de prōcur. ff. in versicul. ad hanc lect. ibi, sed inquantū ista appellatio. Sic ergo quando appellantis interest, non admittitur renunciatio appellationis, idem in alio casu, quando appellationem non detulit, si consensit appellare. Ita videtur limitare hanc l. Innoc. in c. ex parte. extra de rescrip. z ibi vide modum per quem quis videtur renunciare appellationi. z ibi mo. glo. ij. z dixi in l. si separatim. ff. eo. quod dixi. z quando etiam possit renunciare appellationi, vide in l. fin. ff. sinautem. ī. tit. j. z in authen. ei qui. eo. tit. z not. Bal. in l. edita. in versic. oppo. sexto. ff. de eden. z not. quod potest renunciari iudicio appellationis. extra autem non. nisi per pactum, secundum Bal. not. in l. ff. de pa. z istis adde Bald. in l. postquam. ff. de pact. qui allega. istud dictum Innoc. in c. ex parte. el j. de rescrip. z ibi etiam vide Bald. an quis possit renunciare protestationi sue multo aduersario. z ibi de multis similib⁹. z not. quod appellationi in causa criminali quis nō potest renunciare. l. non tantum. z ibi doct. ff. eo. Hot. Balin l. ij. ff. de neg. gest. sed Bart. videtur tenere cōtrarium in l. qui vlti. in fi. ff. de pe. z quod in ciuili non possit renunciare inuito appellato, cui ex appellatione ius est quesitum, tenet Petr. de Anch. in cle. j. de cau. poss. z proprie. z Bart. vide Bald. in l. per hanc. in fi. ff. tit. j. z Ang. in l. j. ff. a qui. appel. non li. Vn autem possit renunciare appellationi, in preiudicium aliorum qui iuri possunt adherere. vide Bart. in l. j. ad fi. ff. si vnus ex plurib⁹. z de materia per do. Anto. in c. interposita. ff. ille denique. de appel. z circa vlti. vers. hic adde tex. in l. j. ff. si rem. z ibi Bar. ff. de pe. z quod ibi Bal. in l. si insulam. in vj. q. de verb. oblig. Adde an recusans iudicē post appellationem videatur renunciare appellationi, Old. cons. cccij.

b P. PAV. P. In duobus. Vide Panormit. in cap. ex parte. extra de rescriptis.

LEX XXIX.

1 **Addictos.** † Damnatos ad mortem nemo potest vi eximere, sed pro eis permittitur appellare ad iudicem competētem. hoc dicit. Istam l. habes de verbo ad verbum in l. addictos. ff. de epis. au. z per hanc l. z per l. non tantum. ff. eod. tenent quidam quod potest mandari execūtioni intra decem dies sententia capitalis. quod apparet. quia isti ad iustitiam ducebantur intra tempora appellandi. Glos. tenet contrarium in l. qui vlti. ff. de penis. Ité in ciuilibus hoc tenet expresse in l. j. in princ. mil no. appel. pro. Sed in ciuilibus non potest mādari execūtioni intra decem dies, multo magis in criminalibus, vbi cause diligentius sunt examinande, vt hic. z hoc tenet Spec. in tit. de execu. sent. Non obstāt iste leges, quia vel est dicendū, quod iudex faciebat male, faciendo executionem ita repente. Vel est dicendū quod hic renūciauerat appellationi. que renūciatio non nocet quo ad extraneos. vt d. l. non tantum. De quo dic vt dixi in d. l. qui vlti. ff. de penis. † Item nota quod cause capitales debent diligentius examinari, quam alie.

LEX XXX.

1 **Si quis prouocatione.** Breuiter dicit secundum lect. quam intendo tenere, † Ab iniqua sententia potest appellari. Item propter iniuriam facti potest appellari, z in totū iudicis iurisdictio recusari. hoc dicit secundum lect. Pla. que est magis notabilis. Inquantum hec lex dicit quod ab iniuriosa sententia potest appellari, non habet dubitationem. Inquantum dicit quod ab iniuria facti potest appellari. Oppon. iniuria illata vel tortura habita non potest appellatione tolli, vt l. verum. ff. de re iudic. z l. bello. §. facte. de ca. z possis. reuer. Frustra ergo interponitur appellatio que interposita non relenat. Huius timore dicebat Jo. lec. Pla. non esse veram. z ideo legebat istam l. alio modo, vt primo dicat quod licitum est appellari a sententia. z subdit quod appellabatur ab iniuria sibi illata. z facta in execūtione, vt ī. quo. appel. nō reci. l. ab execūtione. Verē opi. Jo. est vera in se, tamen non cōgruit bene litere, ideo Pla. dicendit opi. suā sic. Fateor quod verbera z contumelie non possunt tolli per appellationem, nec interponitur appellatio, vt verbera tollantur, sed per istam iniuriā tota iurisdictio deuoluitur ad iudicem appellationis. Et ista eius lectura est vera. probatur per l. ff. si qua pred. po. Et istā tenet Sul. de Lug. in arbitro. ff. qui sui tisd. cog. Tene ergo menti hanc lect. z vide glo. tuam notabilem.

LEX XXXI.

2 ☞ Si iudex denegat dare copiam actorum, potest lite pendente adiri superior.

3 Si quis petit rescindi sententiam vel instrumētum. z aduersarius non vult exhibere, iudex debet pronunciare quod si aliquo tempore appareat sententia vel instrumentum. non posse eō vti.

1 **Si appellationem.** † Si appellatio nō recipitur, vel apostoli non dantur ad interponendam querimoniam, de hoc secundum diuersitatem iudicum, diuersa tempora statuūtur. h. d. Op. ī. tit. j. aut. ei qui ap. Sol. hic nō loquimur de tēpore exercēde app. sed de tēpore exponēde querimoniq. apostoli non dant. z exēpla nō exhibent. z sic accusare iudicem punitur secundū ea, que ponunt in l. quomodo iudices. z iudicibus. §. eo. potest fieri demū intra tēpora limitata. Quero, dicitur die ad conuemiendū aduersariū, quis est aduersarius? Dicit gl. † qui dicit qui denegat dare copiā actorū, quo casu lite pendēte potest adiri superior, vt lit. pend. l. ij. Innoc. de fide instr. z B. perpetuus post istam practicam. † Si aliquis petit rescindi sententiā, vel aliquod instrumentū, quod aduersarius habeat. z aduersarius nō vult exhibere sibi statuto termino a iudice, qō iudex potest pronunciare q̄ si quo tēpore illud instrumētum, vel illa appareat sententia, nō possit illo vti, z vide ibi Jnn. z de hoc vide §. de edē. lis apud qui.

LEX XXXII.

1 **Precipimus.** Hec est lex satis faticiosa, qz nō est in vsu. Breuiter dicit. † Si app. ad principē a sententia spectabili. cognoscit prefectus. z questor, z si a sententia clarissimi ad prefectus tantū, z a delegato appellatur ad delegantē. Et si primus delegauerit nō illustri, z a tali delegato appelletur, cognoscit prefectus, z questor. Si vero ab illustri sententia appelletur, per constitutionē principis determinabit, in quo sententie tēpus inspiciendē si illustris nō illustri adiūgatur. h. d. Dividitur in partes. partes legā. Primo loquitur quādo appellatur a sententia spectabilium, vsqz ibi, q̄ a duce. quam primo legā. Ex hoc habes primo q̄ dixi in summario. Secūdo no. † quod licet a sententia delegati appelletur ad delegantē, vt ī. videbitis, tamen a sententia carij a non appellatur ad eum, cuius est vicarius, sed ad quē appellaretur si ipse principalis ordinarius iudex esset. hic. z glo. ponit prout dicit, vicarijs eorum. z hoc videtur intelligi illa lex difficilis. ff. quis. z a quo. appel. l. j. Videtur habent hodie casum extra. de appel. c. Roma. lib. vj. z de consuet. non putamus. lib. vj. quod tene mēti perpetuo, quia est notabilis.

ADDITIO.

a ALEX. Vicarij. A sententia vicarij nō appellat ad vicarij ipsius constituentē, facit c. cum sit Rom. de appel. z in la procuratores.

& ibi Bald. & eod. Adde Cyn. quod ibi Bald. in l. fin. & in authen. si quis. de episcop. audi. Et adde, & si alicui singulariter competit ex consuetudine iurisdictio in vno loco, ille dicitur iudex magis principalis, quam superior, secundum Bald. ita referentem Archid. in ca. j. §. ad hec. de pac. iu. fir. in versic. quero, quomodo iurisdictio sit in territorio. & in eo. vbi omnino vide & not. multū Joan. mo. in c. si episcopus. de offic. ord. & vide omnino que dixi in l. iudicium soluitur ff. de iudic. Alexand.

1 ☞ Auditores principis, & summi pontificis, dicuntur habere iurisdictionem ordinariam.

2 Idem de accessore Potestatis, & capitanei, secundum statuta terrarum, licet de iure communi aliud esset.

§. Quod si a duce.

Hic loquitur quādo appellatur a sentētia clarissimorum iudicum, quales sunt presides prouinciarum, & duces. ¶ Not. quod hic dicit de iure ordinario. Et quo not. quod † isti auditores [a] principis, & summi pontificis, [b] dicuntur habere iurisdictionem ordinariam. † Idem de assessore Potestatis. & capitanei, secundum statuta terrarum, licet de iure communi in assessoribus aliud esset, * vt habes in tit. de assesso. C. & ff.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quod si a duce, auditores, Assessores, & auditores debent habere iurisdictionem ordinariam. quod not. Adde Barto. in l. j. in fin. ff. de offic. assess. & vide Bald. hic. quid autem in vice gerente, vide text. not. & ibi Bart. in l. ij. & de offic. eius qui vic. alter. Et dic, quod vicarius potest suam sentētiam exequi, dum habeat ordinariam, vt not. de offic. vica. c. licet. in vj. & docto. in c. si quis. de foro competenti. & est ordinarius secundum gloss. not. in c. Roma. in verbo. generaliter. extra eo. in vj. facit ad not. per Canonistas in c. pe. de offic. vic. & dicit Bald. in authen. sed omnino. ne vxor pro marit. quod vicarius potest omnes causas meri imperij expedire, excepta causa sanguinis.

P. PAV. P ¶ Summi pontificis. Vide Feli. Rub. de offic. deleg. Bald. in l. fin. & vbi sena. vel cla.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Aliud esset. Vide circa hoc Angel. Aret. in l. j. ff. quis & a quo appellet.

1 ☞ Productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa.

2 Ipsi autem notarij debent dare copiam partibus.

§. In his autem.

Hic disponit qui debent scribere in istis causis. † Not. ex isto §. quod productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa. vt dixi & eod. l. eos. & auth. que supplicatio. de prec.

1 Imper. offer. † Not. quod ipsi notarij debent dare copiam partibus.

2 ☞ Quis mandat executioni sententiam a qua appellatur.

§. Officijs.

† Not. ex isto versic. duo notabilia quod quando de eadem causa cognoscunt duo iudices, quod mandare debeat sententiam executioni qui eorum est maior. Secundo not. [a] quod iudex ad quem appellatur, sententiam mandat executioni, [b] non iudex primus. Hic est text. hic. Cyn. tangit hoc in l. eos. & eod. Bloss. & Bul. tangunt in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. ¶ Breuiter quandoque sententia prima cōfirmatur, quia appellatio est deserta propter cursum temporis, & tunc iudex primus mandat sententiam executioni, vt & eod. l. contra maiorem. & l. quoniam nonnulli. & j. tit. j. l. fin. §. penulti. Quandoque sententia confirmatur per sententiam iudicis. & tunc iudex appellationis exequitur. Hic est casus hic & in authent. si quis litigantium. & de episcop. audien. & de iudic. l. fin. hoc tenent omnes doct. Quandoque sententia confirmatur per consensum partium, & tunc iudex appellationis exequitur. vt d. l. tale pactum. §. qui prouocauit. secundum Bul. de Lug. Bloss. & Jaco. But. dicebant se non videre rationem quare iudex primus non debeat exequi sententiā quando consensu partium ab appellatione receditur, sicut quando per cursum fatalium appellatio confirmatur. argu. & eod. l. si quis libellos. Non obst. §. qui prouocauit. quia intelligitur ibi quando fuit appellatum a delegato ad delegatum, quo casu etiam si appellatum non esset delegatus sententiam executioni mandaret. vt de re iudi. l. a diuo pio. & ibi not. & per satis placet. Ad vnum tamen aduerte, quia quandoq; iudex appellationis licet sit maior in iurisdictione, tamen quandoq; est minor in potentia. sicut vides hic in ciuitate ista, iudex iustitie est minor in ciuitate, quam sit potestas & capitaneus, & tamen sententia mandabitur executioni per officiales primi iudicis ad requisitionem iudicis appellationis, vt & de epi. aud. l. episcopale.

ADDITIONES.

AND. BARB. ¶ Secundo not. Vide docto. in l. locis, hic alleg. Sed quid de causa criminali? Dicunt quidam in authen. si quis litigantium, quod iudex a quo, quia reum debet retinere in eius custodia per l. eos. §. super his. de appel. sed in cōtrariū est casus in l. addictos. in fi. & eo. qui probat expresse, qō iudex ad quem.

b ALEX. ¶ Mandat executioni. Quis mandat sententiam executioni, an iudex principalis cause, an appellationis. vide eum in l. a diuo pio. de re iudi. adde Bar. in d. §. qui prouocauit. & ibi plene Bald. in repet. marine per Cano. in c. pastoralis. de offic. deleg. & Bal. in d. authen. si quis litigantium. in fi. & facit quod no. in d. l. a diuo pio. in §. sententiam. & ibi doct. & adde Bald. in l. ij. & de vsu. rei iudi. & in l. contra. & eo. Quid in causa criminali, vide Bal. in l. addictos. & eo. vide authen. si quis litigantium. Et de materia per gloss. Innoc. docto. in c. pastoralis. de offic. delega. §. preterea. per Bald. late in d. §. qui prouocauit. & ibi etiam quid in criminali. Et dicunt domi. de Rot. in suis dec. cvij. quod iudex datus in appellatione, elapsis fatalibus potest primam sententiam confirmare. Et dicunt hoc tenere Innoc. in c. j. de concess. preb. vt innuit. quod est no. si est verum, vide Bald. & eod. l.

§. Hec si.

Hic loquitur quando a legato appellatur.

§. Huic saluberrime.

Hic loquitur, quando Imperator causam legauit non illustri.

1 ☞ Si doctori occasione salarij cōsilij debet dari aureus pro centenario, nō doctori vero florenus Rhenensis, & si causa commissa sit non doctori qui consuluit factus doctor, an debeat habere aureum vel florenum? vide infra.

§. Sane si illustrium.

Supra dictum est de spectabilibus, & clarissimis hic loquitur quādo a sententia illustrium appellatur. Not. hunc text. valde ibi, licet ante &c. Fuit disputata semel quedā

1 questio Bononie, † Cauetur statuto, [a] quod salarium consulto-

a rum quod si sit doctor [b] quod habeat xij. denarios pro libra, si non

b sit doctor, habeat octo denarios pro libra. Contingit quod causa fuit commissa non doctori, qui consuluit factus doctor. Quero, quale salariū debeat habere. Et videtur quod debeat inspici tempus consilij, vt hic. Breuiter aduerte ad me. Dic adiectiuū quod regitur a verbo, significat secūdum tempus verbi, vt l. in delictis. §. si detracta. ff. de nox. de testa. mili. l. Titius. In proposito dico diligenter inspicienda verba statuti. Aut enim dicunt, si doctor consuluerit, sit eius salarium tantum, tunc quia istud substantiuū doctor regitur ab illo verbo consuluerit, sufficit quod de tempore consilij sit doctor, hic est casus hic. Si vero statutum dicit, si causa consulenda committatur doctori sit eius salarium tantum, tunc quia dictio doctori, regitur ab illo verbo committatur, tunc debet esse doctor tempore commissionis, quia significat secundum tempus verbi, vt & in legibus alle. Si vero verba essent ambigua, tunc interpretatur pro eis in benigniorē partem, vt habeant tanquam doctor. arg. huius l. & l. ij. §. Scio. ff. de mino.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Cauetur statuto. Vide Fel. in c. quoniam Abb. de offic. deleg. Bald. in l. fin. & vbi sena. vel clari.

b ALEX. ¶ Doctor. Notabilis questio facti de causa commissa non doctori qui cōsuluit factus doctor, & adde not. hic, quod tempus debeat inspici, vide Bal. in l. generaliter. de epis. & cl. de causa committenda canonico, qui post commissionem renunciat canonicatui, an possit procedere. Et vide quod not. Bald. hic, & Bald. in l. humanitatis. & de impu. in versi. vlt. oppo.

1 ☞ Si tibi est obligatus clericus, & laicus tali causa que debet coram iudice laico examinari, tunc occasione clerici laicus coram episcopo conuenietur.

§. Eodem obseruando.

Not. hunc §. ex quo nota, quod

1 † qui coniunctus est maiori [a] in indiuiduis gaudet priuilegio maiorum. Facit ad hoc ff. quemad. ser. ami. l. si communes. † Et pro

2 hoc dico [b] quod si tibi esset obligatus clericus & laicus tali causa, que debet coram iudice laico examinari, occasione clerici laicus coram episcopo conueniretur.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Coniunctus est maiori. Vide omnino in ista materia que habes ad Bartol. in l. solent. ff. de ali. & cibaria. lega. vbi etiam Bart. tangit.

b ALEX. ¶ Hoc dico. Adde Bald. in l. Gallus. §. ille casus. de libe. & posthu. contrarium tenuit Bart. in l. solent. ff. de alimen. leg. Sed istud hic est verum, quia magis dignum trahit ad se minus dignum, vt hic, & in c. quod in dubijs. de conse. eccle. vel alta. Quid si quando conueniatur collegium licitum in quo sunt clerici & laici, vide Bartol. in l. fin. ff. de colle. il. Sed quid si duo sunt clerici, vnus clericus, alter laicus, & discordant, an episcopus vel clericus eliget tertium. Dicit Guido de Su. quod alter ipsorum sufficit. Elias, de excus. tuto. in l. iurisperitos. Ita dicit ipse in l. prouiden-

dum.ff.de posthu. Ita dicit ipse Card. in c. Joannes. de test. quod si clericus & laicus sunt cõstituti executores testamenti, iudex eorum erit iudex ecclesiasticus. Item vide Bartol. in l. j. ff. si quis in appellatione. ff. de appel. Et ad materiam quid operetur mistura, vide text. l. si impubes. ff. si pupillus. & in l. de bonis. circa princ. ff. ad Carb. Facit l. queritur. eo. tit. facit text. in c. per tuas. de arbit. Facit glo. in l. que dotis. in versic. expensas sol. matr. quam Imola reputat sing. ibi facit casus not. & ibi glos. in l. fin. C. de. mune. & hon. non contuma. lib. xij. Facit quod dicit Bartol. in l. si emancipati. ff. de collatio. de duobus nepotibus, quorum vnus. &c. Facit quod dixit Bald. in cap. j. quibus modis feud. amit. facit quod dixit idem Angel. in l. Imperator. ff. de sta. ho. Facit quod dixit idem Angel. in l. si quis ex argentarijs. ff. de edend. & Ludou. Roma. consil. ccl. vbi dixit quòd testi reprobato, & vili adhibebitur plena fides, propter adiunctionem alterius boni, & fide digni. Facit quod dixit Ludou. Roman. in l. arbitro. ff. qui satisda. cog. Facit quod dixit Innoc. in c. j. de rescrip. & Innoc. in c. fin. Et vide quod voluit dom. Abb. in q. sua incip. Bandulphus. & dõ. Mat. de Matha. in not. tertiæ, dom. Petr. de Ancha. in repe. c. ea que. de reg. iur. in vj. & in prima parte q. principalis. facit quod ibidem dixit Petr. de Ancharano, vbi dicit de vniuersitate scholarium, vbi sint permisti clerici. allegat Bart. in l. j. & de colle. illici. & Bald. in authen. habita. C. ne fil. pro pat. facit quod dixit Bald. in l. precipimus. in hoc tit. Facit quod dixit dom. Card. in d. c. cum Joan. de testa. Facit quod dixit Bart. in l. si is qui duos. de lib. lega. & Bald. in l. j. j. pro soc. & vide in rub. de succes. edi. per Mod. qui ponunt multos casus. & facit quod dicit Barto. in l. cum senatus. ff. de reb. dub. Adde quod dictum testis vilis supplicatur per alium Bal. consi. cxxxvij. iij. lib.

2 ☞ Ex identitate rationis nunquam inducitur correctio legis.

1 **§. Quicquid.** † Not. quod non mutatur, quare stare prohibetur? vt hic. & l. sancimus. de test. Aduerte, quia hic dicit text. quòd non mutatur specialiter, & sic requiritur quod specialiter & specifice mutetur, antequam dicatur, hoc
2 esse correctum. Secundum † hoc videtur casus expressus eius quod dixi in authen. quas actiones. C. de sac. sanc. eccle. vbi dixi quod ex identitate rationis nunquam inducitur correctio l. vt dixi. in l. si vero. ff. de viro. sol. mat. quod perpetuo tene menti.

LEX XXXIII.

EO casu. Hic dicitur, quando appellatur a sententia lata super statu curialium, magister militũ debet esse iudex. Et hoc sit tibi pro summario.

LEX XXXIIII.

2 ☞ Quando iudex committit causam cõsulendam, est in arbitrio suo ponere in puncto opinionem suam vel non.

3 Consultor quando examinat acta cause commisse non est necessaria presentia partis aduerse.

1 **IUbemus.** † Quãdo princeps super aliqua causa cõsultur, ab eius consiliarijs partibus presentibus vel absentibus causa examinatur, nec ab eorum consultationibus appellatur. hoc
2 dicit. Not. duo ex hac lege. Primo † quod est in arbitrio iudicis, quando causam cõsulendam committit, ponere in puncto opinionem suam, vel non. † Secundo not. quòd quando consultor examinat acta cause commisse, non est necessaria presentia partis aduerse. Siue ergo pars fuerit citata, siue non nihil ad propositum, siue sit presens siue non.

LEX XXXV.

2 ☞ Cum queritur quanta sit quantitas, inspicitur tenor sententie, non autem eius effectus, nec illud quod potest exigi.

3 Quando duo iudices ordinarij discordant, debent eligere tertiũ, & quid si proferant sententias dissonantes.

4 Quando causa examinatur in consistorio principis, dantur noue dilationes. nisi examinentur per modum consultationis.

a 1 **IN offerendis.** [a] Breuiter dicit. † In causis que sunt vsque ad decem libras auri, solum vnus iudex cognoscit in causis que sunt vsque ad xx. lib. l. precipimus non mu-
b tatur. In causis [b] que sunt vltra xx. lib. totum auditorium Principis expectatur & ad appellationem introducẽdam est biennium
2 constitutum, & noue probationes reperiuntur. hoc dicit. † No. hic quod quanta sit quantitas inspicitur secundum tenorem senten-
c tie [c] a qua appellatur. hoc facit imo determinat ad statuta huius ciuitatis & aliarum, dicit statutum quod qui habet instrumentum a decem lib. C. debeat insinuare, modo aliquis habet instrumẽtum centum lib. non insinuat, opponitur sibi quod non valet. Respondet ipse, licet instrumentum sit de centum lib. forte in patrimonio debitoris non sunt decem, & sic in effectu non est cẽtum libr arum, vt l. nam his. ff. de dolo. Certe per hanc legem respondetur quod
d debemus tenorem instrumenti [d] inspicere, non autem effectum
e exactionis. [e] Hoc etiam facit ad statutum quod dicit quod soluatur decimum. seu soluantur capita solidorum ser denariorum pro libra. quod in estimatione inspicitur tenor instrumenti. seu tenor
* libelli, non inspecto effectu. * Hoc est verum quando illud quod petitur est certum. sed quãdo estimatio esset incerta. dicam statim
3 C. eod. l. fin. in fin. † Secundo not. quod quando duo iudices ordinarij discordant, debent eligere tertium, vt hic, sed si proferrent
4 sententias dissonantes, quid iuris sit habes in l. inter pares. ff. de re iudi. † Ult. not. quod quando causa examinatur in consistorio Principis, dantur noue dilationes, vt hic in fi. quod est verum si examinatur per modum appellationis. secus si per modum consultationis, vt de dilatio. l. cum a nobis. Ita debet intelligi quod glos. not. C. eod. l. ne causas. ☾ Oppon. & videtur quod alia reportatur, vt j. tit. j. lib. & iij. Sol. Hic loquitur de tempore appellationis introducende seu intimande, ibi loquitur de temporibus statutis ad alia, vt ibi dicemus.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ In offerendis. Vide Alex. in l. cum quedam puella. ff. de iurisd. omn. iudic.

b ALEX. ☾ In causis. Adde Bart. in l. qui tabulas. circa princ. ff. de fur. in versic. oppon. quod non valet ibi, non autem effectum exactionis. Hoc etiam facit ad statutum. & sic nota quod si debentur centum pro libra cõsultori, inspicitur quòd petitur. non quod exigi potest per inopiam. quod tene menti. & facit text. in authen. de litig. C. ad excludenda. & not. Bart. istum text. in l. pen. C. fin. ff. de iurisd. omn. iudi. licet litigans sit pauperior petitore, vt hic, quod est not. Tu videas per te Jacob. de Bel. hic.

c P. PAV. P. ☾ Tenorem sententie. Sed quid si sententia contineat aliquod factum & non quantitatem, quod debeat ascendi. vide in Lampliorem, C. fin. & quod ibi scripsi post Alex. C. eo.

d P. PAV. P. ☾ Tenorem instrumenti. Vide Matt. Matheſil. in c. Raynutius. notabili cclv.

e P. PAV. P. ☾ Effectum exactionis. Adde circa ista statuta & multa similia Jas. in C. cripti. in j. not. Justitu. de act. vbi de multis aliis ponit. & refert idem dominus Jas. in C. actionum. in glos. in versic. communi diuidum. & text. in Lampliorem. C. eod. & que vbicunque dicit Bar. ad probandum quod debeamus metiri ius ex persona & petitione actoris.

* CLAVD. DE SEISS. ☾ Non inspecto effectu. Sequitur & reputat notabile Matheſilan. notab. cclij.

LEX XXXVI.

2 ☞ Si rex iudicat vt dux vel comes appellatur ad superiorem si in ducatu vel comitatu.

3 Episcopus vel clericus habens iurisdictionem a principe. si iudicat vigore illius iurisdictionis, an ab eo appellatur ad principem, & non ad papam.

a 1 **SI quando.** [a] † Si appellatur a dux. siue illustris, siue spectabilis sublimis magister officiorum cognoscit. & in hoc corrigit.
2 precipimus. hoc dicit. † Not. hanc legem [b] ex qua not.
b quod si rex iudicat vt dux vel comes, appellatur ad superiorem sibi in ducatu vel comitatu non inspecta regia dignitate. & videtur hic text. illius questionis. Si aliquis † episcopus vel alius cle-
3 ricus habeat feudum vel iurisdictionem a principe. & iudicat vigore illius iurisdictionis. quod ab eo appellatur ad principem nõ ad papam. Hic est casus. Et hoc etiam tenent Canonistæ in cap. de feud. Host. dicit aliter in c. fin. extra de delict. puer. & vide in cap. Roman. extra de appel. lib. vj. in versic. debet. & hic est casus. Et hoc video quod quando committuntur vni plures prouincie, ab eo quod iudicat, vt rector vnius prouincie appellatur superior alius prouincie. & eodem modo in alia prouincia. Quod intelligo verum quando vnus gerit duorum officium. secus si vnum officium vniretur alteri, vel confunderetur in altero, quia tunc illud quod extinguitur non debet inspici. Et ita habes text. in authen. vt iud. sine quo. suf. & illud. & C. de metrop. Bery. l. j. & in nostra ne se de vacan. ca. j. & ista sunt notabilia ad multa, & tamen quia quotidie hec fiunt.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ Si quando. Quid si Rex vel dux vel comitatus, an appellabitur ab eius sententia tanquam lata a regnante. & idem quod tenet hic Bart. in l. j. & ij. in fi. ff. eo.

b ALEX. ☾ Not. hanc legem. Quod ab eo appellatur ad ponentem. & idem Bar. in d. l. j. & ij. ad fin. ff. de appel. in vlt. & in fi. vide Barba. in l. si cum venerit. & nulla. de pigno. actio.

LEX

LEX XXXVII.

a 1 2 **Ampliorem.** a † Appellatione potest exercere tam appellãs quam appellatus, hoc dicit. Not. quod dixi in summario. † Not. etiam quod pro parte absente iudex potest supplere de facto, ibi, adimplere, &c. Et vide gloss. quam not. & tene menti. Ego dico quod in causa appellationis non est speciale imo est regula, vbicunq; contra absentem potest peruenire ad diffinitiuam sententiam, iudex pro eo potest supplere de facto. Hic est text. & ñ. quomo. & quando iud. auth. qui semel. ibi perquisita veritate.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ampliorem. Hic est casus in princ. huius legis multum singularis, quod si aliquis est condemnatus in quinque, & in aliis quinque absolutus, si iste talis appellat, quod iudex appellationis potest in aliis quinque condemnare, in quibus fuit absolutus in ipsius appellantis preiudicium, quod tene menti perpetuo, & hoc dicit Bald. hic in princ. ad quod bene facit quod notat Innocen. in c. inter monasterium. de re iudic. & refert Bald. in l. ii. quando prouoc. non est necel. & ibi Bart. in l. fi. & clarius ibi Bal. ad fi. qui ad hoc alleg. istum text. Adde quod Joan. And. in addi. ad Specu. in titu. de appel. §. in quibus. versic. quid si victus. dicit Guid. de Suza hic, quærere an beneficium huius l. competat appellato, quando appellantem peniteat & ab appellatione recedit. ibi causa breuitatis te remitto.

P. PAV. P. ¶ Ampliorem. Quid autem si lapsum est tempus appel. prosequendi an appel. possit prosequi vide nota. Abb. in c. ex parte. de prescript. Item limita sing. vt per Alber. hic. nisi appellans accepisset sententiam quantum facit pro se, & inquantum est contra se, appellare licet. prout solet cõmuniter fieri. vide per eum. Item de materia huius l. vide late Felin. in cap. significauerunt. extra de excep. vbi ponit etiam de predicta limitatione. vide Bar. in consi. cl. vide etiã omnino Philip. in c. si duobus, extra de appel. Barb. in c. Raynutius. de testa.

§. In refutatoriis. Gaudent breuitate moderni, hoc dicit. Babuistis ãc de precib. Imper. offere. l. fin.

2 ℣ Estimatio facta in principio litis pro soluenda decima non facit fidem in processu.

1 **§. Sed cum scimus.** Breuiter dicit. † Si tẽpore sententie summa reperiatur maior quam prima facie videbatur, nõ impeditur iudex super toto pronunciare. hoc dicit. notabilissimus §. quem bene not. Tota die vides, a quod in ciuitatibus sunt iudices, qui possunt de causis cognoscere vsque ad certas summas, quod si in ista causa prima facie non videatur excedere iurisdictionem iudicis, si postea reperiatur maior, potest super toto pronunciare, & sic videtur quod ille iudex possit tunc cognoscere de illa summa, licet tempore sententie in processu, & post, appareat maior summa, & non posset cognoscere, quod inhilominus potest cognoscere. Casum habes hic not. † Secundo not. casum ex hac l. quod licet in princip. litis estimatores ad estimandum quantitatem litis propter soluendam decimam, quod illa estimatio non facit fidem in processu. sed debet examinari veritas. Casus est hic, quod perpetuo tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tota die vides. Hanc questionem decidit Bart. in l. si id. an princ. ff. de iurisd. omn. iudic. & vide tu Bart. in l. in offerendis. in 3. questio. 3. eodem. quid econtra, vide que dixi post Bartol. in l. §. fi. ff. de iurisdict. omn. iudic. Quid autem si questio est super interesse aliquo quod a principio est inestimabile quis cognoscet, not. Bartol. hic & dicit Bartol. in l. iij. §. pretor. in fin. de damn. infect. & ibi Ludouic. in fin.

De temporibus appella. &c. Rubr. LXIII.

LEX I.

Si quis. Breuiter dicit, tempus exercende appellationis interpositum a nouimunatione ad munera est duorum mensium a tempore scientie, hoc dicit. ¶ Oppon. ñ. titu. 3. authen. hodie. Dicunt quidam quod hic est speciale, quod non videtur verum. vt l. 3. §. quod in sententijs. ff. quando appel. fit. Dicas ergo quod hic loquitur de tempore appellationis exercende, ibi de tempore appellationis imponende. Sed contra hoc oppon. quia ad exercendam appellationem statutur maius tempus, vt 3. eod. l. fin. §. illud. Solu. speciale est in hoc casu, vt ita modicum tempus statuatur ad appellationem exercendam.

LEX. II.

2 ☞ Quando parti datur dilatio octo dierum ad aliquid faciendum, tunc si in vltima die illud facit, non est necessaria citatio aduersarij.

3 Priuilegium quando impetratur a principe in his, que cause cognitionem non requirunt, vel partem modice ledunt non debet pars citari.

4 Si dies termini cadit in diem feriatam, quando debeamus inspicere precedentem diem non feriatam.

5 Quãdo vnus solus litigat. iudex põt supplere de facto pro parte.

6 Si iudex statuit terminum vnius mensis, de quot diebus intelligatur.

1 **Empora.** † Breuiter dicit, Si appellat ab ordinario, ad appellationis prosecutionẽ inchoandã primũ fatale est ser mensiũ, & dãtur alia tria vnius mensis pro quolibet, & a principe potest intra tres menses reparatio postulari, nec partis citatio requirit. Si appellatur a delegato, eadẽ sunt fatalia reparatione accepta, sed si appellatur a delegato illustris vel spectabilis, primũ fatale est duorũ mensium, cetera non mutãtur. Et si vltima dies cadit in feriatã, precedens inspicitur, & fatalibus elapsis pro nõ appellante habet. h. d. hec l. ad quã aduerte. Pro cuius declaratione & euidentia a scias quod quoddã est tẽpus appellationis interponende, de quo loquitur l. eos. in fin. & auth. hodie. ñ. tit. 3. Quoddam est tẽpus appellationis introducẽde seu producende, de illo loquitur l. in offerendis. ñ. titu. 3. Quoddam est tẽpus inchoandi processum super appellatione, & de illo loquitur hec lex, & l. cum anteriorib. 3. eo. vsq; ad §. in his. licet gl. aliter intelligat. Quoddam est tempus appellationis exercẽde, & fiuende, de hoc loquitur in d. l. cum anterioribus. §. illud. Alia tempora declarabo super auth. † Primo not. quod quãdo datur dilatio parti octo dierũ ad aliquid faciendum, si illud vult facere vltima die termini non debet facere citari aduersarium. quia vltima dies termini est nota aduersario. Sed si vellet facere intra terminum, non posset, nisi faceret partem citari, quia qua die compareat intra terminũ, debet esse notum parti, vt

b probatur hac l. & dixi vobis, de verb. oblig. l. qui ante. b licet hec lex quantum ad appellationem recipiat mutationẽ, vt 3. eo. l. cum anterioribus. §. 3. † Secundo no. quod quãdo a principe impetratur

3 c priuilegium, nõ est necesse quod citetur pars, c quod est verum in his, que partem non ledunt, vel ledunt modice, seu cause cognitio nẽ non requirunt, vt l. ij. §. merito. §. si quis a principe. ff. ne qd in lo. pub. de preci. Impe. offe. l. quoties. & ita loquitur hic. In his vero, que cause cognitionẽ regrunt, vel partẽ lederent, multũ debet citari pars, vt l. ij. de nata. resti. & de adop. l. nam ita diuus. Not. ex

4 §. illud. † quod quando dies termini cadit in diem feriatam d debe

d mus inspicere precedentem diem non feriatam. De hoc tangitur per Spe. in ti. de cita. §. 3. ver. item excipitur qõ citatio. & de dila. §. 3. ver. ii. sed pone iudex. Hec tamen iudicio meo illuz passum vsque quaque perfecte declarat. Possem? tamẽ breuiter sic dicere: Cũ que statuitur alicui terminus in quo aliquid faciat. Quãdoq; statuitur terminus intra quem aliquid faciat. Si statuitur terminus in quo. si illa dies cadat in feriatam diem. põt pars se presentare, non vt procedat. sed vt sequenti. die non feriata procedat. vt in c. veniens. extra de accu. Sed si vellet. potest comparere. si quidem compareret ad impediendum processum fiendum contra eũ ratione contumacie. tunc potest. sed ad impediendum officiũ iã condemnatum propter contumaciam non põt. vt in c. cum dilecti. extra de dolo & contu. & d. c. veniens. Si vero statuitur terminus, intra quem veniat. tunc si cadit in diem feriatam feriis solẽnibus, inspicitur precedens dies non feriata, vt hic. Sed si cadit in ferias repentinas, sibi subuenitur, vt l. sed & si per pretorem. §. si ferie. qb. ex cau. maio. Diceres tu, hec lex nõ logtur de termino. intra quẽ, imo de termino. in quo. quã vltima dies termini est fatalis. vt l. cũ anteriorib. §. 3. 3. eod. Respondeo, cõcedo quod vltima dies termini est fatalis. quantum ad hoc vt possit procedere parte nõ citata. sed si vult facere citari partem. tunc potest intra tempus fa-

5 tale. Ita loquitur hic, ita potest loqui 3. l. pretori. ¶ † Ultimo no. q quando vnus solus litigat. iudex põt supplere de facto pro parte. Vidistis ñ. ti. 3. l. ampliorem. in prin. Ultimo põt induci hec lex ad

6 q. † iudex statuit terminũ vnius mensis, de quot diebus intelligatur: Hec lex facit q intelligitur de xxxj. diebus. do. Jo. and. monet istam quelionem in c. quam sic. extra de electio. lib. vj. Et dicit qõ intelligitur de tot diebus, quot dies habet ille mẽsis. in quo terminus datur, vt quot dies deficiunt ex illo mense, tot. suppleãtur ex alio mense, dixi de verbo. sign. l. cum bissextus. Alia ponẽtur in l. fi. huius titu. vbi melius cadent.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Euidẽtia. Vide Bar. in auth. ei qui. & in auth. ſꝫ lis. 3. c.

b ALEX. ¶L.qui ante.Et in l.item illa.de constit.pe.Bald.in l.fi. qui admit.⁊ Ludouic.ibi.

c ALEX. ¶Citetur pars. An quando impetratur a principe requiratur scientia partis,faciunt not.in l.fin.S.de leg. Et ista videtur tenere expresse Bald.in l.fin.S.de fur.⁊ hic expresse in l.fin.qui. res iu.⁊ vide Pau.de Cast.in consi.ij.⁊ Bar.in l.Gallus.§.⁊ quid si tantum.⁊ Innoc.in c.ex parte nostra.⁊ in c.cum olim.de verbor. signific.⁊ vide in l.si quis consortium.de fab.lib.x. Et intellige nisi sit de plenitudine potestatis Principis,tollitur citatio, secūdum Hosti.⁊ alios in c.nostra.de procur.⁊ vide si per viam gratie doct. in c.inter.⁊ dicit Old.in consi.ccxxij.circa fin.quod quando per rescriptum confirmatur quod de iure non tenuit, sed quando iuri communi congruit, non debet citari. Ita dicit in prefato consi.in princ.alleg.pro parte nepotis.versic.fin.sententie. Primo allegat quod quādo priuilegium impetratur a principe, est necesse quod pars citetur. Vide per Cano.in c.cum olim.de re iud.⁊ in c.vestra. de procur.⁊ in c.inter quatuor.de ma.⁊ obe.⁊ per Bart.in l.ado.de adop.⁊ per Bal.in l.fin.C.de fru.⁊ lit.expens.vt d.l.fin.qui.res iud. non noc.per Imo.in c.cum dilecta.de confir.vti.vel inutil.

d ALEX. ¶Feriatam. Quando dies termini cadit in diem feriatam, vide Bar.⁊ doc.in l.j.§.nunciatio.de oper.nou.nun.⁊ ibi late de hoc per doct.⁊ Imo.ibi dixi. Adde Bald.in l.j.S.de dilat.⁊ in l. eos.§.sin autem.de appel.ibi etiam quid si die termini fuit impeditus. Et vide Bald.hic,quid si vltima dies instantie est feriata. Et ista procedunt in dilatione iudiciali. Quid autem in legali vel statutaria,vide Bart.in l.si pater.j.quando prouoc.⁊ cum Bart.hic trāsit Imo.in c.cupiētes.§.qđ si per viginti.de elect.in vj.per Bal. in l.ij.ff.si quis in ius vo.adde Io.And.in addit.ad Spec.in tit.de fer.§.j.ver.pe.vbi dicit quod si iurisdictio delegati finit in die feriata,qđ illa die poterit sententiare,si non fuit in culpa.⁊ vide Feder. consi.lxxv.officij. Adde de hoc,vt per Pet.de Anch.consi.xcviij.

AVTHENT.

5 ☞ Contra contumacem nunquam proceditur,altera parte non instante.

6 Post primum annum non confirmatur sententia, nisi biennium sit elapsum.

a EI qui appellat. [a]Ista aut.recte legit super hac l.vlt.loquitur enim tēpore exercēde appellationis,⁊ diuiditur in tres partes. Primo qñ comparet appellans tantū,vel vtraq3 pars. Secundo quādo comparet appellatus tātum. Tertio, quando neuter, secunda ibi appellatore cessante. Tertia ibi,
1 neutro. †No.quod hodie tēpus appellationis exercende ⁊ etiam inchoandi processum,est annus ⁊ ex causa bienniū. Secundo not.
2 †quod appellatione deserta per cursum tēporis,prima sententia remanet firma,⁊ ex ea orit actio,vt dixi in l.eos.S.ti.j.⁊ habes hoc in prima parte,⁊ per partes expediamus. Oppo.⁊ videtur quod alia tempora dentur,vt S.eo.l.ij.⁊ l.fi.in prin.⁊ §.j.Sol. Veritas est ista quod tempora,que olim dabantur ad appellationem producendā,de qua loquitur l.in offerendis.S.tit.j.⁊ l.cum anterioribus. §.in his.⁊ etiam tempora que dabātur ad processum initiandum, super appellatione de quo loquitur l.ij.⁊ l.fi.in prin.⁊ §.j.⁊ ij.in hoc tit. Ista tēpora sunt correcta per hanc auth.datur hodie annus,⁊ ex causa biennium ad appellationem producendam,ad inchoandum processum super ea,⁊ etiam ad finiendum,vt hac auth. Sed in hoc hodie nō est questio,quod tempus appellationis exercēde de quo loquitur hec authē.incipit currere a tēpore appellationis interposite,licet de hoc olim esset dubium,vt j.eo.l.fi.§.illud.⁊ ibi
3 not.in gl. Quero,circa istam partem, † quid si intra biennium im-
b pediatur ex causa. [b] Glo.dicit quod dabitur sibi aliud tēpus,impetrata restitutiōe,ex clausula generali posita in l.j.ff.ex quib.cau. maio.⁊ vide gl. Contra istam determinationem videtur l.nemo.S. eod.vbi post cursum fatalium,ex nulla causa potest concedi aliud tempus. Puto gl.bene dicere. Videbitis statim tex.in auth.si appellatione. Respon.ad l.nemo.quandoq3 secundus terminus datur alicui,ad purgandum moram adhibitam in primo,absq3 alia causa, solum ex miseratione legis, ⁊ tunc impedimentum contingens in illo secūdo termino non est causa restitutionis. Hic est casus in l.nemo.hic est tex.no.in l.sancimus.circa fi.j.de fideiusso.vbi casus cōtingens intra tempus quo potest mora purgari,nō prodest debitori. Quandoq3 secūdus terminus datur ex iusta causa, tunc impedimentū in secundo contingens,est causa restitutionis. Ita loquitur ista glo.⁊ auth.si appellatione.j.eo.⁊ hoc facit ad q. sepe occurrentem in hac ciuitate. Dicit statutum quod qui habet instrumentum testamenti,vel codicillorum,debeat illud insinuare intra primos sex menses anni,incipiendo in calendis Ianuarij, quod si factum nō fuerit,possit peti cassatio, saluo quod si nō fuerit petita quolibet anno,intra dictos sex mēses,possit peti insinuatio. Modo contingit quod in secūdo semestri fuit impeditus aliquis insinuare propter defectum iudicis,vtrum illud tempus debeat sibi restitui. Videtur quod non,vnde secundus terminus datur sibi absque aliqua causa:ergo,⁊c.vt S.dictum est. In contrariū facit, quia aliqua causa videtur hic esse negligentia eius, qui cassari,non petit,⁊ de hoc cogitabitis studiose. Venio ad secundam
4 partem. † Ex qua not.quod appellatore cessante potest appellatus venire, solum vltimo mense biennij, ⁊ prosequi causam suam.
c Contra hoc oppo.[c] ⁊ videtur quod possit venire incontinenti,vt S.quomodo ⁊ quando iudex.authen.qui semel.⁊ S.eo.l.fin.§.illud. Huius timore quidam dicunt, quod contraria sunt vera, ⁊ istud, quod hic dicitur de mense, non ponitur taxatiue, quasi inferiori tempore non liceat comparere. Non obstat auth.qui semel, quia aliud est tempus in causa principali,aliud in causa appellationis. Et ita pertransiuit Innoc.in c.ex ratione.circa fin.extra eod.titu. Mihi videtur,salua meliori deliberatione,quod debeamus sic dicere. Aut appellatus vult venire ad prosequēdam appellationē, non requisito reo,nisi forte in curia,ad quam est appellatū,⁊ tunc non potest,nisi circa finem biennij,cum mēsis superest. Ita loquitur hic. Aut vult venire ad prosequendam appellationem, ⁊ vult reum moneri personaliter, vel ad domum suam,vt veniat ad procedendum,in causa.⁊ optime potest,vt S.eo.l.fin.§.illud. Venio ad fin.ex quo no.quod neutra parte cōparente,rata remanet senten-
5 tia. † Ex quo habes quod contra aliquem cōtumacem nunquam proceditur altera parte non instante,vt l.properandum.§.⁊ si quidem.S.de iudi.l.ad peremptorium.ff.eod.⁊ S.quomodo ⁊ quando
6 iudex auth.qui semel. Secundo not. † quod post primum annum
d lapsum non confirmatur [d] sententia, nisi biennium sit elapsum,ibi
7 post secundum fatalem, ⁊c. Vltimo scias † quod illud,quod dixi, quod appellatus potest venire solum ad prosequendam appellatio,citato aduersario. Innoc.intelligit,nisi ei denunciauerit,vel ei statuerit tempus secundum formam c.sepe.extra eod.tit.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Ei qui appellat. Not.limitationem ad illud quod dicitur in hac authen.tempus decem dierum datum ad appella. non currit nisi a tempore sententie,fallit in litigante per procuratorem qui fuit verus cōtumax, quia currit tempus decem dierum a die sententie. Ita domin.Anton.⁊ ceteri in c.j.extra.de lite non contesta.⁊ late de materia decendij tract. Felin.de quo habes ad Bart.in auth.hodie.S.de appel.

ALEX. ¶Ei qui appellat. Ista auth.canonizata est ij.q.v. Quero,an lapso isto biennio appellationis possit prosequi istā appellationem. Videtur quod non, quia in iudicijs, pares esse debent actor ⁊ reus l.si.cum si.S.de fruc.⁊ lit.expen. Dic tamē,aut appellans non fuit appellationē prosecutus,⁊ tūc etiam appellatus dicto tempore decurso appellationē prosequi non poterit,etiam si appellans cōsentiat. Hic est casus in cle.si appellationē.de appellati. Aut appellans est prosecutus appellationē coram iudice,ad quem,licet ad finē non duxerit, ⁊ tunc perempta instantia poterit appellatus inuito appellante prosequi appellationē. Ita habes tex.menti tenendum,secundum intellectum gl.sed in c.ex parte.de rescrip.quem sequitur ibi Io.And.⁊ do.Anto.in c.sepe.de appel. Do.de Ro.⁊ Feder.in multis locis inuenies.⁊ vide Bar.j.post. de hoc per gl.in l.si appellationem.de appel.⁊ videtur tex.in c.ex parte.de rescrip.⁊ dixit Imo.no.in c.ex parte. No.quod impetrās super causa appellationis,dicitur eam prosequi,⁊ sic facit pro eo, quod si quis presentat processum iudici appellatiōis,dicatur cepisse prosequi quod no.est propter statuta que exigūt ceptā prosequutionem,⁊ facit c.dilectus.el ij.de rescrip.secundū eum.⁊ dixi S. post Bart.in rub.de in ius.voc.⁊ facit tex.⁊ quod ibi Bart.S.ead. §.illud.⁊ ad intellectū huius auth. Quero,video quod per desertionē appellationis,vel cause,prima sentētia mandatur executioni,⁊ videtur differens renunciare lit.contest.⁊ instantie,vt glo.in l. properādum.§.fi.in ver.vigore.S.de iud.⁊ no.Bart.in l.postquam liti.in princ.j.de pact.sed vtrū perdat possessionem talis differens vel renuncians,glo.est multum no.⁊ sing.quod non,in l.sciendum. §.si fundus.S.qui satisd.cog.secundum Bal.⁊ Ang.ibi,licet Bal. ibi contra eum videatur improbare. ¶Sed dubitatur vtrū tempus statutum ad prosequendum in causa diffinitiua per hanc authen.habeat locum in hac interlocutoria,dic quod sic.tex.est mihi tenendus,secūdum multos in c.cum sit Rom.de appel. Et aliqui allegant cle.sicut.de appel. Istud dicit dom.Anto.in c.ex ratione. extra eo.in princ.⁊ ad materiam huius auth.⁊ ad materiam quam not. Moder.in l.si expressim.in glos.prescrip.⁊ circa istam autem dicit Imol.in c.ex ratione.⁊ post eum Ioan. Andr.quod si quis appellat, non solum habet necesse intra annum causam appellationis prosequi, imo habet necesse intra annum ipsum finire, nisi impediatur aliquo iusto impedimento, quod tripliciter contingit potest. ¶Primo ex parte iudicis,qui non potest,vel non vult in causa procedere. Bald.in auth.si appellat.j.eod. ¶Secundo ex parte aduersarij,qui opponit multas exceptiones,vel petit,⁊ obtinet multas dilationes, vel quia infirmus, non potest venire ad causam

causam,nec in graui causa tenetur mittere procuratorem.c.querelam.de procuratoribus. Tertio ex parte ipsius appellātis impeditur propter ipsius inopiam,vel impotentiam,vt ppter ipsi' infirmitatem,z aliud casum fortuitum,z subdit,quod postquam appellationem cepit prosequi,si per vnum diem tantum fuerit impeditus quominus intra annum super causam appellationis possit ferri sententia,totus annus ipso iure sine beneficio restitutionis indulgetur. Ad hoc vltimum quod no.Bar.in l.si ita stipulatus.la ii.in fi.de verbo.obl.z per Bald.hic z ad hanc authē.facit cle.sicut.de app.Et quanto tēpore debeat esse impeditus de primo anno,vt habeat secundum,vide Bar.in authen.Item j.eo.z per doct.late in c.ex ratione.extra eo.Et ibi,quid si in aliquo fuit negligens in primo anno.Et an tempus appellationis possit prorogari,vide que scripsi post Bar.in l.properandū.supra de iudicijs. Quibus adde quod Bal.de pace constan.in verbo consensu,dicit nota,quod potest prorogari tempus appellationis. Ad quod facit C.de temporibus app.l.vltima.secundum Ddoctr.etiam si in causa appellationis veniletur priuilegium,vel speciale statutum principis,vt in dicto titulo de pace constan.qs est notan.secundū Bal.ibi.Et communiter dicitur quod tale tēpus potest suspendi per compromissum,vel aliter,de consensu partiū,vt hic,z in auth. si tamen.j.eo.z qs ibi scripsi.z vide in c.oblate.de appellatio.z clarius Joan.and.in addi.Specu.in tit.de app.§.nunc breuiter.bal. in auth.hodie.§.de app.z hic,z per cle.appel.tenet quod tempus interponendum non possit per partes prorogari.sed per statutū vel consuetudinem.glo.fing.secundum eum in l.ij.§.si contra ius, vel vti.pu.tempus autem prosequendi.bene potest per partes prorogari,secundum eum in d.l.fin.j.eo.vide Bar.in l.ij.ff.de iud.C. si contra ius vel vti.publi.quod per consuetudinem,z statutū potest tempus appellandi prorogari.quod raro inuenies alibi,secūdum ipsum. Ibi etiam dicit,quod potest modificari istud tēpus, adde Jo.and.in Spec.de iu.deleg.§.restat.versi.sed nunquid.Et de hoc quando per consensum communem possit tempus appellationis prorogari.etiam statutarium,vide do.Anto.in c.ex ratione.de app.z Bald.hic,in authen.ei qui.Barto.in l.eum anteriorib.§.fin.ff.eo.z ibi text.ibi etiam Bald z tex.cle.sicut appellationem.de appel. ¶Adde dum.§.dicitur quod si per vnam diem fuerit impeditus,qs totus annus restituetur. Ange.consi.cccvij. vbi dicit.quod etiam si per horam fuerit impeditus, qz forte videre debeat laturus sententiam propter tale impedimentū inuitabile.est necesse intrare secundum annum. Et de hac materia vide pulchre Oldr.consil.lx.z clvij. ¶Paul.de Castr.consil.xxj.z consil.xxij.z quod voluit Rom.consi.ccxv.

b P. PAV. P. ¶Er iusta causa.Circa materiam huius impedimēti probandam,z quale impedimentum requiritur ad ecusandum, vide Alex.consi.l.cccxxxix.vide Pau.consi.xxj.z consi.xxvij.circa fin.Item an probatione istius impedimenti deferatur iuramētum in supplementum.vide Ro.quod non.sing.ccx.incip.tu scis.quod datur annus. Vide etiam circa materiam impedimēti que habes ad Bart.in l.senatusconsulto.de offic.presid.vbi etiam habes an requiratur protestatio. Item alia in materia appel.quomodo dicatur deserta.z ex quibus causis succurratur.vide que habes in Bartac.in ver.appellatio deserta.z ibi etiam quis possit de causa desertionis cognoscere,z quomodo z quando z ibi in pūc.habet remissionem ad Fel.de hoc vlti.Item de impedimento facto iudicis quomodo succurratur,vide ad Bar.in auth. Item j.eo.Item quale impedimentum requiratur, z an possit deferri iuramentum ad ipsum probandum z de protestatione que fieri debet,vide Jo. de Bama.cōsi.j.cum addi. Bal.z Jo.de Baima.ibi declarat quomodo procedat dictum Spec.qui dicebat quod sufficiebat iuramētum ad probandū impedimentū in causa appellationis. Item vide omnino Alex.consi.cxliij.in ij.vol.¶Perus.late in c.ex ratione. extra de appel.ponit de impedimēto ex facto iudicis,z per discursum de omnibus aliis impedimentis, late ponit,an probari possit impedimentū per iuramentū, z de predictis omnibus, vide etiam Card.z Alex.ibidem,etiam vide Alex.de protestatione fienda in vlo impedimēto.z quod pluries fieri debeat in consi.xxix.in j.parte habes ad Bart.in l.Titia.§.Usuras.de leg.ij.¶Perus.in c.ex ratione,vbi tenet q opus est pluries protestari,z quod ex necessitate requiritur protestatio an sit necessec adeatur superior,vt cogat iudicem.vide ibi ¶Perus.versi.sed vlterius aduerte.z pondera in hoc vlti.Alex.consi.lxxij.in ij.volu.Item quomodo in impedito currat tēpus in causa appel.vide Fel.in c.venerabilis.de iud.z ibi etiam an requiratur protestatio de impedimēto. Item quādo restitutio datur solū ad tantū tempus,quantū fuit impedimentū,an cessante impedimēto debeat peti restitutio in tantū tempus, vide Ayet.in §.rursus.Institut.de act.Item quod in causa appel.licet ex impedimento iudicis non currat dies impedimenti vel absentie maxime si sunt vtiles, quod tamen requiratur protestatio partis, in illis diebus facta iudici,vide Alex.consi.cxiij.volu.v.an autem in impedimento ex facto iudicis currat tēpus in cause appel.vide Alex.quod non in primo Fatal.secus in secundo consi.lxxj.vol.v.

c P. PAV. P. ¶Contra hoc oppo. An sufficiat appel.incipere in termino z prosequi post terminum, vide signanter ¶Panor.in c.ex parte.post med.extra de rescript.

d ALEX. ¶Non confirmatur.¶Per lapsum primi anni non confirmatur prima sententia. Adde Bart.in l.j.in fi.ff.nil no.z Bald.nil, eos.in pūc.§.rit.j.quosdam Canonistas in c.ex ratione.extra eo.

AVTHENT.

2 ☞ Biennium datum ad appellationem exercendam,incipit currere a die appellationis interposite.

a 1 2 [a]Si tamen. [a]Breuiter dicit, † Non currit tempus ei, qui semper litigat etiam coram arbitro. hoc dicit. Nota quod hic dicit, † causę appellationis mote, vel non mote. † Ex quo apparet manifeste,quod biēnium incipit currere a die appellationis interposite. non a die inchoati processus, dixi §.in prorima auth.

* Nota secundo * quod tempus quo quis coram arbitro litigat,

3 b tium,possit prorogari tempus[b] appellationis,quod est contra illud quod no.in l.properandū.§.z si quidē.§.de in.z dixi in l.vlt.§.fi. §.eo.Sol. Illud est verū, q non potest prorogari nuda cōuentione, sed per cōpromissum sic. [c]Et ratio est q semper litigant,vt gl. hic dicit.Alti.no.illū excessum in loquēdo ibi z si decies milies,&c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si tū.Vide q scripsi in l.fi.sed z si quis §.cōia de leg. P. PAV. P. ¶Si tamen.Quid autē si pendēte lite in causa principali vel app.alle pro quo lata erat sentētia faciat simpliciter cōpromissum, an dicaf eo ipso renūciare sentētie late,adeo qs nō possit amplius ad eam redire,ita quod expresse sit renunciatum liti z sententie.videtur dicēdum quod non,nisi expresse esset renunciatū vt dicit Alex.z ¶Pau.de Cast.in l.cognita.C.de transac. Bal.in l.si diuersa.z ibi Jas.circa fin.C.eo.tit.de eo qui cōpromittit post rem iudicatam.Imo videretur quod posset redire ad primā litem,z eo ipso quod rediret, solueretur compromissum, iuxta l.si quis rem. ff.de arb. In contrarium tamen vide Bal.in l.eos.§.apostol.circa fi.§.de appel.z Alex.hic in apost.intelligēdo tamen in arbitratore, vt ibi scripsi ad Bart.z ratio diuersitatis est clara,quia si sit compromissum in arbitratorem,est quedam transactio.que nihil aliud est propie.quam transitus a lite.l.j.de trāsactio.Ideo sicut si fuisset facta trāsactio obstaret exceptio redeunti ad litem,z ad actionem, ita ergo eodem modo z facto compromisso in arbitratorem. In arbitro autem secus est,vt potes considerare ad not.in d.l.si causa cognita. Aduerte tamen quod talis renunciatio etiam si expresse esset facta, non operatur aliquid nisi arbitratore arbitrante.eo autem non arbitrante quasi differretur cōditio sub qua fuit facta,z nihil preiudicat,secundum Bal.in l.si diuersa.C.de transactio.vide Alexand.super hoc consil.xxij.in pūc.z consi.cccxxx. ad fin.Felin.in c.cum olim.ad fin.extra de prescript. Item de materia huius authen.quod per compromissum instantia cause appellat.intellige si sit compromissum actualiter factum.secus si solum partes obtulissent se paratas facere,nondum tamen actualiter fecerunt,vide Alexan.consil.cccexxix.z consi.lxxj.vol.v.z vide omnino latius de materia istius authen.¶Perus.in c.ex ratione.extra de appel.vbi Felin.vide etiam ¶Mathe.no.xxij.

* CLAVD. DE SEISS. ¶No.secūdo.Quid aūt de tpe quo disceptatur super cōpromisso nēdo.si postea nō fuit.vide Alex.cōs. lxx.vo.iij.vbi multa ponit in materia que impedīēta impediant cursum fatalium,z que causant restitutionem in integrum.

b ALEX. ¶Prorogari tempus.Quando per pactum cōtrahentium possit prorogari instātia cause appellationis, adde que dixi in d.l.properandū.z que no.doct.in c.venerabilis.de iud.z do.Jo. in l.Seius.ad l.Falc.dicit,quod de iure Canonico non solum per compromissum, vt hic, sed etiam per pactum possit prorogari.in Clem.quandiu.de appel.z quod dictū est §.prori.auth.vbi scripsi. z no.Bal.in d.l.properandū.z ibi Bart.Quid autē si lata sententia z appellatione interposita, victus cōpromisit de causa principali,nō de causa appellationis,an currat tempus. Vide not.Bal. quod non.in l.eos §.apostolos.in ij.§.de appellatio. Quid autē,si pendente cōpromisso appellationis,vult soluere penam compromissi,z reuerti ad appellationē,vel similiter lato laudo.Dic quod potest secūdum gl.in cle.quandiu.z Bald.in d.§.apostolos.z hoc quod intelligitur in arbitro,secus in arbitratore. Et quando partes possunt prorogare tempus appellationis,vide Lyn.in auth.ei qui.ad fi.§.eo.z Bal.in l.Centurio.ad fi.§.de vulg.z pupil.z in authen.hodie.cū si.§.de appel.scripsi post Mod.in d.l.ij.de test.tut.

c P. PAV. P. ¶Compromissum sic.Vide omnino de veritate istius Alex.in l.properandū.in pūc.C.de iudi.Math.no.xxij.de quo supra in pūc.de instātia autē cause principalis an possit prorogari,

z quid si lata fuit de consensu partium tēpus non curreret. vide ad Bar. in l. properandū, in prin. C. de iud. Item sicut pōt instantia causa appel. suspendi, ita potest prorogari, vide Hel. q. fic vi c. de ratione. extra de app. post prin. ibi etiā qō oportet q. taliter prorogans. vel suspendens habeat speciale mādatum. Item q. instātia cause prin. etiā prorogari vel suspendi possit per compromissum, tenet Barb. in c. de causis. de offi. deleg.

AVTHENT.

2 ☞ Ille, cui conceditur biennium ad appellationem exercendam, debet esse impeditus tāto tempore, quo si litem appellatiōis fuisset prosecutus, non potuisset finire.

3 Tempus appellationis prosequēde currit, lz stet per iudicem, sed datur restitutio.

4 Si tertius impediuit, currit tempus, sed agitur cōtra eū de dolo, si est soluendo, alias datur restitutio.

a **S J appellatione.** [a] Ista auth. videtur manifeste cōtra auth. ei qui

1 appellat. ſ. eo. † vbi dicitur qō datur annus, z ex causa biennium, hic vero dicitur q. cōparere sufficiat in vltima die dilatiōis, z sic absq; alia causa videtur q. habeat biennii. Videte, ista auth. pōt intelligi duobus modis. Uno modo, q. intelligamus in nouissima inducia die, z intra dilationē nouissime datā p auth. ei qui appellat. Uel dicā in nouissima inductarū die. i. in nouissimo mēse illius biēnii in appellato, ot in auth. ei qui appellat. que ponit in appellatore primi anni. Et sm hoc apparebit soluta ista questio.

2 † Dicitur in auth. ei qui appellat. q. datur annus, z ex cā biennii,

b quāto tpe debet esse impeditus [b] in primo anno, ad hoc vt habeat biennium? Respon. z dicunt doc. quod debet esse impeditus tāto tempore, q. si litem appellationis fuisset prosecutus illo tpe potuisset finiri, secus si in minori tempore, arg. l. si cū exceptiōe. ſ. q. si homo. ff. q. me. cau. z patet p casum l. qui cōmeatus. ff. de re mili. z presumit lex q. ista cā potuerit intra mensem expediri, z finiri, vñ sufficit q. per mensem fuerit in prima causa impeditus, ar. authē. ei qui appellat. Et si dicis, qñ potest fieri nōne forte inducerētur nouę probationes ab vtraq; parte vel testes reprobarētur? Dicit Inn. q. iste cause non attenduntur vt d. c. ex re[illegible]. extra eo. ti. q.

3 tene menti. Op. z videtur quod licet stet per iudicem, [c] tamen tem

c pus currit, sed datur restitutio, vt l. sed z si per pretorem. ſ. ait pre-

d tor. qui. ex cau. ma. Sol. Fateor quod sibi currat etiam tēpus [d] sed

e restituitur. Sed aduerte [e] quod hec restitutio dabitur nullo dato libello, sed incidenter dicit iudex, quia talis fuit impeditus facto nostro. ideo eum presentem, z petentem ad tale tempus restituimus. ſ Probatur extra de offic. iudi. c. vlti. Oppo. ad hoc de l. pro-

f perandum. [f] ſ. fin. ſ. de iudi. Solu. Ibi loquitur de tempore prime instantie, aduersus cursum cuius quis nō restituitur. Ratio, quia ibi licet pereat instantia non perit ius partis, sed in tempore ap-

4 pellationis perit instātia z ius partis merito restituitur. ¶ Ultimo querit gloss. quid si fuit impeditus per tertium. Dic vt in glos. z hic per Azo. in summa.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si appellatione. Vide Barto. in l. j. ff. de libe. dimiſ. Et adde quod tēpus fatale non currit impedito, propter inimicitias capitales saluo, nisi potuerit per iudicem impetrare tolli impedimentum, quod quandoque fieri potest iuxta not. in l. denunciatio. supra, de his qui ad eccles. confu. Et ita tenet Bald. z post eum Imo. arg. istius text. in l. quibus diebus, in princip. ff. de condit. z demonſt. Quāto tempore debet esse impeditus de primo anno, vt habeat secundum. vide quod dixi j. in authen. ei qui. in apostilla. vide ibi Bald. z Angel. z docto. in l. si ita stipulatus essem abs te. de verb. oblig. Vide gloſſ. in c. si electio. de electio. in vj.

b P. PAV. P. ¶ Impeditus. Vide Angel. consil. clxxxvj. incip. in presuppoſita questione.

c ALEX. ¶ Stet per iudicem. Sed gl. in auth. de appel. ſ. ad hec. z in l. j. z ibi per doct. ff. quando appel. sit. videtur tenere quod non sit opus restitutione, imo ipso iure tēpora non currunt. contra gl. hic, quam videtur sequi Bart. z male. Et adde quod habetur per gl. z doct. in l. arbitrio. ſ. cuius dolo. ff. de dolo. z quod dixi in l. si. in princ. ſ. de temp. in integ. resti. z Bart. in l. j. ſ. dies. quando appel. sit. Quid si tempore instantie principalis, dicit Bal. in d. l. properandum. ſ. finautem. C. de iud. z hic. Adde Lano. in c. ex ratione. de appel. z contra Bar. tenet hic Bal. in d. auth. at qui semel. in fi. de prob. quod si stat per iudicē. quod testes nō recipiant, tunc debet suppleri dilatio. Et de hac materia plene per d. Ant. in c. ex ratione. de app. z per Imo. in l. si. ff. de re iud. z per do. Ant. in c. j. de iud.

d P. PAV. P. ¶ Currat etiam tempus. vide Aler. consil. cccxxxix. Paul. de Caſtr. consil. xxij. Anton. de But. consil. lxiij. circa fi. vide ſ. eod. authen. ei qui.

e ALEX. ¶ Sed aduerte. Limita vt per Barto. in l. ita demum. ſ. de procur. vbi Alexan.

f ALEX. ¶ Properandum. Vide gloſſ. z Bald. in l. properādum. ſ. siue autem vtraque. z vide ibi apostil.

AVTHENT.

2 ☞ Que tempora circa appellationem requiruntur. z num. 3. 4. 5. 6. 7.

1 **S Ed z lis que.** Not. † qs in causis que debent examinari. etiā in cōſistorio pncipis nō currit tēpus. qō est verū, si fuerit notū principi, vt hic in glo. tua dicitur. Ultimo, videamus de

a teporibus [a] iſtis que dātur in causa appellatiōis, circa qs est scie-

2 dum qō multa sunt tēpora. † Quoddā est tēpus appellationis faciende seu interponende, z illud erat olim biduū, vel triduū, hodie

3 decendiū, vt ſ. tit. j. eos. z aut. hodie. † Itē, erat tēpus petendōis z concedendōrū apostolorū, z illud erat xxx. dierū, z illud hodie nō

4 est immutatum. ſ. tit. j. l. eos. circa fin. z ff. de li. dimiſ. lj. † Item erat aliud tempus proponēde querele de iudice qui appellationē non

5 recipit, z apostolos non dat, vt ſ. tit. j. l. ſi appellationem. † Item est aliud tempus, quod datur ad cōparēdum coram iudice ad quem appellat, z ad presentandū apostolos. z acta prime cause. Et istud tempus erat olim duobus modis. Quandoq; statuebatur tēpus arbitrio iudicis. ſ. tit. j. l. preses prouincie. z ibi no. z in istis tēpori-

6 bus nihil est hodie immutatum. † Quandoq; statuebatur tempus a l. ad inducendū appellationem. vt l. in offerendis. ſ. tit. j. l. eos.

7 fin. ſ. in his. † Item est tēpus inchoandi processum super appellas-

8 tione, vt vidiſtis in l. j. z ſ. ſ. eo. ſ. † Item est tempus appellationis exercende. z finiēde. de quo vidiſtis in l. ſi. ſ. illud. ista tempora bus die sunt mutata, z ad ista datur annus hodie, z ex causa biennium, vt in auth. ei qui. Quandoq; dantur maiora tempora ex causa. vt in auth. ſi tamē. z in auth. itē ſi appellatione. Sed in causa que debet examinari in cōſiſtorio pncipis, tēpus nō currit, vt hac aut.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ De temporibus. Not. hic de temporibus omnibus appellationis vide Bart. in l. j. ff. de lib. dimiſ. Bart. in l. j. eod. titu. authen. ei qui. ſ. eod. in princ.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Addē plene p Aler. cōſi. cxvij. in vj. vol.

LEX. III.

2 ☞ Per cursum omnium fatalium non datur reparatio, etiam ex iuſta causa impedimenti.

3 Statutum ſi dicit quod potestas debet aliquid facere in principio sui officij, qualiter intelligatur principium.

N Emo arbitretur. [a] Ista lex habet duas partes se-

1 cundum verum intellectum. † Primo prohiber prorogare tempus initiandi processum super appellatione vltra tempus statutum ſ. l. proxima. Secundo dicit tēpus appellationis inducende seu producende non debere spectari vsque ad finem. Et sic primo loquitur de tempore initiandi processum. Secundo loquitur de tempore appellationis producende seu

2 timande. Secunda ibi, ita vt. ¶ Not. ex isto principio quod post cursum omnium fatalium non datur reparatio, etiam ex iuſta impedimenti, vnde etiam per restitutionem in integ. non subuenitur, quod patet ex eo quod tert. dicit neque sub preterea quodam altero. Contra quod videtur quod notatur in auth. ei qui appellat. Sed dic vt ibi dicam. Oppo. ad vltimum responsum, z videtur quod sufficiat venire in vltima die termini, vt ſ. eo. l. ſi. ſ. z cum autea. Dicit gl. quod iste ver. continet consi. non preceptum. Et dicit verum gl. ſi hec lex intelligeretur in tempore cōſtituto ad initiandum processum super appellatiōe. Sed veritas est quod loquitur de tempore constituto ad appellationem intimandam seu producendam, z ideo debet produci ante medium illius termini cōſtituti, vt ſ. tit. j. l. in offerēdis. z ſ. eo. l. ſi. ſ. in his. Et ita tenebat Jac. But. z Jac. de Aret. † Ultimo [a] facit hic tert. ad q. Dicit statuti quod

3 a potestas debet aliquid facere in principio sui officij, qualiter intelligitur principium? Hec lex prestat arg. quod intelligitur in principio, hoc est, ante medium sui officij, vt totum illud ante medium dicatur in principio, arg. u. pro hoc in glo. notabi. ff. ſi quis ius dic. non obtempe. l. j. in gloſſ. mag. Dic plene in l. iij. ff. de fur.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Ultimo. Allegauit istud do. Abbas de fer. z vide que ibi dixi.

LEX IIII.

2 ☞ Causa appellat. quomodo tractari possit z debeat.

a **P Er hanc.** [a] Ista est notabilis l. valde ferenda

1 dicitur in tres partes. ſ Primo ponit nō propositū proponi. Secundo non probatum probari. Tertio ratione assignat. Secūda ibi, sed si quis. Tertia ibi, quo exercita tis. Breuiter dicit, † In causa appellationis licet vtriq; parti nō propositum proponere, z non probatum

probari

probare,si actionem antiquã respiciat, alias secus,hoc dicit. Op-
2 pon.ꝛ videtur†quod post appellationem nil innouetur.vt.s.titu.j.
l.appellatione.ff.nil.no.appella.penden.l.j.[a]Bl.dicit,fallit hic. Tu
dic quod debet innouari appellatione pendente, scilicet per iudi-
cem.a quo est appellatum,sed per iudicem ad quem appellatũ est,
3 nihil prohibet.†Secũdo oppo.extra eo.c.appellanti.in Cle. Sol.
Ibi loquitur,quãdo quis appellat ab interlocutoria,quo casu de
bet iudicari ex primis actis, hic qñ appellatur a diffinitiua. Ra-
tio,qꝛ quãdo appellat ab interlocutoria.non appellat tantum ab
iniquitate sententie,quãtum a grauamine sibi illato per iudicem.
Et ideo dicit Decretalis,quod in causa appellationis ab interlo-
cutoria debet inseri iusta causa grauaminis ꝛc.de appella.c.j.li.vj.
Sed iudex non potuit grauare partem,nisi ex primis actis, meri-
to noue probationes nõ admittuntur. Ideo dicerẽ quod per sta-
tuta terrarũ.in quibus quandoqꝫ constituuntur aliqui officiales,
b qui vocantur exgrauatores,[b] quod tales officiales non possunt
nouas probationes recipere:qꝛ non sunt positi nisi ad tollendum
grauamen,respectu iudicis loquor,vt habuistis s.tit.j.l.eos. Op-
pon.tertio extra de test.c.fraternitatis.vbi dicitur totum contra-
rium huius l.ꝙ super nouo capitulo possunt admitti noue proba
tiones,non super antiquo.Dicunt quidam.vt hic tangitur in pri-
c ma gl.magna,in fin.quod aliud est de iure Cano.[c] aliud de iure ci-
uili.Uel dic,quod ibi appellat nouum capitulum,nouam assertio-
nem.que tamẽ respiciat actionem propositam,ꝛ sic cõcordat cum
ista. Hoc satis placet, vt.j. dicam, Uenio ad questiones ꝛ quero
4 primo,hic dicit,quod non ad nouum cap.ꝛc. Pro declaratione l.
d †quero quod dicatur nouũ capitulum[d]ꝛ quod antiquum. In hoc
sunt multe opinio. Nam quidam nouum capitulum,ꝛ antiquũ re-
cipiunt ex tempore,quidam ex re,quidam ex causa. Ex tempore,
quia nouum capitulum dicit,ius nouiter acquisitum,antiquũ,ius
quod competit tempore prime cause.Et addũt isti quod illud ius
nouiter acquisitũ,in causa prima poterat proponi, in secũda non.
quod gl.non placet,ꝛ vide gl. Ista opinio non placet gl.ꝛ merito.
Nam si ius acquiritur de nouo,ex causa de preterito,ꝛ tũc põt de-
duci in primo iudicio,ꝛ eadẽ ratione in causa appellationis,vt ha
betur in l.ediles.§.item sciendum.ff.de edil.edi.ꝛ.l.si rem.in fi.ff.de
pig.act.ꝛ l.si mandauero.la piccola.ff.mãd.Si vero oritur ex cau-
sa noua,tunc nõ põt deduci in iudicio primo,nec in iudicio appel-
lationis,vt l.non potest.s.de iudi.ꝛ ideo ista lect.que nõ permittit
istud nouũ capitulũ produci in causa appellationis, sed in causa
prima non bene facit.Potest tamen hec lectura aliter intelligi, vt
illud quod dicit.sed ante potest,ꝛc. nõ intelligatur ante,hoc est,in
primo iudicio,sed intelligatur ante,scilicet ius quesitum,quasi di-
cat,ius ante quesitũ põt in causa appellationis produci, ius po-
stea quesitũ,non,ꝛ isto modo potest sustineri ista lectura.vt j.dicã.
Alij intelligunt nouũ capitulum,ꝛ antiquum ex re,vt puta,in pri-
mo iudicio petebã bouẽ,in causa appellationis volo petere equũ,
Uel ex parte rei primo excipiebat de boue nunc excipit de equo,ꝛ
istud dicatur nouũ capitulũ,quasi de re noua.Sed si super eadem
re volo ius meũ fundare ex nouis probationibus,possum. Et istã
lecturã tenet hic gl.que lect.an sit vera,dicã j. Alij dicũt nouũ ca-
pitulũ ex causa,ꝛ in causa appellationis possum pducere nouas
probationes,q̃ tendũt ad probãdũ illã causam, q̃ in primo iudicio
fuit deducta.Secus si causa variaretur,qꝛ tũc diceretur nouũ ca-
pitulũ,vt si primo dicebã furtũ,nũc dico violẽtiam.Hoc nõ placet
gl.cũ eñi respiciat eãdẽ rẽ,videtur pertinere ad capitulũ antiquũ.
Ita dicit gl.ꝛ tenet opi.secũdã.Hoc nõ videtur verũ.nã secũdũ ve-
rã opi.quã tenent oẽs de iure nouo,ꝛ etiã de iure antiquo,post lit.
cõtest.nõ licet actionẽ mutare,vt l.edita actio.s.de eden.ꝛ aut.qui
semel.s.quo.ꝛ quã.iud.Sed secundũ istã opi.induceretur mutatio
actionis.ergo ꝛc.Sed sustinẽdo gl.possemus dicere,sicut in primo
e iudicio admitteretur cumulatio,[e] vt not.in d.l.edita actio.ita eadẽ
ratione in causa appellationis. Ad ꝙ respõdeo,ꝙ qñ fit cumula-
tio diuersarũ actionũ,oportet ꝙ fiat per nouũ libellũ, ꝛ sic erit no-
ua instãtia,vt no.in l.nõ est nouũ.de act.emp. Et sic licet forte iste
nouus libell⁹ possit dari corã iudice appellationis,tñ hoc nõ per-
tinet ad cõfirmãdã vel infirmandã sentẽtiã primã,sed ad nouã sen
tentiã cõsequẽdã.vnde ista opi.nõ videtur visquequaqꝫ vera. Alij,
f vt Jac.de Are.[f] dicũt ꝙ illud videtur nouũ capitulũ, qñ sententia
i lata sup primo,super eo,ꝙ de nouo pponitur,non parit exceptio-
nem rei iudicate.Sed si pareret exceptionẽ rei iudicate,dicitur ex
nouo capitulo pendere.l.ꝛ an eadẽ.§.actiones.ff. de excep.rei iud.
Et est ratio,dicit ipse,quod quãdo sentẽtia prima parit exceptio-
nẽ rei iudicate in eo quod secundo proponitur,lex subuenit appel
lanti.quia sibi parat preiudicium, quod nõ est necesse,quando rei
iudicate exceptio non paratur. Ita dicit Jac.licet istud dictum sit
satis rationabile,tamen non est verum,qꝛ ego reperio quod in iu-
dicio cause principalis,noua causa potest allegari, in qua sentẽtia
lata non parat preiudicium. Hoc probo per l.si rem.§.si.ff.de pig.
act.cõiuncta.l.si mater.§.eo.de excep.rei iud.Quid ergo dicemus?

Breuiter ex parte actoris omnis articulus,ꝛ omnis actio vel in-
tẽtio,que casum vel actionẽ propositam respicit,vel coadiuuat di
g citur pendere ex antiquis capitulis[g]ꝛ illis coniũctis, admittẽtur
ille noue probationes.Si vero actionẽ propositã nõ respicit,nec
coadiuuat,tunc dꝛ nouum capitulũ.Idem dico ex parte rei, oĩs
exceptio que actionem propositã respicit,dꝛ pendere ex veterib⁹,
si actionẽ non respicit,dicam nouũ capitulũ.Et fm modum istum
possunt intelligi omnes opi.que sunt hic.Probatur ista opi.in l.
vlt.ff.quod cum eo.ꝛ in l.Emilius.ff.de mino.vbi sñia prima in cã
appellationis põt confirmari ex nouis allegationibus,ꝛ nouis p
5 bationibus.Scdo est videndũ.†hic dꝛ ꝙ in cã appellationis pos-
h sunt fieri noue probationes.Quero vtrũ iste noue probationes[h]
possunt fieri per testes.Et vr ꝙ sic,vt hic.ꝛ l.eos.§.j.s.ti.j.In ꝯtrã
vr in auth.de testi.§.qñ vero.vbi dicitur,ꝙ post didicita testifica-
ta non possunt de nouo produci testes.Quidam dicunt,ꝙ iste le-
ges corriguntur per illam auth.ꝛ sic non posset ibi fieri probatio
per testes. Alij dicunt ꝙ illa auth.loquitur in causa principali,sꝫ
in causa appellationis possunt de nouo testes recipi.etiam super
i eisdem capitulis.Et istud tenet ibi gl.[i]ꝛ istud Ultramon.etiam te
nent.Istud communiter tenẽt docto.nostri.Nec obst.§.quoniam
vero.Nam debetis scire,ꝙ duplex est ratio,quare post aperturaꝫ
testium non admittatur probatio.Primo timore subornationis.
Scdo propter identitatem instantie.Nam in alia instantia pos-
sunt recipi.vt l.vlt.s.de testi.Sed causa appellationis est alia in-
stantia a prima.vt l.ita demũ.ꝛ ibi no.s.de pcu.ergo,ꝛc. Uidetis
dñ.tex.iuris canonici dicit directo contrarium in c.fraternitatis.
extra de testib.ꝛ ideo starem illi decretali,vt dicamus sic. Aut te-
stes producuntur super eisdem capitulis super quibus iã fuerũt
recepti,ꝛ non possunt recipi,qꝛ subest timor subornationis, sicut
6 in causa prima. Aut†quis vult recipere super nouis articulis re-
spicientibus actionem primam,ꝛ tunc põt. Ita loquitur hic,ꝛ l.
eos.§.j.s.ti.j.ꝛ in l.in offerendis.in fi. Non obstat ꝙ dicit,ꝛ ex alia
instantia,qꝛ fateor quod in alia instãtia possunt recipi volẽte par-
te. Ita loquitur l.vlt.s.de testib.non aũt ea inuita,ꝛ sic loqtur que
stio nostra. Uel aliter.ibi loquitur,quando testes fuerunt exami-
nati coram arbitro.hic quando fuerunt examinati coram iudice.
Quo casu illa lex non habet locum,ꝛ tetigi in l.gesta.s.de re iudi.
Non obstat quod potest dici qꝺ ad alium finem producuntur in
prima causa,ad alium in secunda.Nam in prima producuntur,vt
quis condemnetur,vel vt quis absoluatur.In secũda producun-
tur,vt sententia confirmetur,vel infirmetur,ergo,ꝛc.vt in cap.ve-
niens.extra.de test.Nam respondeo.quod istud confirmare,vel in
firmare.est equipollens illi condemnare,vel absoluere,vt dixi s.ti
tu.j.l.eos.ergo ad eundem finem producẽtur.Possemus hic que
rere,an in causa appellationis sit locus reconuentioni.Dicam in
auth.ꝛ consequenter.de sen.ꝛ interlocut.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Per hanc.Ista l.non hꝫ locum in appellatione ab in-
terlocutoria.fm Bal.in addi.Spe.facit cle.si.de appel.ꝛ clemẽ.j.
de re iud.in ver.sententias.Bart.videtur sentire contrarium in l.
eius qui.ff.de app.recip.Et ad intellectũ vide Lud.in l.admonen
di quod ibi dixi.ff.de iureiur.ꝛ adde quod no.Bal.in l.generali-
ter.§.j.de rebus cred.ꝛ nota bene quod dicit Bald.in l.inuitus.s.
de procu.quod licet ius commune,vel statutum dicat,ꝙ in causa
nullitatis vel appel nõ possint recipi noue probationes,istud in-
telligitur,nisi de nouo emergant,ipse dicit consuluisse,ꝙ reputat
valde no.ꝛ no.quod ista l.habet locum tam in causa nullitatis,si-
cut appel.vt no.Bal.in l.j.j.quan.prouoc.in versi.iuxta predicta
quero.Item adde qꝺ in causa appellat.deduci accessoria possunt
que non fuerunt deducta,fm glo.in d.§.de illo.in authẽti.de his
qui ingrediuntur ad appellationem,in ver.occur.ꝛ vide text.in l.
ampliorem.in ver.in refutatorijs, de app.Et ad intellectũ huius
vide Imo.ꝛ in d.c.consuit.el ij.de appel.ꝛ vide ad hanc legẽ bald.
in l.ita demum.C.de procur.limita singulariter istam l.per glos.in
cap.ad audientiam.de rescriptis, habere locum tantum in proba
tionibus,quas non potuit primo producere, secus si primo po-
tuisset producere ꝛ ibi summe no.illam glo.Anto.de Butr.bene
facit gl.si.in c.pastoralis.de excep.ꝛ vide Ang.de Are.in l.admo-
nendi.de iureiur.
P.PAV.P. ¶Limita regu.huius l.vt procedat solum in petitio-
ne coram primo iudice,secus si ius petens,vide Feli.in c.significa
uerũt.extra de appellatio.Item limita solum procedere in his
in quibus pars non fuit negligens in prima instãtia, sed forte nõ
produxit ratione ignorantie,vel iusti impedimẽti.Ita Anto.in c.
ad audientiam.el ij.extra de rescrip.ꝛ imo non procederet in his
que pars malitiose distulisset secundum Panormi.in capi.j.extra
de excep.Joan.And.ꝛ Hostien.in c.cum inter.extra,de excep.su-
per quibus dictis vide Feli.omnino concludentem contrariũ in

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

t.ad audientiam.el ꝯ.in ver. omissum.extra de rescrip.z in ca.inter monasterium.extra de re iudi.ver.non deductis. Itē limita vt non procedat in his que opponuntur ante litē cōtestatam l. ita demū. z ibi nota.C.de procur.facit quod dicit Bal. per illum text. in l.is qui se obtulit in fine.ff.de rei ven.vide Alex.consi.xxxiij.in iij.vol. z qs etiam ista regu.procedat in tortura omissa in causa principali,z possit etiam peti in causa appellat.vide Joan. de dama.consi. j.ad fi.cum addit.Bal.in fi.Item non habet locum in appellatione ab exēcutione, vel alia interlocutoria.vide Jo.de dama. consil. xxvj.vide text.in d.c.appellandi.de appell.Item in materia predicte rei,vide late Feli.in c.cum Jo.de fide instru. vbi ampliat z limitat multipliciter,item an ista exceptio procedat in exceptione relationis.vide z limita vt per Jas.in l.ita demum.C.de procur.Item an exceptio malitiose omissa in causa principali possit opponi in causa appella.vide Soci.in l.is qui.ff.de excep.Item qs vbi exceptio malitiose non fuit opposita in causa principali,non possit opponi in causa appel.vide Barb.consi.xxxv.vol.iij. Item qs in causa app. non possint opponi nisi cause tendentes ad impugnandu sententiam.non alie,licet potuissent opponi ante sententiam puta exceptio compensationis,vide Feli.in c.suborta.de re iudi.allegat Bal.hic,z idem tenet Sal.hic.

b ALEX. ¶Extraauatores. Extraauatores nō possunt recipere nouas probationes. Facit quod habetur in d.l.illo.ff.tit.j.

c ¶De iure canonico. Vide omnino. Ang.consi.cxlviij.inci.in questione vertente. z de veritate vide omnino que habes ad Bart.in auth.qui semel.C.de proba.

d ALEX. ¶Nouum capitulum. Qs dicatur nouū capitulum,z qꝺ antiquum,per Spec.de teste.ꝯ.satis vtiliter,ver. illud aūt no.doc. in c.fraternitatis. de testib.z bar.in aut.qui semel.de proba.in ver. quero vtrum testes super eo qs non direrunt,z dicitur nouum capitulum dummodo addatur aliqua qualitas primo ca.Text.z ibi doc.in c.cum olim causam.vlti.de rescrip.

e ALEX. ¶Cumulatio. An in causa appellatiōis possit fieri cumulatio.vide Bal.in l.si quis libellos.supra tit.j.in eo qs dicit l.edita. ꝯ.de edendo.habere locū in causa appellationis, z limita per eum vt ibi.z vide Jmol.in cap.ij.de libel.oblat. Adde vt per Rom.consil.cccl.xx.

f ALEX. ¶Jacob.de Are.Et no.hic per notab.quest.do.Bar.in l. Julianus.in fi.ibi,sed quid si condemnatus.de conditio.z demon. quam indebitam reliquit.

g P.PAV.P. ¶Et antiquis capitulis. Quo aliquid dicatur depēdere ex alio,vide Aret.per illum tex.in l.si quis heres.in prin.in iij. vol.ff.de acq.here.

h ALEX. ¶Nouę probationes. Utrū in causa appellationis possunt produci noui testes,z si repetantur,possunt iteruz iurare.tex. est no.qs sic in fi.extra de test.z qꝺ no.gl.in c.fi.ꝯ.de testi.Facit l.qui bona.ꝯ.si quis stipulaturus.cum ibi no.ff.de dam.infec. z vide que diri in j.repe.ff.de questio.sed Bald.in aut.hoc sacramentum.ꝯ.de iura.calum.tenet qs non requiratur nouum iuramentum,nec nouа citatiō,contra tenet in l.fin.ꝯ.de test.z hic primam gl.z qū fiunt noue probationes,que sit forma sententie in causa appellationis, vide per Spec.in tit.de sent.diffinit.z interlocutoria.ꝯ.nunc transeamus,vers.qz talis,z vide qs not.Bal.in l.ij.ꝯ.de edend.z Bald. in l.eos.in princip.ꝯ.tit.j. Abb.in c.fraternitatis.de test. qs si testis producitur super talibus actis,que poterant sub primis comprehendi,tunc non vitiat,alias secus.Bald.in l.heredes palam.ꝯ.sed si notam.in fin.colligit ibi arg.ad testes quando repetuntur vt declarent,non debent iurare.

i ALEX. ¶Tenet ibi glo.Hoc limitant aliqui retuli post Bar.in aut.qui semel.ꝯ.de probationib.secundum Jacobum de Belui,z Bal.in capit.j.quid sit inuestitura.z vide Bar.in aut.qui semel. in princip.&c.

LEX V.

Cum anterioribus. Lex prima ꝯ.cod. per hanc l. corrigitur.z secundū diuersitatem locorum,tempora primi fatalis mutantur.h.d.istud principium in summario.

ꝯ. Et cum antea. Lex ij.ꝯ.eo.corrigitur hic,z vltimus dies termini solum, non intelligitur esse fatalis,sed quatuor dies ante vltimum,z quinque dies post intelliguntur esse fatales.h.d.

ꝯ. In his Super tota hac l.habuistis.de tempore cōcesso ad intimandum processum super appellatione,hic loquitur de tempore concesso ad appellationem producendam,seu intimandum iudici,z corrigitur in aliquo l.in offerendis. ꝯ.tit.j.z hec sufficiant tibi pro summario.

a ¶In causa appellationis interponitur exordium,etiam vna parte absente,quod fit per citationem.

b In causa appellatiōis proceditur lite nō conte.si pars est absens.

4 Tempus prosequende appellationis hodie currit a tempore interposite appellationis.

x **ꝯ. Illud.** Quandoqꝫ statuitur terminus ad appellationem producendā,vt vidistis ꝯ.priori.ꝯ. Quandoque appellatione producta statuit terminus ad processum intimandum,vt hac l.j.in princ.z ꝯ.j.Quandoque processu intimato statuitur terminus ad exercendā appellationem, z complēdum processum super appellatione, z de hoc loquitur hic ꝯ.qs sufficit tibi

a pro summario.† No.ex hoc ꝯ.quod in causa appellationis, imponitur exordium etiā vna parte absente, qs fit per citationem partis.Vide glo.que est hic super verbo.exordium. Videtur ergo qꝫ citatio sit initium in causa appellationis.Dicit ꝯ.de in iis voc. sua

3 per rubri.† Not. secundo,quod in causa appellationis proceditur

a lite non conte.[a] quod est verū parte absente,vt hic, sed parte presente in causa appellationis debet lis cōtestari,quia hoc casu non loquitur hic.Et videtur mihi quod sit ter.in c.interposita.in fine tra de appella.z est ter.in l.j.ne li.in vna eademque cau.ter prono.

4 z ibi per doc.† Alt.no.quod per hanc l.videtur quod tempus pro

b sequendeb appellationis currat a tempore inchoati processus super appellatione,non a tēpore interposite appellationis.Ipse hoc sint due opin.in gl.secundum ista tempora, tamen hodie nō est dubiuz,quod currit a tēpore interposite appellationis, vt in auth.el qui appellat.ꝯ.eo.quam statim legam.z in c.sicut.de appella.de.z qs ibi in gl.plene no.per Jo.And. Ultimo dicit hic gl.qs aliud est in causa exculationis tutoris,quam in causa appellationis. Nam in causa appellationis statim elapso termino est perinde, ac si pro uocatum non esset.in causa exēcusationis secus,vbi sequitur iussus iudicis.vt l.ij.ꝯ.de excus.tuto.z ita dicit gl. contrarium est veritas,vt ff.de admi.tuto.l.quidam decedens.ꝯ.fi.z l.seq.z ꝯ.de peri cu.tur.l.si tutor petitus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Non contestata. Utrum in causa appellationis requiratur litis contesta.z adde quod Jnn.videtur tenere qs non.in c. Raynal.de rest.in glo.in ver.contest.z adde Bart.in l.iij.ff.de app. Quid in appellatione ab interlocutoria. Sed quid si vna pars sit presens.z alia sim liter sit presens.licet sit cōtumax in non parēdo iussui iudicis iubentis litem contestari.Dic quod similiter non requiratur.vt contestat. quia tunc haberi debet pro cōtumace,vt in c.cum olim.extra de testib.z ibi no.do.Ant.z vide in c.tuas.de appel.z cum Bar.hic concordat Bal.in l.ab eo.ꝯ. qū z quando tu, z Bar.in c.per venerabilem.qui fil.sint legi.Dicit tamen Bal.in l. j.ne lic.tert.prouoc. quod si partes de concordia processerunt lite non contestata,valet processus,z hic adde Bal.in l.fi.ta.de materia.in prin.ꝯ.de procur.z late in aut.hoc sacramentum hodie.ꝯ.de iura.calum.vbi omnino vide,z Bal.in auth.qui semel.in princi.C. quo.z quand. iud.adde an in causa appellationis procedatur lite non contestata. Old.consi.xij.

b ALEX. ¶Prosequende.Et an per solam libelli oblationem absque citatione dicatur quis prosequi appellationem, vide in cons. Bar.in consi.cluj.alias cxlvij.

a **ꝯ. Sinautem** Partes.[a] Hic est no.casus.† Ponit

1 b per pactum future appellationis renunciari.[b] h.d.No.quod diri in summario.Facit l.j.ꝯ.ff. a qui.iu. non lic.z hoc est verum,quia possunt tempora mutari, z prorogari,ante ista tempora non possent,vt ꝯ.de iudi.l. properandum.ꝯ.z si quidam,&c.

ADDITIONES.

a ¶Sinautem partes. Adde quod pulchre dicit Bal.in l. tale pactum.ꝯ.qui prouocaut.de pac.And.Barba.

b ALEX. ¶Renunciari. De materia vide aliquid per Bar.z doc. in simili in l.j.ꝯ.de pact.z adde quod no.do.Ant.in cab ecommunicato.de rescrip.secundum aliquos vult,quod postquam appellatio est presentata superiori, non possunt partes illi renunciare, quod Jmo.non credit. Unde si ambe partes consentiant arg. huius text.z hoc saltem in causa prophana, secundum eum.forte dictum. An posset tolerari in causa beneficiali.in qua non posset in prendicium superioris.arg.eius quod habetur in c.cum nobis.de elect.z in c.bone.de postul.prelator.in cle.quamuis.de elect. z l.si quis libellos.de appel.

P.PAV.P. ¶Renunciari. Secus in reductione ad arbitrium viri.z que sit ratio differentie, vide Ant.consi.xxij.videtur Jo. de Dama.consi.l.vbi etiam ponit de reductione.

---

a Quando prouoc.non est necesse.[a] Rubr. LXIIII.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶Quando prouocare non est necesse. Adde circa istam rubricam, quod licet, quando sententia est nulla: non sit necesse appellari, vt per totum istum titulum, potest tamen

men appellari a sentētia nulla,⁊ talis appellatio est nullius vtili-
tatis,vt plus operaretur,si ille,contra quem est lata,velit se tueri,
quando conueniuntur ex sententia,dicend o eam nullam,vide Co
men.consi.xliiij.inci.ab arbitrali sententia.

¶Continua vt in glo.

LEX I.

a **Latam sententiam.**[a] Breuiter dicit,
1 Snia contra sententiam lata,†est ipso iure nulla[b]
b ⁊ appellare nō est necesse.h.d.Primo quero exem
plū huius legis.Gl.ponit in rei vendicatione, vt
qꝛ primo fuit iudicatum rem non esse meā, secūda
rem meam esse,⁊ vide gl.⁊ doc.Mod.reprobant istam gl.Nā sñie
tenent,si possunt coadiuuari aliqua subdiuisione,vt in §.qbus.§.
in prima constitutione.Sed iste sñie possunt coadiuuari hoc mō,
qꝛ res tempore prime sententie nō erat mea,tempore secūde sentē
tie erat mea,⁊ sic non essent contrarie sententie.Ista opi.non plꝫ.
Nam secundum qđ intelligo,hec lex debet intelligi quando ex ea
dem instantia sequuntur due sententie contrarie,tunc non vꝫ sen
tentia vltima,⁊ ita loqtur hic,⁊ ideo in rei vēdicatiōe optime pro
2 cedit exemplū gl.propositum.† Sed si ex diuersis instātijs sequerē
tur diuerse sententie,optime valeret vltima,vt d.l.duobus.de ex
ceptio.rei iudi.⁊ habuistis not.si plures vna sentētia.l.j.Alterius
quero que est ratio quod secunda sentētia non vꝫ.Dicit quidā qđ
prima sententia facit ius,ergo secunda sententia videtur lata con
tra ius.Ista est falsa secundum gl.qꝛ non est expressus error in sen
tentia.Preterea extra gl.sententia lata contra ius non redactum
in corpore iuris,non est ipso iure nulla,vt l.cum prolatis.ff.de re
iud.sed illa primo sententia non erat redacta in corpore iuris,er
go ⁊c.Dicunt ergo alij,quod ista est ratio,vt sit litium finis,⁊ in
hoc resident gl.nostri.Certe non plꝫ,qꝛ eadem ratione sentētia la
ta contra iuramentum non valeret,qđ est falsum,vt ĩ.dicā.Et ea
dem ratione sententia lata contra transactionem non valeret,qđ
est falsum,vt l.eleganter.§.si quis post.ff.de cond.indeb.cum ius
iurandum ⁊ transactio fuit introducta vt sit litium finis,sicut sen
tentia,vt l.j.ff.de iureiurand.⁊ §.de transactionib⁹.l.fratres. Que
est ergo ratio? Dico sic.Lata sententia iudex functus est officio
suo,vt de re iud.l.iudex.⁊ §.de senten.l.post sentētiam.Itē lata pri
ma sententia,perempta est prima instantia,vt l.Grece.§.post litē.
ff.de fideiusso.⁊ l.cū apud.ff.iudi.solui.⁊ §.de procu. l. inuitus.Ān
si fertur noua sententia,apparet quod fertur sine instantia nō pre
cedente libello,non precedēte contestatione neqꝫ aliquo actu,er
go ⁊c.vt §.de sentē.l.prolatam.Sed si renouaretur noua instātia,
valeret sententia,vt dictum est supra.His premissis oppo.ff.que
sentē.sine app.rescin.l.j.in prin.Sol.Ibi erat dubium.an esset iudi
3 catum,hic non.† Secundo oppo.de l.nam postea.§.damnetur.ff.
de iureiuran.Gloss.dicit,aliud in iureiurando, aliud in sententia.
Sed que est ratio? Dic quod ratio est,quod iusiurandum ordina
tur ad sententiam,neqꝫ perimit instantiam.Potest enim iudex cō
demnare ad illud quod est iuratum,⁊ sic adhuc instantia durat.
Merito si iudicat contra iusiurandum,valebit sentētia,sed sentē
tia non ordinatur ad sententiam,sed instantiam perimit,⁊ illi in
4 stantie finem imponit.Ita debet intelligi hic.Querit glo.† quid si
c secunda sententia concordat cum prima.Glo.[c]videtur hic tenere
quod valeat secunda,⁊ vide glo.Docto.tenent contrarium,quod
etiam teneo per rationem quam dixi supra, qꝛ remanet secunda
sententia lata sine instantia.Preterea sicut transactio facta post
sentētiam non vꝫ,vt l.eleganter.§.si post rem.ff.de condi.inde.ea
dem ratione sententia.Facit ad idem.l.si quis ante.ff. de acquirē.
poss.Facit quod dicimus,quod quis non potest decedere cū duo
bus testamentis,eadem ratione eadem lis,⁊ idem dubium nō po
test habere duas sententias,que imponerent finem.Illa tamē est
tutissima ratio,qꝛ instantia est perempta.Et per illam rationem
mihi non placet distinctio Guliel.An prima sentētia sit condem
5 natoria,vel absolutoria qꝛ est eadem ratio.†Quero,quid si pars,
que scit sententiam esse latam pro se,petit iterum iudicari,⁊ iudi
catur contra se,an valeat? glo.in cap.inter monasterium.extra de
re iud.videtur tenere quod valeat,⁊ imputet sibi,qui hoc petit.
Contrarium puto.Nam non potest consensu partium iuris solen
nitas tolli,quod non detur libellus,non cōtestetur lis,vel similia,
vt vidistis in authen.offeratur.de lit.contest.Sed vt dixi ista sentē
tia reperitur data,instantia non procedente. ergo ⁊c.Quero,ec
d ce[d] ego egi† contra Titium, ⁊ succubui, postea agit procurator
6 meus,⁊ obtinuit,que sententia valet.Respondeo,ex predictis ap
paret,si quidem procurator egit intentādo,vel inchoando nouā
instantiam valet secunda sententia,etiam prima,sed si egit sup pri
ma instantia,erit secunda sententia ipso iure nulla,qꝛ instātia per
empta est,vt dixi supra.

7 **Venio** Ad aliam materiā,que tractatur hic ad explicādū
gl.sunt formande tres questiones.†Prima vtrum
ille,qui appellat a sententia nulla,eam cōfirmet. Secundo vtrum
procedat talis libellus,dico sentētiam nullam, si qua est, appello.
Tertia,an iudex pronuncians male appellatum,videatur confir
mare primam sententiam nullam.Et hec omnia trac.hic gl.quam
e vide.Circa primam[e] partem,est clara responsio. Aut enim senten
tia est nulla,ex defectu consensus,⁊ per appellationē confirmatur,
vt.l.iij.§.j.ff.rem rat.ha.Aut est nulla per aliū defectū, ⁊ per aliam
appellationem non confirmatur.vt l.si expressim.ff.de appe. Circa
f secundam,[f]† an valeat talis appellatio,dico sententiam nullam,⁊
8 si qua est,appello.reperio Innocen.variantem,nam in ca.dilecto.
extra de appel.dubitat,in c.constitutus.de in integ.resti.hoc asse
rit pro cōstanti,qꝛ procedit iste libellus, ⁊ quod super vtroqꝫ tam
super nullitate , quam super iniquitate admittentur probationes
simul ⁊ semel.Nec obstat,si dicis, immo debet eligere.vt l.quod in
heredē.§.eligere.ff.de trib.⁊ §.de fur.l.j.Ratio,qꝛ illud est verū quā
do actor est certus. Sed ibi actor est incertus, nescit enim quali
ter super nullitate probabit.Ista sua opin.videtur mihi cōtra ca
sum.de inoffi.test.l.contra maiores.vbi donec pendet iudiciū nul
g litatis,non potest agi querela[g] inofficiosi,⁊ hoc ratione contrarie
tatis.Quid ergo dicemus? Breuiter dico sic. Aut quis dicit sen
tentiā in vno capitulo iustam,⁊ in alio iniquā ⁊ pōt,vt l.Carmelia.
de iure pat.⁊ fami.erci.l.quedam mulier.Aut super eodem capitu
lo dicit nullam,⁊ si qua est, appellat,⁊ dico quod etiam tunc talis
libellus procedit.Casus est in d.c.constitutus. extra de in integ.re
sti.⁊ probatur in d.l.contra maiores.intelligendo vt ĩ. dicam. An
b autem simul ⁊ semel possit vtranqꝫ causam prosequi [b] ⁊ dare pro
bationes super vtraque,Dicendum est quod si quidem causa nul
litatis ⁊ causa appellationis,veniūt ex diuersis fontib⁹,verbi gra
tia, dico sñiam nullā ex defectu solēnitatis, vel ex defectu iudicis,
vel litigātis.Et eā dico iniquam respectu tenoris sñie,tūc in prose
cutione non possum mihi ꝯrius esse.Quid enim repugnat,reū fo
re minorē,⁊ ego probo de iure meo.Et ita pōt intelligi opi. Inno.
quam cōmunis consuetudo obseruat. Sed si causa appellatiōis,
⁊ nullitatis procedūt ex eisdem fontibus , ita quod haberē necesse
mihi contrariari in processu, tūc debet procedi super nullitate pri
mo,⁊ in appellatione tempus nō curret,vt dicam in l.cōtra maio
res.§.de inoffi.testa.Nā ibi prosequēdo querelam nō possunt mit
ti in possessionē hereditatis adite, ⁊ sic testamentū esset validū: vñ
essem mihi cōtrarius. Consuetudo hoc obseruat,⁊ istud teneatis.
i Circa tertiam,[i] † an iudex appellationis pronunciando male ap
9 pellatum confirmat sententiam nullam.glos.distinguit, aut iudex
inseruit causam,quare pronunciauit male appellatum,quia sentē
tia nulla,⁊ non cōfirmat eam. ¶Secus si simpliciter,vt hic habe
tis. ¶Contrariam gloss.habemus in lege,si expressim.ff.de appel
lationibus. ¶Dynus dicit quādoqꝫ sic. Aut ille, qui appellauit,
sciebat sentētiam nullam,⁊ confirmabitur,vt hic. Secus si ignora
bat,vt habetis in glo.contraria.Et hanc opinio. tangit Specu.in
titu.de senten.§.iuxta.Sed hec opinio non est vera.Nā consensus
partis non potest validare sententiam,vt valeat sentētia.bene ta
men posset facere quod valeret vt pactum.vt l.ij.§.commu.vtrius
que iudic.Simile dicemus in testamentis,vt l.nō dubium.§. de te
stamen.licet gloss.videtur aliud notare in l.j.supra, qui pro sua iu
risdicti.sed male,vt ibi dicam.Facit quod not.in l.si diuersas.§. de
transactio.Uel aliter dicit Dy. Aut in appellatione fuit deductū
de nullitate,⁊ videtur confirmare.Ita loquitur hic gloss.alias se
cus,vt in gloss.contraria. Et secundum hoc male dixit ista gloss.in
eo,quod dicit,maxime si appellatur,⁊c.Ista opi.non videtur vera
quia in causa appellationis venit causa nullitatis, etiam si non di
catur,vt d.l.quedam mulier.fami.er.l.Carmelia Pia. de iure pat.
Unde alij se referunt ad processum.Aut quis est prosecutus cau
sam nullitatis,aut non.Breuiter videtur mihi dicēdum, quando
sentētia prima est nulla ipso iure,expresso errore in sententia,⁊ tūc
iudex appellationis nō potest confirmare,quia esset idem error in
secunda sentētia,qui erat in prima,vt l.j.§.j.ff.que sent.sine appell.
rescin.⁊ dixi vobis de errore calculi.l.j.Si vero erat nulla, alia cau
sa,⁊ tunc si quidem iudex dicat simpliciter appellationē nō tenere
vel pronunciauit male appellatū esse,nec adijciat bene,seu rite.seu
iuste iudicatū,tunc prima sentētia nullo modo videtur confirma
ri,quia eius verba hoc non sonant, ⁊ verba sententie debēt stricte
intelligi,prout iacent,vt l.j.§.si plu.vna senten.⁊ de lib.caus.l. diui.
⁊ l.si a te.de excep.rei iudic.⁊ sic ista glo.dicit male simpliciter.Sed
si adijceret iudex in sentētia,pronuncio bene iudicatum ⁊ male ap
pellatum, tunc bene videtur confirmare sententiam,vt l.eos.§. de
10 appella.† Sꝫ an ille,qui appellauit, prohibeatur postea dicere de
nullitate? Respond.si quidē dicit,dico sententiam nullam,⁊ si qua
est appello,prout ibi dicitur in glos.vel causam nullitatis expresse
prosecutus est,tunc iterū de nullitate queri nō poterit, cum semel
sit iudicatum,⁊ quesitum,vt l.ij.§.si ex fal. instrumen. ⁊ de fid.instr.
11 l.fi.† Sed si de hoc non fuisset dictum,neqꝫ positū, poterit de nulli
tate postea dicere,arg.l.eū qui.supra de inof.test.Et habes de hoc

k hodie caſum in c.j.de re iu.in clemē.Nec obſtat[k] ſi dicas,in appel-
latione venit nullitas ⁊ ſi nō exprimatur, qꝛ dico ꝙ venit inciden-
ter,⁊ ea que incidēter veniūt in vno iudicio,ſi plene nō examinan-
tur,nō nocent in alio,vt l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff. de re iu.⁊
l.ſed ſi ante.ff.de excep.⁊ not.in l.pen.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.
iu.Et iſta ſufficiūt circa nullitates,que veniūt in appellationibus.
Uidendū eſt,quando de nullitate agitur principaliter,⁊ eſt viden-
dum qualiter practicatur hec lex quomodo, ⁊ qua forma dicebat
12 iſtā ſententiā nullā.† Reſpondeo,de nullitate ſentētie poteſt queri
duo.mo.Uno modo per modū exceptionis oppoſite,cōtra execu-
tionem,⁊ iſte modus videbatur intentatus hic, ꝙ apparet ex re-
ſponſione Principis,dum dicit,cuius rei probationē, ſi prōptam
habetis.Nam,vt dixi vobis in l.fi.§.ſi ex fal.inſtr.exceptio nullita-
tis tunc impedit executionē, quādo quis eſt paratus probare in-
continenti.Ideo dixit hic Imperator,ſi prōptam,⁊c. quaſi dicat,
13 iſta exceptio executionē non impediret.† Sed in iſta exceptione,ſi
reus,succūberet,nō prohiberetur poſtea ordinarie agere de nul-
litate,⁊ eodē modo dico,ſi actor ſuccumberet, non prohiberetur
poſtea agere extraordinarie,⁊ petere ſententiam confirmari,vt l.a
diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud.Secūdo modo de nullitate
cognoſcitur dato libello principaliter ſuper hoc. Et illos duos
modos ſcilicet exceptionem,⁊ principalē petitionē,ponit gl.ff.que
ſent.ſine app.reſcin.l.j.circa princ.⁊ ſecundum hoc poſſet intelligi
14 hec lex.†Quero ergo,quo iure agitur,quando principaliter peti-
tur ſententia pronunciari nulla? Inn.videtur dicere ꝙ officio iudi
cis,extra de officio iudicis.c.vltimo,videtur probare.ff.de ferijs.l.
ij.§.j.⁊ j.eo.l.ſi pater tuus,⁊ hac lege ſecundū iſtam lect.Quero ſe-
15 cundo,corā†quo iudice debeat agi de nullitate. Dic quod coram
ipſo,qui iudicauit,vel corā ſuperiore,ſecūdum ea que dixi §.quo-
16 modo,⁊ quan.iud.l.ſi vt proponis.†Quero,qd ſi dicatur libellus[l]
l ſuper nullitate,nec probat ille qui agit,vtrū iudex poſſit cōfirma-
re ſententiā,vel debeat ſimpliciter conuentū abſoluere ab illa pe-
titione.Inn.in c.cū contingat.extra de offic.delega.in glo. magna.
dicit,quod non poteſt confirmare ſententiam,ego dico, ꝙ poteſt
confirmare ſententiā,etiā ex noua cauſa,⁊ poteſt nouas probatio-
17 nes,⁊ nouas allegationes audire,ſicut in cauſa appel.Hic eſt text.
18 recte inſpiciatur in l.j.§.j.que ſent.ſine appel.reſcin.† Item puto[m]
m ꝙ ſicut iudex appel.omnia intentata pendente appel.ex ſuo offic.
reducit in priſtinū ſtatum,vt l.chyrographis.§.j.ff.de admi.tuto.⁊
n ff.nil.no.app.pen.per totū. Ita iudex nullitatis[n] poteſt omnia in-
tentata pretextu illius ſentētie reuocare,vt l.abſentem.§.j. de accuſ.
Facit ad hoc extra de pcur.c.ex inſinuatione.⁊ ꝙ ibi not.per Inn.
19 † Quero vtrū ſi proſecutus eſt vnā cauſam nullitatis, ſuccubuit,
vtrum poſſit poſtea proſequi aliam.Quidā dicunt quod ſic,vt ſu-
pra.c.ex inſinuatione.Mihi videtur dicendū, quod cauſa nullita-
tis eſt finis cauſe mote ſuper actione reali.Nam ſicut dominiū al-
terius rei non pōt eſſe meū ex pluribus cauſis,diuerſis tēporibus
concurrentibus,vt l.iij.§.ex pluribus.ff.de acqui.poſſ.Ita ſenten-
tia nō poteſt eſſe nulla,ex pluribus cauſis cōcurrentibus diuerſis
temporibus qꝛ ꝙ eſt nullum,ex pōſt facto poſtea validari non po-
teſt.vt ff.de iniu.rup.⁊ irri.teſt.l.nam ⁊ ſi,ver.pōſt defectū. ⁊ ideo ſi
quidē ſententia fuit dicta ſimpliciter nulla nec fuit expreſſa cauſa,
licet vnā tantū cauſam eſt proſecutus, preiudicatur ſibi in omni-
bus.Secus ſi cauſam vnā tantum expreſſit in libello, vt dicimus
in reali,vt l.ſi mater.§.j.⁊ l.⁊ an.eandē.§.acti.de excep.rei iud.Que
20 ro vtrum†ſicut condemnatus poteſt dicere ſentētiam nullā prin-
cipaliter agendo,ita victor poſſet principaliter agēdo petere ſen-
tentiam confirmari.Doct.decretorū dicunt ꝙ ſic,⁊ habent de hoc
rubricam de cōfirma.vtil.vel inutili.que ſtatim ſequitur poſt ti.de
appel.⁊ dicūt ꝙ ſicut victus appellat,ita victor poteſt petere ſen
tentiam confirmari.Satis hoc puto equū,vt victor petat ſenten-
tiam cōfirmari,⁊ victo contra victorem perpetuum ſilentium im-
poni.Pro hoc videtur expreſſum,vt lite penden.l.fin.alias ſeque-
retur iniquum.Nam ſi in exceptione quando petebatur executio
reus obtinuerit,actor nullum haberet remedium, ⁊ ſic ſummaria
o cognitio ſibi preiudicaret,contra l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.[o]
21 ff.de re iud.Sed tunc eſt videndum,† vtrum ſententiam nullam iu-
dex poſſet confirmare. Rū.vt §:dixi ſi quidem in prima ſententia
non eſſet expreſſus error,iudex poſſet confirmare eam, ⁊ haberet
vim ex ſecunda ſententia, non ex prima.De hoc per Decretiſtas
in c.j.extra de confir.vti.vel inutili.De inſtrumentis autem vendi-
tionum,⁊ alijs extraiudicialibus, qualiter petatur caſſatio, dic vt
l.ſi ſub conditione.de in diem addictio.

ADDITIONES.

a AND.BARB. ¶Latam ſententiam.vide do. Abb.in ca.inter
monaſteriū.vbi tenet opi.Bar.licet.do.Ant.contra.Uide que di-
xi pridie in conſulendo in quadā cauſa Senis.P.PAVP. ¶La-
tam ſententiam.Circa materiam huius l.vide Alex.cōſil.xxxiij.in-
cip.viſo thema,ad fi.⁊ an iſta reg.procedat ſiue in eadem inſtantia
ſiue in diuerſa,vide Fran.conſi.lxxij.Fel.in ca.inter monaſterium.
⁊ de pluribus ſeq.vſqꝫ ad fi.extra de re iu.⁊ aduerte ꝙ ſunt ibi tres
colūne ſcripte per errorē.Item de iſta materia quomodo ⁊ qñ ſen
tentia cōtra ſententiā ſit nulla,vide Ant.conſi.xxvij.in c.in dei no-
mine amen.viſis preſentibus.an autē ſententia cōtra notarium ſit
ipſo iure nulla vide omnino Feli.in c.qm̄ contra falſam.de proba.
⁊ incip.inter ceteras.verſi.ſexta declaratio.de re iudi.Peruſ.in re-
peti.ca.dilecto.de appel.vide in eius tabula in q.lij.quid autem ſi
eſſet notorie iniuſta,vide omnino.Feli.in ca.inter ceteras.vbi ta-
men refert Peru.in d.ca.dile.in lv.q.tenere contrarium eius quod
dicit eſſe Imo.bene aduerte ⁊ vide late Paul.de Leaz.in v.q.in-
cip.in Chriſti nomine.an ſententia reddatur nulla qñ notorie con-
ſtat de eius iniquitate ⁊ iniuſtitia.vide Cur.cōſil.lix.Barb.conſi.j.
in ij.volu.Fel.in c.quoniam contra falſam.ver.fallit ſecundo extra
de probatio.⁊ quando eſt notorie iniqua,an ſit nulla.⁊ quod ſecus
ſit quando eſt manifeſte iniuſta,vide Bart.in c.ſi quando.de offic.
deleg.quid autem de ſententia lata ex cauſa falſa,an ſit nulla vide
late Alexan.in l.qui Rome.§.duo fratres.de verbo.oblig.in l.ſi is
ad quem. de acquiren.hered. Feli.in c.inter ceteras,ver. ſecunda
conclu.extra de reg.iur.Barba.conſil. xxxviij.vol.iiij.qui loquitur
in laudo.Item quod regul.huius l.procedat etiam ſi de conſenſu
partium feratur ſecunda ſententia,vide Iaſ.in l.ſi diuerſa.C.de
tranſ.Item vide in materia quod ſententia contra ſentētiam non
valeat,⁊ quia ſecus ſi contra iuramentum vel tranſactionē.Iaſ.in
l.nam poſtea.§.ſi damnetur.de iureiur.⁊ ibi ad finem limitat regu.
non procedere quādo ſunt lapſi xxx.anni a tēpore prime ſententie
ante ſecundā.⁊ de ſententia lata per tales teſtes probatū fuit ſi nō
probauit an ſit nulla,vide Are.in l.ſi is ad quē.an autē ſentētia la-
ta contra tenorē inſtrumēti ſuper quo fundatur,ſit nulla in c.inter
ceteras.extra de re iud.Itē de materia an ſentētia cōtra ſententiā
ſit nulla in diuerſa ſubſtātia, vide etiam late Barb.conſi.v.vol.iiij.
b ALEX. ¶Nulla. Et ſi ſit lata ex conſenſu partium ſecunda ſen-
tentia,ſecundum.gl.⁊ ibi Barto.in l.ſi diuerſa.§.de tranſ.⁊ ibi vide
per Bal.ꝙ in arbitro,⁊ arbitratore,⁊ ꝙ no.Bart.in l.acta.ff.de re
iudi.Itē iſtā legē intellige ſecundū Bal.not.hic quando in prima
ſententia fuit appoſita exceptio rei iudicate,⁊ probata valet de
prima ſententia,alias ſecūda ſentētia tenet.ꝙ no.Itē predicta fal-
lunt in interlocutoria,que licet alias nō poſſit corrigi,tamē ex cō-
ſenſu partiū corrigitur,vt no.Bal.in d.l.ſi diuerſa.Et adde Bald.
in l.ſi poſt ſententiā.§.de ſenten.⁊ ibi quid in arbitro,[l] ⁊ ꝙ conſenſu
partiū in hoc nō operetur,tenet in l.j.ad fin.§.ſent.reſcin.non poſſ.
⁊ multos alios caſus,in quibus valet ſententia cōtra ſententiam,
ponit do.Ant.in c.inter monaſteriū. de re iud.⁊ per Lu.in d.l.ad-
monendi.Et an poſſint ferri due ſententie ex eadem inſtātia,vel ex
diuerſis,vide ꝙ dixi poſt Bart.in d.l.duobus.⁊ quod ſcripſi poſt
Sali.in l.ſi cauſa.§.de tranſ.adde Pau.de Caſt.conſi.xvij.
c P.PAV.P. ¶Cū.j.gl.vide Are.in l.cū qui duobus.de acqui.her.
d ALEX. ¶Quero ecce.Si ille,pro qua eſt lata ſentētia,petit pro
ſe iterū iudicari,⁊ cōtra ipſum fertur ſententia,an valeat:bene fa-
cit tex.in l.ampliorē.in prin.⁊ ꝙ ibi dixi poſt Bart.§.tit.j.⁊ vide ꝙ
not.Bar.in l.poſt ſentētiā.de ſen. ¶Adde vt per Fed.cōſi.ccxix.
e ALEX. ¶Circa primum.Utrum ille,qui appellat a ſentētia nul-
la,illam confirmet, vide in l.ſi expreſſim.de omnibus iſtis.⁊ Bal.
in l.ſi diuerſa.de tranſact.⁊ hic.
f ALEX. ¶Circa ſecundam.An valeat libellus,ſi dico ſentētiam
nullam.⁊ ſi qua eſt,appello,per Bal.in l.j.C.de furt.⁊ vide Bar.in
l.cum ⁊ minores.⁊ C.ſi aduerſus rem iudic.adde Oldr.conſi.xij.
g ALEX. ¶Agi querela.Adde Bart.in l.pen.in fi.j.ſi aduer.rem
iudic.⁊ quod poſſit iudex appellationis reformare ſententiam,vi-
de in l.cum apud.⁊ quod ibi dixi,iud.ſol.
h ALEX. ¶Proſequi.vtrum cauſa appellationis ⁊ nullitatis poſ-
ſint ſimul ⁊ ſemel proſequi,vide §.proxime.⁊ Bar.in l.ſi expreſſim.
adde Bal.conſil.ccclxx.iiij.lib.
i ALEX. ¶Circa tertiā.An hoc expreſſe facere poterit,vide tex.in
fi.l.⁊ hic adde Bal.adde Io.And.poſt Spe.in addi.in §.vt autē.
ver.vbi autē.vbi dicit Iac.de Are.dixiſſe iudicē appellationis de-
bere ſic pronunciare,dico ſententiā nullā ⁊ appellationē ex abun-
danti interpoſitam.⁊ ita etiā dicit do.noſter Cy.in l.eos.§.de app.
k ALEX. ¶Nec obſt.Adde cle.j.de iudi.⁊ vide mod.in l.ſi expreſ-
ſim.cum Bartol.hic ſequitur Pet.de Anch.in d.cle.j.⁊ Bal.in l.
infra ne liceat tertio prouo.
l ALEX. ¶Datur libellus.Ex iuxta hic not.per Bar.adde quod
ſi corā iudice appellationis petitū eſt primā ſentētiam infirmari,ſi
eā repetit cōfirmandā,poterit cōfirmare,etiā hoc nō petito.ē cō-
tra ſi petitū fuit eā cōfirmari,⁊ reperitur infirmāda,pōt infirmari,
vt no.Inn.c.cū cōtingat.de off.dele.⁊ eſt caſus in c.oblate.de app.
⁊ ꝙ no.bar.in l.cū aliud.in prin.iud.ſol.cū Cy.⁊ bar.in l.ſi expreſſim.
in fi.de app.Fallit in caſu,quē ſcripſi poſt bar.j.eo.in l.fi.⁊ vide ibi.
m ALEX. ¶Itē puto Utrū nullitate pēdēte poſſit innouari aliqd,
ad hoc ꝙ no.Bal.in l.appellatione.in fi.§.de appel.⁊ Bar.in l.iij.
§.ſi ſer

lz secus pendente appellatione fm Spe. de proba. §. ij. ver. negati
uam cum seq. sequitur Jmo. Ant. de bu. in c. qm cõtra. z adde no.
per Aug. z Jmo. in l. iij. §. condemnatum. de re iudic. z ibi scripsi
post Jmo. z vide in l. iudex post quã. ff. de re iudi. adde qualiter in
telligatur nil nouari ꝛc. Feder. de Sen. consc. cxxiij. E an actu ap.
pendente. illa deserta confirmetur p Old. consi. cclxv. Et an qui nõ
prosecutus app. possit redire ad nullitatem. vide Ant. cõs. cclxvj.

n P.P.A.V.P. ¶ Nullitatis. Vide Aler. consi. ij. vo. iij. ad fi.

o ¶ Si super rebus. Et vide que ibi habes ad hoc dictũ ibi, lz tunc est videndum. vide eum in l. j. de re iud.

LEX II.

Si cum inter Breuiter dicit. Suia lata contra ius constitutionis, est ipso
a iure nulla[a] secus si contra ius litigatoris. h. d. Oppo. de re
iud. l. cum prolatis. Dicunt quidã qs hic ter. debet intelligi. fini
dex putabat se contra ius iudicare, alias secus. Vel die vt dt glo.
q ibi non fuit expressus error. Ista est bona sol. ad l. presses. ff. de re
iudi. Ad l. cũ prolatis. sunt alie due solu. valde no. hic sẽtẽtia lata
fuit manifeste contra ius, ibi lz contra ius fuit lata, non tñ manife
ste, q ibi erant opin. Jta videtur ibi intelligere gl. z hic, ter. vñ in
nuere. Vel aliter. hic contra ius insertum in corpore iuris, ibi con
tra ius in corpore iuris non redactũ. Tene quam vis. Oppo. de l.
Seie egresse. ff. de tuto. z cura. d. a. ab his. Dicit gl. fallit ibi vñ ibi
loquitur in decreto ipsius pretoris, hic in sua. Circa illud decre
tum dixi plene in l. is cui bonis. de verb. ob. z ibi doc. tangunt.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Iure nulla. limita hoc nõ habere locũ in iudice delega
to. q: si fert suiam contra ius partis non valet ipso iure. Dictũ est
Hostien. in c. fi. de preben. Item limita fm Bar. in l. diem proferre.
§. stari. de arbi. de quo vide post Bar. in l. si societatem. §. arbitro
rum. ff. pro socio. Item limita si pars in libello cõcluderet, si con
cluderet sibi iustitiã ministrari, z suia sit lata pro eo libellante, qui
non habet ius. q: non videtur valere tanquã non sconformis libel
lo. q an sit verum, vide per Bal. in l. fi. circa fi. ff. de iusti. z iure. vi
de qs habes per Mod. in c. j. de offi. deleg. Jtẽ fallit si est lata cõ
tra notorium. q: tunc est nulla ipso iure. Jta dicit Abb. in c. super.
de offi. deleg. z vide ibi per Mod. z Bald. in l. ciues. §. de appel. in
prin. vide q dixi in l. cum prolatis. post Bart. hic allegata. z not.
Bar. in l. j. §. de erro. calcu. quibus adde q suia lata expresso iuris
errore, non tenet, vt hic, z hoc verum si ille error põt oculis legi.
Secus si ex mente apparet error expressus. Jta sing. dicit Jmo. in
ca. de offic. deleg. Secundo fallit. si fuit lata contra extrauagantẽ,
fm Bar. in d. l. cum prolatis. z Jo. Mon. in reg. ignorãtia. Jtẽ est
verum. si sit expressio iuris specialiter scripti, alias. per id q no. vo
luit Jmo. in c. cũ speciali. in prin. de appel. z q no. in d. l. cũ prolatis.
Item fallit si est expressio iuris non facientis ad cãm. Jta volunt
doc. in c. per tuas. de sen. excom. Sed gl. videtur tenere ẽ iuum in c.
sacro. eod. tit. in gl. iij. Jtẽ fallit. si suia sit lata ex pluribus causis, z
in una tñ sit expressus error iuris fm do. Ant. in c. per tuas. q fil.
sunt legi. ad quod gl. no. z ibi not. in l. si quis ad exhib. ff. de exce. rei
iud. z predicta ratio no. per doc. in c. ab excommunicato. de reser.
Item propter magnã varietatem z obscuritatem valet suia con
tra legem, fm Bar. in proemio. de nouo Codi. compo. in prin. Ad
de que no. Bal. in l. error. §. de iu. z fac. igno. vbi etiã volunt, q si sit
expressus error consilij sapientis imperiti non vz sẽtẽtia, etiã ex
consensu partium, z dum allegant Jnnoc. in c. cum speciali. Adde
Jmo. in d. l. cum prolatis. z qs post eum scripsi, z q dixi §. de iure
dubio, vide domi. Ant. in c. j. de constit. Et ad predicta omnia vi
de domi. Ant. in c. ab excommunicato. de reser. z in d. c. j. de re iu
dic. z ibi per Abb. de omnibus istis. Item fallit si sit expressio er
roris iuris consuetudinarij, vt per Cy. z Baldum hic. Et ad predi
cta vide per Abb. in c. inter ceteras. de re iudic. z vide per Mod.
in fi. expressim. ff. de appellationibus. z Jmo. in lege. cum prola
tis. Bar. ibi, z vide gl. j. l. ij. de appellatio. in glo. magna in fi. que
declarat. no. quando dicatur error expressus, q: sufficit q sit error
notus, inspecta regula iuris. licet non inspectis casibus specialib⁹.
Erdum dixi sententiam latã inter opiniones dubias tenere, dicas
quod est verum, nisi per constitutionem fuerit postea declaratus,
talem opinionem esse malam. Et cuius opinioni debet esse iudex,
vide supra, de pena iudicis. l. de eo.

LEX VI.

Si vt proponis Causa preiudicialis impe
dit electionem ad; munera. hoc dicit.

LEX IIII.

1 **Cum magistratus.** † non valet sententia plurium delega
torum nisi omnes sententient. hoc dicit. De ista materia
vide plene in l. pomponius scribit, si vni. ff. de re iud. ꝛc.

LEX V.

a **Certa ratione.**[a] † Impositio mulcte vltra
a f quã iudex possit, est ipso iure
b nulla[b]. h. d. Quero an annulletur tota sẽtẽtia. an vero in
ea parte, in qua modũ excessit. Die vt dixi in l. rei iud. §. de re iudi.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Certa ratione. Et sic videtur hic casus pro gl.
in cle. ij. de iure patro. vbi dicitur, si est datus modus procedendi,
licet per statutũ nõ annulletur aliter fiat. tamen processus est ipso
iure nullus, si modus egrediatur. Facit in proxima. Et adde quod
sententia lata per probationem iure improbatam, est ipso iure nul
la, vt in c. ij. de purga. vul. per Jo. And. in c. qm̃ contra. de proba. q
facit pro statutis improbantibus ceteras probationes.

b ¶ Nulla vide Bart. in l. fin. de iurisd. om. iud. Et quod non valeat
in ea parte. firmat Bal. in l. si ius. si aduer. rem iudic. z vide eum in
contrarium. l. ij. §. de spon.

LEX VI.

Cum non ex eo. Istam l. habuistis in l. si vt
proponis. quo. z quan. iud.
Breuiter dicit. Sententia, que non fuit lata in termino
peremptorio est ipso iure nulla.

LEX VII.

a **Venales.**[a] † Sententie late pretio sunt ipso iure
1 nulle, secus si essent late gratia. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Venales. Et ibi idem per illum text. not. Bart. in l. sed
si per pretorem. §. ait pretor. ff. ex qui caus. ma. z quod sententie la
te dolo iudicis sine pretio, non sint nulle ipso iure, videtur ter. in l.
ij. ff. quod quisque iur. Sed ibi pondera. Ange. vt refert Alexand.
hanc legem, vide glo. z Bar. in l. j. §. de pe. iudi. qui male iudi. z in l.
ij. eo. tit. vbi vide.

LEX VIII.

1 **Si pater** Breuiter dicit, † Defectus etatis, fa
cit nominationem ad munera ipso iu
re nullam. z vide glo. z text. quod per officium iudicis,
quod est ipso iure nullum, tollitur quantum de facto
processit. quod not.

LEX IX.

Veteranis Breuiter dicit. Veteranus si eligi
tur ad munera, nõ tenet electio nec
cit appellare necesse. hoc dicit.

LEX. X.

2 ¶ A taratione expensarum non potest appellari.
3 Victo non appellante, potest victor appellare pro sumptibus.
4 Iudex qui omisit condemnationem expensarum petitam, tenetur
p arti.

1 **Omnem** Breuiter dicit, † Si victus appellationẽ
prosequitur victor non potest appellare,
a propter cõdemnationem expensarum[a] omissam, sed iudex
pro eo iudicare debeat, idem si non prosequitur. h. d. Not. q dixi in
2 summario. Secũdo no. quod hic videtur casus † quod a taratione
expensarũ non possit appellari ibi, vel minus quã oportuerit, iussa
est. Canoniste tangunt istã questionem, nescio quid dicunt. hic vi
3 detur casus. Circa principiũ quero quid si victus non appellauit,
an victor possit appellare pro sumptibus. Quidã dicunt q non. z
dicunt quod hic est casus in hac l. ij. responso. z sic hanc legẽ intelli
guntur. q in primo casu victus appellauit. In secundo non. z pon
tur hec lect. in gl. paruula super verbo, introducende. Ista lect. vi
detur fuisse Hug. z tãgitur in gl. precedenti. que per nostros doct.
non tenetur. immo videtur quod tunc hic victor possit appellare,
quia nullum aliud remedium sibi remaneret, quo sibi succurratur
in sumptibus, vt l. terminato. de fructib. z lit. expen. Pro hoc vide
4 tur casus §. de vsu. l. in bone fidei. ¶ Secũdo quero an iudex, qui
condẽnationem expensarũ omisit, teneatur parti. Glo. hic tenet q
sic, in gl. paruа super versi. cõtrahatur. Hoc intellige veri, si fuit pe
tita cõdemnatio expensarũ, alias secus, vt l. iij. §. hoc autem iudi

cium.ff.de dam.infe.z ibi de hoc dixi,z ibi p Dy.Tertio quero,in quo differat primum responsum a secundo rñso.Rñdeo,tres sunt lec.Prima,qz in primo casu victus appellauit,z prosequitur. in secundo casu appellauit z non prosequitur,z hanc vobis posui. Secundo q in primo casu appellauit,in secũdo non.istam vobis reprobaui.Tertia lec.est nostrorum doc.satis notabilis.vcz q in primo casu victor volebat appellare,qz omisit iudex condẽnationem expensarum.In secundo volebat appellare,qz omisit condẽnare reum in vna ex rebus petitis,vel in vno articulo cum petitio plures articulos contineret.Et respondetur q non potest,imo iudex super toto cognoscet,z ita intelligunt hic doctores.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Expensarũ.An a taratione expensarũ possit appellari, vide ter.in l.ab executore.in prin.ff.de app.De materia hui? l.vide Spe.in ti.de app.§.in quibus aũt casibus.in ver.lz victos,cuz duobus.vet.sequen.Et an si quis appellauit,a sorte tm.videatur appellasse ab expensis,vide per Mod.in l.cũ in vna.de appellatio.Sed ad hanc legẽ quero pone iudex condẽnauit reũ in sorte,z in expensis absoluit,z reus acquieuit suie,sed actor appellauit a suia expensarum.nunqd in cã appellationis reus poterit conqueri de iniquitate suie sortis.Hui.de Suza.hic tz qõ non,qz principale non recipit fomentũ a successorio.l.nuda.de ẜhen.z commit. ẜtip.q limita,arg.eoz que hic dicuntur in l.si expressim. Et idẽ si actor appellauit ab vno capitulo,non põt reus appellans prosequi in articulo appellationis.Ad hoc c.coẽdi,z c.cum sit Roma na.de app.in vj.ideo vterqz appellet.c.Rayn.z c.Raynaldus.de test.Pe.de anc.in.c.j.de cauſ.possef.z prapzie.vbi etiã videtur ter. z vide Ly.z Bar.in l.si quis libellos.ẽ.de app.z in l.amplioze.coti.contra predicta tenet do.Ant.in c.cum Jo.de fide ẜinstr.Adde q not.Jo.and.in addi.ad Spe.vbi ẽ.dicit opin.Hui.de suza.probari in c.vno.de conse.eccle.vel alta.lib.vj.

Quorum appellationes non recipiuntur. Rub.LXV.

¶Continua vt in gloss.

LEX I.

3 ☞Iudex si causa non cognita,z partibus non citatis,z sic inconsuenti,respuat appellationem,non potest appellari.

1 EJus qui. †Verus contumax nõ appellat. h.z.Opp.de l.ab eo.ẽ. quo z qñ iud.z l.z post.§.fin.ff.de in.Sol.¶Hic loquitur in vero contumace,ibi in ficto.† Et dicitur verus contumax fin istam gl.qui personaliter citatus nõ venit. 2 Ve hoc no.in l.ex consensu.in fi.ff.de ap.z l.fi.ff.de in inte.rest.plene per Ly.in l.properandũ.§.finaũt.ẽ.de in.Opp.de l.creditor.§. iussus.ff.de ap.Sol.Ibi fuit cõtumax nõ restituẽdo,hic in nõ veniendo.que sola contumacia puniuntur,vt appellare nõ possit.Et p h.d.gl.q contumax in non turãdo de calũnia põt appellare.Idẽ vidistis no.in l.ij.§.finaũt reus.ẽ.de iur.cal.z in d.l.creditor.§.iussus.Op.dz hic,summatim a negotio perscrutato,imo videtur qõ debeat plene cognosci,vt ẽ.de iud.¶iudices,z l.properandũ.§.j.e. ti.¶Sl.sol.tribus mod.primo q summatim ideo dz,qz vna pars est absens.¶Ñ respectu absentis dz summatim,respectu presentis cognoscitur plene.Secundũ istum modũ loquendi,intellige gl.que est in l.Fulcinius.§.j.qui.ex cauſ.in pos.ea.vbi dicit,q ad vẽditionẽ proceditur negotio summatim cognito. Intellige summatim respectu absentis,qz respectu eius semper dz summatim,sed respectu presentis semp cognoscitur plene,vt videbitis in l.fi.§.de bo. auſ.iudi.pos.¶Sedo modo sol.glo.qõ hic erat cã,in qua sufficiebat summaria cognitio,z vide gl.Et ex hoc habes q in ẜctibus, b in qbus sufficit summaria cognitio verus cõtumax nõ appellat.b ¶Tertio modo soluntur,qõ debeat cognosci plenarie,vt in contrarijs.Nec obst.hic ter.qz illud aduerbium summatim,respicit sequentia.q.d.an appellatio recipi debeat vel non,dz cognosci summatim,sed super negotio pũcipali plenarie nõ cognoscetur.Ita lec.non plz gl.qz an appellatio sit recipienda plene debet examinari.Et vide gl.Ex hoc no.rogo te.quod †iudex non debet respue 3 re[c] appellationem,nisi causa cognita,z sic debet fieri partibus citatis z cõuocatis.vt l.in cause.§.causa cognita.ff.de minor.Et propter hoc si iudex respuat appellationem incontinenti,ab ista reiectione posset appellari.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Summatiz.No.quot modis dicatur cognosci summamarie,z ad intellectum istorum,z istius legis hic vide per Mod. in l.ex consensu.§.cum qui.circa prin.de ap.z adde,z vide qõ not. Bar.in extraua.ad reprimen.in ver.summarie.

b ALEX.¶Non appellat.Et dicit Bald.in l.de statu.j.alle.q in dubio iudex debet deferre appellationi idẽ in iudicio debet iudex admittere articulos circa probationem.secundũ.Post.c.per tuas, extra de testibus.idem Bald.in l.properandum.§.finautem reus.

c ALEX.¶Respuere.Iudex nõ potest respuere appellationem nisi parte citata z causa aperta,alias potest appellari, quod notbene.facit quod not.Bal.i l.de stat.ff.ne de sta.de.z vide.ẽ.z omno Bal.in l.sciendum.de app.rec.vbi contrariũ.z vide quod notdicit Bal.in l.addictos.ẽ.de episc.aud.z Inn.in c.si quãdo.de offic.dele vbi ponit casum, quod licet resistere iudici. De quo per Bal.in l.j.ẽ.vnde vi.per glo.in c.sine culpa,de iu.iur.in vj.etiam in l. facultas.z in l.prohibitũ.j.de iur.fis.lib.z.z l.quoniã.C.de appel. post.gloss.in l.vt vim.ff.de iusti.z iur.

LEX II.

3 ☞Confessio facta metu tormentorum nocet si in ea perseueretur,

a Obseruare. [a]Breuiter dicit.† Ad hoc vt quis
j non possit appellare, requiritur q
sit convictus,z sponte cõfessus,si quod eoz defectu ap
a pellatio admittitur.h.d.¶Not.quod videtur esse casus,q male ficium potest probari per instrumẽta.Istam q.dispu.Jacob. Ire, quã Ly.ponit in l.sciãt.ẽ.de prob.Dixi vobis hoc anno in lectnatus.in prin.ad tur.Opp.de l.cõstitutiones.ff.de app.z j.de vacvir.l.j.Sol.Fallit in casibus.in quibus cõdẽnatus nullo modo appellat.qui ponuntur in ultis ll.¶Item opp.de l.non tantum.ff.de app.z ẽ.de epis.aud l.addictos.Sol. Ibi non fuit cõfessus:vel fuit cõfessus post sententiam,vel ibi nõ fuit convictus.¶Item oppo, de l.j.§.diuus.ff.de q.Sol†. Confessio facta metu tormentoz non 3 nocet,nisi in ea perseueretur.Jam debetis hoc intelligere.¶Quero,vtrũ hec lex habeat locum.in aliis casibus, quã in his,qui enumerantur hic.Quidam dicunt quod non,quia cũ ista lex sit odiosa,z sic restringenda gl.hic videtur tenere contrarium.z l.creditor. §.iussus.de app.z l.non tantum.eod.titul. Et istam partem credo veram,per Labstinendum.j.eo.titu.z ibi videbitis.¶Sed quero, b [b]ad quid prodest appellare confesso. Rñ.quod potest revocare confessionem in causa appel.si non revocauit in prima,vt l.j.de erro.aduo.z not.in l.creditor.§.iussus.de appellatio.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Obseruare.In hac l.obseruare.dicit pulchrũ Bal.in materia an verus contumax appellat,de qua in l.ex cõsensu.ff.de appel.vbi vide,sed iure Cano.dicitur q confessus tantum potest appellare.in c.cum speciale.§.porro.de app.c.cum sit Ro.eo.titu. lib.vj.Secus si est convictus ante sententiam,z confessus post,qz tunc non denegatur appellatio.gl.est no.in l.non tantũ.ff.de app. Et ista est canonizata.ij.q.v.sunt quotundã.z vide in l.qui sententiã.j.de pe.per Spe.de materia in d.tit.de confess.§.postremo.ver, sed nunquid.z in tit.de appellationib.§.ij.versi.z an cõfessus spõte possit appellare.Dicit Bald.q est factum.vide per.eum in l.j.ẽ.de lit.cõte.z in l.si debitor.de iudi.z in l.ait pretor.§.perjuittur.ff.de min.alias Bald.in reperto.Jmo.dicit q appellatur a processu habito in confessum,z q potest probari error ipsi.causa appellandi per.appellatio in versi.appellatur a multis,z vide not.per Bart.in l.non tantum,de appel.z late per Aug.in repe.§.iussus.de appel.z vide Bal.no.in l.j.ẽ.ne ex delic.defun.Item istã limita per gl.no.in l.non tantũ.ff.de app.z ibi dixi. Et qñ confessus appellet,z quomodo,vide.§.istum de appel.vt dixi,z Bal.hic in l.j.ẽ.de confes.Sed an valeat statutum,q contumax ex sola contumacia nõ contestãdo aliter de crimine possit condẽnari ad mortem:dicit Spec.quod sic.in tit.de fideiuſ.Idem dicit Joã.And.in nouel.in c.veritatis.in fi.de dolo z contumacia.z sequitur Bal.in cap.j.§.iniuria.versic.seu furtum.de pact.iura.fir.z vide Bal.in c.ad fin.qui suc.tene.Et dixi in l.vide Bal.in l.j.C.quomodo z quando iud.per Lud.in l.ex Cornelia.ad sil.z Bal.ibi aut,sed nouo iure.ẽ.de ler.fug.Facit l.si seruus.ẽ.de his qui ad eccle.confu.Item tenet Spec.z Jo.And.in §.sequitur.alleg.gl.in l.locoj.ff.de conagro deser.z etiam firmat q valeat dom.Bel.de ian.Bem.in opere bannitorum.z quod not.Bal.in l.ij.C.de asser.tol.z populi.z per Bal.in rub.commo.in fine. Et habet locum in etiam si aliquis ex forma statuti habeatur pro confesso.Item Bald.in l.omnes populi.z ff.de iusti.z iure. Quid si statutum dicatur,quod contumax in respondendo positionibus habeatur pro confesso,z convicto, an tunc poterit appellari. Vide Jmol.in insulam.in versi.quid autem si statuto cauetur.j.de verb.obli.

b ALEX.¶Sed quero.Dicit Bal.not.in l.fi.ẽ.de prob.q in criminali si quis sit ex vehementibus indicijs tortus,z confiteatur,z nõ appellat.Secus si ex aliquibus indicijs nõ grauibus fuit tortus, z confes

z confessus fuit, quod nota bene pro damnatione ex presumptione iuris, z de iure non potest appellari. Ita dicit not. Bald. per illum text. in l. si qui adulterij. j. de adult.

LEX III.

a 1 NUlli officialium. [a] †Officialis alicuius iudicis, a sentencia contra eũ data de delicto cõmisso in officio per eundem iudicem, ab illo iudice nõ appel. secus si in alia causa fuit victus. h. d. ¶Hic fuit questio, est ne verũ indistincte quod officialis condemnatus a iudico nõ appellat. quidã dicunt quod sic. per hunc text. Ego reperio istam l. limitatã. primo q hic loquitur quando est condemnatus criminaliter de delicto commisso in officio, z ita sentit hic gl. ¶Secundo in eo quod hic dicitur, pro pũ iudicis, q ista lex nõ habet locum, nisi quãdo nuncius. vel notarius vel assessor condẽnatur ab illo iudice, cuius erat officialis.

b non enim presumitur [b] quod iudex ferat cõtra eũ iniquam sententiam, z nisi clare reperisset delictum. Ista fuit opi. Plac. quã Azo ponit hic in summa sua, z gl. iuris Canoni. intelligunt ita hanc l. ij. q. vj. c. ei qui. §. nulli quoque. vbi est canonizata ista lex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Nulli officialiũ. Et adde quod istam l. alleg. in l. ne diu. C. de pe. Et an off. cialis cõmittens furtum in officio possit conueniri offi. durante, vide Bal. in l. ij. §. eodẽ modo. ff. nau. caup. Bene facit l. datur. ff. ad Liul. repe. Et vide quod not. in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem. ibi not. quid in eo qui nõ committit in officio, nec officij contemplatione, dicit hic Bul. quod non potest de eo iudicari, sequitur Bal. per illũ tex. C. vbi de ratiociniis agi opor. quod habetur in l. fin. ff. nau. caupo.

b ALEX. ¶Presumitur. Refert, z sequitur Pet. de Anc. in c. Romana. §. contrahentes de foro comp. in vj. Reperio quod Spe. tenet contrarium in tit. de compe. iud. ad §. sequitur. versi. not. alleg.

LEX. IIII.

a ABstinendum. [a] Debitor publicus victus non appellat hoc dicit. ¶Quero, quid velit dicere, dũ dicit hic. publici aut priuati. Dicunt quidam priuati, scilicet, patrimonij Imperatoris, quidam alij dicunt priuati, scilicet, cuiusibet. Sed tunc ista lex videretur contra regulam in l. z in maioribus. §. de appel. Sed intelligo hic confessos, id est, conuictos, z sic non poterit appellare, vt dixi in l. obseruare. §. eodem.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶Abstinendum. Vide do. Abb. in consi. xxxj.

LEX V.

b ☞ Appellari potest ab eo qui male interpretatus fuit suam sententiam.

1 APerexecutione. † Ab executione non potest appellari, nisi excedatur modus in exequendo, z tunc res mobiles. z fructus rei mobilis sequestrantur z perperã appellans punitur hoc dicit. ¶Opp. §. de appel. l. in maioribus. Solu. Dicit gl. ab executione facti non potest appellari. Ita est casus hic. Sed si iudex pronunciaret sententiam exequendam, vel non. de hoc posset appellari. Ita loquitur lex contraria, z vide gl. j. Idem no. in l. ab executore. ff. de appel. Et quo no. † q ab interlocutoria, que fertur post diffinitiuam sententiã appellatur. ¶Opp. §. de prohi. seque. pe. l. j. Sol. Hoc est speciale. ¶Item opp. §. de appe. l. appellatione. Sol, vt in gl. quam not. bene. Et quo not. † quod si aliquis capitur propter debitum, z ab ipsa captura appellatur. non debet statim relaxari, [a] sed pendente appel. debet detineri, sicut dicimus hic de alia re mobili, que debet poni in sequestrum. ¶Oppo. contra predicta [b] de Imperatores. ff. de appel. Sol. Ibi timebatur de dilapidatione fructuum. alias secus. ¶Oppo. ad fi. z videtur quod alia pena puniatur, vt §. de appel. l. cos. §. ne temere, z l. iudicibus. eo. tit. Respondẽ vt ibi dixi in l. iudicibus. ¶†Quero, qualiter excedatur modus in exequendo. Glo. dicit q potest esse respectu rei, in qua fit executio respectu quantitatis, pro qua fit respectu temporis, in quo fit, respectu cause, quia erat exceptio, que poterat opponi in exceptione, vt patet ex gl. vnum † quod in casibus in quibus datur posse exceptionem [c] opponi post sententiã, vt. §. de iur. z fac. igno. li. potest opponi etiam post quadrimestre tempus. Ita tenet hic glo. z mirabiliter super versi. excedat. circa med. ¶†Quero, an ab eo, qui male interpretatus fuit suam sententiam, possit appellari. Dic vt in gl. z casus est in l. ab executore. ff. eo. Dicitur hic. si appellat ab articulo. Quero, quid appellatur hic articulus. Plures sunt opinio. inter alias est vna, z illam tenet menti. quod articulum appellant interlocutoriam. Unde appellans ab interlocutoria, perperam succumbens punietur pena huius legis, &c.

a ALEX. ¶Relaxari. Si appellatur a captura, captus non relaxatur. sed penes quem iudicem debet retineri talis carceratus, vide in l. j. z quod ibi dixi. ff. de custo. reo.

b ALEX. ¶Opp. contra predicta. Pena appellantis frustra per Bald. alias Bart. in l. a proconsulibus. ff. de appel.

c ALEX. ¶Exceptionem. Exceptio. que potest oponi post sententiam, potest etiam opponi post quadrimestre, non tamen post executionem factam. in l. j. ff. de iur. z fact. igno. a contrario sensu, z ibi Bal. z Bald. hic. gloss. vide.

LEX VI.

1 QUisquis. † Nec testamentum aperiatur, vel ser[i]ptus heres in possessionem mittatur, appellari non potest. hoc dicit.

LEX VII.

2 ☞ A quibus sententijs interlocutorijs possit appellari.

a 1 ANte. [a] † Ab interlocutoria appellari nõ potest. h. d. ¶Arbitro. §. de appel. l. si quis prouocatione. ff. de mino. l. intra vtile. propter quas leges dicunt quidã, quod regula est quod potest appellari ab interlocutoria. Fallit hoc in istis iudicibus, qui hic nominantur. gl. nostra tenet contrarium. z ad dictas leges respondet. Tu autem vt omnia cõplectaris, [b] dicas sic, † Aut interlocutoria profertur post diffinitiuam sententiam, z potest appellari. vt l. habuistis no. §. eod. in l. ab executione. Aut profertur ante, z tunc aut nulla alia diffinitiua speratur. z potest appellari. vt l. ait pretor. §. permittitur. ff. de mino. Aut speratur alia diffinitiua, z tunc aut grauamen illatum ab interlocutoria non potest reparari per appellationẽ diffinitiua, z potest appellari vt. l. ij. ff. de appe. recip. z qui satid. cog. l. Arbitro. Aut põt reparari. z tũc aut est talis interlocutoria, que perimit totum negotium z potest appellari, vt l. intra vtile. ff. de mino. Aut totum negotium [c] non perimit. z appellari non poterit, vt hic, z l. ij. de epis. aud.

ADDITIO.

☞ Pro concordia. Aduerte, sententia interlocutoria que decidit quasi totam causam de iure ciuili, patitur appellationem, licet tale grauamen possit reparari per appellationem a diffinitiua. Ita Bart. in hac. l. ante. contrarium alleg. velle. in l. ij. ff. de appel. re. z in l. intra vtile. ff. de mino. Solut, vt per Bartol. in d. l. intra. z ibi est speciale propter illam interlocu. que datur super etate, z facit ius quo ad omnes z in alijs causis. Vel solue secundum no. distin. de qua in hac l. ante.

a ALEX. ¶Ante. Istum text. alle. Bald. not. in l. ij. quando fi. vel prima. quod a sententia lata super executione non potest appellari Bart. videtur tenere contrarium in l. a diuo. ff. de re iudic.

b ALEX. ¶Complectaris. His verbis ipse vtitur in l. quod iussit. ff. de re iudic.

c ALEX. ¶Totum negotium. Contrarium tenet Bar. in l. j. circa prin. ff. de appel. z in d. intra vtile.

LEX. VIII.

1 ET publicarum. † Publicus debitor, manifeste conuictus, nõ appellat. hoc dicit.

Si pendente appellatione mors interuenerit. Rubrica LXVI.

¶Continua vt in glossa.

LEX I.

1 ETiam post. Breuiter dicit, † Instantia cause appellatio. ad heredem transit. hoc dicit. ¶Opp. j. l. priori. z l. ij. Solut. Ibi fuit appellatum in causa criminali, hic in ciuili. De ista materia qualiter instantia transeat ad heredem, vel alium successorem, dixi vobis plene, in l. si cum hominem. ff. de fideiusso.

EEX II.

1 EJus qui. Secundum lectur. magis notabilem Breuiter dicit. † Ab annotatione potest appellari, z appellatione pendente morte rei. pena extinguitur. hoc dicit. ¶Opp. j. l. priori. Solu. quandoque ab ipsa annotatione appellatur, z tunc habet locum ista lex, quandoque appellatur a sententia lata super crimine principali. z ita habet locum j. l. prorima. ¶Quero qualiter fiebat ista annotatio. Dic vt habes in gloss.

LEX III.

1 SIis qui. †Ademptio expressa bonorum, mor-
te appellantis non perimitur, secus
in tacita h.d. ¶Circa hanc legem fomo vnam q.quid
si in crimine,in quo venit tacita bonorum ademptio in-
der expresserit ademptionem bonorum.Doc. Ultramont.tangũt
istam questio.z dicunt expressio nihil operatur, vt l.iij.ff.de leg.j.
Eandem questionẽ postea disputauit do.Bartholucius de Pra-
tis,nõ recordor.quid determinauit,tamen contra istam determi-
nationem videtur casus in hac l.in fin.ibi, sola capitis pena,zc.
¶Non ponitur ergo hic in fi.quãdo reus erat damnatus de cri-
mine capitali,z bona non adempta,quo casu nõ erat dubium ta-
cite sequi ademptionem bonorũ.vt l.j.in fi.ff.de bo.damn.z de bon.
prescrip.l.ij.Ad idem.ff.eod.l.j.vbi dicitur de damnato in metallũ,
seu deportato.Breuiter dicerem sic. Quandoq; ademptio bono-
rum exprimitur per eum modum,per quem inest,vt puta,accesso-
rie,condemno eum ad mortem,cum ademptione bonorum,z tunc
expressio nihil operatur,vt.ff.de leg.j.l.ij.z j.de fideiuss.l.non recte.
Quãdoque exprimitur per alium modum,vt puta, principaliter,
videlicet condemnamus eum ad mortem,z bona adimimus,tunc
expressio operatur.Hic est casus hic,z l.j.ff.eo.

LEX IIII.

1 SIpater. Breuiter dicit. † Causa appellationis
super muneribus personalibus, morte
finitur.h.d. Si vero fieret questio Abbatie,vel episcopa-
tus,finitur morte Episcopi vel abbatis,tene menti.

LEX V.

a QUamuis. a† Mortua ancilla,durat causa pro-
pter peculium.h.d. Simile habes in
l.vtiq;.de rei vend.Hic vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Quamuis.Per istum tex.dicit sed in cons.xj.q; in vsu-
rarium põt inquiri ad restitutionem vsurarum post mortem.adde
in vsuris,an possit procedi per inquisitionem,Bal.consil.lxvj.

LEX VI.

a 1 IVnus. a Singularis lex,z habet duas partes,
z hoc dicit. ¶† Ultra id tempus quod
datur appellanti, heres eius habet quatuor menses.h.d.
prima particula,que est clarissima. Secunda legitur duobus mo-
dis. Uno modo secundum gl. Alio modo secundum doct.magis
nota.secundum glo.Breuiter dicit.Dicti quatuor menses elapso
tempore,quod heredibus datur ad deliberandum, non currunt.
h.d.secundum aliquos,vel aliter,z breuiter. Heres vltra tempus
datum ad deliberandum per l.cum antiquioribus.habet quatuor
menses.h.d.secundum doct.Prima lect.videtur esse magis amica
litere:tamen tene menti secundam.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si vnus.Istud dictum non videtur verum, per l.fi.§.
sed quia quidam.ff.de iur.d.elib.de quo per Ang.z Imol.in l.ven-
tre.de acqui.hered.licet Bald.idem teneat hic,z vide per Bar.in
d.l.cum antiquioribus.

De his qui propter metum a iudicis non appellauerunt. Rubrica LXVII.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶De his qui propter metum,zc. Ad declara-
tionem huius tit.vide Bar.in l.si qui separatim.de appel.

LEX I.

1 SIcontra †Presumptio iusti timoris, cessat in
curia principis, h. d. Simile in l.non
est verisimile.ff.quod met.caus.

LEX II.

1 a EIs qui †Qui omittit appellationem a absque
iusto timore,acquescit sentẽtie, qui ve-
ro iuste timuit,protestatione de hoc tẽpore legitime fa
cta,ac si appellasset auditur.h.d. ¶Not.ergo de virtu-
te hui⁹ protestationis,q; facit haberi perinde ac si appellasset.Si
mile habetis in l.de pupillo.§.fi quis ipsi.de noui oper.nũc.z qua
liter iustus metus probetur,ibi plene dixi, quando repetitur illũ §.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Appellationem. Utrum in casu huius l.debeat fieri
appellatio coram iudice ad quem, licet de iudice a quo timeat.
Mihi videtur quod sic, per text. in l.j.§.si quis ipsius.ff.quando
app.sit per tex.in c.fi.de app.

Si vnus ex pluribus appellaue. Rubr. LXVIII.

LEX I.

a 1 a SIiudici. a† Cause confessionis paritas,facit vt
sentẽtia in causa appel.data pro vno
2 alius prosit.h.d. Tene mẽti istam l.ad practicam. quam
b habui alias. † Producitur vnum instrumentum, b super
quo iam fuit facta condemnatio,ego possum ibi facere articulum,
quod instrumentũ illud,de quo fit mentio in sententia,z instrumen-
tum,q; hodie producitur,est vnũ z idem.Et vide ter.similẽ, quan-
3 do †variatur fines seu possessiones finium ex cursu temporis,certe
fiet talis articulus,q; possessio, que hodie est posita intra tales fi-
nes,z possessio,que erat olim posita inter tales fines, est vna z ea-
c dem,quid repugnet,certe nescio.Et ideo ad hoc vt cõcludas,quã-
4 cias positiones tuas tales,quales diri tibi,vz idem sit de persona.
Quando cõcluditur q; aliquis est homicida, z tu vis eũ defende-
re,q; ille occisus erat exbannitus. Et est variatio in nomine inter
bannum.z inquisitionem contra homicidam factã:facias positio-
nem,q; ille,qui vocatur in inquisitione,z ille,qui vocatur in bãno,
* erat vna z eadem persona,*quod no.quia quotidie practicatur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si iudici.Et de materia huius l.vide Bart.in pũc.in
l.a sententia.ff.de appel.z ratio huius l.esse potest, quia cũ appel
latio reducat rem in eum statum in quo erat, litis conteſta,satem
requiritur,q; est quid indiuiduum,z unmo vnus appellatio pro
dest alijs per ea que dixit Bart.in l.ij.C.de consor.eiusdem lit.Et
adde not.in ca.si vna sententia.de appel.Et ad materiam huius l.
plene per Bal.in l.si qui separatim.§.fin.ff.de appel.
b ALEX. ¶Unum instrumentum. Adde Bart.in l.demonstratio,
in fin.prin.de condi.z demon.
c ALEX. ¶Ut concludas.Bene facit quod no.Bar.in Linceſtri-
pulantem.§.j.in fin.de verb.oblig.
* CLAV. DE SEISS. ¶Una et eadem persona. Quomodo
autem hoc probetur quod iste sit ille homo de quo queritur, vide
Bart.in l.stigmata.j.de fabricens.lib.xj.vide late in materia an sit
necesse probare identitatem facti vel persone.Ale.in l.vnius.ff.de
custod.reo.z per felin.in c.auditis.de prescript.

LEX II.

1 SIin vna. Uides ergo † quod licet appellatio fa-
cta ab vno prosit alteri, tamen restitu-
tio facta vni, non prodest alteri, quia datur fauore mino-
ris etatis.

Si de momentanea possessione fuerit appellatum. Rubrica LXIX.

LEX VNICA.

4 Sententia lata super possessorio,est diffinitiua.
5 Sicut prohibita est appellatio in possessorio. an eodem modo sit
prohibita,in integrum restitutio.

* a 1 CUm de posses. *a† A sententia lata su-
per possessione non potest
appellari causa proprietatis integra remanente,h.d.
¶Querit gl.quid vult dicere de possessione,z cuius mo
b mento. De que dic vt in gl. ¶Queritur, b secundo quare † dicitur
2 momentanea. De quo dic vt in gl.z illa est vera, quia momẽto est
permansura penes possidentem.His premissis opp.§.de appell.l.
Sol.ibi appellatur ratione ordinis omissi,hic vero appellatur ra-
tione sententie late super possessione. Oppo.ij.de l.z maioribus.§.
de app.Sol.speciale est hic.Oppo.tertio de l.si quis in tantam.§.
vnde vi.Sol.vbi possessorũ habet in se causam proprietatis,mer-
3 to potest appellari. ¶Quero primo,† vtrũ hec lex habeat locum
in omni possessorio, an tãtum retinende. Quidam dicebant quod
non habeat locũ,nisi in possessorio retinẽde. Ueritas est q; habeat
locũ in possessorio recuperãde,z adipiscẽde possessionis.vt.§.quo-
rum appel.non recipit.l.quisquis.z hac l.fin.ibi possessionis retinen-
c tione,zc.Ex quo text.apparet secundum exp̃ositionem glo.quod
hec lex habet locum,etiam cũ de adipiscẽda,vel recuperanda pos-
4 sessione agitur. ¶† Quero,vtrum sententia lata super possessorio
sit diffinitiua,vel interlocutoria. Quidã dicebant eam interlocu-
toriam,quod est falsum. Nam cũ in alia lis debeat cõcludi,a quo
cedi ordine iudiciario,ex ea sequitur sentẽtia diffinitiua.vt.insti-
ti.§.de inter.z instit.de interdi.§.retinende.Et hoc tenet gl.in pũc.
d z in l.quod iussit de re iudi. ¶Ultimo querit glo.⁹ † an sicut pro-
5 hibita est appellatio in possessorio,eode modo sit prohibita in in-
tegr.restit.Glo.arguit pro z contra multum clare.Hic vt in ea.

ADDI

ADDITIO.

a ALEX. ¶Cum de possessione. Ad istum tit. vide not. in l.j.ff.de bo.possess.secundum tab.in prin. Sed de iure Can. videtur q̄ in casu huius l. possit appellari c.ex cōquestione.de rest.spol.z in c. significaueruntde testi.z Bal.hic.Et ad intellectū huius tit. vi de omnino Bar.in l.fi.ff.j.per illum tex.ff.de col.z not.ita moder. in l.fin.ff.iussus ff.de appell.vbi omnino vide qualiter quomodo, e quando hec lex procedat.circa fin. Vtrum autē in hypotheca ria possit appellari,que auocat solā possessionē.dicas q̄ sic. Ita singulariter voluit in l.j. Bar.de sol.z in l.j.j.cod.tit. Et de hac l. latissime per Bart.in l.ij.de ap.re. ¶Adde an a possessorio mo mentaneo possit appellari,Bal.consi.cccxxvj.ij.lib.z consl.xxxiij. j.lib.per Abba. consl.lv.ij.lib. Et an appellatio possit interponi a mero possessorio.z misto,z q̄ dicatur merū z mistū.per bal. cōs. cxxx.iij.lib. z consil.cxxvj.cod.lib.z consi.cccxxiij.cum sequen. AND.BARB. ¶Cum de possessione. Ad intellectum huius l. vide Bar.in l.ij.de appel.recip. Et an habeat locum de iure Can. vide in cle.j.de seq. pos.z fruc.z i c.ij. de reseri.gl.z alios in c.cum ad sedem.de restit.spo.z in c.significaueruntde testam.ij.q.vj.ca. sunt quorum. Innoc.in c.pe.de ope.no.nun. Spe.in tit. de appel. ſ.vj.cum sequen.vbi per Joan. Andr.z limita hanc l.non habe relocum in hypothecaria,secundum Bar.in l.j.de Salui.interd. licet solam possessionem auocet.l.si cum venditor.ff.de eui. Et con sulat pridie in ciuitate Lucana super ista l.j.videlicet lata fuerat sententia in casu.l.si.ff.de rei vend.z quidē iniuste,q̄ ille, qui pri mo negauit,ante quam aduersarius grauaretur onere pbandi,re nocauit suā primam negationem,z confessus est se possidere,fuit dubium,vtrū potuit appellare,consului q̄ sic, primo per elegan tem doc.Bart.in l.ij.C.de episc.aud.z q̄ hic dicit Bal.quando euidenter est iniusta,z quod not.hic Salic. vide ibi in d. consil.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Cum de possessione. Vide rationem z vnam limitationem ad hanc l.per Bal.post Inno.in c.pastora lis.ſ.preterea.de offi.deleg.

ALEX.¶Queritſecūdo.Vtrum autē in interdicto ad exhiben dum possit appellari,Bar.in discursu.in l.fin.ſ.iussus. ff.de app. quod non.z inter hec dicta, si quis condemnatus de possessione, secus si ad interesse propter possessionem,ita dicit ibi.

c ALEX. ¶Apparet. De hoc latius per Bald. in l.post sententiam,vbi Bar.ſ.de sen.z vide Ludon.in rub.de re iud.z bal.hic.

d ALEX.¶Queritſ.gl.Et consuluit pro ea bar.in cōs.bar.de Tu der.dicit tamen Bal.in l.in causa.ff.de minor.q̄ si contra instru mentum non poterit opponi aliqua exceptio,non poterit postu lari restitutio.Quid si ita tutum dicat quod minor xviij.an possit contrahere,an possit petere restitutionē.Vide hic,z bal.in auth. si captiui.de episcop.z cle.z q̄ not.bal.in l.exigendi.ſ.de procur. z bald.in l.fin.ſ.qui leg.personam.Et circa id quod in fin.querit bart.vide hic Buid.de suza. Adde an minor habilitatus per sta tutum possit petere restitutionem integr.vide bartol.consil.j.

Ne liceat in vna eadémque causa tertio prouocare. Rubr. LXX.

¶Rubr.ponit summarium text. Sed vt latius comprehendas legem eius,dic hoc quod intendit,

LEX VNICA.

℣ Supplicatio est prohibita in illis casibus, in quibus prohibita est appellatio.

In causa appellationis quando vtraque pars est presens,debet lis contestari.

Victor potest iudicem delegatum impetrare ante diem appellan ti prefixum a lege.

Qualiter intelligitur quod non liceat tertio prouocare.

Iquis.a†Qui in duabus appellationib. succūbit,non poterit tertio prouo care, vel supplicare, z recusatio iudicis in numero appellationū non cōputat.h.o. ¶Habetis notare duo.b†Primo,†q̄ in illis casibus,in qbus phibita est appellatio prohibita est supplicatio. ¶†Secundo,q̄ in causa appel.qñ vtraq; pars est presens, debet lis contestari innuit hic tex.ibi,ante litē contesta.Et intelligūt doc. hic a leg.tibi extra de app.c.interposita,z ibi per gl. ¶Oppo, del in offerendis.ſ.de app.z in auth.de'appel.ſ.illud.Sol. Ibi tenet casus speciales,in qbus nō licet nisi semel tantū appellare, quandoq; etiā nullo modo licet,vt videlicet ſ.quo.appel.nō recip. per totū. Opp.secundo,q̄ in causa appel.non requiratur conte statio,vt l.fi.ſ.illud.de temp.app.Sol. Illud verū est, quādo vna pars est absens, secus si vtraq; pars est presens vt hic. Alter us c opp.z videtur q̄ hic iudex nō possit recusari. Aut enim impe trauit eū victus, z recusari nō potest. Aut impetrauit eū victor.z non valet impetratio. Ita distinctio probatur de lit.cōtest.auth. offeratur.z extra de app.c.sepe. Respond.gl.q̄ hic victor impe traut. Nec ob.c.sepe.qz ibi iunt ad impetrandū ante tēpus statu tum ab homine,hic ante tempus a lege. ¶Ultimo quero,quali c ter intelligatur q̄ non liceat tertio prouocare. Respond.non li cet tertio prouocare, scilicet ei, qui in causa appel.succubuit,sed posset esse q̄ super diuersis causis ab eisdem partibus interpo nerentur quatuor appellationes. Verbi gratia, actor in prima obtinuit,reus appellauit,z obtinuit. Verbi gratia, actor in pri ma obtinuit,reus appellauit.z obtinuit in causa appel.secundo ap pellauit actor,z iterū obtinuit. ¶Tertio appellauit reus,z iterū obtinuit. ¶Quarto appellauit actor,z iterum obtinuit,z tunc reus amplius appellare non posset, quia habet primam senten tiam,z duas appella.contra se, ideo non licet amodo prouocare.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si q̄s. Ad materiam huius tit. vide bar.in l.a senten tia.in princip.in ver.quero quid si primus est.de appel. De ma teria huius l.not.in c.dilecto.de appel.ij.q.vj.omnes episcopi.

b ALEX. ¶Notare duo. Adde quod licet non liceat in vna cau sa tertio prouocare,tamen post duas sententias,minor potest pe tere in integr.restitut. Ita Bartol.in l.minor autem magistra tus.ſ.j.in princip.ff.de minor.

c ALEX. ¶Intelligatur. Qualiter intelligitur non licere tertio prouocare,vide eum in l.quod iussit.ff.de re iudic.z vide que dixi in l.ij.ſ.condemnatum.de re iudi.

---

a Qui bonis cedere a possunt. Rubr. LXXI.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Cedere. Ad materiam huius tit. addehe authoritate bal.quod habes recitatum in l.si id quod.in articu.de illo,qui non potest soluere propter inopiam de iurisd.omn.iud.

¶Continua vt in glos.

LEX I.

2 ℣ Cedens bonis non potest postea de post quesitis conueniri, nisi in quantum facere potest.

3 Cessio bonorum potest fieri ante sententiam.

4 Ad carcerationem persone, non potest peruenirinisi excussis prius omnibus bonis.

5 Pro debito quis seruus alterius effici non potest.

a Cibonis.a†Cessio bonorū nō liberat
1 debitorē,sed facit ne possit detrudi in carcerem.h.o. Dicitur hic, q̄ debi
b tor non liberatur per cessionem,Contra insti.de act.b ſ.fi.Sol. nō liberatur ipso iure,vt hic,ſ.3 ope exceptionis,vt ibi vide gl.Alibi gl.tenet q̄ libe retur ipso iure a ciuili remanente naturali,vt l.vbicunq;.ff.de fi
c deiuſ. Hec est veraf,quicquid dicat ibi Dyn.pbatur p tex.j.tit.
2 j.l.ij. ¶Opp.†q̄ in alio processit cessio bonorū, scilicet ne con ueniatur postea de post quesitis,nisi in quantū facere potest,vt j. eod.l.ij.z l.is qui bonis.ff.eod. Sol.fateor cōrariū, z q̄ hic de ficit,suppletur per illas leges. ¶†Opp.tertio z videtur q̄ ces sio posset fieri ante sententiam,vt l.pen.ff.eod. Sol.fateor contra rium,z hic ita debet intelligi iste text. ¶†Alteri opp.z videtur
d quod ad carcerationē persone non possit peruenirid,nisi excussis omnibus rebus,z iuribus z debitoribe,vt l.a diuo pio.ſ.in vēdi tione.ff.de re iudic.Solu.Fateor contrariū, z quādo dicitur hic, quod potest carcerari, intelligo excussis prius omnibus bonis. Et ita tenet gl.expresse.ff.de iusp.tut.l.iij.ſ.tutores qui. ¶Opp.
5 de l.ob es.ſ.de act.z ob.Sol.gl.z bene, fateor q̄ pro debito q̄ seruus alterius effici nō pōt,sed ille qui ponitur in carcere,nō effi citur seruus, quia soluendo liberatur, z etiam cedēdo bona, vt hic videas.licet per statuta Tuscie accidat contrarium. ¶Al
e teri quero,an ille qui cedit bonis debeat indicare bōa sua.Cogita.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Qui bonis. An fur possit cedere bonis, vide Abba.in c.referente.not.vt extra de delic.puero.

b ALEX. ¶Iustit de act. Adde Bartol.in l.qui bonis.ff. eodem. z bald.hic in princip.

c ALEX. ¶Vera. Vide tamen singul.bald.in rub.

d ALEX. ¶Peruenirī. Quando fieda est incarceratio,vide bal. hic,z in l.ij.ad fi.ſ.de iur.z facignor. Quid tamen si facta fuit,te net vt per bar.in d.ſ.in vend.z vide bal.ſ.in l.ordo.de excep.re iu di.vbi tenet idē q̄ bar.hic.Contrarium tenet do. Joan.in d.ſ.in venditione. Adde quod not bartol.z doc.in l.alia.ſ.j.fol.matr.

e ALEX. ¶Indicare. Quero an cedens bonis debeat indicare bona sua,per bartol.in l.pen.ff.eod.

LEX II.

1 Iquantitatem.†Qui potest soluere creditoribus, potest bonorum cessionem reuocare,hoc dicit.

LEX III

a 1 **Si pater.** a† Propter debitum contractū in cius officio, admittitur cessio, que in bonis filij cedentis non preiudicat. h. d. † Ego sum tutus exceptione contra te, volo impetrare a iudice, quod creditori imponatur silentium super illo debito in quo sum tutus exceptione, vt l. Aure. ff. centū. de libe. lega. z l. si cōtendat. de fideiuss. z text. hic, quod possum implorare officiū iudicis, ne fiat mihi molestia, vel inquietatio, z sic imponatur sibi silentium, quod not. bene.

ADDITIO.

a AND. BARB. Si pater. Vide Joan. de Imol. in d. l. si contendat. vbi videtur tenere contra, non tamen facit mentionē de isto tex. ego dixi de hoc late in capit. finautem. de rescript. vbi hoc tenet dominus Antonius z alij Modern. vide Ludouic. Roman. in cons. ccxlj. vbi allegat istam.

LEX IIII.

1 **Legis Julie.** † Facta cessione bonorum non possunt creditores bona propria autho. tenere iure dominij, secus si data fuerunt in solutum. hoc dicit.

LEX V.

1 **Propter.** † Propter onera ciuilia bonorum cessio non dimittitur. hoc dicit, in summa.

LEX VII.

1 **Cum z filij.** † Iussa. siue habeat castrense peculium siue non], potest cedere bonis. h. d. Nos habemus duas glo. que dicūt † quod filiofamilias condemnato, non potest fieri executio durante patria potestate, sed postea differtur. Ita. no. in l. iij. §. sed vtrum. de mi. z l. quod si minor. §. seruus. eod. tit. Ille gl. sunt contra istum tex. quia siue filiussa. habeat, siue non, potest fieri executio, quia potest cedere bonis, seu poni in carcerem, vt hic est casus. Secundo habemus glos. que videtur velle quod in peculio profectitio non possit fieri executio. Ita not. institu. de noxal. §. ij. z l. si condēnatus. de nox. z ita sentit hic gloss. contrarium tenet gl. in l. si filio. la ij. ff. solut. matr. Sol. Veritas est ista. Aut filius est condemnatus, z defensus, ita quod in iudicio quasi contraxit, z tunc potest fieri executio in peculio. a Ita loquitur gloss. in l. si filio. Probatur in l. iij. §. idem scribit. de pec. Aut fuit condemnatus. vt cōtumax, z tūc secus. Ita loquitur hec gl. z alie. s. allegat. De hoc dixi plenius quam in omnib⁹ istis legibus in l. si dubitet. §. filius. de fideiuss.

ADDITIO.

a ALEX. Executio in peculio. An sententia lata ꝛtra filiū, exequatur in peculio pfectitio, vide in l. si finita. i §. fi. de vecti. p bar. ff. de damn. infec. sed Bal. hic indistincte videtur tenere istam gl.

LEX VIII.

1 An debitor possit cedere bonis, si creditores volunt sibi dare inducias quinquennales.

* a 1 **Cum solito.** *a† An detur dilatio vel admitcaf. cessio, standum maiori parti creditorū. inspecto cumulo debiti, vel numero psonarū qō si vtriusque est paritas, sententia benigniori admittitur. hoc dicit.

2 b † Quero vtrū debitor⁹ possit cedere bonis si vult, non obst. q creditores volunt concedere dilationem quinquennalē. Hic text. videtur quod non, dicit in princi. qō electio datur creditoribus. Azo hic videtur tenere in summa, quod ista electio datur creditoribus ab ipso debitore si vult, non aliter, z idem etiam tenebat Franc. Accur. s. eod. l. legis. in prin. Nam legis beneficio statutuz est, qō admittetur cessio bonorū, z sic beneficiū est ampliandum.

ADDITIONES.

a ALEX. Cum solito. Vide Bartol. in l. iij. §. Lato. in vlt. q. de verbor. obl. text. z ibi glos. z Bartol.

* CLAVD. DE SEISS. Ad intellectum huius l. vide Alex. cons. cciij. in ij. vol. Ro. cons. cccxxxix. in j. dub. z per tot. z limitat Bal. in c. constitutus. de rescrip.

b ALEX. Vtrum debitor. Idem tenet Salicet. hic, sed Bal. aliter dicit. z adde glo. hic. Et ad istam l. vide Angel. Imol. in l. alia. §. eleganter. solut. matri. Adde Rom. pulchre cōs. cccxxxix. z ibi quid si per negligentiam deducta est electio ad debitorem.

De bonis author. iud. pos. Rubr. LXXII.

Continua vt in glos.

LEX I.

1 **In bonis.** Hic est not. cas⁹. Bruiter dicit. † Qui debēt habere legata defuncto herede, preferuntur legatarijs ab eo. h. d. Oppo. ad l. falcid. auth. sed cum testator. vbi heres tenetur ad vniuersa legata. Sol. Illud hodie est verū si inuent ariū fecit, vt ibi.

LEX II.

1 **Iurisdictionis.** † Creditores sfundeti, etiā imperrant separationē bonorū, si fidem heredis nō sunt secuti. h. d.

LEX III.

1 **Ex contractu.** † Qui cedit bonis ex ante gesto, non potest conueniri, nisi de eo, quod postea superlucratus est, deducto ne egeat.

2 h. d. Ex hac lege no. duo. † Primo quod qui cedit bonis turus est exceptione, vt vidistis s. tit. j. l. j. z sic male dicit gl. in l. vbicunque. ff. de fideiuss. que dicit qō tollit ciuilis, z remanet naturalis.

3 Secundo not. quod hic text. videtur innuere † quod exceptio

a cessionis bonorum impediat a litis contesta. quod apparet ex eo quod dicit, contra iuris rationem conuenies, z ex eo quod dicit, an tunc demum iterato possis desiderare conuentionem. q. d. ante, non potest conuenire, z sic actum conuentionis impedit. De quo dixi in l. iij. ff. eod. alio anno quando legi.

ADDITIO.

a Impediat. Et pro hoc est casus vnicus, sed Ang. in litem si vnus, in princ. ff. de quo vide que scripsi post Bart. in l. mr bonis ff. iudica. fol. z Angel. hic, z not. latius Bartol. in l. penulti. per illam text. qui bonis cedere pos.

LEX IIII.

1 **In ciuile.** † Non debet cogi vnus ex creditoribus bona suscipere, z alijs satisfacere. h. d.

LEX V.

3 Quando peruenitur ad secundum decretum in bonis defuncti non habentis heredem, datur curator bonis.

1 **In bona.** † Si mortuus non habet heredem creditores in possessionem mittuntur. h. d.

Hic dicit, si bōa defuncti vacare constiterit; quomodo constabit bona defuncti vacare? Respōd. debent, requiri hi, qui successuri erant, vt l. j. de succe. edi. de cura. bon. dan. l. j. z l. fi. diuquib. ex can. in pos. ea. Et debent requiri nominatim hi, quibus proxima causa successionis contingit, vt l. j. §. pe. ff. de vent. inspi. z debet eis statui terminus ad adeundam, vel repudiandam hereditatem, non minus cētum dierum, vt l. j. z l. seq. ff. de iure delib. z tunc si nullus comparet, videtur constare qō bona vacent. Ita videtur dicere gl. no. ad Trebel. l. sancimus. §. j. Sed an fiscus debeat requiri a, hec lex si bene aduertatur, videtur velle qō non. dicit enim, z hec a fisco non agnoscantur. Et sic non apparet quod fiscus teneatur probare quod consket, sed sufficit quod nō agnoscat. Ista procedunt quantum ad primum decretum. † Ad secundum autem decretum in bonis defuncti, qualiter poterit peniri, cum latitet. Respondeo, dabitur curator bonis, qui venit pro satisfaciendis creditoribus, vt de cura. bon. dan. l. j. z l. fin. de primi. credit. z l. ab hostibus. in princ. quib. ex caus. ma.

a

ADDITIO.

a ALEX. Debeat requiri. Rot. ex istis dari primum decretum contra hereditatem iacentem, secundum vero decretum non dari tur, nisi dato curatore bonis. adde Bart. in l. si quis instituatur. in fin. de hered. institut. z in l. si diu. quibus ex caus. in pos. ea.

LEX VI.

1 **Pro debito.** † Creditores hypothecarij prosequuntur chirographarijs, nec possunt bona vendicare, sed possessionem, z venditionem

2 debent impetrare. hoc dicit. † Not. hanc l. not. ab. quod ista petitio, peto mihi bona dari in solutum, non procedit. Item nota quod dixi in summario.

LEX VII.

1 **Iyrox tua.** † Pro ea parte, qua creditor sacredit debitori, extinguitur actio pro residuo possunt heredes conueniri, hoc dicit.

LEX VIII.

1 **In possessionem.** † Missus in possessionem ex primo decreto, nunquam prescribit. hoc dicit.

LEX IX.

2 De primo, z secundo decreto, z quomodo Interpretandum. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

1 **Cum proponas.** † Contrahentes attendant missionē in pos. postea ad venditionē. h. d. Primo quero †, qualiter perueniatur ad primum decretum.

2 Dicit gl. hic, qō detur libellus contra debitorem, z vide glos. fi.

a Istud qō dicitur, detur libellus, practicatur duob. modis. Uno modo, qō detur libellus super actione principali, z reus citetur, vt veniat respōsurus, z eo existente cōtumace, datur possessio pro

primo decreto. ¶Secundo modo practicatur, qđ reus citatur quod veniat respõsurus de iure tali, z eo existẽte cotumace, tunc detur libellus, in quo narretur, qđ cũ reus sepius fuerit citatus z extitit contumax, petatur interponi primum decretũ. Et istam practicam ponit Spec. Tu serua fori consuetudinẽ. ¶Secũdo quero †, quot citationes debent precedere antequã peruenialur ad primũ decretum. ª Respõd. debet citari peremptorie, vt l. ad peremptorium. ff. de iudi. Ita tenet glo. in l. si finita. §. Jul. de dam. infect. ¶Tertio quero, dicitur hic, cum debitorẽ tuũ esse gstat †, qualiter debeat cõstare iudici[b], de debito antequã interponatur primum decretũ. Bl. h. o. summatim habita cognitione. Videtur qđ quidam intelligunt per iuramentũ calumnie, z not. glos. in auth. de exhib. z introd. reis. §. suscepto. Veritas est, qđ quantum ad primum decretum credo qđ sufficiat probatio debiti per iuramentum, cum faciat modicum preiudicium. Ita loquitur d. gl. argumẽ. l. thesaurus. ff. ad exhi. ¶†Quantum vero ad secundum decretum requiritur probatio per testes, vel instrumenta, t videbitis §. l. prox. ideo potest dici tũc summatim, qz fit parte absente, z ita loquitur gl. in l. Fulcinius. §. j. ff. eod. ¶Quero, dicitur hic tempore autem transacto peruenitur ad secundũ decretum. ¶Quero quantũ tẽpus debet transire, antequam peruenialur ad secundũ decretum. Bl. ponit opin. finaliter dicit quod arbitrio iudicis obseruabitur, z istud obseruat cõmuniter, quando tempora nõ sunt per statuta limitata. ¶†Quero, quis est iudex competens ad interponendum decretũ? Respõd. ille qui habet merum vel mistum imperium, vt l. iubere cauere. de iurisdi. omn. iudi. de damno infect. l. iiij. §. duas. ¶†Quero, quorum bonorum fit missio. Bloss. dicit, in omnibus bonis, hodie secundum mensuram debiti declarati, vt in authent. quam statim videbis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Ad primũ decretũ. Qualit̃ peruenia[t] ad primũ decretum contra debitorem vide in l. si finita. §. Julianus. de dã. infec.
ALEX. ¶Constare iudici. Per Bartol. in d. l. fulcinius. §. ij. per Bartol. in l. ij. vbi in rem actio. §. per do. Anton. in c. quoniam §. quod si semper. z §. sinautem, vt lit. non contest. idem Bald. in l. iij. §. de procur. adde Bald. in c. contingit. de do. z contu.
c ALEX. ¶Peruenialur. Intra quantũ tẽpus peruenialur ad secundum decretum, vide Bar. post tex. z gloss. ibi in verb. mor. z in l. a diuo pio. §. in venditione. de re iud. z Bal. in l. ordo. de exe cutori iudi. §. quero nũquid. z Bal. hic post Jac. butr. tenet idẽ quod Bart. hic adde bartol. in l. si finita. §. Juliã. de damn. infec.

AVTHENT.

4 ¶Reus veniens semper auditur, antequam sit interpositum secundum decretum.

a TQui iurat. ª Ista auth. est posita hic, vt determinet, z corrigat in aliquo leges antiq. ¶Nota hic †, quod iudex ordinarius solus, habet potestatem citandi re ipsa, hoc est, facere capi personaliter. ¶†Secundo not. †quod quis non recuperat possessionem[b], nisi re fectis expensis, z prestita satisdatione. ¶Tertio no. quod †secundum istam auth. fit missio secundum mensuram debiti declarati, dicitur hic, examinato negotio, qualiter examinatur. Bloss. dicit, summatim. qđ intellige, vt dixi. §. l. prox. im. ¶Quero vtrum fiat missio pro quantitate debiti declarati, z non vltra. Bloss. hic dicit, z bene. quod etiam pro maiori quantitate fit missio, habita consideratione expensarum factarum z fiendarum, ideo text. dicit declarati debiti. ¶†Quero intra quãtum tempus iste veniẽs debet audiri. Breuiter, quicquid dicat gl. dico quod semper auditur antequam sit interpositum secundum decretum, vt l. si finita. §. non autem. de damn. infec.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Et qui iurat. Ad limitationem huius authent. vide Bartol. in l. j. ff. ex quibus cau. in pos. ea.
b ALEX. ¶Recuperat possessionem. Vide Bart. in l. properandum. §. sinautem reus. §. de iud. z in quibus bonis debet fieri missio in repetita vel quomodo, vide quod not. Bal. post glo. in l. iij. §. de proc. z quod legitur in c. quoniam frequenter. vt lit. nõ contra aloss. no. in l. fulcinius. §. item videamus. quibus ex cau. in pos. ea. Et limita vt per Alexand. in l. de die §. tutor. qui sat. cogan. Et quid in minore reuocante tenutam, vide Barto. in l. si finita. §. fin. cum l. sequent. de damn. infect.

LEX X.

1 ¶Si sunt plures creditores, an vno misso in possessionem, ceteri missi intelligantur, z nume. 2.

Tam apud. Hec est notabilis lex. †Si vnus ex creditoribus mittatur in pos. vt primo decre. eius missio prodest omnibus alijs creditoribus presentibus, intra biennium venientibus, z debitũ ostendentibus, z expensas pro rata reficientibus. hoc dicit. ¶Not. quod possessio data vni prodest ceteris, ita qđ alij nouo decreto opus non habẽt, sed possunt vti primo ostenso debito, z expensis
2 refectis, qđ est notandum. ¶†Oppon. de l. j. z ij. §. qui pot. in pignio. hab. Bl. hic tangit, z est materia multum difficilis. Bloss. z doc. distinguunt inter pignus pretorium, z cõuentionale. In pignore cõuẽtionali procedit regula, qui prior est tẽpore, potior est in iure. In pignore pretorio distinguitur, aut einsdẽ tituli, aut diuersorum titulorum. Et not. in l. si finita. §. si plures. de dãn. infec. z l. cum vnus. ff. eod. z ff. qui po. in pig. hab. l. si z iure p Dyn. in c. qui prior. de reg. iur. lib. vj. Ego cõsueui aliter dicere. Hã in creditorib[9] hoc est, qđ vno immisso, statim alij videtur immissi, vt l. qui autem. §. sciendũ. ff. de his que in frau. cre. Cũ igitur omnes eodẽ tempore videntur immissi, non est mirum, si non habet locũ regula, qui prior est tẽpore, qz nullus est prior altero. Sed si esset dare priorit atem, z posteriorit atem, qui prior esset tẽpore potior esset in iure, vt l. si z iure. ff. qui pot. in pig. habea. Plenissime dixi in l. cum vnus. de bon. auth. iud. pos. Forte dicã vobis in tit. qui po. in pig. habe. ¶Quero, an hec lex habeat locũ hodie, qñ fit mentio pro mẽsura debiti declarati. Bloss. hic in quadam solu. videtur tenere quod non, super verbo, cõmoditatis. ¶Contrarium videtur per gloss. ff. eo l. cum vnus. z illa verior. quid enim si bona non essent tot, quot sufficerẽt primo creditori? Dic vt ibi plene dicit.

a §. Sinautem. ª Breuiter dicit. †Si missus ex pri
1 mo decreto ad venditionẽ peruenerit, debet primo sibi satisfieri, z residuum deponere, vt creditoribus postea venientibus, z debitum ostendentibus satisfiat. h. o.
2 ¶†Not. de pecunia redacta ex venditione facta ex secũdo decreto, debet creditoribus satisfieri absque alio processu facta fide de debito, z in hoc prodest sibi primum, z secũdum decretum inter
3 positum ad petitionem aliorum creditorũ. ¶Secundo not. †ad secundum decretum requiritur plena probatio per testes, vel instrumenta, vt probatur hic. in hoc text. dum dicit, debiti cautionem ostendat, vt §. l. prox. dum dicit. certum faciat, etc.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Sinautem. Ex isto §. no. qđ corporalis tenuta potest cedi. quod not. z est hic in fin. d. l. in versic. cessionis.

1 §. At autem. †Ait cesset fraus, debet de deposito, z venditione fieri scriptura cum solenni tate hac lege expressa. hoc dicit. ¶Hoc autem quod dicitur de isto modo, hodie non seruatur.

⁂ De priuilegio fisci⁂. Rubr. LXXIII.

ADDITIO.

⁂ CLAVD. DE SEISS. ¶De priuileg. fisci. Priuilegia fisci z specialia vide per Bal. plene in l. ij. §. de heredit. vel act. vendit.

LEX I.

1 BOna, †Mulier in rebus proprijs potior fi
a sco[a] creditore nisi ex causa primipili. hoc dicit. ¶Oppon. de l. satis. §. in quib. caus. pig. fa. cõtra. Sol. Aliud in rebus dotalibus mulieris, aliud in
1 proprijs ¶†Ultimo not. dicit gl. quod ille qui petit reuocari tenutam de aliquibus bonis, que asserit esse sua, debet illud probare, z vide gl. ab eo, in cuius bonis facta est missio. Secus si possiderentur ab eo, qui petit reuocari illud. Ita not. in l. ob maritorũ. ne vxor pro marito. z l. a diuo pio. §. si sup. ff. de iud. z ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Potior fisco. Vtrũ mulier est potior fisco, dic qđ non si loquimur in dote constante matrimonio, cũ nõ sit domina, nec possessionẽ habeat nec põt impedire mulier publicationẽ bonorum, etiã quantũ ad dotẽ. l. si marito. in prin. ff. sol. matr. z tũ cum hodie sit domina dotis ipsa mulier, per l. in reb. §. de iur. dot. ipsa poterit impedire publicationem bonorũ. Alleg. no. in l. fi. de bo. vac. li. x. z quod breuiter in l. ob maritorũ. §. ne vxor pro ma. z in l. si quis post hac. §. de bo. prescrip. z qđ no. z legitur hic. Ita videtur velle Ang. z do. Jo. in d. l. si marito. z vide qđ no. Bar. in l. j. ff. sol. matr. in vno tamen est potior mulier, pura si reperiretur instrumentum fisci, z mulieris, presumitur prius factum instrumentum mulieris, secundum Bald. in d. l. dotis. §. de iu. do.

LEX II.

1 QUamuis. †Mulier in dote, z fiscus, paribus passibus ambulant, vt qui prior est tempore, potior sit in iure.

LEX III.

1 JCum pecuniam. †Fiscus preferetur omnibus creditoribus, hypothecam non habentibus. h. d. ¶Nota. quod dixi in summario.

LEX. IIII.

1 JDebitor. †Obligatio, z priuilegium fisci non extenditur ad bona debitoris ante vẽdita. h. d. ¶Not. qđ dixi in summario, qđ itelligit verũ, nisi essent ante vẽdita in fraudem, vt j. de iur. ff. l. j. li. x.

LEX X. V.

2 **Pecunia.** †Fiscus potest revocare pecuniam, alij creditori solutam, sine vsuris. Pe. dicit qualiter pecunia vni creditori soluta revocetur, habes plene in l. pupillus. ff. de his que in frau. cre. z l. si non expedierit. §. j. de bon. auth. iud pos. l. deferre. de iure fisci.

LEX VI.

1 **Cum patrem.** †Fiscus alienata revocat per suum debitorem, causa dotis constituende. hoc dicit.

LEX VII.

2 **Jste.** †Priuilegiū fisci, potest trāsferri per cessionē. h. d. C Sz quero, que est ratio qđ priuilegium pupilli non transferatur per cessionem, vt l. ex pluribus. de admi. tu. z priuilegiū fisci sic. Dicam j. l. proxima.

De priuilegio dotis. Rubr. LXXIIII.

C Continua. Rubr. vt in gl. C Querit gl. circa Rubr. sicut dos habet priuilegia multa, quedā inter personales actiones, quedam inter hypothecarias, de quo priuilegio loquat hic. Bl. dicit q̄ loquit̄ de priuilegio, q̄ habet iter p̄sonales actiones, de alio vero q̄ habet iter hypothecarias loquit̄. j. q̄ po. in pig. habe. l. assiduis.

LEX VNICA.

2 §. Priuilegium q̄ datur ratione persone, transit ad suos heredes descendentes, non extraneos, z nu. 1.

3 In realibus actionibus hypothecarijs p̄fertur ille creditor, qui est prior tempore.

5 Priuilegiū dotis an competat ipsi actioni de dote, an mulieri.

6 An possit transferri per cessionem dotis, z nu. 8.

7 Priuilegium pupilli in actione tutele ad heredes proprios ipsius pupilli non transit.

1 **Scire debes.** †Priuilegiū q̄ datur ratione persone ad heredes

2 non trāsit. ad hoc alle. C † Opp. j. q. po. in pig. hab. l. assiduis. §. excep. z l. etiā. in pn. solu. matr. Sol. glo. non trāsit ad heredes extraneos, vt hic, secus ū ad suos, vt in Zio, z intelligūtur sui, hoc est, descēdentes ex se qm̄ mulier suū heredē nō potest habere, id eo quia nō habet in potestate filiū. Modo gl. intrat hic materiā valde magnā,

3 in qua nō insisto plene, q̄ tenerē vos nimis. C † Quero primo, qd in realibus actionib⁹, hoc est, hypothecarijs, qs creditor p̄feratur. Bl. dicit hic, ibi est regula, q̄ qui prior est tēpore, potior est in

4 iure, † tū fallit in tacita hypothecaria, cui p̄ferē dos, vt d. l. assiduis, qui po. in pig. hab. C Quero scđo, quid de priuilegijs personalibus. Bl. dicit, q̄ priuilegia p̄sonalia estimātur ex causa, nō ex tēpore. De hoc hic per gl. z ff. de priuil. credit. l. priuilegia. z ibi

5 per gl. z per Dy. de reg. iur. c. qui prior. li. vj. C † Quero igitur,[a]

a vtrum priuilegiū * dotis cōpetat ipsi actioni de dote, an mulieri.

* Et qđ cōpetat ipsi actioni, seu ipsi doti, facit ista rub. que dicit, de priuile. dotis, non dicit, de priuileg. mulieris. Idē videtur §. de rei vxo. act. l. j. §. z vt plen⁹ ibi, ita z in huiusmodi actione dam⁹. P̄ro hoc facit ff. sol. matr. l. j. i prin. vbi dicit, dotis causa p̄cipua est. nō dicit aliqd de muliere. In contrariū videtur tēp. etiam huius l. ibi, quo mulieres vtūtur. ff. de priuil. cred. l. dabimus. Jnsti. de act. §. fuerat. Jste leges videtur velle, q̄ istud priuilegiū competat ipsi mulieri, nō actioni. Breuiter, vt cōsueui dicere lati⁹ ff. sol. matr. l. j. hic dico breuiter. Dos habet multa priuilegia, inter cetera habet duo priuilegia, q̄ dātur ipsi mulieri. Ānū est priuilegiū personale, vt p̄feratur in personalibus. Ita loquitur hic, z l. dabimus. de priui. cred. Aliud priuilegiū est, q̄ p̄feratur in hypothecarijs habentibus tacitā, z istud similiter dat ipsi mulieri, vt l. assiduis, qui po. in pig. hab. z in d. §. fuerat. Et ista priuilegia cum dētur persone ad heredes nō trāseunt. Et ista loquitur hic. Habet alia priuilegia q̄ habeat hypothecā, nō dico priuilegia tam, sed dico hypothecā simpliciter, z istud datur ipsi actiōi, vt l. j. §. z vt plenius. de rei vxo. act. Et istud priuilegiū trāsit ad quēcunq; actio trāsit. C Jtē habet priuilegia alia, que nō curo exa-

6 aminare hic. C † Quero, vtrū priuilegiū dotis possit transferri[b]

b per cessionē dotis. Videtur q̄ non q̄ que nō sunt transmissibilia ad heredes, nō sunt cessibilia, vt l. ex pluribus. de admi. tuto. Sed priuilegium dotis non trāsit ad heredes, vt hic, ergo nec ad cessionarium. In contrariū facit, q̄ mulier, z fiscus paribus passibus ambulāt, vt §. tit. j. l. ij. sed priuilegiū fisci trāsfertur per cessionem, vt §. tit. j. l. ti. ergo, &c. Breuiter quicqd Ly. ibi dicat, ante-

7 quam veniā ad solu. questionis oportet vos scire, primo † vtrum priuilegiū pupilli in actione tutele trāseat ad heredes, gl. i. l. dabimus. §. j. de priui. cre. z in d. l. ex pluribus. ff. de admi. tu. tenet q̄ trā sit ad heredes suos, nō ad extraneos, sicut priuilegiū dotis, quos reprehendit Jac. de aret. p. l. non solū. §. si puelle. de rit. nup. Prē-

c terea, probo alia ratione. Priuilegiū dotis transit ad heredes suos, scilicet eiusdem matrimonij, secundum veram opin. vt l. assiduis. §. exce. q po. i pig. hab. z ibi dicā. Si ergo essent heredes sui, creditoris tantum, z non debitoris, ad eos non trāsiret priuile-

8 gium, merito ergo priuilegium pupilli in actione tutele ad heredes proprios ipsius pupilli non debet transire. † Hoc premisso, p̄o sol. q̄stionis primo dico sic, q̄ quedam sunt priuilegia, q̄ non transeunt ad suos heredes, neq; ad extraneos z illa non possunt cedi, vt d. l. ex pluribus. Quedā sunt priuilegia que transeunt ad

heredem suum, z non ad extraneum, z tunc si quidem cessio fiat

9 ex voluntate, z tūc tale priuilegiū non transit, arg. de hoc in l. pe- to. §. predium. ff. de leg. ij. † Et q̄ dicimus in operis libertorum, que non possunt cedi ex volūtate, sed ex necessitate sic, vt l. patronus qui operas, z l. si libertus artem. de oper. lib. no. in l. si nō fortem. §. libertus. de condic. indeb. ff. esset querendū nunquid econtra, vtrum omnia, que sunt transmissibilia ad heredē, sint cessibilia. Dic vt dixi in l. si stipulatus fuerim in prīc. de verb. oblig

ADDITIONES.

a ALEX. C Quero igitur. Adde qō habet priuilegium dotis ne p̄o debito viri vel vxoris, possit in eam fieri executio, vt not. bar. in l. a diuo pio. §. exequātur. de re iudi. z bal. i l. ob. matrimōnij fine.

* CLAVD. DE SEISS. C Utrum priuilegium. Numquid autē hec priuilegia transeant in monasterium quod mulier est ingressa, vide per Bal. in c. cum magistrum. de elect.

b ALEX. C Transferri. Utrum priuilegium dotis transferatur per cessionē, vide Bart. z Jmo. in l. post dotem. circa fi. ff. sol. matr. qui aliter sentit quam hic, z vide late Bartol. in l. j. fol. matri.

c ALEX. C Ad heredes. Priuilegiū dotis trāsit ad heredes filios eiusdē matrimonij, vide Bar. Bal. Ang. z omnes in l. etiā. in prin. ff. solu. matr. z doct. in l. si cum procuratore. de re iudi. z etiā tenet ibi bar. in ea. l. in prin. z bal. in rub. bar. z bal. i d. l. assiduis.

De reuocan. his, quæ in fraud. credito. Rubr. LXXV.

C Continua vt in gl. z colligitur continuatio clarius. j. ea. l. ignoti. z ibi videbitis.

LEX I.

1 **Heres.** Breuiter dicit secundum communem modum legēdi. † Ad eum, in quem res

2 in fraudem sunt alienate, peruenitur demum bonis principalis excussis. h. d. C † Not. q̄ ad actiones revocatorias peruenit demū, bonis principalis excussis. Contra hoc opp. z videtur qđ discussio non sit necessaria, in ficum agitur hypothecaria contra extraneos possessores, vt j. de pig. auth. hoc si debitor. Bl. dicit qđ hic fit discussio ex voluntate, non ex necessitate, quando fraus fit ex proposito, sed si re ipsa tunc ex necessitate fit discussio. Non alleg. aliquid. z vide gl. Hoc vltramon. reprehendunt istā gl. z dicunt q̄ de iure antiquo quā-

a do agebatur revocatoria semper precedere debebat discussio. vt hic, z j. e. l. ignoti. z l. ait pretor. §. j. ff. eo. P̄ro declaratione huius dico, quod hec lex debet intelligi duo. mod. Primo q̄ hic creditores hereditarij fuerunt secuti fidem heredis, vel nolūt, impetrare bonorum separationem, sed volunt agere revocatoria. z tunc procedit tex. iste plane, z est vera opi. Ultramō. C Secūdo modo potest intelligi, quod vbi creditores hereditarij volunt facere revocationem per edictum de separationibus, non secuta, alias secuta forma illius tit. de his que in frau. cred. z tunc non est necessaria discussio, vt l. j. in princip. z §. j. ff. de separa. z l. si creditores. eo. titu. In casu tamen non esset discussio necessaria, vt l. pen. ff. de separa. isto modo intelligendo posset procedere gloss. nostra.

ADDITIO.

a ALEX. C Discussio. In revocatoria requirebat excussio olim z hodie, vide Bald. in l. j. §. si in fraudem patroni.

LEX II.

1 **Si successione.** Breuiter dicit. † Ea, que sunt obligata, neque in fraudem data a creditoribus non revocantur. hoc dicit. Not. hanc l. quam intellige vt optime declarat text. in l. fin. §. j. ff. eod.

LEX III.

1 **Si paterna.** † Filius nō heres, p̄o debito patris conueniri non potest. secundum hoc dicit ista lex. quod not.

LEX IIII.

a **Filios.** [a] Heres nō auditur allegando turpitudinem defuncti *. h. d. Opp. quod etiā ipse fuerit, qui alienauit, possit revocare, quia fictitia, z magis aria venditio, non est venditio, vt l. emptor. de aqua plu. arcend. z de re mil. c. l. imaginaria. z §. plus valere quod agitur,

per o

per totum titul. Sol. Quandoq; quis dicit alienationem non esse veram, sed fictitiam, z unegmariam, istud potest optime allega, vt contraria. Quandoque quis confitetur alienationem esse veram, z̄ factam in frandem alterius, z tunc ipse qui fecit, vel heres eius, hoc allegare non potest[b], vt est textus hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Filios. Et ad istā l. vide Bar. in l. j. §. si in fraudē pat.
* CLAVD. DE SEISS. ¶Defuncti. Adde gl. Bar. z altos in l. rem alienam. ff. de pig. act. vbi ter. videtur probare.
b ALEX. ¶Allegare non potest. Et quando quis possit allegare turpitudinem eius, cuius est heres, adde Bartol. in l. iusiurandum. §. procurator. ff. de iureiur. vbi etiam ponit quo ad hanc l. Adde que ibi posui post Bartol. z Alexand.

LEX V.

1 Bonoti. †Bonis principalibus excussis, reuocantur ipsa a possessoribus, titulo oneroso, si fraudē participauerint. Si titulo lucratiuo, fraudis participatio non requiritur. hoc dicit. z hec lex est summarium totius tit. ¶Querit glo. hic vtrum ad reuocandum data in dotem scientia requiratur. Et respondet glo. quod non. q̄ est titulus onerosus, vt l. ex promissione, de ac. z ibi. Certe hic debes intelligere quod est titulus onerosus viro, vir enim habet dotem pro oneribus matrimonij sustinendis, vt l. pro oneribus. §. de iure do. sed mulieri dicitur titulus lucratiuus, vt l. fin. §. de iur. dot. Text. probat optime in l. fin. §. j. ff. eod. hic non sunt alia.

LEX VI.

Iactu. Ista lex legitur duo, mod. Secūdum primam lec. z veram breuiter hoc intendit.
1 †Contra debitorem, qui in frandem creditoris est liberatus, datur reuocatoria in quantum facere potest, que cum actione prima eiusdem sit nature, h. d. secundum verū intellectum. ¶Opp. z videtur iste liberatus debeat conueniri insolidū, q̄ ad eum in totum peruenit liberatio, vt l. querebatur. ff. ad l. fal. Sol. Intellige hoc, q̄ hic debitor tenebatur ab ipso initio ea actione, que erat huius nature. Et eodem modo dic de eo q̄ hic dicitur, intra annum, quia actio prima erat annalis, alias de eo, quod ad eum peruenit, conueniretur perpetuo. Alio modo legitur, q̄ hoc nō nocet frandatori, sed agit cōtra ipsum debitorem liberatum. Sed ista lect. non placet mih. nam ipse, qui in fraudē alios liberauit, non habet beneficium cessionis bonorum, immo penas carceris patitur, vt l. vlti. §. fin. ff. eo. secundum verum intellectum. z not. per Ly. Instit. de actio. §. item si quis in fraudē.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Eodem modo. Unum sing. no. quod sicut remedij huius ti. competit intrañ ann., ita etiā quotiescunq; vel ex legis dispositione. vel ex forma statuti competit alicui facultas reuocandi alienationem factam ab alio, ita Bald. per illum tex. in §. si Titius. si de feud. defunc. contro. int. do. z agna. sequitur Ro. in rub. ff. de arb. z in l. preter. §. si. ff. de no. oper. nunc.

BARTOLVS
Ad Octauum Lib. Cod.

De interdictis. Rubr. I.

¶Continua vt in glos.

LEX I.

1 †Quando quis possit destruere illud, quod requieuit vel prouidit in suo.

Improponas. †Interdicta rum[a] nocent per identitatem rationis extenduntur, ne earū radices officiāt, h. d. ista notabilis lex. ¶Opp. glo. z videtur q̄ ista arbor debeat euelli condictione l. si. ff. si. regu. Sol. Intellige q̄ hec arbor erat plantata secūdum lnon contra illam l. ¶Tunc oppo. quod legitime factum est, quā non meretur. vt l. Bracchus. j. de adult. Sol. Fateor quod ipsa plantatio, que fuit facta legitime, non punitur, sed si radices excrescant. z nocent fundamentis, illud est. quod iudicis officiū adequatem redigit per hāc l. ¶†Quero. qua actione hoc fiat. Hic sunt plures opiū. glalia est vera, q̄s potest agi vtili actione, descendēte ex edicto de arboribus cedēdis, extenso ad radices propter identitatem rationis. per hanc l. Extra glo. opp. b̄z videtur q̄ sit necesse q̄ agatur isto interdicto. †immo quis sua auctoritate pōt destruere, illud q̄ requieuit in suo, vt l. ij. vt cum. §. si ad aquā. ff. q̄s vi aut clam. z l. quemadmodū. §. si protectum. ad l. Aquiliam. Breuiter, quandoq; quis aliquid immittit in suo, a se possessio tamē contra ius mihi debitū, tunc habeo necesse recurrere ad interdictum quod vi aut clam, aut de ope. no. nūc. ¶Quādoque quis edificat in suo. z protēdit in meo a me possesso, si quidem in meo nō requieuerit, recurrendum est ad interdicta. Ita loquitur tit. de arb. ced. z d. §. si protectū. Si vero i meo requieuerit, si quidem hoc euenit naturaliter, vt in radicibus, recurrendū est
c ad illud vtile interdictum. Ita loquitur hic. Si vero euenit opere manū facto, tunc non habet, quis necesse recurrere ad iudicem sed potest sua authoritate destruere, vt d. §. si protectum. z l. si vitem. §. si ianuā. vt not. i d. l. de pupillo. §. ineminisse. de oper. no. nūc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Rami arborum. In hac materia vide que dixi in l. j. ff. de arb. ce. post Bart.
b ALEX. ¶Extra gl. vide bar. i l. j. §. nūciatio. ff. de oper. no. nūc.
c ALEX. ¶Euenit. Adde Bartol. in d. l. j. §. nunciatio. z in l. j. in princ. p. z quod ibi d. ri. ff. de arb. ce. z Ly. z Bal. hic.

LEX II.

1 Preses. †Iudex contra eum, qui nō est de suo foro cognitionē non habet, hoc dicit. ¶De hoc dic vt dixi si a non compe. iudi. l. j.

LEX III.

4 †Quot sunt actiones, que competunt pro retinēda possessione.
1 Incerti †Si petitorij, z possessorij, simul intentētur, sibet causa possessionis prius terminari, vt petitorij questio ordinet. h. d. ¶Primo ponit dictū. ¶Secūdo eius declarationē. ¶Tertio rationē. ¶Quartō respondet ad tacitā obiectionem. ¶Secunda ibi, cōpetentibus. ¶Tertia ibi, vt ex hoc. ¶Quarta ibi, interdicta autē. ¶Opp de l. cum fundū. §. ij. ff. de vi z vi. arma. vbi simul. z semel agitur questio possessiōis, z ppietatis. ¶Huius timore sunt tres opi. i hac materia. Una est Jo. Bas. z Hug. Alia est Bar. z gl. Tertia est Bet. de bel. pti. ¶Primi dicūt fatendo, q̄ nullum possessorij cōcurrat cum petitorio. ¶Hō ob. lex contraria, q̄ ibi fuit renunciatū petitorio. ¶Sed hoc est contra text. illum qui dicit pendēte. Alij dicūt. sustinentes eandem opi. q̄ pendente petitorio potest intentari possessorij, sed non econtra. Ista non habet rationē. ¶Prima istarū opi. videtur contra. l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acquir. pos. Ipsi respondent ad illam legem multis mod. de q̄bus ponunt hic duo. ¶Primo, q̄ ibi inceperat agere petitorio, ignorās se possidere. Ista est diuinatio, vel dicunt, q̄ ibi fuerat victꝰ sup possessorio, z ista est diuinatio. Unde Bar. quē sequitur gl. z ista est veritas, dicit, q̄ possessorium retinendē, nō currit cū petitorio, ita loquitur hic. Ratio, q̄z esset sibi contrarius, qui enim vendicat rē, dicit aduersarū possidere, qui vero agit interdicto retinēde, asserit se possidere, z fic esset sibi contrarius, idcirco nō potest simul intētare vtrumque, vt hic, z l. ordinarij. §. de rei vendi. in l. si de vi. ff. de iu. Et si occurreret, q̄ ista duo iudicia ponerentur diuersis respectibus, ita q̄ non esset cōtrarietas, valde bene cōcurrerent. Verbi gratia, ago cōtra te rei vendicatione, z dico te tenere, vel possidere naturaliter tantū, demum ago interdicto vti possi. q̄z cuz possideā similiter, certe bene possum, q̄z non est contrarietas, vt d. §. nihil commune. Istam tenet gl. in l. clam possidere. §. qui ad nūdinas. eo. tit. z hoc videtur approbatū hodie extra, de causa pos. z ppie. c. pastoralis. ¶Sz contra hoc opp. secundū istos, petitorij, z possessorium, non con-
2 currunt ratione cōtrarietatis, sed tex. hic dicit. †q̄ hoc est ratiōe ordinis, hoc etiā dicit in d. l. ordinarij. Sol. Ratio contrarietatis
3 facit, vt ista duo iudicia simul non admittantur, vt dictū est. †Ratio ordinis facit, vt possessorij preferatur. Ita loquitur hic, z ista est vera. Tertia fuit opi. ¶Bet. q̄ omne possessorij cōcurrat cum petitorio, nec aliqua lex dicit contrariū, z si quā reperies, nō erit ler, vt refert Lyn. quando ciui. ac. crimi. prem. ¶Hā nō dicit q̄ hoc fi, ex necessitate, sed ex voluntate, si enim vellet in se assumere onꝰ probādi, posset agere petitorio, z possessorio. Sed hic ideo agitur possessorio, q̄z non vult in se suscipere onus probādi in petitorio, sicut enim vellet, nulla lege reperitur cōtrariū. Sed certe, ego reperio q̄ nō possunt cōcurrere in casibus obstantibus omnibꝰ regulis impedientibus cumulationē. ¶Primo ego reperio q̄ petitorij, z possessorij electione tolluntur, vt l. fi. §. de cod. Idem reperio q̄ petitorium, z possessorij quandoq; sunt cōtraria, vt dixi §. secundum gl. z actiones cōtrarie nō possunt simul proponi. Item reperio, q̄ absolutoria nata in vno, quādoque parit exceptionē rei in dic in alio, vt l. ij. §. quidā. ff. e. z per Dy. in regula. qui ad agendū. de reg. iur. ii. vj. vnde cōcursus nō admittitur, z ideo tene opi. gl. ¶Opp. de l. j. §. interdictū autē. ff. vti possi. ¶Respond, possidenti
4 non datur aliqua actio verū est nisi illud interdictū. ¶†Quero, quot sunt actiones, que cōpetunt pro retinenda possessione. Dic vt in gl. ¶Quero, in quibus casibꝰ habet locū hec lex, istud examinat in duab. glo. pnnis. positis in hac lege. q̄s ego examinabo plene. in d. l. naturaliter. §. nihil cōmune. per tres cōbinationes.

quas ibi facio, et dic vt ibi. ¶ Querit gl. quid si ago petitorio tantum, an possim cogi quod agam possessorio? Dic vt in gl. ¶ Querit gl. vtrũ absolutoria lata in petitorio, pariat exceptionem rei iudicate in possessorio? Gl. hic dicit multum bene. ¶ Quero, an hoc sit semper verum. Dyn. examinat in d. c. qui ad agendum, licet in multis deficiat. Sed dic, vt plene dixi in d. §. nihil com-
5 mune. ¶ †Ultimo ponit gloss. regulas interdictorum, vide eas.

LEX IIII.

1 **Si quis.** †Ab initio debet actor suas actiones proponere. h. d. hec lex allegatur quod quis debet in libello actionem exprimere. De hoc dicam in l. edita actio, s. de eden. et per gl. ff. de eden. l. j. circa princ.

Quorum bonorum. Rubr. II.

¶ Dictũ est s. de interdic. in genere, sequitur videre in specie, ideo primo ponit de interdict. quo. bon. quod est vniuersale, et adipiscende possessionis. ¶ Quero, quare dicatur quorum bonorum? Gl. ad hoc respondet, et bene. ¶ Querit gloss. in quo differt hoc interdictum a petitione hereditatis, et in quo conueniunt? Dicam statim in l. j. quia gl. plene hic non tradit.

LEX I.

3 ☞ Si filius est in quasi possessione filiationis, nõ habet necesse probare se filium.
4 Bonorum pos. potest dari nemine petẽte, parte non citata, et causa summarie cognita
5 In bono. pos. cõtra tabul. nõ sunt plene probationes. et nu. 6, et 10.
9 In hoc interdicto petit quis se constitui possessorem.
13 A sententia lata in isto interdicto non appellatur.

1 **Hereditatem.** †Qui habet bonorum possessionẽ, non possidet ideo pro adipiscẽda possessiõe debet istud interdictũ proponere, et de suo iure docere. h. d. Opp. hic innuitur quod hoc interdictum datur ad hereditatẽ, Sed contra, hereditas est ius incorporale, et hoc interdictũ nõ datur ad incorporalia, vt l. ij. ff. eo. Exponit gl. hereditatẽ. id est, possessionem rerũ hereditariarũ. Opp. secũdo, et videtur quod filius preteritus rũpat testamentũ ipso iure, vt l. Gallus. et l. fi. ff. de liber. et posthu. Sol. Ibi loquitur in filio suo preterito, hic in emãcipato. Opp. dicitur
2 hic, quod quis debet probare filiũ. †Cõtra probatio filiationis est impossibilis, vt l. Lucius. ff. de cõdi. et demõstra. Sol. Dico, quod est impossibile probari vere, sed probatur presumptiue, fm formam l. filiũ. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Addiui tamẽ domi. Jac. dicentem, quod erat casus, in quo filiatio posset vere probari, vt puta, vir et vxor fuerũt incarcerati, et reclusi per annũ. et duo steterunt ad custodiã, nam illi poterũt testificari de veritate, quod filius ibi natus, est filius illius viri, quia alius non intrauit, nec ingredi
3 potuisset, quin ipsi vidissent. quod satis placet. †Item oppo. et videtur, quod quis filius presumatur, et non habet necesse se probare filium, sed aduersarius debet probare contrariũ, vt l. no nudis. et l. non epistolis. et quod ibi not. s. de proba. Sol. Hic filius non erat in quasi possessione filiationis, alias presumeretur filius, vt in cõtrarijs. Et ideo cauti aduocati faciũt duos articulos. In vno dicũt ipsum esse filiũ, in alio quod est in possessione filiationis, quod sic habebatur, sic reputabatur, sic tractabatur: et sic est vnũ de proprietate: Aliud est de quasi possessiõe, vt l. j. §. ij. ff. de questio. Opp. a-
a cta facta[a] in vno iudicio, faciũt fidẽ in alio, inter easdẽ personas, vt not. in l. is apud quẽ. s. de eden. Sed iste in primo iudicio, quãdo petit bonorũ pos. contra tabu. probauit se filium, ergo in hoc secũdo non habet probare necesse. Sol. Quidã dicunt quod in hoc secũdo iudicio probat se tũc probasse. Gl. dicit, quod immo habet necesse probare plene, nec obstat quod probauit in primo, quia illa probatio nõ fuit facta in figura iudicij, lite cũ alio cõtestata, sed causa nõ plene cognita, vt l. seruus. de bono. pos. et de leg. prestan. l. filium. §. si quis. vide gl. Ista gl. videtur cõtra l. iij. §. si causa cognita. ff. de bonor. poss. vbi dicitur quod bonor. possess. datur causa cognita, ergo parte citata. et l. i. causa. §. cognita. ff. de minor. Sol. Quidã hoc fatentur, et istud[a] videtur tenere Rof. in tit. de bonor.
4 poss. et in tit. de bono. pos. contra tabul. Eius opi. †ego non teneo, per l. seruus. ff. de bono. pos. vbi dicitur quod bono. poss. potest dari nemine petente, ergo multo magis parte nõ citata. No obstat quod dicitur, datur causa cognita, quia intelligo cause cognitionem fieri ad informationẽ iudicis, vt plene dixi in d. §. causa cognita. vbi plene examinaui. Sed cũ hodie nõ sit necesse quod bono. pos. petatur, sed cognoscatur, vt l. fi. s. qui admi. ad bono. poss. domi. Jaco. But. dicebat quod triplex est actus. Primus enim, est agnitio bon. poss. contra tab. secundũ formã d. l. fi. et per hunc, testamentũ non
5 rumpitur, sed consequitur quis ius rũpẽdi. †Secũdus actus, est ius, quod petatur per contra tab. testamentum rumpi, dato libello, lite contest. sicut in querela, vt l. filio. §. j. ff. de inoff. testa. et s. de col. l. vt liberis. tamen in hoc iudicio nõ fient plene probationes, ideo quia fieri sperantur[b] in interdicto quorũ bonorũ, vel in petitione hereditatis. ita loquitur hec lex. Tertius actus est interdictũ, seu iudicium quorũ bonorũ vel petitio hereditatis, et de hoc loquitur
6 hic. Dico hoc nõ placet, †quia in interdicto quorũ bonorum, plene probationes nõ requirũtur, immo fit cognitio summaria, vt hic not. gl. ij. et j. dicã. Dico ergo quod per solam agnitionem factam coram iudice, rũpitur testamentũ si agnoscens habeat ius rumpendi, quod examinabitur postea in interdicto quorũ bonorũ summarie, et in peti. hered. plenarie, et ita loquitur hic. Habes de hoc text. expressum. s. de cur. furi. l. fi. §. ij. Opp. sentẽtia lata sup filiatione facit ius, vt l. j. §. fi. de lib. agno. et ff. de statu homi. l. ingenuũ. cum ergo in primo iudicio fuerit pronũciatũ super filiatione, ergo, etc. Sol. Dicit gl. quod in primo iudicio nõ fuerit pronunciatum super filiatione. Uel dic melius quod ille leges loquuntur quãdo est pronunciatũ lite agitata, a cõtradictore legitimo, alias nõ facit ius, vel l. cũ nõ iusto. ff. de colu. deteg. sed hic in primo iudicio cõtradi-
7 ctor nõ fuit, ergo, etc. †Quero, in quo differat[c] hoc iterdictũ a pe-
c titione hereditatis. Gl. hoc tãgit super rub. sed nõ plene. Tu dic plenius quod differãt in origine. Nam petitio hereditatis, est ciuilis inducta a Senatu, vt l. vlt. s. de petitio. hered. et l. itẽ veniũt. §. preter hec. ff. eo. tit. Istud interdictũ est de iure pretorio, vt l. j. ff. eo. Et ex hoc sequitur alia differentia, quia hereditatis petitio directa datur heredi de iure ciuili. Utilis datur heredi de iure pretorio. In interdicto ecõuerso, quia directũ datur heredi de iure pretorio, vtile datur heredi de iure ciuili. Itẽ differunt in natura. Nam petitio hereditatis est bonefidei, vt Instit. de actio. §. actionũ. et
8 s. de petitio. heredi. l. fi. †Istud interdictũ est stricti iuris. Item differunt in modo proponẽdi. Nã petitio. hered. quis petit se pro-
9 nunciari heredẽ, vt l. licet. ff. de petit. heredi. †In hoc iudicio, seu interdicto, quis se petit possessorem constitui, vel possessionem si-
10 bi tradi, vt hic, et l. j. ff. eo. †Itẽ differunt in modo probandi, nam
d in hoc iterdicto fit summaria cognitio.[d] Ita tenet gl. hic, in princi. quam vide et istud est maioris vtilitatis, quã sit i hoc interdicto. nam in pet. hered. requirũtur probationes vere, et liquide, in isto interdicto sufficerent probationes nõ ita clare, quia semiplene, vel presumptiue cõcluderẽt. Et est ratio, quia cum ista causa sit modici preiudicij, quia venit retractanda in petitorio, merito admittitur summaria cognitio, et semiplena probatio. argumẽ. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhib. Facit ad hoc quod videbitis. infra tit. ij. l. momentarie.
e Sed contra[e] hoc videtur quod hic dicitur in gl. magn. ibi tu dic quod plene, et nunc probat. Et sic videtur velle quod requiratur plena probatio. In hac ergo eadẽ lege videtur glo. sibi contradicere, nã in secunda gl. dicit summatim, hic dicit plene. Intellige illud quod hic dicitur plene, non quod requiratur plena probatio omnino, sicut in petitione hereditatis, sed ideo h. d. vt ostendat probationes factas, cũ agnouit bonorũ possessio. nõ sufficere. Pro cuius declaratione potes dicere tria verba, scilicet quod quedam est probatio legis debilis, nec plena, vt illa, que fit parte absente, nec citata nec in figura iudicij, et illa fiebat cũ petebatur bonorũ possessio. olim corã iudice, licet hodie sufficiat agnitio tantũ. Quedã est alia probatio summaria, et fit parte citata, et lite cõtestata, et ista fit in hoc interdicto, que põt dici plena respectu illius, que fit parte non citata. Ita loquitur gl. mag. hic. Quedam est alia probatio plenior, vt que fit parte citata, et probationibus ad liquidũ exquisitis, et istud fit in petitione hereditatis. Itẽ differũt in effectu, quia petitio here-
11 ditatis datur ad corporalia, et ad incorporalia, †interdictum vero ad corporalia tantũ, vt l. ij. ff. eodẽ. Item differunt secũdum quosdam, quia petitio hereditatis datur pro omnibus rebus, quas defunctus etiam nõ possidebat, sed detinebat, vt l. et non tantum. in
12 princ. ff. de peti. hered. †Sed hoc interdictũ nõ datur nisi pro rebus, quas, defunctus possidebat, vt j. l. proxim. quod nõ placet per text. in l. j. i prin. ff. eo. in eo quod dicit de bonis que important etiam res, quas quis nõ possidebat, vt l. ij. §. hac actione. ff. de vi bo. rap.
13 et not. in l. rem in bonis. de acquir. re. do. †Item differunt quia a sententia lata in petitione hereditatis appellatur, in isto interdicto non appellatur, quia est quodammodo questio momentanee
14 possessionis. †Quero, in quo concordant? Respondeo, in duo-
15 bus modis. Primo, quia vtrunque est generale. †Item quia vtrunque datur contra eum qui titulo non possidet, si tamen nihil est vsucaptum vel prescriptum, que verba qualiter intelligantur, dic vt not. in l. j. §. j. ff. eod.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Acta facta. An ante agnitionẽ bonorũ possessionis requirat citatio ptis, et an per solam agnitionẽ bonorũ cõtra tab. testamentũ rumpatur? Bald. in rub. qui admit. iij. q. et Bart. in d. §. si causa cognita. et in l. illud. in princ. ff. de contra tabu.

b ALEX. ¶ Fieri sperantur. Adde Bal. in l. fi. s. vnde legitimi. et vbi non reperitur speciale interdictum adipiscende, datur remedium de quo per Cyn. in l. si nulla. s. de acquir. pos. vbi omnino vide.

c ALEX. ¶ Differat. Aduerte quod istud interdictũ adipiscende, non datur heredi, qui semel possidet res hereditarias, et dixi text. insti.

instit. de interdict. in §. adipiscende. z not. gl. in c. ij. de confessis. in vi. quod debet intelligi quando possidet, post aditā hereditatem, secus si ante: tunc enim ipse nō possidet vt heres, sed vt alius, q̄ non debet sibi hoc nocere. arg. in l. delictis. de noxal. z idem in re medio. l. j. C. de edict. diui adr. tol. Et ad hoc vide, instit. de act. §. actionum. circa fin. z hoc est dictum Mathe. notabi. lxxiij.

b ALEX. ¶ Summaria cognitio. Ro. q̄d in iudicijs possessorijs, z vbi agitur de leui præiudicio, in causis summarijs, sufficit semiplena p̄batio per famam, vel per vnū testem. Adde Bar. in l. ij. §. fin. s. vbi in rem actio. z in l. de minore. §. tormēta. de questionī. in questione de effectu fame, licet ipsemet in l. admonendi. z in extravag. ad reprimendum. in verbo, summarie, videatur aliter dicere. Vide q̄ habetur in c. preterea. de sponsi. in c. super eo. de eo qui cogno. consangui. vxor. sue. z vtrū in iudicijs possessorijs proceda tur ordinarie, vide Bal. in l. j. in princ. §. de ser. in vers. in text. ibi. more solito. z vide Bart. in extravagan. ad reprimendū. in verbo summarie. Et quod not. do. Joan. in c. j. de lit. contest. z Bart. in §. nihil commune. Et hic adde Bart. in l. j. ff. eod. z dixit Bal. in l. p̄scriptione. §. si contra ius vel vti. publi. quod licet regulariter requiratur p̄batio plena, tamen vbi concurrit fauor p̄bantis, z modicum p̄iudicium sufficit iuramentum. l. ij. §. due. ad Carbon. Item bene nota quod istud interdictum est vtile, vt not. Bar. in l. fin. s. de edicto diui adri. tollen. dum ponit differentias inter remedium illius legis, z hoc interdictum.

c ¶ Sed contra. Vide quod habetur in l. ij. C. vbi in rem actio. quia alleg. Bartol. contrarius in hoc.

LEX II.

Si exedicto. Qui habet bonorum possessionem, debet intentare hoc interdictum, vt constituatur possessor. hoc dicit. Per hanc legem dicunt quidam, quod interdictum illud nō habet locum, nisi p̄ rebus quas possidebat defunctus, sed aliter est veritas, vt dixi supra l. p̄xima.

LEX III.

1 **Obstat.** Hec est notabilis lex. †Exceptio dominij que requirit altiorem indaginem non obstat agenti interdicto adipiscende possessionis,

a sed ei debet, per iudicem reseruari. hoc dicit. Opp. de regula[a]. dolo facis. ff. de doli except. z de regu. iur. in vj. c. dolo dicit quidā, quod illa regula non habet locum in poss. Ita not. gl. in l. j. ff. tit. j.

2 sibi dicam. hic gloss. dicit melius †quod in possessorijs habet locum illa exceptio, dolo facis, si aliquis est paratus incontinenti *p̄bare*, secus si illa exceptio requirit altiorē indagimem, quia tunc reseruatur. Ita loquitur hic, z hoc p̄bat text. hic manifeste, ibi omnibus fraudationibus, &c. quasi dicat, reiectis omnibus, que dilationem inducerent, z fraudatoriam. Ideo not. bene hanc legem. Nā p̄o hoc facit quod not. ff. de iudic. l. si de vi. z §. de edic. diui adri. tol. l. fina. Facit l. si is, a quo. in princip. vt in poss. leg. z quod dicam in l. j. j. titulo p̄xim.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Opp. de regula. Ubi hic gl. dicit melius. Not. q̄d in interdicto adipiscende possessionis, admittitur exceptio dominij, si incontinenti vult p̄bare. z idem bar. hic. z vide in d. l. si. idem hic allegat. in glo. z Imo. in d. l. socer. §. Lucius. ff. solut. matr.

* CLAVD. DE SEIS S. ¶ Paratus incontinenti p̄bare. Fallit quando quis vult adipisci possessionem p̄pter mendaciū ad euersarij. ita notab. Bar. in l. ij. ff. de rei vendi.

Quorum legatorum. Rubr. III.

¶ Dictum est s. de interdicto adipiscende possessionis, quod est generale, sequitur de alio interdicto ad. piscende possessionis, quod est singulare, z denominatur a principio interdicti, scilicet quorum legatorum.

LEX VNICA.

1 ¶ Heredis assensus aditam hereditatem non impedit interdictum, quorum legatorum.

2 Legatarius si accipiat sua authoritate possessionem rei legate

3 ¶ Heredi. Heres z legatarius possidentē habet hoc interdictum, vt sibi possessionez restituat, vt possit Falcidiam retinere. hoc dicit. Opp. z videtur quod hoc interdictum competat etiam succedentibus ab intestato, vt ff. quando dies leg. ced. l. fina. z l. j. §. ad eos. ad legem falci. Sol. fateor, z quod hic deficit, suppletur per illam. †Opp. hic innuitur, quod heredis consensus impedit hoc interdictum. Contra ff. eod. l. j. §. quod ait. Sol. Fateor quod heredis consensus, post aditam hereditatem impedit, secus si ante, vt in contrario. Oppon. de l. j. §. si quis ex morte. ff. eod. Solu. Aliud in donatione causa mortis, quam in legatis, z fideicom.

3 Ratio ibi patet. Oppo. z videtur †quod legatarius accipiendo possessionem sua authoritate, amisit ius suum, vt s. de lega. l. non dubium. Solu. Si legatarius accepit possessionem sua authoritate, post eam apprehensam per heredem, perdit ius suum, vt in contrario. Secus si accepērit, eam vacantem. Ita loquitur hic. Opp. non est dubium quod lex Falcidia resecat legata in totum, vt l. j. in princ. ff. ad legem falcid. Male ergo facit heres, qui vult

4 reuocare totam possessionem, vt retineat partem. reuocat enim quod restituturus est, z sic obstat †exceptio[a], dolo facis. Glo. dicit

a quod illa regula non habet locum in possessorijs. Idem tenet gl. in l. si quis conductionis. §. loca. z ff. de vi z vi arma. l. j. §. qui autem a me. Dic q̄ in interdicto recuperande possessionis, non habet locum regula, dolo facit quia spoliatus ante omnia debet restitui, vt l. si quis ad se fundum. j. ad legē Juliam, de vi. not. in l. j.

5 in princ. ff. de vi z vi arma. † In interdicto vero adipiscēde possessionis, est distinguendum, aut ille, qui opponit, est paratus p̄bare incontinenti, aut non. Habuistis s. p̄xime dixi. In interdicto vero retinendē, dic vt l. si fundo. §. fina. de acquir. possess. z plenius in l. naturaliter. §. nihil commune. eod. tit. z ibi per me.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Exceptio. An in possessorijs habeat locum exceptio, dolo facis adde Bald. post glos. in l. j. in princ. ff. eod.

Vnde vi. Rubr. IIII.

¶ Dictum est supra, de interdicto adipiscēde possessionis, sequitur videre de interdicto recuperande.

LEX I.

2 ¶ Interdicti vnde vi natura, causse, z effectus. per omnes numeros intelligentur.

a **Recte.** [a]† P̄o deferendis rebus, licet vim vi repellere cum moderamine inculpate tutele

1 2 hoc dicit. Not. quod licet vim vi repellere. Ro. q̄d †licet vnicuique se defendere[b]. non solum personam, sed

b etiam res, vt ff. ad legem aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter. Opp. quod etiam possidenti nō recte, licet vim vi repellere, vt l. j. §. qui autem me, ff. eo. tit. Glo. hic ponit multas solutiones, quarum quedam sunt vere, z p̄o earum declaratione dic, Aut quis possidet iuste quo ad omnes, z sine dubio licet vim vi repellere quo

3 ad defensionem, vt hic, z ff. eo l. j. §. vim vi. † Aut possidet iniuste quo ad eum, qui vim infert, z tunc aut infertur incontinenti, z non licet resistere, vt l. ij. §. eum igitur. ff. eo. Aut ex interuallo, z licet resistere, vt l. j. qui autem a me. ff. eo. Aut vis infertur ab alio, a quo iniuste possidet, z tunc indistincte licet resistere, vt l. j. in fi. ff. vti possi. de, z l. seq. eod. titu. Ex hoc habes expeditam primam gl. excepto vno verbo, quod tibi recitabo per questiones. Opp. de l. scientiam. §. qui cum aliter. ad legem aquil. Solu. Licet vim

4 repellere ad defensionem, z non ad vindictam. vt in contrario†.

c **His.** p̄missis venio ad questiones, z quero, vtrū ille, q̄ possidet, vi, clā, vel p̄cario, possit vim vi repellere[c]. Et quę hic est, videtur dicere q̄d nō. Et vide gl. j. alibi tenet istud expresse, q̄d qui possidet vi, clā, vel p̄cario, possit vim vi repellere, vt l. j. §. interdictū autē. ff. vti pos. Iusti. de interdi. §. retinēde. quas gl. Dyn. reprehēdit, q̄ nulla lege reperitur cautum. Et ita hic pertransit Cyn. m. hi videtur q̄d in eo. qui possidet p̄cario[b] non est

d dubiū, nam eo ipso q̄d mihi denegat restituere, videtur me spoliare, z ideo possum eum statim repellere, vt l. cum furiū. ff. eod. z l. j. §. siue autem. ff. eod. z q̄d ibi not. z l. clam possidere. §. qui ad nundinas. z l. seq. de acquir. pos. z hoc etiā dicti docto. sentiunt, §z † in eo qui possidet clam, est aduertendū. Quandoq̄z quis occupauit possessionē clam vacantem, tunc nō licet sibi vim inferri, z sic posset resistere, vt l. sequitur. §. itē si occupaueris. ff. de vsucapionib[b].

6 † Quandoq̄z quis occupauit possessionē non vacantem clā, tunc quandoq̄z per occupationē p̄inat dominū naturali tantum tunc dominus reuersus, si non admittatur, potest inferre vim, nec licet sibi resistere. Ratio, q̄ qui eum nō admittit. videtur tunc sibi facere vim in ciuili. vt d. §. q̄d nūdinas. z l. seq. Ita intelligo glo. in §. interdictum. z in §. retinende. Quandoq̄z per occupationem clandestinā quis occupat possessionē naturalem z ciuilem, quod

e contingit in furē[c], q̄ accepit rē mobilem, z tunc licet inferri sibi violentiā, z potest ab eo res auferri, nec licet sibi resistere. Dic est casus in l. iij. ff. de fur. z l. itaque. ff. ad leg. agl. Demo ad gl. magnā, videtur, hic q̄d licet vim vi repellere cum moderamine inculpate

7 tutele. † Quero. iiō quo constitat illud moderamen. Bl. hic dicit, circa tria. Primo circa modum. Secō circa tempus. Tertio circa causam. Primo modo, si inferē vis cū armis, debet resistere cū armis. Subdit tamen gl. in fi. multum notabiliter, q̄d si inferens

f erat ita fortis[c] quod plus poterat cum pugno, quam ego cum ense, tunc licet me etiam cum ense tueri, vt l. j. §. vim. v. ff. eod. z l.

f vt vim.de iusti.z iure.Ego circa hoc breuiter do regulam,quã po
nit tex.in l.scientiã §.qui cum aliter.ff.ad leg.aquil.vt dicat tunc
fieri cum moderamine,quãdo aliter se tueri non poterat.Et intel
ligo aliter se tueri,scilicet ab iniuria.Hoc pbo sic,Pro defensione
rerum, mihi licet hominẽ occidere,si aliter mihi res salua esse nõ
põt,vt l.itaqz.ff.ad leg.aquil.z ad leg.Corn.de sica.l. furem. Sed
omnis iniuria corporalis maior est quauis reali,vt l.in seruorũ.in
fi.de pe.Si igitur ab iniuria corporali me aliter defendere nõ pos
g sum,nisi occidam[g] licet occidere.Et eodẽ modo si me aliter defen
8 dere nõ possum,nisi percutiã.licet percutere.†Et ex hoc determi
no questionẽ,quã hic formant doc.Si ego potui euadere fugien-
do,z nolui,sed volui resistere,an liceat.Et videtur quod nõ qz po
terã me tueri aliter scilicet fugiẽdo.Doctores hic distingũt. Aut
est persona cui fuga est verecundia,aut nõ.Mihi videt indistin-
cte dicendum,quẽ non debere fugere.nam aliquem fugatum esse,
est iniuria,vt l.itẽ apud.§.j.ff.de iniur.ergo propulsanda ista iniu
ria,licet resistere.Et ex his habes quomodo deponere debẽt te-
h stes,qñ volũt probare aliquem fecisse ad sui defensionẽ.[h] Nõ enim
habent necessario dicere,quod ille non potuit aliter euadere mor
tẽ nisi occidendo,sed sufficit q dicant,q ab aliqua personali iniu-
9 ria aliter euadere non poterat. † Secundo,consistit illud mode
ramen circa tempus,scilicet q fiat incontinenti,vt l.iij.§.eum igi-
tur.ff.eo.Circa hoc est sciendum quod quandoqz fit iniuria circa
i res,z tunc incõtinenti[i] dicitur etiã intra dies tres,vt d.§.eũ igi-
tur.z ibi no.Si vero iniuria inferatur persone,tũc debet fieri in-
cõtinenti in ipso actu,seu crimine flagranti,vt l.si ex plagis.§.ta-
bernarius.ad l.aquil.z ff.si qua,pau.fe.di.l.j.§.cum arietes.Circa
hoc insurgũt dubia.Primo,an quis debeat expectare q primo
k percutiat.[k] q vr vt d.§.taber.Glos.tua determinat contrarium,
qz sufficit terror armorũ,vt l.iij.§.qui armati.ff.eod.Istud est ve-
rum,dum tamen precedant signa,z actus manifesti,quod ille intẽ
debat offendere,z iste aliter se defendere non poterat.Secũdum
l dubiũ[l] est quid si postquã quis est percussus,z incontinenti per
cussit percussorẽ suum.De hoc dicã statim in seq.q.Tertium mo
m deramen[m],dicit gl.consistit circa causam,hoc est.quod fiat ad de
10 fensionem,non ad vindictam,vt d.l.scientiam.§.qui cum aliter.†
Videndũ est ergo.quando videatur fieri defensio,z quãdo vindi
cta.Jo.antiquus glossa.dicebat,quod fit incontinenti,semper d-
citur fieri ad defensionẽ,vt d.l.si ex plagis §.taber. z ibi gl.vide-
tur inclinare in istã sententiã.Glo.hic videtur dicere contrarium
scilicet q ex qualitate personarum,z factorum debet presumi,an
ad vindictam,vel ad defensionem,vt gl.dicit clare. Et secundum
gl.ex hoc dico,quod si aliquis te percusserit,z tu post receptam p
cussionem insequeris eum hoc videtur fieri per vindictam. Sed
si instaret z te vellet vlterius percutere,ita ex factorum qualita-
11 te psumitur z non põt dari certa doctrina.[n] Restat q. que hic for
n matur in fi.glo.†Quero quid si me expulisti,z ego te expuli ex in
teruallo,an dolus cum dolo cõpensetur.Gl.tua dicit,quod non.
12 secus quando fit incontinenti.vide eam.†Ex ista gl.no.illud ver-
bum,quod quando illico violentia infertur,quasi vnum factũ re
putatur. z ex hoc apparet,quod si plura maleficia cõmittãtur in
ter aliquos in vna rixa,quod contra ambos põt fieri vna inquisi
tio,z vna denũciatio de omnibus delictis,quasi vnum factũ repu
tetur,licet de omnibus puniãt,vt ff.de iniurijs.l.pretor.§.si mihi
plures.z l.libellorũ.§.q si libelli.ff.de accusa.z q ibi no.ad Tur.
l.j.§.si plura. Item ex hac gloss.aduerte,qz cum secunda violentia
fit ex interuallo,secunda dicitur confirmare primam violentiã.q
13 dic,vt dicimus in d.l.si quis adsse funduz.j.ad l. Jul.z de vi.†Quã
do vero fit incontinenti,non dicitur dolus cum dolo compensari
qz ille qui resistit,z possessionem suam incontinenti recuperauit,
facit lege permittente.z sic non committit dolum,z solus primus
venit puniendus.Facit quod videbitis j.de excep.l.licet.

ADDITIONES.

☞ Pro concordia aduerte,persona vilis insultata ab aliquo habẽs
facultatẽ fugiẽdi,z non aufugiat,z se defendendo occidat insul-
tatorem,non punitur.Bar.hic in hac l.j.Sed alle.contradicere
in l.vt vim.ff.de iusti.z iure.Tu dic,licet videatur cõtrarius,tamẽ
nõ est, eo qz in d.l.vt vim.se refert ad no.p eum in hac l.j. Vel l.vt
vim.distinguit in eo qui timet verecundiam,vt ille non puniat,ita
intelligitur hic Si autẽ,non timet procedat quod dicit in d.l. vt
vim.Preterea.in d.l. vt vim,non loquitur de persona vili.panor.
ita sensit in c.olim.de resti.spo.Sed opi.illaz quod indistincte nõ
teneatur fugere,tenet do.Jas.in d.l.vt vim.quã probat multis au
thoritatibus,z bene.

a ALEX. Recte.Quid in foro consciẽtie.vide gl.in l.vt vim.de
iust.z iu.Inn.in c.si vero.el.j.de sent.excom.an liceat clericis. glo.
xxiij.q.j.in fi.z quod no.in c.cum voluntate,de sentent.excommu.

b ALEX. Se defendere.Nota.qñ possidenti pro possessione lici
tũ sit vim vi repellere.z vide q j.prox.sequit.z Bal.hic in prin.ad
de quod si sola pars possessionis est occupata,inuasa ratione resi
dui semper possum totuz recuperare,vt no.Bal.in l.data opera
j.qui accu.z ibi etiam quid si naturalis tñ est inuasa.z q proxi-
me sequitur.

c ALEX. Repellere.Utrũ qui possidet clam,vel precario.pos-
sit vim vi repellere p Bar.in l.j.§.interdictũ.hic allegata.z de pos
sidente vi,vide Bar.s.ea.l.in prin.Et an liceat clandestinũ posses
sorem ex interuallo repellere,vide bar.z Bal.in l.si quis ad se fun
dum.ad leg.Jul.de vi.Sed qd si detinet nõ clã.sed ab alio,an pos
sit expelli a possessione,vide bal.in l.ij.§.si necessarius.si vẽ.nois.z
vide omnino post gl.z doc.in c.significasti.in ij.quinterno.in l.fi.
de ho.el grande.per Modernos.

d ALEX. Precario.Vide bal.in disputatiõe sua,q incipit,ac-
cusa⁹ de vi turbatiua.z bal.in l.si qs ad se fundũ.in ver.op.quar-
to.j.ad l.Jul.de vi.z vide Ang.in l.a diuo Pio.§.si post edictũ.ff.
de re iud.z Roma.in l.clam.§.qui ad nundinas.de acq.pos.

e ALEX. Cõtingit in fure.Que res furtiua põt a fure auferri,
adde l.si quis in seruitute.ff.de fur.z ibi vide p gl.z bar.z gl.in l.si
quis intentione.in gl.mag.j.eo.alleg.gl.primam qñ licet sine iud.
se vindi.z dictum gl.ibi sequitur bal.in l.si quis in tantam.z etiã
Bart.

f ALEX. Ita fortis.Adde bal.in l.furẽ.ff.de sica.z in l.vt vim.
vbi ponit cautelam qd dicat quod clamauit.

g ALEX. Nisi occidã.Contrarium tz bar.in l.vt vim.ff.de iust.
z iu.Sed cũ opi.bar.tenet Gemi.z Pe.de anc.in cle.j.de ho.cũ
periculũ sit in fugiẽdo.ppter casurã z timorẽ.z ibi vide gl.z gl.in
c.suscepimus.de ho.z bal.hic alle.in fi.z bal.in l.j.s.de edil.act.p
doc.in c.olim.el j.de re.spo.z bal.in c.Ray.Adde pulchrũ cõsiliũ
bal.vbi ponit qñ quis teneatur fugere,z qñ quid dicatur fieri in-
cõtinenti,cõsi.ccxj.iiij.lib.z per eundẽ consi.ccccxxx.j.vo.in qui-
bus cõsilijs videbitis claritatẽ istarum apostil.in hac materia.

h ALEX. Defensionẽ.Quid si accusat⁹ de homicidio dicat q
ad sui defensionem occidit,z ita pbat per testes,an videat suffi-
ciens excusatio.Dic q nõ.sed requirit q dicat,ad necessariã sui
defensionẽ,alias nõ probat.Dictũ est singulare bal.in l.j.s.de cõ
fes.Hoc allegat Lu.no.xix.Et vide q in hac materia pulchre.,z
notabiliter cõsuluit bal.in cõs.q incipit.Massiolus.Habeo cõ-
silium bar.q incipit,quidã Massiolus.in l.fi.qui istam questionẽ
ponit.Vide etiã plene q sequit bal.in l.solã.de test.vez q si testis
dicat q fecit ad sui defensionẽ.pbat,si nõ fuit interrogatus de cã
sciẽntie.Et de hoc videtur text.in c.j.§.si quis vero.zc.de pa.te-
nen.z vide omnino bal.in l.solã.de testi.z in l.si qñ.co.ti.z Pet.de
anch.in cle.j.de homi.per bal.z Flor.in d.l.scientiã.z l.quẽadmo
dum.§.si nauis.ad l.aquil.Et ibi bal.z facit l.scientiam.§.qui cũ
aliter.eo.tit.

i ALEX. Incõtinenti.Qñ dicat incõtinenti.p bal.circa.prin.q
idem videtur tenere Cy.z bal.in l.cũ antiquitas.s.de test.dicit q
antequam ad actus extraneos diuertat,per doctor.in c.olim.el j.
de resti.spo.

k ALEX. Percutiat.An qs debeat expectare vt percutiat, p
doct.in c.olim.el j.de restit.spo.vbi de hac materia.Et idẽ no.in l.
iij.§.qui armati.hic alle.z est tex.in l.iij.s.qñ lice.sine iudi.se vin.
z in l.multas.de libe.cau.z que ibi scribuntur.z bal.hic.

l ALEX. Secundũ dubiũ.Qñ dicatur fieri ad defensam,z qñ
ad vindictam,vide bal.in l.iij.per illum tex.j.de sicar.

m ALEX. Tertiũ moderamen.Vide bar.in d.§.tabernarius.
gl.in c.significasti.de homi.z Sal.in l.ij.j.de sicar.

n ALEX. Doctrina.Adde,q dt bal.in c.j.in prin.de pa.tenẽ.q
offensor nõ presumit defensor nisi probet.tex.est ibi.Subdit in,
q q excedit modũ i defendẽdo se,punit de excessu,z sic mitius.Alle.
z Jo.and.in nouella.c.significasti.de pen.z remis.Et sic vr inferri
ex hoc dicto quod si defenso me,z habeo aliam facultatẽ vulnerã
di offendentẽ me,tñ vltra vulnus qd sibi intuli,si cũ etiaz occidi,
non debeo puniri de occiso,sed mitius.Et hoc clare determinat
Jo.an.in addi.ad Spe.in rub.de homi.z ibi refert Ubertum de
Bobio hanc questio.disputasse,z tenuisse.q nõ teneat p l.Grac.
j.de adul.z c.olim.el j.de resti.spo.z pro opi.Jo.an.z ad predicta
videt text.expressus.in l.si adulterium cum incestu.§.imperator.
de adul.quem tene menti.Adde Lu.in l.cũ mulier.ff.sol.mat.z in
sing.suo quarto.z sic punitur arbitrio iudicantis,z idẽ vr dixisse
bal.in c.j.§.si quis vero.de pa.iura.fir.in l.fin.el j.vide tñ omnino
bal.in l.j.que sit longa cõsue.j.z q bart.in l.iij.§.fin.de ali.lega.
Et ad predicta facit q no.bar.in l.diuus,maxime circa finẽ
fica.z hanc q.format etiam bal.in repe.huius l.in ix.q.alleg.l.si
adulterium.Et adde hic,q dixi statim in fin.huius l.post Bart.
secundum Petr.de anch.z qd quis puniat de excessu pena mi-
tis,est tex.z ibi bal.in l.j.j.de emen.ser.z vide bal.in l.vt vim.z gl.
in c.significasti.el ij.de homi.z Sal.in l.ij.j.de sica.Inn.in c.si ve-
ro.el j.de sent.excomm.z bal.z Flo.in d.l.scientiã.Pe.de anch.in
cle.j.de homi.post gl.ibi.z dicit qd probata aggressura,z insultu,
si insultatus incontinenti percutit,semper nõ presumitur ad de-
fensionem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fessionem. Ita no. in c. significasti, de homi. z in dicto §. tabernarius. z Ly. hic fm eum ibi, quod in spicienda est conditio personarum z insultantis z insultati, vt mō ad defensionem, mō ad vltionem presumere debeamus. Et hoc tenet Bal. hic fm eum. z gl. in d. cle. j. idem sensit ibi. per circumstantias. Vbi autem de circumstantijs non apparet, ꝓbato insultu cum armis, maxime secuta percussione post insultum, quicquid incontinenti durante rixa insultatus egit percutiendo aggressorem, presumitur ad defensionē. z sic credit intellexisse glos. z quod no. xij. q. j. in summa. Quid iuris si quis moderamen excedat non ex proposito? Dicit quod non tenetur. Secus ergo si ex proposito. z tunc credo quod non teneatur nisi de excessu, vt est casus no. in c. olim, de rest. spo. Pet. de Anch. Et de hoc vlt. excessu, adde quod dixi post Barto. §. in hac lege. Item adde Bar. hic Inn. in c. olim, in gl. inuoluit, de restit. spo. z in ista materia vide Bar. in consi. Aannutius. Bal. in l. §. quando licet sine ind. se vind. Et ad primum dictum vide bal. in l. j. ff. de fica. z ibi ter. in l. quacunqz §. j. ad l. aquil. z c. si persoliens, ibi gl. in ver. legibus secul. de homi. z glo. xxij. q. j. in sum. z Bar. z Bal. in l. in l. si ex plagis. §. j. ad le. aquil. z c. si defensor. bal. in l. multis. de li. cau. z in l. vt vim. de iusti. z iur. Adde ad hoc quod no. dixit Bar. in l. vt vim. in fi. verb. ¶ An si poteras fugere, z nō fugisti, vtrū tenearis? Et distinguit aliud in Pisano, qō non teneatur, si non fugit, qz timet verecūdiā, aliud in Florētino qui est vilis. z nō timet verecundiam, qz ipse tenetur. Et hāc opi. refert tenuisse Lynus hic. Adde vt per Bald. consilijs proxime allega.

LEX II.

Ipulsos. Hoc interdictum est annale, z non datur cōtra heredes, nisi quatenus ad eos puenit. h. d. Op. de l. j. in fi. ff. eo. Sol. De eo quod peruenit. datur perpetuo, de eo quod non peruenit, datur intra annum. Op. de l. lz. §. de excep. Solu. Ibi excipiendo, hic agendo. Op. §. ne ex delict. defun. l. j. Sol. Ibi lis erat contestata cum defuncto, hic non.

LEX III.

Athoritatem. Per rescriptum principis violenta possessio nō confirmatur. h. d. Extra glo. op. illud, quod modice ledit aduersarium, recte potest impetrari, vt l. quoties, de preci. Impe. offe. Sed hic per rescriptum solum auferebatur interdictū, quod est momentanee possessionis, z sic modicum ledit, vt §. fi de mo. pos. fue. ap. l. j. ergo potest concedi. Sol. Illud est in odium violenti. Et tene menti istam legem, quia si aliquis occupat aliquā terram, vel possessionem per vim, z facit sibi postea a suo superiore cōcedi, non prodest [a] sibi, quin spoliatus sit restituendus, z forte cōcessio non valet, quod vidi iam, vt C. de fund. pat. l. ij. vel de fund. rei priua. non recordor vbi.*

ADDITIO.

ALEX. ¶ Non prodest. No. quod tenens aliquam terram per vim, lz eam postea impetret a superiore, nō tenet. quod no. cōtra magnum Bul. z idem Bal. hic facit in l. j. §. de fun. li. lib. xj. z l. ij. §. de fun. pat. Vide tū Sal. z Flo. in l. vniuersis. §. de pci. Imper. offer. z bal. in l. in pin. §. de Carb. edic. z Inn. in rub. de verb. obl.

CLAVD. DESEISS. ¶ Non recordor vbi est, C. de fund. z saltib. rei dominic. lib. xj.

LEX IIII.

Si de possessione. Expellens † alium de possessione, potest accusari criminaliter, z conueniri ciuiliter hoc interdicto, z tenetur de fructib. perceptis z percipiēdis. h. d. † Sl. hic qrit [a]. quid si res interea eo modo penes inuasorem, quo esset interitura penes possessorem. quid relenet? Sl. respondet quod tenetur de interitu, vt ff. eo. l. penultima. z l. si vi a me. z §. quod metus cā. l. prima. z ff. eo. l. j. §. rectissime. Sz contra hoc facit ff. quod metus causa. l. si cum exceptione. §. quod si homo. Sol. ibi ideo. qz tenetur ad triplum ideo releuabitur, vt non teneatur de interitu. Item contra hoc op. de l. j. §. qui autē. ff. eo. vbi dicitur quod ꝓcedo nō tenetur, nisi ad id quod haberet possessor, sed subaudi ibi, ad aliquid plus, vt gl. mirabiliter dicit.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Sed. hic querit. Quid veniat in hoc interdicto, adde quod etiam ista causa possessionis est priuilegiata, etiam in restitutione damnorum. Text est singularis secundū Joan. Andan. li. si quis ad se. j. ad legem Jul. de vi. z ibi Bar. in prin.

LEX V.

Inasor. Hic est aduertendum, hucusque tractauit Imperator materiam interdicti vnde vi. In hac lege sequen. ponuntur alique constitutiones contra violentos, nec pertinēt ad interdictum vnde vi, qui habent materiam separatam, z sunt constitutiones multum notabiles, vtiles, z singulares, ideo aduerte bene. quod hec lex glosatur duob. modis, z secundum vera. in lect. Breuiter. h. d. Qui inuasit rem possessam ab alio predicta lege, pena punitur, qui inuasit possessum, vacante, ad eius restitutionē ex hac constit. tenetur. h. d. gl. mag. que est hic, fuit additio, z libri antiqui non debēt eam habere. Op. a d. mōnes, quod iure veteri hec lex non procedat, qz contra inuasorē nulla pena erat statuta per interdictum, z si qua erat, non erat legitima, sed de iure pretorio. Item finis non procedit. qz patitur penam, qui occupat possessionē vacantē, vt j. eo. l. fi. Huius timore hec lex legitur tribus modis principaliter. Primo, quod tota loquatur de iure antiquo, z secundum hoc in fin. agetur ad possessionem rei ven. Alij dicunt quod tota loquatur de iure nouo: principium secundum l. si quis in tantam. finis secundum legem cum querebatur. §. eo. z quod ibi dicitur de pena, est ideo, qz actor hoc petebat, sed hic actor nullam penam petebat. Tertia lect. est, z ista tene, qz est magis notabilis, quod principium loquitur secundum iura antiqua, finis est constitutio nova. Nam condictione ex lege ista, inuasor possessionis vacantis cogitur ad restitutionem. Dices tu, ad quid est bona hec constitutio? videtur quod ad nihil. Nam ista constitutio competit dominō, qñ ꝓpter eius incuriam vel errorē loca vacabant. Ad hz ꝓbare se dominum necessario, z possessionē vacantem ab eo. Istud enim suff ceret in rei vendicatione, qz probando se dominum obtineret: Respondeo, in hoc possessorio, procedit magis summarie, nec requiruntur probationes ita liquide, sicut in rei vendicatione, vt dixi §. rit. tj. l. j. z co. l. ꝓxi. z l. in mentarie. Item videtur quod hec constitutio sit inutilis, per l. vlt. §. eo. Respondeo illa loquitur qñ quis dolose occupauit possessionē vacantē, hic qñ non dolose, z iste est verus, z sanus intellectus istius constitutionis.

LEX VI.

1 Qui authoritate superioris temere impetrata possessionē inuadit, debet omni suo iure priuari.
5 Citatio quātum ad primū decretum, pōt incipere a procuratore.
6 Executio quando fit in eadem re, de qua est iudicatum, non requiritur citatio partis.
10 Delictū tutoris, vel curatoris ab initio delinquntis, nocet pupillo.
12 In possessoriis recuperandis, non hz locum exceptio dominij.
13 Condictio ex hac l. qñ sit personalis, z quando in rem scripta.

Eminerint. † [d] Si authoritate rescripti
qō possessionē ingreditur, suo iure priuatur, z delictū
administratoris nō nocet minori, lz ipse punit, z spolia
* tus inuste authoritate iudicis ante omnia est restituēdus *h. d. Diuidit in duas partes. Primo quādo quis suo iure inuasit. Secundo quando administrauit nomine alterius. Scōa ibi, sinautē. Et prima parte no. † quod qui authoritate superioris temere impetrata possessionem inuadit, debet omni suo iure priuari. Alia notabilia colligunt in ꝓsecutione materie, licet gl. non bene tetigerit. Sz dominus Rofr. commentauit, z glossauit oēs constitutiones cōtra violentos, vt habetis per eum, z bene. Oppo. ad istud principiū, dicit conuenientes dominos locorū esse, ꝛc. Si erat dominus, ad quid poterat ipse conueniri? Videt qō ad nihil, qz ipse posset a quolibet alio vendicare, vt l. in rem. de rei ven. ergo multo magis detinere. Huius timore exponit gl. dños. scz, patronos. Vel dic dominos. id est, possessores, presumunt. n. dñi ex eo quod possident secundū Pla. Vel dic poterat conueniri hypothecaria, vel publiciana, in realib[a], vel personalib[a], actionib[a] non curo. His premissis quero, qd cōtinebat illud rescriptū vel sententia, de quo hic fit mentio. Tres opi. sunt in gl. prima, quod continebatur aliquid pertinens ad litis ordi. Scōa, qō continebatur, aliqd pertinēs ad litis decis. Tertia, qō continebatur aliquid pertinēs ad litis executionē. Ad primū dico. quod rescriptum continebat delegationem iudicis, vt qz cōmittebat alicui iudici, vt de eo cognosceret, vel citabat pars, vt ad iudicium veniret. Vide gl. super verbo vulgato. Hoc non pz. quia cum tale rescriptum seu sitia, de occupatione possessionis nihil dicat, ista iniuria nō oriebatur ex eis, sed ex malitia occupātis, z sic isto casu hec lex non videtur loqui, sz habet locū constitutio sequēs. Scōo dicitur, qō continebat aliquid pertinens ad litis decis. vt puta dicebatur in rescripto illi esse possessionē restituendā. vel illū habere iustam causam. vide gloss. Istam scōam lectu[a]. vt velle tenere gl. j. hic posita in positione casus. Hoc idem tz in l. miles. §. in
b dicati. ff. de re iu. Sz licet ista lect. possit esse vera in se, [b] non tamē puto qꝛ sit necessaria, nam licet quis habeat ius, si ingreditur authoritate sua, punitur, per edictum diui Marci, vt l. ext. at. qꝛ mecau. Añ ista constitutio non fuisset necessaria. Est ergo tertius modus legendi, qꝛ hic continebatur in sententia, qō licebat ei ingredi possessionē sua autho. [c] tamen hoc facere non tz parte non citata, alias hac constitutione tenet. Hec est vera lec. que colligitur ex eo qꝛ j. sequitur in gl. quid si iudex, vel imperator, ꝛc. Sed con

tra hāc lec.op.Iuste possidet, qui authore pretore possidet, vt l.
iuste.de acq.pos.Respō.Illud est verū,quādo iudex iuste iterpo-
nit authoritatē suā pte citata negotio legitime discusso.ꝛ ita de-
3 bet intelligi opi.Hug.hic posita.†.Si autē iuste nō iudicauit, ꝛ
iuris ordine nō seruato,qui illā possessionē ingredit̄,punitur hac
constitutione.Ita no.in l.pri.in gl.mag.in questionibus,que fiūt
sup tēpore.ꝛ ista est vera,quā omnes tenēt.facit ad hoc §.cōmit.
* vel epistol.l.fin.ꝛ antepe.Opponitur pars potest*cōcedere licen
4 tiā ingredieti sua autho.vt j.de pig.l.iij.†Sed qđ facit iudex vi
detur facere pars, vt l.si ob causam. j.de euict.ꝛ l.j.si in causam
iud.ꝛ de pig.act.l.eleg.in pnc.ergo,ꝛc.Sol.qđ facit iudex videt̄ fa
cere pars,verū est,si facit legitime,sed hic nō fecit legitime, q2 fe
cit pte non citata,ergo,ꝛc.vt §.cōmi.vel epis.l.fi.ꝛ antepe.Quero
dicitur hic,dominos locorū esse cōueniēdos,ꝛ si non reperiūtur,
procuratorē,ꝛ actorē esse cōueniendos,alias querendos.Utrum
hoc sit verū indistincte, videlicet qđ primo domin9 debet citari.
5 ꝛ in subsidiū procurator.†An vero citatio possit a procuratore[d]
d incipere,tex.videtur dicere qđ sic,vt l.j.circa prin.ff.de libe.agn.
In contrariū videtur §.de procu.l.eū qui res. ꝛ ibi tangitur per
doc.tutior est practica,qđ citatio incipiat a domino,vt hic vides.
Gl.hoc no.in c.causam que.extra de dolo ꝛ cōtuma.tamen puto
e qđ sufficiat[e] si citatio incipiat a procuratore quantū ad primum
decretū,quantum vero ad secundum decretum,qđ affert preiudi
cium,nō sufficeret.Casus est in l.hoc ampli9.§.fi.ꝛ l.seq.ff.de dā.
f infec.Quero dicit[f] hic actores,ꝛc.de quo actore loquit̄.Quidam
intelligūt hic in psona,que constituebat actorē,vt in vniuersita-
te,vel tutore,vel curatore,qui actorē relinquat. alij intelligunt in
actore,vel castaldione.tene quā vis,non curo,q2 vtraq3 est bona.
* Procedo vlterius,*dicit̄ hic,ad insinuādas sentētias, q̄ro, quid
est hoc dicere.gl.hic dicit in possessione casus,qđ isti pcuratores
ꝛ actores,requirūtur i hoc vt notificēt domino.Rof.dat huic le
gi aliā lect.mirabilē,ꝛ notabilem, dicit qđ quando sententia insi
nuatur,hoc est, corā iudice producitur,ꝛ petitur mādari execu-
tioni,debet citari pars,domin9, vel pcurator eius, alias si fieret
executio parte nō citata incideret in hāc constitutionē.Ita dicit
ipse,qđ est notandū.Cy.in l.ab executione. §.quo.appel.nō reci.
dicit idem,qđ in executione debet pars requiri. Innoc.cōtra de
appel.c.ex ratione.vbi dicit,qđ in executione nō est citāda pars.
Ego pono multū late in l.a diuo.Pio.§.in vēditione.ff.de re iud.
6 Et†veritas est ista. q2 si executio fit in alio, quā in eo, de quo est
iudicatū,q2 quis est condēnatus in pecunia,ꝛ pro pecunia capiū
tur res alie,vel pro vna re,que forte non reperitur capiatur alia
tunc cognitio debet ibi adhiberi secundū formā l. a diuo Pio. §.
in vēditione.ff.de re iu.merito pars citabit̄. sed si fiet executio in
illa eadē re de qua sentētia lata est, tunc nō requiritur qđ citetur
7 pars.ita intelligo dictum Inn.q2 non potest ledi.†Hoc premis-
g so,[g] quādo quis ingredit̄ possessionē suā authoritate ꝛ permis-
sione iudicis exequētis: Si quidē hoc faciebat licite,q2 pars non
debebat requiri,nō incidit in hāc constitutionē,vt l.iuste.de acq.
8 pos.† Sed si iudex faciebat iniuste, tūc incidit in hanc constitu-
tionē,secundū lec. Rof.notabilē, ꝛ hoc est verum si authoritate
sua ingreditur,s3 si per executorē sibi traderet̄,non haberet huic
expulso succurri per appellationē,secundū formā l. ab executio-
9 ne.§.quo. appel. nō reci. †Ultimo quero,qualiter formabitur li-
bellus in hoc prin. Respōdeo,tu debes narrare quomodo ille au
thoritate rescripti,vel sententie impetrate temere intrauit posses
sionē tuā,te nō citato,vel requisito,vel procuratore tuo,quare pe
tis eū priuari omni iure, qđ habebat in illa re seu pro illa re.non
enim est priuatus ipso iure.sed debet priuari per sententiā. Ue-
h nio ad secundā partem[h] huius legis, opp.†qđ delictum tutoris,
10 vel curatoris noceat minori,vt l. Polla.§.de his q.vt indig.Sol.
hic ab ipso initio deliquit,vnde nomine pupilli nō potest dici esse
factum,q2 delictū nō venit in administratione,vt l.si procurator.
ff.de condi.indeb.ibi autē ab initio agebat legitime, ꝛ sic nomine
pupilli factum dicitur,qđ tamen plenius dic vt ibi dicam. Opp.
dicitur hic,sin autem habito plerunque colludio,ꝛc. Innuit er-
go qđ tutor,vel curator colludendo cū altera parte possessionem
inuasit, ꝛ sic alia pars dolū participauit , ergo de dolo nō potest
conqueri,nec habere condictionem ex hac lege, vt §.de trāsac. l.
cum donationis. Huius timore dicit Roffredus,qđ hic fuit ha-
bitum colludiū inter seipsum,nō cū aduersario.Puto qđ ipse be
ne sentiat,Nā hic tex.dicit sin autē habito plerunq3 colludio. ꝛc.
Nota qđ dicit plerunq3,quasi dicat, quandoq3 fit colludiū nō in
i teruenēte parte.Ex hoc ego dico[i] qđ ad esse istius cōstitutionis,
non requiritur qđ probetur qđ tutor, vel curator cum aduersa-
rio colluserit.Sed hoc timens Imperator hāc cōstitutionē facit.
Et hoc etiam sentit gl.hic;que dicit idem si bona fide , secundum
11 Pilleum.†Quero, qualiter formabitur libellus in secūda parte
huius legis. Respōdeo,vna est accusatio criminalis contra tuto
rem,vel curatorē hoc facientem, ꝛ ista potest cōpetere pupillo, in
cuius lesionē hoc factū dicetur. Item posset competere spoliato,
qui ex hoc dicitur lesus. Alia est actio ciuilis,scilicet cōdictio ex
l.ista,que datur cōtra ipsum pupillū, ad quē peruenit possessio,
12 vt possessionē restituat.†Circa hoc quero vtrū cōtra agentē cō
dictione ex hac lege ad possessionem,possit opponi exceptio dñij.
Respōdet qđ non possit,per regulam generalem , qđ in possesso-
rijs recuperandis nō habet locum exceptio,dominij.q2 spoliatus
ante omnia est restituēdus,vt l.si quis ad se fundum.j.ad legē iul.
de vi.ꝛ l.j.circa princip. ꝛ ibi no.ff.eo. Secundo per tex.huius le-
gis vbi dicitur,illico quidē possessio ei,a quo est ablata,reddatur.
Ex eo qđ dicit,illico,apparet qđ questio dominij,vel exceptio do-
lo facis,non habet locū.Etiam hoc sentit gl. que est super verbo,
reddatur. In eo qđ dicit,saluo iure pupilli in vendicādo,ergo,il-
13 lud ius debet reseruari. †Quero, vtrū condictio ex hac lege sit
personalis vel in rem scripta.Respondeo,in quantū condictio ex
hac lege datur ad penam,hoc est,qđ quis suo iure priuetur, vel
tutor puniatur,est personalis sine dubio. Inquantū datur ad re-
cuperandum possessionem,videtur quod sit scripta in rem.Quod
apparet,quia datur contra pupillum, ad quem peruenit posses-
sio facto tutoris,licet nō dicat̄ hoc facere tutorio.noie. Pro hoc
facit regula que est qđ interdicta omnia sunt in rem scripta,vt l.
ij.§.pe.ff.de interdi.hoc autem relinquitur sub dubio.

ADDITIO.

Pro concordia aduerte,quando violentiā fecit tutor animo col
ludendi,vendicat sibi locum ista lex,meminerint.secundū Bar.
hic , contrarius tamen allegatur in l.j. §. si quis procurator.ff.si
quis ius dic.non obtemp.Sol.secundum ipsum Bar.si bene vi-
deatur concorditer dicit vbiq3 vnum , ꝛ idem, sed plus ꝛ clarius
loquitur in hac lege meminerint. nam verum dicit in dicto §.si
quis procurator. Sed quando tutor colludat cum aduersario,
preiudicat pupillo, q2 etiā aduersarius est in dolo ꝛ ex dolo suo,
nō debet cōmodū reportare. Et ita dicit ipse Bar.hic,in l.memi
nerint.dum oppo.ꝛ soluit secundum Roffredum,q2 colludiū fuit
factum inter seipsum non cum aduersario. Sic ergo clare solue.
Aut collusio fuit facta cum aduersario ,ꝛ per predicta non fiet
preiudicium,nec habet locum dispositio huius legis,ꝛ ita proce
dant dicta in dicto.§.si procurator.Aut dicta collusio fuit facta
cum ipso tutore solum,ꝛ procedāt dicta in hac lege meminerint.

a ALEX. Meminerint.Ad intellectū huius legis,vide Imol.in
l.a diuo.§.in venditio.de re iudi.
Uide Bart.in consi.incip.missus in possessionem.ꝛ vide dñm
Pe.in consi.cxvij.videlicet qđ possessor non potest sua possessione
priuari per iudicem,etiam citatus per generale proclama.per l.
fi.C.cōm.vel epist.ꝛ ingrediēs authoritate iudicis icidit in penā
huius constitutionis,debuit,enim possessor inquiri,ꝛ citari,arg.
l.j.ff.de vent.inspic.Adde Inn.pro ista l.in c.cum nostris.de con
ces.preben.ꝛ pro materia huius legis vide Bar.in consi.incip.in
questio.vertente,coram capitaneo.

* CLAVD.DE SEISS. Restituēdis.Plus dt Imol.in c.cū
matrimonij.per illū tex.de off.dele.ꝙ q fuit priuatus p sniam nul
la3 pōt petere se restitui tanquā spoliatus,ꝛ ibi sequunt̄ Io.an.
Bal.ꝛ alij.Bene facit ꝙ habetur in c.cum cām.eo.ti.per Bal.ꝛ
Panor.vide Fel.in c.dilectus.de rescript.vide etiā ad materiam
huius l.in c.de cetero.de rescri.

b ALEX. Uera in se.Sed princeps rescribat talē esse mitten-
dū in possessionem,tamen non debet propria authoritate ingre-
di,fortius hic Bald.in prin.ꝛ adde.l.j.si per vim,vel alio modo.ꝛ
que ibi notantur,vide Bar.in l.a diuo.§.in vendi.ff.de re iud.

c ALEX. Sua authoritate.Si iudex dicit in snia qđ liceat acto-
ri ingredi possessionē,propriā autho.an absq3 alia citatione pos-
sit facere actor,hic per Bar.post gl.j.l.proxi.in iij.parte.ꝛ bart.
post gl.in d.l.in fi.in ver.sed pone,ꝛc.

* CLAVD. DE SEISS. Opp.pars pōt.Uide quod per hāc
l.decidit Bald.in l.fi.§.de edict.diui Adri.Pe.de ancha.ꝛ Be-
min.in c.fin.de electio.in vj.ꝛ idem Anch. consi.cclxxvij.ꝛ consi.
cclxix.Alex.consi.ccxxv.incip.visa facti narratione. Ad reliqua
in materia vide per Alexan.in l.iuste.ff.de acquiren.posses.ꝛ ali-
quid post Barto. Imo.ꝛ alios in l.a diuo Pio.§.in venditione.
ff.de re iudic.Et idem quod dicit hic procedit in vi ablatiua sed
in vi compulsiua quando fit authoritate magistratus licet iu-
ris ordine non seruato,tamen nulla est pena.vt est tex.sing.ꝛ ibi
hoc not.Albe.in l.fi.§.fi.ff.quod met.cau.

d ALEX. Procuratore.Et qđ citatio possit incipere a procu-
ratore.vide tex.ꝙ ibi Bal.in l.cū cler.§.de epis.ꝛ cl.ꝛ qđ not.b. er
eo.ti.in auth.itē nulla cōitas.Pau.de Elea.in cle.causam.de e.le.
per illum dicit primo citandum dominum si reperit̄ in puincia,
alias citetur procurator,si dimisit,quem dimittere tenet̄ maxime
post citationem de his qui matr.accus.pos.c.j.de proc.c.j. Pe.de
Anch.

Anch.ibi sequitur opi.Bar.sing.

c ALEX. ¶ Quod sufficiat. Adde qd idē voluit bal.Ang.ꝛ Sal. in l.eā qui ṡ.de procur.ꝛ bar.in l.solent.ad finē.ff.de ali.lega.in l. quamuis.ff.de dā.infec.ꝛ Bal.in l.item ait.in princ.ff.ex quibus cau.matr.ꝛ Petrus de Anch.in d.l.causam.de electio.ꝛ domin⁹ Ant.in c.causam de dolo ꝛ contum.licet Paul.de Elea.in d.clemen.causaꝫ.dicat hoc esse verū,si dominus fuit,alias secus.ꝛ idē sequitur ibi do.Card.ꝛ Fulg.in d.l.eū qui.ꝛ Hosti.in d.c.causam de do.ꝛ contum. ꝛ Bald.in l.j.ver.sed quomodo. ṡ.de sen. ꝛ vide omnino Alex.in d.l.eum qui.ꝛ vide Ang.in auth.de here.ꝛ fal.§. hinc nobis.ꝛ Imol.in l.si finita.§.Julianus.ff.de dam.infect.

f AND. BARB. ¶ Quero dicitur. Adde Bar.in l.solent.ff.de ali. ꝛ cib.legat.ꝛ vide tex.ꝛ Bal.in l.j.supra de iure.ꝛ fac.ignor. ꝛ Nicol.de Neap.in l.defendente,ff.de autho.tuto.ꝛ que plene notaui ad Bald.in l.si causam.ṡ.de excommunic.rei iudic.ꝛ ad Bartol. in l.a diuo Pio §.in venditore.de re iudica.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Procedo vlterius. Quid aūt si is qui fuit missus fecit citare in genere,ꝛ dicit se ignorasse Titium possedisse,an excusetur,vide per Alex.co. si.lxxxij.vol.ij.ꝛ Ange. Aret.§.quadrupli.instit.de actio.

g ALEX. ¶ Hoc premisso. Adde que no.bal.in l.j.si p vim vel alio modo,ꝛ q̄ not.docto.in l.iuste,de acquire.pos.ꝛ vide supra etiā in tertia lect.sꝫ ꝯ hāc l.j.in hoc facit c.ad petitionē.de accu.sꝫ Sal. hic saluādo gl.aliter loquit̃.ꝛ vide Mod.Inst.de act.i §.quadr.

h ALEX. ¶ Secundā partē. Ultra ista,ꝛ que not.bar.in l.prima. §.si procura.circa fi.ff.si quis ius dicen.non obtēpe. Adde quod dixit Spec.in fi.de cōtu.§.fi.in fi.qd licet minor nō cōpareat purgando contumaciā sui administratoris,tūnon poterit ex illa cōtumacia ei idici vel pro debito capi. Ad qd l.neque impuberes, ꝛ quod ibi docto.maxime per Ang.ff.de in ius voc. ¶ Itē expēse que imponūtur ratione cōtumacie vere cessabunt,tūc in persona minoris,nisi esset doli capax,qd possit mulctari,sed veniret restituendus vt no.in Spe.ꝛ not.in dicta l. neque, sed ex contumacia ipsius tutoris,ꝛ amicorū ꝛ cognatorum, de quibus fit mētio in l.hoc autem.§.ꝛ qd not.in l.apud iul.ff.ex quibus cau. in pos. ea.ꝛ in l.si minor. ff. de bon.auth.iu.pos.posset perueniri ad missionem in possessionem ex primo decreto,in bonis minoris.ad qd vide quod notāt Mod.inst.de act.§.fi.ꝛ Ang.in l.nemo carcerē. adde Bal.cons.liiij.ij.volum. Abba.consil.xxix.ꝛ xlviij.ij.lib.

i ¶ Ego dico. Contra videtur tenēre Bald. in l.j.§.si procur. ff.si quis ius dic.non obtempe.

LEX VII.

1 ☞ Inuasio rei aliene quomodo punienda sit.
2 Audacia in bona parte posita laudatur, ꝛ permittitur, in mala parte damnatur.
3 Qualiter masculinum concipit femininum,ꝛ num.4.
4 Femina,que possessionem rei aliene inuasit,punitur constitutione huius legis, si vero rei sue, an possit pretendere ignorantiam istius iuris ibi.ꝛ num.5.ꝛ 6.

* a 1 b **SI quis in tantam.** *a Hec est lex multū famosa.† Qui possessionē rei sue apud aliū cōstitute inuaserit,eam restituet,b ꝛ dominio priuabitur. Si vero rem alienam inuasit,eam restituit,ꝛ in estimatione condemnatur hoc dicit. Gl.diuidit hanc legē in quinque partes. Tu vero diuidas in duas partes principales. Prima loquitur quādo quis inuasit possessionē rei sue. Secunda quādo inuasit possessionē rei aliene. Secunda ibi,si vero alienarū. Itē prima subdiuitur. Primo loquitur de persona inuadente. Secūdo de re inuasa. Tertio de tempore inuasionis. Quarto de pena inuadentis secundū glo. 2 ꝛ bene. Partes patent per gl. Notabilia sunt satis clara.† Opp. hic damnatur audacia. Cōtra,immo videtur quod audacia permittatur ꝛ laudetur,vt l.Gallus §.videndū.de li.ꝛ posthu. Sol. Quādoqꝫ audacia ponitur in bona parte,vt quādo fit super bo. ita loquitur ibi. Quādoque ponitur in mala parte, vt quādo fit sup delicto.ita loquit̃ hic. Opp.dicitur hic, furoris audaciam.ꝛ sic innuitur qd furor ꝓpunitur. Cōtra l.diuus.de off.c.presi.ꝛ l.infans.ad leg.cor.de sicca. Sol. Expone hic furoris,id est,temeritatis. Nō enim erat ita furiosus,quod intellectu careret,sed erat furiosus,id est,superbus,ꝛ furibūdus in malo. Opp.dicit̃ hic apd c fiscum c vel apud homines. cōtra illud dicit̃ apud me quod a me tenetur,vt l.penes.ff.d. ver.sig. Sed rē immobilē nō dicitur quis posse tenere proprie,qr non potest teneri manibus, ergo videtur quod ista lex nō habet locū in rebus immobilibus,qd est contra casum. Insti.vi bon.rapt.§.pe.vbi habemus istā legē magis claram quam hic. Sol.qd hic dicit̃ apud,intellige vel penes,ꝛ sic rē mobilem,vel immobile cōprehēdit. Ponitur ergo hic,apud large.ꝛ improprie. Opp.dicitur hic,qd quis priuatur dominio. Contra.ff.vti pos.l.si duo.§.fi. qd met.cau.l.si mulier. §.q possessionē. Sol. Quādoque quis cōmittit violentiam expulsiuā, seu ablatiuam,ꝛ tunc habet locū pena huius legis. Quandoqꝫ quis committit violentiā cōpulsiuam,ꝛ tunc habet locum pena que est ex edicto,qd met.caul.vt l.si mulier.§. possessionē.ff.quod met. cau. Quandoque quis committit violentiā turbatiuam, tunc habet locum l.si duo.in fi.ff. vti pos. qr cū illud sit minus delictum, non punitur nisi circa possessionē. Sumus expediti de omnibus glo. paruis ꝛ de princ.gl.magne. Op.de l.quis vas.in princ.ff.de fur. ꝛ ista oppositio fit in gl.magna in fi.secunde partis. Gl.dat hic ꝛ
d ibi,plures sol. Ueritas est ista, ille qui aufert rem,d priuat̃ omni iure qd habet in re. Ita loquitur hic,nō autē perdit actionē furti,que dabitur ad duplum vel quadruplum. Illa enim nō datur ad rem,neque pro re, sed ad penam. Ita loquitur lex contraria. Modo habetis expedita omnia contraria in l. nostra.

Ueniamus ad q.ꝛ gl.tua diuidit seipsam, ꝛ ideo nō est necesse quod diuidatur alio modo. ꝛ secundū qd fuit diuisus tex.ista gl.querit primo de psonis,secundo de reb.ideo primo quero de psonis. Dicitur hic,si quis. Quero,quid de femina,an teneatur hac cōstitutione. Gl.dicit qd sic. de ver.sig.l.j.an masculinū genus concipiat femininū. Dy.ꝛ Jac. de Aret.ponit in l.j.ff.de verb.sig.do.Cy.ponit in l.quicunqꝫ.ṡ.
3 de ser.fug.ꝛ ideo non curo hic multum insistere.† Sed dicā solum quantum ad presens expedit, qd si quidem tractamus de fauore masculinū cōcipit femininū,vt l.si quis ita.ff.de test.tu. Si tractamus de odio,aut profertur ad homīe,ꝛ nō cōcipit femininū,vt l. j.§.quare de ven.i pos.mit. Si profertur a lege,ꝛ tūc aut odiū est rationabile,ꝛ cōprehendit femininū. Ita loquitur hic,ꝛ l.si quis id qd.de iur.om.iud.facit de neg.gest.l.iij. Si vero tractamus de odio irrationabili,vt qd quis ex facto alterius puniatur,tūc sec⁹, vt j.ad leg.iul.ma.l.quisqꝫ.§.ad filias. Et ista sunt vera,qñ proferuntur in materia indifferēti,que cōgruit masculino,ꝛ feminino. Nam si congruit masculino tantū,non est dubiū qd non cōtinetur mulier,vt in officio tutele,procuratoris,iudicādi, ꝛ similia, vt l.feminine.de re.iur. Predicta vera, nisi aliud de mēte pferentis
4 appareat. Ista sunt multū notabilia.† Sꝫ dubitat̃ qualit̃ masculinū cōcipiat femininū,vtrū hoc sit ex propria significatiōe,vel ex interpretatione extēsiua.gl.i l.j.de verb.sig dicit qꝫ est ex interpretatiōe extēsiua. Ita etiā Dy.ibidē.ꝛ Cy.in d.l.quicunqꝫ. Idē dicebat do. Jac. But.hic. Ego autē dico sic. Nos habem⁹ qdā nomina mere masculina,exēplū,vt laborator, fructuari⁹, tūc masculinū prolatū eo casu non cōcipit femininū ex extēsione,vt l.pronūciatio.in prin.de ver.sig.in eo dicit,porrigitur, quasi dicat extenditur per nos. Qñqꝫ habemus quoddā nomē cōmune,vt homo, tunc sine dubio cōprehendit masculinū ꝛ femininū ex ppria significatione,vt l.hominis.de.ver.sig. Habem⁹ quedā que sunt signa, vt qs,quisquis,quicquid,quicunqꝫ,ꝛ similia,ista signa de se nihil importāt,nisi rōne adiūcti. Aut ergo istud signū profert̃ cū adiūcto masculino,aut cū adiuncto nomine cōi,aut simpliciter. Si cū adiūcto masculino,est idē qꝫ dixi de masculino, vt porrigatur ad femininū ex interpretatione. Si cū adiūcto noīe cōi,ex ppria significatione cōplectit̃ masculinū ꝛ femininū. Istud probat in l. quisqꝫ.de ver.sig. Qñqꝫ profertur simpliciter,vt fuit i casu legis nostre.si quis in tantā.ꝛ tūc in dubio recipit determinationē a noīe cōi,vt cū dico,si quis.s.homo,ꝛ sic de propria significatione, vt l.j.de ver.sig.in eo qꝫ dicit cōplectit̃.qꝫ significat qꝫ natura vocabuli hoc cōprehendat,non extēsione. Ita dicit tex.clare in l.si qs
5 id qꝫ.de iuris.om.iud.† Quero,qd de hermaphrodito. Dico,a modo non est questio,qr siue incalescat in sexu masculino,siue in sexu
6 feminino cōprehendit̃ hac leg.† Quero,quid de milite,e ꝛ rustico.
e Dicit gl.qꝫ hac lege tenentur nec possunt pretēdere ignorātiam, qr inuadere est cōtra ius naturale,vt l.venia.ṡ.de in ius voc. Ita dicit gl.ꝛ Rof.ꝛ domi. Ja.sequendo eam dicit,qꝫ inuadere possessionem rei aliene,est cōtra ius naturale,ꝛ procedit glo.nostra,sed inuadere pos.rei sue,ꝛ credere sibi hoc licere,non est contra ius, qd apparet, qr non puniebatur ante legē istam,vt Insti.vi bon. rap.§.pen.ꝛ sic milites,ꝛ rustici,qui possunt ius ignorare,pbatis presumptionibus,ex quibus ista iuris ignorantia presumeretur excusant̃,vel excusari deberēt ab hac constitutione,ꝛ idem in
7 muliere.† Quero,quid de pupillo f ꝛ adulto. Gl.dicit,si quidē est
f proximus infantie,non tenetur,qr talis etas quod videt ignorat,vt.l.j.in princ.de fal.modo,postea vero tenetur vt l.impuberē. de fur.nec restituitur,vt l.si ex causa.§.nunc videndū.de mino. Ita dicit gl. Rof.hic,ꝛ etiam Ja.de Are.ꝛ etiam Jac.bu.intelligunt istam gl.dicere verum in delicto,qꝫ cōmittitur committendo,seu faciendo. Si vero delictuꝫ,committitur omittēdo seu negligēdo, tunc minor xviij.annis excusatur,vt in auth.si captiui.supra de
8 episco.ꝛ clericis quod est notandum.† Item quod glossa hic dicit,quod minor non restituitur,intellige quando inuasit dolo, sꝫ quando inuasit credens sibi licere,tunc haberet restitutionē in
9 integrum.vt l.prima,supra si aduer.delic.† Quero, an patronus

inuadēs teneatur liberto hac cōstitutione. Dicit gl. qđ nō, quia
infamat saltem de facto. Tu dic, aut agit contra eum, quasi dolo
occupauerit ꝛ verū dicit gl. aut quasi occupauerit culpa, credens
sibi licere, ꝛ tunc cū nulla infamia cōtineatur de iure, nec de facto
10 dabitur cōtra patrē ꝛ patronum. † Quero, quid ecōuerso an pa
tri ꝛ patrono detur cōtra filiū ꝛ libertum. Gl. qđ sic ꝛ bene. ff. de
11 furt. l. si quis vxori. §. sed si filius. Quero, † an domin⁹ teneat de
facto serui, vel pater de facto filij. Glo. dicit qđ dominus tenetur
tantum noxaliter, pater de peculio, in eo qđ ad eum peruenit. In
eo qđ hic dicitur, quod pater hic tenetur de peculio, an sit verum
etiam de peculio aduentitio? Jac. de Aretio dicit hic, quod si fi-
lius inuaserit rē suā aduentitij peculij, qđ priuatur proprietate.
Nec obst. l. cū non solū. §. filijs. ſ. de bo. que lib. vbi videtur quod
filius non potest alienare, qꝛ hic nō alienat filius, sed lex, argu. ad
hoc in l. ij. in fi. cū l. seq. ff. de re. eorū. Ego fui tante audacie, quod
12 consului contrariū in q. de facto. † Debes enim scire, qđ quādoqꝫ
alienatio phibetur fauore persone alienantis, ꝛ tūc alienatio que
fit delinquendo nō est prohibita. Ratio, qꝛ propter suum delictū
perdit fauorē seu priuilegiū suum. ꝛ ita loquitur qđ ſ. dixi, de mi-
nore delinquente, qui hac constitutione punitur, qꝛ eius fauore
alienatio est phibita nō fauore alterius. Quādoqꝫ alienatio pro
bita est in fauorē alterius tunc etiā delinquendo quis nō alienat.
Hoc pbat in muliere, que nō potest alienare dotē, cum etiam hoc
spectat ad fauorē tertij. tunc etiā delinquendo, dos nō publica-
tur. nisi in aliquibus casib⁹, vt l. quinque. ff. de bo. dā. hic etiā ca
sus est in l. si finita. §. si de vectigalib⁹. de dā. i fec. ꝛ ibi dixi plenis-
13 sime, ꝛ in l. Statius. §. fin. ff. de iur. fisc. † Quero, quid de furioso, ꝛ
14 de mente capto. Dic vt in gl. † Quero quid de prodigo.[g] Hec est
g notabilis, q. quā nescio alibi, gl. hic dicit, qđ videtur non teneri.
vide gl. Eā reprobāt omnes doctores cōmuniter. Primo repro
bant eam dominus Franciscus Accur. Jac. Butrigarius, Ja-
cobus de Aretio, ꝛ Cynus, ꝛ omnes. Nā prodigus equiparatur
pupillo, ꝛ adulto, vt l. si curatorē habēs. ſ. de in integ. resti. expres
sius in l. certi condictio. §. idē queri. ff. si cer. peta. sicut ergo pupil
lus ꝛ adultus delinquēdo alienāt, ita ipse prodigus. Cū enim sit
interdicta alienatio sibi fauore ei⁹, ergo. ꝛc. de hoc dixi in l. cui bo
15 nis. de verborū oblig. † Quero, quid de Abbate,[h] prelato, tutore
h monacho, ꝛ simi. gl. dicit nō teneri ecclesiā, vel collegium, nisi fa-
ctum fuerit cōmunicato cōsilio, vt habetis in ea. In eo, qđ dicit
de monacho, dic idem qđ dixi ſ. de seruo. In eo qđ dicit de Ab-
bate, ꝛ tutore faciēte sine cōsilio capituli, vel pupilli, dicit verum.
In eo qđ dicit, factum est cōmunicato consilio omnium. Intra-
mus in aliam questionē, vtrum vniuersitas possit delinquere, ꝛ si
delinquat, qualiter puniat. Doct. hic, aliquid ponūt. Ego plenis-
16 sime in l. aut facta. §. fin. ff. de penis. † Quero, quid si credens[i] me
i possidere, inuasi possessionē alterius, glos. dicit, quod non teneor,
quia neminē sua possessione priuare volui, vt habes in ea. Scien-
dū est ergo circa hoc, quod ad hoc, vt hec cōstitutio locū habeat,
requiritur qđ quis inuadat possessionem, ꝛ habeat animū inua-
dendi possessionē alterius, vtrū autē si credat sibi licere, siue sciat
sibi nō licere, tenet. dic vt insti. eo. §. pen. Quero, quid si reuertē-
tem te ad tuā possessionē non admisi. Item, quid si postquam fui
17 ingressus tu suspicat⁹ fuisti te posse repelli? dic vt in gl. † Quero,
k quid de magistratu,[k] qui ingreditur possessionē alterius. gl. dicit
quod nō tenetur, nisi fecerit vltra officiū, tanquam priuatus, ta-
men si alius hoc facit authoritate magistrat⁹, habuistis. ſ. l. pri.
ꝛ ſ. dicā. Sumus expediti de prima parte gl. venio ad secundam
18 minus difficilē super rebus. † Quero, an habeat locum in rebus
19 immobilibus. tex. dicit quod sic. isti. vi bon. rap. §. pe. † Quero, an
habeat locū in iuribus incorporalib⁹. Hic aduerte, quedā sunt
iura corporalia, propter que non possidet res in qua habetur il-
lud ius, sed dicit haberi quasi possessio illius iuris, tunc cum iste
vero non possideantur, nō potest habere locū directa cōdictio ex
hac cōstitutiōe, vt l. quoties. ff. de serui. Quedā sunt iura, propter
que possidetur, ipsa res in qua habetur istud ius. Exēplū in vsu-
fructu, nā vsufructuarius naturaliter possidet, emphyteuta, sup
l ficiarius, ꝛ similes,[l] possident fundū in quo habent ista iura, tunc
si possessio inuadatur, nō est dubium, qđ habeat locum hec cōsti
tutio directa, seu pena ei⁹. ꝛ vide gl. que hoc valde notabiliter di-
cit. Quero, quādo isti qui habēt ista iura in re, inuadūt possessio
nem, vtrū puniātur tanquā domini inuadentes, an tāquam non
20 domini. dic vt in gl. † Querit gloss. quid si inuado rem, quam alij
21 commodaui, vel apud aliū deposui? dic vt in glo. † Quid si furi
faranti rem meam, abstulerim, an tenear? dic vt in gl. Querit glo.
m pone, qđ extraneus[m] abstuli alicui rem, quam sibi commodaue-
22 ram vel deposuerā? dic vt in gl. † Querit gl. quid si equum tuum
quē dimisisti i pascuis, ego occupaui? Breuiter, aut possidebas,
ꝛ teneor hac cōstitutione, aut possessio illi⁹ equi erat vacās, ꝛ ha
23 bet locū cōdictio ex l. vltima. ſ. eo. † Querit glo. quid si vn⁹ habet
possessionē, alter detentionē, alter proprietatē, cui dabitur condi-
24 ctio ex lege ista? Certe possidēti tantum, vt hic dicitur. † Quero,
quid si inuasor nō habet ius in re, sed erat sibi debita res, an ei da
bitur condictio? glo. dicit qđ sic, licet habeat locum edictum diui
n Marci. Predicta[n] vera, nisi inuaserit lege, vel pacto permitten-
25 te. ꝛ vide gl. Qu erit gl. † quid si debitor remāserat creditori? Ex
te tenetur hac constitutione, si creditor possidebat rem. Sumus
expediti de secūda parte. veniamus ad tertiā partem de tempore.
o Quero dicitur hic ante aduentum[o] iudicialis arbitrij. † Quero,
26 quando habet locū hec constitutio. Breuiter, ppter multa, tene
menti hoc, Ista lex habet locū, siue aliquis inuasit antequā esset
lis mota, siue post eam motam lite pendente, siue etiā ea finita, dū
tamen iniuste inuadat. Circa quod, gl. dicit tria verba notabilia
multū. Quandoqꝫ nulla procedit sententia, qđ liceat inuadere, ꝛ
habet locū ista lex sine dubio. Quandoqꝫ precedit sentētia, quod
inuadere liceat, tunc si quidē sentētia fuit iuste lata, ꝛ recte, nulla
constitutio puniens locū habet. Si vero nulla precessit sñia recte
lata, tūc habet locū cōstitutio l. meminerint. ſ. eo. ꝛ ista est verissi
27 ma opi. quam dixi sup l. meminerint. † Quero, an hec lex locū ha-
beat in possessore clādestino. Glos. dicit qđ sic, ꝛ dic vt in ea. Su-
28 mus expediti de tertia parte gl. venio ad quartam. † Dicitur hic
dominiū rei amittat. Quero, an ipso iure, vel per sententiā. Bre-
uiter per sententiā qđ apparet, qꝛ dicit, amittat, non dicit amit-
tit, vel amiserit, ꝛ sic nō vtitur verbo presentis, vel preteriti tempo-
ris. Ita loquitur hic. Qđ dic vt dixi. in l. iubemus. §. sane. versic.
economus. ſ. de sacrosanct. eccle. Et no. gl. ꝛ doctrinā quā ponit,
29 ꝛ ibi dixi plenissime in l. Imperator. de iur. fisc. † Extra glo. quero
cui acquiratur. Glo. hic innuit qđ spoliato. Idem tenet Rog. ꝛ
omnes. Pro quo facit l. si. ff. de lit. ꝛ qđ not. in dicta l. iubemus. §.
30 sane. facit etiā ad hoc supra de legatis. l. pe. † Et ex hoc habes qua
p liter debes formare libellū[p] in hac prima pte huius legis. Nam
debes petere vt condēnetur, ꝛ qđ tibi possessionem restituat, ꝛ qđ
31 dominio suo priuetur ꝛ tibi adiudicetur. † Quero dicitur hic, qđ
inuasor rei aliene condēnatur, vt restituat possessionē. ꝛ in estima
tione. Quero, quid estimabitur, vtrū possessio, an ppietas? Glo.
32 dicit qđ proprietas. † Quero, qđ si est expulsus fructuarius tan
tum, vel proprietarius tantū, quid estimabitur? Glo. distinguit.
Aut ego expuli vnū, credens totū ius habere, ꝛ teneor in totum,
quia expellēdo vnū, videor expellere vtrūque. Aut habui solum
animum expellendi vnum tantum, ꝛ tantū illum videor expellere,
ꝛ illi tantū teneor. Et sic ex glo. habes quod expulso vsufructua-
rio tantum, nō videatur expelli proprietarius, ꝛ ecōuerso. Cōtra
riam gl. habetis ff. vsufruc. quemadmo. ca. l. j in fi. ꝛ de vi ꝛ vi ar. l.
iij. §. vti frui. ꝛ ille gl. sunt vere. Non obstat l. iij. §. ꝙ si seruus. ff. de
acquir. pos. ꝛ alie. que hic allegantur in gl. qꝛ ibi loquitur, quan-
do expellitur colonus, tunc enim certum est, ꝙ videtur expulsus
dñs, qꝛ colonus possidebat pro domino, ꝛ eius cōtemplatione. vt
l. peregre. §. quibus. de acqui. pos. sed vsufructuarius habet suam
naturalem cōtemplatione sui, non contemplatione dñi, ꝛ dñs habet
ciuilem sui contemplatione tm̄, ideo vno expulso non videt alter
expelli. dño autem expulso non est dubium. ꝙ non videtur expul-
si colonus, vel vsufructuarius, vt d. §. quibus. Ex his cōcluditur
ꝙ si expellatur dominus tm̄, vel vsufructuarius tm̄, ipsi soli cōpe
33 tit condictio ex hac l. non alteri. † Quero, quid si inuadam rē cō-
q munem[q] mihi, ꝛ alteri. Dic vt in gl. † Querit gl. quid si aliqs pos
34 sidet vsumfructum meum, ꝛ ego eum deijciam, debeo ne perdere
ius vsusfructus, ꝛ cui applicabitur, an domino proprietatis, an
expulso? Gl. dicit, qđ domino proprietatis applicabitur vsufru
ctus, expulso estimatio dabitur. Tu dic qđ domino proprietatis
nihil applicabitur, qꝛ aduersus eum nō est delictum commissum.
Et si dicis, qualiter hic priuatur iure suo, cum non possit trāsfer-
ri in alium nisi in dominum proprietatis? Respondeo, fiet secun-
dum formam l. vsusfructus. ff. sol. mat. Cetera dic vt in glo.

ADDITIONES.

a P. PAV. P., ¶ Si quis. Limita vt per Fel. in c. nihil. extra de pre
scription.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ad hanc legem ꝛ euitādū eius pe-
nam vide duas cautelas per Cepol. cautel. 100. nota tu aduoca-
te. Item non habet locum quando quis capit rem suam existentē
penes alium qui est suspectus de fuga: vt per Alex. consil. [illegible]
iij. An autem remedium huius legis possit per viam exceptionis
intentari, vide gl. ꝛ ibi no. doct. de caus. posses. ꝛ propriet.

b ALEX. ¶ Eam restituet. Concordat. c. placuit. vj. q. vj. sed Inn.
in c. olim. de rest. spo. limitat sing. vez quando quis non pōt habe
re rem suā furto subtractam, vel vi: qꝛ tunc pōt illam vel equiua-
lentē propria authoritate accipere. Pro quo est glo. sing. in c. [illegible]
gen. ij. dist. Facit ꝙ no. Jo. an. in c. olim. de do. ꝛ contu. gl. in l. [illegible]
lus. ſ. de iud. nisi ex illo forte orietur scandalum. secūdum Inn. in
d. c. olim. ex quo infertur, qđ statutum loquens de furto, nō habe
bit locum in tali furto. Facit in simili, ꝙ consuluit Raynerius [illegible]
dam

lam scholari, qui luserat librum in domo alterius, vt alium allice
ret ad ludendū, & librum subtrahere fecit, accusatus fuit furto,
dicit illū non teneri furto. per tex. fin. in l. j. §. j. versicul. furtum fa
ctum do. ff. de aleato. sed hec lex non habet locū de iure Can. secū
dum bal. in proe. feu. & doc. in c. j. de dolo & cōtu. maxime Jac. but.
ad qd̄ bene facit c. suā. de pen. & no. Bar. in d. §. Cato. de ꝟ. obli. &
ibi per Alex. cū cōcor. in iiij. limitatione. Item fallit quando per
metum cōpuli debitorē meū condēnatum per iudicē soluere, nec
incido i penā l. extat. quo casu tex. sing. & ibi dicit Albe. ff. qd̄ met.
cau. in l. ii. §. fi. licet gl. ibi dicat qd̄ tenet̄ pena edicti diui Marci,
tamē illā reprobat Old. cū fecerit iudice pmittente. Et ad mate
riam hui⁹ l. vide no. p Inn. in c. cū dilectus. de ordine cog. & hanc
legem limita, nisi ex presumptione aliqua licētia qs ingressus fue
rit possessionē, tanquā suam scd̄m bal. in aut. licētia. & hic per gl.
in aut. habita. Et an habeat locū in rebus ecclesiasticis, per gl. &
doct. in c. j. de do. & contu. & formā libelli vide in Spec. de rest. spo.
§. j. ꝟs. quantū est, &c. & s. p bar. in hac l. ad tex. ibi, ante euentū iu
dicis. subdit Inn. maxime si post sniam, vt hic, dixit gl. super ver.
euentū & vide bar. j. in iij. pte. vnde dicit qd̄ si venditor occupauit
sibi rem per sententiam adiudicatā, priuatur iure suo, & idem in
omni snīa. In incorporalib. vero vbi nil corporale attingitur, vt
electio & iurisdictio & similia, statim lata snīa actor potest ingredi
possessionē secundū. Inn. in c. cū nostris. de concess. preb. quod as
sumpsit bal. in l. traditionib. s. de pac. & i l. j. i fi. cōmunia vtriusqꝫ
iud. & in l. quoties. s. de rei vē. Sꝫ an hec lex habeat locū ꝯtra ex
pulsorē eius qui incōtinenti fuit expulsus, vide i l. possessionē. ff.
de vi & vi ar. & in l. si qs ad se fundū. j. ad leg. iul. de vi. Itē hanc l.
limita in casu huius l. si cōstiterit. s. fi. reg. & ibi no. gl. hic magna,
Itē limita vbi quis impetrasset cōtra non debentē, secus si cōtra
debentē, qꝛ punitur in quadruplū, & cadit a iure suo, aut. & omni
no. & ibi bal. supra ne vxor p mari. vbi in fi. dicit qd̄ a pena priua
tionis excusat error, per glo. in auth. habita. ¶ Addelquod hec
lex habet locū in occupāte seruū suum qui se pro libero gerebat.
scd̄m Guid. de Suza. hic quē sequitur & refert Jo. An. i add. ad
Spe. i tit. de restit. spo. §. j. ꝟs. q tū. Et an habeat locū in muliere,
colono, depositario, & sequestro, vide per Joan. Andr. in d. addi.
c ALEX. ¶ Apud fiscum. De dictione apud & penes. adde etiam
glo. & Bar. de dictione penes, in l. j. in princ. de libe. exhi.
d ALEX. ¶ Aufert rem. Qui aufert rem. priuatur omni iure, qd̄
habet in re. vide Bartol. in l. si quis C. ad leg. iul. de vi.
ALEX. ¶ De milite. An error iuris excuset militem & rusticum
ab hac pena, vide per gl. & adde glo. in l. regula. in prin. ff. de iu. &
fa. igno. & per hoc videtur dici posse in femina, cuius cōtrarium
tenet dictum est s. Et ad ista vide bal. in q. accusatus. de vi tur
batiua, & que scripsi post Lud. in l. iuste. ff. de acqui pos.
AND. BARB. ¶ Quero quid de milite. bar. putat non habere
locum hāc l. forte potest dici verū, nisi rusticus esset sagax, vt sunt
rustici Bono. l. athelete. §. de rusticis. ff. de excus. tuto. Idē in mi
lite, si est doctor, vel si fuit scholaris i iure, iuxta no. p bar. in l. j. s.
de iuris & fa. ign. & forte idistincte pōt dici qd̄ tenet̄, qꝛ debuit cō
sulere peritiores, iuxta no. p bal. in l. iuris ignorātia supra q admit.
f AND. BARB. ¶ Quero, quid de pupillo. Vide qd̄ notatur in
l. excipiūtur. ff. ad Syl. & bal. hic: tū gl. i c. j. de do. & cōtu. tenet idi
stincte qd̄ hec lex nō hꝫ locū i minore. d. Jo. ibi trāsit cū opi. bar.
inter Legistas. & gl. ibi. & etiā dic, ꝙ nō habet locuꝫ in ecclesiasti.
ALEX. ¶ De pupillo. An pupillus & adultus excusentur a de
licto isto, & adde quod no. bar in l. is cui bonis. de verb. obl. Sed
quod minores restituantur aduersus hanc penam & etiam ec
clesia, tenet glo. in ca. j. de do. & contu. que incipit, argumentum. &
quod no. bal. in l. accusatus. de vi turbatiua. in v. q. cum sequenti.
& Rom. in l. iuste. de acqui. pos. & ibi post eum scripsi.
g ALEX. ¶ De prodigo. An prodigus obligetur ex delicto, tan
git Bar. in l. si curatorem habens. s. de in integ. restit. Alex.
h ALEX. ¶ Abbate. In eo quod dicit de Abbate, & nisi ratum
habuerit, vt not. gl. in c. cum dilecti. de ordi. cogn. in iij. glo. tangit
etiam in l. iubemus. s. de sacrosan. eccle. in vlt. gl. & ibi Bartol.
i ALEX. ¶ Credens ad hoc vide gl. & que dicta sunt in prin. s. post
[illegible] gl. & bar. in l. sequitur. §. si fundum. ff. de vsuca. Et quod di
ctū in princ. huius legis. & an hec l. habeat locum si tu me expuli
sti, & ego te incontinenti expuli, an tu & ego incidamus in hanc pe
nam, vide gl. in l. si quis ad se fundum. & ibi bar. C. ad l. Jul. de vi.
k ALEX. ¶ De magistratu. Circa istam partem quero, vtrum
habeat locum in rebus ecclesiasticis, vel minorum, & vide que s.
dixi in principio huius legis.
l ALEX. ¶ Superficiarius, & similes. Quid in feudo, vide bald.
in l. pe. s. si a non comp. iud.
m ALEX. ¶ Extraneus abstulit. Vide bar. in l. iij. §. Nerua. ff. de
acquir. pos. & ibi docto.
n ALEX. ¶ Predicta vera. Vide in l. cum creditor. ff. de fur.
o ALEX. ¶ Aduentum. Et vnum scias, quod si quis aufert
mihi rem meam. & alteri dat, potest absque partis citatione reuo
cari secundum Inn. in c. querelam. de elect. dicit Spec. contra in
tit. de primo decreto. §. restat. versi. quid. ad quod vide, que dixi
post bartol. in l. de vno quoque. de re iudic.
p ALEX. ¶ Libellum. De libello in interdicto vnde vi, qualiter
libellus formetur ex sententia, vide quod no. bal. in l. pen. de sen.
que si. cert. quan. & in §. quadrupli. Institu. de interdic. & per
Spec. in tit. de restit. spolia. §. j. & bal. hic in princip.
q ALEX. ¶ Rem communem. Adde per doct. in l. si quis posthac.
j. de bono. prescrip. & per Lud. in l. finita. §. d vectigalibus, de dā.
infec. Ad hoc vide no. qꝛ. bal. in l. antiquitas. s. de vsufructu. dixi
post bar. in l. Statius Florus. §. Cornelio. ff. de iure fisc. per bal.
hic & bal. in l. j. s. de ope. liber. p Ang. & Imo. in l. eorū. de dā. ifec.

LEX VIII.

1 ☞ Contra violentos proceditur summatim, & non obstante ali
qua exceptione. & sine libello.

Momentarie. Tu debes scire, qd̄ pcedē
tes cōstitutiones, & sequē
tes, excepta hac lege & sequē. tractāt de modis agēdi
cōtra violētos, & de modis puniēdi eos. hec l. tractat
de modo procedendi, lex vero sequēs de modo probādi. Hec con
stitutio legitur in princ. duobus modis. ¶ Primo modo, qd̄ lo
quatur quādo contra possessorē tantum cōmissa est violētia, secū
do qd̄ loquatur in quolibet interdicto, secundum primū. hoc di
1 cit. † Violentia commissa contra possessorē nō semper punitur ac
cusatione l. iul. de vi publ ca vel priuata sed quando similiter agi
tur per interdictū in quo proceditur summarie, & sine inscriptiōe,
& spoliatus ante omnia est restituēdus. h. d. ¶ Opp. & videtur ꝙ
causa possessionis non sit momētanea, qꝛ aufert dominium, vt s. l.
prox. Sol. quādo agitur condictione ex l. precedēti, & nō est iudi
cium momētanee possessionis, immo pprietatis. Sed hic loqtur
quando agitur interdicto vnde vi. Sed nunc opp. extra gl. si ma
gnum est cōmodum possidendi, vt insti. de interdi. §. retinendi. er
go, &c. Respon. qd̄ dicitur momentanee, intelligas aptitudine, qꝛ
possessio est apta modico tēpore apud possidentē esse, si mouere
tur questio de proprietate ab eo, qui haberet, ius licet actu quā
doqꝫ multo tēpore duret. Opp. ad id qd̄ dicit tex. nō semper pti
net ad vim publicam, vel priuatā. Nam omnis vis, aut fit cum ar
mis, & sic aut est publica. aut est priuata. ergo semp ptinet ad vim
publicā, vel priuatam. Bl. huius timore dicit, quod non semper
pertinet ad vim publicam, scꝫ qꝛ quandoqꝫ ad priuatam. Itē nō
semper pertinet ad priuatā, qꝛ quādoque ad publicam. Istud di
cit glo. j. ibi in fi. Uel aliter expone illud qd̄ dicitur momentanee
possessionis, scꝫ vnde vi, & ꝙ sequitur, non semper ad vim publicā
vel priuatam pertinet exponere, id est semper expeditur per accu
sationem criminalem, vt l. iul. de vi pub. vel priua. sed qn̄qꝫ expe
ditur ciuiliter per interdictū, & tunc exponitur mox. id est sine in
scriptione. & ista lec. tangitur in seq. q. & hoc videtur sentire Rofr.
& hoc tenebat expresse do. Jaco. butr. quod placet. ¶ Scd̄o mo
do legitur, & secundum istam lect. breuiter dicit. Causa momenta
nee possessionis non semper habet originem a vi, vt semp debeat
agitari mox, id est sine inscriptione. h. d. & ibi interdictum in gene
re, accipe pro interdicto adipiscende, vel recuperāde possessionis,
ibi, vel priuatā, qꝛ qn̄qꝫ habet locum vbi nulla cōmissa est vis, vt
2 in interdicto adipiscende, vel retinende possessionis. † Modo fm
vtranque lect. quero, quid est hoc dictum, mox audiri. Certe put
intelligitur primo modo in interdicto recuperande pos. intelligit̄
mox, hoc est, non obstante aliqua exceptione, qꝛ spoliat⁹ ante oīa
est restituendus. Itē proceditur summatim. Prout intelligitur
secundo modo in interdicto adipiscende vel retinende possessio
nis, intelligitur mox, id est, summatim, qꝛ non admittitur aliqua
exceptio que requirat altiorem indaginē, vt dixi vobis plene s.
quo. bo. l. j. & vide gl. ad idē facit s. eo. l. meminerint. in eo ꝙ dicit il
lico. Quero, quid est hoc dictum sine inscriptiōe. Certe pōt intel
ligi sine libello, qꝛ fm iuta aneiqua libellus non requirebat̄, vel
potest, sine inscriptione, id est, quo ad penam talionis, se non ha
bet necesse inscribere.

LEX IX.

a **Si quando.** a* Supra in l. proxim. habuisti de
* modo & ordine procedēdi. hic ha
1 bes de modo & ordine probandi, & breuiter. h. d. † Diffi
cultas probationis, & odiū delinquentis, facit vt admittatur pro
batio per iuramentum actoris. h. d. Simile habes extra ꝙ met.
caus. c. si. Oppo. iuramentum in litem non habet locum, nisi in a
ctionibus arbitrarijs, & bone fidei. vt l. in actionibus. de in lit.
iur. ergo hic non habet locum. Sol. Ibi loquitur de iuramēto in
litem, qd̄ est affectionis, hic loquitur de iuramēto veritatis. Ita
sentit gl. ibi, & bene, ꝙ apparet ex isto tex. cum dicit estimationem
2 rerum, quas perdidit, &c. † Ex hoc habes colligere practicam
in modo iurandi. Non enim debet quis iurare, quod pro tan

to noluit perdidisse illas res, sꝫ debet iurare tantū i veritate esse estimationem rerum,⁊ sic iudex debet referre,⁊c. Opp.⁊ videtur quod hic post latam sententiam super violētia agitur,ad estimationē dāni,vt innuit principiū tex.dum dicit,si quando,⁊c. Itē in eo qđ dicit,deinde,⁊ sic est cōtra l.iiij.§.deposi. Sol.duob.mo. vel dicas qđ hic totū veniebat in vno iudicio, q꜡ petebatur per interdictū vnde vi,restitutio possessionis,⁊ rerū perditarum, secundum formā l.j.in prin.ff. vnde vi.⁊ tunc qđ hic dicit, inde ⁊c. denotat quendā ordinē inter principale,⁊ accessorium, q.d.principaliter agebat̄ de vi,secūdario de rebus,⁊ hoc modo concordabit cū contrario. Sc'do potest intelligi, q꜡ primo fuit actum condictione ex hac l.si qs in tantā.vel interdicto vnde vi,⁊ de rebus alijs immobilibus perditis nihil fuit dictū certe si postea agebatur nouo iudicio vi bo.rap.vel cōdictione furtiua, vel cōdictiōe certi,vel sine causa, fiat ꝓbatio,secūdū qđ hic dicit̄. Nec ob.l.iiij.§.deposi.q꜡ ibi nō cōpetebat actio, sed debebat peti iudicis officio mercenario. Opp.secundo qđ hec lex nō possit ꝓcedere. Aut enim quis petebat res,⁊ nō pōt fieri cōdemnatio in estimatione, vt l.fi.§.de fideic.li.⁊ l.vt fundus.cōmuni diui. Aut quis petebat id,ad qđ actio nō cōpetebat,vt l.si seruū.§.fin. de verb.obl. vnde debebat sequi absolutio.do.Rof.ꝓ soluēdo istud cōtrariū inuoluit se multū. Ego breuiter dico,qđ hec lex procedit quolibet modo. Nā si peto rē, pōt fieri cōdemnatio in estimatione, si res non reperit̄,vt l.iul.ff.de cōfe.no.in l.fi.ff.q̄ sen.sine app.rescin. Item dico,qđ potest peti estimatio,si res iste ablate,sunt perēpte, vel nō apparet. Nec ob.l.si seruū.§.fi.de verbo.obl. q꜡ ibi erat in obligatione rem dari, hic erat in obligatione rem restitui,in qua re perempta potest peti estimatio,vt l.in re furtiua.ff.de cōd.fur. Potest etiā condici res,vt l.j.§.qđ met.cau.⁊ ibi dicā. Istum passum examinaui plene in l.stipulationes nō diuidūtur.ff.de ver.obl.puto etiā, ꝙ possit dari libellus alternatiue hoc modo,peto ipsum condēnari ad rem,vel si res nō appareat, ad eius estimationem, arg.eius qđ no.de act.empt.l.j.in prin.gl.magne.⁊ l.ij.§.item si in facto.de ver.obli.⁊ dixi in d.l.stipulationes non diuiduntur. Itē op.actor debet ꝓbare intentionē suam,nec ei defertur iuramētū, nisi qn̄ semiplene ꝓbauit,vt l.in bone fidei.§.de iureiur.⁊ ff.de iureiur.l.admonēdi. Sol. Dicit gl.hic,⁊ bene,speciale est in odium delinquentis,propter difficultatē probationis. Ex hoc qđ dicit speciale in odium delinquētis,apparet manifeste,qđ prius debet de delicto cōstare,scilicet qđ vis fuerit facta,tunc de estimatione defertur iuramētum. Ita loquitur hic, qđ apparet ex principio

3 duꝫ dicit,si vis fuerit patefacta. Ex hoc apparet arg.†statutum bononiēse dicit qđ si factū fuerit scholari furtū,qđ vicinia teneat̄ ad res sibi ablatas,declarādas sacramēto scholaris. Certe oportet prius cōstare furtū factum esse, deinde deueniatur ad sacramentum scholaris. Hic est tex.pro hoc tex.ff. qđ me cau.l. si cum exceptione.§.in hac.extra,qđ met.cau.c.fi. Sꝫ qualiter probabi-

4 tur furtū factum,dicā statim in sequen.q. ¶† Quero,dicit statu

b tum[b] in ciuitate ista,qđ si aliquis fuerit derobatus in comitatu, villa,vel castro,qđ villa,vel castrum,in quo fit delictum,teneatur emendare. De modo probandi,statutum nil disponit, vnde,derobatus venit ad curiam ⁊ probat se derobatum per testes, an de quantitate,⁊ estimatione rerū,stetur iuramēto eius? Glo.in d.l. in actionibus,de in litē iurā.⁊ in l.in bōe fidei.§.de iureiur. videtur velle qđ sic,in eo qđ dicit qđ ratio huius l.est propter difficultatem probationū,que difficultas habet locū etiam in casu proposito. Gl.hic videtur contrarium dicere in eo qđ dicit, qđ ratio est difficultas probationis ⁊ odium delinquētis, ⁊ vide gl. super verbo,manifestet. Sed hic villa,vel cōmune, nō cōuenitur ex suo

* delicto,vel dolo*,sed ex quasi delicto,vt l.ex malefi.§.is quoqꝫ.de act.⁊ obl. Ergo cōtra eā nō defertur iuramentū. Pro hoc videtur tex.in l.j.ff.quādo ex facto tuto.⁊ idē ibi tenet Dy. idē Iaco. Butr.⁊ Cy.⁊ omnes docto. Qualiter ergo tūc probabitur quātitas,⁊ estimatio rerū ablatarū? Certe doc.dicūt, ⁊ omnes cōcordant,qđ probabitur eo modo,quo poterit, per familiā, ⁊ socios suos,q꜡ aliter nō admitterentur arg.§.de repu.l. consensu.⁊ l.de submersis.⁊ l.quoties. de naufra.lib.xj. Itē probat̄ per alias cōiecturas,q꜡ visus est deponere in hospitio,in valisia.seu fardello tot res,assumere tantā pecuniā,⁊ similia,⁊ iste probationes iudicis arbitrio relinquūtur,arg.l.iij.§.idē diuus.ff.de test.⁊ habitis istis presumptionibus,in defectum probationum,poterit deferri iuramentum,per l.in bone fidei.⁊ per l.admonendi.ff. de iureiur.

5 non ex vigore huius l. ¶†Eodem modo dico de eo quod supra

c dixi de furto,qualiter probatur furtum[c] scholaris? certe per familiares,⁊ socios,qui de nocte sentierūt furem, ⁊ q viderunt res tales in domo,⁊ postea non reperiuntur, vt inuenerunt murum fractum,vel ostium ruptum,⁊ alia similia.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si qn̄. Hāc l.limita no.vt per Lud.in d.l. admonendi, de iureiur. Et vtrū ista l.locū habeat in damno dato pro furto,satisfacit hec l.qđ sic. Ad hoc etiam l.dāni.la.ij.ff.de dam.infec.⁊ ibi per Lud.⁊ bal.tenuit in l.nauta.§.fi.per illū tex.nau.cau. In cōtrarium tenet bar.in l.si res.§.de ordi.cog.⁊ Inn.in c.fi.ad de que super hac l.statim scripsi. Itē hec l.nō habet locū vbi criminaliter agit̄ vt notāter voluit bar.in l.fi.ff.de in li.iu.vide tū qđ scripsi. Item habet locū qn̄ ageretur cōtra denudantem:secus si contra tertium,vt no.bar.videtur velle per illū tex.in l.j.quando ex facto tutoris,⁊ satis sentit bar.hic,saltem in ratione sui dicti,in vlti.q. que incipit,quero.dicit statutū,⁊ qđ no.doc.in l.j.§.de sen.q̄ pro eo qđ interest. ¶ Itē habet locū quādo damnum est datum dolo,secus si culpa est lata per id ꝙ no.gl.ꝑ bar.hic,in d.ver.quero statutum,⁊ d.l.semper. Et per hoc not. qđ si damnū esset datū in omittendo nō statur iuramento dānum passi. adde ad hoc quod habetur in l.argentarius.§.cū autē.ff.de eden. hec l.nō haberet locum per no.per bar.hic in versi. q꜡ maius delictum est in committendo,quā in omittendo,secundum no.in l.si mora.so mat. Facit qđ legitur,⁊ not.in l.diuus.ad silla. Et licet hic dicatur qđ stetur iuramento dānum passi.dubiū est, an possit per iuramentum probari cōtrariū per reū.de quo per. Ang.in l.q bona.§.qui damni.⁊ de dam.infec.⁊ ad predicta vide no.per Lud. in l.damni.que est l.iij.de dam.infec. Itē ꝓcedit hec l.scđm aliquos qn̄ iurans esset ꝑsona honesta.ar.l.nō omnes.§.a barbaris.de re mili.⁊ Lud. in l.dāni. Itē adde qđ creditur persone digne, absqꝫ iuramento vt episcopo,in casu hui⁹ l.absqꝫ iuramēto, scđm Inn.in c.nuper de sen.excom.c.j.xj.q.j.⁊ ibi gl. ¶ Huic subdo q̄stionē no.domin⁹ territorij ꝓmisit quibusdā mercatorib. i suo territorio depdatis, soluere omnē quantitatē,q̄ ꝓbabitur deberi ab ipsis robatorib⁹, sub pena dupli,ꝓbatur qđ robaria fuit facta de certis rebus, sꝫ eorū estimatio nō ꝓbatur aliter quā per iuramentū,⁊ tamē secuta est condēnatio contra dominū in centū,quā condēnationē dominus nō soluit,queritur an dominus teneat̄. Et bal.in l.j.§.conuenticula.de pa.iu.fir.arguit pro ⁊ cōtra, finaliter decidit qđ nō, q꜡ de pena nil fuit cogitatū,nec iudicatū.ff.de cōdi.ide.l.fi.§.fi.⁊ per alia multa,de qbus ibi.vide ꝑ eū notabiliter bar.in l.solet.ad fi.de ali.⁊ cib.leg.⁊ videtur qđ hec l.non procederet qđ si aliquis lucrū ꝑdiderit,q꜡ varia sunt.l.ꝑculus.de dā.infec. Pro hoc ꝙ no. Barto. ⁊ doc.in l.nō ampli⁹.§.j.de le.j. Itē hāc l.intellige, secundum doc.habita cōsideratione ad qualitatē, ⁊ conditionē ꝑsone spoliate iurātis,vt si robatus sit rusticus,nō est credendū qđ habuerit libros in domo. Itē ad intellectū ⁊ limitationē hui⁹ l.vide no.bal.in l.eos.ad fi.ff.nau.cau.sta. Itē limita nisi iudex videret ipsum velle deierare.quo casu nō iurabit,ſm bal.in l.j.C.si aduer. lib. ¶ Itē hꝫ locum hec l.in furto presumpto,vt ptꝫ ex notatis ꝑ Ang.in l.si qs.adde ꝙ licet ista l.proprie loquatur in violētia expulsiua.⁊ ablatiua,tū doc.extēdūt ad turbatiuā,⁊ aliū casuꝫ ſm doc. Imo dixit bal.alibi,qđ habet locū in furto in l.hac edictali. §.iniuriā.ver.furtū.de pa.iu.fir.facit etiā qđ ipse no.in d.§.cōuenticula.⁊ gl.ij.q.iiij.in fi.videtur extendere istam l.ad oēs violentias.de quo vide ibi.⁊ vide ꝙ §.dixi.⁊ adde Inn.⁊ Io.an.in d.c.fi. ꝙ met.cā.⁊ gl.fin.in c.dilecti.de fo.cōp.⁊ ꝙ no.bal.in l.qui accusare.§.de edēd.⁊ in l.j.§.ꝙ met.cau. Et posset in hac l.queri, quādo lex vel statutū disponūt debere credi,de dāno dato,vsqꝫ ad certā summā iuramēto creditoris,vtrū iudex possit sequi nō iuramētū, si inuestigādo apparet id qđ iuratū est nō esse verum. Et Iac.de Are.per illū tex.in l.qui bona.§.qui dāni.dicit qđ hoc iudex pōt. Et videtur velle Cy.⁊ doc.hic. Si autem statutū diceret credēdū esse relationi saluarij,iudex nil aliud inuestigabit,ſm Ang.in d. §.qui dāni. Fatetur tū,qđ damnum patiens ex tali inuestigatiōe saluarij poterit reuocare contractum,si eius relationē falsam docuerit,alleg.no.per Iac.bu.in l.j.§.si aduer.li. Et pro do. Ia.but. ⁊ Are.facit ꝙ no. Iac.bu.⁊ bal.in l.j.§.de re iud.vbi dicit,ꝙ si statutum dicat,stetur dicto officialis,est verū,nisi probet̄ cōtrarium. Facit qđ no. Io.and.post Inn.in c.q꜡ propter.§.illud.de ele.vbi dicit ꝙ licet impedimētuꝫ periurātis probari possit.probatio tū in cōtrarium admittitur.⁊ ꝙ iudex potest postea perquirere,an sit verum. Item pro hoc facit ꝙ no.bar.in l.si cui.§.ijsdem.de accus. ⁊ ꝙ ibi dixi post bar.vbi allegaui ca.ij.in ver.affectata.de tēpo.ordi.lib.vj. ¶ Item pro eo facit quod not.bal.in l.contra negātem ad l.aqui.⁊ bal.in d.l.j.si aduer.lib.⁊ quod not.bal.in l.si tutor.§. de peri.tu.licet Bal.in locis prealle.videatur tenere cōtrarium.arg.l. j.§.de reb.cred.⁊ ar.l.fi.de in lit.iu. De qua materia per Angelum l.qui restituere.de rei ven.latissime reliqua per Inno.in c.ꝙ grās ni.⁊ ibi vide firmare quod regulariter impeditur duob.testib.sꝫ in casu quē ponit Iac.de Are.⁊ in casu,quem ponit Ang.quod pars semper possit probare cōtrariuꝫ. Fallit tamen aliquo casu, de quo ibi per eum. Tamen videtur limitādū.nisi statutū haberet iuramētū pro plenaria probatione,quo casu probatio in cōtra nō admittitur,secundum gl.no.in cle.j.de probat. ¶ Item similiter nisi statutū vellet omnimodo fidem iuramēto adhiberi,secundum gl.no.in cle.j.de fo.comp. Alias autem procedat id,ꝙ tenet d.Io.

Jo. Pro quo optime facit l.magis puto.§.ne passim.de re.ecc. vbi semper etiã iudex inquiret de veritate. Si autem dicat statutum, qđ stetur cõsciẽtie alicuius, an admittatur probatio in contrariũ, vř casus qđ sic, in causa nimis preiudiciali.in cle.j. de iur. pat. Secus si nõ sit nimis p̃iudicialis.est gl.in c.statutũ.§. assessorem.de rescr.in vj.quas gl.videtur intelligere bal.in l.j.š.de iureiur.z in l.nemo.š. de fur. ¶ Itẽ ista faciunt ad illud qđ dixi post Bar.in l.si is a quo.ff.vt in pos.leg. Et circa id qđ dixi š. de conscientia, vide not. Inst.de act.§.sʒ iste. Adde qđ bal.in c.j.in p̃nc. si de inuesti.lis oriať.dicit ibi in tex.in ver.credatur, tñ potest reprobari, vt p But. in l.j.ff.de re iu.z ideo facit scđm eũ ad statutum, qđ credatur iuramẽto alicuius. Poterit tñ queri de piurio nisi statutũ figat pedẽ, z noluit vltra ingri. Alleg. no.per mod.in d.l.j.si aduer.li. z vide l.semel, z qđ ibi per doc.j.de re mil.lib.xij.z gl.no.z ibi habeť in l.fi.de in lit.iu. Sʒ adde Sali.in l.ea.qnidẽ.j. de accusa. Bal.in l.ait pretor.in prin.ff.de inreiu.z qđ no.Bar.in l.contra negãtẽ.ad fi.ad l.aqui. vbi per aspectũ iudicis põt probari contrariũ. Et istis adde no.per Bal. in l.j.š.de reb.cre. z dicit bal.in rubr.š.de proba. qđ scđm rei euidentiã potest probari in contrarium, z predictis adde bal.in l.j.š.de peri.tu.z Ang. in l.qui vas.in prin.ff.de fur.z bal.i l.j.§.diuus.ff.de test.mil.adde Abb. in ca.p̃posuisti.per illũ tex.de proba.iuncta gl.z dicit simpliciter quod omnis dispositio qua cauetur stare iuramẽto alterius, intelligitur nisi p̃betur cõtrarium.z no.qđ papa non potest facere quod steť dicto partis cõtra aduersariũ.iij.q.viij.c.indicas. Et si statutũ dicit, qđ in causis dãnorũ datorũ, stetur iuramẽto, z si aliquid incidit in causa, determinetur per iuramentũ. Bald. in l.j.š. de reb.credi.z debet intelligi qđ stetur iuramento, vbi nõ potest aliter probari, z sic in subsidiũ.gl.in c.statutũ.de rescri.lib.vj.§.j.

* CLAVD.DE SEISS. ¶ Si quando. Nunquid autez hec lex habeat locũ.etiã si nõ agať ex violentia aduersarij, sed simplici dolo: z qñ agiť ad quadruplũ, vide per Alex.cõs.ciij.vol.j. Et nũqd in delatione iuri de quo hic requiriť citatio partis vel presentia, vide per eũdẽ Alex.cõs.cxxx.circa mediũ, vol.j. Nũquid aũt heredi possit deferri hoc iuramentũ vide Bald.in c.j.in tit.si de feud. inter do.z vasal.lis oriat, qui relinquit cogitãdũ. Item an debeat allegari difficultas probationis, vide Roma.consi.lxxvij.

b ALEX. ¶ Dicit statutũ. Vide qđ no. Bal.in l.j.š.de re.cre. Et pro hoc vide gl.in l.semper.§.hoc interdicto.qđ vi aut clã.z quod no.doc.in l.j.š.de sen.que pro eo qđ interest.z no.bar.in d.§. hoc interdictũ, sequitur Bal.hic.z Jo.And.in d.c.j.de rapto. ¶ Itẽ hanc l.limita, quo ad probationem damni, secus quo ad fundandam iurisdictionem iudicis, secundum Bald.in l.p̃scriptione.si contra ius vel vti.in l.j. š.de re.cre. Jo. An.i c.j.de fo.cõpe.in vj.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ex suo proposito vel dolo. Requiritur ergo dolus vt habeat locum dispositio huius l. z ita in terminis dicit Jo.And.in addi.ad Specul.in titul.de emptoř. z Jmo. in c.j.eod.tit.in antiq.

c ALEX. ¶ Probatur furtum. Adde Bart.in l.si quis ex argentarijs.§.pe.ff.de eden.z Spec.in tit.de fur.ad fin.

LEX X.

1 **Non abre.** Breuiter dicit, † Qui possessionẽ alieno nomine tenent, si in ea restituenda vsqʒ ad sententiam fuerunt negligẽtes, z cõtumaces, ad restitutione eius, z ad estimationem condictione ex hac l. condẽnabuntur.h.d. Similem constitutionem habetis in l. conductores š.locati. ¶ Circa hanc l.quero, dicitur hic si aliquam causam habent, quare nõ restituãt. ¶ Quero, que possit esse causa iusta non restituendi. Dicunt quidã, forte qꝛ conductor erat dominus, z istã opinionẽ probãt per hunc textũ qui dicit. possessionem rerũ suarũ, zc. Gl.dicit cõtra, per l.si quis conductionis š.loca.vbi conductor non potest referre questionẽ dominij. Certe gl.dicit verũ, si ageretur cõdictione ex lege illa. Sʒ si ageretur actione locati, tũc non dicit verũ, vt l.qui rem.š.locati, z l.qui rẽ. ff.deposi. Dat ergo gl.alias causas, si tẽpus cõductionis nõ erat finitum, vel fecerat expẽsas vtiles, z necessarias, vt l. colonus. z l. cum fundũ, de vi, z vi arma.l.pe.ff.loca. Quero in quantũ tẽpus debet qs esse in cõtumacia, vt teneať cõdictione ex l.ista. Dicunt quidã vsqʒ ad litem contesta. Alij dicunt vsqʒ ad sententiã. Hec vera probatur ex fine l.ibi, vsqʒ ad diffinitiuã sentẽtiã. Sed tunc quero qualiter practicatur ista l. Nã ante sententiam non potest agi ad penã huius l.qꝛ non est cõmissa, post sentẽtiã agit frustra, quia semel est iudicatũ. Quidam dicũt qđ agitur ex l.si quis conductio.š.loca.vel agitur actione locati, si ille fuit contumax: vsque ad sententiã, tũc iudex officio suo condẽnabit in estimatione. Secundum opinionẽ Jo.hoc probať ex duobus gl.quas vide, vna super vř.ordine.alia sup verũ.recuperãtibus. Ista lec.non placet qꝛ ex hac lec.oritur cõdictio, vt l.j.ff.de cõdi.ex leg.z sic per se p̃ncipalis est actio, z nõ venit in officio iudicis mercenario, vt l.non potest.ff.de iudi. Unde alij, dicũt qđ fiat duplex process9. In vno petať restitutio rerũ, in alio petať estimatio. Et hec op.tãgitur š.loca.l.cõductores. Sicut dicimus in actionibus arbitrarijs, vt l.si cũ exceptione.§.in hac.ff.qđ me.caus. Ista sententia, licet possit esse vera in se, tñ nõ placet mihi, vt illud qđ posset fieri per vnũ iudiciũ deducatur in duo iudicia, vt l.dominus testamento.ff.de condi.inde. Preterea hec l.videtur velle contrariũ dum dicit ex terminatione vera, z vide gl.super verbo ordine.in fi.z no.hanc practicam, zc. Ibi causa vna cũ ipsa re, z sic videtur qđ totum simul

2 expeditur. ¶ † Que ergo erit practica[a]? Gl.ponit hic, z š. loca.

a l.cõductores, Dicit gl. proponetur conditionaliter hoc modo, peto talẽ mihi condẽnari ad restitutionẽ rei, z si fuerit contumax vsqʒ ad sententiã, peto eum condemnari ad estimationem ipsius rei, cũ ipsa re. Et vide gl.super ver.ordine.in fi. Et no. hanc practicam valde sing. Similẽ practicam ponit gl.in l.j.in prin.de act. empt. z l.ij.§.itẽ si in facto, de verb.obli. z eo. modo dicit Gui.de Cug.qđ possit dictari libellus in arbitrarijs actionibus, z fertur vna tantũ sententia, vt ipse no.in l.si cum exceptione. §. hec autẽ actio.ff.qđ me.cau. Hoc prodest ad multa, z maxime, dicit statutum in ciuitate nostra, qđ qui prouocauerit ad diuisione, z alius negauerit, cadat a iure suo. Certe hoc debet cõditionaliter in libello p̃poni, z sic venit in vna sentẽtia. Viso qualiter debet forma

3 ri petitio, † videamus qd debeat probari in isto iudicio. Respon. quod quis debet probare se rem locasse, vel cõcessisse precario, z reum contumacẽ fuisse in restituẽdo vsque ad sentẽtiã, nec habet necesse probare se esse dominum, qꝛ eo ipso qđ locauit, presumitur dominus, sicut ille qui possidet, presumitur dominus, vt j.de agri.z censi.l.litib.z l.quidã in suo.in fi.z qđ ibi no.ff.de cõd.inri.z

4 l.ij.z iij.š.de prob. ¶ † Quero, an reus possit opponere[b] exceptio

b nem dominij. Ego dixi vobis š. Aut intẽtatur cõdictio l.si quis

5 condictionis.aut intẽtatur actio locati, vt š.dixi. † Quero, vtrũ condictio ex ista l.deť cõtra conductoris heredes. Tex.habes qđ sic, in d.l.si quis cõductionis.š.loca. Tamẽ ad vnũ aduerte qꝛ illud est verũ, si heres sciuerit rem conductã, si enim ignorauit, non tenetur cõdictione ex hac l.quoniam iustam habet causam ignorantie, vt l.q in alterius, de re.iur.ff.si habet iustã causaʒ ergo, zc. Ultimo quero, in quo differt, hec cõstitutio ab alijs. Dic vt i gl.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Erit practica. Not.sin.practicã libellũ procedere cõditionaliter. Bene facit qđ no.bar.in l.si constante.§.quoties. ff. sol.mat.in fi.z qđ ibi dixi. Adde bal.in l.qđ tempore, š.de test.mili.que not.ad materiam condẽnationis, z no.bar.in l.qui de inof. testa.z per bal.adde bart.in l.si cum.§.hec actio.š.quod me.cau.

b ALEX. ¶ Possit opponere. Not.ꝙ eo qđ quis locat, presumiť dñs. Bene facit vltra hic alleg.in l.Titia.ff.de sol.z ꝙ ibi not.z no.in l.ad probationem.š.loca.

LEX XI.

5 ☞ Possessione ciuili animo retenta, si naturalis perdatur, an p naturali occupata habeat locum condicto ex hac l.

4 Contra occupantem possessionem rei aliene vacantẽ, non hʒ locũ interdictum vnde vi.

8 Res immobilis vacans occupata, que tamen antea fuit p dñm possessa, efficitur vitiosa.

18 Si ingressus possessionem talis rei aliene vacantem alteri vẽdat, quanto tempore prescribatur.

a **Cum querebatur.** [a] Hec est no.l.breuiter dicit. † Qui occu

1 pat possessionem rei aliene vacãtem, ad eam restituendã condictione hac l.tenetur, que xxx.annis finitur.h.d. ¶ Primo ponit questionem z rationem dubitationis. ¶ Secundo ponit determinationem. ¶ Tertio respondet ad rationem, que posset fieri contra. ¶ Quarto suam determinationeʒ probat per simile. ¶ Quinto ponit vnam limitationem. ¶ Scđa ibi nos. ¶ Tertia ibi, ridiculum. ¶ Quarta ibi, cum talis. ¶ Quinta ibi, his

2 videlicet. ¶ Not. primo quod dicitur in summario. ¶ † No.secundo qđ suum non est, debet quis presumere esse alienum, alia vero sunt clara. ¶ Ad hanc l.oppo.z videtur quod sit superflua, per l.inuasor.š.eo.Sol. Dicunt quidam, ꝙ ista tota loquitur de iure antiquo, vt ibi dixi. Tu dic qđ l.inuasor.in fin.constitutio noua, cõtra eum, qui occupauit possessionem vacanteʒ, z differt ab ista in duob. ¶ Primo, qꝛ ibi nulla imponebatur pena, hic sic, vt ibi dicam. Item ibi loquitur de inuasore sine dolo, hic de eo, q inuadit dolose, vt ibi dicã. ¶ Venio ad primũ, recito gl.magnam per

b tres q. ¶ Et primo quero, que dicať possessio vacua.[b] ¶ Scđo quero, qualiter perdatur possessio alicuius ignorãter. ¶ Tertio quero, vtrũ sit aliqua differẽtia inter possessionẽ vacuam, z vacã

3 tem, que omnia dic vt in gl. Antequam intrem alias glo. † quero, quid si possessio ciuilis retineať animo, naturalis perdatur, vtrũ pro naturali occupata habeat locũ cõdictio ex hac l. Videtur ꝙ non. Nã gl. hic intelligit vacuã que neqʒ corpore, neque aĩo retinet, sed ista retinetur saltẽ animo, ergo, zc. Sol. Si nos tenerem9 opi. Azo.ꝙ vna tñ sit possessio, tũc condictio ex hac l.nõ haberet locum, ꝙ illa retinetur animo. Si tenemus opin. Joã. z veram ꝙ

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

possessiones sunt plures, tūc haberet locū cōdictio ex l. ista, qꝛ li-
cet ciuilis retinebatur animo naturalis nullo modo retinebat ⁊
ideo pro naturali occupata cōpeteret ista cōstitutio. Et ista sunt
multum vtilia, qꝛ si non crederes te posse probare habuisse posses-
sionē tēpore expulsionis, vel ingressus illius, intētabis condictio-
nem ex hac l. in qua sufficeret te ꝓbare ante possedisse, licet tunc
4 nō possideres. Quero, ⁊ nūc intro gl. secundā. †quare non habet
locum interdictū vnde vi, in casu huius l. glo. dicit qđ illud reqrit
5 violentiā fieri persone, vt l. j. §. interdictum. ff. eodem. ¶ †Quero,
quare non cōpetit interdictum, qđ vi aut clam. Dicit gl. quia ni-
6 hil fuit factū, vel edificatum in solo, sed inuasit. ¶ †Quero, qua-
re non habet locum condictio legis, si quis in tantam. Certe, qꝛ
7 requirit vim fieri persone. ¶ †Quero, quare non habet locum
actio vi bono. rapto. Dicit gl. eadem ratione qꝛ vim requirit fie-
ri persone, ⁊ qꝛ non est res mobilis, ⁊ vide gl. ij. Innuit ergo glos.
ista hanc l. non habere locum si inuadatur possessio rei mobilis.
Rof. tenet contra, qꝛ rei mobilis possessio potest esse vacans sicut
immobilis, vt l. si rem mobilem. de acqui. pos. Item qꝛ lex, dicit ge-
neraliter possessiones rerum, vel alienas res, ⁊ appellatio rei con
tinet etiam mobiles, vt l. j. si cer. pe. ⁊ l. rei appellatione. de verbo.
signific. Hoc etiā tenebat Jac. Butriga. ⁊ hoc etiam placet per
8 tex. in fi. qui adducit similitudinē furti. †Quero, vtrū si aliquis
occupauit possessionem vacantem, res efficiatur vitiosa, ita quod
c dicatur[c] furtiua, vel vi possessa. Gl. dicit qđ non, ⁊ vide glos. super
verbo predonem. Huius contrarium dicit gl. in dicto §. quod au
tem. Insti. de vsuca. ⁊ l. sequitur. §. itē si occupaueris. ff. de vsucap.
Hoc. cōmuniter sequuntur istam gl. Mihi videtur sic dicēdum.
Vos videbitis qđ hec l. equiparat prouisionem huius l. ad actio
nem furti, quero modo, vtrū res vacās occupata efficiatur furti-
ua. Leges volūt istud, qꝛ si quidem a domino nunquam fuit pos-
sessa, vt qꝛ erat hereditaria, non cōmittatur furtum, vt l. heredi-
tarie. ff. de furt. Si vero a domino iā fuerit possessa, tamē tēpore
occupationis nō possidebatur, habet locū actio furti. vt l. falsus.
§. si iactū. ff. de fur. ⁊ l. qua ratione. §. si. ff. de acqui. re. do. ita i pro
posito dico, si res immobilis fuit occupata, que tamen antea fuit
possessa per dominū, efficietur vitiosa, vitio quasi violentie, per l.
istam, secus si a dño nunquā fuerit possessa. Ita intelligo l. istam.
Quero, dicit hic generali iurisdictiōe ea teneri, ⁊c. que est ista ge
neralis iurisdictio. Dicunt quidam qđ tenetur pena posita in l. si
quis in tantā. s. eo. Ita intelligit Rof. ⁊ ita format hic libellum.
¶ Alij dicūt qđ habet locum pena posita in l. inuasor. s. eo. Cer-
te ibi nulla est pena cōtra possessionis vacātis inuasorē. Alij di-
cunt qđ hic loqtur de pena, que erat statuta p interdictum vnde
vi, de qua loquit. s. l. iij. vt teneaf de fructibus, ⁊ omni causa. Et
istā tenebat do. Jac. de Butr. per hūc tex. in l. duobus. Primo in
eo qđ dicit generali iurisdictione ea teneri, que pro restituenda
possessione quasi dicat, ad aliā penā que imponebat pro amissio-
ne iuris sui, vel de estimatione, p l. si qs in tantā, ad illā nō teneaf.
Item in eo qđ dicit, veteribus legibus, quasi dicat, nō loquimur
de pena, que imponit per nouas cōstitutiones, sꝫ per veteres le-
9 ges. ¶ †Quero qđ si iste inuasor credebat[d] possessionē esse suam.
d Gl. dicit qđ tunc nō tenetur hac constitutione, qꝛ requirit dolū.
Pro cuius euidētia debes scire quatuor casus. Quādoqꝫ aliqs
scit possessionē vacantē esse alienam, ⁊ scit cuius est, ⁊ tunc habet
* locum hec cōstitutio* sine dubio. Quandoqꝫ scit possessionē esse
alienam, ⁊ ignorat cuius sit, ⁊ idē qꝛ habet locum hec cōstitutio.
Quandoqꝫ credit rem esse suam, ⁊ tūc si quidē mouetur iniustis
rationibus, lex ista presumit dolū, vti apparet ibi, dū dicit, ridicu
lū etenim est dicere, ⁊ sic tenebitur hac cōstitutione, in qua suffi-
cit dolus presumptus. Si autē credebat esse suā iustis rationi-
bus, tamen nō erat sua, non habet locum hec cōstitutio sed tene-
bitur cōstitutione l. inuasor. in fi. s. eo. scilicet solū ad restitutio-
10 nem possessiōis. ¶ †Quero, vtrū istat l.[e] habeat locum in possessio-
e ne hereditaria occupata. Gl. dicit qđ no, quasi illa in nullius bo-
nis sit, vt de re. diu. l. j. §. j. Et hec cōstitutio reqrit, qđ sit res alie-
na, vt patet in prin. dum dicit vacuā possessionē absentium, ⁊ ibi
alienas res, ⁊c. Contra no. Insti. de vsu. §. qđ autem communiter
tenetur. Ita videt mihi dicendum, qđ si quidem possessio rei here
ditarie fuit occupata post aditam hereditatem, ⁊ sic dominiū iam
erat quasi quesitū heredi, vt l. cū heredes. de acqui. pos. habet con
dictionē ex l. ista, qꝛ occupatur possessio vacans rei aliene. Sed si
occuparetur ante aditā hereditatem, nō haberet locum hec lex.
f Dices tu[f], nonne postea aditio secuta fingitur retro fuisse domi
nus, vt l. heres quoqꝫ. ff. de acq. here. ⁊ l. si ex re. in fi. de stip. ser. Er
go semp videtur occupata res aliena. Respōdeo qđ fingitur esse
dominus retro, hoc est, p fictionē, ⁊ sic in hac l. nō sufficit, l. iiij. §.
11 hec verba. ff. de nego. gest. ¶ †Quero, quid si res erat sua propria,
sed vacans ab alio, vtrū habet locū hec cōstitutio. Glo. dicit, qđ
non habeat locum, quia res non est aliena. Quod est verum, si est
paratus probare de dominio incōtinenti. alias secus. Vide gl. su
per versic. per ignorantiā. Innuit ista gl. quādo quis intentat cō-
dictionem ex lege ista, debet probare rem esse suam, qđ inuenitur
in tex. dū dicit alienas res vel pos. ⁊c. Et in prin. dū dicit pos. ab-
sentium. qđ est verum, cum ista probatio sit presumptiue, eo ipso
qđ probat se ante possedisse, vt hic innuit tex. dicit, alienas res
vel pos. ⁊c. Et in prin. dū dicit pos. absentiū. ⁊c. Itē habes ex ista
g gl.[g] qđ contra condictionē ex lege ista potest opponi exceptio do
minij, si est paratus probare incontinenti. Contra hoc videtur.
¶ Nam ista condictio est recuperāde possessionis, ⁊ est introdu-
cta ad similitudinē interdicti vnde vi. sꝫ in illo interdicto non po
test oppōi exceptio dominij, vt s. eo. l. momētarie. ⁊ s. tit. j. l. j. ergo
nec hic. Sol. Fateor qđ est introducta ad similitudinē interdicti
vnde vi, cōtra eū, qui occupauit res alienas. Tamē hic primo de
bet constare, qđ sit aliena, merito potest reus probare esse suā, vt
ex hoc concludat nō esse alienam. vel possumus dicere sustinendo
istā gl. qđ non habet similitudinē cū interdicto vnde vi. ꝑ omnia.
Nam ista habetur ad instar adipiscēde possessionis, quā ipse sua
12 culpa pdiderat, nō per ingressum huius rei. ¶ Querit gl. quid si
ab eo, qui primo vacuā seu vacantē possessionem ingressus est, po
stea de nouo vacare cepit, ⁊ alius ingreditur, vtrū per istum no-
uum ingredientē debeat restitui possessio primo, an secūdo. Glos.
dicit qđ secūdo. per l. cū a te. ff. eo. ⁊ l. j. §. quiautem me. qđ certe est
13 verum, †nisi simul ⁊ semel venirēt primus ⁊ secundus, cōtra hūc
possessorē tertium, ⁊ tūc ille prefertur, q doceret de dominio, arg.
14 l. bona fides. ff. depos. ¶ Querit gl. quid si ille qui occupauit va-
cantem possessionem, eā postea perdidit, an teneatur condictione
ex hac l. Certe credo qđ sic, siue ipse habeat actionem contra aliū,
15 siue non, arg. l. j. §. rectissime. ff. eo. ¶ Querit glo. vtrum ad hoc
quod habeat locū condictio ex hac l. requiratur dolus glo. dicit
quod sic, vt patet ex hac l. dū dicit, omnes autem scire, ⁊c. Ex eo
qđ exēplificat de furto. qđ intelligo verū de dolo vero, vel presum
pto, vt s. dixi. Sed quantū ad constitutionē. l. inuasor s. eo. dolus
non requiritur. Sed cōtra predicta oppo. vno modo, ⁊ hic aduer
te, dixi qđ hec l. presumit dolum in ingrediente possessionē vacan-
tem, nonne hoc est cōtra l. pe. de euic. vbi bona fides presumit nisi
probetur mala, vt l. si fundum. s. de rei ven. Dico qđ in quolibet
possessore cum titulo, presumitur bona fides, nisi probetur con-
trariū, vt in cōtrario Sed in possessore[?] sine titulo presumitur ma
16 la fides. ¶ Ita loquitur hic, †que presumptio malefidei[h] nō pōt
h opponi, nisi a veteri dño, vel a veteri possessore per hanc l. Unde
alius nō posset hoc dicere, tu possides mala fide, vt ex hac l. colligi
17 tur. ¶ †Item ista allegatio[i] malefidei presumpta per hanc l. non
i pōt allegari, nisi intra xxx. an. vt hac l. in fin. Illud enī qđ hec lex
presumit ab initio ingredientē possessionē vacantē esse malefidei,
k tollit per cursum xxx.[k] anno. ex tūc enim presumeret retro bone
fidei ipsum possessorē fuisse, ⁊ cessat hec l. ⁊ omnis eius ꝑsumptio
18 Ita intelligo l. istā. ¶ Ulti. gl. ista querit, quid †si talis ingressus
possessionē vendiderat alteri, quāto tpe prescribit. Gl. dicit x. vel
xx. ann. qꝛ possidet tit. hodie vero aliter ſm authē. malefidei. s. de
prescrip. xxx. anno. in ista l. non sunt pro nunc alia.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum querebatur. Ad hanc l. vide no. Gul. de suza. in l. sicut. de acqui. pos. ⁊ plene per do. Ant. in c. sepe. de resti. spo.

b ALEX. ¶ Possessio vacua. Qualiter probetur possessionē vacātē esse, vide Ang. in l. si vacā. de bo. vacan. adde ſm Jo. an. in add. ad specu. in ti. de rest. spol. ver. octauum, ꝙ possessio vacans videt possessio hereditatis vacantis, vacua autē que animo detinetur.

c ALEX. ¶ Ita ꝙ dicatur. Uerius videt qđ no. Bart. in d. §. itē si occupaueris. per id ꝙ dicimus in clandestina possessione, que nō est vitiosa licet ab alio naturaliter fuerit possessa. l. furtū. §. fundi. ff. de vsuca. cum l. seq.

d ALEX. ¶ Credebat. Adde gl. Bar. ⁊ doc. in l. si qs in tātā. s. eo.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Habet locū hec constitutio. Fallit in fundo deserto tributario deserto: vt est tex. ⁊ ibi not. Bar. in l. qui agros. j. de omni ag. desert. lib. xj.

e ALEX. ¶ Ista l. In quo differat ista l. a. l. inuasor. s. eo. adde bar. in l. improba. de acqui. pos. ⁊ in prin. huius l.

f ALEX. ¶ Dices tu. Uide remediū ꝙ ponit Cynus. in l. si nulla. s. de acquirenda possessione.

g ALEX. ¶ Ex ista gl. Adde Bar. in l. j. s. quorū le. Sed ꝓ pdicto istud dictū Bar. est valde singulare. ⁊ vide simile ⁊ pulchrius dictum Inn. in c. ij. de in integ. rest. ⁊ do. Abb. in c. si diligēti. de prescrip. ⁊ ibi transit cū isto dicto. Ego aūt limito istud dictū procedere in mala fide presumpta, ⁊ hoc probat iste tex. Et videt sentire hoc Bar. Ita consulo nunc apud rhegiū, vide que remisi in l. celsus. ff. de vsu. adde bar. ⁊ ibi Lu. Ro. Tu pōdera ca. iij. de pscri. si hic colligi possit. Uide que ibi dixi, ⁊ vide do. An. i c. cōsultationi. de iure pa, vbi refert illud dictū Inn. ⁊ sequit. An. barb.

h ALEX. ¶ Prescriptio malefidei. Inno. ꝫ in l. celsus. de vsuc. ⁊ ic. si. de pscr. Sal. hic simplr in hoc dicto, ⁊ in seq. dicit. Idē ꝙ bart.

ALEX.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ALEX. ¶ Allegatio. Vide Lud. in l. celsus. ff. de vsuc. pro isto dicto Bar. hic est dictum Inn. in c. ij. de in integ. restitu. vbi dicit quod si quis dicat ius eligendi spectare ad se, succumbit, qz contra eum est ius commune, z sic presumitur in mala fide, nisi per diuturnitatem temporis probaret, illud ius sibi competere, quia tunc diuturnitas temporis purgat illam malam fidem. De quo dicto facit festum do. Ant. in c. consultationibus, z ibi Abba. de iurepa. z c. si diligẽti. de prescrip. vide etiam que dicit Ant. in c. pen. de dona. vbi in simili querit, an cõtrahentes cum eo qui põt restitui, habeat tit. pscribẽdi, vide ibi per Imolã z alios moder.

b ALEX. ¶ Xxx. annorum. Nota. quod propter cursum xxx. ann. quis presumatur retro bone fidei, vide Bart. in l. super longi. de prescri. long. temp. Imo. in c. fi. de prescrip. impugnat Bart. hic z Imo. in l. celsus. de vsuc. Idem dicit quod Sali. Dices secus, si constat de mala fide. z ita dicit velle Bar. hic Bal. videtur tenere contra. Adde Raph. in l. sequitur. ff. si vnam. in fi. ff. de vsucap.

Si per vim vel alio modo. Rubr. V.

¶ Rubrica ista secundum gl. incipit tractare quedã circa interdictum retinende possessionis, z hoc innuit gl. rub. dum dr, turbata sit possessio, quod pertinet ad interdictum retinende pos. ʒ l. j. videtur respicere interdictum recuperande possessionis prima facie, nisi aliter exponas, vt ibi videbitis. Potes ergo dicere sic, quod totus titulus loquatur de violentia turbatiua, z ita exponas l. j. z ij. Potes etiã exponere, quod prima lex loquatur de violentia expulsiua secunda de violentia turbatiua, z tunc exponas, rubr. si per vim vel alio modo scilicet, ablata sit possessio, vel alio modo absentis turbata sit possessio. z sic l. j. loquitur de prima parte rubrice, lex secunda loquitur de secunda parte rubrice.

LEX I.

1 ☞ Agenti interdicto retinende possessionis non obijcitur exceptio dominij.

IUdices. † Absens spoliatus ante oĩa est restituẽdus, z ad hanc cãm omnis admittitur, etiã si nõ habet mandatũ, z si fuerit seruus, z absens, reuersus audietur cursu tẽporis non obstãte, z cã proprietatis ordinarie agitabitur. Hoc dicit ibi, absentium sc̃z, agentium pro absentibus. Et ita exponebat Franc. Accur. in tex. ibi reformato statu. i. est, possessione restituta in pristinum statum. Ja text. ibi, litigium de proprietate.

2 ¶ Ho. quod in causa momentanee possessionis admittitur quis sine mandato. Ho. quod admittitur seruus. Nota. ex isto si. qõ † agẽti interdicto recuperãde possessionis non ob.[3] exceptio dominij. Ja vides hic in fi. ʒ dr postea reseruari, z sic spoliatus ante oia est restituẽdus. Dy. de l. fi pupilli. ff. videamus. de nego. gest. Sol. Speciale est in cã momentanee possessionis. Dy. z videtur quod seruus in iudicio esse non possit, vt seruus. C. de iud. Solu. Speciale est hic. Bl. querit hic, de his, qui sunt expulsi de possessione. quero quid de alijs, qui non sunt expulsi. vtrum pro absente admittantur. Bl. dicit quod sic, z bene, qz hic in princ. l.[b] loquitur generaliter, argu. l. regula. ff. z ʒ. ff. de iur. z fac. igno. ¶ † Quero, vtrum creditor qui cadit a possessione, habeat beneficium huius l. Rñdeo quod sic, habet etiam beneficium l. vlti. de pact. pigno. ¶ † Quero, an istis casibus seruus iuret de calumnia. Rñ. sic, qz cum admittitur ad agendum, ergo, &c. Sʒ quero, † an debeat cauere de defendendo. Bl. dicit qõ non, per hanc l. in fi. ibi seruato, &c. Quero, an † debeat cauere de rato. Bal. ofa. ubi dicit quod sic, vt in communera persona dicimus, vt l. ʒ z he. de procu. z hoc omnes tenent. ¶ † Quero, quid de pupillo. Bl. dicit qõ idem, z dñ per l. momẽtanee. ff. qui leg. pio. Quero quid † si isti amiserunt, vtrum prejudicent dño. Bl. z bene, dicit qz non in hoc casu, tamen fideiussores tenent. ¶ Quero, † vtrum iste persone[c] possint intẽtare cõdictionem ex l. si quis in tãtam. ff. titu. j. Rñ. non, qz illa habet cãm proprietatis. Predicta oia procedũt, prout hic intelligitur de iudicio recuperande possessionis, potest etiam intelligi de iudicio retinende possessionis, vt videtur velle gl. super rubri. z tunc text. vbi. l. qui dicit, cuiuslibet rei possessiõe priuati sunt, intelligas de possessione. i. cõmodo possẽdi, qz ppter turbationẽ nõ potest colligere fructus. Vel aliter dicas quod sunt priuati possessione naturali tantum, vt dicam statim j. titu. j. Et sic exponas totã illam legem. n. ¶ † Et secundum hanc lec. habes hic casum,[d] quod agenti interdicto retinẽde possessionis non obijcitur exceptio dominij, contra id quod no. Dy. in c. qui ad agendum. de regu. in fi. vt dixi in l. si de eo. in fi. de acqui. pos. l. naturaliter. ff. mihi.* eo. tit. ¶ Quero, vtrum* ex ista l. introducatur noua l. condictio. Rñ. quod non, sed per hanc l. legitimantur persone agentium, vt possint absentium nomine experiri actionibus absentibus competẽtibus. z sic apparet quod debebit formari libellus nomine absentium. z hoc sentit hic gl. super versi. personas, z innuit totus tex. si bene aduertatur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non ob. Vide Bar. in l. ij. in fi. ff. quod me. cau.
b ALEX. ¶ In prin. Vide eum in l. a diuo. ff. si super. de re iud.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Philip. Et fm hoc nedum seruus poterit stare in iudicio pro possessione dotium recuperanda, sed etiam pro ea conseruanda per interdictum.
c ALEX. ¶ Iste persone. Adde gl. o. z doc. omnes in l. fin. ff. qui le. perso.
d ALEX. ¶ Hic casum. An agenti interdicto vti possidetis obstet exceptio dominij. adde eum, z ibi doct. in l. si de eo. ff. ff. de acquirend. possessione z in l. naturaliter. ff. mihi. eo. titu.
e ALEX. ¶ Quero vtrum. Vide Barto. in l. j. ff. q. de oper. no. nun.

LEX II.

a NEc imperiale.[a] Nec ex rescripto principis, nec ex iudicis sitia, dʒ quis alterius possessionem parte nõ citata turbare. h. d. ¶ Quero, quid cõtinebat istud rescriptum principis, vel sitia iudicis. Si. respondet tribus modis, z bene. tene quam vis. Vel continebat aliquid competens ad litis ordinationem, vel ad litis decisionem, vel ad litis executionem, non curo, vt dixi vobis. ff. titu. j.

b l. meminerint. ¶ Quero, in que differt hec lex[b] ab illa l. meminerint. Breuiter hec est veritas, licet doc. non ponant, per illã pro videtur spoliato indebite iudicis authoritate, vt possessio sibi restituatur. per hanc legem prouidetur, qui non est spoliatus possessione, sed turbatur in possessione sua authoritate rescripti, vel iudicis indebite tamen, vt hoc ei non obsit in iudicio retinende possessionis, quod tene menti. Hic non sunt alia.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nec imperiale. Sed ad hanc l. vide quod no. Imo. in l. cum diu. de priui. posit prin. in gl. portauerunt. vbi alleg. hãc l. z Bar. in l. fi. de edi. dini adria. tol. in verñ. extra gl.
b ALEX. ¶ Differt hec lex. Vide quod legitur z not. in l. j. in prin. si mulier ventris nomine.

Vti possideris. Rubr. VI.

¶ Circa hanc rub. qro, in quo differt interdictũ vti possidetis, ad interdicto vtrobi. Si. j. huius l. hoc tangit, dicens quod illud cõpetit pro rebus mobilibus, hoc pro reb. immobilibus, z anne ctit rationem, qz mobilia propie non possidentur, qõ tene menti. propter statuta terrarum, que loquuntur de immobilibus, tamen cõsueui tenere contrarium. in l. j. in prin. de acq. pos. vbi Dy tãgit.

LEX VNICA.

VTi possideris. Hec lex solebat scipolariosus esse maltũ terribilis, z fm lec. gloss. hec l. diuiditur, in duas partes. Prima ponit de natura interdicti vti possidetis. Secũda ponit de officio iudicis in cã proprietatis. Secũda ibi, ac satisdationis, z fm hãc breuiter dicit. † Si plures iuste possidẽt, per hoc interdictũ phibentur inuicẽ vim inferre, z in cã proprietatis, qui non satisdat, possessione rei priuat. h. d. fm gl. Vel dic, fm lec. Ja. de are. qõ primo loquitur de natura interdicti vti possidetis. Secũdo loquit de officio iudicis in interdicto vti possidetis. Secũda ibi, ac satisdationis. fm quam lectu. breuiter hoc intendit. † Si plures iuste possident, per hoc interdictum prohibentur inuicẽ vim inferre, z de hoc cogunt satisdare, alias possessione priuant, donec de proprietate cognoscatur. h. d. ¶ Scelo ad casum in terminis fm gl. forma casum in, vno interrogãte imperatorẽ hoc modo. Ego sum proprietarius z possideo ciuiliter fundũ. a. Ius est fructuarius, z possidet naturaliter, ipse turbat me i ciuili; mea, quero quo remedio mihi succuratur, seu consulatur contra eum. Respondet Imperator, rector pronuncie prohibet vim fieri, quo minus possidea tis fundum, sicuti enim possidetis alter ab altero, nõ vi, non clã, non precario, q. d. tu possides naturaliter, ille ciuiliter. h. d. fm veram lectu.

2 ☞ In rebus incorporalibus habet locum interdictum vti possidetis vtile, non directum.
3 Interdicto vti possidetis requiritur, quod quis possideat tẽpore litis contestate.
4 Interdictum vti possidetis, quomodo mihi competat contra cũ qui possidet.
9 Si aliquis habet in fundo vsumfructuz, z alius vsum, an vterqz possideat.
10 Feudatarius, qui facit alium feudatarium, non possidet.

§. Ec satisdationis. Bene hic casum, fm gl. † Ego jago contra eum,

qui me turbabat, rei vendicatione, ipse nō vult satisdare de indi-
cato soluēdo, quod erit offm̄ iudicis cōtra eum? Respondet Im-
perator, iubebit rector puincie satisdare de iudicato soluēdo, vel
si nō vult satisdare, trāsfert possessionem in actorē, vel fiet de pos-
sessore petitor, vt sic de proprietate cognoscatur. hoc dt fm Jaco.
de Aret. ¶ In prima parte non mutatur casus. ¶ In scda sic, in
qua pone hoc modo fm eum. Dñe Imperator, vos dicitis quod
rector prouincie vim fieri prohibebit, per interdictum vti possi-
detis, ille aduersarius meus est ita maledictus hō, quod etiā post
sniaz me turbauit, quod ergo erit offm̄ iudicis in hoc interdicto,
vt non me turbet decetero? Respondet Imperator, rector faciet
de hoc prestari satisdationem, scilicet de non turbando in futuro,
z si nolit satisdare, aufertur sibi possessio, z ideo trāsfertur ad te,
z sic fiet de possessore petitor, z hoc modo cognoscetur de ppri-
tate. hoc dicit secundum Jac. de Aret. z melius quā gl. z magis
no. licet hec lect. sic magis bona in illo vltimo versi. z licet in se sit
vera, tamen hodie corrigitur, vt gl. dicit, z ibi dicam. Teneas er-
go lec. Jac. de Aret. quam ipse probat arg. harum legum, z l. egi.
ff. si serui. vendi. Ego do tibi casum ff. de iti. actuqz priuato. l. iij. §.
in hoc interdicto de aqua quoti. z esti. l. pe. Expedito tex. veniam
ad apparatum nostrum, quem breuiter expediam, z bene. Op. tu
posuisti casum in vno interrogante, contra loquitur Imperator
a in plurali[a], vti possidetis, sic z lex. Ergo videt quod fuerint plu-
res interrogantes. Huius timore, hec l. legit tribus modis. Uno
mō, q vnus interrogabatur, tamen qz in interrogatione fiebat
mentio de duobus, ideo imperator dirigit sermonem ad duos.
Exemplu z in proprietario, z fructuario, vt s. dixi. Alij dicunt eo-
dē mō, tñ variāt exēplum, z ponunt in duobus possidētibus pro
parte, tamen eodem genere possidendi, z etiam ista lect. posset esse
vera, z bona. Tertij dicūt q hic loquitur in plurali vni tm̄, z lo-
quitur ei, z facit cā honoris. Hoc non placet, ideo quod Impera-
tor summo pōtifici loquitur in singulari, vt in epistola, inter cla-
ras, z i epistola, victor. de summa trin. z fide catholi. ¶ Preterea,
vos videtis q mos romanorū adhuc est hodie loqui ēt cardina-
libus in singulari, scz tu. Alij volētes hoc q vni tm̄ rñdeat, dicūt
quod hec verba, vti possidetis, ponūtur materialiter quasi dicat,
rector puincie vim fieri phibebit, vti possidetis, i. per interdictū
vti possidetis. Sz hec bene non est vera, p illud quod j. dr in text.
nec precario possidetis, quod verbū nō ponit materialiter. Te-
neas ergo primam vel secundam, z expositiones, que fuerunt in
gl. optime adaptantur ad illam. ¶ Expedita prima gl. venio ad
secundam glo. dicitur hic in text. fundum. imo videtur q non ha-
beat locū, nisi pro edib9, vt ff. eo. l. j. in prin. Sol. q ibi dixit, in edi-
bus, dixit cā exēpli. ¶ Op. de l. i. §. j. ff. eo. Sol. Speciale est ibi in
cloaca, q pro illa nō cōpetat hoc interdictū, qz ppositum est in-
terdictum speciale de cloacis. Uenio ad recitandā istā materiam
2 per qōnes. ¶ † Quero, an hoc interdictū habeat locum[b] pro re-
b bus incorporalibus. Oldr. dt q sic, vtile, nō directū, vt l. sicuti. §.
Aristo. s. si serui. vendi. Rō, qz non possidentur proprie, vt l. ser-
uus. §. incorporales. ff. de acqui. re do. Ita dt glo. hic, z bene q ta-
mē latius examinaui in l. j. in princ. ff. eo. vbi examinaui, p quibus
3 rebus cōpetat hoc interdictū, vide hāc gl. ¶ † Quero, dr hic, vti
c possidetis, zc. Quero quo tpe requiratur[c], quod qs possideat in
hoc interdicto. Gl. dt q tpe lit. contesta. vt Instit. de interdict. §.
hodie. z vide gl. ¶ Modo venio ad gl. mag. dr hic, cum ab altero
nec vi, nec clam, nec precario possidetis, quero exēpla istorum. do.
Azo multum laborauit in ponenda ista exēpla hic, z gl. hic po-
nit. z domi. Inn. dt, nescio videre quare Azo tm̄ laborauit, qz vi
possidet a me, qui clā possessionē meā ingreditur, precario possi-
det a me, qui a me precario rogauit. Parcat mihi do. Inno. ipse
non inspexit intellectū Azo. qz do. Azo habuit de necessitate la-
borare, nā interdictum vti possidetis datur possidenti, vt l. j. §.
d hoc interdictū. ff. eo. Sz si aliqs possideat[d] a me clā, vi, vel preca-
rio, fm exēpla. In. ego nō possideo, igit ego agēdo nō possum vin
cere in hoc interdicto, qz nō possideo. iō Azo init querēdo exem-
pla, vt alius possideat a me vi. clam, vel precario, z ego possideaz
vt possim in hoc interdicto obtinere iō sunt facte iste gl. Sed ad
vnū aduerte, q iste gl. q hic ponunt, nō respiciūt tex. directe, sz re-
spiciūt materiā. Nā tex. loquitur de iustitia actoris. q actor ipse
possideat nō vi, nō clā, nō precario ab aduersario. Et respiciēdo
tex. optime pcedunt exēpla Inn. qz ad hoc vt possessor obtineat
agēdo hoc interdicto, est necesse q ipse nō possideat a me vi, clā,
vel pcario ab aduersario. Si eñ ipse possideat a me vi, clā, vel pca
rio, z ego molestarē eum, z turbarē in illa possessione. ipse contra
me non posset vincere in hoc interdicto. quod est mirabile. Licet
eñ qs me vi, clā, vel pcario, expulit de fundo, ego nō possum eum
expellere ex interuallo, possum tñ inquietare z turbare eū in pos-
sessione, z ipse nō poterit cōtra me vincere interdicto vti possides-
tis, qz a me possidet vi, clā, vel pcario, vt vide gl. sup versic. pcario.
qui videtur hoc velle, z hoc ēt videtur velle gl. in l. j. in fi. cū l. seq.
ff. eo. z ibi dixi, fm do. Azo. z iste gl. respiciunt iustitiam z iniusti-
tiā ex parte rei, qz ponit pro cōstanti q actor possideat iuste, reus
iniuste ab aduersario. Quero, quō istud possit procedere, tractāt
4 iste tres glo. ¶ † Quero ergo, quō possit hoc esse q aduersarius
possideat a me vi, clam, vel precario, z q competat mihi interdi-
e ctū, nā si ipse possidet, ego nō possideo. Huius timore dt Azo.[e]
Dico q aduersarius meus nō possidet, sz turbat me in possessio-
ne mea vi, qz in hoc interdicto nō requiritur q qs se asserat posside-
re, sufficit q me turbet, vt l. si duo. §. si vicin9. ff. eo. Scdo vero po-
nit exēplum de vi, q est multum subtile. in eo, qui ingreditur tan-
q fructuarius, protestans q animum habeat possidendi natura-
liter. de quo dic vt in gl. Et aduerte ad me, hoc est mirabile in casu
isto, quod interdicto vti possidetis, lz sit interdictum retinende
f possessionis, tamen habet vim interdicti[f], recuperande possessio-
nis. Non eñ potes a turbatione desistere, nisi mihi restituas na-
turalem, quā abstulisti, qz per retentionē illius naturalis turbas
me in mea ciuili, vt l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acq.
poss. z l. naturaliter. §. nihil cōmune. eo. tit. Gl. ponit hic tibi vnū
aliud exemplū, z vide, istud exēplum non videtur bonū. qz ex quo
nō suspicor me posse repelli, nō amisi possessionē, z sic non habem9
quod qris. q aduersarius possideat a me vi. ¶ Alij dicūt, q duo
possunt insolidum possidere. z fm hoc exemplum est clarum. Cer-
te istud exemplū nō est bonū. qz duo insolidum non possunt inui-
cem possidere. eodē gñe possidendi, vt l. iij. §. ex cōtrario. de acq.
5 pos. iō nō insisto. ¶ † Uenio ad aliā gl. que ponit exēplum de clā.
quō pōt quis clam possidere a me. Certe exemplū est clarū, si iui
ad nundinas, z tu ingredieris possessionem meam clā, me absen-
te, tu acquiris naturalē, vt l. clā possidere. §. qui ad nundinas. de
acq. pos. ¶ Alij dicunt, q turbat me clam, lz nō possideat, z istud
exēplum in se pcedit, sz primum exēplum est verum. ¶ Sz cōtra
hoc op. Si clam ingrederis possessionem, voco te ad iudicium, tu
venis, certe tu desinis possidere, qz nō es in fundo, nec in eius cō-
spectu ergo, zc. Huius timore dicunt quidā, quod interdictū de-
bet reddi in fundo. Tu dic q ille, q hz naturalē tm̄ vadēs ad iu-
dicium eā retinet, vt l. iij. §. vñ vi. de vi z vi arma. z not. in l. j. in glo.
magn. de acq. pos. Quero circa hoc, si tu igressus es clā possessio-
nē meā absentis, z ego eā postea igredior clā, an naturalē acqro?
Gl. dt quod non, z bene, qz retinet naturalis aio tm̄. Sz qro an
occasione illius naturalis cōpetat interdictum vnde vi. Gl. dicit
quod non, z bene, quia ab initio nō est nata, nec postea nascitur.
6 ¶ † Uenio ad gl. super ver. precario, quō pōt esse qd quis possi-
deat precario a me, z cōpetat hoc interdictum. Gl. super hoc po-
nit exēplum clare, qz cōcessi precario alicui, vt possideret natura-
liter tm̄, si eñ concessissem vtranqz, tunc nō competeret mihi hoc
interdictū. Restat jmō qualiter snia in hoc interdicto debeat for-
mari, verum qz snia dependet a libello, ideo prius videndum est
qualiter sit formādus libellus, qz venit in examinatione scde par-
tis, ideo venio ad secundā partē, ad quā fm lec. gl. op. qñ possidet
g immobilia, non cogitur satisdare,[g] vt l. sciendum. ff. qui satis. co-
gā. sed hic possidet immobilia, ergo, zc. Gl. dicit, quod hic loqui-
tur de satisdatione iudicatum solui, lex contraria loquitur de sa-
tisdatione de iudicio sisti. Certe domini ista lect. nō est vera mihi.
Nā si ille possidet immobilia, non satisdat vbi possidet alia, quam
ea, pro quibus conuenitur. vt l. de die. §. quidā. ff. qui satis. cogan.
lz gl. videatur aliter tenere, in d. l. sciendū. in prin. ¶ Preterea hic
erat dubium, an possideret, vnde etiam de satisdatione de iudicio
sisti posset intelligi hic, sz prout intelligitur de satisdatione iudi-
catum solui. ¶ Op. Instit. de satisdatio. §. sz hodie. dt gl. fateor q
hodie corrigitur finis, qz hodie nemo suo noie cōuentus cogitur
satisdare iudicatum solui. Lz hoc sit verum in se, tamen lectu. Ja-
cob. de Aret. magis placet, qz magis vtilis, z secūdum illam hec
7 lex remanet incorrecta. † Ex qua lectu. habes qualit debeat for-
h mari libellus[h] in hoc interdicto. Nam tu debes petere quod te
non molestet, z quod a turbatione, z a molestatione desistat, et
quod caueat de nō molestādo te in futurū, z q prestet iteresse mo-
lestationis pterite. ¶ Prima duo probātur hac lege, z in legibus
allegatis, ad probandum hanc lectu. Jac. de Are. vltimum de in-
8 teresse probatur in l. si duo. §. fin. ff. eo. ¶ † Hoc pmisso veniamus
i ad sniam, qualiter formabitur snia[i] in hoc interdicto. Glo. que
incipit, sz qualiter formabit sniaz, iudex multum se inuoluit. Et
aduerte, quandoque constat actorem tm̄ possidere iuste, z reum
nullo mō, vel iniuste ab aduersario, tūc ipse dz obtinere, reus de-
bet condemnari ad omnia que s. dixi debere contineri in libello.
¶ Quādoque constat actorem possidere iniuste ab aduersario,
tunc reus absoluetur simpliciter, non enim potest actor vincere
in hoc iudicio, neqz reus pōt vincere, vt actor in aliquo cōdēnet-
tur, qz non possidet, vt s. dixi. tangitur in gl. preceden. ¶ Quan-
doqz cōstat reum tm̄ possidere, z tunc si quidem iniuste ab aduer-
sario, actor succumbit, qz nō possidet reus, tñ in nullo cōdēnabit,
k qz iniuste non possidet k ab actore. Si vero reus possidet iuste,
vel iniu

vel iniuste,non ab aduersario,tunc ipse absoluetur, & actor condemnabitur sibi ad illa tria.que dixi debere contineri in petitione,etiã si non fit petitum per reum.Nõ,q istud iudicium est duplex,quilibet est actor,& reus,vt d.l.si defunctus.in fi.ff.de pcu.& l.ij cum ambo.ff.de iudi. Et hoc videtur velle gl.tua ꝓcedens. in vltima gõ.quã formar ibi,& vide eã.Non obstat de iureiur. l.ij & si possessori.in prin.q illud est iudicium simplex,istud duplex. Ita tenebat Franc.Accur.& bñ,ij quidam Ultramõta.dicãt contra. ¶ Quãq constat vtrunq; possidere,tunc si quidem possident iuste,vt puta vnus est ꝓprietarius,alius fructuarius,vel vsuarius, vel emphyteuta,vel feudatarius,& tũc iudex pronunciabit vtrũque esse potiorẽ in possessione sua, & quod de hoc caueatur, & interesse molestationis preterite prestetur,vt hac.in principio,& l. fi duo,in prin.ff.eo. Idẽ si vnus possidet iuste,& alter iniuste, non ab aduersario.Si vero vnus possidet iuste,alter iniuste ab aduersario.ille,qui iniuste possidet,condemnabitur ad ea,que dixi s̃.in libello debere contineri.Et ꝑdicta vera,qñ ẽstat vtrũq; possidere diuerso gñe possidendi,vt vnus ciuiliter,& alter naturaliter,vt dixi. ¶ Si vero vterq; ꝓbauit se possidere eodẽ gñe possidendi, est aduertẽdũ.Aut vn⁹ ꝓbat de antiquiori possessiõe quã alius, & ille vincit,q possessio alterius ꝓsumitur vitiosa. Tex.est in c.ij. extra de ꝓbationibus.Si vero vterq; ꝓbat de eodẽ tpe,tunc si quidem vna pars habeat idoneiores testes,illa vincit,vt l.ob carmẽ.ff.de testibus. Q3 si ꝓbationes essent bincinde equales, tũc dt Jac.de Are.si quidem vnus ꝓbat de titulo,alius non,ille preferꝛ,qui de titulo ꝓbat.arg.in l.j.& l.viti.de edicto diui Adri. toll.& dicto cap.ij extra de ꝓbatio. & isto casu solo reperio quod allegatio domini ꝓdcti in interdicto vti possidetis, alias secus, vt videtis s̃.tit.j.ij. Si vero neuter ꝓbat de tit. vel vterq; ꝓbat, de hoc sunt opi.hic in glo.Quidã dicunt quod iudex debꝫ pronunciare, vti possidetis,ita possideatis. ¶ Quã opin.gl.reprobat,q hec finia est incerta.De hoc tangit gl.in l.ait ꝓtor.ff.de re iudic. Alij dicit q iudex debꝫ abstinere a iudicãdo.ij debꝫ sequestrare possessionẽ,ne partes venãt ad arma,& rixas.Ego consueui dicere,q primo iudex debꝫ pnunciare vtrunq; esse possessorẽ pro parte dimidia.pro indiuiso. Hã cũ vterq; pariter, siue equaliter possideat, facier ibi partes per cõcursum,vt l.ij finita.ff.cũ aũt.de dã.ifect. sicut etiã dicimus in continetis,vt l.re iuncti.de legatiij. Restat hic vt examinem⁹ vltimã partẽ gl.hic positã. ¶ Quero primo, aliquis habꝫ in fundo vsumfructum,alius habꝫ viam, quero vtrum vterq; possideat.Videtur q nõ,q cũ fructuarius habꝫ naturalem, ergo vsuarius eã habere nõ põt,vt l.iij.ff.ex ẽtrario.de acq. pos. Jo cõtrariũ videt.q vsuarius habꝫ hoc interdictũ,vt l.ij.ff.eo.ergo vsuarius possider. Dicẽdũ,fatetur q vterq; possidet ij nõ insolidũ, ij quilibet pro parte,& vide gl.Istud qõ gl.dt,non insolidũ, ij pro parte,non placet mihi.Hã pars incerta rõne loci, & rõne quote, non põt possideri,vt l.iij.ff.incertã.de acq.pos.& l.locus.eo.tit. & l.empt.de vsuca.pro em.ij pars vsuary est incerta rõne loci,quia omnis pars pro indiuisa, est incerta ratione loci,vt l.menius.ff. duobus.ff.de legat.ij. Item ratione quote pars vsuarij est incerta,vt l.vsus pars.de vsu & habi. ¶ Nam pro vsu meo plus volui vno tpe,qua alio,ideo dico q vterq; possidet insolidum naturaliter, diuerso tñ iure,vñ illud,q glo.hic subdit,vel nõ eodẽ iure,&c.

o istud est verum. ¶ Querit gl.quid,si feudatarius facit aliũ feudatarium,vtrumne feudatarius primus possideat.Dicit q nõ, ij possidet dñs ciuiliter,& vltimus feudatarius tm naturaliter, et

11 vide gl. ¶ Querit gl.qualiter retineat naturalis possessio.Dicit,donec quis est in fundo,vel in conspectu. Plenius dic vt ff.

12 de acq.pos.l.ij.i gl.mag.& dic vt ibi. ¶ Ultimo querit gl.m Quid

m si ego possideo naturaliter,& tu ciuiliter,tertius ingredietur, quis possideat. Dicit glos.q tertius possidet, quando vsufructuarius deponit animum possidendi. Ego vero, qui cõsueui tenere quod triplex est possessio,dico q iste tertius possidet, etiam antequam iste vsufructuarius deponat animum possidendi, vt dixi in d.l.j. de acqui.pos.& l.clam.possidere.ff.qui ad nundinas.eo.tit.&c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In plurali. Imperator scribit summo ponti. in fin plur.ad quod solennis gl.quam vide in l.j.in prin.de superficie.

b ALEX. ¶ Habeat locum. Et adde Bal.hic,& adde quod habetur gl.& Bar.in l.j.in prin.ff.eo.

c ALEX. ¶ Requiratur. Adde Barto.in l.j.ff.fi.ff. eo.quod si probet se ante possediss̃e,vide Bal.hic.

d ALEX. ¶ Possideat. Et no.mirabile,q& ij nõ possum expulsorem meum ex interuallo expellere, tamen impune possum eum turbare,quod bene not.& not.Bar.in d.l.j.ff.fin.ff.eo.& quod ibi dixi,& Bal.sequitur etiam hic.

e ALEX. ¶ Dicit Azo. Adde gl.& Bar.in l.si duo.i prin.ff.eo.

f ALEX. ¶ Habet vim interdicti. Adde Bar. in l.j.ff.interdictum.ff.eo.& Bal.Adde Bar.in l.clam possidere.ff. qui ad nundinas.in fi.ff.de acqui.po.

g ALEX. ¶ Satisdare. Qui possidet immobilia,& qualiter intelligatur quod possidens immobilia non teneatur satisdare, ad de Bar.in l.sciendum.in princ.Bal.hic in fin.dicit non decido eo casu,quia gl.in d.ff.quidam,non videtur hoc tenere,sed imo gl. in l.iul.in fi.eo.tit.expresse contrarium tenet.

h ALEX. ¶ Formari libellus. Libellum vti possidetis,vide in Spec.de cau.pos.ff.permitto.verti.& scias.& Bar.in l.j.ff.interdictum.ff.eo.

i ALEX. ¶ Formabitur finia. Qualiter formetur finia vti possidetis.Adde Barto.in l.si duo.ff.eo.& aliquas formas huius finie,vide Bal. in l.j.ff. de sentẽ. que finc.cert. quan. ij in hoc interdicto vti possideat.an interponatur primum decretum.Vide Lyn.hic circa.fin.& not.Bar.in l.si primus.in vltim.q.de oper.nou.nunciat.et Bal.in authen.et qui.de bon.aut.iu.po.

k ALEX. ¶ Quia iniuste non possidet. In hoc est gl. fin. secundum Bal.in l.cũ papin.ff. de sen.& facit ad ea que dixi post bart. in l.ij.ff.si publico.ff.de adulte.& in l.si a te.ff.de except. rei iudi. hic per Bal.

l ALEX. ¶ Arg.in l.j.Sic not. q in casu huius interdicti admittuntur articuli, & probationes de dominio, pro quo omnino vide bar.in l.si de eo.ff.de acqui.po. Et de articulis in hoc interdicto vide Inno.de renun.in c.super.& not.Bart.in l.ordinarij.de rei vend.& ibi dicit Bal.id quod Barto.hic vers.quod in hoc interdicto admittit ꝓbatio ꝓprietatis & bal.hic in fin.not.

m ALEX. ¶ Querit gl. Adde gl.& Bart.in l.ij.ff. ex contrario. de acquiren. pos.& istam gl.no.Bal.in authent.nisi rogati. in iij. colla.ad trebel.

De tabulis exhibendis. Rubr. VII.

¶ Dictum est s̃.de interdictis adipiscende,& recuperande,& retinende possessionis. Sunt quedam alia interdicta exhibitoria, ideo de his ponit. Ita potes continuare istam rubr.

LEX VNICA.

2 ☞ Legatarius potest petere hoc interdicto sibi exhiberi illam particulam testamenti,que pro se facit.

3 Viuo pupillo non possunt peti tabule testamenti pupilli.

1 **Si in potestate.** †Post mortẽ † pupilli tabule pupillares postulãt exhiberi,hoc interdicto.h.d. ¶ †Op, & vide qõs legatarijs det hoc interdictũ,vt l.ij.ff.iolient.ff.eo.Sol.concedo istud q dicit gl.vñ hic subaudi maxime.Tu dic aut qs vult petere q exhibeã

a tur tote tabule,a& totũ testm̃,& hec non põt facere,nisi heres,ita loquit hic.Sed si vult petere sibi exhiberi illam particulã, que,p se facit,tunc põt quilibet legatarius,vt ff.de edẽ.l.argẽtarius.ff. j.Op.& vr q debeat agi ex edicto,quemad.test. ape.ff.quẽad.test. aper.l.ij,in prin.Huius timore gl.intrat in illam materiã,que sit differentia inter hoc interdictũ,& illud edictũ,& actionẽ ad exhi-

3 bẽdũ,& vide gl.tuaꝫ q̃ est clara.Querit gl.† verũ viuo pupillo possint peti tabule testamenti pupilli.Tex.hic innuit q nõ,& est verũ,arg.l.ij.ff.interdum.ff.de vul.& pu.Quero,ego petom mihi exhiberi tabulas pupillares,opponit mihi q ille,qui fecit illas substitutiones,nõ habebat filios in potestate,an ista exceptio exhibitionem tabularum impediat.Hic innuit tex.quod sic,hoc autem an sit verum,& qualiter procedat,dixi.ff.eo.l.j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tote tabule. Qñ legatarius petit sibi exhiberi protocollum testamenti per Bar.in l.argentarius.ff.de eden.

De liberis exhibendis. &c. Rub. VIII.

¶ Istud est interdictum exhibitorium,&c.

LEX I.

1 **Si vt proponis.** †Si inter patrẽ & filiũ est contentio de potestate propter res, hoc interdicto expedit.h.d.Op.videtur q officio iudicis debeat expediri ista causa, vt ff.eo.l.ij.ff.hoc aũt.Hu⁹ timore gl.ponit hic vnam distinctionẽ,quam tamen latius ponit in l.j.ff.per hanc.ff.de rei vendic.Finaliter tota virtus eius cõsistit in hoc,q interdictũ dicitur quasi inter duos redditum de re tertia.Si igitur est contẽtio inter patrem,& filiũ de seipso filio,nõ habet locum interdictum,q non est de re tertia. Sed ñ est cõtentio propter aliud,vt puta propter hereditatẽ & tũc requiritur hoc interdictũ.Hic est casus hic,vt i.pe.ff.eod. Idem si filius possideatur ab alio maritus põt esse contentio inter me & filiũ de filio meo,& tunc recurrem⁹ ad interdictũ, q est inter duos

2 contentio de tertia re.Sec⁹ si sponte sua retinetur. Et hoc est q vult dicere tota ista gl.quã vide. ¶ Ult.no.istam glo.& leges quas

a allegat ad vnã questionem. Limitas ista detinet aliqua castra ci

uitatis castelle,ciuitas castelle vult repetere,contra quem diriget libellum.Diriget ne libellū contra illa castra, vel contra cōmune Perusij? Materia ista est arg.quod debemus hic distinguere,aut illa castra detinentur ab aliquo voluntarie,aut non,aut a nemine,prout hic distinguitur.

ADDITIO.

a ALEX. Aliqua castra. Si commune perusij tenet castra ciuitatis,z ciuitas Castelle vult repetere, an debeat agere cōtra castra vel commune perusii.adde Barto.in l,deinde ait pretor.ſ. hoc autem.ff.eo.z in l.j.ſ.j.ff.de rei vendica.

LEX III.

Iad instar. Breuiter dicit secundum istā glo. Ad similitudinem huius interdicti,pōt agi[a] de vroze exhibenda.h.d.Glo.vt hic vides,intelligit hanc l.de illo interdicto de vroze exhibenda,vt dī in l.j.ſ. fin.z l. seq.eo.tit.ſz hic,vt videtis in tex.nulla fit mentio de vroze,vñ forte non erat vxor,ſz erat concubina.Qualiter ergo tunc ponemus casum in scholari habente concubinam que fuit,&c. z tunc hec l. faciat mentionē de ſcda parte rubr.ſz prima lec. est magis clara.

a

ADDITIO.

a ALEX. Potest agi.Et vide Bar.in l.j.ff.eo.

De precario & saluiano interdicto. Rubr. IX.

LEX I.

Si tenon. Breuiter dicit,† Pro pignore vēdito contra emptorem, non cōpetit interdictum Saluianum directum,sed ad hypothecariā actionem est recurrendum.h.d.Op. ff.eo.l.j.vbi contra emptorez datur hoc interdictū. Solu. Fateor de hoc interdicto vtili,vt ibi,non directo, vt hic. Sz tunc instatur,cum omnia interdicta fiant scripta in rem,vt l.j. ſ.pen.de interd.videtur quod istud interdictum directū debeat dari contra quemlibet possessorem,z ad contraria non respōdet. Unde fuit medo gl.debemus dicere q̄ hypothecaria est quid accessorū ad actionē personalē,z sicut ꝓsonalis actio non sequitur fundū,ita hoc interdictū nō seqt fundū. Vel aliter,z melꝰ dico, q̄ istud interdictum non est scriptum in rem, ideo directum nō datur contra tertium possessorem.Gl.hic videtur fateri quod sit in rem,z ad contraria non respondet. Quero,an hoc interdictum competat[a] pro aliis rebus quam pro rebus coloni,z sic an detur locatori fundi vrbani, vel creditori. Certe de hoc est contentio. Certe credo q̄ sic.Casus est hic in eo q̄ dicit debitor tuus, et sic simpliciter,z in fi.dum dicit,que ad exemplum eius instituitur, &c.

a

b

1 Quero,quid differt hoc interdictum saluianum ab actione hypothecaria.Gl.mirabiliter loquit̄ z dt q̄ differt i natura. Īnō in mō probādi.Natura differt,q̄ istud interdictū est possessorū, ſz hypothecaria est petitorū iudicium.Et vide gl.in fi.ſz hypothecaria nudam possessionē auocet,tū dī petitorium iudicium. Rō,q̄ sicut rei vendicatio auocat possessionem rōne dominij, ita hypotecharia auocat possessionē ratiōe hypothece,de qua debet constare,z sic est petitorium iudicium.Unde a glia lata[b] sup hypothecaria appellatur,sed hoc interdictum est possessorium,cum ille non habeat dicere rem esse obligatā sed possessam ab eo qui obligauerat.Et ex hoc insurgit alia q̄o,quid hz is probare in hypothecaria? Gl.dicit q̄ debet probare obligantem tēpore obligationis esse dominum.Gloss.dicit aliter in l.cum res.j. si alieno pig.dat.fit.z ibi dicam,z l.rem alienam.ff.de pig.actio.

ADDITIONES.

a ALEX. Competat. de materia hic tacta vide in l.j.ff.e. vbi plene per Bar.

b ALEX. Ā sententia lata.Et vide Bar.in l.j.ff.eo.

LEX II.

Habitantis. Contra heredes eius qui rogauit, cōperit interdictum de precario.h.d.

De pignoribus,& hypothecis.Rubr. XIIII.

Rub.ista potest continuari duob.mod. Vidistis ſ. de salnia no interdicto,vbi mētio fit de pignore, ō merito subnectitur hic rub.de pig.Vel sic,dictū est ſ.de obligationibus principalibus, z etiā dī. j. in pluribus partib. ſz q̄ principalibus obligationibus accedunt pignora,circo subnectitur rub.de pigno.&c.

LEX I.

1 Debitor. † Licet debitor cedat pignori nō tamen liberatur,hoc dicit.Hot. quod licet debitor velit cedere pignori,quod non ideo liberatur,vt hic. Ad idem ſ.de acti. z obli.l. aduersus.

2 † Et ex hoc habetis aliud inferre,q̄ licet pignus minus valeret, quam esset pecunia debita,non tamen preiudicatur creditori, vt l.creditor.ff.si cer.peta,z ibi no.licet Veneti seruent contrarium, vt dicit gl.Hic non sunt alia.

LEX II.

1 Quamuis constet. † Habēs ſpāle hypothecā, ac et ſpāle, nō recurrit ad ſpāle in prudicio scī creditoris,si ſpālis sibi sufficiat ad debitum.h.d. Nō.quod dixi in summario. Op. dī hic quod iste creditor primus non pōt prosequi quecunque pignora velit.Contra.ff.de distra.pig.l.creditoris arbitrio. Sol. Dicit quidā quod illa l.loquitur de rigore,hec de equitate. Vel verius,ibi erat vnus creditor tm̄,hic plures. Sed contra istā sol. instatur de l.qui generaliter.in pūn.ff.qui po.i pig.habe. vbi indistincte primus prefertur scō. Sol. Ibi tam primus creditor, quam etiam secundus,habebat generalem hypothecam.tantum hic primus creditor habebat specialem hypothecā.tantum z ideo si potest satisfieri ex speciali, non recurritur ad generalem in preiudicium secundi creditoris. Sed contra predicta instatur,z videtur quod indistincte secundus non solum sit potior ſz solus in tali hypotheca.Unde op.de predicta.l.qui ſpāliter.in fi. pro cuius sol.breuiter dicas,quod quādoq̄ est vnus solus creditor habēs plura bona hypothecata, z tunc ꝓsequi potest quos cunq̄ velit.Ita intelligitur prealleg.l.creditorib. ff.de distr.pig. Si vero sunt plures creditores,tunc aut primus hz tm̄ generalē hypothecā,z scōs etiam generalem tm̄,z primus prefertur. Ita intelligitur prealleg.l.qui generaliter.in pūn.Aut primus habet specialem,ac etiam generalem z secundus alteram tantum, z tūc aut habet eas pure,aut sub conditione. Si pure,tunc licet de rigore iuris possit prosequi quācunq̄ hypothecā velit, tamen de equitate non,z ita intelligitur l.nostra. Si vero habet specialem hypothecam pure, z generalem sub conditione, videlicet, si non possit sibi satisfieri ex speciali,tunc sufficiēte sibi speciali hypotheca,secundus creditor non solum est potior, sed etiam est solus in illa hypotheca.Et ita debet intelligi prealllegata l. qui generaliter.in fi.secundum Jac.But.Modo prodeclaratione legis nre,z

* gl.*quero quid si primus creditor,vel alia extranea persona,possidet ista pignora,nunquid habeat locum interdictum? Breuiter habetis dicere quod sic.Ratio eadem est ratio,per cōsequens debet esse eadem iuris dispositio,arg.l.illud.ad legem Aquiliam.z limitates agrum,de remiss.cum suis similibus.

ADDITIO.

* CLAVD.DE SEISS. Et gl.Nō.hic glo.in ver.redigere que vult quod in dubio pignus presumitur idoneum quam alie, z ex ea infert,z eam limitat Bar.in l.creditor,qui non idoneum ff.si cer.pet.z ibi Alex.z iuniores.

LEX III.

5 Si debitor. Si debitor,qui dedit licentiam creditori ingrediendi possessionem sua authoritate,resistat creditori volenti ingredi, an creditor dicatur vim inferre.

6 Si debitor post talem licentiam alienauit,an creditor potuerit ingredi possidente emptore.

1 Creditores. Ista est optima lex,z habet optimam glo.quā vide,z signa,† Creditor secundum formam pacti,sua authoritate,z sine iudice potest ingredi possessionem rei sibi obligate, vbanitus tamē fit cum iudice.hoc dicit. † Hot.quod pactū,per quod datur licentia creditori de ingrediendo possessionem rei sibi obligate, tenet z valet.Scōo habetis notare * q̄ † creditor faciēs fieri dum

2 pactū,nō dicitur inferre vim.Tertio habetis notare,ſq licet q̄

3 possit fieri sine iudice, vbanius tamen fit cum iudice,quamus si

4 fiat sine iudice non punitur,vt hic colligitur.in l.ū.ſ. non perpetue.ff.de sepul.vio. Modo opp.dicitur hic q̄ creditor ingrediens possessionem rei sibi obligate,non infert vim. Cōtra in l.possessionem.j.ad l.Jul.de vi pub.vel prima.vbi ter.expresse dicit,contra. Sol. hic pactum data fuit creditori licentia ingrediendi possessionem,z ideo non dicitur vim committere,q̄ fit secundum pactum,in lege contraria nullum pactum fuit appositum.Sz contra istā sol.instatur de l.cum creditor.ff.de fur.vbi indistincte creditor ingrediens possessionem non dicitur committere vim. Sol.

a Dicas fm Dy,[a] quod quandoq̄ creditor ingreditur possessionem rei sibi obligate,cā sui iuris conseruandi,vt puta si prius precesserat,z tunc non dī inferre vim,vt hic. Quandoq̄ ingreditur possessionem cā iniuriandi alium, z tunc hz locum in possessionem,j.ad l.Jul.de vi.pu.vel prima. Quandoq̄ dubitatur,an casu dubio presumitur creditor ingredi gra iniuriā cōseruādi quā cā inferendi alij iniuriā,z isto casu loquitur lex creditori.ff.de fur.secundum Dy.ar.l.merito.z q̄ ibi no.ff.de loc.Ista

5 p declaratiōe legis nre q̄rit glo.† debitor dedit licentiā creditori ingrediēdi possessionē sua authoritate creditor vult ingredi,debitor resistit,nunqd creditor dī vim inferre? Pauno videtur

dicatur

dicat vim inferre, neqꝫ debitor possit resistere, cum semel pactum sibi placuerit, argu. l. in die ff. de aqua pluu. arcend. ꝛ l. sicut, §. de actio. ꝛ obliga. cum simi. In ꝯtraria opi. fuit Mar. ꝛ pro eo facit l. nō est singularis. ff. de regulis iuris. Ad idē l. equissimum. in prin. de
b vsufru. Gl. approbat primā partē. Sꝫ ꝯtra determinationē [b] gl. posset instari de l. colon⁹. ꝛ l. cum fundum. ff. de vi ꝛ vi arma. quare fm do. Ia. dicas sic. Nā qñqꝫ debitor facit pactum creditori, vt ēt eo inuito creditor ingredi possessionē possit, ꝛ istud pactum nō valet, vt l. conuenire. ff. de pac. do. l. si vn⁹. §. illud. ff. de pact. Qñqꝫ debitor facit pactum creditori, simpliciter, vt possit ingredi possessionē authoritate sua, ꝛ tunc per istud pactum videtur agi, vt creditor etiā nō citato, nec requisito debitore ingrediat̄, quo casu si creditor ingrediatur possessione iusta cā adeptus est, qꝛ fm formā pacti, ꝛ nō dr̄ inferre vim, ꝛ si debitor vellet creditorē expellere, non posset, qꝛ recte possidet, vt l. j. §. vnde vi. ꝛ isto casu est vera opinio hic posita. ¶ Qñqꝫ creditor vult ingredi possessionem contra omnimodam voluntatem debitoris resistentis, ꝛ tunc non potest, imo dr̄ inferre vim. Sicut alias dicimus in colono. nam colonus mutando voluntatem priuat dominum possessione, lꝫ dñs possideat, vt in ꝑalle. l. colonus. ꝛ l. cum fundū. ff. de vi ꝛ vi arma. fm Iac. Butr. ¶ † Itē querit glossa prima circa medium, ecce debitor in instrumento dedit licentiam creditori ingrediendi possessionem authoritate propria, postea eam alienauit, nunquid creditor poterit ingredi possidente emptore? Glo. in fi. hic determinat quod sic, per l. Titius. de ser. ex por. Contra determinationem glo. posset instari, qꝛ istud pactum, qñ dat licentia creditori ingrediēdi, non tribuit aliquod ius reale neque personale, sed quandam licentiam concedit. Imo plus, qꝛ posito quod aliquod ius personale tribueret, tamē actio personalis, siue ius personale, non intenditur contra singularem
c successorem, [c] vt l. j. §. si heres. ff. ad Trebel. ꝛ l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudici. Quid dicemus? Dicas fm Iac. But. ꝛ sunt optima verba, qꝛ qñqꝫ debitor facit pactum creditori solum dando sibi licentiam ingrediendi, ꝛ tunc sicut resistendo creditori volenti ingredi, dr̄ mutare voluntatē, vt dixi in precedenti questione, ita ꝛ alienando. Quo casu est dicendum idem in debitore, qꝫ in colono, qꝛ colonus mutando voluntatem priuat dominum possessione, vt prealleg. l. colonus. ꝛ l. cum fundū. ꝛ sic creditor ratione possessionis non poterit ingredi, nec etiam ratione pacti, qꝛ non efficit singularem successorem, vt predixi. ¶ Qñqꝫ debitor non solum facit predictum pactum, sed constituit se possidere nomine creditoris, per quod ipse creditor videt̄ possidere. vt l. quedam mulier. ff. de acquirenda possessione. Et in isto casu dices, vt in precedenti membro, fm Iac. But. Qñqꝫ debitor impetrat possessionē precario ab ipso creditore, ꝛ creditor sibi concedit, ꝛ tūc aut nulla possessio est transl. ita in debitorem precario rogātem, quod fieri potest, vt l. certe. §. ij. ff. de preca. Et in isto casu etiā dicas vt in preced. ¶ Qñqꝫ in debitorem precario rogātem solum naturalis possessio est translata, quod presumitur in dubio, vt l. ꝛ habet. §. cum qui. ꝛ ibi not. ff. de preca. Et isto casu si debitor a
d lienet [d] in emptorem transit solum naturalis pos. quam debitor habebat, ꝛ sic creditor ratione ciuilis poterit ingredi illam possessionem nisi sit repulsus, vel suspicatur se posse repelli, arg. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquiren. poss. Qñqꝫ in debitorem precario rogantem omnis pos. est translata, quod fieri potest, vt l. in rebus. §. j. ff. de preca. ꝛ not. in prealleg. l. ꝛ habet §. cum qui. eo. tit. ꝛ isto casu creditor nō poterit ingredi pos. rei sibi obligate, ꝛ ab emptore possesse. Primo ratione pos. non, qꝛ nullā habet vt predixi. ¶ Secundo ratione pacti, non, qꝛ pactum istud non afficit singularem successorem, vt prealle. l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iu. ꝛ in l. cum. §. de act. ꝛ obliga.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Notare. Itē ipsemet dās alij licētiā si rē apud tertiū existētē accipiat, nō dr̄ vim comittere, sꝫ licite hoc facere donec sibi restat aliqd faciendum, fm Ang. in l. heres. per illum tex. ff. ad Treb.

a ALEX. ¶ Secundum Dyn. An si creditor ingreditur possessionē rei sibi obligate, presumatur in dubio hoc facere causa sui iuris conseruandi. Adde Bal. in d. l. in possessionem. ꝛ Bar. in d. l. cum creditor. ꝛ cum gl. allegat in materia Bal. j. eo. l. j.

b ALEX. ¶ Determinationem. Non valet pactum debitoris dantis licentiam creditori ingrediendi eo inuito. Adde Bar. in l. alia. §. eleganter. Solu. matrimo.

c ALEX. ¶ Successorem. Aut est corruptus aut male dicit. Nā isto casu naturalis ꝛ ciuilis est apud creditorem, licet debitor interuertat, ꝛ priuet creditorem naturali, tamē propter naturalem remanentem penes eum, debet posse ingredi. Etiam dicit Bart. hic. j. proxi. dum alle. l. clam possidere. ꝛ ita tenet Bar. j. in iij. qōne prin. Cogita, qꝛ forte est verius quod hic dr̄, qꝛ si p talē alienationē priuat ciuili, ꝛ naturali, vt no. in l. peregre. §. quib. de ac. pos. ergo nimirum si amisit possessionem non potest propria authoritate ingredi. nisi faceret incontinenti, per ea que not. in d. l. cum fundum. de vi ꝛ vi armata.

d ALEX. ¶ Debitor alienet. Adde quod idem tenet Bart. in repetit. huius l. in fi. v. q. prin. in versi. sꝫ pone quod debitor, quem sequitur hic Sal. in cōtrarium tamen tenet Bart. in l. interdum §. si. ff. de acq. pos. ꝛ in l. Celsus. in ver. sꝫ pone quod debitor. ff. de vsuca. quem ibi sequitur Imo. ꝛ cōiter omnes, quod verius est.

Repetitio l. Creditores.

1 ☞ Creditor ingrediens vel occupans rem debitoris sua authoritate, dicitur committere vim.
11 Constituens se creditoris nomine possidere, vt eius conductor, transfert in eum ꝛ naturalem ꝛ ciuilem possessionem.
12 Si vero constituat se eius precario nomine possidere, transfert in eum ciuilem possessionem tantum, retenta naturali, ꝛ tunc debet adijci quod licet ingredi, ꝛc.
13 Pactum quod licet creditori non solum ingredi possessionem, sed etiam in solutum accipere sua authoritate, an valeat.
16 Remedium quod creditor ex pacto possit ingredi possessionem, negotio non liquidato.
17 An tunc possit creditor ingredi ante moram super obligatione principali.
22 An contra singularem successorem, ꝛ an sine iudice dicatur debitum liquidum cōtra eum, sicut erat cōtra principalē. ꝛ nu. 24.
25 An possit adhiberi remedium, quod indistincte contra successorem habentem causam a debitore possit exerceri talis cōuentio.
27 Si in instrumento fuit tantum data licentia de ingrediendo, tunc necessarius erit libellus ad acquisitionem possessionis.
28 Qñ creditor implorat offm̄ manus militaris contra debitorem, qui armata manu resistit, debet precedere summaria cognitio.

☞ **Creditores.** Hec habet materiam quotidianam, ꝛ male explicatam, ꝛ ideo placuit mihi aliqualiter eam contingere. Et primo ponam lectu. gl. communem, ꝛ eam explicabo. Postea ponam lect. meam nouam. ¶ Tertio ponam alias. ¶ Vltimo ponam materiam p qō. Hec lex diuidit in duas partes. ¶ Primo, ponit quid pōt facere creditor qui pactus est de ingrediendo secundū iuris rigorem. ¶ Secūdo ponit quid debet facere de vrbanitate. Secunda ibi, attamē, ꝛ breuiter hoc intēdit, Creditor si ex pacto possessionē
a ingreditur [a] sine iudice, non tñ vim committit, sed vrbanius
1 facit si cum iudice. h. d. cum gl. Ad euidentiam premitte, qꝫ † creditor ingrediens, vel occupans rem debitoris sua authoritate, dicitur committere vim, ꝛ incidit in edictuꝫ diui Marci, in l. extat. ff. qd met. causa. Hoc premisso pone casum per te, ꝛ collige notabilia, scilicet qd ex pacto licet ingredi pos. vt hic, ꝛ l. pe. de pigno.
2 act. ꝛ l. qui ratio. §. illo. eo. tit. ¶ Secundo no. † qd dictio debet, exponitur pro potest, vt l. obseruare. de officio procō. circa fi. ꝛ in cōcor. ibi positis. Tertio not. qꝫ dictio debet, recipit limitationeꝫ de vrbanitate. ¶ Oppon. ꝛ dicitur qꝫ hec l. sibi inuicē cōtradicat. nam in princ. dicit. qd licite potest sine iudice, ꝛ hoc probant cōcor. posite in gl. sed in fin. dicitur qꝫ hoc debet facere cum vrbanitate, vel iudicis authoritate, ꝛ sic innuit, quod nō licet facere si
3 ne iudice. Solu. gl. duobus modis. ¶ † Primo, vt exponatur dictio debet, id est, potest. Secundo vt determinetur dictio debet ex vrbanitate. Sed cōtra hoc opp. qd sol. ista non procedat, nam hoc verbum debet, importat necessitatem, vt l. pretor. in prin. ff. de eden. ꝛ l. j. §. qꝫ quisqꝫ iur. ff. de verb. signi. l. debitor. Ad huius de
b clarationem distingue, aut hoc verbum debet [b], ponitur affirmatiue, aut negatiue, vt nō debet. Primo casu, aut dispositio respicit fauorem eius, ad quem refertur hoc verbum debet, ꝛ tunc exponitur, id est, potest, vt ff. de offi. procō. l. obseruare. §. si. de inter rog. actio. Aut nō respicit fauorem ipsius, ꝛ tunc si importat necessitatem resultat prauus intellectus, seu alterius legis ꝯdictio, ꝛ tunc ponitur debet, pro potest, vel determinatur cū hac dictiōe ex vrbanitate, vt l. si quis seruum. §. si inter. ff. de leg. ij. ꝛ de iud. l. ꝛ post edictum. circa prin. Aut nō resultat prauus intellectus, seu cōtradictio. l. ꝛ tunc stat proprie ꝛ necessitatem importat, vt dicta l. pretor. de edē. ꝛ in concord ibi allegatis. ¶ Secūdo casu, qñ ponitur negatiue, ꝛ tunc importat necessitatem, vt l. non debet. ff. de dolo. ꝛ de regul. iur. l. non debet. Fallit vbi sic intelligendo, resultat iuris contrarietas, qꝛ tunc determinatur, non debet, scꝫ, ex vrbanitate, vel honestate, vt ff. de offic. pcō. l. solet. §. sicut. ¶ Tertio contra hoc opponitur qꝫ ista expositio non tollit cōtrarium.
c Nam dictio potest, [c] importat necessitatē, sicut dictio debet, ꝛ ponitur potest pro debet, vt §. sine censu, vel reli. authē. sed ꝛ periculum. Solu. Regula est quod dictio potest, nō importat necessitatem, vt l. sepe. de offic. presi. ꝛ de iud. l. non quicquid. Fallit in quibusdam casibus notatis in dicta lege obseruare. §. si. Cum ergo assumitur hec dictio debet, pro pōt, intelligitur secundum suam propriam naturam, ꝛ regularē, vt necessitatē non importet, vt vo

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

luit hic sentire gl.De significatione tamen huius verbi pōt,nō di
co,qꝛ esset nimis longum,nec est de nr̃a materia.Dixi vobis,hoc
anno in dicta l.sepe.¶Op.quarto ad aliam exceptionem, prout
4 exponitur hic,debet,ex vrbanitate.¶†Contra,nā quod fit con-
tra vrbanitatem,vel ciuilitatem,venit puniendum, vt ff.de leg.l.
prima.ꝛ secunda,ꝛ hic non punitur,si fiat inciuiliter, ꝛ sine iudi
ce,ergo,ꝛc.¶Sol.Sicut in sacra pagina quedam sunt precepta,
in quibus cōtra faciēs peccat mortaliter,vt in nō dilectione pro-
ximi,ꝛ simi.¶Quedam sunt consilia,vt illud, vende oia que ha-
bes,ꝛ da pauperibus,in illis contra faciens non tenetur.Ita in
iure ciuili,si quis facit cōtra ciuilitatem,ꝛ vrbanitatem,que non
sunt pcepta,sꝫ consilia.non punitur,vt hic, qꝛ illud de ingrediē-
do cum iudice,est cōsilium,non preceptum.Sic.ff.de sol.l.si stipu-
latus sum.§.j.ꝛ de re.eor.l.si pupillor.§.si pupillus.ff.de rei vēd.
l.is qui. Si vero quis facit contra ciuilitatē, seu vrbanitatē,que
sunt precepta.tunc punitur,vt d.l.j.ꝛ ij.de legibus.Tū qñqꝫ pu-
nitur ordinarie si pena ordinaria est statuta,qñqꝫ ꝛ extraordina-
rie.arg.l.at si quis.§.idem Labeo.ff.de relig.ꝛ l.fin.in fi.ff. quod
met.cau.lꝫ ibi gl.simpliciter alleg.Non est ergo verum dictum gl.
que indefinite dicit quod inciuiliter factum non punitur , ꝛ hoc
sustinent lectu.gl.¶Dices ergo qđ hic ponitur debet.i.potest,
ꝛ hoc propter euitandam contrarietatem legum.¶Sꝫ ego ostē-
do,quod hec lex potest legi proprie,prout iacet ꝛ sic dicta expo-
sitio non est necessaria,ꝛ non debet fieri,lego ergo eam alio mō,ꝛ
sic vos scitis,quod est differentia inter eum,qui possidet, siue est
in possessione ꝛ eum qui intrat pos.vt l.tertia.§.fi.ff.de acquiren-
da possessione.ꝛ ex quib.cau.in posses.eatur.l.cum legati,ꝛ l.secun
da in prin.pro herede.Item aliud consequitur , qui intrat posses.
ꝛ aliud qui possidet,siue possessionem acquirit,vt l.is cui.in pnc.
§.qui legatorum. ff. vt in posses.lega.Hoc premisso pone casum
sic.Cōuentum est inter creditorem,ꝛ debitorem,vt liceat credito-
ri ingredi possessionem authoritate sua,non soluta pecunia credi
tor ingressus est,quero nunquid incidat in edictum diui Marci,
ꝛ ingrediens possessionem committat vim. ¶Rñdeo quod nō fa
cit. ¶Scđo queritur an ex vigore talis pacti possit possidere, ꝛ
possessionem sibi acquirere.Respond.quod hoc non debeat fieri
sine iudicis authoritate , ꝛ hec est vera si ponas pcessisse simplex
pactum de ingrediendo,ꝛ plena est lectu.ꝛ rō eius est,qꝛ hoc non
venit in pactum,qꝛ fuit solum actum de ingrediēdo possessionem.
¶Probatur hec casus positio expsse p l.si qs añ.ff.de acquirē-
da possessione,ꝛ hoc nouum tene menti.Lectu.tamen gl.in se pōt
esse vera,si ponamus cōuentionem precessisse de vtroqꝫ scꝫ de in-
grediendo , ꝛ possessio.acquir.hoc faciunt notarij hodie, qui di-
cunt in instrumento,quam posses.ingrediendi,ꝛ accipiendi, ꝛ re-
tinendi sua authoritate,ꝛc.quod bene aduertas,rogo te.

Nunc venio ad materiam legis nostre, quam examinabo
per quinqꝫ qōnes principales. ¶Primo q̄ro de
personis debitorum hoc promittentium. ¶Scđo de forma seu
mō cōstituendi tale ius ingrediendi.¶Tertio de tp̄e,qñ incipiat
cōpetere effectualiter tale ius. ¶Quarto quero.ꝯtra quas per-
sonas competat.¶Quinto de offō iudicis,qñ ad hoc aditur, de
5 quo tangitur in fi.gl.nr̃e.¶Primo ergo q̄ro,† quid si tutor vel
pupillus eius authoritate,dat hanc licentiam creditori, videtur
quod non valeat,qꝛ pupillus posses.aīo perdere non pōt,vt l.pu-
pillus.de acquir.rerum domino,ꝛ l.possessio. de acquirenda pos-
sessione.Hoc videtur magis expressum in l.magis puto.§.primo.
de reb.eo.Econtra videtur quod valeat,qꝛ potest transferre pos
sessionē,vt l.ij.§.si a pupil.ff.pro empto. Rñdeo,aut creditor vult
vti pacto,tamen ad executionem iuris,scilicet ipsius pignoris, et
tunc si pignoris constitutio valuit,valet istud pactū,vt ff.de reb.
eorum.l.si pupillorum.§.primo.¶Aut non valuit,ꝛ tunc nō va-
let pactum,vt infra titulo ij.l.curator.ꝛ l.cum principalis.ff. de re
gulis iuris.Aut creditor vult vti pacto ad executionē iuris per-
sonalis,ꝛ tunc aut fit pactum cum creditore, quod liceat ingre-
di tm̄,ꝛ valet,qꝛ conditio persone pupilli non est impedimento,vt
l.apud Julia.in princ.ꝛ §.se.ex qui.cau.in posses.eat. Aut fit pa-
ctum quod liceat ingredi,ꝛ possessionem adipisci,ꝛ retinere, ꝛ tūc
quantum ad res,que seruari non possunt,valet,qꝛ res que serua
ri non possunt,per tutorem alienari valent , vt l. lex que tutores.
§.de administratione tutorum.sed quantum ad alias res, non va
let sine iudicis decreto,qꝛ sua voluntate non potest possessionem
in alium transferre,vt dicta lege pupillus.ꝛ l.magis puto.§.j.de
reb,eor.Nec obstat l.ij.§.si a pupillo,qꝛ ibi debet intelligi q̄ pos
ses.erat penes emptorem.Vel loquitur in re mob l ,cuius aliena-
6 tio fm illa tpa non erat prohibita.†Quod mō dico in pupillo [d]
d idē dico in omnib.personis,ꝛ in omni casu,in quo translatio pos-
7 sessionis esset prohibita,vel rōne persone,vel rōne rei. ¶†Que-
ro,quid in rebus ecclesie, an creditor poterit ingredi vigore ta-
lis conuentionis.Inno.not.quod non,extra de foro competen. c.
verum.ꝛ ibi per eum,not.quod non liceat ingredi sine authoritate
iudicis ecclesiastici.Nam cum semel dominium rei translatum sit
in ecclesiam,sanctum sanctorum est Domino,ꝛ in eam committi-
tur sacrilegium.arg.xij.qō.ij.nulli liceat.ꝛ cap.j.Sꝫ host. dt con-
e tra hoc [e] per cap.cum dilecti.de dolo.in quo residet Joan. And.
in dicto ca.verum.ꝛ hoc credo,si valida conuentio precessit,vt s.
de episc.ꝛ cler.l.si quis curialis,ꝛ facit, qꝛ executio iuridica excu-
sat a sacrilegio,vt l.quāquam.in prin.de aqua plu.arc.Ad quod
facit quod not.per Dy. in dicta lege.si pupillorum.§.j.de reb.eor.
vbi dr̄ quod creditor pōt vendere res ecclesie, non seruatis solē-
8 nitatibus,que alias requiruntur.†Predicta vera,nisi res essent
consecrate,vel similia,vt in cap.semel Deo dedicatum. de re.iur.
f lib.vj.¶Secundo principaliter [f] quero circa modum constituē-
9 di,†an talis potestas constituendi concipi possit in vltima volun
tate.Breuiter dico quod sic in contractu,ergo in testamento, vt
l.seruum filij.§.eum qui.ff.de le.j.ꝛ maxime cum ex vltima volun-
tate transfertur dominium recta via vt l.a Titio.ff.de fur.ꝛ hec
opi.probatur.ff de pig.ac.l.nō est mirum.ꝛ de ali.ꝛ cib.le.l.Tuc.
ꝛ est casus expressus.ff.de le.ij.l.Titia cum testamento.§.j.secun-
10 dum tertiam lect.Juxta predicta†quero,an in alijs cōtractibus
quam in pignore,valeat talis cōuentio: Breuiter dico quod sic,
vt l.Titius.ff.de seru.expor.ꝛ §. si seruus expor. vend.l.j.ꝛ ij.ꝛ si
manc. fu.ita alie.l.j. Et sic illud pactum est vtile, tam in pignore,
vt hic,quā in alijs cōtractibus,alias occupās posses. sua autho-
ritate,esset predo.vt ff.de acquir.posses.l. si ex stipulatione.ꝛ §.de
11 acquir.posses.l.nec ex vera. Item quero†quid si in instrumento [g]
g pignoris apponatur quod cōstituit se creditoris vel emptoris no
mine possidere , velut eius conductor, seu precario noīe ipsius,et
adijciat hanc legem quod lꝫ ingredi,ꝛ adipisci pos.sua authorita
* te,* aut alia pacta,an valeant,ꝛ quid operentur: Rñ. primo ca-
su,qñ cōstituit se alieno noīe possidere velut conductor.transfu-
lit in alium omnem pos.que erat apud constituentem, vt l. quod
meo.ꝛ l.re pignoris.ff.de acq.posses.ꝛ l.si pignus.de pi.ac.ꝛ l.que-
dam mulier.ff.de rei vēd.ꝛ isto casu illa adiectio, quod liceat mi-
hi ingredi ꝛ adipisci possessionē,modicum operatur , cū iam pos.
habeam,sed posset operari talis adiectio,si contingeret quod ta
lis ꝯstituēs interuerteret pos.creditori, qꝛ tunc forte illud pactū
* remanet quod liceat ingredi ꝛ adipisci sua authoritate,* vt l.j.in
12 iij.qō.prin.dicam.†Scđo casu quando constituit se precario no-
mine possidere,ꝛ tunc etiam valet talis conuentio.l.quod meo.ff.
de acqrē.pos.ꝛ operatur hoc q̄ ciuilis pos.videatur transferri in
creditorem,seu alium contrahentem,naturalis autē remanet pe-
nes illum qui constituit se precario noīe possidere.ꝛ hoc in dubio
vbi aliud non est actum,vt l.habeat.§.j.ff.de preca.ꝛ ibi no.ꝛ hoc
tenebat Jacō.But.in terminis nr̃is,ꝛ tunc illa adiectio quod li-
ceat ingredi,operatur suum effectum per illā naturalē.Ulterius
13 iuxta predicta quero†vtrum illa conuentio possit vltra extendi,
vt non solum liceat creditori ingredi,ꝛ adipisci, ꝛ retinere posses-
h sio. sꝫ et liceat sibi in solutum accipere [h]. Breuiter ista materia
expedit infra de pac.pign.l.j.p gl.ꝛ doc. ideo sic distingue, qꝛ aut
tale pactum opponitur inter debitorem,ꝛ eum qui factus est cre-
ditor,ꝛ pro debitore fidē suam adstrinxit,aut cum alio creditore.
¶Primo casu valet,vt ff.de contrahenda emptione.l.fi.in princ.
¶Scđo casu,aut auditur,vt habeat in solutum pro debito, aut
quod habeat emptum pro iusto pretio. ¶Primo casu pactū ab
initio apponitur,ꝛ non valet fm Pet. vt l.j.§. de pac.pigno.et l.
quāuis.in prin.ff.de sol.Aut ex post facto, ꝛ ab interuallo, ꝛ va-
let,vt l.Titius.ff.de pig.ac.ꝛ j.eo.l.cū dominā.Sicut em̄ pōt da-
re in solutum pure,ita sub cōditione,qꝛ cessat rō q̄ esset tpe ꝯtra-
ctus,vt no.per Cy.in d.l.j. Si vero sit pactum,quod habeat in
solutum,aut quod sit empta iusto pretio,valet, vt l.si fundus.§.
fi.ff.eo.no.in d.l.j.de pact.pig.Quod autem sit iustum pretiū,in-
i telligitur arbitrio boni viri,hoc est iudicis [i],vt l.continuus.§.cū
ita.ff.de verbo.oblig.ꝛ expresse in casu isto.j.de iure do.impe.l.fi.
in fi.quod est mirabile,alias rei pretiuꝫ quod cōmittitur in arbi-
trium tertij,nō valet,vt l.si merces.in prin.ff.loc.hic vero valet fa
uore creditoris quod est notandū.ꝛ hoc explico. j.in v.qōne.Jux-
ta predicta, apponunt quidam creditores propter premissa tale
pactum, Tu obligas mihi bona tua,vt eligant vnā rem, faciunt
eam estimari per iudicem,quod est valde vtile, ꝛ est pulchra cau-
tela.Et aduerte,qꝛ nō cōfertur in ptāte ipsius pretium,sꝫ res.vt
no.l.in vendentis.§.de contrahenda emp.ꝛ l.in psona.§.gñaliter.
14 ff.de reg.iur.¶Tertio principaliter†quero de tpe,scꝫ qñ incipit
k effectualiter competere tale ius [k] intrandi, ꝛ retinendi propria
authoritate,qꝛ ista lex loquitur quando debitum est liquidum tē-
pore contractus.ex partium conuentione.pone quod non fuit li-
quidum ex partium conuentione,vt ecce,promisisti mihi non ve-
nire contra aliquam promissionem sub pena mille.pro quibus o-
bligasti mihi oīa bona tua,ꝛ adiecta clausula istius legis , nunc
ego reperio te venisse contra,an potero ingredi possessionem, an
debeo petere quod prius hoc liquidet a iudice: Et videtur quod
non

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

non requiratur iudicis liquidatio.vt l.j.ꝛ ij.§ si ser.expor.Ecõtra
quod sic,vt l.j.§.si mand.ita fue.alie.Respondeo sic. Quandoqꝫ
liquidatur debitum tempore contractus,vt loquitur lex nostra.
Quandoqꝫ debitum tempore cõtractus non liquidatur,sꝫ in no-
torium deducitur per ipsum exercitium, ita quod intentio acto-
ris est fundata, nisi per aduersarium probetur aliud,vt quando
capio in ipso loco in quo prohibitũ est morari,ꝛ tunc non requi-
ritur liquidatio iudicis,vt l.j.si manci.ita fue.alie.Ita intelligo i-
stud qđ nõ erat notorium ancillam prostitutam, alias possit ab-
ducere sine iudicis authoritate,vt ff.de contrahend.empti.l.si qs
sub hac.Si eñ nõ pcessit aliqua liquidatio iudicis vel partis, nõ
video qualiť possit sustineri ista lex.Facit supra de execu.rei iudi.
l.j.ff.de re iud.l.si cum nulla.Hoc ẽt videmus in compensatione,si
quis sua authoritate compensat quod sibi debetur cum eo, quod
ipse debet,tamen hoc non habet locum,nisi in debito liquido,vt
l.fi.§.de compen.ꝛ sic hereditatis aditio non potest fieri,si dubite
tur de viribus testamẽti.ff.de acqrenda hereditate l.sꝫ ꝛ si de sua.
15 ꝛ l.cum falsum.eo.tit. ¶ †Sꝫ qualiter liquidabitur hic? Respon
deo,parte citata solenniter.libello dato,ꝛ lite contestata, vt ff. de
mino.l.in cause.ꝛ l.iudices.§.de iudi.ꝛ authent.offeratur.§.de lit.
16 contesta.Sed an† possit adhiberi remedium quod possit ingredi
pos.negotio non liquidato. ¶ Respon.sic,vt dicat expresse in cõ-
uentione,ꝛ liceat ingredi pos. ꝛ eam retinere ante declarationem,
seu liquidationẽ pro dicta quãtitate,seu pro alia,quã apparebit
ipsum debitorẽ debere ex causa predicta,ꝛ sm hoc poterit añ li-
quidationẽ ingredi. Sed an talis ingressus habeat effectum,qui
apparebit ex sñia iudicis postea seqnti.arg.pro hoc infra de pact.
pigno.l.ij.Et pro hoc facit,qꝛ oĩa pacta,que in pignore opponũ
tur,valent,nisi reperiantur prohibita, vt ĩ.de iur.do. impe. l.fin.
17 §.j. ¶ † Item quero,quando debitum est liquidatum an possit
quis ingredi non precedente mora super obligatione principali.
Uidetur ꝙ non,sed requiritur ꝙ mora precedat, alias hypothe-
ca,vel mora non haberet effectum,vt l.debitores.infra eodẽ ꝛ ibi
no.In contrarium no.ff.eo.l.quesitum.in princ.Respondeo. Aut
subest cã,qꝛ forte dubitat debitorem recessurum,ꝛ potest ingredi
ante moram,vt d. l.quesitum. Aut non subest cã, ꝛ non põt, nisi
precedẽte mora,vt dicta l.debitores.ĩ.eo.ꝛ ff. quibus modis pig.
vel hypo.sol.l.soluitur.§.j.ꝛ not.in dicta l.quesitum.ꝛ ideo vt hoc
impedimentum tollatur,dꝫ apponi in contractu ex nunc id est ip
so die celebrati contractus dedit licentiam. ¶ Quarto principa-
liter quero,contra quas personas queritur istud ius,ꝛ primo vi-
18 deamus† vtrum possit exerceri l contra ipsum m debitorem resisten
l tem.Azo quod non. Jo.§,per multas leges hic alleg.que bene fa
ciunt.Jac.But.tenet opi.Azo. nam quis nõ põt ingredi posses-
sionem quam colonus possidet,vt l.colonus. ꝛ l. cum fundum. ff.
de vi ꝛ vi arma. ¶ Sꝫ hoc est in colono,qui nullo mõ possidet,er
go multo magis in debitore,qui possidet,oĩmõ. ¶ Preterea,aut
dices quod pactum dedit ius personale, ꝛ non est verum, qꝛ non
nascitur actio ex pacto.Aut dices quod reale,ꝛ male.qꝛ nõ cõsti
tuitur ius in re,sꝫ ius intrãdi in rem pp̃ter licẽtiã, ꝛ volũtatẽ de-
bitoris,qꝛ voluntate cessante cessat licẽtia arg.l.interdum.§.fi. de
acquirẽda possessione,ꝛ sic non obstat l.in cõmo.§.sicut.ff. cõmo.
ꝛ l.sicut.§.de actio.ꝛ obliga.qꝛ illud est verum,quando aduersa-
rio est ius quesitum,sꝫ hic nullum erat ius quesitũ, nec reale, nec
personale,vt dictum est.Non obstant leges allegate per gl. qꝛ in
eis erat ius quesitum in re,vel dubitatur de voluntate debitoris.
Ista sunt verba sua, que mihi non placent, nam tale pactum in-
cõtinenti appositum vestitur coherentia ꝯtractus , vt §. de pact.
l.legem.ꝛ l.in bone fidei.Ponamus enim te stipulatum esse, vt fit
hodie cõmuniter in omnibus instrumentis emptionis,ꝛ per hoc
ero obligatus ad patiẽtiã,vel patiẽdum te re vti,vel rem ingredi.
¶ Si igitur cõtrauenio,teneor ad interesse vel ad penã,vt l.quo-
ties.§.fi.ꝛ l.pe.de serui.l.corruptionem.§.de vsur.ꝛ quod ibi nor.
ꝛ sic patet quod est cõtracta obligatio psonalis. ¶ Preterea, lꝫ
tale pactum non constituat ius in re,tñ est executiuum iuris rea-
lis,ꝛ in pacto executiuo quis obligatus non põt cõtrauenire, n si-
cut nec in ipsa obligatione,vt l.aliud.ff.de solu. ¶ Preterea non
põt dici quod in legibus allegatis in glo.duret voluntas debito-
ris,vt l.de accessio.ĩ fi.ff.de diuersis ꝛ tpalibus prescrip. cũ illud
ius vendendi,sit quoddam executiuũ,ꝛ sic non obstat l. colonus,
ꝛ l.cum fundum,qꝛ cum ante colonus interuertit pos.dñs nõ põt
ex interuallo postea sua autho.auferre licet habeat ius ad recu-
perandum possessionem, non tñ habet ius executiuum illius iu-
ris,nec authoritate legis,nec cõuentione preambula,ꝛ ideo opor
tet quod agat,sꝫ in casu nro creditor hꝫ ius petẽdi, ꝛ hꝫ ius exe-
cutiuum iuris.Tene ergo quod talis licẽtia non tollatur per re-
uocationem,per dictã l.aliud.ff.de sol.ꝛ per allegata in gl. ¶ Nõ
m tñ credo m quod debitore resistente de facto possit creditor violẽ-
ter ingredi,ꝛ armata manu,ꝛ hec eñ esset cã mortis,tumultus.et
rixe. ¶ Nam manu priuati non hoc põt induci,vt l.non est singu
laris.ff.de regulis iuris,ꝛ l.conuenire.ff.de pact.do.ꝛ l.si vnus.§.
pacta que turpem.ff.de pact.Istud eñ operatur solum ista con-
uentio, vt debitore contradicente solo verbo possit ingredi cre-
ditor sua authoritate,ꝛ hoc est quod vult dicere hec lex,quod li-
cet alias sola prohibitio faciat videri vim fieri,vt l.j.§.quid sit.ff.
quod vi aut clam.tñ per hãc cõuentionem excusatur vt vim face
re non videatur.vt hic dt tex. ad quod probãdum induco in testẽ
do.Odo.in alia materia,vt ibi latius. ¶ Uos scitis ꝙ est qõ vtrũ
iudex possit cõmittere parti,vt ingrediať possessionẽ sua authori.
ꝛ videť tenere quod sic,vt §.vnde vi l.meminerint.ꝙ tenet Jac.de
Aret.per multas leges,ꝛ ibi no.ꝛ per Cy.Alibi tenet gl. contra-
rium in l.iuste.de acquirenda possessione,quod tenet Dyn. per l.
non singulis.de regulis iur.ꝛ idẽ tenet Jac.de Rauẽ.ꝛ Petr. per
l.missi opinatores.ĩ.de exact.tribu.lib.x.ꝛ no.per Cy.in l.fin.si per
vim vel alio mõ.do. Odo.dt sic, Aut iudex vult cõmittere parti,
vt ingrediatur per vim, etiã si reperiret resistentẽ ꝛ nõ põt vt di-
cta l.nõ est singulis.ꝛ d.l.missi opinatores.ĩ.de exac.trib.li.x.Aut
quod ingrediať sine vi,ꝛ põt,vt no.in d l.meminerint. cum simili-
bus allegatis per Jac.de Are. Ita ergo in proposito cum licẽtia
iudicis,ꝛ partis eqparenť, vt §.de pig.act.l.pe.ꝛ est gl.no.Insti,
n de li.§.multis.Et predicta vera n qñ † in instrumẽto fuit, pactum
19 de ingrediendo sua authoritate.Sꝫ si fuerit additũ plus, scꝫ qđ
debitor cõstituit se creditoris noĩe possidere,vel precario posside
re,tunc qꝛ apud creditorẽ est vtraqꝫ po.vel saltẽ ciuilis,vt dictũ
est,si debitor resisteret,faceret vim, ꝛ spoliaret eum, ꝛ ideo posset
ipse incõtinenti p vim ingredi. Erit ergo magis defensio, quã oc-
cupatio,vt not.in simi.in l.cum fundum.ff.de vi ꝛ vi arma. Facit.
ff.eo.tit.l.possessionẽ. Itẽ que dixi de probatiõe simplici solo ver-
bo itelligo nisi ex iusta cã ipse phibeat,vt puta qꝛ debitum offer-
tur,vel alia iusta cã.vt ĩ.debi.vec.pi.impe.non pos.l.ij.§. vnde vi.
l.nõ ab re.ff.de vi ꝛ vi ar.l.colonus.Distingue ergo sic,Aut debi
tor resistit ex iusta cã,aut sine iusta cã,ꝛ tunc aut resistit solo ver-
bo,ꝛ nil operatur talis contradictio.Aut resistit facto,ꝛ tũc aut
constituit se creditoris noĩe possidere, tunc põt creditor per vim
ingredi. Aut solũ dedit licentiã ingrediẽdi, ꝛ tunc debitore resi-
20 stẽte nõ põt ingredi,vt ex p̃dictis patet. Sꝫ† an a vitio clandesti-
nitatis excusat talis cõuentio,vt sic posset ingredi debitore igno-
rãte,an requiraťeius sciẽtia? Uideť ꝙ sciẽtia requirať, vt ff.si ser.
ven.l.si a te.Econtra videť ꝙ non,vt hac l.cum si.Hoc tãgit Spe.
in ti.de empt.ꝛ vend.§.j.super illo ver.quam accipiendi,ꝛc.Mihi
autem videtur ꝙ si excuset a vitio violẽtie qđ maius est, ꝙ appa-
ret,qꝛ afficit rẽ,vt no.in l.vitia.§.de acqui.pos.multo magis excu
set a vitio clandestinitatis.Pro hoc tex.ff.de fur.l.cũ creditor.cũ
gl.nam ibi loquitur quando quis aufert.ꝙ patet ex ti.in quo est
posita,vt no.in simili.ff.de cõd.inde.l.fi.in princ.Facit de in diẽ ad
di.l.Imperator.in fi.Non ob.l.si a te.qꝛ illa verba cõcedo tibi in
edes meas immittere,est solũ cõcessio iuris illius seruitutis. Nõ
autẽ concessit licentiam accipiendi posses.vel dum ibi dt scienti,
subaudi maxime. ¶ Si alio modo intelligeres,cõuentio istius le
21 gis nihil operaretur,vt §.de acqui.pos.l.ij. ¶ † Quid in successo-
o re o vniuersali vtrum cõtra eũ possit exerceri p ius istius ,cõuentio
p nis.Respõ.aut est heres eiusdem cõditionis,cuius est defunct9,
ꝛ tunc idem vt l.heredem.ꝛ l.ꝙ ipsis.de re iu. Aut est alterius cõ
ditionis,qꝛ forte iste est pupillus vel ecclesia,ꝛ tunc est dubium,
per ea que dixi §.in l.q.principali.tamen solutionẽ huius collige
per ea que not.Cyn.§.de sac.san.ece.authẽt.quas actiones.in v.
22 q.† Item dubitatur,quid de successore singulari,cui debitor alie-
nauit.vel ad eũ possessio aliqua peruenit,an cõtra eũ possit exer-
ceri talis cõuentio,gl.dicit qđ sic.per l.Titius.de ser.exp.Item p
rationem qđ ius pignoris. Item istud pactũ est executiuum illi9
talis iuris,ergo,ꝛc.hoc tenet Petr.ꝛ Cyn.ꝛ Spe.in ti.de pig.§.j.
ver.item quid si debitor. Alij sunt in contraria opi.vt Mar.anti
quus gl.per l.eum.de act.ꝛ obl,ꝛ idem Rof.in ti.de edi.di.adria.
tol.qꝛ tale pactum nõ afficit rem,sed personam,vt l.fi.de contra-
hen.emp.ꝛ §.de cond.ob tur.cau.l.ea lege.ꝛ idem tenet Ja.bu.ad
l.Titius,respõ.qđ ibi loquitur in casu speciali.Ja.de bel.dispu-
tauit istam q.ꝛ determinat idem ꝙ tale pactum est personale,ꝛ
nõ afficit rem,vt dictis legibus,ꝛ l.vt pomũ.de ser.ꝛ de alie.iud.
mu.cau.facta.l.iij.§.opus.ꝛ com.pred.l.vend.in prin.ꝛ ꝙ ibi not.
in ver.succedentiũ,ꝛ ad Treb.l.j.§.si heres ad.l.Titius.respõd.
qđ ibi erat tale pactum quod operatur in resolutione cõtract9,
ꝛ translatione dominij manus iniectionẽ,vt l.si quis sub hoc pa-
cto.de cõtrah.emp.ꝛ §.de ser,expor.l.j.ꝛ ij.no.in l.traditionibus.
§.de pac.ꝛ ideo,qꝛ hꝫ continuum ius in re,afficit rẽ,ꝛ transit ad
singularem successorem,secus in hoc pacto,qꝛ nõ hꝫ ius.hec re-
spon.nõ placet.Nam si ille qui non habet ius in re,sed est habi-
turus manu armata,põt legis conuentionẽ exercere contra ter-
tium possessorẽ,multo magis creditor,qui ante hꝫ ius in re.item
sicut tale pactũ est executiuum iuris pignoris,ita in l.Titius.il-
lud pactũ manus iniectionis est executiuũ precedentis obliga-

tionis de seruo exportando, vel non prostituendo. Quid ergo di-
cemus? In ista q. mihi videtur cõsiderandum, quod ex isto pacto
de ingrediendo oritur primo quedã actio personalis, qua debi-
tor tenetur ad patientiam, vt s. dixi, ꝛ ista non transit contra sin-
gularem successorem, ꝛ ita loquuntur oẽs leges. s. allegate. Item
ex isto pacto oritur quoddam ius, ꝙ est executiuum precedentis
obligationis, ꝛ facit ipsam obligationem habere paratam execu-
23 tionẽ, sm voluntatẽ creditoris, vt hic, in fi. † Sicut ex sñia oritur
actio iudicati, vel in factum, itẽ offĩm iudicis, ꝙ hꝫ paratam exe-
cutionem, vt l. minor xxv. anno. cui fideicõmissum. ff. de mi. ꝛ s. de
execu. rei iu. l. ij. Et ita ptãs ingrediendi que cõpetit creditori ex
conuentione equiparatur illi ptãti, ꝛ licẽtie, sibi date per iudicẽ,
vt s. de pig. act. l. pe. ꝛ s. sol. mat. l. dotis. ꝛ j. si in cau. iu. l. j. Videa-
mus ergo, an istud ius exequẽdi seu executiuũ quod imploratur
a iudice, transeat ad singularem successorem, vt contra eum possit
impetrari executio, an debeat fieri contra eum nouus ꝓcessus, ꝛ
post hoc videamus de isto iure exeq̃ndi, quod venit ex cõuẽtione.
Circa hoc autẽ reperio quod Cy. dicit, quod aliquando aliena-
q tio est facta cum dolo, tunc contra singularẽ successorem [q] põt fie
ri executio, vt s. vt in pos. le. l. certa. ꝛ ff. vt in pos. leg. l. si legatorũ,
ꝛ l. is cui. §. qui in pos. ꝛ not. per eum. s. de alie. iu. mu. cã fac. l. j. ĩ ix.
qõ. Istud non placet mihi simpliciter, q2 contra l. j. §. necessario. ff.
si vetr. nomi. mu. Preterea, prius debet agi reuocatoria, vt Inst.
r de ac. §. item si quis in fraudẽ. Circa hoc igitur talem doctrinã [r].
Aut queritur de iure executiuo personalis, aut realis.
¶ Primo casu aut loquimur in contractibus, ꝛ nõ trãsit execu-
tio contra singularem successorem non reuocata alienatione, vt
d. §. item si quis. instit. de ac. Aut in vltimis voluntatibus. ꝛ tũc
aut alienatio fuit facta dolo, ꝛ transit contra singularem succes-
sorem, vt d. l. certa, ꝛ l. si legatorum. Aut sine dolo, ꝛ nõ transit con
tra eum, vt l. fi. ff. vt in pos. le. Scdo casu, qñ q̃ritur de executione
iuris realis, tunc aut ille tertius possessor non hꝫ cãm ab eo, con
tra quem principaliter oritur ius exequendi, ꝛ tunc contra eum
transit, vt l. sepe. in fin. ff. de re iu. ꝛ s. qui. res iud. non noc. l. j. ꝛ ij.
Aut hꝫ cãm ab eo, ꝛ tunc aut tale ius exequẽdi erat in esse pro-
ductum antequam transiret ad istum tertium possessorem, vt q2 iam
erat lata sñia, aut erat in actu producẽdi, q2 pendebat litigium,
aut nõ erat in esse, nec erat in actu producendi. q2 lis incepta non
erat. primo casu transit ius exequendi, vt l. si superatus. §. j. ff. de
pign. ꝛ execu. rei iud. l. si mr. §. fi. ꝛ l. iudicate. §. fi. Scdo casu, aut
per talem actum res fuit facta inalienabilis, vt q2 erat qõ de do
minio, ꝛ sic erat res litigiosa, ꝛ tunc contra talem successorem trã
sit ius exequendi, vt j. de liti. l. ij. ꝛ sic non erat necesse vt intentare-
tur condictio ex illa lege pro reddenda, lꝫ hoc posset fieri, si quis
vellet, ꝛ ita intelligo gl. ibi positam, aut erat in actu producendi,
ꝛ tunc non obstãte tali litigio poterat alienari. q2 erat qõ in hy-
pothecaria, ꝛ tunc non transit ius exequendi, sꝫ erat opus contra
successorem nouo processu, vt authent. de liti. §. ad hec. posita in-
fra, eo. authen. hoc ita. sm solutionem Rofred. positam in authẽ.
hoc ita si debitor. Tertio casu, ius exequendi procedens ex sñia,
non transit contra talem successorem, vt l. si mr. §. fi. ꝛ l. iudi. §. fin.
de excep. rei iud. predicta vera, nisi in vltima voluntate. in qua di-
stingue. Aut cum dolo, aut sine dolo, vt s. dixi. Hoc verum, nisi
per suam scientiam, vel patientiam preiudicaret sibi tertius pos-
sessor, vt l. sepe. §. j. de re iud. ꝛ quod no. j. eo. l. preses. Hoc premis-
so, venio ad qõ. propositam, ꝛ dico quod si dictũ pactum fuit ap-
positum ad executionem obligationis personalis, non põt exer-
ceri contra singularem successorem, nisi alienatione facta in frau-
dem rescissa, vt institu. de actionib. §. item si quis in fraudem. ꝛ iõ
cum pactum de quo loquitur l. Titius. de ser. expor. ꝛ de contra-
hen. emp. l. si quis sub hac. hanc alienationem ipso iure rescinde-
ret. tale pactum, seu legis conuentio põt exerceri contra quemli-
bet successorem, nec est necesse quod rescindatur a iudice, cum re-
scindatur a lege, vt ff. de condi. instit. l. que sub conditione. §. fina.
Ad hoc facit quod dixi s. per Jac. de Bel. vel possumus sic dice
re, quod ibi sunt casus speciales secundum Jac. Butr. ¶ Si ve-
s ro tale [s] pactum apponitur ad executionẽ iuris realis vt in exe-
cutione pignoris, tunc aut ille tertius possessor nõ habet causam
a debitore, ꝛ contra eum non transit tale ius exequendi, vt dicta
lege sepe. in fine. ꝛ gl. que dicit, vel alio mõ possessio est apud aliũ,
non bene dicit. Si vero habet causam a debitore, tunc si debitum
in ipso instrumento non fuit liquidatum, ꝛ sic res transit ad aliũ,
contra eum non potest exerceri lex conuentionis, vt dictum est.
¶ Sed si debitum tempore contractus fuit liquidatum, ꝛ sic ius
exequendi fuit in esse productum, ꝛ tunc transit in singularẽ suc-
cessorem, vt dicta l. si superatus. §. j. cum similibus. ꝛ ista gl. que in
24 hoc bene dicit. ¶ † Aduerte tamen [t], q2 contra ipsum debitorem
t potest exerceri istius legis conuentio sine iudice, q2 omnia sunt
liquidata, sꝫ contra istum tertium possessorem non est ita liqui-
dum, quia potest esse dubium, an habeat causam ab eo vel non.

¶ Hoc ergo debebit corã iudice liquidari, ꝛ summarie, sicut di-
cemus in l. a diuo Pio. §. si super rebus. de re iudicata. quo liqui-
dato poterit ingredi sua authoritate. Puto etiam quod sufficie-
ret hoc esse manifestum quod a debitore habeat causam, vt l. em-
ptor in prin. ff. de ac. emp. Sꝫ cõtra predicta posset quis instare.
Locator habet immissa ꝛ illata tacite obligata, ꝛ ea põtest sua
authoritate includere, vt ff. de dam. infe. l. vtiqꝫ. ꝛ ff. in qui. ca. pig.
ta. otraha. l. lꝫ. Ecce ergo ꝙ ius executiuũ erat in esse productum,
tamen si ille res perueniunt ad tertium habentem causam a de-
bitore, non possum iure executiuo vti, sꝫ debeo agere hypotheca-
ria, vel interdicto Saluiano, vt ff. de Sal. inter. l. j. ꝛ s. de sal. in-
terdic. l. j. ꝛ ibi no. Sol. Illud ius exequendi sua authoritate est li-
mitatum certo loco, vt includantur, donec sunt in domo, ꝛ ideo
si extrahuntur de domo, cessat dictum ius. Si vero essent in do-
mo tanquam alienate, ꝛ tradite, adhuc posset exerceri dictum ius in-
25 cludendi, per ea que dicta sunt. † Sꝫ an possit adhiberi remediũ
quod indistincte contra successorem habentem causam a debito-
re posset exerceri talis legis conuentio, vel fieri executio ex sñia
lata contra debitorem, posito quod idẽ ius executiuum non fue-
rit in esse productum tẽpore alienationis. Credo quod sic in con-
tractu pignoris hoc mõ scꝫ, quod adijciatur in alienatione quod
debitor promittat dictam rem non vendere, tunc etiam venditio
facta non valet, vt l. si creditor. §. fi. de distractio. pignor. ꝛ contra
successorem transit ius executiuum, sicut dixi in re litigiosa facta
inalienabili, quia si alienatione rescissa per iudicem, potest fieri
executio contra singularem successorem, vt dic. §. item si quis in
fraudem. ergo ꝛ hic in alienatione rescissa per l. arg. ff. de cõdi. in-
* stitu. l. que sub conditione. §. fi. Sꝫ pone * ꝙ debitor non solũ de-
dit licentiam ingrediendi, sꝫ constituit se creditoris noĩe posside
re simpliciter, vel precario, an ex hoc tribuatur creditori plus iu-
ris contra singularem successorem? Rñ. sic, ꝛ multum bene. Aut
enĩ ex hoc creditor sibi acquisiuit possessionem ciuilem, ꝛ natura-
lem, q2 simpliciter debitor constituit se creditoris noĩe posidere,
v ita quod sola detentio [v] remanet penes debitorem, ꝛ tunc si debi-
tor tradidit alteri, priuat creditorem possessione, ꝛ põt eam recu-
perare. l. ex liberis. de acquirenda possessione ꝛ ideo creditor põt
ingredi sua authoritate, ẽt si p vim inuenerit resistentiam, q2 ma-
gis esset defensio quam occupatio, vt l. cum fundum. ꝛ quod ibi
no. ff. de vi ꝛ vi ar. s. dictum est in iiij. qõ. prin. Si vero apud credi
torem est sola ciuilis, quod est in dubio, qñ constituit se precario
noĩe posidere, vt s. dixi in ij. que. principali, tunc debitor traden
x do alteri. vel si deijciatur [x] non priuat creditorem possessione ciui
li q2 p se stat nec coheret naturali, vt ff. de vi ꝛ vi ar. in l. si de fun-
do. ꝛ ibi no. de acq. pos. l. peregre. ꝛ ꝙ ibi no. ꝛ ideo occasione sue
ciuilis possessionis posset ẽt ingredi per vim, si reperiret resisten-
26 tiã, vt dictũ est. ꝛ illud tenebat Jac. But. ꝙ est notãdum. † Quin-
to principaliter est videndum de offõ iudicis qñ ad hoc aditur, de
quo tãgitur in fi. nr̃e legis. Et primo, cũ iudex aditur ex vrbani-
tate, an debeat pars citari, libellus dari, ꝛ ordinarie pcedi, vel nõ.
Gl. in l. meminerint. s. vnde vi. videtur tenere quod ẽt sine cita-
tione iudex posset concedere licentiam, vt ibi patet in j. glo. circa
fi. Alia gl. videtur tenere contrarium scꝫ. quod requiratur libel-
lus, ꝛ procedatur ordinarie, vt s. de iur. emphy. lege ij. in princ. gl.
magne. Alij, vt Jac. de Bel. qui disputauit istã qõnem sic distin-
guit. Aut iudex mittit creditorem in possessionem reo nõ citato,
ꝛ missus in suo iure debet tueri argu. quod met caus. lege fi. §. fi. ꝛ
ne vis fiat ei l. si quis missus. in prin. ꝛ sic potest procedere glos. l.
meminerint. ꝛ de re iudi. l. a diuo pio. §. si super rebus. Aut iudex
facit partem citari, quod est prudentius, ꝛ rationabile, vt l. nam
ita diuus. ff. de adop. ꝛ s. si minor se ab heredi. absti. authenti. si
omnes. si per vim, vel alio modo. l. secunda, ꝛ tunc si confiteatur,
non offertur libellus. ff. ad legem Aquil. l. proinde. la ij. ꝛ de iudi.
lege si debitori. ꝛ no. in lege prima. C. de lit. contest. Si vero debi-
tor contradicit, allegando solutionem, vel aliud obijciendo, quo
probato repellit agentem credo illic libellum necessarium, vt in
authen. offeratur. de lit. contesta. ꝛ per alia iura ad hoc allegata.
Ista sunt verba sua. de omĩbus rationibus eius faciam mentio-
nem infra singulariter respondendo. Mihi autem videtur, quod
y in proposito data licentia per iudicem parte non citata [y], nihil o-
peretur, nec dari debuerit, vt lege nam ita diuus. ff. de re iudica
z lege de vnoquoqꝫ. cum fi. Sicut nec iudex debet [z] mandare sen-
tiam executioni, nisi parte citata ad opponendum, quare nõ de-
bet fieri executio. Multe enim exceptiones possunt opponi post
sententiam, vt lege prima supra, de iur. ꝛ fac. ignoran. ꝛ hoc not.
per Cyn. quo. appellatio. nõ recip. l. ab executore. De hoc est ca-
sus in l. meminerint. s. vñ vi. ibi, ad insinuandum sñias. ꝛc. secun-
dum lectu. Odoffre. vt patet in libello suo in lege illa, si tamen iu-
dex cõtra fecerit, nihil operatur, sꝫ perinde est, hac si debitor sua
authoritate intrauerit, ꝛ ideo per iudicẽ postea parte citata erit
confirmandus in possessione, vt lege tertia. §. missiu. ff. ad Carbon.
ꝛ supra

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

& supra, de Carbonia. edic. l. j. secundum lectu. Rofre. & sic etiam hic dicit Jacob. predictus. Sed si sua authoritate non potuisset ingredi, & ingressus fuisset authoritate iudicis, & sic in penam a iure positam incidisset, vt l. meminerint. reprobata gloss. ibi dixi & no. in lege. si quis in tantam, supra vnde vi. super secundo membro. Dicit verum Jaco. sine dubio. Super tertio autem membro

3 credo, quod non dicit verum, nec debet dari libellus[3] sed debet procedi summarie, sicut cum fit executio rei iudicate, vt l. a diuo Pio. §. si super rebus. & lege, minor xxv. anno. cui fideicommissum. ff. de mino. Et quod hoc sit verum, probo, quia illud ius exequendi ex conuentione, & iudicis authoritate equiparantur supra, de pig. acti. lege penult. & supra, soluto matrimonio, lege dotis. Preterea in omni iure quod oritur ex sententia iudicis proceditur summarie, vt d. l. a diuo Pio. in princip. ergo & hic cum oritur ex conuentione, vt ff. de iureiurando lege prima, & lege iusiurandum quod ex conuentione. ¶ Preterea, ex iureiurando oritur ius exequendi, vt fiat summarie, sicut ex sententia, vt lege secunda. ff. de iureiurando, & lege sed. & si possessori. §. si cum de hereditate. eodem ti. ergo idem hic in isto iure exequendi, quod oritur ex conuentione.

¶ Pro hoc facit, ff. de pac. l. tale pactum. §. qui prouocauit, & hoc videtur de mente Rofre. in dicto titu. de edict. di. Adr. tollen. ver. item queritur an illud. & versi. sequen. hoc* idem tenet Spe. de iure emphy. §. nunc aliqua. ver. xlix. ¶ Predicta intelligo vera, si de tali conuentione de ingrediendo apparet publicum instrumentū ex cuius inspectione iudici deducitur ad notitiā, sed si de tali conuentiōe apparet per testes, tūc debet dari libellus, & lis cōtestari, quoniam aliter non possunt recipi testes, vt extra. vt lit. non contesta. c. quoniam frequenter. & s. de testibus. auth. si quis aliquid cum sua glo. Ad hoc etiam facit quod nota. in glo. supra, de edic. diui. Adria. tollen. l. fin. & in l. secunda supra de iur. emphy. Sed fa-

aa teor quod potest, si vult dare libellū, & procedere ordinarie[aa], vt ibi no. non tamen cogitur, vt dixi. Et sic intelligit spe. in d. ver. xlix. ¶ Ad rationes Jaco. resp. Primo dum dicit quod a colono, vel inquilino interuersa possessione, non licet domino eum sine libello eijcere. vt ff. de vi & vi arma. l. colonus. & l. cum fundū. Ratio est vt

bb dixi[bb] in iiij. q. principali. ¶ Secundo qꝛ impedientē me vti pos-

cc sessione mea possum authoritate mea ipsum prohibere[cc], vt ff. ad le. Aquil. l. quemadmodum. §. j. & l. fi. §. si ad ianuā. qui aut clā. & tamē si authoritate iudicis peto, debet offerri libellus, vt s. vti pos. l. j. sed ibi ius illud non potest fieri manifestum ex instrumenti inspectione, nec tale ius est liquidatum ex partiū cōuētione. ¶ Tertio quia per hypothecariam nuda possessio auocatur, vt l. cum venditor. in prin. ff. de euic. & tamen ibi offertur libellus, vt in auth. offeratur de lit. cont. ergo, & hic, sed illud quando hypotheca tantum fuit constituta super petitione pignoris, & ideo oportet quod procedatur ordinarie, vt l. j. s. de execu. rei iud. hic loquitur quando ius executiuum fuit in pacto constitutum. ¶ Quarto quod colonum, & inquilinum non soluentē licet propria authoritate expellere. vt s. loc. l. edem. & l. emptorē. de dam. infect. l. vtique. Sed quando fit per iudicem, offertur libellus, vt s. de loca. l. conductore. & sup. vnde vi. l. nō ab re. Sed illud verū quando vult agere conditione ex legib. illis preallegatis, sed si vellet implorare simplicem expulsionem, posset per officium iudicis summarie vt s. dixi in emphyteusi. Quinto per l. de pupillo. §. qui opus. ff. de no. oper. nun. l. j. §. necesse. ff. si ventr. nom. mul. in posses. mi. sed ex illis non potest liquere iudici ex instrumēti inspectione, nec est liquidatum ex partiū conuentione. ¶ Sexto; qꝛ vbi apparet legitimus cōtradictor dz offerri libellus vt l. fi. s. de edi. diui Adri. tol. ¶ Sed hic debitor, vel alius habēs causam ab eo, nō potest esse legitimus contradictor, licet ipse vel alius author ius exequēdi concesserit, ideo proceditur summarie. ¶ Septimo, qꝛ quādo officium iudicis petitur, offertur libellus vt ff. quis ordo in bo. pos. seruc. l. ij. §. dies. Facit quod no. Inst. de actio. in rub. vel in prin. Sed illud est verū in officio iudicis, quod alias imploratur in executione, vt d. l. a diuo Pio. §. super rebus. ¶ Octauo, quia iudex iudicando non seruat formam conuentionis, vt l. qualem. ff. de arbitr. Sol. per ea que no. in l. si conuenerit. ff. de re iud. ¶ Nono, qꝛ si stipulor per fundum tuum ire agere licere, vel habere licere, vel quod liceat, si prohibeas, debet dari libellus, vt l. stipulatio ista. §. j. & §. si quis ita. de verbo. oblig. & C. de vsufruc. l. corruptionem, Sed ad hoc respondeo vt dixi s. in iiij. q. principali. ver. sed an a vitio. Vel si intelligas quod ibi volebat agere ad interesse prohibitionis, est respōsio quod quantitas nō e-

17 rat liquidata in instrumento, nec ex partiū cōuētione. ¶ † Quid si de ingrediēdo tm̄ fuit data licentia in instrumēto, & sic propter acquisitionem possessionis ad iudicem venit de necessitate, vt hac lege, secundum lecturam meam, vtrum tunc necessarius erit libellus. Certe cum illud ius executiuū acquisitionis possessionis, non fit ortū ex partium conuentione ad hoc, vt oriatur, debet precedere libellus, & litis conte. vt in aut. offeratur. & s. de sentē. l. prolatā. ¶ Sicut videmus quod ille, qui habet naturalē possessionē, dz agere cōtra eū. qui habet ciuilē rei vēdicationē, multo magis hic, qꝛ per ingressum habet solum detentionem, vt l. iij. §. j. ff. ad exhiben. & de vsufr. l. cuiuscunque. §. j. & no. de rei vend. super rub. de acqui. posses. Pomponius. §. si is qui precario. vt s. vbi in rem actio. l. ij.

28 ¶ Dubitari posset, † cum creditor inuenit debitorem armata manu resistentem, an creditor implorando officium manus militaris debeat offerre libellum. Quod videtur. quia tale ius ingrediendi violenter, non fuit ortum extra iudicium ex pacto, vt dictum est, ergo videtur quod debeat precedere sententia, vt dictum est credo tamen quod debeat precedere summaria cognitio, quia ius executiuum est ortum extra iudicium. auxilium manus militaris est coadiunatiuum illius iuris executiui, nec est per se ius, vt ff. ne vis fiat ei. l. si quis missum. de rei ven. l. qui restituere. Juxta pre-

dd missa[dd] quero, † an cum iudicis officiū imploratur, vt declaretur

29 istud pretiū rei debet offerri libellus, & ordinarie procedi de quo dixi. s. in ij. quest. prin. ver. vlterius. de quo loquitur l. vlt. §. j. j. de iu. do. impe. Breuiter dico ꝙ libellus non est necessarius, sed res expedit causa summatim cognita, qꝛ nō petit cōtra partē aliquid, sed solum res estimari petitur, ergo non offeratur libellus, sicut quando petit dari tutor, vt l. diuus. qui pet. tu. & no. in Spe. de off. iudicis. §. iudicis officium. ver. porro. ¶ Preterea, quod hec res estimetur est quoddā ius executiuū personalis obligationis. pro ꝙ quis consequitur ꝙ sibi debetur, vt s. de executio. rei iud. l. ordo, & l. fin. si in cau. iud. pig. in l. ij. sed in isto iure executiuo, nō offertur libellus. vt s. dixi ergo, &c. Erit igitur ordo, ꝙ pars citetur, si velit aliquid oppōere, quare nō debuit fieri ista executio & si habita cognitiōe summaria nil iustū cōtradictionis ostendat, tūc iudex faciat partes eligere duos bōos estimatores, vt s. de secun. nup. l. hac edicta li. §. is illud. vel ipse iudex eligat, vt in auth. de non alienandis. §. quod aūt. vnde sumitur auth. si quas ruinas. s. de sacrosan. eccl. & eos faciat iurare de estimatione tantum legaliter fienda, vt dictis legibus patet. & s. de fid. inst. l. comparationes. licet quedam glo. videantur velle quod tales persone non debeant iurare. & no. s. de testi. l. iusiurandum. & ff. de ven. inspi. l. j. circa prin. sup ver. vel due, & male, per dictas leges. Et tūc iudex scd'm eorū estimationē faciet declarationē. Sed quando ex conuentione in possessionē rei ingrediatur. & iudicis licentia dicitur ne pignus pretoriū, vel cōuetiōale Rofre. in d. ti. diui Marci, dicit ꝙ est cōuētionale, ar. ff. de noua. l. si ita fuero stipulatus. §. fi. cū iudex non det pignus, sed datū cōfirmet seu exequitur. In contrariū facit ꝙ dicitur tutorē cōfirmatum esse datiuū, vt ff. de testa. tut. l. iure nostro. in fi. & no. per Dy. super rub. de confirm. tut. per Cy. de confirma. tut. l. ij. tamen puto Rofre. bene dicere, & illud quod de tutore dicitur, est, qꝛ tutoris datio fuit inualida. Ad quod facit. ff. si cer. pet. l. certi condictio. §. quoniam, & hoc est vtile scire propter ea, que notantur per Dy. in c. qui prior. de reg. iu. lib. vj.

ADDITIONES.

☞ ¶ Pro concordia aduerte ꝙ ingredi potest propria authoritate possessionem dominus rei, emphyteute presupposita ipsa caducitate emphyteusis ipso emphyteuta contradicēte, Itado. Jas. in l. ij. s. expediēdo gl. in ver. repellere. C. de iure emph. alle. Bar. tenere in l. certa forma. C. vt impo. leg. Cōtra alle. Bart. tenere in d. l. ij. & cōtra principiū distinctionis, vbi tenet negatiuam, & ibi alle. Bar. contrariari in hac. repet. l. creditores. in iiij. q. prin. in vers. & predicta vera, &c. quando in instrumento inuestiture adest constitutum, vel precarium positum in pacto de ingrediendo bona debitoris propria authoritate, quia saltem ciuilis possessio est penes creditorem, ideo incontinenti posset propria authoritate, quia dicitur potius defensio est quam occupatio, tanquam spoliatus ab illa ciuili saltem possessione quam habet posse incontinenti vim vi repellere, vt contingit in simili in l. cum fundum. ff. de vi & vi arma, vbi ample per doc. & sic in duobus videtur contraria, sed qꝛ aptas accommodat ipse solutiones in d. l. ij. ideo dicendum vt ibi per eum qui valde subtiliter, & copiose loquitur post Jm. in c. potuit de loc. Alia etiam posset colligi solutio vt in apostil. d. Alex. ad Bar. in d. l. ij.

a ALEX. ¶ Ingreditur. Et tene menti perpetuo quod licentiam de ingrediendo possessionem in bonis videtur hypothecata secūdum Bal. hic singulariter in fi.

b ALEX. ¶ Verbū dz, nota hic de verbo dz, an importet necessitatē, no. j. l. solet. hic all. in gl. Adde gl. i verbo debeat, hic in cle. j. de sta. mon. & legitur, & no. in c. j. de spon. impub. xxv. q. j. cōfidimus. in gl. quid autē. in verbo, solet vide Bar. in l. j. s. quomodo & quando iudex. nec semper verbum, debet, importat necessitatem, sed aliquando honestatem, vt probatur in c. intelleximus. de iudi.

c ALEX. ¶ Dictio potest. An verbum, potest, importet necessitatem, adde quod no. in l. j. ff. de iniusto testa.

d ALEX. ¶ In pu. Jmo. in d. l. §. si a pupillo. tenet secus gl. ibi secunda solutione, & melius.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

c ALEX. ¶Post.dicit contra hoc not.in c.verum tenuit contrarium,z communiter sequuntur ibi doc.facit l.si quis curialis, z quod ibi no.Bal.C.delepi,z cle.z Bal.in l.uemineꝫ.§.de sac.sanc eccl.cum Bar.transit do.Ant.z Imo.in c.verum.

f ALEX. ¶Secundo principaliter.Adde Bal.in l. legis, qui bonis cedere possunt.

g ALEX. ¶In instrumento.Vide Bar.in l.interdum.ff.de ac. pos.z vide Bal.in l.quisquis.vide z doc.z Bar.ibi.

* CLAVD.DE SEISS. ¶Authoritate.Quid autem si simpli citer inuestiuit per traditionem baculi,vel alio simili modo vide Bal.in l.j.C.de dona,vbi post Ang.z Imol.dicit, quod operatur, quia potest inuestitus propria authoritate ingredi possessio nem.Item quando testator in testamento dixit,omnibus legata rijs vim fieri,intelligitur dare eis licentiã ingrediendi propria au thoritate,dicit Ludo.Ro.in repe.auth.similiter.§.ad leg.falcid.

h ALEX. ¶In solutum accipere.Et vide Bartol.in l. Titius.j. alleg.de pig.act.z latius in l.quamuis.de sol.z quid in dote vide Bal.in l.ij.ff in cau.in pigno.

i ALEX. ¶Judicis.z vide Bar.in l.fi.j.de pac.pig.z j.in fi.huiꝰ l.de practica.j.vide z no.quod licet pretium possit committi in ar bitrium tamen fallit in casu l.si fundus.§.fi.ff.eo.alle.hic. z adde Bal.post in l.in arbitrium euementis.de contrah.empt.z Bald. in l.si fundus.§.finali

k ALEX. ¶Competere tale ius.Et an requiratur liquidatio, vi de Bar.in l.j.ff.si ser.vend.z in l.ij.versi.quero vtrum dominus.de iure emphi.z adde Bal.in l.per diuersas.j.mand.in r.q.

l ALEX. ¶Exerceri.Vide Bar.in l.j.§.eo.in lec.not.in hac repe titõe.z Bar.in l.alia.§.eleganter.sol.ma.z in l.ij.ver.quero vtrũ.de iur.emphi.plene per Salt.in l.possessionem.j.ad legem Jul.de vi.

m ALEX. ¶Non tamen credo.Adde Bar.in l.alia.§. eleganter. sol.mat.in l.iuste.de acq.possess.

n ALEX. ¶Et predicta vera.Si debitor dedit licentiã de ingre diẽdo,z cõstituit se creditoris nomine possidere,põt ingredi ẽt de bitore resistẽte,z p vim,q3 magis est defensio,quã occupatio. Vi de Bar.§.eo.l.j.z dum Bar.hic dicit vel saltem ciuilis dicit,q vi detur tenere cõtrariũ ipsemet in l.ij. in ver.quero vtrũ dominus. de iure emph.Pro concordia vide Imo.in c.fi.de loca.z adde que habes in l.si ex stipu.ff.de acq.posses.

o AND.BARB. ¶Quid in successore.Vide plene p do.Pet.in cons.cxxvij.z in c.quia T.de iud.z in c.cum dilecti.de donatio.z alle.Bar.si bi contrarius in l.Celsus.de vsuc.

p ALEX. ¶Possit exerceri.adde qõ Bal.in c.j.§.si quis vero.de pac.iura.fir.dicit,q si mortuus est ille,cui data est licẽtia per pa ctum ingrediẽdi propria authoritate,q trãsit ad heredẽ q3 ista pactum nõ est priuilegiũ,sed ius commune.no.ff.de pig.act.l.ra tiario. Itẽ trãsit in singularem successorem,vt puta,q3 sit cessum, nã cedi põt.Ita dicit bar.in l.j.§.vsufructuarij.ff.de ope. no.nũ.

q ALEX. ¶Singularẽ successorẽ.An possit fieri executio cõtra nõ alienãtẽ.adde Bal.in l.si quis missum.in §.iudex.de dam.infe. zibi dixi,z late per domi.Ant.in cap.quia.de iudi.

r ALEX. ¶Do,doctrinam. Idem tz Bal.in l.a diuo Pio.§.si su per.de re iudicata.

s ALEX. ¶Si vero tale.Pro quo bene facit quod sing.no.Bal. in l.p diuersas.§.mãd.in r.q.z adde Bart.per illũ tex.in l. is cui. §.in possessione.ff.vt pos.le.gl.z do.Ant.in c.quia.de iud.

t AND.BARB. ¶Aduerte tũ.Ego cõsului parme q Bar.hic non dicit q instrumẽtũ nõ liquidũ contra principalẽ,possit liqui dari contra particularẽ successorem pendente executione.vide in illo,consi.z de ista practica Jac.But.vt constitutio precarij ope tur effectum,in d.l.fi.C.de ac.pos.vide Bal.in l.j.C.de reuo.his.q in frau.cre.z in d.l.fin.Ja.But.in auth.hoc si debitor.C.de pig. z in l.fi.z in l.simili.z in l.exitus.ff.de acq.poss.z in l.ij.§.hec actio. ff.vi bo.rap.z similiter hic ego in illo consi.reprobaui illam in cre ditore.vide ibi,quia est subtile.

* Sed pone.Pro concordia aduerte,quidã debitor obligauit Sẽ pronio omnia bona sua,z constituit se eius nomine precario possi dere,z sic presumitur sibi retinuisse corporalem possessionẽ tm in dubio sed cõtingit,quod postea debitor idẽ alteri vẽdidit,z tradi dit,vnã de suis rebus,an ex hoc sit priuatus Sẽpronius sua ciui li possessione.Bar.videtur sentire q sic in l.Celsus.vers.sed pone q debitor.ff.de vsuc.Contrarius tamen allegatur hic ver.sed po ne quod debitor.tu dic,Bar.in d.l. Celsus. non loquitur de vera traditiõe in singularẽ successorem,sed quando debitor seu vendi tor cõstituit se eius nomine possidere,z casus essent valde diuersi q3 si nullo modo possidet constituens,nullaz tranffert.per ea,que habentur in l.quod meo.ff.de acq.pos.Si autem omnem possessio nem haberet vẽditor.tunc vtrunque transferret,z fieret preiudi cium Sẽpronio.Sed si tantũ naturalem habet venditor,z Sem pronius ciuilem.vt in casu proposito,certe vbiqz cõcorditer tene Bart.quod Sempronio non geratur preiudicium:q3 sine animo suo non põt priuari sua possessiõe,ideo de facto intrare posset pro pria authoritate,intelligẽ tũ secundũ distinctiones,de quibus hic.

v ALEX. ¶Sola detentio.Vide Bar.hic in lec.no.in repe.iij.q. an hoc pactum possit exerceri contra singularem successorez,vbi videtur tenere istam primam partem,z vide §.ead.l.

x ALEX. ¶Deficiat.Adde quod ideꝫ tenet Ja.Bu,z Bar.in lec. huius l.§.z etiam sal.licet Bart.in l.interdum.in fi.de acq.poss.z in l.Celsus.ver.sed pone quod debitor.ff.de vsuc.teneat contrariũ quem ibi sequitur Imo.z communiter omnes,z est verius.

y ALEX. ¶Judex dz.no.q idem videtur tenere Bal.in l.ij.in r.q. §.de ser.In contrariũ facit q dixit Inn.in c.q2 propter.in glo.in lud autẽ.de ele.vbi dicit quod si facio citare aliquẽ,quẽ non opor tebat citari non est expectandus,cogita.quod tamẽ differt,sed cũ Bar.hic videtur tenere Bal.in l.j.§.de execu.rei iu.per doc.in.j. actionum.Just.de ac.z adde Bal.in l.ij.§.de iur.emp.vbi dicit q requiritur partis citatio si aditur iudex,licet propria autho.fieri possit per l. meminerint. pro quo vide Bald.in l.nec quicquam §.vbi decretũ.de off.procon.adde Bar.in l.j.§.satisdatum,quo.le gat.Bar.in l.ij.§.fi.de contrata.

z ALEX. ¶Vari libellus.vbi proceditur summarie,nõ dar libell. Adde q no.Bal.in auth.offeratur.z legitur z no.in cle.sepe.bar. in extraua.ad reprimendũ.in verbo summarie,z quod scriptum est §.tripli.Just.de act.z Bar.in l.ne quicquã.§.de plano.de offi. procõ.z omnino.vide quod no.Spe.in ti.de ver.obli.§.relatũ.ver. sed dicitur.tamen dicit Imo.in c.nouit.de iud.quod licet inter dum ordo solennis non requiritur, non tamen vitiat si seruetur,vt not.Barto.hic.j.proxi.in ver.Idem tenet spe.in tit.si vero pro statutis volentib,q instrumentum habeat executionem pa ratam sine libello,q3 intelligit si producantur instrumenta in scri ptis,si probentur per testes.Ita sequitur Pau.de Ca.in l.testiũ. alle.in l.nullum.§.de testi.z vide quod not.barto.in l.fina. in ver. vlterius procedo.de edi.di.Ad.bart.in l.generali.ad fin.de sacro. sanc.eccl.z quod ibi dixi post bart.in l.pe.infra de pe.per bartol. no.in l.fi.j.de fideius.in l.j.§.vt in pos.lega.

aa ALEX. ¶Procedere ordinarie,z sic no.q vbi procedendum est summarie,tz procedatur ordinarie,tz processus.no.Bal.in l.qs fauore.§.de leg.z ibi dixi.

bb ALEX. ¶Ratio vti dixi.Vide Bar.in l.edem.C.locati.

cc ALEX. ¶Prohibere.No.q impediẽtem me vti possessiõe mea, possum propria authoritate ipsum prohibere.Adde latius per Bar.in l.j.§.nũciatio.de ope.no.nũ.q limita,nisi esset dubium q fieret resistentia.fm bar.§.eo.l.per regulã.l.nõ est singularis de re.iu.z per eũ in l.iuste possidet.de acq.pos.z late.§.ea.li lectura.

dd ALEX. ¶Iuncta premissa.Quero practicã,qñ quis facit rẽ esti mari,vide Bar.in l.ne quicquam.§.vbi decretũ.ff.de offi.procõ. z bar.in auth.offeratur.z Bal.in l.j.§.fi.de var.z extraor.co.z q ibi dixi.Item vbi agitur officio iudicis pro exhibitione reuerẽ tie non requiritur libellus,tex.est,z ibi bal.in l.ne quicquã.§.de plano.de offi.procõ.Bar.in l.ab hostibus.§.sed q simpliciter.q. ex cau.ma.z qõ no.bal.in auth.contra qui.in ver.quero quo mo re.de non nu.pe.vbi etiam in fi.z §.in prin. huius l.in v.questio per totum.

LEX IIII.

1 **CAm te pecuniam.** †Necessitas rei fa miliaris,nõ est iu sta causa rescindendi pignoris contractum.h.d.

LEX V.

1 **PReses.** †Collusio debitoris,vel prescriptio,que 2 cõtra cum cucurrit,non nocet creditori ius suum prosequenti.h.d. ¶†Not.q inia contra debitorez lata nõ preiudicat creditori,si appareat de 3 collusione debitoris.hoc primo.Secundo no.q prescriptio†cur rens contra debitorẽ,nõ nocet creditori,vt hic.Quodo oppo.di citur hic,qõ sententia lata contra debitorez non nocet creditori. Contra imo videtur quod debeat nocere creditori.Unde oppo de l.si superatus.§.fi.ff.e.ti.sol.ibi debitor primo fuit victus pos ea obligauit rez creditori,vñ creditor nõ põt habere plus iuris, quã ipse debitor,z ita intelligaꝫ contrarium.sed contra predi cta instatur de prallegata l.si superatus.i prin.Sol.Ibi loquitur agitata per ipsum debitorẽ ignorãte creditorẽ quod ideo non possit iudicat creditori,hic autẽ erat agitata sciẽte creditore,qui alias regulariter sibi preiudicat,nisi in istis duobus casib⁹,vt hic,alle pe.§.sed sciẽtibus.ff.de re iu.Signetis gloss.circa fi.qui colligit. ista membra.

LEX VI.

1 **IN summa.** †Expẽsas necessarias ob bonum publicum factas a creditore,po test creditor a debitore repetere.h.d. ¶Not.quod dixi in summario. ¶Quero quo ad declarationem legis nostre, quid de colono,qui fecit istas expẽsas,nunquid poterit repetere,

Ter,

Text. videtur dicere quod sic, argu. l. ediles. ff. de via public. Sed quid de vsufructuario, dicatis, vt l. hactenus. & quod ibi no. ff. de vsufr. & quod no. per Dy. in l. quero. ff. de vsufr. leg.

LEX VII.

1 ¶ Per alienationem legalem non tollitur ius pignoris, sed per præscriptionem sic.

VSucapio. Hec lex legitur duob. modis in gl. Primo modo legitur, licet sit secundus modus in gl. videlicet q̃ aliquis vsucapiẽs rem alienam obligauit eam mihi ante perfectam vsucapionem, postea facta est vsucapio & secundum istum modum ponit hunc casum. [a] Titius possidebat aliquam rem mobilẽ. Sępti bona fide vsucapiebat, postea eã pignorauit, & pfecta est vsucapio, quid erit de iure pignoris. Certe cõfirmatur, q̃ vsucapio non extinguit ius pignoris. Iste intellectus licet in se sit verus, tñ nõ applaudit huic litere, quare gl. in prin. ponit casum in quatuor p sonis, vt habetis in gl. secũm istum intellectum no. quod per alienationẽ legalẽ nõ tollit [b] ius pignoris, vt l. alienationis verbo. ff. de ver. sig. Modo cõtra istũ tex. opp. dicit hic q̃ vsucapio nõ tollit ius pignoris. Cõtra, de l. j. & ij. ff. si aduer. cre. Sol. ibi loquit in præscriptione, hic in vsucapione. Ratio diuersitatis est, q̃ in præscriptione ostendit maior negligentia eius, contra quem præscribitur quã in vsucapione, q̃ maius tẽpus requiritur in ea, quam in vsucapione, vt hic, & ibi no. Ité opp. de l. & que nondum. ff. quod dicitur. ff. eo. vbi creditor debet pbare rem fuisse in bonis debitoris, q̃ non poterit pbare hic, q̃ res est vsucapta. quare male. Sol. dicit quod creditor dz pbare rez fuisse in bonis debitoris tempore contractus, vt ibi, non autem requiritur q̃ pbet rem esse in bonis debitoris tẽpore quo agit. & ita dz intelligi hec lex. Ulterius instatur, & videt quod, hic sumus in circulo & salta bello, q̃ ostendo, creditori per vsucapionem non preiudicatur, vt hic, & creditor poterit per hypothecar iam auocare rem ab vsucaptore, & per consequens debitor occasione pignoris debitũ soluẽdo poterit eandẽ rem auocare a creditore, & per consequẽs vsucaptor dominus effectus, rei vendicatione eandẽ rem auocabit a debitore, & iterũ debitor ab eodem vsucaptore, & sic sumus in circulo, q̃ est cõtra l. dominus testamẽto. ff. de cõd. inde. §. fi. & ff. qui po. in pig. l. Claudius. Quid dicemus? Bl. dat hic duo, vel tria remedia. Dicit gl. & remediũ erit istud ad euitandũ istud circulum, quod debitor faciat sibi cedi a creditore ius, q̃ habet in re aduersus vsucaptorẽ. Istud remediũ non videtur bonũ, q̃ aut tu dicis quod cedatur actio personalis, & hoc est falsum, quia eisdem contra eundẽ nõ põt cedi. Aut tu dicis quod cedat hypothecaria, & hoc est falsum, q̃ ista hypothecaria est extincta personali actione, per solutionẽ. De quo vide per Dy. & in l. fideiussoribus. ff. de fideiuss. quare gl. dat aliud remediũ, videlicet q̃ creditor cedat debitori ius retẽtionis, q̃ habet ex sentẽtia lata inter vsucaptorẽ, & ipsum creditorem, quod est falsum quia postquam vsucaptor restituit vigore sententie creditori illã rem, nullus ius remanet contra eum ex sententia. quare gl. dat aliud remediũ, videlicet quod debitor dimittat creditori & det eidem in solutum istã rem pignoratã. Istud etiam videtur falsum, quia vsucaptor hanc eandem rem ab eodẽ creditore adhuc poterit auocare rei vendicatione, nisi dicas secundum dominũ Jac. quod det sibi in solutum, & remaneat sibi ius saiuum pignoris, quo casu vsucaptor non poterit rem illam auocare nisi debitum soluat, scũm dominum Jaco. Vel dic, quod etiã circulus iste tollitur per solutionẽ factã eidẽ creditori ab ipso debitore, per quã solutionẽ tollitur omnis obligatio, vt instit. quib. mod. tol. ob. in prin. & p cõsequẽs actio tãpersonalis quã hypothecaria, & sic creditor a modo per hypothecariã nõ poterit a uocare, & ita debet intelligi secundũ dominum Jac. Item querit, nunquid lex ista, habeat locũ, ẽt si res mobilis sit vsucapta p spacium decemnij. Plac. dicebat q̃ non: q̃ res mobiles triennio vsucapiuntur, non decennio. Breuiter tu dicas contra iuz, & teneas opi. gl. vt no. in l. j. §. fi. aduer. credi. & hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Pones hunc casum. Vide gl. & Bart. in l. j. §. de ser. hered. & in aliis partibus huius glo.

b ALEX. ¶ Non tollitur. Vide Bal. & Ang. circa hoc in l. j. C. si aduer. cred.

c ALEX. ¶ Vide per Dyn. Et ibi Bar. sed Bar. hic tenet hanc opi. glo. quam Bal. reprobat.

LEX VIII.

1 ¶ Tamuis personali. †Licet debitor sit condemnatus, si non soluit, non tollitur ius pignoris. h. d.

LEX IX.

1 **IDominium.** †Fructus computantur in sortem, & extenuãt debitũ* h. d. Not. quod dixi in summario.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Extenuant debitum. Hoc verum quando sunt consumptibilias non extenuant sortem, sed sunt tacite obligati pro debito. ita Bal. in l. quamuis. j. tit. j. quod dicit bene notandum in practica. & istud iterum limita in fructibus ciuilibus non procedere.

LEX X.

2 ¶ Creditor si vult vendere pignus, debet debitori renunciare.

a **IDebitores.** [a] †Creditor potest prosequi ius pignoris, licet debitori non sit denunciatum, vt soluat. h. d. ¶ No. quod dixi in summario. Op. de l. si conuenerit, & quod ibi no. ff. de pigno. actio. & l. fi. de iure do. impe. Sol. Quandoque creditor vult tantum ius pignoris prosequi, & tunc denunciatio non est necessaria, vt hic. † Quandoque creditor vult pignus vendere, & tũc denũciatio est necessaria, secũdum formam dicte. l. fi. de iure do. impe. & no. in prealegata. l. si conuenerit. Quandoq; creditor vult constituere debitorẽ in mora, & tũc denũciatio est necessaria, nisi dies esset appposita, vt l. magnã. j. de contrahe. & commit. stip. & l. si ex legati causa. ff. de ver. obli.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Debitores. Intelligit tamen secundum, l. iij. j. de noua. & declarat Bar. in l. minor. j. que res pig. da. pos.

LEX XII.

2 ¶ Pignus debet reddi heredi, licet in instrumento nõ fiat mentio heredis.

1 **IVxor.** †Licet de pignore in strumentum non sit cõfectum nihilominus creditor habet plenum ius. h. d. Ista litera, licet instrumento eius, & cetera, potest intelligi duob. modis, vno modo prout dixi in summario. † Alio modo quod licet in instrumento non fiat mentio heredis, tamen heredi pignus est reddendum, vt dixit gl. & iste magis est notabilis, vt l. si pactum. ff. de proba.

LEX XIII.

1 **¶Am dominam.** †Debitor creditori potest cedere omne ius, q̃ habet in pignore, nisi obstet ratio etatis. h. d.

LEX XIIII.

1 **IJstractis.** †In electione creditoris est agere actione personali cõtra debitorẽ, vel hypothecaria contra possessorẽ pignoris. h. d. Not. q̃ dixi in summario, opp. de l. Moschis. ff. de iure fisci. vbi quod primodo agi vel cõueniri personali actione obligat. Sol. Ibi loquitur in tacita hypotheca, hic in expressa. Sed cõtra istã sol. instatur de §. & neq; in auth. de fideiuss. coll. j. quã habetis. j. e. in auth. hoc si debitor Sol. dominus iste iura corrigunt p illũ. §. sed neq;. Sed cõtra istãsol. instat de §. ad hoc. in aut. de litis. vbi vt q̃ illa indistincte possum agere cõtra quẽcunq; ego velim. Sol. dic q̃ illis auth. loquitur in casu speciali & hanc sol. sequitur gl. in fi. j. eo. auth. hoc si debitor. & hec est vera secundum nostros doc.

LEX XV.

a **IDebitorẽ.** [a] †Alienatio facta p debitorẽ nõ prindicat creditori vtenti, iure pignoris h. e.

1 2 No. †q̃ factũ debitoris nõ nocet creditori iure pignoris, vt hic & Sz op. i aut. hoc si debitor. j. e. vbi fit deterior ẽditio creditoris p alienationẽ. Sol. circa ius pignoris, nullũ fit pꝓiudiciũ creditori, vt hic, & circa ordinẽ cõueniẽdi sic, & ita loquitur lex Zita.

ADDITIO.

a ALEX. Debitorẽ. Intelligitur secundum. l. iij. j. de noua. & declarat Bar. in l. necessario. ff. que res pig. obli. poss.

LEX XVI.

1 **¶Et si frater** †Mutuans alienam pecuniam suo nomine, querit sibi ius pignoris, non domino pecunie. h. d.

LEX XVII.

1 ¶ Res empta ex pecunia pupilli, est ei obligata.

1 a **¶Amuis ea pecunia.** †Res empta ex pecunia [a] mutuata. nõ est obligata, nisi de hoc specialiter, vel generaliter cõtenerit. h. d. no. q̃ dixi in summario. Op. dz hic, q̃ res empta ex pecunia mutuata, nõ est obligata. Cõtra de l. idẽq; in prin. ff. qui potio. in pig. ha. Sol. est dare regulã, & instantiã a regula, hec est regula q̃ res empta ex pecunia non est obligata. Fallit si emat ex pecunia pupilli, vt in cõtrario, sicut & alias videtis in emptiõe, q̃ fit ex pecunia pup. lli, & aliarũ psonarũ, de quib. habetis in l. si vt proponis. §. de rei vend. de quo dic vt ibi no. per Ly.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ex pecunia. Res empta ex pecunia mea nõ est mihi obligata. Facit ad hoc no. p Bar. in l. si cũ dotẽ. §. fi. sol. ma. tñ si bona fuerint generaliter hypothecata pfertur illa in ista re. l. fi. & in auth. ibi posita. j. qui po. in pig. ha. habent tñ pnulegiũ licet

personales actiones.vt no.gl.z Bar.in.d.huc adde tamen gl.in auth.quoquo iure.alias sed nouo iure.per illū tex.de act.z obli. tenet quod res empta ex pecunia mea,que fuit mutuata.ad quod nota,de quo per Bar.in l.interdum.ff.qui po.in pig.hab.

LEX XVIII.

1 ☞Pignoratitia actio est personalis,z quid de hypothecaria.

a **Pignoris.** Oppo.quod non sit realis.sed videtur personalis.quia oritur ex contractu.vt inst.quib.mo.re contra.obli.§.fi.quod non est de
1 natura realis,vt in §.omnium.Justit.de actio.Sol.† Aut loquimur de pignoratitia actione,z illa est personalis,vt in contrario. Aut loquimur de hypothecaria,z illa est realis,vt hic. Sed contra istam sol.instatur.z videtur quod etiam hypothecaria sit personalis,quia oritur ex pacto.vt l.si tibi decem.§.de pignor.ff.de pac,quare male.Sol.dicas quod hypothecarie actionis due sūt cause.Una mediata,vt puta,pactū vel confessio,z de hac loquitur pr̄alle.§.de pignore.Alia est causa immediata,que erat in hypothecaria actione,vt puta.ius quod constituitur in pignore ex pacto.z secundum hoc etiam hypothecaria est realis,quia oritur ex iure,quod quis habet in re,sicut alie reales,vt in d.§.omnium. z quod ibi no.per gl.z Bynum.

ADDITIO.

a ALEX. Opp.quod non sit realis. An hypothecaria z pignoratitia sint in rem,vel in personam z quomodo.vide no.Bar.in §. tertiū.in pr̄oe.Digestorum.z quod hypothecaria nihil habet specialiter,est tex.in l.fi.§.fi.vnus ex pluribus.quem ibi ad hoc ponderat Bal.contra gl.in d.§.de pignore.

LEX XIX.

1 ☞Si creditor amisit pignus,an debitor debeat probare culpaz vel ipse casum fortuitum.

1 **Sicut vim.** †Creditor tenet de dolo.z lata culpa,z leui,non de casu fortuito.h.d. No.quod dixi in summario.Quero,de qua culpa debeat intelligi.l.nostra. Breuiter dicatis,qs debet intelligi de lata culpa,z leui.non de leuissima,cuz sit contractus.qui gratia vtriusqz contrahitur,vt inst.qui.mo.re contra.ob.§.fi.De quo dic,vt ibi,
2 vbi est bona gl.Item queritur † ecce.amisit creditor pignus,debet ne ipse probare amissse per casum fortuitum.an debitor debet probare dolum vel culpaz.Vide gl.hic remittit ad ea que no. in l.si creditor.de pig.act.Unde circa hanc quesi.gl.nostre variat. Bl.in l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff.de eden. dicit, quod debitor primo debet probare dolum vel culpam creditoris intercessisse,z si creditor vult postea probare casum fortuitum,admittitur,z excusatur.Et intelligunt istum tex.quod sit casus specialis in argentario.Et ita etiam no.gl.in l.si quis fundum.§.Imperator.ff. loca.circa prin.ti.Bul.de Cu.in d.l.si qs ex argentarijs.§.fi.res probat istā gl.per rationem istam, qz si probaretur dolus.vel culpa creditoris.ad quid prodesset creditorem postea probare casum fortuitum.Certe ad nihil.Quare dicas vt no.z melius Justi. quib.mod.re contrah.obl.§.fi.vbi est bona gl.z in l.si creditor.ti. de pigno.act.z istam glo.communiter approbant doctores.

LEX XX.

1 **Creditor.** †Oblatio cōsanguineo,z depositio debiti sufficiūt ad hoc vt possit agi pigno
2 ratitia.h.d.No.quod † quis nōdz cogi inuitus agere,vt
3 hic.Secundo no.quod † tantum operatur oblatio,consignatio,z depositio,quantum ipsa solutio,vt hic,&c.

LEX XXI.

1 **Res obligatas.** †Extraneus soluēs debitū pro alio,nō q̄rit sibi ius pignoris,sed solū repetere potest.h.d. Not.quod licet aliquis soluat pro alio debitum.non querit sibi ius pignoris,vt hic. Sed opp.dicitur quod hic propter solutionem nō querit sibi ius in pignore.Contra dictum.§.contra autem creditor.Justi.quib. alie.li.vel non.vbi dicitur quod acquirit dominium,hic autez dicitur contrarium,quare male.Sol.aut aliquis soluit creditori debitum.pignus emendo ab eo,z tūc acquiritur sibi dominiū. Ita intelligitur lex contraria.quod intellige si pignus vendatur secūdum formā legis,vt habetis.in l.fi.de in.domi.impe.z no.in l. fin. de iur.domi.impe.z no.in l.si conuenerit.ff.de pig.act.Opo.z videtur,quod iste soluens non habeat actionem ad repetendum q̄ solut.vnde opponitur de l.j.in prin.ff.quibus modis pignus vel hypotheca soluitur.Solutio. Aut iste soluens possidet pignus, tunc non habet actionem,sed ipsum pignus retinere potest pro eo quod solut. Et ita intelligitur lex contraria. Aut ipsum non possidet.z tunc datur sibi actio,ita intelligitur hic. Sed quero iuxta hoc,que actio sibi detur ad repetendum.Breuiter dicatis, quod aut debitor principaliter sibi hoc mandauit vt solueret,z tunc habebit actionem mandati ad repetendum,alias habebit actionem nego.gest.vt in l.j.ff.mand. Justi.eo.ti.titu.§.j.

LEX XXII.

Secundus creditor. †Secundus creditor offerens debitū primo creditori,confirmat sibi pignus pro eo quod soluitur,z etiam in vsuris,non pro vsurarum vsuris.No.quod dixi.

LEX XXIII.

1 **Mitior.** †Sicut pignus nuda conuentione contrahitur,ita nuda conuentione remittitur.h. d.Not.quod pignus remittitur seu tollitur nuda conuentione.vt hic.Contra legem nostram instatur.dicitur hic.quod per remissionem,ius pignoris tollitur ipso iure.Contra,immo videtur quod per exceptionem.vnde opo.de l.si tibi decem.§.de pig.ff.de pac.vbi dz q̄ tollitur per exceptionē.So.Aut pignus contrahitur non solum consensu,sed etiam traditione,z tunc per remissionē nō tollit ipso iure.sed per exceptionem.vt in cōtra. Aut cōtrahit solo cōsensu,z tūc cōsensu,cōtrario dissoluitur ipso iure.Sed cōtra istā solutionē instatur de l.debitum.ff.de remis.pig.Sol.Ibi remissio fuit inutilis. Sed cōtra istā solutionē instatur de l.j.§.i.qui mo.pig.vel hyp.sol.Quantū ad predicta dicatis
2 duo verba†,quandoqz pignus contrahitur nō solū consensu,sz etiā traditione,z tūc si remittit tollit per exceptionē,vt d.§.de pignore.secundo respondeo.Quandoqz contrahitur solo consensu,z tunc secundum dominū Jac.Butr.aut fuit expressa remissio pignoris,z per remissionem tollitur ipso iure,vt hic, Aut non fuit expressa pignoris remissio,sed tacita,vt qz remittit debitū.z tunc aut ista remissio est vtilis,aut inutilis.si est vtilis de hoc dic vt no. in d.§.de pig.Si vero est inutilis,aut est cadē causa vitiādi cā remissionē debiti quā remissionē pig.z tūc vtraqz vitiat,z ita loquitur l.debitū.de remis.pign. Aut nō est cadē causa vitiandi.z tunc habet locū l.j.§.j.quib.mod.pignus vel hyp.solui.Et dic plene de hac materia vt d.l.si tibi decem.§.de pig.per gl.z ooc.ff.de pac.

LEX XXIIII.

4 ☞Contra fideiussorem possidentem potest creditor agere, quacunque actione velit,tam reali,quam personali.

8 Si fuit actum hypothec.contra possessō.bon.cōuento primo reo principali,nec facta excussione,valebit processus z sententia.

a **Persecutione.** a† In electione creditoris
1 est agere personali,vt hypothecaria:q̄ est verū debitore possidēte,possidente autē extraneo oportet q̄ primo agat cōtra reum,z fideiussores.h.d.cū aut.hic posita. No.quod hypothecaria b* nō potest
b * intētari contra extraneum possessorem,nisi primo agatur contra reū,z fideiussores. z fiat excussio bonorum.vt hic, quo facto pōt agi cōtra possessores bonorū debitoris, vltimo cōtra possessores
2 bonorū fideiussorū,vt hic videbitis.Opp.dicitur hic quod hypothecaria nō pōt intentari cōtra possessores bonorum antequā sit actum personali.Cōtra de.§.z hoc aūt.in authen.de liti.colla. viij.z de auth.hoc ita §.eod.titu.Solu.Dixerunt quidam quod hec corrigitur per illā,qz illa est vltima,Ista sol.est falsa,q quod non iure utatur,quare stare prohibetur.vt l.sancimus.§.ceteri. Quare dixerūt alij quod in lege cōtraria possessor habet cautiō a debitore,z ideo sicut ipse debitor poterat conueniri quacūq; actione,ita z possessor causam ab eo habēs. Ista solutio est falsa. l.apud Celsum.§.de authoris.z §.si qs autē ex causa legati.ff.de doli exceptio. Quare dixerūt alij q̄ ista intelligit secundum illam z illa sm istam. Ista sol.est dicere contra tex.illius l.Quare dixerunt alij,q̄ aut loquimur de tacita hypotheca aut de expressa. Primo casu habet locum authē.nostra hic posita.Secundo casu,hz locum lex contraria,z sic etiaz erat olim de iure ff. Ista sol.reprobatur per gl.z merito p l.cū possessor.in fi.ff.de cessi.verū est qō gl.alibi approbat istā solutio.z approbat eam in §.sed neque.in
c authen.de fideiu.vnde sumit ista.Quid dicemus teneas sol.Rō. posita hic,in fi.gl.magne.z approbat eā Bzo in Sūma co.titu.z do.Jac.hic,z cōmuniter omnes doct.nostri.Et sol.hec est, quod lex cōtraria loquit in casu speciali videlicet, quādo lite cepta contra debitorem ipse debitor alienauit,quo casu,dz nō contrahatur vitium litigiosi quantū ad omnia,tamē cōtrahit quantū ad hoc vt possessor causam habēs a debitore possit cōueniri.etiam antequā sit debitor.z ista est vera sol.z rect fuit intellecta ab aliis. Modo pro declaratione,legis nostre querit gl.que incipit quod debitor sit absens.quā sign. Dicitur hic q̄ oportet primo agi
3 tur cōtra reum principalē,† Quero debitor est absens quando
d potero agere cōtra possessorem bonorū. Bl.determinat per multa q̄ sic,sicut z alias dixim in fideiussore,vt in aut.de fideiussore §.j.colla.j. Tu vero secūm Jac.Butr.limita.istam glo. sic videlicet q̄ etiam sit necesse agi contra principalē debitorē absentē,nō adeo vt diffinitiua ferat cōtra eum,qz ferri non posse,qz lite non cōtestata.sed bene agetur cōtra eum,c z feretur q̄dā interlocutoria cō
e tra

tra eum, tanquã cõtra contumacẽ, z fiet discussio bonorũ ipsius, arg. l. ꝑsenti. §. j. z ij. §. de his qui ad ecc. cõfu. Alterius ꝙro dicitur hic ꝙ contra debitorẽ possidentẽ, potest creditor agere quacũq; actione velit? Quero, quid de fideiussore nũ quid cõtra fideiussorem possidẽtẽ poterit creditor agere quacũq; actione velit? Quidã dixerunt ꝙ nõ, z ita no. gl. in corpore aut. vnde sumitur. Bl. hic, z melius. si dñi nostros doc. tenet cõtrariũ, quod idẽ sit in fideiussore possidente, ꝙ in reo principali. Et hanc approbat d. Ja. hic, z recte, vnde ordo conueniendi scõm gl. z nostros doc. est, ꝙ a gatur primo contra reum principalẽ reali, z personali actione, z postea cõtra fideiussorẽ possidẽtẽ reali vel personali, z postea agetur contra possessores bonorũ rei principalis. Vltimo peruenit ad possessores bonorũ fideiussoris, z iste ordo recte colligit ex d. §. sed neq;. Ire extra gl. ꝙ quero, 8z hic, ꝙ non debet agi contra possessores, donec personali actũ sit cũ reo. ꝙro qualiter intelligat actũ. Breuiter dicẽdũ. ꝙ 8z intelligi cũ effectu, adeo ꝙ reus sit condẽnatus, arg. l. iiguoti. §. de his q̃ in frau. cre. z in l. j. C. de decu. li. z arg. in l. j. in fi. ff. ꝙ quisq; iur. ꝙ intelligẽ li reus sit ꝑsens, adeo ꝙ difficultas possit ferri cõtra eũ. Alias dic vt dixi §. in q. qd si debitor sit absens. ꝙ Quero, dicitur hic ꝙ debet fieri excussio bonorũ rei principalis, quero qualiter fiat. Breuiter istud qualiter sit colligitur ex l. ꝑsenti. §. j. z §. sicubi. de his qui ad eccles. confug. inter alios modos secundum Jacobum de Aretio, est, quod sit discussio bonorum per nuncium publicum, cui referẽti iudex credat, vt l. magis puto. §. ne tamen. ff. de rebus eorum. z arg. l. ea quidem. de accu. Cautela tamen est secundũ eum, quod mittantur duo nuncij, quia in ore duorum stat omne verbũ. arg. in auth. de testibus. in ꝓin. Sunt z alij modi, de quibus dicit vno. per eum in trac. fiso. Item quero, ꝙ nunquid sit necesse, quod iudex pronuncietꝰ excussionem legitime fore factam. Jac. de Are. tenet quod sic. arg. l. tutores. ff. de confirm. tuto. ibi, idoneis pronunciatis, ꝛc. Jac. Bur. hic tenet quod non debet pronũciari, neque posset, qz cũ sit actũ cõtra reum principalẽ, quomodo ex isto processu ferretur sententia in preiudiciũ possessoris bonorũ, quia nihil habent inuicem cõmune. Unde concludit ipse, quod pronũciatio non debet fieri arg. in l. sancimus. §. j. z ibi bona glo. §. ad Treb. multum tamen facit contra hanc opi. l. non tactum. §. sena tus. ff. de fideic. libe. Quero, ꝙ pone, actum fuit hypothecaria *cõtra possessores bonorum, non conuento primo reo principali, neque excussione facta, nunquid valebit processus z sententia? Videtur quod non, quia peruertitur ordo contra l. ꝓlatam. §. de sent. z interloc. o. in. ud. In contrarium videtur. l. j. §. de appellatio. z ꝓpter vltima vera, secundum Jac. de Are. Non obstat contrariũ, quia aut peruertitur ordo vnius cause ad seipsam, z dico quod talis peruersio ordinis annullat sententiam. vt d. l. ꝓlatam. Aut peruertitur ordo vnius cause ad alterã, z tunc talis peruersio non vitiat processum, vel sententiã ipso iure. Et ita debet intelligi prealleg. l. j. §. de appel. Alia dic vt dixi in d. §. sed neque.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Persecutione. Vide no. in authen. matri. z auie. z auth. hoc ii debitor. quedaz tractantur per Moder. Inst. de act. §. item si quis in fraudem.

b ALEX. ¶ Hypothecaria, Ad istud contrarium vide Bart. §. eo. l. distractus.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Unum aliud no. quod si extraneus possessor fecerit in re hypothecata meliorationes, z quocetur ab alio per hypothecariam, liberatur dando primam estimationem, vt dicit Bar. in l. in his. j. de pred. nauicular. li. xj. z ibi Alex. idẽ Alex. l. si fundus. §. si res. ff. eo. in apostil. Idem si esset appositum constitutũ vt per Alex. in l. exitus. ff. de acq. pos. plene per Jas. in §. item si quis in fraudem. Inst. de actio.

c ALEX. ¶ Quid dicemus. Si pendente hypothecaria cõtra debitorẽ fiat alienatio, nõ requirit expressio. adde Bal. hic in princ. z in d. l. ver. quero quid si debitor. §. q̃ in frau. cred. z ꝙ no. Bald. de litig. auth. litigiosa. in fi. z no. ad intellectum huius auth. siue tertius possessor habeat titulũ inualidũ z ab extraneo, z nõ habẽtem ius alienandi siue non. vt est no. z ibi Bal. in l. rei. de dist. pig. quod no. hic gl. in ꝓin. z adde quod est dare casum singularez, ligio in rei vendicatione requiritur excussio, vt in casu authen. contra. z ibi Bal. in ꝓin. §. ad Treb.

d ALEX. ¶ Potero agere. Si debitor est absens an requiratur excussio vt agat actor ꝙ tertios possessores, 8z Jac. de Are. in trac. excussionum. in fiandisficte tenet gl. de quo tractatu Bar. hic facit mentionem in q. qualiter fiat excussio facta de commissione, z istã gl. etiam simpliciter sequitur hic Bar. Adde quid si pendente iudicio reus principalis cepit abesse. Bal. cons. cccxvij. lib. ij.

e ALEX. ¶ Agetur contra eũ. Sed qã si sunt duo rei obligati insolidũ, z actũ est cõtra vnũ, z ctr̃ facta excussio realis, z ꝑsonalis, an agi possit contra tertium possessorem rerum, non excusso alio obligato insolidum. facit ad hoc l. ij. §. de conuentẽ. fil. debi. lib. xj. z ibi hãc questionem formãt Bar. z pl⁹ non dicit, nec decidit. Vide insti. de act. §. item quis in fraudẽ. z Bart. in auth, sed hodie. in ꝓin. de act. z obligã.

f ALEX. ¶ De fideiussore. Vide no. ꝙ Bar. in l. mulier. ff. qui po. in pig. habeam. z in l. Moschis. ff. de iur. fis. z dicit Bart. in d. l. mulier. quod si sunt duo rei, cõtra vnum potest agi hypothecaria an requam contra alium sit actum personali.

g ALEX. ¶ Quero qualiter fiat. Qualiter fiat excussio in auth. sed hodie. de act. z ob. ꝙ Bar. z Bal. in l. a diuo. §. in vẽd. de re in. z subdit Bal. in d. auth, quod etiã pro forma fit excussio, vel si vadit, talis iudicando in personali, quando fiat excussio, vide Bart. o. in l. duobus. in pe. questio, de duobus reis. Bal. plene in l. ij. quando fiscus vel prima.

h ALEX. ¶ Pronunciet. Nunquid in excussione sit sniã necessaria, adde Bar. z q̃ ibi scripsi in l. stipulatio. §. 8z de no. ope. nunc, z late in fi. ff. de act. §. item si quis in fraudem. Adde Ro. cons. ccxj.

i ALEX. ¶ Actum fuit. Adde Bal. in auth. contra §. ad Treb. in fi. per Bar. in dict. l. ꝓlotam. in ꝓin. no. gl. z ibi Bar. in l. ij. §. cõmuni diuidun. z l. si vero mãcipium. §. j. de euic. z consuluit Aug. per predicta. z in terminis sequitur Bar. in l. conuenticulam. de epis. z cle. Sed idem Bald. in l. j. §. communi diuid. post Bar. ibi dicit tamen quod est necesse actori post lit. contest. excussionem facere, vel docere de mopia principalis, sed quod semper in qualibet exceptione excussionis, z ordinis, sit necesse ꝙ opponatur ante lit. contest. tenet Bal. in l. exceptionem. de proba. excussio facta pendente iudicio retrotrahitur. tenet Bal. in l. testa. §. de testa. quod intelligẽ secundum no. per eum in d. l. communi diuid. z vide bar. in l. exce. ff. de exce. Pau. de Ca. in l. fi. ff. si cer. pet. tene quod executio sententie possit opponi.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Actum fuit hypothecaria. De hac quest. vide Bar. z doct. in l. exitus. ff. de acq. possess. vbi plene per Alex. Aliam ponit Aug. in l. a diuo pio. §. in venditione. ff. de re iud. de qua etiam per Alex. ibi.

LEX XXV.

1 **Eruo.** †Extincto pignore, non extinguitur obligatio personalis. h. d.

LEX XXVI.

2 ☞ Cum agitur contra extraneum furem, illud quod consequitur creditor, vltra debitum suum reddit debitori.

1 **Si tibi.** †Creditor potest agere actione furti contra fureip, ratione rei pignorate. hoc dicit. Nota. quod dixi in summario. quod est verum, quod potest agere actione furti, siue contra furem extraneum, siue contra ipsum debitorem subtrahentem. †Sed est differentia, quia cum agitur cõtra extraneum furem, illud, quod consequitur vltra debitum suũ, reddit debitori, alias si ageret contra ipsum debitorem, nihil sibi restitueret, vt l. creditor. ff. de fur.

LEX XXVII.

2 ☞ Lex contrahit se ad causas finitas.

a 1 **Super hypothecis.** a† Creditor, cuio bligata sunt omsia bona a debitore, habet etiam obligatam militiam ex pecunia sua emptam, vere vel presumptiue. h. d. Quod est verum, si ad hoc pecunia sit mutuata. h. d. cuz auth. hic posita. Et diuiditur ista lex in tres partes. Nam ꝓmo dicit de militia empta filijs, velcognatis. In secunda dicit, de militia empta extraneis. In tertia parte quandam determinationem ponit, seu limitationem precedentium. Secunda ibi, quod ita obtinere sancimus. Tertia ibi circa fi. quod scilicet in futuris. No. quod dixi in

b summario. Secundo nota bdifferentiam inter primum casum, z secundum, quia, vt dixi, si emitur militia filijs, vel extraneis, non est necesse creditori, quod probet ex pecunia sua militiam fuisse empram. * In secundo casu non presumitur Tertio nota †quod lex

2 non trahit se ad causas finitas, vt l. penultima. supra, de transactio. z supra, de sacrosanct. eccl. l. penultima.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Super hypothecis. Et hãc legẽ qualiter declarat Bal. in l. in rebus. supra, de iure dot. Et ad hanc legem cum auth. ibi posita, adde quod legitur z notatur per glos. z Bar. in l. quid ergo, de priuil. cred. z in l. licet. C. qui potio. in pign. habeatur.

b ALEX. ¶ Secundo nota. Adde quod no. in l. Macedoni. alias, sinautem, supra, ad Macedoni. z Bar. in l. si ventri. §. si. in fi. ff. de priuilegi. credito.

* CLAVD. DE SESS. ¶ Militiam fuisse emptam. Istud habet locum etiaz quando actus militie z emptionis militaris fuit vni secundum Aug. hic, qui etiam alleg. l. si ventri. §. si. z ibi Bar. ff. de priuil. cred. idem etiam vult Bald. in l. si prædium. §. de prædminoz. dum alleg. l. istam in fi.

In quibus causis pignus tacitè contrahatur. Rubr.XV.

LEX I.

1 a **Vniuersa.** †Bona debẽtis soluere tributa vel contrahẽtis cuꝫ fisco, tacite[a] sunt obligatata fisco.h.d.cum l.sequenti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Tacite. Tamẽ non idem operatur, ac si esset specialiter alle, vt est tex. in l.j.C.de ter.pig.dat.ma, licet in pupillo sit, secus qꝫ res empta ex pecunia pupilli, est ei tacite specialiter obligata. Certus est ibi no.in l.ii tutor. supra de seruo pign.dat.manu.ad hanc legem de tacita hypotheca nisci, vide no.in l. scriptum, z in prin.ff.de pac.z Bar.in l.aufertur.§.fiscus.ff.de iur.fisc. vbi z ego post eum. Item adde casum, in quo etiam contrahitur tacita hypotheca, videlicet si res est empta ex pecunia vsuraria, vt nota. Bal.in l.tutor.§.de fera, pignor.dat.manu.

LEX III.

a 1 **Quamuis** [a] †Fructus rei obligate, tacite sunt obligati, sed res ex pretio fructuum empta, non est obligata, h.o. Et nota quod dixi in summatio. Contra scbam summary parte opponitur de l.ii z rez.ff.de petitio.hereditat. Bloss. non soluit. Hic quod speciale est in; vniuersali iudicio, vt in petitione hereditatis. z ita nota. in l. contraria. Sed contra istam solutionem, instatur de l. mater. supra de rei vendicatio. Solutio. Secundum Jacobum hic z ibi est speciale vt haberur recursus ad pretium re perepta, vel prescripta. De quo dic vt ibi solet, notari per doctores.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Quãuis. Et circa gl.ij.hic, que voluit allegatio.l.simile.ff.ad munici.p quã legẽ dicitur quod nulla ciuitas preter Romanam, habet hypothecariã regulariter in bonis ciuium pro oneribus prestandis, z tributis, l.ij.C.de iur. Reipub.lib.xj. z ideo expedit qõ ciuitas prouideat vt transeat res cum onere soluẽdi collectas communi, z poteit facere. arg.l. Antiochensium.ff.de priuile.cred.§.ii.ad mun.l.munerum.§. preterea de munier. z hono. Jmo.in c.postulasti. de, foro compet. adde in l. rescriptum. de pact. z quod ibi dixi. z Bal.in l.ii.de sacrosan.eccl. z ibi, etiam quid in ecclesia z Bal.in hac.l.ij. z intellige hãc legem de fructibus naturalibus. no.gl.in l.amicus. qui potio.in pig.hab.in verticulo, quero an habeat locum ista tacita.

LEX IIII.

a 1 **Satis notum.** [a] †Bona dotalia sunt tacite obligata pro administratione principum, excussis tamen prius facultatibus principis. h.d. nio. quod licet regulariter bona dotalia non possint obligari propter debitum mariti, fallit tamen in casu, ito, vt habetis §. ne vxor pro mari. per totum, ꝛc.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Satis notum. Nota casum, in de quo tenetur vxor pro marito, vide Bar.in l.j.ff.sol.mat.

LEX V.

f ¶Scriptor z pro mercede sua, z pro expẽsis quas fecit in scriptura sua, potest retinere quinternos.

1 **Si non inducta.** Ista est bona lex. †Licet inuecta z illata sint tacite obligata locatori pro pensione, tamen si non offendantur esse inuecta, z illata, locator non potest ea retinere pretextu pensionis. h.d. No. quod †pignora obligantur tacite locatori, si inuecta sunt alias non. Secundo no.[a] quod †creditor non potest retinere rem debitoris sibi non obligatã pretextu debiti. Modo op. iste tex. videtur velle concludere, quod ea que, sunt illata in fundo tacite sunt obligata locatori pro pensione, contra dictam l. debitor.ff.de pig. vbi debitor. induxit in fundo mancipia, z tamen nõ sunt obligata. Sol. Aut illud, quod induxit in fundã, vel in domũ induxit ibi perpetuo permansurum, z tunc tacite obligatur locatori. Et ita pot intelligi hic a cõtrario sensu, vt l.ij.ff.eo.ti. Aut nõ inducitur ibi perpetuo mansurum, z tunc non est tacite obligatum locatori, Item instatur, de l.certi.§.loca. vbi ita demum sunt obligata locatori, si sciebat ea esse inducta. Sol. Hec lex determinatur secundum illam, qꝫ ita demum ea que inducuntur in pdio rustico, sunt obligata locatori. si locator sciat, alias non. Secꝰ in pdio vrb. vt ibi no. Just. de act. §. item Seruiana. Et q̃ sit ratio diuersitatis, dic vt in veraque earũ no. Jtẽ opp. dicitur hic q̃ creditor non pot retinere rem debitoris. pretextu debiti. Contra de l. si non soluẽ. §. si centũ. ff. de cõdi. indeb. Sol. Aut res debitoris pue nit ad creditorẽ, de voluntate[b] ipius debitoris, aut nõ. ¶Primo ca

b su, potest eam retinere[b] pro debito suo, Et ita intelligit lex cõtraria. Secundo casu nõ. Et ita intelligit hec lex. Sed cõtra istaꝫ sol. instatur de l. pretextu. §. de cõm. vbi peruenit res ad creditorẽ, de volũtate debitoris, z tũ nõ potest eã retinere. So. Aut res peruenit ad creditorẽ hoc animo, vt cõstituat ei ius in re, z tũc creditor pot eam retinere. Et ita intelligũtur ea, que dixi in §. si centũ. z q ibi no. Aut nõ peruenit hoc animo vt aliquod ius ei cõstituere in re, z tunc non pot eam retinere. z ita intelligatur prealleg. l.ii.§. de cõmo. Sꝫ cõtra istã sol. instat d.l.in reb. §. possunt. ff. commo. Breuiter pro hoꝝ sol. dicas duo verba, nã quãdoqꝫ res debitoris peruenit ad creditorẽ fine volũtate ipius. z tũc creditor nõ pot

4 eam retinere pro debito. z ita intelligit hic Qñqꝫ peruenit ad creditorem de voluntate ipius debitoris, z tunc aut hoc animo vt creditori aliquod ius cõstitueretur in ea re, z tunc creditor potest eam retinere pro debito. z ita loquit preal. l.ii nõ sortẽ. §. si cẽtũ de cond. inde. Aut peruenit eo animo, vt creditori nõ cõstituere ei aliquod ius in re, z tũc aut vult rẽ istã retinere propter expensas quas fecit in ea, z dico q̃ pot. Jta debet intelligi l. in reb. §. possunt. ff. cõmo. Aut vult eam retinere propter aliud debitũ, z dico q̃ non potest. Jta debet intelligi preal. l. ii. §. de cõmo. sedm Jaco. de Are. Adde dic vt ibi plene no. per Ly. z valẽt pdicta ad qdcũq

5 ptoꝛes† q̃ scriptor pro mercede sua, z pro expensis, quas fecit in scriptura sua, possit retinere quinternos, vt no. in d. l. si sortẽ. §. sic entum. ff. de cond. inde. z in d.l. rebus. §. possunt. ff. commo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Secundo nota. Quando inuecta, z illata sint tacite hypothecata vide plene Bal. in l. certi iuris. §. locati.

b ALEX. ¶Retinere. An z qñ possum vnã rẽ retinere p aliquo mihi debito, z quid de scriptore, vide casum in quo habet locũ retentio, per gl. z Bal. in l.ij. §. ii antiqui. cred. Et de hac materia plene per Jac. de bel. in l. j. §. etiam ob chiro. pecu.

LEX VI.

a 1 **Si mater** [a] †Si mater pupilli ad secunda vota transiens non petierit eidẽ tutorẽ, z qs ex administratione debeat, non soluerit. bona marriti pro hoc tacite sunt obligata. h.d. Ista lex est notabilis. quam no.

2 Et no. primo qs dixi in summario. † Secũdo no. q̃ turcia, que defertur matri, est legitima. De quo plene per gl. doc. in authẽ. matri z aliis. §. quando muli. tute. offic. fun. pos. Item no. casum specialem, in quo propter debitum vxoris obligantur bona mariti, sic econuerso, si debitis gl. §. eo. satis. contra regu. generalem. §. ne vxor pro mari.

ADDITIO.

a AND.B ARB. ¶Si mater. Idem volunt Spe. in ti. de tu. §. nũc dicendum. ver. si transit. Ubi idem tenet. idẽ tenet hic Bal. Sal. z Raph. z ita nunc consulo.

LEX VII.

1 **Ancimus.** †Jura loquẽtia de rebꝰ inuectis, z illatis, tacite obligatis locatori sunt communia in omni loco. h.d. Quid sit territorii, habetis in l. pupillus. §. territorium. ff. de ver. sign.

Si aliena res pignori data sit. Rubr.XVI.

LEX I.

a 1 **Procurator.** [a] †Res nõ pot obligari per procuratorem nisi habente speciale mandatũ, vel generale cũ libera, nisi forte dñs eaꝫ cõsuetus erat obligare, vel nisi pecunia in rez dñi sit versa. h.d. cũ omnibus glosiis. Oppomitur hic, q̃ procurator non pot constituere ius in pignore. Cõtra de l. procurator cui generaliter libera. ff. de procu. Sol. Aut procurator hz speciale mandatum, aut generale cũ libera, z tũc constituit ius in re, vt in Jmo. secus si non, habet speciale mandatũ, vel generale cuꝫ libera, z ita loquit hic. Sed cõtra istam solutionem instatur de l. vel vniuersorũ. ff. de pignorati. actione. So. Ibi pater fam. erat cõsuetus eaꝫ pignorare z ideo si tales res per procuratorem pignorentur, bene constituitur ius in re. Jta tollitur contrarium.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Procurator. An procurator generalis possit tempignorare, vide infra eodem.

LEX II.

a 1 **Si probaueris.** [a] †Res aliena non potest alij obligari, sine consilio domini, nisi de fraude domini appareat. h.d. Ducta glos. quia debet probare istam machinationem, seu fraudem. Breuiter debet probare ille qui allegat, vt in l. in exceptionibus. Quãlities. §. qui dolo. ff. de proba.

ADDITIO

a ALEX. ¶Si probaueris. Aduerte istũ tex. dũ requirit fraudẽ. q. Bart. in l. que dotis. sol. matrim. sub audit in casu quod no. quia

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

aliter nō bene intelligeres istam materiam, Et quid si obligauit rē alienam, ꝛ tradidi, an possit ille, cui fuit illa res tradita, præscribere iuri hypothece. Bal. quod nō, in l. si quando. C. ad Velleia.

LEX III.

1 Qrator. †Administrator alicuius, rem domini pignorans. non constituit ius in re, nisi appareat pecuniam esse versam in utilitatem domini. hoc primo. Item filius non potest obligare rem patris, eo viuente. h. d. cum l. seq. Super l. secunda querit gl. quid in emancipato. gl. dicit idem ꝛ bene. Ratio dubitationis erat, quia filius viuente patre est dominus, ꝛ post mortem patris continuatur dominium, nec deest sibi viuente patre, nisi sola administratio, vt l. in suis. ff. de liber. ꝛ posth. ideo videbatur quod posset etiam viuente patre rem patris pignorare, ꝛ hoc tamen remouetur hac lege.

LEX V.

3 ¶ †An res aliena possit obligari efficaciter.
4 Et quid si dominus rei succedat eidem debitori.

1 Cum res. Ista est optima lex, ꝛ tractat optimam materiā, ꝛ breuiter dicit. † Si res, que nō fuit in bonis debitoris tempore obligationis, incipiat postea esse in bonis debitoris, cōfirmatur a pignus. veliter h. d. Ho. quod si debitor rem alienam obligauit superueniat ius in re. quod prodest creditori quantum ad utilitatem hypothecariam, vt hic, † Ex quo habetis inferre aliud, q ad hoc vt directa hypothecaria competat, requiritur rem fuisse in bonis debitoris, tempore obligationis, vt l. ꝛ que nondum. ſ. 2 quod dicitur. ff. de pign. Oppon. quod † res aliena b possit obligari efficaciter. vnde opp. de l. iij. ſ. cum ex causa. ff. qui po. in pig. ha. Sol. In l. contraria debitor obligās habebat ius ad rem, ideo potuerat eam obligare, ꝛ ita intelligit Bul. Item opp. j. si pig. pign. da. sit l. j. ꝛ quasi per totum. Item op. de l. grege. ſ. q. ff. de pig. So. Ibi in l. contraria debitor obligans, habebat ius in re, ꝛ ideo potuit obligare. Sed contra prædictā sol. instatur, ꝛ videtur, quod indistincte etiam vbi debitor non habet ius ad rē, neque in re, tamen possit obligare rem alienam. Unde opp. de l. si fundus. ſ. aliena. ff. de pig. Sol. ibi res aliena, fuit obligata per debitorē hoc modo, cuꝫ sua esset, quo casu valet obligatio re postea sua effecta. Sꝫ contra istam sol. instatur, ꝛ videtur quod etiam vbi debitor obligat rem alienam, etiā sine prædicto modo, tñ valet obligatio. vnde opp. de l. j. in pan. ff. de pig. Sol. Dicatis duo verba. Quandoqꝫ debitor obligat rem alienam, in qua habet ius, ꝛ tunc eam potest efficaciter obligare, vt j. si pignus pig. da. sit. per totum. ꝛ in l. grege. ſ. ij. de pign. Quandoque debitor obligat rem ad quam petēdam sibi competit actio, ꝛ isto casu valet etiam talis obligatio, vt l. iij. ſ. j. qui potio. in pig. ha. ꝛ Quandoque debitor obligat rem in qua non habet ius nec actionem ad eam petendam, ꝛ tunc aut obligat eam hac conditione, cum sua fuerit, ꝛ obligatio valet, vt l. si fundus. ſ. aliena. ff. de pig. Aut obligat eā simpliciter, tunc aut creditor scit eam esse alienam, ꝛ tunc creditori non dat actio ad eam rem, sed conceditur ei retentio, vt l. j. in prin. ff. de pig. ꝛ dic vt ibi not. Aut creditor ignorabat rem esse alienam, ꝛ tunc dicas secundum Do. Jac. But. qō aut est effectus dominus ipse debitor, qui rem alienam pignorauit, ꝛ tunc confirmatur pignus vti liter ipsi creditori, ꝛ datur ei utilis hypothecaria, vt hic, nā inuenitur debitor, ꝛ dominus rei obligate qui de pignore cōuenit, esse eadem personā. Si vero ipse debitor non efficiatur dominus, ſꝫ 4 dominus rei succedat eidē debitori, tunc habet locum. l. rem alienam. in secūdo casu. ff. de pig. act. ꝛ dic vt ibi no. Modo p ista verba habetis intellectuꝫ huius legis, ꝛ l. rem alienam. que est satis difficilis. Ire opp. † dicitur hic quod si debitori superueniat ius in re quod datur utilis hypothecaria cred. tori. Op. ꝛ videtur q istud non procedat, quia creditor hꝫ necesse probare rem fuisse in bonis debitoris tempore obligationis, vt l. ꝛ que nondum. ſ. qō dicitur. ff. de pig. In casu nostro hoc non poterit probare, qꝛ tempore obligationis res erat aliena, vt dicitur. quare male. Quid dicemus. Dicit gl. quod debitor possidebat rem istaꝫ tēpore obligationis bona fide. quod sufficit, vt l. bonorū. ſ. in bonis. ff. de verbo. sig. ꝛ creditor probat, hoc satis est. ꝛ ita concludit gl. hic circa medium gl. magne, quam nota ꝛ signa bene. Pro declaratiōe huius quero, ꝛ reuoco in dubiū, quid habet necesse probare creditor in hypothecaria actione. Bl. hic concludit, q sufficiat creditori, si probet ipsum debitorē possedisse rem tēpore obligationis bona fide, ꝛ cū iusto titulo. Istam gl. habetis in l. rem alienam. ff. de pignora. actio. Aliam gl. habetis, que videtur dicere quod creditor debeat probare debitorē fuisse dominum rei obligate, tempore obligationis. Istā habetis in ſ. item Seruiana. Inst. de act. Simile no. gl. ſ. de Salui. inter di. l. j. Similiter no. in ſ. inter dictū. Inst. de inter dic. Idem videtur notasse gl. in ſ. illud. in auth. de trien. ꝛ semis. col. iij. Quid dicemus. Dy. in prealleg. ſ. item seruiana reprobat istas vltimas gl. que dicunt debere probari dominium, ꝛ reprobat eas per l. bonorum. ſ. in bonis. ff. de ver. sign. do. Ly. approbat predictas gl. ꝛ intelligit eas in casu quando creditor agit hypothecaria directa, ꝛ dicit non esse bonum cōsilium, q agatur directa qꝛ habebit necesse dominium probare. Probat istum intellectum per l. qui filios. j. tit. proxi. circa fi. ibi, de bonis suis, ꝛc. quod verbum, suis denotat dominium, vt l. solum. ſ. meū. ff. de rei vend. Preterea, res dicitur esse in bonis nostris. pro qua actionem habemus, vt l. rem in bonis. de acq. re domi. sed si debitor non fuisset dominus, per consequens actionem non habuisset Et ex hoc concludit ipse quod hypothecaria directo creditor dꝫ probare dominium debitoris. Certe, si quis vellet defendere opi. Dy. credo q posset, per. l. seruos. ff. de leg. iij. Quare potestis dicere quod aut creditor agit contra principalem debitorem hypothecaria actione, aut contra extraneum, si contra principalem debitorem, habet locum gl. nostra que est hic, quod sufficiat creditori probare quod debitor possederit bona fide, cum debitor sibi nō posset referre q̄stionē alicuius iuris. Aut creditor agit contra extraneum possessorem hypothecaria, ꝛ tunc concederem qō do. b Ly. hic bene dicat, videlicet quod aut iste extraneus possessor habet causam ab ipso debitore, ꝛ lucrat suam, ꝛ tunc sit idem in ipso q in principali debitore, ꝛ habet locum ēt gl. que est hic, Secus si haberet onerosam, ar. l. apud. Celsuꝫ. ſ. autho. ff. de do. exce. Aut extraneus possessor nō habet causam ab ipso debitore, ꝛ tunc habet locum gl. que est in d. l. rem alienam. ff. de pig. ac. qꝛ oportebit quod creditor probet debitorem tempore obligationis possedisse bona fide, ꝛ etiam oportebit probare titulum debitoris. vt ibi no, ꝛ dic quod no. per Dy. in d. ſ. item Seruiana, ꝛ quomodo fuerūt verba gl. in l. ant e. omnia. ff. de proba.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Confirmatur pignus. Sed si dominium rei pignorate superuenit debitori, confirmat pignus, plene per Bar. in l. j. ff. de pig. ꝛ vide in ea. l. j.

b ALEX. ¶ Res aliena. Quādo res aliena obligari possit, vide Bal. no. in l. mater. de rei ven. ꝛ vide no. in l. ū. de pig. act. ꝛ q ibidi ri. posi Bar. i l. j. ſ. j. ff. de pig. Quid aūt si debitor i re obligata nō habeat nisi possessionē, an veniat in obligatione, adde q si talis res sine vitio postea deueniat ad aliū creditorē, ad quē habeā regressum, vide Ly. ꝛ Sali. hic, ꝛ que no. Bar. in l. rem alie. ff. de pig. act. Adde melius de questio. hic trac. per Eler. Jo. And. in addi. ad Spe. in ti. de sol. ſ. j. ver. sed pone.

c ALEX. ¶ Probare creditor. Quid habet probare creditor in hypothe. vide Ly. Bal. ꝛ Bar. in l. de rebus. ā. de dona. ante nup.

d ALEX. ¶ Extraneus possessor. Quod verū intellige notabiliter, vt in l. de rebus. ā. de do. ante nup. ꝛc. ſ. quilibet possessor vellet se tueri. q no, sed aduerte, qꝛ Bar. in l. rem alie. ff. de pig. act. tenet contrarium eius quod hic dicit lex quod habenti titulum lucrativum a debitore, fit opus probare de dominio debitoris

LEX VI.

1 ¶ †In obligatione nō cadūt nisi ea, que sunt in bonis debitoris.

1 Ue prædium. † Obligans rem alienam, non prædicat domino, ꝛ cōtraria pignoratitia tenetur. h. d. Ho. quod dixi in summario. Concordat. l. 2 si quis in pignore. ſ. j. ff. de pign. act. Modo opponi. † dicitur hic in obligatione non cedunt nisi ea que sunt in bonis debitoris, cōtra. seruitus rusticorum prediorum, dicit lex quod non est in bonis, neque extra bona, vt l. j. ff. de vsufr. leg. ꝛ tamen cedit in obligatione, vt l. sed an vic. ff. de pig. Rationeꝫ specialitatis dic vt ibi.

LEX VII.

1 Jn rem. † Tutor procurator, vel alius administrator obligādo rem dominorū, ꝛc non præiudicant, nisi postea cōsensus dominorū accedat, vel nisi de scientia eorum probetur. h. d. cum l. sequenti. Nota ex istis legibus q si tutor rem pupilli obliget, ꝛ pecuniam in utilitatem pupilli non conertat, quod obligatio non valet, vt hic. Item 2 nota † quod pupillus factus maior, potest approbare contractū per tutorem factum, qui de iure non valebit vt hic.

Quæ res pignori obligari possunt, vel non, & qualiter pignus contrahatur. Rub. XVII.

¶ Rubrica nostra potest continuari hoc ordine. Dictum est ā. de pig. sed quia quedam res reperiuntur, que obligari, seu pignorari non possunt, ideo subnectitur hec rub. que res pig. obli. possunt, vel non, ꝛ qualiter,

LEX I.

3 ¶ † Suscipiens in se omne periculum, videtur suscipere periculū contingens ex dolo, vel culpa, non casum fortuitum.
4 In generali obligatione non veniunt supellectilia necessaria.

1 **Summos** †In generali obligatõe non veniũt ea, que quis non esset specialiter os
obligaturus.h.d.Ro.quod dixi in summario.Modo op.
2 z videtur † quod tantum debeat operari generaliq; quo ad genus,
quantum speciale quo ad speciem.Unde opp.de l.fi.quo.de admi
nistratione tut.z l.si chorus.ff.de leg.iij.z l.omnes.de præscriptio.
triginta anno.hic aũt dicitur contra,quare male.Sol. secundus
Dy.z dic.quod dicta regula non procedit in his,que quis specia
liter non esset concessurus.vel obligaturus.quia in casu illo non
operatur tũ speciale quo ad speciem,quantum generale quo ad
genus,nec econuerso,vt l.obligatione.in prin.ff.de pig.Et dic vt
no.per Dy in c.generali.extra de reg.iur.lib.vj. Ista lex inducit
3 per gl.in arg.l.ad quæst.de casibus fortuitis.† quod si aliquis sus
cipiat in se omne periculum.quod ipse videtur in se suscipere pe
riculum contingens ex dolo,vel culpa precedente, non autem vi
detur in se suscipere periculum casus fortuiti.arg.huius legis,z
in d.l.obligatione.ff.de pignoribus,z no.per gl.z doc.in l.si quis.
§.quæsitum.ff.si quis cautio. De quo dic vt no.per gl.z doc.ibi
4 dem. Item inducitur in ar.ad quæst.† quod licet aliquis obliget
a omnia bona sua,non videtur obligare supellectilia omnino neces
saria.a z ea.que nullo modo esset specialiter obligaturus. vt puta
panni.lecti.z alia supellectilia,sine quibus viuere nõ possumus,
immo,si fuerit creditor ad ista ageret,male ageret.secundus Jac. Bur.
q; nõ posset,z ex hoc fiunt statuta,quod talia possunt pignorari.

ADDITIO.

a ALEX. Omnino necessaria.In generali obligatione non ve
niunt panni.lecti,z suppellectilia.Vide Bal.in l.certi.§.loc,z vi
de quod no.Bal.hic.

LEX II.

1 **Cum constet** †Obligato instrumento, videtur obligata ea, de quibus in
a Instrumento fit mentio.a.h.d.Ro.quod dixi in summario
2 Item.z inducitur in arg. ad quæst. † Consuetudo est in ciuitate,
quod episcopus debeat habere bona omnium clericorum in civi
te decedentium,in certis parochijs episcopo deputatis.modo qui
dam clericus instrumentum habebat,in quo Titius erat eidem
obligatus,z tamen Titius erat obligatus alibi extra ciuitatem
nunquid illud nomen Titij erit episcopi. Inducitur hic lex quod
sic,cum reperiatur instrumentum esse in ciuitate. Tu vero secun
dum Bet.tene contrarium,per l.Caius.ff.de leg.ij.vbi est casus.

ADDITIO.

a ALEX. Fit mẽtio.Vide de hoc p Cy.in l.certi.§.loc.in v.quæst.
z expresse Bet.in l.seruũ filij.§.eũ qui.de leg.j.z distinguit,an ha
bere debeat tãquã hereditatẽ z sic ius vniuersale an generaliter
bona,etc.quo casu procedit l.Caius,etc.de quo vide Cy.hic.

LEX III.

1 Cum vniuersitate,res religiosa cadit in obligatione.

Monumento Res religiosa non cadit
in obligatione.h.d.Ro.
quod dixi in summario. Juxta hoc opp.de l.monumentorũ
§.religiosa.z sump.fune.Solu. Aut tu queris,nunquid illud
monumentum,aut ipsa res religiosa,possit obligari,z dicas quod
non,vt hic. Aut tu queris,nunquid possit obligari ius inferendi
mortuum in sepulchro.z illud bene potest obligari,vt l. contra
ria.Sed Contra istam solutionem statur de hijs modicis.ff.de contrah.
1 empt.So. † Cum vniuersitate res religiosa cadit in obligatione.
Secus in venditione,vt in contrario,Sed specialiter, z per se nõ
potest obligari,vt hic.Et facit predicta.l.j.ff. de fun. do, cum si
militibus.

LEX IIII.

5 Debitor debitoris mei si tenetur ad speciẽ,z ego eam exigam,
7 debeo tenere loco pignoris,sed si do; quãtitatem,eam cõpensabo.
Debitor debitoris mei si sciat nomen suum mihi esse obligatũ, is
ipsum non certiorauit,non tũ licite põt creditori suo soluere.
10 Creditor si agit contra nomen debitoris,z creditor creditoris ẽt
agit contra illud nomen,præfertur creditor creditoris.

a
1 **Nomen quoque.** a Ista est bona lex.†† Nomẽ debitoris an
te denũciationẽ factã sibi a creditore sui creditoris, po
test soluere suo creditori,post denunciationẽ autez fa
2 ctam non potest soluere.sed exigi potest vtili actione h.d.† Hor.
debitor debitoris mei põt conueniri a me,dummodo primo non
soluisset debitori meo,vt hic,z hoc est verum ante certiorationẽ si
bi a me factam. Si aũt certiorassem,creditori suo soluere non po
3 test.vt hic habetis no. † Bebo nota quod nomina debitorum,ve
niunt in obligatione tam generali,quam speciali. An aũt veniãt
in tacita obligatione,vide quod no.ff.de her.act.l.heredem. Ter
4 tio habetis notare † q actio directa,quæ competit debitori credi
toris contra debitorẽ suum,est vtilis penes ipsum creditorem cre
b ditoris,vt hic. Modo habetis b not.contra legem nostram oppo
nere, dicitur hic, q debitor debitoris mei ante certiorationem a
c me sibi factam potest debitori meo soluere. Contra c immo videtur
q non possit soluere,quantũcunque sibi non denunciauerim. Cin
d ce opp. d de l.iij.j.de noua. Sol.hec lex suppletur per istam,quia si
ue per creditorem creditoris ut facta denunciatio,sue lis sit con
testata,sue pars debiti soluta,debitor no põt soluere suo credito
5 ri,z ita intelligitur contrarium. Item opp.† z videtur quod cre
ditor creditoris non possit istud nomẽ exigere,sed debet ipsum te
nere loco pignoris. Unde op.de l.grege.§.cum pignori.ff.de pig.
z l.si conuenerit.ff.de pig.act. Sol. Aut istud nomen debet specie
aut quantitatem. Primo casu creditor tenebit pignora,secundo
casu cõpẽsabit cũ debitore suo, viterius opp.liberatio est species
alienationis,vt Justi.qui.alie.licet vel nõ.§.nunc admonẽdi. Sed
alienando debitori nõ potest præiudicare creditori,vt l.debitores.
ff. de pig. ergo nec liberando, hic autez dicitur contrarium,quare
male. Sol. Differentia est inter pignora corporalia z incorpora
lia,vt nomina debitorũ,quia in primo casu per debitorẽ alienãte
nõ præiudicatur creditori,cum res corporales appareant, secus
6 in incorporalibus,que non apparent. † Modo pro declaratione
legis nostre quero que sunt iste vtiles actiones. Bl. nostra hic,z
in l.grege.§.cum pignori.ff.de pig.dicit quod est vtilis hypothe
caria. Ista opinio est falsa,q; hypothecaria possessionem anuos
cat,vt l.si cum venditor,in prin.ff.de euict,z in nominibus non est
possessio,q; sunt incorporalia,sequitur quod hypothecaria non
hz locũ. Quare teneas aliã opi.gl.videlicet quod iste vtiles actio
nes,sunt,que erãt directe penes debitorẽ,qui obligauit nomen.
7 Item quero,dicitur hic,certiori a te factus,etc. † Querit glo. hic,
e quid si ille sciebat nomẽ suũ obligatũ esse mihi, tamen ego ipsum
non certiorauit,nunquid licite possit soluere creditori suo. Bl. no
stra hic tenet quod sic,q; oporteret quod denunciatio sibi omnino
fiat a creditore creditoris,alle.gl.l.debitores.§.de pign. Certe do
mini,illa l.nil.ad rhombum, quia loquitur de voluntate, seu vo
luntate,vt vidistis ibidem,quare dicatis,z melius,quod denun
ciatio non sit necessaria scienti,arg.u.l.j.in fin.ff.de act.empt.z ibi
no.z melius in l.ii.ff.de transact.z solet notarium.empto.infra,
8 de euict. Item quero ecce † debitor meus obligauit mihi nomen
f debitoris f,ago contra istud nomẽ,opponitur mihi quod nõ fuit
facta excussio,queritur quid iuris? Dixerunt,quidã,quod etiaz
in omnibus requiritur excussio principalis debitoris,q; lex ge
neraliter loquitur,vt in auth.hodie.ad pra,de pign.z in corpore
vnde sumitur. Et ad idem l.non primus.§.qui.ff.vel prima,z hec
opinio videtur. Jacob.de Ere.z Domin. Jaco.de Bu.hic tenet,
quod in nominibus non sit necessaria excussio,q; nomina di
citur residere penes ipsum principalẽ debitorem,quo casu quan
do debitor principalis habet res hypothecatas,no est necessaria
excussio,vt videbitis in authent. Hodie ita,z maxime dicit ipse, non
est necessaria excussio,si agat actione vtili,que penes debitorẽ erat
directa,q; excussio,secundũ eum,habebat locũ solum in hypothe
caria. Et hanc vltimã partez credo verã. Sz istud vltimum,q; ipse
dicit q excussio solũ habeat locum in hypothecaria,credo q non
sit verũ,q; etiam habet locũ in alijs actionib.puta in renouatio
9 nibus,vt l.j.z ij.z ibi no.§.de his que in frau.cred. † Quero,qualiter
formabitur libellus cõtra nomen. Habetis gl.in l. heredem.§.de
her.ac. Item quero.ecce debitor meus obligauit mihi nomẽ debi
g torꝭ,agit ipse contra illud nomẽ,z etiam ego ago,q; præferꝭ
10 Breuiter dicas,† q ego creditor,qui ago vtili,q; quantũcunq;
habens vtilem,habet causam ab habente directam,præfertur ha
benti vtilem,vt l.j.§.qui superficiem.ff.de superfi. Cetera videt
casus in l.si conuenerit.in prin.§.de pig.ac.

ADDITIONES.

a ALEX. Nomen quoque. Ad hanc legem vide l.Caius.de le.ij.
b ALEX. Modo habetis. Vide Bal.in l.si cũ emptor.ff.de pac.
plene Bal.in l.j.C.de actio.z oblig.in versi.v.quæritur.cum versi.
sequent.
c ALEX. Contra. Vide Bar.in l.iij.§.qõ me.cau.
d AND. BARB. Cãn opp.vide pro eo q; hic dicitur,Bar.in
consi.ccxiij.incip.tres casus.
e ALEX. Querit glos.in casu l.Titie,j.de nona.an sufficiat ꝭ
scientia debitoris? Adde plene Barto.in l.facta.§.si here.Fal
Treb.z Bal.in d.l.iij.de nouat.
f ALEX. Nomen debitoris. Vide Justi.de actio.in Sum Sema
na,habens nomen debitoris obligari an debeat facere excussio
nem? z vide Bal.in l.heredem.§.de here.act.z ibi dicit.q; tenetur
excussio,nisi directe actiones essent cesse,z idẽ vult in l.si qꝭ
fil.vel pri,z Bal.hic contra opi.Bar.z hic per Jac.de Beluper
Bar.in l.si conuenerit.ff.de pig.act. Adde Spe.de procu.§.sequi
tur.ver.quid si mihi.z in ti.de obli.z sol.§.nunc aliqua,versi.sed
quid ecce.Ro.in consi.ccccxvj.

ALEX.

g ALEX. ¶Quis prefertur. An habēs vtile preferatur habēti directam; z vide Bar. in l.iij. j. de dona.

LEX V.

Item eorum. †Premiū qs datur athlete, nō poterit obligari. h. d. Ro. quod dixi in summario.

LEX VI.

1 ☞Pignorans liberum hominem, debet puniri.
3 Pater filium obligare potest propter famem.
a 1 **Qui filios.** a† Res, que nō sunt in bonis nostris nō possunt obligari. h. d. Nota q dixi in summario. Opp. de l. senatus. §. fi. ff. de leg. j. Solu. Casus specialis est ibi, z dic vt ibi no. per glos. Dy. Item opp. dicitur hic qs non pōt obligari nisi illud, qs est in bonis nostris. Contra de l. sed an vie. ff. de pign. Sol. dic vt dixi in l. que predium. C. rituj. † Item opp. qs videtur qs pignorans liberum hominem debeat puniri. Unde opp. de §. qz vero z huius modi. in auth. vt nulli iud. col. ix. Sol. Ista limitatur per illā, qz nō potest obligari, vt hic, sed si obligetur, punitur, vt ibi † Querit gl. glo. nunquid possit quis filium obligare propter famē. Et tenet q sic. Item dicit in l. fi. §. de pa. qui fi. distr.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Qui filios. Vide q no. in c. ex rescrip. de iureiur.

LEX VII.

2 ☞Ex conuentione instrumenta fundi non possunt pignorari.
a **Executores.** †Deputati ad agriculturā non possunt capi pignori. h. d. cum l. seq. contra facientes puniuntur. h. d. in auth. agricultores. hic posita. Et differt prima a secunda, qz prima loquitur de pignore, capto ex precepto iudicis, secunda loquitur de pignore conuentionali. Querit gl. in l. executores, † nunquid conuentionaliter possint ista instrumenta fundi capi. Bl. nostra, z bene, determinat qs non, per l. pignorum, que sequitur. Ad idē aut. nullū credē tem agricole. §. j. Quero, ista lex loquitur de pdijs tributarijs. Et dicit ter. ex quo tributorum illatio retardetur, quid de alijs predijs. Videtur † qs nō habeat locum ista, per rationem quam assignat ter. Vos habetis dicere contra, quod lex ista habeat locum in alijs predijs, qz inest alia ratio, videlicet ne sterilitas fructū, &c. arg. l. j. §. de eo opere. ff. de aqua plu. arcē. z ista ratio vigz in alijs predijs.

LEX IX.

4 ☞Si debitor in obligatione omnium bonorum suorum que constituit se creditoris nomine possidere, an veniant futura.
1 **Iquis.** a† Appellatione rerum, vel bonorum in
a obligatione deductorum, cōtinetur presentia z futura. h. d. ista est not. lex. Not. quod dixi in summario. Secundo not. quod voluntas contrahentium debet magis inspici, quā verba, vt hic. Tertio no, q dispositio gñalis b tractur non solū ad presentia, sed etiā ad futura, vt hic videtis. Op. dicitur hic qs in obligatione non solum veniunt presentia, sz etiā futura. Contra, de l. si ita. ff. de aur. z argen. leg. Solu. Dicit glos. ibi loquitur in legato, vel donatione, per quam dominium trāsfertur, z sic est magnum preiudicium, z ideo illa dispositio non tra-
3 hitur ad futura. Hic loquitur in obligatione pignoris, quod non est magnum preiudicium, z ideo comprehendit futura, z ita intelligitur contrarium. Sed contra istam solu. instatur de l. si seruit. ff. de serui. vrb. pred. z de l. ij. in prin. ff. pro soc. Quare dicatis duo verba secundum Petrum, quod quedā sunt vniuersalia, z in istis non solum inspicitur tempus presens, sed etiam omne futurū incrementum consideratur, z de istis loquitur l. peculium. ff. de lega.
c ij. z l. grege. ff. de leg. j. Quedam sunt singularia. c z in istis solum inspicitur tempus presens, nisi postea forte aliud accedat per allu-
d uionem, vt latem si fundi. §. j. de vsufru. Quedam sunt generalia, z in istis quandoque a principio d potest inspici quantum preiudicium sit futurum, z tunc non solum comprehenduntur presentia, sed etiam futura, z de hoc loquitur pcall. l. si seruitus. de ser. vrb. pred. Quandoque a principio non potest inspici quantum preiudicium sit futurum, tunc aut loquimur in obligatione pignoris, z tunc veniunt presentia z futura, vt hic, aut loquimur in trāslatiōe dominij, z tunc regulariter non veniūt futura. Ita debet intelligi pcal. l. si ita. de auro z argen. lega. nisi natura cōtractus aliud indiceret, vt in societate. Et de hoc loquitur. l. ij. in princi. ff. pro so-
4 cio. Item † quero, e debitor obligauit omnia bona sua, z de sic, sub
e obligatione omnium bonorum suorum, que constituit se credito-
f ris noie possidere, nunquid veniunt futura: f Dicerunt quidam q sic, per istam legem. Quidā dixerunt, quod non, qz cum non possideantur futura tempore obligationis, non potest se constituere possidere ea, que non habebat. Dominus Jaco. videtur hic inclinare in istam sententiam, videlicet quod per istum modum comprehendantur futura, cum non sit magnum preiudiciū in iure pignoris, vt hic not. in gl. Tamen contra istam opinionē facit quod not. in l. quamuis. §. j. ff. de acquiren. possess. z ibi gloss. quam videbitis per vos.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si quis. Vide quod per hanc legem pulchre concludit Bart. in l. si ft. pulatus fuero illud. de verb. oblig.
b ALEX. ¶Dispositio generalis. Sed an tacita hypotheca comprehendat futura, vide in l. iij. z ibi per Bald. §. de priui. fis. z gl. hic in fin. Et quando dispositio trahatur ad presentia z futura, z vide no. Bal. post Bart. in l. fin. §. de pact. Quid si cedo bonis, an intelligatur de futuris? Bal. q non, in l. pen. §. qui bon. ced. pos. Quid si cedo actionem, vide in l. heredem. ff. mand. Et de materia vide in l. damni. §. is qui. ff. de damn. infec.
c ALEX. ¶Singularia. Et sic no. differentiam esse inter generale, z vniuersale, adde no. in c. ex literis. de iur. patro. Bal. in l. a iudice. §. de iud. z melius in l. scire debemus. in princ. post gl. z Bar. doct. ff. de verbo. obligat.
d ALEX. ¶Quandoque a principio. Facit ad notab. q. Dyn. z Bar. in l. si mihi z tibi. §. fin. de leg. j. in prin. ff. de pign.
e AND. BARB. ¶Item quero. Et ex his potest inferri si mulier dat omnia bona sua in dotem, quod non veniant bona quesita, sed stat in dubio, si statutum dicit, prout est Bononie, quod omnino confectis dotalibus instrumentis ipso iure intelligātur omnia immobilia mulieris in dotem data, an isto casu veniant bona quesita. do. Flo. disputat istud dubiū z incipit disputatio, mulier vidua ta. z concludit, quod nec isto casu veniant.
f ALEX. ¶Nunquid veniunt futura. Vide Bald. z Ang. in l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. obl. z Bal. in l. j. §. fin. cum l. seq. ff. pro soc. in recollectis antiquis z ibi vide rex. z gl. in verbo, interuenire. z vide Lud. in l. ij. §. incertam. ff. de acqui. poss. z vide Ang. in consi. clxx viij. incip. in Dei nomine z sue matris, z predictis instrumēris, &c. z vide Bald. in l. si quis argentum. §. sed z si quidem. C. de donatio. z vide Raph. in l. quod meo. in prin. ff. eo. z vide Jmo. z Ro. in l. stipul. hoc modo. ff. de verb. obl. z vide Ang. in l. j. in princ. §. de pign. z vide omnino Bal. in rubr. de contrahen. empt. in rrj. q. z vide Alex. in l. ij. §. incertum. ff. de acquir. possess.

Qui potiores in pigno. habean. Rubr. XVIII.

¶Rubrica nostra continuatur ad precedentia hoc ordine, Dictum est supra de pignoribus, verum quia quandoque ad idem pignus plures creditores concurrūt, z dubitatur quis sit potior, idcirco subnectitur hec rubrica, qui potiores in pigno. habeantur.

LEX I.

1 **Qui pignus.** † Secundus creditor soluens priori, vel consignans, z deponens id, q ei debetur, in locum prioris succedit, z confirmatur sibi pignus. h. d. Nota † q tantum valet consignatio, z depositio, quantum ipsa solutio. Secundo nota † q secundus creditor soluēdo priori, debitū, confirmat sibi pignus. Modo pro declaratione legis nostre quero, dicitur hic q secundus creditor potest offerre primo, † sed quid econuerso, nūquid primus potest offerre secundo. Breuiter habetis dicere q sic. Videtur ter. in
5 l. Paulus. §. qui pignoris. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. † Sed iuxta hoc quero, nunquid primus possit ad hoc compelli. Breuiter text. dicit quod non. j. eod. l. prior quidem creditor.

EEX II.

1 **Ji decreto.** † Cum plures creditores concurrūt circa idem pignus pretorium, z sunt diuersorū titulorū, qui prior est tēpore, potior est in iure. h. d. Habetis notare quod dixi in summario. Modo opp. dicitur hic quod in pignore pretorio, qui prior est tēpore, potior est in iure. Contra, immo videtur q creditores debent concurrere, vt l. fi. §. de bon. auth. iud. possid. l. is cui. §. si plures. z §. qui prior. ff. vt in posses. lega. Sol. Aut creditores sunt eiusdē tituli, z tunc cōcurrunt, z ita intelligatur contrariū. Aut sunt diuersorum titulorum, z tunc qui prior est tempore potior est in iure, ita intelligatur hic.
a Sed cōtra a istam sol. instatur, z videtur q indistincte qui prior est tempore, potior est in iure, vt l. si fundū. z l. diuersis. j. eod. Sol. Dic quod in l. contraria loquitur de pignore conuentionali. Sed cōtra istam solutionem instatur de l. licet. z aut. ibi posita. j. eo. Pro quorum solutione dicas ad presens duo verba. Nam quādoqz plures creditores prētēdunt ius in pignore conuētionali, z hic est notare
2 regulā. z in tātiam a regula. † Regula est, quod qui prior est tempore, potior est iure. Fallit l. licet in aut. ibi posita j. eo. z in casibus ibi no. in l. diuersis. j. eo. Quandoqz plures creditores prētendunt ius in pignore pretorio, z tūc aut sunt eiusdem tituli, z tūc cōcur-

tunt.vt l.fi.§.de bo.auth̄o.iud.poſſ.l.is cui.§.ſi plures.& §.qui prior. ff.vt in poſſeſſ.leg. Si vero ſunt diuerſorum tit.tunc qui prior eſt tempore,potior eſt in iure.vt hic. Quando q̄ quidā creditores preten dunt ius in pignore conuentionali,quidā in pretorio,& tūc habet locū l.ſi poſtq̄.§.vt in poſſeſſ.leg. Et de materia huius legis dic vt plene nō.per Dy.in c.qui prior.extra de reg.iu.li.vj. Querit gl.no ſtra † q̄e ſit differentia inter pignus pretorium,& iudiciale, dic vt not.hic per gl.quam ſigna.& in rubr.de pret.pign.vide per me aliā differentiam in l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Sed cōtra.Vide Bal.in l.cū vn̄.ff.de bo.auth̄.iud.poſſ.

LEX III.

t **Cum reipublicam.** †Habens ius pignoris in re

a preferetur agenti perſonali actione.h.d. Nota quod dixi

a in ſummario.†Secundo no.quod appellatio Reipub. etiam refertur ad aliam ciuitatem,quā ad Romanam,vt hic. Sed contra iſtud vltimū opp.de l.eum qui vectigal.de verb.ſignī. Sol. ſecundum gl.dic quod Reſpublica proprie ſumendo, intelligitur de Republicā Romanorum. Improprie autem quandoque ſumitur pro qualibet alia ciuitate.vt hic. Vel dic quod hoc contingit ratione adiuncti,quia ad verbum Reipublice adiungitur hic Heliopolitanorum, ſecus ſi indiſtincte proferetur,vt d.l.eum qui vectigal.vbi plene not.per Dyn.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Preferetur. Idem tenet in l.a diuo Pio.ff.de re iud.

LEX IIII.

Secundum. Qui prior eſt tempore, potior eſt in iure. hoc dicit cum l.diuerſis.§.eo. Contra l.diuerſis,oppo. de l.licet.& aut.item poſſeſſor.§.eo. Sol. Caſus eſt ſpecialis in lege cōtraria. Item op.de l.interdum.ff.eo.tit. Sol. Ibi etiā eſt caſus ſpecialis. Item oppo.de l.ſcripturas.§.eo. Sol.ſecundum glo.& ibi eſt caſus ſpecialis. Vnde habetis notare regulam.& inſtantiam a regula. Regula eſt,hoc fallit in caſibus legis contrarie,& ideo ſigna gloſſ. hic poſitam,que enumerat caſus.

LEX V.

t **Prior.** †Prior creditor non habet neceſſe offerre ſecundo,ſed ſecundus offerens primo cōfirmat ſibi pignus.hoc dicit.

LEX VI.

2 **Si generaliter.** †Habēs cauſam a primo creditore,non poteſt inquietare, hoc dicit iſta lex.

LEX VII.

2 ☞Amille.er cuius pecunia res emitur, habeat priuilegium inter perſonales actiones.

a **Licet.** a Iſta eſt optima lex,& in ſumma.h.d.†Licet res

1 gulariter qui prior erit tempore,potior eſt in iure,tamen ſi ex pecunia creditoris ſecundi ſit res empta.& eidem ſpecialiter obligata,ſecundus eſt potior. Nota quod dixi in ſummario. Opp.dicitur hic quod res comparata ex pecunia creditoris,eſt ei obligata. Contra de l.quamuis.§.in quib.cauſ.pign. tac.contrah. Solū. Aut ex pacto res empta obligatur,& tunc habet locum lex noſtra. Aut non ſit aliquod pactum,& tunc habet locum lex contraria. Sed contra iſtam ſol.inſtatur,& oppo.de l.interdū.ff.eo.tit. Sol. Ibi eſt caſus ſpecialis, vt ibi not.& not. in l.diuerſis.§.eod. Quero pro declaratione legis noſtre nunquidille,ex

2 b cuius pecunia b res emitur habeat priuilegiū inter actiones perſonales. Quidam dixerunt quod non.per l.procuratoris.§.plane. ff.de tribu. Jo.hic fuit contra opinantem nihil allegat.dicēs quod debet habere priuilegium inter perſonales actiones. Hanc opinionem Jac.Butr.per l.quod quis.ff.de priuile.cred. Quero,ecce mutuauit Sempronio cētum & obligauit mihi omnia bona ſua. Item Titius mutuauit eidē cētum & etiam obligauit omnia bona ſua, poſtea Sempronius debitor acquiſiuit plura bona,quero in iſtis bonis poſtea acquiſitis quis ſit potior. ¶Primo videtur q̄ potior ſit ille,qui prior eſt tempore,vt l.ſi fundū.§.eo.& l.diuerſis.§.eo. In contrarium videtur l.ſi is qui.ff.de iure fiſ. Quid dicemus? Bl.in l.idemq̄.§.ſi.ff.eod.dicit,q̄ iſti creditores debent concurrere,& eſt ſpeciale in fiſco quod preferatur,vt d.l.ſi is qui Jac.de Aret.per l. iſtam tenet contrarū,& dicit,quod caſus eſt hic,& verum, dicit vi ſu meo,quia vos videtis q̄ hic tractatur de bonis poſtea acquiſitis,& dicit quod ſecundus eſt potior,ſi res fuit empta ex pecunia ſua,& eidem ſpecialiter obligata,quaſi velit dicere,q̄ ſi ſpecialiter non fuiſſet obligata,quaſi iſta res poſtea acquiſita,quod non eſſet potior ſecundus,immo primus eſſet potior,& ſic nō concurrūt, vt dicit gl.immo qui prior eſt tēpore,potior eſt in iure. Facit optime l.ſi.in princ.ff.eo.prio opin. Jac.contra gl.intelligendo ter.vt iacet. Preterea conuentio eſt illa,que acquirit ius in pignore,nō acquiſitio ipſi⁹ rei,vt l.j.ff.de pig.ac. Vnde debet inſpici acquiſitio rei.& ſic concluditur ſecunda eum,qui prior eſſet etiā in poſtea queſtis debeat preferri ſecūdo,& credo q̄ ſit ipſa veritas. Tert.eſt hic,te

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Licet hanc legem. Vide multipliciter limitatā per gl. in aut.vt exacuſtan.do. Adde inquantum Bar.formatq.de dolo te,qui ſe ſucceſſiue duobus obligauit,& poſtea bona acquiſiuit, quis preferatur. Spec.in tit.de obl.& ſol.§.j.verſi.ſed quid.& Joan. An.ibi cū limit.ibi per me poſita,ſcilicet quod prior creditor preferatur ſecundo in rebus poſtea acquiſitis,niſi ſecundus ſit primo legiatus,& primus non. Ita limitat Bal.dictū Jac.de Aret.eius conſi.cccl.xxxix.j.lib.

P.PAV.P. ¶Licet. Vide Lancel. Dec.in l.creditor.la.ff.ſi certum petatur.

b ALEX. ¶Cuius pecunia ſi res emitur ex pecunia mea,habeo priuilegium inter creditores Bartol.tamen in d.l.quod quis,non bene firmat ibi in fine, dum voluit hoc forte in priuilegio nauis empte eſſe,& nō aliarum rerum,& in alio caſu quod hoc ſit verum, limitatur ibi per gl.& Bar.ſi ſpecialiter ad hoc ſit mutuata. Item ſi mutuata eſt gratis,alias ſecus. Et adde l.qui in nane.eod.tit.& l. ſi.& aut.ibi poſita.§.de pigno. Sed Lud.de vbe in l.ſi cum dotem. §.ſi.ſol.matr.tenet etiam quod ſi datur pecunia vt res ematur,dominus pecunie nō habet priuilegium.per l.procuratoris.§.plane. de tribut.& vide que diximus poſt Bart. in l.quamuis.la iij.§.de pign. Logita per aut.quo iure.§.eo.vbi gl.tenet q̄ talis mutuans vt res emantur habet tacitam hypothecam.

AVTHENT.

4 ☞Prior creditor negans rem eius eſſe,a quo cauſam habuit.& volens incontinenti probare de proprietate eius,non debet audiri ante translationem poſſeſſionis in alium factam.& nu.

a **Item poſſeſſor.** a Iſta aut.ponit aliam ca-

1 ſum ſpecialem,in quo prior tēpore non eſt potior iure. Breuiter dicit. †Poſſeſſor prioris creditoris negās rem eſſe eius a quo cauſam habet,& poſtea allegās rem eſſe potiorem tempore,contra ſecundum creditorem non auditur,immo poſſeſſione priuatur.h.d. Nō.quod dixi in ſummario.

1 Secundo nota † quod allegans contraria,non debet audiri,vt hic

3 & l.j.§.de fur.cum ſi. Tertio nota † quod mendax punitur in tranſlatione poſſeſſionis,vt hic in tex. Ad idem l.ſi.ff.de rei vend. Modo

4 pro declaratione noſtre aut.† querit gl.vtrum iſte primus creditor volens incontinenti probare de proprietate eius, nunquid debet audiri? ¶Primo videtur q̄ ſic,quia dolo videtur facere ſecundus creditor petendo rem quam haberet neceſſe reſtituere priori creditori,vt l.dolō.ff.de do.excep. In contrarium determinat glo.noſtra,& bene ſecundum noſtros doc.q̄ in iſto poſſeſſorio non habet locū regula,dolo facis. Ratio eſt,q̄ hic nulla eſſet pena mendacii ſi non tranſfertur poſſeſſio in ſecundum creditorem. Nam hic non

b habet locū regula,b dolo facis,licet in aliis poſſeſſoris adipiſcatur de poſſeſſionis habet locum. vt plene ſolet notari per Dy.in c.qui ad agēdum.extra de reg.iur.lib.vj.& per dominum meum plenius in l.incerti.§.de interdict.& l.naturaliter.§.nihil cōmune.de acquir. poſ.† Querit gl.ecce creditor primus negauit rem fuiſſe debitoris,

c a quo cauſam habet.poſtea vult dicere ſe eſſe potiorem in alia inſtantia iudicij,facta tranſlatione poſſeſſionis in ſecundum creditorem,nunquid poteſt? Videtur q̄ non, q̄ eſt ſibi cōtrarius & per conſequens repellendus,vt d.l.§.de furt. In contrarium determinat gl.noſtra hic,quam ſigna.dicens, q̄ in alia inſtantia hoc poteſt facere primus creditor.arg.l. Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff.de inoffi.teſt.vbi contrarietas circa diuerſa tolleratur. Et vide gl.ſi.ibi,ſed nunquid,&c.quam no. Et ſic concluditur ita gl.quod etiam in agitatis intra eaſdem perſonas,non preiudicat in alio iudicio. Cuius contrarium ſolet notari in l.is apud quem.§.de eden.

c ibi plene per doct. Et ſimilem glo.habetis & clariorem in §.illud

6 in authen.de trienie & ſemiſ.in princ.gl. magne.† Quero,quo modo fiat tranſlatio poſſeſſionis. Dic quod fiat per officium iudicis,ut no.in d.§.illud.in gl.magna.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Item poſſeſſor. De huius intellectu vide Bart.in l. aliena in princ.ſol.mar. Facit bonus tex.in c.vaſallus.de feu.fur. controuer.quod not.& vide ad no.q.per.Cyn.& Rapn. Imol.in l. Titie ſi noſi nupſerit.de condi.& demon.

b ALEX. ¶Regula. In caſu huius legis not.habet locū clauſula, dolo facis petere q̄ mihi tus habes. Adde Bar.in l.ſi.ff.de rei vend.

c ALEX. ¶Alia inſtantia. Not.glo.quod ſi ſum confeſſus in vno iudicio vnum poſſum contrarium dicere in alio iudicio ad aliud effectum. Ita alleg.iſtam Aug.in corpore in l.§.§.hoc edicto.in fi.

ff.vt bono

ff. vi bono. rap. vide tamen que no. Bal. in auth. nouo iure. ſ. de pena in. & que not. in l. diuus. de cust. reo. cum materia. Et pro eo quod dixi, est apertum dictum Inno. vbi fortius dicit in ca. mulieres. de iureiur. Quod dictum refert Baal. in auth. contra qui proprium. de non nu. pec. in c. ſi creditoribus. in princ. ſ. de ſer. pig. dat manu. predictis adde tex. gl. & Bal. in l. pe. de inge. manu. Et pro ista glo. alleg. ter. in l. Aurelius. ſ. ſi. de libe. leg. & vide Bal. in l. is apud que. & quod ibi dixi. & Bar. in d. ſ. ſed nec impuberis. & vide Alexan. in l. magiſtratus. ff. de iuriſ. omn. iud.

d ALEX. ¶ Translatio poſſeſſionis. Adde in ſimili Bar. in l. j. in fine. ſ. de plus petitio.

LEX IX.

1 EOsquí † Habens ius reale. preſertur habenti priuilegium perſonale. h. d. gl. Hic enumerat certas perſonas, que habent priuilegia perſonalia. & que ſint iſte perſone, & quis preferatur in priuilegiis perſonalibus. dic vt plene not. per gl.[a] & Dyn. in l. priuilegia. ff. de priuileg. cred.

a

ADDITIO.

1 ALEX. ¶ Per gl. Et quantum gl. mentionem facit de ſpon. vide gloſſ. & Bart. in d. l. j. de priuileg. credi. & quod not. gl. & Bart. in d. l. priuilegia. ff. de priuileg. credi.

LEX X.

1 ☞ Creditor non poteſt excludere vxorem debitoris ſoluto matrimonio a iure pignoris, niſi offerat ſibi dotem.

1 Cum tibi. † Secundus creditor non offerens, vel non ſoluens prior creditori debitum ſuum, eidem in aliquo non preiudicat. h. d. Not. q dixi in ſummario. Secundo nota,[a] quod † creditor non poteſt excludere
a 2 vxorem debitoris a iure pignoris, niſi offerat ſibi dotem. vt hic. ſed
3 hoc eſt verum ſol. matri. hic apparet in text. † Sed † quero, vñquid creditores mariti conſtante matrimonio poſſint occupare bona mariti. pro iure crediti, volentes offerre dotem vxori. Certe non. q adhuc actio de dote nõ competit, neque eſt caſus in quo dos poſſet ſolui conſtante matrimonio. ſed ſoluto matri. bona mariti creditores poſſunt occupare, offerentes dotem vxori, * vt hic, ſecundum Jac. de Aret. quod perpetuo tene menti.

ADDITIO.

c ALEX. ¶ Secundo not. Adde Barto. in l. ſi conſtante. in vñ. q. principalis queſtionis, vbi fortius dicit poſt Cyn. hic, licet illud communiter reprobetur. non tamen videtur hic reprobari. Et vide Bald. in l. vbi adhuc. ſ. de iure dotium. & Angel. & Imol. in l. j. ff. ſolut. matri. & vide glo. ſi conſtante. & quod ibi dixi. ¶ Adde quod Bald. conſi. cclxxij. lib. ſequitur hic Jac. de Are.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Dotem vxori. Vide Cepol. cautel. cxxv. Imol. in l. j. ff. ſol. mat. & hoc etiam probat tex. & no. Panor. in c. ex literis de pignorib. vide Dan. de Caſt. in l. h. in princ. ff. iol. mat.

LEX XI.

b ☞ Subſcriptio trium teſtium, non eſt neceſſaria in ſcriptura, ad quam probandum ſit comparatio, ſed preſentia eorum nc, quando debitor ſcripſit.

6 Cin primata ſcriptura probet.

a 1 Scripturas. [a] † Breuiter dicit ſecundum Jac. But. Si debitor debitum neget,
b [b] ſcripturam fateatur, [b] preiudicat ſibi, & ſcriptura probat contra eum. non autem preiudicat aliis, vt puta creditoribus hy*
* pothecã pretendẽtibus. niſi forte haberet ſubſcriptionem * trium teſtium. h. d. Et ad euidentiam nota q quandoq; debitor confitetur ſcripturam, & debitum, & iſte caſus non eſt dubius. Quandoq; debitor fatetur debitum, ſed non ſcripturam, & de hoc non eſt curandum, niſi in caſu forte, in quo ſcriptura eſſet de ſolẽnitate, vt
6 c. tradituri. ff. de pignoribus. Quandoq; debitor fatetur ſcripturam, ſed non debitum, & tunc habet locum lex noſtra. Quandoq; debitor negat tam ſcripturã quam debitu, & iſto caſu habet locum aut ſi quis vult cauere. hic poſita. Item debetis ſcire ad euidentiam,
2 quod eſt quedã ſcriptura, ex qua fit cõparatio, & ista debet habere ſubſcriptionem trium teſtiũ. † Et eſt alia ſcriptura, ad quã probã-
dam fit comparatio, & in iſta nõ eſt omnino de neceſſitate ſubſcriptorum teſtiũ, ſed ſufficit quod teſtes ſuperuiuant, & deponant fuiſſe preſentes, quando debitor ſcripſit ſcripturam illam. Item
d debetis ſcire ad euidentiã, quod teſtibus de ſcriptura deponentibus non omnino creditur, [c] quia faciliter poſſunt errare. ¶ Item
e comparationi ſoli, omnino non creditur, [d] q; quandoq; mutatio
4 calami, atramenti, &c. inducunt diuerſitatẽ ſcripturæ, vt in auth. de
miſtu. cau. & fid. ſ. j. col. vj. Et de his habetis bonam gl. in ſ. ſi quis igitur. de miſtr. cau. & fid. vnde ſumitur hec aut. & vide gl. ibi que incipit. ſi ago depoſiti. Item debetis ſcire ad euidẽtiam. q teſtes, qui ſe ſubſcribunt in iſtis ſcripturis, nõ deponit de veritate rei vtrum fuerit verum quod in ſcriptura deductum eſt, an nõ, q; ſufficeret
c duo teſtes in hoc caſu. j. vt l. vbi numerus. ff. de teſt. no. in d. ſ. ſi quis
igitur. ſed deponunt ſe cognoſcere [c] ſubſcriptiones ſuas, vel fuiſſe preſentes quãdo debitor ſcripſit, vt no. in d. ſ. ſi quis.
5 d Nota primo quod o. ci in ſummario. ¶ Secundo not. magis diſtinguere, quod ſi debitor propria manu ſubſcribat. licet teſtes nõ ſint ſubſcripti. tamen ſi talis ſcriptura habet ſubſcriptionem partium, & a debitore ſit confeſſata, contra ipſum debitorem probat. non tamen probat contra alias perſonas. niſi habeat ſubſcriptionem triũ teſtium, vt hic habetis in ſi. Et ratio huius vt. poſſet eſſe. q; ſi talis ſcriptura probaret contra extraneos, de facili debitor poſſet preponere poſteriorem creditorẽ priori, & eſſet abſurdũ. Opp. modo dicitur hic quod iſta talis ſcriptura habet ſui robur, contra de inſtrumento. ſ. de probat. Quid dicemus? Dicerit quidam. inter quos fuit Bar. quod iſta lex non poterat intelligi. & erat fatua, quia contra omnia iura de Mundo. Ita ſol. eſt falſa, quia cũ Imperator habeat omnia iura in pectore ſuo, nõ eſt verſimile quod ſtatuat contra ius. quare alij, vt Jo. intellexerũt iſtam l. q; creditores plures
f vigore talis ſcripturę priuate petunt ſe mitti in poſſeſſionẽ bonorum debitoris. quo caſu audiuntur contra ipſum debitorẽ. ſed contra alios bona debitoris poſſidentes non audiuntur. Ita intelle-
f xit Jo. Sed intellectus nullo modo applaudit litere. quare dicas
ſecundum gl. quod iſta talis ſcriptura a debitore cõfecta habens ſubſcriptionem partium. vel alterius earũ. vt puta, debitoris, & ſic confeſſata a debitore. vel aliter probata vt per teſtes, q ſit ſcriptura debitoris, certe talis ſcriptura probat cõtra ipſum debitorem. q non poteſt venire contra confeſſionem ſuam. & ita debet intelligi hec lex, & ſic ſolmitur contrarium de inſtrumenta. ſ. de proba. Sed contra ſol. inſtatur de prealleg. ſ. ſi quis igitur. in fi. in aut. de inſtru. caut. & fid. col. vj. Nec cuius ſolutione breuiter ſic dicas, & fuerunt iſta verba Jacob. de bel. in prealleg. inſtrumẽto. & idem quodãmodo videbatur ſentire do. meus in l. admonendi. ff. de iu-
6 reiur. ¶ Unde cum queritur. numquid primata ſcriptura probet. Reſpon. Aut primata ſcriptura eſt ſine cauſa, aut cum cauſa, ſi eſt ſine cauſa, non habet locum. vt l. cum de indebito. ſ. fin. ff. de prob. & quod ibi no. per gl. in l. generaliter. ſ. de non num. pec. & dic vt ibi per Cy. ſecundum Jac. de Aret. & in l. j. ſ. circa. ff. de doli excep. Si
g vero primata ſcriptura [g] eſt cum cauſa, tunc dicas quod aut eſt confeſſata per debitorem. & per teſtes probata quod debitor ſcripſit. & tunc talis ſcriptura probat. Ita debet intelligi hec lex, vt no. hic, & in d. ſ. ſi quis igitur. de inſtr. cau. & ibi eſt bona gl. que incipit. ſi ago depoſiti. & dic vt ibi. Si vero talis ſcriptura eſt negata, tunc aut habet ſubſcriptionem trium teſtium, qui ſuperuiuãt, & deponant ſuper ſubſcriptionibus ſuis, vel deponat quod debitor dictam ſcripturam ſcripſit, & fuerunt preſentes. & tunc talis ſcriptura probat,
* coadiuuante comparatione tamen vt no. in d. ſ. ſi quis igitur. * Si
h vero non habet [h] ſubſcriptionem trium teſtium, habet tamen ſubſcriptionem partium. ſecundum formam huius legis, tũc ſi confitetur. probat. Ita debet intelligi lex noſtra. Si vero non habet
i ſuoſcriptionẽ trium teſtiũ, neq; partiũ, tunc ſemipienam probationem inducit. [i] Ita debet intelligi gl. que eſt in l. admonẽdi. ff. de iureiur. & gl. quam habetis in l. in ponendi, ſupra de iureiurando.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Scripturas. Vide per hec. domi. Lud. Rom. in conſi. cc. cxcix.

b ALEX. ¶ Et ſcripturam fateatur. Et dum hic text. requirit ſubſcriptionem virorum, quid ſi eſſent femine? videtur dicendum q ſit ita
dem. per id q no. Bal. in c. licet vniuerſas. de teſt. dum dicit illum text. qui loquitur in teſtibus videri extẽdi ad feminas, ſecus in iſta-
turis, q pendet ex hoc, an maſculum concipiat feminimum. de hoc in l. j. ff. de verb. ſig. not. tex. hic q ſcriptura facta a tabellione, ſi non continet ſolennia, vel tabellio nõ eſt rogatus in forma tabellionis, dicitur ſcriptura priuata. Ita no. Bal. in l. h. ſ. ſi cert. pet. per illum text. & idem Bal. in rubr. ſ. de fid. inſtr. Et ibi etiã an in dubio preſumatur rogatus vt tabellio. & hoc in verſi. ité debetis ſcire ſcripturam, ex qua fit cõparatio, deberet habere ſubſcriptionẽ triũ teſtiũ, ſed ſcriptura, ad quã probandã fit cõparatio, nõ requirit ſubſcriptionẽ teſtiũ, ſed oportet teſtes in ea deſcriptos, ſuperuiuere, & deponere q fuerint preſentes. Et ad hoc vtimã adde Bal. in auth. ſed nouo. ſi cert. pet. & quod ibi dixi. & Bart. in ea l. in fi. vbi alleg. gl. in ſ. ſi quis igitur. in aut. de fid. inſtr. Sed vide auth. hic poſitam. & ibi Bal. qui forte videtur tenere contrariũ. Sed dicit quod poteſt per alios nõ ſcriptos, licet ſubſcripti ſint mortui, & loquitur in ſcriptura. & vide in l. cõparationes. quod Bart. in aut. ſi cõtractus. in prin. eo. tit. & Bal. in d. l. cõparationes. probatur in aut. hic poſita. Et quid ſi in caſu huius legis ſcriptura nõ habet ſubſcriptionẽ a teſtibus approbatã, an habeat locũ hec lex. & de intellectu eius vide Dan. de cait. in conſi. cc. cxc. ¶ Ad materiã huius l. vide Bal. conſi. cc. xviij. & plene conſi. clxvij. per Rom. cõſi. ccvij. & ecclxvij. An autem ſit ſtatutum, quod publicum inſtrumentum prevaleat chi-

rographo subscripto trino teste, vide Bald.consi.lv.j.lib.

* CLAV. DE SEISS. ¶Subscriptionem. Adde tamen casum in quo litera priuata facit fidem absq; subscriptione testiũ, quem ponit Roma.in l.qui iure.ff.de acqui.poss.scilicet in casu l.si ego.ff. dotis autem causa.ff.de iur.dot.

t ALEX. ¶Creditur. Testibus omnino de scriptura deponentibus non creditur. Adde Bar.in aut.at si contractus.j.de fide inst. Bal.in aut.si vero.ꝫ.si cert.pet.

b ALEX. ¶Non creditur. Adde Bald.in auth.ꝫ si contractus.de fide instru.ꝫ ibi tert.

c ALEX. ¶Se cognoscere. Ad euidentiam testes qui se subscribunt in his subscripturis, deponũt se recognoscere subscriptionẽ, vel fuisse presentes, quãdo debitor se subscripsit, alias si super scripto, testes soli sufficerent.ꝫ adde Bar.in aut.ꝫ si cõtractus.de fid. instr.ꝫ idem dicit gl.hic posita, ꝫ quod not. Bal.in auth.sed nouo iure.si cert.peta, quod dtri post Bar.in l.nuda.

f ALEX. ¶Quare dicas. Distinctio, an ꝫ quãdo scriptura priuata probet, si est sine causa vel cum causa, ꝫ quod requiratur causa, tenet glo.ꝫ Bal.in d.l.nostra.ꝫ Bar.in l.nuda ratio, Bald.per istum tert.in versi.causis.

g ALEX. ¶Priuata scriptura. Contrarium tenet Abb.in ca.ij.de fid.instru.licet do.Anto.concordet cum Bart.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ §. Si quis igitur. Adde quod tãtam habet authoritatẽ q̃ factũ est coram tribus testibus, quantam habet quod factum est apud acta.ter.est quem ad hoc reputant singularem doctor.ꝫ in specie Alex.in l.sancimus.ꝫ.de testament.

h ALEX. ¶Non habet. Contrarium tenet Bart.in l.nuda ratio, dixi ibi latius per Bart.in auth.at si contractus.

i ALEX. ¶Inducit. Contrariũ tenet Bar.in d.l.admonendi.ff.de iureiur.vbi dicit quod tali scriptura non facit semiplenam probationem. AVTHENT.

a **Si quis vult.** [a] Istam authent.recitaui tibi.ꝫ.in in l.scripturas.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si quis vult. Pro cuius intellectu vide Bar.in l.cum probatis.ff.de re iud.in fin.

LEX XII.

ꝫ ☞ Mulier habet tacitam hypothe. a tempore dotis date, vel promisse.

6 An mulier preferatur oĩbus creditorib⁹, ꝫ omnibus hypothecis.

7 An habeat locũ tacita hypotheca in rebus quesitis per heredẽ.

8 Bona heredis non veniunt in generali obligatione defuncti.

a **Assiduis.** [a] Mulier habet priuilegium, tam in personali actione, quã in reali, vt preponatur creditoribus prioribus tempore, tacitã hypothecam habentibus, ꝫ hoc est verum, nisi alias dos precedat. Item hic est verum in dote, non in donatione propter nuptias.ff.d. ¶Et diuiditur in quinq; partes principales, nã in prima parte ponit quasdam rationes tam compulsiuas quam finales, que dederunt occasionem l.cõdende. In secunda parte ponit statutũ suũ, ꝫ quasdam rationes annectit. In tertia parte ponit quandã exceptionem a suo statuto. In quarta ponit aliud dictũ ꝫ eius declarationem, limitando predicta. In quinta, ꝫ vlt. ponit quãdã limitationẽ tẽporis. Secunda ibi, ad hec omnia. Tertia ibi, exceptis. Quarta ibi. hec autem. circa fi. Quinta ibi, quam legem. ¶Not.text.ibi, contra omnes, ꝛc. ꝫ etiam ibi priuilegio temporis vallati, ꝛc. quod facit contra opi.gl.que dicit quod prefertur habentibus tacitam, non expressam per Jac.de Arc.qui dicit quod prefertur omnibus habẽtibus etiam expressam.ꝫ pro eo facit iste ter. ¶Not.ibi, anteriorius matrimonij filijs, ꝛc. ¶Pro questione [b] vtrum istud priuilegium debeat dari filijs eiusdem matrimonij, vel alterius. Facit iste ter.quod debeat dari filijs eiusdem matrimonij. ¶Pro hoc facit glo.in l.sciendum.de re iud. Sed alia gl.dicit quod habeat locum etiam in filijs alterius matrimonij, vt dicit gl.in l.etiam.ff.sol.matr.

c Videbitis in l.nostra rationẽ, quare subuenitur in dotibus. ¶Not.

ꝫ quod mulier habet hypothecã tacitã hoc erat ante, per l.j.ꝫ.vt plenius.ꝫ.de rei vxo.act.sed istam tacitam habet priuilegiatã, vt preferatur alijs, ꝫ hoc habet per legem istam. Tertio no. exceptis.

4 quod nõ debemus vim altare discooperire, ꝫ aliud cooperire. Nã videtis, quod si sint due dotes. non fauetur magis vni, quã alteri, sed qui prior est tempore, ꝛc. ¶Hoc premisso oppo. hec lex immit quod mulier possidebat dotem. Contra immo vir, vt l.j.ꝫ.pro dote. ꝫ l. ¶Pomponius.ꝫ.in dotem.ff.de acquiren.possess. impropie dicitur mulier possidere. ¶Venio ad questio. quero a quo tẽpore [b] mulier habeat tacitam hypothecã. Bl. dicit, quod a tempore dotis date. Ultramon.dicit, quod a tempore contracti matrimonij, arg.d.l.cum oportet in fine.ꝫ.de bonis que liberis. Videte.veritas est illa, quod a tempore dotis date, subaudi vel promisse, contrahitur ista tacita hypotheca. Istud probatur ff.eo.l.j. vnde si tempore matrimonij dos fuerit promissa, tunc contrahitur ista hypothe ca, secus si tunc nõ fuit promissa sed postea promittatur. ¶Quero, ꝫ modo intro gl.magnã hic positam † vtrum mulier preferatur

6 omnibus creditoribus, ꝫ omnib⁹ hypothecis, Triplex est opinio. Una, q̃ preferatur omnibus habentibus expressam, vel tacitam. Alia est quod preferatur omnibus habẽtibus tacitã hypothecã, secus in eo qui habet pignus cõstitutũ ex traditione. Tertia dicit quod mulier prefertur omnibus habentibus tacitam secus in habentibus expressam. Et istam opin. tertiam approbat glo.nostra. ꝫ communis cõsuetudo eam tenet. vide iudicare contra consuetudinẽ, ꝫ q̃ semper habuit certã interpretationẽ, est malum, vt l.minime.ff.de legibus. Dicũt tamen Ultramon. quod j. opi. de iure est

7 hac l. ¶† Querit gl.an huiusmodi priuilegiũ habeat locum in dotis soceri, si ipse socer receperit dotem. Et dicit q̃ sic, vt d.l.si cum

8 dotem.ꝫ.transfrediamur.ff.sol.mat. ¶Quero, an habeat locum tacita hypotheca in rebus quesitis per heredẽ, etiã ex rebus de-

9 functi. Bl. tua determinat quod non. ꝫ bene. quã no. † Et no. quod bona heredis non veniunt in generali obligatione defuncti. Illud tamen q̃ glos.dicit, de bonis quesitis ex re viri, intellige de fructibus industrialibus, secus de fructibus naturalib⁹, vt l.ult.ꝫ.in qui-

10 bus caus.pig.tacit.contra. ¶† Quero, an istud idẽ priuilegiũ com-

e petat pro matrimonio putatiuo [c] vel an competat etiã sponsalibus. gl. tenet q̃ sit idem in l.iũ.ꝫ iũ.ff.de priu.cred. ¶Quero, circa legem nostram.ꝫ est not. questio, dicitur hic in ter.si tamen re ipsa fuerunt,

11 patri mariti date, quero † si in instrumento [f] dotis continetur confessio non numeratio, an pro tali dote confessata habeat locũ tacita

f hypothec. cum priuilegiis istius l. Hic tert.[g] cum sua glo. videtur velle quod non. vide gl.super verb.dabit. facit pro hac gl. q̃ dixi vobis in l.per diuersas.ꝫ l.ab Anastasio.ꝫ.manda. communiter obseruatur cõtra, vt intelligamus idẽ esse in dote confessata, si tamen sit renunciatũ exceptioni nõ nu.pecu. vel sit elapsum tempus. Pro hoc optime facit quod habuistis notatũ ꝫ.de dote caut. non

h nume.l.j. quod enim hic dicitur, [h] quod non habeat locũ dote confessata. debet intelligi ex virtute exceptionis non nu.dotis, quam potest opponere quilibet conuentus. cuius interest. vt l.pen.ꝫ.de non nu.pecu. Et ita intelligit glo.tua hanc l. aliam que simili modo loquitur. ꝫ.de bon.damn.l.si quis posthac. circa pun. Non ergo habet mulier necesse probare numerationem, nisi quando contra

12 eam potest excipi de non nu.pec. ¶Quero. dicitur. exceptis. verũ istud priuilegiũ transeat ad filios mulieris cuiuscũq; matrimonij. Ne hoc gl. variant. nam in l. etiam ff. sol. mat. videtur dicere quod transeat ad filios cuiuscunq; matrimonij. ¶Pro hoc videtur text. in aut.si quid super hac l. In contrarium tenet glo. in l. sciendum ff. de re iud. ¶Pro qua videtur text. in isto ꝫ. exceptis. ibi, filij anteriores matrimonij. ꝫ istam partem tenẽt communiter doc. Non obst. aut. si quid. quia expone de sobole, que ex eodem matrimonio descendat. vide authen. quo iure, ꝛc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Assiduis. De materia huius l. vide Angel. de Vbet. in ꝫ.fuerat. Inst. de actio. ¶An ista lex habeat locum vt mulier preferatur in hypothecaria in augmento dotis, vide Paul. de Cast. in cõsi. cccccij. pro saluando Bar. in hac l. si. qui pot. in pig. in quo videatur inuolui vitio contrarietatis, vide concordiam ad l.ij. ff. de priuil. credit.

b ALEX. ¶Pro questione. Vide Bart. in l. maritum. in fi. sol. mat. ꝫ Bart. j. eo. in fine.

c ALEX. ¶Subeunitur in dotibus. Rationes priuilegij dotis, per Bald. in rubr. de priuileg. dot.

d ALEX. ¶Quero a quo tempore. De hoc latissime per do. Jo. in c. ex literis. de pigno.

e ALEX. ¶Matrimonio putatiuo. An istud priuilegiũ habeat locum in matrimonio putatiuo. vel etiam sponsio. De primo adde gl. ꝫ Bal. in l. j. in fi. ꝫ. de cond. ob caus. ꝫ Bal. hic. ꝫ tert. ꝫ gl. ꝫ Bar. in l. si cũ dotem. ꝫ. fi. ff. sol. matr. ꝫ vide Bart. in l. iũ. ff. de priuil. credi.

f ALEX. ¶Instrumento. Vide ad hoc que habentur per doct. in cap. ex literis. de pig. vide Bald. in l. cum aliquis. ꝫ. de iur. delib. vide Ang. Inst. de act. ꝫ. fuerat.

g ALEX. ¶Hic ter. An hec gl. sit vera. vide Ange. ꝫ Jmo. in l. sol. mat. ꝫ in l. diuersis. ꝫ. eo. ꝫ in l. fi. ꝫ. de spon. ꝫ id q̃ not. Bart. in Titia. de verb. ob. ꝫ do. Car. in c. ex literis. de pig. Et adhuc q̃ cer hic teneat priuilegium in dote, vt preferatur mulier aliis creditoribus etiã habeat locũ in dote confessata, quid tam elapsa tempora opponendi exceptionẽ dotis non numerate. Videtur tamen. in practica, q̃ licet sint elapsa tempora contra mariti confitentẽ dotẽ si modo creditores habuerunt iustã ignorantiam dicte dotis cõfessate, potuerunt petere restitutionẽ ex clausula generali, ꝫ sic opponere exceptionem nõ numerate dotis. Quo iuncta gl. in l. contractibus. de nõ nu. pec. ꝫ gl. ibi in ver. petunt, iuncta gl. in l. sicut de prescriptione xxx. annor. ꝫ quod ibi Bartol. ꝫ similiter in quantum vult hic Bar. quod si maritus confessus est dotem. ꝫ

dotem,z renunciauit exceptioni nō numerate dotis suppositā valetudine renunciationis,vt q̄ sit firmata iuramento,quod habebit mulier priuilegium istius l.Sed certe videtur,quod ista renunciatio mariti non habet preiudicare creditori, quominus intra tempora legitima possit opponi exceptio non numerata dotis.d.l. pen.iuncta.l.si vnus,§.ante oīa,cū concor.ff.de pact.quā in simili bene considera,q̄ dicta Bar.nō transeunt sine scrupulo magno. Et ad istā gl.adde Bal.in l.generaliter.de non nu.pec.in vers.nūc venio ad quest.z facit in simili gl.z ibi Bal.in l.neq;.§.de compē. Et q̄ dos confessata habeat priuilegia dotis vere,vide Bald.in rub.de priui.dot.z vide etiam quid si sit renunciatum exceptioni non nume.dotis,an teneat:de quo per Bar.z per Bal.z etiā per Bal.in l.pecunie,§.de sol.z Jmo.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de verb.ob.Pau.de ca.in l.si marito.in prin.ff.so,ma.simpliciter transit cum Bar.hic.Et de veritate huius gl.vide etiā Bart. in l.pe.§.de iure delib.An illud,q̄ dicit in dote data, habeat locū in promissa,vide Aler.in l.sed hoc.ff.de reg.iur.Adde q̄ Bal.vo luit idem q̄ Bar.hic q̄ si est renunciatū exceptioni non numerate dotis,q;s dos confessata habeat idē priuilegiū q̄ numerata.q̄ dicit q̄ consuetudo sic se habet,eius consil.cccxxxix.§.lib.vbi etiā voluit,q̄ si sit primus creditor habens expressam hypothecā bonorum z mulier tacitam,q̄ in questitis post vtranq; obligationē preferatur mulier.Et ad hanc apostillam vide Pe.de anc.cōs.cccviij.

b ALEX. Hic dicitur.Et hoc dicto Bar.sequitur q̄ mulier non habet necesse probare numerationem dotis.p;o qua opi.Bart. videtur gl.no.in l.j.C.de do.cau.in verbo,facit.in prin.

De his,qui in priorum creditorum loco succedunt. Rubric.XIX.

LEX I.

a 1 **NOn omni modo.** a †Extrane?, ex cuius pecunia debitor liberatur,in locū priōris creditoris succedit.si hoc pacto tradidit: z vere eius pecunia ad creditorē peruenit,vel ipse recta via creditori p;o debitore soluit.h.d.cū l.seq.Bl.hic tractat istā materiam qualiter quis succedat in locū priōris creditoris,z ponit vnam suā distinctionem.quam ponit de verbo ad verbū in l.Ari. que res pign.obl.pos. Querit glo.vnam q.que est de apicibus iuris,hoc est,de subtilitatibus iuris,modici tamē effect?. Quero vtrum hypotheca,que competit huic,qui succedit in locū primi,sit eadem cum prima vel alia,vide gl.

ADDITIO.

a ALEX. Non omni modo.Vide in omnibus latissime Barto. post gl.in l.Arist.ff.que res pigno.oblig.pos.

Si antiquior creditor pignus vendiderit. Rubric.XX.

LEX I.

a 1 **SI vendidisset.** †Venditio facta p primū creditorem,non potest per sequētes retractari,secus si ipsi creditori primo pignora sunt vendita,vel in solutum data.h.d.

Si communis res pignori data sit. Rub.XXI.

LEX VNICA.

1 **FRater** †Obligatio vnius ex consortibus,alijs non preiudicat.h.d.

De prætorio pignore,&c. Rubri.XXII.

LEX I.

1 **PRætorium.** a Vide gl.que incipit,sz qua iuter.Dic vt dixi tibi.ff.de reiud.l.a diuo Pio.§.sic quoq;.

ADDITIO.

a ALEX. Si prætorū.Adde Bar.in l.si.in prin.de do.An possit prætorium pignus,z conuentionale,in vna eademq; cā cōcurrere.Ly.z Fran.Tig.in l.cum debitores.de iud.quod sic,z ibi etiā Aler.vbi etiam vide effectum resultantem ex hoc.

LEX II.

1 **VEteris.** †Qui habet prætorium pignus, habet ius vendendi,z retinendi.h.d.

Si in causa iudi.pignus captum sit. Rubr. XXIII.

LEX I.

1 **RES ob causam.** †Not.quod facit iudex, videntur facere partes, hoc dicit.

Si pignus pignori datum sit. Rubrica. XXIIII.

EEX I.

1 a **ETiam.** †Pignus potest dari pignori,z qui habet pignoris vsumfructum, a non potest alienare proprietatem,secus in eo qui habet pignoris proprietatem.

ADDITIO.

a ALEX. Vsumfructum.Quādo dominus posset obligare formalē vsumfructū hic late notatur.z est subtilis questio.z notabilis. Vide Bar.in l.si is qui.§.fin.ff.de pign.Et adde ad intellectū huius tituli.quod pignus p;o pignore dari non potest vltra tertiam,ratione insuitatis euitande,sed Spe.in tit.de pig.§.j. ver. si cū iudex.Et sequitur Lud.in l.qui bona.§.si de damn.infec. quod not.quia limitat totum hunc tit.Et alleg.Spec.l. fideicōmissa. §. si quis decē.de le.iij.z.cum in multis.de rescrip. licet Ang.in l.ij. huius tit.contrariū tenet.Et quid si nomen debitoris dare velit, an possit? Bloss.not.z ibi Bal.quod sic,in l.si insolutum.cū l.seq.§. de act.z oblig.Et ista gl.est in d.l.si creditore.in princ.

LEX II.

1 **SI creditor.** †Banc l.inter alias alle.quod hypothecaria potest cedi,sine personali,quia vt videtis,pignus potest dari pignori.h.d.

De remissione pignorum. Rubrica. XXVI.

LEX I.

1 **SI te manumissum.** †Presentia creditoris inducit remissionem pignoris,h.d.

LEX II.

a 1 **SI probaueris** a †Presentia † cum consensu tempore venditionis, inducit remissionem pignoris secus si ignorauit, hoc dicit cum l.sequent.

ADDITIO.

a ALEX. Si probaueris.Ad gl.hic vide Bar.z omnino dictū Aler.in l.si tibi decem.ff.de pig.z C.de pact.

LEX VI.

1 ☞ An citatio generalis sufficiat per edicta,vel per proclama.

a 1 **SI eo tempore.** a Nec est bona l. † si precedat monitio iudicis. 2 Presentia cū taciturnitate inducit pignoris remissionē. h.d. Quero,z reuoco in dubium, † vtrū citatio b generalis sufficiat per edicta,vel proclama,vt dicat,quicunque putat sua interesse,veniat ad defendendum talem rem. Rūd.si quidē est aliquis,cuius interest,prius debet citari ille nominati,vt l.j. §. pe.de vent.inspic.Sed quādo sit aliquis actus, qui principaliter c contra aliquem nō dirigitur.Exemplū si facio inuentariū vel exēplū in l.nostra,quando venditur pignus,venditur enim principaliter contra debitorem,consequenter contra alios creditores, tūc potest citari per proclama,vt hic.Facit adhoc.ff. si cui plus quā per l.fal.l.j.§.cū dicitur.Facit quod not.per Jnn.extra de maio. z obed.c.fi.z procur.c.in nostra.

ADDITIONES.

a AND.BARB. Si eo tempore.No.hic de citatione generali. Adde casum,z q̄ ibi no.in l.ergo.ex quib.cau.maio.l.decē.de verb. obl.l.facultas.§.de iur.fis.li.x.Bar.in extrauag.ad repri.super vers. editū.Jnn.in c.per venerabilē.q filij sint leg.z q̄ no.in auc.ad hec.§. si vt se ab her.abst.Jo.de Jmo.in l.qui ante calendas.de verb.ob. z d.l.decem.Adde Bart.in l.si quis instituitur heres.§.itē si aditionē.ff.de her.instit.vbi dicit q̄ qū creditores agunt contra bona hereditaria,debet citari ille,qui tenet primum locum defuncti.Et adde Bal.in l.nā ita diuus.ff.de adopt.z ibi dicit quod illi sunt citandi,qui possunt cōtradicere,vel cōsentire,alias nō.Adde Bal. in l.si deserta.§.si propter pu.pe.z quod ibi in c.licet episcopus.de preben.in vj.Et de ista citatione generali,vide Bart.in l.j.§.de iure

do.impe.do.Aut.in c.j.de iud.vide q̃ no.do.Car.in c.cum de vsu. vide.Ang.in l.nam ita diuus.ff.de adop.

b ALEX. ¶ Vtrum citatio.No.de modo citandi generaliter,z vide Bal.in l.si curator.§.de iure delib.z Bar.z Bal.in aut.si oēs.§.si vt se ab here.abstī.z Bar.in l.hec autem.§.j.ex quib.cau.in pos.ea.

c ALEX. ¶ Exemplum si facio. ¶ Per Bal.in aut.sed'cū testō.ad l.fal.Bal.in l.fi.in prin.ff.de iur.delib.z facit q̃ no.Inn.adde Bal. in l.ab eo.§.quo.z q̃ iud.Bar.in extrau.ad repr.in ver.petendā. in fi.Bal.z Ang.Imo.in l.decē.de verb.obl.z adde Bal.in l.neq̃ natales.§.de prob.vbi dicit,q̃ citatio per proclama generale facit plenam fidē etiam contra eos,qui non sunt citati.si illi nō erāt citandi.Vide c.cum in tua.qui ma.accu.post.Et voluit Bal.ad.literam in l.fin.C.de edic.diui.adr.tol.vbi quarto queritur.an aliqs sit citandus:vbi concludit q̃ quando alicui preiudicatur,z preiudicatur nominatim,q̃ tunc est nominatim citandus,z declarat preiudicari nominatim,quando aliquis possidet.per d.l.si deserta.si propter pub.pensi.Iste tex.hic in fi.videtur cōtra aut.z qui iurat.de bonis aut.iud.post.Tamen vide Bar.in l.fi.in finalibus verbis.§.de edic.diui.Et istis adde no.Bar.in d.l.decē.de verbo. obl.Et quid operetur ista citatio generalis,vide not.Bal.in l.ij.si ex nota.cau.aga.z dicit solenniter do.Pe.de anch.z doc.in c.fi.in fi.de elec.in vj.q̃s verum est,quod sufficit citatio generalis,vbi ad uersarius non est certus,aliud secundum eos.si de facili potuisset certiorari.z Imo.dicit se cōsuluisse.q̃s tenuta data,nō specialiter citato detentore,non valet.q̃ de facili non potuit sciri.Alle.aut. si omnes.§.vt se ab he.ab.vide bonum tex.in materia in c.fi.de ele. lib.vj.Adde videndum Bal.consi.ccexij.ij.vol.z j.volu.cons.ccciv. Roma.consi.cccc.

LEX VII.

Reditricem. † Qui reddit instrumentum debiti,remittit pignus,hoc dicit.

LEX VIII.

Ihypothecas. † Presens.z tacens,quando fiscus vendit, videtur remittere pignus,h.d.

LEX XI.

1 † Si res pignorata alienetur,aut impignoretur,z perueniat in dominium debitoris,an pignus remanet.

a Olita. † Hec est singularis lex,z qui nesciret hāc l.semper responderet contra hunc casum.

1 † Si res,in qua semel remissum est pignus,de nouo in dominio debitoris peruenerit,pign? nō remanet generalis obligationis vigore.h.d. ¶ Oppo.de l.sicut.§.superuacuū.ff.qb.mod. pign.vel hyp.sol.Et dat multas sol.Ista est vera,q̃ ibi erat dubium an res extiterit de bonis debitoris,an non,hic erat certum

b 2 qō bona debitoris extiterat,† z ideo vt ibi liqueat plene materia huius ti.distingue,aut pignus alienatur,aut impignoratur.Si alienatur,tūc aut p̃modū manumissionis,z tūc p̃sentia cū tacitur nitate inducit pignoris remissionē,vt §.eo.l.j.aut p̃ alium modū, z tūc aut alienatur a fisco,aut a priuato.¶ Primo casu sola presentia cum taciturnitate inducit remissionem,vt §.eod.l.si hypotheças.Aut ab alio,z tunc aut precessit monitio facta a iudice,q̃ creditores adessent,z idē,vt §.eo.l.si eo tempore.Aut talis monitio nō precessit,z tūc aut facta est creditore ignorāte,z sine dubio ius pignoris nō tollitur,vt §.eo.l.ij.z § de pign.l.debitorem.Aut eo sciente,z tacente,z idem q̃ scit ius suū vbiq̃ durare,vt l.sicut.§. non videtur.ff.qui.mo.pig.vel hyp.sol.Aut expresse cōsentit,z tunc aut res non extitit bona debitoris,z tūc durat pignus,vt l.volumtate.in prin.quib.mod.pig.vel hyp.sol.Aut extitit,z postea rediit ad eū,z tunc aut reuersa est ex eadem causa,ex qua extitit,z idē,vt d.l.volūtate.in prin.z §.fi.Aut vero ex alia causa,tūc pignus non remittitur,vt hac l.Fatē em ab initio solutum,vt §.eo.l.ij.z l.cum te.Si vero dubitatur,an bona debitoris extiterit,vel nō,tūc ex eo q̃ debitor semper possideat.presumitur non extitisse,z per consequens pignus durare,vt l.sicut.§.superuacuum.quib.mo.pig.vel hyp.sol.Vbi casu,q̃ pignus alteri pignoratur,aut creditor alij? tacuit,z sibi non preiudicat,vt d.l.sicut.§.non videtur.quib.mod. pi.vel hyp.sol.Aut expresse cōsentit,z tunc aut est certus quo animo consenserit,si animo remittendi,vel nō remittendi ius suum,z stamus certo,vt l.creditor.§.si tecum.ff.qui po.in pig.hab.Aut de animo non cōstat,z tūc erat mulier,z videtur remittere ius pignoris quo ad illū fm creditorem tantum,arg.l.nubemus.§.ad uelle. Aut erat masculus,z tunc sibi preiudicat quo ad oēs,vt l.Paulus.quib.mod.pig.vel hyp.sol.Modo habens expeditum istum passum,quem non expectat tibi in l.que dotis.ff.sol.mat.

ADDITIONES.

a 2 ALEX. ¶ Solita.No.fing.casum in materia donationis inter bo no.z q̃ valeat dicta donatio,salte in presentib',nō aute in futuris, est tex.in l.sancim'.post prin.§.de do.vbi licet donari nō possit vltra legitimam modū sine insinuatione,valet tamen donatio vsque ad legitimam quantitatem.Ita in casu proposito.Ite ne vile per inutile vitietur.Et istam partem vide Ang.tenēt in consil.suis per illum tex.in consi.licet communiter opi.Bar.z omnium fi.in contrarium.Et ratio huius tex.fuit,quia creditor consentit alienationi sibi ergo imputetur.Q̃ singulariter,z perpetuo tene.mēti.Ite per Ang.facit l.peculium.§.j.ff.de pec.leg. ADDE Quod etiam Ang.consuluit quod nec valet in presentibus,eius consi.errorē.ista quod alleg.Dom.Alex.and.est c.vj.

b ALEX. ¶ Res etiam.Sed postea hic distinguendo declarat totum istum tit.quando creditor videatur remisisse ius pignoris, si debitor vendidit,vel pignorauit vni obligatum creditori,z adde Bart.in d.l.sicut.§.non videtur.z ibi latius.z Bar.in l.si fine.§.ad vell.Et de tacente ponit Bart.in l.non faretur.de consel.Ite inel ligas ratione cōtentionis,q̃ remittat ius suum presens,z tacens, l.si seruus communis.de do.inter vir.z vxo.Et in proposito firmat Lud.in l.que doris.post Bart.ff.sol.mat.z dum dicit,q̃ ibi fauore religionis.auth.si seruus.de epis.z cler.canonizata.nij.dist.seruus. Item fallit,secundū eum.si tacens non contradicit receptioni aduersus eum facte,ad causandum sui iuris exceptionem.Si res putata sing.in l.si fideiussor.in prīc.z ibi doct.qui satisfecog.similis in l.fin.§.ite si.ff.nau.cau.fe.ab. Facit l.cū plures.§.locator.ff.loc. per Imo.De hoc vltimo in l.nō solum.§.morte.ff.de ope.no.nun. Et dicta limitatio per d.l.seruus communis.forte non est vera.q̃ ibi res donabatur,si taceo,videor preiudicare mihi in dominio.q̃ de natura donationis est,quod trāsferatur dominium:sed in casu nostro si non das z taceo,non obstan.ratione predicta nō videtur remittere ius pignoris,quia hoc nō agebatur,nec erat de natura huius contractus. ¶ Adde videndum Bald consi.cclxxiij.ij.vol. incip.in Chri.nomine punctus super quo queritur.

Etiam ob chirographariam pecuniam &c. Rub.XXVII.

LEX VNICA.

a 1 Pignus. † Per nouationem pignus extingui tur nisi fuerit repetitū. Item pignus potest retineri etiam ob chirographariam pecuniam, contra principalem debitorem,secus contra alium creditorem debitum offerentem.h.d.hec no.z sing.lex. ¶ Oppo.z videtur b quod ea,que insunt in j.obligatione, intelligantur repetita in sequenti,que fit animo nouandi,vt l.aliam.ff.de nou.Sol.vt ibi Oppo. quod ob chirographariam pecuniam.pignus non possit retineri,vt l.per retentionem.§.de vsur.Sol.distingue,aut pignus fuit obligatum p̃o certa quantitate expresse hoc acto vt p̃o alia non retineatur,z non poterit retineri,vt ibi secundum vnam sol. hic positam.Aut hoc non fuit actum,sed obligatio fuit facta simpliciter,z tunc aut pecunia, propter quam quis vult retinere,est debita naturaliter tantum,z nō potest retineri,vt d.l.per retentionem aut est debita etiam ciuiliter,z tunc aut est vsura,z nō potest retineri odio vsurarum,vt l.cōtraria. Aut est sors z tunc secus,vt

* hic * Facit.ff.de pignorati. actio l.solutum.§.si in sortem. Extra die vt in gloss.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Pignus. Hec l.non habet locum in debito vsurario. Adde gl.z Bald.in d.l.per retentionem,nec etiam habet locum in debito nauli.l.pignus.§.de pigno.

b AND. BARB. ¶ Oppo. z videtur. Item fallit odio pene. Ita singulariter dixit Bal.per illum tex.in l.pignoribus.C.de vsu.que bene not.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Secus vt hic. Istud habet locum quando agitur contra principalem debitorem, secus si contra fideiussorem:quia tunc debet ei cedi pignus,si non sit pio alio debito eidem obligatum:vt not.Bald.in l.ij.per illum text.de fideiuss.z ibi glo.fi.

De distractione pigno. Rubr. XXVIII.

LEX

1 Si quando executor vendit fundum, debet notificari heredi.

1 Reditor. Notab.est ista lex,z mem tenenda. † Antequam pignus vendatur debet moneri debitor.cui tenebitur creditor,in eo quod fraudem commiserit. hoc dicit. Allegabam tibi hanc

2 in repe...no.de alt.z cib.leg.z inter alia quesiui, † vtrum quando executor vendidit fundum,debeat notificari heredi.Et videtur hic text.quod sic.Dic vt ibi dixi.

LEX

LEX V.

a 1 **Residuum.** a †Implorari potest arbiter ad calculandam rationē inter debitorem & creditorem. hoc dicit. Vide gl. que incipit, si autem, &c. de qua feci determinationem in l. acceptam, §. de vsur.

ADDITIO.

a AND. BAR B. ¶Si residuum. Vide Bart. in consi. CXXXV. incip. literas mag. vestre.

LEX VI.

1 †Executor, an pro modico legato possit vendere magnam possessionem.

1 a **Quandiu.** Vide gl. fin. huius l. ibi, sed si plura, &c. ¶†Quero vtrum executor pro modico legato a possit vendere magnam possessionem. Dic vt in gl. & in l. pe. §. quādo decre. opus non est, & dicit quod potest ponere manum ad quam rem velit, tamen gl. hic videtur aliter dicere, quam hic vt d. l. alio. de ali. & ei. le.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Pro modico legato. An pro modico debito possit vendi res magni valoris, vide tamen in l. a diuo pio. §. in vēditione, ff. de re iud. & facit ad hoc quod not. Bar. in l. iij. §. de neg. gest. & in d. l. Julianus. §. offerri. de act. emp. & Barto. in l. creditor. alle. in glo. Adde secundum Bal. quod ob es alienum, res pupilli magni pretij vendi non potest pro modico debito, si alia res erat, que posset vendi ad concurrentem quantitatem, vel quasi, aut non poterat aliter satisfieri, nec erat alia res, & illa pro parte vendi non poterat, & tunc totū valet. arg. l. si sponsus sponse. §. generaliter, & ff. de do. int. vir. l. fi. C. de bo. aut. iudi. pos. aliter vendi non valet, etiam si decretum iudicis interuenerit. Ita voluit ipse Bal. consi. lx. iij. vol.

Debitorem venditionem pignorum impedire non posse. Rubrica XXIX.

LEX I.

1 a **Si sunt.** †a Prohibitio debitoris in testamento, vel inter viuos, non impedit pignoris alienationem, idem si nō totum debitum offeratur. hoc dicit hec lex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si sunt vide Bal. in l. ij. §. si aduer. rem pigno.

Si vendito pignore agatur. Rubr. XXX.

LEX I.

a **Preses prouincie.** Hec est subtilis lex, a si creditor in distrahendo pignore dolum committit, debitor contra ipsum actio competit, & in subsidium cōtra emptorem dolo participantem. h. d. Oppo. & videtur q venditio non valuerit, vt ff. l. priori. Huius timore gl. distinguit tres casus, aut creditor non habebat ius vendendi, aut habebat. Et si habebat, aut nō fuit in dolo, aut fuit in dolo ipse tantum, aut ipse, & emptor. Et dic 1 vt in gl. ¶Circa hanc l. ¶†Quero, qua actione potest agere iste debitor, cuius res est vendita contra ipsum creditorem. Bloss. que est hic, dicit pignoratia actione. Vide gloss. super verbo, iubebit. Ita gloss. procedit clare, quando creditor vendidit pignus quod sibi fuit traditum, nam obligatio ista, ex qua oritur pignoratia contra creditorem, contrahitur re, vt insti. quibus modis, re contrahi. obl. Sed si creditor vēdidit hypothecā sibi traditam, quod facere potest, vt §. tit. ij. l. hypothecis tunc non potest habere locum pignoratitia, que non est contracta de necessitate, ergo agendum erit actione de dolo. ¶Quero, qua actione agit iste dominus contra emptorem dolum participantem. Bloss. ponit opi. Andam dicunt, interdicto fraudatorio, quod glo. reprehendit, q Paul. habet locum Pauliana ex tit. de his que in frau. cred. Pu. quod habeat locum fraudatorium interdictum. Nam edictum de his, que in fraudem credi. habet locum, quando quis vēdit rem suam in fraudem alterius, nō suam propriam, & ideo habet locum interdictum fraudatorium, de quo licet tit. expressum non habeamus, tamen facit lex, mentionem de illo in l. pupilli. in prin. de sol. & l. si postulāte. in prin. ff. ad treb. licet improprie ibi ponatur, & ideo bene fecit Jo. qui in arbore sua fecit specialem tit. de interdi. fraudatorio. Dixi de hoc in d. l. pupilli. ¶Sed quero, quid cōcludam in hoc interdicto. Dico quod hic ante omnia debet precedere discussio in bonis creditoris alienantis, vt hic, in princip. Sicut dicimus quando agitur illo edicto, de his que in fraud. cred. vt l. ij. & l. ignoti. de his que in fraud. credi. qua discussione facta petam vt perinde cogatur mihi ad illam rem restituendam, ac si venditio per creditorem facta non esset, vt dicitur in simili Institu. de act. §. item si quis in fraudem. & probatur in fi. huius legis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Subtilis lex. Vide que not. Bar. in l. iij. §. de iur. fis.

De luitione pignoris. Rubr. XXXI.

LEX II.

a **Intelligere.** a Licet tollatur actio personalis, tamen durat hypothecaria hoc dicit. Quomodo hoc possit esse, q sublato principali remanet accessorium. Ly. hic tractat & facit vnam longam relateriam, & hec est not. lex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Intelligere. Adde gl. no. in l. si paternam. & ibi Bal. in fi. §. ad velle.

Si vnus ex pluribus hæredibus, creditoribus vel debitorib. Rubr. XXXII.

LEX II.

a 1 **Actio quidem.** a In hac l. si. quero † qualiter debeat fieri cōclusio in hypothecaria. Hic videtur tex. quod debet alternatiue concludi, vel vt debitum soluat, vel possessionem cedat, seu possessionem restituat creditori, q natura hypothecarie est, vt nudam possessionem aduocet, vt l. si cum venditor. §. j. de euic. Illud autem quod possessor debitum soluēdo potest retinere re. non est ex natura hypothecarie, sed ex quadam potestate possessori concessa, vt l. mulier. ff. qui potiores in pignore habeant. & quibus modis pign. vel hypo. solui. l. Paulus. ideo consultius est, quod concludatur isto modo, peto eum mihi condēnari ad tradendum mihi possessionem dicte rei retinendā in causam pignoris pro predicta quantitate, donec mihi integre satisfiet. Si tamen formaretur libellus, prout hac lege in fi. dicitur, non reprobarem eum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Actio quidem. Vide quod not. Bart. in l. heredem. §. de here. act. & Bar. in l. nosse his. ff. de iur. fisc.

Si pignoris conuentionem numeratio secuta non sit. Rubrica. XXXIII.

LEX I.

Si pecuniam. Istam legem habuistis de verbo ad verbum. §. de non nume. pecu. & ibi multa dixi.

De iure dominij impetrando. Rubr. XXIIII.

LEX I.

a b **Dominij.** a Not. istam l. contra eos, qui faciunt concedi licentiam b a iudicibus nunc̄is citandi omnes suos debitores. quod non valet, nisi debitorum nomina exprimantur. h. d. loco summarij.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶Dominij. Vide do. Ant. in c. j. de iud. & ibi. Jo. de Imo. & ibi dixi, & vide Bar. in l. j. §. de exhib. reis.

b ALEX. ¶Licentiam. Not. de generali licentia nuncio citandi. Adde quod not. Bart. in l. qui autem. §. fi. de constit. pecu. & Bar. in l. ij. in addi. & ibi late dixi.

LEX II.

a **Creditor.** †Per vnum actum contrarium receditur a priuilegio a l. h. d. De materia huius l. habetur plene per doct. in l. voluntarie. §. de exc. tu. & in c. cum accessissent. de constit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Receditur a priuilegio. Probatur in l. j. in fin. ff. de consti. pecu.

LEX III.

a **Serustissimam.** a Antiqua obseruatione sublata debitor monetur, vt certo tempore soluat, quo elapso a principe dominium impetratur, postquam impetrationem, debitor intra bienium an-

dictur,vt res legitime estimabitur vt si quis vltra hz, restituat,z qō minus acceperit,consequatur.h.d. Ho.q̄ antequā pignus vēdatur,a creditore debet precedere denunciatio,[b] z post denūciationem debet labi biennium,antequam vendatur. Item no.qualiter ius domini imperatur,z cum quanta solemnitate,sz hoc non seruatur fm statuta Italie. ¶ Ultimo no,de estimatione fienda p iudicem,dixi in l.ij.ff.de rescind.vend.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Uetustissimam. Limitat Ang.in l.debitorib[9].ff.de re ind.hec lex loquitur in feneratore,z vnus fenerator non pōt vendere,nisi elapso biennio.secus in alio creditore,q̄ si interuenerit tacita monitio potest vendi,alle.l.si conuenerit.ff.de pig.act.

b ALEX. ¶ Denunciatio. Qualiter hec lex procedat,vide Ang.z Jmo.in l.si finita.ff.posrea autez.ff.de dam.infe.post Bar.in l.iul. in vj.co,ca.l.z Ang.z Jmo.in l.debitoribus.

De pactis pignorum. Rub.XXXV.

LEX I.

QUi pactus. Ad euidentiā istius l.debetis scire q̄ sicut in contractu emptionis,z venditio,sic pactus.l.cōmissorie, q̄ fit per verba directa,vt puta res sit inepta. Ea vero pacta,que fiūt p verba obliqua,vel inflecta, vt res reuertatur,restituatur.rc. Ista nō dicūtur pacta.l.cōmissorie,sed pacta similia illi pacto.l.cōmissorie,vt vidistis in l.j.z l.cōmissorie.ſ.de pac.int.emp.z vē.z no.in l.j.ff.de don.

* Ita eodē mō in pignore,illud sic pactū.l.cōmissorie,q̄ est factum per verba directa,vt puta,si debitor ad diē nō soluerit,pignus sit creditoris,sed si fieret p verba obliqua, vt puta,q̄ pignus detur in solutū creditoris,aut debitor promisit se dare insolutū.tunc non est pactum.l.cōmissorie,sed sibi simile,de quo loquitur,ista l.j.que breuiter dicit,Pactum simile pacto.l.commissorie in pignoribus nihil operatur.h.d. Materiam huius l.dicām.j.eo.l.fin.

LEX II.

SI fundi. Cessante causa pignoris pignus debet reddi.h.d.vel aliter,pactū l. cōmissorie,vel aliud sibi simile,ex pacto post facto[a] in pignoribus nō reprobatur.h.ſ. Querit gl.quid si actum fuerit,vt re empta eiecta retineatur pignus ab emptore,eodemq̄ creditore loco primi fundi,an valeat? Bio.dicit quod sic,z sic potest intelligi hoc,z hoc etiam secundo modo suminam tibi. Sed cōtra hoc opponitur hoc est pactum l.commissorie,vel ei simile vt pignus retineatur? Rō illud pactū hic fuit appositū ex interuallo ideo non

b reprobatur[b] vt l.titius.ff.de pig.ac.z ſ.de pig.l.cū dominam. Dixi vobis in l.q̄nis.ff.de solu. Ratio huius est,q̄ tēpore quo contrahitur debitum,debitor faceret quicquid creditor vellet in mūdo,vt haberet pecuniam,ideo lex voluit qō non valeret tale pactum,vt pignus haberet insolutum pro debito:sed quādo ex post facto debitor facit creditori tale pactū.tunc cessat ista ratio,ideo valet. Et etiam ista ratio probatur.j.l.proxi. Ita debetis intelligere hanc materiam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Postfacto. Et post factū l.cōmissorie ex postfacto vz. Et vide Bal.in c.i.de feu.vas.in vicē legis cōmissorie.z bar.j.l.pri.

b ALEX. ¶ Reprobatur. Sed nunqd consuetudo contra hanc l. valeat? Bal.q̄ nōn in l.ij.que sit long.consuet.z Bald.in c.j.de feu. dato in vicē legis cō missorie,dicit qō si pignori tibi hanc rem z si non suo intra mēsem,non possit amplius fieri. An istud sit pactū legis commissorie,dicit q̄ sic,dic vt ibi z pone plures q.in hac materia z Bal.in l.ii.ſ.de ꝑē.emp.z vide que dicit in l.j.ff.de l.cōmiſ.z addit Bar.in l.q̄nis.de sol. Sed pone,feneratori mutuauit mihi re vera centum.pro quibus ego faciam chartā venditionis cuiusdam domus.hoc pacto qō ego promitto recimere hanc domum post quinquennia,z non ante. Adde Bal.notab.in l.ij.ſ.de pac.int.emp.z ven.z Ly.in l.j.ſ.de prob.z Bald.in l.emptione.in prin.z ibi Bar.ſ.plus vale.q̄ agitur. Et vide in simili no.Bar.in rub.de vſu.z cal.ij.queſt.incip.vſurarius fenerit.z vide Bal.in l.ij. ſ.plus valere qō agitur. Et adde que dixi post Bal.in l.ij.de iure emp. Sed quia si rem valentem centum,q̄ vendo pro quinquaginta pacto appositō,qō si non solueres vsq̄ ad talem diem,solvas centum,vel tantum pretium,dic qō ista non est vsura,sed augmentatio pretij.arg.l.si pecunia feneris.ſ.si.de vſu. Ita tenet no.Bal. in c.j.qualiter dos proprie,pinetur,q̄ tene menti,secundū eum,z vide cū ibi.qui ponit etiā q.in materia.z cōtra istos feneratores q etiā tēpore contractus mutui,faciunt fieri procuratorē ad cōfitendū,z transigendū,vide Bal.in aut.hoc ius.ff.de sacrosec,z l.si per impressionem.per illum text.ſ.quod met.cau.z quod dixi in l.cum plures.de sacr.sanct.ecc.z qua actione rescindatur contractus factus in fraudem vsurarum. Vide Bald.in l.in.ſ.de pig.actio.z vbi etiam,an fructus in hoc cōtractu feneratitio scilicet in venditione extenuant sortem. Et quod nor.gl.in c.ad nostram de emp.z vend. z dicit Bal.in l.frustra C.ad velle.quod ex prezūmatione precedenti,presumitur contractus vsurarius. vide ibi.z quid de his qui mutuant pecuniam debitoribus.cum hoc q̄ eogant eos vt emant fundum,vel nomen debitoris in solutum,vide Bal.in l.cum alleg. in versic.modo quero etiam.z de eo qui promisit soluere decem,si quinque soluit intra mēsem,an elapso mense possit cogi ad decem, vel ad quinque tantum, quasi presumatur fraus z de fraude vsurarij qui facit confiteri debitorem coram episcopo instrumentum esse de vero capitali. Vide Bal.in l.j.ſ.de collu.dete.Quid si promisit reddere intra mēsem mutuum,alias voluit quod fieret esset accipere pecuniam mutuo a tertio quam soluere promissi. vide Bal.ſ.de execu.rei iudi. Et an donatio vsurarum perceptarum que fit feneratori presumatur colorata.vide Bal.in l.ab Emastasio.z Bal.z Ange.z Jmol.in l.si marito.ſ.j.sol.mat. Et de vsurario,qui confessus est habuisse centum de vsuris z de aliis facit quietationem,an illa pro quibus est facta quietatio possint repeti per debitorem,z de multis fraudibus feneratorū, vide per Joā. And.in c.er literis.de iureiur.z in c.nostram.de emp.z vend.Quid si pro mille emā a Titio redditum aliquem annuatim, an sit vsurarius. Vide Bald.in l.j.C.de his que pene nom. Federi.etiam in consil. vltri.cccij. ADDE Que posui in proemio Cod. Et adde an privilegio inducto per hāc l.possit renunciari? z vide doc.in c.si diligenti.de fo.com. Et maxime do.Maria.Sozi.ibi gl.j.versi.circa certum.

LEX III.

* **Q**Uoniam. *Pactum l.commissorie.in pignoribus reprobatur. h.d. Oppon.de l.si quis in conscribendo.ſ.de pac.Sol.speciale est in isto pacto l.commissorie,propter deceptionem quam continet, vt pareat ex princ.huius l.z dixi ſ.j.prox. Oppo.de l.si fundus[a].ſ.fin.ff.de pig.Sol. Aut opponit pactum,quod debitor nō soluto ad tēpus, pignus sit tuum pro debito. Istud est pactum l.commissorie,q̄ reprobatur hic. Aut apponitur pactum quod debitor nō soluto pignus sit tibi emptum iusto pretio,z istud non est pactum l.cōmissorie,z in eo cessat omnis cautio,deceptio,z valet.vt dixi.l.si fundus, ſ.si.z debet estimari per iudicem,vt vidistis.ſ.tu.j.l.ſin fi. Quidam tamen cauti feneratores Bon.per consuetudinem antiq.doctz ad

r b uocatorum faciebant fieri instrumentum isto modo. Si pecuniam ad tempus non soluero,sit fundus mihi emptus iusto pretio.declarando arbitrio talis,z talis,quos z tūc eligimus in arbitratores, z bonos viros,z tene menti,quia est pulchrum cōsilium. ¶ Item illud quod dixi,quod pactum legis commissorie non valet ab initio.secus est ex postfacto,vt dixi.ſ.prox.quod perpetuo tene menti. Jam reprobaui vnum consilium,per ea que ſ.dicta sunt.

ADDITIONES.

* CLAUD. DE SEISS. ¶ Quoniam vide ad limitationem Afflet.in l.si ita quis.ſ.Seia cauit.ff.de verbor.oblig.

a ALEX. ¶ Opponitur de l.si fund[a]. Ad gl.fi.hic vide Bar.Jmo. z Paul.de cast.in l.qui Rome.in prin.de verb.obliga. Et an valeat hoc pactum quod liceat creditori a seipso accipere insolutum,vide plene Bar.in l.iij.in repet.in ij.q.princ.C.de pigno.

b ALEX. ¶ Feneratores Bon. Per Bart.in l.iij.in vltri.q.de pig.z Bal.in l.iii vendentis.adde Bar.in d.l.si fundus.

De exceptione seu prescrip. Rub. XXXVI.

LEX V.

IIcet vnde vi. Que annalia sunt adgēdā perpetua

a sunt[a] ad excipiendum.h.d.Bl.ponit hic casum multis mod. ¶ Tu pone casum,secundum vtilitatem lecturam. ¶ Quero , exempla huius. Bl.ponit primū exemplū q̄ dic vt in ca. quam vide.Blo.vt videtis reprobat istā positionem, quia cum tuel minum detur interdictum, ergo mihi nulla erit exceptio ab hac obiectione possumus tueri hanc lect. quia non habet interdictum possessorium,habet tamen rei vendicationem sed tamen illa lect.non placet propter aliud. Ramazzin. quis in tantum supra,vide vi.quis non perdit dominium quia re.sed demum lata sententia.ergo ante latam sententiam quis non haberet exceptionem ex vigore huius l.sicut dicimus in fundo in restitutione in integrum.vt l.nec non ſ.exemplo. et quibus causa maiores.z leg.exceptiones.in fine de exceptio. Preterea iste pona l.si quis in tantum.non habet locum. quando recuperata fuit possessio incontinenti, quia nunquam fuit amissa, quia talem cuius fuit retenta in animo,vt tangitur per gloss.in l.quis possessionem

sionem.ff.vnde vi. Tangam vobis in l.si quis ad se fundum.ff.ad l. Julia.de vi.legit gl.aliis duobus modis,que due lectu.sunt idem, diuersificantur tamen in hoc,q3 secundū vnam lect.sunt tres persone.secundū aliam due persone.Et vide gl.hic,an sit verum quod secunda violentia primā absorbet, tam in duabus quam in tribus personis.dicam in l.si quis ad se fundum.Ponit ergo glos.casum quarto modo,quam vide.Ista vltima sano potest sustineri.

ADDITIO.

a ALEX. Perpetua sunt.Per Bart.in l.ij.ff.eod.z per Bald.z Angel.in l.si quis.de presc.Joan.And.z Bald.in authen.ei qui, de temp.app.in versi.j.quero nunquid sententia.Et hunc legi similis est lex illa in vna lect.z ibi vide quid de replicatione.

LEX VI.

Si pactum. Ista lex legitur in gl.pluribus mod.Uno modo quod loquatur,quādo exceptio oritur ex pacto.Alio modo loquitur quando ex pacto oritur replicatio, prout loquitur
a de exceptione,vere non est dubiū quod sit perpetua,[a] vt l.pure.in fi.ff.de do.excepť.Ś.l.priori. Si vero nō esset vere exceptio,sed ideo exceptio,q3 actio,excipiūt in exceptione cōpensationis,tunc ea
* tenus duraret exceptio, quatenus duraret actio,vt l.quecunq;.* de compen.Prout hanc l.intelligimus in replicatione,dicendū est l.debere intelligi, quando actio est perpetua.tunc enim replicatio
1 est perpetua. Nam replicatio limitatur secundum naturam actionis,vt l.quesitum.Ś.fi.de pact.no.in l.exceptio.ff.de exceptio.

ADDITIONES.

a ALEX. Est perpetua. Quid in duplicatione.in d.l.j.per Bal. in l.ij.ff.eo.vbi per glo.z Bart.

* CLAV. DE SEISS. L.quecunque.Vide ad materiam istā quod no.gl.Bar.z doc.in l.nam z postea.Ś.si minor.ff.de iureiur.z Panor.in c.ij.de ordi.cognitio.

LEX IX.

Si quidem. Hec est pulchra lex.z ponit pulchram practicā,z ponit tria dicta. Primo quando reus pro constanti de intentione actoris diffidit. Secundo, quando pro constanti de ea confidit,sed se exceptione munitum asserit. Tertio quando de intētione actoris dubitat.z hoc sufficit tibi pro summario.Secunda ibi.si vero. Tertia ibi,nam si.z habet ista lex duas glos.z vnam glos.magnam, que est additio. Oppon.dicitur hic,quando quis dubitat de mente.vel intentione actoris, nunit quod possit respondere.Dubito.Contra,imo quis cogitur respōdere per certum,vt l.certum.in princ.de confes.Solu. Quidam intelligunthic,
1 quādo sit interrogatio de facto alieno. Quero, nunquid exci-
a piendo videatur quis confiteri [a] intentionem aduersarij. Bl.movet hic,z videtur tenere quod nisi precedat negatio, per oppositionem exceptionis videatur confessata intentio. Idem Dyn.in c. exceptionem obijciens.de reg.iur.lib.vj. Bl.tenet contrarium in l. non vtiq;.de excep.z l.nemo.de reg.iur.z illas tenent. Canonistę,z ego illas etiam teneo de iure nostro,vt plene dixi tibi in l.nō vtiq;.
2 Quero, quid si confiteor me promisisse tibi sub conditione,an mihi incumbat onus probandi conditionis adiectionem an vero
b tu debeas probare [b] promissionem factam pure.Bloll.hic disputat,finaliter distinguit,bene,z recte intelligēdo. Aut ego confiteor promissionem sub conditione simul z semel,z tunc actor non potest de ista mea confessione partem approbare,z partem reprobare,vt puta dicēdo,accipio hoc quod promisisti.hoc nego iub conditione. Si vero ego dicerem confiteor quod promisi centum pure.tamen feristi mihi postea pactum de non petendo conditionis euentum, quia tunc isti sunt duo articuli, potest vnum approbare,z alium reprobare,vt l.Publia.Ś.fi.ff.depos.

ADDITIONES.

a ALEX. Confiteri. An excipiens videatur fateri, adde quod dicit Bald.in l.age.Ś.de transac.per illum text.quod opponendo exceptionem transactionis, quis non videtur confiteri debitum. Et vide per no.gl.z Bar.in l.si filium.ff.de lib.cau,dicit Jac.But. z Bal.in l.cum Papinianus.Ś.de fent.quod opponens compensationem,videtur debitum fateri. Probatur practica in glos.dum dit.quod debet precedere negatio.per tex.in c.ex tenore.de testi. Et an illud.quod hic dicitur habet locum in replicatione, Bart. in l.si expressim.circa princ.ff.de app.adde an opponens compensationem videatur fateri debitum. Rom.consi.lxxxvij.
b ALEX. Debeas probare. An confessio possit pro parte acceptari,vide Bart.in l.Aurelius.Ś.pen.de lib.le.vide Imit.de act. Item si quis postulante. Et vide Lyn.pulchre post glossin l.j.Ś. de do.ante nupt.z in l.ij.Ś.de confes.z Bald.hic,z in addi.Spec.in tit.de confes.in versic.confiteor hominem.Arch.in c.ij.de confes.in vi.z Bald.in l.j.Ś.ego.de edil.edi.z in l.cum mulier.solu.matr.vbi limitat ista non procedere in criminali. Adde tu ad dicta Bartol,

hoc concord.quas ponit Alexand.de Imol.in consi.cxxxij.v.vol. z ibi quod dicitur hic de vno capitulo,quod non potest pro parte acceptari.intelligit procedere etiam in pluribus capitulis connexis,secus sunt plura capitula separata.d.l.publia.ff.depos.

LEX XII.

Si quis adu ocatus. Exceptio dilatoria debet opponi ante litem contestat. hoc dicit. Hoc est verum, nisi exceptio dilatoria superueniat post lit.contest.vt l.ij.Ś.de consor.eiusdem litis.

LEX XIII.

a **Rescriptiones.** [a] Hec lex seipsam summat. Quomodo intelligis tu in principio? Quidam intelligunt in principio, hoc est.ante litem contest. Tu intelligas in principio.scilicet antequam sit factus aliquis actus,per quem videatur in iudicem consentire.vt extra de re iudicat.cap.inter monasterium.licet quidam intelligāt in principio.hoc est ante litem contest. Sed tu intelligе,vt supra plene dixi in l.quidam cōsulebant.de re iudic.z ideo sis cautus:quia si tu opponeres primo exceptionem contra libellum,vel procuratorem, non posses postea opponere exceptionem iudicis incompetentis, quia videris eum dicere iudicem competentem ad cognoscendum,z pronunciandū super dictis exceptionibus,z ideo ista exceptio de incompetenti iudice debet permitti.

ADDITIO.

a ALEX. Rescriptiones. Vide que dixi de materia huius l.in l.exceptio.de excep.post Bart.Ś.Rot.hanc cautelam,quando debet opponi incompetentis iudicis exceptio.z facit ista lex ad id, quod not. Bald.in l.quod placuit.Ś.de excusa.vetera.quod si lex, vel statutum dicit aliquem nō posse compelli, debet intelligi.tunc demum, cum vtrique sine defensionibus altas potest compelli vbi hoc est ante litem.Bart.in l.conuenerit.de iurisd.omn.iudi.

De litigiosis. Rubr. XXXVII.

LEX II.

a **Lite.** [a] Per litis contestationem res fit litigiosa,z
b actio non potest in alium transferri.[b] Hoc dicit. Super hac l.est authen.litigiosa.que in aliquo corrigit legem istam quando agitur actione reali, in qua efficitur res litigiosa per solam cōuentionem. In personali autem nihil immutat.quia adhuc hodie requiritur litis cōtest. Pro huius ergo declaratione, quia gloss. notare non bene declarant. dic. Aut agitur actione reali.aut personali,aut mista. Si reali, aut in ea principaliter contenditur de domino.vel quasi.z efficitur res litigiosa per simplicem conuentionem.vt hac authent.idem puto de ipsa actione reali eadem ratione. Aut non contenditur de domino, sed de alio iure principaliter.vt in confessoria, negatoria,z hypothecaria, z tunc res non efficitur litigiosa.vt in authen.eo.Ś. ad hec.Efficitur tamen litigiosa ipsa actione per litis contesta.Si vero agitur actione personali,tunc res nunquam efficitur litigiosa,vt no.in l.quanquam.Ś.j.de aqua plu.arcen.sed fit litigiosa ipsa
c actio per lit.contest.vt hac l.ij. Si vero agitur actione mista,[c] tunc aut est actio vniuersalis.aut singularis. Si actio vniuersalis.tunc z olim.z hodie efficitur litigiosa res.z actio per solam controuersiam,vt l.diuus.ff.de pet.here.z l.alienationes.famil.ercis. Si vero est actio particularis,z tunc efficitur litigiosa res,z actio demum per litis contesta.vt l.j.Ś.comm.diuid.z ibi vidistis. Quid autem habeat operari vitium litigiosi.vide bitis j.eo.l.fin.

ADDITIONES.

a AND. BARB. Lite. Quando dicatur res litigiosa, vide Bart.in l.ij.ff.eo.vbi aliter loquitur quam hic,z in l.quanquam.Ś. Jul.hic alle.z ibi vide do.Jo.de Imo.in c.cum M.de comit. Ang. hic tenet quod sola actio,de qua contenditur,fit litigiosa.non autem res.de qua contenditur. Et ita debet intelligi lex sequens.Et alleg.Flo.Imo.in d.c.cum M.z vide etiā glo.z quod ibi no.in c.j. de consir.vti.vel inuti.maxime quādo mouetur questio super possessione.q3 res non fit litigiosa,sed ipsa possessio sic.vt ibi plene no. z in c.circa.el j.vt lit.pend.vide Bal.in l.j.z ij.Ś.commu.diuid.
b ALEX. Trāsferri. Et dū isthis il.cauet rem litigiosā alienari nō posse hoc limita,nisi res essent tēpore peritura l.alienationes.ff.famil.ercis.quod est no. Idem dicas in reliquis rebus sequestratis, quas poterit vendere sequester.z pretium succedit loco talium rerum bonorum,est text.in l.fin.de requi.reis.z Barto.in l.interesse. de acqui.pos.Bal.sing.in l.si oleum.ff.de dolo.qui alie.l.fin.ff.de req.reis.z in l.litibus.j.de agri.z cēsi.lib.xj.z per aliquos i l.Marcellus.Ś.res que.ff.ad Treb.facit ad hoc l.omnes.de per.her.vtrū possint obligari,dicas q3 non,vt no.gl.Ly.z Bal.in l.j.Ś.cōi diui. z ibi per Bal.an de ipsis possit fieri cōpromissum,z diuino de cōsensu partium,z vide q3 no.Bar.in l.j.in fin.ff.eo.vbi ponit an pos

sit obligari. Pro huius ergo declaratione ibi mista, vide ēt Bal. in auth. de litigios. §. j. z ibi etiam quid de confessoria, z negatoria, z de vsufructu. z ibi Bar.

c ALEX. ¶ Actiōe mista. Vide que diri post Bar. in l. j. ff. e. z no. Bar. z doc. in l. j. §. cōi diui. z ibi per Bal. vbi plene ponit. Itez an eodem libello, z ex eadem instantia possit agi contra illū, in quem est facta alienatio. de quo j. eo. l. fi. Et quod in personali nō cōtra hitur vitium litigiosi. Ang. z Bal. hic authēt. litigiosa. fm. Jmo. in c. ecclesia. vt lit. pen. Idem dicit Bal. in l. non solū. in lect. antiq. de in integ. rest. qō si ego sum accusatus ex tali crimine ex quo veniāt bona publicanda, z alieno pendente accusatione, tamen non incidant ille res in vitiū litigiosi, lz fiscus debeat illa reuocare, fm ea, que habentur in l. post contractum. ff. de do. Itē si inter duos est contentio de deponenda, z vnus moriatur, nihilominus dicitur res litigiosa. Bal. in l. lites. §. de lib. cau. si vnus moriatur, Bal. dicit nihilominus.

LEX III.

Quicunque. Si legatur res, vel actio litigiosa, dēbetur litis estimatio litigioso apud heredem remanente. h. d. Hoc est hodie immutatum per auth. nunc si heres. quam vide.

LEX IIII.

x ☞ Sententia lata contra reum principalem, mandatur executioni contra eum, qui rem litigiosam emit.

* **Censemus.** Contractus* habitus sup re litigiosa est nullus, z qui ad eus scienter accesserit, legitime punietur exceptis quibusdā casibus hac l. expressis. h. d. ¶ Op. z videtur q res

a litigiosa possit alienari, a vt l. j. §. de prescrip. long. temp. Solu. De-

b betis scire qō pena litigiosi b de iure antiq. non erat alia pena, nisi qō possidens habebat exceptionem, z ex illo contractu habito super re litigiosa non poterat conueniri, vt l. ij. ff. de litigi. erat etiam alia pena, qō res litigiosa non poterat prescribi, vt d. l. j. §. de pre-

c scrip. long. temp. Hodie vero c est additum, vt cōtractus habitus super re litigiosa, sit ipso iure nullus, vt hic. Quod est verum lite pendente, vt hic expresse dicit text. sed si lis non penderet, q? perempta esset instantia, licet duret vitium litigiosi, tamen venditio non impeditur. z contractus non annullatur, vt d. l. j. §. de prescrip. long. temp. ¶ Item est additum hodie de pena, que imponitur ei, qui ad contractum litigiosum accedit, vel accessit, vt hic dicitur. ¶ Secundo oppo. ad fi. l. nostre. z videtur quod res litigiosa non possit legari, vt §. l. priori. Sol. lex precedens per istum finem corrigitur, vt hic finis corrigitur per auth. nunc si heres. ¶ Quero, dicitur hic, quod ille qui emit, cogitur redhibere rem, quero qua

d actione. Bloss. dicit, condictione ex l. ista. Ego autem dico d per l.

a istam esse introductum † quod sententia lata contra ipsum principalem reum, potest mandari executioni cōtra eum, qui rem litigiosam emit. Et hoc vult dicere text. iste, si recte inspiciatur, quod clarius probo in repetitione l. creditores. §. de pigno. ¶ Alterius quero, dicitur hic quod emptor, quando fuerit ignorans, reddit rem, z recuperat pretium cum tertia parte, an venditor, qui fuerit sciens, puniatur in plus. Quidam quod non quia hoc hac l. non exprimitur, ergo &c. z hoc puto verū. ¶ Quero, qua actione aget emptor contra venditorem, z venditor contra emptorem. Dicit gl. z dicit verum, quod condictione ex hac l. vel actione in factum. Hanc glos. intellige eo casu, quando vterq; non participat dolum nam tunc vnus nō posset agere contra alium, vt l. viro atq; vxori. ff. solu. matr. Et facit sic ad q. de duobus contrahentibus, quorum neuter soluit, de quo dixi in l. cum mulier. ff. solu. matr. ¶ Quero,

e ad istud e simplum, quod fisco, debet applicari quis aget. Dicit glos. quilibet admitteretur ad agendum, vide glos. z est no. z ea, que no. de popu. ac. super rub. z ibi dixi tibi. z de priua. delict. l. fin.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Contractus. Ista procedunt quādo lis esset coram iudice, secus si coram arbitro: vt per Alexā. in l. fi. huiusmodi. §. diui. ff. de leg. j.

a ALEX. ¶ Res litigiosa non potest alienari. Limita non habere locum in alienatione, que fit in fiscum. text. est in l. si constante. §. fi. ff. sol. mat. z ibi per Jmo.

b ALEX. ¶ Pena litigiosi. Que pena erit cōtra alienantem rem litigiosam, Adde Bart. in l. j. in princ. de iure fisci. Facit quod not. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. posses. §. seq.

c ALEX. ¶ Hodie vero. Vide Ang. in auth. de litig. circa fin. prin. quo ad ipsum litigantem, vt vlterius prescribi non possit. d. l. j. de prescript. long. temp. z melius declarat Angel. in l. j. §. j. ff. de luti. nam per tale vitium litigiosi, perpetuatur actio in xxx. ann. l. fin. de prescrip. xxx. ann.

d ALEX. ¶ Ego autem dico. Adde istam limita. ad doctri. tradi-tam in l. sepe. de re iudic. z vide per Bartol. in l. creditores. in princ. q. princi. in versic. iudicamus. Nam ius exequendi. z ad idem Salic. in l. v. §. commum diui. z Bart. in l. j. ff. eo. z Ang. in authen. de litt. in princ. De hoc, z de materia huius tit. vide do. glos. in c. ecclesia sancte. Marie. el j. vt lit. penden. z in cle. j. vt lite penden.

e AND. BARB. ¶ Quero ad istud. Vide do. Joan. in c. ecclesia sancte. Marie. lo j. de constit. z ibi vide, in quo Jnocen. discrepat cum Bartol.

De contrahenda, & committenda stipulatione. Rubr. XXXVIII.

LEX I.

a **Licet.** Etiam si sit scriptura priuata, facientem mentionem de promissione, in dubio intelligitur a per stipulationem. hoc dicit. ¶ Qualiter probabitur quod inter presentes. Bloss. dicit, quod in dubio presumitur. Vide gloss. z tene menti in fin. Materiam huius l. plene examino. in l. sciendum. de verb. oblig. z §. de vsu. l. j. z quod ibi no. z ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Licet intelligitur. Per hanc l. dicit Bal. in l. si pretio. §. si cert. petat. quod quando constat esse pactum nudum, non nouat obligationem, alias vigore instrumenti publici, semper presumitur stipulatio. Vide Bart. in l. Titia. §. fi. de verb. oblig.

LEX. II.

Filie. Qui stipulatur filio suo, querit sibi. hoc dicit.

LEX III.

Cum pecuniam tuam. Alteri stipulari nemo potest, z qui pecuniam alterius exigit, negotiorum gestorum actione tenetur. hoc dicit.

LEX IIII.

Secundum. Qui stipulatur dare cui velit, sibi stipulari videtur. hoc dicit.

LEX V.

Nuda. Hec lex est difficilis. Quādo stipulatio penalis incipit a precedenti cōuentione nuda, tunc cōmittitur cum super prima lis fuerit contesta. hoc dicit. secūdum vnam lect. vel cum fuerit contestata super ista actione penali. hoc dicit. secundum aliam lect. Oppon. stipulatio penalis non potest committi, nisi precedat mora, vt l. si penum. ff. quando dies legat, ced. z l. ista stipulatus. ff. eod. sed hic non potest precedere mora, quia eius quod in promissione nuda

a venit, non est petitio, ergo nec mora, a vt ff. eod. l. si pupillus. Sol. dicunt quidam, quod est verū, quod non potest quis esse in mora in naturali obligatione, quātum ad illud quod in obligatione deuenit, sed quantum ad alia fic, vt quo ad stipulationem penalem, vt hic. Jstud est contra casum l. lecta. §. sed cum fortis. ff. si cer. pet. Propter quod gloss. tua hic dicit, z bene, quod hec stipulatio penalis non committitur ex mora, sed ex conditionis euentu. Per istis enim contestationem videtur existere conditio penalis stipulationis. ¶ Contra hoc oppon. sine actione nemo experitur, vt l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. Sed de eo quod venit in pactione nuda, nulla est actio, ergo, &c. non potest ergo lis cōtestari. Sol. dicit glo. quod hic fuit lis contestata de facto super eo, quod deuenit in conuentione nuda. Alij dicunt, z ista est opin. Altram. quod non requiratur contestatio, sed dicunt, quando precedit vestita stipulatio, committitur per interpellationē, quia omnis promissio simpliciter facta habet in se istam cōditionem, scilicet quod detur cum petiero, vt l. si decem cum petiero. ff. de verb. oblig. ergo per simplicem petitionem extra iudicium committitur stipulatio penalis. Nec obst. text. qui facit hic mentionem de litis contesta. quia hoc facit, vt ostendat penam esse cōmissam impugnabiliter Dyn. in c. non est in mora. de reg. iur. in vj. videtur tenere vtranque opin. Ego teneo opin. Altramon. vt plenissime examinabo in lata stipulatus. ff. de verbor. oblig. ¶ Quero, vtrum penalis stipulatio

b nouet precedentem? Dic vt ibi dixi. Vltimo no. quod penalis stipulatio non vestit precedentem conuentionem b nudam. Nam, quia cum penalis stipulatio sit accessoria ad primā, non est quam quod accessorium vestiat principale.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Mora. Hoc idem tenet in l. si pacto quo penam. z in l. stipulatio ista. §. viti. per illum text. de verb. oblig.

b ALEX. ¶ Vestit precedentem conuentionem. An penalis stipulatio vestiat precedentem nudam conuentionem, vide Bart. in l. lecta. ff. si cer. pet. z vide Bar. in l. si pacto quo penam. §. de pac.

LEX

LEX XI.

Crupulosam. Siue post mortem suam siue cum morietur, siue prius quã moriatur, quis fuerit stipulatus, valeat stipulatio. h.d.

LEX XII.

a **Magnam.** [a] Dies interpellat pro homine, & vbi est dies, & pena non admittitur more purgatio. hoc dicit. secundum lect. quam ego teneo. Hanc materiam plene dic vt l. si insulam. ff. de verbor. obliga. & glos. in l. si post tres. ff. si quis cau.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Magnam. Vide Bart. in l. si ex legati causa. de verb. oblig. per Bart. in d. l. si pacto quo penam. §. de pact. vide que dixi in l. Mutiane, post Bart. ff. de condit. & demonstr. Et hic intellige, vt per Bart. in d. l. ita stipulatus, in versi. ij. princ. & versi. iij. videndum. Et ad hanc l. vide Pan. de Last. consi. xcvj. & Rom. in rub. de arbitr. Et dum dicitur in hac l. quod dies interpellat pro homine, adde quod hoc est verum in die tacita, vt est glos. i. menti tenenda, & Imol. ibi in l. si mora. solu. matr. & in c. potuit. de loc. in l. ij. §. de iur. emph. quam tene menti. secundum illam glo. que etiam probat illam esse in tempore adiecto miserationis gratia, vt est tempus, an ad testationem dotis. Ita ergo per lapsum illius constituitur in mora, vt voluit illa not. glos. sicut per lapsum cuiuslibet temporis. Item regula huius l. fallit in die parua. scilicet in qua sit impossibile expediri. Ita dicit Bartol. per illum text. in l. si mihi, & tibi. §. j. de leg. j. Quod not. esse intelligendum secũdum no. in l. continuus. §. illud. de verb. oblig. Item quod hic dicitur de die, hoc etiam locum habet in hora. secundum Bald. in l. j. C. ne lice. tertio prono. Item nõ habet locum ista lex in die incerta, vt promitto cum eris legitime etatis secundum Bal. in l. si pacto quo penam. §. de pact. licet videatur loqui aliter Bald. in d. l. si pacto quo penã. Et quod dixi de die incerta, vide Bart. in l. ita stipulatus. de verbo. oblig. & quod dixi de die tacita, adde questionem similem in l. si duo. §. fi. de consti. pec. in iij. q. & no. Bart. in rub. §. de consti. pec. & Bart. in d. l. ita stipulatus. Sed de hac materia singulariter per Ly. & Bald. in l. fin. in §. j. §. de iur. dot. Et de die tacita est text. in l. quoties in die, iuncta. l. seq. & ibi Bart. & Imo. de verb. oblig.

P. PAV. P. ¶ Magnam. Vide Jas. & Soci. & Bald. in l. si mihi, & tibi. §. j. in ij. not. ff. de leg. j. & in l. vnum. ff. si cert. pet.

LEX XIII.

a **Veteris.** [a] Promissio dandi, vel faciendi similiter concepta porrigitur ad promissoris heredes, idem si conferatur post mortem promissoris, h.d. cum l. seq. ¶ Oppon. de l. centesimis. §. j. ff. eo. Sol. quedam sunt facta, que coherent mere persone, & illa nõ trãseunt ad heredes, vt ibi, & l. j. §. ne autem. de cad. tollen. ¶ Quedam sunt facta, que mere persone non coherent, sed possunt per alium expediri, & istorum obligatio transit ad heredes. Ita loquitur hic. ¶ Contra hoc oppo. nunquam factum vnius videtur factum alterius, vt l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. indeb. Sol. factum vnius, non videtur factum alterius vere, vel ficte. Nec autem ficto habet locum primo, quando hoc agitur expresse, vt l. nemo est qui nesciat. de duobus reis. & ibi not. Secundo, quando confertur factum alterius in tẽpus mortis, quia tunc videtur actũ tacite, quod heres faciat, vt l. si. huius ti. ¶ Tertio, quãdo ille, qui facere promisit, aliquo modo legitimo impedit, vt morte, vel alio casu, vt hac l. & l. de pollicitationib^. ff. de polli. Predicta vera, nisi esset electa industria certe persone, vt l. inter artifices. ff. de sol.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Veteris. Vide Bar. in l. si sic. la grande. de verb. oblig.

LEX XIIII.

a **Optimam.** [a] Verba enunciatiua in contractibus prolata, probationem inter ipsos contrahentes inducunt, donec contrarium doceatur. h.d. ¶ Not. illud. quod dixi in summario, quod talia verba enunciatiua fidem faciunt inter contrahentes, quod facit ad fines plebanatus. Dicit gl. quam vidistis. §. de iure delib. in l. cum aliquis. ff. de leg. iij. l. predijs. §. Titio. Secundo no. ex hac b lege, quod dies, & locus, debeant inseri in instrumento.[b]

ADDITIONES.

AND. BARB. ¶ Optimam. Et vide pro intellectu huius l. Imoc. & alios. in c. cum in iure. de offic. deleg.

¶ Optimam. Vide Lanc. Bec. authen. si quis in aliquo. in fi. C. de eden. & ibi Jas. versic. vltra Bart.

a ALEX. ¶ Optimam. Limita vt probatur in auth. si quis in aliquo. ad fi. ff. de edend. Item limita, nisi principaliter tractaretur de enunciatione, vt probatur in c. illud. & ibi Anto. de But. de presum. & Bal. in l. ad probationem. De hoc est glo. hic in versi. seruus. Et vide ad hanc l. Bald. in l. cum aliquis. de iure delib. vbi limitat hic dicta. Item dum hic dicitur, quod potest probari absentia, dicas quod testes debent deponere hoc modo, quod viderunt illum in tali loco commorari. ita quod per interuallum temporis quo eum viderunt, non potuisset ire ad locum, de quo fit mentio in instrumento. Ita dicit Joan. Andr. vt ibi refert Abba. in c. ex tenore. de test. & dicit Bald. ibi quod hoc posset probari post dicta testificata. secũdum doct. ibi etiam dicit elici practicam ex illo c. iij. prin. vide Bart. in l. sciendum. de verb. oblig. & in auth. si quis in aliquo. §. de eden. & ad hanc l. vide not. per Jmoc. in c. cum in iure. de offic. deleg. & in c. quoniam. contra. de proba. & gloss. super versi. & personas. vide Bald. in authen. si quis in aliquo. & ibi dicta post eum. & vide ad hoc dicta Bart. in l. gerit. de acquir. hered.

b ALEX. ¶ In instrumento. An dies & locus debeat inseri in instrumento, adde Bart. in l. lecta. in fi. si cert. petat. & in l. de pupillo. §. qui nunciat. de oper. noui nunciat.

De inutilibus stipulationibus. Rubr. XXXIX.

LEX. I.

Ex stipulatione. Pupillus non potest obligari sine autho. tu. hoc dicit. Utrum pupillus obligetur naturaliter, vel non, gloss. tangit hic. Dic vt plene, vt l. j. ff. de noua.

LEX II.

a **Libera.** [a] Stipulatio penalis, non valet in matrimonius. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Libera. Stipulatio dolo inita valet etiam. ope tamen exceptionis si rescindatur. limita nisi fauore dotis, quia tunc dolus dans causam stipulationi. eam vitiat ipso iure. in l. si cum mulier. & ibi Jmol. ff. sol. mat. Item limita nisi dolus daret causam distractui apposito super contractu stricti iuris, quia licet tunc ille distractus sit stricti iuris, tamen sumit naturam bone fidei, vt probatur in l. sub pretextu. & ibi Barto. §. de transact. Item limita, nisi esset apposita super contractu bone fidei. Glos. est in l. si quis cum aliter. & ibi vide de verb. oblig.

LEX. III.

Vt inter. Inter absentes nõ potest contrahi stipulatio, nec alteri stipulari. Itẽ quando petitur interesse, admittitur petitio incerta, certificanda per sententiam. h.d. Signa ter. in fi. ibi. ob incerte actionis, &c. De quo videbitis in l. certi condictio. ff. si cert. pet.

De duobus reis stipulandi. Rubr. XL.

LEX. I.

Creditor. Hic habes authenticã que ponit qualiter cõstituantur duo rei. Hanc l. & authenticam commentatur. & est vtilissima repetitio.

AVTHENT.

7 ☞ In obligatione continente aliquid indiuiduum obligatione, & solutione. an & quando constituantur duo rei.

9 Qui obligantur accessione, an & quando teneantur insolidũ, & sint duo rei debendi.

10 Plures gerentes aliquod officium, vel aliquam administrationẽ, qualiter obligentur, & sint duo rei debendi.

11 Si ex pluribus mercatoribus, vnus contrahat, an quilibet teneatur insolidum, & sint duo rei.

16 Quando plures tenentur ex delicto insolidum, non sunt correi.

17 Si plures tenentur ex quasi maleficio, non sunt proprie duo rei.

18 Pater & filius, an sint duo rei credendi, quando filius acquisiuit obligationem, & actionem, ex causa peculij profectitij.

21 Plures rei debendi possunt simul conueniri.

23 Creditor quando possit vnum ex pluribus insolidum obligatis conuenire.

27 Vnus ex duobus reis credendi potest agere procuratorio nomine alterius.

29 Si ad vnum ex correis perueniat tota quantitas, an alius possit petere quod ille prius exactiatur.

30 Vt beneficium diuisionis competat, qualiter intelligantur presentes, vel absentes correi, & quo probetur presentia vel absentia.

31 Altero ex correis non datur tempus cõtradicendi instantie, sicut fideiussori.

32 Quando vnus ex reis est presens & soluendo. sed non potest conueniri, quid agendum sit circa beneficium diuisionis.

33 Beneficio diuisionis potest renunciari.

35 Solutio facta alteri ex correis credendi, an tollat alteri actionem.

36 Vno ex correis debendi totum solnente, alius liberatur in totum.

37 Solutione partis facta ab altero, an videatur facta diuisio.

38 Vnus ex correis credendi, recipiendo partem ab vno ex correis debendi. preiudicat alteri correo.

43 Sententia lata pro vno ex reis debendi, an prosit aliis.

44 Sententia condemnatoria lata contra vnum ex reis debendi, nocet alteri.

45 Sententia lata pro vno ex correis credendi, aut contra vnum, nocet & prodest alijs.
46 Iuramentum factum per vnum ex correis, quando prosit, vel noceat alijs.
47 Iuramentum delatum per vnum ex reis debendi, quando nocet correo.
48 Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi, an noceat alteri.
49 Pactum factum vni ex correis debendi, quando prosit alijs.
51 Factum ab vno ex correis quod noceat alteri, quantum ad interrumpendam prescriptionem quo ad alium.
52 Pactum factum ab vno ex reis credendi, quando prosit vel noceat alteri.
53 Nouatio vnius ex reis debendi, quando prosit alijs, & quid in reis credendi.
54 Si vnus ex duobus reis credendi, ex contractu iurisgentium liberat reum per stipulationem, & acceptilationem subsequentem, an alteri reo preiudicet.
55 Nouatio facta per delegationem per vnum ex reis credendi, vel debendi, quando alijs prosit vel noceat.
56 Cessio facta ab vno ex reis credendi, vel debendi, quando prosit, vel noceat alteri.
57 Confessio facta per vnum, tam ex reis debendi, quam credendi, quando noceat alijs, vel quando prosit.
58 Ex successione alterius correorum, quãdo obligatio extinguatur.
59 Mora vnius ex correis, quando noceat vel prosit. 61. 62.
60 Si creditor fuit in mora recipiẽdi ab vno ex reis debendi, qui obtulit pecuniam petitam que postea perempta est, an alteri prosit.
63 Creditor si fuit in mora, vno ex reis offerente, & creditor interpellauit alium reum, qui non obtulit, an per hoc videatur purgata mora.
64 Culpa vnius correorum, quando alteri noceat.
65 Rescisio facta in personam vnius correorum, quando alteri noceat.
66 Exceptio competens vni ex correis debendi, quando porrigatur ad alterum.
67 Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere, & num. 69.
68 Ex fideiussione duplex contrahitur obligatio.
71 Si vnus ex pluribus tutoribus, curatoribus depositarijs, commodatarijs, vel administratoribus ciuitatis soluit, qualiter ab alio repetat.
73 Si vnus ex duobus reis debendi suo iuramento liberat alium, ab eo non repetit.
74 Correus, qui fuit liberatus acceptilatione, quando possit ab illo, qui est liberatus, repetere.
75 Correus damnificatus culpa alterius potest ab eo repetere.
76 Correus credendi, quando ab altero correo, qui solutionem recipit, repetere potest, & qua actione.
77 Quando vnus ex reis credendi, aliquem liberauit facto, an alter ab eo repetere possit.
78 Actio, que cedi debet vni ex correis, quando, quo iure, & inquantum cedi debeat.

HOc ita. Hec auth. diuiditur in duas partes. Prima loquitur qualiter plures rei debendi debeant cõuenirí. Secunda, qualiter vni correorum cõtra alium subuenatur. Breuiter hoc intendit. Creditor potest debitum ab vno ex correis exigere, & exacto contra alium succurritur. hoc dicit. Pone casum in terminis ad authen. que tractat similiter de modo constituendi duos reos, & etiam de modo exigendi. Et diuiditur hec authen. in duas partes principales. Primo loquitur quando est actum, vt teneantur insolidum, vel subest inopia, vel absentia. Secundo loquitur, quãdo non est actum, nec subest inopia, vel absentia. Secunda ibi, sinautem. Et istas partes potes subdiuidere in alias particulas, vt patet per se, & authen. non eget summario, quia summata est. & summa eius est duarum columnarum, que sunt in corpore authen. eo. coll. vij. vnde hec sumitur. Ex his ergo primo nota qualiter duo rei constituantur. De hoc solum in auth. dicitur. Secundo qualiter exigantur, & de hoc tangitur in l. j. j. responso. & in authent. eod. Tertio, qualiter exacto contra correum succurratur, de hoc l. j. ij. respon. Oppon. primo ad l. & videtur quod inter correos debeat diuidi actio, vt ff. de admi. tu. l. non plures. de tu. & ra. dist. l. j. §. nunc tractemus. Sol. illud in duobus reis, qui inciderunt in obligationem ex necessitate, vt tutor, vel curator hic quando ex voluntate. Secundo oppon. quod idem sit quando ex voluntate, vt l. fin. ẽ. de consti. pe. & ff. de fideiuss. inter eos, & d. l. j. §. nunc tractemus. Sol. ibi in duobus reis non principaliter obligatis. Tertio, contra predictam sol. opp. quod etiam fideiussores non habent beneficium diuisionis, vt l. fi. ff. rem pup. sal. fo. Sol. Fallit in pluribus fideiussoribus datis ab vno tutore, & curatore, & ratio ibi patet. Ista tria contraria, licet hanc legem respiciant, tamen ponuntur in glo. vt. huius aut. Quarto oppo. & videtur quod duo rei habeant ex conuentione beneficium diuisionis, vt in hac auth. & in corpore vide sumitur. Solu. Fateor quod in hoc iura antiqua corrigantur per authen. istam, ad ipsam ergo auth. accedamus. Quinto opp. dicitur in auth. quod requiritur, quod specialiter agatur, quod vnus quisque teneatur insolidum. Contra, quia etiam per alia verba possunt constitui duo rei, vt Instit. eo. §. j. Sol. dicunt quidã quod iura antiqua per istam auth. non solum sunt correcta in modo erigendi, vt ẽ. dixi sed etiam in modo constituendi, quia olim sufficiebat quod diceret, quod essent duo rei, vt ff. eod. l. reos. §. cum in tabulis, vel alia verba equipollentia, vt instit. eod. §. j. Sed hodie est necessarium quod exprimatur, quod teneantur insolidum, vt hic. Et hoc videtur tenuisse Dy. & Jac. de Aret. Alij dicunt contra, † quod in modo constituendi nil immutatur. Et quod hic dicitur, si agatur exprimere, intelligunt per hec verba aut equipolentia, & sic cessant contraria. Et hoc satis patet Justi. eo. §. j. respon. & §. cum in tabulis. & tenet gl. huius auth. & in corpore vnde sumitur, in prin. & in d. §. cum in tabulis. & hoc tenet hic Jac. de Aret, Lyn. Jac. de Bel. Jac. But. Ray. de Fo. & omnes, quibus assentio, & in quo fiat mutatio per iura noua. j. in quolibet passu dicam. Sexto oppo. & videtur, quod altero absente datur terminus presenti ad eum presentandum, vt in auth. presente. j. eod. tit. Sol. Vel in fideiussore principali, hic in duobus principalibus, arg. j. tit. j. sancimus, coniuncta l. si post tres. ff. si quis cau. His ergo visis, veniamus ad materiam istam. Quero primo, qualiter constituantur duo rei debendi. Secundo, qualiter exigantur, & qualiter exigant. Tertio, an factum vnius prosit vel noceat alteri. Quarto, qualiter vni contra alterum correorum succurritur, & hic examinabitur qualiter, & an fideiubere videantur inuicem, vel non. Primo igitur † principaliter, queritur, qualiter constituantur duo rei debendi, & credendi, & ista questio habet multas accessorias. Et primo videamus, quando in obligatione est aliquod inutilidum, & scias quod obligatio cõtrahitur verbis, consensu, vel testamento, que quantum ad hoc equipollent, ff. eo. Leandem rem. in prin. Primo de reis debendi, qui principaliter obligantur. In istis sic distingue, aut est actum exprẽsse, vt teneantur insolidũ, & sunt duo rei, vt hic. Aut non est actum exprẽsse, & tunc aut obligauerunt se, aut testator obligauit eos alternatiue, & sunt duo rei, vt ẽ. de cõsti pec. auth. si quando. ff. de leg. j. l. si ex toto. §. j. & no. ff. eo. tit. antepe. Aut copulatiue, & tunc aut sunt duo actus promittendi, & due rum promissiones, vt tu promittis mihi codicẽ, & Titius promittit mihi Digestum, & tunc aut non apposuit verbum, eundem, & sunt duo. Aut apposuit, & nõ sunt duo rei, sed sunt due obligationes diuersarũ summarum. Secus si apposuit. vt Justi. eo. in prin. & §. duo. & de stipu. ser. l. si ex re. §. si ipsi. & l. si seruus communis sic stipulatus sit. & in glos. j. huius auth. Aut fuit vnus actus promittendi, & due reorum exprẽssiones, vt ego decem, & Titius decem promittimus tibi, & erunt duo rei debendi. argu. ff. de verb. obligat. stipulatio ista. §. cum qui. quia semper vnicum actum promittentis videtur intelligere de eisdem decem. Aut est vnus actus promittendi, & vna rei exprẽssio, & tunc aut est appositum per nomen stributiuum quilibet, quod de sui natura cuilibet attribuit rem in solidum, vel aliud simile, tunc etiam erunt duo rei debendi, vt lib. pluribus. in prin. & ibi no. ff. de leg. j. Aut tale distributiuum actum non est, sed simpliciter dictum, tu & Titius promittitis mihi centum, & tunc si quidem est actum quod teneãtur insolidum, vel quod sint duo rei, tunc erunt duo rei, alias quilibet tenet in parte, vt hic, & d. l. reos. §. cum in tabulis. Sed an de his sit aliquid innouatum per iura Authen. gloss. in l. ij. ff. eo d. dicit quod sic, & tangitur in d. §. cum in tabulis, & ibi non firmat aliud. & Azo in Summa huius tit. & ff. manda. l. si mandato Titij. §. Paulus, el ij. & l. credi tor. §. duobus. eod. tit. Et hoc videtur tenere Jac. de Aret. in d. li. ff. eod. scilicet quod hodie est necesse, quod exprimatur insolidum per hanc legem, nec sufficit quod sint duo rei, nisi exprimatur insolidum, per hanc auth. Sed gl. in corpore eo. tit. super verb. fuisse nere, tenet quod in modo constituendi nihil sit innouatũ, vt Justi. de fideiuss. §. si plures. tangitur in glo. in d. §. cum in tabulis. Et hoc tenet Dyn. & Lyn. & Jac. de Bel. & omnes Modern. quod placet. Siue ergo exprẽsse, siue tacite agatur, satis est, vt patet ex dictis precedenti. Quod tenet glos. j. huius auth. Ad idem dant, quando cõtrahitur obligatio alternatiue, licet insolidum non exprimatur, tamen sufficit, vt d. auth. si quãdo preallega. Item ea, idem est dicere, quod sint duo rei. & exprimere insolidum vel sum in tabulis. & l. eandem. eo. tit. & in hoc nihil est innouatum per iura authen. Secundo † quero, de duobus reis credendi, qualiter constituantur. Et circa predicta dic, Aut est actum quod sint duo rei credendi, & non est dubium. Aut non est actum, & tunc aut dispositio est collata in eorum personam alternatiue, aut copulatiue. Primo casu, aut vni eorum tantũ potest acquiri obligatio, & alter

habeatur

habetur vt adiectus,⁊ nō erūt duo rei credēdi.ff.de cōst.pec.l.sed
⁊ si filio.§.j.⁊ l.j.§.si fructuarius.j.de stipul.seruo. Aut vtriq; pōt
acquiri,⁊ tūc aut electio fuit collata in personam ⁊ in voluntatem
debitoris,⁊ valet,⁊ erunt duo rei credēdi,vt de le.ij.l.si Titio aut
Seio. Aut non fuit collata in potestatē debitoris.⁊ tūc de iure an
tiquo vitiabitur stipulatio,vt d.l.si fructuarius.de stipula.seruo.
Sȝ hodie vȝ,⁊ alternatiua resoluitur in coniunctā,vt l.cum| qui
dam.§.de ver.sig.que loqtur tam in ꝯtibus inter viuos,quā in vl
timis voluntatibus,vt ibi cū similib. Nū erit dicendū idem ꝙ sta
tim dicā de copulatiua. Predicta vera qn̄ dispositio confertur in
personam vtriusq; equaliter,alias si tantum vnus stipularetur si
bi vel alteri,semp ille alius haberetur,vt adiectus, vt l.eū q.§.qui
sibi.de verb.ob. Fallit in casu l.Caius.ff.solu.matr.quod dic vt ibi.
Secundo casu,quando dispositio confertur copulatiue,tunc di
stingue p omnia vt s.dixi circa duos reos debēdi,lȝ hic sit aliqua
differentia inter duos reos debēdi per easdem ll.⁊ in hoc etiā ni
4 hil est innouatum per iura Auth. Tertio quero,†quid in obliga
tione,que re contrahitur ad diuidua,vt tantundem reddatur in
genere,vt in mutuo,an possint cōstitui duo rei debendi. Et vr̄ qd
sic,vt s.si cer.pe.l.si non singuli,vt j.eo.l.propter. Contrariū tenēt
Dy.Marti.Sil.⁊ Ray.dicētes ꝙ añ possent cadere sydera de ce
lo,quam obligatio que re contrahitur,trahatur ad vltra quā ad
reum peruenerit,vt l.si tibi.in prin.ff.de pac. Et respondent ad le
ges contrarias,ꝙ ibi fuerint cōstituti duo rei verbis,⁊ non re. Cō
muniter oēs tenent contrarium per l.eandem rem.in princ.ff.duo
bus reis,⁊ per l.si non singuli,⁊ per l.propter mutuam. Ad cōtra
rium respondeo,quod si vni numeratur aliorū volūtate, omnib⁹
numeratum videtur iuris fictione,vt no.per glo.in d.l.si nō singu
li.preallegata. Sed cōtra hoc instatur. Id,ꝙ est impossibile p na
turā,non pōt fieri possibile per legē vt l.si pater.i fi.ff.de adoptio
ni.l.qui ad certū.ff.loca. Sed impossibile est fm naturam,eandem
pecuniam peruenire ad plures insolidū,ergo non pōt fingi. Dur⁹
rimore dicit Pe,qd non fingitur ad plures peruenisse insolidum,
sed ad singulos peruenit in veritate,⁊ sic non nascuntur plures
obligationes,sed vna,que tenet plures homines,sicut vnus funis
ligat plures boues. Et hoc tenet Cy.in l.si non singuli.⁊ l.propter
mutuam. Hoc non placet,quia licet in pluribus reis sit obligatio
respectu eiusdem effectus,quia sufficit vna exactio,vt ff.eo.l.ij.in
fin.tamen in veritate sunt plures obligationes,⁊ quilibet tenetur
propria obligatione,vt ff.eo.l.eandem rem.§.si ⁊ l.si re⁹.de fideiuss.
l.generaliter. Tene sol.glo.quod fingitur pecuniam ad quemlibet
5 peruenisse pro solido. Nec obst.†quod dicitur. Lex nō fingit super
impossibili,q2 verū est super eo qd est impossibile in genere, vt qd
filius sit antiquior patre. Sed si in genere est possibile,licet sit im
possibile in his terminis,quibus loquimur,tūc lex fingit. Exemplū
impossibile est ꝙ ille,qui est filius Titij, sit filius meus, tamē q2 in
genere est possibile ꝙ habeā vnum filiū talem,⁊ eius etatis,potest
fingi per ius quod talis sit filius meus,vt d.l.si pater.cum seq.de
adop. Sicut etiā impossibile est qd ille qui fuit apud hostes,sem
per fuerit in ciuitate,⁊ tñ lex potest fingere,⁊ fingit sic in alijs plu
ribus,ita hic possibile est in genere suo qd talis pecunia perueni
ret ad te,⁊ ad me,ideo pōt indici per fictionē. Licet enim in casu,
in quo sumus,scȝ donec pecunia est apud vnum, impossibile est ꝙ
sit apud alium, tñ possibile est in genere:⁊ ita ego dixi in l.si is qui
pro emptore.ff.de vsucapi. Vel aliter,impossibile est quod eadem
pecunia perueniat ad plures insolidum,⁊ remaneat in effectu, sed
bene pōt peruenire ad plures,⁊ quod remaneat apud vnū in effe
ctu, ita per istam fictionē fingitur, ⁊ inducitur, vt omnes teneātur
insolidū,tamē nō in effectu,q2 vna exactio sufficit. Concludo ergo
ꝙ duo rei debēdi possunt in mutuo cōstitui,si hoc agatur sine aliqua
stipulatione, sicut dictū est in alijs obligationib⁹, dico idē in duo
bus reis credēdi per d.l.si nō singuli.s.si cer.pet.⁊ l.cum te. Quar
6 to quero,†quid in obligatione, que re cōtrahitur,vt eadē species
reddatur,vt in deposito, cōmodato,⁊ similib⁹ Respon.debes sci
re,quod ex hoc cōtractu nascunt̄ due obligationes. Una primiti
ua ad rei restitutionē,alia secūdaria ratione doli,vel culpe cōmisse
inre. Aut ergo queris de illa prima obligatione ad rem restituen
dam,⁊ tunc ita demū constituuntur duo rei debendi,si hoc actū est,
vt de loca.l.si diuisa,alias quilibet tenetur pro parte,arg.ff.com
modati.§.heres,⁊ depositi.l.si duo.licet quādoq; quilibet pro par
te teneatur,⁊ sic est diuidua obligatio quo ad obligationē, tamen
vnus soluēdo partē non liberatur,⁊ sic est indiuidua quo ad solu
tionē,vt d.l.si duo.ff.depositi. Et de hoc plene dixi in l.eadē.§.Ca
to.de ver.obli.licet cōtra hoc dicat gl.sed nescit quid dicat.ff.de
posi.l.j.§.si apud duos. Si vero queris de obligatioe,que ratione
doli vel culpe cōtrahitur,tūc aut est actum qd sint duo rei, ⁊ sunt.
Aut nō est actū, tūc aut vnus tantū contrahit,⁊ cōmittit dolū vel
culpā,⁊ ille solus tenetur insolidū. Aut omnes,⁊ tunc tenent tan
quam rei, vt d.l.j.§.si apud duos.⁊ l.si vt certo.§.si duobus.in fi.ff.
cōmo.⁊ d.l.si duo.depositi.⁊ hoc de reis debēdi. Rei vero credendi
in tali obligatione,nō constituunt̄, nisi hoc agatur,vt d.l.si duo.ff.
7 depositi. Quinto quero,†quid si in obligatiōe venit aliquid ꝙ sit
indiuiduū, quo ad obligationē ⁊ solutionē, vt via,iter,actus,⁊ qd
simile. Respō.gl.que est in l.reos.§.cum in tabulis.ff.eo.ꝙ olim in
his constituebant̄ duo rei,etiam si non exprimeret̄,hodie autē per
aut.est aliter tam in indiuiduis,quā in diuiduis. Doct. Moderni
reprobāt illam gl,q2 per ius aut.nihil est innouatū in modo cōsti
tuendi,sed in modo exigēdi, q2 introducitur beneficiū diuisionis,
vt dictū est. Unde sicut generaliter olim in diuiduis plures tene
bantur insolidū,⁊ si non sit dictū, ita ⁊ hodie,⁊ in hoc oēs concor
dant. Sed an sint duo rei.est opi.Jac.de Bel.in aut.eo.tit.⁊ tenet
ꝙ sint duo rei,putās forte ꝙ semper quādo plures tenerentur in
solidum,dicātur correi. Pet.⁊ Cy.cōtra in hac aut.q2 dicūt ꝙ non
sunt duo correi,licet insolidū teneātur,⁊ hoc puto verum. Primo
per casum l.rem hereditariā.ff.de euict. Secūdo per gl.ff.de verb.
oblig.l.ij.§.si tamē homine. Tertio per rationē,in duob⁹ reis cre
dendi.si vnus egit lit.contest.alius nō potest agere.ff.eo.l.ex duo
bus. Sed in his qui habēt actionem insolidū,ex natura indiuidui,
vno agente alius potest agere, vt ff.de verb.obli.l.ij.§.ex his,ergo
non sunt duo rei. Plus dico ꝙ etiam si expresse esset dictū ꝙ inso
lidum tenerētur,nō essent duo rei,q2 esset exprimere ea,que tacite
insunt. Sed debet sic exprimi, ꝙ animo cōstituendi duos reos sic
promittūt, predicta probātur j.de fideiuss.l.nō recte.⁊ hoc probat̄
per multa iura,que in correis loquunt̄,quādo factum vnius alteri
noceat,vel nō,vt j.eo.l.j.in fi.⁊ in alijs,de quibus j.dicā,ꝙ tunc lo
cum habebit. Preterea posito ꝙ expresse esset dictū,ꝙ essent duo
rei,⁊ tūc nō haberet locū beneficiū diuisionis,q2 in istis indiuiduis
diuisio corrumpit stipulationē.ff.de verb,oblig.l.stipulationes nō
diuiduntur. Unde duo rei omnino non constituuntur. Et idē dico
in duob⁹ reis credendi,vt d.l.ij.§.ex his.⁊ facit de ser.ru.pred.l.via
8 cōstitui.in fi. Sexto quero, †qualiter cōstituantur duo rei in obli
gatione facti. Dico quando in obligatione habetur respectus ad
opus factū,ita ꝙ est explicabile per aliū,vt l.continuus.§.si ab eo.
ff.de verb.obli.⁊ illo casu sine dubio poterūt constitui duo rei de
bendi,vt hic, Casus est in l.nemo est qui nesciat.ff.eo.secundū Jac.
de Aret. Quandoq; habetur respectus ad ipsum fieri,⁊ persone
industriam,⁊ tunc aut promittentes sunt eiusdē peritie,⁊ possunt
constitui duo rei,q2 idē factū videtur vtriusq;.d.l.nemo est qui ne
sciat.secūdū lectu.gl. Aut sunt diuerse peritie,⁊ tūc nō possunt cō
stitui duo rei debendi,q2 factū vnius videtur diuersum esse a facto
alterius,secūdum mentem ⁊ fictionē, ⁊ diuersitas rei que impedit
diuidere impedit constitutionē duorum reorū,vt ff.eo.l.si id quod.
in fi.tamē vno soluēte de equitate,liberatur alter ope exceptionis,
vt d.l.si id quod.in fi. Potest ergo fieri cōstitutio duorū reorum in
obligatione facti,cū hoc agat̄ nō aliter,vt s.dictū est in alijs. Cir
ca vero correos credēdi dicas,aut in obligatiōe venit tale pactū,
factū ꝙ cōcernit personā stipulātis,vt promitto tibi seruire in ca
mera,vel in mēsa,vel curare te ab infirmitate,⁊ similia,⁊ in istis,q2
in psona diuersorū diuersa sunt facta,⁊ nō possunt cōstitui duo rei
credendi,vel debendi.ff.eo.l.si id qd.in prin.cōiuncta.l.seruus.§.si.
cum l.seq.de ope.lib. Aut nō cōcernit personā stipulātis,⁊ tūc aut
vtriusq; rei credendi equaliter interest ⁊ insolidū, vt promitto tibi
⁊ Seio scribere librū,⁊ possunt cōstitui duo rei credēdi,vt l.nemo
est qui nesciat.ff.e. Aut nō interest equaliter vtriusq; ⁊ insolidū,vt
promitto tibi facere domū in fundū vni⁹ correorū, ⁊ tūc nō possūt
cōstitui duo rei stipulādi insolidū, q2 in psona vnius,cuius non est
fundus nō valet stipulatio, vt l.qui insulā.ff.de verb.obli.⁊ de hoc
loquitur.d.l.si id ꝙ.secundū secundā lect. Ex his patet intellectus
l.nemo.ff.e.q2 ex his que ibi sunt scripta,nō est bene declarata. Se
9 ptimo quero,†quid de his,qui obligant̄ accessorie. Ista q̄stio ha
bet duo puncta. Primo vtrum teneantur insolidū,etiam si nō ex
primatur. Secundo,posito ꝙ insolidū teneantur,vtrum sint duo
correi,siue duo rei debēdi. Circa primū dico,quod quādoq; obli
gantur accessorie plures pro aliquo alienā obligationē principa
liter suscipientes,⁊ illo modo nō tenētur insolidū,nisi sit actū.vt s.
ad Velleia.l.si paternā.⁊ ibi no.⁊ idē.ff.de fideiu.l.si Titius. Quā
doq; obligantur pro vno cōstituendo plures,⁊ tunc idem,q2 qui
libet tenetur pro parte,nisi sit dictū quod quilibet teneatur insoli
dum,vel obligauerint se alternatiue,vt s.de cōst.pe.aut.si quādo,
Quandoq; aliqui obligātur pro aliquo fideiubendo, tūc quilibet
tenetur insolidū,etiā si nō sit dictū. Insti.de fideiuss.§.si plures,⁊ j.
tit.j.l.nō recte. Quandoq; plures obligant̄ pro alio,scilicet,in mā
dando,⁊ tūc diuerse sunt gl. Prima est ff.mādati.l.si mādato Ti
tij.§.Paulus respōdit.el ij.qui videtur velle quod hodie requira
tur,qd expresse agatur. Expressius dicit l.creditor.§.duobus.cod.
tit.cōtrariū.s.quod in mādatarijs nō sit aliud innouatū hodie. te
net gl.ff.qd iussu.l.fi.⁊ id puto verius,per id ꝙ not.in d.§.si plures.
Insti.de fideiuss.⁊ d.l.nō recte.j.tit.j.⁊ hoc tenēt doct.q2 per aut.nil
est innouatū in modo cōstituēdi,vt s.dictū est. Uenio ad secūdum.
⁊ quero que est ratio diuersitatis inter predictos casus. Credo qd

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

primo casu, quando principaliter obligationē alterius suscipiūt, si hoc agatur quod teneatur insolidū, tūc sunt duo rei, vt d. l. ii paternam, ꝛ quod ibi no. Quod videtur expressum. ff. ad Vellei. l. vir vxori. §. si. cum l. seq. In his vero, qui se constituunt pro alio soluturos, non obligantur insolidū, nisi agatur, vel alternatiue ꝓmittant. ꝛ tunc an dicātur duo rei, dic vt statim dicā in duob⁹ fideiussoribus, ꝛ mandatoribus, qꝛ eadem est ratio, vt l. fi. §. de const. pec. In duobus vero fideiussoribus, ꝛ mandatatoribus. lz teneātur in solidum. tunc si non sit dictum, lz dicantur fideiussores. ff. de fideiuss. l. si Titius. non tamen sunt duo rei debendi, vt patet ex diuersitate nominū, ꝛ titulorum. Nam si idem essent, quare fecisset ꝑ se titulū de duobus reis, a ti. de fideius. ꝛ mandat. Secundo pz ex l. pri. §. coniuncta. l. vt fideius. ff. de fideius. Preterea, lz factū vnius correi alterī noceat, vt l. pe. ff. eod. non tamen factū vnius fideiussoris nocet alteri, sed solum sibi suisque successoribus, vt l. si seruū. §. nunc videamus. ꝛ ibi no. de ver. obl. Ad hoc ergo vt iura duorū correorum habeant locum inter se, necesse est quod hoc expresse agatur. quod tāquam duo rei intercedant, vt expresse habetur in d. l. vir vxori. §. fin. ꝛ l. seq. Plus dico, quod si expresse agatur, ꝙ in solidum teneatur hoc casu non sufficeret ad constitutionem duorum reorum, qꝛ esset expressio eorum, que tacite insunt. vt ī. tit. j. l. non recte. Est ergo necesse, quod tanquam duo rei promittant, ꝛ hoc de pluribus reis debendi, plures vero rei credendi accessorie nō cadunt.

10 Octauo quero, † qd in pluribus gerentibus aliqd officium, vel aliquam administrationē, diri in repe. l. j. §. si plures. de exer. nunc quero qualiter obligētur. Circa qd dico quod aliquando plures gerūnt aliquod negotium sponte, nullo precedēte mandato, ꝛ tunc dico ꝙ non tenentur insolidum, sed prout quisqz gesserit, vt l. cum alicui. in fi. ff. de neg. gest. ꝛ qd no. in gl. Quandoque precessit aliqd mandatū a lege vel ab homine, ꝛ tunc, aut administratio, vel officium, qd gesserunt, ēst publicum authoritate, ꝛ vtilitate, aūt est priuatum vtilitate, ꝛ publicum authoritate, aut priuatum authoritate, ꝛ publicum vtilitate, aut est priuatum authoritate, ꝛ vtilitate, simul. Primo casu quilibet tenētur insolidū, vt l. Imperator. ff. ad municip. ꝛ l. in magistratibus. ff. de magi. cōuē. ꝛ sunt duo rei debendi, sed nōn per oīa, vt l. si pupillus. §. j. ff. de administ. tu. Et hoc dico siue sit administrator ordinarius, siue delegatus, arg. l. ex facto. ff. de nego. gest. ꝛ §. de magistr. conuen. l. fin. ꝛ quod ibi no. in vlt. glo. licet interdum sit aliqua differentia inter illam materiam, quam tractāt in d. §. si plures. Secūdo casu, quādo est publicum authoritate munus sed vtilitate priuatū, tūc idē qꝛ quilibet tenetur insolidū, ꝛ sunt duo rei debendi, sed non per omnia, vt d. l. si pupillus. de admi. tut. ꝛ l. j. §. nūc tractemus. ff. de tut. ꝛ ra. dist. ꝛ de admi. tu. l. ij. cum si. Et quod dico de tutorē, idē in curatore, ꝛ in actoribus ab eisdē ordinādis, vt l. ex facto. in fi. de neg. gest. Tertio casu, quando administratio est priuata authoritate ꝛ vtilitate, ꝛ tunc aut sunt exercitores, aut institores, ꝛ qꝛ omnis administratio dicitur eis mandata insolidum, credo eos teneri insolidum, ꝛ esse duos reos, licet non per omnia, vt d. l. j. §. si plures. de exerci. cum sua gl. que eos comparat tutoribus, vt l. si pupillus. de admi. tut. Aut loquimur in plurib⁹ procuratorib⁹, ꝛ tunc aut fuerūt facti insolidū, ꝛ erūt duo rei, sicut tutores, vt l. creditor. §. duobus. ff. manda. ꝛ qd ibi not. in princ. gl. ꝛ ibi est verus intellectus illius §. quia officium erat eis cōmissum insolidum, sed erat dubiū, qualiter obligatio, que cōtrahitur occasione doli vel culpe, cōmittatur, ꝛ dic insolidū. Nam si intelligeremus quod esset actū quod insolidū teneretur nullū esset dubiū illius. §. nec est in hoc aliquid innouatū per iura Auth. licet gl. aliter dicat, ꝛ male, quia in modo cōstituendi nil innouatur, vt pluries dictum est, quia in regula est, quod qui insolidū possunt administrare, insolidū teneantur, vt l. si plures. de cur. bo. dan. Si vero administratio nō fuit commissa insolidum, ꝛ tūc vnus nō potest gerere sine alio, ꝛ quilibet tenebitur de suo tātum facto, nec erunt duo rei. arg. l. cum alicui. in fi. de neg. gest. l. si tamē plures. ff. de exerci. in prin. ꝛ hoc de reis debēdi. Plures vero reos credendi nō aduerto posse cōtrahi, qꝛ quilibet ageret pro suo interesse.

11 † Nono quero, plures mercatores gerūt vnā mercantiam, vel vnam negotiationē, an ex contractu vnius quilibet teneat insolidū, ꝛ quilibet possit agere, ꝛ an sint duo rei. Pet. ꝛ Jo. dicūt quod sic. ꝛ Cy. sequitur eos §. si cer. pe. l. cū te. ad similitudinem tutorum, ꝛ magistratuū. Certe male dicit, ꝛ cōtra casum l. si tamen plures. in prin. ff. de exer. Tu dic, qd aliquando a pluribus agitur eadē negotiatio, que decernitur ex publico, ꝛ tunc fateor ꝙ sunt duo rei actiue, ꝛ passiue, vt l. si vn⁹. in prin. ff. de pact. ꝛ l. si duo. fi. de arbi. ꝛ l. idē in duobus. ff. de pac. vbi loquitur de pluribus argentariis quibus officiū decernebat ex publico. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. vt no. l. quedam. §. nūmularios. ff. eo. tit. Facit quod dicitur de magi. cōue. l. magistratus. ff. de loc. pu. fruen. l. j. vbi vterque sociorū insolidū habet actionē. Si vero talis negotiatio fuerit propria volūtate assumpta, non ex publico, ꝛ tūc aut plures gerūt istā negotiationē, ꝛ mercātiam per suū institorē, vel exercitorē, qui in vulgari appellātur factores, ꝛ quilibet eorū tenetur insolidū institoria, seu exercitoria, vt ff. de exer. l. j. in fi. cū l. seq. ꝛ de institoria. l. habebat. §. fi. ꝛ l. seq. ꝛ satis arbitror eos esse duos reos debendi, qꝛ ad idē ꝛ eandē obligationē vtrunqz teneri cōstat, ꝛ esse obligatos, vt l. j. §. pe. de exer. ꝛ sic talis actio est natiua, nō datiua. Itē sententia lata pro vno, ꝓdest alteri, vt d. §. pe. Itē puto ꝙ l. si. ī. eo. habeat locū in eis per illā rationē, ne in plus, ꝛc. vt l. ij. de exer. Dico ergo ꝙ sunt duo rei debēdi, duo vero rei credēdi isto modo oīno nō constituūtur, qꝛ ex cōtractu exercitoris, vel institoris. non querit actio nisi cessa. aut nisi in subsidiū. l. j. in fi. ꝛ l. seq. ff. de istito. ꝛ l. si cū. §. j. de exerci. Si vero talem negotiationē, vel mercantiam gerunt per se ipsos, tūc aut ambo simul, ꝛ quilibet tenet pro portiōe, quā habet in negotiatione, vt l. si tamen plures. in prin. de exer. Aut exercent separatim, puta si duo sint socii, vnus exercet Perusii, alter exercet Florentie, ꝛ tunc quilibet tenet insolidū. Videntur enim inuicē esse in societate prepositi, arg. l. eius qui in ꝓuincia. ff. si cer. pet. ꝛ C. de fabricē. l. iure promissum. lib. xj. l. traditio. §. fi. ff. de acqui. rer. do. Pro hoc facit illa ratio. Ne in plus, ꝛc. qd tenet Jac. de Aret. in d. l. si tamen plures. in prin. ff. de exer. licet gl. in l. j. in fi. eo. tit. variet.

12 Decimo † quero, institor ꝛ exercitor, possunt cōueniri ex eorū contractibus. Itē preponēs, ꝛ quilibet eorū insolidū an dicātur duo rei insolidū? Videtur ꝙ sic, vt l. j. §. pe. de exer. Contrariū puto verius, ꝙ vnus teneat principaliter, alter accessorie, ꝛ ideo magis ipsos cōparamus fideiussori ꝛ ꝑcipali, vt in patre ꝛ filio l. cū filius. in prin. de verb. oblig. Constat autem fideiussorem, ꝛ principalem non esse duos reos, vt no. in vers. annus. de sol. l. cū quis pro reo. ꝛ quod no. per doc. ī. eo. l. fi.

13 Undecimo † quero. plures domini ex facto vnius serui insolidū tenentur de peculio, vt ff. de pecu. l. ꝛ ancillarum. §. si quis cū seruo. cum si. an tenebūtur, vt duo rei? Breuiter dicerem, ꝙ quando quilibet tenetur insolidū, aut tenentur ratione peculii quod est penes seruum tantū, vel in loco cōmuni. aut respectu peculii quod est penes se tantū, vt ff. de peculio. l. si noxali. §. fi. cū iij. ll. seq. Primo casu, dicerē eos esse duos reos, qꝛ ad idē ꝛ eodē respectu tenent, ꝛ eadē obligatione, sicut duo rei, sicut diri §. in plurib⁹ preponentib. institorē. Secūdo casu dico eos nō esse duos reos, qꝛ in singulis personis propriū est per se peculiū. ergo, ꝛc. vt l. si id qd. ff. eod. Item qꝛ actio de peculio habet naturā actionis realis, vt l. quesitū. in prin. ff. de pecu. no. per Cy. §. ꝙ cū eo. l. dominū. ꝛ sic quilibet videtur per se teneri insolidū ad rem diuersam.

14 Duodecimo quero, † gratia huius, que diuersitas impediat constitutionē duorum reorū. Circa ꝙ dico, quod quandoqz est diuersitas in obligatione cōtracta tempore, quia vnus obligatur vno tempore, alius alio, ꝛ tunc aut est diuersitas modici tēporis, ꝛ nō impedit constitutionē duorū reorū, vt l. duos. §. fi. ff. eo. Aut interuenit interuallum longū, ꝛ tūc aut fuerūt duo simul interrogati, vel interrogauerūt, ꝛ vnus statim, alter ex interuallo respō. vel alteri ex interuallo respōsum est, ꝛ vitiat constitutio duorū reorū debendi. ꝛ credendi. l. si ex duobus. in prin. ff. eō. Aut separatim quilibet fuit interrogatus, ꝛ quilibet interrogauit. ꝛ sic separatim respōsum est ex interuallo, respectu precedētis obligatiōis. sed incōtenti respectu sue interrogationis, ꝛ tūc aut in sequēti obligatione fuit habita mētio prime vel expresse, hoc acto ꝙ essent duo rei, ꝛ nō impedit constitutio duorū reorū, vt l. iij. in prin. ff. e. Facit l. Modestinus. ff. de sol. Aut in secūda obligatione nō fuit facta mētio prime, tūc non erūt duo rei, vt instit. eod. §. j. Quandoqz est diuersitas in obligationis forma, vt puta ego emi, ꝛ ex causa emptionis pretiū promisi, alius ꝓmisit idē pretiū per stipulationē, cū ipse nō emeret, ꝛ tūc vitiatur cōstitutio duorū reorū, qꝛ oēs leges, que loquunt de duobus reis, dicunt ꝙ cōstituunt ex stipulatiōe, vel ex alio cōtractu, vt l. j. ꝛ ij. ꝛ l. candē. in princ. ff. eo. probat. ff. in rē ver. l. si pro parte. in §. fi. vbi pater, qui obligatur per iussum, ꝛ filius qui obligatur ex mutuo, non sunt duo rei. Et hec cōclusio patet in pncipali, ꝛ fideiussore. qui nō sunt duo rei, vt dictū est, quia ex diuersis obligationibus tenetur. Preterea ex diuersitate forme obligationis inducitur diuersitas cause, vt patet in exēplo premisso, sed diuersitas cause impedit cōstitutionem duorum reorum, vt statim dicam, ergo ꝛc. Non obst. l. reos. in prin. ff. eo. vbi dicitur diuersis actionibus, ꝙ expone, vt ibi dicā. Quandoqz est diuersitas in obligationis substātia, quia licet in eadē forma promittāt, vnus tamē obligatur ciuiliter, ꝛ naturaliter, ꝛ alter naturaliter tantū, tunc non impeditur cōstitutio duorum reorū, vt l. ii ex duobus. §. fi. ff. eo. Quandoqz est diuersitas obligationis causa, qꝛ licet eadē quātitas sit promissa, tamen causa obligationis aliter respicit vnū quā aliū, ꝛ isto casu vitiatur constitutio duorū reorū. l. qui seruū. ff. de interrog. act. ꝛ ibi gl. magna. ꝛ ff. eo. l. si id ꝙ. prout ibi loquit de dote. Quandoqz est diuersitas in re, que in obligationē deducit. ꝛ tūc vitiatur cōstitutio l. indiq. ff. eo. Nūque est diuersitas in qualitate, ꝛ est hic aduertēdū, qꝛ aut talis qualitas superuenit post cōstitutionē duoꝝ reoꝝ inde facta, ꝛ nō vitiat, vt l. eandē. §. sed si quis. ꝑ. rū. ff. eo. Aut ista diuersitas fuit in prin. ꝛ tūc aut ipossibile est talē diuersitatē reduci ad paritatē, ꝛ
vitiatur

vitiatur cōstitutio duorū reorum,vt d.§.sed si quis.j.respons.Aut
potest reduci ad paritatē,vt si est diuersitas temporis vel cōstitu-
tionis,vel loci,nam in quolibet predictorū possibile est venire tem
pus,quo quilibet teneat equaliter.z non vitiatur cōstitutio duo-
rum reorū,vt l.ex duobus.la j.z l.eandem.§.fi.ff.eo.z Justit.eo.§.fi.
Et si dicas,que est ratioquare diuersitates impediūt cōstitutionē
duorum reorum? Respō.licet in veritate obligationes duorū reo-
rum sint plures,vt d.l.eandem.§.fi.ff.eo.z l.reos.z l.si reus.eo.tit.l.
generaliter.de fideius.Justi.eo.§.j.tamen leges volunt ꝙ habeant
tantū effectū vnius,vnde de iure ciuili non admittuntur,quia esset
tanta diuersitas,ꝙ ius non posset fingere.qđ loco vnius haberen-
tur,tunc impediretur constitutio,vt ff.eo.l.nemo.Sed potest dici,
sicut diuersitasqualitatis in die,vel in cōditione vitiat stipulatio-
nem,vt ff.de ver.obli.l.j.§.si quis simpliciter.quare non vitiat con-
stitutionē duorū reorū? Respō.ꝙ ibi loquitur in stipulatione,que
secūdum veritatem,z secundū fictionem est vna. Unde diuersitas
qualitatis non recipitur,arg.l.eum cui edes.ff.de vsuca. Hic sunt
plures obligationes vere.licet vna in effectu, z ideo pōt diuersas
qualitates recipere,vt l.rerum mistura.ff.de vsuca. Tertiodecimo
15 † quero,plures fecerunt pacem cum pluribus,z promiserūt quili-
bet insolidū se inuicem nō offendere,sub pena centū librarū,vnus
fuit ab vno offensus.an oēs de illa parte possunt agere insolidum,
tanquā correi credendi, z an omnes ex parte offendentis possunt
conueniri insolidum,vt rei debendi? Uidi quosdam,qui reputāt se
multa scire,tenētes qđ sic.s.ꝙ omnes de parte offensi possunt age-
re,z oēs de parte offendentis conueniri.Sed hoc est falsum.Nam
prout in obligatiōe venit nō offendere,coheret psone cuilibet sti-
pulātis,z pmittētis. Alia enim est offensio in persona vnius, alia
in psona alterius,sic nō sunt duo rei actiue.z passiue,qr est diuer-
sitas in re,vt l.si id ꝙ.ff.eo. Si vero istam obligationē respicimus,
prout potest cōtineri pena,z tūc idē,qr resultat diuersitas cause,
nā ei,qui est offensus,debet dicta pena suo nomine,z sue offensio-
nis causa,alijs vero nō deberet nomine offensionis.aliene,seu alie
no noie.z sic vitiatur cōstitutio duorū correorū,vt d.l.si id ꝙ.ff.eo.
Si vero istā obligationē respicimus, prout cōtinet penam, nō est
correus alijs: sed alij si sunt plures, nisi obligatio penalis ex vna
offensa esset cuilibet,z a quolibet facta insolidū,possunt esse correi
inter se.qr nō resultat diuersitas cause,nā quilibet debet,z cuilibet
debet offensa aliena.Dico ergo.ꝙ si penalis stipulatio fuerit sim-
pliciter adiecta,quod intelligat secundū materiā precedētis obli-
gatiōis,vt quilibet videat promisisse pro sua offensa tm̄ z cuilibet
videtur esse promissum pro offensa facta in sua persona tantum,
arg.de vsu.l.si stipulatus.z ff.de leg.j.l.si legati seruj.z de dā.infect.
l.damnum infecti quidam.z de verb.obli.l.inter stipulantē.in prin.
in glo. Si vero in stipulatione fuerit expressū ꝙ pro vna offensa sit
promissa pena cuilibet insolidū actiue,z passiue,tunc dico qđ non
sunt duo correi, per ea, que dicta sunt,z de rigore vno soluēte,ali?
remanet obligatus z si vni solueret, alteri remaneret actio. sed de
equitate obstat exceptio,vt d.l.si id qđ.in fi.ff.eod.Quartodecimo
16 † quero.si plures sunt,qui ex delicto tenentur insolidū cuilibet an
sint correi? Rñ.non.qr tenentur insolidū.Quod apparet,qr vnus
soluēs nō liberat aliū.vt l.si id ꝙ.§.fi.de iurisd.om.iud.z l.item.Me-
la.§.si plures.ff.ad l.Aquil.z s.de condi.fur.l.j.z ideo non pōt dici
vna obligatio in effectu, ꝙ requirit natura correorū. Itē sentētia
lata pro vno,non prodest alteri regulariter,vt d.l.denunciasse.§.fi.
17 ff.de adult. Quintodecimo † quero,qđ si plures tenentur ex quasi
maleficio,an sint correi? Istud est dubiū,z videtur ꝙ nō sed quili-
bet tenet pro parte,vt l.fin.§.si plures,z ibi no.ff.nau.cau.sta,z no.
per gl.Inst.de ob.que ex quasi male.§.pe.In contrariū videtur ꝙ
sic.ff.de his qui deie.vel effu.l.j.in fi.z l.seq.z quod not.ff.de actio.z
oblig.l.ex maleficijs.in §.heres.z §.is quoqz.in vlti.gl. Quid dice-
mus? Dic quod non sunt proprie,z omnino duo rei.sed quodam-
modo,sicut plures tutores sunt, etiā quasi duo rei,sed non per o-
mnia,vt dixi s.in viij.q.Quod apparet,qr sicut illi tenentur insoli-
dum ex quadā necessitate legali. sic z isti ex quasi maleficio,vt d.l.
j.in fi.de his qui deie.vel effu. Item sicut in illis est beneficiū ordi-
nis, vt primo cōueniatur gerens quā non gerens.ita z in istis qui
tenētur ex quasi maleficio,vt prius cōueniatur faciens,quam alij,
vt l.si vero.§.interdū.de his qui deie.vel effu.z no.ff.eo.ti.l.ij.Item
sicut inter illos vnus soluens habet contra alios beneficiū vtilis
actionis,ita inter istos, vt ff.de his qui deie.vel effu.l.si vero.§.cū
autem.ff.nau.cau.sta.l.fi.§.si plures.z ibi no.z quod not.Justit.de
ob.que ex quasi male.§.fi.Item sicut inter illos habet locū benefi-
cium diuisionis, ita inter istos, quia tantum teneantur pro parte
opposito beneficio diuisionis,sed ipso iure tenentur insolidū,vt d.
l.j.§.fi.licet nostri doc.nō dicant hoc,nec declarent.Item apparet
18 quod vnius solutio liberat aliū,vt d.l.j.§.fi.cum l.seq. † Sextode-
cimo quero, filius acquisiuit obligationē z actionem ex causa pe-
culij profectitij, z sic etiā hodie acquiritur patri,licet apud filium
remaneat naturalis, an pater z filius erunt duo rei credendi? Et
hic videtur quod sic,quia quanquam apud vnum sit ciuilis,tamē
apud alium est naturalis, videtur tamen idem. z ex eadem causa,
ideo non impeditur cōstitutio duorum reorum.vt l.si ex duobus.
§.fi.ff.eo.Et hoc tenet gl.ff.de condi.indeb.l.frater a fratre.in j.glo.
mag.Hoc etiam videtur velle tex.ff.de pact.l.si vnus.in prin.Con-
trarium puto quod non sint correi.Primo qr hic est diuersitas in
causa,nam filio debetur ex suo cōtractu,z debetur patri ex dispo-
sitione legali.Preterea.si essent duo correi.debitor posset filio sol-
uere etiam patre prohibente,arg.ff.de sol.l.vero procuratori.§.j.z
in l.aliud.sed filio nō posset solui patre vetante, vt l.quod seruus.
ff.depositi.z ff.de sol.l.quis seruo.ergo zc.Preterea apparet quod
pactum filij.vel iusiurādum delatum ab eo,patri non nocet, vt ff.
de pact.l.cōtra iuris.§.fi.z ff.de iureiur.in l.quanto magis.cum si.
quod secus est in duobus reis,vt j.dicam.Non obst.ergo glos.in l.
frater a fratre.qr ibi est dictio quasi, que est nota impropriētatis,
Idem dic in l.si vnus.vbi filius z pater equiparātur duobus reis
credendi, qr vtriqz potest solui ante prohibitionē patris nō tamē
sunt duo rei.sed magis equiparo eos cedenti.z cessionario,vt l.iij.
j.de dona. Decimoseptimo,z vltimo circa premissa concludendo
dicas duas regulas. Prima est, qui sint plures rei debendi, sunt
19 enim † quando plures insolidū debent idem vere,vel ficte ex vna z
eadem causa principaliter,z ex voluntate. Expone hanc regulam
plures insolidum.Dixi insolidum,quia secus si pro parte,vt l.eos.
§.cum in tabulis.ff.eo. Et hoc vult dicere hec auth.vt s. Dixi idē,
qr secus si diuersum,vt dixi s.in xij.q. Dixi ex eadē causa propter
id quod supra dixi ea.q.xij.vere,vel ficte dixi.per ea que dixi s.eo.
q.vj.principaliter dixi,qr secus in accessorijs,vel s.dixi in vij.q. Ex
voluntate,ideo dixi.qr si sunt ex necessitate,non sunt proprie duo
rei, vt dixi s.in viij.q.vel plures ex quasi maleficio,vt s.in xij.q.vel
20 ex natura rei,qr indiuidua,vt s.in q.iij.Secūda regula est.† plures
rei credendi sunt,quando pluribus insolidum debetur idem vere,
vel ficte, ex vna eademqz causa principaliter ex voluntate. Prin-
cipaliter dixi, quia secus si vni principaliter, alij ex consequentia,
vt s.dixi in vj.q.z s.in prori.q.Cetera vero sunt exposita s.

21 **De secundo.** † vero.qualiter exigantur.z agant,est
videndum.Et primo quero.an plures
rei debēdi possunt simul cōueniri. Ad quod dicas,quod quādoqz
vult qs plures reos cōuenire.z quēlibet pro parte virili,z tūc sine
dubio potest,vt l.iij.§.j.cum si.ibi no.ff.eo.est autem dubium an in
diuersis libellis possit hoc fieri,an vero vno,z eodem libello puto
quod tam diuersis libellis,quā vno,z videtur colligi ff.de appel.l.
si qui separatim.in princ.§.j.z hac auth. Hoc ita. Et idem dico de
duobus reis credēdi,qr quilibet potest agere pro parte,vt proba-
tur ex §.fin.d.l.iij.z etiam probatur per equiparationē,quam facit
l.ij.ff.eo.que sic potest intelligi,z dic vt probatur ex fi.d.l.ij. Et pu-
to quod eodem libello siue diuersis.argu.eorum.que dicta sunt in
reis debēdi,z facit optime j.de accu.l.si accusatoribus.z quod ibi
no.Quandoqz quis vult conuenire plures reos debendi.z quem-
libet insolidum.Et hic est aduertēdum,si quidem volo vos conue-
nire simul.z eodē libello,protestando qđ vna solutio sufficiat,pos-
sum,vt hac auth.hoc ita.z in corpore vnde sumitur.z probatur s.
si plu.vna sen.fie.condem.l.j.vbi innuit qđ potuit eos iudex con-
demnare in vna sententia insolidum, ergo sic erat petitum,qr sen-
tentia debet esse conformis libello.facit ff.de re iudic. l.Paulus.ff.
manda.l.si mandato. Titij.§.Paulus respond. Et hoc etiā tenet
ibi gl.z idem dicit Dyn.de leg.ij.l.si pluribus.ff.cōmo.z in d.l.ij.§.j.
per Jac.de Aret.pro hoc facit ff.de verb.oblig.l.in executione.§.
insolidum.Si vero vult eos conuenire insolidum.non facta prote-
statione.quod vna solutio sufficiat vel similibus verbis appositis,
que habēt vim predicte protestationis.tunc talis libellus non de-
bet admitti,vt s.de fideius.tu.l.j.z not.ibi per glos.super verbo agi.
que exponit ita quod exigat quasi dicat,secus si diceret quod vna
solutio sufficiat. Et eodem modo credo etiā duos reos credendi
posse agere eadem ratione. Facit predicta l.si accusatoribus.j.de
22 accusat.Sed cōtra † predicta opp.de aqua plu.arcen.l.supra iter.
§.Cassius.vbi dicitur quod plures non possunt vno z eodē libello
conueniri,nec agere,sed debent separatim.respōdeo,quia licet ibi
permittat agi separatim,non tamen prohibet agi simul,si consen-
tiant.imo poterunt arg.ad hoc ff.de noui ope.nuncia.l.stipulatio.
in §.fi.probatur.ff.fa.ercis.l.heredes.§.si inter.Item facit quod no.
per Cyn.s.si cer.pe.l.eo.quod licet in eo qđ ibi dicit diuersis actio-
nibus.forte non bene dicit,arg.ff.de act.empt.l.non est nouū,cum
sua gl.Quandoqz quis vult conuenire plures insolidū separatim,
z in diuersis libellis.tūc si quidē simul z eodem tēpore contra plu-
res porrigit libellum,seu libellos.puto debere dici idem,ꝙ quādo
vno libello,arg.d.l.supra iter.§.Cassius. Fateor tm̄,ꝙ ad petitionē
partis aduerse, possit agens compelli eos conuenire in vno libel-
lo,z eos diuersis instantijs non molestare.arg.d.l.non est.ff.de act.
empt.z de leg.j.l.huiusmodi.§.fi.Si vero primo datus est vnus li-
bellus,secūdo offert alius,tunc si quidē loquimur in pluribus reis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

credendi,post litis contestationē ab vno alius non auditur,vt l.ex duob⁹.ff.eo.ꝛ ibi dicemus. Si vero in reis debendi,in hoc ego reperio opi.Nam gl.in aut.eo.circa fi.dicit ꝙ vno cōuento nō potest alius cōueniri pendēte iudicio. Idem dicit Azo in summa huius tit.Dyn.vero in l.ij.ff.eo.dicit,quod glo.dicit verū,pendēte causa principali per l.quoties.in §.si creditor.ff.de pecu.secus pendente causa appellationis,vt l.creditor.in princ.ff.manda.Iac.de Aret. videtur tenere cōtra gl.per d.l.creditor.ſ.alleg.Ego puto eū bene dicere,cū inter causam principalē ꝛ causam appellationis nō possit reddi ratio diuersitatis.Nō obst.l.quoties.§.si creditor.in prin. quia ibi nō loquitur in duobus reis,secundum ea,que dixi in xj.q. sed in his,quorū electio vnius ꝛ sine exactione liberat alius mero iure,ideo interim aliū nō pōt cōuenire,vt l.si ex duobus.in prin.de pecu.sed de equitate vno reperto nō soluēdo,potest alius cōueniri,vt l.si ex duobus prealle.que equitas nō habet locū,nisi lata sententia,ꝛ facta executione cōtra vnū cū peculiū semper possit crescere,vt l.quesitū.in prin.ff.de pec.sed nos loquimur in duobus reis, in quib.vni⁹ electio nō liberat aliū mero iure,vt no.ff.eo.l.ij.ꝛ l.iiij. ideo vno cōuento alius potest conueniri,vt d.l.creditor.in prin.ſ.
23 mand. † Secūdo quero,quid si vnū tantū ex duobus insolidū vult cōuenire,ita ꝙ nō aliū. Breuiter dico.Quidā sunt qui sunt ꝑprie duo rei,vt plures tutores,ꝛ plures negotiantes, ꝛ alij similes, de qbus ſ.in viij.q.dixi,ꝛ isti de iure antiquo habēt beneficiū diuisio-
* nis,vt legib⁹ vulgarib⁹,ꝛ de his nō loquor.* Itē plures obligati accessorie,isti habebūt beneficiū diuisionis ex epistola diui Adr.ꝛ
* in §.plures.inst.de fideius.cū si.ꝛ de his etiā nō loquor.* Quidam sunt quodāmodo duo rei,vt qn̄ pluribus vna res cōmodatur,vel deponitur,ꝛ loquimur de obligatione secūdaria,que contrahitur ratione doli,vel culpe,vt dixi ſ.in proxi.princ.in q.iiij.ꝛ isti nō habent beneficiū diuisionis,secundū Iac.de Bel.qꝛ lege nō cauetur cōtrariū, puto ꝙ etiā de iure antiquo habebāt beneficiū diuisionis sicut plures tutores,vt in l.j.§.si apud duos.ff.deposi.ꝛ de his non loquimur.Sunt alij,qui sunt duo rei vere ꝛ ꝑprie,ꝛ de his loquimur,ꝛ cōstat ꝙ de iure Digestorū,ꝛ codicis,creditor poterat cōuenire vnū insolidū,per iura Digestorū,vt in hac l.j.ff.eo.l.iij.§. j.ſ.loca.l.si diuisa.cūm si. Sed an hoc sit hodie immutatū per ius Auth.ꝛ per hāc auth.est vidēdū.Dico ergo aut plures rei debēdi sunt cōstituti ex cōtractu celebrato cū vno,ꝛ plures dn̄i ex cōtractu vnius institoris,vel exercitoris,vt dixi ſ.in q.xj.ꝛ tunc nihil est immutatū, ꝛ remanet firma ratio l.ne in plures.ff.de exerci. Nam hec auth.in corpore vnde sumitur, loquit̄ proprie de duobus reis cōstitutis ex cōtractu celebrato cū pluribus. Aut plures rei sunt cōstituti ex cōtractu cū pluribus celebrato,vt regulariter fit,ꝛ tūc aut in obligatione erat aliquod indiuiduum,ꝛ per ius Auth.nihil est innouatū,qꝛ eorū diuisio rūperet stipulationē,vt l.stipulatiōes nō diuidunt̄,de verb.oblig.ꝛ hec auth.loquit̄ in his que sunt diuidua,licet gl.ff.eo.l.reos.§.cū in tabulis.dicat cōtra,ꝛ male,vt dixi ſ.in v.q. Aut in obligatiōe venit aliquod diuiduū,ꝛ per iura Authen.eit immutatū,vt hodie,si vnus insolidū cōuenitur,ꝙ habeat beneficiū diuisionis,nisi alius sit absens,vel inops,vt in hac auth. ꝙ est verū,quādo per cōstitutionē duorū reorū,alternatiue,vel ex altera parte fideiussio interuenit, alias puto, ꝙ de iure antiquo nihil sit derogatū,vt ĵ.dicam.vnde per istā auth.solū in modo exi-
24 gendi est mutatū, nō in modo cōstituēdi. † Tertio quero,quid in pluribus reis credēdi. Respon.per ius Auth.in eis nil reperitur
25 innouatū.Et hoc tenet gl.in aut.eo.circa fi. † Quarto quero,an in his casib⁹ vbi plures rei cōueniūt insolidū simul, vno vel diuersis libellis,sit aliquid innouatū? Dico ꝙ sic.Nā olim nō reperiebatur prohibitio,licet ꝓcessus esset simul inchoatus,cōtra vnū procedere,ꝛ cōtra aliū supersedere,imo permissū,vt l.nō idcirco.ff.de iudi. Hodie vero dico ꝙ ad partis petitionē cōmuniter negotiū debet examinari, ꝛ cōmuniter terminari,vt hac auth.ꝛ in corpore vnde sumitur.Et puto,ꝙ si aliter fertur sentētia ꝙ per appellationē,rescindet̄,arg.ff.que sent.sine appel.rescin.l.j.in fi.ꝛ sic est immutatū in modo procedēdi.Secūdo olim poterāt plures rei per sententiā insolidū condēnari, ꝛ per consequēs poterat fieri executio contra quēlibet insolidū,hodie vero puto,ꝙ si essent sic insolidū condemnati, in tēpore executionis fieret excussio facultatum vtrinsq;,ꝛ si vterq; esset soluendo fieret executio pro parte, vel si alter pro sua parte nō esset soluēdo,fieret cōtra aliū,ꝛ hoc vult dicere tex.in corpore ibi vbi substātie eorū qualitas examinabit̄,ꝙ est per sentētiā, vt ibi patet ex ordine litere.Dices ergo,Beneficiū diuisionis pōt opponi post sentētiā,cōtra l.si fideius.in fi.ĵ.ti.j.ꝛ ꝙ ibi no.per Dy. ff.de fideius.l.si dubitetur.ꝛ per Cy.in d.l.fideiuss.ꝛ in l.exceptionē. in vlti.q.ſ.de prob.dico ꝙ in casu isto vbi plures cōueniunt simul, hoc acto ꝙ vna solutio sufficiat,est verū ꝙ ego dixi,nec est necesse ꝙ tunc talis exceptio opponat̄,qꝛ tunc de diuisione faciēda,prout quilibet soluēdo est, videtur agi tam ab actore quā a reo.cum lex sic disponit,sed quādo fit cōuentio insolidum simpliciter,imputet sibi qui exceptionē non opponit. In hoc ergo est aduertēdum, ꝙ si actor vult aliquē ex duobus reis separatim conuenire, est locus beneficio diuisionis pēdēte processu,vt in aut.eo.§.j.sed si vult cōuenire eos cōmuniter,licet insolidū,tūc non est locus beneficio diuisionis pēdēte processu, sed eo finito tēpore executionis,ꝛ ita lo-
26 quitur aut.in §.pe.† Quinto quero,quid in pluribus reis credēdi. Certe in his nihil reperitur innouatum, nec in modo cōstituendi, nec in modo exigendi.Ita no.in auth.eo.§.fi.in vlt.gl.in eo ꝙ dicit
27 l.ex duobus.ff.eo.nō est correcta.Sed † quero,an vnus ex reis credendi possit facere procuratorē alium? Glos.dicit ꝙ non,in l.licet. §.porro.ff.de procu.Contrariū puto,s.ꝙ vnus possit agere procuratorio nomine alterius,vt ff.de sol.l.si duo rei.ꝛ gl.cōtraria alleg.
28 nō fundat se bona lege,si bene aduertatur. † Sexto quero,dixi beneficiū diuisionis habere locū inter correos,si ambo sint soluendo cui incūbat onus probandi,an actori vnum soluendo non esse,vel reo opponenti illū esse soluendo. Et non insisto in allegationibus. Dico enim ꝙ quoddā est beneficiū diuisionis de iure antiquo ex epistola diui Adriani,ꝙ cōpetit fideiussori,vt insti.de fideius.in §. si plures.ꝛ ſ.de constit.pecu.l.fi.ꝛ ĵ.tit.j.l.iij.ꝛ l.fideiussor.cū si.ꝛ isto exemplo beneficiū diuisionis habent tutores,ꝛ curatores,ꝛ similes,vt dicit tex.in l.j.§.nunc tractemus.in princ.ff.de tute.ꝛ ra.dist. Et in isto beneficio diuisionis est aduertendū,qꝛ siquidē soluendo sunt omnes,ꝛ hoc cōstare potest,competit beneficium diuisionis. Sed si constat ꝙ non sunt soluendo,cessat tale beneficiū,vt dictis legibus. Sed si dubitetur,tunc ille,qui petit diuisionē,auditur si velit alium cōuenire suo periculo. Et de hoc dic vt habes in d.l.si dubitetur.ff.de fideius.ꝛ sic ille,qui petit diuisionē debet ostendere alium esse soluēdo,vel grauatur illa satisdatione.Est aliud beneficiū,ꝙ veniet ex hac cōstitutione noua,de duobus reis,ꝛ hic videtur ꝙ in cau a dubij reus non possit conueniri,nisi pro parte,vt in aut.eo.§.j.ꝛ ibi gl.super verbo interim,ꝛ sic videt̄ hodie ꝙ sit onus creditoris, ꝙ nō possit agere cōtra vnū insolidū,nisi facta discussione,alius reperiatur nō soluēdo. Ratio hec est,quia videtur inuicem fideiubere.Quod intellige,vt infra dicā in quarta questione principali,ꝛ ideo vnus non debet cōueniri pro parte alterius,nisi alio discusso,vt in auth.de fideius.§.j.ĵ.tit.j.aut.presente.quod autē ad exemplū illius beneficij concessi fideiussoribus illud beneficium concessit duobus reis.vt apparet ex aut.eo.in prin.Qualiter autē
29 dicantur inuicē fideiubere.infra dicam. † Septimo quero,pone ꝙ ad vnū ex correis puenit tota quātitas, vtrū alius possit petere ꝙ ille prius excutiatur? Respon.si quidē hoc fuerit actū ab initio cū creditore,vt ad vnū tantū perueniret pecunia,ꝛ alius esset fideiussor.non tā obligauit se principaliter, vt correus,ꝛ tunc sine dubio posset hoc petere per text.in aut.de fideius.§.j.ꝛ ĵ.ti.j.aut.presente. Si vero hoc nō fuit actū cum creditore,sed tantū inter eos,sic videt̄ prima facie ꝙ factū eorū non preiudicet creditori,vt in aut.eo. §.si vero minus idonei.ibi nullum sustinebit dānum,finaliter tamē dico,ꝙ si alter correus ostēdit hoc.s.totā pecuniā ad aliū puenisse, seu negotia ad alium totaliter pertinere,ꝛ ideo petit alium primo discuti ipsius periculo,qd actor cogitur hoc facere,vt l.vnde queritur.in prin.ff.cōmo.vbi est casus,prout est in litera cōuenit.Pro hoc facit,ꝙ dicit̄:tutor, qui gerit,prius conuenit̄,quā non gerens, qꝛ ad eū negotiū principaliter spectat.Sed contra predicta facit, qꝛ quando vnus tenet̄ alio excusso, nō sunt duo correi,vt l.decie.ꝛ verb.obli.Sed id verū est,si ipsa obligatio in illam conditionē differtur,hic vero obligatio est pura,sed executio est dilata.Itē facit cōtra ĵ.de cur.bo.dā.l.ij.in fi.Sed dico ꝙ illa l.debet intelligi secūdū istā determinationē,nisi alius ad quē pncipaliter spectet,petat
30 eū cōueniri suo periculo,arg.d.l.vnde queritur.ff.cōmo. † Octauo quero,dixi ꝙ ad hoc,vt beneficiū diuisionis locū habeat,requirit̄ ꝙ oēs sint p̄sentes, qualiter debeat intelligi, ꝛ qualiter debet constare de p̄sentia ꝛ absentia. Aduertatis,vt ego iam dixi ſ.istud beneficium diuisionis est introductū ad exemplum illius beneficij,ꝙ datur per auth.de fideius.Sed glos.in auth.de fideius.§.j.intelligit p̄sentes.s.si sint in eodē territorio,ita ꝙ facile possint citari.Et aduerte ꝙ glo.ibi intelligit in eodē territorio.s.eiusdē ciuitatis,secus si essent eiusdē prouincie,vt sub eodē preside diuersarū ciuitatū.vt ibi patet. Et ꝙ tenēt doct.etiā text.ibi videt̄ exprimere dum dicit acerbū est creditori mittere alibi ꝛc. Sed eo casu,quo sunt eiusdē territorij,puto ꝙ ad hoc,vt contra vnum tantū procedi possit,debeat precedere solennis excussio de persona,sicut dictum est verbus.s.vt citetur,ꝛ si non venerit,mittatur familia ad capiendū ꝛ cōducendū eū,ꝛ si retulit eū ipsum nō posse habere,tunc procedatur cōtra vnū tantū. Ita videtur colligi ex auth.eo.§.pe.ꝛ hec discussio circa personā probatur de leg.ij.l.cum quidā.§.fi.cum seq.
31 † Nono quero, vtrū vni correo sit dandū tēpus ad reducendū absentē,sicut fideiussori.Bl.tenet hic ꝙ nō,vt ĵ.tit.j.aut.presente.ꝛ in
32 auth.eo.§.si minus idonei.† Decimo quero,quid si aliquis ex correis est soluēdo,ꝛ presens,sed non potest cōueniri. Rn̄.quandoq; nō potest cōueniri ꝓpter defectū prohibitionis in persona ipsius, vt qꝛ minor nō habēs tutorē,vel curatorē,ꝛ op⁹ esset ire alio loco,
vel debeat

vel debeat dari cũ inquisitione, ⁊ sic cũ magno labore, habebit̃
pro absente.arg.ei⁹ ꝙ not. in auth. de fideiuſ.i §.j.in gl. que inci-
pit,q̃d si pignus,⁊ q2 sicut imminet periculũ extra territoriũ pro
petendo debito,ita pro petẽdo tutore, vt C.qui pet.tut.l.cum a
matribus.Quandoq3 non põt cõueniri propter defectũ iuris,ꝙ
est penes actorẽ,vt q2 alter correus, tenet̃ naturaliter tãtum,vel
est restitut⁹,vel impetrauit rescriptũ Principis, ꝙ nõ posset cõ
ueniri vel similia,⁊ sic nõ est ius agẽdi, nec etiã sperat̃, tũc si qui-
dẽ ali⁹ correus hoc ab initio sciuit,vel scire debuit, cessat bñficiũ
diuisionis.per l.si Titius.iii prin.ff.de fideiu.Sic intelligat̃ l.si ex
duobus.in fi.ff.eo.Si vero nec sciuit,nec scire debuit.tũc videtur
Cy.tenere hic,ꝙ habeat bñficiũ diuisiõis,p d.l.si Titi⁹.ij. respõ.
Contrariũ credo, q2 illud bñficiũ factũ est ad exẽplũ beneficij, ꝙ
datur fideiu.q2 pro parte,p qua videtur pro alio fideiubere pri-
mo debet alter cõueniri,vt dictũ est, s3 fideiuſ.Illud beneficiũ or-
dinis nõ cõpeteret,siue ponas p̃ncipalẽ tãtũ teneri naturalit̃, vt
ff.de fideiuſ.l.Marcellus.vbi hoc expresse p Dy.siue principalis
sit restitut⁹ in integrũ.vt l.j.⁊ ij.s.de fideiuſ.mino.⁊ ff.de pc.l.mi-
nor.siue qđ impetrauerit rescriptũ, vt ff. qđ quisque iur.l. iij.§.si
is pro quo. Nõ ob.l.si Titius. q2 aliud in beneficio diuisionis, ꝙ
competit fideiussori,vt ibi no.q2 potest habere regressum contra
principalẽ,⁊ ideo est minus periculũ in gl.fi.in casu nostro secus:
arg.eius qđ not.in d.l.ij.s.de fideiuſ.mino. Sed si poneres in ca-
su l.si Titius principalẽ solũ naturaliter teneri, tũc inuestiga ra
tionem, ⁊ predicta sunt vera, nisi facto creditoris hoc acciderit,
tunc enim secus esset,q2 actor correo preiudicare non posset,vt ff.
de admi.tut.l.si pupillus.⁊ de sol.l. Stichũ.§.pe.Quandoq3 non
potest cõueniri de presenti,sed spes est qđ possit cõueniri de futu
ro,vt q2 alter ex correis promisit in diẽ, vel sub conditione, alter
pure,isto casu,etiã de iure antiquo ille,qui promittit pure,potest
statim insolidum conueniri, vt Instit.eo.§.fi.⁊ ff.eo l.ex duobus.
la.j.Qđ videtur tenere gl.ff.de fideiuſ.l.si plures.in princ.Sed gl.
in auth.ista format questionẽ, ⁊ non soluit. Dyn. in d.l.ex duo-
bus.in prin.dicit,qđ hodie non potest conueniri insolidum, pro-
pter beneficiũ diuisionis,arg.l.plures.in princ.ff.de fideiuſ. quod
Cy.videtur sequi,⁊ forte contrariũ est veritas, nã vt ego dixi,tũc
beneficiũ huius auth.habet locũ cũ videntur inuicẽ fideiubere,
sed ille,qui promisit pure nõ põt videri fideiubere p eo, qui pro-
33 misit in diẽ,vel sub cõditione,vt l.Grece.§.illđ.ff.de fideiuſ.†Un-
decimo q̃ro.an huic beneficio possit renũciari.Gl.⁊ doc.dicũt ꝙ
sic,q2 licitũ est vnicuique renũciare iuri suo, per regulã generalẽ
quilibet licitum est,⁊c. Ita not.Insti.eo.§.fi.⁊ in auth.eo.§.j. Et
aduerte tamen,q2 notarij dicũt in instrumentis,ꝙ renũciauit be
neficio nouarũ cõstitutionũ de fideiussorib⁹,⁊ de plurib⁹ reis de
bẽdi.Et bene dicũt. Nõ enim est solũ bñficiũ diuisiõis sed etiam
illđ,scilicet vt fiat summarie cause examinatio,vt dictũ est supra.
Illud autẽ.ꝙ apponit̃ de fideiussoribus, fit ad cautelã per illam
opinionẽ,an videãtur fideiubere. †Duodecimo q̃ro, an vnus ex
34 correis conuẽtus possit petere ab agẽte cauere correum crede-
di,rem ratam habere?Gl.tenet quod non.ff.sol.matr.l.ij.in fi. gl.
magne,quod tractant doct.in hac auth. aduerte tamen solicite,
quod licet cautio de rato non possit peti, tenetur tamen cauere
defendendo debitorem, si conuenitur ab alio correo credendi, vt
l.fideicommissa.§.plerunque.in fin.ff.de leg.iij.quod est notandũ.

Tertio principaliter est querendũ, an factum vnius cor
rei prosit,vel noceat alteri correo debendi, vel
credẽdi.Et hic aduertẽdũ est circa multa.Primo circa solutionẽ.
Secũdo de acceptilatione. Tertio de petitione. Quarto de sñia.
Quinto de iuramento.Sexto de pacto.Septimo de nouatione.
Octauo de cessione.Nono de cõfessione. Decimo de successiõe in
solidũ.Undecimo de mora.Duodecimo de culpa.Tertiodecimo
de rescisione.De quolibet istorũ est videndũ,tam ex parte reorũ
35 debendi, quã credendi. In primis ergo quero †, an solutio facta
vni ex correis credẽdi tollat alteri actionẽ?Et dic, si solutio est fa
cta vni integre,tollitur actio alteri,vt l.ij.⁊ iij.in fi.ff.eo. de pact.l.
si vnus.in prin.de noua.l.si rẽ. §.si duo cũ similibus.⁊ hoc si solu-
tio est facta sibi,vel ei⁹ legitimo pcuratori.Si vero negotiorũ ge
stori,dic vt l.si qs offerẽti.in fi.ff.de solut.Si vero pars tantũ fue-
rit soluta,tũc posset dubitari,nã sicut litis contestatio preiudicat
alteri correo in totũ,vt ĩ.dicam,ita etiã videtur per partis perce
ptionem.arg.l.iij.de noua.Tamen contrariũ est veritas:q2 si ap-
paret pro parte vni solutum,alia pars potest alteri solui, vt l.qui
hominẽ.§.primo.ff. de solu. Ergo apparet qđ alteri non erat pe-
rempta actio.argu.ff.de verbor.obli.l.si duo rei.Et illud argumẽ
tum,quod partis perceptio equiparatur litis contestationi,non
est verum in materia nostra,vt probatur in l.cũ decem. in prin.ff.
de sol.cõiuncta.l.si quis stipulatus fuerit decẽ in melle.eo.ti.Sed
36 videamus †de reis debẽdi,⁊ hoc certũ est qđ solutio facta ab vno
de tota quãtitate liberat aliũ correum.vt d.l.ij.⁊ iij.eo.tit.Sed an
37 solutione partis †facta ab alio videat̃ facta diuisio, ita ꝙ quilibet
a modo debeat cõueniri viriliter iure exceptiõis pacti.Dic,aut etiã
duo rei tales,qui nõ habebãt bñficiũ diuisionis,⁊ tunc recipien-
do solutionẽ ptis siue ab vno,videtur diuidere,ita quod alio iure
exceptionis pacti debeo viriliter cõuenire,vt l.si creditores. s.de
pac.Fallit fauore legati,vt de leg.j.l.si ex toto.§.j.in fi. Aut sunt
tales psone,que habẽt beneficiũ diuisionis,⁊ tũc aut vnus expri-
mit ꝙ soluit p parte sua specialiter,⁊ tũc ipse solus liberatur,pro
eo ꝙ soluit,ipso iure p residuo,ope exceptiõis,vt ff.de sol.l.i his.
§.j.⁊ l.quoties vn⁹.⁊ ibi de hoc p Jac.de Are.in sol.l.ex iudicatũ.
s.iud.sol.s3 ceteri remanẽt insolidũ obligati.Aũt soluit simplici-
ter,nõ exprimendo pro pte sua,⁊ tũc recipiendo partis solutionẽ
de rigore iuris non videor diuidere, ⁊ sic in residuũ possum quẽ-
libet insolidum conuenire,sed de equitate, ille soluens conuentus
potest opponere exceptionem beneficij diuisionis,vt sic illa solu-
tio primo facta sibi pficiat,vt l.ĩter eos.§.j.ff.de fideiuſ.licet enim
ibi loquat̃ in fideiuſ.tamẽ idẽ ius ⁊ eadẽ regula est hodie in duo-
bus reis habẽtibus beneficiũ diuisionis.Ratio est,nam vbi non
habẽt beneficiũ diuisionis,creditor non tenebitur recipere par-
tem,vt l.plane.ff.famil.erciscund.⁊ l.tuto.§. Lucius.ff.de vsuris.
Unde si recepit partẽ,videtur ex liberalitate facere. sic inducitur
pacti exceptio,sed in eo,qui recipit ab vno eorũ, qui habẽt bene-
ficium diuisionis,hoc dici non põt,q2 hoc facit ex necessitate, cũ in
necessitate nemo liberalis existat, ⁊c. vt in l.fideicõ.§.si rem.ff.de
leg.iij.⁊ de adimen.leg.l.rem,legatã. Et hoc tenebat Old. qđ au-
tem ex necessitate teneatur recipere,habes tex.⁊ gl.in l.in his.§.j.
ff.de sol.⁊ l.ex iudicatũ.ff.de iudi.solu.Sed posses dicere,quis est
effectus huius,cũ etiã primo casu de equitate sibi proficiat?Re-
spon.quãdo ipso iure per partẽ receptam fit diuisio tũc si alij ef-
ficiũtur postea nõ soluẽdo, nõ preiudicat primo soluenti, vt l.in-
ter eos.§.cũ inter.de fideiuſ. Sed quãdo per receptionem partis
fit diuisio nõ ipso iure,sed de eq̃tate,tũc ,illa eq̃tas ita demũ ha-
bet locũ,si in illo tẽpore,quo cõueniũtur ceteri sũt soluẽdo, vt d.
l.inter.§.j.ff.de fideiuſ.p̃iudicat ergo soluẽti, si post solutionẽ alij
38 efficiãtur non soluendo. Iuxta predicta quero†, verũ est ꝙ vnus
creditor recipiendo partẽ ab vno ex correis debendi, preiudicat
sibi ipsi,sed an alteri correo credẽdi preiudicet?Dico quod ex ta-
li partis receptione inducitur pacti exceptio, vnde sicut idem est
in eodẽ casu,quo pactũ vnius preiudicat alteri correo credendi,
39 ita eo casu preiudicat talis partis receptio. †Secundo quero,v-
trum acceptilatio facta ab vno correorum credendi,alteri preiu
dicet,⁊ facta vni ex reis debendi alteri prosit? quedam Gl.vide
tur distinguere an sint socij,vel nõ,per l.⁊ per iusiurãd.§. fi.de ac-
cept.⁊ de noua.l.si rẽ.§.si duo. in glos.super verbo,fere.⁊ ff.eo.l.ij.
Alia glos.videtur indistincte dicere,qđ vnius acceptilatio alteri
noceat,vt ff.de pact.l.si vnus.circa fi.j.gl.magne.⁊ de solu.l.q ho-
minẽ.§.fi.⁊ ibi gl.⁊ hec est ipsa veritas. Nã ꝙ acceptilatio facta
vni correorũ debẽdi,prosit alteri,etiã si non sit socius,hoc expri-
mitur de libe.leg.l.iij.§.nũc de effectu.Facit de accep.l.si ex pluri
bus.vbi etiã videtur expressum.Itẽ dico quod liberatio facta ab
vno correorũ credẽdi noceat alteri etiã non socio eadem ratione,
que est in reis debẽdi,cũ in hoc equiparẽtur. vt l.ij.ff.eo. quia l.⁊
per iusiurandũ.§. fi. de accep. generaliter loquitur.⁊ quia l.si rẽ.
§.si duo de noua.equiparat potestatẽ vnius rei credẽdi, circa li-
tis cõtestationẽ,⁊ acceptilationẽ, s3 p litis cõtestationẽ vni⁹ p̃iu-
dicatur alteri.etiã nõ socio,vt expsse habes l.fideic.§.plerũque.ff.
de leg.iij.Et ideo dico ego qđ quãtum ad hoc idẽ est acceptilatio
⁊ solutio p d.l.si ex plurib⁹.de accep.Et predicta sunt vera, quã-
do nouatio interponit̃ super obligatiõe iuris ciuilis.Si vero in-
risgẽtium,dicã in vij.q.Si vero acceptilatio facta est vni pro par
te sua tantũ,certe alij pro illa parte nõ prodest, neq3 nocet, vt s.
dictũ est de solutione,⁊ videtur cas⁹ in l. si ex duob⁹.iud.sol. Itẽ
40 quero † si acceptilatio est facta vni isolidũ,hoc acto,qđ tantũ sibi
⁊ nõ alij psit,an hoc pactũ ad aliũ impediat porrigi effectum suũ?
Gl.tenet ꝙ sic,in l.⁊ p iusiurandũ.§. si legatorũ.ff.de acce. Ad ꝙ
facit ff.de liber.leg.l.si qs reũ.in prin.⁊ ibi dixi.Preterea,idẽ vi-
demus in solutione,nã si vnus hoc acto soluit, ꝙ pro pte sua tan
tum soluit,alter nõ liberat̃,vt l.Modestinus.ff.de sol.⁊ hoc tenet
Dy.Circa hoc tñ esset plení⁹ clarius, ⁊ vtilius vidẽdum, q2 pas-
41 sus subtilis est,si bene inspiciatur. †Tertio q̃ro, de petitione,vt
si quid petatur ab vno reorũ credẽdi,vtrũ hoc alijs psit.Et si qui
dẽ fuit petitio simplicit̃ facta ita ꝙ ad litis cõtestationẽ nõ est p-
uẽtũ,facta ab vno põt alijs pdesse quo ad interruptionẽ prescri-
ptionis,vt ĩ.eo.l.fi.Si vero est processũ ad litis cõtestationem, ⁊
tũc si q̃dẽ est facta cõtestatio sup toto debito, lex videt̃ velle ꝙ il-
le,qui cõtestat̃ litẽ,totũ debitũ sibi preocupet,ita ꝙ alij solui non
potest,vt l.ex duobus.la ij.ff.eo. Sed ad intellectũ illius legis ibi
in gl.dubitat̃,nec p doc.declaratur,nã secundum Azo. ibi loq̃tur
quãdo erãt socij:secus,si nõ essent socij.q̃ opinio est mirabilis re-
spectu aliarũ gl.ꝙ pl⁹ p̃iudicet illi,q nõ est socius quã illi, qui est
socius.ꝙ videt̃ cõtra omnes alias gl.allegatas,⁊ s.tetigi,⁊ ĩ.dicã.

Alij dicunt, qđ sibi vnus solus egit, & succubuit, & licet istđ sit verum in se, tñ quãtum ad illã legem diuinare est. Dico ergo simpliciter respõdendum quod per solã contestationem factam ab vno correorum credendi, ille sibi totum debitum p̃occupauit, siue sint socij, siue nõ, vt ff. đ leg. iij. l. fideicõmis. in §. plerunque. in fi. vbi expressum est. Si vero alter ex reis credẽdi, ptem tãtum petierit, litẽ contestãdo, pro sua parte tãtum sibi preoccupat, vt ff. eo. l. iij. in fi. & qđ s. dictum est in acceptilationibus, & solutionibus. Ex parte vero reorum debendi, si ab vno petat, vtrũ prosit creditori quo ad constituendum alios in mora, infra dicã. Sed an alijs reis debendi prosit, vt de toto debito petitione facta ab vno alter reus debendi sit liberatus, tex. in l. scđa. ff. eodẽ videt dicere qđ sic, & ff. de euict. l. si p imprudentiã. in §. fi. sed tex. j. tit. j. l. fi. dicit cõtrariũ. Gl. dat plures solutiones. Una est, aut quis petit in iudicio, aut extra. Ista sol. not. in d. l. ij. ff. eo. que solutio est contra l. fi. j. tit. j. Alij dicunt in l. ij. ff. eo. petijt animo nouãdi, q non placet qr cũ petitur ab vno ex correis debendi, agit contra eũ ex sua propria obligatione, sz nouatio, q̃ fit lite cõtestata, fit cũ vnus litẽ inchoatam contra alium, alterius noie suscepit, vt ff. de noua l. delegare. Alia solutio est, & illa cõtinet veritatem qđ petitione facta ab vno & exactione alter liberat, vt d. l. ij. secus in petitione tãtum facta vt j. ti. j. l. fi. Facit. ff. de his qui deie. vel effu. l. pceptione. & deposi. l. j. §. si apud duos. Si vero ab vno ex reis debendi pars tãtum petit, an p partis petitionem videat esse facta diuisio? Gl. in l. creditores, s. de pac. videt dicere qđ sic, vt l. si p imprudentiã. §. fi. Veritas tñ, qđ aut vnum conuenio pro pte, & non videor diuidere, vt l. si ex toto. §. j. de leg. j. & j. tit. j. l. reos. Aut omnes pro pte cõuenio & videor diuidere, vt s. tit. j. l. liberum. intelligo autem de petitiõe, que fit lite cõtestata, vt patet in d. l. liberum. Sz qd si vnus reorũ credẽdi egit & reus fuit cõtumax, propter qđ missus est in possessionem ex pmo decreto, an videat ex hoc sibi debitum p̃occupasse, cum hic non interuenit litis contestato. Cogitetis. Item quid
42 † si post litis cõtestationẽ ab vno instãtia cause perijt triẽnio, an remanebit actio cõmunis vtriqz reorum credendi? qđ videtur qr perempta instãtia perit litis contestatio, & eius omnis effectus. vt l. cum lite mota. ff. iud. sol. Facit optime gl. in l. ij. de fruct. & lit. expen. in gl. Contrarium credo, nã notum est qđ instãtia perẽpta perimit litis contestatio. & omnis eius effectus non pfectus sed perficiendus in futurũ, scilicet secuta snia, effectus autem iã consummatus, & pfectus, vt interruptio pscriptionis, vel vitiũ rei litigiose ista durãt vt no. s. de iu. in l. properãdũ. in §. & si qdem. in gl. que incipit vt non teneat. Nec ob. gl. s. de fruc. & lit. expen. qr illa non dicit verũ. sz hic effectus acquisitus p litis contestationẽ est iam pfectus, ergo, &c. Sed an p litis contestationem factã corã arbitro, vnus ex reis credendi insolidum sibi totum debitum p̃occupet? Dic qđ non, vt l. si duo. ff. de ar. Nã ibi sententia lata contra vnum nõ impedit aliud agere qui socius nõ est, sed si p lit. con. sibi preoccupasset alter omnino repellit. Et hoc pcedit de iure antiquo, hodie secus in arbitro sine pena electo, vt l. cũ antea. §. pe.
43 s. de arb. Quarto q̃ro † quid de snia, & an primo snia lata pro vno ex reis debendi alijs proficiat? Tu dic, aut snia lata est sup facto quasi non sit debitum, vel quasi non fuerit contractũ, aut super iure, quasi psona vnius, non potuerit obligari, aut dubitat. Primo casu indistincte snia lata pro vno, alteri prodest, siue sint socij siue non. Et hoc arg. legũ dicẽtiũ q snia lata pro fideiussore prodest reo pncipali, licet fideiussor non intersit vt l. duobus. §. a fideiussore. ff. de iureiu. & de fideiuss. l. amissi. §. fi. Scđo casu, aut quasi psona ipso iure nõ teneat & nõ pdest alteri, qr nõ sunt duo rei, ar. l. si ex duobus. in princ. ff. eod. Aut quasi teneat, tamen est tutus aliqua exceptione, vel teneat saltem naturaliter, vel non probauit creditor, & tunc aut sunt socij, & absolutoria lata pro vno prodest alij. Aut nõ sunt socij, & tunc nõ prodest, vt ff. rẽ ra. hab. l. j. Facit. ff. de arb. l. si duo. Et sic dz intelligi q no. Jac. de Are. in l. ij. ff. eo. vbi ista tetigit. Aut dubitat, & tunc in dubio videt lata absolutoria, qr actor nõ probauit, & recte inspiciendo colligit exẽplum in l. Jul. in pn. ff. de condi. inde. & l. procurator. ad exhib. ff. rem ratam habe. de exceptio. rei iudi. l. & an eadem. in §. j. lz aliud in iureiurã
44 do, vt dicã j. in proxima questio. † Scđo est videndum vtrum sententia condemnatoria lata cõtra vnum ex correis debendi, alteri preiudicet? Et dico indistincte qđ non, vt colligit in l. fi. j. tit. j. vbi sententia lata contra vnũ, non mãdat executioni contra alium, sz contra eum remanet integra actio, & sic opus est nouo processu, & sic absolutoria aliquãdo prodest, cõdemnatoria nunq̃ nocet. Simile habes s. si ser. v. ẽ. l. loci corp. §. si fund. & l. si de cõmũi. co. ti.
45 † Tertio est vidẽdum de reis credẽdi, & hic indistincte dico, q lata sententia pro vno siue ꝯ vnum indistincte nocet alijs, cum p litis contestationem preoccupauerit debitũ ille agens, siue sit socius, siue non, vt l. fideicõmis. §. plerunqz. ff. de leg. iij. l. ex duobus. ff. eo. ergo, &c. Dices tu, istud est ꝯ casum l. si duo. ff. de arbi. vbi sententia lata ꝯ vnũ de reis credendi, nocet alij ita demũ, si socius est, sz ibi dico in snia arbitri illđ est, ex qua nulla orit actio, vt C. de arbit. l. j. & litis contestatio facta corã arbitro nõ habet illũ effectũ, de quo dixi. s. proxi. q. sz solum ius scilicet qđ orit ex cõpromisso,
46 de quo dicã j. in vj. q. ¶ † Quinto ex ordine quero, de iureiurãdo, & hic videt quodã modo idem dicendum, qđ in snia, nã primo videndum est de iuramento delato vni ex correis debendi, qui iurauit se nõ teneri, an alteri prosit? Et dic, aut fuit iuratũ sup facto, quasi nõ sit debitũ, & indistincte alteri pdest, siue sint socij, siue nõ, arg. d. l. ex duob. & ibi not. in §. a fideius. ff. đ iureiu. Aut sup iure quasi psona iurãtis non teneat, & tunc iuramentum alteri pdest, si sint socij, alias secus vt d. l. duobus. §. ex duobus. Aut dubitatur, vtrum sit delatũ sup iure, vel sup facto, & tunc in dubio videtur delatũ mere sup facto, & nõ sup iure, vt l. fi. de iureiur. & hoc tenet gl. in l. duob. §. j. de iureiur. & ff. qua. re. act. non da. l. j. §. si fideiussor. Et si dicas, quare sec in snia, vbi non videtur iudicatum sup facto, vt s. proxi. q. dictũ est. Respon. qr iuramentũ habet vim solutionis, qđ secus est in snia. Et hoc videt de intẽtione gl. s. alle.
47 ¶ † Secundo est videndum quid si vnus ex correis debẽdi actori detulit iusiurãdum, an correo noceat? Dico q non, vt dixi s. in sententia, vt l. iij. §. pe. ff. de iureiu. l. nã postea. cũ l. seq. eo tit. Illud est verum, quantũ ad actionem, que orit ex iureiur. sz quãtum ad prescriptionẽ interrumpendã, alteri correo nocebit, vt j. eo. l. fi. cõ
48 iũcta l. nã postea. §. si is q tẽporali. ff. de iureiu. ¶ † Tertio est vidẽdum de iureiu. delato ab vno ex correis credẽdi, vtrũ alteri noceat? Et dico q nocet alteri indistincte, siue sint socij, siue non, nã cum iuramẽtũ habeat vim litis cõtestatiõis, vt d. §. si is q tẽporali. & p litis cõtestationẽ alteri p̃iudicat, vt dictũ est in l. fideicomi. §. plerunqz. de leg. iij. ergo, &c. sic loquit l. duob. in princ. ff. de iureiur. & gl. hoc sentit in l. si vn. in prin. ff. de pact. & sic gl. in d. l. de
49 duobus. q̃ distinguit, siue sint socij, siue nõ loquit male. ¶ † Tertio pncipaliter quero de pacto, an pactũ factũ vni ex correis debẽdi, psit alijs correis. Et cõmunis doc. opin. est, q pactũ vni psit alteri, si socij sunt, alias secus. Ita not. in d. l. idẽ in duobus. ff. de pac. vbi tex. videt in l. eadẽ. in §. j. ff. eod. & ff. de arbit. l. si duo. de li. leg. l. iiij. §. nũc de effectu. Sz certe tex. in d. l. eandẽ. §. j. videt requirere duo, scilicet qđ sint socij, & cõmunis culpa interueniat. Idẽ gl. in d. §. nunc de effectu. videt sentire idem, quãdo non sunt socij. Unde pro declarãdo isto passu, primo oportet videre qualit intelligãtur iura, que dicunt, si sunt socij, vel nõ, de qua societate hic intelligat. De hoc sunt multe gl. Una est. ff. ad Velle. l. vir vxori. §. fi. in gl. magna, que dicit qđ licet communiter contrahant, & in communes vsus accipiant, nõ tamẽ dicunt socij. Alia gl. ibi sequens dicit, qđ ita demum sunt socij, si hoc actum est, alias secus Alia gl. est in l. si duo. §. si quis cau. que dicit, siue sint socij omniũ bonorum siue eiusdẽ obligationis. Certe in quantum d. gl. dicit de socijs omnium bonorũ, bene loquunt, sed inquantum dicunt de societate eiusdẽ litis, vel eiusdem obligationis, etiã bene dicit sed debes intelligere hoc acto qđ omne commodum & incommodum pueniens ex illa lite, vel obligatione sit commune, & tunc vere sunt socij, vt ff. pro soc. l. si vnus ex socijs. in prin. Ita tenet Jac. de Are. in l. eãdẽ. §. j. ff. eo. & l. si duo rei. Hoc pmisso dico, qđ pactũ factũ vni ex reis pdest alteri, si & inquãtũ cõtinet interesse eius, cui pactũ factũ est secũdũ regulã positã ff. de pac. l. & heredi. §. fi. & hoc siue sint socij, siue nõ. Declaro primo in non socijs, si factum est vni pactum de nõ petẽdo, si alter conuẽtus esset & exactus haberet regressum ꝯ eum, cui pactum est factum in totum, qr forte tota pecunia ad eum puenit, vel in partẽ, si pars tantum pecunie peruenit ad eum eatenus, sibi pactum pderit, qr eatenus interest eius, cui pactũ est. Et hoc tenet gl. in dicta l. iiij. §. nunc de effectu. de lib. leg. Sz si sint socij, tũc idẽ qr si alter cõuẽtus nõ esset habiturus regressum cõtra illũ cui pactũ factum est, vt puta, si ex propria culpa conuenit, tũc pactum factũ vni, nõ pdest alteri. secus si esset habiturus regressum p actionem p socio, vt qr ex cõmuni culpa cõuenitur. Et hoc est q dicit in d. l. eandem. §. j. ff. eo. si socij sunt & cõmunis culpa intercesserit. quasi dicat, sec si ex ppria culpa conueniat. Ad vnum tñ aduerte, q eo casu, quo socius cõtra sociũ est habiturus regressum, tunc pactum factum vni, prodest insolidũ alteri, & in hoc differt a nõ socijs. Ad cuius intellectũ pone exẽplum, Sunt duo rei socij in viginti, facio vni pactũ, certe nõ potero aliũ cõuenire in decẽ qr si ille ipsa decẽ solueret, quinqz repeteret a socio, cui factũ est pactũ. Eodẽ modo si vnũ tãtum denariũ repeterẽ, illi pte repeteret ab eo, cui est factũ pactũ, cũ omne cõmodũ, & incõmodũ debet esse cõmune, vt s. dictũ est, & ideo qr non põt taliter cõueniri, quin inquietet ille, cui factũ est pactum ideo pactũ sibi pdest insolidũ, & hoc vult dicere, si bene aduertas, ff. de arbi. l. si duo, in prin. put legit in duob. reis debendi. facit ff. si quis cau. l. si duo. in prin. & q ibi not. Sz cõtra predicta opponit de l. si ex duob. in princip. ff. de negot. gest. que contradicit in duobus. Primo qđ denunciatio vnius ex socijs non prodest alteri, hic secus in pacto. Sed certe licet ibi sint socij, tamen nõ erant

correi

correi,q2 quilibet pro parte sua tenebat, ideo vnius denunciatio impedit pro pte tātum actionem correi,sed hic loquitur, cum essent insolidū obligati,vt rei,z socij,tunc pactum factum vni simpliciter solidā obligationem respicit, cū insolidum teneatur,ideo aliū pdest,cum paciscētis interest,vt dictū est. Sed si poneres pactum esse factū vni,pro pte sua tātum, tūc fateor q8 alijs nō proficeret,q2 esset eadē ratio que est in d.l.si ex duobus. ¶ Secundo opp.ad illud q8 dixi q etiam si aliquis pro parte dimidia conuenitur,habet regressum cōtra alium, cui pactū factum est, q2 hoc videtur contra d.l.si ex duobus.z q8 ibi no.in vlt.glo. Sed certe gl.in illa l.dicit q8 illa lex non potest habere locum in socijs omnium bonorū, z ideo inquantum hic loquitur in socijs omnium bonorum illa lex non obst.sed inquantum loquitur in socijs eiusdem obligationis,illa lex contradicit. Sed forte illa gl.non bene loquitur,q2 ille tex.dicit,q8 ille,qui prohibuit, non debuit damnum pati ex persona alterius, non autem dicit, quod ex persona alterius lucretur. Sed si alius cōmunicaret sibi lucrum veniens ex gestione,z illud q8 soluit gestori non recuperet,iam hic lucraretur. Sed posito q8 illa gl.verum dicat, Respondeo, quod legis prohibitio habet vim solutionis pro parte prohibentis tantum hic vero pactū vim solutionis nō habet, vt no.in l.si vnus.in §.sz si generali.ff.de pac. Ratio q2 cū nihil pro sua parte videatur soluisse ille,cui factūm est pactū,alter conuētus ab altero repeteret. Habemus ergo ex pdictis, q quandoqz sunt socij,z non correi,z ita loquit l.ex duobus. Quandoqz sunt correi, z nō socij,z ita loquitur gl.l.iiij.§.nunc de effectu.ff.de lib.lega.vt s.dixi. Quandoque sunt duo socij,z correi,z tūc aut pactū factum est vni p parte sua tātum, z alius pōt pro pte sua conueniri, arg.d.l.si ex duo-
50 bus. Aut fit simpliciter,tūc dic vt s.dixi. Sed quero que † est ratio diuersitatis inter pactum z acceptilationem. Responsio patet,quia acceptilatio habet vim solutiōis. Itē que est ratio quare distinguitur aliter in sententia,z iuramento, z aliter in pacto. Dico q8 ratio est, q2 sentētia z iuramentum declarant debitum non subesse,secus in pacto. Itē iuramentū habet vim solutionis vt dixi. Vidimus an pactū factum vni reo debendi,prosit alteri,
51 ¶ † Sed quero,an factū ab vno noceat alteri. Dico q8 quātum ad interrumpendā prescriptionez alteri nocet,vt j.eo.l.fi.quo ad alia nō reperio q debeat nocere.ergo, zc.vt l.si vnus.§.ante oia.
52 ff.de pac. Superest vt † videamus de reis credendi,an pactū vnius prosit,vel noceat alteri? Et hic est aduertendū,q2 quedā sunt pacta,que totaliter obligationē perimūt pristinam,vt acceptilatio, z de hoc dictū est. Quedā sunt pacta,que totaliter pristinā obligationem non tollūt,vt pactū de non petendo. Item pactum de constitu.pecu.l.item illa.§. fi.de cōstit.pecu. Quedā sunt pacta, que licet obligationē totaliter perimāt,tamen reliquie remanēt, vt nouatio,nā noua obligatio loco prime constituit,z ista duo genera pactorum quantū ad propositū videntur esse eiusdem nature,z videtur q8 vnius pactum alteri nō noceat, vt ff.de pac.z l.si vnus.in prin. In contrarium videtur q8 noceat,vt ff.de constit. pecu.l.idē est.z de noua.l.si rem.§.si duo. Gl.in d.l.si vnus.ponit aliquas solutiones,que cōtinent merā diuinationez, sed in dicto §.si duo.ponit alias solutiones,inter quas ponit hanc. Aut sunt socij,z pactū vnius,z nouatio nocet alteri. Ita loquit §.si duo. Aut non sunt socij,z tūc non nocet. Ita loquitur l.si vnus.z hoc tenet Dy. Certe ista solutio est directe cōtra casum legis vnius in pnc. vbi expresse loquitur in socijs. Sed glo.nititur respōdere,sed nō potest euadere sine magna violētia. Unde Gul. de Cu.dicit totū contrariū, Aut sunt socij,z pactū,z nouatio vnius alteri non nocet. Idē in nouatione,vt d.l.si vnus. Aut nō sunt socij,z pactum,z nouatio vnius alteri nocet,vt d.§.si duo.ratio huius est,quando sunt socij,debitū est cōmune. vnde vnus nō potest pacisci in preiudiciū alterius. Sed qū non sunt socij, debitū est cuiusque proprium.z vnusquisqz potest facere quicqd ipse vult, neqz i aliquo alteri tenet. Pro hoc est tex.ff.ad l.Fal.l.in lege Falcidia hoc esse seruandū.tenet etiā hoc Jac.de Bel.in auth.de duo.re.in corpore. Et istā opi.puto verā. Do gl.que ita distinguit,z allegat z dicit hāc fuisse opi. Azo.ff eo.l.ex duobus.licet ipse aliter dicat Dico ergo alit sic z latius. Aut sunt duo rei credēdi,ex causa onerosa, q2 vēdiderūt,vel mutuauerūt,vel alio simili modo,aut sunt correi ex causa mere lucratiua, vt puta, ex causa legati, vel donationis. Primo casu,pactū vnius nō nocet alteri,q2 debitū nō est vniuscuiusqz propriū.sz magis cōmune si pecunia ab vtroqz cōmuniter pcesserit. Casus est in d.l.si vnus.i pn.ff.de pac.pnt gl. itelligit in societate nō cōuentionali,vt no.in d.§.si duo. Fateor tū si pecunia ab vno tātū pfecta esset, q pactū vnius alteri noceret,q2 vere debitū est vniuscuiusqz ppriū,vt ff.ad Mace.l.sz Julianus.§. non solū.z §.seq. Scdo casu dic, Aut sunt socij.aut nō.vt s.dixi, z scdm istam distinctionē debet itelligi.ff.ad Velleia.l.quāuis.in §. quāquā.z q8 ibi no.in gl. Sed hoc vr contra l.si duo.de arbit.sed statim apparebit solutio. Est z aliud genus pactorum,per q8 prima obligatio nullo modo perimit,sed psone paciscentiū obligātur ad penā,si quis peteret,vel si fecit cōpromissum,nā si arbiter vetuit non petere,ius primū incōcussum remanet sine alicuius exceptionis obstaculo,vt l.j.§.de arbi.sz petens incidit in penā,isto casu si vnus ex reis credēdi pmisit,z vetitū est petere, altero petēte incidit in penā,si socij sunt,vt d.l.si duo.alias secus. Dicetis vos q est ratio q hic factū vnius,qui est socius,magis pjudicet,quā si non esset socius,cū supra pxime dixerim contrariū in pacto? Resp.ille q cōpromisit,nō fuerat in culpa,gessit em negotia cōmunia ea diligētia,qua gerebat sua,vt l.socius.ff.p socio. Unde si aliter socius peteret quicquid exigeret,deberet cōpromittēti z paciscēti cōmunicare. z sic si petit noie eius,videt petere ad eius vtilitatē,merito in penā incidit. Et hoc dicit tex.i d.l.si duo.sed in pacto pōt culpa paciscētis imputari,cū debitorē liberauit,ideo alius socius pōt pro pte sua agere,nec repellit pacti exceptione,q2 illud q8 exigit, non deberet communia paciscēti socio,pter eius culpā,z sic nō videt agi nomine paciscētis. Sz si deberet cōmūicare paciscēti,dico q obstat pacti exceptio,p d.l.si duo,si qs cau.z l.si duo,in prin.ff.e.z ibi est ca-
53 sus,z ista sunt subtilia,z de mēte iuris pcedūt. ¶ † Septimo quero de nouatione,z pmo de reis debēdi,z tūc dic, Aut vnus paciscit animo nouādi,z liberādi aliū,tūc nō est dubiū q alteri pdest, q2 hoc posset qlibet extraneus,vt l.si Stichū.§.fi.ff.de noua.de sol.l.si debitor tuus. Aut vnus paciscit animo nouādi obligationem,qua ipse tātū tenet,hoc expresso:q ad aliū nō porrigat.z tūc alius nō liberatur q2 idē cōtingit in solutione,vt ff.mād.l. Papinianus.z ff.de sol.l. Modestinus.z ibi no.p Dy. Itē in acceptilatione idem contingit,vt dictū est. Aut simplicit animo nouādi paciscit,z tūc dico q vterqz liberat, vt ff.ad Velle.l.si p vno.z no.eo.tit.l. quāuis.in §.quāq.in pluribus reis credēdi.refert, an si vnus stipula-
54 tur animo nouādi,q tūc alteri noceat.s.dictū est, † Sed circa hoc potest dubitari,quare acceptilatio vni pdest idistincte,z nocet alteri,sed nouatione distinguit,cū nouatio habeat vim solutionis, vt d.l.si rē.de nouatio. Cogita p te. Sz pone,q duo erāt rei credēdi ex Jctu iurisgentiū.vnus liberauit reū p stipulationē z subsequentē acceptilationē,an alteri reo pjudicet? Et dico q stipulatio noua nō pjudicat.fm ea que dicta sunt. Itē acceptilatio in eo q per nouationē nō perimit valet iure pacti,nō iure acceptilationis,vt ff.de accepti.l.si acceptolatū. Sz pactū nō pjudicat simpliciter,vt dictū est,zc. Est ergo in questione,an hoc pactū, q8 ex acceptilatione resultat,habeat eandē vim, quam hz acceptilatio in preiudiciū rei? Et videt q8 sic,vt l.z p iusiurandū.in §.si fideiussori.ff.de acceptilatio. Cōtrariū dico p d.l.si accepto.z ff.de pac.l.si vnus.§.pen. Nec obstat §.z si fideiussori.q2 ibi fideiussor tenebatur verbis,q2 aliter teneri non potest:ideo in eius personā tenuit acceptilatio. Nā merito porrigit ad reū. licet reus non teneatur, sed hic pro illa pte,que remanet nouata, in nullius persona valuit
55 ipso iure acceptilatio. ¶ † Sed quid de nouatione,que fit p delegationem? Respōdeo,siue vnus ex reis credēdi delegauerit, siue vnus ex reis credēdi fuerit delegatus,dico idē per omnia,q8 est in vera acceptilatione z solutione,vt d.l.si rem.§.si duo. ver. alioqn. de nouatio.soluit em,qui delegat,vt ff ad Vellei.l.quāuis.§.iterdū.ff.mād.l.inter causas.§.abesse. Itē per hāc delegationē liberatur quis a creditore suo totalit,sicut ille qui soluit,z cui acceptofertur,nec pōt vti exceptione cōtra eum,cui delegatur,vt d.l.doli mali exceptio.ff.de noua.sed in nouatione quādo promittit eidē, cui pmo tenebat,hoc non cōtingit. Facit.ff.de noua.l.aliā.z l.qui
56 id q8.in prin.z §.fi.ff.de dona. ¶ † Octauo quero de cessione. Circa q8 dicas, Aut cessio fit reo debēdi,cōtra quem fit eo cōsentiente.z tunc idē q8 in delegatione dictū est.vt d.l.si rem.§.fin.ibi.nupu.ipsa fm vnū intellectū. Aut eo non consentiente,z tūc aut fit suo correo.z ipse correus,cui cedit,ipsa cessione est liberatus. Casus est singularis.ff.de leg.ij.l.qui duos.z de li.lega.l. si is q duos. Aut fit cessio extraneo,z tūc hec qstio est dupliciter cōsiderāda. Prima ex parte reorū credēdi, vt si vnus cedit actionē sine alio, cessionarius est loco rei credēdi , z sic inter eos erit locus iuri pocupatiōis,solutionis recipiēde,sicut ponit.l.q8 ipsis. z l.heredē.ff.de reg.iur.z l.minor.in fi.de pcura. Scdo ex parte reorū debendi, z si cōtra vnū fiat cessio,alter nō liberat,sicut nec petitione facta ab vno nec pcuratoris constitutione,vt j.tit.j.l.fi.tamen si cedens exiret ab eo,cōtra quē facta non est cessio,se onerat, q2 ali-
57 us iam liberatur,vt l.qui duos.de leg.ij. ¶ † Nono quero de confessione, an vnius cōfessio prosit alijs,vel noceat? Et circa reos debendi dic, q8 vnius cōfessio potest alteri nocere quo ad interrūpendam prescriptionē,vt j.eod.l.fi. Prodesse autem nō potest, z sic nec petitio,nec sñia condēnatoria, vt s.dictum est Circa reos credendi dic, Aut vnus ex correis credēdi exigit cōfessionē a reo debēdi,vel ipsi reo cōfessionē facit ad ipsius liberationē. Primo casu, si quidē in iudicio alteri nocet,cū enim cōfessio habeat vim sententie,vt s.de cōfef.l.j. appropriat sibi totum debitum multo magis quā per litis cōtestationem. Si vero extra iudicium,tunc

alteri correo nihil preiudicat, cū talis cōfessio solā probationem inducat. vt l. Publia. in fi. ff. deposi. prodest tñ ad prescriptionē interrūpendam, vt j. eo. l. Scdo casu dico qd talis confessio habet vim pacti de nō petēdo. vt l. tale pactum. in prin. ff. de pact. ⁊ ff. de sol. l. si ex plurib. in pn. ⁊ ideo ea, que dixi in pacto, eodē modo hic
58 dico. ¶ Decimo qro, de successiōe. Et hic est aduertēdū, an vn⁹ ex reis credēdi succedat alteri reo debēdi, vel vn⁹ ex reis credēdi alteri reo credēdi, ⁊ tūc neutra obligatio extinguit, sȝ in vtriusqȝ persona vtraqȝ obligatio durat, vt l. si reus. ff. eo. ⁊ de fideius. l. generaliter. ⁊ l. si re⁹. ff. d sol. l. si duo rei. Aut creditor q soluēdo erat sol⁹ succedit vni ex reis debēdi, ⁊ sic est cas⁹ in l. Urānius. ff. de fideius. Ex qua colligit talis distinctio. Aut illi rei debēdi erāt socij ⁊ ab alio cui nō est successum, pōt solum pro pte peti, vt ibi patet. Aut nō erāt socij, ⁊ tunc ab alio correo de rigore potest creditor petere debitū solidū, vt ibidē in tex. patet. Aut queritur de equitate inspecto obstaculo exceptionis, ⁊ tūc aut fuerunt constituti duo rei ex causa onerosa, qr fuit eis mutuatū, aut ex causa lucratiua, qr ex mera liberalitate pmiserunt vt duo rei. Primo casu dic aut ad correū. cui creditor successit, peruenit pecunia mutuata in totū. vel in partē, ⁊ eatenus creditor agēs exceptione repellitur per has rationes. Primo, qr ex parte non pōt cedere actionē contra seipsum, ergo. ⁊c. vt l. Stichū. §. pen. ff. de sol. ⁊ not. p gl. in d. l. Urānius. de fideius. Scdo, qr si exegisset, teneret illi ex acto pro parte illa, vt hac l. j. ⁊ ibi not. ⁊ ibi dicā. vnde dolo facit, q petit, ⁊c. Si vero ad aliū rē. cui successit, nil puenit, tunc in nulla pte obest exceptio. cum causa dāde exceptionis non subsit. Scdo casu, quādo ex mera causa lucratiua, idem, qr in nulla parte exceptione repellitur. cū nulla causa dande exceptionis subsit, vt l. in lege Falcidia hoc esse seruādū. ff. ad legē Falcidiam. Idē puto si vnus ex plurib. reis debēdi succedat illi creditori, qui solus erat. Nam in modo petēdi ab altero idē iuris est qd s. dixi. Aut vnus reus debendi, q solus erat, successit vni correorū credēdi, ⁊ tūc idē qꝫ alter correus pōt ab eo partē petere, si sint socij. vel si nō sunt socij. petet partē que ab eo pfecta est, vel si ex mera liberalitate fuerūt cōstituti, duo rei credēdi, alter pōt totū petere ar. eorū, que s. dicta sunt. ⁊ ff. sol. mat. l. si socer. in prin. Itē si vnus reorū credēdi successit vni reo debēdi, qui socij erāt, eadē ratione. Aut vnus ex pluribus reis credēdi successit vni ex plurib. reis debēdi, vel econtra, ⁊ tunc qd iuris sit, habes ex pdictis. Sȝ circa hoc posset dubitari, nā successio p solutiōe est, vt l. Stichū. §. aliquādo. ff. de solutio. ⁊ l. si debitori creditor. ff. de fideius, sȝ p solutionē vni⁹, vterqȝ liberatur, vt dictū est. ergo. ⁊c. Sol. patet ex his, que dixi in l. si quis pro emptore. in vl. q. ff. de vsu. ⁊ tāgit per gl. in d. l. si socer. sol. mat. ⁊ in
59 in d. l. vrānius. de fideius. ¶ †Undecimo qro de mora, an vnius mora alteri noceat vel psit? Et primo videamus de reis debēdi, ⁊ circa hoc est magna disceptatio in gl. Nā in l. mora. in §. fi. ff. de vsur. dicit qd nō nocet. Sed gl. j. eo. l. fi. ⁊ ff. eo. l. pen. videtur dicere contra. ⁊ in qualibet earū gl. variāt. Unde dic, aut queris an mora vnius alteri noceat, quo ad impediendū cursum pscriptionis cōtra creditorē, ⁊ nocet, sicut si vtriqȝ esset facta iterpellatio, vt j. eo. l. fi. Aut queris vtrū noceat quo ad hoc, vt quilibet teneat de interitu vel ad vsuras, ⁊ tūc aut sunt socij. ⁊ nocet, vt ff. eo. l. pe. alias nō nocet, vt l. mora. §. fi. de vsur. Ita tenet gl. in l. i condēnatione. §. vnicuiqȝ. d reg. iur. idē tenet Dy. i c. mora. i fi. de regu. iur. li. vj. est, qr sicut pactū vni⁹ alteri pdest, ita mora vni⁹ alteri nocet.
60 ¶ †Sed iuxta pdicta quero. q d si creditor fuit in mora recipiendi ab vno ex reis debēdi, qui obtulit pecuniā petitā, q postea pempta est, an alteri hoc psit? Credo qꝫ sic indistincte, qr quolibet alio extraneo offerēte pdesset, vt j. de ca. ⁊ postli. reuer. ⁊ l. cū post liminij. ⁊ ff. de sol. l. qui decē. §. si cū mihi Stichū. ibi, queadmodū.
61 Facit qd no. j. de sol. l. obsignat. †Est etiā vidēdū circa reos credēdi, an vnius mora alteri noceat. Dico qꝫ sic indistincte, cū enim quilibet posset solutionē recipere, vt l. si vn⁹. in prin. ff. de pac. l. si rē. §. si duo. ff. de manu. ⁊ mora ei⁹, qui potuit solutionē recipere, nocet ei, ad quē res ptinet, posito qꝫ ille nullū ius haberet i re, sȝ sit nud⁹ minister, vt l. si p te. s. de vsu. ff. de act. ⁊ obl. l. traiectitie. in
62 princip. gl. ergo multo magis in casu nostro. †Sȝ nunquid mora vnius alteri psit. i. nūquid factū vni⁹ correorū credēdi cōstituēs debitorē i mora, psit alij vel nō? Resp. qꝫ sic. Sȝ qd si mora esset facta vni ex correis credēdi, vtrū alteri psit? cōstat qꝫ sic, quantū ad interruptionē pscri. vt j. eo. l. fi. Itē credo qꝫ quo ad perpetuandā actionē, correus teneat de interitu, qr idē esset in quolibet extraneo interpellāte, vt ff. de vsu. l si quis solutioni. ⁊ qd no. ff. de verb.
63 obl. l. si seruū. §. nūc videamus. †Itē iuxta pdicta quero. pone creditor primo fuit in mora vno ex duob⁹ reis offerēte. Scdo creditor interpellauit aliū reū, qui non obtulit, an per hoc videat purgata mora creditoris? Quo ad pmū, dico qꝫ nō, vt l. l. mora. ij. resp.
64 ff. de verbo. obl. †Duodecimo qro de culpa, an culpa vni⁹ alteri noceat. Circa qd dicas qꝫ aut duo rei cōstituūtur i cōtractu quo obligatio cōmittit ratione culpe ad interesse, ⁊ tunc vnius culpa alteri nocet, sicut vn⁹ ex facto alteri⁹ tenet, vt s. loca. l. si diuisa. ⁊ l. eundē. §. fi. eo. tit. Aut cōstituuntur duo rei ad aliquam speciē ad quā statim cōmittit obligatio, sed ratione culpe ppetuatur quia de interitu tenet, ⁊ tūc dic idem qd dixi s. in mora, vt l. pen. ff. eo. ⁊ ibi est casus scdm vnā lect. Et predicta sunt vera, nisi culpa esset cōmissa in his, de qbus supra specialiter dictū est, qr tunc dic vt
65 supra dixi. †Sed an culpa vnius ex reis credendi noceat alteri? Resp. in acquirēdo, hoc est in faciēdo cōmitti stipulationē nocet, si socij sunt, vt l. si duo. ff. si qs cau. in alijs dic vt dictū est s. de pacto ⁊ mora. Tertiodecimo quero de rescissiōe, vtrū rescissio facta in psona vni⁹ rei, alteri noceat, vt puta, duo rei erāt liberati, ista liberatio rescindit in psona vni⁹, an alij noceat? Dic, aut liberatio rescindit in psona illius, cui facta est principaliter, ⁊ alteri nocet, vt ff. ad Uelle. l. si p vno. ⁊ ff. de his que i fraud. credit. l. fi. in prin. Itē si ab initio in eius psona ipso iure nō valuit, vt l. si spōsus. §. j. ff. de dona. inter virū ⁊ vxorē. Et predicta puto vera, nisi iste act⁹ per quē liberatio cōtingit, dolo creditoris itercesserit, arg. l. si Titius. ff. de fidei. de sol. l. qui res. circa prin. Si vero rescissio cōtigerit in psona eius, ad quē liberatio porrigit, per quandam consequentiā, tunc alteri nō nocet, vt d. l. si sponsus. §. j. ⁊ de li. leg. l. si is
66 qui duos. ⁊ qd ibi no. ¶ †Quartodecimo quero, ⁊ vltimo generaliter de qualibet exceptione, vtrū exceptio cōpetēs vni ex reis debendi, porrigat ad aliū. De exceptionibus loquor, de quib⁹ s. non est dictū specialiter. Et dic, aut exceptio est mere psonalis, ⁊ tunc ad aliū non porrigat, sicut nec ad fideiussores porrigitur, vt ff. de excep. l. exceptio. cū simi. Aut sunt alie exceptiōes, que ad fideiussores porrigunt, ⁊ tūc aut fuit color quesitus, qr in veritate fideiussor erat, ⁊ nō erat corre⁹, ⁊ ad eū nō porrigit, vt l. si mulier. §. pe. ff. ad Uell. Aut non fuit color quesitus, ⁊ tunc aut erant socij, ⁊ vnius exceptio porrigitur ad alium, vt l. si duo rei. ff. eo. Aut nō erāt socij, tūc siquidē obligauerūt se ex causa onerosa, qr mutuo acceperūt, ⁊ tunc eatenus cōpetit exceptio alteri, quatenus ad eum, cui sine dubio exceptio cōpetit, peruenit de pecunia, vt d. l. sed Julianus. §. item si duos. ff. ad Mace. Si vero obligarunt se ex mera liberalitate, tunc exceptio vni cōpetens non prodest alteri, si non sunt socij, vt d. l. si duo. ff. eod. l. si ex duobus. §. j.

Quarto principaliter est videndum, qualiter vni cōtra alium succuratur, ⁊ primo circa duos reos de
67 bendi. Ad †qd inuestigandum est, an videātur inuicē fideiubere. Ista questio tangit hic, vt ff. eo. in multis locis. ⁊ in l. vir vxori. in fi. ff. ad Uelle. ⁊ de fideius. l. Uranius. Et fuit magna controuersia olim. ⁊ hodie. Mar. Sil. tenet qd videnť inuicē fideiubere. Joā. cōtra, scilicet qd nō videnť, nisi sint socij. Azo distinguit, vt not. plene in d. l. vir vxori. ⁊ ibi gl. tenet opi. Azo. in auth. eo. in princ. sed gl. tenet opi. Joā. Sed cōtra omnes oppo. fideiussor non obligat nisi verbis, vt infra tit. j. l. blāditus. ff. de verb. obl. l. v. §. satis acceptio. ⁊ mād. l. si hereditatē. §. fin. Sed duo possunt re constitui sine verbis, vt infra. eo. l. pp ter. ff. eo. l. eandē. ergo nō videnť fideiubere inuicē. Dy. tenet opi. Azo. ⁊ ad istā rationem respondet, qr illa ratio cōcludit in fideiussore expresso, secus in tacito. Pet. ⁊ Jaco. de Are. ⁊ Dy. sequendo eos dicūt qꝫ duo rei nullo modo videntur inuicem fideiubere. nā in duobus reis quilibet debet se obligare insolidū, nec attendit ad quē pecunia peruenit pricipaliter, vt infra eo. l. pp ter. supra si cert. pet. a. l. si non singuli. sed secūdum eos, qui dicūt eos inuicē fideiubere, hoc nō esset. ergo, ⁊c. Preterea, nō reperitur iure Digestorū nec Codicis, qꝫ duo rei habeant beneficiū diuisionis, ergo, ⁊c. Itē hoc lege nulla cauetur qꝫ videātur fideiubere: ergo, ⁊c. In hoc resedet Cy. hic post multa verba. Uides ergo qꝫ ex pdictis omnib⁹ nullā habes claritatē. Quid dicemus? Jac. de Bel. disputauit istā questionē, ⁊ posuit eā in aut. eo. ⁊ ibi melius attigit veritatē, quā aliquis, tamen multū obscure loquit. Tu ergo clarius, ⁊ melius dicas, ad declarationē hui⁹
68 materie: ⁊ scire debes † qꝫ ex fideiussione contrahitur duplex obligatio. Una qua fideiussor obligat creditori, ⁊ illa semper cōtrahitur verbis, vt s. dixi, ⁊ talis semp habet beneficiū diuisionis, vt j. tit. j. auth. psente. nec agit bñficio auth. de duo. reis. ⁊ iste est proprie fideiussor respectu creditoris. Est ⁊ alia obligatio, que contrahitur inter reū, ⁊ fideiussorē, ⁊ ista cōtrahit cōsensu, nā reus videtur mandare fideiussori qꝫ soluat, vt l. indebitā. ff. de cōdi. inde. Et de hoc loquit tit. manda. ⁊ illo modo cōsideratur fideiussor respectu ipsius debitoris. Itē fideiussor pōt itelligi stricte, qui aliene obligationi accedit. vt ff. de fideius. l. j. ⁊ l. fideiussor. Potest etiam accipi large omnis, qui est obligat⁹ pro negotio, qd ad aliū spectat nō ad se, ⁊ illo modo sumit in tit. ad Uelleia. ⁊ s. ad Uelleia. l. j. Si
69 ergo † querit, an duo rei videātur inuicē fideiubere. Dic aut queris vtrū dicātur inuicē fideiussores respectu creditoris, ⁊ dico qꝫ sic in duobus casibus tantū, scilicet si hoc est actū expsse, vt ff. eo. l. reos. vel est color qsitus, vt ff. ad Maced. sȝ in l. sed ⁊ Julianus. §. j. Et istis duobus casibus habēt bñficiū diuisionis de fideius. nec esset necesse beneficium de duobus reis. Extra istos duos casus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

casus nō videntur fideiubere inuicem respectu creditoris. Hoc dicit gl. in l. sed Julian⁹. §. j. Et hoc modo intelligendo verum dicūt. Ultramontāi. Aut q̄ris vtrū videant̃ inuicē fideiubere quo ad actionē dandā inter reos, ꝛ assumēdo fideiussorē large, tūc aut duo rei sunt cōstituti ex mera volūtate, ꝛ liberalitate, ꝛ tūc veruz dicit Joā. ꝙ videntur inuicē fideiubere, si sunt socij, alias nō, vt in l. in lege Falcidia hoc esse seruandū. ff. ad leg. Falc. Aut nō ex mera liberalitate. puta q̄ pecuniā, quā promiserunt, receperūt, tunc vera est opin. Azo. q̄ eatenus videntur fideiubere alter pro altero, quaten⁹ in veritate negotiū ad alterū pertinet, vt d. l. vir vxori. ad Uelleia. ꝛ ibi not. de in rem verso. l. si pro patre. §. fi. ꝛ ad maced. l. sed Julianus. §. itē si duos. ꝛ in istis casibus nō habēt bn̄ficiū de fideiussorib⁹, sed habent beneficiū auth. de duob. reis. qđ expsse īducit in isto casu, quādo talis alternatiua fideiussio īducitur, vt dixi s. in q. ij. p̄ncipali. Et predicta sunt vera in duob⁹ reis, q obligātur expresse, sꝫ in his, qui obligātur tacite, vt plures tutores, illi non sunt ꝑprie fideiussores, tn̄ iure antiquo cōueniebātur exēplo fideiussorū, vt l. j. §. nūc tractem⁹. de tut. ꝛ ra. distra. Ex his apparet tibi veritas huius materie. Scđo quero, q̄ hac l. j. dici-
70 tur in tex. † ꝙ si vnus soluit, ab altero repetit, quero qua actione repetat, ꝛ an hoc verū sit indistincte, tn̄ quicquid dicatur, hec est veritas. Aut duo rei obligātur ex mera liberalitate, ꝛ tūc aut sūt socij, ꝛ vnus soluēs repetit ab alio actione ꝑ socio. Aut nō sunt socij, ꝛ nullo modo repetit, vt d. l. in lege Fal. hoc esse seruādū, ad le. Fal. Aut nō obligātur ex mera liberalitate. ꝛ tūc aut totū negotium ptinet ad soluentē, vt puta, q̄ tota pecunia peruenit ad eū, vel alio modo, ꝛ ille nihil repetit. Aut negotiū pertinet ad alium, ꝛ tunc ab alio repetit eatenus, quatenus ad ipsum pertinet, ꝛ sic in totū vel in partē, vt hac l. j. ꝛ ff. de exercito. l. nec quicquā. de institato. l. habebat. §. fi. ꝛ l. seq. Sed qua actione aget, hic est aduertendū. Aut plures obligauerūt se ex ꝑpria cōuentione, ꝛ sic vn⁹ presente alio ꝛ habet locum actio mādati, vt l. si remunerādi. §. si passus. ꝛ l. qui patitur. ff. mād. de verb. obli. l. Julian⁹. §. j. Aut vnus obligatur altero absente, ꝛ pōt cōtingere, vt s. dixi in viij. q. principali, ꝛ sequēti questione, ꝛ tūc aut sunt socij, ꝛ repetet alter ab altero actione ꝑ socio, vt d. l. nec q̄cquā. de exerci. Aut nō sunt socij, ꝛ tūc aut nō habent beneficiū diuisionis, ꝛ sic q̄ negotiū nō poterat expediri pro pte, ꝛ tūc aut debitū fuit contractū ratione alicuius rei corporalis, ita qđ cadit in iudiciū cōmuni diuidūdo, ꝛ tūc repetit cōmuni diuidūdo actione, vt l. habebat. in §. fi. de instit. Aut fuit contractū debitum simpliciter, vt q̄ pecuniam acceptā diuiserunt, ꝛ quilibet conuertit in suos vsus, ꝛ tunc habet locū cōdictio ex hac l. cū nō sit cautū quo nomine actionis agat̃. Si vero habebāt beneficiū diuisionis, ꝛ sic negotiū poterat expediri pro pte, ꝛ tunc habet locū actio nego. gest. ꝛ eodem modo potest intelligi hec gl. arg. ff. de neg. gest. l. si cōmunes. ff. fam. ercis. l. heredes. §. si vn⁹. cū simi. ꝛ secūdū hāc distinctionē đbet intelligi
71 l. si in rē. s. si cer. pet. ꝛ qđ not. s. loc. l. si diuisa. † Tertio quero, qđ de pluribus tutorib⁹, curatoribus, ꝛ administratorib⁹ ciuitatis. si vn⁹ soluit, qualiter repetat ab altero. Dic vt not. plene in l. j. §. nunc tractem⁹. ff. de tute. ꝛ ra. distra. s. de trāsac. l. j. ff. de neg. gest.
72 l. ex facto. ff. ad muni. l. Imperator. §. fi. cū l. seq. ¶ † Quarto quero, qđ in pluribus depositarijs, ꝛ cōmodatarijs, qui ī obligatione secūdaria. que cōtrahit̃ ratione doli. vel culpe, tenētur, vt duo rei. Jac. de Bel. dicit ꝙ vnus soluēs nō habet actionē, nisi sibi cedatur, vt l. vnde querit̃. ff. cōmod. Ratio est, q̄ lege cautū non reperitur. Contrariū dico, q̄ in his est, sicut in pluribus tutorib⁹, qui in hoc equiparātur, vt ff. deposi. l. j. §. si apud duos. ibi, dū di-
73 cit exēplo duorum tutorū † Quinto quero, pone qđ vn⁹ ex duobus reis suo iuramento liberat aliū, an ab alio poterit repetere tanquam si soluisset. Uidetur qđ sic, q̄ iuramentū habet vim solutionis. Cōtrariū dicit gl. ꝛ bene, in l. duobus. §. a fideiusso. de iu-
74 reiur. ꝛ dic vt ibi. ¶ † Sexto quero, an ille, cui facta est acceptilatio, possit ab alio, quē liberauit, repetere, sicut si soluisset qđ videtur, q̄ acceptilatio habet vim solutionis, vt dictū est. Tu distingue, aut fuit ei acceptolatū causa remunerationis, aut non, vt l.
75 idemqꝫ. in fi. cū l. seq. ff. mād. ¶ † Septimo quero, quid si vnius culpa fuit alter ex correis dānificatus, an ille dānificatus possit repetere. Dico ꝙ sic, vt d. l. j. §. nūc tractemus. de tu. ꝛ ra. dist. ff. de-
76 po. l. j. in fi. §. si apud duos. ꝛ dixi s. in q. proxi. ¶ † Octauo q̄ro, quid si in plurib⁹ reis credēdi vn⁹ recipit solutionē, an alter possit repetere ab eo, ꝛ qua actione. Gl. videt̃ dicere, ꝙ petere pōt actione nego. gestor. vt ff. de cōdi. inde. l. frater a fratre, circa p̄n. gl. magne. Itē not. ff. de legat. ij. l. si Titio, aut Seio. Alibi dicit gl. ꝙ ita demū est cōmunicandū. si sunt socij, vt no. ff. de sol. l. qui hominem. §. ij. ꝛ sic est falsa glo. in l. si Titio aut Seio. ff. de leg. ij. ꝛ vide tex. in l. in lege Falc. hoc esse seruandū. ff. ad l. Fal. Distingue, aut sunt plures rei credendi ex causa mere lucratiua, ꝛ tūc alter alteri qđ exigit cōmunicare non tenet̃ nisi sint socij, vt d. l. in lege Falc. hoc esse seruandū. ꝛ qđ not. in d. l. qui hominē. §. ij. Aut sunt cōstituti ex causa onerosa, ꝛ tunc an negotium vere spectat ad eum, qui solutionem recipit in totum, vt quia tota pecunia sua fuit mutuata, ꝛ tunc alter ab altero nihil repetet arg. l. sed Julianus. ff. ad Macedo. §. non solum. ꝛ §. seq. Aut negotium spectat ad aliū, cui non est solutum in totum vel in partē, ꝛ iste quantum ad eum spectat, repetet ab alio, vt l. si iure communi. ff. de noxali. ꝛ per regulam positam. ff. si cer. pet. l. si me ꝛ Titium. Et quia duo rei debendi, ꝛ credendi equiparantur, vt ff. eo. l. ij. sed in reis debēdi hoc est, vt in hac l. ꝛ s. prox. dictum est. ergo, ꝛc. ꝛ hoc etiam statim probabit̃ clarius. Sed qua actiōe repetet, ꝑ dubitatur, Dic aut sunt socij, ꝛ repetet actione ꝑ socio. Aut non socij, ꝛ tūc aut tale debitū est contractum aliter, quā de re commum, ꝛ tunc aut fuerunt constituti duo rei credendi simul, ꝛ vnus altero presente, ꝛ locum habet actio mandati, quia cum patior te stipulari ex re mea, videor mandare vt ad meam vtilitatē stipuleris, vt l. si mulier. ff. de iure do. Facit qđ no. ff. sol. mat. l. que dotis. ꝛ eo. tit. l. post dotem. secundum vnam lect. Aut fuerunt constituti duo rei credendi in absentia, quod potest fieri, quando vnus sub commemoratione alterius stipulatur, etiā ex interuallo, vt ff. eo. l. ij. ꝛ d. x. s. in j. q. p̄n. in xij. q. ꝛ tunc puto competere act. nego. gest. ꝛ sic intelligitur gl. l. frater a fratre. ff. de condi. inde. arg. ff. de neg. gest. l. pen. Facit de verbor. obl. l. Julianus. §. qui fundum. ꝛ Insti. de verbo. oblig. §.
77 si quis alij. ꝛ quod ibi not. ¶ † Nono quero, quid si vnus ex reis credendi, facto suo aliquem liberauit, vt puta, acceptilatione, vel quoquo alio modo, an alter possit ab altero repetere? Respō. sic, eo modo, ac si solutionem recepisset, per hunc tex. ꝛ optime. ff. de iur. do. l. vir ab eo. Glo. hoc expresse dicit in l. si vnus. ff. de pact. in princip. super verbo, nouare. que dicit vnum non posse nouare,
78 quin socio teneatur. ¶ † Ultimo est videndum de actione, que habet cedi vni ex correis debendi, an, ꝛ quando, ꝛ quo iure, ꝛ inquantum cedi debeat, ꝛ quid si cedi non potest, ꝛ multa alia que gl. tangit hic, ꝛ s. de transac. ꝛ l. j. ꝛ ibi per Cy. ꝛ ff. mand. l. Papinianus. de sol. l. Modestinus. ꝛ ibi p Dyn. ꝛ j. tit. j. l. cū alter. ꝛ ibi per Cyn. que omnia omitto, q̄ longa est repetitio per se repetita.

LEX V.

a **Cum quidam.** [a] Interpellatio vnius ex reis promittendi prodest, ꝛ nocet omnibus correis. hoc dicit hec singularis lex.

ADDITIO

a ALEX. ¶ Cum quidam. Uide Bar. in l. eum qui. §. fi. ff. de sol. ꝛ in l. duobus. ff. eodem.

De fideiussoribus & mandatoribus. Rubr. XLI.

LEX I.

1 An quando bona publicantur, debitor liberetur?
2 Exceptio adherens rei, quod competit etiam fideiussori.

a **Si Lisias.** [a] Publicatio bonorum debitoris, fideiussorem non liberat. hoc dicit. Op. exceptio, que cōpetit principali, cōpetit fideiussori, vt l. defensiones. s. de excep. Hic dicit cōtrarium, quare male. Sol. Dicit gl. illa regula loquitur in exceptionibus, que cōpetunt integro manēte statu, sed hic status eius est mutatus, ergo, ꝛc. Ista sol. non placet, Dicendum est ergo vt sta-
1 tim dicam. † Quero, quando bona [b] publicātur, an debitor libere-
b tur. De hoc habemus gl. cōtrarias. Gl. enim hic dicit ꝙ liberatur ope exceptionis, vide eam, que est prima in fi. Alibi dicit glo. quod liberatur a ciuili ꝛ remanet naturalis, vt l. vbicunque. ff. de fideiuss. Alibi dicunt gl. qđ liberatur a ciuili ꝛ naturali, vt l. si debitori. ff. eo. Dubitat alibi, nec determinat aliquid ī l. vlt. de duo. reis. Ueritas est, ꝙ liberatur ab vtraqꝫ obligatione, non qđ obligatio tollatur, sed in fiscum tanquā in successorem transferatur, vt d. l. si debitori. ꝛ ibi. not. Solummodo ergo persona ab obligatione eximitur, obligatione remanente firma. Per hoc cessant cō-
2 traria, nam † qđ dicitur, ꝙ exceptiones, que cōpetunt reo, fideiussori etiam cōpetunt, verū est in exceptionib⁹ rei coherētibus, vt l. exceptiones. ff. de except. Sed ista non est huiusmodi, ergo, ꝛc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si Lisias. De ista materia dic per eum in l. si vero. ꝛ in l. de die. qui satis. cog.

b ALEX. ¶ Quero an quando bona, vtrum bonis publicatis liberetur debitor ab obligatione. Quid autē in exbannito, an liberetur fideiussor, vide Bar. in d. l. si vero. in versic. no. quod obligatio, hoc tenuit bar. ꝛ ibi tenet in l. si marito. in prin. ff. solu. matr.

LEX II.

Creditori. Fideiussori soluenti tenetur creditor cedere actionem personalem, ꝛ hypotecariam. hoc dicit.

LEX III.

a **Non recte.** [a]Expressio eorū, que tacite insunt, nihil operatur. hoc dicit. z ad hoc quotidie allegatur. Quatuor habes hic notāda. Primo
* quod est in potestate *creditoris eligere fideiussorem, vel debitorem. hoc tamen recipit correctionem, vel limitationem per auth.
b presente. b ¶Secundo no. quod fideiussores idonei habent beneficium diuisionis, ex epistola diui Adriani. C¶ Tertio not. quod
2 plures fideiussores simpliciter accepti intelliguntur insolidū[c], vt
c Iusti. eo. §. si plures. secus in pluribus, principalibus. vt l. reos. §. cum tabulis. ff. de duo reis. Item secus in his, qui intercederēt
obligationem. in se principaliter assumendo, vt not. §. ad Velle. l. si
3 paternam. C¶ Alti. not. quod expressio eorum, que tacite insunt, nihil operatur, vt plene habuistis in l. iū. ff. de legat. j.

ADDITIONES.

a ALEX. C¶Non recte. Per aut. psente. quā auth. alleg. Bar. in l. hoc iure. ff. de verb. obl. z in l. ij. §. si quis. ff. quod quisq; iuris.
* CLAVD. DE SEIS. C¶Potestate. Fallit quando fideiussor promisit in casu quo principalis non est soluendo: quia tunc nō potest cōueniri, nisi interpellato vel monito principali: vt est tex. in l. decem de ver. obl. quo casu renunciatio ordinis nihil operatur secundum Bar. ibi. cum aliis concordantibus quas ibi signat Alex. in l. fi. Ubi etiā idem vult Ang. ff. si cer. pe. z sic auth. presente, hic posita non habet tunc locum. vt etiam dicit Bal. hic in fi. Et idem quando quis promittit se soluturum nomine alterius: quia tunc non tenetur nisi quatenus ille non est soluendo. text. est in l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. possunt. secundū intellectum Bar. ibi. qui est communis. ff. de ver. obl. Item no. q̄ licet creditor per d. auth. presente. non possit prius conuenire fideiussorem quā reum si est soluendo. tamen in distincte potest semper contra fideiussorem expedit, vt singulariter dicit Bald. in l. exceptione. j. de euictio.
b ALEX. C¶In auth. presente. De materia huius aut. z limitatione ad eam vide per Bart. in l. Marcellus. ad fi. ff. eo. z ibi post eū, z Bar. z tex. z gl. in l. decem. de verb. oblig. Et adde ad materiam huius auth. §. nos autem. de fideiusso. in glos. no. de promissore si dicatis, z obligo me tanquam principalem. de quo per Barto. in cōsiliis suis in cōsilio quod incipit. si Titius. Et adde ad hāc authent. dictum Bal. in l. ij. ō de execut. rei iudi. De quo no. per Alex. in l. qui vsum fructum. ff. de verbor. oblig. z vide Bartol. z ibi not. in l. iū. §. si is pro quo circa fin. ff. quod quisque iuris.
c ALEX. C¶Intelliguntur insolidum. Not. per Bartol. plene in leg. reos. de duob. reis.

LEX IIII.

*a **Nouatione** *[a]In stipulatione nouante, non intelligitur repetitus fideiussor in dubio. hoc dicit.

ADDITIONES.

a ALEX. C¶Nouatione. Plene in l. alia. ff. de noua.
* CLAVD. DE SEIS. C¶Sic ergo nouatione extinguitur obligatio fideiussoria z hypothecaria: z similiter prorogatione termini. tex. est notab. in l. si cum Hermes. §. locat.

LEX V.

Are nostro. Istam legem habuistis in l. non recte. z ibi not. §. cod.

LEX VI.

Si pater. Subscriptio, quā quis facit vt testis, nō obligat eum vt fideiussorem. hoc dicit.

LEX VII.

Si creditor. Qui non seruat fines mandati, non habet actionem mandati. hoc dicit.

LEX X.

Fideiussor. No. hanc legem ibi, ante condēnationē. Et ordine inuit, quod exceptio diuisionis sit peremptoria, z sic posset opponi quādocunq; ante sententiā, dic vt l. in dubitet. ff. de fideiu. z ibi p Dyn.

LEX XI.

a **Cum alter.** [a]Fideiussori soluenti debet cedi actio contra principalem, z contra fideiussores.

ADDITIO.

a ALEX. C¶Cum alter. Et istum tex. limita non habere locum in fideiussore: qui tacite obligatur, vt puta, in presentia. dixi alicui do tibi fideiussorem, z ille presens taceat z consentiat, quia tacite obligatur. Ita limitat istum tex. Imol. in l. ij. §. fin. ff. solut. matri. Ad quod insuper vide tex. in l. cum ostendimus. §. fin. ff. de fideiussu. Secus in obligatione in mandatoria. l. Lucius. ff. cod. Item fallit in casu Angel. quādo citaretur fideiussor in iudicio. l. cum ostēdimus. §. fi. de iud. citat. z ibi Bart. z Bald. hic adde glo. in l. si heredi. ff. mand. ¶Pro qua dicit Bald. in l. multum. C. si quis alteri vel sibi. quo i non potest fieri pro nuncio.

LEX XII.

a **Blanditus.** [a]Aides ergo q̄s obligatio fideiussoris semper contrahitur verbis, vt h. c. z l. v. §. satisfacere. ff. de verbor. obl. z isti. eo. §. fi. ff.

ADDITIO.

a ALEX. C¶Blāditus. Vide Bar. in l. fi. si cert. peta. z limita. ibi per Ludouicū. z p Alexan. in l. v. §. stipulatio. de verbor. obligat.

LEX XIII.

a **Si Barsatorem.** [a]Inuētus dicitur qui personaliter capitur.
1 ¶Not. ergo quod verbum inuentus, vel inuenire[b], non
b verificatur in solo aspectu. sed apprehensionē requirit. De hoc in l. j. in princip. ff. de acquir. pos. z l. nunquam. §. thesaurus. de acquir. re. do. Et per hoc dicimus, quod si statutum dicit, si quis inuentus fuerit cum armis, ꝛc. si non est captus, non dicitur inuentus, quia non sufficit sola visio sine captione, ꝛc.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. C¶Si Barsatorem. Vide Jaso. post Aler. in l. j. ff. de acquirend. possess.
b ALEX. C¶Vel inuenire. Not. de verb. inuenitur q̄s intelligatur cum effectu. q̄s facit ad q. an si debetur premium capienti, an debeatur capienti. sed tenere non valenti. z Mod. maxime Ange. in l. j. §. hec autem verba. ff. q̄s quisque iuris. qui dicit q̄s non obstat quod debebit habere primum. per id, q̄s habetur. l. si post mortem. in fin. de contrat. z in l. j. §. si fic. ff. de postul. quod not. Ang. in d. §. hec autem verb. bal. respon. hic videtur tenere primā opi. Adde quod Bar. not. in leg. j. in prin. ff. de acquir. pos. z in Liter. §. de acqui. pos. z ideo dicit bal. in l. item lapili. in fin. ff. de re. diuis. quod si, statuto cauetur, quod mulier inuenta cum perlis puniatur, non possit puniri, nisi apprehendatur. Vide tamen quod dixi post Bar. in l. j. z vide Ant. in auth. de san. epis. §. reuerendissimos. z Bald. hic z vide ō. de pet. bon. subl. l. j. z ibi vide aliqua de verbo comprehēsus, z inuentus. Et de verbo inētus, adde bar. in l. nunquam nuda. ff. de acqui. re. do. z hoc quod bar. hic dicit. Paul. de Cast. r. in l. sed z si filio. ff. de constit. pec. ff. de condi. sine cau. Ad quod ponderat gl. ibi super ver. inuenerit.

LEX XVI.

Iberum fuit. Et diuisione actionis, & creditor inter fideiussores sponte facit. exceptio pacti fideiussoribus cōpetit. h.
b. Istam l. z l. reos. j. declarauit vobis in l. si creditores. ō. de pact.

LEX XXIII.

Eos. Electio non nocet creditori. quin ad aliū possit redire. hoc dicit, hec lex, secus in diuisione, vt ō. leg. proxima.

LEX XXVI.

a **Sancimus.** [a]Ista lex est singularis multum. Qui promittit alium exhibere ad
tempus, finito tempore potest intra sex menses motum purgare eū exhibendo, vel eū idoneē defendēdo, quo tempore ipso non auditur. Item, casus superueniens intra tempus primum liberat promissorē, secus si euenerat intra tempus ad mōre purga-
1 tionem concessum. h. d. hec no. lex. Hio, ex latra, †qđ post motam commissam datur spatiū sex mensium, ad eam purgandam, q̄ est
b speciale[b] hic, in eo qui promisit alium exhibere. secus si promisit
2 se ipsum, vt l. z si post tres. ff. si quis caut. † Not. quod ille, qui
3 promisit aliū defendere, nō liberatur exhibendo ipsum. z C¶Tertio not. q̄s casus euenens intra tempus concessum ad mōre purgationem, debitori non prodest, quod est notabilissimum.

ADDITIONES.

a ALEX. C¶Sancimus. Non est alibi, z procedit etiam in crimini. not. Spe. in tit. de armis. §. fi. ver. sed quid si fideiussor. Contrarium dicit tenere Bul. in l. pen. in pri. ff. de pub. iu. Sed ibi Ange. tenet primā opi. z gl. parua hic, z gl. in l. iij. ff. de cust. reo. z ibi. q̄s possit huic legi renunciari. dicit Bal. in l. qui crimen. in pri. q. qui accusare. z hec lex procedit etiam si iuramentū interuenerit. Ad de dictis in hac l. que consuluit Paul. de Cast. consi. clxvii.
b ALEX. C¶Est speciale. Vide Bar. in l. si insulam. de verb. oblig. vj. quēstio. z Bartol. in auth. ei qui. de tempo. appel. in prugia in pulchra quēstio. de qua hic per Bald.

LEX XXVII.

a **Si fideiussor.** [a]Hec est singularis lex. Quia
ne scripta, si his negligitur intra cursum quatuor mensium liberatur. h. d. primo. Item in causa publica[b] promisso in
b dubio intelligitur in scriptis facta, secus in causa priuata. h. e. hec lex. Oppo. z videtur quod fideiussor de iudicio sisti teneatur vsque ad sententiam, vt l. Sacc. §. z post litē. ff. eo. Sol. Dic tria

verba

verba, quandoq; quis pmittit aliquē exhibere intra certū tēpus & tūc habet locum §. ler pro. Quandoq; promittit aliquis aliquem exhibere, vel sistere simpliciter, tunc aut promittit illum cum quo nulla lis esset in casu quo eius persona requirebatur, seu ex alia causa, vt hic aut promittit in litem, seu litis occasione.

c Primo casu, aut fideiussit inscriptis[c], & tunc aut in causa publica, & idem. Aut in causa priuata, & liberatur per cursum quatuor mensiū, vt in hac l. Si vero fideiussit in litē seu litis occasione, tūc si quidem actor differt & negligit litē, tūc idem qđ dixi. §. quando promissio facta non fuit litis occasionē. Si vero non negligit, sed litem prosequitur, tunc tenetur exhibere reum, vsque ad sententiam, vt d. l. Bxece. §. & post litem. ff. eod. que perpetuo tene mēti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si fideiussor. Vide Bartol. in l. si ita stipulatus. in iij. oppon. de verbor. oblig.

b ALEX. ¶ In causa publica. Adde qđ not. bar. in l. j. ff. ff. iu. solui.

c ALEX. ¶ Aut fideiussit inscriptis. Dicit Bald. in l. j. §. fin. ff. qui satisd. cog. in lect. antiqua qđ si quis promisit nō respectu litis sed respectu iudicis, vel ptis facere istā promissionē de representādo, perpetuo tenet. Allegat l. si quis vxori. §. si fugitiuū. ff. de fur. vbi hoc non probatur. & Bartol. ibi contrarium videtur velle.

LEX XXVIII.

a **Generaliter** [a]Per electionem vnius, non liberatur alius reus, vel fideiussor vel correus, vel confideiussor, & quod potest fieri per pactum, potest fieri per legem. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Generaliter. Et si sit facta missio in omnia bona alterius, est text. & ibi Bartol. in l. heredes. §. quod si. ff. eo. vbi post Bar. in princip. concord. gl. in l. non solum. §. morte. ff. de ope. no. nun. que allegat istum textum.

De nouationibus & delegationib. Rub. XLII.

LEX I.

a **Delegatio** [a]Delegatio debitoris non potest fieri, nisi cōsentiente debitore, secus in nominis venditione. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Delegatio. Hanc legem limita vt in l. si non sortem. de condi. indeb. & vide quod dixi in princip. l. ij. sol. matr. & Bald. ibi limitat hanc, nisi creditor fuisset certioratus, sed Jmol. econtra.

LEX III.

2 ☞ Si concurrat ille, qui habet directas, & ille qui habet vtiles, qui præferatur.

a **Jdelegatio** [a]Hec est singularis, & multum. no. lex apud eum qui mandauit, seu cessit actiōes, remanēt directe, & ideo ei potest solui, nisi in tribus casib⁹ hic expressis. hoc dicit. Hot. istos tres casus in quibus impeditur solutio, quam debitor vellet facere cedēti. Materiam huius legis examinaui multum profunde in l. facta. §. si heres*. ff. ad Tre. Hot ibi tex. quasi a cliente, &c. qđ † debitor videtur quodā modo seruⁿ creditoris. vide gl. & simile habes not. in l. fidelcōm. §. si rem. ff. de leg. iij. Querit glo. quid si concurrat ille qui habet directas, & ille qui habet vtiles, quis pferatur? Bos. videtur dicere qđ ille qui habet directas. quod est contra istum tex. qz prius præfert illē qui habet vtiles, nisi denūciet, &c. Ideo distingue. Quādoq; actio directa & vtilis tendunt ad eundem effectum, quandoq; actio vtilis & directa tendunt ad diuersos effectus, seu contrarios. Si tendunt ad contrarios effectus, tunc præfertur directe. Exemplum in vtili que præfertur directe que competit domino contra quem facta est præscriptio, vt l. si qs emptionis. §. de præscrip. xxx. an. Directo enim sibi admiscem ad uersantur. Quandoq; directa & vtilis tendunt ad eundem effectum, vt in casu nostro, directa que cōpetit cedēti, & vtilis que cōpetit cessionario ad vnū & eundem effectum cōpetūt, tunc aut ille qui habet vtilē, habet causam ab eo qui habet directā, vtilis præfertur directe. hic est casus hic. aut nō habet causam ab eo. & tūc aut directa cōpetit ei, ad quē negotiū principaliter spectat, vtilis vero cōpetit ei, ad quē spectat per quandā cōsequentiam, aut ecōuerso. Primo casu directa præfertur vtili, vt l. qua ratione. §. litere. de acquir. re. do. & ibi not. & l. j. de lo. publ. fru. Secūdo casu vtilis præfertur directe, vt l. in causse. in fi. de procu. Tertio casu principali quando vtilis & directa respiciūt diuersos effectⁿ, tūc nulla alteri præfertur, sed quilibet suum effectū prosequit. Exemplum in directa que cōpetit domino. & vtili que competit emphyteute, feudatario, & similibus. Nā dominus præfertur in vēdicatione sui dominij directi, & emphyteuta præfertur in vēdicatione sui dominij vtilis, vt ff. si ager. vec. vel emphyteu. pet. per totum. & ff. de superficie. l. j.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si delegatio. Jstā legē intellige, quādo apud eū, qui cessit, aliquid remanet, puta actiones directe, lecⁿ quādo nihil remanet, & qz cedēs habebat vtiles. Ita intelligit hic rex. bar. in l. ex asse. ff. ad Treb. Qualiter autē hec denūciatio debeat fieri creditori per cessionarium, vide Bar. in l. j. in princ. p. in pj. q. de ope. no. nun. & hic vide Bal. in l. ij. §. qđ met. causa. Jtem legem limitata secundum Bald. nō habere locum in concessione facta ex vltima voluntate, quādo tunc nullus cedens poterit agere cōtra debitorem, per tex. in l. si pecuniam. de lega. j. Nā ibi debitor depositarius condēnatus fuit de restituendo debitū depositū extraneo nam testator cessit iura sua Titio contra depositarium, & heres cogitur cedere actionē Titio contra depositariū l. si seruus. §. margaritā. ff. deposit. tamen ibi nullo casu heres cedēs agere poterit cōtra debitorē, immo exceptione repellitur, vt ibi per Ang. Hot. secundū Bal. ibi, qui dicit, qđ omnis cedens non potest agere qz debitor fuit grauatus de restituēdo, secus si ab ipso debitore fuit primum legatum. & non fideicommiss. Ita dicit volendo limitare hanc limitationem, dicit tamen qđ dictum Bal. erat menti tenendum. Et hanc legem limita per Bal. in l. j. in versic. ij. quero, quid si procurator. §. quando pono. & ibi virum sententia lata contra dominum per debitorem obsit cessionario. Et hāc legem in eo, videlicet quādo denunciatum est ne soluat, limitat procedere in tribus casibus, scilicet in depositario, in possessione inquilini, in salario soluēdo, vt in auth. sed iam. & ibi Bal. §. depositi. Et qđ si cessionarius preuenit, tūc finita est instātia, an possit cedēs agere. vide bal. qđ non l. ij. §. mand. & etiā limita hanc legem non procedere in eo, qui transfert vtilem actionē in rem, qz nisi interueniat traditio, non enumeratur directa, secus in personali. l. cum tibi. & Bald. §. de heredi. vēdit. Item limita vt in l. prouinciali. §. fi. de oper. nouit nunc. Fallit etiā hec lex. quādo negotiū re ipsa pertinet ad cessionariū. l. si post constitutā. & ibi Angel. ff. de constit. pec. nam tunc præfertur vtilis actio directe, vt ibi. Et dum dicit hic partis perceptio, & litis contestatio, equiparātur, limita per bar. in l. quitho minem. §. j. ff. de solu. cum concordant. Item adde, qđ in istis tribus præfertur cessionarius cedēdi, nisi cessio fuisset facta ob causam, quādo non fuisset impleta. l. pacto successorū. §. de pact. & ibi not. Bald. & dicit ibi Salt. qđ est singul. limitatio ad hanc legem. Quid si iuram soluere Titio, & Titius successit Seio, an si non soluo sim periturus? Vide bar. in l. sed si in hac. ff. de in ius vocan. in prin. & not qđ isti tres casus non habēt locum in vtili actione in rem, secundum Bald. in l. qui tibi. C. de heredi. vel actio. vendi.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Si heres. Vide ad materiam huius l. vnum quod videtur mirabile, quod licet quando peteret extra iudicium, sufficeret sola interpellatio, & simplex denūciatio ita men quādo in iudicio petit, requiritur litis cōtestatio nec sola petitio habet vim denuntiationis. Idem est in mora, vt no. Ang. in l. vinum. ff. si cer. pet. & ibi refert Alex. & dicit ipse Ang. cuilibet videtur mirabile, tamen ratio apparet in l. amplius non peti. ff. rem rat. hab. Contra tamen predicta videtur facere quod no. Bar. in l. quidam conuenerant. ff. de re iud. in materia prorogationis iurisdictionis. & Dan. in c. j. j. post But. de iud. Quid autē si perit instātia, an remaneat effectus litis cōtestationis de quo hic, pone Are in terminis consi. xcvj.

LEX IIII.

a **Si abstulit.** [a]Qui est factus procurator ad recipiēdā pecuniā alio modo

1 liberare non potest. h. d. not. l. † Hot. quando procurator est factus ad pecuniam recipiendam non sufficit si confiteatur sibi solutam, sed requiritur vera solutio, vt sequatur absolutio. Aliud enim est confiteri se recepisse, & ideo fac quod in instrumento dicatur, habuit, & recipit. vel vere dedit, & numerauit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non abstulit. De isto tex. vide bar. in l. iij. solut. mat. Adde Bartol. in l. iij. ff. si cert. pet. Angel. in l. nam & nocere. ff. de pact. & Bald. & Angel. in l. ij. §. j. C. de qua. præscr. ibi materiam istam dic. & dic que habes per Jmol. in l. iij. §. si ex conuentione. ff. de re iud. adde ad hanc l. Bald. consil. cccliij. lib. j.

LEX VIII.

a **Nouationum.** [a]Hodie nouatio in dubio non intelligitur facta, nisi specialiter exprimatur. h. d. Materiam istam dic vt dixi in l. qui vsumfructum. ff. de verbor. oblig. in l. pe. ff. de noua. vbi tractaui de materia istius nouationis voluntarie que fit per stipulationem eque principalem. Qualiter autem mouetur per stipulationē penalem, dixi in l. ita stipulatus. de verbor. obl. & Lyn. hic tractat, & non dicit vnum bonum verbum in ista materia.

ADDᵀIO.

a AND. BARB. ¶ Donationū. Circa istā nouationē vide Ludouicum Rom. in cōs. cclx. & in cōs. cclxi. & Bar. in cōs. cccxij. incip. Titius promisit mihi illud qđ alias debet, dici qđ nō est nouatio, sed est, si dicutio, allegatur. l. si de nouat. vide ibi Bar.
P. PAV. P. ¶ Nouat. omnia. An ista lex habeat locum in delegatione, vide Jas. in l. singularia. ff. si cert. pet.

De solutionib. & liberationib. Rub. XLIII.

LEX VIII.

a **Vsuras.** a Tenementi istum text. quod quis non potest cogi qđ debet in vno loco, soluere in alio, nisi ex causa. * Causas autem enumerat gloss. quam vide.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Usuras. Hāc l. alleg. Bar. in l. v. §. si. ff. de ꝓbo. oblig. & vide qđ not. diri post Bar. in l. j. ff. de eo qđ cert. loc. & bal. hic.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Nisi ex causa. Hoc dicit notabile & singulare bal. in l. q. Rome. in pn. ff. de ꝓ. obl. & refert ibi Alex. i fi.

LEX XVIII.

Inquisitio. In generali sermone non continetur persona loquentis. * hoc dicit.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Persona loquentis. Ad hoc alleg. gl. in fi. cum in iure. de elec. Adde quod quando lex specialiter loquitur de vno, postea generaliter de omnibus, persona illius intelligitur exceptuata, casus est in l. de pupillo. §. si plurium. ff. de no. oper. nunciat.

LEX XXIIII.

Cum pro pecunia. Non debet quis petere id, cuius contrarium non esset postulaturus. hoc dicit.

De acceptilationib. Rub. XLIIII.

LEX I.

Tibi. Pupillus cum authoritate tutoris, potest per acceptilationem liberari. hoc dicit.

LEX II.

Donationis. Per Aquilianam stipulationem, & acceptilationē inſequuntam omnis tollitur obligatio, nisi per restitutionem restauretur. hoc dicit hec lex.

De euictionib. Rub. XLV.

LEX I.

1 ☞ An sumptꝰ, quos facit ēptor in lite a vēditore illos recuperet.

Emptor Vēditor hereditatis nō tenet de euictiōe rerū singularū, nisi specialiter se ad hoc astrinxit. hoc dicit hec not. lex. & est mēs tenenda. ¶ Circa hanc legē gl. querit vnā questionē,

1 a vtrū sumptꝰ quos emptor facit in lite, a vēditore recuperet[a]. Breuiter de emptore hereditatis, si quidē facit expēsas in lite rei singularis illos sumptꝰ nō repetit, vt hic. ſz si faceret expēsas in litē vniuersalis hereditatis, vel ēptor rei singularis faceret expensas in lite dicte rei, tūc est dubium. Finaliter gl. determinat hic. quod si quidē potest agi ꝓ re principali ad interesse, puta quia euictio est sequuta, tunc repetit etiam sumptus. Si autem nō posset agi, quia euictio nō est sequuta, tūc nō potest repetere sumptus, vt j. eodem. l. si status. in fi. hoc est verū nisi sint promisse, vt leg. vendi tores. ff. de verbor. oblig. Ego ibi examinaui hūc articulū, & teneo contra istam glo. videlicet qđ sumptus posset repetere, primo per id qđ not. in l. stipulatio ista habere licere. in glo. magna vbi dicit qđ ista stipulatio ad expēsas cōmittitur, sed venditor tenetur emptori habere licere. vt l. emptor. in fi. ff. de act. empt. ergo, &c. Preterea, vēditor tenetur statim mota lite emptorē defendere. ff. eodē l. si plus vel minus. §. mota. q. Sed ille qui tenetur ad aliquē defendēdum, si nō defendit, tenetur ad interesse, vt l. cū querebatur. iudica. sol. ergo, &c. Et ex hoc apparet responsum ad omnia que gl. hic dicit. Nam fateor qđ non agitur tanquā re euicta, sed agitur tanquā defensione non facta ad interesse. Item nō potest dicere qđ emptor gesserit negotium suum. imino gessit negotiū venditoris cū ipse teneatur defendere. Nō obstat infra eo. l. si status. vt ibi dicam. & plenius dic vt dixi in l. venditores. de verb. oblig.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Venditore recuperet. Quando venditor teneatur ad expensas emptori, in causa euictionis addit tamen quod lite pendente emptor non potest petere sumptus a venditore, secundum Ba. in l. cum testamento. §. de testa. manu, quod verum tenendo opinionē huius gl. & glos. §. o. l. cum testamento. sed Bartol. hic reprobat, ideo forte non procederet sententia Baldi.

LEX II.

Quoniam. Donator non tenetur de euictione nisi promiserit. h. d. Querit glo. hic, & distinguit: vtrum donator teneatur de euictione quam vide, & not. Similem glos. habes in l. Aristo. ff. de don. & dic vt ibi.

LEX III.

a **Verum.** a Antequam res euincatur non potest emptor contra venditorem habere regressum. hoc dicit. hoc verum nisi in casibus, quod dic vt in glos.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Qui rem. Probatur in l. j. §. si postulatus. de ꝓcu. stip.

LEX IIII.

Si predium. Datio in solutum similis est emptioni, & simili modo de euictione agitur hoc dicit, vt videtis in l. libera. §. de senten.

LEX V.

Ex his prediis Hec est bona lex, & mutuitenenda antequam res tradatur, vel pretium soluatur, potest emptor petere, vt pignoris obligatio dissoluatur. hoc dicit, & est bona lex.

LEX VI.

a **Non dubitatur.** a In contractu emptionis debetur euictio, etiam si nō promittatur. hoc dicit, & bonum casum habet multum.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Non dubitatur. In materia euictionis vide Ludouic. Roman. in consil. cclvij.

LEX VII.

Authore. Sufficit quod denuncietur principali, licet fideiussor ignorauerit. h. d. hec bona l.

LEX VIII.

1 ☞ Venditori nescienti litem motam, est denunciandum.

a a **Emptor.** a Emptor de euictione non agit si nō
l denunciauit, vel cōtumax fuit, vel si per iniurias iudicis condemnatur. hoc dicit. Querit
b gl. Numquid si venditor scivit, an ei debeat denunciari. Et hic videtur dicere quod non, idem in c. eum qui certus. de reg. iur. vi. Dixi tibi hoc anno contrarium, nam in denunciatione que continet nudā notificationē procedit illa regula eum qui certus, &c. vt l. j. in fin. ff. de actio. empt. de petit. hered. l. item veniunt. §. petitam. Sed ista denunciatio continet aliquid, scilicet mutationē ad aliquid faciendum, scilicet quod veniat ad defendendum, seu quod liti assistat, vt l. j. §. de pericul. & commod. rei vend. & ibi dixi.
c & §. cod. l. si parētes. & l. empti, vnde requiritur ista notificatio vt l. denunciasse. ff. de adult. Licet enim sciam litem esse motam, tamen ego nescio si tu velis quod veniam ad defendendum, vel ad assistendum liti, forte tu confidis tantum de re, quod sufficit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Emptor. Adde Bart. in l. qui absente. de procu. facta de quod etiam qui recipit rem in solutum, debet denunciare. l. liberā. vbi glos. & Bar. §. de sentent. ¶ Adde an debeat habere dilationem ad denunciandum. Joan. And. in tracta. de dilat. in addit. in princi. & quod venditori scienti litem motam sit denunciandum, tenet Joan. And. in addit. ad Spec. in tit. de empt. & vēd. §. fin. vbi allegat text. in fin. in l. si parentes. j. cod.
b ALEX. ¶ Querit gl. Vide moder. in cap. fin. de emp. & vendi.
c ALEX. ¶ Notificatio. Idē tenet Spec. de empt. & vēd. §. fi. in fi.

LEX IX.

Si controuersia. Si fit denūciatio, & res euincitur, de euictione agitur, secus si non euincatur. hoc dicit.

LEX X.

Si fines agri. Quod per actionem finium regundorum euincitur, in actione ex empto pro euictione venit, secus si non euincatur, sed ex alia causa per iudicem adiudicetur. hoc dicit.

LEX XI.

Exceptione Quem de euictione tenet arra etiā tanquam fideiussorem eiusdem agentem repellit exceptio. hoc dicit. Not. secus in herede fideiussoris, vt videbitis infra eodem. l. fin.

LEX XII.

Iue. Etiam antequam res euincatur potest ad interesse agi, si hoc agatur. hoc dicit.

Iacob

LEX XIII.

a **Iob causam.** [a]Si vēditio fiat a iudice pars obligatur de euictione, z ideo cum agerem repellit exceptio. hoc dicit. Not. q̄ iudex facit pars facere videtur. Simile vidistis ſ. ſi in cau. iudic. l. j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si ob causam. Adde Bar. ad hāc l. in l. meminerint, ſ. vnde vi. Ro. quod facit iudex, pars facere videtur. Limita per la diuo Pio. ſ. ſi emptor, de re iudi. z q̄s ibi habetur nam in proposito ibi licet pars non possit recedere a contractu venditionis, tamen iudex potest. Secundo z magis propriē ad hanc limitationem secundum Bald. in l. inſtar. de iure fiſ. lib. x. z per Aug. in repeti. ſ. ex non ſcripto. Inſti. de iure natura, vbi tenet, quod tūc factum iudicis reputetur factum partis, quando illud clauditur sub administratione iurisdictionis, alias secus. quod no. Item ad iſtam adde quod notat Bald. in l. ordo. z ſupra dixi in verſic. modo quero, de execu. rei iudica. z adde quod dixi ſecundum Au. addendo Bald. hic per iſtum textum, qui etiam limitat in facto iudicis qui certe processit. z facit ad not. queſtio Bal. in l. j. in verſic. z hoc facit ad queſtionem. ſupra ſi ſeruus extero.

LEX XIIII.

Iue possessio. Quem de euictione tenet actio, tanquam heredem principalis eundem agentem repellit exceptio hoc dicit. Secus est in herede fideiussoris, vt infra eodem l. finali.

LEX XVI.

Aper empti. Re euicta agitur de euictione ad interesse pretij, fructuū, vel melioratiōnem. hoc dicit.

LEX XVII.

Icum queſtio. Re euicta per ſententiam agitur ad interesse, secus ſi pōnte reſtitueretur.

LEX XVIII.

Iſtatus. Si emptor succubuerit, regressum de euictione habet, secus ſi obtinuerit hoc dicit. Quod hic dicit ad venditorem non posse reuerti quando obtinuerit, non intelligas actione ex empto, quaſi res ſit euicta, ſed actione ex empto, quaſi res non ſit defenſa, ſicut dixi ſ. eod. l. j.

LEX XIX.

Iobligata Emptoris preſcriptio, prodeſt venditori. hoc dicit.

LEX XX.

Iparentes. Re euicta agitur de euictione, etiam contra venditoris heredes, a[a]nec ex eorum persona poterit in integrum reſtitutio impetrari hoc dicit. ¶Not. text. ibi, nec vobis vt defendatis, ꝛc. Ad illud, quod dixi in l. emptor, ſ. eod. tit. modum denunciandi dicam vobis ſ. l. proxi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Heredes. Iſtam l. cum duabus ſequentibus allegat Bartol. in l. ciuitas. ff. ſi certum peta. z Bart. in l. ſtipulatio iſta. in princ. de verborum obligationibus.

LEX XXI.

Opti. Etiam ſi poſt longum tempus res euincatur, de euictione, agitur, ſi fuit legitime denunciatum. hoc dicit. Circa legem noſtram quero de forma a[a]huius denunciationis, quam emptor debet facere vēditori. Reſpond. Primo debes facere venditorem certum, quod lis eſt mota ſibi, vt ſ. eo. l. ſi cum queſtio, z ideo puto quod debeas ſibi oſtendere libellum in publicam formam, z ei copiam dimittere, alias enim ipſe non redditur certus quod lis mota fuerit, quare enim ipſe hoc tibi credere debet, qua certioratione facta debes ei denunciare, vel proteſtari quod veniat ad defendendum. Iſta autem verba, quibus verbis vis componere vel ſecundum formam ll. ſ. de peri. z commo. rei vend. vel ſecundum formā legis precedentis vel ſecundum formam huius l. j. z l. cum ſucceſſores.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Forma. Tene menti hanc formam denunciādi. Idē dicebat Barto. in l. non ſolum. ſ. morte. de oper. no. nunc. Adde quod no. in c. ſi. de emptione z venditione, z cle. cauſam. de electio. quod no. Bart. ibi dixi poſt Jmolam in l. ij. in fi. ff. ſol mat. Et de hac forma vide Bald. in l. ſi cum queſtio. ſ. eo. z ibi tenet contra bart. z ibi bart. Facit quod no. bar. in l. j. in princ. q. de oper. no. nunc. z vide bal. in l. libera. ſ. de ſenten. z bart. in l. qui alienam. ſ. de procu. z bal. in l. emptor, ſ. eod. vbi tenet contra Bar. ibi. Et hic adde pulchre Aug. z Jmol. in l. cum ex cauſa. de verborum obligationibus. Cum Bartol. concordat Aug. z Jmol. in l. execut. in ſ. inſolidum. de verborum obligationibus.

LEX XXII.

Cum tibi. Ex ſtipulatione de indemnitate poteſt agi cum id pro quo res eſt obligata, fuerit ſolutum. hoc dicit.

LEX XXIII.

Cum ſucceſſores. Re euicta agitur de euictione n fuit denunciatum, vel ſi nō potuit reperiri, cui denunciaretur. h. d.

LEX XXIIII.

* **Ipoſt perfectam.** Quādo euictio imminet [*]imminet in limine cōtractus emptor non cogitur ad ſoluendum pretium, niſi a ſibi caueatur idonee. [a]Hoc dicit hec no. lex. Opp. ff. eo. l. emptor. vbi vēditor non tenetur cauere de euictione. Sol. hoc eſt verum, niſi in limine cōtractus euictio immineat. Quero vtrum debeat preſtari ſatisdatio pro illa euictione que ex illa cauſa tantum imminet, an generaliter? Gloſ. hoc non firmat. Finaliter doctores videntur velle quod generaliter per l. ſi. de reſcin. vend. z tene mēti hanc leg. Ex hac enim l. ſunt facte mille malitie, nam ſupponit emptor quendam qui litem mouit, vt poſſit habere fideiuſſorem de euictione, quid enim tunc fiet, quando venditor fecit hoc fieri malitioſe ab emptore. Certe compellitur emptor iurare, quodper calumniam non facit ſibi mouere litem, z eodem modo compellitur iurare ille qui eam mouet, vt ſ. depoſiti. l. j.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Euictio imminet. Iſtud limitat Jmo. in l. a diuo pio. ſ. poſt. ff. de re iud. non procedere q̄n pretium ſoluendum eſſet alij quam venditori, q̄ tūc omnino cogitur ſoluere. Sed ibi Alexan. tenet contra. Et ad materiam huius legis vide cautelam pro emptore per Lepol. cautel. cxxxiij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Idonee. Vide i. l. a diuo Pio. ſ. ſi poſt. de re iud. Ro. q̄s vbi imminet euictio in limine cōtractus, debet pſtari fideiuſſor. adde q̄s no. bar. in l. habitationē. ſ. ſi. p uſū tex. de peri. z com. rei vendi. z que dixi p ipſa iura in l. cōmodare. cū ſequen. ff. cōmo. poſt bar. Si autē venditor ſciuiſſet rem eſſe alienam incontinenti poteſt ante euictionē cōueniri. Textus eſt ſingularis in l. ſeruus quem, in fi. de act. empt. z gl. in l. iij. ſ. eo. z bal. poſt bar. i l. j. ſ. ſtip. de pacto. ſtipul. z ibi etiam ponit omnes caſus in quibus cauetur de euictione. z vide no. queſt. per Bal. in l. familie. la j. ſ. fa. erciſc. quando euictio venit a patre, an ego tenear ſi imminet euictio in limine cōtractus. Collige ex notatis p Bal. in l. j. ſ. de bon. mater. z vide ibi Bal. qui ponit, an ſi non offerat fideiuſſor in caſu huj⁹ legis, emptor teneatur ad vſuras pretij non ſoluti. z q̄ dicit not. Adde vt per Jo. and. in addi. ad Spe. in ti. de emp. z ven. ſ. ſi. prima additio. Et an ſi via ſit obuiandi fraudibus, de quib⁹ in hac l. vide Jo. and. eo. tit. preallega. in ſ. j. ver. primo autem. in addi. incipien. facile ergo erit.

LEX XXVI.

Iquis tibi. Re perempta non timet venditor periculum euictionis. hoc dicit.

LEX XXVII.

a * **Ifundum.** [a]Qui emit rem alienam ſcienter, non hz regreſſum de euictione, etiam ad pretium, ſecus ſi ignoranter. [*]h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si fundum. Vide in l. emptor, ſ. ſi. de act. emp. z glo. Ang. Bar. z doc. in l. ſi familie erciſcunde. z gl. z Bal. in l. non dubitatur. ſupra eod. z hic.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Secus ſi ignoranter. Quod dicit glo. quando feciſſet emptor ſibi remittī de euictione, vide pro limitatione glo. notab. in c. Imperialem. in verb. actione. de prohib. feud. alien. per Federic. z ibi doc. vide etiam Bart. in l. cū vir. ff. de vſucap. z Bal. in c. j. ſ. ad hec. de pac. iura. firmand. z Aret. in l. qui Rome. ſ. ſi. de verb. oblig.

LEX XXVIII.

Emptori. Emptor poteſt ſe defendere, etiam ex iuribus venditoris. h. d.

LEX XXIX.

Ipermutationis In contractu permutationis re euicta denunciatione ſolenniter facta agitur de euictione. hoc dicit.

LEX XXX.

a **Onere o.** [a]Bona fides preſumitur, niſi probetur contrarium. h. d. De hoc, dic vt in l. cum querebatur. vnde vi.

ADDITIO.

a ALEX. Non ex eo. De hoc per glo. z Inno. in cap. vigilanti. de prescrip. z hic quando non habet titulum reprobatum a iure secundum Barto. not. in l. quemadmodum. ff. de agri. z censi. lib. xj.

LEX XXXI.

Heredem. Quem de euictione tenet actio, vt fidei iussoris heredem eum agentem non repellit exceptio. h. d. hec singularis. l. Et est casus quem nescio alibi. Rationem autem huius legis inuestiga per te. Tangitur per gloss. ff. de le. j. l. z quidem.

Creditorem euictionē pignoris non habere. Rub. XLVI.

LEX I.

1 ☞ Vendens rem tanquam tutor vel curator, licet non teneatur de euictione, tenetur tamen se ostendere talem legitime.

Cum iure. Qui vēdit rem iure creditoris, ad hoc tenetur vt doceat se creditorem alijs potiorē, aliter de euictione non tenetur, nisi expresse promiserit, vel in dolo fuerit. h. d. cū l. seq. Oppo. C. tit. j. l. non dubitatur. Sol. quandoq; quis vendit rem vt suam, z tunc de euictione tenetur etiam si nil dicat. Quandoq; vendit rem non vt suam, sed vt alienam, z credi tor tunc non tenetur de euictione, sed tenetur ad hoc vt doceat se
1 creditorem alijs potiorem, quod tene menti. Ex hoc ego dico tq;
a quando aliquis vendit rem tanquam tutor[a] vel tanquam procurator quod licet non teneatur de euictione, tenetur tamen se docere tutorem legitimum, vel procuratorem legitimum, per hanc legem, quod perpetuo tene menti, q; allegaui millies.

ADDITIO.

a ALEX. Tanquam tutor. Nota qs tutor vel procurator non tenetur de euictione, z vide istū tex. no. Bar. in l. ij. ff. z si prefatā. C. de iur. delib. licet aliqui dicunt ipsum nō bene dixisse, z adde bar. in l. procurator qui pro euictōe. ff. de proc. z in l. j. ff. de ptor. stip.

De patria potestate. Rub. XLVII.

LEX I.

a **Si filium.** [a]Libertas a patria potestate prescribitur longo tempore, hoc dicit in summario.

ADDITIO.

a ALEX. Si filium. Et de intellectu huius l. z gl. vide Bart. in l. ij. C. si aduer. rem iud. z in l. post mortem. ff. de adop. An iudei. z Saraceni habeant filios in potestate, vide post Bart. in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alie. in. z qualiter probetur patria potestas, vide Bald. in l. iij. ff. solut. matri.

LEX IX.

Nec filium. Contra negantem se filium est imposita pena per senatusconsultum, z sunt introducte actiones preiudiciales, z pater cogitur alere filium maiorem triennio, minorem autem triennio cogitur mater
a lactare,[a] hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. Mater lactare. Not. qō mater cogitur lactare filium vsqe ad triennū. adde qs legitur in c. fi. de conuer. infidel. z in l. j. C. de infa. Fallit nisi mater esset ita nobilis, cui esset verecūdia. argu. l. nepos proculo. ff. de verb. sign. vel q; esset paupercula, vt q; vel let lactare extraneos causa lucri. l. sed z si hereditas, cum ibi scriptis, ad exhib. z quod ibi dicitur. intelligas etiam patre inuito. l. j. in princ. cū gl. in versi. iusta causa. de lib. exhib. vide per Mo. in l. si cum dotem. ff. si autem in seuissimo. in tex. ibi omnem talem mulieri, &c. vbi habes no. quod mater de dote tenetur alere filium, q; not. z Bal. in l. alimenta. C. de neg. gest. z gl. hic in versi. nomine. z Bal. hic. z bald. in l. sed z si. ff. ad exhib. vbi hanc l. limitat qō mater non tenetur propter inopiam z necessitatem laborandi. z bartol. in trac. alimen. z in l. si quis lib. ff. si mater. ff. de lib. agn.

De adoptionibus. Rub. XLVIII.

LEX X.

a **Cum in adoptiuis.** [a]Datus in adoptionē alicui ex ascendentibus eis solis ex testamento, z ab intestato, succedit vt suus, datus vero extraneo ex testamento capit quantum ei relinquitur, z non vltra, ab intestato succedit vt suus succedit etiam patri naturali. Item per emancipationez omnia iura adoptionis tolluntur. hoc dicit tota ista lex.

ADDITIO.

a ALEX. Cum in adoptiuis. Et ista l. z ff. admonemus. z ff. at hi qui. allegantur in gl. dū dicitur filium datum in adoptionem auo materno, non posse patri legitimo z naturali ab intestato succedere. sunt correcti pauth. de her. ab. iteſt. ff. j. ibi. siue sue potestatis, siue sub potestate sunt constituti. z no. tenet Bath. de Ma. in trac. suo de succ. ab inteſt. in prin. z in ij. art. principali. z addit. ff. nulla vero. in d. auth. per quem videtur esse concepta ista lex in casu econuerso ad primum supra dictum.

De emancipationibus liberorum. Rub. XLIX.

LEX I.

Iex. Hic est bonus casus. Qui habet iurisdictionem ex l. municipali, potest eam exercere inter volentes, etiam nō subditos, z vires habebit apud omnes. h. d. Tene menti hāc legem.
1 †Not. argu. quod notarius creatus[a] authoritate communi vnius ciuitatis potest facere instrumenta in alia ciuitate que vires habebūt in omni loco. Facit etiam quod si forensis facit hic testamentum secundum formam statuti huius ciuitatis quod valeat. Facit etiam ad multa alia que eramino plene in repe. l. cunctos populos. z de summa trinitate, z fide catholica.

ADDITIO.

a ALEX. Notarius creatus. Adde bartol. in l. nec ei. C. eodem. in fi. ff. de adop.

LEX IIII.

a **Necauus.** [a]Not. quod beneficia non concedunto. ff. ne quid in lo. pub. Quero vtrum in casibus illis in quibus potest pater cogi emancipare filium, an eisdem casibus econuerso cogatur filius retinere vel recipere emancipationem. Bloss. hic tenet quod non. Item in auth. quibus modis nat. effic. sui. C. generaliter. In contrarium videtur tex. in l. quidam cum filium ff. de verborum obligationibus, z ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. Nec auus. Adde Bal. in l. quamuis. C. de fideicomm. P. PAV. P. Vide Ja. de Bel. in tracta. de quest.

LEX V.

1 ☞ An infans possit legitimari.

a **Iubemus.** [a]Parentes possunt emancipare filios absentes impetrato rescripto principis, z eorū accedēte consensu, nisi essent infantes quorum consensus requiritur. h. d. hec bona lex. Et
b fui interrogat[9b] a quodā magno aduocato de Tuscia de tali que
1 stione. †Bastardus infans fuit legitimatus, nunqd valeat talis legitimatio, cū eius cōsensus non interuenerit. Videf. q; nō nisi eorum interueniat consensus, vt in authē. qbus modis nat. effi. sui. C. illud tamen. Ego respondi qs illud debet intelligi secundū determinationem huius l. nisi sit infans, per istum tex. quem no, bene z signa, z tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. Interrogatus. Hanc l. alleg. Bart. in l. imperium. in primo gradu mixti imperū. ff. de iur. om. iud.

b ALEX. Et fui interrogatus. z ad Bar. hic adde Bal. in cō. suo incip. presupponitur q; dictus comes Babaudie. adde Ant. de Bre. Insti. de ado. C. fi. z hic adde Bar. in l. inuiti. ff. de his qui sunt sui vel ali. in. per Ang. in disp. sua. nobilis quidam genere. z Flo. de san. Pe. in quadam disputatione. per Bald. in auth. preterea. de nat. li. z no. casum in quo illegitimus pōt legitimari sine consensu suo. Adde bonum casum etiam in quo filius inultus potest legitimari, scz in casu quo filius occultet in arcam suam concubinam, quam pater suus vellet in vxorem ducere. tex. in auth. quibus modis nat. effi. legi. C. licet. adde And. ic. consil. vlt. ij lib.

De ingratis liberis. Rubri. L.

LEX VNICA.

Filios. Filū si sunt ingrati, reuocantur in patriam
4 potestatem,* hoc dicit.
* CLAVD. DESEISS. Potestatem. Numquid autem emancipatus ab auo possit per patrem propter ingratitudinem reuocari in potestatem, vide Bartol. in lege qui, liberatus. ff. de adoptio.

De postliminio reuersis, & redemptis ab hostib. Rub. LI.

LEX III.

Cum cognatos. No. quod quando dubitatur an aliquis sit viuus vel mortuus, non potest adiri hereditas, sed interim datur curator bonis. Idem dicit l. sequent. ez dum dubitatur, an viuat aliquis, vel sit mortuus, nihil interim potest fieri. De quo in l. ab hostibus, ex quibus causis ma.

LEX

LEX IIII.

a Hereditas eius de cuius morte dubitatur, non potest adiri, quod not. &c.

Necnos.

ADDITIO.

a ALEX. Nec nos. Vide Barto. in l. j. §. de pac. & vide not. bal. in l. aut qui rem. §. de sacrosanct. eccle.

LEX VI.

Bl. in l. obligatione. §. de sol. quer it oblatio. & depositio facta ab alio non a debitore, liberet debitorem. Bloss. non determinat. Habetis casum hic qđ sic, vt l. qui decem. §. j. ff. de sol.

Tam & postliminij.

LEX XVII.

a Not. hunc casum & videtur mihi qđ gul. de cu. inter alia alleg. hanc legem, quod si pater soluit pecuniam pro redimendo filio capto a latrunculis videtur qđ post mortem patris fratres possunt computare in portione eius. Nec lex facit quod non. Bul. tractat in l. frater a fratre. ff. de cond. indeb. Sed si pater soluisset condemnationem pro filio delinquente, tunc puto quod esset aliud, vt plene dixi in l. Stichus. ff. de pecu. leg.

Liber captus.

ADDITIO.

a ALEX. Liber captus. Est sing. secundum Bal. in l. alimenta. §. de neg. gest. Quid in fratre. vide Bartol. in auth. si captiui. C. de epis. & cle. & hanc l. not. Bald. in dicta l. alimenta, quod si mater redimat filium, & protestetur quod non intendit donare, contrarium tenet in authen. si captiui.

Quæ sit longa consuetudo. Rubr. LIII.

LEX II.

4 Consuetudo quid sit, & quas vires habeat.
13 Consensus totius populi vel maioris partis, requiritur ad consuetudinem inducendam.
14 Consensus totius populi vel maioris partis, quomodo colligitur.
19 In consuetudine inducenda, an requiratur actus iudiciarius.
23 Si iudex iudicauit plures contra legē ꝑsente maiore parte populi, & longum tēpus sit elapsum, an consuetudo sit inducta inter oēs.
25 Ex sententia arbitrorum quando inducatur consuetudo.
28 Consuetudo inducta qualiter in iudicio deducatur.
31 Qualiter debet probari consuetudo. 30.
37 Consuetudo quando liget infantes & furiosos.
38 Clerici quando ligentur consuetudine laicorum.
42 Consuetudo ciuitatis, an habeat locum in castris ciuitati vnitis.
45 Consuetudo, quando sit seruanda, & quando non.

Consuetudinis. In repet. huius l. j. scriptum ordinē seruabo, qđ primo continuabo materiam ad precedentia, & sic secundum Azo. in summa. Dictum est §. de iure scripto sequitur videre de iure non scripto. arg. instit. de iure nat. §. cōstat. ideo ponit hic hāc rub. ar. de iur. nat. §. ex nō scripto. Secundo diuido legē in duas partes, in quarū prima. Imperator consuetudinis authoritatem extollit. In secūda eā limitat & restringit. Scōa ibi, verū. Tertio sic summa secundum Azo. Joā. & gl. Cōsuetudo specialis certi loci in eo loco vincit legem cōmunē & ḡralis generaliter, nō autē specialis generaliter in quolibet loco. Venio ad quartū, scilicet ad casum in terminis quē ponas in genere, & in nube, & in qualibet pte. Lege ꝑ teipsum quia facilis est. Venio ad quintū, scilicet ad notabilia, q̄ duo colligas ꝑ teipsum, vt §. patet in diuisiōe legis, & casu summario. Venio ad sextum, scilicet ad materiā huius l. que subtilis, & profunda, & prolixa, sed eam quam cōmodius potero, reducam ad compendiū. Et primo expediā apparatum huius l. per decem cōtrarias, & quandā questionē in ea formatam j. tractabo. Demum veniam ad materiam prolixiorem huius l. & eā per questiones expediam. Ultimo distinguendo, in ea concludam, & ero breuiter expeditus. & certe apparatus exponit finē huius l. tribus modis, teneas quā vis. Primo vero legē sic exponas. Cōsuetudinis vsusq̄ longeui, id est cōsuetudinis inducte ab vsu lōgeuo, tanquā a causa mediata, & remota. vt j. dicam sc̄m Pet. Et sic patet qđ prima gl. huius l. que fuit Irne. est falsa, ibi, verum, & est pro sed. Item ibi in fi. aut legē. expone legē. scilicet cōmunem generaliter, id est, consuetudo generalis certi loci, secundum Azo. & gl. Alias duas expositiones, que sunt in apparatu, vide ꝑ teipsum. & sunt clare. Opp. gl. primo loco de principio huius l. ad finem. Ad qđ respondet primo secūdum Bulg. qđ principiū asserat in genere, finis in specie vetet, & sic deroget principio nō abroget, arg. ff. de ẏ. sig. l. derogatur qđ nō est bene tutū, cum debeamus correctionem legis particulariter, & gñaliter euitare, vt l. precipimus. in fi. §. de appella. & in auth. q mo. nat. effi. sui. §. trib. colla. vii. cū similibus secundum Joā. fm hanc contradicimus, vt patet ff. ad Ter. l. j. §. qui operas. ergo male. quare gl. soluit secundo modo videlicet q̄ principium legis loquatur de consuetudine que est secundum leges, finis vero de illa que est contra legem. Que solutio non est bene tuta, cum tota ista lex loquatur vniformiter de eadē consuetudine, vt patet ex aduersatiua, & continuatiua ibi, verum, &c. ar. ff. de le. j. l. apud Julianum. §. fi. & de testa. l. heredes palam. §. sed & si notā. & qđ not. ff. de dona. l. ij. circa principiū. & l. eleganter. ff. de dolo. Quare gl. soluit tertio modo secundum Jo. qđ principiū loquitur de consuetudine generali, que generaliter vincit leges, vel speciali, que specialiter. Finis vero de speciali, que non vincit generaliter. facit qđ statim dicam in solutione sequentis contrarij. Secundo op. gl. ad finem huius l. de l. de quibus. in fi. ff. de leg. Sol. multis modis. Primo secundū Bla. qđ d. l. quibus loquitur secundum tēpora antiqua, secundum que populus romanus poterat facere legē generalem, ergo consuetudinem generalē contrariam legi, & illam contrariā legem tollentem, hec lex loquitur sc̄z tempora moderna, sc̄m que populus Romanus nō potest legē generalē facere, ergo nec consuetudinem contrariam illā vicentē. Ad hoc §. de vete. in. enucl. l. j. §. cū enim. & de legi. l. fi. Inst. de iure nat. §. sed qđ princi. & ff. de orig. iur. l. ij. §. nouissime. & de consti. princ. l. j. in prin. Quod nō videtur bene dictum, qr secundū hoc d. l. de quibus, esset derogatum, seu abrogatum per l. seq. qđ in casu dubij dicere nō debemus, vt dixi in solut. contrarij precedētis. Preterea, Bul. de cu. in d. l. de quibus illud impugnat, & aliter fatetur qđ in principē translata est potestas cōdendi legē expressam, & scriptā, non autem consuetudinariā, que in eum nō potuit transferri, cū procedat ex tacito cōsensu. arg. ff. ad. Tre. l. fi patroni. §. qui fideicōmissariam. & sic dicit hodie populū Romanū posse facere consuetudinē generalē, cum potestas ipsius legis cōsuetudinarie inducēde nō sit trāslata in principē. & fm hoc d. l. 6 quibus. hodie remanet in suo statu. † qđ placet Marr. Sili. vbi dicit hodie populū Romanū legē posse facere generalē scriptā, & expressā. & de quo hic nō insisto, quoniā plene est tractatū i l. fi. §. de legi. & cōstitutio. Sz cōtra predicta instatur, nānō debem⁹ sequi qđ populus Romanus fecit. s. vtēdo moribus contra legem, sed quod facere debeat. s. vtēdo lege cōmuni, vt l. pe. ff. de iustitia & iure. & l. sed lz. ff. de officio presidis. Sed gl. ibi, & Just. de satisd. §. fi. sic respōdit, & bñ, vcz qr non debemus sequi illud q̄ populus Roman. facit perperam, & erronee, vt in contrarijs & l. q̄ non rōne. ff. de legi. † Sed bene sequi debemus illud qđ populus Romanus ex certa scientia fecit consuetudinem inducēdo, vt d. l. de quibus. Ratio. qr Roma est cōis patria. ff. ad municip. l. Roma. & est caput Mundi, sic alie ciuitates debēt sequi ipsius cōsuetudinē, non autem ipsa aliarum ciuitatum, vt d. §. fi. Just. de satisdatio. & l. j. §. ij. & §. sed & si que. C. de vete. iur. enucle. vnde illud vulgare. Roma caput Mundi tenet orbis frena rotundi. facit q̄ notat Inn. extra de cōsue. c. penul. & de const. c. cū accessissent. quare gl. secūdo modo solvit dictū contrarium, fm Martinū, vcz q̄ d. l. de quibus. loquebatur de l. municipali speciali, lex ista de communi que est validior, vt in auth. de non alie. §. qr vero verisimile. ff. de testa. milit. leius militis. §. militia. ff. de actio. & obli. l. in honorarijs. ver. sed cum rescissa. que solutio est falsa, qr d. l. de quibus loquitur expresse in l. cōmuni & generali. Quare gl. soluit tertio modo, secundum quosdam q̄ d. l. de quibus loquitur in legibus pōt derogari per pactum. hic illis qu. b. non potest. de quib. cal. ib. plene not. §. de pac. l. pen. ff. eo. l. pactum. Ratio pro eis † qr consuetudo eq̄ paratur pacto, qr vtrūq; procedit ex cōsensu populi, vt d. l. de q̄ bus. & ff. de pac. l. j. in prin. Pro illi equiparatione facit, q̄ not. j. de decre. decurio. super rub. lib. x. Sed contrarium no. de re. iur. l. neq; pignus. §. primato. & l. nec ex pretorio. eo. ti. vbi Ja. de are. sic dicit q̄ aut statutū, siue cōsuetudo est cōtra ius naturale, vel gentiū, & tūc dicta parificatio pcedit, & sic intelligit gl. dicte rub. Aut est cōtra ius ciuile, & tūc secus, imo plus potest statutū vniuersitatis quā pactū, vt in aliis gl. Sz op. i hoc vltimo mēbro de l. Anthiochē. ff. de priui. cre. Sol. Jbi lex municipalis in sui forma, nō est ẏta iuri alterius, seu legi cōi, alias secus, vt ibi dixi. Scōo op. de l. fi. ff. de coll. illi. Sol. Jbi statutū vniuersitatis est expresse probatū per legē seu pactū. hic secus vt ibi dixi, ar. de sacrosc. ecc. auth. cassa. & q̄ ibi dixi. Vel dic q̄ dicta equiparatio, pcedit ceteris paribus. vcz q̄ idem possit statutum, siue cōsuetudo vniuersitatis, q̄ eius pactum, & non plus, vt dicit gl. rubr. sed ceteris non paribus, non procedit imo plus potest statutum, siue consuetudo vniuersitatis, quam pactū primatorum. Ita loquitur alia glo. ff. de reg. iur. l. neq; pignus. §. primatorum. que sol. impugnat per glo. que dicit q̄ plus potest consuetudo quam pactū, q̄ patet. qr pactum non ligat furiosum, propter defectū sensus, vt ff. locati. l.

qui ad certũ.cũ ſi.Conſuetudo autẽ maioris partis ſic, arg.ff.ad munici.l.qđ maior.ſed dic, vt ſ.dixi prime. ꝛ facit quod ĩ.dicam. Joan.vero dicit qđ predicta parificatio, ꝛ dicta regula ꝓcedit in electionib. ꝛ in his que ſingulorũ prodeſſent vtilitatib. videlicet ad hoc vt vniuerſitas poſſit cõueniri, requirit vt maior pars faciat contractũ,vel obligationẽ aliquã,non autẽ vt aliquis obligetur ignorãs,vt cõueniatur ſingulariter. etiã ſubdit qđ hec conſuetudo patrimonio ſingulorũ detrahit, ꝛ aliquando obligat ꝙ facere non põt pars maior,nã ſi milies conſentiat pars maior,vt ego alicui tenear,nõ ꝓpter hoc tenebor.Sed cõtra hoc opponitur qđ cõſuetudo vniuerſalis põt iuri priuatorũ detrahere,ꝛ derogare,vt ff.cõmunia predio.l.vẽditor.§.ſi conſtat.ꝛ no.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.l.ij.§.j.Sol.Illud cõtingit ꝓpter publicã vtilitatẽ,ꝛ qꝛ ille priuat⁹ ſeruatur indẽnis, ſcilicet quia ſoluitur ſibi pretiũ ſuorũ lapidũ,ex quo colligitur eius tacitus conſenſus,ſm Inn.extra de conſue.c.j.ſecundũ Joã.etiam predictis obſtat ff.qđ quiſq; iuris.l.j.ꝛ qđ ibi no. Sol.quod ibi inducitur exceptio,vt patet ĩ exẽplis ibi notatis, ꝛ ſic pſupponit exceptio hic ꝛ actio,vt hic,ꝛ in exẽplo Joã.arg.ff.ſi certum petatur.l.eius qui in prouincia. §. quas vero.ꝛ de actio. ꝛ obli.l. Ariani. Nec obſtat qđ not.in d.§.j.in gl.qđ ſcit,ꝛc.in queſtionibus ibi formatis,qꝛ illud eſt propter authoritatẽ ſentẽtie,arg.ff.de iudi.l.ſi pretor.in prin.ꝛ de pig.l.ſi fundus.§.ſi pluris.ꝛ mãda.l.ſi fideiu.§.in omnib.ff.ad Trebel.l.ſeruo inuito.§.cũ pretor.ff. de reg.iu.l.res iudicata.Quare glo.ſoluit quarto modo ſecundũ alios, videlicet qđ ibi lex ſcripta nõ erat roborata conſuetudine, hic ſic, argu.ſ. quãdo licet ab emptio. diſce.l.j.ꝛ ij.que ſolutio nõ placet,qꝛ diuinare eſt.Quare gl.ſoluit alio modo, ſcilicet qđ ibi bona cõſuetudo,hic mala.Que ſolutio nõ valet,tum qꝛ ſm ea hec lex nõ haberet dubiũ,tũ qꝛ talis cõſuetudo,nõ eſt conſuetudo, vt in auth. vt nulli iudi.§.j.cõtra.l.qđ Labeo.ff.ad carbo.tum qꝛ quelibet cõſuetudo rationabilis preſumit in dubio ex morib⁹ viuentiũ comꝓbata,vt ſ.eo.l.j.ꝛ d.l. de qb.ꝛ d.§.ex nõ ſcripto.Quare gl.ſoluit alio modo,ſcilicet qđ ibi populus Romanus ex certa ſciẽtia, vtitur cõtra legẽ hic ignorãs,ſed gl.dãnat eã,ne ſit melioris conditionis populus delinquẽs quam nõ delinquens, vt l.non ſolũ.ff. de noxal.cũ ſi.Quare gl.ſoluit ſeptimo modo ſm.Jo.ꝛ Azo.videlicet qđ ibi eſt cõſuetudo generalis populi Romani,ꝛ ſic generaliter vincit,hic de ſpeciali alicuius loci,que licet in eo loco ſpecialiter vincat legẽ,vt d.l.vẽditor.§.ſi cõſtat.ꝛ de adminiſt.tu.l. ſi ſine herede.§.Lucius.nõ tũ generaliter vincit,vt hic.Alij ſoluunt alio modo qđ hec lex loquat de l.repugnãte, ꝛ reſiſtente conſuetudini,ꝛ ratione naturali contraria cõſuetudini que conſuetudo tollere nõ poteſt, vt ĩ.dicã.que ſolutio nõ placet, qꝛ diuinare eſt. ¶Tertio op.gl.de l.iij.§.diu⁹.ff.de ſepul.vio.Sol.Ibi lex ſeqtur conſuetudinẽ,in l.de quib.precedit eã.Sed contra iſtã ſol.debet inſtari de l.fi.ſ.d teſta.ꝛ extra de cõſtit.c.j.lib.vj.Sol. ſm Mod. in §.diu⁹.apparet ex forma dicte legis,latorẽ eius ſciuiſſe conſuetudinẽ pcedere,in cõtrarijs nõ.Joã.Monac.aliter ſoluit in d.c.j. videlicet qđ in d.§.diuus.erat inuẽta ratione publice vtilitatis: ꝛ ideo tollit conſuetudinẽ precedentem,alias ſecus.vt in contrarijs,vt recitat Cyn.circa finẽ huius materie.Ber.aliter ſoluit.extra de fide inſtr.ca.paſtoral.Aliter Archidia.ꝛ Joã.And.in d.c. j.de quib.ſol.nõ curemus,ſed ipſis canoniſtis relinquamus.Sed ego ſic ſoluo,qđ in d.§.diuus.cõſuetudo precedens erat cõtra legem,vnde lex ſequẽs de facili trahit eã ad ſuã naturã, arg. ff.de liberis ꝛ poſth.l.filius a patre.§.filiusfa.de pac.l.ſi vnus.§.pactus. verſi.qđ ꝛ in ſpecie.In cõtrario,ſcilicet in d.c.erat preter legem,ꝛ ſic fortior,vt in d.§.qꝛ vero veriſimile.in auth.de nõ alie.cuz ſim. Nec huic ſolutioni obſtat d.l.fi.ſ.de teſt.qꝛ vel illud ſpeciale in ruſtico vel tollit conſuetudinẽ precedentẽ,vt d.§.diuus.non futurã vt d.l.fi.ꝛ ibi dixi,ar.ſ.de teſt.l.iubem⁹. in fi.cũ ſimi.ff.ad l. Fal. l. Titia.ꝛ qđ no.ſ.de fideicom.l.cũ virũ. Quarto opponit glo.de l. eos.§.pen.ſ.de vſuris.Et ſoluit,qꝛ ibi cõſuetudo erat expreſſe reprobata per legẽ,vt d.l.de quib.arg.ſ. de ſacroſanct. eccle. auth. caſſa.de furtis.auth.nauigia.ꝛ cõmunia de ſucce.auth.omnes peregrini.ff.ad legẽ Rhod.de iactu.l.deprecatio. Quinto op.gl.de l.qđ non ratione.ff.de legi. Sol. In l.de qbus.fuit cõſuetudo inducta ex certa ſciẽtia populi, ꝛ ſic eſt regularis.in l. qđ nõ ratione.per errorẽ,ꝛ ſic irregularis eſt.qđ ĩ.in queſtionibus latius declarabo.¶Sexto oppo.gl.qđ populus vtendo contra legem ex certa ſcientia delinquit,ꝛ punit extraordinaria pena,vt.l.ſanctio legum.ff.de penis.ergo talis cõſenſus rationabilis nõ debet producere rationabilẽ conſuetudinem,vt in auth.vt nul.iudic.§.j.ad quod reſpondet gl.qđ hoc procedit ex preſumpta ſcientia ꝛ conſenſu Imperatoris.ꝛ nõ ex errore, Nõ curo de hoc,qꝛ ipſe preſumitur ſcire,ꝛ ſciuiſſe vel poteſtatẽ inducẽdi cõſuetudinẽ populo concedere,vt l.omniũ.ſ.de teſta.ꝛ ſic conſenſiſſe pſumitur conſuetudinem tanto tẽpore patiendo,argu.ff.de verborũ ſignific.l.alienationis.in prin. Ad hoc optime facit lex ſequens. ſecũdũ vnũ intellectũ.ꝛ ff.de exerci.l.j.§.magiſtrũ.ꝛ ff.loca.l.cũm in plures.§. locator.¶Septimo oppo.de l.obligationũ fere.§.placet.ff.de actioni.ꝛ obl.Sol.ſecundũ Joan. Mona.extra de conſuetudi.ſuper rubrica.lib.ſexto.ſcilicet,qđ ibi cõſenſu priuatorum,hic vniuerſitatis,lapſu tẽporis confirmatur.¶Item opp.d.c.ſuper eo. extra de cogna.ſpiri.Sol. Ibi erat cõſuetudo contra legem,hic preter legẽ,vel ſol.vt ſ.in ſol.ſecundi cõtrarij.l.de quib⁹. Deinde
4 venio ad queſtiões.¶Primo quero,†qd ſit cõſuetudo.Et reſpõdet Azo in ſumma huius tit.ꝛ dicit qđ cõſuetudo eſt ius nõ ſcriptum,diuturnitate populi moribus cõprobatũ. Ad hoc dicta l. de quibus.§.inueterata.ꝛ dicto §.ex nõ ſcripto.Jac.de Are.reprehendit iſtam diffinitionẽ,tum qꝛ ponit in ſua diffinitione ꝟba ſuperflua,dũ dicit qđ conſuetudo eſt ius non ſcriptũ,dicens qđ illa verba ſunt ſuperflua,qꝛ de eſſe cõſuetudinis eſt eſſe nõ ſcriptũ qđ ĩ.dicã.Itẽ reprehendit eã de iſufficientia,videlicet min⁹ ſufficienter dixiſſe,ſicut alias.Sceuola reprehendit conſilium Galli.in l.Gallus.§.j.ij.ꝛ iij.de lib.ꝛ poſthu. ꝛ ipſam ſic diffinit.Conſuetudo eſt ius morib,vel vſib⁹ toti⁹ populi, vel maioris ptis initiatũ,continuatũ,ꝛ conſtitutũ,habens legis authoritatem.Que ſingula Cyn.ꝓbat in lect.ſed nõ laborat in eius recitatione,qꝛ fateor ei qđ hec diffinitio eſt plenior ꝛ pfectior, quã diffinitio Azo. quo ad verba,ſed deficit ſolũ in vno,videlicet qđ omiſerit nõ ſcriptum,qđ Petr.ei⁹ diſcipulus ponit in ea,ad differẽtiã iuris ſcripti.Sed certe excuſo Azo.ꝛ bene dico,qđ diffinitio ſua eſt perfecta,dũ dicit qđ conſuetudo eſt ius. qđ verbũ habet includere omnia eſſentialia cõſuetudinis,nec cõſuetudo erit dicenda ea, que imperfecta,ꝛ ſic nõ erit ius,ar.ſ.de legi.l.humanũ.ꝛ de iuſt.Cod. confir.in princip.ꝛ ad Silla.l.pe. Nã nullũ dicit eſſe perfectũ, niſi ex omnib⁹ ſuis partib.cõſtet,vt l.cũ ſimi.de ori.iu.Hoc probatur etiã ex diffinitione iuris,vt ff.de iuſtit.ꝛ iure l.j.§.ius.cũ ſua gloſſ. Hoc probatur etiã,qꝛ illud cõprobatũ ſignificat tẽpus perfectũ, ꝛ legitime conſumatũ,vt ff.qđ quiſq; iur.l.j.§.hec autem verba.ꝛ §.fi.ꝛ ar.ne quis eũ.qui in ius voc.l.pe.§.docere.cũ ſimi.Sed op. contra Azo.qꝛ cõſuetudo videtur factũ,ꝛ nõ ius,vt extra de cõſtit.cap.j.lib.vj.ꝛ d.l.de quib. Nã quid intereſt ſuffragio popul⁹ voluntatẽ ſuã declaret,an reb.ipſis ꝛ factis,ꝛc.¶Sol.Ibi conſideratur conſuetudo,prout eſt in fieri,hic ꝓut eſt in facto eſſe.que ſolutio nõ eſt bona,qꝛ in contrarijs conſuetudo cõſiderat prout eſt in facto,non ꝓut eſt in fieri,vt ibi patet.¶Quare Cynus aliter ſoluit qđ ibi loquitur reſpectiue,ſcilicet reſpectu iuris ſcripti.qđ patet in dictis iurib.Et ratio eſt qꝛ hic verſatur magis factũ, ſcz mores populi,ꝛ frequẽtia vſus,ꝛ diuturnitas tpis.vt ibi pz in d.
5 l.de quibus.Facit ꝙ ĩ.dicam.ꝛ ꝙ not.in d.l.proxi.¶†Secundo quero que ſit differentia inter legem communem,ꝛ conſuetudinem.Communis eſt reſponſio,quod ſit tanta differentia, quanta inter ſcriptum,ꝛ non ſcriptum,qꝛ ſcriptum eſt de eſſe legis, non ſcriptum de eſſe conſuetudinis,vt inſtit.de iure naturali.§.conſtat.ꝛ §.ex non ſcripto.ꝛ d.l.de quibus.ꝛ l.imo.eod.titu.Petrus hoc impugnat,qꝛ dicit qđ ſcriptum non eſt de eſſe legis,nec etiã non ſcriptum de eſſe conſuetudinis.Dicit ergo.ꝙ tanta eſt differentia inter ea,quantum inter expreſſum,ꝛ tacitum,ſic intelligit dicta iura.Certe hoc vltimum dictum Petri reprobo,ꝛ primum approbo,ꝛ dico ꝙ ſcriptum eſt de eſſe legis,vt no.ff.de leg.l.ſi de interpretatione.ꝛ ſ.de legi.l.j.ꝛ ibi hoc approbaui contra Petr. ꝛ per conſequens non ſcriptum eſt de eſſe conſuetudinis,vt pz ſ.in proxim.queſt.ſm diffinitionem Azo.ꝛ per conſequens.non eſt vera etiam ſecunda differentia quam aſſignat Pet.¶Tertio
6 quero,que†ſit differentia inter conſuetudinem,ꝛ legem municipalem.Certe Petr.reſpondet idem,ꝙ in q.proxim.precedente.ꝛ ego reſpondeo idem per omnia,qđ plz,qꝛ iſta retinet ſemper ſuũ nomen,ꝛ appellatur conſuetudo,illa vero nomen ſuum mutat,ꝛ appellatur lex ſpecialis,vt patet inſtit.de iur.nat.§.ius.ꝛ §.ex nõ ſcripto.ꝛ ff.de iuſt.ꝛ iu.l.oẽs populi.ꝛ ꝙ cuiuſq; vniuer.no.l.item eorum.in prin.de mune.ꝛ hono.l.j.§.j.ꝛ ibi not.in ver.ciuitatis.ꝛ de iur.immu.l.ſemper.§.legem.ꝛ de decre.ab ordi.fa.l.fi.cũ ſi.Iux-
7 ta hoc quero†pone,ꝙ vniuerſitas facit l.municipalem,ſeu ſtatutum de caſu deciſo per conſuetudinem,quo iure agendũ erit pro illo caſu?Seruãt quidam,ꝙ actor poſſit eligere quo iure agere velit,vtrũ condictione ex cõſuetudine an ex lege municipali.ar.ff.de le.l.non eſt nouũ.ꝛ de le.j.l.ſi mihi ꝛ tibi.§.fi.que leges nihil faciũt qꝛ ibi loquitur in voluntatibus non ſe cõpatientibus.ar.l.ſed ꝛ poſteriores.ff.de legi.ꝛ qđ ibi no.P.hoc ipugnat dicẽs,qđ ſolum debet agi condictione ex cõſuetudine,que primitus illã obligationem induxit,cum ſit ſubſidiaria,vt ff.de cõd.ex legi.l.j.ꝛ probatur per ſimile.Certum eſt,qđ vbi donatio ſit nudo pacto.agendũ eſt cõdictione ex.le.vt ĩ.de do.l.ſi quis argentũ.ꝛ l.ſin.cũ ſi.cuius opi.mihi plz.ꝛ ratio eſt,qꝛ conſuetudo diſponit,ſtatutũ ſequẽs cõfirmat ipſum diſpoſitũ,vt ĩ.l.pxi.ꝛ ideo cũ ipſa cõſuetudo fuerit p ſe valida ab initio ſuperuenĩẽdo ſtatutũ nihil addit circa formã agendi,vt l.ex verbis.ꝛ qđ ibi no.ſ.de dona.inter vir.ꝛ vxor. Nec obſtat.

Hec obst.ff.de ꝟbo.significa.l.lege obuenire.qꝛ immo concordat qꝛ l.xij.tab.q̄ cõfirmat testamētarias successiones, nil addit circa formā agendi.Qd patet,qꝛ heres institutus ageret actione ex testamento,non condictione ex illa l. patet idem in l.cornelia, que cõfirmat successionē defuncti in captiuitate hostiū, ex testamento,⁊ ab itestato,vt ff.de test.l.lege.de vulgari ⁊ pupilla.l.lex Cornelia.de cap.l.pater instituto.cum sua materia. Hec obstat ff.ad Treb.l.si qs priore,⁊ isti.qb.modis te.infir.§.posteriore.⁊ ibi sūt volūtates icōpatibiles,⁊ vltima est reuocatoria,prime,de sui natura,nisi in milite,vt ff.de test.mili.l.querebat.⁊ de iniust.testa.l. cū in scdo.⁊ l.j.⁊ ij.⁊ qd ibi no.hic vero sic,vt s̄.patet. Juxta hoc
8 quero,†pone qd quidā ꝓposuit condictionē ex consuetudine,nō probauit cõsuetudinē sed statutum,vel ecōtra,nūquid debet obtinere.Breuiter,tenet Gul.qd nō,⁊ bene,qꝛ ius probatum non fuit deductū in iudiciū,quare,⁊c.vt l.si ex testameto. ⁊ l.si cum testamēto argentū.in prin.⁊ l.an eadē.§.actiões.ff.d̄ except.rei iud. Et sic sententia,⁊ ꝓcessus nō essent libello cõformes,qd esse debet vt l.fundus.ff.commu.diui. Ad hoc inducit in argu. ff. de aqua quoti.⁊ esti.l.j.§.quesitū.⁊ de iti.actuqꝫ pri.l.iij.§.pe. coniuncta l.apparet.§.si quis.eo.ti.Debet ergo iudex absoluere conuētum propter petitionē actoris ineptā reseruato sibi iure proponēdi aptam,vt ff.si men.fal.mo.dix.l.j.§.j.de pac.dota.l. Bebius.in fi. Hec obstat ff.de noxa.l.in delictis.§.si detracta. qꝛ hic variatur mod⁹ agendi substātialis;⁊ intrinsecus,ibi nō,sed qualitas ītrinseca,vt ibi not.qd plene scripsi s̄.de eden.l.edita.
9 ¶†Deinde q̄ro que sit differentia inter consuetudinē ⁊ stylū: Respondet Pet.ꝙ de stylo nō habem⁹ in iure scripto.Fateor verū hoc explicite,implicite sic.Ego dico differentiā esse talē,qꝛ consuetudo inducitur per actus iudiciarios, ⁊ exēpla,vt j̄.dicā, ⁊ stylus solū per actus iudiciarios,eorū que in iudicio versantur,vt patet ff.de statuli.l. Labeo.in princ.de var.⁊ extraor.cog.l.j.§.in honorarijs.⁊ de rei vendi.l.qd si possessor. in fin.⁊ de prob.l.circa.in fi.⁊ quod ibi no.
10 ¶†Deinde quero, que sit differētia inter cõsuetudinē,⁊ mores. Ad qd respondent doct.⁊ Jac.de Aret.qd hec est differentia,qꝛ mores sunt cause producentes consuetudinē, consuetudo vero, causatum.Probat in l.de quibus.§.inueterata.⁊ per dictū §.ex nō scripto.⁊ s̄.l.px.⁊ ideo dānat gl.j.hic,que fuit Jo.vt s̄.dixi.Sꝫ Pet.contra:qꝛ dicit qd mores nō sunt causa consuetudinis productiua,sed cõsensus populi,vt d.l.de quibus.⁊ l.sed ⁊ ea.Et dicit qd differētia est,qꝛ mores sonant in factū, consuetudo in ius, sed hoc nō est bene dictū per omnia,qꝛ consuetudo secundum qd sonat in factū,non est ius,vt s̄.dixi,⁊ soluunt communiter nostri doc.Jac.de Are.qd ipsi concluserunt causam mediatam, ⁊ remotam,sed Pe. causam proximā, ⁊ immediatam,que potius debet attendi quā remota.Sed cum vtraqꝫ secundum sui naturam veniat attendenda, vt ff.de dolo. l.cum quis. ⁊ qd ibi not.⁊ de acq. pos.l.iij.§.ex pluribus.de excep.rei iud.l.⁊ an eandeꝫ.l.cū de hoc.
11 de reg.iur.l.nō vt ex pluribus.¶†Deinde quero que sit differentia inter consuetudinem,⁊ prescriptionē: Hic Pet. ⁊ Cy.dicunt infinita verba,⁊ superflua,quare breuiter dic qd hec est differentia,qꝛ cõsuetudo est ius disponens ex consensu totius populi,vel maioris partis vniuersaliter constitutū,vt patet in d.l.de qb.⁊d. §.ex non scripto.ꝑscriptio vero est ius dispositū quo queruntur iura formata,vt directa,⁊ similia ex cõsensu singulari inductum,vt patet.s̄.de prescri.lōg.tēp.cū seq.tit.vsqꝫ ad tit.quomodo,⁊ quādo iud.⁊ ff.de vsuca.cum ti.seq.vsqꝫ ad ti.de re iudi.⁊ de ꝟb.signi. l.alienationis.Et hac ratione consuetudo p̄iudicat alijs,qꝛ in ea consentiūt singuli tāquā vniuersi,vt d.l.de quib.⁊ d.§.ex nō scripto.⁊ s̄.l.pxi.de edi.priuat.l.an in totū.arg.ff.ad munici.l. qd maior.ff.d̄ reg.iur.l.aliud.§.refertur.At prescriptio inter alios non preiudicat alij,vt l.si qs emptionis.in princ.de prescrip. xxx.ann. ⁊ ff.de vsuc.l.naturaliter.Ratio,qꝛ cõsentiūt in ea tāquam singuli,nō tanquam vniuersi.Facit qd nota.Dyn.extra de regulis iu-
12 ris.cap. qd omnes tangit. lib.sexto. ¶†Deinde quero quot requirunt ad consuetudinē inducendā. Respondetur communiter per doc.quod requirit frequentia actus.Item consensus totius populi,vel maioris partis. Unde dicūt ꝙ requiritur frequens actus qui dicitur binus actus, vt s̄.de epis.audi.l.iij.in fi.secūdū Azo.Jac.But. hoc impugnat:dicens qd binus actus nō dicit frequēs,arg.ff.de legi.l.nā ad ea.⁊ l.nā vt ait.in auth.vt ma.debi. ⁊ cre.§.qꝛ vero. Jac.de Aret.defendit Azo.nō per d.l.iij.de epis. audi.sed per §.in fi.auth.de defen.ciui.⁊ l.cū alijs.de cura.fur.⁊ ff. de testi.l.iij.§.fin.Bene facit in auth.quomodo oportet episc.§.j. ver.⁊ dum ex frequenti.Respōd.ad dictū §.qꝛ vero.in aut.vt sine prohi.ma.deb.⁊ cre.⁊c. qd ibi loquit̄ īspecta multitudine mulierū quasi infinitarū, que deierabāt, ⁊ ideo binus actus iuramenti a quibusdā mulieribus seruandus,inspecta tāta multitudine mulierū aliarū,nō dicit̄ ibi frequens.Pet.vero quē sequitur hic Cy. dicit qd actus frequēs,ꝓpter se nō est necessarius ad consuetudinem inducēdam,sed qꝛ per vsum colligimus tantum consensum,

ideo dicitur frequens nō pro tāto,quin sine frequentia possit esse, vt hic,⁊ in l.j.⁊ ij.⁊ in d.l.de quib.⁊ de edi.pri.l.an in totū.Nō ob. d.l.iij.de epi.aud.qꝛ ibi consuetudo sumit pro assuefactione,que est facti,nō iuris.Unde concludo qd frequens actus non requiritur de se,ad consuetudinē inducendā, sed propter hoc requiritur qd plerunqꝫ per vnū actū non bene colligitur cõsensus populi.Nec obst.ff.de leg.l.nā ad ea.qꝛ ibi loquitur de his que contingunt contra,seu preter naturā,vt ff.si pars here.peta.l.antiqui.⁊ s̄.de le.here.l.si maior.patet per ea que no.eo.tit.l.ex his. Itē op. contra opi.Azo.ff.ad l.Aquil.l.itē Mela.in prin.vbi consuetudo ⁊ frequentia actuū ponūtur vt species separate,⁊ sic nō sunt idē, vt ff.ꝓ emp.l.j.§.separata.de acq.pos.l.naturalit̄.§.nihil.de lega. iij.l.si qd.§.j. Fateor qd non sunt idē,sed differunt tanquam causa ⁊ causatū,⁊ hec respicit frequentē actū ⁊ tanquam causatum, quod respicit consuetudinē.Et facit qd s̄.dixi differentiā assignādo inter mores,⁊ consuetudinē.Glo.tenet contrariū in l.de quibus,videlicet qd nunquā sufficit vnus actus ad consuetudinem inducendam. Ratio,qꝛ lex dicit qd consuetudinem inducit frequētia actuum,vt l.j.s̄.eo.⁊ d.l.an in totū.⁊ s̄.de vete.iu.enu.l.j.§. sed ⁊ si,que leges probāt qd nō inducatur vno actu.⁊ l.nā ad ea. ⁊ l.nā vt ait.Hec ob.qd in certis non cadit coniectura,vt l.continuus.§.cū ita.ff.de verb.obli.⁊ ff.de auro ⁊ argen.leg.l.pediculis §.argēto.Respō.qd fictio legis tollit contrariū,qꝛ populus non videtur cõsensisse,nisi freqūter illū actū exerceat,per iura s̄.allegata,qꝛ vna presumptio tollit aliā, arg.ff.de in integr. restit.l.diuus.cū simi. Et pro hoc facit qd sumus in verbis legis tractantis de iuris rigore,a quo nō debet recedi,que dicūt expresse consuetudinē induci a frequentia actuū a qbus nō debet recedi,vt l. j.§.si is qui nauē.ff.de exerci.⁊ ff.q ⁊ a qui.l.qui ꝓspexit.cū si.Hostien.vero ꝓut recitat Archi.extra de consti.c.j lib.vj.⁊ Mar.Silima.in l.de quib.tenet qd nō sit expresse determinatū per legem, quot actus requirantur ad consuetudinem inducendam,qd hoc arbitrio iudicis cõmittatur,vt l.j.in fi.ff.de iur.delibe.⁊ de effrac. l.j.§.expilatores.qd est tutius. qd etiam tenet Gul. de cu. in l.de quibus.qꝛ possibile est qd ex vno actu colligit̄ consensus populi, puta si quis super viam publicam habeat pontem , vt ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.tractatū. ⁊ de flu.l.fi. Potest etiam esse possibile,qd non colligatur ex vno actu,vt puta si via erat secreta, ⁊ pauci incedebāt per eam,arg.ff.de aqua plu.l.Sabinus.§.q autem.⁊ qd vi aut clam.l.semper.§.annus.⁊ de ritu nup.l.palam.in prin.ff.eo.tit.l.sed ⁊ ea.arg.ff.de ope.no.nūt.l.stipulatio.§. opus. ¶Sed opinio Azo.⁊ gl.⁊ sequaciuꝫ in iudicio cõmuniter obser-
13 uatur.¶†Deinde queritur quorū consensus requirit̄ ad inducēdam cõsuetudinē:Certe cõsensus totius populi,vel maioris partis,vt dixi.Quod intelligūt doct.de populo habēte habilem consensum ad legem,vel consuetudinē inducendā.Et propter hoc excludimus dementes ⁊ furiosos,vt ff.eo.l.ij.de offi.presidis.l.diu⁹. Item minores xxv.ann.qꝛ in l.condenda non habent perfectum suffragiū.arg.ff.de mu.⁊ ho.l.ad rempublicaꝫ.de decu.l.spurij.§. j.Item mulieres,qꝛ nec earum consensus requirit̄ in l.condēda. ff.eod.l.ij.ibi virorū prudentiū,⁊c.ergo nec in consuetudine, ar.a pari,vt d.l.de quibus.Fatemur tamen ꝙ si mulieres frequenter sunt vse inter se aliquo actu contra legem diuturno tpe. Uerbi gratia ꝙ primogenite succedant in totum, illa consuetudo inter eas debet seruari,non tam ex consensu earum,quam ex consensu totius populi,seu maioris partis,qꝛ sic patiendo videtur tacite consentire,arg.d.l.de quibus.⁊ l.ꝙ maior.cū si.vt in cõtrario de
14 l.de qbus.¶Deinde queritur,quomodo colligit̄ consensus populi,seu maioris partis.Respon.ꝙ ex accidentia facti, videlicet ꝙ presentes erant quando dos fuit adiudicata vni marito f̄m cõsuetudinem.vt no.s̄.sol.mat.l.dos a parte.Item ꝙ fuerunt presentes qñ fuerūt adiudicata omnia,⁊ alij.Nam cū agitur de consuetudine inducenda,que respicit vtilitatem publicā , presentes videntur tacite consentire,arg.ff.ad municip.l.ij.⁊ expresse in d.l. an in totum.de edi.pri.Sed his obstat,qꝛ alij non poterant illis sententijs contradicere,qꝛ non intererat eorū, arg.ff.de appel.l.a sententia.cū si.ergo tacendo non videntur tacite consentire.ar.ff. de re.iu.l.eius est nolle.⁊ de re iud.l.sepe.§.sed scientibus.⁊ no.de pig.ac.l.caius.cū si.Respon.si de iure contradicere non poterāt, de facto tamen debebant,ne consentiētes videant̄.ff.de dec.l.spurij.§.pater.cū si.Gul.vero aliter soluit in l.de quibus.vcꝫ,ꝙ contrariū loquitur in cõsensu necessario,⁊ statim obligatorio,vt patet in d.l.sepe.§.sed scientibus.sed hic non agit̄ de cõsensu statim obligatorio,sed processu tpis,quasi ex consensu complacentie,⁊ sic non ob.Sol.pen.verior est,qꝛ saltē ab initio potuerūt,⁊ debuerunt contradicere de facto,ne tacēdo videant̄ cõsentire tacite,vt
15 dixi.†Tertio in cõsuetudine inducenda,reqrit̄ diuturnitas temporis,vt ff.eo.ex l.diuturna.⁊ l.de qb.§.inueterata.⁊ Inst.de iure
16 natura.§.ex nō scripto.⁊ s̄.l.proxi.⁊ in hac l. ¶†Juxta hoc q̄ro qd dicat̄ tps diuturnū,siue logū,de quo s̄.in rub.Rñ.dicūt qdaꝫ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quod tantū tēpus cuius non extat memoria, vt d.l.de quibus.§. inueterata.⁊ de aqua quoti.⁊ esti.l.hoc iure.§.ductus aque. Dicunt quidā Azo. dixisse decē annis inter p̄sentes.⁊ viginti inter absentes. Et hoc innuit rubrica hui⁹ tit.ff.q ⁊ a qui.l.si cū fideic.§.Aristo.⁊ s.de p̄scr.long.tēp.in rub. Ista sn̄ia placet omnib.inquantum dixit. Azo qd longum tēpus requirit, sed inquantum dicit qd decem anni inter presentes,⁊ viginti inter absentes,dicatur longū tēpus,eis displicet,q̄ illud verū in prescriptione sed in consuetudine est vnū tēpus vniforme. s.decem anni inter presentes,⁊ absentes. Ratio,q̄ prescriptio currit ex negligētia non petentiū,vt l.pe.in fi.s.de ann.exce. Sed constat qd magis est negligens p̄sens quā absens ideo,⁊c. Sed in consuetudine nō requiritur diuturnitas tēporis,ppter maiorē,vel minorē negligentiam alicuius,ad hoc vt cōstet de illorū animo ⁊ cōsensu qui sunt vsi tali actu, ⁊ hoc pōt cōstare diuturnitate longi tēporis inter p̄sentes ⁊ absentes,vt legib.supradictis,⁊ semp sufficiet dictū tēpus. Rō,q̄ cōsensus tacitus maioris partis populi tacentis p decenniū,p̄iudicat minori pti expresse cōtradicenti per l.qd maior.cuz si.ff.ad munici. Multo fortius absenti ⁊ ignoranti,vt de re.iur.l. qui pōt inuitus. Nec obstat ff.de arbi.l.si in tres.⁊ l.sicuti.q̄ ibi agitur de iure p̄uato,qd cōpetit singulari,vt singulari,hic de publico,qd tanquā vniuersis. Facit qd tangit in ca.qd omnes tangit.de reg.iur.li.vj. Sz p̄dicta certe sunt vera de iure. Nā Mar. Sil.in p̄dicta le.de quibus excusat. Azo.⁊ dicit qd mētiunt illi q dicūt eū dixisse qd diuturnū tēpus dicatur decē annorū inter presentes,⁊ viginti inter absentes. Dicit enim qd nunquam hoc dixit,sed bene dixit qd cū sufficiāt decē anni multo fortius sufficiāt ad ipsam inducendā xx.xxx.vel lx.vt no. s.in rubr.⁊ ponit per eū hoc in summa in d.l. de quib. Ad hoc op. qd cum mores populi inducant cōsuetudinē,vt dictū est non sufficit longū tēpus, sed longissimū,cuius non extat memoria, cū tales mores habēt causam discōtinuā,vt ff.de serui.l.seruitutes prediorū rusticorū, ⁊ ꝙ ibi not. Et ad hoc respōdet Gul.i l.ingenuū.ff.de stat.ho. qd ibi mores sunt causa remota ⁊ mediata cōsuetudinis,⁊ cōsensus populi est causa pxima ⁊ immediata,vt s.dixi.qui habet causam cōtinuā,nisi contrariū pbetur,vt ff.de probat.l.quinquaginta.de v suc.l.nunquā.§.si seru⁹,⁊ de acq.pos.l.si is qui animo.⁊ qd ibi no. qui debet attēdi potius quā dicti mores qui sunt causa remota ⁊ mediata.arg.ff.de dolo.l.cū quis.⁊ qd ibi no.de acq.poss.l.iij.§.ex

17 pluribus.⁊ de execu.rei iu.l.cū de hoc.† Iuxta hoc quero,quare requiritur tēpus diuturnū in cōsuetudine inducēda,non autē in l.vt l. de qb.⁊ Iusti.de iure natura.§.lex.⁊ §.ex nō scripto.⁊ s.de legi.l.humanū.⁊ l.fi. Rn̄.qd lex habet cōsensum expressiue,⁊ ideo non reqritur alia coniectura,vt l.cōtinuus.§.cū ita.ff.de ver.obl. sed cōsuetudo requirit tacitū, ergo diuturnitas tēporis necessaria est,vt appareat ex cōsensu populi,⁊ eius p̄seuerātia. Nā ante lapsum tēporis nō presumit cū effectu voluisse recedere a l. scripta, arg.s.ad Velleianū.l.si mulier.⁊ auth.siue a me. Iuxta hoc que-

18 ro,† an certa pars populi ciuitatis posset ex sua pte consuetudinē inducere? Gul.in l.ingenuū.ff.de stat.homi.vbi reassumit materiā cōsuetudinis,quā omisit in l.de quib.tenet qd sic.per §.deinde cuz esset.ff.de orig.iur.⁊ hoc.ff.de iust.⁊ iur.l.pe.in prin.de mune.⁊ ho.l.vt gradatim.§.⁊ si l.ff.de offic.pcon.⁊ l.obseruare.§.j.℣. magni. Itē cū tota ciuitas possit quo ad totū,⁊ ps quo ad partem,arg.l.que de tota.ff.de rei vēd.⁊ de admin.tu.l.si duo. Itē q̄ pars populi censet in hoc tanquā popul⁹ p se,arg.ad hoc ff.de le. j.l.plane.§.fi. Itē q̄ illi parti potest legatū relinqui,ergo cēsetur vniuersitas ⁊ collegiū legitimū, ⁊ aptū ad legē ⁊ consuetudinem inducendā,vt ff.de le.j.l.si quis a filio.§. si patri.⁊ de re. dub.l.cū

19 senatus.⁊ de colleg.illici.l.iij.in prin. ¶ † Deinde querit, an in cōsuetudine inducēda requirat actus iudiciarius.s.qd fuerit in iudicio iudicatū. Et certe quidā dicūt qd sic,vt l.prox.⁊ de edi.pri. l.an in totū.ff.eo.l.cū de cōsuetudine.⁊ l.nā Imperator. Sed certe gl.pe.⁊ omnes doc.dicūt oppositū. Ratio,q̄ cōsuetudo induci tur per tacitū consensum populi, vt l.sepius est ostēsum. qui pōt colligi, ⁊ declarari,etiā p act⁹ extraiudiciarios,sicut per iudiciarios vt d.l.de quib.⁊ l.diuturna ⁊ l.nā Impe.⁊ l.sz ⁊ ea.concordat Gul.⁊ Mar.Sili.in d.l.de qb.⁊ alle.gl.de cu.ff.de le.j.l.si seruus pluriū.§.fi.de le.iij.l.nummis.⁊ de fun.inst.cū de lanionis.§.asinā. ⁊ de re.iur.l.semp in stipulationib.⁊ s.de veteri iur.enuc.l.j.§.sz ⁊ si quis respōdet ad leges in contrariū alleg.q̄ denotāt accidētiā facti,ergo alia similia extraiudicialia sup eadē ratione equitatis formata,nō excludūt.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§.qd vulgo.⁊ de dam.infe.

20 l.dāni infecti stipulatio ptinet.cū simi. ¶ † Decimosexto quero, an sine cōtradictione cōsuetudo possit induci. Videtur qd nō.ff. eo.l.cū de cōsuetudine. Ecōtra qd sic,q̄ sine contradictione inducit lex,vt ff.eo.l.j.ergo ⁊ consuetudo.arg.a pari,vt d.l.de qbus. Quicqd dicat Iac.de Are. Pe. eius discipulus dicit sic,qd sine contradictiōe bn̄ inducit cōsuetudo, quātū ad hoc vt omnes alij similes in casib⁹ similibus possint vti alijs inuitis ,⁊ sic actiue,q̄ consuetudo nō differt a lege nisi vt inter scriptū,⁊ nō scriptū, seu expressum,⁊ tacitū,ergo,⁊c.vt d.l.de qb. sed quantum ad hoc alij compellant vti tali actu,si vti noluerint,⁊ sic passiue,⁊ tūc nō nisi contradictio fuerit,⁊ illi acquieuerint,seu obtēperauerint,nā tūc statim incipit p̄scribere aduersarius cōtra obtēperantem. Unde si aliquis est solitus ire ad molendinū meū, postea nolit venire ad macinandū,non possum ex vi prescriptionis ipsum cōpellere,nisi cum semel ire nollet,eo cōtradicente,ipsum cōpuli,vt eat,⁊ ille obtemperauit,nā tunc incipio prescribere cōtra eū,argu.ff.de ser.vr ba.predio.l.qui luminibus.⁊ sic intelligūt.ff.eo.l.diuturna.⁊ l.seq. Ego teneo indistincte qd inducat cōsuetudo sine contradictione, secundum omnē effectū actiue,⁊ passiue. Ratio,q̄ semper iussus maioris partis populi preiudicat minori cōtradicēti, vel non vt d.l.qd maior. ff. ad munici.⁊ de reg. iur.l.alius.§.j. Non ergo debet requiri eorū contradictio que nullū potest effectū producere vt l.dotē.ff.sol.mat.⁊ qd ibi no.ff.ad Velleia.l.quādo.§.fi.videtur expressum in auth.de defen.ciui.§.fi.ver.nullo reluctāte. Nō obstat arg. Pet.de d.l.j.⁊ ij.⁊ d.l.qui luminibus,q̄ loquitur in prescriptione,que est minoris authoritatis quā consuetudo,vt s.di

21 xi xij.q. ¶ † Decimoseptimo quero,an cōsuetudo possit induci p errorem. Dicas breuiter s'm Iac.de Aret.⁊ Pe. qd etiam hic declarabo,videlicet qd refert,q̄ aut queris an consuetudo per errorem possit induci contra legē,⁊ dictū est qd non. Ratio est, quia populus sic vtitur credēs legem sic dicere,⁊ eius obseruantiam, ergo non dicit velle eā tollere,argu. ff.de le.j.l. legata inutiliter.⁊ de adi.leg.l.legata.ff.d cōd.⁊ demō l.cū tale.§.fi. Aut preter legē, ⁊ tunc ipsi distingunt. Aut ipsi erāt in causa impulsiua,⁊ tūc sic, aut in causa fi.⁊ tūc non,arg.ff.de do.in l.ij.§.fi.cuz.l.sequen.⁊ de cond.⁊ demon.l.cum tale.§.falsam,⁊ qd dixi s.de episc.⁊ cle.l.generaliter.⁊ p Dy.extra de reg.iur.in c.decet.li.vj. Ego in hoc mēbro sic dico, Aut populus errat in facto,⁊ nō inducit cōsuetudo preter legem,q̄ nullus est cōsensus,vt ff.de iurisdi.omniū iudicū. l.si per errorem. de aqua plu. arcend. l. sed hoc ita. cum simili. Aut in iure,⁊ tūc nō inducit cōsuetudo generaliter, videlicet,q̄ non trahit ad alios casus similes ⁊ personas.⁊ ff.eod.l.qd nō ratione,⁊ qd ibi no. Concludo igit hanc legem procedere solum in consuetudine regulari ex certa sciētia populi inducta, vt s.l.pr.

22 ⁊ l.de quib.facit qd no.doc.s.eo.l.j. ¶ Decimooctauo quero,† an per cōsensum coactū consuetudo inducatur? Respōdeo secundū omnes doct.qd aut populus fuit coactus p priuatū,⁊ tunc non, arg.ff.qui ⁊ quibus,l.si priuatus,aut fuit coactus per iudicem,⁊ tūc aut p ipsum exercentē iurisdictionē,⁊ in vim iurisdictiōis circa illos casus,⁊ tūc sic,vt ff.eo.l.nā Imperator.⁊ l.cū de cōsuetudine. Ratio,q̄ tunc voluntas iudicis representat voluntatē partis,vt s.de euictio.l.si ob causam.⁊ s.si in cau.iur.l.j.ff.de euic.l.si plus.§.j.⁊ ꝙ no.ff.ne vis fiat ei.l.j.§.hec verba.aut si fuerūt coacti per iudicem tanquam priuatum,⁊ tunc non,q̄ tūc vt priuat⁹ debet censeri,arg.j.de iur.fis.l.prohibitum.lib.x.⁊ de meta.l.denotū.lib.xij.⁊ facit qd no.ff.de iust.⁊ iur.l.non videntur.§.qui iussu,

23 ⁊ per Dy.extra eo.tit.c.qd quis mādato.li.vj.† Decimonono quero,si iudex pluries iudicauit contra legem presente maiore parte populi,⁊ longū tēpus sit elapsum,an consuetudo regularis inter oēs sit inducta? Et dicendū est qd sic,vt ff.eo.l.diuturna.cū l.seq. Sz contra predicta instatur pluribus rōnibus,⁊ fortissime. Primo,q̄ ille sententie inter alios late,alijs non debent preiudicare, vt l.sepe.ff.de re iudi.⁊ s.res inter alios acta.per totū cum si. Ad qd respondent quidam qd tales sentētie non nocent alijs in vim rei iudicate,vt ibi,sz cōsensus maioris partis populi presentis, ⁊ tacentis,colligitur per illas,⁊ ex hoc resultat cōsuetudo,que p lege habetur in illis,vn̄ preiudicat,vt in legib⁹ pro hac parte inductis. Scdo instatur qd ille sententie fuerunt late contra legē, ⁊ sic nulle.ff.de appel.l.si expressim.⁊ que sen.sine ap.rescin.l.j.§. item cum contra sacras.⁊ s.qn̄ prouo.non est necess.l.ij.ergo ⁊c.⁊ l.nam ⁊ si sub cōditione.ver.post defe.ff.de iniust.test. Ad hoc respondet qd sententie sunt nulle de se,⁊ ideo quantum est de se inducunt effectum nullū virtute sententie,vt in cōtrarijs,sz q̄ per eas colligitur tacitus consensus populi,vel maioris partis presentis ⁊ tacentis,per hoc inducitur cōsuetudo,⁊ inde hz effectū. Tertio instatur contra,q̄ talis consuetudo que est contra legē ipsam legem impugnat,quare non pōt lex iuuari vel consuetudo rationabilis appellari,argu. ff. de mino.l.auxilium. in fi.cum si. Ad qd respondet Iacobus de Rauenna,qd verum est qd offendens vnam legem,non iuuatur lege eadem,vt ibi:alias sic,vt hic. Que sol.est falsa q̄ in d.l.auxilium.minor offendit vnā legem.sz de adulterio,⁊ tamen non iuuatur beneficio alterius,sz de minoribus. Petr.reprobat expresse per l.filio.§.si ignominiosam.ff.de ritu nup. Quare so.scdo modo ꝙ hic popul⁹ cōmittit in l.autho. l.ibi secus. Que so.nō placuit Pe.q̄ nō est verisimile ꝙ leges cōsentiant qd destruantur per contrariam consuetudinē. Nō ergo verisimile est qd velint destructionem sui. Accedat ad hoc ff.de bon.eo.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

bon.co.l.j.z qd no.ff.qd met.cau.l.isti quidem.in fin.de verb.sig.l.
liberorũ.in fin.legis. Sed certe dicta sol. posset defendi p dictam
solut.quã s.dedi,per l.sanctio legũ.ff.de pe.videlicet qd princeps
videtur hoc velle,z consentire, qui est lex animata in terris, vt in
auth.de cõsulib.§.fi.z in auth.de incest.nu.§.dubitatũ.z facit qd
no.Archi.extra de preb.c.cũ de bñficio.lib.vj.Petr. aliter soluit
quod ipsa cõsuetudo sumit effectũ,non a l.quam impugnat,sed a
cõsensu populi sicut lex ipsa,z ideo pro lege seruat.Bul.in d.l.de
quibus.aliter respondet ad precedẽs cõtrarium,videlicet qd ibi
fuit error expressus in sentẽtijs,ideo sunt nulle,hic non,z sic sunt
aliquae,vt l.s.alleg.quãdo puo. nõ est ne. Vel aliter,z sic, videlicet
q illud arg.concludit,vbi esset vna snia.hic due que cum longin-
quitate tẽporis hoc possunt qd per se solas non possunt. argu.ff.
de ser.rust.pre.l.p fundũ.z cõmunia pre.l.fi.sed certe in istis dua
bus legibus actus fuit ab initio validus de se,respectu cõceden
tis,hic simpliciter nullus.Hec sol.nõ est bene tuta,quare teneas
aliã sol.quã dedi primo,scilicet per Pet.z alios doc. Item cõtra
predicta instatur,qz consuetudo requirit cõsensum,vt l.de qb'.
sed iudiciũ caret cõsensu,z reddit in inuitũ, vt l.inter stipulantẽ.
§.j.ff.de ver.obli.Ad qd ego respondeo,qd iste est consensus sal-
tem coactus,arg.ff.qd met.caus.l.si mulier.§.pe.qz videtur volun
tarius,postquã pars victa non appellauit,vt l.j.s.de postu.z s.si
sepius in inte.resti.pe.l.j.z de appel.l.hi qui ad ciuilia. Vel aliter
non est cõsensus voluntarius,respectu victi per sentẽtiam, sed re
spectu aliorũ qui fuerũt presentes in iudicio,z tacẽtes,bene fuit
voluntarius,vt dixi s.arg.ff.ad munici.l.ij.z de decur.l.spurij.§.
pater.Vel aliter,licet ab initio fuerit cõsensus coactus,tñ per ta
citurnitatem sequentẽ z patientiã,z coactum consensum trãstu-
lit in voluntarium,arg.s.qd met.cau.l.ij.z hoc cum diuturnitate
tẽporis videtur operari,arg.s.de test.l.sancimus.cũ si.Deinde z
cõtra predicta op.de l.nemo s.de sentẽ.z interlo.omn.iu.Sol.vt
ibi no.z s.eo.in rub.z d.l.de quib.videlicet qd non sequimur exẽ-
pla aliarũ sententiarũ,aliorũ iudicum, vt ibi,sed qz per ipsas col
ligitur consensus maioris partis populi presentis,z tacentis,ex
quo inducitur cõsuetudo,sequimur illã consuetudinẽ, z pro lege
eam seruamus,z sic scdm illam iudicam',sic econtra.ff.de vsur.l.
24 cum de in rem verso.¶ †Vicesimo iuxta hoc quero,an cõsuetu-
do inducat ex sentẽtijs que nõ sunt mandate executioni, si a tem
pore pnunciationis earũ longum tempus sit elapsum.Breuiter
Bul.tenet,z bene qd sic,qz cessatio executionis nõ cõtingit ex de
fectu iuris,sed partis,que executionẽ debet petere secũdũ formã
l.a diuo pio.§.j.ff.de re iudi.Nã per illas sentẽtias,satis est cõsen
sus populi declaratus,licet victor eis vsus nõ sit, z sic istũ produ
cunt effectum,arg.ff.qd quisqz iur.l.iij.in prin. z qz sola sententia
debet spectari,vt ff.de pen.l. qui vltimo. z l. qd ad statum.z ff.de
iniust.test.l.si quis filio exheredato.§.irritũ.q leges nihil faciũt,
quia loquũtur in sentẽtijs que trahunt secũ executionẽ ipso iure
z in eis apparet, vt not.in d.l. qui vltimo. Sed tñ eius opinio est
vera,vt patet s.l.j.z de edi.priua.l.an in totũ.z ff.eo.l. nam Impe
rator.z l.cũ de consuetudine.que loquuntur simpliciter de sentẽ-
tia diffinitiua,vt ff.de re iudi.l.qd iussit. in fi.z quãdo appel. sit l.
j.§.qd in sentẽtijs,z sic suff.cit condẽnatio vel absolutio,vel equi-
pollens absqz alia executione,vt ff.de re iud.l.ait ptor.z l.in sum-
ma.C.de senten.z interlo.om.iud.l.preses,z qd ibi no.z facit quod
no.ff.qd quisqz iur.l.j.§.qui magistratum.z cõcord.Mar.Sil.in
d.l.de quibus.eo saluo qd si victus cõtra quem petitur executio,
contradiceret,z eã non pateretur,z sic non pseueraret eius consen-
sus,z sic res non trãsit in cõsensum,sed dissensum,z sic esset cõsue
tudo interrupta,qz non dicitur factum quod nõ durat,vt l.si pro
patre.§.versum.ff.de in rem verso.z qd cuiusque vniuer.l.item eo
rum.§.actor.cũ simi.z nihil est actũ,donec aliud supest,ad agen-
25 dũ,vt l.pe.s.ad Syllania.z de emen.Cod.in princ.†Vicesimopri
mo quero an ex sententia arbitrorũ inducat cõsuetudo? Respõ-
det Bul.qd aut sunt tales sentẽtie que merent executionẽ, puta
quia cõpromissum factum est sine pena,z a partibus emologatũ
tacite,vel expresse,z tunc sicut snie iudicum,vt s. de arbitris.l. cũ
antea.Dic tamen qd requiruntur plures sententie quam iudicũ
quia sententia iudicis est maioris authoritatis quam sententia
arbitri,vt ff.de his qui no.infa.in l. quid ergo §. ex cõpromisso. z
patet.ff.si quis ius di.nõ obtem.l.j.i prin.de iud.l.ij.§. fi. z qd no.
de arbi.l.nõ ex omnib.in princ.z probatur.ff.de re iud.l.ait ptor,
in prin.z de ver.sig.l.notionẽ.in princ. Numer' autẽ dictarũ sen
tentiarũ dictũ effectũ producentiũ iudicis arbitrio relinquitur,
cum nõ sit determinatũ a l.vt l.j.in fi.ff.de iure deli. Et facit qd s.
dixi in illa q.quot actus sunt necessarij ad cõsuetudinẽ inducẽdã.
Aut sunt tales sentẽtie que nõ merent executionẽ, puta qz com-
promissum factũ est cũ pena,vt s.de arb.l.j.z aut.decernim'. z in
corpore vnde sumitur.z ff.de arbi.l.ij.z tũc nõ inducit cõsuetudo.
Ratio est,qz tales sentẽtie nõ ligãt eos inter quos ferunt expres
se.Ergo nec alios tacite,ar.ff.loc.l.q ad certũ.de bo.aut.iud.pos.

l.cũ vnus.§.j.de ser.rusti.pd.l.itẽ.§.qui habet. cũ simi. Facit qd
26 no.in d.l.ait ptor.in prin.ff.de re iu.z s.d iude.l.iudei.†Vigesimo
secundo qro,an sentẽtie late inter nõ subditos,possunt cõsuetudi
nem inducere.Rñ.breuiter,cõsuetudinẽ que spectat ad ordina-
tionẽ iudicij sic,qz illa que versant in locũ iudicii debẽt attẽdi. vt
ff.de testi.l.ij.§.fin.illa,vero que spectãt ad decisionẽ litis nõ qz il-
la non debẽt expectari scdm locũ iudicij,sed que versantur in loco
contract',vt ff.de euict.l.si fundus,z de vsur.l.j.not s.l. pri.in gl.
27 iij.¶ †Vigesimotertio quero,an p sentẽtias rescissas possit indu
ci cõsuetudo.Respõdet Bul.in d.l.igenuũ.ff.de stat.hom.vbi p-
ficit illã materiã,qd aut sunt rescisse p appellationẽ,z tunc nõ:qz
fingunt a prin.nõ fuisse late,vt l.j.in fi.ff.ad Tur.de pen.l.ij.§.fi.
Aut sunt rescisse p restitutionẽ in integrũ,z tũc aut restitutio cõ
ceditur pter vitiũ pcessus,puta qz dicat male iudicatum,ar. ff.
de re iu.l.diuus.z qui satisdare cogã.l.quoties vitiose. z de re iu.
l.iiij.§.condẽnatum.Aut restitutio conced.r,nõ pter vitiũ pro
cessus,sed pter fauorẽ psone minoris vel alterius,z tũc sic.Ra-
tio,qz tũc licet nõ remaneãt snie quo ad eũ remanẽt tñ quo ad a-
lios arg.s.si vn' ex pluri. appe.l.j.z ij.licet enĩ ille faciat rescindi
sniam predictã,remanet tñ cõsensus populi,ex quo cõsensu idu-
citur cõsuetudo sicut patet in simili,videlicet q rescissa totalit sen
tentia apud quosdã,remanet tñ apd alios ei' effect' quo ad cau
tionẽ de rato,vt ff.rẽ ra.ha.l.cũ minor.in prin.z in rep.l. Stichũ.
28 §.qd vulgo.ff.de sol. †Vigesimoquarto quero, qliter cõsuetudo
inducta in iudicio pponat. Dicit Pet.q quãdoqz p modũ exce-
ptionis,Verbi gratia,si cõsuetudo sit q vẽditor nõ teneat caue-
re emptori de vitijs,z morbis,si hoc emptor petat a vẽditore,ven
ditor excipit de cõsuetudine,ar.de pac.l.pacisci.Quãdoqz in vim
actionis realis.v.g.si est cõsuetudo de modo succedẽdi q pmoge
nitus sit heres,ipse pponat petitionẽ hereditatis q est i rẽ autho
ritate talis cõsuetudinis q facit eũ dñm,z heredẽ admitti ad ipsã
vniuersitatẽ. Itẽ rei vẽdicatio ad singulas res, vt ff.de peti. her.
l.sz z si.§.antepe.z de rei vẽdi.l.j.in prin.z l.si ager.z de bo.pos.l.j.
ij.z iij.de acquir.pos.l.cũ heredes.i prin.nõ autẽ pponit cõdictio
nem ex ipsa consuetudine,sicut patet in simili. Nã lex Cornelia fa
cit quẽ heredẽ bonorũ alicuius in captiuitate defuncti ex sua fi-
ctione, nõ tamẽ pponitur cõdictio ex illa l.sed p dictas actiones
reales,vt ff.de te l.lege Cornelia. de vulg. z pupilla.l. lex Cornelia
cũ sim.de capt.l.patre istituto.Qñque proponit p modum actio-
nis personalis,puta cõdictione ex dicta cõsuetudine.s. quãdo cõ
suetudo disponit de iure personali,verbi gratia,vt quis cõpella
tur vendere rem suã.ff.cõia predi.l.vẽditor.§.si constat.Nã ppo
netur contra eũ condictio ex dicta cõsuetudine,arg.ff.de cõdi.ex
lege.l.j.Qñqz potest proponi per officium iudicis.verbi gratia,
si consuetudo pmittit minores vsqz ad triginta annos petere re-
stitutionẽ in integrũ.proponit enĩ in minori etate istam cõsuetu-
dinẽ per officiũ iudicis,ar.ff.de minor.l.qd si minor.§.fi.Guliel.
de cu.in precedẽti mẽbro dãnat Pe.in eo,z bene,qz non dz pro-
poni cõdictio ex cõsuetudine,que est subsidiaria,vt ff.de cõd.ex le
ge.l.j.sz proponi dz actio ex contractu,vt sic ex illo cõtractu for-
mã accipiẽte,ex cõsuetudine agat,,ita q in libello fiat mẽtio de il
la,sicut ptz in simili,quãdo iuratur formaliter in iudicio.vt ff.de
iureiur.l.si duo patroni.§.marcellus.z §.si quis iurauerit.Qua-
re in predicto mẽbro sic dt ipse,z verius,q aut cõsuetudo ista ca
dit in nomẽ,siue speciẽ,aut formã alicuius ctus,z tũc agẽdũ est
actione ex ctu recipiẽte formã ab illa cõsuetudine,vt semp de il-
la mẽtio fiat.Aut nõ cadit in formã alicuius ctus,vt puta,si sit
cõsuetudo,q qui intrauit vineã alicuius, soluat dño quinque,z
tunc proponi debet cõdictio ex ipsa cõsuetudine,arg.l.si duo pa-
troni.§.Marcellus.z §.si quis intrauerit.de condi.ex leg.l. j.z s.
29 de reb.cred.l.actori.Vicesimoquinto quero, †an in libello opor-
teat cõsuetudinẽ allegare.Breuiter qcquid dicãt doc.moder.ego
sic dico,q aut cõsuetudo est notoria,z tũc non opz eã allegare,si
cut nec pbare.ar.ff.de act.emp.l.emptorẽ.in prin.z q satis.cogã.l.
si vero.§.j.z j.de accu.l.ea quidẽ.Facit q no.s.de ap.l.ciues z in-
cole.Aut cõsuetudo nõ est notoria,z tũc aut est lẽgẽ,z tunc dz
alleg.Rõ est,qz intentio aduersarij fundata est de iure cõi,z ideo
nisi opponeret in libello,aduersarius nõ posset esse instructus,an
debeat cedere,vel cõtendere.q fieri dz,vt l.j.in prin.ff.de edẽ.Ces-
sante igit rõne,ergo z ipsum dictũ,ar.ff.de iure patr.l.adigere.§.
quãuis.z de re mi.l.miles.in prin.Facit l.edita.cũ sua materia.s.
de edẽ.semp tñ dz probari,qñ nõ est notoria,p eũ,q eã allegat.vt
30 s.e.l.j.z ratio ibi no.¶ Vicesimosexto quero,†quot testes pbẽt
cõsuetudinẽ.Rñdeo,saltẽ duo.ff.de testi.l.vbi numerus.z l.iij.§.
j.qd ibi no.z cõcor.gl.in l.de quibus.s.de legi.Vicesimoseptimo
31 quero.†qualiter debeat ista cõsuetudo probari.Et dicit Pet.qd
semiplene,nõ autem plene.nam iudex recipiet testes in absentia
aduersarij,z se ab ipsis informabit,z sm illam informationẽ iudi-
cabit,sicut qñ allegatur sibi ius scriptũ ad informationẽ sui,non
fit alia pbatio sibi,sz ipse solus,de hoc inspicit libellũ suũ. Dicit

enim qđ quedā in iudicio principaliter proponuntur, ad conclusionem probandā, ⁊ illa debent plene probari, quedā non principaliter, ⁊ in eis sufficit ꝓbatio semiplena, sicut patet in eo, qui proponit confessoriā pro seruitute reali. Proponit enim principaliter seruitutē sibi deberi, scđario vero se dominū dominantis fundi, vt ff. cōmu. predio. l. j. Et istud primū debet probari plene, secūdum semiplene. ff. si serui. vēdi. l. sicuti. §. sed si queratur. ⁊ si vsufruct. peta. l. vti frui. in prin. ⁊ qđ ibi no. ff. de ꝓbatio. l. circa. ⁊ de excep. l. sed si ante. Aliud exēplū ponit in eo, q̄ petit hereditatē diuidi familie erciscūde iudicio. Nā principaliter allegat cōmunionem, ⁊ illā debet probare plene, secūdario se dominū, ⁊ illud sufficit semiplene probare, puta p possessionis probationē, vt ff. fami. ercis. l. j. que probatio nō sufficit, nisi dominiū in iudicio p̄ncipaliter ꝓponatur, vt no. s. de proba. l. ij. ⁊ l. ꝓprietatis. ⁊ l. cū res. sic ⁊ in cōsuetudine predicta. Ego teneo cōtrarium, scilicet quod debeat plene ꝓbari, ⁊ sic probat l. j. huius ti. Dicit enim qđ consuetudo probari causa cognita. Intelligitur ergo plene, vt s. de iudi. l. iudices. Non obstat prima ratio Pet. q2 loquit̄ in iure scripto, hic in nō scripto. Facit s. eo l. j. ⁊ qđ ibi not. Itē non obstat scđa, q2 loquitur in secūdario, ibi in principali. scilicet in cōsuetudine, super qua cōcludens principaliter fundat̄, vt patet. s. i l. j. in fi. nō obstat l. circa ⁊ l. sed si ante cū simi. vt in eis patet. Uicesimoocta-

32 uo quero, †qd deponēt testes inducti ad consuetudinē probandam. Certe dicit Azo hic in Sūma, ⁊ glo. in rub. d. l. quib. qđ triplex est modus. Primus videlicet, qđ perpetuo sit obtētum, sine contradictione. Secūdus est modus, qđ testes deponāt qđ libelli querimoniarū nō fuerūt recepti. Tertius modus est, qđ testes deponāt qđ fuerit bis obtentū in contradictorio iudicio. Pone exemplū de primo, qn̄ vicinus alicuius facit pontē supra viā publicam, ⁊ alius vicinus proponit querelā de ipso, iudex nō admisit libellū q̄rimonie, sed reiecit, ⁊ tūc colligit̄ tacitus cōsensus populi q2 ista repulsio tantū operatur, quantū si exp̄sse fuerit iudicatum cōsuetudinē esse, arg. ff. de neg. gest. l. si autē. §. fi. ⁊ de compen. l. qđ in diem. §. j. Itē, qđ dicit Azo, qđ fuit obtentum in contradictorio iudicio, voluit dicere, qđ vnus allegabat consuetudinem in iudicio, alius negabat iudicatū fuisse scđm consuetudinem, vt ff. eo. l. cū de consuetudine. Isti vltimi modi reprobantur per Jac. Baldu. ⁊ merito, q2 ista sn̄ia inter alios lata, regulariter non preiudicat alijs, vt l. sepe. ff. de re iu. ⁊ s. res īter alio acta per totum. cū sim. Item potest esse, qđ in hoc actu etiā bino, non fuit consensus, etiā decime partis populi, nec diuturnitas tēporis intercessit, que omnia in cōsuetudine inducēda requirūtur, vt sepi⁹ s. dixi. Mar. de Fano, ⁊ Mar. Sil. ⁊ sequaces eorū voluerūt Azo. hoc modo defendere, qđ illa sentētia, p quā iudex in contradictorio iudicio pronūciat esse consuetudinē, non inducit eam, sed probat eā inductā ⁊ declarat. Simile. ff. de rei ven. l. ⁊ ex diuerso. §. j. ⁊ ī. si serui. vendi. l. sicuti. §. sed si queratur. ⁊ dicunt qđ hec sentētia facit ius inter omnes, sicut ī alijs publicis iudicijs, nisi probetur de p̄uaricatione priorū, vt ff. de iur. l. eū qui. §. in popularibus. ⁊ de preuaricator. l. iij. ⁊ de accusa. l. si cui. §. eisdē. cū simi. Itē quādo libelli q̄rimoniarū sunt repulsi, p hoc non inducitur consuetudo, sed ꝓbatur inducta. ⁊ adeo notoria, qđ libelli querimoniarū sunt reiecti. Et hoc modo defendūt Azo. ⁊ gl. Sz p̄dicta defensio nō videt̄ bona, q2 posito qđ dicta sn̄ia sit declaratoria, ⁊ dicta reiectio querimoniarū sit act⁹ cōsuetudinis, tamē alijs nō debet p̄iudicare, vt dixi, ar. ff. de iur. l. nā postea. §. fi. ⁊ l. sed ⁊ si possessoria. §. fi. ⁊ l. seq. ⁊ plene scripsi. s. quib⁹ res iudic. nō noc. l. ij. preterea, ille mod⁹ nō mod⁹ ꝓbādi notoriū cōsuetudinis, q2 non ꝓbat notoriū actus p̄manētis, nec actus interpellati, circa ipsaz cōsuetudinē intrinsec⁹. Facit qđ dixi ī. de accus. l. ea quidē. quare Gu. de cu. sic dicit, in d. l. de qb. ⁊ bene, qđ aut dicta sentētia fuit lata cū cōtradictore legitio. puta cū Syndico vniuersitatis, ⁊ tūc inducit cōsuetudinē, seu inductā ꝓbat inter omnes, ⁊ sic potest saluari opi. Azo. ⁊ gl. vt ī d. l. cū de cōsuetudine. Aut nō fuit lata cū cōtradictore legitimo, ⁊ tūc sec⁹. Ita loquit̄ opi. Jac. Bu. ⁊ sequaciū. ar. ff. de col. dete. l. cū nō iusto. ⁊ si quis ingenu. esse dicta. l. j. Et facit qđ plene dixi ī d. l. ij. s. qb. res iu. nō noc. ⁊ de liberis agnoscē. l. j. §. fi. Breuiter ego dico qđ testes deponūt tria, ⁊ dicūt, scilicet vsuz populi. ⁊ frequētiā vsus, ⁊ tēporis diuturnitatē, vt probatū est s. plene. Uerbi gratia. Reducamus ad practicam, volo ꝓbare qđ hec consuetudo. scđm opi. Mar. no. s. sol. matr. l. dos a patre, ⁊ multis alijs gl. qđ si vxor decedat in matrimonio, existentib. liberis, qđ maritus lucret̄ dotē, ⁊ ad eā probādam ꝓduco testes. iudex interrogat testes. nūquid viderūt vnquā vti qđ maritus fuerit lucratus dotē predictā. Dicūt qđ sic. Iterū queret iudex, qđ vidistis de hoc? Ipsi dicūt, vidimus semel iudicatū ꝓ marito presentib. tot inter duos. Itē vidimus alia vice sic iudicatū esse inter alios duos tot p̄sentibus. Itē alia vice tot p̄sentibus, qui faciunt maiorē p̄tē populi, ⁊ tūc iudex vltra procedet, ⁊ queret, quot anni sunt qđ vidistis p̄dicta? Ipsi respōdebunt, decē anni. ecce habemus cōsuetudinē probatā, vt patet ex p̄missis, ⁊ ideo iudex pronūciabit cōsuetudinē esse qđ vxore in matrimonio defuncta extātibus liberis maritus debeat lucrari dotē. Ueruntamē dicūt quidam doc. qđ si testes deponūt qđ sic viderunt iudicari, ⁊ interrogati quot p̄sentibus, ⁊ qbus. dicūt se nescire. qđ iudex debet estimare quot possunt fuisse presentes dictis sentētijs, considerando quot in iudicio, ⁊ tēpore sentētie consueuerūt esse presentes communiter, ⁊ frequēter, ⁊ si iueniat eos esse maiorē p̄tē populi, habebit cōsuetudinē esse probatā, arg. s. l. j. que dicit qđ frequētia inspicitur. i. frequēter solet accidere, qđ tot homines reperiūtur in loco, in quo illud est actū. Item cū hoc liquide probari nō potest standū est cōiecturis, vt l. nō omnes. §. a barbaris. ff. de re mil. qđ non puto verum, quoniā, vt s. dixi, cōsuetudo potest allegari per viam exceptionis, ⁊ tūc excipiēs, eā clare, ⁊ plene debet probare, vt s. dixi, ⁊ ff. de prob. l. in exceptionibus. ⁊ de exce. l. j. Itē p modum officij iudicis, ⁊ tūc etiā illā proponens. plene debet illā probare, vt ff. de iur. l. nā postea. §. si minor. cū simi. Aut p modū actionis realis, ⁊ tunc idē, vt l. fi. s. de rei vend. Aut per modū actionis

33 personalis, ⁊ tūc idē, vt l. qui accusare, s. de edē. c. cū simi. †Et sic iudex nō debet supplere defectū ꝓbationis in vim agendi, vt no. s vt que desunt aduo. par. iu. supple. l. j. ⁊ ff. de offic. p̄si. l. illicitas. §. veritas. nec ī vim excipiēdi, vt no. in l. fi. ff. de petitio. here. Nec obstat §. a barbaris. q2 ibi erat difficilior ꝓbatio, quā hic, quare sufficit presumptio, ⁊ cōiectura ibi, hic nō. Qđ patet q2 lex requirit probationē, vt s. l. j. ⁊ ad verā probationē, nō autem ad coniecturam. ⁊ presumptionē đbet referri, vt ff. de cōdi. ⁊ demō. l. Lucius. s. de ꝓbatio. in rub. vbi probatio, ⁊ p̄sumptio, ponuntur tāquam species differētes, ⁊ distincte, arg. ff. pro empt. l. ij. §. separata, ⁊ qđ no. ff. de legatis primo. l. ij. qđ puto verū, qn̄ testes dicūt se ignorare numerū presentiū, sed si de illo deponūt, ⁊ dicūt se illos non cognouisse, si quidē erat probatio facilis propter modicū numeruz populi, tūc idē rationibus iam dictis. ¶ Si vero difficilis, teneo cum Pet. p d. §. a barbaris. propter fragilitatē memorie, vt s. de vete. iure enucleā. l. ij. in p̄nc. ff. de acquirēda possessiōe. l. peregre. in princ. ⁊ q2 propria nomina hominum probabiliter ignorantur, vt l. si quis in fundi vocabulo. in princip. ff. de legatis primo.

34 ¶ †Uicesimonono quero, qd si quandoqz fuit iudicatū pro consuetudine, quandoqz cōtra, an ex sentētijs prioribus cōsuetudo erit inducta. ¶ Qđ gl. tangit in dicta l. cū de consuetudine. ff. eo. Et certe Guliel. in dicta l. de quibus. ff. eo. sic respōdet, quod aut populus cum sciuit esse iudicatū cōtra cōsuetudinē, tacuit ⁊ nō contradixit, seu magistratus ipsum populū regēs, ⁊ tūc consuetudo sit interrupta, etiam per vnam sententiam cōtrariam, ar. ff. de vsuc. l. vsuca. ⁊ l. naturaliter. ⁊ in auth. quib⁹ modis. natu. effic. sui. §. si qs ergo. colla. vij. Debebat enī magistratus populi, cum hoc sciebat, illi sentētie, que erat cōtraria consuetudini, cōtradicere, ⁊ iō si tacuit. eius taciturnitas p̄iudicat populo, sicut si ipse populus tacuisset, vt ff. ad munici. l. municipes. de reg. iur. l. aliud §. refertur. ⁊ de condi. ⁊ demonstratio. l. municipibus. ⁊ l. an in totum. s. de edi. priua. vbi est hoc expressum. Uñ dicti magistratus scientes, ⁊ tacentes, non contradicentes deb̄et puniri per superiorem, argumē. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. iij. ⁊ sequen. Aut cum sciuerint contradixerunt illi sententie, dicentes inique pronūciatū, ⁊ similia verba, tunc per illam sententiam nō erit cōsuetudo interrupta, cū apparet continuatio prime voluntatis, alioqn propter nouum, ⁊ vltimum cōsensum. cēseretur interrupta. ar. ff. de le. iij. l. fideicōmissa. §. si rem. arg. de l. spurij. §. pater. ff. de decu. Nām cōsensus in secundam sententiā aufert p̄seuerentiā cōtinuati consensus in prima, arg. ff. de neg. ge. l. Nesennius. de reli. l. at si qs. §. plerique. ⁊ de acq. he. l. pro here. ⁊ de le. j. l. si mihi. ⁊ tibi. §. in legatis. de le. iij. l. si quis in prin. testamenti. Et cū ista determinatione debet intelligi gl. d. l. cū de cōsuetudine. ¶ Trigesimo quero

35 iuxta hoc, †quid erit si ad probādum consuetudinē producatur quatuor testes, quorum duo deponunt ꝙ semel viderūt sic actum tot presentibus, alij duo deponūt alia die sic actō p̄sentibus alijs, an erit cōsuetudo probata? Quidā magni doc. tenent quod sic, ⁊ inducunt gl. Jo. positā. ff. de test. l. ob carmen. §. si testes. inducūt etiam pro se l. arbiter. ff. de prob. de aqua plu. arc. l. ij. §. idem Labeo ait. Alij tenent contra quod isti testes sunt singulares, q2 nō concordant in eodem, facto. ꝙ requiritur ad esse consuetudinis, licet concordent in aliquo actu particulari, ergo eā non ꝓbant. Facit quod no. s. qui nume. tut. l. j. Ad hoc extra de testi. cātā literis, quod ego teneo. Ratio, prout s. dixi in cōsuetudine probāda requiritur, non soluz vsus. ⁊ actus populi. sz eorū frequētia. Isti ergo testes, licet probent vsum, ⁊ actū populi, ⁊ in eo cōcordēt. nō tamen probant eius frequentiam, qđ patet, q2 deponunt de pluralitate diuersorum actuū. non autē de frequentia eiusdē. Et per hoc patet responsio ad gl. Jo. ⁊ ad leges in cōtrarium adductas, quoniā ipsi testes concordant in actu, de quo principaliter agit̄, ⁊ de eius essentia tractatur, scilicet de depositiōe, ⁊ de memoria tēporis, ⁊

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

poris,⁊ ideo si duo concordant circa actum vnū,ille actus est bñ
probatus,hic non deponunt de frequētia eiusdem, qđ in⁹ consue-
tudine requiritur,vt s.probaui.sed de pluralitate diuersoꝝ actuū
prout ptꝫ,ergo consuetudinem non probant,cum deficiant in p-
batione vnius eoꝝ,que requiruntur in ipsa inducenda, que sunt
tria,vt supra ostēdi,ergo deficit probatio in toto,vt ff.de trāsact.
l.cum hi.§.si pretor.de itine.actuqꝫ priua.l.iij.§.hoc autem.cum si.
Et hoc modo ponendo casum dicta gl.Joā.in d.l.ob carmen.pōt
saluari,videlicet quod sunt quatuor testes,⁊ duo probāt,⁊ depo-
nunt quod viderunt me possidere vno mense,⁊ alij duo alio mēse,
verum qꝛ Jo.aliter ponit exemplum ibi,scilicet qđ testes erāt sin-
gulares,scꝫ quod vnus deposuit se vidisse vno mēse,alius alio mē
se,⁊ sic de singulis,idcirco illam glo.damnaui.quod dic vt ibi scri-
psi,ar.s.de testi.l.iusiurandi.§.simili modo.⁊ qđ not.in d.l.j.qui nu-
me.tut.Eodem modo pone casum in d.l.si arbiter.⁊ §.idē Labeo.
videlicet quod fuerunt quatuor testes,⁊ singuli duo deponūt de
eodem actu,⁊ in eo concordant.tunc enim singuli duo suū actum
probabūt vt l.vbi numerus.ff.de test.Secus si separatim,vcꝫ vn⁹
de vno actu,alius de alio,tunc enim deficeret probatio,vt predi-
xi.Ad quod facit,quod no.in Spe.de testi.§.j.vers.sed pone egi.⁊
in tit.de inquisi.§.j.ver.quid si vnus testis.⁊ §.nunc videndū.vers.
de pena.⁊ ver.sequē.⁊ in tit.de teste.§.iam de interrogatorijs.ver.
sed nunqđ in ti.de noto.crimi.§.fama.versi.quid si testes.¶ Facit
qđ dixi s.de eman.libe.l.j.super probatione vera concordat Mar
36 ti.Sili.in d.l.quibus.¶ Trigesimoprimo quero,†quid si iudex iu
dicauit bis contra legem presente maiori parte populi,reperitur
tamen qđ aliquis contradixit,an cōsuetudo erit inducta? Jac.de
Are.⁊ Pe.tenent quod sic:qꝛ contradictio vnius maiori parti po
puli non obstat vt l.quod maior.ff.ad municip.⁊ de reg.iu.l.aliud.
§.refertur.Et facit quod dixi in questione illa,videlicet an sine cō
tradictione consuetudo possit induci.Nec obstat.ff.de serui.rust.l.
per fundū.⁊ cōmu.predio.l.receptū.qꝛ ibi consentiūt vt singuli iu-
re priuato,hic vt vniuersi iure publico.Facit qđ not.Dyn.in c.qđ
oēs tāgit.extra de reg.iur.lib.vj.⁊ qđ.s.dixi in questione illa,videli
cet quantū tēpus requiratur ad consuetudinē inducendam.Sed
Bul.de cu.in.l.ingenuū.de statu hominū.sic distinxit,qꝛ aut cōsue
tudo inducitur preter legē,vt in vsibus feudoꝝ,⁊ in illis cōtradi-
ctio nihil operatur.Aut cōtra legē,⁊ tūc sic arg.in aut.de defen.ci
ui.§.fi.ibi nullo reluctāte,⁊c.arg.pro hoc.qꝛ cōsuetudo secūda est
debilior quā prima vt s.ad Velleia.l.antiqꝫ.⁊ qđ ibi no.in auth.de
non alie.§.qꝛ vero verisimile.⁊ ff.de testa.mili.l.eius militis.§.mili.
Sed precedēs opi.mihi placet per leges pdictas.¶ Nō ob.§.fi.de
defen.ciui.qꝛ illud speciale odio criminis ambitus,vt ff.ad l.Jul.
de ambit.l.j.⁊ quod ibi nota. Jtem non obstat secunda ratio quia
hic quelibet cōsuetudo cēsetur vniformis,propter idētitatē ratio-
nis,que est in d.l.qđ maior.⁊ l.aliud.§.j.que rationis identitas hic
37 cessat.¶ Trigesimosecundo quero †an cōsuetudo liget infantes,
⁊ furiosos? Certe gl.tenet hic quod sic qꝛ lex scripta eos ligat vt l.
diuus.ff.de offic.presi.⁊ ad l.Pompeiā de parricidi.l.pen.§.fi.ergo
⁊ cōsuetudo nō scripta,pter paritatē cause,potētie,⁊ effectus vt
d.l.de quibus. Non obst.l.qui ad certum.ff.loc.vt hic no.videlicet,
qꝛ ibi loquit in cōtractibus priuatoꝝ,ex eoꝝ consensu solummodo
inducēdis hic in cōsuetudine publica. cōsensu maioris partis po-
puli.ad hoc habilis inducta.Facit qđ s.dixi in q.illa,scilicet quoꝝ
consensus requirit in cōsuetudine inducēda.Licet ergo isti cōsen-
tire nō possint.tamē propter habiliū cōsensum ligātur quoꝝ con-
sensus scilicet habiliū hic re quiritur,non autē inhabiliū, arg.ff.de
mune.⁊ hono.l.ad rem publicā.⁊ l.vt gradatim.§.⁊ si lege.⁊ qđ no.
ff.de ope.no.nun.l.j.§.nunciatio. Bul.vero in d.l.ingenuum.sic di-
stinguit in minorib. Aut est talis actus,in quo minores admittū-
tur vt maiores vt in matrimonio,⁊ in donatione pter nuptias vt
Insti.de nuptijs.in princ.⁊ no.s.de mino.l.ait pretor.§.j.⁊ tunc sic.
verbi gratia, dictat consuetudo qđ vxore defuncta in matrimonio
sine liberis,maritus lucretur dotē.talis cōsuetudo ligabit etiā mi-
nores qꝛ vniuersitas maioꝝ,que inducit eam solū debet attēdi vt
ff.qđ cuiusqꝫ vni.no.l.sicut.§.j.de in ius voc.l.sed si hac.§.qui ma-
numittitur.⁊ de rer.diui.l.in tantū.§.vniuersitatis.⁊ arg.ff.de leg.
iij.l.seruis legatis.§.quibus.⁊ quia facit ad hoc lex scripta. l.Emi-
lius.ff.de minorib.⁊ ff.ex quib.caus.in pos.eat.l.apud Julianum.in
prin.ergo ⁊ eos hoc casu licet cōsuetudo nō scripta,pter parita-
tem cause potētie ⁊ effectus vt d.l.de quib⁹. Facit qđ s.proxime dixi.
Aut est talis actus in quo minores nō admittunt vt maiores ver-
bi gratia,est cōsuetudo qđ nullus potest petere vēditiones rerū re-
scindi occasiōe minoris pretij dimidia iusti pretij,⁊ certe minor tali
cōsuetudine non ligatur,pter restitutionē vt ff.de mino.l.j.⁊ arg.
ad hoc.ff.de mune.⁊ hon.l.vt gradatim. §.⁊ si l. Sed multū obstat
sibi.ff.de admi.tut.l.si sine herede.§.Lucius.Sed respōdeo,quod
ibi fuit inducta cōsuetudo specialiter, ⁊ expressim in psonis mino-
rū hic nō.Vel ibi nō cōtraxerat minor,sed maior,cui ipse successit.
arg.d.l.Emilius.⁊ l.apud Jul.in prin. Martinus Sili.in l.de qui-
bus.in prin.tenet precedentē opin.Pet.⁊ glo.¶ Trigesimotertio
38 quero,†an cōsuetudo liget clericos.Pet.quod nō,qꝛ clerici ⁊ laici
sunt diuersi populi,quod patet qꝛ habent diuersos iudices.arg.ff.
de offic.asses.l.eadē.vnde clerici nō habēt cōe cum actibus plebeio
rum.s.de epis.⁊ cleri.l.placet.⁊ de test.l.consulta.Jtē qꝛ clerici sunt
maiores qꝫ laici vt s.de sum.trin.l.iij.ergo nō ligātur eoꝝ cōsuetu-
dine,⁊ statutis,nisi cōsenserint.ar.ff.de ori.iur.l.ij.§.deinde cū esset.
⁊ Insti.de iure natu.§.plebiscitū.Cōtrariū no.ff.de posthu.l.ex ea.
Sed Inn.tenet primū extra de cōst.c.que in ecclesiarū.⁊ c.ecclesia
sancte Marie.⁊ per Bul.in d.l.ex ea. Et contra istos est cōis opi.
quod si clericus agit cōtra laicū in foro tēporali, qđ seruetur con-
suetudo ⁊ statutū populi,qđ est ad litē ordinandā:alias non. Et sic
intelligitur secundū quosdā extra de for.compe.c.quod clericis.de
iureiur.c.j.⁊ ij.que no.Hosti.in Sūma de cōsuetudine.Facit quod
dixi.s.de episco.audi.l.episcopale.per Bul. ¶ Trigesimoquarto
39 quero, †quid si alia cōsuetudo est in foro actoris,alia in foro iudi-
cij,alia in foro rei,que debeat seruari? Respōdeo distingue vt not.
Odoffre.l.s.proxi.videlicet quod aut spectat ad litis ordinationē
⁊ seruat illa,que est in foro iudicij. Aut ad litis decisionē,⁊ tūc illa,
que est in foro cōtractus vel in loco contractus vt l.j.in princ.ff.de
vsuris.de euictionib.l.si fundus. Nec obstat.s.de emāc.lib.l.j.quia
ibi in actu iudiciali,⁊ contractus idē est,hic in diuersis,vt ibi dixi.
40 ¶ Trigesimoquinto quero,†qđ si populus vtitur cōtra cōsuetu-
dinē an erit interrupta.Certe gl.magna hic distinguit in fi.Tu di-
cas latius secundū Martinū Sili.⁊ alios Modernos in l.de qui-
bus.videlicet,qđ si populus post cōsuetudinē prescriptā per erro-
rem vtitur cōtra illam, non interrūpit illam quia nō habet animū
eam tollēdi.arg.ff.eo.l.quod nō ratione,⁊ idem de iurisdictione o-
mnium iudicū.l.si per errorē.⁊ s.de iuris ⁊ facti igno.l.nō idcirco.
Si vero ex certa scientia venit cōtra legem,nō simpliciter,sed legē
condendo contrariam, tollit eam vt ff.de sepulchro violato.l.iij.§.
diuus.Si vero simpliciter ex certa sciētia vtitur cōtra eā non legē
cōdendo si quidē ille vsus est sufficiēs ad nouam cōsuetudinē con-
trariam inducendam,quod qualiter contingit ex premissis appa-
ret,tunc tollit eam arg.ff.de reg.iur.l.nihil tam naturale.⁊ de solu-
tioni.l.prout quisqꝫ.⁊ Instituta.de iure natura.gentium.⁊ ciuili.§.
penulti.Si vero ille non sit vsus sufficiens ad contrariam consue-
tudinem inducendam,non tollit eam legitime prescriptam.arg.ff.
de pactis.l.si vnus.§.pactus.ver.sed si pactum.Secus in principe
vt in auth.vt omnes obedien.iud.prouin.§.arripiat.collatione vj.
sed non prescriptam sic, nam talis vsus cōtra ius populi bene in-
terrumperet,vt hic not.⁊ de reg.iur.l.nemo.§.temporalis.¶ Tri-
41 gesimosexto quero,†an statutum,vel consuetudo ciuitatis vendi-
cet sibi locum in castris sibi subiectis. Certe gloss.in d.l.ex ea.ff.de
postu.tenet quod sic. Et videtur casus Instit.de satisda.§.fi.Bul.
autem in d.l.ingenuum.sic distinguit, quod aut illud castrū in illo
casu habebat cōsuetudinem seu legem specialem, quod potest vt
dixi s.in questione,an pars populi ciuitatis possit sibi cōsuetudi-
nem facere,tunc non,quia debet consuetudo sua seruari,vt s.dixi.
Aut tempore consuetudinis ciuitatis illud castrum illo casu non
habebat legem,sed consuetudinem specialem, ⁊ aut illud castrum
erat de districtu,⁊ iurisdictione illius ciuitatis,⁊ tunc sic.arg.s.de
episco.⁊ cler.l.nulli.§.quod si in vico.⁊ de naturalib.libe.l.si quis.⁊
ff.ad munici.l.qui ex vico. Aut illud castrum non est de districtu ⁊
iurisdictione illius ciuitatis, ⁊ tunc non cum habet suos fines, ad
quos sue ciuitatis cōsuetudo extēdere nequit.arg.ff.de acquirēdo
rerū dominio.l.in agris. Ad hoc s.de officio prefect.pretorio Af-
frice.l.in nomine domini.in princ.⁊ infra de fun.limit.l.quicunque.
lib.xj.⁊ facit.ff.de leg.iij.l.predijs.§.penulti.in fine de fundo instru-
cto.l.Seie.§.Tyranne.l.predia.in fi.arg.ff.de dam.infect.l.si finita.
§.ex hoc edicto.hoc in castris ciuitati subiectis,tēpore dicte con-
42 suetudinis. ¶ Trigesimoseptimo quero,†quid in castris postea
sibi vnitis. Tenet Bul.quod si dicta vnio vel translatio sit facta
per principem tunc sic quia facta perfecte videtur,⁊ ideo secundū
ciuitatis consuetudinem debet regulari.arg.de excus.tuto.l.idem
Vlpianus.§.fi.⁊ de re iud.l.quidā consulebāt.⁊ s.de nupt.l.Impe-
rialis. Nā qđ iuris est in principali, idē iuris debet esse in eius ad-
iuncto.ff.de pac.dota.l.inter.§.cū inter.⁊ s.de do.ante nup.l.si.cir-
ca mediū.l.ad hoc etiā.ff.de here.instit.l.liber homo.l.Titius.⁊ ad
Trebel.l.Papinianus. Ad quod facit optime in auth.vt iud.sine
quoquo suffra.§.illud.⁊ ff.de iud.l.insule Italie,⁊ de excus.tut.l.nō
tantū.§.Illyriensibus.⁊ facit qđ no.C.de Metropol.l.j.lib.xj. Aut
per alium preterquam per principē est facta vnio ⁊ tūc refert quia
aut castrum trāsiuit in districtū ⁊ iurisdictionē ciuitatis ⁊ tūc idē.
Aut non,⁊ tūc non,per ea que dixi s.in proxi.q.⁊ dixi s.de iure do.
l.etiā.⁊ tractaui in d.l.finita.§.ex hoc edicto.¶ Trigesimooctauo
43 quero de questione ardua †quid si emergit casus non decisus l.
scripta,nec consuetudine,⁊ est similis legi scripte pro vna parte, ⁊
similis consuetudini pro alia contraria quero quid iuris? verbi
gratia quero an emphyteuta habeat,vel habere debeat incremētū

alluuionis:a simili facit lex qs sic,q; fructuarius debet habere.ff. de vsufruc.Litem si fundi.§.j. Simile consuetudini facit quod non q; vasallus non debet habere,vt r.colla.in ti.de controuersia inue stiture.§.si quis de manso.dicit Bar.Sil.qs simile consuetudini debet spectari q; magis est simile,cum vtile habet dominū sicut vasallus.fructuarius autem non habet dominium directum, nec vtile. Sal. contrariū st q; similis ler debet spectari.q; simile cōsue tudinis procedit per locum a simili lex procedit per locū a maiori, qs est fortius.vt no.in l.j.ā.de neg.gest. ¶ Trigesimonono quero
44 †quid si vtrumq; simile procedit pariter per omnia,verbi gratia, queritur an emphyteuta debeat habere ita incrementum alluuio nis:simile legis facit quod sic:q; superficiarius debet habere. Si mile consuetudinis facit quod non:q; vasallus nō debet habere: Respondeo,simile legis debet spectari.Ratio q; ista consuetudo est contra legem,& ideo ad causam similem non extenditur arg.ff.
45 § eo.l.quod non ratione,& qs.ā.dixi.† Ultimo,quicquid doc.in hac materia scribūt,distinguendo sic concludo qs aut consuetudo est contra legem,aut preter legem,in secundo casu constat eā debere seruari.per l.j.ā.eo.& de edi.priua.l.an in totum,& in d.l.de qbus.in j.respō.so.Primo casu,aut cōsuetudo est cōtra ius naturale,& nō dz seruari,vt insti.de iu.natu.§.sed naturalia,& de legi.ag.tut.§.fi.& ff.de capit.dimi.l.eas. Aut contra legem diuinam,& idem.facit qd not.ff.de constit.prin.l.j.in prin.& ā.si contra ius.vel vti.pub.l.fi.de vsur.auth.ad hec. Aut contra ius gentium,& idem.vt d.§.sed naturalia.cum simi.nisi er causa vt ff.commu.predio.l.venditor.§.si cōstat. Aut est contra ius ciuile.& tunc aut est expresse reprobata p legem.& non vz vt ā.de vsur.l.eos.§.pe.& de sac.san.eccl.authen. cassa,de fur.auth.nauigia.communia de succes.auth.omnes pere grini.& ff.ad le.Rhod.de iactu.l.deprecatio.secundum vnā lec.& in auth.vt nulli iudi.§.nulli vero. Aut non,& tunc aut est inducta p consensum erroneum contra legem,& tunc non vz,vt ā.dixi in illa q.an per consensum erroneū consuetudo posset induci.aut ex certa scientia.& tunc aut precedit legē,& tunc quidā distinguunt, qs aut apparet ex tenore dicte legis eius latore sensisse vel scimsse cō suetudinē.localē,& tollit ipsam vt ff.de sep.vio.l.vlt.§.diu?. Aut nō, & tūc non.sz illa lex succūbit,vt extra de cōsti.c.j.lib.vj.& ā.de testa. l.fi. Ego aūt sic dico vt ā.dixi in opp.ij.q; aut dicta cōsuetudo est contra legem & lex sequens contraria illi consuetudini tollit eā.vt d.§.diuus. Aut preter legē.& tunc nō sed lex succumbit illi,vt d.c. j.extra de constit.& l.fi.ā.de testa.& in auth.de non alien.§.q; vero veri simile.cum si. Aut cōsuetudo est generalis,& vincit legem ge neraliter.vt d.l.de quibus. Aut est specialis.& localis,& vincit eam specialiter in eo loco.vt hic.in prin.secūdum vnā lect.& ff.cōmunia predio.l.venditor.§.si constat.& de admi.tut.l.si sine herede.§.Lu cius.& de polli.l.Imperatores.in fi.nō generaliter in omni loco.vt in fine huius legis,secundum vnam lect.& veram,vt ā.dixi in solut. primi & secundi contrarij,& sic est finis istius repetitionis.

De donationibus. Rubr. LIIII.

LEX I.

Exceptionum. [a] Qui donat instrumenta emptionum videtur dona re res emptas.hoc dicit. Tene menti hanc legem & si miles notatas in gloss.quod qui tradit instrumentum, videtur tradere illud quod continetur in eo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Emptionum. Istam legē declara,& intellige,vt habes per Alex.in l.ij.in prin.de acqui.pos.vide Bal.in l.fi.quando fisc. vel priua,& ad hanc legem vide Bal.in l.ab emptio.ff.de pactis.

LEX II.

Inominis. Cum actio ceditur,debitoris con sensus non requiritur.

LEX III.

Dem. Spes potest cedi.

LEX IIII.

Functiones. Glo.legit hanc legem duo bus modis. Primo modo. solutio tributorum [a] non probat aliquem esse dominum. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tributorum. Solutio tributorum non probat domi nium,vide tamen Bald.in authen.si quis.de naturalibus liberis,& l.si pater.& ibi.ā.de actionibus empti.

LEX V.

Donatio Verbum.dono,in vltimis voluntatibus, fideicōmissum inducit, etiam parte abiente.

LEX VI.

Necambigi. Donatio,que incipit a traditione, potest perfici inter absentes.h.d.

LEX VII.

Censualis. Hec est bona ler,& menti tenenda. [a] tio in censum [a] non preiudicat domino non consentienti. sed si consenserit, vel ipse p̄o alijs assignauerit, videtur donare. nisi probetur contrarium.hoc dicit.cum l.seq.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Censum. Ista donatio non requirit insinuationem.se cundum Bald.in l.illud.de sacrosanct.& adde l.cum quis.secundū Bart.ibi,de acqui.re.do.

LEX IX.

Legem quam. Ut pactum donationis im pleatur, ex stipulatione, vel prescriptis verbis agitur. Item nemo videtur donare, de quo non cogitauit.

LEX. X.

Necignorans. Donatio collata in filium in potestate non valet,secus si emancipatum.

LEX XI.

Cum de bonis. Donatio facta in filium e mancipatum,valet.

LEX XII.

Portionem. Pars p̄o indiuiso potest donari, hoc dicit.

LEX XIII.

Saliquid. Brevitas epistole non vitiat dona tiones.hoc dicit.hec ler.

LEX XIIII.

Si filius. Nemo dat,quod non habet.hoc dicit.

LEX XV.

Res alieni. Res alienum non sequitur fundum, sed successorem vniuersalem.h.d.

LEX XVII.

Sue. Filio emancipato potest donari,& facta dona tio filio in potestate per emancipationem cum pacifica possessione postea confirmatur.

LEX XVIII.

Si donationis. Actio furti iam facti ciui lis.potest remitti.h.d.

LEX XIX.

Si aula. Mulier potest donare extraneis, etiam res ab eius parentibus habitas.h.d.

LEX XX.

Vice. Alius potest p̄o donante subscribere.hoc dicit

LEX XXI.

Constante. Mulier non potest donare dotem constante matrimonio. Secundo dicit gl.quod spem actionis de dote potest donare. Vide gloss.& signa eam bene.

LEX XXII.

Cum res. Ut pactū donationis impleatur, agi tur prescriptis verbis.

LEX XXIII.

Sea que. Res a me donata, potest mihi donari. hoc dicit.

LEX XXIIII.

Si patri. Donatio facta ab eo, cui non succes si, nihil mihi preiudicat.

LEX XXV.

Donatio. Hec lex notab.loquitur quādo actum est, vt donatio fiat in scriptis. Secun dum gloss.omnis donatio requirit insinuationem secundū quod leges precipiunt, scilicet si quantitatem egrediatur cessa. Item quod donationes in scriptis debent fieri forma. Vide gloss.que est hic.super verbo.cognomina. Videtur quod donatio causa mortis debet insinuari. [a] secundo notandum quod donatio licet non sit facta simpliciter, tamen debet insinuari,si excedat quantitatem. Quod no.quia videtur hoc contra glosam que est in l.Aquilius.ff.cod. Vos videtis in plurib.legib.huius tituli,in iure fit in plurib.locis mentio insinuationis. Quid enim est donationis insinuatio? [b] Certe quod fiat in actis coram iudice,vt hic videtis,& in l.sanci.§.eo.& Aizo.in summa huius tituli.

ADDIT

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Insinuari. Donatio causa mortis non insinuatur. sed est contra in l.fi.ff.de do.cau.mor.& glo.in l.j.ff.eo.& Bart.in d.l.fin. ff.eo.& quod no.Bal.in auth.ex testamento.de collat.

b ALEX. ¶Insinuatio. Quid est insinuatio.adde Bal.in auth.si omnes.si vt se ab here.abs. Bart.in l.Modestinus.ff.eo.& Bal.in l.illud.de sac.sanct.eccles.

LEX XXVII.

a **Data.** [a]Donatio que debet fieri in scriptis,debet fieri modis prealle gatis : etiam si fiat in cõiunctam personam.h.d.Et tene menti ver.gest.in fi.quia est notab. casus.vbicunq; igitur fiat in actis donatio,non est curandum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Lata. Vide ad hanc legem quod not.Barto.in l.post contractum.ff.eod.

LEX XXVIII.

a **Quisquis.** [a]Rei donate retinẽs vsumfructum, rem videtur tradere.h.d. Not.quod quotidie occurrit,& est notabilis casus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Quisquis. Et ad hanc l.vide que habes in l.iij.in prin. de acqui.pos.fallit vbi requiritur vera traditio,& vbi esset suspicio fraudis,secundum Bal.in l.j.ẽ.de vsufr. Sed quid econtra,an per retentionem proprietatis videretur facta traditio vsufructus,seu vtilis dominij.dic quod non l.iij.ff.dare.ff.de vsuf.& no.Bal.cap.j. quid sit investitura.& in princ.vt hic.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Vide etiam ad materiam Bal.in c. cum venissent.ad fi.de resti.spoliator.

LEX XXIX.

Peregrinos. Extraneis & ignotis potest donari.hoc dicit.

LEX XXX.

In hac. Donatio in vrbe debet insinuari coram magistro census, in alijs apud presides provinciarum,vel defensores ciuitatum.hoc dicit. Not.hunc tex. Quero an in donatione que insinuatur, requiratur aliqua a causę cognitio debeat ne aliquis citari? [a]Dico quod non, sed solum acta requiruntur, vt per ea donatoris voluntas comprobetur,vt hic dicit notab.tex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Citari. In insinuatione non debet pars citari.vide Bar. in l.Modesti.ff.eod.Bal.in l.j.§.illud de temp.app.& in l.j.in prin.ẽ.de li.conte.& in l.j.& ij.quando li.princ.da.melius in l.illud ẽ. de sac.sanc.eccl.& in aut.eo decursum.ẽ.de do.ante nup.& idẽ firmat Bal.in l.fi.§.fi.de in.do. Adde,an notarius possit insinuare dona. & an iudicis requiratur autoritas,vel decretũ,Bal.consi.cccxcij.l.j.

LEX XXXI.

* **In donationibus.** * In actis iudicialibus non sunt necessarij testes, [a]h.d.tene menti istam legem.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶In donationibus. Quid autem si fiant coram arbitris,vide Alex.in terminis in cons.xvij.vol.j. tenentem quod sit idem.

a ALEX. ¶Testes. Idem tenet Spec.in tit.de instr.edi.§.restat. ver.sed cum literis. Et hoc obseruatur in practica,sed considera propter text.in l.post mortem.ff.de adop.& hanc l.intelligẽ si dicit glo.in auth.de here.& falci.§.si vero absit. Quandoque quod non requirantur subscriptiones testium sed nomina eorum quod not. per glo.in c.quoniam contra.& ibi vide do.& hic Ly.& Bal.& Bar. in l.si procurator.de condi.ob cau.dicit hic verum,nisi vtroq; consentiente.quod no.in l.falsus.ẽ.de fur.& vide glo.& doc.in l.gesta.ẽ. de re iudi.& Bald.in auth.sed hodie nouo.ẽ.fi cert.pet.& Bart.in rub.de fi.instru.vide Bal.in l.illud.ẽ.de sac.sanct.eccl.

LEX XXXII.

Secundum. Donationes in vrbe, debent insinuari coram magistro census & coram alio,contrafacientes legitime puniuntur.h.d.

LEX XXXII.

Illam subtilem. Hec est bona lex. Mandatum procuratoris in rem suam seu actoris concessio morte mandatoris seu cedentis non extinguitur. [a] Et procurator in rem suam ante litem a contest.& post, potest alium constituere.h.d.not. De primo dic vt dixi in l.j.ẽ.de actio.& obligat. De secundo dic vt vidisti.ẽ.de procurat.l.neque.& l.quod quis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Extinguitur. Vide omnino,l.fi.in prin.ff.eod.& no.per Bart.in l.ij.§.sed si quis.ff.de don.Sed an possit reuocari exprimere Bal.in l.j.de actio.& oblig.ẽ.tenet quod non nisi tribus casibus,in quibus in l.iij.ẽ.de noua.alleg.glos.in l.sicut.§.si procurator.ff.qui mo.pig.vel.hypo.solu.vide ibi Bald.in l.j.in ij.& iij.& adde quod Pet.& Lyn.in l.si quidem ẽ.de actio.& oblig.per illum ter.volunt, quod mãdatum in rem suam morte finiatur,&c.hic erat cessio.non mandatũ.Vide Bal.ibi.& adde quod si cedens actionẽ inuriarũ, decedit re integra,finitur cessio,secũdum Bal.in l.fi.ẽ.de her.ven.

LEX XXXIIII.

a **Sancimus.** [a]Donatio vsque ad trecentos aureos insinuatione [b] non eget,vltra b debet insinuari nisi esset donatio imperialis.vel facta ad pias causas,que vsque ad quingentos aureos ab insinuatione est libera.hoc dicit.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Sancimus vide quest.tactam per Jas.in l.licet inter.ver.secundo habes.C.de pac.

b ALEX. ¶Insinuatione. Sed quid si quis donat vltra quantitatem hic a lege taxatam,cum aliquo onere adiecto,quod in effectu transit valorem quãtitatis vltra istam summam,vtrum egeat talis donatio insinuatione? Et dicit idẽ Bal.per illum ter.qs non in l.sed si hec.§.cuidam.de condi.& demonst.& ibi sequitur Imol.

§. Me autem. Hic est bonus casus,& seq.vbi propter immensam donationem communio rei inducitur, licet domino maioris partis pretium offerre, & totum possidere. Alias res diuiditur,si est diuidua. Si vero indiuidua, in dominum maioris partis transfertur predicta potestas.h.d.

* **§. Si quis.** * Hic est bonus casus.In donationibus, que diuersis temporibus celebrantur,cu- a iuslibet quantitas [a] per se contemplatur.hoc dicit. Quero, † circa 1 hanc legem de illa clausula, que consueuit apponi in donationib. tot intelliguntur esse donationes, quot sunt res, vtrum valeat? Certe non, quia hoc solum debet inspici, vtrum eodem tempore sint facte,vel non,vt ex hac lege.& glos.manifeste colligitur.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶§. Si quis. Ad intelligentiam huius §.vide Alex.post Ang.& Paul.de Ca.in l.scire debemus.in fi.prin. ff.de verb.oblig.

a ALEX. ¶Quantitas. Not.& per Barto.in l.recte Sabinus.Et de hac materia not.Spec.de don.& in tit.de instr.edi.§.porro.ver. donatio autem.vbi sentit contrarium.Sed Joan.And.ibi non sequitur eum & vide etiam ad predicta ibi Joã.Andr.& adde Spec. de do.§.j.super versic.quoddam.vbi ponit aliqua notabilia.

* **§. Si quis autem.** * Donatio annua in vita contrahẽtium collata, pro quolibet anno videtur vna per se separata,secus si ad heredes extendatur. h. d. Not. istum text.[a] ibi sinautem etiam heredem. &c. a 1 quod ille,qui promittit decem annua,intelligatur in vita sua.nisi de heredib.exprimatur mentio. Licet contrarium videatur velle gl.in l.si Stichum.§.stipulatio.ff.de verb.obli.vbi dixi tibi.Quero, 2 vtrum † istis legib.que de insinuatione donationum loquuntur, possit renunciari. Breuiter respondeo non,nam legibus,que inducunt certam formam in constituendis actibus hominũ,renunciari nõ potest.ff.de pac.l.ius publicum.& l.nemo potest.ff.de leg.j.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶§. Si quis autem. Unum not.quod dicit Bal.in l.seq.in §.sed & si quis.vbi dicit quod donatio vnius salis cum sit multum extensiua.semper requirit insinuationem.

a ALEX. ¶Text. An promissio annua transeat ad heredem.vide Bart.in d.§.stipulatio.& ibi doct.& vide Bart.in l.si idem.in prin. de iur.omn.iud.in ver.quero.vtrum istis legibus possit renunciari insinuationi,vide Barto.in l.inodestinus.ff.eod.& quod not.in l.si quis in conscribendo.ẽ.de pact.& quod ibi Bart.

LEX XXXV.

a **Si quis argentum.** [a]Qui donat argentum potest illud tradere in materia,& specie,& in pecunia signata.h.d. Vide glos.super versic.estimatio.quam vide.& not.de qua materia feci tibi quasi vnam repetitionem.in l.Paulus.ff.de solu.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si quis argentum. Sed hec lex non habet locum in presumpta donatione vt oriatur actio,secundum Bald.in l.si pacto quo pena,ẽ.de pact.& Ang.in l.iuris gentium.§.igitur muda. ff.de pact.videtur velle Bartol.in l.iuris gentium.§.quinimo.& l. hactenus.§.j.de constit.pecu.

a **§. Sed & si quis.** [a]Si donatur res vel vniuersitas,& interueniat traditio vera, vel ficta,donatio dicitur esse perfecta, si interueniat stipulatio, ad perficiendum compellitur :si simplex conuentio, huius legis authoritate,vt perficiat compellitur.h.d.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Ad intellectum huius l.vide Ang. post alios in §.in personam.Instit.de actio.nu.9.cum seq.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Sed z si quis. Et licet hic dicat, quod donatio solo consensu perficitur. vt insti. eo. §. alie autem, tamen bene ad hoc ne ab alio possit vel alteri obligari requiritur traditio vera, ad hoc vt dicatur perfecta. Ita dicit not. Bartol. in l. i. §. de iure. fisci. per. l. fin. §. Lucius. ff. de dona. quod est menti tenendum secundum ipsum, z vide quod not. Imol. in l. Aquilius. ff. eo. Et an habeat locum in donatio. ante nuptias, vide gl. z Bal. in l. j. §. de donatio. ante nup. An iste rect. habet locum si factum promittat pacto nudo, vide Bar. z ibi Aler. in l. iuris gentium. ff. de pact. Et an habeat locum in pacto vechiando, vide in cadē l. §. j. Vide aliquas limitationes per Bart. vi §. quinimo. z in l. si vnus. §. pactus. circa medium. z in omnibus. Aler. an habeat locum in donatione causa mortis glos. est quod sic. in l. cum pater. §. Mevio. de leg. ij. adde Imol. in l. qui in potestate. in prin. ff. de testa. vbi alleg. gl. in d. §. Mevio. de leg. ij. z tenet Bal. in l. si donationis. ā. de contrahen. empt. Et an habeat locum in factis, vide Bal. in l. cum virum. ā. de fideicommiss. Et an habeat locum in donatione remuneratiua? Bartol. incidenter in l. iuris gentium. in §. quinimo. tenet quod non. Contrarium tenet ibi Aler. vbi vide. z dum hic loquitur de ista ficta traditione, vide quid sit reseruatio proprietatis, an dicat ficta traditio? per Aler. in l. ij. in prin. de acquir. possess.

LEX XXXVI.

a **SI quis pro redemptione.**[a] Donatio que fit in redemptionē captiuorum. insinuatione non eget z ille qui hoc officium suscepit, ad ipsum explendum compellitur. Item in donationib. quas magistri militum conferunt. in milites z in his que donantur in reparatione domus combuste. z quod in casibus predictis pecunia sic expensa iuramento probatur. z donationes hodie, vsq; ad quingentos aureos insinuatione non indigēt. h. d. Not. ter. ibi. sed tantū modo sacramentum prestare, pro istis executoribus vltimarum, qui debent iurare se dictam quantitatem in pijs causis expendisse.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si quis pro redemptione. In §. ibi donatio. limita vt dixi j. de actio. §. in bone fidei. per Bart. in l. nulli. ā. de episc. z cler. Bart. in l. diuus. ff. si cui plus. quam per l. Falc.

b AND. BARB. ¶Si quis pro redemptione. Vide Ludoui. Ro. consl. lxxviij. incip. in causa nobilis. vbi pulchre loquitur quādo res probatur per iuramētum. Vtrum autem quando res est difficilis ad probandum debet hoc allegari. z ideo probatur per iuramentum, vide eundē Lud. Ro. in consi. lxxv. incip. pater reuerende.

De donationibus quæ sub modo, vel conditione, vel ex certo tempore conficiuntur. Rub. LV.

LEX I.

a **SI doceas.** * Si pactum donationis non seruatur,[a] potest res actione vtili vendicari, z condictione ob cām agi. h. d. Opp. quod imo detur alia actio, scilicet prescriptis verbis, vt ā. tit. j. cum res. Sol. Fateor. quod omnes iste tres actiones concurrunt. Sed contra hoc opponitur. quia nemo condicit rem suam. preterquam a fure, vt l. ti. ff. vsufruc. quemadmo. ca. sed hic datur rei vendicatio, z condictio. ergo male Solu. Ista vendicatio c †, que datur hic. datur vtilis fauore alimentorum secundum gl. hic positam. vnde non potest dici propria res mea. merito mihi conceditur condictio vtilis. ergo vendicatio vtilis bene concurrit cum condictione secus in directa. De hac materia plene dic vt l. j. ff. de donatio.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Si doceas. Quid autē si modus cōsistat in potestate donatarij z alterius, an adhibeatur illa distinctio que adhibetur in l. legatis. vide Rom. consi. cccclxxvj.

a ALEX. ¶Non seruatur. Et hanc legem no. alleg. Bal. in l. ea lege. ā. de condict. ob caū. z vide in l. qui absenti. §. j. post Barto. ff. de acquir. poss. Adde de hac lege Joan. And. in additio. ad Spec. in tit. de instr. editi. §. porro. in ij. additio.

b ALEX. ¶Ista vendicatio. Adde quod not. Bart. in l. si mortis. de dona. causa mor.

LEX II.

IRerum. Valet pactum quod post certum tempus res ad donantem reuertatur. hoc dicit.

LEX III.

a **Uoties.** Ex pacto apposito traditioni rei mee, alteri etiam extraneo, z eius h. credibus actio potest queri[a]. hoc dicit. hic est bonus casus. Tene menti. Est ergo vnus de casibus. in quibus alteri per alterū queritur actio. Simile vidistis ā. ad exhiben. l. penult.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Actio potest queri. Et facit ad questionem. de qua per Bart. in l. qui Ro. §. Statius. de ver. b. oblig. Et ibi vide Aler.

LEX IIII.

PErfecta donatio. Post perfectam donationem ei conditio adiici inuito donatario. hoc dicit.

LEX V.

IQuid. Non refert quid ex equipollentibus fiat. hoc dicit.

De reuocandis donatio. Rubr. LVI.

LEX I.

TSi perfectis. Donatio facta in libertis, ex leui ingratitudine re-

a uocatur.[a] per patronum, secus in heredibus eius. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Reuocatur. Et ad materiam huius tit. quando reuocatur dona. quid de fructibus? Blos. not. in l. generaliter. §. si quis. ff. de fideicommiss. liber.

LEX II.

IApud. Licet instrumenta donationis sint subtracta propterea non reuocatur donatio. hoc dicit.

LEX III.

POssessionem. Sola penitentia donationem non reuocat. hoc dicit.

LEX IIII.

CAm profitearis. Ex causa turpitudinis donationis, non reuocatur donatio. hoc dicit.

LEX V.

IDonationem. Non debet donatio rescindi per rescriptum. h. d.

LEX VI.

VElles necne. Quando mulier donat, presentia mariti, vel filiorum non requiritur. hoc dicit.

LEX VII.

a **HIs solis.** [a] Donatio facta in filios ex causa ingratitudinis reuocatur a matre que ad secundas nuptias non transiuit. hoc dicit. vel aliter. donatio facta filio vitioso non tenet. hoc dicit hec lex. Nota primo quod condictio ex hac lege, qua donatio ex causa ingratitudinis reuocatur non prosequitur fundum: sed datur contra ipsum donatarium. Item not. † quod omnes[b] pene statute contra secundo

1 b nubentes, habent locum in his, que nō honeste viuunt, quod tenet menti per petuo, quia sepe allegatur.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶His solis. Nota singularem casum secūdum dominum meum in l. donationes. §. species. ff. de donat. quod donatio non reuocatur propter ingratitudinem si mater transiuerit ad secundas nuptias nisi in casu auth. hic posite.

b AND. BARB. ¶Item no. quod omnes. Adde tert. de hoc, z ibi do. Abb. in c. vxoratus. de conuer. coniug. z vide glo. in auth. sacramentum. ā. quando mulier offic. tut. z tert. in l. fin. eod. tit. z in authen. de restit. z ea que parit in §. mense. Dom. Petr. de Anch. in c. ex parte. de appellatio.

LEX VIII.

a **SI vnquam.** [a] Hec est singularis z notabilis l. Donatio habet tacitam conditionem, si donator liberos non susceperit ideo natis liberis reuocatur. h. d. Idem intelligit gl. z quilibet extraneo si liberit donatum. Et dicit gl. quod reddit ipso iure vel conditur possessio. Et materiam huius legis z multas alias questiones circa hoc dicit plene in l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. ij.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶Si vnquam. Vide Lud. Rom. in consi. xxv. pro ista lege. incip. pro decisione eorum. z in consi. clxv. videtur tenuit, quod non videtur quis renunciare beneficio huius sacramentum, z pulchre allegauit. Vide quia allegat. Joan. And. in addi. Spec. in tit. de donatio. adde ad Bart.

P. PAV. P. ¶Si vnquam. Vide late Jason. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. z iure. Dec. consil. xx. contrarium tenet Soci. consil. cxcv. an beneficio huius possit renunciari, vide Jason. in l. penult. in verbi. hunc etiam videmus. C. de pact.

LEX

LEX IX.

Donationes. Donatio facta in liberos, non revocatur, nisi ex causa ingratitudinis. hoc dicit.

LEX X.

Generaliter. * [a]Donatio revocatur ex causis hac lege insertis. Si non revocat donator, eius heres revocare non potest. hoc dicit.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Generaliter. An valeat pactum qd non possit revocari donatio pretextu ingratitudinis, vide Jas. in l. fi. versi. ex ista. voc. Bal. C. de pac.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Generaliter. Aduerte, qr si debitor ex cā donationis fuerit liberatus, licet propter ingratitudinē possit revocari in pristinam obligationē, nunquā tñ inducitur obligatio pignoris vel hypothecæ. ter. est in l. j. §. cū venditor. ff. quibus mod. pig. vel hypo. solvit. Limita istā l. in dote data per patrem filie, que non pōt propter ingratitudinem revocari. per ter. in l. fi. q ibi ponderat Bal. §. de dot. promis. Nunquid autem huic legi possit renuntiari. ponit Bal. in c. cū inter. de elec. z Roma. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. z ibi Alex.

De donationib. cau. mor. Rub. LVII.

LEX I.

Si donatione. Donatario causa mortis dōt per fideicommissum substitui. hoc dicit. De hoc plene in l. j. z ij. eod. tit. ff. z ibi per Dy. z ibi dixi.

LEX II.

Intestata. Potest mulier causa mortis donando facere alium stipulari dotem suaz salua Falcidia, seu legitima, que liberis eius debetur. h. o.

LEX III.

Cum de mortis. Donatio cā mortis accedit vltime voluntati, z insinuatione non eget. si quinq testes legitime interueniant. h. o. Per istam legem puto correctam l. donatio. §. de dona. que videtur requirere quod in donatione causa mortis fiat insinuatio.

BARTOLVS

Ad Nonum Lib. Cod.

Qui accusare non possunt. Rubr. I.

¶ Glos. ponit que persone non possunt accusare, quam vide, z nota z signa.

LEX I.

Prius est. Quando duo crimina intentantur, quorum vnum est preiudiciale ad aliud, super grauiori procedit[ur] [a]. hoc dicit. Secundum vnam lectur. innuit quod sententia lata in vno iudicio, parat preiudicium in alio. Contra. ff. de publi. iud. l. is qui reus. Solu. Huius triplex sunt plures lect. Tu tene hic quintam lect. que est Azonis, vt hic. Ista duo iudicia erant inuicem preiudicialia, z in l. contraria secus. Istam materiam examina plene vt ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Procedit[ur]. Et nota ad istum ter. quod illi qui accusauerunt non possunt officium iudicis implorare, vt procedatur ad inquisitionem, ac si ipsi essent procuratores inquisitionis. Ita dicit Bald. in l. j. C. si tutor non ges. Item nota quod qui accusare, non possunt, non possunt esse denunciatores. Ita inquit Barto. in l. ditus. ff. de cust. re. vbi vide de materia denunciationis.

LEX II.

1 ☞ Tutor potest semper accusare tutorio nomine.

Si cautiones. Si tutor ad vtilitatem pupilli, accusat suo nomine debet se inscribere. hoc dicit. ¶ Per hanc legem dicunt gloss. nostri, z aduocati communiter quod tutor vel curator non potest alieno nomine accusare. Hoc intelligo verum, nisi in casibus, in quibus, ad prosequendum crimen admittitur procurator. prout plene no. in l. seruum quoque, §. publice. ff. de procurato. Ego tamen puto,

1 † quod semper possit tutor [a] accusare tutorio nomine vt l. pollā. §.

a de his quibus vt indi. sed inscribere se ad penam talionis, hoc nō potest tutorio nomine, z hoc est, quod ista lex dicit. Cautela tamen

2 est, † quod quando tutor accusat aliquem, dicat in accusatione, talis tutor. nec adiciat, tutorio nomine, nam tunc intelligeretur eo modo quo potest, vt l. post mortem. §. j. ff. quando ex fac. tut.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Possit tutor. Dic vt latius per Bar. in l. ij. ff. de accus.

LEX III.

Qui crimen. [a] Accusatio sine inscriptione, nō admittitur, z accusator cōtumax extra ordinē, z in expensis punietur. h. o. Hic videtur esse casus quod in criminalibus victus victor cōdemnatur in expensis. Quod dic vt dixi vobis in l. non ignoret. §. de fruct. z lit. expen. Item hic videtur casus, quod in eadē instantia possit deduci ciuilis petitio z criminalis. nam hic vides, quia punitur extra ordinē, istud est criminale. Item punitur in expensis, z istud est iudicium ciuile. de hoc dicam vobis in l. si quis ad se fundum. j. ad l. Jul.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Qui crimen. Vide que dixi in l. accu. ff. de accusat. post Barto. z adde casum nota. in quo debet actor se inscribere, z persona legitimare. secundum dom. Anton. in tit. de accus. z vide in l. fin. §. eod. Et adde quod in multis casibus post mortem quis potest accusari. de quibus Justitu. de hered. que ab intest. §. per contrarium. quero an accusator mortui debeat se inscribere ad penā talionis sicut accusator viui. vt in hac gloss. habes arg. ir. quest. ij. c. sane. §. si forte. que apud aliquos est canonizata. ad §. per contrarium. qui tenet quod sic. z alleg. Bald. hic.

LEX IIII.

Vxor tua. Mulier potest accusare. si suā vel suorum iniuriā prosequatur. nisi sit alius, ad quem magis principaliter negotium pertinet. hoc dicit. cum l. seq. ¶ Nota quod dixi in summario.

LEX VI.

a **Accusationem.** [a] Qui semel desistit, non admittitur iterum ad accusandum. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Accusationem. Vide in ff. qui desistit. z ibi Bart. ff. ad Turpil. an ille, qui desistit a ciuili, possit criminaliter accusari.

LEX VII.

Ea. Qui tempore statuto a iudice nō accusat, vel accusationem non prosequitur, postea non

a auditur [a]. hoc dicit hec bona lex. ¶ Nota hanc l. quam plene examinant, z dixi in l. Titia. ff. de accusa.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non auditur. Et adde eum in l. ij. ff. de re iudi. z in l. ij. de eden. z in l. edita. eod. tit. z in l. de die, qui satisd. cogan.

LEX VIII.

Non prohibentur. Miles potest accusare, si suam vel suorum prosequatur iniuriam. hoc dicit.

LEX IX.

Non ignorat. Non debet quis admitti vt talis, nisi prius probet se talem. hoc dicit. Tene menti hanc legem, z multum not. ad

1 infinita. Sepe † dicunt statuta, quod si ciuis admittatur ad aliquod. z nō alius ante omnia debet se probare esse talem. Tamen puto quod hec probatio fiat citata parte.

LEX X.

Si crimen. Etiam qui suorum iniuriam persequitur, se debet inscribere. hoc dicit.

LEX XI.

Data opera. Incendiarij. l. Cornelia de sica. puniuntur. hoc dicit.

LEX XII.

De crimine. Qui regulariter accusare nō potest, ad accusandum non admittitur nisi prius examinetur, an crimen, quod accusat, ad casus exceptuatos pertineat. hoc dicit.

LEX XIII.

SI magnum. Frater non potest accusare fratrem vel pater filium, de crimine grauiori, si suam iniuriam non prosequitur. hoc dicit, cum l. seq.

LEX XVI.

CUm rationibus. Qui habet duos accusaros tertium accusare non potest nisi suam iniuriam prosequatur. hoc dicit, Iudex in l. hos accusare. ff. eo.

LEX XVII.

INiquum. Nutritus non potest suum nutritorem accusare, nisi suam iniuriam prosequatur. hoc dicit.

LEX XVIII.

SI sororem. Frater fratrem, seu sororem potest de leui crimine accusare. hoc dicit,

LEX XIX.

NEganda. Hec est proprie materia. l. is qui reus. ff. de public. iud. & breuiter dicit. Accusatus nõ potest accusatorem suum reaccusare de pari crimine, vel minori, priusquam sit absolutus. nisi suam prosequatur iniuriam, poterit tamen accusationem proponere, non vt super ea procedatur, sed vt supersedeatur, donec causa prima finiatur. h. d. Materiam huius legis plenissime habes in text. & glos. & ego vltertius dixi in l. is qui reus. ff. de public. iudi.

LEX XX.

SI quis. Persona domestica nõ potest dominum domus accusare, nisi in crimine lese maiestatis. h. t. hec notabilis lex. Nota hanc legem, quod familiaris † non potest accusare dominum domus quod intelligẽ verum, nisi suam vel suorum iniuriã prosequatur. Et facit iste casus † quod monachus non potest accusare Abbatem. In contrarium videtur dicere. c. Abbate, [a] de verb. signific. dic vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. C. Abbate. Vbi est iste casus quod monachus accusat, de Spec. in tit. de inquisitio. §. fin.

LEX XXI.

SI liberti. Liberti nõ possunt accusare patronos. hoc dicit ista lex.

De accusationib. & inscriptionib. Rub. II.

LEX I.

EOs qui. Qui effodit terminos extra ordinem punitur. hoc dicit hec lex.

LEX II.

SI cuidam. Hec est notabilis lex. Pro suo interesse admittitur quis ad defendẽdum alium in crimine capitali. h. d. Per hanc legẽ practicabatur in ciuitate ista, dicit hic statutum † quod quicunq; decimauerit forum, possit impune offendi vel occidi. Adhibeatur talis cautela, quod si accusabatur filiusfamilias, pater pro suo interesse declinabat forum [a] pro filio. & sic nõ incidebat in statutũ filius eodẽ modo si delinquebat monachus, Abbas pro suo interesse declinabat forũ postea cõtra istas fraudes. fuit per statutũ prouisum.

ADDITIO.

a ALEX. C Declinabat forum. Vtiam cautelam adde vt diri post Bart. in l. si quis sub conditione. ff. de cond. institu. & hic adde Imo. in l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudi. & ibi Bart. & Bal. in l. reos. §. eo. & l. ab admi. strat. §. de leg. adde Ang. consi. xxxvij.

LEX III.

REos. In capitali crimine admittitur procurator ad allegandas causas absentie. hoc dicit. plene in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procu. & ego dixi in repe. i. penult. §. ad crimen. ff. de public. iudi.

LEX IIII.

a SI accusatoribus. [a] Absolutoria lata accusatoribus absentib. non per contumaciam est ipso iure nulla. h. d. Oppo. quod plures non admittuntur ad accusandum vnum, sed vnus tantum. l. hi tamen. §. fin. & l. si plures. ff. eo. Breuiter plures sol. dantur illa est vera, quod hic non fuit oppositum de plurib. nam si fuisset oppositum de pluribus fuisset electus vnus, quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. C Si accusatoribus. Adde Bart. in l. si plures. ff. eod. & vide quod per istã glossam in hoc do. Bart. no. in l. j. in fi. C. de fur.

LEX V.

NOn ideo minus. Delinquens propter mandatũ alterius non excusatur. hoc dicit. Hic venuret examinanda materia, de mandatore persuasore & instigatore. Dixi in Luon solum. §. si mandato. & §. procul. ff. de iniurijs. Materiam vero de aurilio, & sanore, tractaui vobis in l. in actione. §. ope. ff. de fur.

LEX VI.

a BSentem. [a] Absens non potest damnari de crimine capitali, & si fuit damnatus sententia est nulla, que retractabitur per eundem, vel per superiorem, hoc dicit. De materia nullitatis, dixi vobis in l. §. quando pronoca. non est necesse.

ADDITIO.

a ALEX. C Absentem. Vide Bartol. in l. iij. §. eod. & in l. quidam consulebant. de re. iu.

LEX VII.

a QUidem. In notorijs potest per inquisitionem procedi [a] sed in nõ notorijs quis nõ punitur, nisi fuerit citatus, vel accusatus. h. d. Et exponas ita text. Ibi denunciantur, tanquam notoria. vt patet ex sequenti responso. & ff. ad Turpillianum. l. ab accusatione. §. nunciatorem. & ff. de decurio. lib. xo. l. j. ff. de custo. reo. l. omnes. Ita sic intelligit gl. ff. de adult. l. ij. §. si publico. & etiam Dyan. text. Ibi. posse perpendi, procedendo per inquisitionem ex officio ad denunciationem officialis. Item ibi in text. despici. quasi dicat in non notorijs, non proceditur per inquisitionem, sed per accusationem. & hoc innuit verbum, accusatio. secundum predictum modum legendi. & hoc modo intelligitur communiter ista lex, sed dominus Nicol. Wat. intelligit quãdo officialis denunciat causam, potest procedi per inquisitionem. vt prima parte huius legis. & probatur j. tit. ij. li. j. & §. de decurio. lib. xo. li. j. ff. de custo. reo. l. omnes. Unde si officialis illam denunciationem produrent, in notorium probando tunc ille denũciatus absolueretur. vt hic in secunda parte huius legis. & d. l. ab accusatione. §. nunciatores. ff. ad Turpillianum. Et quod text. dicit hic accusatus, scpone id est denunciatus. Hanc autem materiam, quãdo possit per inquisitionem procedi plenissime dixi in l. ij. §. si publico. ff. de adulteris.

ADDITIO.

a ALEX. C Procedi. Vbi in notorijs procedatur per inquisitionem, & de modo procedendi in notorijs, vide per Spec. de noto. §. j. & plene per Ange. in l. si vacantia. post med. & in c. ad nostram. de iureiu. per Anto. & ibi per eum queritur. an sit necessarium probari notorium. & quomodo probetur. & multa pulchra ibi. Vide qd dixi in l. ij. §. si publico. ff. de adul. qd no. Bal. in l. accusat. ad Turpil. Et quando dicatur crimen notorium, vide Innoc. no. in c. ex cohabitatione clerici. & multi. & ibi plene de materia. & bal. in l. accusatorem. ff. ad turpil. & Bald. hic. Adde qualiter procedatur super notorio. Oldra. consi. cxxvij.

LEX VIII.

SI quis se. Accusatio debet peragi coram parte, non coram officialibus. tãnum. LEX IX.

QUi de crimine. Ista est notabilis lex. Breuiter dicit, accusatus de eodem crimine non potest iterum accusari, sed aliquando tamen crimine poterit iterum accusari, etiam si eodem facto defendat, nec debet super vno pronunciari, donec sup alio fuerit plene cognitum. h. d. Quidditur in duas partes primo. ponit virum liceat accusare. Secũdo qualiter debeat procedi. Secunda ibi. Iudex autem. Iterum prima subdiuiditur. qa primo loquitur quando accusatur de eodem crimine. Secũdo. qñ de diuersis habentibus originem ex eodem facto. Secũda ibi. si tñ. vbi est casus singularis. C Ad euidentiam istius scias tu tuicens. qõ quandoq; ex vno facto oriuntur plura crimina, exemplũ in eo qui cognouit suam consanguineam nupram. iste enim commisit adulterium. qa in nupram. Item incestum, qa in consanguineã suã. Hoc premisso casus in terminis est clarus. C Oppo. ad primam partem dicte l. si quis homicidij. j. eod. Sol. Fateor quod regula est quod accusatus, de codẽ, iterum non accusatur, fallit in casibus. vt dic vt in gl. quam vide, & no. C Nemo ad secundum dictum Oppo. & videtur quod quando plura crimina descendunt ex eodem facto, non possit accusari, nisi de vno, vt l. senatus. ff. eod. pro quo exẽplum ponitur de parricidio. Sol. quandoq; est vnitarium. & vnus titulus criminis. & plures agendi forme. & tunc vna tñ legi. potest accusari. vt d. l. senatus. secundum aliquas lectiones. Sed gratia. ille qui facit hõmicidium. potest accusari lege Cornelia de sicarijs. & ex forma statuti huius legis. tunc vna tantum punitur pena. vt dicta lege senatus. Quandoq; est vnum factum. & plures tituli criminis. & habent se ut tot genus. & species. & tũc accusatus de vno, non potest accusari de alio. vt dicta l. senatus. secundum

quod

quod ibi loquitur de homicidio, vt l. pretor edixit. §. j. de iniurijs. Si vero habent se sicut excedentia, & excessa, tunc de vtroque potest puniri non tamen potest simul accusari de vtroque ab eodem, sed ab alio sic, vt hic, & l. si adulterium cum incestu. ff. de adult. Sed que est ratio huius? Respondeo, quando sunt duo iudicia, quorum absolutoria lata in vno, potest parere exceptionem rei iudicate in alio. non admittitur concursus, vt l. fundi, & l. fundum. ff. de excep. & illa est ratio, quare non admittitur concursus ciuilis, & criminalis, descedentium ex eodem quia absolutoria lata in vno, potest parere exceptionem rei iudicate in alio, si pronuncietur super facto. Idem tenet Dyn. in c. nullus pluribus de reg. iur. lib. vj. Ita in proposito, quando ex eodem facto descendunt, si essent eedem persone accusatoris, & accusati, absolutoria lata in vno posset parere exceptionem rei iudicate in alio. ideo idem ad accusandū non admittitur, que ratio cessat alio accusante. Dices tu, sed que est ratio, quod iudex non potest sententiare super vno, nisi plenissime discusso alio, vt hic dicitur in vltima parte? ¶ Respondeo in istis causis capitalibus debet iudex inquirere veritatem, & etiam pro parte offensa, si ipse non opponat, vt l. j. §. fina. de questio. & l. si non defendatur. ff. de pen. vnde possibile esset, quod ex defensionibus factis in vno iudicio, apparet iudici, quod in alio reus non est culpabilis, vnde esset verecundia iudici, & parti iniustitia, si in vno condemnatur, & in alio absoluitur, ideo de vtroque debet esse cognitum, ante quam iudicetur. Et de isto membro. quādo ex vno facto oriūtur plura crimina, dic vt dixi plene in dic. l. senatus. ¶ Quandoque sunt plura facta, & plures tituli criminis, & plures modi agendi, tunc si quidem omnia illa facta tendunt ad eundem finem, non punitur nisi tanquam de vno. vt l. illud. ff. ad l. Aquil. & ideo si aliquis insultauit, & percussit. non punitur de insulto, quoniam ad hunc finem fecit insultum, vt percuteret. Et glos. tua hoc notabiliter tenet quā vide. & signa, super verbo, plurima. Si vero illa plura facta non tendunt ad eundem finem, sed ad diuersa, tunc non de vno, sed de quolibet punietur. vt l. nunquam plura. ff. de priua. delict. & ibi plenissime dixi. ¶ Venio ad finem. dicitur hic quod super duobus criminibus cognoscitur simul. Contra. ff. de custodia reorum. l. ij. §. fi. Sol. Dicit gl. fateor, donec super vno respondet, non potest super alio arctari, vt l. contraria. Sed cum erit expeditus de responsione. quam tenetur facere super vno, tunc respondebit super alio. Hoc gl. tua dicit ita super verbo. vtroq;. Et si quis velet hāc legē repetere, essent hinc tractāde tres materie. ¶ Primo, vtrum ille, qui habet vnam causam coram vno iudice, possit citari coram alio iudice in alia causa. Quod dic vt dixi in l. cōtra pupillum. §. is qui ad maius. ff. de re iudi. ¶ Secundo vtrum ille, qui est recōmendatus in carceribus ex vna causa, possit ibi recōmendari ex alia. De quo dic plene, vt in l. ij. §. fi. de cust. reo. Tertio an recōmendatus in carceribus iniuste, possit ibi recōmēdari ex alia iusta causa, quod dic vt in q. illa, quam disputaui, que incipit Lapus. ¶ Ultima gl. reassumit omnia, & distinguit. quod dic vt in eadem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Accusari. Et vide, an quis possit a pluribus condemnari, Bart. in l. sepulchri. ff. de sepul. vio.

b ALEX. ¶ Secundū dictum. Quid si ex forma statuti ille qui percussit aliquem debet amittere manū cum qua percussit, & quid si cum eadem manu percussit duos, vterq; vult accusare, quis preferatur. & vide plene per Jacob. de Bel. in disput. & in l. j. vt intra certum tēpus. vbi illa ratio in criminalibus habeat locum cumulatio, adde quedam in l. libellorum. & l. seq. de accusat. & Bart. late in d. l. senatus. ff. eo. in l. si quis homicidij. j. eo. verū. & ideo si aliquis insultat vel si quis faciat insultum & percussionem, punitur tanquam de vno ictu solo. Et ita causam intelligendā dicit do. Joan. post Bal. in l. diuortio. ff. sol. mat. de cuius intellectu ibi vide & in l. fructus. eo. tit. & Bart. & Bal. in l. nunquam plura. eo. tit. in versic. secundo potest exemplum. Et quod dixi an presumatur inconuenienti. vide Imo. & Bal. in d. l. diuortio. Et adde ad materiam, vbi habes in l. si. ff. de adult. & adde dictum Bart. in l. c. v. in fin. eo. tit. ¶ Adde quod voluit Joan. And. in add. ad Spe. in ti. de inquisi. §. visa. alleg. nunc tractamus de eo qui in aliquo loco aliquem cepit. & ligauit. si per plura loca durit ad certum locum. & eum spoliauit. in quo loco sit formanda inquisitio, stante statuto quod inquisitio debeat formari in loco delicti.

LEX X.

Vi explicādi. Ista est bona. l. & habet pulchram materiam. Breuiter dicit, qui alicui certam promittit sententiam, licet iudicem non corrumpat, tanquā corruptor punitur. hoc dicit. Dubium, pone quod ille, qui iudicem corrūperet nullo modo puniretur, vt puta, in capitali, licet enim reis redimere sanguinem suum, etiam corrumpendo, vt l. j. in fi. de bo. eo. & l. pe. ff. de prenuncia. & habuimus in l. transigere. §. de transac. ¶ Qualiter punietur iste, qui promisit hoc ei facere? videtur quod nullo modo, quia tert. hic dicit. quod punietur perinde, ac si puniretur principalis corruptor: sed principalis corruptor nullo modo puniretur, ergo nec ipse. cogitabitis. quia de facto fuit Tuderti.

LEX XI.

Si quis homicidij. Absolutus nō potest iterum accusari de eodem crimine, nisi de preuaricatione primi docearetur, de alio vero crimine poterit accusari. hoc dicit.

LEX XIIII.

Singuli. Hic est bonus casus. Non debet literis, vel relationibus publicis personarum credi. sed rei veritas inquiri. h. d. quod no. Facit quod declarum non probatur per instrumentum. Idem habes in l. diuus. ff. de cust. reo. Dixi plene in l. senatus. ff. ad Turpil. &c.

LEX XVI.

In causis. Non debet procedi super crimine, nisi certa & clara precesserit accusatio, alias iudex punitur. hoc dicit. Bloss. ponit qualiter accusatio debet formari. Ego circa hoc feci vnam magnam lectionem in l. libellorum. ff. eo. & dic vt ibi. Et hac gl. colligitur quantum tempus est quod fuerunt facte iste gloss.

LEX XVII.

a **Accusationis.** Accusator debet se inscribere[a], & detineri sicut accusatus donec causa examinetur, & qui torquetur, non debet interrogari de socijs. h. d. Istud, quod accusator, & accusatus simul b detineantur, hoc de consuetudine non seruatur[b], nisi accusatus accusaret statim accusatorem suum de falsa, & calumniosa accusatione, & ita est de facto modo in ciuitate ista. Not. quod quis non debet interrogari de socijs. Fallit in casib. qui hic ponuntur in gl.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Se inscribere. Vide etiam Barto. in l. edita. supra. de eden. & in l. transigere de transact. in princ. & vide Bald. in l. sed & si. ff. de in ius voc.

b ALEX ¶ Non seruatur. An accusator debeat stringi in carceribus. vide Salic. in l. militis. §. de accus. Bart. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. vide Bart. in l. qui sine. ff. de questio.

De exhiben. & transmit. reis. Rubr. III.

LEX I.

a **Si miles.** [a] Si miles commisit delictum, ad magistrum militū remittetur. hoc 1 dicit. Not. argu. † quod licet iudex secularis non possit cognoscere de crimine commisso per clericum potest, tamen eum capere, & detinere, vt remittat ad episcopum eius.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si miles. Pro hoc quod not. Bart. in l. si quis. in fi. de seruit. not. in c. cum non ab homine. de iud.

LEX II.

Nullus. Reus debet carcerari, non autem ligari, nisi communeatur. & vementibus ex longin- a quo, triginta dierum spatium [a] statuitur. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Spatium statuitur. Et de isto termino comparendi in criminalib. vide Bald. in authen. offeratur. de lit. contest. & vide id quod dixi in l. j. post Bart. ff. de cust. reo.

LEX III.

a **Neminem.** Nullus debet citari, nisi mandato 1 iudicis precedente[a]. hoc dicit. Not. † quod nulla potest fieri citatio realis, vel personalis, nisi b iudex, hoc permiserit. [b] quod est verum. Facit §. de episcop. & cle. l. c omnes. quod tenet Innoc. nisi esset [c] nuncius generalis constitutus ad faciendas citationes. vt probatur per eum extra de proba. ca. quoniam contra falsam. quod non videtur verum. quia ista generalis commissio nihil releuat, vt l. j. §. de iu. do. impe. In casibus 2 tamen non est necesse, quod iudex hoc committat, quia hoc committit l. vt quando quis in flagranti crimine reperitur, vt l. raptores. §. de episc. au. j. de rap. vir. l. j. ff. de furt. l. si quis in seruitute. in fi. & interdum. §. qui furem eo. tit. j. de maleſi. & mathe. l. fi. ff. de adult. l. capite quinto. & quod ibi no.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Precedente. Non petitur, nisi iudice permittente. Dicebat tamen domi. Anto. quem sequitur ibi domi. Jacob. in c. j. de iudi. quod si apparet citationem destinatam, & relationem nunci, presumitur sententiam iudicis de citando precessisse. l. sciendum. de verb. oblig. & vide Bart. in l. j. §. cura. circa fin. de offic. prefe. vrb.

z quod dixi post Bar.in l.j.ff.de in ius voc.z quod dixi post Bar. in l.qui nomine.ff.de fal.vbi Bart.z Bal.in d.l.sciendum.z ibi plenius per Ludo.z ibi per Ang.in repe. Sed illa l.loquitur in solennitate intrinseca, ista in extrinseca,sicut in actionib' dicitur,quod sententia lata non presumitur lata in scriptis.z not. Bart.in l.statutis.de sent.ex breui.reci.z de hoc vide per Angel.in repe.l.sciendum. Et not. quod non sufficit generalis commissio facta nuncio de citando,z idem tenuit domi.Anto.in c.j.de iudi.sed Imo.dicit quod dubitabat, quia l.hic allegata hoc non probat, quia loquitur in citatione, scilicet quando creditor petit sibi assignari in solutum bona debitoris sui pro debito,z sic non bene probat.Unde videtur quod remaneamus in regula,quod tãtum valet generale quo ad genus quantum speciale quo ad speciem, iuxta not.in c.si sacerdos.de offic.ordin.z in l.si duo.ff.de admini.tuto. Et ita dicit do.Joan.ibi,z no.insti.de actio.§.quadrupli.z ibi bonus tex.z de iure,z latius per moder.in l.ex consensu,§.eum qui.ff.de appel. Et vide Bartol.in l.j.ã.de iure do.in princ.z in l.qui autem.§.fin.ff.de constit.pecu.per Bal.in l.si quando.ad fin.ã.de constit.pecu.in rj.z rij.q.ibi concordat Innoc.cum Lyn.quod Bald.alleg.in c.j.de iudic. Text.est in l.properandum.§.z si quidem.ã.de iudi.in versi. iudicibus autem res suas reserantibus, vbi patet, quod quando reus vult citare actorem,vt feratur sentẽtia in fine instantie,iudex debet super hoc cognoscere,z sibi impartiri licentiam, z sic patet quod quãdo in commissione requiritur cause cognitio, requiritur specialis commissio in citatione verbali. ¶Si vero nõ requiritur cause cognitio in commissione,tãtum sufficit generalis commissio. Ita Bal.in d.l.si quando.z licet ipse nihil allegat, potest allegari ratio, videlicet quod tantum valet generale quo ad genus,&c.vt ã.dictum est. ¶Pro quo potest adduci text.z Angel.in l.ij.C.de spor. Dicitur enim ibi quod nuncius,cui sit a principio commissa citatio in aliqua causa, potest idem semper citare vsque ad finem cause.z sic patet quod vna deputatio generalis,licet non fiat particularis commissio,sufficit.Secundo,pro hoc potest adduci text. in auth.libellum.de lit.contesta.vbi patet quod executor deputatus in causa,potest recipere cautionem,seu promissionem nomine partis,absque alia speciali commissione. Si ergo potest hoc tanquam persona publica,z generali commissione sibi facta a iudice, quia hoc non requirit vllam cause cognitionem,z est de pertinentibus ad executionem cause, cur non eo modo potest similiter citare virtute generalis commissionis, sicut dicit Bald.observari Florentie,z in Hispania. Tertio hoc cõfirmatur,quia sicut ex generali commissione, que fit notarijs actorum, notarius potest accipere productionem libelli absque eo quod ibi sit iudex, quia illa productio potest fieri de plano,z die feriata.l.miles.§.seraginta.ff. de adult.z probat no.in l.precipimus.in princ.z ibi ponit Bal.de appel.ita videtur nuncius virtute generalis commissionis posse citare. Nec obst.text.in nomnes.§.nihilominus.de episc.z cler.z l. cum clericis.co.tit.quia debes scire quod quando nuncius datur simpliciter ab vno in diee,vel pro vna causa,vel pro omnibus,non videtur per hoc sibi dari mandatũ incontinenti de citando,z ideo requiritur quod post particulariter deputetur ad citandum. Ita dicitur in d.l.j.de spor. Hec solutio simpliciter videtur approbata pro idonea, quia possit committi citatio,z ne detur in officio sibi commisso.sed contra predicta fortiter facit,quia secundum Sof.in l.cum clericis,§.memorat.C.de epis.z cle.iudex prius quam committat citationem, debet videre petitionem actoris,vt iudicet super matrimonio, vtrum calumniose competat, nam si esset in euidenti calũnia,posset eum statim repellere,vel sic libellus esset ineptus.l.qui cum maior.§.si quando.ff.de bo.libe.alias de ope.liber. z ibi no.in l.j.ff.de offic.assess. Si ergo requiritur saltẽ hec instructio, prius quam iudex committat citationem non videtur quod nuncius possit.Sed respondetur ex his,que habes post Bar.in l. si finita.§.Iulianus.ã.de dam.infec.in articulo in quo queritur,an est necessarium quod procedat libellus. De quo per Francisc.de Aret.in cap.j.de iudi. An pars teneatur credere nuncio dicenti se habere commissionem,vide in locis ã.in princ.apostil.allega.z per Imol.in l.ex consensu.§.eum qui.ff.de appel. ¶Adde an per relationem nuncij presumatur de commissione iudicis,z quid si non precessit commissio.vide Roma.consil.cccxcvij.per Bald.an presumatur de commissione consil.cxvij.volu.j.

b ALEX. ¶Permiserit. Hoc probatur,quia ad capturam persone,siue sumus in iudicio ciuili, siue in criminali, non procedi potest,nisi precedat cause cognitio de iure ciuili.Colligitur manifeste ex his, que habentur in l.nemo carcerem.de exact.trib.libr.x. De iudicio criminali ponit singulariter. Joan.Andr.in c.si dominus. de senten.excommu.quem sequitur Bart.in l.quod euitandi.in fi. ã.de condi.ob tur.cau. Sed ista cause cognitio non potest pertinere ad nuncium qui est merus executor, vt l.si vt proponis.de execu.rei iudi.ergo non poterit citare.Ad idem facit optime,quia in causa capture nuncius debet habere speciale mandatum,vt l. non solum.§.fin.cum l.seq.ff.de procur.z consuluit Barto.in consi. incip.commune Bualdi.Franc.de Aret.in c.j.de iudi.Abba.hic. z adde Bald.in d.l.commu.diui.sufficit probari,vt post Bart.in d.l.qui nomine.de fal.vt dicas habere commissionem.

c AND. BARB. ¶Nisi esset. Adde Bart.in d.l.j.in princ.ã.de iu.do. Et vide Jo.de Imo.in c.j.de iud.vbi dubitat,an istud dictũ sit verum,vide ibi do.Ant.z ibi dixit Bal.in l.quando.C.de test.

De custodia reorum. Rubr. IIII.

LEX I.

* IN quacunque. *Siue per accusationem, siue per inquisitionem procedatur, causa debet celeriter examinari.z non debet differri.z interim reus in carceribus positus non debet iniuriari, nec in locis tenebrosis de die põni,nec z alias iniurias pati. hoc dicit. Facit iste text.ibi, ad fin.ad primum solis ortum,&c. de mane vtrum dicatur dies vel nox.z dixi ibi in l.aut facta.§.ad tempus. ff.de penis, vbi dixi vtrum mane,z sero,sit de die,vel de nocte.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶In quacunque.Quid autẽ si in carcere mortuus sit.an presumatur mortuus angustia carceris an naturaliter,ponit Bald.in l.j.ã.qui non poss.ad libert.perue.

LEX II.

a SI quis. [a] Si quis de crimine conuincitur, debet apud tribunal duci, vt crimen confiteatur,z certum appareat.hoc dicit.Utrum qui semel confessus est crimen sponte, debeat illud iterum confiteri, Bloss.tangit hic. Dixi plene in l.j.ff.eod.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si quis. Vide etiam text.fin.in l.contra,ad Syl.ibi, ex vinculis,secundum Bart.

AND. BARB. ¶Vide Butr.hic, qui dicit ad hoc vt confessio valeat post torturã,est necesse quod fit intermedius dies vnus, z nox vna,vide tamen hic.

LEX III.

QUoniam vnum. [a] Carcer vbi ponuntur homines debet esse separatus a carcere mulierũ.[a] h.d. Super hac l.in aut.nouo iure.quam habetis ã.de offi.di.iu.l.j. quam nunc statim vide,z no,

ADDITIO.

a ALEX. ¶Carcere mulierum. De muliere carcerãda,vide Bal. in l.j.ff.qui sat.cogan.

LEX IIII.

* AD commentariensem. *Si carceratus aufugit,custos principalis pena qua illa debebat puniri,

a punietur, [a] nec exhibendo suum familiarem liberatur.Sed custos de principali ex necessitate absente,idem seruabitur de eo cui commisit officium,hoc dicit.

ADDITIONES.

* CLAVD. DESEISS. ¶Ad commentariensem.Istam legem extendit Bald.in l.ex diui.ã.locat.vt procedat in eo cui commissa est custodia alicuius castri,z sequitur Salycet. limitando tamen istam legem per id quod vult gl.no.quam ibi no.Bar.z doct.in l. si pecuniam.§.sed si acceperit.in verb.carere.ff.de condic.caus.dat. caus.non secut.z per tex.quem ibi multum no.ad quest.Ang.in l.a bonefidei.ff.de rei vendic.

a ALEX. ¶Punietur.Not.gloss.que est hic,quam multum reputat Bal.no.in l.iij.in fi.ã.de fide instru.

LEX V.

DE his quos. Carcerati debent puniri vel relaxari,z quid de his fit intra triginta dies iudicibus debet nunciari,pena contrafacientibus imminente.hoc dicit.

De priuatis carceribus inhibendis. Rubr. V.

LEX VNICA.

1 DEtinens hominem liberum per viginti horas,committit priuatum carcerem.

a TEnemus. [a] Non licet homines in priuatis tenere carceribus,z de hoc potest per inquisitionẽ procedi, z iudex negligens puniretur,z reus huius criminis pena lese maiestatis punitur.h.d. Quando

a †Quando autem quis dicatur committere priuatū carcerem, detinendo hominem liberū, certe si detinet eum per xx. horas. puni-
a tur. vt l. cap. v. ff. de adul. qꝫ plene dic. vt ibi dixi. No. etiam per hanc l. in prin. quod appellatione diocesis continetur ciuitas. dicit ex Egyptiaca diocesi. Continet enim totam Egyptum, & ciuitatem Egypti. In contrarium videtur extra de rescrip. c. Rodulphus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Homines. Quid autem si detineat mulierem ex causa libidinis, an teneatur pena priuati carceris: vide Bart. in l. verum. de fur. & vide Bar. in l. ij. ff. de verb. signi.

Si reus vel accusator mortuus fuerit. Rub. VI.

LEX I.

ET si marcellus. Per mortē vnius accusati, nō extinguitur
a accusatio[a] quo ad alium de eodem crimine accusatū.
a h. d. No. ex hac l. † qꝫ plures de eodē crimine possunt simul accusari, secundum veram opinio. vt l. inter liberos. ff. ff. de
b adul. Item mandans & faciens[b] possunt simul accusari de eodem crimine, quod dic, vt l. nihil. ff. de adulte. & hic tangitur per Ly. qꝫ no. & tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Extinguitur accusatio. In materia huius l. & tit. vide singularem questionem quam posui post Bar. in l. ex iudiciorum. ff. de accu.

b ALEX. ¶Mandans & faciens. No. mandans & faciens possunt simul accusari. l. minorib. ꝫ. de his quibus vt indi. per Barto. in l. hos accusare. ff. lege. & l. nihil. ff. ff. de accusa.

LEX II.

IS quem. Mortuo accusato, etiam liberatur accusator. h. d.

LEX III.

IVt proponis. Licet mortuus sit qui de falso instrumēto accusabatur, potest tamen accusari, qui eo vtitur. h. d.

LEX IIII.

DEfunctis. Defuncto reo extinguitur accusatio, nisi seipsum occiderit. h. d.

LEX V.

IQuis cum. Si pendente appellatione, a sententia. in qua tacite venit bonorum ademptio, reus, vel accusator decesserit, pena extinguitur, sed si bona adimantur, expresse durat causa propter quā bona adimuntur, quod habuistis in l. ij. si pen. appel. moza interue. &c.

Si quis imperatori maledixerit. Rub. VII.

LEX VNICA.

SI quis. Qui maledixit Imperatori, est ad ipsum remittēdus, vt ex persona eius,
a qui dicit estimetur [a], nec est ab alio puniendus. h. d.
a No. tex. ibi, vt ex † personis hominuꝫ dicta pēsemus. Unde qualiter sint metuende mine ex personis hominum consideratur. Habuistis in l. metum. supra, quod metus causa.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Estimatur. Qualiter iniurie sint considerāde, vide ad istum tex. quod no. Bar. in l. Turpia. ff. de leg. j.

Ad legem iuliam maiestatis Rub. VIII.

LEX I.

ETiam ex alijs. Qui contra legem iudicat, in l. iul. maie. nō incidit. hoc dicit.

LEX II.

AMenam. Qui iuramentum prestitum non observat, in hanc l. non incidit. h. d.

LEX III.

IQuis alicui. Ex hac l. accusati torquen-
a tur, [a] nec aliquo priuilegio excusantur. Idem in accusatore, & cōsorte. h. d. Vide gl. su-
1 per verbo. conuictus. Ex hac glo. no. duo. † Primo. quod vnus testis facit indicium sufficiens ad torturam. Vidistis in l. in bone fidei. ꝫ. de iureiur. & ff. eod. tit. in Admonendi. Secundo no. quod li-
2 cet † communiter omnes leges loquantur in plurali, & dicant precedentibus indicijs, tamen sufficit vnum bonum indicium. & sic tenet glo. tua, quam vide & not. De istis indicijs dixi plene, in l. fin. ff. de questio.

ADDITIO.

b ALEX. ¶Accusati torquentur. Vide Bart. in l. j. ff. ad questionem. ff. de questionibus.

LEX IIII.

NEmo. Potest quis suum priuilegium allegare, ne torqueatur, preter quam in crimine lese maiesta. h. d. hec l. notabilissima.

LEX V.

QUisquis. [a] Qui proditionem fecerint, vel tractauerint cōtra principem, vel eos,
a qui sibi assistunt puniuntur morte, & publicatione bonorum & eorum filij non sunt capaces hereditatum, vel le-
b gatorum, nec ad testimonium, [b] honores, vel officia admittuntur, filie ex hereditate paterna nihil capere possunt: ex bonis vero ma-
c ternis [c] legitimam tantum capere possunt, vxores eorum dotes recuperant, & idem in socijs & participibus dicti crimmis. Sed qui
d proditionē reuelauerit, venia dignus erit. h. d. [d] Et primo facit ad
1 q. quam habui de facto in hac ciuitate. † Statutum est hic, quod quicunque prestiterit auxilium, vel fauorem alicui exbannito. pro proditione huius communis, puniatur certa pena. Modo quidam de hac ciuitate procurabat quod dominus Petr. de Spole, qui erat exbannitus vt proditor huius communis rebanniretur, querebatur vtrū incideret in istam l. tanquam prestans consilium, & fauorem exbannito pro proditione: Quidam Canonistę dicebant quod non, per decretales que dicunt quod licet non sit alicui licitum communicare cum aliquo excōmunicato, hoc est verum, nisi pro eo reconciliando eum audiret, ita in proposito ille, qui procurabat quod rebanniretur, faciebat vt reconciliaret eum huic communi, & sic nō incidebat in legem. Ego dicebam quod hic erat casus in cōtrarium, ibi, demque iubemus etiam, &c. Non ob. quod dicitur de excommunicatione, quia sententia excommunicationis est medicinalis, non mortalis, vt in cap. cum medicinalis. extra de senten. excom. lib. vj. Nunquam enim aliquis excommunicatur, vt perpetuo sit condemnatus, sed vt ab inobedientia desistat, bannum vero, quod datur hodie secundum statuta terrarum est mortale, & elapso termino banni, non daretur sibi venia comparenti, & venienti ad mandata, ideo non est ratio eadem quod sepissime accidit, specialiter hic.

ADDITIONES.

* ALEX. ¶Quisquis Ad hanc l. vide Bar. in l. constitutionibus. ff. de appel. qualiter debeat intelligi hec lex dicam j. in fin.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Nunquid ista pena respiciens filios habeat locum quādo de crimine patris cognoscitur post mortem. Videtur quod non: quia ista lex loquitur in casu quo viuens fuit pater damnatus: ergo cum sit penalis, exorbitans & odiosa, non debet extendi ad alium casum, maxime quando est eadem ratio secundum ea que habentur in l. eius qui delatorem. ff. de iure fisc. & quod ibi not. Barto. & doctor. in l. cum filius. in princip. ff. de verb. oblig. & facit l. absentem. ff. de pens. & expressius Barto. in l. ij. ꝫ. ad crimen. ff. de public. iudic. In contrarium tamen quod imo dicta pena habeat locum in predicto casu est text. in c. statutum. in versi. hoc sane. ibi, qui tales esse vel decessisse probantur. de heretic. libr. vj. qui text. loquitur de huiusmodi penis filiorum & nepotum. & ita resideo. facit l. ordo. ff. de accus. & quod not. Barto. in l. infamem. ff. de pub. iudic. ¶Posset tamen ad illud secundum responderi, quod illud sit speciale in crimine heresis: quod non est trahēdum in crimine lese maiestatis, in quo non est tanta ratio, vt probatur in cavergentis in fi. de heret. & ita in simili respondet Aret. in c. qualiter & quando. ij. de accusat. In contrarium facit quod not. Barto. in l. ex iudiciorum. in questione de bannito de accusat. cum concord. & quod habetur in extranag. ad reprimendum vbi proceditur in crimine contra absentem. ¶Pro prima parte facit quod not. Salyc. in l. hi qui. in fin. per illum text. iuncta l. seq. C. de aposta. alias est in l. apostatarum. eod. titu. ad idem quod not. ¶Host. in summa. de here. ꝫ. qua pena feriatur. versicu. verumtamen & prima sententia. Item omnia iura que dicunt contra heredes & filios procedere, dicunt simpliciter quoad bona: sine leges inspiciātur sive canones. Quid autem si per statutum vel sententiam pronunciaretur quis rebellis, & sui, an comprehendentur filie, vide Aret. consil. xxxix. determinantem quod non.

a AND. BARB. ¶Pōdera si adduci posset ad qōnē, quā tetigit Bal. in l. j. in pn. ff. de ver. ob. de phibito loqui cū bannito: an sit pro-

hibitum sibi mittere nuncium vel literas. Et certe nō facit. q; hic loquitur de dante fauorem. vt habetur in l. post legatū. §. j. amittere. & ibi Bar. ff. de his qui. vt indig. Sed pondera ad istud dictum Bar. qō petens reb⁹ mauri proditorem. videtur prestare fauorem proditori. qō statutum denegat. & licet lex canonica prohibeat loqui cum bannito. intelligitur quo ad commercia. & quo ad suffragia. & similia. vt ruboze perfusus veniat ad obedientiā ecclesie. Si ergo ecclesia ista disponit. vt reducatur ad obedientiā. multo fortius permittit. vt cum eo loquatur. ad finem reducēdi eū ex eo. q; punitus erat de inobedientia. & illa ercōmunicatio insequitur eum quocunq; vadat. Sed in proditore patrie est secus. q; ly sit bannitus. non tū est punitus de proditione & petēdo q; sibi remittatur pena. est contra publicum bonum. q; lex vult maleficos punir. l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. P. P A V. P. ¶ Quisquis. Ad materiā istius l. vide Soci. consi. cclxxix. vol. ij. & consi. xxij. vol. j.

b ALEX. Testimonium. Vide Barto. in l. iusiurandi. ff. de iureiurand.

c ALEX. ¶ Maternis. vide Bar. late in l. furti. §. ope. ff. de iur. sed an furens testimonium pro ipso videatur dare opem. vide Bart. no. in l. post legatum. §. si vero. in fi. ff. de his qb. vt indi. Et ad istū ter. vide quod no. Bing. in l. iij. §. j. ff. quod quisq; iuris.

b ALEX. ¶ Hoc dicit. limita istam l. tm̄ procedere vbi crimen est attentatum specialiter in psonā Principis. vt Imperatoris. aut Principis. sed vbi peccāti esset in alijs capitulis l. iul. ma. de quibus gl. j. ij. & iij. ff. eo. q; tunc non hz locum pena. de qua hic. sed hz locum pena. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. di. Itē limitauit hanc l. Pau. de Leaza. in cle. pastoralis. de re iud. Jo. an. in c. statutum de reser. in vj. in nouel. Pro quibus optime facit glos. in l. j. in ver. hostis principalis. j. de bon. li. alias eoz̄. ff. ad l. Jul. maie. Tu vide Bar. in extra. ad reprimē. §. qui sint rebelles. in ver. rebellando. & q; no. Bar. in l. ij. ē. de man. vind. & an habeat locū in alia ciuitate quam ea. vide gl. & Bar. in l. j. ff. eo. Et adde qō non subditus. non incidit in crimen lese maiest. sed Bald. in l. ij. ē. de fal. mone. de proditore populi. ita incidit. in hoc crimen sicut proditor principis. l. ij. & ibi Bal. in l. fi. j. de abol. & vide hic Sal. & vide in c. j. vt lit. non contest. & circa materiam huius l. querit. an filius condēnatus de crimine lese maie. priuetur beneficio ecclesiastico iam quesito. & vī qō sic. cum talis filius sit infamis. vt hic. sed infamia nondū rescit a dignitate. sed remouet a iam quesita. l. infamia. C. de decur. li. x. Et si dicis. qō iudex secularis non potest priuare quem beneficio ecclesiastico. vt no. doc. in l. j. de pen. respondeo secundum. l. cū pro barto. & ibi gl. ff. de proba. que dicit. delictum tuū te punit. nō ego. & sic non punit iudex secularis eum principaliter. sed in consequētiam. Tamen in contrarium est gl. fing. xxvj. dist. satis puersum. si est crimen lese maiesta. temporalis. secus si diuine & spiritualis. q; tunc priuatur. vt in c. ij. de schismaticis. & in c. quicūq; de here. in vj. q; tene menti. post apostillam. vide Old. consi. xlvij. vbi plene de materia. & an spoliantes nūcios apostolicos dicātur cōmittere crimen lese maiest. vide Roma. consi. cccxcv. & inquantū Bar. in fi. dicit quod bannum hodiernum est mortale. vide Pau. de ca. consi. xxiij. quando dicatur committi crimen lese maiest. vide Bal. cōsi. cxxxij. lib. j. Pe. de anch. consi. cclxxviij. & ibi qualiter testes debeant concludere. & an contra Papam. vel legatum de latere. dicatur committi crimen lese maiestatis.

LEX VI.

Meminisse. De crimine lese maiesta. pōt post mortez rei inquiri. hoc dicit ista lex notabilis.

LEX VII.

Post diui Marci. Post mortem rei. de hoc crimine pōt que r. vt eius damnetur memoria. & bona successoribus auferatur. & alienationes facte a die commissi criminis rescindātur. hoc dicit ista lex. Et not. quod dixi in summario. & tene perpetuo menti.

Ad l. Iul. de adulteris, & stupro. Rub. IX.

LEX I.

Publico. Uxores non possunt accusare viros de foro violato. secus econuerso. hoc dicit.

LEX IIII.

a **Bacchus.** a Maritus. & eius filius pūt adulterum vilem inuentū impune occidere. b ly si non erat vilis. mitius punietur. h. d. Tene mēti istam l. Not. quod legitime factum est. penam non meretur. Not. quod licite possunt filij in istis obedire patri. etiam in atrocionibus executionibus. legitime tamen factis.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Bacchus. Vide Jac. de Bel. de quest. & Fel. in c. dilecti filij. de excep.

b ALEX. ¶ Occidere. Peccat tamen. xxxiij. questio. ij. c. admonere. & in c. inter hoc.

LEX XV.

Quondam Vide auth. que tractat de remissione criminis. & nota eam. de qua tractatur in auth. qua in prouincia. vbi de crimine agi oportet. & ego dixi in l. si cui. §. fi. de accus.

LEX XIX.

a **Quamuis** Accusatore absente. post crimen lis quidatum potest ad sententiam diffinitiuam peruenire. a Querit gl. b hic licet ad crimen publici iudicij prosequendum. non admittatur procurator. quid si non fuerit oppositum an valeat processus? Bloss. videtur dicere quod sic. quam vide & not. super verbo. presentiam. Quod dic vt hic dixi. ff. de pub. iud. l. pen. §. ad crimen.

b

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Peruenire Vide Bar. in l. contra pupillum. ff. de re iu. & vide no. gl. hic singulariter. Ad idem dixit singulariter Inn. in c. quia propter. de elect. quod vbicunque per statutum quis tenetur comparere personaliter. si per procuratorem comparet. qui procurator fuit admissus tenet processus. & etiam probatio facit ad l. si maritus. §. prescriptione. cum ibi no. ff. eo.

b ALEX. ¶ Querit gl. de hoc vide Bar. & q; ibi dixit gl. ff. l. pe. §. ad crimen. j. de pub. iud. & alleg. in l. ita demum. supra de procu.

LEX XXVI.

a **Quoniam.** a Qui non pōt accusare de crimine non pōt percipere de eodem ad aliquē puniendum. hoc dicit hec notabilis lex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quoniam. Vide hoc singulare dictum. quando maritus accusat vxorem. de adulterio. & postea remisit accusationem. & mulier non continuat adulterium. an possit iterum accusari de adulterio. vide hic not. per eum. & ad Bart. hic facit quod not. Bart. in l. amplius non pe. ff. rem. rat. hab. & Bart. in l. fi. §. fi. de eo per quem fac. erit. & ibi allegat hunc tex.

LEX XXVIII.

a **Ita nobis.** a Hic enumerantur. q̄ exceptiones possunt obiici accusanti de adulterio. Not. q; hec lex statuit posse tātum certas exceptiones obiici. & per hoc excluduntur alie exceptiones legitime in corpore iuris incluse. vt hac gl. & ideo per hoc doc. inducūt hanc legem in arg. quod licet statuto caueatur. quod contra instrumentum non possint opponi nisi certe exceptiones. quod per illud statutū non excludantur alie legitime. quod non puto vsquequaque verum. Quod dic vt plenissime dixi in l. j. §. j. ff. quod vi aut clam.

r

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ita nobis. facit ista l. ad materiam. de qua per Bart. in l. j. in pūn. ff. si quis ius dicent. non obtem.

LEX XXIX.

a **Que adulterium.** a Domina a caupone potest de adulterio accusari. secus de familia. que hospitibus seruit. h. d. & ibi

r

b glo. b vtrum cum meretrice nupta possit committi adulterium. Bloss. dicit quod sic. Quidam vltramontani dicunt contrarium. & forte melius.

ADDITIONES.

a AND. BAR B. ¶ Que adulterium. Vide istam legem alleg. per gl. in c. tanta. de simo. & ibi doc. in c. si Christus. de iureiu. & in ca. crapula. de vi. & ho. cler. ibi omnino. & vide Lud. Ro. consi. cclxxxiij. an propter adulterium perdatur dos?

b ALEX. ¶ Querit gloss. vtrum cum meretrice sine sit nupta sine non sit licitum adulterium. vide Cy. in l. j. j. de rap. virg. in addi. sed Barto. in l. si vxor in pūn. ff. eod. alleg. in gl. videtur tenere glo. hic. vide Bald. j. eod. l. si mulier.

LEX

LEX XXX.

1 ¶ Crimen remanet publicum, licet auferatur facultas accusandi omnibus, restringendo ad certas personas tantum.

a QVamuis. [a] Accusare de adulterio licet marito, & aliis communitis personis, non extraneis, h. d. Opp. & videtur quod quilibet de populo admittatur ad accusandum. Unde videtur obstare. ff. eo. l. iij. §. fin. & l. seq. Sol. dicit glo. ista lex loquitur, quando isti propinqui non erant. Doct. moderni dicunt, quod illa lex corrigitur per istam. Et ista opinio plus placet, per rationem positam in hac l. videlicet ne lis
1 ceat extraneis fedare connubia. Secundum quam lec. habes, quod licet per formā statuti auferatur facultas accusandi de publico crimine omnibus, & restringatur ad certas personas tantum nihilominus remanet crimen publicum. De hoc diri vobis in l. j. ff. de pub. iud. Ultimo habetis in fin. quod pena adulterij est pena mortis. Oppo. ff. de questio. l. si quis viduam. Sol. vt ibi not. Et ibi diri vobis. secundum ista tempora, pena mortis in muliere est alter constituta, ideo vide auth. sed hodie vide de iure communi pena in masculo non est immutata. sed in femina sic. vt § in authent. Habetis hic aliam authen. que loquitur de quadam pena que infertur ei, quem maritus habet suspectum de adulterio vxoris sue, que incipit, si quis ei.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quamuis. Casus appellationis ab accusatione adulterij notantur ff. eod. q. vj. in summa. & in c. intelleximus. in fin. extra. eo. vt in vltimo habetis. Et de ista pena adulterij adde etiā Bald. in l. Claudius. de his qui. vt indi. pena etiā adulterij, quod mulier perdat dotem. vt hic videtur quod in bonis paraphernalibus, dic secundum gl. sing. in c. plerunque. de do. inter vir. & vxo. & vide in l. ex consensu. §. de repu. Sed an dicta glo. sit vera, diri post. Jmo. in l. cum mulier. ff. sol. mat. Que autem sit pena stupri, vide no. Bal. in l. raptores. §. de epis. & cleric. Et quando mulier committat adulterium cum incestu, & puniatur, vide in l. si adulterium cum incestu. in princ. vbi glo. in linter liberas. ff. eod. Et de istis penis vide plene per Jacob. de Bel. in l. raptores.

LEX XXXI.

CAm vir. Ista non consueuit legi, quia de ea loqui
nō est honestum. Breuiter dicit. Crimen
a Sodomie vltore gladio punitur, [a] hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Gladio punitur. Vide in authen. vt non lururientur contra naturam. ff. eod. q. ij. hic quanquam. vbi etiam dicitur de crimine, quod committitur cum brutis. quid in Judeo, videtur in c. archiepiscopat. de rap. Quid in muliere agente vt vir, vide questio. in l. fedissima. §. eo. de rapt. alias. ff. eod. de adul.

LEX XXXII.

1 ¶ Nomen rei, quando dicatur receptum inter reos.

ADulterij. Habeo istam. l. multū charam, quia probat vnam meā opi. de qua est casus hic. Breuiter dicit. In q. adulterij exceptiones frustole reprobatur. exceptiones legitime que processum respiciunt. primo examinantur, postea de crimine cognoscitur. h. d. & per istam
1 leg. ego dico manifeste probari opi. meam, quod tunc dicitur nomen rei receptum inter reos, quando facta examinatione super omnibus exceptionibus dilatoriis respicientibus processum iudex pronunciauit super accusatione procedendum esse. vnde aute lit. contesta. potest dici nomen receptum inter reos. scilicet per illam pronunciationem. merito hic potest fieri reo absente. vt vidistis §. eod. l. adulteram. licet glos. aliter dicat. Diri tibi in l. is qui reus. de pub. iud. & tunc non allegam tibi hanc l. sed heri tantum addidi, & ideo tene menti.

LEX XXXIIII.

JQui adulterij. Si absolutus ab adulterio priorum itatis preterea, postea cum ea matrimonium contrahat, ex hoc iuris & iure videtur nasci presumptio ex qua de primo adulterio de
a quo fuit absolutus, poterit condemnari. [a] h. d. hec singularis lex. quod tene menti. Opp. nemo ex presumptionibus est condemnatus, vt l. absentem. ff. de pen. Solu. Ibi loquitur de presumptione hominis, hic de presumptione iuris, & de iure. Oppon. postquam quis est absolutus, non potest condēnari, nisi doceatur de prevaricatione, vt l. si quis homicidij. de acc. & l. iij. ff. de prevar. Sol. Specialis casus est hic, Simile vidistis §. de reb. cred. & de iureiur. l. fin.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Poterit condemnari. Adde quod Jud. Ro. dicit hic esse casum, quod sententia ex presumptione prolata nunquā transit in rem iudicatam, imo cōtinuo retractari potest, de quo, & de istis sim. sentētijs vide que habes hic post Ly. & aduerte quod presumptio violenta que secundum ius dicitur habere vim plene probationis in causa ciuili, non sufficit ad plenam probationem in causa criminali. not. doc. in c. afferte. & in ca. quia verisimile. de presum. videlicet de nudo cum nuda, solo cum sola. De quo in c. literis. de presum. quia habet vim plene probationis in causa ciuili separationis matrimonij, non sufficeret sola in criminali ad condemnandum de stupro. Facit l. si autem. §. de proba. & quod no. Bart. in fi. §. de iureiur. secus quando est presumptio violenta approbata a iure, etiam quoad criminalem causam. quia tunc sola sufficit. l. que ibi no. facit auth. si quis cum hic, & ibi not. §. eod. Et de probatione adulterij qualiter fiat, dic quod per presumptionē. Ita per Bart. in d. l. ij. §. fi. in fi. ff. eod. Et vium no. quod dicit Abb. in d. c. vbicunque iudex monit animum suum ad sententiandum ex presumptione, debet illum exprimere in sententia, alias iudex appellationis. & cū de hoc non constat, videlicet an iuste fuerit motus. & non constat ex actis, poterit retractare sententiam all. not. per Jn hoc. in c. quoniam. §. de proba. & in c. in presentia. eod. ti. & de presum. violenta, vide gl. in l. fi. §. arbi. tut.

LEX XXXV.

* JMulier. * Maritus quondam potest accusare de stupro, quod committitur in vxore. quam repudiauit. h. d. hec bona lex. ¶ Opp. cum istud sit crimen publicum, quilibet potest accusare, quid ergo mirum, si maritus admittitur? Dicit gl. quod maritus quondam preferatur,
1 quia magis offenditur. Ex hac l. no. & q. ille qui offenditur de adulterio constante matrimonio ille offenditur ex stupro viduitate durante. Hoc est vtile scire ad probandum quandoque inimicitias, nam ita minuitur consanguinei viri iam defuncti ex stupro, quod committitur in viduam. sicut si duraret matrimonium.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Si mulier. Vide glo. & quod doc. in l. sororem. §. de his quib. vt indig.

LEX XXXVI.

LIbertatem. Sicut libertas seruorum intra duos menses a die diuortij impeditur. ita & intra duos menses a die matrimonij soluti per mortem, hoc dicit.

Si quis eam, cuius tutor fuerit, corruperit. Rubr. X.

LEX VNICA.

JTutor. Qui suam pupillam corrumpit deportatur, bona omnibus publicatis. hoc dicit hec bona lex.

De mulieribus, quæ seruis propriis se iunxerunt. Rub. XI.

LEX VNICA.

JQua. Que seruo proprio se iungit, morte punitur. & omnes ad denunciandum admittuntur, illi ex tali connectione nati, insuccessibiles habentur. hoc dicit.

Ad l. Jul. de vi publi. vel priuata. Rub. XII.

LEX II.

a TVtoris. [a] Quādo pars quota bonorum debenit ad aliquem ex dispositione legali, intelligitur cum onere debitorū. h. d. Opp. ff. de iur. do. l. mulier. §. de her. vel. act. ven. l. ij. Sol. Ibi bona veniunt. ad aliquem ex cōtractu. hic ex dispositione l. Fallit in casu l. j. §. de her. vend. vbi fauore fisci etiam quando bona vadunt ad aliquem ex cōtractu, intelligitur cum oneribus debitorum. De hoc in l. iij. §. cum ex causa. ff. de iur. fisc. vbi de hoc diri. & plene diri de hoc &. de bonorum poss. l. j. in princip.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tutoris. Utrum creditores vnius territorij, agant contra fiscum alterius territorij, tanquam contra heredes debitoris cōdemnati ad mortē. & publicationem. vide hic per eum Ant. & Jmo. in l. ex facto. de her. in fin. Adde tu Bal. cons. lv. li. j. & ibi an fiscus sit primo excutiendus antequam extranei possessores, & an habeantur loco heredis.

LEX III.

JConfidis. Si masculus, vel femina includatur, violentia committitur, & pena huius l. punitur. h. d.

LEX

LEX IIII.

Si criminis. Hec est bona lex, & facit ad intellectum multorū. Violentia commissa circa res, etiam hominibus non coactis. hac l. punitur. Iniuria commissa circa personas ita demum hac l. punitur, si a coadunatis hominibus facta fuerit. h. d. Not. ergo a quod † iniuria i facta persone ita demum cadit in crimen publicum. l. Julie de vi, si fiat coadunatis hominibus, alias est priuata, vt l. iniuriam. ff. de iniur. Homines autē coadunatos in hac materia intellige, etiam si coadunauit vnum, vt l. ij. §. iij. ff. vi bo. rap. quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. Not. ergo. vide tamen in l. ij. ff. ad l. iul. de vi priui. Alex.

LEX VI.

3 Coadunatus ad aliquam vim faciendam, si ibi perdit arma, quando possit recuperare a coadunante, & qua actione.

Quoniam. Hec est bona lex. Si tempore violentie, ex parte inferētis, vel defendentis homo aliquis moriatur, inferens vim pena mortis punitur, & appellare non licet. h. d. hec not. lex. † Not. 1 a quod a si aliquis iuit ad occupandum castrum vel palatium alterius, & in occupatione aliquem percusserit, vel occiderit, nō debet puniri duabus ll. hoc est tanquam violentiam inferens, & occupationem faciens, & tanquam faciens homicidium, & vulnerans, sed totum est vnum delictum, scilicet violentia aggrauatum per istas qualitates, scilicet quod in ea sunt commissa verbera, neces, & similia, vt hic text. vides not. quā multes alleg. & ideo rogo teneas menti. Secundo no. quod iste qualitates, scilicet neces, & verbera, in hac violentia interuenientes, aggrauant maleficium tantum in persona eius qui fuit principalis, & author huius violentie. Ita vides hic in text. qui vim facere &c. alij autem homines coadunati ad hoc, non tenentur nisi de violētia simplici, vt hic innuitur, & tenebuntur etiam de eo quod ipsi personaliter fecerūt vt probatur in leg. ij. §. si quis non ipse coegerit, sed inter coactos fuerit. ff. vi bono. rapto. Oppon. & videtur quod non debet puniri quis vltra quam habuerit propositum delinquendi. Contra in l. qui iniurie. ff. de fur. Sol. de hoc dic plene vt diximus vobis in l. diuus ff. ad l. Cornel. de sica. † Querit gloss. b vtrum ille, qui coadunatus fuit ad ali- 3 b quam violentiam inferendam, si ibi perdidit arma, vel alias res, vtrum possit recuperare ab eo, qui eum coadunauit ex stipulatione, vel actione mandati. Sol. Dic quod non, quia iste contractus est super re turpi, vt l. si remunerādi. §. rei turpis. ff. mand. Hoc intellige verum quando quis fuit coadunatus ad aliquam vim illicitam, secus si ad licitam, vt ad aliquem defendendum, & similia, qz tunc esset licita. Quod tene menti perpetuo, rogo te.

ADDITIONES.

a ALEX. Not. quod. Et no. ad quod teneatur corporalis, & coadunator societatis, an teneatur pro sociis, vide Bar. in l. si quis nō homine. vi bo. rap. & gl. hic. Et quis dicatur corporalis, vide Bald. in l. j. §. de ser. fu. adde Bald. consi. cxxx. & cxxxvj. libro j.

b ALEX. Querit glo. Vide Jmo. in c. sicut de iureiu. & quod dixi in l. j. ff. ad l. Rhodiam de iactu. & Bald. in l. fideiussor. §. man. Facit quod not. Bald. in l. si seruus communis. §. qz vero. de fur. & Spe. de iud. in §. speciali. in fin. & per dom. Anto. in c. olim. el j. de rest. spo. in v. quest.

LEX VII.

2 Spoliatus qz ante omnia restituatur, quomodo intelligatur.
3 Duma violentia quando absorbeatur per secundam, & sic dolus cum dolo compensetur.
4 Probationes facte de violentia in causa ciuili, an faciant fidem in criminali.
5 Iectus de possessione si eam recuperat incontinenti, non desinit vsucapere.
7 Spoliatus omnibus bonis, nō potest ab alio accusari antequam restituatur.

a Si quis ad se fundum. a Ista est subtilis lex, & breuiter dicit. Spoliatus debet ciuiliter agere, vel criminaliter accusare, sed si sua authoritate per vim recuperauerit, secūdo spoliatus ante omnia est restituendus, & spolians legitime punietur. h. d. Primo ponit quid habet facere spoliatus. Secundo ponit quid ei immineat si iuris ordinem prætermiserit. Secūda, ibi quod si omissa. Oppon. quod liceat expulso, sua authoritate recuperare. vt l. j. §. vim vi. de vi, & vi arma, & l. iij. §. cum igitur. & §. vnde vi. l. j. Huius tamen lect. huius legis variatur duobus mod. Uno modo, quod hic non licet recuperare, scilicet ex interuallo. sed incontinenti sic, vt in contrario. Et ista est communis lectu. quam gl. sequitur. Alij dicunt, vt Jo. in fi. gl. qz hic loquitur quando incontinenti sua autho. possessio. recuperauit. Et quod dicitur in text. possessionis iura reparētur scilicet quo ad damna, que passus est ab alio, qui violentiam inferebat, vide istam gl. in fi. Ex hac 1 lege habes notare † quod causa restitutionis est priuilegiata. sine agatur ad recuperandā possessio. siue agetur ad damna, que quis passus est violentia. licet possessionem effectualiter nō perciderit, & est priuilegiata in hoc, qz ante omnia debet examinari ista causa restitutionis. Qualiter autem intelligatur istud ante omnia. ff. dicam. Et debet intelligi lect. ista qz hic agebat ad damna, ille contra quem adhibita fuit violentia, qui recuperauit incontinenti contra eum, qui intulit violentiam. Sed contra eum cum legitime fecerit. nō posse agi ad damna, que aduersarius passus est, qz quod legitime factū est, penam nō meretur. l. Bracchus. §. de adul. Istam casus positionem tene menti, quia puto eam esse veram, nec scio eam alibi. Alia lect. que cōmunior est quod hic expulit interuallo, & sic nō faciebat legitime. tunc enim spoliatus secūdo ante omnia debet restitui. Sed tunc ad hoc opp. quia huic expulso licet agere ciuiliter vel accusare criminaliter, prout vult. vt hac lege in prin. & quādo ci. ac. cri. pricin. l. j. Sol. dicit gl. fateor. quod expulsus habet electionē accusare criminaliter. vel agere ciuiliter interdicto. pro recuperanda possessione. Sed hic loquitur quādo eligit expulsus agere interdicto, quo casu ante omnia restituitur. Videndum est 2 ergo, † quid est hoc dictum ante omnia, quod hic dicit text. gl. ante omnia restituitur, id est, antequam queratur quis sit dominus, vel ante omnia, id est, antequā queratur de crimine in modum accusationis, & sic pertransit etiam doct. Mihi videtur qz nos debemus intelligere ter. prout iacet simpliciter ante omnia. Pro huius euidentia debes scire quod quandoqz spoliatus agit petens restitutionem possessionis, quandoque agit petens restitutionem damnorum. Primo casu causa restitutionis ante omnia est tractanda, vt hic dicit text. tantū. vt super nulla alia re sua spoliatore possit cōuenire, nisi super illa spoliatione. hic est casus extra. de ordi. cog. ca. super spoliatione, & sic debemus istum text. intelligere. Si vero b] agit b petes damna isto casu, ista causa debet ante omnia tractari, nec posset super dominio ipsius, vel alia causa reconueniri. vt hic secundum lec. Jo. nec tamen reconueniri posset de alia spoliatione. vt in ca. ij. extra de ordi. cog. Et hoc si secunda causa spoliationis per quam agitur ad recuperādam possessionē rei, de qua quis est spoliatus proponitur in modū reconuentionis, sed si proponeretur in modum exceptionis. tūc impediret primū iudicium super damno, & spoliatus ante omnia deberet restitui. & donec restituatur, causa super damnis nō deberet agi. vt d. c. ij. Item priuilegiata est causa restitutionis in hoc, qz ille, qui est spoliatus, si obiciatur ei de dominio spoliantis, ista exceptio nō debet examinari in isto iudicio, sed ante omnia est restituēdus. vt hic secundum qz glintelligit. vt visitidis in l. momētanee. §. vnde vi. & §. si per vim vel alio modo. l. j. Intellige si contra hāc exceptionem de dominio replicetur, secus si petens restitutionem pateretur super illa exceptione procedi. vt extra de resti. spol. c. j. quod probatur de iure nostro. Sicut enim habet exceptio ad actionē, ita se habet replicatio ad exceptionē, vt. l. ij. ff. de except. Sed si exceptio non obiciatur, non impedit actio, eadem ratione si nō obiciatur replicatio, non impeditur exceptio. Facit. §. de adul. l. quoniā Alex. Insti. de replica. per totum. Quando spoliatus a spoliatore cōuenitur non curo qua actione, nec ad quid, dū tamen non cōueniatur super alia spoliatione, tunc ipse potest excipere contra spoliatorem suum, qz non potest conueniri, donec ipse restituatur. Et hoc est qz hic text. dicit ante omnia violentie causam, &c. Probatur in d. c. extra de ord. cog. Si vero de spoliatione agitur criminaliter, tunc alia questio ciuilis non poterit proponi, nō propter priuilegium spoliationis, sed propter priuilegium generale cuilibet cause criminalis, que non patitur secum ciuilem concurrere, ne ei fiat preiudicium, vt §. de ord. cog. l. ti. Item oppo. dicitur hic, qz queri debet quis ad quē venerit possessio. Contra. iam pro certo proposuerat violentiam esse commissam, quare ergo de hoc queritur. Solu. debet exponi intulit. id est, intulisse dicitur, & ista est vera. Vel dicebatur quod ex aliqua causa potuit facere, & licite, tūc ista potest esse bona. Sunus exponit 3 de prima gloss. mag. venio ad sequentem. Oppo. dolus cum dolo compensatur vt. l. fin. §. sed si stipulatio. ff. de eo, per quem fac. de dolo. l. si duo. Sed ego expuli expulsionem meum, videtur quod c debeat compensari violentia, qz quam feci sibi, cum violentia quam fecit mihi. Bloss. hic dicit aliud in illo generali: dolus cum dolo, &c. non dicit plus. Sed in l. j. in fin. gloss. magn. §. vnde vi. Respondeo quod ideo non compensatur dolus cum dolo hic, qua videtur esse commissa circa diuersa. Alia est enim vis facta vno tempore, alia facta alio. Sed contra hoc videtur. ff. quod vi aut clam. l. si alius. §. bellissime. Blo. hic dicit aliud in interdicto quod vi aut clam, vt ibi aliud in interdicto vnde vi, vt hic. Pet. hoc nō placet, nam

nam posito, quod dolus cum dolo cōpensetur, saltem vnum debitum cum alio debito debet cōpensari. Si ergo per violentiā, quā intulisti mihi, es effectus meus debitor in centū, & in illa possessiōe & consimiliter ego per illam violentiā quam tibi secundo adhibui, sum effectus, tuus debitor in centum, & in illa possessiōe, igitur debet vnum debitum cum alio cōpensari. ¶Deterea dicit ipse, nō est ratio diuersitatis, que debet esse inter istud interdictum & vnde vt, & interdictum quod vi aut clam, quare ergo hic dicitur, quod ante omnia est restituendus, est verum in eo, in quo passus esset maius damnum, & sic per compensationem non esset sublatū? Doc. nostri citramontani tenent gl. nostram, vt Jaco. de Are. Jac. But. & alij. Non ob. q dicitur, quod dolus cum dolo compensatur, vel debitum cum debito compensatur, q; vt hic glo. optime sentit illud est verum, quando secundus dolus, vel secundum debitum, seu delictum non absorbet, & extenuat primum. Sed hic secunda violētia absorbet, & consumit primā; ideo de prima non potest obici, & sic non pōt dici, dolus cum dolo compensetur, vel violentia cum violentia, quia prima violentia est consumpta. Hec etiā potest dici de bitum cum debito compensari, q; primum debitum est sublatum, vt s. vnde vi. l. si quis in tantam, & l. ertat. ff. quod me. cau. & vide gl. sic intelligō gl. super verb. quid. ¶Do cuius euidentia debes scire quod per l. si quis in tantam, & per l. certat. ille, qui secundo intulit violentiam, perdit omne ius, q habebat in re, vel ad rē, seu pro illa re, sed si habebat aliud ius extra rem illam, licet forte illius rei occasione, illud non perdit, vt l. qui vas. in prin. ff. de fur. Qui enim abstulit rem sibi subtractam, licet perdat sibi condictionem furtiuam, que datur ad rem, non perdit actionē furti, que datur ad duplum, vel quadruplum, quod est extra rem. Modo ad propositū, secunda violentia absorbet primam, quatenus propter primā violentiam poterat agi ad recuperandum rē, sed quatenus poterat agi ad certa damna, & sic extra rem, propter secundam violentiā, non consumitur prima, vt d. l. qui vas. Eadem ratione credo, quod accusatio criminalis, que oritur ex prima violentia, non cōsumitur per secundam, quia illa accusatio non est ius in re, nec ad rem, nec pro re. Et sic gl. que hic videtur velle, quod per secundā tollatur prima, etiam quoad actionem criminalē, non videtur quod dicat verum. Vide gl. licet tamen dixerit quod prima violentia non cōsumitur, quantum ad dāna, & ad aliud interesse, tamen in hoc secū do iudicio, in quo petitur possessionis restitutio, de illo primo non poterit q̄ri, qui a causa restitutiōis habet priuilegium, vt ante omnia, &c. nisi agatur super alia spoliatiōe possessionis nō cōsumpta per secundam vim, vt s. dixi. Causa ergo, per quam petitur restitutio possessionis est magis priuilegiata, quam causa, per quas petitur restitutio damnorum, & interesse propter vim, vt patet in d. c. ij. de ordi. cog. Non obst. l. si alius, s. bellissime, quod vi aut clam. Hāc vis inquietatiua non consumit aliam. Non enim quis priuatur iure suo, propter vim inquietatiuam, secus in vi expulsiua, de qua hic loquitur. Sumus expediti de gl. modo, reliqua alia queren da in gl. ¶Primo quero vtrum probationes facte de violentia in ciuili, fidem faciant in criminali. Bl. hic dicit quod non, quā vide, & signa per ver. destinatus. De quo plene dic vt doc. tangunt in l. j. qui clac. prein. cri. Ego plenissime in l. ij. s. j. ff. vi bo. rapt. Cenio ad vlt. gl. vbi querit aliquas questiones. Querit gl. quid si ejectus de possessione, & recuperem incontinenti, an denuam vim capere? Et gl. dicit quod non, quam vide. Verum dicit glo. ista, quia ille, qui recuperauit incontinenti, non amisit possessionem ciuilem, vt l. iij. s. eius igitur, & ibi no. de vi & vi arma, merito non debuit vim capere licet glo. videatur aliud dicere, vt in l. qui possessionem. ff. de vi & vi arma, & male. ¶Quero, si expulsus recuperauit incontinenti possessionem, an habeat locum pena. l. si quis in tātam. s. vnde vi. Bl. hic dicit quod nō. Ista questio potest intelligi duob. mo. ¶Primo, an ego qui incontinenti per vim recuperaui, incidam in l. si quis in tantam. Et tunc absque dubio gl. dicit quod nō bene, quia legitime feci, ergo, &c. vt l. Bracchus. s. de adul. Iteꝝ potest intelligi, an ille, qui per vim me expulit, & fuit ipse incontinenti expulsus incidit in l. si quis in tantaꝝ. Et licet gl. sol. hic dicere videatur quod non contrarium tamē videtur dicere. d. l. qui possessionem. de vi & vi arma. s. de excep. l. licet. Secundum vnam lect. puto quod non incidat in l. si quis in tantam, quia cum iste detectus possessionem non perdiderit quia ciuilem retinuit, nō potest dici expulsus, & in quantum ad actionem ciuilem non sufficit conatus, nisi habuerit effectum, vt l. vulgaris. s. qui furti. ff. de furt. ¶Circa legem nostram extra glos. quero, vidistis quod exceptio spoliationis potest obici ipso spoliatori, vt ante restitutionem de nullo audiatur agens per hanc l. & per ca. predictum. ¶Quero, an extraneo posset obici hec exceptio. Breuiter de iure ciuili hoc non reperio, de iure canonico bene reperitur quod spoliatus omnibus bonis nō potest ab alio criminaliter accusari, donec restituatur, vt extra de resti. spol. c. frequens. lib. vi. ¶Quero quando aliquis est accusatus de violentia criminaliter, & de violentia constat, an ex virtute eiusdem iudicij possit fieri restitutio possessionis? Certe non, vigore actionis principaliter intentate, vt l. interdum. ff. de pub. iud. sed per officium iudicis ex quadam equitate sic. Ita tenent hic doc. Quod dic vt dixi in l. interdum. s. qui furem. ff. de fur. & l. defuncto. de pub. iud.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si quis ad se fundum. Hanc l. multipliciter, & notabi. limita, vt per Jmo. in c. constitutus. de fil. presby. & dixi in l. naturaliter. s. nihil commune. de acquir. pos. & vide omnino in q. j. in sum. Et ex hac lect. habes not. q causa possessionis etiam est priuilegiata quo ad petitionem restitutionum damnorū cunctorum expoliati, licet spoliatus etiam incontinenti recuperauit nō tenetur, ad possessionem, secus si recuperaut ex intervallo, & secundo spoliatus recuperauit incontinenti a primo spoliante, q; cum secundus spoliatus incontinenti recuperans recuperauit legitime non tenetur ad damna vltimo lata & nō est alibi. & vide. ā. proxi. col. & in vltima.

b ALEX. ¶Si vero agit. Adde Bar. in l. naturaliter. s. nihil commune in v. combinatione. de acquir. pos. Bartol. in l. ordinarij. in v. queſt. & vlt. ff. de rei vendi.

c ALEX. ¶Compensari violentia. An vna violentia cū alia compensetur, & quo ad quid, adde gl. & Barto. in l. qui possessionem. de vi & vi arma.

d ALEX. ¶Vi expulsiua. Et ita hanc l. intellige in vi ablatiua, vel expulsiua, sicut in compulsiua, vt dicit Barto. per illum text. ff. de cond. ob tur. cau. vel ista lex non habet locum, si agatur petitorio, no. Bart. in l. ij. in fin. s. quod met. cau.

e ALEX. ¶Verum dicit gl. Et vide gl. Bart. in l. qui pos. de vi & vi arma, & Bar. in l. iij. s. er contrario, in vj.

f ALEX. ¶Frequens. li. vj. Adde Bart. in l. si te. s. de iur. deli.

LEX VI I.

Seruos. Serui violentiam committentes vltimo supplicio puniuntur, si ex precepto domini fecerunt, in metallum damnantur, alie persone viles si violentiam committunt, legitime puniantur, punitur & iudex, qui de hoc crimine iudicare neglexerit. h. d.

LEX X.

Omnibus Habere gentem armigeram coaduna tam. est crimen publicum legis Julie de vi, de quo etiam potest per inquisitionem procedi. hoc dicit ista lex.

De raptu virginum. Rub. XIII.

LEX VNICA.

a **Raptores.** a Hanc legem habuistis de verbo ad verbum supra de episcopa. audien. l. raptores. ideo dic vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Raptores. Hic l. maxime in ver. vt hic pone. intellige secundum text. valde not. Inst. de pu. iud. s. idem lex tul. de adul. in s. finautem. in istis vide Math. in suis dictis. distinc. xcix. & Bald. hic. Et an ille tit. habeat locum in rapiente meretricem per vim, & cum ea coeunte, vide text. no. in l. verum. in. la. j. de fur. & ibi Bart. Et de hac materia vide Bal. in l. raptores. de episco. & cleri. Adde ad materiam huius leg. Bartol. consil. lxij. lib. ij. in s. oportet. quero, dicit lex vel statutum, quod rapiens mulierem punitur, modo vir rapuit mulierem, vel sponsam vel vxorem, de lupanari. Dic quod non, secundum Bal. in l. ambigua. ff. de le. quia iste esset intellectus vitiosus, & lex debet esse sancta, immaculata, & sic debet esse eius interpretatio. l. cetere. s. j. ff. fa. erci. quod not. & hanc l. vide, & nota Bal. in l. si quis non dicam rapere, de epis. & cle. & gl. ibi super ver. sponsam, que non est alibi, secundum Aug. de quo per Bal. in d. l. raptores. vide quod habes in trac. violen. in ver. cas. & ho. & vide q habes in l. sed si crimendi. in prin. ff. ne quis eum quis in ius.

De emendatione seruorum. Rub. XIIII.

LEX VNICA.

a **Si virgis.** a Dominus percutiens seruum, etiam si ex percussione mortuus fuerit, non punitur, nisi occidēdi animo hoc fecerit. h. d. habetis hic gl. super verbo, depulsa, quam not.

1 multus ad questionem de eo, qui percussit aliquem qui postea per plures menses post mortuus est ex vulnere, an presumatur b mortuus ex vulnere. Breuiter distingue, an post triduū superuixerit, vel ambulauerit vel non. Habent decretalistę super hoc casum extra de homi. non recordor in quo cap. & dixi hoc anno in digesto nouo.

ADDITIONES.

a ALEX. Si virgis. Et vide Bal. in l. illud. in fi. ff. de iniur.
b ALEX. An presumatur. Per. Bar. in l. fi. ff. ad l. Cor. de sicar.
* CLAVD. DE SEISS. Vide Alex. consi. cix. vol. j.

De emendatione propinquorum. Rub. X, V.

LEX VNICA.

1 Juuenis quis dicatur, vt cõ rigi possit a maiori.

In corrigendis. Parentibus, z cõsanguineis antiquiores[b] iuuenes, z eos corrigendo percutere, dum tamen moderate, nec cum atrocitate faciãt. h. d. Quis dicatur iuuenis, [b] qui potest corrigi, dicunt quidam minor decem ann. dummodo corrigés sit antiquior eo, vt l. nõ aliter. §. j. ff. de le. iij. do. Rich. Mal. intelligebat hoc de minore xx v. an. nam abinde vltra potest se regere arbitrio suo. vt ff. de mino. l. j.

ADDITIONES.

a ALEX. Corrigere. Et quibus liceat corrigere vide tex. in c. vo luntate. de senten. excommu.
b ALEX. Dicatur iuuenis. Quis [b] dicatur iuuenis, z qs senior. de vtroq; in d. l. non aliter. §. j.

Ad legem Cornel. de sicar. Rub. XVI.

LEX I.

Frater vester. Qui aliquẽ absq; dolo occiderit, pena homicidij nõ tenetur. h. d. Ro. [a] q; ille qui dicit se fecisse homicidium, sed non dolo, debet probare [a] q; dolo nõ fecerit, hoc aũt probabit ex qualitate ictus, z ex his que inter eos procedebãt, vt j. eo. l. cum qui. Facit. j. de iniurijs. l. si non comicij.

ADDITIO.

a ALEX. Debet pbare. Vide Bart. in l. j. §. de dol. z de materia adde do. ter. in l. Corne. ff. eo. z no. Bar. in l. vim. ff. de iust. z iur. Sz Bal. hic eã restringit. vez si concurrant alie qualitates, z presumptiones. puta etiam genus instrumenti, cum quo percussit.

LEX II.

Si qui aggressorem. Lz vnicuiq; ad suã defensionem occidere aggressorem, vel eum volentem percutere. z etiam eum volẽtem derobare, * hoc dicit cum tribus legibus sequentib.

ADDITIO.

b ALEX. Jz. qui. Canonizata est de pe. di. j. i prin. z facit ad no. in l. qui ea mẽte. Et ad hoc adde Bar. in l. dãni. §. Sabi. de dã. infe. z Bar. in l. j. §. diuus. ff. eo. z Bal. si quis non dicam rape. ẽ. de epi. z cle. z Bal. in l. si fugitiui. ẽ. de ser. fug. z Ang. in l. j. §. j. ff. qõ quisque iur. vbi hic limitat. z per Ly. hic. z per Bar. in c. j. §. iniuria. de pac. iur. fir. Vide Bal. in rub. ff. solut. matr.

LEX V.

Cum qui. Homicidium casu commissum non punitur.

LEX VII.

Si qui cum telo. [a] Qui ad actũ occidẽdi peruenerit, licet nõ occiderit, nam. l. Corn. de sica. punitur, ac si occiderit. h. d. Hoc verum est, q; illa verba l. Corne. de sic. hic patiuntur, vt l. j. ff. eod. licet statuta ciuitatis dicant, si quis occiderit, ꝛc. non verificantur in eo. qui licet animo occidendi percusserit, non tamen occidit. ideo tunc non punitur ex illo statuto. Quod tene menti perpetuo.

ADDITIO.

a ALEX. Js qui cum telo. Vide Bar. in l. j. ff. de extraor. cri. z in l. j. §. diuus. ff. eo. z vide Archi. xvj. q. ij. si ergo. per Host. in sum. de pe. §. in quibus. Joã. and. in reg. de pe. in mercu. per eum in c. perpetue. de elect. in vj. in nouel. Bald. in l. si fugitiui. C. de seruis fug. z in l. arboribus. §. iul. de vsufru. z in l. data. §. qui ac. z in l. qui ante operas. ff. de inf. actio. §. z vide do. Anto. in c. de eo qui mit. in poss. cau. rei ser. z vide Spec. in tit. de ac. versi. quid si primo. z vide bal. in c. j. in §. iniur. de pac. iur. fir. Vide huic legi quod pulchre cõsoluit Ang. consi. xiij.

De mathematicis, & maleficis, & ceteris similibus. Rubrica. XVIII.

LEX. IIII.

Domum. Ille tertius facit contra dictum beati Tho. qui reprobat istas incantationes. sed potest loqui de so. conscien. hic loquitur de foro ciuili. vt non puniatur. Quesitum fuit a me vtrum iste, qui dissoluit istas malitias, debeat puniri. Dixi quod non, z est casus hic.

1

LEX V.

Nemo. Punitur diuinator, z qui diuinatores consulunt, hoc dicit.

LEX IX.

Quicunque. [a] Ista l. facit ad questio. vtrum liceat occidere erbannitum, qui ducitur ad curiam. Dic plene vt dixi in l. iij. in fin. ff. ad l. Cornel. de sicar.

a

ADDITIO.

a ALEX. Quicunque. Hec l. est sing. secundum Bald. in l. ij. ff. qui. ad li. prohi. non licet. Adde quod not. Barto. in l. iij. ff. ad l. iul. de vi priua. Adde Bar. in l. si victũ. ff. de re iud. Adde Ol. cõsi. cxv.

De sepulchro violato. Rubr. XIX.

LEX IIII.

Qui sepulchra. Not. q; licet per Lnouam imponatur aliqua pena non tollitur antiqua [a] lex, que imponit penam corporalem. z per hoc. quod si statutum pro homicidio imponat penam pecuniariam. non propterea tollitur pena l. Cor. de sic. tamen si quis condemnatur vigore statuti, quod imponit penam pecuniariam, tollitur condemnatio que resultabat ex l. Cor. de sic. quia senatus voluit ne quis ob idẽ crimen duab. ll. fiat reus. l. senatus. ff. de ac.

a
1

ADDITIO.

a ALEX. Tollitur antiqua. Quod lex noua imponens penam non tollit antiquam penam corporalem. bene facit text. in l. sinantem aliquis. in versi. cum enim gemini tramites. §. de iur. deli. Et vide Lyn. z no. per Barto. in l. j. ff. vi bon. rap. z ibi dixi. Adde vt per Spec. in tit. de pen. temere litigan. z ibi Jo. An. in vlt. addi. z Bar. z Spec. in tit. de act. §. j. circa princ.

AVTHENT.

Sed neque ante. Proximiores, z cognati defuncti non possunt cogi vel vocari ad iudicium ante nouem dies ab obitu numerandos. h. d. Per l. hanc defendi quandam mulierem, que [a] prohibebatur filio succedere, quia non petijt filio tutorem. [a]

a

ADDITIO.

b ALEX. Filio tutorem. Not. pro excusatione mulieris non petentis tutorem filio, quia non currit tempus de quo hic. vide glo. z l. ij. §. confectum. ad ter. z ibi Bart. de hoc tit.

b

Ad leg. Cornel. de falsis. Rubr. XXII.

LEX I.

Si partus. Accusatio matris propter etatem filij non differtur. hoc dicit. Host. querit vtrum sententia de partu suppositio, lata contra matrem, preiudicet filio? Determinat quod non, z bene. Dic vt in glosl.

LEX II.

Vtrisque perte. Si crimen falsi gratia mittendi executionis obijciatur, non impeditur executio. hoc dicit. Dixi plene [a] de materia in hoc. §. si ex fal. instrumen.

a

ADDITIO.

a ALEX. Dixi plene. Vide eum in l. iiij. §. condemna. de re iud. z vide ad hanc materiam cum ibi no. per Ly. id quod no. Bal. in l. si quis testium. §. de test. vide tex. z ibi Bart. in l. si. ff. de proba.

LEX

LEX III.

Licet. Non videtur scripturam approbare, qui eam falsam ignorat. hoc dicit.

LEX V.

Si. Habeo istam l. pro notabi. quando iniuria priuatim reipublicæ matrimonium recipit, filius non potest accusare parentem, etiam si suam prosequatur iniuriam. hoc dicit.

LEX VIII.

Si falsos. Faciens falsum instrumentum, non relevatur a pena, si eo protestetur se
a non vsurum secus in eo qui ex solo viu[a] in penam incidit.
b h. d. Tene menti. ‖ Per hanc [b] l. practicant Aduocati, quod quam-
1 do testes a parte producti reperiuntur dixisse aliquid falsum publicatis attestationibus, quod faciunt partem illam interrogare, an velit vti illis testibus, & eorum attestationibus, & si dicit pars, ego dico me nolle vti dicto tales, intelligitur excusatus a pena falsi secus si ipsa illum testem induxisset ad probandum aliquid falsum, qz articulus de se continebat falsitatem: tunc enim incideret in falsum, ex eo, quod eum ad hoc scienter produxerit, & fecit eum dicere falsu testimoniu, secus si super aliquib[9] incidentibus testis falsum dixisset, tunc enim pars, que ad hoc eum non produxit, po-
2 test litem renunciare. ‖ Not. etiam quod quando aliquis dicit se nõ vsurum aliquo instrumento, illud instrumentũ habetur vt falsum,
3 vt habuistis. ℨ. de fianstr. l. si aduersarius. ‖ Item est cõsilium ex hac l. qd aduocatus partis, contra quem testis aliquid falso direxit, faciat requiri partem si vult vti illis attestationibus, si enim se dicat vti velle potest partem vrgere cum teste accusare de falso.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ex solo vsu. Ho. de eo, qui vtitur falsis testibus, vel instrumentis. sed si non vteris nisi vno instrumẽto, cum protestatione, quod non intendis eo vti, si est falsum, ego tibi dixi quod erat falsum, & assignani tibi causas falsitatis, postea quasi in fine cause vis desistere. Dico qꝺ non euitas penam falsi. secundum Bandin. in tra. maleficiis. in ti. de falsa, & fal. quia qui cernioratus est statim non desistẽs nõ curant dolo. l. iii. ff. de lib. & posth. Secus si instrumentũ probetur, tamen non falsum. secundum l. vis eius, alias. Lubemus. ℨ. de prob. Et ibi adde Bart. in l. si aduersarius. ℨ. de fide instru. Et omnibus istis de quibus hic per Bar. adde multum not. Bar. alias Bal. in l. ℨ. si ex fal. inst. in dua. q. & omnino Bart. in l. omnes. la. ij ff. eo. & si quis producit testes falsos sciente aduersario & non contradicente, non committit falsum. l. de tutel. & ibi Fulg. ℨ. de integ. res. quid si instrumentum est falsum, sed non in eo, in quo est vis quæstio. an vtens eo scienter puniatur? vide Jo. And. in addi. Spec. in tit. de inst. edi. postremo. alias. ℨ. sequen. in addi. que incip. huic dicto. Item tenet qꝺ sic. adde an si itet statutum, quod vtens falso instrumento puniatur an punietur qui eo vtitur per procu. vide Ro. consi. cliv. & de comburente cancellante, vel incidente aliquam scripturam vide Bal. cons. ccc. rrr. iij. vol. Falsum instrumentum an dicatur. si notarius dicit in presentia talis deponentis confessus est Titius, & re vera nullum factũ est depositum. vide Bald. consi. rrr. iij. vo. & qualiter teneatur producens falsos testes super veris cap. vide Cald. consil. cccliij. lib. j.

b P. PAVP. ¶ Per hanc. Alde Feli. in ca. presentium. versi. tertia conclusio. extra de testib.

LEX XII.

1. ℨ Exceptio falsi quanto tempore tollatur.
2. Officium iudicis, per quod inquiritur quanto, tẽpore tollatur.
a **Querela.** [a] Hec est not. & singu. lex. Accusationes criminales tem. poralibus prescriptionibus non tolluntur. h. d. Bel. hic, Accusationes criminales regulariter rr. an. tolluntur. h. d. Ho. ter. abi fere, quod dicit propter quedam. que minori tempore tollitur. Bl. tua circa hanc l. querit,
1 quanto tempore tollitur exceptio falsi? Respõdeo quod que sunt temporalia ad agendum. perpetua sunt ad excipiendum. vt licet.
b ℨ. de exce. & ff. de dõ. exce. l. pure. in fi. Quero, cu de falso possit proceꝺi ad inquisitionem, [b] vt l. nullum. ff. de test. & leg. pen. ℨ. de prob.
c Quãdo tempore tollatur officium iudi. per quod inquiritur. Bl. breviter videtur dicere rrr. an. Alde glo. j. in fi. Quod officium iud. tollitur rrr. an. habuistis ter. cum gl. in l. sicut. ℨ. de prescrip. rrr. vel rl. an. tamen in casu proposito arbitror gl. nostram nõ dicere verum.
d Nam eff. iud.[d] inquirentis succedit loco accusationis, vt extra de accu. & qualiter, & quando. Sicut ergo accusatio tollitur rr. an. vt hic, ita eodem modo iudicis officium. ‖ Deterea text. hic generaliter loquitur, querela enim falsi est, siue de hoc querelã facit pars, siue ipsemet iudex. Etiam vide istam q. de facto, & dixi illud idem, quod dixi modo hic. Ego puto quod si a statuto statuatur tempus certum ad accusandum, quod vltra illud tempus non poterit inquiri. licet glo. hic videatur innuere contrarium, vt hic vides. quod perpetuo tenet menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Querela. vide no. in c. licet causam. de prob. & in c. cum venera. de exc. in gl. fi. & ibi p Jo. and. Spec. in ti. de sen. prol. ℨ. quoniã, ver. & no. secundum canones. & dum dicitur hic, quod actiones criminales rr. an. tolluntur. hoc videtur procedere quantũ ad penam imponendam, sed quo ad declarandam iam impositam non tolluntur. c. si quis exigentibus. in fi. de prescr. vj. secundum doin. ‖ De. de Anc. quod bene no. & adde tamen quod executiones vltarum sententiarum, que sunt iuris Ro. eccle. durant centum annis, secundum Bald. in l. fi. de sac. san. eccle. & ibi nunquam fiat contra Angel. no. decisi. Adde quod in pcns spiritualibus nulla currit prescriptio, secundum Bal. in d. l. fin. in fi. ℨ. qui accu. & spe. ibi, & ℨ. & Ang. in l. diuus. ff. de re iud. Sed quero, quanto tempore durat accusatio, quo ad effectum publicationis bonorum. Dic quod quinquennio tantum, casus est mirabilis. secundum Ang. in l. cognitio. ff. ad syl. quod intellige secunda accusatione finita. nam potest agere fiscus contra heredem damnati actione ciuili, petitione hereditatis. l. j. ℨ. de his qui. vt indi. & durat per r. ann. l. Gaius. ff. ad Syl. & ad d. l. in cognitione. vide gl. hic. & tene menti. d. Spe. in ti. de sen. ℨ. resta. versic. si vero. el. vbi tenet qꝺ querela falsi non limitatur rrr. an. vt dicitur hic, sed durat perpetuo in casibus ibi not. & per Angel. in l. diuus. ff. de re iud. quod doct. in c. licet de proba.

b ALEX. ¶ Ad inquisitionem. Utrum iurinquirendi prescribatur rr. an. adde quod Ang. in l. si vacantia. in fin. Hanc gl. repobat per l. iuliaramii. ℨ. veteran. de procura. & dicitur ita animise a Bar. facit l. quos prohibet. ff. de pos. t. adde ter. & gl. in l. falsi. ℨ. eo. & vide Elle. in l. ita demum. ℨ. de proc. & vide Bal. in repe. l. cum mulier. in fi. sol. ma. Adde an sublato iure querelandi sit sublatum inquirendi. ‖ Per. de Anch. in consi. cre.

c ALEX. ¶ Offic. iud. Vide Bald. in l. properandum ℨ. de iudi. Et cum Jaco. Buc. & Barto. hic tranit Imo. in l. omnes. ff. de re iudi. Vide do. Alex. in l. ita oemum. ℨ. ℨ. de procur.

LEX XIII.

Tam qui. Intellige hoc verũ esse in eo, qui subtrahit testamentũ, in eo vero, qui subtrahit aliud instrumentum, non habet locum pena falsi, nisi ex actis publicis subtraheret, vt l. Paulus. in princ. ff. eo.

LEX XX.

2 ☞ Falsum accipitur tribus modis.

Nec exemplum. Hec est bona lex. Falsum non cõmittitur sine dolo. h. d. Unde per hanc l. memento semper, quando facitis
3 † accusationem de falso. vt dicatis, scienter false, & dolose, verũ tamen eo ipso quod tamẽ accusas eũ de falso, videris dicere dolose, quoniã aliter non est falsum punibile. Unde natura, verba prolati,
a qui eum de falso petit puniri, hoc includit quod dolose fecerit. [a] Et
2 ideo pro huius declaratione debes scire † falsum accipitur tribus
b modis. Uno modo large, & largissime, & hoc modo omne quod no verum. est falsum, secundum Dialecticos. vt l. ii. is qui dicendo. ℨ. verũ. ff. de re. dub. Alio modo accipitur falsum non ita large, & hoc est omnis immutatio veritatis, vt in aut. de mist. cau. & fid. ℨ. ℨ. & hoc etiam modo non dicitur punibile falsum. nam secundum hoc, omne mendacium esset falsum, quod non est verum. vt l. ii quid sit falsus. ff. eo. Tertio modo sumitur falsum. scilicet illud, quod incidit in aliquod c. l. Cor. de fal. quod pater. ff. ad l. Cor. de fal. per totu. Hoc probatur in d. l. qꝺ sit falsum. Ita debetis intelligere hanc legem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Dolose fecerit. Adde Bar. & quod ibi dixi in l. j. ℨ. non autem. ff. an quis teste. ii. esse inf. fae. non tamen in dubio presumitur committasse falsum faciẽdo. vt dixi post Bar. in l. si quis obiecerit. ff. eo. Item adde qꝺ not. Bald. in l. cum donatio. ns. in. de transi. & idem dicit Bal. in l. ii. ℨ. ad l. aquil. quod probato damno, satis est probata culpa dantis damnum.

* CLAVD. DE SEIS. ¶ Contra istud tenet Paul. de Castr. in l. qui iurasse. in princ. per illum text. ff. de iureur. sed eum ibi reprehendit Aler. & bene facit l. & quod ibi not. ℨ. ad leg. cornel. de incar. Contra hoc etiam vide quod not. Aler. in l. de tutela. ℨ. de integ. restit. minor. per Salyc.

b ALEX. ¶ Tribus mod. Quot mod. dicatur falsum. adde tamen quod quasi falsum non requirit dolum. Idque la. j. & ibi Bar. ff. eo. & vide in d. l. quid sit falsum.

LEX XXI.

a **Si quis decurio.** [a] Dignitas superuenies non excusat notarium a
1 pena iuris. in q. falsi. vbi expedit. Item per notariũ fides scripture imponitur. h. d. Ho. hunc sinẽ quem intellige, quod scriptu-
b ra notarii[b] probetur per ipsum solum notarium, quãdo habet debitam formam, scilicet testes, & alia, & solum dubitatur an sit scri-

ptura notarij. Ita intelligit Rich. Malum. & ita etiã videtur sen-
c tire ista glo. Not. etiam quod licet superuenerit dignitas, tamen
2 quantum ad modum procedendi inspicitur tempus quo est com-
missum maleficium. Dixi in l.j.ff.de pen.

ADDITIONES.

a ALEX. Si quis decurio. Vide quod in materia huius l. dixi post Bart. in l. impuberi, §.j. de fal. & quod not. Barto. in l. vniuersas. hic alleg. in gl.

b ALEX. Scriptura notarij. Not. quando notarius possit torqueri, si dicit se amisisse protocollum. vide Bald. in rub. de fi. instr. versi. quero, dixi, &c.

c ALEX. Not. etiam. Adde quod Bal. de pact. Const. in ver. in nomine Christ. dicit si anciani alicuius iurauerũt tenere aliquam credentiam & aliquis eorum relenat in damnum communitatis, quod debet ab officio remoueri, & quandocunque imponitur hic pena remotionis durãte officio potest agi de crimine. Nam si expectaremus finem officij, fieret amotio, vt. §. ad leg. iul. rep. l. iubemus. Que autem dicatur credentia, dixi in l. iuctus. de fideic. Et ad predicta bene facit text. no. & ibi Bal. in c.j. qui. mo. feu. amit.

LEX XXII.

Bi falsi. In questione falsi, vtrique parti incumbit onus probandi, & eius pena est pena mortis, vel deportationis. h. d.

LEX XXIII.

Damus. Quocunque modo falsum committatur, potest de eo ciuiliter, & criminaliter agi. h. d. hec lex cum seq. Not. text. ibi rationes priuatas. Vide gl. super verbo. Ex hac gl. cum text. no. duo. † Primo ad hoc vt quis incidat in penam falsi, requritur quod illud falsum, quod fecit, ali-
a cui noceat. a Secundo not. quod sufficit quod noceat † quo ad se-
2 mipleuam prob. vel ad aliquale iudicium, vt hic vides. Quod facit ad q. vtrum testis, qui deposuit non iuratus, vel die feriato, ita quod nõ valeat eius dictum possit condemnari de falso. De quo plene die vt l. si quis legatum in prin. ff. eo. quod tenemenuri, &c.

ADDITIO.

a ALEX. Noceat. Adde quod licet non noceat, sufficit q̃ potuerat nocere. l. si falso. §. eo. & in l. qui veluti. §. eod. & hic adde text. & ibi Bar. in l.j. §. in rationibus. ff. eo. & vide Bal. in addi. spe. in titu. de exec. fen. in iiij. co. vide Imo. in l.ij. §.j. ff. quem ad. testa. ape. adde quod Pau. de cast. consi. cj. consuluit per hanc gl. quod falsificans postes libri sui priuati non sit puniendus. Cui adde de falsificante priuatam scriptur. Bal. consi. cxxiij. lib.j. P. P A V. P. Alicui noceat. Vide Sozi. consi. cuij. & consi. se. Pau. de Castr. consi. cij. Aler. consi. lxxix. col. ij. & consil. lxxviij. vol. j. Sand. in trac. male. in rub. de fal. col. ij. Feli. in c.j. col. ij. versi. fallit secundo extra de prescri.

---

a De his qui sibi adscribunt in testamento. a Rubr. XXIII.

ADDITIO.

a AND. BAR B. Et vide consi. Bart. incipiens, quidam filiussa, presbyter, adscripsit suo patri legatum, notarius existens, vide pro isto titu.

LEX I.

a **Quanquam.** a No. ex hoc titu. quod notarius
* non potest cõficere instrumẽtum ad sui vtilitatem, * quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. Quanquam. Adde Bart. in l. filius. §. sequens. & in l. si pater in fi. ff. de fal.

* CLAVD. DE SEISS. Ad sui vtilitatem. Quid autem si specialiter non concernat commodum suum, sed in vniuerso: puta quia testator instituit proximiores, & scribẽs sit de illis, vide Aret. consi. lxxxviij. in j. dubio.

De falsa moneta. Rubr. XXIIII.

LEX I.

a **Si quis.** a Not. text. istius l. in fi. dicit quod etas pupillorum quicquid videt ignorat. Item not. ex glo. quod ille potest cudere monetam, qui habet ex priuilegio principis, & forte illud priuilegium concessum priuatis non valeret, sed solum cõcessum communitatibus, ideo illi de Flisco, qui faciunt cudi florenos, non possunt.

ADDITIO.

a ALEX. Si quis. Hec lex est notabilis, ideo ad multa signatur, maxime ad id, quod no. Bar. in l.j. de fabri. lib. xij. Sed an alchimista priuatur, vide Alu. de Iser. Bal. in c.j. que sint regalia, & ibi etiã resert. Old. cõsuluisse: q̃ si expẽditur tantũ pro tãto, & tale pro tali, sine aliqs falsificationibus, nõ punitur. & vide in c. quãto. de iureiu.

Ad legem Iuliam repetundarum. Rubr. XXVII.

LEX I.

a **Vnius.** a vides ergo quomodo tenentur iudices pro officialibus suis, vel pro familia sua. Dixi ibi. §. de assessori. in l. si post depositã. Vide vt ibi, & l. cum si exhibuissent. ff. de pub. quod. not.

ADDITIO.

a ALEX. Vt vnius. Bar. in l. qui iurasse in prin. ff. de iureiu. alle. l. fi. huius ti. coniuncta. l. merito. ff. pro socio.

Quando ciuilis actio criminali præiudicet. Rubr. XXXI.

LEX VNICA.

1 Actio criminalis que dicatur, & que ciuilis, & quo intentatur.
2 Actio ciuilis ex delicto quando dicitur prosequi rem familiarem, quando æstimationem damni, & quando vindictam.

Aplerisque. Diuiditur in duas partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo illud exemplificat per multa exempla. Secunda ibi, sic deniqꝫ. & breuiter hoc intendit. Quãdo ex vno facto oritur criminalis, & ciuilis actio, que prosequitur rem familiarem, potest actor intentare vtranque non simul, sed vnã post aliam. h. d. Ad euidentiam huius l. debes scire tu nuemus, quod actio crumnalis † dicitur illa, per quã venit applicãdum aliquid fisco, vel vindicta in corpus, ita quod parti nihil applicatur. Actio ciuilis dicitur illa per quam aliquid petitur applicari parti, vt ff. de sepul-
2 vio. l. iij. & q̃ ibi no. Ité debes scire † quod actio ciuilis, que ex delic-
a cto descẽdit, quandoqꝫ dicitur prosequi rem familiarem. a quod est secundũ veram opin. quando agitur ad estimationẽ alicuius dãni, vel interesse licet illud duplicetur, vel quadruplicetur, non curo. Exemplum in actione furti, nã in actione furti duplicatur estimatio rei, vel interesse. Item in actione legis. Aquilie, & simul, quandoqꝫ prosequitur vindictam, vt quando cõperit ad estimationem iniurie, vt in actione iniuriarũ, vel sepulchri violati, licet enim ille, qui recepit alapã, nullum passus sit damnũ, tamẽ agit iniuriarum ad vindictam iniurie sue. Hoc premisso, venio ad casum. In hoc principio op. & videtur quod vna actione electa non possit redire
b ad aliã, vt l. pretor edixit. §.j. ff. de iniu. Sol. Quãdo ciuilis & criminalis cõperit ad vindictã, tunc vna electa nõ potest redire ad aliã, vt ibi, sed quando vna competit ad vindictã, alia prosequitur rem familiarem, tunc lex nostra procedit. Sed cõtra hoc opp. ff. de publi. iudi. l. interdum. Solu. Hec est vera. licet vtraque possit intentari, tamen nõ simul, sed post vnã intentatam, potest redire ad aliam.
3 Tria ergo habes † in summa colligere ex lege ista, tex. ista materia. Primo quod est in electione actoris quã eligat prius, ciuilem, an criminalem, vt hic, q̃ est verum, preterquam in lege Com. de iure, & in actione iniuriarũ. Non enim debet pretor permittere vt prius proponatur actio iniuriarũ, per quam preiudicaretur legi Com. de iure. vt l. pretor edixit. §.j. ff. de iniu. secundum Jac. de Ere. licet gl. ibi aliter intelligat. Item predicta sunt vera, quando duo iudicia monẽtur ab eodem, secus si vnum ab vno, aliud ab alio. Tunc enim non est locus electioni: sed prefertur actio criminalis. extra est materia l. fi. §. de ord. iu. Item predicta sunt vera, quãdo criminalis & ciuilis præponuntur per se principaliter, secus si vna principaliter, alia incidenter, tunc ista est materia. l.j. & ij. §. de ord. iu. de adul. l. quoniam & ad l. fla. de pla. l. preses. Secundo habemus no-
4 tare ex l. ista, & ex eo quod † dixi. §. in solutio. contrariorum, q̃ ciuilis & criminalis nõ potest intentari simul & semel in eodem libello, quod intellige verum, quando vtrũqꝫ petitur, per modum actionis principaliter intentate, sed si aliquis accusatur criminaliter, per iudicis officium petitur restitutio rei ex equitate posset hoc fieri, vt l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. & l. iij. §. fi. dicantur. ff. in rem reg.
5 Dixi plene in l. de inficto. §.j. ff. de pub. iud. & Tertio not. quod post intentatum vnum ex istis iudiciis, potest aliud intentari. Quod intellige verum, si primum iudicium sit finitum absolutione, vel sententia condemnatoria, sed si esset finitum per sententiam absolutoriam, tũc fiunt opiniones Pla. & gl. nostras. Dy. tamen in ciuilibus pluribus. extra de re iur. li. vj. & idem omnes doc. moderni videtur distinguere, aut absolutoria est lata super facto, & parit exceptionem rei iud. in alio. Aut super iure. & tunc secus. Quod dicit Imo fortissime istam materiam tractaui in l. iij. §.j. ff. vi bon. rapt.

ADDITIO.

a ALEX. Rem familiarem. Quando actio ciuilis defendens ex delicto dicatur prosequi rem familiarem & quando vindictam, per Bart. in l. v. ff. de iniur.

b ALEX. Solu. q̃ ciuilis. Q̃ actio ciuilis concurrat cum criminali. vide per Bart. in l. ij. circa princ. ff. vi bo. rap. & in l. pen. ff. de calum. & vide casum no. in l.j. §. de iu. per Bal. vbi quid iuris si pars pena applicetur fisco, & pars parti, an possit cumulari per Bal. in l. si quis ad se fundum. §. ad l. Jul. de vi.

De iniuriis

De iniurijs. Rubrica XXXV.

LEX V.

SI non conuicij. Hec est bona lex, & docto. Ultramont, repetierunt hanc l.

LEX VIII.

DOminum. An in actione iniuriarum habeatur datio damni, & qualiter est materia huius l. non tamen dico hic quia tempus non patitur.

LEX XI.

SI quando. Hec est notabilis lex: persone illustres, siue agant, siue conueniantur actione iniuriarum ciuiliter vel criminaliter, possunt causam exercere[a] per procuratorē ipsi tamē se inscribent. & in eos fertur sententia. h. d. Primo ex hac l. habetis[b] quod ad crimen priuati iudicij prosequendum, non admittitur procurator regulariter, fallit in illustribus psonis, vt hic videtis, & sic l. pe. ff. ad crimē ff. de pub. iud. que dicit non admitti procuratorem de crimi pub. iud. prosequendum, suppletur per istam. Secundo no. quod licet in causis criminalibus procurator admittit, quādo imponitur[c] pena relegationis, vel fustium castigatio, vt plene no. in in[a] l. seruum quoque. ff. publica. ff. de proc. tamen[†] quando imponitur pena pecuniaria, vel relegationis, seu alia corporalis[d] alternatiue, tunc non admittitur procurator. Vic est casus hic, coniuncta l. fi. ff. eo. Nam pro iniuria imponitur pena relegationis, vel fustiū castigatio, & tamen nō admittitur procurator regulariter vt hic videtis. quia quotidie occurrit i statutis, & sic eo ipso quod possibile est ex delicto sequi penam maiorem relegatione, non admittitur procurator nec aliquam afflictiuam penā, in corpore potest exercere procurator. vt hic, coniuncta l. fin. ff. eod. †Not. vltimo quod quando sententia non potest cadere in procuratorem profertur, in dominum, licet absentem, quod plene habuistis s. de procu. l. nihil. & l. j. s. de sent.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Causam exercere. Per glo. & Bar. in d. ff. ad crimen.
b ALEX. ¶Hac l. habetis. Per Bar. in l. ij. de pub. iud.
c ALEX. ¶Quando imponitur. Et vide per hanc l. que dixi in l. j. ad fi. ad Turpil.
d ALEX. ¶Alia corporalis. Qualiter loquatur Bart. in l. pe. ff. ad crimen.

De famosis libellis. Rub.XXXVI.

LEX VNICA.

QUis. Hic vide quod hic puniuntur minus conscij, & participes quam ipsi principales. de quo hic per Lyn. & ego plenissime in l. si is qui opem. ff. de furt.

De his qui latro. occultaue. Rub.XXXIX.

LEX I.

a **OSqui.** No. hanc legem & tene menti.[a] quotidie contingit, & totus iste titu. practicatur plenissime.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Tene menti. Vide Bart. in l. j. ff. si quis ius dicen.

De requirendis reis. Rubrica. XL.

LEX I.

a **CUm absente.** [a] Hec est no. l. & totus iste tit. & no. si. ex hac l. habes quod si exbannitus monitur intra tempus banni, vires banni totaliter euanescunt. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Cum absente. Adde l. j. & ibi Bart. ff. eo. ibi Bald.

LEX II.

QUicunque. No. quod de iure communi bannitus, etiam elapso termino banni non habetur pro confesso, licet secundum ista statuta ciuitatum Italie seruetur contrarium. Dixi in l. diuus. s. sic & diuus Pius. de cust. reo.

LEX III.

a **IN pecuniarijs.** Sola citatio & libelli oblatio i causis pecuniarijs non infamat. in criminalibus infamat de facto. h. d. hec tota no. ler.[a] No. quod dixi in summario, Verum tamen gl. tua intelligit. quod etiam quando accusatio ciuilis est proposita, que infamat de facto, quod videtur contra mentem hnius l. quia secundum gloss. nulla esset differentia inter ciuilem, & criminalem, quod videtur velle iste textus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶No. ler. Facit quod absens condemnatus, non efficiatur infamis de quo per Spe. in ti. de sent. s. j. ver. quid de istis & per Barto. in l. ictus fustium. ff. de insa.

De quæstionibus. Rub.XLI.

LEX VIII.

a **MIlites.** Nota quod milites non sunt torquendi[a] etiaz indicijs precedentibus. Ego semel dicebam, cum vnus potestas miles vocatus esset ad syndicatum, & probaretur delictum contra eū per indicia, volebant syndici eum ponere ad torturam, dixi quod non poterant, vt hic, & j. eo. l. diuo Marco.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Torquendi. Idem in doctore, vt no. Bar. in l. j. de ad no. diuer. iu. & Ly. hic, vide per Ly. in l. iij. ad l. Juliaz maiest. & gl. Idem in homine decrepite etatis. l. iij. s. igitur. ad Sylla. An autem miles pro debito possit capi, vide Bal. in l. j. in fi. qui bo. ced. pos. Et quid in milite nostri temporis, vide in trac. de questio. per Bar. Bau. de Uiaza in c. grauis. de depo. vide Bar. i c. ij. de ser. fug. & Jac. de bel. p Sal. in l. j. s. de iur. & fac. igno. & ibi scripsi post Ly. Item clericus non potest torqueri nisi sit infamatus, & vide Aut. de But. & quasi omnes in d. c. depositio. Item impubes leuius torquetur. gl. est. & quod ibi no. Bal. in l. si quilibet. alias in l. cum secundis tabulis. ff. de his qui vt indi. vide Bar. in l. de minore. in prin. ff. de questio. & vnam differentiaz inter clericum & militem, vide per Abb. in c. j. de cle. egro.

LEX XIIII.

SEruos non solum. Argumentum est l. ista quod familiaris quondam non possit testificari pro domino, quod dixi in l. j. s. diuus. ff. eod. titu.

De abolitionibus. Rub.XLII.

LEX II.

a b **ABolitio.** [a] Nota ex hac l. duo. †Primo. & abolitio non conceditur, nisi casa cognita. Hoc videbitis plenius. j. proxi. †Secundo nota quod licet pars accusationi[a] renunciet, tamē iudex pro officio suo potest perquirere veritatem super ipsa accusatione, vt delictum puniat. Et per hoc ego dicebaz in questione, quam semel disputaui, quod licet accusator non producat testes, iudex tamē potest ex officio suo testes producere ad inquirendam veritatez. Hoc plene dixi in illa q. que incipit, iudex maleficiorum, quam posui in repe. quam feci de l. iij. s. hoc autez iudicium. ff. de dam. infec. Dixi in l. si non defendantur. ff. de pe. & l. si. de questio.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Abolitio. Ad intellectum huius legis vide Bar. in l. transigere. s. de transac. & dixi in l. j. circa princ. ff. de iniur. Facit quod dixi in l. libellorum. s. fi. ff. de accus. & Bar. in l. si maritus. s. si negauerit. ff. de adul. Et quotuplex sit abolitio, no. secūda que stione j. prohibentur.

LEX III.

a **FAllaciter.** [a] Not. hunc text. ibi, sinantem testibus. qui est singularis, qui ponit medium delicta. in quibus ex vtraque parte recipitur probatio, quam alius de mundo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Fallaciter. Nota ex isto text. ibi eorum consensu, quod in criminalibus iudex non debet sequi eorum consensum. Secus in ciuilibus, vt l. si negauerit. ff. de adul. alias. l. si conuenerit. ff. de re iud. Et quotuplex sit abolitio. no. in l. si cōuenerit. & ibi p Bar. ff. de re iud. Tex. est sing. quem alle. gl. in l. qui accusare. s. de eden. Vide ter. & ibi Bart. in l. vbi. s. de fal. & vide hic Jac. de bel.

Bart. Secunda super Cod.

Vt criminalis quæstio intra certum tempus terminetur. Rub. XLIIII.

LEX II.

a 1 **NOuerint.** a Nota ex l. ista primo. quod finito † tempore instantie, adhuc superest iudicis officium ad condemnandum partem in expensis. Vide tex. ibi quo tc. vidistis in l. properandum. ff. illo. ſ. de iud. z ſ. l. proxi. † Secundo no. quod quando pena que a iure imponitur, non cadit in certam personam, potest alterari, z imponi alia. Tex. est expressus in l. hos accusare. ff. omnibus, in fi. ff. de accu. Tertio no. quod quando iudici videbitur, ipse potest partes vrgere, vt causas in iudicijs notionem deducant, z sic po- 3 test dare partibus inuitis dilationem de hoc tetigi ſ. de dila. l. j. Glo. inducit hanc l. ad questionem an infamis possit iterum infamari, vel excommunicatus iterum excommunicari. De hoc vide in vlt. gl. extra de iud, non recordor in quo c. est in c. ita quorundā.

ADDITIO.

a ALEX. Nouerint. Et qualis sit z quanta instantia criminalis, vide Archi. in c. felicis. de pe. in vj. z gl. iij. q. iij. de iud. Et quid de iudice inquirēte, vide Bal. in l. properandū. in prin. ſ. de iud. z Ly. hic, z quod no. Bar. in l. q̄rela. ſ. de fal. in ver. iij. no. vide Bar. in l. de pupillo. ff. si pluribus. de ope. no. nuncia.

Ad senatusconsult. Turpil. Rub. XLV.

LEX III.

a **CLamuis.** a Remissio criminis non infringitur fide non seruata. h. d. hec no. l. De hoc dixi in l. si vnus. ff. pactus. ff. de pac.

ADDITIO.

a ALEX. Quāuis. Vide quod qui est solitus facere falsas accusationes, vltra penam de qua hic, punitur absciss̄ione lingue. Bal. in l. data opera. ſ. qui accus.

LEX

IFemina. No. hic glo. * quis dicatur prosequi suam, vel suorum iniuriam. z est glo. j. huius. l. quam tene menti perpetuo. De hoc habes text. ff. de accusation. l. j.

ADDITIO.

* ALEX. Not. glo. Istam glo. alleg. Bar. in l. ij. ff. de accu. z ibi dixi vide plene per Abb. in c. de cetero. de testib. vide glo. in l. ij. ſ. quib. caus. colo. lib. xj. vbi appellatione suorum veniunt amici.

De calumniatoribus. Rub. XLVI.

LEX I.

CAlumnia. Hec est not. l. domini. ff. ut est veruz, quando tractatur de punienda calūnia. per officiuz iudicis. Secus si tractetur de ea punienda. per viam accusationis principaliter proposite. Ita tenet glo.

De pœnis. Rub. XLVII.

LEX X.

a **SEruus.** a Hec est bona l. facit ad questionez Damnata est ciuitas, quod muri eius destruantur. Certe non sufficit, nisi perpetuo dent destructi. per l. istam. Ita dicunt docto. dixi plene vobis. ff. eo. l. siue prefinito. Circa quod vide quod no. extra de consti. c. ex literis.

ADDITIO.

a ALEX. Seruus. Adde tex. z ibi Bar. in l. sine prefini. ff. c. Ratio huius l. est per. l. iuramentum. ſ. vnī. ff. de rer. diui. que est no. vide Bar. in l. si quis adulteri. ſ. de adult. adde que volunt Ang.

LEX XXI.

NEdiu. Hec est sing. l. z ponit vnum casum, in quo contra absentes peruenitur ad condemnationem in crimine capitali.

LEX XXII.

SAncimus. No. istam l. que facit ad statuta ciuitatis Florentie. que dicunt quod cō sortes de domo tenēatur pro crimine commisso ab vno de domo.

LEX XXIII.

OMnes. Tempus quo quis stat in carcere, in exilio computatur. h. d. secundum vnam lec. Tel aliter. Qui tempus compleuit in exilio, postea carcerari non debet. h. d. ista l.

De bonis proscrip. vel damna. Rub. XLIX.

LEX I.

a **CEruorum.** a Argumentum quod si procuratoz alicuius damnatur ad mortez, debet differri executio, donec domino reddat rationem. Facit ff. de leg. j. l. seruo. leg. ſ. pen. ibi no. per Dy.

ADDITIO.

a ALEX. Seruorū. Adde Bar. in l. fi. de pub. iud. z in l. si seruꝰ.

LEX III.

IFilius. Hic est no. casus quod peculium castrense non publicatur. Quod autem de actione vtili an proprietas publicetur, dixi plene in l. si finita. ſ. si decret. dam. infect.

LEX VII.

IQuis intra Hec lex docet qualiter res inuentario debeant describi. h. d. quam legem vide z tene menti.

LEX IX.

a **SIquis postbac,** a Hec est bona lex z nota bilis, z nota istam legem in eo quod dicit corporaliter tradidisse docuerit, quod intelligo, vt dixi in l. assiduis. ſ. qui po. in pig. hab. Nota quod mulieribus z alijs debentibus recipere debet solui statim, non seruato ordine iudiciario. Hic vt dixi in l. res. ff. de iu. fis. Tertio no. quod hec lex habet locum in rebus donatis post commissum crimen. Et tāgit in l. res. ſ. de do. inter vir. z vxo. Ego plenissime dixi in l. post contractum. ff. de dona.

ADDITIO.

a ALEX. Si quis. Per hanc legem vide omnino Ang. l. si marito, in prin. ff. sol. mat. z ibi adde Pau. de La. z vide gl. hic, z Ly. in prin.

De sententiam passis & resti. Rub. L.

LEX I.

a **CAm salutatus.** Quando ille, qui est damnatus, restituitur recuperat bona, a z famam, nisi aliud fit expressum specialiter in restitutione. sed si est cō cessa indulgentia, solum pena remittitur. nec recuperat bona, nisi aliud fit expressum in mandato gentia. h. d. vsque ad fin, nisi quod variantur termini. Materiam harum legum tractabo ſ. eo. l. fi.

ADDITIO.

a ALEX. Recuperat bona. Lim. ta, nisi bona essent in alios trāslata, qz non videtur restitutio ad illa. Ita dicit Bart. limitando istam legē in l. Gallus. ſ. quid si tantum. ff. de libe. z posth. q intelligit Bar. ibi in prima questio, esse idem, quod in hac lege si restitutus per commune. ibi vide post Bar. z ibi dixit Ange. quod nullo modo etiam recuperat fructus perceptos ex bonis ciuitati alienatis, vt est tex. singularis secundum Ang. ibi in auth. idem de Hestoria. C. de her. z idem tenuit Bal. in c. domino guerram. ti. hic finitur lex Cozra. vtrum restitutio possit expresse concedi, quo ad bona alienata vide aliquid p Bal. in l. Gallus. ſ. z quid si tantum de libe. z posth. z Bar. in l. quicunque. C. de fide instru. ita. ha. fi. li. x. per Bal. de pa. Const in versi. pen. cum seq.

LEX XII.

1 ☞ Patre deportato restituto, filius quando reincidat in eius potestatem.

2 Filio in potestate dat tutoz propter malos moxes patris. z in.

4 Restitutio tantum restituit, in quantum id, aduersus quod restitutio petitur, abstulit.

5 Testamentum filij a patre restituto, non tamen reuerso, nō valet.

6 Testamentum filij, qui mortuus est antequam restituatur pater patre restituto, an extinguatur. z nu. 8.

7 Bannitus restitutus an recuperet bona alienata.

9 Testamentum filij capti ab hostibus, an extinguatur si filius decessit antequam pater reuertatur.

10 Facit que retrotrahitur, non requirit duo extrema habitantia, sed que fingit per quandam consequentiam.

IN questione Lex nostra est difficilis. primo ponit vnam questionem. Secundo ponit aliam, ex cuius determinatione apparet solutio prime. Tertio ponit aliam. Quarto ponit aliam questionē.

Quinto

Quinto ⁊ vltimo ponit vnam conclusionem vniuersalem ad precedentia. Secunda ibi remotis. Tertia ibi, ita tamen. Quarta ibi quibus. Quinta ibi, ideoque tantum. Breuiter hoc intendit, Vltima voluntas filij facta patre existēte in deportatione, irritatur patre restituto, quia in eius reincidit potestatem. Secus in contractibus inter viuos, ⁊ tutele datio euanescit, si pater habuerit bonos mores, alias secus, ⁊ quod abstulit deportatio, hoc restituit restitutio. h.d. Prima particula legitur tribus modis, pone casum secundum lec. Jo. loquitur de testamento facto per filiū, patre existente in deportatione. alias lec. examinabo circa cōtraria ibi fecisset. subaudi dubitatur an restituatur. Respōdet quod non, quia reincidit in potestatē, vt patet in q. seq. Sequitur, remotis Vlpiani. Ad euiden. huius secunde partis premitte, quādo testator reincidit in alterius potestatē, testamentum euanescit, vt Inst. quib. mod. test. infir. §. alio. Hoc permisso forma casum sic. Ad determinationē precedentis questionis, est necesse quod sciamus, vtrū patre restituto filius reincidat in potestatē. Ad quod respondet Imperator quod sic remotis opi. Et hoc apparet solutio questionis proposite, quod testamentum filij irritatur, vide literā. Sequitur ita tamen vt gesta. In hac tertia parte, sic forma casum. Vidi quod testamentum irritatur, quid de cōtractibus inter viuos factis a filio, illo medio tēpore? Respondet Imperator quod illi contractus non irritātur, si filius erat maior etate, quia pro certo, illo medio tēpore filius erat sui iuris. Nec est dicēdum quod status eius esset in pēdēti, illo medio tempore, sed si filij essent minores tūc possunt irritari de iure ex beneficio, quod concedetur minoribus, h.d. vide literam. Sequitur quibus, ⁊c. ⁊ ista quarta pars est clara. Sequitur, ideoque tantum. Hic incipit quinta particula, que est clara. Ad primā partē opp. quod ibi questio, que proposita est de testamento, non soluitur, quare male contra primam constitutionē C. §. quibus. Huius timore legitur istud principiū tribus modis. Vno modo, quod hic loquitur de testamento facto per filiū post reuersionem patris, ⁊ ista lec. tāgitur in iij. gl. paruula, ⁊ fuit additio, vnde libri antiqui nō debēt eā habere, ⁊ est super ver. remanente. Secundū istam lec. apparet solutio manifesta, quia testamentum factū ab eo, qui est in potestate alterius non valet, vt l. qui in potestate. ff. de testam. ⁊ l. pen. §. qui test. fac. pos. Hec lec. nō placet. Primo quia nō hz dubiū. Secūdo, quia totus text. qui sequitur, videtur dubitare de his, que fecit filius illo medio tēpore, quo pater erat deportatus. Preterea vr contra tex. hic, qui dicit, fecisset, quod est temporis preteriti plusquā perfecti, ⁊ tex. ibi dum dicit, redeunte, quod est tēporis presentis, ergo innuit, quod cum pater reuertebatur, erat factum testamentū, ⁊ illa lec. est verior. Sed adhuc remanet contrariū. quia ista questio non vr solui in tex. In hoc sunt due op. Vna fuit Irner. ⁊ Cy. qui dixerunt quod respondetur ibi ita tamen, vt gesta, ⁊c. Et secundum hoc questio soluitur, quod patre restituto, testamentum remanet validum. Ista opinio nō est vera, quia testatore reuertēte in patriā potestatē testamentum extinguitur, vt Inst. quib. mod. testa. infir. §. alio. ⁊ §. dixi. Preterea, nō potest dici, quod in ver. ita tamen soluatur hec questio. Nā ibi dicitur, gesta per filiū, sed verba gesserūt, nō pertinent ad ius testandi, vt l. verba contraxerunt, de ver. sign. ff. Vnde superuenit op. Jo. Teutonici, qui testamentum dixit irritum, ⁊ sic ad questionē propositā tacite respondetur per solutionem secunde questionis, dum dicit, quod reincidit in potestate, vt §. dixi ponendo casum ⁊ ista lec. est vera. Ad secundam particulam opp. quod filius nō reincidat in potestatem, vt §. eo. l. insulā Sol. Ibi fuit cōcessa indulgētia, hic restitutio. Sed cōtra hoc opp. de vlt. parte huius l. ibi ideoque tm̄ ad restitutionem indulgentia valeat Glo. exponit ibi, indulgentia, id est, in integrū restitutio. Vel dic, quod vtrunque expressit ibi Imperator, scilicet, indulgeo resti
1 tuēdo te in integ. vel indulgeo ⁊ restituo. †Et pro huius declaratione dicas. quādoque Imperator concedit simpliciter indulgentiā, tūc filius in potestatē nō reincidit, vt §. eo. l. in insulam. Quādoque concedit indulgentiaz cū aliquo adiuncto, ⁊ tunc eatenus vltra indulgentiam extēditur, quatenus adiunctum importat vt
a §. eo. l. pater. Quandoque Imperator restituit,[a] tunc aut concedit restitutionē simpliciter, ⁊ omnia restituta vidētur, vt §. eo. l. j. Aut restituit cū limitatione, ⁊ eatenus restringitur restitutio, quatenus importat limitatio, vt §. eod. l. iij. Quandoque imperator concedit indulgentiā, ⁊ restitutionem, tunc omnia videntur restituta, vt l. nisi aliud sit expressum. Venio ad tertiā partem, dicitur hic quod filius erat sui iuris, ⁊ status eius nō erat in pendēti. contra Inst. quib. mo. ius pa. po. sol. §. sz si ab hostib9. Sol. Dico quod status filij non potest esse in pendenti, respectu presentis status, quia vel est sui iuris vel in potestate. sed respectu eius quod euenire potest, in esse in pendēti. Nam potest esse dubium vtrum pater captus ab hostibus reuertatur vel non. Vtrū autem aliud possit esse, in pendenti, ⁊ qualiter dic, vt l. vsusfructus. ff. de stipu ser. ⁊ l. fi. commu. predio. Venio ad quartam particulam. hic dicitur quod filio deportati datur tutor, contra in l. mutuo. §. fi. ff. de tut. Sol. Ibi loquitur in filio eius qui erat captus ab hostibus cui non pōt dare tutor,
b quia status eius est in pendenti[b] respectu eius quod euenire pōt de iure communi, scilicet, si pater reuertatur ab hostibus, vel non, hic loquitur in filio deportati, cuius status non dicitur esse in pēdēti quia pater eius non pōt reuerti nisi ex speciali priuilegio, ⁊ speciali iure, scilicet, priuilegio Principis quia in his que fiūt ex priuilegio Principis, vel de iure speciali, non debet considerari quod euenire potest, vt l. iiij. §. j. ff. de fideic. lib. Itez cum non possit fieri nisi per vnum, scilicet principē, reputatur impossibile, vt l. apud Julianū.
2 §. j. ff. de le. j †Oppo. dicitur hic, quod si pater non habet bonos mores, remanet tutor datus ei. Cōtra ille, qui est in potestate, nō potest habere tutorem vt Inst. de tut. in prin. sed iste filius reincidit in potestatem, ergo ⁊c. Sol. Hic est casus singularissimus. in quo
c filius in potestate[c] habet tutorē, nec credo quod sit alibi, ⁊ hoc est propter duo. Primo, quia tutor fuit sibi datus tēpore, quo potuit sibi tutor dari, Itē quia pater non habet bonos mores, ⁊ dissipat bona filij. Sed si primum tm̄ interuenerit, tutele datio euanescit, vt hic dicitur, secus si secundum tantum, quia pater bona fi
d lij dilapidaret,[d] si quidē dilapidatio est talis que non impedit quin filius possit recuperare cum erit a patria potestate liberat9, puta, quia vendidit possessiones suas, quas postea filius poterit vendicare, tūc propter hoc patri administratio nō interdicitur, vt l. j. §. de bo. ma. sed si dilapidatio esset talis, cōtra quā filio nō posset esse cōsultū, vt si in bonis filij esset pecunia, quā cōsumit, vel pateretur domos ⁊ predia filij destrui, vel vendi, vel annulari, tūc aufertur ei administratio, ⁊ daretur curator bonis filij, si esset filius minor. arg. huius l. ⁊ l. Imperator. ff. ad Treb. ⁊ l. si cum dotē. §. eo autē tēpore. ff. solu. matr. Facit §. de bo. que liber. l. fi. §. fi autem patre.
3 †Ex hoc tetigi quandam questionem, quam posui in repetitione l. si constante. in princip. ff. solu. matr. cum queritur an mortua vxore si pater incipit male vti substantia sui filij, habeat remedium l. vbi adhuc, ⁊ l. si constante. Dic vt ibi. Per hunc etiā no. tex. dico in materia pupillaris substitutionis, quod si pater nō habet bonos mores, sed est improbate vite nō pōt filio pupillariter substituere. Si enim ei denegatur pupillaris administratio in vita, que est minor, multo magis denegabitur sibi ne ei faciat testamentuz in morte. Dic vt ibi dixi in l. ij. de vulg. ⁊ pupil. Venio ad vltimam
4 partē ex qua nota quod, †semper restitutio tantum restituit, quantū id, aduersus quod restitutio petitur, abstulit. Facit ad hoc. ff. de proc. l. qui proprio. §. itē queritur. ⁊ quod ibi no. Non habetis hic aliā circa contraria. Venio ad questiones, quero quid si filius fecit testamentū, postquā pater est reuersus. Respōdeo non valet ab ip
5 so initio, vt §. dixi. †Quero, quid si filius fecit testamētū postquā pater est restitutus, antequam tamen reuertatur. Respondeo, quod non valet, quia statim ipso patre restituto recuperat ciuitatem, ⁊ filius reincidit in suam potestatem. Sicut enim sententia deportationis secum trahit executionē in adimēdo, vt l. quidam. ff. de pe. ita restitutio trahit secum executionē in restituēdo, vt §. eo. l. iii. in fi. Et puto quod ille, qui sic restituitur, statim etiā antequam ad eius notitiā perueniat, sit restitut9, sicut dicimus in libertate data per
6 testatorē, vt l. eius qui in prouincia. §. fi. ff. si cer. pet. †Quero quid
☞ si filius, qui fecit testamentū, moriatur antequam pater restituatur, demum pater restituitur, an testamentum extinguatur Glo. dicit quod non extinguitur, nisi in aduentitijs quo ad vsumfructū, vide gl. iiij. in fi. ⁊ etiam gl. aliam magnā que incipit quod de testamento. Ex eo, quod glo. dicit preterquam in vsufructu, videtur velle quod talis filij testamētum in profectitijs nullo modo valeat, quia in eis est eadem ratio, que in vsufructu aduentitiorum. Contrarium gl. huius videtur velle alia gl. in l. Gallus. in §. ⁊ quid si tan
c tum. in fi. gl. mag. ff. de liber. ⁊ posth. Pro declaratione[c] huius gl. ⁊ questionis habemus videre quod dictum est in hac l. ⁊ §. in plu
7 ribus legibus, scilicet, † quod deportatus restitutus recuperat bona, an hoc sit verū in bonis que sunt alienata. Ista questio est multum vtilis, ⁊ quotidiana, propter exbannitos, qui toto die, restituuntur, an recuperēt bona alienata. Certe casus vr quod non, quia ille qui emit a fisco nullo modo potest inquietari, vt l. bene a zenone. §. de quadri. prescript. Et idem videtur ī ciuitate alienante. Nam constat quod ciuitas interim dum ille erat exbannitus, legitime possidebat bona, ⁊ legitime vendidit, ⁊ habebatur interim tāquam heres, vt l. tutoris. §. ad leg. Jul. de vi. Sed ille, qui emit ab herede, vel saltē a bone fid. possessore, non pōt inquietari, vt l. sed ⁊ si l. §. itē si res distraxit. de peti. her. ergo ⁊c. Istud verum puto, quod bona non possit recuperare a possessoribus, sed debet recuperare a fisco quatenus est locupletior effectus, sicut dicim9 in bonefidei possessore hereditatis, vt in d. §. itē si res distraxit Bona vero, que in eadē causa remanēt nō alienata, ista recuperat per re
8 stitutionem, vt hac l. in fi. ⁊ §. eo. l. j. †Hoc premisso ad questionem propositam, dico quod in bonis castrēsibus vel quasi, sine dubio nō irritatur testamentum filij, quia etiam si viueret in potestate posset testari. In aduentitijs vero, que ipsi filio obuenerunt post patris

deportationem similiter non irritatur testamentum, quia per de
portationem pater illa aduentitia non perdidit, sed non acquisi-
uit, & aduersus non acquisita restitutio non porrigitur. Ita pôt
intelligi gl. in d.l. Gallus. §. & quid si tantum, in fine glosse, maxi-
me cũ restitutio nõ fingatur retro, vt j. dicam. Si vero sunt aduẽ-
titia, que erãt quesita ante deportationẽ, vel profectitia, tũc si qui
dem per testamentum sunt translata in alium iure hereditario, &
pater reuersus recuperat, q2 illa nõ videtur alienata, sed videtur
remanere in eadẽ causa, in qua primo erant cum heres ille succe-
dat in locũ primi. Si vero erant alienata alio titulo, tunc puto ꝙ
iste reuersus non possit recuperare, per ea que dicta sunt supra
q2 restitutio, ad bona alienata non porrigitur. Ita intelligo hãc
materiam. Jac. de Are. vero dicit indistincte, quod ista lex nullo
modo habeat locũ in profectitijs q2 in eis nullo modo valeret cõ
tractus, nec vltima voluntas, sed tota loquitur in aduentitijs, ꝙ
patet ex eo ꝙ dicit j. de gubernatione aduentitiorum, & de admi-
nistratione patris. Allegat in argum. l. si is. §. fi. ff. de iure dotiuz.
quod non placet, arg. eorũ que supra dixi de herede & bone fidei
9 possessore hereditatis. Non ob. d.l. si is. si bene inspicias † Quero
quid de filio capto ab hostibus, si testamentum fecit, & decessit an
tequã pater reuertatur, an testamentum patre reuerso rumpat.
Gl. dicit quod sic. Naz patre reuerso fingitur semper fuisse in po
testate. Secus in patre restituto, q2 non fingitur retro semper fi-
lius fuisse in potestate, sed reincidit in potestatẽ patris, restitutio
ne concessa. Ita tenet gl. in d.l. Gallus. §. & quid si tantũ. Petrus
contra, nam fictio postliminij & alie fictiones similes que retro-
trahuntur, requirũt duo extrema habilia, quorũ si quod deficit,
cessat fictio. Exemplũ si seru9 moritur hereditate iacẽte, & postea
hereditas adeatur, non potest fingi seruum fuisse legatarij a die
mortis, q2 non est, vt l. huic scripture. ff. ad leg. Aquil. Facit pro
Pet. l. cum quis. §. fi. ff. de ver. obli, & l. quoties. de noua. Unde cũ
filius hic sit mortuus, non potest fingi quod retro fuerit in pote-
state. Et multi tenent istud dictum Pet. & habent ipsum pro no-
tabili multum. Ego dico quod est falsum in casu questionis pro-
posite. Primo, per tex. in l. pe. ff. de suis & legit. Secundo, per ratio
* nem, & hoc pono in l. si is qui pro emptore. * de vsuc. Nam dictum
10 Pet. † est veruz, in his, in quibus fictio principaliter fingit, vt pa
trem reuersum semper fuisse in ciuitate. Naz si pater esset mortu9
ista fictio non posset habere locum. Sed in his, que fictio fingit
per quandam consequentiam, illa regula, que requirit duo ex-
trema habilia, nõ est vera. Exemplũ, fictio postliminij fingit prin-
cipaliter reuersum semper fuisse in ciuitate, vt l. retro. & l. postlimi
nij. ff. de capti. Ad hoc incidẽter, & consequẽter venit quod filius
semper fingatur fuisse suus, & similia vt l. cum due. ff. de cap. Sed
in his que accessorie fingũtur, nõ requiruntur habilia, sed sufficit
ꝙ sint extrema habilia in principali. Casus est no. in l. j. ff. de ca. &
11 sic est vera opinio gl. nostre. Circa hãc legẽ restat † querere vnum,
Ciuitas statuit ꝙ banniti rebanniantur, an istud rebannire, ha-
beat vim indulgentie, an vim restitutionis Cy. tangit, & dicit for-
te habet vim restitutionis. domi. Jac. disputauit istam questionẽ
& determinauit, quod haberet vim restitutionis propter duas ra
tiones, prima quando vnum est preparatorium alterius, disposi-
tio, que fit super preparatorio porrigitur ad id, cui9 est prepara
torium, vt l. clauibus. ff. de contrah. empt. l. j. ŝ. de dona. Facit de
his, que in test. delen. l. cancellauerat. sed cãcellatio bãni, seu rebã
nitio est preparatorium ad restitutionem, ergo &c. Ad hoc etiam
facit, quia beneficia sunt latissime interpretanda, vt l. fi. ff. de cõst.
f prin. Breuiter dico[f] quod de hoc est casus, quod verba dubia de
bent intelligi, ꝙ sonent restitutionem magis, quam indulgentiaz,
vt l. j. §. pe. ff. de questio. vbi ista verba principis, potes itaque de
creti gratiam facere, &c. intelliguntur, hoc est restituas, nec habẽ
tur pro indulgentia simplici. Idem ergo cum factum est statutũ,
g vt banniti rebanniantur, quia istud rebanniri, [g]habetur pro re-
12 stitutione. Juxta hoc insurgit dubium, † cum per restitutionem
h restituatur fama, vt hac l. & ŝ. eo. l. j. vtrum per statuta ciuitatis [h]
possit fama restitui. Text. videtur quod non. in l. j. §. penul. ff. de
posth. vbi Imperator, & Senat9 restituit famã. Breuiter, si infa
mia esset irrogata de iure cõmuni, fateor ꝙ statutũ nõ possit resti
tuere. vt d. §. penult. Sed si infamia esset irrogata ex forma statu-
ti, vel ex processu habito secundum formam statuti, non de iure
communi, tunc puto quod per statuta possit fama restitui. Quaz
enim potestatem habet Princeps in his, que sunt de iure com-
muni, eandem videtur habere populus in his, que sunt ex for-
ma statuti. vt l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. & l. nihil. tam. ff. de
reg. iur. & ff. de sol. l. prout quisque, &c.

ADDITIONES.

Pro concordia. Aduerte dubitatũ fuit per aliquos, an p sta-
tutum factum per illos, qui recognoscũt superiorẽ, possit infamia
irrogari, vel etiam remitti, & Bar. allegatur per aliquos quod nõ
in l. infamem. in fi. ff. de pub. iud. sed contra quod sic, allegatur per
Bar. in l. j. §. de qua re. ff. de postu. & in hac l. fi. Tu dic, debet intel
ligi Bar. in d. l. infamem. secundum distin. quam fecit in hac l. fi. &
in d. §. de qua re. s. quod non possit quando infamia inducitur per
ius commune, & sic vbi non potest disponere, secus si inducatur p
aliud statutum, vbi potest disponere. Ita intelligatur in d. §. de
qua re. & in hac l. fin. & videtur quasi eodem ore loqui.

a ALEX. Quandoque Imperator restituit. Nota differentiaz
inter indulgentiam, & restitutionem. Et adde quod aliud est, quẽ
principẽ liberari a pena, seu indulgere ei penã. & aliud ipsuz resti
tuere, q2 primo casu nõ recuperat bona, secũdo sic, vt hic, & de ge
nerali absolutione. l. pe. & fi. iuncta. l. j. & ij. eo. Et ideẑ tenet do. Jo.
in l. si marito. in prin. ff. sol. mat. & vide omnino Bar. in l. j. §. si quis
vlt. ff. de ques. & quod ibi dixi. Quid si notarius fuit depositus ab
officio. vide Bal. in l. nihil. de manumissi. Et nota differentiam in
ter indulgentiam, & restitutionem, vide Bal. & Jmo. in l. liber ho-
mo. §. si heres. de her. insti.

b ALEX. Est in pendenti. Non inspicitur illud, quod euenire
potest de iure speciali, vide Bar. in d. l. iij. in prin.

c ALEX. Filius in potestate. Et similiter non potest habere cu
ratorem. l. mater filio. de condi. & demon. quod est verum proprie
sed respectu rerum quandoque sic, si illud non queratur patri. l.
fi. §. finautem patre. ŝ. de bonis que liber. allegat & not. Joannes
in d. l. mater. vtrum autem istis casibus teneatur reddere rationẽ
vide Bar. in l. si superstite. ŝ. de dolo. & i l. filie. fami. erci. Quid de
filio emancipato. Dic vt in casu l. filius de inoff. testa. ibi non erat
tutor secundum Bal. item limita per Bald. in auth. incestas. su-
pra de incest. nup. & quod dixi hic post Bal.

d ALEX. Dilapidaret. Pater dissipator non est legitimus ad
ministrator, vide Bar. in l. iij. §. quod si in patris. ff. sol. matr. & in
l. Imperator. ff. ad Treb. late per Jmo. post Bar. in l. si constante
in prin. in iij. q. prin. sol. ma. & ibi dixi post Bar. & adde Bar. in l. cũ
oportet. §. non autem. ŝ. de bo. que lib. Idem si pater non expen-
dit, vbi opus est secundum Bald. hic, ad fi. Quid si dissipat bona
propria, vide singu. Bar. in l. ij. ŝ. si quid in frau. patr. Et probat
iste tex. quod luxurioso & dissipatori interdicitur bonis, sicut pro
digo. Ita dicit Bal. in ea l. in fi. ŝ. de cond. ob. turp. cau. Bene fa-
cit l. mulieri. in prin. ff. de cur. fur. dan.

☞ Pro concordia. Aduerte, restitutio etiam absenti, & ignorãti,
tribuit ius incontinenti, facta ipsa restitutione, secundũ Bar. hic
in ver. quero quid si filius, &c. Sed do. Alex. in l. qui absenti. ff. de
acq. poss. allegat Bar. sibi contradicere in l. fin. ff. de const. prin. &
non soluit. Tu dic quod quãdo fit restitutio ex mera liberalitate
Principis, alio non concurrente & procedat secũda opi. & suadet
natura illius tit. de const. prin. & ita dicatur quedam indulgentia
Aut aliquid concurrit, puta q2 forte Princeps restituit, quia vi
debat precedentem sententiam iniustam, & voluit ex tũc sibi queri
ius, & ita procedat prima opin. ŝ. relata. Et ista vocatur proprie
restitutio. Uel etiam posset fieri differentia ad instantiam partis
& pcedat prima opi. An vero ex motu proprio, & procedat secun-
da arg. no. in c. si motu proprio. de preben. lib. vj.

e ALEX. Pro declaratiõe. Utrũ bãnitus restitut9, recuperet
bõa alienata per fiscũ. Et adde ꝙ no. in l. Gallus. §. & quid si tũ. &
sequitur addit. Jo. And. in l. si marito. in prin. ff. sol. mat. Et vide
Bar. in d. §. & quid si tantuz. & quod ibi Bal. & Jmo. in fi. & Bar.
in l. j. §. si quis vltro. ff. de ques. & vide quod ibi dixi. per Cano. inc.
quamuis. de rescr. in vj. vbi bonus tex. & gl. per Bar. hic per Jac.
de Belui. in sua disp. quã ponit hic post l. fallaciter. de aboli. per
Bal. in l. sed si hac. §. sed si per penam. ff. de in ius vocan. & in l. lata
ŝ. de app. Sed quid si damnatus in exiliũ, si ex gratia reuersus sit
vtrum poterit conueniri a creditoribus, & clarum est quod ali-
quo deportato, & bonis publicatis, liberatur ab obligatione l. si
debitori. & l. vbicunque. & ibi no. ff. de fideiu. & no. in l. j. C. de fideic.
& in l. si marito. determinauit, ꝙ sicut nudus exulauit, ita nudus
reuertatur, p l. tutelas. §. si libertate. ff. de capit. dimi. Cũ sequit
ꝙ non est cõueniendus a creditoribus, & est liberatus, & sic loqui-
tur, q2 omnia bona sunt publicata. Quod verũ erit, nisi restitua-
tur ad bona, quia tunc non erit liberatus, per l. j. & ij. ŝ. eo. Et hãc no.
& addit. quod Bar. in l. quecunque. de fide instru. & iur. hast. fisc.
&. Et concludit quod restitutio banniti non potest trahi ad bo-
na alienata, si fiat restitutio ob priuatam vtilitatem, secus si ob pu
blicam. l. item si verberatũ. de rei ven. & l. Lucius. de euic. in §. de
nique. ff. de iniu. & c. que in ecclesiarũ. de cõst. Facit gl. que incipit
& iste. in l. fallaciter. de aboli. Et ita reperio consultũ per collegiũ
Floren. & incipit. q. talis est, an ciuitas possit restituere bannitus,
&c. Et an bannitus possit recuperare bona, in quibus habet solã
detentionẽ. Et quid si bãnitus ante bannũ possidebat bona mea,
que post bannum acquisiui, an ipse rebãnitus recuperet. vide gl.
& Bal. in l. pe. ŝ. de repu. Quid si patre existẽte bãnito, vel depor-
tato, filius interim acquisiuit aduentitia, & postea pater restitui9

cit. a3

est, an habeat vsumfructū in aduentitijs. Bald. in auth. excipit. C. de bo. que liber. dicit, quod pro hoc no. per Bul. in vers. quero quid de filio. si filius captus ab hostibus fecit testamentum, & decedat ante patrem reuersum, an ipso reueniente rumpatur testamentum, adde Bar. in d. l. si is qui pro emptore. in ver. secundus casus. & Bal. idem tenet hic.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ L. si is qui pro emptore. Et ibi dictum est.

f ALEX. ¶ Breuiter dico contrarium videtur tenere Bal. in l. si ademptis. §. eo. Et adde quod Bal. in l. pe. §. de cap. videtur tenere idem quod Bar. hic per illum ter.

g ALEX. ¶ Istud rebanniri. Vide Bal. in l. non solum. §. fi. ff. de proc. & Bar. in l. j. §. si quis vltro. de questio. & Bal. hic, ad finem Et hic adde Bald. in l. si qua pena. ad fin. de his, qui sunt sui vel alie. iur.

h ALEX. ¶ Statuta ciuitatis. Vtrum per statuta ciuitatis possit fama restitui, adde Bar. in d. l. j. §. pe. & l. infamem. & quod ibi dixi. ff. de pub. iud. & vide quod no. bal. in l. generalis. §. eo.

BARTOLVS

Ad Decimum Lib. Cod.

Animus gaudens. Etatez flo tidā facit: Spiritus tristis exiccat ossa. Prouer. xvij. Cum igitur diu fuerim graui corporis infirmitate grauatus, & propter hoc a consueto gaudio speculationis doctrine cessauerim, cognoui quod in me vires corporis non poterant restaurari, nisi aliqualiter efficeretur animus meus gaudens. Hoc autem considerauī facile esse posse, si auditoribus meis, quibus propter infirmitatem seruire non valui, aliquid vtilitatis afferre possem, legendo id, quod eis esset acceptum, mihique & eis nouum, & per consequens delectabile. Ideo tres libros Codicis legere destinaui, vbi multa sunt incognita, & per antiquos Doctores neglecta, secundum vsum tamē frequentia. Hanc igitur lecturam quilibet videns, si in aliquo non bene dictum reperiet, humiliter corrigat, in his que bene dicta sunt, mecum Deo gratias agat.

In nomine Domini Jesu christi.

Amen. Quia vbi Christus non est fundamentum, ibi nullius
a boni operis superest edificium, [a] j. q. j. cum Paulus dicat, vt in
bidem patet. & ad Cor. iij. Fundamentum aliud nemo potest ponere, preter id quod positum est, quod est Christus. Ideo in principio trium librorum, & lecture, eius auxilium inuoco. sub cuius ditione omnia sunt posita, que sub ascendente, & descendente sole, sunt constituta, vt in auth. vt omnes obed. iud. prouin. col. v. circa principium. ver, hec considerantes. hoc premisso venio ad Rub.

ADDITIO.

a ¶ Edificium. Et adde quod in omni opere principiū melius medium, & optimum finem, vt in auth. quomodo oportet episc. in prin. & Bar. in prima const. Digesto. in prin.

De iure fisci. Rubr. I.

1 Ius publicum dicitur quod omnibus patet, & quod ad publicam bursam pertinet.
3 Respublica, & fiscus, an sint idem, & nu. 7. 9. & 10.
11 Reipublice nomine continentur omnia que adj iurisdictiones, & honores imperij pertinent.
17 Respublica habet duo patrimonia.

¶ Bl. rubricam ad precedentia duobus modis continuat. Primo, qz occasione criminum, de quibus dictum est supra precedēti libro auget fiscus, ideo posuit hic rubricam. de iure fisci. Sed contra hanc continuationē opp. primo. nam propter dictum minuitur fiscus l. si quis ingenuā. §. in ciuilib⁹. ff. de cap. & postli. reuer.
1 † Sol. Respublica in vniuerso propter dissensiōes & crimina diminuitur, bursa autem cōmunis, que est idem quod fiscus augetur, vt infra dicam. Secundo continuatur sic, Dictum est supra de iure publico circa crimina, nūc de iure publico circa bona fisco q̄rēnenda, sed est differentia, vt in gl. vult dicere, † quia in precedenti libro ius publicum assumitur, scilicet & communiter omnibus patet, quia omnes possunt de publico crimine accusare, sed hic accipitur publicū & ad publicā bursaz pertinet. Ago in summa istius tit. continuat alio modo. Dictum est §. in precedentibus de iure priuatorum, nunc videndū est de iure fisci. Circa rub. istam quedam sunt querenda. † Primo quero, quid sit fiscus. Pro cuius declaratiōe primo videndum est an Respublica & fiscus sint idē. Et videtur quod sic. Primo, qz fiscus succedit loco Reipublice Romanorū, vt hic dicit gl. & sic videtur idem fiscus & Respublica, & vide hic gl. que incipit, occasione. Pro hoc videtur tex. in l. inter publica. §. j. ff. de ver. sig. gl. expressius. ff. de bo. poss. l. non est ambigendum. in prin. Preterea procurator fisci, & procurator Reipublice videntur idem l. ij. §. de mo. mul. facit ff. de offici. assess. l. ij.
a vbi de hoc. In cōtrarium, q̄ Respublica & fiscus non sunt idez,
b videtur tex. ff. qui po. in pig. ha. l. ij pignus, [b] de edil. edi. in l. j. §. illud de bo. poss. l. non est ambigendum, de manu. l. uij. §. nihil. & ff. de iur. fis. non intelligitur. §. si in locis. ff. de leg. l. sciendum. in princi.
c Inst. de re. diui. §. thesauros, circa fi. [c] † Solu. dicendum est quod
f Respublica [d] dz accipi quatuor modis. Primo, pro toto vniuer-
d sali Imperio. Secundo, pro Republica Romanorū. Tertio, pro Republica cuiuslibet ciuitatis. Quarto, pro Repub. cuiuslibet
e municipij, vt no. in auth. de he. & fal. in prin. coll. j. [e] primo modo accipimus Rempub. pro toto vniuersali imperio, & tunc verū est q̄ fiscus & Respub. sunt idem, sicut species est idē cum suo genere. per l. si quid earum. §. interremptū. ff. de leg. ij. nā posito fisco, ponitur, & Respub. non ecōtra, sicut posito homine ponitur animal non econtra. Ita debet intelligi hec gl. & gl. in d. l. non est ambigendum, & l. inter publica. §. j. cum sum. & per hoc patet † quod procedit libellus si quis ageret nomine vniuersali Reip. sicut si ageret nomine fisc. l. ij. in prin. ff. eo. vbi dicitur agi nomine Reipub. & l. fiscus. la ij. in prin. in gl. j. eo. tit. & l. si seruus plurium. §. ij. in gl. super
8 ver. vt ei. de leg. j. † Si vero accipimus Rempubli. secundo modo scilicet, pro Repub. Romanorum, & tunc hoc potest considerari inquātum Respub. Romanorū, prout erat ab initio q̄n regimen vniuersale erat apud illam Rempub. tunc idem quod §. proxi. di
9 xi. † Si vero intelligimus pro Repub. Romanorū, hoc est pro tribus cōpetentibus illi ciuitati Romane, prout est distincta ab imperio Romano vniuersali, vt in iurisdictiōe quam habebat in tra cētesimū lapidē, vt l. j. §. cum vbem. ff. de offi. prefec. vrb. & in aliis iuribus que intra territorium suum habet, tunc Respu. Ro
10 manorum, & fiscus non sunt idem, vt d. l. sciendū. ff. de leg. † Si vero accipimus tertio & quarto modo, sed p. Republica alterius ciu-
f tis, vel municipij, sine dubio non est idem cum fisco, [f] vt apparet ex l. j. §. de bo. vacan. & ex alia rubrica quam nos habemus j. de iu. Reipub. que differt ab ista. Differt ergo fisc⁹ a republica vniuer
13 sali, vt species a suo genere, vt §. dixi. † Addēdum est ergo quid sit fiscus in specie, dicit gl. quod fiscus est imperialis, vel camera Imperij. Hoc scilicet, multipliciter pōt intelligi, vel pro loco ipso vbi est domus, que vocatur camera fisci, sicut appellatur ius locus in quo redditur, quod est falsum, quia est extra propositū nostrum, qz hic loquitur de acquisitione bonorum fiēda per fiscum. Quare dicitur ipse &c. vt ff. de iust. & iur. l. pe. vel proprie loquēdo appellatur imperialis camera, quicquid ad cōmodum pecuniarium Imperij pertinet, probatur in l. sed & Celsus, in prin. ff. de contrahē. emp. sicut mensa dicitur ipsa negotiatio magis, quam locus, vbi mensa tenetur, vt l. cum pater. §. mense. ff. de leg. ij. & l. fi. de instito.
14 † Alia vero, que ad iurisdictiones, & honores Imperij pertinēt, & non ad commodum pecuniarium, & bursale, continentur [g] nomine Reipub. & nō fisci, vtd. l. Celsus. in prin. & l. ij. §. hoc interdictū. ff.
g ne quid in loco publico. [g] Ex † predictis probatur quod idem est
16 dicere, procurator fisci, & procurator camere, & ita vtit curia Ro.
17 † Quero nunquid camera fisci & Imperatoris sint idem. Bl. dicit quod non, licet eadem priuilegia habeant. Cōtra hoc videtur casus in d. l. ij. §. hoc interdictū, ibi, res eius. ff. ne quid in loco publico, & in l. bene a Zenone. C. de quadrien. prescr. Resp. aut accipim⁹ cameram Imperatoris, prout est Imperator, & ita loquuntur cōtraria. Aut prout est priuatus, & tunc differt camera Imperij. a camera sua. Et ita loquitur hec gl. & ideo dicitur alius procura-
18 tor Cesaris, & alius procurator fisci, vt in hac glo. † Quero, vnde fiscus dicitur. Bl. dicit quod dicitur quasi fixus, id est, firmus, qz
h semper est dives, & soluendo [h]. Vel vic quod idem est quod sacer⁹, quod declara, vt in gl. in l. in prouinciis, super verbo, fiscalis. j. de
19 nume. & actua. li. xij. † Quero, quid differt hic titulus a ti. de priui. fisc. Dicit gl. quod hic tractatur de iure communi, & speciali fisci ibi de communi tantum. & in Summa Ago dicitur idem. scilicet de speciali tantum. Ita habent quidam hic in gl. quelibet lectura posset sustineri recte intelligendo, tamen ex dictis glo. non potest haberi intellectus. Sciendum est ergo quod fiscus habet quedam iura singularia, adeo quod alij habere non possunt, vt cum tractamus de procuratore fisci, hoc est singulare in fisco, quia

nullus alius habet procuratorem fisci,nisi fiscus,cū tractam⁹ de causis transferendis in fiscū,vt ff.eo.l.j.z quasi per totum istum libruum.Quandoq; habet quedam iura singularia,ex singulari z speciali concessione Principis cōcedētis hoc fisco,z nō alii,vt l.j. j.eo.ti.z in multis alijs legibus,vt l.j.j.de ven.re.fisc.cum pri.commu,z de istis loquitur hec rub.z sequentes,tres tituli. Quedam sunt iura que competunt fisco z aliis.tū fiscus habet priuilegium, vt alijs preferatur,vt in actiōe personali,z hypothecaria,z simil. z de hoc loquitur ti.de priuil.fisci.Similis differentia est inter tit. de iure dot.z ti.de priui.dot.Hoc ergo vult dicere gl.qō hic loquitur iure cōmuni z speciali.hoc est,de iure communi, quod competit fisco,quod alteri non cōpetit,nec pōt congruere, z de speciali quod competit fisco tm̄.quod posset alteri congruere,tamen non placuit Imperatori concedere,z quod sequitur ibi,de iure cōmuni tantū,subaudi,in quo fiscus est priuilegiatus, vt supra dixi. si habes ibi,de speciali tantū expone,id est,de priuilegio qō fiscus habet in iuribus cōpetentibus sibi z alteri.Quero,in quo differt hic ti.a sequentibus,cū in hoc tractatur de iure cōmuni fisci.Respon.hic ti.est generalis,sequens vero ti.specialis,vt in gl.habes, z bene,z ita declara hanc glossam.

ADDITIONES.

a ¶Non sunt idem.adde Bal.in l.constitit.ā,de pe.iud.qui ma.in. eundem.l.properandum.ā.de iud.per illum textum,z Bal.in l.si pignus.ff.qui pot.in pig.habe.z Jac.rebuf.hic,nume,ij.z ibi dixi in versi.publico.

b ¶L.si pignus,z ibi ad hoc vide omnino Bald.in l. si hypothecas.ā.de remissio.pigno.

c ALEX. ¶Circa fi.in l.constitit,de pe.iud.z ibi duo verba p bar. z dicit bald.in l.properandum.ā.de iud.q̄ sola ciuitas Romana habet fiscum,z non alia.per illum tex.z vide bal.in proe. Digest.

d ¶Respublica quomodo accipiatur dic vt per istum no.tex. in l. cum rem.ā qui po.in pig.hab.Spe.in ti.de resti.in integ.ſ.ij. ver. idem quoque iur.el ij.

e ALEX.¶†Respublica quomodo accipiaf in dubio,an intelli-
6 gatur de romana vide quod no.bal.in l.ij.C.commu.de vsuca. Et an ciuitas dicatur respublica,vide bal.in l.ij.in fi.ā.de sen.que sine cer.quan.profe.per bal.in proe.Digest.circa prin.

ALEX. ¶Fiscus z respub.an idem sint,adde bal.in rubr. C.de her.ven.z in⁹c.j.de feu.Marchie,vbi dicit q̄ respublica est prout vita in corpore humano, fiscus est prout stomachus in homine, quia est saccus ipsius reipub.Et in quo differant,vide bal.in l.j. in fi.de pena iud.qui male iud.z in l.j.de her.vel actio.vend.Limitas a fisco,in quo differat barto.Item veniunt.ſ.ait senatus. de peti.her.in j.nota.2c.z Cy.in l.mancipia.de ser.fug.vbi dixit per illum tex.quod fiscus z respub.idem sunt,z idem bar.in d.l.j. de pena iud.quod limita,vt ibi per eos,z Fulg.in l.mancipia.z vide bar.in l.licitatio.ſ.fiscus de publicante,vbi fiscus non tenetur solvere vectig.respub.sic.z per Cy.in proe.Digest.in prin. vbi dicit quod non sunt idem numero,sed quod habent idem priuilegium ita sequitur ibi Aug.

f ALEX. ¶†Non est idem cum fisco,2c.vide bar.in d.l.j.j.de bo.
11 *vacan.L.j.Vide que ibi dixi in apostil.*bal.in rub.C.de priuil. fis.dicit q̄ fiscus est saccus Cesaris,vel regis,vel reipublice, z q̄ municipia nō habent fiscum,nec episcopatus ecclesie habet fiscū z ibi ponit que sunt Cesaris de per se,z que fisci.z bar.in l. ité vesnūt.ſ.ait senatus.ff.de peti.her.†z ideo ciuitas non, habet taciam hypothecam,sicut fiscus,secundum gl.z bar.in l.ij.C.in qui. cau.pig.taci.contrah.z in l.simile.ff.ad mu nici.

g ALEX. ¶†Bal.in l.j.in quarta.q.de her.vel actio.ven.dicit qō
15 respublica habet duo patrimonia,vnum vocatur fiscale,z alterū reipublice.

h ¶Soluendo.adde bal.in l.j.in fi.ā.de her.vel actio.vendi.

LEX I.

1 ¶Factum legitime,ex superuenienti causa non revocatur.

2 Fiscus habet bona debitoris tacite obligata ex cōtractu,vel quasi,sed an ex delicto.

3 Dominus alicuius rei quod quis presumatur durare,z nu.ſ.

4 Priuato agenti hypothecaria contra donatariū incumbit probatio rem prius sibi hypothecatam quam donatam,fisco non.

6 Ratio dubitandi in ista lege que fuerit.

7 Bona si vno die reperiuntur donata priuato,z fisco hypothecata,q̄ si prius presumantur hypothecata,z postea donata.2nu.4.

8 Instrumenta duo si reperiuntur eodē die cōfecta,vnum pro fisco aliud pro priuato,presumitur precessisse instrumentum priuati.

9 Donatio dicitur perfecta ad hoc,ne possit obligari res donata quando fuit tradita.

10 Creditores futuri quando revocare possunt alienata.

11 Fraus in debitore alienante fraudē creditorū,ex quibus arguaf.

12 Probatio prioritatis temporis potest fieri testibus publicatis. si in primis articulis tempus non fuit deductum.

13 Actio penalis non datur contra heredem.

¶Priusquam.Hec est notabilis lex,z bona z male cōmuniter intellecta, breuiter hoc intendit,In dubio donatarius a fisco cōtus hypothecaria debet probare donationem precessisse,vt absolutio sequatur.h.d.sedm primam lect.*A[illegible] euidentiam premitte
a lutio sequatur.h.d.sedm primam lect.*A[illegible] euidentiam premitte
2 quod†fiscus habet bona debitoris tacite obligata ex contractu, vel quasi,vt in gl.Sed an ex delicto debitoris bona habeat obligata tacite.dicef j.in l.vnica.penis.fis.cred.Pferri.Itē scias q̄ hic filij donatarij querebāt a principe sua sponte.hoc est,ex eo q̄ habeāt ad eos regressus per actionem de eiectōe.quā pater promiserat.Hoc ꝓmisso pone casum in nube.vt in litera jacet,vt j.declarabo.*Et dic q̄ pater meus donauerat quedā predia Titio,de
* inde contraxit cū,fisco,fiscus agit cōtra Titiū hypothecaria pro his predijs,certe si Titius probat sibi fuisse donata antequā contraheret cū fisco.fiscus nō pōt agere hypothecaria,nec tanquam
* fit factū in fraudē creditorū.*Sed cōtra.q̄ immo quia agit hypothecaria.probare dz rē fuisse in bonis debitoris l. q̄ nemadmodū sunt.ſ.q̄ dicit.ff.de pig.Sol.Quidam dicūt hic speciale in fisco hoc est falsum q2 nec ius,nec equitas hoc dictat q̄ actore nō probāte reo incūbat onus probādi l.qui accusare.ā.de edē.vñ gl.aliomodo soluit q̄ hic probat eo ipso q̄ cōtrarium nō probaf. hoc est
3 violare literā.†Tertia sol.est q̄ hic vtraq; pars fatebaf fuisse pretris qui donauit,vñ presumit durasse quoad cū fisco cōtrarit.vtid q̄ nostrum.ff.de reg.iur.z l.siue possidetis.ā.de prob.z hāc tenet gl.q̄ est vera recte intelligēdo.Tamē pro declaratiōe istorum querit vtrū hec lex cōtineat ius cōmune.vel singulare in fisco.gl. super rub.dicit q̄ cōtinet ius cōmune. Preterea de iure cōmuni est q̄ id.q̄ semel fuit nostrū.presumaf nostrū durare.nisi probet cōtrariū.vt dictū est.Preterea tex.videf hic dicere idem in aliis
4 creditoribus dū dicit q̄ circa fraudē creditoris,2c.In contrariū est veritas.†Pro cuius euidētia debes dicere q̄ si priuatus agit hypothecaria 2tra donatariū.sibi incūbit onus probādi rē fuisse
b prius obligatā quā donatā.l.de rebus.ā.de don.ante nup.que est singularis ad illud,sed est singularē in fisco⁹q̄ donatario incūbat onus probādi rē prius donatā quā obligatā.hic est easus.Ponte ergo in terminis casum.donatari⁹ fuit cōuētus actiōe hypothecaria a fisco,fisc⁹ probat cōtractū fuisse de mēse Maij.donatari⁹ probat donationē fuisse factā eodē mēse Maij.vñ nō cōstabat de prioritate,z posteriozitate tēporis.quis debet obtinere? resp.q̄ onus probandi incūbit donatario,z si hoc probat.non recindit per hypothecariam. vel tanquam alienata in fraudem. Secus si priuatus ageret,vt d.l.de rebus,quod est notandum. z secundum
f hanc lec.hec lex continet ius singulare.†Non obst.glo.rubrice. quia non dicit verum, Item non obstat quod de iure communi ꝓsumitur durasse dominus.nisi probetur contrarium. quia hic vtreque pars fatebatur ipsum dominū fuisse,z ipsum eundē alienasse.sed de prioritate tēporis.z posteriozitate dubitatur. q̄ hāc lege determinatur.Non obstat text.qui videtur dicere idem alijs creditoribus,q2 pone casum,vt in gl.dicitur, z nihil facit, quasi dicat,fiscus non pōt illam revocare per hypothecariam.vel tanquam alienatā in fraudem creditorū,si hoc fuerit probatum non
6 dicit de alijs creditoribus agētibus.†Ex hoc apparet q̄ fuit ratio dubitādi in l.ista vtrū fisco incumbit onus probandi de prioritate temporis,sicut priuato.z hec lex removet, z melior ratio quam illa,que ponitur in gl.nostra.nemo cuiz dubitat quod obligatio bonorum nō trahatur ad preterita bona, quia clarum est,
c quod quis non pōt alienare aliena bona.vt iura vulgato dicit.
9 Quero,dicitur hic†q̄ debet probari donatio perfecta, qualiter intelligatur perfecta?Resp.simplici convention dicitur donatio perfecta.hoc est irrevocabilis. Insti.de donatio.ſ.alie.z.l.si quis argētū.supra de donatio.Sed quantum ad presentem materiam intelligiē perfecta scilicet traditione. Ante enim quam res tradatur, donans remanet dominus,z sic potest eam obligare.arg. l.quod sepe.ſ.si res.de contrah.empt.dicit glo.de hoc est tex.in l. fi.ſ.Lucius.ff.de donatio.facit supra de reivend.l.quoties,quasi est notandum,z altero die de facto habui. Venio ad secundam
cturam. In dubio donatarius revocatoria conventus a fisco debet probare donationē precessisse,vt absolutio subsequatur.hoc dicit.hec differt a prima, quia hic agitur Paulina precedentia agitur hypothecaria.Et no.er ista lec.quod creditoribus futuris non competit ius revocandi alienata in preteritū tanquaz in fraudem creditorum,z in hoc est ius commune inter priuatum.z fiscū,sed si de prioritate z posteriozitate dubitaf ne fraudentur fiscus,ei⁹ fauore donatario incūbit onus probatiōis.casus est hic.
d 10 Opp.†quod creditores futuri possint revocare.vt no.ā.de donatio.ante nup.auth,sed iā necesse.z ff.qui,z a qui.l.sed si mortē?.in

fin.Di-

si. Dic ergo breuiter quandoque in preteritum fuit facta aliena-
tio ficta ⁊ imaginaria,⁊ tūc perinde est,ac si nō esset alienata,⁊ iō
tūc futuri creditores poterūt reuocare.ff.de ɔtrah.emp.l.nuda,⁊
l.imaginaria.de reg.iur.Qñque alienatio est facta vere, ⁊ tūc aut
creditores futuri sunt hi,quorū pecunia priores liberati sūt,tūc
poterūt reuocare.l.ait pretor.§.ita demū.⁊ l.nisi priores.ff.que in
fraud.cred.Aut nō quidē tēpore alienationis nullo mō cogitaue
rat de futuris creditorib⁹.⁊ tūc nō cōpetit eis reuocatoria,q̄ nō
pōt dici in eorū fraudem alienata.⁊ ita loquitur hic.Sed si iaȝ de
futuris creditoribus cogitauerat,eis pōt cōpetere reuocatoria
vtilis,vt d.l.si marit⁹.i fi.ff.qui.⁊ a qui.⁊ d.aut.sed iā necesse.⁊ ista
1 †fraus p̄sumit̄ eo ipso φ scit se creditorē habere,vel habiturū esse
e ⁊ bona eius nō sufficere,vt l.si quis.ff.que in frau.cred.[e] ¶ Opp.
ff.e.l.nō puto.vbi in dubio succūbit fisc⁹,si de prioritate,vel poste
rioritate nō cōstat,scd̄m φ Dy.ponit ibi casum.Sol.intelligo le-
gē istā stricte.s.donatario cōuēto,aliter staret̄,φ generalitati illi⁹
2 l.nō puto.¶ †Quero,si i hypothecaria vel Pauliana probaui
mihi rē donatā esse,vtrū post publicationē testiū potero probare
donationē precessisse:rū.sic,nisi in prioribus articulis fuisset arti
culatū de tēpore.arg.extra de testi.c.ex tenore.⁊ dixi s.de proba.
auth.qui semel.¶ Venio ad tertiā lec.ad cuius euidentiā premit
te φ ex tit.de his que in fraud.cred.orit̄ quedā actio in factū ɔtra
alienantē,que ad hoc vtilis,⁊ per cessio.bo.alienans in fraudē,nō
effugiat penā carceris.l.j.in fi.ff.que in frau.cred.⁊ scd̄m hāc lect.
3 breuiter.h.d.Actio.†que datur contra alienātē in fraudeȝ,nō in
tentatur cōtra heredē,si probat alienationē p̄cessisse debitū.h.d.
Ista lec.nō placet,q̄ illa actio cū sit penalis,vt ex maleficio nō da
tur ɔ heredē.l.in honorarijs.ff.de act.⁊ obli.posito tū φ hec lect.
procederet,examina eam per teipsum,vt in gl.quia clara est.

ADDITIONES.

a ¶ Vide Ang.in l.matrem.s.de prob.allegantem istum tex.No.
1 †quod legitime factum ex superuenienti causa non retractatur.
b ¶ Fisco.Adde que sit ratio singularitatis.per istum,in l.non pu
to.ff.eo.⁊ Alex.in l.⁊ que.§.quod dicitur.ff.de pig.
c ALEX.¶ †No.φ si eadē die bōa fuerūt donata,⁊ hypotheca-
7 ta fisco,p̄sumūtur hypothecata fisco,⁊ postea donata. Idē notat
Bal.in l.si debitor.s.de priui.fis.Idē in dote,fm Bal.in l.ad exa-
ctionē.s.de do.promis.p Bar.i l.⁊ q̄ nōdū.§.j.ff.de pig.vide tū sin
gulariter Bal.in d.l.de rebus.vbi preterquam in isto casu vr̄ φ fi
scus nō habeat hoc priuilegiū,scd̄ȝ φ pulchre no.per Bar.in l.si
8 is qui.in fi.de iur.fis.†Sed cōtra ista hic dicta p Bar.idē Bar.vi
detur expresse cōtrariū voluisse in l.nō puto.ff.de iur.fis.per illum
tex.dicit em̄ ibi φ si reperiant̄ duo instrumenta eadē die confecta
presumit̄ precessisse instrumētū priuati,⁊ nō fisci.cogita.Alex.Hy
i pothecaria agēs tenet̄ probare rē fuisse in bonis debitoris.Spe.
in ti.de pig.§.j.ver.sed an agēs.Cy.in l.si te nō renitente.in fi.de
precario,⁊ Spe.in ti.de oblig.§.j.ver.quid debet creditor.⁊ ver.
sed quādo,⁊ ibi dicit,an sufficiat probare tunc debitorē tenuisse
vbi distinguit si agatur cōtra extraneū,φ non,si contra debitorē
vel habentē causam ab eo debitore,sic.vide Bar.in l.de reb⁹.s.de
dona.ante nup.post Cyn.ibi ⁊ de materia vide Cy.Bar.⁊ Sal.in
l.cum res.si alie.res pig.dat.fit,⁊ Flor.in l.ante omnia.de prob.⁊
Bar.⁊ Sal.in l.rē alienā.ff.de pig.act.de quo do.Ang.Are.in §.
itē Seruiana,Inst.de act.in ver.scd̄o,pro euidētia,adde Ang.in
l.matrē.s.de prob.in fi.⁊ Are.in §.item Seruiana,⁊ Lud.Ro.in
suis singularib⁹,in litera,I,nu.lix.Et intellige hec dicta iure aga
tur,vel cōueniat̄ fiscus,secundum.Iac.de Aret.⁊ Cy.in d.l.de re-
bus.per illū tex.⁊ est ratio,qui asserit se creditorē nullū ius in rē
deducit,sed solū fundat se in prioritate tēporis,ideo debet proba
re,vt dixit Bar.in l.nō solū.§.sed vt probari.ff.de oper.no.nun.⁊
in l.matrē,prealleg.⁊ ibi Bar,Bal.⁊ Sal.⁊ Bar.in l.si is.qui.ff.
de iure fisci.⁊ Are.in §.item Seruiana.in ver.no.ex hoc.Bar.in l.
ait pretor.§.ita demum.ff.de his que in fraud.cred.
b ALEX.¶ An futuris creditoribus competat reuocatoria rei
alienate tanquam alienata in fraudē creditoris,vide Bal.in rub.
que in fraud.cred.ibi,queritur cum concessissem.
t ALEX.¶ An cōfessio dotis facta cōstāte matrimonio p̄iudicet
creditori,vel dicat̄ facta in fraudē creditorū tā presentiū,quā pre
teritorū,⁊ futurorū.de quo per Bar.in l.si cōstāte.in prin.in ver.
quero quid si vir.ff.sol.mat.⁊ in l.fi.s.qui pot.in pig.hab.post gl.
ibi ⁊ gl.in l.j.de do.cau.p Bar.Imo.⁊ raph.in l.j.ff.sol.mat.⁊ bar.
cōcludere videt̄ φ sit facta in fraudē,cum qua opi.transit Bal.⁊
Imo.⁊ Cuma.in d.l.si cōstāte.Sed vtrum istud habeat locū in p̄
teritis,⁊ futuris est dubiū,de quo vide gl.Bar.⁊ Bal.in aut.sed
iā necesse.s.de don.ante nup.⁊ ibi Cy.⁊ Sal.⁊ magis cōmunis est
opi.φ nō habeat locū in futuris,cōtra gl.in dicta auth.sed iā ne
cesse,nisi essent aliqua īdicia φ voluisset fraudare creditores,ēt fu
turos,q̄ fraus quomodo presumatur,vide Bal.in consi.inci.pun
ctus talis est marit⁹,⁊c.in fi.⁊ Bar.i d.l.ait pretor.§.ita demū.⁊
Bal.in rub.eo.tit.in versi.quomodo,cum concessissem,de quibus
vide Are.in §.fuerat.Insti.de act.in ver.quid autem si dos.idem
in l.ij.§.creditū.ff.si cer.pe.Alex.¶ Sed an fiscus habeat necesse
vti reuocatoria in fraudem creditoruȝ,sicut priuatus,vide Bal.
in l.fi.s.de reuo.his que in fraud.cred.

LEX II.

Instar Computatio facta a tabularijs,seu calcula
toribus viȝ sentētie nō habet quo ad cōdē
nationē,nisi per iudicē cōfirmetur.h.d.scd̄m vtranqȝ lect.
Et q̄ lex ista cōsueuit reputari difficilis,pro eius declaratione di-
uido gl.q̄ prīo p̄mittūtur quedā ad euidentiā.¶ Scd̄o exami
nat lec.¶ Tertio,circa eas format tria dubia.¶ Vltimo inducit
in arg.ad q̄stionē,⁊ postea colligit q̄dā notabilia,scd̄a ibi,horuȝ,
tertia ibi,⁊ sunt hec vera,quarta ibi,itē no.hic argumētū,hoc p̄-
misso videbitis hāc legē clarā.Ad euidētiā scias primo quid est
1 cōputatio.dic vt in gl.ibi mittere ēt ad quartarolos.¶ †Secūdo
scias φ olim mittebāt ad prouincias tabularij cū susceptorib⁹.vt
dt gl.hic,⁊ mittebāt susceptores q̄ hodie vocant thesaurarij.⁊ cū
eis mittebātur aliq̄ notarij,⁊ ita hodie obseruat curia romana.
2 ¶ †Tertio sciēdū est,φ istorū tabulariorū officiū erat sepe,⁊ fre
quēter dicere illi susceptori,seu thesaurario qui erāt debitores,vt
eos exigerēt,nō aūt erat eorū officiū cōputare.Dicit gl.φ intelli
ge verū principaliter,sed p quādā cōsequētiā ad eorū officiū spe-
ctabat cōputatio.Nō em̄ poterāt aliquē denūciare esse debitorē,
nisi possent cōputare rationē,ex qua illud appareat.Hoc p̄misso
ad euidētiā venio ad casuȝ in terminis,⁊ sic intro scd̄am partē gl.
pōe,Isti tabularij cōputauerūt vnā rationē,ex qua me assignaue
rūt esse debitorē fisci i certa quātitate.Querit̄ vtrū ista cōputatio
⁊ assignatio viȝ sentētie habeat,ita φ possit fieri ɔ me executio,⁊
nō admittar ad defensionē,sicut nec post sentētiā.rū.Imperator,⁊
dt φ nō,nisi talis cōputatio fuisset approbata p procuratorē Ce-
saris,hoc dicit,⁊ scd̄m hoc nō habeat vim sentētie cōdemnatorie.
Vel pōe scd̄o φ tales notarij,vel calculatores cōputātes ratione
scripserūt me nil debere,⁊ me integre soluisse.Quero an ex tali cō
putatiōe oriat̄ exceptio rei iudicate,sicut p sentētiā oritur.respō
det Imperator φ nō,nisi fuerit approbata p procuratorē Cesaris.
Iste sunt due lecture,que ponūtur in secūda parte gl.Horū autē
cōputatio nō est rata,nisi sic facta ratificetur,vnde prima nō hȝ
vim rei iudicate quātum ad executionē,nec scd̄a quantū ad solu-
tionē.Et licet gl.videatur facere differentiā inter primū ⁊ scd̄ȝ ca
sum in persona iudicis, q̄ prima loquitur in preside,scd̄a loquit̄
3 in procuratore Cesaris.†Hec nō notat iuris ministeriū,sed facti
accidētiā,vt patet ex secūda parte gl.⁊ legib.allegatis in ea,⁊ hoc
no.pro istis ratiocinatorib⁹ monete,qui faciūt scribi ratiōes,⁊ si
4 milia.Venio ad tertiā partē gl.⁊ circa has lec.querūt̄ tria.†Pri
mo,an hoc sit verū si cōputatio sit facta p errorē.rū.sic.Differt
em̄ a sententia.Nā cōputatio simplex facta per errorē nullo modo
nocet.In sentētia vero distinguit̄ aut est expressus error,aut non
l.j.ff.q̄ sen.sine app.rescin.Et sic apparet φ cōputatio erronea nō
a hȝ viȝ sentētie[a] erronee.¶ †Quero vtrū hec lex habeat locū in cō
5 putatiōe iuridica,⁊ vere facta.respōdeo,φ aut cōputatio est fa-
cta ab eo,ad cuius officiū nō pertinet,⁊ sine dubio nō hȝ vim sen
6 tētie,immo nullū effectū,vt s.in a nō cōpet.iud.†Aut facta ab eo,
ad cuius officiū spectabat,⁊ tūc nō habet vim sententie,vt māde
tur executioni,vel pariat exceptionē rei iudicate,vt i hac lege sed
valet quo ad alia.Primo q̄ ex tali cōputatione assignata iudici
potest iudex procedere contra illū assignatū debitorem,nisi ille se
legitime defendat,vt infra de apo.pub.l.prima,⁊ dictuȝ est supra
7 circa casus positionē.habet etiam †alium effectū,quia si quidem
aliquis vult reuocare computationem ratione erroris habiti in
cōputatione,hoc potest facere vsqȝ ad triginta ann.tantum vt l.
calculi.ff.de admi.rerū ad ciuita.pertinē.⁊ sic post xxx.an.habet
vim sentētie diffinitiue.Aut quis vult retractare cōputationē re
spectu gratie adhibite in ea,vt q̄ calculator admisit aliquā expē
sam,quā admittere nō debeat,vel cōputauit in calculo quod cō-
putare non debuit,⁊ tunc pōt retractare vsqȝ ad decē,vel xx.an.se
cundum distinctionē positā in l.omnes.§.j.s.de prescr.xxx.vel xl.
ann.Et sic post illa tēpora hȝ viȝ rei iudicate.Sed si fuisset dedu
ctuȝ in sententiā iudicis,statim haberet effectū suū hoc vult dice
b re tertia pars gl.[b]†Quero vtrū hec lex habeat locū in officialib⁹
8 aliarum ciuitatū.Videtur hic φ sic,ex gl.hic in fi.⁊ s.in rub.que
dicit,quod hec lex cōtinet ius cōmune,⁊ placet.Nā hec l.cōtinet
ius singulare i fisco,q̄ facit mētionē de q̄busdā officialib⁹,quos
solus fiscus habet,vt dixi in euidētialibus.sed in effectu iuris cō
10 tinet ius cōmune.†Vt igitur hoc declarē,sciēdū est,quod ciuitas
quantum ad propositum spectat,habet officiales triplicis ge-
neris,Quidā em̄ sunt calculatores,⁊ reuisores rationū tm̄,⁊ tunc
quid eorū calculatio operet̄,dictū est supra.Quidā sunt iudices
seu syndicatores,qui hābēt omnes officiales cōdēnare,vel absol-
uere,⁊ tūc quid operet̄ eorū sentētia,ēt supra dictū est,Quidam
sunt administratores,vt priores,⁊ cōsules,seu antiani.fm diuer-

sitatē locorū, ⁊ istorū decisio, seu cōputatio quid operet, habes in tex.§.de trāsa.l.preses. Etiā hec sunt multū vtilia pro calculationib⁹, ⁊ cōputationib⁹, q̄ quotidie fiūt, modo habes istā materiā,
11 que est multū vtilis, ⁊ quotidiana. Quero,† quid in computatiōe facta inter priuatos Rñ, quādoq; inter priuatos erat lis, ⁊ calculator fuit positus a iudice inter eos, ⁊ tūc talis calculatio vz, ⁊ plenā fidē facit l.ij.supra de vsur.⁊ fruc.legatorū, possēt tamē pretextu erroris officio iudicis hoc cōmittētis retractari, vsq; ad sententiā.§.de iur.⁊ fac.igno.l.error.⁊ l.arbitrio.ff.qui satis.cog.⁊ l.si. a qui.app.nō l3. Si vero cōputatio est facta ab ipsis partib⁹, tūc sunt aduertēda verba assignatiōis, vt si quidē cōtineāt calculatio nē tm̄, respectu erroris pōt quandocunq; reuocari, vt §.de erro. calcu.l.j. Si vo ɔtinerēt pactū, vel trāsactionē generalē, vel specialē tūc facerēt p̄iudiciū, vt l.emptor.§.Luci⁹.ff.de pac.⁊ §.de trās.
c l.si q̄dē.c † Uenio ad quartā partē gl.⁊ īducit gl.istā l.ad duas.q.
13 de prima vide gl.q̄ bene determinat.de scd̄a vide p Inn. extra de offi.deleg.c.prudētiā, ⁊ ibi no. Bernar.in gl.ij.in fi.⁊ vide ibi gl.in
d §.diffinitiua.ver.itē si plures iudices.d Gl.querit an sn̄ia lata per delegatū possit p superiorē approbari, dic vt l.l3.§.de iud. Itē de
14 arbitrio an possit ratificari sentētia ab illo data.† Ultimo gl.not. ex l.ista q̄ illud faciēdū est p iudicē, q̄ nō pōt per notariū expediri
e e alle.l.a procedēte, §.de dila. Dic breuiter q̄ illud, q̄ est faciendu3 per iudicē, cū plenā cause cognitionē reqrit, nō pōt expediri per notariū, ēt si sibi cōmittatur, vt l.nec quicquā.§.vbi decretū.ff.de offi.procōs.⁊ leg. Ea vero q̄ essent volūtarie iurisdictiōis possent per notariū expediri, si sibi cōmitterent, q2 in hoc ipso est iudex.
15 † Nō tm̄ repio q̄ apud notariū possint expediri aliqua, nisi sola p
f ductio f actorum, l.eos.§.j.§.de app, ⁊ ibi no.in quibusdā aut. ibi positis.s.aut.si appellatione, ⁊ in auth.que supplicatio.de precib. Imper.offi.⁊ facit ad predicta, l.ij.§.de asses. Non habetis alia hic ⁊ hec sufficiant de materia huius legis.

ADDITIONES.

a ¶ Sententie. Ego limito, nisi error esset modicus. Bal.in l.si cui. ff.de cond.⁊ dem, idē in l.omnem.§.ad Tertyllia.⁊ quid si fuerit erratum in calculo temporis, Pau.de Ca.consi.xxxuij.
b ANG. ¶ † Quero, an qn̄ sit assignatio hui⁹ cōputationis iudici,
8 ⁊ scd̄m eā iudex pronūciat debeat ille, qui gessit, citari. Uidet q̄d sic, alias nō valeret sn̄ia.ff.de re iu.l.de vnoquoq;. Sed videtur casus in cōtrariū in istis sentētijs, que sup cōputationibus rationū ferūtur.s.q̄ pars nō sit citāda, ⁊ q̄ cōtra absentē pnunciet.ff.de admi.re.ad ciu.per.l.ij.§.quod de frumentaria.⁊ ibi Bar.qui vult q̄d istud sit regulare in istis rationibus, licet ibi gl.videatur dicere quod est casus specialis. Et no.bene hoc singulare dictum.
c Ang. ¶ † No.q̄ dt pbationē §.proxi.ibi.⁊ plenā facit pbationē,
12 ⁊ sic no.q̄ talis apposit⁹ nō est iudex delegat⁹, alioquin talis cōputatio nō solū pbationē, sed ēt executionē paratā haberet.l.a di uo.Pio.in prin.ff.de re iud. Ea aūt que sunt probationis solius nō habēt executionē paratā, vt est gl.ff.de iureiur.l.sed ⁊ si poss.
d ALEX. ¶ Iudices. De ista gl.vide Bal.in l.j.§.si a non compe. ⁊ Bar.in l.licet.ff.de iud.⁊ in l.Pompo.de re iud.
e ¶ Non potest per notariū expediri. Tu dic q̄ id, q̄ per iudicē d3 expediri, ⁊ plenam cause cognitionem requirit non potest per notarium expediri, de quo per istum in l.j.§.de plano.ff.de offi.procosul.⁊ in quibus causis requiratur plena cause cognitio, not. Spe.in ti.de iuris.omn.iud.§.postremo.ver.sciendum est.
f ALEX. ¶ † Nota istud q̄ Bar.vult §.proxi.ibi, nisi sola produ
16 ctio, q̄ pductio instrumētorū possit fieri corā tabelliōe officij, iudice absente. Itē no.auth.q̄ supplicatio.§.de precib. Imper.offer.⁊ l3 bal.teneat cōtrariū, p no.in l.iubemus.§.de libe.cau.vbi est gl. q̄ confessio apud tabellionē officij in absentia iudicis facta nihil nocet. Circa que Inn.de probatio.c.quoniam.vbi videtur tenere opi.bal.scilicet, q̄ tabellio nō possit recipere instrumēta, ad hoc vt dicantur de actis, nisi de iudicis cōmissione.gl.ff.de testib.l.cu rēt.bar.j.de agrico.⁊ cēsi.l.cū scimus.vbi ponit limitatiōes circa gl.l.iubemus, vide etiā bar.⁊ bal.in d.auth.que supplicatio, ⁊ vide gl.in l.hac consul.C.de test.⁊ quod ibi notaui. Per notariū an possint expediri fiēda corā iudice.q̄d si iudex sit ⁊ notari⁹.bar.in l. comperimus.de proxi.sacr.scrin.dicit quod iudex potest ferre sententiā ex actis a se scriptis, bal.in l.iubemus.§ de libe.cau.tenet q̄d quis non potest esse notarius, ⁊ iudex, vbi iudex est ordinar⁹. Si di tm̄ dictum bar.pluries seruari in practica, ⁊ maxime in officialibus castrorum, qui nō habēt notarios, bal.in l.si seruus communis.ff.de stip.ser.qui t3 q̄ iudex nō possit scribere acta coraz se facta, alle.tex.in c.cum a nobis, de testib.⁊ ibi Anchar.per tex.in c. quoniā.bal.in d.c.cū a nobis, dixit. Aut loquitur in iurisdictiōe volūtaria, ⁊ tūc pōt. Aut i cōtētiosa, ⁊ in l.leuib.⁊ potest, in auth. nisi breuiores.§.de sent.ex breui.reci. Aut in maiorib.⁊ nō potest arg.l.ne in arbitris §.de arbi.bal.in l.iubem⁹.§.sane.§.de sac.san. eccl.⁊ Anch.in c.cum a nobis, bal.in l.si consul, de adop.ff.⁊ Imo.

in d.l.seru⁹ cōmunis, vbi dicit, de officialib.castrorū. fallit tm̄, nisi cōsuetudo esset in cōtrariū, vt est tex.in c.cū dilectus.de fide instr. quod tenuit Anch.in d.c.cū a nobis quib.adde Bar.in auth.nisi breuiores vbi dicit, q̄ qn̄ agitur corā arbitro, qui pōt sine scriptis ex partiū cōuentione procedere, potest ipse testificari de gestis corā se quasi ex premissis voluerit partes stari dicto arbitri, q̄ tenuit etiā Im.in c.cū a nobis, ⁊ in c.j.de iud.⁊ d.Abbas, in c.ex literis de probatio.⁊ d.Ant.in c.cū ad sedē.de rest.spo.⁊ in c.si cut de sen.exc.⁊ istō dictū reprobat d.Ant.in c.Quintauallis.de iureiurādo, vbi circa h.d.Bar.dictū posse pcederdactis tēdētib. circa ordinatoria iudicis, nō aūt in decisorijs. Et istud etiā sequitur Ro.in l.sciēdū.de ver.obl.⁊ ita procedet q̄ no.Ange.in auth. nisi breuiores, Sed aduerte q2 ista concordia Ant.mihi non placet, q2 si procedit sine scriptis, ad quid pōderāt acta tēdentia ad ordinationē litis cogita. Bal.in d.aut.nisi breuiores.dt q̄ in litibus paruis pōt, si hoc dictat cōsuetudo, alias secus, sed nec ista opi.Bal.placet, q2 si verū esset q̄ istud dictū esset periculosum, vt ibi dt Ang.⁊ aperiat viā fraudib⁹, qūo poterat validari per cōsuetudinē.c.fi.de cōsu.quare puto in hoc cōsiderādū qualitatē psone iudicātis, vt si est legalis ⁊ bone opiniōis, pcedat dictū bar.alias secus, ⁊ moueor p tex.no.in c.ij.de ope.no.nū.⁊ gl.in c.expedit.xij q.j.⁊ Host, in c.fi.de dolo ⁊ cōtu.⁊ p d.An.in c.postremo.de app An actorū pductio possit expediri p notarium, adde q̄ idē voluit Bal.⁊ doc.in l.ij.§.de eden. Bene facit l.iubem⁹.§.de epis.⁊ cler. Bal.tm̄ in d.l.ij.dixit multū no.q̄ notarius non potest recipere p ductionē aliquā ad probādū neq; instrumēta, neq; testes, neq; iuramētū testis absque cōmissione, vel iudicis presentia, per gl.in l. hac cōsultissima.§.pe.§.de test.⁊ idē Bal.in auth.que supplicatio de precib. Imper, offe.q̄ no.alias bene pōt recipere de iudicis cōmissione testiū examinationē, vt text.no.in cle.j.de offi.deleg.⁊ ibi doc.⁊ no. Inn.⁊ doc.in c.qm̄ cōtra.de probatio.q̄ tamen an sit verum indistincte, q2 est articulus diffusus, vide Bal.⁊ ibi Pau.de Ca.⁊ do.meū.in l.hac ɔsultissima, de test.⁊ Bul.de Cu.Bal.⁊ sal. in aut.sed iudex.§.de episc.⁊ cler.⁊ Spe.in ti.de teste.in c.ij.de iu. in vj.⁊ Bal.in aut.apud.§.de fid.instr.⁊ per do.Abb.in c.cū causam.de test.⁊ Bal.Sal.in l.iudices.eo.ti.⁊ Im.in l.si quis ex signatoribus.ff.quemadmodū test.aper.⁊ vide optimū dictum Bar.in l.admonēdi, in ver.testis.ff.de iureiu. Et in eo q̄ supra dixi notariū nō posse recipere dictū testis sine commissione iudicis, adde q̄ hoc verū, si etiam de partium consensu vellet hoc facere. Item voluit Bal.in §.item sacramenta.de pace Constā.in ver.fin mores in discursu. Sed aduerte, q2 forte hoc non est verū, ⁊ moueor q2 partes possunt in totū remittere iuramētum testis, c.tunc.de testib⁹.extra de testi.⁊ no.gl, sn̄ia valebit, in l.j.de ferijs, ergo si hoc facere possunt, quanto magis possunt facere q̄d testis minus so
17 lenniter iuret, argu.l.j.circa prin.§.de rei vxo.act. Cogita.† Item facit gl.fm Cyn.in arg.contra notarios, qui dant dilationē partibus, vel recipiunt testium examinationē iudice delegante, q̄d non valeant, q2 illa dicta debent recipi ab habente iurisdictionē, vt §.de fid.instr.auth.apud eloquentissimum, quod vltimum est verum, vt in authenti.de trien.⁊ semis.§.⁊ quod sepe.colla.tertia.
18 quod tamen dic, vt ibi dixi.† Item no.ex hac glo.quod ratihabitio non trahitur retro in alterius preiudicium.
* ANG.* ¶ Preiudicium. Adde Bar.in l.bonorum.ff.rem ratā hab.⁊ Bal.in l.ordo.C.de exec.rei iud. In contrarium facit q̄d no.in gl.in l.si indebitum.§.fi.in gl.pen.ff.rem ratam hab. Illa est falsa fm Ray.licet illam teneat Iac.de Are.in l.cum decem mihi. §.j.ff.de solu.

LEX III.

SI minori. Debitori fisci soluenti restituit res eius indebite alienata.h.d. Casum in terminis pone in nube, vt litera iacet, ⁊ declarabitur, j.⁊ aduerte, q2 hec lex est difficilis. Dictum est §.l.j.quod fiscus habet obligata bona debitoris sui, modo fiscus, cuius sum debitor, vēdidit rem meam minori pretio quam valebat, vel gratia, vel fraude. Certe potero petere coram procuratore Cesaris, vt eā mihi restituat, ⁊ habeo probare q̄d dolo, vel fraude, siue gratia emptoris fuit vendita, tm̄ debeo pretiū id, pro quo erat obligata, restituere fisco. In hac lege habes quis est actor, q2 ille, cui⁹ bona alienata sunt, habes quis iudex, q2 procurator Cesaris. habes quid debet peti, q2 restitutio rei vendite, lex enim dicit, restitui debebit. habes quid debet probare actor, q2 rem venditam minori pretio interueniēte fraude.vel gratia, vt in prin.legis. habes q̄d debet facere actor, q2 debet soluere debitum, vt ibi, debitā quātitatē inferēt. Quis aūt sit reus, a quo petatur, hic non exprimitur. Item qua actione agitur, hic non dicitur. Itē non declaratur hic cui debitum soluatur, ⁊ ideo supplenda est hec lex in eo quod
1 deficit, pp̄ter que sunt hic varietates lecturarū.† Quero primo contra quem agatur hic, ⁊ qua actione. Hui⁹ gratia sunt hic due lectu.

lectu.principales,vna quod agatur contra fiscum,alia quod agatur contra emptorem,que expediuntur in gl.magna,verſi.item ſi traditus erat fundus,z quaſi vſq; ad finem, dicunt quidā quod agitur contra fiſcum,z probatur per tex,cum dicit, actus procuratoꝛ meus,qui eſt iudex inter fiſcum,z priuatum, Nā ſi ageretur contra emptoꝛem,eſſet in ꝛy preſes prouincie, cum his verſetur inter priuatum z fiſcum.ſ,ſi aduer.fiſ.l.ij.Sed cōtra iſtud op. q; qui poſſidet,nō pōt cōuenīri ad rei reſtitutionē,vt l.ſi,ſ.de rei vend.ſed fiſcus non poſſidet,q; vendidit,ergo.zc.Sol.gloſ. fiſcus vēdidit,ſz nō tradidit,vel dic,tradidit, tñ hz ptārem auferēdi ab eo cui vendidit,ſicut œconomus,qui vendidit rem eccleſie,vt l.in bemus,la ij.ſ.ſane,ſ.de ſacroſan.eccl.ergo rem habere videt,vt l. qui actionē,z l.qui pōt,ff.de reg.iur.vide gl.magnam ibi,ſi traditus erat.† Ro.ex hac gloſ.duo. Primo,quod ſicut adminiſtratoꝛ eccleſie pōt vendicare rem eccleſie,quam vēdidit,ita fiſcus ſi vendidit rem alienam,etiam vt alienam ex iure pignoris forte,vel alio mō. † Sc̄do no.q; idē in adminiſtratoꝛibus aliarum vniuerſitatū,q; in adminiſtratoꝛe eccleſie,vt hic in glo. Vide videtur in tutoꝛe,arg.l.magis puto,ſ.j.ff.de reb.eoꝝm.ſz iſta ſolu. non videtur vera. Nam ſz quis poſſit facere vt poſſideat, non tamen pōt cōuenīri vt poſſeſſoꝛ,vt l. Pōponius,ſ.ſi is qui pecario.ff.de acqr. poſſ,† Sol. Non pōt cōuenīri rei vēdicatione,vt in contrario,ſed actione perſonali,qua quis tenetur ad reſtitutionē ſic,vt hic agebatur,ergo hic cōtra fiſcū pignoratitia actione,que eſt perſonalis,arg.l.j.ſ.ſi ven.pig.aga.z tenet iſtud gl.hic,ex qua apparet q; non eſt neceſſe q; dicamus fiſcum poſſidere,vel poſſe facere, vt poſſideat.Non em̄ cōuenitur vt poſſeſſoꝛ rei vendicatione,ſz perſonali actione,vt dictum eſt. Sz cōtra hoc inſto,q; pignoratitia requirit rei interuentum,vt Juſti.quib.mo.re.contra oblig.in fi. Si ergo ad fiſcū nullo ꝛpe res pernenit,nō pōt re cōtrahi pignoratitia illa obligatio.Sol.Intellige q; fiſcus occupauit res,z incipit poſſidere,vel etiā ſi nunq; poſſedit ſi emptoꝛe ſuum miſit in poſſeſſionē, illa poſſeſſio emptoꝛis ſufficit ad pariendum obligationē pignoratitiam,vt l.ſi creditoꝛ pignus.in j.ff.de diſtra.pig.ſz Per.aliter ſentiat in l.j.ſ.ſi ven.pig.aga.Cenio ad ſcām lec.dicunt aliqui,q; hic agebat cōtra emptoꝛē.Sz cōtra iſtud op.ergo nō erit iudex procuratoꝛ Ceſaris,cū ſit qō inter priuatū, z fiſcū, vt l.ij.ſ.ſi aduer,fiſ.Sol.Dicas.hic procuratoꝛ meus.i.preſes,puncte ſecundum gl.Vel dic quod etiā hoc caſu procuratoꝛ Ceſaris erit iudex,vt ſic inſpiciat fozū actoꝛis,hoc eſt, ſi ſet vendētis, magis quā fozū emptoꝛis.Et ſm hoc lex iſta cōtinet caſum ſpecialē,z ſingularē cum alio vendente,nunq; fozum actoꝛis inſpicitur, ſz fozum emptoꝛis,vt l.vendituꝛ.ff.de iudi.z l.j.ſ. vbi in rem act. † Et ſm iſtā lect.facit ad qōnem quā diſputaui, vtrum vendituꝛ conſanguineus veniens ad defenſionem emptoꝛis extranei poſſit ex ſua perſona petere cām cōpromitti vigoꝛe ſtatuti diſponētis q; cā inter conſanguineos cōpromittatur,de qua dic vt in diſputatione illa.z que in ea dixi,z in l.procuratoꝛ ad exhib. ſ.j. ff. rem ra.habe.† Tenendo iſtam lect.quero qua actione agatur cōtra iſtum emptoꝛem. Rñdit gl.rei vendicatione,z hoc eſt clarum, vel interdicto frandatoꝛio.ª ff.de ſolu.l.ſi pupilli.in prin. Iſtud de hoc interdicto eſt ſingulare ibi,quod ſatis congruit hic. Nā hic vēdita eſt res aliena in fraudē,ió cōpetit iſtud interdictū fraudatoꝛium,vt d.l.ſi pupilli,z not.in l.j.ſ.ſi ven.pig.ag.† Edictum vero de his que in fraudem cred.loquitur quando quis alienat bona ſua in fraudem creditoꝛum.ideo iſtud eſt ſeparatum ab interdicto fraudatoꝛio,ꝓpter q; Jo.in arboꝛe actionum poſuit ſub diuerſis titulis interd etū fraudatoꝛium ab illo que in frandē creditoꝛum.Declarauī plenius in d.l.ſi pupilli.de ſolu,† ſic ſm hāc lect.agitur cōtra iſtum emptoꝛē rei vendicatione, vel interdicto fraudatoꝛio.Cōtra,imo dz agi cōtra fiſcum vēdentem primo,z in ſubſidium deueniri dz ad emptoꝛē,arg.l.prime.ſ.ſi ven.pig.aga. Sed illud verum eſt quando venditio tenuit.ſed quando eſt ipſo iure nulla,vt in caſu legis noſtre ſecus eſt. Poteſt tñ tunc recta via ad emptoꝛem venire,vt hic no.z l.j.ſ ſi ven.pig.aga.ideo glo. hic diſtinguit,vide eam z not. Item † propter perfectionem legis quero cui debitum ſolui debeat. Bl.declarat hoc in prin.gl.magne. Et iſtā qōnem intelligo qñ agit cōtra emptoꝛē. Si em̄ ageretur cōtra fiſcum,non eſt dubiū q; ipſi fiſco ſolui debeat. Emptoꝛ em̄ non pōt aliquid dicere bño,nec per modum actionis, nec per modum exceptionis,q; ipſe non conuenitur. Intellige ergo hanc qōnem qñ conuenitur emptoꝛ,z in hoc caſu,cui debeat ſolui.glo. ponit duas opiniones,quas breuiter iunge ſimul. Aut em̄ contractus nō tenuit aliter quod emptoꝛ mereatur perdere pretiū, z tunc ſoluetur fiſco,non emptoꝛi. Ita intelligi pōt hic.arg.l.qui in cōtractibus,ſ.eo.tit.z ſ,de litig.l.ſi. Aut emptoꝛ non meretur perdere pretium, z tunc aut ſolutio facta per emptoꝛem non eſt conuerſa in vtilitatē creditoꝛis,z dz ſibi ſolui,alias non, vt in gl. facit quod no.ſ.de preſcriptio.triginta annoꝝ.l.j.z ibi per Doc. Illud autem membꝝ,ſz 3.quando contractus tenuit,non conſtat huic legi, q; ſupra proxime dictum eſt,tenuit hic contractus. Cenio ad queſtionē,z quero quando fiſcus vendit rem debitoꝛis,quoꝝ requiratur,dic vt in prima glo.z in.lius in l.j.j. de fide inſtru.z iure baſte fiſcalis. Quero,hic dicitur ñ ſuoꝝ pretio.an requiratur deceptio vltra dimidiam inſti pretū: Dico quod non, vt in ſecunda gl.Quero,dicitur.aperta frande,in quo debet eſſe fraus.Dic,vt dixi in tertia gl.Quero,intra quod tempus poſt ceſſationem poteſt fiſcus vendere.Dic vt in quarta glo. Ultimo gl.magna formatduas queſtio.dic vt in ea.

ADDITIO.

a Interdicto frandatoꝛio. Adde tu ad materiam huius interdicti frandatoꝛii,an z quibus competat,Spec.in tit.de reb.eccl.nō alie.ſ.poꝛro,verſi.certum,z in rubꝛo z nigro.ff.z ſ. de his que in fraud.cred.

LEX IIII.

Certa forma. Publicatio bonoꝝ ſtatu integro remanēte non impedit quem ſuccedere.h.d.† Ad euidentiam ſciās quod quādo Imperatoꝛ capiebat aliquam terram non ſibi amicam,extrahebat inde homines fortes,z armigeros,z transferebat ad aliam locum,z omnia bona que in illo loco habebant,publicabat, et ſic iſti homines transſlati vocabantur metroici, a metros quod eſt menſura,q; alius locus menſurabatur.z aſſignabatur eis.vt hic, z infra non licet habi,metro,ſuper rubric.Hoc premiſſo.caſus in terminis eſt clarus, Imperatoꝛ venit in Italiam,z reperit quandā ciuitatem que erat contra Imperium,z cepit eam,z aliquos homines armigeros extraxit.Modo pater iſtoꝝm expulſoꝝm, z alij conſanguinei dececdunt, quaeritur an poterunt bona parentum,vel conſanguineoꝝm habere,Et dicit quod ſic,q; publicantur tantum bona, que iſti metroici habebant, non que ad eos a parētibus in futurū deuenerūt, q; nulla lex phibet eos ſuccedere. Ro.ª quod dixi in ſummario,quod publicatio bonoꝝ ſtatu integro remanēte impedit quē ſuccedere. Op.ad hoc.ff.de his qui ſunt ſui.vel alie.iur.l.ſi qua pena. Solu. ibi fuit facta publicatio bonoꝝ.z ſtatus fuit mutat⁹,q; pdit ciuitatē z libertatē. hic vero ſtatus integer remanſit,ſz bona ſunt publicata. † Ex hoc habes quod ſz ex forma alicuius ſtatuti bona alicuius publicētur, non ñ impeditur ſuccedere,vel de nouo acquirere, ſi eius ſtatus nō mutat.ᵇ Quid ergo dices de exbannito? Breuiter ille perdit oīa iura ciuitatis ſue,vt l.amiſſione,ſ. qui deficiunt.ff. de capti,di.z dixi in diſputatione quā feci de hoc,que incipit. Lucane ciuitatis ſtatuto,zc. Vñ ſi ſucceſſio deferatur ex forma ſtatutoꝝ, exbānitus perdit illam. Sed ſi ſucceſſio deferatur de iure cōi.illam ſucceſſionē non perdit.caſus eſt hic. Nam vides q; per tranſlationē perdebantur iura ciuitatis propriè,qō indicat verbum, tranſlatio,vt l.j.ff.de noua.ſñ retinet ius ſuccedendi de iure cōmuni in ciuitate illa,qō no. Secūdo no.q; ſimplex appellatio bonoꝝ non porrigitur ad futura,qō dic plene in l.ſi ita.ff.de auro z arg.lega.per ea que no,ſ.que res pi.ob.poſ.l.ſi.Contra iſtud opꝓpo. Nam lex ſemper loquitur,vt l.arriani.ſ.de here.ff.de cōdi. ex le.l.j.z apparet ex omnibus legibus.z auth. que dicūt hodie. Nam illa die,qua legitur eſt illud hodie,z ſic apparet q; poſt quā ſucceſſerunt illa bona debent eſſe ſibi,cum l.illa primo poſita adhuc loquatur. Rñdeo iſta verba enūciatiua etiā ſi hodie legerentur nō poſſent adaptari ad poſita queſita,z poſito q; poſſent, ad illa non traherēt. Nam leges ille contrarie loquunt qñ lex dicit aliquid q; non eſt cōtra ius cōe,alias ſecus,vt puta ſi continet remiſſionem delictoꝝ,vt l.cum lex.ff.de leg,vel ſi cōtinet ablationem bonoꝝm abſq; delicto,vt hic,z dixi plene in l.oēs populi.ff. de iuſt.z iur. Ultimo no.q; ſtatuta que diſponūt contra ius cōmune,non recipiunt interpretationem extenſiuam, dixi plene in repetitione.l.omnes populi.dic vt ibi plene.

ADDITIONES.

a ANG. Ro.ex eo qō qs bannitur ex delicto. ex quo veniūt publicāda bona,non equiparat deportato.nā deportatus nullo modo ſuccedit.l.j.ā.de here.inſt.l.ſi merem.ſ.ſi deportat⁹.de bon. libertō.z ideo glo. Juſti.quibus mod.ius pa.po.ſol.ſ.relegati reprobāda eſt,hic em̄ vides bona publicari,z tamen talis ſuccedere pōt,q; non poſſet,ſi equiparet deportato.† Sed ſaluo illam glo. q; ibi vult qō ſit delictum. propter q; cum ciuitate publicent bona,vnde preſupponit qō ſit talia bannitus.q; ex condemnatiōe, perdat iura ciuitatis,z ſi ſic intellexit,bene intellexit.vnde nō bene loquitur de banno ſimpl.ex.ſed de eo q; tranſit in condemnationem,de quo per Bar.in l.diuus,de cuſtod.reo.

b ALEX. † Et ſic no.q; publicatio bonoꝝ nō trahit ad futura.

4 *Ad futura. Adde d. Alex.etiam in l.iij.ff.quod quiſque iu.z idem poſt Bar.in l.ſi ſtipulatus.de verbo,obli.z qō per Ban.de fam.in l.in quoꝝm.de pig.z limitat Ang.in d.liu.Caſt.in conſi.

* xxx. Adde iſtū in l.ſi.ſ.de pac. Alex.in l.ſtipulatio,ff.de ver.obli.⁹

Adde bal. in l. fi. §. que res pign. & bar. in l. j. ff. de bo. dam. Alexā. Et bona futura an veniāt in publicatione bonorum, vide bald. Ang. & in l. iij. §. pen. quod quisq; iuris p Cyn. & bal. in l. ij. de bonis dam. p bal. in l. iij. §. de priuil. fisci. Imo, in l. ex facto. §. fi. ff. de vulg. & pup. Hoc limitat nō, pcedere in actionibus conditionalibus, q̄ is pēdeant de futuro, tū veniunt in publicatione, & confiscatiōe, fm bal. in d. §. pen. & pro eo est bonus text. in l. inter socerum. §. fi. de pact. dot. que limitatio hz locū in iuribus cōditionalibus ex cōtractu secus si ex vltima voluntate. gl. singu. in l. nam ad ea. de cōditio. & demōstr. Bal. in l. etiā §. ad le. Fal. Sz esset dubium quid in obligatio. passiuis, an trāseant in fiscū publicatis bonis vide p bar. in l. quoties in fi. de non. & in l. postq̄ in fi. vt le. no. caue. & videt tenere ẓ bar. Bal. in l. fi. §. de Zh. empt. & multū laborat pro resp̄ōsione tex. in d. l. quoties pro quo vide bar. in cōsi. colonus de spoleto. & per bal. in l. j. de bon. liber. per Roma. in l. fi marito. soluto matrimonio vide omnino in materia Aretinum in sua practica maleficiorum, in verbo, & eius bona publicamus, et Jud. in litera c. notabili. lxxxiij. vbi limitat gl. in d. l. nam ad ea.

c ALEX. ¶ Quod no. Idē tenet Imo. in l. ij. §. de test. & bart. & alij in l. j. §. de here. instit. & idē tenuit Sal. in d. l. j. lz Imo. in lege. ex facto. §. ex facto ad Treb. tenuit ẓ opi. bart. hic ex predictis, vide tū latius Alex. in d. l. j. cū add. Bal. sz quid de testamēti factio-

8 ne, vide bart. in l. eius. §. si cui. ff. de test. Ang. † ¶ Quid' añ si per statutū caueretur q̄ talis bannitus priuatus sit tam beneficio illius ciuitatis, quā etiā iuris cōis, nūquid poterit in illa ciuitate, ex qua bānitus est succedere ex forma iuris cōis? Dic quod non, & ideo istud intellige quando non esset istud expressum q̄ & iura cōia per dat. & vide de hoc per bar. in constitutione quoniam nuper in gl. super verbo, rebellando circa medium. qui sint rebelles. ¶ Sed presuppositio casu quo succedere potest bannitus secundum formam iuris cōis, quid ei proderit talis successio? nōne tali bannito debet denegari audientia, ipsi enim non debet ius reddi. Cum eū possit occidi impune, quāto magis eius bona, vel sibi debitū pōt retineri sine redditione alicui cuius iustitie, vt in feud. tit.

9 hic simitur lex. c. dño guerram. ¶ † Soln. Dic quod ex hoc nō impeditur succedere fm formam iuris cōis, nam quamuis nō possit agere, donec est exbannitus, tamen prodest ei in casu, in quo rebanniatur, vel extrahatur de banno sublatum eū erit tūc impedimentum ageudi. & reperiet se dominum bonorum. ¶ Preterea etiam durante banno poterit cedere iura sua, & pretium inde habere, & ille cessionarius poterit agere illis actionibus cessis, neque exceptio illi obstabit. cum non habet ex titulo lucrationo. vt no. per Dy. in c. si quis in ius de reg. iur. lib. vi. & facit quod ipse Dy. no. ff. de non. l. doli. in fi. distinctionis sue. vbi expresse po-

10 nit de ista exceptione bannu. † Et habes ex predictis quod etiam prodesset tali bannito contrahere per stipulationem. vel per certos contractus secundum formam iuris communis. Prodesset enim tal rebannito vt §. vide bar. qui ita sentit in questione. que incipit. Lucane ciuitatis, &c. de qua hic fit mentio, & hec sunt not. digna.

LEX V.

6 ẓ Mandatum priuati an possit probari aliter, quam per literas vel instrumentum & quid in nuncio publico.

Robibitum. Nuncijs Principis non creditur sine literis, & ipsis volentibus, aliorū bona capere, quilibet cuius interest, potest de facto resistere. h. d. ¶ Diuide in tres partes. q1 primo ponit vnum dictum. Sc̄o dat remedium ad obseruationem illius dicti. Tertio ponit. quando officialibus sit credendum. Sc̄da ibi vt omni. Tertia ibi, tunc enim. Casus in terminis est planus.

1 ¶ Nota quod † officialibus Principis non creditur sine literis, vt hic, & §. de mand. pr. nr. l. vnica. ¶ Sed quero, cui debet istas literas ostendere. rex. hic in fi. dicit, quod debet innotescere illis, quorum interest text. in aut. de collat. §. eos colla. nona declarat melius quam alibi, quod hoc debet fieri notum in curia presidis pronin. ie. quo facto creditur illi officiali per totam prouinciam. ¶ Unde collige quod hec lex non hz locum, nisi q̄ officialis mittitur de vna prouincia ad aliam. ¶ Nam in eadem prouincia est presumptio, quod officialis sit notus, vt d. §. eos. ¶ Fateor tamē, quod dicti officiales debēt portare signa officialium. ex quibus cognoscant, vt nunch birretum rubeū, & similia, alias possit ei resisti, vt litē apud Labeonē. §. si quis virginē. ff. de iniurijs. iuncta

a l. si quis ignorans. ff. loca. a † Itē no. q̄ officiali iniuste exequenti, lz

2 de facto resistere. vt hic. & l. de notum j. de meta. quod dic vt per Cy. in l. j. §. vñ vi. & per Bulhelmū de Cug. ff. de iustitia, & iure. l. vt vim. ¶ † Item not. q̄ lz resistere etiā his, quorum interest. Puto etiā, quod quo ad resistendū pōt conuocare cōiunctos, & amicos, & etiā sine cōuocatione possint cōuenire vicini, & amici, vt l. si quis in seruitute. in fi. ff. de furt. facit quod not. in l. ij. §. cū igitur. ff. de

4 vi, & vi armata. ¶ † Ad hoc tū, vt hoies citius veniāt ad succurrendum oppresso, est de consuetudine inuentum, vt oppressi exclament succurrite, succurrite. ex quo videtur omnes audientes conuocare, vt l. pretor ait. §. si quis aduentu. ff. vi bonorū raptorum &

5 habes per gl. & doctores, in d. l. vt vim. ¶ † Ultimo nor. quod officiali Principis venienti cum literis debet obediri. ¶ † An autem

7 mandatum priuati probari possit aliter, quam per literas, vel instrumentum, not. doctores in l. j. §. de procuratoribus. ¶ † Item an nuncio priuati credendum sit sine literis, diri plene in l. eum

b qui, in fin. cum l. seq. ff. commod. & ibi vide in fine.b

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Adde Bar. in l. j. j. de collatio. fund. & vide no. per Bar. in l. si publicamus. de public. & in l. si qua. de episc. & cleric. & in extrauag. ad reprimendum. in verbo, per nuncium, & not. in c. post cessionem. de probat. & per Ang. in repetitione. l. si vacan. de bo. vacan. & in aut. de colla. §. hoc autem. colla. nona.

b ALEX. ¶ Bot. credi nuncio, si portat birretum signatum, Idem Bar. in l. eum qui. §. fi. ff. commo. vbi dicit standum consuetudini. vide Sali. in l. sanctum. de re. di. vbi dicit q̄ offendens officialem sine signo, non punitur, vt offendens officialem. Bart. in extrauag. ad reprimēd. Et quando officiali iniuste exequēti possit resisti, vide Inn. in c. si quando. de offi. deleg. & glo. in canon debet. xj. q. iij. & Anch. in c. ea que. gl. in c. non inferenda. xxiij. dist. in l. debentum. de metatis. & in l. omnes. j. de decurio. vide glo. in c. reo. xxiij. q. v. Inn. in d. c. cum dilecto. vbi dixit q̄ si iudex iniuriat aliquem iuris ordine omisso, violenter & de facto potest ei resisti impune. gl. in c. ex literis. de offi. deleg. & est gl. in c. pastoralis. eo. ti. que vult quod iudici exequenti sententiam nullam, possit resisti. Flo. in l. addictos. §. de episc. vide & ibi Bald. circa med. Item officiali negligenti potest de facto resisti & remoueri, & ibi Ange. in aut. vt litig. iur. in §. fi qua. Item an executori iniurioso. Vide Bal. in l. ab executione. §. quo. appel. non recipi. & ibi Bar. in l. sed si alius. §. bellissime. quod vi aut clam. Vide casum in quibus quis potest sibi ius dicere, per Bal. in c. j. §. j. de pace iur. firm. per Bar. in repet. in l. j. in fi. §. vñ vi. Adde Inn. in c. cum olim. de priuil. vbi dixit, quod ēt merus executor datus a Papa, vel Imperatore nō dz nec pōt offīm sibi iniunctum iniuste exequi. q̄ ei resisti posset, sicut cuique alteri exequenti, q̄ ibi intelligitur, nisi tali executori commissum quod etiam violenter exequeretur.

LEX VI.

4 ✠ Prescriptio ratione negligentie ita habet locum contra fiscum, sicut contra priuatum.

7 Si procurator habens liberam agat contra debitorem ante tempus, non duplicantur inducie.

Tstas. Duobus modis legitur. ¶ Secundum añ tps, actio perimitur, sicut ēt in quolibet priuato agēte h. d. Bl. hanc lect. clare explicant. Opp. Instit. de excep. §. tpales. Sol. gl. q̄ hic dr, hodie corrigitur, q1 non perimitur actio, sz duplicantur inducie, & hoc est de lege Codicis antiqua. Ista autem duplicatio fit de tpe quod supereſt, vt l. aut damnum. §. quisquis.

2 ff. de pe. † Et an hoc locum habeat in eo qui agit ante cōdītionem vel diem insertam, dic vt in l. non solum. §. tale. de lib. leg. el. pe-

a cuniam. ff. si cert. pet.a † Quero, quo agente perdit fiscus actionē.

3 Bl. dicit quod procuratore agente qui habet liberam. l. j. de offi. proc. Cef. quod est verum q1 hec pena non potest inferri ipsi procuratori, qui non habet actionem. argu. §. de bis qui, vt indig. Polla. & de sacro san. eccl. l. iubemus nullam. nisi hoc factum fuisset fraudulenter per procuratorem, vt l. meminerint. §. vnde vi.

4 ¶ † Secundo modo legitur in prescriptione, secundum quā lec. hoc intendit. Contra fiscum negligentem prescribitur, sicut contra priuatum. h. d. † Aduerte tamen, q1 alia tpa sunt statuta in

5 prescriptione tam contra fiscum quam contra priuatum, vt l. in

6 omnibus. ff. de diuer. & temp. prescript. ¶ † Ultimo not. ex ter. in prin. dum dicit, concremari, & gl. exponit. id est, amitti. quod non est necesse. Cum enim quis proponit actionem, ad quā admittendus non est, duplex est modus repellendi, vnus de facto, scilicet, lacerando libellum. vel concremando igne, vel alio modo prouinciando. vt l. ij. in fi. §. vt nemo pri. vnde concremari potest propo-

b stare, quasi dicat, iubeo comburi libellum.b

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Qui agit ante conditionem, an perdat actiones & tempus duplicetur. Adde Joā. And. & Anto. de Butr. m. de plus peti. qui dicunt quod totum tēpus duplicabitur, quod etiā sequitur Bret. in §. fi quis agens. Instit. de actionibus vide bar. in d. l. pecuniam. & ibi scripsit. Et an ante diem vel conditionem sit nata actio, vide plene per Bartol. in l. ita stipulatus. de verb. oblig. & aliquid per eūdem in l. Fulcinius. §. si in diem. ff. eo. quid. caus. in posse. ea. & adde quod tamen potest agi vt caueatur debito. tex. est & gl. vltima no. in l. in omnibus. ff. de ind. vbi tenuit quod tempus duplicabitur si agit ante diem vel conditionem.

Libellum.

b ALEX. ¶ Libellum ineptum iudex lacerat, & non admittit. Adde gl. in l. j. §. de offi. assess. & facit l. sicut. Adde quod etiam hoc pōt parte tacēte & nō opponēte, fm Bal. in l. ij. §. vt nemo pri. & in l. edita. in lect. Paduana. §. de eden. quod limita nisi essemus in casibus in quib. nō requirit libellus, qꝛ lꝫ produceretur ineptus teneret lꝫ posset lacerari. Glo. est singu. in l. vinum. in fi. gl. magn. ff. si certum peta. & Barto. in versic. sine figura in extraua. Ange.

7 †Sed pone quod procurator meus, cui dedi liberā potestatem, egit contra meum debitorem ante tempus, nunquid duplicātur inducie? Ista lex facit quod non, qꝛ non videor mandare, vt delinquat, vt l. si pcurator. §. Celsus. ff. de cond. indeb. & l. pater. de priui. cred. facit in aut. de trien. & semis. §. illud.

LEX VII.

5 ☞ Defensio de facto potest prohiberi, quando offensa est licita.
4 Lite pendente quando possunt bona describi.
5 Possessio debet remanere apud reum conuentum.
6 Qua actione agit fiscus, quando bona in fiscum deferuntur.
12 Quesita per officiales fisci vel per prelatum ecclesie, an presumantur quesita de bonis fisci vel ecclesie.

DEfensionis facultas.

Alias incipit, facultas. Ista est nota. lex, & breuiter hoc intendit. Contra fiscū lꝫ cuilibet se defendere, & ante sniam bona nō auferūtur, post sniam solicite inuestigabuntur, quod etiam in officialibus locum
a habet. h. d.[a] Et primo ponit vnum dictum. Scdo rationem dicti. Tertio ex his ponit vnam conclu. Quarto effectum illius cōclu. Quinto circa predicta mouet vnum dubium & determinat. Secunda ibi cum facultates. Tertia ibi, vbi ergo. Quarta ibi vt cū.
1 Quinta ibi, vt sana. †Not. ex prin. quod facultas defendendi ne-
b mini est deneganda.[b] † Per hoc dico quod statutum quod dicit
2 quod non liceat alicui se defendere, non valet, qꝛ defensio est de iur. naturali, vt l. vim. ff. de iust. & iur. l. pactū in gl. mag. ff. de pact. & est hodie expressum de re iu. c. pastoralis. in cle. quod intelligitur in defensione sue proprie persone, & sic quando est necessaria defensio, voluntaria non pōt prohiberi per legem, vt no. per Inn.
c extra de excep. c. cum inter plene dixi. ff. sol. mat. l. cum mulier.[c] † &
3 hoc verum in defensione iuris defensio vero de facto pōt phiberi a lege, qñ offensa est licita, vt §. quā. li. vni. sine iu. se vin. lege j. & ij.
4 facit §. eo. l. prohibitum. in prin. ¶ †Uenio ad scdam partem ex qua habeo quod lite penden. nō dꝫ possessor inquietari, nec bona eius describi. ¶ Sꝫ cōtra. ff. de requi. re. l. fi. Sol. Ibi reus aufugerat, & erat cōtumax, hic nō. Op. ff. de vēt. in pos. mit. l. j. §. penul. Solu. Quedam est descriptio, que idem est quod incorporatio in patrimonio fisci, vt depingere arma fiscalia in domibus, & possessionibus aliorum, & istud prohibetur hic lite penden. Ita intelligit glo. hic dum allegat §. vt ne. priua. l. scda cum simil. Quedā est descriptio. i. scriptura, que fit a tabellione, vt res non pdantur vel ne subtrahantur, & ista potest fieri lite pendente, vt lege contraria, vt j. de bon. vacan. l. fi. lꝫ sequestratio fieri non possit, quod est
d notandum.[d] Querit gl. super quo erit controuersia dic vt in glo. quam tangam in sequent. versic. ¶ Uenio ad tertiam partem ex
5 qua no. †quod possessio dꝫ remanere apud reum conuentum, & sic
6 non pōt fieri sequestratio, vt §. proxime dixi. ¶ †Quero qua actione fiscus petet ista bona videtur ꝙ rei vendicatione, qꝛ text. hic dt, vendicante. Breuiter dic. Quandoqꝫ bona deferuntur in fiscum tanꝙ hereditaria alicuius mortui, & tunc agit fiscus petitione hereditatis §. de his quibus vt indig. l. j. & ibi no. in gl. & ff. ad Sylla. l. in cognitione de pet. heredi. l. item veniunt. §. pridie, & no. in l. predonis. eo. tit. Quandoqꝫ deferuntur bona in fiscū non vt hereditas, sꝫ vt bona alicuius priuati delinquentis, & tunc pōt agere rei vendicatione, vt hic, & l. Imperator. ff. eo. vel cōdictione ex lege ista, ex qua bona in fiscum debēt deuenire, arg. l. j. ff. de cō-
7 dict. ex lege. facit l. j. ff. eo. tit. ¶ †Quero, corā quo agitabitur ista qō. Dicit gl. coram preside, vt l. fi. j. de bo. vac. ꝙ intellige vt ibi di-
8 cā. ¶ †Quero, vtrum ista cognitio fiet ordinarie vel summatim. Text. hic innuit quod ordinarie, qñ dicit, cognitio ventiletur. &c.
9 Contra videtur. j. tit. j. l. pen. & ibi dicam. ¶ †Uenio ad quartam partem, & no. hic tex. ad illā practicam, quam tangit gl. in l. j. ff. de eden. in prin. l. magn. vꝫ ꝙ in iudicijs vniuersalibus snia fert vniuersaliter, & tpe executionis inquiritur particulariter de bonis.
10 ¶ †Scdo no. prout glos. exponit conditionales. i. notarios quod qñ bona alicuius publicantur, pōt fiscus mittere pro omnibus notarijs qui habent instrumenta ad illum, vel illa bona pertinē-
e tia, & eos cogere vt sibi exhibeant.[e] † Tertio not. quod qui facit
11 fraudē fisco punitur in duplū, ꝙ dic vt l. proxima. Uenio ad vltimā partē, que legit duob. mod. Primo, ꝙ officialis fisci cōprehē-
12 datur hac constitutione, & ista est bona lectu. † Scdo ꝙ officiales fisci non comprehendantur hac constitutione, & sic ꝙ eis non est data defensionis facultas, quasi quicquid officiales qsierūt, quesisse presumantur de bonis dñi, seu fisci, vt gl. tangit quod si verū esset, valde notandum esset, mihi autem non videtur verum, per l. si defunctus. arbit. tut. ff. eod. tit. l. iij. §. multa, vbi non presumitur de bonis fisci, nisi hoc liquide probatur. In prelato autem ecclesie dic vt in aut. licentiam. §. de episc. & cler. vt ibi dixi, & per Inn.
f in c. cum in officijs. de testibus.[f]

ADDITIONES.

¶ Pro concord. Aduerte officialis seu thesaurarius quādo aliquid acquirit an intelligatur acquirere de bonis suis, an de bonis eius. cuius offm gerit. & Bar. reprehendendo gl. hic in l. defensionis facultas. tenuit quod presumatur acquirere de suis, sꝫ contrarius allegatur in tract. duo. fra. in illo membro dist. sue vbi nō inducitur presumptio delicti. Sol. potest accōmodari fm Bal. in c. j. de controuer. inter do. & va. in vsi. feu. quem alleg. d. Alexan. in addi. ad Bar. s. quod prima opi. loquatur post redditionem rationis. Scda vero opi. ante redditionem rationis: sed Bar. proprie non loquitur in thesaurario fisci in d. tracta. licet possit cōprehendi sub verbis suis generalibus, & ideo de directo non posset argui contrarius. Adde bald. in l. si defunctus. arbi. tut. in l. iij. de dona. inter vir. & vxo. in l. quisquis. C. si cer. pet.

a ALEX. ¶ Bal. i ꝯsi. i Xpi noie amē petito tutore a mre, alleg. istū tex. quod lꝫ sit remissum inuētariū tutori tñ dꝫ p descriptionem bonorum fieri, ne bona baratentur. quod tene menti.

b ALEX. ¶ Hoc est verum in naturali defensione. secus in ciuili. Bal. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & scias quod licet statutum dicat quod tali non fiat ius, non tamen videtur denegata defensio Bal. in l. j. circa fi. ff. de here. insti. Alex. Statutum prohibēs defensionem non tenet, de quo per bald. in l. oēs. §. si contra ius vel vti. pu. & adde bart. qui vnum videtur voluisse in l. cum muliere. sol. mat. & aliud in l. vt vim. ff. de iu. & iur. in ꝓsi. itē ad hāc sol. vide p bald. in l. iij. §. si is pro quo. quod quisqꝫ iur. & p Dominic. in c. non solum. de appel. in vj. vbi dr ꝙ defensio inducta de iure ciui. tolli pōt, inducta de iure nat. nō, de quo in c. īter quatuor, de maio. & obe. & bar. in extraua. qui sint rebelles. in verb. mille librarum.

c L. cū mulier. Et ibi vide bal. & do. Alex. oīno in d. l. vt vim. & adde ad materiā q̄ hab ent p Fel. in c. dilecti filij. de exc. in c. ex parte. el ij. de offi. & po. iu dele. in vei fi. j. vidēdū. & ꝙ ibi dixi in apostil.

d ALEX. ¶ Ubi est phibita seqstratio, pmittitur tñ bonorum descriptio, de quo p bar. in l. fi. de req. reis. & in l. j. de phi. seq. pec. & ibi vide bal. q hoc limitat in fi. & Ant. de But. in c. ij. de sequest. pos. & p bal. in l. Imperatores. de appel. & in l. si fideiussor. §. si qui satis. cogan. vide tamen Bald. in d. l. j. vbi dicit ꝙ iudex debet esse multum discretus, & an possint capse, & ostia domus ex iusta cā sigillari, vt postea corā, q̄ ibi sunt, possit descriptio fieri, vide Ang. in l. j. §. ne liceat sine iud. aut. signa imprimere, ibi dicit ꝙ ratione suspitionis vel alteri⁹ iuste cause potest iudex cōcedere sigillationem capsarum, & ostiorum, & hoc cum authoritate iudicis alias posset agi iniuriarum, vt l. si iniurie. ff. de iniurijs.

e ALEX. ¶ Adde ad hoc Bar. in l. Arist. de iure deliberan.

f ALEX. ¶ Officialis vel thesaurarius quicquid acquirit presumit de bonis fiscalib⁹, vide Bal. i c. j. de cōtrouersia iter do. & vas. & adde ꝙ cū ista gl. trāsit Bal. ibi & in d. l. si defunct⁹. arbi. tu. & in l. iij. de don. inter. vir. & vxor. & in l. quisquis. §. si cer. pet. & in l. cum oportet. §. de bo. que libe. & in aut. licentiā de epis. & cler. & in l. j. §. de her. vel actio. vend. dicit tamen Bal. in d. c. j. quod ista gl. procedit antequā officialis reddat rationeꝫ administratiōis, secus si post, qꝛ procederet dictū Bar. & vide Bal. in d. aut. licētiā. & bar. in suo tractatu de duobus fratrib⁹, in ver. quarto quero, quid si dubitatur, &c. Et de p̄lato, vide Jo. An. & alios in c. vnusquisqꝫ. de pecul. cler. & vide Bal. in l. j. de her. vel act. vend. & p Inn. & d. Cardinalem in c. cū in officijs de testibus. & quādo est dubium inter prelatū ecclesie, & ecclesiaꝫ, de quibus bonis videatur facta acquisitio, dic ꝙ fit diuisio inter heredes prelati, & ipsam ecclesiam. Casus est iuncta glo. quam approbat ibi Archi. xij. q. iij. c. si sacerdotes. & Ro. in litera d. no. lxxxij. vbi dicit se ita consuluisse.

¶ Utrū quesita per officialem fisci vel prelatū. presumantur quesita de bonis fisci, vel de bonis ecclesie, istā tamē gl. videtur sequi Bal. in l. si vt proponis. §. de do. inter vir. & vxor. in officiali publico secus in priuato. Et vide quod dixi post. Bar. in l. j. ff. de bono. dam. Sed ista gl. no. per Bal. in d. l. si defunctus. §. arbi. tut. & non est alibi ista gl. scdm Bal. in l. cum oportet in prin. de bo. que li. &
* ibi plene de hac materia.* Ad qd vide que allegat Bal. in l. j. §. de her. vel act. vend. & in l. si quis. §. si cert. pete. eundem in c. j. in titu. de conten. inter do. & fide. in vsib. feud. & do. compostillatorēmeuꝫ
* in l. diuus. ff. de bo. damn.*

LEX VIII.

1 ☞ Recipiens in fraudem fisci promissiones vel venditiones fictitias, punitur in duplum.
2 Officiales plures si commiserunt fraudem, omnes tenentur ad quadruplum non tamen insolidum.

QUi in cõtractibus. †Qui in fraudem fisci super rebus fisco incorporatis cõtrahit, punitur in quadruplum, b.d. Opp. §. l. proxima vbi tenetur in duplũ. Sed. Ibi fuit commissa fraus in acquirendis, hic in iam acquisitis, quod tenementi pro istis, qui recipiunt in fraudem fisci promissiones, & venditionem fictitiam, vt teneantur in duplum, vt hic, & l. aufertur. §. j. ff. eo. C. †Quero quid si multi officiales fuerũt qui istam fraudem commiserunt. Dicit gl. quod ad vnũ quadruplum teneantur omnes. vt d. l. aufertur. §. fin. ff. eo. quod not. q̃ licet in delictis alias quilibet in solidum teneatur, tamen in officialibus est secus, vt l. si multi. ff. de pub. quod dic plenius, vt ibi dixi.

ADDITIO.

ALEX. COfficiales. CIn officialibus delinquentibus solutio vnius alios liberat. hoc etiam voluit Bar. in l. si in rixa. ff. de iudicijs. & Ang. & moderni in l. si familia. de iurisdict. iud.

LEX IX.

SUper creandis. †Forma & lex data & cõsuetudo antiqua in electione officialium est seruanda. h.d. Ad euidentiam premitte quod procurator rei priuate, scz Cesaris fecerat vnam suam legem disponentem qualiter susceptores eligerentur. Imperator hic mandat illam dispositionem, & antiquam consuetudinem obseruari. Nota in electione officialium seruandam antiquam consuetudinem. quod dic, vt l. non tm. §. fina. ff. de decurio.

CTSecõ not. quod in famulis & sumptu familie seruãda est consuetudo, & ideo si aliquis conducit vnum iudicẽ, dz intelligi sumptibus conducentis in eundo & redeundo & in stãdo, q̃ sic est cõsuetudo. Facit. l. dñi pdiorum. §. de agri. & cen. & l. excepto. §. loca.

ADDITIO.

ALEX. CVide quod no. Bald. in l. j. ad fi. §. de neg. gest. dum alleg. Idemq̃. §. idẽ Labeo. ff. mãda. Iz in cõtrarium faciat l. suo victu. de ope. lib. alleg. per eum. Alex. Conducens vnũ vicarium, videt in dubio conducere suis sumptibus in eundo redeundo & stando. Adde q̃ no. in l. j. §. si palmarij. de varijs. & extraord. cogn. Adde etiam quod si finito officio vicariatus nollet domum redire, scz alio ire. Potestas teneretur dare estimationẽ expense, dummodo non longius vadat. Vide bar. in l. ij. §. de priui. do. Aug. li. xij. vide late no. per Ang. in l. obseruare. §. proficisci. in additionibus. de offic. procon. & le. Item adde circa hoc, q̃ si ex pacto Potestas tenetur conducere vicarium, vt s. suis impensis non teneatur tamen si in itinere fuerit derobatus, secundum bal. in l. nihil mali. q̃ est l. contumacia. ff. de rei vẽd. in lec. Flor. & facit l. si vehemda. in §. idẽ inris. ad l. Rbo. de iac. vbi casus, & vide Ro. in l. quicquid. si cert. pet. Circa primum dictum Bar. Adde que per Bal. in l. j. §. de suffragio. vbi dixit quod ille, qui conduxit aduocatum debet illum ducere extra prouinciam equestrem suis expensis. Et adde quod no. in l. legatis. de ali. & cib. lega. & bar. in l. ij. §. defendi. ex quibus caus. in poss. ea. vbi ponit de nuncio, qui mittitur ad citandum absentẽ. Sed an Potestas teneatur ad medicinas pro suis officialibus infirmis vide bal. in l. quod in vtrum. in fi. §. de neg. gest. tenẽtem quod tenetur ad modicas, non ad magnas, post Jac. But. & Lyn. ibi, & not. bar. in d. l. legati. CSz quid si Potestas conducit officialem non facta mẽtione de salario. Dic quod tenetur fm quod est consuetum in tali officio fm bar. in l. excepto. §. de locati. facit l. prius. §. placuit. de aqua pluuia arc. & Joan. And. in c. fi. de consue. li. vj. & bald. in l. Bailus de libe. & postea, & not. bar. in l. j. §. sed & Comites. de varijs & extraord. cogni.

LEX X.

CT Bona illius qui se occidit, si deprehensus fuit in crimine, vel accusatus auferuntur ab heredibus & fisco applicantur.

Delinquens, qui accusatus vel deprehensus est in crimine, si se occidit, habetur pro confesso, & convicto.

REorum patrimonia. Legitur hec lex trib⁹ modis, secundum primum breuiter hoc intẽdit. Bona delinquẽtis mortui non pertinẽt ad fiscum, nisi viuens fuerit condemnatus. h.d. Nec lectu. pcedit quantum ad penã criminalẽ inferẽdã. Iz si ageretur ciuiliter, qualiter cõtra heredẽ transeat pena. dic vt §. ne ex delic. defun. l. j. & qñ criminaliter, dixi plenissime in l. ex iudicioũ. ff. de accus. & plene dixi in l. j. ff. de priua. deli. Itẽ fm hãc lect. dicit gl. q̃ reus anteq̃ condemnetur, pot libere administrare, q̃ plene examinaui in l. post cõtractum. ff. de don. Sz fm ij. lec. breuiter hoc intendit. Vbi crimen non extinguitur morte, bona non auferuntur hered. nisi de crimine condemnatione secuta. h.d. Et fm hoc expone text. ibi, post publicam accusationem. s. productam cõtra eos, qui se dicebant heredes defuncti, & istũ casum not. Forma aũt fuit in casu legis nre ponitur Justi. de here, que ab in test. §. per cõtrarium in gl. & tangitur in l. qui a latronibus. §. j. ff. de test. & ibi dixi de hoc. Scõm tertiam lec. h.d. †Bona eius, qui metu criminis se occidit, non auferuntur heredibus, nisi accusatione propposita & condemnatione secuta. Istam lec. intellige, quando ante mortem de crimine non erat accusatus, vel in eo deprehensus, tunc enim se occidendo habetur pro confesso, & condemnato de crimine. Nec esset opus noua accusatione & condemnatione, vt l. ij. in prin. & l. fin. in princ. ff. de bo. eo. qui ante sen. mor. sibi consci. facit §. qui test. fa. pos. l. ij. Quero nunquid hoc hodie sit immutatum per aut. bona damnatorum. Bl. hic dicit multum vetera corriguntur, & habet locum aut. bona damnatorum. §. de bon. damn. quod tenent doc. in d. aut. ego examinaui ista in ra in l. fi. ff. de bo. eo. qui. mor. sibi consci.

ADDITIONES.

CBona damnatorum. Ad quod vide Ange. Sal. & Bal. in d. l. alleg. in tex. C. qui test. fa. pos. in versic. item scias vsq; ad fin. & omnino vide ibi etiam. Alex. cum alijs cõcord. ibi per eum signa. in addi. Ang. in auth. de incest. nup. in prin. bal. omnino in tit. de parte in fi. versi. quero ergo de intellect.

ALEX. CAdde Bar. in l. j. de bo. dam. & Bal. in l. ij. §. qui testa. fa. pos. quod no. Bar. post gl. in l. is qui. §. j. ff. de test.

De conueniendis fisci debitoribus. Rubr. 11.

LEX I.

Fideiussor officialium non conuenitur, nisi principali excusso, etiam si de bonis officialis emerit.

Qui promittit indemnitatem, etiam si renunciauerit beneficio de fideiussoribus, non potest conueniri ante principalem.

Possessor bonorum principalis non potest conueniri ex tacita hypotheca, nisi principali discusso.

Debitor debitoris fisci non potest conueniri a fisco, nisi principali excusso.

ONiniusta. Legitur trib⁹ modis, secundum j. lect. h.d. †Fideiussor officialium non potest conueniri, nisi principali excusso. [a]etiam si de bonis principalis aliqua bona emerit. h.d. Opp. §. de fideiuss. officialium secundum ista tempora. licet hodie sit ius commune, per aut. de fideiuss. q̃ qualiter intelligatur, videbitis in l. j. §. de decu. mihi tamen videtur quod quantum ad casum huius legis sit specialitas. Nam hic fideiussit promittendo indẽnitatem, non autem simpliciter, merito verba fideiussionis inducunt vt prius principalis debeat conueniri, vt videatur in quo fiscus sit dãnificatus, vt ff. de fideiuss. l. si stipulatus. §. j. in fi. Facit l. si cert. pet. facit l. ij. si mater indem. promi. & l. tutor. ff. ad Velle. quod tene menti. Qualiter autem, & ad quid possit conueniri, qui indemnitatẽ promisit, habes glo. in l. ij. §. de sen. que sine cer. quan. pro fer. †Ex his apparet quod qui promisit indemnitatem, etiam si renunciauerit, beneficio de fideiussoribus, non potest conueniri ante principalem. [b]Hoc enim inducit hoc casu natura obligationis magis quam beneficium fideiussionis. †Sed secũdum secundam lect. breuiter hoc intendit. Ex tacita hypothecaria non potest conueniri possessor, nisi principali discusso. h.d. Ista lectura batur in l. Moschis. ff. de iur. fis. hodie est ius cõmune, vt in aut. hoc si debitor. §. de pig. †Secundum tertiam lect. h.d. Debitor debitoris non potest conueniri a fisco, nisi principali discusso. h.d. tex. exponit ibi, indẽnitate promissa. i. ab eo qui fideiussit pro officiali fm primam lec. vel ab ipsomet officiali secundum secundam & tertiam lec. Differentiam autem in conueniendo debitorem debitoris inter fiscum & priuatum. gl. tãgit hic, & melius in l. j. §. qñ fiscus vel pri. †Quero vtrum hec lex contineat ius cõ vel singulare gl. tangit & variat. Dic breuiter secundum primam lec. continet ius singulare habito respectu ad ista tempora, idem secundum vltimam, sed secundum mediam continet ius cõ. Bart.

ADDITIONES.

CExcusso. Vide do. Alex. & etiam in l. prior. §. pro magistratu. ff. de admi. rc. ad cini. perti.

CAlium principalem. Adde istum in l. quero. ff. loca. eundem. & Alex. i l. si qs vxori. §. si fugitiuũ. ff. de furt. & bal. l. j. §. de cõd. obtur. cau. & dixi hic in apost. ad Jac. Rebuf. nu. j. in vers. principali

ALEX. CHoc idẽ dt Ang. in l. fi. ff. si cert. pet. in eo quanto minus a principali cõsequi põt. Et est rõ. q̃ principis non tenetur, nisi appareat quantum a principali consequi posse, per l. decem. de verb. obl. & signaui in l. pr̃ dotem. de do. prel. Hoc etiam voluit bar. in l. fi. in prin. ff. si cert. pet. Pro hoc facit l. decem cum ibi no. de ver. obl. Sz idem bar. in l. quero. ff. loc. dicit q̃ promittens indemnitatem creditori, tenetur quãdmodum fideiussor. bald. in l. si pr̃. §. mãd. in versi. rij. quero quid operatur promissio cõcessionis. cõcor. opi. de quo vide etiam per Ang. in l. si quis ab alio. §. si quis. de re in. Alex. Ex his habes q̃ promittens indẽnitatẽ, etiã si renũciet beneficio de fideiussoribus põt petere pri⁹ excuti princi

principalē. Ad hoc vide bar. in l. q̄ro. ff. lo. & eūdē in l. vñ q̄rit. p illū lex. ff. cōmo. & l. iij. in prin. ff. de duo. re. vide bal. in l. fi pro ea. §. mā. & bar. in l. pr. de do. ptel. & in dictis locis videt varie aliqualiter & sibi esse contrarius quare pro concor. vide bal. in l. fi pro ea. in fi. xij. quero quid operatur p̄missio conservationis indem. & dñm Paul. in l. fi quis ab alio. de re iudi. in §. j. de quo etiam per Bal. in l. fi heres. in vlt. ego mō quero. §. de his. que in fraud. cre. & in l. j. §. de sen. que sine cert. quan. Sz quid in debitore, qui promisit fideiussorem indemnem seruare. vide bar. in d. l. fi pr. & q̄ habet in c. fi. de fideiuss. Quid autem operetur p̄missio indemnitatis, dic q̄ facit valere actū alias inualidum. exēplum in muliere, que nō potest fideiubere, vt in toto tit. ad velleia. ff. & C. nam si promittatur ipsi mulieri de indemnitate. valet fideiussio, vt est tex. no. in l. fi pro alio. ff. ad Velle. & tū intelligitur si quantitas debita fuisset mulieri data. vt l. fi mulieri de derim. ff. eod. tit. non autē si pignus, q̄ posset vti Velleiano, vt l. quidā voluit. eo. titu. Adde q̄ ista indemnitas opatur, & limita q̄ voluit bar. in l. fi. p reo. §. fi. de fideiussori. & de ista indemnitate vide & bal. in rub. que in frau. cre. & in rub. C. de verb. sig. & bar. in l. fi stip. de verb. oblig. Et q̄n possit cōueniri, vide tex. & bal. in l. nam tibi. §. de eui. Et adde q̄ instrumētum cōservationis indemnitatis factū inter obligatos nō iudicat tertio, secundum bal. in l. eum qui mutuam. C. si cer. pet. per illum tex.

LEX II.

Fisco. Hec est not. l. z h. d. Cautio. que non probat contra fiscum, sed contra officiales. facit vt
1 officiales primo cōueniantur. b. d. † Not. q̄ lz instrumentum non probat contra fiscum, puta q̄ non subscripsit notarius ad hoc deputatus. probat tamen cōtra officialē. Signa hāc l. secundum hec tpa thesaurarij, non poterāt facere aliquā executionem sine subscriptione notarij. vndelicet thesaurarius. si se subscripsit, non liberor a fisco, sed subscriptio thesaurarij est tante virtutis quod prius debet conueniri thesaurarius, quam ego.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quā ego. † Per hāc l. ōt bal. in l. Imperator. ff. de
2 stat. ho. quod non credit libris massarij cōis, nisi habeat subscriptionē notarij. Facit & q̄ leg. & no. in l. j. §. de apo. pub. & vide bar.
3 in l. quedā. §. nūmularios. ff. de edē. Ang. † Itē no. p̄o regula, scz quod lz securitas facta ab officiali propter defectum alicuius solennitatis, non liberet debitorem tamē operatur quod officialis primo conueniatur. Qualiter aūt iste cautiones debeant fieri de
4 iure cōi, ponit hic glo. † Not. quod si actor cōis fuit confessus habuisse a me quod cōi debebam, quod postea occasiōe illius fiscus non posset me conuenire, nisi eo existente non soluendo p̄o quo l. fi. §. fi quis p̄fessus. ff. de publ. & vect. & l. in cōtractibus. §. illo. de nō nu. pec. & nō obst. l. p̄sce. §. de trāsactio. vt dixi. in d. §. illo.

LEX III.

Quoniam. Si diuisa est administratio a iudice
1 nitur gerēs, fideiussores & notatores ipsius, quam perueniatur ad collegam. h. d. † Dp. ff. ad municipales. l. Imperator.
a j. de peric. noia. l. j.[a] Solut. Intelligo hoc quod quis conuenitur p̄o collega, qui est repertus nō soluendo tpe depositi officij, & sic
2 concor. cum cōtrarijs, ita vt gl. † Dp. q̄ inspicitur tps litis contestate an sit soluendo, vt l. inter. §. j. ff. de fideiuss. Sol. Illud in fideiussore priuati, secus in fideiussore officialis, quod dic vt dixi in l.
3 contraria, & plene per doc. in l. ex persona §. de p̄hib. ¶ † Oppo. quod prius deueniatur ad collegā, quā ad notatorem, vt l. auersus. §. de magist. cōue. Huius tamē gl. hic distinguit plene, quā no. & melius in l. Imperator. ff. ad munic. In administratoribus priuatis, dic vt l. j. §. nunc tractemus. ff. de tute. & ra. dist. & de magist. conue. l. aduersus. & l. j. §. de transact. & ibi gl. & doct.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Not. istū tex. ad limitationē cap. studuisti. de proc. q̄ lz dicat q̄ p spāle mādatū derogat gñali. tū fallit in procuratore ciuitatis vt hic, & ita allegat bal. in l. ij. quando fiscus vel priuatus. & Roma. in suis singularibus in litera. P. not. xxvj.

LEX IIII.

Hi qui Debitores fisci exigūtur summatim nec
1 possunt impetrare vt eodem modo debitores sui exigantur, sz eorum exactio in ordinario iudicio reperenti reseruatur. h. d. ¶ † Not. quod debitores fisci
a exiguntur summatim. quod patet ex tex. qui dicit sine frustratione.[a] ¶ † Secūdo no. quod non pōt quis impetrare vt eodem modo exigatur, & excutiatur debitor suus a fisco. ¶ Tertio not. q̄ lz qs summarie, de plano exigatur a fisco, non tū summarie pōt ipse de
3 facto exigere alios. † Ad primum op. & videtur q̄ fiscus debeat eligere ordinarie, vt l. facultas. §. tit j. Sol. Quidam sunt debitores fisci iam redacti in numero debitorū. puta ex aliquo cōtractu vel ob tributa, vel sic, & isti conueniuntur summatim, vt hic. & §. de exacto. trib. l. ij. & l. sacrilegij. i fi. ad l. Jul. pec. & in ant. vt in. fine quo
quo suffr. §. oportet. col. ij. & ibi tex. assignat rationem. Quidem nō sunt redacti in numero debitorum. Sed an sint debitores vel non, dubitatur, & contra istos debet fiscus agere ordinario iudicio, vt d. l. facultas. & quod ibi dixi circa tertiam particulam.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vide Bal. in l. ij. in prin. §. q̄n fiscus vel priua. & in l. j. de cōdi. ex lege. In ea l. in j. no. Hot. istam dictionem, omissa frustratione, q̄ denotat cām summariā. adde q̄ idem in dictiōe proximus, vt in l. ij. & ibi omnino vide Bald. §. vt lit. pen. Et idem est in dictione statim, vt l. rem que. & ibi vide bar. ff. de iure fisci. qui posuit vnum pulchrum dictum. cum quo dicto transit Sal. in l. fi. §. post. §. de bonis prescrip. & Pau. de Ca. in l. fi marito publico iudicio sol. mat. licet Ro. conetur impugnare illud dictum in l. j. §. j. ff. de verb. obli. Sed ad tollēdas eius obiectiones. habeas recursum ad distinctionem quam ponit hic bar. & idem in dictione illico, vt est tex. & ibi bart. in l. pen. §. depositi, vbi idem dicit in dictione, quam citius. & per bart. in l. j. circa medium. ff. iud. sol. & ibi dicit idem in dictiōe, incontinenti. que omnia nota p̄o rescriptis impetrandis requirentibus causam summariam expediri.

LEX V.

1 **Inter.** † Scriptura propria non facit fidē p̄o scribente vel eius herede, etiā si fiscus sibi succesit. h. d. Similem legem habes. §. de probat. l. exemplo. Unde si fiscus occupans rem alicuius inuenit chartas manus eius, cuius sunt bona, scripta quod aliquis erat suus debitor, certe fiscus non potest ex illis chartis aliquem conuenire.[a]

ADDITIO.

a ¶ Adde Bal. in l. in bone fidei. §. de reb. cred. vbi dixit q̄ scriptura priuata mortui nō p̄bat. nec aliquā fidē facit, & si succedat fiscus vel ecclesia. Alex. Et not. tex. iuiquū, &c. simile habes in l. explosos. de probat. q̄ro, quid si in illo breui contineatur sibi fuisse solutum, nunquid faciat fidem cōtra se. Bl. determinat quod sic. dixi plene in l. nuda. ff. de don. & in l. cōtractus. §. de f. de iſtr. In eadem l. in fi. adde Sal. & Ro. ibi in l. admonēdi. de in rem. bar. & Ang. in l. quedā. §. nūmular. ff. de edēn. & vide no. per Bar. in l. admonēdi.

De fide instr. & iur. hastæ fiscalis. Rubr. III.

LEX I.

Quod in libellum. Si p̄batur
a b q̄ in vēditione rei debitoris fisci debita solēnitas non seruet, restituit res cū fructibus p̄ceptis & percipiēdis. h. d.[a] Opp. immit hic q̄ ga dz p̄bare negatiuā,[b] & de l. actor. §. de p̄hib. Preterea, q̄ solennitatem
1 dicit. dz eam p̄bare, vt l. quecunq; §. fi. ff. de pub. nō qui eā negat. Sol. gl. ōt q̄ hic p̄bat eo ipso q̄ ītrū non p̄batur. Istud est facere violentiā litere, q̄ tunc nō p̄baret ipse, sed ius p̄sumeret. † Alij alij dicunt q̄ hic erat scriptura que dicebat solennitate
2 interuenisse cui est standū, donec p̄bet ītrus. q̄ pōt p̄bari p obliquū, vt l. optimā. §. de contra. & com. sti. ista opin. cōiter tenet quaz intelligo q̄ hic erat scriptura q̄ hoc cōtinebat dispositiue, quo tali die, loco, & test ib. fuit facta subhastatio, & quo procurator fisci interuenit, & sic de quolibet actu fuit factū instrumentū p se,
c vt hic gl. innuit per l. cum precibus. quā allegat. Si em hoc cōtinetur in instrumēto enūciatiue de preterito. v. g. notarij hodie facit instrū. vēditionis, in quo narrat quo facte fuerūt subhastatio-
d nes debite, & similia, tūc illi instro standū nō est, q̄ instrm nō p̄bat, nisi ea q̄ interuenerūt loco & tpe celebrati instri, vt no. p Jn. in c. q̄m Ī falsam, extra, de p̄hib. sz subhastationes nō potuerunt interuenire, q̄ debēt stare per xx. dieb. vt j. dicā, ergo &c. Preterea, tūc nō est instrm ppriē de illo facto, sz magis facit narrationem gitterius documenti, igit &c. vt in aut. si qs in aliquo documento. §. de edē. Preterea, cū ista solēnitas sit inducta in fauorē debitoris cuius bona alienant. & etiā in fauorē fisci, nō pūt officiales. q̄ yēūt, renūciare huic solennitati, nec etiā emptor, vt l. ius pub. licū. ff. de pac. Sz si eorū confessioni staret, iam inducta esset via similis re-
ſ nūciationi. ergo non vz. l. doli mali exceptio. ff. de noua. † Et fin q̄ dz in l. optimā. §. q̄ verba enunciatiue posita in Ītibus probant inter easdē partes. intelligo q̄n id continetur in quo partes possunt sibi prēiudicare[e] alias secus. Itē no. in l. sciendū. ff. de ver. ob.
e Alij dicunt q̄ hic p̄sumuntur omnia solemniter acta. q̄ nō placet, q̄a hic loquit de solennitate intrinseca, q̄ nō p̄sumit. † Et ita ple-
f ne in d. l. sciendū. † Dp. de l. fi fundū. §. de rei ven. vbi dicitur q̄ titulus excusat a percipiēdis. gl. hic variat. Tu dic q̄ hic loquitur
6 q̄n titulus habetur pro nō titulo arg. l. nec vilā. §. j. ff. de p. & h. re. Venio ad questiones. & quero primo q̄ quem agitur. & ouā as-
7 cione, gl. remittit ad no. §. de iure fisci. l. ij. & ibi examinam. † Quero, quis est, qui hz ius vendēdi res fiscales, vel debitoris fisci. Bl. dicit q̄ procurator fisci, vel cui princeps mandauit. Itē in prin-

cipio glos. magne dicit q talis venditio debet fieri intercedente procuratore fisci. In contrarium videtur. l. si propter publi. pe. l. u. vbi videtur quod debeat fieri authoritate presidis. Breuiter circa hoc dico, quandoq exactionem tributorum vectigalium, et similium fiscus vendit alij, quandoq illud facit per suos officiales nomine fisci exigentes. z isti duo modi notãtur in l. j. §. hic tit. ff. de pub. in prin. magn. glo. Primo casu, illi emptores dicuntur esse, qui habent ius vendendi, tamen hoc faciũt authoritate presidis, vt d. l. ij. si propter pu. pen. S. Secõdo casu istud fiet authoritate procuratoris fisci, ita loquitur hic. Sz contra hoc instatur de l. j. ff. de offic. procu. Cesaris, vbi non vendit sine speciali mandato. Quedam parua gl. hic dicit aliud in procuratore Cesar. aliud in procuratore fisci. Tu dic idem in vtroq, vt ff. de iur. fis. l. si fiscus. in fi. z hic loquitur in venditione rerum debitoris fisci, sed ibi loquitur in venditione rerum que sunt in patrimonio Principis.

3 † Quero vtrum procurator fisci debeat vẽdere rem presente pretio, vel possit habere fidem de pretio? dicit gl. pretio presente, vt
g l. si procu. in fi. ff. de iure fis. z l. a diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iudi. Qualiter autem quis dicatur habere fidem de pretio, vide ter. z gl. in l. quod vẽdidit ff. de contrahen. empt. Quero nunquid in ista venditione necessaria sit scriptura. glo. dicit quod non, vt l.
9 iij. j. eo. tit. † Quero, quot requirantur ad hoc vt valeat venditio rei fiscalis, vel debitoris fisci dic vt in prin. gl. magne. z in l. iij. §. de iure fisc. z no. in l. j. si aduersus fiscum, z l. si quos, de rescin. vend.

10 † Ro. gl. magnam z gl. paruam super verbo, mala fide. quod mala fides presumitur interuenisse quando solennitas fuit omissa, et ordo debitus non fuit seruatus, quod no.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Hoc dicit. In quib. contractib. requiritur hec subscriptio, vide Bal. in l. ordo. de executione rei iud.

b ¶ Debet probare negatiuã. Adde tu de hac materia per quem, qualiter, z quando probetur negatiua, per istum in l. actor. nu. ij. z quod ibi posui in apo. in versi. possit probari, vbi etiam posui in addi. ad Bal. nu. viij. de proba.

c ALEX, ¶ Allegat. † Allegatur hec gl. quod decretum presumitur interpositum ex iustis causis, z cum cause cognitione. Vide Bal. in l. si. de pre. imm. † Alex. In gl. ibi dum alle. l. cuz precib. que gl. allegatur per Bar. in l. sciendum. de verbo. obligatio. z in auth. si quis in aliquo documento. §. de eden.

d ¶ Non est. Adde Pau. de Ca. in consil. lxxxix. z quod per And. Barb. in c. consil. incip. scripsit ecclesiasticus. z post consil. cccc. Alex. de Imo. ciij. iij. part.

e ¶ Preiudicare. Adde Fel. in c. cum in iure de offi. deleg. z do. Soci. in consil. cc xij. incip. in presenti consultatione ver. ij. conclusio circa fi. in ij. parte.

f ¶ Non presumitur. Adde text. in l. quecunq. §. interdum. z ibi Bar. ff. de publi. z vide Spec. in tit. de proba. §. j. versi. sequitur et §. iij. ver. iiij. per instrumenta.

g ¶ Fidem de pretio. Adde quod in procuratore priuati Ludou. Rom. in suis sing. nu. iiij. incip. quod habens mandatum ad|vendendum.

h ¶ Rescindenda vend. † Adde quod subhastatio non requiritur in venditione rerum mobilium. que consuete sunt vendi in foro, vt tor. Bald. in l. j. ad fin. §. si propter pub. pen. Et adde quod in subhastatione Reipub. requiritur presentia officialis.*

* ALEX. ¶ Officialis. Adde d. Alex. etiam in l. licitatio. de pu
* blic. * l. fi. z ibi Bal. §. noua vec.

LEX II.

DIpler. Hec lex dicit idem quod precedens, si
1 in venditione debita solẽnitas nõ fuit obseruata, res vendita retractatur. h. d. † Not. quod quis potest quandoq agere sicut quilibet de populo, z etiam pro suo proprio interesse, vt hic in fi. ibi, causa indemnitatis. Simile habes in l. licet. in princ. ff. de proc. z quod not. in
2 Iurisgentium. §. si pacisear. ff. de pactis. † Not. quod solennitas omissa, z gratiosa venditio rei propter paruum debitum, presuponunt fraudem esse factam, z ideo retractabitur. † Not. quod in libello possunt accumulari plures cause, quarum quelibet per
a se est sufficiens.[a] Facit quod not. §. de edend. l. edita. Et sufficit alteram probari, vt not. extra de rescript. cap. ij. in fine. nisi se adstrinxerit ad vtrunque probandum, quod dic vt plenissime dixi. ff. de re iud. l. diuus. z dixi in d. l. edita. §. de edend.

ADDITIO.

a ¶ Quelibet per se est sufficiens. Adde Bald. in l. per diuersas. q. ij. §. mand. z istum omnino consi. suo. cxl. incip. commune de Alegna. z ibi posui in addit. ad ipsum.

LEX III.

6 Res empta per vxorem, erit vxoris, z non viri. licet presumatur empta de pecunia viri, sed ipsa tenetur ad pretium viro.

1 ET si instrumenta. † Emptio a fisco facta, et alia que requiruntur ad acquisitionem dominij, possunt probari sine scriptura. h. d. Pro declaratione legis q̃o quo iure fiscus vendit. Respon. vel fiscus vendit vt suum proprium, vel vendit tanq̃ matris diu cessantis in solutione debiti, vel tributi, cui ma-
2 ri fiscus postea successerat, qui fiscus nõ vendicat. † Hoc premisso not. ex l. ista quod pretium debet esse solutum, cum fiscus vendens non potest habere fidem de pretio, vt no. §. eo. l. j. z j. titu. ff.
3 j. ff. de iur. fis. l. si procurator. † Secundo not. illud quod text. dicit in quibuscunque probationib. &c. z gl. dicit. sez idoneis, quod est
4 notabile propter statuta, z alia multa. † Tertio no. quod venditio z pretij solutio potest probari sine scriptura. Ad istud opp. §. tit. j. l. ij. Sol. Quidam sunt debitores fisci in numero debitorum redacti z isti non possunt probare venditionem, nec solutionem sine scriptura, vt d. l. contraria. Quidam non sunt debitores, sed aliter cum fisco contrahentes, z tunc totum contractum, z solutionem factam in ipso contractu possunt probare per testes, ita
5 loquit hic. ¶ † Not. quod hic videtur casus quod illa exceptio, quam de euictione tenet, &c. de qua in l. vendicantem. ff. de euict. impedit litem contestari, vt hic in fi. legis, ibi referre questionem. procurator meus non sinet, quasi dicat, non patietur litem contestari. Alie leges vidẽtur dicere quod talis exceptio opponatur ad merita cause, magis quam ad impediendum processum vt d. l. vendicantem, z §. de euict. l. exceptionem, z §. de rei ven. l. cum a matre, possumus tamen dicere vtrunq; procedere, z quod apponatur ad merita cause, z ad processum per banc legem, z leges §.
6 alleg. facit l. vẽditrici. de reb. alien. non alie. ¶ † Ultimo facit hec lex, quod si vxor alicuius emit aliquam rem, illa res sit vxoris. Non obstant leges dicentes quod quicquid querit vxor presumitur de bonis viri, vt l. etiam. §. de dona. inter vir. z vxor. z l. Quintus. ff. de dona. inter vir. z vxor. quia fateor quod presumitur empta de pecunia viri, z vxor teneatur ad pretium viro, tamen res non erit viri, sed vxoris, vt hic, z l. j. z l. multum §. si quis
a alteri, vel sibi.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vel sibi. Aide Bal. in l. si vxorem. de condi. inser. z Bar. in l. si filij. de donat. inter vir. z vxor. Facit quod vxor que emit rem aliquam, vel acquirit, presumatur acquisiuisse de bonis viri. Adde quod not. Bart. in suo tract. de duobus frat. in versi. iiij. quero quid si dubitatur. Adde omnino not. per Bald. in l. si vxorem. de condi. inser. z not. Imo. in c. cum officijs. de testamen. ¶ Sed quid in concubina, an presumatur acquisiuisse de bonis amantis. Dic quod sic, arg. l. fi. ff. de act. z obl. Ita dixit Bald. in l. cum oportet, §. de bon. que lib. z idem dicit Bal. ibi in muliere adultera, vt accipiamus in meliorem partem, z sic videatur quesiuisse de bonis mariti. Casus est sing. in l. si miles. §. miles. de adul. nisi forte publice negotiaret, quia tunc presumitur ex questu quesiuisse, secundum Bald. in d. l. cum oportet. Quid in officiali fisci, vide gl. Barto. z ibi dixi in l. facultas in fi. §. de iur. fis. Quid in rectore hospitalis. Bal. quod idem, in auf. licentiam. §. de epis. z cler. per tex. vnde sumitur. z ibi, quid de prelato ecclesie, de quo aliquid dixi post Bar. §. in d. l. facultas. Quid in filiofa. Joan. And. quod sic in c. inuestigandum. de pec. cle. de quo vs men per gl. Bart. Bal. z alios in d. l. cum oportet. quid in vidua post mortem mariti, vide Ab. sing. in l. etiam. §. de dona. inter virum z vxo. z Ang. in consi. cxlj. z Rom. in suis sing. iij. no. de eo quod dixi de concubina, vide etiam Bal. in l. j. de natur. lib.

LEX IIII.

5 ☞ Offerens intra tempus subhastationum obligatur, z dicitur talis contractus perfectus.

Contractus qui celebratur cum incerta persona non viciatur propter temporis interuallum, vel partis absentiam.

5 Nouum preconium in subhastandis rebus potest fieri, si in primo nullus obtulit.

11 Subhastatio quod fieri debeat in vendendis rebus minorum.

a STempora-[a] Hec est difficilis lex. z hoc dicit. Intra tempus in subhastatione statutum quilibet venie admittitur, licet res iam
a liter fuerit vendita, hoc dicit. ¶ Primo ponitur casus quod plus offerenti intra mẽsem dabitur. si intra quindecim dies tum promisit, z ei omnia adiudicauit procurator fisci. Modo post quindecim dies alius venit z promisit plusq̃ iste ementi certe iste plus promittens intra mẽsem dz audiri, z ei dz adiudicari, iz primo fuerit tradita illi. Not. secundum istam lect. † quod tempus statuitur arbitrio officialis vendẽtis. Sedo not. q̃ iz vn vendita fit res intra tps. admittitur alius plus promittens. Ita intelligit gl. quam not. Oppo. contra istam lect. q̃ primo tempus sit limitatum

tatum xx. dierum, vt §. de sacro sanc. eccl. aut. hoc ius porrectum, ⁊ fuit no. §. eo. l. j. ⁊ hac l. fin tertiam lect. Sol. officialis pōt auge-
b re^b terminum ex suo arbitrio, ita loquitur hec lect. non aūt minuere, vt in contrario. Ratio, q2 in augendo est fauor fisci, q2 plu-
a res venire poterunt. ¶ † Quero, nunquid hec lex habeat locum in venditione rerum priuatarum, vel ciuitatū. Gl. dicit hic quod non. Tu dicas quod verum est quantum ad hoc quod in venditione rerum ciuitatum, vel priuatarum sit adiectum certum tempus a lege. ¶ Sed si adÿceretur per officiales vendentes suo arbitrio, tunc hec lex posset habere locum, q2 quilibet veniens intra tp̄s admittitur sine dubio, si nulli iam esset facta vēditio, sʒ si alicui esset facta, tūc si esset facta simpliciter, adhuc admitteretur alius plus promittēs. Intelligit eñ esse facta sub cōditione, nisi meliorē conditionē attulerit alius intra tp̄s appositum in subhastatione, vt hic, fm istā lect. possent tamen in vēditione esse apposita talia verba, quod per ea appareret esse recessum ab illo pacto facto in illa subhastatione, si tñ esset priuatus vēdens, vel alius officialis habens de hoc authoritatē, ista lex de hoc locum non haberet, ⁊ alius admitteretur, secus si ptās talis officialis se
c ad hoc non extenderet, ⁊ ita intelligitur hec gl.^c † Quero, quid si
3 vnus vadit intra tp̄s subhastatiōis, ⁊ offert, an ex hoc obligetur. Videtur quod non, q2 inter interrogationem factam per preconē, ⁊ oblationē illius, interuenit spatium, ergo non obligatur, vt l. j. §. j. ff. de verb. obl. In contrariū est sciēdum quod contractus, qui celebratur cū incerta persona, non vitiatur propter interuallum tpis, nec propter absentiam contrahentis. Exemplum si habeo rem pro derelicto, videor eam donare occupanti. l. si id quod. ff. pro dere. ⁊ sic incerte persone. Ista donatio non impeditur, lʒ alius occupet me absente, ⁊ ex interuallo, vt l. quod seruus. de stipul. seruo. Itē pecunia que proÿcitur a principe vel a cōsulibus in ppl'm datur occupāti. ff. de acq. re. do. l. qua rōne. §. pe. in xx. responso, ita in proposito per illum preconem, videor contrahere cū incerta psona, vcʒ cū plus offerente, ideo si venit ex interuallo, vel si offert notario ēt non presente officiali perficitur contractus dixi in l. licitatio in prin. ff. de pub. Quero quid si lōgum in-
d teruallum nō vitiat contractum celebratum cū incerta persona.^d
4 ¶ † Quero vtrum officialis ipse obligetur ad vendēdum illi plus
e offerēti. Hic videt casus q sic^e hoc intellige verum, si verba preconis hoc dicunt quod plus offerēti dabitur fm formam positā hic in gl. ⁊ in aut. hoc ius porrectū. sʒ si preco simpliciter diceret, quicunqʒ velit emere, veniat ad offerendū intra talē diē nec adÿceretur, ⁊ plus offerēti dabitur, non cogitur dare plus offerenti, q2 ad hoc se non adstringit, poterit eñ esse q hoc' fuerit factū ad explorandum valorē rei, magis quā ad vēdēdum, vt l. si seruus in prin. de condi. fur. quod no. ⁊ ita caueas qñ facis preconizare. q2 vno casu cogitur, alio non. Item hoc intelligo si fisco expediebat dare plus offerēti. posset eñ esse quod eius interesset dare minus offerēti, q2 offert faciliorem solutionē, vel q2 magis idoneus vt
5 l. eum qui in fi. ff. de in diem addict. ⁊ l. Sabinus. eo. tit. † Quero, vtrum post lapsum primum terminum posset fieri denouo preco-
f nium,^f ⁊ dari alia dilatio. gl. no, hic dicit quod non, vt l. ij. j. de loca. pred. ciuili. li. xj. quod puto verum, si in primo termino aliquis
6 obtulerat cui ius erat quesitum. † Ex quo habes notare q isti termini extraiudiciales intelliguntur peremptorÿ, lʒ hoc non adÿciat, vt hic vides, ⁊ vide Inn. in c. cū a nobis. vltra medium, extra de elec. ⁊ probat in l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. ij. quod no. pro terminis qui statuunt in interpellationibus, ⁊ ꝓstationibus, et si-
7 milibus actibus extraiudicialibus. Predicta † vera, nisi esset persona, per quā possit peti in integr. restit. tunc eñ posset impetrare in integr. restit. vt maior tp̄s apponat in licitatiōe, vt l. ⁊ si fine. §. quesitū. ff. de mino. Scd̄o mō legitur hec lex, quod tp̄s augmēti fuit appositum ex ipso contractu, ⁊ sic fuit pactum addictionis in diem. Hec lec. vera est in se, tamen non habet dubitationem. Tertia lect. est quod hic loquit de tpe statuto a l. s. viginti dierū in rebus fiscalibus, sicut in rebus ecclesiarū, vt aut. hoc ius porrectum. lʒ gl. hic dubitet. tñ §. e. l. j. ponit pro constanti q tenetur
8 cōiter, † ⁊ fm hoc si minus tp̄s apponatur in preconio intra xx. dies admittuntur licitatores, q2 officialis illud tp̄s augere pōt, minuere autem non, vt l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. dixi §.
9 in j. le. † Quero. quid si ille qui primo obtulit minus, nunc velit offerre plus quam scd̄s, an admittatur iterum? Gl. dicit. q sic. ⁊ bene. Quero. quid de fructibus medio tpe perceptis, Dic vt in glos.
10 † Quero, cum in venditione rerum ciuitatis non sit tp̄s statutum a l. an ciuitas de hoc possit propriam legem facere, Dic q sic, vt l. Luc. in fi. ff. ad munic. ⁊ j. de vend. re. ciui. l. j. ⁊ ij. tangitur hic in
11 fi. j. gl. † Quero. an cum executores vltimarum voluntatum vendant, debeant facere subhastationes, an cum venduntur res mi-
g norū,^g dixi de hoc plene in l. alio. ff. de ali. ⁊ ciba. le.

ADDITIONES.

a ¶ Si tpa. Lex ista tractat materiam subhastationis, de qua etiā videas gl. no. in l. creditor. C. de distra. pig. ⁊ Bal. ⁊ Ang. in l. f. C. de iure do. impe. Et formā subhastationis vide per Bart. in l. licitatio. in prin. ff. de publ. ⁊ ibi plene de materia, ⁊ vide etiam Ang. in l. j. §. eo. ⁊ ibi vnum elegans dictum in hac materia posuit. s. fi in subhastatione alicuius datÿ, duo respōde, aut admuicem eodem tpe, ⁊ loco, quod locus est gratificationi, quod tene menti, q2 paries vidi de facto, quod dictum sequitur Laudensis in suo tractatu de principe in tit. de fisco in lxiij. cōclu. Et in materia vide vnū contra referendarios gratificantes publicanis in subhastatione datiorum, ⁊ per Bart. in l. j. j. de pascuis publicis. Item adde an iudex, qui facit subhastare rem debitoris teneatur ipse de euictione emptori, dic quod non, in l. si ob cām. §. de euic. vbi Bal. per illum tex. ⁊ est rō, q2 dr̄ executor iuris, ⁊ per ꝯsequens necessarius, quo casu non tenetur ex aliquo ꝯtractu. l. qui pignori. ff. de euict. fm Bal. in d. l. si ob causam. in fi. quod no. adde quod subhastatio est tante virtutis, quod non habet locum in ea deceptio vltra dimidiam iusti pretÿ, in l. j. j. de predÿs curialium, ⁊ not. Ang. in repet. l. sciendum. ff. de verb. oblig.

b ¶ Augere. Adde quod circa hoc ēt pōt esse rō, prout in simili dt Bal. in l. fi. ver. quero quid si dictum. §. qui admi. vbi quod quādo statuitur certus terminus a iure ad aliquid faciendum, talis terminus nō pōt preueniri. prorogari aūt sic, de quo aliquid Old. in ꝯsi. suo lx. ⁊ ibi quando iudex possit terminum a iure datum prorogare, ⁊ vide ⁊c. pan. in cle. ij. de app. adde q qñ tp̄s non est taxatum a l. tunc debet a iudice taxari eius arbitrio, gl. est in l. si cōstante. §. pe. in ver. tp̄s. ff. sol. ma. ⁊ tex. ⁊ ibi. Bar. in l. j. §. ait pretor. in prin. ff. de iur. del. ⁊ gl. in c. j. in ver. proponitur de res. spo. in vj.

c ALEX. ¶ Nunquid autem subhastatio habeat locum in rebus ciuitatis, adde tex. in l. j. de in diem addi.

d ALEX. ¶ Adde Bar. ⁊ ibi dixi in l. licitatio. ff. de pub. Et in materia subhastationis, adde quod si ponens rem ad incantum, ponat maius pretium quam valeat, vt volens rem emere carius emat, incidit in crimen stellionatus. Text. est singularis fm lectu. Bar. in l. iij. §. item si quis de crimine stellionatus, ⁊ refert Lau. in suis singularibus in litera. P. no. lxv.

e ¶ Quod sic. Sʒ qd in reb. ecclesie dic q secus, q2 debent tradi offerēti iustum pretium, lʒ alter plus obtulerit, vt d. gl. alleg. in tex. ⁊ Lu. Pon. in sing. suis fin. incip. venditio. ver. scis quod resp. ⁊ Bar. Cep. in trac. de ꝯtractu simula. in ij. p̄sum. ⁊ x. q. ij. p Arch.

f ¶ De nouo preconiū, ⁊ dari alia dilatio. adde quod rō videtur, q2 qui nō facit in tēpore videtur post tempus prohibitus, vt est tex. in l. imperator. ff. de postu. ⁊ ponit in simili Bar. in l. statulib. §. stichum. ⁊ l. Titia. ff. de leg. ij. ⁊ l. si ead. ⁊ ibi Bul. de cug. ⁊ Sa. §. qui accu. non pos. Bal. in l. acceptam. q. xxj. §. de vsa. ⁊ no. Can. in c. cū in tua. extra, qui ma. accu. non pos. ⁊ Car. in cle. const. §. j. q. vj. extra de elec.

g ALEX. ¶ Minoris. Et qd in rebus minorum locū habeat subhastatio, videtur q sic, in l. ait pretor, in prin. ⁊ ibi p Bul. ff. de mino. Et in quo differat populus a fisco si ista solēnitas nō interueniat, dic vt ibi per eundē. Quero an in rebus minoris alienandis
* debeat fieri subhastatio. Vr̄ q sic. * ¶ Quod sic. tu tñ vide Bal. in d. auth. hoc ius porrectuʒ. §. in tex. Alex. ver. sed hic queritur, vbi dic, non est necessaria si bona fide fiat venditio, sʒ vide Inn. in
* c. dudū. §. gl. in ver. defensore. de reb. ecc. non alie. * q2 Respu. ⁊ minor equiparantur, ergo ⁊c. Preterea in alienatione rei minoris debet esse subscriptio iudicis, vt l. ij. §. de asse. ⁊ gl. ij. in l. j. ff. de offi.
☞ asses. Ang. An qñ venditur res minoris vel testatoris per executores vltimarum voluntatum fiat subhastatio. adde Bal. in l. credo. de execu. rei iudi. Quid de subhastatione rerum eccle. vide late Ang. hic idem in auth. de alie. ⁊ emphy.

LEX V.

1 ☞ Venditio facta a fisco retractatur propter tributa, non ob aliam causam.
2 Minor quando iuuetur contra venditionem rei sue a fisco factam.
4 Res priuati ob publicam vtilitatem auferri potest.

Quecunque. Venditio facta a fisco solēniter, nō retractat pretextu rescripti vel minoris etatis. h. d. ¶ Ad euidentiā qro qd est dictū pro reliquis prodigorū. Dic vt in gl. ¶ Op. q possit rescindi, vt l. predÿs. ff. de iure fis. Sol. dt gl. ibi pro tributis, hic pro mala administratione. vel pro debito alio ex ꝯtu, vel maleficio. Ista sol. est obscura. ¶ Quidam intelligūt q ibi pro tributis se- nō solutis facta fuit vēditio, ideo pōt rescindi. Hec expositio no-
1 valet, vt in l. proxima. ⁊ ibi dicam. † Dic ergo ibi pro tributis, se- potest res vendita auocari, non alio debito. hoc dicam. j. l. prox-
2 ma. ¶ † Opponi. de l. finali. §. si aduersus fiscum. vbi minor iuutur. Glo. soluit. tu dic latius. Aut fiscus vendit rem minoris a- suam, ⁊ iuuatur minor, vt l. contraria. Aut vēdidit vt sibi oblig tam pro tributis, ⁊ tūc aut minor vult restitui antequā vendat

er eo,q̃ res incidit in cõmissum,z iuuatur minor,vt ĩ,de fun.pac. l.ij.z l.Imperatores.ff.de publi.Aut vult restitui postq̃ res fuit vendita.z tunc si tutor vel curator interuenerit, non restituitur,
3 vt hic.Alias secus,l.fi.ſ.si ob pu.pe. ¶†Ultimo facit hec lex q̃ illi qui emerunt a communi Perusij solemniter,vendentes res exbannitorum,non cogantur res emptas reddere exbãnitas ex forma capitulorum pacis hoc dicentium,quod probo.nã si non valet rescriptum Principis, vt hic,multo minus statutum vel pactum ciuitatis. ¶†In contrarium est veritas,nam hic loquitur quãdo Imperator rescripsit propter vtilitates priuati impetrantis tantum; secus si propter publicam vtilitatem, tunc enim po-
a test res priuatorum auferre,[a] z eodem modo ciuitas,vt ſ.de iure fisci,l.certa forma.z l.tẽ si verberatum,ſ.j.ff.de rei vend,de euict, l.Lucius.z l.venditor.ſ.si constat.ff.communia prędio.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Auferre, Ratione publice vtilitatis possunt res priuatorum accipi per principem.Adde Angel,in l.bene a zenone.de quadri prescrip.z que scripsi post Barto,in l.ij.ſ.si quis a principe.ff.ne quid in loco publico.

LEX VI.

1 ☞Emens rem a priuato,vel fisco solum tenetur ad tributa.

a SIquis.[a]Qui solẽniter emit a fisco, solũ ad prędium tenetur,z ob aliud debitum nõ cõuenitur.h.d. ¶Op,ff.de iure fisc.l,prędijs.Quidam dicunt quod hec lex corrigit illam, Alij quod ibi vẽduntur vt prędia tributaria,hic vt alia.Tu dic vt ſ.l.prox.z dicã statum in distinctione,Op.de l.Imperatores.ff.de publ.z vec,Sol.ibi priua-
1 tus vendit priuato,hic fiscus priuato,secundum glo,quam tenet Dy,in l,contraria,vbi distinguit.Tu tamen plenius dic.†Quãdo priuatus vendit priuato. z tunc emptor potest pro tributis conueniri,z reliquis,vt d.l. Imperatores, Aut per fiscum concedun-
2 tur priuato,z tunc quandoq; cõceduntur per modum cuiusdam translationis. non venditionis, tunc nouus possessor ad tributa non tenetur,vt ĩ,de censi.l,fi,z de fun,rerum priua.l.ij. Aut transfert fiscus per modum venditionis, z tunc aut fiscus vendit rem vt suam propriam,z emptor nullo modo potest conueniri,vt ĩ.ti. iij,l.j.z l.bene a zenone,ſ.de quadri.prescript. Aut vendit eam,vt alterius debitoris fiscalis. z tunc aut vendit eam propter tributa non soluta.z emptor vlterius non tenet,vt hac lege. Aut propter alia debita non soluta, z tunc aut conuenitur propter alia debita,z non tenetur,vt ſ.l.proxim. Aut propter tributa, z tunc tenetur,vt l.prędij,ff.de iure fisc.

ADDITIO.

a ALEX, ¶Si quis. ¶Not.hanc l. z adde quod non procederet hec lex in priuato emente a priuato.secundum gl. hic. cui adde Barto,in l.licitatio.ſ.fiscus,ff.de publ.z in ſ.mercatores. eadem lege.

De vend.rerum fisca.cum priua.cõmu.&c. Rubr.IIII.

LEX VNICA.

3 ☞Res obligata fisco.z alij.potest per fiscum vendi.
4 Pena que partim applicatur fisco partim parti debet tota solui fisco.

Ipse Ipsa.Ratione partis fiscus potest vendere totum,h.d.Adde hic quod restituitur pretium pro parte eius, qui dominij partis ha-
1 bet.†Op.ſ,de commu.re alie.l.j.z ij. Solu, Speciale est hic in fisco,z sic nota casum hic,vbi quod cõmune est, meum
a est,[a] etiam quo ad dispositionem super toto,quod dixi plene in l. seruj electione,ſ.j.ff.de leg.j, Opponitur ad fin.quod imo debeat agi coram procuratore Cesaris, non coram iudice emptoris,vt l. ij.ſ.de iure fisc. ¶Sol.hic loquitur quando tenuit venditio ita quod fiscus non tenetur,ibi autem quando venditio nõ tenuit. vel aliter, quod hic dicitur apud suum iudicem. dic, id est, apud procuratorem Cesaris,vt l.ij.z l.fin.ſ.si aduer.fiscum. ¶Quero quid si fiscus nullam partem habeat in re, an valeat venditio? Dic vt in glo.quod intellige nisi venderetur ob cessationem tri-
2 butorum,vt ſ.tit.j.per totum.¶†Quero vtrum hec lex habeat locum in omni re etiam diuidua. Bl.determinat quod sic.Tu dic quod istud est hic permissum propter vtilitatem fisci,vt l.ij.ſ. de commu.re.alie.z ibi gl.Aut ergo est vtilitas fisci, q̃ maiori prętio venditur tota quam pars,vt l,Mevius.in fin.ff.fam.ercisc. z indistincte totum potest vendere fiscus,alias secus, cũ nulla tunc
3 fisci verteretur vtilitas.†Quero quid in re obligata fisco z alij. Respondeo.idem,vt l.res ſ.j,de iure fis.que est notabilis ad hanc
4 materiam.¶†Quero,cui debeat solui prętium? Slos. dicit hic
b quod totum soluitur fisco,[b] z fiscus partem reddit priuato,quod nota pro statutis dicentibus quod de aliqua cõdemnatione medietatem habeat fiscus,medietatem priuatus,totum enim debet fisco solui,z fiscus soluit illi priuato,vt l. senatus. ſ. senatus. ff.de iur. fisc. z ibi dixi, z d.l.res,ſ.j,quod est vtile, q̃ fauorabilius sit executio quando debet solui fisco,quam quando debet solui priuato,vt ſ.tit.ij.l.pe.z ibi dixi. Fateor tamẽ quod si quis solueret illi priuato,liberaretur, z fiscus hoc impedire non posset, vt d.l. res.ſ.j.facit.ff.de pac.l.fi cum emptore,in fi.de doli excepț.l.apud Celsum.ſ.mandaui.Querit gl.qua actione agitur contra fiscum,
c dic vt gl.[c]

ADDITIONES.

a ¶Deum est. Adde Hel.in c,humanũ.j, distinct, z Pau.de Ca, in consi.ccxlj. Jo.Cal,in consi.xxij.in tit.de præben,

b ¶Totum soluitur fisco. Adde Bald,in l.j.ſ.de hered. vel actio, vend.eundem in l.j.ſ.de pri,fisc.do meum in l, de his ſ.de epis,z cle.z Spe,in tit.de notorio,ſ.item si fiscus.

c ALEX. ¶Ut in gl.De materia huius legis vide Bal.in gl.in l.ij.ſ.de reb.alien.z ibi inter alia dicit quod fiscus prius debet requirere socium. Ale. ¶Quando dimidia cõdemnatio applicatur fisco,alia parti,tota debet solui fisco. Adde Bart.idem tenentem in l. diuus. ſ. senatus. de iure fisc. z Sali,in l.etiam.ſ. ad l.fal.et Are,in l.eum qui.ſ.in popularibus.de iureiur.

Ne fiscus rem,quam vendidit,euincat. Rubr.V.

LEX I.

1 GRauissimum.Rubrica continet summarium eius quod dicitur in nigro,vñ venio ad casum in terminis. ¶†Not. quod fiscus non potest habere fidem de pręcio,vt dixi in l.j.ſ.de iur,fisc.z gl.sunt concor.z ſ.de fid,instru, z iure hac-
2 ste fisc.z l,si instrumẽta. ¶†Item no.quod vnus officialis potest agere contra alium, quod tene menti. ¶Quero qualiter fiscus hanc rem vendidit,potest intelligi quod vẽdidit eam vt propriã, quod satis placet,vel vendidit eam vt alicuius debitoris, et tunc debet adhiberi distinctio,quam feci ſ.tit.ij.l.fin. ¶Quero,quo modo potest vnus officialis vendere rem pertinentem ad aliam stationem? Respon. intellige quod pertinebat ad suam,et etiam ad aliam stationem, quia vtraq; erat obligata,si enim nullo modo ad suam stationem pertineret,non valeret venditio.vt Lque-
3 ro.ff.de solu.¶†Quero vtrum hoc sit verum indistincte q̃ vnus officialis potest agere contra alium, quando sunt diuerse stationes,dico quod sic in administratoribꝰ publicis, vt in tutoribus. dic vt no,in l,inter tutores.ff.de administ. tuto. in procuratoribus
4 dic,vt l.qui propțio.ſ.fi.cum l.seq.ff.de procu.†Alterius gl.inducit hanc legem ad questionem quod si abbas vẽdidit rem vnius conuentus vel monasterij sibi subditi, quanquam sit alterius quod non posset illam reuocare,quod verum intellige,quando illi duo conuentus erant de mensa abbatis,tunc enim talis error non attenditur,quia idem iuris est,siue sit vnius conuentus,siue alterius arg.l.quod si dubitetur.ff.de acq.here.Sed si non essent de mensa, tunc non posset vendere abbas sine consensu rectoris illius conuentus sibi subditi,vt extra de rebus eccle.non alie.cap. j,in.cle,z ideo si venderetur tanquam alterius.talis error vitiaret z non valeret,quod semper intellige si in venditione non fuit adhibita debita solennitas,alias secus.

De his qui ex pub.ratio.mutu.pecu.acci. Rubr.VI.

LEX I.

a SIquis.Qui accepit pecuniam mutuam ab officialibus fisci,tenetur in quadruplum,h.d. ¶Quero qua actione tenetur.Dicit glos. condictione ex lege ista, vel factum actione. Prima vera. ¶Quero vtrum in quadruplo insit simplũ. Respondeo quod sic,vt ĩ,tit.j.

LEX II.

1 ☞Clam fieri dicitur id, quod fieri debet in presentia iudicis vel alicuius, z non fit.

a CIant.Qui aurũ fiscale mutuo sumpsit,[a] preter principis licentia, z qui dederit pena hic manifesta tenet.h.d. In text.ibi,sub specie publici creditoris, id est,tanquam creditoris publicus. Oppo.l.ſ. proxi. vbi imponitur minor pena. Solut. Hic in auro. ibi in alia pecunia mutuata, z hec vera. Fateor tamen in alia solutione gloss. dicit verum; q̃ in l.precedenti oritur actio ciuilis fisco, in hac l.oritur accusatio criminalis, quod apparet, quia datur ad illud quod respicit meram vindictam,non ad vtilitatem burse fiscalis.Quero

dicitur

dicitur hic occulte, quomodo debet intelligi occulte. dicit gl. quod eo ipso quod sit sine authoritate principis. Sed cōtra istud videtur l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fisc. vbi eo ipso quod interuenit cautio publica, non dicitur occulte[a] gestum nec clam. Solu.

1 Ibi authoritas superioris nō erat necessaria. † Et sic habes quod clam dicitur fieri. quod non fit cōra iudice, quod est verum. si eius presentia requiratur. Simile si de consuetudine aliquid consueuit fieri publice, vt matrimonia, & aliquid facere cōram duobus testi. diceretur fieri clam, vt ff. de ritu nup. l. fin. Clam enim dicitur fieri quicquid taliter fit quod nō possit venire ad notitiam eius cuius

2 interest, vt l. clam possidere in pun. ff. de acqui. poss. † Item nota diligenter tert. qui dicit commodauerit, & exponit gl. j. mutuauerit, & sic improprie, quod vtile est pro sustinendis libellis. vel testibus

b vel scripturis mercatorum. qui proprio vocabulo non vtuntur.[b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Occulte. In versic. quero dicitur hic occulte. quando dicatur aliquid clam vel occulte factum. vide etiam per Barto. in l. fi. j. de predōs curialiū. & quod magis puniatur. vide Bart. in l. j. §. generaliter. ff. vi bonorum raptorum. in versic. fi. vide Bar. in l. si olei. ff. loca.

b ¶ Vtuntur. Vide Ludo. de Rom. in l. j. in princip. ff. de oper. nou. nun. Item hoc verum intelligo in idiotis. l. cum antea. ff. de arbitr. & quod nō. in l. quotles. & in l. filie. ff. fa. ercis. secus in perito. facit qd no. gl. in l. & si nepotes. de testa. tu. & in l. j. qui & aduer. quos. in l. stipulatio. §. hoc quoque de verb. oblig.

Pœnis fiscalibus creditores præferri. Rubr. VII.

LEX VNICA.

2 ☞ Fiscus creditor ex delicto non præfertur creditoribus ex contractu. secus quando est creditor ex contractu.

3 Fiscus in penis non habet tacitam hypothecam.

1 **Pœnam suam** Rubrica cōtinet summarium nis. gri. † Not. quod cum dico penam quadrupli, simplum intelligitur in quadrūplo. facit l. si cum exceptione. §. si quis. & §. quadruplabitur. ff. & met. caus. & l. hoc edicto. §. ff. ff. de pu. & hoc est vtile scire propter statū

2 ta[a] Nos scitis quod in contractibus fiscus præfertur aliis creditoribus, quia ad debitorem peruenit pecunia publica fisci, sed a priuato priuata peruenit pecunia. Sed si est debitor fisci ex delicto, certe aliis eius creditoribus ex contractu fiscus non præfertur, vt

a hac leg. dicitur.[a] Opp. & videtur quod ille præferatur qui est prior tempore, vt l. si pignus. ff. qui pot. in pigno. hab. Sol. hic loquitur quando agitur personali actione in qua inspicitur causa que facit locum priuilegio, non tempus, vt l. priuilegia. ff. de pri. cred. Sed in contrario loquitur quando agitur hyporhecaria. dic vt not. per

b Oy. in cap. qui prior extra de re. iur. lib. vi.[b] Quero ergo vtrum in penis fiscus habet tacitam hypothecam. gl. dicit quod sic. Contra

c riam no. gl. o. l. rescriptum. & circa pun. ff. de pac. ff. de iur. l. aufertur. §. fiscus. Oy. concordat istam glo. in l. quod placuit. ff. de iur. fis. Oy. tangit in l. si quis post hac §. de bo. dam. Bul. de cug. in d. rescriptum. Ego dixi in l. post contractum. ff. de donati. & d. l. aufertur. §. fiscus. & tenui quod fiscus non habeat tacitam hypothecam in penis quod apparet, quia omnis alienatio facta post crimen commissum & ante sententiam, posset retractari agendo hypothecaria. quod est contra dictam l. post contractum. Hic ergo de hoc vt

b ibi plene dixi.[b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Dicitur. Adde in ista materia quid si aliquis creditor habet domum pignoratam illius cuius bona publicantur, an illa domus veniat in publicationem. Bart. in l. j. §. seruus. ff. ad Sylla. determinat quod non: qz creditores præferuntur penis fiscalibus, vt hic licet ille tex. faceret in contrarium. Et adde bonum tex. & ibi Bart. in l. res. que. in §. j. ff. de iur. fisc. & hoc verum, nisi summarium sibi satisfieri a fisco. qz tunc bene veniret in publicationem. vt ibi, & no. facit l. si per or. §. item hum, & §. si Titio. qui pot. in pig. habe. & l. quinta. de distrac. pigno. l. si seruus. §. de pign. de hac q. vide Aret. in sua practica maleficiorum, & in versic. & eius bona publicamus. Statutum dicens & quis condemnetur in quadruplum intelligitur & in eo insit simplum. vide Bar. in l. iij. j. de nauicularijs lib. xj. & Bal. in c. j. §. duo. de pace tenenda, vbi alleg. gl. in l. v. ad l. iul. rep. vide Bal. in l. contra negantem. & ad leg. Aqui. Aler. Hic quando agitur personali. hoc videtur contra legem in operis. ff. locati.

c ALEX. ¶ In l. rescriptum vide plene per do. Aler. de Imo. ibidem. Vide Bal. in l. ij. & in quibus causis pignus tacit. cōtrahatur.

De fiscalibus vsuris. Rubr. VIII.

LEX I.

Ius summe. Ex mora pene nō accedunt vsure. hoc dicit. Aduerte ad

1 ert. qui dicit, nec enim &c. † Ex quo nota quod sine de-

2 beatur ex lege, siue ex pacto vsure non veniunt. † Secundo not. quod licet pena sit deducta in contractum vt sors si tamen hoc potest probari quod fuit hoc nomine pene, vsure non currunt

3 vt ibi probaturus es. ¶ † Tertio nota argumen. contra id quod faciunt rectores ciuitatum hodie in suis sententijs. nam iubent condemnatis pena soluere intra decem dies ad penam quarti plus. vt talis adiectio nō valeat. vt colligitur ex hac lege cum glos. sua super verbo. multam. posset dici quod ista gl. facit in contrariū.

4 ¶ † Nam rectores ciuitatis habēt hodie vim maiorum in ficum. vt not. in l. fin. §. de senten. ex breui. recit. Et sic apparet quod pos-

a sunt ipsi mulctare. dum tamen mulctando modū non excedant.[a]

5 ¶ † Ultimo nota quod illud quartum plus quod adijcitur in pena non soluentis intra terminum non est pena delicti primi. sed pena more in non soluendo. vt hic. & ff. de in lit. iur. l. j. Dixi plene in l. ij. de pub. iud. quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Excedant. Vide Bart. in l. j. in fin. ff. si quis ius dic. non obtem. quid autem in casibus criminalib. vide Bald. in l. cum iudex. §. de sen. & inter. om. iud. & late per Imol. in l. ij. §. fi. ff. de pub. iu. & Bal. in l. programma. §. commi. vel epi. Aug. in repeti. l. si vacantia. §. de bon. va. circa pun. Alex. and. De commination sub pena. vide Bald. Ang. & Imo. in l. ij. de publicis iud. & do. Aler. in l. j. ff. si quis ius di. non obtemp. & per do. Mariani in c. qualiter & quando. in vij. q. principali in principio. extra de accu. In ea. l. in versic. vltimo nota adiectio an sit pena delicti vel contumacie. vide Bar. in l. ad fin. ff. de in li. iur. & Bar. in l. ideo de compensati. & per Bal. in l. ij. de requi. reis. & in l. data. alias. lata. qui accusa. non pos. & in l. & in multis de appel. & per Bald. in addi. Spe. in tit. de sententia.

LEX II.

Ius sub pignore Fiscus qui succedit in locum priuati, vtitur iure priuati.

LEX III.

Fiscum. Fiscus non potest stipulari vsuras vltra legitimum modum vsurarum, nec iam ab alio stipulatas exigere. hoc dicit.

De sententijs aduersus fiscum latis retract. Rubr. IX.

LEX VNICA.

1 ☞ Fiscus quando dicatur legitime & recte defensus.

2 Sententia lata contra fiscū eius aduocato absente quādo sit nulla.

7 Pupillus & ecclesia retractant sententiam ob instrumenta de nouo reperta. sicut fiscus. & quid in priuato. num. 3. 4.

8 Quando sententia rescindatur a iudice ex eisdem actis.

9 Instantia prima potest restaurari per restitutionem in integrum.

a **Causas** [a] Becler. quia breuis est. non summo-

-eam. nam si sententia lata est contra fiscum potest reuocari intra triennium. si non interuenerit preuaricatio vel fraus. Si vero hoc interuenerit etiā

1 post triennii potest reuocari. & hec est bona & subtilis l. ¶ † Opp. ff. de app. l. illud. vbi fiscus appellat sicut priuatus. So. Joi fuit fiscus legitime defensus. & recte. Legitime. quia interfuerunt legitime persone in iudicio pro fisco. Recte. quod omnia fuerunt pro fisco producta in iudicio q̄ produci debebant. & nulla fraus vel collusio interuenit. hic vero secus.]Pro declaratione huius gl. distinguit no. nos autē examinemus quodlibet membrū per se per que-

2 stiones. † Quero primo quid si sententia est lata cōtra fiscum absente aduocato fisci. Respondet gl. q̄ tunc ipso iure sententia est nulla. vt l. iij. §. diuus. ff. de iu. hi. vbi de hoc plenior gl. & l. si fiscus. co. tit. & §. de aduo. fis. l. fi. & in hoc vtitur fiscus iure speciali. dicit gl. quasi

b dicat, in priuato non requiritur presentia aduocati.[b] q̄ est verum, vt l. velamento. §. de posth. & l. prima de rep. bon. poss. quod est verum. si ideo veniat contra sententiam qz aduocatus non fuit. Sed si petijsset terminū pro aduocato habendo. & fuisset sibi denegatū, fuisset grauata pars. vt l. ait pretor. in fi. ff. ex qui cau. fūc ab ipso gra-

3 uamine bene potuisset appellare. † Quero qd si fiscus fuisset legitime defensus quo ad personas. sed omisisset instrumentū pro se faciens. producere, verū sententia rescindatur? Bl. dicit quod sic intra triennium iure speciali per restitutionē in integrum. & ita loquitur prima pars hui⁹ legis. & l. Imperatores. ff. de re iu. & hoc est de est re speciali, qz secus est in priuato. vt l. sub specie. §. de re iud. vbi

casus,licet videatur contra.l.adinonendi.ff.de iureiur.quod dic vt
ibi.aduerte ꝙ glo.dicit intra triennium fateor secundum ista tem-
pora vbi erat hoc statutum in fauorem fisci cum de iure communi
esset annus vtilis hodie vero puto,quod intra quadriennium pos
sit,vt.l.fi.§.de temp.in inte.rest.pe.In ea l.versic.quero quid ibi,est
c annus vtilis hodie.[c]† Item illud quod dicit gl.ꝙ priuatus nõ pos
4 set infringere,intellige ex hoc solo quod dicat instrumenta esse de
nouo reperta,sed si allegando probaret quod in prima causa non
habuit facultatem producendi dicta instrumenta,tunc restituere-
tur etiam post sententiam ex clausula generali,& intra quadrien-
nium.Et ita tenet Inn.extra de test.c.vltra tertiã.habet ergo pri-
uatus hoc allegare,quod non habuit facultatem producendi in
d primo iudicio,quod in fisco necesse non est.[d] † Quero quid si sen-
5 tentia est lata per corruptionẽ pecunie.Dico breuiter ꝙ tunc sen-
tentia est nulla ipso iure,vt l.venales.§.quando prouo.non est ne.
l.j.& ij.§.de pen.iu.qui ma.iud. Et in hoc est idẽ quod in priuato &
e in fisco.dicit gl.& bene.[e]† Quid si preuaricatio interuenit per gra-
6 tiam,vel ambitionẽ?glo.mirabiliter dicit ꝙ tunc potest retractari
sententia per resti.in integ.intra quadrienniũ,vt hic,& idem in pri-
uato,vt l.seruo inuito.§.cum pretor.ff.ad Treb.& ibi gl.hoc not.ꝙ
f tene menti[f].Item nota quod sententia lata per gratiã pecuniam
vel ambitionem.potest retractari intra quadriennium ex clausula
generali.Et predicta vera intellige cũ determinatione eorum,que
7 no.in l.si pretor.§.Marcellus.ff.de iud.Querit† gl.quid in pupil-
lo & ecclesia.Certe idem quod in fisco.idẽ not.in d.l.Imperatores.
8 †Querit gl.an ex eisdem actis iudicabitur.gl.se remittit ad not.in
l.si expressim.ff.de appell.Tu dic aut loquimur in casibus,in qui-
bus sententia est ipso iure nulla,& dic vt l.si vt proponis.§.quomo
do & quãdo iu.examinaui.ff.de re iud.l.cũ querebatur,& ibi plene.
Aut loquimur in casibus in quibus sententia rescinditur per rest.
9 in integ.& tunc videtur iudicandum ex eisdem actis.† Nam per re
stitutionem restaurabitur instãtia prima,& dic vt l.j.§.si aduer.lib.
10 †Querit gl.an prius respublica & fiscus debeant agere contra suũ
procuratorem,certe vt no.in d.l.Imperatores.ff.de re iud.

ADDITIONES.

a ALEX.¶ Causas.Dicit Bald.in l.j.in princ.de cond.inde.quod
Bart.male intellexit hanc legem.
b ¶ Non requiritur presentia aduocati. Adde an talis absentia sit
iusta causa dilationis petende.Collectarium in c.preterea.nu.xxij.
& quod ibi posui in apost.ad ipsum.in versi.ad querendũ aduoca-
tum.extra de dil.dixi post Jac.Rebuf.in l.omnes iudices in prin.
in ver.And.de Baru.j.de dela.
c ALEX.¶ Hodie.Not.& adde quod hanc opi.sequitur Paul.de
Cast.simpliciter in d.l.Impera.sed Bal.hic,& Jaco.Butr.in l.sub
specie.ff.de re iud.& Imo.in d.l.Imperatores,tenent etiam hodie
habere locum distinctionẽ huius l.quia legum correctio, &c. l.pre-
cipimus.§.de app.vide Bald.in d.l.sub specie.& in l.j.de cond.ind.
vbi dicit Bart.non intellexisse hanc l.dic vt ibi per eum.
d ¶ Non est.Not.practicam pro priuato patente restitutionem ad-
uersus sentẽtiam propter instrumẽta de nouo reperta,vide Bal.
& Sal.in l.sub pretextu.§.de trans.& Cyn.in l.consentaneum.§.quo-
modo & quando iudex.& Rapha.cu.& Imol.in l.Imperatores.ff.
de re iud.& idem voluit ibi Ang.& Bul.de cu.in l.de his.ff.de trans.
Adde Spe.no.in tit.de execu.sententie.§.fi.versi.illud tamẽ quod
litigator dubitans ferri sententiam contra se allegat se non posse
producere instrumẽta de iurib.suis,quia perdita, postea repertis
instrumentis poterit venire contra sententiam.
e ALEX.¶ Et bene.Vide Bart.in l.j.de cond.ob turp.cau.& in l.
diuus.ff.de re iud.
f ALEX.¶ Tene menti.Ego hoc in fisco intelligo verum simpli-
citer,in priuato autem si tempore late sentẽtie sibi notum est hoc,
debet statim appellare,vt l.j.in prin.ff.de app.si non appellauerit,
est in lata culpa,& sic nõ subuenitur sibi ex clausula generali,q̃ est,si
qua mihi iusta causa esse videbitur,&c.non enim est iusta causa cũ
possit appellare,& neglexerit,vt dixi in d.l.§.cũ pretor.Bart. Pro
hoc facit gl.in l.j.§.j.ꝙ quisq; iuris.sed Bald.in l.j.§.de cond.inde.
videtur tenere cõtra.ꝙ immo detur restitutio ex clausula generali,
ex alio capite equitatis.vc; ne fiãt illicite extorsiones.l.illicitas.de
offi.presi.c ita etiam tenuit Cy.& Bul.in l.pe.ff.de iust.& iur.Alex.
Idẽ sequit Paul.de cast.in l.Imper.de re iud.licet Imo.inaduer-
tenter ibi videatur sequi istã gl.indistincte etiã in priuato,vbi autẽ
loquitur in causis in quib.sentẽtie rescindũtur per restitutionẽ,tũc
ex eisdẽ actis videt iudicandũ,hoc sequitur Imo.in l.diuus.de re
iud.per d.Ant.de But.in l.literis de offi.dele.& ibi per Imo.c.fin.

De bonis vacantibus,& de eorum incorpo. Rubr. X.

LEX I.

a **Scire debet.** Etiam ex priuilegio ciuitates nõ succedunt in bonis vacãtibus,& si
a occupauerunt,ab eis auferuntur,h.d.& est bona lex.[a]† No.
quod ciuitates non succedunt in bonis vacantib[a]. ¶ Idẽ no.in l.
b item veniunt.§.ait senatus[b].ff.de peti.hered.l.j.ff.de iur.fis.de bon.
c pos.l.iij.§.a municipib.& j.ti.j.l.ex varia[c]. ¶ † Secundo no. qd pri-
3 uilegium ciuitatis contra hoc nõ valet. Op.ff.de iu.fis.l.j.§.diuus.
Sol.qd hic dicit sine herede legitimo,subaudi & honorario, & que
persone fiscum excludant.not.hic in gl.Opp.qd priuilegiũ valeat,
vt j.ti.ij.l.j.Sol.intellige hic quando priuilegiũ est datũ ad petitio
nem partis petẽtis,secus si motu pprio principis,vt dicit glo.quã
4 not.In eo quod dicit de lege,vide gl.in ver.ex permissu.†nã ita in-
telligitur committi fraus,quando lex cõditur ad postulationẽ ali-
5 cuius,sicut in priuilegio probat,vt l.j.ff.de excep.doli.†Quero.di-
citur hic quod fiscus vendicat,vtrũ requiratur aditio?Gl.hic,& j.
6 eo.l.vacantia,tenet quod nõ,si bona sint soluẽdo,† quod nota pro
hereditatibus relictis ad pias causas,que si sint soluẽdo,nõ requi
ritur aditio,qd videtur tenere Spec.in tit.de instr.edi.§.compen-
7 diose.† Sed gl.in l.j.§.an bona.ff.de iur.fis.videtur tenere cõtrariũ.
Et idẽ dic.s.quod aditio sit necessaria non tamen preiudicat fisco,
d nisi quãdo bona sunt soluẽdo,& istud ibi tenuit.[d]† Et sic non vide-
9 tur verum qd Spec.dicit de hereditate ad pias causas relicta ad
similitudinem fisci quod etiam apparet, qr etiam fauor libertatis
non est tãtus vt valeat sine aditione & nõ est dubiũ quod libertas
est pia causa.Sed introductũ est remediũ.vt addicãtur bona cau-
sa seruãdarũ libertatũ,vt l.ij.de fideic.li.& ff.de manu.test.l.fi.Insti.
de eo cui lib.cau.bo.addi.per totũ,& sic illud remediũ arbitror ha-
e bere locũ pro relictis ad pias causas qd est no.[e] ¶ † Quero quãto
10 tẽpore excludatur fiscus a petitione rerũ vacantiũ.dic vt in gl.ple-
nius in l.in omnib.ff.de diuer.& tẽp.prescr.& per Cy.in l.j.§.de qua
11 drien.prescr.† Quero vtrũ pro delictis ciuitas possit accipere bo-
na?gl.dicit quod non eadẽ ratione.secus puto ciuitab[?] que de iu-
re vel de facto hodie nõ recognoscunt superiorẽ,& sic populus est
liber vt no.in l.hostes.ff.de capti.& postlim.reuer.qd ipsamet ciui-
tas sit fiscus,& sic possit capere bona vacãtia,& etiã ex delicto,sicut
fiscus.ita no.in l.j.ff.de iur.fisc.Idẽ si ciuitas haberet ex priuilegio
non ad postulationẽ concesso.hoc expresso.vel si simpliciter con-
f cessa essent omnia regalia.vt in feudis r.collat.que sint reg.cap.j.[f]
12 † Sed quero vtrum priuilegium concessum,in dubio presumatur
ad partis postulationem concessum, vel sine,dicam j.titu.ij.leg.
g j.De lege[g] scripta puto quod in dubio non intelligatur ad partis
postulationem scripta,nisi probaretur,& sic valeret & lex scripta,vt
habemus,j.de appari.prefec.preto.l.fi.ibi huic sanctioni.lib.xij.

ADDITIONES.

a ANG.¶ Bona lex.†Not.tex.ibi,audiẽdas,ad statuta disponẽtia
a ꝙ quis non debeat audiri,nã impeditur litis cõtestatio.§.de legib.
leges la j.vt ecce.statuto cauetur qd bannito nõ reddatur ius seu
fiat ius,an talis exceptio sit impeditiua processus?Tex.est clarus
quod sic in l.si seruus in fi.§.de his qui ad eccle.confu.& de his qui
po.no.pr.in fi.l.parũ ante fi.ibi nec repetende actionis, & vt neque
priuati.l.ij.§.fi.& sic tenent Mar Sili. Jac.But.& Cy.& vltramon.
de omnibus alijs exceptionibus que negatiue & priuatiue inspi-
ciunt,principiũ rei,vel processum,& ideo ait pretor,eius rei,de qua
iuratum nõ erit,actionem dabo.ff.de iureiu.l.ait pretor,eius rei.in
princ.Et de omnibus alijs q̃ sic respiciunt processum in parte vel
in totum,vt ea.l.§.j.& ita consuluit do.Rich.de Sali.Idẽ si statu-
tum diceret,nullius attentet talem inquietare,nam similiter ex his
verbis paratur exceptio habẽs impedire litem contestatã.vt j.tit.
j.l.ij.ALEX.An bona vacãtia sint hereditas,vide Bart.in l.fidei
iussor.in fi.de fideius.& Bar.per illum tex.tenentem quod non,in l.
ergo.§.fin.& ibi aliquid dixi post eum ff.de fideicommiss.lib.
b ¶ §.Ait senatus.Vide ibi om.d.Alex.de imo.& in l.ciuitas,si cer-
tum pet.& Pau.de Cast.in.l.j.§.huius studij.ff.de iust.& iur.& Bal.
in c.j.in versi.item no.bona confiscari.de pa.te.& Jo.And.in addit.
ad Spec.in titu.de instr.edit.§.porro.in additio.hec subscriptio,&
But.in c.per venerabilem qui fi.sint leg.& omnino Alex.de Imol.
in consi.xcij.quatta parte.
c ALEX. ¶ Varia.ciuitates nõ succedunt in bonis vacãtibus,vi-
de Bar.in legib.hic per eũ allegatis,& l.infamẽ.de publ.vide Bal.
in l.j.de her.decurio.& limitat istud procedere,nisi esset ciuitas que
haberet regalia fisci ex consuetudine, vel priuilegio secundũ eum
videas ꝙ ponit quid in istis nobilibus, qui habẽt homines suos,
vtrum succedat legitima sua successione deficiẽte, & concludit per
illum tex.qd sic,& idem dicit in collegio,qd succedit ille de collegio
sua sobole legitima deficiẽte,qd etiã voluit Bar.in l.si quis filio.§.
eius qui de iniusto testa.vbi dixit per illum text.qd prefertur fisco
in successione,& idẽ dicas in ecclesia que succedit suo clerico exclu
so fisco,quando nõ extat eius legitima successio.l.si quis presbyter.
§.de epis.& cle.& volunt Bald.in d.l.j.vbi ponit rationem diuersita-
tis inter collegium,& ecclesiam,& ciuitatẽ.Adde in materia Bart.
& ibi reassumpsi in l.acta.in §.ad ampliandum.ff.de re iudic.
d ALEX.¶ Tenuit.Adde bar.in d.§.an bona.q distiguit i heredita
tẽ sibi obueniẽtẽ iure hereditario,vl iure bonorũ obueniẽtiũ ex de-
licto.dic

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

licto. dic vt ibi per Ang. in l. ij. §. ad leg. Juli. de vi. & de differentia inter hereditatē iacentē. & bona vacantia: vide Bar. in l. fideiussor obligari. §. fi. de fideiuss. & ad Bar. dic quod in bonis vel hereditate fisco acquirenda, non requiritur aditio: adde gl. in l. recusare. in §. meminisse. in ver. fisco. in fi. ad Treb. & gl. in ver. tradere. & ibi doct. in l. eam quam. §. de fideicom. & in l. si sequens. in prin. ad Sylla. & probat ter. in l. non fisco. in verbo. cad. eod. tit. & ter. in verbo. vacantia. iurta l. j. §. diuus de iure fisci. per Bar. in l. j. in iij. q. principali. ver. item quero quid si heres. ff. de vul. & pup. Sed an transeat in fiscum hereditas, scz cum suo onere, puta legatorum, vide Bar. quem sequitur ibi Jmo. in d. l. si sequens. qđ fic. per d. l. cum fisco. potissime quando culpa heredis applicatur fisco. vt qz non vendicauit mortem defuncti. d. §. meminisse. Sed si aliquo casu eueniebant bona fisco tanquam vacantia. dicit Pe. de Bella pti. & Jmol. in l. quidam testa. §. quoties. de le. ij. qđ non applicauit fisco cum onere. per d. l. eam quam. Bal. contra in d. l. eam quam. circa xiij. sol. Pro cuius opi. allego ter. in l. j. §. fi. de cad. tol. & ibi gl. continuando illum ter. ad precedentia. Et hoc videtur mihi verū, qz non videtur qđ hereditate non adita. debeat considerari heredis culpa, qz non debet heredis culpa nocere legatarijs, arg. l. sancimus. de pens. ANG. ¶ Non obstat hec gl. qz nō loquitur in eo casu. sed eam intelligo cum dominum debeat fisco applicari ex causa delicti, ita quod in fiscum & delinquentem ex maleficio obligatio est contracta. vt l. ex maleficijs. ff. de act. & obl. Et sic rōne obligationis dominū queritur fisco ipso iure. an l. cum duob. §. adē respondit socius qui cessantis. cum gl. de dit. ff. pro soc. & de pub. l. cōmissa. possessio autem nullo modo queritur fisco. nisi apprehēdatur. vt in dictis legibus. Item videtur ter. in d. l. commissa.

c ALEX. ¶ Est notand. Adde Bar. in l. prorune. ff. de his que in testa. delen. per quem ter. dicit Bal. in l. j. §. pe. de cōi. seruo manumisso. & no. Bar. in l. si vnus. §. de testa. & in l. Titio vsumfru. §. j. de cond. & demō. & in l. si pure. de testa. manu. & in l. ij. §. de fideico. hb. & no. dictum Bar. hic. qđ in piam causam transit hereditas sine aditione. de quo dixi post Bar. in l. j. §. sed quoties. ff. ad Treb.

f ALEX. ¶ Cap. j. Utrū ciuitates habeāt ius confiscādi *. Vide tu
* que ad hoc per Bal. habentur in l. j. §. de here. instit. in ver. nij. quaritur. & in l. hereditas in fi. §. de his gbus. vt indignus. & in mar. ver.
* ciuitas. ver. ij. & per Jmo. in c. pastoralis. de foro cōpe. *vide & no. Bal. in l. ij. §. communia de vsuca. & qđ no. Bar. in rub. §. de in. fisc.
12 & in l. item. §. ait senatus. de peti. hereditat. ¶ Quid autem in episco
* pis. *Adde tu que per Fel. habētur in. c. irrefragabili. §. j. in prin.
* de offi. ordi. *an habeāt ius confiscandi. Bal. notat & non. in auē. bona damnatorū. §. de bo. damna. Et etiam an habeant episcopi bona obligata sicut fiscus? Bal. dicit & non. §. in rub. de prin. fisci. & ibi etiam qđ municipia non habeant fiscū. & an populus habeat fiscū. vide Bal. in l. j. de iur. fis. quid in regib. vide Bal. in l. ij.
13 §. ad Treb. ¶ quid in nobilibus. an succedant hominibus decedētib. sine legitimo successore? Bald. in l. j. §. de here. decu. decidit qđ sic. & ibi assignat rationem quare magis collegium succedat ab intestato vni de collegio. vt hic. No. adde Bal. in l. j. §. de here. decuno. & scripsi. §. in prin. huius l. post Bar.

g ALEX. ¶ Lege. Intellige in volumine corporis script. alias dic vt j. de petit. bono. sublat. in l. ij. & ibi no. Ang. Vide hoc limitatuz per Eller. in l. ij. in prin. & quisqz iur. Elle. Principi cōcessum. an in dubio intelligatur concessum ad partis postulationē. de hoc aliquid tangitur per Bar. in l. ij. in prin. ff. & quisqz in. & ibi late per scribentes. & Jac. bu. & Bal. in l. qđ fauore. §. de leg. d. Bre. instit. de act. §. tripli. in versic. in ea. ibi de fructibus & lit. exp. & hoc not. gl. & Bar. clarius in auth. quas actiones. §. de sac. san. eccle.

LEX II.

1 ☞ Beneficia Principis sunt latissime interpretanda. & no. 4. sed contra principem.

a ¶ Si quando. [a] Si res cōceditur in integro statu per principem, intelligitur cuz pertinentijs. & cum omni iure suo. & cum instrumentis. & omnibus fructibus. & mancipijs que in ea sunt. h. d. Ael breuius.

1 [1] Beneficia Principis sunt latissime interpretanda. & ista lex dicit mihi laborem. de hoc etiam in l. fi. ff. de consti. princ. ¶ Hoc dicit
b glo. qđ hic accipitur verbum vnum pro vna oratione. [b] qđ est vtile pro statutis, que dicunt. qđ pro quolibet verbo iniurioso imponatur tanta pena quod intelligitur. i. pro qualibet oratione dixi in l.
c item apud Labeonem. §. conuicium. ff. de iniur. [c] Op. j. ti. ij. l. fi. So.
4 intellige hanc donationez non esse factam ad postulationē. ¶ Op. j. de agr. & manci. do. l. fi. vbi beneficium Principis nō interpretatur latissime gl. non solut. Jmo. extra de dona. c. cum dilectus. dicit. qđ beneficium Principis largissime est interpretandū contra ipsum Principē. Sz cū alius lederetur, intelligeretur stricte. & ita
b pōt intelligi lex contraria. ar. l. ij. §. merito. z §. ij. qs a prin. ff. ne qd
5 in lo. pub. [5] ¶ Quero. quid si ista verba apponerentur in contractu vel in vltima voluntate, quid importarent. Respondeo, puto idem ac si legarent fundum instructum. & domū instructam. argu. l. Seie §. Tyranne. & l. predia. §. ita legatum. ff. de fun. instr. sed hic comprehendit plura. que appellatione instrumenti non comprehēderentur. vt hic patet & sic largissime. vt no. in l. fi. ff. de consti. prin. de reg. iur. l. in testamentis. ff. de verb. sig. l. princeps bona. Ultimo hec lex
6 inducitur ¶ quod quando princeps cōcedit alicui castrum. videtur concedere cum sua curia & iurisdictione. facit ad hoc l. j. §. cum vbem. ff. de off. prefe. vrbis. l. fi. ff. de const. principum. & ibi per doc. in
e l. quo tutela. ff. de regul. iur. e

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si quando. Et facit ista l. ad arg. ¶ an publicata domo
2 intelligātur publicata supellectilia. & ea que sunt ad vsum domus. de quo per Bar. in l. cum ancillis. de inoff. nupt. Arech. in c. fin. xij. q. allegat istam l. quod qui dat dominum. vel aliam rem. vi detur dare ea que ipsi amexa sunt. bene facit l. Julianus. §. edib. cum l. seq. de act. empt.

b ¶ Verbum vnum pro oratione. Jac. Rebuf. hic num. tertio. versi. not. pro aduocatis inducit hoc ad dictum not. scilicet vt aduocatus. qui impetrauit a iudice, vt possit dicere vnū solum verbum possit infinita dicere. idem not. Bald. licet eum non alleger in l. antiquitas. versi. vlti. no. & nu. iij. & quod ibi posui in apostil. ad ipsum in versic. facit pro allegātibus in palatio. & de vsur. & dixi in apost. ad Dy. in reg. in beneficijs. in versi. subiectos.

c ALEX. ¶ De iniur. Adde Bal. in l. si familia. ff. de iurisd. om. iud. & in l. illud. in fin. ad leg. Aqui. & vide quod scripsi post Bar. in d. §. cum vtium. adde etiam Are. in sua practica. in verbo. contumelio
sa. & per Bart. in l. turpia. de leg. j.

d ANG. ¶ Loco pub. Et circa ipsa vide Spec. in titu. de rel. do. §. j. versi. quid si petatur.

e ¶ Regul. iur. Vide Bart. in l. j. ad finem. ff. de iurisd. om. iu. & Bal. in l. fi. de consti. prin. & Bart. in l. ij. in prin. & quasi per totū. de priui. fis. & Bald. in l. j. §. in mitio. de off. prefe. vrb. & Lud. in l. ij. in prin. de acq. poss. & quod scripsi in l. si fundum sub conditione. §. qui fundū. de le. j. post Jmo. & Spe. & Jo. An. in tit. de iurisd. omn. iud. §. j. versic. que autem meri. Old. in consi. lxvij. quod incipit ad questionē que Bar. in l. inter eos. de acq. re. do. & in l. si aliena. §. fi. de vsuc. & Bal. in c. quidam. de ca. qui cur. ven. vbi refert Host. in Summa. & Bal. in l. fin. §. de cond. inser. in l. procuratorem. §. mai. & in l. pe. §. de bon. que lib. & quod no. Bal. in l. ij. de pe. iud. & Angel. in l. j. §. fi. de offic. eius cui manda. est iurisd. & Bart. in l. j. §. de exec. mu. Aler. An concesso castro videatur concessa iurisdictio. de quo per Bar. in l. j. de iurisd. om. iud. per Spec. & Jo. and. eo tit. §. j. versi. sed que meri. per Oldr. in consi. cclij. incip. ad q. qua queritur per Bul. & Bald. in §. cum vrbem. hic allegato per Bart. in l. ij. in prin. ff. de verb. sign. & l. inter omnes. ff. de acq. rer. do. & in l. si aliena. ff. de vsu. per Bal. in c. j. de capitaneo qui curiam vendidit. vbi refert opi. Host. per Bald. in l. fin. de consti. princ. & in l. pe. §. de condi. inser. & in l. a procurat. §. manda. & in l. pe. §. de bonis que lib. & in l. ij. §. de pedaneis iudi. per Ang. in l. j. §. fi. de offic. eius. per Rom. in l. ij. in prin. ff. de acq. pos. vide no. per Bar. circa hoc. §. de excus. mune. l. j. & vide omnino que scripsi post Bartol. in d. l. inter omnes. quid si episcopus vendit vel donat castrum cum omnibus iuribus, an veniant spiritualia? Dic quod non. secundum Jmo. in c. er literis de iur. patronatus. Aler. Excludit etiam fiscum tutor. vt no. gl. que non inueniuntur alibi facit etiam ista glo. pro scolari morente in studio. vt ei vniuersitas succe. & non fiscus de quo per Bul. in l. j. de here. decu.

LEX III.

2 ☞ Incorporatio fit quando res describit inter alias res fiscales.

a ¶ Si quando autem aliquius. Si res fiscō tekstatur primo debet solemniter examinari per procuratorem Cesaris. Secūdo incorporari cum authoritate procuratoris fisci. & citra sine authoritate superiorum non debent scribi. & contra facientes grauissime puniuntur. hoc dicit. [1] Ad euidentiam premitte quod dicit glo. super versicu. stylus. quod in qualibet prouincia erat vnus procurator Cesaris. & vnus comes rerum priuatarum. hoc non placet mihi. Nam procurator Cesaris. & Comes rerum priuatarum est idem. vt. §. de offi. co. re priua. per totum & ibi Azo in Sum. Dicas ergo qđ in qualibet prouincia erat vnus Comes rerum priuatarū. hoc est procurator Cesaris. & vnus rationalis. id est. procurator fisci. Item dicit gl. ad euidentiam. quod hec lex differt a l. fi. §. eo. qz hic questio mouebatur. & nō apparebat cōtradictor. ibi sic. hec non placet. vt dicam in d. l. fi. & in quo hec lex differat ab illa. ibi dicā. His premissis casus in terminis est clarus dicit ter. per Comitem rerum priuatarū. scilicet fiat examinatio secundum formā l. defensionis facultas. & de iur. fis. dicit ter. diligēs stylus. id est. scriptura. [2] Item scribat inter alias res fiscales. & modo perficitur incorporatio. Not. quod dicta examinatio debeat fieri coram preside prouincie. vt j. eo. l. fi. solne vt dicā. Ultimo no. qualiter incorporatio fiat quod facit ad id quod dicam. j. eo. l. fin.

ADDITIO.

a ANG. ¶Si quando.† No. tex. in hac l. ibi. sigillatim. ad statuta di
1 centia in maleficijs nō valere dictū testis. nisi de loco sigillatim de
ponat. Nā si dicit. fuit in loco in inquisitiōe. vel accusatione contē
tō. non dicitur sigillatim deponere. Nam verbum. sigillatim. singu
larem expressionem importat. vt hic. & l. si qs ita. ff. de bo. proscri.
sed ista non est singularis expressio, quatenus referatur ad illa: ergo &c. vide ff. de pedijs decum. l. j.

LEX IIII.

VAcantia. Bona eius. q nullo modo aliquē habet successorem, dicuntur bona vacantia. & deferuntur in fiscum heredem. h. d. Quid si habeat consanguineos vltra decimum gradū. qui de iure communi non admittuntur? Certe dicit gl. quod illi non admittuntur, sed venit fiscus.

LEX V.

2 ¶Procurator Cesaris, quando sit iudex inter fiscum & priuatū.
5 Officialis episcopi potest inquirere contra tenentes bona, que distribui debent pauperibus.
6 ¶Per inquisitionem ad vtilitatem priuatam in ciuilibus non proceditur.
7 Bona confiscanda in initio cause in scriptis rediguntur.
9 Abbas qui potest alienare feudalia. & emphyteutica, an poterit alienare feudalia ad ecclesiam reuersa.
11 Curator ad vnam litem debet facere inuentarium.

a Ivacantia. a ¶In prouincijs vbi nō est pro
t curator Cesaris de principis cū
na certi officiales destinantur, quorum solicitudine bona vacantia sub prefide inuestigantur, & de eis inuentarium conficitur, & principi scribitur, & committentes fraudem pena hic inserta punitur. h. d. ¶Primo ponit dictum. Secō illud ostendit. Tertio punit fraudem cōmittentes, seda ibi, que forma. Tertia ibi, nam si quid. ¶Opp. quod hoc fiat coram procuratore Cesaris. & e. l. si quando, sol. Dicit gl. ibi quod hic loquitur qñ questio refertur ab aliquo, ibi quando a nullo. quod non placet, qz est contra tex. hic ibi, nullum iure possidere vel vendicare constiterit, & sic etiā loquitur qñ nullus reperitur possessor vel contradictor. Dic ergo qō lex. si quāco. loquitur in prouincijs, in quibus erat procurator Cesaris. forte Cesar ibi tanquam priuatus homo habebat magnum patrimonium, vel alias erat consuetudo ibi mittendi talē officialem. ¶hic loquitur in, prouincijs, in quibus non erat procurator Cesaris, vel qz Cesar nullum priuatum patrimoniū ibi habebat, vel non erat consuetudo mittendi talē officialem, sm hoc dicit determinari oēs leges, dicentes qō procurator Cesaris est iudex inter fiscum & priuatum, vt l. fi. ff. si aduer. fisc. & ff. vbi cause fiscales. l. j. qz est verū si procurator Cesaris est in prouincia, alias est iudex pre
2 ses prouincie, vt hic. & sic debet intelligi gl. que est no. ff. de iur. fisc.
b l. defensiones facultas. que dicit. qp illa cognitio fiat sub prefide. b
3 His premissis colligē ex lege ista multa vtilia. ¶Primo, quod officiales qui mittuntur ad aliquid faciendū debent esse iurati, vt ibi, iureiurando astricti. facit ff. de fide instr. l. comparationes. & in aut. iubet. quod prestatur ab his. & l. hac edictali. ff. his illud. ff. de sec.
4 nup. ¶Secundo no. quod etiam in causis ciuilibus propter publicam vtilitatem per inquisitionem proceditur, vt ibi preses prouincie presente fisci patrono diligēter inquirat. facit ff. de cust. re.
5 l. si quis reū. & sic est arg. de episcopo & presbytero. quod eorū officiales possunt facere inquisitionem contra tenentes bona, que debent distribui pauperibus, vel in alias causas pias. ¶Vz ad vtilitatem priuatorum non reperio p inquisitionē proceditur. nisi in casu. l.
c iij. ff. preterea. ff. de suspec. tut. ¶No. tertio. qp in initio cause bona re
7 diguntur in scriptis, vt ibi quantūcunqz vel quale ei videatur cū gl. ibi posita. & sic videtur casus pro eo qō dixi in l. defensiones. ff.
8 de iure fisc. Nota quarto qō bona fiscalia debēt de facto occupari, & in fiscum incorporari post cognitiōes predictas inssu principis, qp nota ad questio. ¶Pone, episcopus vel Abbas nō possunt
9 alienare que sunt de mensa sed bona feudalia, seu cōsueta dari in emphyteusim pñt, vt in c. ij. extra de feu. & episcopum vel Abb. vel Abbatissam. c. j. Mō dubitatur si aliqua res feudalis vel emphyteutica reuersa est ad monasteriū. & Abbas eā occupauit, & p aliquod tēpus tenuit, an dicatur incorporasse in monasteriū ita qō facta fit de mēsa Abbatis, an vero adhuc remaneat vt possit alienari. ext. extra de re. eccl. non alie. cap. vt super. videtur dicere qō si p predecessorem retente sunt res tales per annū videātur esse de mēsa Abbatis. & ibi Inn. tu dic qō de hoc est tex. hic, & ff. co. l. si quando. loquitur enim de secunda parte, rubrice. scilicet de incorporatione, vt tunc dicantur incorporate possessiones, & facte de mēsa, quādo per officiales ad hoc potestatem habentes sunt descripte
in libro aliarū possessionum de mēsa. vel quādo Abbas hoc decla
b raut effectas esse de mēsa. & incorporatas. vt hic. & tene mēti. b No.
10 quod sicut inuentarium fit quando occupantur multa bona. & ita eodem modo quando est vna res vel due. vt in versic. que forma. &
11 sic est argumen. † quod curator datus ad vnam litem debeat facere inuentarium. vt ibi in vna re siue in vna actione, licet cōtrarium
c aud. c † Quero qua actione, vel quo iure ista cognitio expectatur
12 gloss. hic super versic. paulatim. dicit quod officio iudicis. Tu dic iure actionis. vt dixi in l. defensiones. ff. de fisc. que actio potest deduci in iudicio, si datur libellus per procuratorē fisci ordinarie contra aduersariū vel per officiū iudicis hoc inquirentis, vt hac lege.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si vacantia. † Et no. quod soli habēs dominiū & pos
1 sessionem potest impedire comparationem & confiscationē bonorum, & ideo mulier pro dote non impedit confiscationē bonorū vi
ri. l. si marito. in princ. & ibi Bal. & Ang. soluto matrimonio.
b ALEX. ¶Preside. Et Ang. ibi repeti. dicit. quod si actus fieri debet coram vno qui abest. vel cuius officium vacat poterit fieri coram alio iudice per istum tex. secundum hanc lect. Bar. & vbi abs
sint de tut. & cura. da. ab his. licet secundum Ange. videatur prima facie contrarium per dictam legem. testamenta. & l. consilia. ff. ut.
quia statim tribuendo iurisdictionem vni ab alio videtur abdicare. argumen. l. cum prætor. in princ. ff. de iudi. & l. maritus. de proc.
adde in materia Ang. in authen. vt cleric. apud proprios epis. in. §.
huic igitur. & in authen. vt iudic. sine quoquo suffra.
c ALEX. ¶Suspec. tut. Adde dicta per Bal. in l. sancimus. la. §.
de sacr. san. eccle. licet Imo. in c. ad nostram. el. j. alias el. j. terra. de
iureiur. dicat qp in ciuilibus non fit inquisitio. In quibus autem casibus possit in ciuilibus procedi per inquisitionē, vide per Bal.
in ca. j. §. si tres vel plures in fin. lib. de pace teuenda. & per eundem
in c. j. in §. iniuria. de pace iur. firm. in versi. item an aliter. Et aduer
te, quia hoc est speciale fauore fisci. & vide omnia que scripsi post
Bar. in l. iij. §. si publico de adulte. In eod. verb. ad fin. adde Ange.
hic in repet. in ij. not. in versicul. item not. ex isto tex. quod quando
actio, vbi idem tenet. & vidi fieri.
d ALEX. ¶Tene mēti. Vide Bal. in c. j. de eo qui inue. & Imol.
in c. vt super de re. eccle. non alie. Ang. hic in repe. ¶Per. de Arech.
in consi. suo clv. qui tenet idem quod Bar. Ang. & Jo. de Imol. in
c. super prealleg. qui tenet quod est necesse quod err. annis fuerit
in incorporatione. & in c. fi. de feu. & ibi per Card. Alex. Adde Inn.
hic. in ca. vt de cetero. extra de transaction. adde tamen quod tes
que non sunt effecte de mensa. potest prelatus alienare. & de ipsis
transigere vel pacisci Romano pontifice inconsulto, secundū Innocen. in prealleg. loco. & per Host. in cap. vt super. vt ecclesiastica
beneficia. & Joan. Andr. in c. fi. de reb. eccle. non alie. & ibi tractatur
quando bona dicantur effecta de mensa. & adde gl. sing. secundum
Inn. in cle. frequens. de excessi. prela. in qua dicitur quod illa bona,
in quibus prelatus habet directum dominū. & alius habet vtile,
vt sunt bona feudalia. & talia bona nō censentur esse de mensa prelati. quod est notandum. adde Domi. Cardina. in c. ij. de feudis. vbi
refert plures docto. consuluisse contrarium. tamen tenet ipse opin.
Bar. hic allegans Archi. etiam idem tenuisse in ca. j. rrrj. q. vi. per
Imol. in d. cap. ij. & in ca. vt super de rebus eccle. non alie.
e ALEX. ¶Episcop. aud. De hoc aliquid per Bald. in §. idem res
scripserūt. Insti. de exc. tut. & hic vide Ang. in rep. in versicul. ex
hoc verb. est not. & adde Barto. in l. j. de cura. bon. dan. vbi tenet
quod non tenetur facere inuentarium.

De delatoribus. Rubr. XI.

¶Querit glo. quot modis dicatur aliquid deferri. Item querit qui prohibeantur deferre. Item de pena male deferentis. & de primo dene deferentis. que omnia dic vt in gl. Et in quo differt hic titulus ab illo de his qui se deferunt. dic vt in glo. Ista glo. ff. expresse tenet
1 † quod licet ex forma statuti bannitus non debeat audiri. tamen si ante bannum accusauit. potest accusationē prosequi. & sine ea
observatur in ciuitate Perusij. Pro hoc est tex. in l. deferre. allegat gl. & not. in l. Grammus. ff. sed cum duo. ff. de fideiuss. per Dy. & Jo.
a de Aren. ff. de publ. in l. is qui reus. a

ADDITIO.

a ¶Reus. Nota gl. in rub. ibi, sed eas causas.

LEX I.

1 ¶Relictum incapacibus quando deferatur in fiscum, & qui sint incapaces, aut indigni.
10 Qui facit alicui condere testamentum secrete, & se heredem instituere, si est capax non punitur.

Si ei, qui. Si relinquitur tacite incapaci defertur in fiscum. h. d. † Ad euidentiã huius legis ꝛ tit. scias quod quãdoq; relinquitur aliquid aliquib. qui sunt indigni, ꝛ illud siue relinquatur tacite, siue expresse defertur in fiscum, vt no. in tit. de his quibus vt indig. ff. ꝛ §. maxime in l. hereditas. Quandoq; relinquitur aliquid non capacibus, † ꝛ tunc si quidem relinquitur palã, non valet relictum, sed remanet apud eum qui relinquit, vt l. Lucius, circa fi. ff. de leg. j. ꝛ l. non intelligitur. §. j. ff. de iure fis. Si vero relinquitur tacite, tũc in penam eius qui assumpsit tacitam fidem in se de restituendo bona non capaci, defertur fisco, vt l. non intelligitur. §. j. ff. de iur. fis. ꝛ l. etiam. cum multis sim. §. ad l. Fal. † An autem illud quod relinquitur spurio palam, debeat venire in fiscum, vel remaneat apud heredes, dic vt l. j. §. de natu. li. ꝛ in l. hereditas. §. de his quib. vt indi. ff. eo. l. fi. ꝛ ibi plene dixi. Qui autem dicãtur non capaces, habes ff. de iure fisc. l. j. ꝛ Instit. de leg. §. legari. † Hoc premisso quero quo tempore quis debeat esse capax in heredis institutione, vel legato, hoc tangitur hic in gl. ꝛ melius in l. nõ intelligitur. §. quãdo autem. ff. de iure fisci, ꝛ ista est materia regule Catoniane, quam plene expediui in l. j. de regu. Cato. Quero quando dicatur tacitũ fidei commissum. Respondeo, † quando interuenit priuata promissio, non in testamento, vel codicillis, vel publico instrumento, vt hic in ij. gloss. ꝛ clarius in l. non intelligitur. §. tacita, vbi dixi. ff. de iur. fisc. Quero vtrum rogatus tacite aliquo casu excusetur a pena. gl. hic ponit aliquos casus, dic vt in ea[b].

ADDITIONES.

a ANG. Spurio. † Sed an spurius dicatur nõ capax. an vero indignus, dic quod nõ capax. vt lege prima de natura. liber. l. si quis solidum. de heredibus instituendis. ff. de vulg. ꝛ pupil. l. si is qui ex bonis, ꝛ Instit. de leg. §. legari. ꝛ hoc est vtile scire, quia cum bona relinquantur non capaci, tunc demum fisco applicãtur, cum relinquuntur tacite lege non intelligitur. ff. de iure fisci, sed quando relinquuntur indigno, applicantur fisco, siue tacite, siue expresse relinquantur, vt in toto tit. ff. ꝛ §. de his, quib. vt indig. † Illud tamen no. quod si interdum filio naturali non capaci relinquitur palam, applicatur fisco, si ille, a quo istud relinquitur, nolit retinere, ꝛ hoc est de illis naturalibus tantum, de quibus fit mẽtio in l. j. supra de natu. libe.

b ANG. In ea. † Item ista lex optime facit pro desponsantibus viduas habentes magnas dotes absentibus consanguineis ipsarum viduarum, ꝛ secrete, vt non puniantur, per hoc quod sacramentum secrete contraxerunt, ex quo vidua nubilis erat etatis, ꝛ desponsans erat capax matrimonij. † Item facit pro quibusdam Perusinis, qui fecerunt quendã in mortis articulo cõstitutum testari secrete, coram quibusdam testibus eorum domesticis vel amicis ꝛ absentibus consanguineis testatoris, ꝛ fecerunt sibi relinquere omnia bona sua, quod non puniãtur ob hoc quod illud testamentum secrete fieri fecerunt dummodo sint capaces hereditatis istius, facit ff. de acqui. here. l. quod si dubitet.

LEX II.

Deferens, ꝛ non probans punitur.

a Monente[a] † Qui defert ex necessitate officij, vel ex precepto iudicis, penam delatoris non sustinet. hoc dicit. Ad euidentiam premitto, ille, qui defert, ꝛ nõ probat, punitur, vt no. §. eo. in rub. ꝛ j. eo. l. ex varia. Hoc premisso casus in terminis est clarus. Quero primo quomodo facta fuit ista admonitio. Dicit glos. ipsum officium quod quis admonet quem vt faciat pertinetia ad officium quod quis habet. quod satis placet. † Vel dic notabilius quod quando vna causa ad publicam vtilitatem pertinens est cepta per vnum delatorem qui moritur, vel se absentat, iudex potest illam causam perficere ex suo officio, vt l. pe. in princ. ff. de pub. iud. ꝛ §. de abol. li. j. j. ita potest idem iudex iubere vni, vt dictam causam ceptam ab alio prosequatur, vt hic est casus.

ADDITIO.

a ALEX. Monente. † In hac l. no. ter. ibi, Secte. quod secta appellatur in bonam partem, ideo si plures communicato consilio ad finem boni sub nomine secte se colligunt, non possunt puniri vi
* goze statuti prohibentis sectam fieri. Et de isto nomine secta. * Vide tu Lard. in cle. fin. in princ. cum gl. de hereti. * vide j. de peri. bo. subla. l. ij. Ang. Adde no. per Bart. in l. bellorum. §. fi. de accu. ꝛ in d. l. pen. de pub. iud. vide que scripsi post Bar. in §. fi. de priuil. cred. In ea in fi. hoc verum intelligas, nisi cepisset nomine alterius puta tutoris, vel procuratoris nomine, qꝛ cogi non posset illo moriente ad illius prosecutionem. Casus est singularis in l. diuus. ff. ad Turpillia. secundum Roma. in singularibus, in litera, l. no. t. xxxij.

LEX III.

Nominator, non semper est delator.

Nulla.[1] Qui ad suam defensionem alium nominat non videtur deferre, hoc dicit. † Nota hic argu. quod si statutum dicat, quod manifestãs aliquem delinquentem habeat premium, ꝛ aliquis qui inculpabatur ad sui defensionem delinquentem monstrauerit, non habet premium. † Item si statutum cõcedit premium occidenti hostem, vel rebellem. ꝛ aliquis eum occiderit se defendendo, quod non debet habere premium, vt hic. Nam premium datur illi, qui se vltro, ꝛ sponte offert ad faciendum illud quod est causa premij, secus si a fortuna coactus, vel causa hoc faciat, a vt l. si quis §. verum. ff. ad Sylla, ꝛ l. j. ꝛ. de condi. ꝛ demonstr.

ADDITIO.

a ANG. Faciat. † Not. quod si quis nesciret aliquem esse bannitum, ꝛ ipsum interficeret, non debet habere premium statuti, quia non debet mereri qui nescit quid faciat. Sed pone quod quis bene scit aliquem esse bannitum. tamen nescit statutum aliquod esse factum, per quod interficiens bannitum debeat habere premium, an tunc habebit premium? Videtur qs non, qꝛ quo ad habendum premium, videtur casu interficere. sed contrarium est verum. Beneficium enim statuti confertur etiam ignorãti. vt §. de decu. l. diue. ꝛ l. fi. ꝛ ibi per Bar. Idem dicit Bar. in l. omnes populi. in prin. v. q. prin. ff. de iusti. ꝛ iure. ꝛ sic sufficit scire bannitum esse, quamuis nesciat premium. quod summe notandum est. A LEX. Et an autem valeat hoc statutum, vide Bart. in l. j. in princ. de iust. ꝛ iur. ꝛ in l. iij. §. de nauicularijs, ꝛ in l. j. §. de salario nõ prẽb. ꝛ ibi vide que scripsi. Adde Bar. idem tenentem. in d. §. vtrum ꝛ in d. l. j. sed Rapha. tenuit contrarium in l. hec condi. de condi. ꝛ demon. vbi dixi quod immo premium ei dabitur, eo marine cum difficile sit capere bannitum, statutum non considerauit propositum neque tempus, sed solum factum. Et ita transit etiam ibi Are. adde tu quod iste passus pendet ab illo, quem tangit Bar. in l. omnes populi. de iust. ꝛ iur. in j. q. quinte q. principalis, videlicet si statutum dat premium capienti, an premium habitur ei qui cepit bannitum, sed ignorabat eum bannitum. dic vt ibi. Ad quod vide bonum tex. ꝛ que ibi scripsi in l. pe. de decurio. Et in proposito putarem forte opinio. Rapha. ꝛ Are. esse veriorem. quia etiam eam firmat Bal. confundens fundamẽtum Bar. in l. genero. ff. de infamibus ꝛ Lud. in §. vtrum. ꝛ sequitur etiam Aret. in tractatu maleficiorũ in materia capture in versi. quero, xiij. Sed quid in officiali, qui tenetur inquirere ex officio, si cepit malefactorem, an debeat habere premiũ? Vide Bart. concludentẽ quod non, in l. si is qui. §. seruus. ff. de acq. re. de. Item quid si statutum dat inuentori premium, an requiratur quod inueniatur, ꝛ capiatur? Dixi post Bart. in l. j. in princ. de acq. pos. Item quid in bannito capiente alium bannitum, dixi post Bart. in d. l. si is qui. §. quod seruus. ff. de acq. re. do. Item an bannitus, qui posuit bannitum in potestate curie, debeat ipse cancellari de banno, vide Bar. tenentem quod non. in l. ambitiosa. de decretis ab ord. faci. ꝛ ibi scripsi, ꝛ vide omnino Ludo. no. circa hoc distinguentem in dicto §. vtrum, cuius distinctionem sequitur Aret. in loco prealle. in versi. an autem bannitus. sed quid si ex forma statuti villa tenetur capere malefactorem, alio statuto cauetur, quod qui ceperit bannitum habeat centum, nunquid villa capiens bannitum ab alio insecutum debeat habere premium? Bartol. in d. §. vtrum concludit quod non, quia villa fuit incitata ab illo qui bannitum insequitur. Sed an ille qui insequebatur debeat habere premium? dicit ibi quod non, qꝛ non cepit, cum statutum requirat capturam, qꝛ not.

LEX IIII.

Varia.[1] Qui venit ad defensionem Reip. vt delator non punitur. h. d. † Not. hic quod cause fiscales dicuntur cause Reipublice. qs dic vt dixi in rub. de iur. fis. Querit gl. que est pena delatoris, dic vt gl. Ultimo dicit gl. quod delatio non fit ciuitati, dic vt. §. tit. j. l. j.

LEX V.

Delator non probans, non accusatur criminaliter, nisi sit solitus deferre accusationes calumniosas.

Omnes iudices.[1] Delator non admittitur sine patrono fisci, ꝛ male deferentes ex consuetudine grauissime puniuntur. hoc dicit. Oppo. quod imponatur minor pena, vt §. eo. l. proti. † Sol. Ibi agitur ciuiliter, hic accusatur criminaliter. Intellige tamen quod hec criminalis accusatio non habet locum, nisi in eo qui ex consuetudine deferendi facit accusationes calumniosas, vt patet ex text. ibi, deferre non cessant, ꝛ ita continebatur in codicibus antiquis.

2 † Quero, que est ista pena ferri. Dicit gl. quod amputabitur caput, ꝛ lingua. † Ex quo nota quod si capitur vnus ex bannitis in persona, ꝛ in membro, quod prius debeat amputari membrum, ꝛ

postea debeat perdere personam arg.huius glo.Et ita vidi de facto obseruari in ciuitate ista[a].

a

ADDITIO.

a ALEX. ¶Ista. De hoc est casus in l.j.in fi.nil.no. appel.pen.ff.z not.per Bar.in l.ij.ff.de custo.reo. Vide ad hoc Bal.hic,z in l.gallus.§.j.ff.de liber.z posthu.vbi dixit quod si instituitur filius cum nepotibus, primo veniat filius, postea nepotes ordine successiuo per gl.secundum hoc valde not.

LEX VI.

1 ¶Proditio.z proditor quid.

a

1 SEruum.[a] Seruus punitur, si dominum deffe-rat,preterquam in crimine lese maiestatis.h.t.†Not.text.ibi cum dicit.de exemplo proditorum quando aliquid dicatur fieri proditorie, plene dixi in l.respiciendum.§.delinquunt.ff.de pe.alias dic vt in gl.

ADDITIO.

a ANG. ¶Seruum.Hec lex est in argumentū de statuto.quod occidens bannitum non puniatur.† Modo queritur nūquid socius banniti occidens bannitum proditorie modo,debeat puniri? Casus est hic quod sic,z ita practicatum fuit Perusij Et † quot modis dicatur proditor. * Vide Felt.in c.j.de hom.z quod ibi dixi in apostil.* z in quem cadat delictum proditorie,vide in ca.pastoralis.extra de re iud.

De petitionibus bonorum sublatis. Rubr. XII.

LEX I.

¶Bonorū vacantiū,aut quasi vacantiū petitiones esse sublatas.

14 Usufructuarius non potest concedere vsumfructum, sed vtilitatem fruendi sic.

15 Concessio facta motu proprio, quando dicatur facta ad partis postulationem.

16 Bona per fiscum non possessa possunt motu proprio concedi,non tamen ad partis postulationem.

a

QVisquis[a] bona que deferuntur in fiscum, nemo potest sibi impetrare,z concessio facta ad petitionem alterius non valet,secus si fieret motu proprio principis.h.o. ¶Primo prohibet quem petere. ¶Secundo annullat concessionem ad petitionem partis petentis. ¶Tertio validat concessionem proprio motu factam.

1 Secunda ibi,sed quoniam. Tertia ibi, si quid autem † Ex prima parte not.quod deprehensus in crimine, dicitur ille, qui de eo est conuictus. Secundo not.q ex sola postulatione,licet infructuosa

8 punitur quis. Tertio no.quod cuius prohibetur petitio eiusdem non valet concessio.Concor.sunt in gl.Et secūdum hoc facit quod si prohibetur aliquid per statutū proponi in consilio,vel arengari, q ex hoc videtur esse prohibita reformatio super eo facta.Contra hoc facit supra de prec.Impe.offe.l.vniuersis. ¶Sol. Hic loquitur quādo prohibetur petitio seu propositio respectu rei.Z ex ve-

b ro cōtraria loquitur qū prohibetur persona petere seu pponere.[b]

10 ¶†Ultimo not.qd valet cōcessio facta motu proprio principis.[c]

c †Quero quid si Imperator in rescripto dicat nō obstante tali l an

11 valeat? Dicit gl.quod sic.z bene,vt l.fin.§.si contra; ius vel vti.pu. Quero quid vult dicere text.dum dicit huiusmodi tantum,&c. dicit gl.quasi dicat,talis concessio facta ppio motu,alias non valere,z

12 ista bona.† Alij dicunt quod potest concedi aliqua res de bonis vacantibus tantum.non ipsum ius occupandi, sicut prebēda non potest concedi,sed aliqua res prebende potest.Hoc non placet,q; etiam ipsum ius pōt concedi motu proprio Principis,vt habuistis ā.tit.ij.l.j.† Item prebenda z res prebende potest cōcedi superiori,vt patet in toto tit.extra de preb. Ille autem, cui est concessa prebenda.non potest eam concedere alteri,q; debet renunciare in manibus superioris.vt l.legatus.ff.de offi.presid.extra, de renunc. c.quod in dubijs. Rem autem prebende potest cōcedere ex causa.

14 †Sumle in vsufructuario,qui non potest cōcedere vsumfructum, sed vtilitatem fruendi,vt l.arboribus.§.vsufructuarius.ff.de vsufr.

15 z Inst.de vsuf.§.finitur.† Quero vtrum intelligatur in dubio concessio facta ad postulationem vel motu proprio? Respōdeo, intelligitur facta ad postulationē nisi exprimātur motu proprio, in c.si motu proprio.extra de preb.lib.vj.secus in concessione que fieret

b per legem,vt dixi.ā.tit.ij.l.j.[b] † Oppo.gl.ad l.ultam de l.ij.j.de loca,

16 predi.ciui.dicit glos.ibi.ab alio possidebatur,z sic innuit quod hec lex habeat locū,quando bona concessa possidentur per fiscum,qs videtur probari in princ.dū dicit fiscus inuasit, z sic bona per fiscū non possessa,non possunt cōcedi etiam motu proprio. Item in eis si quis postularet, non pumretur,contrarium puto,nam etiam si fiscus non possideret,non possent peti nec concedi ad postulationem,vt j.l.proti.que generaliter loquitur,sed proprio motu principis possunt concedi,etiam si non possiderentur,vt ā.tit.ij.l.j.Non obstat cōtraria lex,quia ibi loquitur in locatione, que fit respectu mercedis,ideo non debeat auferri possessori volenti soluere mercedem congruam.hic loquitur in largitate, seu donatione, que fit respectu meriti,que non cadit eque in possessorem sicut in alium.

ADDITIONES.

¶Pro soluendo Bart.z in quo arguitur de contrarietate in hac l.prima vide concordiam,quam posui ad l.iij.§.si in venditione.ff. quibus modis pignus vel hypothe.sol.

a ANG. ¶Quisquis.Not text.in hanc l.ibi,deprehensus,&c.Not. quod appellat deprehensum in crimine omnem, qui de crimine conuincitur. Et hoc sine dubio verum est, vbicunq; statutum pu-

2 nit crimen,nō autem deprehensionem.† Si autem lex vel statutum punit deprehensionem tunc ille dicitur deprehensus, qui in ipso flagranti crimine deprehenditur,vt ff.de fur.l.iij.z l.si quis in seruitute.eo.tit.† z ideo si statutum dicit quod si quis fuerit deprehensus arma portare, puniatur tanta pena, non punitur, si probatur quod visus fuerit arma portare, nisi in ipsorum gestione reperiatur,z deprehendatur.z hoc est,q; statutū se retulit ad ipsorum deprehensionem,non autem solum ad armorum gestionem,vt dictus

* legibus probatur.* Adde do. Aler. de Imo.in l.qui seruū.de verborum obligationibus,z l.j.ver.infert Bar.hic.ff.de acq. poss.z ibi Bar.in princ.in versi.aliud est genus querendi,z Ang.in auth.de san.epis.§.reuerendissimi.z in l.iij.§.Veratius.ff.de acqui.poss.vbi etiam late per do. Aler.versi.inducuntur per Ang.cum concor.

4 ibi per eum signatis.*ALEX.†Facit ad statutum dicens q si iudex deprehēdit aliquem furtum facere, puniatur in centum.quod si reperit eum non in flagranti crimine, sed post furtum consummatum verificabitur statutum, quia iudex dicitur deprehendere conuincendo,vt hic,z ad hoc l.j.ā.de his qui er pub.ratio.mu.pec. acci.eo.li.quod sine dubio procedit quando statutum loquitur de iudice,qui iudex non potest deprehēdere, nīi per actū iudicialem

5 in cognitionem criminum.sed si statutum diceret.†Si familia Postestatis repererit aliquem furtum facere,habebit locum statutum ita demum.si reperiat in flagranti crimine.Et ita intelligi potest ā. de ser.fugi.l.si fugitiui.in verfic.deprehendantur. Adde vltra quod no.Bar.Ang.z alij.in l.j.ā.de rap.vir.z ter.cū gl.in l.ij.de cust.reo. z ter.cum gl.in l.j.vbi quis decur.vel cohor.z in l.j.cum gl.vbi Iena, vel cla.z vide Paul.de Cast.in l.ij.qui testa.fac.poss.z ibi diri post

6 Ro.†Si autem statutum diceret,quicunque fuerit detectus arma portare,sufficit quandocunque.l.j.ā.de his qui er pub.ratio.mu. pecu.acci.z ibi dixi aliquem inuenirī in flagrāti.z deprehendi. Adde ad hoc l.sine igitur,z l.si quis in seruitute.ff.de furt.l.palam.§.

7 qui adulterio.de ritu nup.z quod not.† Angel.in d.l.si fugitiui.vbi tenet quod statutum loquens de eo qui deprehensus fuerit intelligatur de eo qui actu fuerit deprehensus,per d.l.palam,z d.l.fugitiui,z l.j.ā.vbi quis dec.n.quod potest procedere nisi statutum diriget verba ad iudicem.vt supra dixi.

b ALEX. ¶Proponere. Ut puta si statutum diceret,quod nullus magnus possit arengare:nam si arengaret,z arenga affirmaretur, valeret,vt d.l.vniuersis. Angel. Adde Paul.de Castr.in l.j.in pun. ad leg. Falcid. Quid autem si fit facta propositio per personam habilem,vt scripsi post Bar.in l.ij.j.de decuriombus.vide Jacob. Butr.z Bald.de hoc in l.quod fauore.de legi.z aliquid per Bar. z scribentes hoc tribus modis limi.in l.ij.in princ.quod quisque

9 iur. ¶†Sed hoc secundum fallit in excommunicato,vt in c.extra,de reseri li.vj.Hot.ter.ibi propter importunitatem petentium.

c ANG. ¶Principis. Quid autem importat ista concessio motu proprio,vide plene per Canonistas in cap.si motu proprio.de prebēn.lib.10 serto.

d ALEX. ¶L.j.De hoc vide Bart.z Ueran.plene in l.ij.ff.quod quisque iur. Item non potest probari per testes quod motu proprio fecerit,vt per Ang.in l.si quis iniquum.in princ.ff.quod quisque iuris Aler. ¶Adde Rotam in decis.cccxxxv.licet in nouis.*

LEX II.

4 ¶Notarius scribens contractum illicitum,qua pena puniatur.

5 ¶Prebenda,que est consueta concedi,potest impetrari.

6 Dispositio huius legis,quinon corrigatur per aut.bona damnatis

7 Statutum positum in volumine statutorum, est maioris efficacie quam statutum extrauagans.

VIle.[a] Nullus admittitur ad impetrandas res delatas in fiscum siue fiscales.z impetrans z officiales curie principis,qui in his impetrationibus operam darent,vel scriberent,legitime puniūtur.h.o. Primo prohibet impetrationem in genere. Secundo enumerat quasdam personas,de quibus videbātur magis dubitare. Tertio ponit officiales tales rescriptis consentientes. Vltimo lex ista extēditur ad alias res fiscales.

scales. Scda ibi, z si intestatus. Tertia ibi, sed vir. Quarta ibi, sed pari forma, z est lex ista quasi glossa z declaratio legis precedentis. † Circa primã partẽ quidã habẽt in principio legis. omne eñ, z sic videtur continuari ad precedẽtes, alij non habent eñ. si habent, ponitur inceptiue. nam leges. ã. non cõtinuãtur ad precedẽtes, dicit glo. z ã. de testib. l. quoniam liberi. Item ex principio z ex fine colligẽ differentiam inter istam legẽ z precedentẽ. Nam precedens loquitur de rebus iam incorporatis in fiscũ, cum dicitur, fiscus inuasit, hic de omnibus tam incorporatis, quam nõ. Venio ad secundã partem, ex qua nota † qõd si punitur maior, multo magis debet timere minor. hoc colligitur ex versu cũ dicit. cũ nec illis. † Venio ad tertiã partem, ex qua nota qõd officiales, z dantes operam istis literis vel rescriptis illicitis, puniuntur. ¶ Ité no. q̃ puniuntur notarij, simile in Liubemus. ſ. sane. ã. de sacrosan. eccle. ¶ Sed aduertendũ q̃ hic non puniuntur pena falsi, sed alia pena hic inserta. † Et sic notarius scribens contractũ illicitũ, non tenetur pena falsi, [a] nisi in casibus, quibus est expressum a lege facit [b] ã. de testa. Liubemus. [b] † Venio ad quartam partẽ. ex qua colligit gl. arg. quod prebenda non debet impetrari. q̃ intelligo verum de rebus que pertinent ad cameram ecclesie Romane vel fisci, sed prebenda consueta concedi si vacat, bene potest impetrari. vt extra. de preben. z de concess. preben. per totum. facit ſ. de omni agro [6] deser. per totũ illum ti. † Opp. ad id q̃ in precedenti particula dicitur de publicatione bonorum authẽ. vt nulli ind. in fi. z ã. de bon. damn. authen. bona damnatorum. dicit gl. q̃ hec corrigitur p̃ illam auth. doc. contra cum hic non damnetur ad mortem ciuilem, vel naturalem. vt hic notatur. Opp. ad vltimam particulam in eo qõ dicit. pragmatica iussio. ã. de no. Cod. compo. l. j. ſ. fi. Sol. dicit gl. [7] ibi erat inserta in corpore iuris, z sic maioris efficacie est statutũ positum in volumine statutorum. quam quedã reformatio extranagans. nulla. est eñ maior presumptio quod sit facta ad postulationem alterius, forte sicut in rescripto. z victistis ã. eo. l. pprij. z q̃ dixi in l. j. ã. de bon. vacan. intellige de lege in corpore iuris inserta, alias secus, vt hic. ¶ Op. ã. de leg. l. j. ſ. fi. Solue vt in gl. Op. q̃ in multis casibus admittatur petitio bonorum. nam admittitur petitio hereditatis, z petitio bonorum possessionis, z si. Solu. in illis petitur iure permittente, hic iure prohibente.

ADDITIONES.

a ¶ Et sic notarius non tenetur pena falsi. Adde qõd licet hoc, qõd hic dicitur. sit verum. punitur tamen alia corporali pena ira. not. iste in Liubemus. ã. de epis. z cler. z Bar. in l. ij. ã. de eunuch.

b ALEX. ¶ Jubemus. Adde ter. ſ. q̃ vero Leonis. in authen. de non alie. cũ glã. verbo. proferre. z no. per Bu. z Bal. in Liubem°. ſ. si me. el j. de ſa. ſan. ecc. de hoc etiam aliquid per Bar. in rub. de fide. iuſſ. in verſ. dixi tertio, z in l. super chyrographarijs. ã. si certum petatur.

De his qui se deferunt. Rubr. XIII.

LEX VNICA.

1 ☞ Heres non capax se deferens premiatur, z an teneatur se deferre statum.
3 Maior an debeat dare optionem minori.
4 Authoritas vnius sancti fulcita authoritate testamenti veteris, preferetur constitutioni papali, etiam in decisionibus causarum.
5 Heres non capax institutus punitur pena, de qua hic, quãdo iste dolose celat fisco, z fideicommissario.

a [a] IGcuius non capaci si se deferat, lucratur tertiã, vel maior. vel vero defuncti nõ capax se deferẽs, lucratur dimidiã, z facta diuisione habebit optionẽ occultãtes vero legitime punantur. h. d. Pomo loquitur q̃ heres grauat? tacite de restituendo non capaci se defert. Secundo qñ vel non capax, cui debet fieri restitutio defert seipsam. Tertio ponit here dẽ occultantẽ. Scda ibi, q̃ si ab vxore. Tertia ibi, z tũc occultator. † Ex prima parte nota premium heredis deferẽtis. Secundo, quod debet se deferre statum. Opp. qõd non statim. d. l. edicto. ſ. cum autem. ff. de iur. fiſ. gloſ. ponit plures. ſol. doc. tenet vltimã. dic vt dixi in l. contraria. Op. z videtur quod debeat lucrari dimidiã, z non tertiam. vt ff. de iur. fiſ. l. cum tacitum. Solu. ibi loquitur de fideicommissario, hic de herede rogato. Item contra. ff. co. l. senatus. vbi etiam loquitur de here. Sol. Circa istã materiã distingue, vt ibi plenissime per Dy. Venio ad scdam partem z opp. ff. de iur. fisc. l. cum tacitum. Sol. glo. hic. tu plene dic per Dyn. in d. ſ. senatus, † Ex ista parte nota illud qõd dicitur qõ mulier in dimsionem habet optionem. Ex quo dicunt vulgares, † quod maior debet dare optionem minori. quod est falsum, nisi in casibus, in quibus priuilegium conceditur, vt hic. z l. ij. ſ. de mera. altas diuisio expedire [b] tur officio iudicis, vt inſti. de offic. iudi. ſ. si familie. z ſ. ſeq. [b] † Circa vltimam partem quero quando heres punitur pena hic posita. Respondeo, quando studiose celat fisco. z fideicommissario. qõ [c] patet ex tertio dum dicit, fisci z mulieris inimicus. [c]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ De materia vide Bal. in l. senat°. ſ. senat°. ff. de iur. fiſ.

b ALEX. ¶ Et ſ. seq. Adde Bart. hic. z l. pen. ã. commu. divi. Sed quod minor debeat facere partẽ minori, habemus authoritatem antiqui testamenti. quia Abraham fecit partem, z Lot elegit. Et idem dicit Augu. vt refert Bal. in d. l. 9e. z de hoc est glo. sing. in c. de libellis. rr. dist. secundum dom. Abb. in c. qualiter z quando. de [4] accu. qui dicit quod dictum alicuius sancti fulcitum authoritate veteris vel noui testamenti, preferetur cõstitutioni papali. etiam in decisionibus causarum, secus si cessaret lex diuina. quia tunc decisio papalis preferetur dicto cuiuscunq̃ sancti. * Vide tu ad hec not. per Felin. in cap. ne innitaris. de const. post principium. in versũ. in tert.
* ibi sanctorum cum pluribus sequent. * quia pape. z non sanctis fuit data potestas legis condende. allega. not. in cap. mandata. de presum. Legiste tamen tenet communiter oppositum. Bart. z respondẽt ad c. de parochijs. quod loquitur in dispensatis, vel quia est speciale fauore fidei. sed forte secundum moderationem d. c. qualiter nulla. dictarum solutionum est bona. z ideo forte contrarium posset teneri, cũ nõ reperiatur pro opinione Juristarum decisio clara. reliqua scripsi post Bal. in d. l. pen. Adde quod idem dicit Bal. in Liubemus. ſ. quare, z quibus quar. pars debetur licet Bart. contra in Liubemus. ã. communi dicit. Alexã. Adde Bald. in l. si minor. ã. communi dicit. qui tenet illud quod Bart. hic. idẽ tenet ipse in l. pro. ã. de edendo. ubi modus. Pro quo facit l. cũ quis. ſ. fi. ã. de natu. libe. Bal. in l. seruus quoq;. de hered. inſt. tantum contrarium dicens quod immo minori danda est electio. Jo. And. in c. j. de parochijs post hosti. dicit q̃ senior facit partes, minor eligit. z hoc sequitur Bal. in d. l. si minor. Ang. vero in l. sanctimus. ã. de bona. dicit consuetudinem seruandam. vide Bar. in Liubemus. ã. quando z quibus quarta pars qui tenet idẽ quod hic. contrarium tenet do. Flor. in l. arbiter. famil. ercis.

c ANG. ¶ Inimicus. † Not. rr. ibi pariter inimicus. quod inimicitia cadit in mulierem z ideo si statutum dicit quod damnatus non habens pacem ab inimico debeat rebannire. tradebant habere pacem a muliere succedente passo inuriam. sicut a masculo. Nec ob. in Lombarda. vbi dicitur quod in muliere nõ cadit inimicitia. nec portat arma, quia dico inimicitiam duplicitur posse considerari. Uno modo prout inimicitia concernit rancorem animi inimicantem, z isto modo sic cadit inimicitia in mulierem. sicut in masculo, z ita loquitur hic. Alio modo, prout respicit, z concernit aliquos actus extrinsecos virtutes. prout est arma portare, z vindictam de inimico petere, z facere. z hoc non competerit mulieri post cessas vo- [6] luntates, z ita loquitur Lombarda. * Tu ad hoc vide Felin. in ca. cum oporteat. versũ. nunquid autem. de accus.

Si liberalitatis imperialis socius sine herede decesserit. Rubr. XIIII.

LEX VNICA.

1 ☞ Decedere sine herede, quando quis intelligatur, vbi quod in feudis sine filijs.
2 Jus accrescendi an habeat locum in dispositionibus inter viuos, z ante emolumentum quesitum.

a [a] IAbemus Inter socios imperialis liberalitatis facte etiam inter viuos est locus iuri accrescendi, etiam post dominium veriq̃ quesitum. h. d. † Quero quomodo intelligatur quis decedere sine herede. Quidam dicunt sine herede. i. sine filijs. vt l. ex facto. in fi. ff. ad Trebel. Alij dicunt quod sine herede large. vt l. j. z l. vacantia. ã. de bon. vacantib. Tu dic de hoc debere perpendi secundum qualitatem rei que conceditur. nam si consideretur feudum, intelligeret sine herede. id est. sine filijs. In alijs rebus que sui natura [1] transferantur ad heredem, accipimus large, z dicit. in d. l. ex facto, in fi. [a] † Opp. quod in dispositionibus inter viuos non sit locus iuri accrescendi. vt l. si milhi. z Titio [b]. ff. de verb. oblig. Solu. Speciale hic in donatione imperiali. Et aduerte, quia sunt duo specialia, primum quod dixi. secundũ. q̃ etiam post donationem iam acquisitam vtriusq;. in persona vnius deficiat, est locus iuri accrescendi, vt hic quod in alijs non est in proprietate. l. j. circa fi. ff. de vſufr. accresc. z omnes concordantie que dantur hic in glo. circa ius accrescendi. habẽt locum ante emolumentum quesitum, preterquam in [c] iure patronatus. de hoc dixi plene in l. re communi. ff. de leg. tertio. [c]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In fin. Adde quod dicitur per Bar. in l. vt ureturando. de oper. libo. z docto. ibi. Jmo. in l. ex facto. ſ. fin. z adde Bald. in ca. j. de alie. feu. vbi intelligit per illum text. sine filijs masculis, z rationem assignat, vt ibi per eum. Aler.

b ¶Et Titio.Et ibidem ad hoc vide do.Aler.& Jmo.
c ALEX.¶Tertio.Adde Bal.in l.j.in prin.de cadu.tol.vbi p istũ ter.dicit idem in feudo concesso a prin.in quo est locus iuri accrescendi,q̃ voluit etiã ipse bal.in c.j.de frat.de nouo benefi.inuest.& in c.j.de duo.frat.a capit.inuest.& idẽ dicit in feudo a rege cõcesso, & idem voluit Raph.& Pau.de cast.in l.quod dicitur,de ver.obli. faciunt no.per Bar.in l.re cõmuncti.de leg.iij.

De thesauris. Rubric.XV.

¶Bl.continuat rubricam duobus modis.Secunda vera,q̃ prima propie est adoptatio ad inferiora,non continuatio, vt l.ij.ff. de statu hominum.

LEX VNICA.

1 ¶Non licet vti arte magica,& similibus sacrificijs.
2 Superfluo impetratur,quod a iure commum conceditur.
3 Sententia vel contractus que annullatur ipso iure,quis non debet petere quod annulletur.
4 Statutum continens idem quod ius commune,non valet.
5 Studiose percutere quis dicitur,qui certo proposito percutit.
6 Creditor non põt in fundo sibi pignorato thesaurum querere.
7 Maritus est dominus rei dotalis,sed reuocabiliter.
8 Suum an dicatur ratione dominij directi,vel vtilis.
9 Dominus directus quando possit querere thesaurũ in re feudali.
10 Casus,in quo dominus non põt permittere in suo vt quis operetur,scilicet vt si quis in fundo suo nomine,& non domini thesaurũ perquirat.
11 Violator legis punitur extraordinarie.
12 Contemnens mandatum regis,vbi non est certa pena,punitur extraordinarie.

a NEmo.[a]Querere thesaurũ in proprio omnibus licet,in alieno vero suo nomine nullo modo licet,& si thesaurus inuentus fuerit a fortuna,inter inuentorem & dñm dimidiatur.h.d.¶Primo loquitur in genere.¶Secõ in specie,& in volẽte querere thesaurũ in suo.¶Tertio in querente in alieno thesaurũ.¶Quarto puniũtur facientes.¶Quinto loquitur in inuemente thesaurũ a fortuna.¶Secũda ibi,nam in suis.¶Tertia ibi,in alienis.¶Quarta ibi,q̃ si nobis.¶Quinta ibi,
i q̃ si forte.¶Prima pars est clara.† Circa secãm nota qõd non licet vti istis sacrificijs,ad q̃ s.de maleficijs,& mathe.l.j.Secõ no,qd est thesaurus proprie loquendo,licet aliquando,sumatur improprie,vt in
2 gl.† Tertio no,q̃ superfluũ est impetrare a principe,q̃ a iure cõ
3 conceditur,facit ff.ad municip.l.ij.in fin.¶Et sic est argumẽtum quod quando lex annullat contractũ,vel sententiam ipso iure,nõ debet peti a iudice,vt pronunciet nullum,q̃ dic plene,vt dixi' in l. que sub conditione,in fi.ff.de condi.instit.& de appel.l.si expressim.
4 Facit etiam quod quando statutum continet idem q̃ ius cõmune,non valet,qõ tangit Joan.and.extra de consti.capit.j.libr.vj.
8 Dixi plene.ff.ad legem Fal.l.j.in prin.[b]Circa istam partem que
b ro quid est dictum m suis,gl.intelligit suum,ratione directi domi
c nij vel vtilis.[c]De significatione meum,tuum,& suum,dixi plene in
d l.Quintus.§.argento.ff.de aur.& arg.leg.Quero quid si inueniatur thesaurus in loco sacro,vel alio loco religioso.Dic q̃ erit fis
10 ci,vt in gl.† Circa tertium no.casum,in quo dominus non potest permittere,vt in suo operetur,quod alleg.glo.ad questionem.in l. cum fundum.ff.de vi,& vi ar.& ibi vide.Item aduerte qõ hoc non operatur voluntas domini,vt alius querat suo nomine,sed alieno poterit per consequens,cum non sit prohibitum.Nemo ad vltimam partem,& circa istam partem oppo,vno modo,deinde querit gl.de vna questione.Dic vt in ea.[e]

ADDITIONES.

a ALEX.¶Nemo.Ad materiã huiꝰ l.si quis asserit in fundo alieno inuenisse venã ferream,vel lapideã,& vult videre & ingredi fundũ inuito dño,an possit?Dic qõ sic,q̃ versatur publica vtilitas. Dic,est in l.ij.j.de metallarijs,quam allegat Romanus in singularibus,in litera,T,no.xxvj.Secus vero si priuata vtilitas tantũ versaretur per istum ter.
b ANG.¶In ter.ibi,studio,† No.verbũ pro statutis dicentibus.si
5 quis studiose percusserit aliquem,in tantum puniatur,quod ille dicatur studiose percutere,qui percutit certo proposito.
¶Vide Fel in cap.preterea,de iud.in quarta fallen.& in cap.ve
* niens,circa fin.de symo.*
Unde si casu esset facta percussio,nõ puniretur pena statuti.Pro
6 hoc est glo.ordinaria.de his qui se defe.l.j.in fi.gl.& vide quod not.
7 Bart.in l.j.§.ff.si quis test.lib.esse iuſ.fue.† in glosſ.ibi,non ergo creditor.Hõ.quod creditor non potest in fundo sibi obligato thesaurum querere,tanquam in suo.Remanet enim pignus semper in bonis debitoris,vt ẽ de pign.act.l.si pignus.Jn eadem ibi,§.si
7 fundum.Non ob.l.eam post.§.in dotem.de iur.dot.† vbi maritus est dominus rei dotalis,q̃ hoc est verum,sed reuocabiliter,quia debet restituere,vt d.§.si fundum,vt ibi no.per glo.By.& Bartol.& dic,vt ibi per Bar.ALEX.¶Statutum vbi addens iuri communi nõ valet.facit quod no,singulariter,Bar.in l.ij.§.si rem.ff.de le.iij.Authoritate illius gl.vbi dicit quod statutum dictans victi victori in expensis condemnari,habebit locum etiam in habente iustam causam litigandi,vt aliquid addat iuri communi,alias nõ valeret statutum,per hic no.Et idem firmauit Bar.in finis consil. & per Bar.& ibi moder.in l.properandum.§.sinautem alterutra.ff. de iud.& per Bart.in l.ij.§.pretor ait.ff.de dam.infe.& not.glo.in ci. de const.li.vj.vbi dicit quod statutum continens ius commune,est ius commune,non statutum.Et idem voluit Bart.in l.ij.in fi.ff.de le.j.& de hoc per Ang.& Jmol.in l.stipulatio.ver.misi.de verb.obli. & per Bar.in l.j.ad l.Falci.& Bal.in l.j.de seru.manumiſ.
c ¶Domini.Sed an semper suum dicat & denotat dominum.vi de Felin.in c.peruenit.el primo,de iureiur.& in ca.j.de spon.quod dixi in dicto ca.peruenit.in apostil.Tu vide omnino Anton.Cor. fingula.suis,in ver.meus,incip.licet verbum meum.dixi post Bull. in l.omnino,nu.j.& in versi.que tunc habebat supra de epiſ. & ic.dixi post istum consi.cxxj.incip.statuto ciuita.Pisane.& vi dixi post Compost.in c.primo.§.v.in versi.suum denotat dominum, extra de postula.prela.
d ANG.¶Utilis.Intelligo gl.secundum Andr.de bar.de directo & vtili.¶Ponitur enim ad differentiam vtilis tantum,quod continetur appella.sui.vt hac glosſ.Sed numquid directum dominium sine vtili contineatur appella.sui.puta prescripsit longo tempore dominium rei mee,ego habeo directum dominium secundum veram opinio.in auth.nisi tricenale.ẽ.de bon.mater.† Tu habes vtile vel dedi rem in feudum,nũquid potero sicut in meo thesaurum quererẽ?Andr.predict.vidit hanc ardtiam,de facto,& videtur
9 quod non contineatur appell.sui,quia desit habere effectum dominij.Et constat quod ille qui habet vtile,potest vendicare.vt ti.§.qui in perpetuum.ff.si ager vect.vel emphy.pe.& ẽ.de prescript. xxx.anno.l.si quis emptionis.ergo ille qui habet directum non potest vendicare,quia duo non habent vendicationem eiusdem rei,dicta l.si quis,ergo non dicitur locus suus,quem non potest vendicare,vt d.§.qui in perpetuum.ar.econtra quod sic,q̃ potest vendicare ab alio possidente,quam ab eo.cui concessit.ff. de super.fil. j.§.quod autem.Sol.si possidente eo,cui concessit ingredi,aut videtur ingredi locum alienum,sed si alio possidente secus,vt o.me patet in dicto §.quod autem.
e ANG.¶In gl.in.versi.legis.† Not.quod violator legis punitur
11 extraor.marie,quia non est certa pena imposita cõtemptoribus, & facit secundum And.de Baru.ad q.de qua cõsuenit dubitari, qua pena afficiatur contemptor mandati regis.Nam mandatum Principis,lex est generalis,si est clausum in corpore iuris,vt auth.de mand.prin.sitte specialis in ea re tantum.pro qua mandatum emanat l.ẽ.de leg.ij.Alij dicunt quod punitur pena capitali,vt j.de vere.numiſ.pot.l.ſi.Sed illa potest intelligi de mandato contempto,in quo continetur certa pena,alias punitur extraordinarie,& alibi lex imponit penam deportationis,vt j.de fun.
* limitro.l.iij.in fi.alibi pena pecuniaria.j.de agen.in rebus.l.fina.*
¶Adde post no.hic ne fallaris quod tale tur.non habet locum in thesauro,in pecunia aurea,vel argentea effossa,quia impropie dicitur thesaurus,de quo in l.peregre.ff.de acqui.possi.& in.l.repe.thesaurus,ad exh.t.omnino per Anto.Aret.in §.thesauros.in fin.Inst. de re diuiſ.quem refert & sequitur Berar.de petrasancta.sing.iiij
* xcv,incip.tenenti,&c.*

De annonis,& tributis. Rubr. XVI.

¶Circa rubricam querit glo.quid appellatur annona,& quid tributum.Dic vt in ea.Que autem differentia sit inter vectigal,& a tributum,[a] not.glosſin l.j.§.j.ff.de publ.& ibi dixi.Que est differentia inter censum & tributum,dic vt ibi.Item querit glo.quotuplex est tributum.Item querit,quale,seu quantum est tributum.dic vt in eadem.

ADDITIO.

a ¶Et tributum.Ad quod vide Feli.in c.ad audientiam.de prescript. vide istum in l.placet,& ibi do.meum Jaſõ.de sacro sanc.eccl.Pone no.in c.quod clericis,ad fi.extra de fori.compet.& in c.j.& secundo, extra de censib.

¶Quid

ALEX. ¶Quid est tributum, per Bald. in l. fin. supra, sine censu vel reliquis, & quod not. Bart. in l. rescripto. §. fin. ff. de muneribus & honoribus.

LEX I.

1 ☞Prestatio annone est realis obligatio.
2 Decimarum obligatio est realis.
3 Dominus, qui locauit fundum suum ad pecuniam, ita quod colonus fructus omnes percipiat pro certo tempore, non tenetur ad tributa, nisi consuetudo aliter se habeat.
4 Feudatarius & emphyteuta an teneatur ad collectas, & nu. 5.
5 Creditor an teneatur ad collectas pro pignore.
7 Collecta quando imponitur persone, pro rebus, inspicitur persona cui imponitur.
8 Collectarum onus subit, qui fructus recipit.

AEs quidem. Onus eris alieni est personale, & ideo inter heredes dividitur pro hereditarijs portionibus. Onus annone & tributorum est reale, prout quis possidet, & fructus percipit oneratur. hoc dicit. Ex summario habes legis rationem.
1 † Nota, quod prestatio annone respicit res, & sic videtur quod sit obligatio realis, & non personalis, quod dic, vt in l. Imperatores, ff. de public. vbi glos. tangit.
a Querit glos. quid si possessor non
2 est soluendo, dic vt in ea. † Vltimo glos. not. ex hac lege mirabiliter, quod si aliquis locauerit fundum suum in pensionem percipiendam in pecunia, ita quod fructus omnes remaneant apud
b colonum, quod dominus ad tributa non tenetur, b nisi consuetudo aliter se haberet, vide glos. super verbo, fructus. & eam perpe-
c tuo tene menti. c ¶Et hoc verum in oneribus realibus. b † In
d collectis c vero, que imponuntur persone pro rebus, est inspicienda persona, cui imponitur. l. rescripto. in fin. ff. de mun. & hono. &
7 e C. eod. Iudictiones, & ibi not. & §. de mu. pa. super rubr. & sic istud diuiditur inter heredes pro hereditarijs portionibus, vt in princ. huius legis.

ADDITIONES.

a ANG. ¶Vbi glo. tangit. Quid de decimis, dicit And. de Baru. quod respiciunt res, quia dicuntur esse tributa egentium personarum. xvj. questio. j. cap. x. & ideo quod in tributis seruatur, & in his teneas.

b ¶Non tenetur. Adde notabiliter dominum Socinum. in consil. cxvij. incipiente, circa hanc questionem, versic. vij. hec conclusio, in secunda parte.

c ALEX. ¶Casus est in l. si sine herede. §. Lucius. ff. de administr. tuto. Adde Bart. in rep. l. placet. §. de sacrosanc. eccles. & in l. priuate. j. de excu. mu. per Bald. in cap. j. per quos fiat inuesti. quod etiam intellige dato quod dominus esset exemptus ratione priuilegij, vel alia causa. secundum Angel. in consil. in cipien. commune cum franchi. est vltima. & ibi voluit quod licet ecclesia non teneatur ad collectas pro suis possessionibus. tamen laicus possidens dictas possessiones etiam ab ecclesia non gaudet dicto priuilegio ecclesie. Contrarium voluit ad literam Bald. in l. j. §. de iure emphyt. vbi voluit quod emphyteuta teneatur soluere collectas, & tributa. quod tamen dicit esse secus in colono priuilegiato. per l. si pendentes. §. si quid. ff. de vsufruct. & in fructuario adde tex. per Bald. in l. hac renus. ff. de vsufruct. qui tex. licet loquatur in tributis, doctores tamen ibi intelligunt etiam in collectis. & bat. & adde vnum consilium Bald. quod est in numero 26. quod incip. an mulier. &c. vbi etiam dicitur quod fructuarius & similes possessores non tenentur ad collectas. & adde quod not. Bartol. & ibi scripsi in l. licitatio. §. fin. ff. de publi.

d ALEX. ¶Quid autem in feudatario, an teneatur soluere ipse
* collectas * vide domin. Alexand. de Imol. in consil. xxv. secunda
* parte. * Vide Bald. in cap. j. per quos fiat inuesti. & vide Andre. de Isern. in titu. que sint regalie. in versic. Hugarie. Quid in emphyteuta colono, vltra hic not. vide Bald. in l. j. de in. emphyteu.
5 † Quid in creditore pignoris, vide Bald. in l. cum notissimum. §. de
6 prescript. xxx. anno. † Quid in emphyteuta ecclesie. vide Bald. in l. priuata. §. de excu. mu. Item ad hoc vide Bar. in l. questum. ff. de
* vsufruct. leg. * ¶In emphyteuta. vide domin. Soci. not. in consil. cxvij. incip. circa hanc questionem, versic. hec conclusio cum versic. sequen. & versic. quinto confirmatur. sed quid de illo. qui habet ad liuellum de vigintiocto annis in vigintinouem annos. qui contractus non differt a contractu emphyteusis. versic. ex quibus omni-
* bus. in fine consilij sui. in secunda parte. *
e ¶In collectis. † Onus collectarum subit, qui fructus recipit. l. si
8 pendentes. §. sed si quid. ff. de vsufruct. Vide And. in l. inter quos. §. damni. de damn. infect. Et adde quod pro hoc dicto videtur casus in l. si sine herede. §. Lucius. ff. de administ. tutor.

LEX II.

Iudictiones. Ad onera realia non tenetur quis in plus, quam de re possideat, hoc dicit. Bloss. hic dicit. quod triplex est genus munerum, quod videbitis plenius in rubr. j. de mu. pa. super rub. ideo hic aliquid non dico.

LEX III

1 ☞Officiales non possunt remittere collectas, tamen propter paupertatem sic.

Omnes pensitare. Omnes debent soluere quod princeps
a imponit, & officiales a non possunt augere, vel diminuere,
1 hoc dicit. † Nota, quod officialis non potest remittere collectas, siue tributa. Circa quod dic, vt l. fin. §. si quis professus. ff. de publ. Vltimo not. glos. que dicit quod officiales propter paupertatem possunt remittere, quam glossam nota bene.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Officiales. Officialis propter paupertatem potest collectam remittere. Idem Bald. in suo tracta. de carceribus. per gloss. istam. hic adde tex. & ibi Bart. in l. interdum. §. si quis professus. ff. de publ. & scripsi in l. Iuliussanni. in princ. de dona. Adde etiam de mulcta per iudicem remittenda propter paupertatem Lilliciatas. §. fin. de offic. prest. & Bartol. in suo tracta. de iud. & quod dixit Bald. in l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis caut. vbi dixit per hanc glo. & per cap. licet de censibus, quod si statutum dictat appellantem debere soluere gabellam, alias appellatio sit deserta, quod non habeat locum in illo qui appellat, & propter paupertatem non potest soluere, quia dicitur ei remissa gabella ipso iure a statuto, & ita dicit de facto obtinuisse. Sed quid si remissa est multa per officialem, & postea peruenit ad pinguiorem fortunam, an teneatur soluere? Videtur quod sic, per id quod habetur in §. fin. Iustitu. de actio. Contrarium determinat glos. & ibi Bart. in d. Lilliciatas. §. fin. & sequitur Aret. in l. ij. ff. quis & a quo. & adde etiã vnum quod dixit Bald. in l. acceptam. §. de vsur. quod si ex forma statuti, non soluens gabellam ex contractu, contractus eius sit nullus, quod contractus non annullabitur, si non potuit soluere propter paupertatem. Et in materia adde Imol. in c. ex ratione. de appel. vbi dicit quod paupertas excusat a prosecutione appellationis. & hic non currant fatalia, quod sequitur Bald. in d. l. acceptam. in xxiij. quest. contrarium tenet idem in l. fin. supra. de condi. insser. per glos. in l. cum ita. in princ. la ij. de conditio. & demonst. Item adde Bug. in l. non facile, si cui plus quam per l. falcid. vbi remittitur reo cautio de expensis in causa reconuentionis propter paupertatem, ad quam alias tenebatur ex forma statuti.

LEX IIII.

1 ☞Munus ordinarium est, quod a lege imponitur.
2 Fidelis & deuotus dicitur, qui tributa soluit.

Omnes. Omnes coguntur soluere publicas functiones, cum non sit munus extraordinarium, & ab eo nemo excusatur. Ad euidentiã scias quod si alicui concedatur excusatio a muneribus, non porrigitur ad munera ordinaria, sed extraordinaria. hoc premisso casus est planus.
2 † Not. quod munus ordinarium est, quod a lege imponitur. vt hic
2 dum dicit. l. nostra signatum est, &c. † Secundo not. quod ille dicitur fidelis, & deuotus, qui tributa soluit.

LEX. V.

1 ☞Comitatenses qui plus distant, minus grauantur.
2 Vicinalia de illa prouincia, in qua est vbertas, debent ad prouinciam. in qua propter guerram non est abundantia, portari.

Pro locis. Qui plus de fructibus colligit, plus
soluit, qui manus, minus. hoc dicit hec not. lex. Quero quid est hoc dictum. pro locis? Bloss. exponit. id est. pro magnitudine locorum quasi dicit. qui possidet magna predia, plus debet portare quam ille, qui possidet parua. & intellige magnitudinem respectu reditumm, vt l. fin. §. de allu. & ibi Iu. tuncta. l. de cui. & l. cum posse. ff. de censi. Quero dicitur hic pro immunitate, quid est hoc dictum. glos. dicit. quia sunt prope limina, hoc vult dicere, vt illi qui sunt prope limina, qui minus grauantur in expensis trineris, plus grauantur in portando annonam. & illi, qui magis distant a finibus, quia plus grauantur in
1 expensis trineris releuentur, vt minus portent annonam. † quod est not. pro grauaminibus, que tota die inferuntur comitatensibus, vt minus grauentur, qui plus distant, vt sic ab onere trineram relenentur, nunquam tamen quis cogitur exire prouinciam, vt infra eodem. l. nemo.

ADDIT

ADDITIO.

a ANG. ¶ †Allegatur iste text. quod si sit guerra in aliqua pro-
uincia, propter quod sit opressa victualibus, & in alia sit fertilitas,
& abundantia, quod ex illa, in qua est vbertas debent victualia ad
aliam portari. Facit C. de offic. prefec. preto. Afric. l. in nomine do-
mini, ibi, postquam legis auxilium prebeant, & quia tempore ne-
cessitatis omnia debent communicari. ff. ad l. Rhod. de iactu. l. ij. §.
sed & si, & in d. l. in nomine domini.

LEX VI.

IN fraudem. †Rescriptum in quo immunitas
conceditur a muneribus ordi-
narijs, non valet, hoc dicit. De hoc videtur in l. euacua-
tio. infra de decur.

LEX VII.

NEmo. Ad operandum, vel ad portandum non de-
bet quis longius mitti, sed debet ratio itine-
ris haberi. hoc dicit. In text. ibi, ad instruendas. id est, re-
ficiendas, seu de nouo faciendas mansiones, vel castra. In tex. ibi,
conferendas. id est portandas. in tex. ibi, delegentur id est, mittan-
tur. Quero quid est hoc dictum longius, dicit glos. extra prouin-
ciam. quod facit ad id, quod not. in l. item illa. ff. de consti. pecu. vi-
delicet. an creditor. & debitor sint eiusdem fori, vel non, & ibi Bul.
alleg. Iistam. Vel dic longius. quando expensa itineris est maior,
quam sit valor eius pro quo vadit, vt j. l. priori. Illud autem quod
in fin. dicit. habita ratione itineris, expone, vt §. eod. pro locis, & il-
lud quod dicitur hic necessitatis, intellige, quando aliter fieri non
potest, etiam longius mittitur.

LEX VIII.

¶ Expense non debent exuperare principale.

5 Testes non debent citari ad locum iudicij, quando plus expen-
deretur in eundo, quam sit valor cause, sed tunc iudex delegat ex-
aminationem.

6 Recursus ad superiorem non potest haberi. quando plus expen-
deretur in habendo recursum, quam sit valor cause.

MEditerranee. Non est faciendum id. in quo
plus expenditur, quam de
commodo percipitur. hoc dicit. Ad euidentiam scias
quod mediterranee ciuitates dicunt ille que sunt propie in terra
multum distantes a mari. Ciuitates maritime dicuntur ille, que
sunt prope mare. Item scias quod antiquitus erat consuetudo
quod ciuitates mediterranee mittebant annonas ad fortilicias, &
exercitus, qui erant iuxta ciuitates maritimas. Et econtra ciuita-
tes maritime mittebant ad mediterraneas, & sic plus expendebas
tur in portando quam valeret id quod portabatur. ideo princeps
1 prohibet hoc fieri. hoc premisso ita lex est clara. †No. quod dixi in
summario, & facit ad multa. primo quod no imputatur tutori si no
exigit debitum in quo oportebat eum plus expedere, quam idem
2a perciperet. a Vel si non refecit dominum, in qua plus expendisset &
b valeret. b ¶ Et si non fecit inuentarium eo casu, in quo plus ex-
2 penderetur in confectione eius quam esset vtilitas, vt l. tutor qui re-
3 pertorium. in prin. ff. de admi. tu. † Item ex hoc potest dici q; ille
dicant breuiores lites, in quibus debet procedi sine scriptis. & sum
c marie c. ¶ Item iudex no debet facere citari testes ad locu iudicij,
4 quado tm dixerat quod plus expenderetur in adeundo, qua sit valor
cause, arg. huius l. sed tunc iudex debet delegare examinationem,
l. generaliter. §. his de presentibus. §. de iureiur. & de fid. instru. aut.
5 apud eloquentissimum. ¶ Item facit quod si in habendo recur-
sum ad superiorem expenderetur plus, quam sit valor cause, tunc
non dicitur posse haberi recursus. ¶ Et sic repetsalie possunt im-
petrari, quod plene examinaui in tractatu, que feci de repetsaliis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ †Not. Dic quod si debeo tibi tributum, debeo portare
1 ad domum tuam meis sumptibus. Adde hoc not. in l. pro locis. §.
cod. & Bald. in l. acceptam, in fi. questio. supra de usur. quod not.
Bar. in l. item illa, de consti. pec. & vide. §. l. priori. ¶ Circa hanc l.
vide quod not. Anton. de But. in ca. ij. de dila. vbi ponit de eo qui
equum posuit in hospitio.
5 ALEX. ¶ †Vide omnino. l. sed an vltro. ff. de neg. gest.
b ALEX. ¶ †Vide Aug. in l. si vacantia. de bon. vac.
c ALEX. ¶ Et summarie. Vide Petr. de Suza. in l. sed si fu. scepe-
rit. §. si libertus. ff. de iud. & spec. in tit. de fur. versi. sed quid si nauta,
& de lib. concep. §. r. versi. iij. in auth. nisi breuiores. §. de sen. ex breui.
rec. id est, quando plus expenditur in scripturis, quam sit valor
cause. ¶ Not. & intellige hoc verum si ponatur, quia si postea non
concederetur. iusta esset appellationis causa. c. cum causam. ca. j. &
ita ibi firmat. do. Pet. de rest. facit. l. cum post. §. & tamen, de appel.
& c. ante. versic. ij. quest. vj. c. constitutus. de fideiuss. c. statutum. §. fin.
de rescri. in vj. idem firmat domi. Pet. in c. finem litibus. vbi bonus
text. de dolo & contu. facit c. vt litigantes, de offic. ord. in vj.

LEX IX.

2 ¶ Possessor intra sex menses potest moram purgare.
3 Non percipiens fructus in defectu possessoris tenetur ad tributa.

2a BIsistere. Legitur tribus modis. a Secundum
primam lec. h. d. Si vriliter dominus
intra tempus hic statutum non soluerit tributa, dominio
priuatur, & ad habentem directum dominium reuertitur. h. d. Se-
cundum aliam lect. h. d. Si exactores intra tempora hic statuta non
soluunt fisco domini repetunt ab eisdem. h. d. Ista lect. non placet.
Nam text. hic loquitur de his qui recipiunt emolumenta de predijs
exactores nō recipiunt a predijs principaliter, sed a possessoribus,
qui postea soluentes sunt securi. l. ij. §. de apo. pu. & sic nihil habent
facere cum exactoribus sed fiscus habet ab ipso exactore recepta
erigere, vt §. tit. iij. l. pe. Secundum tertiam lect. h. d. Si emphyteu-
ta, vel similes, intra tempora hic statuta nō soluunt fisco, a domino
1 exigetur. h. d. ¶ †Quero que est verior lec. gl. videtur tenere istam
lect. dum dicit, vel verius. Vel comunge vltimam cum prima hoc
modo, Emphyteuta, & similibus non soluentibus exigitur a dño. & a
dño poterit emphyteuta suo iure priuare. Hec lect. approbatur in
simili, in l. hoc amplius. §. fin. de damn. infec. & ff. de noual. si noral.
b hec glos. vltima videtur eam tangere. b ¶ †Not. et lege ista quod
2 possessor potest purgare moram intra sex menses. Contra istud opp.
gl. §. de ero. mi. ann. l. v. Sol. hic quo ad priuatū. ibi quo ad fiscū. vel
dic quod alio casu loquitur ibi. ¶ Opp. §. tit. iij. l. fi. Sol. vt ibi dicā.
3 † Secundo not. quod etiā ille qui fructus non percipit, cōpellitur
ad solutionem tributorum. contra. §. cod. l. j. Sol. non compellitur
secundū regulam ordinatā, sed cōdictione ex lege ista in defectum
c possessoris, qui percipit fructus, & non soluit, tene menti hanc leg.

ADDITIONES.

a ANG. ¶ Premitto ad euidentiam huius legis quod not. glosam
l. ij. in verbo. prestiterit. §. de in. emphyt. Dividitur in duas partes.
Et primo ponit dictum in genere. Secundo declarat in specie.
Secunda ibi, vnde vt quisquam.
b ANG. ¶ Sed numquid sua authoritate poterit hoc facere glos.
in l. ij. §. de in. emphy. dicit quod sic, tamen melius faceret si per iu-
dicem fieri faciat, quia alias esset periculosum. patet. quia emphy.
habet ius in re, & possidet, licet in colono simplici possit, quia non
habet ius in re. ff. loc. l. non solet. hoc etiam quidam moderni tam-
* gunt, vt tangit. Cyn. in d. l. iij. in q. ij. * Facere. Vide tu late & no. per
do. Soc. in consi. clxvij. incip. non inutilis, sed necessaria. versi. cons
firmantur premissa, & versi. circa primam plures. cum versi. sequen.
vbi etiā quibus actionibus, & remedijs breuioribus, & magis sum-
marijs possit per dominam expelli ibi. in ver. circa tertiam q. prin.
cum ver. seq. & an requiratur libellus solēnis, aut qualiscunq; pe-
titio, ibi. in versi. via autē breuiter. Et an & quando pro eius expul-
sione impetrādo officium iudicis requiratur citatio & coram quo,
ibi. in ver. ij. an in tali impetratione cum ver. seq.
c ANG. ¶ † In glos. in verbo, dignitatem. Et per hoc not. quod
4 ecclesia tenetur ad tributa, quod concedit Pet. etiam de iure ffi.
per l. placet. §. de sacrosanc. eccles. & l. sacrosancte, vbi ponitur special
priuilegium illius ecclesie, ergo in contrarium est ius commune.
5 De hoc per Cyn. in d. l. placet. in q. i. ¶ Quantum tempus debeat
esse cessatum a solutione tributorum, vt bona possint vendi. glos.
Cyn. & Bald. in l. j. §. si propter publi. pensi.

LEX X.

1 IUdices. Iudicibus negligentibus totum sala-
rium aufertur, hoc dicit. † Not. hic con
tra iudicem negligentem. Et sic videtur casus de illa q.
quam Joan. de Lignano ponit in l. quid autē. de excu. tut. & l. Penul.
ff. de ann. leg. & l. qui negotiationem. §. j. & §. pe. ff. de admi. tut. vide
licet. quod iudici delinquenti non debeatur salarium, quod intelli
ge quando istud delictum negligēte respicit vniformiter, & con
cernit totum tempus officij, alias pro eo tempore quo negligens
non fuit, sibi salarium debetur. l. si fundus. ff. loca. dicit in d. Pe-
nul. §. j. Et dic hoc speciale propter magnum periculum quod ver
titur in negligendo exigi tributa, quia publice necessitates expe-
diri non possunt, in l. obsistere. §. eo. & in authen. vt iudi. sine quo
quo sustra. §. oportet.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Judices. Adde Bar. in l. Penul. in prin. de annon.
& in l. diem functo. de offic. Assessorum.

LEX XI.

1 DE via. Compositio facta cum subditis de
tributis, est seruanda. Item Theso
lonicensis ecclesia habet immunitatem, dum tamen ex
traneī ecclesie ipsius preterea a prestatione non fugiant, localis
lex est. Ad euidentiā scias quod erant quedam prouincie in Eccle
sia que debebant soluere tributa secundum quantitatē reditum
qui

qui percipiebantur ex predijs, propter q̄ mittebantur officiales ad inuestigādū reditus, ex quo illi possessores multū granabant, vñ venerunt ad compositionem cū prefecto illarum prouinciarū q̄ solueret medīū aureum pro quolibet capite, z hoc fecerūt Macedones, z habet hoc eis seruari. Alie prouincie que se non compo
a suerunt, exigantur ad similitudinem Macedo. quedam alie cōpo
a suerunt se pro tertio aureo, z eis ēt seruanda. [a] Cetera sunt clara.
4 ¶ No. q̄ dixi in summario, quod iste cōpositiones pro tributis
b sunt seruande. [b] Ex hac no. ar. cōtra clericos, z scholares, vel alios habentes immunitates a gabellis, qui pretextu eorū alios excusant. [c] Quero que medietas est ista que soluebatur, dixi ponendo
c casum, medietas aurei, ista est opi. vera. Alij dicūt medietas eius q̄ ante soluebat, q̄ non placet, q: ita erat necessaria inspectio possessionum, z fructuum pro medietate, sicut pro toto. Deuentū est ergo ad medietatem aurei, respectu capitū, non respectu fructuū, vel alio quocunq; modo, dummodo quo ad fructus non habeatur respectus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Seruāda. † Ex hoc colligo arg. cū sit estimatio ppter
1 collectas, est credendū assertioni cuiusq;, nec ppterea est mitten
2 dus qui eorū facultates estimet, ar. ff. de bo. va. l. fi. † No., ppter pau
* pertatē debentis * soluere tributa posse fieri cū eo compositionē,
3 facit in auth. vt iud. sine quo suffr. §. eos, z hoc no. gl. C. de l. iij. † Et sic facit pro tutore z curatore vt possint se cōponere cū debitoribus pupillorū pauperib. vt minus soluant, non obstāte q̄ debitū sit liquidū, z hoc mō limitatur l. pactū curatoris, C. de pac. que dr tutorē vel curatorē pupilli non posse debitū pupilli gratis remittere, q: intelligo vbi debitor est soluendo. sed vbi pauper est, pōt se cōponere pro parte, z facere remissionē de toto, ar. huius legis. faciet tū debitor in instrumēto quietationis appom. z miseri cām, quare pro parte recepta tutor vel curator cum liberauerit atoro, alias non valeret, vt no. in l. j. ff. de apo. pu. z ibi posui.

* ¶ Propter paupertatē. Adde qualis paupertas requiratur ad hoc, vt procedat q̄ dicitur, gl. in l. omnes. §. eo. quam ad hoc alleg. Bal. in auth. defuncto. §. ad Tertu. refert. z sequitur Berar. de pe trasancta, sing. suo lxxiij. in c. pauperes. *

b ANG. ¶ In ter. ibi, experte. No. q̄ pōt fieri cōpositio de functio
5 nibus, z alijs tributis †, z sic facit pro presbyteris parochiarū, vt possint cōponere cum suis parochianis super solutione decima
6 rum. In ter. ibi, inspector accedat. No. † quod dicitur quis grauari, si vadit aliquis ad inspiciendum fructus sue possessionis, z sic facit quod si imploratur bonorum meorum descriptio sine causa, quod iuder non debet hoc facere, quia ex hac descriptione ego grauor, z hic est casus, pro quo in l. j. §. fi omnes. de vent. inspic. Si vero fieret cum causa, tunc est facienda, vt §. dixi. §. de iure fisc. l. fa
7 cultas. † In text. ibi, in perpetuum, not. quod cum sit compositio pro annuis prestationib⁹, vel tributis certo modo soluēdis, quod intelligitur facta in perpetuum, si simpliciter facta est, z sic pres
8 byteri † parochiarum se componentes cum parochianis super prestatione decimarum, quousque erunt presbyteri non poterunt vltra modum compositum decimas petere.

c ANG. ¶ Et sic no. quod pretextu liciti non debet fieri illicitum,
9 vt l. qui sub pretextu. §. de sacrosanc. eccles. quod facit contra clericos qui habent priuilegium, vt morantes in studio habeant fructus prebendarum, z percipiant, quod si non intrant scholas non
* debeant habere, vt not. in d. l. qui sub pretextu. * Adde Corset. singul. in verb. gabella. j.

De indictionibus. Rubr. XVII.

¶ Super rubrica ista querit gloss. quid est indictio. dic vt in ea. z er ea fit commemoratio indictionis, que fit hodie in instrumentis. Item ponit gloss. qualiter fit commemoratio annorum domini per diuersas sectas, quod dic vt in ea.

LEX I.

OMnes. Indictio, munus ordinarū est, z ideo ab hac indictione non excusantur, qui a muneribus excusationem habent, hoc dicit. Ed cui
dentiam scias quod ego dixi ibi in l. omnes. §. ti. j. Hoc
1 premisso tex. est clarus. † Nota, quod priuilegium immunitatis non porrigitur ad munus ordinarium, sed extraordinarium.
2 ¶ Item no. quod per l. potest fieri ordinarium quod primo erat extraordinarium. facit quod per statutum possit fieri vt collecta
3 sit munus ordinarium. ¶ † Item quod sit munus reale, licet de iure imponuntur persone pro rebus, vt not. in Lindictiones. §. tit. j, z l. rescripto. ff. de mu. z ho. dicam j. de mu. pa. in rub.

ADDITIO.

a ANG. ¶ Nota in litera huius legis casum, in quo exigitur scri
4 ptura, z sic est argumentum † quod si Archid. mittit literas clericis, quod soluant collectam, non tenentur soluere, nisi litere in indictione episcopi fuerint confirmate, z vide quod posui in l. j. §. de apochis publi.

LEX II.

a PArticulari. [a] Bloss. construendo istum text. pont casum, z breuiter hoc intendit, ante tempus solutionis debet singulis prouincijs notificari, vt se preparent ad indictionem soluendam. hoc dicit. Glo. declarat istam lect. dic vt in ea. No. versum, nam lemma ledit quicquid preuidimus ante, vt §. de manu. l. j. z in authen. de collat. in princ. Not. modum notificandi iurisdictiones.

ADDITIO.

a ANG. ¶ De hoc vide. §. de manu. l. j. z in authentic. de collat. in princip.

De superindicto. Rubr. XVIII.

2 ¶ Immunitas concessa a collectis, an extendatur ad impositas tempore guerre.

a ¶ Super rubrica querit gloss. quid sit superindictum, [a] dic vt in
1 ea breuiter illud † quod ex causa necessitatis imponitur extraordinarie superindictum dicitur.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Quid sit superindictum, ponit Bal. in l. fi. C. sine cen. vel reh. † z per hanc legem determinat Ray. de Fol. quod si con
2 cessa est immunitas alicui a collectis, quod illa immunitas extenditur ad collectas propter guerras, z idem tenuit Fulg. in l. si ex toto. z ibi Ray. de leg. j. sed contrariam tenuit Dyn. in l. j. vt nemini liceat se excusare. de quo vide per do. Aug. de Are. in d. l. si ex toto.

LEX VNICA.

1 ¶ Collectam imponere qui possint.

NIhil. Superindictum solus Princeps imponit, nec ad alterius literas qui cogit exoluere, hoc dicit z est bona lex. z ponit practica pulchra. Not.
1 quod non est credendū literis alicuius dicentis se hoc facere mādato superiorus, nisi in ipsis inseratur licentia. sine litere superiorus. vt ibi dō dicit, z Imperialibus nera preceptis. Canonice tamen dicunt quod Cardinalibus z quibuscā precellentibus
a creditur etiam si literas non ostendant [a], nec habere se dicant, tamen est contra istum textum, vbi non creditur etiam prefecto pre
b torio. [b] ¶ † Secundo not. quod videtur text. quod solus princeps
2 possit collectas imponere quod est verū pro publica vtilitate, sed pro necessitate ciuitatis, vel principie ipsa ciuitas impont. z cogitur imponere. no. ff. quod cuiusq; vni. l. j. §. fi. in glo. super vero. pro consul. dixi in l. iij. §. actor. ff. de re iud. z ibi plene dixi, an debeat impoi per solidum, z hbiam, vel per capita, vide quod ibi dixi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non ostendunt. Item dicit Bar. in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ier. alleg. c. preterea. de dila. z vide Lud. in l. sciendum, de verb. obli. z in l. fi publicanus. §. j. de publ. vbi alleg. plures concor. z Bart. in l. prohibitum. de iur. isc. z in l. palatinos. §. de colla. fun. fisc. lib. xj. Alex. ¶ Adde quod iste text. non probat dictum Bart. hic, quoniam tex. hic loquitur in his que erant reseruata principi, puta, quia quis dicebat se habere talem permissionem a principe, non est dubium quod non creditur, sine literis, z maxime quando certaretur de preiudicio alterius, secundum Ang. in consil. cxxx. z per Pet. de Anch. in cle. j. de proba. in versic. ij. querit vtrum creditur, quod tamen intelligunt per Bald. in l. exemplo. §. de prob. ad in. Sed quod non creditur Car. si mittitur in legatione de sua legat. one, sine literis, hoc est falsum secundum quod volunt fere omnes doct. in c. quod super his. de fide. instru. de qua tamen q. in c. sicut. per glos. de sentēn. ex commu. z in c. Apostolice, de re iud. in vj. z in c. cum olim essent. de priuil. per Spec. in tit. de leg. §. superest. ver. quid si deleg. in tit. de teste. §. j. ver. quid si adhuc. glos. z Archi. in c. nobilissimas. z cvij. doctū. per Innoc. in c. cum dilectus, de appel. per Joan. And. in c. ad audientiam, de sent. ex com. z in c. const. de appel. z in c. j. de offi. deleg. in vi. plene per Pet. de Anch. in cle. j. per Lap. alleg. xv. z xxxiij. z per Bal. in l. si qua per calumniam. de episc. z cler. z in l. iurinurandi. de testi. z in l. j. de inan. priu. z in l. aliquando, de offic. procon. z in l. prohibitum. §. de iure fisci. vide Roma. in litera. t. not. xj.

b ALEX. ¶ Prefecto pretorio. Adde etiā q̄ reges imponūt, vt in
3 c. j. que sint rega. Item qui habēt cōsuetudine ius collectādi. Bal. in l. ij. §. fi sine cen. vel reliq. Item illi quibus cōcessit merū. z mistū imperiū. z omnimodā iurisd. secūdū Alb. an l. imperij. de iur. om. iud. vbi plures alios alle. Item illi qui sunt loco domini vt priores ciuitatis. Bart. in l. placet. de exce. mu. co. lib. Adde Ray. in repe. l. rescripto. §. sciendum. ff. de mun. z hon. in versic. nunc restat videre, z vide quod dixi posit Bart. in l. iij. §. actor. de re iud.

De exactoribus tributorum. Rub. XIX.

LEX I.

DEcennarij. Exactores non autem exigere, nisi eos, qui in breuibus cõtinentur seu exactis a tabellario sibi datis. h. d. De officio illorũ tabellariorũ vidistis in l. ij. de in. fil.[a] ¶ Mo. a
1 qõ ille, qui est grauatus vt soluat collectas, seu tributa, potest dicere exactori, ostende si sum descriptus in quaterno, & si ibi nõ reb
perit ur, iniuste grauatur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ De materia adde an exactor tributorum possit officiũ suũ alteri cõmittere, & delegare, dixi de ca. largi. ti. j. in l. j. post Bar. Item no. q̃ exigenti tributa nomine fisci non põt obiici cõpẽsatio, nec ipsi nec fisco, vt est text. no. in l. ij. de in. fil. & in l. anfertur. ff. si cõpensatio. ff. de iure fisc. & ibi habes plures casus in quibus fisco non obijcitur compensatio, q̃ idem dicas in sacerdote exigente decimas, secundum gl. singularem, xvj. q. j. decime.

b ALEX. ¶ No. debitorem tributorũ non posse cõuenire antequã hoc fiat a tabellione. Item no. nihil exigendum vltra id qõ debe
2 tur, vt ff. de anno, & trib. l. oẽs. † Item no. qõ exactores non possunt
3 pignorare aliquem, nisi habeant buletinũ. † In text. ibi, breues, no. modum loquendi. Scriptura eñ tabellionis breuem appellat, de
4 quo in l. inter chartulas. ff. de conue. fisc. debi. † Item no. istum casum, qõ aliquem non soluisse collectam, vel tributum, probatur p libros exactoris, in quo sunt descripta omnia nomina debitorum qui non soluerunt. ¶ Pro hoc etiam videtur casus in l. iustum. ff. de edẽ. facit. l. Sempronia libellos. de fur. & vide in l. fi. ff. de reb eo. Ang. Et per hoc ego dico q̃ ista negatiua, ostendas librum q̃ non sum descriptus in libro, cũ sit coarctata ad certam scripturã, est probabilis, & incumbit onus probandi illi, qui ita negat, per istum tex. Idem bonus tex. in l. cum lege. de probatio. & idẽ firmat Bar. in l. ei qui. in fin. ff. de app. vbi si dico quod sententia est nulla, q̃ non fui citatus, & volo probare per inspectionem actorum qõ possim, & mihi incumbit onus. De quo adde no. p Bal. in l. actor. ff. de probatio. & hoc iure. & l. in illa. de, ver. obl. & Host. & doc. in c. bone, de elec. bonus tex. in c. vj. de cleri. nõ resid. videtur ibi ista negatiua quod quis non resederit in beneficio probat per diligentẽ inquisitionem in loco factam, vbi residere debet.

LEX II.

1 ¶ Remedia que habeat fiscus contra non soluentem collectas.
4 Mulier etiam pro debito publico detineri non potest.
8 Creditor, qui ex forma statuti potest facere debitorem carcerari, & mitti in possessionem suorum bonorum, potest petere quod debitor carceretur antequam veniat ad bona.
16 Creditor habens primum decretum in bonis debitoris potest illi renunciare, & facere capi debitorem.

NEmo carcerem. Primo prouidet debitoribus exactis contra officiales. Secundo prouidet contra ipsos debitores nõ soluentes. Tertio ponit rationem. Secunda ibi, vel certe. Tertia ibi, qua facultate. Prima pars continet duplicem prouisionem, prohibet enim iniurias inferri debitoribus. Secundo eis permittit quod de iniurijs querelam exponant secure coram preside, in secunda parte similiter ponitur dupler prouisio. Primo quod debitores contumaces capiantur, & custodiantur a familia. Secundo si hoc non sufficit, capiãtur eorum bona, & de hoc fisco satisfiat.
a tertia pars est clara. [a] Not. quod pro debitis publicis non debet quis poni in carceribus, neque nouitates aliquas, vel insolentiam aliquam pati in persona. Et sic nota contra iudices, qui precipiũt
3 ne detur eis bibere, nec comedere, donec soluant. † Secundo not. quod pro debito publico possunt homines capi, & detineri. Istam
b materiam examinaui plene in l. sacrilegij. ff. in fin. ff. ad l. Jul. pecu. [b] Tertio not. quod primo capitur persona. Secundo deuẽtur ad res, & istud contra text. videtur in d. l. sacrilegij. ff. in fin. sed forte index poterit eligere hunc ordinem, vel illum, prout visum sibi fuerit. ¶ Pro debito vero priuati videtur quod persona non possit detineri, donec bona sunt soluendo, vt l. ij. ff. tutores, & ibi glos. ff. de su
4 spec. tu. Sic debet intelligi l. j. ff. qui bon. ce. pos. † Mulieres etiam pro debitis publicis detineri non possunt in personam, vt l. j. de
c offic. diuer. iud. & authen. ibi posita. [c]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quot remedia habet fiscus contra non soluẽtem tributa, & quo tempore, † vide Bal. in l. j. supra. si propter publ. p enst. Alexand. Istum text. allegauit Bald. in l. fin. ff. de in ius voc. and. quod illud quod dicitur quod luit in corpus, qui nõ habet in re, vt xvj. procedit vbi illud quod erat soluendum, veniebat ex pena delicti, secus si ex contractu, per istum text. secundum eum. Adde Jacob. Butr. hoc idem tenentem in l. si quis id quod. de iur. om
1 nium iudic. per l. j. & totum titu. supra, qui bon. ced. pos. & adde Jo
2 nocent. in c. Odoardus, de solu. † ¶ Not. contra iudices, qui precipiunt quod non detur cibus, neque potus carceratis, donec solu
erint debitum. adde Angel. idem tenentem per l. si victum. ff. de re iudi. Et adde Bart. in tract. de questio. in ver. sed quid de tali q. Item ver. secundo not. ibi ad leg. Jul. pecul. & in l. consentaneum, ff. quomodo & quan. iud. & per Ang. hic, & per Bart. in l. ij. de custo. re, per Aret. instit. de act. in ff. fin.

b ALEX. ¶ Idem not. Angel. hic, & Bald. contra, in l. j. supra. qui bon. ced. poss. ¶ Nota, adde quod id quod dicitur, quod mulier non potest capi pro debito tam publico, quam priuato. nam idem tenet gloss. in l. sed & is qui. ff. de in ius voc. fallit in muliere obligata per administrationem tutele, que priuilegijs suis renunciauit, iuxta authentic. mat. & auie. quando mulier tut. offic. fungi potest, nam etiam priuilegio. d. l. j. & authen. nouo iure, dicitur renunciasse, & per consequens carcerari potest, secundum Bart. in authen. & in l. si quis sub cõditione. ff. de test. tut. Item fallit in muliere meretrice & inhoneste viuente, que laqueis & priuilegijs legum non innouatur, l. quo adulterium. supra de adult. Ita not. volunt Bal. in l. consentaneum. supra quomodo & quando iud. arg. text. in authenti. de restit. & ea que parit. collatio. v. ff. fin. quod intelligit verum. Rom. in l. si vero. ff. de viro, solut. matrimon. in ij. fallen. nisi talis mulier inhoneste vite esset nupta. ij. no. per Joan. And. in addit. Spec. in rubr. de iniurijs. arg. l. si vxor. ff. j. ff. de adulter. vbi optima litera ad hoc que vult quod ita dicatur commisse adulterium, qui vxorem alterius inhoneste viuentem cognouit, quam qui eam que honeste viuebat, & hoc propter maritum, quod est summe notandum.

c ANG. ¶ Nota ex isto principio coniuncto fine, quod dupler est
5 carcer. Unus pene, de quo loquitur principium huius legis, & l. ij. de custod. re. Alius custodie, de quo loquitur finis huius legis, & l. fin. de custod. re. supra. & ff. Est & alius qui vocatur carcer penitentie, quo vtuntur episcopi, & prelati, contra presbyteros, & subiectos alios quoquo modo peccantes. In text. ibi, omnem substantiam. † Nota, quod pro debito fiscali non solum potest quis
6 carcerari, sed etiam ipsius carcerati bona principaliter vendi, & distrahi pro communi, adeo fiscus habet optionem vtrum velit prius debitorem carcerare, an ad bona peruenire, vt hic. quod intelligo in debitore tributorum, vt hic. Contra alios vero debitores ex alijs causis forte esset necesse quod prius deueniretur ad bona, quam ad carcerationem. vt l. sacrilegij, el secundo. ff. fina. ad
7 legem Juliam pecul. ¶ † Et faciunt ad questio. dicit statutum quod vigore debiti confessionati, quilibet debitor possit capi & detrudi in carcerem, an si debitor ex instrumento confessionato est detrusus in carcerem, ipso existente in carcere possit creditor de suis bonis facere sibi satisfieri, & hic est text. quod sic. Nam per remedium incarcerationis non tollitur creditori potestas petendi se mitti in possessionem bonorum debitoris vt est casus in l. qui legati. supra, vt in possessio. lega. & l. j. ff. ex hoc. versic. sed finge. ff. de ventre inspic. quos text. allegat. ad hoc Archidiacon. extra de eo
8 qui mit. in posses. caus. rei ser. in rubric. Item faciunt † ad questio, quod si secundum formam statutorum permittitur alicui facere incarcerari debitorem, & mitti in possessionem suorum bonorum, prout est Perusij, quod creditor possit petere, quod debitor carceretur etiam antequam deueniatur ad remedium mittendi in
9 possessio. In gloss. que incipit, non ergo, ibi vel verius. † Nota, bene ex ista gloss. quod ff. si vero, in authen. de exhibend. reis. vnde sumitur authentica ei qui. supra de bon. authorita. iud. possidet habet locum non solum in priuato, verum etiam in fisco, vt possit petere se mitti in possessionem bonorum debitoris sui, pro mensura debiti declarati tantum, & non in plus, sicut in priuato seruatur.
10 † Item nota, quod homines non possunt capi pro debito, si tamen
11 cessant, possunt poni sub custodia militari. † Item not. hic secundum vnam lectur. quod quilibet etiam priuatus potest sua authoritate carceratos ex iniusta causa extrahere, & solutos dimittere, etiam forte ex violentia iudice renitente, maxime si fuerunt id, pro quo detinebantur, argumen. ff. de iure fisc. prohibitum
12 tum, & de meta. l. deuotum. vt j. de decur. l. omnes. in fin. † Item nota, quod qui non facit quod debet, dicitur alienus ab humano
13 sensu. Item not. † quod contumacia cumulat penam. ff. de penis.
14 l. relegati, & extra vt lit. non contesta. c. quoniam. ff. fin. † Item not. quod sit officiũ iudicis contra non soluẽtes collectas, quia si contumaces existent, ponuntur sub custodia, & si perseuerãt in nõ soluendo extenderetur manus ad res ipsorum, vt hic, & l. iij. ff. eo. dixi ff.

secum

ij secundum And.de Baru.tangam ſ.tit.ꝯ.l.ij.in fi. † Item no.quod ideo pena imponitur vt homines metu pene magis efficiãtur metuentes,z obedientes,vt ff.de iuſtitia,z iure.l.j.in princ.* ¶Quotupler ſit carcer, vide Angel.Aret.tract.maleficio,verb.carcerari iuſſit.Card.clem.j.ſ.j.de hereti.

16 ALEX. ¶Per hanc † legem,vide Ang.dicentem quod habens primum decretum in bonis,poteſt renunciare bonis,z facere capi debitorem perſonaliter,z econtra,tamen hoc fuit elegans dictum Bart.in l.conſentaneum.ſ.quomodo z quando iud.z iſtud ſecutus fuit Ang.hic,z idem voluit ¶Paul.de Caſtr.in l.ij.de teſt.milit. de quo vide do.meum in l.ſi finita.ſ.Jul.de dam.infect. Vber.¶Pro debito non debet quis detineri,facit c.ij.de pign.vbi dicitur quod liber homo non detinetur quantumcunq; non habeat bona ſuffiscientia ad debitum z not.glo.ſi.in auth.iimo.ſ.de act.z oblig.etiam ſi fiat pactum, quia ſapit ſpeciem ſeruitutis ad quam per pactum quis non debet poſſe deduci.l.nec ſi volens.de lib.can. Facit quod no.Bar.in l.Titio centum.ſ.ij.de condit.z demon.vbi dicit quod vbicunque infringitur ius libertatis per pactum,non valet.quod etiam patet, quia lege eſt prohibitũ. ſcilicet, quod nullus pro debito capiatur.d.ca.ij.z legi prohibitiue renunciari non poteſt.not. glo.ſi.in rubr.ſ.ne fideiuſ.dot.dentur,&c. Item quia capere z carcerari eſt iuriſdictionis.cui pactis priuatorum renunciari nõ poteſt, nec iuriſdictio dari.l.priuatorum.ſ.de iuriſd.om.iud.quod tamen limita, niſi aliud ſtatutum induceret, quoniã plus valet ſtatutum quam pactum.l.non impoſſibile,de pact.z not.Bartol.in l.omnes populi.de iuſt.z iu.z l.er prætorio.ff.de reg.iur. Bal.in l.prograſſ.ſupra commina.vel epiſtolas.licet gl.videatur tenere contrarium.in rubr.ſ.de decretis decurionum.ſed intelligitur affirmatiue illa glo. ſcilicet quod fieri poteſt per pactum. poteſt fieri z per ſtatutum.non autem negatiue. Ita volunt Joan. And.in c.penult. extra de conſuet.z videtur etiam de mente glo.ſi.in rubr.z ibi Bar. aliud tamen quod dicitur hic. quod pro debito quis detineri non poteſt.non haberet locum hodie. ſi quis eſſet confeſſus debitum per ſententiam,que tranſiuit in rem iudicatam,z elapſus eſſet terminus datus iudicatis.infra.l.debitoribus.ff.de iudi.z l.fin.ſupra, de vſur.rei iu. Nam ſi intra talem terminum nõ ſoluerit.poſſet detineri.text.eſt in ſ.qui autem in verſi.ſed ſi quidem,comuncta glo. in verſi.cedere, in authentica de fideiuſſor.z etiam in aliis caſibus fallit,quos not.collectos per me, z doct.in repet.mea,in l.j.in j.no. in fi.ſupra,qui bon.ced.poſ.

LEX III.

1 ☞ Erimens iuſte carceratum.tenetur ſoluere creditoribus.
2 Occultans aliquem vt capi non poſſit, an puniatur.

a **Toties.** a † Qui debitorem captum erimit, ad id quod fiſco.z priuato debebatur.te-
2 netur. hoc dicit. † Not.hic text. quod ille. qui eſt in carcere pro debito priuati, poteſt recommendari pro debito fiſci, z contra.quod plene diximus in l.ꝯ.in fin.ff.de cuſtod.rep. Secundo not. quod qui eum abſtulit,tenetur fiſco z priuato,glo.oppon.z ſoluit,
b dic,vt in ea.b

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Qui carceratum erimit de carcere, tenetur ſoluere creditoribus, vide quod dixi poſt Barto.in l.milites.ff.de cuſtod. reo. Et Bart.in ſua diſputatione incipiente. Lolius fuit captus.
3 Alexand. † Quid ſi occulto aliquem quod capi non poſſit pro debito,vel pena,vide Bal.in l.fin.ſupra de oper.lib.
b ALEX. ¶Vide bonum text.in l.ſi.de ope.lib.ſupra.z vide Bar. in l.quare ta.ſ.ad leg. Jul.de vi priuata,z Bal.in l.addit.de epiſc. aud.z in tract.ſuo de carceribus.z Bar.in l.cumſcuq;.ff.ad l.Jul. maieſt.z Sal.in l.vnica, de rap.vir.z do.meum in l.admonendi.de iureiur. cum ſimilib.z ibi omnino videas Roman.vbi dicit hunc caſum eſſe mirabilem.

LEX IIII.

1 ☞ Propter non ſoluentes tributa ceteri grauantur.
2 Officiales z conſiliarij tenentur ad collectas.

a **Ctores.** a Officiales tenentur ad ſoluẽdum tributa, ne ipſis ceſſantibus ceteri onerẽtur. Iſta lex innuit duo. Primo, quod ſi ex aliquo caſu quidam non ſoluunt.ceteri oncrantur. Contra iſtud videtur.ſ.vt
2 nullus ex vica.pro alie.vica.deten.l.j.lib.vj.de quo dicam infra tit. iij.z l.ij.z ibi glo.ſ.tangit. ¶Item innuit quod officiales z conſiliarij tenentur ſoluere collectas.In cõtrarium.ff.de muner.z hon. l.honorem. Iſta duo examinabo in l.j.de immu.ne.eonce. Et not. hic glo,que incipit, Altas innouitas ibi,z ſic no.contra officiales.

ADDITIO.

a ANG. ¶Actores. Sed † an propter non ſoluentes tributa ce-
1 teri grauentur.z hic eſt caſus quod ſic. z ſic not.quod portatur a pluribus, portatur leuius, vt ſ.de priuileg.domus Auguſt.in l.ij. z infra, eodem titulo.l.fin.z eſt arg.contra officiales,vt teneantur ſoluere feuda,z ire ad exercitum,ſicut alij.

LEX V.

Aparitores. Exactores debent remittere ad curiam in ſcriptis quid exactum eſt, z quid non, vt ex eorum ſcriptura officium
1 reddatur inſtructum. hoc dicit. ¶† Not.quod exactores tenentur reddere in ſcriptis, quid. z qualiter. z quantum exactum ſit, idem in quolibet priuato, qui tenetur reddere rationem, vt l.j.ſ. officiõ.ff.de tut.z ra.diſtr.l.ſi ſtatu lib.ſ.fin.z ſtatulibe.

LEX VI.

In fiſcalibus. Ad petitionem exactorum cogitur preſes facere exactionem.hoc dicit. Nota,quod Poteſtates coguntur facere exactionem ad petitionem officialium,quod plene declaratur in l.proxima.

LEX VII.

9 ☞ Tutor z alius gerens tenetur reddere computa ſingulo anno.
23 In ciuilibus ad vtilitatem priuatorum non eſt licita inquiſitio, niſi in cauſa ſuſpecti tutoris z dationis tutoris.
18 Rex ſi committit exactori quod compellat ſoluere omnes debitores,intelligitur ſeruata conſuetudine loci.

Miſſi. Primo ponit quod ſit officium exactorum. Secundo ponit iudices z officiales permittentes eis, vt aliquid faciant contra officium. Tertio ponit quid iudices habent facere. Quarto qualiter,z ad quid tenentur ſi negligant. Quinto eis prouidet. Secunda ibi. iudices. Tertia ibi, eum iudicem. Quarta ibi, quod ſi vltra. Quinta ibi, iudicibus. ¶In prima parte dicit quod exactores debent monere iudicem, hoc eſt preſidem, poteſtatem. ſeu rectorem, vt faciat exactionem, z inpil habent facere cum debitoribus fiſcalibus. ¶In ſecunda parte dicit. quod ſi preſides paſſi fuerint quod exactores miſſi erigant per ſeipſos. puniuntur in duplũ.z apparitores preſidis deportãtur.z alij officiales relegantur ad tẽpus. ¶In tertia parte dicit,quid habet facere preſes.poteſtas,vel alius Rector. Reſpondet Imperator quod primo debet mittere pro debitoribus,z inquirere an debeant,z per eorũ tabularios hoc debet diligẽter inſcribi.z poſtea mittere ſuos officiales contra ſuos debitores.z cõpellere eos ad ſoluendũ,vt illud,quod ſolutũ erit, perueniat ad illos opinatores,ſeu exactores.ita quod impleto anno reſtertatur cum exactione cõpleta.h.d. ¶In quarta parte dicitur, ſi preſes aut poteſtas fuerit negligens in exigendo.quod ipſe cogatur ſoluere de ſuo, tamen repetere poteſt a debitoribus fiſcalibus, z ſi aliquid fuerit de exactis retentum. reſti-
a tuit in duplum. hoc dicit.a ¶† In quinta parte dicit quod poſt
1 quam Poteſtas,vel Rector ſoluit de ſuo.poteſt exigere a debitoribus, nõ obſtante aliquo priuilegio dignitatis, z poteſt cogere exactores, ſeu caſtaldiones, z procuratores illorum debitorum.
2 Item etiam de hoc reſcribere princ.hoc dicit. † Not.principaliter quod Poteſtates non poſſunt ipſis actoribus committere exactionem. quod eſt not. Jam enim vidi aliquos accuſari de roba-
3 ria, qui non poſſunt excuſari pretextu officij,per Liſtam. † Nota, quod ille qui tenetur facere exactionem intra certum tempus, ſi non facit,cogitur ſoluere de ſuo,z ſic facit contra ſyndicos,z eco-
4 nomos, z ſi. † Ultimo not.quod pro exactione tributorum poſ-
b ſunt cogi caſtaldiones,z factores dominorum.b

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Hoc dicit.† Vide l.mancipia.cum ibi no.ſ.de ſer.fug.z
1 per Bart.in l.j.de var.z extraord.cogn.z per Bart.in ſua diſput. iuder qui per imperitiam, z per eundem, z ibi docto.in l.pen.ſ.de furt.z per Bartol.z Ang.in, l.er maleficijs.ſ.heres.ff.de act.z ob. per Bal.in l.obſeruare.ſ.proficiſci.ff.de offi.proco.z leg.per Bal. z Ang.in l.ſi filius.ff.de indic.per gloſſ.z Bald.z Sal.z doct.in l.j. ſupra de pena iud.qui male iud. Inſtit.de obli.que ex quaſi delict. in princ.z in gloſ.per Angel.de Aret.in l.dies cautioni.ſ.in eam, ff.de damn.infec. Alexan. ¶Speculator in tit.de expen.ſ.poſtremo.ver.illud.allegat iſtum tex.ſecundum quod ſi iuder qui omiſit condẽnare in expenſis,parte petẽte fuit condẽnatus in ſyndicatu,

⁊ velit a parte quam non condẽnauit, illas expensas repetere non
potest, per istum text. Sed certe communis opinio est in contra-
rium. quam tenet Bald. reprobans dictum Specu. in l. sancimus.
s. de iudi. circa fin. ⁊ idem tenet Imol. ⁊ Roma. in l. si tertius. §. fin.
ff. de aqua plu. arcen. ⁊ Ang. in l. si quis dolo. §. j. ff. de re iudi. bene
facit quod not. Ioan. Andr. post Innoc. in c. sepe. de appel. cuius
dictum refert ⁊ sequitur Pet. de Anch. in c. cum eterni. circa prin.
de re iudi. de hac q. vide etiam per Bald. in l. obseruare, in §. pro-
ficisci. in versic. secundo quero. ff. de offic. procon. ⁊ leg. ⁊ per Ang.
in l. sed mancipia. s. de ser. fugi. per Bald. in ca. j. §. iudices, de pace
iur. fir. adde etiam quod alias not. Bart. de iudi. in l. si quis vxori.
§. si fugitiuus. ff. de fur. ⁊ in l. si reo. §. fin. de fideiuss. ⁊ vide quod dixi
post Barto. j. de pascuis pu. dicit Lol. in singu. suis, in litera. l. not.
xliij. quod si iudex soluit, potest repetere, alias non. Alleg. Ang. in
l. si vacantia. per istum text. in versic. secundo no. idem not. Bar. in
l. iiij. §. actor. de re iu. per tex. in l. j. in princ. de mu. ⁊ ho.
b ANG. ¶ Hoc dicit. † No. quod officialis deputatus ad recipien-
5 dam solutionem, non potest ab inuito exigere, vt j. de cano. largit.
6 l. neque. ⁊ ibi not. † ¶ Not. in secundo dicto consuetudinem regio-
nis esse seruandam. s. de pe. bo. su. l. j. s. de iure fisci. l. pen. ⁊ ibi not.
7 ¶ † Item not. argu. ibi. alij committimus, quod exactor fodrij alij
committere non potest exactionem, ⁊ si facit, punitur, vt j. dicam
8 de ca. lar. l. iij. ¶ † Item not. quod officium Rectoris est inquirere
debitores communis, ⁊ iura inquisita exigere, vt hic, ⁊ s. l. prox. ⁊
9 si non facit punitur, vt l. iudices. s. de ann. ⁊ tribu. ¶ Item † argu.
quod tutor gerẽs, vel alius administrator alienorum negotiorum
debet reddere computa singulis annis. Ad idem. j. de nauic. l. ij. ⁊
10 ⁊ hoc videtur etiam dicere. l. si plures. §. j. ff. de admi. tut. ¶ † Item
not. ex quarto dicto contra officiales, ⁊ collectores collectarum, ⁊
fodriorum si aliquid retinẽt de hoc quod exercuerunt, vel aliquod
seruitium acceperunt ab his qui debent aliquid a communi reci-
pere, vt eis fiat solutio alia pena imponitur, vt s. de anno. ⁊ trib. l.
11 iudices, ⁊ j. de sa. ho. l. vnica. In tex. ibi, passi fuerint. ¶ Not. iudi-
cem negligentem criminaliter puniri. Pro eo no. in l. iudices. s. de
anno. ⁊ trib. s. de seru. fug. l. mãcipia, ⁊ de custo. reo. l. ad commenta-
12 riensem. † Ibi, inuigilare not. quod etiam in causa ciuili ⁊ pecunia-
ria ad vtilitatẽ public. licita est inquisitio, concor. s. de bo. vac. l. fin.
Et sic hic videtur casus pro episcopis quod possint cõtra omnes
debentes aliquid pauperibus inquirere, ⁊ inter pauperes distri-
buere, nam licet talis inquisitio fiat in priuatorum fauorem, tamẽ
13 tendit ad vtilitatem Reipub. † ideo dixi ad vtilitatem Reipub.
quia ad vtilitatem priuatorũ non est dare casum, in quo possit per
viam inquisitionis procedi, nisi in casu suspecti tutoris, ⁊ curato-
ris, secundum Bart. in l. iij. §. preterea. de suspec. tutor. sed certe est
dare alium casum. Nam tutor ex inquisitione datur, vt institut. de
atti. tut. §. sed hoc iure. ⁊ sic patet quod ibi mere inquiritur ad vti-
14 litatem priuatorum. In text. ibi, consuetudine seruata. † Not. in
modo exigendi tributa ⁊ collectas debere consuetudinẽ seruari,
ideo si consuetudo est quod incole ciuitatis non soluant tributa
neque collectas, talis consuetudo seruanda erit per hunc tex. Ad
15 hoc facit l. j. s. que sit lon. consue. † Ibi, absq; vlla mora. not. ad sta-
tuta dicentia quod debitores ex instrumentis confessionatis absq;
vlla mora cogãtur soluere, nam intelligitur nullo iuris ordine ser-
16 uato. † Ibi in repetitione seruata. not. istum text. contra determi-
nationem gloss. in l. mancipia. s. de ser. fugi. vbi dicit quod si iudex
propter negligentiam facit litem suam, quod propterea nõ datur
ei potestas retinendi rem debitam parti, cum litis estimationẽ pre-
stitit. hic enim text. directo dixit contra. Nam officiales negligen-
tes exigere tributa propter eorum negligentiã faciunt litem suam
quia de eorum proprio fisco tenentur soluere illud, quod per tri-
butarios debetur, ⁊ tamen eis contra tributarios seruatur repe-
titio per actionem negotiorum gestorum, vel condic. ex hac leg. vt
dicit glos. ⁊ hanc glos. not. alleg. Spec. in tit. de expen. §. postremo.
17 ver. illud etiam notandum. In text. ibi, vt partem debitam. † Not.
istum tex. quod ex ipso delicto pena imponitur, quia pro parte ve-
nit fisco applicanda, pro parte accusatori. Simile in l. j. §. hec in fa-
ctum actio. ff. de his qui de. vel effu. ⁊ facit ad not. ff. de iure fisc. l.
edito. §. extat. cum si. vide Bart. in l. agraria. ff. de termi. amoto.
18 ALEX. ¶ Hanc † l. alleg. Bald. in l. etiam. in versic. non restat. s.
de exec. rei iud. ⁊ per hanc l. dicit Bal. in l. j. j. si propter publi. pen.
quod si rex exactori committit quod compellat omnes debitores
soluere omni coactione, quia sibi videtur, intelligitur semper salua
forma municipalis consuetudinis.

LEX VIII.

1 ☞ Ecclesia tenet soluere onera realia pro rebus tributarijs quas
emit, sed collectam que imponitur persone pro rebus, non soluit.

SI diuina. Si domus imperialis vel ecclesia res tributarias licite emerit, ⁊ tributa nõ soluerit, res ei aufertur, ⁊ ciuitati assignabitur, vt integra

1 tributa soluãtur. hoc dicit hec l. † ¶ Et pro declaratione huius
legis, quero quid vult dicere diuina domus. Glossa intelligit de
domo imperiali, vel ecclesia. Et secundum hoc habes, quod eccle-
sia tenetur soluere tributa, quod est verum indubitanter, quando
emit possessiones tributarias, ita quod onus sit reale. Sed colle-
ctam que imponitur persone pro rebus. etiam ecclesia nõ cogitur
soluere, vt in authen. item nulla communitas. s. de sacrosanc. eccle.
2 ⁊ s. de episcop. ⁊ cler. l. de his. † ideo commune Perusij statuit vt
omnes possessiones tributarie essent, ⁊ collecte essent onus reale,
de quo dicam infra de mu. pa. super rubri. dixi. ff. de mun. ⁊ honor.
a l. rescr. §. fin. [a] † Quero quare dicit extra metrocomias. Glo. dicit,
4 quod intra illas nemini licet emere, Ex quo no. quod lex imperia-
lis, que prohibet emere comprehendit etiam ecclesiam, prout di-
uina domus ponitur hic pro ecclesia. Statutũ vero ciuitatis hoc
non posset, quia esset contra libertatem ecclesiarum, vt in authen.
cassa. s. de sacrosan. eccl. Quero quare dicit patrociniũ causa? Dic
5 vt in gl. † Ultimo oppo. quod liceat purgare istam moram, vt l. ob-
sistere. s. de anno. ⁊ trib. Sol. domus diuina, ⁊ persone in dignitate
posite plus grauãtur, quia plus de his timetur. Uel dic etiam hic
quod licet purgare moram, secundũ quod hic innuitur, quod ma-
gis placet. Item oppo. gl. de l. placet. s. de sacros. eccl. dic vt in ea.

ADDITIO.

a ANG. ¶ Fina. † Et ratio est. quia prohibendo emptorem, pro-
3 hibet venditorẽ, cum ista sint correlatiua, vt l. j. ff. de in diem addic.
in glos. ibi posita. Unde presupposito quod ecclesia sit exempta a
iurisdictione principum, tamen alius contrahens suppositus est
eius iurisdictioni.

De superexactoribus. Rubr. XX.

LEX VNICA.

a QUicquid. [a] Qui plus exigit, in duplũ exigitur, ⁊ propter consuetu-
1 dinem capitaliter punitur. Not. quod † dicit, resti-
tui protinus oportebit, quod intelligitur quod
exactio non fiat incontinenti. debet enim habere
tẽpora que dantur iudicatis. licet ex delicto con-
demnetur, vt l. si cum exceptione. §. quod si homo. ff. quod me. cau.
sed postquam fuit exactum, debet restitui protinus ei, a quo exa-
2 ctum est. † Not. quod propter consuetudinem delinquendi quis
punitur ad mortem. simile s. de delato. l. omnes.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quicquid. In text. ibi perseueret. not. istum text. quod
presupposito quod de crimine pena pecuniaria veniat imponẽda,
tamen si fit inquisitio contra hominem tanquam talia facere con-
3 suetum, ⁊ de hoc sit conuictus, capitaliter puniri potest † ⁊ ideo
assessores cum volunt facere aliquem decapitare malefactorẽ no-
minatum, qui multa crimina commisit, ⁊ pluribus vicibus, ex qui-
bus tamen criminibus pena pecuniaria venit imponenda, inqui-
runt contra eum tanquam consuetum, talia crimina committere, ⁊
in his sceleribus perseuerare, ⁊ ipsum conuincunt de tali perseue-
ratione, ⁊ consuetudine, quo facto secure possunt eum ad mortem
damnare, non obstante quod talia crimina de sui natura non sint
capitalia, quod tene menti. Pro hoc habes tex. in l. omnes. s. de dela-
to. vbi quis propter consuetudinem punitur pena mortis. Angel.
¶ Adde ad materiam quod exactor tributorum scienter indebi-
tum exigens a debitore, tenetur furti. text. est not. in l. etiam. s. de
furt. ⁊ vide Bald. in l. j. s. tit. j. vbi dicit per illum text. quod tenetur
crimine falsi. Not. consuetudinẽ delinquendi aggrauare delictum,
facit l. iij. s. de episco. aud. hic allegata in glos. ⁊ ibi Guliel. ⁊ Bald.
huic etiam adde quod alibi dicitur, quod consuetus litigare, ⁊ si
continuus litigator repellitur a testimonio. iij. q. iiij. ca. quia suspe-
ctos, ⁊c. nullus, ioi, frequenter litigantes, ⁊ allegat. Romanus in
singularibus in litera. E, no. xxxvj. Facit ad hoc quod ponitur per
scribentes, videlicet, do. Ant. ⁊ do. Abb. ⁊ alios, in c. testimonium,
de test. in illa q. an existens in peccato mortali repellatur a testi-
monio, vt conclusio sit quod si est consuetus ⁊ perseuerans in pec-
cato, repellitur, vide ibi q d predicta. Adde etiã quod dicit Bart.
in l. licitatio. §. qd illicite. ff. de pub. ⁊ l. si diutino. de penis. vbi delic-
ta iterata, ⁊ etiam momentanea aggrauant delinquentem, vt ar-
ctius puniatur, vt l. mariti lenocinium. §. sex mensium. ff. de adult.
facit etiã quod dixit Bal. in l. apud antiquos. s. de furt. quod ille,
qui hodie est furatus vnam rem villani, cras aliam, ⁊ sic de similibus,
vt sic ratione reiterationis, ⁊ cõsuetudinis puniatur de furto,
⁊ possit suspendi. l. capitalium. §. famosos. de penis. dicitur in aut.
sed nouo. supra de ser. fug. Qualiter autẽ quis dicatur consuetus,
vide que dixi j. de pascuis publi. in l. j. post Bart.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De capiendis, & distrahen. pign. tribu. Rub. XXI.

LEX II.

1 ☞ Iudex potest prius deuenire ad res quam ad personam in exe cutionibus.

a Atis sit. [a]Hec lex facit multum ad id q̃ di
1 xi supra titu. secundo. l. ij. videli cet †, quod sit in potestate iudicis prius venire ad res, quam ad personam, vt l. sacrilegij. §. fin. ff. ad le gem Iuliam pec.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Satis sit. Aduerte, q; imo necessario primo venien dum est ad res, quam ad capturam persone, vt voluit Bart. in l. iij. §. penultimo. ff. de suspec. tu. per l. a diuo Pio. §. in venditione, ff. de re iudic. Est ratio, q; si executio rerum mobilium fit antequã deueniatur ad immobilia. §. in venditione, quanto magis fieri de bet antequam deueniatur ad capturam persone, & carcerationé, cũ sit grauior, & istud tenet Jac. Butr. Bar. & alij, in l. §. qui bon. cedere pos. & Bald. in l. consentaneum. §. quomodo, & quando iud. in versic. quero vna cum Butrigario, vtrum possit capi, &c. quod non, qualiter intelligatur, & procedat, videas Aretinum in §. fin. Institu. de act. vide etiam Angel. in materia. l. nemo carcerem. de exact. trib.

De apochis publicis, & descriptionibus. Rub. XXII.

LEX I.

a D inferiorum. [a]Estimum non ante
sumit effectũ, quam presidibus intimetur, & per eos recipiatur. Item sus ceptores seu thesaurarij debent de suscepto facere cautionem solemem, & exactores prouinciales de bent de singulis quatuor mensibus rationem sue exactionis trãs mittere, & qs ex causa lucrativa acceperint, scribere, & qui contra fecerint, puniuntur. hoc dicit. ¶ Principium legitur duobus mo
1 dis in glo. primam tene lecturam. que notabilior est. † Not. ex isto principio, quod estimum de nouo factum in ciuitate non habet vires in hominib[o] de comitatu, nisi prius assignetur, vel nisi alias de hoc fiat lex specialis, vel donec assignetur officialibus debentis bus exigere collectam, secundum illud estimum, quod tene menti, & sic estimum non habet effectum donec per prouinciales præsidi bus destimetur. Sequitur versic. sed & aurum. In hoc versic. ponis tur qualiter debeat fieri apocha de recepto a thesaurarijs vel su
2 sceptoribus. † Not. quod in instrumentis quitationũ debet inseri causa, quod est verum, quando fit ab his qui donare non possunt, vt hic, iuncta l. ij. de anno. & tribu. alias causa non requiritur, vt ff.
b de pact. l. tale pactum, circa princ. [b] ¶ Secundo no. quod in istis
3 apochis [c]de soluto, requiritur dies & consul. quod est verũ quan
c do illud est publicum instrumentum. Debet enim esse scriptum a notario, vt l. ij. §. de commen. fisc. de. Secus si esset priuata scriptu
b ra. vt l. cum tabernam. ff. de pign. [b] Sequitur versic. hoc etiam. hic dicitur singulis quatuor mensibus debent exactores ad curiã ge neralem exactionem scriptam mittere, & quid debeat contimere. Sequitur versi. quod & tunc. hunc versic. & sequentem prosequere
g vt in glo. † Not. ex isto versic. & tota hac l. quod collecta debet im poni secundum quantitatem patrimonij, non secũdum quantita tem vel numerum personarum quod apparet ex eo quod dicit in opes, & locupletes, quod propter potentes non debent grauari minores. Hoc intelligo verum, quando collecta imponitur ex alia causa que non respiciat numerum personarum. Quid enim si pro soluendo tributo quod imponitur per capita, ciuitas acce perit pecuniam mutuo, & postea pro eo satisfaciendo imponit col
e lectam? Certe debet imponi per capita [c], vt dixi in l. iij. §. actor. ff.
9 de re iudi. & supra de anno. & tribu. l. ij. & super rubri. ¶ Ulti. not. gloss. not. quod probatio istarum solutionum non possit fieri per
f testes, vt l. ij. supra de comm. fisc. debit. [f]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ad inferiorum. Vide per istum textum quod dicunt Guliel. de Cugn. & Bald. ibi in l. comparationes. §. de fide instru. de quo dicto feci mentionem post Bar. in l. de pupillo. §. qui nun ciat. ff. de oper. nou. nunc. vbi videtur dictum Bartol. contra eos, dic vt ibi omnino.
b ANG. ¶ † Et ideo sint cauti debitores qui recipiunt refutatio
3 nem a tutore vel curatore, vel ab alijs administratoribus, vt sem per faciant in refutatione inseri causam, alias non teneret, vt hic. Ratio, quia administrator sine causa refutare nõ potest. l. pactum curato. §. de pact. & in l. Imperatores. ff. eo. l. presens. §. de transac.
4 cum simil. & vide quod posuit in l. fin. §. de ann. & trib. † In text. ibi, descriptionis equitas no. de isto verbo, descriptionis. ¶ Nam de scriptio sumpta pro estimo. vt hic ponitur, non potest fieri nisi se cundum formam huius l. Sumpta vero pro incorporatione non fit nisi secũdum formam l. facultas. supra de iur. fisc. Sumpta vero pro descriptione. qua hic vtimur, cum petimus bona alicuius de scribi ne baratentur. fit cum suspicione timentis. precedente tamẽ aliquali cause cognitione, saltem per iuramentum. l. j. §. eligitur. ff. de ven. in pos. mit. ff. loca. l. dominus horreorum. de bon. author. iudic. poss. l. fin. de quo dic vt dixi in d. l. facultas.
c ¶ In istis apochis. Quid debant continere apoche, an, & quan do probent. not. Bald. in auth. sed nouo iure. post princ. versi. pro plenion notitia, & in versic. precedens. §. si cert. pet. do. meus Jacob. May. in l. admonen. & ibi per istum. §. de iureiur.
d ANG. ¶ De pignor. Not. de die & causa apponendi. ff. de accu. l. libellorum. supra de exact. tri. lege apparitores. ff. de except. doli. l. ũ. §. j. de transact. l. cum hi. §. cause, & §. manda. l. per diuersas. cum
6 similib. † No. quod l. subuenit equaliter inopibus, sicut & locuple tibus, & in omnibus securitatem præbet communiter. ff. de pe. l. ca
7 pitalium. §. ad statuas. ¶ † Tertio no. casum in quo exigitur scri ptura. supra de superindi. l. vnica. §. de iur. fisc. l. prohibitũ. & ibi no.
e ¶ Per capita. Que collecte autem sint, que secundum iuris di spositionem per capita imponi debent vide not. do. Soc. in consil. errir. incipien. præstantissimi iuris, versic. tertio principaliter. ibi, nam onera.
f ALEX. ¶ Et ita allegat eam Bald. in l. ij. versic. sed qualiter. de iure emphyt.

LEX II.

3 ☞ Soluens collectas quando possit pro non soluentibus con uenire.

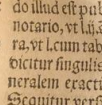 Emel. Qui habet instrumentum solutionis se
1 curitatis solenniter factum, non debet amplius molestari. hoc dicit. † Not. quod sicut debitor publicus potest summatim cõuenire, & exigi. vt l. penult. §. de comm. fi. deb. ita exceptio de soluto iudicio statum impedit, vt
a hic. [a] † Querit glos. Licet soluens non possit conuenire per se, an
3 possit cum alijs qui non soluerunt. gl. non bene firmat se vide eam super versic. letari. Breuiter dicas sic, Aut est onus reale, aut per sonale. Si personale. aut cõsistit in labore persone tantum. & quod per vnum non potest expediri, expeditur per alios, vt l. honor. §. fi. de mu. & ho. Aut consistit in præstatione pecunie, vel alterius rei, & tunc imponitur onus ciuitati simpliciter, aut cuilibet de ciuitate. Primo casu, non est dubium quod illud quod non potest soluere vnus soluat tota ciuitas, quia adhuc hec eadem ciuitas remanet obligata. l. proponebatur. ff. de iudic. & l. sicut. quod cuiusq; vniuer. not. Secundo casu vnus pro alio non tenetur ipso iure ff. de leg. ij. l. legatorum. in princ. & j. vt nullus vicarius pro alio. l. j. libr. ri. Sed possibile esset quod propter defectum nõ soluentium fieret vnum superdictum nouum, & sic per consequens alij grauarentur, vt §. de super indi. in rubrio & nigro. & ita loquitur hec gloss. & l. actores. §. tit. ij. Si vero est onus reale. quia pro rebus soluitur tributum, tunc propter vnum non soluentem alij coguntur soluere sed ei assignabitur possessio pro qua solueret, vt j. de omni agro deserto. l.
b j. lib. xj. & §. tit. iij. l. fin. dixi §. tit. iij. l. actorem. [b]

ADDITIONES.

a ANG. ¶ Not. quod id quod vnus fecit, alius non potest infrin
2 gere. arg. quod quis non potest retractare facta per alium episco pum vt §. sent. rescin. non posse. l. j. Arg. quod si quis fuerit claua rius, seu camerarius, & semel reddiderit rationes, & inde est facta apocha. non tenetur amplius reddere rationem.
b ALEX. ¶ Quando plures sunt, obligati, & vnus crimitur, alij tenentur pro eo crempto, vide Bart. in l. iuj. §. actor. de re iud. vbi aliter loquutus est, & cum illo transeunt alij excepto domino meo, qui de hoc plene discutit in l. ab omnibus. in princip. de leg. j. vbi & aliter locutus est, & ibi vide Bald. Rapha. & Imol. & do. meum & vide Bal. in l. fin. de mune. & honoribus. vbi de directo tenuit con trarium eius quod dixi in d. §. actor. Alexand. Hec istis obstant. l. ij. §. amita. ff. de mu. & ho. & ibi Bart. quia intelligitur nisi lege vel sta tuto deputati ibi essent ad officium exigendi collectas. cum hoc quod bona deficientium spectant ad ipsos exigere debentes. ita loquitur iste text. & vide que scripsi in l. j. de omni agro deserto. li. xj.

LEX III.

5 ☞ Venditor qui scit emptorem ingredi in possessionẽ rei empte, videtur sibi rem tradere.
6 Locator, qui finito tempore locationis solutionem recipit, vide tur rem relocare.
7 Soluens aliquo tempore vsuras, tenetur in futurum soluere.
9 Præstatio viginti annorum facta, an præiudicet domino.

a Quicunque. a † Qui ostendit se tribus prioris annis soluisse, retro soluisse presumitur, nisi contrarium probetur. hoc dicit. Nota mirabilem legem. Idem dicit glo. in l.ij. de iure emphy. in solutione canonis pro predio emphy. † Ultimo no. q licet contra instrumentum in scriptis non admittatur probatio in contrarium, nisi per scripturam. vt l. generaliter. ſ. de non nume. pecu. b Tamen cōtra presumptionem que resultat ex instrumento, non autem ex ipso instrumento comprehenditur, potest fieri per testes probatio. vt hic, in fin. Exempli gratia. si dicat statutum qd non possit instrumentum redargui de falso, nisi per aliud instrumentum, quidam produxit contra me instrumentum quod habet clausulas inconsueras, z sic est presumptio falsitatis. vt in glos. singulari. in l.ij. ſ. de condi. inser. Certe contra talem presumptionem possum probare per testes, que omnia tene menti. c

1 2 b c

ADDITIONES.

a ALEX. Quicunq; Limita hanc l. nisi ista solutio trina esset facta vni semel pro tribus annis, sm Cy. z Bal. in l.ij. C. de do. promis. Alex. Hanc l. limita vt per Bal. in l.ij. de dot. promissadde hanc l. procedere in quocunq; censu tributario, vel emphyteuticario. secundum dominos de Rota, decisione eiusecundum ordinem nouissimum.

b ALEX. Pecu. Adde Bald. in l. iurisgentium. ſ. quod fere. ff. de pact. z glo. in l. reos. ſ. cum in tabulis. in versi. videatur. de duobus reis.

c ALEX. Menti. Adde Bal. in l. iurisgentiū. ſ. qs fere. ff. de pac. z in l. reos. ſ. cum in tabulis. ff. de duob. reis. z doctor. in d. l. generaliter. z hanc legem ad aliud non allegat. Bal. in l. quarta. de fideicom. ver. quero quid si statutum.

3 ANG. † Nota. Ter. nec obliuiscaris. q si aliquis tenetur prestare aliquid singulis annis. z ostendat per apochain de solutione trium 4 annoū. de toto tēpore presumitur soluisse. z est arg. † q si aliquis soluat annuatim pro fundo meo decem, z peto ab ipso fundū, z ipse nō pōt ostēdere qualiter a me. vel a meis parētibus siue maioribus hz fundū illum. sed ostēdit solutionem, z prestationem factam per tempus longum, queritur an mihi sit factum preiudiciū recipiendo longo tempore fictū. Et videtur qs sic. q dicitur hic, qui soluit fictum per tres annos z apochas super hoc acceperit, 5 pro toto tempore soluisse presumitur. vt hac lege. C † Item vendi tor qui scit emptorem ingredi in possessionem rei empte. vt eam tradere. ſ. de acquir. possess. l. minus. z argu. ſ. de contrahen. empt. l. nā idcirco. ſ. ad velle. l. si sine. ff. ad munici. l. quoties ad id. ff. si ser. 6 vend. l. si a te. ff. de eūt. l. quidā ex parte. C † Item. quia locator qui finito tempore locationis solutionē recipit. vel pēsionem. relocare videtur ſ. loca. l. legem. ff. eodē. l. item queritur. ſ. fin. cum l. sequent. 7 † Item videō quod si aliquis soluit aliquo tēpore vsuras. in futurum soluere cōgitur. ff. de vsu. l. cum de in rem verso. sic z hic, qui recipit fictum, pati debet vt soluens in fundo remaneat. z martine ratione equalitatis seruande in iudicio, que seruāda est. ſ. de fruc. z litium expen. l. ij. ff. de arb. l. si cum dies. ſ. si quis. ſ. de priori. sacro. scrimo. in sacris. la grande. versic. z quoniam. Quinta ratio. quia recipiendo fictum videtur sibi preiudicare. argu. ſ. de iure dot. in l. ij. de lege commissoria. l. de lege. ſ. vl. cum l. seq. arg. ſ. de ser. z aqua. 8 l. si aquam. † Contrarium videtur. quod iste recipiendo fictum sibi non preiudicauerit, nec soluens prescripserit contra recipientem fictum. quia sine titulo nō prescribit longo tempore. ſ. de rei vend. l. nullo pro herede. l. fin. z de prescri. lon. temp. l. diuersa. Item non videtur sibi preiudicasse recipiendo fictū. siue ignorans. siue sciens receperit. Nam si sciebat. videtur quod receperit sciens ius suum vbicunq; durare. ff. quib. mod. pig. vel hypo. fol. l. sicut. ſ. non videtur. Si vero ignorauerit. nōn perdit ius suum. neq; dominium rei siue transfert. ff. de acquir. rer. do. l. si procur. de condi. ob causam. l. dedi. ſ. sed z si seruus. nec etiam causam prescribendi prestat. ſ. de prescri. lon. temp. l. nec petentem. de rei vend. l. re tua. ff. de rei vend. l. inter officium. Tertia ratio. quia soluēdo fictum non preiudicat quis dominis rei. ſ. de dōn. l. si functionis. z l. cum sua. de rei vend. z l. si pater. de act. empt. z ven. Item videtur casus legis. vt tātum quadraginta annis soluendo sit munitus. si titulum non habet, vt ſ. de fun. pat. l. fin. Item, quia licet putet se habere titulum. tamen longo tempore non prescribit, nisi iustus error interuenerit. ff. de 9 vsur. l. Celsus, z ff. pro empt. l. quod vulgo. † Sed an per prestationem longi temporis. scilicet xx. annorum factam defuncto preius dicetur. notatur extra de cens. in ca. peruenit. in glos. ibi signata. 10 † Ultimo nota presumptionem de preterito ad plus preteritum, vt ſ. ad leg. Iulia. de adult. l. si quis. nam z fateri intelligitur. qui paciscitur. ff. de his qui nō. infa. l. quidam, alias de preterito ad presens. vt quia simul fuit bonus. ff. de re mili. l. nō omnes. ſ. a barbaris. de accusa. l. si cui. ſ. j. Item nota istam legem. per quam glos. determinat quod ille qui vult probare prescriptionē, sufficit quod probet quod ab initio. in fine. z in medio possedit. z hec lex probat.

11 † Ita not. glos. per hanc legem. in c. volumus. xvj. q. iij. in vlti. glos. de quo vide Cy. de prescrip. long. temp. l. super longi.

ALEX. Licet non admittatur probatio instrumenti aduersus aliud instrumentum. tamen contra presumptionem resultantem ex instrumento. licet non contentā in eo potest per testes fieri probatio. adde quod idem tenuit Bald. in l. j. ſ. de fideicommiss. z referunt scribentes in l. j. ſ. de testa. mili. z secundum glos. singularem ibi. in Iurisgentium. ſ. quod fere. ff. de pac. z ibi Ang. qui allegat aliam glo. in l. reos. ſ. cum in tabulis. ff. de duobus reis. adde aliam in l. j. ſ. de contrahen. z commit. stip.

LEX IIII.

Securitatibus. Hinc legi concor. l. in contractibus. ſ. j. ſ. de non numerata pecunia. † Nota quod istorum tributorum. seu collectarum. potest fieri solutio pro parte a exactori. nōn tamen dico quod exactor cogatur recipere, sed si receperit, valet solutio predicta pro parte facta. tene menti. 1 a

ADDITIO.

a C Pro parte. Tu vide ad propositum eorum que hic dicuntur, an z quando solutio particularis in priuatis delictis admittatur, no. in l. plane. ff. famil. ercisc. z in l. tutor. ſ. Lucius. ff. de vsu. z omnino Spec. in tit. de arbit. ſ. sequitur, versi. sed numquid obligatio.

De canone largitionalium. Rubr. XXXIII.

C Istam rubricam exponē, id est, de regulari prestatione tributorum que fiebat per scripturas.

LEX I.

Omnem. a Quod particulares exactores erigunt debet dari thesaurario. qui est in illa prouincia. vel in alia prouincia proxima. vt totū simul deuoluatur ad fiscum. hoc dicit. † Nota quod si mouetur, thesaurarius, qui est in Marchia, vel alias desunt ibi thesaurarius pertinens ad ecclesiam. potest soluere thesaurario ducatus, vt ibi dum dicit, vel ad proximas. a 1

ADDITIO.

a ALEX. C Albericus de Rosate. in l. z quia. de iurisdictio. omniū iudicum. allegat istum tertū. cum l. seq. quod exactor tributorum non potest alteri delegare officium suum. Et est ratio vltra eum, quia habet nudum ministerium, z sic videtur electa industria persone. arg. c. fin. de offic. deleg.

LEX VNICA.

Neque. a Susceptoribus ad prouinciam missis nō debet permitti vt per seipsos exigant. Sed iudices ordinarii exigere debent. quōd si permiserint puniuntur. hoc dicit. Hot. hanc legem. quam habuisti plenius. de exactribus. l. missi. licet ibi alia pena quam hic imponatur. z ideo poterit impōni vna ex istis. facit l. quoties. ſ. fin. ff. de actionib. z obligat. z l. qui sepulchrum. ſ. de sepul. vio. a

ADDITIO.

a ANG. C In text. ibi, vicena. Not. † ex isto text. iudicem negligentem criminaliter puniri, dic. l. missis. ſ. de exact. trib. z l. ij. ſ. de sepulch. vio. Sed oppo. quōd dicta pena non punitur vt d. l. missi. Sol. fateor quōd hac pena. z pena. l. missi. non punitur simul. z semel. l. senatus. ff. de accusat. sed inder habet electionem qua pena velit punire eum. vt hic, z l. de sepulchro. ff. de sepulch. vio. z l. quoties. de action. z obliga. z hoc est vtile ad questionem. † In eodem volu. statutorum reperitur homicidam debere puniri ad mortem secundum vnum statutum, secundum aliud reperitur debere puniri pena pecuniaria, quod statutum seruabitur? videtur quod posterius. vt l. sed z posteriores. ff. de legi. Sed nego. ex quo ea de ista- 1 ruta reperiuntur in eodem volumine, licet in ordine scripture vni sit posterius altero, tamen ambo pariter ambulāt. z ideo hoc casu inder habebit electionem, quam penam velit imponere per hanc legem. quod tene menti. Vel dic quōd inder debet penam minorē * imponere. * l. fin. de pretor. stip. z per Imo. in c. de causis. extra de * offic. deleg. z vide quod dixi in auth. de sanct. episcop. C Imponere. Adde do. Alex. de Imo. in d. l. senatus. alleg. rej.

LEX III.

Precepit. Notarij camere non grauātur ad munera. que persone laborem immungit. z qui eos grauauerint plectetur. z per officiū iudicis super- 1 flons detendentur. h. d. vsque ad ſ. illud. † Nota quod officiales, qui

qui personaliter habēt seruire vni offō non cogunt ire ad exercitum, nec facere custodiam. S. 30 † no. ex ver. insuper, quod superior ex offō pōt defendere subditum suum, qui videt eum grauari, & facit pro episcopis qui eorū offō defendunt suos clericos.[a]

ADDITIO.

3 ANG. ¶ In tex. ibi, necessitatibus. † Not. arg. expressum quod notarij, qui seruunt de persona, non tenentur suscipere, nec sustinere onera communis, sicut alij, sed cōtra de exac. trib. l. actores.

4 † Item no. quod comitatus officialiū nefarij sunt inhibendi. ff. de iure fisci. l. defensionis. nam ipsi plura mala committunt quā alij, vt in authent. de exhibi. re. §. j. † Not. quod officialis cui aliquod offīm est commissum, non pōt prohiberi exercere dictum officium.

6 Item not. quod quando primus quis est nominatus ad officium, non potest alius ad dictum officium nominari. simile in electione

7 canonicorum, extra de elec. c. considerauimus. † Item not. in fin. l. quod eodē modo punitur de negligentia iudex & officialis, vt ff. eo. l. ij. & j. de naufr. l. de submersis. & j. de fabric. l. fi.

§. Illud. Electio & defensio susceptoris spectant ad prō consulē. & prefectum, non tm ad presidem, h. d.

1 † No. prout habetis literā tm, & rectores prouinciarum possunt

2 facere thesaurarios in prouincia. † No. & qñ est legatus in prouincia, qui cōparatur proconsuli, vt in c. ij. extra de offic. leg. lib. vj. pōt

3 facere thesaurarios in prouincia. Et † no. & hic loquitur de thesaurarijs particularibus, thesaurarium vero vniuersalē eligit prō curator fisci, & postea cōfirmatur cōsensu curie, vt ff. de iure fisci. super creandis, & ibi no. l. exactores, de suscep. & qñ ver. prouidētibus. Ad euidentiā scias & pecunia, que exigit, qñq; infert vni camere. qñq; alteri, vt ff. de exact. trib. l. in fiscalibus. dicit ergo hic quod tributa imposita nō possunt minui, nec pōt statui quod pecunia que debet venire ad vnam cameram, vadat ad aliam.

4 † Et not. quod potestas non pōt iubere quod pecunia soluatur alteri quam camerario cōmunis, & si facit, punietur, vt in fine huius legis, quod intellige verum, nisi in pecunia modica, quā pōt conuertere ad suum placitum in necessitates publicas. argu. l. bi nus. ff. de bo. dā. versi. quadrimenstruis, & ver. sequen. sunt clari.

ADDITIO.

5 ALEX. ¶ In text. ibi, minuende. † Not. legem qz videtur & si vnus officialis eligitur spāliter ad vnū offīm, quod per illā spālē electionē sit sublata oīs ptās, de eo quod ibi spāliter cōmissum est alijs Rectoribus generalem administrationem habentibus, & per hoc videtur, cum nuper in ciuitate Perusij electi sint quidā barrigelli quibus spāliter data est ptās cōtra oēs bannitos Perusij, & per hanc spālem concessionem iurisdictionis videtur adempta oīs ptās Capitanei, & ptātis ciuitatis Perusij persequendo dictos exbannitos. de quo vide per doc. in l. studentibus. ff. de offi. prefec. vrb. vbi videtur casus de hoc licet etiam in contrarium posset adduci, vt ibi latissime posui super text. ideo ibi oīno vide de hac qō, & vide gl. xxv. qō. ij. c. in Balliarum. Et in simili vide Bar. in l. uij. §. si ita vicinum. de dam. infec. Ang. Adde quod iudex potest mulctas per eum impositas applicare ad refectionem palatij, vt est text. not. in l. mulctarum. ff. de modo mulct. An autem possit sibi ipsi iudex condemnando penam applicare, Ange. quod non, in §. fin. vt nulli iudicum, in prin. per illum text. quod tamen intellige vt ibi per eum.

LEX IIII.

a **Recipimus.** Si litere iudicis aliquid vltra veterem consuetudinē[a] contineant, presumuntur erronee, nec eis est credendum. h. d. Ad euidentiā huius legis premitte casum, ff. de iu. l. fi. hoc ideo, quia iudices scribentes sua authoritate non possunt augere, nec minuere ista tributa, vt ff. l. proxi. versi. prouidentibus. & l. j. ff. de superindi. de anno. & trib. l. ij. Sed si litere continerent id, quod per iudicem potest fieri, vel facerent mētionem de literis superioris iudicis, per quem possunt fieri, eis crederetur, vt ff. de superindi. l. j.

ADDITIO.

a ¶ Vltra veterem consuetudinem. & ratio est. quia in talibus stylus curie est attendendus de quo per Panor. in proe. Gregorij. in addi. prim. q. vbi no. post alios, & ampliaui post coapostillatorum ipsorum restrictiones, non tantum non esse attendēdum stylum, sed & obseruandum, vt plene per Dypp. de Marsil. singu. suo cxvij. incipien. stylus curie.

Ne operea collatoribus exigantur. Rubr. XXIIII.

LEX VNICA.

q **Operarum.**[a] Prosequere hanc legem, vt

1 in gl. † No. arg. pro illis qui habitant in clusio Perusino propie dicūtur collatores, cum debent tertiā oīm fructuum, quod ad alias opas compelli non debent, sicut alij rustici compelluntur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Not. per istam legem fuisse vltra montes determinatum, quod nemo poterat cogi esse manigoldus, tamen contrarium vult gl. in l. non videtur. ff. de regu. in. Adde Bar. in l. fin. §. fina. de pignor. actio. vbi dixit, quod imo potest quis capi, vt manigoldus efficiatur, dum modo sit vltis & abiecta persona, alleg. §. quod si monachus, in aut. de sanctiss. episc. Adde etiam Bart. in l. ubemus, nullam nauem. ff. de sacrosanc. eccle. vbi dicit, quod asinus rustici potest capi, vt super eo ducatur malefactor ad patibulum, quia res singularium & ecclesie possunt capi propter publicam vtilitatem.

De immunitate nemini concedenda. Rubr. XXV.

LEX I.

2 Officiales, & consiliarij ciuitatis quas collectas soluere teneantur.

Ijs nostre. Qui falsum instrumentum immunitatis conscripserit, igne

1 est comburendus, & omnes ad solutionem equouis sunt vigendi. h. d. † Not. casum, in quo notarius, falsum scribens igne punitur.[a] alia pena falsi est ipsis. vt ff. de fal.

2 l. j. in fi. Circa † legem istam quero vtrum officiales vel consiliarij ciuitatis teneātur soluere collectas, & tributa. Bl. in l. honorem, de muner. & honoribus, dicit quod sic ad ordinaria, nō ad extraordinaria, idem videtur tenere Bulg. in l. neminem. ff. de sacrosanc. eccles. Tu distingue latius, quod quedam sunt munera patrimonialia, seu realia, & ad ista tenentur, vt l. fi. §. patrimoniorū, & §. pen. ff. de muneribus, & honoribus, & ff. de exact. tri. l. fi. & de apo. pu. l. j. Quedam sunt munera personalia, & horum sunt quedam in quibus consistit labor persone. Et tunc si quidem per illud onus aggravaretur ab officio, tunc excusaret, vt l. precipit, in prin. ff. tit. ij. Si vero per illud onus non amoueatur ab officio, non excusatur, vt j. de decu. l. curiales, que lex probat istam distinctionem, ex magna tamen causa possent ab officio amoueri, vt ibi patet. Si vero munus consistit in prestatione pecunie tantum, & tunc aut munus ordinarium est, & ab illo nō excusantur, vt ff. de exac. trib. l. exactores, ita loquitur hec lex, que dicit neminem excusari. Aut est munus extraordinarium, & excusatur, vt dictal. honorē, & l. in honoribus. §. fi. ff. de vacatio. & excu. munē. & l. bi qui. & in l.

b in honoribus. §. qui muneris, eod. titu.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Igne punitur. Tu vide ad hoc Lud. Rom. singula. suo ccliij. incip. pone quod notarius, vbi alleg. ad hoc quod dicit iste casum huius l. pro singu.

b ALEX. ¶ Dicit tex. & ibi Cyn. in l. j. ff. de immuni. quod notarius scribens instrumentum a iure prohibitum capite punitur, alibi notarius conficiens instrumentum simulatum punitur pena manus, capitu, imperialem. §. scribam, de probib. feud. alie. per Federic. alibi notarius conficiens instrumentum vsurarium, est periurus. & potest pronunciari infamis, & priuari officio tabellionatus, secundum Hostien. in Summa de vsuris. §. fin. versic. quid de notarijs, & refert Archidiac. vigesima prima dist. sicut. & ibi de hoc facit magnum festum & refert & sequitur Rom. in singularibus suis, in litera. r, num. xj. alibi conficiens instrumentum punitur pena exilij sine spe reuersionis. tex. est. & ibi Ang. in authē. de non alie. §. hoc quoq;. & bonus text. in §. hec igitur omnia, cod. titu. vbi dicitur, quod eadem pena punitur dictans instrumentum illicitum. Sed quid in notario conficiente instrumentū falsum, quod vero omnino nullum erat, an sit puniendus, & qua pena, vide Bar. in l. si quis legatum. in prin. ff. de fal. & Bald. & Sal. in l. j. §. de sepul. vio. & per Joan. Andr. in regula, non est sine culpa, & Ang. in authent. vt nulli iu. in §. quoniam vero. non autem punitur notarius, nisi in casibus a iure expressis. secundū Bald. in l. fina. in prin. sicer. pet. alleg. glo. in authent. de non alie. §. quia vero Leonis.

LEX II.

3 † Aggeres quorum impensis fieri debeant.

Per bithyniam. Munitio viarum, et

1 aggerum debet, fieri expensis, pro quantitate patrimonij possessorum. hoc dicit. † Ad euidentiam debetis scire quod aggeres dicuntur quedam munitiones, que fiunt iuxta ripam fluminis, ne flumen excrescens fluat per limites, & sic in rubrica de Rij. ag-

2 geri. non rump. Et not. † hunc casum, quia assiduus est, nam plures fuit hic de facto hoc anno tempore guerre, quia mandatum erat tali ville, vt faceret foueas, muros, & steccatos tali castro,

nam pro modo patrimonij, non per capita, fieri debet. In tex. ibi, ceteris, scilicet, in reparatione fontium, & pontium, fossarum, murorum, & similium. Op. quod quilibet debet munire viam ante domum suam, non autem debet fieri de publico, vt l. ediles. ff. de via publ. que est Greca, & quidam non habent eam, & ideo distingue,
3 †quedam est via publica, quedam priuata. Primo casu, si quidem via est intra muros ciuitatis, quilibet debet eam munire intra
a domum suam, a vt in contrario. Si vero est extra ciuitatem tunc debet fieri munitio & refectio expensis communis imponendo'collectam pro quantitate patrimonij, vt hic, & §. de sacrosanc. eccle. l. ad instructionem, & in auth. de eccles. titu. §. ad hec sancimus. colla. ix. Quedam sunt vie priuate, & hec potest duobus mod. intelligi, vno modo in via, prout est ius eundi, & dicitur seruitus, & tũc refectio incumbit illi qui habet viam, ille enim qui debet viam, solum debet pati, vt l. refectionis. ff. communia predio. cum simil. Secũdo modo accipitur via priuata. hoc est, facta ex collationib. priuatorum, & tunc idem, quia ad illos priuatos pertinet refectio. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. viarum, & de hoc docto. dicũt
b in l. neminẽ. de sacrosanct. eccles. b Quero, dicitur hic ceteris huiusmodi, & c. de quibus loquitur. Respondeo, de vijs, & pontibus, vt d. l. ad instructionem, & d. §. ad hec sancimus. Item de muris, vt supra, de ope. pub. l. omnes.

ADDITIONES.

a ¶Suam. Adde Lud. Bon. in fi. ver. viam. versic. no. quod viam. Adde istum & doctor. in l. ediles. §. studeant. in l. fi. §. fin. de via & itin. publ. Et an teneatur conductor & inquilinus cessante domino domus, not. iste in alleg. §. studeant, in ij. not. & ibi ponit quid in eo qui gratis habitat de quo etiam per Flo. in l. si pendentes. §. si quid cloacarij. ff. de vsufruct.

b ALEX. ¶Quilibet tenetur purgare viam iuxta domũ suam. Sed an istud habeat locum in conductore domus? Barto. in d. l. ediles. not. dicit sic, Aut gratis habitat, & tenetur etiam expensis proprijs purgare viam, & hoc est verum. Aut non habitat gratis, sed pensionem soluit, & expensis pensionis tenetur mundare. Sed pone quod precepi conductori vt saliget viam lapidibus, an tunc fiet expensis pensionis? Et Barto. ibi quod sic, dato etiam quod gratis habitet, quia illud quod statuitur in munitione tẽporali, nõ habet locum in munitione perpetua, quod etiam sequitur Joan. de Platea, in §. conductor. Instit. locati. Videas etiam Bar. in l. ad instructionem, §. de sacrosan. eccl. quod onus spectat etiam ad ecclesiam.

De conditis in publicis horreis. Rub. XXVI.

LEX I.

8 ¶ Frumentum nouum non debet vendi, nisi prius vendatur vetus.

2 Fructus corrupti licite miscentur cum incorruptis.

3 Aromatarij miscentes ceram corruptam cum incorrupta, non dicuntur ceram falsare.

4 Nobilis dicitur qui est prudens, & virtuosus.

a 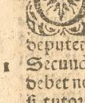 Omnia a Non debet tangi de fructibus nouis, donec consummantur antiqui. Item licitum est commiscere fructus corruptos cum incorruptis, & ad predicta per superiorem officialis sufficiẽs deputetur, h. d. Tres habet partes, vt colligitur ex summario.

1 Secunda pars ibi, & si forte. Tertia ibi, ad istud. † Ho. quod non debet nouum frumentum vendi, nisi prius vendatur vetus, & sic si tutor alicuius contra faceret, tenetur, debet enim fructus secundum qualitatem temporum vendere, quedam primo tempore, quedam secundo tempore seruari, vt l. is cui. §. queri potest. versi. qui legatorum. ff. vt in pos. lega. † Secundo not. quod licet miscere corruptum cum incorrupto, quod tenemenți, quia forte dicerent laici quod esset peccatum, quod non est verum, vt hic.

ADDITIO.

a ¶Omnia. † Ho. istum tex. pro aromatarijs, maxime qui miscent
3 ceram corruptam cum incorrupta, ad hoc vt velamento nõ corrupte corrupta vendatur, vt non dicantur ceram falsare, cũ non
4 peccauerint. casus hic. † Item not. text. quod ille dicatur nobilis, qui est prudens, & virtuosus. Sed aliter determinaui in l. j. de dig. lib. xij.

LEX II.

 Am ad quamlibet. Rectores debẽt per seipsos ispicere domos, & horrea publica, ne ex pluuia corrumpantur publica frumenta. h. d. † Ho. quod tutor vnius magni patrimonij, vel aliquis positus in magna administratione excusatur si negotio preponat aliquem sufficientem factorem, vt §. l. proxim. in fin. & l. argentum. ff. commo. tamen inspicere debet per seipsum an sint fracta tecta, ita quod ibi non pluat, alias non est diligens administrator, vt hic.

LEX III.

Nulli. Species in horreis publicis depositas nullus debet in suam vtilitatem conuertere, aliter deportabitur. Not. contra furantes lardum, vel granum cõmunis, vt deportentur, & eorum bona publicentur.

Vt nemini liceat in emptione specierum se excusare. Rub. XXVII.

LEX VNICA.

1 ¶ Collectam pro emendo granum tempore caristie, tenentur soluere diuites, & pauperes, & nume. 3, & est onus patrimoniale.

2 Respublica si habet granum ad vendendum, omnes tenentur emere, nec aliquis excusatur, licet ei necessarium non sit, & nume. 4. & est munus patrimoniale.

7 Ciuitas quando cogit subditos vendere frumentum, intelligitur iusto pretio.

a Quoties. a De secũda parte istius rubri. nihil habetis in nigro, sed de hoc habetis in l. j. & ij. in princ. ff. de va. iuu. Ista rubr. summat l. & glo. ponit tribus modis casum.

1 ¶Primo, quod tam diuites † quam pauperes teneantur soluere collectam pro emendo granum
2 tempore caristie, licet diuitibus hoc non sit necessarium. ¶† Secundo modo quod si respublica habet granum vel aliud ad vendendum, quod omnes debent emere, nec aliquis excusatur, licet ei necessarium non sit, & hoc etiam habet locum in sale vbis.

¶Tertio dic vt in gl. Op. de l. iij. §. cura. ff. de muneribus, & honoribus. Blo. soluit quod hic loquitur de munere patrimoniali, scilicet, de cura emendi, ibi loquitur de cura personali, scilicet de expensa que debet fieri emendo. Hoc premisso quod hec lex de patrimonialibus loquatur. Quero de qua comparatione frumenti loquitur hec lex. Respondeo quod gloss. intelligit tribus
3 modis. ¶† Primo modo de pecunia que confertur pro emptione frumenti, & aliarum specierum, quo casu nota quod licet emptio videatur principaliter venire in fauorem pauperum, & indigentium, tamen onus est patrimoniale, & sic etiam diuites compelluntur. Ratio, quia ad publicam vtilitatem pertinet. Nã sine
4 pauperibus ciuitas non esset perfecta. l. ij. ff. de nũdi. ¶† Secundo modo loquitur hec lex de munere quo quis emere cogit. & munus est personale, certe non credo qõ de tali munere loquat hic, sed debet intelligi quando fiscus habet multum frumenti ita qõ conseruari non potest. tunc imponit omnibus subditis necessitatem emendi, & istud est patrimoniale, vt ille qui plus habet, plus emere cogatur. Si enim intelligeres de munere personali, hoc est de cura emendi, multi excusarentur, quod est contra istum titulũ
5 & istum casum nota. quia sepe occurrit. † Tertio loquitur de munere, quo quis vendere teneatur. Not. etiam quod istud onus est patrimoniale. vt patet ex solutione cõtrarij §. facti, & sic qui plus
6 de frumento colligit, plus de frumento vendere cogatur. † Videtur etiam quod ecclesia ad hoc possit cogi, vt hic, in fi. & §. de eras. tribu. l. fi. & est munus patrimoniale non sordidum. Iusto tamen
7 pretio debet † quis cogi vendere, non vilori, vt l. fi. in princ. ff. ad l. Jul. de anno. Quod dixit de ecclesia, intellige saluo tamen determinatione sancte matris ecclesie, & ti. de eccl. ti.

ADDITIO.

a ANG. ¶Quoties. † Ho. quia per istum tex. dixit Dyn. in l. si ex toto in princ. de le. j. si alicui est concessa immunitas a collectis, nõ tamen censẽt concessa ab his que imponuntur ex aliqua necessitate, puta guerre, vt probat iste tex.

De collatione donatorum. & releuatorum, aut translatorum, seu adæratorum. Rub. XXVIII.

LEX VNICA.

 Dispositionem. Casum pone vt in gl. notatur. In hac lege dicitur duo. † Primo qõ si aliqua pdia sunt releuata, hoc
1 est libera, & estimum corus est minutum, postea pót augeri per superiorem, vt hic facit Imperator. Ho. quod nõ licet aliter
2 cui † suas possessiões releuare, hoc est, estimum minuere, vt hic in
a §. nulli, q intellige, nisi ex causa superuenẽti, vt l. forma. ff. de cen.

ADDITIO.

a ¶Minuere, sed quid si per alluuionem decrescit, dic quod tũc vt minui debet, vt per Bar. in l. forma. & Bal. in d. l. accepta, in fi. C. de vsu. & do. Aler. de Imo. in l. Titio. ad munic. & Bul. & doc. in l. quod si maritus. §. j. de cõst. pec. & Bal. in l. ẽt. C. de exceu. rei iud.

De col

De collatione eris. Rub. XXIX.

LEX VNICA.

AEris. Pro ere potest solui aurum tanti valoris. h.d.No. quod potest solui aurum pro ere. Intellige quando respublica ex hoc non leditur, vt plene no. ff. de sol. l. Paulus, & ibi dixi.

De discussoribus. Rub. XXX.

¶ Quero, quis dicatur discussor. Dic vt in gl. rubrice, scilicet, ille, qui discutit patrimonia alterius, vt eum ponat in estimo. Ita loquitur hic in tit.

LEX I.

QUoties. Si estimator male estimat, ipse tenetur. h.d. Quero, hic dicitur in disceptatione, qualiter fiat ista disceptatio. Respõdeo, coram superiore, ad quem reclamat ille, qui sentit se
1 grauatum. vt j. de agric. & censi. l. per equatores. † Secundo not. quod onus probandi incumbit officiali estimanti, seu mensurãti.
2 † Vltimo not. quod arbitratores, qui ledunt partes tenentur, facit ff. si mens. fal. mo. dixe. per totum.

ADDITIO.

3 ANG. ¶ † Not. istum casum, quod licet pro scriptura presumatur in dubio, si tamen scriptura feratur contra me, quod patrimonium valeat mille, & ego nego tantum habere in patrimonio, quod ei, qui vult scripturam de estimo patrimonij, incumbit onus probandi patrimonium tantum valere, & non mihi, qui nego valere tantum. Pro hoc ff. de proba. l. cum de lege fal. §. de iur. delib. l. scimus. §. licentia. Et hoc not. contra mensores agrorum, qui retulerunt tot iugera esse si negaretur tot esse, incumberet eis onus probandi tot esse.

LEX II.

EX casu. Ista lex legitur in glos. pluribus modis, secundum primam lect. h.d. Licet soluens tributa, apocham de soluto perdiderit, potest tamen ex libris communis solutionem probare. h.d. Vel dic secundo, si in libris communis de solutione apparet, non potest peti ab officiali, vt iterũ faciat apocham de recepto, si primam quis amisit. .d. facit l. si
1 quis ex argentarijs. §. fi. ff. de eden. † Ex secunda lect. not. quod si apparet protocollum de contractu, non potest cogi pars vt iterũ faciat instrumentum publicum, & illud reddat, nisi de prima perditione doceatur. Unde potest cogi notarius vt iterum faciat instrumentum, si primum quis amiserit, vt l. si quis ex argentarijs,
a §. fin. ff. de eden. a † Secundo not. ex contrario sensu huius legis,
2 quod si protocollum non inuenitur, quod tunc potest cogi pars vt de nouo faciat instrumentum, vt lex dicit. Ad hoc facit supra de lib. cau. l. sicut instrumenta, quod ibi not. ff. solu. matrimo. l. secunda, circa prin. & quod ibi no. in glo. mag. & ff. de noua. l. si pu-
b pillus, & de administra. tuto. l. chirographis, & ibi not. b

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Istum tex. alle. pro singulari Bald. in l. seruo. §. si a primo, de leg. j. quod geminata quittatio facta debitori, facit censeri debitum bis solutum, & ideo debitorem semel solutum repetere. & ita alleg. Lud. in singularibus suis in litera, q. not. primo. Ad cuius veritatem vide omnino Bald. in l. cum centum, de adim. leg. & in l. cum tacitum, de verborum obliga.

b ALEX. ¶ In glos. ibi, se bis soluisse. † Not. quod si debitor producit duo instrumenta refutationis cuiusdã quantitatis pecunie, quod per ista instrumenta probat duplicem solutionem, & sic tanquam indebitum posset repetere. Ad quod facit. l. solutione. cum glos. ff. de exhibend. argumen. l. qui tabulas. §. quod si iam. ff. de fur. quod tene menti. Angel. An notarius cogatur ipse reficere instrumentum deperditum. Dic quod sic, dummodo iuretur de calumnia, per not. per Bartol. in l. fin. de bo. author. iud. pos. & vide Ange. in authen. de hered. & fal. in prin. vbi dicit, quod cautela est quod fiat mentio in secundo de refectione. Et an de refecto instrumento debeat solui gabella, vide in consilijs extraord. Angel. consi. xlv. & Barto. consuluit quod non. Cui adde. Bomi. Anto. in c. ij. in glos. ij. de iud. quod pars tenetur reficere vnum instrumentum in forma deperditi, vide Bal. in l. vnica. §. ne autem, de cadu. tollen.

LEX III.

PEr singulas. Ab onere disentiendi, & estimandi patrimonia, nullus excusatur nec etiam miles, nec militans hoc dicit.

De decurionibus, & eorum filiis. Rub. XXXI.

Istam rubr. continua vt in glos. Querit glos. quare dicuntur de
1 curiones, dic vt in ea. † Not. quod consiliarij ciuitatum, dicuntur hodie decuriones. vt in hac glos. quam. no. Quero quid differt decurio a curiali. Dic vt in glos. a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sed an decuriones hodiernis temporibus inueniantur, prout de istis quod sic, in l. diuo. supra de questio.

LEX I.

SI cum te. Pater si ad decurionatum filij consentit, tenetur pro eo, et heres eius prius facta excussione de principa. h.d.
1 † Not. prius fieri excussionem contra principalem
2 quam veniatur cõtra fideiussores. † Item no. quod pater tenetur pro filio si consensit. Ad istud no. opponitur de l. iure nostro. supra de fideiusso. Solu. Dicit glos. speciale hic. Ratio quia facile pater obligatur eo ipso quod scit, et non contradicit. Ita dicit glos. vlt. quam not. certe licet in patre hec ratio concludat, tamen idem potest esse in quolibet alio fideiussore, vt l. quarta, in fin. ff. de administ. re. ad ciuit. perti.
3 † Dic ergo quod speciale est in fideiussore officialis. vt not. in l. j. supra de comu. fin. deb. Ratio, quia tales fideiussores videntur indemnitatem promittere, vt d. l. j. quid si indemnitas non appa-
4 ret, nisi principali discusso. dixi in d. l. j. † Quero qualiter dicatur
a pater consentire filio. a Dicit glos. eo ipso quod scit. Et intellige verũ in munere publico, secus in priuato. vt not. supra quod cum eo. d. l. j. & l. si filius. ff. de tu. & l. Lucius Titius. ff. de admi. tut. Et ideo si instrumentum esset factum inter duos priuatos presente patre vnius, pater alterius propter hoc non obligaretur, vt not. in d. l. Lucius. & l. j. §. j. in glos. penul. ff. quod iussu. Oportet enim quod tunc pater specialiter se obliget. Hoc etiam examinaui plene in l. si cum dotem. §. transgrediantur. ff. solu. mat. † Quero an
5 pater possit filio consentire absente. Respondeo, sic, vt l. honores. §. fin. ff. de decu. per quam legem dicunt docto. quod filio a-
6 gente in iudicio pater absens videtur consentire. † Quero, quid si filius decurio factus est magistratus, & gessit Rempublicam, an pater teneatur, Dic vt in glo.

ADDITIO.

a ¶ Filio. Vide ad hoc que not. habentur per do. Soc. in consil. clxxij. incip. multum abunde & eleganter. versicu. sequen. vsque ad versicu. quarta difficultas. in ij. par. & an & quando teneatur ex contractu filij, & quomodo, & qualiter, vide per eum, in consil. xcij. incip. circa primum huius ver. circa secundam dubitationem, cum versicu. sequen.

LEX II.

1 ¶ Expense que debentur ratione victorie debentur officio iudicis & de consilij conuocatione.
4 Consilium ciuitatis quando non est conuocatum authoritate superioris. quando valeat.

a **OBseruare.** a Ad officium Rectoris ciuitatis pertinet conuocare concilium, et facere eligi officiales, vt eis electis nunciare possint si velit appellare. & qui male nominat, tenetur ad sumptus. hoc dicit.
2 ¶ † Nota ex hac lege quod Rectores ciuitatis possunt conuocare concilium eorum authoritate, vt hic. Et ita intelligitur glos. super verb. magistratus. Secundo quod nota quod rectores ciuitatis habent hoc facere de necessitate. quando hoc faciendum
3 incumbit, vt hic, dum dicit, oportebit. † Tertio nota quod concilium debet conuocari authoritate superioris. nam hic magistratus conuocat. Ubi autem magistratus non esset, tunc posset con-
b uocare ille, qui esset antiquior b decurio, ille enim videtur ipso iure prior decurionum. argumen. l. j. §. de consu. ff. de alibo scrib. l. j. & ibi dixi. & not. per Innocen. extra de maiorita. & obedien. cap. primo & ibi. † Quero quid si non apparet c concilium conuocatum,
4 c Respondeo, si quidem essent omnes presentes, valeret concilium, quando non est qui leditur ex hoc quod conuocati non sunt. Sed si aliqui essent absentes, tunc non valeret concilium. potuisset enim presentia eorum absentium trahere alios in suam sentẽ-
d tiam. argument. l. sicuti. ff. de arbi. d ¶ † Not. quod hic dicitur in
5 text. solenniter, &c. quod intelligo sono tube vel campane, vt dicit glos. quod dicit sono tube, intellige & voce preconis hoc dicentis, & debet constare quod preconi sit commissum, argument. l. nemo nem. supra de exhiben. reis. & hic dum dicit, debet fieri iussu magistratus. posset etiam fieri sono tube, vel campane, tamen si statutum vel consuetudo esset quod tali sono conciliarij dicerentur vocari. seruanda esset consuetudo. vel statutum. ita posset intelligi
e hic. e † Not. quod cõcilium debet vocari in loco publico, vt hic
6 dum dicit. ad curiam. Simile in l. si quis. in fin. de legat. & intellige locum publicum vbi publice officiales habitant. & curiam te-

nent. Pro hoc facit text. dum dicit in curia, z ff. de iniur, l. ler
f Lom. §. demum*. ¶ †Not. quod per superiorem debet fieri pro-
8 positio in concilio, quod colligitur hic dum, dicit, magistratus decurionum facient nominationem. Debet ergo inter eos proponere maior. simile in l. ij. ad Velle. puto tamen quod si de propositione non appareret, z constaret de voluntate concilij quod valeret, vt d. l. si quis, in fin. de leg. z ff. de legi. de quibus. in fin.

9 †Not. quod licet magistratus faciant iurisdictionem, tamen ipsi non reformant, sed concilium, vt patet hic, q2 magistratus curāt quod decuriones faciāt electionem, ipsi ergo decuriones faciunt
10 magistratu instigante z proponente, quod not. †Item not. quod de iure cōi ad concilium ciuitatis spectat facere electiones offi-
g cialium, z syndicorum. § Facit j. l. procuratores, z sic non erit opus arenga vel adunantia generali, arenga tamen illud, seu parlamentū vbi non est aliquis superior. habet ab initio concilium eligere, vt l. ij. circa prin. ff. de orī. iudi. Istud concilium sic electum postea representat totum pplm, vt no. §. que sit long. consue. super rub. de istis concilijs facit mentionem gl. optime in l. ita tamen. in
11 prin. ff. ad Treb. †Ultimo no. q electio dz notificari electo. †Item
12 no. quod ille qui nominat aliquem indebite tenetur ad sumptus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ †Hec lex allegatur quod expense que veniunt ratione victorie non debentur, nisi iudicis officio, z per consequens non debentur, nisi quis fuerit ad eas reficiendas condemnatus, vt hic, z not. gl. in l. seueriter. C. de excu. tut. z not. Alexand. in l. si finita. §. Inlia. ff. de dam. infec.

b ¶ Antiquior. Adde que ad hoc habentur per Feli. in c. cū oēs, in prin. de consti. z pulchre no. in d. c. j. de maio. z obed. alle. hic.

c ¶ Si non apparet. Adde ad hoc omnino Alex. in l. nulli. ff. quod cuiusq; vni. nu. vij. z quod ibi posui in apostil. ad eum, in ver. noia singulorum. extra de his que fiunt a prela. sine consen. cap.

d ALEX. ¶ Vide quod no. Bar. in l. vniuersa. §. de prec. Impe. offe. Adde l. nulli. z ibi gl. z doct. ff. quod cuiusq; vni. quod not. Bal. ibi post Bul. z Bal. esse verum, nisi per collegium z vniuersitatē fieret aliquis actus iurisdictionalis, sz vt daret alicui simplex administratio, puta in constitutione syndici. Ibidem versic. nisi ille esset antiquior. A hoc vide gl. in l. nulli. ff. quod cuiusq; vniuersitatis. Istud dictum gl. tenet in cap. cū nobis olim. de elect. Domi. Anto. z Bal. in l. fi. de fide instr. z in rub. §. pro socio. z in ca. imperialem. §. preterea ducatus. de prohi. feu. alie. per Fed. Sz aduerte. q2 ego dubito de isto dic. Inn. z Bar. qm iura que allegant, vez. l. j. de albo scribendo. nō probat, sed solum senibus maiorem fidem esse dandam, sed non probat quod antiquior. possit exercere actum iurisdictionalē in reliquos. ideo forte videtur esse verior opi. Inn. quam posuit in cap. ij. de ope. no. nunci. quam refert z sequit Dñs Abb. in cap. ij. de his que fiunt a maiori parte capituli. circa finem. vbi dixit. quod quando non adest ille ad quem de iure vel consuetudine spectat congregare, debent conuenire due partes. ad quos spectat conuocatio aliorum. q2 virtus vniuersitatis constat in duabus partibus. lege. nulli. z l. plane. ff. quod cuiusq; vni. no. z istā opi. recte sequitur Pet. de Anc. in repe. cap. canonum statuta. de cōstitu. in ij. principali qō. illius questi. z Lapus allega. cxxxj. vbi dicit hoc procedere de rigore, sz de equitate sufficit, fm eum quod maior pars conueniat. arg. l. quod maior. ad municip. pro quo facit quod no. Domi. Anto. in cap. cum nobis olim. de elec. potes tamen saluare opi. Inn. in dicto cap. j. de maio. z obed. vt procedat quando non esset modus quod ille due partes. de quibus loquitur Inno. in dict. cap. ij. de ope. no. nunci. possent simul conuenire. Vel possumus etiam dicere quod si vniuersitas laicorum non habet caput, ptās ciuitatis erit eius caput. Vbi vero erit vniuersitas clericorum, episcopus erit caput. Ita voluit Bart. in l. nulli. circa principium. post glo. ibi. ff quod cuiusq; vni. no. Et ibi in ver. sz si aliqui essent absentes. hoc intellige verū. si non fuerunt citati illi absentes, vt hic etiam vult Bar. sz quid si citati sunt, z nolūt venire? Dic quod sufficit maior pars, fm Bar. in l. omnes populi. in ij. qō. princ. de quo dic vt ibi. z per Petr. de Anc. in dict. capi. canonum statuta. de constitu. Utrum autem absentes sint specialiter citandi, z de quo loco, vide in cap. presentium. de restitu. in vj. z cap. cum in electi. de elec. in vj. z in cap. coram. eod. titu. in antiquis. z vide quod not. Bald. in l. nulli. quod cuiusq; vni. noie. z Bart. in l. ij. de decre. ab ordi. faci. z gl. in dic. cap. presentium. dicit. quod regulariter absentes non sunt citandi, nisi in tribus casibus ibi no. quos limita nisi tractaretur de aliquo faciendo in preiudicium absentium. Ista solet intelligi gl. in cap. ij. de his que fiūt a maiori parte capituli per cap. j. ver. constitutum. sed Domi. Abb. dixit ibi posset dic quod gl. in dic. cap. presentiū. intelligitur in oibus causis arduis z grauioribus. nam casus excepti per gl. in dict. cap. ij. sunt fauorabiles, z ideo debent extendi ex identitate rationis ad omnes casus graues. Pro hoc tex. cum gl. in cap. dilecto. de consirma. vtili z inutili. z gl. no. de condi. z demonst. vbi casus excep-
tus a regula extenditur ad alios habentes eandem rationem. z idem sentit Inno. in cap. ij. de ope. no. nun. z Domi. Anto. in c. j. z fi. de maio. z obe. vide Imo. in c. cum omnes. de constit. Et adde quod absentes non sunt citandi, vbi esset prefixus a lege vel statuto certus terminus ad aliquid faciendum, qui terminus interpellat absentes. Ang. in l. sicut. in fin. quod cuiusque vni. no.

e ALEX. ¶ †Not. de citatione per tubam, vel campanam. Ad-
6 de ea que dixi in l. non potest. ff. de iudi. z vide quod glo. notat in c. grauem. de sen. excō. An autem isti sic citati dicantur contumaces. vide Bar. in extraua. ad reprimendum. in versi. citari. z ibi dixi. Quot autem representationes habeat sonus campane, z tube, vide Bal. in l. j §. de dedi. lib. col.

f ALEX. ¶ Adde Bal. in l. ij. §. de eden. z ibi dicit quod in actibus publicis non habeat locum proclamatio. Alexan. Adde an proposita facta per personam inhabilem valeat. z dic quod sic. l. vniuersis. §. de preci. Impera. offer. Bau. de Castr. in l. j. in princ. ad l. Falcid. Item adde quid si proposita est facta super materia prohibita. vt si statutum dicit, quod tale quid non possit proponi. an reformatio inde facta valeat, dic vt per Bart. in l. j. de petitio. bo. subla.

g ¶ Officialium, z syndicorum. Tu dic breuiter distinguendo inter syndicum vniuersitatis, z collegij. vt per Bal. in l. si ita. ad fi. ff. de ser. reipu. manumit. z no. iste in l. actor. versicu. videamus primum. ff. rem ratam habe.

LEX III.

1 ¶ Cum decurionatus. †Not. quod re-cusatiōi, quam quis habet propter etatem maiorem, renunciare potest, secus si propter minorem, quia tunc excusatur propter imbecillitatem consilij, z eorum imbecillitas est in renunciatione. l. doli. §. diuersum. ff. de noua. z l. si iudex. §. de minor. z l. si intra. ff. de in integ. restit. mino. †Not. nouum modum agendi. peto me cancellari de libro decurionum, vel de matricula scholarium. quod possit peti ex iusta causa, alias non. †Not. quod per pactum contra-
2 rium priuilegio quis perdit priuilegium, quod not.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Istud no. facit §. habētes priuilegiū q credat eorū libro, nā si falsum diserit, illud priuilegium amodo sibi non valet. Cui adde. c. cū accessissent. in fi. de consti. z in l. ij. §. de in. do. impe. Limita tamen, nisi in tali priuilegio contineatur reseruatio principis, vel superioris. nam tunc per contrafactionē, vel actum cōtrarium non admittit. vt est lex. in c. cum tpe. extra de arbi. z vide ad hoc no. per Bar. in l. vsum aque. de aque duc. z q ibi scripsi. ij. Facit q dicitur q§ priuilegium admittitur authoritate cōcessa abutenti. authen. statuimus. in fin. §. de epis. z cle. vbi inde laicus denegans facere iustitiaz clerico, amittit iurisdictionem quā habet.

LEX IIII.

1 ☞ Feudū concessum alicui pro se, z filijs, transit in adoptinos

a ¶ Cum adoptiuum. [a] Filius adoptiuus habet priuilegiū filij decurionis, hoc dicit.

ADDITIO.

1 ANG. ¶ †Ista lex est argumentū q§ si mihi fuit concessum feudum, z filijs per rescriptum principis, q illud transit ad filios adoptiuos. Nam vides hic q§ priuilegium concessum patri z filio
2 transit in adoptiuos tene bene menti. † No. etiā q§ per actū contrariū priuilegio quis perdit priuilegiū, quasi renunciet priuile-
* gio. * ¶ Priuilegio. adde Bald. in l. ij. z ibi no. C. de in. do. impe. z Bar. z Alex. in l. beneficiū. ff. de consti. prin. in fi. z Abb. in c. suggestū. de decimis. z Lard. in cle. sepe. §. si tamen. ij. questio. de verbo. signi. z omnino Domi. Alex. consi. cxcvij. ij. par.

LEX V.

¶ Filios. Filij familias possunt esse consiliarij. a pater tenetur pro eis si consenserit. Item militans potest esse consiliarius. hoc dicit.

LEX VI.

1 ☞ Illiteratus potest esse potestas. z rector ciuitatis.

¶ Expertes. Illiteratus pōt esse decurio. hoc dicit. Ista lex facit ad id quod not.
1 in l. in. §. de senten. ex breui. recī. scilicet. quod potestas z Rector ciuitatis potest esse illiteratus. Et forsitan contraria, z non solum. Tu solue q ibi ad executionem officij requiritur scientia literarum.

LEX

LEX VII.

LIcet. Unus frater non tenetur pro alio in officio delinquente, licet bona non sint diuisa. hoc dicit. Facit ad hoc. ff. pro soc. l. cum duobus, alias. l. si fra
a tres. §. idem respondit societatem.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde quod etiam non tenetur frater si esset socius omnium bonorum. per tex. in l. cum duobus. §. pen. & fi. ff. pro so. Facit. l. si societatem vniuersorum, eo. titu. & voluit Domi. Bar. de Laude, in consi. incip. vt clarius constitutionis.

LEX VIII.

INfamia. Qui perdit visum, non perdit offi-
cium. Secus si infamaretur. hoc di-
1 cit. † Quero vtrum infamia adimat bonorem ipso iure, [a] gloss. tangit hic. Plenius dicemus in l. ij. §. de dig. libr. xij. Facit quod no. per Dyn. in c. infamibus, de reg. iur. lib. vj. Bar.

ADDITIO.

a ¶ Utrum infamia adimat honorem ipso iure. Tu vide Roma. sentientē quod ipso iure rationibus positis per eum, cōsi. ccccc vj. incip. fuit a me quesitum.

LEX IX.

1 ☞ Pater propter filios habet honorem.

a PAlbo. Qui habet filios,[a] prefertur non habē-
ti. h. d. Ro. legem, quia casus nouus est. & fiet ista prelatio in ordine sedendi, scribendi, arengan-
di. Facit. §. de consuli. l. j. & de albo scriben. l. j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Not. patrem habere honorē propter filium. vt hic. & filij propter patrem. §. eodem. l. cum adoptiuum. Ange. An ista lex habeat locum in filijs naturalibus tantum? text. quod sic. in l. qui filium, de iure delibe. & l. ex facto. §. si quis rogatus, ad Trebel. & l. heredes. eo. titu. & l. Julianus, de ritu nup. & l. generaliter. §. cum autem. §. de instit. & subst. sub condi. fac. In contrarium tamen est veritas. In casu huius legis tex. est singularis in l. excn
santur. §. legiones. ff. de excu. tu. allegatur per Rom. in singularis bus suis, in litera. f. in not. xxij. & ibi ponit quid in spurijs, item quid in adoptiuis. habes casum singularem quod non habet locum etiam in illis. Instit. de excu. tu. in prin. vel in §. j. quem alle
gat vbi prori. pro singu. Rom.

LEX X.

IVitra. Qui excedit annum septuagesimum, ha-
bet excusationē a muneribus personā-
libus. h. d. Declara istam legem, vt in glo.

LEX XII.

1 ☞ Immunitas denotat priuilegium, non penam.

a NEc infames. [a] † Not. quod verbum, immuni-
2 tas, denotat priuilegium, non penam. Item per hanc legem dixit † Innocent. quod si aliquis infamis eligitur iudex, non potest se excusare, nisi ab alio oppo
natur. Ita notatur per eū, extra de rescrip. ca. scisscitatus, in prin. in glo. infamem, in fin. quod an sit verum, dicam j. tit. j. l. ij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Exceptio infamie non potest opponi gerenti offi-
cium publicum. Adde quod idem ponit Barto. in l. militibus. de testa. milit. limitatur hoc, nisi in his que pertinēt ad eius officium, si infamaretur propter delictum, cui posset opponi exceptio fal
sitatis, qua opposita si condemnetur, non potest amplius confice re instrumenta, secundum doct. in d. §. militibus, de quo per Bal. in l. ea, ad. l. Jul. repet. per Ange. & alios, in l. si quis ex argenta
rijs. §. j. ff. de eden.

LEX XIII.

1 ☞ Preses prouincie quando possit dare excusationem a mune
ribus in perpetuum.

1 MUneribus. † Illud quod dicitur quod pre-
ses sua sententia non po
test dare excusationem in perpetuum, est verum, nisi excusaretur propter morbum, quem constaret esse perpetuum, vt ff. de excu. tut. l. non solum. §. fin. & l. idem Ulpianus. Item hoc est verum. quando preses principaliter pronunciat super hoc excu
sando, secus si propter delictum, tunc enim perpetuo non permit
teret ipsum ad decurionatus officium, vt j. l. prori. & l. infamia. supra, eodem titu.

LEX XIIII.

NEmo. Nullus iudex potest immunitatem a mune-
rib. concedere, sed solus princeps ex causa
1 hoc dicit. Istam legem intelligo † quando aliquis vult concedere ex causa non expressa a lege, alias potest quilibet iu
dex ordinarius, ad quem appellatur, vt j. qui eta. & qui nu. liber. per totum.

LEX XV.

2 Instrumenta confecta ab aduocato tenent, licet tabellionatus officium exercere non deberet.

NIuersos. Consiliarij non debent exercere
officium tabellionatus. hoc di-
1 cit. † Ratio, quia officium tabellionatus est vile. [a] Et
a sic not. contra aduocatos, qui officium tabellionatus exercent.
2 ¶ † Puto tamen quod si fecit instrumenta, valerent, licet non deberent facere. Pro hoc extra ne clerici, vel mona, cap. j. & c. si
b cut. [b] vbi plenius dicitur, quod clerici non debent exercere offi-
cium tabellionatus, tamen si exercent, valent instrumēta licet pu
niantur, quod est notandum, & dic vt ibi. & vide gloss. not. in si
mili, in l. hac consultissima. §. si quis autem, in ver. depositiones. supra, de testa.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Vide etiam per Bal. in l. j. de iust. & iur. & ibi etiam per Bartol.
b ¶ Ca. sicut, & ibi vide Panormita. versicu. extra gloss. quero. iunc
to. versic. sequen. & Felin. in capitu. cum. J, & A, de regu. iur.
c ANG. ¶ De hoc in Spec. de instrumen. edi. §. restat, ver. quid
3 de liberto. † Not. quod statuta dicentia quod nullus notarius, nisi sit in matricula descriptus, faciat instrumenta, cōtingit quod notarius, qui non erat in matricula, fecit instrumentum, an va
leat. Ex predictis not. quod sic.
4 ALEX. ¶ † An clericus possit esse tabellio, vide Bartol. & doct. in l. seruus. ff. de testa. Et ad not. hic per Bartol. vide Bal. in l. ij. ad fi. de senten. & interlo. om. iud. instrumentum tamē prius factum deberet authenticari, per not. per Bartol. in l. nec patro
nus. supra de ope. lib. & que not. in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. & bona gloss. in authent. de tabel. in §. j. ver. documentis, & gloss. Joan. Andr. in c. vt officium. §. j. verbo. premissa, de hereti. in vj. De hac materia per Angel. in l. pretor. §. is etiam, & in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. Alexan. Et sic not. contra ad
nocatos, licet aduocati, & similes omnino non debeant exercere officium tabellionatus, si tamen exercerent, quod si per ipsos, te
net, & per Bartol. in l. generali, vbi gloss. tangit. j. de tabularijs. Item notarius effectus clericus an possit exercere officium ta
bellionatus. limita tamen. c. sicut, hic allegatum, non habere lo
cum in inquisitione, & sic in causa inquisitionis heresis, quia po
test esse tabellio, vt est text. in c. inquisi. de hereti. libr. vj. Et adde quod licet non possit officium exercere, potest tamen illa que con
fecit ante clericatum extrahere, secundum Bartol. in l. j. §. si pe
nes. ff. de tabu. exhibē. Sed an valeat statutum, quod clerici, qui non possunt alias exercere officium tabellionatus, possint, et in
strumentis suis dari talis fides, ac si scripta essent manu publi
ci notarij, dic quod sic, vt Bald. dicit in l. j. supra, de sum. trin. vbi allega. text. in c. dilectus, de fide instrument. vbi optimus casus. Item adde quod in fauore ecclesie sue potest clericus instrumen
tum conficere. Exemplum, si scribit testamentum vnius. qui in
stituit ecclesiam suam heredem. Ita voluerunt Joan. Andr. et Domi. Anto. in c. cum inter nos. de regu. iu. de quo dicto facit fe
stum. Do. Mathesilanus in suis not. no. lxxvj. Et quid in mo
nacho, an omnia predicta habeant locum in eo? Vide Bartol. et ibi dixi in d. §. si penes, & ad pen. dictum vide Rom. in suis singu. in litera. n, in vj. no.

LEX XVI.

j ☞ Actor accusans contumaciam rei, non debet recedere a foro, nisi licentiatus.
1 Ambasiator quis cogi potest, vt sit, & debet portare literas de licentia, & mandato siue ciuitatis.

a QUis. [a] Consiliarij non debent recedere a ciui-
tate sine licentia, alias puniuntur. h. d.
2 ¶ † Not. quod quis potest cogi suscipere ambasiatam, vt hic not. in gloss. & patet in text. ibi dum dicit, cogitur. Secun
do nota quod ambasiatores debent portare literas, per quas ap
pareat, vt de licentia, & mandato sue ciuitatis vadunt, vt hic colli
gitur secundum vnam lecturam, prout dicit quod habere lite
ras debet, potest tamen aliter intelligi, sed non curo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ † Hec lex allegatur quod actor accusans contuma
1 ciam rei, non debet recedere a foro, nisi licentiatus. Facit gl. in l. si finita. §. Julia. de dam. infec. & ibi Ange. de Are. & in l. properan
dum. §. j. §. de iud. & quod habetur in cap. j. extra de do. & contu.

LEX XVIII.

Si ad magistratum. Si acceptando officium fuerit quis contumax, loco eius alius eligitur, qui interim bona contumacis habebit, & contumax duplicato tempore habet officium exercere. hoc dicit.

LEX XIX.

1 ☞ Priuilegia exemptionis debent intelligi sine damno aliorum.
5 Rescriptum concedens immunitatem, quid continere debeat.

Vacuatis. Rescripta concedentia immunitatem sunt cassa, nec valent, etiam si consensu decurionum, vel curie fuerunt concessa. hoc
a dicit.[a] ¶ † Nota duo. Primo, quod non valet rescriptum, quo
2 conceditur immunitas. † Secundo not. quod ciuitas vel conci-
3 lium non potest ciui concedere immunitatem. Ad primum op-
4 ponitur de excusa. mu. per totum. de vac. mu. l. j. † Solu. Ex be-
ne potest concedere, vt in contra. rescriptum tamen non valet, vt
hic, quod intelligo, nisi esset dictum, non obstante tali lege, vt l. fi.
b si contra ius vel vti pub. [b] ¶ † Quero quid debet continere re-
5 scriptum concessum non obstante tali lege, ad hoc vt habeatur
plena immunitas. Respond. debet dici muneribus personali-
bus, & realibus. In dubio enim talia realia intelliguntur remissa,
vt l. iii. j. de mune. pa. Item debet dicere a muneribus, alias ab
oneribus non haberet immunitatem, vt l. cui muneris. ff. de mu-
neribus, & honoribus. Item debet dici ordinarijs, alias & extra-
ordinarijs, in dubio solum crederetur extraordinaria esse remis-
sa, vt l. bis qui. & l. in honoribus. §. qui muneris. [1] ff. de va. & ex-
cu. mu. & videtur tangi per gloss. Dixi de hoc in lege secunda.
c ff. de iure immunitatis. [c] ¶ † Venio ad secundum dictum, dici-
6 tur hic quod curia, vel ciuitas non potest concedere immunita-
tem, contra. ff. de pac. l. inter debitorem, & l. epistola. §. pactum.
Dicit gloss. fateor quod non potest in preiudicium fisci, sed in
preiudicium sui fisci, vt in contrarijs. Quod intellige quod possit
concedi hec immunitas venientibus de nouo ad ciuitatem, sed
ciuibus suis immunitatem concedere non potest. vt dicta l. secun
da. ff. de iure immu. vbi plene dixi. Posset etiam suis concedi ex
causa. vt puta quia Doctor, vel medicus, vel similis. alias non, vt
infra de decur. l. prima.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Hec lex † allegatur quod priuilegia exemptionis
1 debent intelligi sine damno aliorum. Cum lege ista concor. l. ii. §. si
quis a principe. ff. ne quid in loco publ. & l. omnes. supra. de anno.
& trib. & l. actores. de eract. trib.
b ALEX. ¶ Adde Bald. in l. omnium. per illum text. de vect. et
commi. & rescriptum non potest remittere datia, gabellas, & col-
lectas.
c ANG. ¶ Item debet dici a muneribus, & oneribus. quia licet
alias quis habeat immunitatem a muneribus. non tamen habet
ab oneribus l. cui muneris. ff. de muneribus, & honoribus.
d ALEX. ¶ In hac materia adde text. & ibi Bartol. in l. pri-
ma. infra de mul. & in quo loco, & Bald. in l. secunda, supra ne
cen. vel reliquis.

LEX XX.

Irenensium. Iudex ciuitatis facit officiales suos fugitetes ad curiam reuocari, expensis ipsius fugientis. hoc dicit.
1 ¶ † Not. argument. ex ista lege quod potestas ciuitatis potest
expendere de ere communis pro persequendo, & capiendo offi-
ciales communis fugientes, ipsis tamen captis omnes expense per
ipsos debent refici, & restitui.

LEX XXI.

Triales. Decuriones habent immunitatem ab extraordinarijs muneribus. hoc dicit, & dixi in l. j. §. de immu. nemi. conce. Dic vt ibi.

LEX XXII.

Os. Qui non sequitur conditionem patris, sequitur conditionem matris. hoc dicit.

LEX XXIII.

1 ☞ Ciues nouiter recepti non tenentur ad collectas, que pro de-
bitis veteribus imponuntur.

Rouidendum. Nouiter creatus decurio, nō tenetur pro debitis predecessorū. hoc dicit. In text. ibi, susceptorum, id est. eorum qui susceperunt in decurionatus ordine, secundum Dy. Bloss. vero aliter exponit susceptores. secundum
a expositionem gloss. [a] ¶ † Nota quod successor in officio, non te-
1 netur pro debito predecessoris. Hanc questionem ponit Jacob.
de Bel. in auth. vt nulli iud. §. hoc vero iubemus. col. ix. dixi in l.
b ciuitas. ff. si cert. pet. secundum expositionem Dyn. [b] ¶ † Not.
2 quod qui de nouo veniunt in collegium, non tenentur pro debito
3 ante contracto. † quod facit vt ciues nouiter recepti non teneantur ad collectas, que pro debitis veteribus imponuntur. Ita no. Dyn. ff. ad munici. l. incola. & ibi allegat hanc legem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Barto. in l. j. §. ferendum. ff. de magistra. conue. per illum text. & per istum text. arguit contra officiales, qui maiorem partem processuum reliquunt successoribus, vt puniantur si non expedierunt illos quos potuerunt.
b ALEX. ¶ Et idem in ciuibus, & vide Bartol. in l. j. §. si here-
dem. in fin. ff. ad l. fal. & in l. incola. ff. ad municipal. vide Bald. in
apostil. in l. j. ad fi. quod cuiusque vni. no. vbi ponit aliquas regu-
1 laritates, pulchras questiones. & adde Bartol. in suo tractatu
represaliarum. in iij. q. j. q. princ. prope fin.

LEX XXIIII.

a **Iquis.** Duodecim liberorum numerus [a] excusat a muneribus realibus. hoc dicit.

ADDITIO.

a ¶ Duodecim liberorum numerus Adde an tale priuilegium
durabit mortuis filijs, Alexand. plene in l. sciendum. §. fin. ff. qui
satis. cogan. & in l. si cum dotem. §. si cum maritus. ff. solut. mat.
et dominum meum Pb. Decium consil. suo xliij. versicu. iij.
facit. volu. j."

LEX XXV.

Triales. Officialis non cogitur exire locum, in quo seruire tenetur, nisi ex causa. hoc dicit. Dico tamen quod eis posset iniungi vt custo-
diam facerent in ciuitate, vel alia, per que officium non impedi-
1 retur, vt dixi supra. de immu. ne. conce. l. j. † Et nota quod ille, qui
est extra iurisdictionem sui iudicis, ab eo vocari non potest.

LEX XXVI.

1 ☞ Intrans religionem veram excusatur a muneribus ciuita-
tis.

Quidam. Qui pretextu ficte religionis onus ciuitatis euitant, retrahuntur. et qui loco eorum substituuntur, bona sua capient. h. d.
1 † Hoc est verū in religione ficta, sed si intraret religio-
nem veram, tunc excusaretur. vt l. qui sub pretextu. supra. de fac.
san. ecc. An aūt possit effici monachus dic vt in gl. & no. extra de
obli. ad ratiocin. per totum. De hoc vide in d. l. qui sub pretextu.
gl. quam ibi no. de his qui volunt ista munera euitare.

LEX XXVII.

1 ☞ Priuilegio cōpetenti ratione originis quando quis renun-
ciare possit.

a **Priuilegio.** [a] Priuilegiū, qō quis hz extra ordinem. per dirutur per contra-
rium consensum. & hoc primo. Item inspicitur concisi-
tio patris potius quam aui. & hoc secundo. Opte le-
1 assumptio. ff. ad muni. † Sol. Iuri, cp quis habet ex origine potest
renunciare inquantum facit pro se, non autem in preiudiciū ciui
tatis. vt in contra. Ad secundam partem op. gl. Dic vt in ea. duz
dicit, arg. contra. ff. de sena. l. liberos. Si nō soluit. tu dic cp ibi pa
ter nepotis non fuit adstrictus curiali conditioni, hic sic, & solue
etiam eodem modo vt precedens contrarium.

ADDITIO.

a ANG. ¶ † No. ex fine huius legis, cp qui habet priuilegiū ex per
2 sona patris. & aui. patris priuilegio remanente, ipse perdit priui-
legiū, nec id consequit ex persona aui. Quod intellige verum, qñ
pater perdit antequā filius nasceretur. Sz si post eius natiuita-
tem perdiderit, tunc ex persona aui, cum fuerit iam adeptus, reti
net priuilegium ex persona aui. l. emancipatum. in fi. ff. de senato.

LEX XXVIII.

1 ☞ Impositioni & solutioni collectarum non præscribitur.
a **Illus.** [a] Et prosequere legem istam vt habes in glo.
& dic vt in ea.

ADDITIO.

a ANG. ¶ Non vz priuilegium, qō quis munera non subeat. h. d.
1 No. text. ibi, qualibet prerogatiua, qz hic est arg. † cp non præscri-
bitur impositioni, & solutioni collectarū, cum hic dicit prerogati-
na, nam præscriptio dicitur prerogatiua. l. apparet. §. pe. de itine.
actuq; priua. contra quod vide quod no. in simili per Dy. in l. si
pupilli. §. fin. ff. de neg. gest. & vide per Cyn. in l. fi. §. noua vect.

LEX

LEX XXX.

a **Procuratores** [a] Decuriones debẽt exercere actiones reip. hoc dicit. † Quero qualiter intentabunt actiones? Bloss. dicit per syndicum constitutum ab omnib. ciuitatis, subaudi, vel a duabus partibus, vt ff. eo. l. nominationũ. Et per hoc dico, quod de iure speciali spectat ad consilium facere syndicum, ad mouendas actiones, & alia facienda, nec est opus adunantia generali, siue arenga, vt dixi supra, eod. l. ij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et not. in hac l. vnam gloss. sing. secundum Rom. in litera, c. not. cxxiij. quod quando vniuersitas indiget procuratore ad agendum, & illi de vniuersitate sunt in discordia in constituendo procuratorem, quod decuriones ciuitatum possunt agere sine mandato. Adde gl. in l. nulli quod cuiusque vni. que dicit quod tali casu Potestas habet mandatum a legibus, quod not.

LEX XXXI.

Exomnibus [a] Potest quis extrahi de domo, vt accipiat officium, & occultator punitur. hoc dicit.

a † Not. quod licet alias quis nõ
1 possit extrahi de domo, vt l. satisque & l. plerique. ff. de in ius voc. l. nemo. de reg. iu. tamen vt acceptet officium, in quo est electus po
b test extrahi, [b] vt hic quod not. Item in maleficijs vt not. in d. ll. [c]
c Quero quid si non est origine curialis, an poterit de domo extrahi. Hic gloss. dicit forte quod non puto: tamen idem quocunque modo ad publicum vocetur officium, argument. supra eodem. l. si ad magistratum. in fin. nec refert vtrum origine vel quomodo sit aliquis curialis, vt l. quotiescunque. ſ. eo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Facit l. munerum. ſ. defensores. de mune. & bono. et in ſ. iudicandi. & in ſ. interim. in authen. de defens. ciui. & in l. scien
dum. ſ. fin. de legationib. electus in ambasiatorem cogitur acceptare officium. facit etiam text. in l. ij. quod quisque iur. bona glo. in l. liberto. ff. solu. matrimo. que dicit quod si aliquis eligitur ad temporalia officia sue ciuitatis, per principem est compellendus acceptare.

b ¶ Potest extrahi. Adde quod hoc dictum Barto. alleg. pro sin
gu. Rom. ad hoc, quod hic dicitur in l. ij. ſ. pretor ait. ff. de dam. infect. ex quo dicto elicit cautelam ad extrahendum quem de domo pro debito priuato. quem ibi refert. & sequuntur Alexand. & domi. meus Jas. May. in l. plerique. ff. de in ius vo. & Bar. de Puteo in suo trac. syndic. in ver. captura. ſ. captus illicite. de quo per Feli. & in cap. fin. ver. limita etiam. extra de iudi. & dixi post Philipp. Fran. c. Romana. nume. vij. in versi. non potest. ca. extra de foro. compe. lib. vj.

c ALEX. ¶ Adde quod vltra hic dicta datur cautela vt quis extrahi possit de domo. etiam pro debito. de qua per Barto. in l. sacrilegi. ſ. cum eo. ff. ad l. Jul. pec. quem sequitur Petr. de Anc. & Jmo. in l. ij. de iudic. & vide Roma. & Ange. late. & domi. Alexan. in l. plerique. ff. de in ius voc. & Aret. Inst. de actio. in ſ. fi.

LEX XXXII.

Fabricenses Etiam de collegio fabricensiũ curialis extrahitur, & collegiũ punitur. hoc dicit.

LEX XXXIII.

Omnes. [a] Primo dicit decuriones non esse cruciandos in corpore. Secundo punit iudices contra facientes. Tertio ceteros officiales. Secunda ibi. quod si quis. Tertia ibi. & officium.

1 † Nota. quod decuriones & alij in dignitate positi non sunt tor
2 quendi. † Secundo not. quod consuetudo contraria non est ser
b uanda. [b] quod est notandum. Facit contra officiales, qui puniũt
3 clericos propter consuetudinem. non enim est seruanda. Tertio not. † posse resisti iudici maleficienti vel alias officium suum male administranti. facit supra, de in. fi. l. prohibitum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Limita hanc l. non procedere in crimine lese maiestatis, & proditionis populi. l. fallaciter. ſ. de aboli. & not. Bald. in l. decuriones. ſ. de questi. & sequitur Aret. in tractatu maleficiorũ in verbo. fama publica. in materia torture in vj. q. vbi ponuntur casus, in quibus persone priuilegiate torquentur. Item limita vt supra in margine scripsi, quod subiungo. Adde tamẽ quod in casibus, in quibus posset torqueri, quod primo est degradandus antequam torqueatur. Text. est sing. in l. si exempta. de maleficijs. & mathem. ibi. pretidio dignitatis eruti. quem pro singulari olle. Roma. in quodam suo sermone incipiente manifestissimum. Et adde quod talis et tante virtutis est talis degradatio quod doctor & miles ac syn. licite ad eandem nunquam aspirare possunt. dictum singulare Bal. per illum tex. de liber. & eorum libe. Et de ista degradatione adde bonum text. & ibi Barto. in l. ij. ſ. ignominie. ff. de in ius. & Barto. in l. j. de penis. & Bald. in l. officiales. ſ. de epis. & cle. & per Barto. in l. qui cum vno. ſ. exerci. ff. de re milit. per Jac. Butr. Cyn. & Bal. in authent. presbyter. supra de epis. & cle. & Are. in practica malefactorũ in ver. caput a spatulis. Item in ver. ij. no. Non valet consuetudo quod miles vel decurio possit torqueri. Adde quod nec valet statutũ dictãs quod quilibet possit capi non obstante priuilegio nam tale statutum non extenditur ad tales personas vt volunt Aret. post Raph. in l. miles in prin. ff. de re iud. Et est ratio, quia priuilegium vel statutum non intelligitur tollere priuilegia inserta, & clausula in corpore iuris, nisi aliud exprimatur, vt dicit gl. in authẽ. qua in provincia, vbi de cri. agi opor. in ver. priuilegium post medium & ibi doc. & in corpore vnde sumitur. & in ſ. si igitur ambo. in verbo, ex priuilegio. & no. gl. in l. ij. ſ. le. & in l. heres absens de iudi. & Bart. in extraua. ad reprimendum. in ver. non ob. Idem adde in eodem versi. quod talis consuetudo excusat a pena, vt est glo. in c. demum. iij. dis. & idem gl. & doc. in c. cum venerabilis de consue. & probatur in l. j. in fi. de abige. & in l. etiam de lib. cauſa. & per doc. in l. pe. ff. de adult. & Bar. in consi. incip. coniungamus. & Rom. in l. j. ſ. si quis simpliciter de ver. obl. glos. sing. in c. quoniam contra de reg. iu. in vj. & do. Abb. in c. de quarta super gl. fin. de præscr. & Jmo. in cle. j. de reb. eccle. non alie. Aduerte tamen quod id quod dicitur malã consuetudinem non esse seruandam, hoc verum quando annullat, & prohibet actum fieri, vt hic, & expresse, consuetudine in contrarium. secus vero si solum actum prohiberet, & non consuetudinem in contrarium, quia consuetudo in contrarium valeret. per d. l. de quibus. de legi. Adde tamen do. Abb. in c. cum venerabilis. dicit quod talis cõsuetudo licet excusẽt a pena temporali, non tamen excusat quantum ad Deum. Idem dicit, si talis consuetudo est contra ius naturale. & contra bonos mores naturales. xxij. q. ij. c. homines falsum. Et ad predicta vide Roma. in singularibus in litera. c. in no. quin. & est bona glos. in c. ij. & ibi doc. de tempo. ordi. Et mala consuetudo etiam longeua, & longo tempore obseruata non valet, & seruari non debet vt volut Aug. per illum tex. vt nullius iudi. ſ. j.

LEX XXXIIII.

Iquis. Consiliarius non debet constitui procurator, & constituens & constitutus punitur.

1 hoc dicit. † Et forte non faciunt male perusini, qui nolunt quod aliquis notarius vel aduocatus habeat officium prioratus, vel
2 camere, per ratiquem huius legis. † Not. quod officium procuratoris est vilissimum & ideo nullo modo aduocati volunt esse procuratores. Et aduerte, quia hec lex videtur loqui in procuratore ad negotia, quia vero ad iudicia facit procuratorem aliquem officialem. dic vt supra ne liceat potentiori, & de his qui potentio. not. per totum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ad hoc facit bonus text. in l. milites vbi rure se. ſ. locati. quod intellige nisi esset procurator principis. quia diceretur tunc habere nobile officium text. est in l. nemo prefectus infra de digni. lib. xij. secundum Ludou. vt ibi dixi.

1 ☞ Habens ius eligendi illud non perdit, si steterit per centum annos quod non eligit.

LEX XXXV.

In filijs. Primo dicit vetera iura seruari in filijs decurionum. ¶ Secundo officium aduocationis non liberat quem a curia. ¶ Tertio quod vbi non exigitur obsequiũ quod non expedit, propterea ius non perditur. Quarto quod filij magistratuum non habent immunitatem a curia. Secunda ibi, eos. Tertia ibi, que & si. Quarta ibi, ipsos quinetiam. Prima pars est clara. Secundam partem intelli
ge, preterquam in aduocatis fisci, & aliys de quibus dicetur. ſ.
1 eo. l. fi. Tertiam partem no, multum, † si enim habes ius eligendi rem in ecclesia, & per centum annos non elegisti, quia non expe
a diebat, non perdis ius tuum, vt ibi, & si necessitas non exegerit. [a]
2 † Item not. ad hoc quod si aliqua ciuitas debet facere exercitũ, quando facit ipse princeps, vt ecclesia Romana, & per centum annos steterit ista ciuitas quod non fecerit, quia necessitas non exegerit, quod princeps, vel ecclesia Romana, qui debent recipe
b re, non perdent ius suum vt hac. l. quam not. [b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Vide, gloss. que idem tenet in l. vt priui. ſ. illud super ver. semel in anno. de priui. & Bart. in l. cum scimus, ante medium. ſ. de agr. & censi. & Bal. & Ang. in l. hec autem erat in prin. de seruit. ruſt. pred. & ibi Flo. & vide de vsufr. Bald. in l. arboribus. ſ. nam & si agrum. & in l. item. ff. quẽad. ser. amit. & in c. si vasallus, si de feu. fue. contro. & Petr. de Anch. in cap. fin. de consue. in vj. & Barto. quem sequitur Rom. in ru. de arb. in xxj. q. in versicu. & si ciuitas. & vide Ange. in l. centesimis in prin. ff. de ver. obl. & Bal. in l. data. ſ. qui actu. non pos. & Ange. in l. male agit. ſ. de pser. xxx.

qnn,vide Bartol. qui videtur sentire contrarium eius quod hic dicit in l.vtum aque,ff.de aquedu.lib.xj.z hic adde quod per Angel.in consil.cxciij.vbi dixit vnum de reprefaliis,quod si repte fa lic fuerunt indicte a Januensibus contra Florentinos, z elapsi fuerunt centum anni,in quibus non fuerunt executi, quod propter hoc non est prescriptum ipsis. Vide etiam in materia Bal. in l.sicut.de prescri.xxx.ann,z quod per Domi.Abb.z Imol,in cap.ad audientiam,de presc.

b ALEX. ¶ Adde ad hoc text. in l. hec autem iura, cum l.seq. ff.de ser.vrb.pred,z que no Bar.z Ange.in l.ij.ad fi. de prescrip. xxx.ann.z Bart.in l.cum scimus.ff.de agri.z censi. Faciunt not. per Bald.in l.qui nummibus.ff.de ser.vrb. pred.z ad Bald. in l. imperium.de iurisd.om.iud.

LEX XXXVI.

1 **Exemplo.** Tria dicta clara habet hec lex. Ex secunda parte not. †quod rescriptū principis specialiter concessum quod quis sequatur conditionem matris, non valet, secus si generaliter, 2 hoc dicit.vt supra.cod.l.eos.z ff.ad munī.l.j.† Ex vltima parte no. quod non valet consuetudo nec per consequens statutum, quod quis censeatur nobilis vel ignobilis ex progenie materna. Reprobatur enim consuetudo,que contrarium induceret,quod no. z perpetuo tene menti.

LEX XXXVII.

1 **Notiescunque** Per rescriptum non potest quis a curia liberari,hoc dicit. † Not. quod ozigo z sententia equiparantur, vt hic, z sicut in isto casu sententia faceret ius,vt ff.de statu homi.l.ingenuum.

ADDITIO.

a ANG. ¶ In text.ibi latum,† Not.quod sententia lata in contradictorio iudicio de ciuitate alicuius,vel etiam de popularitate eius, facit ius quo ad omnes. Et ita semel consultum fuit de facto, licet notetur per hanc legem, per doct. aliter dicam infra cod.l.si ille.

LEX XXXVIII.

a **Equis.** a Pena non debet concedi,que habeat honozem annexam, nisi ei, qui a curia fugit. hoc dicit. Vide infra de mu.z ho.l.j,z qui eta.vel profe,l.j.

ADDITIO.

a ANG. ¶ † Not,ex isto text. quod si honor datur inuito, licet 1 honor in se sit honor, tamen respectu persone cui datur, dicitur 2 esse pena.† Item not.quod hoc verbum censura,quo vrūtur prelati,ponitur pro interdicto. ALEX. ¶ Per istum text,limito illam glos.singularem positam in authent. constitutio que de dignit.ſ. generaliter, que voluit quod licet quis liberetur a pena potestate per dignitatem,quia episcopus, si perdat dignitatem, remanet nihilominus liberatus a potestate patris, illud est verum,nisi sit depositus a dignitate sui culpa,vel per delictum,quia tunc non debet gaudere priuilegio dignitatis. Pro quo facit, quia reatus omnem honozem excludit.l.j.vbi sena.vel clar.et priuilegium videtur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. xj.questio.j.cap.priuilegium,vide Roman.in litera,p.notabili vltimo.

LEX XL.

Ciliber. Decuriones z alij officiales in officio eozum delinquētes, plūbatorum ictibus feriantur.hoc dicit. Aliquando imponitur alia pena,vt supra,de exact.trib.l.ij.

LEX XLI.

1 **Decurio.** Duo dicta habet clara. Nota ex secunda parte † quod immunitas non tribuit executionem ab actu,qui breuiter expeditur.

LEX XLII.

Militaribus. Militantes z alij magistratus nihil habēt commune cum curialibus,z si eos offendunt,punientur.hoc dicit.

LEX XLIII.

Omnes. Illi, qui sunt curiales ex origine, nullo modo possunt habere immunitatem etiā 1 a rescripto.hoc dicit.† Not.argumen.quod si committit quis maleficium, z postea efficiatur clericus,quod non euadit pe nam iudicis secularis,z ei debet restitui puniendus. Nam mutata cōditione persone,non per hoc mutatur qualitas pene,nec ius dicentis facit deterius. Facit l.fin.ff.de re mil.de quo per Dyn.in l.idem Ulpianus.ſ.j.de excu.tut.per Lyn.in authent. causa que fit cum monacho.C.de episc.z cleri.vide quod dixi ff.de pen.l.j.

LEX XLIIII.

1 ☞ Mulier non potest habere dignitatem cum administratione.

a **Nullus.** a Not. bonam rationem quare in honoribus z dignitatibus quis sequitur patrem,z non matrem, quia non potest habere a matre qđ 1 mater sua non habet.† Sed contra quia mulier mater potest esse in dignitate,vt de dig.l.j.z l.femine.ff.de sena.Sol. Dico quod mater potest habere dignitatem sine administratione. sed hic requiritur quod habeatur dignitas cum administratione, que in muliere non cadit,vt hic,z l.femine.ff.de regu.iur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dignitas causatur a patre,non a matre,z ideo alibi dicebat Bald.in l.fin. ſ. de ser.fug.quod filius non est nobilis quamuis mater sit nobilis, quia cum nobilitas sit quedam dignitas a parētibus deriuata,que denominatur a potentiori causa,z certum est quod potentior est forma quam materia cum forma sit agens, z materia patiens. z omne agens sit nobilius patiente,secundum eum.igitur,&c. De quo vide per doct.in c.ij.de conuer.infi.z alibi tamen dicitur quod Jesus Christus denominatus est a matre,quia dictus est de stirpe David, vt in cap. nouit.de iudic.ad hoc ter.in cap.Romana.de test. Sed potes dicere quod non potest negari quin natus ex nobili muliere non dicatur nobilis,z participet aliquid de nobilitate,cum omne compositum participet de materia z forma.xxxv.quest.iij.c.ij. z Specul.in tit.de feu.ſ.quoniam.ver.v.Et ita dicit Bald.in l.ij. de ser. fug.Vide gloſſ.not.in c.dicat aliquis.xxij, qō.iij. que ponit tres casus,in quibus filius sequitur patrem, z vnum in quo sequitur matrem.vt ibi, z adde bonum text. z ibi Bald.in l.liberos.ff.de senat. Ultra illos casus adde alium,in quo filius denominatur a matre quem ibi ponit glos.in cap.ij.de conuer.infid. z alium casum ponit Bald.in l.qui contra,supra de incest.nup.Cui adde gl. in c.fin.de clandest.despon.

LEX XLV.

1 **Nominationum.** † Sufficit duas partes consiliorum adesse. hoc dicit. quod not. Requiritur tamen quod omnes vocentur sono tube, vel campane,vt dixi supra eodem.l.secunda. Pro hoc facit hic text. qui dicit quod 2 adesse non possunt . † Nota quod sufficit quod maior pars presentium consentiat . De quo dixi in lege nulli.ff. quod cuiusque vniuersi. et nota etiam in lege aliud. ſ. refertur. ff. de reg.iur.l.q maior.ff.ad munī.z no.per Dyn.c.qō omnes tāgit de reg.iur.lib.vj. ¶ Quero an vroz electi communeꝫ inter eligentes. Et videtur qō sic.z in l.vlt.ff.de offi.preto.z ō.de test.l. nimis.sed videtur cōtra per l.j.z per totum.ff.q̄ cuiusq̄ vniuer. no.z ibi plene.

ADDITIO.

4 ANG. ¶ In text. Ibi debiliter.not.q̄ ille actus sit debiliter fa 5 ctus, qui non fit vt fieri debet.† Item no.ad statutum dicens q̄ si aliquis debilitauerit alicui membrū,puniatur tali pena.q̄ nō dicatur membrum debilitatum qñ officium membri primum non est,sed cessauit. Pro hoc vide text.in l.non solum.ff.de rei vi. ibi,debilitatum hominem facit,q̄ no.de va.mu.l.ij. ſ.corporis debilitas. Ex quibus legibus etiam,qō membrum dicatur debilitatum non solum vbi membrum remanet inutilidum,vel aridum per toto.sed etiaz si virtus membri est debilitata. ALEX. ¶ Et hoc ibi.et posse voluit gl.fiam ſi.z no.glam auth.hoc ius,in vlti.collatione.ſ. de sacrol.ecc.z do.Ant.in c.j.authen.de syndico.z Bart. in l.ij. de decretis ab ord.fac.z Spe.in ti.de syndico.ſ.q. circa pu. ias ver.item q̄ nō est a duabus de quo facit Lapus allegatione.cxxxj.z vide gl.in cap.bone.el ij.in ver.temere,z ibi dixi Anto.de postulatio.prela.q̄ intellige verum qō sufficit maior pars presentium,nisi presentes vellent statuere aliquid in preiudicium absentium,qz tunc requiritur presentia omnium absentium.z eorum consensus,vt in c.cum omnis.in gl.de consti. Ita concludit Jo. and.z Ant.de but.z d.Abb.post antiquos in c.j.de his que fiunt a maiori parte ca.licet ibi Jmo.multis verbis vtatur faltem facta ex mente eoꝝ que no. Jnn.in c.vestra.de locato.Ad predicta vide dicta domini Jnn.in c.j.ſ.si vero.de clerico egro.in vj.z do. Ant.in c.licet euitanda.de elec.z in c.cum inter vniuersos.col.p scribētes in d.c.j.de his que fiunt a maiori parte.z do.Ant.in c. humilis,de maio.z obe.z do.Abb.in c.ij.circa fi.de ep.no.nunc.

LEX XLVI.

2 ☞ Bona dotalia an computentur inter facultates viri.

Adsubeunda. Diuites,z non pauperes sunt eligendi ad officia ciuitatis, ne pauperes forte non possent adimplere officium.l.v. ADDIT.

ADDITIO.

1 ANG. ¶No.quod nominari ꝛ eligi debet ille qui potuit, ꝛ meruit. Tene mente, quia valet ad multa. † Quero an inter facultates viri computentur bona votiua uxoris. Dic vt no.in l. Lucius, §. idem respondit. ad munici. sed gl. est hic de hoc.

LEX XLVII.

Curiales. Ad euidentiam huius legis premitte quod no.in l. Alexandrinus, §. c. ꝛ h. d. Officiales. licet efficiantur comites, debēt obedire suo iudici. hoc dicit. Alio modo potest intelligi comitatiua dignitas, vt in gl. §. verum.

LEX XLVIII.

1 **In successione.** Hec lex est clara not. † qō potest in loco patris mortui in officio, arguendo de decurionibus ad consiliarios, vt no. §, in rub. † No. filium teneri ratione male gestionis patris facte in officio.

LEX XLIX.

1 **Omnes.** † Innuit hec lex quod Judeus possit esse decurio. sed contra, quia decurionatus est dignitas. §. eo. l. ne quis, sed Judeus repellitur a dignitate vt §. de iud. l. ff. ergo ꝛc. Dico quod in quantum decurionatus habet de onere, bene competit Judeis, sed in quantum habet honorem, dico quod non cadit in Judeos, sicut dixi in infami. l. infamia. §. eo. ꝛ l. §. §. de infa. ꝛ l. relegatorum. circa si. ff. de inter. ꝛ rele,
2 a 3 † Et ideo dixi anno preterito duobus Judeis qui erant sufficientes scholares in medicina quod nullatenus recipiebant doctoratum, [a] quia [b] doctoratus est dignitas. [b]

ADDITIONES.

a ¶Doctoratum. Ad quod adde Fel. in c. §. de iud. ꝛ quod ibi dixi in apost. Adde vltra alle. per do. coapostillatorem meum in loco ad quem remittit istam in proc. C. num. ij. ꝛ quod ibi remissiue tenetur in apost. ad ipsum in ver. doctorari.

b ALEX. ¶Adde c. cum sit, de iud. ꝛ c. nulla. liij. distin. quod procedit etiam in Judeo effecto Christiano, qui saltē in spiritualib⁹ non pōt habere dignitatem ter. xviij. q. iij. consti. secundum No. in litera. l. no. xxxij. vbi omnino vide in eadem in fin. Idem tenet Bar. in l. generaliter, in fi. ff. eo. tit. ꝛ Bet. de Anch. in c. §. de magi. in cle. ꝛ cum non possit de iure doctorari in §. constit. Lodicis. ꝛ ibi scripsi in ver. quero circa hoc, an doctoratus.

LEX L.

Omnes omnino. Consiliarij non possunt officium acceptare, extra suam prouinciam hoc dicit. De quo videbitis in l. duumuirum, §. eodem.

LEX LI.

Quamuis. Bona eius, qui quacunque fraude curiam euitat, si per annum contumax fuerit applicabūtur curie. h. d. Hec lex declarat in l. si magistratum. §. fi. §. eo. vbi dicitur quod bona auferuntur cōtumaci. hic declarat qualiter sit cōtumax immodo, vt in prin. legis, ꝛ in tempore, vt in fine legis. Hoc premisso casus in terminis est clarus. In ter. ibi, in suspēso, id est remoto. In ter. ibi repererunt, id est ad actū fugiendi munera reliquerunt per eum modum qui sequitur in litera. In ter. ibi peregrinos expectarēt cōmeatus, qua si dicat, ita de facto faciebat eūdo extra fines sue prouincie, sicuti si eis vere fuisset interdictus ingressus propter ciuitatis, vel prouincie, ꝛ hoc innuit ibi duz, dixit, vel qualibet fraude. Opp. q bona nō dēbent curie, sed his qui loco contumacis substituuntur, vt l. si ad magistratū. §. eo. Sol. Hec determinat illā. Nā si contumax est per annum, applicabit curie sine spe restitutiōis. Facit hec lex contra nobiles, qui nō possunt ingredi palatiū nisi ex causa male ficū, ꝛ ipsi faciūt q accusentur de aliquo crimine, vt possint ingredi palatium, ꝛ facit ad hoc l. §. in fi. ff. que in fraud. cred. Item facit contra tutorem, qui, vt euitet administrationem, facit se accusari de suspecto, ꝛ facit interdici administrationi, ꝛ sic talis fraus ei
1 non proficit. Facit §. si tutor vel cura. fal. alle. l. §. Item no. † quod tempus vnius anni dicitur breue tempus.

LEX LII.

Quis tam. Vbi alij sunt idonei, ꝛ sufficiētes, nō coguntur alij continuare officium. h. d.

LEX LIII.

a **Duumuirum.** [a] ¶No. quod priores seu antiq
1 officium acceptare extra ciuitatem. Idem in quolibet consiliario, vt l. omnes. §. eod. nec debent decedere vel ire sine licentia superioris, vt l. si quis decurio. §. eo. tene memti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Lud. in litera, l. no. ꝛ l. §. dicit q̄ iudex exercēs iurisdictionem extra territorium punitur pena arbitraria. Alibi dicit ter. in c. ex parte. de ver. sign. quod sit iniuria iudici territorij.

LEX LIIII.

1 ¶Captura persone, quando priuato licita sit vel non.

Generali. Vbi non habetur copia iudicis, potest ppria authoritate capi curialis, ꝛ ad curiaz ducitur, ꝛ eius questio debet intra
1 tres mēses terminari, a iudices puniant. h. d. † No, qō vbi non habetur copia iudicis, pōt quis obligatū capere propria authoritate. facit. l. nullus. ꝛ ibi not. §. de Judeis, ꝛ l. ait pretor. §. si debitorē. ff. de his que in frau. cred. ꝛ facit. l. si alius. §. bellissime. ff. eo vi aut clam. [a] ¶† Quod facit ad multa maxime ad re
2 presalias concedēdas, vt possint concedi contra ciuitatē, que denegat facere iustitiaz. si non pōt haberi recursus ad superiorem.
3 ¶† Deinde no. q̄ iz quis posset aliquem capere, non tñ debet cū
b retinere, sed iudici presentare. [b] Simile no. in l. §. vbi quis decur, vel cohor. Iusti. de ac. §. §. ꝛ in feud. de pact. tu. fir. §. §. ꝛ dixi in d. l.
4 ait pretor. §. si debitorem. Facit † q̄ si aliquis sit captus pro represalijs, q̄ ille qui capit eum, nō pōt in domo propria retinere, vt dixi in trac. quem feci de repres. ¶† Item no. q̄ quando est cā publica. sicut quilibet admittitur ad agendū, ita quilibet admittitur
5 ad capiendum. Ita dicit text. quod quicunq; potest mittere manum in episcopum. ¶† Et sic facit quod homicidas ꝛ malefactores ꝛ similes fugientes quilibet potest capere. [c]
7 ¶† Item no. hic casuz ad q. Statutū dicit q̄ arbitratores debēt terminare causas intra tres menses, ipsi absoluunt partes ab instantia iudicij, an videantur terminare causam. Ter. hic facit qō non, sed debēt condēnare, vel absoluere, vt hic expresse dicit. Iuz
8 per absolutionem ab observatione iudicij cā non terminatur, iz instantia perimatur. ¶† Item not. hic casum vbi instantia finitur tribus mensibus, sed regulariter triennio, vt l. properandū. §. de iud. in prin. ¶† Postremo no. casum in quo iz sine iudice propria authoritate in aliū sibi ius dicere. Scds casus ꝛ tertius est §. quando lic. sine iud. se vin. l. §. ꝛ ij. Quartus est de re reg. iur. l. creditor. Quintus est de neg. gest. l. debitor. Sextus est ff. de adm. tu. l. quoties. §. sicut, Septimus mirabilis est q̄ inducitur modū illius a quo inducitur, ꝛ in fauorē illius, contra quem inducitur. ff. de pet. her. quod si possessor. Octauus est ff. de his que in frau. credit. ait pretor. §. si debitorem. Nonus est de peric. ꝛ comm. rei ven. l. §. licet. Decimus quando maritus ei, quem habebat suspectum de vxore sua, denūciauit, ne de cetero deberet habere colloquium cum ea potest eum impune occidere, ꝛ in eum sua authoritate ius dicere, vt in auth. vt h. ma. ꝛ alle. §. fi. Et sic no. istos casus contra regulam l. nullus. §. de Judeis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Facit ter. gl. ꝛ Bar. in l. si alius. §. bellissime. §. quod vi aut clam, ꝛ vide omnino que habes in l. miles. §. qui iudicari. ff. de re. iu. per d. Ant. de Prat. Alex. Istud intelligo verum, quādo debitor suspectus est de fuga, vt volunt No. ꝛ domi. meus in l. §. de iurisd. omn. iud. ꝛ Bar. in d. §. si debitorem. ꝛ Euge. in l. nemo carcerem. de exac. trib. Ja. ꝛ Bal. ꝛ Salic. in l. consentaneum. quo modo ꝛ quando in. vide aliquid per Are. in §. fi. de act. in ver. predicta sunt vera.

b ¶Presentare. Adde Bald. in add. ad Spec. in ti. de renun. ver. pe. ꝛ que per Fel. habentur in c. §. de homi. ꝛ quod ibi dixi in apost. vbi nonnulla ad hanc materiam.

c ALEX. ¶Vide Bar. in l. sacrilegi. §. cum eo. ad l. Jul. pecu. ꝛ in l. capite quinto. ff. de adul. ꝛ in l. qui vas. §. qui furem. ff. de fur.

LEX LV.

Iquis. Si decurio dedit se militie, retrahetur, nec inuabitur prescriptione. h. d.

ADDITIO.

a ANG. ¶In gl. ibi etiā xl. annis, nisi sit prescriptio annorū xxx. §. de cohor. in prin. ꝛ in l. §. cohortalis, ꝛ l. oēs. §. de prescr. xxx. anno. ꝛ hoc no. † ad statuta dicētia, q̄ instrumētis cōseruationi, ꝛ decimarū, nulla currat prescriptio, intelligitur nisi prescriptio quadraginta anni. vt hac gl. ꝛ in l. ea. alle. pro hoc ter. in l. cū satis in prin. §. de agr. ꝛ cēs. ꝛ ibi dixi. A L EX. ¶Per istum text. dicit hic alig. quod stante statuto, quod instrumento conseruationis nulla currat prescriptio, curret tñ prescriptio xl. annorum. Facit l. vniuersitas. §. ne rei domi. vel fcm. ꝛ idem volunt aug. in l. §. de concus. ꝛ in d. l. vniuersas. alleg glo. in auth. quas actiones. §. de sacrosan. eccle. quod facit contra no. per Bar. in l. cum satis. de agr. ꝛ cens. ꝛ que ibi dixi in l. ius emphy. §. de fun. patri. in fi.

LEX LVI.

Alexandrinis. Ista lex est localis. Primo dicit quod decuriones Alexandrini, etiam si sint aduocati non possunt aduocare extra propriã authoritatem, cum ibi debeant subire munera. ¶ Secundo dicit, quod quando aliquis subit omnia munera ciuitatis, ita quod sit antiquior decurio, & sic fuit decurio per biennium, incipit habere dignitatem continuã, & sic efficitur Comes, remanet tamẽ decurio, h.d. ¶ † Ro. quod licet doctor, qui legerit per viginti annos efficiat Comes, [a] vt l.j.ff.de professo. qui in vrbe Constantino. Si tñ ante erat popularis, & sic per famam statuti ciuitatis sue poterat admitti ad honores, & officia, vt popularis etiã modo admitti poterit, arg. huius legis. ¶ † Ultimo no. q assumptio specialis nominis nõ facit generale nomen amittere, facit ff.de.pact. l.iuris gentium.§.q ferre. tene mẽti perpetuo, q& valet ad multa.

ADDITIO.

ALEX. Comes. ¶ Adde Are.in l.si fundum.§.fi.de leg.j. Adde Bar.in j.consti.Cod.

LEX LVII.

Quinque. Hec lex & sequens sunt locales. † Facit ad questionem, Priores habent arbitrium super bono statu ciuitatis, modo elegerunt quosdam suos officiales qui haberent videre monstras equoruꝫ & mitum Potesta, & Capitanei, & fecerunt statutum quod cõtra eosdem non posset Potestas & Capitanens procedere, per inquisitionem, quero an tale statutum valeat. Facit hec lex quod sic, cũ hoc pertineat ad bonum statum ciuitatis, quod no.

LEX LIX.

Iquos. [a] Legitur duobus modis, Secundum primum h.d. † Superior tenetur confirmare electionem factaꝫ ab inferioribus. Hoc intellige, nisi ille electus esset indignus, de quo superior ad quem spectat confirmatio, potest inquirere, vt extra de ele.c.iij. Ad quod facit ẽ.de defen.ciui.l.defensores, & in auth.de defen.ciui.§.interim. † Secũdum.ij.lec.h.d. Partes possunt petere a iudice vt confirmetur cõtractus ab eis factus, licet eorum consensus sufficiat, & ad hoc faciendum iudex tenetur.h.d. Et not.hunc casum, qui non reperitur alibi, nec vnquam vidi nisi modo. Ex qua lec.no.quod partes possunt petere a iudice confirmari contractum de quo plene per Inno.extra de confir.vtil.vel inu.c.de confirmationibus, & ibi vt tenere. quod in contractibus iuris gentium hoc non sit necesse. In alijs autem contractibus ciuilibus sic, Mihi autem videtur q in omnibus casibus in quibus dubitat an quis possit contractum petere infringi, q potest pars petere confirmari, sicut diximus in sententia quam quis pot petere confirmari, vt d.c.de confirmationibus de confir.vti.vel inu. Dixi plene in l.si expressiꝫ.ff. de app. Pro hoc est casus hic, & in l. Julianus.§.si qs collinderit. ff.de act.emp. Pro hoc optime facit c.fi.extra de trãs. vbi petit trãsactio & similes contractus cõfirmari: hoc autẽ suggerit equitas. Quid enim si timeo ne altera pars, propter aliquã causam petat contractum rescindi, vt propter deceptionẽ & similia, quare nõ licet mihi petere cõfirmari. Certe non video quare non liceat. Hec autem requirerẽt altiorem indaginem. tene menti que dicta sunt.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Et sic videtur velle Bar. quod vbi intervenit decretum in trãsactione, transactio illa non possit rescindi. Sed an hoc casu locum habeat l.ij.§.de rescin.vend. Bar.ibi in ver. quero vtrum hec lex etiam tenet quantum ad rei valorem non habet locum illa lex. sed quantum est estimationem illius dubij cuentus litis. Et hoc idem firmat Bal.in l.ozdo.de jurisdic.rei ind. sed contra Bar.domi. Flo.in d.l.ij.alle.text.l.quod si deferente.ff.de dolo, & l. si quis superstite.eo.ti. & hoc etiam contra Bar. tenet Jnn.in c.cũ causam.de emp. & ven. quod immo.d.l.ij. habeat locum in transactione quantum ad rei valorem, immo nullo modo habet locum secundum Bald.in d.l.ozdo. qui indistincte, contra Barto. tenet Domi. Flo. per dicta iura. adde Bart.in l.si quis cum aliter, de ver.obli. vide do. Alex. de Jmo. in suo consi. lxiij. vbi concludit. d. l. secundam non habere locum in contractu transactionis, & ibi multos & infinitos doc. alle. in ea. in ver. quid enim. De hoc tamen Bal.in c.j.de controuer.inuestit. & in l.nã ita diuus. de adop. gl. & Ang. in l. de pupillo. §. qui operas de oper.no.nun.

LEX LX.

Nullus. Nõ potest quis seruire per substitutũ nisi ad hoc, vt habeat priuilegium, vel sit illustris. h.d. † Ro. quod nõ pot quis seruire per substitutũ [a] de quo no.per gl.in l.quisquis.la j.§.de epis. & cle. ff.de ver.obl.l.cõtinuus.§.si ab eo, facit l.inter artifices. ff.de so. & quod ibi dicit. [b]

ADDITIONES.

a ¶ Substitutum Sed quid de doctore, an possit per substitutum legere inuitis illis, quibus operas suas locauit, vide Fel. in c.j. de sum.trin., Item quid vbi sit electa industria persone, an quis possit per alium expedire, vide per eum in c.vno delegatorum, de offi. deleg. Tu vide de hoc plene per Ant.Cor. sing. luis in ver. substitutus, incip. volens seruire per substitutum.

b ANG. ¶ In tex. ibi, periculo. † Ro. q vbi quis pot seruire per substitutum, semper debet substituere periculo suarũ facultatũ. Ad de quod no. j.eo. l. neminem, & ff.de admi.tu. l. decreto.

ALEX. ¶ Bal. hic dicit p hũc tex. q executor alicuius vltime voluntatis relictus in testamento non potest executionẽ alteri committere, nisi esset persona illustris. puta episcopus vel cardinalis, scõm eum facit quod scripsi in l.pe.de priu.agen. in rebus, Alex.

LEX LXI.

Neque. [a] Ad euidentiaꝫ scias quod filij nati ante dignitatem non excusantur a curia, ar.l.fi.j.e. Fallit hic in Dozorheo & Ireneo. vt hic est casus, & h.d. lex, que dicit quod filij qui non sequuntur patris conditionem & quuntur matris conditionem, non habet locum in filijs, in quibus hoc speciali priuilegio cõceditur. h.d. Facit hec lex quod ciuitas Perusina non subsit ecclesie nec Imperio. † Et si dicas, quicquid non subest Imperio, est sub ecclesia, concedo, nisi ciuitas aliqua non subsit ecclesie ex priuilegio concesso, sed ciuitas Perusina est huiusmodi, nam Imperator donauit eam ecclesie seu permutauit cum ea & ex priuilegio ecclesia liberauit eam,

ADDITIO.

a ANG. ¶ † Ro, in isto prin. q in fauorẽ certe persone pot fieri lex specialis, singularis, ita quod nõ habeat locũ in alijs. Locoradgt ꝫ eo.l. Doctitij, & etiã in oniũ videtur quod possit fieri ad vtilitatẽ Reipublice. l. venditor. §. si constat. ff. cõmunia prædio. & ibi plene per Ly. in add. suis, nisi talis lex esset cõtra contractũ celebratuꝫ per Rempublicam cum priuatoꝫ q tunc cum respublica sit obligata priuato, non pot ipsamet suam obligationem dissoluere per suam legẽ, vt l. q semel. ff. de decret. ab ord. fac. & ibi per doc. Ang.

LEX LXII.

Ille. [a] Duo dicit, qui est obligatus curie ratiõe oriundi, eam declinare non potest, & si curia non molestauerit patrem, filium molestare non poterit. h.d. Ro. quod si pater alicuius habitauerit in aliqua villa, & ipse non fuerit vocatus ad munera, quod filij eius inquietari non possunt. h.d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dicit Ang. in l.ij.ẽ. de ijs qui latrones. q ex isto tex. & d.l.ij. sunt assumpta illa verba. que ponuntur in sententijs, maleficiorum, dum dicitur, sub examine domini Potestatis iudicis maleficiorum, de quibus per eundem Ang. in §. omnes vero maleficiorum. in auth. de litigiosis. vbi dixit, quod per talia verba dicitur iudex maleficiorum, etiam consensisse sententie, in tantum q& si quid mali accideret, ipse etiam teneretur in syndicatu. de quo per Are. late in sua practica maleficiorum in verbo, de consensu omnium, & in ver. sub examine domini.

LEX LXIII.

Doctrij. Primo concedit priuilegium Doctrio. secundo dicit quod illustris dignitas liberat quem a curia.

LEX LXIIII.

Neminem. Primo ponit certas dignitates que non liberant a curia. Secundo inducit priuilegium, vt possit quis seruire per substitutum. Tertio dicit quod non habet locum in his qui habent dignitatem ante Imperatorem conditorem presentis legis. Quarto ponit quasdam dignitates, que omnino liberant a curia. Secunda ibi, ne tamen. Tertia ibi, cos vero. Quarta ibi, hos autem. † Ro. in ver. nec tamen. quod eo casu quo quis potest seruire per substitutuꝫ, hoc debet facere periculo fortunarum suarũ. facit ff. de admi. tuto. l. decreto. Ro. quod hec lex determinatur per sequentem.

LEX LXV.

Due. [a] Primo repetit verba precedentis constitutionis ad literam. Secunda ibi, is enim. † Ro. ex isto fi. quod licet regulariter constitutio noua non sumat effectuꝫ, nisi post duos menses, vt in auth. vt none constitutiones, tamen si lex est lata in priuilegiũ alicuius, statim incipit habere effectum. hoc dicit. in l. j. supra. de summa Trinitate & fide catholica. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. in quest. quam feci a quo tempore ligent statuta.

Edditio.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Per istū tex. Bar. in l. omnes populi. in q. v. principa li infert, q si statutum dat premium capienti bannitū, capiēs ha bebit premiū. etiam si ignoret de statuto, qz vbi statutum confert commodum, statum operatur effectum sunum, z prodest etiā ignoranti vt hic q intelligit verū, si ille qui capiebat, sciebat esse eū bānitum, alias non videtur sua opera captus. ar. l. si is, qui §. quod si seru. ff. de acq. rer. dom. sed contrarium tenuit Bart. quod premiuz queratur solū scienti. l. fi. de cōst. prin. z l. qui absenti. in prin. ff. de acq. pos. pro cuius solutiōe vide Matthe. in repe. omnes populi. in ver. x. dicit hoc Bar. vide Bart. z q ibi scripsi in l. iij. §. de delatoribus. Itē p istū tex. dicebat Abb. vt refert Ro. in l. si quis in prani. §. de his. ff. ad Syll. q statutū pure imponens penam of fendenti decurionem vel antianum, habet locum in antiano de proximo remoto. Facit. l. fi. ff. eo. ti. l. frustra. §. de sen. pas. sed Ro. in d. §. de ijs. determinat contrarium cuius opin. videtur sequi. Are. in maleficijs, in verbo, Caium sempronium.

LEX LXVI.

QUarialibus. Primo ponit intentionem condi-
toris presentis legis. Secūdo po-
nit sum statutum connumerando duodecim dignitates que liberant a curia. Tertio remouet omnes alios modos, per quos contingebat liberatio. Secunda ibi, si quis. Tertia ibi, ex
1 quo autez. ¶ † Ro. qđ quandocunque sunt certi modi ad aliquid agendum vel tollendum casus vltra dictos modos repertus non videtur de illis. vt hic arg. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso, dic vt ibi dixi.

Si seruus aut libertus ad decurionatum aspiraurit. Rub. XXII

LEX I.

SI libertus. Libertus quando habet ius
annulloꝝ aureoꝝ, nec est restitutus natalibus cuz pena remoueatur a curia. h. d. Dicit gl. quod hec l. hodie corrigitur, cum per solaz manumissionem consequatur ius annullorum aureorum. per authen. sed hodie. §. de iure aureo. annulloꝝ. que sumitur in auth. vt liberti de cetero. in prin.

LEX II.

PReses. Si seruus scienter patitur se ad dignitatē
vocari, remouebitur, z punitur, si autem ignoranter, removebitur tantum. h. d. Oppo. j. §. qui iml. no poti. l. pe. z fi. Sol. hec l. determinatur per illā, si fuit scies intra xxx. dies. Opp. j. de tab. l. generali. Sol. predicta loquitur quando non ad dignitatē vocatur sed quando ad munus, seu ad officiū
1 Ita dicit gl. ff z sic tenet quod officium tabellionatus non est di-
a gnitas. a tenet menti. Idem no. in d. l. pe. z fi. quod est verum, arg. §. tit. j. l. vniuersos. nisi esset tabellio curie principis. ar. §. tit. j. neque
b Dototheum, z §. de man. prin. l. j. b ¶ Opponitur quod ex dignitate efficiatur lib. l. Barbarius. ff. de offi. pneto. Sol. Ibi loquitur in populo Romano. qui potuisset facere si sciuisset, hic vero erat electus ab ordine decurionum qui non potest facere eum liberū.
2 ¶ Ex quo no. quod quando defectus est in persona electa, talis super quo eligens poterat dispensare, presumitur dispensare, si scit. vt l. quidam consulebant. ff. de re iud. no. §. de nup. l. imperialis. vel fi est verisimile quod dispensator sciret, vt l. Barb. prealle.
c Si autem dispensare non poterat, vitiatur electio, vt hic. ¶ † Et
3 per hanc l. potest reprobari opi. Imo. que dicit quod iudex non potest se excusare alienando infamiam, nisi opponatur ab actio. p l. nec infames. §. ti. j. z hoc no. in c. scisciatus. extra de reser. Unde vides quod iste punitur, si patiatur se eligi indignum. debet enim manifestare conditionem suam. Tex. est vna cum gl. ff. de re iud. l. qui cum vno §. ij. z iij. Nec ob. l. nec infames: qz dico quod infamia non est immunitas. nō enim potest dicere debeo esse immunis, qz sum infamis, sed debeo dicere, non possum esse iudex, qz sum infamis. z hoc est verum, si eius infamia est cognita per alium, qz fuit condēnatus, alias non debet suam turpitudinem manifestare, vt l. z eleganter. §. j. ff. de pig. act. z l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiu.
4 z ibi dixi. ¶ Item no. quod iusta causa credendi est fama publica, quod facit ad multa. z maxime si accusator non probat maleficiū, reus vero probat se non commisisse maleficium, z publica fama erat quod ille cōmiserat maleficiū q excusatur a calumnia z falsita te. quod est verū, nisi tempore accusationis esset publica fama in contrariū. nam tunc sequens fama tollit effectū prime, vt l. ij. §. j. ff. quis ord. in bo. pos. z facit l. fi. ff. de her. instit. Et hoc vult dicere tex. hic dum dicit, habetur ꝛc. intelligitur tunc cū fuit electus, facit §. de pest. l. j. z no. gl. hic. in fi. hec omnia tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. LOSEVS. ¶ Non est dignitas. Adde bar. in suo cōsi. cip. ser. Jo. de Castro Burati, z in consi. clxxiij.
b ALEX. ¶ Vide aliquid per Bar. de tabular. l. fi. z p Bar. in l. eandem ad l. Jul. repe. Adde q dicitur officium, non dignitas, vt est tex. in c. licet. ne cleri. vel mona. z in c. vt officiū. in §. ad cōsernendas. de here. li. vj. Sed fallit in casu hic p Bart. posito, z ideo dicit Ang. no. in cōsi. xxxij. q statutum requirens promotum ad officium debere soluere gabellā, cōprehendit etiā tabellionem, z ideo tenebit soluere gabellam. q non procederet tū in tabellione principis, per notata per Bar. hic. Et adde q officium notariatus est ars. l. medicos. j. de profes. z medic. vbi scientia legalis est magisteriū. dixi post Bar. in l. iij. ad l. Jul. repe. Ita ea. l. in ver. ex quo no. adde bar. z Ang. in l. quidam consulebāt de re iu. si dispēsans eum promouit. Secus si alium actū faceret. q non videtur inhabilem dispensare, sin Imo. ibi. per cle. fi. de sentē. ercō. Adde Ange. in l. libertus aduersarij. ff. de in ius voc. per illum text. vide Imo. in d. l. quidem. adde bal. in l. imperialis. §. similes. §. de nupt. per illum tex. vbi dixit, si papa promouet spurium in episcopū ex certa scientia, videtur eū legitimare, per text. in d. l. quidam. z in l. Barbarius. In ea. l. in vers. z per hanc l. adde q dicendo se infamem. non excusatur. Imo. in l. quidam consulebant. §. alle. Inea. ver. item no. z ideo solent dicere testes esse famam de testificatis p eos. de quo in d. l. si mater. ne de statu defun. z in c. illud. z ibi nor. de presum. z l. de minore. in fi. de quest.
c ALEX. ¶ De hoc dic vt per Imo. in c. veniens. de fil. presbyt. z per bar. in l. quidā consulebant. ff. de re iud. Facit q no. gl. z doc. in l. fi. §. fi contra ius vel uti. pub. z vide que no. gl. z Jo. and. in c. ij. de schis. z in c. j. de eta. z qual. in vj. z q no. in c. inhil. de elec. z q no. gl. in c. statutum. de reser. in vj. z tex. in l. ite Ulpianus. ff. de excu. tut. z Pe. de anch. in cle. j. de preb. z gl. in c. statutū. in prime. in ver. canonici. z gl. in ver. literarum. de reser. lib. vj. p Ang. z Imo. in d. l. quidam consulebant. Alexā. Adde q si scisset ipsum servum, verisimile est qđ ei libertatem donasset, ex quo vocauit eum ad dignitatem.

De prædijs decurionum sine decreto non alienandis. Ru. XXXIII.

2 ¶ Decretum quando petitur interponi, debent cause figillatim exprimi, z solenniter probari. z nu.
3

LEX I.

SI quis. Decuriones non possunt vendere
bona immobilia sine decreto, alias non valet venditio, z emptor perdit pretium. z restituit rem cum fructibus. h. d. Ante omnia sciendum
1 est q istas leges vsus non approbauit. ¶ † In Italia enim decuriones z consiliarij vendunt res suas libere, prout eis placet. Dicit tamē gl. no. quod † quando petitur interponi decretum, debent cause figillatim exprimi. vt hic, z l. magis puto. §. non passim. ff. de rebus eorum.
a ¶ Item no. quod dicte cause debent solenniter probari, alias non tenet decretum, vt
3 l. j. §. hec verba. ff. ne vis fiat ei. z l. cum vero. §. subuentum. de fidei
b commis. lib. b ¶ Item no. quod decretū operatur ne quis possit
4 conqueri de deceptione vltra dimidiam iusti pretij, vt hic in ter. no. ibi, vt nec immoderatus venditor, nec emptor cuius sit conditiōes immutat iniustus, z ad hoc est necessaria confirmatio iudicis, vt habuistis in l. si quis spōtaneos. §. tit. ij. Item operat de cretū vt
c quis non possit de dolo vel metu conqueri, c vt hic. Item si fiat in
d presentia consanguineoꝝ, vel amicoꝝ, d l. transactionem. §. de
e trāsac. z l. nō est verisimile. ff. q me. cauſ. e † Item no. quod occulte
5 dicitur fieri, quādo aliquid fit sine decreto, quando decretū est ne
f cessariū. vt habuistis. §. de his qui ex pu. ratio. l. ij. z ibi dixi. f † Item
6 no. q vbi contractus est nullus emptor non lucratur fructus, vt habuistis §. de fide instr. z iur. hastē fisc. l. j. in fi. z quod ibi dixi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Vide de hoc Bal. in c. j. qui seu. bar. pos. z quod no. in l. quicunque. §. fi. de pub.
b ALEX. ¶ Istam l. alle. Bal. in l. fi. in octauo contrario. §. de edic. dixi quod protestatio iudicialis semper debet continere causam, alias non valet, vide ibi per eum, z que habentur in l. non solum. §. morte. ff. de oper. no. nuncia.
c ¶ Conqueri. Adde Bal. in l. iubemus. C. ad Trebell. z Pau. de Cast. in consi. lxx. z Andr. Barba. in suo consi. anci. primo die, ꝛc. quod est post consi. Alex. lij. iij. parte.
d ¶ Idem si fiat in presentia consanguineoꝝ vel amicorum. Adde an decretuz iudicis, de quo hic supplear cōsensum consanguinei, vel amicoꝝ per statutum requisitum quando nolunt cōsentire, vi de Bal. in rub. §. de cōtrah. emp. q. xxiij. Et qđ si p statutū requi-

reretur consensus z decretum iudicis no. idem in l. si furiosi. §. de nupt. z Ant. Cor. fin. suis in verb. consensus.

e ALEX. ¶ Videtur in contrarium in l. si quidē. de pred. mi. vide ibi Bar. nisi dicas q ibi erat minor, z sic illud decretum non cōfirmabat cōtractum, sed certe etiam hic ad validitatez contractus requirit authoritas iudicis, z vide. do. ☞. in l. pacta. nouissima. §. de pac. z vide Bar. z Bal. in l. j. §. de prescr. xxx. ann. An aūt hoc si t verū. si non admittatur probatio in contrariū. Jo. de Imol. z Moder. in l. si quis cū aliter de ver. obl. tenent. quod admittatur iuxta materiā. l. siue possidetis de prob. quod tamen latius prosequere in d. l. si quis cuz aliter de ver. obl. Adde Spe. in ti. de emp. z vend. §. nunc dicendum restat. ver. z breuiter scias vbi dicit qō semper presumitur pro decreto iudicis quod omnia requisita int eruenerint qō voluit etiam Bal. in l. cū ꝫ. §. pretor. ff. de transac. z l. quecūqz. §. de bo. qūe lib. z in l. fi. de predijs mi. Facit ad hoc l. ab ea parte de prob. z c. in psentia. extra eo. Bal. i l. cū te. de prob. z l. j. §. q observari. de iur. cal. in ver. qro de ista. q. vide in cōs. do. Alex. nu. iij. in ver. no. pulchram limitationem ad l. ij. §. de rescin. vend. Sed contra hanc potest adduci. text. in l. si quidem. §. de pred. mi. vbi minor restituitur aduersus contractū suum cum decreto. Sed forte potest responderi secundum quod dicit gl. in l. ait pretor. §. q tamen. ff. de minor. videlicet quod tex. d. l. si quidē loquit in vēditione necessaria. puta ex causa rei indicate. ideo nimirum si facilius restituitur minor. Secus aūt in venditione voluntaria. in qua si iudicis authoritas interuenit. nō restituit. cogita de ratione diuersitatis. adde in eo qō dicit hic. Bart. Bald. in l. trās. §. de tran. z cū opi. Bar. hic trālit do. Abb. in c. dilecti ad fi. de emp. z vēd. sed Bal. tenet cōtra Bar. in l. ij. §. de rescin. vend. in lec. z repe. z Jmo. z Ro. in l. si quis cum aliter. z do. Abb. in c. nō iam de emp. z vē. tenent etiā cōtra Bar. quia licet decretuz. excludat presumptiones deceptionis. non tamen excludit probationē in contrarium sicut in minore vendente cum decreto. tamē audit in restitutione. in l. si predium. z l. magis puto. §. pe. de reb. eo. Ad idem secundum do. Abb. in c. j. de reb. eccl. non alie. in vj. cum opi. Bar. transit etiam Ang. hic.

e ALEX. ¶ Quid dicak occultum. vide per Bal. in l. ea quidē de accu. z ibi dixi. Et ad Bar. adde eundē in l. sciant. §. de his qui ex pu. ratio. z tenet gl. in c. fi. in ver. clandestine de cland. despon. per Ang. in l. in tacitis in prin. de leg. j. per Bar. in l. non intelligitur. in §. tacita de iur. fisc. per Bar. in l. pupillus. §. fi. de autho. tuto.

f ANG. ¶ Hoc verum de extantibus. vt hic. An autem teneatur de consumptis. dic vt l. si fundum. §. de rei vendi.

LEX II.

Nec venditio. Venditio rerum z liberatio debitorum ad curiam pertinentium non debet fieri sine decreto curie, z quicquid redigit. debet reponi ad curiā. z eodē modo debent fieri locationes. Scire debes quod lex precedens z sequens loquuntur de venditione rerum curialium. hec lex loquitur de venditione rerum ipsius curie. hoc est totius collegij. Hoc premisso casus

a est clarus. Bl. j.[a] facit multas remissiones. quam no. scilicet qualiter vendantur res curie z res ecclesie. z similium locorum.

ADDITIO.

a ANG. ¶† Ho. ex ista gl. omnes. in quibus est necesse decretum interponi. cum eorum res venduntur. Item adde alium scilicet. minorem. cuius res sine decreto non alienantur. §. de pred. mi. per

2 totā. nisi in casibus quādo decreto. opus non est. † In eadez ibi sz Pla. no. istam opinio. pla. quod licet curatori ciuitatis possit solui z solutionem recipiendo liberet debitorem. tamen tunc est necesse quod decretum iudicis interueniat. per hanc legez. De quo

3 per doc. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. † Et per hoc dico quod procurator constitutus ad exigendum non potest confitendo liberare debitorem domini. nisi forte decretum facias interponi. † Et licet in preiudicium fisci vel domini talis confessio nihil operetur. in preiudicium confitentis. §. de conueni. fis. de l. ij. z l. ij. z ibi dixi. §. de fide instr. z inre ha. fis. z §. ne fis. rem quam ven. euincat. l. j. facit q no. ff. de pub. l. fi. §. si quis professus.

LEX III.

Curiales. Decuriones non possunt vendere sine decreto. alios autem contractus non prohibentur celebrare. z decretum non potest interponi

a sine consensu maioris partis decurionum.[a]

1 ¶† Ho. q verbum venditionis. hic accipitur stricte. quod est spe

2 cialissimum. vt dicit gl. alias secus. vt l. statuliberi. Ho. qō | verb. pretium. proprie ad contractum emp. refertur contra in l. ij. §. j. ff. de contrah. emp. z quod no. in l. j. §. pe. ff. de superfi. quod tamen examina vt dixi plene in q. quam disputaui. que incipit publicanꝰ

b quidam. etc.[b] Dic ergo quod decuriones. quorum requirebatur consensus. vel preses cuius requirebatur decretum. volebant ab emptore aliquid solui nomine eius vel ratiōe psone vel cause vel ad ludū theatralē. sicut dicimus q domino soluitur aliquid quā do consentit emphyteute. vt l. fi. §. de iure emph. quod hic Jm-

3 perator probat. ¶† Quero quid vult dicere tex. cū dicit nec ex tabelle decretū recitari. dicit gl. j. per delegatū. q. causle que cognitionē desiderāt. nō possunt delegari. vt i. nec quicquā. §. vbi decretum. ff. de off. proconf. sed recordor me aliter inuenisse hūc tex. positū in quibusdā scriptis antiquis. scilicet q olim cōsueuerūt vocari decuriones. ad sonum tabelle. sicut facit ecclesia die Veneris sancti. Dicit ergo Jmperator q non sufficit decuriōes esse voca-

4 tos ad sonū tabelle. nisi saltē due partes sint presentes. † Unde facit q nō sufficit in instrumentis. si dicatur conuocatis z ordinatis decuriombus ad sonū campane. etc. Sed requiritur quod dicat in quo fuerūt omnes vel maior pars. vt §. ti. prior. l. nominatum. An autē nomina cōsiliariorum debent scribi dixi. in l. ff. de

c albo scribendi. z ibi. vide que dixi[c]. Itez nota. quod er hac l. datur materia inueniendi fraudes. vt possint decuriones in fraudem donare. vel permutare. de qua fraude si cōstaret. nō valeret actus. sicut le. arg. l. sed Jul. §. mutui. ff. ad Mace. sed quia actus huius alienatiōis cōstare nō poterat. z curiales nimis depauperabātur. facta est hodie vna cōstitutio. per quā omnes actus huiusmodi alienationis sunt prohibiti fieri sine decreto. vt in auth. de natu. liber. cu. depu. §. eosdem. col. iiij. quam constitutionē quidam libri non habent. z gl. de ea non facit mētionem. vnde pone hic vnam auth. quam ibi trado per hec verba que sequuntur. Hodie venditiones simplices. z omnem actum alienationum immobilium coniungentem vult noua constitutio decreto subiacere. exceptis donationis

5 bus propter nuptias. ¶† Item no. in fi. l. ad confirmandum venditionem preferri sententiam iudicis. quod facit ad id quod dixi in l. si quis spontaneos. §. ti. ij. facit[c] etiam quod in decreto ponantur hec verba. Dictus iudex dictam sententiam confirmauit. z suam authoritatem interposuit. Confirmare enim est decretum interponere. vt hic in fi. quod tene menti. z dictam auth. quilibet vestrum ponat in libro suo.

ADDITIONES.

a ¶ Vide per Bar. in l. ij. §. de vsuc. pro emp. z quod no. Jmo. in l. si iussa. in §. diui. ff. de leg. j.

b ALEX. ¶ Adde ad hoc tex. iuxta fi. ff. de cōtrahē. empt. z adde quod vbi est pretius. ibi intelligitur esse venditio vt voluit gl. his in ver. intelligi. z no. Bal. in l. si culpa. ff. de rei vend. vide Bar. in cons. inc. in Christi nomine amen. super primo puncto dico gabella. Adde tamen quod aliquando emptio. que habet pretium ponitur pro locatione. z hoc quando emo aliquid annuatim. vel ad certum tempus. secundum Bar. in l. cotem. §. qui maximos. ff. de pub. z ibi scripsi. Itē adde no. Bal. in l. qui se patris. §. vnde li. qō vbi princeps recipit pretium pro feudo. z in rescripto dicit. iu dilgemus tale feudū. presumitur venditio. adeo quod non potest amplius vasallus feudo primari. Cui adde in materia tex. z ibi gl. in l. si quis ante. ff. de acq. poss. vbi verum pretium nedum refert ad venditionē. sed etiaz ad locationem. Adde l. Apud Celsum. §. sed cum de doli exercp. z in l. dotē. ff. de iur. dot. z ibi dixit Bal. q ſtāte statuto quod de pretio cuiuslibet rei deducto in cōtractu soluat gabella quod statutum predictum restringitur ad contractū venditionis. Quod tamen intellige vt ibi habes per eum. z qō in dubio. vbi fit mentio de pretio. presumitur emptio z venditio. tenet bal. in l. Ball⁹. §. z quid si tm. ff. de lib. z posth. vbi alle. gl. in l. illicitas de offi. presi. nisi esset pretij quantitas parua. q. paruitas pretij facit sumi donationem secundum eū. per l. j. §. j. in gl. de superficiebus. vel nisi omnino exprimeretur alia expressio tituli. vt in cessione actionis pro aliquo pretio secundum Jo. And. in add. Spe. in ti. de cessio. act. in addi. que incipit. rigorosum. de quo per bald. omnino in l. pro diuersis. in ij. q. §. mand. Adde Sal. in l. Cains de inter. actio. vbi dicit quod nisi probetur certum pretium. nō est probata venditio. quod not. ¶ Quero circa secundam partem quid vult dicere tex. q ille. qui cōparuit. non dz dispendium habere ratione persone vel cause vel theatralis liberalitatis. Dicit gl. quod emptores taliū predioꝝ aliquid conuenerant dare ad ludum. Hoc non placet: quia si cōueniret dare ad ludum. licite deberent dare. vt l. legatum. ff. de vsufru. leg.

c ALEX. ¶ Que partes conuocandorum requiruntur in collegio vel vniuersitatis conuocate adde l. nulli. z ibi gl. z Bal. ff. q cuiusque vni z de hoc vide in l. j. §. de albo. scri. z Spec. in titu. de Syndi. in prin. idem tenet. Dicit tamen Ang. ibi quod statur no tario dicenti interfuisse duas partes alleg. Jo. An. z ibi per eum in l. fi. de ven. rebus. ciui.

Quando

Quando & quib. quarta pars debetur ex bonis decurionũ, & de modo distributionis eorum. Rub. XXXIIII.

¶ De prima parte rubrice tractatur in l. j. ⁊ ij. de secunda parte rubrice tractatur in l. fi. ⁊ aliquid in l. ij.

LEX I.

Si decurionum. Si extraneus succedit alicui decurioni, debet curia habere quartã. h. d. Nota desi gnificatione huius verbi, iure optimo. Tunc enĩ dicitur quis habere ius optimum cũ pro eo prosequendo habet actionem, bonum autem ius dicitur habere cum quis potest se exceptione tueri, vt l. quãuis. s. de vsur. Melius aũt ius dicitur habere, qui exceptionem ⁊ iudicis officiũ habet, vt l. bonefidei. s. de vsu. ⁊ hoc no. ad q. de illo qui ali-
a quam rẽ in alium trãstulit, ⁊ promisit[a] facere bonum, is, melius, vel optimum, ad quid teneatur, responsio patet ex predictis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Nam si promittit bonum cedere ius liberatur transferendo tale ius, ex quo cõpetat exceptio. Si vero promittat melius, liberatur transferendo ius ex quo teneatur iudicis officio. Si vero promittit cedere optimuz, non liberatur, nisi cedat actionem efficacem. Ita voluit gl. sing. hic, ⁊ Bar. de quo etiam hic per Ang. Adde tamen gl. huic similem in l. j. s. de vsuris. ⁊ quod no. in l. si fideiussor. §. j. in verbo, possit. s. de pig.

LEX II.

Meminimus. Curiales debent habere quartam extraneo succedente curiali, non tamen de singulis rebus, sed facta omnium diuisio
1 ne, prout hec lex exprimit. h. d. vsque ad §. filiorum. ¶ † No. primo quod dicit particulam, id est quartam rei, vt dicit gl. j. Idem in l. si quis in suo. s. de inoffi. testa. vbi appellat minusculam. quod procedit ea ratione, quia appellatione partis intelligitur de dimi
a dia,[a] vt l. nomen filiarum. §. portionis. ff. de ver. sig. sed particula, ⁊ similia diminuunt medietatem partis, vt hic. Pro hoc facit ꝙ pars adiecta parti facit partem partis, vt l. v. §. si plures. ff. de dã. infec. ⁊ ibi dixi. Predicta vera, nisi ratione adiuncti aliud appa-
2 reat. ¶ † Scdo no. ꝙ non debet fieri diuisio cuiuslibet rei ne patrimonium corrumpatur. ff. de leg. j. l. non amplius. §. si. cum. l. seq. fa
3 cit ꝙ no. s. ad leg. fal. l. ij. ¶ † Itẽ no. ꝙ ille, qui debet habere quartam, non põt propria authoritate possessionẽ ingredi, vt hic, cum dicit curiam non posse sua authoritate occupare. Sed cõtra hoc oppo. de eo ꝙ no. dubium. s. de legibus. vbi licet heredi vniuersali totũ occupare propria authoritate nemine possidente, vt l. cũ heredes. in prin. ff. de acquir. pos. facit quod no. in l. fi. s. de edi. di. Adr. tol. ergo eadem ratione ei cui competit pars bonorum vt l. itẽ veniũt. §. ait senatus. de pe. her. ⁊ l. j. si pars her. pe. Sol. Illud est verũ, qñ alicui est debita certa portio rei simpliciter ⁊ indeterminate, secus si non simpliciter ⁊ determinate, vt hic. Non enĩ debet curia habere, partẽ cuiuslibet rei, sed heres debet facere diuisionem. ¶ Itẽ est in electiõe heredis vtrum velit nomina apud se retinere, data alia parte curie, an velit ea communiter exigi, vt in verbo exigendi. Ad idem ꝙ dicitur de legatario, qui non põt licite occupare legatum imminente Falcidia, vt s. quo. leg. l. j. ⁊ ff. eo.
4 per totũ. ¶ † Ex his puto quod filius pro sua legitima nõ soluta non possit possessionem sua authoritate occupare, quia non debetur sibi simpliciter ⁊ indeterminate in qualibet re, cũ debeatur sibi ere alieno deducto, nescitur quantũ sit ideo dico quod si ingrediaf, nullius partis possessio ei queritur, qꝛ sua legitima incerta est ratione loci qꝛ pro indiuiso, vt l. Meuius. §. duobus. ff. de le. ij. ¶ Itẽ ratione quote, quia nescitur vtrũ quarta, tertia, vel millesima pars prede ei debeatur propter incertitudinem eris alieni, vt in l. fideic. ff. de vsur. ⁊ l. j. §. hec verba. ff. si cui plus quam per l. fal.
b ergo possessio nõ queritur. l. iij. §. incertã. ⁊ l. locus. ff. de acq. pos.[b]
5 ¶ † No. etiã ꝙ heres debet diuidere, hoc puto speciale, alias totũ hoc expediretur officio iudicis, si partes nõ cõcordant, vt d. l. non
6 amplius. §. fi. cũ l. seq. de leg. j. ⁊ Inst. de iud. §. si familie. ¶ † Item
c no. ꝙ cuius sit electio dirimitur sorte,[c] hoc potest dici speciale hic, in alijs autẽ diuisionibus, inter priuatos iudex potest assignare quã partẽ vult cui vult vt d. §. si familie, non tamen debet dare electionẽ minori, nisi in casu s. de his qui se deferũt. l. j. ⁊ de met. l. ij.
d cuius tamẽ sit electio potest in sorte ponere. ar. l. fi. in prin. s. cõmu
7 nia de leg.[d] ¶ † No. rationẽ quare expediat a communione rece-
* dere *, qꝛ naturale vitium est, vt in tex. ista tamen ratio non viget
e quia ex hoc minor posset prouocare ad diuisionem, sed non põt,[e] vt l. si pupillorum. in princi. ff. de reb. eo. nisi habeat socium vltra cõmunẽ modũ rixosuz, vt s. de sac. sanc. eccl. l. iubemus. in prin. ibi
8 predia diuiduntur. ⁊c. ⁊ ibi per Cy. † No. etiã in ver. sed vbi quod res immobiles per se patẽt, ⁊ pro eis nõ potest agi ad exibendum dicit gl. ex hoc sequitur quod leges loquentes de oblatione ⁊ cõsignatione nõ habent locũ in reb. immobilibus, vt s. de do. ante nup. dos data. ⁊ de vsu. l. acceptaz, ⁊ quod ibi no. gl. j. ⁊ ff. sol. ma. l.
9 mora. ⁊ ibi glo. ¶ † Itẽ no. quod ab eo qui facit partem alicuius poderis seu hereditatis põt petere eis cui[9] interest qualiter esti mat dictas res seu partes rerum, ⁊ debet ei dici vt in hoc vers. ibi
10 sub aspectu, ⁊c. ¶ † Item no. ex ver. mobilis ⁊c. quod mobilia non debent patefieri, ratio, ne in diuitibus pompa, in pauperibus ma
11 nifestetur vilitas, vt hic in textu. † Ex hoc vers. dixi quod quando a tutore petitur copia inuentarij non debent dari in scriptis res mobiles. Casus est hic, de immobilibus videtur casus in cõtrariũ in precedenti ver. Puto tamen quod etiam de his non est faciẽda copia, arg. l. j. s. de ali. pupil. prest. sufficit enim parti ꝙ detur sibi inuentarij initiũ ⁊ finis, vt ex hoc appareat ꝙ tutor possit administrare ⁊ hec pars tuta est arg. l. j. §. defendi. ff. qui ex cau. in pos. plus enĩ sibi nõ expedit edi de inuentario, vt l. argentarij. §. edi. ff.
f de eden.[f] † No. ꝙ hic dicit iuramento heredis cui est credendũ in
12 istis rebus minutis, ⁊ mobilibus, ⁊ facit ꝙ habemus in l. scimus. §. in cõputatione. s. de iure delibe. ⁊ de his qui ad eccles. confug. l.
13 presenti. ff. si cui plus quã per l. fal. l. diuus. ⁊ ꝙ ibi dixi. ¶ † No. ex ver. quod si sepe. modum diuidendi res mobiles ⁊ quod quando fiũt diuisiones debent esse partes presentes, que omnia tene mẽti.

ADDITIONES.

a ¶ Dimidia. Adde Bal. in l. scimus. in prin. ⁊ in §. illud. C. de inoffi. testa. ⁊ Car. in cle. ij. §. ij. de eta. ⁊ qua. ⁊ Fel. in c. pastoralis, de offi. deleg. ⁊ d. Soci. in consi. ccxv. incip. visa predicta facta. versi. nec obst. circa fi. ¶ Adde ad hoc omnino Anto. Cor. sing. suis in ver. pars incip. licet appellatione partis ibi limitat hoc dictum, ⁊ ibi vide, quia sua limitatio est multum singularis.

b ALEX. ¶ Adde Bal. in l. si quis in suo. de inoff. testa. ⁊ ꝙ no. Bal. in l. iubemus. ad Treb. Alex. Cum sorte dirimitur cuius sit electio, adde Bal. in l. iubemus. s. de sac. sanc. eccle. ⁊ Lud. in suis sing. in litera, s. no. xxj. in add. a cuius fortuna sortis non appellatur. Bal. in l. fi. in prin. s. cõmunia de leg. ⁊ ibi ponit an sit peccatum sortes apponere. Et dicit, quod non, pro quo bona gloss. in c. quoniam Abb. in gl. iij. in fi. de offi. dele. ⁊ in cap. in nostra. in gl. j. extra de testib.

c ¶ Dirimitur sorte. adde de hoc per Bal. in l. si duob. in j. no. ⁊ ibi istum. ⁊ Alexan. s. com. de le. ⁊ in l. si duo. ff. vti. poss. Flo. in l. atine re. ff. de ser. rust. pre. Spec. in ti. de iud. §. iiij. ver. ⁊ scias. Canoniste in ca. fi. ⁊ Panor. in c. j. extra de sortile. ⁊ omnino Fel. in c. capitulum. ad fin. extra de rescrip.

d ALEX. ¶ Sed Bal. in l. sancimus. s. de do. tenet quod preferatur habens maiorem partem, dixi in l. j. s. de his qui se defe. ⁊ in l. pe. §. similique modo. post Bal. s. eo. ti. de don.

* ALEX. ¶ A communione recedere. Expedit inter consortes diuidere, ⁊ a communione recedere quod no. quia communio consueuit excitare discordias, ⁊ ideo solet concludi, quod licet consortes insimul steterint per xxx. annos, non per hoc dicitur diuisioni prescriptum. secundum Bal. in l. fi. finium regund. ⁊ no. in gl. in l. fi. C. communi diuid. Item non valet pactum, quod inter consortes non fiat diuisio, l. si non sortem. §. si centum. ff. de cond. indeb. Item nec valet preceptum testatoris, quod filij stent in communione. l. fin. §. Lucius. de lega. ij. l. sed si hoc. §. fi. ff. de condi. ⁊ demon. secundum Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. ob. l. si cõuenerit, p illũ tex. ff. pro socio. ⁊ l. Meui[9] §. in fundo. de leg. ij. de quo p Bar. ⁊ bal. in l. Luci[9]. §. Imperator. e. ti. Dixit tñ gl. no. in l. pe. communi diuid. quod ex quo cõsortes per x. vel xx. annos possederũt diuisiz fundũ dꝛ inducta diuisio. facit l. si filius. de pet. her. ergo eodem modo debet esse econuerso, si steterint per xxx. annos simul vt dicatur inducta communio: tamen quod s. dixi est verum. Nec obst. gl. in d. l. pe. quoniam cessat ratio: quia communio incitat discordias, cũ diuisio tollat. Preterea d. gl. secundum doc. ibi procedit, quando tractatur de modico preiudicio: alias autem si per illam diutinam possessionẽ induceretur magnũ preiudicium consorti, non haberet locum d. gl. secundum eos. ar. l. diuus. ff. de in integ. restitur.

e ¶ Non potest. sed ab extra quero quid si minor sit prouocatus ad diuisionem, an poterit tunc diuidere sine tutore vel curatore, vide no. per d. Soc. in consi. cliiij. inci. visa ⁊ considerata contingẽtia facti. ver. prima ratio est.

f ANG. ¶ Hoc procedit quãdo tutor nõ redarguitur ꝙ dolose omiserit ponere quedã in inuẽtario, sed vbi dolose redarguif, tunc rerũ immobiliũ sine dubio copiam facit, vt hic. Quoniam dãnuz pupilli non est ꝙ latere non potest. Mobilium autem non facit si tutor paratus est iurare quod res quas in inuẽtario posuit, sunt tante estimatiõis: alias sic per tex. istũ ⁊ si tutor aliqua ponere in inuẽtario per dolũ omiserit, non potest administrare. l. tutor qui repertorium. ff. de admi. tu. ⁊ l. tutoris. C. de administra. tuto.

1 ¶ Cõditio si nupserit dz impleri infra triẽniũ post pubertatem

2 Trebellianica an videatur prohibita per testatorem,qui voluit quod integra portio deueniret ad talem.

§. Ad filiorum. Descendētes masculi curiales vel femine nupte curialibus vel extra nei curiales succedant in totū,non curiales vel curialibus nō nupte quartaz dare curie debent,z cui nubent triennium expectat. h.d. ¶ Nota quod ista conditio,si nupserit,habet tempus limitatum in quo debet impleri triennium post pubertatem.qs not. ¶ Secundo, nota casum mirabilem,sicut in quibusdam partib⁹ sunt quedaz monasteria habentia magna territoria,z dant in emphyteusim possessiones vsqz ad tertiam generationem masculinā vel femininaz nubentē in territorio monasterij. Hic habes casuz q spectatur triennium post pubertatez an nubat,z cui,quod no.

ADDITIO.

2 ANG. ¶ In ter.ibi.integras opes. iste ter.cōiūcto ter.j.priori mo.ibi nullaqz parte,facit ad questionē dicit testator,instituo mihi Titiū.z si Titius sine herede decesserit,integra portio deueniat ad talē.modo est questio an Titius institut⁹ possit quartā Trebellianicā detrahere? Videtur q non,qz integritas est contraria diminutioni. ¶ Itē hoc videtur probari per istum textuz: nā quando lex voluit ad filios curialium integras opes peruenire,statuit quod diminutio nō posset fieri per diminutionez quarte,ita etiam in casu proposito. Et ita hoc anno fuit consultū per quosdam doctores,licet non per hanc legē,z ego dicam,z dicebā contrarium,qz Trebellianica non potest prohiberi,nisi certa forma,vt in auth.sed cum testator.§.ad legem falci. Cum ergo illius aut.forma nō sit seruata,patet quod detractioni locus erit. Hoc probo per l.qui totā.ff.ad Treb.vbi rogatus restituere totā hereditatem,Trebellianicam deducit,per l.cum virum.§.de fideic. cum gl.sua vbi rogatus restituere quicquid de hereditate ad euz peruenit,detrahit Trebellia. Per predicta patet q ista lex non ob.vide l.decem.cum sua gl.ff.de fideic.lib.que fortiter determinat istam q.z vide quod dicitur per doc. in l. pretor ait. ff. de no. ope.nun.z quod dixi in auth.de here.z fal.in §.si vero expressim. ALEX. ¶ Vide Bal.in l.sancimus.§.de nupt.

LEX III.

1 ☞ Filius exclusus a quarta per priuilegium,non obstat alijs.
2 Decedens cū filio fratre minore,an videatur decedere sine filijs.

Iquis. Hec lex seipsam summat , ideo non sum-
1 mo eam.¶ Et versi.nullo obstaculo,&c. nota quod filius exclusus a curia per priuilegium non obstat alijs.¶ Et pro hoc facit quod filius , qui est frater minor, qui propter arctitudinem regule non succedit,vt in c.extiui de paradiso extra de ver.sig.in Cle.non propter hoc facit partem alijs filijs.sicut illis,qui propter penam eximuntur.vt l.fi.in si.ff. de bo. pos.contra tab.z l.si necem.§.si deportatus.ff.de bo.lib. Per hoc
2 dico quod ille,qui decedit cum filio fratre minore videtur decedere sine filijs.z sic conditio fideicommissi sub illa conditione videtur verificata. Hoc posui plenius in l.bro Minoricarum , quem composui.z Spe.tangit de sta.mo.in vers.tertio quero,z in versi.
a quarto quero.[a] ¶ Ho.ex ver.ad hoc sancimus.ibi,per maritum
2 eius.z cetera.quod mulier que tenetur ad aliqua personalia curie,videtur seruire curie per maritum.

ADDITIO.

a ANG. ¶ Sed salua reuerentia ego credo contrarium pro nunc, Paria enim sunt filium non posse succedere , vel nolle succedere. ¶ Sed ego video quod substitutio facta alicui,si decesserit sine filijs,euanescit si decessit cum filio,qui nolit esse heres.l.facto.§. ex facto.ff.ad Treb. Ita ergo euanescit,si cum filijs decesserit,qui in successibiles sint absque suo delicto,vt in casu proposito. ¶ Nō obstat quod filius frater minor habetur pro mortuo,quia verus est quo ad quedam,naturaliter tamen viuit. Unde cum conditio fuerit concepta in casu si sine filijs decesserit,z naturaliter sit verū filium superesse,patet quod ista conditio deficit,z sic substitutus non admitteretur.debet enim conditio in forma specifica impleri vt l. Meuius.z l.heredi.ff.de conditio.z demonstra. Venient ergo proximiores eius,cui est facta substitutio talis hoc casu.
ALEX. ¶ Conditio,si decesserit sine filijs, non dicitur deficere, si filius efficiatur frater minor. Adde quod no. By. z Bart. in l. cum pater.§. heredi. in vltimis verbis, de legatis secundo, vide Angelum hic tamen contra Bartol.

De imponenda lucratiua descriptione. Rub. XXXV.

Vide glo.rubrice,z eam nota.

LEX I.

Descriptionis. Diuiditur in duas partes. Primo ponit sum-
marinz, Secundo illud declarat. Secunda ibi,vt si pater. Secunda subdiuiditur,quia primo ponit quando relinquitur coniunctis personis ascendentib. vel descendentib. Secunda quando reliquitur alijs. Tertia declarat que sint cause lucratiue,z que nō. ¶ Quarta ponit quāto tempore durat onus siliquarum. ¶ Secūda ibi,ceteri. ¶ Tertia ibi,lucratiua. ¶ Quarta ibi,res vero. ¶ Ad euidentiā scias quod olim curialis nō poterat vendere,sed donare sic,vt l.fi.§.ti.ij.z quando donabat,fuit imposita vna gabella q ille,q recipiebat ex donatiōe, vel alio titulo lucratiuo, debebat soluere quatuor siliquas. z ista est descriptio que imponitur titulis. Hoc premisso Imperator dicit q ista descriptio imponitur possessionibus tm̄, non hominibus, id est, mancipijs si alienent,nec alijs rebus mobilibus. ¶ Item non habet locū in cōtractibus,qui fiunt inter ascendētes z descendētes
1 in alijs autē sic,vt hic dicit in prin.hui⁹ legis. ¶ Et quo no.ar, q in contractibus inter ascendentes z descendentes nō debet solui gabella.tamē si recte inspiciatur,cōtrarium innuitur hic. Hā verba generalia,per que talis gabella est imposita,cōprehēdunt ascendentes z descendentes.sed Imperator hoc statuendo eos liberauit,vt ibi,liberamus,ergo ante tenebantur,argu.de l.decem. de ver.obli.[a] Et ideo nisi statutum eos exciperet,tenerentur.z
ita est Perusij statutū. Fateor tamen quod si gabella esset imposita de eo quod transfertur titulo lucratiuo tantū,tunc inter eos non haberet locum,per rationez huius legis in fi.qz non videtur lucrari.sed magis videtur recipere solutionem debiti.facit §. de eo
2 dicit.l.fi. ¶ Secundo no.quod licet alias dicitur,quod omnis extraneus est qui non est in potestate,vt lege,vnica.§.extraneum.§.
b de rei vxorie actione.tamen hic dicitur extraneus omnis qui non est de ascendentibus.[b] ¶ Item nota quod vbi,non mutatur per-
3 sona,non mutatur status rei vendite. ¶ Hic videtur casus tan-
4 lis questiōis. ¶ Duo fratres accipiunt ab ecclesia emphyteusiz, Vel accepit pater, qui decessit duobus filijs relictis. Queritur an vnus posit alteri alienare partem suā. Videtur quod sic. Hazratio propter quam non licet alienare, est qz ille,in quem alienarur, nō obligatur ecclesie actione personali,vt §. de iur.emph.l.fi.Sz ista ratio cessat hic,qz alter frater,cui alienatur, est eque obligatus ecclesie actione personali.ergo lz sibi alienare.facit l.volitas. §.de fideic.dixi in l.si mihi z Titio.de ver.obl. Bul.de Lug.ponit istam questionem in l.cuz hi.§.si vni,in ij.respōso.ff.de transactio. qui tamen §.facit cōtra predicta. Facit quod no,in l.frater a fra-
5 tre.de cond.inde. ¶ Item no.ex §.lucratiuas.qui dicantur tituli lucratiui. De hoc plene dixi.z ibi gl.in l.apud Celsum.§. de authoris.ff.de dol.excep.z ibi ponuntur quedā cause que dicuntur
6 quasi lucratiue. ¶ No.quod dos z donatio propter nuptias nō dicuntur tituli lucratiui,q est verum respectu accipientis, sed respectu eius pro quo datur,bene est titulus lucratiuus,vt l.fi. §.j.
7 ff.que in frau.cred.z no.in l. Meuia.ff.sol.ma. ¶ Itē nota quod si quis propter ingratitudinē revocat donationem,non dicitur illam retrahere ex causa lucrativa. Et sic repetens rem quam dedit non videtur illam habere ex causa lucrativa. Materiā aūt causarū lucratiuarum plene exposui in l. Meuius.
8 §.duobus.ff.de leg.ij.in repet.quam feci de illo §. ¶ Item ¶ no.ex ver.res vero.q res ecclesie q̄ semel est facta alienabilis,est semper alienabilis. Idē in omni re prohibita alienari,vt l.pater.§.quinde
9 cim.ff.de leg.iij. ¶ Ho.tex.ibi,ad primordiū tituli,ad id q quoti die allegat,quod a primordio tituli posteriora formatur euentus. ¶ Itē no.q res que semel est facta emphyteutica, semper durat
10 emphyteutica. ¶ Ultimo scias q decuriōes possunt alienare vel donare sine decreto,q est hodie correctū.§.tit.ij.l.fi.per illā auth.
11 quā feci fieri. ¶ Itē no,ex ver.cōtra quoqz,q quoties actus nō priuilegiat⁹ causatur ab actu priuilegiato ratione cōtractus sumit naturā illius,a cuius primordio emanauit.secus si sumitur
c primordium ab eo,qui est causa honoris inducendi.[c]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Vide Ang.z Jm.in l.in suis.ff.de libe.z posth.z in l. seruo.de her.inst.z Bar.in l.si emancipata.de iur.z facigno. Alex.Sabella an solui debeat de contractibus factis inter ascēdentes z descēdētes,vide Jmo.in l.in suis.de libe.z posth.z ibi Ang. facit q habetur in capi.pastoralis,de decimis. vbi dicitur quod licet de omni lucro debeat solui decima,nō tamē soluetur de here ditate patris.adde Ang.in auth.de nup.in §.si vero expertē.
b ALEX. ¶ Nota q extranei⁹ trib⁹ modis dicit,primo in materia successionū dicitur omnis ille,qui nō est de ascēdētibus vel descendentib⁹,sicōz Bar.hic.z est ter.in l.scripto.ff.vnde liberi.z voluit Are.in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Treb. Item secundum l.primam,§.extraneum.supra de rei vxor.acti. Item dicitur omnis ille,qui non est de cognatione,vt l.si emancipati.supra de collati. facit l.j.supra communia vtri.iudi.adde Bart.z ibi dixi in l. si nomus,§.fin.ff.de lega.j.in l.cōmuni diuidundo.in principio.

ff.communi diui.& Bal.in c.j.uersi.sed pone. quibus modis seu. amitta. Aud.in l.stipulationes non diuiduntur.ff.de ver.obli.

c ANG. ¶In ver.si vero.in ter.ibi,reuertatur ad lucrum.† nota
11 quod maritus.qui lucratur dotem propter adulterium uxoris
13 non dicitur eam habere ex causa lucratiua. ¶† Iste ter.probat, aperte quod maritus.qui ex forma statuti lucratur tertiaz partē dotis muliere decedente sine filijs in matrimonio.non dicitur eaz habere ex causa lucratiua,& ideo non erit necesse quod illud lucrum insinuari faciat neque etiam quod soluat gabellam.que soluitur pro rebus prouenientibus ad aliquem ex causa lucratiua.

De præbendo salario. Rub.XXXVI.

LEX VNICA.

g 1 **Nulli salarium.** [a]Hec lex summat se ipsaz.† Ex qua nota quod requiritur specialis concessio Principis. Et sic si alicui conceditur arbitrium generale, non potest eius vigore concedere salarium. Sed opp.ff.de decu.l.decurionibus.& ff.de decre.ob ord.fa.l.ambitiosa. Sol.constituere salarium medicis,& doctoribus,& similibus.potest,vt in contrario,non autem alijs, nisi ex speciali causa concederetur.

2 † Bul.de Lu.allegat hanc l.Quidam potestas fecit mihi bmnū, quod si aliquis capiat talem malefactorem,habeat centuz & tale bānum nō valet,nisi fiat per cōmune. De hoc dixi in l.j.ff.de iust. & iur.facit infra,de naui.l.cum nauarchorum.hic non sunt alia.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Vide Bar.in l.ū.j.de nauicularijs.li.xj.qui simpliciter tenet quod valeat.licet tamen non valeat, nec detur aliquod premium capienti.tamen si potestas fecit sumptus in capiendo, potest repetere secundum Bar.in l.j.in fi.prin.de.iust.& iure per l. mulier.ff.de capt. Ad quod Bar.& Bald.in l.fi.C.de statuis & imaginibus. Adde ad hoc Bal.in c.domino guerram.in ti.hic fi nitur ler.deinde incipiunt consuetudines feudi.vbi dixit qō hoc etiam habet locum in priuata persona faciente expensas in capiēdo,& vide in l.ū.de nauicularijs.

Si curialis relicta ciuita.rus habita.maluerit. Rub.XXXVII.

LEX VNICA.

1 **Curiales.** Omnes curiales reuocantur ad ciuitatez,ad curiam.& locus.in quo in rure habitant publicatur. h.d.† Et no.quod quando quis vadit ad habitandum in rure, ne vocetur ad consilia,potest reuocari,& puniri.

De municipibus & originariis. Rub.XXXVIII.

¶Super rubrica querit gl.differentiam inter municipem & originarium. Respondit gl.quod municeps est genus,originarius est species. Idem no.in l.ciues.j.ti.j.& dicam latius ibi.

LEX I.

1 **Cam te.** In loco originis & incolatus cogitur quis subire munera.† Not.ex eo quod dicit Biblium origine, quod idem est dicere Florentinus,vel Perusinus & natus de Florentia,de Perusio.quod declarat vt dixi plene in l.j.ff.e.ti.querit gl.quid si in vtraque ciuitate vocetur quis ad munera & honores,que ciuitas preferatur.dicit glo.
2 † quod ciuitas originis,de quo dic vt dixi.j.tit.j.l.ciues,& l. cum neqz.ti.prior.Sed quero quo ad que sortitur quis forum in vtra que ciuitate.gl.tractat ff.eo.l.assumptio,§.fi,& ibi plene dixi.& l.ū. §.de iuris.omn.iud.& ibi Jacob.de Are.

LEX II.

1 **Jvt proponis.** Sortitur quis forū ex persona sui manumissoris, ex de necessitate manumiserit. h.d. ¶† Ratio legis est quia sicut ex origine sortitur quis forum ex persona eius, ex qua nascitur,vt j.l.proxima,ita ille qui manumittit me,videtur in mū dum producere ciuiliter, quia ante non eram, vt l. quod attinet. ff.de regulis iuris, merito ex eius persona sortitur quis forum.
4 ¶† Secundo opp.quod hec dictio ciuis propie respicit ciuitatem.verbū autem per quod significatur prouincia est,vt dum dicitur Lōbardus.Tuscus.similes nō congruunt huic dictioni.ciuis,sed dicitur quedā conditio persone,vt hic,dū dicitur, eius cōditionis,&c.Sed sicut in ciuitate dicitur quis ciuis,ita a puincia
3 dicitur quis prouincialis,vt l.prouinciales.ff.de ver.sign.† & ideo pōt esse, ego & tu sumus ciues ciusdē ciuitatis,& nō sum.[a] ciusdē prouincialis,vt contingit in hac ciuitate Perusij, que habet castra que sunt in ducatu Spoletano,& ciuitas est in Tuscia,& natus ex isto castro est Perusinus.vt l.qui ex vico.ff.eo.non tamen est Tuscus & hoc plene declarauī ff.eo,l.j.Sed querit gl.de duabus questionibus.Dic vt in ea.

LEX III.

1 ¶† Filius sequitur originem patris.& aui.non aliorum.
2 Filius non sequitur domicilium patris non constitutum origine,
3 Filius an sequatur conditionē patris facti ciuis ex connectione,
4 Natus in aliqua ciuitate qñ sequatur illā originem vt propriam,
6 Filius legitimatus per principem sequitur patris conditionem.
a **Filios.** [a]Filius sequitur originem patris, nō matris nisi ex alia causa ciuitati matri sit ad
1 strictus.h.d.† sed opp.quia sequitur quod quilibet sit ciuis illius loci.vnde Adam vel Noe natus est.qui fuerunt patres nostri,q̄ est absurdum,dicit gl.sequitur originem tantum patris,non aliorum,vt plene dixi ff.eo.l.assumptio.in fi.& verum est quod sequitur originem patris & aui,non aliorum;vt ibi plene dixi.Sed querit quid sit in filio adoptiuo, & dic idem vt in
2 gl.† Ite querit gl.vtrum filius sequatur patria domicilū nō constitutum origine.gl.dicit q̄ nō.& bene. Sed hic queritur† vtrum quis sequat conditionem patris qui est ciuis ex connectione,& de
4 hac q.dixi in l.assumptio.ff.eo.in fi.dic vt ibi. † Ad secundum dictum opp.quod si aliquis est natus ex origine matris ex aliqua ciuitate.sequitur illā ciuitatez ex origine propria.vt l.ciues.j.ti.j. So.Hl.concedit quod illam sequitur vt propriam.quod tenz mēti.Posset tamen dici quod nec propriam sequitur,si ibi fuit natus vel fortuitu,vel vt moris est.cū mater ad domum propriam rediret. Ad hoc ergo.vt quis ratiōe propie originis sequatur locuz oportet q̄ sit natus in aliquo loco, in quo parentes constituūt
b domicilium,nec erant ibi tanquā transeuntes.[b]facit §.de capt.& postlimi.reuer.l.j.vbi reuersus cum matre recuperat ciuitatē licet
5 mater fuerit apud hostes & peperit,hoc autē nō firmo.† Item opponit.quod sequatur conditiones matris.vt j.de murile.l.hi qui
6 Sol.Fallit in quibusdaz casib.quos dic vt in gl.† Querit gl.quid in filio legitimato per principem,gl.dicit idem quod in adoptiuo
c & vide eam,de quo dixi in l.assumpto.ff.ad muni.[c]

ADDITIONES.

a ¶Filios.ad huius ter.materiam vide do Mex.de Imo.in l.libertus.§.fi.ad mu.vbi etiam vide Bal.& adde Bal.in l.j. C.de pat. qui fi.dist.& in l.ū.C.de lib.& eorum lib.

b ¶Transeuntes.Adde Hel.in c.rodulphus.de rescri.versi.hanc conclusionem.

c ALEX. ¶De hac q.fi.Bal.& Ang.& Rap.in l.huiusmodi.§. si legatum.de le.j.vbi tenēt q̄ nō sit ciuis.de quo in l.cetera,§.sed si parnerit.de le.j.p Are.& Raph.q̄ nō sit ciuis,quoniā assumptio originis,veritate nō fictione cōtrahitur,sedm euz in l.assumptio. in prin.ad municip. Ho. pro eoquod hic dicitur,facit.l.ex facto. §.rerū.ff.de here.inst.& Quesitū,de le.ū.l.heres absens.de iudi.in Cle.ne Romani,de elec.gl.in c.Romana.de fo.comp.in vj.

LEX II.

2 ☞ Renunciare origini vel incolatui,an quis possit.

1 **Origine.** Ista lex seipsam summat. Sed opp.j.de muli.& in quo.lo.l.j.Sol. Dicit glo.hoc fallit ibi propter matrimonium.† Nota quod mulier nu-
a pta alibi desinit esse ciuis ciuitatis propie originis,[a]quod intelige quantum ad ea munera que habent eam auocare a seruitus viri,quo ad alia autem remanet ciuis,vt ff.eo.l.fi.§.item rescripse-
b runt mulierem.quaz q.habui de facto quando reperi illam.l.ideo
2 & posui.[b]† Sed quero vtruz renunciari possit origini patrie vel incolatui.Et respondet vt in gl.quam vide.& not.eam bene.

ADDITIONES.

a ¶Desinit esse ciuis ciuitatis propie originis,Coruscāt cū mulieres radijs maritorū,vt l.femine.ff.de fenā.cū mult.concordan.

b ALEX. ¶Adde no.per Bart.in l.fi.§.idem rescripserunt.ff.de mu.& ho.& per hoc limita Bar.in l.j.§.de prin.scholarium.li.xij.secundum do.Mar.in tractatu de principe in ti.de priui.

LEX V.

Jquis. Hec lex dicit idem quod prima,ideo eam vide per te.

De incolis, & vbi quis domicilium habere videtur, de iis qui studiorum causa in aliena ciuitate degunt. Rubrica XXXIX.

LEX I.

1 **Non tibi.** Qui domicilium transtulit,non potest reuocari ad munera. h.d. Not. quod domicilium quesitum constitutione potest mutari,& postquam quis mutauit, non potest vocari ad munera,quod intelige ad munera noua,sed ad collecta,& ad mu

nera tam impoſita teneatur, vt l.incole,ff.eo.z ibi dixi.Querit glo. de vna q.dic vt in ea.

LEX II.

1 ☞ Scholaris, qui cauſa ſtudij ſtat in aliqua ciuitate, etiam ſi per mille annos ſtaret, non adipiſcitur domicilium.

Necipſi. Scholares non dicuntur conſtituere domicilium in loco,in quo ſtudent,niſi in illa
a ciuitate per decem annos ſteterint[a] vel alia ratione conſtituerint.idem in patre filium viſitante h.d. Dixi in l.lex Cornelia. ſ.do.num.ff.de imur. Intellige hanc l.ſecundum Dy.n.in dubio,
2 † nam ſi eſſet certū quod ſtaret in iſta ciuitate vt ſcholaris cauſa ſtudendi,tunc etiam per mille annos non adipiſceretur hic domicilium,vt ff.de leg.iij.l.queſitum.in prin.z dixi in d.ſ.domum. Hl. querit de duabus queſtionibus. Dic vt in ea.

ADDITIO.

C Steterint,ad quod vide tu omnino Feli.in c.dilectus.ñ.ver. limita dupliciter.de reſc.z adde Spec.in tit.de compe.iud.ſ.j.ver. xlv.z omnino vide in no.in c.ex parte de foro compet. paulo poſt prin.vbi pulchre loquitur. Ad qđ facit etiam quod voluit Ang. in conſ.incip.quidam victor de caſtro,quem vide,z adde Abb.z alios in cſi.de paroch.

LEX III.

1 ☞ Habitantes in territorio non vocantur ad munera vt ciues, ſed vt comitatenſes.

Verum. Breuis eſt hec lex, z ideo non eget ſummario.Et opp.de l.pupillus.ſ.incola.ff.de ver.ſig. Dicit gl. intellige quod habitant in territorio non tanquam ſtantes.ſed tanquam receſſuri,alias eſſet idem quod habitare in ciuitate.Et idem tenet gl.vbiq.
3 Vel dico,† quod habitantes in territorio non vocantur ad honores, z munera.vt ciues,vt l.ciues.ff.e.incole tamē ſunt z vocantur ad honores,vt comitatenſes ſecundum formā.l.j.ĵ. ne ruſti.ad alia quod officium lib.xj.

LEX IIII.

Cum neque. Propter ſolam poſſeſſionez quis
1 nō vocatur ad munera.hoc dicit.
a † Ho.quod forenſis poſſidenti aliquid in ciuitate vel comitatu non poteſt indici onus cuſtodie, neque poteſt indici collecta[a] quod eſt verum,vt l.reſcripto.in fi.ff.de mu.z ho.no.ĵ.tit.j.ſuper rub.fallit in vſurario,vt l.fi.ſ.patrimoniorum.ver.ſed z eos.ff. de mu.z ho. Item fallit in aliquib.ciuitatib.que fecerunt aliqua tributaria prędia propter collectas, vel alia onera, ita quod collecta ſit onus reale,vt.d.l.fi.d.ſ.patrimoniorū.cum ſ.ſeq.z ĵ.ti.ij.l. ij. Item fallit in ciuitatibus que de hoc habuerunt priuilegium vt d.ſ. patrimoniorum. cum ſ. ſeq. z ideo ciuitates que hoc habuerunt ex conſuetudine cuius contrarij memoria non extat, qđ imponerent collectas,forenſib.poſſidentib[b].in territorio ſuo,hoc potuerunt facere,cum talis vſus ſit ſimilis priuilegio,vt l.hoc iure,ſ.ductus aque.ff.de aqua quotidia.z eſti.l.fi,ſ.noua vec.in
b ſtrit.non poſ[b].

ADDITIONES.

a ALEX. C Neque poteſt indici collecta. Tu vide rationem huius dicti per iſtum in l.libertus.ſ.ſola.ff.ad mun.Et quid ſi ſtatutuz dicter,vide eundem in l.viti.ſ.de ſen.qđ pro eo quod intereſt,z ſecũ dum dictum ſuum intelligas loqui Fel.in c.quoniam.ver.z adde. extra de offi.ordi.alias videtur de directo loqui contra iſtum.
b C Adde Bar.in l.j.de mu.z in quo loco.

LEX V.

1 Sin patria. † Hec lex eſt clara,z no.quod verbum patria,z verbum ciuitas,ſi-
dem important. Simile ſupra.tit.j.l.ij. circa quod vide qđ dixi in l.vxor.ſ.legauerat.ff.de lega.iij.hic non ſunt alia.

ADDITIO.

C Vide per doct.in l.ſi heres.ſ.j.de leg.j.z in c.Rodulphus. de reſcri.vbi dicit duplicem eſſe patriam.

LEX VI.

Priuilegio. Clara eſt,z breuiter.h.d.Origo z
1 domicilium faciunt quem vocari
a ad munera,niſi per priuilegium aliud ſit expreſſum.h.d.

LEX VII.

1 ☞ Ciuis z incola qualiter quis efficiatur.

Ciues quidem. Hec lex diuiditur in partes duas. C Primo ponit
a qualiter quis efficitur ciuis.[a] C Secundo qualiter efficitur incola. C Secunda incipit ibi, incolam vero. ſed circa primam partem quero que eſt differentia inter municipes, ciues, z
1 incolas † Dicit gl. quod municeps eſt genus, ciuis z incola ſunt
2 ſpecies. Idem no.ĵ.ti.ij.ſuper ru. C † Ita dico quod ciuis ſubdiuiditur in duas alias ſpecies,qz alius originarius,vt ſ.ti.j.ſuper
b ru.alius nō originar.us,ſed per alios modos,qui hic ponūtur.[b]

3 C † Sed ḡro,aliquis eſt nat[a] in aliquo caſtro libero nō ſubiecto alicui ciuitati.quomodo'appellabitur,cū nomen ciuis ſibi nō conueniat? Reſpō.qđ ſtat in nomine generali,z vocabitur municeps.
c Ita loquitur Rubr.ſ.de magiſtri,municipa.[c] C Sed queritur.hic,
4 dicitur origo,qualiter intelligitur. Dic vt l.filios.ſ.tit.j.l. C † Sed quero vtrū per baptiſmum quis ſortiatur forum in ciuitate. Videtur qđ ſic,qz ſicut per manumiſſionem quis ſortitur forum,z dicitur naſci,ita per baptiſmum. Dic vt ff.e.l.j. Item quero.dicitur
5 hic manumiſſo,qualiter intelligatur. Dic vt ſ.ti.j.l.ij. C † Quero hic dicitur electum ad honorem, quia Poteſtas vel capitaneus efficitur ciuis,z ponit gl.exemplum de quodam Poteſtate ciuitatis Bononie nomine Rufino Buaſco. Vel dic electione,id eſt,
6 cōuentione,qđ declara vt dixi in l.j.ff.e. C † Ite ḡro ſi aliquis efficitur Abbas monaſterij ſancti Petri, vel alterius monaſterij vel eccleſie Peruſine,an erit ciuis Peruſinus. Dic vt dixi.ff.eod.l.j.
7 C † Item quero,hic dicitur adoptio.dicit gl. quandiu durat, an
8 idem in monachatione,ſi aliquis efficiatur monachus. C † Item an ipſum capitulū totum iudicabitur vt ciuis vel vt forenſis. Di
9 xi in d.l.j.ff.e.ti. C † Venio ad ſecundam partē.ex qua nota quod quis efficitur incola,vbi habet maiorē partez fortunarum ſuarū.
C Item vbi conſtituit ſedem ſuam,qđ eſt notandum. Nam ſi pro
b bo qđ tu habes in ciuitate iſta aliquid,preſumeris incola,niſi probes qđ alibi habes plus.[b] † Item no.qđ quis dicitur peregrinari
10 quando non eſt in loco ſue habitationis. † Ite3 quero vtrū vxor
11 alicuius ratione patrimonij dicatur ciuis vel incola. Et dicit gl. qđ ciuis dicit de quo dixi in l.fi.ſ.ite reſcripſerūt.ff.eo.z ibi plene.
12 † Ite quid ſi vocat ad honores z munera in ciuitate originis,z vocatus. Dic vt in gl.z facit qđ habuiſtis.ſ.ti.j.l.j.z qđ dixi in l.ordinē. ſ. fi.ff.e,z no.gl. hic poſitā notabilē z magiſtrā in materia ſua.

ADDITIONES.

a C Ciuis. Vide tu Soci.in conſi.cxxix.incip. preſtantiſſimi inris. ver.circa ſecundam dubitationem.circa fin.
b ALEX. C De hoc per Bart.in l.j.ſ.habitare.ff.de iis qui dele. vel effu. Et quis dicatur legitimus ciuis,vide Bal.in l.j.de patr. qui filios diſtrax.qui alle.ter.in l.ſed ſi acceptos.ſ.ſi.de iure fiſ.ff. Aler.vide Ant.de but.in proemio Decre.
c ALEX. C Vide Bar.in l.j.ad munici.
d ALEX. C Vide Bar.in l.aſſumptio.ſ.fi.ad munici. Aler.Adde quod habetur in l.j.ff.ad munici.z l.aſſumptio.Et qualiter cognoſcatur quis ciuis,vel comitatiuus,vide ter.in l.cuz ſatis.ĵ.de agr.z cenſi.z gl.in c.ſtatutum.ſ.cum vero.de reſcr.in vj.
e ALEX. C Adde Bart.in l.libertus.ſ.preſcriptio.ff.ad muni.z no.in l.ſi duas.in prin.de excu.tu,Et iſtā gl.alle.Ang.in l.contra. ſ.j.de re iu.z cū gl.concor.l.iij.ſ. cum omnes.ad Syl.Adde Bar. idem tenentem in tractatu repreſaliarum in v.queſt.v. principalis.z no, Bal.in materia ſyndicatus,z Bar.in l.j.ad mu.Item ad de quod miles dicitur ciuis illius ciuitatis in qua militat, z habet ſtipendium.l.municipes.ſ.miles.ff.ad muni. In doctore legēte dicas idem ſecundum Bar.ibi,z quod in ſcholari.vide per doc. in prealle.z in queſt.de monachatione,z etiam ibi.quid de expoſitis infantibus, vbi concludunt quod tales expoſiti dicuntur ciues illius ciuitatis vbi expoſiti ſunt idem Bar.in d.l.j.Addecitā Pet.de Aneh.in c.Rodulphus.de reſcr.d.Lardi.in rub.de paroch. z per alios in c.fi.de offi.dele.in vj.Abb.in c. poſtulaſti de foro compet.

LEX IX.

Mulieres. Mulieres ex perſona maritorum ſortiuntur dignitates z forum.h.d. Nota.
1 hanc l.circa quod facit quod dixi ſ.tit.j.l.origine,z ſ.l.[a] ciues.z l.fi.ſ.item reſcripſerunt.ff.eo. Item no.tex. qui dicit genere
a nobilitatē,ꝛc.† Ho,ergo quod aliquis ex ipſa origine nobilis nō efficitur,ſed ipſe princeps nobilitat propter originem ſuam,vt l. mulieres.ĵ.de dign.de quo plene dixi in l.j.ĵ. de dig.in materia nobilitatis.

De muneribus & honoribus non continuandis inter patrem & filium. Rubr.XL.

LEX I.

Sicut honores. Continuatio honorum
1 z munerum impeditur
a in his qui idem ſunt vel quaſi. Interualla vero in hoc tantum qui idem ſunt vere locum habent. Item in dubio fideiuſſor non tenetur,niſi ad id quod principali poteſt iniungi.h.d.Glo.noſtra tractat hanc legem ſolenniter.z ideo die vt in
a ea.z no.quod dixi in ſummario. † Secūdo no.quod infans poteſt
b eſſe miles,[a] z coronari vt Rex.[b]

ADDITIO.

a C Poteſt eſſe miles. Infero poſt Bart.in l.fi.de teſta.mili. quod doctor minor annorum xvij. non poſſit creari,vt no. idem Bart. l.j.ſ.puer

l.j.§.pueritiam.ff.de post. Sed ratio Felin. in c.quanto.lo.j.z ibi posui in apost.ad Pan.extra de magist.mihi videtur probabilior dum dicunt doctorē habere dignitatem quam miles non habet per Rom.sing.cccccvij.incip.an sit militia dignitas.

2 ALEX. ¶† Et per hoc dicebam hoc anno per hanc l.in q.facti q quis potest nasci tabellio. Nam cum tabellionatus officium concedatur per priuilegium principis,vt in auf.de tabel.in prin. poterit concedi istud priuilegium alicui, vt ipse z qui nascentur ex eo sint tabelliões. Qua em ratione pōt ꝙcedi infanti dignitas vt hic,eadem ratione poterit concedi alicui dum nascetur. Concedo tamen q licet nascatur tabellio, officium tamen exercere non poterit propter lubricum etatis.l. impuberem.ff. de ado. vbi ponit Dy. de impubere, an esse possit tabellio. Ang. Non tamen gaudet priuilegio militari.l. fin. ff. de test.mil. facit text. in c.ex eo extra. de elect.in vj.

LEX III.

1 ☞Munera non debent in eodem reiterari, donec alij sufficientes reperiantur.

2 Societas non tribuit vacationem munerum.

Interualla. Frater propter fratrem nō habet vacationē, sed propter alios idoneos nondum graduatos recte excusatur. h. d. †Ro. hic quod iusta excusatio est ne munera reiterentur in eodem donec reperiantur alij sufficientes,a †Sed querit gl.quid in duobus sorcijs omnium bonorū, z videtur tenere q vnus propter alium habet vacationē q non placet. Nam societas venit ex conuentione, sed ex conuentione propria nullus potest cōsequi immunitatē vt ff.tit.ij.l.origine z l.fi.ergo,ꝛc. Preterea non reperitur l.cautum.

1 a 2

ADDITIO.

a ALEX. ¶Vide quod dicit Bald.in c.j.quib.mod.feud.amit.in verſi.q̄ro quid si sunt duo fratres,z adde,l.is q duos.ff.de li.cau.

De muneribus patrimoniorum. Rub. XLI.

¶Glo.super rub.ponit diuisionem munerum, quam plenius ponit in l.voluntarie,ff.de exc.tu.z plenius ponitur per Iuliel. in l. neminem.ff.de sac.sanct.eccle.z ego plene examinabo.j. de mulie, z in quo loco.l.j.z ibi dicam,z no.z signa hanc glos.

LEX I.

Iulia. Hec lex est clara quam prosequere,vt in gl. z etiam,l.seq.quia ambe sunt clare.

LEX III.

a **Qui immunitatem.** a Nota q̄s immunitas simpliciter concessa non refertur ad munera patrimonialia, q̄ dic vt hic in glo.z ff.de decur.l. vacuatis.† Secundo not.quod onus suscipiendi hospites est onus patrimoniale, z sic videtur quod non possit imponi ecclesiis,vt ff.de exact.trib.l.fi.†cum eis, z clericis sit specialiter concessum ne teneantur recipere. ff. de episc.z cler.l.j. Et ista de facto occurrunt sepe quando superuemunt milites,z multitudo equitum.z peditum in ciuitate.

1 2 3

ADDITIO.

a ALEX. ¶Et idem dicas in doctoribus, z aliꝰ personis commemoratis hic in gl.quod etiam sequitur do. Mar. de Laude, in tract.de principe in tit.de priuil.conclu.lxxxv.

LEX IIII.

Non videtur. Onus alimentandi equos decurionum est patrimoniale, hoc dicit. †Nota.q̄s iuste potest facere ciuitas q̄ vnus teneat equum pro communi, qui forte est bonus equitator, vel armiger,z alius conferat ad expensas, forte propter guerram.

1

ADDITIO.

2 ANGEL. ¶In text. ibi,decreuit,† Not. per sententiam iudicis posse decerni z declarari, an munus sit patrimoniale vel personale,z ideo erit cautus aduocatus cum de hoc erit disputatio quod faciat quod iudex ad cuius officium pertinet sententialiter declaret onus patrimoniale vel personale esse.

LEX V.

Neque. Etas vel numerus liberorum non excusat a muneribus patrimonialibus,quod intelligitur nisi sit numerus duodecim liberorum,vt l.ij.§.numerus.ff.de vaca.mun.hoc in etate senili,in iuuenili dic vt j. eod. l.etiam.

LEX VI.

Professio. Philosophi non debent immunitatem a muneribus patrimonialibus habere.

1

ADDITIO.

1 ¶† No.ex ista l.arg. quod si alicui ratione professionis non licet rem possidere quod illam rem non poterit vendicare,quia vendicatio est contraria sue professioni.Ang.

LEX VII.

Etiam. Minores non excusantur a muneribus patrimoniorum.hoc dicit. z dic vt in glos.

1

ADDITIO.

1 †Infans potest esse miles z Rex. Adde quod ideo est,quia regnū vadit per successionem, sed non potest esse Imperator,quia creatur per electionem.c.venerabilem.de elect.immo iniquum esset secundum Bald.in l.ex hoc iure.ff.de iusti.z iur. Alex.

LEX X.

Quantum. Superindictiones sunt munera patrimonialia.

Quem adm. ciuilia munera indicantur. Rub. XLII.

LEX I.

1 **Iam te.** †Non debet quis eodem tempore
a habere plura officia.a h. d. †Querit
2 glo quid si ad duo officia quis in eadem ciuitate fuerit vocatus,z d vt in gloss.de quo dixi in l. ad officium.ff.de man.vinc. Leges sequentes huius tit. sunt clare prosequere eas vt in gloss.

ADDITIO.

a ¶Officia. Vide ad hoc que habentur per do. Alexan.de Imol. in l.fi consul.de adop.z in l lecta.ff cer.per. Bal.in l.fi ad scribatum.in fi.de appel.adde Rom.sing.suo.cclxxviij.incip. si statutum prohibet, z quod ibi posui in apost. ad ipsum. z Pan. in c. cum sit, nu.iij. vbi etiam posui in add.ad ipsum, in ver. deponere, extra de iudeis.

De iis qui sponte munera publica subeunt. Rub. XLIII.

LEX I.

a **Veterani.** a Qui patitur se creari decurionem, videtur renunciasse
1 suo priuilegio, nisi sub pacto hoc officium acceptauerit saluo suo priuilegio, secus si ad alium honorem se eligi passus fuerit.h. d.cum duab.ll. seq. †No.ex fi.l.j. huius ti. quod quando quis subit onera sponte debet protestari, ne preiudicetur sibi vel suo priuilegio:z sic feci quando fuit mihi imposita prestantia,de qua potui excusari,tamen nolui me excusare,feci tamen scribere in castro in lib.solutionum q̄ illud faciebam non animo preiudicandi mihi in priuilegijs z pactis mihi factis.† Sed quero que sit ratio differentie inter decurionatum,per quod perditur priuilegiū z honores alios,per quos subaudi, non perditur,vt j.l.pxi. Rñ, quod decurionatus est quoddam officium vniuersale, quia ex decurionatu apparet quod eliguntur alij officiales, secus in alijs officialibus,vel honoribus de quo plene per Lyn. in l. voluntarie.de exc.tu.z etiā ego plene dixi.ff.de priui.vetera.l.veteranos,z in l.ij.ff.de decu.z pbatur dicta ratio. j.l. proxi, hic non sunt alia.

2

ADDITIO.

a ALEX. ¶Vide Bart.in l.fi.ff.de priui.vetera.z ibi per Imol.satis latissime per Lyn.in l.voluntarie.de exc.tut.z vide Bar.in l. si creditor.ff.de in.de.in pe.z bal.in c.cū venissent.de cōsti. ¶Facit an priuilegium per contrarium actum perdatur, de quo vide text.z ibi Bart.in l.ij.de decu.z vide Bart.z ibi dixi in l.vsum de aque duc.z vide omnino apostillam super text.ff. de iure do.impe. sed quantum tempus requiratur.dic quod xxx.anni, vt l.falso, z ibi no.ff. de diuersis rescrip.z accedētibus,z c.fi de terra,de priui. Et in ver.feci,no.z adde Lyn.i l.volūtarie,in v.q.i fi.ff.de exc.tut.

LEX IIII.

a **Eos qui** Liber homo qui spōte curie tradit
seipsum, non obligat suos liberos quandocunque genitos; secus si naturalis filius curie offeratur.

a ALEX. ¶Facit notata in l.cum satis.de agric.z censi.

1 ANGEL. ¶ In text. ibi, libera manebit. † Not. ex illo tex. quod licet ciuitati paterne inducte ex partis origine filius renũciare non possit. vt not. gl. de mu. z ho. l. origine, ciuilitatem tũ paternã inductam ex l. vel ex pacto inito per ciuitatem cũ recepto in ciue filius renunciare potest: qz talem ciuilitatẽ nemo cõsequitur inui
2 tus, z† sunt arg. ad q. cõcesse sunt alicui perusino contra Flo. res presalie, non est dubiũ qs in hac concessione veniunt illi qui sunt Florentini electi, vt puta qz ciuitas Florentie aliquos ciues elegerit. z eos inscios assumpserit, sicut quotidie fit, nam ciues sunt vt l. ciues. ff. de incolis, z l. j. ad mu. ergo cõprehenduntur sub verbis, sed dubium est an filij electorum Flor. tam nati tempore electionis z assumptionis quam etiam postea nati z concepti comprehenduntur, ita qs capi possunt vigore represaliarum, hic videtur casus qs non, nam talis ciuilitas nõ nocet natis, neqz etiã
3 nascituris per hanc l. ibi, quod ab intestato. † Not. qs quis efficitur ciuis ciuitatis per legitimationem factam de eo per ciuitatem, z non solus ipse, sed descendentes ex ipso. † Item not. quod legitimatus per traditionem curie intelligitur legitimari non solum ad succedendum ex testamento, sed etiam ab intestato.

De vacatione publici muneris. Rubr. XLV.

LEX VNICA.

1 Muneris. Vacatio simpliciter concessa nõ porrigitur ad munera ordinaria. h. d. † Et no. qs munera ordinaria sunt que imponuntur lege, senatusco[n]. z constitutio. principũ, z alia dicuntur extraordinaria, z dic vt dicam ſ. de
2a mulie. z in quo loco. l. j. ¶ Secundo not. quod immunitas non porrigitur ad munera ordinaria, de quo plene dic vt hic per gl. z ſ. de decu. l. vacuatis, z dixi ff. de iur. immu. l. ij.

De decretis decurionum super immunitate quibusdam concedenda. Rub. XLVI.

1 ¶ Not. gl. rub. specialiter dum † dicit qs ea que possunt fieri per statutum, possunt fieri p pactum, sed in contrariũ facit qs not. ff. de re iu. l. neque pignus, ſ. priuatorũ. z l. neqz ex pretorio eo. titu. quod declara vt plene dixi i rep. l. omnes populi. ff. de iurisd. z iure.

ADDITIO.

2 ALEX. ¶ An † pactum, z statutum, z renũciatio equiparentur vide Joã. And. in c. fi. de app. in vi. z an pactũ z consuetudo equiparentur, tex. probat qs sic in c. fi de diuor. z not. Jo. An. in c. sacrosancta. de elec. de hoc vide l. non impossibile. ff. de pact. de quo etiam per Bar. z doc. ibi, sed ista gl. reprobatur per doct. z Fui. z do. Aug. de Aret. l. non solum. ſ. morte. de oper. no. nũc. z adde. l. fi. ſ. de fideiuſ. z ſ. disponat. in aut. de nup. z gl. in l. domini prediorum. de agri. z cen. z vide do. Alex. in fi. col. hoc idem voluit Sali. in hac rub. vide do. Alex. in l. sepe. ff. de re iudi. De hoc vide per Joan. And. in c. fi. de consue. vbi approbat gl. in d. l. neqz pignus, reprobat gl. hic, cui similis est glo. in l. cum te. z l. nõ impossibile. ff. de pact. vbi idem dicit, z in c. cum dile. in ver. constitutum. z vide Bal. in l. si ex cautione. ſ. de non nu. pecu. in fin. q. z in l. j. ſ. que sit long. consue. z in l. Titio cent. ſ. fi. de condit. z de. Adde qd dici potest qs ista gl. precedit affirmatiue, scilicet, qs fieri potest per pactum. pot fieri per statutum, sed nõ ecõtra. Ita loquuntur predicta. ſ. Pro hac cõcordia est tex. in l. fi. in fi. ſ. de fideiuſ. z adde Bald. in l. cunctos populos. ſ. de sum. tri. vbi dicit qd quicquid potest fieri per pactum iuramento vallatum, potest z per statutum, vide Bal. in l. j. ſ. commina. vel epistolas, z not. in l. j. qui bo. ced poſſ.

LEX I.

a 1 Exceptis. a† Quero nunquid ista decreta sint ipso iure nulla, vel veniant rescindẽda. Videtur quod sint nulla ipso iure dum dicit sacris constitutionibus. In contrarium facit l. si ambitiosa. ff. eo. z dic, vt in gl. z ibi dixi. † Sed quero cum decuriones nõ possunt concedere immunitatem, quis poterit concedere. Dicit glo. quod Imperator. Et idem puto quod consilium magnum, z adunantia generalis. que habet plenum imperium, quia forte est ciuitas que non recognoscit superiorem. De quo plene dic vt dixi in l. ambitiosa. ff. eo. quam solenniter repetij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et per Bart. in l. iij. in princ. de vac. mu. z per Bart. in l. vacuatis. de decurio. ſ. cod. lib.

De excusationibus munerum. Rubr. LXVII.

LEX I.

2 Positi sub protectione alicuius non dicuntur illi subiecti, nec talis recipiens aliquam habet iurisdictionem, sed tenetur de
a fendere de facto cum armis.

a Etiam hi qui. a† Hi qui gerũt negotia principum a muneribus, nisi sint ex illis officijs quib. specialiter est concessum. h. d. ¶ † Quero quid sit dictu[m] protectorio. Bl. dicit, dic de hoc ſ. de dome. z prote. super gl. rub. lib.
1 rij. z ibi exponit protectores illos qui stant ad custodiam principis vt sunt macerij, z alij similes. † Ex hoc dicebant in q. de facto,
2 dicitur in capitulis pacis factis cum Archiepiscopo Mediolane, z regimine ipsorum, dubitatur quid important ista verba protectio, z regimen. Dico qz per ista verba non debetur eis, nec habent aliquã iurisdictionẽ. Casus est hic, z in c. ex parte tua, extra de
5 priui. sed habẽt potestatẽ defendendi de facto cũ armis, militib, qz est officiũ protectorũ, vt no. rub. ſ. de offic. prote. z dome. lib. rũ, potest etiã defendere via iuris, z iudicij, vt not. in c. ad audientiam,
3 extra de appel. † Sed ex eo qz dicit sub regimine eius est magnus dubiũ, nã Rector loci idẽ est qz preses, vt not. gl. de offi. recto. prouin. in rubro. z nigro. z ff. de offic. pſi. l. illicitas. ſ. qui vniuersas, z sic no. qs ibi dicitur regunt. Et sic videtur qs ex natura dictiverbi. possunt omnia facere que potest preses, z sic habet merũ mistum imperiũ. In contrarium facit, qz est verum qs dicendum est quãdo regimẽ committitur prouincie, sed quando cõmittitur regimen ciuitatis, non venit merum imperium, vel misti[m], z idem si committitur regimen castrorum, vel villarũ, vt ſ. de defen. ciui per totum. z melius in auth. de defen. ciui. Haſiurandum. z ſ. audiet. z ſ. de man. prin. per totum. z ibi per gl. Azo. in sum. Et hoc videtur verius qz sit speciale in vrbe Rom. vt si eius committatur regimen videatur cõmitti merum. z mistum imperiũ, vt ff. de offic. prefec. vr. l. j. z maxime cum ista verba dubia debent interpretari
4 contra eũ qui profert, vt ff. de pact. l. veterib[us]. † Sed posito quod habeat merum, z mistum imperium pene, z mulcte que imponuntur in dictis locis. nũqd erunt eorũ? Certe non, qz nõ sunt presidis seu rectoris, sed eius qui in illis locis habet ius fiscale, vt l.
5 mulctarij ſ. de mo. mul. z in feud. que sint rega. c. j. vbi dicitur ex presse qõd talia non veniunt, nisi exp[re]sse concedantur. † Sed quero vtrum huius vigore poterũt imponere collectas dictis locis. Respond. non quia preses prouincie non potest imponere collectas, vt j. l. placet. z supra de superindi. l. j. Remanet ergo apud eos ad quos primo pertinebat ius collectandi, alias dic vt in gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vide Lyn. z Bal. in l. j. ſ. si quacunqz predi. pote. Et quid si statutũ dicat talis sit extra protectionem cõmunis. vide per Lyn. in l. j. ſ. de natu lib. p Mod. in c. olim. de accuſ. z vide gl. in c. ego. in ver. saluo. de iureiur. z adde Jnn. in c. ad audientiã. de appel. vbi dixit qõd operatur vim appellationis, z refert z segu[i]tur Bal. in sua margarita, in ver. appellatio. Quid in eo qui subicit se gratie voluntati, z misericordie alicuius, vide Jnn. in c. venies de renunc. z Aug. in l. fi cui. de serui. Item. in versic. vt si eius committatur regimen. Vide circa hoc Barto. in l. si quando. la. j. ſ. de bo. vacan. z ibi dixi. z vide quod not. Bartol. in l. communiter. ſ. cum l. de acquir. re. do. z Bal. in l. ij. de pedaneis iudicibus.

LEX IX.

1 Collectã pro quibus domin[us] subditis suis imponere potest.

Placet. Preses vel alius iudex non potest collectã imponere, ſ. z necessitas imminet, debet scribere prefecto, z prefectus rescribit principi qui hoc permittere. hoc, dicit.

ADDITIO.

1 ALEX. ¶ † Sed pro quibus potest dominus imponere collectam. Dic qõd Albe. de Rosi. in suo alphabeto dicit qõd potest imponere propter defensionem terre sancte, vt iij. quest. iij. c. sancta tudo. z de immuni. ecclesie. c. peruenit. Item si dominus vult ire in exercitum indictum a principe contra hereticos. Item si dominus bello ex parte sua fuerit captus vt se redimet. Item si vult ire ad principem pro obtinendo priuilegium speciale pro se. z subditis. Item si maritat filiam. Item cum facit filium militem. Item ad refectionem pontium. Item cum acceperit quod erat feudum suum, vel nouum acquirit. Item quando sine culpa damnatus est, vel relegatus. Intelligas semper quando ex se facere non potest. z etiam dum moderata imponat decima quest. iij. c. ammo. circa medium. z extra de cenſib. c. cum apostolus. ſ. prohibemus. z ibi Oldrad. gl. in summa. xxij. quest. ij. z per Ray. in summa. de exact. z talleis. z hec omnia ponit Albe. in alphabeto in ver. dominus. Uerãd.

LEX

LEX X.

a **Illud.** †Not. quod ille qui tenetur ad factum ex dispositione l. nō liberatur prestando interesse.
b †Item not. quod munus publicum non potest pecunia redimi, z de primo dic, vt dixi ff. de verb. oblig. l. stipulationes nō diuiduntur.

LEX XI.

a **Priuate.** [a]Predia emphyteutica principis extraordinarias prestationes non subeunt. h. d. Primo ponit dictum. Secūdo remouet dubiū. Tertio assignat rationem. Decūda ibi, quandoquidem. Tertia ibi, z pari. prima pars est clara, in secunda glos. ponit casum, tertia est
1 clara. †Not. arg. quod illi qui habent possessiones in cluso Perusino, z reddunt tertiampartem cōmuni, qs non tenentur soluere
2 collectā que imponitur p̄o imminentibus necessitatibus. †Inter, ibi, perpetuo cōsignata, hic videtur ter. quod p̄o bonis emphyteuticarij̄s, que quis habet ab ecclesia, non tenetur soluere aliquam collectam communi. Cum enim ista bona sint perpetuo pēsioni obligata, z p̄o eis census quolibet anno soluitur nō debet prestari p̄o his collecta communi, ne duplicia onera sustineat, hoc tamen Perusij de consuetudine non seruatur.

ADDITIO.

a ALEX. Vide Bart. in l. licitatio. ff. de pub. Quid in illo emphyt. vide in l. j. per Bal. ff. de iur. emphy. sed And. de iser. in c. j. super verb. prelatis. in tit. que sint rega, tenet contra Bar. Alex. Adde bar. in l. j, de anno, z trib, z ibi dixi, z bar. in l. licitatio. ff. de publ.

LEX XII.

Hos qui. Protonotarij̄, notarij̄, z referendarij̄ principis habent immunitatem a muneribus extraordinarij̄s. h. d. Et expone ibi notarij̄, z protonotarij̄, z ibi epistolis vel libellis, isti sunt notarij̄, z expone ibi peragendis, isti sunt referendarij̄.

LEX XIII.

Maximarum. Primo ponit quasdam dignitates que habent immunitatē a sordidis muneribus. Secundo dicit alios palatinos non habere immunitatem, nisi hoc doceant. Tertio dicit circa magistros scientiarum seruanda iura antiqua. Quarto nominat munera sordida. Quinto liberat quorundam possessiones a quibusdam prestationib. extraordinarij̄s. Sexto, z vltimo declarat predicta locū habere durāte dignitate vel finita. Secūda ibi ceteros. Tertia ibi, circa rhetores. Quarta ibi sordidorū. Quinta ibi legatis. Sexta ibi, hoc tamē. †Et not. ver. sordidorum. vbi sordida munera nominātur, z melius quā alibi. Item not. ver. leg. vbi apparet q̄ priuilegiate persone p̄o possessionib. suis non debent soluere collectas p̄o remuneratione legatorū qui mittuntur a curia principis z iste est propie intellectus istius ver. sed gl. aliter
2 intelligit. †Idē not. ex fi. huius l. q̄ priuilegium durat etiā dignitate finita, ſz si priuilegiū dareť officio nō habēti dignitatē annexam, sec⁹ est, vt s̄. eo. l. j. z ibi no. z facit j. eo. l. eam legē, quā vide.

LEX XIIII.

a **Sordidorum.** Priuilegiū personale nō trāsit in successorem. [a]h. d. Not. q̄ hec lex venit ad declarationem precedentis legis, z nota hanc glo. que ita plene distinguit in sua materia sicut alibi, z ideo vide eam z signa. Primum membrum glo. est quando priuilegium conceditur persone, q̄ declara vt no. per Dy. in c. priuilegium, extra de re. iur. lib. vj. z l. quia tale. ff. sol. mat. Secundum autem membrum est quando priuilegium est concessum rebus vel personis. Glo. tangit. ff. de censi. l. forma. ſ. quanquam, z ego dixi
b in l. pe. ff. de seru. leg. Ellia autem membra sunt clara z bene exami
c nata per Dy. in c. priuilegium, [b]de re. iur. lib. vj.[c]

ADDITIONES.

a Vide in successorem. adde d. Alexan. de Imo. in l. j. de consti. princ. vbi etiam per Bartol. z in suo consi. incip. primo queritur.
b In c. priuilegium, de reg. iu. lib. vj. adde q̄ no. ibi in apo. ad ipsum post do. Be. in addi. que incip. non transit ad successores.
c ALEX. Vide gl. in c. cū venissent. de consti. que tenet q̄ in dubio p̄sonis cōcessum intelligat nisi exp̄esse aliud appareat. Facit l. in pecudū. ff. de vsuris, de quo per doct. moder. in l. q̄ personale. vide bal. in l. fi. ff. de cōsti. prin. p Jo. an. in mercu. in regula priuilegium per Spe. in tit. de inst. edi. ſ. nunc, ver. item questio fuit. Et adde q̄ vbi cōceditur priuilegiū mista cōsideratione loci, z persone, q̄ non potest in alio loco exerceri, secundum Bal. in l. j. in fin. q̄. ff. de seruit. z Inn. in c. bone, de postu. preia. Ité adde qs in personalibus act. bus in persona inseparabiles includuntur, vt ibi, si stipulatus fuero per te. ff. de verb. obli. z l. heredi. ff. de pact. z hoc in priuilegijs in rescriptis dicunt in c. quoniam Abb. de offic. de le. z ad q. de qua hic, adde glo. xvj. q. j. c. possessiones, que tenuit q̄ dicitur personale in dubium, z idem tenuit vbi s̄. Jo. And. per l. j. ſ. permittitur. ff. de aqua quoti. z esti. z in l. iij. de cenib. z in l. j. ſ. j. de iure immu. z l. priuilegia. de reg. iur. cum quo transit bal. in d. l. fi. de consti. princ. ibi Pet. de Anch. z Cy. in j. q. z Bar. in l. j. eo. tit. vide etiam Bal. hic, z in l. j. z in d. c. personale, z ibi per imo, quid in beneficijs que non sunt contra ius commune, an in dubio intelligantur esse realia, vide Bartol. in l. j. de seru. vbi tenuit quod sic. Spec. in tit. de instru. edi. ſ. nūc autem. ver. qui fuit vbi dicit standum concedentis interpretationi. per l. Heratius, de reg. iur. de quo vide per Bald. qui fuit sibi contrarius in l. liberti liberteq̄. s̄. de oper. li. z in l. si non speciali. s̄. de testa. z in l. apud Jul. ſ. si quid alicui. ff. de leg. j. z quod no. Bald. in l. fin. ſ. sed z si quis. s̄. communia de leg.

LEX XV.

Nam legem. Hic ponitur alia declaratio l. maximarum, z prosequere vt, in gloss.

LEX XVI.

Videnter. Predia principis propria, vel emphyteuticaria ab extraordinarijs z sordidis muneribus sunt exempta. hoc dicit, concordat l. priuate. s̄. eod. z ibi dixi.

De quibus muneribus vel prestationibus nemini liceat se excusare Rub. XLVIII.

LEX I.

Comparationi. Hec l. j. est clara q̄ z totus iste tit. satis clarus est, z in ista l. cum duabus alijs legibus sequent. ponuntur quedam munera a quibus nemo excusatur aliquo priuilegio nec curatur siue sit ordinaria, siue extraordinaria vel sordida. h. d. totus iste titulus.

LEX II.

Cum ad felicissimam. Remoab angarijs, vel perangarijs, vel plaustris vel alio munere, licet sordido excusatur in locis per que princeps ad expeditionez arripit iter, vel Augusta. hoc dicit.

LEX III.

Ac prouidentissima. Ab onere cōstructionis viarū z murorū, vel aliarum specierum, vel cōparationis frumēti, si commode visum fuit prefecto, nul
a lus excusatur. [a]hoc dicit, z vide quod no. in l. ad instructiones. s̄. de sacrosan. eccles.

ADDITIO.

a Nullus excusatur. Adde Jac. Reb. uf. in l. nemo, nu. j. z quod ibi posui in apost. ad ipsum s̄. de ann. z tri. z quod posui in addi. ad Bul. de cu. in l. ad instructiones. s̄. de sacrof. eccles.

Qui ætate & professione se excusant. Rub. XLIX.

LEX I.

Cum affirmetis. Studentes habent immunitatē a muneribus personalibus vsque ad xxv. annum. hoc dicit. Quota p̄o studentibus, vt in terris propijs non gra
uentur ad custodias, z alia munera personalia. Item nota qd istud priuilegium non habet locum nisi in minoribus xxv. ann. quasi presumat Imperator quod postquam excesserit xxv. annū, quod nunquam bene addiscat. †Sed oppo. ff. de decu. l. spurij. ſ.
1 j. ff. de mu. z ho. l. ad rempub. Bloss. videtur tangere, sed in sua solutione non bene declarat, ideo tu dic. Quedam sunt munera personalia in quibus requiritur consilium z discretio vt esse de consilio, vel habere aliquid regimen, z tunc non conceditur minori xxv. ann. nisi in defectum, vt in contrarijs. Quedam sunt munera personalia in quibus aliquod periculum non vertitur, vt facere custodiam in ciuitate, z similia, z ad ista possunt vocari minores, a quibus hic liberantur propter studium, z habent istud priuilegium causa studiorum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Intellige hoc verum nisi aliter cõsuetudo se haberet secundum Bar. in l. prima infra de auro coronario. Quid in doctoribus. an excusentur ab oneribus, vide Bart. in l. humiliorib⁹ de suscep. & arca. Barto. & ibi dixi in l. iij. de mulieribus, & in quo loco. Item in verbo, bene addiscat, dicit tex. in c. nemo de penis. in vj. quod diligenti studio potest quis proficere quod in iuuentute omisit, & ideo Accursius gloss. noster quando incepit studere erat etatis xxviij. anno. & tantum floruit, vt not. gl. in aut.

LEX II.

a **Cum filios.** [a] Lex ista idem dicit quod precedens nisi quod dicit quod studentes liberantur a personalibus muneribus, non autem a patrimonialibus. Istud vltimum non est in precedenti, hic non sunt alia.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et gloss. hic dicit de patre, & filio, vide Bald. in l. fi. in fi. de impu. & alijs subtrit.

LEX III.

Manifesti. Maiores quinquaginta quinque annis excusantur a muneribus personalibus, non patrimonialibus. h. d.

Qui morbo. Rubr. L.

LEX I.

Sea cecitate. Debatus vtroque oculo excusatur a muneribus personalibus, secus si vno tantum. h. d. Not. glos. posita super hac lege, quia hoc est verum in muneribus personalibus, que opus corporis exigunt, vel requirunt secus consilij. hoc dicit.

LEX II.

Cum auriculari. Alias articularis. Debilitas propter morbus habet excusationem. h. d. Quero quid sit morbus articularis. Glo. respondet & bene, non intelligas de morbo propter quem aliqualiter debilitetur auditus, quia tunc non haberet excusationem, vt l. fina. ff. de leg. tut. Sed intelligas de tali morbo auriculari propter quem totum corpus debilitatur.

ADDITIO.

1 ANGEL. ¶ In tex. ibi, debilitatum. † Not. q⁹ tunc dicitur quis debilitatus quando aliquis sensus perditur, & facit ad questionem statuti punientis pro membro debilitato, de quo dixi in l. nationum. ff. de decu. ALEX. ¶ De hoc in iij. c. de censibus, & consuluit do. Angel. vt refert. Ludo. in not. litera c. no. vj.

LEX III.

1 **Podagre.** † Circa istos podagros sic distingue, quia aut querit vtrum habeat excusationem tempore quo illa podagra grauantur ita quod ambulare non possunt. Et dic quod sic, vt hic in fi. ibi vocari non patietur. Aut queris vtrum habeat vacationem simpliciter, & omni tempore, quia podager, & tunc si quidem propter illam infirmitatem in tantum debilitatus est quod ambulare non potest, & suis rebus non posset superesse, & habebit immunitatem, vt ff. l. proxim. & hac l. ij. responso, & ff. de vaca. mune. l. penul. in princip. Aut non est ita debilitatus, sed quandoque vexatur, quandoq⁹ non, & tunc non haberet excusationem, vt hic in princip. & ff. de decur l. iij.

LEX IIII.

Casus. Infirmitas patris non liberat filium a muneribus personalibus. h. d.

De his qui numero liberorum, vel paupertate excusationem meruerunt. Rubr. LI.

LEX I.

Numerus. Ista lex cum sequẽt. sunt clare, quas legges prosequere, & distingue, vt in gloss.

LEX IIII.

Cum facultates. Diuitie filiorum non onerant patrem. h. d. & lex sequens dicit hoc. Sicut pater, ita & mater excusatur propter numerum liberorum. hoc dicit. Hic non sunt alia.

LEX VI.

Eos qui. Numerus liberorum excusat patrem non filium si sufficiens reperitur. Ité propter paupertatem a muneribus excusatur. h. d.

De professoribus & medicis. Rubr. LII.

LEX I.

Cum te. Medicus donec sit in exercitu habet immunitatem a muneribus personalibus non post, nisi alio priuilegio, vel alia causa excusetur. h. d.

LEX II.

Grammaticos. Doctor qui non legit vtiliter scholaribus potest reprobari. h. d. in summa, & facit ad l. ff. de excu. tuto. l. sed
a & reprobari. [a] Ho hanc l. contra insufficientes doct. vt possint re-
b probari, non obstante q⁹ receperint insignia doctoratus. [b]

ADDITIONES.

a ¶ Sed & reprobari. Et ibi vide Nico. de Nea. qui refert quod episcopus Capuanus faciebat examinari reuertentes ex studio doctores, & si erant insufficientes lacerabat eis priuilegium. Vide de gloss. in c. veniam. xxxv. q. ix. que dicit quod si apparet electum ad falsum rumorem presentantium eum doctum, nõ esse doctum, debet cassari electio. Facit quod not. Jo. And. in addit. ad Spec. in rub. de preben. vbi ponit de vasallo qui putatur robustus & non erat, quia potest feudo priuari. Item facit etiam quod not. Joan. Andr. in addi. Spec. in rubr. de iure patr. super ru. vbi singulariter tractat quod episcopus qui ordinauit aliquem ad sacerdotium, potest eum repellere propter insufficientiam ab ecclesia curata non solum adepta, sed etiam adipiscenda, etiam si bis promouisset eum ad curam per rationes de quibus per eum⁹que fuerunt Old. licet ipse non dicat consi. xciij.

b ALEX. ¶ Adde † quod semel reprobatus non potest postea iterum doctorari, secundum Bald. in l. ij. in fin. per illum text. ff. de lib. & eorum lib. ¶ Not. contra doctores legentes ad pompam & contra doctores indoctos, & ideo dicit glos. in cap. cum beatissimus. xxiij. quest. j. quod monet scholares audire optimum magistrum. Et adde ad hoc glo. in l. nulli. de decur. que dicit quod indoctus non potest facere alium doctorem, & Bald. ibi exclamat contra doctores indoctos, & adde text. in l. j. & ibi Bar. de studiis lib. artium. facit Bald. in c. j. in princip. quo tempore miles, vbi dicit quod indocti incumbunt cathedram, non insident, & Lyn. in l. munus, & ibi Angel. de acqui. pos. ff. Bal. in l. j. quia aduer. quos, vbi dicit in defecto dello buono lo tristo sede a bancha. facit in cap. multi sacerdotes. xlj. dist. in vers. qui male sedent. Angel. in l. j. ff. in tium. versi. pueritiam. ff. de post. vbi dicit quod indocti debent dici legum dolores, & Ange. in l. eum quẽ temere de iud. vbi dicit Bart. in l. j. de aun. cluj. qui nescit legere, dato quod habeat scholares non debet habere salarium, vbi glo. dicit quod scholaris doctus preferendus est doctori ignoranti, gl. in cle. ij. in vers. honore de magistra. quod assumens gradũ doctoratus indigne peccat mortaliter ad quod cap. si laicus. xxxviij. dist. pl⁹ do. Fr. l. Dig. de Pisis in l. semper. ff. fin. dixit, quod indoctus potest expelli de collegio illius artis, & domi. Homini. in ca. que de episcopis. xxxviij. dist. in. vbi dicit quod carens libris opportunis non meretur doctor dici.

LEX V.

Necintra. Non sufficit esse de collegio medicorũ, nisi specialiter immunitas sit concessa.

LEX VI.

2 ☞ Doctores non possunt capi personaliter, nec aliquo modo vexari.

1 **Medicos.** † Ho. hanc l. quod doc. legum & aliarum scientiarum habent immunitatẽ etiam
a a muneribus patrimonialibus, & sic non potest de iure eis
2 imponi collecta. [a] Item not. † quod non possunt capi personaliter
b vel duci ad curiam, vel aliquo modo vexari, [b] & sic familia non de-
c bet ipsos docto. scrutari de armis.

ADDITIONES.

a ¶ Collecta. Adde Fran. de Albe. in suo consi. incip. in Dei nomine amen punctus talis est magister Cechinus, &c.

b ¶ Vexari. Adde quod nec torqueri, vt per Lyn. in Imilites. C. de questio. nisi prius degradetur, vt est text. in l. fi. ff. de mal. & mathe. ibi dignitate exutus adde quod no. in apost. ad istũ in l. j. nu. ij. in ver. potest. ff. de decur. li. vj. vbi pono consuetudinem in contrarium non valere per text. sing. in Iomines iudices, vbi dixi in apost. ad istum ff. de decur. isto lib.

Armis

c ALEX. ¶ Armis. Ad hoc facit q̄ no. Bal. in l. j. in fi. qui bo. ce. pos. z Imol. in l. miles. ff. de re mi. z vide Bart. z doct. in l. si liber tus. cum l. seq. ff. de in ius voc. Alex. Et idem medici donec sunt in exercitio, vt l. j. §. eo. dixit enim habere dignitatē. Adde gl. in l. lege Iul. la. iij. in l. oratores. ad l. Iul. de vi publ. z hanc l. intellige in illis qui legerunt in publicis z cōsuetis studijs. secus si in primatis locis ciuitatis, quia non habent doctorum priuilegium, vt in auf. habita. §. ne fil. pro pa. per Ang. post gl. in proe. Digestorum. ¶ Videtur tamen quod hec l. non vendicet sibi locum, nisi in doctoribus act n legentibus, non in alijs. z not. gl. que est not.

LEX VII.

Magistros non debet quis admitti ad docendum, nisi prius fuerit approbatus z examinatus in moribus z scientia, z aliahabuerit que requiruntur in actu doctoradi. h. d. ¶ † Not. q̄ doctores precedere debent alios in moribus z scientia, z ideo propter defectum morum z scientiarum possunt licite reprobari.

2 ¶ † Sco. not. q̄s doctor debet esse approbatus. Sed aduerte, q̄ ad hanc approbationē requiritur presentatio z iuramentum doctorū. l. nemini. §. de aduo. diuer. iu. ¶ Sco. examinatio z approbatio doctorū vt hic, qui doctores de iure cōmuni debēt esse septē, vt l. si quis. j. eo sed in hac ciuitate Perusij ex priuilegio sunt mi pontificis sufficiūt quatuor. ¶ Itē requirit licētia seu decretum superioris. vt hic. cū dicit decretū curialiū mereť, vt extra de

a magi. c. i. z ij. in cle.[a] ¶ Et no. hanc l. ex qua vides omnia q̄ requi

3 runtur ad hoc vt quis possit doctorari, requiritur etiam q̄ den

b tur ei insignia, z q̄s est hoc hodie expressum extra de mag. in c. ij.[b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Et not. quod licet requiratur quod examinatus repertus fuerit peritus, vt hic z l. nemini. §. de aduoca. diuer. iu. tamen fallit si sit parum doctus, cum spes sit quod possit proficere quia poterit doctorari.

¶ Ita dicit not. Inn. in c. cum in cunctis. circa princ. de elec. z sequitur Lu. in §. de viro. l. si vero ff. sol. mat. Alex. Scholares non debent actu legere z magistri. Barto. in l. j. de prepo. agen. in reb. istam alle. d. Abb. in l. ij. de magist. q̄ episcopus cum capitulo potest doctoratū conferre. z idem Host. in summa de magist. §. pe. in prin. z vide Mathesil. in l. omnes populi. z Bar. in l. generaliter, de in ius voc. z no. gl. in cle. ij. in gl. magna vltra med. z idē firmat do. Abba. in c. est verum. de fo. compe. z hoc de iure communi. ad de do. Abb. in c. cum apostolice. in iij. not. de his que fiunt a prel. licet de consuetudine non seruetur. Et ibi dicit, debent esse septē. Tenuit etiam Bal. in l. si quis alleg. z d. Abb. in c. proposuisti. de prob. contrarium videtur tenuisse Bart. in l. ij. de profes. vbi. Cōstan. vbi dicit q̄ requiruntur nouem. Sed potest dici q̄ ibi speciale. z vide do. Abba. vbi prior. z adde quod debet presentari per suum magistrum, vt l. j. §. de offi. magist. debet magister inorigera. alias reprobari potest c. j. in prin. ibi. probate artis. ff. de ven. inspicien. z in c. omnis etas, xij. q. j. probatissime morū. z in c. fraternitatis. de frig. z malefic. in c. gloria episcopi. xij. q. ij. dum Crates ille Thebanus, ꝛc. z not. glos. in c. cum literis. de in interg. restit.

* ¶ Doctorari. Et adde quod acumen ingenij multum operatur prout dicit domi. Feli. in rubr. de ma. post prin. in versi. quid autem alias. Inn. ad hoc sing. in dicto c. cum in cunctis. de elec. alleg. in ter. z Imol. in clemen. prima de etat. z quali. z in c. illiteratos. xxxvj. di. dicentem facere glo. in c. monachus. lxxvij. distin. in versic. diuortio. z in c. tum ex literis in versi. instructus. de re. in integ. que dicunt quod prudentia honestas, z ingenium supplēt etatem quod not. ex quo facit ad multa prout ibi vide Fel.

b ALEX. Item si quis notorie est peritus, vt est glo. xlvij. dist. c. de petro. z xxiij. distin. c. qui episcopos. z Joan. Andr. in c. constitutus. de offic. Archid. xxiij. distin. c. si quis presbyter. bene facit. xxiij. distin. c. nullus ordinet. ꝛc. ad apostolicam. de reg. z vide Anto. in c. proposuisti. de probat.

LEX VIII.

1 ¶ † Gerens se pro doctore cum non sit, tenetur pena falsi.

Reddatur qui se gerit pro doctore cum non fuerit examinatus non excusatur a muneribꝫ, secus si fuerit approbatus. hoc dicit. ¶ Not. quod dixi in summario, z licet de eo loquatur qui assumit habitū doctoratus philosophie, tamen de iure idem videtur in qualibet

1 alia scientia, arg. §. eo. l. medicos. imino † plus qui gerit se pro do-

a ctore,[a] cū nō sit tenetur de crimine falsi, vt ff. ad l. Cor. de fal. l. eos.

b in fi.[b] ¶ † Item not. quod doctores debent habere virtutem fortitudinis, z vim fortune patienter sufferre, quod not.

ADDITIONES.

a ¶ Qui gerit se pro doctore cum non sit. Adde. Bal. in l. qui sub pretexta. numero quinto, z q̄s ibi posuit in apostil. versi. clericū. §.

c, de sacrosan. eccl. dixi post Jac. Rebuf. in l. grammaticos in versi. infamis eff. citur. de profes. qui in vib. Constan. lib. duodecimo. dixi post Paul. in c. j. nu. j. in versic. pena fal. post Barb. extra de cler. mi. non or. z not. Feli. in c. ij. loco. in prin. extra de probat.

b ALEX. ¶ Facit quod not. Bart. in l. j. de digni. in ver. sequitur in diffinitione illicita. Quid si postquam portauit insignia, z habitum doctoratus, postea efficitur doctor, an noua insignia, an eadem debeat habere? Dic sufficere quod portet solita. j. q. j. quidam. ver. si forte. secundum lectu. gl. vlti. vide Alex. z Rom. in lite ra i, in nume. lxxx. z Bald. in l. j. §. de suffra.

LEX IX.

2 ¶ † Aduocati non debent recipere promissionem a clientulo lite durante.

Archiatri. Medici qui salarium consequuntur ex publico, ita paruis. sicut magnis seruire tenentur, sed salarium ab infirmis non debēt re-

1 cipere nisi cum sanati fuerint. h. d. † Not. quod medici non debēt recipere ab infirmis promissionem, vt hic, z si receperint cassan-

2 tur. ff. de vac. z extraor. cog. l. medicos. Et sic † aduocati non debent recipere promissionem a clientulo lite durante. vt l. quisquis.

a §. de postu. licite tamen accipitur quod eis offertur.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Offertur. Adde Bal. in auf. ad hec. C. de vsur. z vide Archi. j. q. j. c. non est. z xiij. q. v. non sane. Habentes salarium de publico recipientes a seruatis puniuntur pena quadrupli, vt in c. militare ad fin. xxiij. q. j. Rom. in lit. pen. not. xciij.

LEX X.

Quis non debet in locum magistri defuncti alius subrogari, nisi fuerit approbatus, z licet subrogetur in numerum non subrogatur in gra-

1 dum. h. d. † Not. quod septem doctores debent aliquem approbare, de quo dixi §. eod. l. magistros.

LEX XI.

Grammaticos Magistri scientiarū qui fuerunt palatini, habent perpetuam immunitatem ab omnibus muneribus, ipsi z eorum filij, z coniuges.

De athletis. Rubr. LIII.

LEX VNICA.

2 ¶ † Scholaris ter examinatur antequam doctoretur.

a **Athletis.** [a]Qui tribus prelijs fuerit coronatus quorum vnum Rome fuerit ex-

1 cusatur a muneribus. h. d. † Ad euidentiam premitto quod consuetudo erat, z adhuc est quod quando fiunt tornamenta, hastiludia similia quod ei qui se melius habebat imponebatur signum victorie aliquod super caput dicit glos. hic. Si quis fuerit ter coronatus iuste nō prece, debet habere immu-

2 nitatem, z vide literam. † Ex qua not. quod qui ter bene se habuerit in aliquo exercitio, bonus presumitur quod facit ad multa, z ex hoc inuenta est consuetudo quod scholares ter examinentur. Primo a suo doctore presentante. Secundo in priuato examine. Tertio in publico examine. Facit quod dixi, §. tit. j. l. magistros.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hoc forte non procederet in scholari perito, qui doctorari debet sine examine vt dicit do. Abb. in c. in constitutis. el ij. de appel. facit c. de petro. xlvij. di. z xxiij. distin. c. nullus. z ideo dicit ibi Agoli. quod non examinatur, qui de curia Romana accipitur, cum tales sint notorij. Facit etiā c. ad apostolicam de regu. z Rom. quia frustra fit demonstratio rei certo demonstrate. l. j. ff. de do. pielega. quod tamen intellige, nisi esset data forma q̄ō in doctorando requireretur examen, quia forma esset seruanda. cap. cum dilecti. de rescrip. Faciunt not. per Ang. z Rom. in l. hac consultissima §. qui testa. fa. pos. glo. in l. j. z in l. j. ff. de lib. z posth. cum sim.

De his qui non impletis stipendiis sacramento soluti sunt. Rubr. LIIII.

LEX I.

Enominie Infamia remouet quem ab honoribus, non a muneribus z gra-

uamine. hoc dicit.

LEX II.

Cum ob prouecte. Missus causarie ante finem militie consequitur immunitatem a muneribus, non tamen habet priuilegia veteranorum, hoc dicit. De quo priuilegio habemus rubricam, ff. de priuile. vete. & hec lex habet locum in militibus templi.

ADDITIO.

1 ANG. ¶ In text. ibi plena. † Not. qꝫ non dicitur esse plenum, ni si id, quod naturaliter plenum est, non autem id quod impletur per dispositionem iuris. l. fi. §. de his qui venia eta. impetrauerũt.

LEX III.

Veteranis. Duobus modis legitur hec lex. ¶ Primo sic dicit, Priuilegia veteranorum consequitur, qui viginti annis militauerit in legione, vel vexillatione, secus si in cohorte. Ad euidentiam premitte quod est differentia inter alam, cohortem, & legionem. l. ñ. §. exercitum. & ibi not. §. de his qui not. infa. hoc premisso casus est clarus. Sed hec lectura non placet, quia non potest militari in legione, quin militetur in cohorte, cum legio in se cohortem cõtineat. Unde pone casum secundum aliam lec. secundum quam h. d. Qui xx. annis militauerint in legione, vel vexillatu, ille priuilegia veteranorum cõsequitur, & ideo qui in cohorte militauerit, non habet necesse hoc a principe impetrare.

Quibus muneribus excusantur ij, qui post impletam militiam vel aduocationem per prouincias suis commodis vacantes commorantur, & de priuilegiis, & de conductoribus vectigalium fisci. Rub. LV.

ADDITIO.

ANG. ¶ In rubrica de primis partibus rubrice nigrũ non tractat sed tantummodo de conductoribus vectigaliũ, & sic de vltima parte. † & sic facit q. coniuncto nigro, quod si in statutis reperiatur aliqua rubrica concedens aliquod priuilegium, presupposito quod nigrum non faciat aliquam mentionem de eo in tex. tamen virtus rubrice est tanta q̃ illud priuilegium consequatur il le cui concessum est. ¶ Pro hoc facit gl. que in proemio sexti. vbi
2 gl. dicit rubricas esse de text. & ideo † qui promisit text. scribere, tenetur etiam scribere rubricas *. Adde que dixi in aut. de incest. nupt. vbi de hoc.

* ¶ Rubricas. Adde Feli. in rubr. de accus. circa princ. ver. vtrũ autem. cum seq. Tu vide ad hoc Bald. in rubr. §. an ser. ex suo fa. do. Jaf. May. post Aret. Alexan. & Scriben. in l. j. ff. si cert. pet. & ipsum Inst. de act. in rub. c. j. nu. j. & q̃ ibi posui in addit. ad ipsuꝫ in versi. sunt autem tales, extra vt lit. non contesta. post Pa. in proe. rex pacificus. nu. ij. in versi. rub. post Phili. Fran. in proe. §. sane. nu. vij. in versi. in decretis. lib. vj. & not. Feli. c. i. ver. que sunt rubrice, & c. ex parte. versi. que sunt in decretis, extra de reseri. lib. vj. Panor. consi. xvj. vol. ij. & Rom. consi. ciiij.

LEX VNICA.

Non alios. Principales cõductores nõ conductores conductorũ vectigalium habent immunitatem. h. d. Not. qõ hi
1 qui conducunt vectigal publicum habent immunitatem. Item qõhec dictio haud. ponitur pro nõ vt hic. Sed † tunc debet esse cum aspiratione. de
2 quo tangitur per gl. ff. de solu. l. j. super versi. controuersia. & in coꝫpore de non alien. §. si vero in perpetuum versi. ijsdem penis.

De libertinis. Rubr. LVI.

LEX I.

Conditio. Libertini non habent excusationem a muneribus. h. d. Sed opponitur. §. si seruus vel liber ad dec. aspir. l. j. Solu. ad honores & dignitates non possunt vocari vt ibi, sed ad munera, & ad alia grauamina bene possunt vocari.

De infamibus. Rubr. LVII.

LEX VNICA.

Infames. Persone infames remouentur a
a dignitatibus. a non a muneribus
1 realibus, vel personalibus. h. d. † Et per hanc legem dico quod licet quis fuerit cõdemnatus de falso, propter quod desinit esse nobilis ex aliqua lege vel statuto, tamen adhuc remanet nobilis quantum ad maioritatem penarum, & ad ea in quibus nobiles magis grauantur quam plebeij, de quo dixi in
b l. j. §. de digni.ª

ADDITIONES.

a A dignitatibus. Adde Ludo. in sing. ver. infamia. versic. quero nunquid. Unde dicitur infamẽ sustinere in dignitate peccatum est, in Spec. in titu. de dispo. §. iuxta, ver. infamis enim. & Adde Paul. de Cast. in consil. cxcvj.

b ALEX. ¶ Vide Bart. in l. j. §. de digni. Et idem dicebat Rom. in l. si quis in graui. §. de his. ff. ad Syl. quod vbicunque aliquis magnus nobilis efficitur ex forma statuti popularis, p tour est Florentie, quod dicitur amittere nobilitatem quo ad commoda, non quo ad incommoda, & ideo si delictum committeret, puniretur vt nobilis, quod sequitur Aret. in suis maleficijs. ver. in Casum Sempronij. Alex.

De reis postulatis. Rubr. LVIII.

LEX VNICA.

a **Reos criminis.** a Pendente processu criminali non potest quis ad honores vocari, hoc dicit. Facit ff. de mune. & honorib. l. reus delatus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Limita tamen hanc l. vt per Bosti. & Jo. Andr. in c. minimus. de accus. per text. in c. omnipotens. eo tit. & facit pro determinatione, q. Bald. in rub. de condi. ob tur. cau. & vide Rom. litera o. not. xxj.

De his qui in exilium dati, vel ab ordine moti sunt. Ru. LIX.

¶ Super rubrica dic vt plene examinaui. ff. de his qui not. infa. l. quid ergo. §. pena grauior. & etiam in glos.

LEX I.

1 **Quibus.** † Ro. hanc l. ex qua no. quod confina-
a ti ñ possunt eligi ad honores durante tempore confinationis, & hanc l. vide examinari de
2 facto quando † quidam doctores fuerunt cõfinati Bononie, reuocati per dom. Bosti. legatum qui fuerunt in matricula doctorum de collegio. an possint esse de collegio, & priuilegium collegij habeant vel consequi possint. Dic q̃ non, vt hac l.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Confinati frangentes confinia an pena mortis sint digni? Dic q̃ non, vt per gl. & Bald. insti. quib. mo. ius pa. po. sol. §. serui autem, & qua pena puniantur, vide in §. quisquis in l. aut. facta. de pen.

De filiis famil. & quemadmod. pater pro eis teneatur. Rubr. LX.

1 ¶ Consentire quando quis dicatur ex sola presentia.
3 Pater consentire potest filio per epistolam, & consentiendo obligatur insolidum, non consentiendo obligatur de peculio.
4 Pater qui adoptat illũ qui fact⁹ est decurio, dicitur ei cõsentire.
5 Pater ratione consensus quando obligetur pro filio reipublice & priuatis.

LEX I.

Patrem. Qui cõsentit decurionatui filij emancipati nõ obligatur. secus si ille filius erat
1 in potestate, & ille videtur cõsentire qui nõ dissentit. h. d.

ADDITIONES.

1 ANG. ¶ † Not ex hac lege quod consensus in hoc articulo indu-
2 citur eo ipso q̃ quis non contradicit † interdum non dicitur consentire, nisi expresse consentiat presupposito quod actus sit presens, & se subscribat tanquam testis. l. Caius. de pig. actio. & ibi not. de re. alie. non alie. l. distrahente. & hoc vbicunq; actus qui contrahitur exerceri potest me inuito, tunc si sum presens, non videor consentire, vt no. in l. Caius. Item videtur quis consentire vbicunq; actus qui geritur tendit in fauorem tacentis. * ¶ Tacentis. adde Fel. in c. nonne. de presu. in ver. in glo. si cum pu. ver. se, * l. ij. §. volũtatem. sol. ma. & plene per Dy. in c. qui tacet. de reg. iur. in vj. sed vbi tendit in odiũ. nõ intelligitur cosentire. vt d. Fel. lit fauore reipub. vt hic, & ff. de decurio. l. honores. §. fina. potent
3 † etiam pater consentire filio per epistolam * Per epistolam. Tu dic verum si filius est maior xxv. ann. alias requiritur, qꝫ presens consentiat. Ita fin. dicit Bal. in aut. causam que ver. extra querit hic Pet. C. de episc. & cler. Adde Lud. pon. in fin. ver. cõsensus *. gl. ordi. * vt d. l. honores. ¶ Item consentiendo obligatur insolidum l. si filiusfa. de admi. re. ad ciui. perti. nõ cõsentiẽdo obligatur de pecu-

4 de peculio, de quo vidim⁹ in l. j. §. de decur. ff. ad muni. l. ū. ¶ Dicitur autem pater filio cōsentire, cum adoptauerit eū qui erat fa
5 ctus decurio. l. Lucius. §. idem respōdit. ad munici ¶ Illud tamen quod licet pater obligetur pro filio ratione cōsensus, est verum reipub. non autem priuatis personis. si eas in officio damni ficasset. l. ū. ad muni. Idem tamen est etiam in priuatis, si recepit a filio literas, & non cōtradixit. sed literis receptis nihil dixit. nam tunc videtur approbare contractum. l. si filiusfa. la. j. ff. ad ꝛ Macced. in cle. j. de procu. vbi est hodie casus in simili, sed in filio est casus in d. l. si filius. Item si filius est inhabilis ad officium, pater non tenetur pro eo. §. de mune. & hono. l. ū. & l. Lucius. §. idem respondit. ad muni.

LEX II.

Cum appellasse. Appellare nominatione facta de filio est consentire. h. d. & not. gl. huius legis que est sup verb. oste-
de.

LEX III.

Ibi qui. Filius in potestate cum patre ad idem munus vocari non debet, secus si sit emancipatus.

LEX IIII.

Ne periculo. Pater non tenetur prohio curatore creato, sed qui eum nominauit, tenetur. hoc dicit.

De periculo successorum parentis. Rub. LXI.

LEX VNICA.

1 ℣ Filius qui incepit studere patre vinente, an eo defuncto debeat studere de bonis communibus.

Si de proprio. Onus dignitatis queste filio per patrē transit
1 ad heredem. h. d. ¶ Hec lex facit ad q. si filius incipit studere de voluntate patris, an mortuo patre debeat
4 perficere studium communibus expensis⁹; Item an expense doctoratus debeant fieri de communi. Item si filius desponsauit vxorem viuente patre, an expense nuptiarum debeant fieri de communi? Facit ff. de mune. & hono. l. si filium. §. idem scripsit. De quo dixi, plene, ff. de col. bo. l. j. §. nec castrense. Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ De hac questione vide per doct. & Bald. in aut. ex testamento. & in l. si emancipati. C. de colla. per Dyn. in l. j. §. sed an id ff. de col. bo. De secunda questione vide Bal. vbi prox. & Bar. & Bald. in l. pen. ff. solu. matr. aliquid in l. filie. fa. her.

De mulieribus & in quo loco, &c. Rubr. LXII.

LEX VNICA.

1 ℣ Mulier quibus muneribus fungatur & quibus nō, & de materia munerum.

Eam que. Mulier in loco domicilij mariti subit munera personalia, patrimonialia vero in loco in quo est patrimonium. hoc dicit. Bulfio per se patet, & etiam casus est clarus. Antequam vltra procedam, pro declaratione quero quare dicit si non in vrbe Romana, &c. Glo. exponit dupliciter, & tene primum, scilicet, in vrbe Romana est tanta copia mulierum & hominum quod non est necesse vocari ad munera mulieres aliunde venientes.
1 † Non tamen intelligas quod mulier nupta Rome possit compelli ad munera & honores in ciuitate originis proprie, quia per hoc auocaretur a seruitio viri, quod esse non debet, sicut nec liberta nupta consensu patroni debet operas per quas auocetur a seruitio viri, vt supra, de operis libertorum. l. liberte, & ff. de operis li-
2 bertorum. l. sicut. † Hoc premisso not. quod mulier potest vocari
3 ad honores & munera personalia. † Secundo not. quod mulier subit munera patrimonialia in loco patrimonij. † Item not. quod
4 mulier sortitur fozū viri, vt j. & dig. l. mulieres §. 3. op. ff. ad mu. l. ea que. Sol. Ibi loquitur in desponsata, hic in nupta, & id qđ dicitur in nupta, idem in vidua. vt ff. ad mun. l. filij. §. vidua. Item no. qđ
a §. dixi in desponsata, idem in ea que nupta esset non de iure. l. si. §. item rescripserunt. ff. ad mun. Idem in ea que nunquam habuit virum, siue virgo, siue corrupta. vt l. pe. §. si. ff. ad mu. & hic, in j. gl.
9 Vnde autem mulier ex persona viri dicatur ciuis, vel comitatensis, dixi plene in d. §. item rescripserunt. Item op. mulier non vocetur ad honores vel munera personalia, vt ff. de mun. & hoc l. ū. §. corporalia. Gloss. soluit. & ideo dic, vt in ea, & j. dicam. His ergo premissis quia hic fit mentio de muneribus, & honoribus, patrimonialibus, & personalibus que imponuntur tam masculis quā mulieribus, ideo materiam munerum hic tractemus, quorum diuisionem ponit glo. super rub. §. de exc. mu. ponit Ly. latius l. vel-
luntarie. §. de excu. tut. Bul. multo latius in l. neminem. §. de sac.
6 san. eccle. Ego autem vltra omnes hic multa dicam. † Sciendum est igitur qꝙ munus dicitur tribus modis. ff. de ver. sign. l. munus tribus. sed proprie munus dicitur qꝙ necessario subimus lege, vel mero imperio eius qui habet potestatem, vt l. munus proprie. ff. de verb. sign. Et istud munus diuiditur per Iurisconsultum in l. fin. in prin. ff. de mu. & ho. quia munerum quedam sunt personalia
7 quedam munera patrimonialia, quedam sunt mista. Assumo primum membrum personalium, quedam habent honorē annexum & appellantur honores, vt hic in tex. quedam habent vtilitatem annexam, & appellantur sordida, vt l. sordidorum. §. de exc. mu. & l. maximarum, quedam non, habent. nec honorem, nec vtilitatem, & ista appellantur munera simplicia, vt hic in tex. & §. in multis ru. Circa primum scilicet de munere habente dignitatē annexā, dic qꝙ est honor, scilicet administratio reipublice cum dignitatis gra
8 du, vt l. honor ff. de mun. & ho. † Sed quero qui prohibentur habere honores. Respon. quidam propter delictum vt infames de iure, vel de facto, vt §. de infa. l. j. & de his qui non imple. sti. l. j. & §.
9 de decur. l. nec infames. §. de reis post. l. j. & j. de digni. l. ū. ¶ Item non potest concedi minoribus iste honor cum administratione, sed sine administratione bene potest cōcedi, vt §. de muneri. & honori. non conti. inter patrem, & filium. l. j. in fi. & ff. eod. l. ad rem, & de excusa. mune. l. sextumdecimum. in prin, & l. spurij. §. j. ff. de decu.
10 Sed an possit cōcedi mulieribus, ter. hic videtur dicere qꝙ sic, quādo dicit honores. In contrarium facit l. femine. de re in. l. ū. §. corporalia. ff. eo. Sed honores sine administratione, sine dubio com
b petunt mulieribus⁹ vt l. j. & l. mulieres. j. de dign. & l. imperialis. C. de nup. & ff. de sena. l. femine. honores vero cum administratione non reperio in iure cōcedi mulieribus, nisi hodie de iure Can. Alb batisse monialium. Item mulieribus que sunt ministre sororum tertij ordinis san. Francisci. Item mulieribus precellentibus, vt in Reginis, & in Comitissis que quandoqꝫ succedunt in comitatu ex consuetudine, vel ex priuilegio sibi dato. Non ob. §. de arb. l. si. & hic in ij. glo. & ita de facto videmus in regina Joanna Regina
11 Hierusalem, & Sicilie † Sed quero que dicantur ista munera que habent dignitatem annexam. Et Bul. in d. l neminem. ponit exemplum quando aliquis constituitur iudex quibus iudicibus debemus honorem, vt l. ū. ff. de in ius vocan. & ff. de iud. l. pars literarum. & melius. §. quādo prouo. non est ne. l. omnem honorem. Sed certe ego video qꝙ multa sunt officia, vbi nulla est iudicandi potestas, tamen habent honorem, & dignitatem annexam, vt sunt illi qui presunt cubiculo principis, vel agentes in rebus. & similes, de quibus habes. j. lib. xij. Dico ergo quod illud officium habet honorem & dignitatē annexam, quod sic reputatur in ciuitate. Unde potest esse quod idem officium alibi reputatur honor, & alibi non, vt l. munerum. circa prin. ff. eo. nec requiritur quod habeat potestatem iudicandi, sed solum sufficit quod sic reputetur in ciuitate, & sic videmus in ista terra, scilicet, in capitaneo ptis Buel. qui licet nullam habeat iurisdictionem, tamen reputatur, vbi tamen non apparet qualiter in ciuitate pro honore reputatur, dico qđ illud officiū habet honorem & dignitatem annexam, quod habet potestatem statuēdi per se vel cum socijs, vt dicimus in decurionibus qui sunt in dignitate, vt §. de decur. l. ij. & iij. vel si ha
12 bet potestatem iudicandi, vt l. cui muneris. ff. de mu. & ho. † Item aduertendū est qđ isti honores non possunt indici, nisi ciuibus. &
13 incolis, vt §. qui pro sua iurisdi. l. j. & hic. ¶ Item vacatio simpliciter concessa non porrigitur ad munera ista que habēt dignitatem annexā, vt d. l. cui muneris. & qꝙ not. in l. vacuatis. §. de decu.
14 † Sed quero an talis dignitas remaneat finito officio. Rūdetur si officiū est tēporale, nō remaneat dignitas finito officio, vt l. j. §. de exc. mu. nisi aliter sit lege expressum, & facit qꝙ no. p Inn. extra
15 de preb. in c. de multa. in fin. ¶ Venio ad fm, & dico qꝙ aliud est munus qđ habet in se vtilitatē annexā qđ appellatur munus sordidum, & istud est illud quod cōsistit in officijs vilibus, dicit Bul. quorum multa nominātur in l. maximarū. §. de excu. mu. Tu dic clarius qđ sicut illud est honor qꝙ reputatur honor. vt §. dixi, ita est vile qđ reputatur vile. Et pro hoc facit j. de fasce. & arca. l. hu
milioribus. & ibi ideo potest esse qđ idē officiū alibi est vile. & alibi non, vt d. l. fin. in prin. Et potest esse qđ idem off. cium respectu cause dicitur vile, & non vile. Ham ego vidi multos valētes viros querētes eleemosinas p pauperibus, & nō est vile respectu cause. Facit §. de sacrosan. eccl. l. ad instructiones. & l. priuilegia. ibi, humanitatis nostre, &c. ¶ Item ad qro quib⁹ possunt indici ista munera
16

sordida. Rn̄. nunq̄ inducūtur hominib⁹ positis in dignitate, vt l. humilioribus. j. de suscep. & arca. Sed cōtra hoc facit l. maximarum. s. de excu. mun. prout ibi excusat quasdā dignitates precellentes. Sol. Illud verū in muneribus sordidis que etiā patrimonium respiciunt, vt ibi patet, & j. dicā dum tractabo de patrimonialibus, & mistis, hic loquitur de muneribus sordidis meris personalibus, alias vero etiam infamibus possunt indici, vt s. de in-
c fam. l. j. & de his qui non imple. stip. l. j. cum sequen.[c] Puto qđ sic, si possunt illa officia expedire, arg. s. qui etat. l. j. Si enim concedi-
d tur in hoc priuilegium scholaribus[d], ergo in contrarium est ius commune. Nec obst. l. ad rempub. ff. eo. q2 ibi loquitur in munere quod habet administrationem, in quo si concederetur minorib⁹ esset periculum propter imbecillitatem consilij. & ideo dicendū est vt dixi in precedentibus an autem mulieribus possint indici, dic
18 vt statim dicam. ¶ † Venio ad tertiū, scilicet, ad munus qđ non habet honores, nec dignitates annexas. Exēplū, qn̄ non reputatur honor nec vtilitas, vt in legato, & esse susceptor pecunie, & si & ab istis non excusatur aliquis propter dignitatem, arg. ff. de excusa. tuto. l. propter magistratum. ¶ Item nec propter infamiā, vt l. j. s. de infami. ¶ Item nec propter minorem etatē, nisi in administratione versaretur periculū, vt supra proxime dixi. An autem possit cōcedi mulieribus, hic videtur text. qđ sic, quando dicit, munera in cōtrarium videtur l. iij. §. corporalia. ff. eo. Breuiter dic qđ text. iste solenniter loquitur, dicit enim de muneribus
19 quorum sexus capax est. † Puto autē mulieres esse capaces omnis officij per qđ earum pudicitia non ledatur, verbi gratia, sicut potest preponi in ciuitate vnus medicus qui iudicet de vulneribus, vt dicam j. de ponde. auri. l. j. ita posset preponi vna mulier, & plures que haberent iudicare vtrū mulieres essent pregnātes, vel virgines, vel non, vt ff. de ven. inspi. l. j. Item sicut potest preponi aliquis qui denūciet maleficia, vt in auth. de leno. ita possit preponi mulier vt denūciet maleficia aliarum mulierum que in notitiam masculorum non possunt peruenire, q2 aliquādo sciūt de his plusquā masculi, & de similibus, per que earū pudicitia nō ledatur. Ab istis autē muneribus multi habēt excusationem, & vacationem, quidā a lege, quidam ex priuilegio, quod videte per vos.
20 ¶ † Item quero vtrū quis possit cogi ad duplex officiū. Dic vt
21 s. quemad. ciui. mu. indi. l. j. & alias plenius dicā. ¶ † Itē quero vtrum ille cui iniungitur tale officium possit se pecunia redimere.
22 Dic vt l. istud. s. de exc. mu. ¶ † Venio ad fin principale membrū scilicet, de munere patrimoniali. Et hic aduerte, q2 proprie dicitur munus patrimoniale, vbi vertitur sumptus, vt l. munerū. §. patrimoniorū. ff. eo. & istud diuiditur tripliciter. Quandoq3 sumptus imponitur psone tantū nulla habita cōtemplatione patrimonij, vt qn̄ imponitur prestatio p capita. Quandoq3 imponitur habita contēplatione patrimonij, vt qn̄ imponitur per solidum, & libram. Qn̄q3 imponitur rebus, nulla habita contēplatione per-
23 sone. † Circa primum qn̄ imponitur per capita, de hoc habetis. ff. censi. l. etatē. & s. de ann. & tribu. l. j. & ibi in rub. & ab isto non excusantur aliqui, nec propter sexū, nec propter etatē, nisi aliter se habeat consuetudo prouincie, vt d. l. etatē. ff. de censi. Et istā prestationem solū debent facere rustici, non autē ciues de iure communi vt j. de cap. ci. cēsi. exi. l. j. lib. xj. Et ista prestatio per capita debet imponi p salarijs rectorū ciuitatis pro parte, vt d. l. j. s. de anno. & trib. & istud onus debet qs subire in loco, in quo est ciuis, & necla prout statim dicā in seq. mēbro. Venio ad fin, & dico qđ quandoq3 imponitur persone pro rebus habita contēplatione patrimonij. Et ista i vulgari appellat collecta, vt dicit gl. in l. rescript.
24 §. fi. ff. eo. ¶ † Quero hic primo quis possit collectam imponere.[e]
e Rn̄ aut imponitur propter necessitatem ciuitatis, & possunt ipsi cives imponere, vt not. in l. j. §. penultimo. ff. qđ cuiusq3 vniuersita. & probatur supra de ope. pu. l. omnes. & supra de immu. ne. cōced. l. fi. Aut imponitur ob publicam vtilitatē, & non potest imponi sine expressa licētia principis, vt supra de excus. mune. l. placet. & supra de superindicto. l. j. Unde si quedā ciuitas vellet imponere collectā vt dōaret pncipi, nō posset de iure, sed de facto sic. Predicta vera sunt in ciuitate, que recognoscit superiorē, sed si essent ciuitates libere, & nō recognoscentes superiorē, possent impone-
f re quomodo sibi placeret.[f] † Sz quero cui possit imponi hec collecta. Respondetur, ciuibus, & incolis tantū, vt dicta l. rescripto ff. eodē in fine. & ideo si forensis possideret in territorio vnius ciuitatis nō posset sibi imponi collecta, q2 cū imponatur persone. licet pro rebus & persona non est subdita, nō potest sibi collecta impo-
g ni,[g] vt d. l. rescripto. in fi. & l. libertus. §. sola. ff. ad mune. ¶ Fallit in vsurario. ¶ Itē fallit in ciuitate que de hoc habet priuilegiū, vt dicta l. munerum. §. patrimoniorum. ff. de mune. & honorib.
h ¶ Item fallit in ciuitatibus que hoc habēt ex cōsuetudine,[h] cuius cōtrarij nō extat memoria, que habet vim priuilegij, vt l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quotidia. & estiua. ¶ Itē fallit in ciuitatibus que fecerūt sua predia tributaria propter collectā, sed tūc debet imponi rebus, nō personis, & ideo cadit in sequenti
25 membro. ¶ † Itē quero, qualiter imponatur ista collecta. Et gl. in l. j. supra, de apoc. public. dicit qđ imponitur magnis, & paruis per solidum, & librā, vt qui plus habet plus soluat. Et qđ ibi dixi fallit si imponatur pro salario rectoris, vt s. proximo mēbro di-
30 xi. Fallit etiam in casu quem statim dicā. ¶ † Quero ergo vtrum istud munus diuidatur in sordidum, & nō sordidum. Guliel. dicit quod sic, vt puta si imponeret collecta pro redimendo aliquo munere sordido, diceretur munus sordidū, alias secus. Certe licet de iure cōmuni munus non possit redimi pecunia, vt l. illud. s. de excus. mune. cum simil. tamen si hoc cōtingeret fieri authoritate superioris fateor dictum Gul. & tunc ad istam collectam soluendam non tenerentur hi qui non tenebantur ad munera sordida, alias alter pro altero grauaretur, cōtra. l. j. j. vt nullus ex vicar. pro ali. debi. &c. & si tunc non imponeretur collecta per solidum, & libram.
31 ¶ † Item quero pro imponenda collecta que res estimabuntur? Respōdeo, omnia mobilia, & immobilia, vt ff. de censi. l. forma. & s. de immu. ne. cōced. l. fi. ¶ Sed quero qualiter fiat ista estimatio? Dic, vt l. susceptores. j. de suscept. & arca. ¶ Sed quero a qua parte incipiet habere effectū talis estimatio? Dic, vt in l. j. s. de apo.
32 pu. ¶ † Item quero, vtrū collecta possit imponi clericis, & eccle-
i sie.[i] Respond. ex predictis apparet qđ non, cum debeat imponi persone subdite, & ecclesie, & clerici nō sunt nobis subditi. ergo. &c. hodie declaratum est per auth. Item nulla communitas. s. de sa-
33 crosan. eccles. ¶ † Item quero, aliquis est hic ciuis, & alibi habet possessiones, vtrum pro possessionibus alibi positis cogat hic soluere collectas? Glo. hic dicit qđ non, q2 sm̄ hoc alibi solueretur tributum, & hic collecta, qđ esse non debet. Et secundum hoc sequitur quod si esset res pro qua non solueretur tributum, vel collecta alibi, qđ hic cogi possit ad soluendum. Et ita intelligunt quidam istā gl. que si simpliciter loqueretur damnant eam. Sed ego puto qđ gl. verum dicit. Nam pro possessionibus tributarijs non
k debet solui collecta alibi, vt l. priuate. de excusatio. munerum.[k]
34 ¶ † Aut imponitur a ciuitate, & nō potest extēdi collecta pro rebus, que sunt extra territoriū, argumēt. ff. de iurisd. omn. iudic. l. fi. & de bon. auth. iudi. pos. l. cum vnus. §. pen. & fi. quod est notandum. Tamen in ciuitatibus Italie cum quelibet ciuitas habeat consuetudinē imponendi collectas etiā forensibus possidētibus in territorio, non est dubium qđ pro rebus alibi positis quam in ciuitate originis, vel domicilij, non debeat soluere, alias forte posset compelli, etiā pro his, que habet extra territoriū, argument. l.
l fi. ff. de decre. ab ordi. fac.[l] ¶ Item quero quis excusetur ab isto
35 munere. Respōdeo, nullus regulariter, vt hic, & §. patrimoniorū. & l. prima s. quemadmod. mu. ciui. in princip. de mu. patri. l. ij. Fallit in doctoribus actu legētibus, vt l. medicos. & ibi not. de professo. & medi. ¶ Itē fallit in officialibus secundū distinctionē quam
36 posui. s. de immuni. ne. conced. l. fi. ¶ † Item querit glo. pro fun-
m do dotali quis soluet collectam. Dicit gl. & bene, quod maritus,[m] per l. hactenus. ff. de vsufruc. & pbatur. ff. de impēsis in rebus do. l. neque. Et q2 vir percipit fructus, ideo &c. vt l. prima. supra de
37 ann. & tribut. ¶ † Venio ad tertiū scilicet ad munera mere patri-
n monialia, que ipsis rebus indicuntur.[n] Ista sunt triplicia. Quandoque inducūtur ipsi rei de eo qđ faciendum est in ipsa re seu de ipsa re. vt qđ nauis, vel seruus, vel equus vadat in seruitiū reipublice. hoc enim fit de ipsa re. ¶ Item qđ milites hospitentur in domo. hoc enim fit in re ipsa. Quandoq3 ista munera sunt de eo quod percipitur ex re vt qđ detur tertia pars fructuum, vt l. modos. supra de suscepto. & arca. Quandoq3 imponitur ipsi rei de eo qđ non fit ex ipsa re nec in re, nec de eo qđ percipitur in re, nec ex re, sed est omnino extra rem, vt quandoq3 debet prestare certā pensionem pecunie annuatim, quādoq3 pecunia ex re ipsa nō percipitur. De primo, & secundo patet exēplū. ff. de muner. & honor. l. fi. §. patrimoniorū. & §. seq. & de priui. vete. l. penul. De tertio est exēplum in l. hactenus. ff. de vsufruct. & s. de imponē. lucra. descr. l. prima. & in omnibus legibus faciētibus mētionē de tributo, seu vectigali, qđ soluitur in pecunia. & differt istud tertium a munere quod imponitur persone pro rebus. Nā ibi est obligata persona & per consequens omnes res patrimonij, vt l. aufertur. §. fiscus. ff. de iure fisci. & nota. supra pen. fiscal. cred. prefer. l. prima. hic vero quelibet res tenetur pro munere, qđ eam rem respicit, & nō vltra,
38 vt ff. de public. & vectiga. l. Imperatores. ¶ † Item quero, qui excusentur ab istis muneribus. Respon. nemo cuiuscunq3 priuilegij, vel dignitatis existat, etiā si sit ecclesia, vt supra de exacti. tribut. l. fina. & de sacrosanct. eccle. l. placet. & l. iubemus nulla autē. & infra[o] de mani. nō excus. l. ij. & de episc. & cleri. l. de his. nisi quaten⁹ l. vel priuilegio sit expressum specialiter, vt supra de episc. & cleric.
39 l. prima. ¶ † Venio modo ad tertiū principale scilicet ad munera mista, & cum s. viderimus de simplici, facile cognoscemus cōpositum. Sunt enim qui habēt onus persone pro sumptu, vt dicta l. munerum. §. mista. ff. eo. Sed hic est aduertēdum. Dixi enim s. quid

ergo

personalibus quidā excusantur, a patrimonialibus nullus, quid ergo fiet: vtrū propter id, qđ sapit naturam personalium excusetur a toto, an vero propter id, qđ sapit naturam patrimonialis vel realis excusetur a nihilo? Et breuiter lȝ cōtingat qđ quis non possit grauari ad personalia propter delictū siue propter aliā immunitatē, semper fiet separatio, q2 quatenus hoc respicit psonā non grauabitur, quatenus autē respicit sumptū seu patrimoniū grauabit, vt l. relegatorum. §. fi. ⁊ l. sequen. ff. de interdi. ⁊ relega. ⁊ hic est casus l. maximarū. supra de excu. mu. Nam ibi ponuntur quedam munera sordida, que respiciūt sumptū ⁊ laborem persone, ⁊ sic sunt mista, a quibus excusantur solū patrimonia quorūdam, qui sunt in maxima dignitate, aliorū autē patrimonia non excusantur, licet sint in dignitatibus minorib⁹. Sȝ cōstat ꝙ ois persona, que in dignitate est, ꝓut personā respicit, excuset a muneribus sordidis, vt l. humiliorib. j. de suscep. ⁊ arca. Ergo apparet qđ aliȷ existētes in dignitate nō grauātur ipsi, sed eorum pa-
40 trimonia. ¶ † Itē quero, cū in iure sepe fiat mentio de munerib⁹ ordinariȷs, ⁊ extraordinariȷs, ⁊ que sint ista. Et Gul. dicit in d. l.
o neminem.[o] qđ ordinaria sunt, que habent certā, ⁊ determinatam prestationē. Extraordinaria sunt, que quandoqȝ p accidens indicūtur, vt l. Seio. §. medico. ff. de ann. lega. ⁊ l. sed ⁊ si per pretorē. §. si ferie. ff. ex quib. cau. ma. Sed l. j. C. de vac. pub. mu. videtur velle dicere qđ sunt extraordinaria munera, que imponūtur a lege, vel senatuscōsulto, vel cōstitutionib⁹ principū. Certe illa concor. cum dicto Guliel. q2 quando imponūtur a lege, vel cōsuetudine perpetua, vel cōstitutione, tūc de necessitate habent certā, ⁊ ordinatam prestationē. Sed ea, que imponūtur quādoqȝ per accidēs non possunt habere perpetuā, ⁊ ordinariam prestationem, ⁊ hoc modo forte debet intelligi l. j. C. de superindi. q2 indictiones per singula lustra ante illā legē non imponebātur perpetuo, sed forte ad beneplacitū pncipis. Si enim vere hoc fuisset, sine dubio fuissent ordinarie prestationes, sed q2 non erāt, ideo fuit necesse redi-
p gi in aliā cōstitutionem.[p] † ¶ Itē quero pedagiū, seu gabella que
41 soluit a trāseuntib⁹, vtrū sit onus reale vel personale. Et respon-
q deo qđ est reale, vt l. ij. de priui. vete. ⁊ no. in l. fin. de cano. largit.[q] Sed tunc quero vltra, cū dicimus clericos teneri ad onera realia quare ab eis nō possunt exigi iste gabelle, vt in c. clericis. extra de immunita. ecclesia. lib. vj. Respon. qđ dixi ista munera patrimonialia exigi a clericis, intelligas quādo patrimoniū iuit ad clericos cum onere, sed si ad eos iuisset res libera, nō possent grauari sed iste gabelle, ⁊ pedagia indicūtur rebus liberis clericorū, ideo quia trāseunt per totū territorium, hoc autem non potest fieri, er-
r go, ⁊c.[r] ¶ † Sunt ⁊ alie distinctiones munerū, q2 quedam publi-
43 ca. quedam priuata, ⁊ ista nō prosequor, quia nō pertinent ad nostram materiam. ¶ Itē quedā dicuntur angaria, ⁊ quedam per-
s angaria,[s] quia sub predictis continentur, ⁊ habemus rubricam
t specialem infra de cursu pub. l. angaria, ⁊ perangaria. lib. xij.[t] ¶ Vltimo scias quod omnia ista dicuntur munera ciuilia, vt l. munerum. §. hec autē omnia. ff. de mune. ⁊ hon. Hic nō sunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ Viri. Adde Feli. in c. dilectus filius. de rescrip. ⁊ in cōsilio xij.
b ¶ Competunt mulieribus. Adde istum in l. j. C. de dig. lib. xij. ⁊ Panormi. in c. dilecti filiȷ. nu. ij. ⁊ quod ibi posui i addi. ad ipsum, in versi. in muliere. extra de arbit.
c ALEX. ¶ Limita per Barto. in l. j. de auro coronario. Quid in scholarib. studētibus in ꝓpriȷs domibus? Dic idē secūdum bar. in l. j. qui etate se excusant. ⁊ l. medicos. ⁊ ꝙ not. C. de ꝓfes. ⁊ medic. in versic. item quero aliquis. Adde bal. in l. ij. C. sine censu vel reli. ⁊ Bald. in l. placet. C. de sacrosanct. eccle. vbi dicit an possint collecte imponi* forensibus pro rebus quas tenēt in ciuitate collectante. Determinat qđ non de quo per eundē in l. rescripto. §. fi. ff. de munerib. ⁊ hono. vide Bar. in l. forma. §. illam. de censi. Et an forensis possit cōueniri in loco vbi habet suas possessiōes, ⁊ terras.
d ¶ Scholaribus. Tu vide de hoc Iac. Reb. in l. nec ipsi. no. j. C. de inco. ⁊ vbi quis dom. habe. videatur.
e ¶ Imponere. Vide Feli. in c. cum dilecta. de rescript. versi. singuli. Adde istum in l. vna. nu. ij. ⁊ quod ibi posui in apost. ad ipsum in versic. collectas. C. de superindi.
f ALEX. ¶ Nota per bar. in l. prima. qđ cuiusque vni. no. ⁊ aliqd in l. quarta. §. actor, ⁊ ibi scripsi. ff. de re iudicata. ⁊ in l. placet. C. de sacrosanctis eccle. Et an dominus possit imponere vassallo per
25 bal. in l. penulti. C. de bon. q liber. ¶ † Quid si ciuitas debet mittere mille homines in exercitū, an sit onus impositū psonis, an vero rebus. Vide Bald. in l. etiam. in fine. C. de exec. rei iudi. Item
26 † vsurario forēsi imponit collecta. Bal. in l. etiā. C. de exec. rei iudi.
27 Itē † collecte dicuntur ille que nō habēt certam formā, sed variātur secundum voluntatem superioris, vt not. Bald. in l. fin. C. sine censu vel reliquis. ¶ Item collecta imponitur per solidum ⁊ libram.* ¶ Libram. Adde Inn. in c. grauē. de sent. excommu. ⁊ vide d. Alex. in d. §. actor. alle. in tex. prout ipse se remittit. [illegible]

successiue Bart. cū concor. nonnullis ibidem per eum signatis.* Vide gl. in l. sancimus. la. j in ver. perequatio. C. de aduo. diuer.
g ¶ Imponi. Adde domi. Alexā. de Imo. in consi. lxviij. ij. parte.
h ¶ Ex cōsuetudine. Vide domi. Alex. de Imo. consulentē cōtra Bar. in cons. suo cex. incip. viso. ita etiā refert. ⁊ sequitur do. Ias. May. in l. de quibus. de legi. Et dic qđ immo videtur sufficere cōsuetudo antiqua si ponderes Bart. in l. j. C. de aur. coro. lib. x. que consuetudo est decem annorum, secundum Pan. in c. fi. de cōsue.
i ¶ Clericis, ⁊ ecclesie. Adde qđ posui in apo. ad istum in l. placet. nu. xiiij. in versi. pro rebus ecclesie. C. de sacrosanc. eccle. in ij. lect.
k ALEX. Vide Ioā. And. in c. j. de immu. eccle. lib. vj. ⁊ ibi Domi. de san. Gemi. ⁊ doct. in Cle. j. §. sane. de iure patro. ⁊ Ioā. Cald. in consi. x. quod ponit in tit. de consti. ⁊ incipit, factū super quo consilium petitur, tale presupponitur. Alex. Sed si alibi non soluere tur tributum, tunc dicit Gul. Aut imponitur collecta ab eo. qui habet iurisdictionē vniformem in omni loco, vt a principe, ⁊ tūc deberet soluere quis pro rebus, quas habet vbique. Cōsuetudo Italie se habet qđ a forensibus possidentibus in territorio soluatur collecta. adde Bal. in l. etiam. supra de execu. rei iudica.
l ALEX. ¶ Hoc firmat Ioā. And. in c. j. de immuni. eccl. lib. vj. ⁊ ibi domi. ⁊ doct. in d. cle. j. ⁊ vide l. fi. §. patrimoniorū. ⁊ l. rescripto. §. fi. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. ff. de mune. ⁊ hono. ⁊ habet in auth. item nulla communitas. C. de episc. ⁊ cleri. ⁊ in ca. j. de immuni. eccle. in vj. ⁊ ibi Io. ⁊ plene Bald. in l. iij. ⁊ Salice. C. sine censu vel reliquis. ⁊ Angel. in l. iiij. §. actor. ⁊ ibi etiam domi. Alexand. ff. de re iudi.
m ¶ Maritus. Adde domi. Soci. in consil. ccxvij. incip. circa hanc q. versic. nono hoc idem.
n ALEX. ¶ Vide in rub. C. de ann. ⁊ ibi vide bar. ⁊ Adde bar. in l. rescripto. §. fi. de munerib. ⁊ hono. ⁊ per gl. in rub. C. de mu. patri.
o ¶ Gul. in d. l. neminem. Adde eundem Gul. de Cug. in l. placet. nu. vij. ⁊ quod ibi posui in apost. ad ipsum in versi. ab ordinario. C. de sacrosanc. eccle. dixi post Iaco. Rebuf. C. in rub. de mu. patr. nu. ij. isto tit. ⁊ in rub. de iudi. nu. isto etiam lib.
p ALEX. ¶ Et que dicantur munera ordinaria, ⁊ que extraordinaria. adde Bal. in l. fi. versi. adde tamē. C. sine censu vel reli. ⁊ bar. in l. hi qui. ff. de iur. immu. Imo. in l. si ex toto. in prin. de leg. j.
q ALEX. ¶ † Clerici non tenētur soluere pedagiū, seu gabellas.
42 Vide per Bald. in l. placet. ⁊ in l. ad instructiones. ⁊ in l. pen. C. de sacr. sanc. eccle.
*¶ Gabellas. Adde Ang. in cons. incip. punctus questionis talis est. ⁊ Io. de por. Vicē. in ꝯs. omnipotētis dei postulato suffragio, in primo sciendum. ⁊ Fede. de Sen. consi. x. ⁊ Esdre. c. vij. ver. vobis quoque totum.
r ALEX. ¶ Vide Bar. ⁊ que ibi scripsi in l. j. in fi. princ. ff. de pub. ⁊ dictum domi. Ant. in c. si diligenti. de rescrip. in fi. vbi tenet clericos a collecta esse exemptos, prout reperiuntur exempti de iure. ⁊ Imo. in c. fi. de rescrip. in repe.
s ¶ Quedā angaria, ⁊ quedā perangaria. Tu vide de hoc Reb. in ru. C. de ann. ⁊ trib. nu. vij. isto li. Gul. de Cug. in l. neminē. nu. xij. ⁊ ibi posui in apost. ad ipsum. in ver. quid dicit angariarū munus. C. de sa. san. ecc. ⁊ gl. in c. j. in tit. que sint regalie. in vsibus feud.
t ALEX. ¶ Vide l. neminē. de sacros. eccl. ⁊ ibi plene declarat Cy. ⁊ gl. in c. non minus. de immun. ecclesie. ⁊ per Ros. in libellis suis.

De legationibus. Rub. LXIII.

LEX II.

1 ¶ Heredes officialium quatenus teneantur.

Cum vos. Pone hic casum in terminis sic. Titius ⁊ ego sum⁹ creati syndici in cā fisci, vel Principis, ad defendendā quādam cām Principis ⁊ accepimus pecuniam pro sumptibus litis ego iui, ⁊ cām defendi, sȝ Titius non venit, q2 mortuus est. Ego volo repetere ab heredibus illius Titiȷ illam pecuniā, quam ipse habuit a Repub. queritur an possim? Et rūdetur ꝙ si ille acceperit pecuniā ob proprios sumptus, nō possum repetere ego, sed Respublica. Aut ille accepit pecuniā propter sumptus, hoc est, vt solueret aduocatos, ⁊ tūc cuȝ ego, qui iui ad defendēdum cām sim ad hoc obligatus, potero illam pecuniam repetere. Item potero collegā meum in eo, in quo deliquit, propter onus sibi impositum accusa-
1 re corā preside, ꝙ intellige si ille collega meus viueret. h. h. ¶ † Et nota ꝙ licet vnus ex officialibus, vel ambasiatorib⁹ decedat, vel alias officium non impleat, ꝙ salarium decedentis, vel alias non implentis, non accrescit ei, qui solus impleuit, quod no.

ADDITIO.

a ANG. ¶ Hoc puto verū si duo essent deputati ad idē officium, secus si ad diuersa, vt vno decedēte, alter gereret vtrūqȝ officium. ⁊ de mandato superioris, q2 tunc cum officia sint distincta. ⁊ distincta habeant salaria, iste dicitur sufferre vicē duorū, ⁊ ideo duplex
2 salariū habere poterit. arg. C. de aduo. diuer. ind. l. binos. ¶ † Itē facit hec lex, qđ si ambasiator decedit in itinere, salarium pro rata

temporis quo nō seruiuit, per heredes debet reipublice restitui.
3 ¶ Et sic facit contra heredes assessorum, qui in officio decesserunt, quod teneantur restituere pro rata temporis si totum assessoris receperat salarium, vel si non receperat quod heredes non debēt habere, nisi pro eo tempore quo defunctus seruiuit. De quo
4 per Hoc, in l. diem functo. de offi. assess. ¶ Item nota quod ū vnus ambasiator in itinere decedat, alter solus potest officium ambasiate explere, z id quod faciet, tenebit, z ratum erit, ac si esset factum per ambos. Vide ff. eo. in l. legatis.

LEX III.

TRansmarina. Legatio transmarina tribuit vacationem biennij, secus si prope, quia tunc talis legatio non tribuit vacationem. h. o. Sed op. ſ. de mune. z hon. l. ij. Solu. Illa determinatur per istam. Vel aliter, Legatio a remotis tribuit vacationem ab omnibus ciuilibus muneribus, vt hic, legatio vero de propinquo tribuit vacationem a munere legationis per biennium, non a muneribus ciuilibus.

LEX IIII.

1 ☞ Recipiens dignitatem ad postulationem z procurationem, non habet immunitatem a muneribus, secus si a libertate.
2 Pactū an fieri possit ne immunitas a lege cōcessa locum habeat.
3 Immunitas concessa officio quando durat, etiam officio finito.

VNiuersi. Omnes qui dignitates suffragio receperunt, non habent vacationem a muneribus propter dignitatem, sed si legatus fuerit, ha
a bet propter legationem. h. o. Ista est singularis lex, z ideo no.ª Sed opp. videtur q̄ isti, z similes excusantur, vt ff. de va. mu. l. legato. ſ. comites. z l. eos. ſ. de excu. mu. Huius timore hec lec. huius legis variatur. Nā contraria loquuntur in eo qui recipit dignita-
1 tem ex mera liberalitate. †Hic vero in eo, q̄ recepit ad postulationem z procurationē, arg. ff. q̄ quisque, iur. l. ij. in prin. ¶ Et no. hāc lect. z facit ſ. de peti. bono. sub. l. j. z quod ibi not. z de ex-
b cus. tut. l. tria onera. ibi dum dicit, non affectate.ᵇ † Alij dicunt, q̄
2 in contrarijs recepit dignitatem simpliciter hoc suffragio, id est, pacto, ne immunitatem haberet, quod est tenendum menti, quod ex pacto fieri potest, ne immunitas a lege concessa locum habeat. ¶ In contrarium facit quod dicimus de clericis. qui nō possunt renunciare priuilegio clericatus, vt extra de foro compet. c. si diligenti. licet de iure ciuili videatur secus, vt ſ. de pact. si quis in cōscribendo. Tertio modo legitur, quod cōtrarialoquuntur in his que recipiunt dignitatem sine salario, hic vero in his, que recipiunt suffragio, id est, cum salario, z contemplatione salarij magis, quam officij, z etiam hanc lec. tene menti, quia singularis est.
3 Alij dicunt quod hic finitum erat officium, in contrario autem durabat. Sed hec lectu. non vera, vt ſ. de excu. mu. l. maximarū. in fin. z l. eam legem. Vel, dic conuingendo hanc legem cum legibus precedentibus, quia quandoque quis consequitur officiū absq̄ dignitate. z tunc durante officio habet immunitatem, vt ſ. de excu. mu. l. j. z quod ibi not. Aut cum dignitate, z tunc aut illa dignitas obuenit absque procuratione, z absque pacto, z non prerepta salarij, z habebit immunitatem durante dignitate, z postea, vt d. l. maximarum. in fi. z l. eam legem. Aut obuenit cum aliquo ex predictis, z habebit immunitatem durante officio, non postea, vt hac lege. quam not. quia lex ista est singularis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Adde Bar. in l. si seruus. ſ. si vero. de fur. in q. illa de damnis datis ambasiatoribus, vt nō restaretur si ambasiata fuit procurata. z p Bar. in l. inter causas, ſ. non oia. ff. mandati. Facit cap. ij. de tēpor. ordin. in vj. z in l. qui cōtra de incest. nu. vbi ignorantia procurata nō excusat. z Bart. in l. j. in prin. si quis test. liber esse iuſ. fue. facit Bul. dictum in l. cōtra. ff. de legi. qui dicit, q̄ ciuis sciens pensionē secretam q̄ minus valere debeat, vendidit carius, q̄ illa malitia eū nō excusat Vide Joā. And. z Imo. i ca. significasti. de pigno. z Spe. in tit. de iudi. in versi. illud autē. vbi dicit, quod si nūcius missus a domino captata tamē opera, z non requisitus in itinere fuit captus, nō tenetur dominus eum redimere. Vide Inn. in c. sicut. el. ij. de iureiurādo. de illo qui in bello amisit equos vt non teneat dōs eos restaurare, si ipse affectauit.
b ALEX. ¶ Adde etiam ad hoc optimum tex. in l. v. ſ. si. ff. si quis cau. z l. quidam. ff. ex quibus causis maio. Adde etiā q̄ omnis ille. qui est in officio vili. z parui valoris presumitur affectus. Tex. est in l. spadonem. ſ. si. de excus. tut. in nor. xxxj. in litera M. Adde quod habetis in l. vroni. ſ. si. de fal. z l. ex sententia. z q̄ ibi Bart. ff. de test. tut. z per Dom. in cap. ij. vt lit. pendente. in vj. z q̄ dixi ſ. in magna apostila. adde tex. z ibi Ange. in aut. vt iudi. sine quo quo suffra. in princip. z contra officiales procurantes habere officium. presumitur habere animum male se gerendi, vt dicit Bar. in l. si. de murilegulis.

LEX V.

SI quod. In his que publicam vtilitatem respiciunt, nō valet reformatio facta a prouincialibus, etiā consentiente preside, nisi per prefectum, vel principē fuerit approbata. h. o. ¶ Et ad euidentiā premitte q̄ quādo preses vel aliquis superior proponit aliquod dubiū in suo cōcilio, z petit sup hoc si. bi sanū consiliū exhiberi, vnde est idē dicere, pponere z consiliū postulare. Hoc pmisso pone casum sic. Preses prouincie cōuocauit plamentū in puincia, z in eo proponit, z cōsiliū petit sup aliquo euenienti, q̄ respiciebat vtilitatem publicā, super quo fuit consultū vt ad principē mitteretur legatio, seu ad eius curiā, vel fuit aliter reformatū. ¶ Querit an hoc sufficit p presidē approbari. Respōdet Imperator q̄ nō. h. o. Clera
1 sunt plana. ¶ † Et no. hic modū faciēdi, ppositū in concilio, si ue plamento. Petit enim proponēs sanū, z vtile cōsiliū exhiberi. Et hoc verū, quādo propositum fit super aliquo dubio. Sed quādo fieret sup certo, secus, vt l. ij. ſ. de exc. mu. Verbi gratia, finitū est officiū vnius officialis, cōgregatur cōcilium, vt eligat sequēs officialis, tūc q̄ certū est electionē debere fieri non cōpetit consi-
2 lium super hoc, sed petit vt eligāt homines de cōsilio. ¶ † Secūdo. no. q̄ presides prouinciarū coadunāt concilū, seu parlamentum vniuersale prouincie, q̄ intellige nō q̄ omnes de puincia debēt ad illud ire, q̄ hoc esset durū, sed de omnibus ciuitatibᵇ deputātur aliqui ambasiatores, vel syndici qui ciuitatē repesentēt z isti dicūtur assistere presidi. z hoc sentit gl. posita super ꝓbo. in
3 ter omnes. ¶ † Tertio no. q̄ preses solus nō potest referre principi. q̄ intelligit gl. in his que respiciunt publicā vtilitatem, alias
4 secᵒ, per tit. ſ. de rela. ¶ Quarto not. q̄ statutū[a] seu cōstitutio facta a pside, seu parlamēto, vel cōcilio prouincie nō valet, nisi ap-
a probetur per superiorē. Sed cōtra hoc opp. q̄ quilibet populus potest sibi facere statutū, vt ff. de iusti. z iur. omnes populi. Solut. dicit Bul. q̄ illud est verū in his, que puatā vtilitatē respiciūt In his vero que respiciūt publicā vtilitatē principaliter, nō possunt, vt hic. ¶ Sed ego dico aliter in l. omnes populi. Nā qdam est populus liber qui habet omnē iurisdictionē, z tunc potest facere legē, z statutū pro ut sibi placet. vt d. l. omnes populi. z iusti. de iur. natu. gen. z ciu. ſ. omnes populi. vbi ponitur exēplū in populo Romano. Quidā sunt populi, qui nō habēt iurisdictionem de iure communi, vt ciuitates, que non habent merum imperiū. Item prouincia tota, que licet habeat merum imperium, vt l. illicitas. ſ. qui vniuersas. ff. de offic. presid. tamen a pside appellatur ad superiorem, z tūc eorū statuta non valent, nisi confirmentᵉ a superioribus, vt hic. Et ita fit in istis ciuitatibus marchie, z ducatus, nā non admittunᵏ eorum statuta, nisi approbata per superiorem vt dixi in d. l. oēs populi. Sic etiā statutū, q̄ fieret in aliquo
5 castro, non admitteretur, nisi p commune approbaretᶠ. ¶ † Item not. q̄ presides prouinciarum non possunt facere cōstitutiones, tamen isti presides, qui mittuntur ab ecclesia, aliud seruāt, vel ex consuetudine, vel ex speciali cōcessione. De quo dixi in d. l. oēs po-
6 puli. vbi hanc l. allegaui. ¶ † Item no. q̄ concilium seu parlamentum debet conuocari in loco publico. De quo dixi in l. ij. ſ. de decur. z videas que ibi dixi. Ista omnia perpetuo tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Statutum factum ab antianis, an requirat confirmationem superioris, an possit reuocari sine eius consensu, seq̄. superioris. De hoc vide Bar. tenentē q̄ sic, in l. omnes populi. z l. omnium. de testi. vbi tamen Bald. contra. vbi in l. omnes populi, distinguit. ex quo apparet responsio ad contraria Bal. cum opi. Bart. tranſit Sal. Fulg. z do. Bau. de ca. in l. omnium. z Pet. de anch. in c. canonum statuta. in ver. sed hic incidenter quero. vtrū in reuocatione. z do. Abb. in c. dilecto. de preb. vbi ponderat ibi esse casum pro Bar. q̄ limitat, nisi superior apposuisset clausulam, si quid contra fiat q̄ non valeat per illum tex. per Ange. in d. l. omniū. z Bal. in l. ex placito. C. de rerum permu. z p Bal Ange. z Imo. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. z pupil. z in l. omnium. vide de. meum.

LEX VI.

QVoties. Non debet legatio mitti ad principē
1 nisi de volūtate cōcilij, z authoritate superioris. h. o. ¶ † No. hic q̄ priores soli huius ciuitatis non possunt legatū mittere ad principem sine magno cōcilio
2 ciuitatis. ¶ † Secūdo not. q̄ quando vocantur ad concilium oēs, sufficit q̄ sint in concilio illi qui sunt in ciuitate. nec sunt expectādi illi, qui sunt absentes, vt hic dū dicit, intra vrbem. ¶ † Ité no.

quod

quod non sunt expectandi infirmi, vel aliter impediti, vt sint in cõcilio. ¶ Item not. qõ ambasiatores debent portare literas sue ambasiate, ad qõ facit quod dixi supra de decur. l. si quis decurio.

De excusationibus artificum. Rubr. LXIIII.

LEX I.

ARtifices. Artifices hic expresse habẽt immunitatem a personalibus muneribus, tam discipuli, quam magistri. h.d. ¶ No. 1 hoc bene † quia quod dictũ est de discipulis dictum esse intelligitur, vt omnes dicantur artifices, quod facit ad ea que dixi in l. legatis seruis. ff. ornatricibus. de leg. iij.

De potioribus ad munera non vocandis. Rub. LXV.

LEX VNICA.

IPse. Justa causa est appellãdi, si alter prius debeat nominari. h.d. Pone casum, vt ff. quemad. ad ciui. mu. l. penul. & fi. Alias pone, rector debet esse de natione Romana, & si eligitur de natione Tuscorum, certe licite appellatur.

Si propter inimicitias creatio facta fuerit. Rub. LXVI.

LEX VNICA.

SI propter. Creatio facta de aliquo propter inimicitias, facit aliquem si vult, posse appellare. h.d. ¶ † Not. quod eo 2 ipso q̃ quis est electus ab inimico suo, presumitur electus propter inimicitiam, vt dicitur in teste, qui tulit testimonium contra inimicum, quod eo ipso intelligatur tulisse testimonium propter inimicitiam, vt l. ob carmen. ff. de testa.

De sumptuum recuperatione. Rub. LXVII.

LEX VNICA.

1 AMeribus. † Electus, qui habet excusationem recuperat sumptus quos fecit in lite ab eo qui eum nominauerit. h.d.
2 Not. quod dixi in summario. Ex quo habes † quando electus appellat, eligens seu nominans debet citari, quia eius interest, vt vides hic, nam condemnatur in expensis. Facit ff. de adop. l. nam ita diuus.

ADDITIO.

¶ Allegatur hic, quod iuramentum calumnie excusat ab expẽsis, sed nihil Bart. dicit hic, sed in l. j. ff. ad Turpil. & ibi scripsi.

Si post creationem quis decesserit. Rub. LXVIII.

LEX VNICA.

IAnte. Onus subeundi munera non transit ad heredem mortuo patre. h.d.

De tabulariis scribis. &c. Rub. LXIX.

¶ Nota quod nomina que ponuntur hic in rub. exponuntur in gl. & ponuntur alia nomina. Dic vt in ca.

LEX I.

1 ✠ Notarius, quando inuitus potest rogari de instrumentis.

NOtarij. Notarij, qui ad aliquam militiam vel aliud officium transeunt, remouentur, & reuocantur ad curiam intra quinquennium, non postea. h.d.

ADDITIO.

1 ANG. ¶ Sumo arg. ex ista lege q̃ † tabellio inuitus potest rogari de instrumentis, si tamen ante quinquennium tempore quo officium exercere cepit, rogetur, secus autem si postea.

ALEX. ¶ Adde Aug. hic, & Ro. in no. ij. in litera, H. Adde q̃ notarius non cogitur propter multitudinem contractuum conficere instrumentum. Dicit Bar. in l. j. ff. far. aduersus nautas. & Joan. Andr. in addit. Specul. in rubr. de fide instrumen. & Bal. in rub. C. co. tit. & in l. qui test. in fi. de test. & Rom. in l. j. sol. matri. Item non cogitur notarius, quando est effectus decurio, aduocatus, vel clericus in l. vniuersas. & ibi post Bart. C. de decu. Adde tamen q̃ si potest cogi notarius, & recusat, potest officio p. ma. ri. Bald. in l. prouidendum. C. de posthum.

LEX II.

QUicunque. Si decurio notariatus officium assumpserit, priuilegium decurionatus amittit.

ADDITIO.

1 † No. ex hac lege, q̃ licet decurio nõ debeat tabellionatus officium exercere, vt l. vniuersos. de decur. tamẽ si exercet, instrumenta per se facta nõ sunt irrita. q̃ facit ad q. de qua m. c. j. ne cleri. vel mona.

LEX III.

1 ✠ Notarius qualiter se gerere debeat in officio, & qui tabelliones esse possint.

GEnerali. Seruus non potest esse tabellio, & si dominus eius sciuerit tale officiũ assumere, parti ad interesse tenebitur, seruus vero fustigabitur. a ¶ † Not. hic quod notarius debet esse liber homo. ¶ Secundo not. † quod si notarius patiatur se rogari de aliquo instrumento, & sciat se habere aliquam qualitatem, vel defectum, propter quem instrumenta ab eo nõ valeant, quod ipse tenetur parti ad interesse, quod est not. ¶ † Item no. q̃ ignorans non punitur. Sed modo opponitur, quia notarius dicitur seruus publicus, vt l. non quasi. ff. rem pupil. sal. fo. † Sol. Et liber homo, tamen dicitur seruus publicus, b quia publice omnibus seruit, & ex eius stipulat. omnib. queritur dicit glo. q̃ est not. nec distinguit inter stipulationes pretorias, vel cõsentionales, vel iudiciales. Sed quidã cõtra per ca. quanquã. de vsur. in vj. de
9 quo diximus plene in d. l. nõ quasi. Sz quero † vtrũ libertus possit esse
10 tabellio. Dic vt in gl. notatur. ¶ † Itẽ quero vtrum decuriones possint esse tabelliones. Bl. dicit qs non, nec etiam aduocati. Tu dic q̃ nõ debẽt esse, sed si assumant illud officium, possunt, & valẽt ea que faciunt. Et simile dicũt Cano. de clericis. vt extra ne cleri.
11 vel mona. cap. clericis. & dic vt ibi. ¶ Itẽ quero † vtrũ notarij debeant scire iura. & dicit gl. q̃ sic. qs intellige qs non requiratur qs sint doctores vel legiste, sed q̃ sciant bene officium notariatus, vt sciant summam. & Flore. & alios libros eorum. & si hoc ignorẽt imputetur eorũ imperitie. tamen quantũ leserunt partem tenentur parti, vt ff. de magi. cõue. l. fi. & extra de reg. iur. c. imperitia li. vj. & ibi
c per Dy. c ¶ † Sed quero quid debeant continere instrumẽta. gl.
12 enumerat omnia, quam vide & signa. sed in hoc est multũ aduertẽdum que sit ciuitatis consuetudo. d ¶ Itẽ querit gl. vtrum † no-
13 tarius possit conficere instrumẽtum per alium. e Dicit gl. q̃ non, nisi in ciuitate Cõstantinopolitana, vt in auth. de tabel. in princ. q̃ intellige nisi sit notarius mortuus vel aliter infirmatus, & ita impeditus q̃ scribere nõ possit. qz tũc poterit per alium, vt extra de fide instru. c. cũ P. tabellio. facit ff. de offi. eius cui mãda. est in-
14 risdi. l. j. i princ. Sed nũquid † aliquis iudex vel aduocatus teneat accipere consilium, & consulere super aliqua questione. Vide gl. & ter. ff. de priuil. fac. scri. in l. sacris. la j. sed numquid tabellio cogat a principio registrare instrumentum, & postea publicare. Et videt ter. hic facere q̃ sic. arg. qz dicitur seruus publicus. Et de hoc vide arg. quod colligitur C. de defen. ciui. l. iubemus.

ADDITIONES.

a ANG. ¶ No. ex ista l. qs̃ phibitus esse tabellio, Iz sit in quasi
2 possessione officij tabellionatus, & conficiat instrumẽta, nõ tamẽ propter istam quasi possessionem validabit instrumẽta per ipsi facta secus tñ esset, si quis in quasi possessione tabellionatus cõficeret instrumẽta, nec esset tabellio, vt notat Guliel. in l. Barbarius. de offic. pretoris. † Et ideo sit cautus, aduocatus, dũ contra
3 instrumenta opponitur q̃ ille, qui scripsit instrumentũ non erat notarius, nec in possessione quasi tabellionatus officij, vt faciat articulari q̃ tẽpore dicti instrumenti confecti qs ille qui scripsit erat tabellio, & in quasi possessione tabellionat officij, & p tabellione habebat, & reputabatur ab omnibus qui cognoscebãt eũ, & qs erat liber homo, & talis conditionis qs non prohibebatur esse tabellio, alias non sufficeret hoc solũ articulare, q̃ erat in quasi possessione tabellionatus off. cij, ex quo quasi possessio non sufficit in his, que sunt prohibitiua, per hanc legem. † Non obst at d. l. Barbarius, vbi sufficit rõne publice vtilitatis quẽ fuisse in quasi possessione, esto qs prohiberetur, qz ibi erat in quasi possessione ex dispositione populi, qui eũ liberum facere poterat. & fecisset si sciuisset, vt dixi ff. in l. j. si seruus vel liber, ad decurio. officiũ aspirauerit. Et vide q̃ dixi in auth. de tabel. post princ. & vide Inno. in c. veniens. de ver. signi. in vj. & in capi. primo de fide instru. Sed
4 † quis probabit quem nõ esse notarium, an opponẽs, an aduersarius? Azo in summa de fide instr. tenet q̃ opponẽs debet probare maxime qũ iurisdictionem produceus est bone cõditionis, bone fame, nec est ꝙsuetus circa talia versari malitiose. Pro hac parte

consuluit Francisc.Tig.Spec,verò tenuit contra.in titu,de instru.edi,§.restat.versic.sed quid si producitur.per Lyn.in l.comparationes.C.de fide instru.per Jmo,extra de fide instru.in c.j.in auth.de tabellio.circa prin.ponit hec Ang.

b ALEX. Adde Bal.in l.ex hoc iure.§.itaque.de vulg.& pupil.& quamuis nesciat dicere quid importat clausula instrumẽti, non tamen per hoc suspectũ redditur.contrariũ tñ voluit Bald. post Alber.de Ros.in l.si.§.si.ff.ad Velleia,& in l.ij.C.de here,vbi dicit instrumentum cassarum,qz notarius nesciuit dicere quid esset Velleianum, de cuius renunciatione apparet in instrumẽto.

c ALEX. Hoc idem voluit Bar.in l.quidam.§.nihil.ff.de eden. Bal.in l.ij.§.eo.tit.subscrip. tamen vel signũ non potest alteri cõmittere vt §.nos autem.in authen.de tabel.vide Bar.idem qꝫ hic tenentem in l.j.ad fin.de offi.proconsul.& leg.Bald.in l.si quis.§. fin.de eden.& per dom.late in d.§.nihil.debet tamen non committens instrumentum alteri scribendum se subscribere.& facere mẽtionem de impedimento, secundum Ang.in d.§.nihil.qui alleg. tex.cum gl.in auth.de fide instru.§.in his in verbo,ministrãtium, & Bart.in l.diuus.§.senatus.ff.de falc. & Bald.in l.j.§. ne autem. de cadu.tollen.per Joan.And.de instru.edi.§.instrumentum ergo.in versi.item opp.Cum quo trãsit do. Ant.in c.inter dilectos. de fid.instrn.& Jmo.in.c.cum ℣. tabellio.eod.tit.& per dom.Lardi.in c.fin.de offi.deleg.& Ang.in auth.de tabel.in prin.

LEX IIII.

Boethos, Hic ponit nomina quorundam officialium.qui debent illi officio obedire,& sunt obligati ipsi,& filij eorum, nec debent ad alia officia transire,hoc dicit.† No.ibi tex.honore alicuius priuilegij,&c. quod notariatus officium non est dignitas nec honor, de qua dixi supra si seruus aut liber ad decu,aspira.l.ij.vbi de hoc.

De susceptoribus,præpositis,& arcariis. Rub. LXX.

Continua hanc Rubr.vt in gl.quam vide quid sit susceptor.& in quo differt iste titulus a tit,§. de exac.trib.§ .eo,lib,& ibi vide.

LEX I.

1 Liberatio quando contingat sola oblatione.

a **Susceptores,** Susceptores debent a soluente sine mora recipere,alias puniuntur ipsi, & iudices, qui eos punire neglexerint.h.d. Vnde,qz primo prohibet susceptores sine mora recipere. Secundo prouidet volenti soluere. Tertio punit susceptorem negligentem recipere. Quarto punit iudicem negligentem condemnare.Secũda ibi,nam si. Tertia ibi,& qui. Quarta ibi,quod autem. † Not. hic quod si per debentem soluere non starer, qꝫ liberatur a pena etiam que imponitur a l.qz res nõ incidit in commissum. Item potest petere apocham de soluto ac si solui̇sset.

2 † Sed contra hoc oppo.sola oblatione nõ contingit liberatio, vt l.qui decem,in prin.ff.de sol.ergo nõ potest petere apochã solutionis.Sed intellige qõ pecunia oblata erat perdita,& sic contingebat liberatio,vt d.l.qui decem secundum gl.Vel dic qõ obtulerat,deposuerat,& consignauerat.vt l.obsignatione.§.de solu.

3 † Ex quo no. quod sicut ille, qui soluit, potest petere apochã de soluto,vt l.j.§.de apo.pub.& l.plures.§.de fid. instru.ara ille qui non soluit,sed obtulit eo casu,quo per oblationem contingit liberatio,& secuta admissione,vel obsignatione facta potest petere apocham de soluto, qꝫ Lyn.tangit in d.l.obsignatione quod not. quia forte non probatur hoc per aliam l.melius quam per istam.

ADDITIO.

a ALEX. Adde Bar.in l.acceptam.de vsur.in ij.q.& Bart.in l. iij.ff.de condi.inst',& quod Bal.in l.j.§.ne lice.ter.prouo.vbi dicit quod vbi non est dies.vel hora, sufficit quod quis sit paratus soluere.licet nõ offerat. Secus si est apposita dies vel hora propria, vt nunc ad talem horam l.ratio.§.fi.de act.empt.& etiam facit qꝫ si creditor differat recipere,sufficit verbalis oblatio.l.si residuum ff.de distra.pig.& l.fundum.ff.de rescin.vendi.alias requireretur realis oblatio.l.si rem.§.omnis.de pig.act.& vide Bal. in l.j.& in l.acceptam.in v.q.& in l.si ex placito.de rer.permu.vbi an in contractibus innominatis sufficiat pro implemento contractus sola oblatio,vide docto.in l.prætor.§. si quis paratus. ff.de ope.no. nun. Adde quod dixit Bartol.in materia oblationis,in l.qui decem.ff.de solu.in fin.sola oblatio facit,si quis tenetur de casu, nũc tenebitur de omni culpa,& istud dictum est domini mei Aret.in l. quod te.ff.si cert.pet.in iij.q.per text.adducitur,in l.si arbiter.ff. de solut.secundum vnum intellectum. Adde Angel.vt exact. instan.doris.in §.illo quoque.

LEX II.

1 Bona administratoris fisci licite non emuntur,

Tarta, Ad nominatores susceptorũ in subsidium deuenitur,nec licet ab eis emere. hoc dicit.

1 † Not.quod non licet emere de bonis administratoris fisci,sed contra ã.rem alien.gerent.l.j. Solu. Ibi administratore priuati hic republice. Facit j.de eroga. mi. an.l. opinatoribus.lib.xij.

LEX III.

1 Officiali antiquo fienda est solutio,non nouo, si antiquus totum soluit de suo,

Susceptores, † Ei debet solui.qui est officialis tempore solutionis,non ei, qui fuit tempore, quo fieri debuit solutio.h.d. Not. hanc l.quia his diebus habui de facto, quam intelligo nisi officialis antiquus,qui non exigit totum, soluit de suo, nam tunc sibi deberet fieri solutio,vt l.missi opinatores.ã.de exac.trib.

LEX IIII.

1 Refirmari in officio non debet quis, nisi fuerit primo syndicatus,

a Dantes pecuniam mercatori ad diuidendam partem lucri,non possunt petere rationem a mercatoribus,nisi in fine anni.

Neminem, Non debet quis in officio confirmari,nisi primi officij rationem reddiderit. Itez ratio singulis annis debet reddi. Iii officiales nõ debẽt esse perpetui, sed annales aut ad plures biennales.h.d. † Not.hic ex principio legis quod non debet quis refirmari in officio, a nisi fuerit primo syndicatus. Item not.ex
a versi.integro.pro illis qui dant pecuniam mercatoribus ad diuidendam partem lucri liciti,& damni secundum l.j.§.pro soc.quod solum in fin.anni possunt petere rationem a mercatoribus,& non ante,quod tene menti.

ADDITIONES.

a Nõ debet quis refirmari in officio. Adde istũ in l.j.ã.vt omnes tam ciui,& in l.rescripto.ff.de mn.& ho.quid autẽ si fuit refirmatus,an debeat bis syndicari,vide eundem in l.& ideo.ff.de ver.ob. & Alex.in l.dses.ff.de dam.infec.

b Vide etiam per Bal.ã.pro soc.in rub.& limita sing.per Sali. in l.aduersus.& l.rationes.ã.de admit.tut.

LEX V.

1 Consuetudo intelligit verbum solidus,de minuto.

2 Septuaginta duo solidi faciunt libram auri.
Aurei veneti,& Florentini habent octauã partem vncie,& sic octo faciunt vnciam,& xcvj.faciunt libram.

Quotiescunq; † Ista lex est brevis & clara.Ex qua no.qꝫ cum dicto solidũ,iz non exprimatur auri intelligatur de solido aureo,qõ est verum,quando profertur a iure,sed fm consuetudinez in partibus istis intelligitur de solido minuto,hoc est monete mi
2 nute. † Secũdo no.qõ lxxij.solidi faciunt libram auri,a & si bene
a computes,quilibet aureus habet sextam partem vncie,hodie vero aurei Veneti,& Florentini quilibet habet octauam p rẽ vn
b cie,& sic octo faciunt vnciam.& xcvj.faciunt libram auri.b

ADDITIONES.

a Auri. Vide ad hoc Fel.in c.frequenter.de offi.iud.ord.cum nõ nullis remissi.& quod ibi dixi in apost.

b ALEX. Vide Bar.§.in rub.de vete.numisma.pote.& que dixi post Bar.in l.§Paulus de solu. Alex.Bl.in l.quicunq;.de fer. fugi.& in §.si quis quinq; solidos.in x.colla.de pa.tenẽ.& in l.si.ff. de in ius voc.& in rub.§.de vete.numisma.po.& in §.si.inst.de pene.liti. Sed qñ lex vel statutum facit mentionem de solidis,vel aureis.de quibus debeat intelligi,an de illis,de quibus fit mẽtion l.si.ff.de in ius voc.vide Bal.in l.si.in prin.ã.cõmunia de leg.& ibi gl.& in l.quicunq;.in vlt.gl.ã.de ser.fu.& in l.illud.de sa.sanc.eccle. Bal.& Jo.and.in addi.Spec.de instru.edi.§.porro.in fi.per gl.& doct.in c.statuimus.in fi.extra,de maledic,& Pe.de anch.in cle.si beneficiorum.& ibi gl.de deci.

LEX VII.

Jn minime Hec lex facit contra eos,qui tenent pecuniam cõmunis,& cum ea faciunt mercantias. Facit j.de his qui ex public.ratio.l.j.& t.

LEX

LEX VIII.

1 ☞Pactum a maiori parte fideicommissariorum tenet.
2 Judicatum a maiori parte arbitratorum tenet.

a **Exactores.** [a]Hic ponitur ordo qualiter debet eligi susceptor, vel exactor. facit ff. de iure fisci. l. super creandis. & ibi no. & ff. de ca. lar. tit. l. preceptt. §. illud etiam. & ibi dixi. ADDITIONES.

a ANG. ¶Not. ex ista l. ibi, omnium quod licet tex. dicat omnium,
* tamen glos. subaudit ꝙ sufficit cōsensus maioris partis, *per l. ꝙ
1 maior. ff. ad mu. ¶Et hec faciunt ad q. plures sunt electi fideicommissarij in testamento. & sunt apposita ista verba, ꝙ illud ꝙ fuerit per omnes actum, obtineat plenam roboris firmitatem certe, eo modo valebit. si fuerit factum per maiorem partem sicut per om-
2 nes. Item facit ad q. ¶Compromissum fuit ad plures vt illud ꝙ iudicatum fuerit per ipsos, valeat & debeat obseruari. Certe quod fuerit iudicatum per maiorem partem obseruari debet.
* ¶Partis. Adde omnino Ant. Cor. sing. suis in versi. vniuersitas. incip. ꝙ fit a maiori parte. & illud sing. & alias remissiones alle gaui in addi. ad istum in l. quicunq; nu. iij. in versi. consensu omnium. ff. de omni agr. deser. *

LEX IX.

3 ☞Qui promisit dare mille aureos, tenetur dare ad pondus statutum per commune.

Modios. Primo precepit modios vel mēsuras esse in vnaquaq; ciuitate ereos vel lapideos, ad quos in dubio recurrit. ¶Secōo ponit cōmittentes fraudes in mēsuris. ¶Tertio ponit quantū nomine tributorum mēsura debet solui. Secūda ibi, ita vt Tertia ibi, & submotis.

1 ¶†Not. principaliter de mensuris ereis, & lapideis que obser-
2 uantur per vniuersitates. ¶†Item not. penam falsificantium pondera, & mensuras, de quo dixi plene in l. arbitrio. §. de eo. ff. de do. & vide que ibi dixi que sunt notanda. ADDITIO.

3 ANGEL. ¶†Hic est casus, ꝙ ille, qui promisit dare mille aureos, teneat dare ad pōdus statutū p cōmune ciuitatis, nō obstante ꝙ diuersorū ponderum currant florēni in ipsa ciuitate, sinautem certum pondus, vel certa mensura non esset in communi, sed essent diuersa pondera, & diuerse mensure, tunc recurrimus ad consuetudinem regionis, sinautem de consuetudine non appareat, vel diuerse consuetudines non apparent, tunc ꝙ est minimū sequimur, vt l. semper. in obscuris. ff. de reg. iur.

LEX X.

1 **Susceptores.** Ista lex est clara. Ex qua no. †ꝙ qñ fit estimū, debet requiri defensor ciuitatis cuius territoria estimātur, & sic sufficiet requiri syndicū ville, nec est necesse ꝙ singuli de villa requi-
2 rantur, & hoc quādo fit estimatio vniuersalis, sed †quando ex alia qua causa estimatur predium vnius vel mēsuratur, ille debet requiri, cuius predium estimatur, vt l. ij. & iij. §. finium regun. Item istud estimū debet assignari p̄fidi, vt l. j. in pn. §. de apo. publicis.

LEX XI.

Securitates. Ista l. est foztis, & modice vtilitatis, & tria dicit. ¶Primo securitates facte a susceptoribus de vino, qñ fit, ratio, debet eis imputari pro interitu, quantum cōtinetur in illa apocha, seu securitate de recepto. ¶Secōo ibi, & accepta, dicit glo. ꝙ ratio acceptorum, & discussio rationis debet fieri in apertum, qō no. in multis enim ciuitatibus redditur ratio in cōs. ¶Tertio ibi, & omnes dicit qō securitates que proferūtur, debent approbari, & acceptari ab officialibus. q. d. nō potest opponere exceptionē non nu. pec. §. de non nu. pe. l. in contractibus. §. j. & l. fi. §. de apo. pub.

LEX XII.

3 ☞Notarius condēnatus de falso an possit instrumēta cōficere.

a **Valiquid.** Non potest quis exercere officium,
1 in ꝙ semel deliquit. [a]h. d. †Ho. hāc legem, ex qua colligitur ꝙ notarius semel condemnatus
b de falso non potest de cetero notariatus officium exercere. [b]Fa-
a cit ff. de edē. l. si quis ex argētarijs. §. j. & ibi gl. alle. l. istā. ¶†Sed quero, quid si notarius est cōdēnatus de falso alias cōmisso, quā in officio notariatus, an poterit exercere officiū notariat⁹? Dic
c vt dixi de ista q. & aliꝭ i l. ij. ff. ad l. Jul. repetū. & ibi plene de hoc. [c]

ADDITIONES.

a ¶Deliquit. Adde Fel. in c. ex literis. de' consti.
b Exercere. Vide ad hoc Feli. in c. fraternitatis. post pin. in versi. extra gl. de hered. & vide omnino bal. l. ij. nume. ij. & ibi posuit in apost. ad ipsum post bar. in. ff. deponit ab officio. §. de manu. vindi. & ibi bon⁹ tex. cū gl. Berar. de Petra sancta sin. suo pmo.
c ALEX. ¶Adde ꝙ requirit, ꝙ sit condēnatus, alias ex solo delicto nō est priuat⁹ officio. il. si quis decurio. i §. nō satis. §. de fal. vbi ad hoc pōderat bal. & no. Jnn. i c. fraternitatis. de her. & bal. in l. j. in fi. ij. casu. ff. de test. & in l. in exercēdis. de fid. istr. & in l. Cassi⁹. ff. de sena. & in l. ij. de sen. & in auth. habita. & c. fi. iterpres. de l. contra di. Spe. in tit. de instru. edi. §. instrumētū ergo. versi. itē opp. ꝙ tabellio. & in §. resta. versi. qd si tabellio. & licet bal. Jnst. de test. mili. §. fi. dicat ꝙ condēnatus de falso, notarius nō pōt noua instrumēta conficere, tū primo rogatus pōt auctēticare, secūm Ang. in l. si quis ex argē. §. j. ff. de eden. p gl. in l. pen. in versi. documētis. in aut. de tabellio. & probat bar. clarius in l. ad testiū in pnin. ff. de test. & ibi no. gl. & in c. officij. extra de here. gl. in auth. de tabel. in §. pe. dicit ꝙ si cōficiat instrumentū ignorās se pronunciatū falsariū ac dicit ꝙ fideliter cōfecit dictū instrumentū. ꝙ valet vide Bal. in l. iubemus. §. si me. de sacros. eccle. Et no. bal. i l. cū arbiter. §. de sententijs. ¶Item adde ꝙ iudex notario cōdēnato de falso pōt ex cā. cōcedere facultatē cōficiēdorū istorū bar. i l. si qs in pn. testa. §. miles. de leg. iij. & vide in eod. & que ibi scripsi. ff. ad leg. Jul. repe. Adde ꝙ valerēt instrumēta condēnati absentis, vt dicit. bar. in l. si ideo. ff. de euic. & in l. qui repudiantis. §. fin. & ibi glo. & doct. ff. de inoffi. test. & in l. contumacia, de re in. Et in fine, an possit de nouo creari tabellio, qui fuit condēnatus de falso, & sic priuatus officio vide bal. in l. ij. ff. de oper. liber. vb: cōcludit ꝙ nō. Vide bar. in d. l. eadē. & Ro. in litera A. not. viij. vide bar. i cōs. incl. §. & Jo. Bal. in l. ꝙ depositū. §. depositi. & in l. militi de test. mil. & l. ij. de fid. inst. & in d. §. sane. & Jac. de Bel. in auth. de tabel. in pn. in vij. q. per Jnn. in l. infamem. de pub. vide text. in l. quamuis. §. fin. ff. de solutio.

LEX XIII.

Dos. Hec lex fortis est in tex. & modicū valet. Vide ꝙ primo dicit ꝙ in qualiber prouincia debent esse duo susceptores, quorum vnus suscipiet aurum, alius alias species, & debēt esse duo notarij, seu numerarij, vt cuilibet susceptori detur vnus notarius numerari⁹. Secūda ibi, scire autē. dicit ꝙ susceptor auri nihil habet cōmune cū susceptore aliarū specierū. q. d. vnus nō debet se intromittere de officio alterius, & ꝙ debet solui vni, nō debet solui aliꝭ. Et expōe ibi, cū arce. id est, scrinijs. ratiocinijs id est, vbi alie species aliarū rerū extra aurū reponūtur, ꝙ ptinet ad aliū susceptorē. Tertia ibi, in ꝓl. iudices. punit iudices in v. libris auri, & eorū officiales pena ceptis si predicta nō obseruarūt. q. d. si illud ꝙ debet solui vni susce-
1 ptori, fecerit alter sibi solui, puniat⁹ pena p̄dicta. †Ho. ex fi. huius legis, ꝙ punit iudex. q mādat pecuniā cōdenationis aliꝭ solui quā cui dictat statutū. Facit ꝙ dixi §. de can. lar. l. p̄cipit. §. p̄uidentib.

ADDITIO.

2 ANG. ¶In tex. ibi, nihil. ¶†Ho. p̄hiberi cōmistionem officiorū. Et ideo dico ꝙ notarij deputati ad causas ciuiles, nō possunt scribere acta criminalia, nec econtra, propter commistionem officiorū que prohibita est per hanc l. & ff. de offi. consulis. l. vna. & §. de exac. trib. l. missi. ꝙ intelligitur nisi ex causa necessitatis. vt plene per Bul. in d. l. vna. & vide l. fi. de nu. lib. xij. ¶†Ultimo no. ex ista
3 l. iudicem negligentem puniri criminaliter, etiam ad penam corporalem. De hoc dixi de bo. vac. l. fi. & l. iudices. de anno. & trib.

LEX XIIII.

Humiliozibus. Primo dicit in genere de
1 curiones nō vexandos officijs vilibus. Secūdo ibi, susceptionem, dicit ꝙ officiū exigendi collectam pro vestibus ptinet ad officiales procōsulis, vel ad eos, qui alias hoc facere cōsueuerunt. Tertia ibi, in horū, &c. dicit ꝙ ad decuriones spectat de predictis repetere rōnem, & inuenire ad hoc hoiem sufficiētē. Quarta ibi negꝫ eā assignat rōnem. Ad euidētiam sciendū est, ꝙ pro exactiōe talis collecte pro vestibus erat constitutū certum salarium officialibus procōsulis seu aliꝭ. Dicit ergo ꝙ rō p̄dictorū est, qz nō est equū decuriones sustinere dānū dicte exactionis nō facte, & alios habere lucrū. Sꝫ alia rō colligitur ex principio, qz est vile officiū. Quinta ibi, hanc
1 igit. Cōcludit ad predicta ponēdo vnā exce. & est clar⁹ tex. †Ho. bū ꝙ officia vilia nō sunt dāda decurionibus, sed aliꝭ hominib⁹ inferioribus subditis, vt stare ad custodias portarū, facere istas viles exactiones, & similia. Facit ꝙ dixi §. de mul. & in quo lo. & limita.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Adde Bart. in l. iij. §. de mulie. & in quo lo. & limita, vt ibi post eum dixi.

De ponderatoribus & auri illatione. Rub. LXXI.

LEX II.

1 ☞Estimatoribus quid fidei habendum.

1 **Quoties.** Hec lex est clara ex qua not. †ꝙ illi, qui p̄est ponderi communis & im-
probat, vel approbat, est parendū, sicut in ciuita. Pe-
rus. est estimator publicus equorū, & est ei credendū. Itē in quibusdam ciuitatibus de anno in annum proponuntur quidam medici, q habēt estimare vtrū vulnera sint mortalia, vel ex
a eis sit remansura cicatrix, vel membri debilitatio, & sic est eis pa-
2 rendum, seu standum vel credendum, [a]vt hic cum fi. †Et aduerte
b qz statur dicto vnius⁹, qō est verum quando ille, cui statur, pro

b ponitur a cõmuni totius ciuitatis.†Sed quando a iudice pro-
c ponerẽtur,deberent eligi duo, si reperientur in ciuitate, vt §.de
4 fid.instr.l.comparationes.z j.de re mil.l.semel,lib.xij.alias vnus
b sufficit,vt in aut.de non ali.aut permu.re.§.quod autem.[4]

ADDITIONES.

a CVel credendum. Adde Fel.in c.significasti.el secundo. de homic.versi.non ibi peritorum iudicio.

b CStatur dicto vnius. Adde qs not.in apostil.ad istum tex.in l.Theopompus.in apostil.in versi. dicto vnius. ff.de do. preleg.

c ANGEL. CVel si eligeretur de partium voluntate,l.arbitro. ff.qui sat.cog.z l. Theopompus.ff.de dot.preleg. Istũ tex.alleg.

3 Bal.in l.j.j.de veteris numismatis potesta. †Unum tamen notab,circa hoc qz licet regulariter stetur, z fidem faciant tales,nihilominus poterit ab ipsorum relatione seu sententia appellari, vt dixi in d.l.arbitro.in fi,ponendo practicam illius l.

b CVide Bre.in trac.maleficiorum.super versi.cicatrix. Adde hic bar.in l.j.ff.de sica.in l.j.§.fi.ff.de verbo.oblig.z Bald.in l.directas.ã.de test.manu.z in proemio.ff.in prin.in versi. Item quero nos dicimus,&c. Vide in c.significasti.de ho.per Doct. per Ludo.in d.l. j.§.fin.de verbo.obli.Et no.qd statur dicto vnius, si non sunt plures in ciuitate, vt Bart. in proemio ff.de quo in c.propositi.de prob.z in d.c.significasti.

De auri publici persecutoribus. Rub. LXXII.

LEX VNICA.

2 ☞Exactores non possunt pecuniam exactam in aliam speciem sine licentia commutare.

1 AVri. Hec lex est fortis in tex.gl.tamen bene declarat,z h.d.Susceptoribus non licet pecuniam acceptam sine licentia in massam redigere.

2 CHot.qd licet solidus soluatur pro libra auri non potest susceptor redigere in massam sine licẽtia. †Ex quo habes qd isti exactores publici,si exigunt pecuniam,nõ possunt eã redigere in florenos,vel florenos in pecuniã sine licentia. Et sic omne lucrum quod perciperetur deberet esse publicum. Et sic qui tale lucrũ retinet,contra conscientiam retinet,z fiscus potest repetere,quod est no.pro istis exactionibus publicis.

De his,que ex publica collatione. Rubr. LXXIII.

LEX I.

NVllus. Pecuniam publicam non potest quis accipere mutuo vel alio titulo, vel in suam vtilitatem aliter conuertere,h.d,totus titulus.

LEX III.

CIant. Susceptum per iudicem non potest in aliã vtilitatem,transferri,h.d. Ho.istam l. contra conseruatores monete,qui pecuniam communis depuratam ad solutionem salariorum doctorum suo arbitrio conuertunt in alios vsus,puta soluendo stipendarijs.

ADDITIO.

CIdeo dicit Bar.in l.iubemus,ã.de erog.mil,an qd thesaurarij negligẽs soluere salariatis, tenetur ad interesse eorum, quod no.

De auro coronario Rub. LXXIIII.

LEX VNICA.

AD collationem. In tex.ibi,absque eõ suetudine. Nota ex illo tex.arg.contra forenses,quia licet non possint cogi de iure ad munera personalia,vt l.rescripto,in fi.de
a mu,zh o.tamen si de consuetudine antiqua[a] obseruatum est qco gantur,habet locum ista pena,vt l.quoties.ff.de verb.obli.z tunc personalia munera eis indici poterunt, z ideo poterit indici ei onus cudodie. Hoc etiam facit contra scholares, qui licet ad onera personalia cogi non possunt.l.j.de professo, z medi.tamen si de consue,eis imponuntur,poterũt cogi,per hãc l. ADDITIO

a CAntiqua. Vide que dixi ã.in l.j.de muli, z in quo loco. versic, item fallit in ciuitatibus.

De irenarchis. Rubr. LXXV.

LEX VNICA.

IRenarche. Sindicos ad denunciandum maleficia,seu milites ad capiẽdum malefactores consilium ciuitatis debet preponere,non iudex solus,siue Potestas ciuitatis,siue alius rector. De istis dixi in l.diuus.ff.de custo.reo.h.d.

ADDITIO.

CDe istis syndicis etiam habes,in l.ea quidem.de accu.z in l.ab executore.ff.ad Turpil.z adde quod tales syndici debent iurare se fideliter exercituros officium.vt not.Ang.in l.si vacantia de bonis vacantibus.in primo not.Alex.

De argenti pretio,quod thesauris infertur. Rubr. LXXVI.

LEX VNICA.

a IUbemus.[a] Pro libra argenti possunt solui quinque aurei.h.d. †Not.qd
1 potest solui pro argento aurum,z econuerso.De quo plene dixi ff.de solutio.l.Paulus.

ADDITIO.

a ALEX. CLicet non possit solui inuito creditore alia species pecunie,vt l.Paulus.de solutio.tamen hoc fallit in tributo,vt dixit Lud.in l.diuortio.ff.ob donationes.ff.sol.mat.Alex.

BARTOLVS
Ad Vndecimum Lib. Cod.

De nauicularijs,seu naucleris publicis transportantibus publicas species,&c. Rubr. I.

4 ☞Negotiatores non dicuntur artifices.

CDe prima parte rub.ff.de lustrarijs,&c,nihil habem[b] in nigro. Simile est ã.quib[b] mune,excusant hi,qui post imple,mil.z ã.ad Treb.in rub.De secũda parte rub.ff.de naui.tractat hic tit.z gl.cõ
1 tinuat ad precedẽtia duob.mod. vt patet in ea. CQuero quare in rub.dicatur naui,seu nau.dicit qd hec dictio nauicularij,sumitur trib.mod. CPrimo pro faciẽtibus naues. CSecõ pro his qui maiorẽ par.sue substãtie posuerũt in mercãtia nauiũ. CTertio pro his qui ducũt naues. Ne ergo in rub.possit esse dubitatio,
8 ponit de naucleris,z intelligit solũ de ducẽtibus naues. CHas
a tura enim dictionis siue,[a] est proprie,vt licet ꝓba distinguat,sensum tñ cõiungit,vt duo p eodẽ ponãtur,vt ibi Alex.siue Paris, vt no.in simili in l.ij.ã.de i lit.iurã.licet aliter ponat in b.si qs ita.
3 ff.de aur.z arg.leg.z ibi dixi. CTQuero iuxta rub.statutũ est hic qd cãdelarij gaudeãt certa immunitate. CQuero modo qui intelligantur candelarij.Ex hac glo.videtur qd tam illi qui faciunt candelas,quam illi qui vendunt,quam illi qui nõ faciunt neqz vẽdunt,sed maiorem partem fortunarũ suarũ posuerũt in illa mercantia,a simili,sicut in hac gl.de nauicu.dicit.Similem gl.habes in l.semper.§.negociatores.ff.de iur.immu.z fuit sumpta de summa Azo.super hoc tit.facta ad q.dico qd proprie loquẽdo solũ illi
b le qui hz notitiã faciendi illam artẽ de candelis, comprehendit.[b] Et dicitur candelarius proprie,qz illud dicit nomẽ artificu.vt l.
4 legatis seruis.§.si ex officio.ff.de leg.iij. CNegociatores vero nõ proprie dicunt artifices,qz de iure gentiũ quilibet scit emere,z vẽdere,z vnus cautius quam alius.Et appellant negociatores ex frequentia,vt d.l.legatis.in prin.nisi consuetudo regionis aliud inducat,z ideo isti appellabunt potius mercatores candelarum quã cãdelarij.Et ideo in d.l.negociatores.isti mercatores nauiũ
c non appellant nauicularij,sed potius negociatores,z tene mẽti.[c]

ADDITIONES.

a CSiue. De qua dictione vide vt Fel.copiose.z no.in l.inter ceteras.circa prin.ver.circa materiam.ã.de rescrip.

b ALEX. CVide gl.in l.j.§.j.z ibi Ang.z Pau.de ca.ff.de trib. z qd no.Bar.in l.legatum.de leg.iij.z Bar.in proe.ffortũ,z Bal.in rub.ã.de consti.pecu.z Ang.in l.cũ interdum.ff.de instito.Et sic no.qd facientes artem per substitutũ gaudent priuilegio immunitatis,sm Bar.sed Lud.in no.xlvij.in litera p.alleg.tex.a nemine ponderatum in contrarium in l.si.circa prin.de excu.tut.

c ALEX. CVide ad hoc que dixi in l.legatis.in prin.de le.iij.quibus adde Bar.in l.mariti.in prin.ff.de adul.z Bal.in proe.ff.in prin.in ver. Item fallit in mercatore. Unum videt dicere qd ille dicatur mercator,qui solam vnam negociationẽ facit,z idem in artifice. Idẽ voluit Bal.in rub.ã.de consti.pec.in fi.vbi videbitur qui sub dubio forte videtur tenere qd hoc casu ita demũ sit mercator,si professus est matriculam,adde Bal.in trac.de consti.in fin.

LEX I.

1 ☞Species violentiarum sunt scilicet,cum armis,z sine armis, cum authoritate,vel sine.

2 Nauicularij portantes res publicas,non possunt in loco detineri,tam ratione delicti quam debiti.

3 Litere que dantur alicui,probant eius commissionem.

4 Portans res emptas a republica,non habet immunitatem.

5 Concussio dicit,si officialis infert metũ,vt extorqueat pecunias.

6 Portantes res principis non soluunt pedagium.

Nullam

NVllam. Nauiculariȷ̄ seu naucleri portantes res publicas habēt plenā securitatē
1 in eūdo, ⁊ redeūdo.h.d. ¶ † Primo quero quid vult dicere nullā vim. Respō. signū vniuersale requirit ad minus tria, vt l.in re mādata.§.mand. ¶ Vult ergo dicere, nullā vim scilicet cū armis vel sine armis, cū authoritate, vel sine. Iste enim species violentiarū sunt, vt l.iij.in prin. ⁊ §.j. ff.qd me.cau. ⁊ hoc quantū ad propositum, licet aliā distin. faciat glo. in l. extat.
2 ff.quod met.cau. † Et per hoc dico qd isti nauiculariȷ̄ nō possunt detineri ratione debiti siue delicti alias cōmissi in loco condemnationis de his facta, vel represaliarum. Pro hoc facit tex. iste in fi. ibi, omni securitate, ⁊c. facit ff.de iud.l.ij.§.legatis. Quero quid vult dicere delegatas species annotarias trāsferentes.⁊c. Rū. gl. loquit de his, quibus species sunt delegate, id est, cōmisse vt trāsferant a Comitibus horreorū, id est, officialibus, qui presunt horreis publicis. Idē intelligo si cōmittat eis ab eo, qui preest reb.
3 principis, vt ff.de leg.l.pnceps. ¶ † Quero qualiter, cū sint in itinere, probabūt istas species esse sibi cōmissas portādas. Respō. per literas sibi datas, ar.§.de decur.l.si qs decur. ⁊ l.si qua p calū
4 niā.§.de epi.⁊ cler. ff.de pub. l.si publicanus.§.j. ¶ † Quero qd si aliquis portabat res quas emit a Republica nō ex delegatiōe officialis public. Rū. non habet hāc immunitatē. vt l.licitatio.§.
5 fi.ff.de publica ¶ † Quero qd vult dicere text. ibi nec concussiones perpeti. Respon. cōcussio dicitur qn̄ officialis infert metum, vt propter hoc extorqueat pecunias, vt l.j.ff.de concu. prohibet ergo istos nauicularios hoc pati. ¶ Quero quid adijcit id, qd sequitur, nec ad aliud gen⁹ incōmodi. Respō. vult dicere ꝙ authoritate, lege vt occasione gabelle vel pedagiȷ̄, seu vectigalis nihil ab
6 cis accipiebat, vt d.l.licitatio.§.res exercitui.⁊ §.seq. † Illi ergo,
7 qui portāt res Principis, nō debēt soluere pedagiū. † Sed quero, hic loquit in pedagijs que accipiūtur quādo res exportantur, quid si in ciuitate est gabella contractuū, an contractus celebrati a fisco, vel a pncipe sint immunes ab ista gabella, posito ꝙ gabel
a la sit licita: arg. ꝙ no.§.ad l.Fal.l.j.§.municipium.⁊ qd ibi not.[a]
8 Sequit in tex. veniētes ac remeantes. † Not. hic. arg. qd si alicui
b est data securitas veniendi, dicitur esse data securitas redeundi.[b] Posset dici, immo facit contra, q: non expressisset in eundo, ⁊ redeundo, nisi necesse fuisset. Dico tamē contrariū, vt §. nō enim venit secure, qui nō potest redire, vt l.sciēdū.ff.de leg. ⁊ ad Trebel. l.de etate. ⁊ ff.de sepul. viol. l. vtimur. ⁊ ibi dixi. ⁊ plene. ff.ad leg. Iul.maiest.l.j.in prin. vbi ille, qui frāgit istas securitates, tenet l. Iul.maiest. Oppo. ad fin. ⁊ videtur qd puniatur acrius, vt l.iij.§. eod. Solu. dicit gloss. hic in pena applicanda fisco, ibi parti. Contra hoc oppo. q: quantum ad fiscum est maior pena, quia incidit in penam lese maiest. vt l.j.in prin.ff.ad leg.Iul.maiesta. Solū. Si ibi intentaretur condictio ex illa l. haberet locum illa pena. si ex ista lege, haberet locum ista pena, vt l.quoties.ff.de act.⁊ oblig.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Adde ꝙ dicitur de fisco, an teneatur soluere gabellā in d.l.licitatio.§.fiscus. ⁊ Bal. in l.emptor.ff.de here.vel act.vēdi.
b ¶ Redeūdi. Adde Fel. in c.fi.de treug. ⁊ pac. ⁊ cap. ego semp. de iureiur. ⁊ quod dixi in apost. in d.c.fi.
c ¶ L. Iul.maiest. Adde Bul. de Lug. in tracta. de secu. ad fin.
d ALEX. ¶ Adde Bart. in l.fi.de digni.§.lib.xij. vbi est casus in contrariū. sed est speciale secundū bar. ibi. de hoc vide doc. in c.fi. de treug. ⁊ pac. vbi tenet ꝙ sic, per illū tex. in c.magne. de voto. in l.si cui in prouincia.§.tādiu.ff.ex quib. cau.maio. ⁊ c.errori. de iureiur. ⁊ c.statutū.§.pen.de rescri. in vj. ⁊ voluit Ang. in l.vtimur. hic alleg. ⁊ in l.j.in prin.ff.ad leg. Iul.maiest. Cōtrariū tenuit Domini. in c.disciplina. xv.distin. vbi dicit ꝙ iura loquūtur p verbū eundi, ⁊ redeūdi simul, vt in d.c.statutū.§.pen. ⁊ in d.c.ego N. Unde, dicit ipse, si verū esset ꝙ verbū eundi, cōprehenderet verbū redeundi, frustra in l. vel statuto poneretur. Igit vbi tū sequuntur primā opi. tanquā veriorē. Nec ob. ꝙ dixit Do. in d.c.disciplina. q: illa verba ponūtur ad maiorē declaratio. fm eū in d.§.pē. Pro hoc facit ꝙ dixit Bar. in l.j.ff.de acq.re.do.in §.fi. ꝙ refert ⁊ sequitur Arch. in c.minor. xvij.q.iiij. Adde ꝙ saluus cōduct⁹ etiā ad associātes extēditur. Ita voluit bal. in l.administrātes.§.j.de excu.tu. ⁊ in cōsi. incip. saluus cōductus fuit cōcessus. ꝙ habens saluum conductū pōt illuc mittere pro se suā vxorē vel aliū de familia, ad quē extēditur saluus cōductus. Idē Ang. ꝙ cōcessum pro se, ⁊ socijs extenditur etiā ad Iudeos, etiā socios, q: societas pōt contrahi cū Iudeis.l.quicunq;.§.de iud. Ita dixit in d.l.vtimur. ⁊ in d.l.j.ad leg. Iul.maiest. vbi dicit ꝙ hoc nō haberet locum in Sarracenis. Itē adde ꝙ saluus cōductus extēditur ad pterita delicta nō aūt ad futura. Sl. in c.noli existimare.xxiij.q.j.⁊ Ang. in l.j.§.j.ff.de dol. de quo vide per Ro. in l.iij.§.si quis seruū.ff.de acqui.pos. ⁊ Aret. in maleficijs. in verbo, fama publica. in versi.v. queritur. cōmittens ponit. vbi ⁊ quando habens saluū cōductū capi possit, iudex an possit cōcedere accusato fidātiā, vt veniat ad se excusandum, vel se informādum. s.curiam vide per Imol. ⁊ doc. in l.is qui reus.ff.de pub.iud. ꝙ ibidem no. Facit in l.cum indulgentia. de sent.pas. adde scripta in l.fi.de sent.pass.

LEX II.

2 ☞ Administratoris sacramento statur in expensis minutis.

COmperimus. Species, que portāde suscipiūtur, debēt intra annū portari, ⁊ a quo suscepte fuerint, apoche de soluto reportari. Primo ponit vnū inconueniens, ꝙ dedit causam legis condende. Secūdo circa illud dat remediū. Secūda ibi, ideoque. Ex
1 hac lege not. † modū cōficiendi rationes ab istis officialibus, qui multa recipiunt, ⁊ multa transferunt ad alios. debēt enim ea, que receperunt, scribere a quo receperūt nominatim, ⁊ ex qua causa, vt §.de exac.trib.l.apparitores. Itē debent scribere cui dederūt nominatim.§.de suscep. ⁊ arca.l.neminē. Debēt etiā ponere diez receptionis, vt hic Si enim ista sing. nō scripserunt, non videtur ratio reddi, q: nō pōt ille, cui ratio redditur, eā intelligere, nec cōprehendere si aliquid machinationis in ea habitū sit, vt dicit tex. in d.l.neminem. Ratio enim que non pōt intelligi, nō videtur red
2 di, vt l.argentarius.§.edi.ff.de eden. † Et hoc verū nisi in expēsis valde minimis, in quibus statur sacramento administratoris, vt l.scimus.§.in cōputatione.§.de iure deliberād. ⁊ de dona.l.si quis pro redēptione, ⁊ ff.si cui plus quā per legē Falc.l.diuus. Et aduerte, q: de his reb⁹ quas officialis dat alteri trāsferēdas, debet assignare literas de recepto, si ei fuerint presentate, vt hac l. alias non tenet, sed habebitur regressus cōtra eū, cui date fuerint res portande, vt hic, ei enim iniungitur hec necessitas. Qd intellige quando officiali danti non pōt imputari culpa, ꝙ minus idonee persone comisit, vt l.eū qui. in fi. ⁊ l.argentum.ff.comino. tenētur enim isti officiales de dolo lata ⁊ leui culpa ff. de admi. re. ad ciu. perti.l.magistratus. Querit an officiales, qui recipiūt, teneantur dare apocham de recepto. Sl. dicit ꝙ sic, ⁊ bene. Hic nō sunt alia.

LEX III.

ABhis. Qui cōtra nauicularios fecerit rapinam, tenetur in quadruplū.h.d. Querit gl. qua actione. Respond. ꝙ actione vi bonorum rap. Uel. dic condictione ex l.ista, que concurrit cum illa. ¶ † Quero, an in quadruplo insit simplū. Sl. tenet ꝙ sic, ⁊ bene. Nā in dubio vbicunq; lex vel statutum imponit penam dupli, vel quadrupli simplum continetur l.hoc edicto.in fi.ff.de pub.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ De hoc vide Bar. in l.j.§.de pe.fisca. ⁊ ibi not. ⁊ adde Bar. in l.sanctio legum.ff.de pe. ⁊ in l.hoc edi. in fi.de pub.

LEX IIII.

CUm nauarcorum. Quando[a] id ꝙ per personas certe regionis debet expediri, ⁊ non potest, debet per homines circumstantes expēsis publicis explicari.h.d. Ad euidentiā scias ꝙ populus Romanus habebat in ciuitate Alexandrina q̄ erat in Oriente horreos publicos, in quibus erant frumēta, ⁊ species multe que debebant portari Romam p nauicularios Orientales intra certum tempus sub certa pena. Contingit quodā tpe ꝙ casu istis deficiebant naues, ⁊ homines qui portarēt, vñ illi de regione, qui portare debebant, circumuenerūt insulas circunstantes, vt inuenirent naues, ⁊ naucleros. Prefectus regionis illius cōspexit, ꝙ illi nō poterāt inuenire naues, vt venirēt i termino, ⁊ sic nauigiū nō fieret, ⁊ illi i penā inciderēt, propter ꝙ coadunauit eos qui preerant prouincijs circunstātibus, ⁊ naucleros aliarum prouinciarū, ⁊ his cōstituit certam mercedem, ⁊ fecit frumēta, ⁊ alias species portare Romā, ꝙ fuit relatū principi, qui hoc cōmendat, ⁊ dicit bñ factū esse, ⁊ fieri potuisse, ⁊ hoc dicit, cetus, idest, collegiū inopia, idest, ppter inopiam, inuestigāde, idest, inue
1 niende. classis, idest nauigij. ¶ † No. diligenter ꝙ qñ id, qd p homines certe regionis debet expediri, si non pōt, debet expediri p alios. ¶ Item not. ꝙ hoc fit expensis publicis, non eorū qui hoc facere debebant, qd intelligo si illis nulla culpa potest imputari, alias secus, vt ff.ad legem Rhod.de Iac.l.si vehenda.§.j.facit.§. de naufr. ⁊ quod ibi no. in fi. Tertio no. quod hec transmutatio, scilicet qd portetur per alios fit per rectorē illius loci, vt hic nec hoc fit libere, sed causa cognita, si necessitatem viderit imminere. sic.ff.de vsufru.leg.l.legatum. ⁊ de administratio. rerum ad ciui. p
2 ti.l.legatum. ¶ † Et istud facit ad questionē que pridie hic erat, statutum est ꝙ priores non possunt prouidere cōtra ordinamenta facta per adunantiam generalem. ¶ Itē per adunantiā erat datus certus modus in eligendo potestatibus, ⁊ compertū fuit ꝙ si ille ordo seruaretur, ciuitas ista remaneret sine rectore, consuluimus ꝙ hoc casu emergente priores possint prouidere, nec dicerentur facere contra ordinationē adunantie generalis, vt hic, ⁊

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

3 l.legatum.ff.de vsuf.leg. ¶ Vltimo not.quod pro necessitate publica imminente potest rector ciuitatis iusta causa cõstituere minimum salarium,z sic preconium[a] valet quod quicunque ceperit talem malefactorem,z presentauerit,habet a communi tantuz,z hanc legem ad hoc allegat Bul.in l.j.ff.de iusti.z iur.z ibi vide.

a

ADDITIO.

a ALEX.¶ Preconium quicunque ceperit malefactorem,z presentauerit,habeat puta centum a communi,an valeat? contrarium tenuit Bart.in l.si libertini.in fi.ff.ad leg. Flauiam de plagiarijs.vbi dicit quod non valet tale statutum,quia est contra bonos mores,nisi esset hostis ciuitatis,vt l.non omnes.§. fi.z ibi vide.ff.de re milita.per Bart.in l.j.in prin.ff.de iusti.z iur.in fine. item inducitur ad questio.per Bald.in l.pen.C.cõminationes vel epistolas.z Ang. in l.interesse.de acqui.pos.z in l.j.in prin. quod quisque iuris.z Bartol.z Bald.in d.l.j.de iusti.z iure.bene facit quod not.Bar.in l.j.post Hul.de Lug.ff.ad l.Rho.de iact.z adde Bald.in c.domino guerram. hic finitur lex,z incipiunt consuet.vbi dixit quod expensa facta in capiendo bannitum fiscus tenetur restituere per d.l.j.de iusti.z iure.

LEX V.

2 ¶ Ambasiatores, qui vadunt per viam transuersam, z non rectam, vt diu stent in ambasiata pro illo tempore salarium consequi non possunt.

Qui fiscales. Qui per rectam viam nõ vadit z species publicas distrahit,pena capitali punitur. h.d.[a] †Not.arg.immo quasi est casus, quod si quis reperiatur cum salma frumenti, vel cum aliis rebus vetitis portare extra territorium in aliqua via non recta, z non consueta, est suspectus[b] quod eas velit exportare cõtra decretum. Facit infra de cur.pub.l.si quis per publicum.ff.ad leg. Lozn.de fal.l.eos.in fin. secundum vnam lect. z hoc modo potest practicari.ff. de ser.fugiti. l.si fugitiui. vbi dicitur qõ si fugitiuus deprehendatur, zc. Quomodo enim poterit probari quod habuerit animum transeundi, cum fuerit captus in actu transeundi? Respondeo.ex qualitate loci vbi captus est, vel inuentus est, z dic vt ibi. ¶ Item facit hec lect.contra ambasiatores,qui ad hoc, vt,habeant minus salarium,z maiori tẽpore stent in ambasiata,vadunt per viam transuersam,z non rectam,quod salarium consequi non possint pro illo tempore.[c]

1 b 2 c

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Adde Jac.But.z Bal.in l.si quis non dicam rapere.C.de epis.z cler.adde bald.in l.si fugiti.z per Bart. in l.cum proponas.de nau.feno.z que ibi doct.optime facit l.cotem.§. dominus.z l.Cesar.de publi. Alex. Quid si portat arma contra decretum,non tamen per officialem fuit repertus, an incidat in penam statuti? vide Ang.z Imo.in l.iij.§. Herati[a].ff.de acqui. pos. per Are.in tractatu maleficiorum.in verbo.ma.Bart.in l.j.de litoribus,z itiner.pub.lib xij. dat cautelam quod timens accusari notificet officiali ad quem locum vadit, vt non presumatur contra decretum ire.vide Bart. in l.cetera.§. si quis ad opus.de leg. j. Idem voluit Bald.in l.si fugitiui.de seruis fugitiui.z Jac.butr. z Bald.in l.si quis non dicam rapere.C.de episcop.z cleri.

b ¶ Suspectus. Adde Sal.in l.iij.C.de nau.feno.z Joan.And.in addi.ad Spec. in tit.de constitu.§.j.versic. pone ergo.in addit. z quod ad materiam hanc habetur per Alb.de Rosa.in tracta.sta tutorum.ij.parte.iiij.q.z per Alex.in l.qui Rome.§.Callimach[a]. de verb.obli.sed quid de portãte extra territorium aliquas merces prohibitas,z aliquas non prohibitas,an perdat omnes, scilicet prohibitas,z non prohibitas. Dic quod solum prohibitas nisi statutum esset in contrarium,vt per Felyn. in c.significauit. de iud.ad fin.vbi etiam nonnulla alia ad materiam.

ç ALEX. ¶ Idem tenuit Bartol. in l. pen.ff. de itinere actuque priuato.z in l.non solum.§.diuus.ff.de excu.tut.z in l.j.§.fin. ff.si quis cau.z in l.j.in prin.ff.de his qui deie. vel effu. vtrum debeatur salarium pro via noua longiori.

LEX VI.

Iudices. Hec lex legitur duo.modis, si iudices patiũtur tempore recte nauigationis naucleros in suo territorio commorari,puniuntur ipsi,z municipales, h.d. secundum vnum intellectum, vel secundum alium intelligitur ex iudicibus,qui patiuntur naucleros detineri, z secundum hoc exponitur ibi morari,id est,detineri.secundum Aud.de baru. †Ho. quod propter delictum iudicis puniuntur omnes ciues ciuitatis.Et facit quod propter negatam iustitiam a iudice possint concedi represalie[a] contra omnes ciues, de quo plene dixi in lib.de represal.in v.q.prin.

1 a

ADDITIO.

4 ¶ Represalie.Et an quando,z in quibus cõcedi possunt, z que requirantur ad eas concedendas, z an si iuste concedantur, umpetrans teneatur,vide Fel.in c.Rodulphus. de rescrip.z remissiones quas ibi posui in apost.

De prædiis & omnibus rebus nauicularia. Rub. II.

1 §† Bona nauicularioꝝ quibus oneribus subiaceant.

¶ Continuatio patet,querit gl. de quib[a] nauicularijs loquitur.

1 Rñ.de portãtibus species publicas,vt ẽ.tit.j.in rub. ¶ † Querit gl.cui oneri erant subiecte res nauicularioꝝ,nec declarat.Rñ nauicularij tenebantur portare merces publicas secundum formam l. cum nauarchoꝝ.ẽ.tit.j. Jtẽ si aliquid perdebatur culpa alicuius nauicularij debebat emendari ab omnibus nauicularijs,vt j.de nauf.l.fi.Pro hoc erant obligate oẽs res nauicularioꝝ,z pro rata estimationis suarum rerum quisque contribuere debebat,vt in l.ij.in fi.z l.fi.j.eo,ideo ponitur hic ista rub.

LEX I.

Domum. Etiam ad domũm principis res nauicularioꝝ transeunt cũ onere suo.h.d.

LEX II.

Thus. Pro rata rei que peruenit ad aliquem de bonis nauicula.debet onus sustinere,nec patrimonioꝝ vel persona vlterius aggrauatur. Item inspicitur quatenus erat tempore quo ad eum peruenit,non augmentum postea accedens.h.d.iste tit. Has id est,licẽtia,seu facultas publica emendi,z vendendi prohibet intercipere,id est,cassare.seu annullare contractum,z sic contractus remanet firmus. Domus. Pro euidẽtia huius verbi debetis scire nã,vt quotidie obseruamus,si sunt domus,in quibus soluitur pẽsio, imponitur eis onus pro quãtitate pẽsionis,si erat domus,ex qua nulla percipiebatur pẽsio,imponitur ei onus aliter secundũ estimatio.eorum qui adhuc impositi erãt,sic fiebat in domibus nauicularioꝝ. Hoc premisso dicitur hic qõ si ille,qui emit domũ nauicularij eam auxerit ita qõ percipiatur maior pensio, vel eam auxerit alio sumptu ad decorẽ.z ad pompã, vt si fecerit turrim, non tamen augetur pensio.qõ ille emptor nõ teneatur nisi secundũ veterem pensionẽ z habito respectu ad veterẽ qualitatem, non ad illud qõ ipse iniunxit.h.d. †Ex prin.huius l.not.argu.quod statutum non posset prohibere cõtractum empt.z vend.cum dicat qõ licẽtia publica,que est de iure gentium emendi,z vendendi,impediat annullare contractũ. Jn contrarium est tex.ẽ.de contrahen. empt.l.dudũ.z l.si in emptione.§.j.ff. de contrahẽ.emp. ibi mores ciuitatũ,zc. Nõ obst.hic tex.qz Imperator vult dicere quod illa publica facultas fuit causa impulsiua nõ annullãdi cõtractũ, non tamen negat,quando possit si vult. Jdẽ dixi in l.filiussa.§.di ui.de lega.j.

1

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde hic bal.in l.ij.ẽ.sine cẽsu vel reli.z l.13.ẽ.de iur.

2 do.Alex.† Secũdo no.arg.pro his,qui emunt predia rusticoꝝ, que sunt obligata maioribus oneribus,vt ipsi pro hoc nõ teneã

3 tur.nisi pro his rebus tm.tũ in Italia,ẽ.hoc,quidẽ statuta.† Ex fine no.casum mirabilem,qõ si aliquis emit aliquam domũ vel rẽ alij obligatam,z eam meliorauit suis sumptibus q̃ si ab eo euincitur per hypo.q̃ liberetur prestãdo primam estimationẽ.Istud mirabile dictum sequitur Bau.de ca.in l.si conuenerit.ff.de pig. actio. Aduerte an teneat obligatio rei aliene tex.q̃ nõ, in l.si creditor.§.fi.de dist.pig.z per Bart.z ibi scripsi in l.qui aliquando. §.fi.de acqui.pos.Alex. Sed contra hanc l.oppon.de l.si fundus. §.ij.ff.de pig. Solu.fateor q̃ istum superindictum est obligatũ.qz sequitur conditionem aree,nec hic negatur. Si eñ hoc inducitur agente fisco,multo fortius agente priuato,qõ maxime est verum, si expensa essent facta in illis casibus in quibus,facies preferr habentibus anteriorem hypo.vt l.interdũ.cũ l.seq.ff.qui pot.in pi,

4 ha.† Item no.pulchritudinem edificioꝝ cedere ad pulchritudi

5 nem vrbis,vt l.cetera.§.hoc senatusconsultũ.ff.de leg. j.† Jtẽ no. ex l.ista in fi.qõ ex magnitudine edificioꝝ presumitur quis magnanimus.vt hic in fi.ibi per industriam hominis animoꝝ accessit.Et sic habes vnum modum probandi hominem ingeniosum, z magnanimum.

LEX III.

1 ¶ Estimum communis in dubio probat verum valorem,z quãdo.nu.3.

2 Testis deponens rem valere centum secundũ suam opin.probat, si eam refert ad communem estimationem.

Iqui. Qui emit predia nauicularioꝝ tenet ad onus fm antiquã estimationẽ, que emptores non fuerint idonei.h.d.menti sẽ3 contrahentium.Dicit text.arbitrio.q.d.iste pactiones voluntarie non prosunt.alie,pactiones,seu cõditiones,que a lege intelliguñ,seruande sunt,vt sequitur. Pro declaratione litere quero qd vult dicere tex.secundũ Ang.opi.glos.exponit duobus modis primo in censualem professionẽ,qz debemus opinari secũdum q̃ scriptum est,z

i est,z in censu.quod no.†Quia in dubio presumitur res tantū valere,quantum estimata est in estimo communis.Contra hoc opp. ff.de leg.j.l.si fundum sub cōditione.§.si libertus.z l.cū pater.§.pater qui filio.ff.de leg.ij.Sol.Ibi fuit estimatio priuata,hic publica,cui standū est in dubio,nisi probetur contrariū.Not.[a] Secūdo modo exponitur per gl.z ideo dicatur opin.q opinari nos facit.

a Communiter em̄ dicitur,opinor rem tantum valere.†Quod facit in argu.ad q.qs si testis dicat rem tantum valere,secundum suam opinionem,quod probat.Quod intelligo verū,si suam opinionez referat ad cōmunem estimationem[b],de re eiū que non est exposita venalis,non potest geri estimatio,nisi per opinionem,que sit secūdum communem estimationem aliarum rerum,que sunt eiusdem fructus,z in eodem loco,z que eandem qualitatem habent, vt l. pretia rerum,ff.ad leg.Fal.z ibi dixi,z quod not.in l.ij.§.de rescin.

c venditio,ij,responso.ç.

ADDITIONES.

a ALEX.¶No.Adde Ang.hic vbi dixit q̄ antiqua estimatio hodie presumitur adesse,z ideo si reiicitur estimū nouū debent regulari fm̄ antiquum.z Bal.in l.j.§.de sent.que pro eo q̄ interest.vbi querit an per instrumenta veterum emptionum probetur presens res valoz.z qualiter articuletur in probando rei valoz,vide gloss. z Bar.in l.mortis causa.§.si.ff.de do.cau.mort.z adde q̄ res dicitur parui valoris respectu mali vicini.l.cum sepe.§.si.de contrah. emp.z q̄ no.Bar.in l.si ita.§.mulier.ff.de fun.instr.z q̄ habetur.c. consti.de in integrum resti.z in cap.questiones.de rerum permut. facit dictum Virgilij in Buccolic.Mantua ve misere nimiū vicina Cremone,z apud Lucanū,O male vicinis hic meuia condita Gallis.De valoze rei in rebus mobilibus,vide Bar.z que ibi dixi in l.septē diebus.j.de eroga.mili.annone.z de valoze rei fm̄ quātitatem fructuum,vide in l.z quidem.de emc.z de materia per gl. z docto.in c.cum causam.el ij.de testibus.z in l.pretia rerum.ff.ad l.Falc.z refert Are.inscri.de act.in ij.si quis agens.

b ¶Estimationem.Sed quero nunquid estimatio communis per emptionem alicuius inducatur,dic quod non,vt per do.Sozin.in consil.vij.inci.visis,z diligenter inspectis.ver.z stant ista simul.

c ALEX.¶Respondo.Estimū†cōmune probat valoz rei.sed hoc
s videtur verum.si de proximo tempore fuerit factū estimum, alias secus,vt in simili in instrumento emptionis.dicit Bal.in l.j.de sen. que pro eo q̄ inter.Et ad hoc facit q̄ no.Bart.in l.decē.ff.de ver. obli.z istud de quo hic ponit etiam Ang.in l.pretia rerum.ad legē Falci.z quod no.Mod.in §.si quis agens.Instit.de act.z expresse Bald.in l.ij.§.de rescin.ven.Alex.Vide Bart.in l.ij.in verb.circa princ.glos.§.de rescin.ven.vbi dicitur de teste, ꝛc. z in tra.de teste, que sequitur Bald.in l.solā.de testi.z in l.j.§.de sent.que pro eo qs interest.z in l.ij.in repe.§.de rescin.vend.z vide gl.z Bart.in l.mortis causa.de don.causa mortis.Item ibi l.pretia rerū.z ibi ponitur qualiter probetur valoz rei.z Bal.in d.l.ij.z in l.j.§.de sen.que pro eo.z adde quod probatur estimatio secundū quantitatē reditū.z fructuum,vt l.si fundum per fideicōmissum.de leg.j.z l.si quis.§.de rescin.vend.z in l.qui bonis.de cess.bo.ff.z Jmo.in l.apud Julianū. §.heres.de leg.j.in §.arbitroz.in l.si fundū.de rei ven.per Bald.z dicit Bal.in l.j.§.si heres.ff.ad Treb.z Bar.in l.si quos.prealleg. vbi ponit an subhastatio probet valoz rei, de quo.per Bald.z Ang.in l.j.§.de prescrip.xxx.ann.z Aret.in §.si quis agens.Instit. de act.† Not.quod pactiones priuatoz̄ non valent in preiudicium fisci,quin habeat regressū cōtra priozē.sed inter se bene preiudicant,z in preiudicium contrahentiū.vt in gl.Hic non sunt alia Bart.hic cum gl.videtur notare quod quando scriptura estimi fit de consensu partium probat,z fidem facit cōtra ipsas partes. Facit l.rura.z ibi per Bart.j.de omni agro deserto.z Bal.in suo consilio inci.sciendum est quod quandoque assignatio fit in catastro.z allegat.l.censualis,z l.si preses.§.de dona.z idē Bal.in l.si quis in suo.de condi.insti.z Ang.z Jmo.in l.decem de verb.oblig.Bar.in l.solennibus.§.de rei ven.z Bar.in l.quod quisq.de acqui.rer.do.

De nauibus non excusandis. Rubr. III.

LEX I.

1 **Mauis.** Naues,que sub nomine,z titulo alieno excusantur publicantur. hoc dicit. † Not.ar. mo casum contra Comitatenses qui faciunt aliquem ciuem emere pro eis,vt sub titulo ciuium non subsint oneribus impositis, quia tales res sunt publicande. hec enim lex loquitur generaliter in qualibet re, que subtrahitur a publica ne
2 cessitate non specialiter,vt in nauibus, vt in l.prox. † Oppo.§.de tur.fisc.l.qui in cōtractibus.Sol. Aut contra aliquem proceditur quia celebrauit contractum in fraudem fisci,z loquitur contrariū. Aut quia rem sub titulo alieno excusauit,z loquitur hic tit.

ADDITIO.

ALEX.¶Adde quod non solum punitur, vt in ista lege, sed etiam feudum amittit ipso iure.vt est text.z ibi domi.Benedic.de Plumbino in l.j.§.ne licet.poten.facit l.vniuersi.§.de leg.z ter.in l.j. §.vt nemo ad suum patroci.z in l.j.§.de consulibus.z not.Bald.in l.sacrosancte.§.de sacrosanc.eccles.

LEX II.

1 ☞Non dominus nauis si proponat excusationem ne deferat res ob necessitatem publicam,nauis non publicatur.

2 Res eccleſie quando publicentur propter delictum prelati.

3 Res immisse in ciuitatem sine solutione pedagij,si ex dispositione statuti cōfiscantur,z mulio portauit res meas,z pedagiū non soluit.res non publicantur sed mulio prestabit quantū res valebant.

Tabemus. Istam legem habemus de verbo ad verbū in l.tubemus.de sacrosanc. eccle.nulla nauis ob necessitatem publicam excusatur aliquo priuilegio in corpore iuris inserto, vel non inserto.z si quis
1 contrarium attentauerit,pena hic inserta punietur.h.d. ¶†Querit gl.vtrum propter excusationem alicuius qui non sit dominus publicetur nauis.gl.ponit opi.nec firmat.prima opin.est verior qs
a non publicetur.l.cotem.§.dominus.ff.de publicanis.[a] ¶†Que
1 ritur quomodo propter delictum prelati res ecclesie publicentur, cum delictum persone non debeat in dampnum ecclesie redundare.
b Dic vt not.per Lyn.z Bul.z alios in d.l.tubemus[b].

ADDITIONES.

a ALEX.¶De hac q. Vide text.in l.cotem.z ibi Bart.de publi.z vide Bald.in l.cum proponas.de nau.feno.z Jmol.in l.Meuius. §.duab.ff.de leg.ij.z vide do.Alex.in l.j.vt nemo priua.tit.impo.

b ANG.¶In glo.j.Ibi.hoc non nocet.hec vera per l.cotem.§.dominus.ff.de publi.† Et hic sume arg.ad statutum quod si pro res
3 bus immissis in ciuitate non fuerit solutum pedagiū.quod omnes res debeant confiscari modo mulio super mulum suum res meas portabat. fraudauit.z non soluit pedagium an res mee publicabuntur? Certe non.sed ipse mulio prestabit quantum res mee valebant.per hanc gloss.

ALEX.¶De hac q.Vide Butr.z Sali.in l.j.§.ne priuatus ti.z gl.ij.ibi per Bart.in l.dominus. Bal.in l.cum proponas.de nauti. feno. Jmol.in l.Meuius.§.duabus.de leg.ij.facit l.quicunque.§. quod si ad predicta.ff.de fer.fugi.z in l.j.§.de falsa moneta.

Ne quid oneri publico imponatur. Rubr. IIII.

LEX VNICA.

1 ☞Onerantes equos vecturinos,z alia animalia vltra solitum tenentur,z nume.z.

Veri. Qui cogit nautam ad suscipiendum aliquid vltra onus, tenetur ad emendationem dampni quod inde sequitur,z criminaliter punitur.hoc dicit.Not.istam l.habere locum in duobus casibus quando aliquis imponit sarcinam, nec aliquid apparet de voluntate nauicularij,vel si nauicularius est coactus, secus si sci
1 ret nauicularius,vt in gl. † Secundo aduerte diligenter quia dicit sarcinam, ne quis imponat, z sic si imponeretur aliquid quod esset minus sarcina,non incideret in hanc constitutionem.z est ar,
a cōtra accipientes equos ad vecturas,z eis imponūt valisiam vl
2 tra modū solitum.[a] ¶†Item facit contra eos qui onerant animalia vltra debitū.Et habetis de hoc plures casus in ti.ad l.Aquil.[b]

ADDITIONES.

a ¶Solitum.Ad quod vide domi.Alex.de Jmol.in l.si vt certo.in princ.ff.commo.z Flo.in l.si seruus seruum.§.rupisse.ad l.Aquil.z Bart.in consi.incip.in Dei nomine amen.Joan.locauit.z in consi. incip.commune Lusignani locauer.

b ALEX.¶Adde text.in l.insulam.§.qui nullas.ff.loc.

De naufragiis. Rubr. V.

LEX I.

2 ☞Fugiens in territozium alienum propter timozem hostium nō tenetur ad gabellam.

3 Qui tempore estatis vadit in alienum territozium ad macinandum,non tenetur ad gabellam.

Si quando. Quia hec ler de consuetudine non obseruabatur, ideo Fede
1 ricus facit authenticam, naugia.§.de furtis. † Not.ex hac lege argu.vno casum quod si per tempestatem maris aliqua nauis venit ad portum, quod non debet soluere gabellam, [a] seu portozium quia violenter venit, vt hic, z l.Cesar.ff.de
2 public.z l.fin.§.si propter necessitatem.ff.eod.titu. † Et idem pro

pter incursum vel timorem hostium, vel piratarum illi qui erant in territorio vicino fugerent in territorium nostrum, quod inde
b possint res suas extrahere, & deportare non soluta gabella. † Hac
3 cit etiam in argumen. quod si tempore estatis homines vicini territorii nostri veniunt ad macinandum ad molendina, que sunt in territorio nostro, quod possunt res reportare sine gabella, quia propter necessitatem famis venerunt, que est magna necessitas. l. j. §. de pat. qui fi. distra.

ADDITIONES.

a ¶ Sabellam. Adde Fel. in c. querelam. de iureiurando. ante finē. ibi, & nauis vi ventorum. & in c. significauit. in fi. de iud.

b ALEX. ¶ Adde quod per istum text. dicit Bart. in tractatu represaliarum. in ix. questio. vij. questio. principalis. Et ex isto text. habes vnum casum in quo quis pro rebus, quas defert, non tenetur soluere gabellas. in l. si publicanus. §. j. ff. de publicanis.

LEX II.

t ¶ Instantia cepta in causa naufragij, quanto tempore duret. Testes in loco incompetenti quibus casibus examinari possint.

a SI quis Nauicularius, qui dicit se sustinuisse naufragiū, debet hoc per testes probare coram iudice illius loci, a & a prefecto denunciare intra annum, postea non auditur. hoc dicit, euentum, id
t est, casum naufragij. † Oppon. imo intra biennium, vt §. eod. l. de submersis, Solut. Hic annus statuitur parti, ibi biennium statuitur iudici, & ista est vera, Ola. bicebat quod hic agebatur ciuiliter, ibi criminaliter. Et hoc tenet Azo in sum. huius tit. quod non est
b verum. non enim agebatur ciuiliter, nec criminaliter, vt §. dicam. b Secundo oppo. quod nauiculario subueniatur perpetuo ad simplum, vt lin. cum. §. de fur. Soluunt quidam hic ad quadruplum, ibi ad simplum. Vel verius dicit gl. ibi loquitur de tempore, quod statuitur actioni, hic de tempore quod statuitur instātie. Et sic est speciale quod ista causa debet finiri intra annum, licet regulariter triennio finiatur, vt l. properandum. de iudi. Nec sol. est contra ter. qui dicit quod post annū non possit interpellare iudicem. Si enim sola instantia peteret, posset interim iudicem interpellare ratione rerum. Dico ergo quod hic contra neminem agebatur, sed nauclarius ad suam defensionem volebat probare casum naufragij. Dicit ergo Imperator quod apud iudicem illius ciuitatis, vbi casus occurrit, faciat probationes per testes de naufragio, & illas probationes portet ad prefectum ad quem species illas cum na-
uigio exportabat, & intra annum hoc faciat, alias non posset alle-
c gare se naufragium passum esse, vt hic est casus in hac l. c † Ex qua
2 re. mirabilem practicam quod in loco vbi patitur quis aliquem casum, faciat examinari testes de casu, & ille probationes postea faciunt fidem coram iudice compe.

ADDITIONES.

a ¶ Coram iudice illius loci. Adde But. Cor. sing. suis in ver. testis. incip. in loco, vbi an quis patitur aliquem casum, vbi ampliat hoc dictum. scilicet vt non requiratur partis citatio.

b ALEX. ¶ Instantia super naufragio inchoata debito tempore durat biennio, vt l. contraria. sed inchoari non potest post annum ad quadruplum. Ita loquitur hic. Aug. Vide text. & Bart. in l. interdum. in §. si propter necessitatem. ff. de publicanis, & per Bart. in d. quest. ix. vij. quest. principali in tracta. represaliarum.

c ALEX. ¶ Vide per Barba. & doct. in §. quod diximus. in l. ij. ff. si quis cau. & Bart. in l. contumacia. ff. de re iudic. & eundem & Imol. in l. questum. eod. tit. Ad idem Anto. de But. & Imol. in c. querelam. de prob. per glos. in c. quisquis. iij. q. v. per Azo. in Summa. §. de dilato. & per Bald. eod. titu. §. fin. ver. in Summa. per Archid. & Joan. And. in c. j. de dolo, & cont. in vj. per Joā. And. in additio. Spec. in tit. de appel. §. nunc breuiter, versic. quid ergo. per Lyn. & Bald. in l. fin. cum glos. in verbo. sanctum. §. de fide instru. per But. in c. ex ratione. de appel. per Bug. in l. in ff. de fer. Bart. in l. si quis ex argētarijs. §. pe. de eden. & Bart. in l. qui accusare. §. eod. tit. † Et
2 hoc semper est verum vbicunq; necessitas immittet testes examinari a parte propter periculum mortis, vel absentie in loco longinquo quoniam etiam in loco incompetenti poterūt examinari, secundum do. de Rot. in sua concl. cij. & hoc sequitur Lud. in l. si vero. §. de viro. ff. solu. mat. liuj. fallen. alleg. istum text. Et per istam limita. no. in l. cum hi. §. transactiones. ff. de transa. & quod ibi addidi post Barto. Et † similiter si testes sunt abfuturi vel de morte
3 *, suspecti, * & super articulis a iudice reprobatis vel repulsis, quia male formati vel post terminum producti testes sunt per iudicem examinandi; secundum do. de Rot. conclu. l. vel rei. in deci. nouis. & per Lud. in loco preallega. quod reputat valde notan. & dicit se ita consuluisse apud Vincentiam. Et ad primum dictū adde quod voluit Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. in versicul. quid si dictum testis deficit ex parte examinantis. & quod ibi addidi. Aler.
4 † Et aduerte admirabile, quod in tali examinatione nō est necesse citari partem, que forte multum est a longinquo. Et sic potest intelligi. ff. de ercu. tut. l. scire oportet. §. sufficit. vbi dicit quod sufficit probare casum ex naturali institia, hoc est. secūdum ius gentium, in quo in ore duorum, vel trium stat omne verbum. non attenta solennitate ciuili. & vide quod ibi dixi. & quod not. per Bul. in l. ij. §. quod dicimus. ff. si quis cau. Alium casum vide vt scripsi in l. ait pretor. §. si debitorem. in fi. ff. de his que in frau. cred. Alios casus vide per Ro. in litera. t. not. xlij. regulariter contra l. si quando. §. de
5 test. & c. in nomine Domini. eod. tit. Aler. † Secundo not. arg. inrabile pro his qui dant suam pecuniam mercatoribus ad partem lucri & damni, quod si mercatores dicant se sustinuisse damnū furti, rapine, incendij, vel similium. quod mercator debet facere fidem intra annum, alias non auditur. Istud vltimum non est verum. Nam secūdum hoc sequeretur quod actio de naufragio esset perpetua, & exceptio temporalis, quod est falsum, & contra omnes regulas, quia omnes exceptiones sunt perpetue etiā si actiones sint annales, vt l. pure. §. fin. ff. de do. excep. Item non est vera lectu. Bart. qui tenet quod hic nō agebatur contra aliquem. sed tantummodo petebantur testes examinari super naufragio. Nam si hoc tantum peteretur, ex hac petitione nulla posset fieri criminis punitio, & tamen hec litera dicit contra ibi, competens dispositio procedat, &c. tenendo contra lect. gl. patet quod in hac l. est casus, quod licet in causis criminaliter vel ciuiliter non possit committi examinatio, vt in authen. apud eloquentissimum. de fide instru. & in cor-
6 pore sumi, † tamen quando agitur contra rapientem ex naufragio potest bene committi examinatio testium, qui probent naufragium. Et hoc patet ex ista litera que dicit, quod preses promittet examinaut, testes, & postea examinatos remittit ad prefectum.
7 † Ultimo no. casum fortuitum debere per testes probari, * de quo
* per Lyn. in l. nec creditores. de pi. act. & probatur. l. proti. & l. de sub-
8 mersis. Aug. † Cui congruit quod mercator debet reddere rationem omni anno, vt §. de suscep. & arc. l. neminem. & ibi dixi. ergo intra annum debet facere fidem de casu, tamen licet hic ter. an argumentum faciat, hoc tamen non firmo. Nam illa allegatio casus fit per mercatorem ad suam vtilitatem scilicet ad suam defensionem. Nam exceptiones seu defensiones sunt perpetue regulariter, vt l.
9 pure. in fi. de exceptio. dol. & l. licet. supra de excep. † Et sic potent probare, & fidem facere de casu vsque ad sententiam. Et hoc est speciale in fisco, & ideo hodie ex cōsuetudine in partibus istis in contractu apponitur pactum quod mercator probet casum intra certum tempus.

* Suspecti. ¶ Adde ✠ posui in apostil. ad Lanfranc. de Orian. in c. qū cōtra. §. confessiones. nu. 2. ver. qz forensis. ad fi. apost. de pba.
* Probari. ¶ Qualiter autem probetur. vide Aler. in l. ij. §. q dicimus ff. si quis cautio. & Spe. in ti. de pign. in prin. ver. sed qualiter. & versi. seq. & Aler. consi. liij. volu. ij.

LEX III.

1 ¶ Mors alicuius quādo probetur ex assertione cōsanguinei.
3 Testium refrenatio quando fieri possit.
4 Judex debet diligenter inuestigare vt veritatem habeat.
5 Prius examinandi, & torquendi sunt, qui veritatem melius sciunt.
6 Rerum amissio probatur ex verisimilitudine.
7 Tempus nauigationis, de quo hic hodie non seruatur.
8 Annus diuiditur in quatuor partes.

QUOTIES. Cum de naufragio queritur, examinandi sunt duo vel tres testes de nau. qui melius scire debent veritatē, & eis deficientibus, deueniatur ad alios. Et hec nauigatio debet fieri a Kalend. Aprilis vsque ad Kalend. Octobris. h. d. Istam legem intelige quādo non agebatur criminaliter nec ciuiliter cōtra aliquem, sed nauicularius volebat probare naufragium, & amissionē rerum
a ad sui defensionē, vt dixi §. l. proxima. a Diuide. Primo dicit quot testes examinari debent super naufragio. Secundo, que persone. Tertio, quo tempore debeat nauigari. Secunda ibi, circa magistros. Tertia ibi, susceptionis. In prima parte glo. intelligit quod
2 agebatur ciuiliter, vel criminaliter, ego aliter dixi supra. † Not. ex hoc principio quod in istis rebus que geruntur intra nauem, seu intra domū admittuntur testes domestici, vt hic. & supra de repel. consensu. §. super plagis. & extra de testib. c. veniens. & cum fa. de
3 proba. tertio loco. † Not. etiam ad id quod dicitur de test. §. fin. quod refrenatur multitudo testium quod intellige quando sufficit
b super vno articulo reducere ad tres, vt hic manifeste dicit text. b
4 Not. etiā de solerti † inuestigatione iudicis potest enim de multis circumstantijs interrogare, vt ad veritatē perueniat. vt hic ibi, solers quesitor, & facit ✠ no. §. de test. l. testimallud autē quod dicit hic de
5 tormentis, intelligit hic gl. si vacillāt, vel si sint viles psone. ¶ Ac-

mio ad

Nio ad secundam partem ex qua no. qd prius debent examinari, et
torqueri, si expedit his, qui veritatem melius noscunt. Ad idem facit
c l. diuus. ff. de questio. c Uenio ad ver. sane. et opp. nam primo dicit v
niuersos esse peremptos, et postea dicit inuestigandum a liberis esse,
contra qui non erant, non sunt idonei testes, vt l. testium. C. de testa.
Huius timore dicit gl. hic loquitur de liberis, qui forte erant in
naui, sed vt dixi contradicit tex. qui dicit vniuersos mortuos. Dico
ego intelligi prout iacet litera. s. nauem et omnes esse peremptos. Et ideo
cum per eos qui interfuerunt, probari non possit, recurrit ad coniectu
ras, ad liberos, videlicet nautarum, vt ipsi examinentur, qui verisi
militer scire debent de morte patris. Item de perditione rerum pos
sunt verisimiliter testificari qui viderunt res immiti in naui, que po
6 stea perempta est. † Ex hoc habes duo notare. Primo quod si queratur
de morte alicuius, sufficiens probatio est, quod inter liberos, et coniun
ctos habeatur pro mortuo. Item si inter socios, et commilitones pro
mortuo habetur, vt in auth. hodie. C. de repu. dixi plene in l. ij. §. si
d dubitetur. ff. quemad. test. aper. d Scdo no. arg. ad probandum amis
sionem rerum per verisimilitudinem. De quo per Cy. in l. si credi
tor. C. de pig. act. l. si quis ex argentarijs. §. fi. cum l. seq. in prin. et ibi
dixi. Item opp. de tex. qui dicit quod nauicularius contendit. et tex.
C. dicit omnes peremptos. Gl. dicit quod euasit aliquis quod est con
tra tex. Ideo dicit quod aliquis de corpore nauiculariorum est iste
qui contendit, non tamen erat de illa naui, et ideo conqueritur, quia
7 ad eum spectat commodum, et incommodum, vt j. l. proxi. † Ultimo
no. tempus nauigandi, sed in hoc puto standum consuetudini. Si
enim fecit quod diligens nauta fecisset non tenetur, alias secus,
non enim seruatur ista lex in tempore, vt liquet in istis ciuitatib.
8 maritimis. † Ultimo ex hoc colligunt quidam distinctiones tem
porum, et totum annum diuidunt in hyemem, et estatem, sed pro
pria diuisio est in quatuor partibus. vt dicit gl.

ADDITIONES.

Pro concordia. Aduerte quod optime probatur mors secun
dum Bar. in hac l. quoties. si inter liberos, et coniunctos habeatur
pro mortuo. et in l. genero, in fi. in prin. ff. de his qui notan. infam.
Contra allegatur tenere in l. ij. §. si dubitatur. ff. quemad. test. ape.
Tu dic in d. §. si dubitatur. loquitur, quando agitur de magno pre
iudicio puta de vita hominis, etc. secus si de modico preiudicio, quia
tunc vbique concor. cum prima opi. vide in trac. Bart. quomodo
probatur mors, et in trac. Bal. de testi. Panor. in c. quoniam fre
quenter. §. porro. vt lit. non contest. Adde ad Bar. in l. si quidem.
vbi do. Alex. in apost. C. sol. mat.

a ANG. Ista lex facit † optime quod mors alicuius possit probari non
c solum per testes * qui interfuerunt sepulchro, prout dicit in l. si quidem.
C. sol. mat. sed per consanguineos mortui qui dicant, et asserant quod il
lum habent pro mortuo, per hanc literam. Et hoc verum, nisi agatur
de maximo preiudicio, quia accusatur aliquis de homicidio Titij ita
quod per probationem accusatus decapitaretur, tunc requiritur pro
batio explicata, quia de maximo preiudicio agitur, vt l. sciant. C. de
prob. Ubi si vero agitur de magno preiudicio, tunc probationes non
requiruntur ita dilucide, vt in auth. hodie. C. de rep. et in corpore vnde
sumitur. Quando vero agitur de preiudicio modico, vt quia agitur
quod tabule testamenti aperiantur, ita quod modicum preiudicium
est, ideo leuissime probationes requiruntur, quia potest per famam
probari, vt l. ij. ff. quemad. test. aper. Ita distinxit gl. magi. in l. cum
quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. her. * Adde, quod no. in apo
stil. ad istum in l. si quidem. in fi. in ver. formam. C. solu. matr. * Per
testes. Et adde quod multis alijs modis probat. de quibus per
Bald. in c. j. quo tempore mi. et per Pet. de Su. in l. proponebat.
ff. de iud. et Lanfran. in c. quoniam contra de prob. in ver. testes. et
per Joan. And. in addi. ad Spec. in tit. de no. cri. §. fama. ver. quid
si agenti.

b ALEX. Qualiter sit refrenanda productio testium, nam ius ca
nonis vsque ad xl. testes, de quo per doc. in d. §. fin. et hoc dictum
alle. Lud. in d. §. de viro. l. si vero. ff. sol. mat. in xlv. fallen. et dicit quod
pauci sciunt. Sed cum reuerentia dictum est satis vulgatum. Ui
de gl. in ca. cum causam que inter Archiepiscopum. in ver. effrena
tam. extra de testi. que inquit, quod hoc est arbitrarium. Alex. bal.
in l. si quando. C. vnde vi. et Alberi. in l. consensu. de repu. in l. fi. §.
licentia seruorum. C. de iure delib. et hoc est, quia lex est contenta ea
probatione que haberi potest, arg. l. si vicinis. C. de nup. et Bart. in l. si
quis ex argentarijs. §. pe. ff. de edendo. quod est optimum pro limi
tatione l. etiam. de testibus.

c ALEX. Adde l. ex libero. ff. de questio. et l. qui falsa. ff. de test.
etiam in ciuili, siue sit vilis persona siue non. c. super his. de penis. nec
vacillans fidem facit. l. qui falsa. ff. de testi. Sed an talis testis sit redui
cendus ad concordiam? Dico quod si sibiipsi contradicit, nunquam reduci
tur ad concordiam, vt penam, et periurium euitet. Ita voluit Bar. in l. eos.
in fi. ff. de fal. aut testis alij testi contradicit, et tunc bene reducitur
ad concordiam vt periurium euitet, non vt probet. c. cum tu. de tes.
no. Jo. And. in addi. Spe. in titu. de teste. in §. nunc de interroga
torijs. in add. caute. et Fede. in cons. clxxvij. alias cons. clvij. inc. do
mine Gloriose. et do. Ant. in d. c. cum tu. et ibi do. Abb. et quod quando
do vnus testis sibiipsi contradicit non reduci possit ad concordiam
vt voluit gl. in c. in nostra. de test. quam ibi ponderat ad hoc d. Ant.
tenet Jac. Bu. in l. optimam. de contrah. et committen. stip. et in l.
sed si possessori. §. Item si iurauero. ff. de iureiur. et in l. cum de etate
de prob. et Imo. in l. inter stipulantem. §. j. ff. de ver. obli. et Spe. in
ti. de notorio crimine. in §. fama. in fi. dicunt quod immo reducun
tur ad concordiam, vt periurium euitent. De quo per Imo. et do.
meum. in l. inter. stipulantem. §. j. de verb. oblig.

d ALEX. Idem et Ang. in l. de tutela. C. de in integ. rest. mi. per il
lum tex. et bene facit in l. si filium. ff. de libe. cau. sed in contrarium
est tex. in l. quoniam sororem. C. de iure delib. Unde hoc pendet ab
eo quo queritur an coniunctus presumatur scire facta coniun
ctorum. de qua per Bar. in l. is potest. ff. de acqui. her. Bal. in l. de
tutela. et in l. quoniam errorem. et ibi dominus meus.

LEX IIII.

Pro his. Priuatis qui soluerunt collectas pu
blico officiali, qui postea aufugit, vel per
diderit, non imputatur. h. d. tex. hic loquitur in exactori
bus, vel procuratoribus fisci. Not. contra officiales, qui postea
aufugiunt, vt eis tantum imputetur.

LEX V.

1 Examinatio in alio iudicio facta facit notorium iudici.
2 Libellus non requiritur in causa naufragij.
3 Libellus non requiritur quando quis proponit aliquid ad sui excusa
tionem, vel defensionem, nec petit aduersarium sibi condemnari.
4 Causa naufragij debet per iudicem intra biennium expediri.

De submersis. Cum de naufragio queri
tur summatim examinatur,
et ex eo quod in illa cognitione reperitur, potest per in
quisitionem procedi, et causa debet intra biennium ter
minari, alias nauicularius absoluitur, et iudex tenetur. h. d. Pri
mo ponit qualiter iste cause examinentur, quia summatim, et leua
to velo. Secundo dat potestatem iudicibus procedendi contra
rapientem, et puniendi. Tertio statuit terminum isti instantie, et in
dici penam imponit. Scda incipit ibi. et si quisquam. Tertia ibi,
si vero. Circa primum quero que sint iste cause. Resp. gl. scilicet cri
minales. accusabantur enim hic aliqui de eo quod dicebantur ra
puisse aliquid de naufragio quod licet in se possit esse verum, tamen
non conuenit tex. nostro in fi. vt infra dicam. ideo dic quod hec erat illa
causa quia cum res perdiderit per naufragium, nauicularius pete
bat se absolui, vt dixi C. l. ij. et l. quoties. et sic continuatur sequens lite
ra, quia si in ista cognitione iudex reperit aliquem aliquid accepis
se poterit contra illum procedere ad petitionem nauicularij. et puto quod
1 hec sit causa sufficiens procedendi per inquisitionem, † quia iudici
notum est per examinationem in alio iudicio factam, vt no. in l. athle
tas. §. calumniator. ff. de his qui no. infa. et dixi in l. secunda. §. si pu
2 blico. ff. de adulter. † Uenio ad tertiam partem. not. hic quod in ista
causa non est necesse dare libellum, sed sufficit coram iudice proponi
cum libello in scriptis, vel sine. Ad hoc opp. C. de lit. contest. auth.
offeratur. dicit gl. hic speciale vel corrigitur hec. Certe si intellige
remus quod causa erat criminalis, de necessitate haberemus dicere
quod hoc sit speciale, quia de iure antiquo requirebatur libellus, vt l.
3 libellorum. ff. de accu. † Sed intelligendo vt dixi. dico quod non
est speciale. nec corrigitur, nam quando quis proponit aliquid ad
sui execusationem, vel defensionem, nec petit aduersarium sibi condem
nari ad aliquid, non est necessarius libellus, vt l. scire oportet. §. expor
a tet. ff. de accu. tut. a † Scdo habes hic qd hec causa debet expe
4 diri intra biennium. cui concordat C. vt intra cer. tempus cri. qst.
ter. l. fi. si intelligas quod erat causa criminalis. Si vero intelligas
quod hec erat causa ciuilis. est contra l. properandum. C. de iudi.
Sed gl. dicit quod hoc est speciale. Item contradicit l. ij. C. eo.
Sed dic vt ibi dixi, quia ibi datur annus parti ad conquerendum, hic
biennium iudici ad terminandum. Ad istam partem oppo. dicitur
hic, nauiculario absoluto. contra, cum ipse petat quomodo pot
absolui ab obseruatione iudicij. Sol. Sunt in gloss. due expositio
nes. Prima quod absoluitur ipse ab obseruatione iudicij, et ideo dr
absolui, quia tenebatur, cum naufragium sua culpa accidisset. Scda
exponit nauiculario, id est ei, qui res surripuit de naui. Et illam te
net Dy. et illam oportet nos tenere secundum illos, qui intelligunt
istam legem totam loqui de criminali causa. tamen hec expositio est mul
tum extranea, vt dicamus nauicularium ipsum raptorem, cum per
totum istum ti. et in precedentibus nauicularij appellantur qui mer
ces portant in naui, non qui rapiunt. Et ideo tene primam expositionem.
quod nauicularius ad sui defensionem volebat probare naufra
gium, si iudex negligit hoc terminare intra biennium, iudex et eius
officium tenebitur fisco, et nauicularius est absolutus a fisco.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Et quod hic procedatur sine libello, intelligit gl. in l.ij.§.dies.ff.quis ord.in bo.pos.ser.Bart.in l.iij.ſ.de pignori.z p doc.in l.iiij.§.ait pretor.de re iud.p Are.Justi.de actio.in prin.in ver.ex quo sequitur q̄ quando competit officium iudicis. Bloss. vt velle q̄ sic.in l.j.in'j.gl.ff.de eden.Contrarium vult gl.in rubri. de inter.actio.in l.)Papinianus.de minoribus ad fi.auth. offerat per Bar.z alios.in l.j.ff.de iurisd.om.iud.z in c.fi.de offi.deleg. vide Ly.in l.j.ſ.que sit longa consuetu. Jmo.in l.si vero. §. de viro. sol.ma.in prima fallentia.Et an officium iudicis sit idem quod exceptio,ter.in l.plane z in l.ſ.ff.de petitio. her.z Bart. in l.j.§.z in parui.ff.quod vi aut clam.quod sequitur Ant.de But.in c.item cum quis.de resti.spolia.z Per.de Anch.in cle.j.de sequest.pos.z fructuū.z in c.canonū statuta.de cōsti.z Bal.z ang.in l.plane.z l. fi.prealleg.z in l.j.de cond.indeb.z in l.si non sortez.eo.ti.p̄o quorum concordia vide Jmo.in l.fi.ff.a quibus app.non licet.

LEX VI.

Super. Ho.casum specialem vbi onus de culpa alterius tenetur.Et istud est vnum munus vniculariorum.p̄o quo res eorum sunt obligate, vt ſ. de prędijs naui.per totum. ¶Itez hoc intelligit gl.quando sua culpa naufragium contingit,que culpa colligitur ex pluribus,vt in gl.quā no. ¶Ultimo no.qualiter debes recipere rationē ab officiali publico,q̄ ui asserit se aliquid perdidisse, nam non debet sibi dimitti,si sui culpa'accideret,alias secus.De modo autem probādi hoc quod sui culpa acciderit,dicam j̄.ti.ij.l. quod ad presens, z ibi de hoc tangam. hic non sunt alia.

De metallarijs, & metallis, & procuratoribus metallorum. Rub. VI.

LEX I.

Perpensa. Ad euidentiam totius ti. debes scire quod illi qui fodiunt metalla dicuntur metallarij,z quod p̄o primo introitu in illud officium debent soluere octo scrupulos illius metalli,ad quod fodiendum accedit quod non soluit amplius quam semel, vt hic.z de eo quod fodit,debet dare quolibet anno vnam libram fisco, que sit xvij.vnciarum,vt j̄.p̄oxi.nisi aurum fodiat, quia sufficit tunc si annuatim soluat septem scrupulos,vt j.e.l.per annos.vltra hoc debeto quod percipit facta purificatione metalli,debet fisco dare suas decimas,hoc est de decem partibus duas si fodit in publico,si fodit in priuato,vnam fisco soluit,residuum sibi retinet.j̄. eo.l.iij. ¶Qui vult esse metallarius,tenetur soluere octo scrupulos.z metallum qui vult vendere, debet vendere fisco pretio competenti,h.d.[a] ¶Ho.cuique licere fodere metalla secundum formam huius legis z glo.opponit|quod pius debeat soluere,vt j.l. p̄ox.vel minus,vt in l.per annos. Solue vt dixi in euidentialib[b]. licet glo.variet. ¶Quero quid dicatur scrupulus.[b] Azo hic.vt refert in summa.hoc per quinuit amedicis,z exponit vt in gl.secūdum Azo,z secundum eos dicitur scrupulus xx.pars vncie, licet Bla.aliter intellexerit quod scrupulus dicatur tantus ponderis quod octo faciant xiij.vncias.Et sic illa lex concordat cum ista. Sed Hugo dixit aliter,vt no.in l.per annos. vbi dicit q̄s scrupulus est pondus sex siliquarū,siliqua autem est quarta pars vncie vt l.liberto,§.filiū.ff.de annu.leg.z no.per gl.ſ.de epi.z cleri.auth. sed hodie,z secundum hoc scrupulus esset vna vncia cuz dimidia, quia tamen hoc dubium est,standum est opi.Azo. quia scrupulū ponit esse minozis ponderis,z sic in dubio est contra fiscum, vt l. non puto.ff.de iur.fis.[c] ¶Ultimo nota ex hoc fine quod colonus dz potius vendere domino fructus quam alij,iusto tamen pretio.[c]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Adde ad istum tex.omnino no.per Pau.de ca.in l.dinoscio.§.si vir.ff.sol.mat.in fi.

b ¶Scrupulus. Vide tu do.Bar.Lep.in l.in itinere.in fi.princ.de ver.sig.vbi no.habes de singulis generibus ponderuzadde quod no.in apostil.ad Jacob.Rebuf.hic nu.j.in vers.Hugolinus.dicit quod scrupulus alias etiam potest dici,scropolus, vt per Lep. in loco.ſ.alleg.

c ALEX. ¶Hoc sequitur Lud.in l.j.ff.sol.mat.

LEX II.

1 ¶Libra regulariter intelligitur duodecim vnciarum.

Ometallicum. Metallarius debet annuatiz p̄o canone
1 soluere vnā libram metalli xiij.vnciaruz. †Sed quero in dubio,quot vnciarum intelligitur libra. Resp.duodecim,vt l.[illegible]ruum muz.ſ.fi.z ibi no.ff.de he.inſti.z Just.de heredū qua.z diffe.ſ.hereditas,nisi aliter consuetudo se habeat,vt hic,z in quibusdam ciuitatibus in venditione quarundam rerum intelligitur libra xvij.vnciarum,quibus consuetudinibus standū est in ipsis ponderib.z mensuris,vt l.Imperatores. ff.de contrahen.emp.z vt omnis tollatur dilatatio p mēsuras,z pondera publica ad que recurritur,vt l.modio.ſ.de suscep.

LEX III.

Tancti. Facilis est ter.Nota istud, q̄s de lapidibus qui fodiuntur in prędijs priuatoruz, fiscus debet habere decimam.

LEX IIII.

Cum procuratores. Officiales ad exigendum metallum non debent ad aliaz dignitatē ascendere,nisi priusillud officium per ficiant.hoc dicit.

LEX V.

Per annos. Fodientes aurum p̄o canone omni anno septez scrupulos te
1 nentur exoluere,h.d.† Not.istud vulgare tantum importat p̄o homine.ac si diceremus p̄o quolibet hoie soluatur tantum,vel quilibet soluat tantum.

LEX VI.

Uosdam. Non pōt quis tantum effodere q̄s ex hoc aliena edificia destruantur, h.d. ¶Not.gl.quod de iure licet in alieno perquirere lapides,nisi per hoc edificia destruantur.

LEX VII.

Metallarij. Adscripti ad fodiendum metalla. si aufugerint ad aliud officiū,retrahūtur,etiam si familiares Principis fuerint.h.d. Ad euidentiam scias q̄s metallarij sunt homines liberi,licet sint adscripti ad illud munus.facit ſ.de ser.fu.l.vlti.† Nota hic arg.q̄ si statutum dicat quod comitatenses reponantur in comitatu, q̄s locum habet etiam si comitatensis esset de priozibus.Et sic vide illi,qui sunt domestici Imperatoris retrahuntur ad primam conditionem.Gloss.est hic,que tractat quomodo de vna conditione quis transferaur in aliam. Dic vt in eadem,z sumitur de summa Azo.de verbo ad verbum.

De murilegulis, Rub. VII.

¶Glo.continuat rubricam,z exponit eam,singula verba exponam in ter.z legib.ad quas gl.remittit. †Quero vtrum isti homines sint liberi vel serui.gl.z Azo in sum.innuit quod sint serui.Sz puto quod hoc non sit necesse quamuis verum est dicere q̄s sint liberi adscriptitij,tamen ad istas conditiones,de quibus infraui debis quod patet,quia dabant pecuniam ad hoc,vt ad ipsas cōditiones assumerentur, quod non esset, si serui essent nullus enim daret pecuniam vt seruus fieret,vt j̄.eo.l.j.Item quandoque liberabantur dando substitutum,vt j̄.eo.l.si quis ex corpore, quod non esset in vero seruo.Item inueniuntur quedam leges quod cōtrahebāt matrimonium,vt l.decimus.ſ.cod.z l.murileguli.ergo serui non erant .ſ.de inceſt.nupt.l.cum ancillis.

LEX I.

Monetarios. Adscriptus ad cudendam mo
1 netaz Principis non liberatur alicuius dignitatis priuilegio.h.d. Et hac l. apparet qui dicantur monetarij, innuit etiam hec lex quod isti vocentur serui,sed magis sunt liberi conditionati.

LEX II.

Baphij zgenetij. ¶Primo pōit q̄ per rectores z tertores pi
1 noz̄ substātia,z patrimoniū Principis minuitur,qui male faciunt.h.d.vsque ibi,z species baphij,tinctoris, commercij,z tertoris,vt videtur in glo.rubrice.per q̄s subaudit mala facientes,z nostra priuat substantia.i.patrimoniū Principis tenuatur,id est,minuit.Hoc autem fit duob[s] mod.j̄.p̄or.declarat z species genetij,i.panni contexti. Ad euidentiā scias q̄s ista tinctura,de qua panni domus principis tingebant,erat multum caraſin pretio.facit j̄.eo.si q̄s nauiculā.z j̄.ti.j.l.vellera.Lozū pebant ergo isti vel faciendo debiles pannos, vt modicum rec-

perem

perent de tinctura, seu modicū tingendo. Sedo modo corrumpendo ipsam tincturam, immiscēdo aliam tinctūrā corruptam in generio. hoc est, vbi panni terebantur confecte, ad eā conterte corrūpuntur per predictos malos tinctores, seu textores, faciēdo pānos debiles, vt modicum de tinctura reciperēt, vel tenendo ipsos modicū in tinctura, propter q ipsi pānī corrūpuntur, z hic est primus modus. Aliud est corrūpēdo tincturā, z hoc loquitur in baphys, id est, in locis vbi fit tinctura, temeratione, id est, per eoz audaciā z temeritatē, vim adducūt, id est, aliquid adducunt ad minorandum vel augmētandum tincturam, per id q additum est, inquinate alluuionis, id est, corrupte augmētationis, hoc aūt faciebant, qz quando fuerunt adepti istud officium, dederunt pecuniam, nūc volūt retrahere per dictas corruptelas. Prohibet ergo princeps pecuniā dari pro acquirēdis dictis administrationibus, z hoc sequit, z sic litera est plana. Ex pdictis patet q quedā gl. que exponit vim id est, p vim nō est necessaria nec habet intellectū huius litere. † Ro. arg. l. contra tinctores. qui pānos eorum punit in tinctura, nam eorū culpa factum presumitur z tenētur. facit. ff. loca. item queritur. §. si gemma. z §. si fullo. Item facit contra scriptores, qui aquā immiscēt in atramēto per q litera est magis alba, z cōtra miniatores, z pictores, qui depingunt vel miniāt de adulterinis coloribus, vt teneantur domino ad interesse. Item tenentur crimine stellionatus, vt ff. de cri. stellionā. l. vij. §. sed z si quis.

a † Ultimo no. arg. quod qui dat pecuniam, vt habeat officium, habet animum malefaciendi, z indebite lucrandi propter quod factus est titulus[a], vt iud. sine quoquo suffra.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Factus est titulus vt iudices sine quoquo suffr. fiant. Sed iste titu. perperam in maximum totius Reip. detrimentum observatur, vnde multa scandala propter iudicum corruptiones, z ipsa etiam iudicia venalia quotidie accidunt vt plene dixi in addi. ad Jac. Reb. in l. curiales. nū. j. ff. de decur. lib. x.

b ALEX. ¶ Suffra. Vide Ang. vt iud. sine quo. suffra. in prin. ad de. l. vni ne fi. per Bar. ff. de legu. in lib. x.

LEX IIII.

1 † Mors animalium quando debeat clare probari, z quādo sufficit per coniecturas.

2 Mortem hominis probare per coniecturas quando sufficiat.

Quod ad presens. Duobus modis legitur gl. in gl. Secundū primū scias quod Imperator habebat pascua multū magna in quibus tenebat gregem suum, z alij homines z rustici habebāt similiter greges suos in eisdē pascuis, z tenebātur Principi ad hoc, vt qñ grex eius minuebatur, debebat supplere de gregibus aliorum. Et illi qui preerant gregi Principis vocabūtur vastagarij. qui scēm nostrū vulgare vocātur virgarij. Contingit ergo q quedam anno decesserunt multa ex animalib. Principis, dubitabatur quantū rustici debebant dare vastagariis pro reparatiōe gregis Principis. Imperator statuit q pro illo presenti tēpore sufficiebat, si illi rustici quilibet daret quintum animal, hoc est de quinq; vnū, z secūdum hoc habes q gl. que dicit, q rustici prestabant hoc omni anno dicit contra literam, hic provident Imperator ad solum remedium illius instantis temporis dū dicit q ad presens remedium pertinet. ¶ Nō enim vniuersaliter provident pro omni tempore. ¶ Ratio, qz secundum varietatem tēporis contingit mutatio casus, qz in quibuslā annis greges augebantur ex eis qui nascebantur, quandoq; minuebantur propter mortalitatem, quādoque in magna, quādoque in parua quantitate. facit ff. ad l. Falc. l. pretia rerū. §. nonnullam. ¶ Iuxta hāc legē quero vtrum sufficiat ei, qui preest animalibus, cum vult probare diminutionē, z mortem eorum,[a] q illo anno ita contingit communiter quod de quolibet grege mortua est dimidia vel tertia, vel aliqua pars certa in regione illa. Videtur enim q non debet clare probare se amisisse, arg. l. si creditor. ā. de pign. act. z l. si quis fundū. §. Imperator, ver. si capiari[a]. ff. loca. ¶ In ctrariū facit lex ista. Respondeo, si quidē tractatur de morte vnius certi animalis, vel de duobus que nō pascebāt gregarum, puto q debeat clare probare, vt l. j. alle. Si vero animalia gregatim pascebāt sufficit probare per cōiecturas. Dicunt enim de qualibet oue q moritur, vel deperditur habere testes de visu, bene sufficit probare q illo tempore sic communiter accidit in regione illa, arg. huius legis. ¶ † Idem dicitur duz tractatur de probanda morte vnius

2 hominis, aut eā dicitur decessisse in exercitu vel conflictu, vbi decessit magna multitudo hominū, vel in domo sua, vt notauit in l. si quidē. ā. fol. mat. z tetigi. in l. ij. §. si dubitet. ff. quemad. test. aper. ¶ † Simile dico in tutorib[a], vel official. bus publicis. q habēt reddere rationem de aliquibus suppellectibus, vel alijs rebus que vsu cōsumuntur, vt sufficiat probare quod in tanto tempore verisimiliter debuerūt posse corrumpi tot ex illis suppellectibus, arg. l.

b fi. ā. de alī. pn.[b] prze. ¶ Sedo. modo legitur vt vastagarij dicantur beccarij, seu macellatores, qui bestias occidunt z vendunt populo ad manutum. Pone ergo q statutum erat quod beccarius daret certus numerus animaliū, que occidere[a]t z venderent populo. Contingit q venit magna multitudo hominum, vnde ille numerus animaliū nō sufficiebat. Imperator statuit quod pro re medio scēm illud instans tempus detur illis beccarijs quintum animal, hoc est pro omnibus quinque que dabantur, addatur vnū

4 z hoc fiat pro reparatione salutis corporis humani. ¶ † Facit q licet statutum dicat q illi qui tenent locum Perusinum, debeant certaz quantitatem piscium omni die ponere in platea, q si ex casu multitudo gentiū superueniret, quod possint cogi ad portandum

5 plus, tantum quod sufficiat pro reparatione corporis humani[a].

ADDITIONES.

a ¶ Eorum. ad quod vide domi. Alex. de Imo. in consil. clvij. z in consi. cc vij. ij. parte.

b ALEX. ¶ Vide Bar. de hoc in trac. suo de test. in ver. circa carmen. in fi. Adde Bal. in l. non ita. §. species. de le. ij. vbi videtur dicere, quod per ostensionem corij, motz animalium probari possit. Et vide Bar. z doc. in l. si quis ex argentarijs. ff. de eden. in §. prohibet. ¶ Jterz in ver. de aliquibus suppellectilibus. Adde hoc casu quod ad probationem tenuium rerum, minutarum sufficit etiam qualis qualis probatio arbitrio boni viri. z per coniecturas. not. Bal. in l. iij. ā. de pet. here. z gl. z doc. in l. fi. §. in computatione. ā. de iu. delib. facit etiam in l. fi is qui pro redemp. cap. ā. de doua.

c ALEX. ¶ Et ita etiam equitur Ang. hic z hanc reperte. z facit quod no. Bal. in l. bellum. nullam de sacros. eccl. Ang. Adde q idem dicimus de Ro. qui non vult portare frumentum in platea, z vt possit cogi tempore guerre. v. Icaristie portare, z etiam [illegible] vi liozi pretio. l. si pendentes. §. si quid. vbi Bartol. dicit de vsufruc. Roma, in litera, knotab. pcu. quod limita non procedere in decurione, qui non pōt cogi. l. decuriōes. ff. de admi. re. ad ciui. per. z l. non debere. ff. ad muni. gl. tamen. in l. annonam. de extraor. cri. dixit quod dives non cogitur vendere frumentum. Sed secundum Bar. ibi cogitur, sed iusto pretio, que omnia no. Adde quod si statutum requireret vendi minori pretio z venderet alicui ignoranti maiori pretio z venditor non notificaret emptori statutum, certe tenetur ad interesse quo ad illud plus emptori, secundum Bar. in l. quero. ff. de ac. emp. facit l. si vina. ver. plane. de peri. z commo. rei vend.

LEX VI.

Qui trinis. Qui occultat aliquem ex textoribus, punitur pena trium librarum auri. h. d. Quero, dicit hic trinis li. auri, quot sunt. gl. ff. dicit tribus lib. auri. argn. ff. de. pen. l. interpretatione. licet

1 propter ponatur pro ser, vt ff. de leg. j. l. si quis ex testamento. †no. q in penis ista verba trina, bona, z similia, nō importāt gemmationē numeri, secundū istam gl. Contrarium no. in prima constitutione Digestorum. §. pe. in ver. dena. z in §. hec autem tria. communiter tenetur ista, vt plene examinauit in l. stipulatio ista. §. eus qui. ff. de ver. oblig.

LEX VII.

Dicimus. Quāer nobilis nubens moneta-

rio si post protestationem non recedit efficitur monetaria, sed mulier adscriptitia si post protestationem a domino reuocetur, eiusdem conditionis efficietur, z etiam monetaria, que nō potest extranco nubere. h. d. Tres partes habet. Secunda incipit ibi, si qua vero. Tertia

1 ibi, sed vt monetarius. ¶ † Ro. primo de virtute protestatiōis seu denuntiationis, nam quicunque eam contemnit, perdit ius suum. Facit ā. co. l. ingenue. z ff. de libe. agno. l. j. in princ. z per totum. z

a ā. de rem. l. pig. l. si eo tempore.[a] ¶ † Ro. ex fine prohibitus esse mu-

2 lierem monetariam nubere extrāneis facit ad questionez, fuit statutum quod inter homines diuersarum terrarum non contrahat matrimonium, sub certa pena. ¶ Quero vtruz statutū valeat. Videtur quod sic, vt hic. Jn cōtrarium, quod non, qz aufert libertatem contrahendi matrimonium ergo. ꝛc. ff. de ver. ob. l. Titia. z l. si diuortio. z de cond. z dem. l. cum ita. Resp. statutum non valet, quantum ad hoc vt faciat matrimoniū esse irritum si cōtrahatur, qz cum sit sacramentum z res spiritualis, laici non possunt statuere circa illud, cū nō sit de iurisdictione sua, z ecclesie.[b] Sed an valeat quantum ad hoc vt contrafacientes puniātur. Videtur dicēdum q si quidez possunt honeste nubere seruata forma statuti, qz in qualibet secta. tot sunt, quot possunt matrimonia contrahi, z

c tunc facientes contra incidunt in penam statuti, aliter secus,[c] vt d. l. cum ita, z l. si q. ff. de cond. z demon. z hac lege.

ADDITIONES.

a ANG. ¶ Hoc intelligitur qñ protestatio fit per habētē ius protestandi, alias secus, vt l. si fundū. ā. de rei ven. z l. si eo. ā. de re. pig.

b ALEX. ¶ Vide Bal. z in l. j. z ibi dixi. ā. ad Turp. z cōtra bar.

hic bene not. per Bal. in l. omnes populi, ver. sed nūquid statutū, de in. z iur. z Aug. hic idē dicit quod Bar. formaliter. Alex. Vide Bal. in l. neminem, §. de nup. z Bar. in l. cunctos populos. in iij. quēstione principali. ff. de iust. z iure. Item ibi, cum non sint de iurisdictione sua, sed ecclesie hoc tenet Jo. And. in c. statutuz. de hereticis. in vi. z Are. Inst. de iure naturali in prin. in ver. quero ergo an per statutum per Bal. in l. ij. §. ius naturale. ff. de iusti. z iure. z tenet idem quod hic. z Bar. distinguit.

c ¶ Secus. Ad cuius articuli decisionem vide tu copiose. z no. d. Hel. in c. j. de spon. ver. tractant cum seq. z in c. ecclesia que. in. versi. secūdus effectus. de constit.

LEX VIII.

A Eternam. Vastagarijs non licet ad aliam mi- nistrationem transire, nisi illa completa. h. d. Et sunt vastagarij illi, qui preerant animalib. Principis, vel preerant macello ad faciendum carnes ad hominum sustentationem. §. eo. l. quod ad presens.

LEX IX.

f **Si quis naui.** Ista lex est clara†, z quero, quid sit murex, z conchilium. Bl. dicit quod murex est piscis qui appellatur concha marina, alio nomine conchilium, quod si ferro preciditur, effundit lachrymas purpureicoloris, vnde Tingitur purpura. Et sic vnuz, z idē est piscis murex, z conchilium, z est tinctura valde pretiosa, ita q̄ soli Principi ea vti licet, z non alijs. Idem de tinctura q̄ ei assimilatur, vt color de grana, que si in panno laneo apponatur, scarlatum appellatur in vulgari. Videbitis in ti. prox. l. ij. z iij. z ti.

LEX X.

f ¶ Tinctores pannorū debēt reddere pānum tinctū lauatum.

Stas. Gloss. intelligit hic quod hic dicitur serico blatte mataxe, quod sit genus tincture pure, z sic debet deuenire in fiscum, non vēdi, z ponit penam officialibus, qui passi sunt contra fieri, z hoc secunduz gl. tu ponas casum aliter. Ad euidentiam scias quod aliquando tingitur lana, linum, z sericum non filatum, quandoque tingitur filatū in mataxa seu gaueta nō textum. quādoque tingitur pānus post texturam. ¶ Item scias q̄ princeps habebat quosdā prepositos qui a tinctoribus res tinctas accipiebant, precipit ergo Imperator q̄ isti ppositi non recipiāt istas res tinctas, nisi lotas, seu lauatas, nam, vt moris est, post tinctura lauatur. z si cōtra fecerint, imponit eis penas. In tex. ibi, in posterū, h. d. quia ante hanc legē quandoque fiebat contrarius, series, id est, seriose ordinate. quodam enim ordine ordinantur cum in tincturaz immittuntur blatte id est, linum z limisterium, secundū Bu. Loquitur ergo hic tex. de his que tincta sunt non filata, z mataxe seu gauete, iuxta vulgare nostrum sunt quando ea que filata sunt in mataxā seu gauetam, rediguntur, z tinguntur. Aliud quod sequitur est clarum z est arg. quod illi, quibus datur pannus ad tingendum', debeant reddere pannum tinctum lauatum.

LEX XI.

Murileguli. Murileguli si ad aliam dignitatem transierunt ad conditionem propriam retrahuntur, z res alienate per eos reuocantur, nisi f emptor voluerit illam conditionez subire. h. d. † Facit in arg. ad q. quedaz monasteria habent possessiones concessas in emphyteusim sub pacto quod transeant in feminam, que tamen nubat alicui subdito iurisdictioni monasterij. Facit ergo quod si nubat extraneo, qui vult effici de iurisdictione monasterij quod retineat 2 emphyteusim, facit. §. de impo. lu. descr. l. j. † Item est optimum ar. a quod feudum possit alienari inuito domino, a quādo emptor vult subire omne onus, quod sustinebat primus feudatarius.

ADDITIO.

a ¶ Domino. Et an z quando possit, vide tu Felin. in c. que in ecclesiarum de constit. ver. in eadem gl.

LEX XIII.

Si quis. Homines adstricti conditionib. huius tituli non possunt liberari etiam ex rescripto Principis, nisi dato substituto, qui solenniter approbetur, z talis liberatio vltra eius personam non porrigitur. h. d.

LEX XIIII.

Priuate. Qui assumūtur vt presint alicui collegio hominuz conditionatoriū, non admittuntur interim ex sacro rescripto, nisi satisfecerint idonee. hoc d. Quero, verum hoc sit verum in quolibet officiali publico quod non admittatur, nisi satisfecerit? Puto q̄ non, sed speciale est hoc casu, z in casu l. Imperatores. §. filiusfa. de admi. re. ad ci. pertinen, alias tunc demum de necessitate exigit fideiussor, si ipse non est diues, z idoneus, vt j. de fun. pa. l. quicunque ad emphyteusim.

LEX XV.

Qui autem. Partus sequitur cōditionē illius ex parentibus q̄ fuerit cōchileus. h. d. Et sic est hic casus in quo partus quo ad statum sequitur conditionem patris.

De vestibus oloberis, & auratis. Rub. VIII.

¶ Dic quedam sunt vestes de auro tote, z iste dicunt vestes olobere quedam sunt vestes de serico, aurate tm, vt qñ aurū inuoluitur supra filū serici, z iste dicunt vestes aurate. Quedā sunt vestes in quibus non est aurum sed sunt tincte ex illa tinctura q̄ que fit ex murice, seu conchilio, que est adeo pretiosa sicut aurum, vt videbitis j. in text.

LEX I.

Auratas. In hac l. phibet Imperator pannos, de quibus dixi in ru- confici ab alijs quam a suis genetiarijs, h. e. de textoribus suis, hoc dicit auratas, que sunt de auro puro, quas in ru. nominat oloberas. Sericas, id est, de serico, in quo inuolutū est aurum. Et vdi- f cit text. paragaudas siue in vulgari nostro sunt quidam frisi qui ponuntur iuxta gaidas, cuius exemplū videmus in pannis solennibus clericoruz, z religiosoruz. si vero geneas, tūc est locus, in 1 quo panni texebantur. † Ho. q̄ viris a non licet portare pānos de a auro, vel de auro frigiatos, vt j. l. proxi. expressius, sed de consuetudine non seruatur hodie.

ADDITIO.

a' ¶ Viris non lz portare, &c. Istud facit iuncto textu huius legis ad statutum prohibitum in viris, vt non extendatur ad femmas, de quo remi. in apos. ad Pau. post eum in c. significauit. num. ij. in versi. masculinum, extra de rescrip.

LEX II.

Nemo. Panni aurati, vel frigiati non possunt portari a viris sine rescripto principis. h. d. Facit ad ea que dicuntur j. eo. l. temperent.

LEX III.

Vellera. Non debēt lanc, vel panni tingi aliquo 1 colore simili colori muricis. h. d. Ho. q̄ non licet priuatis hominibus portare scarlatum, cum sit species similis purpure. Ho. quod nō licet viris tingere, vel portare pannos habentes species. i. habentes similitudinem cum tinctura muricis, z sic de iure nō licet habere vestes de 2 scarlato, z imponitur pena capitis, vt hic in fin. † Ex quo habes quod pro immimo delicto imponitur magna pena, que j. l. proxima modificatur quo ad preterita.

LEX IIII.

Imperent. Ut dixi hec lex est facta ad mo- dificandum precedentes, que ita imponebat graue penam, in quaz verisimiliter multi incurrūt. Precepit igitur Imperator, vt nullus audeat portare predictas species, seu dictos pānos qui conuenīt soli Principi, z domui sue. Secda incipit ibi, nec pallia, precipit q̄ nullus in domo propria texat tales, vel faciat tales pānos, vel pallia. Tertia incipit ibi, qui tincta iubet, q̄ quicunque habet dicta pallia, seu pannos tinctos de dictis coloribus perferātur in fiscū, z fisco tradāt. Quarta incipit ibi nulla stamina, cū §. prohibuerit ne conterātur pānus in toto tincti cōchilio, hic prohibet ne cōterantur pāni, qui habēt stamina de filo serico dicto colore tincti. Quinta incipit ibi, ne eisdē prohibet ne fila tincta dicto colore pro trama ponant in pānis. In tex. ibi, infectionis. i. tinctionis lz gl. aliter ponat. In tex. decurrāt. quasi dic. fila tincta dicto colore non decurrant per telā sordidam arguto pectine, z est sensus. sicut §. prohibuit stamina fieri de dictis filis. ita prohibet hic fieri substamina que in vulgari appellant trama. In tex. grana, scilicet dicta pallia, z dicta fila, de quibus dixi supra proxi. in trib' ver. posset etiam legi. cum seq. Sexta incipit ibi, olobera. precepit quod vestimenta olobera, id est, auro puro auferantur, id est, dentur erario. Septima incipit ibi, nec est, dicit quod nullus potest conqueri de istis vestibus, si non rehabeat pretium, qz satis est si

est si propter dictam oblationem, immunitate z ipse meretur a pena capitali que imponebatur per precedentem legem. In tex. ibi, calcate legis, calcata lex dicitur illa que nō seruatur, vide cu pro
1 pter istā oblationez liberentur a pena precedētis legis, merito dicit calcate legis impunitas. Octaua incipit ibi, nec quis dicat q̄ sequitur ex oblatione habet locū in preteritis, sed si quis in futu
1 rū cōtra predicta facit, punit crimine l. Jul. maiest. † Ho. ex hac l. arg. pro Priozibus istius ciuitatis, qui sepe faciunt legem quod omnes solnētes collectā antiquā intra certum tempus liberatur a penis quas incurrerūt, cū pro modico delicto imponat magna pena, z multi in illā inciderunt, videtur licitū quod per aliam legem cōcedatur impunitas. Item per hāc legē potest poni casus
2 in l. cum lex. ff. de legi. † Ultimo hec lex potest induci in ar. ad q. cū sint statuta per italiam q̄ mulieres non possint portare certa oznamenta, vel certos pannos, quod si maritus vroꝛi sue pannos, z
a oznamenta, z res ad eius vsum parata legauerit[a] an debeant illa prohibita portari ex forma alicuius statuti. Et de hoc dicā j. nulb li licere in fremis. l. j. z tetigi in l. quamuis. ff. de aur. z arg. leg.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Legauit. Adde de hoc quod no. in apo. ad istū in l. quamuis. in ver. vestibus reprobatis. post Alex. ff. de aur. z arg. leg.

b ALEX. ¶ Vide in l. j. ff. de legi. z Bal. in. l. adeo canonis. ff. de cō di. ob caus. Sed queri potest an valeat tale statutum. Jo. And. in regula, ea que fiunt. in mer. Item in casu isto, an saltem debeatur earum rerum estimatio, quid in victis, an videantur prohibite p statutum. Bar. in l. j. de fonte. in ſ. hoc interdictuz, z de estima. ad de Bal. in l. cum te. ſ. de do. ante nup. in rub. ſ. de cond. fur.

De fabricensibus. Rubrica IX.

1 ¶ Querit gl. de significatiōe istius verbi, fabri. Et respondet qs tribus modis dicitur, scilicet largissime pro quolibet magistro cu iusibet artis etiam lignozum, z lapidum. Secundo modo minus large etiam pro quolibet operante ferrum. Tertio modo stricte pro facientibus arma, vt hic in corpore de armis: communis tamen vsus loquendi accipit in secunda significatione, scilicet pro quocunque operante ferrum. quod nota.

LEX I.

OMnibus. Pecunia pro specie solui non debet fisco. h. d. † Ho, hic videtur ca
1 sus contra rectores istius ciuitatis, qui in suis electionibus promittunt dare communi duas balistas certi valoris, postea volunt dare quantitatem, non audiuntur. Casus est hic in terminis. Sed regulariter sic est quodaliud pro alio soluí non pōt inuito creditoꝛe,[a] vt l. ij. ſ. j. ff. si cert. pet.

a ADDITIO.

a ¶ Creditoꝛe. Adde Bal. in l. manifesti. per illū tex. C. de sol. z tex. in auth. hoc si debitoꝛ eo. ti. Et limita verū, nisi debitoꝛ fit carceratus. q̄ vt liberetur a carcere, cogitur creditoꝛ recipere de bonis suis in solutum, vt in auth. de fideiuſ. ſ. quod autem, z Bal. in l. ordo. C. de exec. rei iu. hoc verum nisi tamen debitoꝛ sit guarentigia. Alex. in l. cum vnus. de bo. auth. iud. possiden.

LEX II.

PRimicerium. Primiceriꝰ fabricēſis post
1 biēnium habet vacationem a muneribꝫ z singulis biennijs ad salutandum principem admittitur, vt protector. h. d. † Oppon. quod Princeps non sit eternus, quia omne elementum est corruptibile, vt l. enim debere. ff. de ser. vr. prę. Sol. impropꝛie dicitur eternus: tamen Imperatoꝛ respectu officij quod non debet habere finez, potest dici sempiter
1 nus. Item † opp. quod non debet adoꝛari, scriptum est in Euangelio, Dominum deum adoꝛabis, z illi soli seruies. Resp. impropꝛie dicit, scilicet pro quadam exhibitione reuerentie.

LEX III.

STigmata. Fabricensibus sicut tyronibus stigmata brachijs insiguntur, ad que re
cognoscuntur, z qui eos celauerint cum eoꝛum liberis fabrice vendicantur. h. d. Primo quero qualiter ista signa infigebā tur? Possumus dicere quod imponebatur aliquod signum panni in brachijs, sicut hodie videmus aliquos portantes in brachijs super pannos. Sed hoc non est de mente legis, quia fugiens poterat eleuare. Hic ergo quod infigitur i carne cū aliquo ferro igni
1 to, vt no. in l. pe. ff. ex qui. cau. mat. ¶ † Ista lex probat vnam solēnem practicā, si queratur in iudicio de aliquo homine recognoscēdo vtrū iste sit, qui tali tēpoꝛe fuit in studio, qui sic fecerit, z testes dicunt se recognoscere, qz viderūt z inspexerūt faciem eius, valet eoꝛum dictum. vt l. cum in diuersis. ff. de relig. Sed pone, vt de facto accidit, mueniꝫ homo mortuꝰ, cuiꝰ facies est adeo deuastata, quod per eam non potest cognosci, certe deuemendū est ad alia signa corpoꝛis, z si testis dicat recognoscō q̄ est talis ex tali cicatri
a cē[a] quam habet in aliqua parte coꝛpoꝛis, quod talis testis recte p bat. Casus est hic. Facit etiaz quod animalia possint cognosci p talia signa, seu frigmata z ideo de cōsuetudine est inuentū vt equi
b z iumenta animalia signentur certis signis, quibus cognoscātur.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Os est talis ex tali cicatrice. Adde Ant. Lor. sing. suis in ver. testis, nec dictū testis, vbi alle. istū z eiꝰ practicā hic multū extollit z dixi de hoc in addi. Jac. Reb. hic nu. ij. in ver. z ex tali cicatrice.

b ALEX. ¶ No. z adde quod potest peti exhiberi vt cognoscatur in l. si cuz exhibuisset. ſ. j. de pub. z l. iij. ſ. si quis norali. ff. ad exhi. z Bal. z Bar. in l. iij causas. ſ. ad exhi. Bar. in trac. de test.

LEX IIII.

a SIquis consortium. [a]Hic ponitur oꝛ
do, qualiter qs ad fabricensium oꝛdinem potest connumerare. Not. tex. t. pro
1 opi. Innon. qui dicit † quod quando negatiua est causa alicuius intentionis quod ille qui negat, debet probare. Unde si dico te esse communicatum, quia non soluisti, vel dico, quod non debes audiri, quia non soluisti collectas, ego qui excipio, debeo probare. Ita no. ipse in c. super his. extra de acc. Ly. in l. ij. de iu. emph. videtur pro hoc tex. in l. hoc iure. ff. de ver. obli. z ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vide Bar. z alios in l. illa stipulatiōe, si calēdis, de ver. obli. hoc intellige verū qñ proponit hec exceptio ad mei vtilitatē, secus si ad vtilitatem communis. cui tu teneris soluere, puta quia accuso te principaliter quod non soluisti collectas. quo casu tibi incumbit onus probandi collectas soluisse, vt l. ij. ſ. si ad diē. z l. si ad commeatum. ff. de re mili. Bar. ita dicit in l. illa. de ver. obli. cū quo trāsit Ang. in repe. l. j. de fide inſt. z iure haste fiscalis. z Bu. i c. super his. de accu. licet Bal. in repe. l. cū mulier. ff. sol. mat. teneat contrariū, per rationes satis friuolas, ad quas pōt faciliter respōderi, z maxime ex no. per Jo. And. z no. in c. bone. de elec. el. j.

LEX V.

a URe prouisum. [a]Fabricenses vna cum so
bole debent fabrice seruire, z vnus tenetur pro alio de coꝛpoꝛe. In tex. ibi, numeri, id est, periculum est omniuz, qui sunt in numero illo, vel collegio. In tex. ibi, gerant, id est, solicite aduertant qualiter socij faciant.

1 ¶ † Not. casum, in quo vnus tenetur pro alio. simile in l. fin. ſ. de
2 nauf. Alia similia no. per glo. in l. j. ſ. si plures. ff. de exer. ¶ † Not. arg. pro statutis Florentinoꝛum que dicunt quod vno de cognatione delinquente ceteri teneantur, facit j. de pumip. l. ij. Et ratio istoꝛum statutoꝛum z legum est que hic in tex. ponitur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde l. sancimus. de pe. vbi post Guido. de Sn. dixi valere statutū q̄ illi de domo teneant pro cōsoꝛte. qz subest causa vt magis abstineāt a delictis. Ita sufficit sola cā. licet nō interueniat culpa eius, qui punitur. c. qm. ſ. si vero. vt lit. nō conte. c. ij. de re iud. De quo plene no. in c. ij. de const. z An. late in cōſ. ix. inc. nobilis vir. do. Ray. facit quod legitur in c. vergentis de her. z in c. in quibusdam. de penis. z in c. felicis. ſ. quod si quis. eo. ti. li. vj. z vide per do. Alex. in repe. l. sepe. ff. de re iud.

LEX VI.

OS qui. Fabricēſes, z eoꝝ vroꝛes z liberi, dum
rante officio vel finito, non possunt, nisi coram prefecto pretoꝛio, vel magistro officioꝝ conueniri. h. d. Opp. ſ. eo. l. ij. nam, si in primicerijs fabroꝝ ibi est speciale, ergo in aliis secus. Glo. non soluit. Hic quod ibi specialiter dicitur hic, extenditur. Vel dicas quod aliud est sensus litere scilicet pro ciuilibus debitis, vel curialibus, quibus molestatur, nullo modo subiacere quod fit per probationem quam fecerunt tempoꝛe ingressus collegij fabricensiuz. vt l. si quis consortium. z non possunt molestari. Et si: no. quod ille probationes, quas tunc fecerunt eis modo prosunt, quod int. Illige si creditoꝛes fuerint citati, vt l. si eo tempoꝛe, ſ. de re. pig. Item op. quod ille, qui est de collegio fabricensium, semper debet illi seruire, vt ſ. l. proxt. Sed hic dicitur quod stipendijs imponitur finis, ergo ꝛc. Sol. intelligas hic impositum finem ex speciali beneficio principis, vt ſ. tit. ij. l. si quis ex coꝛpoꝛe. z j. de colle. l. j. in fine.

LEX VII.

Nullus. Primo prohibet fabricenses aliquas admi
nistrationes, vel agriculturam suscipe
re, & punit dominos, qui eos locarunt, & fabricenses, qui conduxe
runt. ¶ Secundo Imperator loquitur magistro officiorum, &
mandat quod quando necesse est arma transmitti, requirat recto
res prouinciarum, & per suos subditos transmittat, & in hoc eis
angarias imponit, & si in hoc fuerit aliquid tarditatis, eos pu
niat. hoc dicit.

De veteris numismatis potestate. Rub. X.

1 ¶ † Quero quid sit numisma. Dicit gl. quod nummus solidus, &
2 aureus idem sunt, sz hodie aliter obseruatur. ¶ † Quero cui⁹ pó
3 deris debet esse numisma, dicit glo. q lxxij. faciunt libram auri[a]
vt ff. de fusc. & arca. l. quotiescunq; sed hodie aure⁹ quo vtimur ad
3 pondus florentinorū xcvj, faciūt libra auri, vt ibi dixi. † Quero cu
ius forme debet esse numisma. Respōdeo, ibid. eber esse imago pn
cipis, vt l. j. ff. eo. & probat in Euāgelio dicit Christus, Ostendite
mihi numisma, vt videā que imago sit, an Cesaris, an alterius. Ce
tera vero que tanguntur in rubrica, tangam in nigro.

ADDITIO.

a ¶ Septuaginta duo faciunt libram auri. Adde Bul. de cu. in l. il
lud. nu. v. & quod ibi posui in apost. in verſi. libram auri. ff. de sac.
sanc. eccl. & Jac. Rebuf. in l. vna. nu. j. vbi etiam posui in addi. ad ip
sum in ver. libra auri. ff. de arg. pretio quod thesauris infertur, &
Jo. Fab. Justi. de Atti. tu. ff. nos autem. in fi.

LEX I.

1 ☞ Monetam facere quis potest ex principis concessione.
2 Debitum pondus monete est vt tantam vtilitatem afferat in for
ma quantam in specie.
3 Expensa cudendi monetam debet fieri de publico.

Solidos. Clara est in tex. † Quero, quibus licet
facere monetam. Respondeo de iure so
li principi, vt hic. facit ff. de fal. mo. l. j. & ij. hodie ex cōcessio
ne Principis fit a regib⁹, & a multis ciuitatibus, quibus Prin
a ceps concessit, vt no. gl. super rub. [a] † Quero quid vult dicere text.
2 ibi speciei probe & debiti ponderis. Dic quod debitum pōdus est
vt tantam vtilitatem afferat in forma, quantam in specie, scili
cet, vt tantum valeat ille aureus si redigatur ad massam, quantū
3 valet in forma, vt dicit tex. ff. de cōtrah. emp. l. j. † Ex quo sequitur
quod expēsa cudendi monetam, debet fieri de publico, licet Jmo.
aliter dicat in c. quāto. extra de iureiurādo. Quero p quē declara
tur quod est iusti ponderis, & boni auri, respondeo, per illum qui
praest, & positus est a communi, vt ff. de pend. & auri illa. l. j. lib. x.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ An possit cōcedi priuate persone, vt possit facere mo
netā tex. gl. & Sali. in l. fi. ff. de fal. mone. dicit q rescriptū est furre
pritiū q est verū, nisi sit apposita clausula, motu ppio, vel ex cer
ta sciētia, vel nō obstantibus arg. c. fi motu proprio de preb. in vj.
& quod p Bal. in l. eos in prin. de ap. & in l. fi. ff. si cōtra ius vel vti.
pu. & dominus Mar. de laude. in suo tractatu de moneta. in ij. q.
Et adde Bar. in l. ij. ff. j. fi cer. pe. & Lau. in dicto tractatu in vj. q
stio. Item no. ver. expensa debet fieri de publico, vide tamen Bar.
vbi proprie, & in l. Pau. de sol. & d. c. quanto.

LEX II.

1 ☞ Estimatio que ab initio est, non potest decrescere, nisi autho
ritate principis.
2 Pretia rerum quomodo dicantur decrescere, vel accrescere ex
diminutione monete, vel eius augmento.
3 Damnum estimationis mutate monete ad quem pertineat.

Pro imminutione. Minuta estima
tione florenti mi
nuit estimatio rerū, q vēdūtur ad florenos. h. d. Pro de
claratione quero quomodo potest minui estimatio au
reorum. gl. solū authoritate principis vel eius cui princeps con
1 cessit. † No. gl. ex qua habes q estimatio, que ab initio est nō po
test decrescere, nisi authoritate, pricipis vel facietis, cui princeps
concessisset. No. q estimatio que ab initio imponitur monete non
potest decrescere. nisi authoritate facietis, q intellige, vt dicam j.
2 l. proxima. † Sed quero quomodo decrescente estimatione auri
decrescat estimatio rerū cū decrescat, & accrescat p se, vt l. pretia
rerum. ff. ad l. Fal. Resp. vt colligitur ex summario. non enim inte
ligas quod res dentur pro minori pretio, sed dabuntur tot aurei
quot valet. dicitur tamē decrescere eo quod aureus minus valet.
3 † Ultimo quero damnum mutate estimationis monete ad quem
a pertinet. [a] dixi plene in l. Pau. ff. de sol.

ADDITIO.

a ¶ Pertinet. sed ab extra q̄ro quid si quis dedit pecunias ad mer
cantiam dando aurum venetum, & ille volebat reddere argentū &
non aurum q̄ creuerat an salua conscientia possit tenere istā bōa
que accipiens h̄z. & ille dans nescit, vide Fel. in c. ex cōmunicam⁹.
el j. in fi. de her. & quando cudatur moneta, quod tempus inspici
debeat an tempus obligationis vel solutionis. Vide Oldr. in Cf.
xiij. & in consi xxxj. & in cons. cclxix. & quod dixi in apost. in d. c. ex
communicamus, in loco alleg.

LEX III.

2 ☞ † Monetam factam in vna ciuitate, quando quis cogatur eam
accipere in alia ciuitate.

Vniuersos. Omnes aurei debēt accipi equa
li estimatione, & contrafacientes
1 grauissime puniuntur. h. d. ¶ No. quod vnusquisque
debet accipere monetam pro ea quantitate, quam in
bet superior. Sed quero vtrum monetam factam in vna ciuita
te sub vna estimatione possit quis expendere in alia ciuitate, ita
2 quod quis cogatur sub eadem estimatione recipere. Rñ. † ciuitas
tes nō possunt facere monetā, nisi authoritate Principis vt dixi
in rub. Aut ergo princeps concessit ciuitati & possit facere publi
cam monetam, que expendi possit per vniuersum, & tūc cogitur re
cipere, q̄ princeps ipse videtur fecisse, vt hac l. Aut concessit q̄ fa
ceret monetam expendendā in territorio suo tantum, & alij alter⁹
territorij sine dubio non cogentur recipere. Aut dubitatur, & vi
detur in dubio cōcessisse vt solū in suo territorio expendatur, ar. l.
cū vn⁹. ff. de pe. ff. de bo. au. iu. pos. & l. fi. ff. de iu. om. iud. & dem. &
dat. ab his. l. j. Quero q̄ sit aliqua moneta ab aliqua ciuitate, vel
domino si nō est speciei bōe & probe, vel imponitur ei nimis ma
gna estimatio, an possit haberi recursus ad superiorem. Rñ. sic, vt
extra de in reiu. c. quanto. & ita vidi in marchia, cū per rectorē eu
deretur quedam moneta que non erat speciei probe, fuit per pro
uinciales marchie facta querela ad summum pontificem qui illiū
coarcxit, & credo quod fuerit domi. Tancred.

Nulli licere in frenis equestribus. Rub. XI.

LEX VNICA.

Nulli prorsus. Primo loquitur de orna
mentis que sunt circa or
namenta equorum. Secundo de ornamentis que sunt
circa ornamenta vestimentorum hominum. Tertio lo
quit de facientibus istas species sic ornatas. Secunda incipit ibi
fibulas. Tertia ibi, nulli. No. que ornamenta possunt haberi cir
1 ca equos. † Not. quod pertinentia ad ornamenta mulierum non
sunt prohibita. simile ff. de vesti. holo. l. ij. sed hodie in multis ciui
tatibus est statutum quod ornamenta illa non licet mulieribus
a portare, [a] propter hoc dico, quod si marit⁹ legauerit vxori vestes
suas, q̄ licet de iure contineantur omnia ornamenta, vt l. vestis. cū
l. seq. ff. de aur. & arg. leg. tamē eo casu quo sunt prohibite, non pos
sunt dici accessiones vestiū, nec illis vestimētis accedere arg. hu
ius l. & code modo non possunt dici mulieris causa parata, ea que
b eius gratia sunt prohibita. [b]

ADDITIONES.

a ☞ Portare, sed quando statutum prohibet portare certa genera ve
stium an intelligatur de vest. bus antes factis, vide Fel. in ca. quo
niam. de constit.
b ALEX. ¶ In tex. ibi, q̄ velit hic est casus q̄ si statutū dicit quod
nullus audeat vel psumat facere vel fabricare aliquod quadrale
tū sub certa pena, q̄ si aliquis facere repertus fuerit fabricare, q̄
nō excusatur a pena si dicit q̄ fabricabat ad vtilitatē cōmunis, &
quod volebat dare communi. Alex. Vide ff. de vesti. holo. in l. fi. in
fi. & adde Bar. in l. quamuis. de aur. & arg. leg.

a De Classicis. [a] Rub. XII.

ADDITIO.

a ¶ A LEX. ¶ Quidā habēt in rub. de classibus, id est de nauib⁹
paratis ad bellū vt sunt galee. Alij habēt classicis id est hommi
bus adscriptis ad classes ducēdas, hec rub. plus placet, q̄ iste li
ber principaliter tractat de hominibus conditionatis adscriptis
alicui muneri. Mare sub cuius territorio cōprehēditur. adde an
ge. in l. insule. ff. de iu. vbi & quod pirate Pisis fuerūt de facto mor
tui, propter id q̄ cōmiserāt in mari. Vide gl. in l. vbi periculum. ff.
porro, de elec. in vj. licet aliter dicat Domi. Cum d. gl. transit Joā.
Mona. & Bal. in ru. de re. diui. in ver. sed quero an pirate maris.
& vide etiam eundem in l. fi. ff. de test. & in l. ij. quemad. testa. & in l. fi
testamentum. ff. de instit. & substi.

LEX VNICA.

1 ☞ Delinquentem in mari quod iudex propinquioris territorij
illi loco, in quo maleficium est commissum puniat.

Classi-

Classem. In quadam ciuitate que appellatur selucena ciuitas, erat quedam classis valde notabilis. Jubet ergo Imperator quod tam ille classis quam omnes alie, que sunt in Oriente pertineant ad prefectū pretorio, qui eas armet, z aptet de hominibus adscriptis illi functioni, z si illi non sufficiunt, alios super accrescat, z eos exerceat ad purgandum mare malis hominib. z piratis, etiam propter alias necessitates publicas potest committere prefectus comitis Orientis. Jn ter. ubi, accrescentibus, z si illi cēsiti nō sufficiūt, alios super accrescat z addat, ex qb. accrescētib.
1 sufficiētem compleant numerum. † Not. ex l. q sicut cōgruit bono presidi prouinciam purgare malis hominib. super terram, ita eidem congruit per mare. Casus est hic. Et sic patet quod sicut quis potest punire delinquentes in territorio suo, ita punire in
a mari adiacenti [a] illi ciuitati, vel prouincie. Facit ff. de pub. l. Cesar. z ibi dixi. Sequentes titulos vide per te. [b]

ADDITIONES.

a ¶ In mari adiacēti illi ciuitati. vide istum in tracta. tyberiadis. z Bar. Cep. in tit. de ser. ru. tit. de mari. z quid si est commissum in loco vicino duab. ciuitatib. no. Cep. vbi s. z Ang. i l. sane. ff. de iniur. z dixi post Jac. Rubuf. hic nu. ij. in ver. in mari.

b ¶ † Itē est arg. q si aliquis deliquit in mari, ad illū spectat pu-
2 nitio, qui est iudex territorij propinquioris, * illi loco, in quo maleficiū est cōmissum. Pro quo est gl. in l. ij. s. de nau. facit l. quo-
* ties, z co. rit. * ¶ Propinquioris. Adde Bar. i tract. Tyb. z bar. cep. i tract. de ser. ru. tit. de mari. z ang. i d. l. sane. de iniur. Et qd de
* delicto cōmisso i portu, vide Bar. Cepo. in d. tract. tit. de portu. *

De collegiatis, & chartopatris. Rub. XVII.

LEX VNICA.

4 ☞ In diuersis collegijs quando quis possit esse.

Qui sub pretextu. Primo dt q qui trat vnū collegiū. z munera, ad que ordinatus est, nō exercet. nō effugit munera alteri⁹ collegij. de quo exiit, sed de nouo dz extrahi. z alter in locū ei⁹ sub rogari requisitis primatib. collegiorū, idē si decede-
1 ret. h. d. † Primo no. arg. quod ille, qui est in collegio alicuius artis, nec exercet artē, nō dz gaudere priuilegio collegij. Et sic fi quis est in matricula scholarium z non intrat, non debet gaude-
a re priuilegio scholarium [a] facit ff. ex quibus cau. ma. l. pe. † Sed
2 aduerte, q2 per hanc l. inducitur quoddā iudicium petitorij, per quod ille, qui est in vno collegio, si transit ad aliud causa fugiēdi munera. ab illo retrahitur. Unde videtur q interim, cū sit in quasi possessione illius iuris priuilegij, debet gaudere priuilegio illo.
b arg. ff. de aqua quo. z est l. fi. [b] ¶ † Sedo no. q qñ vnus de collegio remouetur, z alius subrogatur, debet fieri de voluntate et
3 consilio eorum, qui presunt collegio. Dicit gl. in l. qui sub pretextu. s. de sacrosan. eccle. nisi transiret ad aliam regulā strictiorem.
4 ¶ Item no. q ex hac lege inuitur quod quis non potest esse in diuersis collegijs. quod an sit verum, dixi in l. fi. ff. de colleg. illic.

ADDITIONES.

a ¶ Scholarium. Adde Fe. in c. clerici ver. vlti. pronun. de iudic. Adde q no. in apost. ad istum in l. qui sub pretextu num. j. in apost. il. in ver. gaudere priuilegio. s. de sac. san. eccle.

b ALEX. ¶ Idē voluit Bar. in l. qui sub ꝓtextu. s. de epis. z cle. in l. semp §. j. de iure immuni. Adde q idē est. z ecōtra, si scholaris studet. z nō sit descript⁹ in matricula, nō gaudet priuilegio. l. ex eo tpe. ff. de test. mil. z no. Bal. in proe. ff. Jn dubio tñ ꝓsumit pro matriculato. de quo vide que no. de agētibus in rebus. l. miricula. post Bar. z in l. j. de tironi. li. xij. z in §fi. ij. no. vide Bart. in l. j. §. actio. ff. si quis testa. lib. esse iussus fuer. z p Ly. i l. j. §. ij. de rei vxo. act. z gl. in l. certi cōdictio. ff. si cer. pet. z Ang. in authen. vt clerici qui. dt q si aliquis tēpore mortis subrogatur loco pñs. an eidebeat dari ideu salariū q habebat pñs. z intellige de natura subroga. primo dialī, nō accessoria, vt dixit glo. in d. l. certi condictio. per l. item veniunt. §. cum prędiximus. de peti. here. z Joan. And. in regulis, contra quem. in vj. z Rom. in litera. no. lxvj.

§. Quod autem. Qui supra numerum admittuntur in collegio non gaudent p priuilegio collegij. h. d.

§. Sed ne tantum. Pone casum Imperator quandocq; personis adscriptis alicui collegio permittit vt de collegio exeant, z alium loco eius ponant, z sic ties suum vendunt, vt s. de murileg. l. si quis ex corpe. Dicit ergo Imperator quod sicut illis vendentibus cōcedit cartbā, hoc est, locū suū, quod ipsi sunt immunes a munerib⁹ ita prouidet illis qui substituuntur vt sustineāt onera illius collegij sīn conditionem que tunc erat, cum ipse emit illum locum,
1 vt postea nulla nouitas fiat. h. d. ¶ † Ex isto tex. est arg. oppi⁹ ū cōtra notariū, qui emit officiū ad scribendum ad certum bachum ab alio per tempus, prout sit Bononie. q iste qui emit istud officiū sicut sentire debet commoda illius officij, ita etiam incommoda. Unde si nota⁹ dicti loci imponitur aliquod onus vel collecta,
a iste emptor sustinebit onus. non autem venditor. quod no. [a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vide ad hoc not. in c. constitutis. de elec. secundum vnam lect. vbi recedenti ex collegio non potest ꝓ futuris reseruari vox in electione. licet possit vnus, qui non sit de collegio, dare vocem in illo collegio, si omnes voluerint. c. scriptum. eo. tit. z c. bone. de postu. prela. z vno contradicente non posset. secundum Compostellanum in d. c. scriptum. vbi refert Joan. Andr. in nouella. vide Ro. litera. c. no. lxxx. alias xcij.

De studijs liberalibus vrbis Romæ. Rub. XVIII.

LEX VNICA.

Viuersos. Primo ponit q quidā magistri legebant in aliquibus locis ad hoc vt ibi staret multitudo populi, vel in locis primatis, z cōuocabāt homines vndiq; vt viderentur habere multos scholares, z sic ad pōpā magis quā ad vtilitatē. hoc Impe-
a rator ꝓhibet dicēs q qui facit, infamis est. vide tex. [a] ¶ † Ho. cō-
1 tra doct. qui faciūt intrare scholas famulos scholarium vel alios fm veritatem non studentes. q qui hoc faciunt, sunt infames.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Argumento huius text. Bul. de Cu. in l. decernimus. s. de episco. z cle. dicebat q doctores actu legentes vigente necessitate possunt cogere dominos edium vt eis locent. z ita alleget, z sequit in quodā suo sermone incipiente, manifestissimū Ro.

§. Illos. Not. dicit hic Imperator q in locis priuatis recte potest doceri aliquis discipulus a doctore, nisi doctores essent de numero eorum qui sunt deputati ad legendum omnibus' qui volunt eum audire. nam illi non possunt, z si faciant, perdent salarium z priuilegia. que habent, eo q publice non legunt. ¶ Not. contra docto. qui non docent omnia que possunt publice oibus, sed aliquos docēt singulariter in camera.

a **§. Habeant.** [a] Hic dicit Imperator q doct. possunt esse in omni facultate. ¶ Oppo. q alius debet esse numerus doc. in qualibet ciuitate, vt l. fi. duas. §. docet aūt. ff. de excu. tu. Sol. Tpe illarū legum erat sufficiens numerus qui ibi statuitur, hic erat sufficiens, qui statutus est tēpore isto. Et ideo in ciuitatibus, que habent studia secundum diuersitatē est statuendus numerus diuersus doc.

ADDITIO.

a ¶ Istum tex. alle. Host. in summa de feriis. §. fi. in ver. quid si magister cōducit. z dt q si est discordia inter duos magistros, quorū vnus vult aliū expellere, eo q cōduxit post eum scholas propter suas, pter q se inuicē impediūt. tales cā pōt agitari die feriata, etiam in honorē Dei. z idē dicit Spe. in ti. de feriis. §. sequit. ver. sed si magister cōducit scholas. z do. Ant. post Jo. an. in c. fi. in fi. de iud. Et est ratio, q2 cū agitur de sciēcia tractāda, que res est sanctissima. l. j. §. est quidē sanctissima. ff. de variis z extraordi. cri. z scientia sit donū dei. vt in c. non solū. j. q. iij. z c. reuertimini. in fi. xvj. q. j. z gl. in c. q2 nōnulli. de mag. tanquā cā pia tractari possit tali tpe. Facit q in simili no. Jo. an. in nouella, ic. decet. de immunita. eccl. in vj. Et si scholares nō inueniunt domū, an possint cōpelli cines domos suas eis locare? Bu. in l. decreti. s. de epi. z cle. tenet q sic. z idez dicit in religiosis non habentibus monasteria, z domus condecentes. Ita refert z sequitur Bal. in l. j. in versic. idem adde si scholares. ff. sol. ma.

§. Ita vt vnicuiq; Hic Imperator cōmittit prefecto. z eadē rōne rectori cuilibet ciuitatis, vbi est studium q faciat assignari loca doctoribus z magistris ita distantia q quādo vnus legit, non audiat in scholis alterius, z q strepitus scholariū, qui sunt in vna, non audiāt
1 in alis, ne ex hoc studium turbetur. Ho. † q ad officiū iudicis pertinet remouere quicquid fieret iuxta scholas. p q lectura impedi-
a ret, vel auris auditoris turbaret. † Et facit ad questionē q faber
a nō possit malleare iuxta scholas. Idē not. ff. so. ma. l. j. [a] z ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et ibi gl. determinat q faber possit expelli, interest. em Reipu. habere iurisperitos. Justi. in proe. in fi. Bar. ibi tz idē si ille locus, penes quē malleat, erat deputatus ad scholas, q ꝓ sumit fm eum arg. de re. iu. l. in ambiguis. Et qd dicitur hic in doctoribus, idez, z in scholaribus dicit idē Bar. in l. legatis sernis. §. si ornatricibus de le. iij. moder. tamen cōtra per. l. j. z ij. de excu. arti. lib. x. vbi priuilegium artificibus concessum nō extendit ad
3 eorū discipulos. † Quid aūt de scholari habente alium scholarē

ꝓp

prope camerã, propter cuius strepitum nõ potest studere, vtrũ
* possit ipsum expellere? Dic q sic,* fm Spe. in titu. de iudi. §. ge-
4 nerali. ver. hoc etiã no. do. Ant. in proe. decre. † Itẽ adde q a sñia
lata super ista expulsione non põt appellari, fm Bar. in l. j. §. si de
mo. posses. fue. appe. qr est causa que celeritatem desiderat, ergo
* non appellatur.* Nõ appellatur. Adde Feli. in c. significauerũt.
5 ad finẽ, de iudi. in fi. l. fi. ff. de appel. reci. ¶ † Sed quid si mallea-
tores fuerint prope monasterium, adeo q propter strepitũ tur-
baretur offiñ 7 cultus diuinus? Dic q possunt expelli. Text. est
6 singu. xviij. q. ij. c. pridẽ. † Quid de doctore legẽte si scholares vo-
ciferãt, vtrum possit dimittere lectionẽ? Dic q non gl. est singu.
xlviij. dis. scimus. Itẽ pro sñia gl. facit. Nam dominium riparum
spectat ad istos, qui habent predia adherentia ripis. Insti. de re.
diui. §. riparum. tamen de iure non possunt habere aliquid quod
impediat publicam nauigationem. l. j. in prin. ff. de flumi.
* ¶ Quod sic. Uide Fel. in c. significauerunt. de iud.

De honoratorum vehiculis. Rub. XIX.

LEX VNICA.

OMnes. Honorati antiquitus in signũ digni-tatis, 7 honoris, hoies i dignitate posi-ti ibãt in carrucis seu vehiculis, dubitabatur in ci-uitate Romana, vel vrbe Cõstãtinopolitana, vbi erat princpes an possint vti vehiculis oẽs positi in dignitatibus illis, 7 in illis ciuitatibus. Et videbatur q non, propter reuerentiam principis, tamen hic princeps permittit omnibus habẽtibus di-gnitatem q possint vti dictis vehiculis, etiã in illis ciuitatibus. Quero vtrum habeãt necesse vti carrucis. Tex. innuit quod sic, dum dicit semper vtentur. Gl. tamen exponit, id est, liceat eis vti
1 si velint. † Et sic no. q doctores non habent necesse semper vti in-signijs doctoratus, sed possunt, si velint etiam vbi est princeps.

De metropoli Beryto. Rub. XXI.

LEX VNICA.

1 ☞ Ciuitas si efficitur metropolitana, non per hoc exit de iuris-dictione metropolitani.
8 Plures rectores in eadem ciuitate esse possunt, sed in eadẽ pro-uincia non potest esse nisi vnus preses.
9 Prouincia non potest diuidi in plures sine rescripto principis.
10 Communitates in preiudicium ciuitatis non possunt inter seip-sas diuidere sine eius licentia.

De prouincijs, earum diuisione, de ciuitatibus 7 formis earum

PRopter. In eadẽ prouincia possunt. esse due ciuitates mr̃es, siue matrices. hoc dt in terminis. Pone casum. In puincia Phenice erãt ciuitates q̃dã, s. metro-politana, 7 magna, q̃ vocat Tyr⁹, In eadẽ p-uincia erat q̃dã ciuitas q̃ vocabat Beryt⁹, in qua erat studiũ gñale, 7 i eadẽ vigebat multũ peritia literarũ, ipetrauit a principe Beryt⁹, vt ista ciuitas voca-ret metropolitana sicut ciuitas Tyri, 7 hoc Imperator ei cõces-sit pp̃ter multas ṽtutes, quib⁹ ciuitas illa erat ornata. hoc pri-mo. Sz cõtra hoc instat, qr Imperator facit iniuriã Tyro. Ad hoc rñdet Imperator q nulla ei fit iniuria, qr ipsa etiã remanet metropolitana priuilegio antiquorũ Imperatorũ, 7 Beryt⁹ effi-
a cit metropolitana priuilegio suo h. d.[a] ¶ † Pro declaratiõe qro
2 q̃ dicat ciuitas metropolitana, gl. dt. i. archiepiscopalis.[b] ¶ † Sz
b videamus de iure antiquo anteq̃ essent epi 7 archiepi, quid erat.
3 Rñ. tres erant ordines ciuitatum, quedã maxime, quedã magne, q̃dã parue. Maxime dicebant̃ ille, in quibus erat forũ causarũ, cui suberãt multe alie ciuitates, etiã habẽtes merum imperium. Magne ciuitates dicebãtur ille que habebãt merum imperium nõ tamẽ habebãt alias sub se. Parue dicebãtur ille, que non ha-bebãt merum imperium, sed solã iurisdictionẽ, que datur defen-soribus ciuitatum, vt in auth. de defen. ciui. Istã diffinitionẽ facit
c tex. ff. de excus. tut. l. si duas.[c] §. decet. Illa ergo ciuitas, que erat maxima, vocabatur metropolitana hoc respectu inuentum est q
d ciuitas, cuius sedes est patriarchalis vel archiepiscopalis,[d] dicit̃ metropolitana, qr habet plures episcopos sub se habẽtes merũ imperium. Illa vero que habet episcopũ, dicitur ciuitas non me-
4 tropolis. † Sed quero, qualiter cõstituatur ciuitas? Rñ. volunta-te Principis volẽtis aliquem locum esse ciuitatẽ. Probatur per
e hãc legẽ. Inn. tenet hoc in c. cũ ab ecclesiarũ. extra de offi. ordi.[e] Uñ possibile est esse ciuitatẽ, licet nõ habeat episcopũ, qr Prin-ceps nõ põt facere epm, sed dat alia priuilegia, 7 sic non sequitur
f si papa priuat ciuitatẽ epo, ergo desinit esse ciuitas.[f] ¶ † Sz q̃-ro, qualiter puincia cõstituatur. hic videtur tex. q omnes ciuita-tes que subsunt vni metropolitano, faciãt vnã prouinciam, vt hic in fi. ibi. sit illa mr̃ puincie 7c. do. Cy. tãgit de prescr. lon. tem. l. fin. 7 ibi determinat, quod puincia appellatur fm cõmunem vsum, vt Tuscia, Lõbardia, 7 si. 7 isto iure vtimur. Arbitror tñ q olim fa-cta fuisset distinctio puinciarũ sic, i. vt oẽs ciuitates que suberant vni presidi, 7 vni metropolitano, cõstituerent vnam prouinciam. vt l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offi. presi. 7 sic secundum illum ritum antiquũ remanet adhuc hodie nominatio prouinciarum,
6 quo ad quedam. † Tamen quelibet ciuitas habens distinctum territorium, que superiorem non recognoscit, potest dici puincia.
g vt no. gl. in l. fi. §. de lõg. tẽp. prescri.[g] ¶ † Tertio quero pro decla-
7 ratione huius q hic principaliter dicitur, quõ in eadem prouin-cia possint esse due ciuitates matrices, videtur enim monstrum, quod in eodem corpore sint duo capita. vt extra de offic. ordin. c. qm̃. Rñdet gl. si quis fatetur in codẽ episcopatu duos episcopos, illud esset monstrum, sed q vnus eps habeat duas ecclesias eque principales, hoc non est monstrum ita loquitur hic, vide gl. istam,
8 7 not. eam. † Circa primum insurgit dubium, quõ est q vna ci-uitas non potest habere duos rectores, cum in eodem tribunali possint esse plures iudices, vt l. j. ff. de offi. consul. 7 ff. de re iudic. l. Põponius scribit si vni. Rñdeo, ista procedũt ad similitudinem corporis humani. Monstrum enim esset, si aliquis haberet duo capita, sed nõ si haberet duas manus, vel duos pedes, vel similia. 7 ideo isti rectores prouinciarum qui merum locum capitis te-nẽt, nõ possunt esse plures, vñ nõ põt esse nisi vn⁹ rex. vñ. q. j. c. i api-bus. Sed alia officia inferiora possunt in codẽ corpore multiplica-ri, 7 sic possunt esse plures rectores in eadẽ ciuitate. vel in vna ec-clesia parochiali plures capellani, 7 vni⁹ pupilli plures tutores. 7 similia. Circa fin. s. q due ciuitates matrices sint in eadẽ puin-cia sub vno tamẽ preside, nihil est quod impediat, nam quilibet priuatus potest habere in pluribus ciuitatibus domicilium, 7 in vtraque esse equaliter instructus, vt l. domicilium. ff. ad muni. fm hoc in vna prouincia parificantur ciuitates magne. remanente
9 vnitate prouincie. † Sed quero, an vna prouincia possit diuidi in duas. tex. dicit q sic, ff. de asses. l. si eadẽ, puto tamẽ q hoc nõ pos-
10 sit fieri sine rescripto Principis, vt ibi patet, 7 arg. hui⁹ legis. † 7 per hoc dico q cõmunitates non possunt seipsas diuidere in plu-res sine licentia ciuitatis, cui subsunt, quod intelligitur quantum ad preiudicium ciuitatis, sed inter se causa cõmodioris admini-strationis possunt hoc facere, sicut in pluribus tutoribus, videt, vt l. iij. §. fi. cum l. seq. ff. de admi. tut. vnum tñ cõmune remanebit,
11 vt l. inter tutores. ff. de admi. tut. † Quero vtrum de duabus ciui-tatibus, vel prouincijs possit fieri vna. Dicit gl. q sic, vt in authẽ. vt iud. sine quoquo suffra. §. illud. 7 §. hoc autẽ. Imo fit hoc mul-tis modis. Quandoque cum vna non subijciatur alteri. sed vt v-niatur, 7 hec vnio, vel fit q vna sit principalior altera, vel quod v-traque sit eque principalis, vt no. per gl. extra ne sede vac. c. j. 7 ibi
12 per Inno. 7 doct. iuris canonici. ¶ † Quero, quando vniuntur due prouincie, ita quod vtraqz remanet principalis, sed sub vno preside, vtrum negotia vnius prouincie possint expediri in alia. Respondeo sic, vt extra de offi. le. c. nouit. 7 per Inno. ibi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ † In tex. ib., derogatur. not. quod per hoc apparet
3 aperte quod si aliqua ciuitas efficitur metropolitana, quod non propterea exijt de iurisdi. metropolitani sub cuius iure primo di-strictus erat, nisi sit hoc specialiter statutum. Casus est hic si be-ne aduertatis, quod bene no. pro Florentinis, 7 Pisanis.

b ALEX. ¶ Adde ad hoc Bart. 7 doct. in l. si heres. in §. vicis,
* de le. j. Item quid sit castrum, villa, burgus, vicus.* Uicus, vide
* Felici. plene de oĩbus predictis, in c. Rodulph⁹. de rescri.* Bar. in l. j. §. siue autẽ. ff. de ope. no. nun. 7 que ibi dixi post eum, 7 dixi quid sit patria, 7 quid sit terra.

c ¶ L. si duas. Et ibi vide Nicol. de Neap. in §. grãmatici. ṽ. q̃rit gl. q̃ dicũtur in lec. Bar. 7 adde Firma. in tractat de epo. in plud.

d ¶ Patriarchalis vel Archiepiscopalis. Adde Nic. de Neapo. in l. si duas. §. decet. ff. de excusa. 7 Bert. Firma. in suo tractatu, de episco. in prelndijs.

e ALEX. ¶ Ubi dicit q si Imperator ex certa scientia scribit vni loco tanq̃ ciuitati, sciens non esse ciuitatem eo ipso ciuitas efficitur. Ang. Adde quod si summus pontifex scribit aliquid a-licui castro, 7 illud appellat ciuitatem, vide in cle. si summus pon-tifex. de verbo. signi. Item his dictis adde Bar. in l. j. ff. de verbo. signi. vide Bar. in extrauagan. qui sint rebel.

f ALEX. ¶ Uide etiã p Bar. in extrauag. qui sint rebel. 7 p gl. 7 Flo. in l. ciuitas. ff. si cer. peta. Et lz Bart. in d. extrauagã. dicat quod princeps alicui loco scribẽs tãq̃ ciuitati, videat̃ ciuitatem cõstituere si alias nõ erat, hoc tñ videtur contra casum cle. fin. de sen. excõ. vbi est text. q papa etiã ex certa scientia nominans cer-tam personam sub noĩe dignitatis, que dignitas ante non erat in illo, non tñ illam dignitatẽ videtur concedere. Et qualiter con-stituat̃ ciuitas, vide Bar. in l. si heres. §. vicis. de leg. j. Bar. in l. fi. de ver.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

de verb.sig.z quod ibi dixi post eum.z Bart.in l.j.§.finautem intra oppida.de oper.no.nun.z qualiter constituatur prouincia,vide que dixi post Bar.in d.l.siue autem inter oppida.

g ALEX. ¶ Vide Bart.z que ibi scripsi in l.j.§.siue autem. ff. de ope.no.nun.de dioceſi z territorio vide in cle.ne romani. de elect.z Ang.in auth.quomo.oport.epi.§.non aliter,z ibi aliquid dixi,z in c.vbi periculum.de elect.in vj.z in l.ij.de verb.sig.z in l.fin. de col.illicitis,z l.j.in prin.quod cuinsqz vni.no.z in l.ex hoc iure, de iusti.z iur.z quid si sit terra,vide in c.j.de postu.prel.z in c. cum in partibus.de verb.sig.Bar.in l.j.ad muni. Inn.i c. cū ad sedē. de resti.spol.z Bal.de pace Constan.in versic.nos romano.z in l. quicunqz castellorum,de fun.limi.per roma.in l.j.§. finautem. de cad.tollen.adde qui sint rebelles in versi.Lombardus.Bald.videtur tenere contrarium in l.pen.§.de prec.Impe.offe.alleg. text. vj.q.j.c.precipimus. Adde Bal.in l.fin.de colleg.illicitis in versi. vide Bar.in tractatu Tyberiadis.in ij.limi.in figura versic. his circa.z Bal.in l.si a'iqua.de offi.proconsul.

h ALEX. ¶ De hac materia vide no.per Bart.z doc.in l.j.§.si coheredis.ff.ad l.fal.z Ang.in §.illud autem,vt iud.sine quoquo suffr.† Quero,quando due ciuitates vel prouincie, vel ecclesie vniuntur,an debita vnius alia debet supportare. Inn.extra de priui.cap. pastoralis. tenet quod habeat locum titulus de separationibus,quod ego examinaui in l.j.§.si coheredis.ff.ad leg.fal.in eo quod ibi dicitur, an portio grauata accedat non grauate, et ibi hanc questionem formaui. ¶ Adde Bal.loquentem de duabus villis equatis.l.j.§.si coheredem.ad l.fal.vide tex.cū pulcra gl.in c.j.ne sede vac.z do. Anto.ibi,qui ponit species adequationis.Et in quibus casibus adequatio possit fieri,vide singulariter Bald.in l.j.§.lex fal.ff.ad leg.Fal.idem Barto.in l.j.in princip.de leg.iij.

De canone frumentario vrbis Rome. Rub. XXII.

LEX I.

1 ☞ Frumentum promittens,intelligitur de frumento secundum communem vsum loquendi, licet eius appellatione veniunt omnia que ad vsum sunt necessaria.

1 ¶ Bl.dicit,† quod appellatione frumenti omnia,que ad victum necessaria sunt, accipiuntur. quod est verum hic, sed secundum communiem vsum loquendi frumentum intelligitur id tantum granum,quod secundum bonitatem excellit cetera, vt not. ff. de verb.sig.l.frugē.z ideo si quis promitteret decem coibes frumenti,intelligeretur de illo grano communi vsu loquendi.l.Labeo.de suppel.leg.secundum Jac.Bre.vt ipse dicit in d.l.frugem.

Nautici. Nauta debet confiteri se species incoruptas recepisse, quod debet approbari aspectu officialium.tempore quo dantur, et quo restituuntur.h.d. ¶ † Not.quod negatiua coarctata loco z tempore directe probatur per visum,sicut affirmatiua, vt hic z ff.de aur.z arg.le.l.si quando.z l.pediculis.§. Ner.at.us. et de hoc disputatur in c.bone memorie.extra de elec. tamen hec veritas declarari per visum a proprie non videtur,nisi coloz,z ex illa visione intellectus iudicat que res est,z qz tale iudicium omnibus notum est communiter,ideo diximus nos videre rem, sed nō videtur vere, quia substantia rei inuisibilis est. Ita eodem modo per colorem iudicat intellectus nihil vitij esse, quia tale iudicium communiter est omnibus notum, ita directe probatur negatiua, sicut affirmatiua.

a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Per visum. Adde Bar.in consi.inei.commune lucignani.z d.Elier.de Jmo.in consi.xlij.xiij.parte.Fel.in c.tertio loco.de prob.z aliquid in c.super his. de accusa.z quod dixi in d. c.tertio loco,in apostil.Adde Ja.Rebu. in l.si quis consortium. nu.j.ff.de fabii.eo.lib. Hoc non est verum, nam omnis negatio est priuatio, sed priuatio non cadit in aspectu directo. Nam quod non est,non potest videri. Sed quid est quod cadit in aspectum? entitas,per quam entitatem cognoscitur priuatio.ita hic intelligitur. Ideo est necesse,quia negatiua minime potest probari,nisi per indirectum de quo per Lano.in c.bone memorie. extra de elect.pro prima tamē parte facit d.l.pediculis.§.Neratius,de aur. z arg.le.Ang.Negatiua qualiter probetur. Cy. Bart.in l.actor, de proba.Bal.in l.hoc amplius de fideicom,z doct.in l.in illa stipulatione in fi.de verbo.obl.in l.ij.§.si dubitetur.ff. quemadmodum test.aper.z l.cum quidam. cum l.seq. de leg.ij.z l.is potest.ff. de acq.her.per doc.in d.decem.ff.de ver.obli.z in l. Pannonius.§. rei puellionis.ff.de acq.her.z per Ang. in §.hinc nobis i auth. de her.z Fal.z per Bal.in l.cum ij.§.j.ff.de trāslact.z in l.j.§. hoc interdicto,de itinere actuque priuato,z in §.si vero absint. de heredi.z Fal.collat.j.

LEX II.

Siquid. Annullat omnia priuilegia concedentia remissionem canonis.h.d. Hec lex potest intelligi,vt annuller priuilegia in posterum concedenda,vel iam concessa simpliciter.z tunc nihil nouī adꝺit,quia hoc habemus ff. de prec. Imp. offe. l.nec damnosa

1 fisco.z si contrarius vel vti.pub.l.fi. ¶ † Secundo modo potest intelligi quod annullet priuilegia concessa in quibus erat dictum expresse,non obstan.tali l.z tunc adꝺicit, qz aufert priuilegia his, quibus erant concessa,z aduertendum.qz dicit non valeant,z ut relligo ipso iure.Cōtra q̄ op.ff.de prec. Imp.offe.l.vniuersa. Sed, Quandoque dicit lex.non valeat simpliciter,z tunc intelligit ipso iure,vt hic,z ff.de le.l.non dubium. Quandoque dicit quod non valeat si per partem aliquid fuerit factum vel commissum,z tunc intelligitur ope exceptionis,vt d.l.vniuersa. Unde facit quod vbi statutum dicit quod si contrahentes non soluunt gabellam intra octo dies contractus non valet, intelligitur ope exceptionis, sicut dixi in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verbo.obligationibus.

LEX III.

Eminem. In lege precedēti prohibuit remissionem,nunc prohibet canonis mutationem, z hoc dicit. Nullus potest postulare canonis mutationem z impetrata priuilegia a iudicibus non admittātur, z impetrantes in duplum puniantur, z iudices qui canones in proprios vsus conuertunt.puniuntur.h.d. In ter.ibi,ad vsurpa-

1 tionem, id est, conuertendo in proprios vsus. † Quero, quid si hoc rescriptum fuit impetratum. Respon.non valet,nisi fit dictū, non obstante. l.tali. Et aduertendum q̄ debet exprimi, non obl. que prohibet impetrari vel concedi. Item oportet q̄ in casu isto modo dispensetur cōtra l.istam que prohibet iudices priuilegia sic impetrata admittere,alias recte iuder diceret, fateor priuilegium tuum valere.z te esse excusatum a pena impetrandi, sed ego non possum ista admittere,vel etiam audire vt hic. Item not.hic quod punit eos qui contrafacerent.quod intelligo tam de hoc impetrante,quam de iudice suscipiente quod tene menti.

De frumento vrbis Constantinopolitanæ. Rub. XXIII.

LEX I.

Nulli nec. Quod debet dari in pane,non debet solui in frumēto. Item ex mordinata administratione crescit caristia.h.d. Ad euidentiā premitte qō Constantinus statuit certam quantitatē frumenti dandam comitibus horreorum,qui illam quantitatē deberent dare pistoribus,z pistores ex illa redderent panem coctum,z necessarium domui Principis.z quorundam aliorum officialiū publico rum,que quantitas fuit aucta per Theodosiū.hoc premisso venio ad casum.Quero vtrū domui Principis vel alteri domui pu

a blice,cui debet dari pānis coctus,possit dari frumentū.[a] Respondet Imperator,z dicit q̄ non,imo hoc prohibet,sed precipit dare panem coctum,z sic distribui canonem precipit Constantinus seruari canonem auctum a Theodosio. Huius ratio est,qz si datur frumentum,pōt conuerti in alium vsum quā in panē,z sic dispergeretur,z caristia efficeret.qz Respublica cogeretur emere frumentum,qō si moderate administrasset,venderet.h.d. In text.ibi, nulli,sz domui aliquorū officialiū. Ibi,dominus vel nostris pu-

1 blicis. † Nota,ex mala administratione frumenti crescit caristia,

2 Ex hoc habes qō priores,qui habent arbitrium super abundātia,possunt huius nomine ponere ordines qualiter,z quo ordine

b in ciuitate z quantum frumentum possit vendi [b] quolibet die vel quolibet mense. Facit ff.de offic.prefe.vrb.l.j.§.cura ceremis.

ADDITIONES.

a ¶ Possit dari frumentum. Adde Anr.Col.sing.suis in ver.frumentum qō incipit.illud q̄ debet solui in pane.vbi allega.dictum Bar.hic,z hunc ter.

b ¶ Uendi. Adde d.Jas.May.in l.j.§.de leg.cum concor.ibidem per eum signatis,z Bar.in l.negotiatores.per illū ter.C.de epis. au.z Flo.in l.si pendentes.§.si quid cloacarum.ff.de vsufru.

LEX II.

Statuta. Quātitas statuta ad emptionem frumenti,non pōt minui nec ad alios vsus cōuerti,z q̄ de ea fit,debet in publicū libru scribi cōtrafacientes puniuntur in duplū,z lucrum assumit

1 naturaz sortis.h.d. ¶ † Nota primo q̄ si in aliqua ciuitate est statuta certa quantitas pecunie pro habenda abundantia,q̄ officialibus publicis nō competit arbitrium minuendi illam vel conuertendi in aliam cām,vt hic dicitur in ter.z hic titulus nō solū habet locū in ciuitate Romana,sed in qualibet ciuitate,vt hic no.in

a rub. ¶ † Scdo no. q licet nō possit in alium vsum cōuerti, tamen pōt pistoribus mutuari. ¶ Ad hoc opp. ff. de his qui ad publi. horrea. l. j. z ij. Sol. Nō licet mutuare extranee persone, sed si mutuatur, z tendit ad expeditionē negotij, propter quod erat ordinata pecunia potest fieri, vt bic mutuatur eis pistoribus, qui forte aliter se non poterant preparare ad decoquendum panem, et ad alia necessaria facienda. Et sic videtur casus pro conseruatoribus monete huius ciuitatis, qui habent pecuniam deputatam pro stipendio, vt possint ex causa militibus mutuare pecuniam, vt se armis, z equis suscitent. Facit l. ad rem, z l. ad legatum. ff. de
3 procur. ¶ Ultimo no. † q lucrū sibi assumit natura illā quam hz capitale. q facit ad multa z maxime si inter plures socios erat cō tracta societas ad certū tps, q sicut nō dz minui capitale missum in societatem, ita nec de lucro, quod tamen mitto sub dubio forte.

De annonis ciuilibus. Rub. XXIIII.

LEX I.

Annonas. Annone ciuiles non dantur pro titulis in dignitate, sz p meritis. h. d. ¶ Primo in tex. ibi, titul⁹. i. nō dant salaria p titulo dignitatis, vt puta q1 doctor, sed p meritis, vt q2 bñ legit, z bñ satisfacit illi offō. ad q ipsit⁹ est. Sequit ver. ideoq; q duob⁹ modis legit. ¶ Primo mō pone, q doctores qui nesciūt legere, habeāt scholares, certe ppter hoc non debēt habere salarium. ¶ Scdo modo legitur, cum salarium sit deputatum authoritate Principis, non poterit illud mutari in nouum statutum, vel reuocari.
1 ¶ † Et sic no. per vniuersitatem studij Perusini non pōt aliquid statui in preiudicium pactorum z confessionum factarum a communi doctoribus, q tene mēri lz de facto te scholarē tedeat. Sequitur versi. vt quicunq;. ¶ † Salaria debita transmittuntur ad
2 heredes. Posset etiam istud alijs concedi, quoniis alienationis titulo. h. d. Istud intelligit glo. verū in salarijs tpis pteriti. Sed an decedens pro futuro tpe debeat habere salarium, si officium non compleuit, dixi plene in l. j. §. diuus. ff. de var. z extraor. cog.
3 ¶ † Ite gl. inducit ad arg. si clericus decedat post perceptos fru
a ctus prebēde, q illos trāsmittat ad heredes a suos, de quo extra de offi. ordia. in c. fi. z ibi gloss. li. vj. dixi plene in l. diuortio. ff. solu.
b matri. b

ADDITIONES.

a ¶ Transmittat ad heredes. Adde Imo. in l. diuortio. ff. sol. mat. gl. z doct. in c. presenti. extra de offi. ordi. li. vj. z in c. statutū. §. assessore. de rescrip. eo. li. Arch. in c. cōsuetudinē. in fi. de cle. nō resi. eo. li. Lar. in cle. gratie. nu. xij. z ibi no. in apo. ad ipsum in versicul. quod clerici precise. de rescrip. in Cle. z dixi post Pan. in c. reprehensibilis. nu. viij. in versi. restari. extra de appella.
b ALEX. ¶ Adde tex. in c. relatum. de testa. vbi vult quod transeat ad successores z hec est communis opin. Imo. in cleri. beneficiato habente administrationem, in clerico vero simplici est maius dubium, secundum doc. ibi. Bald. z Sali. in auth. licentiam. C. de epis. z cle. z doc. in l. commodis. ff. de re iu.

LEX II.

Lentum. Legit duo modis. Primo de frumēto inter milites. Scdo de distribuēdo inter pauperes, z hoc magis placet. per l. priuilegia. C. de
1 sacrosanc. eccle. z est clara hec lex. † Nota q dt. ciuib⁹ nris. arg. q officiales positi sup faciēdis elemosynis publicis nō debēt hoc dare extraneis pauperibus. Sed pōt itelligi q hic dt. ciuibus nostris, etiam de omnibus qui sunt sub Imperio Romano. Bar.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Per Joā. And. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ff. sed an pauperes. Facit q no. Bar. in l. que cōditio. §. preterea de
4 condi. z demonst. Alex. facit † quod episcopus, qui debet dispensare bona inter pauperes non debet dare extraneis pauperibus. C. de episco. z cle. l. nulli. Adde ad hoc tex. in aut. de eccle. titu. §. si quis autem pro redemptione. z gl. singularis in §. pater. Instit. de test. que hoc tenet Alex. Bal. adde in l. ciuitatibus. de le. j.

De mendicantibus validis. Rub. XXV.

LEX VNICA.

1 § † Bona, que debent inter pauperes mēdicantes distribui non possunt distribui inter mendicantes robustos.
2 Pauperes verecundi, qui non publice, sed a quibusdā clam querunt, non incidunt in hanc legem.
3 Mendicitas quando dicatur certa, z quando incerta.
4 Pauper mēdicās, q ostēdit mēbrū aliquod debilitatū, inspici dz.
7 Pater potest filio non laboranti, quando sine verecundia laborare potest, alimenta denegare.
8 Ficte mendicans punitur ciuiliter, z pena parti applicatur.

Tunctis. Qui sine necessitate publice mēdicāt possunt inspici, z qui eos inspexerit, z prodiderit, z esse probauerit, dominium eorum consequitur, si sunt serui, vel ius colonatus, si sunt liberi, salua domini actione serui corrupti. h. d. In tex. ibi, proditor. i. testator op. quod seruꝰ debeat reddi dño, liber operi pūblico, vt in authē. de questore per totum col. vj. Dicit gl. quod quidam dicit quod hic corrigitur. Alij dicunt q ibi de his, qui in sacra vbe reperiuntur, hic de his, qui reperiuntur in alijs vbibus. Dicunt, ibi de his qui mendicant, z nihil aliud fingunt, hic de his qui mēdicant, z fingunt infirmitatē, apponēdo herbam. vel aliud propter quod infirmi videantur. Tu dic quod ibi loquitur dē his, qui reperiuntur mēdicare indebite, ab officiali publico, hic de his qui
a deferuntur, z conuincuntur a priuato. a ¶ † Quero dī hic quod
2 in publicum questum, ꝛc. Quid est dictum. Dic vt gl. Ex qua habes quod pauperes verecundi qui publice non querunt, sz a quibusdam singularibus amicis, z clam, non incidunt in hāc constitutionem. Item intelligo publice, z palā sine defectu, sm formā
8 l. palam. ff. de ritu nuptiarum. ¶ † Quero, hic dicit, incerta mendicitas, quid sit hoc dictum. Gl. hic dicit, q1 ignoratur egeat vel ne. Pro cuius euidentia debetis scire quod mendicitas quādoq; est certa ex qualitate religionis, vt q1 est de aliquo ordine mēdicantium ab ecclesia approbato, alias non, vt in capit. religiosum diuersitates extra de religio. domi. lib. vj. ¶ Quandoq; ex certa respectu cause pro qua queritur, vt sunt isti hospitalarij seu Sybritus, z similes, qui vadunt per mundum z isti non admittuntur sine literis diocesani episcopi, z de peniten. z remiss. c. ij. in clemen. Quāq; quis querit pro seipso, tunc mendicitas dī certa vicinis, z nota ex vulgi opinione, vt l. vbi. z ibi notatur supra de iure dotium. Sed si vulgi opinio super hoc non est, tunc debet explora-
4 ri, ista loquitur ista lex. ¶ † Quero, dī hic, inspectis a quo debēt inspici? Rñ. vel ab officiali publico, vt in aut. de questore, vel a priuata persona, vt hic qui talē vult in iudicio prodere. Ex quo nota quod pauperē mēdicantē, qui in aliquo ostēdit mēbrorū debilitationē, pōt quis inspicere, z tangere, z illud videre an hoc sit
5 verum. Et etiā † not. ex hoc quod ex inspectione corpis pōt cōprehendi sanitas z infirmitas, sicut etas. Simile in quacunq; re suspecta. Nā pōt perpendi an sit vitiosa vel non. vt §. de canone frumen. vbis rome. l. j. Recte ergo testis qui deponit de sanitate
6 alicuius, dicit sic esse, q1 vidit. † Not. quod sicut minor etas potest probari ex aspectu, vt l. minor vigintiquinq; annis ex aspectu. ff.
b de minorib⁹. Ita similiter senect⁹. b vt hic. Ite dic l. ad cōmem,
7 † vtrum filio robusto, z sano nihil operanti pater possit denegare alimenta. Hic videtur, quod sic, z etiam l. si quis a liberis. §. si vel parens. ff. de liberis agnoscen. quod intellige si secundū conditionem natalium operari non esset sibi verecundum. quis enim diceret q filio vm⁸ hominis nobilis imponeretur necessitas laborandi terram? Certe nullus. Nam non possumus, quod honeste non possumus, vt ff. de condi. insti. l. si filius, z l. neꝛos. Proculo. ff. de ver. signi. Non obstat hec lex, quia maior verecundia est publice mendicare, quam laborare, z ideo robustus corpore, qui publice querit, sine distinctione natalium cogitur laborare, postq; in tantam miseriam est deductus. Non enim est sibi turpe sed si alio modo posset viuere percipiendo alimenta a patre, non cogeretur laborare, vt §. dixi. Ex his apparet ratio quare ista lex non
8 habeat locum in his, qui clam mendicant. † Ultimo nota quod tales, qui fingunt causas mendicitatis, puniuntur ciuiliter, que pena parti applicatur, z sic delinquit, z per consequens puniri debet extra ordinem a rectore ciuitatis.

ADDITIONES.

a ANG. ¶ † Hic est argumentum quod si testator inter pauper-
1 res mendicantes iussit distribui bona sua quod illa bona nō possunt distribui inter mendicantes robustos, quoniam non videtur testator de eis sensisse, sed solum de languidis, z debilibus. Pro hoc videtur dictum gl. quoniam corrigi debet iniuste petēs, non autem dari. v. questio. v. nota omnis. lxxij. distinctio. cap. i. in hoc gl. rubrice, cum dare eleemosinam iniuste petenti, nō sit Deo acceptum.
b ¶ Senectus. Adde Ange. in authen. de questore.

De nautis Tyberiuis. Rub. XXVI.

LEX VNICA.

Quinauem. Quero, quid si nauis ingens tur extra alueū fluminis. Respond, idē est. principiū enim loquitur generaliter, licet in illatione aliqualiter se restringat. Quero que fuit ratio condendi hanc l. nonne sufficiebat titulus de naui. non

exer

excusandis? Respon. quia in vrbe Romana erant multe persone priuilegiate que pretendebant immunitatem, ideo placuit principe hoc principalem legem concedere, vt magis timeatur, arg. l. item apud Labeonem, §. hoc edictum. ff. de iniurijs. † Not. hic
1 ter. qui dicit visus, quod si testis [a] dicat, vidi Titium equum vel
2 nauem habere. quod non est priuatiuum, cum hoc videri possit. Contrarium videbatur, quia dominium non potest videri. ideo si testis dicat, vidi Titium dominum esse non probaret, cum dominium non cadat in sensu, vt not. Innoc. in c. cum causam. de test. Vel dic quod hoc non refertur ad dominium, sed ad detentionem, z quandoque ad solam detentionem refertur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde quod dictum testis semper debet redigi ad sensum congruum, licet incongrue ipse dicat. vide Bal. in rub. §. si ex fal. instr. Bar. in l. j. de pericu. nomina. Ang. in l. j. de preserip. xxx. annorum, z in l. j. §. j. de his que in test. delen. z Bart. in l. j. §. hoc autem. de oper. no. nunc.

De frumento Alexandrino. Rub. XXVII.

LEX I.

In estimatione. Primo confirmat salariū quod prefectus Dioetis statuerat quibusdam officialibus positis ad congregandum frumentum ad ciuitatem Alexandrinā z ad tuendam substantiam nauiculariorum, que erat obnoxia reipublice, vt §. de pred. z omnib. reb. nauicul. per totum. Secūdo prohibet ad aliud officium vocari decuriones, sed illos officiales precipit eligi prouisione prefecti. Secunda incip. ibi, atque. In ter. ibi in estimatione, id est, secundum estimationem seu quantitatem, cohibetur, id est, adiuuatur munere, id est, salari oei statuto secundum quantitatem frumenti, quod coadunabatur, z vt in prin. dixi. No. pro statutis que dicunt salarium alicui officiali statui secundum quantitatem eorum que venire fecerunt in communi. Ex secunda parte nota arg. pro statutis que prohibēt nobiles aduocari, z similes a quibusdam officijs publicis.

LEX II.

Dijurnos. Primo addit certam quātitatem frumenti pro quolibet die pro alimentis Alexandrine ciuitatis. Secundo reuocat nomen cuiusdā officij. Tertio dicit habendas esse quasdam mensuras que vocantur tessere, z eas iubet signari, et suo nomine nuncupari. hoc dicit. Secunda incipit ibi, z perischo. Tertia ibi, z tessere. In ter. ibi, alimoniis, id est, vt de publico vēdatur quolibet die in ciuitate volentibus emere pro suis alimoniis. Ad dic vt de publico detur pauperibus illius ciuitatis, vt §. ti. iij. l. fi. In ter. ibi, designetur, id est, signum publicum eius im-
1 primatur. † Et sic no. pro eo quod fit quotidie in ciuitatibus vbi
2 mensure signis publicis consignantur. † Nota quod cassato nōe cassatur effectus, z ideo si per statutum cassantur nomina officialium guerre, incōtinenti intelligūtur ipsi officiales cassati, q no.

De Alexandrie primatibus. Rub. XXVIII.

LEX VNICA.

Corporatos. Tria dicit. Primo decurionibus Alexādrinis cōcedit immunitatē purgādi fluminis Nili. Secōo pro illo munere cōcedit posse assumi de munere vectigali ptinēti ad iperiū certā quātitatē. Tertio iubet q illud, q inde minuit ex vectigali nauiū repleat. Secōa incipit ibi, z pro tenore. Tertia ibi, vt ex titu. in ter. ibi, proconio dare, p purgando Nilo. querit gl. qui dicuntur corporati ciuitatis. Dic vt in ea, z quidem exponunt, id est, decuriones, vt patet ex rubrica, que dicit primatibus. Alij dicūt de quolibet ciue, qui oēs sunt primates, scilicet aliarum ciuitatum. Primam expositionē tenet Dy.
1 † Et secōa nota q melius est quem esse ciuem mediocrem vnius nobilis ciuitatis z honorabilis, quā esse maiorē ciuē vnius me-
2 diocris ciuitatis. Et † sic facit p populares [b] istj [b] nobilis ciuitatis, qui magis debeāt honorari quā alij magni alterius ciuitatis.

ADDITIO.

¶ Et nota bene, z sequitur Aud. in l. si vero. §. de viro. solu. mat. in xj. fallen. prime partis licet glo. in l. j. §. de colo. pale. dicat q natus in terra in qua Christus est natus, expresse non gaudeat priuilegio potiori. Alexan. Quero quid profuit hnic ciuitati, si principes promisit q de nouo vectigali tollatur, si de alio debet reddi. Respondeo, multum, quia illud vectigal erat magnum, z semper ibi reperiebatur pecunia, vnde posset assumi tempore debito, sed aliud erat vectigal parum. Consequitur ergo Respn. quoddam mutuum reddendum de pecunia habita ex alio vectigali, facit ff. de ver. obl. l. si penam, z de le. j. l. si seruus legatus. §. fi.

De iure Reipublicæ. Rub. XXIX.

¶ Querit glos. rubri. de qua republica loquatur hic. ¶ Rñdeo
1 de repub. aliarum ciuitatum quā ciuitatis rome. † Quero etiā quo modo accipiatur respu. Bl. ponit in corpore de heredibus z fal. in prin. dixi. §. de iur. fil. super rubrica circa fi. Bloss. dt q sunt quedam ciuitates in Lōbardia, que habent merum z mistū imperium ex constitutione Federici, de pace Cōstan, de qua in corpore in authen. de defen. ciui. §. iusiurandum, in fi. magne glosse.

LEX I.

1 ☞ Snia data cōtra ciuitatem quādo teneat, z sic contra remp.
2 Ciuitas quomodo conueniri debeat.

Si quid aduersus. Op. ff. q cuiusq; vniuer. l. j. §. quib⁹, z l. ciuitates. † Hui⁹ timore gl. distinguit tres causas. Quāq cōtra ciuitatē idefensam peruenitur ad diffinitiuā, z tūc est ipso iure nulla. vt hic sicut in minore, vt cū z minores. §. si aduer. rem iud. ¶ Quandoq; peruenitur ad interlocutoriam, z tūc valet, vt in contrario. Aduertēdum tū est, qz §. eo. l. Rempublicā, dicitur q equiparatur pupillo. Differt tamen in hoc, qz licet cōtra pupillū nō perueniatur ad fin decretū, vt l. apud Julia. ff. ex qui. cau. in pos. ea. tamen contra ciuitatē poterit interponi, iō qz pupill⁹ sperat fieri maior, §z ciuitas nunq̄, arg. l. iiij. §. fi. de tute. et ra. dist. de quo per gl. in l. j. §. quibus. ff. quod cuiusq; vni no. Q̄n
a respublica plene defenditur, z tunc valet sententia sed restituē [a] si est lesa, vt j. eo. l. Rempublicam, z de officio eius qui vicem alte-
2 rius gerit. l. j. † Sz extra gl. quero quando quis vult citare rem-
b publicam, an sufficiat citare syndicū. [b] videt q sic, vt l. aut qui alter. §. j. ff. q vi aut clā. cōtrariū no. z būi in l. non pōt dolo carere. ff. de re. iur. q intellige verū, si syndicus citatus nō cōparuerit, eius eñ cōtumacia nō nocet reipublice, vt ibi dicitur. sed si cōparuerit z litigauerit, valet sua, vt §. dictū est. z ff. q cuiusq; vni. not. per
3 totum illum titu. ¶ † Querit ergo qualiter citabitur ciuitas, vel respublica, respon. citando eos, qui regunt ciuitatem, vt ff. de condi. z demonst. l. municipibus, z no. plene extra de cōcess. pben. c. fi. lib. vj. Et p dicta intelligo vera in prima citatiōe veniēdi ad cām. postq̄ vero ab initio ciuitas misit syndicū, videt velle pillū, non pse, in iudicio, litigare, vt l. j. §. vsus. ff. de pcu. ideo ipsa nō est amplius citāda, sed ipse syndic⁹. Pro quo facit extra de dolo z ctu.
4 c. causam que. z ibi no. p gl. que incipit, no. q citādus, ꝛc. ¶ † No. qs sicut quando agit contra pupillum, pōt petere creditor vt cōstituatur tutor, vt l. iij. §. fi. ff. qui pe. tu. ita quando agitur contra ciuitatem, pōt petere actor vt constituatur syndicus, vt hic, z im
b putabitur actori si non petierit, quod not. [b]

ADDITIONES.

a ¶ Restituitur. adde Bu. in c. j. de rest. in integ. z Spec. de le. §. vj. versi. x. ad fin.

b ¶ An sufficiat citare syndicū. Adde istū in l. municipibus. de cōdi. z demon. z in l. fi. ff. q cuiusq; vni. Bal. in auth. sed cum testator. §. ad leg. fal. z in c. j. ver. an vniuersitas, in tit. de mil. vasal. qui contumax est. in vsi. feu.

c ALEX. ¶ Adde que habent in l. eū qui edes. §. de pcu. z Ang. de auth. de exhib. reis. in §. j. Alex. Bā dicit q debet citari dūs in prima citatione, nō procurator, vt ff. si quis ius di. non obtē. l. j. §. si procurator. Bar. in l. non pōt quis dolo carere. ff. de reg. iu. gl. in c. bone memorie. de elec. Et qd in collegio z vniuersitate. ōt Bal. in c. j. de mil. vasal. vbi dicitur, sufficere citare maiorē de vniuersitate. z idē Arc. rliij. d. c. comessationes. No. in litera, e. no. xxxviij.

d ALEX. ¶ Adde. l. iiij. §. si sub cōditione. ver. creditoribus. de fideicōmiss. lib. z per Ja. de are. z Bart. ¶ Sed quid si petitū est vt cuitas constitueret defensorē, z nō cōstituit? Respondeo, q tenet iudiciū. Et ject ratio, qz nisi hoc dicerem⁹, esset in potestate ciuitatis an deberet, qz nunq̄ cōstitueret syndicū vel procuratorē, q esset absurdum, vt sit in potestate debitoris an debeat, vt l. j. ff. de eo q cer. loco. z probatur hic a cōtrario sensu. z ideo si agens contra ciuitatem petūt defensorē sibi cōstitui, z nō fuit constitutus, non curet, sed agat z faciat ferri sententiam, z valebit. Sz si dicat quare nō est idem in minore, sed est necesse q constituatur defensor. Dic qz eo inuito potest defensor constitui. l. qui hz. ff. de tute. sed nō ciuitate inuita. qs est valde no. Bar. Alde Ja. de are. z Bal. in l. ergo. §. creditoribus. de fideicommiss. liber. vbi dicitur quod vniuersitas potest cogi vt constituat procuratorē, z Bar. in l. solent. de all. z cib. leg.

LEX II.

An respublica. Respublica nō hz hypothecā tacitā, nisi ex spāli pulej o
vel pacto. h. o. ¶ Opp. ff. de priule. cred. l. in bonis. §. respublica. Sol. gl. duob. modis. ¶ Primo ibi loquit⁹ in priuileg. o circa pe-

sonalem actionem. ¶ Secundo ibi loquitur in Repub. Romanorum, hic alterius ciuitatis. Ista est vera, & probatur ff. ad muni. l. fin.

ADDITIO.

ANG. ¶ Adde gl. & Bar. in l. ij. §. in quib. cau. pign. tacit. contraha. & late per gl. & Bar. in l. ij. §. de priui. fis. Alexā. † Not. quod licet fiscus habeat priuilegium tacite hypothece, vt in toto tit. de priu. fis. & de con. fi. debi. l. ij. cum fi. tamen ciuitas nunquam habet priuilegium in personali alijs creditoribus chirographarijs existentibus, vt in d. l. in bonis, fallit in ciuitate Romana, vt ¶ ic.

LEX III.

☞ Respublica quibus gaudeat priuilegijs.

Empublicam. † No. quod Respublica habetur loco pupilli, non adulti. ¶ † Querit gl. de qua Repu. loquitur. Et dicit gl. quod de qualibet ciuitate. [a] quod mihi placet, tenet Pet. contra vt recitat Cyn. in l. j. §. ex qui. cau. ma. Rñi. quia edictum pretoris subuenit omnibus qui propter etatem vel aliam causam legitimam se tueri non possunt. sed necesse est quod regantur per alios. lex enim subuenit absentibus, furiosis, & simili, vt ff. de mi. l. j. & ex qui. cau. ma. l. j. & ideo ponitur ibi illa clausula generalis. si qua mihi iusta causa, &c. Facit l. Marcellus. ff. de fideiuss. sed Respublica regitur per alios, &c. ¶ † Querit glo. vsque ad quod tēpus restituatur Respub. & videtur tenere quod vsque ad quatuor annos. Non enim in ea potest expectari tēpus maioris etatis, quod est hodie expressum extra de in inte. rest. c. j. lib. vj. † No. quod in quibusdam Respublica non habetur loco pupilli primo in manumissione seruorum, qui non possunt, manumitti a minore xx. ann. sed a repub. sic ꝛ. de seru. reipu. per totum, & ff. de ser. ad ci. perti. l. j. Item etiam quo ad secundum decretum, vt dixi in l. j. ꝛ. eo. Item quo ad venditionem immobilium potest etiam ciuitas vendere si debitum subsit, vt j. titu. ij. l. fi.

ADDITIO.

[a] ¶ Ciuitate. Adde Bal. in l. iij. C. ad Trebell. & in l. quanquam. in fi. C. de senten. que sine cert. quanti. profe.

LEX IIII.

Si secundum. Quod ciuitas facit per sua statuta nō reuocatur per presidem. h. d. Duobus modis legitur. Primo quod dicatur secundum lectu. id est, per priuilegium, & non est dubium. [a] Secundo vt dicamus, secundum legem. id est, secundum consuetudinem vel statutum. & ista est [b] bona † Ex qua not. quod per statutum potest ex causa auferri alicui dominium rei sue, vt l. venditor. §. si constat. ff. communia predio. Dixi in repetitione. l. omnes populi. facit quia ab eo quod cōtinetur in statuto non potest appellari. dixi in d. l. omnes populi, & ff. de appel. re. l. fin. dixi in l. si qua. ff. de verbo. signifi. & tangit gl. ff. de origine iur. l. ij. §. deinde. [b]

ADDITIONES.

[a] ALEX. ¶ Hoc verum dicit Bar. in statuto generali, secus si fieret statutum contra aliquos, specialiter, alle. l. nemo. ꝛ. de iudi. & doct. in l. ij. de episc. vide Bar. in proemio Digest. & in l. fi. si cōtra ius vel vtili. pub.

[b] ALEX. ¶ Vide per Bart. in l. quisquis. §. quorum appella. non recipi. & in l. iudicibus. de appellatio. & in l. j. §. similique modo. §. de Latin. liber. tollenda. Ang. in l. ij. quod quisque iuris. per Canonistas in c. cum omnes. de consti.

De administratione rerum publicarum. Rub. XXX.

¶ Not. ex fi. glosse rubrice † quod priores per quos ciuitas regitur, possunt eligere officiales, qui ciuitatem regant, & negotia Reipublice administrent. Facit. l. ij. ff. ad muni. Tetigi in l. obseruare. §. de decu.

LEX I.

Tandum. Cōductor expelli non debet a conductione, donec vectigal soluit. hoc dicit. † Not. istam. l. postquam ciuitas vendidit fructus alicuius gabelle, nō potest auferre si emptor soluit pretium tempore statuto. Pro quo casus in l. quod semel. ff. de decre. ab ordi. Facit. l. Cesar. ff. de publicanis.

LEX II.

Contra. Si officialis est negligens in exigendo cautionem de legato vel fideicommisso prestando, tenetur ad interesse. hoc dicit.

De vendendis rebus ciuitatis. Rub. XXXI.

LEX I.

Si sine. Venditio pura & perfecta nō debet a Rep. reuocari. licet per aliū maiorem pretium offeratur. hoc dicit. In text. ibi propriam legem, id est, proprium priuilegium vel statutum. ff. ad mun. l. libertas. §. fi. Querit glo. que sunt iste tempora adiectionibus instituta. Dic vt dixi in l. j. & l. si tempora, & l. facultas. §. de fide instru. & iu. ha fis. † Not. hic glo. quod fiscus habet hoc plusquam ciuitas, quia emptor a ciuitate granatur plus quam ille, qui emit a fisco. Debet enim emptor ciuitatis probare pecuniam in vtilitatem ciuitatis esse conuersam, sed in emptore fisci sufficit sola confessio, vt in glo. Idem tene. j. eo. l. fi. in fi. Primum quod dicit quod emptor ciuitatis habet probare pecuniam conuersam in vtilitatem ciuitatis, non videtur verum. Nam authen. hoc ius porrectum. loquitur in creditore in quo est speciale, vt ibi per doc. & Cy. §. si adue. cre. l. j. ff. si cer. pe. l. ciuitas. & per Inn. extra. de dep. c. j. Item secundum quod dicit quod sufficit confessio, videtur contra. l. fi procuratos. §. j. quod ibi no. ff. de iure fis. & no. per doc. in l. inciuile. §. de rei vend. Dic † ergo quod glo. intelligit confessionem, id est, apocham, in qua continebatur esse solutum. vt §. de apo. publ. l. j. quasi dicat, hoc sufficit, nec est necesse quod probetur esse versum in vtilitatem fisci. hoc tenemenți.

LEX II.

Quamuis. [a] Locatio perfecta non reuocatur, licet alius maiorem pensionem offerat. hoc dicit. ¶ Quero, vtrum quando fit locatio rerum ciuitatis debeat precedere subhastatio. Dic vt in glo. quod not. bene.

ADDITIO.

[a] ALEX. ¶ Adde quod si facta locatione ego offero tantum quantum nouus conductor, an sim preferendus: Dic quod sic, tex. est in l. pe. & ibi Bar. de locati. fun. ciuilium. alias fiscalium.

LEX III.

☞ Ciuitatis bona que & quando alienentur.

Si que. Hereditatis immobilia ciuitatis, & mobilia que seruando seruari nō possunt, pro vtilitatibus ciuitatis permittuntur alienari authoritate Principis in vtraque Roma, in alijs vbibus authoritate presidis, & consensu cuiuslibet possessoris. h. d. Primo promittit alienationem. ¶ Secundo ponit modum alienandi in vtraque Ro. ¶ Tertio ponit modum alienandi in prouincijs. Secunda ibi, indefensa. Tertia ibi, in prouincijs. Ex prima parte no. † quod res immobiles ciuitatis, & etiam annui redditus, & etiam bona mobilia que seruando seruari non possunt, debent alienari eadem solennitate, & quod dico de mobilibus colige ex eo quod dicitur mancipia. facit l. lex que tutores. de admitu. Et sic alia que seruando seruari non possunt, alienari possunt sine decreto ad similitudinem tutorum, vt d. l. lex que tutores. Querit gloss. si ciuitas egerit vt quis iuret de calumnia, dic vt in eadem. † Nota ex secunda parte quod in vtraque Roma requiritur authoritas imperialis in venditione. Et per hoc dico quod in ciuitatibus que in temporalibus non cognoscunt superiorem, vt est ciuitas Perusina, & sic populus est liber, vt not. in l. hostes. ff. de capt. quod venditio rerum immobilium possit fieri authoritate eius consilij, apud quod est omnis potestas. Illud enim vicem Imperatoris gerit in ciuitate illa. Nota circa tertiā partem quod illa solēnitas habet locum tantum in ciuitatibus, que sunt sub aliquo presidē, non in ciuitatibus liberis, vt §. dixi. [a] ¶ Querit gl. vtrum quilibet teneatur iurare, & scripturas tangere. Dicit gl. quod nō, sufficit enim quod sacrosancte scripture ſint proposite, vt ad memoriam reducatur iuramentum quod ab initio prestant, fideliter consulere. † Ex ista gl. nota quod quis obligatur si promittat, vel dicat aliquid sub virtute iuramenti prestiti de preterito, contra hoc videtur tex. extra de iureiur. c. pen. Sed dico quandoque iuramentum prestitum comprehendebat illud, de quo nunc agitur, & tunc loquitur ista gl. sed quando iuramentum prestitum interpositum fuit super alio, & tunc non valeret tale dictum. promitto, vel dico sub virtute prestiti iuramēti, vt d. c. pen. [b] Querit gl. h. c. quid si hec solennitas fuit obseruata, verum habebit locum adiectio, de qua loquitur §. l. j. Et respōdeo. quod nō p illud qđ dixi tex. stabiles. Querit gl. qđ si solēnitas non fuit obseruata. Dic vt i gl. ¶ † Itē q̄ro an ciuitas possit solemnitati huius legis renūciare. Puto q̄ nō. Nā §. prime dixit, nō aliter fieri, & hic dr. Sz legib⁹ phibētib⁹ renūciari nō pōt, vt no. p gl. l. j. & ij. §. ne fideiuss. dotiū dr. Itē legib⁹ dātib⁹ solēnitatē nō pōt renūciari. l. nemo pōt. ff. de le. j. verūtñ si esset talis ciuitas, que haberet ius condendi statuta, secūdū ea que dixi in l. omnes populi ff. de

ff.de iust.z iur.tunc faciēdo primo legem circa formam, z modum alienandi,vel circa ipsam alienationem.valeret enim alienatio seruata forma legis municipalis. licet discreparet ab ista. Casus est
5 in l.prohibere.ff.plane.ff.quod vi aut clam. ¶ Ultimo Spec.in
c ducit ad q.istam,quod in instrumento syndicatus debeant singulariter inseri omnia nomina constituentium syndicum,& vt ibi,sigillatim vnumquenque,vt no.in Specu.in tit.de syndico.ff.j.versi. item opponitur quod nomina,&c. De quo dixi plene in l.j.ff.de al
d bo scribendo.facit extra de procu.c.fi.d

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Adde Bar.in l.prohibere.ff.plane quod vi aut clam' z in l.ibi.ne quid in loco publico.vbi dicit quod in ciuitatibus recognoscentib. superiorem est consilium q ciuitas facit statutum quod res ciuitatis possint vendi.quo casu poterit vendi sine licentia Principis. ¶ Sed contra hoc facit.ff.de rebus sine decreto alien.vbi minor alienando,testando,in quo dicitur legem facere sibi.non potest sine decreto id facere.vt ibi Bald.

b ALEX. ¶ Adde quod ista distinctio facit pro illa q. queritur,an officialis iurans seruare statuta porrigatur illud iuramentum ad futura statuta.de qua per Barol.in l.si stipulatus essem.ff.j.ff.de verb.ob.z Bal.in l.si seruitus.de seruitu.vbia.predio.vbi indistincte tenuit quod extendatur ad futura.Sed distinctio Bar.melior, per quam saluabuntur multa contraria.

c ¶ Omnia nomina constituentium syndicum. Adde istum in l.omnib.z quod ibi posui in apostil.ad ipsum in versicu.qualiter constituatur syndicus.ff.ad Tertul.

d ALEX. ¶ An nomina antianorum debeant inseri in instrumento
e syndicatus fiendi siue facti,vide per Post.de syndico.in §.qualiter in summa.qui tenet quod sic.nisi essent nimis. Vide etiam Spec.de syndico.in §.porro.z Bal.in l.j.de magistra.conuen.z Joan. And. in addi.in d.ver.porro cum quo transit Abb.in c.vnico.de syndico. De quo vide per doct.in ca.quanto. de his que fiunt a prela.z fallit in causis parui preiudicij,vbi nomina non sint omnium inserenda. sed vtroque casu secus esset.si notarius attestaretur quod astitissent due partes.secundum Angel.in l.nulli.ff.quod cuiusque vniuersitatis no.alleg.Jo. Andr.in addi.in tit.de syndico.in versic. quid si aliquid in aliquo instrumento.&c.in addi.inci.Bar.in decretali vltima de procura. Vide scripta per mod.post Barto.in l.j.de albo scriben.z Bal.in d.l.nulli.

De debitoribus ciuitatum. Rubr. XXXII.

LEX I.

NOn prius. Debitores ciuitatum non possunt in eis habere honorem,nisi prius debita soluant.hoc dicit.

LEX II.

2 Contra debitores ciuitatis qua actione agatur.
3 Casus in quibus possessor conuenitur pro rata.
4 Vendere rem suam quis cogitur pro vtilitate Reipublice.
5 Emens a fisco rē debitoris vendentis vt suam,quando possit conueniri.
6 Possessores predioꝝ rusticoꝝ dicuntur magis idonei quam possessores vbanoꝝ.

APud quos. Prima pars est clara. nota quod in debitis annuis z mēsuis differre solutionem est nocium debitori. quia quantitates minute simul coadunate faciunt vnam magnam quantitatem,cuius difficilis est solutio,z sic posset ex hac culpa tutoris,vel alterius administratoris redargui. Secunda pars incipit ibi z quia nefas,z hoc dicit. Excusso debi
a tore ciuitatis,conueniuntur possessores pro rata eius quod possidet condictione ex ista l.hoc dicit.a Oppo.hic dicitur obnoxy contra ciuitas non habet bona obligata,vt.§.de iure Reip.l.ij.fol.quidam intelligunt obligata expresse vel tacite, z proprio priuilegio ciuitatis. Vel pone debitorem obligatum ex administratione,quo casu bona sunt obligata ad similitudinē tutoris,vt §.de admi.tut.
1 l.pro officio.alii casus sunt veri in se.¶ Et nota istam vltimam positionem hic in gl.quod cōtra administratorē ciuitatis habet tacitā hypothecam,tamen quantum ad hanc legem non est bonus intellectus,nō em tūc cōueniretur quilibet possessor pro rata,sed a quolibet possessore tota res aduocaretur.§.si vnus ex plu.de.vel cred. l.j.z ij.z §.de distra.pi.l.quamdiu.ff.de dist.pi.l creditor. z ff.de iur. fisl.Moschis,z ibi not. Dicendum est ergo quod bona non erant obligata,sed dicuntur obnoxia eo ipso quod erant debitoris ciui
2 tatis. ¶ Sed quero qua actione agetur contra debitores. Respō.cōdictione ex lista,z est specialis casus fauore ciuitatis, alias autē si quis posset aliquas res que fuerūt debitoris mei. que non essent mihi obligate,non posset a me conuenīri.nisi esset facta alienatio in fraudē.tūc reuocaretur p ti.de his que in fran.cred.z in his fieret executio.sicut si esset in bonis debitoris. Inst.de act.
3 §.si qs in fraudē.† Quero vtrū sint alii casus.in quibus possessores conueniantur pro rata.gl.ponit aliquos. ¶ Primus est §.cōmunia de le.l.j.in fi.sed certe ibi non tenebantur pro rata eius qs valet,sed tenentur in totū pro portione hereditaria qua tenebāt heres.cuius res fuerunt. Itē ponit exemplū.qū duobus pro rata simul obligatur eadem res.tunc quilibet agit pro rata sui debiti. Item cum plures mittūtur in possessionem ex causa damni infecti,vt in gl. Sed ista exempla non conueniunt.nam ibi est verū qs creditores agunt pro rata sui debiti.hic vero loquitur cū possessores conueniūtur pro rata eius q possidēt.z sic dissimilis casus est,credo ego,q hic casus singularis est. Tertia pars incipit ibi, ab eo autem.z hoc dicit. Debitor ciuitatis,qui alienauit ei maio-
4 rem partem,cogitur eidem alienare minorem.h.d. ¶ Not.q pro
b vtilitate Reipu.cogitur quis vendere b sua res z hoc haberet locum in illis ciuitatibus.que pecuniam suā credunt.z mutuāt.ecpedit eīm eis vt ibi sint locupletiores possessores.quibus pecunia posset credi. ¶ Item no.arg.pro statutis quarundam ciuitatū. in quibus continetur qs qui iurta confinia habent magnā possessionem.qs cogantur vicini eis vendere,q de iure cōmuni non esset. Quarta pars incipit ibi,q si quispiam,z breuiter hoc dicit.quod emit a fisco bona debitoris vendentis vt sua,non poterit condi-
5 ctione ex lege ista conueniri.h.d. ¶ Ad partem istam oppo.ff.de pet.hered.Etiam si putauit.§.si quis a fisco.Sol.Hic emit rē singularē.ibi emit vniuersalem.Vel aliter.illa corrigitur per l.bene a Zenone.de qua.prescr.Et istam partem Pe.tenet,sed prima videtur verior p hunc ter.qui dicit secundū ius vetus ergo in hoc non differt ius antiquum a nouo,Tene ergo primam que ibi ponitur
6 in gl.† Quinta pars incipit ibi,q si quis debitor.ista est clara.Ho. ex fin.qs magis dicuntur idonei possessores predioꝝ rusticoꝝ quam vbanoꝝ.Hā vbana subiacent maioribus periculis, vt incendij z ruine. Facit ff.de ne.ge.l.diuortio.z de minо.l.vtrū §.ex facto.z q no.ff.solu.matr.l.ij.circa prin. ¶ Ultimo gl.ponit hic ea que sunt specialia in debitore ciuitatis,quam signa,z tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Vide per gl.ordinariam in auth.de fideicō.§.pe.adde casum.in quo quis cogitur vēdere fauore libertatis.in l.j.§.sinaūt socio.de seruo cōmuni manumi.z in §.fi. Inst.de accu.z in l.alieno. §.si quis.ff.de fideicom.lib.z Bar.in l.non dubium.§.j.de leg.iij.
b ¶ Vendere. Quibus casibus aliquis vendere cogatur,z emere, vide Hel.in c.j.de Jude.post prin.ver.vltimo no.

De periculo nominatorum. Rubr. XXXIII.

LEX I.

2 Officialis ad hoc vt eius nominator nō teneatur,quo tempore debeat esse soluendo.

IJ qui. Electores officium publicorū non tenentur pro electis,lz fideiussores non recepe-
1 rint,si tempore depositę administrationis solutō fuerit.h.d. ¶ Op.ff.de magist.conue.l.j.§. si magistrat'. Sol. Aliud in creatione tutorum.aliud in eo.qui creat officiales publicos. In his em non est necessitas exigendi fideiussores.si soluendo. ¶ Op.de l.diuortio.ff.de neg.ge.Sol. Intelligas q patrimonij officialis non fiat diminutū subito,dū deposuit administrationē.sed stetit per tēpus,ita q officiali qui eum debebat conuenire.potuit imputari culpa,vt hic,alias teneretur nominator,vt
2 in l.contracta ¶ Op.q non sufficiat quem esse soluendo tpe depositi officij,sed tēpore litis contestationis,vt ff.de fideiuss.l.intereos.§.j.Sol.hic loquitur de his que incidunt in obligationem ex necessitate,ibi in his qui ex voluntate. Idem no.Ly.in l.ex persona.§.de proba. ¶ Querit gl.cui incumbit probatio qō tempore depositi officij erat soluendo.Respondeo, nominatoribus,vt l.j. §.fi magistratus.de magi.conue.Et aduertendum quod non habet nominator necesse probare quod esset soluendo tēpore depositi officij tantum.sed etiam post tanta tempora quod posset officiali culpa imputari,vt dictum est.

LEX II.

2 Nominator officialis quando tenetur ex sola nominatione.

a JI successoris. Nominatoꝝ tenetur pro nominato a officiali, quatenus ipse cōmittur ex persona sua.nō in eo.ad q cōmittur ex persona,alterius nominati ab eo.hoc dicit.
1 ¶ Nota.q ad magistratū pertinet sibi nominare successorē.electio vero pertinet ad consilium,vt l.j.§.de decur.ita dicit glossa.z bene.

a ¶†Oppo.ff.de neg.gest.l.ex facto.Sol. Quandoq; quis aliquem nominat in suum adiutorem,& tunc pro illo ipse tenetur. per illum enim ipse gerit,& pro tali tenetur nominato, vt in contrario. Sed quãdo eligitur aliquis ad aliquod officium distinctum a suo, non nominat sibi successorẽ,& tunc nominator non tenetur,vt hic.¶Not. ter.qui dicit,nec ad nominatores manus porrigi,intelligitur enim manus porrectio intellectualiter magis quam corporaliter.¶Facit ff.de nau.Lybe.l.j.& de iure cod.l.quod per manus.est hic argum. pro teste qui interrogatus quomodo scit, dicit quod tetigit cum manibus,licet non esset res tangibilis,quod referatur ad sensum
b congruum illius rei.b

ADDITIO.

a ¶Nominato Adde Bal.in l.nominatori.C.de pig.per illum text.
a ALEX. ¶Adde Bal.in l.non omnium.in fin.ff.de leg.& in l.iij.in vij.q.de testamen.

De periculo aeorum,qui pro magistratibus inter. Rub. XXXIIII.

ADDITIO.

a ¶Aduerte quod Bart.legit tantum modo vsque ad hanc rubr. de pericu.vt refert do.Jaso,in l.si fideiussor.§.fi.ff.qui satisd.cog.& in l.quidam cum filiumfami.ff.de verbo.oblig. Vler.Roseus.

LEX VNICA.

¶Fideiussores. Fideiussor tenetur Reipublice ad interesse,non ad penam in quam magistratus incurrit delinquendo. h.d. Item no,in l.fi.ff.de fideiuss.hodie vero forma fideiussionis tali modo recipitur quod in penam tenetur:promittunt enim interesse,& omnes condemnationes que fient de eo.

Quo quisque ordine conueniatur Rub. XXXV.

LEX I.

¶Si duobus. Administratores ciuitatis tenentur insolidum omnes, licet simul administratio sit concessa,secus si pro portionibus diuisis. Primo tamen gerens,non secundo gerens,conuenitur quasi vno mortuo alij in administrando culpam
a commiserint pro tali culpa,heredes mortui non tenentur.h.d.†Et not.quod quando plures assumunt officium publicum eo ipso intelliguntur esse duo rei,licet hoc non sit expressum, hoc est verum de iure isto,secundum q̃ duo rei constituebantur tacite. Sed cum hodie necesse sit hoc expresse agi,vt in aut.de duo.reis.in princ.sed si non expressim agatur quod sint duo rei,quod hoc casu non erũt duo rei,& gl.in l.prori.no.sub dubio forte.quod singulariter nota.

LEX II.

¶Toties. Si duobus pro indiuiso administratio est iuncta, quilibet prius conuenit quam nominator,sed si pro separatis portionibus, tunc primo administrator,deinde fideiussor.postea nominator,,vt loco collega.h.d. Et no.hanc.l.in hoc quis ordo debeat seruari in conuentione & exactione officialium publicorum not.ff.de conue.fisc. deb.l.quoniam Augerio.Et not.istam.l.que fuit alle.in q.de facto si est actum contra vnum ex obligatis insolidum.& est facta excussio realis,& personalis, an possit agi contra tertium possessorem rerum, non excusso primo alio&correo obligato insolidum.

LEX III.

¶Ita. Quãdo officium est diuisum inter officiales, prius conuenitur nominator quam collega, alias secus hoc dicit secũdum verum intellectum.Et intelligo primam partem vsque ibi,cum in magistratibus,quod officiũ & administratio inter officiales erat indiuisum,secundam partem intellige quod erat diuisa administratio,& ita tenet gl.hic.

LEX IIII.

¶Cum te. Si administratione diuisa vnus collegarum pecuniã collocauerit quam respublica consequi non potest, eo mortuo heres eius primo est conueniendus,secundo possessor,tertio nominatorq.quarto collega.hoc dicit.

a ¶Not.hic casum quod actio personalis sequitur fundũ, de quo dixit.l.ij.§.tit.iij.regulariter contra,vt l.j.§.si heres,& §.si ex fundo. ff.ad trebell.

ADDITIO.

a ¶Vide glo.in l.j.§.si heres, ad Treb.licet Fran.de are.ibi reprehendat illam glo.quia ille text.loquitur in ciuitate,que non habet priuilegium hypothece.l.ij.ff.de re.pig.in l.simile.ff.ad mun. Unde dicit est quod hic est specialis casus,vel potes soluere,vt per glo.& Bart.in l.j.ff.de debi.ciui.

Ne quis liber inuitus. Rubr.XXXVI.

LEX I.

¶Si vt proponis. Hoi,inter officia,id est,actus siue ministeria.& sic improprie ponitur. Nã nihil q̃ sit officium proprie seruus habere posset cum officia publica conueniunt liberis tm & per hoc litera que dicit murilegulos,& vastagarios habere dignitatẽ,stat improprie, cũ illi murileguli sint serui,vt no.in gl.rubrice illius tituli. ¶Patet ergo q̃ dignitas vel officiũ nõ põt per eos exerceri,cum dignitatis vel officij serui nõ sint capaces,vt.ff.si seruus vel liber.ad decu.aspi.l.j.& ij.& de tabel.l.generali.¶Patet ergo quod non est officium nec dignitas.

Sumptus iniuncti muneris ad omnes collegas pertinere. Rubr. XXXVII.

LEX VNICA.

¶Cum ad Munus. Si vnus ex pluribus officialibꝰ electus expẽsas totius muneris supportauerit, pro rata eas repetet a collega hoc dicit ¶Nota pro eo quod vidistis ff.de legati. l.ij.lib.x.

De his qui ex officio quod administra. conueniuntur. Rubr. XXXVIII.

LEX VNICA.

¶Debitoris Reipublice debitor, si reperitur minꝰ idoneus administrator, tenetur ad totem quam ei mutuauit,non autem ad vsuras tenetur.

De solutionibus,& liberationibus. Rub.XXXIX.

LEX VNICA.

¶Cautiones. Apoche de soluto a seruis publicis confecte ita demum debitoribus soluentibus prosunt si a curatore Reipub.sunt subscripte aut pecunia soluta in vtilitatem publicam est conuersa,& non aliter,& si dolo serui publici debitor soluerit pecuniam curatori,nec in vtilitatem publicam est conuersa, tenetur curator de peculio eius serui,& debitor remanet obligatus,hoc dicit.
1 †Et no. ex hac l.quod non dicitur soluens pecuniam soluere, nisi recte soluat,& ideo soluens non liberatur, licet tamen non liberetur non potest conueniri,nisi in subsidium.vt ff.de conue.fisc.deb.l.
2 ij.lib.x.†Ultimo no.quod quando pecunia solvitur administratori ciuitatis non recte,quod non presumitur versa in vtilitatem ciuitatis.nisi probetur eodem modo si solueretur minus recte tutori vel curatori.quod not.

De spectaculis,& scenicis,& lenonibus. Rubr. XL.

¶Non Inuidemus. Hic imperator permittit quibusdam qui scenici appellantur celebrare spectacula, maxime cum ipsi velint ea facere suis expensis.hoc dicit in glo.
1 consentientes,ibi, vel populi in agendis.†Nota quod sufficit con-
a sensus populia in agendis licet reluctentur primates.

ADDITIO.

a ¶Sufficit consensus populi.adde istum in rubri.ff.de rescin.ven. versi,item si collegium,& in l.maiorem.ff.de pac.& Alex.an.omnino in l.quod maior.ff.ad munic.& dixi post Jac.rebuf.in l.cum te.num. j.ff.quan.ci.mu.indi.

LEX II.

¶Eos. Qui deseruientes sacris ludis, nullo afficiũtur supplicio hoc dicit ratio, quia tales ludi sunt
a liciti, a ideo ludentes non infamantur.¶Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a ¶Liciti.Quis ludus sit licitus vide Old.in consi.lxxviij.& d.Soci.in consi.xvj.incip.circa predictam consultationem.versic.verum predictis non obstantibus.cum versi.seq.

LEX III.

¶Quisquis. Accipiens equum deputatum spectaculis & eo vtens ad sui commodũ, in vna libra auri punitur.

LEX

LEX IIII.

IQua. In loco, in quo imagines principis consecrantur non debent fieri spectacula turpia, puta corporis, vel vestis verecunde in alijs locis, non prohibetur.

LEX V.

NEmo. Nullus iudex debet festiuitates ciuitatis impedire, animalia necessaria ad ludos tollendo vel aliud faciendo, per quod impediatur publica festiuitas, cõtrafaciens, vt violator legis in libris quinquaginta punit h.d. Et no. cõtra iudices tollentes equos deputatos ad currendũ
1 ad pallium. de quo dic vt in ista gl. † Et nota istam legem[a] contra
a eos qui ragatios existentes super equos currentes ad brauium impediunt, faciendo eos ire ad alium locum, expauendo equum currentem ad brauium, vel faciendo eũ cadere, vel equum ne currat, quod punitur tanquam legis violator, vt hic.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde idem esse in creditore prostituente ancillaz sibi datam in pignus. l. eleganter. §. fin. ff. de pig. ac. z in prostituente illam quam redemit ab hostibus. l. fidissime ff. de capt. z no. gl. in d. §. fi. in glo. fi.

LEX VI.

LEnones. Si patres vel domini filiabus vel ancillis peccandi necessitatez imponunt priuantur dominio, z patria potestate, z possunt dicte filie vel ancille adire defensorem, vel episcopum, vt eas liberet a tali miseria, z si inistunt faciendo eas peccare, puniuntur pena huius legis. h.d. z nc. hanc legem contra patres prostitui permittentes filias. nota contra lenones, qui tenent mulieres in prostibulo contra earum voluntatem.

ADDITIO.

1 ¶ Nota ex ista lege casum, in quo pater cogitur filium emancipare. Sunt z alij casus, qui notantur Insti. quib. mo. ius pa. po. sol. §. fi. z l. non potest de adopt. z in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. generaliter col. vij. facit. ſ. de epi. z cle. l. si lenones.
* ¶ Emancipare, adde Spec. in tit. de adul. ver si. porro. *

De expensis publicorum ludorum. Rub. XLI.

LEX VNICA.

CUm. Pecunia deputata ad spectacula, ad refectiones murorum potest conuerti, at ipsis conuersis causa pristina remanet firma.
1 h.d. † Ho. ex hac lege quod pecunia deputata ad vsum voluptuarium z absque permissu Principis, potest conuerti ex causa in vsum necessarium. secus si esset deputata ad vsum necessarium, vt vidistis in l. ij. supra
2 de his que ex pu. collatio. ¶ † Ultimo no. quod quando pecunia ex causa deputata in vnũ vsum conuertitur in alium, quod finito illo vsu remanet pecunia deputata vsui primo. quod not.

De aquæductibus. Rub. XLII.

LEX I.

AQuarum. Illi, per quorum predia aqua publica transit, a sordidis muneribus sunt immunes. Sed aqueduct⁹ foueas purgare tenentur, z si fuerint negligentes eorum predia publicantur. Item inter dextram z sinistram locorum, per quos talis aqueductus decurrit, debet esse latitudo xv. pedum. z si in dicta latitudine arbores pullulauerint, sunt excidẽde. h.d. ¶ Et no. hic de dextra z sinistra. ¶ † Item no. quod quando publicus aqueductus pertransit per locum priuatum, semper talis aqueductus, debet habere
a locum. xv. pedum, [a] in quo nulle sint arbores. Sed si alique nascãtur, excidi debent. Si vero per publicum locum facit transitus, de
2 bet esse latitudo decem pedum, vt ſ. l. omnis. §. super his. ¶ † Itẽ no. quod presumptio iuris est quod arbor radices mittat extensas per xxv. pedes.

ADDITIO.

a ¶ Debet habere locum quindecim pedum. Adde Spe. in ti. de causa pos. z proprie. §. itẽ. ver. est insuper.

LEX II.

IQuis. Derivans aquam ex publico aqueductu ad fundum suum, priuatur fundo. h.d.

LEX III.

OS. Habens authoritatem ducendi aquam de publico aqueductu, debet ipsam ducere per castellum, vel aliud paruum tozamen, ne fistule matrices corrũpãtur, cõtrafaciẽs officium perdit z beneficiũ. z punitur corpo
1 re. hoc dicit. ¶ † Ho. quod abutentes suo beneficio perdunt ipsum. z quod hoc casu beneficium principis stricte interpretatur, alias contra ſ. de bo. vacan. l. si quando. ff. de consti. princi. l. beneficium.

LEX IIII.

VSum. Jus hauriendi aquaz vel eam vertendi de publico aqueductu non turbatur, si tanto tempore quis est vsus quod eius contrarij memoria non existat. ¶ Item rigantes agros vel hortos furtiuo modo publi
1 ca aqua, aqueductu priuantur, hoc dicit. ¶ † Nota hic vsum aque ducende posse prescribi tanto tempore quo eius contrarij memoria non existat. longo autem tempore prescribitur, vt ſ. eo. dili
a gentes. [a] ¶ † Not. legem istam contra illos qui habent priuile
2 gium nimis largum de aliquo faciendo. z illo priuilegio vtuntur multum stricte, quia non poterunt postea eo vti magis large
b quam fuerunt vti. [b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Hoc dictum facit contra id quod no. Bar. in l. in filijs de decurionibus. z ibi scripsi. Et sic priuilegium per actum contrarium tollitur.
b ALEX. ¶ De quo per Bar. in l. fi. ver. quero quanto tempore. ff. de consti. prin. Adde etiam quod no. Bart. per illum tex. in l. j. de his qui sponte munera sub. li. x. z Arch. xxv. q. ij. in summa. per Bar. in l. iij. de decu. per illuz tex. z per doc. in c. fi. de consue. in vj. z Jo. And. in c. ij. de immu. eccles. z in c. suggestum. de decimis. z quanto tempore amittatur priuilegium per actum contrarium, dixi in l. j. §. de his qui sponte mune. sub.

LEX V.

IQuis. Habens beneficium ducendi aquam ex publico aqueductu, debet ipsum intimare prefecto. non alij. z ille qui contra fecit, in quinquaginta libris auri punitur. Et si aqua in tantum abundat quod sufficit ciuitati. torũ superfluũ dz diuidi inter eos quibus priuilegiũ
1 est concessum ducendi aquam hoc dicit. ¶ † Et no. diligenter responsum huius legis ex quo habes quod quando pluribus conceditur ius hauriendi aquam simul, quod ille haustus aque de
a bet diuidi inter eos pro motu iudicis. [a] quod bene not. ¶ † Ul
2 timo nota ex principio huius legis quod iudex, qui se intromittit
3 de officio, quod non pertinet ad se punitur acriter. ¶ † Nota hic quod presentatio rescripti facta coram iudice incompetenti, prib uat me vti posse coram iudice competenti, effectu dicti rescripti. [b]
4 † Item nota quod si de frumento huius cõmunis Perusij alicui debet tribui certa quantitas annalis, quod tunc debet tribui quando de frumento supereſt, per hanc legem.

ADDITIONES.

a ¶ Judicis. Adde Bal. in rit. de pa. Const. §. nos Romanorum. in fi. ver. no. quod interdum.
b ALEX. ¶ Et dicit Roma. in l. pe. no. l. xx. quod hec presentatio facit presumi rescriptum surreptitium, vt hic, conuncta gl. z de Rom. in no. pen. l. tera. c. vbi dicit quod ex presentatione rescripti perpetuatur iurisdictio. alle. Jnn. z Host. in cap. ex conquestione de resti. spo.

LEX VI.

OMnis. Seruitus priuata aque ducẽde ad alia loca priuata ex aqueductu palatij Adriani, cetiã per rescriptuz est prohibita, contra facies in centũ libris auri punitur z debet esse latitudo aqueductus predicti de cem pedum, munda omnibus arboribus. Et sicut prefectus foramam dicti aqueductus fieri fecit, ita faciet obseruare. Item prefectus predictus potest domos, z predia priuatorum ingredi, ac inquirere an aliquis subtrahat dictam aquam. Nota ex ver. super
1 his. illa verba ex vtroque latere, ꝛc. † Ultimo. not. quod quando officiales ciuitatis timẽt ne in aliqua domo aliquod maleficiũ cõ
2 mittat, licite z impune possunt ingredi, z inspicere an ibi fiãt ma
a leficia. facit l. mãcipia. §. de ser. fugi. † Jn gl. siue ex certa sciẽtia [a]. No. bene hanc gl. que tenet quod licet lex expresse prohibeat qõ rescriptum Principis concessum super tali negotio, etiam ex certa scientia, non valet ipso iure tamen si princeps rescribit, z in rescripto dicit non obstante tali l. valet.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ De hac clausula vide gl. magistram in auth. de her. § Bart. Secunda super Cod.

Hale.in gl.j.z doc.in l.ſ.ſi contra ius vel vtili.pu.per Bar.in extrauag. ad reprimendum in verbo, non obſtantibus. Bald.z doc.in l.ſed z ſi quis.ſ.queſitum.ff.ſi quis cau.per Bar.z doc.in l.ſi quis in principio teſta.de leg.iij.per Bal.in l.humanum.ſ.de leg.per Bal.z doc.in l.ſancimus.de teſt.per Bal.z doc.in l.nemo poteſt.de leg.j.z per Aret.Inſtit.de act.in ſ.in bonefidei.z in l.ſi comitat.de appel.

LEX VII.

Adreparationem. Pecunia redacta ex vectigalib⁹ p reparatione aqueductus debet expendi,eam dando operatiis aqueductus,z habentes ius ducendi aquam ex publico aqueductu,nihil ſoluere tenentur fiſco ex eo,h.d. Et no. qđ turpe eſſet ciuitati vendere aquam.

LEX VIII.

Hac lege. Prefectus conuertens aurum aqueductus deputati ad aliquod opus,de ſuo reſarcire debet,z aurum predictum marca ſeparata ab alia deponi.h.d.Et nota hanc legem pro his que dicta ſunt ſ. de his que ex publi.ratio.l.ij.

LEX IX.

Diligenter. Fons public⁹ ab initio,vel ex poſtfacto publicus effectus,vſu prima rorum non applicabitur, ex reſcripto etiam ſuper hoc impetrato.z ſuper hoc non obſtat reipublice preſcriptio longi temporis,h.d. ¶† Et ſic non obſtat ſupra eodem.l.vſum aque.vbi vſus aque ducende etiam ex publico preſcribitur.quod verum eſt tanto tempore,cuius memoria non exiſtit,ſed non longo tempore,vel hic loquitur in aqueductu publico ſolito⁹ſtare vſui primato.Sed prima placet,vt vidiſti in contrarium.

LEX X.

Decernimus. Nullus debet ex fonte publico,aut ex paruis riuis,q̃ minuſcularia appellantur,aquam ſubtrahere, z contrafaciens ipſam reſtituere tenetur publicis aqueductibus Item iuxta publicos aqueductus nullus plantare arbores poteſt,ne aqueductui publico noceant,contra facientium predia publicantur,ad que deriuata aqua fuerit, z arbores fuerint plantate z dicta pena non remittitur etiam per ſacros apices. Item cuſtodes dictarum aquarum de nomine Principis ſignantur in manibus vt recognoſcantur,z non trahantur ad alium vſum,z non teneantur hi ad angaria,vel perãgaria, z ſi aliquis iporum deceſſerit,in eius locum alius eſt ſubrogandus cuz impoſitione dictorum ſignorum,h.d.vide ver.vniuerſos.No. hunc ver. pro eo quod vidiſtis ſ.de fabric.l.ſtigmata.z etiã ſ.eo.l omnis ſeruitus. de eo qui habet vnum nomen,z alio nomine nuncupatur.

1 ¶† Item no.de verbo iuxta.[a] ¶Nam ſi res diſtat ab alia per de
a cem pedes,non dicitur iuxta eam vt ſ.eo.l.omnis. Pro quo vide. ff.de ſer.vrb.pred.l.quidam Iberus.

ADDITIO.

a ¶Iuxta. De quo verbo vide tu late per Fel.in capi.ex parte.de reſcr.in verſic.in clauſula.ſi preſes.z in capitu.quia indicante. de preſcr.circa finem.z quod dixi in apoſtil.in d.c.ex parte.in loco.ſ. allegato. ¶Tu vide de hoc verbo Bal.in l.j.numer.j.z quod poſui in apoſti. in verſic.de dictione.iuxta.C.de epiſc.z cle.dixi poſt Jac.Rebuf.hic numer.j.in ver.iuxta no.Nicol.in l.admonendi. ff. de iureiuran.Oldra.conſ.xlix.alias cviij.inc.in confeſſione cuiuſdam doc.z Alex.conſ.viij.volu.iij.

LEX XI.

a **Diuinam.** [a]Hec lex confirmat precedẽtes,ſcilicet quod nulli licet aquam ducere de publico aqueductu z imponit alias penas ſcz illas que per leges precedentes imponuntur. Et no. etiam hanc legem quod quando lex ſequens imponit maiorem penam quam leges precedentes pro eodem delicto quod habet locum pena vltime legis.z etiam precedentis. quod eſt verum, quando lex ſequens confirmat legem precedentem, vt hic, alias ſecus, quia reus puniri non debet duabus legibus pro eodem crimine, vt l.qui ſepulchra.ſupra de ſepul.viola z ff.de accuſa.l.ſenatus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Vide Bar.in l.ſanctio.de penis,z aliquid dixi poſt Bar.in l.ſenatus.eodem titu.

De venatione ferarum. Rubr. XLIIII.

LEX VNICA.

Occidendorum. In iſto titu.vult dicere qđ quando iſte hoſtie fere capiuntur per duces militum,z conducuntur per aliquam ciuitatem, vel comitatum non debent ibidem morari vltra ſeptem dies.z not.hic de comitatu.

1 ¶† Nota.quod ille dicitur rem ducere ad domum vel ad ciuitatem,qui ducit intra.de quo dixi plenius in l.j.de naufra.

De agricolis & cenſitis Rubr. XLVII.

1 ¶† In gloſſ.rubrice ibi, adiectiuantur.not.quod vbi ponuntur duo ſubſtantiua in oratione idem importantia,quod vnum ipſorum adiectiuatur per figuram endiadis,vt, in exemplo Virgi, Arma virumque cano, id eſt.armatum virum, ſcilicet Eneam.

LEX I.

2 ☞In ius vocari poteſt tempore feriarũ meſſium vel vindemiarum,non occupatus circa meſſes,vel vindemias.

Nanquam. Tempore quo agricola in ſiſtit ſectionibus, adeſt meſſis vel vindemie,non vocatur ad munera extraordinaria.hoc dicit.Hec lex de conſuetudine obſeruatur in Italia in ruſticis,z colonis noſtri temporis. ¶Et eſt ratio, quia tales colon non ſunt cẽſiti,vel alio modo terre adſtricti.z eſt argumen.†huius.l.a contra
a rio ſenſu quod eſt validum quandoque,[a] vt j.titu.q.li.quod non occupatus ad meſſes,vel vindemias poſſit vocari in ius tempore dictarum feriarum,ſicut hic agricole vocantur ad munera tẽpore meſſis,z vindemie quando non inſiſtunt terre de quo not.
2 per gloſſ.in l.j.ff.de fer.z hoc in gloſſ. ¶† Ad euidentiam autem ſcias quod illa dicuntur munera extraordinaria que non indicuntur lege,vel ſenatuſconſulto,vel conſtitutione principum,z iſtud eſt infallibile, quandoque tamen licet indicantur lege,non ſunt munera ordinaria.vt puta ſi indicantur per.l.ob neceſſitatem ob uenientem,illud enim munus ordinarium eſt quod per legem z ſenatuſconſultum,vel conſtitutiones principum indicitur tempore ordinato,puta de anno in annum,de quinquennio in quinquen
3 nium,vt ſ.de vac.mu.l.j.z deinde.l.j.de ſuperind.l.j.† In ea.gl.ibi cum clerici preſtant not.clericos preſtare debere canonicas funcriones de quo in l.placet.hic alle. † In eadem gl.ibi,nec enim ſemper.no.ex hac particula quod argumentum a contrario ſenſu nõ
4 eſt ſemper validus in iure, In ea.ibi que ſunt contra.Sol.Specia
5 le eſt in caſibus illarum legum,z ſic non ob.ibi. † In ead. gl.in fi. no,quod immunis a muneribus ſi quod ſubit ſponte non obligatur muneribus alterius generis,ſiue ea ſubit ſciens, ſiue ignorãs,de quo in l.pe.ſ.de his qui ſpõte mu.ſub. ¶† Itẽ gl.inuitus ibi ex vi vocabuli iunguntur not. ad ſtatuta diſponentia quod
6 nullus trahat. Perutilis ad curiam eccleſiaſticam ſub tanta pena. Nam hoc non habet locum in trahente ſponte ſed mutuz quia hoc eſt vi verbi, vt hic not. z eſt etiam vtile ad queſtionem ſtatuti dicentis quod quicunque abſtraxerit ſanguinem de manu dextra puniatur. Non enim punitur barbitonſor, qui trahit
b ſanguinẽ a voluntario,z hec eſt qđtio Ray.diſputata Bonomie.[b]

ADDITIONES.

a ¶Quandoque.Et an,z quando.vide Fel.in c.j.j.diſtinc.z in capi.a nobis de ſenten.ex com.ibi no. quod argumentum cum nonnullis remiſſionibus poſitis per me in apoſtil.in d.c.j. in diſtinct. ¶Adde Anto.Cor.ſingu.ſuis in verſ.argumentum z quod dixi poſt Buliel.de Eun.in l.conuenticulam nume.j.in ver.ſemper ergo concluditur.ſ.de epi.z cleric.

b ALEX. ¶Vide Bar. idem tenentem in l.omnes populi.in ſexta q.principa.z in l.non dubium.ff.de leg.z per Bal.in l.Bracch⁹. de adul.z in l.decuriones.in fi.de infam.z in auth.ingreſſi.de ſacroſan.eccl. vbi dicit de medico. Jac.But.z doc.in l.quamuis.de in ius vocan. Ang.illud dictum limitat ſi ex cauſa ille fuit flobotomatus.ſecus ſi ſine cauſa pateretur ſe percuti, quia tunc percuſſor teneretur arg.l.liber homo.la j.ad l. Aquil. Hoc idem voluit Bar.in l.j.ſ.vſque.adeo.ff.de iniurijs.quem referunt z ſequuntur moderni.in d.l.quamuis.

LEX

LEX II.

1 ☞ Aditio si probetur pacto fieri ob vtilitatem publicam non potest cum auctoritate iudicis fieri, secus si ob priuatam.
3 Predium minoris etiam sterile, non alienatur sine causa.
5 Colonus potest fundum deserere, si dominus ipsum molestet in cultura vel pacta innouauit.

SIquis. Non potest quis vendere predium, z eius retinere agricolas in dicto predio existentes. h. d. ¶ In gl. ibi contra publicam vtilitatem. ¶ Ex hoc patet quod ibi venditio rei inhibetur alicui propter publicam vtilita. quod sicut priuata pactione non potest fieri venditio ita etiam nec auctoritate iudicis, secus si ob vtilitatem priuatam
2 fiat prohibitio. In ea. gl. ibi item nunquid, &c. ¶ Ho. ex hac gl. quod sicut pactum contra bonos mores non firmatur sacramento, ita nec etiam stipulatio. De quo in l. non dubium. hic alleg. z in l. stipulatio hoc modo, de ver. obli. ff. de fideiuss. cum lex. in gl. vti
3 les. ibi. ¶ Respondeo, idem ex hac gl. argumentari potest quod ex quo predij minoris interdicta est alienatio absque causa, quod talis interdictio locum habet etiam si predium sit sterile, vt hoc predium non alienetur absque agricola z censito. Pro quo vide quod no. in l. cum hi. §. si vni. ff. de transa. z ff. de re. eor. l. magis pu-
4 to. §. non passi. ¶ In ea gl. ibi, contra colonus, &c. ¶ Ho. ex hoc
a quod coloni a nostri temporis qui ex forma statutorum non possunt intra quinquennium culturam agrorum deserere. hoc statuto non obstante impune deserent, si terra est effecta sterilis, vt hic
5 z in cor. alleg. in gl. ¶ Item potest deserere, si dominus eum molestat in cultura, aut cum dominus innouauit pacta, vt j. eo. l. cuz satis. §. caueant.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sequitur Lud. de Rom. in §. de viro. l. si vero. ff. solmat. in rj. limitatione prime partis, z limitat primo non procedere in colono Reipublice habente non solum agros steriles. sed alios fertiles, quia non potest deserere sterilia, nisi deserat fertilia. Tert. est not. in l. qui vtilia. de omni agro deserto. licet hoc facere possit colonus priuati l. vnuersi, scom vnum intellec. de fun. patr.

LEX III.

CUiSquis. Facta donatione seruorum fundi principez videtur facta donatio fundi, z ideo donatarius ad tributa fundi tenetur. Item si a
1 liquis occupauit seruos predij deserti domino patiente. h. d. † Ex hac lege apparet regula generalis quod vbicunque alicui est accessorium inseparabile concessum a principali, quod videtur concessio facta etiam principalis, vt hic, z econuerso. l. iuj. §. fi. z l. vlti. de serui. rusti. predio, secus si sit separabile vnum a reliquo. Item vbi non pot fieri separatio si fuerit principale cõcessuz tm absqz accessorio. ita quod non comprehendat accessorium. vel econuerso. vt d. §. fin. z ideo hic concedens seruos inseparabiles a predio, concessio esset inutilis, nisi princeps concesserit ex certa scientia,
2 z no. in gl. ¶ Ultimo nota ex antepe. gl. de eo qui occupat fun-
3 dum alterius intra quantum tempus inquietari possit † In ter. ibi, vagos. Et not. hic appellari seruos vagos, licet insistant terre quando dominus eorum est vagabundus, quia terram deseruit. Et no. pro eo quod querimus quis dicatur vagabundus esse. De quo vobis dicam plene in l. j. §. de Tyro. lib. xij. vbi est casus, z no. in l. nemo. de re mili. j. lib. xij. ff. de dam. infec. l. iuj. §. abesse.

LEX IIII.

LIpenes. Domini non coloni, vel censiti pro eorum predijs tributa soluere tenetur. Ipsi tamen coloni, vel ascriptitij pro fundis quos
1 habent tributa persoluent. h. d. ¶ Ho. ex prin. huius l. quod statutum disponens quod ad soluendum gabellas recollectionis, fructuum teneantur coloni pro dominis, non valet, sicut de non subditis, sicut est Perusij, qz fuit factum quoddam statutum in odium clericorũ. qui cum non possent cogi, inductum fuit vt coloni teneantur. pro eis, quod est iniquum, z iniustum. Hã coloni nõ tenentur nec teneri debẽt pro domino, nec vigeri possunt
2 per hanc leg. † Ex hoc patet quod ille, qui assignari facit in castro aliqua bona tanquã procurator alterius nõ potest cogi ad datia
3 z collectas. sed dominus est vigendus. ¶ Item ex hoc patet qõ ille dicitur vigeri ad solutionem census, z datiorum, z collectarũ, qui suo nomine predia possidet, z in libro censuũ nomine proprio reperitur adscriptus. Pro quo facit in auth. de collation. §. nul-
4 lus autem, z §. de anno, z trib. l. pro locis. ¶ Item per hanc l. patet quod coloni censiti, z adscriptitij possunt habere proprium, z
5 possidere, z quod sunt liberi, z non serui. ¶ Item facit quod dominus non tenetur ad collectas pro suo famulo que imponũtur ratione suarum possessionum.

ADDITIO.

¶ Limita vt. Bar. in l. colonos la j. j. eo. in ea. l. no. in fi. Adde ad hoc per Bal. z Ang. in l. j. §. de in ius voc. vt z Bar. in l. ij. de his qui pene no. Bal. in l. j. §. de indi. vidu. ad fi. in l. j. in prin. §. de epi. z cleri. z Pet. de Ancha. in c. canonum. z Imo. in l. heres meus. §. fi. de condi. z demon. adde ter. ibi, libris censualibus.

LEX V.

2 ☞ Conductor, qui annuatim tenetur dare decem corbes frumenti, tenetur dare de illo quod nascitur in illo predio.

DOmini predioꝝ. Si pro certa portione frumenti locatio est facta tenẽ colonus ad ipsum, non ad prestationẽ pecunie, nisi consuetudo sit vt non obstante pacto pecunia soluatur. h. d. secundum vnam lecturam. Et not. singulum casum per
1 quem patet quod si consuetudo est in ciuitate, quod quilibet conductor soluat domino festo natiuitatis Domini vnũ par caponum, quod ad huius prestationem tenetur conductor, qui accepit predium pro prestatione frumenti. Item no. illud quod dicit
2 id quod terra prestat. † Nam ex hoc patet quod colonus, vel conductor, qui nomine conductionis tenetur annuatim dare decem corbes frumenti, vel grani, tenetur dare de grano quod nascitur
3 in illo predio. ¶ Ho. etiam gl. prealleg. §. l. proxi. in vers. † Item ex hoc patet quod quando aliquis accipit predium ad colendum, z nihil statuit de reditu quantum debet reddere domino predij, tenetur secundum predij qualitatem, hec est veritas, licet quidam dicant aliud.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde ter. in l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de edil. edic. z in l. si fund. de euic. in l. circa. §. de loca. z bar. in l. ex ea parte, in prin. ff. de ver. obli. z aliquid per eundem in l. si prius. §. j. de oper. no. nuncia. z Bal. in ti. de pace constan. in verbo, sicut antiquo tempore, vbi dicit, quod in prescribenda consuetudine nõ est necesse ostendere ti. Allegat Jo. And. in c. j. de resc. in vj. vide bar. in l. nemo. z quod ibi scripsi de duob. reis. Bal. in rub. de fid. infer. quod notarius in dubio intelligitur rogatus secundum consuetudinem loci. Adde Bal. in l. si. eo. tit. Ro. no. cxj.

LEX VI.

OMnes. Adscriptitius colonus vel inquilinus fugiens non obstante condictione serus vel alia, redire compelletur ad predium vnde fugit, per prendẽ hoc dicit.

LEX VII.

4 ☞ Lex penalis, z odiosa extra propriam significationem extenditur fauore Reipublice.
5 Alienatio si probetur, quando dicatur prohibita heredis institutio vel legatum.
7 Colonus adscriptitius tranferri de loco ad locum an possit.
11 Emens a furioso, vel ab eo, cui bonis est interdictum, quod prescribat longo tempore.

QUemadmodum. Sicut coloni originarij absqz terra nõ alienant, ita nec cẽsiti, z nõ licet vnicuiqz minimam partem fundi tenendo, z maiorem vendendo retinere dictos cẽsitos. Item vendens totũ fundum, omnes eius colonos trãsferre tenetur. vendens partẽ, illos, qui in ea parte steterũt, tenetur transferre. z si secꝰ emptio fuerit, vel vẽditio celebrata, emptor pretiũ perdet, z vẽditor poterit rem vendicare. Et etiã heres eius submorabitur longi temporis prescriptione. Item quilibet intelligitur male fidei possessor qui contra legem mercatur. h. d. Et ex predictis patet qꝺ hec lex diuiditur in sex partes. Secũda ibi neque vero. Tertia ibi, sed cum soliditas. Quarta ibi, z emptor. Quinta ibi, z si aliqua.
a Sexta ibi, male fidei. a ¶ Ho. casuz, in quo vẽdes, z ptiũ recipies
1 vendicare põt rem venditã. Et est speciale hic, ob vtilitatem Reipublice, z ne agrorũ cultura deseratur. Simile habes §. de sacrosan. eccl. l. ubemus. z de precib. imp. offe. l. ij. z l. j. de patri. qui fil. dist. z in auth. de alie. circa prin. §. non autez. z §. de fide instr. z in re haste fi. l. pe. Regulariter autem qui vendit, z pretium recipit, a vendicatione submouetur ex regula generali, qz contra factuz suum quis venire non põt. vt l. posit mortem. ff. de adop. quia quẽ de euictione tenet actio, &c. vt l. vendicantẽ. ff. de euic. ¶ Non obstat qz hic vẽdẽdo contra prohibitionẽ legis deliquit. sicut emptor emendo. per qꝺ videtur venditorem submoueri debere, cum in pari cã turpitudinis potior sit causa possidentis. vt in regula iuris in vj. c. in pari. patet qꝺ est speciale hic ob Reipublice fauorem, ne

agrorū cultura deseratur,vt hic tenet gl.in verbo.agnatione quā
b no.q2 limitat illam regulam.[b] ¶†Secundo not.ex hac litera que
2 dicit huic venditori vendicationē cōcedi,z j.appellat huiusmodi
vendicationem simulatam,q2 per hoc patet expresse quod ex con
tractu simulato nō transit dominium.Concor.ff.de aqua plu.ar
cend.l.emptor.sed bene transit possessio quod apparet, q2 conce
ditur vendicatio que non daretur,nisi esset translata possessio cū
istud sit extremum,ꝙ requiritur ex parte conuenti,vt l.vna.§.de
aliena.iud.mu.cau.fac.z insti.de act.§.j.In tex.ibi.male fidei nam
3 que.¶†No.ex hoc ver,quod ille qui prescribit,semper presuma
tur prescribere bona fide z in hoc stetur sue assertioni,vt no.gl.in
sti.de act.§.j.tamen hoc est veruz,quando prescribens non habet
titulum reprobatum a lege.Sed si possideret cum titulo reproba
c to.semper presumitur malefidei.[c] Ad quod facit quod no.§.de fi
de instr.li.x,l.j.zff.de fideius.l.cum lex.in gl.ibi,an permutare, ibi
4 statu liberi,§.fina.†Ex hoc patet quod licet lex penalis,z odiosa
extra significatum proprium nullatenus extendatur,vt l.cuz qui
dam.hic alle.z capitu.odia.de regu.iur.in vj.tamen vbi extensio
tendit ad fauorem Reipublice,ita debemus ipsam extēdere,sicut
legem fauorabilem.Et ideo cū pertineat ad fauorem Reipub.pu
nire maleficia , ad hoc vt prouincia in quiete remaneat, vt l.con
gruit.ff.de off.presid.ff.de iud.l.si lōgius.§.si filiusfa.pena statuti
d punictis facientē maleficiū punietur fieri faciens.[d] z debet exten
e di si facit fieri.ff.de iur.omnium iudicum.l.si quis id qd.cum sim.[e]
In ea.gl.de ser.expor.l.ij.obligatio per quaz impediatur cultura
est improbata in legibus precedentib.secus si per eam nō impedia
5 tur,vt d.l.In ea.gl.ibi†l.si quis inquilinos.est speciale in istis ad
scriptitijs terre,ob Reipub.fauorem,vt non alienentur etiā in vl
tima voluntate,vt d.l.si quis inquilinos.Regulariter autem quā
do alienatio simpliciter prohibetur,nō videt esse prohibita in vl
tima voluntate,quasi sit necessaria,vt l.ex hoc edicto.§.alienare.
ff.de alie.iu.mu.cau.fac.z l.j.ff.de fund.dot.vbi vero alienatio es
set prohibita in certā personā indistincte,tūc em̄ legatū,z heredis
institutio videtur in eo prohibita,adeo ꝙ talis prohibitus cura
re debet,ne ad eū perueniat res,etiā ab intes.vt no.in l.si ita quis.
§.ea.l.ff.de ver.obli.Ubi vero alienatio est permissa in quibusdā,
in ceteris videtur prohibita,tunc in vltima voluntate non intelli
geretur prohibita,vt d.l.si pater.§.fundum.z d.l.Lucius.§.j.hic
f alle.[f] In ea.gl.ibi,an propter famem.†no.arg.quod occasione re
6 demptiōis persone quis potest alienare bona subadiacentia resti
tutioni.z alienare prohibita.Si enim possunt alienari propter fa
mem,ergo eodem modo,vt persona redimatur,vtrobiqz em̄ de re
demptione,seu conseruatione persone tractat.Facit l.ij.hic alleg.
de pat.qui fil.dist.§.cōmunia de le.auth.res que,z in corpore vn
7 de sumitur.In ea.gl.†ibi transferri possit translatio de loco ad lo
cum non est alienatio.z ideo posset fieri,sicuti pōt fieri diuisio fun
di prohibiti diuidi per sepes,z fossata,gratia vberioris culture,
quia non est diuisio seu alienatio,vt no.gl.in l.iubemus.in prin.§.
de sacr.san.eccl.z no.in l.si quis duas.ff.cōmunia predio. Et pro
8 hoc facit de he.insti.l.ex facto,la grāde.†In ea.gl.ibi.sed dicas cō
tra diligenter no.hanc partem,ex qua videtur quod in fundo li
uellario prohibito alienari,creditur se non posse mittere in pos.z
est verum vt duret apud eum possessio perpetuo,sed duret duran
te iure debitoris,sic.vt no.glo.in l.si finita.§.si de vectigalibus,de
dam.infec.Nec obstat hec lex,q2 speciale est in agricolis. Uel dic
qd quandoqz creditor desiderat mitti in rem liuellariam ob debi
tum imminens ratione Reipub.puta,q2 domus liuellaria minat
ruinam,z tunc quia hoc onus rem concernit , etiam vt perpetuo
duret,z teneat,fieri poterit missio,vt d.§.si de vectigalibus. Sed
vbi debitum nō concernit rē liuellariā,sed personam eius,contra
quem missio desideratur,tūc poterit fieri missio in rem liuellariā
respectu iuris quod debitor habet,vt duret eatenus , quatenus
durat ius ipsius. Et est ratio q2 creditor non pōt consequi plus
quam habeat ipse debitor.In ea.glo.z imputet sibi.hec est vera.
nec ob.l.in contrariū alle.si recte inspiciatur q2 in eis principale,
z accessoriuz non petebantur ab eodem,sed a diuersis,z ideo pro
accessorio nouum pretium statuitur.Nec obstat quod duplex dā
num sentit venditor,quia imputet sibi cur sic contraxerit,vt ff.de
pac.l.veteribus.In eadem ibi arg.contra.ff.de contrah.empti.l.
dolia.Sol.ibi dolia poterant vēdi sine terra,sed nō ita censiti.In
ea.ibi condictione ex hac l.sequens opi.vera est.In ea.ibi,vel dic
non valere hec verba,q2 de facili fraus fieri posset vendendo om
9 nes seruos cum vili parte eius fundi.In ea.in fi.†Not.istam reg.
quod irritata parte indiuidui,irritatur z totum facit.ff.famil.er
ciscund.l.in hoc iudicio. in gloss.reddit ibi ecclesie redditur,
sed aliud in ecclesia, quia eius fauore alienatio est interdicta,
sed hic non est interdicta alienatio fauore venditoris , sed rei
10 publi.ideo pretium debetur fisco.†In ead.gl.in fi.No.diligenter
hanc particulam.Ex qua habes ꝙ ibi contractus est reprobat9
a lege tū si in casu euictionis emptor est stipulatus sibi pretium,
g re euicta illud petere potest.[g] In gloss.sciēs.ibi,quo ad presc.No.
singularem doctrinam ꝙ vbicunque quis emit rem prohibitam
ratione persone,vel rei,ꝙ emens presumitur scire quo ad hoc vt
13 non vsucapiat spatio longi temporis.†Et pro hoc patet ꝙ emēs
a furioso,vel ab eo,cui bonis interdictū est,non vsucapit rem spa
tio lōgi tēporis , q2 presumitur in dubio quo ad prescriptionem
sciuisse illum furiosum,vel prodigum.Sed contra hoc facit ff.pro
empto.l.qui fundum.§.qui sciens.z l.ij.§.si a furioso.eod.tit.z l.si
quis cum sciret.Et hoc est verum.Non obstat.gl.ista,quia loqui
tur quādo res est prohibita alienari ratione sui subiecti secus si
ratione persone vendentis,vt in contrario.Uide gl.in l.ij.C.de v
suc.pro emp.per doc.in l.si filiusfa.§.diui.de leg.j.

ADDITIONES.

a ALEX.¶In tex.vbi venditori ad repetendos seruos.Exempli
vide per Bar.in l.per diuersas.in fi.§.mand.z in l.non dubiuz.de
legib.per Bal.z doc.
b ALEX.¶Uide Bar.in l.post mortem de adoptio.Bal.in l.cre
ditoribus.de seruo pig.da.ma.per casuz in c.diuersis fallacijs.de
cleri.coniuga.z in c.si quis presbyterorum. de reb.eccle.non alie.
Nam per Bal.in l.j.de libe.causa z in c.nosti.de elec.
c ¶Malefidei. Malafides, vel bona an, z quando presumatur.z
ex quibus inducatur.vide late per Fel.in c.si diligenti.de prescri.
in versi.inquantum, Abba.cum seq.
d ¶Fieri faciens.ad quam materiam vide tu Fel.in ca.quanto.de
sent.excom.in princ.versi.non omisso.cum seq.z ad id quod dicit
hic Bar.quod lex penalis extenditur fauore reipubli.adde Bal.
in l.qua actione.§.si in colluctatione,ad l.aquil.in ver.quero dicit
statutum.
e ALEX.¶Adde fauore Reipub.fit extensio.vbi alias est prohi
bita.Adde tex.in l.hoc modo.de cond.z dem.z Imo.in l.cetera.§.
sed z si quis.de le.j.nec fit extensio,etiam in penalibus , vbi est ea
dem ratio,in c.j.§.porro.in ti.que fue.pri.cau.be.amit.z in l.si qs
id quod.in j.gl.in fi.ff.de iuris.omnium.iud. quod limita,nisi esset
aliquod speciale inductum in fauorem seu priuilegium alicuius,
vt est gl.in §.item mista,insti.de act.z no.Bal.in d.§.porro.Item
fit extensio,z in penalibus,vbi tractatur de fauore animarū. Jo.
And.z Abb.in c.ex tenore.qui fil.sint legi.z Domi.in c.pro hu
mani.§.fi.de homi.li.vj.vbi alle.gl.no.in c.sciant cuncti.de elec.in
vj.Idem Abb.in c.quesiuit.de diuor.Jo.And.in c.j.de homi.in
vj.z Abb.in c.iurauit.de prob.alle.ca.cum dilecta.de confir.vti.
vel inuti.Facit gl.in auth.sacramenta pub.§.si aduer.ven.z vide
vbi fauore anime id fit ibi,z no.in c.fi.de presc.q̄ extenditur in rea
li,z personali fauore anime.
f ALEX.¶Adde tex.in l.peto.§.tractare.de le.j.z l.filiusfa.§.cū
pater.de leg.j.z ibi p Bar.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de ver.obli.z
tex.in l.si Rufin9.§.de testa.milita.vbi prohibitū alienari inter vi
uos,dr prohibitū alienari in vltima voluntate.qd intellige veruz
secundum quod dicit Ang.in l.cum his.§.si cui.ff.de transac.vbi
dixit quādo prohibetur alienatio.z similiter permutatio propter
similem rationem habet dominij abdicationē.z Pau.de Cast.in l.
voluntas.§.de fideic.z limita,nisi subesset necessitas,vt hic Bart.
Itez fallit in d.l.voluntas.Item in auth.res que.§.commu.de le.
z l.muliere.§.cum proponeretur ad Treb.z no.Bar.in l.filiusfa.
§.diui.in ij.q.de le.j.Adde quod prohibitus alienare non potest
dare pro anima,vt in c.j.§.alienare.qual.olim feu.pot.alie.¶Itē
adde ꝙ prohibitus alienari sub pena,si obligat omnia bona sua,
quia non incidit in penā.in generali obligatione non veniūt pro
hibita,vt est casus in c.j.de cap.qui cur.ven.z Bal.in d.l.volun
tas.vt voluit Bar.in l.codicillis.§.in substituto.ff.de le.ij.z Are.
in l.seruū.§.idē seruus.de le.j.Itē ꝙ prohibitus alienare in perpe
tuum intelligitur vsque ad quartum gradum siue grauatur post
prohibitionē,z nō vltra,vt in auth.de rest.fideicō.z ibi Ang.vbi
etiam dixit, quod prohibitio extra familiam facta filio, non tra
hitur ad nepotem. Item an prohibita alienatione sit prohibita
datio in emphyteusim.Ang.quod sic.in §.emphyteusim.in auth.
de rebus ecc.non alie. Itez an sit prohibita concessio vsusfructus
ad vitam. Ang.quod non,in eo.tit.§.hec igitur. Item an dicatur
prohibita locatio ad longum tempus,vide Bar.in l.codicillis.§.
in substituto.
g ANG.¶In gl.que incipit,reddit,ibi,z dic sciēs.¶†No.ergo ꝙ
11 dicit sciens ad hoc vt aliquis puniatur rōne qualitatis infre.alii
est necesse vt sciat illam qualitatem alias nō puniretur.vt dix.§.
de fab.in l.nullus.z in auth.de eccl.ti.§.fi.Facit optime quod no.
in l.j.ff.de receptato.z ff.de parric.l.vtrum.Et hoc sine dubio ve
rum est quando quis agit actum qui est de genere permissorū,sed
vbi agrederetur actū prohibitum teneretur licet etiam qualita
tem suā ignorauerit,quoniam debuit eam explorare.z non explo
12 rando fuit in culpa,merito tenet,vt l.in furti.§.ope.ff.de fur.†Et
hoc credo verū vbi pena pecuniaria venit in ponenda.secus at tē
si corpo

ri corporalis debeat irrogari, quia in illa culpa non sufficit, cū in corporalibus lata culpa non equiparetur dolo, * Adde do. Alex. de Imo. in l. quod Perua. per illum text. ff. depo. & text. in l. actionibus. ff. de in lit. iuran. in quib. habetur quod equiparatur, sed nō semper Unde Aud. Potest tan. in fin. ver. dolus. & late Alex. vbi §. ad fin. dicunt quod si in libello deducatur, & probetur lata culpa, nō sufficit, sed fieri debet absolutoria, tunc equiparantur dolus & lata culpa. Add q adde glo. in l. illud, ver. hoc iudicio. ff. de libe. can. & Bal. in l. ij. C. de prob. * & nunquam quis potest corpo raliter puniri nisi dolus intercesserit. * Adde Ant. de But. in cū. de const. & d. Alex. in d. l. quod Perua. ff. depo. & in l. si quis test. li. vbi dicunt quod quando dolus de iure communi ad commissionē pene requiritur tunc sufficit culpa lata, & ad id quod in penis corporalib⁹ requiratur dolus, adde Bal. in l. quibuscūq; C. de ser. fugit, sed quid in statuto simpliciter disponēte in delictis, an requiratur dolus? dic quod sic, nec etiā subaudiri, etiam si pena sit grauis, sed sufficit lata culpa Pau. de Ca. l. j. in fi. ff. de legi. & Sal. l. si ferui. C. de noc. & in l. plagū. C. de plag. & d. Alex. in lit. §. q̄ ptor. ff. ne quis eus. vbi per Bar. & Bal. & Pau. de Ca. in consi. cxc. & cōs. cxciij. * Tex est in lege Corne. ff. ad l. Cor. de sica.

LEX VIII.

1 ☞ Receptans bannitum etiam ignoranter, an puniatur.
Hospes receptans bannitum ignoranter siue notum siue ignotū, an puniatur.
2 Prestans auxilium exbannito, quando puniatur pena statuti.
3 Parochianus fraudulenter fugiens de vna parochia, & constituens se in aliam, restituitur pristine cum omnibus decimis.
4 Colonus nostri temporis, qui pacto rupto vadit ad colēdas terras aliorum, si possessiones remanent inculte, tenetur ad tributa. Et quando etiam teneatur dominus ad cuius predia accessit.

ONes profugi. Receptās colonus tributariū fisci debētem domino cēsum annuū sciēter, restituere ipsius cō pellet domino, & etiā cēsu nō soluto, & etiaz soluere fisco tributa, si talis receptās vsus est operis dictorū colonorū gratis, alias cōtra ipsos fugitiuos habet regressum, quibus nō existentibus nō soluēdo, cōtra debitores ipsorū, recurrit. h. d. In tex. ibi a lienos esse nouerit, [a] No. q̄ dicit, nouerit, q̄ p hoc patet, q̄ receptās tales fugitiuos colonos ignoratēr, nō punitur, nec est cōtra. §. eo. l. seruos. vbi receptans etiam ignoranter punitur quia quādoque quis receptat colonum ignotum, & tunc punitur, quia imputatur sibi cur non explorat eius conditionem, vt in contrario. ☩ Quandoq; quis receptat colonum notum, sed eius conditionem ignorat, & tunc non punitur. ita loquitur hic, licet gl. istud cōtrariū nō soluat. & est hoc vtile ad receptātē exbānitos, vt receptās ignoranter nō puniatur, [b] si bānitus erat not⁹. & eius cōditio ignota. secus si erat ignotus exbānitus, & eius cōditio. Imputat em̄ receptāti q̄ eius conditionē nō explorauit. vt d. l. seruos. Sed hoc fallit in caupōe, & stabulario, vt nō puniāt illū receptādo qui penit⁹ ignot⁹ est, ex quo em̄ publice hospitatus, nō tenet hospitantiū cōditiones inquirere, cum inuitus ad hoc cogatur, vt l. §. in fi. ff. fur. aduer. nau. [c] Vel dic, & melius, quod receptans exbannitum ignoranter, nō punitur, etiā si fuerit penitus ignot⁹ tali receptāti, nisi in loco notorium esset istū esse bannitum, q̄ tunc receptans esset in lata culpa vt in c. j. de postu. prelatorum. & in l. fi. ff. de decret. ab ordin. faciend. & supra, qui aduersus quos l. j. & not. gl. expresse in l. j. ff. de recep. Hec obst. l. seruos. §. eod. quia speciale est in censitis. Ita fuit hoc anno consultum in hac ciuitate, cum hec questio esset de facto. ☩ Item est vtilis hec litera, q̄ ille qui prestat auxilium, & fauoz exbannito, non puniatur pena manus ex statuto disponente, quod prestans opem exbannito puniatur manu, nisi in actionem, vel inquisitionem sit deductum quod prestitit ei opez sciens eum exbannitum, quod necesse est etiam probari [d] per hanc literaz. Et pro hoc videtur casus. ff. de parrici. l. vtrum. vbi prestans opē parricidio, punitur ea pena si fuerit conscius, & non aliter, vt §. de rapt. virgi. l. vna. de episc. & cler. l. raptores. & pro hoc. §. de fabricē. l. nullus. & ibi dixi. [e] ☩ Ultimo. no. ex gl. in ver. ab his quod parochianus fugiens de vna parochia, & collocans se in aliam parochiaz in fraudem, quod restituitur pristino parochiano cum omnibus decimis prestandis.

ADDITIONES.

a ALEX. ☩ Per istum ter. alias obtinui in facto in q. an fructuarius soluens afictuz adhibitum in testamento dicatur omni exceptione maior. Et dicebam quod non, quia equiparatur colono vt hic, & volut Salice. in l. si olei. §. locati. facit quod per Bal. in l. §. de epis. & cleri.

b ☩ Non puniatur. Adde d. Alex. de Imo. in prima de recepta. & Jac. de Are. Ang. & Old. in auth. de ecclesia. tit. §. pen. ad fin.

c ALEX. ☩ Adde Bar. in l. non omnes. §. fi. de re militar. in l. j. §. pe. de incen. rui. nau. & in l. j. §. j. de resc. & ibi scripsi. Quid in inuliere receptante virum. vide in l. eos. de recepta. Quid in receptāte alterius debitorem ne capiatur, Bald. in l. fi. de oper. liberto. & post Bar. scripsi in l. ij. ff. ad l. Jul. maiest. vbi dicitur, q̄s receptās tenetur vt ibi sed hoc fallit. Adde quod hospes potest dare bannito comedere. nec tenetur. l. scie. §. idem. ff. de furt. instr. & in eadem ibi. §. furti. Et ibi vide Bar. qui idem dicit esse in notario limitatum ibi, nisi esset magna multitudo, quam inuitus non tenetur recipere propter alios hospites, vbi etiam alia multa videbitis.

b ☩ Quod necesse est etiam probari. Adde gl. bona & iuncto. tex. in l. j. ff. de recept. notata in l. j. §. qui & aduersus quos. & Alex. in l. j. ff. de recep. & dixi in apost. post Jac. Reduf. in l. nullius. ij. vers. alias quem bannitum. §. de fabricen. isto libro.

e ALEX. ☩ Idem Are. in maleficijs, in verbo Andream auxilia torem. & Ang. in §. iubemus. in fine auth. de eccl. tit.

4 ANG. ☩ Nota ex ista lege argumentum contra colonos nostri temporis qui pacto rupto vadunt ad colendas terras aliorum. Et propter hoc possessiones remanent inculte, adeo quod dominus non potest poste a tributa soluere, nam isti coloni ad illa tributa tenentur, etiam domini prediorum, ad que gubernanda accesserunt, nisi ignorarent.

LEX IX.

IMmunitates. Immunitas iugationis, vel capitationis absque Principis aut horitate concessa non tenet, sed ad pristinam conditionem reuocatur. h. d.

LEX X.

TAmantea. Ad existentiam scias quod olim tantum prestat nomine capitationis vnus homo, quantum tres mulieres. Imperator hic mandat quod hodie prestent tantum duo vel tres vir nomine capitationis quantum olim prestabat vnus, & quod tantum prestant quatuor mulieres quantum olim duę. Et sic patet quod onus capitationis est diminutum pro diuidia in masculis, & feminis. Sed hec lex est localis in quibusdam locis.

LEX XI.

1 ☞ Priuilegium Principis obtinens in totum ius alterius, an valeat.
2 Coloni originarij non liberantur ex priuilegio, nec ex census non solutione.

ORiginarios. Si originarius colonus culturaz delerat, nulla dignitas, vel
1 authoritas eum excusare poterit. h. d. ☩ Hoc. quod non valet Principis priuilegium, quod absorbet in totum ius alterius, quod dic vt no. in l. ij. §. de præcib. imperat. offerend. l. finali.
2 eodem tit. ☩ Item no. quod coloni originarij non liberantur ex priuilegio, nec ex censu non soluto longo tempore, & ad aliquam dignitatem aspirare non possunt.

LEX XII.

1 ☞ Ignorans an puniatur, & quę pena, remissiue.

a SErnos. Adscriptitij, & censiti penes dominos debent remanere. & ipsos ignotos receptans, etiam ignoranter, punitur in rij. libris argenti, tenetur receptans cuz altero similis estimationis restituere. h. d. Non obstat §. eod. l. omnes. & ibi dixi. Opp. & videtur quod ignorans nō puniatur, vt l. generali. §. de tabula. & l. omnes profugi. §. eodem. Sol. vt ibi no. in prima sol. Opp. quod alia pena puniatur quam hic dicatur, vt l. j. & l. quicunque. §. de ser. fugi. dic vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ☩ An adscriptitij veniant appellatione bonorum. Ro. quod sic, & alle. l. talem. §. fi. de here. instit. & Bal. in l. j. ff. de stat. homi. & in d. §. fin. Et an liber homo possit prescribi vt adscriptitius, dic quod sic. gl. in l. ij. de iud. & in l. fi. §. de prescri. long. tempo. quę pro liber. nō tamen vt sit seruus. vt ibi no. gl. in l. ij. de ingen. manu. & si teneatur per mille annos. vt ibi. idem gl. in c. cum non licet. de prescr. & quod Bal. de illo qui tenetur est pro sacerdote per centum annos. vt non dicatur prescripsisse sacerdotium. in l. j. §. fupra de emanc. lib. hom.

Bart. Secunda super Cod. bbb iij

LEX XIII.

¶ Colonus adscriptitius, & inquilinus in quo differant.

4 Filius natus ex homine meo, licet non ex femina mea, est homo meus.

Definimus. Natus ex vtroque parente censito, vel patre tantum censito, censito est. Item si dominos duorum fundorum inquilinos vnius transtulit ad alterius, & ad diuersos dominos fundi prediceti pertinuerit, dominus eius fundi, ex quo est facta translatio, tenetur reddere domino alterius fundi, cum agnatione talium colonorum, h. d. Nic. quod inquilinorum, & colonorum pene eadem
1 est conditio. ¶ Secundo no. quod licet coloni non possint alienari, tamen possunt de vno in aliud predium eiusdem domini trās-
2 ferri, simil. ff. de edific. priua. l. ij. ¶ Op. quod immo magis conditionem sequantur, vt j. eo. l. ne diutius. Bol. Quidam habent in litera, vtroq; vel altero, & tunc exponitur vtroq;, alias cēsito, & tūc respōde ad contrariū quod loquitur in censitis qui sunt ser. hic vero sunt liberi, alij habēt vtroq; vel neutro. secundū hoc neuter est cēsitus, erat tamen vterque adscriptitius, quo casu vterque ex parētibus est adscriptitius, filius sequit conditionē patris, & ita loquitur hic. Sed si solus pater esset adscriptitus, mater vero nō, tunc matrem sequitur, vt in contrario, alij exponunt ter. cēsito id est adscriptitio, & tūc expōe vt in gl. alias vel vtroq;, ibi, alij dicūt.
3 ¶ Quero, an differat in aliquo colonus ab adscriptitio. Ista gl. dicit q; sic. Tu vero dic vt no. in l. cum satis in prin. in gl. que incipit, nisi quadraginta. j. eo. ¶ Item quero an sit aliqua differētia inter inquilinos & colonos. gl. ponit tres opi. tene primā, quā ap-
4 probauit Dy. & Pet. ¶ Vltimo ista lex in prin. facit ad q. † q; filius natus ex homine meo, non tamen ex femina mea, sit homo meus. Ad idē facit. ff. de murile. l. fi. & j. eo. l. ne diutius. & l. mulier, & l. fi. De hac q. dic vt in Spec. de feu. §. ij. ver. quinto queritur.

LEX XIIII.

1 ¶ Cadenti a possessione que remedia dantur.

2 Agenti possessorio recuperande, semper fit restitutio possessionis, antequam de causa proprietatis cognoscatur, secus in alijs possessorijs.

3 Libellus in possessorio recuperande, requiritur.

4 Remedium capitu. reintegranda, habet locum, etiam in rebus priuatorum, & laicorum.

Item pro iuribus incorporalibus.

Item competit etiam detentatori.

Si coloni. Colonus bonę fidei possessus fugiens apud alium, restituitur primo bone fidei possessori, & postea causa originis agitat. h. d. ¶ Vel aliter, ille ad quem peruenit possessio cum vitio, eam restituet primo possessori, licet careat titu. h. d. & est no. hec lex, quia vbi quis cadit a possessione, & non habet ti. quo mediante præscribere possit siue sit possessio rei mobilis siue immobilis potest ipsas petere condictione ex hac l. dum tamen ad nouum possessorem per uenerit cum vitio, & non aliter. aliud autem remedium cadenti a tali possessione non competit. Non enim potest agere rei vend., vel Publiciana, cum non esset dominus vel quasi, nisi haberet aliqd tus in re, vbi autem possessio peruenisset ad alium absque vitio, tunc nullum videtur dare remedium cadenti a possessione, secun-
1 dum Andr. de Baru. ¶ Sed tu dic quod forte duplex est remedium. Primum, vt agatur triticaria pro illa poss. vt l. j. ff. de trit. Secundum, quod agatur condi. ex l. si me, & Titium. ff. si cer. pe. Debeo enim narrare quod possessio mea ad te puenit, & quod nō est equum quod ex possessione mea efficiaris locupletior, & ideo peto vt cōdemneris ad restitutionem dicte poss. Sed hoc rem. dū non competijsset, nisi ei qui cecidisset a poss. quam bona fide tenebat. Si enim fuisset male fidei possessor, hoc remedium sibi non cō peteret, quia hec equitas in eum non competeret, quia in pari
a causa, &c. a ¶ Vltimo patet per hanc literam quod quando agit
2 possessorio recuperande, siue detentator possideat cum violentia siue non, semper debet fieri primo restitutio poss. quaz agatur causa proprietatis. Primum, & secundum probantur hic, & in l. si qs emptionis. §. fuper illis. de præscript. xxx. anno, & l. si quis in tantam. §. vnde vi. Et ita tenet Inno. in ca. sepe de restitutio. spolia. & ibi vide. In alijs autem possessorijs secus est, si exceptionem obijciens paratus est incontinenti de iure suo probare, vt no. in l. in certi. §. de interdi. & j. de Carbō. edic. l. iij. §. due. & ff. vt in poss. leg. l. si is a quo. & §. de edi. dim. Adri. tol. l. ij. & q; no. §. loca. l. si quis con
b ductionis. b ¶ Vnum tamen scias, q; licet celeriter debeat fieri
3 restitutio possessionis in possessorio, vt hic, & in l. momentanee. §. vlt. tamen in illo possessorio recuperande dz offerri libellus, vt
4 ibi gl. q; etiam hic tenet domi. Andre. de Barulo. † Et istam legez ns. alle. Jo. And. per quam probat quod id, quod dicitur in ca-
c pit. reintegranda, ij. quæst. 6. i. quod loquitur in rebus ecclesie, habeat locum in rebus priuatorum, & laicorū de iure ciuili, probat, & allegat hanc legez. de quo p eum in nouella, & ibi p Inn. in cap. cum ad sedem. extra de restitutio. spolia. qs singulariter not. & vide verba notabilia que ponuntur in l. rem que nobis. de acq. poss. quam no. q; de facto quotidie venit.

* ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Not. qs etiam officio iudicis poterit agi. q; quis pōt implorari quando cecidit a poss. secundum Host. & Joā. and. in c. accedens. el j. vtlit. non contest. & Lap. alleg. ij.

b ALEX. ¶ Pater, in possessorio petitur restitutio possessionis, in petitorio petit non possessio, sed res ipsa. Adde l. si duo. in fi. ff. vti pos. & Spe. in ti. de resti. spo. §. j. ver. & no. & Jo. and. in Spe. de actio. & peti. §. sequit. ver. sed quam vocas. & in c. cū ad sedē de resti. spo. Arch. in c. redintegrāda. ij. q. j. & Fede. in cōsi. cclxxiij. in cip. consilium latum. & Bald. in l. pe. si a non cōperen. iudi. Et ista iurta fi. ibi, in c. redintegranda. adde q; idem voluit d. Ant. in d. c. cum ad sedem. ibi, quoddam est remediū magis latum, & ibidem do. Abb. & idē consuluit do. Are. consi. suo inci. cum queritur. in c. redintegranda. & ix Jo. Cald. tenuerit contrariū, & male, in dicta nobis. ff. de acqui. pos. an remediū d. c. detur contra tertium possidentē cum ad sedem. Et ad Bar. hic adde Ang. in consi. cliij. inci. in dei nomine, in predicta q. vertente inter cōe. Et no. per doct. in l. rē que do. Ant. & Abb. in c. sepe. de resti. spo. tenent, q; sic. & idem Bal. in d. l. rē que nobis. Idē Abb. in c. si diligenti. de præscri. vbi etiā dixit q; hoc remediū competeret etiam male fidei possessori, qua possessione cecidisset. Et non mirū, qz si agēti non obstat exceptio dominij appositā a reo conuēto. Et ita dixit, & voluit Inn. & Joā. and. in c. post electionem. de cōcessio. preben. do. Ant. in d. c. sepe. & ibi Inn. Et adde q; hoc remedio etiam posset vti coram iudice loci, in quo esset res, vel possessor. quod probatur, qz licet condictio ex canone dicti capituli sit actio personalis, qz omnis cōdictio est, est actio personalis, in §. appellamus. insti. de actio. & Bart. in l. fi. de cōd. ex l. de edicto diui. & conuentus solum rōne rei immobilis sortitur quis fozū, vbi quis conuenit actione reali, vel mista, non personali, sm Bart. in l. iam. in prin. ff. de censi. & Lozdine. §. solam. ad municipa. vt in l. fi. vbi in rem acti. per Bal. in l. iubemus nullam. §. de sacrosan. eccle. & in l. fina. §. de præscrip. long. tempe. fallit tamen hoc in canone, redintegrāda, in quo agitur possessorio, in quo non habet locum dictum Barto. in d. l. illam, cum seq. ter. est & ibi Bar. & Bal. §. vbi de her. agi opor.

c ¶ C. redintegranda. quando locum habeat, & cui competat, vide Ang. in cons. cxiij. inci. in Dei nomine, in questione vertente. do. Alex. de Imo. in consi. lij. & parte.

b ¶ ALEX. ¶ Scias quod condictio. d. c. redintegranda. locum habet etiā in c. viribus corporis. ij. q. ij. nullus. & An. de Bu. in c. cum ecclesia de causa possessio. & proprietā. & per Pet. de anch. in ca. ex par. de restitutio. spolia. Et de hoc vide per gl. & Bal. in l. ij. §. de furt. per Bar. & ang. in l. manifestissimi. in §. sinautem. eo. tit. Item competit etiam detentatori secundum Spe. in ti. de peti. & po. §. j. ver. sed nunquid. Item licet glos. d. c. cum ad sedem. de rest. spolia. dixerit illud remedium competere pro rebus ecclesiasticis. vel clericis. quam partem licet tenuerit Jo. Calder. in d. c. cum ad sedē, secundum quod no. ibi, ant. de But. & eandem opi. sequit in ca. querelam. de elec. tamen quod etiaz in alijs rebus habeat locum, diffuse tenet Ludo. in d. l. rem que nobis. que est no. & vide Lap. in suis allegationibus alle. ij.

LEX XV.

a **Coloni.** a Coloni glebe adscripti causa dominorum non inquietantur. h. d. Ideo autem dixi pro terrulis dominorum, quia si sua sponte possiderent eorum tributa tenerentur soluere, vt §. eo. l. si penes.
1 † Et est vtile ad statuta disponentia quod gabellas teneantur soluere coloni pro dominis non subiectis. quia enim sunt, vt patet in hac l. & ex l. si penes. & j. vt nullus ex vic. l. vna.

ADDITIO.

a ANG. ¶ Facit hec lex pro scholaribus, & clericis, vt occasione alicuius litis non debeant a suis studijs vel ecclesijs auocari. ad idem l. omnes. §. de epis. & cleric.

LEX XVI.

Mulier. Mulier originaria copulans se cum alio in
1 † consortium, cum sua sobole reuocatur. h. d. † Et sic not. hic, quod soboles sequitur conditionem matris, & est hic regulare, sed filij colonorū & inquilinorum sequuntur conditionem patris, vt j. eod. l. ne diutius, & dixi §. eod. l. diffinimus.

LEX XVII.

PEr colonum. Colonꝰ domino innito cõtrahendo circa dominium non parat preiudicium. hoc dicit. Ideo autem dixi, circa dominium, quia plene preiudicaret circa possessionẽ vt plene patet in l. j. supra de acquirenda possessione.

LEX XVIII.

COlonos. Coloni adscriptitij ad nullum honorem etiam humiliorꝭ militie vocantur, nec etiam magisterij potestatis apparitores constituuntur. hoc dicit. In text. ibi apparitores. † no. ar. quod seruus non potest esse baiulus. licet hec militia sit infima. & loquitur secundum Dialecticos.

LEX XIX.

1 ✠ Longum tempus in hac materia est decem annorum.
2 Colonum esse, vel inquilinum, probatur quando per .x. an. respondit de pensione, vt inquilinus, vel reditu, vt colonus.
3 Vasallus quis non probatur probando quod per spatium decem annorum prestitit seruitia tanquam domino.
4 Colonus quando possit refricare restitutionem dominij.
5 Sequestrum, si quis vult impedire, aut reuocari facere. quod debet idonee satisdare. & nu. 8.
6 Sequestrum. an reuocetur per iuretoriam cautionem. & nu. 9.
7 Satisdatio quod iterato prestatur, si primus fideiussor datus est effectus non soluendo.
Satisdatio de restituendo rem sequestratam non durat, nisi triennio, & nu. 10. & 18.
11 Lex properandum, quod non habeat locum in causis, vbi lis nõ contestatur.
Instantia quod non currat in executionibus instrumentorum, & sententiarum, & ibi, an hoc sit verum. & nu. 13.
12 Instantia quod currat emergentibus ante litem contestatam.
14 Res tempore peritura cum de ea fit questio officio iudicis vendi potest, & pretium sequestrari. & nu. 10.
15 Colonus quando duo asserunt se dominos fundi quem colit, potest in se fructus retinere satisdando de restituendis, ei qui pro se sententiam reportabit.
16 Fructus lite pendente quod sequestrantur.
Sequestratio est permissa etiam quando timetur de boratariis fructuum.
17 Satisdatio si prestatur, de restituendo fructus, non peruenitur ad sequestrationem.
19 Sequestratio de fructibus quando fit, debet fieri apud edem sacram & qualiter.
20 Sequestrum de re alicuius quod non fiat, nisi de debito constet per publicum instrumentum.

IEJtibus. Si de domino terre inter dominum, & colonum est disceptatio, & locatio non agetur. j. scripta forma seruatur, quia satisdare tenet colonus conuentus de restituendo fructus redituũ prestandoꝝ sine procrastinatione, si dominus obtinuerit in causa, q̃ satisdatio durabit triennio, & postea reuocatur. Si vero colonus hoc facere noluerit, vel non potuerit, tũc reditꝰ in auro cõsistẽtes deponuntur vt hic dicit. Si vero cõsistunt in speciebꝰ iudicis, & vendũtur arbitrio, & pretiũ inde perceptum postea modo predicto sequestratur. publicas aũt functiones soluet dominus, vel colonus secundum consuetudinẽ antiquitus obseruatam. h. d. Videtur in duas partes principa. ¶ Primo enim ponit quãdo est questio circa dominium inter colonum, & dominum quid fieri debeat de fructibus, & redditibus dicte terre, & quo ordine procedat vsque ad ver. hec de redditibus ibi est secunda pars principalis. in qua ponitur quis debet soluere publicas functiões pro terra locata an dominus, vel colonus, cum inter dominũ terre, & colonũ de terre dominio questio agitꝰ. Et hec est vna lec. scꝺ quã posui summariã. & est vera, & approbatur in gl. in ver. restituantur. Secundo modo legitur secundus Placen. quia hic non erat questio inter dominũ, & colonũ de proprietate terre, sed contẽdebant de terra. Et querebat qd colonus debeat facere de fructibꝰ, sed hec lex non placet, quia est cõtra hanc legem que dicit, in principio q̃ coloni cõtra terre dominos declamãt. † In tex. ibi, prolixoꝝ tempore longũ. & prolixum tempus in hac materia est tempus decem annorũ. vt patet hic in gloss. in verbo colonorum. ✠ † Ex hac litera probatur aperte q̃ si per .x. ann. respondisti mihi de pensione tanquam inquilinus, vel tãquam colonus de reditu, q̃ ex hac prestatione distinta probatur esse colonum, vel inquilinum meũ, sed prestatio modici tẽporis hoc non probaret, argumẽto sumpto a contrario sensu huius l. nec ob. ff. de vsur. l. cũ de in rẽ vers. vel diutina prestatio non sufficit, sed requirit prestatio lõgissimi tẽporis. nam enim homines trahuntur ita de facili sicut res. Hec obiit. si vt, & hec solutio videtur contra casum huius legis, q̃ hic tractatur de omni genere colonorum, & tamen constat quod esse censitu vel adscriptꝰ, est mala fortuna, vt j. l. proxi. q̃ hic non queritꝰ de statu psone vtrũ sit colonus vel nõ, tũc eiꝰ diutina prestatio non sufficeret, vt l. contraria, sed queritur tantummodo de statu rei, scilicet vtrum possit questio dominij benegari, vel refricari antiqua redituũ pstatio. Et est vera solo. licet de hoc cõtrario gl. discrepet multũ in l. contraria. & etiam hic aliquantulum in verbo, colonorum. Et pro hoc est casus j. eo. l. cum satis. ff. j. Quandoque autem ad aliquem obligandum, non dico ad mutãdũ statũ sufficit minor prestatio, vt est in alimẽtis, vt l. j. ff. de fideic. † Ex predictis apparet, quod si ego tãquam vasallus prestiti seruitium tibi spatio decem anno. quod hec prestatioꝰ non est sufficiens ad probandũ ius vasallagij. Nã hic agitur de mutatione status persone, que nõ mutat ex diuturna prestatione. secũdum Martinũ de Fano. & And. de Barulo. b † In text. ibi, idoneũ fideiussorẽ. Ex hac litera apparet quod quando inter dominũ, & colonũ est questio de terre dominio, quod colonus domino non tenetur respondere de fructibꝰ sufficit ipse satisdet idonee de restituẽdo omnes reditus inquãtũ dominus sententiã pro se reportauerit. Sed contra istud opponitur de l. si quis cõductionis. ff. loc. vbi colonus refert domino que stionẽ dominij. Timore huius varieuerũt glossatores, & etiaꝫ doctores. Quidã enim dixerũt quod hic cõductio non erat finita, ibi sic. Sed hoc, reprobatur per doc. quia si nõ est licitus referre questionẽ dominij cõductione finita, ergo nec ea durante. Alij dicũt aut cõstat de locatione, & tũc nõ refert questio dominij vt ibi, aut non constat, & tũc sic, vt hic, & est vera. & probatur pro parte q̃ hãc l. dum dicit q̃ si per diutinam prestationem apparet istum esse colonum q̃ cessat ordo. vnde in hac lege negabatur dominium, & negabatur locatio. in l. cõtraria negabatur dominium, sed cõtinebatur locatio, & cõductio. Alij dicũt quod coloni simplices non possunt refricare questionẽ dominij, vt l. contraria. cum simi. Lenitj aũt, & alij sic, vt hic. Sed hec solutio est cõtra literam huius l. que dicit in colõis cuiuscũq; cõditionis hãc l. seruari debere. Et hoc videt innuere gl. iij. in prin. licet gl. in l. contraria approbet hãc l. Alij dicunt q̃ hec lex corrigit illam, & similiter hec est mala quia vitanda est legũ correctio, vt l. precipimus, in fi. de ap. auth. quas actiones. C. de episc. & cler. tene ergo secundã. Sed Jac. de Arc, sic quendo quandam alteram opinio. positam in l. contraria dicit q̃ aut est questio de dominio, & hoc modo refricari nõ potest, vt l. cõtraria. Aut est questio de prestatione redituũ soluꝫ, & tunc legitime potest hoc colonus obijcere, vt hic l. Et est ratio, q̃ tunc colonus obijcit de nullitate contractus. Sed ista solutio videt contra hanc l. que dicit, qõd super terre dominio contra dominos clamabant. Propterea si colonus dicit de nullitate cõtractus, ex eo q̃ est dominus, & ideo dicit se non debere cogi ad redituum prestationẽ, de necessitate sequit refricatio questiõis dominij. Tene quam dixi. c ¶ † Item ex litera patet quod ille qui vult impedire sequestrũ, aut etiam facere reuocari, debet idonee satisdare d de restituendo rẽ absq; aliqua procrastinatione. Vnde non sufficit simplex satisdatio, nisi hec verba ponãtur. e † Et aduerte, quia gl. hic in ver. accipiatur. dicit, quod incipit currere id triennium a tempore litis contestate, quia tanto tempore instantia durat. quod nota, q̃ per hoc patet quod tempus instantie prefixum per l. properandum. incipit currere, a die litis cõtestate, de quo solet ibi multi. Vnde in casibus, in quibus non contestatur lis, non videtur illa lex locũ habere. Et ob hec dixi multoties allegando in qstionibus de facto qõ cum executiones instrumentorum, vel sententiarum fiant absq; contestatione li. quod non currit instantia, cuius non fiat contestatio. f ¶ In tex. fructus vendantur. † Nota quod quãdo res sequestrata est tẽpore peritura, quod iudicis officio põt vendi, & pretiũ sequestrari, gposset etiã id solus sequester, vt l. si olei. ff. de dolo, cuius sequestri officium est voluntarium, & non necessarium, vt l. fi. ff. de bonis autho. iud. possi. ¶ In text. ibi nec de reditibus. Nota diligenter hunc ver. quando res est in litigio inter dominum, & colonũ, ad quem spectet solutio publicarũ functionũ. Et vtrum solutio facta per vnum altero sciente, & patiente sibi preiudicet. ¶ Ex hac litera sumit arg. gl. super verbo, motis h erat. An rustici teneãtur prestare decimas clericis. vel ecclesijs. b Et dicit quod ita seruat consuetudo. ¶ Vltimo secundum lectu 15 ram. † Placentini ponitur hic in gl. super verbo, restituantur, est hic casus, si vera esset, que est vera quantum in se, quod si duo asserãt se dominos vnius fundi, quod colonus potest dicere neutri vestrum volo restituere fructus, satisdando de restituendo ei, qui pro se sententiam reportauit, quod no. quia est limitatio legis vltime. C. de peti. hereditã.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Et adde que dicit Bald.& Ange.in l.male agitur.de prescrip.& ex.ann.& vide in priori.col.& hic adde Bald.in l.j.in vj. col.C. de fideiuss. Quid in emphyteuta, vide hic plene, & melius per Andre.de Barn.

b ALEX. ¶Adde Bar.in l.qui vniuersas.ff.quod per colonum. ff.de acq.pos.Intelligo contra dominum,non tertiam personam, & in materia l.cum de in rem verso.ff.de vsu,& Bartol.in l.j.& in l. si conductor.ff.de acq. possessio,& per Ly. & alios in l.si certis annis.C.de pac.Ly.& Bal.in l.ij.C.de iur.emphy.

c ALEX. ¶Adde Imo.in l.imperatores.ff.de appe.& cum Bar. hic transit simpliciter.l.fi.C.qui ad libe.procla.non licet. Veran. Bart.in l.emptorem.ff.loca.videtur tenere contrarium in illa q. quando prelatus locauit vni rem ecclesie, & postea mouetur sibi questio de ecclesia.

d ¶Debet idonee satisdare.Ex hoc dicit regula,quod cautio idonea facit cessare sequestrum,vbi etiam deberet fieri ita no.in apo. ad Bul.de Lun.post eum in authen.generaliter, numero v.C. de episcop.& cleric.

e ALEX. ¶†Quia si propter iuratoriam cautionē reuocat, frustra fozet.Et vide dictū elegans Jo.And.in add.Spe.co.ti. de sequest.poss.& fru.in rub.vbi dicit qō ibi sequestratio nō fieret propter suspitionē,licet ordinaria iure pmissa sit non reuocabit per prestationē fideiussoris.alle.c.eū qui.de eo qui mitt.in poss.lib.vj. tu alle.ff,nouissime,insti.de susp.tu.in fin. ibi satisdatū.Et de materia sequestrationis.vide apostillā in l.mādatis.de requi.re.& vide Abb.in c.dilectus.de sequestra.poss.& fru,idem tenentē. Alex. Vide Bal.in l.fi.C.quibus ad liber.procla.li.x in l.fi fideiussor.ff. fi.qui satisd.cog.iam tamen videtur si dixit secundum formam in vis,vt communiter fit ibi,non durat nisi triennio.Vide Imolam in l.imperatores.ff.fi.ff.de app.& Bal.in l.j.de prohib.sequest.ibi non habet locum l.properandum. Adde tamen quod terminus prefixus incipit currere in primo actu, in quo quer tur de meritis,qz tunc habetur lis pro contestata.l.mihi.C.& l.nulla,& ibi glos. & Bar.C.de procu,& Bal.in l.mutari.de procu.ff.gl.in Clem.sepe. de ver.signi.& in ele.j.de elec. Ang.de exhib.reis in auth. Adde quod idem voluit Bal.in l.ij.de exec.rei iud,& Are.in l.intra dies ff.de re ind.& in repe.l.tale pactum.ff.q pronocauit.vbi aliud tz,&

f Rom.in rub.de arbi. ANG. ¶In tex remouetur. †No.arg.qō fideiussore effecto non soluendo,debet iterato satisdatio prestari. Facit ff.qui satisd.cog.l.si ab arbitro.de peti.her.l.si quo tempore.Per hoc enim patet quod satisdatio de sequestrando vel de restituendo rem sequestratam non duret nisi triennio.†Nor.quod

g sequestratio non reuocatur,nisi prestetur cautio de restituendo

* rem cum fideiussore.* Idem dicit Anc.de But.in c.j. de sequest. poss.& fruc.alle.l. senatusconsul.de offi.presid.& subdit,quod etiaz si est pauper,non reuocabitur propter lucrativam cautionē.Alleg.Spec.in ti.de fideiuss.§.j.ver.illud autem.z de hoc est casus in l.fideiussor §.j.qui satisd. cog.& ibi. ALEX. ¶Idem sequitur Ang.in l.j.supra de prohib.f. quest.poss.

¶Cum fideiussore.Adde Abb.in c.ti.de sequestratio. poss.& do. Vlex.de Imo.in l.si fideiussor.§.fi.ff.qui satisd.cog.& quo ad materiam hanc habetur plene per Hel.in capi.examinata.in ver.in gl. ij.cum seq.de iudi.

h ALEX. ¶Sed perpetuo durat.& hoc videtur sentire Buliel. in d.l.properandum.in prin.Et ad hoc allegabat do. Ant. istam gl.me audiente.Sed contrarium sentit.do. Bar.in l.ab executore in fine.de appel.facit quod ipse no.in summaria cognitione super verbo.figura. Postea dictus dominus meus mutauit sententiā & intelligendo vt habeo super libro d.l.properandum in prin.nec ego video quod ista gl.inducta prout & inducit do. Bar.prohibet istud,ad quod eam alleget hic.sed iudicio meo gl.dicit quod speciale est.cū hoc probet illud ad q allegat,quasi velit dicere,quod instātia triennij non curratur hic.cum sit causa talis, in qua lis nō non cōtestat,sed qz summaria.Itē nec Bulic.dicit,vt sentit in d. l.properandum. ANG. ¶Unde tenemus quod no.Bart. in d. l.ab executore.in fi. Hoc obstat gl.intellecta vt intelligo, quia hic nō erat questio principalis de sequestratio.fienda,vel non,vt ꝝ.pa ret ad quod no.Buliel.in d.l.properandum.Si ergo est verum q ipse Bar.no.in d.l.ab executore.in fi.hoc tamen fallit in causa appellationis vbi instantia incipit currere a principio citationis in ius facte, producendo libellum appellationis.& hoc in odium. & cōtumaciam appellatio.nec iudicii eius valet,vt ex d.§.fi.colligitur. ALEX. ¶Adde Bald.in l.consentaneum.C.quomodo,& quando iudex. Idē tenet Bal.in l.tale pactum.in §.qui pronocatur.ff.de pac.in repetit.in p.questio.in fin.Pet.de Anch.in c.j.de iuramen.cal.qui dicit ita fuisse consultum per domi. Bal.& dicitur ita se de facto obtinuisse.Contrarium tenet Bal.in l.j.C.de iurisdi.cū concor.& per eundez in l.ij.C.de exec.rei iud.post.Ang. in l.z post.§.fina.de iudi.& no.Dod.in l.ab executore.in princi.ff. de app.sed Bar.in l.properandum.in §.si quidem.in prin.C.de iudi.vbi aliter loquitur.& idem videtur velle Buliel.de Suza.in d.

12 l.properandum.in prin.§.& si quidem.sequitur Bar.ibi.† In his vero que emergūt ante litis cōtestationem,nūquam currit instā-

13 tia.fm Bal.no.in l.z post edictum.§.j.ff.de iudi.† forte cutio est opi.qō currat instantia a tempore.quo ceptum est tractari de meritis cause executio.per no.per Bart.in d.l.& si quidem.cum quo cōcordat Ly.& Bal.& Sal.in prin.illius l.Et pro hoc facit q dispositio illius legis est inducta ob publicam vtilitatem,vt no.gl. in prin.huius legis.ergo debet extendi ad casus similes.per nor. per gl.& Bart.in l.si constante.& ibi Bart.in ix.quest.prime partis.ff.solut.matr.Et maior est ratio in causa executionis,que est summaria.La diuo Pio.§.si super.ff.de re iud.cum summarijs limitata sit instantia,sicut in ordinarijs.& potius in eis est maior instantia.l.de submersis.C.de naufrag.Bald.in l.j.§.j.ad fi.ff.si quis dicen.non obtempera.tenet idem qō tenet in l.ij.de executio. rei iudica.

g ¶Et pretium sequestrari. Adde istum in l.fi.per illum text.ibi. ff.de requiren.re.& ibi posui in apost.ad istum in versi.pōt vendi.

h ¶Vel ecclesijs. Ad cuius articuli decisionem vide tu plene do. Soci.in consi.cclxvij.incip.eleganter,& subtiliter.in prin.cū vers. seq.vsque ad fi.

i ANG. ¶In tex.ibi.fideiussor.†Et est eū hic casus qō licite pen-

16 dente fructus sequestrantur,sez cum dominus agit cōtra colonū suum:regulariter autem talis sequestratio est prohibita l. de prohi.sequestra.pecu.nisi timeretur de barataria fructuum l.

17 imperatores.in fi.ff.de appella. ¶†Item nota optimum argumentum,q licet ex forma legis vel statuti fructus debeant sequestrari,si tamen ille,contra quem agitur.vult dare fideiussorem de restituendo oēs fructus,nullo modo perueniūtur ad sequestrationem.

18 ¶†In tex.ibi,per triennium.Hic tex.est optimum arg.qō fideiussor,qui promittit restituere omnes fructus.qui perciperent, ad hoc vt sequestratio euitaretur,qō non intelligitur obligari, nisi pro fructibus triennij tantum.Et est ratio,qz conuentus non tenetur pro maiori tempore fideiussorem dare quā triennū.vt hic. ergo simpliciter dando ad tempus triēnij videt dedisse,qō no.sed

19 non firma. ¶†In tex.ibi,ede sacra.Nota cum sequestratio fit de aliquibus fructibus alicuius rei,debet fieri apud edem sacram illius ciuitatis,sub qua possessio sita est.Unde si possessio est sita in parochia sanc.Petri,in ecclesia illi⁹ parochie debebit fieri sequestratio,& si illa ecclesia ad illud sequestrum nō sit sufficiens vel ido-

20 nea,fiet sequestrum ad ecclesiam cathedralez,tex.est hic. ¶†In tex.ibi.fructus vēdantur ibi: solus sequestrās nō posset,licet fructus corūpantur,nisi indice permittente ei de partium voluntate

21 te.sic intelligitur.l.si oleum.ff.de do. ¶†No.etiaz ex principio hu-

Ius legis quod nunquam fit sequestratio de re alicui⁹,nisi de debito constet per publicum instrumentum.vt j.de ero.mil.ann.l. per hanc.& ibi dixi. ALEX. ¶Adde & Bal.tz cōtra Bart.in l.j.de iuramen.calum.vbi dicit.q si statutum requirit instantiam cause terminari intra duos mēses & habet locum vbi petitur executio instrumenti confessionati,tz aliqui contra secundum eum. In tex.ibi,fructus vendantur.vide Ang.& Doc.in l.fideiussor.§. fi.qui satisd.cog.& adde Bar.in l.si magistratus.ff. de priuilegijs credito.& l.interesse.de acq.pos.Bal.in cap.olim.de reseri.bene facit l.diuus.de petitio.her. In cad.l.in fin. Un hoc sit verum, vide Imo.in l.Imperatores.de app.§.fi.& quod no.Bal.in d.l.§.de prohib.sequest.& vide Abb.in c.dilectus.in fi.de sequestra.pos. & fru.vbi reprobat dictū Bar.eo modo reprobat Imo.in d.Imperatores.§.fi.vide que no.in l.per hanc.de ero.mil.anno.h.& vide Bar.in l.fi.in fi.§.de edi.divi Adriani tol.vbi dicit quod immissio debet probari per publicum instrumentum.nec sufficit per testes.Per publicum instrumentum.adde And.Cor.omnino singu.suis in ver.sequester.inci.quis non potest petere.dixi post Ja. Reb.in additionib.ad ipsum in l.precedēn.in fi.in eodem ver.supia eodem.& de hoc per dominum meum Decium consi.lxxi.incipiendo.ze.& protenui ingenioli mei, ze.vers.vj. etiam facit ibi, immo,quod fortius est volumine j.

LEX XX.

NEdiutius. Hodie natus ex adscriptitio, & serua,vel adscriptitia.& seruo sequitur ventris conditionē. Item inter seruos adscriptitios modica est differentia,cum seruus cum peculio,adscriptitius cum terra alienari possunt per dominū.h.d. Pertinet to ad euidentiam,quod olim senatusconsultum Claudianum volebat vt natus ex adscriptitio.vel adscriptitia semper sequeretur conditionem adscriptitiam,& sic quandoque paternam, quandoque maternam,vt supra,de senatusconsulto Claudiano. Unde videns Imperator quod semper quis traheretur ad peiorem fortunā,statuit q illud senatusconsultum esset sublatum.ex re-

to.&

to. & quod ille, qui nascetur ex adscriptitio, & muliere libera, esset liber. vt no. in lib. auth. ibi hoc etiam declaratum fuit in li. auth. constitutio que ex adscriptitio & libera natos in princ. collat. vj.

Verum. quia multi dubitant quādo quis nascebatur ex vno adscriptitio. vel adscriptitia, & ex altero seruo vel serua, vtrum sequeretur conditionem ventris. cum illa lex antiqua posita ad remotionem dicti senatus non loqueretur, nisi tantum de adscriptitio. & muliere libera. ideo Imperator posuit legem. & disposuit quod sicut ille, qui nascetur ex muliere libera, & adscriptitio sequitur conditionem ventris. ita ille qui nascitur ex adscriptitia, & seruo vel serua. & adscriptitio, semper sequitur conditionē ventris. Et ex hoc infertur alia regula generalis. quod partus sequitur regulariter conditionem ventris, siue conditio ventris sit deterior partui, siue vtilior. Hec autem regula fauore publice vtilitatis fallit in partu murileguleum, quia semper murileguli sequuntur conditionem liberi, siue sit pater, siue mater. vt l. fin. ff. de murileguli. ¶ Item fallit in partu eius, qui natus est in predio tamiaco, quod predium quale sit, notatur ff. de predijs tami. in rub. & in l. j. ¶ Item fallit in filijs inquilinorum. & colonorum natis ex libera muliere, vt ff. eo. l. diffinimus. ¶ Item fallit in filijs libertorum curie. rū. qō. ā. de libertis. & hoc de iure ciuili. ¶ Item fallit secundum legem Lombardorum, vt no. in glo. Quo ad honores vero assequendos partus sequitur conditionem paternam. vt l. cum legitume. ff. de statu homi. ¶ Ultimo no. ex gl. pe. omnes differentias inter adscriptitios, & seruos.

LEX XXI.

1 Enunciatiua verba in dispositione vel contractibus, si sunt in duplici confessione emanata, valent in vna, postea in alia probant, & obligant.

2 Terre recommendate que tenentur ciuitati prestare subsidium in casu alis, si stant per centum annos quod non prestiterint, per hoc non censentur prescripsisse libertatem, si non fuerint requisite.

3 Statutum quod absentes a ciuitate perusij, non gaudeant priuilegio ciuium, non comprehendit absentes, quorum fratres, & sorores, & cognati stent in ciuitate, qui supportent onera.

Et non dicitur absens nec vagabundus ibi nūm ff.

4 Iniuria facta vni de consortio, videtur toti consortio facta.

5 Cōfessio facta in iudicio, non in figura iudicij, non nocet, & quando nocet etiam extra iudicium geminata.

7 Geminatio actus, vel eius perseueratio, quod multum arguant actus validitatem.

Cum scimus. Sola cōfessio vel scriptura in qua enūciatiue quis se alterius colonum esse asserit, non preiudicat. nec statutum mutat. nisi sit alijs adminiculis approbata. scilicet ex illa diutina prestatione, quam faciūt filij adscriptitij. aut quia alia confessio emanauerit de eodem. ¶ Item si filius adscriptitij viuente patre per xxx. annos cōtinuos terram non colunt, non propterea liberatus est a conditione adscriptitia, cum pater eius tempore vite sue culture satisfecerit. h. d. Ideo autem dixi enunciatiue prolata. & facta. quia si dispositiue per solennem stipulationem quis vellet se facere alterius adscriptitium, non requirerentur alia adminicula, secundum Martinum de Fan. et Andr. de Barulo hic, licet gl. in l. proprij. in ff. cum autem. videatur dicere quod licet precederet pactio, qua quis se obligauerit, tamen ista pactio non preiudicat, nisi secuta sit postea triginta annorum prescriptio. Sed ego intelligo illam gloss. quando illa stipulatio non fuit solennis, sed postea cursu temporis ex diutina prestatione solennizatur. Vbi autem quis pacisceretur solēniter, puta per stipulationem. non videtur dubium. quod eo ipso sit effectus seruus. & adscriptitius. vendendo se ad pretiū participandum. † In text. ibi, sinautem est scriptura. ex hoc versicu. limitari possunt omnes leges dicentes, quod verba enunciatiua non inducunt dispositionem. & etiam in contractibus prolata nō sunt obligatoria. Nam hoc est verum, nisi dicta confessio emanauerit vna post aliam. Si enim circa conditionem adscriptitiam, que est mala, vt l. ne diutius. ff. eo. preiudicium generet, quanto magis generabit in his, que non sunt tanti preiudicij, certe multo magis. † In text. ibi, illud quoq;. Ex hoc. ff. sumitur optimum argu. quod si terre recommendate tenentur dare ciuitati Perusij subsidium casualcatis, & exercitibus, extra ciuitatem euntibus, & per cētum annos steterunt quod non prestiterunt ex eo quia ciuitas Perusina non requisiuit, cum de suis gentibus esset copiosa nimis, vt non propter hoc dicte terre prescripserint libertatem dicti seruitij, nulla enim causa desidie potest communi Perusij imputari. ex quo necessitatem dicti subsidij non habuit. De quo dixi in l. in filijs. ff. de decur. vbi videtur casus. † In text. ibi, patres, vel fratres. no. arg. quod fraturum dicit, quod absentes a ciuitate Perusij non gaudeant priuilegio ciuium, cum onera non supportēt, quod si aliquis abest a ciuitate, in eadem permanent patres, vel fratres, sorores vel cognati, qui supportent onera ciuium, quod non obstante tali absentia priuilegio gaudebit absens. videtur enim supportare onera, cum illi supportent, qui sunt de sua progenie. Et ideo si statutum dicit, quod non alibrati non audiātur in ciuilibus, nec in crūminalibus, cum non supportēt onera ciuitatis, quod libra patris vel aliorum consortum de domo proderit non alibrato, sufficit enim hos consortes onera sustinere per hāc legem. † In text. ibi, cū tamen pars. No. quod corpus vnius consortum appellatur pars ceterorum consortum. Item iniuria que fit vni eorum, toti consortio facta videtur, & vt l. j. de senatuscons. Claudi. & omnes potenint vindicare tanquam consortes eorum prosequentes eorum iniuriam, vt l. si femina. ff. ad Turpil. etiam si vendicans sit spurius. l. j. cum simi. ff. de libera. can. † In text. in l. per hanc literam videtur posse dici, quod non videantur absentes a ciuitate illi qui de ciuitate habent patrem, & alios cognatos. Unde non appellabatur vagabundus cum ibi & fidere videatur. Sed contrarium videtur. Nam videmus quod bonis absentis detur curator. & citantur primo agnati. si volūt cum defendere. Text. est in l. item ait pretor. ff. quib. cau. maio. Et quod detur curator. patet in l. ab hostibus. eo. titu. & non obstat hec lex. quia ideo hic non reputatur absens. quoniam sui cognati onera ad eum spectantia supportabunt. † No. quod confessio facta in iudicio, non in figura iudicij, puta coram tabellione, non nocet. Et per hoc patet quod male dicant illi, qui dicunt quod gl. que est in l. iubemus. ff. de libe. cau. quod non reperiatur aliqui quam ibi, quia hoc non est verum, quia etiam hic inuenitur, & est etiam alia gl. singul. in l. interrogatam. ff. de liberali causa. Hoc est verum in confessione que non preiudicat extra iudicium, eodem modo preiudicaret coram notario. vt in gl. sequen. Item confessio facta non in figura iudicij licet non preiudicet: tamen si bis emanuerit. forte ita preiudicaret, sicut ea, que est facta in figura iudicij. † Hoc videtur velle sequens glo. Adde quod dixi in l. tritici cum. ff. de verbo. obliga. vbi dixi quod due confessiones plus operantur quam vna. † Actus enim geminatus vel perseuerario inul tum arguunt ad vilitatem eius quod agitur. & facit optime. l. si mulier. ff. ad Velleianum.

ADDITIONES.

¶ Bto saluando Bar. hic in hac l. cum scimus, qui vult quod ex confessione geminata extraiudiciali oriatur actio, vt hic circa finem commenti sui; vide concordantiam quam posui ad l. tritici. ff. de ver. obli ga.

a ¶ Dispositionem. Adde do. Soci. consi. ccxxvij. incipiens cō sultatio pulchra. ver. quinto q; ver. sequen. & in consi. lxvij. incip. circa. j. q. ver. circa aliam q.

b ALEX. ¶ Vide que dicta sunt in l. ex hac scriptura. post Bar. de dona. & idē No. in litera. b. in no. ff.

* ALEX. Casus. ¶ Adde Ang. in l. male agit. ff. de preser. xxx. anno. circa fi. Item ibi, patres omnes fratres abesse a ciuitate, vel loco, non est qui habet de sua progenie in loco, vel ciuitate, vt in patre, qui non habet filium. vide gl. in l. fi. in verbo, & eadem persona. ff. de impub. & alijs substitu.

c ALEX. ¶ Adde bonam gl. in l. ij. ff. qui eta. vel profes. exe. libr. r. de quo per Ang. in l. pretor. in prin. ff. de edē. & Bar. in l. j. ff. si heredis. ff. ad l. fal. l. j. ff. dommi. ff. ad Sylla. Bal. in l. fi. prealle. vbi dixit per gl. in l. ij. qui eta. excusantur. q; si staruto cauetur. q; null? possit habere officium. nisi habeat centum in bonis. q; filius potest habere officium, si pater habet estimum vs; ad illam quantitatem, & sint plures fratres, qui si diuiderentur non haberēt illa centum. Et ita dicit in l. pretor. ff. sed si filius. ff. de eden. & Ang. in l. fi. prealleg & Bal. in l. ij. ad fin. ff. de lib. & eorum liber. & in l. j. ff. alud. ff. communia de manumis. & in cap. filius. de cap. qui curiā vēdi. & in Inon plures. de sac. sanc. ecc. & in l. sciendum. ff. qui satisda. cog. & ibi Bart. in pe. q. Bald. in l. dicimus. ff. si pater. ff. de exeu. tut. & in l. ij. in fi. ff. de legi. heredi. ver. modo videndum est. ff. de executio. rei iud. & Bal. in additionib. Specular. in titu. de censibus, ad fi. & in l. illud. ff. qs cuiusque vniuersi. Item ibi in versicul. item de iniuria que fit vni. adde Bart. in l. ler Cornelia, & ibi dixi. ff. de iniurijs. Et ibi omnes. nota. Bar. & ibi scripsi in l. ij. in princ. ff. de accusat.

b ¶ Videtur. Adde Fel. in cap. partus. de homi.

e ¶ Sed cōtrarium videtur qs bonis absentis datur curator. ff. eo. gl. in l. cognatos. ff. de capti. & idē in hereditate iacente in l. j. de cur. bon. dando. & Ang. in l. iij. ff. quoties. ff. de dam. infec. per l. si servus communis. ff. de stip. seruorum. Alex. In gl. extra ius. ibi, nō in figura iudicij.

f ¶ Judicij. Adde do. Soc. in consi. xv. incip. visis predictis publicis instrumentis. versi. tertius vero tractatus. circa medium. & Felin. in cap. si cautio. de fide instru. ver. fallit notabiliter. in fi. ver. fallit vltimo.

g ¶ Agitur. Quid autem operetur in obligatione, rescripto, in interlocutoria, & in nonnullis aliis actibus, vide tu plene Felin. in cap. si cautio. statim post medium ibi. & hic est. de fide instru.

h ALEX. ¶ Confessio bis emanata extra iudicium preiudicat, acsi esset facta in iudicio regulariter tamen contra. l. j. in fi. in glo. super verbo. actionibus. ff. de interroga. actio. & per glo. in l. quoniam ff. de infamibus & in l. cum de indebito. in §. fin. de proba. et in l. generaliter. §. de non numera. pecu. Adde circa confessionem geminatam gl. in l. cap. v. ff. de adul. que dicit, quod quamuis dicatur, quod alias confessus non precedetibus indiciis, & timore tormentorum, non sibi preiudicet. l. j. §. diuus. & l. maritus. & quod ibi per gl. & Bar. ff. de qo. tamen si ante confessionem factam sine indictis emanasset alia confessio que teneret, per consequens condemnaretur ex ea propter geminationem ipsius cofessionis. Adde tamen circa confessionem factam extra iudicium, quod licet regulariter non preiudicet confitenti, tamen si iuramentum interuenisset, sibi preiudicaret. Bar. in l. cum quis decedens. §. Titia honestissima. de leg. ij. & adde in eo quod dicit hic Bar. de confessione bis emanata, quod idem voluit bal. in rub. res inter alios acta, & iudicio meo est tex. ibi gl. & doct. in l. si mulier perfecte etatis. §. ad Velleia. & in l. j. §. de plus peti. Et adde quod confessio geminata operatur vnum no. effectum, vel quod exceptio no. nume. pec. que alias intra biennium opponi poterat, iuxta ea que habentur in l. si extant. §. de non numera. pecun. non poterit opponi si confessio fuerit geminata. Ita dixit Abb. in c. si cautio. de fide instr. vbi alleg. no. per gl. hic. tu alleg. tex. in l. in cotractibus. in §. de illo. de non nume. pecun. Et adde in cofessione facta extra iudicium, quod talis confessio non prodest ad actionem, sed ad probationem. l. j. in fi. §. depositi. fallit nisi esset geminata, quia tuc cum equipararetur confessioni facte in iudicio, vt hic, & confessio facta in iudicio prodest ad actionem, vt est gl. in l. sed & si possessori. ff. de iureiur. in §. item si iurauero. quod confirmat Cy. in l. j. §. de confess. que actio vocatur vtilis confessoria. vt est text. in l. pro inde. §. procurator. ff. ad l. Aqui. igitur potest dici tali casu prodesse ad actionem. Cogita, quia nemo hec tagit. Item adde quod ista geminatio operatur alium naturalem effectum, quia ex geminatione pacti nudi dicitur pactum vestiri, & parere actionem, et obligationem, vbi alias ex tali pacto non nascitur. Dictum est Ang. & Saly. in l. petens. §. de pact. & facit Instituti. de actio. in §. de constituta. Item ad istam geminationem, ad quod geminata interlocutoria non reuocatur, gl. no. in l. ciues. §. de appella. Item geminata mora non potest purgari. l. traiectitie. §. de illo secundum vnam lectu. de actio. & obliga. Ite geminatio rescriptorum operatur clausulam motu proprio. bal. singulariter in l. damnosa. §. de precibus impe. offeren. Item peccatum veniale geminatum transit in mortale. Tex. est in §. criminis. xxv. distinc. Et ibi si bis enumerauit diuersis tamen temporibus, & interuallo. secundum bal. in proe. §. ad fi. Alex. quod habetur in l. si conuenerit. de pig. actio. Adde do. Anto. de butr. actu requisito ad cosuetudinem, vt requiratur interuallum temporis in c. fin. de consuc.

LEX XXII.

1 Statutum quod instrumenta dotalia executioni mandetur, nulla longi temporis prescriptione obstate, an obstet prescriptio quadraginta annorum.
2 Statutum excludens prescriptionem an valeat.
3 Adscriptis alicui conditioni, si fugit, vt illud onus euadat, dicitur furtum sui facere, etiam si sit liber.
4 Coloni, & censiti sunt homines liberi.
5 Moderator prouincie cognoscit de crimine.
6 Colonus an possit deserere culturas agrorum, etiam si dominus nouet pacta, si statutum dicat quod non possit eas deserere.
7 Vxor si verberatur a viro, licite potest diuertere.
8 Protestatio procuratoris quod faciat incidere protestantiam in penam, si ei ostendit mandatum.
9 Conditio adscriptorum est durior quam aliorum colonorum.
10 Statutum quod iudex prouideat ne damna dentur, vel quod debeat tueri tales iniurias patientes, quando pariat actionem, et quando officium iudicis.
11 Primogenitus Regis an dicatur natus ante dignitatem regalem.
12 Stante statuto quod habitantes in comitatu non gaudeant priuilegio ciuitatis, nec eorum filii aliquis babitat, an preiudicet filiis ante habitationem natis.
13 Statutum disponens quod pro quolibet animali nascenti in territorio, dominus soluat vnum solidum, quod comprehedit illum qui ducit animalia pregnantia extra territorium vt ibi pariant.
14 Colonus remanens in colonia tenetur solitam fructuum restitutionem facere.
15 Heredes coloni si remanent in colonia sine renouatione pactoru, pacta facta inter dominum, & colonum defunctu seruare debet.

Cum satis. Adscriptitius fugies, sicut seruus sui furtum facit, licet liber sit, & ideo tali fortuna no liberat xxx. an. spacio, sz cu sua sobole ide adscriptitius remanet. Ite effecti colonarie coditionis p cultura assidua xxx. ann. sunt liberi. & eorundem filii, licet oes adscriptitii sint coditionis pdicte. etia si tato tpe filii non steterint in cultura. ¶ Item domini possessionum non debent eisdem violentiam inferre, aut veterem consuetudinem redituu immutare, contrarium facientes eisdem ad interesse tenentur nec poterunt ob hoc cultura agrorum deserere. Item nullus debet colonum vel adscriptitium alienum occultare, & suscipies etia ignoranter, nisi restituat ipsum penis, hic insertis tenet. h. d. In text. ibi, quatumcunque emanauerit. hoc verum, nisi ille adscriptitius in fuga steterit per xl. ann. vt l. omnes. de prescriptio. xxx. anno. quatum aute tepus requiratur in seruo fugitiuo. no. de ser. fu. l. j.

1 † Not. quod dt, quantumcunque, &c. quod p hoc patet coiuncta l. oes, quod licet statutum dicat, quod instrumenta dotalia executioni madentur, nulla longi teporis prescriptione obstante, q si currerent xl. ann. curricula, quod obstabit temporis prescriptio, sicut videmus hic Imperatore dicere no prescribere istos longi teporis cursu libertate tn currunt curricula xl. ann. Sed cotrarium dicas, quia istud statutum simpliciter loquitur, & ideo simpliciter intelligendum est, vt l. de pretio. ff. de publica. Nec ob. hec lex, q limitatur per aliam quod in statuto non est. De hoc dixi §. qui

b 2 nu. li. se execu. l. fi. vbi gl. allegat oes leges, q possunt allegari. † In

3 tex. ibi, furari intelligatur. No. quod lz quis sit liber, tn si adscriptus est alicui conditioni, fugiendo, vt onus illius conditionis euitet, dicitur facere furtum sui. Sequitur in tex. voluit liberos permanere.

4 † Ex hoc patet quod coloni & censiti sunt hoies liberi, licet adscripti sint huic conditioni.

5 † Not. quod moderator prouincie cognoscit de crimine, & facit resarciri interesse. Vn p hoc dici pot quod in causa criminali veniat refectio expesarum. hic eni crimen violentie, vel rapine intendebant, tamen iudex hic recognoscens facit restituere dana, & interesse. quod an sit verum, no. §. q accu. no pos. l. qui crime. & p Cy. in l. fi. §. de fru. & lit. expen. Quis autem iudex de hac violetia cognoscat, & quis exequatur, & qualiter petatur huius violetie punitio, dic, vt in gl. in versic. per iudice. In

6 tex. ibi, & sic vetere cosuetudinem. † Nota quod si statutum dicat, quod coloni non possunt deserere culturas agrorum, quod non poterut, lz eis pacta immutentur, sed domini tenentur eisdem ad interesse. & ide si verberantur a dominis. Concor. in quibus causis col. & cesi. l. j. Sz cotrarium teneas. Na non plus operatur hic statutu, qua operaretur pactum, vt not. §. in rub. de decur. Sed si quis promittit terram excolere sub certo pacto, & pena, non incidit in penam, si eidem pacta mutant. vel dominus ita rixosus est quod colonus in colonia non potest persister, sicut dicimus in socio qui promittit societatem non dissoluere. nam potest, si socius est rixosus, vt ff. pro socio. l. si conuenerit. in fin. Nec obst. hec lex, quia speciale est in istis, quorum conditio est multum stri-

7 cta, vt supra eodem. l. ne diutius. & lege diffinimus. † Preterea,

c vxor cum flagellis verberatur a viro, licite potest diuertere, vt in auth. vt lic. mat. & auie. §. quia vero plurimas. multo ergo magis

d colonus a domino quado acriter verberatur. Sequitur in tex.

8 vel per procuratorem. † Hic videtur casus quod protestatio procuratoris facit incidere protestatum in penam, sicut protestatio dni, quod verum est, qn ipse ostendit procuratorium, vt l. si quis inficiatus in prin. ff. deposi. In glo. etiam xl. annio. hoc procedit in curialibus, vt non liberentur prescriptione. xl. anno. vt in l. hic al leg. adscriptitii vero bene liberantur tanto tempore a tali conditione, vt l. oes. de prescript. xxx. anno. nisi pars eorum corporis in prediis remanserit, vt §. l. proxi. In eadem gl. ibi solue vt ibi, quia ibi tractatur de alia libertate, quam de ea, que per viam prescriptionis inducitur, & sic non obstat cotrarium. In glos. ibi l. eum. gl. in l. prescriptiones. de prescript. xxx. anno. soluit alio modo, scilicet, quod ibi est speciale in adscriptitiis curiarum, vt minori tepore prescribantur, adscriptitii vero fundorum principis nullo tepore prescributur, vt l. j. §. ne rei domi. vel tem. Et predicta procedunt, cum adscriptitii ipsimet volunt prescribere libertatem. An autem alius possit prescribere adscriptitios alienos, dic vt

9 hic no. † In gl. super verbo, intelligat. in gl. que incipit, ex femina adscriptitia. ibi, l. ead. hoc placet, quia adscriptitiorum conditio est durior, qua alioru colonoru, vt §. eo. l. ne diutius. & io magis ei fauet pro libertate. In glo. in ver. permanere. ibi, no. simile, &c. no. quem posse esse liberu & adscriptitiu simul, & semel. quod facit j. eo. l. fi. & quod no. Insti. de tu. pso. in prin. & in aut. de nupt. §. ad-

10 scriptitio. In † gl. in ver. p iudice. ibi, hic innuit puideat, &c. Et no. bene pro statutis dicentibus, quod iudex prouideat bene ne damnum detur, vel iniurie inferantur. Na vigore huius statuti nulla nascit actio sed eis dat offm iudicis. Si autem statutum dicat, quod iudex debeat tueri tales iniuriam patientes, tunc eis datur actio

actio, & exceptio, vt l. fratres. ff. de acquiren. rer. dom. In eadem glo. ibi. quod in simplum. & sic secundum Hugo. opin. est dare casum. in quo pro furto vel rapina non competit ius agendi, nisi ad
e simplum tantum, scilicet cū furatur, vel rapiat dominus ab adscriptitio vel colono, aut censito. e In glossa nati ex colonis. ibi, sed quid de nato. Nota. an filius natus ex colono ante prescriptionem compleram. vel conceptus ante prescriptionem completam. & natus postea sit colonarie conditionis. Num non est primo casu. quia non est natus ex patre colono. secundo casu. quia cum sit conceptus ante quam pater esset colonus etiam haberur pro nato. cum de eius fauore tractetur, vt l. qui in vtero. ff. de sta-
11 tu hominum. † Et ideo non dicitur primogenitus Regis, f qui
f natus est ante dignitatem regalem, nec filius presbyteri. qui natus est ante presbyteratum. vt not. in Limperialis. de nupt. & l. fe-
g natoris. ff. de senato. g In filijs autem eorum qui se sponte curie obtulerunt. hoc speciale est. vt licet nati sint post oblationem factam curie, nō sint curiales inuiti. vt not. in l. fi. §. de his qui sponh te mu. sub. h In eadem ibi, licet. Sed non obstat hec lex quia intelligitur de liberis natis, & conceptis postquam pater est colonus effectus. & ideo ipsi sunt coloni. licet non steterint xxx. ann.
12 In eadem gl. ibi, item daretur occasio. C † Nota bene ad statuta dicentia, quod pro animali nascenti in territorio Perusino debeat soluere dominus vnum solidum. Nam si habens animalia pregnantia ducit vt pariant extra territorium Perusinum, non cuitat propter hoc solutionem, quia in fraudem fecit. Pro hoc
i ff. de here. instit. l. ex facto. la grande.[1]

ADDITIONES.

a ALEX. C Adde gl. no. in c. statutum. §. cum vero. de rescrip. in vj. que dicit, quod ille dicitur de ciuitate, qui ibi habet domum, vt ibi per docto.

b ALEX. C Si statutum excludit prescriptionem longi tēporis an verificetur in prescriptione longissimi temporis. Dicas quod non. Facit quod dicimus statutum interpretari. vt aliquid addat iuri communi. secundum Bart. in l. ij. de vsu. Bal. in l. j. de prescript. longi temporis que pro libe. cum sim. Sed prescriptio longi temporis est tantū x. an. inter presentes. &c. In contrarium faciunt ea que diximus statutum interpretandum secūdum ius commune, & pro certo dictum Bar. nunquam mihi placuit. Pro quo multa possent adduci specialiter quod no. Bal. per illum tex. in Lin contractibus. in princip. de non nume. pecu. & multa alia.

3 †Quando autem valeat statutum excludens prescriptionem, vide per Bal. in l. j. ne rei do. vel templorum. & dic plene post bar. in l. j. de vsur. Sed aduerte ad dictum Bart. hic quod puto quod sit corruptum, quia non deberet esse illud verbum longe relatum in statuto, an prescriptio centum anno. intelligatur excluſa, vide no. in d. l. j. ne rei do. vel temp. & in c. j. §. preterea. de cap Coira. in vsib. feud. Alex. Statutum faciens mentionem de prescrip. long. temp. non comprehendit prescriptionem xl. an. Idem Barto. in l. ius emphyteuticī. §. de fund. pat. & ibi vide. & contra Bart. hic tenet Ang. in l. si quis decur. o. §. de decurio. lib. x. vbi dixi.

c C A viro. An liceat viro vxorem ex causa verberare, vide Felin. in c. illud. de presump.

4 ALEX. C Adde Hyn. & Bal. idem tenentes in l. j. §. de legib. vbi dixit, quod hoc casu dabuntur alimēta extra domum, & idem no. Cyn. in l. quod in vxorem. §. de nego. gest. & ibi Bal. bene facit text. in l. Caio Seio. §. fin. ibi, si ob grauiorem seruitutem discesserunt. ff. de alimen. & cibar. lega. facit etiam. l. si dotem. §. fin autem in seuissimo. ff. soluto matrimonio. & Bald. in l. j. de priuileg. dot. & in l. j. §. de sententijs que fine certa quantita.

e ALEX. C Nota casum. in quo pro furto, & rapina non agitur, nisi ad simplum. & que differentia sit inter furtum, & rapinam, et violentiā, vide Bar. in Litaqz fullo. ff. de furt. & Licitatio. §. quod illicite. de publicanis. & inter furem, latronem, & raptorem, vide in cap. ex parte. de test. per Docto. & per Ang. in auth. vt mulieres iurent. §. j. & Bal. in auth. sed nouo iure. §. de seruis fugitiuis. & in l. capitalium. §. famosos. de penis. & ibi dixi.

f C Non dicitur primogenitus Regis. Tu adde de hoc omnino per Bald. in Limperialis. nu. x. & ibi posui in apo. ad ipsum. §. de nu. quam ad hoc alleg. pro fing. Frā. de crema. fin. suo. l. inci. vide pulchram disputationem. vbi remissiones habes ad saturitatem.

g ALEX. C Vide Bar. in d. l. imperialis. & adde quod idē bar. dicit in l. ij. §. filius. de decurionibus. vbi ponit de filio nato antequam pater efficeretur nobilis. an gaudeat priuilegijs nobilitatis. Et ibi concludit quod non, nec quo ad commoda, nec quo ad incommoda. & Bal. in d. l. imperialis. §. fi. Rō. qz qualitas adiūcta verbo. dz intelligi fm qualitatē verbi cui adiungitur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. & facit tex. & ibi bartol. in l. si senator. §. de digni. lib. xij. & vide que scripsi in l. ij. §. filius. de decur.

h ALEX. C † Faciunt ad q. dicit statutum, quod si aliquis fe-
12 cerit stationē in villa per decē annos, teneatur in perpetuum ipse, & filij, an talis prescriptio noceat filijs natis ante prescriptionem.

C Item si ciuitas recipit aliquē in ciuitatē, pone fecit statutum quod omnes trahentes moram in comitatu, non gaudeant priuilegio ciuitatis. nec eorum filij. quod si aliquis habitauit in comitatu. non preiudicet iam natis. secundum Bal. in l. ij. ad fi. supra de lit. & eorum libe.

i C † Nota ex isto. §. arg. quod colonus remanens in colonia, illā
14 partem fructuum solum restituere tenetur. quam restituebat tē-
15 poribus retro actis. C † Item est casus quod heredes alicuius coloni remanentes in colonia, siue renouatione, aliquorum pactorum, quod per omnia. & eodem modo. & conditione pacta omnia. que extabant inter dominum. & colonum defunctum, debent seruari inter dominum, & heredes coloni quod no. Angelus hic, additio est. §. caueant.

LEX XXIII.

1 C † Adscriptitij matrimonium contrahere possunt.
Adscriptitij effici possunt clerici dominis eorum inuitis,
2 Partus conditionem ventris sequitur.

SI qui Mulieres libere cum adscriptitijs matrimonium contrahentes non perdunt ipse nec eorum posteri libertatem, & natus ex libero, & ex adscriptitia muliere conditionem ventris sequitur. Item domini talium adscriptitiorū possunt eos extrahere a tali matrimonio authoritate propria, & etiam castigare, si iudicis copia desit. quod si non fecerint, ad eorum damnum negligentia redundabit. h. d.

1 C † Et nota adscriptitios cōtrahere matrimonium. Per quod dicunt quidam ipsos esse liberos, & non seruos. Sed certe matrimonium istud est de facto, non de iure, vt in auth. de nupt. §. adscriptitios. Non tamen intelligas quod ipsi sint serui. nisi quo ad quedam seruitia. Et hoc apparet, quia etiā inuitis dominis possunt effici clerici, vt in auth. de sanc. epi. scop. §. adscriptitios. quod non est in seruis. Bene opi. tenet gl. in d. §. adscriptitios. in versi. agriculturam. Similem text. habes ad literam in l. j. §. de senatusconsul. Claud. in §. sed serui. in fin. Olim enim semper natus ex alio adscriptitio, vel adscriptitia, conditionem adscriptitij sequebatur. Et hoc introductum fuit per senatusconsultum Claudianum, sed postea hoc mutatum fuit, quod sequeretur conditionem ven-
tris, vt l. j. de senatuscon. Claud. & in auth. constitutio que ex ads-
scrip. & vidistis ā co. l. ne diutius. in gloss. intelligatur. ip fi. & hoc
2 verum olim ex dispositione senatuscon. Claud, sed hodie † indistincte partus sequitur conditionem vtris liberi, licet pater fuerit seruus.

De capitatione ciuium censibus eximenda. Rub. XLVIII.

LEX VNICA.

PLebs. Ciues Romani habitantes in vrbe effugiunt onus capitationis. h. d. secundum primam lecturam. Potest etiam intelligi in ciuibus aliarum ciuitatum habitantibus intra vrbem. Et hoc patet ex generalitate huius litere que dicit. in Orientalibus quo que. Sed hec lex fallit in tributo capitis, qō pro metallo prestat,
1 vt l. per annos. ā. de metalla. que videtur contra. & † Vltimo not. ex gl. hic posita quod quando rub. est generalis, quod etiam lex
2 debet generaliter intelligi.[2]

ADDITIO.

2 ALEX. C Her Woder. in rub. ff. de ver. obl. Quando rubrica est generalis. lex debet esse generalis. Adde Jmo. in rubric. ff. de ver. obl. Et hoc maxime quando per verba comprehendit mens statuti. Facit gl. l. j. §. ne si de iur. dot. dentur. & l. j. cum ibi not. per Bar. & doc. ff. si cer. pet. & gl. in l. j. in ver. pretorio. & ibi Bal. ne lice, tertio pronoc. & not. Jo. and. in additio. Spec. in tit. de disp. & alleg. ad fi. & Bal. in l. fi. ff. de hered. instit. & gl. in rub. si quis test. liber esse iuss. fa. & in l. j. in princ. ff. quod quisque iuris.

In quib. cau. colo. censi. domi. accu. poss. Rub. XLIX.

LEX I.

1 C Coloni qui colonia finita perseuerant, in ea cōsuetum' afflictū prestare tenentur.
2 Timens ne ab aliquo offendatur, potest iudicem' adire, vt ille sibi caueat.

QUisquis. Colonus exactus per dñm contra consuetudinem prestationis antiquam, non potest accusare, & si dominus conuincitur punitur. & hec lex not. istud dicit. In tex. ibi, quam ante consueuerat, arguimen. optimum † pro colonis nostri temporis qui re-
1 ditum annuum prestāt dominis, vt si finito tēpore colonis in colo-

nia persistunt tantundē debent prestare, quantum cōsueuerunt, facere. ff. l. cum satis. ff. caueant. in ter. ibi, in posterum prohibeantur. Not. posse ferri sententiam, vt in futurum non debeant agentem molestare, sicut in negatoria, vt instit. de actio. §. eque. z in vti possidetis, vt in tj. vti poss. ff. z C. z sic patet quod ratione iuris de presenti fertur sententia super futuro. Secus si ius non competeret de presenti, vt l. j. §. j. ff. de vsuris. que hic allegatur pro contrario. C† Et per hanc literam dicit Andr. de Barul. quod qui timet ne offendatur ab aliquo potest adire iudicem vt sibi caueatur per illum, vt non offendatur. de quo per Bul. in l. illicitas. §. ne potentiores. de offi. presi. z facit ff. de vsufru. l. equissimum.

LEX II.

a ☞ Statutum quod aliquis non habeat vocem in ca. videtur ei precludere viam in iudicio.

2 Imperator est vniuersalis dominus omnium non tamen particularis.

Coloni. Coloni censiti licet respectu aliorum sint liberi, tamen quo ad personam, dominorum, quibus tributa prestant, videntur quadam seruitute esse adstricti, z ideo eos ad iudicium vocare non possunt pro causis ciuilibus, nisi ratione superexactiōis. sed pro publicis criminibus eos accusant. si sua vel suorum iniuriam prosequantur: tamen sua peculia, z eorum predia alienare non possunt inuitis dominis inter viuos. h. d. † In ter. ibi, ipsi sunt. z ideo cum persona est alienus. multo fortius bona illius. in ter. ibi, vocem negamus. Not. modum loquendi. Nā per hoc patet quod si statutum dicit quod talis non habeat vocem in capitulo. per hoc videtur sibi precluſa via in iudicio. In gl. que incipit, coloni. ibi, nam sepe vulgariter. † Not. istud vulgare quid importet. In eadem ibi, sic, z alias not. quod omnia sunt Principis quo ad iurisdictionem, z vniuersale dominium, sed non quātum ad particulare. de quo no. plene. l. bene a zenone. §. de quad. prescrip. In gl. super verbo. alienaret. ibi, nec etiam intrare ecclesiam. De iure ciuili videtur secus, vt not. gl. in l. quemadmodum. de agri. z cēs. z est ter. in auth. de sanc. epis. §. adscriptitios.

De colonis Palestinis. Rubr. L.

LEX VNICA.

Cum per alias. Coloni Palestini non possunt a terra recedere, sicut alij, z eorū dominis datur plena potestas reuocandi domum. hoc dicit. Et nota † glos. fin. huius legis quod nati in terra vbi fuit natus Christus, non habent aliud priuilegiū quam alij.

De colonis Thracensibus. Rubr. LI.

LEX VNICA.

Per vniuersam. Thracenses capitationis non prestant tributa, sed tributa terre, non tamē possunt a terra discedere, z occultans, vel retinens colonum Thracensem ipsum restituit domino cum peculio. z cū agnatione, z punitur in duab. libris auri. h. d. in ter. ibi, vagabundi. No. † de vagabundo, quia propriē ille dicitur vagabundus, qui vadit vagando per orbem. a vt hic, z j. l. proxi. z est casus in l. j. de prox. lib. xij. z hoc tenet glos. ff. de dam. infec. l. iiij. §. pretor. vers. verecunde. z hoc est verum, nisi in proprio domicilio fuerint agnati, vel cognati qui vellent eum ab inquietudine defendere, vt §. de agri. z censi. l. cum scimus. §. illud quoque. Glo. tamen. ff. ad mun. l. eius. §. Celsus. dicit quod ille est vagabundus qui non habet domicilium. Sed hec truffa, q secundum hoc semper opus esset quod locus originis esset passus aratrum, quod esset absurdum. b

ADDITIONES.

a C Per orbem. Ad quod tu vide omnino Felin. in c. fi. de for. cōpe. ver. de vagabundo. z quod ibi dixi in apostil. De vagabundis dixi multa §. in add. ad Bar. sed nunc non occurrit locus videtur tamen omnino de hoc Ant. Cor. singu. suis in versic. vagabundus. incip. si beneficiatus. vbi late de multiplici vagabundo tractat.

b ALEX. C Adde Bartol. in l. iiij. §. pretor. de damno infect. qualiter vagabūdus sit citandus. vide Inno. in c. si aduersarius. de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. z Spec. in tit. de competenti iudicis adi. in ver. quid si debitor. vide glo. z ibi Bar. in l. cū hereditas. ad Treb. qui dicantur vagabundi. z qualiter conueniantur, z citandi sint. vide Joan. And. in addi. Spec. in tit. pre. alleg. z ibi etiam ponit quid de banni. z per Lyn. z Bal. in l. j. vbi de crimi. agi opor. z in l. ad recogni. z que dixi ibi post Bart. ff. ex quibus cau. in poss. ea.

De colonis Illyricanis. Rubr. LII.

LEX VNICA.

Colonos. Coloni Illyricani origine a terra se separare non possunt sed trafacientes reuocantur, z reuocati submittuntur in vinculis. a C Item receptantes eos, licet ignotos, puniuntur. hoc dicit. † Et de hac receptatione vide quod dixi §. de agri. z censi. l. cum satis. z §. de fab. l. pen. C† In text. ibi, aut horitate iudicis not. quod interesse lucri cessantis index ex suo officio estimare debet quod no. pro eo quod ponit Lyn. in l. vnic. §. de sententijs. que pro eo quod interest proferuntur. circa probationem interesse. In ter. ibi, illud sufficiat. C† Not. optimum ter. contra receptatores exbannitorum, quod puniuntur pena receptatorum non solum si scierint penam, in qua erant banniti. z causam pro qua erant banniti, sed etiam si omnino ista ignorauerint, dum tamen scierint eos esse bannitos secus autem si hoc ignorasset. l. j. §. de recep. z de agri. z censi. l. quemadmodum. z quod dixi §. de fabric. l. nullius.

1 2

Rubricas quatuor sequentes vide per te ipsum.

De omni agro deserto. Rubr. LVIII.

LEX I.

Cum diuus. Predia deserta decurionibus loci, quibus subsunt assignari debent cum immunitate triennij, et si insufficientes sunt ad onera supportanda, debent diuidi. a possessionibus fertilibus assignari. hoc dicit. a † Et no. ex hac lege quod predia sterilia debent adiungi per partes fertilibus proprinquis ad hoc vt alia predia fertilia sustineāt onera predictorum sterilium. hoc dicit. b

a 1 b

ADDITIONES.

a ALEX. C Hanc legem allegat Barto. in suo tractatu repressaliarum in iij. q. pen. q. princ. quod per statutum potest fieri quod quilibet de villa teneatur pro debito alterius, quod tamen intelligе, z limita vt per Bart. in iiij. q. pe. q. princ. in l. prouidendum. §. de decur.

b ALEX. C† Quod ponderat Bartol. in l. si se non obtulit. §. actor. ff. de re iudi. allegat hanc legem, si quis de ciuitate non est soluēdo, quod alij de ciuitate tenentur soluere pro illo per libras, z solidum. z cum Barto. ibi transeunt omnes post eum, sed Bartol. in l. fin. §. misita. ff. de mu. z hono. determinat contrarium, vbi vult quod de iure communi onus deficientium nullus tenetur subire. alleg. text. in l. j. §. vt nullus ex vica. pro alien. vicar. deb. li. xj. Et respondet ad istam l. procedere, nisi alio modo esset expressum. lege municipali, quia illi legi vel consuetudini standum est, vt damnum sustineat. ¶ Pro hoc etiam facit distinctio Bartol. in l. ij. de apo. pub. lib. xj. de quo videas. z quod ibi scripsi. z vide per Ang. in d. §. actor. versi. querit Bar. quod si aliquis de vniuersitate. z vide Alex. in repe. l. sepe. in pān. de re iudi.

LEX II.

Si quis. Possidens fundos steriles, et fertiles tributarios. si alienās fertiles. et ob hoc efficitur non soluendo, tenetur ad tributa fertilium, z sterilium emptor. hoc dicit. † Et nota quod predia fertilia appellantur hic nerui predиorum sterilium. Et est ratio, sicut in corpore humano caro fertilis, z imbecillis conseruatur per neruos, ita predia sterilia conseruantur per fertilia.

1

LEX III.

Quicunque. Recipientes predia deserta cū immunitate triennij, debent colere idonee quod predia non relinquant cum damno Reipublice. hoc dicit. In text. ibi, Imperatorum. notanter dicit Imperatorum. vnde ille cui assignarentur predia deserta absque impetratione, non debet hac cautione gaudere, q̄ satis est quod fuerint ipso inuito illa predia sibi assignata. In fin. gloss. vltim.

c C† Not. bene de hoc verbo, cautionis, vtrum intelligatur cum fideiussore a vel sine, de verb. signific. l. sancimus. z ibi per Lyn. et hic per And. de Barulo.

a

ADDITIO.

a C Cum fideiussore vel sine. Adde gloss. z istum in l. si mandato. §. fi. ff. manda. z in l. caut. de ver. sign. z in l. pretorie. in fin. ff. de pact. stip. Bal. in l. sancimus. in ij. op. §. de ver. sign. z in aut. cui relictum. vers. item not. quod idonea cautio. §. de indict. z viduita. col. Alex. in l. j. ff. qui sat. cog. z Cārd. in cle. j. §. z quia. de pen. et per Oldra. consi. lxvij.

LEX

LEX IIII.

Heredes. Hec lex est singularis. scriptus heres a tributario debitore etiã onus fundorum sterilium agnoscere cogetur cedere omnibus bonis que etiam ex alio titulo a debitore precepit. h. d.

1 ¶ † Bo. singu. casum, in quo repudians hereditatem instituẽtis cum, nõ solum priuatur ẽ, hereditate verum etiam omnibus bonis quocunque titulo ad eum deuolutis per instituentem. Et sic est argu. hic quod institutus a debitore communis Perusij, si repudiat eius hereditatem, priuatur omnibus bonis suis, quocunq; a) titulo ei acquisitis a testatore,[a]

ADDITIO.

a ANG. ¶ Hoc tamen est speciale fauore fisci, ergo in contrarium est ius commune, l. ius singulare. ff. de leg. 2 singu. not.
ALEX. ¶ Vide Ang. in l. j. ff. de acq her. 2 vide in l. si patroni. §. quid ergo. ff. ad Treb, 2 in l. qui hered. §. si pars. de cõd. 2 dem.

2 Utrum autem † repudiata hereditate videatur repudiatum officium executionis, 2 econuerso, vide Bart. in l. cum proponas. C. de fideicom. lib.

LEX V.

Ceu vtilia. Possidẽs predia sterilia. 2 fertilia, non potest renunciare sterilibus, 2 fertilia retinere, sed omnibus debet cedere, vt pariter omnia curialibus deferantur. h. d.

LEX VI.

Quisquis. Predium sterile desertum iungi debet possidenti fundum fertilem dominicum vel templorum, 2 si nullus reperiatur volens dictum fundum possidere, antiquo possessori restituitur prestita cautione soluendi tributa, 2 alias publicas functiones. h. d. In text. ibi, reluctandum, sed quomodo reluctatur cum predium desertum assignetur domino muito, vt ẽ. cod. l. j. Respondeo, quod hic loquitur in predio dominico, vel templorum, ibi autem in pre-
1 dio priuati. In text. ibi, reuertantur. † Not. de verbo, reuertantur, quia significat translationem dominij ipso iure, 2 est vtile pro substitutionibus. De quo habes in l. j. ff. de dona. 2 ẽ. de reuoc. dona. l. si vnquam. 2 de inoffi. dona. l. si totas. 2 dixi de vulga. 2 pupilla, in l. centurio.

LEX VII.

Vicunque. Qui fundum patrimonialem sterilem fecerit debet ipsum perpetuo possidere, 2 ipsum relinquere heredibus tanquam proprium, 2 ille, cui assignata sunt predia sterilia, tributa presentia, non preterita, solut, 2 etiam pro presentibus gaudet immunitate biennij, qua immunitate alij gaudere non debent. ¶ Item procurator cum videt predia sterilia, curare debet pro posse vt assignentur predijs vicinis fertilibus. ¶ Iré hospitale diachatone habet immunitatem
1 ne cogatur suscipere predia sterilia. hoc dicit. ¶ † In text. ibi, perpetuo. Not. argu. quod habens in emphyteusim fundum sterilẽ, vel defectiuum, si ipsum sui cultura fecerit melioiem, potest transmittere ad heredes extraneos, nec finitur emphyteusis tertia generatione, licet in instrumento hoc non dicatur. Pro quo facit §.
b l. qui fundos. tamen hoc non affirmo.[b] In text. ibi, post biennium.
2 ¶ † Not. quod ille, cui assignatur predium patrimoniale pricipis sterile, habet biennij vacationem a tributis. Si autem esset fiscale, tunc habet vacationem trienij, vt ẽ. eod. l. j. 2 ita tenet hic
3 glo. In text. ibi, vt primum vicinas. ¶ † Not. hic argumen. quod ad portandum granum de Cluso Perusino ad Ciuitatem Perusij, primo debent grauari Clusij, postea vicinores Cluso, tertio alij si primi sint inter impotentes, pro quo facit optime ẽ. de nau. l. cum nauarchorum. An autem isti propinquiores alijs teneantur portare suis sumptibus, vel publicis, dic vt ibi dixi. In text. ibi consensu omnium. Nota hic dicit consensu omnium. 2 ta
c men glo. dicit sufficere consensus maioris partis,[c] 2 hoc est vtile ad questionem statuti dicentis quod factum per maiorem partem si dubij non valeat reprobari, quod certum est si sit factum per
b maiorem partem, vt hic.[a] In text. ibi, excludat. ¶ † Not. optimum
4 argumen. pro laboratoribus, 2 colonis terrarum, qui eorũ, cultura fundos bonos, 2 fertiles fecerunt, cum essent steriles, vt non possint per dominos eorum de cultura remoueri nec etiam eius pensio augeri. facit. §. tit. ij. l. j.

ADDITIONES.

a ¶ Sterilem. Que dicatur sterilitas in fundo, vide Bartol. in l. si vno. §. vbicunq;. ver si. sed dubitatur. ff. loca. 2 Sal. in l. licet. C. de loc. ver si. quero quãdo non dicatur sterilitas. vbi etiam vide bar. 2 Bal. 2 Jo. And. 'n addi. ad Specu. in tit. de loca. 2 And. Barb. consi. suo incipien. scripsit prophera.

b ALEX. ¶ Hoc dictũ secut⁹ est Ang. j Rub. 2 de arbi. sz ipemet. 2 melius in l. etiam. in prin. sol. matri. tenet cõtrarium, 2 bene per C. ad aures. de reb. eccles. non alie. Nec obstat iste tex. quia loquitur in re Principis, non ecclesie. Item non apparet hic quod esset data in emphyteusim. Ita dicit ipse 2 hoc verum tenendo opi, quod talis emphyteusis non transeat ad extraneos. De quo plene ibi, 2 in l. quod dicitur. de verbo. oblig. per Jmo. Alexã. Adde quod si quis fuit exemptus a canonis prestatione alicuius fundi sterilis in totum, vel in partem, 2 postea sit effectus fertilis industria possessoris, an debeatur prestatio canonis, 2 possit augeri. Casus est quod non. in l. fi. ẽ. de alluuionibus, quem alleg. Ange. in l. si seruitus. ff. de seruit. rusti. predi. Jmo secundum eum liberatio, 2 exemptio remanebit firma, per illum tex. 2 §. quia vero Leonis. in auth. de non alie. 2 Bald. alleg. hanc legem in argumẽtum in c. de alie. fund. patr. 2 ibi in tex. perpetuo not. argumen. Nota casum in quo emphyteusis durat vltra tertiam generationem, et ad extraneos transmittitur. Adde Roma. in Rub. de arbi. regulariter tamen non egreditur tertiam generationem. in §. emphyteusim, in auth. de alie 2 emphy. etiam si sit prescripta secundum Bald. in c. j. §. quibusdam obligauerunt. de feu. dato in vicem leg. commissorie qui dicit ita consuluisse de facto. Et eodem modo solet dici in dignitate, que obuenit ex accidenti. que non egreditur tertiam generationem, scilicet pronepotes. secundum Bartol. in l. diuo Marco. ẽ. de quest. Et que dicatur tertia generatio, 2 vsque ad quem gradum duret, vide per docto. in authent. si quas ruinas. ẽ. de sacrosanc. eccle. 2 in l. si mihi 2 Titio, 2 in l. quod dicitur. de verb. oblig. 2 a quo incipiat generatio. Ange. in §. emphyteusim. in auth. de non alienan.

c ¶ Consensus maioris partis. Adde Bald. in l. veterem. nume. j. 2 quod ibi posui in apost. ad ipsum in versic. quod omnes tangit. ẽ. de auth. priestan. 2 Anto. Cor. singul. suis in ver. vniuersitas tota. quod fit a maiori parte capituli.

d ALEX. ¶ Adde Jmo. in c. fi. de pecul. cleri. quod si clericus fundum sterilem ecclesie sui cultura fecit fertilem, 2 propter delictum deponatur ab administratione pro victu, debet sibi remanere ille fundus fertilis, quod no. Ro. in litera. c. alias. fino. xxxj.

LEX VIII.

2 ☞ Occupans predium incultum, 2 desertum propria authorita-
te, si accusetur, qualiter teneatur.

Qui agros. Agrum sterilem, 2 tributarium desertus quilibet authoritate propria potest euadere, siue euadens sit vicinus, siue non, sed dominus deserens intra biennium recuperare põt restitutis expensis cultori, quo elapso non auditur. h. d. † Nota diligenter ex hac lege qõ
1 aliud est agrum deserere, 2 aliud derelinquere. qui enim derelinqt ipsum, ex penitentia non reuocat, vt l. j. ff. pro derelic. sed qui deserit intra biennium sic, vt hac l. ¶ Item biennium datur si nõ fuit vocatus per possidentem, alias datur sibi solum tẽpus semestre,
2 vt j. c. l. locorum. † 2 est optima hec lex in ciuitate Eugubij, in qua per formam statutorum omnia predia sunt tributaria. Nam si eli quis predium incultum. 2 per consequens desertum authoritate propria occupauerit, non tenetur condictione ex l. cũ quereba. ẽ. vide vi. qz tenet gl. hic. Et ideo sit cautus aduocatus accusati in dicta ciuitate interdicto recuperande, vel ex illa lege, vt articulet quomodo predium erat incultum, 2 reputabat desertum quo probato necessario sequitur absolutio. ex quo prediũ erat tributarium. secus si non erat, vt l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acq. poss. nisi diuturnitas temporis, vt tempus x. annorum aliud induceret, vt no. glo. magna in l. j. ẽ. de ser. fugi. Per hanc etiam legem dici põt qõ licet sine titulo non prescribant res spatio minori xxx. annorum, tamen in locis in quibus sunt predia tributaria, spatio biennij prescribitur res, vt hic. Et ideo sit cautus aduocatus conuẽri vel agentis vt articulet qõ omnia predia sunt tributaria sũ formam statutorũ, 2 qõ ipse semper possedit illud
3 predium per biennium, 2 hoc probet per testes. qz intramit possessionem illius predij tunc vacantis, 2 deserti. † Et ob hoc presumitur tributarium in quibus probatis agens, 2 excipiens obtinebit absq; aliquo titulo, 2 si vult breuiori tempore possidens esse securus, faciat citari illos, quorum credit interesse, vt compareant intra ser menses ad contradicendũ, si credunt predium ad eos pertinere necne, vt si intra dictum tempus dñi non comparuerint, possidens dñium ipsius acquirit pleno iure. Posses dicere quomodo dominus auditur si agrum deseruit. Respondeo. non deseruit. arg. l. j. ff. pro derelicto, sed rẽ culturam, 2 intra biennũ au-
a ditur, quo elapso non auditur.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vide tex. 2 Bar. in l. de cõd. de acq. poss. in vers. per hãc. l. vide hic dicta ad limitationem doctor. in l. Celsus de vsu. ff.

LEX IX.

Qui fundos. Premitte ad euidentiã quod fundos patrimoniales Principis ille dicitur possidere iure priuati, qui ipsos accepit steriles, z sui cultura fecit fertiles, vt ſ. eo. l. quicunque. Et ideo dicit Imperator quod possidens tales fundos, si eidem alij fundi steriles assignentur, quod sibi datur electio, quod aut renuat fertiles, aut suscipiat vtrunque. hoc dicit.

LEX X.

Qui per potentiam. Si fiscus alicui successerit, qui fundos steriles, z fertiles possidebat, z qualis per potentiam fertiles occupauerit, cogitur steriles ex eadem substantia pro portione acceptare.

LEX XI.

3 ☞ Citatus ad iurandum de calumnia, si non comparet, non habetur pro confesso.

Locorum. Cum predia deserta per equatorem alicui assignantur, antiqui domini per edicta vocantur, qui intra sex menses si venerint, recuperant bona, z debita contracta persoluunt, sed si per dictum tempus contumaces extiterint, perpetuo possidens possidebit, et soluet tributa futura, non preterita. hoc dicit. ¶ † Not. casum quomodo per lapsum sex mensium quis potest priuari dominio
a rei sue. de quo. ſ. eod. l. qui agros. [a] ¶ † Secundo not. hic casum
2 quod contumax habetur pro confesso, [b] quod tenet hic gl. Idem
b not. in l. ij. ſ. senatus. ff. de iure fisc. vbi delatus contumax tribus
c edictis [c] vocatus pro confesso habetur. Concor. in auth. de exhib. re. ſ. si vero. de asser. tol. l. j. in fin. z ff. de remiſſ. l. qui cum vno.
3 ſ. qui post. z ſ. de iurament. calum. l. ij. ſ. penult. † regulariter contra. vt l. diuus. ſ. sic z diuus. ff. de custo. reo. Ex hoc patet secundum And. de Baru. quod citatus vt veniat ad iurandum de ca-
4 lumnia, quod si non veniat non habetur pro confesso. † Inter. ibi proprietas possessionis. not. modum loquendi. Nam tantum est dicere proprietas possessionis quantum dominium rei, vt l. cum satis. de agricol. z censi. Et hoc est vtile pro statutis dicentibus quod domini possessionis possunt talia facere. Nam non refertur
b solum ad dominos possidentes, sed ad dominos rei. [a]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Adde quod aliquando per lapsum quatuor mensium. l. cum duobus. ſ. idem respondit. pro socio.

b ¶ Pro confesso. An z quando contumax habeatur pro confesso. vide Feli. in c. cum Bartol. ad fi. de re iudica. vbi plene. z quid in causa criminali. vide Oldra. con. ſi. ij.

c ¶ Edict s Sed quid si statutum disponat. dic idem. quia omnis intelligitur si sit ter citatus. non semel pro omnibus. vt per do. Alexan. in l. absentem. de pe. z Feli. in c. excommunicatus. de her.

b ANG. ¶ † Et hanc legem not. quia per eam habes quod cum
5 ecclesia z Respublica equiparentur. vt not. in l. Respublica. ſ. ex quib. causis ma. z requiritur in ecclesia cessatio biennij. vt emphyteuta possit expelli. vt l. ij ſ. de iure emphyt. quod illud verum est vbi ecclesia non citauit emphyteutam vt veniret ad soluendum canonem. sed vbi citauit, non erit necessarius cursus biennij, sed sufficiet lapsus sex mensium. per hanc l. quod singulariter not. qz pulchra limitatio est. vide in auth. de alien. z emphy. ſ. si vero quis.
ALEX. ¶ Vide Joan. And. in c. quoniam. ſ. quod si super. vt lite non contesta. z que dixi post Barto. in l. si fur. ff. de vsufr. z in terminis Specu. in titu. de probat. ſ. videndum verificu. sed pone statutum. z Bal. in l. ij. ſ. locum. de relig. z sum. Et quid veniat appellat. one proprietatis. vide Bal. in l. pen ſ. si a non comp. ind. Et adde Jo. And. z domi. Anto. in d. c. quoniam frequenter. ſ. quod si super. vt lit. non contest. z quod not. Bald. in l. sciendum. ſ. sed etiam. cum seq. qui sat. cog.

LEX XII.

Nec diffinitione. Ad tributa predij steriles nullus possidens fertilia adstringitur, nisi postquam fuerit assecutus. hoc dicit.

LEX XIII.

Omnium. Domini prediorum debent requiri vt soluant tributa contracta, z ipsis cessantibus assignantur volentibus soluere. hoc dicit. Et not. hanc legem in emphyteuticis, in quibus sunt predia tributaria: Nam si domini non soluant tributa, incontinenti possunt predia aliis assignari.

LEX XIIII.

3 ☞ Res descripta in meo estimo presumitur mea.
4 Confessio erronea vel falsa solutis expensis corrigi potest, si causa erroris sit probabilis.
Assertio facta in libello, vel exceptionibus, an possit corrigi.

Rura z possessiones. Si curialibus patientibus, et apud acta fatentibus predia esse alicuius, z tributa quis soluerit, apud soluentes remanet perpetuo dominiũ prediorum,
1 z nulla repetendi datur licentia. † Et not. hanc legem contra fratres, qui fecerunt se in instrumentis emptionum tantummodo nominari, z postea predia fecerunt in catastro conscribi eis, z fratribus, z sic communiter tributa sunt soluta. Nam pro hoc est fratribus dominium acquisitum sicut ipsis, quos tenet instrumenti designat. Pro quo facit ſ. de dona. l. censuales, z not. per
a Lyn. ſ. de rei vend. l. solennibus. [a] † In text. ibi, apud acta. Hot.
2 quod licet confessio extraiudicial s. qua ego confiteor dominum rei mee esse tuum, non preiudicet mihi, vt l. cum falsa. ſ. de iur. et fac. ign. tamen secus in iudicio, licet ista sit confessio falsa, per hãc
b l. [b] † In gl. hac lege ibi, non potest corrigi. hec est verum, [c] nisi sit
3 erronea confessio, vel falsa, z causa erroris sit probabilis vel iusta,
c vt l. interrogatam. ſ. de libe. cau. z ff. de confes. l. cum fideicommissum, z de interroga. ac. l. confessionibus. z facit ſ. de dec. l. si ille. et tunc non admittitur erroris correctio, nisi refectis expensis, si iudici videbitur, vt l. edita. ſ. de eden. cum sua gl. Et not. bene an assertio facta in libello precum, vel exceptionis, possit corrigi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Adde Bal. in l. solennibus. in prin. ſ. de rei vendi. z Roma. in litera. d. no. lvj. z in consilio Bal. vbi dicit quod apponens aliquod signum rei quod videtur esse commune, si signum sit commune. Idem dicit in l. si patruus. ſ. communia vtrunque. z facit in rub. 10. z nigro. vt nemini licet. z vt nemo priuatus tu. et Bartol. in tracta. de insignijs z armis. z in materia estimi. vide quod dixi in l. ſi. in fi. de predijs nauicular. Nicola. de Neapoli per gloſſam hic dicit, quod interlocutoria redacta in scriptis nõ pot reuocari per iudicem. Simile dicit in teste, quod hoc licet alias possit se corrigere, tamen dicto suo in scriptis redacto non licet. Facit gl. in c. apud miserabilem. xxxij. q. j. que dicit quod confessio redacta in scriptis reuocari non potest. Sed certe Nicolaus videtur male dicere, qz glo. hic non dicit quod dictus Nicolaus, Scõs. qz istud est contra tex. in c. cum cessante. de appella. ibi, ne processus negotij friuolis occasionibus retardetur. que rõ cessat, siue interlocutoria sit redacta in scriptis, siue non. Cogita tamen.

b ALEX. ¶ Vide que dixi instit. de act. in ſ. sic. itaque. Paul. de Ca. in l. seruitutes. ſ. de testamen. n. illita. vbi dicit, quod in dubio presumitur pro matricula. z quod per eam quis presumatur quasi in possessione, vt ibi per Bal. z Sal. z hoc alleg. Pau. de Ca.
3 ibi, quando presumatur pro estimo, † quia si aliqua possessio descripta est in estimo meo. presumitur mea alleg. l. fi. cum glo. z ibi Bar. de predijs naui. ſ. cum ibi notatis per Bal. in l. seruitutis. ſ. de don. z quod no. in l. cum possessor. ſ. j. de censi.

c ¶ Hoc est verũ. Tu vide de hoc Lanfran. de Oria. in c. quoniam contra falsam. ſ. confessiones. nu. xxxij. versi. pro veritate. z ibi possint. habes multa singularia de hac materia extra de proba.

LEX XV.

Si quis deserta. Ad euidentiam scias quod quedam predia erant adscripta nauicularie functioni, vt ſ. de predi. naui. per totum. z dicta predia erant etiam tributaria. Et ideo si dicta predia efficiuntur steriliа, z deserta, alicui adiungentur, ille autem solum ad nauiculariam functionem, et non ad tributa tenebitur.

LEX XVI.

Si quis authoritate. Accipienti fundum patrimonialem sterilem sub certi canonis annui prestatione, non debet augeri canon ex melioratione. hoc dicit. ¶ Hot. hãc l. contra insatiabiles prelatos, de quibus vidistis in l. cum satis. ſ. caueant. de agr. z censi. in. l. j. in qui. cau. coloni.

De fundis limitrophis, & terris, & paludibus, & pascuis limitaneis vel castrorum. Rub. LIX.

LEX I.

Tyberianus. Ad euidẽtiã scias quod quidam prefectus, qui vocabatur Tyberianus, statuit quasdam possessiones quibusdam militibus custodientibus limites Imperij, quando deferebantur frumenta, hoc statutum hic confirmat Imperator, z iubet in perpetuum obseruari, mandatque quod rescripta in contra-
1 rium impetrata nullius sint momenti. hoc dicit. ¶ † Et hoc est optimum argumentum secundum Andre. de Barulo contra potentes existentes in curia Romana, vt rescripta impetrata ab eis ipso iure sint nulla, quando inferunt hec aliqui preiudicium

cium, Et hoc patet ex litera que dicit, quicquid vel potentiam vniuscuiusque.

LEX II.

1 ☞ Castrum non potest teneri intra territorium ad emulationem vel castrametationem alterius.

QVicunque. Iu limine Imperij nullus debet esse castelli detentor, nisi is solus, cui per Principem detentio est commissa, contrafacientes pena hic inserta puniuntur. hoc dicit. Et not. hanc legem contra tenentes castra in finibus territorij Perusij. Nam coguntur ea relaxare communi cum eorum territorijs, nisi permissu ciuitatis sunt eis concessa, vel per tempora vetusta possederint, quia tunc talis vetustas pro lege habetur, vt
a l.ij.ff.de aqua plu.arcen.in prin. a ☜ Et Jn alijs autem locis quam
1 in finibus bene est licitum possidere castellum, vt l. si legatum. §. fina.ff.de oper.pu.nisi tale castellum teneatur ad emulationē vel ad castrametationem, vt l. per prouincias. de edifi. priua. hoc tenet glo.hic, & vide Jnn.in c. Pisanis.de resti.spol.

ADDITIO.

a ALEX. ☜ Adde Barto. & quod ibi scripsi in l.opus nouum. de decretis ab ordi.fac.in fi. vide gloss.in l.per prouincias. hic ali leg. & in l.opus.de oper.publicis. vide gloss.in rub.de metallarijs, & Ang.in l.cum eo.de serui.ru.predio. Et qui possint petere vt destruatur castrum factum ad emulationem. Jnno.in c. Pisanis.de rest.spolia.

LEX III.

ABos. Agri limitanei donec per milites possidentur, sunt a tributis immunes, si tamen
1 alienati fuerint lege prohibente vendicantur, non obstante longi tempo. prescriptione. hoc dicit. † Not. hic casum, in quo nulla currit prescriptio. Alios casus habes not. in gloss. in versicu. cessante. quod est vtile ad instrumenta dotalia, in quibus nulla currit prescriptio ex forma statutorum. de qua vidistis in l. cum satis.de agri. & cen.fi. & in l.si quis decu.de decu. & in aut.b. vt de cetero.commu.eccl.rerum. §. nunc autem. Not. tamen glos. que
a alle. omnes leges de hac materia loquentes.a

ADDITIO.

a ALEX. ☜ Vide Angel.in aut. vt de cetero.commutatio. qui dicit quod hoc casu currit prescriptio centum anno. per illū text. & adde Ange.in auth. vt eccle. Romana. vbi querit an pactū fieri possit quod non currat aliqua prescriptio. & idem, vt de cetero commu. vbi ponit an possit fieri per statutum. Et vide quod scripsi post Bart.in l. sequitur. in §. si viam.ff.de vsucap. & adde quod sicut non currit prescriptio contra instrumenta dotalia. ita non currit contra instrumenta finis dotis. Ange. in l. exigere dotem. ff.de iudi. & ita dicit plures obtinuisse.

De pascuis publicis, vel priuatis. Rub. LX.

LEX I.

CUm nulla. Hec lex dicit quod si aliquis cōduxerit pascua publica, vel etiam Principis pro certa annua pensione oppositio pacto quod ibidem possint depasci publica animalia, seu Principis, quod si postea talis conductor vult soluere maiorem pensionem, ad hoc vt dicta animalia ibi depasci nō possint, quod non
1 potest, nec hoc debet ifti permitti, hoc dicit. † Et not. argu. ex fin. huius. l. quia si officiales deputantur ad vendendum gabellas cōmunes, quod omne pactum initum per istos officiales cum emptoribus gabellarum contra solitum modum vendendi est nullum, quia intelligitur eis concessa potestas vt vendant more so-
a lito, & non aliter.a

ADDITIO.

a ALEX. ☜ Tempus solitum vel non solitum hic positum. aliter intelligitur. Vide Barto. in l. Mela. §. j. de ali. & cib. le. & in l. fi. quomodo, & quando in. vbi dixit quod refertur ad actum proxime precedentem. Vide quod in simili dixit gl. in l. ij. supra de epis. & cop. aud. que loquitur in verbo, consueto. quod verbum refertur ad duas vices. Alber. & Bald. Secus vero in verbo, solito, quod verificatur in prima vice, vt dixi per dictum Barto. in d. l. j. quod sequitur. Fulgo. in auth. sed nouo iure. supra de seruis fugit. vbi dicit pro hac esse casum in l. Mela. in versi. sed alimēta, licet in contrarium videatur facere tex. in l. filium. de leg. ij. Sed dic quod illud prouenit ibi ex voluntate testatoris, & illud quod dicitur consuetus, probat per binum actum induci, est verum in consuetudine hominis, non mulieris, quia mulieres non possunt facere, nec inducere consuetudinem, dictum Bartol. vbi text. supra de legi.

LEX II.

JNsignijs. Hic mandat Imperator magistro militum vt animalia militum non dimittat pascere in publicis pratis, quod si non curauerit obseruare vna cum eius officialibus, in xij. libris auri puniatur. que pena ponitur etiam deuastātibus prata priuatorum. dicit tamen quod prouinciales debent prouidere, in quo loco animalia militum sine damno prouincialium. depascantur. hoc dicit. Et no. l. contra deuastantes prata publica. & est hec lex vtilis pro militib. Imperatoris descēdentibus ad partes Tuscie, vt possint petere a Tuscis, vt assignentur eis prata,
a in quib. possint eorum equos pascere. a Not. istum text. milites deuastantes prata. Adde do. Mar. de Lau. in tract. de princ. in tit. de milit. in xiij. conclusione. sed qui si Capitaneus reseruat dānum datum a militib. suis damnum passo. an poterit ei computare in suo salario? Dic quod non, iuxta not. per glos. in l. ex male fi cijs. §. is quoque. de acti. & obli. & in l. j. §. plures. de eo per quem fecerit. & not. d. Mar. de Lau. in conclu. xiij. Sed quid si non sunt prata, sed frumenta in herbis deuastata, possit hac pena agi ac si deuastata prata essent.

ADDITIO.

a ALEX. ☜ Ego ex dictis Barto. in l. certe. ff. arbi. fur. cesa. colligo quod non. Nam dicit quod damnum debet estimari quātum possit vendi, dubius euentus illius frumēti quod pascuatum est argumen. l. propter spem. ff. fa. ercti. ita dicit do. Jac. de Aret.

LEX III.

1 ☞ Milites non possunt cum eorum equis stare in pascuis publicis, vel priuatis.

PRata. Prouincialium prata non debent fatigari molestia militum Principis. hoc dicit.
1 ☞ Sic facit hec lex contra † stipendiarios communis Perusij, quod non possint stare cum eorum equis in pascuis publicis, vel priuatis.

De fundis patrimonialibus, & saltuensibus, & emphyteuticis, & eorum conductoribus. Rub. LXI.

LEX I.

1 ☞ Emphyteuta ecclesie vel priuati, possunt domino irrequisito rem emphyteuticam donare, non tamen vendere.
2 Conducens rem a fisco in perpetuum, tenet locum domini, & vendere potest.

QVis. Accipiēs fundum fiscalem in emphyteusim perpetuam, ipsum donare pōt, etiam irrequisito fisco. h.d. Sicut aūt donare ita vendere possunt. q. tales emphyteute tenent locum dominorum, † sed secus in emphyteuticis ecclesiarum vel priuatorū, q. licet possint do-
1 nare fundos domino irrequisito, non tamen vendere, vt l. fi. §. de
2 iur.emp. Et ita tenet hic gl. pen. ☜ † Vltimo scias qō ille qui conducit a fisco in perpetuum, tenet locum domini, & ideo potest ven-
a dere, vt no. gl. in rub. §. eo.a

ADDITIO.

☞ Pro concordia. Aduerte qō Barto. in l. fi. C. de iur.emphy. & in l. si domus. §. si. ff. de leg. j. tenet quod donari vel legari non potest res emphyteutica sine consensu domini, sed contrarius allegat in hac l. j. de fund. pat. & in l. conuentionibus. ff. de verb. sig. Tu dic si bene consideretur Bart. vbiq; soluit qō prima opi. procedit in emphyteusi priuata. Ratione reddit, q. tunc nimis grauaretur dominus, q. esset opus quod dominus ageret rei vendicatione cōtra possessorē, cum nullam obligationem personalem haberet, cum nullus sit initus contractus inter dūm, & possessorē. Sed in casu huius l. j. est speciale. & Bar. vbiq; si videatur dat istam sol. q. tunc in isto casu cessat ratio predicta in hoc casu singulari, & in epte allegatur in d. l. in conuentionalibus.
a ☜ Limita vt in l. fi. §. de iur.emphy. & ibi Bar. & in l. si domus. §. si. de lega. j. & adde c. potuit. de loca. Quid in concessione vsusfructus, an possit alij concedi sine consensu domini? Bal. in d. l. fin. §. de iur.emp. alleg. tex. quod sic, in l. j. §. ité in fundo. quibus modis vsusfruc. amit. facit. q. etiam ibi non loquitur an possit facere sine consensu domini emphyteuta. puto cōtrariū verius per regulam l. fi. §. de rebus eccl. non alie. vbi prohibita alienatione prohibentur & vsusfructus constituti.

LEX II.

1 ☞ Minori non soluenti vectigalia principis, pro eius fundo patrimoniali non currit prescriptio.

PAtrimonialis. Si pro re patrimoniali emphytentica, tempore debito soluta pensio non probatur minori, ipso iure non infertur damnum vel pena sed tutori, & curatori in solutione cessantibus. h.d. † Nec est contra. ff. de mino. l. si ex causa. §. si in commissum. & ff. de pub. l. Imperatores. §. fin. ibi minori currit tempus, sed potest restitui, quia ille leges loquuntur quando minor debet soluere vectigal fisco. hic qñ principi, ex eo quod prediũ erat Principis, licet alias omne priuilegium quod datur fisco est Principis, & Auguste solent habere, vt no. supra de iure. fis. in rub. ¶ Item non ob. §. de fide instru. & iure hast. fis. l. quicunq; vbi res incidit in commissum, & nõ restituitur, quia ibi similiter erat fisci & venditio rei minoris erat facta hic, cum debitum erat principis, & res minoris non erat districta, vt hic tenet gl. ¶ † Per hoc patet, quod cum omnia vectigalia communis Floren. ex commissione Principis sint licita, quod si minor cessauerit soluere vectigal, quod dicitur Principis, multo magis non incidit in penam, sicuti non incidit in penam non soluendo vectigal quod debetur ipsi ciuitati, & hoc est verum, nisi ciuitas super hoc legem propriam haberet, quia tũc minori curreret præscriptio statutaria licet posset restitui, vt patet in c. constitutus. de in integ. resti.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde Bar. in l. Imperatores. ff. de publi. Et in ea, in fin. sicut per rescriptum non potest auferri[a] directũ dominium, ita nec vtile. Pro hoc est text. ibi, & Bald. in c. j. de nau. fe. & in c. j. de noua for. fidel. Sed dubiũ in hoc facit, quia licet princeps non possit tollere dominium de iure gentium, tamen quod est introductum de iure ciuili. potest etiam sine causa, vt no. Bald. in l. rescripta. §. de precib. impe. offe. per Pau. de Cast. ibi, & alleg. ibi. in rub. ff. si cert. pet. in fin. sed dominium vtile videtur hominis, scilicet de iure ciuili, quia iste dne sine dubio sunt inducte de iure ciuili, scilicet emphyteusis, & vsusfructus, vt in l. ij. in princ. §. de iur. emph. Sed respondeo quod licet forma, & nomina sint inducta de iure ciuili, tamen traditio que fit que est actus iuris gentium conseruat sibi effectus directi dominij, & ita declarauit Bart. ad alium si. in extrauag. quoniam nuper. in versic. rebellandi, in versic. item quero quid de dominio bonorum.

LEX III.

a ☞ Dominium vtile mihi sine causa auferri non potest, sicũt nec directum.

QVicunque Emphyteuta ob sterilitatẽ potest remissionẽ mercedis impetrare, & rescriptum in contrarium impetratũ per obreptionem, non valet. ¶ Item fundus fiscalis concessus in emphyteusim perpetuã ab emphyteuta non potest euelli, licet alius offerat meliorem conditionem. h.d. † Et not. hic casum
1 a quod propter sterilitatem non petit remissionem,[a] licet secus sit in colono. Sed an hoc sit verum simpliciter, dic vt not. in auth. de non alie. §. hoc igitur increpans, & per Petr. de Bella perti.
2 eodem titu. §. quia vero Leonis. In text. ibi, sed nec, &c. ¶ † Not. quod ab emphyteuta perpetuo non potest res euelli, licet alius
3 offerat meliorem conditionem. ¶ † Item quia per hanc l. patet, sicut dominium directum nõ potest auferri mihi per rescriptum absque causa, vt not. supra de fid. instr. & iure ha. ff. l. quecunque.
b nec etiam vtile, vt hic.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Remissionem. Ad quam materiam vide Petr. de Anch. in c. potuit. de loca. vbi etiam Joan. de Imo. & Lap. & Sali. omnino in l. j. de iure emphy. & Ang. in auth. de non ali. §. lex itaq; & Rich. Malumb. in d. l. j. & do. Alex. de Imo. in consi. vj. ij. part. & in cõsi. xxvij. nũ. parte. & Pau. Ardizo. in consi. incip. vtrum emphyteuta. &c. Adde Jac. Reb. in Lommũ. nu. j. & quod ibi posui in apost. ad ipsum in versi. sterilia. §. de omni agr. deserto. & Cano. in capit. propter sterilitatem. & ibi Barb. extra de loca. & eundem Barb. consilio suo incip. scripsit propheta.

b ALEX. ¶ Not. ad hoc Bald. in l. j. supra de iure emp. & vide Ange. in auth. de alie. & emphy. ibi qui primo iurauit non alienare, qui sentit contrarium eius quod hic dicit bar. loquitur tamen indistincte in sterilitate, que secuta est propter guerram vel mortalitatem.

LEX IIII.

a ¶ ☞ Ecclesia potest concedere fundum in emphyteusim cum pacto quod non incidat in commissum, licet emphyteuta teneatur ad canonem.

FVndi. Si fundi patrimoniales Principis in emphyteusim conceduntur appositio pacto, vt ratione canonis non soluti non incidant in cõmissum, ob hoc non releuatur emphyteuta a solita canonis prestatiõis.
1 hoc dicit. † Et not. text. ex quo patet quod cum ecclesia, & fiscus
a paribus passibus ambulent, vt l. fin. de sacrosan. eccles. † quod sicut fiscus potest concedere fundum in emphyteusim pacto apposito, vt non incidat in commissum, ita etiam ecclesia. ¶ Secundo habes quod per istud pactum non tollitur, quin emphyteuta
a teneatur ad canonem.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde Bald. in l. ij. supra de iur. emphy. & ibi etiam per Barto. Alexand. Ecclesia potest dare in emphyteusim cum pacto quod non incurrat in commissum. quod not. pro cõsulendo illis qui accipiunt ab ecclesia Neuãdulana. Sed posset queri an tale pactum valeat. Et videtur tenere Bald. in l. ij. supra de iure emphy. vbi simpliciter loquitur non faciẽdo mentionem de fisco vel ecclesia & videtur tenere quod valeat. Ad hoc bene faciunt not. per Bald. insti. de vsufr. in prin. in versic. ne tamen. quod non valeret rescriptum superioris sic concedentis, vt not. Bald. in l. si a te. de pac. inter emp. & vend.

LEX V.

IQui. Suscipiẽs a perequatore fundum desertum, ipsum perpetuo possidebit. hoc dicit.

LEX VI.

HIquibus. Donatarius principis rem sibi donatam possidet inconcussam, & eam in alium potest transferre. hoc dicit.

LEX VII.

1 ☞ Satisdare qui tenetur ex forma statuti antequam accepet officium, si est idoneus, statur eius cautioni cum generali hypotheca.

QVicunque. Accipiens in emphyteusim a fisco debet cauere de non deserendo sub hypotheca omnium bonorum suorum, vel satisdare tenetur. quã satisdationem si magistratus omiserit, ad suum
1 redundat periculum. h.d. † Et est arg. quod vbi ex forma statuti aliquis tenetur satisdare antequã acceptet officium alicuius protestarie, quod si est idoneus, credetur soli cautioni cum generali
a hypotheca bonorum suorum.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde quod not. Bal. in l. abstinendum. supra quo appel. non reci. & quod no. in l. pretorie. ff. de pacto. & in l. j. qui satisda. cogan. & istud dictum sequitur Pau. de Cast. in l. diuortio. §. sed interdum. so. mat. vbi etiam pro hoc alleg. quod legitur et not. in l. de creationibus. supra de episco. aud. contra hoc tamen faciunt not. per Ang. in l. j. ff. de lib. & post. & Adde Pau. de Cast. in l. j. qui sat. cog. & quod idem not. in d. l. pretorie. circa princip. de pacto. & in. Et etiam similiter facit in contrarium text. cum gloss. in l. mulier. §. de iur. dot. nisi dicas quod ibi debet intelligi quod tutor erat diues, non tamen in tantum quod sine fideiussore diuitie sue essent in dãno sibi inspectis facultatibus populi. Aler. Si statutum dicit quod satisdetur in persona idonea. sufficit nuda promissio bonorum. Adde Bal. in l. ij. in fi. de exe. rei iu. Item Pau. de Cast. in l. j. ff. qui sat. co. vbi dixit per istum text. quod nulla satisdatio. etiam pretoria. vt damni infecti, quorum legatorum, &c. est prestanda ab eo qui est manifeste diues, sed sufficit sola promissio sub hypotheca bonorum suorum. Ad idem alleg. l. de creationibus. §. de episc. aud. Ad idem dixit Paul. de Cast. in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. ma. vbi idem dicit. Si ex forma statuti tenetur quis satisdare. vel prestare fideiussorem. Adde bo. text. et ibi gloss. in l. si mulier. ff. de iure dot. & text. in auth. cui relictum. §. de indi. vi. tol. & in l. j. propter amplissimas facultates. de cust. reo. & in l. j. §. magistra. ff. de magistra. conue. & ibi Bal. Et in materia adde quod per hoc non procederet dictum Bald. in l. generaliter. §. de episc. & cler. vbi dicit quod iudex tenetur in sindicatu si non recipit idoneos fideiussores. Nam fallit nisi esset idoneus diues, & idoneus. per predicta, quia tunc non tenetur in sindicatu etiam si minus idoneum recepisset. quod no.

LEX VIII.

1 ☞ Exceptio introducta per statutum quod quis non debeat audiri, impedit litis ingressum.

OMnes. Fundi limitrophi militibus assignati, et per rescriptum principis, vel annotationem in emphyteusim, vel iure dominij, in alium transferri
1 non possunt, & translati reuocantur. h.d. † In text. ibi. penitus audiatur. Not. ex hoc. quod exceptio introducta p statuta. quod quis non debeat audiri. impedit litis ingressum, vt hic, & supra, de legib. l. leges sacratissime.

LEX

LEX IX.

VNiuersi. Ad euidentiam scias quod si alicui fundus patrimonialis tanquã fertilis a Principe assignatur, quod perequator potest ei fundum sterilem assignare. Modo Imperator fecit hic differentiam an quis accipiat fundum patrimonialem a Principe vel a priuato. Nam si accipit a principe directo potest perequator sibi sterilem assignare, sed si a priuato, secus, tamen talis accipiens debet soluere fisco canonem annuum.

LEX X.

FUndos. In hac lege dicitur quod si fundi patrimoniales fertiles aliquibus sint cõcessi, & steriles non, perequator debet sterilia fertilibus cõgregare, vt sic omnium pensio prestetur, & diuisio fiat sterilium equa lance, & fertilibus congregentur.

LEX XI.

IUs emphyteutici. Hec lex diuiditur i duas partes, vt patet in litera. Et prima legitur tribus modis. Primo modo in gl. j. huius l. alijs duobus modis. in gl. viti. secundum primam lectu. istud principium breuiter, h. d. Pensio emphyteutici prędij fisco debetur per emptorem, non obstante pacto quod venditor soluere debeat, nisi Principis iudicio fuerit firmatum, h. d. Verba autẽ litere exponе, vt j. dicam, & hec lect. placet, & est vera, & not. Et qua habes quod † possidens fundum patrimonialem, vel fiscalem ii ipsum vendit apposito pacto quod ipse teneatur canonem soluere, & non emptor, tale pactum nullam obligationẽ inducit, quoniam ins percipiende pensionis est immutabile nisi fuerit firmatum Principis iudicio, et secundum dictam lect. exponе verba hoc modo. Jus, id est, pẽio, sine obligationis vinculo, ideo dicit sine, quia non inducitur obligatio quod venditor teneatur ad solutionem pensionis, & nõ emptor. Retẽtum est, id est retẽta, immutabile, id est immutabilem, subaudi, nisi talis pactio Principis iudicio fuisset firmata, vt in litera patet. Alie vero lecture que ponuntur in gl. viti. recipiunt potius vltimum dictum quam principium huius legis. Possessionem, hec est secũda pars huius legis, & legitur tribus modis. Primo modo qui emit prędium patrimoniale emphyteuticum, non iuuatur ex vetustate temporis, quo vẽditor soluit canonem, quo minus ipse soluere teneatur. Secundo modo legitur quod ille, qui possidet prędium emphyteuticum nõ emit, nec in eo habet aliquem titulum, sed ipsum prędium vitiose quesiuit, & ideo nõ iuuatur vetustate temporis, quin ipse canonem soluere teneatur, licet non soluerit, & secundum istam lect. verbum vitiose, est adiectiuum nominis possessionis, q. d. vitiosa possessio, que sine obligatione & titulo fuit, non iuuatur temporis vetustate. Secundum vero secundam lect. est adiectiuum nominis vetustatis, q. d. possessio acquisita sine obligatione, id est pacto, de qua fit mentio in prin. legis, quod emptor non teneatur soluere pensionem, que pactio non parit obligationem, vt dictum est, nõ iuuatur vitiosa vetustate temporis, quo minus emptor teneatur soluere canonem, licet per vetusta tempora non soluerit. Tertio modo legitur hic versi. secundum Aso. quod non loquitur de prescriptione libertatis contra prestationem canonis, sed quod loquatur de iure ipsius iuris emphyteutici, vt ipsius ius non prescribatur lõgo tempore, scilicet, xxx. anno, quando non soluit canonem, certe possum agere contra eum in rem, non obstan. exceptione prescriptionis. Sed lectu. ista reprobatur per Accur. quia non est verum quod hec lex loquatur in fundo priuati emphyteutico, sed in fundo patrimoniali loquitur. Et istud apparet, quia in rub. dicitur de fundis patrimonialibus, & sic hec lex videtur loqui de eis, ff. de in diem addict. l. Imperator, & quelibet istarum posset esse vera propter plenitudinem litere, & secundum omnes lectu. hec lec. breuiter hoc dicit. Emens fundum emphyteuticum patrimonialem, non immutat suo pacto ius prestande pensionis, quam eam soluere teneatur, nisi fuerit principis iudicio confirmatum, etiam si per vetusta tempora non soluerit emptor. Item habens ius prędij emphyteutici non perdit vetusto tempore. Hoc dicit secundam vnam lect. ponitam in gl. ol. ii. ibi, nam in rub. &c. † Ad. quod lex
2 debet intelligi secundum materiam tituli vbi est ponita, & est casus in l. Imperator. de in diem addict. Quod autem hec litera dicit, ius prestandi pensionem non prescribi longo tempore intelligi nisi ex aperte dixerit xl. anni, vt j. l. ii. de fun. rei priua. l. fi.

ADDITIO.

3 ANG. Ho. †, ex hac l. quod vitiosa obligatio vetustate temporis non iuuatur. ALEX. Et sic facit quod tollens longam prescrip. non dicitur sustinuisse prescriptionem xl. anno. secundam Bar. in l. cum scimus. ff. de agri. & cens. & idem tenet Bald. in c. j. ij. prescr. & c. cap. Conrad. sed in l. j. ff. ne rei dominii, vel tẽpl. & in l. non solum. de vsuc. tenet contrarium quam opi. sequitur Roma. in rub. de orbi. per l. hoc iure. ff. doctus aque. ff. de aqua, quot. & esti. sed pro opi. Bar. facit quod dixit Angel. in l. ij. ff. interdictum hoc perpetuum. de itine. actuque priua. per gl. ibi positam, videlicet si statuto cauetur quod contra instrumentum guarentigionatum nulla possit oppoi exceptio prescriptionis, quod nihilominus equitate suadente poterit opponi prescriptionis exceptio centum anno. Et vide que dixi in l. si quis decurio. supra de decur.

LEX XII.

1 ☞ Emphyteuta quod habeat vtile dominium.
2 Emphyteuta non tenetur emere a domino iure dominij per allodium.

POssessores. Emphyteute fundos patrimoniales per allodium emere non coguntur dominium vero vtile habent, si a principe vel alio quocunque titulo acquisierint. h. d.
1 † Ho. hic casum expressum, quod emphyteuta habet vtile dominium, * vt in fi. patet. In alijs vero legibus non dicitur quod em-
a phyteute sint domini, sed habent in rem actionem. C † Ultimo
2 videtur hic casus quod emphyteuta non cogitur emere a domino iure dominij per allodium, vt hic in fin. concor. ff. de iure deliberan. l. nec emere. cum similib.

ADDITIO.

a CHabet vtile dominium. Adde gl. ordina. in l. cum manu sata. ff. nemo. ff. de contrahen. emptio. & vendi. & Bald. ff. in rub. de in. emphy. & in rub. ff. de contrahen. emph. & vendi. q. ff.

LEX XIII.

NUlli. Prędia patrimonialia, hic nominata nõ possunt alienari in alium, pena contra facientibus imminente. h. d. Et est localis hec lex, vt dicit gl. Regulariter autem prędia patrimonialia emphyteuticaria possunt alienari, vt ff. l. ius emphyteutici.

LEX XIIII.

1 ☞ Canonis prestatio prescribitur spatio xl. anno.
4 ☞ Prędium dominicum vel templorum etiam cum beneficio principis non alienatur cum pacto, ne canon soluatur.

a IUbemus. [a] Qui per xl. anno. fundum patrimonialem, vel templorum vel alterius iuris cum titulo vel sine possederit, nullam pro ipso molestiam, controuersiam, vel questionem pati potest, si solnat canonem debitum. Si vero a principio probet titulum possessor, ademptо canone a principe prędium fuisse sibi concessum a cas-
1 nonis prestatione securus est. h. d. † Et sic non ob. ff. c. l. ius emphyteutici, qui dicit prestationem canonis non prescribi vetusto
2 tempore, quia nõ xxx. annis, vt ibi, sed xl, sicut hic. † In tex. ibi, vel locorum no. contra Rempub. & contra templa prescribi spatio xl. ann. hoc est verum, secũdum hec iura, in quolibet templo, sed hodie fallit in ecclesia Romana, vt auth. quas actiones. ff. de sacr. sanc. eccle. & in corpore vnde sumitur. Item hoc verum in rebus emphyteuticis templorum, alias contra, vt ff. ne rei dom. vel tẽpl.
3 † In tex. rei corporalis. Ho. quod dicit corporalis, & j. subnectit possessionis, & sic apparet, quod hic loquitur de corporali possessione, & appellat hic corporalem possessionem naturalem annexã cum ciuili, quod apparet, quia ex eo resultat prescriptio, vt hic, cum ex sola naturali non possit resultare, vt in l. acquiritur. in fin. ff. de acquir. rer. dom. Unde non videtur vera doctrina dicentium quod possessio corporalis est illa, que parit effectum, id est domi-
b nium, id est fructuum acquisitionem. [b] Nam hic erat corporalis possessio, & tamen effectum parit dominij, & ideo dicas prout glos. dicunt quod non reperitur possessio corporalis separata a natu-
4 rali, sed quod duplex est possessio, scilicet ciuilis, & naturalis. † In tex. ibi, hoc etiam, &c. per hunc versi. patet quod prędium dominicum vel templorum, etiam cum Principis beneficio, non alienatur cum pacto ne canõ soluatur. Expressius probatur j. de fund. rei priua. l. ii. nisi tale beneficium spatio xl. anno. fit confirmatum,
5 vt hic. † Et aduerte bene, quia si non soluatur canon, non prescribitur spatio xl. anno, nisi duobus concurrentibus. Primo, quod possidens acquisierit rem cum titu. Secundo, quod tempore acquisitionis Imperator concesserit quod canon non soluatur. Nam si post acquisitionem prędij tale beneficium concederetur, tunc prescriptio xl. ann. non procederet, vt no. hic in gl.

ADDITIONES.

a ALEX. CHanc legem alleg. glo. in l. emptorem, ff. de loca. quia licet dicatur quod emptor cogatur stare colono, hoc verum, nisi

conduxisset a domino ad modicum tempus. Cui adde tex. in l. j. §. cui autem, & ibi Bart. de superficie. & vide alium casum in quo tenetur stare colono. in l. in venditione. §. j. de bo. auth. iudi. pos. & ibi alium casum posui post Bar. Item in seq. versi. in text. ibi, vel locorum. habetur in auth. quas actiones. de sac. sanc. eccle.

b ¶ Acquisitionem. Adde Pau. de Ca. in l. Julianus. §. ex vendito. ff. de act. empt. & Lyn. in l. certum. C. de rei vendi. & do. Alex. de Imo. in l. iij. §. ex contrario. vbi etiam vide Bar. versi. quero que possef. ff. de acqui. pos. & do. Alex. consi. xxxiij. iij. part.

De mancipiis, & colonis patrimonialium, & saltuensium, & emphyteuticorum fundorum. Rub. LXII.

LEX I.

a ¶ Locato castro cum territorio, & terreno non censentur locata loca syluestria, ad culturam penitus inhabilia.

b Colonus, qui facit cultiuari arbores vel vineas per inexpertos, si predia ex hoc efficiantur deteriora, tenetur domino.

EMphyteuticarios. Si villa locata in emphyteusim conceditur, non potest colonus vsurpare totum territorium eiusdem, & vniuersas aquas, & fontes, sed fructum debet percipere de his, in quibus cultura requiritur, et vti aqua quatenus ad culturam necessaria est, reliquum vero cedit emphyteute. h. d. [a]Et † sic videtur casus hic, quod si dominus

a ville vel castri, locauit alicui vilam vel castrum cum territorio et

b terreno, non videtur locare pondera & alia loca syluestria ad culturam penitus inhabilia, nec fontes nec riuos aquarum, nisi quatenus aqua est expediens ad culturam, & ideo de residuo aque poterit vti & collibus & poderijs, vt hic. Vltimo gl. hanc legem inducit contra doctorem seu magistrum, qui nimis facit scholare pro se legere. ¶ Item contra scriptorem committentem alicui scribere pro pecunia. In text. ibi, culturis erudierunt. Not. text. contra

a † colonos. qui faciunt cultiuari arbores vel vineas, vel arari terras per ineruditos in cultura. Nam si predia ex hoc sint effecta

b deteriora tenentur dominis, [b]quia imputatur eis cur ineruditos miserint ad culturam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ludo. in l. litera. l. no. iij. alleg. istum text. ¶ Item versi. & sic videtur, vide domi. Mart. de Laude in tracta. de principe, in titu. de castellanis. in xiij. cõclusione, vbi dicit quod in concessione non venit vsus fluminis.

b ¶ Tenentur dominis. Adde Bald. in l. j. nu. iij. versi. & not. quod lex. §. de accusa. Bar. in l. si merces. §. conductor. ff. loca. & l. ij. ff. de an. leg.

LEX II.

LIbertates. Manumissio facta de mancipio fundi patrimonialis a non domino, rescinditur per procuratorem Cesaris.

LEX III.

1 ¶ Emens a fisco, vel in emphyteusim accipiens, tenetur stare colono fiscali.

2 Singularis successor ecclesie, an teneatur stare colono ecclesie.

OGnouimus. Emptor fundi patrimonialis tenet stare colono, quẽ

1 si expulerit, possessiõe priuatur. h. d. ¶ † Et no. hic quod emens a fisco, vel in emphyteusim accipiens rem, tenetur stare colono fiscali. Et est ratio, ne colonus fiscalis habeat recursum contra fiscum. Cui concor. §. eo. l. j. emphyteuta vero vel emptor fundi priuati non tenetur stare colono regulariter, vt §. loca. l. emptorem. ¶ † Et nota, istam legem ad questionem de ecclesia que concessit fundum in emphyteusim, in quo fundo steterat ad laborandum quidam per maximum tempus, quia si emphyteuta expellit illum colonum cum bonus esset, & alium subrogauit in locũ eius,

2 quod debet emphyteusi priuari.

ADDITIO.

¶ Et sic collige quod singularis successor ecclesie tenetur stare colono. * sicut in successore. Facit l. fin. de sacr. sanc. eccle. & tenet Lud. in l. si filiofamil. §. fi. fol. in gat. & ibi scripsi post Imo. ¶ Colono. Vide tu ad hoc do. Soci. in consil. cxcij. incip. ex his que super. us. versi. circa secundam questionem cum versi. seq.

LEX IIII.

SAper. Coloni ad aliquam militiam conuolantes, renocantur ad culturam antiquam. ¶ Item milites veterani ad quietem donati, rei rustice operam non debent dare. Et hoc fallit in militibus limitaneis, quibus est arare permissum, vt l. agros. §. de fund. limi.

De fugitiuis colonis patrimonialibus, emphyteuticis & saltuensibus. Rubr. LXIII.

LEX I.

QVicunque. Coloni patrimoniales, vel saltuenses non obstantibus aliis quibus stipendijs, que promeruerint, renocantur ad pristinam culturam agrorum. h. d.

LEX II.

QVisquis. Suscipiens vel occultans colonum patrimonialem, pena hic inserta punitur.

LEX III.

QVinscunque. Omnes adscriptitij ad agriculturam predictorum patrimonialium si conuolauerint ad aliquam militiam reuocantur. hoc dicit.

De prædiis tamiacis, & de his, qui ex colonis dominicis aliisque liberæ conditionis procreãntur. Rub. LXVIII.

LEX I.

SI liber. Natus ex vno parente tamiaco. & altero libero, tamiacus est, natus autẽ ex adscriptitio vel seruo alieno, & ancilla dominica vel adscriptitia, vel serua priuati, & ex colono vel seruo dominico, semper sequitur conditionem parentis liberi. h. d. † Et sic

1 est speciale in natis ex tamiaco, qui semper sequuntur conditionẽ parentis tamiaci. regulariter contra, q̃ partus ventris cõditionem sequitur, vt l. ne diutius. §. de agri. & censi. & ibi fuit dictum.

LEX II.

MInimus. Hic Imperator dicit q̃s ipse fecit quandam legẽ, quam nõ habemus, in qua statuit q̃ predia tamiaca venderentur emere volentibus sub soluto canone. & q̃s emptores predioꝝ perneminem poterunt inquietari. & ꝓ illa lex illis emptoribus esset

1 sufficiens, attamen adhuc Imperator constituit q̃ dicti empto-

1 res non possint grauari. † Et secũdum hoc no. illud vulgare, quod abundans cautela non nocet, fal. And. de Bar. u. de qua in l. testamentum. §. de test.

De diuersis prædijs vrbanis, & rusticis, & templorum, & ciuitatum &c. Rubr. LXIX.

LEX I.

PRoedibus. Edificans in loco publico soluere debet debitam pensionem ꝓ edificio, si expediat Reipublice; alias ipsum solum cum edificio vendicatur. h. d. tex. & gl.

LEX III.

REstaurationi. Tertia pars canonis q̃ redigitur ex fundis, & locis Reipublice sufficit ad restaurationẽ murorũ. h. d.

1 Et no. † q̃ restauratio murorum non pot̃ fieri inconsulto

a Principe, [a]de quo in l. sacra. §. muros. ff. de rerum diui. & hic in gloss.

ADDITIO.

a ¶ Inconsulto principe. Adde istum in l. sacra loca. de re. diui. & in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. & omnino per Alexan. post eum in l. opus. ff. de oper. publ.

LEX IIII.

EOs qui. Emptor Reipublice, vel templorũ ipsam perpetuo possidebit. nec ab eo pot̃ euelli, licet alius offerat meliorem conditionem. h. d. Et secundum hoc not. quod habet locum subhastatio in rebus templorum, & Reipublice, sed hoc est correctum in rebus templorum per authent. hoc ius porrectum. §. de sacrosan. eccles.

LEX

LEX V.

Iquis. Emptio rei emphyteutice[a] fiscalis facta a priuato,vel a ciuitate sub pacto ne teneatur ad canonem,tenetur,sed pactum est irritum, hoc dicit.Nec obstat ff.de fund.rei priua.l.fin. vbi non tenet venditio
a nec pactum, quia ibi emptio fuit facta a Principe, [a] quia erat emphyteuta alterius, & ideo abominabile esset quod princeps non possidens teneretur ad canonem,vt hic,not,quod hec litera dicit,a consultatu,&c.Quia secundum hoc patet quod potest fieri lex,que habeat locum in omnibus actib. preteritis a tali tempore citra vel retro.

ADDITIO.

a ¶ Principe,Adde do.Alexan.de Imo.in l.opus.de oper.publ. vbi etiam per Bar.& Bal.in l.ex hoc iure.ff.de instit,& iure.

De locatione prædiorum ciuilium, vel fiscalium,siue templorum siue rei priuatæ, vel dominicæ. Rub. LXX.

LEX I.

Qui patris. Prædia Principis, que in perpetuum locantur,sunt soluenda diuitibus vel alijs cũ fideiussione idonea prestita,& officialis predicta negligens,debet de suo resarcire omne detrimentum

LEX II.

Fundi. A colonis perpetuis fundorum publicorum non auferuntur fundi, licet alius meliorem conditionem offerat,hoc dicit.Et not.hic contra prelatos qui post edificia facta in ruinis volunt dicere se deceptos,de quo supra,de fun.rei priua.ll.& supra de predijs naui.l.ij,vbi dixi.

LEX III.

Loca. Subhastatio in locatione perpetua fundorũ publicorum ita vendicat sibi locum, sicut in venditione.hoc dicit.In ter.ibi,perpetuarijs conductoribus,† Vo.emphyteutam appellari conductorem.Nam omnis ac-
a cipiens rem in perpetuum, dicitur potius emphyteuta [a] quam
a conductor,vt hic.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Potius dicitur emphyteuta, potest ex hoc elicere discrimen quod inter emphyteusim est & locationem,de quo vide Bald. in l.j.supra de inre emphyteu. Joan.Andr.in add.ad spec.in titu.de loc.titu.v.in princip.& dom.meum vbi.Dec.consil.pen.volu.ij. per totum.

b ALEX. ¶ Vide Bal.in l.fi.si contra ius vel vti.pub.

LEX IIII.

Congruit. [a] Si finita locatione cõductor primus tantum offert quantũ nouus
1 in locatione prefertur.hoc dicit.† Not.glosse.hic positam que tenet quod conductores perpetui possident,secus in temporalibus, quia illi dicuntur habere detentationem qui sunt ad tempus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde Bar.in l.cotem.in prin.de public.& vide.j.in l.fi.Facit.l.cognouimus.ff.de man.& colo. Adde. l.ij.de vend.rerum ciui.lib.xj.

LEX V.

1 ☞ Conducens rem in perpetuum,potest eam vendere & donare.

Predia. Prædia domus Augustalis in perpetuũ locata ad alium nõ possunt trãsferri sub alio pretextu quandiu pensio soluitur.& Domes rerum priuatarum cõtra faciens punitur. Item prædium Augustale princeps donare potest ei cui locauerit in perpetuum vel ad tempus. Item primus conductor conductione finita, si in licitatione offert tantum quantum alius prefertur.
2 Si vero rem conduxerit in perpetuum omni tẽpore est securus, hoc dicit. Et cum primo † respondo huius legis not.glosse. hic in ver.retrahendam.quod cõducens rem in perpetuum potest eam vendere & donare,& ad posteros transmittere. ¶ In text. ibi, vel
2 sponte donauerit. ¶ † Vo.casum.in quo princeps rem concessam per se vni,non potest alteri concedere, et iam motu proprio, nisi dicat,non obstante tali cõcessione facta,vt in c.si motu proprio. extra de preb.lib.sexto. ¶ In text.ibi,concedere pensionem.
3 ¶ † Vo. quod si detinenti rem quidam habens ius in ea donat. eam simpliciter,intelligitur donare solum ius quod habet. Idem est in locatione,vt l.si domus.ff.de lega.j.no.in l.cum alienam rem.ff.de leg.quod satis credo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Idem in donante dotem,in l.si domus.ff. de leg.j. alleg.c.pastoralis.de do. ¶ Idem Bal.& Sali.in l.cum alienam, de leg. j.in princip. & ibi Angel. & Bald.in rubr, de contrahen, empt.& in vj.questio.& in l. monumenta. supra de legi. & docto. et maxime Petr.de Anch.in d.cap.pastoralis,& in l.senatus.de lega.j.ff.fina.

De conductorib.& procuratorib. siue exactoribus prædiorum fiscalium domus Augustæ. Rub. LXXI.

LEX VNICA.

1 ☞ In causis fiscalibus seruandus est ordo iuris, sicut in causis priuatorum.

Conductores. Conductores fundorum domus fiscalis,& alij homines dicte domus, cum agere volunt, experiri debent ordinario iure, & nulli alij patrocinium prestare debẽt nec executionis ministerium,& contrafacientibus pena imponitur,
1 nec est penitentie locus.hoc dicit.† Per hanc l.dicit Ant.de Baru.quod in causis fiscalibus est seruandus ordo iuris,sicut in cau-
2 sis priuatorum. † Item si rex facit citare suum Baronem,vt ostendat iura que habet in castris, que possidet, alias auferret sibi ea, nam talis citatio ipso iure est nulla.cum nemo titulum ostendere debeat sue possessionis,vt l.cogi.supra de Pet. hered.& sic est in isto,quod not. In causa fiscali non inratur de calumnia. Bloss.not.in cap.j.ff.sacramentum,de consue.rect.fend. quam ad hoc allega.& sequitur Laudensis in tract.de Principe, in titu.
3 de fisco.conclusi.xvij. Alexand. † In text.ibi.granios.not.contra Bardarios Potestatis delinquentes,vt ipsi debeant magis pu-
4 niri,quam alij ciues. † Et not.hic gloss. que exponit domum,id est, illos de domo. ¶ Unde si quis substituit filio suo domum Bardorum,quod intelligantur substituti omnes illi de Bardis.
5 † Item per hoc tenet quod si legatum relinquitur ecclesie sancti Francisci, quod illud legatum est nullum, sicut si relinqueretur fratribus de sancto Francisco, licet tennerim contrarium in libello Minoricarum.

Quib.ad conductionem prædiorum fiscalium accedere non licet. Rub. LXXII.

LEX VNICA.

Nullus. Palatini milites prohibentur a locatione fundorum principis,hoc dicit.

De collatione fundorum fiscalium vel rei priuatæ,&c. Rub. LXXIII.

LEX I.

Ordinariorum. Preses prouincie, et sui officiales possunt exigere conductores dominicos,& etiam impartiri fauorem curialibus Cesaris volentibus facere dictam exactionem.

LEX II.

1 ☞ Ambasiatoribus, & viatoribus non creditur sine publicis literis.

Palatinos. Palatini possunt transmitti per comitem rerum priuatarum ad presidem cum literis,vt sint soliciti circa exactionem pensionum fiscalium,& non debent inferre aliquam concussionem, contrafacientes puniuntur relatione facta de hoc prefecto pretorio h.d. In text.ibi,cum publicis literis.
1 † Per hanc literam patet quod non creditur ambasiatoribus, sine publicis literis.Concor.ff.de decu.l.si quis decurio,secũdum vnam lectu. & de exacto. tribu. l.missi. ibi , cum delatorum, &c.
2 † Item per hanc legem dici potest, quod cum isti palatini obtineant vicem quorundam baiulorum, vt ibi dicitur quod baiulo debet dari litera ad hoc, vt ei credatur, & hoc est verum quando baiulus non est notus,vt hic.& d. l.missi.alias bene debet ei credi sine literis.Et ita no.gl.in l.sed & interpellatur.ff.de arbi.Pro hoc facit l.iij.ff.toties.de dã.infect.ibi,libellum,&c. Vel dic quod quando baiulus vult grauare aliquem realiter quod tunc requiritur litera, qa agitur de magno preiudicio,vt d.l.missi, & de iur. fis.l.facultas. Aut vult citare verbotenus,vt compareat cora iudice,& tunc si est notus,non requiritur litera,vt d.l.sed si interpellatur.si est ignotus, sic. vt hic. Nam hic transmittebatur de vna prouincia ad aliam. ¶ Ultimo nota hanc legem contra baiulos committentes contra aliquem concussionem.

ADDITIO.

3 ALEX. ¶† Tamen not. quod nunquam citatio facta domi reddit citatum contumacem absque literis, vt not. Bal. & Ange. in l. fi. de amia, excep. & vide de hac materia quãdo credatur nũcio,
* * per Bartol. in l. j. §. cura carnis. ff. de offic. præfec. vrb. & ibi dixi. Aler. Ro. in l. sciendum. de verbo. oblig. & do. Joan. de Platea. in l. prohibitũ. §. de iure fis. & per do. Ant. in c. quod super his. de fide instru. vbi dicit quod pſone digne note, & fide digne credit sine literis. facit c. nobilissimus. lxxũ. dist. & no. Angel. in consil. cix.
* * ¶ Nuncio. Et tamen ad saturitatem, vide plene per Felin. in c. inquisitionis. §. fin. versi. item queritur. de accu. & in cap. j. in versi. quarta cõclusio. circa med. vers. de iudi. & quod ibi dixi in apostil. & in c. quoniam. de proba. in princip. gloss. in verb. ci tationes, & quod ibi dixi etiam in apostillis. ADDE istum consilio suo lxxxvj. incip. non creditur nuncio, & quod ibi posui in addit. Bald. in l. properandum. §. sed & si quidem. nume. xiij. vbi posui post eum in versi. executoris. §. de iudi. dixi post Rebuf. in l. prohibitum. in princip. §. de iur. fis. lib. x. post collecta. in c. cum dilecti. nume. xv. versicu. nunquid creditur nuncio citanti. in apo. in eo. versicu. extra de dõ. post Lanfran. c. quoniam contra falsam. §. elevationes. nume. xvj. versicu. in gloss. fin. ibi ista gloss. extra de proba. & Felin. c. j. versicu. quarta conclusio. extra de iudic.

LEX III.

OMnia. Prædia ex quacũq; causa ad fiscum, pertinentia, a translectione publicarum specierum non habent immunitatem. hoc dicit.

De priuilegiis domus Augustæ, vel rei priuatæ, &c. Rub. LXXIIII.

LEX I.

PRiuatas. Ad extraordinaria munera, vel superindicta etiam fiscalis possessor non cogitur. hoc dicit.

LEX II.

PRem priuatam. Prædia Principis a trãslectione publicarum specierum nullatenus hodie excusantur, sicuti nec prædia priuatorum, licet aliquando excusata fuerunt. quia vltra solitum locum tales species portabantur. quod
1 hodie fieri non permittitur. hoc dicit. ¶† In ter. ibi, quibus ante. optimum argumentum præstat hec litera. quod cum de consuetudine ciuitatis Perusij sit, quod granum Clusij Perusij portetur ad ciuitatem Perusij, quod commitatiui soliti portare nõ possunt vegeri, vt portent ad alium locum longiorem, & magis distantem a Clusio, facit §. de anno. & tribu. l. pro locis.

LEX III.

PRo tyronibus. Hic dicit Imperator quod cum certus reditus assignatus esset militibus certe militie, & ad huius reditus præstationem prædia prouincialium tenerẽtur conferre quod etiam prædia principis ad hoc tenentur. h. d.

LEX IIII.

ABsit. Instructiones vie publice, pontium & stratarum, inter sordida non numerantur, & ideo nemo excusatur ab eo. Concor. §. de sacr. sanc. eccl. l. ad instructiões. Fallit si alicuius muneris publici vacatio sit spe-
1 cialiter concessa, vt l. cui muneris. ff. de vaca. mu. Et no. † quod dicit hic, stratarum. & §. dicit, vie. Et sic patet quod hic via & strata ponuntur, vt species differentes. Concor. ff. de via publi. l. j. circa
2 fin. ¶† Et est vtile ad statutum dicens quod committens maleficium in strata, pena dupli puniatur. Nam si accusatio dicat quod maleficium sit commissum in via, non concludit penam dupli. quia sunt attendenda verba legis, vt l. prætor ait. §. hec autem actio. versũ. docere. ff. vi bon. rapt.

LEX V.

a **EXcepto.** a Nullus a superindicto excusatur, excepta Principis possessione. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Intelligenisi in contrarium appareret communis vsus loquendi tam in via quam in strata, quia tunc attenderetur. l. liberorum. ver. quod tamen Cassius. de legat. iij. & l. cum de lamonis. §. asinam. ff. de fun. instru. per Bar. in rub. ff. de oper. noui nunc. quod tamen intellige, vt ibi in margine.

De grege dominico. Rub. LXXV.

LEX VNICA.

PRopositis. Subtrahens equum a grege dominico, ipsum restituat. & in vna libra auri punitur, subtrahens de grege pauci punitur in media libra, a qua pena releuatur. si eum
1 obtulerit sponte. h. d. † Et no. hic casum, in quo subtrahens punitur alia pena quam dupli vel quadrupli. ¶ Item not. quod in furto consummato est locus penitentie. Simile §. de his qui sẽ defe. l. j. & ff. de alie. iud. mu. causa fac. l. iij. in fi. & § ad leg. Jul. ma. l. quisquis. §. fin. regulariter contra, vt l. qui ea mente. ff. de furt.

De cupressis ex luco Daphnes, vel Perseidis per Ægyptum non excidendis, vel vendendis. Rub. LXXVII.

LEX I.

SIquis. * Ementes vel vendentes arbores cupressi in locis hic nominatis puniuntur hoc dicit. Et est hec lex argumen. quod eo ipso quod imponitur pena ementi, imponitur vendenti. De quo in l. secunda. supra ad legem Juliam maiestatis. ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde Dominicum de sancto Gemi. in c. j. de tempo. ordi. in vj. & in l. non tantum. ff. de re iud. per Raphã. Are. Sed quid si statutum dicit, de quolibet contractu venditionis soluatur gabella, an comprehendat emptionem & venditionem? Dic quod solus venditor comprehenditur. Cassus est in l. debet. in fin. de edil. edict. Adde Bald. in rubri. de reb. cred. §. & sequitur Ro. in no. in litera. g. adde Bar. in l. legem. de indic. vidu. tol. vbi dicit quod si ex forma statuti punitur vendens frumentũ in alio loco quam in platea communis, punitur emptor & emens, dic vt ibi. Adde etiam Bal. in l. fi. §. de edil. act. ad Bald. in contrarium in l. j. §. de communi seruo manumi. vbi dixit quod statutum cogens aliquem emere, non propterea cogit alium vendere. Et adde Salice. in rub. §. de reb. cred. vbi dat vnam regulam, quod semper in correlatiuis ley loquens de vno, trahitur ad reliquum, et ibi inducit ad statutum loquens de debito, an comprehendat creditum, quando loquitur de digniori. gl. ibi in rub. prealleg.

LEX II.

OMnes. Authoritate propria nullus põt in luco Daphnes icidere cupressos, nec eas collapsas alio transportare, contrafaciens punitur. Item plantans cupressum non potest aliam ob hoc incidere, sed pro tali plantatione a fisco vnam libram auri consequetur. h. d. Not. legem pro constitutione papali disponente quod de massa trabari, nulli sit licitum excidere abietes, nec eas collapsas alio portare.

BARTOLVS
Ad Duodecimum Lib. Cod.

De dignitatibus. Rubric. I.

¶ Continua rubrica vt in gl. Vel dic vt dictũ est in libro precedẽte de multis qualitatibus personarũ, sed q; dignitas est qualitas, que inheret persone, vt dicitur ibi in l. j. ideo ponitur hic rubrica de dignitatibus.

LEX I.

1 ☞ Doctorum, priuilegia que & quot sint, & de eorum dignitatibus. item de scholaribus, doctorum liberis, ac coniugibus. De dignitate nobilitate, plebanatu, & eorum accessoriis.

1 a 2 b 3 **SIut proponitis.** ADDITIO. † An militia sit dignitas. a vide Bar. in l. ex eo. ff. de testa. mi. b Doctor primo torqueri non potest. b l. milites. §. de questio. quia militant aduocati. l. aduo. §. de aduo. di. iudi. † Donatio ab eo facta in concubinam non valet. l. secunda. §. de donat. inter virum & vxo. not. doct. in l. affectionis. ff. de do. Joan. and. in c. cum quis. de sepul. lib. vj. Hoss. in summa in titu. de do. inter vir. & vxo. §. cui. ver. excipitur. ¶† Item nõ
4 tenetur vltra quam facere potest. gl. in l. unica in. prin. ff. de re iudi. Et vide Jano. in c. j. de mag. † Pro delicto non suspenditur. l. desertorem. §. pena militum. de re mi. & ibi glos. In conductione
5 domus gaudet priuilegio. d. Barto. & Bal. in l. i. ff. soluto matri. 6 † Coguntur enim eis edes locare, f. in Hullel. in l. decernimus. e
epi.

7 episc.⁊ cler.⁊ Bal.⁊ Ang.in d.l.j.ff.sol.matr.† Popularis actio cō
petit ꝑ iniuria sibi illata.Bar.in l.j.§.huius studij.de iust.⁊ iur.
8 † Filij eorum preferuntur equalibus, ⁊ promouētur sine expēsis.
9 glo.in l.iuuemus.§.de aduo.di.iud. † Persona doctoris discipulo
sctā ⁊ honesta videri debet.l.liberto.in gl.fi.de obse.pat. prestan.
⁊ iuxta illud Iune.Qui preceptorem sancti voluere parētis Esse
10 loco.Bal.in auth.habita. ne fil.pro pa. † Doctor est de consilio
principis sine literis.l.fi.de aduo.di.iu.Doctor efficitur Comes,
⁊ illustris si legit ꝑ xx.annos.l.j.de ꝓfes.qui in vr.ℭ Itē scriptura,
11 non verbo in ius vocatur.l.quoties.j.eo. ℭ† Itē nec ꝑsonaliter
12 capitur.l.medicos.de profes.⁊ med.⁊ ibi glo.⁊ Bart.ℭ† Itē nec
muneribus ꝑsonalibus affligitur.l.grāmaticos.eo.tit. ℭ Itē iu-
risdictionem habet.d.auth.habita. Itē nullus pati debet in di-
gnitate,ideo doctor nisi degradetur,ad penā mor. vel abscissionis
mēbri non cōdemnatur.l.omnes.§.preterea.cum gl. de episcop.⁊
13 cler.† Item si preses,vel iudex scribēs doctori appellet eū fratrē,
extraordinarie punitur l.ij.§.de off.di.iud.ℭ Itē extrahens eum
de domo sua pena capitis punit.l.medicos.§.de ꝓfes.vide do.Car.
floren.in cle.j.de magi.ℭ Item creditur doctori, de vita schola-
ris xij.q.j.c.j.De peritia ei⁹ soli doctori statur.l. nemi.§.de aduo.
14 di.iu.ℭ† Itē eius interpretatio probabilis est.gl.in c.j.versi. in-
terpretatus.de post.prel.Credēs doctori ab expēsis releuatur,se-
cundū do.Car.in cle.ij.de magi.Pet.de Anch.in c.finē liti.de do.
15 ⁊ contu.⁊ quod not.Bart.in l.bonorum.ff.de bon.pos.ℭ† Item
creditur eis si allegāt cōsuetudinē.Bal.in l.de quibus.ff. de legi.
all.glo.in l.dos a patre.§.sol.ma. Item gaudent priuilegio immu.
Bar.in d.l.medicos.Itē dicitur habere dignitatem per Bart.in
16 proe.Cod.ℭ† Item non tenetur soluere gabellas, secundū Bal.
in d.auth.habita. Ingenium scholaris supplet etatē.c.frequētis.
17 de rest.spo.lib.vj.ℭ† Itē scholaris magni ingenij potest esse do-
ctor licet non studuerit per quinquēnium.vt in proe.Dige.§.his
igit. Et ad hoc vt doctor priuilegio gaudeat, dz esse maior. xvij.
an.l.j.§.pueritiam.ff.de post. Item moribus alios debet excede-
re,alias dignitate priuatur.Bar.in l.magistros.§.de ꝓfes. ⁊ me.
18 lib.x.⁊ quod sit examinatus a septē.l.si quis.§.de ꝓfes. † Et quod
non sit spurius,licet de facto nō seruetur,secundum d.Bar. in d.
cle.j.de magi.Et quod non sit Iudeus vel mulier, in quibus non
19 cadit dignitas.l.ij.ff.de re.iu.l.fi.§.de Iud. † Et an priuilegia cō-
cessa militibus trahātur ad doctores,vel aduocatos, dixi in repe.
20 mea l.centurio.ff.de vul.⁊ pup.in prin. † Et doct.legū sunt maio-
res oībus alijs ꝓfessoribus,vt voluit gl.no.in proe.Dig.in §.pen.
dum voluit,quod scholaris habeat tres iudices. Orator tñ pre-
fertur omnibus alijs professoribus,vt voluit gl.in l.j.§.de stu.lib.
21 vrb.⁊ ibi tex.† Et doctor q̄uis receperit insignia, pōt tamen re-
probari,secūdum Bar.in l.grāmaticos.§.de ꝓfes. ⁊ me.⁊ doctor
semel approbatus,non potest amplius reprobari,secundū Bal.
22 per illum tex.in l.ij.de li.⁊ eorum lib. † ⁊ doctor cum eius familia
non pōt scrutari de armis.Vide Bar. ⁊ que ibi scripsi in l.medi-
cos.§.de profes.⁊ me.ibi etiā quod doctor nō tenetur soluere col-
lectas,⁊ quando ille qui vult doctorari nō est repertus,⁊c. ⁊ ibi
23 etiā signaui.† Et scholaris studēs nō tenet in ꝓpria pr̄ia ad mu-
nera.l.j.qui eta. vel ꝓfes. ⁊ ibi vide qualiter intelligatur statutū si
dicit quod scholaris conuenitur tantū corā episcopo, an poterit
conueniri corā rectore,vide Bar.in l.viros.j.eo. de diuer.off.lib.
xij.in fi.lib.⁊ vide Bar.i l.j.j.de tyr.an scholaris vagabūdus pos-
24 sit doctorari.ℭ Itē† doctor senex nō est semp iuueni preferēdus.[c]
c vide tex.⁊ ibi Ang.in auth.de mona.in §.fi.⁊ facit quod not. per
25 gl.⁊ Bar.in l.cum quid.ff.si cer.pet.† Et no.scholaris licētiatus
ante susceptionē bireti,non habet priuilegia doctoratus, secun-
dū Bal.i l.bene a zenone.de quadri.ꝑscrip.⁊ l.athletas.de excu.
26 tuto.imo dt Bal.in l.j.in fi.ff.sol.mat.† quod in fauorabilibus li-
cētiatus habetur pro doctore.Et an licētiatus qui suscepit gra-
dum doctoratus, post doctoratum alterius debeat preponi illi
primo doctorato.Bar.quod sic,in l.j.§.de cōsu.lib.xij.per illū tex.
27 † Et an scholaris vocatus doctor solo verbo ab Imperatore ha-
beat priuilegia doctorat⁹,vide Mart.de Lau.i addi.suis. ⁊ vide
28 Bal.in c.j.quis dicatur Dux,vel March.† not.quod doctor le-
gēs,donec legit,dr̄ tūc ciuis illius ciuitatis vbi legit, ꝑ Bar.in l.
municeps.in §.miles.ff.ad munici.⁊ l.j.e.tit. circa medium. vbi lo-
29 quitur de prelato.† Et no.quod Imperator pōt solo verbo crea-
re doctorē,secundum quod no.per Angel.in l.j.§.de sen.pas.pro-
nūciat⁹ tñ doctor solo verbo ab Imperatore vel papa,si est igna-
rus iuris,non hz priuilegia doctorū, sed vt doctor minoris sciē-
tie honoratur,arg.l.quod si forte.§.j.de solu.⁊ per Bar.in c.j.qs
30 dicat Dux vel Marc.† Et doctor dānatus ad mortē,decapitari
non potest.l.omnes.iuncta gl.in verbo,post amissionē.de episc.et
cler. vbi dr̄, quod nemo in dignitate constitutus mori debet an-
31 teꝙ degradetur.facit c.degradatio.de pen.lib.vj.† Et scholaris
doctus prefertur doctori ignaro.gl.in l.iij.§.j.ff.de decu. ⁊ eorum
filijs.⁊ est gl.in auth.de monachis.§.fi.in verbo tempus.⁊ est pre-
sumptio quod scholaris qui excesserit xxv.non bene addiscat,sm
32 Bar.in l.j.§.de his qui eta.se ex.lib.x. † Et an scholaris qui ince-
pit studium viuente patre debeat perficere sumptibus commu-
nibus patre mortuo an expēsis suis.Bart.in l.j.§.de peri.⁊ ꝯmo.
33 rei vendi.⁊ † de doctore qui promittit maria ⁊ montes scholari,
non est credēdum,vide gl.⁊ Bart.in l.non omnes.§.fi.de re mili.
ℭ Item arg.suspicionis est contra doctores qui acquirunt sibi
scholares ꝑ pecuniā l.j.§.solēt.de offi.prefec.vrb.⁊ §.sz si qs. Iu-
34 stitu.de suspe.tut.in gl.Alex.† Mulier cōditionē patris ⁊ aui il-
lustris retinet,dum tamen nubat clarissimo.h.d.Si autem nube-
ret homini minoris cōditionis,tunc secus,quia sicut mulier pre-
pter viri conditionem corruscat,ita deprimitur,vt §.de inco.l.mu-
35 lieres.⁊ j.eo.l.mulieres.ℭ† Vltimo no.ex gl.ista duo,primo quod
illa dignitas non extenditur vltra pronepotes,concor.§. de qō.l.
36 diuo Marco.ℭ † Secundo no.ꝙ consules dicuntur clarissimi.et
37 ita est expedita hec lex.ℭ Sequitur repeti. eiusdem l.† quero in
quo differt tractat⁹ hui⁹ libri a tractatu primi libri, in quo tra-
ctat de dignitatib⁹,sicut hic tractat. Rñ.in primo tractat prin-
cipaliter de officijs,ex quib⁹ sequit dignitas, hic tractam⁹ prin-
38 cipaliter de ipsa dignitate.† proprie em̄ loquēdo aliud est offm̄.a-
liud est dignitas,quod patet,pōt em̄ quis habere dignitatem se-
natoriam vel consularē,licet nō sit senator vel consul,vt videbitis
in processu.ℭ Item quis potest habere officium senatoris,⁊ non
habere dignitatem,vt dicemus j.l.quoties.Et sic apparet quod
sunt separata,breuiter.h.d. Nobilitas mulieris,que habetur ex
progenie,retinetur,etiam si nubat nobili,etiam maioris dignita-
39 tis non plebeio.h.d.Modo† pone casum in terminis causa sola-
tij.Domini,due sorores fuerunt inuitate in quodam conuiuio,⁊
quia non fuerant posite inter dominas consulares ⁊ pretorias,
ideo iuerunt ad principem,proponentes quod auum consulem ⁊
patrem habuerunt pretorem.⁊ ipse sunt nupte nobilibus viris,
licet non tante dignitatis. Queritur nunquid debeant poni in
mensa inter nobiles respectu nobilitatis parentum an respectu
nobilitatis maritorum.Respondet Imperator quod si vera sunt
que proponuntur,quod tenent nobilitatem, ⁊ dignitatem gene-
40 ris,⁊ sic poni debuerunt in mensa. † not. quod nobiles habēt di-
gnitatem,vt dicitur j. Item no.quod mulieres habent dignitatē,
⁊ nobilitatem ex progenie. Item no.quod si filia vnius regis nu-
bat vni Comiti,dz appellari regalis,vel si filia vnius comitis nu-
bat vni minoris nobilitatis,debet appellari comitissa.Item not.
quod si filia Comitis nubat populari, non dz appellari Comitis-
sa. Op.dr̄ hic quod iste mulieres habuerunt patrem,auum ⁊ vi-
41 rum,cōtra.§.de nup.l.nemini.† Sol.expone virum,id est,hominē,
vt gl.dicit.Pro cuius notitia sciēdum est quod nomen viri quā-
doque ponitur respectiue ad vxorem, ⁊ tunc ponitur nomen viri
pro marito,vt ff.solu.matr.l.viro atque vxore,⁊ ff.de iure do.l. vir
ab eo.§.de do.inter vi.⁊ vxo.in rubro ⁊ nigro.de iure dot.l. si in-
ter virum.cum simil. Qñque non ponitur respectiue.sed ponitur
cum adiectione denotante quod sit vir alicuius mulieris , vt per
genitiuum casum,vt si dico, vir Seie, vel pronomen possessiuum,
vt si dico mulieri,vir tuus,vel similia verba,tūc etiā intelliguntur
in dubio viro pro marito, vt ff.de sena.l.j. ad leg. Velle.authen. si
qua mulier.Si vero dictio vir,cū alia adiūctione ponat,tūc intel
ligitur vir.i.homo,vt hic ⁊ ff.iud.sol.l.vir bonus,⁊ pro soc.l. si so-
cietatē.§.arbitrorū.cum simil.Aduertendum tamen est,quod no
men vir,adultum hominem importat. Cum vero dico vir,homi-
nem importat,⁊ potest intelligi de quolibet,vt ff.de lega.iij.l. cum
quis decedens.§.codicil.⁊ ibi no.quod est notandum ad multa.
42 ℭ † Secundo op.quod mulieres non possunt habere dignita-
d tem,[d] vt l.femine.ff.de reg.iur.Solu.Dignitatem sine administra
tione possunt habere, vt hic, sed dignitatem cū administratione
regulariter non,vt in contrarijs. Fallit in quibusdam precellen-
tibus mulieribus,vt de consuetudine quarundam partium, vt l.
43 fi.§.de arb. † Fallit in Abbatissis , quas videmus habere digni-
e tatē,[e] ⁊ administrationē in suas monachas,⁊ interdū extra cū ha-
beāt castra,⁊ similia. Ista dignitas sine administratione, de qua
loquitur hec lex,nihil aliud est quā dignitas, seu nobilitas, et sic
apud nos vocat. Ita dt hec gl.⁊ probat.j.eod.l.mulieres.⁊ j.dicā.
Dicitur em̄,talis est nobilis domina tali nobilitate, cū sit comi-
tissa,Marchionissa,⁊ simi.vt j.ostēdā. Est ergo videndū quid sit
nobilitas. Ad cuius declarationē premitto aliquas questiones.
44 † Et primo quero quot modis dr̄ dignitas.Respondeo quando-
que accipitur largissime,vt oēs dicātur in dignitate,qui sunt bo
ne fame,⁊ integri status,vt ff.de va.⁊ extraordi. cog.l. cognitio-
nū.§.j. ibi,illese dignitatis status, ⁊ alibi quilibet dr̄ dignus,qui
non reperitur indignus, vt l. cum quidam.de lega. ij. ⁊ de manu.
test.l.seruus.⁊ de hoc nō loquitur hic.Quandoqz vero accipitur
dignitas pro officio,qued habet dignitatē annexā,vt ff.de mu.et
hon.l.honor.in prin.Et ita loquit rub.extra de p̄b.⁊ digni.⁊ tex.
in c.de multa.eo.tit.ita loquit gl.ff.ad l.Iul.de ambitu.l.j.que di-

cit,quedā officia que ibi nominātur,esse dignitates.Uere em̄ officiū
ipsum non est dignitas,sed habet dignitatē annexā,vt ff. de mu,
⁊ hono.l.honor.in prin.⁊ isto modo etiam non loquitur hic titu-
lus.Quādoqꝫ dignitas accipitur pro quadā qualitate,que facit
personā differre a plebeijs,⁊ ista est nobilitas secundum vulgare
nostrum,vt statim dicam.Et considerantur ista duobus modis.
¶ Primo.prout ista dignitas stat in nomine generis sui,nec ha-
bet nomen speciale,vt esse decurio,vt ff.de mu.⁊ hono.l.spurij.in
prin.⁊ esse miles,⁊ presbyter,⁊ similia,vt l.ne quis.§.vt ne.priua,
45 Sunt.⁊ alie dignitates noiate, † ⁊ iste diuiduntur per suos gra-
dus.Est enim illustris,superillustris, spectabilis, clarissimus, vt
j.videbitis in prosecutione materie,⁊ istis nominibus adhuc do-
46 ctores hodie vtuntur,de his loquitur hic titulus.Scđo † quero,
⁊ reuoco in dubiū vtrū sit verum quod dignitas prout accipitur,
vt separata,ab offō,ᵃvel administratione sit idē quod nobilitas.
Respondeo,si quidē nobilitas accipitur proprie prout facit quē
differre a plebeijs,⁊ de ista loquitur hic,⁊ tunc dico quod est idem
nobilitas,⁊ dignitas.Probo,Sola dignitas est, que facit quem
differre a plebeijs,⁊ quē nō esse plebeiū,vt ff.de susp.tut.l.j.in fi. ⁊
l.iij.§.tutores,⁊ ibi hoc Jac.de Are.ponit,quod omnis carēs di-
gnitate est plebeius. alias q est in dignitate desinit esse plebeius
probat̄ ꝭ.vt ne,priua.l.ne quis.Illud ergo quod fm nr̄os mores
appellatur nobilitas,illud idem est dignitas, que facit quem non
esse plebeiū.hoc videt̄ expressum Insti.de iure natu.gen.⁊ ciui.§.
plebiscitum,⁊ ibi gl. dt quod plebs continet oēs exceptis nobili-
bus.In tex.vero.d.§.appellātur nobiles patricij,⁊ senatores,qui
habēt dignitatē,⁊ facit ff.de verb.sign.l.plebs.in princ. Sꝫ pos-
set dici quod ille §.plebiscitum. probat contrarium. Dicitur em̄
ibi quod plebis appellatione continentur oēs,exceptis senatori-
bus,⁊ patricijs.sed multe sunt alie dignitates inferiores a sena-
toribus,⁊ patricijs,vt j.tit.ij.l.nemini. ergo patet quod multi ha-
bētes dignitatē sunt plebeij.i.hoies habētes inferiorem dignita-
tem a predictis,⁊ sic non omnis, qui est in dignitate,desinit esse
plebeius.⁊ sic nō est idē nobilitas ⁊ dignitas.Solu.Ibi ponitur
nomē patriciatus in gnē pro oibus pribus ciuitatis, sic ꝑ omni-
bus habentibus in ciuitate dignitatem,vt patet.ff.de orig.iur.l.
ij.§.deinde cum erarium,⁊ eisdem temporibus.sed l.nemini.j.ti.ij.
loquitur de alio magno patriciatus honore,qui cepit esse postq̄
fuerunt creati Imperatores. Preterea istum intellectum ponit
Hugo sub dictione plebs. Preterea certum est quod dignitas
non debet concedi,nisi ei qui sit in aliqua potestate, saltē quod sit
decurio.vt l.honores.§.is qui.ff.de decu. ¶ Nam plebeius non
potest eligi ad dignitatem,vt ibi patet. sed alibi dicitur quod ad
dignitates debēt eligi nobiles,vt in auth.de defen.ciui.in §. in-
terim.⁊ §.ij. ergo patet quod ob hoc quod dt nobiles, intelligit̄,
hoc est.in dignitate positos,vt in aut. en.de defen.ciui.⁊ sic nobi-
litas,⁊ dignitas sunt idē.¶ Preterea hoc patet in l.qro.de nata.
resti.vbi dt nobilissimus Imperator.Ideo aūt dr̄ nobilissimus in
superlatiuo gradu, quia est in dignitate in gradu superlatiuo.
¶ Preterea hoc patet in diuina scriptura Mar.xv.c.in fine. vbi
venit Joseph ab Arimathia nobilis decurio. quasi dicat, erat
nobilis,qr erat positus in dignitate decurionatus. Cōcludit̄ er-
go quod nobilitas,que facit quē differre a plebeio,est quedā di-
gnitas eo modo sumpta,quo dixi s.§. separata ab administratio-
ne. Ideo nos videmꝰ in nr̄o vsu noiari dignitatē illā, a qua pro-
cedit nobilitas.Dicimus enim regales,ducales,marchiones,co-
mites,⁊ similia.Quosdam vero vocamus nobiles simplices,qr vt
dixi,quedam erant dignitates nominate, quedam innominate.
Ergo apparet: qr licet sub noie nobilitatis nō habeamus aliquē
specialem tractatum,tamen habemus hunc librum de dignitati-
bus,⁊ in multis alijs partibus iuris,ideo de nobilitate recte tra-
ctare possumus. Potest etiam accipi nobilitas multis alijs mo-
dis,⁊ tunc non est idem quod dignitas,vt statim videbitis.Ter-
tio ergo quero quid sit nobilitas,seu dignitas prout idē sunt,et
vt circa hec veritas elucescat multorū opiniones referā.Fuit em̄
quidā noie Dātes Allegeri de florentia poeta vulgaris, laudabi-
lis,⁊ recolēde memorie,qui circa hoc fecit vnā cātilenā in vulgari
que inci. Le dolce rime damor che io solia cercar ne miei pēsie-
ri,⁊c.⁊ ibi recitat tres opi.antiquorū. Prima est,que dicit quod
47 quidā Imperator,dt quod†nobilitas est antiqua eris,⁊ diuitia-
rum possessio cum pulchris regiminibus, ⁊ moribus. Alij dixe-
runt quod antiqui boni mores faciunt hominem nobilem, et isti
de diuitijs nō curāt. Tertij dicūt,quod ille est nobilis qui descen
dit ex patre vel auo valentibus.⁊ omnes istas opin.reprobat.
¶ Ultimo ipse determinat,q̄ quicūqꝫ est virtuosus,est nobilis.
¶ Itē potest esse nobilitas etiā vbi non est virtus,⁊ sic nobilitas
habet in se plus quam virtus. Exemplum in puella verecūdā.
nam verecūdia est diuersa a ꝟtute,⁊ tamē in ea est nobilitas. cō-
cluditur igitur quod ois aia predestinata a Deo in felicitate, vt
in omni tempore bene operetur, etiam antequam alium actum
virtuosum operetur,dicat̄ nobilis,⁊ ista sunt eius dicta in sum-
ma,De quolibet ergo large ⁊ latius videamꝰ singulariter. Pri-
ma ergo opinio fuit, quod quidam Imperator dixit quod nobi-
litas est antiqua possessio eris,seu diuitiarum, cum pulchris re-
giminibus, ⁊ moribus. Et istud reprobat ipse dicens quod ista
diffinitio est falsa ⁊ imperfecta,falsa, qr diuitie non possunt dare
nec auferre nobilitatē,quod apparet,qr diuitie ex se sunt viles,⁊
quod vile est,nobilitatem non potest concedere. Uilitas autē ea-
f rum apparet, qr diuitie congregate non quietant animum, ᶠsed
maiorem curam tribuant.¶ Item illa diffinitio est imperfecta,qr
alijs modis contingit nobilitas,vt j.dicetur,⁊ ista videtur inten-
tio poete predicti. Primum quod dicit, quod quidā Imperator
posuit diffinitionem predictam, hoc non reperitur in corpore iu-
ris,sed forte ipse in alijs historijs inuenit,tamen contra reproba-
tionem suam arguo quod diuitie conferunt ad dandam nobilita-
tem,quia quicquid confert ad virtutem, confert ad nobilitatem.
Istud patet ex dictis suis,qui dixit,quod vbicunqꝫ est virtus,ibi
g est nobilitas ᵍ ⁊ secundum istud nobilis est ille, quem nobilitat
sua virtus,sed diuitie cōferunt ad magnanimitatem, que est vir-
tus,vt habetur a sctō Tho.in ij.ij.q.cxxviij.c. fi.⁊ p philosophū.
iiij.Eth.vbi tractat de magnanimitate,ergo cōfert ad nobilitatē.
¶ Preterea quicquid cōfert ad felicitatē cōfert ad nobilitatem,
secundum eundem,sed diuitie cōferunt ad felicitatē.qr sine ipsis
nō cōtingit hoiem esse felicē,secundum Philoso.j. Ethi.ergo.⁊c.
Preterea eorumꝰ diffinitiones ponit Philosoph. v. Polit.circa
primum vbi sic ait,Nobiles em̄ esse videtur, quibus assistūt pro-
genitorum virtus,⁊ diuitie.Finaliter concludo quod diuitie non
sunt dignitates,nec dignitatē possunt dare directe, vt dt poeta,
possunt tn̄ esse cā remota,ob quā nobilitas euenit,⁊ obuēta con-
seruabitur,⁊ ita concludunt rationes in oppositum facte, ⁊ hoc
est verum,vt j.dicam,⁊ in hoc bene dicit poeta.Scđa opi.fuit eo-
rum.qui predictā opi.reuoluerunt hoc modo, quod antiqui bo-
ni mores cum possessione diuitiarū faciūt hoiem nobilem,⁊ opti-
mam partem ademerunt, qr forte ipsi non habebant eam, ⁊ hec
sunt verba poete quasi dicat secūda opin. quod soli antiqui boni
mores faciunt quē nobilē.Istā opi.ipse dānat.Isti videntur pre-
supponere,quod ex vili patre nō potest descendere nobilis filius
quod patet,qr requirunt antiquitatem. Ex hoc eorum antece-
denti sequeretur quod omnes sumus nobiles, vel omnes sumus
ignobiles.qr si primꝰ parēs fuit nobilis,ergo oēs descēdētes sunt
nobiles.Si primus ignobilis,ergo omnes descēdētes ignobiles,
qr nunquam in persona alicuius potuit incipere nobilitas seu di-
gnitas.Nam aut ipsi habēt dicere q̄ mundus fuit ab eterno cuꝫ
multitudine omnium,qđ est falsum,⁊ contra fidem Christianam.
Mihi videtur salua reuerentia tanti poete quod dicte rōnes fa-
cte ad reprobandum dictas opi.non sunt vere.¶ Primo em̄ au-
thoritas,quam ipsi asserunt ex dictis eorum,scilicet qđ ex vili pa-
rente non possit nasci nobilis filius,nam ipsi requirūt antiquita-
48 tem bonorū morū.†Certe ista antiquitas pōt esse in vno homine.
Nam si durauit longo tempore x.vel xx.an.in bonis moribus,di-
cent̄ antiqui boni mores,vt ff.de legi.§.de quibus.in gl.sup versi.
inueterata.vn̄ ex istis actibus virtuosis non erit nobilis, nisi cō-
pleto longo tpe. Istud videtur expressum in doctoribus, qui non
consequuntur dignitatem comitum,nisi expletis xx.an.in legēdo
vt de profes.qui in vrb.l.j.j.eod.lib.¶ Preterea posito q̄ antece-
dens esset verum,non sequitur consequens,quod omnes essemus
nobiles vel ignobiles.Pone enim quod Adam fuit nobilis.
h ¶ Et qui sint isti nobiles ⁊ quot modis sumātur,ʰvide text.⁊ ibi
Bal.in l.nobiliores.de commer.⁊ mer.vbi dicit qđ qui facit artē
mercantium,non potest esse nobilis, quod not.contra dominos
49 Uenetos.Alex.†Et nobilitas transit in filios,nisi propter eoruꝫ
delictum eam amittant.Nam propter delictum quis infamatur,
⁊ propter infamiam perditur nobilitas,⁊ dignitas,vt l.proxi.⁊ l.
quoties.Si ergo aliquis ex filijs se gessit virtuose,retinet nobili-
tatem,⁊ erit nobilis,⁊ si alius gessit se vitiose, perdit nobilitatē,⁊
erit plebeius.Et ita fuit de facto in Cain,qui occidit Abel fratrē
suum propter qđ perdidit nobilitatem patris,vt habetur Gen.
iiij.c.Et de hoc multa exempla ponunt per Ualerium Maxim.
50 sub rub.qui a patri.degenerauerunt.¶†Itē pone ex eodem pa-
tre nobili natum vnum filiū legitimum,⁊ alium bastardū, certe
ad legitimum transit nobilitas,non ad bastardū,vt l.cum legiti-
me.de stat.homi.⁊ de sena.l.liberos.¶ Not.per doct.in l.fin.§.de
ver.significationibus,⁊ per Bald.in l.j.⁊ Ang.⁊ Imo.in l.ex fa-
cto.ad Trebel.Alexan.Exemplum in Abraam,qui habuit filiū
legitimum ⁊ aliū naturalem ex ancilla.Gen.xxj.Eodē modo non
obst.dicte rōnes tertie opinio.vt statim dicam, licet enim iste re-
prehensiones non videantur concludere,tamen verum arbitror
quod antiquitas morū non est nobilitas, nec nobilitatē facere
51 potest,sed potest esse causa nobilitatis,vt infra dicam.¶†Tertia
opi.fuit,quod illi dicantur nobiles,qui descendunt a parentibus
valent

valentibus.puta patre vel auo,licet ipse,qui descendit, sit modi-
ce cōditionis. Istud reprehēdit poeta eadē ratione,q2 videt̄ pre-
supponere quod nō sit nobilis,nisi qui nascitur ex nobili.Et q2 ex
rustico non potest nasci nobilis, ex quo sequantur consequentie
false,vt s̄.dictum est.¶ Sed non est verum quod ipsi hoc presup
ponant. Dicunt enim ipsi quod ex valentibus parentibus , vt
ipse poeta recitat,nō autē dt nobilibus,z possunt hec habere talē
52 intellectum.¶ † Pone,rusticus incipit esse probus hō,z valens
z tenere statum nobilitatis.Certe ipse nō est nobilis,q2 illa rusti-
citas nō potuit purgari plene,z pfecte ī eo,s3 filij, z nepotes sui
erunt nobiliores , vt tota die videmus in rusticis puenientibus
ad aliquem gradū ciuitatis.¶ Unde ex parte ignobili,tñ valen-
te,nascitur filius vel nepos nobilis, z sic nō psupponit illud quod
poeta dicebat,z posito quod psupponeret, nō sequeret̄ quod ille
essent false cōsequentie,vt dixi in pcedenti opi.ver.mihi videtur.
¶ Item reprobat poeta dictā tertiā opinionem in eo quod adie-
cit,licet ipse sit modice conditionis.Nā talis est vilissimus,q2 ha-
buit viā nobilitatis paratā a parentibus,z ipse non seruat eā , et
talis vituperādus est plus quā alius.Si ergo est vilissimus,ergo
nō est nobilis.Et hoc tangit multos viuentes,qui vadunt p ter-
53 rā,sed quo ad mores,mortui sunt.¶ † Sed ista respōsio non vi-
detur vera. Sciendū ergo est quod ex parētibus nobilibus,qñq3
nascitur filius nobilis,z virtuose viuens,z iste erit nobilis fm oēs
predictos.Qñq3 nascitur filius reprobus,qui habet mores ma-
los,ex quibus est infamis,z tunc perdit nobilitatem,vt ī.l. pro-
xima,z isto casu verum dicit poeta,qui eum appellat vilissimum.
Quādoq3 nascitur filius,qui nō habet mores,nec bonos,nec ma
los,z forte est segnis,qui nō est operatiuus,vel forte est demens,
vel furiosus.Et isto casu retinet nobilitatem.ff.de indi.l. cecus.z
l.cum furiosus.Et isto casu loquuntur verba illorum,qui dicunt,
quod licet sit ipse modice cōditionis,z sic reprehensio poete eos
54 non tangit.¶ † Uidendum est vtrum dictum suum sit bonum,
quod ex natiuitate quis habeat nobilitatem.Et videtur ꝙ sic,vt
hac l.j.ī.eo.l.senator.z ff.de senato.l.senatoris filiū.Et videtur ex-
pressum Prouerbio.xviij.c.ibi,Gloria filiorum,patres eorum.et
Ecclesia.x.c.ibi,Btā est terra,cui⁹ rex est nobilis. Et exponit gl.
ibi.i.de stirpe regia.In cōtrarium est Job.xiiij.c.in fine.Unde di
cit quod mortui siue nobiles siue ignobiles fuerunt, nō intererit
filiorum. Si enim nobilitates transirent a parentibus pro certo
eorū interesse ignorare non possent. Preterea que ex natiuitate
naturaliter habentur,nō possunt tolli per principem,vt instit.de
iure natu.§.sed naturalia. Sed hoc potest mutari,q2 nubēdo vni
plebeio perdit dignitatem,vt hic,z l.femine.ff.de sena.ergo, zc.
55 † Preterea,nobilitas que habetur ex progenie non durat vltra
pronepotem,vt hic no.gl.z ī.dicā.z sic ille,qui nascitur ex prone-
pote,nascitur ex nobili,nō tñ est nobilis,z ista est vera,q2 ples seu
origo nō est dignitas,nec dat dignitatem,vt hic,z in authent.de
referen.§.fi,ī.cod,l.mulieres.z ibi in gñe.Nobilitans ergo Prin-
ceps est,qui nobilitat,pter genus,merito ergo princeps eā pōt
56 auferre,z dare qñcūq3 vult.¶ † Quarta opinio fuit ipsi⁹ poete,
quod vbicunq3 est virtus , z ibi est nobilitas. Et intelligitur de
virtute,qua hō felix efficitur. ¶ Item dicit,quod potest esse no-
bilitas etiā vbi nō est ꝟtus,z sic nobilitas h3 in se plus quā vir-
tus. Exemplum in muliere verecunda,nā verecundia diuersa est
a ꝟtute,z tñ in ea est nobilitas.Cōcludit ergo quod aīa predesti-
nata a Deo in felicitate,vt omni tempore bene faciat,etiā anteꝙ̄
faciat aliquem actū virtutis,dicitur nobilis. Et hec est vera no-
bilitas,de qua pauci reperiuntur,vt ipse dicit. Uideamus ergo
an predicta sint vera, z ostendo quod non. Pone aliquem pro-
pter delictum suum esse infamem, z sic in eum nō cadit dignitas,
vel nobilitas, vt ī.l.proxi. postea reuersus ad bonos mores est
fact⁹ ꝟtuosus,fm eū iste erit nobilis,quod est falsum,nisi restitua
tur per principem,vt l.imperialis.s̄.de nup.¶ Itē pone aliquem
virtuosum de crimine dānatum,quod infamat contra virtutem.
Certe iste erit nobilis,fm eum,quod est falsum,cum infamie sit,vt
l.athletas.in fine.de his qui notantur infamia. ¶ Item pone ex
vno Rege natum filium qui futurus est reprobus , z infamis, z
predestinatus a Deo in dānationem.Certe,fm eum,iste erit no-
bilis,quod est falsum , q2 saltem interim anteꝙ̄ vitia committat,
est nobilis,vt hic, z infra, eadem lege senator. cum similibus.
¶ Scdo probatur authoritate diuine scripture Ecclesiestic. x.
A principe stultum positū in dignitate sublimi, ergo est nobilis,
licet stultus,z tñ nec virtuosus,nec predestinatus in felicitate.
Preterea,si est natus ignobiliter,surget in gloria,scribit, primo
ad Corin.xv.c. Uides ergo quod licet predestinatus sit in gloria,
tamen donec est hic dicitur ignobilis. ¶ Item dicit Apostolus
ad Corint.iij.c.Uos nobiles, nos autem ignobiles vsque adhuc.
Preterea,si verum esset dictum eius,sequeretur quod nullus ple-
beius esset virtuosus,vel predestinatus in salutem,q2 esset nobi-
lis,secundum eum,z sic nō esset plebeius.¶ Tertio ad hoc pro-
batur authoritate Phi.j.Ethi.iiij.c. qui dt. quod sunt quidam
hoies virtuosi,tñ sunt nobilitate priuati.Preterea,pōt esse quod
seruus vel rusticus est virtuosus cum omni virtute, vt q2 est for-
tis vel prudens,iustus,z expertus in his que sibi mādabuntur,z
tñ nesciret dñari.Certe iste nō est nobilis, vt dt Philosophus.j.
Ethi.l.x.c.nō est nobilitas vbicunq3 est ꝟtus.quid ergo dicemus?
57 ¶ † Dico,pro declaratione presentis questionis habemus po-
nere tres nobilitates.¶ Prima est nobilitas Theologica,seu su
pernaturalis.¶ Scda est nobilitas naturalis.¶ Tertia est no-
bilitas politica z ciuilis. De prima Theologica z spirituali est
querendum in cōspectu eterni iudicis,apud quem nulla est obū-
58 bratio,nec aliquid latet,vt dicit poeta predictus. ¶ † Nā apud
Deum est nobilis ois,qui est in grā faciente gratiā,vel gratum,
¶ Item omnis ille,qui est virtuosus,dico de illa virtute,que fa-
cit hoiem felicem,intelligo hoc,scilicet si est in charitate.Si enim
aliquis in charitate est , ille est in gratia , non enim potest esse in
charitate sine gratia , z ista gratia consistit in hoc quod Deus
sua largitate fecit hoiem gratū sibi, vt habetur in Magistro sen-
tentiarum in scdo libro distinctione decimasecūda. z clarius ibi-
dem ab illo reuerendo doctore fratre Bonauentura de Balneo
regio , z a sctō Tho.in prima scde, questione centesimadecima. z
questione quinquagesima,z hoc est verū, z probatur primo Re-
gum secundo cap.vbi dicitur,Quicunq3 honorabit me,ego ho-
norificabo eū,qui autem cōtemnunt me , erunt ignobiles. Istos
aūt nobiles nō possumus pfecte cognoscere,nisi per reuelationē.
Dr̄ enī Ecclesiasti. vndecimo capitulo. Nescit hō vtrum amore
vel odio dignus sit,z multi sunt destinati, qui apud nos reputā
tur ignobiles,vt patet ex dictis authoritatib⁹ Apostoli ad Co-
rin.iiij. z xxx.c. Istam ergo nobilitatem theologicā dimittamus
59 Theologis.† Scda igitur nobilitas est naturalis,z hec pōt con
siderari duobus modis. ¶ Primo,prout congruit animalibus
rationalibus,z etiā irrationalibus, z alijs etiā sensu carentibus,
z isto modo dicuntur nobilia z ignobilia fm nobilitatem opera-
tionum,vt in brutis patet.Uidemus enī quasdā aues eiusdē spe-
ciei nobiles,z ignobiles.Exemplum in falcone, aliquis dicit gē-
tilis z aliquis peregrinus,zc. ¶ Idem de ceteris animalib⁹ Idē
de pomis,z eodem modo inter artifices distinguimus quosdam
nobiles, qui sunt magis instructi alijs, z alij sunt, quos ignobi-
les dicimus,vt s̄.de cond.in pub.hor.l.j.li.x.z s̄.de post.l. promi-
dendū,z isto mō seruus,z ancilla pōt esse nobilis.Et ita habetur
Leui.xx.c.ista ancilla nobilis, z de hoc loquitur Philosoph⁹ i,
Eth.in prin. Et de hoc nō est nrm̄ principaliter tractare: q2 per
hāc nō distinguitur nobilis a plebeio,de quo querimus. Secūdo
modo potest cōsiderari prout cadit in hominibus ista nobilitas
naturalis,z tunc debet intelligi naturalis , id est naturali ratio-
ne inducta , quod nos Iuriste appellam⁹ de iure gentiū primeuo
quod apparet,q2 solis hominibus cōgruit. Et de ista nobilitate
Philosophus j.Ethi.iiij.c. vbi dt quod nihil aliud quā virtus,
z malitia discriminat seruum,z liberum, nobiles,et ignobiles.
Hoc autem non est intelligendum de omni virtute, sed de ea que
cōpetit aliquib⁹,prout sunt apti dñari,nō de ea prout apti sunt
subijci,prout per Philosophū.j.Politicorū.x.ca.dicendū est er-
go,ꝙ talis nobilitas est ꝟtus,prout cōpetit his qui sunt apti do
minari seu pesse.Uel ponas diffinitionē ꝟtutis quā ponit Phi-
60 losophus j.Ethicorū.Cū dicta adiectiōe † tu dicas quod hec no
bilitas est quidā habit⁹ electiuus in medio cōsistēs circa ea que
pertinēt ad preesse,vel dominari.Et cū hac determinatiōe posset
esse verum quod dicit poeta. z de hac nobilitate habet̄ lvj. dist.
61 nunꝙ̄ de vitijs.† Tertia nobilitas politica,seu ciuilis, prout dif-
fert nobilis a plebeio,fm quod accipimus apud nos z in foro no-
stro,tunc quod dicit poeta predictus omnino non est verum, q2
tunc sequerentur inconuenientie suprascripte. Quid ergo dicen-
dum? Respon. Host.in summa,de preben.z digni.quod dignitas
est preeminētia quedā. Idē ergo dicendū de nobilitate,q2 nobili-
tas,z dignitas idem sunt,vt dictum est,sed certe nimis generali-
ter loquitur,q2 etiam serui habent preeminētias, vt ordinarius,
z vicarius,z etiā plebeij,z rustici habēt preeminentias,sed quod
quilibet paterfami.in domo sua habet preeminentiā. Inn. vero in
c.de multa.de preben. dicit,quod illa est dignitas,que reputatur
dignitas,z si non reputatur dignitas,nō est dignitas. Istud non
probatur rōnibus,z nimis gñaliter loquitur,tñ veritati propin-
quior est.Quid ergo dicendū? Rñ.ꝙ nobilitas apud nos inuen-
ta est ad similitudinem, z imitationem illius nobilitatis, que est
apud Deum,vt in auth.vt iudi.sine quoquo suffra.§. itaq3. s̄.de
offō.prefe.preto. Afri.l.j.z l.in noie Domini.in princ. z de nupt.l.
imperialis.in prin.Sicut ergo ille apud Deum est nobilis, quem
Deus sua grā sibi gratum facit, ita in foro nostro ille est nobilis
quē princeps sua grā,vel lex sibi gratum, vel nobilem facit. Non
tamen potest esse similitudo per omnia , z ideo de hac nobilitate
prout intelligitur apud Deum,relinquitur Theologis, quibus

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

est standum. Pront vero loquimur de nobilitate apud nos, pone
diffinitionem veram, ⁊ examinabo eam, ex qua apparebit theo-
62 rica ⁊ practica huius materie. † Nobilitas est qualitas illata per
principatum tenentem, qua quis vltra honestos plebeios acce-
ptus ostēditur. Examinemus ista verba diffinitionis. Dixi quod
nobilitas est qualitas. hoc esse verum apparet, quia potest ades-
se, vel abesse preter subiecti corruptionem, vt apparet in muliere
plebeia que nubit nobili, que statim nobilis efficitur nobilis, vt
j. eo. l. mulieres, ⁊ l. femine. de senatuscon. ⁊ in his quibus Impe-
rator concedit dignitatem, vt per totum hunc librum. Item ea
dignitas que adest, potest abesse, vt in muliere nobili que nubit
plebeio. vt hic vel in eo, qui propter delictum perdit dignitatem,
vt j. eod. lege quoties, ⁊ l. iudices, ⁊ sic est possibile quod in aliqua
parte temporis esset quis nobilis, ⁊ alia ignobilis, ⁊ econtra. Et
ex his sequitur aliud. Nam cum de diuersitate temporis, vel lo-
corum idem sit iudicium, vt l. vinum. ff. si certum petatur, ⁊ l. fi. de
condi. tritic. sequitur quod idem homo loco certo sit nobilis, ⁊ lo-
co certo ignobilis, quod est verum. Pone Seracenum nobilem
a nobis captum, certe ex quo est captus, erit ignobilis apud nos,
quia seruus. Idem si aliquis de nostris nobilibus caperetur ab
63 eis, ⁊ istud est clarum. Et expressius videmus † in ciuitate ista
Perusij, quod si aliquis plebeius efficiatur miles, habetur pro no-
bili. Sed in ciuitate Florentie etiam post militiam remanet po-
pularis, ⁊ est expressum in l. munerum. §. j. ff. de mune. ⁊ hono. et
64 hoc est verum, sed clarius declarabitur j. † Sequitur in diffini-
tione illata. hoc ideo dico. quia nullus potest habere dignitatem
a seipso, sed oportet quod per alium conferatur a sua authorita-
te assumens eam, incidit in crimen falsi, vel in l. Iul. maie. vt l. iij. §.
fi. ad l. Iuliam maie. ⁊ ff. de fal. l. j. in l. j. in fi. ⁊ extra de reg. iu. cap. j.
lib. vj. Item ideo dixi illata, quia dignitas confertur in alium ex
mera gratia concedentis, non ex aliqua necessitate, que sibi impo-
natur ratione alicuius meriti recipientis, vt in authen. vt iu. sine
65 quoquo suffragio. §. itaque. † Fateor tamen quod possunt alique
cause precedere, que ex congruo impellunt concedentem ad con-
cedendum, non autem impellūt ex necessitate, ⁊ iste cause possunt
esse triplicis generis. Primo, virtutes ⁊ actus virtuosi, vt supra,
de statu. ⁊ imaginib. l. vt virtutum. De hoc habemus exemplum
per totum istum librum vbi per actus virtuosos dantur dignita-
66 tes, vt ff. de origi. iu. l. ij. † Secundo, vitia, seu actus vitiosi, vt dicta
l. ij. §. postea cum Appius, vbi propter furtum quis cōsequutus
fuit dignitatem, ⁊ officium. Et hoc videmus quotidie apud prin-
cipes seculares, ⁊ ecclesiasticos, quod propter vitia aliquis ipsi
Principi efficitur acceptus, ⁊ ab ipso nobilitates, ⁊ dignitates
67 consequitur. ¶ † Predicta que dixi, quod ex mera gratia con-
ceditur dignitas, ⁊ intelligo in principe, qui non recognoscit su-
periorem. alias superior potest cogere inferiorem, vt det dignita-
tem alicui, ⁊ sic quo ad concedentem erit debita, quo ad recipiē-
tem erit mera gratia. s. de offi. quest. l. j. Et de hoc sunt multi ca-
sus decretalium. Item quod dixi, quod propter vitia concedun-
68 tur dignitates, verum est loquendo ciuiliter. † Fateor tamē quod
concedens preferens indignum digno, peccat, vt dicit beatus
Tho. de aqui. in ij. ij. q. lxiij. vbi tractat vtrum acceptio persona-
69 rum sit peccatum. ¶ † Tertio sunt quedam que non sunt vitia
nec virtutes, vt progenies. propter quam lex seu Princeps con-
cedit dignitatem, vt hac l. ⁊ s. dictum est. ⁊ matrimonium. quia no-
bilitatur mulier propter virum sine aliqua eius virtute. ⁊ in ma-
tre, que nobilitatur propter filium quandoque, vt ff. de sena. l. j.
70 quod dic. vt ibi. † Ex predictis sequitur, quod dignitas seu no-
bilitas cadit quandoqz in ignorante. quod patet, quia, vt dictum
est nobilitas consistit in acceptatione eius, qui dignitatem con-
fert. Unde sicut dilectio mea in qua accepto Titium, potest ca-
dere in eum ignorantem, ita ⁊ dignitas, vt apparet expresse in
puero nato ex nobili, quia statim est nobilis, licet nil intelligat vt
probatur in auth. de defen. ciuitatum. §. sed interim. ⁊ not. s. de iu-
71 risdictione omnium iudicum. l. priuatorum. † Ex his sequitur,
quod est nobilitas non est voluntate, nec in intellectu, nec est a-
ctus voluntarius eius qui nobilis efficitur, quod patet. quia ca-
dit in ignorantem, qui circa id quod ignorat, nullam habet vo-
luntatem, vt no. in l. ij. s. de acquir. pos. nec in persona seu corpore,
nec in parte seu corpore sensitiuo constat, sed solum acceptatione
dignitatem conferentis. Determinatur enim in persona eius qui
efficitur nobilis sicut visio in re visa, ⁊ dilectio in re dilecta. Et
sic ante cognitionem illam nulla obuenit noua qualitas in per-
sona nobilitata, sed dicitur nobilis respectu acceptationis. Fa-
teor tamen quod postquam sciuerit, imprimetur in eum qualitas, quia
incedet vt nobilis, ⁊ operabitur vt nobilis, ⁊ similia. Hoc videtur
velle gl. in l. priuatorum. s. de iurisdictione omnium iudicum. que
dicit quod statim habet dignitatem. sed non effectum. Non er-
go est parum ista nobilitas, quia cum hō se acceptū cognoscet. plu-
72 ra audebit. † Ex predictis patet, quod talis nobilitas potest ali-
cui in puncto mortis conferri, quod patet quia potest conferri in
ignorantem, ⁊ consistit in acceptatione alicuius. Simile in lega-
tis que queruntur ignoranti, vt l. cum pater. §. surdo. ff. de legatis
ij. ⁊ s. quando dies legati cedat. l. finali. Simile in conditionibus
potestatiuis que possunt impleri per alium, vt ff. de statu ho. l.
Arethusa. ⁊ seq. de cōdi. ⁊ demōst. l. ij. Et sic patet, quod in pūcto
73 mortis quis pōt effici miles, ⁊ quod † infans, vel pupillus, lz ni-
hil intelligāt, possunt effici milites, ⁊ coronarij. Et similia probā-
tur de test. mil. l. si. de mun. ⁊ hon. nō cōtin. inter pa. ⁊ fi. l. fi. §. j. li. x.
74 † Ex hoc sequitur aliud quod talis nobilitas nō est virtus. Quod pa-
tet quia virtus consistit in voluntate, seu habitu mētis, vt ff. de iust.
⁊ iur. l. iustitia. vbi dicit quod hec virtus que est iustitia, est cōstās
⁊ perpetua volūtas. ⁊ sic virtus que est in habitu voluntatis. ⁊ in re-
ctitudine voluntatis, quod apud Theologos ⁊ apud Philoso-
phos est vulgatissimum. Et ita intelligo d. l. iustitia, et sanctus
75 † Tho. de Aquino. ij. q. lxij. vbi qrit. qd sit iustitia, lz tū volūtas nō
sit virtus, est tū signū virtutis de presenti, vel speratur in futurum, quia
credendum est principatum tenentem, qui aliquem ponit in di-
gnitate, hoc facere propter virtutes. ff. de offi. prefe. pret. l. j. ⁊ pro-
pter nobilitatem parētum bene speratur de filijs, vt in auth. de
76 admi. offi. † Unū in dubio in electiōibus, ⁊ testimonijs. ⁊ alijs acti-
bus, vbi si voces essent hincinde pares preferuntur nobiles, vt ff.
de pact. l. maiorē. in prin. ⁊ ff. de testi. l. iij. §. j. ⁊ l. ob carmē. §. fina. ⁊
ibi no. Sequitur in diffinitione per principatum tenentem. Hoc
77 dico † quia ille qui tenet principatū, pōt cōcedere dignitatē. ⁊ non
alius. ff. de appel. l. si constat. extra de elect. ca. ij. Item quod dico
principatum tenentem, intelligo generaliter siue sit ille qui tenet
principatum omnium, vt Deus, qui quandoqz istas dignitates
⁊ nobilitates tēporales immediate cōstituit, vt lib. j. ⁊ ij. Regum.
siue de principe vniuersali mundanorū. sicut de principe Roma-
norum, cuius sunt oīa. vt in l. bene a zenone. de quad. prescrip. et l.
deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iact. de quo sine dubio cōstat quod
per se ⁊ suas leges dignitates confert, siue sit alius Princeps infe-
rior, vt Rex, marchio, dux, vel magnus Comes, qui hz potestatē
78 condendi leges in suos. † Et idem intelligo de quolibet populo,
qui habet potestatem condendi leges. ff. de mune. ⁊ hono. l. j. circa
prin. ⁊ l. vt gradatim. §. j. quod patet, quia per leges conceditur no-
bilitas, vt per totum hunc lib. sed ciuitatibus princeps concedit
quod possint sibi legē facere. vt ff. de iust. ⁊ iur. l. oēs populi. ergo,
79 ⁊c. † Ex predictis multa inferuntur. ¶ Primo, quod predicti
magni barones licet non sint milites, tū possunt facere milites,
80 quoniam habent potestatem legem condēdi. ¶ † Sz tamen dubi-
tatur, si rex vel baro transit per alias partes extra suum regnuz,
vtrum possit creare milites. Et videtur quod non, quia ibi. vt pri-
uatus homo habetur. ff. de officio prefecti vrbis. l. fina. In cōtra
rium est veritas, quia ea, que sunt voluntarie iurisdictiōis. possunt
extra territorium exerceri, vt l. prima ⁊ secunda. ff. de offi. procon.
81 ⁊ leg. † Ex predictis secundo infertur quod populus huius ciuita-
tis potest facere milites, vel concedere aliam dignitatem. Sed cō-
tra hoc videtur prealleg. l. si constat. de appel. Solu. intelligo ibi
ad vocem popularium plebeiorū, qui nō habent authoritatē sine
82 decurionibus de iure cōi, secus si totus populus fecisset. † Tertio
ex predictis infertur, quod sicut ciuitas per sua statuta, ⁊ cōsuetudi-
nes pōt derogare iuri communi, vt l. de quibus. ff. de legi. ita pōt
dignitates, ⁊ nobilitates, que a iure cōmuni inducuntur, nō acce-
ptare, vt nobilitates. Et hoc videmus de facto hic. Nam de iure
cōi omnis, qui est de numero consiliorū, vel decuriorum, est nobi-
lis, vt ff. de decurio. l. spurij. in prin. Hec aūt ciuitas Perusij non
admittit, imo remanēt decuriones, siue consiliarij plebeij. ciuitas
Uenetiarum admittit, ⁊ pro hoc est casus in l. fin. §. j. ff. de mune.
83 ⁊ hono. ¶ † Quarto infertur ex predictis, quod illa, que nō est digni-
tas de iure cōmuni, tamen potest esse nobilitas per statuta vel cō-
suetudines ciuitatum. Exemplum, militia de iure cōmuni nō est
dignitas, ergo nec nobilitas, nisi in militibus vrbis Rome vt j. de
eque. dig. l. j. ⁊ ibi no. tū quedam ciuitates admiserunt hāc nobili-
tatem, vt in hac ciuitate, licet Florentini contra, vt dictum est. Et
hoc patet quod non omnis militia facit quem nobilem, sed quē po-
pulus acceptat. Unde milites curiarū, vel ciuitatū. vt sunt isti hi-
striones, non erūt nobiles, quia non acceptātur vt nobiles. Ita de
his qui vocantur milites gaudentes. Possunt ergo per statuta
fieri de ignobilibus nobiles, ⁊ ecōtra, ⁊ hoc in multis locis serua-
84 tur. ¶ † Sed circa predicta dubitatur quādo miles, qui nullam hz
iurisdictionē, pōt facere aliū militem. Respon. hoc pōt facere au-
thoritate consuetudi. que habet vim legis, vt ff. de legi. l. de quib.
85 † Sequitur in diffinitione, qua quis vltra honestos plebeios. ⁊c.
Hoc ideo dico, quia plebeiorū quidam dicuntur honesti, quidam vi-
les, vt j. e. l. mulier, ⁊ l. capitaliū. §. fi. ff. de pe. ⁊ de arb. l. j. §. pe. ⁊ l. pe-
dius. ff. de incē. rui. naufra. §. j. lz ergo honesti sint magis accepti
quā viles, non tū propter hoc sunt nobiles, nec desinūt esse plebeij.
86 oportet ergo quod sint accepti vltra honestos plebeios. † Sz hic pōt
dubita

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

dubitari quare in nostro vulgari nomine plebeiorū nō vtimur. respondeo fateor. Nā in istis ciuitatib⁹ Italie, z specialiter Tuscie appellamus commune. z populū, vt cum dico cōmune, compte henduntur omnes nobiles z ignobiles. Cum dico populū, cōpte
87 henduntur plebeii, z ignobiles tantum. † Unde si quis practicaret istā materiā. haberet facere articulū, z probare primo de isto vsu cōmuni loquendi. z intelligendi. quod qualiter fiat. dixi plene
* in l. Labeo. de suppel. leg. z dicā j. in fi. Postea haberet facere articulos ad probandū alia, que requirūtur ad nobilitatē de qb. j. dicā. Sequitur in diffinitiōe, acceptus. hoc ideo dixi, q nobilitas consistit in hoc q superior facit quem sibi gratū, z acceptū, vt ī. dixi. Sed hic insurgit dubiū. Nā in istis ciuitatibus. que reguntur ad populū. illi qui dicūtur nobiles. sunt min⁹ accepti in impositione penarū. z in multorum officiorū exhibitione. z in pensionis pecuniarijs. in quibus magis puniuntur nobiles. quā ignobiles. z in multorū officiorū exhibitione. a quibus excluduntur nobiles. z sic videtur q illi non possunt dici nobiles. cū non sint magis accepti. sed minus. z sic diffinitio nobilitatis eis nō congruit.
88 Resp. † quod nobilitas semper importat acceptationē. z bonum eius. ad quem refertur. Hoc autem pōt esse duobus modis. Uno modo secm se. vel per modum cause. Alio modo secundum alium modum. Primo modo quando secm se. plura exempla sunt supra posita. quia ideo quis dicitur nobilis. quia acceptus. z in dignitate positus. z alijs antelatus. ¶ Secūdo modo per inuocationem. vel per modum cause. z tunc procedit arg. factum in contrarium.
89 ¶ † Nam nobiles de iure communi plus puniuntur penis pecuniarijs. vt l. quedam delicta. ff. de pe. supra de episc. z cleri. l. presbyteri. Et licet istud plus punire. sit malum. tamen causatur a bono. z ab acceptatione facta a delinquente. Nam ideo q nobilitas z dignitas erat sibi concessa a lege. habuit pro maiori delicto. si ipse delinquat. z sic est magis ingratus. z eodē modo statuta vel lex hoc facit. vt cōis audacia compescatur. Haz istud plus puniri respectu cause denotat bonitatē ad bonum finem. scilicet in exhibitione beneficiorum. Nā a quibusdaz remouentur nobiles. Et posito quod istud remoueri sit malū. tamen causatur ad bonuz. quia populus videns eum multum acceptum. dubitat ne si proponere
90 tur alijs. opprimeretur popul⁹. z ideo nobilis ab officio remouetur secūdum instantiam. Et † hoc videmus in principe. qui propter salutem status quosdam remouet de vna ciuitate. z ponit in aliam. vt ī. dcitur. ff. l. certa forma. z supra ne lice. hab. metropol. l. j. sicut aliquando prefectus interdicit propter quietez alicuius ciuitatis alicui aliquem locū. vt l. j. ff. de offi. prefect. vrb. z causa istius potest esse. licet remota nobilitas z acceptatio illius. quia potens minus acceptatur. z hoc est de mente Philosophi. v. Politi. vbi dicit. quod propter excessum. vt quando quis fuerit potētie maioris. consilium est eum relegare in agro. z alibi in colibzo. sic debet legibus ordinari. vt nullus fiat multum excedens potentia. nec amicorum. neque diuitiarum. vel pecuniarum. Si autem non sequestratus faceret strages cōiū. Videt ergo quod per se.
91 vel respectu cause nobilitas commune importat bonū. † Ex predictis apparet. quod nobilitas habet in se aliqua grauamina annexa. que per se sunt mala. Ex quo infero mirabilem conclusionem.
92 † Aliquis priuatur nobilitate vel dignitate propter suaz delictū Certe quo ad omnia commoda dignitatis z nobilitatis erit priuatus. † sed omnia nobilitatis. z dignitatis onera. quatenꝰ separabilia sunt retinebit. quod apparet per rationē. q pena non debet esse causa premij. vt l. sine hereditaria de negotijs gestis. z de heredibus instituen. l. si quis solidum. premium autem esset quod relinqueretur ab oneribus. vt est expressum supra de infa. l. j. li. x. z ff. de
93 interd. z releg. relegatorū. § fi. z l. seq. ¶ Sequitur in diffinitione ostenditur. zc. Hoc ideo dixi. quia si mille annis qui vineret plenꝰ omnibus virtutibus z princeps eum summe diligeret tamen plebeius remaneret donec tranferatur in eū aliqua dignitas. seu nobilitas. per quam distinguatur a plebeijs. vt patet ex his q supra dixim illa questione. vtrū nobilitas z dignitas sint idem. ¶ Sed
94 queroqualiter fiat ista ostensio. ¶ † Respōdeo. potest fieri verbis expressa hoc continentibus. z tunc non est dubiū. vt l. ille. §. cū in verbis de legatis tertio. In verbis tamen potest esse differentia. ¶ Nam quando princeps aliquem nobilitat. cōmuniter se refert ad nobilitatē. que habetur respectu certe dignitatis. vt j. de prepo. sacri cubicu. l. cubicularios. z de comiti. cōsisto. l. j. z idē habet
95 in multis rubricis. que sequuntur post illā. Ciuitates. † vero per eoīū statuta faciunt vt aliqui habeantur nobiles simpliciter. nec adiciunt qua nobilitate. z tunc etiam erit nobilis. sed nobilitate infirma q est nobilitas innominata. de qua dixi ī. in j. quest. Est
96 ☞ species per se. z verbūdz referri ad id cui congruit secundum speciem. non ad id cui communiter. z in genere. vt in l. hoc legatū. de lega. iij. Quandoque hoc non exprimitur. z tunc debet fieri in aliquo actu hoc importante. quasi de necessitate. argum. l. pro herede. §. Papinia. de acqui. heredi. vt si concedatur alicui aliquod beneficium. quod haberet nobilitatem. z dignitatez annexā. vt si concedatur alicui ducatus. Marchio. vel comitatus. z similia. vt ff. de muneribus. z honoribus. l. honoz. quis dicatur marchi. capit. §.
97 ¶ † Sed dubitatur. que sunt ista officia que habent nobilitatem annexam. z dignitatem. ¶ Respondeo. de iure cōmuni sunt multa. vt patet per totū istum librum. sed q ista officia non sunt hodie in vsu. ideo do talem regulā. Istud officium, seu ille actus. hz in se dignitatem. siue nobilitatē annexam. q in vniuersitate illa. vbi de hoc agitur. habere illam reputatur. Istud probat primo authoritate Innoc. in cap. de multa. extra de preben. ¶ Secūdo per ter. ff. de mune. z honoz. l. fi. in prin. ibi. questura quoqz in ali
qua ciuitate inter honores non habetur. ¶ Tertio probo per rationem. Dignitas. z nobilitas consistit in acceptatione eius. qui potest tribuere dignitatem. Aut ergo ille populus. qui hz illud officium pro nobilitate. z dignitate. hz iurisdictionem. z tunc sine dubio sufficit qō potest inducere. vt supra dictum est. Nec curo quomodo istam suā dignitatem declaret verbis seu factis. ff. de legi. l. de quibus. in fine. Aut ille populus non habet iurisdictionē. z tunc requiritur volūtas Principis. sed illa iā declarata est. q illud ibi habetur pro nobilitate. quā vniuersitas illa hz. vt l. fi.
98 ff. de mune. z honoz. † Ex istis manifeste apparet. qualiter debent formari articuli. qū aliquis vult probare aliquem nobilem esse. ¶ Primo debet. pbare quomodo vsus cōmunis loquēdi. z communis modus intelligendi sic se habet. z habuit. q appellatione communis continentur omnes de ciuitate nobiles z ignobiles. z appellatiōe populi seu populariū. cōtinentur omnes de ciuitate. nobilibus exceptis. ¶ Secūdo quod communis modus loquendi z intelligendi se habet. quod ille. qui est Comes. vel de prole Comitum seu militum. sit nobilis. z non contineat appellatione popularium. ¶ Tertio q ille homo. de quo agitur. puta Titius est comes. vel de prole comitū. vel miles de prole militū. z similia. z eodē modo si quis vellet probare cōtrarium. scilicet. quod non sit nobilis. quia forte ius commune habet cōtra se. debet facere articu-
99 los in contrariū. † Et aduerte. quod vbicunqz fit mentio de communi vsu loquēdi. seu intelligēdi. debes intelligere de vsu longi tēporis. scilicet. z. vel zz. anno. vt in l. Labeo. de sup. leg. z ibi habetur modus probandi. quem pulchre posui. Sed si quis faceret articulum simpliciter q talis fuit. z est reputatus nobilis non suffi
100 ceret. q verbum nobile. est equinocū. vt ī. in §. q. † Et dictum testis. qui deponeret super arti. non concluderet de necessitate. vt extra. de proba. in c. in presentia. Oportet ergo quod concludat qō sit nobilis ex nobilitate que facit quem differre a plebeio seu populari. In iure autem istud nomen popularium. prout differt a nobilibus. habetur. ff. de appel. l. si constat. z de penis. l. capitalium. §. solent. In quibusdam tamen partibus predicti. qui supra. sunt nominati nobiles appellantur magnates. vt Florentie. alibi appellantur maiores. vt Venetijs. vnde secm diuersitatem locorum diuersificanda sunt nomina. z articuli diuersimode formandi. qō est iudicio aduocatorum. qui sunt in partibus relinquēdum. Dicas ergo q verbaliter ille est nobilis. qui nobilis appellatur vel reputatur. Ex predicta expositione diffinitionis querit vsque ad quos descendētes transeat nobilitas. que attribuitur ex genere. Et gl. hic respōdet quod vsqz ad pronepotes. vt supra. de quest. l. duo. que hoc probat nā vltra pronepotē nō est acceptus vltra plebeium. vt ibi no. Tu tamen dicas latius. Quandoqz illud ex quo sequitur nobilitas. trāsit ad posteriores. vt regnū. ducatus. z comitatus. z similia. z tunc vsque ad infinitū erit nobilis ille. sed quem transit. non exparentum persona. sed quia ipse habet id. ex quo est nobilis. Quandoque istud nō transit. z tunc de iure communi ex persona parentum non transit vltra pronepotes. sed secundum consuetudinē in quibusdam partibus Italie. omnes descendentes admittantur. vt habeantur pro nobilioribus. z tunc istud est probandum. Quandoque isti admittuntur limitatiue. vt
m habeantur pro nobilibus donec peruenerint ad paupertatē. z ad viles artes. z tunc incipiunt esse ignobiles. margin. j. eo. l. ne quis. z ita loquitur authoritas Philosophi ī. alle. v. Polit. vbi dicit nobiles esse videntur. quibus assistunt progenitorum virtus z diuitie. Nam intelligo quod politica. que tunc regnabat. admittebat nobilitatē ex progenie. donec durabant diuitie. Unde breuiter secundum quod Princeps. vel populus acceptauit. ita est nobilitas. vt ī. ostensum est. hoc de nobilitate sufficit. De materia dignitatis z nobilitatis. ponit Laudensis in materia de Principe. in ti. de dignitate. Et adde q in concernentibus nobilitatem presumendum est pro nobilibus. cap. illud. xl. distin. in gl. Adde quod nobilitas ingenij. z scientie. preferitur nobilitati ex accidenti. Dictum est Ly. in l. quisquis de postul. Adde c. j. de dona. z adde qō etiam consistit in animo. z ideo nobilitas animi ex largitionibus cognoscitur. l. filiusfami. ff. de donat. Facit quod hor. Innocen. in c. grandi. de suppl. negl. prelat. z in clement. j. de religiōs z venera. sanctorū. dicit qui donat quod diutius durat. gratius habet.

& per famam probatur nobilitas, vide l. prouidendum, §. de postu. In eo, in ver. no. q filia, ibi sciendū. q no, adde Bar. in l. cuz qs de cedens. §. codicillis, in vlt. gl. de le. iij. In eo, in ver. aduertendum, adde q vir dicit aliquādo a virtute, vt in c. illud. Ambrosij. xxxij. q. vij. & no. gl. in c. j. de clādest. desponsa. In eo. in ver. est igit videndum, vide p doc. & gl. in c. j. de prohi. feud. alie. per Loth. In eo. in ver. vltimo ipsi diffamāt. Pro hoc Ang. idem tenet in l. sed si susceperit. §. j. ff. de iud. vbi dicit q quilibet doctor dicit nobilis, & nullꝰ presumitur nobilis, & miles, nisi probet. Bal. in c. j. §. si rusticus de pace tenē. Et an faciēs artē mechanicā possit esse nobilis. Bal. in l. nobiliores. §. de commer. ter. in c. j. de do. dicit quod natura nobilitatis seu nobilium est vt q donant, existimēt se debere, & sic in eo non cadit obligatio ad antidora, vnde nobilitas cognoscit ex largitionibus. Facit ter. in l. filiusfa. ff. de dona. & quod no. Inn. in c. grādi. de supplē. negli. prela. & in cle. j. de reli. & vene. sanctorū. adde q doctor plebeius valēs & virtuosus pferē doctori minus valēti, & sit nobilis genere. Bal. in l. nemini. §. de aduo. diuer. iud. Facit c. de multa de preben. & in c. nunc vesti. lvj. distin. q dicit q natus ex parentibus prōsis alienis a virtutibus, dummodo ipse sit virtuosus, debet preferri nato ex claris parentibus licet sit virtuosus. Pro quo facit vbi paritas est preferē nobilis genere. Bal. in d. l. nemini. In eo, i ver. sequunt in diffinitiōe illata, facit q no. Bar. §. de prō. & medic. l. reddatur. & ibi notanti. xj. Adde ter. & Bar. in l. j. vt dig. ordo serue. vbi vsurpans honorem & dignitatem. illicite. punitur pena sacrilegij, & vide Bal. in l. data opera. qui accusa. non poss. vbi dicit de nominante se comitem, qui non sit, & creāte notarios quod punitur pena mortis, in c. paratur. xxij. q. j. In eo. in ver. & sic patet, q in articulo mortis quis mera gratia principis, non autem inferior a principe, posset dignitatem concedere, in d. l. si. §. de re mil. qui ita intelligit l. ad Rempublicā. ff. de mu. & hon. In ver. sed dubitatur an aliquis, &c. vide no. per doc. in l. si. ff. de iurisdi. omn. iud. In ver. quāto infertur, in verbo exemplum de iure communi. Adde Alber. in l. milites. §. de loca. & Lau. in tractatu de principe, in ti. de milit. conclusio. xiij. q p militia sit dignitas, est ter. Justi. qui. mo. ina patr. pote. sol. in §. filiusf. & Ro. in sermone incipiente, manifestū est, &c. In vers. ex predictis apparet ibi aliquis priuatus, &c. intellige hoc esse verū, si non amisit cinitatem, & bona propter illud delictum, sed tantummodo nobilitatem, & dignitatem, nam si alias fuisset bannitus & bona fuissent publicata non teneretur ad onera. Bar. in l. damni. §. qui damni. ff. de dam. infe. facit l. decreto. de suspec. tut. & l. si seruus pluriū. §. si quis. de le. j. & ibi per Pau. de Ca. & Are. nec obstat l. sine her. & alia iura hic allegata, quia loquitur in illis qui retinebant bona, quia super eis poterat imponi collecta, & adde Bar. in l. ad cognitionem, ex quibus causis in possessorium. Alex.

ADDITIONES.

a ¶ Dignitas. Vide Feli. in c. clerici. de iudi. vbi quod non est dignitas. Adde Jac. Rebuf. in l. j. nu. j. §. de mun. & hon. omnino per Lud. Ro. sing. suo consi. ccccvij. incip. an sit militia dignitas.

b ¶ Non potest. De omnibus infrascriptis vide Feli. in ru. de magi. vbi plene. & que sint eorum prerogatiue. Ego amplio hoc dictū scilicet quod doctor non possit torqueri. vt procedat etiam si consuetudo sit in contrarium ita no. casus est sing. secundum Bar. in l. omnes iudices. §. de dec. li. x. quem ad hoc refert & sequitur Ro. sing. suo. cccxc. incip. milites doctores & decuriones, & ibi in apostil. multa vtilia ad hanc materiam.

c ¶ Preferendus. Adde Feli. in c. clerici. de iu. & late in rub. de maio. & obedientia.

d ¶ Dignitatem. Adde Feli. in c. dilecti. de maio. & obed.

e ¶ Dignitatem. An Abbatissa dicatur habere dignitatem, vide Feli. in c. meminimus, ver. vlterius quero. de accus.

f ¶ Annum. Facit dictuz Valer. Maximi in cap. de mu. fortune in exemplo de Syphace rege, & in fi. dum inquit, itaque neqz dici debeant bona que inflictorum malorum amaritudinem desiderio sui duplicant.

g ¶ Nobilitas. Adde beatuz Chrys. super Mat. in homil. xv. ver. bene autem ait, vbi inquit quod nihil est quod sic hominez faciat insignem atque conspicuum quam virtus, etiam si magno ambitu oporteat latere, vt enim splendor iste virtutis, in ipso sole refulget, ita virtutibus circundatus, vndique clarus elucescit. nec in terram solummodo radios propie virtutis emittit, sed supra ipsum etiam celum propio fulgore radiat.

h ¶ Sumantur. Vide tu ad hoc copiose & no. Fel. in cap. super eo. in ver. no. secundo. cum seq. de test. & do. Soci. in consi. cclvj. incip. eleganter, & subtiliter. vel si. prima ratio est, & Paulum de Cast. in consi. cxxviij. & in consi. cxxix.

i ¶ Urbis Rome. adde Pau. de Ca. in consil. ccxviij. quod dixi in d. l. j. Alex. in text.

k ¶ Dixi plene in l. Labeo. post princ. ver. & hoc est vtile scire. vbi etiam posui in addi. ad ipsum in ver. communi vsu loquendi. Dixi post Bald. in l. omnes. nu. ij. versic. qualiter autem formari debet articulus in apost. in ver. reddere causam sciente. §. de feriis. post Lanfran. in c. quoniam. contra. §. festium depo. nu. ciij. ver. queritur vltra pdicta in ver. significi. extra de prob. post Pano. in c. capellanus. nu. j. in versi. secundum communem vsum. extra de fer. & Feli. in proe. decreta. ver. ij. no. quod ad probandum communem vsum & Tho. ferrarium omnino in suo tract. cautelaruz, caute. lij. inci. tu habes quod communis opi.

l Priuatus. Adde Feli. in c. intelleximus.

m ¶ Ignobiles. Adde Feli. in c. cum adeo. de rescr. cum nonnullis remissionibus, quas in apostilla ibi posui.

LEX II.

1 ¶ Infames non possunt habere dignitatem.

2 Infamis an possit esse procurator, & quando.

Neque. Notati infamia iuris, aut facti, aut inquisitione, nati scelere, aut turpitudine vite, ad dignitates non ascendunt. h. d. a ¶ Nota infames non posse habere dignitates, b dicit † tamen gl. quod possunt esse procuratores. Idem not. §. de decu. l. si quis procurationem. Ad hoc etiam no. iij. q. vij. infames. & Justit. de exc. in fin. Veritas est secundum Host. quod aut crimen est tale, quod si penderet iudicium super eo quod repelleret quem a procurando, vt quia quis fuit accusatus, & condemnatus de crimine publico, vt §. de procur. l. reum. & tunc sicut non potest esse procurator pendente accusatione contra eum de tali crimine, ita etiam secuta sententia repellit quem a procurando, q nō debet esse melioris conditionis ille, qui est condemnatus, quam ille, contra quem pendet iudicium. l. euidenter. ff. de excep. rei iud. vbi autem pendentia iudicij non repelleret eū a procurando nec etiam impediret sententiam. Et hanc opin. firmat Cy. in l. j. ff. de postulan. in §. deinde. & §. cum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ad hanc legem adde ter. in l. j. §. de infa. li. x. & quod ibi Bar. & p Dy. in regula, infamibus. & adde Bart. in l. Lassius. de senatoribus. Et limita hanc legez non habere locum in dignitate obueniente cum hereditate ad quam infamis aspirare potest secundum Bal. in l. j. de secundis nupt.

b ¶ Nota infames non posse habere dignitates. Adde quod infamia non tantum repellit quem a dignitatibus habendis, sed & ab habitis, & an, & quando hoc sit verum, dixi post Jac. Rebuf. in l. prima, numero primo, in apostil. in versicu. ab honoribus, & dignitatib. §. de infami. lib. x. & an ipso iure, ponit Ro. sing. suo. ccccvj. incip. fuit a me quesitum.

LEX III.

Senatorum. Substantie senatorum habent immunitatez a muneribus sordidis & etiam extraordinarijs. hoc dicit. & est argumentum secundum Andr. de Barul. de questione agitata inter Regem & fratres tertij ordinis, quorum fratrum terris erat concessa immunitas, an potrigetur ad terras suorum subditorum, puta vasallorum.

LEX V.

a Nemo. a Prefecti senatoribus non possunt aliquod munus absque principis scientia indicere.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Iste text. facit quod procurator Principis dicitur habere nobile officium quem Rom. allegat in l. j. no. vlt. quod vero ad limitationem. l. si quis procuratorem. §. de decur.

LEX VI.

1 §. Ars vilissima dicitur vendere oleum, & sal, & stare ad custodiam porcorum.

Equis. Negotiantes artes vilissimas ad dignitatem non aspirant, & aspirantes repelluntur ab ea. hoc dicit. Facit infra, negotiant ne milites lege prima. ¶ † Et nota appellari vilissimas artes

artes illorum, qui stant ad custodiam portorum, et illorum, qui vendunt oleum et sal. vt dicit glos.

LEX VII.

CIoniam. Iudex volens in vrbe edificia construere, senatorum substantias ad predicta non vexat. h. d.

LEX VIII.

IAs. Senatores, in quorum numero est Imperator, sunt defendendi ab omni iniuria. h. d.

ADDITIO.

¶ Nota quod sicut Imperator dicitur de numero suorum senatorum, vt hic. ita papa de numero suorum Cardinalium. secundū Archi. in c. sacros. xxū. dist. vbi refert Laudensis in suo tractatu, in titulo de Cardinalibus. q. x. et aliqua addit. Alex.

LEX XI.

ISenator. Natus ex eo qui post natiuitatem a deptus est senatoria dignitatem, nō sequitur dignitatem paternam. Si vero natus sit senatoria dignitate durante, licet fuerit ante conceptus, eius sequitur dignitatem. h. d. Et sic duo dicta ponit hec lex. Primum, quando quis nascitur ex patre non senatore qui postea senatoriam dignitatem adipiscitur. ¶ Secundo de eo, qui nascitur post senatoriā dignitatem, et concipitur ante, et sic non ob. l. senatoris filium. ff. de senato. vbi dicitur esse filius senatoris etiam ille, qui post dignitatem nascitur. ¶ † Ex quibus distingue, Aut quis est natus et conceptus ante dignitatem, et non est senatoris filius, vt hic in prin. Aut nascitur post dignitatē finitam, et idem, vt l. fi. eo. ti. Aut nascitur et concipitur dignitate durante, et non est dubiū quod est senatoris filius. Aut concipit ante, et nascitur postea, et similiter est filius senatoris. q. habetur pro nato in sui fauorē, et non in o. diū, vt l. qui in vtero. ff. de sta. homi. ¶ † Ex predictis apparet q. ille, qui est natus antequā pater esset Rex, nō dicatur filius Regis.[a] de quo per gl. et Ex. in l. imperialis. ē. de nup.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Regis. Et adde vt refert Iustinus li. ij. ver. ex his Ariamenes fuit de facto per Tiriafernem fratrem Darū iudicatus, cuius esset questio inter Ariamenen et Xersem. filios Darij. xerses enim natus post regnū patri quesitum Rex declaratus fuit a patruo arbitro. Ariamenenes vero prius acquieuit. Et ad id q. dicit text. adde do. Alex. in l. qui ad tempus de decur. Sed quid de nato ante coronationem, dic quod non succedit, sed natus post. Bal. in d. l. imperialis alle. in ter. et in l. in suis. ff. de lib. et posth. vbi etiam dicit quod filius natus antequam pater esset de magnatibus non comprehenditur a statuto loquēte de magnatibus. Adde quod no. in apostil. ad istum in l. cum satis. nu. vij. in apost. in ver. non dicitur primogenitus. ē. de agri. et censi. lib. x.

b ALEX. ¶ Vide Bart. et que ibi dixi ē. in l. cum satis. de agri. et censi.

LEX XII.

1 IUdices. † Iudices in officio furta vel scelera committentes, penis hic insertis puniūtur. h. d. Concor. sunt in glos. Nota contra officiales committentes in officio furta, et baratarias. ¶ † Ex hoc apparet quod iudices, et doctores iudicantur esse nobiles, qui tamen exuti dignitate inter priuatos habentur.

LEX XIII.

MUlieres. Vxores durāte matrimonio viri genere nobilitantur. et eorum foruz sequuntur, et imitantur eorum domicilia. h. d. Hanc legem examinaui ē. de incolis. l. mulieres.

LEX XV.

CLarissimis. Clarissimi et spectabiles possunt proficisci sine licentia quo volūt. Concordat. j. co. l. fi.

LEX XVI.

IGrauius. Illustres in criminibus grauioribus impediti, in carceribus non detinentur, sed committuntur custodie militari, et per alium quem iudicem nō puniuntur, sed de commissis per eos relatio fit Principi, constituti vero in dignitate minori puniuntur p̄ presectum pretorio. h. d. Ista autē relatio, de qua ē. dictū est habet̄ lo cū durāte dignitate illustri, sed si propter facinus esset ea priuatus, tunc absq; relatione posset de eo fieri punitio, vt j. l. proxima.

LEX XVII.

1 ET Dominus si promisit stare in iudicio, et procuratoz citetur, et non comparet, stipulatio committitur.

COties. Illustres conuenti ciuiliter, et criminaliter ad satisdationē de iudicio sisti nō vrgentur, sed eorū cōmittitur iuratorie cautioni, qua expleta per eos rel eorum procuratores fit missio in eorū bona in ciuili. In criminali vero tanquam periuri. dignitate expoliantur, et absque relatione puniuntur p̄ iudices. Itē dicti illustres crimina
a liter vel ciuiliter non possunt cōuenīri sine scriptura. h. d. [a] In gl.
1 super verbo. nulla. † Vo. casuz. in quo nō possidens immobilia nō cogitur satisdare iudicio sisti, sed committitur sue iuratorie cautio-
d nī regulariter contra, vt l. sciendum. ff. qui satisda. cogā. et hoc verum secundum hec iura. hodie vero nullus nomine suo conuētus tenetur satisdare, vt Insti. de satisd. §. sed hodie. In ter. ibi, vel eorū procuratores. † Ex hac litera patet q. si dominus promisit stare
2 in iudicio, et citetur procurator. si est et nō cōparet quod committitur stipulatio. Nā hic dominus cauit de iudicio sisti, et iurauit, et procurator fuit citatus et abfuit, et ratione absentie procuratoris
3 fit missio in bonis domini. In ter. ibi sine scriptis. † Nota casuz. in quo semper est necesse, q. acta iudicij regant̄ in scriptis. et idē est re
c gulariter cautū hodie, vt extra de probat. ca. quoniam contra[c] falsam. licet fallat quandoque. vt in auth. nisi breuiores. ē. de sent. ex breui. reci. et j. de prori. fac. scrin. l. pen. et ē. de man. prin. l. j. in j. glo.
4 † Not. bñ de hoc verbo. abfuerit, q. si scribit̄ per. b. et tūc notat absentiam absque dubio. Aut per dupler. ff. vel d. et notat presentiā regulariter. Sed causa cōtrarietatis vitāde etiā si scribatur per
f d. notat absentiam vt hic. et de hoc in auth. de defen. ciui. §. sed neque in gl. que incipit, ipso iure, in fi. † Vo. bene q. periurus est infamis ipso iure quando venit contra pacta, et sacramentū. sed quan
d do contra sacramentum tantū. tunc per sententiam[d] concor. sunt
e in gl. que incipit, cōtra pacta. [e] † In gl. que incipit, commonitoria.
6 apparet quod citato appelletur sententia. vt hic. Hoc etiam tenet gl. in l. quoties. j. de primile. schola. et in l. in sacris. in gl. iij. j. de prox. fac. scrin. que tenet q. omne preceptū iudicis faciens ad causam dicitur sententia interlocutoria[f] et est alia gl. singularis in au
f g then. de litig. §. sancimus. super verbo. interlocutionibus. [g] † Itez
7 ex hac gl. coniuncto ter. patet quod licet citatio de comparendo possit fieri per nunciuz absque literis vt lege. sed si interpellatus. §. i. ff. de arbit. et dixi ē. de colū. fun. l. palatinos. et ē. de exacti. trib. l. missi. tamen hoc fallit in clarissimis. nam talis citatio nunquam valet, si non fiat̄ per scripturam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Habes hic textum quod periuri dignitate priuent̄. Adde gl. in l. j. ē. de rebus credi. et ibi Bal. in fi. dicit quod omnes Canoniste tenēt q. quis ratiōe periurij priuetur quocunq; beneficio ecclesiastico xxij. q̄st. c. pupilli. c. ex literis de spōsa. c. j. de purg. cano. c. questionem. de app. c. j. de fideiuss. facit. xxū. quest. j. in summa. c. j. de cri. fal. cap. quanto. de iureiur. et c. querela. eod. ti. et adde gl. in l. iij. §. miles. ff. de infa. vbi periurus debet deponi ab omni officio, nedum beneficio.
b ¶ Cautioni. Adde ter. in l. cum non facile. ff. si cui plusquam per l. fal. Idez dic de viro honeste vite, et laudabilis, ac vbate vite. gl. in l. j. §. his autem in gl. ij. ff. de pac. iust. vbi dicit quod virtus animi pro satisdatione habetur.
c ¶ Cap. quoniam contra. Et ibidem vide Feli.
d ¶ Per sententiam. Adde beatum Tho. ij. ij. q. xcix. articul. iij. circa medium.
e ALEX. ¶ Adde l. si quis maior. ē. de transac. Et adde quod licet sit periurus ipso iure, requiritur tamen sententia iudicis declaratoria, vt est ter. in c. cum secundum. de heret. et vide Bar. in l. Meuius. §. duobus. de leg. ij.
f ¶ Interlocutoria. An sit interlocutoria vel diffinitiua, vide tu late per Feli. in rub. de reg. iur. in ver. ad illud. de preceptis.
g ALEX. ¶ Adde gl. in l. cum clericis. de episc. et cler. et in l. ex stipula. ē. de sent. et l. harum. ff. si serui. vend. et vide[g] gl. in Clement. prima de sequestra. poss. et fru. et in Clem. fi. de ap. Bar. in l. Titia. de accusat.

LEX XVIII.

VEmus. Vocati per principem ad aliquam dignitatem maiorem vel minorem possunt de vrbe, et etiam de prouincijs absque licentia principis comitatū adire. In glos. † vltim. ibi, non recedet. &c. ¶ Per hanc glos. patet euidenter quod illi, cui datur licentia veniendi libere, non propter hoc datur licentia remeandi. Et hoc verum intelligo in casu, quando lex specialiter hoc disponit regulariter
a autem contra, [a] vt not. ē. de nau. l. j. et ff. de lega. l. sciendum. de sepul. vio. l. vtimur. et ad Trebel. l. de etate. et dixi plene in l. j. ff. ad leg. Iul. maiest.

ADDITIONES.

Regulariter autem contra.Tu vide de hoc Jac.Rebuf.in l.nullam.num.v.z quod ibi posui in apost.in ver.redeundi.ſ.de nauicu.lib.x.de quo omnino per Alex.in l.j.ſ.non fuit post istum.ff.de dolo.z consi.xv.volu.iñ.

b ALEX.¶Vide que scripsi.in l.j.ſ.de nauicu.quibus adde quod saluusconductus.seu securitas concessa debitori quod non moleatur a suis creditoribus,non habet locuz in creditore fiscali.ſ.predictorum,in auth.de man.prin.z vide Ang.in consi.xviij.z Laudē sez in tractatu de principe in ti.de priui.z rescripto conclusio.xiij. z in ti.de fisco.conclusio.cxcvj.Itē adde quod talis securitas non habet locum in creditoribus ex delicto.Albe.in l.ex parte.ſ.quenquam.ff.qō cū eo.z in l.si rerū.ff.de re.diui.z no.Laud.vbi supra. Item adde an saluusconductus videatur datus pro vna vice tantum,vide que scripsi post Bar.in l.j.ad l.Jul.maiest.

De consuli.& non spargen.ab his pecu.&c. Rub.III.

LEX I.

a **Antiquitus.** a Inter habentes eādem dignitatez ille debet prius antecedere,qui est prius dignitatem adeptus,etiam si posterior fuerit eandem pluries assecutus.Si tamen prior in consulatu principatus honorem fuerit assecutus post eum,qui est in consulatu est posterior,z in principatu prior hoc casu preferetur.h.d.

ADDITIO.

a ALEX.¶Vide istum tex.qui allegatur per Bar.de insignijs,z armis.

LEX II.

Ordinem. Hodie consules prohibentur per vrbem spargere pecuniam,ne cupiditate lucri populus eos sequatur,sed eorum merita z quod pecunia que per eos iactabatur,expendatur in opus aqueductus, z quilibet consul expendere debet certum pondus auri,h.d.

LEX III.

Nemini. Nullus potest eligi patricius, nisi prius alteram dignitatem hic insertam fuerit adeptus.Item habens dignitatem consularez absque administratiōe in opus aqueductus debet expendere certū pondus auri,h.d.

LEX IIII.

Sancimus. Si cui cōceditur administratio dignitatis diu ante concesse,nō videtur dignitas de nouo concedi, immo illis potietur honoribus, quibus potiretur si eidē ab initio administratio cōcessa fuisset, nec soluet centum libras auri in aqueductu, si tēpore dignitatis concesse soluit.h.d.a ¶Et est hec lex argumentum qō si per formam statuti de quolibet contractu.per quem ius acquiritur.dz solni tantum pro gabella,aliquis titulo vēditionis vel donatiōis dedit alicui aliquid hoc pacto,vt ius non transferatur in eū, nisi mortuo donante, vel vēdente,quod si tūc fuit soluta gabella dicti contractus,quod licet adueniente morte trāseat ius in istum non debet gabella iterato solui,sicut ille,qui fuit electus in consulē absque administratione,si soluit centum libras auri pro tali electione nō soluit postea si sibi cōcedatur administratio.Ex hoc etiā infertur aliud,scilicet,quod electus in consulē tenetur soluere, licet sibi non sit administratio concessa. ¶Et hoc facit ad questionem dicti statuti,quod ille cui res venditur pacto appositio vt ius administrandi ei non competat,nisi post tale tempus,quod tenetur soluere gabellam,etiam antequam dictum tempus administrandi veniat.Hic non sunt alia.b

a
r
2
b

ADDITIONES.

a ALEX.¶Vide quod dixi post Bar.per istum tex.ſ.de domesti.z protect.Item ſ.proxi.in ver.z est hec lex in argumentum an habeat locum statutuz,de quo hic per Bar.si fiat pactum quod non transferatur dominium vsque ad certum tempus.

b ALEX.¶Adde tex.in l.cum manu sata.ſ.fi.de contrah.empt. dicit ibi quod vēditio hoc modo facta non est propie venditio,qz si statutum diceret quod de quolibet contractu soluatur gabella de hoc non solueretur per illum text.

LEX V.

r ☞ Jus ex sola electione quomodo possit dici non tribui.

Sancimus. Filiusfamilias electus in patricium,a patria potestate liberatur,quod triplici argument.probatur.h.h.¶In tex.ibi, prestitis,nota tex.consiucta gl.quomodo videatur posse dici,quod
a ex sola electione[a] ius non tribuatur,licet tunc cum electionis litere presentantur.¶Pro quo facit quod no.gl.ff.de iureiurand.l.Labeo.Et hanc questionem disputauit Jacob.de Bel.de qua dixi. ſ.de decur.l.ij.lib.x.

ADDITIO.

a Ex sola electione¶Tu vide de hoc Dy.in l.serui.z ibi no.in apost. ad ipsuz in ver.non possunt.ff.de leg.j.dixi post Bal.in fi.ver.vlt. Dy.inducit eundem Dyn. in regula,quod semel.z ibi posui post do.boer.in apost.in ver.impugnare,z dixi post Jaco.Rebu.in l. si quis.nu.j.in ver.confirmato.ſ.de decur.lib.x.

De prefecto prætorio siue vrbis, & magistris militum, &c. Rub. IIII.

LEX I.

Prefectum. Prefectus vrbis, z prefectus pretorio, z magistri militum.z peditum,licet habeant dignitates distinctas,tamen omnes sunt paris gradus, z ille prefertur, qui primo fuit in dignitate electus.

LEX II.

Quisquis. Dignitate deposita per plures in pari gradu dignitatis existentes ille est potior qui prius est in dignitate electus,h.d.

De præpositis sacri cubiculi,et de omnibus cubicularijs et priuilegiis eorum. Rubr. V.

LEX I.

Sacri cubiculi. Custodientes cubiculum principis.vel Auguste eandem dignitatem habent,quam prefectus pretorio,z magistri militum.Ex hac dignitate deposita nulla est inter eos distinctio reservata, nisi reuerentia temporis.

LEX II.

Hac nostre. Cubicularij Principis etiam ante quam ad dictum officium transeāt gaudent immunitate extraordinariorum munerum.z dignitate finita non recipiunt hospitem inuiti,z presides contrafacientes pena hac l.inserta puniuntur.h.d.

LEX III.

Cubicularios. Cubicularij Principis, z Auguste non coguntur respondere,nisi coram officiorum magistro.h.d.

LEX IIII.

Habemus omnes. Si dominus Principi seruum in cubicularium obtulit, illico talis seruus libertatem adipiscitur, z ea vtitur inter viuos,z etiam in vltima voluntate,z eidem ex testamento z ab intestato succederetur per agnatos, z cognatos, quibus deficientib[9] fiscus ei[9] bōa occupat tāquā vacātia.Si autem dominio ignorante vel multo, cubicularius factus sit intra quinquennium,per dominuz cū peculio vēdicatur,z predicta etiā
r ad cubicularios extenduntur.h.d.¶Et nota hic diligēter de hoc nomine famulus, quod sumitur pro seruo, de quo in l.iij.de his qui in ecclesijs manumit.

ADDITIO.

z ANG.¶Et nota z lege ista.¶quod princeps defuncte persone priuilegium dat,potest.eius testamentum validādo,iuris fictione post mortem statuendo liberum qui seruus erat.

LEX

LEX V.

Cubicularij etiam dignitate deposita cum vadunt extra vrbem poterunt vti cingulo siue dignitatis.

De primicerio & secundicerio et notarijs. Rub. VII.

LEX I.

Recipua notarij principis, licet senectute deposuerint officium, aut maiorem dignitatem fuerint adepti, non ob hoc notariorum nomen perdunt, sed & notariorū, & dignitatis sue retinent priuilegium, nec possunt esse discussores, aut perequatores, aut similem dignitatem cum administratione habere, contra facientes puniun
1 **tur h. d. ¶ Est hec lex optimum argumentum ad statutum disponens, quod ille qui appellatur notarius, non possit esse decurio. & si aliquis fuit semel in matricula notariorum descriptus, si postea se faciat deleri, non tamen propter hoc poterit esse decurio. hoc dicit.**

LEX II.

Reclaram primicerij vltra biennium in officio militare non coguntur, & si a palatio per vnum annum se absentauerint, vnum gradum militie perdunt, si per triennium, tres, si per quadriennium, quatuor, si per quinquennium, primiceriorum ordine non vtuntur. & licet ob absentiam quinquennij ab officio sint remoti, tamen ordine discussorum & perequatorum non grauantur, & inter eos prerogatiua temporis est habenda que nulla potest rōne celari. & hoc officio finito ad offīa magistri officiorū sunt
1 **assumendi. h. d. ¶ In text. ibi, nobilem que militia. Nota quod appellat nobilem esse militiam notariorum principis, & ideo licet in aliis notarijs sit, vt eorum officium vile reputetur, vt no. in l. vniuersos. ff. de decur. tamē secus est in notarijs principis, per hāc**
2 **legem. ¶ In gl. ibi. geminant penam, est argumentum dicens, q̄ qui percussit aliquem in domo habitationis, puniatur in manu, quod si percusserit bis, puniatur in ambabus manibus, per hanc gl. & l. nemo. hic alle. & hoc verum, nisi in statuto diceretur de manu dextra vel sinistra, cum quis non possit habere nisi vnam dex-**
3 **tram vel sinistram, de quo dixi in l. nunquam. ff. de priua. delic.**

ADDITIO.

3 ALEX. ¶ Adde quod no. Bar. in l. vulgaris. de fur. & dixi post Bar. in l. nunquam plura. in margine.

Vt dignitatum ordo seruetur. Rub. VIII.

LEX I.

Si quis indebitum, a vsurpans scienter honores sibi in
1 **debitum, crimine sacrilegij punitur. h. d. Potest tamen intelligi ler quod electione de se facta non vendicaret sibi locum pena huius legis, vt ff. si seruus aut liber. l. ij.**

ADDITIO.

2 ALEX. ¶ Adde ea que no. Bar. in l. reddantur. de profes. & medic. li. x. & in l. j. ff. de dignita. in ver. sequitur in diffinitione illata. Vnd. intelligit istum text. procedere in eo qui accusauit locum officij, quia bene punitur pena, de qua hic. Sedybi quis occuparet locum maioris, puta in sedendo, vel ambulando, quia tunc punitur pena, quia debet poni in loco viliori, & priuari loco assumpto. c. precipimus. l. ij. dist. ita no. Ro. in litera. m. in. o. xxiij.

LEX II.

Omnes habentes dignitatem cuj administra
1 **tione preferuntur habentibus eandē sine administratione, postea qui dignitatem habent solam, & administrationem deposuerunt, & hi habere dicuntur dignitatem vacantē, postea illi quibus dignitas cum administratione committitur, quarto illi, quibus dignitas a Principe conceditur in prouincia sine administratione, & hi honorarij appellantur, quinto hi, quibus illustris dignitas sine, administratione committitur. ¶ Item administrationem habentes preferuntur vacantibus. ¶ Item vacantes preferuntur honorarijs in simili dignitate constitutis, non in dispari, & prefectus vacans prefertur prefecto honorario, non autem questorius prefecto honorario. ¶ Item non debet appellari vacans, si habenti dignitatem postea conceditur administratio. h. d.**

De magistris sacrorum scriniorum. Rub. IX.

LEX VNICA.

Viris spectabilibus magistrianis magistri officiorum, & questoriis, etiam dignitate finita vna cum eorum filijs, a grauamine priuato & publico sunt immunes, & pena grauem imponit contra eos, qui compelluntur munus subire. h. d. & durat priuilegium. Concord. sunt in gl.

De Comitibus consistorianis. Rub. X.

LEX I.

Os Comites consistoriani sunt illi, qui steterunt in
1 **principis consistorio, & proconsulibus adequant.**

De comitibus et tribunis scholarum. Rub. XI.

LEX VNICA.

Prepositos prepositi scolarium, id est, illorum, qui sunt per Principem ad aliquod officium deputati, principem adorare possunt, inter quos etiam palatini numerantur si eis fuerit data primi ordinis comitiua cum administratione, deposito officio si non aspirauerint ad maiorem dignitatem, pares sunt comitibus Egypti, & diocesis Pontice. Alij vero milites solita militia numerantur inter eos qui fuerunt prouinciarum duces.

De comitibus rei militaris. Rub. XII.

LEX I.

Qui contemplatione. Missus ob
1 **suam probitatem ad partes transmarinas custodiendas, illis dignitatis insignijs adornatur quibus proconsules. h. d. ¶ Nota istam legem pro illis Capitaneis guerre, qui per Papam vel Principem mittuntur vltra mare ad expugnandum sarracenos, quia quo ad dignitatem sunt pares proconsulibus.**

LEX II.

Os qui. Missus primo ipsa liter ad defendendum
1 **aliquam ciuitatem, vel prouinciam citra mare similis est. duci administranti aliquam prouinciam, excepto duce Pontice, & Egypti. h. d. ¶ Nota istam legem pro illis qui deputantur ad custodiendas ciuitates per Papam vel per principem, quia sunt similes ducibus, & possunt ciuitates defendere, quemadmodum duces.**

De Comitibus et archiatris sacri palatij. Rub. XIII.

LEX VNICA.

Archiatros Archiatri, id est, militantes inermi militia intra
1 **palatium Principis, si primi gradus militiam obtinuerint. eam dignitatem adipiscuntur, quam duces, & vicarij Principis, qui militiam administrauerunt. & etiam Comites primi ordinis. h. d. ¶ Nota hanc legem pro medico Pape vel Principis, vt hac dignitate fungantur.**

ADDITIO.

¶ Idem est in notario principis in l. j. ff. de mand. prin. Bal. c. de feudo guardie.

De comitibus qui prouincias regunt. Rub. XIIII.

LEX VNICA.

Os Comites qui gubernauerunt prouinciam, de-
1 **posito officio priuilegijs dignitatis vicarie fun guntur.**

De professoribus qui in vrbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerunt comitatiuam. Rub. XV.

LEX VNICA.

Grammaticos Grammatici, & Sophiste, & Jurisperiti, qui per viginti annos scientiam docuerunt in Constantinopolitana ciuitate, per illius ciuitatis certum in arte do-

cēdi estimādi sunt digni ea dignitate, qua fungūtur vicarij Prin
1 cipis.h.d.† No. hanc legem pro doctoribus, quilegunt in ciuitate
Peruſij nam gaudebunt priuilegio huius legis, cum hec ciuitas
habeat priuilegium studij, prout ciuitas Constantinopolitana,
2 Item no. † quod ſi aliquis approbatur, debet iudicari dignus per
cetum doctorum, z cetu hoc iudicante debet estimari dign⁹.† Ulti
mo no.gl.hic positam, quod nouem doctores debent esse in appro
bando vnum doctorem. Ciuitas tamen Peruſij habet priuilegiū
b quod ſufficiant quatuor[a] excepto presentante.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Quod ſufficiant quatuor. Sunt z alie vniuerſitates que pari
vtuntur priuilegio. de quibus dixi poſt Jac. Rebuf. in l. vna. nu.
j. in ver. ter examinaretur. ſupra de athletis. lib. x.

b ¶ Adde quod ſi doctores collegij dāt fabas reprobatorias ſcho
lari per odiū, z non iuſte z cancellarius ſine notarius collegij hoc
videat ſolum per odiū. ipſe ſolus poteſt approbare ſcholare. Ita
dixit Inn. in c. ex literis. de cōſti. qui alle. Jo. de Lignano, plus di
xit Abb. in c. cauſam. de offi. dele. quod ſi ſcholaris habet aliquez
doctorē de collegio, ſuſpectū poteſt talis ſcholaris ire ad Rectō
rem, z ei proponere cauſam ſuſpicionis, qua ſuſpicione docta po
teſt Rector prohibere talem doctorem ne ingrediatur examen.

De ſilentiarijs & decurionibus eorum. Rub. XVI.

LEX I.

Decuriones. Poſt depoſitum decurionatus officium decurio poteſt eligere vtrum velit eſſe magiſter officiorum domeſticorum, vel Comes, z poteſtatem Principis adorandi habet, z ſalutandi adminiſtratores ipſius.

LEX II.

Musquisque. Decurio z ſilentiarius a tyronum z eorumque preſtatione habetur immunis, nec preſtare cogitur collectas extraordinarias, que neceſſario imponuntur. h. d.

LEX III.

a **Decurionibus.** [a] Priuilegia data decurionibus z ſilentiarijs per hanc l. confirmantur, z eis conſeruantur, licet ad maiorem aſcenderint dignitatem, nec eis preiudicatur in hoc per aliquod generale vel ſpeciale ſtatutum, vel reſcriptum diſponens contra rium. Item z a muneribus hic deſcriptis ſunt immunes. Hoc tamē priuilegium habebunt tres decuriones, z xxx. ſenatores, z ita de mum ſi per xij. cōtinuos annos peregerint inculpatum officium eorum, z ſi decuriones ſenatores fuerint electi, immunitatem habent, z honore curie ſine functiōe letanē cū quieti traditi fuerint z inde predicta non obſeruans decē libris auri mulctabit. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Iſtum tex. alle. Bal. in l. ſi. §. ſi contra ius vel vti. pu
bli. z Ang. concordat Bar. z gl. de eo quod dicit clauſula genera
li. De hac. gl. cum tex. exclamat Ro. in l. hac conſultiſſima. §. qui
teſt. facere poſſ. z in l. ſi vero. §. de viro. ſol. ma. in fallētia de publica
vtilitate. Bal. in l. placet. de ſacroſ. ec. z in l. j. de nouo Codi. cōpo.
z in l. dotalem. §. de teſt. mili. z in l. ſi cum mili. ff. de dolo, z in auth.
habita. ne filius pro patre, z in c. j. §. ſanctum. quo tempore miles
inueſt. petere debeat.

LEX IIII.

Nead diuersa. Silentiarij z eorum proces ci
uiliter, z criminaliter ſunt cō
ueniendi coram magiſtro officiorum. h. d.

LEX V.

2 ☞ Acquiſitum a doctore aduocato, vel aſſeſſore, eſt eius pro
prium, z peculium caſtrenſe dicitur.

3 Donatum p patrem filio in eius doctoratu eſt proprium filij, ve
lut peculium caſtrenſe.

Habemus. Silentiarij in poteſtate conſtituti, quicquid acquirūt, retinent tanquā caſtrenſe peculium nec eis per parētes auferri poteſt, nec poſt parentum obitum fratribus conferre tenentur, nec etiā tenē tur conferre fratribus illud quod parentes, vel alij donauerūt ra tione militie ſupra dicte. Item excuſantur a tutelis z curis, z filij eo rum inuiti ad preturam non vocantur. Et per hanc l. non deroga
1 tur priuilegijs eis datis. h. d. † No. hic caſum expreſſum, q filius
militās inermi militia, illud quod acquirit ratiōe dicte militie, ap
pellatur peculium quaſi caſtrenſe, adeo quod ipſum ſibi retinere
poſt inuito patre, nec tenetur conferre fratribus poſt mortem pa
2 tris. † Et ſic videtur hic caſus q̄ ſi filius doctor, vel aduocatus
vel etiā aſſeſſor, illud q̄ acquirit in tali militia militando, ſibi reti
neat precipuum, tanquam caſtrenſe peculium, adeo quod non te
netur conferre ipſum fratribus poſt mortem patris. Pro quo ſa
3 cit l. fozi. §. de aduo. diuer. iud. † Ultimo hec lex eſt optimū ar,
q̄ ſi pater filio doctorādo multa fecit encenia, aut etiā alij conſan
guinei, quod illa omnia encenia filius doctorandus retiner, velut
caſtrenſe peculium, z patri vſuſſructus nō queritur, nec etiā tene
tur poſt mortem patris diuidere inter fratres per viam collatio
4 nis.† An autem pater, qui miſit filium ad ſtudium, teneatur ei e
a mere libros. Dic vt no. per gl. §. ad Mace. l. Macedoniani[a].

ADDITIO.

a ¶ l. Macedoniani. Et ibidem Bal. z Do. limita tamen ſi filius
ſit boni ingenij, non aliter, vt per Bal. ibi per l. Stichum. de le. iij.

De domeſticis, & protectorib. Rub. XVII.

LEX I.

Domestici. Domeſtici, z protectores principis ſalutantes vicarios, z preſectos, ip
ſos oſculari poſſunt, ac etiam omnes reuerentiam debent adhibere.

LEX II.

Primicerius. Primicerij domeſticorum, z protectorum funguntur di
gnitate ſpectabili, alij ſubſequentes in gradu poſt ipſum
vſque ad numerum decez inter clariſſimos numerantur, ita tamē
quod qui prior eſt in loco prior ſit in ordine. h. d.

LEX III.

a **Si quis.** [a] Domeſticus vel protector, qui ſine licen
tia Principis ſe abſentauit a curia, non
ex cauſa Reipublice ſi per biennium abſens fuerit, poni
debet poſt quintum in ordine ipſorum. ſi triennio in z. gradu po
natur, ſi quadriennio, loco nouiſſimo erit habendus, ſi quinquen
nio, ſpoliandus erit a cingulo. h. d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Bar. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pe. alleg. iſtuz tex.
in l. iij. j. de primipi. quod matricula extinguitur quinquennio, an
ſi quis de nouo petat matriculari, debet iterum ſoluere, vel ſuffi
ciat prima ſolutio. Tex. eſt quod ſufficiat prima in l. pe. in fi. de cō
ſul. quem tex. allegat Bar. in conſilio, quod inci. ſcholaris ſolvit
matriculaz, vt refert z ſequitur Ro. no. xxxiij. in litera, m. Et hanc
l. Bar. alle. l. pe. de teſt. mili.

LEX IIII.

1 ☞ Heres officialis decedentis in officio, debet habere ſalarium
totius temporis, non autem temporis ſubſequentis.

Lege Si domeſticus vel protector ante finitum offi
cium deceſſerit, eius ſalarium totius anni, ac
tia ſubſequētis heres percipiet. h. d. z eſt mirabile in iſto
officiali, vt ſi decedat durāte officio, heres eius debeat habere ſa
1 larium totius tēporis, z etiā vnius anni ſubſequētis. ¶ In alijs
autem officialibus non reperitur hoc cautum, ſed heres eius de
bet habere ſalarium totius temporis, non autem temporis ſubſe
quentis, vt j. tit. ij. l. ſi quis in ſacris. z §. de aduo. diuer. iu. l. poſt
duos. §. fi. z de primice. l. ij. z de agen. in re. l. iij. z facit etiam quod
a no. ff. de aſſeſ. l. diem functo.[a] Et hoc no. pro heredibus aſſeſſorū
decedentium in officio, vt petere poſſint a poteſtate ſalarium to
b tius temporis ſemeſtris, vel totius anni.[b]

ADDITIONES.

a ¶ l. diem functo. Et ibi vide que ad hanc materiam habentur
per Paul.

b ALEX. ¶ Adde q̄ idem tenuit Bal. Ray. Alber. Ang. z Bal.
poſt gl. in l. dē functo. ff. de offi. aſſeſ. facit l. j. §. diuus. in ratiōe ſui.
ff. de var. z extraor. cogn. Et iſta eſt vera opi. licet Ly. in addi. Jac.
But. in d. l. diem. voluerit contrarium, vt ibi habes per do. Mar.
Lau. z Bal. in c. j. quis dicatur Dur. vel Marchio. ſuit ſecutus
opi. Ly. Sed quid in officiali, cum eſt paratus ingredi ciuitatem
in officio ſi deceſſit in itinere, an debeatur ſalariū heredib⁹? bal.
in d. c. j. concludit quod non. Quod limita, niſi miſſet aliū loco
ſui, per §. prohibemus. auth. de collat. z voluit Bart. in d. l. diem
functo. Adde tamen quod licet non debeatur hoc caſu heredib⁹
debent

debent tamen releuari ab impensa facta per officialem in itinere. ar. l. si pecuniam. in prin. ff. de cond ob caus. Dicas quod si officialis fuisset ingressus ciuitatē. & antequam cepisset administrare officium, decessisset, deberet habere salarium, secundum Bar. in d. l. j. §. diuus. ¶ Item adde quod licet mulier exercuit officium, quia electio nulla, tamen debetur ei salarium, secundum Alber. in d. l. diem functo. per l. ab administratione. §. de leg. Facit ad hoc in simili de proc. in l. j. §. mand. secundum Bal. quod licet mandatum procuratoris sit nullum & inefficax quo ad agendum. l. j. de proc. tamen si exercuit officium debet habere salarium. Et adde quod si decessit officialis pendente officio, sed recessit. quia non poterat iustitiam facere, debet habere salarium, secundum Bart. in d. §. diuus. in ver. iuxta predicta quero, aliquis est electus. Et de materia vide in l. si vno. §. item cum quidam. ff. loca.

De præpositis laborum. Rub. XVIII.

LEX VNICA.

QVi præpositi. Præpositi, laborum durante officio sunt clarissimi, eo si nito inter consulares habentur. h. d.

De proximis sacrorum scriniorum, ceteris que &c. Rub. XIX.

LEX I.

PRoximos. Proximi sacrorum scriniorum ea dignitate funguntur, qua vicarij Principis, & officio deposito sunt præponendi vicarijs Principis, qui primo officium vicariatus sunt adepti, & eorum officium est finitum. ¶ Item onus descriptionis nullo modo subire coguntur. h. d.

LEX II.

IN sacris. Militantes in sacris scrinijs ordinarios vel spectabiles iudices in prouincia existentes salutare non compelluntur, nec etiam accedere ad consilium, & eis non debet in salutatione reuerentia adhiberi, aut etiam dari potestas sedendi cum iudice. primates & apparitores si contra fecerint, trinas libras auri nomine pene soluant. h. d. ¶ Hoc a quem cogi consulere, & etiam iudicare, vt hic, 1 & §. de aduoc. diuer. iudi. l. sancimus. sed compromissum recipere 2 nemo cogitur, a vt l. iij. §. j. ff. de arbi. & hoc no. gl. hic. b

ADDITIONES.

a ¶ Cogitur. Adde Spec. in ti. de recusa. §. effectus. ver. quid si arbiter, limita tamen nisi per statutum disponatur cogi posse, secundum Bal. in l. non iustam. in fi. C. ad Treb.

b ALEX. ¶ Adde quod idem d. Bart. in c. si pro debilitate. de off. deleg. vbi hanc gl. alle. idem Bal. Iusti. de emp. & ven. in fi. Sali. in l. scimus. de aduo. diuer. iud. Sed quid in causa, in qua doctor est aduocatus an cogat consulere? Bar. quod non, in l. prox. de his que in test. delen. & ter in l. Mevio. de asses. bene facit. l. quisquis. §. de postul. vide Roma. in litera c. no. xxiij.

LEX III.

IN scrinijs. Qui militauerunt in sacris scrinijs per xx. annos, si quieti postea fuerint per principem destinati, consularem retinent honorem, nec possunt quoquo modo ab imperatoria dignitate separari.

LEX IIII.

HAbemus. Possessio militantis in sacris scrinijs tributum solum canonice indictionis præstat, a ceteris vero muneribus non vexatur, & si ad maiorem dignitatem ascendunt, non perdunt ob hoc priuilegium scriniorum.

LEX V.

PEculiari Omnis militans in sacris scrinijs, cuiuscunque sit gradus, ad Principem habet accessum, siue sit inter clarissimos ratione sui gradus siue inter spectabiles. h. d.

LEX VI.

PRobiennio. Officium militantis in sacris scrinijs, quod olim durabat biennio, hodie ad vnum reducitur. h. d.

LEX VII.

VBicunque. Militantes in sacris scrinijs vltra numerum loco deficientium succedunt sin ordinem gradus sui, nisi qui posterior eorum opera superat antiquiorem in ordine, qui tunc succedunt in locum defuncti excluso priore, nisi defunctus teneatur illi, qui est in ordine prior, qui tunc posterior, is melior in locum defuncti non succedit. sed qui prior est in ordine & subrogatus, illud salarium obtinebit, q in hac l. describitur, & pro rogatione soluit quantitates hic descriptam. Et si primus in ordine pecuniā soluere recusauerit succedere in locum defuncti in gradu posteriori admittet. Et si aliquis alius de numero dictorum scriniorum decesserit, qui repudiauit locum vnius defuncti, poterit locum istius defuncti de nouo acce- 1 ptare offerendo pecuniam. h. d. † Et no. ex prin. huius legis q̄s si vltra numerum canonicorum sunt aliqui canonici deputati, q in locum decedentium debeant subrogari, q̄s sin ordinem datū istis canonicis vltra numerum, quilibet ipsorum subrogabit in locum deficientis canonici, vnde si tenens primum locū de numero canonicorum decesserit, ille, qui primum locū obtinet de numero illorum, qui sunt extra canonicorum numerū, in eius locū succedit, & sic de singulis, nisi ille, qui posterior est in ordine, melior sit priore, qtunc ipse preponeretur, nisi qui decesserit, fuerit deterior isto 2 q prius est in ordine, qui se in locum eius subrogari petit. ¶ Secundo no. hic casum specialem, in quo sunt xv. testes necessarij ad probationem alicuius actus, & est speciale, regulariter aūt duo 3 sufficiunt, vt ff. de testib. l. vbi numerue. ¶ † Tertio nota ex fi. huius legis optimum arg. ad questionem. Dicit statutū q̄ si aliquis prior extractus fuerit de sacculo, qui sit mortuus, q̄ in eius locū debebeat subrogari qui prior reperitur descriptus in numero subrogandorum in loco deficientium. Contingit q̄ vnus, qui mortuus est, extrahitur primo de sacculo, & ille qui primus reperitur descriptus de numero subrogandorum in locū deficientiū, nō vult subrogari in locum istius mortui tractu temporis, cum renouatur prioratus officium, extrahitur de sacculo quidā alius prior mortuus, modo ille, qui erat primo descriptus in numero subrogandorum in locum deficientiū, dicit q̄ vult in locum istius secūdi mortui subrogari, opponitur sibi q̄s non potest, q̄ nolunt in locū primi mortui extracti subrogari. Ista lex determinat cōtrarium, q licet tenuerit tunc, tamen nunc potest acceptare, quod not.

LEX VIII.

PRoximos. Qui longo tempore probabiliter militauerint in sacris scrinijs, finito officio cingulo comitiue sacri palatij dum viuunt vtuntur, & nihilominus omnia priuilegia data eis salua manent. h. d.

LEX IX.

IN sacris. Militās in sacris scrinijs, qui antequam conueniretur in vltimo commeatu accepto se absentauit, durante tempore commeatus predicti conueniri non potest, & etiam ab indictionibus munerum publicorum officio depositi sunt immunes, & domus, quas in prouincia possident. ab onere metatorum non vexantur. Quod autem sit onus metatorum, videbitis ff. de metatis.

LEX X.

VAcparte. Militantes in sacris scrinijs principatis, debent esse lxij. videlicet xxiij. super epistolis, xxiij. super libellis cōuentionalibus, & quatuor qui sunt omnibus predictis seniores, nec duplici officio fungi possunt. h. d. † Et nota ex hac lege quod quis non potest fungi duplici officio. Concordantie sunt in glo. 1

LEX XI.

IQuis. Si militans in sacris scrinijs decessit, & in eius locum fuerit alius subrogatus salarium debitum ei inter creditores diuidetur hereditate nō dum adita, salua tamen priuilegiorum prerogatiua. ea vero adita salarium heredibus debetur pro preterito tempore, & etiam residui temporis. h. d. † Et nota quod successori debetur salarium de functi pro toto tempore. De quo vide vt dixi §. de domesti. l. ij. 1

LEX XII.

IN sacris. Militantes in sacris scrinijs, & eorum parentes, vxores, liberi, coloni adscriptitij, & serui eorum ciuiliter & criminaliter coram officiorum magistro sunt conueniendi, & si in prouincia conueniuntur, satisfdare non coguntur de iudicio sisti, licet immo

bilia,non possideāt,sed eorū iuratorie cautioni committitur,z no
mine sportularum nihil soluent,Nam,executoribus agentiū in re
bus vnum solidum prestabūt,z cum ingredimtur iudiciū dicti
magistri,solidos soluant duos pro,edictiōe actorum notarys di
midiū solidū,z si litigāt coram delegato,vel arbitro eidem nomi
ne sportularum,vnum solidum tantum prestabūt, pro omnibus
vero alijs in iudicio agitādis,tertiū solidum tantū. Item si non
coram magistro, sed coram alijs iudicibus maioribus super annonis
ciuilibus tutela vel curatione,vel nunciatione noui operis conue
niantur,illos sumptus faciēt in tali iudicio quos facere tenebant
coram magistro officiorū.Si vero cōueniant coram prefecto,aut fisci
patrono, aut vrbis prefecto,vel apud architectos illos sumptus
prestabūt nomine sportularū, quos coram arbitris prestare tenen
tur,z no vltra.Et habent locū predicta siue per se,siue per procu
ratorem litigent,z ad dictas sportulas tenentur cū processus or
dinarie agita t in scriptis,secus si extraor. Item dictis militan
tibus donec militent,z etiā deposito officio priuilegia data sunt
salua,z ob equalitatē in iudicijs obseruandā priuilegia eis com
petentia circa prestationē sportularum ad aduersarios porrigū
tur. Item mutatione loci priuilegia eis cōcessa non perdūt.h.o.
a Regulariter contra in §.ne autē.in auth.de iud. a In tex.ibi,pro
1 edictione gestorū.† Nota dari posse formam notarys actorum per
legem,vt pro edictiōe actorū nō debeāt assumere nisi certā quan
titatem, In tex.ibi maiore quidē iudicio. Op.q non poterūt con
ueniri coram alio quā coram officiorū magistro,vt in prin.huius l.
Sic iste ver,prin,cōtradicit,z econuerso.Sol.dicit gl.in ver.eos.q
hic litigabāt sponte coram alio quā coram magistro officiorum,
z sic non obst. Vel aliter dicit gl.illa causa erat specialiter deman
data istis iudicib,z ideo possunt cōueniri coram eis pro hac causa
2 tantū,q no.† qr scīm hanc intellectū est casus huius questionis.
Dicit statutū q hospitale misericordie nō possit agere nec cōue
niri nisi sub iudice porte sancti Petri.Aliud statutū dicit q iu
dex porte eburnee solū habeat cognitionem a decem libris infra.
Modo qro an hospitale poterit agere coram iudice porte eburnee
pro casu a decē libris ſ.z hic est tex.q sic,z illud statutū disponēs
q hospitale debeat agere vel conueniri coram iudice sancti Pe.
habet locū in alijs causis,quarū cognitio nō est specialiter alijs
b iudicibus demandata per formam legis vel statuti. b Item gl.sup
3 per verbo,dispone ibi notarius. Item gl.o.nota quod ſii aliquis
vadat coram iudice,z dicit notario actorum, scribe q ego peto a
Titio decem, z ipsum peto mihi condemnari in eis, q no dicitur
per hanc literaz in scriptis libellus offerre,licet notarius hoc scri
bat,nec videtur procedere ordinario modo.sed potius extra ordi
c nē q no.qr tibi posset contingere de facto. c Item nota ex ista glo.
4 †quod cum proceditur extra ordinem,iudex non potest accipere
d sportulas. d Item no.ex gl.in verbo sententia.q citatio appella
e tur sententia interlocutoria. e Et hoc etiā probat tex.in prin. hu
ius legis ibi,libellos ex sententia ꝛc.Et hec sententia dari pōt par
te absente,vt l.sed z interpellatur.§.j.ff. de arb. Pro quo facit q
6 no.Imo.extra de proc.c.auditis. Item no.ex hac cadez gl,q
quis potest citari per epistolam, z ita de consuetutine obser
7 uatur.c.concor.d.l.sed z interpellatur. Ultimo nota ex ver.quo
niam equalitatem in iudicijs obseruandam concor.l.fi.ſ.de fruc.
z li.expen.z l.prouidendum.ſ.de postul.z j.de re mili.l. fi. cum si,
8 hic alle.in gl.†Et ideo priuilegium vni concessum circa prestatio
nem sportularum ad alium extenditur,vt hic,z eodem modo in di
latione, vt l.petende. ſ.de in integ.restit.

ADDITIONES.

a ALEX. Item adde aliū casum.puta in omnib.casi.in quibus a
gitur extraordinarie, vt hic. Idem vbi iudicis officium implorat
secundum.in l.fi.ſ.de fruc.z litig.expen. Idē in causis summarys
z miserabilū personarū,secundum Bal.in l.generaliter de epis. z
cle. Idem in pauperibus,qui nec sportulas nec expensas soluunt
no.gl.in c.ab omni.de vita z hone.cle.in c.statutū,ſ.prouisur⁹,de
rescriptis in vi.z in auth.de mand.prin.ſ.fi quoq; tibi. Idē in cle
ricis cōuentus pro bonis ecclesie,qr non soluūt ipsortulas.tex.est
z ibi no Bar.in l.licet de epi.z cle. Item c.post principiū z ibi co
ram delegato vel arbitro. Adde Bal.tenetez cotrariū,q arbiter
nō recipit sportulas,in auth.generaliter.ſ.fi.de epis.z cler. Idem
Bar.in l.fi.de prin.agen.in rebus. Adde l.fi.z ibi Bar.ſ.de iudi
cijs,z Are.idem tenet in ſ.tripli.Instit.de act.vbi Ville.Spe.in ti.
de arbitro.ad finem,ver.sed nunquid arbiter. Item in ver. in
tex.ibi maiorem.in verbo,statutum dicit.vide per Bal.in l.vnica.
ſ.ne autem de caducis tolen.Facit quod no.Bal.z Imo.in l.Ti
tie textores.in fi.de leg.j.z Barto.in l.j.de offi.prefecti vrbis,z in
l.quoties.ſ.per contrarium.ff.de admini.Adde text.in l.ne quic
quam,in prin.de officio proconsul.Bar.in extrauaganti,in ver
bo,non obstantibus.Are.in d.l.Titie,z in l. quod in rerum. de
legatis prīmo.

b ALEX. Bal.expresse videt tenere contrariū in l.executorem
de exc.rei iud.De quo vide que dixit Bar.in l.j.ſ.de offic.prefec.
vrb.in l.ij.in prin.de ver.obli.cōtra Bar.hoc etiam tenet Lud.in
l.j.in ſ.j.de noui ope.nunc.Et videtur tenere Imo.in l. Titie tex
tores.de leg.j.z q ibi dixit Bal.in l.j.ſ.vbi autē.de cad.tollen. Vi
de Bal.in l.qui post humos.ad fi.z in l.j.in ij.quest.de officio pro
cons.z Ang.in l.si vacantia.de bon.vacantibus circa medium,z
in d.l.Titie,z Ang.in l.quod in rerum.ſ.si quis de leg.j.vide bar.
in consilio suo.xlv.quod incipit, a domino Lyno, vbi loquitur
quando sunt duo statuta punientia de falsitate,vnum generale,z
aliud speciale,quid iuris?

c ALEX. Bal.in auth.offeratur.in fine.ſ.de lit.contest.z Ang.
in l.j.in prin.de edend.z ibi Bal.z Pau.de cq.De hoc etiam per
Bal. in auth. offeratur.Et sic ex hoc apparet q ēt hodie oblatio
libelli in scriptis est de substantia,etiam reo non petente,quando
agitur iudicio ordinario.Vide q habetur per doc.in c.j.de libel.
obla.gl.in Cle.sepe.in ver.necessario,de ver.sig.Spe.in ti.de libel.
concep.ſ.nunc dicendum,in prin.z perlegistas in d.auth.offera
tur.per Bal.in l.ne quicquam,ſ.de plano.de offic.proconſ.z leg.
Et communis conclusio est,quod si reus nō petat offerri,sufficiat
qualiscunq; petitio apud acta per notarium post. Adde text.in
c.preterea.de dila. Sed quid in criminalibus,an requiratur li
bellus? gl.videtur tenuisse quod non,in l.si quis se,ſ.de accusa
dixit quod quis potest verbotenus accusare,z ibi eam sequitur
Bal.dicens quod non est necesse offerre libellum in scriptis,sed
vide ibi latius per Sal.qui tenuit qō immo requiratur libellus.
Pro qno est gl.in ſ.scimus.in auth.de ehiben.reis, preterquam
in lemibus lege lemia.de accu. Hec ob.d.l.si quis se,quia ibi pro
cedebatur ad querelam,quo casu non requiritur libellus dari in
scriptis.cap.qr presulatus.ij.questio.iij.Casus autem vbi hodie
libellus non requiritur in scriptis offerri,vide per Specu.in d.ſ.
nunc dicendum in prin.z per doc.in c.j.de libel.obla. Quidā ex
ceptione rei,an sit in scriptis danda,cum dicatur.rei libellus,vi
de Bar.tenentem quod sic,in l.j.de excep. Quid quando implora
tur iudicis officium,an debeat dari libellus.vide Bar.in l.de sub
mersis.z cum Bar.transit Ro.in l.j.de arbi.

d ALEX. Et de hoc dic vt no.per Bal.in l.generaliter.ſ.de epi
sco.z cler.quod in causis summarys non soluuntur sportule.Et
ad hoc adde Bal.in l.fi.ſ.de fruc.z lit.expen.

e Interlocutoria, Adde quod citatio habet duo extrema.scilicet
interlocutoriam de citando,id est commissionem,z per ipsam cita
tionem,id est actum nunciū,z relationem.Bar.in l.j.ſ.nunciatio.
ver.querit Jac.de Aretio.ff.de oper.noui nunc.z Jo.And.in c.
Ro.de foro competent.z Fel.in cap.gratum,de offic.delegar. Vi
dra.in consilio xcvij.

LEX XIII.

3 Iudex qui scripsit omnia acta coram se facta ex ipsis pronun
ciare potest,z sententia valet.

4 Subrogatus loco alterius succedit in ordinem subrogati.

Imperimus. Hic ponitur quomodo ad
iutores scriniorum,qui ap
pellantur adiutores questoris ex iuris dispositione non
poterant esse nisi xij.in scrinio sacre memorie, hoc est in scrinio re
gistri,in scrinijs vero sacrarum epistolarum,z libellorum conuen
tionalium que sunt scrinia inferiora, solum vij. coadiutores scri
niorum dictorum esse poterant. Postea propter impunitatem
quorundam,talis numerus disturbatus fuit,z multi superaddi
ti fuerunt.Et ideo statuit imperator quod non faciendo preiudi
cium illis,qui nunc sunt quod nulli alij possint eligi in hoc nume
ro coadiutorum durante numero supra dicto qui per legem sta
tutus fuerat. Secundo dicit quod si aliquis de dictis coadiu
toribus ad iatrunculense officium fuerit vocatus, aut etiam fue
rit dimissus in numero scriniariorum,cum primo esset coadiutor
quod potest in locum sui alium subrogare, dum tamen libellum
offerat vni viro illustri significando personam illius quem subro
gari vult,z tempus,z dictus subrogandus ordinari debet pro tā
to tempore, pro quanto libellus fuit porrectus illustri. Ter
tio dicit,quod adiutor qui alium subrogari in suum locum petit,
si erat prior in ordine adiutor, z similiter subrogatus erit prior,
licet ille subrogatus fuerit de numero memorabilium inferioris
ordinis. Quarto dicit,quod hoc in alijs officijs obseruatur.
hoc dicit vsque ad finem. In textu ibi,modo vt examinentur.

1 † Nota ex hac litera quod si per formam alicuius statuti, nu
merus officialium reducitur ad minorem numerum, puta cum
essent decem, reducitur ad numerum quinque, quod talis redu
ctio nullum generat preiudicium in illis officialibus, qui erant
electi tēpore reductionis, preiudicabit ergo tantuz nouę electioi

officio

officiorum. ¶ In tex. qui prior in adiutoribus. ¶† Not. hic qđ ille, qui erat scriniarius, si fuit electus coadiutor scriniorū, potest ambob⁹ istis officijs fungi. Et sic est optimū argu. qđ capitaneus possit simul & semel deputare alium ad officium iudicis maleficiorum, & ad officium notariatus. Nec ob. quod quis non potest fungi, duplici officio, vt ff. eo. l. hac parte. quia hoc est verum, cum officia sunt prorsus diuersa, secus quando officia non erāt diuersa, sed circa idem tendebant. Pro quo vide quod dixi ff. de sacr. sanc. eccle. l. iubemus. §. sane. & hoc fuit hic de mente gl. super
3 vers. meruit. ¶† Et sic facit, quod si iudex, qui erat tabellio[a], scripsit omnia acta coram se facta, quod ex ipsis pronunciare potest,
a & sententia lata valet, nec impeditur hic fungi duplici officio, qz circa idem tendunt. Pro quo facit j. qui mi. non pos. l. his quidē.
4 & extra de consue. c. ij. de preben. c. cum singula. libr. vj. ¶† Ultimo no. quod subrogatus in locum alterius, succedit in ordinem,
b quem tenebat ille, in cuius locum subrogatio facta est.[b]

ADDITIONES.

a ¶ Iudex qui erat tabellio. vide gl. & Bal. in l. iubem⁹. §. his quoque. ff. de sac. sanct. eccle. Alb. de Rosa. in l. & si cum. ff. de evict.

b ALEX. ¶ Vide que dixi ff. de iur. fisci. l. ij. iuxta fi. Adde etiam quod no. Bar. in l. iubemus. §. sane. cl. j. de sac. sanct. eccle. in ver. vel uo ad tertiā partem. quod no. Bar. in l. ex sententia. ff. de test. tut. vbi dicit an notarius possit esse rogatus de cōmissione sibi facta a iudice & adde q̄ dixit Bar. in sua disputatione, iudex maleficiorum. Sed an qū⁹ possit esse iudex & notarius, debeat habere salarium duplicatū, vide do. Paul. & Cast. in l. qui duobus. de cōdi. & demon. & ibi vide Bal. dicentē de collaterali exercente suū officiū & officiū alterius, an debeat habere salariū duplicatū, & Bal. in j. constit. ff. in §. ratioqz. & vide qđ not. Ang. de duobus officijs vnius, an debeat vnū salariū, in aut. vt determi. fit nu. cleri. & in aut. vt iudi. sine quo. fuffr. an quis possit officio pluriū fungi, vide Jaco. de bel. in d. §. ideoqz. per bar. in l. ij. de stip. seruoꝝ. & in l. fi. de collegijs illici. ver. quero, an quis possit in duobus, vbi ponit, an qs possit esse de diuersis collegijs. de quo. ff. de colleg. catho. lib. vj. & de materia in c. quod, ppter. de ele. per Inn. & bal. in auth. nisi. breuiores. ff. desent. Bal. post Jac. de Aret. in d. l. qui duob⁹. p illum tex. & in l. binos. ff. de aduo. diuer. iud. & in l. fi. ad scribatū. ff. de appel. & Joā. And. in c. cū olim. de re iudi. & text. in l. duoꝝ. de oper. pub. An gerēs officiū alterius, vel subrogatus, gaudeat eisdem priuilegijs, quibus ille qui eum subrogauit, & quā potestatē habeat vide Bartol. in l. filius. ff. de leg. & in l. j. §. hi quibus. de leg. iij.

LEX XIIII.

Hac lege. Adiutores cū conueniuntur sine scriptis, eorum nomen voce sola sufficiat demonstrari, alias in scriptis tam in actis, quam in sententi ademonstrandum est. Item si adiutores comme atu accepto se absentauerint, durante absentie tempore integrum debent habere salarium, sicut si presentes essent. Item nullus in locum vocantis coadiutoris debet institui, quousque plenus est numer⁹,
1 per l. statutus. h. d. ¶ Item tex. ibi, designatū. ¶† Nota cū agitur contra aliquem sine scriptis, nudo verbo, nomen eius sufficit designari, alias in scriptis designandum est. pro quo facit l. libellorum. ff. de accusat. & inscript. In text. ibi, aut emolumentorum.
2 ¶† Not. quod si ciuitas Perusij concessit alicui suo stipēdiario licentiam, vt iret in Alemaniā, vel vt iret ad bellandum, & staret absens certo tempore, quod toto illo tempore, debet habere stipendium, sicut si principaliter seruiret, & eo modo si concederetur
a licentia potestati, vel capitaneo, vt hic[a]. ¶ Et hoc inducit glo. in
3 arg. ad questionem de clerico, qui toto tempore absentie debet habere prebendam, si fuit absens de licentia Pape.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde Bal. in l. si ea. de cond. inser. & glo. in l. deserto rem. §. si ad diem. ff. de re mili. Roma. in litera S. nota xxx. Alex.

LEX XV.

Certe. Primo facit mentionem de lege circa adiutores. Statuta, que disponebant, quod nullus de numero adiutorū, qui nunc sunt, diminui debeat, licet sint vltra numerum, vt ff. eodem. l. cōperimus. nec esset alius subrogandus, nisi adiutor subrogari petens ad latrunculense officium, vel ad locum secundorum scriniariorū cōuolauerit. ¶ Secundo dicit quod subrogatus tenebit locum vltimi adiutoris, si adiutor cui fuit subrogatus, erat similiter vltimus, non obstāte, quod talis subrogat⁹. erat de primo numero scriniariorū. ¶ Tertio facit mentionem de quadā pragmatica sanctione per quā erat prouisum vt nō solū in casibus predictis vbi adiutor vocabatur ad latrunculense officiū, vel ad officium secundorū scriniariorum, sed etiā vbi per casum fortuitū expediebatur seruire, in sui locū poterat subrogare alium. ¶ Quarto corrigit hāc pragmaticam sanctionem statuēs, qđ in predictis duobus casibus tantū adiutor possit petere aliū in suo loco subrogari. Quinto mādat, quod xij. tantum adiutores sint in scrinio sacre memorie, id est, registri, septem vero in alijs duobus scrinijs libellorū, & epistolarū. ¶ Ultimo †
1 qđ nullus vltra numerū possit addi, confirmādo certa capitula. h. d. vsque in finē. In tex. ibi, circa fin. ibi, si mutatione. est optimum argumen. qđ si, statutum dicit, quod per nullū casum fortuitū possint priores mutari, quod vigore eiusdem statuti, intelligitur prohibitum, ne possit numerus priorum augeri. Nam ex quo prohibita est mutatio multo magis prohibita est additio.

De agentibus in rebus. Rubr. XX.

1 ¶ Ad euidentiam † premitte, quod agentes in rebus sunt illi, de quibus fit mentio per gl. j. de curiosis. l. ij. Prepositi agentiū, de quibus fit mentio j. tit. prox. i. sunt illi, qui presunt dictis agentibus, & Principes agentium, de quibus fit mentio j. tit. ij. sunt illi qui palmam laborum emeriti per lapsum xxv. annor. per principem postea quieti tradīti sunt, vt j. tit. ij. l. j. & iiij.

LEX I.

Nullus. Nullus de numero agētiū in rebus in locum mortui per pecuniā potest eua dere, sed in locum eius, debet ille succedere, qui in gradu post eum, erat proximus, & dignus labore. h. d.

LEX II.

Nulli. Agēs in rebus, deponēdus, vel eximēdus de libro agentiū, non est per aliquem iudicem, ad cuius officium nō spectat cognitio contra eundem. h. d.

LEX III.

Matriculam. Matricula agētium in rebus non debet esse, nisi xlviij. quorū quilibet preest ducentis. Circitores debent esse trecēti, & equites quadringēti quinquaginta. ¶ Item si quis de numero ducentorum decesserit, heres eius ex testamento vel ab intestato totum salarium percipit, & per hoc nullus alius in locum eius subrogandus est per illud tēpus, quo defuncti officium durare debet, ne duobus salarijs respublica fatigetur. Item nullus, qui nō est scriptus in matricula predictorum registrata in memorialib. Principis salarium vel premiū habebit h. d. In tex. ibi, eius fru
1 ctum successores. † Nota qđ officiali decedente, successor eius dz habere salarium totius tēporis, vt hic, & ff. de dome. l. fi. In text.
2 ibi, qua causa. † Nota diligēter, qđ vbicunqz heres officialis mortui, debet habere salarium totius temporis, nūquam in locū officialis mortui debet alius subrogari, ne respublica duobus salarijs fatigetur. In tex. ibi, diuali probatoria. ¶† No. istū tex. per
3 quem patet, qđ ad probādum quem esse officialē communis, pbatur per matriculam registri, in qua registrata sunt omnia nomina officialiū. ¶ Secūdo not. † hic casum expressum, qđ si officialis nō reperitur in originali registro, vbi registrātur omnia nomina officialium, quod non debet habere salarium, nec potitur priuilegio. Tex. est expressus in cōtrarium in l. scriniarios. ff. de test. mil. vbi patet, quod notarius militum, licet sit in matricula, non tamen ex hoc dicitur miles, & idem voluit. Jo. And. in tit. de instr. edi. §. restat. versi. & scias. vbi dixit, quod quis non probatur tabellio eo ipso, quod sit descriptus in matricula notariorum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et idem dicit Bal. in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbi. nec scholaris, qui nō intrat, quāuis sit in matricula, nisi sit profect⁹, qui studet in camera, nō gaudet priuilegio scholariū. Ha
b rēor tū, qđ matricula constituit eū in quasi possessione, & facit presumptionem, qđ sit de tali arte, & officio, que reīcit onus probādi in aduersariū, argumē. l. circa. de pba. & ita dixit bal. in d. l. scriniarios. Et qđ in dubio presumat pro matricula. est text. & no. Bar. in l. petitionē. ff. de aduoca. diuer. iud. & ibi bal. & Bal. in l. ij. desent. tit. generali. Facit l. eos. ff. offic. magist. mil. & idē bal. in l. barbari⁹. per l. ex eo. de test. mili. faciunt not. per eū in l. ignorat. ff. de accusa. Roma. in l. illa. de verb. obl. Et iura in contrariū allegata dicūt, quod matricula non facit aliqnē notariū, sed bene facit presumi, vt predixi per predicta. argum. eius qđ dicitur, de confessione extraiudiciali, que nō inducit obligationem, sed probationē, vt in l. publia. ff. depos. Vide ad p̄dicta dom. Anto. in tit. de instru. vbi distinguit, an fiat matricula de his, q fuerūt facti notarij, aut de his qui fiūt, vt primo casu presumatur notarius, scīo probet cū notarium, & quāto tēpore perdatur ius matricule, tu vide in d. l. ex eo. & in auth. habita. p bal. in tex. i l. fi. de aduoca. diuer. iudi. & bar. in l. per hāc. eo. tit. de quo per Angel. in cōs. vniuersitatis nostre

statutum vbi dicit, qꝫ scholaris absentia facit perdere ius matriculę. ẽ. de primice. z in l. iij. de domest. z protect. Si tamen redit z velit matriculari, nõ debet iterum solui re. alleg. l. penul. ẽ. de consul. z idē Bal. z Paul. de Castr. in l. filio quem pater. ff. de libe. z post. z vide etiam que in materia not. bar. in l. natui aliũ. ℣. ipsuꝫ. de acquir. rerum domi. Item adde, qꝫ si quis iniuste fuit cancellatus de matricula. an perdat priuilegium? Vide per Bal. in d. l. scriniarios. z Joā. And. in loco prealleg. Item, quod si quis est cancellatus de matricula. qꝛ vult transire ad aliũ ordinem scholarium. seu de vno capitaneo ad alium, an iterũ gaudeat priuilegio militum. seu scholarium? dicas quod sic. per tex. in l. j. in fin. de bono. possess. ex testa. mili. Sed ille, qui non est descriptus in matricula, non gaudet priuilegio, vt in l. ex eo. z not. in d. l. eos.

LEX IIII.

EXeo Nullus de numero centenariorum, vel ducentenariorum in rebus agentium, moram contrahens in ciuitate Constantinopolitana conueniri potest coram alio, quã coram officiorum magistro in causa ciuili, vel criminali, quo priuilegio non vtitur, si extra illam ciuitatem degat, vel deposito officio. hoc dicit. ¶ Ho. ex principio huius l. quod si statutum simpliciter dicit, quod scholaris non possit pulsari coram alio iudice, quam coram Rectore, intelligitur non solum in causa ciuili, sed etiam in criminali. [a] Nam si pro ciuili non potest coram alio, multo fortius pro criminali. ¶ Vltimo no. ex fi. quod si statutũ dicit, quod scholaris non pulsetur coram alio, quam coram Rectore intelligitur donec est in illa ciuitate, in qua degit ratione studij. Sed si extra ciuitatem degat, poterit coram iudice ordinario conueniri per hanc literam.

1 a

ADDITIO.

a ¶ In causa criminali. Adde istum z post eum Jacob. Rebuf. in l. ij. vacantia z ibi Aut. versic. ex his apparet. ẽ. de bon. vacan. lib. x. dixi post Colle. capitu. qꝫ clericis. nume. iij. extra de foro cõpe.

De præpositis agentium in rebus. Rubr. XXI.

AGentes Prepositi agentium in reb. sunt per ordinem faciendi de anno in annum, ad quod officium negotiatores, z procuratores alienarum possessionũ. non possunt assumi, sed illi solum, quos laudis vt sufficientes probat testimonium. Item Primicerij, z Tertiocerij scriniariorum ad hoc assumendi non sunt, qꝛ duob. officijs deseruire nõ possunt, z si tale officium susceperint, nõ possunt habere Primiceriatus salarium, z si tale officium morbo, etate, vel imperitia, vel alia causa adimplere non potest, potest seruire per substitutũ eiusdem scrinij, chartularium moribus optimis preditum scientia, z peritis eruditũ, z suo periculo, si tamen seruire volens multos ob rem publicam sustinuit labores. h. d. In text. ibi, preter emolumenta. ¶ Not. quod quando quis assumit duo officia, z non potest habere, nisi vnum. non potest habere salariũ, nisi primi officij tantũ. ¶ Secundo not. ex hoc tex. quod duo officia, quis simul subire non potest, vt hic, z ẽ. tit. ij. l. hac parte. z ff. de adopt. l. si consul. z hoc est verum. quando sunt incompatibilia vel vtriqꝫ quis deseruire nõ potest: secus si admittem se cõpatiantur, vel deseruire potest vtri que vt dixi ẽ. tit. ij. l. comperimus. [a] In tex. ibi, per substitutum. ¶ Not. quem deseruire per substitutum quod est verum, nisi ad officium requiratur industria persone. [b] Concord. de episc. z cleric. l. quisquis. z l. ad similitudinem de administ. cuto. l. decreto. ff. ad municip. l. quid ergo. ẽ. de peri. nomi. l. fin. cũ simi. hic alleg. in glos. ¶ Quod est verum, quando volens per substitutum seruire multum in alijs laboraui, per hanc literam, quod no. ¶ Item not. quod volens seruire per substitutum, semper debet seruire per hominem eiusdem conditionis, vt hic. dum dicit, chartularij eiusdem scrinij, ꝛc. Si ergo doctor vult seruire per substitutum debet seruire per doctorem non per scholarem, licet sufficientem. ¶ Item si miles vult seruire per substitutum, debet seruire per alium militem non per domicelium. z semper substitutus debet esse moribus preditus z scientia, z peritia eruditus. Doctor, qui vult seruire p substitutũ dꝫ seruire p doctorẽ moribus, z scientia idoneum, nõ autem per scholarem quantumcunqꝫ sufficientem. c

1 2 3 4 a b c

ADDITIONES.

Pro saluando Bart. in hac l. j. vide concordiam positam ad l. iubemus. ℣. de erro. mili. anno.

a ALEX. ¶ De hac q. dixi ẽ. z adde Petr. de Ancha. in rub. extra de offic. delega. vbi queritur verum deputatus ad vnum officium pro certo tẽpore, intra illud possit ad aliud eligi z cõcludũt in effectu, quod nõ posito qꝫ statutum diceret, qꝫ electus ad certum officiũ. ad certum tẽpus intra illud eligi non possit ad aliud quod referũt scribẽtes in l. iij. in princip. de iur. om. iud. qꝫ intelligere verũ, si eligitur ad aliud officium incõpassibile, vt hic videtur sentire bar. secus si esset tale officiũ quod aliud non impediret, vt puta, quia electus esset ad scribendum per scripturam, non videtur impediri aliud officium exercere, ita no. Rom. in no. ccxxv. in l. duorum. de oper. liber. facit c. suscepimus. de here.

b ¶ Persona. Adde Feli. in cap. fin. de offic. dele. z an z quando videatur electa industria persone, vide per eum in ea. licet ex quadam. versi. z ratio predictorum est. de test. z nũquid vbi est electa industria persone quis per filium seruire possit, vide per eum in capitul. afferte. de presumptio.

c ALEX. ¶ Sed quid in iudice, qui vult se absentare, z dic qꝫ idē Angel. in auth. de administr. per gl. ibi voluit Bal. in l. parabolani. de epis. z cleri. dixit, qꝫ debet esse talis substitutus, qui ad illud officium possit eligi. Et sic fm eũ potestas ciuitatis nõ potest eligere ciuem in substitutũ, vel locũ tenẽtem, qꝛ ciuis nõ posset esse potestas ex forma statuti. faciũt not. per bar. in l. nemo est. de duobus reis, z per Bal. in l. j. ℣. ne autẽ. de caduc. tollẽ. Sed immo videtur dicendum, qꝫ non posset seruire. per substitutũ. eo qꝛ videtur electa industria persone, per Bal. in c. j. ℣. multũ. in col. r. episcopũ vel abba. vbi dixit quod aliquid dꝫ fieri princ. semper videtur electa industria psone, nec potest seruire per substitutũ. facit text. v. q. iij. capit. in criminali. vbi dicitur, qꝫ quãdo diceretur, q̃ actus fieret per manus proprias, vel per se, nõ potest fieri per substitutum, dicto ℣. ne autem. versi. in omnibus. gl. est sing. in clemẽ. de vit. z honest. cleric. quã alleg. domin. Card. in clemen. j. de iure. iur. facit qꝫ no. Bal. in cap. j. ℣. furtũ. de pace iuramen. firman. z Dominicus in cap. si quis viduã. in eodem tit. Et ideo Bar. in l. per hanc. de erog. mili. ann. dicit qꝫ si dicatur, quod annona manu propria capiatur p stipẽdiarios, nõ potest quis capere stipendium suũ per substitutũ. bene facit tex. in l. phatorias. ibi manu principis. ẽ. de diuer. offic. z ibi Bar. etiã de eo, qui alienauit mutandi iudicij in potẽtiorẽ, non ratione officij, qꝛ tunc tantum per se litigare, non autẽ poterit per substitutũ. text. est in l. si miles. ff. de alie. iud. mu. cau. fa. Sed hic, in omnibus respondeꝫ, qꝫ per alia verba loquũtur, quã in casu de quo hic per Bar. vel potest clara dari responsio. prout apparet ex verbis bal. in d. l. parabolani. Et in materia etiã adde qꝫ not. bar. in l. ij. de cõdi. in publi. horreis. z bon. text. z ibi bar. in l. si nullus. ẽ. de decur. z l. neminem. eo. tit. z in d. c. extirpãde. in ℣. qꝛ vero. in versi. z faciunt ista, ꝛc. Et adde q̃ in casibus, in quibus dicitur propter electionẽ industrie psone, actum nõ posse fieri per substitutũ. videtur procedere, nisi superueniat aliqua dignitas principalis qꝛ tunc posset per substitutum, casus in l. quisquis. de episcop. z cleri. z dicit ibi Bal. post Jaco. Butr. quod si scriptor, qui promisit scribere librũ. z cuius industria videtur electa. efficiatur rector studij. q̃ poterit scribere per substitutum. Et adde, qꝫ vbicunqꝫ promitto per me, z heredem meum aliquid facere. puta domũ edificare, possum facere per substitutum qꝛ appositio heredis, facit ne videatur electa industria persone. Bald. post Ly. in l. quisquis. prealleg. cum industria ad heredem nõ transeat, vt est tex. not. in l. cui bonis. de cur. fur. z ibi gl. q̃ no. de quo dicto facit festũ Pet. de Anch. in c. si subdelegato. de offic. delega. in vj. Quid autẽ si cõmittitur aliquid cõscientie alicuius, an possit fieri per substitutũ? gl. est sing. in l. sicuti. de arbi. que dicit quod non. Bal. in l. z in epistola. ẽ. de fideicom. Et adde quod in omnibus casib. in quib. est electa industria persone. non potest actus fieri per substitutum, intelligitur, nisi actum faceret per sibi similem i. eque idoneũ, vt in not. lxxv. in litera L. Roma. Et an vasallus possit seruire per substitutũ vbi alias nõ posset. Archi. qꝫ sic. c. episcop. lxxviij. distin. z in c. generaliter. xvj. q. j. z refert z sequitur Angel. in l. omniũ. de vsufruc. per gl. ibi faciunt not. per Lyn. in l. ad similitudinem. de episcop. z cleric. z vide per Bar. in materia de nauicularijs, z ibi aliquid dixi.

1 a

LEX II.

HAc saluberrima Agẽtes in reb. z eorum vxores serui, z liberi in modum sportularum soluendo, siue agant, siue conueniantur, illud priuilegium sortiuntur, quod scriniarij, de quibus dictum est ẽ. tit. ij. l. in sacris. nec cogitur conuentus dare fideiussorem extraneum de iudicio fisti, solum de numero in reb agentium, z per hoc priuilegiũ non tolluntur alia priuilegia eis concessa. h. d. † Et nor. quod licet non videatur dare fideiussorem, qui dat fideiussorem priuilegiatum, vt l. de die. ℣. qui mulierem. ff. qui satis. cogan. z l. j. ff. si quis in ius voc. non ier. tamen fallit in agentibus in rebus, qui dare poterũt priuilegiatum. ℣. vnum de numero suo. ¶ † Vltimo no. ex versic. cum per absurdum. casum expressum, quod nunquam per concessionem noui priuilegij intelligũtur tolli alia priuilegia eidem indulta, quoniam non debent operari diminutionẽ inductam ad augmentum. Qualiter autem soluantur iste sportule, habes ẽ. tit. ij. l. in sacris.

De prine

De principibus agentium in rebus. Rubr. XXII.

LEX I.

AGentes. Finito labore agentium in rebus, agens princeps agẽtium est creandus, nec potest ad aliquas publicas vel priuatas functiones vocari, nisi de Principis scientia, nec vexari potest coram alio iudice, nisi coram Principe, nec patronus causarũ potest ignorante Principe contra eum aliquid postulare, & contrafacientes pena decem librarum auri puniuntur. h. d. ista lex.

LEX II.

OMnia. Omnes agentes in rebus sunt coram principe conueniendi, etiam si senatoria dignitate prefulgeant, actus vero qui sunt soliti expediri per cetum senatus, expedientur per ipsum aliquo rescripto surreptitio non obstante, hoc dicit.

LEX III.

PRoconsularis. Princeps agentium in rebus decoratur dignitate proconsulari, hoc dicit.

LEX IIII.

EX agentibus. [a] Principes agentium in rebus possunt habere domesticos, quorum industriam, & fidem putant esse comprobatam, licet illi domestici eodem officio sepe functi fuerint, & si dicto officio per xxv. annos seruire non poterunt corporis valetudine impediti, & ob hoc ad honorariam dignitatem Principis beneficio transmigrauerint, iisdem priuilegijs beneficij potientur, quibus factus Principes agentium, hoc dicit. ¶ Not. ex hac l. q̃s qui corporis valetudine officium adimplere non potuit, & ob hoc ad aliud officium aspirauerit, & nihilominus fungitur priuilegijs que competunt illis qui officium perfecerunt. ¶ Vltimo not. quod licet officium decurionum non possit nec debeat continuari, tamen officium domesticorum decurionum potest continuari. Unde qui fuit familiaris vnius decurionis, potest finito officio esse familiaris eius successoris, quod not.

1

2

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde Roma. in l. pen. n. o. p. vj. vbi alleg. istum text.

LEX V.

OS. Vicariane dignitatis titulis honoratur, qui Princeps agentium in rebus, aut magister officiorum est effectus. hoc dicit.

LEX VI.

PRincipes. Princeps agentium in rebus cingulo comitiue primi ordinis fungitur. Bartol.

LEX VII.

QUicunque. Militans in schola agentium, si fuerit de corpore cohortaliũ licet princeps agentium in rebus factus sit, filium curie obligatũ relinquet, sed si susceperit postquam Princeps factus fuerit, liber erit a curia, hoc dicit.

LEX VIII.

MUltis. Agentes in rebus conuenti nomine spectularum coram maioribus iudicibus soluent vnum solidum tãtum executoribus. Apparitoribus vero presidis, vel alicuius vicarij tertiam partem solidi, fideiussoresque de iudicio sisti de eo numero dare possunt & si possident immobilia in prouincia, vel in vrbe non satisfdant, sed eorum iuratorie cautioni committitur nec conueniri, nec citari possunt, nisi in scriptis. Pro scribendo vero rescriptum Principis, vel libellum in libro iudicis, soluẽt executoribus solidũ vnum, & cũ exemplum actorum petitur, soluent solidum vnum. Pro scribendo vero epistolam citatoriam non vltra tres solidos. Si vero coram arbitris litigauerint ipsis arbitris vnum solidum tãtum, patrono fisci dimidium solidi, notarijs vero pro editione chartarum, & pro toto negotio vsque ad finem peragendo dimidiam partem solidi pro introducendo iudicio cum agunt coram iudicibus maioribus quatuor solidos, & si coram eisdem conuenantur solidos duos, & vltra quantitates predictas siue agant siue conueniantur, vexandi non sunt. hoc dicit. [a] ¶ Not. ex gloss. super versicul. iuratorie. in fin. quod licet possidens immobilia non teneatur satisdare. hoc est verum quando possidet in loco, in quo cõuenitur, sed si possidet in alio loco, non sufficit. Unde si quis conuenitur

a

Perusij, non sufficit si possidet immobilia Senis. ¶ Item ex lege ista habes quod arbiter debet habere salarium a partibus. [b]

b

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Bene facit text. in l. omnes, ante medium de epis. & cler. in l. si quis autem per pecuniam, in authen. de sanctis. episc. & not. Bart. in l. j. qui satisda. cogan. & in l. pretorie. In vltima. ff. de pact. stipu. facit l. qui pro filio. vt lega. no. cauea. ¶ Item in eadem ibi, solidos binos. Not. gloss. que hic vult quod pro rogatione, & etiam pro exemplatione potest notarius accipere mercedem. Ita alleg. Roman. in no. v. in litera. n. Adde glos. & ibi dixi in l. argentarius. & ibi per Bartol. & Bald. qui allega. hunc text. adde bart. ih l. in sacris. de prepositis sacris.

b ¶ A partibus. Adde Flozen. in l. sed & loci. §. in iudicio. ff. fin. regun. Sed ab extra quero, nunquid istud salarium erit aduenticium. Dic quod sic, & sibi acquiritur, sed in eo patri debetur vsufructus. Ita not. Bald. in l. cum oportet. C. de bon. que liber. in ver. idem in salarijs arbitrorum.

De curiosis, & stationarijs. Rubr. XXIII.

LEX I.

CUriosi. [a] Denunciãs maleficia punitur si nõ probat. & ideo alium pro delicto non incarcerat. hoc dicit. ¶ Not. ex hac l. quod denunciationi syndici simpliciter non est credendum. immo veritas exquirenda est, & si falsum denunciauit scienter, punitur, vel si parum probe mouetur. vt l. diuus. la. ij. ff. de custod. reo. & l. ij. de accusat. l. ea quidem. [b] ¶ Nota vltim. quod denunciatores maleficiorum non possunt alios detrudere in carcerem, licet autem non possunt incarcerare, tamen malefactores fugientes possunt sub custodia tenere, vt ff. de seru. fugi. l. penult. concor. §. eod. l. fina.

a

1

b

2

ADDITIONES.

a ¶ Curiosi. Ad materiam huius text. ad de Ludo. Rom. in l. pe. ff. ad Syl. & limita vt per Bald. post Butriga. in l. j. in princi. C. de erro. aduo. vbi Jac. dicit se vidisse quod massarij cappellarum obligari ad denuncianda maleficia sepe nesciunt literas, & faciũt sibi scribi a quodam notario nomen delinquentis. vnde inder nõ debet punire massarium si reperitur error in denunciatione, nisi constet quod falso fecerit, sed in dubio magis presumitur error, quam malitia argum. l. penul. C. de his qui si. adscrip. Et adde quod si falso denunciet, punitur pena falsi. l. lege Corn. §. fina. & ibi Bartol. ff. de fal. punitur in expensis, secundum Bald. in l. sancimus. C. de iudi.

b ALEX. ¶ Hoc verum quo ad puniendum, sed quo ad inquirendum faciunt fidem. Ita habetur in dicta l. criminosi. & in capitu. omni. & ibi Boff. & Joan. Andr. & Butrig. de testamen. ita habetur in dicta l. diuus. & vide Bart. in consi. incipien. domino. Pape. in fina. ponit, an fama cum dicto syndici denuncianti. faciat indicium ad torturam, per quod credatur syndicis. est text. in capitu. preterea. de testa. quem allegat. Bald. ad finem. Specula. in titu. de accusato. in fin. & tales appellantur testes synodales, vt ibi, & xxxv. quest. vj. episcop[s] in synodo. & ibi ponitur forma iuramenti prestandi per eos. & Innocen. in capit. nihil. de elect.

LEX II.

AGentes. Officium agentium in rebus est curam habere super euictionibus cursus publici, portando pecuniam publicam per prouinciam, naues conducendo, & animalia ad ferendum annonam, & alius officialis de hoc non debet se intromittere, contrafaciens punitur. ¶ Item pro animali in cursu publico non ducto non est licitum officiali pecuniam accipere, contrafaciens quadruplum restituit. h. d. Et quid sit cursus publicus not. §. de cur. pu. l. j.

LEX III.

PEridtempus. Condemnatio prefecti facta de agẽte in rebus est nulla, nisi talis agens contra honestatem, & decus sui officij commiserit: quia tunc grauius punitur.

LEX IIII.

AGentes. [a] Agentes in rebus, singuli per singulas prouincias sunt mittendi, qui in euectionibus inspiciẽdis curam tãtum habebunt, & nihil habebũt cum aliis iudicibus vel. principalibus, & alios illicite non verabunt, de causis non cognoscent, nec detrudent in carcerem. hoc dicit. ¶ Not. ex gl. vltim. huius legis quod aliud est mittere in carcerem, aliud sub custodia detinere. facit de eraction. trib. l. ij.

a

1

Bart. Secunda super Cod. ddd ij

ADDITIO.

a ALEX. ¶Probat tex. in l.j. de cust. re. z facit l. succurritur. in fi. qui. ex cau. maio. z vide Bal. in l. quoties. §. de exac. trib. z glos. in l. qui neque. §. solutū. de verb. signific. Alex. Carcerare aliud est, aliud custodire. Tex. videtur in cōtrarium in l. aut, facta. in §. solent. de questio. vbi carcer fit ad custodiam. Ad idem. l.j. de priua. carceri. z l. incredibile. §. de pen. quod est verum vbi fit, alias est pena certa pro delicto. Secus vero vbi nulla esset certa pena, quia tunc diceretur carcer ad penam, non ad custodiam. tex. in l. senatus. de iniur. z in l.j. §. fin. de aleatoribus. z Bart. in l. solent. z in l. imperium. de iur. om. iud. Lyn. in l.j. §. de infam. z quid de iure cano, dic quod ad penam. tex. est in c. quamuis. de pen. in vj. z vide Roma. in litera, i. not. viij.

De palatinis sacrarum largitionum, & rerum priuata. Rubr. XXIIII.

¶Qui autem dicantur palatini, dic vt in gl.

LEX I.

PAlatini. Palatini pro capitibus eorum, z iugis tantum pensionem fisco soluunt, ab alijs vero muneribus sordidis vacant. h.d. ¶Nota quod omnis capitationis non dicitur onus extraordinarium, neque sordidum.

LEX II.

NVllus. Thesaurarius vel comes thesaurarorum semel repertus culpabilis ex officio iterato ad eandem militiam non aspirabit, nec etiam aliā acquirere potest. hoc dicit. ¶Not. hic casum contra conseruatores monete, quod si reperti sunt fraudem commisisse ad aliud officium, nec ad aliam dignitatem aspirare debent.

ADDITIO.

ALEX. ¶Vide Ange. in auth. de colla. §. iubemus.

LEX III.

PRisco. Singulis annis vnus palatinus mitti debet ad regendum principatum domorum Cappadocie, hoc dicit. ¶Not. hic gl. quod malus pretatus timet subditum bonum.

LEX IIII.

NIhil. Palatini nihil habent commune cum alijs iudicibus prouinciarum, sed excepta reuerentia que eis debetur, non solum per iudices minores, verum etiam per maiores quilibet iudex debet in suo officio deseruire.

LEX. V.

VIdam. Effectus princeps palatinorum, ad alias dignitatem conuolare non potest.

LEX VI.

AB officijs. Preses, palatinis non potest iniungere aliquod sordidum munus.

LEX VIII.

PLacuit. Palatini per prouincias transmissi anno elapso cingulo liberantur. hoc dicit.

LEX IX.

NOn aliter. Nullus officiū sacrarū, vel priuatarum largitionum assumere potest, nisi mediāte Principis authoritate, vel annotatiōe.

LEX X.

PAlatinos. Palatini adiutores, z primicerij, officio finito, sicut agentes in reb. a prebitione tyronum ceterisque muneribus sordidis immunes sunt. hoc dicit. Et not. glos. j. que dicit, de extrema parte pedis tibie, z fotularis.

LEX XI.

AD similitudinem. Officiū palatini qd olim durabat biennio hodie anno cōcluditur, sic scrinariorū officium.

LEX XII.

VIros. In Ciuitate Constantinopolitana palatinus apud prefectum vrbis non compellitur litigare, nisi pro seruitutibus, domibus, vel annonis queritio moueatur. In prouincia vero cognoscit preses cōtra palatinum, sed in causa criminali contra eum non fert sententiam ex suggestione comitis, sub quo militat palatinus. hoc dicit.

LEX XIII.

ITeralias. Palatini primicerij, z tres seriniorum primicerij tribuni, prectoriani militari dignitate funguntur, z nulla potest eis immungi necessitas publica, vel priuata.

LEX XIIII.

PAbemus. Palatini principes eisdem priuilegijs funguntur, quibus palatini sacrarum largitionum. Et ideo primicerij, z primates seriniorum Principis finito officio inter militares tribunos enumerantur, z nulla solicitudine negotij priuati vel pub. possunt vrgeri.

De stratoribus. Rubr. XXV.

LEX VNICA.

PEr omnes. Vnus solidus stratoribus, id est, presidentib. stabulis, Principis stipendij nomine dandus est, z in offerēdo equos principi per prouinciales certa z equalis forma seruanda est, que statuta est, si aliquis prouincialis stratori dederit ob hoc quod non licet ei accipere, punitur, z si iudex hoc scies punire eum neglexerit, centum librarum auri pena punitur. h.d.

1 ¶Not istum tex. dum dicit si sciens, q. est casus q. statuti disponentis quod iudex teneatur inquirere. z punitur sub certa pena omne homicidium in facto suo tempore. Nam ita demum punietur

2 si sciuerit factum esse. ¶Item[a] facit ad aliud, si statutum dicit,

a z dat potestatem intra annū cognoscēdi de maleficijs, intelligitur de his que sunt clara. Et ita dixi in l.j. ff. si quis test. lib. esse inf. fue.

ADDITIO.

a ALEX. ¶De hac q. vide per bar. z Ange. in l. fin. ff. si quis test. liber inf. fue. Bal. in l. cum qui. §. in popularibus. de iureiurando z per Bart. z Angel. z alios in l.j. §. occisorum. ff. Ad Sylla. z vide Bart. in l. genere. ff. de infam. in illa q. an ignoranti currat terminus. de qua in l.j. z in l. quādiu. §. qui admit. z Bar. in l. cautus. ff. de calumnia. z in l. quinquaginta. §. de excusa. tut. z l. diuus. de custo. reo. z l. semper. §. hoc interdum. quod vi aut clam. z Joan. Andr. in c. non seruorum. de seruis non ordinan. z per Bal. z Salic. in l. fi. §. de dolo. per Bald. in addi. Spec. z in tit. de instru. edi. z in l. id quod pauperibus. §. de episco. z cleri. z l. si ideo. ff. de his quib. vt indig. z in. auth. cui relictum. de indicta vidui. tollen. z in l.j. in princ. ff. de cadu. tollen. z in l. captatorias. §. de test. mili. z in l.j. in ix. q. §. de insti. z substi. z in l.j. de prima. carce. z in l.j. de his qui a latro. z in l.j. de famo. libellis. z in c.j. de prohibita feud. alie. per Loth. z in dispurationē inci. q. feneratores. z per Ang. in l. si cū exceptione. §. in hac ff. qe inter. can. z in §. si quis rapuerit. in auth. de sanc. episc. colla. ix. z videas omnes. quia multa habes circa dictam q. Sed recordor eius quod not. Bald. in d.l. quandiu. dixit quod tempus a statuto prefixum ad ponēdum statuta in memoriali non currit ignoranti, z idem tenet ipse in l. item venunt. in §. cum ante. de peti. heredi. z in d.l. quinquaginta. z in l. penul. de peri. tut. z Per. de Ancha. in c. canonum statuta. in versi. alibi querit bar. licet Pau. de Cast. in l. facta. §. bonorum. ff. ad Treb. dicat tempus currere ignoranti, sed dari restitutionem.

De castrensianis, & ministerianis. Rubr. XXVI.

LEX I.

IN officio. Castrensiani vel ministeriani officio finito per lapsum biennij, alius subrogatur, ipse autem ad aliud officium nullatenus eligetur. hoc dicit.

LEX II.

IQuis. Si vltimus inter ministerios gradū primo, secundo, vel tertio forme inter castrenianos fuerit adeptus scribendus est in matricula forme tertie. hoc dicit.

LEX III.

IQui. Militantes in hac militia, z eorū matres, z vxores non possunt conuenire in causa ciuili vel criminali, nisi sub comite Castrensianorum.

LEX IIII.

OMne omnia. Officialis Principis, sumpti figillatim, annexi, eorā illustri officiorum magistro, ipsi z eorum filij, z vxores conuenti sunt excepto in tributarijs, z munerum functionibus, z delictis

delictis in prouincia cõmissis, propter que cõueniri possunt etiã coram aliis iudicibus. ¶Itẽ dicti officiales gaudent priuilegio circa sportulas, quia non eas soluere tenẽtur, nisi sim modum hic descriptum, fideiussorẽ etiã de iudicio sisti dare possunt de eorum numero, & vbi dare nõ possunt, cõmittitur eorũ iuratorie cautioni. h. d. Qui autẽ sint officiales, nõ habem⁹ expressum, qz Imperator hoc nõ dicit, & ideo põt dici & hec lex seruiat nobis de vento.

De decanis, constitutio Græca. Rubr. XXVII.

LEX I.

Quatuor. Quatuor ex decanis, qui primũ locũ in ordine tenuerũt, p biennũ, ad primiceriatus officiũ assumũtur, & alij in locũ eorum debent subrogari transacto biennio, hoc dicit.

LEX II.

Nostre. Decani adherẽtes famulatoribus Principis coram illustri magistro officiorum conueniendi sunt, hoc dicit,

De priuilegiis eorũ, qui in sacro palatio mil. Rub. XXIX.

LEX I.

A Palatinis. Palatini a cũctis muneribus sordidis sunt imunes ipsi, eorum filij, & nepotes etiã, ipsis eorũ mãcipijs nulla munera debent inferri, contrafacientes puniuntur. h. d.

LEX II.

De cubiculis. Cubicularij Principis, qui bus vacatio est cõcessa, & memoriales scriniorum, & libellorum, & epistolarum, & etiam palatini, & agentes in rebus, & filij, & nepotes eorum ad honores & munera non vocantur inuiti & corporalibus, & personalibus muneribus sunt imunes. hoc dicit,

LEX III.

De aula. Descendẽtes ab aliquo officio aule principis, licet sint idonei, & exempti, tamẽ ab omnibus muneribus, & honoribus eis inuitis sunt expertes, hoc dicit.

LEX IIII.

Omnes. Qui missionem meruit ab officio, qõ in palatio principis exercebat, anteferri debet omnibus aliis, qui post ad regendas dignitates, vel prouincias fuerunt assumpti, contrafacientes pena hic inserta puniuntur. hoc dicit.

De priuilegiis scholarium. Rub. XXX.

LEX I.

Viris. Magistri militũ, milites senatores, scholares suos verberare, vel degradare non possunt, sed istud spectat ad officium magistri officiorum. ¶Item magister militum suos domesticos senatorios ducenarios, vel centenarios facere non potest, pena cõtra faciendi imminente. ¶Item prohibitus est domesticus perpetuo, vel ad tẽpus, alio nomine assumpto coloze questo nõ est prohibitione durante assumendus. h. d. ¶Not. istam l. quod si per formam statuti prohibitum est officium cõseruationis, quod nõ
a potest quis ad illud officium assumi sub alio nomine. [a]Et hoc sentit gl. hic, dum sumit argumẽtum de domino Odone, qui fuit potestas Bononie. Nam cum esset prohibitus esse Potestas, fuit
b factus defensor, & sic habuit officium Potestatis. [b]

ADDITIONES

a ¶Sub alio nomine. Adde Bald. in l. j. in ij. questio. ã. de heredibus instit. & in rub. ã. de fid. instr. ad fi. Alexan. omnino in prima constit. Digestorum, ff. nos vero. dixi. post Phili. Fran. in proe. vj. num. v. in apost. in ver. mutatio nominis & plene per Fel. in proe. decret. Diego. versi. tertia conclusio.

a ALEX. ¶Nota istud dictum, quia facit contra id, quod ponit Bald. in l. Paulus, in ff. pluribus. de lega. & in l. j. ff. de postu. & in l. j. de var. & extraordi. cogni. vbi dicit, quod prohibitus aduocari, non est prohibitus in scriptis consulere, & sic per indirectũ. Quod dictum sequitur do. Abb. in rubr. de postu. Sed tu potes dicere saluando Bartol. quod diuersa ratio est inter aduocare, & cõsulere, quia aduocare est viua vox, consulere autẽ mortua, qz viua vox plus valet, quam mortua. Bald. in rub. de testibus.

LEX II.

Ac lege. Militans in aliqua militia, qui stipẽdijs decursis primicerius factus est, omnibus priuilegijs sibi competentibus perfruatur, & etiam in causis ciuilibus coram officiorum magistro tantum cogitur respondere. In crimmalibus vero causis hoc priuilegium non sortitur, ne crescat officiorum authoritas & ne publica vacillet vtilitas. h. d. Et nota quod denegat iurisdictionem in ciuili, & concedit in criminali hoc officio finito, eo vero durante in vtroq; casu est iurisdictio denegata. ã. de agen. in re. l. ex eo.

LEX III.

Quoties. Si scholaris alicuius schole coram officiorum magistro cõuenitur ciuiliter aut etiam crimmaliter, non cogitur dare fideiussores extraneos, sed de suo numero, dum tamẽ iurauerit, & quinq; primates eiusdem schole ex xxx. viris numerandis a primicerio, vsq ad xxx. retro det fideiussores, & si quinque ex predictis primatibus fideiussores dari nõ possunt vñ extraneus cũ numerario dari potest qõ priuilegiũ habet locum in eis, & eorum vxoribus, & etiam viduis, & matrib⁹ viduis, & liberis, & seruis eorũ. Et nomina sportularum p se vel procuratorẽ respondentes prestabunt secũdum ordinem hic descriptũ, siue coram arbitris, vel officiorum magistris, vel coram moderatore prouincie ex delegatione cognoscente lis agitetur in scriptis, vel sine scriptis, tam ex iuris dispositione quã ex voluntate partiũ. ¶Itẽ si cõmeatũ acceperint per spatiũ quinq; mensiũ, non possunt illo cõmeatu durãte conueniri ciuili
a ter, sed criminaliter, pro publicis functionibus tantum. h. d. [a]In
1 tex. ibi, & viduitate coërtitute. ¶†Ho. hic qõ mulier vidua fruitur priuilegio mariti quousq; secõ fuerit maritata. Facit ad hoc l. fi
2 lij. ff. vidua. ff. ad mun. & ã. de digni. l. mulieres. & dixi ibi. ¶†Nota singulariter istũ text. qõ si priuilegium concedatur mihi, & omnibus descendẽtibus masculis, & femmis, qõ descendentes per lineam femininã, ita demũ fruũtur priuilegio si sint vidue, non au
b tem si ad secũdum matrimoniũ conuolauerint. [b]Et potest esse ratio, qz postquam virum assumunt in totum, ad alium dicuntur se
3 trãsferre, & statutum suũ mutare, vt not. i d. l. mulieres. ¶†Ultimo not. ex verbo, cõsentientibus. cum gl. qõ de voluntate partiũ
4 fieri potest vt sentẽtia sine scriptis feratur. †Et sic habes quod illa solẽnitas, que traditur vt sententia feratur in scriptis, & recite
c tur, [c]vt l. ij. ã. de sentent. ex breui. recit. remitti potest de partiũ voluntate, & idez in sacramẽto testium, qz remitti potest, vt no. in l. j. ff. de ser. & l. ij. ff. sed qz. ã. de iura. calũn. & idem est in libellis, quia libellus potest dimitti, licet nõ expresse remitti, vt no. in auth. offeratur. ã. de litis cõtesta. & ibi plene p Cy. licet quidam contra. Et
d idem est in iuramen. calum. qz omitti potest, [d]licet non expresse remitti, vt d. ff. licet. quia litis autem contestatio, nec tacite nec expresse põt remitti, vt no. Jo. And. extra de offic. dele. & c. de causis, [e]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Dominus meus facit mentionẽ in l. cũ quedã puella, de iurisdi. om. iudi. potest limitari per dicta bar. in l. ij. ff. idẽ refert pserunt. ff. de mu. & hon. & l. originẽ. ã. de manc. & originarijs. lib. x.
b ¶Conuolauerint. Ad cuius articuli decisionem, vide tu copiose not. pro & contra dom. Feli. in capitu. nouit. de iudi. versicu. not. ibi circa princip. cum concord. ibidem per eum allega.
c ¶Et recitet. Adde Abb. in c. ficut. ff. vel tertio, de re iudi. quẽ refert & sequit Fel. ibidẽ nu. vij. post pn. versi. pn. ver nã. vult Ro.
d ¶Omitti potest, licet non expresse remitti. Adde istum in l. ij. ff. sed quia veremur. nume. j. & quod ibi posui in addit. ad ipsum in versicul. possit tacite omitti. ã. de iureiurando.
e ALEX. ¶Juramẽtum calũnie an remitti possit, Bar. in l. de pupillo. ff. quis opus, de ope. no. nun. & in l. j. de iuramen. calũ. Et ratio quare ordo iudiciarius nõ potest remitti, est, qz dicitur inuentus in fauorem, & veritatẽ publicã secundũ do. Lardi. in clemen. sepe. de verb. sign. in princ. ff. q. cum renũciari non potest. Linus publicum. ff. de pac. quod est verũ in ordinarijs, secus in summarijs, iuxta dicta in extranagãti, ad reprimendũ. Limita predicta, si coram iudice pcedit vt ordinario, secus si coram arbitratore, vt Lar. vbi supra. Acta tamen videlicet testes, & positiones, possunt dimitti, vide domi Lardi. in cle. sepe. an litis contesta. possit omitti.

De castrensi peculio omnium palatinorum. Rub. XXXI

LEX VNICA.

Omnes. Palatini habentes aliquod priuilegium quicquid quesiuerũt in officio morantes ex donis Principis, aut eorum industria Principe conscio, retinent tanquam castrense peculium, & a laboze castrorum non sunt immunes. hoc dicit.

Qui militare possunt, vel non, &c. Rub. XXXIIII.

LEX I.

Si militie. Volens militare se debet offerre ei, qui ius habet probandi, scilicet officiorum magistro. Item nullus causa litis vitande pot
est militare. hoc dicit.

LEX II.

NOn tantum. In fraudem ciuilium munerum nullus armate militie nomen potest assumere.

LEX III.

CIra Coloni, vel saltuenses ad militiam armatã vocatentes, vel inuiti non sunt admittendi. h. d.

LEX IIII.

OMnes. Curialis vel cohortalis cõditiõis existẽs ad armatam militiam non sumitur. h. d

LEX. V.

a **HIs quidem.** [a]Duas militias diuersi generis, aut dignitatem, z militiam eodem tempore quis habere non potest, secus si ad id extendunt. contrafacientes, z contra impetrantes, z iudices impetranti nõ resistentes penis hic insertis puniuntur. h. d. †Et no. istam legem que dat regulam generalem, ne quis possit habere plura officia de quo dixi in l. comperimus. ff. de prõr. sacro. scri.

¶ Ultimo not. gl. que dicit, quod quis non potest habere duas militias. † In ter. detur electio. not. quod si habenti vnum officium defertur aliud, quod in potestate sua est qõ retinere velit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Duas dignitates siue administrationes põt qs habere eodẽ tẽpore. in §. z ideo. de nouo Cod. cõpo. z ideo quis põt esse miles, z doc. Bal. in l. si cõsul. de adoptio. vbi plura bona dicit.

LEX VI.

SI per Serui post hanc legem conditam militiaz adepti dominis scientibus efficiẽtur liberi. z iuri patronatus non sunt subiecti, sed si eis ignorantibus, in seruitutem rediguntur, sed qui ante hanc. l. militabant. z adhuc militrant, si quidem dominis scientibus, idem quod supra, si eis ignorantibus intra xxx. dies tãtum permittitur eos a militia reuocare. h. d. ¶ Not. ignorantiã probari posse eo ipso quod contrarium non probatur. z ad hoc alleg.

LEX VII.

IQuis Dominus patiens seruum in dignitate esse. priuatur dominio. z iure patronat[us]. sed si eo ignorante seruus eam fuerit adeptus, tunc intra xxx. dies tantum ex quo sciuerit, datur sibi vendicandi potestas.

1 h. d. ¶ Ho. prescriptionem[a] non currere ignorãti. Et hoc est
a verum ad incommodum ignorantis, sed ad commodum ignorantis bene currit. Sic intelligitur l. genero. ff. de in t.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde quod immo currit contra ignorantem, vt est ter. in l. fi. §. de prescrip. lõg. tem. sed postea datur restitutio. bar. in l. j. §. si quis autem. ff. de itine. actuque priua.

De re militari. Rub. XXXVI.

LEX I.

a **STipendia.** [a]Miles captus ab hostibus, dum
1 ibi est, stipendium vel salarium habere non debet. h. d. ¶ Not. istum casum quod milites nostri temporis, qui capiuntur in bello, quod si stant capti per certum tempus, per illud tempus non habent stipendium.

ADDITIO

a ALEX. ¶ Bald. allegat istam l. in l. liberti liberteq; de oper. liber. Ate infra in fine. Cõtrariũ tenuit Specul. in tit. de emphy. §. post q̃. ver. qõ si mercenarius. z vide c. j. de cle. non resi. in vj. z ita sequit Lauden. in tractatu. de prine. in tit. de milite. in iij. cõclusione. sed in noua conclusione dicti tit. tenet contra bar. p istũ tex. Pro. quo facit qõ dixit bar. in l. opere testamenta. ff. de vsufruc. leg. z in l. si vno. §. item cum quidem. ff. loc. Opp. z soluit vt in glo.

LEX II.

VIginti Implentes stipendia militie xx. annis, stipendiarij per cohortes munera sordida non tenentur subire. h. d.

LEX III.

MIlites. Dimiss[a] a militia ignominie causa est infamis, z dignitatem consequi non potest, tamen vbique inozari potest preterquam in locis interdictis. hoc dicit.

LEX IIII.

DEfunctorum. Bona militis decedentis in desertione defuncti confiscantur. hoc dicit.

LEX V.

a **CUm allegatis.** [a]Desertor militie ex indulgentia Principis restitutus nõ habetur pro tẽpore quo deseruit. perinde ac si mi
1 litasset in castris, z ideo pro illo tẽpore stipendium nõ petit. h. d.

ADDITIO.

1 ¶ Not. hanc legem pro clerico suspenso ad tempus, au elapso tempore debeat habere prebendas preteriti temporis, z adde l. ij. §. qui militie. ff. eo. quod facit ad multas q. notatas in glo. in c. pastoralis. extra de appella. z vide glos. ff. de dam. infect. l. inter quos. §. damni. z ibidem per do. Bart. z Angel.

LEX VI.

EMel. Missus a militia ex causa egritudinis, fa
a ctꝰ sanus restituẽdus nõ est tamẽ nõ debet mitti. nisi medicis hoc denũciantibus, z iudice hoc inquirente. h. d. [a]¶ Ho. istũ tex. singularẽ qs nunquã denunciatio facta per medicũ. qui dicat aliquẽ infirmũ vel ex vulnere remãsura
1 cta per medicũ. qui dicat aliquẽ infirmũ vel ex vulnere remãsurã cicatricem. aliquod operat. nisi precedat diligens iudicis inquisitio, z ideo sit cautus assessor, q̃ in actis faciat registrari q̃ iudex diligenter examinauit vtrum ex vulnere esset remãsura cicatrix,
b z ipso diligenter examinato medicus hoc retulit, alias nõ valet.[b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Idem Bar. in j. consti. ffoz. qõ est verũ quãdo factũ merum pendet a potestate iudicis, secus si a potestate partiũ. ex partes eligunt. si concordat. no. Joan. And. in addi. Spec. in tit. de homicidio. sed pone, z idem Abb. in c. propositi. de proba.

b ALEX. ¶ Similiter de hac cicatrice habes ter. in l. queritur. §.
2 fi. ff. de edi. edic. z in l. locum. §. ex eo. de vsuf. † Et ista sentẽtia. z nõ liozũ peritozũ in arte. potest ferri die feriata, sedm Ange. Casus est in l. ij. de fer. ibi, atroz iniuria. Et an talis suia trãsiat in rem iudica. vide Ludo. in l. ad monẽdi. ff. de iureiu. Et an ab ea possit appellari, vide doc. in l. ab arbitrio. qui satisd. cog. z talis sentẽtia potest retractari qz pronũciatum est vulnus mortale, si cadauer exhibeatur cozã peritioribus in arte cõtrariũ testificantibꝰ. fin Jo. And. in tit. de homi. §. j. ver. j. in addi. Spec. z adde Bal. in l.
3 si quis testi. in fi. §. de test. † Et an perito in arte sit credendum, *vide Spe. in tit. de pb. §. fi. ver. quãdoq;. Et bar. in l. j. ff. de ven. inspicien. vbi ponit an tales periti iurare debeãt, z q̃ talis assertio eozum possit reprobari. Item secundum Host. in summa in tit. de prob. §. q̃ sunt species. versi. viij. quid si. nam tũc alii debẽt eligi. alleg. c. causam matrimonij. de proba. xxvij. q. j. c. nec aliquo, z de ista materia vide que scripsi post Bal. in l. Deo nobis. §. de
* epis. z cle. ¶ Quid autem sit cicatrix. *vide Bal. z ea que ibi dixi in l. si quis. §. de pen. Adde q̃ Ang. tenet hic idem quod Bar. de qua materia per Spec. in tit. de prob. §. i. versi. hic queq;. in i. parte. z gl. in c. fraternitatis. de frigi. z malefi. z doc. in c. propositi. de pb. z per Mod. in c. significasti. el. ũ. de homicid. z Ang. in l. si vacãtia. §. de bon. vacan. z Ro. in l. j. §. fi. de ver. obl. z debet examinari doct. non scholaris artiũ in predictis a iudice. Bart. in l. sciẽdũ. §. vẽdi. de edi. edic. vbi dicit, q̃ appellatione medici nõ venit scholaris. glos. c. j. de statu reg. in vj. quod statutum de ingrediente monasterium non extenditur ad medicum doctorem, secus si scholaris.

* Tu omnino vide Hel. copiosissime z no. i c. pposuisti. i õne. in ꝟ. vlti. p istũ tex. de pba. z aliquid in d. c. causaz. alle. in tex. in iiij. no.

* Vide tu etiam Flo. in l. locum. §. ex eo. ff. de vsufr. z Vler. etiã in l. denunciasse. §. quid tamen. de adul. Et adde q̃ duplex est cicatrix, scilicet deformans, vt per Flo. in l. fi. z ibi not. ff. de noral. z Ang. in l. ex hac. ff. si qua. pau. fec. dic. vbi etiam Flo. z Bald. in addi. ad Spect. in tit. de proba. §. fi. versi. hoc quoque notandum.

LEX VII.

FRustra. Damnatus de crimine militari. miles existens non infamatur, etiam factus veteranus. hoc dicit.

LEX IX.

a **IQuis.** [a]Dãs operã vt Barbari Romanos deprehendant. vel predam factam eumeis
1 diuidẽs, viuus comburitur. h. d. ¶ Ho. istum text. singularem contra districtuales Tuderti, diuidentes predam cum aggressoribus viarum. quia viui debent comburi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Bald. ponit alios casus in quibus venit pena mortis, in l. data opera. §. qui accu. non pos.

LEX X.

QUicunque. Miles. qui a principe meruit pati familiã suã ad se venire cõiugẽ, liberos. ac seruos censibus nõ adstrictos. z nõ alios ducere secum potest. Ho. coniugem dici domesticã vel familiarem.

LEX XI.

TRibuni. Tribuni vel milites in loco deputato stare debent, non per pos. vagari, cõtra facientes puniuntur. LEX XII.

CUm supra. Qũ milites stant supra ripam fluminis in herba virenti, nullus in loco illo se balneare dz, nec etiam equos lauare, ne cõmu-

ne aque

ge aque poculum corrumpatur, q̄ oculi videntiꝫ infestentur. Sz
volēs ꝓdicta facere vadat ad inferiorem partē fluminis, z ibi sitet
1 in loco secreto, ita quod ibi videri nō possit. h.d. ¶ Et no. hic ca
sum cōtra lauantes pānos in summitate alicuius fluminis vt pos
sint ꝓhiberi, q̄ per tale lauacrū cōmune poculum aque corrū
2 pitur, tex. est hic. ¶ Ultimo gloss. sumit hic arg. contra illos qui
more bestiarū seu iumentorum se inuerecunde balneāt in aliquo
3 loco. ¶ Ultimo habes hic tex. q̄d lauando in inferiori parte flu
minis, non pōt corrumpi pars superior, nec lauans ꝓhiberi po
4 test. ¶ Et sic facit contra Lupum, qui accusabat agnum bibentez
in inferiori parte fluminis de turbatione aque.

LEX XIII.

NEmo. Miles deputatus ad Principis custodiā, vel de alio numero fine licētia Principis va
care non debet, aut alia negotia peragere, contra facienti
bus pena imminente, z in tali obsequio miles retinēs in quinque
lib. auri punitur. Item miles ad Principem in ambasiatorem mis
sus, incontinenti se offerat viris illustribus, sub quorum regimi
ne est, vt statim commeatum accipiat. Item milites reperti vaga
ri per prouinciam, per ꝓsidem puniuntur.

LEX XIIII.

COntra. Miles de vno numero ad alium transfer
re non potest, nisi vtilitatis Reip. causa
Princeps concesserit, z cōtra faciens punitur. h.d.

LEX XV.

MIlites. Miles armate militie agrozum cultui cu
stodie animalium mercimoniozū questui
non est deputandus, pena deputanti imminente. h.d.

LEX XVI.

MIlitares. Miles cinilem curam non debet assu
mere. hoc dicit.

LEX XVII.

NEminem. Nullus in aliquo numero militū po
test militare sine licentia Principis.
Si tamē aliquis de numero deficiat, magister militū z dux
belli in illius locū aliū subrogabit, facta prius declaratiōe Prin
cipis, scām huius legis tenozem, contrafacientes puniūtur. h.d.

LEX XVIII.

TAm collatores. Milites stātes in p
tibus Dūetis obedi
re debēt iussui ducū belli, z in causis ciuilib⁹ z crimina
libus nō respōdent magisterie potestati, sz duci ꝓdicto, nisi ad ducū respōsum. ¶ Itē sportulas soluant modo hic de
scripto, cū conueniunt singulariter, vel totus numerus militum.
¶ Item duces de causa cognoscētes possunt audire z audientiā al
teri delegare. ¶ Itē si milites in vno loco cōstituti ad ducē i alio
loco degētē accesserint collatores nō sunt expēsis grauādi si nul
la necessitate cogēte accesserint, sed si necessitate imminente, tūc
per triginta dies ipsi sibimet expēsas ministrēt, postea collatores.
ipsi. ¶ Item milites cōuenti ciuiliter, ante negotiū peractū nō pos
sunt ab eodē criminaliter conueniri cozā diuersis iudicibus, vel
econuerso. contra facientes puniuntur. ¶ Item per hac legē non
derogatur iurisdictioni magisterie potestatis, cū oēs duces sint
1 ei subiecti. h.d. ¶ In tex. ibi, syndico. hic est casus q̄ vniuersitas
a criminaliter accusata respōdere pōt p syndicū. a ¶ In tex. ibi, vel
2 eozum discussionē. ¶ No. hic casum q̄ criminaliter dux belli co
gnoscens inter milites pōt discussionem cause cōmittere regula
b riter autē contra, q̄ cause meri imperi non delegantur, b vt l. impe
rium. ff. de iurisd. omn. iu. z l. placet. ā. de pe. iud. ¶ In tex. ibi, quo
3 niam. in isto ver. est tex. expressus quod quis potest agere contra
eundē ciuiliter cozā vno iudice, z contra eundem agere criminali
ter cozā alio iudice. Nā si est speciale hic in milite quod nō potest
criminaliter cozā vno iudice ꝓ negotio cōueniri. z cozā alio ꝓ
4 alio negotio, ergo in cōtrariū est ius cōmune. ¶ In tex. ibi dis
positione aūt. ¶ No. ex isto tex. q̄ si alicui officiali cōmittitur co
gnitio alicuius cause potestas cognoscēdi tollit capitaneo Peru
si per hoc non dicitur derogari iurisdictioni capitanei. Ratio est
quia ciuis de causa cognoscens subditus est ipsi capitaneo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Per syndicum. Adde do. Alex. de Imo. in l. aut facta.
ff. de pe. z bal. in l. ij. de acc. Spe. in ti. de acc. ver. ſi. Adde bar.
in extraug. ad reprimendum, in verbo. personaliter vel legitime,
prope fi. z Bar. in l. ij. ſ. fi. de accu. z Ly. in l. ij. ā. qui accu. non pos.
Adde Bal. in l. reos. in l. fi. ff. de acc. z Ly. in l. ij ſi hac. ſ. fi. ff. de in
ius voc. z Inn. in c. licet in beato Petro. de accu. z vide rationem
per Bal. in d. ſ. fi.

b ¶ Non delegantur. Adde Feli. in cap. sedem. de offi. ordi. z in ca.
quoniam. ſ. is autem. de offi. deleg. z quod ibi dixi in apostil.

De castrēſi peculio militū, & ꝓfecti annonæ. Rub. XXXVI

LEX I.

a SIn potestate, a Filꝰ in potestate mi
litās qui ob eam causam accepit ex dono a patre, matre vel alijs propinqs,
vel amicis, z q̄ ei occasiōe militie sunt q̄sita, in castrensi
peculio numerantur. nō aūt matris hereditas, predium vero do
natuz in castrensi peculio non est, sed si emptū ex castrēſi peculio,
1 castrense efficitur. h.d. ¶ Et no. quod res empta ex castren. pe.
dī esse castrēſis, eo. mo. de re empta ex ꝓfectitio vel aduentitio.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum hac l. concor. c. Petrus. de homi. z de intellectu
istius legis vide Aug. de Are. in l. intra dies ff. de re iud.

LEX III.

ESrat. Licet quis militet, non propterea liberatur a pa
tria potestate.

LEX IIII.

CUm allegas. Hereditas fratris quesita mi
litanti in castrensi peculio nu
1 meratur. h.d. ¶ Et no. quod societas inter fratres augmentat affectionem inter eos adminiecm, z eos charioꝛes reddit.
hoc dicit.

LEX VI.

VAs. Milites scriniarū, z exceptores, z ceteri militan
tes habent castrense peculium. h.d.

De erogatione militaris annonæ. Rub. XXXVIII.

LEX I.

REpetita. Tempore expeditiōis militibus debet
tradi panis bucellatus, id est, biscoct⁹,
vinum, acetum, lardum, z carnes veruecine, duobus vi
licet diebus panis bucellatus, tertio die panis integer, z vno die
vinū, z alio die acetū, z vno die lardum, z duobus diebus carnes,
1 h.d. ¶ Et no. hic tex. expressum quod licet acetum fiat de vino,
tamen aliud est vinum, aliud acetum, quod apparet, quia ponun
2 tur vt species distincte, z separate. ¶ Item no. quod lardum nō
a sunt carnes a nec e contra, quia lardum, z carnes ponuntur vt spe
cies separate, z sic appellatione macellatozum carnium non con
tinentur macellatoꝛes lardi, sed appellatione macellatozum sim
pliciter bene continetur macellatoꝛ lardi.

ADDITIO.

a ¶ Carnes. Adde quod gl. rxxiij. q. ij. admonere. in versi. carnem, z
latius vide Firmanum in suo tracta. nouiter impresso. xiij. lib. per
pinci. lxv. q. ver. vij. Adde ad hoc propositum gl. in c. presbyter,
lxxxij. distin. in ver. z saguine, quam ad hoc alle. Anto. Coz. sing.
suis. in ver. caro. inci. ꝓ solatio.

LEX III.

CEnaticozum. Milites, vt aliquid habeāt
in cena a prouincialibus,
1 nihil possunt accipere. Et nor. arg. contra milites nostri
temporis qui non possunt grauare comitatenses, vt eis preparēt
ad comedendum.

LEX IIII.

SIcut. Annonarie species a prouincialibus sunt tri
buende militibus existentibus in castris vi
cinoꝛibus. Item milites constituti in castris veteranis
duas partes annone ibidem tantum retinere debent tertiam ve
ro partem extrahere. h.d.

LEX V.

ACtuarij. Officiales constituti ad distribuendu
militares annonas, si intra xxx. dies an
nonam receptam z militibus assignataz non ostenderint
per publicum instrumentum tam Reip. quam militibus de suo
inferre cogentur. h.d.

LEX VI.

SOrtissimi. Militibus prestāda est annona sin
gulis dieb⁹, z ante lapsuz anni, z si
eaz nolunt recipere, fisci commodis applicatur. hoc dicit.
1 ¶ No. istum tex. contra doc. z stipendiarios communis Peru
sij qui nolunt recipere pagam tempore debito: nam lapso tempo
re non possunt eam petere. z est speciale in Republica secus in pri
uata. Concord. ſ. l. proxi.

LEX VII.

a NUlli. a Qui tempore fertilitatis annonaz neglexerit
recipere de publico, tempore caristie pretium
ipsius aut annonam non petit. h.d.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vide Bal. in l. acceptā. ā. de vsu. in rū. q. allegātē hūc
Bart. secunda super Cod.

ter.Bal.in l.non dubiũ.de leg.z alle.eum etiam Bart.in l.liberis quos.ff.manumissus.de alimen.z cibaria.leg.Alex.Ro.z Bret.in l. quod te.ff.si cer.pet.dicunt,quod licet alias dicatur quod si creditor dixit se nolle pecuniã a debitore,quod per hoc nõ liberatur si pecunia vel res debita adhuc extat.l.fed si postea.ff.de arbit. Nã fallit in pecunia oblata a Republica vel officiali,cui Respublica debebat.Nã licet pecunia extat,si velit officialis postea,nõ tenetur immo liberatur a debito,hoc est no.in l.sed si postea.z in l.sed si in emptorem.ff.si.ff.de act.emp.Ro.in litera,c.no.xxij.

LEX VIII.

Prouincialium. Fenum militibus,z veteriam scholarium tribunis,z comitibus illustribus ad domum eorum habitationis apportatur.h.d.

LEX IX.

Excellentia. Omnis erogatio annone p fuscep-
ptores facta in scriptis est redigẽ
da,z etiã quãtitas ipsius annone suscepte,quam dz prin
cipi declarare,z si quid vltra acceperint quam scripserint,in du
plum tenentur.h.d. Et nota istum text.contra officiales campio-
nis Perusij,qui frumentum quod quandoque accipiunt non scri
1 bunt,quod in duplum tenentur. † Not.quod introitus camere
communis apparet per liberos introitus ipsius camere.

LEX X.

a † **Habemus.** † Post calendas Nouembris mili-
2 tib.vinum nouum,non vetus.tribui
tur.hoc dicit.In text.ibi,dispendiosa. Ro.casum contra
tutorem,qui post Calendas Nouembris faciebat bibi per fami-
liam vinum vetus,vt de suo resarcire teneatur,quia debebat face
re bibi vinum nouum,cum erogatio veteris esset damnosa.

ADDITIO.

a ALEX. Vide text.in l.si quis vinũ.ff.si.cum duabus seq.de vi
no,tritico z oleo legat.z Bar.in l.cum quid.ff.si cer.pet.in j.opi.

LEX XI.

Primatoribus. Exactor militaris annone
cum prouincialib.nullus debet habere commercium,ad hoc vt communem summam
intra annum,possit conferre.h.d.

LEX XII.

Septem. Septẽ diebus fori militib.nõ vẽdũt res
ptio viliori.h.d.scim vnã expositionẽ.
Vel aliter fic.Ubi milites pro annona res recipiũt,estima
1 ri dz annona pro ut vendit in foro rerũ venalium:h.d. † Et scim
hãc lec.no.hic casus expressus q quãtũ frumẽtũ vz,vel alie res mo
biles venales,nũquã dz inspici nisi in loco publici fori,z quãtum
ibi vẽdi potuisset.Unde si põt vendi multo plus vel multominus
extra forum,non debemus illum locum inspicere,sed estimationẽ
a semper considerare debemus secundum locum publici fori.a

ADDITIO.

a ALEX. Publici fori.Vide istũ in l. cũ emptor.ff.si.ff.de dam.
infec.z in l.nõ intelligit.ff.diui.ff.de iure fis.Bal. in l.ij.ad fi.ver.z
si estimatores:ff.de rescin.ven.z Pa.z Cano,in c.cũ Jo.extra de fi
de instr. Adde altũ text.no.in c.j.ibi,non carius vendant,quam in
mercato quã vẽdere possunt.extra de emp.z vẽd.Et ibi dicit do-
minus Petrus q dz inspici locus vbi res vẽditur,nõ pretiũ loci
de quo est vendẽs.Et lz forenses,z peregrini non soltiantur fori
in loco.l.heres absens.de iudicijs,cũ possunt se iuuare consuetu-
dine loci in rebus emẽdis.Bet.in c.cũ causam.el ij, vbi de hac ma
teria.de testi.de valore rei probãde,vide Bar.in l.ff.de naui.li.xj,
z l.j.ff.si heres.ad Treb.z in l.si seruus.de condi.furtiua.

LEX XIII.

Lege. Miles impediens exactionem annone aut con-
suetam erogationem,pena hic inserta punitur.

LEX XIIII.

Iis scholaribus. Exactor militaris
annone scholari ad
numerũ regẽdũ deputato solidũ vnũ prestabit,depu-
tato vero ad on' prestãdi equis annonã salariũ dabit
vna cũ annona,z suis heredib' ipso defuncto.h.d. † Et no.q sa
1 * lariũ debitũ defuncto,prestabit ipsius heredi.*concor.suntin gl.

ADDITIO.

* Heredi.Adde Alex.in l.defuncto.de off assessor.Bar.z Bal.
in l.post duos.z in in l.petitionem.C.de aduoc.diuers.iudic.

LEX XV.

Annonas. Annone debite in publico vniuer-
sis officijs a sacri palatij ministerijs
sacrisque scrinijs,z ceteris adminiculis dignitatũ prebe
re eis debent in pretio pretaxato.h.d.

LEX XVI.

Habemus. Erogator annone iurare dz se offi-
ciũ legaliter,z scim instritiã peractu
rũ,z sua manu numerare dz militib' annonã eis debitã.
Item actuarij cũ milite negotiãs,pacisci dz vt pro quolibet so
lido semissem recipiat in tertia parte solidi,vltra aũt ex pacto,re
cipere nõ põt sub ptextu prolixitatis tẽporis.Et si rõne pactio-
nis inter militẽ actuariũ aliqua cõtrouersia oriat,erogator mili
ti dabit q ei debeat,sed idẽ poterit ad petitionẽ actuarij sequestra
ri,donec inter eos lis debitũ finẽ accipiat. Sed si inter actuariũ,
z milites absentes,cõmeatu recepto qõ sit,pecunia militibus de-
bita sequestrabit apud deuotissima principia,si tamen milites,q
cõmeatũ recipiũt sunt de nu.xxx.quib' cõmeatus fuit cõcessus,
z actuarius de pactiõe publicũ ostẽderit instrumentũ. Item tri
bunus.xxx.militibus tm põt dare licẽtiã cõmeandi,z si pluribus
dederit licentiã cõmeandi,illi plures nõ habebũt stipendiũ, sed
erogator ipsum rõne publice reportabit.ipse tenet tribunus,z de
suo proprio eidẽ satisfaciet. Item.x.primates ex principijs deuo
tissimis,vnusquisq caput schole iuratus dz deponere apud acta
sub suo aspectu vnumquemq militẽ recepisse de manu erogatoris
annonã ei debitã. Et hãc relationẽ tribuno,z deuotissimis prin
cipijs.z de trib' mẽsib',in tres mẽses,z postea notificare Prin
cipi. Item erogator pecuniã publicã,quã recipit,dz inter mili
tes,intra duos tres vel quatuor mẽses erogare,cõsiderata loci di
stãtia,z si hoc facere distulerit,omne damnũ resarciet militib.q er
negotiatiõe sunt passi. Item si erogator hui' l.præcepta violauerit
aut in officio aliquod scelus cõmiserit,penis hic insertis ordine
hic scripto punit. Item salariũ debitũ militib.defunctis filijs,z
vxoribus militũ per erogatorẽ pstabit.h.d. In text.ibi,eroga-
1 tor manu sua. † Ro.q cõseruatores monete ciuitatis Perusij
qui sunt deputati ad soluendũ stipẽdia,nõ possunt soluere stipen
diũ per substitutũ,sed sua manu soluere debẽt. In text.ibi,p suã
2 manum. † Ro.q stipẽdiarij cõstituere nõ possunt procuratorẽ
ad suũ stipendiũ recipiendũ,qz per manum propriã ipsorũ debẽt
recipere,z ideo sint cauti procuratores cõmunis q nunquã pro-
a curatori ipsorũ soluãt.a In text.ibi,ipse cũ actuario. † Ro.q of
4 ficiales publici possunt mutuare pecuniã stipẽdiarijs sub vsuris,
tũ vsure nõ possunt trãscẽdere tertiam partẽ eius q mutuat,vt
5 hic q no. In text.ibi,super his vero. † Ro.q ille,qui mutua-
uit pecuniã stipendiarijs,z si sibi non satisfit,põt eorũ stipendiũ
sequestrari,argum.tamen contra in l.stipẽdia.ff.de exec.rei iud.
6 In text.ibi,pactacia habita. † Ro.istam literam coniuncto ver.
protulerit.q est j.qz hic est casus q non põt fieri sequestrũ de re
b alicuius,nisi debitum ostendat per publicũ instrumentum.b In
7 text.ibi,de proprijs facultatibus. † Not.contra conseruatores
c monete,qui dant quandoq licentiam militibus se absentãdi:c cõ-
tra formam statutorũ.Nam stipendiarij non debent habere stipẽ
8 dium p illud tempus a cõi,sed a conseruatoribus. † In text.ibi,
iuratus deponat. Ro.istum text.pro eo q diximus quotidie ta
lis testis iuratus,&c.nã per hoc probatur iuramẽtum præcessisse
vt hic,z l.Theopompus.ff.de dote præleg.tũ cautius est vtde iu-
ramento appareat,vt ibi no. Sy. In text.ibi,sub obtutibus.
9 † Ro.q testis qui reddit cãm sui dicti,debet rũdere p sensum
d corporis actui cõgruentẽ,d vt hic,z l.testiũ.ff.de test. † Ultimo
10 apparet hic,q6 si testis dicit rem agitatam fuisse,sicut superius
dictum est,z ita factũ est in meo conspectu,valet,z probat. In
11 text.ibi,hoc videlicet. † Not.quod ille qui tenetur soluere stipẽ
dium stipendiarijs,si habet pecunias,z negligit soluere eis,z ob
hoc stipendiarij accipiant pecuniam sub vsuris,q ille tenetur re
stituere omnes vsuras,z omnia damna que incurrunt occasione
illius negligentie.

ADDITIONES.

Pro cõcordia.Aduerte quod seruire possumus per substitu-
tũ eque idoneũ z dignũ,ita Bar.in l.agẽtes.de prepo.agẽ.in re
bus.ff.eo.lib.Contrarius tũ allegatur hic.l.iubemus.z in l.proba
tiones.de di.offi.z appa.iudi.Tu dic speciale esse in aliquibus ca
sibus,vt non possit,z maxime quãdo electa est industria persone,
facit c.in criminalibus.v q.iij.gl.in cle.j.de vita,z honest.clerico.
facit q no.Bal.in c.j.ff.furtũ de pace iura.firma.alias autẽ secus
regulariter.Et innuit d.Alex.posse Bar.saluari vt hic in addi.
a ALEX. Pro quo est bonus text.in ratione sui.l.j.ff.ne autẽ.de
3 cad.tol.ibi,vel domum suis manibus. † Ex quo apparet,q vbi
lex vel statutũ mãdat aliquid suis manibus fieri,nõ põt per sub-
* stitutũ expediri,*vt tenet Alberi.in suo dictionario,z sequit hoc
dictũ pro valde notabili Lud.in l.j.ff.si quis ita.de ver.obli.z se
quit gl.in cle.j.in ver.personaliter,de vita z hon.cler. Bal.in c.j.
in ff.iniur.de pace iuram.firman.in fi.prin.z quibus modis.feud.
amit.c.j.z in c.j.ff.si quis decesserit.si de feud.fue.cõtro.facit.l.j.ff.
ne autem.de cad.tol.Adde Bart.in l.fi.ff. de his qui publ.coll.z.
Item in versic.in text.ibi,habita.Aduerte,quia hoc dictum

Bartol.

Bar. non videtur verum, quoniam id quod hic dicitur, est speciale in milite, quando agitur vt stipendium militis sequestretur, ergo in contrarium est ius commune, l. ius figulare, ff. de legib. ꝛ contra Barto. hic facit l. si fideiussor. §. si satisdatum. ¶ Et adde quod hic dicitur de milite specialiter habet etiam locum in doctore. l. fori. ꝛ l. aduocati, de aduoc. diuer. iud.

* ¶ Expediri. Vide Fel. in c. qm̃ apostolica. §. is aũt. de offi. dele.

b ¶ Per publicum instrumentum. Adde istum in l. litibus in fi. §. de agri. ꝛ censit.

c ¶ Sant quandoque licentiam militibus se absentandi. Adde qualiter puniantur dantes potestatẽ abeundi militibus, de quibus hic, ꝛ dic quod dant illis, quorum venia abierunt salarium ex eorum proprio. ita sentit rex. huius l. secundum Roma. qui ad hoc sing. cum alleg. in suo sing. lxx. incip. dantis licentiam.

d ¶ Cõgruẽtem. Adde Fel. in ca. literis, de p̃sumptio. ℣. in glos. ij.

LEX XVII.

Cum sepe. [a] Milites deputati ad custodiam alicuius persone, vel loco, annonam de publico non percipient, sed a constituta persona salarium habebunt de publico. ¶ Item milites non debent ad custodiam alicuius deputari sine licentia Principis in scriptis obtenta, contra facientes pena hic inserta puniuntur. hoc dicit.

1 ¶ † Ro. ex prin. quod si milites ciuitatis Perusij destinãtur ad custodiam ciuitatis Castelli, quod stipendium debent habere a ciuitate Perusij, non a ciuitate Castelli, sed ab alia ciuitate recipient annonam pro ipsis, ꝛ pro equis. ¶ † Ulti. no. quod milites ciuitatis Perusij non possunt in consulto communi ire ad custodiam alicuius castri ciuitatis Perusij, sine licentia communis in scriptis data. ꝛ ideo sint cauti, vt semper licentiam in scriptis faciãt registrari. ¶ † Ultimo gl. sumit arg. an custoditus a nuncio communis debeat soluere nuncio, vel communi. Dic vt in ea.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Not. hic vnam glo. que vult carceratum non alendum ab eo qui fecit eum carcerari, si habet vnde se alat, alias secus, ꝛ idem voluit Bar. in l. sanctum. ff. de rerum diui. ꝛ Bald. in suo tracta. de carceribus. in fi. Aret. in §. fin. in fin. insti. de actio. ꝛ Adde Bar. ꝛ ibi scripsi in l. iij. §. de feud. ex quib. cau. in poss. eat.

De excoctione, & transla. milita. annon. Rub. XXXIX.

LEX I.

Opinatores. Opinatores delegati, vt militibus annonam exigant, et eis soluant a prouincialibus, non petunt panis excoctionem, si fuerit inter eos consuetudo contraria. h. d.

1 † Et no. ex hac lege quod consuetudo prouincie excusat in illis, in quibus aliquando non excusaretur. concord. sunt in gl.

LEX II.

In excoctione. Ab excoctione panis, nulla domus etiã Principis excusatur, ꝛ si procurator eius, cui panis coquendus mãdatur contumaciter facere neglexerit, punitur ipse, ꝛ dominus eius, si fuerit conscius. h. d. ¶ † Et no. hic casum contra procuratores absentium quibus procuratorio nomine aliquid mãdatur per commune. quia si neglexerint, puniuntur ipsi, ꝛ domini si fuerint conscij. ¶ † Ult. no. hic esse casum, quod dominus ex contumacia procuratoris punitur, si est conscius, ꝛ hoc modo potest limitari. l. j. §. si procu. ff. si quis ius dic. non obt.

De militari veste. Rub. XL.

LEX I.

Omnem. Canonem vestium a Kalendis Septẽb. vsque ad Kalendas Aprilis [a] Respublica soluet. h. d. † ꝛ no. hic esse casum, vestes hyemales faciendas esse a Kalendis mensis Septemb. ꝛ durare vsque ad Kalendas mensis Aprilis, ꝛ vestes estiuas a Kalen. mensis Aprilis, vsque ad Kalendas mensis Septẽb. quod no. pro familiarib. quibus promittitur vestis vernalis, ꝛ estiualis, etiam pro illis quibus in testamento relinquitur.

a ADDITIO.

a ¶ Aprilis. Adde Specu. in tit. de procu. §. j. ℣. si. itẽ q̃ est miles. ¶ Tu vide oĩo de his vestib⁹ estiuis ꝛ hyemalib⁹ An. Lot. fin. suis in ver. vestis. incip. p salario. vbi refert ꝛ sequitur istum alle. Ant. Lot. Ro. fin. dec. inc. aliud nõ scim⁹. quę tñ idẽ Lot. nõ alle.

LEX II.

Prouincie. Prouincie Thracie pro quibuslibet viginti iugis, seu capitibus anno quolibet vnã vestem prestabunt ad vsus militum. Scythia, ꝛ Misia pro xxx. iugibus, seu capitibus quod in Egypto ꝛ partibus Orientis seruatur, ꝛ si vestem non habent loco eius vnum aureum prestabunt, exceptis Hostroenatis, ꝛ Ysauris, que ad auri prestationem non tenentur. hoc dicit.

LEX III.

Ornatissimis. Ad vestem militis non prestabuntur bini tremisses, sed vnus solidus. h. d. † Ro. q̃ pro vna chlamyde nõ sufficit vnus florẽ. vt hic, ꝛ in gl. in ver. chlamydibus. vnde si promitto tibi facere chlamydem, intelligitur maioris pretij quam sit vnus florẽ.

a auri, quod est verum considerata conditione persone. [a] Hã si promittitur vni militi vel vni doctori maioris pretij esse debet, secus

2 si alij vili persone. † Ultim. no. contra sartores, quod pro factione vnius chlamydis non possunt accipere nisi vnum florenum. [b]

ADDITIONES.

a ¶ Considerata conditione persone. Adde Anton. Lot. sing. suis in versi. conditio. incipien. aliquis promisit mihi facere vestem. vbi alle. tex. ꝛ gl. huius legis de quo omnino per Fel. in c. causam, extra de vsu. ꝛ per dom. meum Jas. May. in l. j. §. de leg.

b ALEX. ¶ Adde gl. not. in §. cum ex aliena. instit. de rerum diui. que dixit, quod valet consequentia, sartor, ergo fur.

LEX IIII.

Militaris. Quinque partes pretij vestis militaris in pecuniam debent dari fortissimis militibus, debilibus vero sexta pars in panno. hoc

1 dicit. † Hot. ex glo. ista, quod armentum in dubio intelligitur de

2 animalibus magnis, sed † grex de pecudibus, ꝛ animalibus minutis, qui ergo promittit gregem potest dare pecudes, sed qui promittit armentum non potest dare, nisi bestias magnas, et grossas. quod no.

De metatis, & epidemeticis. Rub. XLI.

¶ In glo. Rub. ibi, ex eo. castrametati. Ho. ex hac glo. quod pax

1 que facta fuit apud Sartanam, in qua dictũ fuit, quod pax † intelligitur rupta per vnam communitatem alteri faciẽdo castrametationem, nam intelligitur vna communitas castrametari cõtra aliam, quando edificat castrum contra aliam circundatum vallis, id est, fossatis, barbacanis, ꝛ similibus quod no.

LEX I.

Quis. Mensor deputatus ad hospitia mensuranda per epidemiticos, militibus danda, seu assignanda si in hospicio domus scripsit nomẽ militis, cui fuit hospitium assignatus, postea aboleuerit, punitur pena falsi. hoc dicit.

LEX II.

Inqualibet. [a] Vbicũq; Princeps est. vel milites sub Principe militãtes, pro hospitandis dictis militibus dñi domus debent domus suas diuidere in tres ptes. vnã partẽ p se debẽt retinere, aliã militibus, quã optauerint, eis tradere, aliã vero partem dñi domus relinquere, sed ab hac inquietatione ergasteria mercimonijs deputata sunt immunia. Si tñ in parte dom⁹ militibus assignata stabulũ deficiat in ergasterio partẽ pro stabulo debet habere. Itẽ illustribus militib⁹ assignabũt dimidiã domũ eorũ, eis tñ electione seruata, contrafaciẽs punit⁹ pena hic

1 inserta. h. d. † Ro. ex gl. in ver. ergasteria. quid dicat angiportus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ro. tex. q̃ milites non debent hospitari in domibus ciuiũ quem alle. Lauden. in trac. de principe, in tit. de milite, in iij. conclusione. Et adde q̃ ciues tenẽtur dare militibus habit ationẽ, ꝛ non teneantur dare victũ, scz lectus, oleũ, ꝛ alias massarias, in l. j. de salga. hospi. non prestan. qs est contra id quod hodie fit.

LEX III.

Tanctos. Presentibus iudicibus qui de cã cognoscẽdi habent potestatẽ nõ debẽt

1 eor̃ pretores, id est, iudices ordinarij adiri. h. d. † Ro. q̃ si dñs legatus venit ad ciuitatẽ Perusij, ꝛ hospitatur in domo dñi epis. q̃ do. epis. propter eius presentiã nõ perdit suã iurisd. ꝛ ideo nõ debent volentes litigare adire dom. legatum, sed dñm epis. Et ita tenet hic gl. ꝛ habuistis in auth. de defen. ciui. §. nulla. vbi defensor ciuitatis nõ pot iurisdictionẽ suã per presentiã presidis.

LEX IIII.

Fabricensium. Domus fabricensiũ ad hospites recipiendos nõ graduatur. h. d. Non habetis hic alia.

LEX V.

Deuotum. Nullus miles ad presidiũ publicum seu priuatum põt accedere, ꝛ contrafacientem tanquam sacrilegũ quilibet põt expellere, ꝛ administratorem, qui eũ transmiserit, punitur. atque dictis militibus trãseuntibus solũ hospitari licet nihil pro

se vel pro animalibus ab hospitante querent vel exigent, siue hospitans inuitus siue volens det, z in hospitio inuitis dominis domorum residentiam non facient. contra faciens punitur. h. d.

1 In text. ibi, vltionis. † Ho. quod pro defendenda possessione sua licitum est vlcisci. z talis vltio non est propie vltio, sed defensio, vt dicit gl. quod no. ad q. de eo qui dixit in iudicio ad sui defensionem Titium vlciscendo percussisse. Nam istud verbum vltionis, non sumitur hic pro offensa, sed potius pro defensa. In text. ibi,

2 qui primum. ¶ † Not. hic tex. expresse, quod si aliquis vult me expellere de possessione mea, quod amici mei, z vicini mei possunt

a percutere volentem me expellere, ne me expellat.[a] quod est valde notandum.

ADDITIO.

a ¶ Ne me expellat. Adde Flor. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ad l. Aquil. z Bal. in l. vt vim. ff. de iust. z iur. z Andr. de Iser. in titul. de mil. va. qui contumax est. vbi tenet idem pro recuperatione, z adde eum etiam in titul. de pac. iurament. firman. in §. conuenticula.

LEX IX.

OMnes Hospitantes milites in domibus hospitationum eorum nullam aliam discussionem vel penam debent subire. ¶ Item nullus debet impetrare vt a munere hospitandi milites sit immunis, ne vicini domus grauentur. contra facientes puniuntur, et carebunt impetratis, hoc dicit.

LEX X.

HAc lege. Quidã in hac lege nominati dum viuunt z post mortem eorum here des, filij, parentes, nepotes, fratres, sorores, vxores eorum tres domos propter molestiam recipiendi milites habent immunes quidam duas, quidam vnam tantum, quidam dimidiam tantum. b. d. Et no. de angiportu. de quo §. eo. l. ij.

LEX XI.

DEcem Tribuni primiceriorum decem immunitatem habent ab hospite recipiẽdo in domibus, quas tenent in vbe Constantinopolitana. h. d.

De commeatu. Rubr. XLIII.

LEX I.

NEcui. Tempore expeditionis nullus militibus commeatum dare potest, contra faciens capite punitur. hoc dicit.

LEX II.

QUicunque. Qui de scriniis, aut agentibus in rebus, aut etiam palatinis, vt comitibus sacrarum, z priuatarum remuneratione obsecundat, si vltra tempus commeatus concessum per sex menses absens fuerit, item qui proprio arbitrio commeatum non accepit, z qui per quadriennium deinde officio non seruierit, aut vltra quadriennium steterit, pena hic inserta punietur. hoc dicit.

LEX III.

IQuis Qui sine commeatu anno, biennio, triẽnio, vel quadrien. vacauerit, modo hic scripto punitur. hoc dicit.

De tyronibus. Rub. XLIIII.

LEX I.

1 ¶ Scholaris qui non stat firmus dicitur vagus, z an gaudeat priuilegio scholarium.

2 Vagabundus quis dicatur.

NUllus. In text. ibi, vagus. no. ex isto tex. con-
iuncta gl. q̃ ille dicitur vagus, qui in
1 loco firmiter non stat. † Et sic est argu. quod scholaris, qui non stat firmus, dicitur vagus, z non gaudet priuilegio scholarium. Contrarium tamen est veritas quod siue sit vagus, siue nõ, gaudet priuilegio scholaris, igitur, &c. vt in auth. habit. §. nec fil. pro pat. Hec ob. ista lex, q̃ verum est quo ad hoc

2 vt non efficiatur magister. ¶ † Et est illa lex ad arg. q̃ ille dica-
a tur vagabundus, qui non stat firme in loco.[a] Pro hoc est text. iuncta gl. ff. l. iij. §. abesse. ff. de dam. infec. quedam tamen glos. licet male dicat, dicit q̃ ille dicitur vagabundus, qui non habet proprium domicilium, vt l. eius. §. Celsus ff. ad muni. Nam secũdum hoc semper esset necesse quod eius ciuitas aratrum pateretur,

b quod tamen est falsum, vt hic vides.[b]

ADDITIONES.

a ¶ In loco. Quis dicatur vagabundus. vide glos. fina. in l. heres absens. §. proinde. ff. de iudi. vbi per Ang.

b ALEX. ¶ Et hic habes qs sit vagabũdus. de quo p Bart. in l. iij. §. preterea ait. de dam. infect. in l. ad cognitionem. z ibi dixi. ff. ex quib. can. in pos. ea. z Bart. in l. j. §. de colonis Thracensibus. In versi. z sic est arg. in quantum Bart. vult quod scholaris vagus gaudeat priuilegio scholarium. Adde gl. in proe. sexti. in §. si. commorantibus, quod licet scholaris parum studeat, tamẽ gaudeat priuilegio scholarium z do. Aut. in proe. Decretalis si quitur si honeste viuit. Ego tamẽ puto quod scholaris vagus. z non studens, non gaudet priuilegio, per gl. hic, z per gl. de studijs libe ralibus vbis Rome in l. j. z gl. in c. odij. z c. egressi. xxiij. q̃. j. vbi innuit contra scholares euntes ad ecclesias visuri mulieres. glo. in c. qui. in verbo, quod nam. de peni. distin. j. z gl. in l. cum ea. §. de transac. Facit quod per Fulg. in l. qui sub pretextu. §. de sacr. san. eccle. gl. in l. j. de studijs lib. vbi. Rome. z ideo enumerati in dictis gl. non debent gaudere priuilegio, per no. per Bar. in proe. Digestorum vbi dixit quod licet quis sit descriptus in mercatorũ matricula, non tamen dicitur mercator, nisi illum actum exerceat. ita in scholari. Facit quod dixit Francis. Tig. de pisis in l. semper. §. quibusdam. de iure immunita. tex. in c. renij. in verbo literarum. de elect. in vj. §. si. gl. z tex. in authẽ. habita. §. ne filius pro pat. pro hoc l. semper. §. negotiatores. z l. ne quidam. §. de testamẽ. milita. z l. diuus Traianus. z lex ea. ff. eod. tit. vbi miles gaudet priuilegio si exercet militiã. facit l. scriniarios. de testa. milita. Facit text. in l. si duas. §. maxime. §. si. non aliter. de excusatio. tuto. Ex hoc sequitur contra Barto. quod vagus, z non studens non gaudet priuilegio. Sed potest saluari quod loquitur si inhoneste viuat, secus si honeste, licet parum studeat. Quid de doctore ignaro. et non studẽte, vide Bar. in l. si. §. de profes. z medi. z ibi scripsi. Item quid si scholaris exercet artem, vel officium, an gaudeat priuilegio. Dic quod sic, si principaliter veniat ad studium causa studẽdi, non verum, ex quib. can. maio. z Francisc. Tigri. in d. §. quibusdam. Quid de non intrante, sed studente in domo. Andr. de Iser. in auth. habita. alle. Hieron. y. dicentem ingenium docile, sine magistro laudabile est, licet Bal. in d. auth. indistincte dixerit, scholarem practicantem non gaudere priuilegijs.

LEX III.

PRones. Ho. contra iuuenes doct. qui volũt celsiorem locum obtinere, z omnibus anteire, quoniam non possunt, quia tantum illis doctoribus conceduntur, quibus laborum assiduitas, z stipendiorũ prolixitas suffragatur.

De littorum, & itinerum custodia. Rub. XLV.

LEX VNICA.

SAluberrima. In text. naucleri deponãt. Ho. hanc l. z pro portantibus frumentum, z aliud bladum, quando timẽt accusari de cõcussione, vt semper vadant cosã officiali cõis, z notificent ei ad quem locum portare velint. nam hoc facto non timebunt de aliqua concussione, que contra eos fieri possit.

De desertoribus, & occultatoribus. Rub. XLVI.

LEX I.

IQuis. Recipiens scienter desertorem in agro vel in domo, si est actor, vel procurator, capitaliter punietur, si est dominus, vel predium confiscabitur, si ipsius est. Item manifestãs desertorem premiatur. Item desertores sunt, qui tẽpore belli absentauerunt se a signis. Item qui semetipsum prodiderit veniam meretur, punitur vero desertor pena mortis vilis, quã si iudex dissimulat vel gratia data distulerit, ipse punitur. h. d. In text. ibi, si sciens, prudens.

1 ¶ † Ho. pro receptantibus rebelles[a], q̃ ita demum si sciant ipsos esse rebelles. concor. quod no. ff. de recep. l. j. z vide quod dixi

a §. de fab. l. fi. In tex. ibi, vel procurator. Hor. ad qõnẽ de statutum

2 † q̃ si in aliqua domo fuit ludus retentus, q̃ debet deuastari, vel si in aliqua domo esset ordinata proditio contra cõe q̃ debet destrui domus q̃ si actor vel procurator retinuerit ludum in ea, vel proditionẽ ordinauit, q̃ nõ deuastabitur domus. sed procurator punietur, tunc eis ad deuastationẽ proceditur, cum dominus domus scelera cõmiserit, vt hic, q̃ facit ad no. §. de fal. mon. l. prima.

3 ¶ † Ultimo no. ex fi. legis magnã penã contra officiales qui penas legib⁹ vel statutis impositas gra vel dissimulatione imponere differũt de quo hic in gl. vl. Et sic facit §. capitaneos Perusij, qui malefactores dissimulãt, vt punãtur. ad q̃ facit q̃ §. dixim⁹.

ADDITIONES.

a ¶ Rebelles. An z qñ receptator teneatur, vide domi. Soci. in consi. ccxij. incip. in ea. Mat. Petr. versi. preterea. si. Adde istum in l. omnes. numero secundo, z quod ibi posui in apostil. ad ipsum.

In ver

in versic. quod est necesse etiam probare. ff. de agri. & censi. lib. xij.

b ALEX. ¶ Adde. l. j. in fi. & ibi Bald. ff. de monopoliis.

LEX II.

IDesertores. Desertor inuictus resistens, vt rebellis punitur. ¶ Item diligens debet esse iudex ne sub pretextu alicuius licentie desertos possit euadere. hoc dicit. Et not. hic pro rebellibus.

De veteranis. Rubr. XLVII.

LEX I.

CUm introissent. Veterani gaudent priuilegijs hic descriptis. hoc dicit. †No. ex hac l. de pedagio, quod
1 colligitur per eum, qui stat in porta, & non permittit aliquem transire, nisi certum quid, ei soluat, quod ab hoc pedagio veteranus excusatur. ¶ †Not. in text. ibi, te nobis non esse
2 male locutum siue irreuerenter, si quis Potestati dicit, tu, & non,
3 vos, quia ita hoc fuit dictum Imperatori, & hoc verum est, nisi consuetudo sit in contrarium.

ADDITIO.

2 ALEX. ¶ Adde quod rescriptum pape, vitiatur, si rescribit alicui in plurali dicendo vobis, &c. vide tamen tex. in c. quâ graui. de crimine fal. licet in capi. filius. de testa. & in c. j. de peregrinis. loquitur in plurali. Adde etiam quod Imperator loquitur sibijpsi. l. fi. ff. de edendo. l. j. §. quomodo & quãdo iud. & in l. resque. ff. de dona. inter vir. & vxo. in l. ij. §. si pendente appella. mors interuenerit.

LEX II.

PRouidendum. Veteranus factus protector nullis iniurijs est pulsandus, contrafaciens est secũdum qualitatem facti per rectorem prouincie puniendus. h. d.

LEX III.

VEterani. Veteranus qui se latrocinio dedecorit, priuilegijs nudatus competentibus penis a rectore prouincie punitur. hoc dicit.

LEX IIII.

NAllus. Veteranus effectus inuitus, vel nolens non militat, & sententia contra eum lata tali ordine non valet, nisi dum ipse militabat, questio in cognitionem esset deducta, quia tunc ibi finitur, licet veteranus sit effectus, nisi speciali priuilegio contrarium sit sibi indultum.
1 hoc dicit. †Et not. ex hac l. quod licet ego efficiar alterius fori lite incepta contra me, tamen iudicium ibidem finiri debet vbi initium accepit. [a] concor. ff. de iud. l. vbi ceptum. & l. si quis postea ff. eod. tit. & l. cum quedam puella. ff. de iurisdi. omn. iudic.

ADDITIO.

a ¶ Accepit. Ad quod vide late per Fel. in capi. cum sit. de foro compe. in versicul. ampliani coclu.

De numerariis, & actuariis. Rubr. L.

LEX I.

VOrax. Numerarij, id est, seruientes rectoribꝰ in diuersis obsequijs, tormẽtis, & carceribꝰ puniũtur. h. d. ¶ Not. hãc l. contra eos, qui vo-
a lũt seruire diuersis iudicibꝰ obsequijs, [a] nã puniunt.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Adde qꝫ idẽ tenuit Spec. & Joã. And. in tit. de inst. edi. §. restat. versi. quid si is. & ver. ex premiss. de prob. §. j. vers. illud autẽ. hoc per tex. in l. Herennius. vbi voluit Bar. ff. de decurio. & eorũ fil. ff. de qua q. in l. Barb. per Inn. talios in c. j. de fide instr. & Hul. de suza. in l. decernimus de fac. sanc. eccles. per Jacob. de Bel. in dispu. incip. cauetur aliquo iure, quam ponit post l. ij. §. quomodo & quando iud. Paul. de Leaza. in c. cũ dilectus. de fid. inst. per do. Anto. in repe. c. consultationibus. de iure patro. per Imol. in l. ad testiũ. de test. per Bal. in l. ij. de ser. & aqua. l. nõ ignorat. qui accu. nõ pos. per Jo. Fab. in §. sed cũ alienis. inst. de test. per Ange. in authen. de tabel. §. pen. vel si. Bal. Salic. & Angel. in l. j. §. de test. vbi limitant esse verum, nisi interuenisset decretũ, vel creatio superioris, quo casu licet non esset tabellio, tamen hoc casu valent gesta per eum. Et hoc expresse vult Bart. etiam respondens ad d. l. j. §. de testam. quia illa lex non facit ad propositum. secundum eos, quic loquitur in actu testificandi, qui est permissus de iure cõmuni, cũ omnes liberi a natura nascãtur, & prosequẽs in tali actu non requiritur decretum, secus in casu nostro. d. l. Herennius. & vide Bald. in l. secunda. §. de indic. vidua. tollend.

LEX II.

CInumerarij. Numerarij. qui hodie tabularij, appellãtur, tormẽtis subijciuntur, nisi iudicibus vel alijs ad prouinciã per Principem destinatis, nomen debitorũ sub actorũ testificatione demonstrauerint, vt eis iudicantibus ad solutionẽ omnes astrictos debitores cõpellantur, tẽpusque tabulariorum triennio concludatur. h. d. Et not. hanc legem contra tabularios & conseruatores, qui non assignant numerum debitorum communis per publicũ instrumentum, nam faciunt litem suam per hanc l. quod nota.

LEX III.

NUmerarios. Tabularij prefecti pretorio, cinguium, & ordinem militie reciperent. hoc dicit.

LEX IIII.

IN prouincijs. In omni prouincia duo tabularij collocantur, vnus ad rationem artis fiscalis, alius super titulis largitionalibus, id est, super domꝰ, que Principi largiuntur nullusque debet se de alterius officio immiscere, & contra facientes puniuntur,
1 & celans talem culpam similiter est puniẽdus. h. d. ¶ †Not. hunc tex. quod nũquam vnus officialis debet se alterius officio immiscere, vt hic de executo. & era. l. ij. † Et sic est casus hic quod si sunt
2 plures deputati ad officium maleficiorum, & quilibet pro sua porta. quod deputatus in vna porta non debet scribere in causis maleficiorum alterius porte. Casus est hic. ¶ Ultimo no. gl. quid sit fiscus, & quid sit erarium.

LEX V.

EXceptores. Licet scriptor alicuius iudicij existens efficiatur decurio, non desinit esse scriptor, & cognoscere debet munera ciuitatis, &
1 peracto officio ad propriam curiam redit. h. d. ¶ †Et no. ex hac l. quod notarius actorum sit notarius priorum ciuitatis Perusij, quod non propterea desinit esse actorum notarius, sicuti non desineret si efficeretur decurio. hodie tamen nullus decurio potest esse tabellio, vt supra de decurio. l. vniuersos.

LEX VI.

NEditius. Numerarij a communione actuariorum abstinere debent, contrafacientes puniuntur.

LEX VII.

ACtuarios. Actuarij secundum consuetudinem antiquam sunt ordinandi. & si aliter
1 factũ fuerit, facta ab eis non valent, & ipsi & facientes puniuntur. † No. ex prin. quod vbicunque creatur officialis al. quis semper debet mos antiquus seruari, alias creatio esset nulla. vt l. non tantum. de decu. Et sic est casus quod syndicus creatus non congregata vniuersitate ad sonum campane, vel alio modo, vel non congregata in loco, vbi alias consuera fuerat congregari, vel non congregata de mandato superioris, prout consueuerat, non
a dicitur legitime ordinatus, [a] & ita de facto obtinuit, per hãc l. † Et
2 fi. legis. no. quod licet aliquis habeatur, & reputetur pro publico officiali, & re vera non sit, ex eo quod non fuerit legitime ordinatus, vel quia reputatur tabellio, cũ non sit, vel iudex cum non sit, quod acta facta per eum nullius sint momenti, & ipse faciens pu-
3 nitur. Nec † obstat l. Barbarius. ff. de offi. pret. quia quandoque quis est electus solemniter, tamen propter defectum persone non potest esse, & tunc facta per eum valent, cum sint publica, vt ibi. Quandoque quis potest esse, sed non est electus secundum formã debitam, & tunc facta per eum non valent, vt hic. Et ita tenet
b Buliel. de Cu. in l. Barbarius. [b]

ADDITIO.

a ¶ Ordinatus, sed quid quando statutus dicit quod vniuersitas debeat facere syndicum cum authoritate seu potestate presidis, an sufficiat quod authoritas seu potestas accedat ex intervallo, vide per dominum Sozin. in consi. xv. incip. visis predictis publicis instrumentis, versicul. vel pos. secundo modo, circa medium. ¶ Adde pro hoc quesito Bal. in l. habeat. nu. vj. quod ibi posuit in apost. ad ipsum in ver. nil operetur consensus sequens. §. de sacrosanc. eccle. in lectu.

b ALEX. ¶Et de hoc vide per omnes scribentes in l. Barb. per illum text. de offic. pret. per Jason. & alios in c. j. de fid. instrum. Spe. & Jo. And. in tit. de instr. edi. §. restat. ver. quid si to. & ver. ex premissis secundo. adde to ver. fi. & in tit. de proba. §. j. ver. illud autem, cum ver. seq. Guid. de Suza. in l. decernimus, §. de sacr. sanc. eccle. & per Jac. de Aren. in disputa. incip. produco cõtra te instrumentum. & per Jac. de Bel. in disputatione, cauetur aliquo iure. & ipse, ponit in l. ñ. §. quomodo & quãdo iud. per Pau. de Lea. in c. cum dilectus. de fid. instr. per Bald. & Imol. & Pau. de Cast. in l. ad testium. de test. per Bal. in l. ij. de fer. & aqua. & in l. nõ ignorat. §. qui accu. non pos. per Joan. Fab. in §. sed cum aliquis. Insti. de test. per Angel. in auth. de tabel. in §. pe. per Joan. And. in repe. c. consuluit. de iure patr. per do. Ale. in l. j. ad fin. §. de test. vbi omnino videas.

LEX VIII.

Criniarios. A prefecto pretorio, scriniarij vel numerarij nõ possunt pecuniam sumere mutuo vel aliquid pro expensis publicis cuiquam promittere, hoc dicit.

LEX IX.

Nemini. Nullus in numero militum ordinatus & numeratus actuarius fieri potest nec actuarius deposito officio ad aliquam militiam aspirare potest. hoc dicit.

LEX X.

Nulli. Scriniarius eosdẽ numerarios vltra quaternas vices habere non possit, nec etiam chartularios interpellato tempore non continuato, & debet esse in numerario interuallum biennij, in chartulario anni. ¶Item numerarius ad similitudinem chartularij non potest discedere. ¶Item numerarij scriniariorum Orientis, & Asiane, scilicet diecesis, eliguntur de numero hic notato. In diecesi vero Pontica, & Thracie eligi possunt hi, quos scriniarij dixerunt eligendos, instrumentaque ab eis facienda sunt solennizanda solennitate hic descripta, alias suspicione falsi non carent, exceptis hic inferius nominatis. hoc dicit. ¶†Not. in dignitatibus quem debere semper de gradu in gradum ascendere, non autem descendere.

1 2 ¶†Ultimo not. quod instrumentum carens solennitate debita

a non est sine suspicione falsi.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶Adde quod idem tenet Ly. in l. iubemus. §. de test. vbi dixit quod notarius talia omittẽs debet puniri de falso, & parti tenetur ad interesse, quod sequitur Bar. in l. si librarius. de re. iur. Et adde quod instrumentum non valet, & si per imperitiam, & errorem notarij esset omissa solennitas aliqua substantialis, vt not. per gl. & doc. in l. ambiguitates. §. de testa. & Bal. in l. iuris. §. qui admi. & intelligitur ita ler si. in fin. & ibi gloss. §. de fideius. secus si per errorem omisisset soluere aliquid, quod non esset necessarium, quia posset corrigere, quia talis error non obest. l. errores. §. de test. & d. l. si librarius. & l. fin. §. si cum esset. ff. de tabulis exhib. & in l. Imperator. ff. de statu. ho.

LEX XI.

Officio. Officium actuarij, quod olim durabat biennio, hodie concluditur anno.

LEX XII.

Per hanc. Officiales prefecti pretorio Illyrica

m si dignitatem comitiuam adipiscã

tur profertur sententia interlocutoria, seu decretũ electionis, & illud dari eis debet qũ ante hanc legem dabatur cum officio predicto deposito eligebant pretoriani tribuni, hoc dicit.

De cursu publico, & angariis, & parangariis. Rubr. LI.

LEX I.

1 **Equos.** In text. ibi, non lignis vel fustibus. ¶†Nota optimã legem contra cõductorem equorum, qui equum conduxit ad vecturam,

a & vt ambularet, percussit eum cum fuste[a] vel ligno, q & si ex hac percussione equus deterioratus sit, ad eum periculum spectat, quia non debuit eum percutere fuste vel ligno, sed si eum percussisset flagello vel calcaribus, & casu equus esset mortuus, aut etiam deterioratus, tunc non spectaret ad eum periculum,

b quia licite potuit equum flagello vel calcari cedere.[b]

ADDITIONES.

a ¶Percussit eum cũ fuste. Adde Aut. Locse. sing. suis in ver. cõductor incip. aliquis conduxit equũ. vbi alleg. istum hic. & eum sequitur, assignat tũ aliã rationẽ hic, que mihi videtur esse potior.

b ALEX. ¶Ego puto quod si sit mortuus ex percussione celeritum, debet inspici qualitas persone, puta si erat talis, qui solitus erat equitare, nam si esset talis, qui non esset solitus equitare, puta in monacho, procedat quod hic dicitur. sed si erat solitus, & bonus equitator, credo quod tenetur quamuis sit mortuus calcaribus, per no. per bal. in l. que fortuitis. in materia leuis culpe. §. de pigno. actio. vbi etiam dicit. quod nedum de leui, sed de leuissima, & de dolo, nam qualitas personarum debet referri ad genera culparum. l. fiscus. de lega. iij. & in l. inter artifices. de sol.

LEX II.

Presidibus. Presides & rationales, quibus annona per Rempublicã subministratur, pro pecoribus gubernandis vsurpare non possunt bubulcos. Item nullus cũ annona aliam viã debet tenere, nisi p publicũ cursum excepto prefecto pretorio, cui p cursum

1 publicum proficiscendi licentia est concessa. hoc dicit. †Not. ex hac l. quod semper quis debet se tenere ad viam publicam & rectam, quã communiter omnes vtuntur, adeo quod si extra eam reperitur, mala suspicio est contra eum. quod not. contra portantes. contra deuetitum. De quo habes casum, j. cod. l. si quis per publicum, & §. de naui. l. qui fiscales.

LEX III.

Vectiones. Nullus iudex vel custos publici cursus pati debet per publicum cursum aliquem ire nisi vadens primo seriem suę

1 uectionis ostendat, & volens resistere aut vltra tempus vehere retinebitur vbi fuerit repertus, & secundum qualitatem persone per iudicem competentem punietur, hoc dicit. †Not. cõtra illos, qui reperiuntur in itinere. de quibus est suspicio, ne aliquid portent contra deuetitum. Nam si non permittunt tunc se scrutari, possunt capi, & retineri per custodes ad hoc deputatos, & ex sola resistentia debent acriter puniri, vt hic.

LEX IIII.

Parippum. Parippus appellatur qui licentiam habens de duobus vehiculis euehendis, tertium euehit, aut euectionem extraordinem facit. Si autem secundum licentiã sibi datam quis vehat, nõ

1 debet delictum reputari sive euectionem faciat euectioni prepositus sive mulio. h. d. †Ho. ex hoc tex. q si gabellarij portarũ dederint mihi licentiam portandi mea arnesia extra ciuitatẽ. & districtum, si arnesia portauerim per mulionem, quãuis mulio nõ sit in licentia descriptus, sed solum ego, licite tamen poterunt per eum portari, quod nota.

LEX V.

Iquis. Istam legem nota, ad id qđ dixi supra eodem l. secunda.

LEX VI.

Uectionum. Senatus cum ad principẽ vadit, habet potestatem euectionis, & faciens contra vetitum publicum cursum, pena hic inserta punitur.

LEX VII.

In omnibus. Stabula prouincialiũ, nõ debẽt fieri sũptu publico & expensis prouincie pro quibus expensis habebunt animalium stercus.

LEX IX.

Iudicibus. Faciende euectionis copia omnibus iudicib⁹ denegatur, excepto prefecto pretorio, & officiorum magistro, nisi ob trãsmittendas publicas functiones euectionem faciant, pena contra facientibus imminente. h. d.

LEX X.

Grauissime. Super animalibus ad euectionẽ

cursus publici deputatis nullus contractus locationis, etiam ad vecturam, vel emptiõis tenetur pena grauissima contra facientibus imminente. h. d.

LEX XII.

Quoniam. Veredorum sella computato freno & pectorali cũ pectorali debet esse sexaginta librarum: si autem sit vltra sella, cedatur per fructa. pectorale vero publicatur exceptis illis, qui sunt sub rusticitate constituti, qui in sacculis onera portant. h. d.

LEX XIII.

Non patimur. Non debẽt rustici qui hypocoui appellantur, perducẽdo equos per publicum cursum indigna expoliatione vexari, pena contrafacientibus imminente. h. d.

LEX

LEX XIIII.

PUblici. Exhibitis cursus publici secundum cõ-
suetudinem locorum committitur, vt
plaustra, id est, currus faciant onerari, hoc dicit. Vel ali-
ter, currus debet onerari secundum consuetudinem. hoc dicit.
1 †Ro. ex hac l. optimum arg. quod muli debent onerari secũdum
onus ad portandum sufficientes secundum consuetudinem re-
putantur. Et facit quod si onerauí mulum tuum cum onere tre-
centarum librarum, qui bonus & sufficiens reputabatur ad tan-
tum pondus, & cum fuerit sic oneratus decessit ex põdere, quod
ego nõ teneor: quia permissum est mihi ipsum onerare secundum
consuetudinem & sufficientiam, per hanc legem.

LEX XV.

IQuis. Mittentes equũ in cursum publicum
non mittendum, quadruplum pretij di-
cti equi fisco restituant. hoc dicit.

LEX XVI.

IIs tantum. Legati gentium Principi nõ
subditarũ cursu publico pos-
sunt vti. Et no. agrum, pro ambasiatoribus Florentie,
vt possint onerare equos communis Perusij pro portandis re-
bus eorum Perusium.

LEX XVII.

NEmo mulionem. Subtrahẽs mulionem
cuectioni deputatum,
decem libras argenti fisco soluat. hoc dicit.

LEX XVIII.

ANimalia. Curari debet ne equorum cursui
publico deputatorum pabula, id
est, prebenda carioti pretio vendatur, & etiam vt non te-
1 neatur prouincialis viliori pretio vendere. hoc dicit. † Not. quod
potest fieri ſ fratrum. quod cum tyrones communis Perusij ve-
niunt ad ciuitatem, quod prebenda annone non possit vendi, ni
si tanto pretio, dummodo pretium non sit magis vile quã debeat.
2 †Ultimo not. quod quando equus habet male ad comedendum,
non potest ambulare. Et facit contra conductores equorum ad
vecturam, qui non dederunt eis bene comedere, quia si macri fa-
cti sunt, tenentur ad interesse, per istam legem cum glo. quod not.
3 †Ultim. not. quod est argumẽtum lex ista quod conducens equũ
ad vecturam, non tenetur dare equo tantum de prebenda cum
est cara, quantum cum est vilis, vel cum iusto pretio venditur.

LEX XIX.

COmperimus. Prouinciales, & curiales
ad prestandum animalia
indebita ad cursum publicum non grauantur: quia sa-
tis est si conferunt in pabulis & pecunijs equorum deputatorum
cursui publico. hoc dicit.

LEX XX.

NEmo. Nullus dux postquam suum ducatum in-
trauit debet vti cursu publico, sed iumen-
tis propijs, quod etiam obseruatur in officialibus co-
hortalinis, pena contrafacientibus imminente. hoc dicit.

LEX XXI.

NUllus. Etiam ecclesia tempore expeditionis nõ
excusatur ab angarijs & perangarijs.
1 hoc dicit. †Not. istam legem contra clericos, vt propeer
istam societatem, que venit in comitatu depredando, currendo &
occidendo, vt possint clerici grauari ad datia & collectas, & alia
onera sordida, vt contra dictas gentes reparetur.

De tractatoriis, & statuis. Rubr. LII.

LEX VNICA.

TRactatores. Licentia data pro animali-
bus ad vehendum, & ad ar-
ripiendum iter, debet biduum cõtinere, ad mo-
rã vero trahendam quinque dies tantum, & nulli debet da-
ri pro se & necessarijs sibi personis, nisi illis tãtum qui animalia
1 cursui publico deputata persequuntur. h. d. †Ro. ex hac l. opti-
mum arg. quod si alicui est data licentia de extrahendo certam
quantitatem frumenti extra ciuitatem vel comitatum, quod hec
2 licentia non extenditur vltra numerum septem dierũ quorũ qs
habet duos ad arripiendũ iter, alios vero quinque pro itinere psi
ciendo. Quod facit pro licentijs que dantur per gabellarios por-
b tarum, de extrahendo salmas pannorum extra districtum.b

ADDITIONES.

a ¶Non extenditur vltra numerũ septẽ dierum. adde Aut. Loz.
in fin. fuis in ver. gabella gl. iiij. incip. si alicui est data licentia, vbi
allegat, & sequit ipsum hic. de quo p Ro. in repe. rub. de arbit.
b ALEX. ¶Vide Roman. idem tenentem in rubr. de arbit. in v. r.
conclusio.

De apparitoribus præfecti prætorio, & priuilegijs
eorum. Rubr. LIII.

LEX

PRefecture. Comicularij prefectorũ com-
peto munere Principis pur-
puram adorare debent, & cum sint otio donati, ad ali-
quod officium non deuocentur. hoc dicit.

LEX II.

PRefectiarios. Prefectiarij exactiões pro-
uincialibus facere non de-
bẽt, nec etiam haberecustodiam horreorum, cõtrafacie-
tes puniuntur. h. d. Et sunt prefectiarij officiales prefecti.

LEX III.

COmicularij. Comicularij primi scrinij pre-
fecti pretorio, sortita labo-
requie priuilegijs hic insertis gaudent. hoc dicit.

De apparitoribus præfecti vrbis. Rubr. LIIII.

LEX I.

PRetereos. Qui administrauerunt multa
officia in prouincia, officio fini-
to Principis purpuram non adorant. Item appari-
tor sedis vrbane illustris de concussione pistorum cõ-
uictus punitur. hoc dicit cum l. seq.

De apparitoribus magistri militum & priuilegiis
eorum. Rubr. LV.

LEX IIII.

NUmerarios. Numerarij illustrium cõ-
pleta militia & principat⁹
munere functi, gaudẽt priuilegijs, hic insertis. ¶Itẽ
qui sunt de numero militũ gaudent priuilegijs eorũ,
qui vero sunt vltra numerum, non. h. d. cum l. seq.

De apparitoribus procon. & legatorum. Rub. LVI.

LEX I.

OFficio. Proconsul vel legatus non debet esse cu-
rialis vel adscriptus alicui corpori, & si ad-
scriptus esset, debet restitui ei, & apparitores legatorum
1 debent esse quadringenti. hoc dicit cum l. seqũ. †Nota quod ma-
gistratus ciuitatis dicitur esse membrum ciuitatis.

De cohorta. & princ. cornicu. ac primipil. Rub. LVIII.

LEX I.

OMnes. Stationarij, qui Irenarche appellã-
tur, non debẽt facere exactiones, nec
aliquem in carcerem mittere, nisi crimen sit manife-
1 stum, contrafacientes puniuntur. hoc dicit. † Nota
quod deputatus ad capiendum malefactores, vel ad ipsos denũ
ciandos non potest ipsos in carcerem mittere, etiam si crimen sit
notorium. Dixi ſ. de decu. l. finali.

LEX II.

NUllus. Nullus iudex volentem militare approba-
re debet sine sacra approbatione, & licentia
Principis, sicut facit alia approbatoria, nec permittere etiam ve
here, exceptis prouincie officialibus, qui cursus publici solicitu-
dinem substinent. h. d.

SOlita. Solita priuilegia concessa per diuũ Dio-
cletianum principem confirmantur, & etiã
extenduntur, vt ſ. describitur.

LEX V.

QUicunq;. Primipilarius Hadrene prouin-
cie si multos habet filios, vnum lo-
co sui substituit, alterum tradit curie, alteros vero de-
putabit militie cui volet. Si vero duos tantum habet, tunc satis
faciet curie & cohorti, & si vnum tantũ habet, tradet ordini sue pa-
trie, priuilegio cõtra hoc indulto, nullatenus valituro, & q fuerit

ciuitatum obsequio aggregatus, cogi poterit tam ipse, quã eius pater ad filium alium curie deputandum, qui se ob priuilegium patris excusare volebat, curie deseruire ostendendo quomodo in patris priuilegium successit, hoc dicit,

LEX IIII.

Si apparitor. Apparitor criminosus fugiens est citandus, qõ nisi venerit intra talem diem, feretur contra ipsum sententia
a condemnatoria, z ipso non comparente, condemnabitur. h. d.[a]
1 ¶Et not. quod licet sententia non valeat, si in criminali profe-ratur contra absentem, vbi est pena relegationis. l. absentem. ff. de pe. tamen contra officialem ferri potest, vt l. ne diu. ℈. de pen.
a ¶Not. etiam gloss. hic positam ad modum citandi, cum debet ferri sententia contra absentem, quia debet fieri cõminatio, quod nisi citatus intra talem terminum veniat feretur sententia condemnatoria contra eum. Non ergo sufficit ipsum citari simpliciter ad sententiã audiendam, sed qõ veniat, alias sententia feretur contra eum, quod not. Et idem credo in ciuili vbi lite non cõtest. potest ferri sententia, vt si pars est absens quod debet fieri
b comminatio modo predicto, alias non[b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Apparitor dicitur nuncius. l. cum clericis. ad fin. de epis. z cler. z in auth. de test. in ℈. si vero ignoti. z Rom. in not. lxvj. in litera, c. vbi contumax quis non dicitur, nisi precedente contumacia.

b ALEX. ¶Bald. voluit contra in l. consentaneum. ℈. quomodo z quando iu. Adde quod Alb. not. Bartol. in l. aut. qui aliter. in princi. quod vi aut clam. Quid si quis fuit citatus ad audiẽdam voluntatem iudicis, an sententia diffinitiua valeat? do. de Rota, quod non in decisionibus suis, decisio. cccxxxvj. Et potest esse ratio, quia citatio talis dicitur incerta cum voluntas iudicis possit esse in alio quam in sententia. l. vbicunque. de interro. actio. arbitror tamen qõ si talis citatio non tendebat ad aliud, nisi ad sentẽtiam audiendam, quod talis sententia teneret, iuxta cle. sepe. de ver. sign. z l. Titius. de libe. z posth. z l. certum. ff. fi. cer. peta. Et hoc videtur fuisse de mente Bal. in l. consentaneum. quo. z quando iud. Adde gl. in c. contumaciam. in gl. pe. de here. z ibi Imo. z Ananiam in c. ad petitionẽ. de accu. Roma. in litera, ℈. no. xxvj.

LEX VII.

Ordinariorum. Apparitores quorumcunque iudicũ non possunt scribi in numero militum aliquorum, aut contemplatione alicuius stipendũ relaxari, priusquam primipili rationem reddiderint, nec etiam petere vt quieti donentur. Item solutus militia ob delictum non ob quietem accipiet, z bona talis delinquentis illi militie relinquuntur. h. d.

LEX IX.

Per illyricum. In Illyrico centum apparitores singulis iudicibus obsecundẽt. z nõ vltra, ad que obsequia nõ deputabũtur iniqui, ℈ illi tantũ, q solitudines debitas exequũtur. h. d.

LEX X.

Quicunque. Ad officium emendi chartas, vel tabulas, vbi acta publica Principis describũtur, nullus deputabitur, nisi prius suum nomen in matricula scribi fecerit. hoc dicit.

LEX XI.

Si quis ex grege. Exemptus e gregede cohortalium propter crimen, si voluerit ad pristinum sacramentum repedare, allegare debet z ostendere Principis oraculum ex certa scientia
1 concessum. hoc dicit. ¶No. hic de verbo repedare, nam idem significat quod a capite incipere. hoc dicit.

LEX XII.

Si cohortalis. Apparitor cohortalis vel cohortalis vel cohorti obnoxius z eorum filij, nulla temporis prescriptione obstante, ad aliam militiam conuolantes retrahi possunt ad propriam cõditionem quod etiam in omnibus deputatis alicui negotationi, vel ergasteriis obseruandum est, vt non possint ad aliqua prouincialium officia conuolare. hoc dicit.

LEX XIII.

Nullum. Nullus primipilaris vel cohortalis ad aliam militiã aspirabit, etiam ex aduocatione principis, z statim restituendus est curie ciuitatis vnde oriundus est. hoc dicit. LEX XIIII.

Siquis. Obligatus cohortis, etiã ex priuilegio Principis concesso, motu ppio ad dignitatem aliam non aspirabit, z carebit effectu priui-
1 legij. z commodum cohortalis militie non habebit. h. d. ¶No. casum singularem, in quo priuilegium Principis concessum motu proprio nullius est momenti. regulariter contra, vt in c. si motu proprio. extra de preben. lib. vj. Itẽ hic est casus expressus quod si statutum dicat quod habens vnum officium non debeat aliud accipere quod si accipiat, ille, qui sic acceperit, careat officio accepto. z eius effectu, z etiam punitur in hoc quod non debebit habere stipendium primi officij, nec eius priuilegium.

De diuer. offi. & appari. iudi. &c. Rubr. LIX.

LEX I.

Si quando. Adstrictus chartarum officio vel publicis rationibus, si ad militiam conuolauerit ad primũ officiũ reuocatur, z in locũ talis reiecti substituitur alius, quem merita dignum faciũt. hoc dicit.

LEX II.

a **Nullus.** Resolutus a militia ad eandem non aspirabit sine licentia Principis, z impetrãs contrarium per obreptionem, punitur in quinque libris auri. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Bald. not. in l. ij. de libertis, z eorum liberis. quod doctor solutus z priuatus doctoratu propter delictum, non potest iterato intrando examen redoctorari. z per eundum in l. ij. de manu. vindi. vbi dixit, referendo vltramõtanos, quod si comes Palatinus creauit tabellionem, qui postea propter delictum fuit priuatus tabellionatu, quod non potest de nouo creari per comitem Palatinum. Pro quo facit c. presul. ij. q. iiij.

LEX III.

Nullus. Apparitor prefecti pretorio publice vtilitatis obtentu, aut etiã executionis priuati negotij, nõ reuocãt ab obsequio ciuitatis vnde oriundus est, aut in qua larem firmũ constituit. pena imminẽte vacãtibus. z ipsis acceptantibus, qõ obseruatur in domesticis. z prouectoribus in rebus agentibus palatinis z stratoribus. hoc dicit.

LEX V.

Quicunque. Apparitor ob culpam vel negligentiã motus officio per sententiam ad nullam militiam aspirabit contrarium faciẽti pena grauissima iniungetur. h. d.

LEX VI.

In his. Nullus debet fieri proconsul Asie, comes Orientis, prefectꝰ Augustalis. vel eorum vicarius, nisi per sacri scrinij probatoriam cõsecretur, pena contrafacientibus imminente. h. d.

LEX VII.

Adsplendidioris. Qui militiam inferioris gradus perfecit, ad maiorem potest accedere, dum tamen faciat propositum honorem adipiscendi, non cupiditate lucri, vel vt possit delicta tam facta occultare, vel habilius in futurus delinquere. h. d.
1 ¶Et no. quod clauis iustitie multum errat in hoc, quando delicta maiorum celantur.

LEX VIII.

Duros. Duces z apparitores z limitanei castrorũ conueniuntur sub officiorũ magistro, non tñ per hoc derogatur iurisdictioni magistri militũ Thracie vel Illyrici, qui ex consuetudine cõtra eos iurisdictionẽ
1 habent. h. d. ¶Et no. ex hac l. qꝰ si statuto caueatur scholaré debere conuenirí tñ sub episcopo. z de consuetudine est qꝰ rector etiã cognoscat de his qõ per istud statutum nõ derogatur iurisdictioni rectoris. quam habet ex cõsuetudine, secus si eam haberet a. l.
2 Pro hoc facit qõ no. in c. j. extra de consti. lib. vj. Secundo no. qõ
a consuetudo dat iurisdictionem ordinariam[a], sicut lex. z hoc not.
b gl. ℈. de emancip. lib. i. j. z fin.[b]

ADDITIONES.

a ¶Ordinariam. ad qõ lata z not. vide Fel. in c. cum contingat. de fo. compe. ver. glo. in verbo consuetudine. z quod ibi dixi in apost.
b ALEX. ¶. cũ preter. ℈. j. de iud. z ibi gl. z in l. more. ibi doc. z in verbo sequen. in verbo nec ipsa liti. ff. de iurisd. omn. iud. de quo per Jo. an. in c. i. de offi. ordi. z in c. iiij. de consue. z in c. Romana. circa prin. de fo. compe. in vj. z de excep. in fi. in vj. Facit qõ no. in c. cum contingat. de fo. compe. vide tex. z Bart. in l. fi. ℈. j. de aqua plu. arcen. z ibi dixi. z Ro. in litera, c. no. lxxviij.

LEX

LEX IX.

PRobatorias. Memoriales & agentes in reb. & apparitores prefecti prætorio Orientis, non fortiuntur præmium militiæ, nisi secundum consuetudinem fint eorum electiones manu Principis approbate, nor. per literarum exempla, & debent dicti officiales esse fideles. Christiani. h. d. ¶ †Not. ex gl. in verbo authen. quod si statutum dicit quod instrumentum confessionatum per manum publici notarij de contractu rogati plenam fidem faciat & executioni mandetur, & instrumentum exemplatum etiam authoritate iudicis non faciat fidem, nec mandabitur executioni, quia non est scriptum de manu notarij rogati de contractu, & sic statutum ad id se non extendit, secus autem si illa verba, manu notarij, &c. non essent in statuto, & tunc illud exemplum authoritate iudicis authenticatum faceret fidem, & executioni mandare tur. vt l. chirographis. ff. de adm. tut. Dixi in auth. vt spon. largi. §. si quis in aliquo, & in auth. Si quis in aliquo. §. de eden.

1

ADDITIO.

¶ Vide secundum do. Car. in c. j. de vita & hone. cle. & ter. de peni. dist. j. c. periculose. & quod dixit Bal. in c. j. §. furtum. de pace iur. firm. & Jo. And. in c. sicut dignũ de homi. & Dominicus in c. si qs viduam. l. dist. in ea. in fi. Adde Angel. in auth. vt frat. filij. §. j. in fi. Not. istam l. probatorias. ibi manu principis, quia per eam patet & vbi debet fieri aliquid per manus alicuius, non potest tale quid fieri per alium, quod no. propter id quod hic dicit Bar. ad d. l. singulos. ff. de test. per glo. ibi, proprio chirographo, & quod dicit do. Car. in Cle. j. de iureiur. per illum text. in verbo, per manus nostras. vbi dicit, quod quoties in statuto vel rescripto dicitur aliquid debere fieri per manus nostras, non potest fieri per substitutum. Alleg. gloss. singularem in Cle. j. de vita & hone. cle. & Joan. And. in c. sicut dignũ de homi. vbi dicitur, si occiderit suis manibus, quod non habet locum si per alium occiderit. De quo Dominicus in c. si quis viduam. l. dist. quod dictum fuit originaliter Jac. de Bel. vt refert Bald. in c. j. §. furtum. de pace iur. firman. Facit de peni. dist. j. c. periculose. Adde cle. sicuti. de arb. & ter. in l. sepe. de off. presi. & in l. nulli ibi pro sua cõscientia de epi. & cle. vbi Bald. vide que scripsi post Bar. in l. pe. de prin. agen. in reb. li. xij. Adde ter. & ibi Abb. in c. licet ex quadam. de testi. ibi, proprio iuramento. & Roma. in litera, r. notabili. l.

LEX X.

HAc sanctione. Approbatio facta per principem militis militare volentis, habens subscriptionem principis & administrantium, sub quibus ipse debet militare ipsi traditur, exemplũ vero eorundem iudicio subscriptionem habens apud officium dimittitur. Item istis approbatoriis egent tantum illi, de quibus fit mentio in l. proxima, & egentes, si alio modo militant, puniuntur. hoc dicit cum l. seq.

De executoribus & exactoribus. Rub. LXI.

LEX I.

NE per diuersas. Ne apparitores vel palatini exactores, per prouinciam vagando inferant prouincialibus molestiam, periculum gestorum per eos pertinet ad eos quorum sunt apparitores, vel exactores. hoc dicit. †Ho. hãc l. contra capitaneum & potestatem Perusij, quod si eorum officiales, quos per comitatum Perusij mittunt, aliquod illicitum faciant, puta furtum, baratariam, vel concussionem tenentur ipsi de omnibus gestis & factis per eos.[a]

1
2

ADDITIO.

[a] ¶ Per eos. Adde Salic. in l. ũ. in fi. C. de his qui a latro. ¶ Adde Bart. in l. j. §. familie. ff. de publi. & in l. si post. depositam. §. de asser. dixi post Pano. in c. j. nu. viij. in apo. ver. officialium. extra de resti. spol. Est tamen debilis cautela ne teneantur quam ponit iste in l. iure civili. ff. de condi. & demon. Bal. melius in l. observare. §. proficisci post prin. ver. quid si statutum. ff. de offi. procõ. & leg. refert, & sequitur Tho. Ferrarius in suo tract. cautela. cau. plix. inci. potestates terrarum.

LEX II.

QUicunque. Deputatus ad officium, se non intromittit de officio sui collegę. hoc dicit. Not. hanc l. ad id quod dixi §. de mune. l. in prouincijs.

LEX III.

IUe. Exactor intra annum debet ostendere quid exegit, & si non exegit, causam denotare, aliter punitur. hoc dicit.

LEX V.

CONtra. Facienti exactionem vltra modum posse licite resisti, & si probatur criminosus. potest puniri. hoc dicit. †Not. officiali facienti vltra modum posse resisti propria authoritate.[a] concor. §. de iur. fisc. defensionis facultas. ¶ †Ultimo not. hanc legem contra baiulos qui sunt deputati ad pignorandum aliquem. Nam si accipiant pignora vltra modum debitum, licite potest eis resisti, & debent etiam puniri, quod no.

1
a
2

ADDITIO.

[a] ¶ Propria authoritate. a Ide Lu. do. Bon. in l. j. ff. de re iud. & Flo. in l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad l. Aqui. & dom. Alexan. de Imol. in l. sed. etsi. de iudi. §. item si quis eum. & Pau. de Castr. in consi. cxcij. vide tamen Pau. de cast. & bar. aliter loquentes in l. vt vim. de iust. & iur. & Card. in cle. ũ. §. ceterum. de reg. iur. quod potest resisti. quando grauamen est irreparabile alias non, & sequitur Dy. in regula. quod quis. in vj.

LEX VI.

NAncimus. Exactor prefecti prtorio antequã exactionem publicarum pecuniarum inceptam compleat, aliam incipere non põt. Si tamẽ fuerit necessitas, duas exactiones in eadem prouincia simul fiendas suscipere potest. sed non tres. pena contra facientibus imminente. h. d. †Ho. quem ex necessitate posse suscipere duo officia, simul & semel, sed non tria.

1

De lucris aduocatorum & concussione officiorum siue apparitorum. Rub. LXII.

LEX I.

IQuis. Cognoscens se lesum a ducenarijs, centenarijs, vel aduocatis pandat iniuriã, vt dicti officiales conuicti puniantur.

De primipilo. Rubr. LXIII.

LEX IIII.

QUmer sola. Soluz ex causa primipili filius non existens heres patris põt conueniri pro patre, in alijs vero secus. h. d.

ADDITIO.

¶ Not. quod commoda officij debentur post administrationem. & facit ad no. per Bar. in l. j. §. diuus. vers. quid si sit per electum. de var. & extraor. cog. & ibi dixi post Bar. Alex.

Publicæ letitiæ vel consulum nuntiatores vel insinuatores constitutionum. Rub. LXIIII.

LEX VNICA.

QUicquid nostrorum. Portans triumphalia noua Principis suũ salarium debet consequi, nõ autem ab alijs quib. portat aliquid vltra percipiet pena contra facientibus immmẽte, & etiam officiales, qui predicta dissimulant puniuntur. h. d. †Nota istam legem contra officiales, qui maleficia dissimulatione non puniunt, nam sunt acriter puniendi, vt hic, & §. de deser. l. j. Ad presens hic non habetis alia.

1

FINIS.